TEN YEARS LATER

ALEXANDRE DUMAS

ALEXANDRE DUMAS

ZECE ANI MAI TÂRZIU

sau

VICONTELE DE BRAGELONNE

I

SCRISOAREA

Către mijlocul lunii lui mai, în anul 1660, într-o dimineață pe la ceasurile nouă, când razele soarelui, destul de fierbinți, sorbeau rouă de pe micsandrele din parcul castelului de la Blois, un mic grup de călăreți, format din trei bărbați şi doi paji, trecea peste podul de la intrarea în oraş, fără să producă altă tulburare în rândurile celor ce se plimbau pe chei, decât, în primul rând, o mişcare a mâinii spre pălărie, în semn de salut, apoi o mişcare o limbii pentru a rosti aceste cuvinte în cea mai curată franțuzească ce se poate vorbi în Franța:

— Iată-l pe DOMNUL, care se reîntoarce de la vânătoare. Atâta tot.

Dar în timp ce caii urcau gâfâind panta care ducea de la râu către poarta castelului, o ceată de băieți de prăvălie se luă după cel din urmă cal, care ducea, atârnate la oblâncul şeii, câteva păsări legate cioc lângă cioc.

Văzând aceasta, privitorii îşi dădură coate, exprimându-şi, cu ghiduşia lor țărănească, disprețul față de o pradă atât de neînsemnată, şi, după ce-şi împărtăşiră părerile asupra neajunsurilor vânatului cu şoimi domesticiți, se reîntoarseră la îndeletnicirile lor. Numai unul dintre ei, un flăcău bucălat şi totdeauna pus pe şagă, întrebă de ce oare DOMNUL, care ar putea să-şi petreacă vremea într-un chip mult mai plăcut, datorita averii lui, se mulțumea cu o distracție atât de măruntă şi de sărăcăcioasă.

— Eh, tu nu ştii – îi răspunse unul de-ai lui – că DOMNUL atunci petrece mai bine, când i se urăşte?

Flăcăul cel şăgalnic dădu din umeri, cu un gest care voia să spună cât se poate de limpede: "Dacă-i aşa, atunci mai bine să rămân țăran, decât să ajung prinț".

Şi fiecare îşi văzu de treburile lui.

În acest timp, DOMNUL îşi continua drumul cu un aer atât de abătut şi de marțial totodată, încât ar fi stârnit fără îndoială admirația spectatorilor, dacă ar fi fost cineva care să-l privească; însă burghezii din Blois nu-i puteau ierta DOMNULUI că şi-a ales tocmai acest orăşel atât de vesel în care să se plictisească după voia lui şi, de fiecare dată când îl zăreau pe augustul plictisit, întorceau fețele căscând lung, sau îşi trăgeau repede capetele pe ferestre, spre a scăpa de toropeala molipsitoare a acestui chip prelung şi gălbejit, cu ochi obosiți şi cu o privire veşnic întristată. În aşa fel că vrednicul Prinț putea fi aproape sigur că va găsi totdeauna străzile pustii ori de câte ori s-ar fi abătut prin mijlocul lor.

Aceasta era, însă, din partea locuitorilor din Blois, o condamnabilă lipsă de respect, dat fiind că DOMNUL trecea, după rege, şi poate chiar înaintea regelui, drept cel mai mare senior al regatului. Într-adevăr, Dumnezeu, care îi hărăzise lui Ludovic al XIV-lea, acum pe tron, fericirea de a fi urmaşul lui Ludovic al XIII-lea, îi hărăzise DOMNULUI onoarea de a fi urmaşul lui Henric al IV-lea. Nu era, aşadar, sau în tot cazul nu putea fi un motiv prea mărunt de mândrie pentru oraşul Blois faptul că aici îşi alesese reşedința Gaston de Orléans, care îşi avea curtea în vechiul castel al Statelor. Dar îi fusese scris acestui mare Prinț să nu atragă niciodată atenția poporului sau admirația lui, oriunde s-ar fi întâlnit cu el. DOMNUL se obişnuise însă cu asta şi se resemnase.

De aici pornea pesemne acea netulburată plictiseală ce se citea totdeauna pe chipul său. DOMNUL fusese un om foarte ocupat în viața lui. Nu poți privi cum li se taie capetele la mai

bine de zece dintre cei mai buni prieteni ai tăi fără ca asta să nu-ți stârnească o anumită indignare. Dar cum după instalarea domnului de Mazarin în fruntea treburilor țării nu s-a mai tăiat capul nimănui, DOMNUL nu mai avea nici o preocupare, şi lucrul acesta se răsfrângea adânc asupra moralului său.

Viața sărmanului Prinț era, aşadar, cât se poate de tristă. După scurta vânătoare de dimineață pe malul râului Beuvron sau în pădurile de la Cheverny, DOMNUL trecea Loara, se ducea să ia prânzul la Chambord, fie că avea sau nu poftă de mâncare, apoi oraşul Blois nu mai auzea vorbindu-se, până la următoarea vânătoare, despre stăpânul şi seniorul său.

Aceasta în ceea ce priveşte plictiseala lui *extra muros;* cât despre plictiseala din interiorul zidurilor, asupra ei îl vom lămuri pe cititor, dacă va avea bunăvoința să urmeze împreună cu noi grupul de călăreți şi să urce până la impunătoarea poartă a mărețului castel al Statelor.

DOMNUL călărea pe un cal mărunțel, împodobit cu o şa lată, de catifea roşie de Flandra, cu scări în formă de conduri; calul era roib; tunica DOMNULUI, de catifea cărămizie, avea aproape aceeaşi culoare ca şi pelerina sa şi ca şi echipamentul calului, şi numai după această revărsare de stacojiu îl puteai recunoaşte pe Prinț între cei doi însoțitori ai săi, unul înveşmântat în violet, celălalt în verde. Cel din stânga, îmbrăcat în violet, era scutierul; cel din dreapta, îmbrăcat în verde, era maestrul de vânătoare.

Unul dintre paji ducea doi şoimi cocoțați pe o prăjină, celălalt avea un corn de vânătoare, din care începu să sune alene când se apropiară la vreo douăzeci de paşi de castel. Toți cei ce-l slujeau pe acest Prinț nepăsător îşi îndeplineau îndatoririle lor cu aceeaşi suverană nepăsare.

La sunetul cornului, opt paznici, care se plimbau în soare prin curtea pătrată, alergară să-şi ia halebardele, şi DOMNUL îşi făcu astfel intrarea solemnă în castel. După ce pătrunse sub bolta adâncă a porticului, vreo trei-patru pierde-vară, strecurați pe aleea castelului în urma călăreților, îşi arătară unul altuia păsările agățate de oblânc, apoi se împrăştiară, făcând comentarii cu privire la cele văzute; pe urmă, după ce plecară şi aceştia, aleea, terasa de la intrare şi curtea rămaseră pustii.

DOMNUL coborî din şa fără să scoată o vorbă şi trecu în apartamentul său, unde valetul de cameră îi schimbă îmbrăcămintea; apoi, fiindcă DOAMNA nu trimisese încă să întrebe ce dispoziții avea să dea pentru micul dejun, DOMNUL se întinse într-un jilț alungit şi adormi numaidecât, ca şi cum ar fi fost ceasurile unsprezece seara.

Cei opt paznici, care ştiau că nu mai aveau nimic de făcut în ziua aceea, se tolăniră şi ei pe băncile de piatră, la soare; rândaşii dispărură cu caii în grajduri şi, dacă n-ar fi fost cele câteva păsărele sprințare ce se fugăreau unele pe altele, cu ciripituri ascuțite, prin tufele de micsandre, ai fi zis că totul în castel dormea, întocmai ca şi DOMNUL.

Deodată însă, în mijlocul acestei tăceri atât de îmbietoare, răsună un hohot de râs puternic şi cristalin, care-i făcu pe halebardierii adânciți în somnul lor să deschidă repede câte un ochi. Hohotul pornise de la o fereastră a castelului, însorită în clipa aceea şi care se afla deasupra colțului pe care-l forma în curte, în preajma amiezii, umbra hornurilor de pe acoperiş. În micul balcon de fier cizelat, din fața acelei ferestre, surâdea o glastră cu micşunele roşii, o alta cu zambile şi una cu un trandafir timpuriu, ale cărui frunze, de un verde încântător, învăluiau mai mulți boboci purpurii ce vesteau ivirea rozelor.

În odaia pe care o lumina această fereastră se vedea o masă pătrată, acoperită cu o veche țesătură de Harlem, împodobită cu flori mari; în mijlocul acestei mese se afla un vas de smalț cu gâtul lung, în care tânjeau mai multe firişoare de stânjenei şi de lăcrămioare; la două din capetele mesei şedea câte o tânără fată.

Felul cum şedeau aceste două copile era cu totul ciudat: ai fi zis că sunt două şcolărițe abia scăpate din mănăstire. Una, cu amândouă coatele sprijinite pe masă, cu o pană în mână, aşternea slove pe o elegantă foaie de hârtie de Olanda; cealaltă, stând în genunchi pe scaun, cu pieptul şi capul aplecate peste spătar şi întinse până spre mijlocul mesei, se uita la prietena ei cum scrie. Prilej de chicoteli, de glume şi hohote de râs, dintre care unul, mai puternic decât celelalte, speriase păsărelele din tufele de micsandre şi tulburase somnul paznicilor din curtea castelului.

Şi pentru ca prezentarea să fie completă, ni se va ierta, sperăm, descrierea mai pe larg a acestor două personaje.

Aceea care stătea aplecată peste spătarul scaunului, adică cea mai veselă şi mai gălăgioasă, era o frumoasă fată de nouăsprezece sau douăzeci de ani, oacheşă, cu părul negru, fermecătoare, cu ochi scânteietori sub sprâncenele puternic arcuite şi, mai ales, cu dinți care străluceau ca nişte perle între buzele roşii ca mărgeanul însângerat. Fiecare gest al ei părea o frântură dintr-un joc bine studiat; părea nu că trăieşte, ci că freamătă la fiecare mişcare.

Cealaltă, aceea care scria, o privea pe zburdalnica ei prietenă cu nişte ochi albaştri, limpezi şi senini cum era cerul din ziua aceea. Părul ei, de un blond cenuşiu, răsucit cu un gust ales, îi cădea în bucle mătăsoase pe obrajii ca sideful; îşi plimba pe deasupra hârtiei o mână gingaşă, a cărei subțirime trăda frageda ei tinerețe. La fiecare chicot al prietenei sale, îşi

înălța, necăjită parcă, umerii albi, de o formă poetică şi suavă, dar cărora le lipsea acel adaos de vigoare şi împlinire pe care ai fi dorit să-l aibă şi brațele şi mâinile ei.

— Montalais, Montalais – zise în cele din urmă, cu o voce dulce şi mângâietoare ca un cântec – râzi prea tare, ca un bărbat; şi nu numai că atragi atenția domnilor paznici, dar n-ai să auzi nici clopoțelul DOAMNEI, atunci când DOAMNA va suna.

Tânăra care răspundea la numele de Montalais, fără a-şi potoli râsul şi zburdălnicia, în ciuda acestei mustrări, răspunse:

— Louise, tu nu dai glas gândurilor tale, draga mea. Ştii foarte bine ca domnii paznici, cum le spui tu, abia au pus capul jos şi nu i-ai mai trezi nici cu tunul; ştii de asemenea că clopoțelul DOAMNEI se aude tocmai de pe podul din Blois şi, prin urmare, am să-l aud şi eu atunci când DOAMNA mă va chema la dânsa. Ceea ce te supără însă este că râd în timp ce tu scrii, iar ceea ce te sperie este ca nu cumva doamna de Saint-Rémy, mama ta, să vină aici, aşa cum face uneori când ne aude râzând prea tare; ți-e teamă să nu dea peste noi şi să nu vadă această enormă foaie de hârtie, pe care, de un sfert de ceas, n-ai scris decât două cuvinte: *Domnule Raoul.* Şi ai dreptate, draga mea Louise, deoarece după aceste două vorbe, *Domnule Raoul,* pot să urmeze şi altele, mai grăitoare şi mai primejdioase, pe care doamna de Saint-Rémy, scumpa ta mamă, ar fi îndreptățită să le arunce în flăcări. Nu-i aşa? Spune!

Montalais îşi înteți râsetele şi glumele ironice.

Blonda fecioară se încruntă deodată; rupse foaia albă pe care, într-adevăr, erau aşternute, cu un scris foarte frumos, cuvintele *Domnule Raoul* şi, mototolind hârtia între degetele-i tremurânde, o aruncă pe fereastră.

— Oh – făcu domnişoara Montalais – iată că mica noastră mieluşea, îngeraşul nostru, porumbița noastră s-a supărat!... Dar nu-ți fie teamă, Louise, doamna de Saint-Rémy n-are să vină, şi chiar dacă ar veni, tu ştii că am auzul bun. De altfel, ce poate fi mai nevinovat decât să-i scrii unui vechi prieten, pe care-l cunoşti de doisprezece ani, mai cu seamă când scrisoarea începe prin cuvintele: *Domnule Raoul?*

— Foarte bine, n-o să-i mai scriu de loc! se supără tânăra fată.

— Ah, na, iat-o pe Montalais pedepsită! strigă zburdalnica brunetă, râzând şi mai tare. Haide, haide, ia altă foaie de hârtie şi să încheiem mai repede corespondența noastră... Poftim, tocmai acum sună şi clopoțelul! Cu atât mai rău! DOAMNA va trebui să aştepte, sau poate că în dimineața asta sa va lipsi de prima ei domnişoară de onoare!

Într-adevăr, clopoțelul suna; asta însemna că DOAMNA terminase cu îmbrăcatul şi îl aştepta pe DOMNUL, spre a-i da brațul şi a trece împreună în sala de mese. După această formalitate, îndeplinită cu mare ceremonie, cei doi soți luau micul dejun, apoi se despărțeau până la masa de prânz, invariabil fixată la ceasurile două precis.

La sunetul clopoțelului, uşa dinspre bucătărie, ce se afla în partea stângă a curții, se deschise, şi numaidecât apărură doi meşteri bucătari, urmați de opt ajutoare care purtau o targă încărcată cu mâncăruri acoperite cu clopote de argint. Unul din cei doi bucătari, acela care părea să fie cel mai mare în grad, atinse uşor cu bastonul pe unul din paznici, ce sforăia pe-o bancă; merse chiar cu bunătatea până acolo, că puse în mâinile acestuia halebarda rezemată de zid, alături de el, după care soldatul, buimăcit de somn, fără să scoată o vorbă, escortă *hrana* DOMNULUI până în pragul sălii de mese, precedat de un paj şi de meşterii bucătari.

Pe oriunde trecea *hrana,* străjile prezentau armele.

Domnişoara de Montalais şi prietena ei urmăreau de la fereastra lor fiecare amănunt al acestui ceremonial, cu care ar fi trebuit totuşi să fie obişnuite. De altminteri, ele priveau toate acestea ca multă luare-aminte numai pentru a se încredința şi mai bine că n-aveau să fie stingherite de cineva. Ca atare, după ce ajutoarele, paznicii, pajii şi meşterii bucătari trecură, ele se întoarseră la masa lor, şi soarele, care luminase o clipă în cadrul ferestrei aceste două fermecătoare chipuri, nu mai încălzea acum decât micşunelele, zambilele şi trandafirul timpuriu.

— Aşa! zise Montalais, reluându-şi locul. DOAMNA va dejuna foarte bine şi fără prezența mea.

— Ah, Montalais, ai să fii pedepsită – răspunse cealaltă fată, aşezându-se uşor pe scaunul ei.

— Pedepsită? Ah, da, adică nu mi se va mai îngădui să merg la plimbare; dar chiar asta şi vreau, să fiu pedepsită! Să ieşi în caleaşca aceea uriaşă, cocoțată pe o banchetă; s-o iei la stânga, să coteşti la dreapta pe drumuri pline de hârtoape şi să nu poți înainta decât o leghe în două ceasuri; apoi să te reîntorci la castel pe lângă aripa unde se găseşte fereastra Mariei de Medicis, astfel ca DOAMNA să poată spune iarăşi, ca de fiecare dată: "Când te gândeşti că regina Maria a putut să fugă pe aici!... De la o înălțime de patruzeci şi şapte de picioare!... Mama, cu cei doi prințişori şi cu cele trei prințese!" Dacă asta mai este o plăcere, Louise, atunci aş vrea sa fiu pedepsită în fiecare zi, mai ales când pedeapsa aceasta mă obligă să rămân alături de tine şi să aşternem pe hârtie răvaşe atât de frumoase, ca acelea pe care le scriem noi.

— Montalais! Montalais! Mai sunt şi îndatoriri de împlinit.

— Îți vine uşor să vorbeşti, draga mea, căci pe tine te lasă toți în pace în mijlocul acestui castel. Eşti singura ființă de

aici care te bucuri de toate foloasele, fără să tragi niciodată ponoasele, care eşti mai mult decât mine domnişoară de onoare a DOAMNEI, deoarece DOAMNA face ca dragostea ei pentru tatăl tău vitreg să se răsfrângă şi asupră-ți; astfel că tu pătrunzi în acest trist lăcaş ca păsările în turnul de sus, sorbind aerul din zbor, ciugulind florile, pigulind grăunțele, fără să ai nici cea mai mică treabă de făcut şi fără să înduri nici cea mai mică plictiseală. Şi tocmai tu vorbeşti de îndatoriri ce trebuie împlinite? În definitiv, frumoasa mea visătoare, care sunt îndatoririle tale, dacă nu aceea de a-i scrie acestui chipeş Raoul? Dar uite că nu i-ai scris încă nimic, şi asta înseamnă, dacă nu mă înşel, că îți neglijezi îndatoririle.

Louise luă un aer serios, îşi sprijini bărbia în palmă şi zise pe un ton plin de candoare:

— Aşadar, mă dojeneşti că o duc prea bine! Dar cum poți să faci una ca asta? Tu ai un viitor; eşti de la curte; regele, dacă se însoară, îl va chema pe DOMNUL lângă sine; atunci vei lua parte la serbări minunate, îl vei vedea de aproape pe rege, despre care se spune că e atât de frumos şi de fermecător.

— Şi, pe deasupra, îl voi vedea pe Raoul, care stă mereu în preajma domnului de Condé – adăugă răutăcioasă Montalais.

— Bietul Raoul! suspină Louise.

— E vremea să-i scriem, frumoasa mea. Hai s-o luăm de la capăt, cu acel faimos *Domnule Raoul* care strălucea în fruntea hârtiei pe care ai rupt-o adineauri.

Îi întinse pana, apoi, cu un surâs încântător, îi îndemnă mâna, care aşternu repede pe hârtie cele două cuvinte mai sus amintite.

— Şi acum? întrebă cea mai tânără dintre domnişoare.

— Acum scrie ceea ce gândeşti, Louise – răspunse Montalais.

— Eşti sigură că mă gândesc la ceva?

— Te gândeşti la *cineva,* ceea ce este acelaşi lucru, ba, mai bine zis, ceva mai mult.

— Crezi, Montalais?

— Louise, Louise, ochii tăi albaştri sunt adânci ca marea pe care am văzut-o anul trecut la Boulogne. Nu, greşesc, marea e înşelătoare; ochii tăi sunt adânci ca azurul acesta de deasupra capetelor noastre.

— Ei bine, dacă citeşti atât de uşor în ochii mei, spune-mi atunci ce gândesc, Montalais.

— Mai întâi, nu gândeşti *Domnule Raoul;* gândeşti *Scumpul meu Raoul.*

— Oh!

— Nu roşi pentru atâta lucru. *Scumpul meu Raoul,* să zicem, mă rogi să-ți scriu la Paris, unde te reține serviciul pe lângă domnul prinț de Condé. Cât de mult trebuie să te plictiseşti acolo, într-adevăr, de vreme ce cauți să-ți alungi urâtul amintindu-ți de o provinciala...

Louise sări repede în picioare.

— Nu, Montalais – zise ca surâzând – nimic din cele ce spui nu mi-a trecut prin minte. Altceva gândesc eu. Iată!

Şi, apucând pana cu îndrăzneală, aşternu pe hârtie, cu o mână hotărâtă, cuvintele care urmează:

M-aş fi simțit tare nenorocită dacă stăruințele dumitale de a-mi cere ceva care să-ți amintească de mine ar fi fost mai puțin înflăcărate. Totul aici îmi vorbeşte despre anii copilăriei noastre, care au trecut atât de repede, care s-au scurs atât de iute, încât nimic nu va putea înlocui farmecul lor în inima mea.

Montalais, care privea cum aleargă pana pe hârtie şi care citea de-a-ndoaselea pe măsură ce prietena ei scria, o

întrerupse printr-o bătaie vie din palme.

— Dă-i înainte! zise ea. Admirabilă sinceritate, admirabilă inimă, admirabil stil! Arată-le acestor parizieni, draga mea, că Blois este oraşul vorbirii frumoase.

— El ştie – răspunse tânăra fată – că Blois a fost pentru mine paradisul.

— Asta voiam să spun şi eu, vorbeşti ca un înger.

— Acum voi încheia, Montalais.

Şi tânăra fată continuă să scrie:

Spui că te gândeşti la mine, domnule Raoul. Îți mulțumesc, şi asta nu poate să mă surprindă, căci ştiu de câte ori inimile noastre au bătut una lângă alta!

— Ei, ei! făcu Montalais. Fii cu băgare de seamă, mieluşică dragă, îți împrăştii lâna pe drum, şi acolo sunt lupi!

Louise tocmai voia să răspundă, când sub porticul castelului răsună tropotul unui cal.

— Ce să fie asta? zise Montalais, apropiindu-se de fereastră. Frumos călăreț, zău aşa!

— Oh! Raoul! exclamă Louise, care făcuse aceeaşi mişcare ca şi prietena ei şi care, îngălbenindu-se la față, căzu tremurând alături de scrisoarea sa neterminată.

— Iată un îndrăgostit norocos, n-am ce zice – rosti Montalais – şi care soseşte tocmai la timp!

— Fugi, fugi de la fereastră, te rog! murmură Louise.

— Dar nici nu mă cunoaşte. Lasă-mă să văd măcar pentru ce a venit aici.

II

MESAGERUL

Domnişoara de Montalais avea dreptate: cavalerul merita să fie văzut.

Era un tânăr de douăzeci şi patru sau douăzeci şi cinci de ani, voinic, zvelt, purtând cu grație pe umerii săi minunatul

veşmânt militar al epocii. Cizmele-i înalte, în formă de pâlnie, înfăşurau un picior de care domnişoara de Montalais nu s-ar fi ruşinat câtuşi de puțin dacă s-ar fi travestit în bărbat. Cu o mână fină şi nervoasă, îşi struni calul în mijlocul curții, iar cu cealaltă îşi scoase pălăria cu pene lungi, care-i umbrea chipul totodată grav şi naiv.

Străjile, auzind tropotul calului, se treziră din somn şi săriră numaidecât în picioare. Tânărul lăsă pe unul dintre ei să se apropie de cal şi, înclinându-se în şa, îi spuse cu o voce limpede şi gravă, care fu auzită destul de bine de la fereastra unde se ascundeau cele două domnişoare:

— Un mesager pentru alteța sa regală.

— A, a! exclamă straja. Domnule ofițer, un mesager!

Dar bravul soldat ştia foarte bine că nu se va ivi nici un ofițer, dat fiind că singurul care ar fi putut să vină se afla tocmai în fundul castelului, într-un mic apartament a cărui fereastră da spre grădină. De aceea se grăbi să adauge:

— Domnule gentilom, ofițerul e de rond, dar în lipsa lui va fi anunțat domnul de Saint-Rémy, majordomul castelului.

— Domnul de Saint-Rémy? rosti cavalerul, roşindu-se la față.

— Îl cunoaşteți?

— Da... Anunță-l, te rog, că vreau să fiu prezentat cât mai repede cu putință alteței sale.

— Pare-se că-i ceva urgent! zise straja ca pentru sine, dar cu dorința vădită de a i se răspunde.

Mesagerul dădu din cap, afirmativ.

— Dacă-i aşa – urmă straja – mă duc să-l caut eu însumi pe majordom.

Tânărul descălecă, şi în timp ce toți ceilalți soldați priveau cu mult interes fiecare mişcare a frumosului armăsar ce-l

adusese pe acest mesager, soldatul se întoarse din drum, zicând:

— Vă rog să mă iertați, domnule, dar fiți bun şi spuneți-mi numele dumneavoastră.

— Vicontele de Bragelonne, din partea alteței sale domnul prinț de Condé!

Soldatul făcu o plecăciune adâncă, apoi, ca şi cum numele învingătorului de la Rocroi şi Lens i-ar fi dat aripi, urcă în goană treptele de la intrare şi dispăru în anticameră.

Nici n-apucă domnul de Bragelonne să lege calul de grilajul de fier din capul treptelor, că domnul de Saint-Rémy apăru într-un suflet, susținându-şi cu o mână pântecul uriaş, în timp ce cu cealaltă mână spinteca aerul, întocmai ca un pescar care taie valurile cu vâsla.

— Ah, domnule viconte, dumneavoastră la Blois! strigă el. Dar asta e o adevărată încântare! Bună ziua, domnule Raoul, bună ziua!

— Respectele mele, domnule de Saint-Rémy.

— Cât de fericită se va simți doamna de La Vall… vreau să zic doamna de Saint-Rémy, să vă vadă! Dar poftiți. Altețа sa regală dejunează; s-o întrerup oare? Pricina e atât de gravă?

— Da şi nu, domnule de Saint-Rémy. Totuşi, orice clipă de zăbavă poate să aducă neplăceri alteței sale regale.

— Dacă aşa stau lucrurile, să trecem peste consemn, domnule viconte. Veniți cu mine. De altminteri, DOMNUL e într-o stare de spirit foarte bună astăzi. Şi apoi, ne aduceți veşti, nu-i aşa?

— Mari, domnule de Saint-Rémy.

— Şi bune, presupun!

— Excelente.

— Atunci veniți, veniți repede! strigă bonomul personaj, potrivindu-şi ținuta în timp ce străbătea cu paşi mari

anticamera.

Raoul îl urma cu pălăria în mână, puțin speriat de zornăitul solemn pe care-l făceau pintenii săi pe pardoseala sălilor imense.

De îndată ce el pătrunse în interiorul palatului, fereastra din curte se însufleți din nou şi un şuşotit vioi trădă emoția celor două tinere fete; dar curând după aceea se pare că ele luară o hotărâre bruscă, deoarece unul dintre chipuri dispăru de la fereastră – era cel al brunetei; cealaltă rămase mai departe în dosul balconului, pitită printre flori şi cercetând cu ochi mari, prin încrengătura ramurilor, scările pe care domnul de Bragelonne îşi făcuse intrarea în palat.

În acest timp, ținta curiozității celor două fete îşi continua drumul, mergând semeț în urma majordomului. Un zgomot de paşi grăbiți, un miros de vin şi de fripturi, un clinchet de pahare şi de farfurii îi dădură de veste că se apropie de locul unde trebuia să ajungă.

Pajii, valeții şi ofițerii, strânşi în încăperea ce preceda sala de mese, îl întâmpinară pe noul venit cu o bunăvoință obişnuită prin partea locului; unii dintre ei îl cunoşteau personal şi aproape toți ştiau că vine de la Paris. S-ar putea spune că sosirea lui întrerupse pentru o clipă desfăşurarea serviciului. Fapt e că un paj care turna de băut alteței sale, auzind zornăitul de pinteni în încăperea alăturată, întoarse cu nevinovăție capul, ca un copil, fără să bage de seamă că vinul pe care-l turna curgea nu în paharul Prințului, ci pe fața de masă.

DOAMNA, care era mai puțin roaba mâncării decât ilustrul ei soț, observă neatenția pajului şi zise:

— Ce este?!

— Ce este – repetă DOMNUL – ce s-a întâmplat?

Domnul de Saint-Rémy profită de acest moment şi îşi vârî capul pe uşă.

— Pentru ce sunt deranjat? zise Gaston, trăgând spre el o bucată groasă din cel mai straşnic somn ce a suit vreodată apele Loarei spre a fi pescuit între Paimboeuf şi Saint-Nazaire.

— A sosit un mesager de la Paris. O, dar după ce monseniorul va termina masa; avem destul timp.

— De la Paris?! exclamă Prinţul, scăpând furculiţa din mână. Un mesager de la Paris ai spus? Şi din partea cui vine acest mesager?

— Din partea domnului prinţ – se grăbi să răspundă majordomul.

Se ştie că aşa era numit domnul de Condé.

— Un mesager din partea domnului prinţ de Condé? rosti Gaston cu o tulburare ce nu scăpă nici unuia dintre cei de faţă şi care, prin urmare, spori şi mai mult curiozitatea tuturor.

Poate că DOMNUL se crezu o clipă reîntors în vremea acelor fericite conspiraţii când zgomotul uşilor îi producea emoţii, când orice scrisoare putea să conţină un secret de stat, când orice mesaj slujea o intrigă pe cît de obscură, pe atât de încâlcită. Poate tocmai din această pricină numele domnului de Condé căpătă acum, sub bolţile castelului de la Blois, proporţiile unei fantome.

DOMNUL împinse cu mâna farfuria din faţa lui.

— Să-i spun trimisului să aştepte? întrebă domnul de Saint-Rémy.

O privire a DOAMNEI îl încurajă pe Gaston, care hotărî:

— Nu, dimpotrivă, spune-i să intre numaidecât. Dar cine este?

— Un gentilom de prin părţile noastre, domnul viconte de Bragelonne.

— A, da, foarte bine!... Pofteşte-l, Saint-Rémy, pofteşte-l!

Şi în timp ce lăsă să-i scape aceste cuvinte, rostite cu gravitatea sa obişnuită, DOMNUL aruncă o privire ascuțită către oamenii din serviciul său, şi aceştia toți – paji, ofițeri, scutieri – lăsând fiecare de o parte un şervet, un cuțit, un pocal, se retraseră spre odaia alăturată, cu o grabă pe cât de pripită, pe atât de zgomotoasă.

Această mică armată se îndepărta pe două rânduri în acelaşi timp în care Raoul de Bragelonne, condus de domnul de Saint-Rémy, intra în sala de mese.

Scurtul moment de singurătate în care această retragere îl lăsase îi îngădui monseniorului să ia o atitudine diplomatică. Nu întoarse capul, ci aşteptă până când majordomul îl aduse în fața lui pe mesager.

Raoul se opri la capătul mesei, aşa fel ca să se afle între DOMNUL şi DOAMNA. Din acel loc făcu o plecăciune adâncă în fața DOMNULUI, pe urmă o alta foarte smerită în fața DOAMNEI, apoi rămase neclintit şi aşteptă ca DOMNUL să-i adreseze primul cuvântul.

Prințul, la rândul său, aşteptă până când toate uşile fură închise bine; nu voia să întoarcă fața spre a se încredința de aceasta, căci n-ar fi fost demn din partea lui, dar asculta cu auzul încordat zgomotul zăvoarelor şi asta îi făcea să creadă că va avea, cel puțin în aparență, posibilitatea să discute în taină. Ultima uşă închisă, DOMNUL îşi ridică ochii spre vicontele de Bragelonne şi-l întrebă:

— Se pare că vii de la Paris, domnule!

— Chiar acum am sosit, monseniore.

— Ce face regele?

— Maiestatea sa e în deplină sănătate, monseniore.

— Dar cumnata mea?

— Maiestatea sa regina-mamă suferă necontenit de piept. Dar de o luna se simte mai bine.

— Am fost înştiinţat că ai venit din partea domnului prinţ. E o greşeală, de bună seamă.

— Nu, monseniore. Domnul prinţ de Condé m-a însărcinat să înmânez alteţei voastre regale această scrisoare, la care aştept răspunsul.

Raoul fusese puţin tulburat de primirea rece şi bănuitoare ce i se făcuse; glasul lui coborâse pe nesimţite la diapazonul vocii joase a interlocutorului său.

Prinţul uita că el însuşi era pricina acestui mister şi fu cuprins din nou de teamă. Luă cu o căutătură iscoditoare scrisoarea prinţului de Condé, o desfăcu aşa cum ar fi desfăcut un pachet primejdios şi, pentru ca nimeni să nu observe tulburarea de pe faţa lui în timp ce o citea, se răsuci într-o parte.

DOAMNA urmărea cu o nelinişte aproape egală cu aceea a Prinţului fiecare mişcare a augustului ei soţ.

Raoul, liniştit, scăpând oarecum de sub privirile cercetătoare ale gazdelor, se uita, fără să se mişte de la locul său, pe fereastra deschisă din faţa lui, admirând straturile de flori din grădină şi statuile din mijlocul lor.

— Ah! strigă deodată DOMNUL, cu un zâmbet voios şi înseninat. Este o veste cât se poate de plăcută şi o minunată scrisoare din partea domnului prinţ de Condé. Citeşte, doamnă.

Masa era prea largă pentru ca braţul Prinţului să poată ajunge până la cel al Prinţesei; Raoul se grăbi să le vină în ajutor, şi o făcu într-un chip atât de graţios, încât Prinţesa fu încântată şi îl răsplăti pe viconte cu un zâmbet măgulitor.

— Dumneata cunoşti, fără îndoială, conţinutul acestei scrisori! i se adresă Gaston lui Raoul.

— Da, monseniore. Domnul prinț de Condé îmi încredințase mesajul mai întâi verbal; apoi alteța sa a chibzuit şi s-a hotărât să folosească pana.

— E un scris foarte frumos – zise DOAMNA – dar nu pot să citesc.

— Fii bun şi citeşte DOAMNEI, domnule de Bragelonne – zise ducele.

— Da, citeşte te rog, domnule.

Raoul începu să citească; DOMNUL asculta încordat, cu toată luarea-aminte. Scrisoarea avea următorul cuprins:

Monseniore,

Regele se pregăteşte să plece spre graniță; vei fi aflat poate că maiestatea sa e pe cale de a se căsători. Regele mi-a făcut cinstea să mă numească maestru de ceremonii pe timpul acestei călătorii, şi fiindcă ştiu câtă bucurie i-ar face maiestății sale să petreacă o zi la Blois, îmi iau îndrăzneala să cer alteței voastre regale îngăduința de a însemna pe tăblița mea şi castelul pe care-l locuiți. Dacă însă neprevăzutul acestei cereri ar putea să pricinuiască alteței voastre regale o cât de mică neplăcere, o rog să-mi comunice acest lucru prin trimisul meu, un gentilom de încredere, domnul viconte de Bragelonne. Itinerarul pe care-l voi întocmi atârnă de hotărârea alteței voastre regale, şi dacă nu vom porni spre Blois, atunci voi alege Vendôme sau Romorantin. Îndrăznesc să sper că altața voastră regală va primi cu bunăvoință cererea mea, ea fiind expresia devotamentului meu fără margini şi a dorinței mele de a vă fi cu adevărat plăcut,

— Nimic nu-i mai măgulitor pentru noi – zise DOAMNA, care se consultase de mai multe ori, în timpul acestei lecturi, din priviri, cu soțul ei. Regele aici! exclamă ea poate puțin mai tare decât s-ar fi cuvenit pentru ca taina să nu se dea în vileag.

— Domnule – zise la rându-i alteța sa, luând cuvântul – te rog să-i mulțumeşti domnului prinț de Condé şi să-i exprimi toată recunoştința mea pentru plăcerea pe care mi-o face.

Raoul se înclină.

— În ce zi soseşte maiestatea sa? mai întrebă Prințul.

— Regele, monseniore, va sosi chiar astă-seară, după toate probabilitățile.

— Atunci cum s-ar fi cunoscut răspunsul meu, în cazul că el ar fi fost negativ?

— Am însărcinarea, monseniore, ca, în cazul când răspunsul e negativ, să mă întorc în cea mai mare grabă la Beaugency şi să dau acest răspuns curierului, care-l va duce apoi cu aceeaşi grabă domnului prinț de Condé.

— Aşadar, maiestatea sa e la Orléans?

— Mai aproape încă, monseniore: în acest moment, maiestatea sa trebuie să fi ajuns la Meung.

— Curtea îl însoțeşte?

— Da, monseniore.

— Ah, uitasem să-ți cer veşti despre domnul cardinal.

— Eminența sa pare să se bucure de cea mai deplină sănătate, monseniore.

— Nepoatele sale vin împreună cu dânsul, nu-i aşa?

— Nu, monseniore. Eminența sa a dat dispoziții ca domnişoarele de Mancini să se îndrepte spre Brouage. Dumnealor vor porni pe malul stâng al Loarei, în timp ce curtea vine pe malul drept.

— Cum aşa? Domnişoara Maria de Mancini nu însoțeşte curtea? întrebă DOMNUL, al cărui aer de gravitate începea să cedeze.

— Domnişoara Maria de Mancini mai ales – răspunse Raoul, încet.

Un zâmbet fugar, rămăşiță abia simțită a vechiului său spirit de intrigi țesute cândva, lumină obrajii palizi ai Prințului.

— Mulțumesc, domnule de Bragelonne – zise atunci DOMNUL. Poate că dumneata nu ai vrea să duci domnului prinț de Condé însărcinarea pe care aş dori să ți-o încredințez, şi anume aceea de a-i arăta că mesagerul său mi-a făcut multă plăcere, dar am să i-o spun eu însumi. Raoul se înclină spre a mulțumi DOMNULUI pentru cinstea ce i-o arăta. DOMNUL făcu un semn DOAMNEI, care lovi într-un talger aşezat ia dreapta sa. Domnul de Saint-Rémy intră îndată şi numaidecât încăperea se umplu iarăşi de slujitori.

— Domnilor – glăsui Prințul – maiestatea sa îmi face onoarea de a veni să petreacă o zi la Blois; vreau să cred că regelui, nepotul meu, nu-i va părea rău pentru cinstea arătată casei mele.

— Trăiască regele! strigară cu un entuziasm plin de însuflețire ofițerii de serviciu, în frunte cu domnul de Saint-Rémy.

Gaston îşi lăsă fața în jos, umbrită de o undă de tristețe; toată viața lui fusese nevoit să audă, sau mai degrabă să îndure acest strigăt: "Trăiască regele!" ce răsuna mereu în jurul lui. Fiindcă nu-l mai auzise de multă vreme, îşi liniştise urechea, dar iată că acum o regalitate mai tânără, mai energică, mai strălucitoare încă se înălța în fața lui ca o nouă şi parcă mai dureroasă înfruntare.

DOAMNA înțelese amărăciunile acestei inimi sfioase şi împovărate; ea se ridică de la masă, urmată imediat, cu un gest maşinal, de către DOMNUL, şi toți slujitorii, cu un zumzet asemănător bâzâitului unui stup, îl înconjurară pe Raoul, cerându-i lămuriri. DOAMNA, observând acest freamăt, îl chemă pe domnul de Saint-Rémy.

— Nu-i momentul acum de trăncănit, ci de muncit – zise ea cu tonul unei gospodine îmbufnate.

Domnul de Saint-Rémy se grăbi să rupă cercul format de ofițeri în jurul lui Raoul, astfel că acesta putu să treacă în anticameră.

— Veți avea, sper, grijă de acest gentilom – adăugă DOAMNA, adresându-se domnului de Saint-Rémy.

Majordomul alergă numaidecât după Raoul.

— DOAMNA a dispus să vă găzduim aici – zise el. Vă aşteaptă un apartament în castel.

— Mulțumesc, domnule de Saint-Rémy – răspunse Bragelonne – dar ştii cât de nerăbdător sunt să-mi pot exprima îndatoririle față de domnul conte, tatăl meu.

— Adevărat, adevărat, domnule Raoul; prezentați-i, vă rog, cu acest prilej încredințarea respectului meu profund.

Raoul scăpă astfel şi de bătrânul gentilom şi se îndreptă spre ieşire. Dar, în timp ce trecea pe sub portic, ținând calul de frâu, auzi o voce subțire strigându-l de pe un coridor întunecos:

— Domnule Raoul!

Tânărul întoarse mirat capul şi văzu o fetişcană brunetă, care, cu un deget la buze, îi întindea mâna.

Această tânără fată îi era necunoscută.

III

ÎNTÂLNIREA

Raoul făcu un pas către fata care-l strigase din umbră.

— Dar calul meu, doamnă? zise el.

— Iată-vă în încurcătură! Ieşiți; în prima curte se află un şopron; legați acolo calul şi întoarceți-vă repede.

— Mă supun, doamnă.

Lui Raoul nu-i trebuiră decât patru minute ca să facă ceea ce i se spusese; când se întoarse la capătul coridorului

întunecos, o revăzu, în umbră, pe misterioasa necunoscută care-l aştepta pe prima treaptă a unei scări în spirală.

— Sunteți atât de curajos ca să mă urmați, domnule cavaler rătăcitor? întrebă tânăra fata, râzând în momentul când îl văzu pe Raoul şovăind.

Drept răspuns, acesta porni după ea pe scara cufundată în întuneric. Urcară astfel trei caturi, el în urma ei, atingând cu mâinile, de câte ori dibuia balustrada, o rochie de mătase ce foşnea pe lângă cei doi pereți. La fiecare mişcare greşită făcută de Raoul, însoțitoarea lui îi şoptea un *ssst!* autoritar şi-i întindea o mână catifelată şi parfumată.

— Am putea urca aşa până în vârful turnului, fără să ne dăm seama de oboseală – zise Raoul într-un târziu.

— Asta înseamnă, domnule, că sunteți foarte nedumerit, foarte obosit şi foarte îngrijorat; dar liniştiți-vă, am ajuns.

Tânăra fată împinse o uşă prin care năvăli dintr-o dată un şuvoi de lumină ce învălui capătul scării unde Raoul, în picioare, stătea rezemat de rampă. Fata porni mai departe, iar el o urmă; pătrunse într-o odaie, şi Raoul intră după ea.

Tocmai când îşi spunea că a căzut în vreo capcană, auzi un strigăt ascuțit, se întoarse şi zări la doi paşi de el, cu mâinile împreunate, cu genele lăsate, pe frumoasa blondă cu ochi albaştri, cu umeri albi, care-l recunoscuse mai înainte şi-l strigase pe nume. Când o văzu, citi atâta dragoste, atâta fericire în strălucirea ochilor ei, încât se lăsă să cadă în genunchi în mijlocul odăii, murmurând la rândul său numele Louisei.

— Ah, Montalais, Montalais – suspină aceasta – faci mare păcat înşelându-mă astfel!

— Eu, să te înşel?!

— Da, mi-ai spus că te duci jos să vezi ce este, şi te-ai întors aici cu domnul.

— Trebuia s-o fac. Altfel cum ar fi primit scrisoarea pe care i-ai scris-o?

Şi arătă cu degetul scrisoarea ce se afla încă pe masă. Raoul făcu un pas ca s-o ia, dar Louise, mai iute, cu toate că în gestul ei se observa o şovăială bine prefăcută, întinse braţul să-l oprească. Raoul întâlni astfel mâna ei, caldă şi tremurătoare; o apucă într-ale sale şi o duse atât de respectuos la buze, încât depuse pe ea mai mult o suflare, decât un sărut. Între timp; domnişoara de Montalais luase scrisoarea. o împăturise cu grijă în trei, aşa cum fac toate femeile, şi o vârâse în sân.

— Nu-ţi fie teamă, Louise – zise apoi – domnul nu va încerca să o ia de aici, aşa după cum nici răposatul rege Ludovic al XIII-lea nu smulgea răvaşele din corsajul domnişoarei de Hautefort.

Raoul se înroşi tot, văzând surâsurile celor două fete, şi uită că mâna Louisei rămăsese într-ale lui.

— Aşa! zise Montalais. M-ai iertat, deci, Louise, că l-am adus aici pe domnul; iar dumneata, domnule, n-o să mai fii supărat pe mine că te-am făcut să mă urmezi pentru a o vedea pe domnişoara. Aşadar, acum, că am încheiat pacea, să vorbim ca vechi prieteni. Prezintă-mă, Louise, domnului de Bragelonne.

— Domnule viconte – zise Louise cu o seriozitate plină de graţie şi cu cel mai candid zâmbet – am plăcerea să-ţi prezint pe domnişoara Aure de Montalais, domnişoară de onoare a alteţei sale regale DOAMNA şi, pe deasupra, cea mai bună prietenă a mea.

Raoul se înclină foarte ceremonios.

— Dar pe mine, Louise – zise el – nu mă prezinţi domnişoarei?

— O, ea te cunoaşte! Ştie totul!

Aceste două cuvinte din urmă o făcură să râdă pe Montalais, iar lui Raoul îi smulseră un suspin de fericire, căci el le dădu următorul înțeles: ştie totul *despre dragostea noastră.*

— Acum ne cunoaştem, domnule viconte – zise Montalais. Poftim un fotoliu şi spune-ne repede ce veste ne-ai adus cu atâta grabă?

— Domnişoară, nu mai este o taină. Regele, în drum spre Poitiers, se va opri la Blois pentru a vizita pe alteța sa regală.

— Regele aici! exclamă Montalais bătând cu bucurie din palme. Vom avea prilejul să vedem curtea! Îți imaginezi, Louise? Adevărata curte de la Paris! O, Doamne! Şi când asta, domnule?

— Poate chiar astă-seară, domnişoară; în mod mai sigur, mâine.

Montalais făcu un gest de mare mâhnire.

— Nu mai e timp să ne pregătim! Nu mai e timp să ne facem rochii! Suntem în întârziere ca nişte poloneze! Vom semăna cu portretele de pe vremea lui Henric al IV-lea... Ah, domnule, rea veste ne mai aduci!

— Domnişoarelor, dumneavoastră veți fi întotdeauna frumoase.

— Ce folos!... Vom fi întotdeauna frumoase, fiindcă natura ne-a făcut drăguțe; dar vom fi caraghioase, fiindcă nu vom fi în pas cu moda... Caraghioase, da!... N-o să se uite oare la mine ca la o caraghioasă?

— Cine anume? o întrebă cu naivitate Louise.

— Cum cine? Dar eşti ciudată, draga mea... Ce întrebare e asta? E vorba de toată lumea, de curteni, de seniori, de rege.

— Iartă-mă, buna mea prietenă, dar cum aici toată lumea s-a obişnuit să ne vadă aşa cum suntem...

— De acord; numai că de data asta va fi altfel, iar noi vom fi caraghioase chiar şi pentru Blois, căci în jurul nostru va fi admirată moda Parisului, şi se va vedea cât de colo că noi am rămas la moda de la Blois! E îngrozitor!

— Nu vă faceți inimă rea, domnişoară.

— Ah, da! În fond, cu atât mai rău pentru cei ce nu mă vor găsi pe gustul lor! zise cu un aer filozofic Montalais.

— Asta ar însemna că asemenea oameni n-au gust! zise Raoul, credincios obiceiului său de a fi totdeauna galant.

— Mulțumesc, domnule viconte. Aşadar, spuneai că regele vine la Blois?

— Împreună cu întreaga curte.

— Domnişoarele de Mancini vor veni şi ele?

— Tocmai că nu.

— Dar, după cum se vorbeşte, s-ar părea că regele nu se poate lipsi de domnişoara Maria?

— Regele va fi nevoit să se lipsească, deoarece domnul cardinal vrea aceasta. Îşi surghiuneşte nepoatele la Brouage.

— El?! Fățarnicul!

— Taci! făcu speriată Louise, ducând un deget la buzele sale trandafirii.

— Pff! Nimeni nu mă poate auzi aici. Vă spun că bătrânul Mazarino Mazarini e un fățarnic, care arde de dorința de a o face pe nepoata sa regină a Franței.

— Nu, domnişoară, dimpotrivă, domnul cardinal îl însoară pe maiestatea sa cu infanta Maria-Teresa.

Montalais se uită în ochii lui Raoul şi-i spuse:

— Dumneavoastră, parizienii, credeți în asemenea poveşti? Atunci înseamnă că noi, aici la Blois, ştim mai multe.

— Domnişoară, de vreme ce regele trece de Poitiers şi se îndreaptă spre Spania, de vreme ce actele de căsătorie au fost

încheiate între don Luis de Haro şi eminența sa, înțelegeți prea bine că nu mai e vorba de nişte jocuri capricioase.

— Aşa, va să zică! Dar presupun că regele e totuşi rege!

— Fără îndoială, domnişoară; însă cardinalul e cardinal.

— Cu alte cuvinte, regele nu este şi el om? N-o iubeşte pe Maria de Mancini?

— O adoră.

— Atunci se va însura eu ea. Asta înseamnă că vom avea război cu Spania; domnul Mazarin va cheltui câteva din milioanele pe care le are puse deoparte; gentilomii noştri îşi vor arăta vitejia în fața mândrilor castilieni, şi mulți se vor întoarce încununați cu lauri, iar noi îi vom încununa cu mirt. Iată cum înțeleg eu politica.

— Montalais, eşti o zănatică – zise Louise – şi orice exagerare te atrage, aşa cum lumina atrage fluturii.

— Louise, tu eşti atât de înțeleaptă, încât nu vei iubi niciodată.

— Oh – făcu Louise, cu o blândă dojană – dar nu înțelegi, Montalais? Regina-mamă doreşte să-şi însoare fiul cu infanta; vrei ca regele să n-o asculte pe mamă? Tocmai un suflet regesc, ca al său, să dea o pildă rea? Când părinții iau apărarea iubirii, s-a terminat cu dragostea!

Aici Louise oftă adânc; Raoul îşi lăsă ochii în jos, cu un aer stânjenit. Montalais începu să râdă.

— Bine că n-am părinți – murmură ea.

— Ai, desigur, veşti despre sănătatea domnului de La Fère – întrebă Louise, înăbuşindu-şi suspinul care dezvăluise atâtea amărăciuni cu adâncimea lui plină de înțelesuri.

— Nu, domnişoară – răspunse Raoul – nu l-am văzut încă pe tatăl meu; mă îndreptam chiar spre locuința lui, când domnişoara de Montalais a binevoit să mă oprească; sper însă

că domnul conte e sănătos. N-ați auzit nimic rău în legătură cu el, nu-i aşa?

— Nimic, domnule Raoul; slavă Domnului, nimic!

Se făcu o tăcere în cursul căreia două inimi care urmau firul aceluiaşi gând se înțelegeau de minune între ele, fără să aibă nevoie nici măcar de sprijinul unei singure priviri.

— Ah, Doamne! strigă deodată Montalais. Urcă cineva!...

— Cine poate să fie? tresări Louise, ridicându-se în picioare.

— Stimate domnişoare, v-am stingherit prea mult; am comis o indiscreție, fără îndoială, venind aici – se bâlbâi Raoul, cu totul fâstâcit.

— E un pas greu – zise Louise.

— De va fi cumva domnul Malicorne – adăugă Montalais – n-avem de ce să ne temem.

Louise şi Raoul schimbară câte o privire, întrebându-se cine putea să fie acest domn Malicorne.

— Fiți liniştiți – continuă Montalais – nu e gelos,

— Dar, domnişoară... – murmură Raoul.

— Ştiu ce vrei să spui... Ei bine, e tot atât de discret ca şi mine.

— Dumnezeule – şuieră Louise, care-şi lipise urechea de uşa întredeschisă – recunosc pasul mamei!

— Madame de Saint-Rémy! Unde să mă ascund? zise Raoul, apucând-o nerăbdător de rochie pe Montalais, care şi ea părea că-şi pierduse puțin capul.

— Da – întări aceasta – da, recunosc şi eu pantofii care lipăie. E buna noastră mamă!... Domnule viconte, regret că fereastra care dă în curte e la cincizeci de picioare înălțime...

Raoul privi spre balcon cu un aer rătăcit, dar Louise îl apucă de braț şi-l opri să sară pe fereastră.

— Ah, ce proastă sunt! zise Montalais. Parcă n-aş avea dulapul cu rochiile de ceremonie! Pare a fi făcut anume pentru aşa ceva!

Se grăbiră, căci doamna de Saint-Rémy urca mai repede ca de obicei; ea ajunse în capul scării chiar în clipa când Montalais, ca în scenele de mare încurcătură, închidea dulapul, împingând uşa cu spatele.

— Ah – strigă doamna de Saint-Rémy – eşti aici, Louise?

— Da, doamnă – răspunse fata, mai palidă decât dacă s-ar fi ştiut autoarea unei mari nelegiuiri.

— Bine, bine!

— Şedeți, doamnă – zise Montalais, oferind un fotoliu doamnei de Saint-Rémy şi aşezând-o în aşa fel, încât să fie cu spatele către dulap.

— Mulțumesc, domnişoara Aure, mulțumesc! Haide repede, copila mea, să mergem!

— Unde să mergem, doamnă?

— Acasă. Trebuie să-ți pregătim toaleta.

— Cum? făcu Montalais, grăbindu-se să joace rolul surprinsei, de teamă ca nu cumva Louise să comită vreo greşeală.

— N-ați auzit vestea cea mare? zise doamna de Saint-Rémy.

— Ce veste vreți să audă, doamnă, două fete închise în acest porumbar?

— Cum?... N-ați văzut pe nimeni?

— Doamnă, vorbiți în enigme *şi* ne faceți să murim de curiozitate! strigă Montalais, care, îngrozită că o vedea pe Louise din ce în ce mai palidă, nu mai ştia cărui sfânt să i se roage.

În cele din urmă, surprinse la prietena ei o privire grăitoare, una din acele priviri care ar face şi un zid să

înțeleagă. Louise îi arăta pălăria, pârdalnica de pălărie a lui Raoul, care stătea mândră pe masă. Montalais se repezi înainte, o înşfăcă iute cu mâna stângă, o duse la spate, trecând-o în dreapta, şi o ascunse astfel, în timp ce continua să vorbească fără întrerupere.

— Ei bine – zise doamna de Saint-Rémy – a venit un curier aducând vestea despre apropiata sosire aici a regelui. Asta înseamnă, domnişoarelor, că trebuie să fiți frumoase!

— Repede! Repede! strigă Montalais. Urmează pe doamna, mama dumitale, Louise, şi lasă-mă să-mi pregătesc rochia de ceremonie.

Louise se ridică, iar mama ei o luă de mână şi o trase spre scară.

— Haide – zise ea. Apoi îi şopti: Când ți-am interzis să vii la Montalais, de ce-ai venit?

— Doamnă, e prietena mea. De altminteri, abia am venit.

— N-a ascuns pe nimeni aici, înaintea ta?

— Doamnă!

— Am văzut o pălărie de bărbat; trebuie să fie a caraghiosului, a ticălosului acela!

— Doamnă! strigă iar Louise.

— A neisprăvitului de Malicorne! O domnişoară de onoare făcând asemenea lucruri... Hm!

Şi cele două glasuri se pierdură în adâncimea scării înguste.

Montalais auzise toate aceste cuvinte, al căror ecou ajungea până la ea ca printr-o pâlnie. Înălță din umeri, dar tocmai atunci îl văzu pe Raoul care ieşea din ascunzătoarea lui, unde auzise şi el totul.

— Sărmană Montalais – oftă ea – victimă a prieteniei!... Şi tu, biet Malicorne, victimă a dragostei!

Se întrerupse, observând expresia tragi-comică a lui Raoul, care nu-şi putea ierta că într-o singură zi descoperise atât de multe taine.

— Oh, domnişoară – grăi el – cum să-ți mulțumesc pentru atâta bunătate?

— O să ne socotim altă dată – răspunse ea. Acum fugi cât mai repede, domnule de Bragelonne, deoarece doamna de Saint-Rémy nu e îngăduitoare şi o singură vorbă din partea ei ar putea provoca aici o vizită domiciliară cu urmări neplăcute pentru toți. Adio...

— Dar Louise... cum am putea să aflăm?...

— Du-te, du-te! Regele Ludovic al X-lea ştia el bine ce făcea atunci când a născocit poşta.

— Vai! suspină Raoul.

— Şi apoi, mai sunt aici şi eu, care prețuiesc cât toate poştele regatului! Repede, pe cal! Dacă doamna de Saint-Rémy se va întoarce să-mi facă morală, cel puțin să nu te mai găsească aici!

— Are să-i spună tatălui meu, aşa-i? murmura Raoul.

— Şi o să fii certat! Vai, viconte, se vede că vii de la curte: eşti fricos ca regele. Eh! Aici, la Blois, noi nu prea ne sinchisim de consimțământul lui papa. Întreabă-l pe Malicorne.

Cu acestea, nebunatica fată îl scoase pe Raoul pe uşa de la intrare, împingându-l de umeri. Tânărul se strecură de-a lungul porticului, îşi luă calul, sări în şa şi porni la vale în galop, ca şi cum cei opt paznici ai DOMNULUI s-ar fi repezit cu toții pe urmele lui.

IV

TATĂL ŞI FIUL

Raoul apucă pe drumul atât de cunoscut, atât de drag inimii lui, care ducea de la Blois la reşedința contelui de La

Fère.

Cititorul ne va scuti de o nouă descriere a acestei locuințe; el a pătruns acolo, împreună cu noi, în alte vremuri, aşa că o cunoaşte destul de bine. Atât doar că, de la ultima călătorie pe care am făcut-o aici, zidurile au căpătat o culoare mai cenuşie, iar olanele, tonuri arămii ceva mai armonioase; copacii s-au înălțat, şi aceiaşi care odinioară îşi alungeau brațele subțiri pe deasupra tufişurilor, acum, împliniți, stufoşi, încărcați de verdeață, îşi aruncau până departe umbra deasă a ramurilor lor pline de sevă, de flori şi de roade, spre desfătarea călătorului.

Raoul zări de departe acoperişul ascuțit, cele doua turnulețe, porumbarul ascuns între ulmi şi stolurile de porumbei ce se roteau necontenit în jurul conului cărămiziu, fără să se depărteze de el niciodată, asemenea dulcilor amintiri ce flutură în jurul unui suflet senin. Când se apropie şi mai mult, auzi scrâşnetul scripeților care scârțâiau sub greutatea găleților mari, şi i se păru că aude plânsul melancolic al apei care cade iarăşi în fântână cu un susur trist, funebru, solemn, încântând urechea copilului şi a poetului, amândoi visători; susur căruia englezul îi spune *splash,* poeții arabi *gasgaşau,* şi pe care noi, francezii, în dorința noastră de a fi poeți, nu-l putem traduce decât printr-o perifrază: *Susurul apei picurând în apă.*

Trecuse mai bine de an an de când Raoul nu mai venise să-l vadă pe tatăl său. În toată această vreme, stătuse pe lângă domnul prinț de Condé.

Într-adevăr, după toate tulburările Frondei, a cărei primă perioadă noi am încercat să o zugrăvim în altă parte, Louis de Condé încheiase cu curtea o împăcare publică, solemnă şi sinceră. În răstimpul cât a dăinuit ruptura dintre el şi rege, domnul de Condé, care prinsese mai de mult simpatie pentru

Bragelonne, îi oferise în zadar toate avantajele ce-ar fi putut să uluiască pe oricare tânăr. Contele de La Fère, rămas credincios principiilor sale de lealitate şi regalitate, împărtăşite cândva fiului său în beciurile din Saint-Denis, contele de La Fère deci, în numele fiului său, refuzase orice momeală. Ceva mai mult încă: în loc să-l urmeze pe domnul de Condé în răzvrătirea sa, vicontele îl urmase pe domnul de Turenne, luptând pentru rege. Apoi, atunci când domnul de Turenne părea să părăsească, la rândul său, cauza regală, se despărți şi de domnul de Turenne, aşa cum făcuse şi cu domnul de Condé. Din această linie dreaptă de conduită rezultă că, dacă Turenne şi Condé nu triumfaseră unul față de celălalt decât sub drapelele regelui, Raoul, oricât de tânăr ar fi fost, avea zece victorii înscrise pe statele sale de serviciu şi nici o înfrângere de care vitejia şi conştiința lui să se poată mustra.

Aşadar, Raoul, urmând îndemnul tatălui său, slujise, fără abatere şi cu credință, steaua regelui Ludovic al XIV-lea, în pofida tuturor schimbărilor de opinii care erau molipsitoare şi, s-ar putea spune, de neînlăturat în vremurile acelea.

Domnul de Condé, reintrat în grații, folosise totul, şi în primul rând privilegiul amnistiei, pentru a cere din nou multe din ceea ce-i fuseseră acordate şi, între altele, pe Raoul. Cu bunul lui simț de totdeauna, contele de La Fère îl şi trimisese fără zăbavă pe Raoul prințului de Condé.

Se scursese prin urmare un an de la ultima despărțire dintre tată şi fiu; cele câteva scrisori schimbate între ei îndulciseră, dar nu vindecaseră durerile acestei despărțiri. Am văzut că Raoul avea acum la Blois şi o altă iubire, în afară de iubirea filială. Să fim însă drepți şi să recunoaştem că, fără intervenția hazardului, precum şi a domnişoarei de Montalais, după predarea mesajului ar fi pornit îndată spre reşedința

tatălui său, întorcând de bună seamă capul, dar fără a se opri o singură clipă din drum, chiar dacă ar fi văzut-o pe Louise că-i face semn cu mâna.

Astfel, în prima parte a drumului, Raoul se gândea cu mâhnire la ceea ce lăsase atât de repede în urmă, adică la iubită; în cealaltă jumătate, se gândea la prietenul către care i se părea că se îndreaptă prea încet, în comparație cu nerăbdarea de a-l vedea.

Raoul găsi poarta grădinii deschisă şi dădu pinteni calului pe alee, fără să ia în seamă gesturile pline de mânie pe care i le făcea un bătrân îmbrăcat într-o flanea albăstruie de lână şi cu o tichie roasă, de catifea, pe cap. Acest bătrân, care plivea un strat de trandafiri pitici şi de margarete, era tare furios văzând un cal ce alerga pe aleile sale aşternute cu nisip şi abia netezite. Aruncă chiar un *bei!* repezit, care-l făcu pe Raoul să întoarcă fața. Şi numaidecât scena luă altă înfățişare; căci îndată ce văzu chipul lui Raoul, bătrânul se ridică şi începu să alerge înspre casă, scoțând nişte strigăte bolborosite ce păreau să fie la el semnul unei fericiri nemaipomenite. Raoul se opri la grajd, dădu calul în grija unui mic lacheu şi urcă scările, sărind câte trei trepte deodată, cu o însuflețire ce l-ar fi bucurat adânc pe tatăl său. Străbătu anticamera, sala de mese şi salonul, fără să întâlnească pe nimeni în cale; ajunse apoi în fața uşii contelui de La Fère, bătu în ea cu nerăbdare şi păşi înăuntru aproape fără să audă cuvântul: *Intră!* rostit de o voce gravă, dar totodată blândă.

Contele stătea la o masă încărcată de cărți şi hârtii; rămăsese acelaşi nobil şi chipeş gentilom de altădată, numai că anii dăduseră nobleței şi frumuseții lui o înfățişare mai solemnă şi mai distinsă. O frunte albă şi netedă, încununată de un păr lung, mai mult nins decât negru, o privire caldă şi

pătrunzătoare între genele încă tinereşti, mustața subțire şi abia încărunțită, umbrind buzele cu un contur plăcut şi frumos arcuite, ca şi cum n-ar fi fost niciodată bântuite de patimi mistuitoare, o statură dreaptă şi mlădioasă, o mână sigură, dar mai slăbită, iată cum arăta încă ilustrul gentilom căruia atâtea glasuri ilustre îi făcuseră elogiul sub numele de Athos. În clipa aceea se îndeletnicea cu însemnarea unor îndreptări pe filele unui caiet, umplut în întregime cu un scris aşternut cu migală de propria sa mână.

Raoul îl cuprinse pe tatăl său de umeri, de gât, la repezeală, şi îl sărută cu atâta dragoste, cu atâta înflăcărare, încât contele nu avu nici puterea, nici timpul să facă vreo mişcare, sau să-şi stăpânească emoția.

— Tu aici! Tu aici, Raoul! exclamă el. E oare cu putință?

— Ah, domnule, domnule, cât de fericit sunt că te revăd!

— Dar nu mi-ai răspuns, viconte. Ai un concediu, că te afli la Blois, ori s-a întâmplat vreo nenorocire la Paris?

— Slavă Domnului – răspunse Raoul, potolindu-se încetul cu încetul – nu s-au întâmplat decât lucruri îmbucurătoare: regele se însoară, aşa cum am avut cinstea să-ți fac cunoscut în ultima mea scrisoare, şi pleacă în Spania. În drum, maiestatea sa va trece prin Blois.

— Ca să-i facă o vizită DOMNULUI?

— Da, domnule conte. De aceea, temându-se să nu-l găsească neprevenit, sau poate dorind să-i facă o plăcere deosebită, domnul prinț de Condé m-a trimis înainte, ca să dau de veste spre a se pregăti găzduirea.

— Şi l-ai văzut pe DOMNUL? întrebă contele cu vioiciune.

— Am avut această onoare.

— La castel?

— Da, domnule – răspunse Raoul, coborându-şi ochii, deoarece, în întrebările contelui, simțise ceva ce părea să

treacă dincolo de marginile unei simple curiozități.

— Ah, adevărat, viconte?... Atunci te felicit.

Raoul înclină uşor din cap.

— Şi ai mai văzut pe cineva la Blois, spune?

— Am văzut-o pe alteța sa regală DOAMNA.

— Prea bine. Dar nu despre DOAMNA vorbesc eu.

Raoul se înroşi până în vârful urechilor şi nu răspunse.

— După câte se pare, nu mă înțelegi, domnule viconte! stărui domnul de La Fère, fără să accentueze prea tare întrebarea, însă ascuțindu-şi în mod vădit privirea pătrunzătoare.

— Te înțeleg foarte bine, domnule – i-o întoarse Raoul – şi dacă îmi pregătesc răspunsul, asta nu înseamnă ca voi rosti o minciună, o ştii, de buna seamă.

— Ştiu că nu obişnuieşti să minți. Tocmai de aceea mă miră că îți trebuie atât de mult timp ca să-mi răspunzi da sau nu.

— Nu-ți pot răspunde decât înțelegându-te bine, şi dacă am priceput cum trebuie, mi se pare ca n-o să te bucure răspunsul meu. Nu-ți tace plăcere, desigur, că am văzut-o pe...

— Domnişoara de La Vallière, nu mă îndoiesc.

— Despre ea vrei să-mi vorbeşti, ştiu foarte bine, domnule conte – zise Raoul cu o neaşteptată blândețe în glas,

— Şi te întreb dacă ai văzut-o.

— Domnule, nu ştiam câtuşi de puțin, când am intrat la castel, că domnişoara de La Vallière se găsea acolo; abia când am ieşit ca să plec, după ce mi-am îndeplinit însărcinarea ce-o avusesem, întâmplarea a făcut să ne trezim față în față. Am avut cinstea, să-i prezint omagiile mele.

— Cum se numeşte întâmplarea care te-a dus la domnişoara de La Vallière?

— Domnişoara de Montalais, domnule.

— Cine-i această domnişoară de Montalais?

— O tânără persoană pe care n-o cunoşteam, pe care n-o mai văzusem niciodată. E domnişoară de onoare a DOAMNEI.

— Domnule viconte, nu voi merge mai departe cu interogatoriul meu, pe care îmi parc rău că l-am lungit şi atâta. Te povățuisem însă s-o ocoleşti pe domnişoara de La Vallière şi să n-o vezi decât cu încuviințarea mea. O, ştiu că mi-ai spus adevărul şi că n-ai căutat cu tot dinadinsul sa te apropii de dânsa. Întâmplarea mi-a fost împotrivă; n-am de ce să te condamn. Mă voi mulțumi deci să-ți repet ceea ce ți-am mai spus şi altă dată cu privire la această domnişoară. N-o învinuiesc cu nimic, martor mi-e Dumnezeu, dar nu intră în vederile mele să o vizitezi. Te rog încă o dată, scumpul meu Raoul, să rămânem înțeleşi asupra acestei chestiuni.

Se vedea cât se poate de bine că privirea atât de limpede şi de curată a lui Raoul se tulbură la aceste cuvinte.

— Şi acum, prietene dragă – urmă contele, cu zâmbetul lui cald şi cu vocea sa obişnuită – să vorbim de altceva. Te reîntorci cumva la datoriile dumitale?

— Nu, domnule. Astăzi voi rămâne aici, alături de domnia ta, toată ziua. Domnul de Condé nu mi-a dat, din fericire, altă însărcinare în afară de aceea pe care am îndeplinit-o şi care se potrivea atât de bine cu dorințele mele.

— Regele e sănătos?

— Tun.

— Şi domnul de Condé ce face?

— Ca întotdeauna, domnule.

Contele uitase să întrebe şi de Mazarin: era un vechi năravul lui.

— Ei bine, Raoul, fiindcă acum eşti numai al meu, îți voi consacra şi eu, la rându-mi, toată ziua de azi. Îmbrățişează-

mă... Încă... Încă... Eşti la tine acasă, viconte... Ah, iată pe bătrânul nostru Grimaud!... Vino, Grimaud, domnul viconte vrea să te îmbrățişeze.

Vajnicul bătrân nu aşteptă să fie rugat a doua oară, ci alergă cu brațele deschise spre Raoul, care-i ieşi în cale spre a-l cruța de prea multe eforturi.

— Acum vrei să mergem în grădină, Raoul? Am să-ți arăt noul pavilion pe care ți l-am pregătit pentru vacanțele pe care ți le vei petrece aici şi, în timp ce vei privi răsadurile din iarna asta şi cei doi cai pe care i-am adus de curând, îmi vei da veşti despre bunii noştri prieteni de la Paris.

Contele închise manuscrisul, îl luă pe tânăr de braț şi ieşiră împreună în grădină.

Grimaud se uită cu duioşie în urma lui Raoul, care era să atingă cu creştetul capului pragul de sus al uşii, şi, mângâindu-şi barba împărătească, lăsă să-i scape aceste cuvinte pline de un înțeles adânc:

— Tare a mai crescut!

V

UNDE VA II VORBA DE CROPOLI, DE CROPOLE ŞI DE UN MARE PICTOR NECUNOSCUT

În vreme ce contele de La Fère îi va arăta lui Raoul micile clădiri pe care le-a ridicat şi caii pe care i-a mai. cumpărat, cititorii ne vor îngădui să ne întoarcem împreună cu ei la Blois şi să luăm parte la agitația neobişnuită ce vânzolea tot oraşul.

Vestea cea nouă adusă de Raoul se făcu simțită mai ales în casele şi locuințele de vază. Căci, într-adevăr, regele şi curtea la Blois – adică o sută de cavaleri, zece trăsuri, două sute de cai şi tot atâția valeți câți stăpâni – unde se va îngrămădi toată această omenire, unde vor fi găzduiți toți acei

gentilomi de prin apropiere, care vor începe să sosească aici nu mai târziu decât peste două sau trei ceasuri, de îndată ce vestea se va răspândi pas cu pas de jur împrejur, aidoma cercurilor crescânde pe care le face căderea unei pietre în apa liniştită a unui lac?

Blois, precum am văzut, potolit în cursul dimineții ca lacul cel mai paşnic din lume, la vestea despre vizita regală se umplu deodată de freamăt şi de vuiet. Toți slujitorii de la castel umblau forfota prin oraş, sub supravegherea ofițerilor, să strângă provizii, iar zece călăreți goneau în galop spre crângurile de la Chambord să caute vânat, la pescăriile din Beuvron pentru peşte, la serele din Cheverny pentru flori şi pentru fructe. Erau scoase din dulapuri țesăturile cele mai prețioase şi lămpile cu lungi brațe aurite; o armată de săraci măturau curțile şi spălau fațadele de piatră ale clădirilor, în timp ce nevestele lor băteau pajiştile de dincolo de Loara, ca să strângă ramuri înverzite şi să culeagă flori de câmp. Întregul oraş, spre a nu rămâne mai prejos de curățenia de la castel, îşi făcea toaleta cu mari zvâcniri de bidinele, de mături şi de apă. Pârâiaşele din partea de sus a oraşului, umflate de aceste spălături grabnice, se transformau în adevărate fluvii în partea de jos, iar caldarâmul, adesea năpădit de noroi, trebuie s-o spunem, era curățat acum şi strălucea ca oglinda în bătaia razelor prietenoase ale soarelui. În fine, se pregăteau muzici, iar rafturile se goleau în toate prăvăliile: lumânările, panglicile şi şnururile pentru săbii erau smulse din mâinile negustorilor, în timp ce gospodinele se îngrijeau de pâine, de carne şi de mirodenii. Un mare număr de burghezi, ale căror case erau încărcate de provizii ca şi cum ar fi fost amenințați de un asediu, nemaiavând grijă de nimic, îşi şi îmbrăcaseră hainele de sărbătoare şi se îndreptau spre poarta oraşului, pentru a fi cei dintâi care să vestească sau să vadă cortegiul.

Ei ştiau prea bine că regele n-avea să vină decât la noapte, sau poate chiar mâine dimineață. Dar ce altceva este aşteptarea decât un fel de nebunie, şi ce altceva este nebunia, dacă nu un exces de speranță?

În oraşul de jos, la nu mai mult de o sută de paşi de castelul Statelor, între aleea înconjurătoare şi castel, pe o stradă destul de frumoasă, care se numea pe atunci Strada Veche şi care trebuie să fi fost într-adevăr destul de veche, se ridica o venerabilă clădire scundă şi largă, cu acoperişul țuguiat, înzestrată cu trei ferestre spre stradă la catul de jos, cu alte două la cel de deasupra, iar la catul al treilea – cu o singură fereastră rotundă. Lipit de fațada triunghiulară, se construise de curând un adaus în formă de paralelogram, destul de larg, care se întindea mult în stradă, conform planurilor edilitare obişnuite pe atunci. Strada se îngustase astfel cu mai bine de un sfert, în schimb casa se lărgise cu aproape jumătate din cât era mai înainte, aşa că, la drept vorbind, nimic nu se irosise fără folos.

Tradiția spunea că în această casă cu acoperişul țuguiat a locuit, pe vremea lui Henric al III-lea, un consilier de stat, la care a venit odată regina Caterina, după unii, să-l viziteze, după alții, să-l sugrume. Oricum ar fi fost, este de presupus că nobila doamnă a trebuit să păşească cu mare băgare de seamă peste pragul acestei vechi locuințe. După ce consilierul a răposat prin strangulare sau de moarte bună, cine mai ştie, casa a fost vândută, pe urmă părăsită, şi în fine izolată de celelalte clădiri de pe stradă. Abia către mijlocul domniei lui Ludovic al XIII-lea, un italian, pe nume Cropoli, scăpat din bucătăriile mareşalului d'Ancre, a venit şi s-a stabilit aici. El a deschis în această casă o mică ospătărie unde se preparau nişte macaroane atât de gustoase, că lumea dădea năvală de la câteva leghe să cumpere sau să le mănânce chiar acolo.

Faima casei se datora faptului că regina Maria de Medicis, pe când era captivă, după cum se ştie, în castelul Statelor, trimisese o dată să i se aducă asemenea macaroane. Asta se întâmplase exact în ziua când ca a evadat prin fereastra rămasă celebră. Tava cu macaroane a fost găsită pe masă, aproape neatinsă de gura regală.

Datorită acestui dublu renume de care se bucura casa cu fațada triunghiulară, al unei sugrumări şi al macaroanelor, numitului Cropoli îi dădu în cap să pună la hanul său o firmă cât mai pompoasă. Dar calitatea lui de italian nu era pe atunci un titlu cu care puteai să te lauzi, iar, pe de altă parte, puțina lui avere, chivernisită cu grijă, îl împiedica să se ridice în ochii lumii.

Când se văzu pe patul morții, lucru ce se întâmplă în anul 1643, după săvârşirea din viață a regelui Ludovic al XIII-lea, Cropoli îl chemă pe fiul său, tânăr bucătar în care îşi punea cele mai mari speranțe, şi, cu lacrimi în ochi, îl povățui să păstreze secretul preparării macaroanelor, să-şi franțuzească numele, să se însoare cu o franceză şi, în sfârşit, când orizontul politic va fi curățat de norii care îl acopereau – se folosea încă de pe atunci această figură de stil foarte des auzită în zilele noastre în cercurile înalte ale Parisului şi la Cameră – să-şi facă la făurarul de alături o firmă frumoasă, pe care un pictor cunoscut, al cărui nume i-l şi spuse, să zugrăvească două portrete ale reginei, cu aceste cuvinte drept legendă: "LA MEDICIS". La aceste recomandări, jupânul Cropoli abia mai avu putere să arate tânărului său urmaş căminul sub vatra căruia îngropase o mie de ludovici de câte zece franci, şi îşi dădu duhul.

Cropoli fiul, ca om cu inima tare, îndură pierderea cu resemnare şi primi fără înfumurare moştenirea. El începu să-şi obişnuiască muşteriii cu pronunțarea tot mai ştearsă a lui *i*

din coada numelui său, aşa fel că de la o vreme lumea nu-i mai spunea decât domnul Cropole, un nume curat franţuzesc. După aceea se însură cu o franţuzoaică mărunţică ce lucra la dânsul şi pe care pusese ochii mai demult, iar părinţilor fetei le smulse o zestre frumuşică, arătându-le comoara scoasă de sub vatra căminului. Aceste două prime porunci împlinite, porni în căutarea pictorului ce trebuia să-i facă firma; şi el fu găsit foarte curând.

Acesta era un bătrân italian, care se considera emulul lui Rafael şi al lui Carraccio, dar un emul nenorocos. Îi plăcea să spună că aparţinea şcolii veneţiene, de bună seamă fiindcă iubea foarte mult culoarea. Pânzele lui, din care nu vânduse nici măcar una singură, băteau la ochi de la o sută de paşi, dar nu erau de loc pe placul burghezilor, aşa că până la urmă sfârşi prin a se lăsa de artă. Se lăuda însă că pictase o sală de baie pentru doamna mareşal d'Ancre şi se plângea în acelaşi timp că această sală ar fi ars o dată cu dezastrul mareşalului.

Cropoli, în calitatea sa de compatriot, fu îngăduitor cu Pittrino – aşa se numea artistul; pesemne că el văzuse faimoasele zugrăveli din sala de baie. Fapt este că-i purtă atâta stimă, ba chiar se simţi atât de măgulit cu prietenia lui Pittrino, încât îl luă să locuiască la dânsul.

Pittrino, fire recunoscătoare şi hrănit cu macaroane, începu să răspândească faima acestei mâncări naţionale şi, încă de pe timpul fondatorului ei, aduse, cu limbuţia lui neobosită, mari foloase casei Cropoli. La bătrâneţe, el se arătă tot atât de devotat fiului, precum fusese faţă de tată, şi încet-încet ajunse un fel de supraveghetor al unei întreprinderi unde cinstea lui nepătată, cumpătarea sa recunoscută, neprihănirea sa pilduitoare şi o mie de alte virtuţi, pe care socotim de prisos să le mai înşirăm aici, îi asigurară un loc de vază în familie, având dreptul de a supraveghea şi controla

toate slugile din casă. Pe deasupra, el era acela care gusta macaroanele, pentru a le păstra calitatea bună a tradiției casei; şi trebuie spus că nu îngăduia nici un bob de piper mai mult decât era necesar şi nici o fărâmă de parmezan mai puțin. Bucuria lui fu cu adevărat mare în ziua când, chemat să împărtăşească taina lui Cropole fiul, i se dădu însărcinarea să picteze firma cu pricina.

Se porni să scotocească plin de nerăbdare într-o lădiță veche, unde regăsi pensulele puțin roase de şoareci, dar încă destul de bune, culorile în tuburile aproape uscate, uleiul de in dintr-o sticluță şi o paletă care aparținuse cândva lui Bronzino, acel "diou de la pittoure" -, cum spunea, în entuziasmul lui veşnic tineresc, artistul de dincolo de munți. Pittrino îşi recăpătă astfel dintr-o dată întregul avânt de pe vremuri.

Făcu aşa cum făcuse Rafael: îşi schimbă maniera şi pictă în genul lui Albani, mai degrabă două zeițe, în loc de două regine. Aceste ilustre doamne erau atât de grațioase pe firmă, ofereau privirilor uimite o asemenea îmbinare de crini şi trandafiri – rezultat încântător al schimbării de manieră la Pittrino – şi dezvăluiau atitudini de sirene atât de anacreontice, încât primul magistrat municipal, când fu chemat să vadă această importantă lucrare în casa lui Cropole, declară numaidecât că doamnele zugrăvite acolo erau prea frumoase şi de un farmec prea însuflețit ca să poată figura pe o firmă, în văzul lumii.

— Alteța sa regală DOMNUL, care trece adesea prin oraşul nostru – i-a spus el pictorului – n-ar fi prea mulțumii s-o vadă pe doamna ilustra lui mamă atât de despuiată şi te-ar trimite fără îndoială în temnița statului, căci inima acestui glorios Prinț nu este prea îngăduitoare. Şterge deci cele două sirene, sau legenda aceea, altfel nu voi permite să atârni firma afară.

Asta spre binele dumitale, jupân Cropole, şi al dumitale, meştere Pittrino.

Ce i se putea răspunde la toate acestea? Trebuia să i se mulțumească magistratului pentru bunăvoința lui – lucru pe care Cropole îl şi făcu.

Pittrino rămase însă abătut şi posomorât; pasămite, ştia el ce avea să urmeze după asta.

Într-adevăr, nici nu plecă bine edilul, că jupân Cropole îşi încrucişă brațele la piept şi-i spuse:

— Ei bine, meştere, ce facem?

— Să ştergem legenda – răspunse cu amărăciune Pittrino. Am aici un lac negru foarte bun; dintr-o trăsătură, acoperim firma, şi punem, în loc de "La Medicis", un nume nou, "La două Nimfe" sau "La două Sirene", după cum îți va fi plăcerea.

— Nu – zise Cropole – ar însemna ca voința tatălui meu să nu fie împlinită. Tatăl meu ținea ca...

— Ținea la figuri – se grăbi să rostească Pittrino.

— Ținea la legendă – zise Cropole.

— Dovada că ținea mai mult la figuri e că, atunci când le-a comandat, voia ca ele să fie asemănătoare, aşa precum şi sunt – replică Pittrino.

— Dar, chiar aşa fiind, cine le-ar mai cunoaşte fără legendă? Astăzi chiar, când în mintea locuitorilor din Blois amintirea acestor persoane celebre e destul de înnegurată, cine le-ar mai recunoaşte pe Caterina şi Maria, dacă n-ar fi dedesubt cuvintele "La Medicis"?

— Şi atunci ce facem cu portretele mele? zise Pittrino deznădăjduit, simțind că tânărul Cropole avea dreptate. Nu vreau să pierd acest rod al strădaniilor mele.

— Nici eu nu vreau ca dumneata să ajungi la închisoare, iar eu la ocnă.

— Să ştergem cuvântul Medicis – zise rugător Pittrino.

— Nu – răspunse cu hotărâre Cropole. Mi-a venit o idee, o idee grozavă... Firma va fi tot pictată de dumneata, cu aceeaşi legendă... *Medici* nu înseamnă în italiană, medic?

— Da, la plural.

— Vei comanda, prin urmare, o altă tablă la făurarul de alături, vei zugrăvi pe ea şase medici şi vei scrie dedesubt "La Medicis"... Va fi un joc de cuvinte minunat!

— Şase medici? Cu neputință! Dar compoziția? strigă Pittrino.

— Asta te priveşte. Dar trebuie să fie aşa, vreau eu, altfel se termină cu macaroanele mele.

Acest argument fu hotărâtor; Pittrino a trebuit să se supună. Zugrăvi pe pânză cei şase medici, dimpreună cu legenda respectivă; magistratul se declară mulțumit şi încuviință acum lucrarea.

Firma avu în oraş un succes nebun. Ceea ce dovedea încă o dată că poezia nu era făcută pentru burghezi, cum spunea Pittrino.

Cropole, ca să-l despăgubească pe zugrav, atârnă în odaia sa de culcare nimfele de pe vechea firmă, ceea ce o făcea pe doamna Cropole să roşească de câte ori le privea, seara, în timp ce se dezbrăca.

Iată dar cum a ajuns să aibă o firmă clădirea cu acoperiş țuguiat; iată dar cum, afacerile mergându-i bine, hanul "Medicis" a trebuit să se întindă în față, aşa după cum am arătat; şi iată dar cum se face că la Blois exista un han cu numele acesta, având ca proprietar pe jupânul Cropole, iar ca pictor de casă pe meşterul Pittrino.

VI

NECUNOSCUTUL

Înjghebat în felul acesta şi devenit cunoscut prin firma sa, hanul jupânului Cropole se îndrepta cu paşi repezi către o

propăşire temeinică. Stăpânul lui nu se gândea numai să facă o mare avere, dar el trăgea nădejde să-şi dubleze cei o mie de ludovici de aur moşteniți de la tatăl său, să mai câştige încă o mie de ludovici din vânzarea casei şi a materialelor, pentru ca apoi, în sfârşit despovărat de orice griji, să trăiască fericit şi fără nici o bătaie de cap, ca orice burghez din Blois.

Cropole fiind lacom la câştig, primi cu o nespusă bucurie vestea sosirii regelui Ludovic al XIV-lea în oraş. El, nevasta lui, Pittrino şi doi bucătari dădură numaidecât iama prin toate orătăniile din ogradă, din pătule şi din cotețe, astfel că în curtea hanului "Medicis" se stârni o asemenea larmă de cârâituri şi de țipete, cum nu se mai auzise nicicând acolo.

În han nu se afla în momentul acela decât un singur călător. Era un bărbat de vreo treizeci de ani, chipeş, înalt, ursuz, sau mai degrabă cu gesturi şi priviri melancolice. Era îmbrăcat într-un surtuc de catifea neagră cu găitane de mărgele; un guler alb, simplu, ca al celor mai convinşi puritani, îi scotea la iveală pielea curată şi fină a gâtului tineresc; o mustăcioară subțire, blondă, abia dacă-i umbrea buza plină de freamăt şi puțin disprețuitoare. Când vorbea cu oamenii, îi privea în față, fără prefăcătorie, e drept, dar şi fără şovăială, în aşa fel că lucirea ochilor săi albaştri silea adesea privirea celor asupra cărora se îndrepta să se plece în jos, ca o spadă prea slabă în vălmăşagul unei lupte aprige.

Pe vremea aceea, când oamenii, croiți cu toții egali în fața lui Dumnezeu, se împărțeau, din pricina prejudecăților, în două caste distincte, gentilomii şi muritorii de rând, pe vremea aceea, spuneam, bărbatul al cărui portret l-am evocat mai sus nu se putea să nu fie luat drept un gentilom, şi încă de cea mai bună rasă. Ca să-ți dai seama de asta, era destul să-i priveşti mâinile, lungi, fine şi albe, ai căror muşchi şi vinişoare se conturau, sub pielea subțire, la cea mai mică

mişcare şi ale căror degete se înroşeau la cea mai uşoară strângere a pumnului.

Acest gentilom venise singur la hanul lui Cropole. Se instalase, fără a mai sta pe gânduri, şi chiar fără a întreba de preț, în apartamentul cel mai arătos, în care îl condusese Cropole, mânat de lăcomia sa de bani foarte condamnabilă, după unii, foarte lăudabilă, după alții, dacă se are în vedere că hangiul era un bun fizionomist şi ştia să cântărească oamenii de la cea dintâi privire. Acest apartament era compus din toată partea care se adăugase mai târziu la vechea casă cu fațada în formă de triunghi: un mare salon luminat de două ferestre la catul întâi, o mică odăiță într-o parte şi încă una deasupra.

Dar, de când sosise aici, gentilomul acesta abia dacă se atinsese de mâncarea ce i se aducea în camera lui. Proprietarului nu-i adresase decât vreo două vorbe, şi acelea numai pentru a-l preveni că-l va căuta un călător cu numele de Parry, pe care va trebui să-l lase să urce în apartamentul său. După aceea căzuse într-o muțenie atât de adâncă, încât Cropole se simți aproape jignit, el căruia îi plăceau cu deosebire oamenii vorbăreți şi amabili.

În sfârşit, gentilomul se sculase foarte de dimineață în ziua când începe această povestire şi se aşezase la fereastra salonului, aplecat în afară, cu coatele rezemate de balustrada balconului, privind cu tristețe şi cu luare-aminte în susul şi în josul străzii, fără îndoială spre a pândi sosirea călătorului despre care-i vorbise hangiului. În felul acesta, el avusese prilejul să vadă micul cortegiu al DOMNULUI ce se întorcea de la vânătoare, ca apoi să se lase din nou în voia liniştii netulburate a oraşului, adâncit în aşteptarea sa. Deodată, hărmălaia săracilor ce alergau în goană spre livezi şi ogoare, a călăreților care porneau în toate părțile, a spălătorilor străzii,

a îngrijitorilor casei regale, a băieților de prăvălie zăpăciți şi guralivi, a căruțelor ce treceau cu zgomot, a bărbierilor chemați în grabă şi a pajilor trimişi cu treburi, tot acest tărăboi şi toată această vânzoleală îl surprinse şi-l uimi, fără să-i ştirbească însă cu nimic măreția neclintită şi supremă, asemenea vulturului şi leului care privesc cu seninătate şi dispreț în jurul lor, fără să se sinchisească de strigătele şi tropăiturile vânătorilor şi gonacilor. Puțin după aceea, țipetele orătăniilor sacrificate în ogradă, paşii pripiți ai doamnei Cropole pe mica scară de lemn, atât de îngustă şi atât de sonoră, țopăitul neobişnuit al lui Pittrino, care, nu mai demult decât azi-dimineață, stătea în prag şi trăgea din pipă cu nepăsarea unui olandez, toate acestea stârniră în călătorul nostru un început de nedumerire şi de tulburare. Pe când tocmai se ridica pentru a se duce să ceară lămuriri, uşa odăii sale se deschise încet. Crezând că a sosit şi a urcat la el musafirul aşteptat cu o nerăbdare atât de mare, făcu, cu un fel de grabă nestăpânită, trei paşi spre uşa ce se deschise larg dinaintea lui. Dar, în loc de înfățişarea pe care spera să o vadă, în fața lui se trezi cu mutra jupânului Cropole, iar la spatele acestuia, în penumbra scării, zări chipul destul de drăguț, însă acum urâțit din pricina curiozității, al doamnei Cropole, care aruncă o privire fugară chipeşului gentilom, apoi dispăru repede pe coridor.

Cropole înainta cu un aer zâmbitor, cu tichia în mână, mai mult îndoit decât înclinat. Străinul îl interogă cu un gest scurt, fără să rostească nici un cuvânt.

— Domnule – începu Cropole – tocmai veneam să vă întreb dacă... nu ştiu cum să vă spun: înălțimea voastră, domnule conte, sau domnule marchiz?...

— Zi *domnule* şi spune repede ce vrei – răspunse străinul cu un accent tăios, ce nu îngăduia nici vorbă lungă, nici

replică.

— Tocmai veneam să întreb cum ați petrecut noaptea şi dacă domnul are de gând să mai rămână în acest apartament.

— Voi mai rămâne.

— Dar, domnule, a intervenit o întâmplare la care noi nu ne-am aşteptat.

— Ce întâmplare?

— Maiestatea sa Ludovic al XIV-lea soseşte astăzi în oraşul nostru şi se va odihni aici o zi, poate două.

O adâncă uimire se zugrăvi pe chipul necunoscutului.

— Regele Franței vine la Blois?

— E pe drum, domnule.

— Atunci, un motiv în plus ca să rămân – zise necunoscutul.

— Foarte bine, domnule, veți păstra însă întregul apartament?

— Nu te înțeleg. Pentru ce astăzi aş avea nevoie de mai puțin decât ieri?

— Fiindcă, domnule, înălțimea voastră îmi va îngădui să i-o spun, ieri, când v-ați ales apartamentul, n-am socotit de cuviință să fixez un preț care ar fi făcut pe înălțimea voastră să creadă că cer mai mult decât v-ar îngădui punga... pe cătă vreme astăzi...

Necunoscutul se înroşi brusc. Îşi spuse în sinea lui că omul acesta îl consideră sărac şi că-l jigneşte.

— Pe cătă vreme azi ceri mai mult? adăugă el cu răceală în glas.

— Domnule, eu sunt un om înțelegător, slavă Domnului. Şi, cu toate că nu par decât un biet hangiu, am în mine sânge de gentilom: tatăl meu a fost slujitor şi ofițer al domnului d'Ancre, Dumnezeu să-i aibă în pază sufletul!...

— Nu neg că este aşa, domnul meu; dar vreau să ştiu, şi dacă se poate cât mai repede, unde vrei să ajungi cu întrebările astea ale dumitale.

— Domnule, dumneavoastră sunteți prea înțelept pentru a nu vă da seama ca oraşul nostru este mic, iar curtea îl va năpădi; casele vor fi ticsite de oaspeți şi, prin urmare, chiriile vor creşte foarte mult.

Necunoscutul roşi încă o dată.

— Spune ce pretenție ai, domnule – zise el.

— Am sa vă spun fără înconjur, domnule, fiindcă vreau să câştig un bau pe cale cinstită şi să fac o afacere fără să fiu nepoliticos sau grosolan... Dar apartamentul pe care-l ocupați este mare, şi dumneavoastră sunteți singur...

— Asta mă priveşte.

— Oh, bineînțeles; de aceea nici nu-l alung pe domnul.

Necunoscutul se aprinse din nou la față; el aruncă asupra bietului Cropole, scoborâtor dintr-un ofițer al domnului mareşal d'Ancre, o privire care l-ar fi făcut să intre sub lespedea de pe faimoasa vatră a căminului, dacă n-ar fi fost țintuit locului de marea problemă a intereselor sale.

— Vrei să plec? zise el. Vorbeşte limpede şi mai repede.

— Domnule, domnule, nu m-ați înțeles. E foarte delicat ceea ce fac, dar m-am exprimat rău, sau poate, fiindcă domnul este străin, căci se vede asta după accent...

Într-adevăr, necunoscutul vorbea puțin cam hârâit, din gâtlej, cu acea accentuare caracteristică englezilor, chiar şi atunci când vorbesc foarte corect franțuzeşte.

— Fiindcă domnul e străin, după cum spun, este posibil să nu fi înțeles toate întorsăturile vorbirii mele. Vreau sa spun că domnul ar putea să renunțe la una sau două din cele trei încăperi pe care le ocupă, ceea ce ar face ca chiria sa să scadă mult, iar eu să mă simt cu conştiința împăcată; căci nu e uşor lucru să ridici fără noimă prețul camerelor, atunci când ai onoarea să le închiriezi la un preț omenesc.

— Care este chiria de ieri?

— Domnule, un ludovic, cu hrana şi îngrijirea calului.

— Bine. Şi cea de astăzi?

— Ah, tocmai aici e greutatea. Astăzi e ziua când soseşte regele; dacă vine curtea şi petrece aici o noapte, atunci prețul chiriei sporeşte. Asta înseamnă că trei camere a câte doi ludovici fac şase ludovici. Doi ludovici, domnule, nu e mare lucru, dar şase ludovici e o sumă.

Necunoscutul, din roşu ca ardeiul, se făcu deodată alb ca varul. El scoase din buzunar, cu o hotărâre eroică, o pungă pe care era brodat un blazon şi pe care o ținea ascunsă cu grijă în podul palmei. Această pungă era de o subțirime, de o moliciune şi de o puținătate ce nu scăpară ochiului ager al lui Cropole. Necunoscutul răsturnă conținutul pungii în mână. Din ea apărură trei ludovici mari, care valorau cât şase ludovici obişnuiți, adică atâta cât ceruse hangiul. Dar Cropole pretinsese să i se plătească şapte ludovici. Se uită deci la necunoscut, ca şi cum i-ar fi spus: Şi restul?

— Mai rămâne un ludovic, nu-i aşa, jupâne hangiu?

— Da, domnule, însă...

Necunoscutul se mai scotoci în buzunarul de la pantaloni şi scoase tot ce găsi acolo: un portofel mic, o cheie de aur şi

câteva monede de argint. Din aceste monede încropi încă un ludovic.

— Mulțumesc, domnule – zise Cropole. Acum aş vrea să mai ştiu dacă domnul are de gând să rămână şi mâine în apartament, şi în acest caz îl voi păstra; pe când, dacă domnul nu va mai rămâne aici, îl voi închiria oamenilor maiestății sale care vor veni să-l ceară.

— Ai dreptate – făcu necunoscutul după un răstimp de gândire – dar întrucât nu mai am bani, aşa precum singur ai putut să vezi, şi cum, cu toate acestea, vreau să păstrez apartamentul, va fi nevoie să vinzi dumneata în oraş acest diamant, sau să-l păstrezi ca amanet.

Cropole cercetă îndelung diamantul, ceea ce-l făcu pe necunoscut să adauge:

— Aş fi mai bucuros să-l vinzi, domnule; prețuieşte trei sute de pistoli. Un zaraf – se găseşte vreunul în Blois – îți va da pe el două sute, fie şi o sută cincizeci; ia oricât îți va da, chiar de ți-ar oferi numai atât cât face prețul locuinței.

— Oh, domnule! exclamă Cropole, ruşinat de inferioritatea în care-l punea dintr-o dată necunoscutul prin această renunțare atât de nobilă şi de dezinteresată, ca şi prin răbdarea lui netulburată în fața atâtor pretenții şi bănuieli. Oh, domnule, sper să nu fim jecmăniți la Blois, aşa cum păreți a crede, şi dacă diamantul prețuieşte atât cât spuneți...

Necunoscutul îl fulgeră încă o dată pe Cropole cu privirea lui cenuşie.

— Nu mă pricep, domnule, credeți-mă – bâigui hangiul.

— Dar argintarii se pricep, întreabă-i pe ei – zise necunoscutul. Şi acum vreau să cred că socotelile noastre sunt încheiate, nu-i aşa, domnule hangiu?

— Da, domnule, şi spre adânca mea mâhnire, căci mi-e teamă să nu-l fi jignit cumva pe domnul...

— Fii pe pace – răspunse necunoscutul cu acea maiestate pe care o dă atotputernicia.

— Sau să fi lăsat a se crede că am vrut să-l storc pe un nobil călător... Gândiți-vă, domnule, la împrejurări...

— Să nu mai vorbim despre asta, rogu-te. Şi acum binevoieşte de mă lasă singur.

Cropole se ploconi până la pământ şi ieşi cu un aer fâstâcit ce dovedea totuşi că avea o inimă bună şi că era frământat de adevărate remuşcări.

Necunoscutul închise uşa în urma lui şi, după ce rămase singur, se uită în fundul pungii, de unde scosese săculeţul de mătase în care era înfăşurat diamantul, unica lui avere. Îşi cercetă de asemeni buzunarele goale, privi hârtiile din portofel şi se încredință pe deplin de marea strâmtoare în care se găsea. Atunci îşi ridică ochii spre cer cu un gest sublim de implorare şi deznădejde, îşi şterse cu mâna tremurândă cele câteva broboane de sudoare ce-i brăzdau nobila frunte, apoi îşi îndreptă spre pământ privirea încununată altădată de o blândeţe divină. Furtuna trecuse acum departe de el, de parcă cerul i-ar fi ascultat rugile izvorâte din adâncul sufletului său. Se îndreptă spre fereastră, îşi reluă locul pe pervaz şi rămase acolo, nemişcat, surd, mut, până în clipa când văzduhul începu să se întunece, iar primele făclii prinseră a luci pe strada înmiresmată, dând de veste că e timpul să se aprindă luminile la toate ferestrele oraşului.

VII

PARRY

În timp ce necunoscutul privea cu multă atenție spre aceste lumini şi îşi ațintea urechea la orice zgomot din jur, jupânul Cropole intră în odaie, urmat de două slugi care

aşezară masa. Dar necunoscutul aproape că nici nu-i băgă în seamă. Atunci Cropole, apropiindu-se de oaspetele său, îi şopti la ureche, cu adânc respect:

— Domnule, diamantul a fost prețuit.

— A! tresări călătorul. Cât anume?

— Argintarul alteței sale regale dă pe el doua sute optzeci de pistoli.

— Îi ai?

— Am crezut de datoria mea să-i iau, domnule; totuşi, în condițiile vânzării am pus-o şi pe aceea că, dacă domnul doreşte să păstreze diamantul, atunci când va primi fonduri... diamantul îi va fi restituit.

— Nici nu mă gândesc. Ți-am spus să-l vinzi.

— În cazul acesta m-am supus, sau aproape, întrucât, fără să-l fi vândut cu adevărat, am şi luat banii pe el.

— Opreşte ce ți se cuvine – adăugă necunoscutul.

— Domnule, o voi face pentru că o cereți.

Un zâmbet trist flutură pe buzele gentilomului.

— Pune banii pe dulapul acela – zise el, întorcând numaidecât spatele, după ce arătă cu un gest scurt mobila.

Cropole lăsă pe dulap o pungă destul de mare, din care îşi oprise suma cuvenită pentru chirie.

— Acum – rosti el după aceea – domnul îmi va face plăcerea de a binevoi să ia masa... Ştiu că ați refuzat prânzul, ceea ce este o jignire pentru casa "Medicis". Poftim, domnule, cina e gata şi îndrăznesc chiar să adaug că nu e de disprețuit.

Necunoscutul ceru un pahar de vin, rupse un coltuc de pâine şi începu să mănânce şi să bea fără să se depărteze de la fereastră.

Deodată se auzi un mare zvon de fanfare şi de trâmbițe; în depărtare țâşniră strigăte ascuțite, un zumzet nedesluşit

umplu partea de jos a oraşului şi cel dintâi zgomot limpede ce lovi urechea străinului fu tropotul cailor ce se apropiau.

— Regele! Regele! striga mulțimea care dăduse buzna pe stradă.

— Regele! repetă Cropole, părăsindu-şi oaspetele şi uitând de bucatele sale, pentru a se duce să-şi astâmpere curiozitatea.

O dată cu el se repeziră pe scară, val-vârtej, doamna Cropole, Pittrino, ajutoarele şi slugile de la bucătărie.

Cortegiul înainta încet, sub lumina miilor de făclii, aprinse fie pe stradă, fie la ferestrele caselor.

După o companie de muşchetari şi un corp de gentilomi, în rânduri înțesate, venea litiera domnului cardinal de Mazarin, trasă, ca o trăsură, de patru cai negri. Pajii şi oamenii din serviciul cardinalului păşeau în urma ei. Venea apoi trăsura reginei-mame, cu domnişoarele de onoare la portiere şi cu gentilomii săi călări, de o parte şi de alta. Pe urmă se ivi regele, călare pe un frumos armăsar de rasă saxonă, cu o coamă bogată. Tânărul Prinț îşi arăta, salutând ferestrele de unde porneau aclamațiile cele mai însuflețite, chipul său nobil şi fermecător, luminat de faclele pajilor. De o parte şi de alta a regelui, dar la doi paşi mai înapoi, prințul de Condé, domnul Dangeau şi douăzeci de alți curteni, dimpreună cu oamenii şi cu lucrurile lor, încheiau acest cortegiu cu adevărat măreț. Alaiul înainta într-o ordine militărească.

Numai o parte dintre curteni, îndeosebi cei bătrâni, purtau veşmântul de călătorie; aproape toți erau îmbrăcați în ținută do război. Mulți aveau la gît platoşa de metal şi pieptarul de piele, ca pe vremea lui Henric al IV-lea sau a lui Ludovic al XIII-lea.

Când regele trecu prin dreptul lui, necunoscutul, care se aplecase peste balcon ca să vadă mai bine şi care îşi ascunsese fața acoperind-o cu brațul, îşi simți pieptul năpădit de un mare şi amar năduf. Sunetul trâmbițelor îl zăpăcea cu totul, aclamațiile poporului îl asurzeau; o clipă, se lăsă amețit de valul acesta de lumini, de freamătul şi de imaginile strălucitoare de acolo.

— El e rege! murmură cu un accent atât de adânc de deznădejde şi durere, încât geamătul glasului său trebuie să se fi ridicat până la picioarele tronului ceresc.

Apoi, înainte de a se fi trezit din mohorâta lui visare, toată larma şi toată strălucirea de jos se risipiră. La colțul străzii, sub balconul unde stătea străinul, nu se mai auzeau decât câteva glasuri răzlețe şi răguşite ce strigau din timp în timp: "Trăiască regele!" Nu se mai vedeau, de asemeni, decât şase lumânări, pe care le țineau în mână cei de la hanul "Medicis", adică: două Cropole, două Pittrino şi câte una fiecare din cei doi slujitori de la bucătărie. Cropole nu se mai putea opri să nu repete:

— Cât e de chipeş regele, şi cât de bine seamănă ca răposatul, ilustrul său părinte!

— Ba chiar mai frumos – zicea Pittrino.

— Şi ce înfățişare mândră are! adăuga doamna Cropole, care-şi începuse sporovăială cu vecinii şi vecinele sale.

Cropole întărea această vorbărie cu observațiile lui personale, fără să bage de seamă că un bătrân, care mergea pe jos, trăgând de căpăstru un căluț irlandez, încerca să răzbată printre bărbații şi femeile ce se opriseră în drum, în fața hanului "Medicis". Tocmai în acel moment, glasul străinului răsună la fereastră:

— Fă-i loc, domnule hangiu, ca să poată ajunge până la poarta dumitale.

Cropole întoarse capul şi, văzându-l abia acum pe bătrân, îi făcu loc să treacă. Fereastra se închise. Pittrino îi arătă calea noului venit, care intră în curte fără să fi scos o vorbă.

Străinul îl aştepta sus, în capul scării; întinse braţul spre bătrân şi-i arătă un scaun, dar acesta se împotrivi să stea:

— Oh, nu, nu, milord – zise e!. Să m-aşez în faţa dumneavoastră? Niciodată!

— Parry – exclamă gentilomul – te rog... Dumneata care vii din Anglia, de la o depărtare atât de mare! Ah, la vârsta dumitale s-ar cuveni să fii cruţat de oboseli ca acelea la care eşti supus slujindu-mă pe mine. Odihneşte-te...

— Înainte de toate, v-am adus un răspuns, milord.

— Parry, te implor, nu-mi spune nimic... căci, dacă vestea ar fi bună, n-ai începe în felul acesta. Vorbeşti pe ocolite, ceea ce înseamnă că vestea e proastă.

— Milord – zise bătrânul – nu vă tulburaţi înainte de vreme. Totul nu este pierdut, nădăjduiesc. E nevoie de voinţă, de stăruinţă şi mai cu seamă de resemnare.

— Parry – răspunse tânărul – am venit aici, singur, înfruntând mii de curse şi mii de primejdii: asta nu înseamnă voinţă? M-am gândit la această călătorie timp de zece ani, fără să ţiu seamă de nici un sfat şi de nici o piedică: asta nu înseamnă stăruinţă? Astă-seară am vândut cel din urmă diamant al tatălui meu, fiindcă nu mai aveam cu ce plăti adăpostul, şi hangiul voia să mă alunge.

Parry făcu un gest de indignare, la care tânărul răspunse printr-o apăsare a mâinii şi printr-un surâs.

— Mai am încă două sute şaptezeci şi patru de pistoli, şi mă socotesc bogat. Nu deznădăjduiesc, Parry; asta nu. Înseamnă resemnare?

Bătrânul îşi ridică spre cer braţele sale tremurătoare.

— Haide – zise tânărul – nu-mi ascunde nimic: ce s-a întâmplat?

— Povestea mea va fi scurtă, milord; dar, în numele cerului, nu tremurați aşa.

— Tremur de nerăbdare, Parry. S-auzim, ce ți-a spus generalul?

— Mai întâi, generalul n-a voit să mă primească.

— Te lua drept o iscoadă.

— Da, milord, însă i-am trimis o scrisoare.

— Şi?

— A primit-o şi a citit-o, milord.

— Scrisoarea aceea lămurea totul, starea mea, năzuințele mele?

— Oh, da – zise Parry, cu un zâmbet trist... – ea exprima întocmai gândurile dumneavoastră.

— Atunci, Parry?...

— Atunci generalul mi-a trimis înapoi scrisoarea printr-un aghiotant, făcându-mi cunoscut că dacă a doua zi mă voi mai afla încă în raza comandamentului său, va pune să fiu arestat.

— Arestat! murmură tânărul. Arestat, tu cel mai credincios slujitor al meu!

— Da, milord.

— Şi semnaseşi cu numele întreg, *Parry,* desigur!

— Foarte desluşit, milord; iar aghiotantul mă cunoştea de la Saint-James şi de la White-Hall – adăugă bătrânul cu un suspin.

Tânărul lăsă capul în jos, îngândurat şi posomorât.

— Asta a făcut-o de față cu oamenii lui – zise el, încercând să dea alt înțeles lucrurilor... Dar pe ascuns... Între voi doi... ce s-a întâmplat? Spune!

— Ah, milord! A trimis patru călăreți care mi-au dat calul pe care m-ați văzut întorcându-mă. Aceşti călăreți m-au condus în mare grabă până în micul port Tenby, m-au aruncat, mai mult decât m-au îmbarcat, într-un vas pescăresc ce tocmai pornea spre Bretania, şi iată-mă aici.

— Oh! oftă tânărul, strângându-şi cu mâna încordată bărbia, spre a-şi înăbuşi un hohot de plâns... Parry, asta-i tot? Asta-i tot?

— Da, milord, asta e tot!

După acel scurt răspuns al lui Parry, urmă un lung răstimp de tăcere; nu se auzea decât călcâiul nervos al tânărului, ce bătea duşumeaua cu furie.

Bătrânul încercă să schimbe vorba, deoarece convorbirea aceasta răscolea gânduri prea negre.

— Milord – zise el – ce era cu toată hărmălaia aceea dinaintea sosirii mele? Cine sunt oamenii aceştia care strigă: "Trăiască regele?" De care rege e vorba şi pentru ce sunt atâtea lumini aprinse?

— Ah, Parry, tu nu ştii încă! răspunse cu ironie tânărul. E regele Franței, care vizitează bunul lui oraş Blois; toate aceste trâmbițe sunt ale lui, toate aceste podoabe scoase la ferestre sunt pentru el, toți aceşti gentilomi poartă spade care-i aparțin lui. Mama lui a trecut înainte, într-o trăsură încrustată cu aur şi argint! Fericită mamă! Ministrul său îi agoniseşte milioanele şi-l conduce la o logodnică bogată. De aceea, poporul se bucură, îşi iubeşte regele şi-l mângâie cu aclamații, strigând: "Trăiască regele! Trăiască regele!"

— Bine, bine, milord! zise Parry, pe care această nouă convorbire îl îndureră şi mai mult decât cea de mai înainte.

— Tu ştii – reluă necunoscutul – că în timp ce toate acestea se petrec în cinstea regelui Ludovic al XIV-lea, mama mea şi sora mea nu mai au nici un ban şi nu au ce mânca; tu

ştii că eu însumi voi fi un nenorocit şi un izgonit, peste cincisprezece zile, când toată Europa va afla cele ce mi-ai povestit acum!... Parry... sunt cazuri când un om în situația mea...

— Milord, în numele cerului!

— Ai dreptate, Parry, sunt un laş, şi dacă eu însumi nu fac nimic pentru mine, atunci ce-ar putea face Dumnezeu? Nu, nu, am două brațe, Parry, am o spadă...

Şi îşi lovi cu putere brațul cu palma, apoi îşi smulse spada agățată în cui.

— Ce vreți să faceți, milord?

— Ce vreau să fac, Parry? Ceea ce fac toți în familia mea: mama trăieşte din mila altora, sora mea cerşeşte pentru mama; am pe undeva frați care cerşesc şi ei. Eu, cel mai mare dintre toți, voi face la fel ca ei: mă duc să cer de pomană!

Şi, după aceste cuvinte, curmate brusc de un râs nervos ce dădea fiori, tânărul îşi încinse spada, îşi luă pălăria de pe dulap, îşi aruncă pe umeri o mantie neagră, pe care o purtase tot timpul drumului, şi, strângând mâinile bătrânului care-l privea cu nelinişte, zise:

— Bunul meu Parry, pune să-ți facă focul, bea, mănâncă, dormi, fii liniştit! Să fim amândoi fericiți, prietenul meu credincios, singurul meu prieten, căci suntem bogați ca nişte regi!

Izbi cu pumnul în sacul cu pistoli, care căzu greu pe podea, şi începu să râdă iar cu rânjetul acela îngrozitor care-l speriase pe Parry. Apoi, în timp ce toată casa țipa, cânta şi se pregătea să primească şi să găzduiască noii călători ce-şi trimiteau valeții înainte, el străbătu sala cea mare şi ieşi în stradă, unde bătrânul, care se dusese la fereastră, îl pierdu din ochi după câteva clipe.

VIII

CUM ARĂTA MAIESTATEA SA LUDOVIC AL XIV-LEA LA VÂRSTA DE DOUĂZECI ŞI DOI DE ANI

S-a văzut, în descrierea pe care am încercat să o facem, că intrarea regelui Ludovic al XIV-lea în oraşul Blois a fost pe cât de zgomotoasă, pe atât de strălucitoare, astfel încât tânărul monarh părea să fi fost întru totul mulțumit.

Ajungând sub porticul castelului, regele găsi acolo, înconjurat de gărzile şi de gentilomii săi, pe alteța sa regală ducele Gaston de Orléans, a cărui înfățişare, şi aşa plină de măreție, împrumutase pentru împrejurarea solemnă la care lua parte o nouă strălucire şi o nouă demnitate.

La rândul ei, DOAMNA, gătită în cele mai frumoase veşminte de ceremonie, aştepta într-un balcon dinăuntru intrarea nepotului său. Toate ferestrele vechiului castel, atât de pustiu şi de mohorât în zilele obişnuite, scânteiau acum de mulțimea femeilor şi a făcliilor.

Aşadar, în sunetul tobelor, al trâmbițelor şi al uralelor, tânărul rege păşi pragul acestui castel, în care Henric al III-lea, cu şaptezeci de ani în urmă, chemase în sprijinul său asasinatul şi trădarea, spre a-şi păstra pe cap şi în casă o coroană ce începuse să-i alunece de pe frunte pentru a cădea în mâinile altei familii.

Toate privirile, după ce-l admiraseră pe tânărul rege, atât de frumos, atât de fermecător, atât de nobil, se întoarseră către celălalt rege al Franței – rege, se înțelege, în alt fel decât cel dintâi – atât de bătrân, atât de palid, atât de încovoiat, care se numea cardinalul Mazarin.

Ludovic era înzestrat atunci cu toate acele daruri ale firii care îl pot face desăvârşit pe un gentilom: avea o privire blândă şi scânteietoare, de un albastru senin, sclipitor; dar cei mai pricepuți fizionomişti, aceşti exploratori ai sufletelor,

aţintindu-şi ochii asupra lui, dacă i-ar fi fost îngăduit unui supus să înfrunte privirea regelui, cei mai pricepuţi fizionomişti, spunem, n-ar fi putut să pătrundă niciodată în străfundurile acestei genuni de blândeţe, deoarece ochii regelui aveau ceva ce se asemăna cu adâncimea nesfârşită a văzduhului albastru, sau cu aceea, mai îngrozitoare, dar aproape tot atât de sublimă, pe care Mediterana o dezvăluie în faţa corăbiilor într-o frumoasă zi de vară, ca o uriaşă oglindă în care cerul îşi răsfrânge când stelele, când furtunile lui.

Regele era scurt de statură, abia dacă avea cinci picioare şi două şchioape; dar tinereţea lui făcea să se treacă peste acest cusur, răsplătit de altminteri printr-o mare noblеţe a mişcărilor şi printr-o anumită iscusinţă ce se observa în toate gesturile sale.

Era, fără îndoială, încă de pe acum un rege, şi era mare lucru să fii rege într-o vreme când respectul şi supunerea intraseră în tradiţie; dar, cum până atunci fusese rareori şi numai în fugă arătat poporului, iar cum cei care aveau prilejul să-l admire o vedeau alături de el pe mama sa, o femeie înaltă, şi pe domnul cardinal, un bărbat foarte impunător, mulţi îl găseau prea puţin rege şi puteau să spună: "Regele e mai mic decât domnul cardinal".

În pofida acestor observaţii ce se făceau pe seama înfăţişării sale, mai ales în capitală, tânărul Prinţ fu primit ca un zeu de către locuitorii din Blois, şi aproape ca un rege de către unchiul şi mătuşa lui, DOMNUL şi DOAMNA, locuitorii castelului. Totuşi, se cuvine să o spunem, când ajunse în sala de primire şi văzu jilţuri de aceeaşi mărime pentru el, pentru mama lui, pentru cardinal, pentru mătuşa şi unchiul său, amănunt bine ascuns datorită aşezării lor într-o formă pe jumătate circulară, Ludovic al XIV se făcu stacojiu de mânie şi îşi roti ochii în jurul său spre a se încredinţa, după feţele

celor prezenți, dacă această umilire îi fusese pregătită dinadins; dar cum nu văzu nimic pe chipul nepăsător al cardinalului, nimic pe acela al mamei sale şi nici pe ale celorlalte persoane prezente, se resemnă şi se aşeză, având însă grijă să se aşeze în jilț înaintea tuturor.

Gentilomii şi doamnele de onoare fură prezentați maiestăților lor şi domnului cardinal. Regele observă că atât el, cât şi mama lui, cunoşteau mai rar numele celor ce le erau prezentați, pe câtă vreme cardinalul, dimpotrivă, nu pierdea nici un prilej de a vorbi fiecăruia – cu o ținere de minte şi o prezență de spirit uimitoare – despre pământurile, despre strămoşii sau despre copiii respectivului, ale căror nume le şi pomenea adesea, lucru ce-i încânta pe aceşti nobili de provincie şi-i întărea în credința lor că numai acela este cu adevărat rege care îşi cunoaşte bine supuşii, aşa cum nici soarele nu are pereche, fiindcă numai el poate să încălzească şi să lumineze.

Studiul tânărului rege, început încă din primele clipe, fără ca cineva să prindă de veste, continua deci, şi acum el privea cu luare-aminte acele chipuri care mai întâi i se păruseră lipsite de însemnătate şi prea puțin demne de a fi cercetate, încercând să desluşească ceva în trăsăturile lor.

Se servi o gustare. Regele, fără a îndrăzni să ceară aceasta de la ospitalitatea unchiului său, o aştepta însă cu multă nerăbdare. Acum cel puțin se vor da toate onorurile cuvenite, dacă nu rangului său, măcar poftei sale de mâncare.

Cât despre cardinal, el se mulțumi să atingă cu buzele-i veştejite o supă servită într-o ceaşcă de aur. Ministrul atotputernic, care răpise mamei regența, regelui regalitatea, nu putuse să smulgă naturii un stomac mai teafăr. Ana de Austria, suferindă de un cancer care şase sau opt ani mai

târziu avea să-i aducă moartea, nu mânca nici ea mai mult decât cardinalul.

În ceea ce-l priveşte pe DOMNUL, buimăcit încă din pricina marelui eveniment ce se petrecea în viața lui provincială, nu mânca nici atât. Singură DOAMNA, ca o adevărată lorenă, îi ținea piept maiestății sale, în aşa fel că Ludovic al XIV-lea, care, fără partener, ar fi mâncat aproape singur, îi fu recunoscător mătuşii lui, mai întâi, pe urmă domnului de Saint-Rémy, majordomul ei, care se remarcase în toată puterea cuvântului.

Gustarea odată sfârşită, la un semn de încuviințare al domnului de Mazarin, regele se ridică şi, la invitația mătuşii sale, trecu prin fața rândurilor de oaspeți. Doamnele observară atunci – sunt anumite lucruri care nu le scapă niciodată femeilor, la Blois ca şi la Paris – doamnele observară atunci că Ludovic al XIV-lea avea privirea sigură şi îndrăzneață, ceea ce însemna pentru frumusețile de soi că aveau de-a face cu un cunoscător distins. Bărbații, la rândul lor, băgară de seamă că Prințul era mândru şi semeț şi că-i plăcea să vadă cum cei care-l priveau prea lung sau prea direct îşi lasă ochii în jos în fața lui, lucru ce părea să prevestească un adevărat stăpân.

Ludovic al XIV-lea făcuse cam o treime din această trecere în revistă, când în urechi îi răsună un cuvânt rostit de eminența sa, care se întreținea cu DOMNUL. Acest cuvânt era un nume de femeie.

Cum auzi acest cuvânt, Ludovic al XIV-lea nu mai pricepu, sau mai degrabă nu mai ascultă nimic altceva, şi, neglijând arcul cercului care aştepta vizita sa, n-avu altă grijă decât să ajungă mai repede la capătul şirului de invitați.

DOMNUL, ca un adevărat curtean, îl întreba pe eminența sa despre sănătatea nepoatelor lui. Într-adevăr, cu cinci sau

şase ani în urmă, cardinalului îi sosiseră din Italia trei nepoate: Hortensia, Olimpia şi Maria de Mancini. DOMNUL se interesa deci de sănătatea nepoatelor cardinalului; îi părea rău, spunea el, că nu are fericirea de a le primi în casa lui, o dată cu unchiul lor; se făcuseră desigur mai frumoase şi mai grațioase, aşa cum şi făgăduiau de altfel să fie atunci când DOMNUL le văzuse întâia oară.

Ceea ce-l surprinse la început pe rege era un anumit contrast în glasurile celor doi vorbitori. Vocea DOMNULUI era potolită şi firească atunci când punea aceste întrebări, pe câtă vreme aceea a domnului de Mazarin sărea cu un ton şi jumătate mai sus, ca să-i răspundă, deasupra sunetului obişnuit al vorbirii sale. S-ar fi zis cp prin această voce cardinalul voia să atingă cu tot dinadinsul, la capătul celălalt al sălii, o ureche ce se depărtase prea mult de el.

— Monseniore – răspunse el – domnişoarele de Mancini mai au încă să-şi desăvârşească educația, să-şi împlinească îndatoririle, să-şi facă un rost în viață. Şederea la o curte tânără şi strălucitoare le poate dăuna întrucâtva.

La cea de a doua frază, Ludovic zâmbi cu tristețe. Curtea era tânără, nimic de zis, dar zgârcenia cardinalului avusese grijă ca ea să nu fie şi strălucitoare.

— Dar n-aveți desigur intenția – zise DOMNUL – să le închideți în mănăstire sau să le faceți burgheze.

— Câtuşi de puțin – răspunse cardinalul, accentuând pronunția sa italiană în aşa fel că, din dulce şi catifelată cum era, deveni aspră şi tremurătoare. Câtuşi de puțin. M-am gândit şi sunt hotărât să le mărit, şi cât mai bine cu putință.

— Partidele bune nu vor lipsi, domnule cardinal – adăugă DOMNUL cu bunăvoința unui negustător care-şi felicită confratele.

— Aşa nădăjduiesc şi eu, monseniore, cu atât mai mult cu cât Dumnezeu le-a înzestrat deopotrivă cu grație, înțelepciune şi frumusețe.

În timpul acestei convorbiri, Ludovic al XIV-lea, însoțit de DOAMNA, încheia, după cum am spus, cercul prezentărilor.

— Domnişoara Arnoux – spunea Prințesa, prezentând maiestății sale o blondă grasă, de douăzeci şi doi de ani, care la o serbare câmpenească ar fi fost luată drept o țărancă gătită ca de duminică – domnişoara Arnoux, fiica profesoarei mele de muzică.

Regele zâmbi: DOAMNA nu izbutise niciodată să scoată patru note cumsecade din lăută sau din clavecin.

— Domnişoara Aure de Montalais – continuă DOAMNA – fată foarte bună şi foarte îndatoritoare.

De astă dată nu mai era regele acela care surâdea, ci tânăra fată prezentată, deoarece, pentru prima oară în viața ei, o auzea pe DOAMNA, care de obicei n-o răsfăța de loc, atribuindu-i însuşiri atât de lăudabile. Şi Montalais, vechea noastră cunoştință, făcu o plecăciune adâncă în fața maiestății sale, dar asta nu numai din respect, ci şi de nevoie, căci trebuia să-şi ascundă o anumită strângere a buzelor gata sa înceapă a râde, lucru căruia regele ar fi putut să-i dea alt înțeles decât cel adevărat.

Şi exact în această clipă regele auzi cuvântul care-l făcu să tresară.

— Iar cea de a treia se numeşte? întreba DOMNUL.

— Maria, monseniore – răspunse cardinalul.

Era, fără îndoială, în acest cuvânt un fel de putere magică, deoarece, după cum am spus, regele tresări auzindu-l şi, trăgând-o pe DOAMNA spre mijlocul cercului, ca şi cum -ar fi vrut s-o întrebe ceva în şoaptă, dar în realitate ca să se apropie de cardinal:

— Doamnă – zise el râzând şi cu jumătate de glas – preceptorul meu de geografie nu mi-a arătat niciodată că Blois se află la o depărtare atât de mare de Paris.

— Ce vrei să spui, nepoate? întrebă DOAMNA.

— Că, pe cât se pare, modei i-ar trebui, într-adevăr, câțiva ani ca să străbată această depărtare. Priveşte aceste domnişoare!

— Ei bine, le cunosc.

— Unele sunt frumoase de tot.

— Nu spune asta prea tare, domnule, sa nu le tulburi cumva mințile.

— Aşteaptă, aşteaptă, scumpă mătuşă – zise regele zâmbind – partea a doua a frazei mele e menită să o îndrepte pe cea dintâi. Ei bine, scumpă mătuşă, unele par bătrâne, iar altele urâte, din pricina modei lor rămase în urmă cu zece ani.

— Dar, sire, Blois e cu toate acestea numai la cinci zile de Paris.

— Întocmai – zise regele – doi ani de întârziere pentru fiecare zi.

— Ah, găseşti, într-adevăr? E ciudat, eu n-am băgat de seamă.

— Uite, mătuşă – urmă Ludovic al XIV-lea, apropiindu-se tot mai mult de Mazarin, sub motiv că încearcă să privească mai bine – uite, alături de aceste zorzoane învechite şi de aceste pieptănături pretenționase, priveşte rochia aceea albă, atât de simplă. E una din domnişoarele de onoare ale mamei, bănuiesc, deşi n-o cunosc. Iată ce ținută modestă, ce înfățişare grațioasă! Minunat! Asta e o femeie, pe câtă vreme toate celelalte nu-s decât îmbrăcăminte.

— Dragul meu nepot – replică DOAMNA râzând – îngăduie-mi să-ți spun că, de data asta, ştiința dumitale de

ghicitor a dat greş. Persoana pe care o lauzi nu e pariziană, ci e de aici, din Blois.

— Ah, mătuşă! făcu regele cu un aer de îndoială.

— Apropie-te, Louise – zise DOAMNA.

Şi tânăra fată, pe care noi am cunoscut-o mai înainte sub acest nume, se apropie sfioasă, îmbujorată şi aproape încovoiată sub privirea regală.

— Domnişoara Louise-Françoise de la Baume Le Blanc, fiica marchizului de La Vallière – rosti DOAMNA ceremonios, către rege.

Tânăra fată se înclină cu atâta farmec sub povara sfiiciunii fără margini pe care i-o pricinuia prezența regelui, încât acestuia, privind-o, îi scăpară câteva cuvinte din convorbirea dintre cardinal şi DOMNUL.

— Fiica vitregă – urmă DOAMNA – a domnului de Saint-Rémy, majordomul meu, care a supravegheat pregătirea acelei gustoase fripturi împănate ce i-a plăcut atât de mult maiestății voastre.

Nu există farmec, frumusețe sau tinerețe care să fi putut rămâne nepăsătoare la astfel de cuvinte. Regele surise. Fie că DOAMNA făcuse o glumă sau spusese numai o naivitate, vorbele ei distruseră deodată în chip nemilos tot ceea ce Ludovic găsea încântător şi poetic la tânăra fată. Domnişoara de La Vallière nu mai era acum, pentru DOAMNA şi, vai!, şi pentru rege, decât o fată vitregă a unui om înzestrat cu marea pricepere de a pregăti o friptură de curcan.

Dar aşa sunt făcuți prinții. Tot aşa erau şi zeii în Olimp. Diana şi Venera le înjoseau probabil la fel pe frumoasa Alcmena şi pe biata Io, atunci când, între ambrozie şi nectar, aduceau vorba despre frumusețile muritoare la masa lui Iupiter.

Noroc că Louise era înclinată atât de adânc, încât nu auzi cuvintele DOAMNEI şi nu văzu nici zâmbetul regelui. Într-adevăr, dacă nevinovata copilă, care avea atâta gust, încât ea singură, dintre toate prietenele ci, se gândise să se îmbrace în alb, dacă această porumbiță, gata să simtă adierea celei mai mici dureri, ar fi fost atinsă de crudele cuvinte ale DOAMNEI sau de zâmbetul egoist şi rece al regelui, ar fi murit pe loc. Şi nici însăşi Montalais, fata cu cele mai năstruşnice idei, n-ar fi încercat s-o mai readucă la viață, întrucât ridicolul ucide totul, chiar şi frumusețea.

Din fericire însă, după cum am spus, Louise, în ale cărei urechi vuia un zumzet neînțeles şi a cărei privire era înceţoşată ca într-un văl, Louise nu văzu nimic, iar regele, care stătea tot timpul cu urechea ațintită la convorbirea dintre cardinal şi unchiul său, se grăbi să se întoarcă din nou alături de ei. Ajunse tocmai în clipa când Mazarin încheia, zicând:

— Maria, dimpreună cu surorile ei, pleacă în acest moment la Brouage. Am hotărât să urmeze țărmul celălalt al Loarei, spre deosebire de acela pe care am venit noi, şi dacă fac bine socoteala, după ordinele pe care le-am dat, mâine ele trebuie să fie cam în dreptul oraşului Blois.

Aceste cuvinte fură rostite cu acel tact, cu acea măsură şi cu acea stăpânire în ton, în intenții şi dorințe, care făcea din signor Giulio Mazarini cel mai mare comedian al lumii. Drept rezultat, ele se îndreptară direct către inima lui Ludovic al XIV-lea, în aşa fel încât cardinalul, întorcând capul la auzul paşilor maiestății sale, care se apropia, citi numaidecât efectul pe fața elevului său, efect pe care o uşoară îmbujorare îl trădă în ochii eminenței sale. De altminteri, cum putea să nu observe această mică taină cel a cărui şiretenie se jucase timp de douăzeci de ani cu toți diplomații Europei?

De aceea, îndată ce aceste cuvinte din urmă fură rostite, s-ar fi zis că tânărul rege a fost străpuns de o săgeată înveninată drept în inimă. Nu-şi mai găsea liniştea, îşi plimba mereu privirea rătăcită, ursuză, stinsă, asupra întregii adunări. O întrebă din ochi, de douăzeci de ori, pe regina-mamă, dar aceasta, bucuroasă că putea să stea de vorbă cu cumnata sa, şi reținută mai mult de căutătura poruncitoare a lui Mazarin, nu părea să înțeleagă rugămințile înăbuşite din privirile fiului ei.

Din clipa aceea, muzică, flori, lumini, frumusețe, totul deveni nesuferit şi searbăd pentru Ludovic al XIV-lea. După ce îşi muşcă de o sută de ori buzele, frământându-şi brațele şi picioarele ca un copil binecrescut care, neîndrăznind să caşte, foloseşte toate mijloacele spre a-şi mărturisi plictiseala, nu fără a-şi implora încă o dată, în zadar, mama şi ministrul, îşi îndreptă o privire deznădăjduită către uşă, adică spre libertate.

În acea uşă, încadrat de pervazul de care stătea rezemat, el văzu o figură bărbătească, mândră şi puternică, un chip oacheş, cu un nas coroiat, cu privirea aspră, dar scânteietoare, cu părul lung şi uşor încărunțit, cu mustața neagră, adevărată pildă de frumusețe ostăşească, în al cărui pieptar, mai strălucitor ca oglinda, se frângeau toate razele de lumină ce se loveau în el, pentru a se risipi apoi în mii de sclipiri. Acest ofițer purta pe cap o pălărie cenuşie, cu pană roşie, dovadă că fusese adus acolo de serviciul său, iar nicidecum de propria lui plăcere. Dacă ar fi fost adus de plăcerea sa, dacă ar fi fost curtean în loc să fie soldat, cum plăcerea se plăteşte totdeauna cu un preț oarecare, el şi-ar fi ținut acum pălăria în mână. Ceea ce dovedea însă şi mai mult că acest ofițer era de serviciu şi îşi îndeplinea o sarcina care îi era obişnuită e că supraveghea, cu brațele încrucişate, cu o

nepăsare bătătoare la ochi şi cu o mare plictiseală, bucuriile şi mâhnirile acestei serbări. Se părea totuşi că, asemenea unui filozof – şi toți soldații bătrâni sunt nişte filozofi în felul lor – se părea totuşi că el înțelege mult mai bine mâhnirile decât bucuriile; din unele ştia să culeagă însă foloase, ferindu-se pe cât putea de celelalte.

Stătea, aşadar, acolo, rezemat, după cum am spus, de pervazul sculptat al uşii, când privirea tristă şi obosită a regelui o întâlni din întâmplare pe a sa. Nu era întâia oară, pe cât se pare, când ochii ofițerului îi întâlneau pe ai regelui, înțelegând bine şi lumina şi îngândurarea lor; căci, de îndată ce-şi opri privirea asupra feței lui Ludovic al XIV-lea, ca şi cum ar fi citit în trăsăturile acestui chip tot ce se petrecea în sufletul său, adică toată mâhnirea care-l apăsa, precum şi dorința şovăitoare de a pleca, dorință ce clocotea în adâncul inimii lui, ofițerul îşi dădu seama că avea datoria să vină în sprijinul regelui, chiar dacă el nu i-ar fi cerut acest lucru, să-l slujească aproape fără voia lui, şi, plin de cutezanță, ca şi cum ar fi comandat cavaleria într-o zi de bătălie, strigi cu o voce răsunătoare:

— Muşchetari ai maiestății sale, la rege!

La aceste cuvinte, care avură efectul unei rostogoliri de tunete, acoperind orchestra, cântecele, zumzetele şi forfota de acolo, cardinalul şi regina-mamă îşi ațintiră deodată ochii către maiestatea sa.

Ludovic al XIV-lea, palid dar hotărât, susținut de intenția propriului său gând, pe care îl regăsise în privirea ofițerului de muşchetari şi care se manifestase prin ordinul dat, se ridică din jilțul său şi făcu un pas spre uşă.

— Pleci, fiul meu? zise regina, în timp ce Mazarin se mulțumea să pună aceeaşi întrebare numai cu privirea sa,

care ar fi putut să pară blândă, dacă n-ar fi fost atât de pătrunzătoare.

— Da, doamnă – răspunse regele – mă simt obosit şi, afară de asta, am de scris în astă-seară.

Un zâmbet flutură pe buzele ministrului, care, cu un semn din cap, părea a-l încuviința pe rege să plece.

DOMNUL şi DOAMNA se grăbiră atunci să dea ordinul de rigoare ofițerilor ce se prezentaseră. Regele salută, străbătu sala şi ajunse la uşă. Aici, un şir de douăzeci de muşchetari aştepta pe maiestatea sa. La capătul acestui şir se afla ofițerul, nemişcat şi cu spada trasă din teacă. Regele trecu pragul şi întreaga mulțime se ridică în vârful picioarelor, ca să-l mai vadă o dată înainte de a se îndepărta.

Zece muşchetari, dând lumea la o parte, în anticamere şi pe trepte, făceau loc de trecere. Ceilalți zece încercuiau pe rege şi pe DOMNUL, care ținuse să-l însoțească pe maiestatea sa. Oamenii de serviciu veneau în urmă.

Acest mic cortegiu îl escortă pe rege până la apartamentul ce-i fusese rezervat. Apartamentul era acelaşi pe care-l ocupase regele Henric al III-lea când asistase la adunarea Statelor de la Blois.

DOMNUL dădu câteva ordine scurte. Muşchetarii, în frunte cu ofițerul lor, porniră de-a lungul îngustului coridor ce făcea legătura între o aripă şi alta a castelului. Acest coridor începea mai întâi cu o mică anticameră pătrată şi mereu întunecoasă, chiar în zilele cu soare.

DOMNUL îl opri pe Ludovic al XIV-lea.

— Treceți, sire – îi spuse el – chiar prin locul unde ducele de Guise a primit cea dintâi împunsătură de pumnal.

Regele, foarte neştiutor în ale istoriei, auzise de această întâmplare, dar nu cunoştea nici locurile unde se petrecuse, nici alte amănunte.

— Ah! făcu el, tresărind.

Şi se opri. Toată lumea, înaintea şi în urma lui, se opri.

— Ducele, sire – continuă Gaston – se afla cam în locul unde sunt eu acum; mergea în direcția în care merge maiestatea voastră. Domnul de Loignes se afla în colțul unde se găseşte în acest moment locotenentul de muşchetari; domnul de Sainte-Maline şi oamenii de serviciu ai maiestății sale erau în spatele şi în jurul lui. Aici a fost lovit.

Regele privi către ofițerul său şi i se păru că un nor subțire umbrea chipul marțial şi cutezător al acestuia.

— Da, pe la spate – murmură locotenentul cu un gest de suprem dispreț.

Şi încercă să-şi urmeze drumul, ca şi cum nu s-ar fi simțit în apele lui între aceste ziduri unde sălăşluise cândva trădarea. Dar regele, care părea dornic să afle şi alte amănunte, ar li vrut parcă să-şi mai arunce o clipă privirea asupra acestui colț funebru. Gaston înțelese dorința nepotului său.

— Iată, sire – zise el, luând o făclie din mâna domnului de Saint-Rémy – locul unde a căzut. Se afla aici un pat, a cărui draperie a rupt-o, încercând să se țină de ea.

— Dar pentru ce podeaua pare crestată în acest loc? întrebă Ludovic.

— Fiindcă chiar în acest loc a curs sângele – răspunse Gaston – iar sângele pătrunzând în scândura de stejar, numai răzuind-o adânc a putut fi şteasră orice urmă. Dar chiar şi aşa – adăugă Gaston, apropiind făclia de locul cu pricina – chiar şi aşa pata aceea roşcată s-a păstrat încă, în pofida tuturor încercărilor ce s-au făcut pentru a fi înlăturată.

Ludovic al XIV-lea îşi încreți fruntea. Poate că se gândea la pata de sânge care-i fusese arătată într-o zi la Luvru şi

care, întocmai ca şi aceea de la Blois, se datora tatălui său, regele, ce vărsase sângele lui Concini.

— Să mergem! zise el.

Toată lumea se puse din nou în mişcare, întrucât tulburarea făcuse de bună seamă ca glasul tânărului Prinț să sune ca o comandă, deşi, în ceea ce-l privea, acest lucru nu-i stătea de loc în fire.

Când ajunseră la apartamentul rezervat regelui, care avea legătură nu numai cu îngustul coridor prin care trecuseră, ci şi cu o scară largă ce dădea în curte, Gaston zise:

— Maiestatea voastră să îngăduie a primi acest apartament, fără îndoială mai prejos de cinstea ce i se acordă.

— Unchiule – răspunse tânărul Prinț – îți mulțumesc mult pentru binevoitoarea domniei tale găzduire.

Gaston făcu o plecăciune în fața nepotului, care-l îmbrățişa, apoi ieşi.

Dintre cei douăzeci de muşchetari care-l însoțiseră pe rege, zece îl urmară pe DOMNUL înapoi, până la sala de primire, care nu se golise de loc, cu toate că maiestatea sa plecase. Ceilalți zece fură înşirați să facă de pază, de către ofițer, care, în cinci minute, cercetă el însuşi cu de-amănuntul toate împrejurimile, furişându-şi în fiecare colțişor acea privire sigură şi rece care nu se datoreşte totdeauna obişnuinței, dat fiind că o asemenea privire constituie adesea o însuşire genială. Apoi, după ce îşi aşează toți oamenii la locul lor, îşi alese pentru cartierul lui general anticamera, unde găsi un jilț adânc, o lampă cu feştilă, vin, apă şi pâine. Mări flacăra lămpii, sorbi o jumătate de cană cu vin, îşi supse buzele cu un zâmbet plin de înțeles, se tolăni în jilțul lui adânc şi luă toate măsurile ca să poată dormi în linişte.

IX

UNDE SE VEDE CINE ESTE NECUNOSCUTUL

Acest ofițer, care dormea sau se pregătea să adoarmă, avea pe umerii lui, cu toate că voia să pară nepăsător, o mare răspundere. Locotenent al muşchetarilor regelui, el comanda întreaga companie care venise de la Paris, şi această companie era formată din o sută douăzeci de oameni; dar, în afară de cei douăzeci de care am vorbit, ceilalți o sută erau însărcinați să facă de gardă pe lângă regina-mamă şi mai ales pe lângă domnul cardinal.

Domnul Giulio Mazarini căuta să reducă cheltuielile de călătorie, neluându-şi paznicii săi; ca atare, el se folosea de aceia ai regelui, şi încă din plin, căci îşi oprise cincizeci numai pentru dânsul, amănunt ce-ar fi putut să pară neobişnuit oricărui om care nu cunoştea regulile de la această curte. Ceea ce i s-ar fi părut, de asemenea, dacă nu neobişnuit, dar cel puțin nemaipomenit unui astfel de străin era faptul că partea castelului rezervată domnului cardinal strălucea de lumini, de viață şi de mişcare. Muşchetarii făceau de strajă în fața fiecărei uşi şi nu lăsau pe nimeni să intre, în afară de curieri, care, chiar şi în călătorie, îl urmau pe cardinal, pentru a-l ține în legătură cu treburile politice.

Douăzeci de oameni erau de serviciu pe lângă regină, iar treizeci se odihneau pentru a-i înlocui pe tovarăşii lor a doua zi.

În partea unde era găzduit regele, dimpotrivă, domnea liniştea, întunericul şi singurătatea. Odată uşile închise, nu se mai simțea acolo nici un semn de regalitate. Toți oamenii de serviciu se retrăseseră unul câte unul. Domnul Prinț trimisese să întrebe pe maiestatea sa dacă îi mai putea fi de folos cu ceva, şi la simplul *nu* al locotenentului de muşchetari, deprins cu asemenea întrebări şi care avea

totdeauna răspunsul pregătit, totul începu să se cufunde în somn, întocmai ca în casa unui burghez oarecare.

Şi totuşi, din aripa locuită de tânărul rege se puteau auzi încă destul de bine muzicile serbării şi se vedeau ferestrele luminate din belşug ale sălii celei mari.

La zece minute după retragerea în apartamentul său, Ludovic al XIV-lea putu recunoaşte, după un anumit freamăt mult mai pronunțat decât acela de la plecarea sa, plecarea cardinalului, care, la rândul lui, se ducea spre patul său condus de o mare suită de gentilomi şi doamne. De altminteri, pentru a urmări toată vâlva asta, regele nu avu decât să se uite pe fereastră, ale cărei obloane nu fuseseră încă închise.

Eminența sa străbătu curtea, însoțit de DOMNUL în persoană, care-i lumina calea cu o făclie în mână; după ei venea regina-mamă, pe care DOAMNA o ținea familiar de braț; amândouă mergeau încet şi şuşotind ca două vechi prietene. În urma acestor două perechi defilau ceilalți curteni, marile doamne, pajii, ofițerii; lumina făcliilor se răspândea de-a lungul zidurilor ca nişte flăcări jucăuşe de incendiu; apoi zgomotul paşilor şi al glasurilor se pierdu pe scările ce duceau la caturile de sus.

În momentele acelea, nimeni nu se mai gândea la rege, care stătea sprijinit în coate la fereastra sa, de unde urmărise cu tristețe toată această risipă de lumini şi ascultase cum se îndepărtau încet zgomotele de jos; nimeni, în afară de necunoscutul de la hanul "Medicis", pe care l-am văzut pornind pe stradă înfăşurat în mantia lui neagră. Urcase panta de-a dreptul la castel şi iscodise, cu înfățişarea lui posomorâtă, prin împrejurimile palatului, înconjurat încă de mulțime, apoi, văzând că nimeni nu păzea nici poarta cea mare, nici porticul, întrucât soldații DOMNULUI fraternizau cu soldații regelui, adică dădeau de duşcă cupe cu vin de

Beaugency, pe care-l aveau la discreție sau, mai bine zis, la indiscreție, necunoscutul se furişă printre oameni, intră în curte şi se îndreptă spre uşa unde se afla scara ce urca la cardinal. Ceea ce-l determinase să pornească într-acolo era, după toate probabilitățile, lumina făcliilor şi forfota pajilor şi a oamenilor de serviciu. Dar fu oprit scurt printr-o rotire a muschetei, însoțită de strigătul santinelei:

— Încotro, prietene? îl întrebă straja.

— La rege – răspunse netulburat şi cu semeție necunoscutul.

Soldatul chemă pe unul din ofițerii eminenței sale, iar acesta, cu tonul unui aprod care îndrumează un cetățean pe culoarele unei instituții, lăsă să-i cadă aceste cuvinte:

— Pe scara cealaltă, din față.

Şi, fără să se mai sinchisească de necunoscut, ofițerul reluă convorbirea întreruptă. Necunoscutul, la rândul lui, fără să mai întrebe nimic, se îndreptă spre scara arătată.

În partea aceasta, nici un zgomot, nici o lumină. Nimic, decât întunericul prin care se zărea o santinelă mişcându-se încet ca o umbră. În tăcerea de acolo putea să audă bine paşii soldatului, însoțiți de zornăitul pintenilor pe lespezile de marmură.

Această strajă era unul din cei douăzeci de muşchetari însărcinați cu paza regelui şi care îşi făcea datoria cu neclintirea unei statui.

— Cine-i acolo? strigă paznicul.

— Prieten – răspunse necunoscutul.

— Ce vrei?

— Să-i vorbesc regelui.

— O, o, iubite domn, aşa ceva nu se prea poate.

— Şi de ce, mă rog?

— Fiindcă regele doarme.

— S-a şi culcat?

— Da.

— N-are a face, trebuie să-i vorbesc neapărat.

— Iar eu îți spun că e cu neputință.

— Totuşi...

— Afară!

— Ăsta e consemnul?

— N-am să-ți dau socoteală dumitale. Afară!

Şi straja îşi însoți de astă dată vorba cu o mişcare amenințătoare; dar necunoscutul nu se urni din loc, ca şi cum picioarele lui ar fi prins rădăcini.

— Domnule muşchetar – zise el – eşti gentilom?

— Am această cinste.

— Ei bine, şi eu sunt, şi între gentilomi trebuie să existe o anumită considerație reciprocă.

Straja coborî muscheta, învins de demnitatea cu care fuseseră rostite aceste cuvinte.

— Vorbeşte, domnul meu – zise el – şi dacă îmi vei cere ceva care îmi stă în putință...

— Mulțumesc. Dumneata ai aici un ofițer, nu-i aşa?

— Da, domnule. Locotenentul nostru.

— Ei bine, vreau să vorbesc cu locotenentul.

— A, asta e altceva. Urcă, domnule.

Necunoscutul salută straja cu multă demnitate şi porni pe scară, în timp ce strigătul: "Locotenent, o vizită!", transmis din santinelă în santinelă, alerga înaintea lui, menit să tulbure primul somn al ofițerului.

Trăgându-şi cizmele, frecându-se la ochi şi încheindu-şi tunica, ofițerul făcu trei paşi spre necunoscut.

— Cu ce vă putem fi de folos, domnule? întrebă el.

— Dumneata eşti ofițerul de gardă, locotenentul de muşchetari?

— Am această cinste – răspunse ofițerul.

— Domnule, este absolut necesar să-i vorbesc regelui.

Locotenentul îl privi cu luare-aminte pe necunoscut, şi cu această privire, oricât de fugară ar fi fost ea, văzu tot ceea ce voia să vadă, adică o mare distincție sub o îmbrăcăminte de rând.

— Nu vreau să cred că eşti un nebun – răspunse el – totuşi îmi pari un om care ar trebui să ştie, domnule, că nu se intră aşa uşor la un rege, fără consimțământul lui.

— Îşi va da consimțământul, domnule.

— Dă-mi voie să mă îndoiesc, domnul meu. Regele s-a retras acum un sfert de ceas, şi în clipa de față cred că a început să se dezbrace. De altfel, consemnul a fost dat.

— Când va afla cine sunt – răspunse necunoscutul, ridicând fruntea – va înlătura consemnul.

Ofițerul era din ce în ce mai surprins, din ce în ce mai şovăitor.

— Dacă aş consimți să vă anunț, pot măcar să ştiu pe cine trebuie să anunț, domnule?

— Pe maiestatea sa Carol al II-lea, regele Angliei, Scoției şi Irlandei!

Ofițerul scăpă un strigăt de uimire, se retrase un pas, şi pe fața lui palidă se putu citi una dintre cele mai puternice tulburări pe care un bărbat energic a încercat vreodată să şi-o înăbuşe în adâncul inimii sale.

— Oh, da, sire; într-adevăr, ar fi trebuit să vă recunosc.

— Mi-ai văzut portretul undeva?

— Nu, sire.

— Sau poate m-ai văzut cândva la curte, înainte de a fi fost izgonit din Franța?

— Nu, sire, nici asta.

— Atunci, cum m-ai fi putut recunoaşte, dacă nu mi-ai zărit portretul şi nu m-ai văzut nici pe mine, niciodată?

— Sire, l-am văzut pe maiestatea sa regele, părintele vostru, într-o împrejurare cumplită.

— În ziua când...

— Da.

O umbră întunecată se abătu pe fruntea prințului; apoi, îndepărtând-o cu mâna, spuse:

— Acum te mai opreşte vreo piedică spre a mă anunța?

— Sire, iertați-mă – răspunse ofițerul – dar nu puteam bănui un rege, într-o îmbrăcăminte atât de simplă; şi totuşi, după cum am avut onoarea să spun adineauri maiestății voastre, l-am văzut pe regele Carol I... Dar, o clipă, alerg să-l vestesc pe rege. Apoi, întorcându-se din drum, întrebă: Maiestatea voastră doreşte cumva să păstreze taina cu privire la această întrevedere?

— Nu o cer neapărat, dar dacă se poate păstra...

— Se poate, sire, deoarece eu nu sunt obligat să-l mai previn pe întâiul gentilom de serviciu; pentru asta însă este nevoie ca maiestatea voastră să binevoiască a-mi da spada.

— Ai dreptate. Uitasem că nimeni nu poate intra înarmat la regele Franței.

— Maiestatea voastră poate face excepție, dacă doreşte, dar atunci eu mă voi pune la adăpost de orice răspundere, vestind serviciul regelui.

— Iată spada mea, domnule. Eşti bun, acum, să mă anunți maiestății sale?

— Îndată, sire.

Şi ofițerul se duse numaidecât şi bătu în uşa de legătură, pe care valetul de cameră i-o deschise.

— Maiestatea sa regele Angliei! zise ofițerul.

— Maiestatea sa regele Angliei! repetă valetul de cameră.

La aceste cuvinte, un gentilom deschise larg uşa ce dădea la rege, şi Ludovic al XIV-lea putu fi văzut cu capul gol şi fără spadă, cu tunica descheiată, înaintând sub povara unei mari surprinderi.

— Dumneata, frate! Dumneata, la Blois! exclamă Ludovic al XIV-lea, făcând semn cu mâna către gentilom şi către valetul de cameră să treacă într-o odaie învecinată.

— Sire – răspunse Carol al II-lea – mă îndreptam spre Paris, cu speranța de a vedea acolo pe maiestatea ta, când vâlva de aici mi-a dat de veste despre apropiata ta sosire în acest oraş. Atunci mi-am prelungit popasul, având să-ți comunic ceva deosebit de important.

— Cabinetul acesta îți convine, frate?

— Minunat, sire, întrucât cred că aici nu ne poate auzi nimeni.

— Am spus gentilomului şi paznicului meu să plece; ei sunt în camera alăturată. În partea cealaltă, dincolo de acest perete, e o încăpere în care nu stă nimeni, ce dă în anticameră, iar în anticameră n-ai văzut decât un ofițer, nu-i aşa?

— Da, sire.

— Ei bine, atunci vorbeşte, frate, te ascult.

— Sire, încep prin a o ruga pe maiestatea ta să-şi plece urechea la nenorocirile care s-au abătut asupra casei noastre.

Regele Franței roşi, apoi îşi apropie fotoliul de acela al regelui Angliei.

— Sire – continuă Carol al II-lea – nu mai e nevoie să întreb pe maiestatea ta dacă a aflat în amănunțime despre dureroasa mea poveste.

Ludovic al XIV-lea roşi mai tare ca întâia oară, apoi, întinzând mâna peste aceea a regelui Angliei, zise:

— Frate, e ruşinos s-o spun, dar cardinalul vorbeşte rareori despre politică în fața mea. Mai mult încă: altădată îl puneam pe Laporte, valetul meu de cameră, să-mi facă lecturi din cărțile de istorie, dar a cerut să curm aceste lecturi şi mi l-a luat pe Laporte, astfel că îl rog pe fratele meu Carol să-mi povestească totul, ca unui om care nu ştie nimic.

— Ei bine, sire, povestind lucrurile de la începutul lor, voi avea mai mult noroc să ating şi mai adânc inima maiestății talc.

— Spune, frate, spune!

— Ştii, sire, că fiind chemat în 1650 la Edinburgh, în timpul expediției lui Cromwell în Irlanda, am fost încoronat la Stone. Un an după aceea, rănit într-una din provinciile pe care le uzurpase, Cromwell s-a întors la noi. Scopul meu era să-l întâlnesc, dorința mea era să părăsesc Scoția.

— Cu toate astea – îl întrerupse tânărul rege – Scoția e oarecum țara dumitale de baştină.

— E adevărat; dar scoțienii erau pentru mine nişte compatrioți prea cruzi! Sire, m-au silit să reneg credința părinților mei; apoi l-au spânzurat pe lordul Montrose, slujitorul meu cel mai credincios, pentru motivul că nu era covenantar, şi când bietul martir, căruia i se îngăduise să-şi exprime o ultimă dorință înainte de a muri, a cerut ca trupul lui să fie tăiat în atâtea bucăți câte oraşe sunt în Scoția, pentru ca pretutindeni să se găsească o mărturie a credinței sale, eu nu mai puteam să ies dintr-un oraş sau să pătrund într-altul, fără să calc pe fâşii din acest trup care trăise, luptase şi se jertfise pentru mine.

Am trecut deci, într-un marş cutezător, printre rândurile armatei lui Cromwell şi am intrat în Anglia. Protectorul porni pe urmele ciudatei fugi care avea drept țintă o coroană. Dacă aş fi putut să ajung la Londra înaintea lui, răsplata acestei

goane ar fi fost, fără îndoială, de partea mea, dar el m-a ajuns din urmă la Worcester.

Puterea Angliei nu ne mai aparține nouă, ci lui, sire. La 3 septembrie 1651, ziua aniversării celeilalte bătălii, de la Dunbar, atât de nefericită pentru scoțieni, am fost înfrânt. Două mii de oameni au căzut în preajma mea, fără a mă gândi o singură clipă să dau înapoi. În cele din urmă a trebuit să fug.

Din momentul acela, povestea mea a devenit un roman. Urmărit cu înverşunare, mi-am tăiat părul, m-am prefăcut în pădurar. O zi petrecută între ramurile unui stejar a dat acestui arbore numele de tufan regal, pe care-l poartă încă. Peripețiile mele din comitatul Stafford, de unde am scăpat ducând-o, la spate, pe cal, pe fiica gazdei mele, sunt povestite la toate şezătorile şi vor face cândva subiectul unei balade. Într-o zi voi aşterne toate astea pe hârtie, sire, ca să le afle toți frații mei regi.

Voi spune cum, ajungând la domnul Norton, am întâlnit un capelan de la curte care privea un joc de popice şi un bătrân slujitor care îmi rosti numele cu lacrimi în ochi şi care era gata să-mi răpună viața cu devotamentul lui, aşa cum altul ar fi făcut-o prin trădare. În sfârşit, voi spune prin câte spaime am trecut; da, sire, spaime, mai ales atunci când, la colonelul Windham, un intendent, care se îngrijea de caii noştri, avea să ne anunțe că au fost mânați spre nord.

— Ciudat – murmură Ludovic al XIV-lea – nu ştiam nimic despre toate acestea. Nu fusesem înştiințat decât despre îmbarcarea dumitale la Brighelmsted şi debarcarea în Normandia.

— Vai, Doamne – exclamă Carol al II-lea – dacă îngădui ca regii să nu-şi cunoască viețile între ei, atunci cum poți cere să se mai ajute unii pe alții!

— Dar, spune-mi, frate – reluă Ludovic al XIV-lea – cum se face că, după ce ai fost primit atât de aspru în Anglia, îți mai pui încă nădejde în această nenorocită țară şi în poporul acela răsculat?

— O, sire, fiindcă, după bătălia de la Worcester, multe s-au schimbat acolo! Cromwell a murit, după ce a încheiat cu Franța un tratat pe care şi-a pus semnătura deasupra numelui maiestății tale. A murit în ziua de 3 septembrie 1658, altă aniversare a bătăliilor de la Worcester şi Dunbar.

— Şi-a lăsat urmaş pe fiul său.

— Numai că unii oameni, sire, au o familie, dar nu şi moştenitori. Moştenirea lui Oliver era o povară prea grea pentru Richard. Pentru Richard, care nu era nici republican, nici regalist, pentru Richard, care îşi lăsa paznicii să-i mănânce prânzul şi pe generali să guverneze republica; Richard a abdicat de la protectorat în ziua de 22 aprilie 1659; acum mai bine de un an, sire. De atunci, Anglia nu mai e decât un local de joc, unde fiecare dă cu zarurile pentru a câştiga coroana tatălui meu. Jucătorii cei mai înverşunați sunt Lambert şi Monck. Ei bine, sire, la rându-mi, vreau să mă amestec în această partidă, în care e pusă la mezat hlamida mea regală. Sire, un milion pentru a cumpăra pe unul din aceşti jucători şi a-mi face din el un aliat, sau două sute de gentilomi ai maiestății tale spre a-i izgoni din palatul meu de la White-Hall, aşa cum Isus i-a alungat pe zarafi din templu.

— Prin urmare – adăugă Ludovic al XIV-lea – ai venit să-mi ceri...

— Sprijinul; adică nu numai ceea ce regii îşi datorează între ei, dar ceea ce simplii creştini îşi datorează unii altora; sprijinul tău, sire, fie în bani, fie în oameni; sprijinul tău, sire, şi într-o lună, fie că-l voi ridica pe Lambert împotriva lui

Monck, sau pe Monck împotriva lui Lambert, voi redobândi moştenirea părintească, fără să fi cerut o singura guinee țării mele, o singură picătură de sânge supuşilor mei; sprijinul tău, sire, şi voi datora mai mult maiestății tale decât tatălui meu. Sărman părinte, care a plătit atât de scump prăbuşirea casei noastre! Vezi, sire, cât sunt de nenorocit, cât sunt de deznădăjduit, de vreme ce-am ajuns să-mi învinovățesc până şi părintele!

Şi sângele năvăli în obrazul livid al lui Carol al II-lea, care rămase o clipă cu fruntea în palme, ca orbit de propriul său sânge, ce părea că se răzvrăteşte la blestemul acesta filial.

Tânărul rege nu era mai puțin nenorocit decât fratele său mai vârstnic; se frământa în jilț şi nu găsea nici un cuvânt ca să răspundă. În cele din urmă, Carol al II-lea, căruia cei zece ani pe care-i avea mai mult îi dădeau tăria de a-şi stăpâni tulburările, rupse din nou tăcerea.

— Sire – zise el – aştept răspunsul tău, aşa cum un osândit îşi aşteaptă sentința. Trebuie oare să mor?

— Iubitul meu frate – răspunse Prințul francez – îmi ceri un milion mie! Dar eu n-am avut niciodată nici măcar un sfert din această sumă! Nu dispun de nimic! Sunt tot atât de puțin rege al Franței, precum eşti tu al Angliei. Nu sunt decât un nume, o cifră înveşmântată în catifea brodată cu flori de crin, iată totul. Mă aflu pe un tron care se vede, iată singura deosebire față de maiestatea ta. Dar n-am nimic, nu pot nimic.

— Să fie adevărat?! exclamă Carol al II-lea.

— Dragă frate – zise Ludovic al XIV-lea, coborându-şi vocea – am îndurat necazuri pe care nu le-au îndurat nici cei mai umili gentilomi ai mei. Dacă sărmanul Laporte ar fi aici, ți-ar spune că am dormit în aşternuturi rupte, prin ale căror găuri îmi ieşeau picioarele afară; ți-ar spune apoi că, mai

târziu, când am cerut trăsura mea, mi s-a adus o caleaşcă pe jumătate roasă de şoarecii din hambare; ți-ar mai spune că, atunci când ceream să mi se pregătească masa, se duceau să întrebe la bucătăriile cardinalului dacă se găseşte ceva de mâncare şi pentru rege. Şi uite, astăzi chiar, astăzi când am douăzeci şi doi de ani, astăzi când am ajuns la vârsta majoratului regal, astăzi când ar trebui să țin în mâinile mele cheia vistieriei, conducerea politică, supremația păcii şi a războiului, aruncă-ți ochii în jurul meu şi vezi ce mi s-a lăsat: priveşte câtă părăsire, cât dispreț, câtă tăcere, în timp ce acolo jos, uite, priveşte ce însuflețire, ce lumini, ce osanale! Acolo, vezi, acolo este adevăratul rege al Franței, iubite frate.

— La cardinal?

— La cardinal, da.

— Atunci sunt pierdut, sire.

Ludovic al XIV-lea nu răspunse nimic.

— Pierdut, acesta este cuvântul, deoarece nu voi face niciodată apel la acela care le-ar fi lăsat să moară de foame şi frig pe mama şi pe sora mea, adică fiica şi nepoata lui Henric al IV-lea, dacă domnul de Retz şi parlamentul nu le-ar fi trimis pâine şi lemne.

— Să moară! murmură Ludovic al XIV-lea.

— Ei bine – continuă regele Angliei – sărmanul Carol al II-lea, nepotul lui Henric al IV-lea ca şi tine, sire, neavând nici parlament şi nici un cardinal de Retz, va muri de foame, aşa cum erau să moară sora şi mama lui.

Ludovic îşi încruntă sprâncenele şi strânse cu nervozitate dantelele de la mâneci. Această tăcere, această încremenire, sub care se ascundea o tulburare atât de vădită, îl uimiră pe regele Carol, care întinse brațul şi luă mâna tânărului într-a sa.

— Îți mulțumesc, iubite frate – zise el. Mă plângi, şi asta e tot ceea te aş putea cere de la tine, în starea în care te găseşti.

— Sire – rosti deodată Ludovic al XIV-lea, înălțând capul – zici că ai nevoie de un milion, sau de două sute de gentilomi?

— Sire, un milion mi-ar fi de ajuns.

— E puțin.

— Oferit unui singur om, e mult. Uneori convingerile s-au cumpărat cu sume şi mai mici; eu voi avea de-a face doar cu corupția.

— Două sute de gentilomi, gândeşte-te, abia e ceva mai mult decât o companie.

— Sire, în familia noastră e o tradiție, aceea că patru oameni, patru gentilomi francezi, devotați tatălui meu, au fost cât pe-aci să-l salveze pe părintele meu, judecat de un parlament, păzit de-o armată.

— Aşadar, dacă ți-aş putea da un milion, sau doua sute de gentilomi, ai fi mulțumit şi m-ai socoti un frate bun?

— Te voi socoti salvatorul meu şi, dacă mă voi urca din nou pe tronul tatălui meu, Anglia va fi, cel puțin atât timp cât voi domni eu, o soră a Franței, aşa cum maiestatea ta va fi fost un frate pentru mine.

— Ei bine, frate drag – zise Ludovic, ridicându-se în picioare – ceea ce tu şovăi să ceri, voi cere eu însumi! Ceea ce n-am vrut să fac niciodată pentru mine, o voi face pentru tine. Am să mă duc la regele Franței, la celalalt, la bogatul, la puternicul, şi-i voi spune, eu, să-mi dea un milion, sau două sute de gentilomi, şi vom vedea!

— Oh – exclamă Carol – eşti cu adevărat un prieten nobil, sire, o inimă largă şi bună! Mă salvezi de la pieire, frate, şi dacă se va întâmpla vreodată să ai nevoie de viața pe care mi-o dai acum, cere-mi-o!

— Tăcere, dragă frate, tăcere! zise încet de tot Ludovic. Ia seama să nu fim auziți! N-am ajuns încă la capăt. A-i cere bani lui Mazarin e mai mult decât a trece printr-o pădure vrăjită, unde în fiecare copac se ascunde un diavol; e mai mult decât a porni să cucereşti o lume!

— Totuşi, sire, când ceri...

— Ți-am spus că n-am cerut niciodată nimic – răspunse Ludovic cu o mândrie care-l făcu să pălească pe regele Angliei. Şi fiindcă acesta, asemenea unui om rănit, dădea a înțelege că vrea să bată în retragere, adăugă: Iartă-mă, scumpe frate, dar eu nu am o mamă şi o soră care trec prin nenorociri; tronul meu e tare şi gol, dar mă aflu pe el. Iartă-mă, frate, nu mă mustra pentru această frază: e a unui egoist; de aceea o voi răscumpăra printr-un sacrificiu. Mă duc la cardinal. Aşteaptă-mă, te rog. Mă întorc îndată.

X

SOCOTELILE DOMNULUI DE MAZARIN

În timp ce regele se îndrepta cu paşi zoriți spre aripa castelului ocupată de cardinal, însoțit numai de valetul său de cameră, ofițerul de muşchetari, respirând ca un om care a fost silit să-şi oprească mult timp răsuflarea, ieşea din mica încăpere de care a fost vorba şi pe care regele o credea goală. Această încăpere făcuse parte cândva din camera de dormit; nu era despărțită de ea decât de un perete subțire. Asta însemna că despărțitura, făcută doar de ochii lumii, îngăduia urechii celei mai puțin indiscrete să audă tot ceea ce se petrecea în camera cea mare. Nu putea fi deci îndoială că locotenentul de muşchetari auzise tot ce se vorbise în apartamentul maiestății sale.

La auzul ultimelor cuvinte ale tânărului rege, el ieşi deci în grabă, pentru a-i da salutul când trecu şi a-l însoți din ochi până ce dispăru pe culoar. Apoi, după ce monarhul nu se mai

văzu, clătină din cap într-un chip cum numai el o făcea şi, cu o voce căreia patruzeci de ani petrecuți departe de Gasconia nu-i putuseră schimba accentul gascon, zise:

— Tristă slujbă, trist stăpân!

Şi, rostind aceste cuvinte, locotenentul se lăsă din nou în jilțul său, întinse picioarele şi închise ochii ca un om care doarme sau care stă îndelung pe gânduri.

In timpul acestui scurt monolog, urmat de scena de mai sus, pe când regele, străbătând lungile coridoare ale vechiului castel, se îndrepta spre domnul de Mazarin, o scenă cu totul deosebită se petrecea la cardinal.

Mazarin se urcase în pat, puțin chinuit de gută, dar cum era un om ordonat, şi nu renunța la aceasta nici măcar în momentele de durere, căuta să facă din starea sa de veghe un tot atât de bun prilej de a-şi continua lucrul. Ca atare îi spusese lui Bernouin, valetul său de cameră, să-i aducă un mic pupitru de voiaj, ca să poată scrie şezând în pat.

Dar guta nu este un vrăjmaş ce se lasă învins atât de uşor, şi cum, la fiecare mişcare pe care o făcea, din surdă, durerea devenea ascuțită, cardinalul îl întrebă pe Bernouin:

— Brienne nu-i aici?

— Nu, monseniore – răspunse valetul de cameră. Domnul de Brienne, cu îngăduința voastră, s-a dus să se culce, dar dacă eminența voastră o doreşte, poate fi sculat şi chemat să vină aici.

— Nu, nu face să-l trezim. Ia să vedem, totuşi. Blestemate cifre!

Şi cardinalul se cufundă în gânduri, începând să numere pe degete.

— Oh! Cifrele! zise Bernouin. Dacă eminența voastră se apucă de socoteli, îi prevăd pentru mâine cea mai straşnică migrenă! Şi unde mai pui că domnul Guénaud nici nu-i aici!

— Ai dreptate, Bernouin. Ei bine, în cazul acesta ai să-l înlocuieşti pe Brienne, prietene. Într-adevăr, ar fi trebuit să-l iau cu mine pe domnul de Colbert. Acest tânăr lucrează bine, Bernouin, foarte bine. Un băiat de treabă!

— Eu nu ştiu cum este – zise valetul de cameră – dar mie, unuia, nu-mi prea place mutra acestui băiat de treabă.

— Bine, bine, Bernouin. Nu e nevoie de părerea dumitale. Aşază-te aici, ia pana şi scrie.

— Sunt gata, monseniore. Ce trebuie să scriu?

— Aici, fii atent, sub cele două rânduri scrise.

— Sunt gata.

— Scrie: şapte sute şaizeci de mii de livre.

— Am scris.

— De la Lyon…

Cardinalul părea că şovăie.

— De la Lyon – repetă Bernouin.

— Trei milioane nouă sute de mii de livre.

— Gata, monseniore.

— De la Bordeaux, şapte milioane.

— Şapte – repetă Bernouin.

— Ei da, şapte – rosti cardinalul cu năduf. Apoi, reculegându-se: Îți dai seama, Bernouin – adăugă el – ca ăştia sunt bani ce vor fi cheltuiți?

— De, monseniore, ori că vor fi cheltuiți, ori că vor fi încasați, asta nu mă priveşte, întrucât toate aceste milioane nu sunt ale mele.

— Aceste milioane sunt ale regelui; fac socoteala banilor regelui. Dar să mergem mai departe; unde eram?… Tu mă întrerupi mereu.

— Şapte milioane de la Bordeaux.

— Aşa-i, ai dreptate. De la Madrid, patru. Ți-am spus ai cui sunt banii ăştia, Bernouin, fiindcă toată lumea face

prostia să mă socotească milionar. Iar eu resping asemenea prostie. De altminteri, un ministru n-are nimic al lui. Haide, scrie mai repede. Încasări generale, şapte milioane. Proprietăți, nouă. Ai scris, Bernouin?

— Da, monseniore.

— Bursă, şase sute de mii de livre; valori diverse, două milioane. Ah, uitam: mobilierul diferitelor castele...

— Să fac semnul coroanei? întrebă Bernouin.

— Nu, nu, e de prisos; se înțelege de la sine. Ai scris, Bernouin?

— Da, monseniore.

— Şi cifrele?

— Sunt înşirate unele sub altele.

— Adună, Bernouin.

— Treizeci şi nouă de milioane două sute şaizeci de mii de livre, monseniore.

— Ah – oftă cardinalul cu o expresie de regret – nu sunt nici măcar patruzeci de milioane!

Bernouin mai făcu o dată adunarea.

— Nu, monseniore, mai lipsesc şapte sute patruzeci de mii de livre.

Mazarin ceru socoteala şi o cercetă el însuşi cu multă atenție.

— Oricum – zise Bernouin – treizeci şi nouă de milioane două sute şaizeci de mii de livre sunt o avere!

— Ah, Bernouin, iată ce-aş vrea să-l fac pe rege să vadă!

— Păi eminența voastră spunea că aceşti bani sunt ai maiestății sale.

— Fără îndoială. Însă ce folos! Aceste treizeci şi nouă de milioane sunt ca şi cheltuite, dacă nu şi mai mult!

Bernouin zâmbi în felul său, adică asemenea cuiva care nu crede decât ceea ce vrea el să creadă, în timp ce pregătea

băutura de noapte a cardinalului şi-i aşeza perna la cap.

— Vai – murmură Mazarin după ce valetul de cameră ieşi – nu sunt nici patruzeci de milioane. Trebuie totuşi să ating cifra de patruzeci şi cinci de milioane, la care m-am hotărât. Dar cine ştie dacă voi avea timp! Îmbătrânesc, mă duc, nu voi mai ajunge până acolo. Dar poate că voi găsi încă două-trei milioane în buzunarele bunilor noştri prieteni spanioli. Oamenii ăştia au descoperit Peru, şi, ce naiba! trebuie să le mai fi rămas ceva.

În vreme ce vorbea astfel, adâncit în cifrele lui şi uitând de gută, învinsă momentan de o preocupare care, pentru cardinal, era cea mai importantă dintre toate, Bernouin dădu buzna deodată în cameră, cu un aer îngrozit.

— Ei bine – se miră cardinalul – ce s-a întâmplat?

— Regele, monseniore, regele!

— Cum regele! făcu Mazarin, ascunzând repede hârtia cu socotelile. Regele aici? La ora asta? Îl credeam culcat de mult. Ce să se fi întâmplat oare?

Ludovic al XIV-lea, care tocmai în acel moment intră în odaie, auzi cuvintele din urmă şi văzu mişcarea buimacă a cardinalului, care dădea să se ridice în capul oaselor.

— Nu e nimic, sau cel puțin nimic care să te poată îngrijora, domnule cardinal. E o comunicare de mare însemnătate pe care trebuie să o fac chiar în astă-seară eminenței voastre, iată totul.

Mazarin se gândi numaidecât la atenția deosebită pe care regele o dăduse cuvintelor lui în legătură cu domnişoara de Mancini şi îşi spuse că această comunicare nu putea să pornească decât de aici. Se înseninã deci din nou la față şi îşi luă aerul cel mai binevoitor cu putință, schimbându-şi dintr-o dată înfățişarea, spre marea bucurie a regelui. Apoi, după ce Ludovic se aşează, cardinalul zise:

— Sire, s-ar cuveni de bună seamă să ascult pe maiestatea voastră în picioare, dar furia durerilor mele...

— Nu poate fi vorba de etichetă între noi, scumpe domnule cardinal – îl întrerupse Ludovic cu multă afecțiune în glas. Eu sunt elevul domniei tale şi nu regele, o ştii prea bine, mai ales în astă-seară, când vin la domnia ta ca un om care vrea să te roage ceva şi încă chiar ca unul foarte umil şi foarte doritor să fie bine primit.

Mazarin, văzând roşeața din obrajii regelui, se întări în credința lui de la început, anume că sub toate aceste vorbe măgulitoare se ascundea o pornire de dragoste. De data asta însă, vicleanul politician, oricât era el de şiret, se înşela: roşeața nu era pricinuită de nevinovatele îndemnuri ale unei pasiuni tinereşti, ci numai de dureroasa constrângere la care era supus orgoliul regal.

În calitatea sa de unchi, Mazarin căută să uşureze mărturisirea.

— Vorbiți, sire – zise el – şi fiindcă maiestatea voastră vrea să uite pentru o clipă că eu îi sunt supus şi să mă considere îndrumătorul şi preceptorul său, exprim încă o dată maiestății voastre toate sentimentele mele de devotament şi afecțiune.

— Mulțumesc, domnule cardinal – răspunse regele. Ceea ce vreau să cer eminenței voastre are de altfel puțină însemnătate pentru domnia ta.

— Cu atât mai rău – spuse cardinalul – cu atât mai rău, sire. Aş vrea ca maiestatea voastră să-mi ceară un lucru important şi chiar un sacrificiu... Dar, orice mi-ați cere, sunt gata să vă împac sufletul şi să vă îndeplinesc dorința, scumpul meu sire.

— Ei bine, iată despre ce este vorba – zise regele, a cărui inimă zvâcnea aşa de tare, încât bătăile ei nu se puteau

asemui decât cu bătăile inimii cardinalului – am primit vizita fratelui meu, regele Angliei.

Mazarin sări ca ars în patul său, de parc-ar fi fost pus în contact cu o butelie de Leyda sau cu pila lui Volta, în timp ce surprinderea, sau mai bine zis dezamăgirea, îi lumină chipul cu o asemenea lucire de mânie, încât Ludovic al XIV-lea, oricât de puțin diplomat ar fi fost, putu să vadă că ministrul nădăjduise să audă cu totul altceva din gura sa.

— Carol al II-lea! strigă Mazarin cu o voce aspră şi cu o disprețuitoare strâmbătură a buzelor. Ați primit vizita lui Carol al II-lea?

— A regelui Carol al II-lea – adăugă Ludovic, acordând pe un ton apăsat nepotului lui Henric al IV-lea titlul pe care Mazarin uita să i-l dea. Da, domnule cardinal, acest nefericit prinț mi-a mişcat inima povestindu-mi nenorocirile sale. Trece printr-o mare încercare, domnule cardinal, şi mi se pare de neîngăduit, mie, care am văzut cum alții se certau pentru tronul meu şi care am fost nevoit, în zilele de tulburări, să-mi părăsesc capitala, mie, în sfârşit, care cunosc nenorocirea, să las fără sprijin un frate gonit din drepturile lui şi pus pe fugă.

— Eh – rosti cu dispreț cardinalul – de ce nu are şi el, ca maiestatea voastră, sire, un Jules Mazarin în preajma sa! Coroana i-ar fi rămas neatinsă.

— Ştiu tot ceea ce casa mea datorează eminenței voastre – reluă regele cu mândrie – şi crede-mă că, în ce mă priveşte, n-am să uit niciodată acest lucru. Dar tocmai pentru că fratele meu, regele Angliei, nu are în preajma lui geniul puternic care pe mine m-a salvat, tocmai de aceea, spun, aş vrea să-i acord sprijinul aceluiaşi geniu, şi rog brațul domniei tale să se întindă deasupra capului său, fiind încredințat, domnule cardinal, că mâna domniei tale, numai atingându-l, va şti să

pună din nou pe fruntea lui coroana căzută la picioarele eşafodului tatălui său.

— Sire – replică Mazarin – vă mulțumesc pentru buna părere ce-o aveți despre mine, dar noi nu putem face nimic acolo: e o țară de nebuni, care se leapădă de Dumnezeu şi taie capetele regilor lor. Sunt primejdioşi, sire, şi ți-e şi silă să te uiți la ei, de când s-au tăvălit în sânge regesc şi în cloaca covenantară. O astfel de politică nu mi-a plăcut niciodată şi mă feresc de ea.

— Atunci ne poți ajuta s-o înlocuim cu alta.

— Care?

— Cea a lui Carol al II-lea, bunăoară, restaurându-l.

— Eh, Doamne! exclamă Mazarin. Nu cumva sărmanul rege se mângâie cu această himeră?

— Ba da – răspunse Ludovic numaidecât, îngrozit de greutățile pe care ochiul atât de priceput al ministrului său părea că le întrezăreşte în acest plan. Nu ne cere pentru asta decât un milion.

— Atâta tot! Un biet milion, nu-i aşa? făcu în bătaie de joc cardinalul, îngroşând accentul său italian. Un biet milion, dacă te lasă inima, scumpe frate... Familie de cerşetori, ce vrei!

— Cardinale – rosti Ludovic al XIV-lea, înălțând fruntea – această familie de cerşetori e o ramură a familiei mele!

— Sunteți atât de bogat ca să dați milioane altora, sire? Aveți milioane de dat?

— O – replică Ludovic al XIV-lea cu o nespusă durere, pe care se străduia totuşi, din răsputeri, să nu şi-o trădeze pe chip – o, da, domnule cardinal, ştiu că sunt sărac, dar, la nevoie, coroana Franței prețuieşte cât un milion şi, pentru a săvârşi o faptă bună, îmi voi pune chezăşie, dacă trebuie,

coroana. Voi găsi eu câțiva bancheri care să-mi împrumute un milion.

— Aşadar, sire, spuneți că aveți nevoie de un milion? întrebă Mazarin.

— Da, domnule, asta am spus.

— Vă înşelați mult, sire, întrucât aveți nevoie de o sumă mult mai mare. Bernouin! Veți vedea îndată, sire, de cât anume aveți nevoie în realitate... Bernouin!

— Cum, cardinale – făcu regele – ai de gând să ceri sfatul unui lacheu, în legătură cu treburile mele?

— Bernouin – strigă încă o dată cardinalul, prefăcându-se că nu observă jignirea tânărului Prinț. Vino aici şi spune-mi cifra, despre care vorbeam adineauri, prietene.

— Cardinale, n-ai auzit ce-am spus? rosti din nou Ludovic, pălind de indignare,

— Sire, nu vă supărați; eu fac socoteala avutului maiestății voastre pe față. Toată lumea în Franța ştie asta, registrele mele sunt deschise. Ce te-am pus eu să faci adineauri, Bernouin?

— Eminența voastră m-a pus să fac o adunare.

— Şi ai făcut-o, nu-i aşa?

— Da, monseniore.

— Pentru a vedea suma de care maiestatea sa are nevoie în momentul de față. Ți-am spus eu asta sau nu? Fii sincer, prietene.

— Eminența voastră mi-a spus-o.

— Ei bine, despre ce sumă era vorba?

— Patruzeci şi cinci de milioane, cred.

— Şi la ce sumă ajunsesem, adunând laolaltă toate veniturile?

— Treizeci şi nouă de milioane două sute şaizeci de mii de franci.

— Prea bine, Bernouin, asta e tot ce voiam să ştiu; acum lasă-ne – zise cardinalul, ațintindu-şi privirea strălucitoare asupra tânărului rege, încremenit de uimire,

— Şi totuşi... – îngăimă regele.

— Vă îndoiți încă, sire? zise cardinalul. Ei bine, priviți atunci dovada celor ce v-am spus.

Şi Mazarin trase de sub pernă hârtia acoperită cu cifre şi o arătă regelui; acesta îşi întoarse privirea ca să n-o vadă,

într-atât de mare îi era durerea.

— Aşadar, întrucât maiestatea voastră doreşte un milion, şi cum acest milion nu e trecut aici, înseamnă că suma de care aveți nevoie se ridică la patruzeci şi şase de milioane, sire. Ei bine, nu cred să existe bancher pe lume care să împrumute o asemenea sumă, chiar primind ca chezăşie coroana Franței.

Regele, strângând pumnii sub dantelele de la mâneci, împinse fotoliul la o parte.

— Bine – zise el – fratele meu, regele Angliei, va muri atunci de foame.

— Sire – răspunse pe aceiaşi ton Mazarin – amintiți-vă o vorbă pe care v-o spun aci drept cel mai sănătos precept politic: "Bucură-te că eşti sărac, când aproapele tău e şi el sărac".

Ludovic stătu câteva momente pe gânduri, aruncând o privire nu lipsită de curiozitate spre hârtia vârâtă pe jumătate la loc, sub pernă.

— Prin urmare – zise el – e cu neputință să mi se împlinească cererea aceasta de bani, domnule cardinal?

— Absolut, sire.

— Gândeşte-te că asta îmi va crea un duşman mai târziu, dacă el se va urca din nou pe tron fără sprijinul meu.

— Dacă maiestatea voastră nu se teme decât de asta, poate să fie liniştit – rosti cu vioiciune cardinalul.

— Foarte bine, nu mai stărui – zise Ludovic al XIV-lea.

— V-am convins cel puțin, sire? întrebă cardinalul, punându-şi palma pe mâna regelui.

— Întru totul.

— Cereți-mi orice altceva, sire, şi voi fi fericit să vă ajut, după ce v-am refuzat lucrul acesta.

— Orice altceva?

— Ei bine, da, căci nu sunt eu cu trup şi suflet în slujba maiestății voastre? Hei, Bernouin, făclii şi paznici pentru maiestatea sa! Maiestatea sa se reîntoarce în apartamentele sale.

— Nu încă, domnule, şi fiindcă te arăți atât de binevoitor cu mine, voi căuta să trag foloase.

— Pentru maiestatea voastră, sire? întrebă cardinalul, sperând că măcar de data aceasta va fi vorba de nepoata sa.

— Nu, domnule, nu pentru mine – răspunse Ludovic – ci tot pentru fratele meu Carol.

Chipul lui Mazarin se întunecă deodată şi cardinalul bolborosi câteva cuvinte pe care regele nu le putu auzi.

XI

POLITICA DOMNULUI DE MAZARIN

În locul şovăielii ce-l stăpânea cu un sfert de ceas mai înainte, când pornise spre cardinal, acum în ochii tânărului rege se putea citi acea voință împotriva căreia poți lupta, pe care o poți chiar răpune prin propria ei neputință, dar care va păstra, ca o rană în adâncul inimii, măcar amintirea înfrângerii sale.

— De data asta, domnule cardinal, e vorba de un lucru mult mai uşor de găsit decât un milion.

— Credeți oare, sire? zise Mazarin, privindu-l pe rege cu ochiul acela şiret care ştia să pătrundă până în străfundul inimilor.

— Da, aşa cred, şi atunci când vei cunoaşte obiectul cererii mele...

— Şi vă închipuiți că nu-l cunosc, sire?

— Atunci ştii ce-mi mai rămâne să-ți mai spun?

— Ascultați-mă, sire, vă voi reproduce propriile cuvinte ale regelui Carol...

— O, s-auzim!

— Ascultați: Dacă acest zgârcit, dacă acest ticălos de italian, a spus el...

— Domnule cardinal!

— Acesta e înțelesul, dacă nu chiar şi cuvintele. Dar, Doamne, nu sunt supărat pe dânsul pentru atâta lucru, sire; fiecare vede lumea prin prisma patimilor lui. Prin urmare, a zis: Dacă acest ticălos de italian nu-ți dă milionul pe care i-l cerem, dacă suntem siliți, din lipsă de bani, să renunțăm la diplomație, ei bine, atunci îi vom cere cinci sute de gentilomi.

Regele tresări, întrucât cardinalul nu se înşelase decât asupra numărului.

— Nu-i aşa, sire, că asta a spus? strigă ministrul cu un accent triumfător. Apoi a trecut la vorbe frumoase, a zis: Am prieteni dincolo de strâmtoare; acestor prieteni le lipseşte doar un conducător şi un steag. De îndată ce mă vor vedea, de îndată ce vor vedea steagul Franței, mă vor urma, căci vor înțelege că am sprijinul vostru. Culorile uniformelor franceze vor face în jurul meu cât milionul pe care domnul de Mazarin n-a vrut să mi-l dea. (Deoarece ştia prea bine că nu-i voi da acest milion.) Voi învinge cu aceşti cinci sute de gentilomi, sire, şi întreaga glorie va fi a voastră. Aşa a vorbit, sau aproape aşa, nu, sire? înfăşurându-şi cuvintele în metafore strălucitoare, în imagini pompoase, căci toți din familia lor sunt buni de gură. Tatăl său a vorbit până pe eşafod!

Sudoarea ruşinii se scurgea pe fruntea lui Ludovic. Simțea că nu era de demnitatea lui să audă asemenea ocări la adresa fratelui său, dar încă nu ştia cum să-şi arate supărarea, mai ales față de cel înaintea căruia văzuse cum se pleacă totul, chiar şi mama lui. Făcu, în sfârşit, o sforțare şi zise:

— Dar, domnule cardinal, nu e vorba de cinci sute de oameni, ci de două sute.

— Vedeți deci că am ghicit ceea ce ne cere?

— N-am tăgăduit niciodată, domnule, că ai un ochi pătrunzător, şi tocmai de aceea m-am gândit că nu vei refuza fratelui meu Carol un lucru atât de simplu şi atât de uşor de îndeplinit, cum e cel pe care-l cer în numele lui, domnule cardinal, sau, mai bine zis, în numele meu.

— Sire – răspunse Mazarin – sunt treizeci de ani de când fac întruna politică. Am făcut-o mai întâi cu domnul cardinal de Richelieu, pe urmă singur. Poate că n-a fost întotdeauna prea cinstită această politică, trebuie s-o recunosc; dar ea n-a fost niciodată nechibzuită. Or, aceea care i se propune în momentul de față maiestății voastre e şi necinstită şi nechibzuită.

— Necinstită, domnule?

— Sire, ați încheiat un tratat cu domnul Cromwell.

— Da, şi în acest tratat domnul Cromwell şi-a pus semnătura deasupra numelui meu.

— Pentru ce ați semnat atât de jos, sire? Domnul Cromwell a găsit un loc mai bun şi l-a ocupat; aşa era obiceiul lui. Dar să mă întorc la domnul Cromwell. Ați încheiat un tratat cu el, adică cu Anglia, pentru că, atunci când ați semnat acel tratat, domnul Cromwell era Anglia.

— Domnul Cromwell e mort.

— Credeți asta, sire?

— Fără nici o îndoială, deoarece fiul său Richard i-a urmat la guvernare şi chiar a abdicat.

— Ei da, chiar aşa! Richard a rămas moştenitor după moartea lui Cromwell, iar Anglia, după abdicarea lui Richard. Tratatul face şi el parte din moştenire, fie că s-ar afla în mâinile lui Richard, fie într-ale Angliei. Tratatul a rămas deci acelaşi, mai valabil ca oricând. Pentru ce l-ați călca, oare, sire? S-a schimbat, oare, ceva? Carol al II-lea vrea astăzi ceea

ce noi n-am vrut acum zece ani; dar asta era de prevăzut. Maiestatea voastră e aliatul Angliei, sire, nu al lui Carol al II-lea. E necinstit, fără îndoială, din punctul de vedere al familiei, de a semna un tratat cu un om care a pus să i se taie capul cumnatului tatălui vostru, regele, şi de a fi încheiat o alianță cu un parlament căruia acolo i se spune "Coadă"; e necinstit, recunosc, dar n-a fost o greşeală din punct de vedere politic, întrucât, datorită acestui tratat, am cruțat pe maiestatea voastră, pe atunci minor încă, de neajunsurile unui război în afară, pe care Fronda... – vă mai aduceți aminte de Frondă, sire (tânărul rege înclină capul) – pe care Fronda l-ar fi complicat şi mai mult. Aşa că iată de ce vreau să-i explic maiestății voastre că a schimba drumul astăzi, fără a-i înştiința pe aliații noştri, ar fi în acelaşi timp şi necinstit şi nechibzuit. Am porni un război, după care am trage toate ponoasele; l-am porni, mândri că l-am început, dar cu aerul că ne temem de el, deşi noi înşine l-am pus la cale, deoarece o intervenție de cinci sute de oameni, de două sute, de cincizeci, chiar numai de zece oameni, e totuşi o intervenție. Un francez înseamnă națiunea; o uniformă înseamnă armata. Să presupunem, bunăoară, sire, că ați fi în război cu Olanda, ceea ce mai curând sau mai târziu se va întâmpla neîndoios, sau cu Spania, lucru ce s-ar putea întâmpla dacă însurătoarea voastră nu se face (Mazarin se uită adânc în ochii regelui) – şi sunt mii de motive care pot pune bețe în roate acestei căsătorii – ei bine, ați încuviința oare atunci ca Anglia să trimită în Provinciile Unite sau în sprijinul Infantei un regiment, o companie, o escadră chiar de gentilomi englezi? Şi ați mai găsi, în acest caz, că s-a ținut, în mod cinstit, de litera tratatului ei de alianță?

Ludovic asculta; i se părea ciudat ca Mazarin făcea paradă de bună credința, tocmai el, autorul atâtor şiretlicuri

politice cărora toată lumea le spunea mazarinade.

— Oricum – zise regele, fără prea multă convingere – eu nu-i voi împiedica pe gentilomii statului meu să treacă în Anglia, dacă aceasta este dorința lor.

— Va trebui să-i constrângeți să se întoarcă, sire, sau cel puțin să protestați împotriva prezenței lor ca duşmani într-o țară aliată.

— Atunci, să vedem, domnule cardinal, dumneata, un geniu atât de pătrunzător, n-ai putea găsi, sau n-am putea găsi împreună un mijloc de a-l ajuta pe acest biet rege năpăstuit, fără ca noi să ne pătăm cu nimic?

— Iată tocmai ceea ce nu vreau eu, scumpul meu sire – răspunse Mazarin. Anglia se va călăuzi după dorințele mele şi va juca aşa cum îi cânt eu; voi îndruma de aici politica Angliei, pe care n-o voi îndruma în alt scop. Cârmuită aşa cum este cârmuită, Anglia e pentru Europa un veşnic cuib de zâzanii. Olanda îl ocroteşte pe Carol ai II-lea; să lăsăm Olanda să facă acest lucru; cele două țări se vor învrăjbi, se vor bate; sunt singurele două puteri maritime; să le lăsăm să-şi distrugă una alteia flotele; iar noi o vom construi pe-a noastră din sfărâmăturile vaselor lor, mai ales când vom avea destui bani ca să cumpărăm cuie.

— O, cât de lipsit de fantezie şi cât de josnic este tot ceea ce-mi spui, domnule cardinal.

— Da, dar cât de adevărat, sire, mărturisiți-o. Mai mult încă: admit un moment că maiestatea voastră ar avea putința să-şi calce cuvântul şi să nesocotească tratatul – aşa ceva se întâmplă adesea, ca un cuvânt să fie călcat şi un tratat nesocotit, dar numai atunci când cineva are un mare interes să facă aceasta, sau numai atunci când se vede stingherit de contractul încheiat; ei bine, să zicem că veți încuviința

sprijinul care vi se cere; Franța, drapelul ei, ceea ce-i totuna, va trece strâmtoarea şi se va bate; dar Franța va fi învinsă.

— Cum asta?

— Pentru că, pe legea mea, frumoasă garanție: un general dibaci, ca maiestatea sa Carol al II-lea, şi Worcesterul!

— Dar nu va mai avea a face cu un Cromwell, domnule cardinal.

— Da, însă va avea a face cu Monck, care e primejdios în alt chip. Acel iscusit neguțător de bare de care ați pomenit era un iluminat, avea clipe de exaltare, de împăunare, de umflare, în timpul cărora se spărgea ca un butoi prea plin; şi atunci, prin acele spărturi, se prelingeau câteva picături din gândirea sa, iar după aceste câteva picături putea fi recunoscută întreaga lui gândire. În felul acesta, Cromwell ne-a lăsat, de mai mult de zece ori, să pătrundem în sufletul său, despre care se credea că e ferecat în trei platoşe de aramă – cum zice Horațiu. Pe când Monck! Ah, sire, să vă ferească Dumnezeu să faceți politică vreodată cu domnul Monck! Numai lui îi datorez perii albi ce mi-au ieşit de un an de zile încoace. Monck nu e un iluminat, e, din nefericire, un om politic; el nu se sparge, ci se strânge. De zece ani şi-a îndreptat ochii către o țintă, dar nimeni n-a putut încă să ghicească în ce constă ea. În fiecare dimineață face aşa cum sfătuia Ludovic al XI-lea: îşi arde boneta ținută pe cap în timpul nopții. Astfel, în ziua când planul lui, copt în ascuns şi cu răbdare, va răbufni, va răbufni cu toți sorții de izbândă ce însoțesc îndeobşte neprevăzutul. Acesta este Monck, sire, despre care n-ați auzit poate niciodată vorbindu-se, al cărui nume poate că nici nu-l cunoşteați înainte de a fi fost rostit în fața voastră de fratele vostru, Carol al II-lea, care ştie cine este el, adică o împletire de adâncime şi îndărătnicie, singurele două însuşiri înaintea cărora înțelepciunea şi înflăcărarea n-au nici o putere. Sire,

am avut şi eu înflăcărare pe când eram tânăr, iar înțelept am fost întotdeauna. Pot chiar să mă laud cu asta, fiindcă e ceea ce nu mi se iartă. Mi-am croit un drum frumos în viață cu aceste două însuşiri, deoarece, din fiul unui biet pescar din Piscina, am devenit primul ministru al regelui Franței şi, în această calitate, maiestatea voastră binevoieşte s-o recunoască, am adus unele servicii tronului maiestății voastre. Ei bine, sire, dacă în drumul meu l-aş fi întâlnit pe Monck, în locul domnului de Beaufort, al domnului de Retz sau al domnului de Condé, ei bine, sire, am fi fost pierduți. Feriți-vă de a întreprinde ceva cu uşurință, sire, căci altfel veți cădea în ghearele acestui soldat politic. Casca lui Monck, sire, este o ladă de fier în fundul căreia sunt lăcătuite gândurile lui şi a cărei cheie n-o are nimeni. De aceea, în preajma lui, sau mai bine zis în fața lui, îmi înclin capul, sire, eu care nu port pe creştet decât o tichie de catifea.

— Şi ce crezi că urmăreşte acest Monck?

— Ah, dacă aş şti, sire, nu v-aş mai spune să vă feriți de el, căci atunci aş fi mai tare ca el; dar cu unul ca dânsul mi-e şi teamă să ghicesc. Să ghicesc! Înțelegeți cuvântul acesta? Căci, în clipa când aş crede că am ghicit, m-aş opri la o idee şi, fără să vreau, aş urma acea idee. De când acest om stăpâneşte acolo, eu mă simt ca unul din acei osândiți ai lui Dante cărora Satan le-a răsucit gâtul, astfel că merg înainte, dar se uită înapoi: mă îndrept spre Madrid, dar nu scap din ochi Londra. Cu acest drac de om, a spune că ai ghicit ce vrea înseamnă a te înşela, iar a te înşela înseamnă a te pierde. Să mă ferească Dumnezeu de a încerca să ghicesc vreodată ce râvneşte el; mă mărginesc, şi e destul atât, să iscodesc ce face. Şi cred – înțelegeți oare însemnătatea cuvântului cred? *Cred,* când e vorba de Monck, nu te leagă cu nimic – cred că nu are altă dorință decât să-i urmeze lui Cromwell. Carol al

II-lea i-a şi făcut propuneri prin zece persoane; iar el s-a mulțumit să-i alunge pe cei zece mijlocitori, fără a le spune altceva decât: "Plecați, sau pun să vă spânzure!" E un mormânt acest om! În momentul de față, Monck face declarații de credință Parlamentului "Coadă"; dar aceste declarații de credință pe mine nu mă înşeală: Monck nu vrea să fie asasinat. Un asasinat l-ar opri la mijlocul drumului, şi el vrea ca opera lui să fie înfăptuită. De aceea, eu cred – dar să nu credeți ceea ce cred eu, sire; spun cred din obişnuință – eu cred că Monck se poartă cu mănuşi față de parlament, până în ziua când îl va zdrobi. Vi se cer spade, dar ca să lupte împotriva lui Monck! Ferească-ne sfântul să ne luptăm cu Monck, sire, căci Monck ne va înfrânge, şi, înfrânt de Monck, asta nu mi-aş ierta-o toată viața! Mi-aş spune că această biruință o pregătea Monck de zece ani. Pentru Dumnezeu, sire, din prietenie pentru maiestatea voastră, dacă nu din bunăvoință, Carol al II-lea să stea linişti. Maiestatea voastră îi va face aici un mic venit, îi va da unul din castelele sale. Eh, dar stai! Eram să uit tratatul, acel faimos tratat despre care vorbeam adineauri. În virtutea lui, maiestatea voastră nu are nici măcar dreptul să-i dea un castel!

— Cum asta?

— Da, da, maiestatea sa şi-a luat obligația să nu dea găzduire regelui Carol, şi chiar să-l trimită în afara granițelor. Tocmai pentru asta l-am şi trimis peste graniță, dar iată că el s-a întors iarăşi aici. Sire, vreau să sper că-i veți da a înțelege fratelui vostru că nu poate rămâne la noi, că asta e cu neputință, că prezența lui ne dăunează, sau eu însumi...

— Destul, Domnule! zise regele, ridicându-se în picioare. Că îmi refuzi un milion, e dreptul dumitale: milioanele îți aparțin; că îmi refuzi două sute de gentilomi, ai de asemenea acest drept: eşti prim-ministru şi răspunzi, în ochii Franței,

de soarta păcii şi a războiului; dar a pretinde să mă împiedici, pe mine, regele, de a-i acorda ospitalitate nepotului lui Henric al IV-lea, vărului meu primar, martorului copilăriei mele, aici se opreşte puterea domniei tale, de aici începe voința mea.

— Sire – zise Mazarin, încântat de a fi scăpat atât de uşor şi care, de altminteri, nu se împotrivise cu atâta însuflețire decât ca să ajungă, aici – sire, mă voi pleca totdeauna în fața voinței regelui meu; fie deci ca regele meu să-l țină lângă sine sau într-unul din castelele sale pe regele Angliei; asta însă s-o ştie Mazarin, dar să n-o ştie ministrul.

— Noapte bună, domnule – zise Ludovic al XIV-lea – plec deznădăjduit.

— Dar convins, şi asta e tot ce-mi trebuie, sire – replică Mazarin.

Regele nu mai răspunse nimic şi se retrase îngândurat, convins nu de toate cele ce-i spusese Mazarin, ci de un lucru pe care, dimpotrivă, el se ferise să i-l spună: anume că era nevoie să se ocupe în modul cel mai serios de treburile sale şi de acelea ale Europei, căci le vedea grele şi foarte încâlcite.

Ludovic îl regăsi pe regele Angliei stând în acelaşi loc unde-l lăsase. Când îl zări, prințul englez se ridică în picioare, dar de la cea dintâi privire văzu descurajarea întipărită cu slove întunecate pe fruntea vărului său. Atunci, deschizând primul vorba, ca spre a-i da lui Ludovic putința să-i mărturisească mai uşor amarul răspuns pe care-l aducea, zise:

— Orice ar fi, nu voi uita niciodată bunătatea şi prietenia de care ai dat dovadă față de mine.

— Vai – murmură Ludovic al XIV-lea – o bunăvoință stearpă, frate.

Carol al II-lea se făcu alb ca varul, îşi trecu mâna rece peste frunte şi luptă câteva clipe cu un fel de amețeală ce-l

clătină tot.

— Înțeleg – zise în cele din urmă – nici o speranță!

Ludovic îl apucă de mână.

— Aşteaptă, frate – rosti el – să nu ne grăbim, lucrurile se pot schimba; numai hotărârile pripite strică totul. Adaugă, te rog eu, încă un an de încercări la aceia pe care i-ai îndurat până acum. Nu văd nici calea, nici prilejul spre a te putea îndemna, acum mai mult ca altă dată, să acționezi. Rămâi cu mine, frate, îți voi da una din reşedințele mele, una în care vei voi şi în care îți va plăcea să stai; vom urmări amândoi evenimentele îndeaproape şi vom pregăti împreună totul. Haide, curaj, frate!

Carol al II-lea îşi desprinse mâna dintr-a regelui şi, dându-se un pas înapoi, ca să-l salute cu mai multă ceremonie, răspunse:

— Îți mulțumesc din tot sufletul, sire, dar am apelat fără rezultat la cel mai mare rege de pe pământ; acum nu-mi mai rămâne decât să cer o minune de la Dumnezeu.

Şi ieşi, fără a voi să mai audă nimic, cu fruntea sus, cu brațul tremurând, cu o dureroasă încruntare pe nobilul său chip şi cu acea întunecime adâncă a privirii care, nemaigăsind nici o nădejde în lumea oamenilor, pare a se duce să o ceară pe alte lumi, necunoscute.

Ofițerul de muşchetari, văzându-l trecând atât de palid, îi căzu aproape în genunchi, vrând să-l salute. Luă apoi o faclă, chemă doi muşchetari şi coborî împreună cu nefericitul rege pe scara pustie, ținându-şi în mâna stângă pălăria a cărei pană se târa pe trepte. Când ajunse la uşă, îl întrebă pe rege în care parte se îndreaptă, pentru a trimite muşchetarii să-l însoțească.

— Domnule – răspunse Carol al II-lea cu jumătate de glas – dumneata, care l-ai cunoscut pe tatăl meu, spune-mi, te-ai

rugat cumva pentru el vreodată? Dacă ai făcut-o, nu mă uita nici pe mine în rugile dumitale. Acum mă duc singur, şi te rog să nu mă însoţeşti, nici să pui pe cineva să mă însoţească mai departe de aici.

Ofiţerul se înclină şi făcu semn muşchetarilor să se întoarcă în interiorul palatului. El mai rămase însă o clipă sub bolta porţii, spre a-l privi pe Carol al II-lea cum se îndepărtează şi se pierde în întunecimea de la cotitura străzii.

— Acestuia, ca şi altădată tatălui său – murmură el – Athos, dacă ar fi aci, i-ar spune, pe bună dreptate: Salut, maiestate înfrântă! Apoi, urcând scara: Ah, păcătoasă slujbă mai fac acum – rostea el la fiecare treaptă. Ah, nevolnic stăpân! Asemenea viaţă nu mai e de trăit şi e timpul, în sfârşit, să plec de aici!... Nu mai e generozitate, nu mai e putere! adăugă el. Dascălul a izbutit: învăţăcelul a amorţit pentru totdeauna. La naiba! N-am să o mai pot duce mult aşa. Hei, voi de-acolo – strigă apoi intrând în anticameră – ce-aţi rămas cu ochii holbaţi la mine? Stingeţi făcliile şi întoarceţi-vă la posturile voastre! A, mă păziţi pe mine? Da, da, vegheaţi asupră-mi, nu-i aşa, oameni buni? Bravi neghiobi! Dar eu nu sunt ducele de Guise, plecaţi de aici, că n-o să mă înjunghie nimeni pe coridorul ăsta strâmt. De altminteri – continuă el în şoaptă – asta ar însemna o hotărâre, şi nu mai ia nimeni hotărâri de când domnul cardinal de Richelieu a trecut în lumea celor veşnici. Ei da, într-adevăr, acela era un bărbat! Am zis, de mâine încolo îmi arunc tunica în urzici! Apoi, răzgândindu-se: Dar nu, nu încă! adăugă. Mai am de îndeplinit o faptă măreaţă, şi-o voi îndeplini; dar asta, jur, va fi cea din urmă!

Nu apucă să termine bine fraza, când un glas se auzi strigându-l din camera regelui:

— Domnule locotenent!

— Iată-mă – răspunse el.

— Regele vrea să-ți vorbească.

— Ia să vedem – îşi spuse locotenentul – te pomeneşti că e vorba tocmai de fapta la care mă gândeam eu.

Şi intră la rege.

XII

REGELE ŞI LOCOTENENTUL

În clipa când regele îl văzu pe ofițer lângă el, făcu semn valetului de cameră şi gentilomului să iasă.

— Cine e de serviciu mâine, domnule? întrebă apoi.

Locotenentul îşi înclină capul cu o supunere ostăşească şi răspunse:

— Eu, sire.

— Cum, tot dumneata?

— Eu, totdeauna.

— Dar cum se face asta, domnule?

— Sire, muşchetarii, în călătorie, fac de pază la toate posturile casei maiestății voastre, adică pe lângă domnia ta, pe lângă regina-mamă şi pe lângă domnul cardinal, care împrumută de la rege cea mai bună parte, sau mai degrabă cea mai numeroasă parte din garda regală.

— Dar înlocuitorii?

— Nu sunt înlocuitori, sire, decât pentru douăzeci sau treizeci de oameni care se odihnesc, din cei o sută douăzeci. La Luvru, e cu totul altceva, şi dacă aş fi la Luvru, m-aş odihni, căci acolo mi-ar ține locul brigadierul meu; la drum însă, sire, nu ştim niciodată ce se poate întâmpla, şi îmi place să-mi fac datoria singur.

— Aşadar, dumneata eşti de gardă în fiecare zi?

— Şi în fiecare noapte, sire.

— Domnule, nu pot îngădui aceasta, şi vreau ca dumneata să te odihneşti.

— E foarte bine, sire, dar eu nu o doresc.

— Cum? făcu regele, care nu înțelese din primul moment sensul acestui răspuns.

— Am spus, sire, că nu vreau să cad în vreo greşeală. Dacă diavolul ar vrea să-mi joace un renghi, înțelegeți, sire, şi cum el îşi cunoaşte bine omul, n-ar aştepta decât prilejui să mă vadă că lipsesc de la datorie. Slujba înainte de toate, şi conştiința împăcată.

— Dar cu acest fel de a-ți face datoria, domnule, ai să ajungi în mormânt.

— Îndeplinesc această slujbă de treizeci şi cinci de ani, sire, şi sunt omul din Franța şi din Navarra care se ține cel mai bine. De aceea, sire, vă rog să nu vă îngrijiți de mine; asta mi s-ar părea tare ciudat, dat fiind că n-am fost obişnuit cu aşa ceva.

Regele schimbă dintr-o dată firul convorbirii printr-o întrebare nouă:

— Mâine dimineață vei fi aici, prin urmare?

— Ca şi în clipa de față, sire.

Regele făcu atunci câțiva paşi prin cameră; era destul de vădit că ardea de nerăbdare de a vorbi, dar parcă o teamă ascunsă îl reținea încă.

Locotenentul, în picioare, neclintit, cu pălăria în mână, cu pumnul strâns la şold, îl privea cum se plimbă prin odaie şi, privindu-l astfel, îşi spunea în sinea lui, muşcându-şi mustața: "Nu e hotărât nici cât o jumătate de pistol, pe cinstea mea! Pun rămăşag că nu va scoate o vorbă".

Regele continua să umble în sus şi în jos, aruncând din timp în timp câte o privire furişă spre locotenent.

"Îi seamănă leit părintelui său – îşi urma celălalt monologul său tainic: e în acelaşi timp şi mândru, şi zgârcit, şi sfios. Pe legea mea, nu-mi place asemenea stăpân!"

Ludovic se opri în loc.

— Locotenente – zise el.

— La ordin, sire.

— De ce ai strigat astă-seară, acolo jos, în sală: "Muşchetari ai maiestății sale, la rege!"

— Pentru că mi-ați dat acest ordin, sire.

— Eu?

— Chiar maiestatea voastră.

— Dar eu nu ți-am spus un singur cuvânt, domnule.

— Sire, un ordin se dă printr-un semn, printr-o mişcare, printr-o clipire, tot aşa de bine, tot aşa de limpede ca şi prin cuvinte. Un slujitor care n-ar avea decât urechi, n-ar fi decât pe jumătate un bun slujitor.

— Atunci înseamnă că ai ochi pătrunzători, domnule.

— Ce vă face să credeți, sire?

— Faptul că văd şi ceea ce nu este.

— Am ochi buni, e adevărat, sire, cu toate că îşi slujesc de mult şi cu credință stăpânul; de aceea, de câte ori au de văzut ceva, nu scapă prilejul. Or, astă-seară ei au văzut că maiestatea voastră se roşise la față din pricină că voia să caşte, că maiestatea voastră privea cu o rugăminte grăitoare în ochi, mai întâi spre eminența sa, pe urmă spre regina-mamă, şi în fine către uşa de la ieşire; şi au observat atât de bine tot ceea ce vă spun, încât au văzut buzele maiestății voastre gata să şoptească aceste cuvinte: "Cine oare mă va scoate de aici?"

— Domnule!

— Sau cel puțin acestea, sire: "Muşchetarii mei!" Atunci n-am mai şovăit. Privirea vă era îndreptată spre mine, cuvintele mi se adresau mie; am strigat numaidecât: "Muşchetari ai maiestății sale, la rege!" De altminteri, era aşa de adevărat, sire, încât maiestatea voastră nu numai că nu

m-a dezmințit, dar mi-a dat dreptate, ridicându-se şi plecând imediat.

Regele îşi întoarse capul şi zâmbi; apoi, după câteva clipe, îşi îndreptă privirea limpede asupra acestui chip atât de ager, atât de îndrăzneț şi atât de hotărât, încât s-ar fi zis că are profilul energic şi semeț al unui vultur în bătaia soarelui.

— Foarte bine – zise apoi, după un scurt răstimp, în care se străduia, fără a izbuti, să-l facă pe ofițer să-şi plece ochii în jos.

Dar, văzând că regele nu mai spune nimic, acesta se răsuci pe călcâie şi făcu trei paşi spre uşă, murmurând în sinea lui: "N-o să vorbească. La dracu! N-o să vorbească!"

— Mulțumesc, domnule – zise atunci regele.

"Într-adevăr – urmă locotenentul în sinea lui – n-ar mai fi lipsit decât asta, să fiu mustrat că am fost mai puțin prost decât altul." Şi se îndreptă spre uşă, sunându-şi pintenii milităreşte. Dar când ajunse în prag, simți că dorința regelui era să-l cheme înapoi şi se întoarse.

— Maiestatea voastră mai are să-mi spună ceva? întrebă el pe un ton ce nu poate fi redat prin cuvinte şi care, fără să pară că voia să câştige încrederea regală, ascundea atâta convingătoare sinceritate, încât regele răspunse în aceeaşi clipă:

— Da, domnule, apropie-te.

"În sfârşit – gândi ofițerul – s-a hotărât să vorbească."

— Ascultă-mă.

— Nu pierd un singur cuvânt, sire.

— Vei încăleca pe cal, domnule, mâine dimineață, la ceasurile patru, şi vei lua un cal înşeuat şi pentru mine.

— Din grajdurile maiestății voastre?

— Nu, unul de-ai muşchetarilor dumitale.

— Foarte bine, sire. Atâta tot?

— Şi mă vei însoți.

— Singur?

— Singur.

— Voi veni aici să iau pe maiestatea voastră sau voi aştepta?

— Mă vei aştepta.

— Unde, sire?

— La poarta cea mică din parc.

Locotenentul se înclină, înțelegând că regele i-a spus tot ceea ce avea să-i spună. Într-adevăr, regele îi făcu un semn prietenesc cu mâna, că poate să se retragă.

Ofițerul ieşi din camera regelui şi se duse să se aşeze, cu un aer de filozof, în jilțul său, unde, departe de a se pregăti să adoarmă, aşa cum s-ar putea crede, dat fiind ceasul înaintat al nopții, începu să-şi răscolească gândurile mai avan decât o făcuse vreodată până atunci. Rezultatul acestor meditări nu fu însă la fel de trist precum fuseseră gândurile lui de mai înainte.

— Prea bine, şi-a dat drumul – îşi zise el. Dragostea îl împinge din urmă, nu-l mai lasă în pace. Regele nu face doi bani, dar omul va mai prețui poate ceva. De altfel, o să vedem noi mâine dimineață... O, o – strigă deodată, ridicându-se – iată, în sfârşit, o idee grozavă! Mii de draci, poate că norocul meu atârnă tocmai de această idee!

După această exclamație, ofițerul se ridică şi începu să măsoare de la un capăt la altul, cu mâinile în buzunarele tunicii sale, imensa anticameră care-i slujea de apartament.

Lămpița ardea cu furie, sub suflarea unui vântişor rece care, pătrunzând prin ochiurile uşii şi prin crăpăturile ferestrelor, tăia de-a curmezişul sala. Împrăştia o lumină roşiatică, pâlpâitoare, aci vioaie, aci slabă de tot, şi pe perete se vedea alergând umbra uriaşă a locotenentului, ca o figură

din desenele lui Callot, cu spada agățată la brâu şi cu panaş la pălărie.

— Hotărât lucru – murmură el – sau eu mă înşel amar, sau Mazarin îi întinde o cursă tânărului îndrăgostit. Cardinalul a dat astă-seară o întâlnire şi o adresă, cu acea bunăvoință pe care o arată numai domnul Dangeau însuşi. Am auzit bine şi cunosc însemnătatea cuvintelor: "Mâine dimineață – a spus – ele se vor afla în dreptul podului de la Blois". La dracu, e limpede ca lumina zilei – mai cu seama pentru un îndrăgostit. De aici stânjeneala aceea, de aici şovăiala aceea şi ordinul pe care mi l-a dat: "Domnule locotenent al muşchetarilor mei, mâine dimineață, la ceasurile patru, pe cal!" E tot aşa de limpede ca şi cum mi-ar fi spus: "Domnule locotenent al muşchetarilor mei, mâine dimineață, la ceasurile patru, la podul din Blois, ai înțeles?" Iată dar un secret de stat pe care la ora de față numai eu, păcătosul, îl ştiu. Fiindcă am ochi buni, cum îi spuneam adineauri maiestății sale. Asta înseamnă c-o iubeşte la nebunie pe păpuşica aceea de italiancă! Şi că a căzut în genunchi înaintea mamei sale, cerându-i să-l însoare! Şi că regina s-a dus să caute lămuriri la curtea Romei, pentru a şti dacă o asemenea căsătorie, făcută împotriva voinței ei, poate să fie îngăduită! Ah, de-aş mai avea o dată douăzeci şi cinci de ani! Şi dacă i-aş şti aci, alături de mine, pe cei care nu-i mai am! Dacă n-aş disprețui adânc toată această lume, l-aş învrăjbi pe domnul Mazarin cu regina-mamă, Franța cu Spania, şi aş pune pe tron o regină după gustul meu. Dar, păcat... Şi locotenentul îşi pocni degetele în semn de mare ciudă. Acest nemernic de italian, acest ticălos, această lepră verde, care n-a vrut să-i dea un milion regelui Angliei, poate că mie nu mi-ar da nici o mie de pistoli pentru vestea pe care i-aş aduce-o. O, la dracu, iată c-am început să cad în mintea

copiilor! M-am scrântit de tot! Mazarin să dea ceva. Ha, ha, ha! Şi ofițerul începu să râdă cu hohote, de unul singur. Să ne culcăm – zise el – să ne culcăm, şi cât mai repede. Mi-e capul amețit după toate câte s-au întâmplat în seara asta; mâine trebuie să fim cu mintea mai limpede.

Şi cu această povață dată lui însuşi, trase mantaua peste cap, uitând de regescul său vecin. Cinci minute mai târziu, dormea cu pumnii strânşi, cu buzele întredeschise, lăsând să-i scape, nu taina sa, ci un sforăit puternic, ce răsuna şi mai tare sub bolta măreață a anticamerei.

XIII

MARIA DE MANCINI

Soarele de-abia începuse să lumineze cu primele sale raze creştetul copacilor din parc şi giruetele din vârful turnurilor castelului, când tânărul rege, treaz de mai bine de două ceasuri, cu somnul spulberat din pricina dragostei, deschise el însuşi oblonul şi aruncă o privire cercetătoare în curțile palatului încă adormit. Văzu că era ora la care se înțelesese: orologiul cel mare din curte arăta chiar ceasurile patru şi un sfert. Nu-şi sculă din somn valetul de cameră, care dormea adânc, în apropiere; se îmbrăcă singur, şi când valetul veni fuga, buimăcit, crezând că lipsise de la datoria lui, Ludovic îl trimise din nou în camera sa, cerându-i cea mai deplină linişte. Apoi coborî scara cea mică, ieşi pe o uşă laterală şi zări, lângă zidul parcului, un călăreț care ținea un cal de frâu. Acest călăreț nu putea fi recunoscut de nimeni sub mantaua lui neagră şi cu pălăria trasă peste ochi. Cât despre cal, înşeuat ca al oricărui burghez cu stare, nu dădea nimic de bănuit nici celei mai ascuțite priviri.

Ludovic se apropie şi apucă frâul calului; ofițerul îi ținu scara, fără să fi descălecat de pe calul său, şi întrebă cu glas încet ce poruncă îi dă maiestatea sa.

— Urmează-mă – răspunse Ludovic al XIV-lea.

Ofițerul îşi struni calul şi porni la trap după cel al stăpânului său, coborând astfel înspre pod.

Când ajunseră pe malul celălalt al Loarei, regele zise:

— Domnule, îmi vei face plăcerea să mergi drept înainte, până când vei zări o trăsură; atunci te vei întoarce să-mi dai de veste; eu rămân aici.

— Maiestatea sa binevoieşte să-mi dea câteva amănunte asupra trăsurii pe care sunt însărcinat s-o descopăr?

— O trăsură în care ai să vezi două doamne, şi probabil pe însoțitoarele lor.

— Sire, nu vreau să fac nici o greşeală: mai e vreun alt semn după care aş putea să recunosc această trăsură?

— Va avea, pe cât cred, însemnele domnului cardinal.

— Prea bine, sire – răspunse ofițerul, pe deplin lămurit asupra obiectului cercetărilor sale.

Porni în trap întins şi se îndreptă în direcția arătată de rege. Dar nu făcu decât vreo cinci sute de paşi, că zări patru catâri, apoi o trăsură urcând panta unei ridicături. In urma acesteia venea o a doua trăsură. Nu avu nevoie decât de o aruncătură de ochi, pentru a se încredința că acestea erau echipajele pe care pornise să le caute. Dădu pinteni calului şi, întorcându-se la rege, îi spuse:

— Sire, iată trăsurile! În cea dintâi, într-adevăr, sunt două doamne, cu însoțitoarele lor; într-a doua sunt câțiva valeți, provizii şi lucrurile de trebuință.

— Bine, bine – răspunse regele cu o voce tulburată. Acum du-te, te rog, şi spune-le acestor doamne că un cavaler de la curte doreşte să le prezinte omagii, dar numai lor singure.

Ofițerul porni în galop.

"La naiba – îşi spunea el săltând în şa – iată o îndeletnicire nouă şi onorabilă, sper! Mă plângeam că nu sunt

nimic, şi iată-mă confidentul regelui. Pe oricare muşchetar, asta l-ar face să crape de mândrie!"

Se apropie de trăsură şi-şi îndeplini misiunea în chip de mesager galant şi spiritual.

În trăsură se aflau, într-adevăr, două doamne: una de o neasemuită frumusețe, deşi puțin cam slabă; cealaltă mai puțin înzestrată de natură, dar vioaie, plăcută şi întrunind în cutele subțiri ale frunții sale toate semnele unei mari voințe. Îndeosebi ochii ei vii şi pătrunzători vorbeau mai limpede decât toate frazele de dragoste obişnuite pe vremea aceea de galanterie. Acesteia i se adresă, fără să se înşele, d'Artagnan, cu toate că, după cum am spus, cealaltă era poate mai frumoasă.

— Doamnelor – zise el – sunt locotenent de muşchetari şi vreau să vă spun că se află în drum un cavaler care vă aşteaptă şi care doreşte să vă prezinte omagiile sale.

La aceste cuvinte, al căror efect el îl urmărea cu multă curiozitate, doamna cu ochi negri scoase un țipăt de bucurie, se plecă peste uşa trăsurii şi, văzându-l pe cavaler apropiindu-se în goană, întinse brațele strigând:

— Ah, scumpul meu sire!

Şi lacrimile îi podidiră numaidecât ochii.

Vizitiul trase de hățuri, însoțitoarele din fundul trăsurii se ridicară nedumerite, iar cea de a doua doamnă făcu o plecăciune încheiată prin cel mai ironic surâs pe care gelozia l-a aşternut vreodată pe buzele unei femei.

— Maria! Scumpă Maria! exclamă regele, luând în mâinile sale mâna doamnei cu ochi negri.

Şi, deschizând el însuşi uşa grea a trăsurii, o smulse dinăuntru cu atâta însuflețire, încât ea se trezi în brațele lui mai înainte de a fi atins cu picioarele pământul.

Locotenentul, oprit în partea cealaltă a trăsurii, vedea şi auzea totul, fără să fie băgat în seamă.

Regele dădu braţul domnişoarei de Mancini şi le făcu semn vizitiilor şi lacheilor să-şi urmeze calea.

Se făcuseră aproape ceasurile şase; drumul era răcoros şi nespus de plăcut; copacii înalţi, cu frunzişul încă învăluit în borangic de aur, îşi prelingeau roua dimineţii depusă ca nişte diamante lichide pe ramurile lor tremurătoare; iarba se veştejea la rădăcina tufelor de mărăcini; rândunicile, întoarse doar de câteva zile, descriau, cu zborul lor graţios, curbe largi între cer şi apă; o adiere de vânt, încărcată de miresmele crângului înflorit, alerga de-a lungul drumului şi încreţea pânza de apă a fluviului; toate aceste frumuseţi ale dimineţii, toate aceste miresme ale câmpului, toate aceste înălţări ale pământului către cer îi îmbătau pe cei doi îndrăgostiţi, care mergeau alături, sprijiniţi unul de altul, ochi în ochi, mână în mână, şi care, mistuiţi de aceleaşi dorinţe, nu îndrăzneau parcă să vorbească, într-atât de multe aveau să-şi spună.

Ofiţerul observă că armăsarul părăsit trăgea încoace şi încolo, ceea ce o neliniştea pe domnişoara de Mancini. Se folosi de acest prilej ca să se apropie şi să apuce frâul calului, apoi, mergând pe jos între cei doi cai pe care-i ţinea acum de zăbale, nu-i scăpă nici un cuvânt, nici un gest al celor doi îndrăgostiţi.

Cea dintâi care vorbi fu domnişoara de Mancini.

— Ah, scumpul meu sire – zise ea – aşadar nu mă vei părăsi, da?

— Nu te părăsesc, Maria, vezi bine – răspunse regele.

— Mi s-a spus de atâtea ori totuşi că, de îndată ce ne vom despărţi, n-ai să te mai gândeşti la mine.

— Scumpă Maria, oare abia astăzi ai ajuns să înţelegi că suntem înconjuraţi de oameni care au interesul să ne

amăgească?

— Dar, sire, această călătorie, aceasta alianță cu Spania? Vor să te însoare!

Ludovic lăsă capul în jos.

În clipa aceea, ofițerul putu să vadă lucind în soare privirea Mariei de Mancini, care scânteia ca un pumnal țâşnind din teacă.

— Şi n-ai făcut nimic pentru dragostea noastră? întrebă tânăra fată, după un moment de tăcere.

— Ah, domnişoară, dar cum poți să crezi una ca asta! Am căzut la picioarele mamei mele; am rugat-o, am implorat-o; i-am spus că fericirea mea eşti numai dumneata; am amenințat...

— Şi? întrebă cu însuflețire Maria.

— Ei bine, regina-mamă a scris la curtea din Roma şi i s-a răspuns că o căsătorie între noi nu va avea nici o valoare şi că nu va fi recunoscută de Sfântul Părinte. Văzând, în sfârşit, că nu mai e nici o nădejde pentru noi, am cerut să se amâne cel puțin căsătoria mea cu Infanta.

— Ceea ce n-a împiedicat să te afli acum în drum spre ea.

— Ce vrei! La rugămințile mele, la implorările şi lacrimile mele, au răspuns prin rațiuni de stat.

— Şi atunci?

— Ei bine, ce vrei să fac, domnişoară, când atâtea voințe s-au coalizat împotriva mea?

Acum fu rândul Mariei să lase capul în jos.

— În cazul acesta, va trebui să-ți spun adio pentru totdeauna – zise ea. Ştii oare că mă trimit în surghiun, ca vor să mă înmormânteze? Ştii că vor să facă şi mai mult încă, ştii că şi-au pus în gând să mă mărite şi pe mine?

Ludovic se îngălbeni şi îşi duse mâna la inimă.

— Dacă ar fi fost vorba numai de viața mea, întrucât am fost atât de chinuită, aş fi cedat, dar socoteam că e vorba de viața ta, scumpul meu sire, şi m-am luptat din răsputeri ca să-ți fie păstrată fericirea.

— Oh, da, fericirea mea, comoara mea! murmură regele, mai mult din galanterie, poate, decât din pasiune.

— Cardinalul s-ar fi înduplecat – zise Maria – dacă ai fi stat de vorbă cu el, dacă ai fi stăruit. Să-l ştie pe regele Franței nepot al lui! Gândeşte-te, sire! Ar fi făcut orice pentru asta, chiar şi război. Cardinalul, având încredințarea că guvernează singur, sub îndoitul pretext că l-a crescut pe rege şi că i-a dat apoi pe nepoata sa, cardinalul ar fi înfrânt toate voințele, ar fi trecut peste toate piedicile, Oh, sire, sire, te asigur de asta! Eu sunt femeie şi văd limpede în tot ce priveşte dragostea.

Aceste cuvinte produseră asupra regelui o impresie cu totul neobişnuită. S-ar fi zis că în loc să-i aprindă patima, dimpotrivă, i-o stinseră. Încetini pasul şi spuse dintr-o dată:

— Ce vrei, domnişoară! Totul s-a prăbuşit.

— În afară de voința ta, nu-i aşa, scumpul meu sire?

— Vai! făcu regele, roşind. Dar am eu oare vreo voință?

— Oh – lăsă să-i scape îndurerată domnişoara de Mancini, rănită de acest răspuns.

— Regele n-are altă voință decât aceea pe care i-o dictează politica, în afară de aceea pe care i-o impune rațiunea de stat.

— Oh, asta înseamnă că nu mă iubeşti! strigă Maria. Dacă m-ai iubi, sire, ai avea o voință.

Rostind aceste cuvinte, Maria îşi ridică ochii spre iubitul ei, pe care-l văzu mai palid şi mai abătut decât un surghiunit ce-şi părăseşte pentru totdeauna pământul unde s-a născut.

— Învinuieşte-mă de orice – murmură regele – dar nu-mi spune că nu te iubesc,

O lungă tăcere urmă după aceste cuvinte, pe care tânărul rege le pronunțase cu un simțământ pe cât de adevărat, pe atât de adânc.

— Nu pot să mă gândesc, sire – reluă Maria, făcând o ultimă încercare – că mâine sau poimâine n-am să te mai văd; nu pot să mă gândesc că îmi voi încheia tristele zile departe de Paris, că buzele unui bătrân, ale unui necunoscut vor atinge aceasta mână pe care o ții acum într-ale tale; nu, cu adevărat, nu pot să mă gândesc la toate acestea, sire, fără ca biata mea inimă să nu fie zdrobită de deznădejde.

Şi, în aceeaşi clipă, Maria de Mancini izbucni în plâns.

Regele, la rândul lui, adânc mişcat, îşi duse batista la gură şi îşi înăbuşi un suspin.

— Uite – zise ea – trăsurile s-au oprit; sora mea mă aşteaptă; a sosit clipa hotărâtoare; ceea ce vei hotărî acum va fi hotărât pentru toată viața. Vai, sire, vrei oare să te pierd? Vrei oare ca aceea căreia i-ai spus "te iubesc" să fie a altuia, şi nu a regelui ei, a stăpânului ei, a iubitului ei? Oh, curaj, Ludovic! Un singur cuvânt. Spune: Vreau! şi întreaga mea viață va fi legată de a ta, şi inima mea îți va aparține pentru totdeauna.

Regele nu răspunse nimic.

Maria îl privi atunci aşa cum Didona îl privise pe Eneas în Câmpurile-Elizeene, cu înverşunare şi dispreț.

— Adio – zise ea. Adio viață, adio dragoste, adio cer!

Şi făcu un pas să se depărteze. Regele o opri, îi luă mâna, o duse la buzele sale şi, deznădejdea fiind mai puternică decât hotărârea pe care se părea că o luase înlăuntrul său, lăsă să cadă pe această frumoasă mână o lacrimă arzătoare de părere de rău, care o făcu pe Maria să tresară, ca şi cum această lacrimă o arsese cu adevărat. Văzu ochii umezi ai regelui,

fruntea lui pală, buzele îndurerate, şi strigă cu un accent pe care nimic nu l-ar putea reda:

— Vai, sire, eşti rege, plângi, şi eu plec!

Regele, în loc de orice răspuns, îşi ascunse faţa în batistă.

Ofiţerul scoase un fel de răcnet care sperie cei doi cai.

Domnişoara de Mancini, mânioasă, îl părăsi pe rege şi se urcă numaidecât în trăsură, strigând către vizitiu:

— Porneşte, porneşte repede!

Vizitiul se supuse, dădu bice cailor, şi trăsura grea se urni scârţâind din osiile sale, în timp ce regele Franţei, singur, abătut, doborât, nu îndrăznea să se mai uite nici înainte, nici înapoia lui.

XIV

UNDE REGELE ŞI LOCOTENENTUL DAU DOVADĂ CĂ AU ŢINERE DE MINTE

După ce regele, ca toţi îndrăgostiţii din lume, privi îndelung şi cu încordare orizontul unde dispărea trăsura ce-o conducea pe iubita lui, după ce se întoarse şi se reîntoarse de o sută de ori cu faţa în aceeaşi direcţie şi după ce izbuti, în cele din urmă, să-şi potolească întrucâtva vârtejul ce-i răvăşea inima şi gândurile, îşi aduse, în sfârşit, aminte că nu era singur.

Ofiţerul ţinea, alături, calul de frâu, şi nu pierduse cu totul nădejdea de a-l vedea pe rege schimbându-şi hotărârea. "Mai are încă timp să se arunce în şa şi să alerge după trăsură; cele câteva clipe de zăbavă nu înseamnă nimic."

Dar imaginaţia locotenentului de muşchetari era prea vie şi prea bogată; o întrecea pe aceea a regelui, care se ferea să meargă cu gândul atât de departe. Se mulţumi să se apropie de ofiţer şi să spună cu glas îndurerat:

— S-a sfârşit... Pe cai!

Ofițerul, năpădit parcă el însuşi de aceeaşi durere şi de aceeaşi tristețe, încălecă pe cai cu mişcări încete, foarte posomorât. Regele porni înainte, locotenentul după el.

La pod, Ludovic întoarse capul pentru ultima oară. Ofițerul, răbdător ca un zeu ce-ar avea eternitatea înaintea şi în urma lui, mai spera încă într-o răzgândire. Dar în zadar; nimic nu se întâmplă. Regele apucă pe aleea care ducea la castel şi intră pe poartă în clipa când orologiul suna ceasurile şapte.

După ce regele ajunse în curtea castelului şi după ce muşchetarul, căruia nu-i scăpa nimic, văzuse cum un colț de perdea se ridicase la fereastra cardinalului, Ludovic scoase un oftat adânc, asemenea unui om dezlegat de cele mai apăsătoare griji, şi zise cu jumătate de glas:

— Deocamdată, domnule ofițer, cred că am terminat!

Regele îşi chemă gentilomul, căruia îi spuse:

— Pînă la ceasurile două, nu voi primi pe nimeni; m-ai auzit, domnule?

— Sire – răspunse gentilomul – e însă cineva care doreşte să intre.

— Cine?

— Locotenentul de muşchetari.

— Cel care m-a însoțit?

— Da, sire!

— Ah! făcu regele. Ei bine, să intre.

Ofițerul se ivi în prag. Regele făcu un semn, gentilomul şi valetul de cameră ieşiră. Ludovic îi urmări cu privirea până când închiseră uşa, apoi, după ce draperiile grele căzură la loc în urma lor, vorbi:

— Dumneata, venind aici, mi-ai adus aminte, domnule, că uitasem să-ți cer un lucru: nimeni nu trebuie să afle nimic despre cele ce s-au întâmplat.

— Oh, sire, nu e nevoie ca maiestatea voastră să-şi dea osteneala de a-mi porunci aceasta. Se vede că nu mă cunoaşte.

— Da, domnule, e adevărat; ştiu că eşti discret, dar cum nu luasem nici o măsură.

Ofițerul se înclină.

— Maiestatea voastră nu are să-mi spună nimic? întrebă el.

— Nimic, domnule, poți să te retragi.

— Aş putea obține îngăduința de a nu o face înainte de a-i fi vorbit regelui, sire?

— Ce ai să-mi spui? Explică-te, domnule.

— Sire, un lucru fără însemnătate pentru maiestatea voastră, dar care mă preocupă foarte mult pe mine. Rog să fiu iertat deci că vă răpesc din timp. Dacă n-ar fi grabnic, dacă n-ar fi absolut necesar să vă vorbesc, n-aş fi cutezat să vin aici, şi m-aş fi făcut dispărut, mut şi supus, cum am fost totdeauna.

— Cum dispărut! Nu te înțeleg.

— Sire, într-un cuvânt, am venit să cer maiestății voastre să fiu eliberat din slujbă.

Regele făcu o mişcare de surprindere, dar ofițerul rămase neclintit ca o statuie.

— Să fii eliberat din slujbă, domnule? Şi pentru câtă vreme, te rog?

— Pentru totdeauna, sire.

— Cum aşa, vei înceta de a mă mai servi, domnule? zise Ludovic, cu o expresie ce trăda mai mult decât surpriza.

— Sire, spre marea mea părere de rău.

— Cu neputință.

— Ba da, sire. Am îmbătrânit; sunt treizeci şi patru sau treizeci şi cinci de ani de când port armura; bieții mei umeri

sunt obosiți; simt că trebuie să las locul celor tineri. Eu nu sunt din veacul cel nou, am rămas cu un picior în cel vechi! Îmi dau seama de asta, întrucât totul pare ciudat în ochii mei, totul mă uimeşte, totul mă zăpăceşte. Pe scurt, am onoarea să cer maiestății voastre de a mă elibera din slujbă.

— Domnule – zise regele privind spre ofițerul care purta uniforma cu o uşurință ce-ar fi fost pizmuită de oricare tânăr – dar dumneata eşti mai puternic şi mai vânjos decât mine.

— Oh, sire – răspunse ofițerul cu un zâmbet de prefăcută modestie – maiestatea voastră îmi spune asta fiindcă am încă ochiul bun şi piciorul sigur, fiindcă nu mă clatin încă în şa şi fiindcă mustața mi-e încă neagră. Dar, sire, toate astea-s deşertăciunea deşertăciunilor; visuri, închipuire, fum, sire! Par încă tânăr, e adevărat, dar sunt bătrân de tot, şi în şase luni de aici încolo, nu e nici o îndoială, mă vor năpădi junghiurile, guta, neputința. Aşadar, sire...

— Domnule – îl întrerupse regele – adu-ți aminte cuvintele de aseară; stăteai în acelaşi loc unde te afli acum şi îmi spuneai că eşti înzestrat cu cea mai straşnică sănătate din Franța, ca nu cunoşti oboseala, că nu-ți pasă dacă ți se va cere să faci zile şi nopți de strajă. Mi-ai spus oare toate acestea, da sau nu? Cată să-ți reaminteşti, domnule.

Ofițerul scoase un suspin uşor.

— Sire – zise el – bătrânețea e plină de vanitate, şi trebuie să li se ierte bătrânilor că se laudă, atunci când nimeni nu-i mai laudă. Am spus acele fraze, tot ce se poate; dar adevărul este, sire, că sunt foarte obosit şi că cer să fiu trecut la pensie.

— Domnule – spuse regele înaintând spre ofițer cu o mişcare plină de eleganță şi de maiestate – dumneata nu-mi arăți adevărata cauză; vrei să părăseşti serviciul meu, e drept, dar îmi ascunzi motivul care te îndeamnă să faci aceasta.

— Sire, vă rog să credeți că...

— Cred ceea ce văd, domnule; văd un bărbat în putere, energic, plin de prezență de spirit, cel mai bun soldat al Franței, poate, şi un asemenea personaj nu mă poate încredința pentru nimic în lume că dumneata ai avea nevoie de odihnă.

— Ah, sire – rosti locotenentul cu amărăciune – câte măguliri! Maiestatea voastră mă ia drept altcineva, fără îndoială. Energic, viguros, înțelept, viteaz, cel mai bun soldat al armatei! Dar, sire, maiestatea voastră exagerează micile mele merite în aşa măsură, că, oricât de bună părere aş avea despre mine, ajung să nu mă mai recunosc, zău! Dacă aş fi atât de înfumurat încât să cred numai pe jumătate cuvintele maiestății voastre, m-aş socoti un om de preț, absolut necesar; aş spune că un slujitor care întruneşte atât de multe şi atât de strălucite însuşiri e o comoară neprețuită. Dar, sire, eu toată viața mea, în afară de azi, mă simt dator s-o spun, am fost, după părerea mea, prețuit mult mai prejos decât meritam. De aceea, repet, maiestatea voastră exagerează.

Regele îşi încruntă sprâncenele, deoarece în cuvintele acestea ale ofițerului vedea surâzând amar o ironie.

— Uite ce e, domnule – zise el – să vorbim pe față de astă dată. Nu-ți place să te afli în serviciul meu? Spune! Haide, răspunde deschis, fără ocol, cu îndrăzneală, aşa vreau!

Ofițerul, care de câteva clipe îşi învârtea pălăria în mâini, cu un aer încurcat, la auzul acestor cuvinte îşi ridică deodată fruntea.

— Oh, sire – răspunse el – iată ceea ce-mi uşurează mult stânjeneala. La o întrebare pusă atât de deschis, voi răspunde şi eu la fel de deschis. A spune adevărul e un lucru bun, atât pentru plăcerea pe care o încerci de a-ți uşura inima, cât şi pentru raritatea faptului. Voi spune deci întregul adevăr în

fața regelui meu, rugându-l totuşi să-i ierte sinceritatea unui bătrân ostaş.

Ludovic privi spre ofițer cu o vie nelinişte, ce se manifesta prin neastâmpărul gestului.

— Ei bine, vorbeşte – zise el – căci sunt nerăbdător să aud adevărurile pe care vrei să mi le spui.

Ofițerul îşi aruncă pălăria pe o masă, apoi chipul său, şi aşa plin de inteligență şi de demnitate, luă deodată un aer ciudat de măreție şi solemnitate.

— Sire – rosti el – părăsesc serviciul regelui, fiindcă sunt nemulțumit. În timpurile de azi, sluga se poate apropia cu respect de stăpânul său, aşa cum fac eu acum, punându-i la picioare roadele muncii lui, înapoindu-i uneltele, dându-i socoteală de fondurile ce i-au fost încredințate, spunând: "Stăpâne, ziua mea de muncă s-a încheiat, plăteşte-mă, te rog, şi să ne despărțim".

— Domnule! Domnule! strigă regele, roşu la față de mânie.

— Ah, sire – răspunse ofițerul, îndoindu-şi o clipă genunchiul – niciodată un servitor n-a fost mai respectuos decât sunt eu în fața maiestății voastre; dar mi-ați poruncit să spun adevărul. Şi acum, când am început să-l spun, el va trebui să izbucnească, chiar dacă îmi veți ordona să tac.

Era atâta hotărâre întipărită în trăsăturile încordate de pe chipul ofițerului, încât Ludovic al XIV-lea nu avu nevoie să-i mai spună să continue; el vorbi deci mai departe, în vreme ce regele îl privea cu o curiozitate amestecată cu admirație.

— Sire, în curând se împlinesc treizeci şi cinci de ani, după cum spuneam, de când slujesc coroana Franței; puțini oameni au tocit atâtea spade ca mine în această slujbă, şi spadele de care vorbesc erau dintre cele mai bune, sire. Eram un copilandru, care nu cunoştea nimic pe lume, în afară de

curaj, când regele, părintele vostru, a bănuit în mine un om. Eram un om, sire, când cardinalul de Richelieu, care se pricepea, a ghicit în mine un vrăjmaş. Sire, povestea acestei duşmănii dintre furnică şi leu ați putea să o citiți de la primul până la ultimul rând în arhivele secrete ale familiei voastre. Dacă vă vine pofta vreodată să o faceți, sire, nu stați nici o clipă în cumpănă: povestea merită această osteneală, v-o spun eu. Veți citi acolo că leul, obosit, istovit, gâfâind, ceru, în sfârşit, iertare, şi trebuie recunoscut un lucru: că a iertat şi el. Ah, frumoase vremuri erau acelea, sire, încărcate de bătălii, ca o epopee de Tasso sau de Ariosto! Măreția acelor timpuri, pe care al nostru nu poate să şi-o închipuie, a fost pentru noi ceva obişnuit. Timp de cinci ani, am fost erou în fiecare zi, cel puțin după câte mi-au spus unele personaje cu merite; şi nu-i puțin lucru, credeți-mă, sire, un eroism de cinci ani în şir! Totuşi, eu cred cele ce mi-au spus acei domni cu merite, deoarece ştiau să cântărească lucrurile: ei se numeau domnul de Richelieu, domnul de Buckingham, domnul de Beaufort, domnul de Retz – acesta din urmă, un geniu aspru, şi el, în războiul străzilor! – în sfârşit, regele Ludovic al XIII-lea, şi chiar regina, augusta voastră mamă, care a avut bunăvoința să-mi spună într-o zi: *Mulțumesc!* Nu mai ştiu ce serviciu avusesem fericirea să-i aduc. Iertați-mă, sire, că vorbesc cu atâta îndrăzneală; dar ceea ce vă povestesc acum, am avut cinstea să o mai spun maiestății voastre, face parte din istorie.

Regele îşi muşcă buzele şi se trânti cu zgomot într-un fotoliu.

— Plictisesc pe maiestatea voastră – zise locotenentul. Eh, sire, iată ce înseamnă adevărul! E un tovarăş necruțător, îmbrăcat în țepi de fier: îl răneşte pe cel care-l atinge, ba uneori chiar şi pe cel care-l rosteşte.

— Nu, domnule – răspunse regele – te-am poftit să vorbeşti, vorbeşte deci!

— După ce i-am slujit pe rege şi pe cardinal, am slujit apoi regența, sire. M-am bătut de asemeni cumplit în Frondă, dar nu chiar ca prima dată. Oamenii începeau să scadă în înălțime. Asta însă nu m-a împiedicat să comand pe muşchetarii maiestății voastre în câteva încăierări primejdioase, care au rămas pe lista de izbânzi a companiei. Mă bucuram pe vremea aceea de un renume straşnic! Eram omul de încredere al domnului de Mazarin: Locotenente colo, locotenente dincolo! Locotenente în dreapta, locotenente în stânga! Nu se dădea un singur ghiont în Franța, fără ca preaplecata slugă a maiestății voastre să nu fie însărcinată cu executarea lui! Dar curând, domnul cardinal nu se mulțumi numai cu Franța: mă trimise în Anglia, pe seama domnului Cromwell. Încă un domn care nu era de loc blând, vă asigur, sire. Am avut cinstea de a-l cunoaşte şi am putut să-l cântăresc bine. Mi s-a făgăduit mult în contul acestei misiuni; şi, întrucât am făcut acolo cu totul altceva decât ceea ce mi se recomandase să fac, am fost răsplătit din belşug, căci m-au numit în cele din urmă căpitan de muşchetari, adică mi s-a dat sarcina cea mai râvnită de la curte, aceea care deschide calea mareşalilor Franței, şi pe bună dreptate, căci cine zice căpitan de muşchetari, zice floarea armatei şi regele vitejilor!

— Căpitan, domnule? replică regele. Greşeşti, vrei poate să spui locotenent.

— Nu, sire, eu nu greşesc niciodată. Maiestatea voastră poate cere lămuriri asupra acestui punct: domnul de Mazarin mi-a dat brevetul.

— Ei bine?

— Dar domnul de Mazarin, maiestatea voastră o ştie mai bine ca oricine, nu dă prea deseori ceva, ba uneori chiar ia

înapoi ceea ce dă: după ce s-a încheiat pacea şi n-a mai avut nevoie de mine, mi-a retras brevetul. Fără îndoială, nu eram vrednic să-l înlocuiesc pe domnul de Tréville, această ilustră figură; dar, în sfârşit, mi se făgăduise, mi se dăduse, deci trebuia să rămână aşa.

— Aceasta este ceea ce te nemulţumeşte, domnule? Ei bine, voi cere lămuriri. Iubesc dreptatea, şi plângerea dumitale, cu toate că e făcută soldăţeşte, nu-mi displace.

— Oh, sire – protestă ofiţerul – maiestatea voastră nu m-a înţeles: eu nu mai cer nimic acum.

— Din prea multă modestie, domnule; dar eu vreau să îndrept lucrurile, şi mai târziu...

— Oh, sire, ce vorbă! Mai târziu! Iată treizeci de ani de când trăiesc cu acest cuvânt plin de intenţii bune, care a fost rostit de atâtea mari personaje şi pe care-l rosteşte, la rându-i, gura maiestăţii voastre. Mai târziu! Aşa am primit douăzeci de răni şi am ajuns la cincizeci şi patru de ani, fără să fi avut vreodată un ludovic în pungă şi fără să fi găsit vreodată un sprijinitor în calea mea, eu care am sprijinit atâţia oameni! De aceea, acum schimb vorba, sire, şi când mi se spune: *Mai târziu,* eu răspund: *Numaidecât.* Nu cer altceva decât odihnă, sire. Îmi poate fi acordată: nu va costa pe nimeni nimic.

— Nu mă aşteptam la felul acesta de a vorbi, domnule, mai ales din partea unui om care a trăit în preajma celor mari. Uiţi că vorbeşti regelui, unui gentilom care se trage dintr-o casă tot atât de bună ca şi a dumitale, presupun, şi când eu spun mai târziu, e un lucru sigur.

— Nu mă îndoiesc, sire; dar iată sfârşitul acestui teribil adevăr pe care aveam să vi-l spun: când voi vedea pe această masă bastonul de mareşal, spada de conetabil sau coroana Poloniei, în loc de *mai târziu,* vă jur, sire, că voi spune tot *numaidecât.* Ah, iertaţi-mă, sire, sunt din ţinutul bunicului

vostru, Henric al IV-lea: nu vorbesc prea des, dar când deschid gura spun totul.

— Viitorul domniei mele te ispiteşte prea puțin, după cât se pare, domnule! rosti Ludovic cu trufie.

— Uitare, uitare peste tot! strigă ofițerul, ridicând fruntea sus. Stăpânul şi-a uitat de slugă, şi iată că sluga a ajuns să-şi uite de stăpân. Trăiesc într-o vreme nenorocită, sire! Văd o tinerețe descurajată şi plină de temeri, sfioasă şi despuiată, când ar trebui să fie puternică şi bogată. Deschid aseară, de pildă, uşa regelui Franței pentru un rege al Angliei, pe al cărui părinte, eu, păcătosul, am fost cât pe-aci să-l scap de la moarte, dacă Dumnezeu nu mi-ar fi stat împotrivă, ocrotindu-l pe alesul său, Cromwell! Deschid, zic, această uşă, adică palatul unui frate pentru alt frate, şi văd – ah, sire, asta îmi strânge inima! – şi văd cum ministrul acestui rege îl alungă pe proscris şi-şi umileşte stăpânul, osândind la mizerie pe un alt rege, semenul său; în sfârşit, îl văd pe Prințul meu, care e tânăr, frumos, viteaz, care are curajul în inimă şi fulgerul în privire, îl văd tremurând în fața unui preot care îşi râde de el în dosul perdelelor de la odaia de culcare, unde socoteşte în patul său tot aurul Franței, pe care-l înfundă apoi în cufere necunoscute de nimeni. Da, vă înțeleg privirea, sire. Am dus îndrăzneala până la nebunie, dar ce vreți? Sunt un bătrân şi spun maiestății voastre, regele meu, cuvinte pe care i le-aş vârî înapoi pe gât celui ce-ar îndrăzni să le rostească în fața mea. Dar mi-ați poruncit să-mi descarc inima înaintea voastră, sire, şi las să se scurgă la picioarele maiestății voastre veninul pe care l-am adunat în suflet timp de treizeci de ani, cum aş lăsa să mi se scurgă tot sângele, dacă maiestatea voastră mi-ar cere-o.

Regele, fără să spună un cuvânt, îşi şterse cu batista sudoarea rece ce-i năpădise fruntea şi tâmplele. Clipa de

tăcere care urmă după această înfocată mărturisire fu pentru cel care vorbise, ca şi pentru cel care ascultase, ca un veac de suferință.

— Domnule – rosti în cele din urmă regele – dumneata ai pronunțat cuvântul uitare, şi eu n-am auzit decât acest cuvânt; îi voi răspunde deci lui singur. Alții au putut să uite, eu însă nu, şi, ca dovadă, îmi aduc aminte că într-o zi de răscoală, într-o zi când poporul furios, furios şi mugind ca marea, năvălise în Palatul Regal, într-o zi, în sfârşit, când mă prefăceam că dorm în patul meu, un singur om, cu spada trasă, ascuns la căpătâiul meu, veghea asupra vieții mele, gata să şi-o primejduiască pe a sa pentru mine, aşa cum şi-o primejduise de douăzeci de ori pentru cei din familia mea. Acest gentilom, căruia i-am cerut atunci să-şi spună numele, nu se numea cumva domnul d'Artagnan? Spune, domnule!

— Maiestatea voastră are o memorie bună – răspunse cu răceală ofițerul.

— Atunci, domnule – continuă regele – dacă păstrez asemenea amintiri din vremea copilăriei, îți poți da seama cât de bine le voi ține minte pe cele de la maturitate.

— Maiestatea voastră a fost cu dărnicie înzestrată de Dumnezeu – zise ofițerul pe acelaşi ton.

— Ia să vedem, domnule d'Artagnan – reluă regele cu multă nelinişte – dumneata nu poți avea oare răbdarea pe care o am eu? Dumneata nu poți face, oare, ceea ce fac eu? Ia să vedem!

— Şi ce face maiestatea voastră, sire?

— Aştept.

— Maiestatea voastră poate să aştepte, fiindcă e tânăr; eu însă, sire, eu n-am timp să aştept: bătrânețea e în pragul casei mele, şi pe urmele ei calcă moartea, care îşi vâră ochii prin toate ungherele. Maiestatea voastră e la începutul vieții

şi are în față un viitor plin de speranțe şi de belşug; pe când eu, sire, eu mă aflu la celălalt capăt al orizontului, şi suntem atât de departe unul de altul, încât nu voi mai avea timp să aştept ca maiestatea voastră să vină până la mine.

Ludovic făcu un înconjur al camerei, ştergându-şi mereu sudoarea aceea care i-ar fi îngrozit pe medici, dacă medicii ar fi putut să-l vadă pe rege într-o astfel de stare.

— Bine, domnule – spuse apoi Ludovic al XIV-lea pe un ton scurt. Vrei să te retragi la pensie? Ți se va îngădui acest lucru. Îmi înaintezi atunci demisia din gradul de locotenent de muşchetari?

— O depun cu toată umilința la picioarele maiestății voastre, sire.

— De ajuns. Voi pune să ți se ordonanțeze pensia.

— Voi rămâne pentru totdeauna recunoscător maiestății voastre,

— Domnule – mai rosti regele, străduindu-se din răsputeri să se stăpânească – cred că pierzi un stăpân bun.

— Şi cu cred asta, sire.

— Vei mai găsi, oare, vreunul la fel?

— Oh, sire, ştiu că maiestatea voastră nu are pereche în lumea întreagă, de aceea, de aici înainte nu voi mai sluji nici un rege de pe pământ şi nu voi mai avea alt stăpân decât pe mine însumi.

— Ai să te ții de cuvânt?

— O jur în fața maiestății voastre.

— N-am să uit această declarație, domnule.

D'Artagnan se înclină.

— Şi ştii că am o memorie bună – adăugă regele.

— Da, sire; aş dori însă ca această memorie să trădeze pe maiestatea voastră în clipa de față, pentru a uita necazurile pe care am fost silit să le dezvălui cu atâta îndrăzneală ochilor

săi. Maiestatea voastră e mai presus de săraci şi de umili, încât sper...

— Maiestatea mea, domnule, va face întocmai ca soarele, care vede totul, şi pe mari şi pe mici, şi pe bogaţi şi pe săraci, dând strălucire unora, căldură altora, şi tuturor viaţă. Adio, domnule d'Artagnan, adio, eşti liber!

Şi, cu un oftat adânc, înăbuşit în coşul pieptului, regele trecu repede în camera de-alături.

D'Artagnan îşi luă pălăria de pe masa unde o aruncase şi ieşi.

XV

PROSCRISUL

D'Artagnan nu ajunsese încă Ia capătul de jos al scării, când regele îşi strigă gentilomul.

— Am să-ţi dau o însărcinare, domnule – zise el.

— Sunt la ordinele maiestăţii voastre.

— Aşteaptă puţin.

Şi tânărul rege se aşeză să aştearnă pe hârtie scrisoarea următoare, care-l costă mai mult de un suspin, cu toate că în acelaşi timp ceva asemănător cu un simţământ de biruinţă strălucea în ochii lui;

Domnule cardinal,

Mulţumită bunelor dumitale sfaturi şi mai cu deosebire mulţumită hotărârii domniei tale, am ştiut să înfrâng şi să stăpânesc o slăbiciune nevrednică de un rege. Mi-ai orânduit cu multă îndemânare soarta, pentru ca recunoştinţa să nu mă oprească în clipa când eram gata să-ţi zădărnicesc opera. Am înţeles că mă înşelam voind să-mi îndrept viaţa pe o altă cale decât aceea pe care i-o hărăziseşi. Fără îndoială, ar fi fost rău pentru Franţa şi rău pentru familia mea dacă neînţelegerea ar fi încolţit între mine şi ministrul meu. Ceea ce s-ar fi întâmplat, de bună scamă, dacă mi-aş fi făcut soţie pe nepoata domniei

tale. Înțeleg foarte bine acest lucru, şi de aici înainte nu mă voi mai împotrivi cu nimic la împlinirea destinului meu. Sunt deci gata să mă însor cu Infanta Maria-Tereza. Poți chiar fixa, din clipa de față, deschiderea convorbirilor.

Al dumitale,

Ludovic

După ce reciti scrisoarea, regele o pecetlui el însuşi.

— Du această scrisoare domnului cardinal – zise apoi.

Gentilomul plecă. La piciorul scării care ducea la apartamentul lui Mazarin, îl întâlni pe Bernouin, care aştepta acolo cu înfrigurare.

— Ce este? întrebă valetul de cameră al ministrului.

— Domnule – răspunse gentilomul – am o scrisoare pentru eminența sa.

— O scrisoare! Ah, ne aşteptam la asta, după mica plimbare de azi-dimineață.

— A, ştiați că maiestatea sa...

— În calitate de prim-ministru, e de datoria noastră să ştim totul. Iar maiestatea sa se roagă, bănuiesc, imploră?

— Nu ştiu, dar a oftat de multe ori, scriind-o.

— Da, da, da, ştim ce înseamnă asta. Oftezi de fericire, întocmai ca şi de durere, domnule.

— Totuşi, regele nu părea să fie prea fericit la întoarcere.

— Poate că n-ai văzut bine. De altminteri, domnia ta n-ai văzut pe maiestatea sa decât atunci când a intrat în castel, însoțit doar de locotenentul său de gardă. Eu însă aveam telescopul eminenței sale şi priveam prin el când eminența sa se simțea obosit. Amândoi plângeau, pot fi sigur.

— Ei da, şi plângeau cumva de fericire?

— Nu, din dragoste. Şi îşi făceau mii de juruințe, pe care regele nu doreşte decât să le țină. Or, această scrisoare e o primă dovadă.

— Şi ce crede eminența sa despre această iubire, care, de altminteri, nu e pentru nimeni o taină?

Bernouin îl luă de braț pe mesagerul regelui şi, urcând scara împreună cu el, îi explică, vorbind încet:

— Îți spun numai dumitale: eminența sa are credința că lucrurile au să se termine bine. Ştiu, vom avea război cu Spania; un război însă care va da satisfacție nobililor. Domnul cardinal, pe deasupra, o va înzestra regeşte, şi chiar mai mult decât regeşte, pe nepoata sa. Vor fi bani, serbări, cântece; toată lumea va fi mulțumită.

— Ei bine – răspunse gentilomul dând din cap – mie mi se pare că scrisoarea pe care o aduc e prea uşurică pentru a cuprinde toate acestea.

— Prietene – răspunse Bernouin – eu sunt sigur de ceea ce îți spun: domnul d'Artagnan mi-a povestit totul.

— Şi ce ți-a spus? S-auzim!

— I-am ieşit în cale pentru a-i cere veşti în numele cardinalului, fără a dezvălui, se înțelege, planurile noastre, întrucât domnul d'Artagnan e un copoi foarte şiret. "Dragă domnule Bernouin – mi-a răspuns el – regele e îndrăgostit nebuneşte de domnişoara de Mancini. Iată tot ce pot să-ți spun." "Ei – l-am întrebat eu – şi îl crezi în stare să treacă peste planurile eminenței sale?" "Ah, nu mă întreba asta; îl cred pe rege în stare de orice. Are un cap de fier, şi când îşi pune în gând ceva, nu se mai lasă. Dacă i-a intrat în minte să se însoare cu domnişoara de Mancini, se va însura." După aceea, m-a lăsat singur şi s-a dus la grajduri, a scos un cal, i-a pus el însuşi şaua, a încălecat în grabă şi a pornit în goană ca şi cum l-ar fi mânat din urmă diavolul.

— Şi dumneata crezi toate astea?...

— Cred că domnul locotenent de gardă ştia mai multe decât a voit să spună.

— Aşa că, după părerea dumitale, domnul d'Artagnan...

— Aleargă acum, fără nici o îndoială, după cele două exilate, pentru a face toate demersurile necesare spre a sluji dragostea regelui.

Vorbind astfel, cei doi confidenți ajunseră la uşa cabinetului eminenței sale. Cardinalul nu mai suferea din pricina gutei, ci se plimba neliniştit prin cameră, trăgând cu urechea spre uşă şi privind mereu spre fereastră.

Bernouin intră, urmat de gentilomul regelui, care avea ordin să predea scrisoarea chiar în mâinile eminenței sale. Mazarin luă scrisoarea, dar mai înainte de a o deschide îşi compuse un surâs potrivit cu această împrejurare, în aşa fel încât să-şi poată ascunde cu uşurință tulburarea, de orice natură ar fi fost ea. Şi, într-adevăr, oricare ar fi fost impresia ce i-o produse scrisoarea, nici un reflex al acestei impresii nu i se trădă pe față.

— Ei bine – rosti el după ce citi şi reciti scrisoarea – minunat, domnule! Vesteşte-l pe rege că-i mulțumesc pentru supunerea pe care o arată dorințelor reginei-mame şi că voi face totul spre a-i îndeplini voința.

Gentilomul ieşi. Dar abia se închise uşa în urma lui, şi cardinalul, care nu purta mască în fața lui Bernouin, o smulse pe aceea pe care şi-o pusese pentru un moment şi, cu o expresie întunecată pe chip, zise:

— Cheamă-l pe domnul de Brienne.

Secretarul intră după numai cinci minute.

— Domnule – îi spuse Mazarin – am făcut acum un mare serviciu monarhiei, poate cel mai mare din câte i-am. făcut vreodată. Vei duce această scrisoare, care e o dovadă a celor ce-am spus, maiestății sale regina-mamă, iar după ce ți-o va înapoia, o vei pune în cartonul B, care e plin de documente şi de acte în legătură cu slujba mea.

Brienne plecă şi, cum această scrisoare atât de importantă era desfăcută, nu se feri să o citească pe drum. E de la sine înțeles că Bernouin, care stătea bine cu toată lumea, se apropie din mers de secretar şi îşi aruncă ochii pe deasupra umărului acestuia, citind şi el. Vestea se răspândi în castel cu atâta iuțeală, încât Mazarin se temu o clipă ca ea să nu ajungă la urechile reginei înainte ca domnul de Brienne să-i fi transmis scrisoarea lui Ludovic al XIV-lea.

Îndată ce ordinele de plecare fură date, domnul de Condé se duse să-l salute pe rege la ceasul pretinsei deşteptări, şi înscrise pe tăblița sa oraşul Poitiers ca loc de popas şi de odihnă pentru maiestățile lor.

Astfel se rezolva, în câteva clipe, o intrigă ce dăduse atâta bătaie de cap diplomaților europene. Ea n-avea însă ca rezultat imediat, limpede şi precis, decât că-l făcuse pe un biet locotenent de muşchetari să-şi piardă slujba şi venitul. E adevărat însă că, în schimb, îşi câştiga libertatea.

Vom afla în curând cum s-a folosit de ea domnul d'Artagnan. Deocamdată, cu îngăduința cititorilor, ne vom reîntoarce la hanul "Medicis", unde, exact în clipa când la castel se dădeau ordine pentru plecarea regelui, o fereastră se deschidea spre stradă.

Această fereastră care se deschidea era de la una din odăile ocupate de Carol. Nefericitul prinț îşi petrecuse noaptea stând pe gânduri, cu capul în mâini şi cu coatele pe o masă, în timp ce Parry, infirm şi bătrân, adormise într-un colț, obosit cu trupul şi cu spiritul. Cumplită soartă avea această credincioasă slugă, care vedea cum reîncepe, pentru a doua generație, îngrozitorul şir de nenorociri ce apăsaseră pe umerii celei dintâi! După ce Carol al II-lea se gândi îndelung la noua înfrângere pe care o încerca, după ce îşi dădu seama de singurătatea deplină în care căzuse, văzând

cum i se spulberă şi ultima nădejde, fu cuprins, în cele din urmă, de un fel de amețeală şi se prăbuşi pe spate în largul jilț pe brațul căruia se aşezase. Atunci lui Dumnezeu i se făcu milă de nefericitul prinț şi îi trimise în ajutor somnul, frate nevinovat al morții. Şi nu se trezi decât la şase ceasuri şi jumătate, adică atunci când soarele îşi arunca strălucirea în odaia sa, iar Parry, nemişcat, de teamă să nu-i tulbure odihna, privea cu o adâncă durere ochii lui tineri arşi de nesomn şi obrajii lui palizi de suferințe şi lipsuri.

În sfârşit, huruitul câtorva căruțe încărcate ce coborau spre Loara îl deşteptă pe Carol. Se ridică, privi în jurul lui ca un om care a uitat totul, îl zări pe Parry, îi strânse mâna şi-i spuse să încheie socotelile cu domnul Crapole. Jupân Cropole, nevoit să întocmească lista cheltuielilor cu Parry, se purtă, trebuie să o spunem, ca un om cinstit; el făcu doar remarca sa obişnuită, anume că cei doi călători nu mâncaseră mai nimic, ceea ce prezenta îndoitul neajuns că era umilitor pentru bucătăria sa şi că îl silea să ceară plata pentru bucatele neatinse, dar totuşi servite. Parry nu avu ce sa spună la aceasta şi plăti.

— Nădăjduiesc – zise regele – că nu s-a întâmplat acelaşi lucru şi cu caii. N-am văzut dacă le-ai dat să mănânce ceva, şi ar fi trist pentru nişte călători, care, ca noi, au de făcut un drum lung, să-şi vadă caii slăbiți.

La acest semn de îndoială, Cropole îşi luă aerul său măreț şi răspunse că ieslea de la "Medicis" nu e mai puțin îmbietoare ca sala de mese din interiorul hanului.

Regele urcă deci în şa, bătrânul lui slujitor făcu la fel, şi amândoi porniră pe drumul ce ducea la Paris, fără să fi întâlnit aproape pe nimeni în calea lor, pe străzile şi în cartierele oraşului.

Pentru prinț, totul era acum şi mai dureros, dat fiind că pornea într-un nou surghiun. Nenorociții se agață de cele mai mici speranțe, întocmai ca fericiții de cele mai mari bucurii, şi atunci când trebuie să părăsească locul unde această nădejde le-a mângâiat inima, ei încearcă ucigătoarea mâhnire pe care o simte proscrisul în clipa când păşeşte pe vasul ce trebuie să-l ducă în surghiun. Aceasta deoarece se pare că inima lovită de atâtea răni suferă la cea mai mică atingere; deoarece ea priveşte ca o mulțumire absența de o clipă a răului, care nu e însă decât absența durerii; deoarece, în sfârşit, în cele mai cumplite încercări, Dumnezeu a lăsat omului nădejdea, asemenea picăturii de apă pe care bogatul cel ham i-o cerea lui Lazăr în iad.

O clipă chiar, speranța lui Carol al II-lea fusese mai mult decât o simplă bucurie trecătoare. Aceasta se întâmplase atunci când se văzuse primit atât de bine de fratele său Ludovic. În clipa aceea, speranța lui căpătase o întrupare şi devenise realitate; apoi, dintr-o dată, refuzul lui Mazarin coborâse falsa realitate la starea de vis. Făgăduiala lui Ludovic al XIV-lea, atât de repede înăbuşită, nu fusese decât o batjocură. O batjocură, întocmai ca şi coroana sa, ca şi sceptrul său, ca şi prietenii săi, ca tot ceea ce-i înconjurase copilăria regală şi-i părăsise tinerețea de proscris.

Batjocură. Totul era batjocură pentru Carol al II-lea, în afară de odihna rece şi întunecată pe care i-o făgăduia moartea.

Acestea erau gândurile care-l chinuiau pe nefericitul prinț, în timp ce, încovoiat pe calul său, al cărui frâu îl lăsase liber, mergea sub soarele dulce şi cald al lunii de mai, în care sumbra mizantropie a proscrisului vedea parcă o ultimă jignire adusă durerii sale.

XVI

REMEMBER!

Un călăreț ce venea grăbit pe drumul care urca spre Blois, de unde abia plecase de vreo jumătate de ceas, se încrucişa cu cei doi călători şi, oricât de grăbit părea să fie el, îşi ridică totuşi pălăria în momentul când trecu prin dreptul lor. Regele aproape că nici nu-l luă în seamă pe tânăr, căci călărețul acela care-i întâlni pe drum era un tânăr de douăzeci şi patru sau douăzeci şi cinci de ani; pe măsură ce se depărta, el întorcea din când în când capul şi-i făcea cu mâna unui om care stătea în picioare lângă poarta de fier a unei case frumoase, cu pereții albi şi roşii, fiind zidită din cărămizi şi din bucăți de piatră, cu acoperişul de țiglă, aşezată în partea stângă a drumului pe care îl urma prințul.

Bărbatul acesta, un bătrân înalt şi slab, cu părul alb – vorbim de cel care stătea în picioare lângă poartă – bărbatul acesta răspundea semnelor pe care i le făcea tânărul cu alte semne de despărțire, la fel de duioase, ca ale unui părinte. Tânărul dispăru la cea dintâi cotitură a drumului mărginit de copaci falnici, şi bătrânul se pregătea să intre în curte, când cei doi călători, ajunşi în dreptul porții, îi atraseră luarea-aminte.

Regele mergea, după cum am spus, cu capul aplecat, cu brațele căzute, lăsându-se purtat de pasul şi aproape de voia calului; la rândul său, Parry, ca să se poată bucura şi mai mult de căldura plăcută a soarelui, îşi scosese pălăria şi îşi plimba privirea când la dreapta, când la stânga drumului. Ochii lui îi întâlniră pe ai bătrânului din mijlocul porții, care, ca şi cum ar fi avut o vedenie, lăsă să-i scape un strigăt şi făcu un pas spre cei doi călători. De la Parry, ochii lui se îndreptară numaidecât spre rege, asupra căruia se opriră o clipă cu stăruință. Această cercetare, oricât de fugară ar fi fost, se oglindi în aceeaşi clipă, în chipul cel mai vădit, pe fața

uriaşului bătrân; căci de îndată ce-l recunoscu pe cel mai tânăr dintre călători – şi spunem recunoscu, deoarece numai o recunoaştere cu adevărat putea să dea naştere unui asemenea gest – de îndată ce-l recunoscu, aşadar, pe col mai tânăr dintre călători, îşi împreună mai întâi mâinile cu o respectuoasă surprindere, apoi, ridicându-şi pălăria de pe cap, salută atât de adânc, încât se lăsă chiar să cadă în genunchi.

Oricât de abătut, sau mai bine zis oricât de cufundat era regele în gândurile lui, această manifestare a bătrânului îi atrase numaidecât luarea-aminte. Carol îşi opri calul şi, întorcându-se către Parry, întrebă:

— Doamne, Parry, cine să fie oare omul acesta care mă salută astfel? Mă cunoaşte cumva?

Parry, tulburat, palid, îşi îndemnă calul şi se apropie de poarta de fier.

— Ah, sire – zise el, oprindu-se deodată la cinci sau şase paşi de bătrânul ce continua să stea îngenuncheat – sire, mă vedeți cuprins de uimire, deoarece mi se pare că-l recunosc pe acest brav bărbat. Ei, da, e chiar el. Maiestatea voastră îmi îngăduie să-i vorbesc?

— De bună seamă.

— Dumneata eşti oare, domnule Grimaud? întrebă Parry.

— Da, eu – răspunse uriaşul bătrân, ridicându-se în picioare, însă fără a pierde nimic din respectuoasa lui atitudine.

— Sire – strigă atunci Parry – nu m-au înşelat ochii! Omul acesta este slujitorul contelui de La Fère, iar contele de La Fère, dacă vă mai aduceți aminte, e acel vrednic gentilom despre care i-am vorbit atât de deseori maiestății voastre, încât amintirea lui trebuie să fi rămas, nu numai în gândul, dar şi în inima voastră.

— Acela care a fost de față la cele din urmă clipe ale părintelui meu, regele? întrebă Carol, tresărind din toată ființa lui la această amintire.

— Chiar acela, sire.

— Vai! exclamă prințul. Apoi, adresându-se lui Grimaud, a cărui privire înțelegătoare şi vie părea a căuta să-i ghicească gândurile, îl întrebă: Prietene, stăpânul dumitale, domnul conte de La Fère, locuieşte cumva prin împrejurimi?

— Aici – răspunse Grimaud, arătând cu brațul întins în urmă poarta de fier a casei cu pereții albi şi roşii.

— Domnul conte de La Fère e acasă în clipa de față?

— În fund, sub castani...

— Parry – spuse regele – nu vreau să pierd acest prilej, atât de prețios pentru mine, de a-i mulțumi gentilomului căruia familia noastră îi datorează o atât de frumoasă pildă de credință şi generozitate. Ține-mi calul, te rog, prietene.

Şi, aruncând frâul în mâinile lui Grimaud, regele intră singur la Athos, ca un egal la egalul său. Carol fusese îndrumat de explicația atât de scurtă a lui Grimaud – "în fund, sub castani" – astfel că lăsă casa în stânga şi porni drept înainte spre aleea arătată. Locul era uşor de, găsit: creasta acestor copaci înalți, încărcați de frunze şi de flori proaspete, întrecea pe a tuturor celorlalți arbori din împrejurimi.

Când ajunse sub coroanele ce împestrițau cărarea cu pete de lumină sau de umbră, după capriciul bolților lor mai mult sau mai puțin înfrunzite, tânărul prinț zări un gentilom care se plimba cu mâinile la spate şi părea adâncit într-o senină visare. De bună seamă, Carol al II-lea se va fi întrebat adeseori cum arăta la chip acest gentilom, căci acum păşi fără nici o şovăială drept spre el. La auzul mersului său, contele de La Fère ridică fața şi, văzând un necunoscut cu înfățişare elegantă şi nobilă îndreptându-se spre el, îşi scoase pălăria de pe cap şi se opri. La câțiva paşi numai, Carol al II-lea îşi scoase şi el pălăria; apoi, ca şi cum ar fi răspuns la întrebarea mută a contelui, zise:

— Domnule conte, am venit să-mi îndeplinesc o datorie față de dumneata. Țineam de multă vreme să-ți exprim recunoştința mea adâncă. Sunt Carol al II-lea, fiul lui Carol Stuart, care a domnit în Anglia şi a murit pe eşafod.

La acest nume ilustru, Athos simți că-i trece un fior prin vine; dar văzându-l pe tânărul prinț în picioare, cu capul descoperit în fața lui şi întinzându-i mâna, două lacrimi îi tulburară o clipă azurul limpede al ochilor lui frumoşi.

Se înclină cu mult respect, însă prințul îl luă de braț şi-i spuse:

— Vezi cât sunt de nenorocit, domnule conte? A trebuit ca numai întâmplarea să mă aducă la dumneata! Vai, nu mi-e dat să am pe lângă mine oamenii care îmi sunt dragi şi pe care îi prețuiesc, căci mă aflu în starea când nu pot decât să le păstrez recunoştința în inimă şi numele în amintire. Fără servitorul dumitale, care l-a recunoscut pe al meu, aş fi trecut prin fața casei dumitale ca pe lângă a unui străin.

— E adevărat – zise Athos, răspunzând prin cuvinte la prima parte a frazei rostite de prinț şi printr-un salut la cea de a doua – e adevărat, maiestatea voastră a avut parte de zile grele.

— Dar cele mai grele, vai – răspunse Carol – vor veni poate abia de acum încolo!

— Sire, să nu ne pierdem nădejdea.

— Conte, conte – urmă Carol clătinând din cap – am tras nădejde până ieri seară şi, ți-o jur, ca un bun creştin.

Athos privi spre rege cu luare-aminte, ca şi cum i-ar fi pus o întrebare.

— Oh, povestea mea e uşor de spus – răspunse Carol. Proscris, jefuit, disprețuit, m-am hotărât, călcându-mi poate pe inimă, să bat pentru cea din urmă oară la poarta norocului. Nu e scris oare, acolo sus, că pentru familia

noastră, atât fericirea cât şi nenorocirea să vină numai din partea Franței? Dumneata ştii mai bine, domnule, dumneata care eşti unul dintre francezii pe care nenorocitul meu părinte i-a văzut la picioarele eşafodului său în ziua morții, după ce îi avusese la dreapta lui în zilele de bătălii.

— Sire – murmură cu modestie Athos – n-am fost singur, iar eu şi cu tovarăşii mei ne-am făcut în acea împrejurare datoria de gentilomi, atâta tot. Dar maiestatea voastră voia să-mi facă cinstea de a-mi povesti...

— Aşa e. Mă bucuram de ocrotirea – iartă-mi şovăiala, conte, dar pentru un Stuart, dumneata înțelegi asta, dumneata care înțelegi orice, cuvântul e greu de rostit – mă bucuram, zic, de ocrotirea vărului meu, stathuderul Olandei; dar, fără intervenția, sau măcar fără încuviințarea Franței, stathuderul nu putea să ia nici o hotărâre. Venisem deci să cer această încuviințare regelui Franței, care mi-a refuzat-o.

— Regele v-a refuzat, sire?

— Oh, nu el; tânărul meu frate Ludovic nu are nici o vină, ci domnul de Mazarin.

Athos îşi muşcă buzele.

— Gândeşti poate că ar fi trebuit sa mă aştept la acest refuz – zise regele, care observase gestul celuilalt.

— Într-adevăr, la asta mă gândeam, sire – răspunse foarte cuviincios contele. Îl cunosc pe acest italian de multă vreme.

— Atunci m-am hotărât să împing lucrurile până la capăt şi să aflu cât mai repede cu putință ultimul, cuvânt al soartei mele. I-am spus fratelui meu Ludovic că, pentru a nu compromite nici Franța, nici Olanda, îmi voi încerca singur norocul, aşa cum am mai făcut, cu două sute de gentilomi, dacă ar vrea să mi-i dea, sau cu un milion, dacă ar vrea să mi-l împrumute.

— Ei bine, sire?

— Ei bine, domnule, în clipa de față simt în mine ceva ciudat – mulțumirea deznădejdii. Unele suflete – şi am început să-mi dau seama că şi al meu se numără printre acestea – încearcă o adevărată mulțumire ajungând la convingerea că totul este pierdut pentru ele şi că a sosit, în sfârşit, ceasul cel de pe urmă.

— Oh, nădăjduiesc – rosti Athos – că maiestatea voastră n-a ajuns chiar până acolo.

— Ca să-mi spui asta, domnule conte, ca să încerci să-mi reaprinzi în inimă speranța, înseamnă că n-ai înțeles bine ceea ce ți-am spus. Am venit la Blois, conte, pentru a cere fratelui meu Ludovic pomana unui milion, cu ajutorul căruia speram să-mi recâştig drepturile, şi fratele meu Ludovic m-a refuzat. Vezi dar că totul e pierdut!

— Maiestatea voastră îmi va îngădui să spun că sunt de altă părere?

— Cum aşa, conte, mă iei oare drept un spirit vulgar în asemenea măsură încât să nu-mi dau seama de starea în care mă găsesc?

— Sire, am văzut mai totdeauna că în împrejurările cele mai nenorocite răbufnesc deodată marile întorsături ale norocului.

— Mulțumesc, conte; e frumos să întâlneşti inimi ca a dumitale, adică atât de încrezătoare în Dumnezeu şi în monarhie, încât să nu deznădăjduiască niciodată pentru o soartă regală, oricât de jos ar fi căzut ea. Din nefericire, cuvintele dumitale, dragă conte, sunt ca acele leacuri socotite desăvârşite şi care, totuşi, neputând vindeca decât rănile uşoare, n-au nici o putere asupra morții. Îți mulțumesc pentru stăruința de a mă mângâia, conte; îți mulțumesc pentru amintirea dumitale plină de devotament, dar eu ştiu ce mă aşteaptă. Nimic nu mă mai poate salva acum. Şi iată,

prietene, sunt atât de încredințat de acest lucru, încât am pornit pe drumul surghiunului, împreună cu bătrânul meu Parry; mă întorc să-mi îndur cumplitele chinuri în mica sihăstrie ce mi se hărăzeşte în Olanda. Acolo, crede-mă, conte, totul va sfârşi curând şi moartea va veni degrabă; e chemată cu stăruință de acest trup pe care îl roade sufletul şi de acest suflet care năzuieşte spre odihna cerească!

— Maiestatea voastră are o mamă, o soră, frați; maiestatea voastră e capul unei familii, de aceea trebuie să-i ceară lui Dumnezeu o viață lungă, iar nu o moarte grabnică. Maiestatea voastră e proscrisă, fugărită, dar îşi are drepturile sale; trebuie deci să năzuiască spre lupte, spre înfruntări, spre tron, şi nu spre odihna cerească.

— Conte – zise Carol al II-lea, cu un zâmbet de o indescriptibilă tristețe – ai auzit spunându-se vreodată că un rege şi-a recucerit regatul cu un servitor de vârsta lui Parry şi cu trei sute de scuzi pe care acest servitor îi are în pungă?

— Nu, sire; dar am auzit spunându-se, şi nu numai o dată, că un rege detronat şi-a recâştigat tronul printr-o voință dârză, prin stăruință, prin sprijinul prietenilor, şi cu un milion de franci folosiți aşa cum trebuie.

— Dar nu m-ai înțeles oare? Acest milion, pe care l-am cerut fratelui meu Ludovic, mi-a fost refuzat.

— Sire – zise atunci Athos – maiestatea voastră binevoieşte să-mi mai îngăduie câteva clipe, ascultând cu atenție cele ce-mi mai rămân să-i spun?

Carol al II-lea privi cu încordare spre Athos.

— Bucuros, domnule – zise el.

— Atunci am să rog pe maiestatea voastră să vină cu mine – adăugă contele, îndreptându-se spre casă.

Şi îl conduse pe rege în cabinetul său, unde îl pofti să şadă.

— Sire – reluă el – maiestatea voastră mi-a spus adineauri că, după cum stau lucrurile în Anglia, un milion i-ar fi de ajuns ca să-şi recapete tronul?

— Ca să încerc, cel puțin, şi ca să mor ca un rege, în cazul când n-aş izbuti.

— Ei bine, sire, rog pe maiestatea voastră să binevoiască a asculta, aşa cum mi-a făgăduit, ceea ce îmi rămâne să-i spun.

Carol făcu un semn de încuviințare din cap. Athos se îndreptă spre uşă şi trase zăvorul, după ce se încredință că nu asculta nimeni prin apropiere, apoi se întoarse.

— Sire – vorbi el – maiestatea voastră a avut bunăvoința să-şi aducă aminte că am însoțit pe nobilul şi preanefericitul Carol I, atunci când călăii l-au dus de la Saint-James la White-Hall.

— Da, fireşte, mi-am adus aminte şi-mi voi aduce totdeauna.

— Sire, întâmplarea e prea lugubră ca s-o asculte un fiu, căruia de bună seamă i-a fost povestită de alții mai înainte, totuşi trebuie să-i mai vorbesc o dată despre ea maiestății voastre, fără să las la o parte nici un amănunt.

— Vorbeşte, domnule.

— În ziua când regele, tatăl vostru, urca pe eşafod, sau mai bine zis trecea din camera sa spre eşafodul ridicat dincolo de fereastră, totul fusese pregătit pentru fuga lui. Călăul fusese îndepărtat, o gaură fusese făcută sub podeaua apartamentului său, în sfârşit, eu însumi mă aflam sub bolta funebră pe care am auzit-o trosnind deodată sub paşii săi.

— Parry mi-a povestit aceste groaznice amănunte, domnule.

Athos făcu o .plecăciune şi continuă:

— Iată însă ce nu v-a putut povesti el, sire, întrucât cele ce urmează s-au petrecut între Dumnezeu, părintele vostru şi mine, şi niciodată n-am vorbit despre ele nimănui, nici chiar celor mai buni prieteni ai mei. "Îndepărtează-te numai pentru câteva clipe – a rostit augustul martir către călăul mascat. Ştiu că nu voi putea să scap, dar te rog să nu loveşti decât la un semn al meu. Vreau să-mi fac în voie rugăciunea."

— Iartă-mă – zise Carol al II-lea pălind – dar dumneata, conte, care cunoşti atâtea amănunte în legătură cu această tristă întâmplare, amănunte care, după cum spuneai adineauri, n-au fost dezvăluite nimănui, ştii cumva şi numele acelui călău infernal, al acestui laş care şi-a ascuns faţa ca să ucidă fără milă un rege?

Athos se schimbă uşor la faţă.

— Numele lui? zise el. Da, îl cunosc, dar nu pot să-l spun.

— Şi ce-a devenit?... Căci nimeni în Anglia nu ştie ce s-a întâmplat cu el.

— A murit.

— Dar nu în patul său, nu de moarte liniştită şi blândă, nu de moartea oamenilor cumsecade?

— A murit într-un chip năprasnic, într-o noapte cumplită, răpus de mânia oamenilor şi trăsnetele lui Dumnezeu. Trupul lui, străpuns de o lovitură de pumnal, s-a rostogolit în adâncimile oceanului. Dumnezeu să-l ierte pe cel ce l-a ucis!

— Să trecem mai departe – zise Carol al II-lea, văzând că La Fère nu vrea să spună mai mult.

— Regele Angliei, după ce-i vorbi, aşa cum am spus, călăului acela mascat, a adăugat: "Să nu loveşti, mă auzi, decât atunci când voi ridica braţul şi voi rosti: REMEMBER!"

— Într-adevăr – zise Carol cu glas surd – ştiu că acesta a fost ultimul cuvânt rostit de nefericitul meu părinte. Dar în ce scop, pentru cine l-a rostit?

— Pentru gentilomul francez ascuns sub eşafodul său.

— Adică pentru dumneata, domnule?

— Da, sire, şi fiecare din cuvintele pe care le-a spus acolo, deasupra scândurilor acoperite de un postav negru, îmi răsună şi astăzi în urechi. Regele s-a lăsat deci într-un genunchi. "Conte de La Fère – a întrebat el – eşti aici?" "Da, sire" – am răspuns. Atunci regele s-a aplecat şi mai mult.

Carol al II-lea, el însuşi nerăbdător să audă urmarea, chinuit de durere, se aplecase spre Athos pentru a culege una câte una vorbele pe care le rostea contele. Capul său îl atingea aproape pe al lui Athos.

— Aşadar – reluă contele – regele se plecă şi mai mult. "Conte de La Fère – zise – n-am putut să fiu salvat de tine. N-a fost scris să fiu salvat. Dar, chiar de-aş săvârşi o nelegiuire, îți voi spune: da, le-am vorbit oamenilor; da, i-am vorbit lui Dumnezeu, şi acum îți vorbesc ție, cel din urmă. Pentru a susține o cauză pe care am socotit-o sfântă, am pierdut tronul părinților mei şi am irosit moştenirea copiilor mei".

Carol al II-lea îşi ascunse fața în palme şi o lacrimă sfâşietoare îi alunecă printre degetele albe şi slăbite.

— "Mi-a mai rămas un milion în aur – mi-a spus mai departe regele. L-am îngropat în hruba castelului Newcastle, în clipa când am părăsit acest oraş."

Carol îşi înălță fața cu o expresie de dureroasă bucurie, care ar fi smuls gemete din pieptul celor ce cunoşteau această nemărginită suferință.

— Un milion! murmură el. Oh, conte!

— "Aceşti bani, numai tu singur ştii că există; foloseşte-i atunci când vei crede că e momentul să vii în sprijinul fiului meu cel mai în vârstă. Şi acum, conte de La Fère, spune-mi adio!" "Adio! Adio, sire!" am strigat.

Carol al II-lea se ridică şi îşi lipi fruntea înfierbântată fereastră.

— Atunci - reluă Athos – regele rosti cuvântul REMEMBER!, pe care mi-l adresa mie. Şi iată, sire, că îmi aduc aminte!

Regele nu-şi putu stăpâni tulburarea. Athos îi văzu tremurarea umerilor zguduiți de plâns şi auzi suspinele ce-i spărgeau pieptul la fiecare răsuflare. Tăcu, doborât el însuşi de talazul de amintiri amare pe care-l aruncase peste capul acesta regesc.

Carol al II-lea, zdrobit de durere, părăsi fereastra, îşi potoli lacrimile şi se reîntoarse să se aşeze alături de Athos.

— Sire – vorbi contele – până astăzi am socotit că n-a sosit încă ceasul pentru a folosi acest ultim aur, dar, cu ochii ațintiți asupra Angliei, simțeam că ceasul acela se apropie. Mâine aveam de gând să caut să aflu în ce parte din lume se găseşte maiestatea voastră şi să mă duc să o întâlnesc. Dar a venit ea la mine; asta înseamnă că Dumnezeu e de partea noastră.

— Domnule – zise Carol cu glasul sugrumat de tulburare – eşti pentru mine un înger trimis de Dumnezeu; eşti salvatorul meu, ridicat din mormânt de către tatăl meu însuşi; dar, crede-mă, de zece ani războaiele civile au trecut fără întrerupere peste țara mea, învălmăşind oamenii şi răscolind pământul; e de presupus că în măruntaiele gliei n-a mai rămas nici atâta aur câtă dragoste în inimile supuşilor mei.

— Sire, locul unde maiestatea sa a îngropat milionul e bine cunoscut de mine, şi nimeni, sunt încredințat de asta, n-a putut să-l descopere. De altminteri, castelul Newcastle e dărâmat oare până în temelii? L-a dat oare cineva la o parte,

piatră cu piatră, şi l-a smuls din rădăcini până la ultima bucăţică?

— Nu, e încă în picioare, dar în clipa de faţă îl ocupă generalul Monck, care îşi are acolo tabăra. Singurul colţ unde mă aşteaptă un sprijin, unde am o avere, e, după cum vezi, cotropit de vrăjmaşii mei.

— Generalul Monck, sire, nu se poate să fi descoperit comoara despre care v-am vorbit.

— Da, dar trebuie oare să mă predau lui Monck, pentru a descoperi această comoară? Ah, vezi, prin urmare, conte, trebuie să închei cu destinul, fiindcă mă îngenunche de fiecare dată când încerc să mă ridic. Ce să fac, atâta vreme cât n-am decât un singur slujitor, pe Parry, pe acest Parry pe care Monck l-a mai alungat o dată? Nu, nu, conte, să primim cea de pe urmă lovitură.

— Ceea ce nu poate face maiestatea voastră, ceea ce Parry nu mai poate încerca, credeţi, sire, că aş putea să izbutesc eu?

— Dumneata? Dumneata, conte, să te duci acolo?

— Dacă maiestatea voastră o doreşte, da, sire, mă voi duce – zise Athos, plecându-se în faţa regelui.

— Dumneata, atât de fericit aici, conte?

— Nu pot să fiu fericit, sire, câtă vreme am de îndeplinit o datorie, şi încă o datorie supremă, pe care mi-a încredinţat-o regele, părintele vostru: aceea de a veghea asupra soartei voastre şi de a folosi banii lăsaţi de el, pentru redobândirea tronului. Aşa că maiestatea voastră să-mi facă numai un semn, şi sunt gata să pornim la drum, sire.

— Ah, domnule – exclama regele, uitând de orice etichetă regală şi aruncându-se de gâtul lui Athos – dumneata îmi dovedeşti că există un Dumnezeu în cer şi că acest Dumnezeu

îşi trimite uneori vestitorii săi la nenorociții care gem pe acest pământ.

Athos, mişcat de pornirea tânărului, îi mulțumi cu un adânc respect şi, apropiindu-se de fereastră, strigă:

— Grimaud, caii!

— Cum! Aşa, dintr-o dată? rosti regele. Ah, domnule, eşti, cu adevărat, un om minunat!

— Sire – zise Athos – nu cunosc nimic mai grabnic decât a sluji pe maiestatea voastră. De altminteri – adăugă el zâmbind – e un obicei al meu pe care l-am deprins de mult, slujind-o pe regina, mătuşa voastră, şi pe regele, părintele vostru. Cum aş putea să-l pierd tocmai în ceasul când e vorba sa slujesc pe maiestatea voastră?

— Ce om! murmură regele. Apoi, după o clipă de gândire: Dar nu, conte, nu pot să-ți cer atâta sacrificiu. Nu am nimic spre a-ți răsplăti asemenea servicii.

— Hm! făcu Athos râzând. Maiestatea voastră glumeşte, căci are un milion. Ah, de ce nu am eu măcar o jumătate din această sumă: aş fi pus pe picioare un regiment până acum! Dar, slavă Domnului, mi-au mai rămas aici câteva fişicuri de aur şi câteva diamante ale familiei. Maiestatea voastră va binevoi, sper, să le împartă cu un slujitor devotat.

— Cu un prieten. Da, conte, dar cu o condiție: ca, la rândul meu, acest prieten să împartă cu mine mai târziu.

— Sire – zise Athos, deschizând o cutie din care scoase aur şi giuvaericale – iată că suntem destul de bogați. Noroc ca suntem patru, ca să ne apărăm de hoți.

Bucuria făcu să zvâcnească sângele în obrajii palizi ai lui Carol al II-lea. Văzu apropiindu-se de scară cei doi cai ai lui Athos, aduşi de Grimaud, care se şi încălțase cu cizme pentru drum.

— Blaisois, să dai această scrisoare vicontelui de Bragelonne. Pentru toată lumea, sunt plecat la Paris. Îți las în seamă casa, Blaisois!

Blaisois făcu o plecăciune, îl îmbrățişa pe Grimaud şi închise poarta grea de fier.

XVII

UNDE ESTE CĂUTAT ARAMIS,

DAR UNDE NU-L AFLĂM DECÂT PE BAZIN

Nu trecuseră nici două ceasuri de când plecase stăpânul casei, care, spre a-i amăgi pe Blaisois, apucase pe drumul către Paris, şi un călăreț cu un frumos cal breaz se opri în fața porții. Cu un "Hei!" răsunător, el strigă la grăjdarii ce stăteau încă roată, dimpreună cu grădinarii, în jurul lui Blaisois, povestitorul din toate zilele al slugărimii de la castel. Acest "Hei!", pe care jupânul Blaisois îl cunoştea fără îndoială, îl făcu să întoarcă fața şi să exclame tare:

— Domnul d'Artagnan!... Dați fuga, măi, şi-i deschideți poarta!

O ceată de opt vlăjgani se repezi la poarta de fier, care fu deschisă într-o clipă, ca şi cum ar fi fost un fulg. Şi toți se întreceau cu ploconelile, căci era cunoscută primirea aleasă, pe care stăpânul avea obiceiul să o facă acestui prieten, şi, apoi, în asemenea împrejurări, era destul să tragi cu ochiul la felul cum se purta valetul.

— Ah – rosti cu un zâmbet plin de mulțumire d'Artagnan, legănându-se în scară înainte de a coborî din şa – dar unde este scumpul nostru conte?

— Eh, să vedeți, domnule – răspunse Blaisois – mâhnirea domnului conte, stăpânul nostru, nu va fi mai mică decât a dumneavoastră, când va afla că i-ați călcat pragul! Soarta a făcut ca domnul conte să plece nu mai demult decât acum două ceasuri.

D'Artagnan însă nu se mâhni pentru un lucru atât de mărunt.

— Bun – zise el – văd că vorbeşti cea mai curată franțuzească din lume; îmi vei da o lecție de gramatică şi de vorbire frumoasă, în timp ce voi aştepta întoarcerea stăpânului tău.

— Numai că asta e cu neputință, domnule – răspunse Blaisois. O să aşteptați prea mult.

— Nu se întoarce astăzi?

— Nici mâine, domnule, nici poimâine. Domnul conte a plecat într-o călătorie lungă.

— Călătorie?!... se miră d'Artagnan. Nu cumva îmi îndrugi palavre?

— Domnule, este curatul adevăr. Domnul mi-a făcut cinstea să-mi lase în seamă casa, şi a adăugat cu glasul lui atât de poruncitor şi atât de blând... care pentru mine e tot una: "Vei spune că am plecat la Paris".

— Ei bine – strigă d'Artagnan – dacă s-a îndreptat către Paris, e tot ce voiam să ştiu; trebuia să-mi fi spus asta de la început, nătărăule... A plecat de două ceasuri, zici?

— Da, domnule.

— Îl voi ajunge repede din urmă. E singur?

— Nu, domnule.

— Dar cine îl însoțeşte?

— Un gentilom pe care nu-l cunosc, un bătrân şi domnul Grimaud.

— Va să zică, nu vor merge aşa de iute ca mine... Am şi plecat...

— Domnul vrea să mă asculte o clipă? zise Blaisois, apucând uşor dârlogii calului.

— Da, însă fără vorbe multe, sau spune-le mai repede!

— Ei bine, domnule, mie mi se pare că vorba asta cu Parisul e numai o momeală.

— O, o! făcu d'Artagnan îngrijorat. O momeală?

— Da, domnule; domnul conte nu se duce la Paris, aş putea să jur.

— Ce te face să crezi?

— Iată ce: domnul Grimaud ştie totdeauna unde se duce stăpânul nostru, şi mi-a făgăduit că, prima dată când se va duce la Paris, îmi va lua şi mie cei câțiva gologani pe care vreau să-i trimit nevestei mele.

— A, eşti însurat?

— Am fost; nevasta mea era de pe aici, dar stăpânul găsea că e prea guralivă şi am trimis-o la Paris; îi duc lipsa uneori, dar alteori parcă e mai bine.

— Pricep, dar termină cu astea; aşadar, nu crezi că domnul conte a plecat la Paris?

— Nu, domnule, căci atunci Grimaud nu şi-ar mai fi ținut făgăduiala, adică şi-ar fi călcat cuvântul, şi asta nu e cu putință.

— Asta nu e cu putință – repetă d'Artagnan, căzând dintr-o dată pe gânduri, fiindcă se lămurise pe dată. Bine, bravul meu Blaisois, mulțumesc.

Blaisois făcu o plecăciune.

— Uite ce e, tu ştii că nu sunt un om curios din fire... Am însă mare nevoie de stăpânul tău... N-ai putea... cu un cuvințel... tu, care vorbeşti totdeauna cu miez, să-mi dai a înțelege... O silabă numai... şi voi ghici singur restul.

— Pe cinstea mea, domnule, n-aş putea face nimic... Habar n-am încotro a apucat stăpânul meu... Cât despre... să ascult la uşi, asta nu intră în obiceiurile mele şi, de altminteri, nici nu e îngăduit aici, la noi.

— Dragul meu – zise d'Artagnan – iată un început rău pentru mine. Dar nu-i nimic. Ştii cel puțin cam când se va întoarce contele?

— Tot atât de puțin, domnule, cât ştiu şi despre ținta călătoriei sale.

— Haide, Blaisois, haide, ia gândeşte-te!

— Domnul se îndoieşte de sinceritatea mea? Ah, domnul mă mâhneşte peste măsură!

— Să-i ia dracul limba lui aurită! bolborosi d'Artagnan. Un bădăran face mai mult când îți spune o singură vorbă... Adio!

— Domnule, primiți, vă rog, plecăciunile mele.

"Secătură! murmură d'Artagnan în sinea lui. Caraghiosul ăsta e de nesuferit."

Îşi mai aruncă o dată privirea spre casă, întoarse calul şi ieşi pe poartă cu aerul unui om pe care nu l-a supărat nimeni şi căruia nu-i pasă de nimic. Dar după ce coti zidul şi când nu-l mai putea zări nimeni, îşi zise, răsuflând adânc:

— Ia să vedem! Athos să fi fost oare acasă?... Nu. Toți trândavii ăştia care stăteau cu brațele încrucişate în ogradă ar fi fost plini de năduşeală dacă stăpânul lor ar fi stat cu ochii pe ei. Athos în călătorie?... E de neînțeles. Oricum, ăsta e misterios al naibii... Şi-apoi nu, nu e omul care îmi trebuie mie. Eu am nevoie de un spirit şiret, răbdător. Treaba mea e la Melun, într-o anumită mănăstire, pe câte ştiu. Patruzeci şi cinci de leghe; adică patru zile şi jumătate. Haide, vremea e frumoasă şi eu sunt liber. Să pornim la drum!

Şi dădu pinteni calului, apucând înspre Paris. În a patra zi ajunse la Melun, aşa după cum dorise.

D'Artagnan avea obiceiul să nu întrebe niciodată unde duce drumul pe care apuca sau să ceară vreun sfat de prisos cuiva. Pentru asemenea amănunte, el se încredea în dibăcia

lui, care nu-l înşela niciodată, într-o experienţă de treizeci de ani şi într-o mare uşurinţă de a citi pe feţele caselor întocmai ca pe acelea ale oamenilor.

La, Melun, găsi numaidecât mănăstirea, o clădire îmbietoare, cu tencuială de ghips peste cărămizile roşii, cu viţă sălbatică atârnând de-a lungul streşinilor şi cu o cruce de piatră, sculptată, ce se ridica mai sus de coama acoperişului. Din sala de jos a acestei clădiri se desprindea un zumzet, sau mai degrabă un zvon de glasuri, asemenea ciripitului unor puişori când cuibul prinde viaţă sub piuitul lor vioi. Unul din aceste glasuri silabisea rând pe rând literele alfabetului. O voce groasă şi melodioasă în acelaşi timp îi certa pe cei flecari şi îndrepta greşelile celui care citea.

D'Artagnan recunoscu această voce, şi cum fereastra de la sala de jos era deschisă, se aplecă în şa, printre lăstarii şi frunzele roşii de viţă, şi strigă:

— Bazin, scumpul meu Bazin, bună ziua!

Un om îndesat, gros, cu fruntea teşită, cu capul împodobit cu o coroană de păr argintiu, tăiat scurt, imitând tunsoarea canonicilor, şi acoperit cu o veche tichie de catifea neagră, se ridică numaidecât în picioare când auzi glasul lui d'Artagnan. De fapt, nu *se ridică* ar trebui să spunem, ci sări. Bazin sări într-adevăr şi răsturnă scaunul scund, pe care câţiva copii se repeziră să i-l aşeze din nou, războindu-se între ei mai abitir decât o făceau grecii când voiau să smulgă din mâinile troienilor trupul lui Patrocle, Şi Bazin nu numai că sări din loc, dar scăpă jos alfabetarul şi varga pe care o ţinea într-o mână.

— Dumneavoastră! strigă el. Dumneavoastră, domnule d'Artagnan!

— Da, eu. Unde e Aramis... adică nu, domnul cavaler d'Herblay... ba nu, iar m-am încurcat, domnul vicar general?

— Ah, domnule – răspunse Bazin cu un aer important – monseniorul a plecat la dioceza sa.

— Cum ai spus? făcu d'Artagnan.

Bazin repetă fraza.

— Asta-i bună! Aramis are o dioceză?

— Da, domnule. De ce nu?

— Aşadar e episcop?

— Dar de pe ce lume veniți, domnule – răspunse Bazin oarecum înțepat – că n-ați aflat încă acest lucru?

— Dragul meu Bazin, noi, păgânii, noi, ăştia care mânuim spada, noi ştim că un bărbat poate fi colonel, sau general de armată, sau mareşal al Franței; dar c-ar putea ii episcop, arhiepiscop sau papă... dracul să mă ia dacă o veste ca asta ajunge la urechile noastre înainte de a fi făcut pe trei sferturi înconjurul pământului.

— Sst! Sst! țistui Bazin, holbând ochii la el. Să n-audă copiii aceştia, cărora mă străduiesc să le bag în cap numai principii frumoase.

Copiii făcuseră, într-adevăr, cerc în jurul lui d'Artagnan, admirând calul său, spada lungă, pintenii şi înfățişarea lui impunătoare. Îi admirau îndeosebi glasul gros, în aşa fel că atunci când el slobozi ocara aceea, toată şcoala strigă: "Dracul să mă ia!" cu un vuiet nemaipomenit de râsete, de strigăte şi tropăituri care-l umpleau de mândrie pe muşchetar şi-l făceau să-şi piardă firea pe bătrânul pedagog.

— Hei – strigă el – tăceți odată, gălăgioşilor!... Hei... Poftim, abia ați sosit, domnule d'Artagnan, şi toate principiile mele frumoase s-au dus de râpă... Dar ce vreți, dumneavoastră, ca întotdeauna, stârniți zarvă peste tot pe unde treceți... Parc-ar fi turnul Babei aici!... Ah, Doamne Dumnezeule! Ah, neastâmpărații!

Şi domnul Bazin se porni să împartă la ghionți, cu osârdie, în dreapta şi-n stânga, ceea ce spori şi mai mult tărăboiul făcut de şcolarii săi, care slobozeau acum altfel de țipete.

— Noroc, cel puțin, că aici n-aveți cu cine să vă mai țineți de tărăşenii – zise apoi Bazin.

— Crezi? rosti d'Artagnan cu un surâs ce-l făcu pe pedagog să simtă că-l trece un fior prin spate.

"E în stare" – îşi zise el în sinea lui.

— Şi unde se află dioceza stăpânului tău?

— Monseniorul René este episcop la Vannes.

— Cine l-a numit?

— Domnul intendent superior, vecinul nostru.

— Cum, domnul Fouquet?

— Fără îndoială că dânsul.

— Aramis se are deci bine cu el?

— Monseniorul slujea în fiecare duminică la domnul intendent superior, la Vaux; apoi vânau împreună.

— Ah!

— Afară de asta, monseniorul îşi pregătea uneori citaniile... nu, vreau să zic predicile sale, cu domnul intendent superior.

— Hm! Te pomeneşti că predică în versuri acest vrednic episcop?

— Domnule, nu luați în derâdere cele sfinte, pentru numele lui Dumnezeu!

— Bine, Bazin, bine! Aşadar, Aramis e la Vannes?

— La Vannes, în Bretania.

— Eşti un prefăcut, Bazin; nu-i adevărat ceea ce-mi spui.

— Domnule, veniți sa vedeți, apartamentele presbiteriului sunt goale.

— Are dreptate – murmură d'Artagnan, aruncându-şi ochii spre clădirea a cărei înfăţişare da impresia de singurătate.

— Dar monseniorul cred că v-a scris despre numirea sa.

— Când s-a făcut ea?

— Acum o lună.

— O, atunci nu-i încă timpul pierdut. Înseamnă că Aramis n-a avut până acum nevoie de mine. Dar, ia spune, Bazin, tu pentru ce nu-l urmezi pe pastorul tău?

— Domnule, nu pot, am îndatoriri aici.

— Alfabetul?

— Şi pocăiţii mei.

— Cum, spovedeşti? Eşti preot?

— Aproape. Mă simt chemat pentru asta!

— Dar ordinele?

— O – răspunse Bazin cu înfumurare – acum, că monseniorul e episcop, voi căpăta cu uşurinţă ordinele, sau cel puţin anumite scutiri.

Şi îşi frecă mâinile bucuros.

— Hotărât – îşi zise d'Artagnan – pe oamenii ăştia nu-i mai poţi smulge de la ale lor. Dă-mi ceva să mănânc, Bazin!

— Numaidecât, domnule.

— Un pui, o supă şi o sticlă de vin.

— Azi e sâmbătă, zi de post – zise Bazin.

— Am scutire – făcu d'Artagnan.

Bazin îl privi cu un aer răutăcios.

— Aha, jupâne vulpoi, drept cine mă iei? zise d'Artagnan. Dacă tu, care eşti slugă, tragi nădejde să capeţi scutire pentru a săvârşi nelegiuiri, eu, prietenul stăpânului tău, nu pot avea o scutire ca să mănânc de dulce într-o zi de post, după pofta stomacului meu? Bazin, fii binevoitor cu mine, sau, pe viul Dumnezeu, mă voi plânge regelui, şi atunci nu vei mai

spovedi niciodată! Ştii doar că pe episcopi îi numeşte regele, şi acolo eu sunt cel mai tare!

Bazin surâse cu şiretenie.

— Oh, îl avem şi noi pe domnul intendent superior – zise el.

— Şi vrei să zici că nu-ți pasă de rege?

Bazin nu răspunse nimic la aceasta; zâmbetul lui spunea însă totul.

— Mâncare – zise d'Artagnan – iată că se apropie de şapte ceasuri.

Bazin se întoarse şi-l trimise pe cel mai în vârstă dintre şcolarii lui să-i dea de veste bucătarului. Între timp, d'Artagnan cerceta presbiteriul.

— Pff! făcu el cu dispreț. Monseniorul stătea destul de prost aici, asta nu-i o locuință pentru înălțimea sa.

— Avem castelul de la Vaux – zise Bazin.

— Care face poate cât Luvrul? replică în glumă d'Artagnan.

— Mai mult chiar – i-o întoarse Bazin cu cel mai deplin sânge rece.

— A! făcu d'Artagnan.

Poate că ar mai fi lungit vorba şi ar fi susținut cu tărie supremația Luvrului, dar locotenentul îşi aduse aminte că frumosul lui cal rămăsese legat de un belciug la poartă.

— Drace! zise el. Trimite pe cineva să se îngrijească de calul, meu. Stăpânul tău, episcopul, n-are unul la fel în grajdurile sale!

Bazin privi pieziş spre cal şi răspunse:

— Domnul intendent superior i-a dăruit patru cai din grajdurile sale, şi unul singur din cei patru face cât patru ca al dumneavoastră.

Lui d'Artagnan îi năvăli sângele în obraji. Îl mânca palma şi căuta în creştetul lui Bazin locul unde avea să-i cadă pumnul. Dar se stăpâni. Mânia îi trecu şi se mulțumi să-i spună:

— Drace! Drace! Bine am făcut că am părăsit serviciul regelui. Spune-mi, nobile Bazin, câți muşchetari are domnul intendent superior?

— Cu banii lui, îi va avea pe toți ai regatului – răspunse Bazin închizând cartea şi dând drumul copiilor cu lovituri de vargă.

— Drace! Drace! mai rosti o dată d'Artagnan.

Şi întrucât i se dădu de veste că ospățul era gata, porni în urma bucătăresei, care-l pofti în sala de mâncare, unde cina îl aştepta întinsă pe masă, D'Artagnan se aşează şi atacă vitejeşte puiul,

— Mi se pare – zise el, muşcând cu poftă din friptura ce-i fusese servită şi care se vedea cât de colo că nu fusese dată prin untură – mi se pare că am făcut o mare greşeală atunci când nu m-am grăbit să intru în slujba unui astfel de stăpân. E un senior puternic, după cât s-ar spune, acest intendent superior. Într-adevăr, noi, ăştia de la curte, nu ştim nimic, căci razele soarelui ne împiedică să vedem stelele cele mari, care sunt şi ele tot nişte sori, dar ceva mai depărtate de pământul nostru, atâta tot.

Cum lui d'Artagnan îi plăcea mult, fie pentru a face haz, fie pentru a-i trage de limbă, să pună oamenii să vorbească despre lucrurile ce-l interesau pe el, acum se aruncă asupra jupânului Bazin; dar îşi pierdu vremea degeaba. În afară de laudele cam umflate şi obositoare la adresa domnului intendent superior, Bazin, care, la rândul său, se ținea în gardă, nu dezvălui nimic în fața curiozității lui d'Artagnan, decât nişte fapte lipsite de însemnătate, ceea ce-l nemulțumi

pe muşchetar, care, de îndată ce termină masa, ceru să i se pregătească de culcare.

D'Artagnan fu condus de Bazin într-o odaie sărăcăcioasă, unde găsi un pat destul de prost; noroc însă că oaspetele nu era pretenţios. I se spuse că Aramis luase toate cheile de la apartamentul lui particular, şi cum d'Artagnan ştia că Aramis era un bărbat ordonat şi avea de obicei multe lucruri de ascuns în apartamentul său, asta nu-l miră câtuşi de puţin. Aşa că se trânti în pat, cu aceeaşi vitejească pornire ca şi atunci când atacase puiul, deşi comparativ patul era ceva mai tare, şi cum îi era tot aşa de somn pe cât îi fusese de foame, nu-i trebui mai mult timp până să adoarmă decât îi trebuise ca să ronţăie până şi ultimul oscior al fripturii.

De când nu mai era în slujba nimănui, d'Artagnan îşi făgăduise să doarmă cu atât mai adânc, pe cât de uşor dormise mai înainte. Dar, oricât de solemnă ar fi fost această făgăduiala, şi cu toată hotărârea lui de a şi-o îndeplini cu sfinţenie, d'Artagnan fu deşteptat din somn în puterea nopţii de un huruit de trăsuri şi de gălăgia lacheilor călări. O mare luminaţie se revărsă deodată peste pereţii odăii lui; sări din pat în cămaşa de noapte şi alergă la fereastră.

"Nu cumva s-o fi întors regele?" îi trecu prin gând, în timp ce se freca la ochi, căci, într-adevăr, era o suită care nu putea să fie decât a unei persoane regale.

— Trăiască domnul intendent superior! strigă, sau mai degrabă chiui, la o fereastră de la catul de jos, o voce în care o recunoscu pe a lui Bazin; acesta, în timp ce striga astfel, flutura într-o mână o batistă, iar în cealaltă ţinea un sfeşnic aprins.

D'Artagnan văzu atunci ceva, în formă de faţă omenească, luminată de sfeşnic, aplecându-se spre uşa celei dintâi trăsuri; în acelaşi timp, prelungi hohote de râs, care porneau

din trăsură, stârnite pesemne de ciudata înfățişare a lui Bazin, formară ca o dâră de bucurie în urma cortegiului care trecea în grabă.

— Ar fi trebuit să-mi dau seama – murmură d'Artagnan – că nu era regele: nu se râde cu atâta poftă atunci când trece regele. Hei, Bazin – strigă apoi către vecinul său, care se aplecase pe trei sferturi peste fereastră, ca să urmărească din ochi cât mai mult trăsura – ia spune, ce-a fost acolo?

— A trecut domnul Fouquet – răspunse Bazin, cu un aer protector.

— Şi toți aceşti oameni?

— Curtea domnului Fouquet.

— Oh, oh! făcu d'Artagnan. Ce-ar zice domnul de Mazarin dacă ar auzi una ca asta?

Şi se culcă din nou, îngândurat, întrebându-se cum se face că Aramis e totdeauna sprijinit de omul cel mai puternic din regat? "Să fie oare din pricină că are mai mult noroc decât mine, sau fiindcă eu sunt mai nătărău decât el? Ei şi?!" Era expresia finală prin care d'Artagnan, devenit înțelept, îşi încheia în prezent fiecare gând şi fiecare frază. Altădată spunea: *La dracu!,* ceea ce suna ca o împunsătură de pinten, dar acum îmbătrânise şi murmura acest: *Ei şi?!* oarecum filozofic, ce ținea loc de frâu în domolirea pornirilor sale mai mari sau mai mici.

XVIII

AICI D'ARTAGNAN ÎL CAUTĂ PE PORTHOS ŞI DĂ DE MOUSQUETON

Când d'Artagnan se încredința pe deplin că lipsa domnului vicar d'Herblay era un fapt real şi că prietenul său nu putea fi găsit nici la Melun, nici în împrejurimi, se despărți de Bazin fără părere de rău, aruncă o privire piezişă spre mărețul castel din Vaux, care începuse să îmbrace acea

splendoare ce avea să-l ducă la ruină, şi, încreţindu-şi buzele ca orice om descurajat şi neîncrezător, îşi îmboldi calul breaz, zicând:

— Haide, haide, tot la Pierrefonds am să găsesc cel mai bun om şi cea mai bună ladă cu bani. Şi nu am nevoie decât de aşa ceva, fiindcă de rest mă îngrijesc eu!

Îi vom cruţa pe cititori de a le mai povesti întâmplările prozaice ale călătoriei lui d'Artagnan, care se apropia de Pierrefonds în dimineaţa zilei a treia. Venea dinspre Nanteuil-le-Haudouin şi Crécy. De departe, zări castelul lui Ludovic de Orléans, care, devenit domeniu al coroanei, era lăsat în seama unui paznic bătrân. Era una din acele minunate clădiri din veacul de mijloc, cu ziduri groase de douăzeci de picioare şi cu turnuri înalte de o sută.

D'Artagnan o luă pe lângă ziduri, măsură turnurile din ochi şi coborî în vale. De departe văzu castelul lui Porthos, aşezat pe marginea unui heleşteu larg şi având în jurul lui o pădure întinsă. Acelaşi pe care am avut cinstea de a-l descrie cititorilor noştri, astfel că ne vom mulţumi de astă dată numai să-l reamintim. Primul lucru pe care-l zări d'Artagnan, după ce admiră copacii stufoşi, după ce se bucură de soarele de mai ce învăluia într-o pânză de aur colinele înverzite, după ce privi crângurile înflorite ce se întindeau până aproape de Compiègne, fu o mare cutie pe roate, împinsă de doi lachei şi trasă de alţi doi. În această cutie se afla ceva uriaş, verde şi auriu, care străbătea, la fiecare tragere sau împingere, cărările zâmbitoare ale parcului. Acest ceva, de departe nu putea fi definit şi nu amintea absolut nimic; mai de aproape părea a fi un butoi acoperit cu postav verde galonat; mai de aproape aducea a om, sau mai degrabă semăna cu o mogâldeaţă a cărei parte de jos, lăbărţându-se în cutie, o umplea pe de-a-ntregul; şi mai de aproape încă, se vedea că

omul acesta era Mousqueton, Mousqueton cu părul lui alb şi cu fața roşie, ca o paiață.

— Ei, mii de draci! strigă d'Artagnan. Iată-l pe scumpul nostru domn Mousqueton!

— A!... gâjâi burtosul. A, ce bucurie! Ce fericire! Domnul d'Artagnan!... Opriți, trântorilor!

Aceste cuvinte din urmă erau adresate lacheilor care îl trăgeau şi-l împingeau pe cărare. Cutia se opri şi cei patru lachei, ca la o comandă militară, îşi ridicară toți odată pălăriile galonate şi se înşiruiră la spatele cutiei.

— Ah, domnul d'Artagnan – zise Mousqueton – de ce nu pot să vă îmbrățişez genunchii! Dar am devenit neputincios, după cum vedeți.

— Maică Precistă, scumpul meu Mousqueton, vârsta!

— Nu, domnule, nu e vârsta, ci beteşugurile, supărările.

— Supărări, la dumneata, Mousqueton? zise d'Artagnan, făcând ocolul cutiei. Eşti într-o doagă, scumpul meu prieten! Slavă Domnului, pari mai tare ca un stejar de trei sute de ani.

— Ah, picioarele, domnule, picioarele! rosti credincioasa slugă.

— Cum, picioarele?

— Da, nu vor să mă mai poarte.

— Nerecunoscătoarele! Totuşi, le hrăneşti bine, Mousqueton, după cât se pare.

— Vai, da, n-au de ce să se plângă în această privință – zise Mousqueton cu un oftat. Totdeauna am făcut ce-am putut pentru trupul meu; nu sunt egoist.

Şi Mousqueton oftă din nou.

"Nu cumva Mousqueton vrea să fie şi el baron, de oftează aşa?" se întrebă d'Artagnan.

— Doamne – zise Mousqueton, smulgându-se din gândurile lui triste – Doamne, ce fericit are să fie monseniorul

că v-ați adus aminte de el!

— Bunul Porthos! strigă d'Artagnan. De-abia aştept să-l îmbrățişez.

— Oh – făcu Mousqueton înduioşat – am să-i scriu despre asta, domnule.

— Cum, ai să-i scrii? strigă d'Artagnan.

— Chiar astăzi, fără întârziere.

— Aşadar, nu-i aici?

— Nu, domnule.

— Dar e pe-aproape? E departe?

— Eh, ce pot să ştiu eu, domnule, ce pot să ştiu eu? se scuză Mousqueton.

— La dracu! strigă muşchetarul, bătând cu piciorul în pământ. Mă urmăreşte ghinionul! Porthos, căruia îi place să stea mai mult acasă.

— Domnule, nu există om mai legat de casa ca monseniorul... dar...

— Dar ce?

— Când un prieten te cheamă...

— Un prieten?

— Eh, fireşte: vrednicul domn d'Herblay.

— Aramis l-a chemat pe Porthos?

— Iată cum s-au petrecut lucrurile, domnule d'Artagnan. Domnul d'Herblay i-a scris monseniorului...

— Adevărat?

— O scrisoare, domnule, o scrisoare prin care-l chema atât de grabnic, că a întors toată casa pe dos.

— Povesteşte-mi totul, prietene – zise d'Artagnan – dar mai întâi spune-le oamenilor ăstora să plece puțin de-aici.

Mousqueton scoase un: "Cărați-vă, momâilor!" din nişte plămâni atât de puternici, încât ar fi fost de ajuns numai suflul fără a mai rosti cuvintele, pentru ca cele patru slugi să

se topească în văzduh. D'Artagnan se aşează pe huluba cutiei şi îşi ascuți auzul.

— Domnule – începu Mousqueton – monseniorul a primit o scrisoare de la domnul vicar general d'Herblay acum opt sau nouă zile; era în ziua bucuriilor... câmpeneşti; da, într-o miercuri, îmi aduc bine aminte.

— Cum adică, în ziua bucuriilor câmpeneşti? întrebă d'Artagnan.

— Da, domnule. Castelul acesta plăcut, de țară, ne îmbie cu atâtea bucurii, încât ne simțim copleşiți; de aceea, ne-am văzut siliți să punem rânduială în stăpânirea lor.

— Veşnica patimă pentru rânduială a lui Porthos! Mie nu mi-ar fi trecut nicicând prin cap aşa ceva. E drept, însă, că eu nu prea sunt copleşit de bucurii!

— Noi, ce să zic, suntem – spuse Mousqueton.

— Şi cum ați făcut rânduială asta, ia să vedem? întrebă d'Artagnan.

— Povestea e cam lungă, domnule.

— Nu-i nimic, avem timp destul, şi apoi tu vorbeşti atât de frumos, dragul meu Mousqueton, că e o adevărată plăcere să te asculte cineva.

— E drept – zise Mousqueton cu un fel de mulțumire ce pornea, fără îndoială, din faptul că i se recunoştea această însuşire – e drept că am făcut progrese mari de când trăiesc pe lângă monseniorul.

— Aştept povestea cu rânduiala bucuriilor, Mousqueton, şi sunt chiar nerăbdător s-o aud; vreau să ştiu dacă am sosit aici într-o zi bună.

— Oh, domnule d'Artagnan – zise Mousqueton cu tristețe – de când a plecat monseniorul, toate bucuriile şi-au luat zborul de la noi!

— Ei bine, dragul meu Mousqueton, atunci cheamă-ți amintirile.

— Cu ce zi doriți să începem?

— Ei asta-i, începe cu duminica; e ziua Domnului.

— Cu duminica, domnule?

— Da.

— Duminică, bucurie religioasă: monseniorul se duce la liturghie, ia anafură, ascultă predicile şi poveţele duhovnicului său obişnuit. Nu prea e plăcut, dar aşteptăm un călugăr carmelit de la Paris care va sluji în parohia noastră şi care vorbeşte foarte frumos, după câte am auzit; asta ne va mai dezmorți, căci duhovnicul de acum ne face totdeauna să adormim. Aşadar, duminica, bucurii religioase. Luni, bucurii lumeşti.

— Stai, stai – zise d'Artagnan – ce înțelegi tu prin asta, Mousqueton? Să ne oprim puțin la bucuriile lumeşti.

— Domnule, luni ieşim în lume: primim vizite, facem vizite; se cântă din lăută, se dansează, se spun stihuri, în sfârşit se arde puțină tămâie în cinstea doamnelor.

— Drace! Asta e o adevărată galanterie – îl întrerupse muşchetarul, care simțea nevoia să cheme în ajutor toată puterea muşchilor mastoizi ca să-şi stăpânească un enorm imbold de a pufni în râs.

— Marți, bucurii savante.

— A, bun – zise d'Artagnan. Cam ce anume? Înşiră-le mai cu de-amănuntul, dragul meu Mousqueton.

— Monseniorul a cumpărat o sferă, pe care am să v-o arăt îndată; ea umple întregul perimetru al turnului cel mare, mai puțin o galerie pe care a făcut-o deasupra sferei; sunt acolo diverse sfori şi fire de alamă de care sunt agățate soarele şi luna. Totul se învârteşte şi e tare frumos. Monseniorul îmi

arată mările şi pământurile îndepărtate, unde ne făgăduim că nu ne vom duce niciodată. E foarte instructiv.

— Foarte instructiv, cred şi eu – adăugă d'Artagnan. Şi miercuri?

— Bucurii câmpeneşti, după cum am avut cinstea să v-o spun, domnule cavaler: privim berbecii şi caprele monseniorului, le punem pe păstorițe să joace după fluiere şi cimpoaie, aşa cum scrie într-o carte pe care monseniorul o păstrează în biblioteca sa şi care se numeşte *Pastorale.* Autorul ei a murit de-abia acum o lună.

— Domnul Racan, poate? întrebă d'Artagnan.

— Chiar el, domnul Racan. Dar asta nu e totul. Pescuim pe rând cu undița în canalul cel mic; după aceea ne ospătăm, încununați cu flori. Asta-i miercurea.

— Drace! exclamă d'Artagnan. Ştiu că petreceți bine miercurea. Dar joia? Ce mai rămâne şi pentru această biată joi?

— Nu e nici ea de plâns, domnule – zise Mousqueton zâmbind. Joia, bucurii olimpice. Ah, domnule, e minunat! Chemăm pe toți tinerii vasali ai monseniorului şi-i punem să arunce discul, să lupte, să alerge. Monseniorul aruncă discul ca nimeni altul. Şi când dă cuiva un pumn, ah, e nenorocire!

— Cum, de ce nenorocire?

— Da, domnule, a fost nevoie să se lase la o parte acest joc. Spărgea capetele, rupea fălcile, zdrobea piepturile. E un joc foarte plăcut, dar nimeni n-a mai vrut să se joace cu el.

— Adică, pumnul...

— Da, domnule, mai zdravăn ca oricând. Monseniorului i-au cam slăbit puțin picioarele, asta o mărturiseşte el însuşi; în schimb, puterea i s-a îngrămădit în brațe, în aşa fel că...

— Doboară şi un taur, ca pe vremuri!

— Domnule, mai mult decât atât, dărâmă zidurile. Ultima oară, după ce s-a ospătat la un arendaş de-al său – ştiți cât de bun şi de popular e monseniorul – după ce s-a ospătat deci, a făcut gluma să dea cu pumnul într-un perete; ei bine, zidul s-a năruit, acoperişul s-a prăbuşit, căzând peste trei bărbați şi o femeie bătrână.

— Doamne, Mousqueton, şi stăpânul tău?

— Oh, domnule, s-a ales cu o zgârietură la cap. I-am spălat rana cu nişte apă sfințită pe care ne-o dau călugărițele. La pumn n-a avut însă nimic.

— Nimic?

— Nimic, domnule.

— Dă-le încolo de bucurii olimpice! Trebuie să coste prea scump, căci de buna seamă văduvele şi orfanii...

— Li se fac pensii, domnule; a zecea parte din veniturile monseniorului e folosită în acest scop.

— Să trecem la ziua de vineri – zise d'Artagnan.

— Vinerea, bucurii nobile şi războinice. Vânăm, încercăm armele, dresăm şoimii, învățăm caii la călărie. În sfârşit, sâmbăta e ziua bucuriilor spirituale: ne mobilăm mințile, privim tablourile şi statuile monseniorului, scriem chiar şi întocmim planuri; pe urmă tragem cu tunurile monseniorului.

— Întocmiți planuri, trageți cu tunurile...?

— Da, domnule.

— Prietene – zise d'Artagnan – domnul du Vallon are, într-adevăr, mintea cea mai adâncă şi mai înțeleaptă din câte cunosc; mai e însă un soi de bucurii pe care le-ați uitat, bag de seamă.

— Care, domnule? întrebă Mousqueton cu nerăbdare.

— Bucuriile materiale.

Mousqueton se înroşi.

— Ce înțelegeți prin asta, domnule? zise el, lăsându-şi ochii în jos.

— Înțeleg o masă, un vin bun, o seară petrecută în jurul unei sticle.

— O, domnule, asemenea bucurii noi nu le punem la socoteală, pentru că le gustăm în fiecare zi.

— Bravul meu Mousqueton – reluă d'Artagnan – iartă-mă, dar mi-a plăcut atât de mult povestirea ta plină de farmec, încât am uitat principalul punct al convorbirii noastre, acela de a şti ce a putut să-i scrie stăpânului tău domnul vicar general d'Herblay.

— Aveți dreptate, domnule – încuviință Mousqueton – pomenind despre bucuriile noastre, ne-am luat cu vorba. Ei bine, domnule, am să vă spun totul de la început până la sfârşit.

— Ascult, dragul meu Mousqueton.

— Miercuri...

— Zi de bucurii câmpeneşti...

— Da. Soseşte o scrisoare; o primeşte chiar din mâinile mele. Recunoscusem slova.

— Ei bine?

— Monseniorul o citeşte şi strigă: "Repede caii şi armele!"

— Ah, Doamne – exclamă d'Artagnan – era iar vorba de vreun duel?

— Nu, domnule, scrisoarea cuprindea doar atât: "Dragă Porthos, la drum, dacă vrei să ajungi înaintea echinoxului. Te aştept".

— La dracu! făcu d'Artagnan îngândurat. Era tare grăbit, după cât se vede.

— Asta cred şi eu. În aşa măsură – continuă Mousqueton – că monseniorul a plecat în aceeaşi zi, împreună cu secretarul său, ca să poată ajunge la timp.

— Şi va fi ajuns oare la timp?

— Nădăjduiesc. Monseniorul, care se aprinde repede, precum ştiți, repeta într-una: "Mii de trăsnete, iar cu echinoxul? Oricum, ar trebui ca păcătosul acela să aibă un cal straşnic pentru a ajunge înaintea mea".

— Şi tu crezi că Porthos va fi ajuns cel dintâi? întrebă d'Artagnan.

— N-am nici o îndoială. Acest Echinox, oricât de bogat ar fi, n-are nici pe departe caii monseniorului.

D'Artagnan îşi stăpâni încă o dată pofta de a pufni în râs, deoarece scurtimea scrisorii lui Aramis îi dădea mult de gândit. Îl urmă pe Mousqueton sau, mai bine zis, carul lui Mousqueton, până la castel; se aşeză la o masă îmbelşugată, fu ospătat şi cinstit ca un rege, dar nu putu să afle nimic mai mult de la Mousqueton: credincioasa slugă plângea la tot pasul şi atâta tot.

D'Artagnan, după o noapte petrecută într-un pat foarte bun, se străduí îndelung să ghicească înțelesul din scrisoarea lui Aramis, gândindu-se cu nelinişte la legătura ce putea să existe între echinox şi afacerile lui Porthos, apoi, nepricepând nimic, decât că la mijloc era pesemne vorba de vreo dragoste a episcopului, pentru care era nevoie ca zilele să fie egale cu nopțile, muşchetarul plecă şi din Pierrefonds, aşa cum plecase şi de la Melun, aşa cum plecase şi de la castelul contelui de La Fère. Nu însă fără o anumită mâhnire, care putea prea bine să fie socotită drept una dintre cele mai posomorâte stări ale lui d'Artagnan. Cu capul înclinat, cu privirea nemişcată, lăsa să-i atârne picioarele de o parte şi de alta a calului şi îşi spunea, în acea visare începețoşată care poate să ajungă uneori până la cea mai adâncă filozofie:

— Nici prieteni, nici viitor, nici nimic. Puterile îmi sunt sleite, ca şi flăcările prieteniilor trecute. Oh, se apropie

bătrânețea, rece, necruțătoare; ea învăluie în zăbranic de doliu tot ce-a fost strălucire, tot ce-a fost mireasmă în tinerețea mea, apoi îşi aruncă această dulce povară pe umeri şi o duce, împreună cu ce-a mai rămas, în prăpastia fără fund a morții.

Un fior strânse inima gasconului, atât de dârză şi atât de tare în fața tuturor nenorocirilor vieții, şi timp de câteva clipe norii i se părură negri, iar pământul moale şi alunecos ca într-un cimitir.

— Încotro mă îndrept?... se întrebă el. Ce am să fac?... Singur, cu desăvârşire singur, fără cămin, fără prieteni... Ei şi?! exclamă apoi deodată.

Şi dădu pinteni calului, care, negăsind nici un prilej de amărăciune în ieslea plină cu ovăz de la Pierrefonds, se folosi de îndemnul stăpânului său spre a-şi arăta voioşia printr-un galop care ținu două leghe.

"La Paris!" îşi zise d'Artagnan.

Şi a doua zi descălecă în Paris.

l-au trebuit zece zile ca să facă această întreagă călătorie.

XIX

CE AVEA DE FĂCUT D'ARTAGNAN LA PARIS

Locotenentul sări din şa în fața unei prăvălii de pe strada Lombarzilor, cu firma "Drugul de Aur". Un bărbat plesnind de sănătate, care purta un şorț alb şi îşi netezea mustața căruntă cu o mână grăsulie, scoase un strigăt de bucurie de îndată ce văzu calul breaz în fața casei lui.

— Domnul cavaler! zise el. Ah, dumneavoastră!

— Bun găsit, Planchet! răspunse d'Artagnan, plecându-se din spate ca să poată intra în prăvălie.

— Repede – strigă Planchet – unul la calul domnului d'Artagnan, unul să-i pregătească odaia, unul să-i aducă masa!

— Mulțumesc, Planchet! Bună ziua, copii! zise d'Artagnan către băieții de prăvălie ce alergau să îndeplinească ordinele stăpânului lor.

— Îmi îngăduiți numai o clipă, să trimit această cafea, acest sirop şi aceste stafide? se scuză Planchet. Sunt pentru casa domnului intendent superior.

— Trimite, trimite.

— Termin îndată, şi după aceea vom sta la masă.

— Fă în aşa fel ca să mâncăm singuri – zise d'Artagnan. Trebuie să-ți vorbesc.

Planchet se uită la fostul lui stăpân cu un aer bănuitor.

— O, fii liniştit, e vorba de lucruri plăcute – îi spuse d'Artagnan.

— Cu atât mai bine! Cu atât mai bine!...

Şi Planchet răsuflă uşurat, în timp ce d'Artagnan se aşează foarte simplu pe un sac cu dopuri, rotindu-şi ochii, din curiozitate, de jur împrejur. Prăvălia era plină cu de toate; se simțea mirosul de ghimber, de cuişoare şi de piper pisat, care-l făcu pe d'Artagnan să strănute.

Băieții de prăvălie, fericiți că se aflau în preajma unui războinic atât de vestit, a unui locotenent de muşchetari ce putea să-l vadă la față pe rege, se porniră să trebăluiască încoace şi încolo cu o însuflețire ce ținea aproape de delir şi să-i servească pe muşterii cu o iuțeală disprețuitoare, pe care nu numai unul o băgă de seamă.

Planchet încasa banii şi făcea socoteala, întreruptă din când în când de câte o vorbă cuviincioasă aruncată fostului său stăpân. Față de clienți era zgârcit cu vorbele şi arăta acea îndatorire plină de mândrie a negustorului bogat, care serveşte pe toată lumea şi nu aşteaptă nimic de la nimeni. D'Artagnan observă această purtare cu o plăcere al cărei tâlc îl vom analiza mai târziu.

Şi astfel, încetul cu încetul, se făcu seară. Planchet îl pofti, în cele din urmă, într-o odaie de la catul întâi, unde, printre saci şi baloturi, o masă întinsă şi foarte curată aştepta doi oaspeți.

D'Artagnan se folosi de un moment de răgaz spre a cerceta îndeaproape chipul lui Planchet, pe care nu-l mai văzuse de un an de zile. Înțeleptul Planchet făcuse burtă, dar fața nu i se buhăise. Privirea lui scânteietoare sclipea şi acum cu uşurință în orbitele adânci, iar grăsimea, care netezeşte toate trăsăturile caracteristice de pe obrazul omenesc, nu atinsese încă nici pomeții lui ieşiți în relief, semn de şiretenie şi lăcomie, nici bărbia ascuțită, semn de istețime şi dârzenie. Planchet era la fel de impunător în sala de mâncare, ca şi în prăvălia sa. Îi servi stăpânului său o cină simplă, dar cu totul pariziană: friptură rumenită în cuptorul brutarului, cu legume, salată şi desert aduse proaspete din prăvălie.

D'Artagnan fu însă cu deosebire mulțumit când băcanul destupă în cinstea sa o sticlă cu cel mai bun vin de Anjou, care, toată viața lui, fusese vinul său preferat.

— Altădată, domnule – zise Planchet cu un zâmbet plin de bunătate – eu beam vinul dumneavoastră; acum am fericirea ca dumneavoastră să-l beți pe al meu.

— Şi, slavă Domnului, prietene Planchet, trag nădejde să-l mai beau încă multă vreme de aici încolo, căci, iată-mă, în sfârşit, liber.

— Liber! Aveți un concediu, domnule?

— Nelimitat!

— Ați părăsit serviciul? întrebă Planchet cu mirare.

— Da, mă odihnesc.

— Şi regele? strigă Planchet, care nu îndrăznea să-şi închipuie că regele s-ar putea lipsi de serviciile unui om ca d'Artagnan.

— Regele îşi va căuta norocul în altă parte... Dar ne-am ospătat din belşug, văd că ai chef de vorbă şi mă ațâți să-ți fac anumite mărturisiri, aşa că destupă-ți urechile.

— Destup îndată.

Şi Planchet, cu un râs mai mult sincer decât glumeț, destupă o sticlă de vin alb.

— Numai, lasă-mă cu mintea limpede.

— O, când o fi să vă pierdeți dumneavoastră capul, domnule...!

— Deocamdată, capul e al meu şi vreau să-l păstrez teafăr mai mult ca oricând. Mai întâi, să vorbim despre afaceri... Cum merg banii noştri?

— Minunat, domnule. Cele douăzeci de mii de livre pe care le-am primit de la dumneavoastră le-am băgat în negustoria mea şi aduc un venit de nouă la sută; dându-vă şapte, câştig deci şi de la dumneavoastră.

— Şi eşti mulțumit?

— Încântat. Mi-ați mai adus alți bani?

— Ceva mai bun chiar... Dar mai ai nevoie de bani?

— O, cum să nu! Acum fiecare ar dori să-mi dea. Îmi măresc afacerile.

— Acesta era planul tău.

— Fac un fel de joc de bancă... Cumpăr mărfurile colegilor mei strâmtorați, dau bani cu împrumut celor care sunt strânşi cu uşa de termene...

— Fără camătă?

— O, domnule, săptămâna trecută am avut două întâlniri în dosul bulevardului pentru vorba pe care ați rostit-o acum.

— Cum aşa?

— Veți înțelege îndată: era vorba de un împrumut... Împrumutătorul îmi da în garanție nişte zahăr, cu învoiala că pot să-l vând dacă nu voi primi banii înapoi la termenul

hotărât. Îi împrumut o mie de livre. Nu-mi înapoiază banii, eu vând zahărul cu o mie trei sute de livre, iar el află şi pretinde să-i dau o sută de scuzi. Doamne fereşte, nici nu mă gândeam... spunându-i că puteam să-l vând doar cu nouă sute de livre. Mi-a spus atunci că fac camătă. L-am rugat să-mi repete această vorbă în dosul bulevardului. E un fost ostaş din gardă, şi a venit. I-am trecut spada dumneavoastră prin şoldul stâng.

— Drace! Frumoasă bancă, nimic de zis! zise d'Artagnan.

— La peste treisprezece la sută mă bat – i-o întoarse Planchet. Asta mi-e firea!

— Nu lua decât doisprezece – zise d'Artagnan – şi numeşte restul răsplată pentru samsarlâc.

— Aveți dreptate, domnule. Dar afacerile dumneavoastră?

— Ah, Planchet, e mult şi greu de povestit.

— Spuneți, totuşi.

D'Artagnan îşi scărpină mustața ca un om care şovăie să facă o mărturisire şi nu se prea încrede în acel care-l ascultă.

— E vorba de un plasament? întrebă Planchet.

— Da.

— Cu venit bun?

— Bunicel: patru sute la sută, Planchet.

Negustorul dădu cu pumnul în masă aşa de tare, că sticlele săriră în sus, ca şi cum ar fi fost cuprinse de spaimă.

— Să fie oare cu putință?

— Eu cred că va aduce mai mult – spuse cu răceală d'Artagnan – dar îmi place să socotesc mai puțin.

— Ah, drace! făcu Planchet, apropiindu-şi scaunul... Dar, domnule, e ceva formidabil!... Se pot învesti mulți bani?

— Douăzeci de mii de livre fiecare, Planchet.

— Toată averea dumneavoastră, domnule. Pentru cât timp?

— Pentru o lună.

— Şi ne va aduce cât?

— Cincizeci de mii de livre fiecăruia; socoate.

— Uluitor!... Şi va trebui să ne batem pentru un joc ca ăsta?

— Mi se pare că da, şi încă din răsputeri – zise d'Artagnan cu aceeaşi linişte; dar de astă dată, Planchet, suntem doi, şi loviturile le voi lua numai asupra mea.

— Domnule, nu vă îngădui...

— Planchet, n-o să ai încotro, ar trebui să-ți părăseşti negoțul.

— Afacerea nu se încheie la Paris?

— Nu.

— A, în străinătate?

— În Anglia.

— Țară cu samsarlâcuri, ştiu – zise Planchet. Țară pe care o cunosc destul de bine... Şi ce fel de afacere, domnule, dacă nu-s prea curios?

— Planchet, e vorba de o restaurație.

— De monumente?

— Da, de monumente; vom restaura White-Hall-ul.

— Frumos... Şi credeți că... Într-o lună de zile...?

— Sarcina asta mi-o iau eu.

— Ştiți dumneavoastră ce ştiți, şi de vreme ce vă băgați...

— Da, ştiu ce-am de făcut... Sunt foarte lămurit... Totuşi, îți voi cere sfatul cu dragă inimă.

— Îmi faceți prea mare cinste... Însă nu mă prea pricep la arhitectură.

— Planchet, te înşeli; tu eşti un arhitect iscusit, tot atât de bun ca şi mine pentru treaba de care e vorba.

— Mulțumesc.

— Aveam de gând, îți mărturisesc, să le propun afacerea asta domnilor acelora, dar nu l-am găsit pe nici unul acasă... Îmi pare rău, fiindcă nu cunosc alții mai îndrăzneți şi mai îndemânatici ca ei.

— Aha, cum s-ar zice, va fi concurență şi antrepriza va fi pusă la bătaie?

— Oh, da, Planchet, da...

— Ard de nerăbdare să cunosc amănuntele, domnule.

— Ți le voi spune, Planchet; închide bine toate uşile.

— Da, domnule.

Şi Planchet trase toate zăvoarele la uşi.

— Bun! Acum apropie-te de mine.

Planchet se supuse.

— Şi deschide fereastra, pentru ca zgomotul trecătorilor şi al căruțelor să-i împiedice să audă ceva pe cei care ar fi ispitiți să tragă cu urechea.

Planchet deschise fereastra, după cum i se spusese, şi de afară năvăli deodată în odaie o zarvă de strigăte, huruituri, lătrături şi tropote de paşi, asurzindu-l pe d'Artagnan însuşi, aşa precum îi fusese voia. Abia atunci muşchetarul sorbi un pahar de vin alb şi începu cu aceste vorbe:

— Planchet, am o idee.

— Ah, domnule, acum vă recunosc pe deplin! răspunse băcanul tresăltând de bucurie.

XX

DESPRE ASOCIAȚIA ÎNTEMEIATĂ
ÎN STRADA LOMBARZILOR,
LA FIRMA "DRUGUL DE AUR",
PENTRU EXPLOATAREA IDEII
DOMNULUI D'ARTAGNAN

După o clipă de tăcere, în timpul căreia d'Artagnan părea că îşi adună în gând nu o idee, ci toate ideile lui, zise:

— Nu încape îndoială, dragul meu Planchet, că tu trebuie să fi auzit vorbindu-se de maiestatea sa Carol I, regele Angliei!

— Vai, cum să nu, domnule, când dumneavoastră ați părăsit Franța ca să-i veniți în ajutor; dar, în pofida acestui ajutor, el tot a fost răsturnat şi era să vă tragă şi pe dumneavoastră în căderea lui.

— Întocmai; văd că ai memorie bună, Planchet.

— Pe dracu, domnule! De mirare ar fi fost dac-aş fi pierdut-o, oricât de proastă ar fi fost ea. Cine l-a auzit pe Grimaud, care, ştiți bine, nu vorbeşte prea mult, povestind cum a căzut capul regelui Carol, cum ați călătorit o jumătate de noapte într-o corabie încărcată cu pulbere de puşcă şi cum l-ați văzut plutind la suprafața apei pe bunul domn Mordaunt, având un pumnal cu mânerul de aur înfipt în piept, nu poate să uite uşor aceste lucruri.

— Totuşi, sunt oameni care le uită, Planchet.

— Da, aceia care n-au văzut sau care nu l-au auzit pe Grimaud povestind.

— Ei bine, fiindcă îți aduci aminte de toate acestea, atunci nu mai e nevoie să-ți reamintesc decât un lucru, anume că regele Carol I avea un fiu.

— Avea chiar doi, domnule, dacă nu vă supărați – zise Planchet – căci l-am văzut eu însumi pe cel de-al doilea, domnul duce de York, la Paris, într-o zi când se ducea la Palatul Regal, şi mi s-a spus că era fiul mai mic al regelui

Carol I. Cât despre cel mai mare, am avut cinstea să-l cunosc după nume, dar nu şi din vedere.

— Tocmai aici voiam să ajungem, Planchet: la fiul acesta mai mare, care se numea altădată prinţul de Galles, iar astăzi se numeşte Carol al II-lea, regele Angliei.

— Rege fără regat! răspunse sentenţios Planchet.

— Da, Planchet, şi ai putea să adaugi: prinţ nenorocit, mai nenorocit decât un om din popor pierdut în cel mai mizerabil cartier al Parisului.

Planchet făcu un gest plin de acea compătimire arătată îndeobşte faţă de străinii cu care nu te gândeşti că ai putea să te întâlneşti vreodată. De altminteri, el nu vedea încolţind de loc, în această socoteală politico-sentimentală, ideea aceea negustorească a domnului d'Artagnan, şi gândul lui era numai la asta. D'Artagnan, care avea deprinderea de a înţelege de la început oamenii şi lucrurile, ghici ce se petrecea în capul lui Planchet.

— Am ajuns la chestiune – zise el. Acest tânăr prinţ de Galles, rege fără regat, cum foarte bine ai zis, Planchet, mi-a stârnit interesul cel mai viu, mie, d'Artagnan. L-am văzut cerşind sprijinul lui Mazarin, care e un zgârie-brânză, şi ajutorul regelui Ludovic, care e un copil, şi mi s-a părut, mie, care mă pricep la aşa ceva, că în privirea înţeleaptă a regelui detronat, în noblеţea întregii lui fiinţe, noblеţe ce a rămas neatinsă în pofida tuturor mizeriilor, mi s-a părut, zic, că văd stofa unui om de inimă şi a unui rege.

Planchet încuviinţă în tăcere; toate astea, în ochii lui cel puţin, nu izbuteau încă să aducă la lumină ideea lui d'Artagnan. Acesta continuă:

— Şi iată ce judecată am făcut eu în gândul meu. Ascultă bine, Planchet, căci ne apropiem de concluzii.

— Ascult.

— Regii nu sunt semănați atât de des pe pământ. Or, acest rege fără regat e, după părerea mea, un grăunte pus de-o parte, menit să înflorească la timpul său, dacă o mână dibace, cumpătată şi puternică îl va semăna cu pricepere, alegând pământul, lumina şi timpul potrivit.

Planchet dădea mereu din cap a încuviințare, ceea ce dovedea că nu pricepea încă nimic.

— Nefericit grăunte regal, mi-am zis eu, şi m-am pomenit înduioşat cu adevărat, Planchet, lucru ce mă făcea să cred că m-am scrântit la cap. Iată pentru ce am voit să-ți cer sfatul, prietene.

Planchet se înroşi de plăcere şi mândrie.

— Nefericit grăunte regal! Am să te culeg eu şi am să te sădesc într-un pământ roditor!

— Ah, Doamne! făcu Planchet, uitându-se lung la fostul lui stăpân, ca şi cum s-ar fi îndoit că acesta era în toate mințile.

— Ei bine, ce-i? îl întrebă d'Artagnan. Ce te doare?

— Pe mine? Nimic, domnule.

— Dar te-ai văitat: "Ah, Doamne!"

— Credeți?

— Te-am auzit doar. Ai priceput cumva totul?

— Mărturisesc, domnule d'Artagnan, că mi-e teamă...

— Să pricepi?

— Da.

— Să pricepi că vreau să-l urc din nou pe tron pe regele Carol al II-lea, care nu mai are tron? Asta e?

Planchet sări deodată pe scaunul său.

— Aha, aha! făcu el uluit. Asta numiți dumneavoastră o restaurație?

— Da, Planchet! Nu se cheamă aşa ceea ce vreau să fac?

— Fără îndoială, fără îndoială. Dar v-ați gândit bine?

— La ce?

— La ce e pe-acolo?

— Unde?

— În Anglia.

— Şi ce-i pe-acolo, ia s-auzim, Planchet?

— Întâi şi întâi, vă cer iertare, domnule, că mă amestec în astfel de lucruri, care n-au nici o legătură cu negustoria mea, dar fiindcă e vorba de o afacere pe care mi-o propuneți... căci îmi propuneți o afacere, nu-i aşa?

— Grozavă, Planchet!

— Dar fiindcă îmi propuneți o afacere, am dreptul să îmi dau cu părerea asupra ei.

— Dă-ți-o, Planchet; din părere în părere se naşte lumina.

— Ei bine, întrucât domnul îmi îngăduie să-mi exprim părerea, îi voi spune că acolo sunt mai întâi parlamentele.

— Da, şi apoi?

— Apoi, armata.

— Bine. Mai vezi şi altceva?

— Mai e apoi națiunea.

— Asta e tot?

— Națiunea care a aprobat răsturnarea şi moartea fostului rege, tatăl acestuia, şi care nu va voi să dea îndărăt.

— Planchet, prietene – zise d'Artagnan – tu judeci ca un boț de brânză. Națiunea... națiunea e obosită să tot cânte versete religioase. Şi dacă-i vorba de cântări, am băgat de seamă că națiunilor le place mai mult să cânte stihuri deocheate. Adu-ți aminte de Frondă; ştiu că s-a cântat pe vremea aceea! Eh, frumoase timpuri, nu?

— Nu prea, nu prea; era cât pe-aci să fiu spânzurat în acele zile.

— Era; dar ai fost, sau n-ai fost?

— N-am fost.

— Şi ai început, sau nu, să faci avere în mijlocul cântecelor acelea?

— E adevărat, da.

— Prin urmare, nu mai zici nimic?

— Ba da: să ne întoarcem la armată şi la parlamente.

— Eu spun că am douăzeci de mii de livre date cu împrumut domnului Planchet şi că mai am alte douăzeci de mii puse deoparte; cu aceste patruzeci de mii de livre ridic o armată.

Planchet îşi împreună mâinile; îl vedea pe d'Artagnan că vorbeşte serios şi rămase încredințat că stăpânul său şi-a pierdut cu adevărat mințile.

— O armată!... Ah, domnule! făcu el, cu cel mai îngăduitor zâmbet, de teamă să nu-l ațâțe pe nebun şi să nu-l înfurie. O armată... mare?

— De patruzeci de oameni – răspunse d'Artagnan.

— Patruzeci, împotriva a patruzeci de mii, nu-i destul. Dumneavoastră faceți, singur, cât o mie de oameni, ştiu asta; dar unde veți găsi încă treizeci şi nouă de bărbați pe măsura dumneavoastră? Sau, găsindu-i, cine va va da bani ca să-i plătiți?

— Nu-i rău, Planchet... Zău ca da, vorbeşti ca un curtean.

— Nu, domnule, spun şi eu ce gândesc, şi iată de ce îmi dau cu părerea că la cea dintâi luptă fățişă pe care o veți duce cu cei patruzeci de oameni, mi-e teamă că...

— Tocmai de aceea nu voi da nici o luptă fățişă, dragă Planchet – zise gasconul râzând. Avem în antichitate pilde foarte frumoase de retrageri şi înaintări iscusite, care ne învață să ne ferim de duşman, iar nu să ne încăierăm cu el. Tu trebuie să ştii asta, Planchet, tu care ai luat comanda parizienilor în ziua când trebuiau să se bată cu muşchetarii şi

care ai socotit atât de bine atacurile şi contraatacurile, încât n-ai părăsit nici o clipă Piața Regală.

Planchet începu să râdă.

— Dacă cei patruzeci de oameni ai dumneavoastră – răspunse el – se vor ascunde mereu şi vor fi dibaci, atunci pot trage nădejde că nu vor fi bătuți; dar, mă rog, aveți în vedere o țintă anumită?

— Fără nici o îndoială. Iată deci, după părerea mea, tactica cea mai bună de urmat spre a-l reaşeza cât mai repede pe tron pe maiestatea sa Carol al II-lea.

— Bun! strigă Planchet cu şi mai multă luare-aminte. Să admitem că tactica e buna. Dar, mai înainte de asta, mi se pare că am uitat ceva.

— Ce anume?

— Am lăsat deoparte națiunea, căreia îi place să cânte mai mult măscări decât psalmi, şi armata, cu care nu ne vom bate; mai sunt însă parlamentele, care nu cântă de loc.

— Şi care se vor bate şi mai puțin. Cum, Planchet, cu, care eşti un om deştept, te nelinişteşti din pricina unei adunături de zbierători cărora li se spune *cozi* şi *costelivi!* Parlamentele nu mă îngrijorează câtuşi de puțin, Planchet.

— De vreme ce nu vă îngrijorează pe dumneavoastră, să trecem mai departe.

— Da, şi ajungem la încheiere. Îți reaminteşti de Cromwell, Planchet?

— Am auzit vorbindu-se mult de el, domnule.

— Era un războinic încercat.

— Şi un mare mâncău, mai cu seamă.

— Cum adică?

— Da, dintr-o singură îmbucătură a înghițit toată Anglia.

— Dar ce-ai zice, Planchet, dacă a doua zi după ce el a înghițit Anglia, s-ar fi găsit unul care să-l înghită pe domnul

Cromwell?

— O, domnule, în matematică asta e una dintre cele dintâi reguli, că acela ce e cuprinzător trebuie să fie mai mare decât cuprinsul.

— Foarte bine!... Asta-i şi problema noastră, Planchet.

— Numai că domnul Cromwell e mort, şi cuprinzătorul său e acum mormântul.

— Dragul meu Planchet, văd cu multă plăcere că ai devenit nu numai matematician, ci şi filozof.

— Domnule, în negoțul meu de băcănie întrebuințez multă hârtie trecută prin tipar; asta mă instruieşte.

— Bravo! În cazul acesta ştii, de bună seamă... căci n-ai învățat matematicile şi filozofia fără puțină istorie... că după Cromwell, cel atât de mare, a urmat unul mic de tot.

— Da; acela se numea Richard, şi a făcut întocmai ca dumneavoastră, domnule d'Artagnan: şi-a dat demisia.

— Bine, foarte bine! După cel mare, care a murit, după cel mic, care şi-a dat demisia, a venit un al treilea. Acesta se numeşte domnul Monck. E un general foarte isteț, fiindcă nu s-a bătut niciodată; e un diplomat foarte bun, fiindcă nu vorbeşte niciodată, iar înainte de a spune bună ziua cuiva, se gândeşte douăsprezece ceasuri şi sfârşeşte prin a spune bună seara; ceea ce întrece orice măsură e însă că orice spusă a lui cade totdeauna bine.

— E cineva, într-adevăr – zise Planchet – dar eu cunosc un alt om politic care se aseamănă mult cu acesta.

— Domnul de Mazarin, nu-i aşa?

— El însuşi.

— Ai dreptate, Planchet; numai că domnul de Mazarin nu năzuieşte la tronul Franței; asta schimbă totul, vezi tu. Ei bine, acest domn Monck, care are Anglia gata servită pe farfurie şi care a şi căscat gura ca s-o înghită, acest domn

Monck, care le spune oamenilor lui Carol al II-lea şi lui Carol al II-lea însuşi: *Nescio vos...*

— Nu ştiu englezeşte – zise Planchet.

— Da, dar eu ştiu – răspunse d'Artagnan. *Nescio vos* înseamnă: Nu vă cunosc. Acest domn Monck, omul cel mai important al Angliei, după ce o va fi înghiţit...

— Ei bine? întrebă Planchet.

— Ei bine, prietene, mă duc acolo şi, cu cei patruzeci de oameni ai mei, pun mâna pe el, îl leg cobză şi-l aduc în Franța, unde două afaceri grozave se deschid în fața ochilor mei uluiți.

— Şi alor mei! strigă Planchet, îmbătat de entuziasm. Îl vom închide într-o cuşcă şi-l vom arăta lumii, contra cost.

— Ei bine, Planchet, asta este a treia afacere, la care eu nu mă gândisem şi pe care ai descoperit-o tu.

— O credeți bună?

— Da, fără îndoială; ale mele sunt însă mai bune.

— Să le auzim!

— Primo: o să-l pun la răscumpărat.

— Pentru ce sumă?

— Drace! Un voinic ca el face o sută de mii de scuzi.

— O, da!

— Prin urmare: primo, cer o răscumpărare de o sută de mii de scuzi.

— Sau...?

— Sau, ceea ce e şi mai bine, îl dau regelui Carol, care, nemaiavând nici generalul de care să se teamă, nici diplomatul care să-i încurce socotelile, se va restaura el însuşi şi, odată restaurat, îmi va pune în palmă cei o sută de mii de scuzi. Iată ideea mea, Planchet; ce zici, e bună?

— Măreață, domnule! strigă Planchet, tremurând de fericire. Dar cum v-a venit în minte o idee ca asta?

— Mi-a venit într-o dimineață, stând pe malul Loarei, în timp ce regele Ludovic al XIV-lea, preaiubitul nostru rege, lăcrăma sărutându-i mâna domnişoarei de Mancini.

— Domnule, vă garantez că ideea e sublimă, dar...

— Ah, mai e un dar!

— Dați-mi voie! Ideea e frumoasă, dar se aseamănă cu povestirea despre pielea ursului din pădure, o ştiți, pe care, ca s-o vinzi, trebuie mai întâi să prinzi ursul. Or, pentru a-l prinde pe domnul Monck, va fi o bătălie în regulă.

— Fără îndoială, doar d-aia îmi înjgheb o armată.

— Aha, acum pricep! Drace! O lovitură prin surprindere. O, domnule, dacă-i aşa, atunci veți învinge, căci nimeni nu vă poate ține piept în astfel de întâlniri.

— Am avut asemenea noroc, nimic de zis – spuse d'Artagnan cu orgolioasă modestie. Înțelegi însă că, dacă pentru asta i-aş avea lângă mine pe dragul meu Athos, pe viteazul meu Porthos şi pe şiretul meu Aramis, treaba ar fi ca şi făcută. Dar pe ei i-am pierdut şi nimeni nu ştie unde i-aş putea regăsi. De aceea, mă voi lupta singur. Acum, nu găseşti că afacerea e bună şi plasamentul avantajos?

— Prea! Prea!

— Ce vrei să spui?

— Planurile mari nu ajung niciodată la țintă.

— Cu acesta nu vom da greş, Planchet, şi dovada e că intru eu însumi în acțiune. Pentru tine va fi un câştig frumuşel, iar pentru mine o lovitură straşnică. Se va spune: "Iată care a fost bătrânețea domnului d'Artagnan" şi voi avea locul meu în istorisiri, ba chiar şi în istorie, Planchet. Sunt flămând de faimă!

— Domnule – zise Planchet – când mă gândesc că planul acesta măreț se făureşte aici, la mine, printre sacii cu zahăr,

cu prune uscate şi cu mirodenii, îmi vine să cred că prăvălia mea e un adevărat palat.

— Ia seama, ia seama, Planchet! Dacă se află cel mai mic lucru, ne paşte Bastilia pe amândoi. Ia seama, prietene, căci ceea ce facem noi aici e un complot, şi domnul Monck este aliatul domnului de Mazarin. Ia seama!

— Domnule, cine a avut cinstea să stea alături de dumneavoastră nu se teme, şi cine are norocul să facă afaceri cu dumneavoastră ştie să tacă.

— Foarte bine; asta te priveşte mai mult pe tine decât pe mine, ținând seama că în opt zile eu voi fi în Anglia.

— Plecați, domnule, plecați! Cu cât mai devreme, cu atât mai bine.

— Atunci, banii sunt gata?

— Mâine vor fi, îi veți primi din mâna mea. Doriți aur sau argint?

— Aur, e mai lesne de purtat. Dar cum ne vom învoi? Ia să vedem!

— O, Doamne, în chipul cel mai simplu: îmi veți da o chitanță, asta e tot.

— Nu, nu – zise repede d'Artagnan – trebuie ordine în toate.

— Asta e şi părerea mea... Dar cu dumneavoastră...

— Şi dacă mor acolo, dacă voi fi ucis de un glonț de flintă, dacă voi crăpa din pricină că am băut bere?

— Domnule, vă rog să credeți că, într-un asemenea caz, aş fi atât de îndurerat de moartea dumneavoastră, că nu m-aş mai gândi la bani.

— Mulțumesc. Planchet, dar asta-i altceva. Vom întocmi, ca doi slujbaşi de judecătorie, o învoială între noi, un fel de act pe care-l vom putea numi act de tovărăşie.

— Bucuros, domnule.

— Ştiu că e greu de întocmit, dar vom încerca.

— Să încercăm.

Planchet se duse să caute o pană, cerneală şi hârtie.

D'Artagnan luă pana, o înmuie în cerneală şi scrise:

Între domnul d'Artagnan, fost locotenent de muşchetari al regelui, în prezent cu locuința în strada Tiquetonne, la hanul "Căprioara"

Şi domnul Planchet, băcan, cu locuința în strada Lombarzilor, la firma "Drugul de Aur"

S-a convenit ceea ce urmează:

O asociație cu un capital de patruzeci de mii de livre s-a format în scopul de a duce la îndeplinire o idee aparținând domnului d'Artagnan.

Domnul Planchet, care cunoaşte această idee şi o încuviințează în toate punctele, va vărsa douăzeci de mii de livre în mâinile domnului d'Artagnan. El nu va cere nici înapoierea sumei, nici dobândă, înainte de întoarcerea dintr-o călătorie pe care domnul d'Artagnan o va face în Anglia.

La rândul său, domnul d'Artagnan se leagă să verse douăzeci de mii de livre, pe care le va adăuga la cele douăzeci de mii vărsate de domnul Planchet. El va folosi amintita sumă de patruzeci de mii de livre după cum va crede de cuviință, luându-şi însă sarcina să respecte o înțelegere scrisă mai jos:

În ziua când domnul d'Artagnan îl va reaşeza, printr-un mijloc oarecare, pe maiestatea sa regele Carol al II-lea pe tronul Angliei, va vărsa în mâinile domnului Planchet suma de...

— Suma de o sută cincizeci de mii de livre – rosti cu nevinovăție Planchet, văzând că d'Artagnan se oprise din scris.

— Ei, la naiba, nu! zise d'Artagnan. Împărțeala nu se poate face pe din două, n-ar fi drept.

— Totuşi, domnule, fiecare punem câte o jumătate – se împotrivi cu sfială Planchet.

— Da, dar ascultă învoiala, dragul meu Planchet, şi dacă n-o găseşti dreaptă în toate punctele atunci când va fi scrisă, ei bine, o vom şterge.

Şi d'Artagnan scrise:

Însă, întrucât domnul d'Artagnan pune în această asociație, în afară de capitalul de douăzeci de mii de livre, timpul, Ideea, dibăcia şi pielea sa, lucruri la care ține mult, mai ales la cel din urmă, domnul d'Artagnan va lua din cele trei sute de mii de livre două sute de mii de livre partea sa, adică două treimi din suma întreagă.

— Foarte bine – zise Planchet.

— E drept aşa? întrebă d'Artagnan,

— Foarte drept, domnule.

— Şi vei fi mulțumit cu o sută de mii de livre?

— Cum dracu! Cred şi eu! O sută de mii de livre pentru douăzeci de mii?

— Şi numai într-o lună, fă socoteala,

— Cum, într-o lună?

— Da, nu-ți cer decât o lună răgaz.

— Domnule – făcu Planchet cu dărnicie – vă dau şi şase săptămâni.

— Mulțumesc – răspunse cu bunăvoință muşchetarul.

După care, cei doi asociați recitiră actul de la început până la sfârşit.

— E desăvârşit, domnule – zise Planchet – nici răposatul domn Coquenard, primul bărbat al doamnei baroane du Vallon, n-ar fi făcut unul mai bun.

— Găseşti? Ei bine, atunci să semnăm.

Şi amândoi îşi puseră parafa pe hârtie.

— În chipul acesta – zise d'Artagnan – nu-i voi rămâne nimănui dator.

— Eu însă voi rămâne îndatorat față de dumneavoastră – zise Planchet.

— Nu, căci oricât de mult aş ține la planul meu, Planchet, s-ar putea să-mi las pielea pe acolo, şi atunci vei pierde totul. Dar, drace, fiindcă veni vorba, am uitat un lucru foarte important în învoiala noastră. Să-l scriem:

În cazul când domnul d'Artagnan va răposa în timpul acțiunii sale, prezenta învoială va cădea, şi domnul Planchet dă de pe acum adeverință umbrei domnului d'Artagnan că nu va mai ridica pretenții asupra celor douăzeci de mii de livre vărsate de către dânsul în casa numitei asociații.

Această din urmă clauză îl făcu pe Planchet să-şi încrețească fruntea; dar când zări privirea atât de scânteietoare, mâna atât de puternică, spatele atât de zdravăn şi atât de robust al asociatului său, prinse din nou curaj şi, fără a mai sta pe gânduri, mai trase o coadă la iscălitura sa. D'Artagnan făcu şi el la fel. Astfel fu întocmit primul act cunoscut în istorie despre o asociație; atât doar că de atunci s-a abuzat poate întrucâtva şi de forma şi de fondul său.

— Acum – zise Planchet, turnându-i un ultim pahar de vin de Anjou lui d'Artagnan – acum duceți-vă la culcare, scumpul meu stăpân.

— Nu încă – răspunse d'Artagnan – căci greul abia de-aici încolo vine, şi vreau să mă gândesc la cele ce am de făcut.

— Eh – murmură Planchet – am o încredere atât de mare în dumneavoastră, domnule d'Artagnan, că n-aş da eu cele o sută de mii de livre nici pentru nouăzeci de mii plătite imediat.

— Dracul să mă ia – zise d'Artagnan – cred că tu ai dreptate, Planchet.

Şi, cu acestea, luă un sfeşnic, se urcă în odaia lui şi se culcă.

XXI

D'ARTAGNAN SE PREGĂTEŞTE DE CĂLĂTORIE PENTRU CASA PLANCHET & Co.

D'Artagnan se gândi atât de mult întreaga noapte, încât a doua zi dimineața planul său era pe deplin întocmit.

— Asta e! zise el, ridicându-se în capul oaselor în mijlocul patului, cu cotul sprijinit pe genunchi şi cu bărbia în palmă. Asta e! Voi căuta patruzeci de bărbați zdraveni şi de ispravă, recrutați dintre oamenii cei mai deocheați, însă obişnuiți cu disciplina. Le voi făgădui câte cinci sute de livre pe lună, dacă se întorc; nimic, dacă nu se mai întorc, sau jumătate pentru urmaşi. Cât despre hrană şi locuință, astea cad în sarcina englezilor, care au boi la păşune, slănină la putină, găini în cotețe şi grâu în hambare. Mă voi înfățişa la generalul Monck cu această mică trupă. El mă va primi cu onoruri. Îi voi câştiga încrederea şi mă voi folosi de asta cât mai repede cu putință.

Dar, fără să meargă mai departe, d'Artagnan clătină din cap şi se întrerupse.

— Nu – îşi spuse el – nu voi avea îndrăzneala să-i povestesc toate astea lui Athos; mijlocul nu e totuşi tocmai cinstit. Va trebui folosită forța. Apoi continuă: Da, va trebui folosită neapărat forța, fără să-mi pun câtuşi de puțin în joc însă demnitatea. Cu cei patruzeci de oameni, voi străbate țara ca partizan. Da, dar dacă mă întâlnesc nu cu patruzeci de mii de englezi, cum spune Planchet, ci chiar numai cu patru sute? Voi fi bătut, ținând seama că printre cei patruzeci de războinici ai mei se vor găsi cel puțin zece fricoşi, adică zece

care îşi vor da pielea din prostie. Nu, într-adevăr, e cu neputință să ai patruzeci de inşi pe care să te poți bizui; asta nu se întâmplă. Trebuie să ştii să te mulțumeşti cu treizeci. Cu zece mai puțini, voi avea tot dreptul să ocolesc o încăierare, dat fiind numărul mic al oamenilor mei, iar dacă încăierarea are totuşi loc, atunci voi putea conduce mai bine în luptă treizeci, decât patruzeci de subalterni. Afară de asta, economisesc cinci mii de franci, adică a opta parte din capitalul meu, ceea ce merită osteneala. Am zis, voi avea aşadar treizeci de oameni. Îi voi împrăştia în trei cete, vom apuca drumuri diferite, cu înțelegerea de a ne reîntâlni la un moment dat; în felul acesta, câte zece, câte zece, nu vom da de bănuit nimănui şi vom trece nebăgați în seama. Da, da, treizeci e numărul cel mai potrivit. Vor fi trei de zece; trei e un număr sfânt. Şi apoi, tinde mai pui, o companie de treizeci de oameni, când se va strânge laolaltă, va avea ceva impunător... Ah, nenorocit ce sunt – reflectă mai departe d'Artagnan – îmi trebuiesc şi treizeci de cai; asta înseamnă ruină. Unde naiba mi-a fost capul, că am uitat de cai? Nici gând, fireşte, să porneşti la o treabă ca asta fără cai! Ei bine, fie, vom face şi această jertfă, chiar de va trebui să luăm caii chiar acolo; care nu sunt răi, de altminteri... Dar, drace, am uitat că sunt trei cete, deci e nevoie de trei comandanți. Aici e greutatea. Dintre cei trei comandanți, pe unul îl am, sunt eu însumi. Da, numai că ceilalți doi mă vor costa ei singuri aproape tot atâția bani cât întreaga trupă la un loc. Nu, hotărât lucru, mă voi mulțumi cu un singur locotenent. Atunci însă va trebui să-mi micşorez trupa la douăzeci de oameni. Ştiu că sunt puțini douăzeci, dar cum şi aşa pornisem cu gândul să ocolesc orice încăierare cu treizeci de oameni, cu atât voi fi mai îndreptățit să o fac cu douăzeci. Douăzeci e o cifră rotundă; totodată va scădea şi numărul cailor cu zece, ceea ce înseamnă ceva; şi

atunci, cu un locotenent bun... Doamne sfinte, ce va să zică răbdarea şi socoteala bună! Era să mă îmbarc cu patruzeci de oameni şi iată acum că am ajuns la douăzeci, pentru aceeaşi treabă. Zece mii de livre economisite dintr-o dată, şi mai multă siguranță, asta e mare lucru! Şi acum să vedem: mai e vorba să găsim un locotenent; să-l căutăm, deci, şi pe urmă... Dar asta nu-i tocmai uşor, am nevoie de un locotenent viteaz şi priceput, unul ca mine. Da, însă un locotenent îmi va cunoaşte taina, şi cum această taină valorează un milion, iar eu nu voi plăti omul meu decât cu o mie de livre, o mie cinci sute cel mult, acesta îmi va vinde taina lui Monck. Fără locotenent, ducă-se dracului! La urma urmei, chiar dacă el ar fi mut ca un discipol al lui Pitagora, tot va avea în trupă un soldat de încredere pe care-l va face sergentul său; sergentul va afla taina locotenentului, presupunând că acesta va fi cumsecade şi nu va voi să o vândă, şi atunci sergentul, mai puțin cinstit şi mai puțin ambițios, va da totul pentru cincizeci de mii de livre. Hai, hai, nici asta nu se poate! Nu mai încape vorbă, locotenentul trebuie lăsat la o parte. Dar atunci trupa va rămâne întreagă, n-o voi mai putea împărți în două şi nu voi mai putea să dau lupta din două părți în acelaşi timp, fără un altul la fel ca mine care... Dar la ce bun să dau lupta din două părți, de vreme ce n-avem de prins decât un singur om? La ce bun să slăbesc trupa, punându-i pe unii la dreapta, pe alții la stânga? Un singur corp, la dracu! Unul singur, şi comandat de d'Artagnan; foarte bine! Dar douăzeci de oameni, umblând într-o singură ceată, devin bătători la ochi pentru toată lumea. Nu trebuiesc văzuți douăzeci de călăreți mergând împreună, căci atunci li s-ar pune pe urme o companie care le-ar cere cuvântul de ordine, şi fiindcă nu l-ar putea da la repezeală, ar fi împuşcați ca nişte iepuri, în frunte cu domnul d'Artagnan. O să mă

mulțumesc deci cu zece oameni; aşa voi lucra mai uşor şi cu mai multă unitate, voi fi silit să fiu prevăzător, ceea ce, într-o treabă ca aceea la care pornesc eu, înseamnă pe jumătate izbândă; un număr prea mare de oameni m-ar putea târî în cine ştie ce nesăbuință, Zece cai nu sunt, apoi, greu de cumpărat sau de luat. O, minunată idee, şi ce linişte desăvârşită îmi toarnă ea prin vine! Nici bănuieli, nici cuvinte de ordine, nici primejdii. Zece oameni sunt ca nişte valeți sau ca nişte cărăuşi. Zece oameni călări pe zece cai încărcați cu felurite mărfuri sunt lăsați în pace şi sunt primiți cu voie bună oriunde. Zece oameni care călătoresc pe seama casei Planchet & Co., din Franța. Nu e nimic rău în asta. Aceşti zece oameni, îmbrăcați ca nişte negustori, pot avea câte un bun cuțit de vânătoare, câte o flintă atârnată la şaua calului şi câte un pistol la cingătoare. Nu se sperie de oricine, fiindcă n-au gânduri ascunse. Sunt poate oleacă contrabandişti, dar ce mare lucru e asta? Contrabanda nu e pedepsită, ca poligamia, cu spânzurătoarea. Tot ce mi se poate întâmpla mai rău e să ni se ia marfa. Ni s-a luat marfa, si cu asta basta! Ei da, ăsta e un plan minunat! Zece oameni numai, zece oameni luați în serviciul meu, dar zece oameni hotărâți cât patruzeci şi care mă vor costa cât patru, față de care, spre mai multă siguranță, nu voi scăpa o iotă din planul meu, şi cărora le voi spune doar atât: "Prieteni, avem de dat o lovitură". În acest chip, Satan ar trebui să fie prea dibaci ca să-mi mai joace vreun renghi. Cincisprezece mii de livre economisite! E splendid, când te gândeşti că am pornit de la douăzeci de mii!

Astfel, încântat de rodnicele lui socoteli, d'Artagnan se opri la acest plan, hotărât să nu mai schimbe nimic din litera lui. Îşi şi întocmi în minte, cu memoria sa fără cusur, o listă de zece oameni vestiți printre căutătorii de aventuri, printre

cei nedreptățiți de soartă sau certați cu justiția. Cu acestea, d'Artagnan se sculă şi porni fără zăbavă la lucru, spunându-i lui Planchet să nu-l aştepte cu masa la prânz, ba că s-ar putea să nu vie nici la cină.

O zi şi jumătate de alergături prin anumite colțuri ale Parisului îi fură de ajuns ca să-şi găsească oamenii şi, fără a-i pune în legătură unii cu alții, alese, strânse şi formă, în mai puțin de treizeci de ceasuri, o frumoasă colecție de chipuri, unele mai hidoase decât altele şi vorbind o franțuzească mai puțin corectă chiar şi decât englezeasca de care aveau să se folosească de acum înainte. În cea mai mare parte erau foşti oameni din gardă ale căror merite d'Artagnan avusese prilejul să le cunoască în diferite împrejurări, şi pe care beția, loviturile de spadă, pierderile la joc sau reformele economice ale domnului de Mazarin îi siliseră să caute singurătatea şi umbra, aceste două mari consolatoare ale sufletelor neînțelese şi rănite. Purtau în fizionomia şi în veşmintele lor urmele suferințelor şi durerilor prin care trecuseră. Unii aveau fața brăzdată de vechi zgârieturi; toți erau îmbrăcați în zdrențe. D'Artagnan uşură cea mai apăsătoare dintre aceste mizerii fraterne printr-o înțeleaptă împărțire a scuzilor din fondul asociației; apoi, veghind ca aceşti scuzi să fie folosiți pentru înfrumusețarea fizică a trupei, le dădu recruților săi întâlnire undeva în nordul Franței, între Berghes şi Saint-Omer. Le lăsă un răgaz de şase zile până la întâlnire, şi d'Artagnan cunoştea îndeajuns bunăvoința, voioşia şi cinstea după toane a acestor faimoşi angajați, pentru a fi încredințat că nici unul dintre ei nu va fi lipsă la apel.

După ce dădu ordinele cuvenite şi după ce fixă locul de întâlnire, se duse să-şi ia rămas bun de la Planchet, care îi ceru amănunte în legătură cu armata sa. D'Artagnan nu se gândi nici o clipă să-i pomenească ceva despre reducerea pe

care o făcuse în ceea ce priveşte personalul: se temea să nu zdruncine, prin această mărturisire, încrederea asociatului său. Planchet se bucură nespus aflând că armata era gata înjghebată şi că ei, Planchet, se putea socoti un fel de rege prin jumătate din suma vărsată în acest scop, fiind îndreptățit astfel să-şi spună că, de la tejgheaua lui, ce-i ținea loc de tron, a alcătuit un corp de trupe sortit să se războiască împotriva perfidului Albion.

Planchet îi numără deci lui d'Artagnan douăzeci de mii de livre, în ludovici mari, nou-nouți, partea sa, a lui Planchet, şi alte douăzeci de mii de livre, tot în ludovici mari de aur, partea lui d'Artagnan. Muşchetarul vârî cele două sume în doi săculeți deosebiți şi, ținând fiecare săculeț în câte o mână, îi cântărea, spunând:

— E destul de greu bănetul ăsta, dragul meu Planchet; Ştii că trebuie să cântărească peste treizeci de livre?

— Nu-i nimic, calul dumneavoastră va duce totul ca pe un fulg.

D'Artagnan clătină din cap.

— Nu vorbi aşa, Planchet; un cal împovărat cu treizeci de livre greutate, pe lângă călăreț şi calabalâcul lui, nu mai poate trece cu uşurință un râu, nu mai sare cu sprinteneală un zid sau o groapă, şi dacă nu e cal, vai de călăreț! E adevărat însă că tu nu ştii asta, Planchet, tu care ai servit toată viața ta în infanterie.

— Atunci, domnule, cum să facem? zise Planchet, pe drept cuvânt încurcat.

— Ascultă – răspunse d'Artagnan – îmi voi plăti armata la reîntoarcerea acasă. Păstrează partea mea de douăzeci de mii de livre, pe care vei avea grijă să le înmulțeşti între timp.

— Şi jumătatea mea? făcu Planchet.

— O iau cu mine.

— Încrederea dumneavoastră mă cinsteşte – zise Planchet – dar dacă nu vă mai întoarceți?

— Tot ce se poate, deşi aşa ceva mi se pare puțin probabil. Atunci, Planchet, pentru cazul că nu m-aş mai întoarce, dă-mi o pană ca să-mi scriu testamentul.

D'Artagnan luă pana, hârtia şi aşternu pe foaia albă următoarele:

Eu, d'Artagnan, am avere suma de douăzeci de mii de livre, strânse para cu para timp de treizeci şi trei de ani, cât am fost în serviciul maiestății sale regelui Franței. Din acestea dau cinci mii lui Athos, cinci mii lui Porthos, cinci mii lui Aramis, pentru ca ei să le dea, în numele meu şi al lor, tânărului meu prieten Raoul, viconte de Bragelonne. Cele din urmă cinci mii le dăruiesc lui Planchet, pentru ca să le împartă cu mai puțină strângere de inimă pe celelalte cincisprezece mii prietenilor mei. Drept care am semnat cele de față.

D'Artagnan

Planchet părea foarte nerăbdător să afle ce scrisese acolo d'Artagnan.

— Poftim, citeşte – îi spuse muşchetarul.

La ultimele rânduri, ochii lui Planchet se umplură de lacrimi.

— Credeți că altfel n-aş fi dat banii celorlalți? Dacă-i aşa, nu mai primesc cele cinci mii de livre ale dumneavoastră.

D'Artagnan zâmbi.

— Primeşte-le, Planchet, primeşte-le, şi în felul acesta nu vei pierde decât cincisprezece mii de franci, în loc de douăzeci de mii, şi nu vei fi ispitit să calci semnătura stăpânului şi prietenului tău, căutând să nu pierzi nimic.

Cât de bine cunoştea inimile oamenilor şi ale băcanilor acest simpatic domn d'Artagnan!

Cei care l-au socotit nebun pe Don Quijote, fiindcă se ducea să cucerească un imperiu însoțit doar de Sancho, scutierul său, şi cei care l-au socotit nebun pe Sancho, fiindcă se ducea cu stăpânul lui să cucerească zisul imperiu, fără îndoială că aceia nu i-ar fi judecat altfel pe d'Artagnan şi pe Planchet. Cu toate acestea, cel dintâi trecea drept un om cu mintea ageră printre oamenii cei mai pătrunzători de la curtea Franței; cât despre cel de-al doilea, el îşi cucerise pe bună dreptate faima unuia din cele mai înțelepte creiere printre negustorii băcani din strada Lombarzilor, adică din Paris, şi, prin urmare, din Franța.

Dar, judecându-i pe aceşti doi oameni numai din punctul de vedere al celorlalți oameni, şi mijloacele cu ajutorul cărora ei voiau să reaşeze un rege pe tronul său numai prin comparație cu alte mijloace, până şi cel mai îngust cap din țara cu cele mai înguste capete s-ar fi revoltat împotriva cutezanței locotenentului şi a neroziei asociatului sau.

Din fericire, d'Artagnan nu era omul care să asculte palavrele ce se rosteau în jurul său, nici comentariile ce se făceau pe seama lui. El îşi însuşise deviza: *Fă treaba bine şi lasă-i pe alții să vorbească.* Planchet, la rândul său, o avea şi el pe-a lui: *Lasă-i pe alții să facă, şi tu taci din gură.* Din asta rezulta că, după exemplul tuturor marilor genii, cei doi oameni se mândreau *intra pectus* de a avea dreptate, în pofida tuturor celor care spuneau că sunt doi bieți nebuni.

Drept început, d'Artagnan porni la drum pe cea mai frumoasă vreme din lume, fără nori pe cer, fără nori în sufletul său, vesel şi puternic, liniştit şi decis, neclintit în hotărârea lui şi, prin urmare, ducând cu el o doză înzecită din acel fluid nestăvilit pe care zguduirile sufleteşti îl fac să țâşnească din împletitura nervilor şi care împrumută maşinii omeneşti o forță şi un avânt de care veacurile viitoare îşi vor

da seama, după toate probabilitățile, într-un chip mult mai matematic decât o putem face noi astăzi. Apucă din nou, ca pe vremurile de altădată, drumul bogat în aventuri care îl dusese cândva la Boulogne şi pe care-l străbătea acum pentru a patra oară. Aproape că recunoştea, din trapul calului, urmele paşilor lui pe caldarâm şi acelea ale pumnului său în toate porțile hanurilor; şi memoria lui, încă vie şi sprintenă, reînvia astfel acea vajnică tinerețe care, după treizeci de ani, nu-i dezmințea nici inima largă, nici pumnul de oțel.

Ce fire înzestrată din plin de natură, firea acestui om! Avea toate pasiunile, toate cusururile, toate slăbiciunile, dar spiritul de contrazicere, propriu inteligenței lui, schimba toate aceste scăderi în merite corespunzătoare. D'Artagnan, grație imaginației lui pururi iscoditoare, se temea până şi de o umbră, dar, ruşinat că îi e teamă, se îndrepta fără şovăire către acea umbră, şi atunci devenea, într-adevăr, neobişnuit de curajos, dacă primejdia era reală; de asemenea, totul în el era emoție şi, deci, bucurie. Îi plăcea mult tovărăşia altora, dar niciodată nu i se ura cu a sa, şi de multe ori, dacă ai fi putut să-l observi îndeaproape atunci când era singur, l-ai fi văzut râzând de fleacurile pe care şi le povestea lui însuşi sau de glumețele închipuiri pe care şi le făurea numai cu cinci minute înainte de clipa când avea să-l cuprindă mâhnirea cea mai adâncă.

Totuşi, de data aceasta, d'Artagnan nu era, poate, tocmai atât de vesel pe cât ar fi fost dacă ar fi ştiut că la Calais îl aşteaptă câțiva prieteni buni, în loc de a întâlni acolo şleahta aceea de zece secături; cu toate acestea, melancolia nu-l vizită mai mult decât o dată pe zi, şi primi în totul cam vreo cinci vizite ale acestei zeițe, înainte de a zări marea la Boulogne, fără a mai adăuga că aceste vizite erau de scurtă durata.

Dar, odată ajuns acolo, d'Artagnan se simți mai aproape de acțiune, şi orice alt simțământ, în afară de acela al încrederii în sine, dispăru, pentru a nu se mai întoarce niciodată. De la Boulogne, o luă de-a lungul coastei până la Calais.

Calais era locul de întâlnire cu ceilalți, şi în Calais dăduse fiecăruia din înrolații lui adresa hanului "La Marele Monarh". Acolo traiul nu era prea scump, acolo marinarii trăgeau totdeauna bucuroşi, acolo oamenii de spadă, cu platoşă de piele, bineînțeles, găseau pat, masă, bere, în sfârşit, toate plăcerile vieții, pentru treizeci de băncuțe pe zi.

D'Artagnan îşi propunea să-şi surprindă oamenii în plină viață de vagabondaj, pentru a-şi da seama de la prima ochire dacă se poate bizui pe ei ca pe nişte tovarăşi de isprava.

Ajunse la Calais spre seară, pe la ceasurile patru şi jumătate.

XXII

D'ARTAGNAN CĂLĂTOREŞTE PENTRU CASA PLANCHET & Co.

Hanul "La Marele Monarh" se afla într-o străduță paralelă cu portul, fără ca totuşi să dea în port; câteva ulicioare tăiau, aşa cum treptele taie cele două margini ale unei scări, cele două mari linii drepte, a portului şi a străzii. Prin aceste ulicioare nimereai pe neaşteptate din port în strada şi din stradă în port.

D'Artagnan ajunse la port, apucă pe una din aceste ulicioare şi căzu pe neaşteptate în fața hanului "La Marele Monarh". Momentul fusese bine ales şi-i amintea lui d'Artagnan de începuturile lui la hanul "Morarul Francez", la Meung. Câțiva marinari care jucau zaruri se luaseră la ceartă şi se amenințau unii pe alții cu toată furia. Hangiul, hangița şi doi băieți de serviciu supravegheau cu nelinişte cercul

acestor jucători înrăiți, în mijlocul cărora încăierarea era gata să se producă dintr-o clipă în alta, prin mânuirea cuțitelor şi a satârelor. Totuşi, jocul continua.

Pe o laviță de piatră stăteau doi vlăjgani ce se părea că aşteptau pe cineva, cu ochii ațintiți la uşă; patru mese rânduite în fundul încăperii comune erau ocupate de alți opt indivizi. Nici cei de pe laviță, nici cei de la mese nu dădeau semne că vor să se amestece în zâzania sau în jocul celorlalți.

D'Artagnan recunoscu în aceşti spectatori atât de reci şi de nepăsători pe cei zece oameni ai lui.

Zâzania creştea din clipă în clipă. Orice patimă îşi are, întocmai ca marea, fluxul şi refluxul ei, care urcă şi coboară. Ajuns în culmea furiei, un marinar răsturnă masa, dimpreună cu banii ce se aflau pe ea. Masa căzu, banii se rostogoliră pe jos. În aceeaşi clipă, întregul personal al hanului se repezi să culeagă banii; dar un mare număr de piese albe fură înhățate de alți indivizi ce se făcură numaidecât nevăzuți, în timp ce marinarii se sfâşiau între ei.

Singuri, cei doi oameni de pe laviță şi ceilalți opt de la mesele din fund, cu toate că păreau absolut străini unii de alții, singuri, spunem, aceşti zece oameni parcă se înțeleseseră între ei să rămână nemişcați în mijlocul acestor țipete de furie şi al acelui zornăit de bani. Numai doi se mulțumiră doar să-i îmbrâncească pe bătăuşii ce se rostogoliseră până sub masa lor.

Alți doi, mai pe urmă, văzând tot acest tărăboi din jurul lor, îşi scoaseră încet mâinile din buzunare; alți doi, în sfârşit, se urcară pe masa din fața lor, aşa cum fac, spre a nu fi udați, cei care văd un şuvoi de apă îndreptându-se spre ei.

"Aşa, aşa – îşi zise d'Artagnan, căruia nu-i scăpase nici unul din amănuntele arătate mai sus – iată o frumoasă

colecție: prevăzători, potoliți, obişnuiți cu tărăboiul, pregătiți pentru lovitură. Drace, s-ar zice că am avut mână bună!"

Deodată, atenția îi fu atrasă spre un ungher al încăperii. Cei doi oameni care îi îmbrânciseră cu piciorul pe bătăuşi se pomeniră luați la înjurături de marinarii ce se împăcaseră acum între ei. Unul dintre aceştia, amețit de furie, dar mai ales de bere, veni cu un pas amenințător să-l întrebe pe cel mai scund dintre aceşti doi înțelepți cu ce drept a îndrăznit să dea cu piciorul în nişte făpturi ale bunului Dumnezeu care nu erau câini. Şi, făcând această întrebare, îşi vârî, ca să se arate şi mai dârz, pumnul mare sub nasul recrutului domnului d'Artagnan. Omul păli, fără să se observe dacă pălise de teamă sau de mânie; văzând asta, matelotul trase concluzia că pălise de teamă şi ridică pumnul cu gândul fățiş de a-l lăsa să cadă drept în creştetul străinului. Dar, fără ca cel amenințat să fi făcut vreo mişcare, îi repezi marinarului o directă atât de puternică în burtă, încât acesta se rostogoli până în celălalt capăt al încăperii, țipând îngrozitor. In. aceeaşi clipa, însuflețiți de simțământul legăturii comune, toți camarazii învinsului se năpustiră asupra învingătorului. Acesta din urmă, cu acelaşi sânge rece de care dăduse dovada mai înainte, fără să facă nechibzuința de a se folosi de arme, înşfacă o stacană de bere cu capacul de cositor şi-i pocni pe vreo doi-trei dintre atacanți; apoi, fiindcă ar fi fost doborât de numărul atacanților, ceilalți şapte inşi potoliți din fundul sălii, care nu se mişcaseră de la locurile lor până atunci, dându-şi seama că era pusă în joc onoarea lor, săriră în ajutorul lui. În acelaşi timp, cei doi nepăsători de lângă uşă îşi întoarseră capetele cu o încruntare a sprâncenelor ce arăta hotărârea lor vădită de a se năpusti în spinarea vrăjmaşilor, dacă vrăjmaşii nu se vor astâmpăra.

Hangiul, băieții de serviciu şi doi paznici de noapte ce treceau pe acolo şi care, din curiozitate, intraseră să vadă ce se petrece în han, fură târâți în învălmăşeală şi doborâți în pumni.

Parizienii loveau ca nişte ciclopi, toți deodată şi cu o dibăcie ce-ți făcea plăcere s-o priveşti. În cele din urmă, siliți să bată în retragere față de numărul prea mare al celorlalți, se strânseră toți în partea cealaltă a mesei celei mari, pe care patru o ridicară de jos cât ai bate din palme, în timp ce alți doi puseră mâna fiecare pe câte o bancă de scânduri în aşa fel că, slujindu-se de ele ca de nişte uriaşe ciomege, trântiră la pământ dintr-o singură lovitură opt marinari, peste care aruncară apoi strivitoarea lor catapultă.

Duşumeaua era deci presărată cu răniți, iar sala plină de țipete şi de praf, când d'Artagnan, mulțumit de această probă a oamenilor lui, înainta cu spada în mână şi, lovind cu măciulia orice țeastă care-i ieşea în cale, scoase un puternic "Destul!" care puse într-o clipită capăt încăierării. Toți începură să se retragă de-a-ndaratelea, de la mijloc spre margini, în aşa fel că d'Artagnan se pomeni singur în mijlocul încăperii.

— Ce înseamnă asta? se adresă el apoi adunării, cu tonul impunător al lui Neptun rostind *Quos ego*...

În aceeaşi clipă şi la cel dintâi sunet al glasului său, ca să continuăm metafora virgiliană, recruții domnului d'Artagnan, recunoscându-l, fiecare în parte, pe stăpânul şi suveranul său, îşi stăviliră dintr-o dată şi furia, şi avântul scândurilor, şi loviturile cu picioarele de masă.

La rândul lor, marinarii, văzând această lungă spadă trasă din teacă, această înfățişare plină de măreție şi acest braț ager care venea în ajutorul duşmanilor lor, în persoana unui om ce părea obişnuit să poruncească, marinarii, la

rândul lor, se mulțumiră să-şi ridice răniții în tăcere şi să-şi culeagă de pe jos stacanele de bere.

Parizienii îşi şterseră frunțile şi făcură plecăciuni înaintea şefului. D'Artagnan fu copleşit cu mulțumiri de către hangiul de la "Marele Monarh". Le primi ca un om care ştie că nu i se dă nimic de prisos, apoi declară că până la pregătirea cinei se duce să facă o plimbare prin port. Numaidecât, fiecare din angajații lui, înțelegând că sunt chemați, îşi luă pălăria, îşi aruncă pe umeri haina şi-l urmă pe d'Artagnan.

Dar muşchetarul, plimbându-se într-una fără o țintă precisă, cercetând fiecare lucru întâlnit în cale, n-avea de gând să se oprească aşa repede; el se îndreptă spre dune, şi cei zece oameni, speriați că se pomenesc urmărindu-se astfel unii pe alții, nelinişțiți că vedeau la dreapta, la stânga şi în spatele lor tovarăşi la care nici nu se gândiseră până atunci, se țineau după el, aruncându-şi unii altora priviri duşmănoase.

Abia când ajunse în cea mai adâncă vâlcea a celei mai mari dune, d'Artagnan, zâmbind că-i vedea atât de răzleții, se întoarse cu fața către ei şi, făcându-le un semn împăciuitor cu mâna, le spuse:

— Hei, domnii mei, fără vrăjmăşie! Sunteți meniți să trăiți laolaltă, să vă înțelegeți în toate privințele, iar nu să vă sfâşiați unii pe alții.

Atunci, orice şovăială se spulberă dintr-o dată; oamenii răsuflară uşurați, ca şi cum ar fi fost scoşi dintr-un sicriu, şi se priviră cu bunăvoință unii pe alții. După această cântărire, îşi îndreptară ochii către şeful lor, care, cunoscând de multă vreme marea artă de a vorbi oamenilor de teapa lor, le ținu acest mic discurs, înfiripat pe loc şi rostit cu o vioiciune întru totul gasconă:

— Domnii mei, ştiți cu toții cine sunt. V-am angajat, cunoscându-vă viteji şi vrând să vă fac părtaşi la o expediție glorioasă. Închipuiți-vă că, lucrând alături de mine, lucrați pentru rege. Vă previn numai că de veți scăpa o singură vorbă despre aceasta, mă voi vedea silit să vă zdrobesc imediat capetele în chipul ce mi se va părea cel mai la-ndemână. Ştiți cu toții, domnilor, că secretele de stat sunt ca o otravă ucigătoare; atâta vreme cât această otravă stă în cutia ei şi cutia e bine închisă, nu face rău nimănui; scoasă din cutie, omoară. Acum, apropiați-vă de mine, şi veți afla despre acest secret ceea ce îmi stă în putință să vă spun.

Toți se strânseră în juru-i cu un freamăt plin de curiozitate.

— Apropiați-vă – continuă d'Artagnan – şi pasărea care trece pe deasupra capetelor noastre, iepurele care se joacă prin buruienile nisipurilor, peştele care sare din apă să nu ne audă. E vorba să aflăm şi să-i raportăm domnului intendent superior al finanțelor în ce măsură contrabanda engleză dăunează mărfurilor franceze. Vom pătrunde pretutindeni şi vom vedea totul. Vom fi nişte bieți pescari picarzi, aruncați pe coastă de o furtună cumplită. Se înțelege de la sine că vom vinde peştele nici mai bine, nici mai rău decât orice pescar. Dar s-ar putea să se afle cine suntem şi să fim tulburați în treburile noastre; este deci nevoie să fim oricând în stare să ne apărăm. Iată pentru ce v-am ales, socotindu-vă oameni înțelepți şi de curaj. Vom duce un trai bun laolaltă şi nu ne vor pândi mari primejdii, dat fiind că avem la spatele nostru un ocrotitor puternic, mulțumită căruia nu ne vom lovi de nici o încurcătură în cale. Un singur lucru mă îngrijorează, dar nădăjduiesc că, după o scurtă discuție, mă veți scoate şi din această încurcătură. Lucrul care mă îngrijorează e să nu duc cu mine un echipaj de pescari nevolnici, care echipaj ne-

ar stingheri peste măsură, pe câtă vreme dacă, din întâmplare, se găsesc printre domniile voastre oameni care să fi văzut marea...

— O, cât despre asta, să nu-ți pese! strigă unul din recruții lui d'Artagnan. Eu am fost prizonier la pirații din Tunis timp de trei ani şi ştiu cum se conduce o navă tot aşa de bine ca un amiral.

— Vedeți – zise d'Artagnan – straşnic lucru e întâmplarea!

Rosti aceste cuvinte cu un nedesluşit accent de prefăcută naivitate, deoarece el ştia prea bine că această victimă a piraților era un vechi corsar şi îl angajase în cunoştință de cauza. Dar d'Artagnan nu spunea niciodată mai mult decât trebuia să spună, tocmai ca să-şi lase auditorul pe gânduri. Fu scutit deci de orice explicație, şi culese efectul fără a da să se înțeleagă că l-ar preocupa cauza.

— Iar eu – strigă un al doilea – am un unchi care e paznic la schelele din portul La Rochelle. De mic copil m-am jucat pe punțile corăbiilor; mă pricep să mânuiesc cârma şi pânzele mai bine ca un marinar venit de pe ocean.

Nici acesta nu mințea, la fel ca şi celălalt: vâslise şase ani pe galerele maiestății sale, în La Ciotat.

Alți doi fură mai sinceri: ei mărturisiră fără înconjur că slujiseră pe un vas ca soldați, pedepsiți să tragă la galere; şi nu roşiră spunând asta. D'Artagnan se pomeni deci şeful a şase războinici şi patru marinari, având în acelaşi timp o armată şi de uscat, şi de apă, ceea ce l-ar fi umplut de mândrie pe Planchet, dacă băcanul ar fi cunoscut acest amănunt.

Acum nu mai era vorba decât de ordinul general, şi d'Artagnan îl dădu cu toată precizia. Le spuse oamenilor săi să fie gata de plecare spre Haga, urmând, unii, țărmul mării, până la Breskens, ceilalți, drumul care duce la Anvers. Îşi

dădură întâlnire peste cincisprezece zile, socotind că vor merge întins în fiecare zi, în piața cea mare din Haga.

D'Artagnan îşi povățui apoi oamenii să pornească la drum doi câte doi, formând perechile aşa cum vor socoti de cuviință, după simpatii. El însuşi îşi alese dintre mutrele mai puțin fioroase doi oameni din gardă, pe care-i cunoscuse cândva şi ale căror singure cusururi erau că jucau zaruri şi se îmbătau. Aceştia nu-şi pierduseră cu totul ideea de civilizație şi, sub o îmbrăcăminte curată, inimile lor ar fi început să bată din nou omeneşte. D'Artagnan, pentru a nu stârni pizma printre ceilalți, îi îndemnă să pornească înainte. El îi păstră pe cei doi aleşi, îi îmbrăcă în vechiturile lui personale şi plecă împreună cu ei. Acestora, cărora le lăsă impresia că-i onorează cu o încredere deplină, d'Artagnan le făcu o falsă mărturisire, menită să garanteze sorții de izbândă ai expediției. Le spuse că era vorba nu să vadă în ce măsură contrabanda engleză putea să dăuneze negoțului francez, ci, dimpotrivă, în ce măsură contrabanda franceză putea să stingherească negoțul englez. Oamenii păreau a crede că acesta e adevărul; şi chiar aşa credeau. D'Artagnan era încredințat că la cel dintâi dezmăț, atunci când aveau să fie beți turtă, unul din ei va împărtăşi restului bandei această taină de căpetenie a lor. Planul lui i se păru deci foarte bun.

La cincisprezece zile după cele ce am văzut că se petrecuseră la Calais, întreaga trupă se găsea reunită la Haga. D'Artagnan constată că toți oamenii lui, cu o înțelepciune demnă de luat în seamă, se travestiseră în mateloți mai mult sau mai puțin încercați de asprimile mării. Îi duse şi-i lăsă să doarmă într-o magazie de pe Newkerke-street, iar el se instala, în toată regula, într-o locuință bună de pe marele canal.

Aici află că regele Angliei se întorsese la aliatul său, Wilhelm al II-lea de Nassau, stathuderul Olandei. Mai află apoi că refuzul regelui Ludovic al XIV-lea răcise întrucâtva ocrotirea ce-i fusese dată până atunci şi că, din această pricină, fusese nevoit să se retragă într-o căsuță din satul Scheveningen, aşezat printre nisipuri, la marginea mării, cam la o leghe de Haga.

Acolo, se spunea, nenorocitul izgonit se mângâia în surghiunul lui, privind, cu acea tristețe caracteristică prinților din neamul său, marea nemărginită a Nordului, care-l despărțea de Anglia lui, aşa cum o despărțise altădată pe Maria Stuart de Franța. Acolo, în spatele câtorva copaci ai frumoasei păduri de la Scheveningen, pe nisipul mărunt în care cresc buruienile aurii de dună, Carol al II-lea lâncezea ca şi ele, dar mai nenorocit decât ele, căci trăia în lumea gândurilor, nădăjduind şi deznădăjduind rând pe rând.

D'Artagnan se repezi într-o zi până la Scheveningen, pentru a se încredința despre cele ce se vorbeau pe seama prințului. Îl văzu, într-adevăr, pe Carol al II-lea ieşind singur şi îngândurat pe o portiță ce da înspre pădure şi plimbându-se pe marginea mării, la apusul soarelui, fără sa atragă măcar luarea-aminte a pescarilor, care, întorcându-se seara din larg, ca vechii oameni ai mării din Arhipelag, îşi trăgeau bărcile pe prundişul de la țărm.

Muşchetarul îl recunoscu pe rege. Îl văzu ațintindu-şi privirea întunecată peste întinderea nesfârşită a apelor, în timp ce pe obrazul lui palid se răsfrângeau razele roşiatice ale soarelui ce atingea dunga fumurie a orizontului. Apoi Carol al II-lea intră din nou în căsuța retrasă, tot singur, mişcându-se încet şi trist, ascultând cum scârțâia sub paşii lui nisipul mărunt şi mişcător.

În aceeaşi seară, d'Artagnan închirie pentru o mie de livre un barcaz de pescar, care costa patru mii. Plăti această mie de livre bani gheață şi depuse celelalte trei mii în păstrarea burgmesterului. După aceea îşi îmbarcă, în timpul nopții, şi fără să-i fi văzut cineva, pe cei şase oameni care alcătuiau armata lui de uscat, iar în clipa când marea începu să se retragă, la ceasurile trei dinspre ziuă, porni în larg, manevrând velele barcazului cot la cot cu ceilalți patru şi bizuindu-se pe priceperea fostului osândit la galere, ca şi cum ar fi avut de-a face cu primul pilot din port.

XXIII

ÎN CARE AUTORUL SE VEDE SILIT, FĂRĂ VOIA LUI, SĂ FACĂ PUȚINĂ ISTORIE

În timp ce regii şi oamenii îşi băteau astfel capul cu Anglia, care se guverna singură şi care, trebuie să o spunem, nu fusese niciodată atât de prost guvernată, un om asupra căruia Dumnezeu îşi oprise privirea şi îşi pusese mâna pe creştetul său, un om sortit de ursitoare să-şi scrie numele cu slove de foc în cartea istoriei îşi urma, în văzul lumii, opera plină de mister şi îndrăzneală. Mergea înainte, dar nimeni nu ştia unde voia să ajungă, cu toate că nu numai Anglia, dar şi Franța, dar şi Europa îl priveau îndeaproape cum se îndreaptă spre ținta lui cu pasul hotărât, cu fruntea sus. Tot ceea ce se ştia despre acest om o vom spune în cele ce urmează.

Monck se declarase pentru libertatea faimosului *Rump Parliament,* sau, dacă vă place mai mult, Parlamentul "Coadă", cum era poreclit, parlament pe care generalul Lambert, urmând pilda lui Cromwell, al cărui locotenent fusese, îl blocase atât de strâns, spre a-şi impune voința în sânul lui, încât nici un membru, în timpul acestei blocări, nu

putuse să mai iasă de acolo şi numai unul singur, Pierre Wentworth, putuse să intre.

Lambert şi Monck, totul se reducea la aceşti doi oameni, cel dintâi reprezentând despotismul militar, al doilea, republicanismul pur. Aceşti doi oameni erau singurii doi reprezentanți politici ai acelei revoluții în care Carol I îşi pierduse mai întâi coroana şi apoi capul.

Lambert, de altfel, nu-şi ascundea planurile; el căuta să instaureze un guvern militar şi să devină şeful acestui guvern.

Monck, republican îndârjit, spuneau unii, voia să mențină *Rump Parliament*-ul, această reprezentantă vădită, deşi degenerată, a republicii. Monck, ambițios dibaci, spuneau alții, voia să facă din acest parlament, pe care lăsa a se crede că-l ocrotea, o treaptă puternică spre a se putea urca până la tronul pe care Cromwell îl făcuse să rămână gol.

Astfel, Lambert, asuprind parlamentul, şi Monck, arătându-se de partea lui, se declaraseră pe față duşmani între ei. De aceea, atât Monck, cât şi Lambert se gândiseră de la bun început să-şi alcătuiască fiecare câte o armată: Monck în Scoția, unde erau presbiterienii şi regaliştii, adică nemulțumiții; Lambert la Londra, unde se afla ca totdeauna cea mai puternică opoziție împotriva puterii pe care o avea sub ochii ei.

Monck pacificase Scoția, îşi formase acolo o armată şi îşi găsise un adăpost: prima îl păzea pe celalalt. Monck ştia că nu sosise încă ziua, dată de Dumnezeu, pentru o mare schimbare; de aceea părea că spada îi e încă lipită de teacă. De neînvins in sălbatica şi muntoasa lui Scoție, general în toata puterea cuvântului, rege al unei armate de unsprezece mii de ostaşi încercați, pe care-i condusese, nu o dată, la izbândă, tot atât de bine, dacă nu chiar mai bine informat

asupra treburilor de la Londra decât Lambert, care îşi avea garnizoana în City, iată care era poziția lui Monck când, la o sută de leghe depărtare de Londra, se declară pentru parlament. Lambert, din contră, după cum am spus, locuia în capitală. Aici se afla centrul tuturor operațiunilor sale şi aici izbutise el să adune în jurul său nu numai prietenii, dar şi pătura de jos a poporului.

Aşadar, în Londra află Lambert despre sprijinul pe care Monck îl dădea parlamentului, tocmai de pe coastele Scoției. Socoti că nu mai era timp de pierdut şi că Tweed-ul nu e chiar atât de departe de Tamisa încât o armată să nu poată ajunge repede de la un râu la celălalt, mai ales dacă e bine comandată. El ştia, de asemeni, că, pe măsură ce vor pătrunde în Anglia, soldații lui Monck vor forma pe drum acel bulgăre de zăpadă, ca o emblemă a globului norocului, care nu e pentru un ambițios decât o treaptă ce urcă necontenit spre țelul său. Îşi adună deci armata, puternică în acelaşi timp prin alcătuirea ca şi prin numărul ei, şi ieşi înaintea lui Monck, care, în ce-l privea, asemenea unui navigator prudent plutind printre stânci, înainta cu multă băgare de seamă şi adulmeca în bătaia vântului orice Zgomot şi orice zvon ce venea dinspre Londra.

Cele două armate se zăriră una pe alta în dreptul oraşului Newcastle; Lambert, ajuns cel dintâi, poposi chiar în oraş. Monck, prevăzător, se opri acolo unde se găsea şi-şi stabili cartierul generai la Coldstream, pe malul râului Tweed.

Ivirea lui Lambert stârni voioşie în armata lui Monck, pe când, dimpotrivă, ivirea lui Monck produse zăpăceală *în* armata lui Lambert. S-ar fi putut crede că aceşti soldați bătăioşi, care făcuseră atâta vâlvă pe străzile Londrei, porniseră la drum cu speranța că nu vor întâlni pe nimeni, iar acum, văzând că au întâlnit o armată şi că această armată

flutura în fața lor nu numai un steag, dar o cauză şi un principiu, s-ar fi putut crede, spunem, că aceşti soldați bătăioşi începuseră să-şi dea seama că erau mai puțin buni republicani decât ostaşii lui Monck, întrucât aceştia susțineau parlamentul, câtă vreme Lambert nu susținea nimic, nici măcar pe el însuşi.

Cât despre Monck, dacă ar fi stat să judece bine, sau dacă a şi făcut acest lucru, trebuie să fi fost tare trist, căci istoria povesteşte – şi această pudică doamnă, se ştie, nu minte niciodată – căci istoria povesteşte că, în ziua sosirii sale la Coldstream, oamenii lui căutară zadarnic, dar nu găsiră nici măcar o singură oaie în tot oraşul. Dacă Monck ar fi comandat o armată engleză, ar fi avut destule motive să-şi vadă întreaga oştire dând bir cu fugiții. Dar cu scoțienii nu se întâmplă ceea ce se întâmplă cu englezii, pentru care această carne moale, îmbibată de sânge, este o necesitate de care nu se pot lipsi; scoțienii însă, neam sărac şi cumpătat, trăiesc cu o mână de orz măcinat între două pietre, muiat în apa de la fântână şi copt pe o vatră înroşită.

Scoțienii deci, primindu-şi rația lor de orz, nu se mai neliniştiră daca era sau nu era carne în Coldstream. Lui Monck însă, neobişnuit cu turtele de orz, îi era foame, şi statul său major, cel puțin tot atât de flămând ca şi el, privea cu nerăbdare în dreapta şi în stânga, ca să vadă ce se pregătea de mâncare.

Monck trimise cercetaşi, să culeagă informații; dar oamenii lui, sosind, au găsit oraşul pustiu şi toate prăvăliile golite; nici nu mai putea fi vorba de măcelari sau de brutari Ia Coldstream. Nu se găsi nici măcar o coajă de pâine pentru masa de seară a generalului.

Pe măsură ce veştile se înmulțeau, unele mai puțin încurajatoare decât altele, Monck, văzând spaima şi

deznădejdea zugrăvite pe toate fețele, declară că lui nu-i este foame şi că, de altminteri, toată lumea avea să mănânce a doua zi, întrucât Lambert se afla acolo pesemne cu gândul să înceapă lupta şi, prin urmare, pregătit să cedeze toate proviziile sale, dacă ar fi gonit din Newcastle, sau să libereze pentru vecie pe soldații lui Monck de chinurile foamei, dacă ar fi învingător. Această consolare nu-şi găsi ecou însă decât la un număr mic de subalterni, dar puțin îi păsa de asta lui Monck, deoarece, sub aparența unei depline blajinătăți, el era un om foarte hotărât.

Fiecare fu deci silit să se considere sătul, sau cel puțin să pară că este. Monck, tot aşa de înfometat ca şi oamenii lui, dar prefăcându-se că nici nu se gândeşte la berbecul pe care-l căutaseră în zadar, tăie o bucățică de tutun, nu mai mare ca buricul unui deget, din calupul unui sergent care făcea parte din suita sa, şi începu să mestece în gură această bucățică de tabac, asigurându-i pe locotenenții lui că foamea e o himeră şi că ea îți piere cu totul atunci când ai ceva de mestecat între dinți. Această glumă îi înmuie pe încă vreo câțiva dintre cei care nu se lăsaseră convinşi de prima deducție pe care Monck o trăsese din faptul că se aflau în vecinătatea lui Lambert; numărul nemulțumiților scăzu deci simțitor; garda îşi luă postul în primire, patrulările începură şi generalul îşi continuă sărăcăciosul lui ospăț sub cortul deschis.

Între lagărul lui şi cel al duşmanului său se înălța o veche mănăstire, din care azi abia au mai rămas câteva ruine, dar care pe atunci era întreagă şi se numea mănăstirea din Newcastle. Era clădită pe un teren larg, ce nu ținea nici de câmpie; nici de râu, fiind aproape o mlaştină unde musteau izvoarele şi unde se strângea apa ploilor. Totuşi, în mijlocul acestor băltoace acoperite de ierburi înalte, de trestie şi de rogoz, se zăreau diferite limbi de pământ uscat – unde

fuseseră cândva grădinile de zarzavat, parcul, locul de plimbare sau care avuseseră alta întrebuințare în cadrul mănăstirii – semănând cu unul din acei uriaşi păianjeni de mare, al căror trup e rotund, în timp ce picioarele se desfac în toate părțile, pornind din mijlocul acestei circumferințe.

Grădina de zarzavat, unul din cele mai lungi picioare de acest fel ale mănăstirii, se întindea până în apropierea taberei lui Monck. Din nefericire, era, după cum am arătat, abia pe la începutul lui iunie, şi grădina, părăsită de altminteri, era săracă în roade.

Monck păstra acest loc ca fiind cel mai potrivit pentru un atac prin surprindere. Dincolo de zidurile mănăstirii se zăreau focurile din tabăra generalului rival; dar între aceste focuri şi mănăstire se întindea râul Tweed, care îşi rostogolea solzii luminoşi pe sub umbra deasă a câtorva stejari înfrunziți.

Monck cunoştea foarte bine această poziție, deoarece Newcastle şi împrejurimile sale îi slujiseră, în mai multe rânduri, de cartier general. Ei ştia că duşmanul său putea trimite, în cursul zilei, iscoadele până la aceste ruine, căutând astfel o pricină de hărțuială, dar că în timpul nopții nu va îndrăzni să se apropie. Era deci în siguranță. Astfel că soldații lui putură să-l vadă, după ce termină ceea ce el numea sărbătorescul său ospăț, adică după ce încetă mestecatul despre care am vorbit mai sus, putură deci să-l vadă dormind, aşa cum mai târziu avea să facă Napoleon în ajunul bătăliei de la Austerlitz, aşezat în jilțul său de răchită, jumătate sub lumina opaițului, jumătate sub razele lunii care începea să se urce pe cer. Ceea ce însemna că erau aproape nouă ceasuri şi jumătate seara.

Deodată Monck fu smuls din această toropeală, prefăcută poate, de o ceată de soldați care, alergând cu strigăte voioase, începură să dea cu picioarele în stâlpii ce susțineau cortul

generalului, făcând înadins gălăgie, ca să-l trezească. Dar nu era nevoie de atâta tărăboi. Monck deschise numaidecât ochii,

— Ei, băieți, ce s-a întâmplat acolo? întrebă el.

— Generale – răspunseră mai multe glasuri deodată – generale, veți avea un ospăț pe cinste!

— Dar am mâncat, domnii mei – zise el cât se poate de liniştit – şi tocmai mă odihneam în tihnă, precum vedeți, după masă. Dar hai, intrați şi spuneți-mi ce vă aduce aici.

— Generale, o veste bună.

— Oare?! Lambert ne-a vestit cumva că se bate mâine?

— Nu, dar am pus mâna pe o barcă de pescari ce ducea peşte celor din tabăra din Newcastle.

— Rău ați făcut, prieteni. Aceşti domni din Londra sunt foarte delicați, ei țin mult la primul fel de mâncare; acum desigur că i-ați înfuriat peste măsură; în noaptea asta şi mâine vor fi necruțători. Ar fi mai înțelept, credeți-mă, să-i dați înapoi lui Lambert peştele şi pescarii lui; altfel... Generalul stătu o clipă pe gânduri. Ia spuneți-mi – urmă el – cine sunt aceşti pescari, dacă nu vă supărați?

— Marinari care pescuiesc în ocean, pe coastele Franței sau ale Olandei, şi care au fost aruncați de furtună pe ale noastre.

— Vorbeşte vreunul dintre ei limba noastră?

— Şeful lor ne-a spus câteva vorbe în englezeşte.

Bănuiala generalului se trezea tot mai mult, pe măsură ce primea mai multe lămuriri.

— Prea bine – zise el. Vreau să-i văd pe aceşti oameni, aduceți-mi-i aici!

Un ofițer se desprinse numaidecât din grup, ducându-se să-i caute.

— Câți sunt? mai întrebă Monck. Şi ce fel de barcă au?

— Sunt zece sau doisprezece, generale, şi pescuiesc într-un fel de pescador, cum îi spun ei, de construcție olandeză, după cât mi s-a părut.

— Şi ziceți că duceau peşte în lagărul domnului Lambert?

— Da, generale. Şi se pare că aveau o încărcătură destul de bună de peşte.

— Bine, o să vedem noi – zise Monck.

Într-adevăr, chiar în aceeaşi clipă, ofițerul se întoarse aducându-l pe şeful acestor pescari, un bărbat cam de cincizeci, până la cincizeci şi cinci de ani, dar care se ținea încă bine. Era potrivit de statură şi purta o haină de lână groasă şi o căciuliță trasă până peste ochi; un fel de satâr îi atârna la cingătoare şi umbla cu mersul acela şovăielnic al marinarilor care, neştiind niciodată, din pricina balansării vasului, dacă vor călca pe punte sau în gol, dau fiecărui pas al lor o călcătură atât de sigură, ca şi cum ar fi vorba să înfigă un par în apă.

Monck, cu o privire fină, dar pătrunzătoare, îl cercetă îndelung pe pescarul care-i zâmbea cu acel surâs pe jumătate şiret, pe jumătate naiv, caracteristic țăranilor noştri.

— Vorbeşti englezeşte? îl întrebă Monck într-o franțuzească desăvârşită.

— Ah, destul de prost, milord – răspunse pescarul. Acest răspuns fu rostit mai degrabă cu accentul vioi şi

puțin repezit al locuitorilor de dincolo de Loara, decât cu accentul oarecum tărăgănat de prin părțile de apus şi miazănoapte ale Franței.

— Dar, oricum, văd că vorbeşti – stărui Monck, spre a-i auzi încă o dată accentul.

— Eh, noi, oamenii de pe mări – răspunse pescarul – ne înțelegem câte puțin în toate limbile.

— Aşadar, eşti pescar de mare?

— Pe ziua de azi, milord, sunt pescar, şi încă un pescar norocos. Am prins un bar care cântăreşte pe puțin treizeci de livre, şi peste cincizeci de roşioare; mai am, de asemenea, câțiva merlani mărunți, care vor fi foarte gustoşi fripți pe cărbuni încinşi.

— Mă taci să cred că ai pescuit mai mult în golful Gasconiei, decât în Canalul Mânecii – spuse Monck, zâmbind.

— E adevărat, sunt din miazăzi; asta mă împiedică oare să fiu un pescar bun, milord?

— O, nu, şi îți voi cumpăra tot peştele; dar, spune-mi cinstit, pentru cine îl pregătiseşi?

— Milord, nu vă voi ascunde că mă duceam la Newcastle, plutind de-a lungul coastei, când un grup de călăreți care mergeau pe țărm în sens opus au făcut semne bărcii mele să ne îndreptăm spre lagărul cinstitei voastre fețe, sub amenințarea că altfel ne vor lua la ochi cu flintele. Şi cum eu nu eram înarmat pentru luptă – adăugă pescarul zâmbind – a trebuit să mă supun.

— Şi de ce te duceai la Lambert şi nu veneai ia mine?

— Milord, voi vorbi deschis; înălțimea voastră îmi îngăduie?

— Da, şi, dacă trebuie, îți poruncesc chiar.

— Ei bine, milord, mă duceam la domnul Lambert fiindcă domnii de la oraş plătesc bine, pe câtă vreme dumneavoastră, scoțienii, puritani, presbiterieni, covenantari, cum vreți să vă numiți, dumneavoastră mâncați puțin şi nu plătiți de loc.

Monck ridică din umeri, fără a-şi putea ascunde totuşi un zâmbet.

— Şi, dacă eşti din miazăzi, de ce-ai venit să pescuieşti pe coastele noastre?

— Fiindcă am făcut prostia să mă însor în Picardia.

— Mă rog; totuşi Picardia nu e Anglia.

— Milord, omul îşi împinge barca spre largul mării, însă Dumnezeu şi vântul fac restul şi duc barca acolo undele place.

— Aşadar, n-aveai de gând să tragi la țărmul nostru?

— Nicidecum.

— Şi ce linie urmai?

— Ne întorceam de la Ostenda, unde vânduse nişte scrumbii, când un vânt puternic dinspre miazăzi ne-a împins în larg; atunci, văzând că era zadarnic să ne luptăm cu el, ne-am lăsat în voia lui. A trebuit astfel, ca să nu pierdem peştele, care era foarte bun, să ne oprim şi să vindem în cel mai apropiat port al Angliei; şi acest port s-a întâmplat să fie Newcastle. Prilejul era tocmai bun, ni. s-a spus, întrucât se îngrămădiseră acolo o mulțime de oameni, din oraş şi din lagărul militar; şi unul şi altui erau înțesate de gentilomi foarte bogați şi foarte flămânzi. ni s-a mai spus, astfel că m-am îndreptat spre Newcastle.

— Şi tovarăşii tăi unde sunt?

— O, tovarăşii mei au rămas la barcă; sunt nişte marinari neinstruiți, fără nici un fel de cunoştințe.

— Pe câtă vreme tu?... făcu Monck.

— Oh – răspunse şeful râzând – eu am umblat mult cu tatăl meu, şi ştiu cum se spune în toate limbile Europei un scud, un taler, un pistol, un ludovic şi un ludovic mare de aceea şi echipajul mă ascultă ca pe un pastor şi mi se supune ca unui amiral.

— Atunci, tu însuți l-ai ales pe Lambert drept cel mai bun cumpărător?

— Da, fără îndoială. Şi, să fim drepți, milord, m-am înşelat?

— Asta ai s-o vezi mai târziu.

— Oricum, milord, dacă e vreo greşeală, vinovatul sunt numai eu, şi pentru asta nu trebuiesc pedepsiți tovarăşii mei.

"Iată de bună seamă un caraghios cu duh" – gândi în sinea lui Monck.

Apoi, după câteva momente de tăcere, în care timp îl cerceta îndeaproape pe pescar, generalul întrebă:

— Şi zici că vii din Ostenda?

— Da, milord, în linie dreaptă.

— Atunci ai auzit vorbindu-se pe acolo despre chestiunile la zi, întrucât bănuiesc că mulți se ocupă de ele în Franța şi în Olanda. Ce face acela care îşi spune regele Angliei?

— Oh, milord – strigă pescarul cu o sinceritate zgomotoasă şi plină de însuflețire – iată o întrebare fericită, şi n-ați fi găsit pe altul care să vă răspundă mai bine decât mine, căci, într-adevăr, eu vă pot spune lucruri deosebite în această privință. Închipuiți-vă, milord, că, făcând un popas la Ostenda ca să vindem puținele scrumbii pe care le pescuisem acolo, l-am văzut pe fostul rege plimbându-se pe țărmul mării, în aşteptarea cailor care trebuiau să-l ducă la Haga: e un bărbat înalt, palid, cu părul negru şi cu fața puțin cam aspră. De altminteri, nu pare să o ducă prea bine acolo şi cred că aerul Olandei nu-i prieşte.

Monck urmărea cu multă încordare relatarea grăbită, colorată şi cam lungă a pescarului, într-o limbă care nu era a lui, dar pe care, din fericire, o vorbea, după cum am mai spus, cu o mare uşurință. Pescarul, la rândul său, folosea când un cuvânt franțuzesc, când unul englez, când, în sfârşit, o vorbă ce părea că nu face parte din nici o limbă şi care era totuşi o vorbă gasconă. Noroc, însă, că ochii lui vorbeau mai mult decât limba sa, şi cu atâta limpezime, că puteai să pierzi un cuvânt ieşit din gura lui, dar nici un gând din privirea sa.

Generalul se arăta din ce în ce mai mulțumit de cercetările lui.

— Ai auzit cumva spunându-se că acest fost rege, cum îl numeşti, se îndrepta spre Haga într-un scop oarecare?

— O, da, de bună seamă – răspunse pescarul – am auzit vorbindu-se aşa ceva.

— Şi în ce scop anume?

— Acelaşi dintotdeauna – zise pescarul. Căci nu i-a intrat oare în cap să se întoarcă în Anglia?

— Aşa! rosti Monck îngândurat.

— Fără să mai ținem seama – continuă pescarul – că stathuderul... ştiți, milord, Wilhelm al II-lea...

— Ei, ce-i cu el?

— Îl va sprijini din toată puterea.

— Ah, ai auzit tu asta?

— Nu, dar aşa cred.

— Te pricepi la politică, pe cât se pare – zise Monck.

— Oh, nouă, marinarilor, milord, care ne-am deprins să cercetăm apa şi aerul, adică cele două lucruri pururi nestatornice de pe lume, rareori ni se întâmplă să ne înşelăm asupra celorlalte.

— Prea bine – zise Monck, schimbând vorba. Mi s-a spus că ne-ai adus hrană din belşug.

— Fac şi eu ce pot, milord.

— Cu cât ne vinzi peştele, mai înainte de toate?

— Nu-s aşa de prost să vă cer un preț, milord.

— Pentru ce asta?

— Fiindcă peştele meu e al dumneavoastră.

— În virtutea cărui drept?

— Al celui mai tare.

— Dar eu am de gând să ți-l plătesc.

— Sunteți prea generos, milord.

— Şi chiar atât cât face.

— Nu vă cer atâta.

— Atunci, cât ceri?

— Cer doar să mă lăsați să plec.

— Unde? La generalul Lambert?

— Eu? strigă pescarul. Dar ce-aş mai căuta la Newcastle, de vreme ce nu mai am peşte?

— Oricum, ascultă-mă.

— Ascult.

— Îți voi da o povață.

— Cum! Milord vrea să-mi plătească peştele şi, pe deasupra, să-mi mai dea şi un sfat bun? Dar milord mă copleşeşte!

Monck îl măsură mai atent ca oricând pe pescar, asupra căruia părea să-şi păstreze încă o anumită bănuială.

— Da, vreau să-ți plătesc şi să-ți dau şi un sfat, căci amândouă se leagă între ele. Aşadar, dacă te vei duce la generalul Lambert...

Pescarul făcu din cap şi din umeri o mişcare ce voia să spună: "Dacă ține atât de mult, să-l lăsăm să vorbească".

— Să nu treci prin mlaştină – continuă Monck; vei avea la tine bani, şi în smârcuri sunt câteva posturi de pândă scoțiene, puse acolo de mine. Sunt oameni cam urâcioşi, care nu înțeleg limba pe care o vorbeşti tu, cu toate că ea mi se pare alcătuită din trei limbi diferite, şi care te-ar putea jefui de tot ce-ai primit de la mine, astfel încât, întorcându-te în țara ta, vei fi ispitit să spui că generalul Monck are două mâini, una scoțiană şi una engleză, şi că ți-a luat cu mâna scoțiană ceea ce ți-a dat cu mâna engleză.

— Oh, generale, voi face aşa cum doriți, fiți pe pace – zise pescarul cu o teamă prea pronunțată ca să nu fie exagerată. Nu cer decât să rămân aici, dacă doriți să rămân.

— Te cred – răspunse Monck, cu un surâs foarte fin. Din păcate, însă, nu te pot adăposti sub cortul meu.

— Nu am această pretenție, milord, şi nu doresc decât ca înălțimea voastră să-mi spună unde aş putea sta. Nu trebuie să vă simțiți îndatorat, noaptea se va scurge repede, aşa că voi sta oriunde.

— Atunci vei fi condus la barca ta.

— Cum va hotărî înălțimea voastră. Atâta doar, dacă înălțimea voastră va binevoi să-mi dea călăuză un dulgher, îi voi rămâne cât se poate de recunoscător.

— Pentru ce asta?

— Pentru că domnii aceia din armata dumneavoastră, trăgând barca în susul râului, cu frânghia legată de pieptul cailor, au izbit-o de colțurile stâncilor, în. aşa fel că acum se află în ea pe puțin două picioare de apă, milord.

— Motiv în plus ca să-ți petreci noaptea la barcă, pe cât mi se pare.

— Milord, sunt la ordinele dumneavoastră – zise pescarul. Voi descărca peştele acolo unde veți dori, apoi îmi veți plăti, dacă asta vă face plăcere, şi pe urma mă veți lăsa să plec, dacă o să hotărâți aşa. Vedeți dar că sunt un om de înțeles, milord.

— Bine, bine, eşti un drac şi jumătate! făcu Monck, a cărui privire cercetătoare nu izbutise să surprindă o cât de mică umbră în ochii limpezi ai pescarului. Hei, Digby!

Un aghiotant apăru îndată.

— Vei conduce pe acest vrednic pescar, dimpreună cu tovarăşii lui, la micile corturi ale popotelor, de lângă mlaştini; acolo vor fi alături de barca lor, şi în acelaşi timp nu vor fi siliți să-şi petreacă noaptea asta în apă. Ce s-a întâmplat, Spithead?

Spithead era sergentul de la care Monck împrumutase o bucățică de tutun ca s-o mestece în loc de orice altă mâncare. Intrând în cortul generalului fără să fie chemat, sergentul motivă astfel, răspunzând şi la întrebarea lui Monck:

— Milord, un gentilom francez s-a prezentat la avanposturile noastre şi cere să vorbească onoratului nostru comandant.

Toate acestea, bineînțeles, în englezeşte. Dar cu toate că discuția avusese loc în englezeşte, pescarul avu o uşoară tresărire, pe care Monck, întors către sergentul său, n-o observă.

— Şi cine e acest gentilom? întrebă Monck.

— Milord – răspunse Spithead – mi-a spus cine e, dar blestematele astea de nume franțuzeşti sunt atât de greu de pronunțat pentru un gâtlej scoțian, încât nu i l-am putut reține. Afară de asta, gentilomul este, după cum mi-au spus santinelele, acelaşi care s-a înfățişat ieri, în timpul popasului, şi pe care onoratul nostru comandant n-a voit să-l primească.

— E adevărat, țineam sfat cu ofițerii.

— Milord hotărăşte ceva în legătură cu acest gentilom?

— Da, să fie adus aici.

— Trebuiesc luate măsuri de prevedere?

— In ce sens?

— Să fie legat la ochi, de pildă?

— La ce bun? Nu va vedea decât ceea ce vreau eu să vadă, adică cei unsprezece mii de viteji pe care îi am în jurul meu şi care sunt gata să-şi dea viața pentru parlament, pentru Scoția şi pentru Anglia.

— Dar acest om, milord? făcu Spithead, arătând spre pescar, care în timpul acestei convorbiri rămăsese în picioare, nemişcat, ca unul care vede, dar nu pricepe nimic.

— Ah, aşa-i – rosti Monck. Apoi, întorcându-se către negustorul de peşte: La revedere, domnul meu – zise el. Ți-am ales un adăpost bun. Digby, du-l acolo. Nu-ți fie teamă, vei primi îndată şi banii.

— Mulțumesc, milord – zise pescarul.

Şi după ce făcu o plecăciune, plecă însoțit de Digby.

La o sută de paşi de cort, îşi regăsi tovarăşii, care şuşoteau între ei cu o sporovăială ce nu părea străină de o anumită teamă, dar el le făcu un semn care îi linişti pe dată.

— Hei, prieteni – strigă şeful – veniți încoace. Înălțimea sa generalul Monck are dărnicia să ne plătească peştele şi bunătatea să ne găzduiască în noaptea asta aici.

Pescarii se strânseră în jurul şefului lor şi, condusă de Digby, mica trupă se îndreptă către popote, loc care, ne amintim, îi fusese hărăzit.

Pe drum, pescarii trecură, prin întuneric, pe lângă santinela care-l ducea pe gentilomul francez la generalul Monck. Acest gentilom era călare şi înfăşurat într-o mantie largă, astfel că şeful nu putu să-l vadă la față, deşi ardea de curiozitate să ştie cine este. Cât despre gentilom, nebănuind nici pe departe că se întâlnea cu nişte compatrioți, trecu pe lângă ei fără să-i bage în seamă.

Aghiotantul îi aşează pe oaspeți într-un cort destul de curat, de unde fu scoasă o cantinieră irlandeză, care se duse să-şi caute alt culcuş pentru ea şi cei şase copii ai săi. Un foc

mare ardea în fața cortului şi îşi arunca lumina purpurie peste smârcurile mlaştinii, a cărei apă era încreţită uşor de un vântuleț rece. Apoi, după ce-i văzu cuibăriți acolo, aghiotantul le ură noapte bună marinarilor, amintindu-le că din uşa cortului se vedeau catargele bărcii ce se legăna pe râul Tweed, dovadă că nu se dusese încă la fund. Această veste păru că-l bucură nespus de mult pe şeful pescarilor.

XXIV

COMOARA

Gentilomul francez pe care Spithead îl anunțase la Monck şi care trecuse învăluit în mantia lui pe lângă pescarul ce ieşise din cortul generalului cu cinci minute înainte ca el să intre, gentilomul acesta străbătu mai multe puncte de pază fără măcar să-şi arunce ochii în jurul lui, de teamă să nu dea de bănuit însoțitorilor săi. Aşa după cum suna ordinul, era condus drept la cortul generalului. Acolo fu lăsat singur în anticamera de la intrarea în cort şi îl aşteptă pe Monck, care nu întârzie decât atât cât fu nevoit ca să asculte raportul oamenilor lui şi să cerceteze prin gaura făcută în pânză chipul celui care cerea o întrevedere.

Fără îndoială, din spusele celor care-l însoțiseră pe gentilomul francez reieşea că acesta se purta în aşa fel, încât să nu stârnească nici o bănuială, căci prima impresie pe care i-o făcu străinului primirea generalului fu mai bună decât s-ar fi putut aştepta el într-o asemenea împrejurare şi din partea unui om atât de bănuitor. Totuşi, după cum îi stătea in obicei, când străinul se găsi în fața lui, Monck îl măsură cu privirea sa pătrunzătoare, pe care, la rândul său, străinul o înfruntă fără să se arate nici încurcat, nici îngrijorat. După câteva secunde, generalul făcu un gest cu mâna şi din cap, semn că aştepta să-l audă pe celălalt vorbind.

— Milord – începu gentilomul într-o engleză desăvârşită – am cerut o întrevedere cu domnia voastră într-o afacere de mare însemnătate.

— Domnule – răspunse Monck în franţuzeşte – văd că vorbiţi limba noastră foarte bine pentru un fiu al continentului. Vă cer iertare, întrucât întrebarea mea poate că nu-şi are rostul: vorbiţi tot aşa de bine şi franţuzeşte?

— Nu e nimic de mirare, milord, în faptul că vorbesc engleza cu atâta uşurinţă: în tinereţea mea am locuit în Anglia, iar mai târziu am făcut aici două călătorii.

Aceste cuvinte tură rostite în limba franceză, şi încă într-o franţuzească atât de frumoasă, încât arătau nu numai un francez, dar chiar un francez din împrejurimile oraşului Tours.

— Şi în care parte din Anglia aţi locuit, domnule?

— În tinereţe, la Londra, milord; pe urmă, prin 1635, am făcut o călătorie de plăcere în Scoţia; în sfârşit, în 1648, am stat câtva timp la Newcastle, şi anume în mănăstirea ale cărei grădini sunt acum ocupate de armata dumneavoastră.

— Iertaţi-mă, domnule, dar – înţelegeţi, nu-i aşa? – am nevoie de aceste lămuriri, de aceste întrebări.

— M-aş fi mirat, milord, dacă nu mi-ar fi fost puse.

— Acum, domnule, cu ce vă pot fi de folos, ce doriţi de la mine?

— Iată despre ce e vorba, milord... dar, mai înainte, suntem singuri?

— Absolut singuri, domnule, în afară de garda care ne păzeşte.

Spunând acestea, Monck dădu la o parte, cu mâna, pânza cortului şi-i arătă gentilomului că ostaşul se afla la o depărtare de zece paşi cel mult şi că la prima chemare putea sări în ajutor într-o secundă.

— În cazul acesta, milord – zise gentilomul, pe un ton atât de liniştit, încât s-ar fi putut crede că era prieten de când lumea cu omul din faţa lui – sunt foarte hotărât să vorbesc domniei voastre, fiindcă vă ştiu un om cinstit. De altminteri, cele ce am să vă spun vă vor dovedi stima de care vă bucurați în ochii mei.

Monck, surprins de acest fel de a vorbi, care stabilea între el şi gentilomul francez egalitatea cel puțin, îşi aținti privirea pătrunzătoare asupra străinului şi, cu o ironie ce nu se simțea decât în mlădierea glasului său, căci nici un muşchi de pe faţa lui nu se mişcă, zise:

— Vă mulțumesc, domnule, dar mai întâi spuneți-mi, vă rog, cine sunteți dumneavoastră?

— I-am spus numele meu sergentului dumneavoastră, milord.

— Iertați-l, domnule; e scoțian şi i-a fost greu să-l rețină.

— Mă numesc contele de La Fère, domnule – zise Athos înclinându-se.

— Contele de La Fère? repetă Monck, încercând să-şi amintească. Cer iertare, domnule, dar mi se pare că e prima dată când aud acest nume. Aveți cumva vreo funcțiune la curtea Franței?

— Nici una. Sunt un simplu gentilom.

— Vreo distincție?

— Regele Carol I m-a făcut cavaler al Ordinului Jartierei, iar regina Ana de Austria mi-a dat cordonul Sfântului-Spirit. Iată singurele mele distincțiuni, domnule.

— Jartiera! Sfântul-Spirit! Sunteți cavaler al acestor două ordine, domnule?

— Da.

— Şi cu ce prilej v-au fost acordate asemenea favoruri?

— Pentru servicii aduse maiestăților lor.

Monck îl privi cu uimire pe acest bărbat care i se părea atât de simplu şi în acelaşi timp atât de mare; apoi, ca şi cum ar fi renunțat să mai pătrundă taina acestei simplicități şi măreții, asupra căreia străinul nu părea dispus să-i dea alte desluşiri în afară de cele pe care le primise, întrebă:

— Nu cumva dumneavoastră sunteți cel care v-ați prezentat ieri la avanposturi?

— Şi care n-a fost primit; da, milord.

— Mulți ofițeri, domnule, nu lasă pe nimeni să pătrundă în tabăra lor, mai ales în preajma unei bătălii aşteptate; eu însă mă deosebesc de camarazii mei, căci nu-mi place să ocolesc nimic. Orice părere o primesc drept bună; orice primejdie îmi e trimisă de Dumnezeu o cântăresc în mână cu tăria de care m-a învrednicit el. Nu v-am putut primi ieri din pricină că țineam sfat cu ofițerii mei. Astăzi însă sunt liber, vorbiți!

— Milord, ați făcut cu atât mai bine primindu-mă, cu cât nu e vorba aici de bătălia pe care o veți da cu generalul Lambert, nici de lagărul dumneavoastră, şi dovada este că mi-am înclinat capul ca să nu văd oamenii şi am închis ochii ca să nu pot număra corturile pe lângă care treceam. Nu, am venit să vă vorbesc, milord, pentru mine.

— Vorbiți, domnule – zise Monck.

— Adineauri – continuă Athos – am avut cinstea de a spune excelenței voastre că am locuit multă vreme la Newcastle: era pe vremea regelui Carol I, atunci când fostul rege a fost dat pe mâna domnului Cromwell de către scoțieni.

— Ştiu – rosti cu răceală Monck.

— Aveam în zilele acelea o mare sumă de bani în aur, şi în ajunul bătăliei, presimțind pesemne chipul cum aveau să se desfăşoare lucrurile a doua zi, am ascuns aceşti bani în hruba cea mare a mănăstirii Newcastle, sub turnul al cărui

vârf îl vedeți de aici argintat de lună. Comoara mea a fost deci îngropată acolo, şi am venit să rog pe domnia voastră să-mi îngăduie s-o dezgrop mai înainte ca, fie bătălia care se va desfăşura, poate, chiar în locul acela, fie o mină sau alt proiectil de război să distrugă clădirea şi să-mi împrăştie aurul, sau să-l scoată la iveală în aşa fel încât soldații să pună mâna pe el.

Monck se pricepea la oameni; el vedea pe fizionomia acestuia toată hotărârea, toată înțelepciunea, toată prevederea ce puteau fi zugrăvite pe fața unui om; nu putea deci decât să pună pe seama unei nemărginite încrederi mărturisirea gentilomului francez, şi lucrul acesta îl mişcă adânc.

— Domnule – zise el – ați făcut în adevăr bine că mi-ați spus toate acestea. Dar suma aceea merită oare să vă puneți viața în primejdie pentru ea? Credeți oare că se mai află acolo unde ați lăsat-o cândva?

— E tot acolo, domnule, nu vă îndoiți de asta.

— E răspunsul la o întrebare; dar la cealaltă?... V-am întrebat dacă suma era atât de mare, încât să vă primejduiți viața pentru ea.

— E mare, da, milord, căci e vorba de un milion pe care l-am închis în două butoiaşe.

— Un milion! exclamă Monck, pe care, de astă dată, Athos era cel care îl privea țintă şi îndelung.

Monck băgă de seamă asta şi deveni iarăşi bănuitor. "Iată – îşi zise el – un om care îmi întinde o cursă"...

— Aşadar, domnule – spuse cu glas tare – vreți, după câte am înțeles, să vă luați înapoi această sumă.

— Cu îngăduința dumneavoastră, milord.

— Astăzi?

— Chiar în noaptea aceasta, din pricina împrejurărilor despre care v-am pomenit.

— Dar, domnule – obiectă Monck – generalul Lambert e tot atât de aproape ca şi mine de mănăstirea unde aveți treabă, de ce nu v-ați adresat lui?

— Fiindcă, milord, când te afli în împrejurări cu adevărat serioase, ceri înainte de toate sfatul instinctului. Ei bine, generalul Lambert nu-mi inspiră încrederea pe care mi-o inspirați dumneavoastră.

— Fie, domnule, vă voi ajuta să vă găsiți banii, dacă ei vor mai fi acolo, căci s-ar putea prea bine să nu mai fie acolo. Din 1648 şi până acum au trecut doisprezece ani şi multe evenimente s-au întâmplat de-atunci.

Monck stăruia asupra acestui punct pentru a vedea dacă gentilomul francez se va agăța de ieşirea ce-i era oferită; dar Athos nu dădu nici un semn de şovăială.

— Vă încredințez, milord – spuse el cu hotărâre – că am convingerea neclintită că cele două butoiaşe nu şi-au schimbat încă nici locul, nici stăpânul.

Acest răspuns îi smulse o bănuială lui Monck, din care îi încolți numaidecât alta.

Fără îndoială, franțuzul acesta era iscoada cuiva, trimisă să-l încurce pe ocrotitorul parlamentului; aurul nu era decât o amăgeală; fără îndoială, iarăşi, că această amăgeală nu urmărea decât să ațâțe lăcomia generalului. Acest aur nu era decât o scornire. Monck trebuia, prin urmare, să facă în aşa fel, încât să-l prindă cu minciuna şi cu şiretlicul pe gentilomul francez, şi apoi să tragă, din chiar cursa pe care i-o întindeau duşmanii lui, un folos care-i va spori faima. Odată hotărât asupra celor ce avea de făcut, generalul i se adresă lui Athos:

— Domnule, sper că-mi veți face cinstea de a cina astă-seară cu mine.

— Da, milord – răspunse Athos înclinându-se – căci îmi faceți o onoare de care mă simt vrednic prin încrederea ce mă apropie de dumneavoastră.

— E cu atât mai măgulitor din partea dumneavoastră că primiți cu o asemenea bunăvoință, cu cât bucătarii mei sunt foarte puțini şi nu prea pricepuți, iar oamenii care se ocupă cu aprovizionarea s-au întors astă-seară cu mâinile goale; în aşa fel că, fără un pescar din țara dumneavoastră, care a nimerit în lagărul meu, generalul Monck s-ar fi culcat astă-seară flămând. Am deci peşte proaspăt, după câte mi-a spus vânzătorul.

— Milord, lucrul principal este că voi avea cinstea să mai petrec câteva clipe în preajma dumneavoastră.

După acest schimb de vorbe curtenitoare, în cursul cărora Monck nu-şi slăbi cu nimic bănuielile sale, cina, sau ceea ce putea să fie aşa ceva, fu servită pe o masă de lemn de brad. Monck îi făcu semn contelui de La Fère să ia loc la această masă şi se aşeză şi el în fața lui. O singură farfurie, plină cu peşte fiert, oferită celor doi iluştri meseni, făgăduia mai mult stomacurilor lor flămânde, decât cel mai bogat ospăț dintr-un castel cu mari pretenții.

În timp ce se ospătau, adică mâncau acest peşte, stropit cu o proastă bere englezească, Monck ceru să i se povestească despre ultimele zvârcoliri ale Frondei, despre împăcarea domnului de Condé cu regele şi apropiata căsătorie a maiestății sale cu Infanta Maria-Tereza; dar ocolea, după cum ocolea şi Athos însuşi, orice discuție despre interesele politice care legau, sau mai degrabă dezbinau, în momentul acela, Anglia, Franța şi Olanda.

În cursul acestei convorbiri, Monck se încredința de un lucru pe care-l recunoscuse de altfel de la primele cuvinte schimbate, şi anume că avea de-a face cu un om de o înaltă distincție, care nu putea să fie un ucigaş; iar lui Monck i se părea nefiresc gândul că ar putea fi o iscoadă; dar era atâta blândețe şi totodată atâta dârzenie în Athos, încât Monck sfârşi prin a crede că recunoaşte în el un conspirator.

După ce se ridicară de la masă, îl întrebă:

— Aşadar, tot mai credeți în comoara dumneavoastră, domnule?

— Da, milord.

— În mod serios?

— Foarte serios.

— Şi credeți că veți mai recunoaşte locul unde a fost îngropată?

— De la prima cercetare.

— Ei bine, domnule – zise Monck – din curiozitate, am să vă însoțesc. Şi trebuie cu atât mai mult să vă însoțesc, cu cât ați întîmpina cele mai mari greutăți să străbateți lagărul fără mine, sau fără vreunul din locotenenții mei.

— Generale, n-aş îngădui să vă dați atâta osteneală, dacă n-aş avea, în adevăr, nevoie de prezența dumneavoastră; şi cum recunosc că această prezență îmi face nu numai cinste, dar îmi este necesară, primesc să mă însoțiți.

— Doriți să mai luăm şi alți oameni cu noi? întrebă Monck.

— Cred că e de prisos, generale, dacă dumneavoastră înşivă n-aveți altă părere. Doi oameni şi un cal vor fi de ajuns pentru a transporta cele două butoiaşe la corabia care m-a adus aici.

— Dar va fi nevoie de răscolit, de săpat, de dat pământul la o parte, de înlăturat pietre, şi doar nu vă gândiți să faceți

dumneavoastră singur toate astea, nu-i aşa?

— Generale, nu e nevoie nici de săpat, nici de răscolit. Comoara e vârâtă în bolta cu oseminte a mănăstirii; sub o lespede de piatră, de care e prins un belciug gros de fier, se deschide o mică scară cu patru trepte. Cele două butoiaşe sunt acolo, cap la cap, acoperite cu un înveliş de ghips având forma unui sicriu. Afară de asta, mai e şi o inscripție care mă va ajuta să recunosc piatra; şi fiindcă nu vreau, într-o chestiune de bunăvoință şi încredere, să păstrez vreo taină față de domnia voastră, iată cum suna această inscripție:

Hic jacet venerabilii Petrus Wilhehmus Scott, Canon, Honorab. Conventus Novi Castelli. Obiit quarta et decima die Feb. ann. Dorn. MCCVIII.

Rcquiescat in pace.

"Aici zace venerabilul Petru Wilhelm Scott, canonic al mănăstirii Newcastle, decedat la 24 februarie 1208. Odihnească-se în pace"

Monck nu scăpă nici un cuvânt. Se minuna, fie de straşnica duplicitate a acestui om şi de felul deosebit de priceput în care îşi juca rolul, fie de buna credință leală prin care îşi exprima cererea sa, într-o situație în care era vorba de un milion aflat la cheremul unei lovituri de pumnal, în mijlocul unei armate care ar fi privit luarea banilor ca un drept al ei.

— Bine – zise el – vă însoțesc, şi aventura mi se pare atât de ispititoare, că vreau să port eu însumi facla.

Rostind aceste cuvinte, îşi încinse o spadă scurtă, îşi vârî un pistol la brâu, lăsând să se vadă, prin această mişcare ce-i desfăcu tunica, împletitura migăloasă a unei cămăşi de zale menită să-l apere împotriva primei lovituri de pumnal a unui ucigaş. După aceea, îşi trecu un *dirk* scoțian în mâna stângă şi, întorcându-se către Athos, îi spuse:

— Sunteți gata, domnule? Eu sunt.

Athos, spre deosebire de Monck, îşi scoase pumnalul, pe care-l puse pe masă, îşi desfăcu centura de care era legată spada şi o întinse alături de pumnal, apoi, fără nici un fel de prefăcătorie, deschizând copcile tunicii lui, ca şi cum ar fi căutat o batistă, îşi arăta sub cămaşa subțire de mătase pieptul gol, fără nici o armă de atac sau de apărare.

"Tată, într-adevăr, un om ciudat – îşi spuse Monck; n-are nici o armă la el. Să fie oare vreo cursă ce mi se întinde acolo?"

— Generale – zise Athos ca şi cum ar fi ghicit gândul lui Monck – ați hotărât să fim singuri; e foarte bine asta, însă un mare căpitan nu trebuie să-şi pună niciodată viața în primejdie cu atâta îndrăzneală: e noapte, trecerea prin mlaştină poate să fie nesigură – luați pe cineva să vă însoțească.

— Aveți dreptate – zise Monck. Şi strigă: Digby!

Aghiotantul se ivi numaidecât.

— Cincizeci de oameni cu spade şi flinte! ordonă generalul.

Şi se uită întrebător spre Athos.

— Sunt puțini – răspunse Athos – dacă va fi vreo primejdie; prea mulți, dacă nu va fi nimic.

— Atunci voi merge singur – zise Monck. Digby, n-am nevoie de nimeni. Haide, domnule.

XXV

MLAŞTINA

Athos şi Monck străbătură, mergând dinspre lagăr spre râul Tweed, acea limbă de pământ pe care o străbătuse Digby cu pescarii, venind dinspre Tweed către lagăr. Privelişte a locului, schimbările pe care le aduseseră aici oamenii erau de natură să producă cel mai mare efect asupra unei imaginații

delicate şi vii cum era aceea a lui Athos. El însă nu privea decât pământurile acestea sterpe; Monck nu se uita decât la Athos, la Athos care, cu ochii când spre cer, când în pământ, căuta, gândea, ofta.

Digby, pe care ultima hotărâre a generalului, şi mai ales accentul cu care o rostise, îl tulburase la început, îi urmă pe cei doi plimbăreți nocturni vreo douăzeci de paşi; dar când generalul întoarse capul, ca şi cum s-ar fi mirat că nu i se respectă ordinul, aghiotantul înțelese că se amestecă într-o treabă care nu-l privea şi intră în cortul său. Presupunea că generalul voia să facă pe ascuns în lagărul său una din acele inspecții pe care orice căpitan destoinic nu uită niciodată să o facă în ajunul unei bătălii hotărâtoare; şi îşi explica, în acest caz, prezența lui Athos aşa cum un inferior îşi explică tot ceea ce i se pare misterios în purtările şefului său. Athos putea să fie, şi în ochii lui Digby trebuia chiar să fie, o iscoadă ale cărui lămuriri îl vor lumina pesemne pe general.

După zece minute de mers aproape numai printre corturi şi străji, care erau mai dese în preajma cartierului general, Monck o apucă pe un drumeag care se desfăcea în trei cărări. Cea din stânga ducea la râu, cea din mijloc la mănăstirea Newcastle de pe mlaştină, iar cea din dreapta străbătea primele linii ale lagărului lui Monck, adică liniile cele mai apropiate de armata lui Lambert. Dincolo de râu se afla un post înaintat al armatei lui Monck şi care observa îndeaproape orice mişcare din tabăra inamicului; acest post era format din o sută cincizeci de scoțieni. Trecuseră înot râul Tweed, dând alarma; dar cum nu se vedea nici un pod în partea aceea, şi cum soldații lui Lambert nu erau tot aşa de grăbiți să se arunce în apă ca soldații lui Monck, acesta nu părea să fie prea îngrijorat în această privință.

Dincoace de râu, cam la vreo cinci sute de paşi de vechea mănăstire, îşi aveau bârlogul lor pescarii, în mijlocul unui furnicar de cortulețe ridicate de către soldații din clanurile învecinate, care îşi aduseseră cu ei nevestele şi copiii. Tot acest amestec oferea sub razele lunii o privelişte atrăgătoare; penumbra înnobila fiecare amănunt, iar lumina, această linguşitoare care nu se opreşte decât asupra părților netede ale lucrurilor, căuta pe fiecare flintă ruginită punctul rămas încă lucios, pe fiecare foaie de cort partea cea mai albă şi mai puțin murdară.

Monck, străbătând deci, împreună cu Athos, această privelişte cufundată în noapte şi luminată de o îndoită lucire, aceea argintie a lunii şi aceea roşiatică a focurilor ce stăteau să se stingă, ajunse la răscrucea celor trei cărări. Acolo se opri şi îl întrebă pe însoțitorul său:

— Domnule, recunoaşteți drumul?

— Generale, dacă nu mă înşel, cărarea de la mijloc duce drept la mănăstire.

— E chiar aşa; vom avea însă nevoie de lumină ca să ne călăuzim în subterană.

Monck întoarse capul.

— Ah! zise el. Digby s-a ținut după noi, pe cât se pare; cu atât mai bine, ne va aduce tot ce ne trebuie.

— Da, generale, într-adevăr, se zăreşte acolo un om care de câtva timp se ține după noi.

— Digby! strigă Monck. Digby, vino, te rog!

Dar, în loc să se supună, umbra făcu o mişcare de surprindere şi, dându-se înapoi în loc să păşească înainte, se ghemui şi dispăru de-a lungul prundişului din stânga, îndreptându-se spre cortul unde erau găzduiți pescarii.

— Mi se pare că n-a fost Digby – zise Monck.

Amândoi urmăriseră din ochi umbra ce se făcuse nevăzută; dar nu e de loc neobişnuit ca un om să umble razna, la unsprezece ceasuri din noapte, printr-un lagăr în care dorm zece până la douăsprezece mii de ostaşi, astfel că Athos şi Monck nu se neliniştiră din această pricină.

— Până una alta – zise Monck – fiindcă ne trebuie un opaiț, un fanai sau o torță ca să luminăm calea pentru a vedea unde călcăm, hai să căutăm aşa ceva.

— Generale, primul soldat ce se va ivi ne va lumina drumul.

— Nu – zise Monck cu dorința de a vedea dacă există vreo înțelegere între contele de La Fère şi pescari – nu, aş vrea mai bine să chemăm pe unul din acei marinari francezi care mi-au vândut astă-seară peşte. Ei pleacă mâine şi vor şti să păstreze taina. Pe câtă vreme dacă se răspândeşte zvonul în armata scoțiană că în zidurile mănăstirii Newcastle se află o comoară, highlanderii mei vor crede că sub fiecare lespede e ascuns un milion şi nu vor mai lăsa piatră peste piatră din toată clădirea.

— Faceți cum doriți, generale – răspunse Athos pe un ton atât de firesc, încât era limpede că, soldați sau pescari, pentru el erau totuna şi n-avea nici un fel de preferință.

Monck se apropie de cărarea de-a lungul căreia dispăruse cel pe care adineauri îl luase drept Digby şi întâlni o patrulă, care, făcând înconjurul corturilor, se îndrepta spre cartierul general; Monck fu oprit împreună cu însoțitorul său, şi numai după ce dădu cuvântul de trecere putu să-şi urmeze drumul.

Un soldat, trezit de zgomot, se ridică sub pătură să vadă ce se petrece.

— Întrebați-l – îi spuse Monck lui Athos – unde sunt pescarii; dacă i-aş pune eu această întrebare m-ar recunoaşte.

Athos se apropie de soldat, şi acesta îi arătă cortul; Monck şi Athos porniră numaidecât într-acolo.

Generalului i se păru că, în timp ce se apropiau, o umbră, asemănătoare cu aceea pe care o văzuse, se strecura în cort; dar când se apropie de tot, îşi spuse că trebuie să se fi înşelat, deoarece înăuntru toți dormeau claie peste grămadă şi nu se vedeau decât picioare şi brațe aruncate unele peste altele.

Athos, de teamă să nu fie bănuit cumva că ar avea vreo legătură cu vreunul din compatrioții lui, rămase afară, în fața cortului.

— Hei! Ia treziți-vă! strigă Monck în franțuzeşte.

Vreo doi-trei dintre cei care dormeau ridicară capetele.

— Am nevoie de un om care să-mi lumineze calea – adăugă Monck.

Toată lumea se foi în cort, unii ridicând fețele, alții sculându-se în picioare. Şeful sărise cel dintâi de la locul lui.

— Înălțimea voastră se poate bizui pe noi – zise el cu o voce care îl făcu pe Athos să tresară. Unde trebuie să mergem?

— O să vedeți. O faclă! Haide, repede!

— Îndată, preacinstite. Înălțimea voastră doreşte cumva să-l însoțesc eu?

— Tu sau altul, puțin îmi pasă, numai să vină cineva.

"Ciudat – gândi Athos – parcă aş recunoaşte vocea acestui pescar!"

— Foc, băieți! strigă pescarul. Hai, mişcați-vă! Apoi, adresându-se unuia din tovarăşii lui, care se afla mai aproape de el, îi spuse în şoaptă: Du-te şi luminează tu, Menneville, şi, vezi, fii cu ochii în patru!

Unul dintre pescari făcu să țâşnească scântei dintr-un amnar, aprinse o bucată de iască şi, cu ajutorul unui bețigaş,

dădu flacără unui fanai. Lumina se împrăştie îndată în tot cortul.

— Sunteți gata, domnule? îl întrebă Monck pe Athos, care se întoarse cu spatele, ca să nu-şi arate fața la lumină.

— Da, generale – răspunse el.

— Ah, gentilomul francez! murmură în şoaptă şeful pescarilor. Drace, bună idee am avut trimițându-te pe tine, Menneville, căci pe mine m-ar fi recunoscut. Hai, du-te şi luminează!

Aceste cuvinte fură rostite în fundul cortului, şi atât de încet, încât Monck nu auzi o singură silabă; de altminteri, tocmai atunci el vorbea cu Athos.

— Gata? întrebă generalul.

— Iată-mă, domnule general – răspunse pescarul.

Monck, Athos şi pescarul părăsiră cortul.

"Cu neputință – îşi spuse în sinea lui Athos. Ce nălucire poate să-mi treacă prin cap!"

— Porneşte înainte, apucă pe cărarea din mijloc şi întinde pasul! îi ordonă Monck pescarului.

Nu făcură însă nici douăzeci de paşi, că aceeaşi umbră care se păruse că intrase în cort ieşi acum afară, se furişă până la țăruşii din mlaştină, apoi, pitulându-se în dosul zăgazului înălțat de-a lungul drumului, urmări îndeaproape mersul generalului.

Cei trei se pierdură în ceață, îndreptându-se către Newcastle, ale cărei pietre albe se zăreau de departe ca nişte morminte.

După ce se opriră câteva clipe sub bolta de la intrare, păşiră înăuntru. Poarta era spartă cu lovituri de topor. Un post de strajă de patru oameni dormeau fără nici o grijă într-o adâncitură a zidului, într-atât erau de încredințați că atacul nu putea să înceapă pe aici.

— Oamenii aceştia nu vă stânjenesc cu nimic? îl întrebă Monck pe Athos.

— Dimpotrivă, domnule, ei ne vor ajuta să rostogolim butoaiele, dacă excelența voastră o va îngădui.

— Aveți dreptate.

Străjile, oricât de adânc ar fi dormit, se treziră totuşi la cei dintâi paşi pe care vizitatorii îi făcură printre mărăcinii şi buruienile ce năpădiseră tinda. Monck rosti cuvântul de trecere şi pătrunse în interiorul mănăstirii, în urma celui care purta felinarul. Mergea după Athos, supraveghind fiecare mişcare a acestuia, cu *dirk*-ul său în mână şi gata să-l implânte în grumazul gentilomului la cel dintâi gest suspect. Dar Athos, cu pasul hotărât şi sigur, străbătu în linişte sălile şi gangurile mănăstirii.

Nu mai exista nici o uşă, nici o fereastră în toată clădirea. Uşile fuseseră arse, unele fără a fi scoase din țâțâni, şi se vedea cum fuseseră muşcate de focul ce se stinsese singur, neputând să mistuie până la capăt aceste scânduri groase, de stejar, prinse solid între ele cu piroane de fier. Cât despre ferestre, toate geamurile fuseseră sparte, şi păsările de noapte zburau prin deschizături, speriate de lumina fanalului. În acelaşi timp, lilieci uriaşi începură să se rotească în jurul vizitatorilor nepoftiți, cu fâlfâitul lor mut, răsfrângându-şi umbrele tremurătoare pe pereții mari, de piatră, la fiecare licărire a luminii. Toate acestea erau liniştitoare pentru cei care abia veniseră aici. Monck trase concluzia că în mănăstire nu se afla nici țipenie de om, căci toate sălbăticiunile acestea zburau în voie şi aproape că dădeau buzna peste ei.

După ce păşi peste dărâmături şi smulse mai multe joarde de iederă ce-i atârnau în cale ca nişte paznici ai singurătății, Athos ajunse la hrubele de sub sala cea mare, dar a căror intrare era prin capelă. Acolo se opri.

— Am ajuns, generale – zise el.

— Asta e lespedea?

— Da.

— Într-adevăr, recunosc belciugul; dar e încleştat în piatră.

— Ne-ar trebui o pârghie.

— E uşor de făcut.

Rotindu-şi privirea în jurul lor, Athos şi Monck zăriră o ramură de frasin groasă de vreo trei degete, crescută în zid şi înălțându-se până în dreptul ferestrei, pe care o acoperea cu frunzele sale.

— Ai un cuțit? îl întrebă Monck pe pescar.

— Da, domnule.

— Taie lemnul acela.

Pescarul făcu ceea ce i se spusese, dar lemnul era tare şi cuțitaşul lui se ştirbi. După ce frasinul fu, în sfârşit, tăiat şi cioplit în chip de pârghie, cei trei oameni pătrunseră în subterană.

— Tu opreşte-te aici – îi spuse Monck pescarului, arătându-i un colț al hrubei; avem de dezgropat nişte praf de puşcă, şi felinarul tău să nu ne facă vreo poznă.

Omul se dădu înapoi cu un fel de teamă şi rămase nemişcat în locul ce i se arătase, în vreme ce Monck şi Athos păşeau pe lângă un stâlp la piciorul căruia pătrundea, printr-o răsuflătoare în formă de ferestruică, o rază de lună ce cădea tocmai peste piatra pe care contele de La Fère venise, de la o depărtare atât de mare, ca s-o caute aici.

— Am găsit-o – zise Athos arătând generalului inscripția în latineşte.

— Da – răspunse Monck.

Apoi, vrând încă să-i lase francezului un mijloc de a-şi manifesta şovăiala, adăugă:

— Nu vi se pare că a mai intrat cineva în acest cavou şi că mai multe statui au fost chiar sfărâmate?

— Milord, ați auzit de bună seamă spunându-se că, din respect religios, scoțienii dumneavoastră lasă în paza statuilor ridicate în slava celor morți lucrurile mai de preț pe care aceştia le-au avut în timpul vieții lor. Ca atare, soldații se vor fi gândit poate că sub soclurile statuilor care împodobesc cea mai mare parte dintre mormintele de aici trebuie să fie îngropată vreo comoară; şi au sfărâmat şi soclurile şi statuile. Dar mormântul venerabilului canonic care ne interesează pe noi nu se remarcă prin nici un fel de monumente; e simplu şi a fost ocrotit de teama superstițioasă, pe care au avut-o totdeauna puritanii dumneavoastră, de a săvârşi un sacrilegiu; nici o fărâmă din acest mormânt n-a fost atinsă nici măcar de o zgârietură.

— Asta aşa este – zise Monck.

Athos apucă pârghia.

— Vreți să vă ajut? făcu Monck.

— Mulțumesc, milord, nu vreau ca excelența voastră să pună mâna la o treabă cu a cărei răspundere n-ar vrea să se împovăreze, presupunând că i-ar cunoaşte urmările.

Monck îşi înălță capul.

— Ce vreți să spuneți, domnule? întrebă el.

— Vreau să spun... Dar omul acela...

— Aşteptați – zise Monck – înțeleg ce vă nelinişteşte şi am să fac o încercare.

Generalul se întoarse către pescarul al cărui chip se vedea luminat de sus până jos de felinar.

— *Come here, friend!* strigă el pe tonul unei comenzi.

Pescarul nu se clinti.

— Foarte bine – adăugă Monck – înseamnă că nu ştie englezeşte. Vorbiți-mi deci în engleză, domnule, dacă voiți.

— Milord – stărui Athos – am avut adesea prilejul să văd oameni care, în anumite împrejurări, dovedeau atâta stăpânire de sine, încât nu răspundeau la o chemare ce li se

făcea într-o limbă pe care o înțelegeau altminteri foarte bine. Pescarul acesta poate că este mai deştept decât îl credem noi. Fiți bun şi spuneți-i să plece, milord, vă rog eu. "Hotărât – gândi Monck – vrea să rămân singur cu el în cavou. Prea bine, să mergem până la capăt, şi-o să vedem noi care pe care..."

— Prietene – îi spuse apoi pescarului – urcă scara pe care am coborât împreună şi veghează ca nimeni să nu vie să ne tulbure aici.

Pescarul făcu o mişcare de supunere.

— Lasă fanalul aici – zise Monck – te va da de gol şi s-ar putea să te alegi cu vreun glonț în cap.

Pescarul păru a prețui sfatul, aşa că lăsă fanalul jos şi dispăru sub bolta scării. Monck se duse şi luă fanalul, pe care-l aşează în dreptul stâlpului.

— Să vedem – zise el – or fi cu adevărat bani ascunşi în mormântul acesta?

— Sunt, milord, şi peste cinci minute n-o să vă mai îndoiți de asta.

În acelaşi timp, Athos izbi cu putere stratul de ghips, care se crăpă. Athos vârî lemnul în această spărtură şi numaidecât bucăți întregi de ghips se desprinseră şi căzură ca o tencuială stricată. Atunci contele de La Fère apucă pietrele şi le îndepărtă, cu mişcări pe care n-ai fi putut crede că sunt în stare să le facă nişte mâini atât de delicate ca ale lui.

— Milord – zise el – iată învelişul de care am vorbit excelenței voastre.

— Da, însă nu văd încă butoiaşele – răspunse Monck.

— Dacă aş avea un pumnal – zise Athos căutând în jurul lui – le-aţi vedea îndată, domnule. Din păcate, l-am uitat pe-al meu în cortul excelenţei voastre.

— Vi l-aş da pe-al meu – zise Monck – dar are lama prea subţire ca să vă puteţi folosi de el într-o treabă ca asta.

Athos părea că cercetează în jurul lui pentru a găsi un obiect ce-ar putea înlocui arma de care avea nevoie. Lui Monck nu-i scăpă nici o mişcare a mâinilor, nici o expresie a ochilor lui.

— De ce nu cereţi cuţitul pescarului? spuse Monck. Avea parcă un cuţit.

— Ah, aşa e! făcu Athos. A tăiat doar creanga aceea cu el. Şi se îndreptă spre scară. Prietene – strigă el către pescar – aruncă-mi, rogu-te, cuţitaşul acela al tău, am nevoie de el.

Zgomotul stârnit de aruncarea cuţitaşului răsună până sub scară.

— Iată-l – zise Monck – e o unealtă bună, pe cât am văzut, şi o mână dibace poate face treabă cu ea.

Athos păru a nu da acestor cuvinte ale lui Monck decât înţelesul simplu şi firesc sub care se cuvenea să fie auzite şi tălmăcite. El nu observă, de asemeni, sau cel puţin nu păru să observe că, atunci când se apropie de Monck, acesta se dădu un pas îndărăt, punând mâna stângă pe mânerul pistolului, în timp ce cu dreapta strângea şi mai tare *dirk*-ul său. Începu deci să-şi vadă de treabă, întorcându-se cu spatele la Monck, care avea astfel toată înlesnirea să-i ia viaţa, fără ca Athos să se poată apăra în vreun fel. Ciocăni de câteva ori, cu atâta pricepere şi cu atâta siguranţă, în învelişul de ghips, încât acesta se desfăcu în două şi Monck putu să vadă atunci două butoiaşe aşezate cap la cap, care stăteau nemişcate, după ce fu înlăturată carapacea fărâmicioasă.

— Milord – zise Athos – vedeți că presimțirile nu m-au înşelat câtuşi de puțin?

— Da, domnule – răspunse Monck – şi am toate motivele să cred că sunteți mulțumit, nu-i aşa?

— Fără îndoială; pierderea acestor bani m-ar fi durut foarte mult; dar eram încredințat că Dumnezeu, care ocroteşte cauzele drepte, n-ar fi îngăduit să se irosească acest aur menit să slujească o cauză dreaptă.

— Sunteți, pe onoarea mea, domnule, tot atât de misterios prin cele ce spuneți, ca şi prin ceea ce faceți – zise Monck. Mai adineauri, nu v-am înțeles prea bine când mi-ați spus că nu voiți să aruncați asupra mea răspunderea celor ce facem împreună aici.

— Aveam dreptate să spun asta, milord.

— Si iată că acum îmi vorbiți de o cauză dreaptă. Ce înțelegeți dumneavoastră prin aceste cuvinte: cauză dreaptă? Noi apărăm în clipa de față în Anglia cinci sau şase cauze, ceea ce nu împiedică pe nimeni să o creadă pe a sa nu numai cea bună, dar chiar cea mai bună. Care e a dumneavoastră, domnule? Vorbiți deschis, să vedem dacă asupra acestui punct, căruia păreți a-i da o mare însemnătate, suntem de aceeaşi părere.

Athos îi aruncă lui Monck una din acele priviri pătrunzătoare care par a-l desfide pe cel asupra căruia se îndreaptă să-şi ascundă cel mai mărunt gând din mintea sa; apoi, ridicându-şi pălăria, începu să vorbească, cu un glas solemn, în timp ce ascultătorul său, cu o mână dusă la obraz, lăsa această mână lungă şi nervoasă să-i frământe mustața şi barba, pe când ochiul lui, nehotărât şi învăluit de o umbră de tristețe, rătăcea în adâncimile subteranei.

XXVI

INIMA ŞI SPIRITUL

— Milord – vorbi contele de La Fère – sunteți uri nobil englez, sunteți un om sincer, şi aveți în față un francez nobil, un om de inimă. Acest aur, ascuns în cele două butoiaşe pe care le vedeți aci, v-am spus că e al meu, dar cer iertare: e cel dintâi neadevăr pe care-l rostesc în viața mea, o minciună de o clipă, recunosc; acest aur aparține regelui Carol al II-lea, izgonit din patria lui, alungat din palatul său, orfan în acelaşi timp şi de părinte şi de tron şi lipsit de tot, chiar de trista fericire de a săruta în genunchi piatra pe care mâna ucigaşilor a scris acest scurt epitaf ce pururea va chema asupră-le răzbunarea: "Aici zace regele Carol I".

Monck păli uşor şi un tremur ascuns îi încreți obrazul, zbârlindu-i mustața căruntă.

— Eu – continuă Athos – eu, contele de La Fère, singurul, ultimul credincios ce i-a mai rămas bietului prinț, i-am făgăduit că voi veni să caut omul de care atârnă astăzi soarta regalității în Anglia, şi am venit, şi m-am înfățişat dinaintea acestui om, şi m-am lăsat în mâinile lui gol şi dezarmat, spunându-i: "Milord, aceasta este ultima avuție a unui prinț pe care Dumnezeu l-a hărăzit stăpân, care prin naşterea sa vă este rege; de domnia voastră, numai de domnia voastră atârnă viața şi viitorul său. Vreți să folosiți aceşti bani pentru ca să-l ajutați sau, dacă nu să-l ajutați, cel puțin să-l lăsați pe Carol al II-lea să facă ceea ce are de gând? Sunteți stăpânul, sunteți regele, stăpân şi rege atotputernic, căci întâmplarea schimbă uneori opera timpului şi a lui Dumnezeu. Vă stau în față singur, milord; dacă vă înspăimântă ideea să împărtăşiți izbânda, dacă prezența mea ca părtaş vă stinghereşte, sunteți înarmat, milord, şi iată aci un mormânt gata săpat! Dacă, dimpotrivă, înflăcărarea pentru cauza pe care o slujiți vă îndeamnă, dacă sunteți ceea ce păreți a fi, dacă mâna domniei voastre, în ceea ce

întreprinde, se supune spiritului, iar spiritul inimii, iată prilejul de a zădărnici pentru totdeauna cauza vrăjmaşului vostru Carol Stuartul; ucideți omul pe care-l aveți înaintea ochilor, căci acest om nu se va întoarce niciodată la cel ce l-a trimis, fără a-i aduce comoara pe care i-a încredințat-o Carol întâiul, părintele său, şi păstrați aurul care poate sluji la întreținerea războiului civil. Vai, milord, aceasta e condiția fatală a nefericitului prinț. Trebuie să cumpere sau să ucidă, din pricină că totul îi stă împotrivă, totul îl înfruntă, totul îi este duşmănos; şi totuşi el este însemnat cu pecetea divină, de aceea, pentru a nu-şi întina sângele, e nevoie ori să se urce pe tron, ori să moară pe pământul sfânt al patriei. Milord, ați avut bunăvoința să mă ascultați. Oricui altuia, în locul omului ilustru care mă aude, i-aş fi spus: milord, sunteți sărac; regele vă oferă acest milion ca arvună pentru o învoială de uriaşă însemnătate; luați-l şi slujiți-l pe Carol al II-lea, aşa cum eu l-am slujit pe Carol întâiul, şi sunt încredințat că Dumnezeu, care ne ascultă, care ne vede, care singur citeşte în inima voastră închisă oricărui ochi omenesc, sunt încredințat că Dumnezeu vă va dărui o viață veşnică fericită, după o preafericită moarte. Dar generalului Monck, omului ilustru a cărui bărbăție am putut să o cântăresc îndeajuns, îi spun: milord, vă este rezervat în istoria popoarelor şi a regilor un loc plin de strălucire, o glorie nepieritoare, ce nu va fi întunecată niciodată dacă, fără a urmări alt țel decât binele patriei voastre şi triumful dreptății, veți deveni sprijinul şi apărătorul regelui vostru. Mulți alții şi-au cucerit faima ca uzurpatori sau cuceritori. Domnia voastră, milord, vă veți mulțumi să fiți cel mai virtuos, cel mai cinstit şi cel mai demn dintre oameni. V-a fost dat să țineți în mână o coroană, dar în loc s-o aşezați pe fruntea voastră, o veți pune pe capul aceluia pentru care a fost făurită. Oh, milord, faceți astfel, şi veți lăsa

posterității cel mai râvnit nume pe care o făptură omenească s-ar putea mândri vreodată că-l poartă".

Athos se opri. În tot timpul cât nobilul gentilom vorbise, Monck nu făcuse nici un semn de aprobare sau dezaprobare; abia dacă, în cursul acestei înfocate cuvântări, ochii lui se aprinseră de acea văpaie ce trădează înțelepciunea. Contele de La Fère îl privi cu tristețe şi, văzând chipul lui posomorit, simți că descurajarea îi cuprinde încetul cu încetul inima. În cele din urmă, Monck păru că se însufleţeşte şi, rupând tăcerea, zise cu un glas blând şi adânc:

— Domnule, ca să vă răspund, am să mă folosesc de propriile dumneavoastră cuvinte. Oricui altuia în locul dumneavoastră i-aş fi răspuns prin expulzare, prin temniță sau poate şi mai rău. Căci mă ispitiți şi totodată încercați să-mi forțați mâna. Dar sunteți unul din acei oameni, domnule, căruia nu i se poate refuza atenția şi respectul pe care-l merită; sunteți un vrednic gentilom, domnul meu, şi spun asta ca unul care mă pricep la oameni. Adineauri mi-ați vorbit de un tezaur pe care fostul rege l-a lăsat anume fiului său; nu cumva sunteți unul din acei francezi care, după câte am auzit, au încercat să-l răpească pe Carol de la White-Hall?

— Da, milord, eu sunt cel ce mă aflam sub eşafod în ceasul execuției; eu sunt cel care, neputându-l salva, am primit pe fruntea mea sângele regelui martir; totodată, am primit şi cel din urmă cuvânt al lui Carol I: căci pentru mine a rostit el atunci: REMEMBER! Şi spunându-mi: *Adu-ți aminte!* se referea la aceşti bani pe care-i aveți acum la picioare, milord.

— Am auzit mult vorbindu-se despre dumneavoastră, domnule – zise Monck – dar sunt fericit de a vă fi prețuit, din capul locului, după propriile mele gânduri, iar nu după ceea ce mi s-a spus. Vă voi face prin urmare destăinuiri pe care nu

le-am făcut nimănui, şi vă veți da seama câtă deosebire fac între dumneavoastră şi persoanele care mi-au mai fost trimise până acum.

Athos se înclină uşor, pregătindu-se să asculte cu nerăbdare cuvintele ce cădeau unul câte unul de pe buzele lui Monck, cuvinte la fel de rare şi prețioase ca şi stropii de rouă în deşert.

— Îmi vorbeați – zise Monck – despre regele Carol al II-lea; dar vă rog să-mi spuneți, domnule, întrucât mă priveşte pe mine această fantomă a unui rege? Am îmbătrânit în războaie şi în politică, ambele atât de strâns legate astăzi una de alta, încât orice om de spadă e dator să lupte, în virtutea dreptului sau a ambiției lui, în numele unui interes personal, iar nu orbeşte, în urma unui ofițer, ca în războaiele obişnuite. Eu nu doresc nimic poate, însă am multe temeri. În război rezidă astăzi libertatea Angliei, şi poate chiar a fiecărui englez. Pentru ce vreți dar ca, liber în poziția în care mă aflu, să-mi vâr mâna în cătuşele unui străin? Carol nu e decât un străin pentru mine. A dat aici bătălii pe care le-a pierdut, e deci un prost comandant; n-a izbutit în nici o negociere, e deci un prost diplomat; şi-a trâmbițat nenorocirea la toate curțile din Europa, e deci o inimă slabă şi nevolnică. Nimic nobil, nimic măreț, nimic puternic nu s-a arătat încă din acest monarh care năzuieşte să cârmuiască unul dintre cele mai mari regate ale pământului. Aşadar, nu-l cunosc pe acest Carol decât sub lumini ce nu-i fac cinste, şi dumneavoastră vreți ca eu, om cu mintea întreagă, să mă fac de bună-voie robul unei făpturi care e mai prejos decât mine în arta militară, în politică şi chiar ca demnitate? Nu, domnul meu! Când o mare şi nobilă faptă mă va face să-l prețuiesc pe Carol, atunci îi voi recunoaşte poate dreptul la tronul de pe care noi l-am răsturnat pe părinte, fiindcă era lipsit de însuşirile ce până

acum îi lipsesc şi fiului; dar deocamdată, în materie de drepturi, nu le recunosc decât pe ale mele; revoluția m-a făcut general, spada mă va face Protector, dacă voi vrea. Carol să se arate, să vină aici, să se supună regulilor ce i se impun unui monarh, şi mai ales să-şi aducă aminte că face parte dintr-un neam căruia i se va cere mai mult decât oricăruia altul. Aşa că, domnule, să nu mai vorbim despre asta; nici nu primesc, nici nu refuz: nu-mi spun cuvântul, aştept.

Athos vedea că Monck era prea bine lămurit asupra a tot ceea ce avea legătură cu Carol al II-lea, ca să ducă mai departe convorbirea. Nu era nici momentul, nici locul potrivit s-o facă.

— Milord – zise el – nu-mi mai rămâne dar decât să vă mulțumesc.

— Pentru ce anume, domnule? Pentru că v-ați făcut o dreaptă judecată despre mine, iar eu m-am purtat conform judecății dumneavoastră? Oh, într-adevăr, merită oare osteneala? Acest aur, pe care îl veți duce regelui Carol, îmi va sluji ca mijloc de a-l cunoaşte mai bine: văzând în ce chip îl va folosi, îmi voi face, fără îndoială, despre el o părere pe care n-o am încă.

— Excelența voastră nu se teme însă că va fi în pierdere lăsând din mână o sumă importantă ce va sluji oştirilor duşmanului vostru?

— Duşmanului meu spuneți? Ei, domnule, eu nu am duşmani. Eu sunt în serviciul parlamentului, care îmi porunceşte să lupt împotriva generalului Lambert şi a regelui Carol, duşmanii lui, iar nu ai mei; şi lupt deci. Dacă parlamentul mi-ar ordona, dimpotrivă, să pun steaguri în portul Londrei, să înşir soldații pe cheiuri, să-l primesc pe regele Carol al II-lea...

— V-ați supune? întrebă Athos cu o privire de bucurie.

— Iertați-mă – răspunse Monck zâmbind – era cât pe-aci, eu, omul cu părul cărunt – ...zău aşa, unde mi-a fost mintea? – era cât pe-aci să rostesc o neghiobie de om tânăr.

— Atunci, nu v-ați supune? stărui Athos.

— Nu spun nici asta, domnule. Înainte de toate, mântuirea țării mele. Dumnezeu, care a binevoit să-mi dea tărie, a voit fără îndoială să folosesc această forță spre binele tuturor şi mi-a dat în acelaşi timp putința să aleg. Dacă parlamentul mi-ar ordona un asemenea lucru, aş sta şi aş chibzui.

Athos se posomorî la față.

— Aşadar – îngână el – văd bine: excelența voastră nu se gândeşte câtuşi de puțin să vie în sprijinul regelui Carol al II-lea.

— Îmi puneți mereu întrebări, domnule conte; acum e rândul meu s-o fac, dacă îmi îngăduiți aceasta.

— Cu plăcere, domnule, şi facă Dumnezeu să-mi răspundeți tot aşa de deschis, precum vă voi răspunde eu!

— Când veți fi ajuns cu acest milion la prințul dumneavoastră, ce sfat îi veți da acolo?

Athos îşi aținti asupra lui Monck o privire plină de demnitate şi de hotărâre.

— Milord – răspunse el – cu acest milion pe care alții l-ar folosi poate ca să ducă tratative, eu vreau să-l povățuiesc pe rege să alcătuiască două regimente, să intre în Scoția, pe care ați pacificat-o, şi să dăruiască poporului scutirea de biruri pe care revoluția i-a făgăduit-o, dar nu i-a acordat-o. Îl voi mai povățui să ia el însuşi comanda acestei mici armate, care va spori, vă rog să mă credeți, şi să moară cu drapelul în mână şi cu spada la brâu, strigând: "Englezi, iată al treilea rege din neamul meu pe care-l ucideți: luați aminte la răzbunarea lui Dumnezeu!"

Monck înclină capul şi rămase o clipă pe gânduri.

— Iar dacă va izbândi – întrebă el – ceea ce este de necrezut, dar nu cu neputință, căci orice se poate întâmpla pe lumea asta, atunci ce l-ați povățui?

— Să se gândească – răspunse Athos – că prin vrerea lui Dumnezeu şi-a pierdut coroana, dar că prin bunăvoința oamenilor şi-a recăpătat-o.

Un zâmbet ironic pluti pe buzele lui Monck.

— Din păcate, domniile – zise el – regii nu ştiu să urmeze poveţele înțelepte.

— Ah, milord, Carol al II-lea nu e un rege – replică Athos, zâmbind la rândul lui, dar cu totul în alt chip decât o făcuse Monck.

— Prea bine, să sfârşim, domnule conte... căci asta vă e dorința, nu-i aşa?

Athos se înclină.

— Voi da poruncă să fie duse aceste două butoiaşe acolo unde doriți dumneavoastră. Unde sunteți găzduiți, domnule?

— Într-un mic sat de la gurile râului, excelență.

— A, cunosc acest sat, se compune din vreo cinci sau şase case, nu?

— Întocmai. Ei bine, eu stau în prima casă; împreună cu mine mai locuiesc acolo doi împletitori de năvoade; cu barca lor am ajuns la țărm.

— Dar corabia dumneavoastră, domnule?

— Corabia mea e ancorată la un sfert de milă în largul mării şi mă aşteaptă.

— Şi n-aveți de gând să plecați imediat?

— Milord, voi mai încerca o dată să conving pe excelența voastră.

— Nu veți reuşi – îi replică Monck. Va trebui totuşi să părăsiți Newcastle, fără să lăsați cea mai mică urmă despre

trecerea dumneavoastră pe aici, căci ar putea sa vă dăuneze şi dumneavoastră şi mie. Ofițerii mei cred că mâine Lambert mă va ataca. Eu, dimpotrivă, le garantez că nici nu se va mişca; după părerea mea e cu neputință s-o facă. Lambert comandă o armată în care sălăşluiesc tot felul de principii, şi pe o astfel de armată nu te poți bizui. Eu mi-am instruit soldații să pună, mai presus de autoritatea mea, o altă autoritate mai înaltă, ceea ce înseamnă că dincolo de mine, în jurul meu, sub mine, ei pot să mai țintească spre altceva. Din asta rezultă că, dacă aş muri eu, ceea ce se poate întâmpla oricând, armata mea nu se va destrăma uşor; tot astfel, dacă am chef să lipsesc, bunăoară, câtva timp, ceea ce şi fac uneori, în lagărul meu nu se va produce nici cea mai mică umbră de nelinişte sau neorânduială. Eu sunt magnetul, forța de atracție a englezilor. Toate aceste arme răspândite acolo, de vor fi trimise împotriva mea, le voi atrage spre mine. Lambert comandă în clipa de față optsprezece mii de dezertori; dar n-am suflat despre asta o singură vorbă ofițerilor mei, înțelegeți, desigur, de ce. Nimic nu e mai de ajutor pentru o armată decât simțământul unei bătălii apropiate: toți oamenii rămân treji, toți caută să fie gata de a se apăra. Vă spun asta dumneavoastră, ca să n-aveți nici o teamă. Nu vă grăbiți deci să plecați pe mare; în opt zile de aici încolo va fi ceva cu totul nou, ori bătălie, ori împăcare. Atunci, fiindcă m-ați socotit un om cinstit şi mi-ați încredințat taina dumneavoastră, şi trebuie să vă mulțumesc pentru această încredere, vă voi face o vizită, sau vă voi chema din nou la mine. Vă invit deci încă o dată să nu plecați înainte de a v-o spune eu.

— Vă făgăduiesc, generale – strigă Athos, cuprins de o bucurie atât de mare că, în pofida voinței lui, nu-şi putu ascunde o scânteiere ce-i țâşni din ochi.

Monck zări această scânteiere şi o stinse îndată printr-unul din acele surâsuri mute care le tăia, celor cu care stătea de vorbă, credința că erau pe cale de a pătrunde în taina gândurilor sale.

— Aşadar, milord – zise Athos – îmi dați un răgaz de opt zile?

— Opt zile, da, domnule.

— Şi în aceste opt zile ce-mi rămâne de făcut?

— Dacă se va dezlănțui lupta, stați cât mai departe, vă rog. Ştiu că francezii sunt curioşi să privească astfel de distracții; veți fi ispitit să vedeți cum ne batem noi, şi s-ar putea să vă nimerească vreun glonte rătăcit; scoțienii noştri trag foarte prost, şi nu vreau ca un nobil gentilom ca dumneavoastră să ajungă rănit pe pământul Franței. Nu vreau, de asemeni, să mă văd silit a-i trimite eu însumi prințului dumneavoastră milionul pe care l-ați lăsa aici; căci atunci s-ar putea spune, şi nu fără îndreptățire, că-l plătesc pe pretendentul la coroană ca să lupte împotriva parlamentului. Puteți pleca, domnule, şi totul să rămână cum ne-am înțeles.

— Ah, milord – zise Athos – ar fi o mare bucurie pentru mine să ştiu că am pătruns măcar un pic în nobila inimă ce bate sub această mantie!

— Credeți dar că mai am încă taine? răspunse Monck fără să-şi schimbe expresia, pe jumătate veselă, de pe față. Ah, domnule, ce taină vreți să se mai afle în mintea seacă a unui soldat? Dar e târziu şi iată că fanalul se stinge; să-l chemăm pe omul nostru. Hei, pescar! strigă Monck în franțuzeşte, apropiindu-se de scară.

Pescarul, amorțit de răcoarea nopții, răspunse cu un glas răguşit, întrebând ce voiau de la el.

— Du-te până la postul de străji – zise Monck – şi dă poruncă sergentului, din partea generalului Monck, să vină numaidecât aici.

Era o însărcinare lesne de îndeplinit, întrucât sergentul, neputându-şi explica ce putea să caute generalul în această mănăstire pustie, se apropiase puțin câte puțin, şi acum nu se afla decât la câțiva paşi de pescar. Ordinul generalului ajunse deci până la urechile lui, astfel că se înfățişă în cea mai mare grabă.

— Ia un cal şi doi oameni – îi spuse Monck.

— Un cal şi doi oameni? repetă sergentul,

— Da – întări Monck. Poți găsi un cal cu samar sau cu două coşuri?

— Foarte uşor, la o sută de paşi de aici, în lagărul scoțienilor.

— Bine.

— Şi ce să fac cu calul, generale?

— Vino încoace.

Sergentul coborî cele trei-patru trepte ce-l despărțeau de Monck şi păşi sub boltă.

— Uită-te acolo unde se află acest gentilom! îi spuse Monck.

— Da, domnule general.

— Vezi cele două butoiaşe?

— Le văd foarte bine.

— Sunt două butoiaşe încărcate unul cu pulbere, altul cu gloanțe; aş vrea ca aceste butoiaşe să fie duse în sătucul de pe malul râului, pe care am de gând să-l ocup mâine cu două sute de puşcaşi. Ia seama, treaba asta trebuie făcută în mare taină, căci e o mişcare ce poate hotărî sorții bătăliei.

— O, domnule general – murmură sergentul.

— Bine. Pune să se lege aceste două butoiaşe pe cal şi duceți-le, tu şi cu doi soldați, până la casa unde locuieşte acest gentilom, care este prietenul meu. Dar, ia aminte, nimeni nu trebuie să afle nimic!

— Aş trece prin mlaştină, dacă aş cunoaşte drumul – rosti sergentul.

— Cunosc eu unul – zise Athos. Nu e prea larg, dar e trainic, căci e făcut din bârne. Mergând cu băgare de seamă, vom ajunge.

— Faceți aşa cum vă va porunci acest cavaler – zise Monck.

— O, o, butoiaşele sunt grele! gemu sergentul, încercând să ridice unul din ele.

— Cântăreşte patru sute de livre fiecare, dacă are înăuntru ceea ce trebuie să aibă, nu-i aşa, domnule?

— Aproape – răspunse Athos.

Sergentul se duse să caute calul şi oamenii. Monck, rămas singur cu Athos, se prefăcea că nu-i vorbeşte acestuia decât despre lucruri fără însemnătate, cercetând cu un aer distrat cavoul. Apoi, auzind tropăitul calului, zise:

— Acum vă las cu oamenii dumneavoastră, domnule; eu mă întorc în tabără. Sunteți în siguranță.

— Vă voi mai revedea deci, milord? întrebă Athos.

— Aşa cum am spus, domnule, cu mare plăcere.

Monck îi întinse mâna lui Athos.

— Ah, milord, dacă ați voi! murmură Athos.

— Sst, domnule – făcu Monck – ne-am înțeles să nu mai vorbim despre chestiunea aceea.

Şi, salutându-l pe Athos, urcă treptele, încrucişându-se la mijlocul scării cu oamenii care tocmai coborau. Nu făcu nici douăzeci de paşi după ce ieşi din mănăstire, că un şuierat uşor şi prelung se auzi în depărtare. Monck aținti urechea;

dar, nevăzând nimic, îşi urmă drumul. Atunci îşi aduse aminte de pescar şi-l căută din ochi; dar pescarul nu se zărea nicăieri. Dacă însă ar fi privit cu mai multă atenție, ar fi văzut că omul acela, îndoit din spate, se strecura ca un şarpe printre pietre şi se pierdea în ceață, mergând pe marginea mlaştinii; ar mai fi văzut în acelaşi timp, dacă ar fi scrutat ceața, o scenă ce i-ar fi atras luarea-aminte: era catargul bărcii pescarilor, care îşi schimbase locul şi se afla acum mult mai aproape de malul râului.

Dar Monck nu văzu nimic şi, spunându-şi că n-are de ce să se teamă, apucă pe drumeagul pustiu ce ducea spre tabăra sa. Abia atunci îi trecu prin gând că dispariția pescarului nu era tocmai firească şi o bănuială adevărată începu să-i încolțească în minte. Lăsase la ordinele lui Athos singura strajă ce putea să-i vie în ajutor la nevoie. Şi avea de mers mai bine de o milă până la tabăra sa. Iar negura se lăsa atât de deasă, că abia se putea zări la zece paşi în față.

Lui Monck i se păru într-un timp că aude o vâslă ce răscolea, cu un plescăit înfundat, apa mlaştinii, la dreapta sa.

— Cine-i acolo? strigă el.

Dar nimeni nu-i răspunse. Atunci îşi încărcă pistolul, îşi trase spada din teacă şi grăbi pasul, fără ca totuşi să fi chemat pe cineva în ajutor. Ca să cheme pe cineva, de care deocamdată nici nu avea nevoie, i se părea nedemn de rangul său.

XXVII

A DOUA ZI

Era şapte ceasuri ide dimineață; cele dintâi raze de lumină ale zilei se revărsau peste mlaştina în care soarele se oglindea ca o ghiulea înroşită, când Athos, trezindu-se din somn şi deschizând fereastra odăii ce dădea spre malurile râului, zări, la o depărtare de aproape cincisprezece paşi,

sergentul şi oamenii care-l însoțiseră în timpul nopții şi care, după ce lăsaseră butoiaşele în casă, se întorseseră în lagăr pe drumul bătătorit din dreapta.

Pentru ce oare, după ce plecaseră în lagărul lor, oamenii aceştia veniseră iarăşi aici? Iată întrebarea care se ivi numaidecât în mintea lui Athos.

Sergentul, cu fața ridicată, părea că pândeşte clipa când gentilomul se va arăta la fereastră, ca să-i arunce prima vorbă. Athos, surprins că-i găseşte aici pe cei pe care-i văzuse în ajun îndepărtându-se, nu se putu stăpâni să nu le mărturisească mirarea sa.

— Asta să nu vă mire, domnule – zise sergentul – deoarece generalul mi-a dat ieri-seară ordin să veghez ca să nu vi se întâmple ceva, şi a trebuit să îndeplinesc porunca.

— Generalul e în lagăr? întrebă Athos.

— De bună seamă, domnule, de vreme ce ieri seară, când v-ați despărțit de el, se ducea acolo.

— Ei bine, aşteaptă-mă; voi merge să-i vorbesc despre credința cu care ți-ai făcut datoria şi să-mi iau spada pe care am uitat-o ieri pe masă, acolo.

— Asta cade cum nu se poate mai bine – zise sergentul – căci tocmai voiam să vă rugăm să mergeți cu noi.

Athos crezu ca observă pe fața sergentului un anumit aer de bunăvoință şi de îndoială; dar cum întâmplarea din subterană se prea poate să fi stârnit curiozitatea acestui om, nu era de mirare ca el să lase a i se citi pe față o parte din simțămintele ce-i frământau sufletul.

Athos închise toate uşile cu grijă şi dădu cheile lui Grimaud, care îşi făcuse culcuşul chiar sub şopronul ce ducea la beciul unde fuseseră închise butoiaşele.

Sergentul îl însoți pe contele de La Fère până în tabără. Acolo, o altă gardă aştepta şi înlocui pe cei patru oameni care

îl conduseseră pe Athos. Această nouă gardă era comandată de aghiotantul Digby, care, pe drum, arunca asupra lui Athos priviri atât de puțin încurajatoare, încât francezul se întrebă care putea fi cauza acestei măsuri de supraveghere şi a acestei asprimi îndreptate asupra lui, cinci în ajun fusese lăsat cu desăvârşire liber. Dar îşi continue drumul mai departe, spre cartierul general, închizând în sinea lui gândurile pe care oamenii şi lucrurile i le stârneau acum în minte.

În cortul generalului, unde fusese introdus în ajun, găsi trei ofițeri superiori: era locotenentul lui Monck şi doi colonei. Athos recunoscu spada sa: se afla tot pe masa generalului, acolo unde o lăsase în ajun.

Nici unul dintre aceşti ofițeri nu-l mai văzuse pe Athos, aşa că ei nu-l cunoşteau. Locotenentul lui Monck, ținând seama de ținuta lui Athos, întrebă dacă este acelaşi gentilom cu care ieşise generalul ieri-seară din cort.

— Da, excelența voastră – răspunse sergentul – e dânsul în persoană.

— Dar – interveni Athos cu un ton ridicat – eu n-am negat asta, aşa mi se pare! Şi acum, domnilor, îngăduiți-mi ca, la rândul meu, să vă întreb ce rost au toate aceste măsuri şi îndeosebi să mă lămuriți asupra tonului pe care-l folosiți punând asemenea întrebări.

— Domnule – răspunse locotenentul – dacă îți punem aceste întrebări este pentru că avem dreptul să o facem, iar dacă o facem cu acest ton este pentru că acest ton se potriveşte, crede-mă, cu situația.

— Domnilor – replică Athos – dumneavoastră nu ştiți cine sunt, dar ceea ce trebuie să vă spun este că eu nu recunosc aici ca egal cu mine decât pe generalul Monck. Unde e? Vreau să fiu condus la dânsul, şi dacă are el să-mi pună vreo

întrebare, îi voi răspunde lui şi, nădăjduiesc, spre mulțumirea sa deplină. Aşadar, repet, domnii mei, unde este generalul?

— Eh, drace! Dumneata ştii mai bine ca noi unde e? rosti locotenentul.

— Eu?

— Desigur, dumneata.

— Domnule – zise Athos – nu te înțeleg câtuşi de puțin.

— Ai să mă înțelegi îndată, dar, deocamdată, până una alta, vorbeşte, rogu-te, mai încet. Ce ți-a spus aseară generalul?

Athos zâmbi cu un aer disprețuitor.

— Nu e cazul să zâmbeşti! strigă mânios unul dintre colonei. Te-am chemat să ne răspunzi.

— Iar eu, domnilor, vă declar că nu vă voi răspunde nimic, până nu mă voi afla în fața generalului.

— Dar – spuse acelaşi colonel care vorbise şi mai înainte – dumneata ştii prea bine că ceri un lucru cu neputință de îndeplinit.

— Iată dându-mi-se pentru a doua oară un răspuns ciudat la dorința exprimată de mine – adăugă Athos. Generalul nu-i aici, într-adevăr?

Întrebarea lui Athos fu pusă cu atâta bună-credință şi gentilomul avea un aer atât de nevinovat şi de surprins, încât cei trei ofițeri se priviră cu nedumerire. Locotenentul i se adresă lui Athos, după un fel de înțelegere tacită cu ceilalți doi ofițeri.

— Domnule – zise el – generalul te-a părăsit ieri seară în pragul mănăstirii?

— Da, domnule.

— Şi dumneata ai plecat către...?

— Nu eu sunt cel care trebuie să vă răspundă, ci aceia care m-au însoțit. Adică soldații dumneavoastră; întrebați-i!

— Dar dacă nouă ne place să te întrebăm pe dumneata?

— Atunci, şi mie îmi face plăcere să vă răspund, domnilor, că nu dau socoteală nimănui aici, că nu-l cunosc aici decât pe general şi că nu-i voi răspunde decât lui.

— Fie, domnule, dar cum noi suntem stăpânii, ne vom institui în consiliu de război, şi când te vei trezi în fața judecătorilor, atunci va trebui să răspunzi.

Chipul lui Athos nu exprima decât uimire şi dispreț, în locul spaimei pe care ofițerii se aşteptau să o citească la rostirea acestei amenințări.

— Judecători scoțieni sau englezi, pentru mine, supus al regelui Franței! Pentru mine, care mă aflu sub ocrotirea demnității britanice! Sunteți nebuni, domnilor! strigă Athos, ridicând din umeri.

Ofițerii se priviră din nou unii pe alții.

— Va să zică, domnule – glăsuiră ei – dumneata pretinzi că nu ştii unde se află generalul?

— La asta v-am mai răspuns o dată.

— Da, însă ne-ai dat un răspuns căruia nu i se poate da crezare.

— Şi totuşi e curatul adevăr, domnilor. Oamenii de rangul meu nu mint niciodată. Sunt gentilom, v-am spus, şi când port la şold spada pe care, din prea multă încredere, am lăsat-o ieri pe această masă, unde ea se găseşte şi astăzi, nimeni, vă rog să mă credeți, nu rosteşte în fața mea cuvinte pe care nu vreau să le aud. Astăzi sunt dezarmat; dacă dumneavoastră vă socotiți judecătorii mei, judecați-mă; dacă nu sunteți decât călăii mei, ucideți-mă.

— Dar, domnule... – bâigui cu o voce mai curtenitoare locotenentul, surprins de mândria şi sângele rece al lui Athos.

— Domnule, venisem să vorbesc între patru ochi cu generalul dumneavoastră despre afaceri de mare însemnătate.

Primirea pe care mi-a făcut-o nu este dintre cele mai obişnuite. Mărturiile soldaților dumneavoastră pot să vă încredințeze de asta. Deci, dacă m-a primit astfel, generalul ştia care sunt titlurile şi misiunea mea. Acum n-o sa vă aşteptați, presupun, să vă dezvălui tainele mele, şi cu atât mai puțin pe ale sale.

— Dar, mă rog, butoiaşele acelea cu ce sunt pline?

— Nu i-ați întrebat despre asta pe soldații dumneavoastră? Ce v-au răspuns ei?

— Că sunt încărcate cu pulbere şi plumbi.

— De la cine ştiați ei asta? Poate că v-au spus.

— De la general; dar noi nu ne lăsăm duşi de nas.

— Ia seama, domnule, nu pe mine mă dezminți, ci pe şeful dumitale.

Ofițerii se priviră încă o dată unul pe altul. Athos urmă:

— De față cu soldații dumneavoastră$_v$ generalul mi-a spus să aştept opt zile, căci în răstimp de opt zile îmi va da răspunsul pe care venisem să-l iau. Am fugit? Nu: aştept.

— Ți-a spus el să aştepți opt zile? strigă locotenentul.

— Mi-a spus-o atât de limpede, domnule, încât eu, care am un *sloop* ancorat la gurile râului, aş fi putut foarte bine să mă duc ieri acolo şi să mă îmbarc spre a-mi vedea de drum. Dar, dacă am rămas, este numai pentru a nu trece peste dorința generalului, mai ales că excelența sa a stăruit să nu plec înainte de a fi avut o ultimă convorbire pe care el însuşi a fixat-o peste opt zile. De aceea, vă repet, aştept.

Locotenentul se întoarse către ceilalți doi ofițeri, cărora le spuse în şoaptă:

— Dacă acest gentilom spune adevărul, mai putem încă nădăjdui. Generalul pesemne că are de dus unele tratative atât de tainice, încât va fi socotit că nu e bine să ni le

împărtăşească nici chiar nouă, ofițerilor lui. Deci, răstimpul cât va lipsi este de opt zile. Apoi, întorcându-se către Athos: Domnule, declarația domniei tale este de cea mai mare însemnătate; vrei să o repeți sub prestare de jurământ?

— Domnule – răspunse Athos – am trăit totdeauna într-o lume unde simplul meu cuvânt a fost privit drept cel mai sfânt dintre jurăminte.

— De astă dată însă, domnule, împrejurarea este mult mai gravă decât toate celelalte prin care vei fi trecut până acum. Este vorba de soarta unei întregi armate. Gândeşte-te bine la cele ce îți spun: generalul a dispărut şi suntem în căutarea lui. E o dispariție oarecare? S-a săvârşit cumva o crimă? Trebuie să ducem cercetările până în pânzele albe? Trebuie să aşteptăm cu răbdare? În clipa de față, totul, domnule, atârnă de cuvântul pe care-l vei rosti aici.

— Aşa stând lucrurile, domnule, nu mai pot şovăi – răspunse Athos. Da, venisem să vorbesc între patru ochi cu generalul Monck şi să-i cer un răspuns în legătură cu anumite chestiuni; da, generalul, neputându-se, desigur, pronunța înainte de lupta care este aşteptată, m-a rugat să rămân încă opt zile în casa unde mă aflu, făgăduindu-mi că peste opt zile îl voi vedea din nou. Da, tot ce vă spun e adevărat, şi jur că aşa e, în fața lui Dumnezeu, care e stăpânul absolut al vieții mele şi alor dumneavoastră.

Athos rosti aceste cuvinte cu atâta demnitate şi într-un chip atât de solemn, încât cei trei ofițeri fură aproape convinşi. Totuşi unul dintre colonei mai făcu o încercare:

— Domnule – zise el – cu toate că suntem acum încredințați de adevărul spuselor dumitale, stăruie totuşi în această afacere un mister ciudat. Generalul e un om prea chibzuit ca să-şi fi putut părăsi pe neaşteptate armata, în ajunul unei bătălii, fără să-l fi prevenit măcar pe unul dintre

noi. Eu, unul, nu pot crede, mărturisesc, că o anumită întâmplare ciudată poate să fie străină de adevărata pricină a dispariției lui. Ieri, nişte pescari necunoscuți au venit să-şi vândă peştele aici; au fost adăpostiți într-un cort, la scoțieni, adică pe drumul urmat de general când s-a dus ia mănăstire împreună cu domnia ta şi când s-a reîntors. Unul dintre acei pescari l-a însoțit pe general cu un fanai aprins. Iar azi-dimineață, barca şi pescarii s-au făcut nevăzuți, luați peste noapte de valurile mării.

— Mie – zise locotenentul – asta mi se pare firesc, întrucât, la drept vorbind, oamenii aceia nu erau prizonieri.

— Nu-i aşa; căci, repet, unul dintre ei a luminat calea generalului şi a domnului în cavoul mănăstirii, iar Digby ne-a declarat că generalul avea unele bănuieli cu privire la acei oameni. Şi atunci, cine poate spune că pescarii aceia nu erau înțeleşi cu domnul şi că, după răpire, domnul, care are mult curaj, de bună seamă, n-a rămas aici ca să ne liniştească prin prezența lui, împiedicându-ne să ne îndreptăm cercetările pe calea cea bună?

Această cuvântare făcu oarecare impresie asupra celorlalți doi ofițeri.

— Domnule – interveni Athos – dă-mi voie să-ți spun că judecata dumitale, foarte bună în aparență, este cu totul lipsită de temei în ceea ce mă priveşte. Am rămas aici, spui, ca să abat bănuielile? Ei bine, dimpotrivă, iată că intru şi eu la bănuieli, ca şi dumneavoastră, şi vă spun: e cu neputință, domnilor, ca generalul să fi plecat în ajunul unei bătălii, fără să fi lăsat o vorbă cuiva. Da, e o întâmplare ciudată la mijloc; da, în loc să stați nepăsători şi să aşteptați, trebuie să luați toate măsurile, trebuie să faceți tot ce se poate face. Eu sunt prizonierul dumneavoastră, domnilor, pe cuvânt sau altfel. Demnitatea mea cere să se ştie ce s-a întâmplat cu generalul

Monck în aşa măsură, încât dacă îmi veți spune: pleacă! eu voi răspunde: nu, rămân! Şi dacă mi-ați cere părerea, aş adăuga: da, generalul a căzut pradă vreunei conspirații, deoarece, dacă ar fi părăsit lagărul, mi-ar fi spus-o. Căutați deci, cercetați deci, răscoliți pământul, răscoliți marea; generalul n-a plecat sau, în orice caz, n-a plecat din propria lui voință.

Locotenentul făcu un semn către ceilalți ofițeri.

— Nu, domnule – răspunse el – nu; dumneata mergi cu gândul prea departe. Generalul nu poate să cadă pradă întâmplărilor, căci, după cum se ştie, el este acela care le conduce. Ceea ce Monck face astăzi a mai făcut-o adesea. Prin urmare, nu trebuie să ne îngrijorăm; lipsa lui va fi scurtă, fără doar şi poate. Ca atare, să ne ferim ca, dintr-o slăbiciune pe care generalul ar socoti-o crimă, să facem vâlvă în legătură cu absența lui, căci asta ar putea să demoralizeze armata. Generalul dă dovadă de o încredere nemărginită în noi, să ne arătăm vrednici de ea. Domnilor, cea mai adâncă tăcere trebuie să învăluie toată întâmplarea asta, pe care nimic să n-o dea în vileag; domnul va rămâne printre noi, nu fiindcă l-am bănui cumva de vreo nelegiuire, ci pentru a ne păstra şi mai bine taina asupra dispariției generalului; de aceea, până la un nou ordin, domnul va locui la cartierul general.

— Domnilor – protestă Athos – uitați că azi-noapte generalul mi-a încredințat o încărcătură asupra căreia am datoria să veghez? Puneți-mă sub orice pază doriți, încătuşați-mă, dacă vreți, dar lăsați-mi casa în care locuiesc drept orice temniță. Generalul, la reîntoarcerea sa, vă va mustra, v-o jur pe cinstea mea de gentilom, că nu i-ați respectat această hotărâre.

Ofițerii se sfătuiră câteva clipe; apoi, după ce[1] ajunseră la o înțelegere, locotenentul spuse:

— Fie, domnule; te poți reîntoarce acasă la dumneata.

Şi-i dădură lui Athos o gardă de cincizeci de oameni, care-l închiseră în locuința lui, fără a-l slăbi însă o singură clipă din ochi.

Taina fu astfel păstrată, dar ceasurile, dar zilele se scurseră unele după altele, fără ca generalul să se reîntoarcă Şi fără ca cineva să fi primit vreo veste de la el.

XXVIII

MARFĂ DE CONTRABANDĂ

La două zile după întâmplările pe care le-am povestit şi în timp ce generalul Monck era aşteptat să apară în fiecare clipă în lagărul său, fără ca el să se ivească, o barcă de pescari olandeză, în care se aflau zece oameni, aruncă ancora în dreptul coastei de la Scheveningen, cam la o bătaie de tun de uscat. Era noapte adâncă, întunericul de nepătruns, şi marea creştea în această obscuritate: timpul cel mai prielnic pentru debarcarea călătorilor şi a mărfurilor.

Portul Scheveningen formează o seceră largă; apa e puțin adâncă şi mai ales nesigură, astfel că nu trag aici decât marile lotci flamande, sau bărcile acelea olandeze pe care pescarii le împing peste nisip pe tăvăluguri, aşa cum făceau cei vechi, după spusele lui Virgiliu. Atunci când marea creşte, se umflă şi dă să se reverse spre țărm, nu e prea înțelept să vii cu încărcătura prea aproape de coastă, căci dacă vântul e tare, prorele se îngroapă în nisip, şi nisipul de pe această coastă e înşelător: te afunzi uşor în el, dar numai cu greu te mai desprinzi. Fără îndoială, din această pricină o barcă mică se dezlipi de vasul pescăresc de îndată ce ancora fu aruncată şi se îndreptă spre țărm cu opt dintre marinarii ei, în mijlocul

cărora se desluşea un obiect de formă alungită, un fel de coş sau de pachet mare.

Țărmul era pustiu; cei câțiva pescari ce locuiau prin părțile acelea se culcaseră devreme. Unica strajă ce păzea coasta (coastă foarte puțin păzită, dat fiind că debarcarea unei corăbii mai mari era cu neputință aici), fără să fi urmat întru totul pilda pescarilor care se duseseră la culcare, făcuse totuşi ca ei, în sensul că dormea în fundul gheretei sale tot aşa de adânc precum ceilalți dormeau în paturile lor. Singurul zgomot care se auzea era deci şuieratul vântului de noapte printre bălăriile de pe dună. Dar oamenii care se apropiau erau nişte ființe bănuitoare, de bună seamă, căci liniştea asta firească şi pustietatea ce părea să dăinuiască aici nu-i făcură să fie mai puțin prevăzători; astfel, barca lor, care abia se zărea ca un punct negru pe apa oceanului, alunecă în cea mai adâncă tăcere, fără a se trage din vâsle de teamă să nu li se audă plescăitul, şi în curând atinse pământul cu botul.

De îndată ce simțiră țărmul tare dedesubt, un singur om sări din luntre, după ce rostise un ordin scurt, cu un glas ce arăta că era deprins să dea comenzi. Ca urmare la acest ordin, mai multe muschete sclipiră deodată în slabele luciri ale mării, această oglindă a cerului, şi pachetul de formă alungită despre care am vorbit şi în care pesemne că se afla vreun obiect de contrabandă fu dus la țărm cu cea mai mare băgare de seamă. Numaidecât după aceea, omul care sărise din barcă cel dintâi porni în grabă, de-a curmezişul, către satul Scheveningen, îndreptându-se spre punctul cel mai înaintat al pădurii. Acolo, căută casa pe care noi am mai întrezărit-o printre copaci şi pe care am arătat-o ca fiind locuința vremelnică, o locuință destul de sărăcăcioasă, a celui care, din curtenie, era numit regele Angliei.

Totul dormea aici, ca pretutindeni în jur; doar un câine mare, din rasa acelor pe care pescarii din Scheveningen îi înhamă la micile lor cărucioare spre a-şi duce peştele la Haga, se porni să latre cu furie, de cum auzi paşii străinului sub ferestrele casei. Dar această straşnică pază, în loc să-l sperie pe proaspătul debarcat, păru, dimpotrivă, să-i stârnească o mare bucurie, deoarece glasul lui ar fi fost poate prea slab ca să-i trezească pe ai casei, pe când cu un ajutor de atare însemnătate vocea sa era aproape de prisos. Străinul aşteptă deci ca lătratul răsunător şi neîncetat să producă, precum era de prevăzut, efectul dorit, şi numai după aceea scoase un strigăt. La glasul lui, câinele începu să urle cu atâta înverşunare, că numaidecât din casă se auzi un alt glas, ce potoli lătratul zăvodului. Apoi, după ce câinele se linişti cu totul, glasul dinăuntru, în acelaşi timp slab, dogit şi binevoitor, întrebă:

— Cine e acolo?

— Caut pe maiestatea sa Carol al II-lea – răspunse străinul.

— Ce-ai cu el?

— Vreau să-i vorbesc.

— Cine eşti dumneata?

— La naiba, prea mă întrebi multe, şi nu-mi place să stau de vorbă prin gaura cheii!

— Spune-ți măcar numele.

— Nu-mi place nici să-mi rostesc numele sub cerul liber! De altminteri, fii pe pace, nu-ți voi mânca dulăul, şi rog pe Dumnezeu ca nici el să nu-mi pună vreun asemenea gând rău.

— Aduci vreo veste, nu-i aşa, domnule? se auzi iar vocea dinăuntru, potolită şi iscoditoare ca a oricărui bătrân.

— Îți răspund că aduc veşti, ba chiar din acelea ce nu-s aşteptate încă. Hai, deschide, ce naiba!

— Domnule – mai întrebă moşneagul – pe sufletul şi pe cugetul dumitale, crezi oare că veştile pe care le aduci merită să-l trezesc din somn pe rege?

— Pentru numele lui Dumnezeu, scumpe domn, trage odată zăvoarele; n-o să-ți pară rău, îți jur, de osteneala pe care ți-o dai. Sunt om de încredere, pe cinstea mea!

— Domnule, nu pot totuşi să-ți deschid până nu-mi spui numele dumitale.

— Trebuie neapărat?

— E porunca stăpânului meu, domnule.

— Ei bine, iată-mi numele... Dar mai înainte vreau să te previn că numele meu nu-ți va spune absolut nimic.

— Lasă, spune-l!

— Ei bine, sunt cavalerul d'Artagnan.

Glasul dinăuntru scăpă un strigăt.

— Ah, Doamne! rosti bătrânul de dincolo de uşă. Domnul d'Artagnan! Ce fericire! Tocmai îmi spuneam eu că parcă aş cunoaşte vocea asta.

— Poftim! făcu d'Artagnan. Mi se cunoaşte vocea aici! Asta mă măguleşte.

— O, da, e o voce cunoscută, şi iată dovada – zise bătrânul, trăgând zăvorul.

Cu acestea, îl pofti înăuntru pe d'Artagnan, care, la lumina felinarului ce-l ținea în mână, îl recunoscu pe îndărătnicul lui interlocutor.

— Ah, drace! exclamă el. Parry! Nu mi-aş fi închipuit!

— Parry, da, scumpe domnule d'Artagnan, eu sunt. Câtă bucurie să vă revăd!

— Bine ai spus: câtă bucurie! zise d'Artagnan, strângând mâna bătrânului. Da! Şi-acum cred că îi vei da de veste

regelui, nu-i aşa?

— Dar regele doarme, scumpul meu domn.

— La dracu! Trezeşte-l, şi nu te va certa că i-ai stricat somnul, ți-o spun eu!

— Veniți din partea contelui, nu-i aşa?

— Care conte?

— Contele de La Fère.

— Din partea lui Athos? Drace, nu; vin din partea mea însămi. Haide, Parry, repede, la rege! Am nevoie de rege!

Parry nu socoti de cuviință să mai stea pe gânduri; îl cunoştea pe d'Artagnan destul de bine, ştia că, deşi gascon, vorbele lui nu făgăduiau niciodată mult mult decât puteau să spună. Străbătu o curte şi o mică grădină, domoli câinele, care voia cu tot dinadinsul să guste din muşchetar, şi se duse să bată în oblonul de la fereastra unei camere din partea de jos a unui mic pavilion.

Numaidecât, un cățeluş ce păzea acea cameră răspunse cu lătrături subțiri la hămăitul gros al dulăului care păzea curtea.

— Bietul rege! îşi spuse d'Artagnan. Iată toată garda lui! E adevărat însă că asta nu înseamnă c-ar fi mai rău păzit.

— Cine bate acolo? întrebă regele din fundul odăii.

— Sire, a venit domnul cavaler d'Artagnan, care aduce veşti.

Din odaie se auzi îndată un fâşâit, apoi o uşă se deschise şi un şuvoi de lumină năvăli pe coridor şi în grădină.

Regele lucra la flacăra unei luminări. Pe biroul său erau împrăştiate mai multe bucăți de hârtie şi, începută, ciorna unei scrisori care, prin numeroasele ei ştersături, dovedea că slovele erau aşternute cu mare greutate pe coala aibă.

— Intră, domnule cavaler – zise el, întorcând fața spre vizitator. Apoi, zărindu-l pe pescar: Dar ce-mi spuneai tu,

Parry? Unde este domnul cavaler d'Artagnan? întrebă Carol.

— E în fața voastră, sire – răspunse d'Artagnan.

— În veşmântul ăsta?

— Da. Priviți-mă bine, sire. Nu mă recunoaşteți? M-ați văzut la Blois, în anticamera regelui Ludovic al XIV-lea.

— Într-adevăr, domnule, ba chiar îmi amintesc că te-ai arătat foarte îndatoritor față de mine.

D'Artagnan se înclină uşor.

— Era o datorie din partea mea să fac ceea ce am făcut, de îndată ce aflasem că e vorba de maiestatea voastră.

— Îmi aduci veşti, zici?

— Da, sire.

— Din partea regelui Franței, fără îndoială?

— Din păcate, nu, sire – răspunse d'Artagnan. Maiestatea voastră a putut să vadă atunci acolo că regele Franței nu se ocupă decât de persoana maiestății sale.

Carol ridică ochii la cer.

— Nu – continuă d'Artagnan – nu, sire. Vă aduc veşti legate numai de străduințele mele personale. Vreau să cred, totuşi, că maiestatea voastră le va asculta, aceste veşti şi străduințe, cu o anume îngăduință.

— Vorbeşte, domnule.

— Dacă nu mă înşel, sire, maiestatea voastră a vorbit la Blois despre impasul în care se află treburile sale din Anglia.

Carol se înroşi.

— Domnule – zise el – nu i-am povestit decât regelui Franței...

— Oh, maiestatea voastră mă înțelege greşit – rosti cu răceală muşchetarul. Eu ştiu să le vorbesc regilor la nenorocire, cu toate că ei nu mi se adresează decât atunci când sunt în impas; de îndată ce se simt fericiți, nici nu se mai uită la mine. Pentru maiestatea voastră am însă nu numai cel mai mare respect, dar şi cel mai desăvârşit devotament, şi la mine asta, vă rog să credeți, sire, înseamnă ceva. Aşadar, auzind că maiestatea voastră se plânge

împotriva sorții, mi-am spus că sunteți un om nobil, generos şi că ați căzut pradă nenorocirii.

— Într-adevăr – rosti Carol cu mirare – nu ştiu ce trebuie să prețuiesc mai mult, îndrăzneala dumitale sau respectul dumitale.

— Veți face alegerea îndată, sire – răspunse d'Artagnan. Deci, maiestatea voastră se plângea fratelui său Ludovic al XIV-lea despre greutățile pe care le întâmpină de a se întoarce în Anglia şi de a se urca din nou pe tron, fără bani şi fără oameni.

Carol lăsă să-i scape o mişcare de nemulțumire.

— Şi cea mai mare piedică ce-i stătea în cale – continuă d'Artagnan – era un oarecare general ce comanda armatele parlamentului şi care juca acolo rolul unui al doilea Cromwell. Maiestatea voastră n-a spus oare toate astea?

— Da; însă repet, domnule, aceste cuvinte erau spuse numai pentru urechile regelui.

— Veți vedea totuşi, sire, că a fost foarte bine că ele au ajuns şi la acelea ale locotenentului său de muşchetari. Acest om, atât de stânjenitor pentru maiestatea voastră, era generalul Monck, pre cât cred. I-am auzit bine numele, sire?

— Da, domnule. Dar, încă o dată, la ce bun toate întrebările acestea?

— Ah, o ştiu prea bine, sire, eticheta nu îngăduie niciodată să li se pună regilor întrebări. Sper însă ca maiestatea voastră îmi va ierta imediat această lipsă de etichetă. Maiestatea voastră mai adăuga atunci că dacă, totuşi, l-ar putea vedea, dacă ar sta de vorbă cu el, dacă l-ar avea în față, ar triumfa, fie prin forță, fie prin convingere asupra acestui obstacol, singurul serios, singurul greu de învins, singurul real pe care l-a întâlnit în cale.

— Toate acestea sunt adevărate, domnule: soarta mea, viitorul meu, prăbuşirea sau gloria mea atârnă de acest om; dar ce concluzie vrei să tragi dumneata de aici?

— Una singură: că dacă acest general Monck vă stinghereşte în măsura în care spuneți, lucrul cel mai bun este ca maiestatea voastră să fie scăpată de el, sau el să fie silit a deveni un aliat.

— Domnule, un rege care nu are nici bani, nici armată, pentru că ai ascultat convorbirea mea cu fratele meu, nu poate face nimic împotriva unui om ca Monck.

— Da, sire, asta era părerea voastră, ştiu; din fericire pentru domnia voastră, nu a fost şi a mea.

— Ce vrei să spui?

— Că, fără armată şi fără un milion, eu am făcut ceea ce maiestatea voastră credea că nu poate face decât cu o armată şi cu un milion.

— Cum? Ce-ai spus, domnule? Şi ce-ai făcut?

— Ce-am făcut? Ei bine, sire, m-am dus să pun mâna pe acest om atât de stânjenitor pentru maiestatea voastră.

— În Anglia?

— Chiar acolo, sire.

— Te-ai dus să-l prinzi pe Monck în Anglia?

— Am făcut rău cumva?

— Într-adevăr, dumneata eşti nebun, domnule!

— Câtuşi de puțin, sire.

— L-ai răpit pe Monck?

— Da, sire.

— Şi de unde anume?

— Din mijlocul lagărului său.

Regele tresări iritat şi ridică din umeri.

— Şi după ce l-am răpit de pe şoseaua ce duce la Newcastle – spuse cu nepăsare d'Artagnan – îl aduc acum

maiestății voastre.

— Mi-l aduci mie!? strigă regele aproape indignat de ceea ce credea că nu poate fi decât o măsluire.

— Da, maiestate – răspunse d'Artagnan pe acelaşi ton de mai înainte – vi-l aduc; e aici, la țărmul mării, într-o ladă mare, prevăzută cu găurele, ca să poată răsufla.

— Doamne Dumnezeule!

— Oh, fiți liniştit, sire, nu i s-a întâmplat nimic rău! A ajuns aici în bună stare şi foarte îngrijit. Maiestatea voastră doreşte să-l vadă, să stea de vorbă cu el, sau dă poruncă să fie aruncat în mare?

— O, Dumnezeule! repetă Carol. O, Dumnezeul meu! Domnule, vorbeşti adevărat? Nu-ți bați cumva joc de mine prin vreo glumă nedemnă? Ai săvârşit dumneata o asemenea nemaiauzită faptă de îndrăzneală şi putere? De necrezut!

— Maiestatea voastră îmi îngăduie să deschid fereastra? zise d'Artagnan, grăbindu-se să deschidă geamul.

Regele nici nu mai apucă să spună da. D'Artagnan scoase un fluierat ascuțit şi prelung, pe care-l repetă de trei ori în liniştea adâncă a nopții.

— Aşa! făcu el apoi. Acum va fi adus îndată la maiestatea voastră.

XXIX

ÎN CARE D'ARTAGNAN ÎNCEPE SĂ SE TEAMĂ CĂ ŞI-A BĂGAT BANII SĂI ŞI PE AI LUI PLANCHET ÎNTR-O AFACERE PIERDUTĂ

Regele nu-şi mai putea stăpâni uimirea şi privea rând pe rând când spre chipul zâmbitor al muşchetarului, când spre fereastra întunecată, deschisă în noapte. Dar, mai înainte de a-şi fi adunat toate gândurile, opt oameni ai lui d'Artagnan, căci doi rămăseseră să păzească barca, aduseră în fața casei

şi lăsară la picioarele lui Parry obiectul acela de formă alungită în care era închisă, până una alta, soarta Angliei.

Înainte de a pleca din Calais, d'Artagnan pusese să i se lucreze în acest scop un fel de sicriu, destul de larg şi destul de adânc pentru ca un om să se poată răsuci în el cu uşurinţă. Fundul şi marginile, căptuşite cu îngrijire, formau un pat îndeajuns de moale, încât clătinările corabiei să nu transforme acest soi de cuşcă într-o unealtă de ucidere. Mica deschizătură zăbrelită despre care d'Artagnan îi vorbise regelui se afla, asemenea vizierei unei căşti, chiar în dreptul feţei omului dinăuntru. Ea era tăiată în aşa fel, încât, la cel mai mic strigăt, o apăsare cu mâna putea să înăbuşe acel strigăt, sau, la nevoie, pe cel care ar fi strigat.

D'Artagnan îşi cunoştea tot atât de bine şi echipajul şi prizonierul, încât, în tot timpul drumului, se temuse de două lucruri: sau că generalul va alege moartea în locul acestei ciudate închisori, încercând să vorbească pentru a fi înăbuşit; sau că oamenii lui se vor lăsa ispitiţi de făgăduielile prizonierului şi-l vor băga pe el, pe d'Artagnan, în cuşcă, în locul lui Monck. De aceea, d'Artagnan petrecuse două zile şi două nopţi stând lângă ladă, singur cu generalul, dându-i vin şi de-ale mâncării, pe care însă acesta le refuzase, şi încercând mereu să-l liniştească în privinţa soartei ce-l aştepta în urma acestei neobişnuite captivităţi. Două pistoale puse alături şi spada trasă din teacă îi stăteau la îndemnă pentru cazul că cineva ar fi încercat să se amestece mai mult decât trebuia.

Odată ajuns la Scheveningen, nu se mai temu de nimic. Oamenii lui se fereau ca de foc să aibă de-a face cu seniorii de pe uscat. Afară de asta, îl atrăsese în cauză pe cel care-i slujea, mai mult cu titlul, de locotenent şi care am văzut că răspundea la numele de Menneville. Acesta, nefiind un om cu

totul de rând, avea mai mult de pierdut decât ceilalți, întrucât avea ceva mai multa conştiință. Credea că îşi va putea făuri un viitor în serviciul lui d'Artagnan şi, drept urmare, mai curând s-ar fi lăsat să fie tăiat în bucăți, decât să calce consemnul dat de şeful său. Ca atare, după debarcare, d'Artagnan îi încredințase lui paza lăzii şi grija de a supraveghea răsuflarea generalului. De asemeni, tot lui îi dăduse sarcina să care lada, împreună cu ceilalți şapte oameni, atunci când va auzi cele trei fluierături ale sale. Şi, după cum se vede, locotenentul acesta i se supuse întru totul.

Lada, odată adusă în casa regelui, d'Artagnan dădu drumul oamenilor săi, spunându-le cu un zâmbet prietenos:

— Domnilor, ați făcut un mare serviciu maiestății sale regelui Carol al II-lea, care, în şase săptămâni de aici încolo, va fi regele Angliei. Răsplata vă va fi îndoită; întoarceți-vă şi aşteptați-mă la corabie.

După care plecară toți cu chiuituri de bucurie atât de mari, că speriară până şi dulăul din curte.

D'Artagnan pusese să se aducă lada chiar în anticamera regelui. Închise cu cea mai mare grijă uşile acestei anticamere, apoi deschise capacul şi-i spuse generalului:

— Domnule general, vă rog de o mie de ori să mă iertați; purtarea mea n-a fost demnă de un om ca dumneavoastră, ştiu asta, dar aveam nevoie ca să mă luați drept stăpânul unei bărci oarecare. Şi apoi, Anglia e o țară foarte neprielnică pentru transporturi. Sper deci că veți ține seama de toate acestea. Dar aici, domnule general – continuă d'Artagnan – sunteți liber să vă ridicați şi să umblați pe propriile dumneavoastră picioare.

Spunând acestea, tăie legăturile care stânjeneau brațele şi mâinile generalului. Acesta se ridică, apoi se aşează pe un scaun cu resemnarea unui om care îşi aşteaptă moartea.

D'Artagnan deschise uşa de la odaia de lucru a lui Carol şi spuse:

— Sire, iată-l pe duşmanul vostru, domnul Monck; îmi făgăduisem să fac aceasta pentru a vă sluji. Îndeplinindu-mi sarcina, acum porunciți. Domnule Monck – adăugă apoi, întorcându-se către prizonier – vă aflați în fața maiestății sale regelui Carol al II-lea, suveranul Marei Britanii.

Monck îşi ridică spre tânărul prinț privirea umbrită de un rece stoicism şi răspunse:

— Nu cunosc nici un rege al Marei Britanii şi nu cunosc pe nimeni aici care să fie vrednic de a purta numele de gentilom, căci, în numele regelui Carol al II-lea, un emisar, pe care l-am luat drept un om cinstit, mi-a întins o cursă mârşavă. Am căzut în această cursă, şi cu atât mai rău pentru mine. Acum, dumneata, ademenitorul – se adresă el regelui – şi dumneata, făptuitorul – se adresă el lui d'Artagnan – luați seama la cele ce vă spun: aveți trupul meu, puteți să-l ucideți, vă dau mână liberă, dar nu veți avea niciodată sufletul şi voința mea. Şi acum, să nu-mi mai adresați un singur cuvânt, căci, începând din această clipă, nu voi mai deschide gura nici măcar ca să țip. Am zis..

Rosti aceste vorbe cu hotărârea sălbatică şi de neînfrânt a celui mai înverşunat puritan. D'Artagnan se uită la prizonierul său cu ochiul omului care cunoaşte prețul fiecărui cuvânt şi care cântăreşte acest preț după accentul cu care a fost rostit.

— Adevărul e – îi spuse el încet regelui – că generalul e un om neînduplecat: timp de două zile n-a voit să primească nici o firimitură de pâine şi nici o înghițitură de vin. Dar întrucât, începând din acest moment, cade în sarcina maiestății voastre să hotărască soarta lui, eu mă spăl pe mâini, cum zicea Pilat.

Monck, în picioare, palid şi resemnat, aştepta cu privirea nemişcată şi cu braţele încrucişate.

D'Artagnan se întoarse către el.

— Înţelegeţi foarte bine – îi spuse – că fraza pe care aţi rostit-o adineauri, altminteri foarte frumoasă, nu poate fi spre folosul nimănui, şi cu atât mai puţin al dumneavoastră. Maiestatea sa voia să vă vorbească de mult, dar respingeaţi orice întrevedere. Pentru ce acum, când vă aflaţi faţă în faţă, când vă găsiţi aici datorită unei împrejurări străine de voinţa dumneavoastră, pentru ce ne siliţi să folosim asprimi pe care eu le socotesc nelalocul lor şi de prisos? Vorbiţi, ce naiba, spuneţi măcar nu!

Monck nu-şi descleştă buzele, nu făcu nici o mişcare din ochi, ci îşi netezea doar mustaţa cu un aer grijuliu ce voia să spună că îşi pierd vremea degeaba cu el.

În acest timp, Carol al II-lea căzuse într-o meditare adâncă. Pentru întâia oară se afla în faţa lui Monck, adică a acestui om pe care dorise atât de mult să-l vadă, şi, cu acea privire pătrunzătoare, pe care Dumnezeu a dat-o numai vulturilor, scrută până în străfunduri abisul inimii lui. Şi-l văzu pe Monck hotărât cu adevărat ca mai bine să moară decât să vorbească, ceea ce nu era de neaşteptat din partea unui om atât de important şi a cărui rană trebuia să fi fost în momentul acela cât se poate de crudă. Carol al II-lea luă numaidecât una din acele deciziuni în care un muritor de rând îşi pune în joc viaţa, un general soarta, un rege regatul.

— Domnule – i se adresă el lui Monck – dumneata ai întru totul dreptate din anumite puncte de vedere. De aceea, nu-ţi cer să-mi răspunzi, ci numai să mă asculţi.

Urmă o clipă de tăcere, în răstimpul căreia regele îl privi îndeaproape; dar Monck rămase nemişcat.

— Mi-ai aruncat adineauri o dureroasă învinuire, domnule – continuă regele. Ai spus că unul din emisarii mei s-a dus la Newcastle ca să-ți întindă o cursă, şi acest lucru, fie-mi îngăduit s-o spun, poate scăpa înțelegerii domnului d'Artagnan, aci de față, căruia, înainte de orice, trebuie să-i aduc mulțumirile mele sincere pentru generosul, pentru eroicul lui devotament.

D'Artagnan salută cu respect. Monck nici nu clipi măcar.

— Căci domnul d'Artagnan, şi te rog să ții seama, domnule Monck, că nu spun asta ca o scuză – continuă regele – domnul d'Artagnan s-a dus în Anglia din propriul său imbold, fără un scop personal, fără un ordin, fără nădejde, ca un adevărat gentilom ce este, pentru a ajuta un rege nenorocit şi pentru a adăuga o nouă faptă frumoasă la atâtea vestite isprăvi de care e plină viața dumnealui.

D'Artagnan roşi uşor şi tuşi măgulit. Monck stătea ca țintuit locului.

— Nu crezi cele ce îți spun, domnule Monck? reluă regele. Înțeleg prea bine: asemenea dovezi de credință sunt aşa de rare, încât oricine s-ar putea îndoi de realitatea lor.

— Domnul ar face foarte rău dacă nu m-ar crede, sire – interveni d'Artagnan – întrucât cele spuse de maiestatea voastră sunt deplinul adevăr, un adevăr atât de exact, încât s-ar părea că eu, ducându-mă să-l caut pe general, am făcut ceva ce strică totul. Şi m-aş simți deznădăjduit dacă lucrurile ar fi înțelese în felul acesta.

— Domnule d'Artagnan – se grăbi să adauge regele, apucând brațul muşchetarului – dumneata m-ai îndatorat mai mult, crede-mă, decât dacă ai fi făcut să triumfe cauza mea, căci mi-ai dezvăluit un prieten necunoscut, căruia îi voi rămâne totdeauna recunoscător şi pe care-l voi iubi de-a pururi... Regele îi strânse mâna cu căldură. Apoi, întorcându-

se către Monck, îşi termină fraza, adăugind: Şi un duşman pe care-l voi stima de aici înainte după meritele sale.

Ochii englezului sclipiră o clipă, dar numai o clipă, şi faţa lui, luminată în fugă de această sclipire, îşi reluă posomorita ei împietrire.

— Deci, domnule d'Artagnan – urmă Carol – iată ceea ce trebuia să se întâmple: domnul conte de La Fère, pe care-l cunoşti, bănuiesc, plecase spre Newcastle...

— Athos?! strigă d'Artagnan.

— Da, acesta e, cred, numele lui de războinic. Contele de La Fère se dusese la Newcastle cu gândul de a-l îndupleca pe general să stea de vorbă cu mine sau cu cei din partida mea, şi poate că ar fi izbutit, dar ai intervenit dumneata, într-un chip cam violent, pe cât se pare, în desfăşurarea tratativelor.

— Drace! exclamă d'Artagnan. El era de bună seamă acela care intra în tabără în aceeaşi seară când eu ajunsesem acolo cu pescarii mei...

O uşoară încruntare a sprâncenelor lui Monck îi dădu a înţelege lui d'Artagnan că nu se înşela asupra acestui lucru.

— Da, da – murmură el – mi s-a părut că-l recunosc după statură, mi s-a părut că-i aud glasul. Blestematul de mine!... Oh, sire, iertaţi-mă, dar eu credeam că mi-am condus bine barca.

— Nu e nimic rău în asta, domnule – zise regele – decât că generalul mă învinuieşte de a-i fi întins o capcană, ceea ce nu e adevărat. Nu, generale, nu acestea sunt armele de care aveam de gând să mă folosesc faţă de domnia ta; ai să te convingi de asta în curând. Deocamdată, când îţi dau cuvântul meu de gentilom, te rog să crezi în el, domnule, să crezi, da. Şi acum, o întrebare, domnule d'Artagnan.

— Vă ascult în genunchi, sire.

— Eşti cu totul al meu, nu-i aşa?

— Maiestatea voastră a putut să vadă. Cu totul!

— Bine. Din partea unui om ca dumneata, două vorbe sunt de ajuns. De altminteri, pe lângă vorbe, mai sunt şi faptele. Generale, fii bun şi urmează-mă. Vino şi dumneata, domnule d'Artagnan.

Muşchetarul, oarecum nedumerit, se pregătea să se supună. Carol al II-lea ieşi, Monck îl urmă, iar d'Artagnan porni după Monck. Carol apucă pe cărarea pe care venise d'Artagnan la dânsul. Peste puțin, suflarea rece a mării izbi fețele celor trei plimbăreți nocturni şi, la cincizeci de paşi de portița pe care o deschise Carol, se pomeniră pe nisip, la marginea oceanului, care, domolindu-şi fluxul, se odihnea la țărm ca un monstru istovit. Carol al II-lea mergea îngândurat, cu capul în jos şi cu mâna vârâtă sub manta. Monck îl urma, cu brațele libere şi cu privirea neliniştită. D'Artagnan venea după ei, cu pumnul strâns pe minerul spadei.

– Unde este vasul care v-a adus aici, domnilor? zise Carol, adresându-se muşchetarului.

— Acolo, sire. Am şapte oameni şi un ofițer care mă aşteaptă în barca luminată de o flăcăruie.

— A, da, barca e trasă pe nisip şi o văd; însă nu-mi pot închipui că ați venit de la Newcastle cu o bărcuță ca asta!

— Nu, sire, am închiriat pe socoteala mea o corăbioară care e ancorată la o bătaie de tun de la țărm. Cu această corăbioară am străbătut marea.

— Domnule – zise regele către Monck – eşti liber.

Monck, în ciuda muțeniei în care se închisese, nu-şi putu stăpâni o exclamație. Regele făcu un semn de încuviințare din cap şi adăugă:

— Vom trezi un pescar din sat, care îşi va împinge barca în apă, chiar în noaptea asta, şi te va duce acolo unde îi vei spune dumneata. Domnul d'Artagnan, aci de față, va escorta

pe excelența ta. Îl pun pe domnul d'Artagnan sub scutul loialității domniei tale, domnule Monck.

Monck lăsă să-i scape un murmur de uimire, iar d'Artagnan un suspin adânc. Regele, fără să pară că băgase de seamă ceva, bătu în peretele de scânduri al primei colibe de pescar pe care o întâlni în cale.

— Hei, Keyser – strigă el – trezeşte-te!

— Cine mă cheamă? întrebă pescarul.

— Eu, Carol, regele.

— Ah, milord – rosti Keyser, ridicându-se, îmbrăcat, din năvodul atârnat în care dormea ca într-un hamac – cu ce vă pot fi de folos?

— Jupâne Keyser – zise Carol – vei porni la drum numaidecât. Iată un călător care îți închiriază barca, şi vei fi plătit bine; serveşte-l cum se cuvine.

Şi regele se retrase câțiva paşi mai în urmă, spre a-l lăsa pe Monck să se înțeleagă nestingherit cu pescarul asupra plecării.

— Vreau să trec în Anglia – zise Monck, care vorbea olandeza atât cât era nevoie ca să se poată face înțeles.

— Îndată – răspunse stăpânul bărcii – chiar acum, dacă doriți.

— Va ține mult pregătirea? întrebă Monck.

— Nici o jumătate de ceas, excelență. Fiul meu mai mare tocmai întinde pânzele, întrucât urma să plecăm la pescuit la trei ceasuri din noapte.

— Ei, v-ați înțeles? întrebă Carol, apropiindu-se.

— În afară de preț, sire – răspunse pescarul.

— Asta rămâne pe seama mea – zise Carol – domnul mi-e prieten.

Monck, la auzul acestor vorbe, tresări şi se uită mirat spre Carol.

— Prea bine, milord – răspunse pescarul.

În clipa aceea se auzi cum fiul mai mare al lui Keyser suna dintr-un corn de bou, la marginea apei.

— Şi acum, domnilor, plecați – zise regele.

— Sire – vorbi d'Artagnan – binevoiască maiestatea voastră să-mi îngăduie numai câteva minute. Am angajați oamenii, plec fără ei, trebuie să-i previn.

— Fluieră-le – zise Carol surâzând.

D'Artagnan fluieră într-adevăr, în timp ce barcagiul Keyser îi răspundea fiului său, şi patru oameni, conduşi de Menneville, alergară îndată.

— Iată aici un avans – zise d'Artagnan, arătându-le o pungă în care se aflau două mii cinci sute de livre de aur. Duceți-vă şi mă aşteptați la Calais, în locul ştiut.

Şi d'Artagnan, cu un oftat adânc, puse punga în mâinile lui Menneville.

— Cum adică, ne părăseşti? strigară oamenii.

— Pentru puțină vreme – răspunse d'Artagnan – sau pentru mai multă, cine poate să ştie? Dar cu aceste două mii cinci sute de livre şi cu cele două mii cinci sute pe care le-ați primit mai înainte, sunteți plătiți după cum ne-am învoit. Aşa că să ne luăm rămas bun, băieți.

— Dar corabia?

— Nu-i purtați voi de grijă.

— Toate lucrurile noastre sunt pe puntea ei.

— Vă veți duce să le luați şi veți porni fără zăbavă la drum.

— Bine, stăpâne.

D'Artagnan se întoarse la Monck, spunându-i:

— Domnule, aştept ordinele dumneavoastră, căci vom pleca împreună, afară dacă nu cumva tovărăşia mea nu vă este pe plac.

— Dimpotrivă, domnule – zise Monck.

— Gata, domnilor, îmbarcarea! strigă fiul lui Keyser.

Carol îl salută cu demnitate şi noblețe pe general, zicându-i:

— Îmi vei ierta pierderea de timp şi neajunsurile îndurate, atunci când te vei încredința că ele n-au pornit de la mine.

Monck se plecă adânc, fără să răspundă. La rândul lui, Carol arătă că n-ar dori să-i spună nici o vorbă în ascuns lui d'Artagnan, adresându-i-se cu glas tare:

— Îți mulțumesc încă o dată, domnule cavaler, pentru serviciile dumitale. Ele îți vor fi răsplătite de către bunul Dumnezeu, care, să sperăm, îmi hărăzeşte numai mie încercările şi durerile.

Monck îi urmă pe Keyser şi pe fiul său şi se îmbarcă împreună cu ei. D'Artagnan venea în urma lor, mormăind:

— Ah, bietul meu Planchet, tare mă tem că de data asta am făcut o afacere proastă!

XXX

ACȚIUNILE ASOCIAȚIEI PLANCHET & CO. ÎNCEP SĂ CREASCĂ DIN NOU

În tot timpul cât au străbătut marea, Monck nu-i vorbi lui d'Artagnan decât în cazurile de absolută nevoie. Bunăoară, atunci când francezul zăbovea să vină la cină, o cină săracă, alcătuită din peşte sărat, pesmeți şi rachiu de ienupăr, Monck îl striga, zicându-i:

— La masă, domnule!

Asta era tot. D'Artagnan, care şi el, în marile împrejurări, era foarte scurt la vorbă, trase din acest fapt concluzii de loc favorabile îndeplinirii misiunii lui. Şi cum avea destulă vreme de gândit, îşi frământa într-una mintea, căutând să se lămurească de unde şi până unde ajunsese Athos la Carol al II-lea, de unde şi până unde puseseră amândoi la cale

călătoria în Anglia şi, în sfârşit, cum de intrase el în tabăra lui Monck; şi bietul locotenent de muşchetari îşi smulgea câte un fir din mustață de fiecare dată când se gândea că Athos fusese, fără îndoială, cavalerul care-l însoțise pe Monck în faimoasa noapte a răpirii.

În sfârşit, după două nopți şi două zile de plutire, barcagiul Keyser atinse pământul chiar în locul unde Monck, care în timpul călătoriei dăduse toate ordinele necesare, poruncise să se facă debarcarea. Era tocmai la gura acelui mic râu în apropierea căruia Athos îşi alesese sălaşul.

Ziua era pe sfârşite; un soare uriaş, asemenea unui scut de oțel înroşit, atingea cu marginea de jos a discului său dunga albastră a mării. Barca tăia mereu valurile, urcând în susul râului, destul de larg în partea aceea; dar Monck, stăpânit de nerăbdare, porunci să tragă la țărm, şi Keyser îl debarcă, în tovărăşia lui d'Artagnan, pe malul noroios al râului, în mijlocul unui stufăriş.

D'Artagnan, resemnându-se să se supună, îl urma pe Monck întocmai cum ursul legat în lanțuri îl urmează pe stăpânul sau; dar de data aceasta era rândul lui să se simtă umilit şi bombănea încet, în sinea sa, că serviciile la regi sunt atât de amare şi că nici cel mai bun dintre ele nu valorează nimic.

Monck mergea cu paşi mari. S-ar fi zis că nu-i venea încă să creadă că se afla pe pământ englez, deşi acum se zăreau limpede cele câteva case de marinari şi de pescari împrăştiate pe micul țărm al acestui sătuc sărman.

Deodată, d'Artagnan strigă:

— Hei, dar, Dumnezeu să mă ierte, iată o casă care arde!

Monck îşi ridică privirea. Într-adevăr, focul începea să mistuie o casă. Pornise de la un mic şopron sprijinit de casa

aceea, căruia flăcările îi muşcau acum acoperişul. Vântul rece al înserării dădea şi mai multă putere vâlvătăilor.

Cei doi călători grăbiră pasul, auziră strigăte puternice şi, când se apropiară, văzură nişte soldaţi care ameninţau cu armele şi-şi agitau pumnii spre casa cuprinsă de flăcări. De bună seamă, datorită acestor strigăte şi ameninţări scăpaseră ei din vedere că o barcă se apropiase de ţărm.

Monck se opri o clipă din mers şi, pentru întâia oară, dădu glas gândurilor sale.

— Eh – zise el – ăştia parcă n-ar fi soldaţii mei, ci ai lui Lambert.

Aceste vorbe cuprindeau în acelaşi timp o durere, o teamă şi o mustrare pe care d'Artagnan le înţelese foarte bine. Într-adevăr, în lipsa generalului, Lambert ar fi putut să înceapă lupta, să învingă, să izgonească trupele parlamentare şi, cu armata lui, să ia locul armatei lui Monck, rămasă fără sprijinul ei cel mai temeinic. La această presupunere, care trecu din capul lui Monck într-al său, d'Artagnan făcu următoarea legătură de idei: "Din două lucruri se va întâmpla unul – sau Monck arc dreptate, şi atunci în ţară nu mai sunt decât lambertişti, adică duşmani care mă vor primi cu braţele deschise, fiindcă mie îmi datoresc victoria lor; sau nu s-a schimbat nimic, şi atunci Monck, copleşit de bucurie că şi-a găsit lagărul în acelaşi loc, nu se va arăta prea aspru faţă de mine".

Gândind astfel, cei doi călători mergeau înainte, până când se pomeniră în mijlocul unui mic grup de marinari care priveau cu durere cum ardea casa, dar care nu îndrăzneau să zică nimic, speriaţi de ameninţările soldaţilor. Monck îl întrebă pe unul din aceşti marinari:

— Ce s-a întâmplat aici?

— Domnule – răspunse omul, fără să-l recunoască pe generalul Monck sub mantaua groasă ce-l învăluia – să vedeți, în casa asta stătea un străin şi, cum necum, străinul acela le-a dat de bănuit soldaților. Atunci ei au vrut să intre peste el în casă, sub cuvânt că vor să-l ducă la tabără, unde era, cică, chemat; dar el, fără să se sperie de numărul lor, a amenințat cu moartea pe cel dintâi care va încerca să-i treacă pragul; şi cum s-a găsit unul care a vrut să se arate mai viteaz, francezul l-a trântit la pământ cu un foc de pistol.

— Ah, e un francez? zise d'Artagnan, frecându-şi manile. Bun!

— Cum bun? făcu pescarul.

— Nu, voiam să zic... cum a fost după... Dar mi s-a încurcat limba în gură.

— Ce s-a întâmplat după aceea? Ceilalți s-au înfuriat ca nişte lei; au tras mai mult de o sută de gloanțe asupra casei; dar francezul se afla la adăpost în dosul zidului şi de câte ori vreunul dădea să intre pe uşă, sluga lui îl primea cu un foc de pistol, şi ochea bine, zău, sluga aceea! De câte ori vreun altul se repezea la fereastră, acolo îl întâmpina stăpânul. Numărați, sunt vreo şapte inşi întinşi la pământ.

— Ah, bravul meu compatriot! strigă d'Artagnan. Aşteaptă, aşteaptă, îți viu într-ajutor, şi le vom face de petrecanie acestor derbedei!

— O clipă, domnule – îl opri Monck – stai puțin.

— O să am mult de aşteptat?

— Nu, atât doar cât să pun o întrebare. Şi, întorcându-se către marinar: Prietene – îl întrebă cu o tulburare pe care, în ciuda puterii lui de a se stăpâni, de data aceasta nu şi-o putu ascunde – ai cui sunt soldații ăştia, rogu-te?

— Eh, ai cui vrei să fie, dacă nu ai turbatului ăluia de Monck?

— Şi nu s-a dat nici o bătălie pe aici?

— Ah, ba da! Dar ce folos! Armata lui Lambert se topeşte ca zăpada în april. Toți trec de partea lui Monck, şi soldați, şi ofițeri. În opt zile, Lambert nu va mai rămâne nici cu cincizeci de oameni.

Pescarul fu întrerupt de detunătura unei noi salve de focuri trase asupra casei şi de o nouă descărcare de pistol ce răspunse dinăuntru, doborând la pământ pe cel mai cutezător dintre atacanți. Furia soldaților nu mai cunoştea acum margini.

Focul se întețea neîncetat şi o pălălaie de flăcări şi fum se învârtejea în vârful casei. D'Artagnan nu se mai putu stăpâni.

— La dracu! strigă el către Monck, privindu-l chiorâş. Sunteți general şi lăsați soldații să ardă casele şi să omoare oamenii aşa! Ba încă priviți totul în linişte şi vă încălziți mâinile la un pârjol ca ăsta! La dracu, parcă n-ați fi om!

— Răbdare, domnule, răbdare – răspunse Monck surâzând.

— Răbdare, răbdare, până când gentilomul acela atât de viteaz va fi fript de viu, nu-i aşa?

Şi d'Artagnan dădu să se repeadă înainte.

— Stai pe loc, domnule! se răsti Monck poruncitor.

Apoi se îndreptă spre casă. Tocmai atunci un ofițer se apropie şi el de casă şi strigă, ca să-l audă cel dinăuntru:

— Casa arde, într-un ceas vei fi făcut scrum! Mai ai încă timp; hai, spune-ne ce ştii despre generalul Monck, şi te vom scăpa cu viață. Răspunde sau, dacă nu, pe sfântul Patrick!...

Asediatul nu răspunse; fără îndoială, îşi încărca din nou pistolul.

— S-a trimis după întărituri – strigă iar ofițerul. Peste un sfert de ceas, o sută de oameni vor încercui casa!

— Dacă vreți să răspund – se auzi glasul francezului – să se retragă toată lumea de lângă casă; vreau să ies liber, să mă duc singur la tabără, altfel am să mor aici!

— Mii de trăsnete! strigă d'Artagnan. Dar ăsta e glasul lui Athos! Ah, nemernicilor!

Şi spada îi scăpără ca fulgerul, trăgând-o din teacă. Monck îl opri, oprindu-se şi el; apoi strigă cu glas răsunător:

— Hei, ce se petrece aici? Digby, ce înseamnă focul ăsta? Pentru ce atâta tărăboi aici?

— Generalul! strigă Digby, lăsând să-i cadă spada din mână.

— Generalul! repetară soldații.

— Ei bine, ce-i de mirare în asta? zise Monck cu o voce potolită. Apoi, după ce se făcu linişte, întrebă: Spuneți-mi, cine a pus foc casei?

Soldații lăsară capetele în jos.

— Cum! Eu întreb şi nimeni nu-mi răspunde? strigă Monck. Cum! Eu vă iau din scurt şi nimeni nu sare să stingă focul ăsta, care continuă să ardă?

Ca la un semn, cei douăzeci de oameni se repeziră după găleți, ulcioare, butoaie şi stinseră, în sfârşit, pârjolul cu aceeaşi pornire cu care, doar cu o clipă mai înainte, îl întețeau. Dar, mişcându-se mai repede decât toți ceilalți, d'Artagnan, în fruntea tuturor, sprijini o scară de perete şi strigă:

— Athos, sunt eu, eu, d'Artagnan! Nu mă ucide, scumpe prieten!

Câteva minute după aceea, muşchetarul îl strângea pe conte în brațele sale.

În acest timp, Grimaud, păstrându-şi sângele rece dintotdeauna, dădu la o parte întăriturile de la parter şi, după ce deschise uşa, se opri liniştit în prag, cu brațele încrucişate.

Doar la auzul vocii lui d'Artagnan scosese un strigăt de surprindere.

Focul odată stins, soldații se înfățişară ruşinați la general, cu Digby în frunte.

— Generale – vorbi acesta – iertați-ne. Tot ceea ce am făcut este numai din dragoste pentru înălțimea voastră, căci vă credeam pierdut.

— Sunteți nebuni, domnilor. Pierdut! Oare un om ca mine poate să se piardă? Au nu-mi este îngăduit şi mie să lipsesc din când în când, fără să dau de veste? Nu cumva mă luați drept un burghez din City? Şi trebuie ca un gentilom, prietenul meu, oaspetele meu, să fie înconjurat, hăituit, amenințat cu moartea, fiindcă a căzut o bănuială asupra lui? Dar ce înseamnă vorba asta, bănuială? Să mă bată Dumnezeu dacă nu voi pune să fie împuşcați toți cei pe care acest brav gentilom i-a mai lăsat în viață aici.

— Generale – rosti cu umilință Digby – erau douăzeci şi opt şi iată că opt zac la pământ.

— Îl autorizez pe domnul conte de La Fère să-i trimită şi pe ceilalți douăzeci alături de aceştia opt – zise Monck.

Şi-i întinse mâna lui Athos.

— Toată lumea în tabără! ordonă apoi Monck. Domnule Digby, vei sta o lună la închisoare.

— Generale…

— Asta te va învăța, domnule, să nu mai faci altă dată nimic, fără ordinele melc.

— Primisem ordinul locotenentului, generale.

— Locotenentul n-a fost însărcinat să vă dea un asemenea ordin, iar dacă el v-a poruncit într-adevăr să dați foc acestui gentilom, atunci va sta la închisoare în locul dumitale.

— Nu ne-a poruncit asta, generale; ne-a poruncit să-l aducem în tabără; dar domnul conte n-a vrut să ne urmeze.

— N-am vrut să intre nimeni în casa mea, ca s-o jefuiască – spuse Athos, aruncându-i lui Monck o privire cu subînțeles.

— Şi ați făcut foarte bine. În tabără, v-am spus!

Soldații se îndepărtară cu capetele plecate.

— Acum, ca am rămas singuri – îl întrebă Monck pe Athos – spuneți-mi, vă rog, domnule, pentru ce v-ați încăpățînat să rămâneți aici, când aveați la îndemână corabia...

— Vă aşteptam, generale – răspunse Athos. Excelența voastră nu mi-a dat oare întâlnire peste opt zile?

O privire cât se poate de grăitoare a lui d'Artagnan îl făcu pe Monck să vadă că aceşti doi oameni atât de curajoşi şi atât de cinstiți nu fuseseră câtuşi de puțin înțeleşi asupra răpirii sale. De altfel, generalul ştia asta mai dinainte.

— Domnule – i se adresă el lui d'Artagnan – ai avut perfectă dreptate. Fii bun şi lasă-mă să stau o clipă de vorbă cu domnul conte de La Fère.

D'Artagnan se folosi atunci de acest prilej pentru a se duce să-i spună bună ziua lui Grimaud.

Monck îl rugă pe Athos să-l ducă în odaia unde locuia el. Această cameră era încă plină de fum şi dărâmături. Mai mult de cincizeci de gloanțe intraseră pe fereastră şi scrijeliseră pereții. Înăuntru găsi o masă, o călimară şi tot ce trebuie pentru scris. Monck luă o pană şi scrise un singur rând, semnă, îndoi hârtia, pecetlui scrisoarea cu pecetea de la inelul său şi o dădu lui Athos, spunându-i:

— Domnule, înmânați, vă rog, această scrisoare regelui Carol al II-lea şi plecați chiar în această clipă, dacă nimic nu vă mai reține aici.

— Dar butoiaşele? zise Athos.

— Pescarii care m-au adus pe mine vă vor ajuta să le transportați la vas. Plecați, dacă se poate, într-un ceas.

— Da, generale – zise Athos.

— Domnule d'Artagnan! strigă Monck pe fereastră.

D'Artagnan veni în grabă.

— Îmbrățișează-ți prietenul, domnule, şi ia-ți rămas bun de la el, căci se întoarce în Olanda.

— În Olanda! exclamă d'Artagnan. Şi eu?

— Eşti liber să-l urmezi, domnule; dar eu te rog să rămâi – zise Monck. Ai să mă refuzi, oare?

— O, nu, generale, sunt la ordinele dumneavoastră.

D'Artagnan îl îmbrățişă pe Athos şi abia avu timp să-şi ia rămas bun de la el. Monck îi cerceta, pe amândoi cu privirea. Apoi se îngriji el însuşi de pregătirile pentru plecare, de transportul butoiaşelor la vas, de îmbarcarea lui Athos; pe urmă, luându-l la braț pe d'Artagnan, care era cu totul uluit şi emoționat, se îndreptară împreună spre Newcastle.

În timp ce mergeau astfel pe drum, d'Artagnan, la brațul lui Monck, îşi spunea în sinea lui: "Bravo, bravo, iată că acțiunile casei Planchet şi Compania încep, mi se pare, să crească din nou!"

XXXI

MONCK TRECE LA FAPTE

Cu toate că se bucura să vadă un asemenea sfârşit norocos, d'Artagnan nu pricepea totuşi prea bine pe ce lume se afla. Pentru el, această călătorie a lui Athos în Anglia, înțelegerea regelui cu Athos şi ciudata legătură dintre planul lui propriu şi acela al contelui de la Fère erau subiecte ce-i dădeau mult şi îndelung de gândit. Dar cel mai bun lucru era să nu se mai întrebe nimic şi să meargă înainte. Făcuse un act nesăbuit şi, cu toate că izbândise, aşa cum îşi făgăduise, nu se alegea cu nimic de pe urma acestei izbânzi. Aşa că,

întrucât totul era pierdut, nu mai avea ce să rişte acum. D'Artagnan îl urmă deci pe Monck în mijlocul lagărului său.

Întoarcerea generalului stârni o bucurie nemaipomenită, căci toți de acolo îl credeau pierdut. Dar Monck, cu chipul său aspru şi cu purtarea lui rece, părea că-i întreabă pe locotenenții săi fâstâciți şi pe soldații înveseliți care este cauza acestei voioşii. Astfel, locotenentului care-i ieşise înainte şi-i mărturisise neliniştea pe care o încercaseră de la plecarea lui, îi spuse:

— Pentru ce toate astea? Sunt oare dator să vă dau socoteală?

— Dar, excelență, oile fără păstor încep să se teamă.

— Să se teamă? făcu Monck cu vocea lui potolită, dar puternică. Ah, domnule, ce vorbă!... Dumnezeu să mă ierte, dar dacă oile mele n-au gheare şi dinți, mă lipsesc bucuros de a fi păstorul lor. Aşadar, dumneata te-ai temut, domnule!

— Pentru dumneavoastră, generale.

— Vezi-ți de treburile dumitale, şi dacă eu n-am mintea pe care Dumnezeu i-a dat-o lui Oliver Cromwell, o am pe aceea pe care mi-a dat-o mie; mă mulțumesc cu ea, oricât de îngustă ar fi.

Ofițerul tăcu mâlc, şi Monck, impunând astfel tuturor oamenilor săi tăcerea, îi făcu pe toți să creadă fie că săvârşise un lucru de mare însemnătate, fie că îi pusese numai la încercare. Era într-adevăr greu să cunoşti firea acestui comandant scrupulos şi răbdător. Dacă însă Monck era tot atât de credincios ca aliații săi, puritanii, apoi se cuvenea să mulțumească din toată inima sfântului care-l scosese din cuşca lui d'Artagnan.

În timp ce în lagărul lui Monck se petreceau toate acestea, muşchetarul nostru nu înceta să-şi spună: "Doamne, fă ca domnul Monck să nu aibă atâta amor propriu cât am eu,

unul; căci, o spun limpede, dacă cineva m-ar fi închis într-o ladă cu grătarul ăla în dreptul gurii, ca să răsuflu, şi m-ar fi purtat astfel, ca pe un viţel legat fedeleş, de la un ţărm la altul al mării, aş păstra o amintire atât de urâtă despre nenorocita mea înfăţişare din acea ladă şi o ură atât de crudă împotriva celui care m-ar fi închis, m-aş teme atât de mult să nu văd fluturând pe faţa celui ce m-ar fi batjocorit astfel un zâmbet răutăcios sau în purtarea lui vreun semn că vrea să-mi amintească de poziţia mea caraghioasă din ladă, încât, la dracu!... i-aş înfige un pumnal în beregată, ca să-i mulţumesc pentru răsuflătoare, şi l-aş ţintui într-un coşciug adevărat, în semn de amintire pentru acea raclă în care aş fi putrezit două zile la rând!"

Şi d'Artagnan era cu adevărat sincer când vorbea astfel, ştiut fiind că nu se afla pe lume epidermă mai simţitoare ca aceea a gasconului nostru. Din fericire însă, Monck nutrea cu totul alte gânduri. El nu deschise gura să aducă vorba despre trecut faţă de sfiosul lui învingător, ci îl ţinea pe acesta foarte aproape de dânsul în toate treburile sale, ba îl lua chiar în unele recunoaşteri, fără îndoială cu scopul de a ajunge la ceea ce dorea atât de mult, şi anume să se spele de ruşinea suferită şi să se înalţe în ochii lui d'Artagnan. Acesta, la rândul lui, se purta ca un linguşitor fără pereche, ce nu mai contenea cu laudele: admira tactica lui Monck, rânduiala ce domnea în lagărul său, şi făcea mare haz pe socoteala întăriturilor lui Lambert, care, spunea el, degeaba s-a străduit să îngrădească o tabără pentru douăzeci de mii de oameni, când un pogon de pământ i-ar fi fost de ajuns pentru un caporal şi cei cincizeci de paznici ce i-or mai fi rămas, să zicem, credincioşi.

Monck, îndată după sosire, primi propunerea unei întrevederi făcută în ajun de Lambert şi pe care locotenenţii

săi o respinseseră sub cuvânt că generalul era bolnav. Această întrevedere nu fu nici lungă, nici interesantă. Lambert îi cerea o mărturisire de credință rivalului său. Acesta declară că n-avea altă convingere, decât aceea a majorității. Lambert întrebă dacă n-ar fi mai înțelept să pună capăt zâzaniei printr-o alianță, decât printr-o lupta. La care Monck ceru un răgaz de opt zile, ca să se gândească. Şi Lambert nu-i putu refuza acest răgaz, cu toate ca el, Lambert, venise aici amenințând că va nimici toată armata lui Monck. Astfel că, în urma întrevederii, pe care oamenii lui Lambert o aşteptau cu nerăbdare şi care se sfârşi fără să se hotărască nimic, nici tratat, nici luptă, armata răzvrătită începu, aşa precum prevăzuse domnul d'Artagnan, să prefere cauza bună în locul celei rele, şi parlamentul, oricât era el de coadă, în locul neantului pompos al planurilor generalului Lambert. Afară de asta, toți îşi aminteau de gustoasele ospățuri de la Londra şi de risipa de bere şi rachiu cu care burghezii din cetate îi plăteau pe prietenii lor, soldații; se uitau apoi cu groază la pâinea neagră a războiului, la apa tulbure a râului Tweed, prea sărată ca s-o bei cu paharul şi prea puțină ca s-o fierbi în oală, şi îşi spuneau: "Nu ne va fi oare mai bine de partea cealaltă? Oare friptura ce se pregăteşte la Londra nu e cumva pentru Monck?"

Din clipa aceea, în armata lui Lambert nu se mai vorbea decât de dezertări. Soldații se lăsau atraşi de tăria principiilor, care, întocmai ca şi disciplina, sunt legătura de bază a oricărui corp constituit într-un scop oarecare. Monck apăra parlamentul, Lambert îl ataca. Monck nu ținea, mai mult ca Lambert, să susțină parlamentul, dar apucase să scrie pe steagurile lui acest lucru, în aşa fel că toți cei din partida potrivnică erau siliți să scrie pe ale lor: "Răzvrătire", ceea ce suna urât în urechile puritane. Treceau astfel de la

Lambert la Monck, aşa cum păcătoşii din scripturi se lepădau de Baal şi veneau la Dumnezeu.

Monck îşi făcuse şi socoteala: la o mie de dezertori pe zi, Lambert mai avea în față douăzeci de zile; numai că în iureşul lucrurilor care se năruiesc se produce o asemenea creştere de greutate şi iuțeală, amândouă combinându-se, încât, dacă în prima zi vor fugi o sută, în a doua zi îi vor urma cinci sute, iar în a treia o mie. Monck se oprise la o cifră mijlocie. Dar de la o mie, dezertările trecură repede la două mii, apoi la patru mii, şi după opt zile Lambert, dându-şi seama că nu mai avea putință să primească lupta, dacă i s-ar fi oferit, luă înțeleaptă hotărâre de a spăla putina într-o noapte şi de a se întoarce la Londra, prevenindu-l pe Monck că îşi va alcătui o nouă putere cu sfărâmăturile partidei militare.

Monck însă, liber şi fără griji, mărşălui spre Londra ca învingător, sporindu-şi armata cu toate grupurile răzlețe pe care ie întâlnea în cale. Se opri la Barnet, adică la patru leghe, îndrăgit de parlament, care credea că vede în el un ocrotitor, şi aşteptat de popor, care voia să-l vadă trecând la fapte, ca să-l poată judeca. D'Artagnan însuşi nu putuse face nici o judecată asupra tacticii lui. Se mulțumea să-l observe şi să-l admire. Monck nu putea să intre în Londra în numele unei anumite idei fără să nu dezlănțuie acolo războiul civil. De aceea, el mai zăbovi câtva timp.

Pe negândite, tocmai când nimeni nu se aştepta, Monck alungă din Londra partida militară şi se instala în cetate, în mijlocul burghezilor, din ordinul parlamentului; apoi, în clipa când burghezia începu să strige împotriva lui Monck, în clipa când soldații înşişi cârteau împotriva comandantului lor, Monck, bizuindu-se pe majoritate, se adresă Parlamentului "coadă", cerându-i să abdice, să ridice asediul şi să lase locul unui guvern care să nu fie numai o glumă. Monck rosti toate

acestea sprijinit de cincizeci de mii de spade, cărora li se alăturară, în aceeaşi seară, cu strigăte delirante de bucurie, cinci sute de mii de locuitori ai vajnicului oraş al Londrei.

În sfârşit, în momentele când poporul, după triumful şi ospeţele lui gălăgioase de pe străzi, căuta din ochi un stăpân în seama căruia să se lase, se răspândi vestea că o corabie plecase din Haga, aducându-l pe Carol al II-lea, cu toată averea lui.

— Domnilor – zise Monck către ofiţerii săi – eu mă duc să-l întâmpin pe regele legitim. Cine mă iubeşte, mă urmează!

Aclamaţii asurzitoare însoţiră aceste cuvinte, pe care d'Artagnan le auzi nu fără un adânc fior de plăcere.

— La dracu! făcu el către Monck. Dar asta e o cutezanţă, domnule!

— Mă însoţeşti, nu-i aşa? îl întrebă Monck.

— Naiba să mă ia, generale! Dar spune-mi, rogu-te, ce i-ai scris prin Athos... vreau să spun prin contele de La Fère... ştii... în ziua sosirii noastre?

— Faţă de dumneata nu mai am taine – răspunse Monck. I-am scris aceste cuvinte: "Sire, aştept pe maiestatea voastră peste şase săptămâni la Dover".

— Ah – făcu d'Artagnan – atunci nu mai spun că e o cutezanţă; spun că totul a fost bine judecat. Straşnică lovitură!

— Te pricepi şi dumneata la aşa ceva! replică Monck.

A fost singura aluzie pe care generalul a făcut-o la călătoria lui în Olanda.

XXXII

ÎN CE ÎMPREJURARE, ATHOS ŞI D'ARTAGNAN SE ÎNTÂLNESC ÎNCĂ O DATĂ LA HANUL "CORNUL DE CERB"

Regele Angliei îşi făcu intrarea cu mare alai, mai întâi la Dover, apoi la Londra. Ceruse să fie aduşi fraţii lui; el venise cu mama şi sora sa. Anglia se afla de atâta vreme pradă frământărilor interne, încât această reîntoarcere a regelui Carol al II-lea – despre care englezii nu ştiau altceva decât că era fiul unui om căruia ei îi tăiaseră capul – fu un prilej de mulţumire pentru cele trei regate. Astfel că, toate acele ovaţii şi toate aclamaţiile ce salutau sosirea lui îl tulburară aşa de tare pe tânărul rege, încât se aplecă la urechea lui Jack de York, fratele său mai mic, şi-i spuse:

— Într-adevăr, Jack, mi se pare că numai noi suntem vinovaţi de a fi lipsit atât de mult timp dintr-o ţară unde suntem atât de iubiţi.

Cortegiul fu măreţ. O vreme minunată făcea şi mai frumoasă solemnitatea. Carol îşi regăsise toată tinereţea, toată voioşia de odinioară; părea alt om. Inimile îi surâdeau ca soarele însuşi.

În mulţimea aceea gălăgioasă de curteni şi de admiratori, ce nu părea să-şi mai aducă aminte că tot ei fuseseră aceia care-l conduseseră la eşafodul din White-Hall pe tatăl noului rege, un om, în costum de locotenent de muşchetari, privea, cu zâmbetul aninat în colţul buzelor sale subţiri şi pline de duh, când spre poporul ce-şi striga din răsputeri bucuria, când spre regele ce-şi înfrâna tulburarea şi saluta în dreapta şi în stânga, mai ales femeile, ale căror buchete de flori cădeau sub picioarele calului său.

"Frumoasă îndeletnicire să fii rege – îşi spunea acest om, adâncit în contemplarea sa şi atât de cufundat în meditare, încât se oprise în mijlocul drumului, lăsând să defileze pe dinaintea lui cortegiul. Iată într-adevăr un prinţ înveşmântat în aur şi în diamante, ca un Solomon, şi smălţat în flori ca o pajişte primăvara; o să-şi vâre mâinile până la coate în

uriaşele lăzi în care supuşii lui, foarte credincioşi astăzi, dar foarte necredincioşi ieri, au strâns pentru el vreo două căruțe cu bulgări de aur. I se aruncă atâtea flori în cale, că e gata să fie îngropat în ele, dar numai cu două luni în urmă, dacă s-ar fi înfățişat aici, ar fi fost primit cu gloanțe şi ghiulele, aşa precum astăzi este primit cu flori."

Alaiul înainta mereu şi aclamațiile începeau să se depărteze, împreună cu regele, în direcția palatului, ceea ce nu însemna însă că ofițerul nostru era mai puțin împins şi îmbrâncit de mulțime.

«La dracu! îşi spunea mai departe visătorul. Iată nişte oameni care mă calcă pe picioare şi care mă privesc ca pe un oarecare, ba chiar ca pe un nimic, din simplul motiv că ei sunt englezi, iar eu sunt francez. Dacă cineva i-ar întreba pe oamenii aceştia: "Cine este domnul d'Artagnan?" ei ar răspunde: *Nescio vos.* Dar e de ajuns să le spui: "Iată-l pe rege, iată-l pe domnul Monck", şi vor începe numaidecât să urle: "Trăiască regele! Trăiască domnul Monck!" până când îşi vor sparge bojocii. Totuşi – urmă el privind gloata cu acea căutătură atât de fină şi uneori atât de mândră – totuşi, staţi puțin, oameni buni, şi gândiți-vă: ce-a făcut regele Carol al vostru, ce-a făcut domnul Monck? Apoi socotiți şi ce-a făcut acest biet necunoscut, pe numele lui – d'Artagnan. E drept că nu ştiți nimic despre el, fiindcă nu-l cunoaşteți, ceea ce vă îndreptățeşte poate ca nici să ou vă gândiți la el. Ei, şi ce? Asta nu-l împiedică pe regele Carol al II-lea de a fi un mare rege, cu toate că a stat în surghiun doisprezece ani, şi pe domnul Monck de a fi un mare căpitan, cu toate că a făcut călătoria în Olanda închis într-o ladă. Prin urmare, întrucât e recunoscut că e un mare rege, iar celălalt un mare căpitan: *Hurrah for the King Charles II! Hurrah for the capitain Monck!*»

Şi glasul lui se alătură celor ale miilor de spectatori, pe care le şi întrecu o clipă; iar pentru a face şi mai bine pe omul credincios, îşi ridică pălăria de pe cap şi o flutură cu putere în aer. Dar tocmai în toiul acestei însufleţite manifestări de loialism (aşa se numea atunci, în 1660, aceea ce astăzi se numeşte regalism), cineva îl apucă de braţ.

— Athos! strigă d'Artagnan. Tu aici?

Şi cei doi prieteni se îmbrăţişară.

— Tu aici! Şi de vreme ce eşti aici – continuă muşchetarul – cum se face că nu te afli în mijlocul tuturor acelor curteni, scumpul meu conte? Cum, tu, eroul acestei sărbători, nu mergi pe cal la stânga maiestăţii sale restaurate, aşa cum domnul Monck se ţine la dreapta sa? Pe legea mea, nu mai înţeleg nimic din purtarea ta, şi nici din aceea a prinţului care îţi datorează atâta.

— Veşnic batjocoritor, dragul meu d'Artagnan – zise Athos. N-ai de gând să te dezbari odată de acest urât năravv?

— Lasă asta; văd că nu faci parte din suită.

— Nu fac parte din suită, deoarece n-am vrut eu să fac.

— Şi pentru ce n-ai vrut tu?

— Fiindcă nu sunt nici trimis, nici ambasador, nici reprezentant al regelui Franţei, şi n-ar avea rost să mă arăt astfel alături de un rege pe care Dumnezeu nu mi l-a hărăzit stăpân.

— La dracu! Dar te arătai totuşi alături de celălalt rege, tatăl acestuia.

— Asta e altceva, prietene; acela era condamnat să moară.

— Şi totuşi, ceea ce ai făcut pentru cel de azi...

— Am făcut fiindcă trebuia să fac. Dar, tu ştii foarte bine, mi mi-a plăcut niciodată să ies în primele rânduri. Iar regelui Carol al II-lea, care nu mai are nevoie de mine, tot ce-i cer acum este să mă lase în tihna şi în umbra mea.

D'Artagnan scoase un oftat adânc.

— Ce ai? îl întrebă Athos. S-ar spune că această fericită reîntoarcere a regelui la Londra te întristează, prietene, pe tine, care totuşi ai făcut pentru maiestatea sa cel puțin tot atât cât am făcut şi eu.

— Nu-i aşa – zise d'Artagnan, însoțindu-şi vorbele cu râsul lui gascon – ca am făcut şi eu destul pentru maiestatea sa şi că acest lucru nu poate fi pus la îndoială?

— O, fireşte – zise Athos. Iar regele o ştie prea bine, prietene.

— O ştie? zâmbi muşchetarul cu amărăciune. Pe legea mea, nu bănuiam asta, şi tocmai încercam, chiar în acest moment, să uit.

— El însă, prietene, nu va uita nimic, te încredințez.

— Spui asta ca să mă mai mângâi puțin, Athos.

— Şi pentru ce?

— La dracu! Pentru toate cheltuielile pe care le-am făcut. M-am ruinat, prietene dragă, m-am ruinat pentru restaurarea acestui tânăr prinț care a trecut adineauri pe lângă mine, săltând fericit pe calul său şarg.

— Regele nu ştie că te-ai ruinat, dragul meu, dar ştie că-ți datorează mult.

— Mă despăgubeşte asta cu ceva, Athos, spune? Căci. mă rog, îți dau dreptate, tu ai lucrat într-un chip nobil. Nu uita însă că eu, care, s-ar (părea, era să răstorn planurile tale, eu sunt acela ce, de fapt, le-am făcut să izbândească. Ia stai şi urmăreşte puțin calculul meu: tu poate că n-ai fi reuşit, prin vorbă bună şi blândețe, să-l înduplecI pe generalul Monck, în timp ce eu l-am luat aşa de repede pe acest drăguț general, încât i-am dat prințului tău prilejul să se arate generos; această generozitate i-a fost inspirată de năstruşnica mea

boroboață, cu urmări atât de fericite. Iar Carol şi-o vede acum răsplătită prin restaurarea pe care i-a acordat-o Monck.

— Toate astea, dragă prietene, sunt cel mai curat adevăr – zise Athos.

— Ei bine, oricât de curat ar fi acest adevăr, nu e mai puțin adevărat, prietene, că eu mă voi reîntoarce acasă foarte iubit de domnul Monck, care nu mă mai scoate din *my dear capitain*, cu toate că nu-i sunt nici drag, nici căpitan, şi foarte prețuit de rege, care a şi uitat numele meu; nu e mai puțin adevărat, îți spun, că mă voi reîntoarce în frumoasa mea patrie blestemat de ostaşii pe care i-am stârnit în speranța unei mari solde, blestemat de bravul Planchet, de la care am împrumutat o parte din agoniseala lui.

— Cum aşa? Ce dracu caută Planchet în toate treburile astea?

— Ei da, dragul meu: pe acest rege atât de spilcuit, atât de zâmbitor, atât de adorat, domnul Monck îşi închipuie că el l-a rechemat, tu îți închipui că tu l-ai susținut, eu îmi închipui că eu l-am adus, el însuşi îşi închipuie că a fost restaurat datorită propriilor sale tratative; şi, totuşi, nimic din toate acestea nu e adevărat: Carol al II-lea, regele Angliei, Scoției şi Irlandei, a fost reînălțat pe tronul său de un băcan francez, care îşi are prăvălia în strada Lombarzilor şi se numeşte Planchet. Iată ce înseamnă măreția. "Deşertăciunea, deşertăciunilor – glăsuieşte scriptura – totul e deşertăciune!"

Athos nu se putu stăpâni să nu râdă la această vorbă glumeață a prietenului său.

— Dragă d'Artagnan— zise el, strângându-i mâna călduros – nu poți fi oare mai filozof? Nu eşti oare mulțumit ca mi-ai salvat viața, aşa cum ai făcut-o, sosind în chip atât de fericit, împreună cu Monck, tocmai în momentul când blestemații aceia de parlamentari voiau să mă ardă de viu?

— Lasă, lasă – i-o întoarse d'Artagnan – meritai să fii ars puțin, dragul meu conte.

— De ce? Fiindcă am salvat milionul regelui Carol?

— Care milion?

— Ah, aşa-i, tu n-ai ştiut nimic despre asta, prietene drag; dar să nu te superi pe mine, nu era o taină a mea. Cuvântul acela *Remember,* pe care regele Carol l-a rostit pe eşafod...

— Şi care înseamnă *adu-ți aminte?*

— Întocmai. Cuvântul acela voia să spună: "Adu-ți aminte că în hrubele de la Newcastle se află îngropat un milion şi că acest milion este al fiului meu".

— A, foarte bine, înțeleg. Dar ceea ce înțeleg iarăşi şi mi se pare groaznic este că de câte ori maiestatea sa Carol al II-lea se va gândi la mine, îşi va spune: "Iată un om care era cât pe-aci să mă facă să-mi pierd coroana. Noroc însă că eu am fost generos, mare, plin de prezență de spirit". Aşa va gândi despre mine şi despre el acest tânăr gentilom cu surtucul negru, jerpelit ca vai de lume, care a venit la castelul din Blois, cu pălăria în mână, să mă întrebe dacă vreau să-l las să intre la regele Franței.

— D'Artagnan, d'Artagnan – rosti Athos, punându-şi mâna pe umărul muşchetarului – eşti nedrept!

— Am şi de ce.

— Nu, căci nu ştii ce poate aduce viitorul.

D'Artagnan îşi privi prietenul în ochi şi începu să râdă.

— Într-adevăr, scumpul meu Athos – zise el – tu rosteşti nişte cuvinte minunate, pe care nu le-am auzit decât la tine şi la domnul cardinal Mazarin.

Athos făcu o mişcare de nemulțumire.

— Iartă-mă – adăugă d'Artagnan zâmbind – iartă-mă dacă te jignesc cumva. Viitorul! Eh, frumoase vorbe, vorbele care făgăduiesc mult, şi ce bine îți umplu ele gura în lipsă de

altceva! La dracu! Am întâlnit atâția care făgăduiesc, dar când voi găsi oare şi unul care să dea? Ei, să lăsăm asta – încheie el. Ce faci tu aici, scumpul meu Athos? Eşti vistiernic al regelui?

— Cum, vistiernic al regelui?

— Da, căci de vreme ce regele are un milion, îi trebuie şi un vistiernic. Regele Franței, care n-are o para chioară, are în schimb un intendent superior, pe domnul Fouquet. E adevărat însă că domnul Fouquet îşi are milioanele sale.

— Oh, milionul nostru a fost cheltuit de mult – zise Athos, zâmbind la rândul lui.

— Pricep, s-a prefăcut în mătase, în pietre scumpe, în catifea şi în pene de toate soiurile şi de toate culorile. Toți aceşti prinți şi toate aceste prințese aveau mare nevoie de croitori şi de cusătorese... Eh, Athos, ți-aduci aminte cât am cheltuit noi, noi înşine, pentru îmbrăcăminte, în timpul campaniei din La Rochelle, ca să ne facem intrarea călări? Două sau trei mii de livre, pe cinstea mea! O hlamidă de rege e însă mai lungă, îți trebuie un milion numai ca să cumperi stofa. Dar spune-mi, Athos, dacă nu eşti vistiernic, eşti măcar bine văzut la curte?

— Pe cinstea mea de gentilom, habar n-am – răspunse cu modestie Athos.

— Haide, haide, cum habar n-ai?

— Nu l-am mai văzut pe rege de la Dover.

— Atunci, la dracu, te-a uitat şi pe tine! Plăcută treabă, nimic de zis I

— Maiestatea sa are atâtea pe cap!

— O – strigă d'Artagnan cu una din acele strâmbături pline de haz pe care numai el ştia să le facă – iată, pe legea mea, că-mi vine să mă îndrăgostesc iar de monsignor Giulio

Mazarini. Cum, dragul meu Athos, regele nu te-a mai revăzut?

— Nu.

— Şi mi eşti furios?

— Eu? Pentru ce? Îți închipui cumva, scumpul meu d'Artagnan, că pentru rege am făcut eu ceea ce am făcut? Nici nu-l cunosc pe acest străin. L-am apărat pe tatăl său, deoarece însemna un principiu sfânt pentru mine, şi m-am lăsat împins către fiu de dragul aceluiaşi principiu. De altminteri, tatăl era un vrednic cavaler, o nobilă ființă, îți mai aduci aminte?

— E adevărat, a fost un brav şi minunat om, care a avut o viață tristă, dar o moarte frumoasă.

— Ei bine, scumpul meu d'Artagnan, vreau să înțelegi un lucru: acestui rege, acestui om de inimă, acestui prieten din gândul meu, dacă mi-e îngăduit să spun astfel, i-am jurat în clipa supremă să păstrez cu credință taina unei averi ce trebuia transmisă fiului său pentru a se folosi de ea la timpul potrivit; acest tânăr a venit să mă caute, mi-a povestit nenorocirea lui, fără să ştie că aş putea fi altceva pentru dânsul decât o amintire vie în legătură cu tatăl său; am îndeplinit față de Carol al II-lea ceea ce-i făgăduisem lui Carol Întâiul, asta e tot. Ce-mi pasă acum dacă el va fi sau nu va fi recunoscător? În primul rând mie mi-am făcut un bine, despovărându-mă de această răspundere, şi nicidecum lui.

— Nu degeaba spuneam eu întotdeauna – zise d'Artagnan, cu un suspin – că dezinteresarea este cel mai frumos lucru de pe lume.

— La urma urmei, ce vrei, dragă prietene – reluă Athos – nu eşti şi tu oare în aceeaşi situație ca mine? Dacă ți-am înțeles bine cuvintele, şi tu ai fost înduioşat de nenorocirea acestui tânăr; iar din partea ta asta este cu mult mai frumos

decât dintr-a mea, întrucât eu aveam de îndeplinit o datorie, pe câtă vreme tu nu datorai absolut nimic acestui fiu al martirului. Tu n-aveai să-i plăteşti preţul acelei scumpe picături de sânge care a căzut pe fruntea mea de pe scândura eşafodului. Ceea ce te-a îndemnat pe tine să-i sari în ajutor este numai inima, inima aceea nobilă şi bună pe care o ai sub pretinsa ta neîncredere în Oameni, sub ironia ta şfichiuitoare; ai pus în joc agoniseala unui servitor, poate şi pe a ta însuţi. – te bănuiesc, zgârcit binefăcător! – dar sacrificiul tău nu-i cunoscut. Nu-i nimic! Vrei să-i dai banii înapoi lui Planchet? Te înţeleg, prietene, căci nu stă în demnitatea unui gentilom să se împrumute la inferiorul lui, fără a-i restitui capitalul cu dobânzi. Ei bine, am să vând castelul La Fère, dacă e nevoie, sau, dacă nu, vreuna din fermele mai mici. Te vei achita faţă de Planchet şi vor mai rămâne, fii pe pace, încă destule grăunţe în hambarele mele pentru noi amândoi şi pentru Raoul. În felul acesta, prietene, nu te vei simţi obligat decât faţă de tine însuţi şi, dacă te cunosc bine, nu mică îţi va fi mulţumirea să-ţi poţi spune: "Am făcut un rege". Am dreptate?

— Athos, Athos – murmură d'Artagnan visător – ţi-am spus eu odată că în ziua când vei începe să ţii predici, voi veni să te ascult; în ziua când tu îmi vei spune că există un iad, la dracu! voi începe să mă tem de frigare şi de furci. Tu eşti mai bun decât mine, ba poate mai bun decât toţi, şi eu nu-mi recunosc decât un merit, acela de a nu fi gelos. În afară de acest cusur, Dumnezeu să mă pedepsească, cum spun englezii, le am pe toate celelalte.

— Eu nu cunosc pe nimeni care să aibă mai multe merite ca d'Artagnan – îi răspunse Athos. Dar iată-ne ajunşi, încet-încet, la casa unde locuiesc. Vrei să intri puţin la mine, prietene?

— Ei, dar asta-i taverna "Cornul de Cerb", dacă nu mă înşel – zise d'Artagnan.

— Îți mărturisesc, prietene, că în bună măsură am ales-o anume. Îmi plac vechile cunoştințe, îmi place să mă aşez în acelaşi loc unde căzusem istovit de oboseală, răpus de deznădejde, când ai venit tu, în seara de 31 ianuarie.

— După ce descoperisem locuința călăului mascat? Da, a fost o zi grozavă!

— Atunci, haide înăuntru – zise Athos, întrerupându-l.

Intrară în sala pe care o ştiau altădată comună. Taverna în general şi această sală în special suferiseră mari schimbări; vechea gazdă a muşchetarilor, devenind destul de bogată ca să mai fie hangiu, închisese prăvălia şi făcuse din această sală, de care vorbim, un depozit de mărfuri de băcănie. Cât despre restul casei, îl închiria străinilor sub formă de camere mobilate.

Cu o nespusă tulburare, d'Artagnan recunoscu toate mobilele din această cameră de la catul întâi, lemnăria, tapiseriile, până şi acea hartă geografică pe care Porthos o cerceta cu atâta plăcere în ceasurile lui de răgaz.

— Sunt unsprezece ani de atunci! murmură d'Artagnan. La dracu! Mi se pare că a trecut un veac.

— Iar mie, doar o zi! făcu Athos. Dac-ai şti, prietene, ce bucurie mă încearcă la gândul că te am aici, că-ți strâng mâna, că pot să arunc la o parte spada şi pumnalul, că pot să sorb fără teamă din acest pahar cu xeres. Oh, dar această bucurie n-ar putea să fie într-adevăr deplină decât dacă ceilalți doi prieteni ai noştri ar fi aici, la celelalte două colțuri ale acestei mese, şi dacă Raoul, scumpul meu Raoul, ar sta în prag şi ne-ar privi cu ochii lui mari, atât de scânteietori şi atât de blânzi!

— Da, da – zise d'Artagnan foarte mişcat – ai dreptate. Reţin mai ales prima parte a gândurilor tale: e plăcut să zâmbeşti într-un loc unde am tremurat cândva atât de mult şi cu atâta temei, aşteptând ca domnul Mordaunt să apară în prag dintr-o clipă în alta.

În acea clipă, uşa se deschise şi d'Artagnan, oricât de curajos era el de fel, nu-şi putu ascunde o uşoară tresărire de spaimă. Athos observă aceasta şi-i spuse zâmbind:

— E gazda noastră, care îmi aduce vreo scrisoare.

— Da, milord – făcu omul – aduc într-adevăr o scrisoare pentru înălţimea voastră.

— Mulţumesc – zise Athos, luând scrisoarea fără să se uite la ea. Ia spune-mi, dragă domnule, îl recunoşti pe dumnealui?

Bătrânul ridică faţa şi se uită cu atenţie la d'Artagnan.

— Nu – răspunse el.

— Este unul din prietenii aceia de care ţi-am vorbit – îi explică Athos – şi care a locuit aici, cu mine, acum unsprezece ani.

— Oh – făcu bătrânul – au locuit atâţia străini la mine!

— Dar noi am stat aici la 30 ianuarie 1641 – adăugă Athos, crezând că prin această precizare dezmorţeşte memoria înceată a gazdei.

— Se poate – răspunse acesta zâmbind – dar e mult de-atunci!

Apoi salută şi ieşi.

— Mulţumesc de aşa soartă! reflectă d'Artagnan. Poţi să faci isprăvi nemaipomenite, să dezlănţui revoluţii, să-ţi sapi numele în piatră sau în aramă cu lovituri de spadă – ei bine, e ceva mai îndărătnic, mai tare şi mai uituc decât fierul, arama sau piatra, şi anume ţeasta îmbătrânită a primului hangiu

îmbogățit de pe urma negoțului său! Poftim, nu mă cunoaşte! Eu însă l-aş fi recunoscut pe el.

Athos, zâmbind, desfăcu scrisoarea.

— Ah – exclamă el – o scrisoare de la Parry!

— O, o – făcu d'Artagnan – citeşte-o, prietene, citeşte-o, fără îndoială că aduce o veste nouă.

Athos îşi înălță fruntea şi citi:

Domnule conte,

Regele şi-a arătat părerea de rău că nu v-a văzut astăzi alături de el, la intrarea sa în oraş. Maiestatea sa mă însărcinează să vă spun acest lucru spre a vi-l întipări în amintire. Maiestatea sa aşteaptă pe excelența voastră chiar în astă-seară, la palatul Saint-James, între nouă şi unsprezece ceasuri.

Sunt, cu tot respectul, domnule conte, a excelenței voastre preaumilă şi preaplecată slugă,

Parry.

— Vezi, dragul meu d'Artagnan – zise Athos – nu trebuie să-ți pierzi cu totul nădejdea în inimile regilor.

— Să nu ți-o pierzi, da, ai dreptate! răspunse d'Artagnan.

— Oh, scumpul, dragul meu prieten – adăugă Athos, căruia nu-i scăpă uşoara amărăciune din vorbele lui d'Artagnan – iartă-mă. Am rănit oare, fără să vreau, pe cel mai bun camarad al meu?

— Eşti nebun, Athos, şi, ca dovadă, am să merg cu tine până la castel; până la poartă, se-nțelege. Voi face o plimbare.

— Ba ai să intri împreună cu mine, prietene. Vreau să-i spun maiestății sale...

— Nici să n-aud! ripostă d'Artagnan cu o mândrie adevărată, străină de orice prefăcătorie. Dacă e ceva mai groaznic decât să cerşeşti singur este să cerşeşti prin alții. Hai să mergem, prietene, plimbarea va fi minunată. În trecere,

vreau să-ți arăt casa domnului Monck, care m-a oprit la el: o casă frumoasă, pe cinstea mea! A fi general în Anglia înseamnă, ca venit, mai mult decât a fi mareşal în Franța, ştii asta?

266

Athos se lăsă scos din casă, întristat de voioşia pe care căuta să şi-o impună cu tot dinadinsul d'Artagnan.

Oraşul era plin de veselie; cei doi prieteni se loveau la tot pasul de entuziaşti care, în beția lor, îi îndemnau să strige: "Trăiască bunul rege Carol!" D'Artagnan răspundea printr-un mormăit, iar Athos printr-un surâs. Ajunseră astfel până la casa lui Monck, prin fața căreia trebuiau să treacă, precum am spus, pentru a se duce la palatul Saint-James.

Athos şi d'Artagnan vorbiră foarte puțin pe drum, tocmai din pricină că ar fi avut prea multe să-şi spună, dacă ar fi vorbit. Athos se gândea că, vorbind, ar fi părut că-şi manifestă bucuria, iar această bucurie ar putea să-l rănească pe d'Artagnan. Acesta, la rândul lui, se temea ca, vorbind, să nu-şi dea pe față o acreală ce l-ar putea stingheri pe Athos. Era o ciudată întrecere în a tăcea a mulțumirii de sine şi a proastei dispoziții. D'Artagnan cedă cel dintâi acelei mâncărimi pe care o simțea de obicei pe limbă.

— Îți aminteşti, Athos – vorbi el – de bucata aceea din *Amintirile* lui d'Aubigné, unde acest credincios slujitor, gascon ca şi mine, sărac ca şi mine, şi era gata să spun viteaz ca şi mine, povesteşte despre zgârceniile lui Henric al IV-lea? Tatăl meu îmi spunea totdeauna, țiu minte şi acum, că domnul d'Aubigné era un mincinos. Dar, dacă stai şi te gândeşti, toți: prinții coborâtori din marele Henric nu sunt mai breji!

— Haida, haida, d'Artagnan – zise Athos – vrei să spui că regii Franței sunt zgârciți? Eşti nebun, dragă prietene.

— Ei, tu nu vrei să bagi niciodată în seamă cusururile altora, tu care eşti un om desăvârşit. În realitate, însă, Henric al IV-lea era zgârcit, Ludovic al XIII-lea, fiul său, la fel – şi noi doi ştim ceva în această privință, nu-i aşa? Gaston ducea acest năravp până la exagerare, încât ajunsese să fie hulit de toți cei care-l înconjurau. Henriettei – biata femeie! – i-a prins bine zgârcenia, ea care n-a mâncat în fiecare zi şi nu s-a încălzit în fiecare an, căci asta a fost o pildă pentru fiul ei, Carol al II-lea, nepotul marelui Henric al IV-lea, zgârcit ca maică-sa şi ca bunicul său. Ei, ia spune, am făcut bine genealogia zgârciților?

— D'Artagnan, prietene – strigă Athos – eşti prea aspru cu această rasă de vulturi care se numesc Burboni.

— Şi îl uitam pe cel mai cu moț... pe celălalt nepot al lui Béarnais, Ludovic al XIV-lea, fostul meu stăpân. Cred însă că şi acesta e un zgârcit, el care n-a vrut să-i împrumute un milion fratelui său Carol! Bun, bag de seamă că te superi. Din fericire, iată-ne lângă casa mea, sau mai bine zis lângă casa prietenului meu, domnul Monck.

— Scumpe d'Artagnan, nu mă superi de loc, dar mă întristezi; e dureros, într-adevăr, să vezi un om cu însuşirile tale alături de poziția pe care serviciile lui ar fi trebuit să i-o aducă; mi se pare că numele tău, dragă prietene, e tot atât de strălucit ca şi cele mai frumoase nume de războinici şi de diplomați. Spune-mi dacă cei care poartă nume ca Luynes, Bellegarde sau Bassompierre au meritat mai mult decât noi averea şi faima lor. Ai dreptate, de o mie de ori ai dreptate, prietene!

D'Artagnan oftă, apoi, luând-o înaintea prietenului său, păşi sub gangul casei lui Monck, din inima cetății.

— Dă-mi voie să-mi las punga acasă – îi spuse lui Athos – căci dacă, la înghesuială, aceşti dibaci pungaşi ai Londrei,

cărora le merge vestea chiar şi la Paris, mi-ar şterpeli şi ultimii mei sărmani bănuți, nu m-aş mai putea reîntoarce în Franța. Or, pe cât de mulțumit eram când am plecat din Franța, pe atât de bucuros sunt acum să mă reîntorc acolo, întrucât toată pica mea de altădată împotriva Angliei m-a cuprins iarăşi, ba chiar mai tare ca oricând.

Athos nu răspunse nimic.

— Aşadar, dragă prietene – îi spuse d'Artagnan – aşteaptă numai o secundă, şi apoi te urmez. Ştiu că te grăbeşti să ajungi mai repede la palat, spre a-ți primi răsplata; dar, crede-mă, nici eu nu sunt mai puțin grăbit să mă bucur de bucuria ta, cu toate că de departe... Aşteaptă-mă.

Şi d'Artagnan pătrunse în vestibul, când un om, pe jumătate valet, pe jumătate ostaş, care îndeplinea în locuința lui Monck sarcina de portar şi de paznic, îl opri pe muşchetarul nostru, spunându-i, în englezeşte:

— O clipă, milord d'Artagnan.

— Ei, drace! ripostă acesta. Ce, oare şi generalul mă alungă?... Nu-mi mai rămâne decât să fiu izgonit şi de el!

Aceste vorbe, rostite în franceză, nu-l impresionară cu nimic pe cel căruia îi erau adresate şi care nu vorbea decât o engleză amestecată cu scoțiană cea mai aspră. Dar Athos se zbârli, căci începea să vadă că d'Artagnan părea să aibă dreptate.

Englezul îi întinse o scrisoare lui d'Artagnan.

— *From the general* – zise el.

— Bine, asta e: alungarea mea – mormăi gasconul. S-o mai citim, Athos?

— Sau tu te înşeli – zise Athos – sau eu- nu mai cunosc alți oameni cinstiți afară de tine şi de mine.

D'Artagnan înălță din umeri şi desfăcu scrisoarea, în timp ce englezul, netulburat, apropia de el un mare sfeşnic, a cărui

lumină îl ajuta să citească mai uşor.

— Ei bine, ce ai? întrebă Athos, văzând o schimbare adâncă pe faţa celui care citea.

— Poftim, citeşte şi tu – zise muşchetarul.

Athos luă hârtia şi citi:

Domnule d'Artagnan, regelui i-a părut nespus de rău că nu ai fost la Saint-Paul în suita sa. Maiestatea sa spune că i-ai lipsit, aşa cum îmi lipseşti şi mie, scumpe căpitane. Nu e decât un mijloc ca să îndreptam totul. Maiestatea sa mă aşteaptă la nouă ceasuri la castelul Saint-James; vrei să te afli acolo în acelaşi timp cu mine? Înalta bunăvoinţă a maiestăţii sale şi-a rezervat această oră pentru audienţa pe care ţi-o acordă!

Scrisoarea era semnată de Monck.

XXXIII

AUDIENŢA

— Ei bine? zise Athos cu o blândă expresie de mustrare, după ce d'Artagnan citi scrisoarea ce-i fusese trimisă de Monck.

— Ei bine – răspunse d'Artagnan, îmbujorându-se de plăcere, dar şi de nitică ruşine că se grăbise să-i învinuiască pe rege şi pe Monck – e un semn de bunăvoinţă... care nu obligă la nimic, e adevărat... Însă, oricum, o bunăvoinţă.

— Mi-ar fi fost greu să-l cred pe prinţ un ingrat – fu de părere Athos.

— Fapt este că prezentul său e încă destul de aproape de trecutul lui – replică d'Artagnan. Dar, în sfârşit, până la acest caz, totul îmi dădea dreptate.

— Asta aşa este, dragi prietene, recunosc şi eu. Ah, dar iată că ţi s-a înseninat din nou privirea. Nu-ţi poţi închipui cât de mult mă bucură asta.

— Aşadar, precum vezi – reluă d'Artagnan – Carol al II-lea îl primeşte pe domnul Monck la ceasurile nouă; pe mine mă

va primi la ceasurile zece; e o mare audienţă, una din acelea pe care noi le numeam, la Luvru, aghiazmă la curte. Hai să ne apropiem şi noi de aghiazmatar. Haide, dragă prietene!

Athos nu-i mai răspunse nimic şi amândoi se îndreptară, grăbind pasul, spre palatul Saint-James, în faţa căruia se afla încă o mulţime de lume, ce se înghesuia ca să vadă la ferestre umbrele curtenilor şi sclipirile răsfrânte de chipul regal. Băteau opt ceasuri când cei doi prieteni luară loc în galeria plină de curteni şi de oameni care aveau ceva de cerut. Toţi de acolo îşi întorceau privirile spre veşmintele lor simple şi de croială străină, ca şi spre cele două capete atât de nobile şi atât de pline de demnitate şi de importanţă. La rândul lor, Athos şi d'Artagnan, după ce măsurară din două aruncături de ochi întreaga adunare, începură să vorbească din nou amândoi.

Deodată, o mare zarvă se stârni la capătul galeriei: era generatul Monck, care tocmai intra, urmat de mai bine de douăzeci de ofiţeri, cerşindu-i fiecare un zâmbet, întrucât, în ajun chiar, omul acesta era încă stăpânul Angliei, iar acum i se prevedea un viitor strălucit, ca restaurator al familiei Stuarţilor.

— Domnilor – le vorbi Monck, întorcând faţa către ei – de azi înainte, va rog să ţineţi seama că eu nu mai sunt nimic. Altădată am comandat cea mai bună armată a republicii; astăzi această armată e a regelui, în mâinile căruia am venit să depun, din ordinul său, puterea mea de ieri.

O adâncă surprindere se zugrăvi pe toate chipurile, şi cercul de adulatori şi de solicitatori care-l înconjura pe Monck cu o clipă mai înainte se lărgea acum încetul cu încetul, până când se pierdu în marile unduiri ale mulţimii. Monck avea să facă anticameră ca toată lumea. D'Artagnan nu se putu împiedica de a face această remarcă faţă de contele de La

Fère, care îşi încruntă sprâncenele. Pe neaşteptate, uşa de la cabinetul lui Carol se deschise şi tânărul rege apăru în cadrul ei, precedat de doi ofițeri ai casei regale.

— Bună seara, domnilor – grăi el. Generalul Monck e aici?

— Iată-mă, sire – răspunse bătrânul general.

Carol se îndreptă cu paşi repezi spre el şi-i strânse mâinile cu multă prietenie.

— Generale – rosti cu glas tare regele – ți-am semnat brevetul: eşti duce de Albemarle, şi dorința mea este ca nimeni să nu te întreacă în putere şi bogăție în acest regat, unde, în afară de nobilul Montrose, nimeni nu-ți poate sta alături în ce priveşte loialitatea, curajul şi dibăcia. Domnilor, ducele este comandantul general al armatelor noastre de pe uscat şi de pe mare; omagiați-l, vă rog, în această calitate.

În vreme ce toți se înghesuiau spre general, care primea aceste omagii fără să renunțe o singură clipă la atitudinea lui obişnuită de nepăsare, d'Artagnan îi şopti lui Athos:

— Când te gândeşti că acest ducat, acest comandament al armatelor de pe uscat şi de pe mare, într-un cuvânt, toate aceste măriri au stat închise într-o ladă lungă de şase picioare şi largă de trei!

— Prietene – replică Athos – măriri mult mai impunătoare încă pot sta în lăzi şi mai mici decât aceea; şi rămân închise acolo pentru totdeauna!...

Deodată, Monck îi zări pe cei doi gentilomi, care stăteau mai la o parte, aşteptând să se potolească vânzoleala. Îşi făcu loc prin mulțime şi se îndreptă spre ei, în aşa fel că-i surprinse tocmai la mijlocul reflecțiilor lor filozofice.

— Vorbeați despre mine, desigur – zise el zâmbitor.

— Milord – răspunse Athos – vorbeam şi despre Dumnezeu.

Monck stătu o clipă pe gânduri, apoi dădu replica pe un ton voios:

— Domnilor, să vorbim puțin şi despre rege, dacă vă face plăcere; căci aveți, după câte ştiu, audiență la maiestatea sa.

— La ceasul nouă – zise Athos.

— La zece – adăugă d'Artagnan.

— Să intrăm chiar acum în cabinet – îi îndemnă Monck, făcându-le semn să o ia înaintea lui, ceea ce şi unul şi celălalt se codeau să facă.

Regele, în timpul acestei convorbiri în franțuzeşte, se întorsese în mijlocul galeriei.

— O, francezii mei! rosti el cu tonul plin de voioşie pe care, în ciuda atâtor amărăciuni şi încercări, nu şi-l pierduse încă. Francezii, mângâierea mea!

Athos şi d'Artagnan se înclinară.

— Duce, condu pe aceşti domni în sala mea de studii. Sunt al dumneavoastră, domnii mei – adăugă el în franţuzeşte.

Şi căută să isprăvească cât mai în grabă cu cei de la curte, pentru a se întoarce la francezii săi, cum singur îi numea.

— Domnule d'Artagnan – rosti regele intrând în cabinetul său – sunt mulţumit că te revăd.

— Sire, bucuria mea nu are margini salutând pe maiestatea voastră în palatul de la Saint-James.

— Domnule, ai avut bunăvoinţa să-mi faci un mare serviciu şi îţi datorez recunoştinţă. Dacă nu m-aş teme că încalc drepturile comandantului nostru general, ţi-aş oferi un post vrednic de domnia ta, aproape de persoana noastră.

— Sire – răspunse d'Artagnan – am părăsit serviciul regelui Franţei făcându-i prinţului meu făgăduiala de a nu mai sluji nici un rege.

— Vai – exclamă Carol – asta mă mâhneşte peste măsură; aş fi vrut să fac mult pentru domnia ta, căci îmi placi.

— Sire...

— Să vedem – zise Carol cu un surâs – nu te-aş putea îndupleca să treci peste cuvântul dumitale? Duce, ajută-mă, te rog. Dacă ţi s-ar oferi, vreau să spun dacă eu ţi-aş oferi comandamentul general al muşchetarilor mei?

D'Artagnan se înclină mai adânc decât o făcuse prima oară.

— Aş avea întristarea să nu pot primi ceea ce maiestatea voastră îmi oferă cu atâta dărnicie – răspunse el. Un gentilom n-are altceva decât cuvântul său, şi acest cuvânt, am avut cinstea de a o spune maiestăţii voastre, e dat regelui Franţei.

— Atunci să nu mai vorbim despre asta – zise regele, întorcându-se către Athos.

Şi îl lăsă pe d'Artagnan pradă celei mai vii şi amare dezamăgiri.

"Ah, bine-am zis eu – gândea în sinea lui muşchetarul – vorbe! Aghiazmă la curte! Regii au minunata însuşire de a no oferi totdeauna ceea ce ştiu că noi nu vom putea primi, arătându-se astfel generoşi, fără să rişte nimic. Neghiob!... De trei ori neghiob am fost, punându-mi pentru o clipă nădejdea în el!"

În acest timp, Carol luase mâna lui Athos.

— Conte – îi spuse el – ai fost pentru mine un al doilea părinte; binele pe care mi l-ai făcut nu se poate răsplăti. M-am gândit totuşi să te răsplătesc. Părintele meu te-a făcut cavaler al Jartierei – e un ordin pe care nu mulți regi din Europa pot să-l poarte; din partea reginei regente ai primit cordonul de cavaler al Sfântului-Spirit, care este un ordin nu mai puțin strălucit. La acestea, eu adaug acest cordon al Lânei de Aur, pe care mi l-a trimis regele Franței, căruia regele Spaniei, socrul său, i-a dăruit două la fel cu prilejul căsătoriei lui. Dar, în schimb, vreau să-ți cer un serviciu.

— Sire – bâigui Athos încurcat – Lâna de Aur mie, când regele Franței este singurul din țara mea care se bucură de această distincție!

— Vreau să fii, în țara dumitale şi pretutindeni în lume, egal cu toți aceia pe care suveranii îi vor fi cinstit cu încrederea lor – răspunse Carol, scoțându-şi panglica de la gât – şi sunt încredințat, conte, că părintele meu îmi surâde din adâncul mormântului său.

"E cel puțin ciudat – îşi zise d'Artagnan, în timp ce prietenul lui primea în genunchi înaltul ordin pe care i-l conferea regele – e de necrezut, oricum, că totdeauna mi-a fost dat sa văd cum cade ploaia de măriri pe capetele celor ce mă înconjoară, fără ca măcar o singură picătură să mă atingă

şi pe mine! Ar însemna să-ți smulgi părul din cap, pe cinstea mea, dacă ai fi gelos!"

Athos se ridică din nou în picioare; Carol îl îmbrățişă cu multă dragoste.

— Generale – se adresă apoi regele lui Monck. Dar, întrerupându-se, adăugă cu un zâmbet: Iartă-mă, voiam să spun: duce. Vezi, dacă mă ia gura pe dinainte uneori e fiindcă acest cuvânt *duce* e încă prea scurt pentru mine... Caut totdeauna un titlu care să-l lungească... Aş vrea să te ştiu atât de aproape de tronul meu, încât să-ți pot spune, ca lui Ludovic al XIV-lea: frate al meu. Oh, am găsit: vei fi aproape ca un frate al meu, căci te fac vicerege al Irlandei şi al Scoției, scumpul meu duce... În felul acesta, de acum încolo n-are să mă mai ia gura pe dinainte.

Ducele strânse mâna regelui, dar fără însuflețire, fără bucurie, aşa cum făcea el orice lucru. Totuşi, în adâncul inimii lui se simți tulburat de această înaltă favoare din urmă. Carol, manevrându-şi cu dibăcie generozitatea, lăsase ducelui timpul necesar ca să dorească... deşi el n-ar fi putut râvni niciodată atât de mult cât i se dăduse acum.

— La dracu! mormăi d'Artagnan. Iată că începe din nou să plouă cu măriri. Să înnebuneşti, nu alta!

Şi se întoarse cu un aer atât de cătrănit şi aproape comic de chinuit, că regele nu-şi putu stăpâni un zâmbet.

Monck se pregătea să părăsească încăperea şi să-şi ia rămas bun de la Carol.

— Ei bine, preacredinciosul meu, ce, vrei să pleci? îl întrebă regele pe duce.

— Cu îngăduința maiestății voastre, căci, într-adevăr, mă simt tare obosit... Emoțiile acestei zile m-au istovit: am nevoie de odihnă.

— Dar – zise regele – nu vei pleca, sper, fără domnul d'Artagnan.

— Pentru ce, sire? întrebă bătrânul războinic.

— Sper – adăugă regele – că dumneata ştii mai bine pentru ce.

Monck îl privi pe Carol cu nedumerire.

— Cer iertare maiestății voastre – murmură el – dar nu ştiu... la ce vă gândiți.

— O, tot ce e cu putință, dar dacă dumneata uiți, domnul d'Artagnan nu poate să uite.

Nedumerirea se zugrăvi acum şi pe chipul muşchetarului.

— Ascultă-mă, duce – zise regele – nu locuieşti împreună cu domnul d'Artagnan?

— Într-adevăr, sire, am cinstea de a-l găzdui la mine pe domnul d'Artagnan.

— Această idee ți-a venit singură şi a fost numai a dumitale?

— Singură şi numai a mea, da, sire.

— Ei bine, dar nici n-ar fi putut să se întâmple altfel... prizonierul se află totdeauna în tabăra învingătorului său.

Monck se înroşi uşor.

— Ah, e adevărat, sunt prizonierul domnului d'Artagnan.

— Fără îndoială, Monck, deoarece dumneata nu te-ai răscumpărat încă; dar nu te nelinişti pentru asta: eu sunt cel care te-am smuls din mâinile domnului d'Artagnan, eu îți voi plăti deci răscumpărarea.

Ochii lui d'Artagnan prinseră a-şi recăpăta voioşia şi strălucirea lor obişnuită; gasconul începea să înțeleagă. Carol se apropie de el.

— Generalul – îi spuse – nu e un om bogat şi n-ar putea să-ți plătească tot ce se cuvine. Eu sunt ceva mai bogat, de bună seamă; dar acum, când e duce, şi dacă nu e rege e

aproape ca şi rege, datorează o sumă pe care eu n-aş fi poate în stare s-o plătesc. De aceea, domnule d'Artagnan, fii îngăduitor cu mine: cât îți datorez?

D'Artagnan, încântat de întorsătura pe care o luau lucrurile, dar stăpânindu-se pe deplin, răspunse:

— Sire, maiestatea voastră nu trebuie să se îngrijoreze. Atunci când am avut fericirea de a răpi pe excelența sa, domnul Monck nu era decât general; prin urmare, nu mi se datorează decât o răscumpărare de general. Dacă însă generalul îmi va dărui spada sa, mă voi considera răsplătit, căci nimic pe lume nu prețuieşte atât cât prețuieşte un general, în afară de spada lui.

— *Odds-fish* – cum spunea tatăl meu! exclamă Carol al II-lea. Iată un cuvânt galant, rostit de un om galant, nu-i aşa, duce?

— Pe cinstea mea – răspunse ducele – da, sire. Şi îşi smulse spada de la cingătoare. Domnule – i se adresă el lui d'Artagnan – iată ceea ce ați cerut. Mulți au mânuit spade mai bune; dar, oricât de modestă ar fi a mea, n-am plecat-o niciodată în fața nimănui.

D'Artagnan luă cu multă mândrie această spadă care făcuse ca un rege să se urce pe tronul său.

— Oh, oh! strigă Carol al II-lea. Cum adică, o spadă care mi-a redat tronul să iasă din regatul meu şi să nu figureze într-o zi printre nestematele coroanei mele? Nu, pe sufletul meu! Asta nu se va întâmpla! Căpitane d'Artagnan, plătesc două sute de mii de livre pentru această spadă; dacă e prea puțin, spune-mi-o.

— E prea puțin, sire – răspunse d'Artagnan cu un aer de o nespusă seriozitate. Şi, înainte de toate, nu vreau s-o vând; dar dacă maiestatea voastră doreşte, acesta este un ordin pentru mine. Mă supun deci. Însă respectul pe care-l păstrez

ilustrului războinic, care mă aude, îmi porunceşte să preţuiesc cu încă o treime răsplata triumfului meu. Cer, aşadar, trei sute de mii de livre pe sabie sau, dacă nu, o dăruiesc degeaba maiestăţii voastre.

Şi, apucând-o de vârf, i-o întinse regelui. Carol începu să râdă cu hohote.

— Curtenitor bărbat şi voios prieten! *Odds-fish,* nu-i aşa, duce? Nu-i aşa, conte? Îmi place şi mi-e drag. Uite, cavalere d'Artagnan – zise el – primeşte asta.

Şi, ducându-se la o masă, luă o pană şi scrise un bon de trei sute de mii de livre pentru vistiernicul său. D'Artagnan luă bonul şi, întorcându-se cu gravitate spre Monck, îi spuse:

— Şi încă am cerut prea puţin, ştiu; dar, credeţi-mă, domnule duce, mai bine aş muri decât să mă las călăuzit de avariţie.

Regele se porni din nou să râdă, asemenea celui mai fericit cokney din regatul său.

— Vei veni să mă vezi înainte de a ne părăsi, cavalere – zise el. Voi avea nevoie de o provizie de voioşie, acum când francezii mei se pregătesc să plece.

— Ah, sire, cu voioşia nu mă voi târgui aşa cum m-am târguit cu spada ducelui, şi o voi dărui maiestăţii voastre fără să cer nimic în schimb – răspunse d'Artagnan, ale cărui tălpi ardeau de nerăbdare s-o ia din loc.

— Iar dumneata, conte – adăugă regele, întorcându-se către Athos – revino de asemeni, am să-ţi încredinţez un mesaj important. Mâna dumitale, duce.

Monck strânse mâna regelui.

— Adio, domnilor – rosti regele întinzând câte o mână către cei doi francezi, care le sărutară cu vârful buzelor.

— Ei bine – zise Athos – când ajunseră afară, acum eşti mulţumit?

— Ai răbdare – făcu d'Artagnan, abia stăpânindu-şi bucuria – nu m-am întors de la vistiernic... S-ar putea să-mi mai cadă încă aghiazmatarul în cap!

XXXIV

BELELELE BOGĂȚIEI

D'Artagnan nu pierdu timpul şi, de îndată ce se ivi prilejul, îi făcu o vizită seniorului vistiernic al maiestății sale. Avu atunci mulțumirea să schimbe un petic de hârtie, acoperit cu o foarte urâtă scriere, pe o cantitate uriaşă de scuzi bătuți de curând şi purtând efigia preagrațioasei sale maiestăți regele Carol al II-lea. D'Artagnan îşi strunea cu uşurință stăpânirea de sine; totuşi, în această împrejurare, nu se putu împiedica să-şi manifeste o bucurie pe care cititorul o va înțelege poate, dacă binevoieşte să fie puțin îngăduitor cu un om care, de la naşterea lui, nu văzuse încă un număr atât de mare de piese şi mai ales de fişicuri răsucite şi întocmite într-o ordine nespus de plăcută ochiului. Vistiernicul vârî toate aceste fişicuri în săculețe şi închise fiecare săculeț la gură, pecetluindu-l cu armele Angliei, favoare pe care n-o arăta față de oricine. Apoi, cu un aer nepăsător, dar totodată binevoitor, aşa cum se cuvenea să fie față de un om învestit cu prietenia regelui, îi spuse lui d'Artagnan:

— Poftiți banii dumneavoastră, domnule.

Banii dumneavoastră! Aceste cuvinte făcură să vibreze mii de coarde pe care d'Artagnan nu le mai simțise niciodată în inima lui. Încărcă săculețele într-un cărucior şi porni spre casă pradă noianului de gânduri. Un om care stăpâneşte trei sute de mii de livre nu mai poate avea fruntea netedă; totuşi, o cută pentru fiecare sută de mii de livre nu e o povară prea mare!

D'Artagnan se zăvori în casă, nu mâncă nimic, nu primi pe nimeni şi, cu lampa aprinsă, cu pistolul încărcat pe masă, veghe toată noaptea, gândindu-se la mijlocul de a înlătura primejdia ca această frumusețe de bănet, care trecuse din cufărul regelui în cufăraşele lui, să nu treacă acum din cufăraşele sale în buzunarele vreunui hoțoman oarecare. Cel mai bun mijloc pe care-l găsi gasconul fu să-şi încuie deocamdată comoara sub nişte lacăte atât de tari, încât nimeni să nu le poată sfărâma cu pumnul, şi atât de meşteşugite, încât nici o cheie obişnuită să nu le poată deschide.

D'Artagnan îşi aduse aminte că englezii treceau drept meşteri neîntrecuți în mecanică şi în producerea de obiecte pentru păstrarea valorilor; se hotărî deci să pornească chiar de a doua zi dimineața în căutarea unui astfel de mecanic, de la care să cumpere o ladă de fier pentru banii săi.

N-a trebuit să se depărteze prea mult de casă. Jupânul Will Jobson, cu prăvălia în Picadilly, îi ascultă nevoile, îi înțelese necazurile şi-i făgădui să-i lucreze o broască de siguranță, care îl va scăpa de orice temere pentru viitor.

— Am să vă dau – zise el – un mecanism cu totul nou. La cea dintâi încercare mai serioasă făcută asupra acestei broaşte, o plăcuță nevăzută se va deschide dintr-o dată şi a mică țeavă, de asemeni nevăzută, va descărca o mică găluşcă de aramă în greutate de opt uncii, care-l va doborî la pământ pe spărgător, nu fără a stârni un zgomot puternic. Ce ziceți de asta?

— Zic că e cu adevărat ceva bine gândit! strigă d'Artagnan. Îndeosebi mica găluşcă de aramă îmi place nespus de mult. Şi acum, domnule mecanic, condițiile!

— Cincisprezece zile pentru lucru şi cincisprezece mii de livre plătite la predare – răspunse meşterul.

D'Artagnan încreți din sprâncene. Cincisprezece zile erau un răstimp destul de lung pentru ca toți pungaşii din Londra să facă să dispară pentru el nevoia unei asemenea case de fier. Cât despre cost, cincisprezece mii de livre era un preț prea mare pentru ceea ce puțină vigilență i-ar aduce fără nici un ban.

— Să mă mai gândesc – rosti el. Mulțumesc, domnule.

Şi se întoarse galop acasă; nimeni nu se apropiase încă de comoara lui.

În aceeaşi zi, Athos veni să-i facă o vizită prietenului său şi îl găsi aşa de îngrijorat, încât nu se putu stăpâni să nu-i arate surprinderea sa.

— Cum, iată-te bogat – zise el – şi nu eşti vesel, tu care ai dorit atât de mult bogăția...?

— Dragul meu, bucuriile cu care nu eşti obişnuit stânjenesc mai mult decât necazurile cu care te-ai deprins în viață. Dă-mi un sfat, dacă vrei. Ție pot să ți-l cer, căci tu ai avut totdeauna bani: spune-mi, când ai bani mulți, ce faci cu ei?

— Asta atârnă de multe.

— Ce-ai făcut tu cu banii tăi, pentru ca să nu devii de pe urma lor nici zgârcit, nici risipitor? Căci zgârcenia usucă inima, în timp ce risipa o îneacă... nu-i aşa?

— Nici Fabricius n-ar fi vorbit cu mai multă înțelepciune. Dar, drept să-ți spun, pe mine banii nu m-au stingherit niciodată.

— Să vedem, i-ai plasat cumva în pământuri?

— Nu; ştii că am o casă destul de frumoasă şi că această casă formează avuția mea cea mai mare.

— Ştiu asta.

— Astfel că şi tu ai putea să fii tot atât de bogat ca şi mine, ba chiar mai bogat dacă vrei, folosind acelaşi mijloc.

— Dar venituri mai încasezi?

— Nu.

— Ce zici de-o ascunzătoare într-un zid gros?

— N-am folosit niciodată aşa ceva.

— Atunci înseamnă că ai vreun om de încredere, vreun om de afaceri pe care te bizui şi care îți plăteşte o dobândă mulțumitoare.

— Câtuşi de puțin.

— Doamne, dar ce faci atunci?

— Cheltuiesc tot ce am, şi nu am decât ceea ce cheltuiesc, dragul meu d'Artagnan.

— Ah, asta-i! Dar tu eşti oleacă prinț, aşa încât cincisprezece sau şaisprezece mii de livre venit ți se topesc printre degete; afară de asta, tu ai îndatoriri, cheltuieli de reprezentare.

— Nu văd însă de ce-ai fi tu mai puțin senior decât mine, dragă prietene; banii ăştia îți vor ajunge foarte bine.

— Trei sute de mii de livre! Pentru aşa ceva, două treimi sunt chiar de prisos.

— Iartă-mă, dar mi se pare că mi-ai. spus... sau parcă am auzit, în sfârşit... Îmi închipuiam că mai ai un asociat...

— Ah, drace, aşa e – strigă d'Artagnan înroşindu-se – mai e şi Planchet! Uitasem de el, pe viața mea!... Ei bine, iată o sută de mii de livre trase la o parte... Păcat, cifra era rotundă şi suna bine. E adevărat, Athos, nu mai sunt bogat. Ce memorie bună ai tu!

— Destul de bună, da, mulțumesc lui Dumnezeu.

— Istețul de Planchet – bombăni d'Artagnan – n-a avut o idee rea. Ce speculă, la dracu! Dar, în sfârşit, vorba e vorbă!

— Cât ai de gând să-i dai lui?

— O – făcu d'Artagnan – nu e băiat rău, o să ne-nțelegem noi; eu, vezi tu, am avut multă bătaie de cap, am făcut

cheltuieli, toate astea trebuie să intre la socoteală, nu?

— Dragul meu, am încredere în tine – spuse liniştit Athos – şi nu mă tem pentru acest cumsecade Planchet; banii lui sunt mai siguri în mâinile tale, decât într-ale lui; dar, deocamdată, fiindcă nu mai ai nimic de făcut aici, e mai bine să plecăm, dacă vrei să mă asculți. Te vei duce să-i mulțumeşti maiestății sale, să întrebi ce ordine are să-ți dea, şi peste şase zile vom putea privi turnurile de la Notre-Dame.

— Prietene, ard într-adevăr de dorința să plec, şi cu aceeaşi grabă mă duc să prezint respectele mele regelui.

— Eu – zise Athos – mă duc să-mi iau rămas bun de la câțiva cunoscuți din oraş, şi pe urmă sunt al tău.

— Vrei să mi-l împrumuți pe Grimaud?

— Din toată inima... Ce-ai de gând să faci cu el?

— Ceva foarte simplu şi care nu-l va obosi de loc: am să-l rog să-mi păzească pistoalele care sunt pe masă, alături de cufăraşele pe care le vezi.

— Foarte bine – răspunse cu nepăsare Athos.

— Şi sper că nu se va clinti de aici, nu-i aşa?

— Cu nimic mai mult decât pistoalele însele.

— Atunci mă duc la maiestatea sa. La revedere.

D'Artagnan ajunse într-adevăr la palatul Saint-James, unde Carol al II-lea, care îşi scria corespondența, îl făcu să aştepte în anticameră vreme de un ceas întreg. În timp ce se plimba prin galerie, de la uşi la ferestre şi de la ferestre la uşi, d'Artagnan crezu că vede o mantie asemănătoare cu a lui Athos străbătând vestibulul; dar tocmai când voia să se încredințeze dacă nu s-a înşelat cumva, uşierul îl chemă să intre la maiestatea sa. Carol al II-lea îşi freca mâinile fericit şi mulțumit, primind semnele de recunoştință ale amicului nostru.

— Cavalere – zise el – greşeşti dacă-mi eşti recunoscător; nu te-am răsplătit nici pe sfert pentru ceea ce merită povestea cu lada în care l-ai închis pe acest viteaz general... vreau să spun pe acest excelent duce de Albemarle.

Şi regele râse cu mare poftă.

D'Artagnan socoti că nu trebuie să întrerupă pe maiestatea sa şi îşi vârî capul între umeri cu toată modestia.

— Fiindcă veni vorba, spune-mi – întrebă Carol – te-a iertat cu adevărat scumpul nostru Monck?

— Dacă m-a iertat? Nădăjduiesc că da, sire.

— Mde!... Pățania a fost cam crudă... *Odds-fish!* Să-l îndeşi într-o cutie, ca pe un hering, pe însuşi capul revoluției engleze! În locul dumitale, nu m-aş simți liniştit crezând că m-a iertat, cavalere!

— Dar, sire...

— Ştiu că Monck te numeşte prietenul lui... Numai că are un ochi prea ascuțit ca să n-aibă şi memorie, şi sprâncenele prea arcuite ca să nu fie şi foarte mândru; ştii, *grande supercilium* [1].

"Va trebui să învăț latineasca, de buna seamă" – îşi zise în sinea lui d'Artagnan.

— Uite ce – propuse regele încântat – vreau să mijlocesc împăcarea dumneavoastră; voi căuta să fac în aşa fel ca...

D'Artagnan îşi muşcă mustața amarnic.

— Maiestatea voastră îmi îngăduie să-i spun adevărul?

— Spune, cavalere, spune!

— Ei bine, sire, îmi faceți o spaimă cumplită... Dacă maiestatea voastră pune la cale un asemenea lucru, aşa cum pare a dori să facă, sunt un om pierdut: ducele va pune să fiu ucis.

Regele izbucni într-un nou hohot de râs, care schimbă în groază spaima lui d'Artagnan.

— Sire, fiți îndurător, făgăduiți-mi că mă veți lăsa să tratez singur această chestiune; şi dacă nu mai aveți nevoie de serviciile mele...

— Nu, cavalere. Vrei să pleci? zise regele cu o veselie din ce în ce mai neliniştitoare.

— Dacă maiestatea voastră nu mai are nimic să-mi ceară.

Carol redeveni aproape serios.

— Un singur lucru: să mergi şi s-o vezi pe sora mea, lady Henriette. Te cunoaşte?

— Nu, sire; însă... un bătrân soldat ca mine nu poate fi ceva prea plăcut pentru o prințesă tânără şi zburdalnică.

— Vreau, îți spun, ca sora mea să te cunoască; vreau ca, la nevoie, să se bizuie pe dumneata.

— Sire, tot ceea ce-i este drag maiestății voastre va fi pentru mine sfânt.

— Bine... Parry! Vino, bunul meu Parry.

O uşă lăturalnică se deschise şi Parry intră, cu fața luminată de bucurie de îndată ce-l zări pe cavaler.

— Ce face Rochester? întrebă regele.

— E pe canal cu doamnele – răspunse Parry.

— Dar Buckingham?

— De asemenea.

— Nici nu se putea mai bine. Vei conduce pe cavaler ia Villiers... e ducele de Buckingham, cavalere... şi îl vei ruga pe duce să-i prezinte pe domnul d'Artagnan lady-ei Henriette.

Parry se înclină şi-i zâmbi lui d'Artagnan.

— Cavalere – continuă regele – aceasta este audiența dumitale de rămas bun; pe urmă, vei putea porni la drum oricând vei voi.

— Sire, mulțumesc!

— Dar caută să te împaci cu Monck.

— O, sire...

— Ştii că ți-am pus la dispoziție una din corăbiile mele?

— Dar, sire, mă copleşiți, şi nu voi primi niciodată ca ofițerii maiestății voastre să se obosească pentru mine.

Regele îl bătu uşor pe umăr.

— Nimeni nu se oboseşte pentru dumneata, cavalere, ci pentru un ambasador pe care îl trimit în Franța şi căruia îi vei fi, sper, un bun tovarăş de drum, căci îl cunoşti.

D'Artagnan privi înaintea lui mirat.

— E un anume conte de La Fère... acela pe care dumneata îl numeşti Athos – adăugă regele, încheind convorbirea aşa precum o începuse, printr-un hohot voios de râs. Adio, cavalere, adio! Iubeşte-mă, aşa cum te iubesc şi eu!

Şi cu acestea, făcându-i un semn lui Parry spre a-l întreba dacă nu aşteaptă cineva în cabinetul alăturat, regele dispăru în acel cabinet, lăsându-l locului pe cavalerul ce nu-şi mai putea stăpâni uimirea în urma acestei audiențe neobişnuite. Bătrânul îl apucă prietenos de braț şi îl conduse spre grădinile palatului.

XXXV

PE CANAL

Pe canalul cu apele de un verde închis, mărginit de ghizduri de marmură, pe care timpul îşi pusese pecețile sale negre, şi de smocuri de iarbă moale, plutea cu toată măreția o barcă lungă şi scundă, împodobită cu armele Angliei şi având deasupra un baldachin, iar pe fund frumoase stofe înflorate ce-şi târau ciucurii subțiri prin apă. Opt vâslaşi, plecându-se domol peste lopeți, o făceau să alunece pe canal cu încetineala plină de grație a lebedelor, care, tulburate în împărăția lor de trecerea bărcii, priveau de departe splendoarea ce se legăna pe apă şi răspândea în jurul ei un zgomot ciudat. Spunem zgomot, deoarece în barcă se aflau patru muzicanți cu chitare şi lăute, doi cântăreți din gură şi

mai mulți curteni înveşmântați în aur şi pietre scumpe, care îşi arătau dinții lor albi înadins, spre a fi pe placul lady-ei Stuart, nepoata lui Henric al IV-lea, fiica lui Carol I, sora lui Carol al II-lea, care ocupa, sub baldachinul acestei bărci, locul de onoare.

Noi o cunoaştem pe această tânără prințesă; am văzut-o la Luvru împreună cu mama ei, lipsită de foc, lipsită de hrană, trăind din mila bisericii şi a parlamentelor. Avusese deci, ca şi frații ei, parte de o tinerețe aspră; apoi, deodată, se trezise, din acest lung şi chinuitor vis, aşezată pe treptele unui tron, înconjurată de curteni şi de linguşitori. Asemenea Mariei Stuart la ieşirea din temniță, năzuia către viață şi libertate, ba, mai mult chiar, către putere şi bogăție.

Lady Henriette, crescând, devenise una din acele frumuseți ce se întâlnesc rar în lume şi pe care restaurația, ce se înfăptuise atunci, o făcuse celebră. Nenorocirea îi smulsese strălucirea mândriei, dar prosperitatea i-o redase întocmai. Răspundea în jurul ei numai bucurie şi voie bună, asemenea acelor flori de seră care, uitate noaptea sub cea dintâi brumă a toamnei, îşi lasă fruntea în jos, dar care, a doua zi, reîncălzite de atmosfera în care s-au născut, se înalță din nou, mai frumoase ca oricând.

Lordul Villiers de Buckingham, fiul aceluia care a jucat un rol atât de cunoscut în primele părți ale povestirii noastre, lordul Villiers de Buckingham, cavaler chipeş, melancolic cu femeile, vesel cu bărbații, şi Vilmot de Rochester, vesel cu amândouă sexele, stăteau în acest moment în picioare, în fața lady-ei Henriette, şi căutau să-i smulgă fiecare privilegiul unui surâs. Cât despre această tânără şi frumoasă prințesă, rezemată pe o pernă de catifea brodată în aur, cu mâinile lăsate să atârne molatic în apă, ea asculta cufundată într-o dulce visare muzicanții care cântau, fără să-i audă, şi-i auzea

pe cei doi curtezani, fără a avea aerul că-i ascultă. Şi asta deoarece lady Henriette, această făptură plină de farmec, această femeie care întrunea in ființa ei grațiile Franței îmbinate cu cele ale Angliei, nefiind încă niciodată îndrăgostită, era crudă în cochetăria sa. Astfel, surâsul, acest nevinovat favor al tinerelor fete, nu-i flutura niciodată pe obraz, iar dacă uneori îşi ridica ochii, o făcea numai pentru a şi-i aținti cu atâta stăruința asupra unuia sau altuia dintre cavaleri, încât galanteria lor, oricât de îndrăzneață ar fi fost de obicei, se potolea deodată şi devenea foarte sfielnică.

In vremea aceasta, barca aluneca pe apă, muzicanții se întreceau pe ei înşişi, iar cei doi curtezani începeau să-şi piardă suflul, ca şi muzicanții. De altminteri, plimbarea i se părea fără îndoială monotonă prințesei, căci, dintr-o dată, clătinându-şi capul a nemulțumire, zise:

— Haide, destul, domnilor, să ne întoarcem.

— Ah, doamnă – grăi Buckingham – suntem nespus de nefericiți că n-am izbutit să facem plăcută alteței voastre această plimbare.

— Mă aşteaptă mama – răspunse lady Henriette – şi, pe urmă, v-o mărturisesc deschis, domnilor, mă plictisesc.

Şi în timp ce rostea această frază nemiloasă, prințesa încercă să mângâie cu o privire pe fiecare din cei doi tineri, ce păreau încremeniți de o asemenea sinceritate. Privirea îşi atinse scopul, cele două chipuri se reînsuflețiră, dar numaidecât, ca şi cum regala cochetă şi-ar fi spus că fusese prea darnică pentru nişte muritori de rând, făcu o mişcare, întoarse fața de la cei doi vorbitori şi păru a se adânci într-o visare la care se vedea limpede că ei n-aveau nici o contribuție. Buckingham îşi muşcă buzele de obidă, căci era îndrăgostit cu adevărat de lady Henriette şi, în această calitate, lua totul în serios. Rochester şi le muşcă de asemeni,

dar cum spiritul său avea mai multă putere asupra inimii, făcu asta numai pentru a-şi înăbuşi un hohot răutăcios de râs. Prințesa, aşadar, îşi lăsă ochii să-i rătăcească pe malul acoperit de iarbă tăiată mărunt şi de flori, fără să se mai uite la cei doi tineri. Chiar atunci îi zări de departe pe Parry şi pe d'Artagnan.

— Cine vine acolo? întrebă ea.

Cei doi tineri îşi ridicară privirile cu iuțeala unui fulger.

— Parry – răspunse Buckingham – Parry, şi-atîta tot.

— Iartă-mă – zise Rochester – dar e însoțit de cineva, după cât mi se pare.

— Da, aşa e – reluă prințesa cu un aer de mare plictiseală. Dar, spune-mi, milord, ce înseamnă aceste cuvinte: "Parry, şi-atîta tot"?

— Înseamnă, doamnă – răspunse Buckingham înțepat – că acest credincios Parry, acest rătăcitor Parry, acest veşnic Parry nu reprezintă, după mine, mare lucru.

— Te înşeli, domnule duce; Parry, rătăcitorul Parry, cum ai spus, a colindat lumea ca slujitor al familiei mele, şi ori de câte ori îl văd pe acest bătrân, pentru mine e o mare bucurie.

Lady Henriette urma progresia obişnuită la femeile frumoase şi îndeosebi la femeile cochete: trecea de la capriciu la mustrarea cea mai neîndurătoare; galantul se lovise de capriciu, curtezanul trebuia să se plece acum sub săgețile mustrării. Buckingham se înclină, dar fără a mai spune ceva.

— E adevărat, doamnă – interveni Rochester, înclinându-se la rândul său – că Parry e o pildă de slujitor; dar, doamnă, nu mai e tânăr, iar noi nu râdem decât atunci când vedem lucruri vesele. Este oare vesel un bătrân ca el?

— Destul, milord – rosti sec lady Henriette – acest subiect de discuție mă răneşte. Apoi, ca şi cum şi-ar fi vorbit, ei

însăşi, adăugă: E într-adevăr de necrezut cum prietenii fratelui meu au atât de puțin respect pentru servitorii lui!

— Ah, doamnă – se tângui Buckingham – înalta, voastră grație îmi străpunge inima cu un pumnal înroşit în foc de propriile sale mâini.

— Ce vrea să spună această frază răsucită ca un madrigal francez, domnule duce? N-o înțeleg.

— Ea înseamnă, doamnă, că voi înşivă, atât de bună, atât de frumoasă, atât de simțitoare, ați râs uneori, iertare, am vrut să spun ați zâmbit, în fața flecărelilor fără noimă ale acestui preacumsecade Parry, pentru care alteța voastră se arată astăzi de o atât de fermecătoare sensibilitate.

— Ei bine, milord – zise lady Henriette – dacă voi fi greşit cumva în această privință, rău faci că mi-o aminteşti. Şi se întoarse cu o mişcare de nerăbdare. Acest bun Parry vrea să-mi vorbească, aşa cred. Domnule Rochester, spune, te rog, să tragă la țărm.

Rochester se grăbi să repete porunca prințesei. Peste un minut, barca atingea malul.

— Să coborâm, domnilor – zise lady Henriette, luând brațul pe care i-l oferea Rochester, cu toate că Buckingham era mai aproape de ea şi-l întinsese pe al său.

Atunci Rochester, cu o mândrie rău ascunsă, ce străpunse inima nefericitului Buckingham, o ajută pe prințesă să păşească peste mica punte pe care oamenii din echipaj o aruncaseră de la barca regală până la mal.

— Unde vrea să meargă alteța voastră? întrebă Rochester.

— Vezi foarte bine, milord, spre bunul Parry, care rătăceşte, cum spunea milord Buckingham, şi mă caută cu ochii lui slăbiți din pricina lacrimilor pe care le-a vărsat din pricina nenorocirilor noastre.

— Oh, ceruri sfinte – murmură Rochester – ce tristă e azi alteța voastră, doamnă! Am într-adevăr credința că noi trebuie să apărem în ochii ei ca doi zănatici caraghioşi.

— Vorbeşte în numele dumitale, milord – îl întrerupse Buckingham cu ciudă. Eu îi displac în aşa măsură alteței sale, încât nu-i apar în nici un fel.

Nici Rochester, nici prințesa nu răspunseră; se observă doar că lady Henriette îl mâna pe cavalerul ei să meargă mai repede. Buckingham rămase în urma lor şi se folosi de această izolare spre a-şi vărsa năduful asupra batistei sale de mătase, pe care, din trei muşcături furioase, o sfâşie în bucăți.

— Parry, bunul Parry – strigă prințesa cu vocea ei dulce – vino aici; văd că mă cauți, şi aştept.

— Ah, doamnă – zise Rochester, vrând să uşureze mâhnirea prietenului său rămas, după cum am spus, în urmă – dacă Parry n-o vede pe alteța voastră, omul care vine după el e o călăuză destul de bună, chiar pentru un orb, căci, într-adevăr, are nişte ochi ce scânteiază ca focul; e ca un fanai cu două flăcări omul acesta.

— Luminând o foarte frumoasă şi foarte impunătoare înfățişare – adaugă prințesa, hotărâtă să i-o taie cu orice preț.

Rochester înclină capul.

— Una din acele înfățişări bărbăteşti, de soldat, cum nu se întâlnesc decât în Franța – adăugă prințesa cu stăruința femeii care se ştie la adăpost de amenințarea oricărei replici.

Rochester şi Buckingham se priviră ca pentru a-şi spune: "Ce i-a venit oare?"

— Vezi, domnule Buckingham, ce vrea Parry – zise lady Henriette. Hai, du-te!

Tânărul, care vedea în acest ordin o favoare, îşi recăpătă curajul şi alergă înaintea lui Parry, care, urmat de

d'Artagnan, păşea cu încetineală către această nobilă societate, Parry mergea încet din pricina vârstei lui; d'Artagnan păşea domol şi cu noblețe, aşa cum se cuvenea să calce un d'Artagnan ce stăpânea o treime dintr-un milion, adică fără îngâmfare, dar şi fără sfială. Când Buckingham, punând multă râvnă ca să îndeplinească dorințele prințesei, care se oprise pe o bancă de marmură ca şi cum ar fi obosit-o cei câțiva paşi făcuți, când Buckingham, ziceam, fu numai la câteva picioare de Parry, acesta îl recunoscu îndată.

— Ah, milord – zise el, abia trăgându-şi sufletul – înălțimea voastră binevoieşte să împlinească porunca regelui?

— Ce poruncă, domnule Parry? întrebă tânărul cu un fel de răceală îmblânzită doar de dorința de a fi pe placul prințesei.

— Ei bine, maiestatea sa roagă pe înălțimea voastră să-l prezinte pe domnul lady-ei Henriette.

— Domnul, care anume? făcu ducele cu trufie.

D'Artagnan, se ştie, era uşor de întărâtat; tonul milordului Buckingham nu-i plăcu de loc. II privi pe curtezan drept în ochi şi două fulgere scânteiară sub sprâncenele-i încruntate. Apoi, făcând o sforțare să se stăpânească, zise pe un ton vădit temperat:

— Domnul cavaler d'Artagnan, milord.

— Iartă-mă, domnule, dar acest nume e pentru mine un nume, şi-atîta tot.

— Adică?

— Adică nu te cunosc.

— Eu sunt mai fericit ca dumneata, domnule – i-o întoarse d'Artagnan – căci eu am avut onoarea să cunosc îndeaproape familia domniei tale şi îndeosebi pe milordul duce de Buckingham, ilustrul dumitale părinte.

— Pe tatăl meu? făcu Buckingham. Într-adevăr, domnule, acum mi se pare că îmi amintesc... Domnul cavaler d'Artagnan, ai spus?

D'Artagnan se înclină.

— În persoană – răspunse el.

— Iartă-mă, nu eşti cumva unul din acei francezi cu care tatăl meu a avut anumite legături tainice?

— Întocmai, domnule duce, sunt unul din acei francezi.

— Atunci, domnule, dă-mi voie să-ți spun că mi se pare foarte ciudat că tatăl meu, cât a trăit, n-a auzit niciodată vorbindu-se de dumneata.

— Nu, domnule; a auzit însă vorbindu-se în clipa morții; eu i-am făcut cunoscută, prin valetul de cameră a! reginei Ana de Austria, vestea primejdiei ce-l pândea; din păcate, vestea a ajuns prea târziu.

— Asta n-are nici o însemnătate, domnule – zise Buckingham. Înțeleg deci că, vrând să faci cândva un bine părintelui, vii să ceri acum ocrotirea fiului.

— Mai întâi, milord – răspunse pe un ton înțepat d'Artagnan – eu nu cer ocrotirea nimănui. Maiestatea sa Carol al II-lea, căruia am avut marea cinste de a-i face unele servicii (trebuie să-ți spun, domnule, că mi-am petrecut viața cu asemenea îndeletniciri), regele Carol al II-lea, aşadar, care doreşte să mă onoreze cu înalta sa bunăvoință, a vrut să fiu prezentat lady-ei Henriette, sora sa, căreia voi avea poate fericirea să-i fiu de folos în viitor. Or, regele ştia că domnia ta te găseşti în acest moment în preajma alteței sale şi m-a îndrumat către dumneata, prin mijlocirea lui Parry. Nu e deci nici un mister. Nu-ți cer absolut nimic, iar dacă nu socoți potrivit să mă prezinți alteței sale, voi avea mâhnirea sa mă lipsesc de serviciul dumitale şi îndrăzneala de a mă prezenta singur.

— Cel puțin, domnule – replică Buckingham, care ținea să aibă ultimul cuvânt – cred că nu vei da înapoi în fața unei explicații pe care dumneata singur ai provocat-o.

— Eu nu dau niciodată înapoi, domnule – răspunse d'Artagnan.

— Dumneata trebuie să cunoşti atunci, de vreme ce ai avut legături tainice cu tatăl meu, unele amănunte deosebite!

— Aceste legături sunt astăzi foarte îndepărtate de noi, domnule, căci domnia ta nu te născuseşi încă pe vremea aceea, şi pentru câteva nenorocite de diamante pe care le-am primit din mâinile sale şi le-am dus în Franța nu merită într-adevăr osteneala să răscolim atâtea amintiri.

— Ah, domnule – rosti cu însuflețire Buckingham, apropiindu-se de d'Artagnan şi întinzându-i mâna – aşadar dumneata eşti! Dumneata eşti omul pe care tatăl meu i-a căutat atât de mult şi care se putea aştepta la atâtea din partea noastră!

— A aştepta... Într-adevăr, domnule, asta e tăria mea, şi toată viața am aşteptat!

În acest timp, prințesa, văzând că străinul întârzie să vină la ea, se ridicase de pe bancă şi se apropiase.

— Acum, domnule – zise Buckingham – nu voi mai şovăi să fac prezentarea pe care ai cerut să ți-o fac. Apoi întorcându-se şi înclinându-se în fața lady-ei Henriette, tânărul spuse: Doamnă, regele, fratele vostru, doreşte ca eu să am cinstea de a prezenta alteței voastre pe domnul cavaler d'Artagnan.

— Pentru ca alteța voastră să aibă la nevoie un sprijin puternic şi un prieten de încredere – adăugă Parry.

D'Artagnan făcu o plecăciune.

— Mai ai şi altceva de spus, Parry? întrebă lady Henriette, zâmbindu-i lui d'Artagnan în timp ce i se adresa bătrânului

servitor.

— Da, doamnă, regele doreşte ca alteța voastră să păstreze cu sfințenie în memoria sa numele şi să-şi amintească de meritul domnului d'Artagnan, căruia maiestatea sa spune că-i datorează redobândirea regatului.

Buckingham, prințesa şi Rochester se priviră ca uluiți.

— Asta – zise d'Artagnan – e o altă mică taină, pentru care, pe cât se pare, nu mă voi lăuda față de fitil maiestății sale Carol al II-lea, aşa cum am făcut-o față de dumneata cu diamantele acelea.

— Doamnă – spuse Buckingham – domnul îmi aminteşte pentru a doua oară o întâmplare care îmi aţâţă în aşa măsură curiozitatea, încât voi îndrăzni să vă cer îngăduința de a-l îndepărta o clipă de alteța voastră, pentru a sta de vorbă cu el între patru ochi.

— Bine, milord – răspunse prințesa – dar adu-l cât mai repede înapoi surorii pe acest prieten atât de credincios fratelui.

Şi luă brațul lui Rochester, în timp ce Buckingham îl lua pe-al lui d'Artagnan.

— Oh, povesteşte-mi, te rog, cavalere – zise Buckingham – toată această întâmplare a diamantelor, pe care nimeni n-o cunoaşte în Anglia, nici măcar fiul aceluia care i-a fost eroul.

— Milord, o singură persoană avea dreptul . să povestească toată această întâmplare, cum i-ai spus, şi acela era tatăl dumitale; el a socotit de cuviință să tacă, astfel că cer îngăduința să fac la fel.

Şi d'Artagnan se înclină cu o mişcare ce voia să arate că nici o stăruință nu-l va putea abate de la această hotărâre.

— Dacă-i aşa, domnule – murmură Buckingham – iartă-mă, te rog, că am adus . vorba despre asta; şi dacă într-o zi voi veni şi eu în Franța...

Dar întoarse capul spre a se mai uita o dată la prințesă, care însă nici nu se gândea la el, fund sau lăsând să pară că este preocupată de convorbirea cu Rochester. Buckingham scoase un oftat.

— Ei bine? întrebă d'Artagnan.

— Spuneam că dacă, într-o zi, voi veni şi eu în Franța...

— Vei veni, milord – spuse d'Artagnan zâmbind – te asigur eu.

— Ce te face să crezi asta?

— O, am un dar al meu ciudat de a prevesti; şi o dată ce fac o prevestire, rar se întâmplă să mă înşel. Aşadar, dacă vei veni în Franța?

— Ei bine, domnule, dumitale, căruia regii îi cer neprețuita prietenie prin care îşi pot recâştiga coroanele, eu voi îndrăzni să-ți cer o părticică din acea mare îndatorare pe care ai arătat-o tatălui meu.

— Milord – răspunse d'Artagnan – fii încredințat că mă voi socoti foarte onorat dacă, acolo, vei binevoi să-ți aduci aminte că m-ai cunoscut aici. Iar acum, îngăduie-mi... Şi întorcându-se către lady Henriette: Doamnă – zise el – alteța voastră e fiică a Franței şi, în această calitate, nădăjduiesc să vă revăd la Paris. Una din zilele mele fericite va fi aceea în care alteța voastră îmi va da un ordin oarecare, pentru a-mi aduce aminte, mie, că n-ați uitat recomandările augustului vostru frate.

Şi se înclină în fața tinerei prințese, care, cu o grație intru totul regească, îi întinse mâna să i-o sărute.

— Ah, doamnă – rosti în şoaptă Buckingham – ce trebuie să fac pentru a obține din partea alteței voastre o asemenea favoare?

— Doamne, milord! răspunse lady Henriette. Întreabă-l pe domnul d'Artagnan, el îți va spune.

XXXVI

CUM D'ARTAGNAN A SCOS, CA ZÂNA DIN POVESTE, UN CASTEL DINTR-O LADĂ DE BRAD

Cuvintele regelui privitoare la amorul propriu al lui Monck stârniră în sufletul lui d'Artagnan temeri nu tocmai mărunte. Locotenentul stăpânise toată viața lui marea artă de a-şi alege duşmanii, iar atunci când se nimerea ca aceştia să fie neînduplecați şi de neînfrânt, însemna că nu putuse, sub nici un motiv, să facă altfel. Dar punctele de vedere se schimbă mult de-a lungul unei existențe. Totul e ca o lanternă magică, ale cărei privelişti ochiul omenesc le preface de la an la an. De aici rezultă că, între ultima zi a unui an în care toate se vedeau în alb şi prima zi a celui următor, în care toate se vor vedea în negru, nu se află decât răstimpul unei singure nopți.

D'Artagnan, atunci când plecase din Calais cu cei zece hojmalăi ai lui, se temuse tot atât de puțin că va avea de luptat cu Goliat, Nabucodonosor sau Holofern, pe cât s-ar fi temut să-şi încrucişeze spada cu un recrut sau să se ciorovăie cu vreo hangiță. Semănase deci cu un şoim ce se repede înfometat asupra unui berbec. Dar un d'Artagnan sătul, un d'Artagnan bogat, un d'Artagnan învingător, un d'Artagnan mândru de o izbândă atât de grea, acest d'Artagnan avea prea mult de pierdut pentru a nu socoti bob cu bob tot ceea ce putea să-i aducă, ceasul rău.

În timp ce se întorcea de la prezentarea sa în fața prințesei, d'Artagnan se gândea deci la un singur lucru, acela de a nu-l ațâța pe un om atât de puternic ca Monck, un om pe care însuşi Carol îl lua cu binişorul, oricât era el de rege; căci, abia restabilit, sprijinitul putea să mai aibă încă nevoie de sprijinitor, şi prin urmare nu-i va putea refuza acestuia, la nevoie, mărunta satisfacție de a-l surghiuni pe d'Artagnan sau de a-l închide în vreun turn din Middlesex, sau chiar de

a-l face scăpat în apele mării pe ruta dintre Dover şi Boulogne. Asemenea soiuri de satisfacții sunt obişnuite între regi şi viceregi, fără a trage după ele nici un fel de consecințe neplăcute. Nici nu era măcar nevoie ca regele să aibă vreun amestec direct într-o asemenea întâmplare prin care Monck ar căuta să-şi ia revanşa. Rolul regelui s-ar putea mărgini pur şi simplu la acela de a-i ierta viceregelui Irlandei tot ceea ce acesta va hotărî în privința lui d'Artagnan. Pentru ca ducele de Albemarle să rămână cu cugetul împăcat, nu va fi nevoie de nimic altceva decât de un *te absolvo,* aruncat în glumă, sau de semnătura lui *Charles the King,* zgâriată pe un petic de pergament; şi, cu aceste două cuvinte rostite, sau cu cele trei scrise, sărmanul d'Artagnan ar fi pentru vecie îngropat sub ruinele propriei lui imaginații.

Şi apoi, lucru nu mai puțin demn de îngrijorare pentru un om atât de prevăzător cum era muşchetarul nostru, se vedea acum singur, căci prietenia lui Athos nu părea de ajuns ca să-i aducă liniştea sufletească. De bună seamă, dacă ar fi fost vorba de o împărțire egală a loviturilor de spadă, muşchetarul s-ar fi bizuit foarte mult pe tovarăşul său; dar în gingaşele relații cu un rege, când un simplu capriciu al sorții vitrege ar veni în sprijinul actelor săvârşite de Monck sau de Carol al II-lea, d'Artagnan îl cunoştea prea bine pe Athos pentru a şti dinainte că el va face cel mai frumos elogiu al loialității supraviețuitorului, mulțumindu-se să verse şiroaie de lacrimi la căpătâiul celui mort, chit că răposatul era prietenul sau, şi să-i întocmească apoi un epitaf răsunător, compus din superlativele cele mai pompoase.

"De bună seamă – îşi spunea gasconul, şi această reflecție era rezultatul meditațiilor pe care le făcuse în sinea lui şi pe care noi le-am aşternut mai sus – de bună seamă trebuie să mă împac cu domnul Monck şi să-i smulg dovada că nu se

mai gândeşte nici pe departe la trecut. Dacă, ceea ce n-aş vrea să se întâmple, el se arată încă greoi şi nehotărât în privința acestui simțământ, atunci îi voi da banii lui Athos, să-i ducă de aici, iar eu voi rămâne în Anglia atâta timp cât va fi nevoie, până voi vedea în ce ape se scaldă; apoi, cum am ochiul ager şi piciorul sprinten, la primul semn de duşmănie, dispar, mă ascund la milordul Buckingham, care mi se pare un diavol mai smerit şi căruia, drept răsplată pentru găzduirea lui, îi voi spune toată povestea aceea cu diamantele care nu mai poate să compromită acum decât pe o bătrână regină, ce-ar putea să apară că, pe vremea când era nevasta unei omizi ca domnul de Mazarin, fusese amanta unui chipeş senior ca Buckingham. Drace, am zis, şi acest Monck nu-mi va mai face atunci nimic. Eh, ce straşnică idee mi-a venit!"

Se ştie ca, în general, nu ideile erau acelea care îi lipseau lui d'Artagnan. Astfel, în cursul acestui monolog şi în timp ce se încheie la toți nasturii, până sub bărbie, nimic nu-i ațâță mai mult imaginația ca aceste pregătiri de luptă pe care romanii le numeau *accinetica.* Se duse într-un suflet la locuința ducelui de Albemarle. Fu introdus la vicerege cu o repeziciune ce dovedea că era privit acolo ca unul din ai casei. Monck se afla în cabinetul lui de lucru.

— Milord – îi spuse d'Artagnan, cu acea expresie de mare sinceritate pe care gasconul ştia să şi-o întipărească pe fața-i plină de şiretenie – milord, am venit să cer o povață înălțimii voastre.

Monck, tot atât de încheiat sufleteşte pe cât era antagonistul său trupeşte, răspunse:

— Cere, dragul meu.

Şi chipul lui arăta o expresie nu mai puțin deschisă decât aceea a lui d'Artagnan.

— Milord, înainte de toate, făgăduiți-mi taină şi îngăduință.

— Îți făgăduiesc tot ce vrei. Despre ce e vorba? Spune.

— Este, milord, că eu nu sunt prea mulțumit de rege.

— Ah, aşa! Şi în ce privință, te rog, scumpul meu locotenent?

— În aceea că maiestatea sa se deda uneori la glume foarte compromițătoare pentru slujitorii lui, şi gluma, milord, e o armă ce răneşte mult pe oamenii de spadă ca noi.

Monck se strădui din răsputeri să nu-şi dea pe față gândurile; d'Artagnan însă îl pândea cu o atenție prea încordată pentru a nu observa apărând o uşoară roşeață pe obrajii lui.

— În ceea ce mă priveşte – zise Monck cu aerul cel mai firesc din lume – cu, unul, nu sunt împotriva glumelor, scumpe domnule d'Artagnan; soldații mei ți-ar putea chiar spune că de multe ori, în tabără, ascultam cu nepăsare, şi chiar cu oarecare plăcere, cântecele glumețe ce treceau din armata lui Lambert într-a mea şi care, e de la sine înțeles, ar fi indignat urechile unui general ceva mai susceptibil decât mine.

— Oh, milord – făcu d'Artagnan – ştiu că sunteți un om desăvârşit, ştiu că v-ați ridicat deasupra mizeriilor omeneşti, dar sunt glume şi glume, şi în ceea ce mă priveşte, unele au darul de a mă scoate din sărite mai mult decât orice.

— Se poate şti care anume, *my dear*?

— Acelea care sunt îndreptate împotriva prietenilor mei sau împotriva oamenilor pe care-i respect, milord.

Monck făcu o mişcare aproape neobservată, care lui d'Artagnan nu-i scăpă totuşi.

— Şi întrucât – întrebă Monck – întrucât înțepătura de ac care-l zgârie pe altul poate să te gâdile pe dumneata?

Povesteşte-mi asta, să vedem!

— Milord, am să v-o explic printr-o singură frază: e vorba de dumneavoastră.

Monck făcu un pas către d'Artagnan.

— De mine? zise el.

— Da, şi tocmai asta nu-mi pot lămuri mie însumi; dar pesemne că este aici o neputință a mea. Cum poate avea regele inima să ia peste picior un om care i-a făcut atât de multe şi atât de mari servicii? Cui i-ar trece prin cap că-i poate face plăcere să învrăjbească un leu ca dumneavoastră, contra unei biete gângănii ca mine?

— Nici eu nu înțeleg asta – rosti Monck.

— Într-adevăr! în sfârşit, regele, care îmi datora o răsplată, putea să mă răsplătească, fie şi ca pe un soldat, fără să mai răscolească povestea aceea cu răscumpărarea, care vă atinge direct, milord.

— Nu – făcu Monck, râzând – nu mă atinge câtuşi de puțin, ți-o jur.

— Nu, în ceea ce mă priveşte pe mine, înțeleg; mă ştiți, milord, sunt atât de discret, încât până şi mormântul ar putea să pară flecar în comparație cu mine; dar... Înțelegeți, milord?

— Ce să înțeleg? se încăpățână să spună Monck.

— Dacă altul ar cunoaşte taina pe care o cunosc eu...

— Ce taină?

— Eh, milord, acea nenorocită taină de la Newcastle.

— A, milionul domnului conte de La Fère?

— Nu, milord, nu; acțiunea îndreptată contra înălțimii voastre.

— A fost bine pusă la cale, cavalere, asta e tot; trebuie să recunosc. Dumneata eşti un războinic şiret şi viteaz în acelaşi timp, ceea ce înseamnă că întruneşti însuşirile lui Fabius şi

ale lui Hannibal. Deci, te-ai folosit de mijloacele dumitale, de forță şi viclenie; nu mai e nimic de spus despre asta, decât că eu trebuia să mă apăr.

— Eh, ştiu asta, milord, şi nu mă aşteptam la mai puțin în privința nepărtinirii dumneavoastră; de aceea, dacă n-ar fi fost decât răpirea în sine, la dracu! n-ar fi nimic; dar mai sunt...

— Ce mai sunt?

— Împrejurările în care s-a făcut această răpire.

— Care împrejurări?

— Ştiți prea bine, milord, ce vreau sa spun.

— Nu, să mă bată Dumnezeu dacă ştiu!

— E vorba de... Într-adevăr, e greu de spus.

— De ce e vorba?

— Ei bine, e vorba de blestemata aceea de ladă.

Monck se înroşi deodată tot.

— Pârlita aceea de ladă – continuă d'Artagnan – Iada aceea de brad, ştiți?

— Aha, mai că şi uitasem de ea.

— De brad – urmă iarăşi d'Artagnan – cu o deschizătură pentru nas şi pentru gură. Într-adevăr, milord, tot ce s-a întâmplat atunci mai treacă-meargă; dar lada, lada! Hotărât lucru, era o glumă cât se poate de proastă!

Monck se frământa în sinea lui, plin de năduf.

— Şi totuşi, dacă am făcut asta – reluă d'Artagnan – eu, un căpitan de aventuri, este pentru că, foarte simplu, alături de acțiunea puțin cam uşuratică pe care am întreprins-o, dar pe care gravitatea situației o poate scuza, la mine precumpănesc totdeauna prevederea şi chibzuință.

— O – făcu Monck – crede-mă că te cunosc bine, domnule d'Artagnan, şi te prețuiesc mult.

D'Artagnan nu-l slăbea nici o clipă din ochi, iscodind să afle ce se petrecea în gândul generalului pe măsură ce vorbea.

— Dar nu e vorba de mine – zise el.

— Atunci, în fine, de cine e vorba? întrebă generalul, care începea să-şi piardă răbdarea.

— E vorba de rege, care niciodată nu-şi va putea stăpâni limba.

— Dar, la urma urmelor, când o să mai amintească el de asta? zise Monck, bâlbâindu-se.

— Milord – reîncepu d'Artagnan – nu vă feriți, vă rog, de un om care vă vorbeşte atât de deschis, precum o fac eu. Aveți dreptul să vă manifestați susceptibilitatea, oricât de modestă ar fi ea. Ce naiba, nu e un loc potrivit pentru un om serios ca dumneavoastră, pentru un om care se joacă, aş putea zice, cu sceptrele şi coroanele aşa cum se joacă un acrobat cu bilele; nu e un loc potrivit pentru un om serios, zic, să fie închis într-o ladă, asemenea unui obiect curios de istorie naturală; căci, în sfârşit, înțelegeți, asta i-ar face să plesnească de râs pe toți duşmanii dumneavoastră, şi sunteți atât de mare, atât de nobil, atât de generos, încât meritați mai mult. Această taină poate face să moară de râs jumătate din spața omenească, dacă v-ar înfățişa cineva închis în lada aceea. Or, nu se cuvine ca lumea să râdă în aşa hal de al doilea personaj al acestui mare regat.

Monck îşi pierdu cu desăvârşire firea la gândul ca ar putea fi vreodată înfățişat în lada sa. Ridicolul, aşa cum atât de bine prevăzuse d'Artagnan, avu asupra lui o înrâurire pe care nici sorții războiului, nici setea de mărire, nici teama de moarte nu putuseră să o aibă.

"Bun – îşi zise gasconul – i-e frică; sunt salvat."

— Oh, cât despre rege – rosti Monck – să n-ai nici o grijă, domnule d'Artagnan; regele nu va glumi cu Monck, ți-o jur!

Strălucirea ochilor săi fu prinsă din zbor de către d'Artagnan. Monck se îmblânzise mai repede decât se aşteptase muşchetarul.

— Regele – adaugă el – e o fire prea nobilă, regele are o inimă prea mare pentru a voi răul aceluia care îi face bine.

— O, fără îndoială! strigă d'Artagnan. Sunt întru totul de părerea dumneavoastră în ceea ce priveşte inima regelui, dar nu şi capul său; e bun, dar e cam uşuratic.

— Regele nu va fi uşuratic cu Monck, fii fără grijă!

— Aşadar, nici dumneavoastră n-aveți nici o grijă, milord?

— În această privință, cel puțin, nu, nici una.

— Oh, vă înțeleg, sunteți liniştit în privința regelui.

— Asta ți-am şi spus.

— Dar nu sunteți tot atât de liniştit în privința mea?

— Credeam a-ți fi spus că am încredere în loialitatea şi în discreția dumitale.

— Fireşte, fireşte; dar mai gândiți-vă şi la altceva...

— La ce să mă gândesc?

— La faptul că eu nu sunt singur, că am tovarăşi; şi ce tovarăşi!

— Oh, da, îi cunosc.

— Din nefericire, milord, şi ei vă cunosc pe dumneavoastră.

— Ei şi?

— Ei sunt acolo, la Boulogne, şi mă aşteaptă.

— Şi te temi de ceva?...

— Da, mă tem că în lipsa mea... La dracu! Dacă aş fi alături de ei, aş răspunde de tăcerea lor.

— Aveam dreptate să-ți spun că primejdia, dacă e vorba de vreo primejdie, nu va veni din partea maiestății sale, oricât de înclinată ar fi ea către glume, ci din partea tovarăşilor

dumitale, cum singur ai spus... Să fii batjocorit de un rege, mai merge, dar de nişte soldăţoi bădărani... *Goddam!*

— Da, vă înţeleg, aşa ceva e de nesuportat; tocmai de aceea am venit să vă spun, milord: nu credeţi că ar fi mai bine să plec în Franţa cât mai repede cu putinţă?

— Desigur, dacă socoţi că prezenţa dumitale...

— Se impune în faţa acestor ticăloşi? O, de asta vă asigur, milord!

— Dar prezenţa dumitale nu va împiedica răspândirea zvonului, în cazul când s-a şi dat în vileag ceva.

— O, nu s-a dat nimic în vileag, milord, vă garantez! Oricum, fiţi încredinţat că sunt hotărât pentru un lucru.

— Care?

— Să-i zdrobesc capul primului care va fi scos o vorbă şi primului care va fi auzit-o. După aceea, mă voi întoarce în Anglia pentru a căuta un adăpost şi poate o slujbă pe lângă înălţimea voastră.

— Oh, întoarce-te, întoarce-te!

— Din nefericire, milord, nu vă cunosc decât pe dumneavoastră aici şi mă tem că nu vă voi mai găsi, sau că mă veţi da uitării în înaltele sfere în care vă aflaţi.

— Ascultă, domnule d'Artagnan – răspunse Monck – dumneata eşti un gentilom încântător, plin de spirit şi de curaj; ţi se cuvin toate fericirile de pe lume; vino cu mine în Scoţia şi, ţi-o jur, îţi voi crea în viceregatul meu o soartă pe care oricine o va pizmui.

— Oh, milord, aşa ceva e cu neputinţă în ceasul de faţă! În timpul ce urmează, am de îndeplinit o datorie sfântă: aceea de a veghea asupra gloriei domniei voastre; trebuie să împiedic ca vreun răuvoitor să nu întunece în ochii contemporanilor – şi, cine ştie? în ai posterităţii chiar – strălucirea numelui vostru.

— Ai posterității, domnule d'Artagnan?

— Eh, de bună seamă! Este nevoie ca, în fața posterității, toate amănuntele întâmplării aceleia să rămână un mister; căci, presupuneți, vă rog, că acea nenorocită poveste cu lada de brad se va răspândi în lume; ei bine, atunci se va spune nu că l-ați restabilit pe rege din loialitate, în virtutea liberului vostru arbitru, ci că ați făcut-o în urma unui compromis încheiat între amândoi la Scheveningen. Zadarnic aş mai încerca să arăt cum s-au petrecut lucrurile, eu care o ştiu prea bine, nimeni nu mă va crede; toți vor crede că am primit şi eu partea mea din friptură şi că mă îndop cu ea.

Monck îşi încreți sprâncenele.

— Glorie, onoare, cinste – murmură el – nu sunteți decât nişte vorbe goale!

— Ceață – adăugă d'Artagnan – ceață prin care nimeni nu vede niciodată limpede.

— Ei bine, atunci du-te în Franța, scumpul meu domn – zise Monck. Du-te şi, pentru ca Anglia să ți se pară mai primitoare şi mai plăcută, primeşte o amintire din partea mea.

"Ce-o mai fi şi asta?" se întrebă d'Artagnan.

— Am pe malul râului Clyde – continuă Monck – o căsuță ascunsă între copaci, un mic castel, cum se spune pe aici. Pe lângă această căsuță se mai află şi o sută de pogoane de pământ; primeşte-le.

— O, milord...

— Te vei simți acolo ca la dumneata, şi acesta îți va fi adăpostul de care îmi vorbeai adineauri.

— Vă voi fi prea îndatorat, milord! Drept să vă spun, mi-e ruşine.

— Nu, domnule – zise Monck cu un surâs uşor – nu, eu voi fi cel care îți rămâne îndatorat. Şi, strângând mâna

muşchetarului, adaugă: Voi pune să se încheie actul de donație.

Apoi ieşi.

D'Artagnan îl privi cum se îndepărtează şi rămase gânditor, ba chiar foarte tulburat.

— În sfârşit – murmură el – iată, orice s-ar zice, un om cumsecade. E trist să-ți dai seama că numai din teamă față de mine, iar nu din dragoste, a făcut ceea ce a făcut, dar nu-i nimic, o să-i vină lui şi dragostea. Pe urmă, după o clipă de meditare mai adâncă, adăugă: Hm! La ce bun? Nu-i decât un englez!

Şi ieşi, la rândul lui, puțin buimăcit după aceasta luptă încordată cu generalul.

— Aşadar – îşi zise mai departe – iată-mă proprietar... Dar cum dracu să împart castelul acela cu Planchet? Poate doar să-i dau lui pământul şi eu să păstrez castelul, ori să ia el castelul, în timp ce eu... Haidade! Domnul Monck nu va îngădui în ruptul capului ca eu să împart cu un băcan o casă în care a locuit el! E prea mândru ca să admită asta! Dar, la urma urmei, pentru ce atâta vorbă? Că doar nu datorită banilor asociației m-am ales cu acest castel, ci numai deşteptăciunii mele; ca atare, e numai al meu. Şi-acum, să mă întâlnesc cu Athos.

Şi porni spre locuința contelui de La Fère.

XXXVII

CUM D'ARTAGNAN RÂNDUI PASIVUL ASOCIAȚIEI ÎNAINTE DE A-I STABILI ACTIVUL

— Hotărât lucru – îşi zise d'Artagnan – sunt în zodie bună. Steaua care luceşte o dată în viața oricărui om, care a luat pentru Iov şi pentru Iros, cel mai nenorocit dintre iudei şi cel mai sărac dintre greci, luceşte în sfârşit şi pentru mine.

Nu voi mai face prostii, voi căuta să trag foloase; e şi vremea ca să-mi vie mintea la cap!

Mâncă în seara aceea, foarte bine dispus, cu prietenul său Athos, fără a-i vorbi nimic de donația aşteptată, dar, în timp ce se ospătau, nu se putu împiedica să-l întrebe totuşi pe amicul său câte ceva în legătură cu însămânțatul, cu plantările, cu producția în genere. Athos răspundea cu bunăvoință, aşa cum făcea el întotdeauna. Se gândea că d'Artagnan voia pesemne să devină proprietar de pământ; numai ca, în câteva rânduri, se pomeni regretând voioşia atât de mare şi glumele atât de hazlii ale veselului său tovarăş de odinioară. Într-adevăr, d'Artagnan, trăgând farfuria mai aproape, începuse să scrie în grăsimea sleita de pe fundul ei tot felul de cifre şi să facă nişte socoteli de-a dreptul impresionante.

Ordinul, sau mai bine zis îngăduința de îmbarcare li se aduse chiar în aceeaşi seară. În timp ce contele primea hârtia cu pricina, un alt trimis îi înmâna lui d'Artagnan un mic sul de pergamente acoperite cu toate pecețile prin care se consfințeşte în Anglia o proprietate de pământ. Athos îl surprinse răsfoind pe furiş aceste diferite acte ce statorniceau faptul împroprietăririi. Prudentul Monck, alții ar fi spus generosul Monck, schimbase însă donația într-o vânzare şi recunoştea ca ar fi primit suma de cincisprezece mii de lire drept preț al cumpărării.

Cel ce adusese hârtiile plecase. D'Artagnan continua să le citească îndeaproape, în timp ce Athos îl privea zâmbind. D'Artagnan zări peste umăr unul din zâmbetele acelea şi vârî numaidecât sulul de acte în tubulețul lor.

— Iartă-mă – îngână Athos.

— Oh, dar n-ai fost de loc indiscret, dragul meu – răspunse locotenentul – voiam să...

— Nu, nu-mi spune nimic, te rog; ordinele sunt chestiuni atât de sfinte, încât cel care le-a primit nu trebuie să spună o vorbă nici măcar fratelui, nici măcar părintelui său. Astfel, eu care îți vorbesc şi care te iubesc mai mult decât pe un frate sau pe un părinte, mai mult decât orice pe lume...

— În afară de Raoul al tău!

— Pe Raoul îl voi iubi şi mai mult atunci când va fi un bărbat adevărat şi când îl voi vedea că se afirmă în deplinătatea caracterului şi a faptelor sale... aşa cum te-am văzut pe tine, prietene.

— Spuneai, mi se pare, că ai şi tu un ordin, şi că nu mi-l vei dezvălui şi mie, aşa e?

— Da, dragă d'Artagnan.

Gasconul scoase un oftat.

— Era o vreme – zise el – când un asemenea ordin l-ai fi aruncat, desfăcut, pe masă şi mi-ai fi spus: "D'Artagnan, citeşte mâzgălitura asta, ca s-auzim şi noi, eu, Porthos şi Aramis".

— Ai dreptate... Oh, pe atunci eram plini de tinerețe, de încredere, eram la vârsta generoasă când sângele porunceşte, sub năvala fierbinte a pasiunii!

— Ei bine, Athos, vrei să-ți spun vin lucru?

— Spune, prietene.

— Vremea aceea minunată, vârsta aceea generoasă, acea clocotire a sângelui fierbinte sunt foarte frumoase, nu încape îndoială, însă eu nu le regret câtuşi de puțin. E întocmai ca timpul petrecut la şcoală... Am întâlnit adesea câte un prost care mi se lăuda cu zilele acelea de pedepse, de vergi la palmă, de coji de nuci sub genunchi şi altele... E ciudat, dar mie nu mi-au plăcut astea niciodată; şi oricât de harnic şi de cumpătat aş fi fost (iar tu ştii, Athos, dacă am fost), oricât de simplu aş fi părut în veşmintele mele, totuşi nu m-am putut

stăpâni să nu prefer broderiile lui Porthos în locul tunicii mele flenduroase, care lăsa vântul să pătrundă prin ea iarna, şi soarele vara. Vezi dar, prietene, voi fi totdeauna împotriva celui care spune că preferă răul în locul binelui. Or, în timpurile care s-au dus, totul a fost rău pentru mine, atunci când fiecare lună venea cu o gaură în plus în pielea mea şi în tunica mea, şi cu un scud mai puțin în biata mea pungă; din acele nemernice timpuri de clătinări şi bâjbâiri nu regret nimic, absolut nimic, nimic, nimic, decât prietenia noastră; căci am în piept o inimă; şi, minune! această inimă n-a fost uscată de vântul mizeriei care bătea prin găurile mantalei mele, sau străpunsă de spadele de tot felul care pătrundeau prin găurile sărmanei mele piei.

— Să nu regreți prietenia noastră – zise Athos – ea nu va muri decât o dată cu noi. Prietenia e alcătuită mai ales din amintiri şi obişnuințe, şi dacă adineauri ai făcut o mică satiră la adresa prieteniei mele, fiindcă aş şovăi să-ți vorbesc despre misiunea mea în Franța...

— Eu?... O, ceruri sfinte! Dacă ai şti, scump şi bun prieten, cât de puțin mă interesează de la o vreme încoace toate misiunile din lume!

Şi, spunând acestea, strânse în mână sulul de pergamente aflat în buzunarul său.

Athos se ridică de la masă şi chemă gazda să-i plătească bucatele servite.

— De când sunt prietenul tău – zise d'Artagnan – eu n-am plătit niciodată o masă. Porthos adesea, Aramis câteodată, iar tu aproape totdeauna erai cel care scotea punga de câte ori ne apropiam de sfârşitul ospățului. Acum sunt bogat şi vreau să încerc şi eu să văd dacă e cu adevărat un eroism să plăteşti o masă.

— Încearcă – zise Athos, băgându-şi punga la loc în buzunar.

Cei doi prieteni porniră apoi către port, nu fără ca d'Artagnan să se uite mereu înapoi, spre a vedea dacă preţioşii lui scuzi nu iau calea-ntoarsă. Noaptea îşi întinsese vălul ei negru peste apele galbene ale Tamisei; se auzeau scrâşnetele scripeţilor şi bufniturile butoaielor ce prevesteau fâşâitul produs de întinderea pânzelor, fâşâit ce de atâtea ori făcuse să bată inimile muşchetarilor, atunci când ameninţarea mării era cea mai mică dintre toate cele pe care mergeau să le înfrunte. De data asta însă aveau să se îmbarce pe o corabie mare, care-i aştepta la Gravesend, iar Carol al II-lea, totdeauna plin de atenţii când era vorba de lucruri mărunte, pregătise unul din iahturile sale, cu doisprezece oameni din garda lui scoţiană, spre a face onorul ambasadorului pe care-l trimitea în Franţa. La miezul nopţii, iahtul lăsă călătorii pe puntea corăbiei, şi la ceasurile opt de dimineaţă, ambasadorul şi prietenul său puneau din nou piciorul pe pământ, în portul de la Boulogne.

În timp ce contele şi Grimaud se îngrijeau de cai pentru a porni de-a dreptul la Paris, d'Artagnan dădu o fugă până la hanul unde, conform ordinelor sale, trebuia să-l aştepte mica lui trupă. Domnişorii ăştia se ospătau din belşug cu stridii, cu peşte şi cu rachiu aromat când d'Artagnan se ivi în prag. Erau bine afumaţi cu toţii, dar nici unul nu întrecuse încă măsura. Un ura! puternic de bucurie îl întâmpină pe căpitan la intrarea în han.

— Iată-mă – zise d'Artagnan. Campania s-a terminat şi am venit să dau fiecăruia adausul de soldă pe care l-am făgăduit.

Din ochii tuturor ţâşniră scântei.

— Fac rămăşag că n-a mai rămas nici o sută de livre în chimirul celui mai bogat dintre voi.

— Asta cam aşa e! răspunseră toţi în cor.

— Domnilor – le spuse atunci d'Artagnan – iată cel din urmă consemn. Tratatul de negoţ a fost încheiat, datorită dibăciei noastre de a fi pus mâna pe cel mai iscusit financiar al Angliei; căci, acum pot să vă mărturisesc, omul pe care a trebuit să-l răpim era vistiernicul generalului Monck.

Acest cuvânt – "vistiernic" – produse oarecare freamăt în rândul armatei sale. D'Artagnan observă că numai ochii lui Menneville nu dovedeau o încredere deplină.

— Pe acest vistiernic – urmă d'Artagnan – l-am adus într-o ţară neutră, în Olanda; acolo l-am pus să semneze tratatul, apoi l-am dus eu însumi înapoi la Newcastle şi, fiindcă a fost mulţumit de felul cum ne-am purtat cu el, fiindcă lada de brad a fost mutată de ici colo fără zdruncinături şi a fost căptuşită bine, ca să fie moale, i-am cerut o răsplată pentru voi. Iat-o!

Şi aruncă un săculeţ destul de respectabil pe masă. Toţi întinseră deodată mâinile.

— O clipă, mieluşeilor – vorbi d'Artagnan. Dacă aici e o bogăţie, este totodată şi o poruncă.

— Ho-ho! murmură gloata.

— Ne aflăm, prieteni, la o răspântie, unde se cere să avem, înainte de toate, cap; ca să v-o spun pe şleau: ne aflăm între spânzurătoare şi Bastilia.

— Ho-ho! repetă corul.

— E lesne de înţeles. A trebuit să-i lămuresc generalului Monck de ce şi cum a dispărut vistiernicul său; pentru asta a fost nevoie să aştept restaurarea, în care aproape nimeni nu mai credea, a regelui Carol, unul din prietenii mei...

Aci, adunarea încrucişă o privire de adâncă mulțumire cu privirea deosebit de mândră a lui d'Artagnan.

— Regele odată restaurat, i l-am înapoiat lui Monck pe omul său de afaceri, cam boțit, e drept, dar, în sfârşit, i l-am dus înapoi viu şi nevătămat! Atunci, generalul Monck, iertându-mă, căci m-a iertat, nu s-a putut împiedica să-mi spună aceste vorbe, pe care vă cer şi vouă acum să vi le întipăriți bine, aici, între ochi, sub bolta țestei: "Domnule, gluma e bună, dar mie, fireşte, nu-mi plac glumele. Dacă vreodată va fi să se scape vreo vorbă despre ceea ce ai făcut (auzi, domnule Menneville?), fie de pe buzele dumitale, fie de pe ale tovarăşilor dumitale, află că am în regatul meu din Scoția şi Irlanda şapte sute patruzeci şi una de spânzurători de lemn de stejar, prinse în cârlige de fier şi cu funiile unse proaspăt în fiecare săptămână. Îi voi face cadou câte una din aceste spânzurători fiecăruia dintre voi şi, bagă bine în cap, domnule d'Artagnan, a adăugat el (bagă bine în cap şi dumneata, domnule Menneville!), îmi vor mai rămâne şapte sute treizeci pentru plăcerile mele mai mărunte. În plus de asta..." '

— O, o! făcură simbriaşii. Mai e şi un "plus"?

— Un nenorocit de plus: "Domnule d'Artagnan, îi trimit regelui Franței tratatul încheiat, cu rugămintea de a-i închide până una alta în Bastilia, apoi de a mi-i expedia încoace pe toți aceia care au luat parte la răpire; şi asta e o rugăminte pe care regele mi-o va îndeplini, fără doar şi poate".

Un murmur de groază porni de la toate colțurile mesei.

— Da, da – făcu d'Artagnan – numai că acest vrednic domn Monck a uitat un lucru, anume că nu ştie cum îl cheamă pe nici unul dintre voi; eu singur vă ştiu numele, dar nu eu – cred că nu vă îndoiți de asta! – voi fi acela care să vă trădeze. La urma urmei, de ce aş face-o? Cât despre voi,

presupun că nu veți fi atât de neghiobi încât să vă pârâți unul pe altul, căci atunci regele, ca să scape de grija de a vă hrăni şi adăposti, vă va trimite val-vârtej în Scoția, unde sunt cele şapte sute patruzeci şi una de spânzurători. Asta este, domnilor! Şi acum nu mai am de adăugat nici un singur cuvânt la cele pe care am avut cinstea de a vi le spune. Sunt pe deplin încredințat că m-ați înțeles bine, nu-i aşa, domnule Menneville?

— Bine de tot – mormăi acesta.

— Şi-acum, scuzii! rosti d'Artagnan. Închideți toate uşile.

Zise şi desfăcu săculețul de pe masă, din care se rostogoliră îndată mai mulți scuzi de aur nou-nouți. Toți se aplecară repede să-i culeagă de pe jos.

— Mai încet! strigă d'Artagnan. Nimeni să nu se mişte, o să-i adun eu singur.

Şi-i adună într-adevăr, apoi dădu fiecăruia câte cincizeci de scuzi strălucitori, primind de la ei tot atâtea binecuvântări câte piese împărțise.

— Acum – le spuse el – dacă ar fi cu putință să vă mai astâmpărați şi voi, dacă v-ați hotărî şi voi să deveniți nişte burghezi cinstiți şi cumsecade...

— Asta e cam greu – bolborosi unul dintre ei.

— Şi pentru ce să devenim, căpitane? întrebă altul.

— Fiindcă v-aş mai putea regăsi cândva şi, cine ştie? v-aş mai fi miluit din vreme în vreme cu câte o astfel de pomană...

Făcu apoi un semn către Menneville, care asculta totul cu multă atenție.

— Menneville – îi spuse el – vino cu mine. Adio, flăcăi! Nu vă mai amintesc că trebuie să vă țineți gura!

Menneville ieşi după el, în timp ce strigătele de rămas bun ale celorlalți se amestecau cu dulcele zornăit al aurului ce aluneca în buzunarele lor.

— Menneville – vorbi d'Artagnan când ajunseră în stradă – tu nu eşti prost, dar ia seama să nu devii! Nu-mi pari a fi omul care se sperie de spânzurătorile lui Monck şi nici de Bastilia maiestății sale regele Ludovic al XIV-lea, dar îmi faci cinstea de a părea că te temi de mine. Ei bine, ascultă: la cea mai mică vorbă pe care-o vei slobozi, te voi ucide ca pe un pui de găină. Pentru asta am în buzunar iertarea de păcat primită de la Sfântul nostru părinte, papa.

— Vă încredințez că nu ştiu absolut nimic, scumpe domnule d'Artagnan, şi că toate cele spuse de dumneavoastră sunt pentru mine literă de evanghelic.

— Ştiam că eşti un băiat deştept – zise muşchetarul – te-am cântărit de acum douăzeci şi cinci de ani. Aceşti cincizeci de scuzi de aur, pe care ți-i dau pe deasupra, dovedesc cât de mult te prețuiesc. Ține!

— Mulțumesc, domnule d'Artagnan – bâigui Menneville.

— Cu suma asta poți să devii un om foarte cinstit – adăugă d'Artagnan cu tonul cel mai serios. Ar fi ruşinos ca o minte ca a ta şi un nume pe care nu mai îndrăzneşti să-l porți să fie terfelite pentru totdeauna sub rugina unei vieți mârşave. Cată să fii om de treabă, Menneville, şi trăieşte un an de zile cu aceşti o sută de scuzi de aur, care sunt o răsplată frumoasă, crede-mă: de două ori solda unui înalt ofițer. Peste un an, vino la mine şi, la dracu! voi face ceva din tine.

Menneville jură, aşa cum făcuseră şi ceilalți, că va fi mut ca mormântul. Şi totuşi, trebuie că cineva a vorbit, dar cum este neîndoios că aceasta n-a făcut-o vreunul din cei nouă tovarăşi, după cum este atât de sigur că n-a făcut-o nici Menneville, rămâne de presupus că cel care a vorbit este d'Artagnan însuşi, deoarece, în calitatea lui de gascon, el avea limba mult mai aproape de buze. Căci, în sfârşit, dacă n-ar fi

el, care altul ar putea să fie? Şi cum s-ar explica atunci că taina lăzii de brad, prevăzută cu o mică deschizătură la un capăt, a putut să ajungă la cunoştința noastră, şi încă într-un chip atât de amănunțit, încât, după cum s-a văzut, am putut povesti aici toată întâmplarea, până în cele mai mici ascunzişuri? Ascunzişuri care, de altminteri, aruncă o lumină pe cât de nouă, pe atât de neaşteptată asupra acestei părți din istoria Angliei, lăsată până astăzi în umbră de către toți istoricii, aceşti iluştri confrați ai noştri.

XXXVIII
UNDE SE VEDE CĂ BĂCANUL FRANCEZ A IEŞIT CU OBRAZUL CURAT

Odată socotelile încheiate şi toate sfaturile date, d'Artagnan nu se mai gândi decât să se vadă la Paris cât mai repede cu putință. Athos, la rândul său, era dornic să se întoarcă la casa lui şi să se odihnească puțin. Oricât de întregi ar rămâne sufletul şi trupul după oboselile călătoriei, omul pornit la drum simte cu plăcere, la capătul zilei, chiar atunci când ziua a fost frumoasă, că noaptea îi va aduce dulceața somnului. De aceea, călărind alături, de la Boulogne la Paris, cei doi prieteni, fiecare adâncit în lumea gândurilor lui, nu vorbiră despre lucruri atât de însemnate încât să merite osteneala de a le mai povesti cititorului: şi unul şi altul, furați de visurile proprii şi făurind planuri de viitor deosebite între ele, căutau mai ales să scurteze drumul, grăbind paşii cailor. În seara celei de a patra zile de la plecarea lor din Boulogne, Athos şi d'Artagnan ajunseră la barierele Parisului.

— Încotro o apuci acum, scumpe prietene? întrebă Athos. Eu mă duc de-a dreptul la hanul unde trag de obicei.

— Iar eu de-a dreptul la asociatul meu.

— La Planchet?

— Ei, Doamne, da: la "Drugul de Aur".

— Am rămas înțeleşi că ne vom mai revedea, nu-i aşa?

— Dacă mai rămâi la Paris, da; căci eu voi rămâne aici.

— Nu. După ce-l voi îmbrățişa pe Raoul, căruia i-am dat întâlnire la mine, la han, voi pleca fără întârziere spre La Fère.

— Ei bine, adio, atunci, scump şi desăvârşit prieten!

— La revedere, mai degrabă, căci la urma urmelor nu ştiu de ce n-ai veni să locuieşti cu mine la Blois. Iată-te liber acum, iată-te bogat; îți vei cumpăra, dacă vrei, o mică proprietate în apropiere de Cheverny sau pe lângă Bracieux.

Într-o parte, vei avea cele mai frumoase păduri din lume, care se întind până la acelea din Chambord; în cealaltă, bălți ce-ți încântă ochiul. Tu care iubeşti vânătoarea şi care, vrând-nevrând, eşti poet, ai să găseşti acolo, scumpe prieten, fazani, cârstei şi lişițe, fără să mai vorbim de minunatele apusuri de soare şi de plimbările cu barca ce i-ar face să viseze chiar pe Nemrod şi pe Apolo însuşi. Până la cumpărare, ai putea să stai la mine în La Fère, şi acolo ne vom duce să prindem țarce în vița de vie, aşa cum făcea regele Ludovic al XIII-lea. E o ocupație plăcută pentru nişte bătrânei ca noi.

D'Artagnan strânse cu multă căldură mâinile lui Athos.

— Scumpul meu conte – zise el – nu-ți spun încă nici da, nici nu. Lasă-mă să-mi petrec la Paris timpul ce-mi este de trebuință ca să pun în rânduială toate treburile mele de aici şi să mă obişnuiesc pe încetul cu greul şi strălucitorul gând ce-mi apasă creierul şi aproape că mă covârşeşte. Sunt bogat, bine zici, dar de aici şi până la a mă deprinde cu bogăția, mă cunosc îndeajuns, e o cale lungă şi voi fi un animal nesuferit. Or, n-am ajuns încă atât de nătâng, încât să nu mai ştiu ce vorbesc în fața unui prieten ca tine, Athos. Haina e frumoasă, haina e brodată cu aur, dar a nouă şi mă strânge la subțiori.

Athos zâmbi.

— Fie – murmură el. Dar în legătură cu această haină, Vrei să-ți dau un sfat, dragă d'Artagnan?

— Oh, foarte bucuros.

— N-ai să te superi de loc?

— Fii serios!

— Atunci când bogăția se abate asupra cuiva la ani târzii şi pe neaşteptate, cel în cauză, spre a nu se pierde cu firea, e bine să fie zgârcit, adică să nu cheltuiască mai mulți bani decât ar fi avut înainte, sau să fie risipitor şi să facă atâtea datorii încât să redevină sărac.

— O, dar ceea ce-mi spui tu acum seamănă a sofism, scumpul meu filozof.

— Nu cred. Vrei să fii zgârcit?

— Nu, păcatele mele! Am fost pe când n-aveam nimici S-o mai schimbăm!

— Atunci fii risipitor.

— Nici asta, la naiba! Datoriile mă îngrozesc. Creditorii sunt pentru mine ca dracii din iad care-i răsucesc pe osândiți în frigare, şi cum răbdarea nu e însuşirea mea de căpetenie, sunt ispitit să-i frec eu pe ei.

— Eşti omul cel mai înțelept pe care-l cunosc şi tu n-ai nevoie să primeşti sfaturi de la nimeni. Nebuni sunt aceia care ar crede că te-ar putea povățui cu ceva. Dar, nu suntem oare în strada Saint-Honoré?

— Ba da, Athos.

— Uite, acolo, la stânga, căsuța aceea lungă şi albă e hanul unde locuiesc eu. Observi că n-are decât două caturi. Eu stau la primul; celălalt e închiriat unui ofițer pe care slujba îl ține departe opt sau nouă luni pe an, astfel că sunt singur în toată casa, aşa cum sunt la conacul meu, numai că aici mă costă bani.

— Oh, cât de bine ştii să te descurci tu în viață, Athos! Ce ordine şi ce lărgime! Iată ce mi-ar plăcea şi mie. Dar, ce vrei, ăsta e un dar din naştere, nu se învață.

— Linguşitorule! Haide, rămâi cu bine, scumpul meu prieten. Ascultă, aminteşte-i despre mine lui musiu Planchet; a rămas acelaşi băiat isteț, nu-i aşa?

— Şi acelaşi om inimos, Athos. Adio!

Se despărțiră. În tot timpul acestei convorbiri, d'Artagnan nu slăbise nici o clipă din ochi un cal de povară în samarele căruia, sub un braț de fân, erau ascunse săculețele, dimpreună cu celelalte lucruri ale lui. La Saint-Merri băteau

ceasurile nouă seara; vânzătorii lui Planchet tocmai închideau prăvălia. La colțul străzii Lombarzilor, d'Artagnan opri, sub o streaşină, călăuza care ducea de hăț calul cu samare şi chemă un simbriaş de-al lui Planchet, lăsându-i în pază nu numai cei doi cai, dar şi călăuza; după aceea intră la băcan, care abia se ridicase de la masă şi, într-o odaie alăturată, cerceta cu o anumită înfrigurare calendarul pe care, în fiecare seară, trăgea câte o linie neagră peste ziua ce trecuse. În clipa când, după obiceiul lui zilnic, Planchet ştergea, oftând, cu vârful penei, ziua ce se scursese, d'Artagnan bătu cu talpa în pragul uşii, făcând să-i sune pintenul de fier.

— Ah, Doamne! strigă Planchet.

Vrednicul băcan nu putu rosti nici un cuvânt mai mult: îl vedea în fața lui pe asociatul său. D'Artagnan intră, încovoiat de spate, cu o înfățişare posomorâtă. Gasconul îşi avea planul său în legătură cu Planchet.

"Doamne sfinte! îşi spuse în sinea lui băcanul, uitându-se la călător. E tare amărât!"

Muşchetarul se aşează pe un scaun.

— Scumpe domnule d'Artagnan – bâigui Planchet, sub povara unei pârdalnice bătăi de inimă – iată-vă întors! Dar cu sănătatea?

— Destul de bună, Planchet, destul de bună – răspunse d'Artagnan, scoțând un oftat.

— Nădăjduiesc că n-ați fost rănit, nu-i aşa?

— Eh!

— Da, văd că expediția a fost grea – adăugă Planchet din ce în ce mai îngrijorat.

— Destul de grea – mormăi d'Artagnan.

Un fior îl străbătu prin tot trupul pe Planchet.

— Aş bea ceva – zise muşchetarul, ridicându-şi istovit capul.

Planchet alergă el însuşi la dulap şi-i aduse lui d'Artagnan un pahar mare cu vin. D'Artagnan se uită la sticlă.

— Ce vin e ăsta? întrebă el.

— Vai, vinul care vă place mult, domnule – răspunse Planchet. E vinul acela vechi de Anjou, care într-o zi era să ne coste atât de scump pe toţi.

— Ah! murmură d'Artagnan cu un zâmbet trist. Ah, bietul meu Planchet, merit eu oare să mai beau un vin bun?

— Vai de mine, scumpul meu stăpân! exclamă Planchet, cu o sforţare supraomenească, în timp ce încordarea muşchilor feţei, paloarea şi tremurul ce-l cuprinsese trădau cea mai vie nelinişte. Vai, am fost şi eu soldat, prin urmare am curaj; nu mă ţineţi pe ghimpi, domnule d'Artagnan: bănuţii noştri s-au dus, aşa-i?

D'Artagnan, înainte de a răspunde, tăcu un răstimp, şi acest răstimp băcanului i se păru un veac, cu toate că tăcerea muşchetarului nu ţinu decât atât cât să se răsucească pe scaun.

— Şi dacă ar fi aşa – rosti el cu încetineală, clătinându-şi capul de sus în jos – ce-ai spune, sărmanul meu prieten?

Planchet, din palid cum era, se îngălbeni ca ceara. S-ar fi zis că-şi înghiţise limba, atât de mult i se umflase gâtlejul, atât de mult i se înroşiseră ochii.

— Douăzeci de mii de livre! murmură el. Douăzeci de mii de livre, nu mai puţin!...

D'Artagnan, cu gâtul îndoit, cu picioarele întinse, cu braţele fleşcăite, părea o statuie a Descurajării. Planchet lăsă să-i scape un suspin, smuls din cutele cele mai adânci ale rărunchilor.

— Bine – bâigui el – acum înţeleg totul. Dar să fim bărbaţi. S-a sfârşit, s-a sfârşit, n-ai ce-i face! Mulţumiţi

cerului că ați scăpat cu viață, domnule.

— Fireşte, e mare lucru viața, de bună seamă; dar, până una alta, sunt ruinat, ruinat!

— Ce naiba, domnule! îl încurajă Planchet. Chiar dacă-i aşa, nu trebuie să deznădăjduim pentru atâta lucru; vă veți face băcan, laolaltă cu mine; vă fac părtaş la negoțul meu; o să împărțim câştigul pe din două, iar când nu va fi câştig, ei bine, vom împărți migdalele, stafidele şi prunele uscate, şi vom ronți împreună cel din urmă sfert de caşcaval de Olanda.

D'Artagnan nu se mai putu preface multă vreme.

— La dracu! strigă el, mişcat până în adâncul sufletului. Eşti un băiat minunat, pe cinstea mea, Planchet! Spune, n-ai căutat să mă amăgeşti cumva? N-ai văzut colo, la colțul străzii, sub streaşină aceea, calul meu cu săculeții doldora?

— Care cal? Ce săculețe? făcu Planchet, a cărui inima se strânse deodată la gândul că d'Artagnan înnebunise cu totul.

— Ei, săculeții englezeşti, la dracu! întări d'Artagnan, luminându-se la față, plin de bucurie.

— Ah, Doamne! îngână Planchet, retrăgându-se din fața ochilor lui d'Artagnan, care dogoreau ca focul.

— Netotule! strigă d'Artagnan. Mă credeai nebun, care va să zică. Şi când colo, niciodată, îți spun, niciodată n-am avut capul mai teafăr şi inima mai voioasă. La săculeții noştri, Planchet, la săculeți!

— Dar care săculeți, Doamne, iartă-mă?

D'Artagnan îl împinse pe Planchet la fereastră.

— Colo, sub streaşină aceea, vezi un cal?

— Da.

— Este cu spinarea încărcată?

— Da, este.

— Îl vezi pe unul din băieții tăi de prăvălie vorbind cu însoțitorul meu?

— Da, da, îl văd.

— Ei bine, tu ştii cum îl cheamă pe băiatul acela, fiindcă e de la tine din prăvălie. Ia cheamă-l.

— Abdon! Abdon! strigă Planchet de la fereastră.

— Adu calul încoace – îi şopti d'Artagnan.

— Adu calul încoace! zbieră Planchet.

— Acum, zece livre însoțitorului – zise d'Artagnan cu tonul de care s-ar fi folosit să comande un atac – doi băieți ca să aducă sus cei dintâi doi săculeți, doi pentru ceilalți doi din urmă, şi... iute! La dracu, să meargă totul strună!

Planchet se repezi pe scări, ca şi cum un diavol l-ar fi ciupit de călcâie. Peste o clipă, băieții de prăvălie urcau treptele, încovoiați sub greutatea din spinare. D'Artagnan îi trimise apoi la culcare, încuie uşa cu grijă şi, adresându-se lui Planchet, care părea la rândul lui că înnebunise, zise:

— Acum, noi amândoi!

Şi întinse pe podea o pătură mare, peste care deşertă primul săculeț. Acelaşi lucru îl făcu Planchet cu al doilea; apoi d'Artagnan, nerăbdător, îl spintecă pe al treilea cu cuțitul. Când Planchet auzi zornăitul tulburător al aurului şi arginților, când văzu revărsându-se din sac scuzii strălucitori care se zbăteau ca peştii aruncați din plasă, simțind că mormanul de piese roşcate sau argintii creştea mereu ca un val şi-l cuprindea până la glezne, îl apucă amețeala, se împletici, se răsuci în jurul lui ca un om lovit de trăsnet şi se prăvăli cu toată greutatea peste grămada de bani, pe care trupul lui, în cădere, o făcu să se împrăştie, cu un scrâşnet de nedescris.

Planchet, sugrumat de bucurie, îşi pierduse cunoştința. D'Artagnan îi aruncă un pahar de vin alb peste față, ceea ce-l

readuse numaidecât în simțiri pe băcan.

— Ah, Doamne! Ah, Doamne! Ah, Doamne! murmură Planchet, ştergându-şi de vin mustața şi barba.

Pe vremea aceea, întocmai ca şi astăzi, băcanii purtau mustăți de cavaleri şi bărbi de lăncieri; în schimb, scăldarea în bani, destul de rară încă de pe atunci, a devenit astăzi aproape necunoscută.

— La dracu! strigă D'Artagnan. Sunt aici o sută de mii de livre pentru dumneata, domnule asociat. Ia-ți partea dumitale, dacă nu te superi; eu o voi lua pe a mea.

— Oh, frumoasă sumă, domnule d'Artagnan, frumoasă sumă!

— Cu o jumătate de ceas mai înainte, îmi părea rău pentru partea ce ți se cuvine; acum însă nu-mi mai pare rău, căci tu eşti un băcan cumsecade, Planchet. Haide să încheiem socoteala în mod cinstit, fiindcă, după cum se spune, socoteala bună îți aduce un prieten bun.

— O, dar povestiți-mi mai întâi toată întâmplarea – zise Planchet – ea trebuie să fie mult mai frumoasă decât banii aceştia.

— Pe legea mea – răspunse d'Artagnan, netezindu-şi mustața – nu zic nu, şi dacă vreodată istoricul se va gândi la mine când va vorbi despre această întâmplare, va putea să spună că nu s-a adăpat la un izvor prost. Ascultă dar, Planchet, vreau să-ți povestesc totul.

— Iar eu voi face între timp grămăjoare – zise Planchet. Începeți, scumpul meu stăpân.

— Să vezi... – începu d'Artagnan, potrivindu-şi răsuflarea.

— Una – numără Planchet, strângând prima grămăjoară de bani.

XXXIX

JOCUL DOMNULUI DE MAZARIN

Într-unul din vastele saloane ale Palatului Regal, cu pereții îmbrăcați într-o catifea întunecată pe care sclipeau cadrele aurite ale unui mare număr de tablouri minunate, se vedea, în seara însăşi a sosirii celor doi francezi, toată curtea adunată în fața alcovului domnului cardinal Mazarin, care pregătise o seară de jocuri în cinstea regelui şi a reginei.

Un mic paravan despărțea trei mese, aşezate într-un colț al încăperii. La una din aceste mese se aflau regele şi cele două regine. Ludovic al XIV-lea, aşezat în fața tinerei regine, soția lui, îi zâmbea cu o expresie de foarte reală fericire. Ana de Austria ținea cărțile cu dosul spre cardinal şi nora sa o ajuta la joc, atunci când nu-i zâmbea soțului ei. Cât despre cardinal, care stătea culcat, cu o înfățişare foarte slăbită, foarte obosită, jocul lui îl făcea contesa de Soissons, iar el urmărea doar îndeaproape cărțile, cu o privire plină de patimă şi lăcomie.

Cardinalul fusese sulemenit de Bernouin; dar roşul care-i strălucea numai în pomeții obrajilor făcea sa iasă şi mai mult la iveală paloarea bolnăvicioasă a restului figurii şi galbenul lucios al frunții. Singuri ochii aveau o sclipire mai vie, şi asupra acestor ochi de bolnav se aținteau din când în când privirile neliniştite ale regelui, ale reginelor şi ale curtenilor.

Adevărul este că acei ochi ai lui signor Mazarin erau stelele mai mult sau mai puțin strălucitoare în care Franța veacului al XVII-lea îşi citea destinul în fiecare seară şi în fiecare dimineață.

Monseniorul nici nu câştiga, nici nu pierdea; nu era deci nici vesel, nici trist. Asta era însă o stare în care Ana de Austria, plină de compătimire pentru el, nu voia să-l lase prea multă vreme; dar pentru a-i stârni bolnavului vreo tresărire mai puternică, ar fi trebuit ca ea să câştige sau să piardă. Să câştige ar fi fost primejdios, căci atunci Mazarin şi-ar fi

schimbat nepăsarea într-o schimonosire dezgustătoare a feței; să piardă era de asemenea primejdios, fiindcă ar fi trebuit să se lase înşelată, şi atunci infanta, care urmărea jocul soacrei sale, fără îndoială că ar fi țipat prea tare de bucurie pentru Mazarin.

Folosindu-se de această linişte, curtenii vorbeau cu însuflețire între ei. Domnul de Mazarin, dacă se întâmpla să fie în toane bune, era un prinț îngăduitor, şi el, care nu oprea pe nimeni să cânte atunci când cineva câştiga, nu era într-atât de tiran încât să-i oprească pe alții să vorbească atunci când cineva se hotăra să piardă. Aşadar, toată lumea vorbea. La prima masă, tânărul frate al regelui, Filip, duce de Anjou, îşi privea chipul drăgălaş în oglinda unei cutiuțe. Favoritul său, cavalerul de Lorraine, sprijinit de fotoliul Prințului, asculta cu o tainică invidie pe contele de Guiche, alt favorit al lui Filip, care povestea, în termeni aleşi, diferitele schimbări întâmplate în viața regelui aventurier Carol al II-lea. Amintea, ca pe nişte evenimente demne de un basm, toate rătăcirile lui prin Scoția, spaimele ce-l urmăreau când partidele vrăjmaşe se țineau după el, nopțile petrecute cățărat prin copaci, zilele când răbda de foame şi lupta din greu. Încetul cu încetul, soarta acestui rege năpăstuit atrase în aşa chip atenția ascultătorilor, încât jocul începu să lâncezească chiar şi la masa regală, iar tânărul rege urmărea îngândurat, cu privirea rătăcită, fără să pară că le dă vreo însemnătate, cele mai mici amănunte ale acestei odisei, foarte pitoresc povestite de contele de Guiche.

Contesa de Soissons îl întrerupse pe povestitor.

— Mărturiseşte, conte, că înfloreşti totul – zise ea.

— Doamnă, repet ca un papagal ceea ce mi-au povestit şi mie diferiți englezi. Aş spune chiar, spre ruşinea mea, că reproduc întocmai vorbele lor, ca o copie.

Ludovic al XIV-lea îşi înălță capul ce arăta înțelepciune şi mândrie.

— Doamnă – rosti el cu un glas studiat, ce trăda încă pe copilul sfios – domnul cardinal vă va spune că, pe vremea când eram minor, treburile Franței erau lăsate în voia întâmplării... şi că dacă aş fi fost mai vârstnic şi silit să pun mâna pe spadă, aş fi făcut-o adesea ca să-mi apăr masa de seară.

— Slavă Domnului – vorbi cardinalul, care deschidea pentru întâia oară gura – maiestatea voastră exagerează, căci hrana i-a fost totdeauna pregătită la vreme, împreună cu aceea a slujitorilor săi.

Regele roşi.

— Oh! strigă Filip de la locul unde şedea şi fără a înceta să se privească în oglindă. Eu mi-amintesc că odată, la Melun, nu fusese pregătită hrana pentru nimeni, şi regele s-a ospătat cu două treimi dintr-o bucată de pâine, lăsându-mi mie cealaltă treime.

Toată adunarea, văzându-l pe Mazarin zâmbind, începu să râdă. Regii pot fi măguliți cu amintirea unei suferințe din trecut, aşa cum sunt măguliți cu speranța într-o fericire din viitor.

— Aşa a fost scris, ca totdeauna coroana Franței să rămână pe capul regilor, dar să cadă de pe acela al regelui Angliei – se grăbi să adauge Ana de Austria. Şi dacă această coroană s-a clătinat uneori, căci se întâmplă adesea ca tronurile să se cutremure, cum se cutremură şi pământul, de fiecare dată, zic, când revoluția venea cu amenințările ei, o frumoasă izbândă readucea liniştea,

— Cu câteva odoare în plus la coroană – completă Mazarin.

Contele de Guiche tăcu; regele îşi mângâie obrazul şi Mazarin schimbă o privire cu Ana de Austria, ca spre a-i mulțumi pentru cele spuse.

— Asta n-are nici o însemnătate – zise Filip, netezindu-şi părul. Vărul meu Carol nu e frumos, dar e foarte viteaz şi s-a bătut ca un adevărat ostaş, iar dacă urmează să se bată aşa şi mai departe, nu încape îndoială că va sfârşi prin a câştiga o bătălie... ca la Rocroy.

— Dar n-are armată – îl întrerupse cavalerul de Lorraine.

— Regele Olandei, aliatul său, îi va da ajutor. Şi eu i-aş fi dat, dacă aş fi fost regele Franței.

Ludovic al XIV-lea se înroşi ca ardeiul. Mazarin se prefăcu că urmăreşte mai atent ca oricând jocul de cărți.

— În ceasul de față – reluă contele de Guiche – soarta acestui nefericit prinț e pecetluită. Dacă a fost înşelat de Monck, atunci e pierdut. Temnița, moartea poate, vor încheia ceea ce surghiunul, luptele şi lipsurile au început.

Mazarin îşi încruntă sprâncenele.

— E adevărat – întrebă Ludovic al XIV-lea – că maiestatea sa Carol al II-lea a părăsit Haga?

— Foarte adevărat, maiestate – răspunse tânărul. Tatăl meu a primit o scrisoare în care i se dau amănunte; se ştie chiar că regele a debarcat la Dover; nişte pescari l-au văzut intrând în port; restul e încă un mister.

— Aş vrea să ştiu restul – zise cu însuflețire Filip. Dumneata ştii ceva, frate?

Ludovic al XIV-lea roşi din nou. Era pentru a treia oară în răstimp de un ceas.

— Întreabă-l pe domnul cardinal – răspunse el pe un ton care-l făcu pe cardinal, pe Ana de Austria şi pe toți ceilalți să ridice ochii.

— Ceea ce înseamnă, fiul meu – interveni Ana de Austria – că regelui nu-i place să se vorbească despre treburi de stat în afara consiliului.

Filip primi cu bunăvoință această dojana şi făcu o adâncă plecăciune, zâmbindu-i mai întâi fratelui său, apoi mamei sale. Dar Mazarin trase cu coada ochiului şi văzu că într-un colț al salonului se formase un grup şi că ducele de Orléans, contele de Guiche şi cavalerul de Lorraine, împiedicați să vorbească cu glas tare, ar putea să-şi spună în şoaptă mai multe decât s-ar cuveni. Începu deci să le arunce nişte priviri pline de neîncredere şi nelinişte, îndemnând-o pe Ana de Austria să găsească un mijloc de a le tulbura această convorbire tăinuită, când deodată Bernouin, strecurându-se sub perdeaua de la marginea patului, îi şopti la ureche stăpânului său:

— Monseniore, un trimis al maiestății sale regelui Angliei.

Mazarin nu-şi putu ascunde o uşoară tresărire, pe care regele o observă în treacăt. Mai mult pentru a nu lăsa să se înțeleagă că ar fi curios, decât a nu lăsa să pară că e de prisos, Ludovic al XIV-lea se ridică numaidecât şi, apropiindu-se de eminența sa, îi spuse bună seara. Întreaga adunare se ridică în acelaşi timp, cu un mare hârşâit de scaune trase şi de mese împinse.

— Lăsați să plece rând pe rând toată lumea – îi spuse Mazarin lui Ludovic al XIV-lea – apoi binevoiți să-mi acordați câteva minute. E vorba de o chestiune asupra căreia aş dori să informez, chiar astă-seară, pe maiestatea voastră.

— Şi reginele? întrebă Ludovic al XIV-lea.

— Şi domnul duce de Anjou – zise eminența sa.

Apoi cardinalul se retrase sub baldachinul său, ale cărui perdele, căzând până jos, ascundeau patul. În tot acest timp, el nu pierdu însă nici o clipă din ochi grupul conspiratorilor.

— Domnule conte de Guiche – rosti Mazarin cu o voce tremurătoare, îmbrăcându-şi în dosul perdelelor halatul de casă pe care i-l ținea Bernouin.

— Iată-mă, monseniore – răspunse tânărul, apropiindu-se.

— Ia cărțile mele; dumneata ai noroc... Câştigă în locul meu câțiva bani de la aceşti domni.

— Da, monseniore.

Tânărul se aşează la masa de la care regele tocmai se ridicase pentru a sta de vorbă cu reginele. O partidă înverşunată începu numaidecât între conte şi câțiva dintre curtenii cei mai bogați. Filip continuă să sporovăiască despre găteli împreună cu tânărul cavaler de Lorraine, în timp ce în dosul perdelelor de la alcov foşnetul halatului de mătase al cardinalului nu se mai auzi. Eminența sa îl urmase pe Bernouin în cabinetul alăturat odăii de culcare.

XL

O AFACERE DE STAT

Cardinalul, trecând în cabinetul său de lucru, îl găsi acolo pe contele de La Fère care aştepta, foarte ocupat să admire un minunat Rafael aşezat deasupra unei vitrine încărcate cu argintărie. Eminența sa se apropie încet, uşor şi tăcut ca o umbră şi îşi aținti dintr-o dată privirea asupra chipului contelui, aşa cum avea obiceiul să facă, pretinzând că poate să ghicească din simpla surprindere a feței interlocutorului rezultatul la care ar putea să ajungă după convorbire. De data asta însă, metoda lui Mazarin dădu greş: el nu putu să citească absolut nimic pe fața lui Athos, nici măcar respectul pe care se deprinsese să-l citească pe toate fizionomiile.

Athos era îmbrăcat în negru, cu o simplă broderie de argint. Purta cordoanele Sfântului-Spirit, al Jartierei şi al Lânei de Aur, trei ordine atât de însemnate că numai un rege

sau un actor putea să le reunească. Mazarin îşi frământa îndelung mintea, puțin tulburat, pentru a-şi reaminti numele pe care trebuia să-l pună pe această înfățişare rece ca gheața, dar nu izbuti.

— Sunt înştiințat – zise el în cele din urmă – că mi s-a adus un mesaj din Anglia.

Şi se aşează, făcându-le semn să plece lui Bernouin şi lui Brienne, care, în calitatea lui de secretar, se pregătea să ia pana şi să scrie.

— Din partea maiestății sale regelui Angliei, da, eminență.

— Vorbiți destul de bine limba franceză pentru un englez, domnule – spuse curtenitor Mazarin, scrutând printre degete ordinele Sfântul-Spirit, Jartiera şi Lâna de Aur, dar mai ales chipul mesagerului.

— Nu sunt englez, sunt francez, domnule cardinal – răspunse Athos.

— Iată ceva neobişnuit: regele Angliei alegându-şi ca ambasadori nişte francezi; ăsta e un semn bun... Numele dumneavoastră, domnule?

— Contele de La Fère – rosti Athos, salutând cu o plecăciune mai puțin adâncă decât ar fi cerut ceremonialul şi orgoliul ministrului atotputernic.

Mazarin ridica din umeri ca pentru a spune: "Nu cunosc acest nume". Athos rămase neclintit.

— Şi veniți, domnule – reluă Mazarin – să-mi spuneți...

— Vin din partea maiestății sale regelui Marei Britanii să vestesc regelui Franței...

Mazarin îşi încruntă sprâncenele.

— Să vestesc regelui Franței – continuă Athos – fericita restaurare a maiestății sale Carol al II-lea pe tronul părinților săi.

Accentul mesagerului nu-i scăpă câtuşi de puțin şiretei eminențe. Mazarin avea o experiență prea îndelungată pentru a nu observa în respectul rece şi aproape mândru al lui Athos un semn de ostilitate care nu era temperatura obişnuită a acestei sere calde ce se numeşte Curte.

— Aveți împuterniciri, fără îndoială? întrebă cardinalul» pe un ton scurt şi iritat.

— Da... monseniore.

Acest cuvânt – monseniore – se desprinse greu de pe buzele lui Athos; s-ar fi zis că i le ardea.

— Atunci, arătați-le.

Athos scoase dintr-o punguliță de catifea brodată, pe care o purta sub tunică, o scrisoare. Mazarin întinse mâna.

— Iertați-mă, monseniore – zise Athos – dar scrisoarea e pentru rege.

— Fiindcă sunteți francez, domnule, trebuie să ştiți ce înseamnă un prim-ministru la curtea Franței.

— A fost o vreme – răspunse Athos – când mă preocupam, într-adevăr, de ceea ce înseamnă un prim-ministru; dar pe urmă, şi sunt mulți ani de atunci, am luat hotărârea să nu mai tratez decât cu regele.

— În cazul acesta, domnule – zise Mazarin, care începea să-şi piardă cumpătul – nu-l veți putea vedea nici pe ministru, nici pe rege.

Şi se ridică în picioare. Athos vârî la loc scrisoarea *în* pungulița lui, salută cu un aer grav şi se îndreptă spre ieşire. Acest sânge rece îl răscoli adânc pe Mazarin.

— Ciudate procedee diplomatice! strigă el. Suntem oare pe vremea când domnul Cromwell ne trimitea spintecători în loc de însărcinați de afaceri? Nu-ți lipseşte, domnul meu, decât o oală în cap şi Biblia la brâu!

— Domnule – replică Athos – n-am avut niciodată plăcerea să tratez cu domnul Cromwell, ca domnia voastră, şi n-am văzut însărcinații săi de afaceri decât cu spada în mână; nu ştiu, deci, cum se purta el cu prim-miniştrii. Cât despre regele Angliei, Carol al II-lea, ştiu atât, că, atunci când îi scrie maiestății sale regelui Ludovic al XIV-lea, nu-i scrie eminenței sale cardinalului Mazarin; în a face această distincție nu văd nici o diplomație.

— Ah! strigă Mazarin, ridicându-şi fața slăbită şi lovindu-se cu palma peste frunte. Acum mi-aduc aminte!

Athos îl privi nedumerit.

— Da, acela e! rosti cardinalul, continuând să-l măsoare pe interlocutorul său. Da, el e... Te cunosc, domnule. Ah, *diavolo*, acum nu mă mai mir!

— Într-adevăr – răspunse Athos surâzând – tocmai mă întrebam cum se face că vestita memorie a excelenței voastre nu-şi poate aduce aminte de mine?

— Veşnic îndărătnic şi certăreț... domnule... domnule... Cum ți se spune oare? Stai... un nume de fluviu... Potamos... Nu... un nume de insulă... Naxos... Nu, *per Jove!...* un nume de munte... Athos! Ăsta e! Încântat să te revăd, şi încântat că nu mai suntem la Rueil, unde m-ai făcut să plătesc răscumpărarea, cu afurisiții dumitale de complici... Fronda! Faimoasa Frondă! Fronda blestemată! Oh, ce pleavă! Zău aşa, domnule, pentru ce ura dumitale este oare mai trainică decât a mea? Dacă cineva ar putea să se plângă, totuşi, cred că acela nu eşti dumneata, dumneata care te-ai ales din toate acelea nu numai cu nădragii curați, dar şi cu acest cordon al Sfântului-Spirit la gât.

— Domnule cardinal – răspunse Athos – îngăduiți-mi să nu intru în considerațiuni de acest ordin. Am de îndeplinit o

misiune... Îmi veți înlesni mijloacele de a duce la îndeplinire această misiune?

— Sunt mâhnit – grăi Mazarin, bucuros că îşi adusese aminte, dar zburlit încă de dorința de a fi răutăcios – sunt mâhnit, domnule... Athos... că un frondeur ca dumneata a primit să îndeplinească o misiune pe lângă Mazarin, aşa cum se spunea odinioară...

Şi cardinalul începu sa râdă, cu toate că o tuse dureroasă îl întrerupea la fiecare vorbă şi-i zguduia pieptul.

— N-am primit o misiune decât pe lângă regele Franței, domnule cardinal – ripostă contele cu mai puțină acreală însă, deoarece se simțea destul de tare pe poziție pentru a se arăta mai moderat.

— O să trebuiască, totuşi, domnule frondeur – zise Mazarin cu voioşie – ca, de la rege, afacerea cu care te-ai însărcinat...

— Cu care am fost însărcinat, monseniore, fiindcă eu nu alerg după asemenea lucruri.

— Fie! O să trebuiască, spun, ca aceste tratative să treacă puțin prin mâinile mele... Aşa că, să nu pierdem un timp prețios... Arată-mi condițiile.

— Am avut onoarea să încunoştințez, pe eminența voastră că numai scrisoarea maiestății sale regelui Carol al II-lea poate să arate care este dorința sa.

— Haide, eşti ridicol cu încăpățânarea dumitale, domnule Athos! Se vede că te-ai frecat de puritanii de acolo!... Taina dumitale eu o cunosc mai bine ca dumneata şi faci, poate, rău că nu ții seama de un om bătrân şi suferind, care s-a străduit mult în viața lui şi s-a luptat din răsputeri pentru credințele lui, aşa cum şi dumneata ai făcut pentru ale dumitale... Nu vrei să spui nimic? Prea bine. Nu vrei să-mi dai scrisoarea? Şi mai bine. Vino în odaia mea, vei putea vorbi cu

regele... şi în faţa regelui... Şi acum, o ultimă întrebare: cine ţi-a dăruit Lâna de Aur? Mi-aduc aminte că se spunea că ai fi având Jartiera; cât despre Lâna de Aur însă, nu ştiam nimic...

— De curând, monseniore, Spania, cu prilejul căsătoriei maiestăţii sale Ludovic al XIV-lea, a trimis regelui Carol al II-lea un brevet al Lânei, în alb; Carol al II-lea mi l-a conferit mie, scriind în locul lăsat în alb numele meu.

Mazarin se ridică şi, sprijinindu-se de braţul lui Bernouin, se îndreptă spre baldachinul său, chiar în clipa când în salon se auzi o voce: "Domnul prinţ!" Prinţul de Condé, cel dintâi prinţ de sânge, învingătorul de la Rocroy, Lens şi Nordlingen, intra într-adevăr la monseniorul Mazarin, urmat de gentilomii săi, şi tocmai se înclina în faţa regelui, când prim-ministrul trase perdeaua la o parte. Athos avu timp atunci să-l zărească pe Raoul strângând mâna contelui de Guiche şi să primească un surâs la salutul lui respectuos. Avu, de asemenea, timp să vadă chipul surâzător al cardinalului, când acesta dădu cu ochii, pe masa lui, de o grămadă de aur câştigată de contele de Guiche, care avusese mult noroc la cărţi, după ce eminenţa sa îl lăsase să joace în locul său. În aşa fel că, uitând de ambasador, de ambasadă şi de prinţ, prima tresărire a bătrânului se îndreptă către bănetul de pe masă.

— Cum! strigă el. Tot aurul ăsta... e câştigat?

— O nimica toată de vreo cincizeci de mii de scuzi, da, monseniore – răspunse contele de Guiche, ridicându-se în picioare. Doriţi să las locul eminenţei voastre, sau să joc mai departe?

— Dă-i încoa'! Dă-i încoa'! Eşti nebun! O să pierzi tot ce-ai câştigat până acum, crede-mă!

— Monseniore – rosti prinţul de Condé salutând.

— Bună seara, domnule prinţ – zise ministrul cu un glas potolit. E frumos din partea dumitale că ai venit să-i faci o

vizită unui prieten bolnav.

— Unui prieten!... murmură contele de La Fère, auzind cu înmărmurire această îmbinare monstruoasă de cuvinte. Prieteni, când e vorba de Mazarin şi de Condé!

Mazarin ghici gândurile acestui frondeur, căci îi zâmbi cu triumf, apoi îndată:

— Sire – zise el către rege – am cinstea să prezint maiestății voastre pe domnul conte de La Fère, ambasadorul maiestății sale britanice... Afacere de stat, domnilor! adăugă pe urmă, făcând un semn cu mâna ca toți cei care umpleau salonul să plece.

Aceştia, în frunte cu prințul de Condé, se retraseră la singurul gest al lui Mazarin. Raoul, după ce-i mai aruncă o privire contelui de La Fère, îl urmă pe domnul de Condé. Filip de Anjou şi regina păreau a se întreba din ochi dacă trebuiau să plece sau nu.

— O afacere de familie – rosti atunci Mazarin, oprindu-i pe scaunele lor. Domnul pe care-l vedeți aici aduce regelui o scrisoare prin care Carol al II-lea, întru totul restaurat pe tronul său, cere o logodnă între DOMNUL, fratele regelui, şi domnişoara Henriette, nepoata lui Henric al IV-lea... Vrei să-i înmânezi regelui scrisoarea dumitale de acreditare, domnule conte?

Athos rămase o clipă năuc. Cum aflase oare ministrul conținutul unei scrisori pe care el o purtase cu atâta grijă la sine? Totuşi, căutând să-şi stăpânească uimirea, întinse misiva tânărului rege Ludovic al XIV-lea, care o luă, înroşindu-se la față. O linişte desăvârşită se făcu în salonul cardinalului. Ea nu era tulburată decât de zgomotul aurului pe care Mazarin, cu mâna lui galbenă şi uscată, îl vâra într-un sertar, în timp ce regele citea scrisoarea.

XLI

POVESTIREA

Răutatea cardinalului nu-i lăsă ambasadorului prilejul să spună prea multe lucruri; totuşi, cuvântul restaurație izbi urechea regelui, care, fără a-l mai slăbi din ochi pe conte, încă de la intrarea acestuia, i se adresă:

— Domnule, fii bun şi dă-ne câteva amănunte în legătură cu mersul treburilor din Anglia. Vii din această țară, eşti francez, şi ordinele pe care le văd strălucind la pieptul dumitale arată că eşti un om de merit şi totodată un om cu însuşiri alese.

— Domnul – zise cardinalul, întorcându-se către regina-mamă – e un vechi slujitor al maiestății voastre, domnul conte de La Fère.

Ana de Austria, care uitase totul, întocmai ca o regina a cărei viață era împletită din furtuni şi din zile frumoase, îl privi lung pe Mazarin, al cărui zâmbet răutăcios făgăduia mai degrabă o amărăciune; apoi, printr-o altă privire, ea îi ceru lui Athos o lămurire.

— Domnul – continuă cardinalul – era un muşchetar din garda lui Tréville, în serviciul fostului rege... Domnul cunoaşte bine Anglia, unde a călătorit de mai multe ori în diferite perioade; e un slujitor cu mari merite.

Aceste cuvinte se refereau la toate amintirile pe care Ana de Austria se temea să le răscolească. Anglia însemna pentru ea ura sa împotriva lui Richelieu şi dragostea față de Buckingham; un muşchetar din garda lui Tréville însemna toată odiseea triumfurilor care făcuseră să bată inima tinerei femei şi a primejdiilor ce zdruncinaseră tronul tinerei regine.

Aceste cuvinte aveau însă destulă putere, căci ele făcură să amuțească şi puseră pe gânduri toate persoanele de neam regesc, care, cu simțăminte diferite, începură să reînvie anii aceia plini de frământări şi de mister, pe care tinerii nu-i

cunoscuseră, iar bătrânii credeau că-i uitaseră cu desăvârşire.

— Vorbeşte, domnule – rosti Ludovic al XIV-lea, smulgându-se primul din mrejele tulburării, ale bănuielilor şi ale aducerilor aminte.

— Da, vorbeşte – adăugă Mazarin, căruia mica răutate îndreptată contra Anei de Austria îi redase vigoarea şi voioşia.

— Sire – vorbi contele – un fel de miracol a schimbat întreaga soartă a regelui Carol al II-lea. Ceea ce oamenii n-au putut să facă până acum, Dumnezeu s-a hotărât să aducă la îndeplinire.

Mazarin tuşi, foindu-se în patul său.

— Regele Carol al II-lea – continuă Athos – a plecat din Haga nu ca un izgonit sau ca un cuceritor, ci ca un rege adevărat, care, după o călătorie făcută departe de regatul său, s-a întors în țară în aclamațiile poporului.

— Mare miracol, într-adevăr – rosti Mazarin – căci, dacă ştirile n-au mințit, regele Carol al II-lea, care s-a întors în aclamații, plecase de acolo în bătaia de foc a muschetelor.

Regele nu făcu nici o mişcare. Filip, mai tânăr şi mai zburdalnic, nu-şi putu stăpâni un zâmbet, care îl măguli pe Mazarin, ca şi cum ar fi fost aplaudat pentru gluma lui.

— Într-adevăr – zise regele – a fost un miracol; însă Dumnezeu, care face atâtea pentru regi, domnule conte, se foloseşte totuşi de mâna oamenilor spre a-şi înfăptui vrerile sale. Căror oameni le datorează Carol al II-lea restabilirea sa pe tron?

— Dar – întrerupse cardinalul, fără să țină seama de amorul propriu al regelui – maiestatea voastră nu ştie că acesta a fost domnul Monck?...

— Pesemne că o ştiu – replică Ludovic al XIV-lea cu tărie – totuşi, cer domnului ambasador să-mi explice motivele

schimbării acestui domn Monck.

— Maiestatea voastră atinge tocmai miezul problemei – răspunse Athos – căci, fără miracolul de care am avut onoarea să vorbesc, domnul Monck ar fi rămas poate un duşman de neînfrânt pentru regele Carol al II-lea. Dumnezeu a voit însă ca o conduită ciudată, îndrăzneață şi năstruşnică să încolțească în mintea unui anumit om, în vreme ce o altă hotărâre neclintită, curajoasă, încolțea în mintea unui alt anumit om. Împerecherea acestor două hotărâri aduse după sine o asemenea schimbare în poziția domnului Monck, încât, din duşman înverşunat, a devenit un prieten pentru regele răsturnat.

— Iată exact amănuntul pe care-l ceream... – zise regele. Cine sunt aceşti doi oameni de care ai vorbit?

— Doi francezi, sire.

— Asta mă face cu adevărat fericit.

— Şi cele două hotărâri? strigă Mazarin. Pe mine mă interesează mai mult hotărârile decât oamenii.

— Da – murmură regele.

— Cea de-a doua, aceea neclintită, înțeleaptă... cea mai puțin însemnată, sire, era de a se dezgropa un milion, în monede de aur, ascuns de regele Carol I la Newcastle, şi de a cumpăra cu acest aur sprijinul lui Monck.

— Oh, oh! făcu Mazarin, reînsuflețindu-se la auzul cuvântului milion... Dar Newcastle nu era ocupat de acelaşi Monck?

— Da, domnule cardinal, şi tocmai pentru asta am îndrăznit să numesc hotărârea aceea curajoasă şi în acelaşi timp neclintită. Era vorba, prin urmare, în cazul când domnul Monck n-ar fi primit propunerile mijlocitorului, de a reda regelui Carol al II-lea acest milion, care trebuia smuls loialității şi nu numai loialismului generalului Monck...

Treaba s-a făcut, nu fără multe greutăți; generalul Monck a fost loial şi a lăsat ca aurul să fie dezgropat.

— Mi se pare – zise Ludovic pe gânduri şi cu sfială – că regele Carol al II-lea n-avea cunoştință de acest milion pe vremea când se afla la Paris.

— Mie mi se pare – adăugă cardinalul cu răutate – că maiestatea sa regele Marei Britanii ştia prea bine de existența acelui milion, dar că prefera să aibă două, în loc de unul.

— Sire – răspunse Athos cu tărie – maiestatea sa regele Carol al II-lea s-a pomenit în Franța atât de sărac, încât nu avea nici cu ce să plătească poştalionul, şi atât de deznădăjduit, încât în mai multe rânduri i-a trecut prin minte să-şi pună capăt vieții. Nu ştia nimic despre existența acestui milion de la Newcastle şi, fără sprijinul unui gentilom, supus al maiestății voastre, depozitar moral al milionului şi care i-a dezvăluit taina lui Carol al II-lea, acest prinț ar lâncezi încă şi astăzi în cea mai crudă uitare.

— Să trecem la hotărârea cealaltă, ciudată, îndrăzneață şi năstruşnică – întrerupse Mazarin, a cărui isteține suferise o înfrângere. Care a fost această hotărâre?

— Iat-o: domnul Monck stătea ca o piedică în calea restabilirii maiestății sale regelui răsturnat, şi un francez s-a gândit să înlăture această piedică.

— O, o, dar francezul acesta e un scelerat – zise Mazarin – iar hotărârea lui nu e chiar atât de năstruşnică, încât să-l absolve pe autorul ei de a atârna în funie sau de a fi tras pe roată în Piața Grevei, din ordinul parlamentului.

— Eminența voastră se înşală – replică Athos sec. N-am spus că francezul în chestiune luase hotărârea să-l ucidă pe Monck, ci numai să-l înlăture. Cuvintele limbii franceze au un înțeles pe care gentilomii din Franța îl cunosc foarte bine. De altminteri, asta e chestiune de război, şi când îți slujeşti

regele împotriva duşmanilor lui, pentru asta nu te judecă parlamentul, ci Dumnezeu. Aşadar, acest gentilom francez şi-a pus în gând să-l răpească pe generalul Monck, şi şi-a înfăptuit planul.

Regelui îi plăcea nespus de mult să audă asemenea povestiri despre fapte eroice.

Fratele mai tânăr al maiestății sale lovi cu pumnul în masă, strigând:

— Ah, ce frumos!

— L-a răpit pe Monck? întrebă regele. Dar Monck se afla în tabăra lui...

— Iar gentilomul era singur, sire.

— Minunat! exclamă Filip.

— Într-adevăr, minunat! accentua regele.

— Bun! Iată-i pe cei doi leişori scăpați din cuşcă – murmură cardinalul. Apoi, cu un aer disprețuitor, pe care nu se silea să şi-l ascundă, adăugă: Nu cunosc aceste amănunte; garantezi că toate astea sunt adevărate, domnule?

— Cu atât mai mult, domnule cardinal, cu cât am văzut cu ochii mei totul.

— Dumneata?

— Da, monseniore.

Regele se apropiase fără să vrea de conte; ducele de Anjou se întorsese către Athos şi-l împingea de cealaltă parte.

— Şi pe urmă, domnule, pe urmă? strigară amândoi în acelaşi timp.

— Sire, domnul Monck, odată răpit de acest francez, a fost adus în fața regelui Carol al II-lea, la Haga. Regele îl puse în libertate pe domnul Monck, şi generalul, drept recunoştință, i-a dat în schimb lui Carol al II-lea tronul Marei Britanii, pentru care s-au luptat mai înainte atâția oameni viteji, fără nici un rezultat.

Filip bătu din palme cu înflăcărare. Ludovic al XIV-lea, mai potolit, se întoarse către contele de La Fère şi-l întrebă:

— Asta e adevărat, în toate amănuntele?

— Absolut adevărat, sire.

— Unul dintre gentilomii mei cunoştea taina milionului şi a păstrat-o în sinea lui cu credință?

— Da, sire.

— Numele acestui gentilom?

— Preaumilul vostru slujitor – răspunse cu modestie Athos.

Un murmur de admirație făcu să-i crească inima în piept lui Athos. Putea să fie cel puțin mândru. Mazarin însuşi îşi ridicase brațele spre cer.

— Domnule – zise regele – voi căuta, voi încerca să găsesc un mijloc prin care să te pot răsplăti.

Athos făcu o mişcare.

— O, nu pentru cinstea dumitale; a-ți plăti pentru asta ar însemna să te umilesc; dar îți datorez o răsplată pentru că ai luat parte la restaurarea fratelui meu Carol al II-lea.

— De bună seamă – rosti Mazarin.

— Triumf al unei cauze frumoase, care umple de bucurie întreaga casă a Franței – pronunță Ana de Austria.

— Sa continuăm – zise Ludovic al XIV-lea. E adevărat, iarăşi, că un om singur a pătruns până în tabăra lui Monck şi l-a răpit?

— Acest om avea zece ajutoare alese din tagma celor de jos.

— Numai atât?

— Numai atât.

— Şi cum se numeşte el?

— Domnul D'Artagnan, cândva locotenent de muşchetari al maiestății voastre.

Ana de Austria se înroşi; Mazarin fu năpădit de ruşine şi se îngălbeni; Ludovic al XIV-lea se întunecă şi o broboană de sudoare îi alunecă pe fruntea palidă.

— Straşnici oameni! murmură el.

Şi, fără să vrea, îi aruncă ministrului o privire ce l-ar fi îngrozit pe acesta dacă Mazarin nu şi-ar fi ascuns chiar în clipa aceea fața în pernă.

— Domnule – strigă tânărul duce de Anjou, punându-şi mâna albă şi delicată ca a unei femei pe brațul lui Athos – spune-i, te rog, acestui vrednic om, că Prințul, fratele regelui, va bea mâine în sănătatea lui, în fața a o sută dintre cei mai buni gentilomi ai Franței.

Şi, sfârşind de rostit aceste cuvinte, tânărul Prinț, observând că înflăcărarea îi stricase una din manşete, se grăbi să şi-o potrivească la loc cu cea mai mare grijă.

— Să vorbim despre afaceri, sire – interveni Mazarin, care nu se înflăcăra aşa de uşor şi nu avea nici manşete.

— Da, domnule – răspunse Ludovic al XIV-lea. Spune-ne cele ce ai de împărtăşit, domnule conte – adăugă el, întorcându-se către Athos.

Athos intră numaidecât în subiect fi propuse în chipul cel mai solemn mâna lady-ei Henriette Stuart tânărului Prinț, fratele regelui.

Convorbirea ținu aproape un ceas; după aceea, uşile salonului fură deschise din nou pentru curteni, care îşi reocupară locurile de mai înainte, ca şi cum nimic nu i-ar ii stânjenit în desfăşurarea plăcerilor din seara aceea. Athos se regăsi atunci aproape de Raoul, astfel că tatăl şi fiul putură, în sfârşit, să-şi strângă mâinile.

XLII

DOMNUL DE MAZARIN DEVINE RISIPITOR

În timp ce Mazarin căuta să-şi recapete calmul după fierbinţeala prin care trecuse, Athos şi Raoul schimbară câteva cuvinte într-un colţ al salonului.

— Aşadar, iată-te la Paris, Raoul – zise contele.

— Da, domnule, de când s-a reîntors domnul prinţ de Condé.

— Nu pot să-ţi vorbesc prea mult aici, unde ne privesc atâţia ochi, dar am să plec numaidecât la mine acasă şi am să te aştept acolo de îndată ce serviciul îţi va îngădui să vii.

Raoul se înclină. Domnul de Condé venea spre ei. Prinţul avea acea privire limpede şi adâncă prin care se fac deosebite păsările de pradă de soi nobil; însăşi fizionomia lui oferea mai multe trăsături distinctive în această privinţă. Se ştie că prinţul de Condé avea un nas acvilin, ce ieşea, ascuţit, tăios, de sub o frunte uşor înclinată şi mai mult îngustă decât înaltă; ceea ce, dacă ar fi să ne luăm după gurile rele de la curte, necruţătoare nici chiar faţă de un geniu, aducea la moştenitorul iluştrilor prinţi ai casei de Condé mai mult cu un plisc de vultur decât cu un nas omenesc. Această privire pătrunzătoare, această expresie impunătoare a întregii lui fizionomii îi tulburau totdeauna pe cei cărora prinţul le adresa cuvântul său, mai tare decât o puteau face măreţia sau frumuseţea proporţionată a învingătorului de la Rocroy. De altminteri, aceşti ochi ieşiţi în afară se învăpăiau atât de repede, încât la domnul prinţ de Condé cea mai mică însufleţire semăna cu un început de mânie. Din pricina acestei însuşiri, toată lumea de la curte îl respecta, ba mulţi chiar, văzând în el numai omul, duceau respectul aproape până la temere.

Deci, Louis de Condé se îndrepta spre contele de La Fère şi Raoul, cu intenţia vădită de a fi salutat de unul şi de a-i adresa cuvântul său celuilalt.

Nimeni nu saluta cu mai multă grație şi cumpănire decât contele de La Fère. Se ferea să pună într-o plecăciune toate acele nuanțe pe care un curtean nu le împrumută de obicei decât aceleiaşi culori: dorința de a plăcea. Athos îşi cunoştea valoarea personală şi saluta pe un prinț ca pe un om, îndulcind prin ceva simpatic şi greu de definit ceea ce putea să fie, în semeția atitudinii lui, jignitor pentru orgoliul rangului înalt.

Prințul voia să-i vorbească ceva lui Raoul. Athos îi preveni:

— Dacă domnul viconte de Bragelonne – zise el – n-ar fi unul dintre preaumilii slujitori ai alteței voastre, l-aş ruga să-mi rostească numele în fața voastră... dragă prințe.

— Am cinstea de a sta de vorbă cu domnul conte de La Fère – răspunse îndată domnul de Condé.

— Ocrotitorul meu – adăugă Raoul roşindu-se.

— Unul dintre cei mai bine văzuți oameni ai regatului – continuă prințul – unul dintre primii gentilomi ai Franței, despre care am auzit spunându-se atâtea lucruri frumoase, încât adesea am dorit să-l număr printre prietenii mei.

— Onoare de care nu m-aş simți vrednic, monseniore – zise Athos – decât prin respectul şi prin admirația pe care le port alteței voastre.

— Domnul de Bragelonne – spuse prințul – e un bun ofițer, care, se vede, a fost crescut la o şcoală înaltă. Ah, domnule conte, pe vremea dumneavoastră generalii aveau soldați!...

— E adevărat, monseniore, astăzi însă soldații au generali!

Acest compliment, rostit cu sobrietate de către măgulitor, îl făcu să tresară de bucurie pe omul în care toată Europa

vedea un viteaz şi care putea să fie sătul de atâtea laude ce i se adresau de peste tot.

— Îmi pare foarte rău – reluă prinţul – că v-aţi retras din serviciu, domnule conte, căci, necontenit, regele va trebui să se gândească la un război cu Olanda sau la un război cu Anglia, şi prilejurile nu vor lipsi pentru un om ca dumneavoastră, care cunoaşte Marea Britanie tot atât de bine ca şi Franţa, să-şi arate destoinicia.

— Cred a vă putea spune, monseniore, că am făcut un act înţelept retrăgându-mă din serviciu – răspunse Athos zâmbind. Franţa şi Marea Britanie vor trăi de aici înainte ca două surori, dacă e să mă bizui pe presimţirile mele.

— Şi care sunt aceste presimţiri?

— Ca să le înţelegeţi, monseniore, ascultaţi ce se vorbeşte colo, la masa domnului cardinal.

— Masa aceea de joc?

— Chiar acolo, monseniore.

Cardinalul se ridicase, într-adevăr, într-un cot şi-i făcuse un semn tânărului frate al regelui să se apropie de el, spunându-i:

— Monseniore, strângeţi, vă rog, toţi aceşti scuzi de aur.

Şi arătă spre marea grămadă de piese roşcate şi strălucitoare pe care contele de Guiche o înălţase încetul cu încetul în faţa lui, datorită unui noroc ce-i surâsese toată seara.

— Mie? făcu ducele de Anjou.

— Aceşti cincizeci de mii de scuzi, da, monseniore, sunt ai alteţei voastre.

— Mi-i daţi mie?

— Am jucat pentru dumneavoastră, monseniore – răspunse cardinalul, moleşindu-se deodată, ca şi cum

această sforțare de a da banii ar fi sleit în ființa lui toate puterile sale fizice sau morale.

— O, Doamne – murmură Filip, aproape zăpăcit de bucurie – fericită zi!

Şi, făcând mâna greblă, trase o .parte din bani şi-i vârî în buzunarele sale, până le umplu... Totuşi, mai mult de o treime rămăsese încă pe masă.

— Cavalere, vino! îl strigă Filip pe favoritul său, cavalerul de Lorraine.

Favoritul se apropie numaidecât.

— Ia restul – zise tânărul Prinț.

Această scenă ciudată nu fu socotită de nici unul dintre cei de față decât ca o mişcătoare sărbătoare în familie. Cardinalul îşi da totdeauna aere de părinte când era vorba de aceşti fii ai Franței, întrucât cei doi tineri Prinți crescuseră sub aripa lui ocrotitoare. Nimeni nu puse deci pe seama orgoliului, sau chiar a necuviinței, aşa cum s-ar întâmpla în zilele noastre, această liberalitate a prim-ministrului. Curtenii se mulțumiră să se arate invidioşi... Regele întoarse capul.

— Niciodată n-am avut atâția bani – rosti cu voioşie tânărul Prinț, în timp ce străbătea salonul împreună cu favoritul său, pentru a se duce la trăsură. Nu, niciodată... Ce grei sunt, o sută cincizeci de mii de livre!

— Dar pentru ce domnul cardinal dăruieşte toți aceşti bani dintr-o dată? îl întrebă încet domnul prinț de Condé pe contele de La Fère. Să fie oare atât de bolnav scumpul nostru cardinal?

— Da, monseniore, e bolnav, fără îndoială; are de altfel o înfățişare proastă, după cum alteța voastră poate să vadă.

— Aşa-i... Dar ceea ce face acum o să-i grăbească moartea!... O sută cincizeci de mii de livre!... Oh, să nu-ți vie să crezi! Spuneți-mi, conte, pentru ce? Găsiți-mi o explicație.

— Monseniore, puțină răbdare, vă rog, iată-l pe domnul duce de Anjou care vine din partea aceea vorbind cu domnul cavaler de Lorraine; m-aş mira dacă nu mi-ar ierta greşeala de a fi indiscret. Ascultați-i.

Într-adevăr, cavalerul îi spunea Prințului în şoaptă:

— Monseniore, nu e firesc ca domnul Mazarin să vă dea atâția bani... Luați seama, au să vă cada din buzunar câteva piese, monseniore... Ce vrea de la alteța voastră cardinalul, ca să se arate atât de generos?

— Când vă spuneam eu! murmura Athos la urechea domnului de Condé. Iată, cred, răspunsul la întrebarea dumneavoastră.

— Spuneți, monseniore! stărui neliniştit cavalerul, care număra în gând, apăsând cu mâna pe buzunar, partea din suma ce-i căzuse pe neaşteptate în palma.

— Dragul meu cavaler, e un dar de nuntă.

— Cum, dar de nuntă?

— Ei da, mă însor! răspunse ducele de Anjou, fără să bage de seamă că în clipa aceea trecea prin fața domnului de Condé şi a lui Athos, care îl salutară amândoi cu o plecăciune adâncă.

Cavalerul îi aruncă tânărului duce o privire atât de ciudată, atât de încruntată, încât contele de la Fère tresări.

— Dumneavoastră! Dumneavoastră să vă însurați? rosti el. Ah, e cu neputință! Nu veți face aceasta nebunie!

— Hm! Nu eu o fac, alții mă pun s-o fac – răspunse ducele de Anjou. Dar hai mai repede, vreau să cheltuim aceşti bani.

Spunând acestea, ieşi împreună cu însoțitorul lui, vorbind şi râzând, în timp ce toate frunțile se plecau la trecerea sa.

Atunci domnul prinț de Condé îi spuse încet lui Athos:

— Asta este deci taina?

— Nu eu v-am spus-o, monseniore.

— Se însoară cu sora lui Carol al II-lea?

— Cred că da.

Prințul stătu o clipa pe gânduri, apoi din priviri îi țâşniră două sclipiri vii.

— Păcat – rosti moale, ca şi cum ar fi vorbit cu el însuşi – iată încă o dată spadele agățate în cui... şi pentru multă vreme!

Şi oftă. Tot ce putea să închidă acest suspin, ambiții înăbuşite, iluzii stinse, speranțe năruite, Athos singur le putea ghici, căci numai el singur auzise oftatul prințului de Condé.

Curând după aceea, domnul prinț de Condé îşi luă rămas bun, căci regele pleca. Athos, cu un semn către Bragelonne, îi reînnoi invitația făcută la începutul acestei scene. Încetul cu încetul, salonul se goli şi Mazarin rămase singur, pradă durerilor pe care nici nu se mai gândea măcar să şi le ascundă.

— Bernouin! Bernouin! strigă el cu un glas spart.

— Ce doreşte monseniorul?

— Guénaud... Să vie repede Guénaud – zise eminența sa – mă tem că am să mor.

Bernouin, înspăimântat, alergă în cabinet să dea un ordin, şi călărețul care se ducea să-l cheme pe medic întâlni în strada Saint-Honoré trăsura regelui.

XLIII

GUENAUD

Ordinul cardinalului era grabnic; Guénaud nu se lăsă aşteptat. Îl găsi pe bolnav răsturnat în pat, cu picioarele umflate, alb ca varul, cu trupul încovoiat. Mazarin avusese un atac cumplit de gută. Suferea îngrozitor şi trăda nerăbdarea

unui om neobişnuit să îndure durerile. Când îl văzu pe Guénaud, strigă:

— Ah, iată-mă scăpat!

Guénaud era un om foarte învățat şi foarte dibaci, care nu avea nevoie de criticile lui Boileau ca să se bucure de faimă. Când se afla în fața unei boli, chiar de-ar ti fost ea legată de persoana unui rege, îl îngrijea pe bolnav ca pe oricare muritor de rând. Astfel că nu-i răspunse lui Mazarin, aşa cum ministrul se aştepta să audă: "A sosit medicul, adio boală!" Dimpotrivă, cercetându-l pe bolnav cu un aer grav, făcu:

— Oh! Oh!

— Ce e, Guénaud?... Ai un aer atât de încruntat!

— Am tocmai aerul care trebuie ca să văd bine răul vostru, monseniore, şi încă un rău, foarte primejdios.

— Guta... Oh, da, guta.

— Cu multe complicații, monseniore.

Mazarin se ridică într-un cot, întrebându-l cu privirea şi cu o mişcare a mâinii:

— Ce tot spui acolo? Să fiu oare mai bolnav decât cred?

— Monseniore – răspunse Guénaud, aşezându-se lângă pat – eminența voastră a muncit mult în viață, eminența voastră a suferit mult.

— Dar nu sunt atât de bătrân, mi se pare... Răposatul domn de Richelieu n-avea decât şaptesprezece luni mai puțin decât mine când a murit, dar a murit de o boală neiertătoare. Eu sunt tânăr, Guénaud, gândeşte-te: abia am împlinit cincizeci şi doi de ani.

— O, monseniore, aveți mai mult... Cât a ținut Fronda?

— Cu ce scop, Guénaud, îmi pui această întrebare?

— Pentru un calcul medical, monseniore.

— Să fi ținut vreo zece ani... poate mai mult, poate mai puțin...

— Foarte bine; binevoiți şi socotiți fiecare an din timpul Frondei cât trei ani obişnuiți... asta face treizeci de ani. Deci, douăzeci în plus şi cu cincizeci şi doi fac şaptezeci şi doi de ani. Aveți şaptezeci şi doi de ani, monseniore... şi asta e o vârstă înaintată.

În timp ce vorbea, pipăia pulsul bolnavului. Acest puls era plin de prevestiri atât de neplăcute, în cât medicul urmă numaidecât, cu toate întreruperile bolnavului:

— Dacă socotim însă anii Frondei cât patru ani fiecare, atunci ați trăit optzeci şi doi de ani.

Mazarin se făcu foarte palid la față şi, cu o voce stinsă, întrebă:

— Dumneata vorbeşti serios, Guénaud?

— Vai, da, monseniore!

— Asta înseamnă că-mi spui pe ocolite cât de rău bolnav sunt?

— Din păcate, da, monseniore, şi față de un om cu spiritul şi curajul eminenței voastre, n-ar trebui să vorbim pe ocolite.

Cardinalul respira atât de greu, încât îi făcu milă până şi acestui doctor atât de nemilos.

— Sunt boli şi boli – rosti Mazarin. De unele poți scăpa.

— Într-adevăr, monseniore.

— Nu-i aşa? strigă Mazarin aproape cu voioşie. Căci atunci la ce-ar mai folosi puterea, tăria de voință? La ce-ar mai folosi geniul, geniul dumitale, Guénaud? În sfârşit, la ce-ar mai folosi ştiința şi arta, dacă bolnavul care are la îndemână toate astea nu poate să scape de primejdie?

Guénaud dădu să spună ceva; Mazarin i-o luă însă înainte:

— Gândeşte-te – zise el – că cu sunt cel mai încrezător dintre bolnavii dumitale, gândeşte-te că mă supun orbeşte la

tot ce-mi spui şi că, prin urmare...

— Ştiu toate astea – rosti Guénaud.

— Atunci, mă voi vindeca?

— Monseniore, nici tăria de voință, nici puterea, nici geniul, nici ştiința nu pot să înfrunte răul pe care Dumnezeu îl trimite, fără îndoială, sau pe care îl aruncă pe pământ împotriva creației, ca să-i distrugă şi să-i ucidă pe oameni. Când răul e mortal, ucide, şi atunci nimic nu se mai poate face...

— Boala mea... e... mortală? întrebă Mazarin.

— Da, monseniore.

Eminența se zbătu o clipă, ca nenorocitul pe care prăbuşirea unei coloane îl striveşte sub ea... Dar era un suflet bine călit, sau mai degrabă un spirit deosebit de tare spiritul domnului de Mazarin.

— Guénaud – zise el ridicând ochii – o să-mi îngădui, cred, să-ți cer o povață. Vreau să chem aici pe cei mai învățați oameni din Europa, vreau să mă vadă şi ei... vreau, în sfârşit, să trăiesc prin virtutea oricărui leac...

— Monseniorul să nu rămână cu părerea – răspunse Guénaud – că eu aş fi avut pretenția de a mă pronunța singur asupra unei existențe atât de prețioase ca a sa; i-am adunat laolaltă pe toți medicii buni şi pe toți învățații din Franța şi din Europa... erau doisprezece.

— Şi-au spus că...?

— Au spus că eminența sa suferă de o boala mortală, am avizul lor, semnat de toți, în buzunarul meu. Dacă eminența voastră doreşte să ia cunoştință de el, va vedea numele tuturor bolilor de nelecuit pe care le-am descoperit. Este mai întâi...

— Nu! Nu! țipă Mazarin, îndepărtând hârtia. Nu, Guénaud, mă lipsesc, mă lipsesc!

O tăcere apăsătoare, în timpul căreia cardinalul îşi adună gândurile şi-şi legă din nou puterile sleite, urmă zbuciumărilor produse de această scenă.

— Mai e ceva – murmură cardinalul – mai sunt vracii, şarlatanii. În țara mea, aceia pe care medicii îi părăsesc aleargă să-şi încerce norocul la vreun vânzător de buruieni, care de zece ori îi omoară, dar de o sută de ori îi scapă.

— De o lună încoace, eminența voastră n-a băgat de seamă că am schimbat de zece ori leacurile?

— Da... Şi?

— Şi am cheltuit cincizeci de mii de livre ca să cumpăr secretele tuturor acestor afurisiți: lista e terminată, banii din pungă, de asemeni. Cu toate astea, nu sunteți tămăduit, şi dacă n-ar fi fost arta mea, ați fi murit de mult.

— S-a sfârşit – bâigui cardinalul – s-a sfârşit!

Aruncă o privire posomorâtă în jurul lui, gândindu-se la toate bogățiile sale.

— Va trebui să mă despart de toate astea! oftă el. Sunt mort, Guénaud, sunt mort!

— O, nu încă, monseniore – zise medicul.

Mazarin îi întinse mâna.

— Cât mai am de trăit? întrebă el, oprindu-şi ochii mari asupra chipului nemişcat al medicului.

— Monseniore, asta nu se spune niciodată.

— Oamenilor de rând, fie; dar mie... mie pentru care orice clipă prețuieşte cât o comoară, mie spune-mi, Guénaud, spune-mi!

— Nu, monseniore, nu.

— Vreau, îți spun. Oh, dă-mi încă o lună, şi pentru fiecare din aceste treizeci de zile îți voi plăti o sută de mii de livre.

— Monseniore – răspunse Guénaud cu glas hotărât – Dumnezeu e acela care vă poate da zilele, şi nu eu. Dumnezeu nu va mai dă decât cincisprezece zile!

Cardinalul scoase un suspin adânc de durere şi căzu peste perna sa, murmurând:

— Mulțumesc, Guénaud, mulțumesc.

Medicul se pregătea să plece; muribundul se trezi din nou:

— Tăcere – rosti el cu ochii învăpăiați – tăcere!

— Monseniore, sunt două luni de când cunosc această taină; vedeți dar că am păstrat-o bine.

— Du-te, Guénaud, voi avea grijă să fii răsplătit; du-te şi spune-i lui Brienne să-mi trimită un mesager. Să fie chemat domnul Colbert; du-te.

XLIV

COLBERT

Colbert nu era departe. În tot timpul scrii stătuse retras într-un coridor şi vorbise cu Bernouin, apoi cu Brienne, comentând, cu mirosul propriu oamenilor de curte, zvonurile ce apăreau după fiecare întâmplare, ca băşicile de aer la suprafața apei. Este momentul, fără îndoială, să zugrăvim, în câteva cuvinte, unul dintre cele mai interesante portrete ale acestui veac, şi să-l zugrăvim, poate, cu tot atâta putere de adevăr cum au făcut-o pictorii contemporani cu el. Colbert a fost un om asupra căruia istoricul şi moralistul au drepturi egale.

Avea treisprezece ani mai mult decât Ludovic al XIV-lea, viitorul lui stăpân. Nici prea înalt, nici prea scund, mai mult slab decât gras, avea ochii înfundați în orbite, capul teşit, părul gras, negru şi rar, ceea ce, spun biografii din vremea lui, l-a făcut să poarte de timpuriu perucă. O privire plină de severitate, de asprime chiar; un fel de răceală, care pentru cei

mici părea mândrie, pentru cei mari, o afirmare a virtuții; o anumită trufie, manifestată chiar şi atunci când era singur şi se privea în oglindă; asta în ceea ce priveşte exteriorul personajului. Ca moral, i se lăuda adâncimea înclinării pentru socoteli, precum şi dibăcia de a face să rodească chiar şi sterpiciunea însăşi. Colbert era acela care se gândise să-i silească pe conducătorii de garnizoane din localitățile de pe graniță să-şi hrănească soldații cu ceea ce scoteau din dările asupra populației, deci fără să le mai plătească solde. O însuşire atât de prețioasă îi stârni domnului cardinal Mazarin ideea de a-l înlocui pe Joubert, intendentul său, care tocmai murise, prin domnul Colbert, care ştia să măsoare atât de bine porțiile.

Încetul cu încetul, Colbert se ridică la curte, cu toate că provenea dintr-o familie de jos, căci era fiul unui om care vindea vinuri ca şi tatăl acestuia, care, mai apoi, vânduse postavuri, iar pe urmă, țesături de mătase. Colbert sortit mai întâi negoțului, lucrase la un negustor din Lyon, pe care-l părăsise pentru a veni la Paris ca ajutor al unui procuror de la Châtelet, numit Biterne. Aici învățase el arta de a încheia o socoteală, ca şi arta, mai prețioasă încă, de a o încâlci. Această însuşire îi fu de cel mai mare folos lui Colbert, într-atât de adevărat este că norocul, atunci când are o toană, seamănă cu acele femei din antichitate pentru care nimic din fizicul şi moralul lucrurilor sau al oamenilor nu prețuiau mai mult ca fantezia. Colbert, numit pe lângă Michel Letellier, secretar de stat în 1648, de către vărul său Colbert, senior de Saint-Pouange, care îl luase sub protecția lui, primi într-o zi din partea ministrului însărcinarea de a face un comision pentru cardinalul Mazarin. Eminența sa cardinalul se bucura pe atunci de o sănătate înfloritoare, iar anii vitregi ai Frondei nu se socoteau încă întreiți sau împătriți pentru el. Se afla la

Sedan, foarte stingherit de o intrigă de curte în care Ana de Austria părea că voia să bată în retragere.

Firele acelei intrigi le ținea în mână Letellier însuşi. Acesta prinsese o scrisoare din partea Anei de Austria, scrisoare foarte prețioasă pentru el şi foarte compromițătoare pentru Mazarin. Dar cum juca un rol dublu, care-i prindea atât de bine, şi cum măgulea deopotrivă pe doi oameni ce se duşmăneau, spre a trage foloase şi de la unul şi de la altul, fie învrăjbindu-i şi mai rău, fie împăcându-i, Michel Letellier se gândi să-i trimită lui Mazarin scrisoarea Anei de Austria, astfel încât cardinalul să aibă cunoştință despre ea şi, prin urmare, să poată aprecia un serviciu ce i se făcuse cu atâta bunăvoință.

A trimite scrisoarea era lucru uşor; a o căpăta înapoi, după ce căzuse în mâinile cardinalului, aici era greutatea. Letellier îşi roti ochii în jurul său şi, văzând pe slujbaşul cel oacheş şi slăbănog care mâzgălea hârtii, cu sprâncenele încruntate, în birourile sale, îl găsi mai bun decât orice jandarm pentru a duce la îndeplinire acest plan.

Colbert trebuia să plece la Sedan cu ordinul de a-i arăta lui Mazarin scrisoarea şi de a o aduce apoi din nou lui Letellier. Ascultă consemnul cu atenția încordată, ținu să-i fie întărit prin repetare, apoi stărui asupra chestiunii de a şti dacă a o aduce înapoi era tot atât de necesar ca şi a o transmite, la care Letellier îi spuse:

— E chiar mult mai necesar.

Numai după aceea plecă, iar pe drum călători ca orice mesager ce nu se gândeşte la oboseala trupească, şi-i înmână lui Mazarin mai întâi un răvaş din partea lui Letellier, prin care-i vestea cardinalului trimiterea prețioasei scrisori, apoi această scrisoare însăşi. Lui Mazarin i se urcă sângele la cap

văzând scrisoarea Anei de Austria, dar îi zâmbi cu bunăvoință mesagerului şi-i spuse că poate să iasă.

— Pe când răspunsul, monseniore? întrebă cu umilință Colbert.

— Pe mâine.

— Mâine dimineață?

— Da, domnule.

Mesagerul se răsuci pe călcâie, încercând cea mai nobilă plecăciune de care era în stare. A doua zi se afla la post încă de la şapte ceasuri. Mazarin îl făcu să aştepte până la zece. Dar Colbert nu-şi pierdu de loc răbdarea aşteptând în anticameră; când îi veni rândul, intră. Mazarin îi dădu un pachet pecetluit. Pe învelişul acestui pachet erau scrise cuvintele: "Domnului Michel Letellier etc". Colbert se uită la pachet cu multă atenție; cardinalul îi zâmbi însă într-un chip fermecător şi-l împinse uşurel spre uşă.

— Dar scrisoarea reginei-mame, monseniore? întrebă Colbert.

— E cu celelalte, în pachet – răspunse Mazarin.

— Ah, foarte bine! zise Colbert.

Şi, aşezându-şi pălăria între genunchi, începu să desfacă pachetul. Mazarin lăsă să-i scape o exclamație.

— Dar ce faci, domnule? rosti el cu asprime.

— Desfac pachetul, monseniore.

— Te îndoieşti oare de mine, domnule slujbaş? Unde s-a mai pomenit o asemenea cutezanță?

— Oh, monseniore, nu fiți supărat pe mine! Fireşte, nu vorba eminenței voastre o pun la îndoială, ferească Dumnezeu!

— Atunci, ce anume?

— Exactitatea cancelariei voastre, monseniore. Căci ce este o scrisoare? Un petic de hârtie. Şi un petic de hârtie

poate foarte uşor să fie scăpat din vedere... Ah, iată, monseniore, iată că nu m-am înşelat! Oamenii dumneavoastră au uitat hârtia: scrisoarea nu se găseşte în pachet.

— Eşti un neobrăzat şi n-ai văzut bine! strigă Mazarin înfuriat. Retrage-te şi aşteaptă hotărârea mea!

Rostind aceste cuvinte cu isteţimea sa italiană, smulse pachetul din mâinile lui Colbert şi se întoarse în apartamentele sale. Dar această furie nu putu ţine prea mult, căci într-o bună zi fu înlocuită de puterea judecăţii.

Mazarin, când deschidea, în fiecare dimineaţă, uşa cabinetului său, dădea cu ochii de chipul lui Colbert, nelipsit de la capătul banchetei, şi acest chip, ce nu-i făcea câtuşi de puţin plăcere, îi cerea mereu, cu umilinţă, dar în modul cel mai hotărât, scrisoarea reginei-mame. Mazarin nu mai avu încotro şi trebui să i-o dea. Însoţi această restituire cu o dojană dintre cele mai aspre, în timpul căreia însă Colbert se mulţumi să cerceteze, să întoarcă şi pe o parte şi pe alta, să miroasă chiar hârtia, slovele şi semnătura, nici mai mult nici mai puţin decât ar fi făcut-o dacă ar fi avut în faţa lui pe cel din urmă falsificator al regatului. Mazarin îl muştrului cum îi veni la gură, dar Colbert, nepăsător, căpătând încredinţarea că scrisoarea era cea adevărată, plecă de acolo, ca şi cum n-ar fi auzit nimic. Această purtare îi aduse mai târziu postul lui Joubert, întrucât Mazarin, în loc de a-i păstra pică, îl admiră şi dori să aibă în slujba lui un om ce dădea dovadă de atâta credinţă.

Se vede din această simplă istorisire ce fel de om era Colbert. Împrejurările, venind una după alta, vor lăsa cale liberă pentru afirmarea tuturor însuşirilor acestui om.

Lui Colbert nu-i trebui mult până să intre în grațiile cardinalului; devenise chiar de neînlocuit. Slujbaşii îi cunoştea toate socotelile, deşi cardinalul nu-i vorbise niciodată despre ele. Aceasta fainã, care era numai a lor doi, constituia o legătură puternică între ei, şi iată pentru ce, pregătindu-se să apară în fața stăpânului unei alte lumi, Mazarin voia să capete un sfat şi să ia o hotărâre în privința averii pe care se vedea silit s-o lase aici, pe lumea aceasta.

După vizita lui Guénaud, îl chemă deci pe Colbert, îl rugă să ia loc şi-i spuse:

— Să stăm de vorbă, domnule Colbert, şi cu toată seriozitatea, întrucât sunt bolnav şi s-ar putea întâmpla să mor.

— Omul e muritor – răspunse Colbert.

— N-am uitat niciodată asta, domnule Colbert, şi, tot ce-am făcut, am făcut ținând seama de această prevestire... Ştii că mi-am adunat câte ceva în viață...

— Ştiu, monseniore.

— Cam cât crezi dumneata că valorează această avere, domnule Colbert?

— Patruzeci de milioane cinci sute şaizeci de mii două sute de livre nouă băncuțe şi opt parale – răspunse Colbert.

Cardinalul scoase un suspin adânc şi se uită plin de admirație la Colbert; totuşi, îşi îngădui un zâmbet.

— Bani cunoscuți – adăugă Colbert ca răspuns la acest zâmbet.

Cardinalul se frământă puțin în patul lui.

— Ce înțelegi prin asta? întrebă el.

— Înțeleg – zise Colbert – că, în afară de cele patruzeci de milioane cinci sute şaizeci de mii două sute de livre nouă băncuțe şi opt parale, mai sunt alte treisprezece milioane pe care nu le cunoaşte nimeni.

— Uf! horcăi Mazarin. Ce om!

În acea clipă, în deschizătura uşii apăru capul lui Bernouin.

— Ce este – întrebă Mazarin – şi pentru ce sunt tulburat?

— Părintele duhovnic al eminenței sale a fost chemat pentru astă-seară; şi n-ar mai putea să vie la monseniorul decât tocmai poimâine.

Mazarin întoarse ochii către Colbert, care îşi luă numaidecât pălăria, spunând:

— Mă voi reîntoarce, monseniore.

Mazarin şovăi.

— Nu, nu – spuse el – am tot atâta treabă cu dumneata, ca şi cu el. De altminteri, dumneata îmi eşti ca un al doilea duhovnic... aşa că ceea ce am să-i spun unuia, poate să audă şi celălalt. Rămâi aci, Colbert.

— Dar, monseniore, dacă e vorba de o spovedanie, mă tem că duhovnicul nu va îngădui să fiu de față.

— Nu te nelinişti din pricina asta, treci după perdea.

— Pot să aştept şi afară, monseniore.

— Nu, nu, vreau să auzi spovedania unui om de bine.

Colbert se înclină şi trecu după perdea.

— Să intre părintele duhovnic – zise Mazarin, lăsând să cadă draperia.

XLV

SPOVEDANIA UNUI OM DE BINE

Preotul intră numaidecât, fără să pară prea tulburat de zarva şi forfota pe care grijile în legătură, cu sănătatea cardinalului le stârniseră în casa lui.

— Vino, preacucernice părinte – spuse Mazarin după ce aruncă o ultimă privire spre perdea – vino şi uşurează-mi cugetul.

— Asta e datoria mea, monseniore – răspunse duhovnicul.

— Caută de te aşază cât mai bine, căci am să încep printr-o spovedanie generală; dumneata îmi vei da apoi iertarea păcatelor, şi am să mă socot mai liniştit.

— Monseniore – zise preotul – nu sunteți într-atât de bolnav, încât să fie nevoie de o spovedanie generală... Şi-apoi, e obositoare, luați seama!

— Presupui că va fi lungă, părinte?

— Cum să cred că ar putea fi altfel, de vreme ce e vorba de o viață trăită din plin, ca a eminenței voastre?

— Ah, aşa-i... Da, istorisirea ar putea fi lungă.

— Şi îndurarea Domnului e mare – fornăi duhovnicul.

— Uite – zise Mazarin – încep să mă îngrozesc eu însumi că am lăsat să se petreacă atâtea lucruri pe care Cel de Sus le-ar putea osândi.

— Nu-i aşa? murmură cu nevinovăție duhovnicul, îndepărtând lumina de la fața-i subțire şi ascuțită ca a unui sobol. Aşa sunt păcătoşii: la început uită, pe urmă devin scrupuloşi, când e prea târziu.

— Păcătoşii? tresări Mazarin. Îmi spui acest cuvânt în bătaie de joc, fără îndoială, ca să-mi scoți pe nas toate genealogiile ce am lăsat să se facă pe seama mea... eu, fiu de pescar, într-adevăr.

— Hm! făcu duhovnicul.

— Acesta e un prim păcat, părinte; căci, crede-mă, am suferit mult când unii m-au făcut scoborâtor din vechii consuli ai Romei, T. Geganius Macerinus I, Macerinus II şi Pro-culus Macerinus III, despre care vorbeşte cronica lui Haolander... Între Macerinus şi Mazarini, apropierea e atât de

mare, încât te poate duce în ispită. Macerinus, ca poreclă, înseamnă slăbănog. Oh, preacucernice părinte, Mazarini ar putea să însemne astăzi, dacă e aşa, slab ca un Lazăr. Priveşte!

Şi-i arătă braţele descărnate şi picioarele supte de boală.

— Că vă veţi fi născut dintr-un neam de pescari – reluă duhovnicul – nu văd în asta nimic jignitor pentru, excelenţa voastră... căci, la urma urmei, şi Sfântul Petru era pescar, iar dacă dumneavoastră sunteţi prinţ al Bisericii, monseniore, el a fost cârmaciul ei cel mai mare. Deci, să trecem mai departe, dacă binevoiţi.

— Cu atât mai mult cu cât l-am ameninţat cu Bastilia pe un oarecare Bounet, preot din Avignon, care voia să tipărească o genealogie a *Casei Mazarini,* mult prea umflată.

— Ca să fie şi adevărată... – strecură duhovnicul.

— Oh, dacă m-aş fi lăsat ispitit de această idee, preacucernice, aş fi căzut în patima orgoliului... alt păcat.

— Ar fi însemnat un surplus de spirit, şi nimeni n-ar putea fi învinuit vreodată pentru asemenea greşeli. Mai departe, mai departe...

— Am ajuns la orgoliu... Vezi, părinte, încerc să împart totul în păcate capitale.

— Îmi plac astfel de împărţiri făcute cu chibzuinţă.

— Asta mă uşurează. Trebuie să ştii că în 1630... vai, iată treizeci şi unu de ani de atunci!

— Aveaţi douăzeci şi nouă de ani, monseniore.

— Vârstă clocotitoare. Făceam pe soldatul, aruncându-mă, la Casai, în focul archebuzelor, ca să arăt că puteam călări tot atât de bine ca un ofiţer. E adevărat că am adus pacea între spanioli şi francezi. Asta îmi răscumpără întrucâtva păcatul.

— Nu văd nici un fel de păcat în a arăta că poți călări pe cal – zise duhovnicul; e chestiune de gust, şi asta cinsteşte rasa pe care o purtăm pe noi. În calitatea mea de creştin, sunt bucuros că ați împiedicat o vărsare de sânge; în calitatea mea de preot, sunt mândru de bravura arătată de un semen al meu.

Mazarin mulțumi cu un semn umil din cap.

— Da – zise el – dar urmările?

— Ce urmări?

— Eh, păcatul ăsta blestemat al orgoliului are rădăcini fără sfârşit... De când m-am aruncat, cum ți-am spus, între două armate, de când am simțit mirosul pulberii şi am străbătut şirurile de soldați, am început să-i privesc oarecum cu milă pe generali!

— Ah!

— Iată răul... În aşa fel că de-atunci n-am întâlnit măcar unul singur pe care să-l pot suferi.

— Adevărat este – zise duhovnicul – că generalii pe care i-am avut nu erau grozavi.

— O! strigă Mazarin. L-am avut pe domnul prinț de Condé... Şi l-am necăjit prea mult pe acesta.

— Nu e de plâns, şi-a cucerit destulă faimă şi destulă avere.

— Fie, în ceea ce-l priveşte pe domnul de Condé; dar domnul de Beaufort, de exemplu... pe care l-am făcut să sufere atâta în turnul de la Vincennes!

— Ah, dar acesta era un răzvrătit, şi apărarea statului cerea să faceți un astfel de sacrificiu... Mai departe.

— Cred că am terminat cu orgoliul. Urmează alt păcat, pe care mi-e şi teamă să-l măsor...

— Îl voi măsura eu... Spuneți, care?

— Un mare păcat, preacucernice.

— O să vedem asta, monseniore.

— Dumneata nu se poate să nu fi auzit vorbindu-se de anumite legături pe care le-aş fi avut... cu maiestatea sa regina-mamă... Bârfitorii...

— Bârfitorii, monseniore, sunt nişte proşti. Nu trebuie oare, pentru binele statului şi în interesul tânărului rege, să trăiți în bună înțelegere cu regina? Mai departe, mai departe.

— Îți mărturisesc – zise Mazarin – că mi-ai ridicat o piatră de pe suflet.

— Fleacuri, toate astea!... Gândiți-vă la lucruri serioase.

— Mai e şi ambiția, părinte...

— Ea e marca faptelor mari, monseniore.

— Chiar şi această dorință de a purta tiara?...

— A fi papă înseamnă a fi primul dintre creştini... De ce n-ați fi născuit spre aceasta?

— S-a scris că, spre a ajunge la asta, aş fi vândut spaniolilor oraşul Cambrai.

— Poate că şi dumneavoastră veți fi făcut vreodată pamflete, fără a-i asupri prea tare pe pamfletari.

— Atunci, preacucernice părinte, mă simt cu inima într-adevăr curată. Nu mă mai apasă decât nişte patimi mărunte.

— Spuneți.

— Jocul de cărți.

— E o îndeletnicire cam lumească; dar, la urma urmei, erați obligat, prin cerințele rangului şi ale atribuțiilor, să primiți lume în casă.

— Mi-a plăcut să câştig...

— Nu există jucător care să joace pentru a pierde.

— Uneori măsluiam cărțile...

— O făceați în folosul vostru. Mai departe.

— Ei bine, părinte, nu mai simt nimic altceva încărcându-mi cugetul. Dă-mi iertarea păcatelor şi sufletul meu va putea,

atunci când îl va chema la sine Dumnezeu, să se înalțe fără piedici până la tronul ceresc.

Duhovnicul nu-şi mişcă nici brațele, nici buzele.

— Ce mai aştepți, cucernice părinte? întrebă Mazarin.

— Aştept sfârşitul.

— Sfârşitul cui?

— Al spovedaniei, monseniore.

— Dar am terminat.

— O, nu! Eminența voastră se înşală.

— Nu, precât ştiu.

— Gândiți-vă bine.

— M-am gândit cât am putut.

— Atunci am să vă ajut eu memoria.

— Să vedem.

Duhovnicul tuşi de mai multe ori.

— Nu mi-ați vorbit de zgârcenie, alt păcat capital, nici despre milioanele acelea – zise el.

— Care milioane, preacucernice?

— Acelea pe care le-ați strâns, monseniore.

— Părinte, banii aceştia sunt ai mei; pentru ce ți-aş vorbi de ei?

— Fiindcă, monseniore, aici părerile noastre se deosebesc. Spuneți că aceşti bani sunt ai eminenței voastre, iar eu cred că sunt puțin ai altora.

Mazarin îşi duse o mână rece la fruntea năpădită de sudoare.

— Cum aşa? bâigui el.

— Iată cum. Eminența voastră a făcut multă avere fiind în serviciul regelui.

— Hm! Multă... nu prea multă.

— Oricum ar fi, de unde vine această avere?

— De la stat.

— Statul e regele.

— Dar ce încheiere tragi domnia ta, cucernice părinte? întrebă Mazarin, care începea să tremure.

— Nu pot să trag nici o încheiere, fără înşiruirea bunurilor pe care le aveți. Să socotim puțin, dacă vreți. Aveți episcopia de Metz?

— Da.

— Mănăstirile de la Saint-Clément, Saint-Arnoud şi Saint-Vincent, tot din eparhia Metz?

— Da.

— Aveți mănăstirea de la Saint-Denis, care are o avere frumuşica?

— Da, preacucernice.

— Aveți mănăstirea de la Cluny, care e bogată?

— O am.

— Şi pe cea de la Saint-Médard, în Soissons, cu un venit de o sută de mii de livre?

— N-o tăgăduiesc.

— Şi pe cea de la Saint-Victor, în eparhia Marsiliei, una dintre cele mai bune din sud?

— Aşa-i, părinte.

— Astea fac un milion pe an. Cu lefurile de la cardinalat şi de la minister, se ridică poate la două milioane pe an.

— Ei!

— În timp de zece ani, înseamnă douăzeci de milioane... şi douăzeci de milioane băgate în afaceri, cu un câştig de cincizeci la sută dau, prin creştere, alte douăzeci de milioane în zece ani.

— Ce bine te pricepi la socoteli, parcă n-ai fi duhovnic!

— De când eminența voastră a aşezat ordinul nostru în mănăstirea pe care o ocupăm lingă Saint-Germain-des-Prés, în 1644, eu sunt cel care fac obşteştile socoteli.

— Le faci şi pe-ale mele, după câte văd, preacucernice părinte!

— Se cuvine să ştii câte ceva din toate, monseniore.

— Ei bine, acum trage încheierea.

— Închei, spunând că aveți un bagaj prea mare ca să puteți trece cu el pe poarta paradisului.

— Şi voi fi osândit?

— Dacă nu dați înapoi ce-ați luat, da.

Mazarin scoase un strigăt jalnic.

— Să dau înapoi! Dar cui, Doamne sfinte?

— Stăpânului acestei avuții, regelui!

— Dar însuşi regele mi-a dat totul...

— O clipă: regele nu semnează ordonanțele!

Mazarin trecu de la suspine la gemete.

— Dă-mi iertarea păcatelor – zise el.

— Cu neputință, monseniore... Dați totul înapoi, totul – replică duhovnicul.

— Dar ce vrei, m-ai iertat de toate păcatele; pentru ce nu mă ierți şi de ăsta?

— Pentru că – răspunse preotul – a vă ierta de acesta e un păcat de care regele nu mă va ierta niciodată, monseniore.

Cu acestea, duhovnicul îşi lăsă bolnavul în ghearele căinței şi ieşi cu o expresie plină de smerenie şi cu un pas rar, la fel precum intrase.

— Vai, Dumnezeule! gemu cardinalul... Vino încoace, Colbert, sunt greu bolnav, prietene!

XLVI

DONAȚIA

Colbert apăru din dosul perdelei.

— Ai auzit? îl întrebă Mazarin.

— Vai, da, monseniore.

— Crezi că are dreptate? Crezi că toți aceşti bani au fost strânşi pe căi necinstite?

— Un duhovnic, monseniore, nu e un judecător bun, când e vorba de bani – răspunse cu răceală Colbert. Totuşi, s-ar putea ca, după principiile lui teologice, eminența voastră să fi făcut unele greşeli. Se întâmplă... mai ales când se apropie ceasul morții.

— Prima greşeală e aceea de a muri, Colbert.

— Aşa-i, monseniore. Să vedem însă față de cine socoteşte el că ați greşit? Față de rege.

Mazarin ridică din umeri.

— Ca şi cum nu eu i-aş fi salvat statul şi finanțele!

— Acest lucru nu poate fi pus la îndoială, monseniore.

— Nu-i aşa? Prin urmare, mi-am câştigat şi eu o răsplată ce mi se cuvenea, în pofida duhovnicului meu.

— E adevărul deplin.

— Şi aş putea să păstrez pentru familia mea, atât de strâmtorată, o parte... dacă nu tot ce-am câştigat!

— Nu văd nici o piedică în asta, monseniore.

— Eram convins, Colbert, că, cerându-ți povața, îmi vei da un sfat înțelept – zise Mazarin foarte bucuros.

Colbert făcu strâmbătura sa obişnuită de om care se crede atotştiutor.

— Monseniore – rosti el – trebuie să vedem însă dacă în cele ce a spus duhovnicul nu se ascunde o cursă.

— Nu! O cursă?!... Şi de ce? Duhovnicul e un om cinstit.

— Credeam că eminența voastră se află pe marginea mormântului, fiindcă l-ați chemat să vă spovedească... Nu l-am auzit eu când spunea: "Faceți deosebire între ceea ce v-a dat regele şi ceea ce v-ați dat singur"? Gândiți-vă bine, monseniore, dacă nu v-a vorbit cam aşa; şi o vorbă ca asta, rostită de un duhovnic, spune mult.

— Ar fi cu putință.

— Şi în cazul acesta, monseniore, aş socoti că preotul v-a somat...

— Să dau totul înapoi? strigă Mazarin înăbuşindu-se.

— Ei, nu spun nu.

— Să dau totul înapoi? Dar nu te gândeşti ce spui... Vorbeşti la fel ca duhovnicul.

— Dacă înapoiați numai o parte, înseamnă că-l faceți părtaş pe maiestatea sa, şi asta, monseniore, poate avea urmări neplăcute. Eminența voastră e un politician prea iscusit pentru a nu şti că în clipa de față regele nu are nici o sută cincizeci de mii de livre în lăzile sale.

— Asta nu-i treaba mea – răspunse Mazarin triumfător – ci a domnului ministru de finanțe Fouquet, ale cărui conturi ți le-am dat mereu, în lunile din urmă, spre verificare.

Colbert îşi muşcă buzele numai când auzi numele lui Fouquet.

— Maiestatea sa – rosti el printre dinți – n-are alți bani în afară de cei pe care-i strânge domnul Fouquet; averea voastră, monseniore, i-ar prinde cât se poate de bine.

— Se poate, dar eu nu sunt ministrul de finanțe a! regelui; eu am punga mea... De bună seamă, voi face spre mulțumirea maiestății sale... câteva donații... dar nu pot să-mi păgubesc familia...

— O donație parțială v-ar scădea din stimă şi l-ar jigni pe rege. A dona numai o parte maiestății sale înseamnă a recunoaşte că această parte v-a creat îndoiala cum că n-ar fi fost agonisită pe căi cinstite.

— Domnule Colbert!...

— Am crezut că eminența voastră îmi face cinstea de a-mi cere o povață.

— Da, însă dumneata uiți amănuntele principale ale problemei.

— Nu uit nimic, monseniore; iată zece ani de când trec în revistă toate coloanele de cifre care se formează în Franța, şi dacă mi le-am înfipt cu atâta chin în cap, ele sunt acum aşa de bine înrădăcinate acolo, încât de la slujbele domnului Letellier, care e cumpătat, până la micile largheți tainice ale domnului Fouquet, care e risipitor, aş putea să arăt, cifră cu cifră, toți banii care se vântură la noi, de la Marsilia până la Cherbourg.

— Atunci, dumneata ai vrea ca eu să-mi arunc toți banii în cuferaşele regelui! strigă pe un ton ironic Mazarin, căruia guta îi smulse în acelaşi timp mai multe suspine dureroase. Fireşte, regele nu s-ar supăra pentru asta, dar şi-ar râde de mine păpându-mi milioanele, şi ar avea dreptate!

— Eminența voastră nu m-a înțeles. N-am vrut pentru nimic în lume să spun că regele ar avea dreptate să vă cheltuiască banii.

— Mi-o spui limpede, mi se pare, sfătuindu-mă să i-i dau lui.

— Ah – răspunse Colbert – eminența voastră, gândindu-se numai la boala sa, scapă cu totul din vedere caracterul maiestății sale Ludovic al XIV-lea.

— Cum asta?...

— Acest caracter cred că seamănă, dacă mi se îngăduie să mă exprim astfel, cu acela pe care monseniorul îl spovedea mai adineauri în fața duhovnicului.

— Adică? Spune...

— E vorba de orgoliu. Iertați-mă, monseniore... mândrie vreau să spun. Regii n-au orgoliu: asta e o patimă omenească.

— Orgoliul, da, ai dreptate. Ei şi?...

— Ei bine, monseniore, daca am chibzuit bine, eminenței voastre nu-i rămâne decât să doneze toți banii săi regelui, şi asta cât mai repede.

— Dar pentru ce? făcu Mazarin foarte nedumerit.

— Fiindcă regele nu va primi totul.

— Oh, un tânăr ca el, fără bani şi ros de ambiție cum e!

— Fie!

— Un tânăr care-mi doreşte moartea...

— Monseniore...

— Ca să mă moştenească, da, Colbert; da, îmi doreşte moartea, ca să mă moştenească. Cap sec ce sunt! I-o voi spune!

— Neîndoios. Dacă donația e făcută într-o anumită formă, regele nu va primi.

— Haidade!

— În mod hotărât. Un tânăr care n-a făcut încă nimic, care arde de dorința de a deveni celebru, care vrea să domnească singur, nu va primi ceva făcut de alții, va vrea să clădească totul el însuşi. Acest prinț, monseniore, nu se va mulțumi cu Palatul Regal pe care i l-a dăruit domnul de Richelieu, nici cu palatul Mazarin pe care i l-ați înălțat atât de frumos, nici cu Luvrul unde au trăit strămoşii lui, nici cu Saint-Germain, unde s-a născut. Tot ceea ce nu va ieşi din mâinile lui, va fi disprețuit de el, v-o prezic.

— Şi garantezi că dacă-i dau cele patruzeci de milioane regelui...

— Spunându-i anumite lucruri, garantez că nu va primi.

— Şi aceste anumite lucruri... sunt?

— Le voi aşterne pe hârtie, dacă monseniorul va binevoi să mi le dicteze.

— Şi mă rog, ce folos voi avea eu din toate astea?

— Unul mare de tot: nimeni nu va putea învinui pe eminența voastră de această nedreaptă zgârcenie pe care pamfletarii au aruncat-o în seama celui mai strălucit spirit al acestui veac.

— Ai dreptate, Colbert, ai dreptate; du-te de-l caută pe rege din parte-mi, şi dă-i testamentul meu.

— O donație, monseniore.

— Şi dacă primeşte? Dacă are să primească?

— Atunci vor rămâne treisprezece milioane pentru familia voastră, şi asta e o sumă frumoasă.

— Dar atunci dumneata vei fi un trădător sau un prost, crede-mă.

— Nici una, nici alta, monseniore... Dacă nu mă înşel, vă temeți că regele va primi... Oh, temeți-vă mai bine că nu va primi...

— Dacă nu va primi, am să-i dăruiesc cele treisprezece milioane de rezervă ale mele... da, aşa voi face... da... Ah, dar mă apucă iar durerile, am să mă prăpădesc, Colbert... Sunt tare bolnav şi simt că mi se apropie sfârşitul.

Colbert tresări.

Cardinalul se simțea rău, într-adevăr: se zbătea înecat de sudoare pe patul de suferință şi paloarea aceasta îngrozitoare de pe fața lui scăldată în apă era un spectacol pe care nici cel mai încercat medic nu l-ar fi putut privi fără să i se facă milă. Colbert fu, de bună seamă, foarte mişcat, căci părăsi pe nesimțite încăperea şi, chemându-l pe Bernouin la căpătâiul muribundului, ieşi pe coridor. Aici, plimbându-se în sus şi în jos cu o expresie de meditare ce dădea o anumită noblețe capului său vulgar, cu umerii plecați, cu gâtul întins, cu buzele întredeschise pentru a lăsa să-i scape frânturi răzlețe din gândurile-i încâlcite, se încăpățâna să frământe planul ce şi-l pusese în minte, în timp ce, la zece paşi de el, despărțit

doar de un perete, stăpânul lui se zvârcolea în durerile ce-i smulgeau strigăte amarnice, fără a se mai gândi nici la comorile de pe pământ, nici la fericirile din paradis, ci mai degrabă la toate chinurile iadului.

În vreme ce şervetele fierbinți, oblojelile, paharele şi Guénaud, chemat în preajma cardinalului, se schimbau cu o repeziciune crescândă, Colbert, ținându-şi strâns cu amândouă mâinile capul său mare ca pentru a zăgăzui înăuntru vâltoarea planurilor ce-i încolțeau în creier, se gândea ce formă va

356

trebui să îmbrace donația pe care va cerc să i-o dicteze Mazarin de îndată ce boala îi va da o clipă de răgaz. Se părea că toate văicărelile cardinalului şi toate asalturile morții asupra acestui reprezentant al trecutului erau tot atâtea imbolduri pentru spiritul acestui gânditor cu sprâncenele groase ce se întorcea de pe acum către răsăritul noului soare al unei lumi renăscute.

Colbert se reîntoarse lângă Mazarin atunci când bolnavul se simți mai bine şi îl convinse să-i dicteze o donație astfel concepută:

Pregătindu-mă să mă înfățişez înaintea lui Dumnezeu, stăpânul tuturor oamenilor, îl rog pe rege, care mi-a fost stăpân pe acest pământ, să primească toate bunurile pe care cu atâta mărinimie mi le-a dat, şi pe care familia mea va fi fericită să le vadă trecând în tot atât de ilustre mâini. Lista bunurilor mele se va găsi întocmită, la prima cerere a maiestății sale, sau la ultimul suspin al celui mai devotat slujitor al său,

JULES, cardinal de MAZARIN.

Cardinalul semnă cu un oftat adânc; Colbert împături hârtia şi se duse numaidecât cu ea la Luvru, unde regele tocmai se întorcea la palat. Apoi porni spre casă, frecându-şi

mâinile cu mulțumirea unui lucrător ce şi-a întrebuințat ziua cu folos.

XLVII

ANA DE AUSTRIA ÎI DĂ UN SFAT LUI LUDOVIC AL XIV-LEA, IAR DOMNUL FOUQUET ÎI DĂ ALTUL

Vestea despre starea gravă a cardinalului se răspândise peste tot, iar la Luvru ea adunase cel puțin tot atâta lume cât şi vestea despre căsătoria DOMNULUI, fratele regelui, care fusese dată în vileag în mod oficial.

Abia ajuns la reşedința lui, gândindu-se încă la cele ce văzuse şi auzise în seara aceea, Ludovic al XIV-lea fu înştiințat de primul său valet că aceeaşi mulțime de curteni care se grăbise dimineața să-l întâmpine la sculare, venise acum din nou, ca să fie de față la culcare, în semn de supremă favoare pe care curtea, de când domnea cardinalul, o arătase cu deosebire ministrului, fără a se îngriji că aceasta ar putea să displacă regelui. Dar ministrul avusese, după cum am arătat, un puternic atac de gută, astfel că valul de linguşitori se îndrepta de astă-dată către tron.

Curtenii au acest nemaipomenit instinct de a mirosi dinainte ceea ce are să se întâmple; ei posedă o ştiință ce nu dă niciodată greş; sunt, pe de o parte, diplomați ce întrevăd marile deznodăminte în împrejurările grele, pe de alta, căpitani ce ghicesc sfârşitul bătăliilor, sau chiar medici ce vindecă bolile.

Ludovic al XIV-lea, căruia mama sa îi vârâse în cap această axiomă, înțelese, între altele, că eminența sa monseniorul cardinal Mazarin era greu bolnav.

Ana de Austria, după ce o condusese pe regina cea tânără în apartamentele sale şi-şi uşurase fruntea de povara podoabelor de ceremonie, veni să-l vadă pe fiul ei în cabinetul

lui de lucru, unde, singur, posomorit şi cu inima grea, căuta să-şi înăbuşe, ca şi cum şi-ar fi încercat voința, una din acele furii surde şi cumplite, adevărate furii de regi, care dau naştere la mari evenimente atunci când izbucnesc şi care, la Ludovic al XIV-lea, grație neîntrecutei lui puteri de a se stăpâni, se transformau în furtuni atât de blânde, încât singura şi cea mai aprigă mânie a Iui, aceea despre care vorbeşte Saint-Simon, mirându-se el însuşi, a fost acea neuitată dezlănțuire ce-avea să izbucnească, cincizeci de ani mai târziu, în legătură cu o anumită taină a ducelui de Maine şi care a avut drept rezultat o ploaie de lovituri de baston ce s-a abătut pe spatele unui biet lacheu pentru singura vină că furase un pesmet.

Tânărul rege era, aşadar, după cum am văzut, pradă unei dureroase încordări şi îşi spunea încet, privindu-se într-o oglindă:

— O, rege!... Rege cu numele, iar nu de fapt... Fantomă, fantomă goală ce eşti!... Statuie nevolnică, ce n-are altă putere decât aceea de a stârni un salut din partea curtenilor, când vei izbuti oare să-ți ridici brațul acesta de catifea, să-ți încleştezi pumnul acesta de mătasă? Când vei reuşi oare să-ți deschizi şi pentru altceva, nu numai pentru zâmbete şi suspine, buzele-ți osândite la tâmpa încremenire a marmurelor din galeria ta?

Atunci, trecându-şi mâna peste frunte şi căutând puțin aer, se apropie de fereastră şi văzu jos câțiva cavaleri ce vorbeau între ei, alături de câteva pâlcuri ce-şi arătau cu sfială curiozitatea. Cavalerii făceau parte din gardă; ceilalți erau curioşi din popor, aceia pentru care un rege e totdeauna un lucru ciudat, ceva ca un rinocer, un crocodil sau un şarpe.

Îşi plesni fruntea cu latul palmei, exclamând:

— Rege al Franței, deşert titlu! Popor al Franței, o gloată oarecare de făpturi. Iată-mă întors în Luvrul meu; caii, abia deshămați, sunt încă plini de sudoare, dar eu am făcut abia atâta vâlvă, încât dacă au ieşit să mă vadă douăzeci de persoane... Douăzeci... ce zic? Nu, nu au fost nici măcar douăzeci de oameni dornici să-l vadă pe regele Franței, după cum nu sunt nici măcar zece arcaşi puşi să vegheze asupra locuinței mele; arcaşii, poporul, gărzile sunt la Palatul Regal. Pentru ce, Doamne? Eu, regele, n-am oare dreptul să te întreb aceasta?

— Pentru că – îi răspunse un glas ce răsună dincolo de draperia cabinetului – pentru că la Palatul Regal se află tot aurul, adică toată puterea celui ce vrea să domnească.

Ludovic se întoarse deodată. Glasul care rostise aceste cuvinte era al Anei de Austria. Regele tresări şi, îndreptându-se către mama sa, zise:

— Sper că maiestatea voastră n-a luat în seamă vorbele goale pe care singurătatea şi dezgustul ce-i urmăresc pe regi le fac să apară chiar şi pe buzele celor mai fericite ființe!

— N-am luat în seamă decât un lucru, fiul meu: acela că te văicăreşti.

— Eu? Câtuşi de puțin – tăgădui Ludovic al XIV-lea. Nu, nici vorbă; te înşeli, doamnă.

— Atunci, ce făceai aici, sire?

— Mi se părea că mă aflam în fața preceptorului meu şi dezvoltam un subiect de dizertație.

— Fiul meu – zise Ana de Austria, dând din cap – faci rău că nu te bizui pe cuvântul meu; faci rău că nu-mi arăți încrederea domniei tale. Va veni o zi, o zi ce nu mai e departe, când va trebui să-ți aduci aminte de acest adevăr: "Aurul e atotputernicia, şi numai aceia sunt pe deplin regi care sunt atotputernici".

— Gândul vostru – adăugă regele – nu este totuşi de a-i defăima pe bogații acestui veac, nu-i aşa?

— Nu – răspunse cu însuflețire Ana de Austria – nu, sire. Cei care sunt bogați în acest veac, sub domnia ta, sunt bogați fiindcă singur ai voit acest lucru, astfel că n-am împotriva lor nici ură, nici pizmă; au slujit fără îndoială cu credință pe maiestatea voastră, o dată ce maiestatea voastră le-a îngăduit să se răsplătească ei înşişi. Iată ce am înțeles prin vorbele pentru care mi se pare că vrei să mă dojeneşti.

— Ferească Dumnezeu, doamnă, să-i fac cea mai mică dojana mamei mele.

— De altminteri – continuă Ana de Austria – Cel de sus nu dăruieşte decât pentru un anumit timp bunurile pământeşti; Dumnezeu, ca o înfrânare a faimei şi a bogăției, a mai dat lumii şi suferința, boala, moartea, şi nimeni – accentuă regina mamă cu un zâmbet dureros, ce dovedea că se gândea la ea însăşi când rostea acest percept plin de amărăciune – nimeni nu ia cu sine în mormânt mărirea sau averea de aici. Asta înseamnă că cei tineri culeg roadele belşugului pregătit de cei bătrâni.

Ludovic asculta cu atenție crescândă aceste cuvinte rostite de Ana de Austria cu scopul vădit de a-i aduce o mângâiere.

— Doamnă – spuse Ludovic al XIV-lea, privind-o în ochi pe mama lui – s-ar zice, într-adevăr, că ai vrea să-mi vesteşti altceva prin aceste cuvinte!...

— Nu, fiul meu, n-am să-ți vestesc nimic, decât că, după cum ai băgat de seamă astă-seară, domnul cardinal este greu bolnav.

Ludovic se uită țintă la mama lui, vrând să desluşească o tulburare în glasul ei, o durere pe fața sa. Chipul Anei de Austria părea uşor înăsprit; dar această suferință avea un

caracter cu totul personal... Poate că această asprime era pricinuită de cancerul ce începea să-i roadă sânul.

— Da, doamnă – îngână regele – da, domnul de Mazarin e greu bolnav.

— Şi va fi o mare pierdere pentru regat, dacă eminența sa va fi chemat la Dumnezeu. Nu eşti de aceeaşi părere cu mine, fiul meu? întrebă regina-mamă.

— Da, doamnă, de bună seamă va fi o mare pierdere pentru regat – murmură Ludovic, roşindu-se; dar primejdia nu e încă atât de apăsătoare, vreau să cred, deoarece domnul cardinal e un om destul de tânăr.

Regele abia termină de spus aceste cuvinte, că un valet trase draperia şi rămase în picioare, cu o hârtie în mână, aşteptând ca suveranul să-i pună întrebarea.

— Ce e aceea? i se adresă regele.

— O scrisoare din partea domnului de Mazarin – răspunse valetul.

— Dă-mi-o – zise regele.

Şi luă hârtia. Dar în clipa când voia să o deschidă, o mare zarvă se iscă în galerie, în anticamere şi în curte.

— Ah, ah – făcu Ludovic al XIV-lea, care, fără îndoială, recunoscu această întreită forfotă – ce spuneam eu că nu e decât un rege în Franța? Mă înşelam, sunt doi.

În acelaşi timp, uşa se deschise şi ministrul de finanțe Fouquet se înfățişă la rege. El era acela care stârnise zarva în galerie; valeții lui făcuseră zarva în anticameră; de la caii lui pornise zarva din curte. Pe deasupra, se auzi un murmur prelung la ivirea sa, care nu se stinse decât târziu după ce trecuse. Era murmurul de care Ludovic al XIV-lea se arăta atât de nemulțumit că nu-l auzea, pe atunci, în jurul lui şi nu-l simțea stingându-se încet în urma sa.

— Acesta nu este, se înțelege, un rege, aşa cum zici – îi spuse Ana de Austria fiului ei; e un om mult prea bogat, atâta tot.

Şi rostind aceste cuvinte, un simțământ de amărăciune împrumută vorbelor reginei un accent plin de răutate; în timp ce, dimpotrivă, fruntea lui Ludovic, rămas liniştit şi stăpân pe el, nu avea nici cea mai uşoară cută pe suprafața ei. Îl salută deci fără ceremonie pe Fouquet, cu un semn din cap, în vreme ce continua să desfăşoare sulul pe care i-l adusese valetul. Fouquet înțelese această mişcare şi, cu o politețe nestânjenită, dar respectuoasă totodată, se apropie de Ana de Austria, ca să-i lase deplină libertate regelui.

Ludovic desfăcuse hârtia, dar n-o citea încă. Îl asculta pe Fouquet spunându-i maniei sale cuvinte măgulitoare, lăudându-i îndeosebi mâna şi brațele. Chipul Anei de Austria se însenină şi aproape că voia să zâmbească.

Fouquet observă că regele, în loc să citească, îl privea şi-l asculta pe el; se răsuci atunci pe jumătate şi, rămânând mai departe al Anei de Austria, ca să spunem aşa, se întoarse cu fața spre rege.

— Dumneata ştii, domnule Fouquet – îi spuse Ludovic al XIV-lea – că eminența sa e foarte rău bolnav?

— Da, sire, ştiu asta – răspunse Fouquet; şi în adevăr se simte foarte rău. Mă aflam la domeniul meu din Vaux când mi s-a adus această ştire, atât de neplăcută încât am plecat numaidecât de acolo.

— Ai plecat din Vaux astă-seară, domnule?

— Acum un ceas şi jumătate, da, maiestate – zise Fouquet, uitându-se la ceasornicul său încrustat cu diamante.

— Un ceas şi jumătate! rosti regele, străduindu-se să-şi stăpânească o răbufnire de mânie, dar fără să-şi poată

ascunde uimirea.

— Înțeleg, sire! Maiestatea voastră se îndoieşte de cuvântul meu, şi are dreptate; dar, dacă am ajuns aici atât de repede, este cu adevărat o minune. Mi s-au trimis din Anglia trei perechi de cai foarte iuți, după cum mi s-a spus; mă aşteptau din patru în patru leghe, şi astă-seară i-am pus la încercare. M-au adus din Vaux până la Luvru într-un ceas şi jumătate, încât maiestatea voastră poate să vadă că n-am fost înşelat.

Regina-mamă zâmbi cu o tainică invidie. Fouquet, pricepându-i gândul, se grăbi să adauge:

— Într-adevăr, doamnă, asemenea cai sunt făcuți pentru regi, nu pentru supuşi, iar regii nu se cuvine să-i dăruiască niciodată, nici te miri cui, nici pentru te miri ce.

Regele înălță capul.

— Cu toate astea – îl întrerupse Ana de Austria dumneata nu eşti rege, precât ştiu, domnule Fouquet!

— Tocmai de aceea, doamnă, caii nu aşteaptă decât un semn din partea maiestății sale ca la intre în grajdurile Luvrului; iar dacă mi-am luat îngăduința să-i încerc, e numai din teama de a nu oferi regelui ceva care să nu fie cu adevărat o minune.

Regele se înroşi la față.

— Ştii, domnule Fouquet – zise regina – că datina la curtea Franței nu este ca un supus să ofere ceva regelui?

Ludovic făcu o mişcare.

— Sper, doamnă – răspunse Fouquet foarte tulburat – că dragostea mea pentru maiestatea sa, dorința mea necontenită de a-i fi pe plac vor servi ca o contragreutate la rigorile acestei etichete. De altminteri, nici nu mi-aş fi putut îngădui să ofer un dar; e un tribut pe care vreau să-l plătesc.

— Mulțumesc, domnule Fouquet – rosti cu bunăvoință regele – şi îți rămân îndatorat pentru acest gând, căci îmi plac într-adevăr foarte mult caii iuți; ştii însă că nu-s prea bogat; dumneata ştii asta mai bine ca oricine, dumneata, care eşti ministrul meu de finanțe. Nu pot deci, oricât de mult aş dori-o, să cumpăr un atelaj atât de scump.

Fouquet aruncă o privire plină de mândrie către regina-mamă, care părea să se bucure de încurcătura în care se găsea ministrul, şi răspunse:

— Luxul este virtutea regilor, sire; luxul îi face să se asemene cu Dumnezeu; prin lux sunt mai presus de ceilalți oameni. Cu luxul său, un rege îşi hrăneşte şi îşi cinsteşte supuşii. Sub dulcea dogoare a acestui lux al regilor se naşte luxul celor de rând, izvor de bogăție pentru popor. Dacă maiestatea voastră va primi în dar cei şase cai neasemuiți, va trezi ambiția crescătorilor din țara noastră, cei din Limousin, din Perche, din Normandia, şi această îmboldiră va fi spre folosul tuturor... Dar văd că regele tace, prin urmare sunt condamnat.

În acest timp, Ludovic al XIV-lea îndoia şi dezdoia cu neastâmpăr hârtia lui Mazarin, pe care nu-şi aruncase încă ochii. Privirea i se opri în cele din urmă asupra ei, şi chiar de la primul rând citit scoase un mic strigăt de uimire.

— Ce scrie acolo, fiul meu? întrebă Ana de Austria apropiindu-se în grabă de rege.

— Din partea cardinalului? se miră iar regele, continuând să citească. Da, da, e chiar din partea lui.

— Se simte mai rău?

— Citeşte – sfârşi regele, dând pergamentul mamei sale, ca şi cum şi-ar fi spus că numai citind cu ochii ei Ana de Austria ar fi putut să dea crezare unui lucru atât de uimitor ca acela care se afla închis în hârtia aceasta.

Ana de Austria citi şi ea scrisoarea. Pe măsură ce citea, ochii îi scânteiau de o bucurie din ce în ce mai vie, pe care se străduia în zadar să şi-o ascundă şi care atrase atenția lui Fouquet.

— Oh, o donație în toată regula! exclamă ea.

— O donație? repetă Fouquet.

— Da – zise regele, răspunzându-i îndeosebi ministrului de finanțe – da, pe patul de moarte, domnul cardinal îmi face o donație a tuturor bunurilor sale.

— Patruzeci de milioane! glăsui regina. Ah, fiul meu, iată un frumos dar din partea domnului cardinal, care va răsturna toate răutățile spuse pe seama lui; patruzeci de milioane, strânse încetul cu încetul şi care intră dintr-o dată în vistieria regală, e o faptă demnă de un slujitor credincios şi de un adevărat creştin.

Şi după ce-şi mai aruncă o dată ochii pe hârtie, o înapoie regelui, care, la auzul acestei sume uriaşe, îşi simțea inima bătându-i cu putere în piept.

Fouquet se retrăsese câțiva paşi la o parte şi tăcea. Regele îl privi în ochi şi-i întinse sulul, pentru a-l citi şi el. Ministrul însă nu făcu decât să arunce o scurtă privire, foarte de sus, asupra hârtiei, apoi, înclinându-se, zise:

— Da, sire, o donație, văd.

— Trebuie să-i răspunzi, fiul meu – interveni Ana de Austria; trebuie să-i răspunzi numaidecât.

— Şi în ce fel, doamnă?

— Făcându-i o vizită cardinalului.

— Dar abia acum un ceas am plecat de la eminența sa – zise regele.

— Atunci, scrie-i sire.

— Să-i scriu!? făcu tânărul rege cu dezgust.

— Oricum – reluă Ana de Austria – mi se pare, fiul meu, că un om care a făcut un asemenea dar e îndreptățit să aştepte să i se mulțumească într-un chip neîntârziat. Apoi, întorcându-se către ministru: Nu este şi părerea dumitale, domnule Fouquet?

— Darul impune aceasta, da, doamnă – răspunse ministrul cu o noblețe ce nu-i scăpă regelui.

— Primeşte deci, şi mulțumeşte-i – stărui Ana de Austria.

— Domnul Fouquet ce zice? întrebă regele.

— Maiestatea voastră vrea să-mi cunoască părerea?

— Da.

— Mulțumiți-i, sire...

— Ah! făcu Ana de Austria.

— Dar nu primiți – continuă Fouquet.

— Şi pentru ce asta? tresări Ana de Austria.

— Ați spus-o dumneavoastră înşivă, doamnă – răspunse Fouquet – că regii nu trebuie şi nu pot să primească daruri de la supuşii lor.

Regele rămase mut între cele două păreri atât de opuse.

— Dar patruzeci de milioane... – murmură Ana de Austria pe acelaşi ton pe care nefericita Maria-Antoaneta avea să rostească mai târziu: "Îmi spuneți atâta despre asta!"

— Ştiu – zise Fouquet râzând – patruzeci de milioane e o sumă frumoasă, şi o astfel de sumă ar putea să ispitească până şi o conştiință regească.

— Dar, domnule – stărui Ana de Austria – în loc de a-l îndemna pe rege să nu primească această donație, explică-i mai bine maiestății sale că patruzeci de milioane înseamnă o avere, nu glumă.

— Tocmai pentru că aceste patruzeci de milioane înseamnă o avere, doamnă, eu îi voi spune regelui: sire, dacă nu se cuvine ca un rege să primească de la un supus şase cai

în valoare de douăzeci de mii de livre, cu atât mai jignitor e să-şi datorască averea unui alt supus, mai mult sau mai puțin scrupulos în strângerea bunurilor ce alcătuiesc această avere.

— Dumneata n-ai dreptul, domnule – i-o tăie Ana de Austria – să dai o lecție regelui! Atunci oferă-i dumneata patruzeci de milioane, pentru a le pune în locul celor pe care-l faci să le piardă.

— Regele le va avea oricând le va dori – zise ministrul de finanțe, înclinându-se.

— Da, storcind poporul – rosti Ana de Austria.

— Eh, n-a fost oare stors, doamnă – replică Fouquet – atunci când au fost strânse, din truda lui, aceste patruzeci de milioane cuprinse în actul de donație? Maiestatea sa mi-a cerut părerea – iat-o! Dacă maiestatea sa îmi va cere sprijinul, îl va avea de asemenea.

— Haide, haide, primeşte, fiul meu – zise Ana de Austria – eşti mai presus de orice vâlvă şi de orice judecată a oamenilor.

— Nu primiți, sire – adăugă Fouquet. Atâta timp cât un rege trăieşte, el n-are alt sfetnic mai mare decât cugetul său, alt judecător mai bun decât dorința sa; după moarte însă, posteritatea e aceea care aprobă sau condamnă.

— Îți mulțumesc, mamă – răspunse Ludovic, plecându-se cu respect în fața reginei. Îți mulțumesc, domnule Fouquet – se adresă apoi, foarte binevoitor, ministrului, dându-i a înțelege că poate să plece.

— Primeşti? mai întrebă o dată Ana de Austria.

— Voi chibzui – răspunse regele, uitându-se în urma lui Fouquet.

XLVIII

AGONIE

Chiar în ziua când scrisoarea de donație fusese trimisă regelui, cardinalul ceruse să fie transportat la Vincennes. Regele şi curtea îl urmaseră acolo. Ultimele sclipiri ale acestei flăcări aruncau încă destule luciri în jurul ei ca să absoarbă, în razele sale, toate celelalte lumini. De altfel, cum lesne se putea vedea, satelit credincios al ministrului său, tânărul Ludovic al XIV-lea mergea până în ultimul moment în sensul arătat de forța de atracție a acestuia.

Răul, după prevestirile lui Guénaud, devenise şi mai grav: nu mai era vorba de un atac de gută, era vorba de un atac al morții. Şi apoi, mai era ceva care făcea ca acest muribund să agonizeze şi mai mult încă: îngrijorarea ce-i vânzolea spiritul în legătură cu donația trimisă regelui, pe care, după spusele lui Colbert, monarhul trebuia să o înapoieze cardinalului fără a o primi. Cardinalul avea mare încredere, după cum s-a văzut, în prezicerile secretarului său; dar suma era uriaşă, şi oricât de isteț ar fi fost Colbert, din când în când cardinalul se gândea, în sinea lui, că poate duhovnicul se înşelase şi el, şi că s-ar putea să mai aibă măcar atâta noroc de a nu fi osândit pe lumea cealaltă, cât noroc ar mai avea aici ca Ludovic al XIV-lea să-i dea înapoi milioanele sale.

De altminteri, cu cât donația întârzia să se întoarcă de unde plecase, cu atât Mazarin găsea că patruzeci de milioane meritau osteneala să rişti ceva pentru ele, mai ales când acest ceva era un lucru atât de părelnic cum este sufletul. Mazarin, în calitatea sa de cardinal şi de prim-ministru, era aproape ateu şi întru totul interesat materialiceşte. De câte ori se deschidea uşa, întorcea repede capul spre intrare, crezând că o să vadă reapărând pe acolo nefericita lui donație; dar, de fiecare dată înşelat în aşteptările sale, se lăsa din nou pe pernă, suspinând adânc şi resimțind şi mai tare durerea pe care izbutise o clipă s-o uite.

Ana de Austria îl urmase şi ea pe cardinal; inima sa, cu toate că vârsta o făcuse mai egoistă, nu putea să nu arate acestui muribund o tristeţe pe care regina i-o datora ca femeie, spuneau unii, ca suverană, ziceau alţii. Ea îşi pusese oarecum doliul pe faţă mai înainte de a fi nevoie, şi toată curtea făcuse la fel.

Ludovic, pentru a nu i se vedea pe chip ceea ce se petrecea în adâncul sufletului său, se încăpăţâna să rămână închis în apartamentul lui, unde singură doica îi ţinea tovărăşie; cu cât credea că se apropie termenul când orice constrângere va înceta pentru el, cu atât părea mai supus şi mai răbdător, stăpânindu-se pe el însuşi, ca toţi oamenii de tărie care îşi pun în gând ceva, pentru a sări apoi cu şi mai multă putere în momentul hotărâtor.

Maslul fusese săvârşit în mare taină, deoarece cardinalul, credincios obiceiului său de a face totul pe ascuns, lupta împotriva aparenţelor şi chiar a realităţilor, continuând să primească lume la patul său, ca şi cum n-ar fi fost lovit decât de o boală trecătoare. Guénaud, la rândul lui, nu dădea în vileag absolut nimic: urmărit cu întrebările, hărţuit de curioşi şi de curteni, el nu răspundea nimic, sau cel mult atât: "Eminenţa sa e încă plină de tinereţe şi de putere; dar Dumnezeu soroceşte aşa cum îi e vrerea, şi când a hotărât să doboare un om, trebuie ca omul să cadă". Aceste cuvinte, aruncate în dreapta şi în stânga cu un fel de discreţie, de rezervă şi de precădere, erau comentate cu mare interes mai ales de două persoane: regele şi cardinalul.

Mazarin, în pofida profeţiei lui Guénaud, se amăgea mereu, sau, mai bine zis. Îşi juca atât de bine rolul, încât cei mai iscoditori, spunând că el se amăgea, se înşelau pe ei înşişi.

Ludovic, despărțit de cardinal de două zile, cu privirea ațintită asupra actului de donație ce-l frământa atât de mult pe cardinal, nu ştia încă bine în ce stare se găsea Mazarin. Fiul lui Ludovic al XIII-lea, urmând tradițiile părinteşti, fusese până atunci atât de puțin rege, încât, dorind din tot sufletul regalitatea, o dorea totuşi cu acea temere ce însoțeşte totdeauna necunoscutul. Astfel, luând o hotărâre, pe care n-o împărtăşi de altminteri nimănui, se decise să-i ceară o întrevedere lui Mazarin. Ana de Austria fu aceea care, nelipsită din preajma cardinalului, auzi cea dintâi această dorință a regelui şi o şopti la urechea muribundului, care tresări.

Cu ce scop îi cerca Ludovic al XIV-lea o întrevedere? Ca să-i înapoieze donația, cum spusese Colbert? Ca s-o păstreze, după ce-i va fi mulțumit, cum se temea Mazarin? Totuşi, fiindcă muribundul simțea cum această nesiguranță îi sporea durerile, nu şovăi nici o clipă.

— Maiestatea sa va fi binevenit, da, foarte binevenit! strigă el, făcându-i lui Colbert, care stătea la căpătâiul patului, un semn către perdea, pe care acesta îl înțelese întru totul. Doamnă – adăugă Mazarin – maiestatea voastră va fi atât de bună să-l încredințeze ea însăşi pe rege de adevărul celor pe care le-am spus?

Ana de Austria se ridică; era şi ea grăbită să vadă mai repede sfârşită povestea aceasta a celor patruzeci de milioane, către care se îndreptau pe ascuns gândurile tuturor.

După ce Ana de Austria ieşi, Mazarin făcu o mare sforțare şi, ridicându-se puțin către Colbert, îi spuse:

— Ei bine, Colbert, iată că au trecut două zile nenorocite! Două zile ucigătoare şi, după cum vezi, n-am primit nici un răspuns de-acolo!

— Răbdare, monseniore – rosti Colbert.

— Eşti nebun, omule! Mă sfătuieşti să am răbdare! Oh, zău, Colbert, tu îți bați joc de mine; eu mor, şi tu îmi spui să aştept!

— Monseniore – răspunse Colbert cu obişnuitul lui sânge rece – e cu neputință ca lucrurile să nu se petreacă aşa precum am spus. Maiestatea sa vine să vă vadă, asta înseamnă că vă aduce el însuşi donația.

— Crezi tu asta? Ei bine, eu, dimpotrivă, sunt sigur că regele vine să-mi mulțumească.

Ana de Austria se întoarse tocmai atunci din drum; în timp ce se îndrepta spre fiul ei, întâlnise în anticamere un nou vraci. Era vorba de un praf care trebuia să-l tămăduiască pe cardinal. Regina-mamă aducea câteva fire din acest praf.

Dar Mazarin nu la prafuri se gândea atunci; ca atare, nici nu vru să-şi arunce ochii asupra leacului, spunând că viața nu merită toate ostenelile pe care ceilalți le fac ca să i-o păstreze. Dar, rostind acest precept filozofic, taina lui, atât de îndelung păstrată, îi scăpă în fine de pe buze:

— Nu, doamnă – zise el – nu aceasta este problema cea mai importantă. Am făcut regelui, acum două zile, o mică donație; până azi, pesemne din delicatețe, maiestatea sa nu mi-a trimis nici o vorbă; dar a venit momentul să ne lămurim, şi rog pe maiestatea voastră să-mi spună dacă regele a luat vreo hotărâre în această chestiune.

Ana de Austria făcu o mişcare ca să răspundă. Mazarin o opri.

— Adevărul, doamnă! zise el. În numele cerului, adevărul! Nu-l amăgiți pe un muribund cu o speranță care ar fi deşartă!

Aici, întâlni o privire a lui Colbert care voia să-i spună că a pornit pe un drum greşit în felul cum a ridicat problema.

— Ştiu – răspunse Ana de Austria, apucând mâna cardinalului – ştiu că ai făcut, cu mărinimie, nu o mică

donație, cum ai spus cu atâta modestie, ci un dar măreț; ştiu cât de greu ți-ar fi dacă regele...

Mazarin asculta, aşa pe moarte cum era, cu mai multă însufleție decât ar fi făcut-o zece oameni teferi.

— Dacă regele? tresări el.

— Dacă regele – continuă Ana de Austria – n-ar primi din toată inima ceea ce-i dăruieşti într-un chip atât de nobil.

Mazarin se lăsă să cadă pe pernă, cu deznădejdea omului ce nu mai vede nici o salvare de la înec; dar îşi păstră încă destulă putere şi prezență de spirit spre a-i arunca lui Colbert una din acele priviri ce merită zece sonete, adică zece lungi poeme.

— Nu-i aşa – adăugă regina – că ai fi socotit refuzul regelui ca un fel de jignire?

Mazarin îşi smucea capul pe pernă, fără să poată articula o singură silabă. Regina se înşela, sau se prefăcea că se înşală asupra adevăratului înțeles al frământării lui.

— De aceea – reluă ea – l-am pregătit cu sfaturi bune, şi în vreme ce anumite spirite, geloase, fără îndoială, de gloria pe care ai s-o câştigi prin această mărinimie, se străduiau să-i dovedească regelui că trebuie să refuze această donație, eu am luptat în favoarea domniei tale, şi am luptat atât de bine, încât nu vei primi, sper, un răspuns care să te mâhnească.

— Ah – murmură Mazarin cu ochii strânşi – ah, iată un serviciu pe care nu-l voi uita nici un minut în timpul puținelor ceasuri ce mi-au mai rămas de trăit!

— De altminteri, trebuie sa o spun – urmă Ana de Austria – numai cu mare greutate l-am făcut să vină la eminența ta.

— Ah, la naiba! Cred. Oh!

— Dar ce ai, pentru Dumnezeu?

— Simt să ard ca focul.

— Suferi atât de mult?

— Ca un osândit!

Lui Colbert îi venea să intre în pământ.

— Aşadar – stărui Mazarin – maiestatea voastră crede că regele... (se întrerupse o clipă) că regele vine să-mi mulțumească?

— Aşa cred – răspunse regina.

Mazarin îl fulgeră pe Colbert cu cea mai aprigă dintre priviri.

În acel minut, uşierii vesteau sosirea regelui în anticamerele pline de lume. Această veste stârni un freamăt de care Colbert se folosi pentru a dispărea în dosul perdelei. Ana de Austria se ridică şi-l aşteptă în picioare pe fiul ei. Ludovic al XIV-lea apăru în pragul camerei, cu ochii ațintiți asupra muribundului, care nu-şi mai dădu osteneala să se mişte pentru această maiestate de la care socotea că nu mai are nimic de aşteptat.

Un valet împinse un fotoliu lângă pat. Ludovic o salută pe mama sa, apoi pe cardinal, şi se aşeză. Regina se aşeză şi ea. Pe urmă, fiindcă regele privi spre uşă, valetul înțelese această privire, făcu un semn şi toți curtenii care se mai aflau pe lângă draperii se îndepărtară numaidecât.

Tăcerea căzu în mijlocul încăperii, o dată cu draperiile de catifea. Regele, încă foarte tânăr şi foarte sfios în fața celui care îi fusese stăpân de la naştere, îl respecta acum şi mai mult în această măreție supremă a morții; nu îndrăznea deci sa înceapă convorbirea, simțind că fiecare cuvânt trebuia să fie spus cu un rost, nu numai în legătură cu lucrurile de pe lumea aceasta, dar şi cu cele de pe lumea cealaltă.

Cât despre cardinal, pe el nu-l frământa decât un gând în momentul acela; donația sa. Nu durerea era aceea care-l făcea să pară atât de prăbuşit şi cu o privire atât de posomorâtă, ci aşteptarea mulțumirii ce urma să pornească

de pe buzele regelui şi să năruie orice speranță de restituire. De aceea, Mazarin rupse cel dintâi tăcerea.

— Maiestatea voastră – zise el – a venit să se stabilească la Vincennes?

Ludovic dădu uşor din cap.

— E o aleasă favoare – continuă Mazarin – pe care o faceți unui muribund, şi care-i va îndulci întrucâtva moartea.

— Vreau să cred – răspunse regele – că am venit în vizită nu la un muribund, ci la un bolnav ce se mai poate încă vindeca.

Mazarin făcu o mişcare a feței care voia să spună: "Maiestatea voastră e prea binevoitoare; numai că eu ştiu mai bine ce-i cu mine". Apoi murmură:

— Ultima vizită, sire; ultima.

— Dacă ar fi aşa, domnule cardinal – zise regele – aş veni pentru ultima oară să cer sfatul unui îndrumător căruia îi datorez totul.

Ana de Austria era femeie: nu-şi putu stăpâni lacrimile. Ludovic se arăta el însuşi foarte mişcat, iar Mazarin era încă şi mai tulburat decât cei doi oaspeți, dar din alte motive. Tăcerea se lăsă din nou între ei. Regina îşi ştergea ochii, în timp ce Ludovic îşi recăpătă stăpânirea de sine.

— Spuneam – urmă regele – că datorez mult eminenței voastre.

Ochii cardinalului îl străpungeau pe Ludovic al XIV-lea, căci simțea că se apropie momentul hotărâtor.

— Şi – continuă regele – principalul scop al vizitei mele era să aduc mulțumirile cele mai călduroase pentru ultima dovadă de prietenie pe care ați binevoit a mi-o arăta.

Obrajii cardinalului se schimonosiră deodată, buzele i se strâmbară, şi cel mai jalnic suspin pe care-l va fi scos vreodată se pregătea să iasă acum din pieptul său.

— Sire – grăi el – poate că-mi voi fi sărăcit biata mea familie; poate că-i voi fi ruinat pe ai mei, ceea ce nu mi se va ierta uşor; dar cel puțin nimeni nu va putea spune că am şovăit să-i sacrific totul regelui meu.

Ana de Austria începu să plângă din nou.

— Scumpe domnule de Mazarin – rosti regele pe un ton mai grav decât s-ar fi aşteptat de la tinerețea lui – m-ați înțeles greşit, pe cât îmi dau seama.

Mazarin se ridică într-un cot.

— Nu e câtuşi de puțin vorba să fie ruinată iubita voastră familie, nici să fie sărăciți slujitorii voştri; oh, nu, nici vorbă de aşa ceva!

"Hai că vrea să-mi înapoieze o firimitură – gândi în sinea lui Mazarin; atunci să-i smulgem o bucată cât mai mare."

"Regele s-a înduioşat şi face pe mărinimosul – gândi la rândul ei regina; nu trebuie lăsat să dea nimic înapoi; un asemenea prilej de bogăție nu se va mai ivi niciodată."

— Sire – vorbi cu glas tare cardinalul – familia mea e destul de numeroasă şi nepoatele melc vor fi destul de strâmtorate, după ce nu voi mai fi eu.

— Oh – se grăbi să-l întrerupă regina – să n-ai nici o grijă în privința familiei, scumpe domnule de Mazarin, nu vom avea prieteni mai buni ca prietenii dumitale; nepoatele domniei tale vor fi copiii mei, surorile maiestății sale, şi dacă se va împărți o favoare în Franța, va fi pentru aceia pe care îi iubeşti.

"Fum!" gândi Mazarin, care cunoştea mai bine ca oricine altul temeiul ce se poate pune pe făgăduințele regilor. Ludovic citi acest gând pe chipul muribundului.

— Liniştește-te, scumpe domnule de Mazarin – îi spuse el, cu o jumătate de zâmbet trist ce licărea sub ironia sa – domnişoarele de Mazarin vor pierde, pierzându-te pe

dumneata, bunul lor cel mai mare; asta însă nu le va împiedica să rămână cele mai bogate moştenitoare din Franța; şi fiindcă ai avut bunăvoința să-mi dăruieşti zestrea lor…

Cardinalul aştepta cu sufletul la gură.

— Le-o înapoiez – continuă Ludovic, trăgând de la piept şi întinzând spre patul cardinalului pergamentul care cuprindea donația ce, de două zile încoace, stârnise atâtea grele furtuni în spiritul bietului Mazarin.

— Ce v-am spus eu, monseniore? se auzi murmurând în dosul perdelei o voce uşoară ca un suflu.

— Maiestatea voastră îmi înapoiază donația? exclamă cardinalul, atât de tulburat de bucurie, încât îşi uită rolul de binefăcător.

— Maiestatea voastră aruncă patruzeci de milioane? strigă Ana de Austria, atât de uluită, încât îşi uită rolul de îndurerată.

— Da, domnule cardinal; da, doamnă – răspunse Ludovic al XIV-lea, sfâşiind pergamentul pe care Mazarin nu îndrăznise încă să-l ia în mână. Da, rup în bucăți acest act ce dezmoşteneşte o întreagă familie. Bunurile strânse de eminența sa în serviciul meu sunt ale sale şi nu ale mele.

— Dar, sire – zise Ana de Austria – maiestatea voastră s-a gândit că n-are nici zece mii de scuzi în vistierie?

— Doamnă, am făcut primul meu act regesc, şi sper că el va însemna un început vrednic de domnia mea.

— Ah, sire, aveți dreptate! rosti Mazarin. E un act cu adevărat mare, e un act cu adevărat generos ceea ce ați făcut acum.

Şi privi una după alta bucățile de pergament împrăştiate de-a lungul patului, pentru a se încredința pe deplin că fusese rupt actul adevărat şi nu cumva o copie. În fine, dădu

cu ochii de bucata pe care se afla semnătura lui şi, recunoscându-şi scrisul, se lăsă să cadă moale pe pernă.

Ana de Austria, fără a mai avea tăria să-şi ascundă dezaprobarea, ridică braţele şi ochii spre cer.

— Ah, sire – bolborosi Mazarin – ah, sire, fiţi binecuvântat! Pe Dumnezeul meu, veţi fi iubit de întreaga mea familie!... *Per Bacco!* Dacă vreodată veţi avea vreo nemulţumire din partea alor mei, sire, încruntaţi doar sprâncenele, şi eu mă voi ridica din mormânt!

Această tiradă de fariseu nu avu însă efectul la care se aşteptase Mazarin. Ludovic se grăbise să treacă la chestiuni de ordin mai înalt; în ceea ce o priveşte pe Ana de Austria, ea, neputând îndura, fără să se lase pradă mâniei pe care o simţea crescându-i în piept, nici mărinimia fiului, nici făţărnicia cardinalului, se ridică şi ieşi din cameră, fără să-i pese că trăda astfel atitudinea sa de îndoliere.

Mazarin ghici totul şi, temându-se ca nu cumva Ludovic al XIV-lea să se răzgândească, începu, pentru a-i abate gândurile în altă parte, să ţipe, aşa cum avea să facă mai târziu Scapin în acea sublimă farsă - pentru care mohorâtul şi cicălitorul Boileau a îndrăznit să-l mustre pe Molière. Totuşi, ţipetele se domoliră încetul cu încetul, şi după ce Ana de Austria ieşi din odaie, ele se stinseră cu totul.

— Domnule cardinal – zise regele – acum mai aveţi ceva să-mi spuneţi?

— Sire – răspunse Mazarin – sunteţi înţelepciunea însăşi, chibzuinţă în persoană; cât despre generozitate, nu mai vorbesc nimic; ceea ce aţi făcut întrece tot ce-au fost în stare să facă vreodată oamenii cei mai mărinimoşi din antichitate şi din timpurile moderne.

Regele rămase rece la toate aceste laude.

— Aşadar – zise el – vă mărginiți la o simplă mulțumire, domnule, şi experiența dumneavoastră, mult mai bine cunoscută decât înțelepciunea, chibzuință şi generozitatea mea, nu vă inspiră nici un sfat prietenesc de care să mă folosesc în viitor?

Mazarin stătu o clipă pe gânduri.

— Ați făcut mult, sire – zise el – pentru mine, adică pentru ai mei.

— Să nu mai vorbim despre asta – zise regele.

— Ei bine – continuă Mazarin – vreau să vă dau ceva în schimbul acestor patruzeci de milioane la care renunțați atât de regeşte.

Ludovic al XIV-lea schiță o mişcare ce arăta că toate aceste linguşiri îl făceau să sufere.

— Vreau – reluă Mazarin – să vă dau un sfat; un sfat, da, însă mai valoros decât aceste patruzeci de milioane.

— Domnule cardinal! îl întrerupse Ludovic al XIV-lea.

— Sire, ascultați acest sfat.

— Ascult.

— Apropiați-vă, sire, căci mă istovesc... Mai aproape, sire, mai aproape.

Regele se aplecă peste patul muribundului.

— Sire – rosti Mazarin, cu un glas atât de slab, încât vorbele lui păreau murmure venite din adâncul mormântului ca să ajungă la urechile încordate ale regelui – sire, să nu vă luați niciodată prim-ministru.

Ludovic se îndreptă din spate, uimit. Sfatul era o spovedanie. Şi era o comoară, într-adevăr, această spovedanie sinceră a lui Mazarin. Moştenirea pe care o lăsa cardinalul tânărului rege se compunea din şapte cuvinte; dar aceste şapte cuvinte. Mazarin însuşi o spusese, valorau cât patruzeci de milioane.

Ludovic rămase o clipă năuc. Cât despre Mazarin, el se părea că nu spusese decât un lucru foarte firesc.

— Şi acum, în afară de familia domniei tale – întrebă tânărul rege – mai ai pe cineva pe care vrei să-l ocrotesc, domnule de Mazarin?

O mică fâşâială se auzi de-a lungul perdelei, dincolo. Mazarin înțelese.

— Da, da! zise el repede. Da, sire! Vă las în seamă un om înțelept, un om cinstit, un om priceput!

— Spune-i numele, domnule cardinal.

— Numele lui vă e încă aproape necunoscut, sire: e al domnului Colbert, intendentul meu. Oh, puneți-l la încercare! adăugă Mazarin, cu glas apăsat. Tot ce mi-a prezis el s-a întâmplat; are un ochi bun şi niciodată nu s-a înşelat, nici asupra lucrurilor, nici asupra oamenilor, ceea ce e şi mai surprinzător. Sire, vă datorez mult, dar vreau să cred că mă plătesc față de maiestatea voastră dându-vi-l pe domnul Colbert.

— Fie – rosti încet de tot Ludovic al XIV-lea, căci, aşa cum spusese şi Mazarin, numele lui Colbert îi era necunoscut, şi el lua acest entuziasm al cardinalului drept o vorbă a unui muribund.

Cardinalul căzu iarăşi pe perna lui.

— De astă dată, adio, sire... adio – murmură Mazarin. Sunt istovit şi am încă un drum greu de făcut până să mă înfăţişez înaintea noului meu stăpân... Adio, sire.

Tânărul rege îşi simţi ochii umezindu-i-se. Se mai aplecă o dată deasupra muribundului, care era aproape rece, apoi se îndreptă cu paşi repezi spre ieşire.

XLIX

PRIMA APARIŢIE A LUI COLBERT

Întreaga noapte trecu în zvârcoliri deopotrivă de mari şi pentru muribund, şi pentru rege: muribundul îşi aştepta izbăvirea, regele îşi aştepta libertatea.

Ludovic nu se culcă de loc în noaptea aceea. La un ceas după ce părăsi odaia cardinalului, află că muribundul, prinzând puţine puteri, pusese să fie îmbrăcat, fardat, pieptănat şi că voise să primească pe ambasadori. Asemenea lui August, socotea lumea aceasta un teatru, fără îndoială, şi voia să joace în chip corect ultimul act al comediei sale.

Ana de Austria nu se mai întoarse la cardinal, căci nu mai avea ce să facă acolo. Buna-cuviinţă fu luată drept pretext pentru absenţa ei. De altfel, cardinalul nu-i simţea lipsa; îndemnul pe care regina îl dăduse fiului ei îi rămăsese ca un cui înfipt în inimă.

Aproape de miezul nopţii, Mazarin, fardat încă, intră în agonie. Îşi revăzuse testamentul, şi întrucât acest testament era mărturia exactă a voinţei lui, iar cum el se temea ca vreo înrâurire dinafară să nu se folosească de starea sa de slăbiciune pentru a schimba ceva în testament, îi dăduse

cuvânt de ordine lui Colbert, care se plimba pe coridorul ce ducea la camera de dormit a cardinalului, ca şi cum ar fi fost cel mai straşnic dintre paznicii săi.

Regele, închis în apartamentul său, o trimitea la fiecare ceas pe doică să se intereseze de starea lui Mazarin şi să-i aducă buletinul exact al sănătății cardinalului. După ce află ca Mazarin fusese îmbrăcat, fardat şi pieptănat şi că primise pe ambasadori, Ludovic fu înştiințat, în sfârşit, că la căpătâiul cardinalului au început să se citească rugăciunile pentru cei pe moarte.

La ceasurile unu după miezul nopții, Guénaud încercă ultimul leac, socotit leacul eroic. Era o rămăşiță a vechilor păreri din această epocă a scrimei, ce se pregătea să apună pentru a lăsa locul altor epoci, şi care spera că s-ar mai putea găsi împotriva morții vreo lovitură tainică.

Mazarin, după ce bău leacul, răsuflă uşurat timp de aproape zece minute. Numaidecât apoi dădu ordin să se răspândească peste tot şi fără zăbavă vestea despre o îmblânzire a bolii. Regele, aflând aceasta, simți un val de sudoare rece năpădindu-i fruntea. Întrevăzuse ziua libertății; sclavia i se părea acum mai întunecată şi mai grea de suportat ca oricând. Dar buletinul următor schimbă cu totul fața lucrurilor. Mazarin aproape că nu mai răsufla şi abia mai auzea rugăciunile pe care preotul de la Saint-Nicolas-des-Champs le silabisea la căpătâiul lui. Regele începu să se plimbe cu nerăbdare prin cameră şi să cerceteze, din mers, mai multe hârtii scoase dintr-o casetă a cărei cheie o avea numai el. Doica se reîntoarse pentru a treia oară. Domnul de Mazarin făcuse un joc de cuvinte şi dăduse ordin să fie lustruită încă o dată *Flora* lui Tizian, care-i aparținea. În sfârşit, pe la ceasurile două dinspre ziuă, regele nu mai putu să-şi învingă oboseala: de douăzeci şi patru de ceasuri nu

închisese ochii. Somnul, atât de puternic la vârsta lui, puse stăpânire pe el şi-l ținu prins timp de aproape un ceas. Dar nici atunci nu se culcă, ci se trânti într-un jilț. Pe la ceasurile patru, doica, intrând în cameră, îl trezi.

— Ei bine? întrebă regele.

— Ei bine, scumpul meu sire – răspunse doica, împreunându-şi mâinile cu un aer deznădăjduit – ei bine, a murit.

Regele se ridică dintr-o săritură, ca şi cum un arc de oțel l-ar fi pus pe picioare.

— A murit? strigă el.

— Vai, da!

— E absolut sigur?

— Da.

— Oficial?

— Da.

— Vestea s-a dat în vileag?

— Nu încă.

— Atunci cine ți-a spus că a murit?

— Domnul Colbert.

— Domnul Colbert?

— Da.

— Şi el era sigur de ceea ce ți-a spus?

— Ieşea din cameră, unde ținuse câteva clipe o oglindă deasupra buzelor cardinalului.

— Ah! rosti regele. Şi ce-a mai făcut domnul Colbert?

— A părăsit odaia eminenței sale.

— Pentru a se duce unde?

— Ca să mă urmeze.

— Aşadar e...

— Aici, scumpul meu sire, aşteptând la uşă buna voastră plăcere de a-l primi.

Ludovic alergă la uşă, o deschise el însuşi şi-l zări afară pe Colbert, în picioare, aşteptând. Regele tresări în faţa acestei statui înveşmântate în negru. Colbert salută cu un respect adânc şi făcu doi paşi spre maiestatea sa. Ludovic intră din nou în cameră, făcându-i semn lui Colbert să-l urmeze. Acesta trecu pragul; Ludovic îi spuse doicii să plece, şi ea închise uşa, ieşind. Colbert stătea cu modestie în picioare, lângă uşă.

— Ce veste îmi aduci, domnule? întrebă Ludovic, foarte tulburat că-şi trăda dorinţa sa cea mai fierbinte, pe care nu şi-o mai putea ascunde pe deplin.

— Că domnul cardinal a trecut la cele veşnice, sire, şi vă aduc ultimul său adio.

Regele rămase o clipă pe gânduri. În această clipă, îl privi îndeaproape pe Colbert; era limpede că ultimul sfat al cardinalului îi reapăruse acum în minte.

— Dumneata eşti domnul Colbert? întrebă el.

— Da, sire.

— Slujitor credincios al eminenţei sale, după câte mi-a spus eminenţa sa însăşi?

— Da, sire.

— Păstrătorul unei părţi a tainelor sale?

— Ale tuturor.

— Prietenii şi slujitorii eminenţei sale defuncte îmi vor fi dragi, domnule, şi voi avea grijă să fii numit în birourile mele.

Colbert făcu o plecăciune.

— Eşti om de cifre, domnule, cred.

— Da, sire.

— Domnul cardinal te folosea în economatul său?

— Mi-a acordat această cinste, sire.

— Pentru casa mea n-ai făcut niciodată nimic personal, nu-i aşa?

— Iertare, sire; eu am avut fericirea de a-i da domnului cardinal ideea unei economii care aduce în sipetele maiestății voastre trei sute de mii de franci în fiecare an.

— Despre ce economii vorbeşti, domnule? întrebă Ludovic al XIV-lea.

— Maiestatea voastră ştie că cei o sută de elvețieni poartă dantele de argint pe marginea panglicilor lor?

— Fără îndoială.

— Ei bine, sire, eu am făcut propunerea ca la toate aceste panglici să se pună dantele de argint fals; asta nu se bagă de seamă, în schimb o sută de mii de scuzi înseamnă hrana unui regiment timp de un semestru, sau costul a zece mii de muschete bune, sau valoarea unei corăbii cu zece tunuri, gata să pornească în larg.

— Ai dreptate – zise Ludovic al XIV-lea, uitându-se cu şi mai multă atenție la acest personaj – şi iată, pe legea, mea, o economie bine chibzuită. De altminteri, e caraghios ca nişte soldați să poarte aceleaşi dantele pe care le poartă seniorii.

— Sunt fericit că maiestatea voastră mă încuviințează – zise Colbert.

— Asta era singura slujbă pe care o aveai pe lângă cardinal? întrebă regele.

— Eu sunt cel pe care eminența sa l-a însărcinat să verifice conturile vistieriei statului, sire.

— Ah! făcu Ludovic, care se pregătea să-l lase pe Colbert să plece, dar, auzind aceasta, îl opri: Pe dumneata te-a însărcinat, aşadar, eminența sa să-l controlezi pe domnul Fouquet. Şi rezultatul controlului?

— Am găsit deficit, sire; dar, dacă maiestatea voastră binevoieşte să-mi îngăduie…

— Vorbeşte, domnule Colbert.

— Trebuie să dau maiestății voastre câteva lămuriri.

— Nu-i de loc nevoie, domnule. Dumneata, care ai verificat conturile, spune-mi ce-ai găsit acolo?

— E foarte simplu, sire... Gol peste tot, bani nicăieri.

— Ia seama, domnule; dumneata ataci cu asprime gestiunea domnului Fouquet, care, după câte am auzit spunându-se, e totuşi un om priceput.

Colbert se înroşi, pe urmă păli, deoarece simțea că din acel moment intra în luptă cu un om a cărui putere era aproape egală cu puterea celui ce murise.

— Da, sire, un om foarte priceput – repetă el, înclinându-se.

— Atunci, dacă domnul Fouquet e un om priceput şi, cu toată priceperea lui, banii lipsesc, a cui e vina?

— Eu nu acuz, sire, constat.

— Foarte bine; fă-ți socotelile dumitale şi adu-mi-le să le văd şi eu. E deficit, zici? Un deficit poate fi trecător, creditele revin, fondurile se întorc.

— Nu, sire.

— Pentru anul ăsta, se poate, îți dau dreptate; dar pentru anul care vine?

— Anul viitor, sire, vistieria va fi tot aşa de goală ca şi anul ăsta.

— Dar anul celălalt, atunci?

— La fel ca anul viitor.

— Ei, dar ce-mi spui dumneata, domnule Colbert?

— Spun că s-au făcut cheltuieli pe patru ani înainte.

— Dacă-i aşa, vom face un împrumut.

— Vom face trei, sire.

— Voi crea oficii pentru a ie prescrie şi se vor strânge banii cuveniți din dări.

— Cu neputință, sire, căci s-au creat oficii peste oficii, ale căror tracte sunt date în alb, în aşa fel că cei ce le cumpără se

folosesc de ele fără să le mai acopere. Iată pentru ce maiestatea voastră nu poate să prescrie. Afară de asta, la fiecare împrumut, domnul intendent superior a dat o treime comision, în aşa măsură că populaţia e stoarsă, fără ca maiestatea voastră să aibă vreun folos.

Regele făcu o mişcare.

— Lămureşte-mă, domnule Colbert!

— Maiestatea voastră să-şi exprime limpede gândul şi să-mi spună în ce privinţă anume s-o lămuresc.

— Ai dreptate; totul limpede, nu-i aşa?

— Da, sire, limpede. Dumnezeu e Dumnezeu, mai ales fiindcă a făcut lumină.

— Ei bine, de pildă – reluă Ludovic al XIV-lea – dacă astăzi, când domnul cardinal e mort şi când eu sunt rege, dacă aş vrea să am bani?

— Maiestatea voastră nu i-ar avea.

— Oh, iată ceva ciudat, domnule. Cum, intendentul meu superior nu mi-ar putea găsi bani?

Colbert dădu din capul său mare.

— Ce vrei să spui? făcu regele. Veniturile statului sunt oare în aşa hal de înglodate în datorii, încât nu mai sunt venituri?

— Da, sire, în aşa hal.

Regele încruntă din sprâncene.

— Fie! zise el. Voi strânge ordonanţele pentru a obţine de la purtători o scădere a datoriilor, o lichidare convenabilă.

— Cu neputinţă, căci ordonanţele au fost schimbate în bilete, care bilete, pentru simplificarea operaţiilor şi uşurarea folosirii lor, au fost tăiate în atât de multe părţi, încât nu se mai poate recunoaşte originalul.

Ludovic, foarte nervos, se plimba în sus şi în jos, cu sprâncenele mereu încordate.

— Atunci, dacă toate acestea sunt aşa cum spui, domnule Colbert – zise el, oprindu-se deodată – înseamnă că voi fi ruinat înainte de a începe să domnesc.

— Sunteți, într-adevăr sire – răspunse netulburatul socotitor de cifre.

— Totuşi, domnule, banii trebuie şi fie undeva!

— Da, sire, şi pentru început aduc maiestății voastre o notă a fondurilor pe care domnul cardinal Mazarin n-a voit să le treacă în testamentul său, nici în vreun alt act, dar mi le-a încredințat mie.

— Dumitale?

— Da, sire, cu porunca de a le pune la dispoziția maiestății voastre.

— Cum, în afară de cele patruzeci de milioane?

— Da, sire.

— Domnul de Mazarin mai avea şi alte fonduri?

Colbert se înclină.

— Dar atunci omul ăsta era un sac fără fund! murmură regele. Domnul de Mazarin într-o parte, domnul Fouquet în alta... poate mai mult de o sută de milioane pentru ei amândoi! Nu mă mai mir că vistieria mea e goală!

Colbert aşteptă fără să se mişte.

— Şi suma pe care mi-o aduci înseamnă barem ceva? întrebă regele.

— Da, sire, suma e destul de rotundă.

— Se ridică la...?

— La treisprezece milioane de livre, sire.

— Treisprezece milioane! strigă Ludovic al XIV-lea, tresăltând de bucurie. Treisprezece milioane ai spus, domnule Colbert?

— Am spus treisprezece milioane, da, maiestatea voastră.

— De care nu ştie nimeni?

— De care nu ştie nimeni.

— Care sunt în mâinile dumitale?

— În mâinile mele, da, sire.

— Şi pe care le pot avea?

— În două ceasuri.

— Dar unde se găsesc ele?

— În pivnița unei case pe care domnul cardinal o avea în oraş şi pe care a binevoit să mi-o lase printr-o clauză specială, trecută în testamentul său.

— Prin urmare, cunoşti testamentul cardinalului?

— Am o copie, semnată de mâna lui.

— O copie?

— Da, sire, iat-o.

Colbert scoase actul din buzunar şi-l arătă regelui. Ludovic citi articolul în legătură cu donația acelei case.

— Dar – zise el – aici e vorba numai de casă, nicăieri nu se pomeneşte de bani.

— Iertare, sire, despre asta stă scris în conştiința mea.

— Domnul de Mazarin a avut atâta încredere în dumneata?

— De ce nu, sire?

— El, omul cel mai bănuitor cu putință?

— Față de mine nu era, sire, după cum maiestatea voastră poate să vadă.

Ludovic îşi opri cu admirație privirea asupra acestui cap vulgar, însă foarte expresiv.

— Dumneata eşti un om cinstit, domnule Colbert – zise apoi.

— Asta nu e o virtute, sire, e o datorie – răspunse cu răceală Colbert.

— Dar – adăugă Ludovic al XIV-lea – aceşti bani nu sunt ai familiei?

— Dacă aceşti bani ar fi fost ai familiei, cardinalul i-ar fi trecut în testament laolaltă cu restul averii sale. Dacă aceşti bani ar fi fost ai familiei, cu, care am întocmit actul de donație în favoarea maiestății voastre, aş fi adăugat şi suma de treisprezece milioane la aceea de patruzeci de milioane ce v-a fost oferită.

— Cum – strigă Ludovic al XIV-lea – dumneata ai întocmit actul de donație, domnule Colbert?

— Da, sire.

— Şi cardinalul nu te-a dat afară? adăugă cu naivitate regele.

— I-am spus eminenței sale că maiestatea voastră nu va primi nimic – răspunse Colbert cu acelaşi ton liniştit pe care l-am arătat şi care, chiar în situațiile cele mai obişnuite, avea ceva solemn.

Ludovic îşi trecu palma peste frunte.

— Oh – murmură el în şoaptă – sunt încă prea tânăr ca să le pot porunci oamenilor!

Colbert stătea şi aştepta sfârşitul acestui monolog lăuntric. Îl văzu apoi pe Ludovic al XIV-lea înălțându-şi capul.

— La ce oră să aduc maiestății voastre banii? întrebă el.

— În astă-noapte, la ceasurile unsprezece. Doresc ca nimeni să nu ştie că am aceşti bani.

Colbert nu răspunse nimic, ca şi cum acest lucru n-ar fi fost spus pentru el.

— Suma e în lingouri sau în monedă aur?

— În monedă aur, sire.

— Bine.

— Unde s-o aduc?

— La Luvru. Mulțumesc, domnule Colbert.

Colbert se înclină şi ieşi.

— Treisprezece milioane! exclamă Ludovic al XIV-lea când rămase singur. Dar asta e un vis!

Apoi lăsă să-i cadă fruntea în podul palmelor, ca şi cum ar fi vrut să adoarmă. După o clipă însă, îşi înălță din nou capul, îşi scutură frumoasa lui perucă, se ridică şi, deschizând cu mişcări repezi fereastra, îşi scaldă fruntea înfierbântată în aerul răcoros al dimineții care îi aducea mireasma înțepătoare a copacilor şi dulcele parfum al florilor.

Zorile strălucitoare se înălțau la orizont şi cele dintâi raze ale soarelui încununară cu lumina lor vie fruntea tânărului rege.

— Aceste zori sunt zorile domniei mele – silabisi Ludovic al XIV-lea. Să fie oare o prevestire pe care mi-o trimiți de sus, Dumnezeule atotputernic?...

PRIMA ZI A REGALITĂȚII LUI

LUDOVIC AL XIV-LEA

Dimineața, vestea morții cardinalului se răspândi în tot castelul şi, din castel, în tot oraşul.

Miniştrii Fouquet, Lyonne şi Letellier intrară în sala de şedințe, pentru a ține consiliu. Regele îi chemă însă îndată la el.

— Domnilor – le vorbi suveranul – domnul cardinal nu mai e. Cât a trait l-am lăsat să-mi cârmuiască treburile; dar acum înțeleg să guvernez eu însumi. Îmi veți da sfatul atunci când vi-l voi cere. Puteți pleca.

Miniştrii se priviră uluiți unul pe altul. Dacă îşi ascundeau un zâmbet, o făceau cu mari sforțări, întrucât ştiau că Prințul, crescut departe de cunoaşterea treburilor politice, îşi lua asupră-şi, din amor propriu, o sarcină prea grea pentru puterile lui.

Fouquet se despărți, de colegii lui la capătul scării, spunându-le:

— Domnilor, de aici înainte noi vom avea mai puține griji.

Şi se urcă foarte voios în trăsura lui.

Ceilalți, oarecum neliniştiți de întorsătura pe care o luau evenimentele, reveniră împreună la Paris.

Pe la ceasurile zece, regele trecu în apartamentele mamei sale, cu care avu o întrevedere strict particulară; apoi, după masă, se urcă în trăsura închisă şi nu coborî decât la Luvru. Aici primi multă lume, încercând o anumită plăcere în a observa şovăiala tuturor şi curiozitatea fiecăruia.

Spre seară, porunci ca porțile Luvrului să fie închise, în afară de una singură, aceea care da înspre chei. În acest loc puse de strajă două sute de elvețieni care nu vorbeau o boabă franțuzeşte, cu consemnul sa lase să intre tot ce va fi balot, dar nimic altceva, şi să nu lase să iasă nimic.

La ceasurile unsprezece punct, auzi sub portic uruitul unui car încărcat, apoi al altuia, pe urmă al unui al treilea. După care, poarta scârțâi înfundat din țâțâni, închizându-se. Puțin după aceea, cineva râcâi cu unghia în uşa cabinetului. Regele deschise el însuşi şi-l văzu pe Colbert, ale cărui prime cuvinte fură acestea:

— Banii sunt în pivnița maiestății voastre.

Ludovic coborî numaidecât, să vadă cu ochii lui butoiaşele încărcate cu piese de aur şi argint, pe care, sub supravegherea lui Colbert, patru oameni le rostogoleau într-o hrubă a cărei cheie regele i-o dăduse lui Colbert în aceeaşi dimineață. După ce le văzu, Ludovic se întoarse în apartamentul sau, urmat de Colbert, care nu-şi încălzise proverbiala lui răceală nici măcar cu o rază de satisfacție personală.

— Domnule – îl întrebă regele – cu ce vrei să te rasplătesc pentru credința şi cinstea dumitale?

— Cu nimic, sire.

— Cum, cu nimic? Nici chiar dacă ți-aş da prilejul de a mă sluji?

— Chiar dacă maiestatea voastră nu mi-ar da acest prilej, nu aş sluji-o cu mai puțină tragere de inimă. Îmi e cu neputință să nu fiu cel mai credincios servitor al regelui.

— Vei fi intendentul meu, domnule Colbert.

— Dar există un intendent superior, sire.

— Ştiu.

— Sire, intendentul superior este omul cel mai puternic din regat.

— Ah! strigă Ludovic, roşindu-se. Crezi, într-adevăr?

— În opt zile mă va strivi, sire; căci, oricum, maiestatea voastră îmi încredințează un control unde puterea este absolut necesară. Un intendent sub intendentul superior e un grad inferior.

— Vrei ajutoare... Nu e destul că te bizui pe mine?

— Am avut onoarea de a spune maiestății voastre că domnul Fouquet, în timpul vieții domnului de Mazarin, era al doilea personaj al regatului; după moartea domnului de Mazarin, domnul Fouquet se află pe locul întâi.

— Domnule, astăzi încă admit să-mi spui orice, dar mâine, ia seama, n-o voi mai îngădui.

— Atunci mâine voi fi de prisos pentru maiestatea voastră?

— Eşti de pe acum, întrucât te temi să nu te compromiți, slujindu-mă.

— Mă tem numai să nu fiu împiedicat de a vă sluji.

— Ce vrei atunci?

— Vreau ca maiestatea voastră să-mi dea ajutoare în funcțiune de intendent.

— Funcțiunea îşi va pierde din valoare.

— Dar va câştiga în siguranță.

— Alege-ți singur colegii.

— Domnii Breteuil, Marin, Hervard.

— Mâine, ordonanța va fi dată.

— Sire, mulțumesc!

— Asta e tot ce-mi ceri?

— Nu, sire; încă ceva...

— Ce anume?

— Îngăduiți-mi să formez o cameră de justiție.

— Ce să faci cu această cameră de justiție?

— Să-i judec pe perceptorii şi pe samsarii care, de zece ani încoace, au furat mereu.

— Şi... ce-o să li se facă?

— Vor fi spânzurați trei, ceea ce va face să le piară pofta celorlalți.

— Nu pot să-mi încep domnia prin execuții, domnule Colbert.

— Dimpotrivă, sire, ca să n-o sfârşiți prin torturi.

Regele nu răspunse.

— Maiestatea voastră încuviințează? întrebă Colbert.

— Am să chibzuiesc, domnule.

— Să nu fie prea târziu, sire.

— Pentru ce?

— Pentru că avem de-a face cu oameni mai tari decât noi, dacă vor prinde de veste.

— Formează această cameră de justiție, domnule.

— O voi forma.

— Asta e tot?

— Nu, sire; mai e încă un lucru tot atât de însemnat... Ce drepturi va da maiestatea voastră funcțiunii de intendent?

— Dar... nu ştiu... În privința asta sunt anume reguli...

— Sire, am nevoie ca acestei funcțiuni să i se dea dreptul de a citi corespondența cu Anglia.

— Cu neputință, domnule, dat fiind că această corespondență se deschide în consiliu; domnul cardinal însuşi făcea aşa.

— Credeam că maiestatea voastră a declarat azi-dimineață că nu va mai avea nevoie de consiliu.

— Da, aşa am declarat.

— Atunci maiestatea voastră va binevoi să citească singură scrisorile pe care le primeşte, şi îndeosebi cele din Anglia; țin mult la acest punct.

— Domnule, vei avea această corespondență şi mă vei înştiința de cuprinsul ei.

— Şi acum, sire, ce voi avea de făcut în treburile băneşti?

— Tot ceea ce domnul Fouquet nu va face.

— Este ceea ce ceream maiestății voastre. Mulțumesc, plec liniştit.

Şi plecă, într-adevăr. Ludovic îl privi ieşind. Colbert nu se depărtă nici o sută de paşi de Luvru, că regele primi o scrisoare din Anglia. După ce o întoarse şi pe o parte şi pe alta, cercetând-o îndeaproape, o deschise nerăbdător şi găsi înăuntru un mesaj din partea regelui Carol al II-lea. Iată ce-i scria prințul englez regesculuí său frate:

Maiestatea voastră trebuie să fie foarte neliniştită din pricina bolii domnului cardinal de Mazarin; dar sporirea primejdiei nu vă poate fi decât de folos. Cardinalul e condamnat de medicul său. Vă mulțumesc pentru binevoitorul răspuns ce mi-ați dat la înştiințarea mea în legătură cu lady Henriette Stuart, sora mea, şi peste opt zile prințesa va pleca spre Paris, împreuna cu suita sa.

E îmbucurător pentru mine să recunosc frățeasca prietenie pe care mi-ați arătat-o şi să vă numesc, cu şi mai multă îndreptățire, fratele meu. E mai ales îmbucurător pentru mine să dovedesc maiestății voastre cât de preocupat sunt de ceea

ce ştiu că-i poate face plăcere. Aţi pus să se întărească pe ascuns Belle-Isle-en-Mer. E o greşeală. Niciodată noi nu vom purta război unul cu altul. Această măsură nu mă nelinişteşte; ea mă întristează... Risipiţi în zadar milioanele acolo, spuneţi asta miniştrilor domniei voastre, şi fiţi încredinţat că poliţia mea ştie totul. Faceţi-mi aceleaşi servicii, fratele meu, dacă va fi cazul.

Regele sună cu nerăbdare şi valetul de cameră se ivi îndată.

— Domnul Colbert a ieşit acum de aici şi nu poate fi prea departe... Să fie chemat înapoi! strigă regele.

Valetul de cameră porni să îndeplinească ordinul, dar regele îl opri.

— Nu – zise el – nu... Văd toată urzeala acestui om. Belle-Isle e a domnului Fouquet; Belle-Isle întărită înseamnă o conspiraţie a domnului Fouquet... Descoperirea acestei conspiraţii înseamnă prăbuşirea intendentului superior, şi această descoperire rezultă din corespondenţa cu Anglia; iată pentru ce Colbert voia să aibă această corespondenţă. Oh, nu-mi pot lăsa însă toată puterea numai pe acest om; el nu e decât capul, îmi trebuie şi braţul.

Ludovic scoase numaidecât un strigăt de bucurie.

— Aveam parcă – se adresă ei valetului de cameră – un locotenent de muşchetari.

— Da, sire; domnul d'Artagnan.

— A părăsit în momentul de faţa serviciul?

— Da, sire.

— Să fie găsit, şi mâine dimineaţă, când mă voi scula, să fie aici.

Valetul de cameră se înclină şi ieşi.

— Treisprezece milioane în pivniţa mea – rosti apoi Ludovic – Colbert îngrijindu-mi punga şi d'Artagnan ţinându-

mi spada: sunt rege!

LI

O PASIUNE

Chiar în ziua sosirii lui, după vizita la Palatul Regal, Athos se reîntoarse, după cum am văzut, la hotelul din strada Saint-Honoré. Aici îl găsi pe vicontele de Bragelonne, care îl aştepta în camera lui, stând de vorbă cu Grimaud.

Nu era uşor lucru să stai de vorbă cu acest bătrân servitor; numai doi oameni cunoşteau secretul: Athos şi d'Artagnan. Cel dintâi izbutea să facă aceasta, fiindcă Grimaud însuşi îl trăgea de limbă; d'Artagnan, dimpotrivă, fiindcă ştia să-l tragă el de limbă pe Grimaud.

Raoul se străduia să-l facă să-i vorbească despre călătoria în Anglia, şi Grimaud i-o povesti în toate amănuntele ei, cu un anumit număr de gesturi şi în opt cuvinte, nici mai mult, nici mai puțin. Arătase mai întâi, printr-o mişcare unduitoare a mâinii, că stăpânul său şi cu el străbătuseră marea.

— În vederea vreunei expediții? întrebase Raoul.

Grimaud, lăsându-şi capul în jos, răspunse: "Da".

— În care domnul conte a avut de înfruntat primejdii? mai întrebă Raoul.

Grimaud dădu uşor din umeri, ca pentru a spune: "Aşa şi aşa".

— Şi cam ce fel de primejdie? stărui Raoul.

Grimaud arătă spada; apoi arătă spre foc şi spre o flintă atârnată în perete.

— Domnul conte avea deci un duşman acolo? întrebă Raoul.

— Monck – răspunse Grimaud.

— E ciudat – adăugă Raoul – că domnul conte continuă să mă privească şi azi ca pe un novice şi să nu mă facă părtaş la cinstea sau primejdia acestor întâlniri.

Grimaud zâmbi. În clipa aceea sosi Athos. Gazda îi lumina scara şi Grimaud, recunoscând paşii stăpânului său, îi ieşi înainte, astfel că tăie dintr-o dată firul convorbirii.

Dar Raoul abia se stârnise; pornit pe calea întrebărilor, el nu se opri, ci, apucând cele două mâini ale contelui cu o căldură vie, însă plină de respect, îi spuse:

— Cum se face, domnule, că pleci într-o călătorie primejdioasă, fără să-ți iei rămas bun de la mine, fără să ceri sprijinul spadei mele, mie care ar trebui să fiu pentru dumneata un ajutor, de când am devenit bărbat în putere, mie pe care m-ai crescut ca pe un om adevărat? Ah, domnule, vrei să mă Iaşi pradă crudei încercări de a nu te mai revedea niciodată?

— Cine ți-a spus, Raoul, că această călătorie a mea a fost primejdioasă? răspunse contele, aruncându-şi mantia şi pălăria în brațele lui Grimaud, care-i desprinsese spada de la brâu.

— Eu – zise Grimaud.

— Şi pentru ce asta? făcu Athos cu asprime.

Grimaud se încurcă; Raoul îi veni în ajutor, răspunzând în locul lui:

— E firesc, domnule, ca acest bun Grimaud să-mi spună adevărul în ceea ce te priveşte. De cine altul vrei să fii iubit, apărat, dacă nu de mine?

Athos nu răspunse nimic. Făcu un semn prietenesc, prin care îl îndepărtă pe Grimaud, apoi se aşeză într-un jilț, în timp ce Raoul rămase în picioare în fața lui.

— Am aflat – continuă Raoul – că ultima călătorie a domniei tale a fost o expediție... şi că fierul şi focul te-au amenințat.

— Să nu mai vorbim despre asta, viconte – zise cu blândețe Athos. Am plecat în grabă, e adevărat; dar slujirea

regelui Carol al II-lea cerea această plecare grabnică. În ce priveşte îngrijorarea dumitale, îți mulțumesc şi ştiu că pot să mă bizui pe domnia ta. Nu ți-a lipsit nimic, viconte, în timpul absenței mele?

— Nu, domnule, mulțumesc.

— Îi dădusem ordin lui Blaisois să-ți numere o sută de pistoli la prima nevoie de bani.

— Domnule, nici nu l-am văzut pe Blaisois.

— Atunci înseamnă că n-ai avut nevoie de bani.

— Domnule, mi-au rămas treizeci de pistoli din vânzarea cailor pe care i-am luat în ultima mea campanie, iar domnul prinț de Condé a avut bunătatea de a mă lăsa să câştig două sute de pistoli la joc, acum trei luni.

— Joci?... Asta nu-mi place, Raoul.

— Nu joc niciodată, domnule; domnul de Condé mi-a poruncii să țin cărțile lui, la Chantilly... într-o seară când a venit un trimis al regelui, şi m-am supus; domnul de Condé mi-a spus să păstrez tot ce câştigasem în acea partidă.

— Acesta este cumva un obicei al casei, Raoul? întrebă Athos, încruntându-şi sprâncenele.

— Da, domnule; în fiecare săptămână, domnul prinț de Condé oferă, sub o formă sau alta, un astfel de prilej unuia din gentilomii săi. Sunt cincizeci de gentilomi în jurul alteței sale; de astădată, a fost rândul meu.

— Bun. Ai fost, aşadar, şi în Spania?

— Da, domnule, am făcut o călătorie foarte frumoasă şi foarte interesantă.

— E o lună de când te-ai întors, nu?

— Da, domnule.

— Şi, în această lună?

— În aceasta lună...

— Ce-ai făcut?

— Mi-am văzut de serviciul meu, domnule.

— N-ai fost niciodată la mine, în La Fère?

Raoul roşi. Athos îl privi drept în ochi, liniştit.

— Ai greşi dacă nu m-ai crede – zise Raoul. Am roşit, simt asta, dar fără să vreau. Întrebarea pe care îmi faci onoarea de a mi-o pune e de natură a trezi în mine multe emoții. Am roşit deci fiindcă sunt emoționat, nu fiindcă mint.

— Ştiu, Raoul, că nu minți niciodată.

— Nu, domnule.

— De altfel, prietene, ai fi făcut-o degeaba; ceea ce voiam eu să-ți spun...

— Am înțeles, domnule. Voiai sa mă întrebi dacă n-am fost cumva la Blois.

— Întocmai.

— N-am fost şi nici n-am văzut persoana de care vrei să-mi vorbeşti.

Glasul lui Raoul tremura uşor rostind aceste cuvinte. Athos, ca unul care înțelegea prea bine chestiunile delicate, adăugă numaidecât:

— Raoul, îmi răspunzi cu sufletul îndoit; suferi.

— Mult, domnule. M-ai oprit de a mă duce la Blois şi de a o revedea pe domnişoara de La Vallière.

Aci tânărul se opri. Acest nume dulce, pe care-l rostea cu atâta plăcere, îi sfâşia inima, în timp ce-i mângâia buzele.

— Şi am făcut bine, Raoul – se grăbi să spună Athos. Nu sunt un părinte barbar sau nedrept; respect dragostea adevărată, dar mă gândesc pentru dumneata la un viitor... la un viitor măreț. O domnie nouă va străluci ca un nou răsărit; războiul îl cheamă pe tânărul rege, plin de spirit cavaleresc. Ceea ce trebuie pentru această înflăcărare eroică e un batalion de locotenenți, tineri şi liberi, care să se avânte în luptă cu însuflețire şi să cadă strigând: *Trăiască regele!* iar

nu: *Adio, nevastă!...* Înțelegi asta, Raoul? Oricât de brutala pare să fie judecata mea, te conjur să mă crezi şi să-ți întorci privirea de la aceste prime zile ale tinereții, când te laşi furat de plăcerea de a iubi, zile de dulce lâncezeală care înmoaie inima şi o face prea slabă pentru acele licori tari şi amare care se numesc glorie şi luptă. Da, Raoul, îți repet, vreau să vezi în sfatul meu numai dorința de a-ți fi de folos, numai ambiția de a te vedea ridicându-te cât mai sus. Te socot în stare să devii un ora de seamă. Mergi singur, vei merge mai bine şi mai repede.

— Ai poruncit, domnule – răspunse Raoul – şi mă supun.

— Poruncit! strigă Athos. Aşa îmi răspunzi oare? Ți-am poruncit? O, îmi răstălmăceşti cuvintele şi ocoleşti bunele mele gânduri! Nu ți-am poruncit, te-am rugat.

— Nu, domnule, mi-ai poruncit – zise Raoul cu îndărătnicie – dar chiar de nu mi-ai fi făcut decât o rugăminte, ea ar avea mai multă tărie decât o poruncă. N-am revăzut-o pe domnişoara de La Vallière.

— Dar văd că suferi! Suferi! stărui Athos.

Raoul nu răspunse.

— Te găsesc palid, întristat. Acest simțământ să fie oare atât de puternic?

— E o pasiune – răspunse Raoul.

— Nu... o obişnuință.

— Domnule, ştii că am călătorit mult, că am petrecut doi ani departe de ea. Orice obişnuință se poate pierde în doi ani, cred... Ei bine, la întoarcere, iubeam, nu mai tare, căci nu se poate, dar tot atât de mult. Domnişoara de La Vallière e pentru mine o tovărăşie ideala; dar domnia ta eşti pentru mine Dumnezeul pe pământ... Domniei tale îți voi jertfi totul.

— Ai face foarte rău – zise Athos. Nu am nici un drept asupra dumitale. Vârsta te face liber; nici nu mai ai măcar

nevoie de consimțământul meu. De altminteri, nu-ți voi refuza consimțământul, după tot ce mi-ai spus acum. Căsătoreşte-te cu domnişoara de La Vallière, dacă asta ți-e dorința.

Raoul făcu o mişcare, apoi zise dintr-o dată:

— Eşti un om bun, domnule, şi încuviințarea domniei tale mă umple de recunoştință, dar nu voi primi.

— Aşadar, dumneata refuzi acum?

— Da, domnule.

— Nu-ți voi mai spune nimic, Raoul.

— Dar în inima domniei tale eşti împotriva acestei căsătorii; fiindcă nu mi-ai ales-o dumneata.

— E adevărat.

— E destul ca să nu mai stăruiesc; voi aştepta.

— Ia seama, Raoul! Ceea ce ai spus e serios.

— O ştiu prea bine, domnule; voi aştepta, ți-am spus.

— Ce? Ca să mor eu? făcu Athos toarte tulburat.

— Oh, domnule! strigă Raoul cu lacrimi în glas. E cu putință să-mi sfâşii inima astfel, mie care nu te-am supărat cu nimic, niciodată?

— Scumpul meu copil, e adevărat – murmură Athos, strângându-şi cu putere buzele pentru a-şi înăbuşi tulburarea pe care nu şi-o mai putea stăpâni. Nu, na vreau să te chinuiesc de loc; însă nu pot să înțeleg ce aştepți... Aştepți să nu mai iubeşti?

— Ah, cât despre asta, nu, domnule; aştept să-ți schimbi părerea.

— Vreau să fac o încercare, Raoul; vreau să văd dacă domnişoara de La Vallière va aştepta şi ea.

— Sper că da, domnule.

— Dar, ia seama, Raoul! Dacă nu va aştepta! Ah, eşti atât de tânăr, atât de încrezător, atât de cinstit... Femeile sunt schimbătoare.

— Nu mi-ai vorbit niciodată rău despre femei, domnule; domnia ta nu a avut niciodată motiv să se plângă de ele; de ce te plângi acum față de mine, când e vorba de domnişoara de La Vallière?

— E adevărat – zise Athos, lăsându-şi ochii în jos – niciodată nu ți-am vorbit rău despre femei; niciodată nu am avut de ce mă plânge de ele; niciodată domnişoara de La Vallière n-a dat loc la vreo bănuială; dar atunci când prevezi ceva, trebuie să mergi până la excepții, până la cea din urmă închipuire. Dacă, zic, domnişoara de La Vallière nu te va aştepta?

— Cum asta, domnule?

— Dacă îşi va întoarce ochii în altă parte?

— Să se uite la alt bărbat, vrei să spui? făcu Raoul, pălind la gândul acesta.

— Chiar aşa.

— Ei bine, domnule, îl voi ucide pe acest bărbat – răspunse cu simplitate Raoul – şi pe toți bărbații pe care-i va alege domnişoara de La Vallière, până când unul din ei mă va ucide pe mine, sau până când domnişoara de La Vallière îmi va fi dat inima ei.

Athos tresări.

— Credeam – reluă el cu un glas surd – cât mă socoteai adineauri Dumnezeul tău, legea ta supremă pe această lume.

— Oh – rosti Raoul tremurând – îmi vei interzice duelul?

— Şi dacă aş face-o, Raoul?

— Mă vei opri să mai sper, domnule, şi, prin urmare, nu m-ai putea opri să mor.

Athos îşi ridică ochii asupra vicontelui. Rostise aceste cuvinte cu o intonație sumbră, ce însoțea o privire tot atât de sumbră.

— Destul – zise Athos după un răstimp de tăcere – destul asupra acestui trist subiect, căci amândoi exagerăm deopotrivă. Trăieşte fiecare zi, Raoul; fă-ți serviciul, iubeşte-o pe domnişoara de La Vallière, într-un cuvânt poartă-te ca un bărbat, pentru că eşti la vârsta bărbăției; numai nu uita că te iubesc nespus de mult şi că şi dumneata pretinzi că mă iubeşti.

— Ah, domnule conte! exclamă Raoul, apăsând mâna lui Athos pe inima sa.

— Bine, scumpe copil. Acum lasă-mă, vreau să mă odihnesc. Ascultă, domnul d'Artagnan s-a întors din Anglia împreună cu mine; îi datorezi o vizită.

— I-o voi face, domnule, cu multă plăcere; ştii cât îl prețuiesc pe domnul d'Artagnan!

— Ai şi de ce: e un om cinstit şi un brav cavaler.

— Şi care te iubeşte! adăugă Raoul.

— De asta sunt sigur... Cunoşti adresa lui?

— Dar la Luvru, la Palatul Regal, pretutindeni unde se află regele. Nu comandă o companie de muşchetari?

— Nu, deocamdată, domnul d'Artagnan e în concediu; se odihneşte... Nu-l căuta, deci, la serviciul său. Vei afla veşti despre el la un oarecare domn Planchet.

— Vechiul său lacheu?

— Exact, care a devenit băcan.

— Ştiu; strada Lombarzilor.

— Cam aşa ceva... sau strada Arcis.

— Îl voi găsi, domnule, îl voi găsi.

— Spune-i o mie de lucruri bune din partea mea şi să-l aduci să ia masa cu mine înainte de a mă îndrepta spre La Fère.

— Da, domnule.

— Bună seara, Raoul.

— Domnule, văd că ai un ordin pe care nu-l ştiam până acum la domnia ta; primeşte felicitările mele.

— Lâna de Aur?... E adevărat... Zorzoane, fiul meu... care nu-l mai încântă nici măcar pe un bătrân copil ca mine... Bună seara, Raoul!

LECȚIA LUI D'ARTAGNAN

Raoul nu-l găsi a doua zi pe d'Artagnan, aşa cum sperase. Îl întâlni doar pe Planchet, care se bucură foarte mult revăzându-l pe acest tânăr, căruia îi adresă vreo două-trei complimente războinice, în care nu se simțea nici pe departe băcănia. Dar, în timp ce se întorcea de la Vincennes, a doua zi, împreună cu cincizeci de dragoni pe care i-i dăduse în seamă domnul de Condé, Raoul zări, în piața Baudoyer, un bărbat ce privea, cu nasul în vînt, o casă, aşa cum ai privi un cal pe care ai dori să-l cumperi.

Acest bărbat, îmbrăcat într-un costum de burghez, încheiat până sub bărbie ca o tunică militară, cu o mică pălărie pe cap şi având la şold o spadă cu teaca de piele încrustată, întoarse capul îndată ce auzi tropotul cailor şi încetă de a se mai uita la casă, pentru a se uita la dragoni.

Era însuşi domnul d'Artagnan; d'Artagnan pe jos; d'Artagnan cu mâinile la spate, trecând în revistă o mică trupă de dragoni, după ce trecuse în revistă o înşiruire de clădiri. Nici un soldat, nici un găitan, nici o potcoavă de cal nu scăpă inspecției sale.

Raoul călărea în flancul trupei sale; d'Artagnan îl zări abia la urmă.

— Hei! strigă el. Hei, la dracu!

— Nu mă înşel oare? zise Raoul, strunind calul.

— Nu, nu te înşeli. Bună ziua! răspunse fostul muşchetar.

Şi Raoul veni să-i strângă mâna cu căldură vechiului său prieten.

— Ia seama, Raoul – îi spuse d'Artagnan – calul al doilea din rândul al cincilea îşi va pierde o potcoavă înainte de a ajunge la podul Maria; nu mai are decât doua caiele la piciorul stâng de dinainte.

— Aşteaptă-mă – zise Raoul – mă întorc îndată.

— Îți părăseşti detaşamentul?

— O să mă înlocuiască stegarul.

— Vii să mănânci cu mine?

— Foarte bucuros, domnule d'Artagnan.

— Atunci repede, descalecă, sau dă-mi şi mie un cai.

— Aş vrea mai curând să mergem amândoi pe jos.

Raoul se grăbi să-i spună ceva stegarului, care-i luă locui pe margine; apoi sări din şa, dădu calul său unui dragon şi, foarte voios, îl luă de braț pe domnul d'Artagnan, care, după toate aceste demonstrații, îl privea cu o încântare de cunoscător.

— Şi vii de la Vincennes? îi întrebă el mai întâi şi întâi.

— Da, domnule cavaler.

— Cardinalul?...

— E greu bolnav; se spune chiar că a murit.

— Stai bine cu domnul Fouquet? zise d'Artagnan, arătând, printr-o mişcare disprețuitoare din umeri, că moartea lui Mazarin nu-l impresiona prea mult.

— Cu domnul Fouquet? răspunse Raoul. Nu-l cunosc.

— Foarte rău, foarte rău, căci un rege nou caută totdeauna să se înconjoare de oameni noi.

— O, regele n-are de ce să-mi vrea răul – replică tânărul.

— Eu nu-ți vorbesc de coroană – zise d'Artagnan – ci de rege... Şi acum, după moartea cardinalului, regele e domnul Fouquet. E vorba să te ai foarte bine cu domnul Fouquet,

dacă vrei să nu mucezeşti toată viața, aşa cum am mucezit eu... E adevărat că ai alți ocrotitori, din fericire.

— Pe domnul prinț de Condé, în primul rând.

— Învechit, învechit, dragul meu.

— Pe domnul conte de La Fère.

— Athos? O, e cu totul altceva. Da, Athos... dacă vrei să-ți croieşti drum în Anglia, numai cu el să stai de vorbă. Aş putea să-ți spun, fără să mă laud, că şi eu am oarecare trecere la curtea lui Carol al II-lea. Iată un rege adevărat, pe legea mea!

— Ah! făcu Raoul cu naiva curiozitate a tinerilor binecrescuți care aud vorbindu-se despre bărbăție şi curaj.

— Da, un rege care petrece, e drept, dar care a ştiut să-şi aleagă oameni de ispravă şi să le pună spada în mână. Athos e în bune relații cu el. Intră în serviciul lui Carol al II-lea şi dă-i la naiba pe samsarii de aici, care fură tot aşa de bine cu mâini franceze, ca şi cu degete italiene; lasă-l pe acest mic rege plângăreț, care ne va da o domnie ca pe vremea lui Francise al II-lea. Cunoşti istoria, Raoul?

— Da, domnule cavaler.

— Atunci ştii că lui Francisc al II-lea îi țiuiau mereu urechile?

— Nu, nu ştiam asta.

— Că pe Carol al II-lea îl durea totdeauna capul?

— Ah!

— Şi că Henric al III-lea se plângea veşnic de burtă?

Raoul începu să râdă.

— Ei bine, dragă prietene, Ludovic al XIV-lea suferă de inimă albastră. E jalnic să vezi cum un rege oftează de seara până dimineața şi nu e în stare să spună măcar o dată pe zi: "Pe toți dracii!" sau: "La naiba!"... mă rog, ceva care să semene a bărbăție.

— Din pricina asta ai părăsit serviciul, domnule cavaler? întrebă Raoul.

— Da.

— Dar atunci, scumpe domnule d'Artagnan, ți-ai pierdut orice nădejde; n-ai să mai faci niciodată avere.

— Oh, în privința asta – replică d'Artagnan cu nepăsare – sunt un om chivernisit. Am avut ceva de la familia mea.

Raoul îl privi îndeaproape. Sărăcia lui d'Artagnan era de pomină. Gascon, era bogat numai în ghinioane, în ciuda tuturor gasconadelor din Franța şi Navarra; Raoul auzise de sute de ori rostindu-se numele lui d'Artagnan alături de al lui Iov, aşa cum sunt amintiți totdeauna împreună gemenii Romulus şi Remus. Muşchetarul îi surprinse privirea plină de mirare.

— Şi apoi, tatăl tău îți va fi spus că am fost în Anglia.

— Da, domnule cavaler.

— Şi că am avut acolo o fericită întâlnire.

— Nu, domnule, nu ştiu nimic despre asta.

— Da, unul dintre bunii mei prieteni, un foarte mare senior, viceregele Scoției şi al Irlandei, mi-a găsit o moştenire.

— O moştenire?

— Destul de frumuşică.

— Aşadar, eşti un om bogat.

— Hm!

— Primeşte felicitările mele sincere.

— Mulțumesc... Iată, asta e casa mea.

— În Piața Grevei?

— Da; nu-ți place acest cartier?

— Dimpotrivă: Sena e foarte frumoasă aici... O, minunată casă! De pe vremuri!

— "Icoana Maicii Domnului" era o cârciumă veche, pe care, de două zile, am transformat-o în casă de locuit.

— Dar cârciuma văd că e încă deschisă.

— N-am ce face!

— Şi dumneata unde stai?

— Eu stau la Planchet.

— Adineauri mi-ai spus: "Asta e casa mea!"

— Am spus fiindcă e a mea, într-adevăr. Am cumpărat-o eu.

— Aha f făcu Raoul.

— Unul la zece, scumpul meu Raoul; o afacere strălucită!... Am dat pe casă treizeci de mii de livre; are o grădină care dă în strada Mortellerie; cârciuma se închiriază pentru o mie de livre, împreună cu catul întâi; podul, sau catul al doilea, cu cinci sute de livre.

— Ce vorbeşti?

— Fără îndoială.

— Un pod, cinci sute de livre? Dar nu poate fi locuit.

— Nici nu-i de locuit. Dar observă că are două ferestre care dau spre piață.

— Văd, domnule.

— Ei bine, de câte ori este cineva tras pe roată, spânzurat, tăiat sau ars de viu, cele două ferestre se închiriază pentru douăzeci de pistoli.

— Oh! făcu Raoul eu spaimă.

— E dezgustător, nu-i aşa? zise d'Artagnan.

— Oh! repetă Raoul.

— E dezgustător, dar asta e... Aceşti gură-cască de parizieni sunt câteodată adevărați antropofagi. Eu nu-mi pot închipui că nişte oameni, nişte creştini, ar putea să facă asemenea târguri.

— Nici eu.

— În ce mă priveşte – continuă d'Artagnan – dacă aş locui aici, în zilele de execuție eu aş astupa până şi găurile cheilor;

dar, din fericire, nu stau aici.

— Şi închiriezi podul ăsta cu cinci sute de livre?

— Lacomului de crâşmar care, la rândul lui, îl subînchiriază... Ajunge până la o mie cinci sute de livre.

— Dobândă obişnuită la ban: unul la cinci – zise Raoul.

— Întocmai. Mai rămâne partea din fund: magazii, cămări şi pivnițe care se umplu de apă în fiecare iarnă, două sute de livre; apoi grădina, foarte frumoasă, plină de pomi, pitită sub zidurile şi în umbra portalului de la Saint-Gervais şi Saint-Protais, o mie trei sute de livre.

— O mie trei sute de livre! Dar e ceva regesc!

— Să-ți spun şi povestea. Bănuiesc pe un canonic oarecare de la parohie (aceşti canonici sunt nişte Cresuşi), îl bănuiesc deci că a închiriat grădina ca să poată face acolo chefuri, nestingherit. Locatarul spune că a dat-o unui anume domn Godard... E un nume adevărat, sau e un nume fals, treaba lui; să zicem că e adevărat şi e un canonic; să zicem că e fals şi e un necunoscut; la ce m-aş amesteca? Plăteşte totdeauna înainte. Adineauri, când te-am întâlnit, tocmai mă gândeam să cumpăr în piața Baudoyer o casă al cărei fund să dea în grădina mea, şi atunci aş avea o proprietate grozavă. Dragonii tăi m-au smuls din gândurile mele. Uite, s-o luăm pe strada Vannerie, vom ajunge drept la jupânul Planchet.

D'Artagnan grăbi pasul şi intră într-adevăr cu Raoul la Planchet, într-o cameră pe care băcanul i-o dăduse fostului său stăpân. Planchet nu era acasă, dar masa fusese pregătită. Se mai simțea încă la băcan o rămăşiță de ordine, de punctualitate militărească.

D'Artagnan îl descusu pe Raoul în legătură cu viitorul său.

— Tatăl tău te ține de scurt? întrebă el.

— Pe drept, domnule cavaler.

— Oh, ştiu că Athos e un om drept, dar poate cam strâns la pungă.

— O mână regească, domnule d'Artagnan.

— Nu te sfii, băiatule; dacă vreodată ai nevoie de niscaiva pistoli, bătrânul muşchetar e aici.

— Scumpe domnule d'Artagnan...

— Joci cumva cărți?

— Niciodată.

— Atunci, ai noroc la femei?... Văd că roşeşti... Oh, micule Aramis, spune! Dragul meu, femeile costă mai mult decât jocul de cărți. E adevărat că te baţi atunci când pierzi, şi asta poate fi o răsplată. Păcat că plângărețul de rege îi pune să plătească amendă pe cei care trag spada din teacă! Ce domnie, dragul meu Raoul, ce domnie! Când te gândeşti că, pe vremea mea, muşchetarii erau asediați în case, ca Hector şi Priam în cetatea Troiei; şi femeile se văicăreau, şi zidurile râdeau, iar cinci sute de ticăloşi băteau din palme şi strigau: "Pe el! Pe el!" când nu era vorba de un muşchetar î La dracu! Voi ăştia n-o să mai apucați asemenea vremuri.

— Îl vorbeşti de rău pe rege, domnule d'Artagnan, dar îl cunoşti atât de puțin!

— Eu? Ascultă, Raoul: eu prevăd tot ce va face zi cu zi, ceas cu ceas, ține minte vorbele mele! Cardinalul, odată mort, va plânge; fie, e lucrul cel mai puțin neghiob pe care-l va face, mai ales dacă nu-şi va lua lacrimile în serios.

— Pe urmă?

— Pe urmă va cere domnului Fouquet să-i întocmească o pensie şi se va duce să compună versuri la Fontainebleau pentru vreo Mancini oarecare, căreia regina ar fi în stare să-i scoată ochii. Vezi tu, regina, e o spaniolă, şi are ca soacră pe doamna Ana de Austria. Le cunosc eu pe spaniolele astea din casa de Austria!

— Şi pe urmă?

— Pe urmă, după ce va fi smuls galoanele de argint ale elveţienilor săi, fiindcă broderia e prea scumpă, îi va lăsa pe muşchetari să umble pe jos, fiindcă ovăzul şi fânul unui cal costă cinci băncuţe pe zi.

— O, nu vorbi aşa!

— Nu-mi pasă! Nu mai sunt muşchetar, nu-i aşa? Că ceilalţi umblă călare sau pe jos, că poartă o prăjină, o frigare, o spadă sau nimic, puţin îmi pasă!

— Scumpe domnule d'Artagnan, te rog, nu-l mai vorbi de rău pe rege în faţa mea... Sunt, aş putea zice, în serviciul său, şi tatăl meu nu mi-ar ierta ca am ascultat, chiar şi din gura dumitale, cuvinte jignitoare despre maiestatea sa.

— Tatăl tău?... Eh, e un cavaler al tuturor cauzelor slabe. La dracu! Da, tatăl e un om viteaz, un Cezar, e adevărat; dar nu ştie să vadă.

— Aşa! Prea bine, cavalere – zise Raoul râzând. Iată că-l vorbeşti de rău şi pe tatăl meu, acela pe care-l numeai totdeauna marele Athos. Eşti întors pe dos astăzi, şi bogăţia te-a acrit, ca sărăcia pe alţii.

— Ai dreptate, la dracu! Sunt un neisprăvit şi-i beştelesc pe alţii; sunt un nenorocit de bătrân, o funie roasă, o platoşă găurită, o cizmă fără talpă, un pinten fără rozetă; dar fă-mi o plăcere şi spune-mi ceva.

— Ce să-ţi spun, scumpe domnule d'Artagnan?

— Spune-mi aşa: "Mazarin era un om de nimic".

— Poate că a şi murit.

— Cu atât mai bine; am zis *era;* dacă n-aş avea speranţa c-a murit, te-aş ruga să spui: "Mazarin e un om de nimic". Spune, haide, spune, dacă mă iubeşti.

— Fie, asta nu mă stinghereşte cu nimic.

— Atunci spune.

— Mazarin era un om de nimic – zise Raoul zâmbindu-i muşchetarului, care se topea de bucurie, ca în zilele lui bune.

— O clipă! făcu acesta. Ai rostit prima propoziţiune: iată acum şi urmarea. Repetă, Raoul, repetă: "Dar îmi va părea rău după Mazarin".

— Cavalere!

— Nu vrei s-o spui, dar am s-o spun eu de două ori pentru tine... Dar îţi va părea rău după Mazarin.

Râdeau împreună şi se ciorovăiau ca să formuleze această profesiune de principii, când unul din băieţii de prăvălie intră pe uşă.

— O scrisoare, domnule – zise el – pentru domnul d'Artagnan.

— Mulţumesc... Ce-o mai fi şi asta? se întrebă muşchetarul.

— Scrisul domnului conte – zise Raoul.

— Da, da.

Şi d'Artagnan desfăcu hârtia.

Scumpe prietene – scria Athos – *am fost rugat din partea regelui să te caut...*

— Pe mine? se miră d'Artagnan, lăsând scrisoarea să cadă sub masă.

Raoul o ridică şi citi mai departe cu glas tare;

— *Grăbeşte-te... Maiestatea sa are mare nevoie să-ţi vorbească şi te aşteaptă la Luvru.*

— Pe mine? repetă muşchetarul.

— He! He! făcu Raoul.

— Oh! Oh! răspunse d'Artagnan. Ce-o mai fi şi asta?

LIII

REGELE

Prima mişcare de surprindere trecută, d'Artagnan mai citi o dată răvaşul lui Athos.

— E ciudat – zise el – că regele trimite după mine.

— De ce să fie ciudat? întrebă Raoul. Nu crezi, oare, domnule, că regelui ar putea să-i pară rău după un. slujitor ca dumneata?

— Oh! Oh! strigă ofițerul, râzând silit. Dumneata mă iei peste picior, jupâne Raoul. Dacă regelui i-ar fi părut rău după mine, nu m-ar fi lăsat să plec. Nu, nu, eu văd în toată povestea asta ceva mai bun, sau ceva mai rău, dacă vrei.

— Mai rău? Dar ce anume, domnule cavaler?

— Eşti tânăr, eşti încrezător, eşti un om minunat... Cum aş vrea să mai fiu şi eu o dată ca tine! Să ai douăzeci şi patru de ani, fruntea netedă, şi să nu te gândeşti la nimic, decât la femei, la dragoste şi la fapte măreţe... Oh, Raoul, atâta vreme cât nu vei fi primit zâmbetele regilor şi spovedaniile reginelor; atâta vreme cât nu vei fi văzut doi cardinali murind sub ochii tăi, unul tigru, celălalt vulpoi; atâta vreme cât nu vei fi avut... Dar la ce bun toate aceste neghiobii! E vremea să ne despărțim, Raoul.

— Cum îmi vorbeşti! Cu ce aer grav!

— Eh, totuşi ar face să ştii... Ascultă-mă, am să-ți dau o însărcinare.

— Ascult, scumpe domnule d'Artagnan.

— Să te duci şi să-i spui părintelui tău că am plecat.

— Pleci cu adevărat?

— La dracu!... Îi vei spune c-am trecut în Anglia şi că m-am stabilit în căsuța mea de acolo.

— În Anglia, dumneata?... Şi ordinele regelui?

— Te găsesc din ce în ce mai naiv , îți închipui cumva că am să mă duc fuga la Luvru şi să mă pun la dispoziția acestui pui de lupoaică încoronat?

— Pui de lupoaică! Regele! Dar, domnule cavaler, eşti nebun!

— Dimpotrivă, n-am fost niciodată mai înțelept. Tu nu ştii ce vrea să facă din mine acest vrednic urmaş al lui Ludovic cel Drept... Dar, la dracu, asta e o politica... Vrea să mă închidă în Bastilia, şi nimic mai mult, înțelegi?

— Şi pentru ce? făcu Raoul îngrozit de ceea ce auzea.

— Pentru nişte vorbe pe care i le-am spus într-o zi la Blois... Am fost tăios; şi el n-a uitat.

— Dar ce i-ai spus?

— Că e un neputincios, o hahaleră, un caraghios.

— Ah, Doamne!... exclamă Raoul. E cu putință să-ți fi ieşit asemenea vorbe din gură?

— Poate că nu sunt chiar acestea cuvintele pe care i le-am spus, însă acesta este înțelesul.

— Dar regele ar fi pus să fii întemnițat numaidecât!

— Pe cine să pună? Eu aveam comanda muşchetarilor; ar fi trebuit să-mi poruncească mie să mă conduc pe mine însumi la închisoare, şi n-aş fi consimțit pentru nimic în lume; m-aş fi împotrivit mie însumi... Şi-apoi am şters-o în Anglia... mai ia-l de unde nu-i pe d'Artagnan... Acum, cardinalul a murit, sau aproape; mă ştie la Paris, vrea să pună mâna pe mine.

— Aşadar, cardinalul era ocrotitorul dumitale?

— Cardinalul mă cunoştea; ştia unele lucruri despre mine; ştiam şi eu unele lucruri despre el, aşa că ne prețuiam reciproc. Şi pe urmă, dându-şi sufletul dracului, o va fi sfătuit pe Ana de Austria să mă pună la loc sigur. Du-te, deci, şi-l caută pe tatăl tău, povesteşte-i cum stau lucrurile, şi adio!

— Scumpe domnule d'Artagnan – zise Raoul foarte tulburat, după ce-şi aruncă ochii pe fereastră – n-ai să poți totuşi fugi.

— Şi pentru ce?

— Fiindcă e jos un ofițer al elvețienilor, care te aşteaptă.

— Ei şi?

— Nimic, te va aresta.

D'Artagnan izbucni într-un hohot de râs homeric.

— Oh, ştiu bine c-ai să i te împotriveşti, că ai să te lupți cu el; ştiu bine că vei fi învingător chiar; dar asta e răzvrătire, iar dumneata însuți eşti ofițer şi ştii ce înseamnă disciplina.

— Dracu' de copil, ce bine le vede, câtă dreptate are! bâigui d'Artagnan.

— Eşti de aceeaşi părere cu mine, nu-i aşa?

— Da. În loc să ies pe stradă, unde mă aşteaptă acest nătărău, mă voi strecura prin dos. Am un cal în grajd; e bun; îl voi goni până crapă, am destui bani şi, din cal crăpat în cal crăpat, voi ajunge la Boulogne în unsprezece ceasuri; cunosc drumul... Să nu-i mai spui decât un singur lucru părintelui tău.

— Ce anume?

— Că... ceea ce ştie el se află la Planchet, în afară de o cincime, şi că...

— Dar, scumpe domnule d'Artagnan, ia seama: dacă fugi, se vor spune două lucruri.

— Ce lucruri, prietene?

— Întâi, că ți-a fost frică.

— Oh, şi cine va spune asta?

— Regele, în primul rând.

— Ei bine, dar... va spune adevărul. Mi-e frică.

— Al doilea, că te simți vinovat.

— Vinovat, pentru ce?

— Pentru fărădelegile pe care vor voi să ți le arunce în spinare.

— Şi asta-i adevărat... Atunci, mă sfătuieşti să mă las târât la închisoare?

— Domnul conte de La Fère te va sfătui ca şi mine.

— Ştiu, la dracu! zise d'Artagnan, pe gânduri. Ai dreptate, nu pot să fug. Dar dacă mă vor arunca în Bastilia?

— O să te scoatem noi de-acolo – zise Raoul pe un ton liniştit şi ferm.

— La naiba! strigă d'Artagnan, apucându-i mâna. Ai spus asta într-un chip minunat, Raoul; parcă ar fi vorbit Athos însuşi. Ei bine, mă duc. Nu uita ultima mea rugăminte.

— Afară de o cincime, ştiu – răspunse Raoul.

— Da, eşti un băiat de ispravă, şi vreau să mai adaug ceva la aceasta.

— Spune.

— Dacă n-o să mă puteți scoate de la Bastilia şi dacă o să mor acolo... oh, s-a mai văzut asta... sau dacă voi fi un întemnițat osândit de toată lumea, eu care am fost un om cumsecade... atunci, restul de trei cincimi ți le dau ție, iar a patra tatălui tău.

— Cavalere!

— La dracu! Dacă vrei să-mi cânți prohodul, eşti liber *s*-o faci.

Spunând acestea, d'Artagnan îşi trase cordonul la piept, îşi încinse spada, luă o pălărie a cărei pană era nouă şi-i întinse mâna lui Raoul, care se aruncă în brațele sale.

Odată ajuns în prăvălie, îşi roti privirea asupra vânzătorilor, care urmăreau scena cu o mândrie amestecată cu puțină teamă; apoi, vârându-şi mâna într-o cutie cu stafide mărunte de Corint, se îndreptă spre ofițerul care aştepta cu un aer de filozof în fața dughenei.

— Ei drăcie! Mutra asta!... Dumneata să fii oare, domnule de Friedisch? strigă cu voioşie muşchetarul. Ah, ah, am ajuns să ne arestăm prietenii?

— Îl arestează! şoptiră între ei vânzătorii.

— Eu este – răspunse elveţianul. Bun ziua, domn d'Artagnan.

— Trebuie să-ţi dau spada? Te previn că e lungă şi grea. Lasă-mă s-o port măcar până la Luvru; sunt caraghios când umblu pe străzi fără spadă, iar dumneata ai fi şi mai caraghios decât mine, mergând cu două deodată.

— Rege nu spus asta – răspunse elveţianul. Păstrezi, deci, spadă al vostru.

— Ei bine, e foarte drăguţ din partea regelui. Să mergem mai repede.

Domnul de Friedisch nu era vorbăreţ, iar d'Artagnan avea prea multe gânduri în cap, ca să fie. De la prăvălia lui Planchet până la Luvru nu era mult; ajunseră în zece minute. Tocmai se însera.

Domnul de Friedisch vru să intre pe din dos.

— Nu – zise d'Artagnan – pierdem timp pe acolo; s-o luăm pe scara cea mică.

Elveţianul făcu aşa cum îi spuse d'Artagnan şi îl conduse în vestibulul de la cabinetul lui Ludovic al XIV-lea. Ajuns aici, îl salută pe prizonierul său şi, fără a mai spune nimic, se întoarse la post.

D'Artagnan nici nu avu timp să se întrebe de ce nu i se luase încă spada, că uşa cabinetului se deschise şi un valet de cameră strigă:

— Domnul d'Artagnan!

Muşchetarul îşi luă ţinuta de paradă şi intră, cu ochii mari deschişi, cu fruntea senină, cu mustaţa răsucită.

Regele se afla aşezat la masă şi scria. Nu făcu nici o mişcare când pasul muşchetarului răsună pe parchet, nu ridică nici măcar faţa. D'Artagnan înaintă până în mijlocul sălii şi, văzând că regele nu-i dă nici o atenţie, înţelegând pe de altă parte în chip limpede că asta era o prefăcătorie, că

făcea pe supăratul, pregătindu-se astfel pentru explicația ce avea să urmeze, se întoarse cu spatele către Prinț şi începu să privească foarte preocupat picturile de pe perete şi crăpăturile din tavan. Această atitudine era însoțită de următorul monolog tacit: "Aşa, vrei să mă umileşti deci, tu, pe care te ştiu de mic, pe care te-am salvat ca pe copilul meu, pe care te-am slujit ca pe Dumnezeul meu, adică pentru nimic... Aşteaptă, aşteaptă; ai să vezi îndată ce poate face un om care a împins vântul stârnit de răscoala hughenoților în barba domnului cardinal, a adevăratului cardinal!"

Ludovic al XIV-lea întoarse, în sfârşit, capul.

— Eşti aici, domnule d'Artagnan? făcu el.

D'Artagnan observă tonul şi-l imită.

— Da, sire – răspunse el.

— Bine; fii bun şi aşteaptă până închei.

D'Artagnan nu răspunse nimic, ci numai se înclină. "E destul de politicos – gândi el – n-am ce zice!"

Ludovic trase o semnătură apăsată şi arunca pana cu mânie. Muşchetarul îşi spuse în sinea lui: "Hai, supără-te, ca să-i dai drumul, şi să mă dezlănțui şi pe mine; poate că atunci, la Blois, n-am vărsat sacul până la fund".

Ludovic se ridică, îşi trecu palma peste frunte, apoi, oprindu-se în fața lui d'Artagnan, îl privi cu un aer poruncitor şi prietenos totodată. "Ce vrea cu mine? De s-ar sfârşi odată!" gândi muşchetarul.

— Domnule – vorbi regele – ai aflat fără îndoială că domnul cardinal a murit.

— Bănuiam, sire.

— Ştii, prin urmare, că acum sunt stăpân la mine?

— Asta nu e ceva care să vie o dată cu moartea cardinalului, sire, cineva poate fi oricând stăpân la sine, dacă vrea acest lucru.

— Da; dar îți mai aduci aminte tot ceea ce mi-ai spus la Blois?

"Iată-ne şi aici – gândi d'Artagnan; nu m-am înşelat, deci. Fie, cu atât mai bine. Înseamnă că mirosul mi-e încă destul de bun."

— Nu-mi răspunzi? întrebă Ludovic.

— Sire, cred că-mi amintesc.

— Crezi numai?

— E mult de atunci.

— Dacă dumneata nu-ți aduci aminte, eu n-am uitat. Iată ce mi-ai spus, ascultă cu atenție.

— Oh, ascult cu amândouă urechile, sire, căci, după cum se pare, convorbirea va deveni interesantă pentru mine.

Ludovic îl străpunse cu privirea pe muşchetar. Acesta mângâie pana de la pălărie, apoi îşi răsuci mustața şi aşteptă cu mult curaj. Ludovic continuă:

— Ai părăsit serviciul meu, domnule, după ce mi-ai spus adevărul în față, aşa e?

— Da, sire.

— Adică după ce mi-ai dezvăluit tot ce credeai dumneata despre felul meu de a gândi şi de a acționa. Asta e totdeauna un merit. Ai început prin a-mi spune că serveai familia mea de treizeci şi patru de ani şi că te simțeai obosit.

— Aşa am spus, da, sire.

— Dar ai mărturisit apoi că această oboseală era doar un pretext şi că nemulțumirea era pricina reală.

— Eram nemulțumit, într-adevăr; dar de această nemulțumire n-am mai pomenit nimănui, precât ştiu, şi dacă în fața maiestății voastre voi fi vorbit prea tare, ca un om de inimă, față de altcineva nici nu m-am gândit măcar la asta.

— Nu te dezvinovăți, d'Artagnan, şi ascultă-mă mai departe. Când mi-ai arătat fără înconjur că erai nemulțumit,

ai primit drept răspuns o făgăduială; ți-am spus: "Aşteaptă". E adevărat?

— Da, sire, tot atât de adevărat ca şi ceea ce vă spuneam eu.

— Iar dumneata mi-ai răspuns: "Mai târziu? Nu; acum, numaidecât!..." Nu te dezvinovăți, îți zic... Era firesc să te porți astfel; dar n-aveai nici un pic de milă pentru prințul dumitale, domnule d'Artagnan.

— Sire... milă... pentru un rege... din partea unui biet soldat!

— Mă înțelegi preabine; ştii doar bine că aveam nevoie de aşa ceva; ştiai bine că nu eram stăpânul; ştiai bine că îmi puneam toate speranțele în viitor. Totuşi, când ți-am vorbit de acest viitor, mi-ai răspuns: "Mă retrag... numaidecât!"

D'Artagnan îşi muşcă mustața.

— E adevărat – murmură el.

— Nu m-ai încurajat de loc, atunci când mă năpădeau necazurile – adăugă Ludovic al XIV-lea.

— Dar – zise d'Artagnan, înălțându-şi cu noblețe capul – dacă n-am încurajat pe maiestatea voastră când era săracă, nici n-am trădat-o vreodată. Mi-am vărsat sângele pentru nimic; am stat de veghe ca un câine la uşă, ştiind că n-o să-mi arunce nimeni nici pâine, nici oase. Sărac eu însumi, n-am cerut nimic altceva, decât retragerea de care maiestatea voastră vorbeşte.

— Ştiu că eşti un om vrednic; eram însă tânăr şi trebuie să mă înțelegi... Ce vină îi aduceai regelui? Că-l lasă pe Carol al II-lea fără sprijin?... Să zicem şi mai mult... că nu voia să se însoare cu domnişoara de Mancini?

Spunând acestea, regele îl înfăşură pe muşchetar cu o privire adâncă. "Ah, ah – gândea acesta – face mai mult decât să-şi amintească, ghiceşte... Drace!"

— Judecata dumitale – continuă Ludovic al XIV-lea – cădea atât asupra regelui, cât şi asupra omului... Dar, domnule d'Artagnan... această slăbiciune, căci priveai asta ca o slăbiciune...

D'Artagnan nu spunea nimic.

— Nu mi-o iertai nici în privința raporturilor cu domnul cardinal defunct; însă domnul cardinal nu m-a crescut el oare, nu m-a ajutat?... Ridicându-se şi susținându-se pe sine, ştiu asta, totuşi binefacerea rămâne un lucru dovedit. Dacă aş fi fost nerecunoscător, egoist, m-ai fi iubit mai mult, m-ai fi slujit mai bine?

— Sire...

— Să nu mai vorbim despre asta, domnule; ar însemna să răscolesc în dumneata prea multe regrete, şi în mine prea multe dureri.

D'Artagnan nu se lăsa convins. Tânărul rege, vorbind cu el pe un ton semeț, bătea pasul pe loc.

— Te-ai mai gândit de atunci? reluă Ludovic al XIV-lea.

— La ce, sire? întrebă politicos d'Artagnan.

— Dar la tot ce-ți spun, domnule!

— Da, sire, fără îndoială...

— Şi n-ai aşteptat un prilej ca să revii asupra cuvintelor dumitale?

— Sire...

— Şovăi, aşa mi se pare...

— Nu înțeleg prea bine ceea ce maiestatea voastră îmi face cinstea să-mi spună.

Ludovic încruntă din sprâncene.

— Vă rog să mă iertați, sire; sunt de regulă cam greu de cap... anumite lucruri pătrund anevoie în mintea mea; e adevărat însă că, odată intrate, se înrădăcinează, acolo.

— Da, mi se pare că ai o memorie bună.

— Aproape tot atât de bună ca şi a maiestăţii voastre.

— Atunci, dă-mi repede un răspuns... Timpul e scump pentru mine. Ce faci de când te-ai retras?

— Avere, sire.

— Cuvântul e dur, domnule d'Artagnan.

— Maiestatea voastră îl ia în înţelesul rău, pesemne. Nu am faţă de rege decât un respect adânc, şi dacă am fost necuviincios, ceea ce mi se poate ierta data fiind viaţa îndelungată petrecută în tabere şi în cazărmi, maiestatea voastră e cu mult mai presus decât mine pentru a se simţi jignită de o vorbă scăpată fără răutate din gura unui soldat.

— În adevăr, am aflat că ai săvârşit o faptă de mare curaj în Anglia, domnule. Îmi pare numai rău că nu ţi-ai ţinut făgăduiala.

— Eu? tăcu d'Artagnan.

— De bună scamă... Mi-ai declarat solemn că nu vei sluji nici un alt prinţ după ce vei părăsi serviciul meu... Or, întreprinzând răsunătoarea răpire a domnului Monck, ai lucrat pentru regele Carol al II-lea.

— Iertaţi-mă, sire, am lucrat pentru mine.

— Şi ţi-a izbutit?

— Aşa cum căpitanilor din secolul al XV-lea le izbutea orice atac prin surprindere şi orice aventură.

— Ce înţelegi dumneata prin izbândă?: Avere?

— O sută de mii de scuzi, sire, pe care i-am câştigat într-o săptămână; de trei ori mai mult decât tot ce am aşteptat în cincizeci de ani.

— Suma e frumoasă... Dar eşti mai ambiţios, cred.

— Eu, sire? Un sfert mi s-ar fi părut o comoară, şi vă jur că nu mă gândesc s-o sporesc.

— Ah, vrei să duci o viaţă liniştită?

— Da, sire.

— Să lepezi spada?

— Am şi făcut-o.

— Cu neputință, domnule d'Artagnan! rosti Ludovic pe un ton nestrămutat.

— Dar, sire...

— Ei bine?

— Pentru ce mă întrebați?

— Fiindcă eu nu vreau asta! zise tânărul Prinț cu un glas atât de grav şi de impunător, încât d'Artagnan făcu o mişcare de surprindere, de nelinişte chiar.

— Maiestatea voastră îmi dă voie să spun un cuvânt? întrebă d'Artagnan.

— Spune.

— Hotărârea asta am luat-o încă de pe vremea când eram sărac şi nebăgat în seamă.

— Fie. Ei şi?

— Astăzi însă, când prin străduințele mele mi-am făurit o bunăstare proprie, maiestatea voastră vrea să mă lipsească de libertate, maiestatea voastră vrea să mă întoarcă la mai puțin, când eu am câştigat mai mult?

— Cine ți-a îngăduit, domnule, să pătrunzi în planurile mele şi să te târguieşti astfel cu mine? strigă Ludovic cu o voce aproape mânioasă. Cine ți-a spus dumitale ce am eu de gând să fac, sau ce-ai să faci dumneata însuți?

— Sire – răspunse netulburat muşchetarul – sinceritatea, precât văd, nu-şi mai are rostul în convorbirea de azi, aşa cum s-a întâmplat atunci, la Blois, când am vorbit deschis.

— Nu, domnule, totul s-a schimbat.

— Adresez maiestății voastre urările mele sincere; dar...

— Dar nu crezi că-i aşa?

— Nu sunt un mare om de stat, totuşi am vederile melc în privința afacerilor; şi nu greşesc niciodată. De data asta,

vederile mele nu se potrivesc cu ale maiestății voastre, sire. Domnia lui Mazarin s-a terminat, dar cea a bancherilor abia începe. Ei au banii; maiestatea voastră poate să le simtă lipsa adesea. A trăi sub gheara acestor lupi înfometați e greu pentru un om care se bizuie pe libertate.

În acea clipă, cineva râcâi la uşa cabinetului; regele ridică fața cu o expresie de mândrie.

— Iartă-mă, domnule d'Artagnan – zise el – e domnul Colbert care vine să-mi dea un raport. Intră, domnule Colbert.

D'Artagnan se retrase într-un colț. Colbert intră, cu un teanc de hârtii în mână, şi se opri în fața regelui. E de la sine înțeles că gasconul nu pierdu prilejul de a-şi arunca privirea atât de isteață şi atât de iscoditoare asupra noii figuri ce se înfățişase.

— Gata? Cercetările au fost făcute? întreba regele.

— Da, sire.

— Şi părerea anchetatorilor?

— Este că acuzații merită confiscarea averii şi moartea.

— Ah! Ah! făcu regele, fără să-şi încrunte sprâncenele, aruncând însă o privire piezişă spre d'Artagnan... Dar părerea dumitale personală, domnule Colbert? întrebă regele.

Colbert privi la rândul său spre d'Artagnan. Prezența lui stânjenitoare făcea să i se oprească vorbele pe buze. Regele înțelese.

— Nu te nelinişti – zise el – e domnul d'Artagnan; nu-l cunoşti pe domnul d'Artagnan?

Cei doi oameni se uitară atunci unul la altul; d'Artagnan cu o privire deschisă, înflăcărată; Colbert cu ochiul pe jumătate închis, înceţoşat. Îndrăzneala sinceră a unuia îi displăcea celuilalt; vicleana precauție a financiarului îi displăcea soldatului.

— A, da, da, e domnul care a făcut treaba aceea frumoasă în Anglia – zise Colbert.

Şi îl salută uşor pe d'Artagnan.

— Ah! ripostă gasconul. E domnul care a ros argintul de la galoanele elveţienilor… Lăudabilă economie!

Şi salută adânc.

Financiarul crezuse că-l va pune în încurcătură pe muşchetar; muşchetarul însă îl înfundase pe financiar.

— Domnule d'Artagnan – reluă regele, fără să fi remarcat toate aceste nuanţe care lui Mazarin nu i-ar fi scăpat câtuşi de puţin – e vorba de nişte administratori financiari care m-au furat, pe care am pus să-i prindă şi cărora urmează să le semnez osânda la moarte.

— Oh! Oh! făcu d'Artagnan, tresărind.

— Ce spui?

— Nimic, sire; astea nu-s treburi care să mă privească pe mine.

Regele luase pana în mână şi o apropie de hârtie.

— Sire – îi şopti Colbert atunci – previn pe maiestatea voastră că dacă o pildă trebuie dată, această pildă va stârni unele greutăţi în execuţie.

— Adică? întrebă Ludovic al XIV-lea.

— Nu vă ascundeţi gândul – urmă liniştit Colbert; atingându-vă de administratorii financiari, înseamnă că vă atingeţi de ministrul de finanţe. Cei doi nenorociţi, cei doi vinovaţi de care e vorba, sunt prietenii unui personaj cu putere, şi în ziua supliciului, care de altfel poate fi înăbuşit la Châtelet, se vor isca tulburări, să nu vă îndoiţi de asta.

Ludovic se înroşi la faţă şi se întoarse către d'Artagnan, care îşi ronţăia încet mustaţa, nu fără un zâmbet de milă pentru financiar, ca şi pentru rege, care-l asculta cu atâta răbdare. Atunci, Ludovic al XIV-lea strânse pana şi, cu o

mişcare atât de iute, încât mâna îi tremura, îşi puse semnătura în josul celor două hârtii prezentate de Colbert; apoi privindu-l pe acesta în față, zise:

— Domnule Colbert, când îmi vei mai vorbi despre afaceri, să ştergi cât mai des cuvântul greutate din judecățile şi părerile dumitale; cât despre cuvântul cu neputință, pe acesta să nu-l rosteşti niciodată.

Colbert se înclină, foarte umilit că primise această lecție de față cu muşchetarul; apoi dădu să plece; dar, dornic să-şi îndulcească înfrângerea, spuse:

— Uitam să anunț pe maiestatea voastră că bunurile confiscate se ridică la suma de cinci milioane livre.

"Nu-i rău" – gândi d'Artagnan.

— Şi atunci înseamnă că am în vistieria mea...? întrebă regele.

— Optsprezece milioane de livre – răspunse Colbert, înclinându-se.

— La dracu! Dar e foarte bine! murmură d'Artagnan.

— Domnule Colbert – adăugă regele – vei străbate, te rog, galeria unde aşteaptă domnul de Lyonne şi-i vei spune să-mi prezinte ceea ce a scris... din ordinul meu.

— Numaidecât, sire; maiestatea voastră mai are nevoie de mine în astă-seară?

— Nu, domnule; adio!

Colbert ieşi.

— Să ne întoarcem la treburile noastre, domnule d'Artagnan – reluă Ludovic al XIV-lea, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Vezi dar că, în privința banilor, e o schimbare simțitoare.

— Ca de la zero la optsprezece – replică vesel muşchetarul. Ah, iată ce i-ar fi trebuit maiestății voastre în ziua când maiestatea sa Carol al II-lea a venit la Blois. Cele

două state nu s-ar mai vrăjmăşi astăzi; căci, trebuie s-o spun, eu văd şi în asta o piedică.

— Dar mai întâi – ripostă Ludovic – eşti nedrept, domnule, căci dacă Providența m-ar fi ajutat să-i dau în ziua aceea un milion fratelui meu, dumneata n-ai fi părăsit serviciul meu şi, prin urmare, n-ai fi făcut avere... aşa cum spuneai adineauri. Şi apoi, în afară de această fericire, mai am una pentru dumneata, iar învrăjbirea mea cu Marea Britanie nu trebuie să te mire.

Un valet de cameră îl întrerupse pe rege şi-l anunță pe domnul de Lyonne.

— Intră, domnule – zise regele. Eşti punctual, asta înseamnă că eşti un bun slujitor. Să vedem scrisoarea către fratele meu Carol al II-lea.

D'Artagnan ciuli urechea.

— Numai o clipă, domnule – îi spuse în treacăt Ludovic gasconului. Trebuie să trimit la Londra consimțământul pentru căsătoria fratelui meu, ducele de Orléans, cu lady Henriette Stuart.

— Vrea, mi se pare, să mă dea gata – murmură d'Artagnan, în timp ce regele semnă scrisoarea şi-i făcu semn domnului de Lyonne să plece; dar, pe legea mea, o mărturisesc deschis, cu cât mă va înfrânge mai mult, cu atât voi fi mai mulțumit.

Regele îl conduse cu privirea pe domnul de Lyonne, până când uşa fu bine închisă în urma lui; făcu chiar trei paşi, ca şi cum ar fi vrut să iasă după ministru. Dar, după aceşti trei paşi, se opri, făcu o pauză şi, întorcându-se spre muşchetar:

— Acum, domnule – zise – să sfârşim convorbirea noastră. Mi-ai spus în ziua aceea, la Blois, că nu eşti bogat.

— Astăzi sunt, sire.

— Da, dar asta nu mă priveşte pe mine; ai banii dumitale, nu pe ai mei, ceea ce nu intră în socotelile mele.

— Nu înțeleg prea bine ce vrea să spună maiestatea voastră.

— Atunci, în loc să aştepți şi să ți se smulgă cuvintele din gură, vorbeşte mai repede. Ți-ar fi de ajuns douăzeci de mii de livre pe an, bani numărați?

— Dar, sire... – făcu d'Artagnan, holbându-şi ochii.

— Ți-ar fi de ajuns patru cai graşi şi frumoşi, şi un adaus de venituri, atât cât vei cere, după împrejurări şi nevoi? Sau mai bine vrei o sumă fixă care să fie, bunăoară, de patruzeci de mii de livre? Răspunde!

— Sire, maiestatea voastră...

— Da, eşti surprins şi e firesc, mă aşteptam la asta. Hai, răspunde, sau mă vei face să cred că nu mai ai acea iuțeală de judecată pe care am prețuit-o totdeauna în dumneata.

— Nu încape îndoială, sire, că douăzeci de mii de livre pe an sunt o sumă frumoasă, dar...

— Nici un dar. Da sau nu; e un venit onorabil?

— O, desigur...

— Atunci înseamnă că vei fi mulțumit. Foarte frumos! E mai bine, totuşi, să socoteşti deosebit cheltuielile mărunte; despre asta te vei înțelege cu domnul Colbert. Acum să trecem la ceva mai important.

— Dar, sire, spusesem maiestății voastre...

— Că vrei să te odihneşti, ştiu; eu însă ți-am răspuns că nu vreau asta... Sunt stăpânul, dacă nu mă înşel!

— Da, sire.

— Cu atât mai bine. Năzuiai cândva să devii căpitan de muşchetari, nu-i aşa?

— Da, sire.

— Ei bine, iată-ți brevetul semnat. Îl pun aici, în sertar. În ziua când te vei întoarce dintr-o anumită expediție pe care am a ți-o încredința, în ziua aceea îl vei scoate dumneata însuți din acest sertar.

D'Artagnan şovăia încă şi sta cu ochii în jos.

— Haide, domnule – zise regele – cine te-ar vedea stând aşa ar crede că dumneata nu ştii că la curtea regelui preacreştin căpitanul general de muşchetari trece înaintea mareşalilor Franței.

— Sire, ştiu asta.

— Atunci, s-ar spune că nu te încrezi în cuvântul meu?

— O, sire, niciodată... Să nu vă gândiți la astfel de lucruri.

— Voiam să-ți dovedesc că dumneata, un slujitor atât de bun, ai pierdut un bun stăpân: fi-voi eu, măcar un pic, stăpânul care-ți trebuie?

— Încep să cred că da, sire.

— Atunci, domnule, îți vei lua din nou slujba în primire. Compania dumitale s-a destrămat de când ai părăsit-o, iar oamenii umblă fără nici un rost şi colindă cârciumile, unde se iau la bătaie, în pofida edictelor mele şi ale părintelui meu. Vei reorganiza serviciul cât mai repede cu putință.

— Da, sire.

— Nu te vei mai despărți de persoana mea.

— Bine.

— Şi vei merge cu mine în tabăra militară, unde vei avea cortul în apropierea cortului meu.

— Atunci, sire – zise d'Artagnan – dacă e vorba să-mi impuneți un astfel de serviciu, maiestatea voastră nu mai are nevoie să-mi dea douăzeci de mii de livre, pe care nu am cum le câştiga astfel.

— Vreau să ai o casă cum trebuie; vreau să primeşti lume; căpitanul meu de muşchetari vreau să fie cineva.

— Iar eu – zise deodată d'Artagnan – nu vreau să trăiesc din bani găsiți! Vreau bani câştigați prin muncă! Maiestatea voastră îmi oferă o însărcinare de om leneş, pe care primul venit o va îndeplini pentru patru mii de livre.

Ludovic al XIV-lea începu să râdă.

— Eşti un gascon isteț, domnule d'Artagnan; îmi smulgi taina din inimă.

— Hm! Maiestatea voastră are o taină?

— Da, domnule.

— Ei bine, atunci primesc cele douăzeci de mii de livre pentru că voi păstra această taină, discreția fiind neprețuită în zilele noastre. Maiestatea voastră vrea acum să-mi spună despre ce e vorba?

— Îți vei încălța cizmele, domnule d'Artagnan, şi vei sări în şa.

— Chiar acum?

— Până în două zile.

— Cu atât mai bine, sire, căci am şi eu unele treburi de rânduit înainte de a pleca, mai ales dacă e vorba să-mi pun spada la încercare.

— Asta s-ar putea întâmpla.

— Vom căuta să fim la înălțime. Dar, sire, ați vorbit zgârceniei, ambiției; ați vorbit inimii domnului d'Artagnan; ați uitat totuşi ceva...

— Ce anume?

— N-ați vorbit vanității; când voi fi cavaler al ordinelor regelui?

— Te interesează asta?

— Da, mult. Prietenul meu, Athos, e încătărămat cu ordine, şi asta nu-mi dă pace.

— Vei fi cavaler al ordinelor mele la o lună după ce vei fi primit brevetul de căpitan.

— Ah! Ah! făcu ofițerul, îngândurat. Adică, după expediție?

— Chiar atunci.

— Şi unde mă trimite maiestatea voastră?

— Cunoşti Bretania?

— Nu, sire.

— Ai prieteni acolo?

— În Bretania? Nu, păcatele mele!

— Cu atât mai bine. Te pricepi la fortificații?

D'Artagnan zâmbi.

— Cred că da, sire.

— Vreau să spun, dacă poți deosebi o fortăreață de o simplă întăritură, aşa cum li se permite castelanilor, vasalii noştri?

— Deosebesc un fort de o întăritură, aşa cum cineva deosebeşte o cuirasă de o coajă de pâine, sire. E de ajuns?

— Da, domnule. Poți, deci, pleca.

— În Bretania?

— Da.

— Singur?

— Absolut singur. Adică nu vei lua cu dumneata nici măcar un lacheu.

— Pot întreba pe maiestatea voastră pentru care motiv?

— Pentru că, domnule, va trebui să te travesteşti dumneata însuți uneori în valet de casă bună. Chipul dumitale e foarte cunoscut în Franța, domnule d'Artagnan.

— Şi pe urmă, sire?

— Pe urmă te vei plimba prin Bretania şi vei cerceta cu toată grija fortificațiile din această regiune.

— De pe coaste?

— Şi din insule.

— O!

— Vei începe cu Belle-Isle-en-Mer.

— Care e a domnului Fouquet? zise d'Artagnan pe un ton serios, ridicând spre Ludovic al XIV-lea privirea sa inteligentă.

— Cred că ai dreptate, domnule, şi că Belle-Isle-en-Mer e, în adevăr, a domnului Fouquet.

— Atunci, maiestatea voastră vrea să ştie dacă Belle-Isle-en-Mer e un loc bun?

— Daci fortificațiile de acolo sunt noi sau vechi?

— Exact.

— Dacă, întâmplător, vasalii domnului ministru de finanțe sunt destul de numeroşi ca să formeze o garnizoană?

— Iată ceea ce îți cer, domnule; ai pus punctul pe i.

— Şi dacă nu se fac întărituri, sire?

— Te vei plimba prin Bretania, ascultând şi judecând.

D'Artagnan îşi răsuci mustața.

— Sunt o iscoadă a regelui? întrebă el scurt.

— Nu, domnule.

— Iertați-mă, sire! Dar de vreme ce trag cu ochiul pentru maiestatea voastră...

— Vei pleca pentru a face o recunoaştere a terenului, domnule. Închipuieşte-ți că ai merge în fruntea muşchetarilor mei, cu spada în mână, ca să te lămureşti asupra unui loc oarecare sau asupra unei poziții a duşmanului...

La aceste cuvinte, d'Artagnan tresări uşor.

— Atunci – continuă regele – te-ai socoti o iscoadă?

— Nu, nu! răspunse d'Artagnan pe gânduri. Lucrurile se schimbă când e vorba să descoperi duşmanul; îți faci datoria de soldat... Şi dacă se fortifică Belle-Isle? adăugă el numaidecât.

— Vei lua un plan exact al fortificațiilor.

— Mă vor lăsa să pătrund înăuntru?

— Asta nu mă priveşte; e treaba dumitale. N-ai auzit când am spus că-ți dau un spor de douăzeci de mii de livre pe an, dacă vrei să-i primeşti?

— Ba da, sire, am auzit; dar dacă nu e nici o fortificație?

— Te vei întoarce liniştit acasă, fără să-ți oboseşti calul.

— Sire, sunt gata.

— Vei începe de mâine, ducându-te mai întâi la domnul ministru de finanțe să primeşti o pătrime din suma ce ți-o acord. Îl cunoşti pe domnul Fouquet?

— Prea puțin, sire; aş vrea să spun însă maiestății voastre că nu e chiar atât de grabnic să-l cunosc.

— Îți cer iertare, domnule, dar el se va împotrivi să-ți dea banii pe care eu vreau să-i primeşti, şi tocmai această împotrivire o aştept.

— Aha! făcu d'Artagnan. Şi pe urmă sire?

— Dacă nu-ți va da banii, te vei duce să-i iei de la domnul Colbert. Şi-acum ascultă: ai un cal bun?

— Unul excelent, sire.

— Cu cât l-ai plătit?

— Cu o sută cincizeci de pistoli.

— Ți-l cumpăr. Iată un bon pentru două sute de pistoli.

— Dar îmi trebuie un cal pentru drum, sire!

— Ei bine?

— Maiestatea voastră mi-l ia pe al meu.

— Nicidecum; dimpotrivă, ți-l dau. Înseamnă că, ştiindu-l al meu şi nu al dumitale, sunt mai sigur că-l vei goni fără milă.

— Maiestatea voastră e atât de zorită?

— Foarte mult.

— Atunci, ce mă sileşte să aştept două zile?

— Două pricini cunoscute numai de mine.

— Asta-i altceva. Calul poate câştiga aceste două zile în cele opt pe care le are de făcut; mai sunt apoi popasurile.

— Nu, nu, popasurile încurcă, domnule d'Artagnan. Pleacă, şi nu uita că eşti al meu.

— Sire, nu sunt eu acela care să fi uitat vreodată! La câte ceasuri va trebui să mă despart de maiestatea voastră, poimâine?

— Unde locuieşti?

— Ar trebui să locuiesc până atunci la Luvru.

— Nu, nu vreau asta. Îți vei păstra locuința dumitale în oraş, ți-o voi plăti eu. Plecarea o hotărăsc în timpul nopții, dat fiind că trebuie să pleci fără să fii văzut de nimeni sau, dacă te vede cineva, fără să se ştie că eşti al meu... Lacăt la gură, domnule!

— Maiestatea voastră strică tot ce-a spus numai prin aceste vorbe.

— Te-am întrebat unde stai, pentru că nu pot trimite să te caute mereu la domnul conte de La Fère.

— Locuiesc la domnul Planchet, băcan, strada Lombarzilor, la firma "La Drugul de Aur".

— Ieşi cât mai puțin, arată-te şi mai puțin, şi aşteaptă ordinele mele.

— Va trebui să mă duc după bani, sire...

— Aşa-i; dar ca să ajungi la intendentul superior, unde forfotesc atâția oameni, ai să te amesteci în mulțime.

— Îmi lipsesc bonurile pentru încasare, sire.

— Iată-le.

Regele semnă. D'Artagnan se uită bine, spre a se încredința că totul e în cea mai deplină regulă.

— E vorba de bani – zise el – şi banii se citesc sau se numără.

— Adio, domnule d'Artagnan – adăugă regele. Gândesc că m-ai înțeles bine!

— Am înțeles că maiestatea voastră mă trimite la Belle-Isle-en-Mer, atâta tot.

— Pentru a afla?...

— Pentru a afla cum merg lucrările domnului Fouquet, atâta tot.

— Bine. Şi dacă presupun că vei fi prins?

— Eu nu presupun asta – răspunse cu înfumurare gasconul.

— Sau presupun că vei fi ucis? urmă regele.

— E şi mai puțin probabil, sire.

— În primul caz, nu scoți o vorbă; în al doilea, nici o hârtie să nu vorbească pentru dumneata!

D'Artagnan ridică din umeri fără ceremonie şi ieşi de la rege, spunând în sinea lui: "Ploaia de bani din Anglia nu s-a terminat! Să rămânem lângă streaşină!"

LIV

CASELE DOMNULUI FOUQUET

În timp ce d'Artagnan se reîntorcea la Planchet, cu capul greu şi împuiat de tot ceea ce i se întâmplase, în altă parte se petrecea o scenă cu totul diferită, fără a fi însă cu totul străină de convorbirea pe care muşchetarul nostru o avusese cu regele; atât doar că această scenă se desfăşura în afara Parisului. Într-o casă pe care intendentul superior Fouquet o avea în sătucul Saint-Mandé.

Ministrul tocmai intrase în această casă de la țară, urmat de primul său slujbaş, care ducea un uriaş ghiozdan, doldora cu hârtii de cercetat şi cu altele ce aşteptau să fie semnate.

Cum puteau să fie ceasurile cinci dinspre seară, stăpânii luaseră masa; se mai pregătea doar cina pentru cei douăzeci de slujitori mai mici.

Intendentul superior nu avu nici o clipă de zăbavă; coborând din trăsură, sări dintr-un pas peste pragul uşii, trecu în grabă prin apartamente şi se opri în cabinetul lui, unde spuse că se închide ca să lucreze, dând ordin să nu fie tulburat de nimeni şi pentru nimic, afară doar dacă va fi vorba de rege.

Într-adevăr, îndată ce dădu acest ordin, Fouquet se închise în cabinet, şi doi valeți fură puşi să facă de strajă la uşă. Apoi Fouquet împinse un zăvor care trase după el un perete ce astupa intrarea, astfel că nimic din ceea ce se petrecea înăuntru nu se putea vedea şi nu se putea auzi de afară. Nu încape îndoială că Fouquet ştia el pentru ce se închidea cu atâta străşnicie; căci se îndreptă numaidecât spre masa de lucru, se aşeză acolo, deschise ghiozdanul şi începu să rânduiască vraful de hârtii pe care-l scoase din acesta.

Nu trecură însă nici zece minute de când intrase şi de când luase toate măsurile de prevedere de care am vorbit, când zgomotul repetat al câtorva ciocănituri slabe şi egale îi lovi auzul şi păru a-i atrage întreaga atenție. Fouquet îşi ridică încet capul, aținti urechea şi ascultă.

Ciocăniturile continuară. Atunci ministrul se sculă de pe scaun cu o uşoară mişcare de nerăbdare şi se apropie de o oglindă în dosul căreia se auzeau ciocăniturile făcute parcă de o mână omenească sau de un mecanism nevăzut. Oglinda era mare şi stătea agățată de o tăblie. Alte trei oglinzi, întru totul asemănătoare, întregeau simetria apartamentului. Prin nimic nu se deosebea cea dintâi de celelalte.

Nu mai putea fi îndoială că aceste ciocănituri slabe şi repetate erau un semnal; căci, în clipa când Fouquet se apropie de oglindă cu urechea încordată, acelaşi zgomot se reînnoi şi în aceeaşi măsură.

— Oh, oh! murmura intendentul superior cu nedumerire. Cine-ar putea să fie acolo? N-aşteptam pe nimeni astăzi!

Şi de bună seamă pentru a răspunde semnalului ce i se făcuse, ministrul trase un cui aurit din oglinda cu pricina şi-l mişcă de trei ori. Apoi se întoarse la locul său, se aşeză pe scaun şi zise:

— Fie cine-o fi, să aştepte!

Şi, cufundându-se din nou în oceanul de hârtii împrăştiate dinainte-i, părea că nu se mai gândeşte decât la lucru. Într-adevăr, cu o repeziciune de necrezut, cu o agerime a minții uimitoare, Fouquet descifra hârtiile cele mai lungi, scrisurile cele mai încâlcite, le îndrepta, le adnota cu o pană cuprinsă parcă de friguri, încât treaba sporea sub degetele lui, semnăturile, cifrele, rezoluțiile se înmulțeau ca şi cum zece conțopişti, adică o sută de degete şi zece creiere ar fi robotit de zor, în locul celor zece degete şi singurului spirit al acestui om. Din când în când, Fouquet, adâncit în munca sa, îşi ridica doar capul pentru a-şi arunca ochii în fugă la un orologiu aşezat în fața lui. Asta fiindcă Fouquet îşi lua treaba în serios; şi, odată acest lucru hotărât, într-un ceas de muncă încordată el făcea ceea ce altul n-ar fi izbutit să facă într-o zi întreagă, fiind astfel încredințat că, dacă nimeni nu-l stinghereşte, îşi va duce până la capăt, în răstimpul fixat, treaba zorită de care se apucase. Dar, în toiul acestei activități spornice, ciocăniturile seci în placa aşezată în dosul oglinzii răsunară încă o dată, mai dese şi, prin urmare, mai stăruitoare.

— Haidade, se pare că doamna şi-a pierdut răbdarea – zise Fouquet. Ei lasă, fii liniştit, căci trebuie să fie contesa! Ba nu, contesa e plecată la Rambouillet pentru trei zile. Atunci, prezidenta. Oh, prezidenta nu şi-ar lua de loc aceste aere mari; ea ar suna mai umilă, apoi ar aştepta la bunul meu

plac. Cel mai limpede este însă că habar n-am cine poate să fie, dar nu încape îndoială că nu este ea. Şi de vreme ce nu eşti dumneata, marchiză, fiindcă nu poți să fii dumneata, ducă-se la naiba oricine ar fi!

Şi îşi continuă treaba, în ciuda bătăilor repetate din dosul oglinzii. Totuşi, după un sfert de ceas, nerăbdarea puse stăpânire pe însuşi Fouquet; dădu peste cap restul lucrului, vârî repede hârtiile în ghiozdan şi, ațintindu-şi ochii spre oglindă, în timp ce bătăile se auzeau mai grăbite ca oricând, strigă:

— Ei, ei, ce înseamnă zorul ăsta? Ce s-a întâmplat? Şi cine este Ariana care mă aşteaptă cu atâta nerăbdare? Ia să vedem.

Fouquet apăsă cu vârful degetului pe cuiul paralel cu cel pe care-l scosese. Deodată, oglinda începu să se învârtească întocmai ca o uşă, descoperind un dulap destul de adânc, în care ministrul dispăru ca într-o cutie largă. Acolo, apăsă pe un alt arc, care făcu să se deschidă nu o tăblie, ci un perete întreg, şi ieşi prin acea spărtură, lăsând uşa să se închidă din nou în urma lui.

Atunci Fouquet coborî vreo douăzeci de trepte, ce se afundau în spirală sub pământ, şi ajunse într-o pivniță pardosită cu lespezi şi luminată de nişte gârliciuri foarte mici. Pereții acestei pivniți erau şi ei acoperiți cu lespezi, iar pe jos erau întinse covoare.

Această pivniță trecea pe sub strada care despărțea casa lui Fouquet de parcul din Vincennes. La capătul hrubei urca în spirală o scară la fel cu aceea pe care coborâse ministrul. Se cățără pe ea şi intră, apăsând şi aici pe un arc, într-un dulap asemănător cu cel din cabinetul său, apoi, din acest dulap, păşi într-o cameră mobilată cu o deosebită eleganță.

Odată ajuns aici, cercetă cu multă grijă dacă oglinda se închidea fără să lase urme şi, mulțumit fără îndoială de rezultatul observației sale, începu să descuie cu o cheie de argint aurit, învârtind-o de trei ori în broască, o uşă ce se afla în fața lui. De astă dată, uşa dădea într-un cabinet mobilat din belşug şi în care stătea, între perne, o femeie de o nespusă frumusețe, care, la auzul clanței, se repezi spre Fouquet.

— Ah, Doamne! exclamă acesta uimit, făcând un pas înapoi. Doamnă marchiză de Bellières, dumneata, dumneata aici!

— Da – murmură marchiza – da, eu, domnule.

— Marchiză, scumpă marchiză – adăugă Fouquet, gata să cadă în genunchi. Ah, Doamne, dar cum ai venit aici? Şi eu, care te-am făcut să aştepți!

— Cam mult, domnule, o, da, cam mult!

— Să mă socot fericit că m-ai aşteptat atâta, marchiză?

— O veşnicie, domnule; oh, am sunat mai mult de douăzeci de ori; nu auzeai oare?

— Marchiză, eşti palidă, tremuri.

— Nu auzeai când te chemam?

— O, ba da, doamnă, auzeam, dar nu puteam să vin. De unde să-mi închipui că eşti dumneata, după asprimile, după refuzurile ce mi-ai arătat? Dacă aş fi bănuit fericirea care mă aştepta, crede-mă, marchiză, aş fi lăsat totul şi aş fi alergat să-ți cad la picioare, aşa cum fac în această clipă.

Marchiza privi în jurul ei.

— Suntem singuri, domnule? întrebă ea.

— O, da, doamnă, te încredințez de asta.

— Într-adevăr! murmură marchiza cu tristețe.

— Suspini, doamnă?

— Câte mistere, câte măsuri de prevedere – zise marchiza cu o uşoară amărăciune – şi cât de bine se vede că te temi să laşi a ți se bănui dragostea!

— Ți-ar plăcea mai mult să o declar în văzul lumii?

— Oh, nu, şi asta dovedeşte un om delicat – zise marchiza, zâmbind.

— Bine, bine, marchiză, fără mustrări, te rog!

— Mustrări? Am eu dreptul să-ți fac mustrări?

— Nu, din nefericire, nu; dar spune-mi, dumneata, pe care de un an de zile te iubesc fără încetare şi fără speranțe...

— Te înşeli: fără speranțe, e adevărat; dar fără încetare, nu.

— Oh, pentru mine, în dragoste nu există decât o dovadă, şi această dovadă o aştept încă.

— Am venit să ți-o aduc, domnule.

Fouquet voi s-o cuprindă în brațe pe marchiză, dar ea se feri cu o mişcare.

— Ai să te înşeli oare mereu, domnule, şi nu vei primi din parte-mi singurul lucru pe care vreau să ți-l dau, devotamentul?

— Ah, atunci înseamnă că nu mă iubeşti. Devotamentul nu-i decât o virtute, pe când iubirea e o pasiune.

— Ascultă-mă, domnule, te rog; n-am venit aici fără un motiv grav, asta o înțelegi, desigur.

— Puțin mă interesează motivul, câtă vreme eşti aici, câtă vreme îți vorbesc, câtă vreme te privesc.

— Da, ai dreptate, principalul este că sunt aici, fără ca nimeni să mă fi văzut, şi că pot să-ți vorbesc.

Fouquet se lăsă să cadă în genunchi.

— Vorbeşte, vorbeşte, doamnă – zise el – te ascult.

Marchiza îl privi pe Fouquet la picioarele ei, şi în ochii acestei femei stăruia o ciudată expresie de dragoste şi melancolie.

— Oh – murmură ea în cele din urmă – cât de mult aş vrea să fiu aceea care are dreptul de a te vedea în fiecare minut, de a-ți vorbi în fiecare clipă! Cât de mult aş vrea să fiu aceea care veghează asupra dumitale, aceea care n-are nevoie de resorturi tainice pentru a chema şi pentru a face să apară ca un silf bărbatul pe care-l iubeşte, ca să-l privească în față doar un ceas, pe urmă să-l vadă dispărând învăluit de un mister şi mai ciudat la plecare, decât acela de la venire. Oh, ce fericită trebuie să fie femeia aceea!

— Nu cumva, marchiză – zise Fouquet zâmbind – vorbeşti de soția mea?

— Da, desigur, despre ea vorbesc.

— Ei bine, nu-i pizmui soarta, marchiză! Dintre toate femeile cu care sunt în legătură, doamna Fouquet e aceea care mă vede cel mai puțin, îmi vorbeşte cel mai puțin şi mi se destăinuie cel mai puțin.

— Dar măcar nu e silită, domnule, să apese cu mâna pe ornamentul unei oglinzi, cum fac eu, ca să te vadă venind; şi barem dumneata nu-i răspunzi prin zbârnâitul acela misterios, înfricoşător, al unei plăci ascunse nu ştiu unde; şi niciodată n-ai oprit-o de a încerca să pătrundă taina acestor comunicări, sub pedeapsa că vei rupe pentru totdeauna legătura cu ea, aşa cum le-ai oprit pe cele care au venit aici înaintea mea şi care vor mai veni după mine!

— Ah, scumpă marchiză, cât de nedreaptă eşti şi cât de puțin îți dai seama de ceea ce faci dând vina pe mister! Numai cu ajutorul misterului poți iubi fără a fi tulburat, şi numai printr-o dragoste netulburată poți fi cu adevărat fericit. Dar să ne întoarcem la noi, la devotamentul de care-mi vorbeai adineauri, sau mai bine amăgeşte-mă, marchiză, şi lasă-mă să cred că acest devotament e dragoste adevărată.

— Adineauri – reluă marchiza, trecându-şi peste ochi o mână modelată după cele mai suave linii antice – adineauri eram hotărâtă să vorbesc, gândurile îmi erau limpezi şi îndrăznețe; acum mă simt stânjenită, tulburată, tremur; mi-e teamă să nu-ți aduc o veste rea.

— Dacă acestei veşti rele îi datorez prezența dumitale aici, marchiză, atunci fie binevenită vestea cea rea; sau, mai bine, marchiză, fiindcă eşti aici, fiindcă îmi mărturiseşti că nu-ți sunt cu totul indiferent, să lăsăm la o parte această veste rea şi să nu vorbim decât despre noi.

— Nu, nu, dimpotrivă, întreabă-mă, cere-mi să ți-o dezvălui numaidecât, ca să nu mă las cotropită de nici un alt

simțământ; Fouquet, prietene, e vorba de ceva ce prezintă un foarte mare interes.

— Mă uimeşti, marchiză; aş spune chiar mai mult, mă sperii, dumneata, atât de serioasă, atât de cumpănită, dumneata care cunoşti atât de bine lumea în care trăim. Aşadar, e grav?

— O, foarte grav, ascultă!

— Mai întâi, cum ai ajuns aici?

— Ai să afli îndată; dar, mai înainte, să-ți spun ceea ce e mai important.

— Spune, marchiză, spune! Fie-ți milă, te rog, de nerăbdarea mea!

— Ştii că domnul Colbert a fost numit intendent al finanțelor?

— Hm! Colbert, micul Colbert?

— Da, Colbert, micul Colbert.

— Mâna dreaptă a domnului de Mazarin?

— Chiar el.

— Ei bine, şi ce vezi îngrozitor în asta, scumpă marchiză? Micul Colbert vistiernic, e surprinzător, recunosc, dar nu e de speriat.

— Crezi că regele i-a dat, fără motive care să ne pună pe gânduri, o astfel de slujbă aceluia pe care dumneata îl numeşti o slugă fără însemnătate?

— Mai întâi, e adevărat că regele i-a dat-o?

— Aşa se spune.

— Cine spune?

— Toată lumea.

— Toată lumea înseamnă nimeni; arată-mi pe cineva care ar putea să fie bine informat şi să o spună.

— Doamna Vanei.

— Ah, începi să mă înspăimânți, zău aşa! zise Fouquet râzând. Dar ai dreptate; adevărul este că dacă cineva e bine informat sau trebuie să fie bine informat, aceea e persoana pe care ai numit-o.

— Nu vorbi rău despre biata Marguerite, domnule Fouquet, căci ea te iubeşte încă.

— Ah, adevărat? Să nu-ți vie să crezi! Mă gândeam că acest mic Colbert, cum spuneam adineauri, s-a ridicat mai presus de această dragoste şi a pecetluit-o cu o pată de cerneală sau cu un strat de jeg.

— Fouquet, Fouquet, iată cum te porți cu cele pe care le-ai părăsit!

— Haide, nu cumva vrei să-i iei apărarea doamnei Vanel, marchiză?

— Da, i-o iau; căci, ți-o repet, ea te iubeşte încă, şi dovada e că vrea să-ți vină în ajutor.

— Prin dumneata, marchiză? Frumos din partea ei! Nici un înger nu mi-ar putea fi mai plăcut şi nu m-ar duce mai de-a dreptul la mântuire. Dar, mai întâi, o cunoşti bine pe Marguerite?

— Suntem prietene din mănăstire.

— Şi zici că ea ți-a spus că domnul Colbert a fost numit intendent?

— Da.

— Ei bine, lămureşte-mă, marchiză; iată-l pe domnul Colbert intendent. Fie. Întrucât însă un intendent, adică un subaltern al meu, un slujbaş al meu, mi-ar putea pricinui vreun neajuns, vreo supărare, fie el chiar şi domnul Colbert?

— Dumneata nu te gândeşti de loc, domnule, după cât se pare – răspunse marchiza.

— La ce?

— La asta: că domnul Colbert te urăşte.

— Pe mine? strigă Fouquet. Oh, Doamne, marchiză, pe ce lume trăieşti? Pe mine toți mă urăsc, ăsta ca *şi* ceilalți.

— Ăsta mai mult decât ceilalți.

— Mai mult decât ceilalți, fie.

— E un ambițios.

— Dar cine nu e, marchiză?

— Da; însă la el ambiția n-are margini.

— O văd prea bine, de vreme ce a ținut să-mi ia locul lângă doamna Vanel.

— Şi a reuşit; fii cu băgare de seamă!

— Vrei să spui cumva că are pretenția de a ajunge din intendent – intendent superior?

— Nu te-ai temut până acum de asta?

— Oh, oh! făcu Fouquet. Să-mi ia locul lângă doamna Vanel. treacă-meargă; dar lângă rege, asta e cu totul altceva. Franța nu se cumpără atât de uşor ca nevasta unui şef de conturi.

— Ei, domnule, totul se cumpără; dacă nu prin aur, atunci prin intrigă.

— Dumneata ştii, totuşi, contrariul, doamnă; dumneata căreia i-am oferit milioane.

— În locul acelor milioane, Fouquet, aş fi fost mai bucuroasă să-mi oferi o dragoste adevărată, unică, desăvârşită; aş fi primit-o. Vezi doar că totul se cumpără, dacă nu într-un fel, în altul.

— Aşadar, după părerea dumitale, domnul Colbert e pe cale să cumpere locul meu de intendent superior? Haide, haide, marchiză, linişteşte-te; nu e atât de bogat ca să-l plătească.

— Şi dacă ți-l fură?

— Ah, asta e altceva! Din păcate, înainte de a ajunge la mine, adică la stăpânul locului, trebuie să distrugă, trebuie

să se lupte cu întăriturile din jurul meu, şi sunt al dracului de bine fortificat, marchiză!

— Ceea ce numeşti întăriturile din jurul dumitale sunt oamenii dumitale, nu-i aşa, prietenii dumitale?

— Întocmai.

— Domnul d'Eymeris este şi el unul dintre ei?

— Da.

— Domnul Lyodot îți este prieten?

— De bună seamă.

— Şi domnul de Vanin?

— Ah, cu domnul de Vanin n-au decât să facă ce vor, dar...

— Dar?...

— Dar să nu se atingă de ceilalți.

— Ei bine, dacă vrei să nu se atingă nimeni de domnii d'Eymeris şi Lyodot, e timpul să iei măsuri.

— Cine-i amenință?

— Vrei să mă asculți acum?

— Totdeauna, marchiză.

— Fără să mă întrerupi?

— Vorbeşte.

— Ei bine, azi-dimineață Marguerite a trimis să mă caute.

— Ah!

— Da.

— Şi ce voia de la dumneata?

— "Nu îndrăznesc să-l văd eu însămi pe domnul Fouquet", mi-a spus.

— Hm! Şi pentru ce? Se teme că am să-i fac mustrări? Biata femeie, se înşală, sărmana!

— "Întâlneşte-l dumneata şi spune-i să se ferească de domnul Colbert."

— Cum, mă previne să mă feresc de amantul ei?

— Ți-am spus că te iubeşte încă.

— Şi mai departe, marchiză?

— "Domnul Colbert, a adăugat ea, a venit acum două ceasuri şi m-a înştiințat că a fost numit intendent."

— Ți-am spus, marchiză, că astfel abia îl voi ține mai strâns sub mână pe domnul Colbert.

— Da, dar asta nu e totul: Marguerite e prietenă, după cum ştii bine, cu doamna d'Eymeris şi cu doamna Lyodot.

— Da. Şi?

— Ei bine, domnul Colbert i-a pus o seamă de întrebări despre averea acestor doi domni, despre gradul de devotament pe care ți-l poartă.

— Oh, cât despre aceştia doi, răspund de ei; ar trebui să-i omoare cineva, ca să nu mai fie ai mei.

— Apoi, întrucât doamna Vanel a fost obligată, având de primit o vizită, să-l părăsească o clipă pe domnul Colbert, şi cum domnul Colbert e un om harnic, abia s-a văzut singur, că noul vistiernic a scos un plaivaz din buzunar şi, găsind o bucată de hârtie pe masă, a început să însemne ceva.

— Despre d'Eymeris şi Lyodot?

— De bună seamă.

— Aş fi curios să ştiu ce cuprindeau acele însemnări.

— Este tocmai ceea ce am venit să-ți aduc.

— Doamna Vanel a luat însemnările lui Colbert şi mi le trimite mie?

— Nu, dar printr-o întâmplare ce seamănă cu un miracol, are o copie după aceste însemnări.

— Cum asta?

— Ascultă. Ți-am spus că domnul Colbert a găsit o bucată de hârtie pe masă.

— Da.

— Că a scos un plaivaz din buzunar.

— Da.

— Şi că a scris pe acea hârtie.

— Da.

— Ei bine, plaivazul era de plumb, deci era tare; pe prima foaie a scris cu slove negre, pe a doua a lăsat urme albe.

— Da. Şi?

— Colbert a rupt prima foaie, fără a se mai gândi la a doua.

— Ei bine?

— Ei bine, pe a doua se putea citi tot ceea ce fusese scris pe prima foaie; doamna Vanel a citit-o şi a trimis să mă caute.

— Ah!

— Apoi, după ce s-a încredințat că-ți sunt o prietenă devotată, mi-a dat hârtia şi mi-a dezvăluit secretul de a pătrunde în această casă.

— Şi acea hârtie? întrebă Fouquet, oarecum tulburat.

— Iat-o, domnule. Citeşte-o! zise marchiza.

Fouquet citi:

— "Nume de traficanți care trebuie osândiți de camera de justiție: D'Eymeris, prieten al domnului F..,; Lyodot, prieten al domnului F...; de Vanin, indif." D'Eymeris! Lyodot! exclamă Fouquet, citind pentru a doua oară.

— Prieteni ai domnului F... – sublinie, arătând cu degetul marchiza.

— Dar ce vor să spună aceste cuvinte: "care trebuie osândiți de camera de justiție"?

— Doamne – făcu marchiza – dar e limpede, mi se pare! De altfel, n-ai ajuns până la capăt. Citeşte mai departe.

Fouquet continuă:

— "Primii doi la moarte, al treilea la surghiun, împreună cu domnii d'Hautemont şi de La Valette, ale căror bunuri vor fi numai confiscate." Dumnezeule mare! strigă Fouquet. La

moarte! La moarte! Lyodot şi d'Eymeris! Dar, chiar dacă această cameră de justiție i-ar condamna la moarte, regele nu va ratifica osânda lor, şi fără semnătura regelui nu poate avea loc execuția.

— Regele l-a făcut pe domnul Colbert intendent.

— Oh! strigă Fouquet, ca şi cum ar fi întrezărit sub picioarele lui deschizându-se o prăpastie. Cu neputință! Cu neputință! Dar cine a scris cu plaivazul peste însemnările domnului Colbert?

— Eu. Mi-era teamă ca urmele să nu se şteargă.

— Oh, voi afla totul, cât de curând!

— Nu vei afla nimic, domnule; îți disprețuieşti prea mult duşmanul pentru asta.

— Iartă-mă, dragă marchiză, iartă-mă. Da, domnul Colbert e duşmanul meu, o cred; da, domnul Colbert e un om de temut, o mărturisesc. Dar eu am timpul, şi fiindcă ai venit aici, fiindcă m-ai încredințat de devotamentul dumitale, fiindcă m-ai lăsat să întrezăresc dragostea dumitale, fiindcă suntem numai amândoi...

— Am venit să te salvez pe dumneata, domnule Fouquet, iar nu să mă pierd pe mine – zise marchiza ridicându-se – aşa că, ia seama...

— Marchiză, într-adevăr, te sperii prea tare, şi dacă această spaimă nu e cumva doar un pretext...

— E o inima adâncă acest domn Colbert! Păzeşte-te!

Fouquet se ridică şi el.

— Dar eu? întrebă el.

— Oh, dumneata, dumneata nu eşti decât o inimă nobilă. Păzeşte-te!

— Şi acum?

— Am făcut ceea ce trebuia să fac, dragă prietene, cu riscul de a-mi pierde bunul renume. Adio!

— Nu adio, la revedere!

— Poate – spuse marchiza.

Şi dându-i mâna lui Fouquet să i-o sărute, se îndreptă atât de hotărâtă spre uşă, încât ministrul nu îndrăzni să-i aţină calea.

Cât despre Fouquet, el porni înapoi, cu capul înclinat şi cu un nor umbrindu-i fruntea, pe drumul din acea subterană de-a lungul căreia se întindeau firele de metal ce făceau legătura între o casă şi alta, transmiţând, în spatele celor două oglinzi, dorinţele şi chemările celor doi corespondenţi.

LV

ABATELE FOUQUET

Fouquet se grăbi să se întoarcă la el prin subterană şi să răsucească la loc arcul oglinzii. Abia ajuns în cabinetul său, auzi o bătaie în uşă; în acelaşi timp, o voce binecunoscută strigă:

— Deschideţi, monseniore, vă rog, deschideţi!

Fouquet, printr-o mişcare pripită, puse o anumită ordine în tot ceea ce putea să trădeze tulburarea şi lipsa lui, împrăştie hârtiile pe birou, luă o pană în mână şi, ca să câştige timp, întrebă prin uşa închisă:

— Cine e acolo?

— Cum! Monseniorul nu mă recunoaşte? răspunse vocea.

— Ba da – rosti în şoaptă Fouquet – ba da, prietene, te recunosc foarte bine. Apoi, cu glas tare: Dumneata eşti, Gourville?

— Eu sunt, monseniore.

Fouquet se ridică, îşi mai întoarse o dată ochii la una din oglinzile sale, se apropie de uşă, trase zăvorul şi Gourville intră.

— Ah, monseniore, monseniore – zise el – ce cruzime!

— Ce vrei să spui?

— Iată un sfert de ceas de când vă rog să-mi deschideți, şi dumneavoastră nici nu mi-ați răspuns măcar.

— Odată pentru totdeauna, ştii foarte bine că nu vreau să fiu stingherit atunci când lucrez. Or, cu toate că dumneata faci excepție, Gourville, doresc, în privința celorlalți, să-mi fie respectat acest consemn.

— Monseniore, de data asta, consemne, uşi, zăvoare, ziduri, aş fi fost în stare să sparg orice, să dărâm, să dau la o parte totul!

— Ah, ah, e vorba de un mare eveniment? întrebă Fouquet.

— Oh, vă asigur, monseniore! zise Gourville.

— Şi care e acel eveniment? reluă Fouquet, puțin tulburat de agitația celui mai intim confident al lui.

— A fost alcătuită o cameră de justiție secretă, monseniore.

— Ştiu asta; dar s-a întrunit vreodată, Gourville?

— Nu numai că s-a întrunit, dar a dat şi o sentință... monseniore.

— O sentință? rosti intendentul superior cu o tremurare şi o paloare pe care nu şi le putea ascunde. O sentință? Împotriva cui?

— Împotriva a doi dintre prietenii dumneavoastră.

— Lyodot şi d'Eymeris, nu-i aşa?

— Da, monseniore.

— Şi ce fel de sentință?

— Osândă la moarte.

— Pronunțată? O, dar te înşeli, Gourville, e cu neputință!

— Iată copia acestei sentințe, pe care regele urmează să o semneze astăzi, dacă nu cumva a şi semnat-o.

Fouquet îi smulse hârtia din mână, o citi şi i-o înapoie iui Gourville.

— Regele nu va semna – zise el.

Gourville dădu din cap.

— Monseniore, domnul Colbert e un sfetnic cutezător; să nu vă bizuiți pe el.

— Iarăşi domnul Colbert? striga Fouquet. Pentru ce numele acesta îmi tulbură mereu, de două sau de trei zile încoace, auzul? Se da prea multă însemnătate, Gourville, unui slujitor atât de mărunt. Sa vină aici acest domn Colbert, îl voi privi în față; să înalțe capul, i-l voi zdrobi; dar, înțelegi, îmi trebuie măcar o pricină oarecare, ca să-mi opresc privirea asupra lui, o întărâtare, ca sa ridic piciorul.

— Răbdare, monseniore, căci nu ştiți încă cine e Colbert... Cercetați-l cât mai repede; e unul din acei financiari mohorâți, asemenea meteorilor pe care ochiul nu-i vede niciodată în întregime înainte de apariția lor distrugătoare; iar când le simți prezența, te ucid.

— O, Gourville, e prea mult! replică Fouquet cu un zâmbet. Dă-mi voie, prietene, să nu ma sperii atât de uşor; Meteor, domnul Colbert! La dracu! Să nu ne batem joc de meteori... Vreau fapte, nu vorbe. Ce-a făcut dumnealui?

— I-a cerut călăului din Paris să ridice două spânzurători – răspunse cu simplitate Gourville,

Fouquet înălță capul şi un fulger îi țâşni din priviri.

— Eşti sigur de ceea ce-mi spui? strigă el.

— Iată dovada, monseniore.

Şi Gourville îi întinse intendentului superior o notă pe care i-o dăduse unul dintre secretarii Primăriei, om al lui Fouquet.

— Da, e adevărat – murmură ministrul – eşafodul se ridică... Însă regele n-a semnat, Gourville, şi nici nu va semna.

— Vom afla îndată – zise Gourville.

— Cum asta?

— Dacă regele a semnat, spânzurătorile vor fi trimise astă-seară la Primărie, pentru a fi ridicate mâine dimineață.

— Dar nu, nu! strigă iarăşi Fouquet. Vă înşelați cu toții, şi mă înşelați şi pe mine! Alaltăieri dimineață, Lyodot a venit să mă vadă; acum trei zile am primit plocon un vin de Siracuza de la acest biet d'Eymeris.

— Ce dovedesc toate acestea? răspunse Gourville. Că acea cameră de justiție s-a întrunit în taină, a judecat în lipsa învinuiților şi că procedura era îndeplinită atunci când ei au fost arestați.

— Au şi fost arestați?

— Fără îndoială.

— Dar unde, cum, când au fost arestați?

— Lyodot, ieri, în zori; d'Eymeris, alaltăieri seara, pe când se întorcea de la amanta lui. Dispariția lor n-a îngrijorat pe nimeni; dar numaidecât Colbert şi-a scos masca şi a dat lucrurile pe față; în acest moment, vestea e răspândită pe străzile Parisului în sunete de trâmbițe şt, zău, monseniore, nu mai e nimeni în afară de dumneavoastră care să nu cunoască întâmplarea.

Fouquet începu să umble prin cameră cu o nelinişte din ce în ce mai dureroasă.

— Ce hotărâți, monseniore? întrebă Gourville.

— Dacă aşa stau lucrurile, mă voi duce la rege! strigă Fouquet. Dar, înainte de a mă duce la Luvru, vreau să trec pe la Primărie. Dacă sentința a fost semnată, vom vedea!

Gourville ridică din umeri.

— Neîncredere – rosti el – tu eşti pieirea tuturor marilor spirite!

— Gourville!

— Da – continuă acesta – şi le răpui aşa cum molima răpune trupurile cele mai vânjoase, adică pe neaşteptate.

— Să mergem! se răsti Fouquet. Deschide, Gourville!

— Luați seama – zise acesta – abatele Fouquet e aici!

— Ah, fratele meu e aici! replică Fouquet pe un ton acru. Înseamnă că a aflat vreo veste rea şi a venit să mi-o aducă repede, bucuros, aşa cum îi e obiceiul! Drace, dacă fratele meu e aici, afacerile mele merg prost, Gourville. De ce nu mi-ai spus asta mai devreme? M-aş fi lăsat convins mai uşor.

— Monseniorul îl defăimează degeaba – spuse Gourville râzând; dacă a venit, n-a venit cu gânduri rele.

— Poftim că-i iei apărarea! strigă Fouquet. Un tânăr fără inimă, fără şir în gânduri, un tocător de bani!

— Vă ştie bogat.

— Şi vrea să mă ruineze.

— Nu; vrea punga dumneavoastră. Atâta tot.

— Destul! Destul! O sută de mii de scuzi pe lună, timp de doi ani! La naiba, eu sunt cel care plăteşte, Gourville, şi-mi cunosc socotelile.

Gourville zâmbi cu un aer potolit şi ironic.

— Da, vrei să spui că regele plăteşte – zise ministrul. Ah, Gourville, îți arde de glume şi nu e de loc momentul potrivit.

— Monseniore, nu vă supărați.

— Bine. Să fie gonit de aici abatele Fouquet. N-am nici un ban!

Gourville făcu un pas spre uşă.

— A stat o lună fără să mă vadă – adăugă Fouquet. De ce n-ar sta şi două luni?

— Îi pare rău că trăieşte într-o lume de proastă condiție – răspunse Gourville – şi vă preferă pe dumneavoastră bandiților lui.

— Mulțumesc de preferință! Îmi pari un ciudat avocat astăzi, Gourville... avocatul abatelui Fouquet!

— Ei, dar orice lucru şi orice om îşi au partea lor bună, partea lor folositoare, monseniore.

— Bandiții pe care abatele îi plăteşte şi-i îmbată au partea lor bună? Dovedeşte-mi-o!

— Veni-va împrejurarea, monseniore, şi atunci veți fi fericit să-i aveți pe aceşti bandiți la-ndemână.

— Prin urmare, mă sfătuieşti să mă împac cu domnul abate? zise Fouquet în ironie.

— Vă sfătuiesc, monseniore, să nu vă certați cu o sută sau o şutii douăzeci de nemernici care, dacă şi-ar pune paloşele cap la cap, ar forma un cordon de fier ce-ar înconjura trei mii de oameni.

Fouquet îi aruncă o privire sfredelitoare lui Gourville şi trecu repede înaintea lui.

— Bine! Să intre domnul abate Fouquet – le spuse celor doi valeți de la uşă. Ai dreptate, Gourville.

Două minute mai târziu, abatele se ivi, cu plecăciuni adânci, în pragul uşii. Era un bărbat între patruzeci şi patruzeci şi cinci de ani, jumătate om al bisericii, jumătate războinic, un spadasin grefat pe un abate; se vedea că n-are spadă la şold, dar se simțea că e căptuşit cu pistoale. Fouquet îl salută ca frate mai mare, mai puțin ca ministru.

— Cu ce-ți putem fi de folos, domnule abate? întrebă el.

— Oh, oh, ce repede mă iei, frate!

— Te întreb, fiindcă sunt grăbit, domnule.

Abatele se uită cu răutate la Gourville, cu îngrijorare la Fouquet, şi zise:

— Am de plătit trei sute de pistoli, chiar astă-seară, domnului de Bregi... Datorie de la joc, datorie sfântă.

— Şi altceva? întrebă Fouquet cu sânge rece, întrucât ştia că abatele Fouquet nu l-ar fi tulburat numai pentru un fleac ca ăsta.

— O mie măcelarului, care nu vrea să mă mai aprovizioneze.

— Şi altceva?

— O mie două sute croitorului... – adăugă abatele. Caraghiosul mi-a oprit şapte mantii ale oamenilor mei, ceea ce face ca trupa să-mi fie defăimată, şi țiitoarea mea vorbeşte că o să mă înlocuiască cu un samsar, lucru ce-ar fi umilitor pentru Biserică.

— Mai e ceva? întrebă iarăşi Fouquet.

— Observi, domnule – răspunse cu o înclinare abatele – că n-am cerut nimic pentru mine.

— E frumos din partea dumitale, domnule – replică Fouquet – de aceea, precum vezi, aştept.

— Dar pentru mine nu cer nimic, oh, nu!... Totuşi, nu se poate spune că e chiar un cusur când stai degeaba... te asigur de asta.

Ministrul rămase o clipă pe gânduri.

— O mie două sute de pistoli croitorului – zise el. Asta înseamnă haine, nu glumă, pe cât îmi pot da seama.

— Am în grija mea o sută de oameni? răspunse cu mândrie abatele. E o povară, cred şi eu.

— Dar pentru ce o sută de oameni? întrebă Fouquet. Eşti oare un Richelieu sau un Mazarin, ca să ai o gardă de o sută de oameni? La ce-ți slujesc aceşti o sută de oameni? Vorbeşte, spune!

— Dumneata mă întrebi? ripostă abatele Fouquet. Ah, cum de-mi poți pune o astfel de întrebare: pentru ce întreții o sută de oameni? Ah!

— Ei da, îți pun această întrebare. Ce faci cu o sută de oameni? Răspunde!

— Răule! scrâşni abatele, înfierbântându-se din ce în ce.

— Lămureşte-mă.

— Dar, domnule intendent superior, eu n-am nevoie decât de un valet de cameră, ba chiar, daca aş fi singur, m-aş servi eu însumi; dar domnia ta, domnia ta care ai atâția duşmani... o sută de oameni nu-mi ajung ca să te apăr. O sută de oameni!... Ar trebui zece mii! Îi întrețin deci pe aceştia pentru ca în piețele publice, în adunări, nimeni să nu ridice glasul împotriva domniei tale; căci fără ei, domnule, ai fi acoperit de blesteme, ai fi sfâşiat cu dinții, n-ai rezista nici opt zile – mă auzi? – nici opt zile!

— Ah, dar nu ştiam că am în dumneata un asemenea apărător, domnule abate!

— Te îndoieşti de asta? strigă abatele. Ascultă ce s-a întâmplat. Nu mai demult decât ieri, în strada Huchette, un om se târguia pentru o găină.

— Ei bine, ce mă priveşte pe mine asta, abate?

— Te priveşte, Găina nu era grasă. Cumpărătorul nu voia să plătească optsprezece băncuțe, spunând că el nu poate să dea optsprezece băncuțe pe pielea unei găini a cărei grăsime a luat-o în întregime domnul Fouquet.

— Mai departe?

— Vorba asta a stârnit râs – urmă abatele – un râs pe socoteala dumitale, şi plevuşcă s-a adunat ca la bâlci, lua-o-ar naiba! Glumețul a adăugat apoi aceste cuvinte: "Dă-mi o găină hrănită de domnul Colbert şi, pe cinstea mea, ți-o plătesc cât vrei". Şi gloata de gură-cască a început să bată din palme. Tărăboi mare, înțelegi? Tărăboi în stare a-l face pe un frate să-şi ascundă fața de ruşine.

Fouquet se înroşi.

— Şi dumneata ţi-ai ascuns-o? întrebă ministrul.

— Nu; tocmai pentru că în mulţime îl aveam pe unul din oamenii mei – continuă abatele – un recrut proaspăt, venit din provincie, un anume domn Menneville, la care ţin foarte mult. El şi-a făcut loc printre oameni şi-a spus glumeţului: "Mii de bărbi, domnule tranca-fleanca! Să te ia naiba cu Colbert al dumitale!" "Ba să te ia pe tine, cu Fouquet cu tot!" i-a întors-o glumeţul. Şi, cu acestea, îşi scoaseră spadele din teacă în faţa prăvăliei cârnăţarului, cu o şleahtă de pierde-vară în jurul lor şi cu cinci sute de curioşi pe la ferestre.

— Ei bine? făcu Fouquet.

— Ei bine, domnule, Menneville al meu l-a înhăţat ca în frigare pe glumeţ, în uluirea celor de faţă, şi i l-a dat cârnăţarului, spunându-i: "Ţine această curcă, prietene! E mai grasă decât găina dumitale". Iată, domnule – încheie abatele triumfător – în ce chip îmi cheltuiesc veniturile: apărând cinstea familiei!

Fouquet lăsă capul în jos.

— Şi am o sută ca ăsta! adaugă abatele.

— Bine – zise Fouquet – dă-i nota de cheltuieli lui Gourville şi rămâi aici, la mine, astă-seară.

— Vom lua masa împreună?

— O vom lua.

— Dar casieria e închisă.

— O va deschide Gourville. Aşa, domnule abate, ne-am înţeles.

Abatele făcu o plecăciune.

— Prin urmare, rămânem prieteni? zise el.

— Da, prieteni. Haide, Gourville.

— Pleci? Nu mai mâncăm împreună?

— Mă reîntorc peste un ceas, fii liniştit. Apoi, încet, către Gourville: Să fie înhămaţi la trăsură caii mei englezeşti şi să

mă ducă drept la Primăria din Paris.

LVI

VINUL DOMNULUI DE LA FONTAINE

Trăsurile, încărcate de oaspeți, începuseră să sosească la Saint-Mandé, şi casa lui Fouquet prinsese a se încălzi de pregătirile ospățului, când intendentul superior porni în goană, cu caii lui iuți, pe drumul Parisului, unde, apucând pe chei pentru a întâlni cât mai puțină lume în cale, se opri in fața Primăriei. Erau ceasurile opt fără un sfert. Fouquet coborî la colțul străzii Long-Pont şi se îndreptă spre piața Grevei, pe jos, însoțit de Gourville.

La capătul pieței văzură un om îmbrăcat în negru şi în violet, voios la înfățişare, care se pregătea să se urce într-o trăsură închiriată şi tocmai îi spunea vizitiului să-l ducă la Vincennes. În fața lui avea un coş mare, plin cu sticle de vin pe care le cumpărase de la crâşma "La Icoana Maicii Domnului".

— Ei, dar ăsta e Vatel, chelarul meu! îi spuse Fouquet lui Gourville.

— Da, monseniore – confirmă acesta.

— Ce caută la "Icoana Maicii Domnului"?

— A venit să cumpere vin, de bună seamă.

— Cum, pentru casa mea se cumpără vin de la cârciumă? se înfurie Fouquet. Pivnița pe care o am să fie oare atât de proastă?

Şi înainta spre chelar, care aşeza cu foarte multă băgare de seamă coşul cu sticle în trăsură.

— Hei, Vatel! strigă el cu glas de stăpân.

— Luați seama, monseniore – îi şopti Gourville – veți fi recunoscut.

— Asta-i acum! Lasă-mă în pace!... Vatel!

Omul îmbrăcat în negru şi violet întoarse capul. Era un chip blând şi zâmbitor, fără expresie. O anumită sclipire strălucea în ochii lui, un zâmbet fin îi flutura pe buze; un observator ar fi recunoscut însă de la început că această sclipire şi acest zâmbet nu spuneau nimic, nu dezvăluiau nimic. Vatel râdea ca un om distrat şi îşi vedea de treabă ca un copil nevinovat. Când auzi glasul care-l striga, se întoarse numaidecât.

— Oh! făcu el. Monseniorul!

— Da, eu. Ce dracu cauți aici, Vatel?... Vin? Cumperi vin de la o crâşmă din Piața Grevei?! De-ai fi cumpărat măcar de la "Ştiuletele de Brad" sau de la "Stinghiile Verzi"!

— Dar, monseniore – răspunse Vatel netulburat, după ce aruncase o privire duşmănoasă către Gourville – pentru ce e nevoie să se amestece cineva în treburile mele?... Ce, are pivnița mea vreun cusur?

— Nu, fireşte, Vatel, n-are, însă...

— Însă ce?... se încăpățână Vatel.

Gourville îl trase de mânecă pe intendentul superior.

— Nu te supăra, Vatel, dar credeam că pivnița mea, adică pivnița dumitale, e destul de garnisită, ca să nu mai avem nevoie să cumpărăm vin de la "Icoana Maicii Domnului"!

— Eh, domnule – zise Vatel, trecând de la "monseniore" la "domnule" cu oarecare ifos – pivnița dumneavoastră e aşa de bine garnisită, că atunci când oaspeții vin să ia masa la dumneavoastră, nu au ce să bea.

Fouquet se uită nedumerit mai întâi la Gourville, apoi la Vatel. . .

— Ce tot spui acolo?

— Spun că pivnicerul dumneavoastră n-are vin pentru toate gusturile, domnule, şi că domnul de La Fontaine, domnul Pellisson şi domnul Conrart nu beau de loc când vin

la noi. Acestor domni nu le place vinul de soi: ce-i de făcut atunci?

— Ce-i de făcut, zi?

— Am aici un vin de Joigny, după care ei se dau în vînt. Ştiu că se abat o dată pe săptămână pe la "Icoana Maicii Domnului" ca să-l bea aici. Iată pentru ce îmi fac provizii.

Fouquet nu mai avea ce să spună... Era aproape mişcat. Vatel însă avea încă multe de spus, fără îndoială, căci se vedea bine cum se înfierbânta.

— E ca şi cum m-ați mustra, monseniore, că mă duc în strada Planche-Mibray să caut cidrul pe care-l bea domnul Loret când vine să cineze la noi.

— Loret bea cidru la mine? zise Fouquet râzând.

— Ei da, domnule, şi iată pentru ce vine să cineze cu plăcere la dumneavoastră.

— Vatel – strigă Fouquet, strângând mâna chelarului său – dumneata eşti un om adevărat! Îți mulțumesc, Vatel, de a fi priceput că în casa mea domnul de La Fontaine, domnul Conrart şi domnul Loret sunt duci, pairi şi principi mai mult decât mine. Vatel, eşti o slugă destoinică şi îți dublez leafa.

Vatel nici nu mulțumi măcar; ridică uşor din umeri, murmurând aceste cuvinte pline de înțelepciune:

— A primi mulțumiri pentru că ți-ai făcut datoria e un lucru umilitor.

— Are dreptate – zise Gourville, atrăgându-i lui Fouquet atenția, printr-un gest, asupra altui punct.

Îi arătă, într-adevăr, o căruță cu roțile mici, trasă de doi cai, deasupra căreia se legănau două spânzurători bătute în scoabe de fier, legate una de alta, spate în spate, cu lanțuri; un arcaş, aşezat pe muchea unei bârne, înfrunta, de bine de rău, cu o mutră posomorită, pălăvrăgelile a vreo sută de

haimanale care mirosiseră cam ce rost aveau aceste spânzurători şi se țineau după ele în drum spre Primărie.

Fouquet tresări.

— E lucru hotărât, vedeți? zise Gourville.

— Dar nu şi făcut! replică ministrul.

— Oh, nu vă amăgiți, monseniore! Dacă până într-atâta v-a fost înşelată prietenia, încrederea, dacă lucrurile au ajuns aici, înseamnă că nu mai puteți face nimic.

— Dar eu n-am aprobat nimic.

— O fi făcut-o domnul de Lyonne în locul dumneavoastră.

— Mă duc la Luvru.

— Nu vă veți duce.

— Mă îndemni la o astfel de laşitate? strigă Fouquet. Mă sfătuieşti să-mi părăsesc prietenii, mă povățuieşti să arunc la pământ armele pe care le am în mână, când pot să lupt?

— Nu vă îndemn la nimic din toate acestea, monseniore; dar puteți oare pleca de la minister tocmai în clipa de față?

— Nu.

— Ei bine, dacă regele ar dori să vă înlocuiască?

— Mă va putea înlocui şi de departe, ca şi de aproape.

— Da, dar nu-l veți fi rănit prin nimic.

— Aş fi însă un laş! Nu vreau ca prietenii mei să moară, şi nu vor muri!

— Şi pentru asta e nevoie să vă duceți la Luvru?

— Gourville!

— Luați seama!... Odată la Luvru, sau veți fi silit să vă apărați cu tărie prietenii, adică să faceți o profesiune de credință, sau veți fi silit să-i părăsiți fără putința de a le mai veni în ajutor.

— Niciodată!

— Iertați-mă... Regele va va propune cu sila una din două, în cazul că nu veți alege dumneavoastră singur.

— Ai dreptate.

— Iată pentru ce nu ne trebuie zâzanie. Mai bine să ne întoarcem la Saint-Mandé, monseniore.

— Gourville, nu mă voi mişca din această piață, vinde va trebui să se săvârşească nelegiuirea, unde urmează să fiu acoperit de ruşine! Nu mă voi mişca, zic, până ce nu voi fi găsit mijlocul de a mă lupta cu duşmanii mei!

— Monseniore – răspunse Gourville – mi-ați face milă dacă n-aş şti că sunteți unul din cele mai tari spirite de pe această lume. Aveți o sută cincizeci de milioane, sunteți la fel de puternic ca regele prin poziție, de o sută cincizeci de ori mai mult prin bani. Domnul Colbert n-a avut măcar buna inspirație de a face să fie primit testamentul lui Mazarin. Or, când cineva e cel mai bogat om al regatului şi vrea să-şi dea osteneala de a cheltui o asemenea avere, dacă nu face ceea ce vrea, înseamnă că e un om oarecare. Să ne întoarcem, vă spun, la Saint-Mandé.

— Să-i cer părerea lui Pellisson? Da.

— Nu, monseniore, să numărăm banii pe care-i aveți.

— Haide! zise Fouquet, cu privirea învăpăiată. Da, da, la Saint-Mandé!

Se urcă din nou în trăsură, cu Gourville după el. Pe dram, la capătul mahalalei Saint-Antoine, ajunseră din urmă micul echipaj al lui Vatel, care îşi ducea încetişor vinul de Joigny.

Caii negri, sloboziți din frâu, trecură în goană pe alături, speriind iapa chelarului, în timp ce acesta, scoțând capul pe ferestruie, strigă îngrozit:

— Sticlele!... Sticlele mele!...

LVII

GALERIA DE LA SAINT-MANDÉ

Cincizeci de persoane îl aşteptau pe intendentul superior. Fouquet nu-şi îngădui nici măcar răgazul de a schimba o

vorbă cu valetul său de cameră, şi de la scara unde coborî din trăsură trecu de-a dreptul în primul salon. Acolo erau adunați prietenii lui, care discutau între ei; şeful bucătar se pregătea să întindă masa. Dar, mai mult decât toți, abatele Fouquet pândea întoarcerea fratelui său şi încerca să facă onorurile casei în lipsa acestuia.

La sosirea intendentului superior se stârni un murmur de bucurie şi de simpatie: Fouquet, totdeauna plin de voioşie şi bunăvoință, de dărnicie chiar, era iubit de poeții săi, de artiştii şi de oamenii lui de afaceri. Dar în astă-seară, fruntea lui, pe care mica sa curte citea, ca pe aceea a unui zeu, toate mişcările din sufletul său, pentru a şti ce linie de conduită să aleagă, fruntea lui, pe care afacerile n-o încrețeau niciodată, era acum mai palidă ca de obicei, şi nu numai unul dintre prieteni observă această paloare.

Fouquet se aşează la mijlocul mesei şi prezidă cu multă voie bună ospățul. Îi povesti lui La Fontaine expediția lui Vatel cu vinurile sale. Lui Pellisson îi povesti întâmplarea cu Menneville şi cu găina slabă, în aşa fel că toată lumea îl putu auzi. Izbucni atunci o furtună de râsete şi de glume, care nu se potoli decât la un gest grav şi trist al lui Pellisson.

Abatele Fouquet, neştiind în ce scop adusese vorba fratele său despre această întâmplare, asculta cu urechile ațintite şi căuta pe chipul lui Gourville sau pe acela al intendentului superior o explicație pe care n-o găsea nicăieri. Pellisson luă cuvântul:

— Se vorbeşte, prin urmare, de domnul Colbert? zise el.

— Şi de ce nu – răspunse Fouquet – dacă e adevărat, după cum se spune, că regele l-ar fi făcut intendentul său?

Abia apucă Fouquet să arunce aceste cuvinte, rostite cu un anume subînțeles, că o explozie de exclamații se produse printre comeseni.

— Un zgârcit! zise unul.

— Un calic! adăugă altul.

— Un fățarnic! strigă al treilea.

Pellisson schimbă o privire scurtă cu Fouquet.

— Domnilor – vorbi el – într-adevăr, defăimăm un om pe care nimeni nu-l cunoaşte: asta nu e nici omenesc, nici înțelept, şi iată domnul intendent superior, nu mă îndoiesc, este de aceeaşi părere cu mine.

— Întru totul – completă Fouquet. Să lăsăm în pace găinile grase ale domnului Colbert şi să ne ocupăm de fazanii împănați ai domnului Vatel.

Aceste cuvinte opriră norul sumbru ce amenința să se abată asupra convivilor. Gourville îi încălzi atât de bine pe poeți cu vinul de Joigny, abatele, deştept ca orice om care are nevoie de scuzii altuia, îi însufleți la fel de bine pe bancheri şi pe oamenii de spadă, încât, în aburul acestei veselii şi în zumzetul conversațiilor, orice umbră de nelinişte dispăru cu desăvârşire.

Testamentul cardinalului Mazarin formă subiectul discuției la felul al doilea şi la desert; apoi Fouquet dădu ordin să se aducă grămezile de prăjituri şi fântânile de lichioruri în salonul alăturat galeriei. Trecu cel dintâi acolo, ținând de braț o femeie, aleasă de el regina acestei seri.

Muzicanții se duseră să mănânce şi ei, astfel că începură plimbările prin galerie şi prin grădină, sub un cer de primăvară, blând şi parfumat.

Pellisson se apropie atunci de intendentul superior şi-i şopti:

— Monseniorul are vreo supărare?

— Una mare – răspunse Fouquet. Spune-i lui Gourville să-ți povestească despre ce este vorba.

Întorcându-se, Pellisson dădu cu ochii de La Fontaine, care venea la un pas în urma lui. Trebuia să asculte un vers latinesc pe care poetul îl făcuse pe seama lui Vatel. La Fontaine scanda, de un ceas, acest vers prin toate colțurile şi căuta pe cineva care să-l asculte. Crezu că a pus mâna pe Pellisson, dar şi acesta îi scăpă. Se întoarse atunci lângă Loret, care compusese şi el un catren în cinstea ospățului şi a gazdei. La Fontaine încercă în zadar să-şi plaseze versul său; Loret voia să-şi plaseze şi el catrenul. Poetul se văzu deci silit să se întoarcă la domnul conte de Chanost, pe care Fouquet tocmai îl luase de braț.

Abatele Fouquet observă că poetul, distrat ca totdeauna, voia să se apropie de cei doi vorbitori, şi-l opri din drum. La Fontaine se agăță atunci de el şi-i recită. versul. Abatele, care nu ştia latineşte, îşi clătina capul, în cadență, la fiecare pendulare a trupului la dreapta şi stânga, făcută de La Fontaine, potrivit cadenței dactilelor şi spondeilor.

În acest timp, în dosul cristalelor cu prăjituri, Fouquet îi vorbea domnului de Chanost, ginerele său, despre evenimentul zilei.

— Ar trebui să-i trimitem pe cei de prisos la focul de artificii – îi spuse Pellisson lui Gourville – pentru ca noi să putem vorbi în linişte aici.

— Aşa-i – răspunse Gourville, care-i şi şopti ceva la ureche lui Vatel.

Numaidecât, acesta începu să împingă spre grădină grupuri de tineri, de doamne şi de flecari, în vreme ce bărbații se plimbau prin galeria luminată de trei sute de lumânări de ceară, în văzul amatorilor de artificii, care se grăbeau să iasă în grădină.

Gourville se apropie de Fouquet şi-i spuse:

— Domnule, suntem toți aici.

— Toți? întrebă Fouquet.

— Da, numărați.

Intendentul superior întoarse capul şi numără. Erau opt persoane.

Pellisson şi Gourville mergeau ținându-se de braț, ca şi cum ar fi vorbit lucruri fără importanță. Loret şi doi ofițeri făceau la fel, mergând în sens invers. Abatele Fouquet se plimba de unul singur.

Fouquet păşea împreună cu domnul de Chanost, lăsând să se pară că e adâncit în convorbirea cu ginerele său.

— Domnilor – zise el – nici unul dintre dumneavoastră să nu ridice capul în mers şi să nu lase a se vedea că-mi dă vreo atenție; plimbați-vă mai departe, suntem singuri, şi ascultați-mă.

O mare tăcere se făcu în salon, tulburată doar de strigătele îndepărtate ale veselilor oaspeți care îşi făceau în boschete pentru a vedea mai bine artificiile. Erau un spectacol bizar aceşti oameni care păreau că se plimbă în grupuri, care păreau că se gândesc la lucruri diferite, şi totuşi cu toții atenți la vorbele unuia singur dintre ei, deşi acesta, la rândul lui, părea că nu-i vorbeşte decât vecinului său.

— Domnilor – zise Fouquet – ați băgat de seamă, fără îndoială, că doi dintre prietenii noştri lipsesc astă-seară de la reuniunea din fiecare miercuri... Pentru Dumnezeu, abate, nu te opri din mers, nu e nevoie să stai pe loc ca să poți auzi! Umblă, rogu-te, cu aerul dumitale firesc şi fă-te că te gândeşti la ceva şi, fiindcă ai privirea pătrunzătoare, aşază-te în dreptul ferestrei deschise, iar dacă vezi pe cineva întorcându-se spre galerie, dă-ne de veste, tuşind.

Abatele se supuse.

— Eu n-am băgat de seamă că lipsesc doi – zise Pellisson, care, în aceeaşi clipă, îi întoarse spatele lui Fouquet şi porni

în sens invers.

— Eu – zise Loret – nu-l văd pe domnul Lyodot, care îmi dă cu regularitate un subsidiu.

— Iar eu – adăugă abatele, de la fereastră – nu-l văd pe scumpul meu d'Eymeris, care-mi datorează o mie o sută de livre de la ultimul nostru brelan.

— Loret – răspunse Fouquet, mergând cu fața întunecată şi aplecată în jos – dumneata n-ai să mai capeți subsidiul de la Lyodot, iar dumneata, abate, n-ai să mai vezi cele o mie o sută de livre de la d'Eymeris, pentru bunul motiv că şi unul şi altul vor muri.

— Vor muri?! strigă adunarea, țintuită deodată locului, fără voia ei, de aceste vorbe înspăimântătoare.

— Mişcați-vă, domnilor – le şopti Fouquet – căci s-ar putea să fim iscodiți... Am spus: vor muri.

— Vor muri! repetă Pellisson. Aceşti oameni pe care i-am văzut, nu-s nici şase zile de atunci, plini de sănătate, de voie bună, încrezători în viitor. Ce mai e şi omul, Doamne sfinte! O simplă boală îl doboară dintr-o dată!

— Nu e vorba de boală – zise Fouquet.

— Atunci mai pot scăpa! răspunse Loret.

— Nu vor mai scăpa. Domnii de Lyodot şi d'Eymeris sunt în ajunul ultimei lor zile pe care o mai au de trăit.

— Dar atunci ce-i răpune pe aceşti domni? glăsui un ofițer.

— Întrebați-l pe cel care-i ucide – răspunse Fouquet.

— Care-i ucide? Vor fi ucişi? strigară toți îngroziți.

— Mai mult chiar. Vor fi spânzurați! murmură Fouquet cu un glas sinistru ce răsună ca un dangăt lugubru de clopot funerar în această galerie bogată, strălucind de tablouri, de flori, de catifele şi de aur.

Fără să vrea, fiecare se opri din mers; abatele se retrase de la fereastră.

Primele jerbe de artificii începură să zvâcnească în văzduh, deasupra crestelor copacilor. Un strigăt prelung, pornit din parc, îl chema pe intendentul superior să vină şi să se bucure de această privelişte. Fouquet se apropie de o fereastră, iar la spatele lui se strânseră prietenii lui, atenți să-i audă cea mai mică dorință.

— Domnilor – zise el – domnul Colbert a pus să fie arestați, judecați, şi va pune să fie executați doi dintre prietenii mei: ce trebuie să fac?

— La dracu! se exprimă cel dintâi abatele. Acest domn Colbert se cuvine să fie spintecat!

— Monseniore – îşi dădu cu părerea Pellisson – trebuie vorbit cu maiestatea sa.

— Regele, dragă Pellisson, a semnat cu mâna lui ordinul de execuție.

— Ei bine – se pronunță contele de Chanost – trebuie ca execuția să nu aibă loc, asta-i!

— Cu neputință – rosti Gourville; afară doar de cazul că i-am cumpăra pe temniceri.

— Sau pe guvernator – zise Fouquet.

— În noaptea asta chiar, îi putem ajuta pe arestați să evadeze.

— Cine dintre dumneavoastră îşi ia sarcina să facă această tranzacție?

— Eu – răspunse abatele – voi duce banii.

— Eu – adăugă Pellisson – voi duce consemnul.

— Consemnul şi banii – zise Fouquet; cinci sute de mii de livre guvernatorului de la Conciergerie e destul; totuşi, vom pune şi un milion, dacă va fi nevoie.

— Un milion! exclamă abatele. Cu jumătate din această sumă aş putea trece prin foc şi sabie jumătate din Paris!

— Fără tulburări – zise Pellisson. Guvernatorul odată câştigat, cei doi oameni vor putea sa evadeze; iar ei, scoşi din cauză, îi vor ațâța pe duşmanii lui Colbert şi vor dovedi regelui că tânăra lui justiție nu e de neînvins, ca toate măsurile necumpănite.

— Du-te, atunci, la Paris, Pellisson, şi scapă cele două victime – zise Fouquet. Mâine vom vedea ce vom mai face. Gourville, dă-i cinci sute de mii de livre lui Pellisson.

— Ia seama să nu dai greş! zise abatele. Drace, câtă răspundere! Lasă-mă să te ajut puțin!

— Tăcere! rosti Fouquet. Se apropie cineva. Ah, focurile de artificii sunt de un efect încântător!

În acea clipă, o ploaie de scântei căzu, şerpuitoare, în rămurişul pădurii din vecinătate.

Pellisson şi Gourville ieşiră împreună pe uşa cea mare a galeriei; Fouquet coborî în grădină, împreună cu ceilalți cinci conjurați.

LVIII

EPICURIENII

După felul cum Fouquet dădea sau părea să dea întreaga sa atenție iluminațiilor strălucitoare, muzicii galeşe a lăutelor şi oboaielor, jerbelor scânteietoare de artificii care, îmbrățişând cerul cu săgeți roşiatice de lumină, întăreau, în dosul copacilor umbra posomorâtă a turnului de la Vincennes, după felul, spuneam, cum intendentul superior le surâdea doamnelor şi poeților, serbarea se dovedea a nu fi mai puțin veselă ca de obicei, iar Vatel, a cărui privire nelinişti tă, mândră chiar, se îndrepta mereu, întrebătoare, către aceea a lui Fouquet, nu se arătă nemulțumit de primirea făcută programului serii.

După încetarea focurilor de artificii, invitații se împrăştiară prin grădină şi pe sub porticele de marmură, cu acea nestingherită libertate ce denotă la stăpânul casei atâta nobila uitare a mândriei, atâta curtenitoare ospitalitate, atâta magnifică nepăsare.

Poeții se rătăciră, braț la braț, prin boschetele din parc; unii se trântiră pe covoarele de iarbă, spre marea jale a costumelor de catifea şi a frizurilor, în care se încâlceau fire uscate de iarbă sau răzlețe frunzulițe verzi.

Doamnele, în număr mai mic, ascultau cântecele artiştilor şi versurile poeților; altele ascultau proza pe care o spuneau, cu multă artă, nişte oameni care nu erau nici comedianți, nici poeți, dar cărora tinerețea şi singurătatea le dădeau un har de a vorbi neobişnuit şi care lor li se părea a fi cel mai plăcut dintre toate.

— De ce oare – zise La Fontaine – stăpânul nostru Epicur n-a binevoit să coboare în grădină? Epicur nu-şi părăsea niciodată discipolii, astfel că stăpânul nostru face un lucru greşit.

— Domnule – i-o întoarse Conrart – dumneata faci un lucru greşit când stărui să te împodobeşti cu numele de epicurian; într-adevăr, nimic aici nu aminteşte doctrina filozofului din Gargeta.

— Hm! făcu La Fontaine. Nu stă oare scris că Epicur a cumpărat o grădină mare şi că trăia acolo în linişte cu prietenii săi?

— E adevărat.

— Ei bine, domnul Fouquet n-a cumpărat şi dânsul o grădină mare la Saint-Mandé, şi nu petrecem aici foarte fericiți, împreună cu el şi cu prietenii noştri?

— Da, fără îndoială; din păcate însă, nici grădina, nici prietenii nu duc la vreo asemănare. Căci, unde vezi dumneata

vreo asemănare între doctrina domnului Fouquet şi aceea a lui Epicur?

— În aceasta: "Plăcerea îți dă fericirea".

— Adică?

— Ei bine, eu cred că nu ne putem socoti nefericiți, eu, cel puțin. O masă bună, vin de Joigny, pe care au avut bunăvoința să se ducă să-l cumpere pentru mine de la cârciuma unde-l beau de obicei; nici o neghiobie rostită în cursul ospățului de un ceas, cu toate că erau acolo zece milionari şi douăzeci de poeți.

— Te opresc aici. Ai vorbit de vinul de Joigny şi de o masă bună. Tot mai stăruieşti?

— Stăruiesc, *antecho,* cum se spune la Port-Royal.

— Atunci adu-ți aminte că marele Epicur trăia şi-şi ospăta discipolii cu pâine, legume şi apă chioară.

— Asta nu e tocmai sigur – zise La Fontaine – şi s-ar putea ca dumneata să-l confunzi pe Epicur cu Pitagora, scumpul meu Conrart.

— Mai aminteşte-ți apoi că filozoful cel vechi se avea destul de rău cu zeii şi cu magistrații.

— Oh, iată ceea ce nu pot să sufăr – replică La Fontaine – la Epicur ca şi la domnul Fouquet!

— Nu-l pune alături cu domnul intendent superior – zise Conrart cu tulburare în glas – dacă vrei să nu dai apă la moară vorbelor ce se şoptesc despre el şi despre noi.

— Ce vorbe?

— Că suntem nişte francezi răi, fără dragoste de monarc şi fără respectul legilor.

— Atunci, mă întorc la textul meu – zise La Fontaine. Ascultă, Conrart, iată morala lui Epicur... pe care, de altminteri, eu îl socot, dacă mai e nevoie să ți-o spun, o legendă. Tot ceea ce se leagă cât de cât cu antichitatea e

legendă. Iupiter, dacă bagi bine de seamă, înseamnă viața, Alcide, puterea. Cuvintele stau mărturie ca să-mi dea dreptate: Zeus e *zen,* a trăi; Alcide e *alcé,* tărie. Ei bine, Epicur e blândă supraveghere, ocrotirea; or, cine veghează mai bine asupra statului şi cine-i ocroteşte mai bine pe indivizi ca domnul Fouquet?

— Dumneata îmi faci o lecție de etimologie, iar nu de morală; eu spun că noi, epicurienii moderni, suntem nişte cetățeni supărători.

— O! exclamă La Fontaine. Dacă suntem cetățeni supărători, nu e din pricină că urmăm maximele maestrului. Ascultă unul dintre aforismele lui cele mai importante.

— Ascult.

— "Doreşte-ți cârmuitori buni."

— Ei şi?

— Ei şi, ce ne spune oare domnul Fouquet în fiecare zi? "Când vom fi, în sfârşit, guvernați?" O spune sau nu? Hai, Conrart, fii sincer!

— O spune, e adevărat.

— Ei, asta-i curată doctrină a lui Epicur.

— Da, numai că sună puțin a răzvrătire.

— Cum, e răzvrătire când vrei să fii guvernat de cârmuitori buni?

— Fără îndoială, dacă cei ce cârmuiesc sunt răi.

— Răbdare! Am răspunsuri la toate.

— Chiar şi la cele ce ți-am spus acum?

— Ascultă: "Supune-te celor ce cârmuiesc rău..." Oh, aşa stă scris: *Cacòs politeusi*[1]... ("Celor ce cârmuiesc rău" – în greaca veche.) Te încrezi în textul meu?

— La dracu! Te cred. Dar ştii ca vorbeşti greceşte ca însuşi Esop, dragul meu La Fontaine?

— Asta o spui din răutate, amice Conrart?

— Să mă ferească Dumnezeu!

— Atunci să ne întoarcem la domnul Fouquet. Ce ne repeta el tot timpul? Oare nu asta: "Ce slugoi, acest Mazarin! Ce neghiob! Ce lipitoare! Trebuie totuşi să ne supunem acestui caraghios!..." Mărturiseşte, Conrart, spunea sau nu spunea el asta?

— Mărturisesc c-o spunea, şi poate chiar prea des.

— Întocmai ca Epicur, prietene, întocmai ca Epicur: repet, suntem epicurieni, şi asta e foarte plăcut.

— Da, încă mi-e teamă să nu se ridice, alături de noi, o sectă ca aceea a lui Epictet; ştii foarte bine, filozoful din Hierapolis, acela care zicea că pâinea e un lux, legumele o risipă şi apa de fântână o beție; acela care, bătut de stăpânul său, îi spunea, mormăind puțin, e adevărat, dar fără sa se supere: "Facem rămăşag că mi-ai zdrobit piciorul?" şi câştiga totdeauna rămăşagul.

— Era un gogoman acest Epictet al dumitale.

— Mă rog, dar ar putea să fie la modă şi în zilele noastre, schimbându-şi doar numele în acela de Colbert.

— Aş! răspunse La Fontaine. Aşa ceva e cu neputință. Niciodată n-ai să-l găseşti pe Epictet în Colbert.

— Ai dreptate, îl voi găsi pe... Colbert, cel mult.

— Ah, eşti bătut, Conrart; ai început să te refugiezi în jocuri de cuvinte. Domnul Arnauld susține că eu n-am logică... Am mai multă ca domnul Nicole.

— Da – ripostă Conrart – ai logică, dar eşti jansenist.

Această replică fu primită cu un imens hohot de râs. Încetul cu încetul, plimbăreții fuseseră atraşi de gălăgia celor doi vorbitori în jurul boschetului sub care discutau ei. Întreaga convorbire fusese ascultată cu religiozitate şi Fouquet însuşi, abia stăpânindu-se, dăduse pilda moderației. Dar deznodământul scenei îl făcu să nu se mai poată ține şi

pufni în râs. Toată lumea izbucni în hohote, ca şi el, şi cei doi filozofi fură salutați cu felicitările celor din jur.

Totuşi, La Fontaine fu declarat învingător pentru erudiția lui adâncă şi pentru logica lui neînfrântă. Conrart obținu despăgubirile datorate unui luptător nenorocos: fu lăudat pentru loialitatea intenției lui şi pentru cugetul lui neprihănit.

În clipa când demonstrațiile de bucurie erau în toi, în clipa când doamnele îi învinuiau pe cei doi adversari că nu le cuprinseseră şi pe femei în sistemul de fericire epicuriană, se ivi Gourville, venind din cealaltă parte a grădinii şi apropiindu-se de Fouquet, care era cu ochii numai la el şi care, de cum îl văzuse, se desprinsese de grup. Ministrul păstra încă pe față râsul şi toate trăsăturile nepăsării; dar de îndată ce nu mai putea fi privit de cineva, îşi lepădă masca.

— Ei bine – întrebă el cu nerăbdare – unde-i Pellisson? Ce face Pellisson?

— Pellisson se reîntoarce de la Paris.

— I-a adus şi pe prizonieri?

— N-a putut să stea de vorbă nici cu guvernatorul închisorii.

— Cum! N-a spus că vine din partea mea?

— A spus, dar guvernatorul a trimis următorul răspuns: "Dacă vine din partea domnului Fouquet, trebuie să aibă o scrisoare de la domnul Fouquet".

— Oh – făcu acesta – dacă e vorba numai de a-i da o scrisoare...

— Nu – răspunse Pellisson, care se ivi în colțul tufişului – nu, monseniore... Duceți-vă singur şi vorbiți-i în numele vostru.

— Da, ai dreptate; am să mă retrag în casă ca şi cum aş avea de lucru; lasă caii înhămați, Pellisson. Ține lumea aici, Gourville.

— Un ultim sfat, monseniore – zise acesta.

— Spune, Gourville.

— Nu vă duceți la guvernatorul închisorii decât în ultimul moment; e o îndrăzneală, dar nu e un lucru chibzuit. Iertați-mă, domnule Pellisson, dacă sunt de altă părere decât dumneavoastră; dar credeți-mă, monseniore, trimiteți-i guvernatorului o vorbă prin cineva, e un om cumsecade, însă nu vă duceți dumneavoastră personal.

— Aşa voi face – zise Fouquet. De altminteri, avem înaintea noastră toată noaptea.

— Nu vă bizuiți prea mult pe timp, chiar de ar fi de două ori mai mare decât am avea nevoie – răspunse Pellisson; nu e niciodată rău să ajungi mai devreme.

— Adio – zise intendentul superior. Vino cu mine, Pellisson. Gourville, ai grijă de oaspeți.

Şi plecă.

Epicurienii nu băgară de seamă că şeful şcolii dispăruse; lăutele cântară toată noaptea.

LIX

UN SFERT DE CEAS ÎNTÂRZIERE

Fouquet, plecat de-acasă pentru a doua oară în ziua aceea, se simți mai puțin obosit şi mai puțin tulburat decât s-ar fi putut crede că ar fi trebuit să fie. El se întoarse către Pellisson, care, în colțul trăsurii, se gândea cu îngrijorare ce măsură ar fi mai bună pentru a răspunde exagerărilor lui Colbert.

— Dragul meu Pellisson – îi spuse atunci Fouquet – păcat că nu eşti o femeie.

— Ba cred, dimpotrivă, că e mai bine – răspunse Pellisson – căci, orice s-ar zice, monseniore, sunt neînchipuit de urât.

— Pellisson! Pellisson! rosti intendentul superior râzând. Spui într-una că eşti urât pentru a nu lăsa să se creadă că

asta îți dă multe necazuri.

— Multe, într-adevăr, monseniore; nu cred să fie un om mai nefericit decât mine. Eram frumos, dar vărsatul m-a urâțit; sunt deci lipsit de mijlocul de a fi pe placul cuiva; or, sunt cel dintâi slujitor al dumneavoastră, sau aproape; sunt legat de interesele dumneavoastră, şi dacă aş fi o femeie frumoasă, v-aş fi acum de cel mai mare folos.

— Cum adică?

— M-aş duce la guvernatorul închisorii, l-aş seduce, căci e un crai şi-i place crailâcul, apoi m-aş întoarce cu cei doi prizonieri, prietenii noştri.

— Sper s-o pot face eu însumi, cu toate că nu sunt femeie frumoasă – replică Fouquet.

— Nimic de zis, monseniore; însă o să vă înjosiți prea mult.

— Stai! strigă deodată Fouquet cu una din acele tresăriri tainice pe care le stârneşte în inimă o năvală de sânge fierbinte sau amintirea unei clipe dulci. Stai! Cunosc o femeie care va juca pe lângă locotenentul guvernator de la Conciergerie rolul de care avem nevoie!

— Eu cunosc cincizeci, monseniore, cincizeci de trâmbițe care ar umple universul cu generozitatea voastră, cu devotamentul vostru față de prieteni, dar care v-ar pierde, totuşi, mai curând sau mai târziu, pierzându-se.

— Eu nu vorbesc despre astfel de femei, Pellisson; vorbesc de o frumoasă şi nobilă ființă, care îmbină însuşirile sexului ei cu valoarea şi sângele nostru rece; vorbesc de o femeie destul de frumoasă pentru ca zidurile închisorii să se încline în fața ei şi să o salute, de o femeie îndeajuns de discretă pentru ca nimeni să nu bănuiască de cine va fi fost trimisă.

— O comoară – zise Pellisson; îi veți face domnului guvernator de la Conciergerie un plocon cum nu se poate

altul mai bun. La dracu, monseniore! Chiar de i s-ar tăia capul – ceea ce se poate întâmpla – dar măcar va fi avut înainte de a muri un mare noroc, pe care nici un alt bărbat nu l-a întâlnit până la el!

— Şi adaug – zise Fouquet – că guvernatorul închisorii nu va rămâne fără cap, căci va avea la îndemână caii mei ca să poată fugi, şi cinci sute de mii de livre ca să poată trăi fără griji în Anglia; adaug iarăşi că femeia, prietena mea, nu-i va da decât caii şi banii. Haidem să căutăm această femeie, Pellisson!

Intendentul superior întinse mâna spre cordonul de mătase şi de aur din interiorul trăsurii, dar Pellisson îl opri.

— Monseniore – zise el – veți pierde, căutând această femeie, tot atâta timp cât a pierdut Columb până să găsească Lumea Nouă. Şi noi n-avem decât două ceasuri ca să izbutim; guvernatorul odată culcat, cum să mai intrăm la el fără zarvă? Ziua odată venită, cum să ne mai ascundem planurile? Duceți-vă, monseniore, duceți-vă singur şi nu mai umblați nici după îngeri, nici după femei în noaptea asta.

— Dar, dragă Pellisson, am şi ajuns la poarta sa!

— La poarta îngerului?

— Ei da!

— Dar acesta e palatul doamnei de Bellières…

— Sst!

— Ah! Doamne! făcu Pellisson.

— Ai ceva de zis împotriva ei? întrebă Fouquet.

— Nimic, vai! şi tocmai asta mă deznădăjduieşte. Nimic, absolut nimic… De-aş putea să vă spun, dimpotrivă, atâta rău despre ea, încât să vă împiedic de a vă mai duce la dânsa!

Dar Fouquet şi dăduse ordin de oprire; trăsura stătea pe loc.

— Să mă împiedici? zise Fouquet. Nici o putere din lume nu m-ar putea împiedica, mă înțelegi, de a-i spune un compliment doamnei du Plessis-Bellières; de altminteri, cine ştie dacă n-o să avem nevoie de dânsa! Vii cu mine?

— Nu, monseniore, nu.

— Dar nu vreau să te fac să mă aştepți, Pellisson – zise Fouquet cu o sinceră curtenie.

— Cu atât mai bine, monseniore; ştiind că mă faceți să aştept, veți sta cât mai puțin sus... Luați seama! Se zăreşte o trăsură în curtea ei; e cineva la dânsa!

Fouquet se plecă spre scara trăsurii.

— Încă o rugăminte – şopti Pellisson – nu intrați la această doamnă decât după ce ne vom întoarce de la Conciergerie, vă rog!

— Eh, cinci minute, Pellisson! răspunse Fouquet, punând piciorul pe treptele palatului.

Pellisson rămase în fundul trăsurii, cu sprâncenele încruntate.

Fouquet se urcă la marchiză şi îşi spuse numele în fața valetului, ceea ce stârni un şir de plecăciuni şi o grabă ce dovedeau că stăpâna casei formase obişnuința ca acest nume să fie respectat şi iubit la dânsa.

— Domnul intendent superior! strigă marchiza, înaintând foarte palidă către Fouquet. Câtă cinste! Şi cât de neaşteptată! adăugă ea. Apoi, încet: Ia seama – îi spuse – Marguerite Vanel e la mine.

— Doamnă – răspunse Fouquet, tulburat – veneam pentru afaceri... numai câteva vorbe în mare grabă.

Şi intră în salon.

Doamna Vanel se ridicase mai palidă, mai livid ca Invidia însăşi. În zadar îi adresă Fouquet salutul cel mai fermecător şi mai plin de împăciuire; ea nu răspunse decât printr-o

aruncătură de ochi groaznică, îndreptată asupra marchizei şi asupra lui Fouquet. Privirea aceasta crudă a unei femei geloase e un stilet ce găseşte spărtura prin care să poată străpunge cele mai tari platoşe; Marguerite Vanel îl înfipse fără milă în inimile celor doi confidenți. Făcu apoi o reverență către *prietena ei,* una mai adâncă în fața lui Fouquet, şi plecă, spunând că mai are de făcut o mulțime de alte vizite, înainte ca marchiza, fâstâcită, sau Fouquet, cuprins de nelinişte, să se fi gândit s-o rețină.

Abia ieşită pe uşă, că Fouquet, rămas singur cu marchiza, căzu în genunchi în fața ei, fără să spună o vorbă.

— Te aşteptam – rosti marchiza cu un zâmbet dulce.

— O, nu – zise el – căci atunci n-ai fi primit-o pe această femeie.

— A intrat de un sfert de ceas doar, şi nu puteam bănui că are să vină la mine chiar în astă-seară.

— Aşadar, mă iubeşti puțin, marchiză?

— Nu despre asta e vorba, domnule, ci de primejdiile care te amenință; ce treburi te pun pe drumuri?

— Vreau să-mi smulg astă-seară prietenii din închisoarea palatului.

— Şi cum anume?

— Cumpărându-l, seducându-l pe guvernator.

— E unul dintre prietenii mei; pot să te ajut, fără să-ți dăunez?

— Oh, marchiză, mi-ai aduce cel mai mare serviciu; dar cum să facem ca să nu-ți întinezi numele? Căci niciodată viața mea, puterea mea, libertatea mea nu vor fi de ajuns ca să te răsplătesc dacă o lacrimă îți va cădea din ochi, dacă o mâhnire îți va întuneca fruntea.

— Monseniore, nu-mi mai spune astfel de cuvinte care mă amețesc; sunt vinovată de-a fi voit să te ajut, fără să fi ținut

seama de însemnătatea pasului meu. Te iubesc, într-adevăr, ca o prietenă bună şi, ca prietenă, îți sunt recunoscătoare pentru bunăvoința pe care mi-ai arătat-o; dar vai!... vai! nicicând n-ai să găseşti în mine o amantă.

— Marchiză! rosti Fouquet cu o voce înăbuşită. De ce?

— Fiindcă eşti iubit prea mult – răspunse în şoaptă tânăra femeie – fiindcă eşti iubit de prea multă lume... fiindcă strălucirea gloriei şi a averii îmi răneşte privirea, în timp ce sumbra durere mi-o atrage; fiindcă, în sfârşit, eu care te-am respins în momentele celei mai fastuoase măreții, eu care abia dacă te-am privit atunci când te aflai în culmea splendoarei, am venit, ca o femeie rătăcită, să mă arunc, pentru a spune astfel, în brațele dumitale când am văzut că o nenorocire plutea deasupra capului dumitale... Acum cred că înțelegi, monseniore... Fii iarăşi fericit, pentru ca şi eu să fiu iarăşi cu inima şi gândurile curate; nefericirea dumitale m-ar pierde.

— Oh, doamnă – zise Fouquet cu o tulburare pe care n-o mai încercase niciodată până atunci – chiar de va trebui să cad pe cea din urmă treaptă a mizeriei omeneşti, tot voi aştepta de pe buzele dumitale acest cuvânt pe care nu vrei astăzi să mi-l dai, şi atunci, doamnă, te vei ridica foarte sus în nobilul dumitale egoism; atunci vei crede că aduci mângâiere celui mai nefericit dintre oameni, însă vei spune "te iubesc" celui mai ilustru, celui mai plin de bucurie, celui mai triumfător dintre fericiții pământului!

Se afla încă la picioarele sale, sărutându-i mâinile, când Pellisson dădu buzna peste ei, strigând cu un aer înspăimântat:

— Monseniore! Doamnă! Iertare, doamnă, vă rog să mă iertați... Monseniore, a trecut o jumătate de oră de când sunteți aici... Oh, nu mă priviți amândoi atât de mustrători...

Doamnă, vă rog, cine este doamna care a ieşit de la dumneavoastră când a intrat monseniorul?

— Doamna Vanel – răspunse Fouquet.

— Aşa! exclamă Pellisson. Eram sigur!

— Ei bine, ce e?

— Ei bine, s-a urcat, foarte palidă, în trăsura sa.

— Treaba ei! zise Fouquet.

— Da, dar vă interesează poate să ştiți ce i-a spus vizitiului.

— Ce i-a spus, Dumnezeule? strigă marchiza.

— "La domnul Colbert!" rosti Pellisson cu glas înăbuşit.

— Dumnezeule mare! Pleacă! Pleacă, monseniore! făcu marchiza împingându-l pe Fouquet spre uşa salonului, în timp ce Pellisson îl trăgea de mână.

— Ei, dar ce sunt eu, un copil pe care-l faceți să se sperie de o umbră? se împotrivea ministrul.

— Eşti un uriaş – răspunse marchiza – pe care o viperă caută să-l muşte de călcai.

Pellisson îl târî mai departe până la trăsură.

— La palat, în goană! strigă Pellisson către vizitiu.

Caii porniră ca fulgerul; nimic nu-i opri, nici o clipă, din alergătura lor. Doar când ajunseră la arcada de la Saint-Jean şi voiau să intre în Piața Grevei, un lung şir de călăreți, închizând trecerea îngustă, opri trăsura intendentului superior. Cu neputință de străpuns această barieră; au trebuit să aştepte până când arcaşii de pază călări, căci ei erau, se scurseră la deal, escortând o căruță mare ce se îndrepta în trapul cailor spre piața Baudoyer.

Fouquet şi Pellisson nu luară în seamă această întâmplare decât pentru a deplânge clipele de întârziere pe care le pierduseră aici. Intrară la temnicerul palatului după cinci minute.

Ofițerul se plimba prin curtea din față. La numele lui Fouquet, rostit la urechea lui de Pellisson, guvernatorul se apropie în grabă de trăsură şi, cu pălăria în mână, făcu mai multe plecăciuni.

— Ce cinste pentru mine, monseniore! zise el.

— Un cuvânt, domnule guvernator. Vrei să-ți dai osteneala de a te urca în trăsură?

Ofițerul se urcă în trăsura grea şi se aşează în fața lui Fouquet.

— Domnule – zise ministrul – vreau să-ți cer un serviciu.

— Spuneți, monseniore.

— Un serviciu compromițător pentru dumneata, domnule, dar care îți asigură pentru totdeauna ocrotirea şi prietenia mea.

— Chiar de va trebui să mă arunc în foc pentru domnia voastră, monseniore, o voi face fără şovăială!

— Mulțumesc – zise Fouquet. Ceea ce-ți cer eu e mult mai simplu.

— Atunci s-a făcut, monseniore; despre ce este vorba?

— Să mă conduci în camerele domnilor Lyodot şi d'Eymeris.

— Monseniorul vrea să-mi spună pentru ce?

— Îți voi spune în prezența lor, domnule, şi în acelaşi timp îți voi arăta toate mijloacele prin care s-ar putea acoperi această evadare.

— Evadare? Dar monseniorul n-a aflat încă?

— Ce să aflu?

— Că domnii Lyodot şi d'Eymeris nu mai sunt aici.

— De când? strigă Fouquet, tremurând de ciudă.

— De un sfert de ceas.

— Şi unde sunt?

— În turnul de la Vincennes.

— Cine i-a scos de aici?

— Un ordin al regelui.

— Nenorocire! mugi Fouquet, lovindu-şi fruntea cu palma. Nenorocire!

Şi, fără a-i mai spune un singur cuvânt guvernatorului, se lăsă pe perna trăsurii, cu deznădejdea în suflet, cu moartea zugrăvită pe față.

— Ei bine? întrebă Pellisson cu neliniște.

— Ei bine, prietenii noştri sunt pierduți! Colbert i-a trimis în turnul de la Vincennes. Ei erau cei care ne-au tăiat calea la arcada de la Saint-Jean.

Pellisson, ca lovit de trăsnet, nu mai scoase o vorbă. Cu o mustrare, şi-ar fi ucis stăpânul.

— Unde doreşte monseniorul să meargă? întrebă valetul.

— La mine, la Paris. Dumneata, Pellisson, întoarce-te la Saint-Mandé şi într-un ceas să mi-l aduci pe abatele Fouquet. Repede!

LX

PLAN DE BĂTAIE

Noaptea era înaintată când abatele Fouquet, însoțit de Gourville, ajunse la fratele său. Aceşti trei bărbați, palizi de grija celor ce aveau să se întâmple, arătau mai puțin ca trei puternici ai zilei, ci păreau mai degrabă trei conspiratori uniți de acelaşi gând al violenței.

Fouquet se plimbă îndelung prin încăpere, cu privirea înfiptă în podea, cu mâinile strânse una într-alta. În sfârşit, luându-şi inima în dinți, rosti, cu un suspin adânc:

— Abate, mi-ai vorbit chiar astăzi despre anumiți oameni pe care-i întreții!

— Da, domnule – răspunse abatele.

— La drept vorbind, cine sunt aceşti oameni?

Abatele şovăi.

— Haide, fără teamă, căci nu ameninț; dar fără lăudăroşenii, căci nu-mi arde de glumă.

— Fiindcă-mi ceri să-ți spun adevărul, domnule, iată-l: am o sută douăzeci de prieteni sau tovarăşi de plăceri, care sunt legați de mine ca funia de spânzurat.

— Şi te poți bizui *pe* ei?

— Oricând şi oriunde.

— Şi n-ai să te compromiți, dumneata personal?

— Numele meu nici nu va fi dat în vileag.

— Şi sunt oameni hotărâți?

— Ar da foc la jumătate din Paris, dacă le-aş făgădui că ei nu vor fi atinşi de flăcări.

— Lucrul pe care ți-l cer, abate – vorbi Fouquet, ştergându-şi sudoarea ce i se scurgea pe față – e să asmuți aceşti o sută douăzeci de oameni ai dumitale asupra celor pe care ți-i voi arăta eu, într-un anumit moment... E cu putință?

— Nu e pentru prima dată când li se întâmplă să facă un asemenea lucru, domnule.

— Bine; dar aceşti bandiți vor îndrăzni să atace... o forță înarmată?

— Asta le e deprinderea.

— Atunci, adună-ți aceşti o sută douăzeci de oameni, abate.

— Bine. Unde?

— Pe drumul spre Vincennes, mâine, la două ceasuri precis.

— Ca să-i răpească pe Lyodot şi d'Eymeris?... Vor fi împuşcături?

— Multe. Te temi?

— Nu pentru mine, pentru dumneata.

— Oamenii aceia îşi vor da seama ce fac?

— Sunt prea deştepți ca să n-o bănuiască. Iar un ministru care pune la cale o răscoală împotriva regelui... se expune.

— Ce-ți pasă, dacă plătesc?... De altminteri, de voi cădea eu, vei cădea împreună cu mine.

— Atunci ar fi mai prudent, domnule, să nu ne mişcăm, să-i lăsăm regelui această mică satisfacție.

— Gândeşte-te bine însă, abate, că Lyodot şi d'Eymeris la Vincennes sunt preludiul unei ruini pentru casa mea. Ți-o repet, eu arestat, te vor întemnița; eu întemnițat, te vor surghiuni.

— Domnule, sunt la ordinele dumitale. Ce-mi porunceşti să fac?

— Aceea ce-am spus: vreau ca mâine cei doi financiari, pe care vor să-i răpună, când sunt atâția nemernici de care nu se atinge nimeni, să fie smulşi din ghearele duşmanilor mei. Ia-ți toate măsurile de trebuință. Se poate?

— Se poate.

— Arată-mi planul dumitale.

— E cât se poate de simplu. Garda obişnuită de execuții este de doisprezece arcaşi.

— Mâine vor fi o sută.

— Mă aştept la asta; să punem chiar mai mult, două sute.

— În timp ce dumneata n-ai decât o sută douăzeci de oameni!

— Iartă-mă. Într-o mulțime formată din o sută de mii de curioşi, se găsesc totdeauna zece mii de bandiți sau hoți de buzunare, atât doar că n-au cutezanța să ia o hotărâre.

— Ei bine?

— Mâine, în Piața Grevei, pe care o aleg ca teren de luptă, vor fi zece mii de auxiliari la cei o sută douăzeci de oameni ai mei. Atacul început de aceştia va fi încheiat de ceilalți.

— Bine, dar ce se va întâmpla cu prizonierii în Piața Grevei?

— Iată: vor fi băgați într-o casă oarecare din piață; acolo se va da asaltul ca să fie răpiți... Sau, poftim, altă idee, mai bună încă: multe case de acolo au două intrări, una prin piață, cealaltă prin strada Mortellerie, prin strada Vannerie, sau prin strada Tixeranderie. Prizonierii, intrați prin una, vor ieşi prin cealaltă.

— Vreau însă ceva mai precis.

— Caut.

— Şi eu – strigă Fouquet – am găsit! Ascultă ce mi-a venit în minte în clipa asta.

— Ascult.

Fouquet îi făcu un semn lui Gourville, care păru că înțelege.

— Unul din prietenii mei îmi împrumută adesea cheile unei case pe care el a închiriat-o în strada Baudoyer şi ale cărei grădini întinse dau în dosul unei anumite case din Piața Grevei.

— Iată ceea ce ne trebuie – spuse abatele. Care e casa?

— O cârciumă totdeauna plină de lume, pe a cărei firmă e zugrăvit chipul Maicii Domnului.

— O cunosc – zise abatele.

— Această cârciumă are ferestrele spre piață şi o ieşire care dă într-o curte ce trebuie să comunice cu grădinile prietenului meu printr-o portiță de trecere.

— Bun!

— Intrați prin cârciumă, aduceți-i acolo şi pe prizonieri, apoi apărați uşa până când vor reuşi să fugă prin grădina din piața Baudoyer.

— Într-adevăr, domnule, ai putea să fii un general minunat, ca domnul de Condé.

— M-ai înțeles?

— Pe deplin.

— Cât îți trebuie ca să-i înfierbânți pe bandiții dumitale cu vin şi să-i ungi cu aur?

— O, domnule, ce cuvinte! O, domnule, dacă te-ar auzi! Unii dintre ei sunt foarte supărăcioşi.

— Vreau să spun că trebuie să-i faci sa nu mai deosebească cerul de pământ, căci mâine mă voi lupta cu regele, şi eu, când lupt, vreau să înving, pricepi?

— S-a făcut... Mai da-mi şi alte idei, domnule.

— Te las pe dumneata să te gândeşti mai departe.

— Atunci, dă-mi punga.

— Gourville, numără-i abatelui o sută de mii de livre.

— Bun... şi nu vom cruța nimic, nu-i aşa?

— Nimic.

— Să fie într-un ceas bun!

— Monseniore – interveni Gourville – dacă se va afla ceva, ne vom pierde capetele.

— Eh, Gourville, îmi faci milă, dragul meu – răspunse Fouquet roşu de mânie. Vorbeşte pentru dumneata şi nu te gândi la mine. Capul meu nu se clatină aşa de uşor pe umeri. Haide, abate, ne-am înțeles?

— Ne-am înțeles.

— Mâine, la ceasurile două?

— La amiază.. Întrucât trebuiesc pregătiți în chip temeinic cei ce ne vor fi de folos.

— Aşa-i. Nu cruța vinul cârciumarului.

— Nu-i voi cruța nici vinul, nici casa – adăugă abatele, rânjind. Am planul meu, ți-am spus; lasă-mă să încep treaba şi vei vedea!

— Unde vei putea fi găsit?

— Pretutindeni şi nicăieri.

— Şi eu cum voi avea veşti?

— Printr-un curier al cărui cal se va găsi chiar în grădina prietenului dumitale. Dar care e numele acestui prieten?

Fouquet se uită din nou la Gourville. Acesta îl scoase din încurcătură pe stăpân, schimbând vorba:

— Îl însoțesc pe domnul abate pentru alte pricini; casa însă este uşor de recunoscut: chipul Maicii Domnului în față, o grădină, singura din cartier, în spate.

— Bun, bun. Mă duc să-mi pregătesc soldații.

— Însoțeşte-l, Gourville – zise Fouquet – şi numără-i banii... O clipă, abate... o clipă, Gourville... Ce caracter i se va da acestei răpiri?

— Unul foarte firesc, domnule... Răscoală.

— Răscoală în legătură cu ce? Căci, hm! dacă vreodată poporul Parisului e gata să ridice osanale regelui, apoi o face îndeosebi atunci când regele îi spânzură pe financiari.

— Voi potrivi eu lucrurile... – zise abatele.

— Da, numai că o să le potriveşti rău şi o să iasă totul la iveală!

— Nu, nu... Mai am şi altă idee.

— Spune.

— Oamenii mei vor striga: "Colbert! Trăiască Colbert!" şi se vor arunca asupra prizonierilor ca pentru a-i sfâşia în bucăți şi a-i smulge de la spânzurătoare, ca fiind o- pedeapsă prea blândă pentru ei!

— Ah, iată o idee straşnică, într-adevăr! zise Gourville. Drace, domnule abate, dar multe îți mai trec prin cap!

— Domnule, e meritul familiei – răspunse cu mândrie abatele.

— Păcătosul! murmură Fouquet. Apoi adăugă cu glas tare: Ideea e bună. Fă aşa, şi fereşte-te de vărsare de sânge.

Gourville şi abatele plecară împreună, foarte preocupați.

Intendentul superior se întinse pe perne să se culce, pe jumătate gândindu-se la planurile sinistre de a doua zi, pe jumătate mângâind visul său de dragoste.

LXI

CRÂŞMA "LA ICOANA MAICII DOMNULUI"

La două ceasuri, a doua zi, cincizeci de mii de curioşi erau strânşi în Piața Grevei, în jurul celor două spânzurători ridicate acolo, între cheiul Grevei şi cheiul Pelletier, una lângă alta, cu spatele spre parapetul râului.

Încă de dimineață, toți pristavii bunului oraş Paris străbătuseră cartierele cetății, mai ales halele şi mahalalele, vestind cu glasurile lor aspre *şi* neobosite marea dreptate făcută de rege prin pedepsirea a doi demnitari care au sfeterisit banii statului, a doi hoți care înfometau poporul. Şi acest popor, ale cărui interese erau apărate cu atâta căldură, pentru a nu se arăta lipsit de respect față de regele său, lăsă baltă dughenele, tarabele, atelierele, alergând să-şi dovedească bruma de recunoştință față de Ludovic al XIV-lea, aşa cum ar fi făcut nişte invitați ce s-ar teme să nu pară nepoliticoşi dacă nu s-ar duce să ia parte la sindrofia celui care i-a chemat ca să petreacă.

După cuprinsul decretului de osândă, pe care pristavii îl citeau cu glas tare, dar cât se poate de prost, doi mânuitori ai avutului public, lacomi de bani, jefuitori ai vistieriei regale, dositori şi măsluitori de acte, aveau să îndure pedeapsa capitală în Piața Grevei, "cu numele lor scrise deasupra capului fiecăruia", glăsuia decretul. Deocamdată însă, decretul nu pomenea aceste nume.

Curiozitatea parizienilor nu mai cunoştea margini şi, după cum am spus, o mare mulțime aştepta cu o nepotolită nerăbdare ceasul hărăzit pentru execuție. Se răspândise zvonul că arestații, închişi în turnul de la Vincennes, urmau

să fie aduşi cât de curând din temnița de acolo în Piața Grevei. De aceea, cartierul şi strada Saint-Antoine erau ticsite de lume, căci poporul Parisului, în aceste zile de mare execuție, se împărțea în două categorii: cei care voiau să-i vadă pe condamnați trecând, şi aceştia erau cei cu inimi mai milostive şi mai slabe, dar având totuşi o filozofie a lor care-i făcea să fie curioşi, şi cei ce voiau să-i vadă pe osândiți dându-şi ultima suflare, iar aceştia erau cei însetați de emoții tari.

În ziua aceea, domnul d'Artagnan, după ce primi ultimele ordine din partea regelui şi-şi luă rămas bun de la prietenii lui, al căror număr se reducea deocamdată la Planchet, îşi întocmi planul de lucru al zilei, aşa cum e nevoit să facă orice om cu prea multe treburi pe cap, ale cărui clipe sunt numărate toate, astfel că nu-şi poate îngădui să piardă nici una fără folos.

"Plecarea e hotărâtă – îşi spuse el – în zorii zilei, la trei ceasuri de dimineață; mai am, aşadar, cincisprezece ceasuri până atunci. Să punem şase ceasuri pentru somn, care îmi este absolut necesar, deci şase; un ceas pentru masă, şapte; un ceas ca să-i fac o vizită lui Athos, opt; doua ceasuri pentru lucruri neprevăzute – în total zece. Mai rămân, prin urmare, cinci ceasuri. Un ceas ca să încasez, sau mai bine zis ca să văd cum domnul Fouquet refuză să-mi dea banii; un altul pentru a mă duce să iau aceşti bani de la domnul Colbert, primind totodată întrebările şi strâmbăturile lui; un ceas pentru a-mi pregăti armele, îmbrăcămintea şi pentru a-mi unge cizmele. Îmi mai rămân două ceasuri. La dracu! Sunt destul de bogat!"

Spunând acestea, d'Artagnan simți o bucurie ciudată, o bucurie ca în vremea tinereții, o mireasmă din anii aceia

frumoşi şi fericiți de altădată cuprinzându-i ființa şi îmbătându-l.

În răstimpul acestor două ceasuri – îşi mai spuse muşchetarul – mă voi duce să încasez sfertul din chiria ce mi se cuvine de la "Icoana Maicii Domnului". Va fi ceva îmbucurător. Trei sute şaptezeci şi cinci de livre! Drace, e uluitor! Dacă săracul care n-are decât o livră în buzunarul lui ar avea o livră şi doisprezece gologani, ar spune că i-a pus Dumnezeu mâna în cap; dar niciodată o astfel de pomană nu se abate asupra săracului. Bogatul, dimpotrivă, îşi sporeşte avutul cu banii de care nici nu se atinge... Iată trei sute şaptezeci şi cinci de livre care îmi cad din cer. Mă voi duce, aşadar, la "Icoana Maicii Domnului" şi voi bea cu chiriaşul meu un pahar cu vin de Spania, pe care tot el mi-l va oferi, se înțelege.

Dar trebuie rânduială, domnule d'Artagnan, rânduială. Să facem deci socoteala timpului şi să-l împărțim după treburi:

Art. 1. Athos.

Art. 2. La "Icoana Maicii Domnului".

Art. 3. Domnul Fouquet.

Art. 4. Domnul Colbert.

Art. 5. Masa.

Art. 6. Haine, cizme, cai, bocceaua de drum.

Art. 7. şi ultimul. Somnul.»

În lumina acestei împărțiri a timpului, d'Artagnan se duse de-a dreptul la contele de La Fère, căruia îi povesti, cu modestie şi naivitate, o parte din fericitele întâmplări din ultima vreme.

Din ajun, Athos era neliniştit din pricina acestei vizite la rege; dar patru vorbe fură de ajuns ca să înțeleagă totul. Athos ghici că Ludovic îl însărcinase pe d'Artagnan cu o anumită misiune importantă, dar nici nu încercă măcar să-l

facă să-i destăinuie taina. Îl povățui însă pe prietenul lui să-şi ferească pielea şi se oferi, pe ocolite, să-l însoțească, daca lucrul este cu putință.

— Dar, dragă prietene – zise d'Artagnan – nu plec nicăieri.

— Cum aşa? Vii şi-ți iei rămas bun de la mine, şi nu pleci nicăieri?

— Oh, e adevărat, e adevărat! răspunse d'Artagnan, roşindu-se puțin. Mă duc să cumpăr o proprietate.

— Asta-i altceva. Atunci îmi schimb vorba. În loc de: "Fereşte-ți pielea", îți voi spune: "Fereşte-ți punga!"

— Prietene, te voi înştiința de cum voi pune ochiul pe vreo proprietate; şi atunci vei avea bunăvoința de a-mi face un serviciu, lămurindu-mă cu sfatul tău.

— Da, da – răspunse Athos, prea modest ca să-şi îngăduie adăugirea unui zâmbet.

Raoul imită şi el această rezervă părintească. D'Artagnan îşi dădu seama că ar fi prea misterios să-şi părăsească prietenii sub un pretext oarecare, fără să le spună măcar încotro avea să plece.

— M-am gândit să mă duc către Le Mans – îi spuse el lui Athos. Crezi că e un ținut bun?

— Minunat, dragul meu – răspunse contele, fără să-i mai explice că Le Mans se afla în aceeaşi parte ca şi Touraine şi că, dacă ar mai aştepta două zile cel mult, ar putea face drumul în tovărăşia unui prieten.

Dar d'Artagnan, mai încurcat încă decât contele, adâncea cu fiecare explicație nouă smârcul în care se cufunda încetul cu încetul.

— Voi pleca mâine în zorii zilei – spuse în cele din urmă. Până atunci, Raoul, vrei să vii cu mine ca să-mi ții de urât?

— Da, domnule cavaler – răspunse tânărul – numai dacă domnul conte nu are nici o treabă cu mine.

— Nu, Raoul. Astăzi voi fi primit de DOMNUL, fratele regelui, atâta tot.

Raoul îi ceru lui Grimaud să-i aducă spada, ceea ce acesta făcu numaidecât.

— Atunci – zise d'Artagnan, întinzându-şi amândouă braţele către Athos – bun rămas, dragul meu prieten!

Athos îl îmbrăţişă îndelung, şi muşchetarul, care se bizuia pe discreţia lui, îi şopti la ureche:

— Afaceri de stat!

La care Athos nu răspunse decât printr-o strângere de mână şi mai plină de înţeles.

După aceea se despărţiră. Raoul îl apucă de braţ pe vechiul său prieten, care îl duse în strada Saint-Honoré.

— Te conduc la zeul Plutus – zise d'Artagnan către tânăr. Pregăteşte-te: toată ziua, azi, vei vedea cum se adună bani. O, m-am schimbat mult, zău că da!

— Oh, oh, iată ce de lume pe stradă! se miră Raoul.

— E vreo procesiune acolo? îl întrebă d'Artagnan pe un haihui.

— Domnule, e zi de spânzurătoare – răspunse trecătorul.

— Cum, spânzurătoare în Piaţa Grevei? se miră d'Artagnan.

— Da, domnule.

— Dracu să-l ia pe ticălosul care se lasă spânzurat în ziua când trebuie să mă duc să-mi încasez chiria! strigă d'Artagnan. Raoul, ai mai văzut până acum o execuţie prin spânzurătoare?

— Niciodată, domnule... Ferească-mă sfântul!

— Iată ce înseamnă tinereţea... Dacă ai fi fost de gardă la tranşei, aşa cum am fost eu, şi o iscoadă... Dar, iartă-mă, Raoul, am început să spun palavre... Ai dreptate, e îngrozitor

să vezi cum e spânzurat cineva... La ce ceas va avea loc execuția, domnule, dacă nu te superi?

— Domnule – răspunse hoinarul cu mult respect, încântat că avea prilejul să stea de vorbă cu doi oameni de spadă – se spune că pe la ceasurile trei.

— O, nu e decât unu şi jumătate; să grăbim pasul – vom ajunge tocmai la vreme ca să-mi încasez cele trei sute şaptezeci şi cinci de livre şi apoi să plecăm înainte de sosirea osânditului.

— A osândiților, domnule – adăugă orăşeanul – căci sunt doi.

— Domnule, îți mulțumesc din toată inima – zise d'Artagnan care, de când îmbătrânise, devenise foarte politicos.

Şi trăgându-l de mână pe Raoul, se îndreptă cu paşi repezi spre cartierul Grevei.

Dacă muşchetarul n-ar fi fost deprins cu gloata, şi fără marea lui însuşire de a-şi face loc cu coatele, la care se adăuga o dibăcie puțin comună de a îmbrânci cu umerii, nici unul, nici altul dintre cei doi călători n-ar fi ajuns la destinație. Mergeau de-a lungul cheiului, unde se pomeniseră după ce ieşiseră din strada Saint-Honoré, pe care porniseră îndată după despărțirea de Athos.

D'Artagnan păşea înainte: coatele, pumnii, umerii iui formau trei şuvoaie de împunsături pe care ştia să le înfigă fără greş în grămezile de trupuri ce-i stăteau în cale, făcându-le să sară la o parte şi să se despice în două ca nişte bucăți de lemn. Adesea, ca să aibă mai multă putere, folosea şi mânerul de fier al săbiei. Îmboldea cu el coastele mai îndărătnice, îl răsucea în dreapta şi în stânga, ca pe o pârghie sau ca pe o daltă şi despărțea, fără să țină seamă de nimic, pe soț de soție, pe unchi de nepot, pe frate de frate. Şi toate acestea

într-un chip atât de firesc şi cu un zâmbet atât de grațios, încât ar fi trebuit să aibă cineva coaste de bronz ca să nu-i mulțumească atunci când pumnul său arăta ce poate, sau o inimă de diamant ca să nu rămână încântat atunci când vedea surâsul acela luminos înflorind pe buzele muşchetarului.

Raoul, urmându-şi prietenul, cruța femeile, care se uitau cu plăcere la frumusețea lui, înfrunta bărbații, care simțeau puterea muşchilor săi, şi amândoi tăiau, cu mişcări grele şi repezite, valul puțin cam apăsător şi puțin cam înecăcios al mulțimii.

Ajunseră astfel în dreptul celor două spânzurători, şi Raoul îşi întoarse ochii de la ele cu dezgust. Cât despre d'Artagnan, el nici nu le văzu măcar; casa lui, cu streaşină dantelată, cu ferestrele pline de curioşi, îi atrăgea, îi absorbea chiar întreaga atenție de care era în stare. Zări apoi în piață şi în jurul caselor de acolo un mare număr de muşchetari în permisie, care, unii cu nevestele lor, alții cu prieteni, aşteptau clipa când avea să înceapă ceremonia. Ceea ce îl bucură însă mai mult ca orice fu să vadă cum crâşmarul, chiriaşul său, nu mai prididea cu treaba. Cei trei băieți de prăvălie nu izbuteau să-i servească pe toți băutorii. Aceştia dădeau buzna în crâşmă, se îngrămădeau prin odăi, umpluseră chiar curtea. D'Artagnan, văzând această înghesuială, îi spuse lui Raoul:

— Păcătosul, nu va avea nici o scuză ca să nu-mi plătească chiria. Priveşte-i pe toți aceşti băutori, Raoul, s-ar zice că s-au pus pe petrecere, nu glumă. Dar, la dracu, nici nu mai ai unde să calci aici!

Totuşi, d'Artagnan izbuti să-l prindă pe jupân de un colț al şorțului, făcându-l să-l recunoască.

— Ah, domnul cavaler! rosti cârciumarul pe jumătate năuc. Un minut, te rog! Am aici o sută de turbați care vor să-

mi dea gata pivnița.

— Pivnița, fie, dar nu şi sertarul de la tejghea.

— Oh, domnule, cei treizeci şi şapte de pistoli şi jumătate ai dumitale sunt sus, în odaia mea, numărați şi puşi deoparte; dar acum se află acolo treizeci de beţivi care sug doagele unui butoiaş de porto pe care l-am desfundat azi-dimineață pentru ei... Lasă-mă un minut, numai un minut.

— Fie, fie!

— Eu plec – îi spuse Raoul încet lui d'Artagnan – voioşia asta e îngrozitoare.

— Domnule – răspunse cu asprime d'Artagnan – îmi vei face plăcerea să rămâi aici. Soldatul e dator să se deprindă cu toate împrejurările vieții. Când eşti tânăr, ai în ochi anumite fibre pe care trebuie să ştii să le întăreşti, şi nu eşti cu adevărat generos şi bun decât atunci când ochiul ți s-a înăsprit, dar inima ți-a rămas tot caldă. Şi apoi, dragul meu Raoul, vrei oare să mă laşi singur aici? Ar fi rău din parte-ți. Uite, colo e curtea şi în curte un copac. Vino la umbră; acolo vom respira mai în voie decât în aerul ăsta îmbâcsit de duhoarea vinului..

Din colțul unde se aşezară cei doi noi oaspeți de la "Icoana Maicii Domnului", auzeau foarte desluşit freamătul din ce în ce mai mare al mulțimii din piață, şi totodată nu le scăpa nici un strigăt, nici un gest făcut de băutorii îngrămădiți la mesele din crâşmă sau împrăştiați prin odăi. Dacă d'Artagnan ar fi vrut să se aşeze într-un loc de unde să poată vedea totul bine, n-ar fi găsit altul mai bun. Copacul sub care se aşezaseră el şi cu Raoul îi acoperea cu frunzişul lui des. Era un castan mic şi stufos, cu ramurile plecate, care-şi răspundea umbra peste o masă atât de şubredă, încât chefliii renunțaseră să se mai folosească de ea.

Am spus că din acest colț d'Artagnan vedea totul. El urmărea, într-adevăr, goana băieților de prăvălie, care se duceau şi veneau, sosirea noilor băutori, primirea când prietenoasă, când duşmănoasă ce li se făcea unora care intrau de către alții care şedeau la mese. Privea toate acestea ca să-i treacă timpul, căci cei treizeci şi şapte de pistoli şi jumătate întârziau să-i cadă în palmă. Chiar Raoul îi aminti într-un târziu despre aceasta.

— Domnule – îi spuse el – nu-l zoreşti pe chiriaşul dumitale să-ți aducă banii, şi peste puțin au să sosească osândiții. Va fi o înghesuială aşa de mare atunci, că nu vom mai putea pleca de aici.

— Ai dreptate – zise muşchetarul. Hei, măi, ascultă, să vie careva, la dracu!

Dar strigă mult şi bine, bătu în zadar cu pumnii în stinghiile mesei, care căzură pe jos sub loviturile lui, că nimeni nu veni.

D'Artagnan se pregătea să se ducă el însuşi să-l caute pe cârciumar şi să-i ceară o ultimă explicație, când poarta din curtea unde se afla împreună cu Raoul, poartă ce dădea în grădina din dos, se deschise, scârțâind înfiorător din balamalele ruginite, şi un om în costum de călăreț apăru din acea grădină, cu spada în teacă, dar nu prinsă la cingătoare, străbătu curtea, fără să închidă poarta în urma lui, şi, aruncând o privire piezişă către d'Artagnan şi tovarăşul său, se îndreptă spre cârciumă, rotindu-şi în toate părțile ochii lui ce păreau să străpungă ziduri şi cugete.

— Iată – spuse d'Artagnan – chiriaşii mei trec dintr-o curte în alta... Ah, ăsta trebuie să fie, fără îndoială, încă unul care vrea să vadă execuția.

În acel moment, strigătele şi chiuiturile băutorilor din odăile de sus conteniră. În asemenea împrejurări, tăcerea

izbeşte urechile tot aşa de tare ca şi chilomanul care şi-ar îndoi puterea. D'Artagnan voi să vadă care era pricina acestei tăceri subite. Şi văzu că omul acela în costum de călăreț intrase în sala cea mai mare a cârciumii şi le ținea o cuvântare băutorilor, care îl ascultau cu multă luare-aminte. Această cuvântare, d'Artagnan ar fi auzit-o, dacă n-ar fi fost hărmălaia asurzitoare a răcnetelor ce acoperea cu totul cuvintele vorbitorului Dar acesta sfârşi în curând şi toți oamenii care se aflau în cârciumă ieşiră unii după alții, în grupuri mici, în aşa fel însă încât în cârciumă nu mai rămaseră decât şase inşi; unul din aceştia şase, având la brâu o spadă, îl trase deoparte pe cârciumar şi-i îndruga ceva, cu un aer mai mult sau mai puțin serios, în timp ce ceilalți prieteni ai lui aprindeau un foc mare în vatră, lucru cu deosebire nelalocul lui pe o vreme atât de frumoasă, când afară era atât de cald.

— E ciudat – îi spuse d'Artagnan lui Raoul; însă eu cunosc mutrele astea!

— Nu ți se pare – zise Raoul – că miroase a fum aici?

— Mi se pare mai degrabă că miroase a conspirație – răspunse d'Artagnan.

Dar nu sfârşi, că patru dintre oamenii aceia ieşiră în curte şi, fără a lăsa să se vadă că ar avea gânduri ascunse, se postară ca străji la poarta ce da în grădina învecinată, aruncând din timp în timp spre d'Artagnan nişte priviri ascuțite ce spuneau multe.

— Ei drăcie! murmură d'Artagnan încet către Raoul. Aici se întâmplă ceva. Tu nu eşti curios, Raoul?

— Depinde, domnule cavaler.

— Eu sunt curios ca o femeie bătrână. Vino puțin mai încoa, să ne aruncăm ochii în piață. Fac rămăşag că ceea ce vom vedea merită osteneala.

— Eu însă, domnule cavaler, nu vreau să fiu martorul nemişcat şi nepăsător al morții celor doi nenorociți.

— Dar ce, crezi că eu sunt un sălbatic? Ne vom retrage când va fi timpul să ne retragem. Haide, vino!

Se îndreptară deci spre corpul casei şi acolo se aşezară în dreptul ferestrei, care, lucru şi mai ciudat decât toate celelalte, nu fusese ocupată de nimeni. Cei doi băutori ce se mai aflau înăuntru, în loc să privească pe această fereastră, aveau grijă de foc. Când îl văzură intrând pe d'Artagnan împreună cu prietenul său, murmurară amândoi deodată:

— Ah, ah! Întăriri!

D'Artagnan îi dădu un cot lui Raoul, să tacă.

— Da, vitejii mei, întăriri – zise el. La dracu, dar straşnic foc ați mai făcut... Ce vreți să coaceți acolo?

Cei doi oameni izbucniră într-un hohot de râs plin de voioşie şi, în loc de răspuns, mai aruncară câțiva buşteni în foc. D'Artagnan nu-şi mai putea lua ochii de la ei.

— Spuneți – întrebă unul din cei ce puneau lemne pe foc – ați fost trimişi ca să ne dați de veste că a sosit momentul, nu-i aşa?

— De bună seamă – răspunse d'Artagnan, care voia să vadă despre ce este vorba. Altfel, ce-am căuta aici?

— Dacă-i aşa, aşezați-vă la fereastră, rogu-vă, şi fiți cu ochii în patru.

D'Artagnan zâmbi pe sub mustață, îi făcu un semn lui Raoul şi se aşează ascultător la fereastră.

LXII

TRĂIASCĂ COLBERT!

Piața Grevei oferea o privelişte de-a dreptul îngrozitoare în clipa aceea. Marea de capete, întinsă ca un covor, se lărgea până departe, semănând cu un lan înțesat de spice dese şi unduitoare. Din când în când, un vuiet necunoscut, un

murmur îndepărtat făcea să se mişte acele capete şi din miile de ochi să țâşnească scântei. Uneori se produceau mari vânzo-liri. Îngrădirea de spice se clătina şi se prefăcea în valuri mai mişcătoare decât cele ale oceanului, care se rostogoleau de la margini către mijloc şi părea să se arunce ca nişte talazuri asupra şirului de arcaşi ce înconjurau spânzurătorile. Atunci cozile halebardelor se plecau peste capetele sau peste umerii cutezătorilor năvălitori; uneori, în locul cozilor de lemn se făceau simțite vârfurile de fier şi atunci se căsca numaidecât un mare cerc gol în jurul paznicilor, lucru ce se întâmpla spre nemulțumirea celor de pe margini, asupra cărora se răsfrângea apăsarea acestei îmbrânciturі bruşte ce-i împingea către parapetele Senei.

De la înălțimea ferestrei sale, de unde se vedea toată piața, d'Artagnan observă, cu o tainică plăcere, că mulți dintre muşchetarii sau paznicii care erau amenințați să fie înghițiți de mulțime ştiau să se descurce cu ajutorul pumnilor sau al mânerelor de spade. Băgă chiar de seamă că ei izbutiseră, datorită alăturării corp lângă corp, ce sporeşte puterea soldatului, să se strângă într-un grup de aproape cincizeci de oameni şi că, în afară de vreo doisprezece rătăciți ce înotau încoace şi încolo prin mulțime, nucleul era închegat şi gata să răspundă la o comandă. Dar nu numai muşchetarii şi gărzile atraseră atenția lui d'Artagnan. În jurul spânzurătorilor, şi mai ales înspre arcada Saint-Jean, se mişca un vârtej zgomotos, gălăgios şi tare nerăbdător; câteva capete îndrăznețe, câteva chipuri hotărâte se zăreau ici şi colo, amestecate în marea de capete potolite şi de chipuri nepăsătoare din mulțime; se făceau semne, se dădeau coate. D'Artagnan recunoscu într-unui din aceste grupuri, şi chiar în grupul cel mai însuflețit, chipul cavalerului pe care-l văzuse intrând pe poarta din fund a grădinii lui şi care le

ținuse chefliilor o cuvântare în cârciumă. Acest om forma acum echipe şi dădea ordine.

— Ei drăcie! exclamă d'Artagnan. Dar nu m-am înşelat câtuşi de puțin! îl cunosc pe acest om. E Menneville. Ce dracu o fi făcând aici?

Un murmur surd, ce se întețea treptat, îi curmă firul gândurilor şi-i întoarse privirea în altă parte. Acest murmur se stârnise la sosirea osândiților. Un grup puternic de arcaşi mergea înainte şi apăru sub bolta arcadei. Mulțimea se porni să strige şi să țipe. Aceste răgete formau un urlet înfiorător ce umplea văzduhul.

D'Artagnan îl văzu pe Raoul pălind; îl bătu tare pe umăr. Cei ce aveau grijă de foc, auzind urletul de afară, întoarseră fețele şi întrebară unde-au ajuns lucrurile.

— Sosesc osândiții – răspunse d'Artagnan.

— Bun! ziseră ei, întărind focul din vatră.

D'Artagnan îi privi cu îngrijorare; era limpede că aceşti oameni ce întrețineau un foc atât de mare, ce nu putea să folosească la nimic, nu aveau gânduri curate.

Osândiții apărură în piață. Mergeau pe jos, cu călăul înaintea lor; cincizeci de arcaşi păşeau în lanț, la dreapta şi la stânga. Amândoi erau îmbrăcați în negru, palizi, dar hotărâți. Priveau cu nerăbdare pe deasupra capetelor, înălțându-se în vârful picioarelor la fiecare pas. D'Artagnan observă bine această mişcare a lor.

— Dracu să-i ia – zise el – se grăbesc să vadă spânzurătorile!

Raoul se retrase un pas, fără a avea totuşi tăria să plece de la fereastră. Spaima îşi are şi ea atracția ei!

— La moarte! La moarte! strigau cincizeci de mii de glasuri.

— Da, la moarte! urlară o sută de furioşi, ca şi cum ar fi dat un răspuns mulțimii.

— În ştreang! În ştreang! răsună întreaga piață. Trăiască regele!

— Poftim! făcu d'Artagnan. Şi eu care credeam că domnul Colbert e acela care-i spânzură.

În acel moment se iscă o învălmăşeală care sili grupul cu osândiții să se oprească din mers. Oamenii cu chipuri cutezătoare şi hotărâte, pe care-i observase d'Artagnan mai înainte, împingând, îmbrâncind, dând năvală, ajunseră până aproape de şirul paznicilor. Cortegiul se urni iarăşi din loc.

Deodată, cu strigăte de: "Trăiască Colbert!", oamenii aceştia – pe care d'Artagnan nu-i pierdea nici o clipă din ochi – se năpustiră asupra escortei, care încercă în zadar să se apere. În spatele acestor oameni se afla mulțimea. Atunci, în mijlocul unui îngrozitor vacarm, se produse o îngrozitoare învălmăşeală. De astă dată nu mai erau strigăte de aşteptare sau strigăte de bucurie, ci strigăte de durere. Într-adevăr, halebardele loveau în toate părțile, spadele se învârteau, muschetele începură să slobozească focuri. Se făcu o harababură aşa de mare, că d'Artagnan nu mai putea să deosebească nimic. Apoi, acest talmeş-balmeş nesfârşit păru că e străbătut de un singur gând, de o voință nestrămutată.

Osândiții fuseseră smulşi din mâinile paznicilor şi erau târâți acum spre casa cu firma "La Icoana Maicii Domnului". Cei care-i trăgeau într-acolo strigau: "Trăiască Colbert!" Poporul şovăia, neştiind dacă trebuie să se repeadă asupra arcaşilor sau asupra răpitorilor. Ceea ce ținea în loc poporul era faptul că aceia care strigau: "Trăiască Colbert!" începuseră să strige în acelaşi timp: "Jos ştreangurile! Jos spânzurătorile! La foc! La foc! Să fie arşi de vii jefuitorii poporului!"

Aceste strigăte pornite din mulțime însuflețiră întreaga piață. Norodul venise să vadă o execuție, şi iată că i se dădea prilejul să facă el însuşi una. De aceea, trecu numaidecât de partea răpitorilor, împotriva arcaşilor, strigând laolaltă cu cei puțini, care deveniseră acum, datorită lui, cei mulți şi de neînvins.

— Da, da! La foc cu hoții! Trăiască Colbert!

— La dracu! rosti d'Artagnan. Mi se pare că gluma se îngroaşă.

Unul din oamenii care îngrijeau de foc se apropie de fereastră cu un lemn aprins în mână.

— Aha, aha! făcu el. A început să se înfierbânte! Apoi, întorcându-se către tovarăşul său: S-a dat semnalul! adăugă el.

Şi, fără să mai stea pe gânduri, atinse cu vârful jerăgaiei lemnăria de pe perete.

Crâşma "La Icoana Maicii Domnului" nu era o casă prea nouă; de aceea nu se lăsă rugată prea mult ca să ia foc. Într-o secundă, scândurile începură să pârâie şi flăcările să se urce în vâlvătăi. Un urlet de afară răspunse țipetelor pe care le scoteau cei dinăuntru.

D'Artagnan, care n-apucase să prindă de veste ce se întâmplă, din pricină că se uita mereu în piață, simți deodată că-l îneacă fumul şi că-l pârpălesc flăcările.

— Hei! răcni el, întorcându-se. Ce-i cu focul ăsta aici? Ați înnebunit sau ați turbat, jupânilor?

Cei doi oameni îl priviră ca trăsniți.

— Ei, ce! i-o întoarseră ei lui d'Artagnan. Dar n-a fost asta învoiala?

— Învoială ca să-mi dați foc casei? zbieră d'Artagnan, smulgând lemnul aprins din mâna incendiatorului şi apropiindu-i-l de obraz.

Cel de al doilea voi să-i sară în ajutor tovarăşului său, dar Raoul îl înşfăcă de brâu, îl ridică în sus şi-l aruncă pe fereastră, în timp ce d'Artagnan îl goni pe celălalt pe scară.

Raoul, făcându-se liber cel dintâi, desprinse căptuşeala de lemn de pe perete şi-o împrăştie fumegândă prin odaie. Dintr-o aruncătură de ochi, d'Artagnan văzu că primejdia pârjolului trecuse, şi alergă repede la fereastră.

În piață, învălmăşeala era de nedescris. Toți strigau de-a valma:

— La foc! La moarte! La ştreang! Pe rug! Trăiască Colbert! Trăiască regele!

Ceata care-i smulsese pe osândiți din mâinile arcaşilor se apropiase de casă, ce părea ținta spre care-i târau ei. Menneville se afla în fruntea grupului, strigând mai tare decât toți ceilalți:

— La foc! La foc cu ei! Trăiască Colbert!

D'Artagnan începu să înțeleagă. Voiau să-i ardă pe osândiți şi casa lui fusese aleasă drept cuptor.

— Opriți-vă! strigă el cu spada în mână şi cu un picior înfipt în tocul ferestrei. Menneville, ce-aveți de gând?

— Domnule d'Artagnan – răspunse el – lăsați-ne să trecem! Lăsați-ne să trecem!

— La foc! La foc cu hoții! Trăiască Colbert! vuia mulțimea.

Aceste strigăte îi scoaseră din fire pe d'Artagnan.

— La dracu! zise el. Dar e o mişelie să-i ardeți pe aceşti ticăloşi, care nu au fost osândiți decât să fie traşi în laț!

Între timp, în fața uşii, mulțimea de curioşi, înghesuită lângă zidul casei, se îngroşase şi mai mult, stăvilind trecerea. Menneville şi oamenii lui, care-i trăgeau pe osândiți, nu se mai aflau decât la zece paşi de uşă. Menneville făcu o ultimă sforțare.

— La o parte! La o parte! strigă el cu pistolul în mână.

— Să-i ardem! Să-i ardem! repeta mulțimea. "Icoana Maicii Domnului" a luat foc! Să-i ardem *şi* pe hoți! Să-i aruncăm în spuza "Icoanei Maicii Domnului"!

De astă dată nu mai încăpea îndoială: casa lui d'Artagnan era aceea căreia îi puseseră gând rău. D'Artagnan îşi aminti atunci de o veche chemare pe care-o arunca totdeauna cu folos în momentele grele:

— După mine, muşchetari! răcni el cu un glas de ciclop, cu unul din acele răcnete ce întrec bubuiturile tunului, urletul mării, vuietul furtunii. După mine, muşchetari!...

Şi, sprijinindu-se cu brațul de marginea cerdacului, sări în mijlocul mulțimii, care începu să fugă de lângă această casă de unde ploua cu oameni.

Raoul sări şi el, îndată după prietenul său. Amândoi aveau spadele în mână. Tot ce era muşchetar în piață, auzind chemarea aceasta, se întoarse spre partea de unde venea strigătul şi-l recunoscu pe d'Artagnan.

— La căpitan! La căpitan! strigară toți la rândul lor.

Şi mulțimea se desfăcu în două înaintea lor, ca înaintea prorei unei corăbii. În acel moment, d'Artagnan şi Menneville se pomeniră față în față.

— La o parte! La o parte! strigă Menneville, văzând că nu mai avea decât un pas până să ajungă ia uşă.

— Nimeni nu trece! răspunse d'Artagnan.

— Atunci, iată! făcu Menneville dând să-şi descarce pistolul, glonț după glonț.

Dar mai înainte ca rotița cocoşului să se învârtească, d'Artagnan îi ridică celuilalt brațul în sus cu minerul spadei şi-i străpunse trupul cu lama ascuțită.

— Ți-am spus să stai liniştit – îi spuse el lui Menneville, care se rostogoli la picioarele lui.

— La o parte! La o parte! urlau tovarăşii lui Menneville, care se speriaseră la început, dar îşi veniseră repede în fire văzând că n-au de-a face decât cu doi oameni.

Dar aceşti doi oameni erau doi giganți cu o sută de brațe; spadele se învârteau în mâinile lor ca sabia de foc a arhanghelului. Găureau cu vârful, păleau de la dreapta la stânga, despicau de sus în jos. Fiecare lovitură dobora un om.

— Pentru rege! striga d'Artagnan la fiecare om pe care-l lovea, adică la fiecare om care cădea la pământ.

— Pentru rege! îi ținea hangul Raoul.

Acest strigăt deveni cuvântul de ordine al muşchetarilor, care, conduşi de el, se strânseră în jurul lui d'Artagnan.

Între timp, arcaşii se dezmeticiră din groaza prin care trecuseră, îi asaltară pe răpitori pe la spate şi, înşirați la rând ca nişte mori, izgoneau şi doborau tot ce le ieşea în cale. Mulțimea, văzând lucirea spadelor şi stropii de sânge zburând prin văzduh, o rupse la fugă, călcându-le în picioare. În cele din urmă se auziră strigăte de îndurare şi deznădejde: erau văicărelile învinşilor.

Cei doi osândiți căzură din nou în mâinile arcaşilor. D'Artagnan se apropie de ei şi, văzându-i palizi şi îngroziți, le spuse:

— Liniştiți-vă, oameni buni, nu veți îndura chinurile focului în care voiau să vă arunce aceşti ticăloşi. Regele v-a osândit la spânzurătoare. Nu veți fi decât spânzurați. Gata, să fie spânzurați, şi cu asta basta!

Cârciuma "La Icoana Maicii Domnului" rămăsese goală. Focul fusese stins cu două butoaie de vin, în lipsă de apă. Conjurații fugiseră prin fundul grădinii. Arcaşii îi târau pe osândiți la picioarele spânzurătorilor.

Treaba nu mai ținu mult după aceea. Călăul, grăbindu-se să termine mai repede şi trecând peste toate regulile artei sale, îi trimise pe cei doi nenorociți pe lumea cealaltă într-un minut.

Toată lumea însă se îngrămădea acum în jurul lui d'Artagnan; toți îl lăudau, toți îl linguşeau. El îşi şterse fruntea năpădită de sudoare, îşi şterse şi spada plină de sânge, apoi înălță din umeri când îl văzu pe Menneville zbătându-se la picioarele lui în cele din urmă zvârcoliri ale morții. Şi în timp ce Raoul îşi întoarse ochii încărcați de milă, d'Artagnan le arătă muşchetarilor cele două spânzurători în care se legănau tristele lor roade.

— Sărmanii de ei! zise el. Sper c-au murit binecuvântându-mă, căci i-am scăpat de la chinuri mult mai mari.

Aceste cuvinte fură auzite şi de Menneville în clipa în care el însuşi îşi dădea ultima suflare. Un zâmbet amar şi batjocoritor îi flutură la colțul buzelor. Vru să spună ceva, dar sforțarea făcută sfârşi prin a-i încheia viața. Muri.

— Oh, toate acestea-s îngrozitoare – murmură Raoul. Să plecăm, domnule cavaler.

— Nu eşti rănit? îl întrebă d'Artagnan.

— Nu, mulțumesc.

— Ei bravo, eşti un adevărat viteaz, la dracu! Ai capul tatălui tău şi braţul lui Porthos. Ah, dacă ar fi fost aici Porthos, ar fi avut ce să vadă! Apoi, ca şi cum atunci şi-ar fi adus aminte: Dar unde dracu poate să fie acest vrednic Porthos?

— Haide, cavalere, să mergem – stărui Raoul.

— Un singur minut, prietene, să-mi iau cei treizeci şi şapte de pistoli şi jumătate, şi sunt al tău. Casa asta are vad bun – adăugă d'Artagnan, intrând din nou la "Icoana Maicii Domnului" – dar, hotărât lucru, chiar de-ar aduce mai puţin, aş fi mai bucuros s-o ştiu în alt cartier.

LXIII

ÎN CE CHIP DIAMANTUL DOMNULUI D'EYMERIS TRECU ÎN MÂINILE LUI D'ARTAGNAN

În timp ce în Piaţa Grevei se petrecea această scenă plină de zarvă şi de sânge, mai mulţi oameni îngrămădiţi în dosul porţii ce dădea în grădina învecinată îşi vârâră spadele în teacă, îl ajutară pe unul din ei să încalece pe calul ce aştepta în grădină cu şaua pusă, apoi, ca un stol de păsări speriate, se împrăştiară în toate părţile, unii sărind peste ziduri, alţii dând buzna pe porţi, mişcându-se cu iuţeala pe care o dă numai spaima.

Cel care încălecă pe cal, îmboldindu-l cu pintenii atât de tare încât bietul animal era gata s-o ia la goană pe deasupra zidului de piatră, acest călăreţ, spunem, străbătu piaţa Baudoyer, trecu ca fulgerul prin puzderia de străzi, călcând, răsturnând, strivind totul în cale-i, şi după zece minute ajunse la porţile ministerului de finanţe, răsuflând el însuşi mai tare decât calul său.

Abatele Fouquet, la tropotul potcoavelor pe caldarâm, apăru la fereastra din curte şi, mai înainte ca mesagerul să fi descălecat, întrebă, pe jumătate aplecat peste fereastră:

— Ei bine, Danicamp?

— Ei bine, s-a sfârşit – răspunse călărețul.

— S-a sfârşit! strigă abatele. Atunci, sunt scăpați?

— Nu, domnule – răspunse iarăşi călărețul. Sunt spânzurați.

— Spânzurați! repetă abatele, pălind.

O uşă laterală se deschise numaidecât şi Fouquet apăru în cameră, alb la față, cu priviri rătăcite, cu buzele întredeschise, gata să scoată un strigăt de durere şi de mânie. Se opri în prag, ascultând ceea ce-i spunea cel din curte celui de la fereastră.

— Nemernicilor! se răsti abatele. Şi nu v-ați bătut?

— Ca nişte lei.

— Spune mai bine ca nişte fricoşi.

— Domnule!

— O sută de războinici, cu spadele în mână, fac cât zece mii de arcaşi într-o încăierare. Unde-i Menneville, flecarul acela, lăudărosul acela care nu trebuia să se întoarcă aici decât mort sau învingător?

— Ei bine, domnule, şi-a ținut cuvântul. E mort.

— Mort? Cine l-a ucis?

— Un demon cu chip de om, un uriaş înarmat cu zece spade din care țâşneau flăcări, un turbat care a înăbuşit dintr-o dată şi focul şi răzmerița, făcând să iasă o sută de muşchetari din caldarâmul Pieței Grevei.

Fouquet îşi înălță fruntea năpădită de sudoare.

— Oh! Lyodot şi d'Eymeris! murmură el. Morți! Morți! Morți! Iar eu făcut de ocară!

Abatele întoarse capul şi, văzându-l pe fratele său pălind, zdrobit, spuse:

— Haide, haide, e o lovitură a soartei, domnule, nu trebuie să ne văicărim astfel. De vreme ce nu s-a putut,

înseamnă că Dumnezeu...

— Taci, abate, taci! strigă Fouquet. Dezvinovățirile dumitale sună a blesteme. Spune-i omului acela să urce aici şi să povestească în amănunțime groaznica întâmplare.

— Dar, frate...

— Supune-te, domnule!

Abatele făcu un semn şi, o jumătate de minut mai târziu, paşii omului se auziră pe scară. În acelaşi timp, Gourville apăru la spatele lui Fouquet, asemenea unui înger păzitor al intendentului superior, cu un deget lipit pe buze, ca şi cum l-ar fi ajutat să se stăpânească în vâltoarea furiei stârnite de durerea sa.

Ministrul îşi redobândi toată seninătatea pe care forțele omeneşti o mai pot lăsa la îndemâna unei inimi pe jumătate zdrobite de necaz. Danicamp intră în cameră.

— Spune tot ce ştii – i se adresă Gourville.

— Domnule – începu mesagerul – primisem ordinul să-i răpim pe osândiți şi să strigăm: "Trăiască Colbert!" în timp ce-i duceam în casă.

— Pentru a-i arde de vii, nu-i aşa, abate? întrerupse Gourville.

— Da, da, ordinul fusese dat lui Menneville. Menneville ştia ce trebuie să facă, dar el e mort acum.

Această veste păru să-l bucure pe Gourville, în loc să-l întristeze.

— Pentru a-i arde de vii? repetă mesagerul, ca şi cum s-ar fi îndoit că acest ordin, singurul care fusese dat, de altminteri, ar fi fost cu adevărat real.

— Dar, de bună seamă, pentru a fi arşi de vii – adăugă pe un ton apăsat abatele.

— Da, domnule, da, se înțelege – reluă omul, căutând să citească pe fețele celor doi gentilomi cât rău sau cât bine

putea să-i aducă lui faptul de a spune totul pe şleau.

— Acum povesteşte – îl îndemnă Gourville.

— Osândiții – reluă Danicamp – urmau deci să fie aduşi în Piața Grevei, şi poporul înfuriat cerea ca ei să fie arşi, în loc de a fi spânzurați.

— Poporul îşi are o judecată a lui – zise abatele. Continuă.

— Dar – povesti omul mai departe – în clipa când arcaşii fură împresurați din toate părțile, în clipa când focul cuprindea casa din piață aleasă ca să slujească de rug pentru vinovați, un smintit, demonul acela, uriaşul acela de care v-am pomenit şi despre care ni s-a spus că era stăpânul casei cu pricina, ajutat de un tânăr care-l însoțea, aruncă pe fereastră cei doi oameni care îngrijeau de foc, chemă în sprijinul său muşchetarii ce se aflau amestecați în mulțime, se aruncă apoi ca un disperat de la catul întâi în piață şi începu să învârtească aşa de iute spada, încât izbânda trecu de partea arcaşilor, osândiții fură luați înapoi şi Menneville fu ucis. Odată reluați, osândiții fură executați în trei minute.

Fouquet, cu toată puterea lui de stăpânire, nu se putu împiedica de a lăsa să-i scape un geamăt surd.

— Şi acest om, stăpânul casei – întrebă abatele – cum se numeşte?

— N-aş putea să vă spun, întrucât nu l-am văzut; eu îmi aveam postul în grădină şi am rămas neclintit la post; alții au venit şi mi-au povestit întâmplarea. Aveam ordin ca, îndată după înfăptuirea celor cuvenite, să alerg încoace şi să vă dau de veste felul cum s-a terminat totul. Drept care am plecat în goana calului, şi iată-mă aici.

— Prea bine, domnule, nu mai avem ce te întreba – zise abatele, din ce în ce mai doborât pe măsură ce se apropia momentul când urma să rămână singur cu fratele său.

— Ai fost plătit? întrebă Gourville.

— Mi s-a dat o arvună, domnule – răspunse Danicamp.

— Poftim douăzeci de pistoli. Şi-acum poți pleca, domnule, dar să nu uiți niciodată să aperi, ca şi de astă dată, adevăratele interese ale regelui.

— Da, domnule – zise omul înclinându-se şi vârând banii în buzunar, după care ieşi.

Abia se închise uşa în urma lui, că Fouquet, care stătuse tot timpul nemişcat, înaintă cu paşi repezi şi se opri între abate şi Gourville. Aceştia deschiseră amândoi deodată gura, gata să spună ceva.

— Fără dezvinovățiri! rosti el. Fără învinuiri, împotriva oricui ar fi! Dacă n-aş fi fost un prieten fals, n-aş fi încredințat nimănui grija de a-i scăpa pe Lyodot şi d'Eymeris. Eu singur sunt vinovat, numai eu merit deci mustrările şi remuşcările. Lasă-mă, abate!

— Totuşi, domnule – răspunse acesta – n-ai să mă împiedici de a pune să fie căutat nemernicul care s-a amestecat, ca unealtă a lui Colbert, într-o treabă atât de bine pregătită; căci, dacă e o politică bună să-ți iubeşti prietenii, nu o socot mai rea pe aceea care constă în a-ți urmări duşmanii în chipul cel mai înverşunat.

— Destul cu politica, abate; pleacă, te rog, şi să nu mai aud vorbindu-se de dumneata până la noi ordine; mi se pare că acum avem nevoie de cât mai multă tăcere şi băgare de seamă. Ai o pildă îngrozitoare în fața dumitale. Domnilor, fără nici un fel de răzbunare, v-o interzic!

— Nu există ordine – bâigui abatele – care să mă împiedice să spăl ruşinea făcută de un nemernic familiei mele.

— Iar eu – strigă Fouquet cu acea voce pătrunzătoare căreia simți bine că nu mai ai ce să-i răspunzi – dacă-ți vei pune în gând un singur lucru, unul singur care să nu se

potrivească întru totul cu voința mea, voi pune să fii aruncat în Bastilia la două ceasuri după ce acest gând va fi fost dat pe față! Fă cum vrei, abate!

Abatele se înclină, înroşindu-se. Fouquet îi făcu semn lui Gourville să-l urmeze, şi tocmai se îndrepta spre cabinetul său, când uşierul anunță cu glas tare:

— Domnul cavaler d'Artagnan.

— Cine-i ăsta? îl întrebă Fouquet, cu nepăsare, pe Gourville.

— Un fost locotenent de muşchetari al maiestății sale – răspunse Gourville în acelaşi chip.

Fouquet nu-şi mai dădu osteneala să se gândească la el şi voi să-şi continue drumul.

— Iertați-mă, monseniore – zise atunci Gourville – dar mă gândesc că poate băiatul ăsta a părăsit serviciul regelui şi a venit să-şi încaseze vreo felioară dintr-o pensie oarecare.

— Să-l ia naiba! rosti Fouquet. Pentru ce şi-a ales atât de rău momentul?

— Îngăduiți-mi, monseniore, să-i spun atunci un cuvânt de refuz, căci e una dintre cunoştințele mele, şi e un om pe care, în împrejurările de față, e mai bine să-l avem ca prieten, decât ca duşman.

— Spune-i tot ce vrei – răspunse Fouquet.

— Eh, Doamne! făcu abatele cu pizmă, ca orice om al bisericii. Spune-i că nu sunt bani, mai ales pentru muşchetari.

Dar abatele n-apucă să-şi sfârşească această frază nechibzuită, că uşa întredeschisă se deschise de-a binelea şi d'Artagnan intră înăuntru.

— Ah, domnule Fouquet – zise el – ştiam prea bine că nu sunt bani pentru muşchetari! De aceea, nici nu veneam ca să

mi se dea, ci ca să mi se refuze. Aşa fiind, vă mulţumesc. Vă zic bună ziua şi mă duc să caut banii la domnul Colbert.

Şi ieşi, după un salut destul de fluşturatic.

— Gourville – strigă Fouquet – dă fuga după acest om şi adu-l înapoi!

Gourville se supuse şi-l ajunse pe d'Artagnan pe scară. Muşchetarul, auzind paşi în urma lui, întoarse capul şi-l văzu pe Gourville.

— La dracu, scumpul meu domn – zise el – urât fel de a se purta mai au domnii financiari ai dumneavoastră! Venisem la domnul Fouquet să încasez o sumă ordonanţată de maiestatea sa, şi am fost primit ca un cerşetor care cere o pomană, sau ca un pungaş care intră să fure un vas de argint.

— Dar ai pronunţat numele domnului Colbert, dragă domnule d'Artagnan; ai spus că te duci la domnul Colbert.

— Fără îndoială că mă duc, fie chiar şi numai spre a-i cere socoteală pentru nişte oameni care vor să ardă casele altora strigând: "Trăiască Colbert!"

Gourville ciuli urechea.

— Oh, oh – zise el – faci aluzie la cele ce s-au petrecut în Piaţa Grevei?

— Da, fireşte.

— Şi întrucât cele ce s-au petrecut acolo te privesc pe dumneata?

— Cum, mă întrebi dacă mă priveşte sau nu mă priveşte, când domnul Colbert vrea să-mi prefacă singura mea casă în scrum?

— Aşa, casa dumitale... Deci, casei dumitale voiau să-i dea foc?

— Da, lua-i-ar dracu!

— Cârciuma "La Icoana Maicii Domnului" e a dumitale?

— De opt zile.

— Şi dumneata eşti acel brav căpitan, dumneata eşti acea puternică spadă care i-a împrăştiat pe cei ce voiau să-i ardă pe osândiți?

— Scumpe domnule Gourville, pune-te dumneata în locul meu: sunt slujbaş al forței publice şi proprietar. În calitate de căpitan, datoria mea este să am grijă ca ordinele regelui să fie împlinite. În calitate de proprietar, interesul meu este să nu las să-mi fie arsă casa. Am urmat, deci, în acelaşi timp, legile interesului şi legile datoriei, predându-i din nou arcaşilor pe domnii Lyodot şi d'Eymeris.

— Aşadar, dumneata eşti acela care ai aruncat un om pe fereastră?

— Eu însumi – răspunse fără înfumurare d'Artagnan.

— Dumneata l-ai ucis pe Menneville?

— Am avut această nefericire – zise d'Artagnan, salutând ca un om ce primeşte felicitări.

— Dumneata, în sfârşit, ai făcut ca cei doi osândiți să fie spânzurați?

— În loc să fie arşi, da, domnule, şi mă mândresc cu asta. I-am smuls pe acei nenorociți din ghearele unor groaznice chinuri. Gândeşte-te şi dumneata, scumpe domnule Gourville, că erau amenințați să fie arşi de vii! Asta întrece orice închipuire!

— Du-te, domnule d'Artagnan, du-te – zise Gourville, voind să-l cruțe pe Fouquet de a mai da ochii cu omul care-i pricinuise o durere atât de mare.

— Nu – rosti Fouquet, care auzise totul de dincolo de pragul anticamerei – nu, domnule d'Artagnan, vino, dimpotrivă.

D'Artagnan şterse de pe mânerul spadei sale o ultimă urma de sânge, pe care n-o băgase încă de seamă, şi intră.

Atunci se pomeni în fața acestor trei oameni, ale căror chipuri aveau expresii cu totul diferite: cel al abatelui era stăpânit de mânie, cel al lui Gourville stătea ca încremenit, iar al lui Fouquet arăta deznădejde.

— Iertați-mă, domnule ministru – vorbi d'Artagnan – dar timpul meu este socotit; trebuie să trec pe la vistierie ca să mă explic cu domnul Colbert şi să-mi încasez banii.

— Dar, domnule – zise Fouquet – avem bani şi aici.

D'Artagnan se uită cu surprindere la intendentul superior.

— Ți s-a răspuns cu oarecare uşurință, domnule, ştiu asta, am auzit cu urechile mele – adăugă ministrul. Un bărbat cu meritele dumitale ar trebui să fie cunoscut de toată lumea.

D'Artagnan se înclină.

— Ai o ordonanță? întrebă Fouquet.

— Da, domnule.

— Dă-mi-o şi vino cu mine; îți voi plăti eu însumi.

Făcu un semn către Gourville şi abate, care rămaseră în camera unde se aflau, şi-l duse pe d'Artagnan în cabinetul său. Odată ajunşi aici, intendentul superior întrebă:

— Cât ți se datorează, domnule?

— Cam aproape cinci mii de livre, domnule.

— Vreun rest din soldă?

— Să zicem un sfert.

— Un sfert în valoare de cinci mii de livre! se miră Fouquet, aruncându-i muşchetarului o privire adâncă. Aşadar, regele te plăteşte cu două zeci de mii de livre pe an?

— Da, monseniore, douăzeci de mii de livre; socotiți cumva că e prea mult?

— Eu? exclamă Fouquet şi zâmbi acru. Dacă m-aş pricepe la oameni, dacă aş fi, în loc de un spirit uşuratic, nestatornic şi van, un spirit cumpătat şi înțelept, dacă, într-un cuvânt, aş

fi ştiut să-mi rânduiesc viața, ca alții, dumneata n-ai primi douăzeci de mii de livre pe an, ci o sută de mii, şi n-ai fi al regelui, ci al meu!

D'Artagnan roşi uşor. Există uneori în felul de a rosti o măgulire, în glasul măgulitorului, în accentul lui binevoitor, o otravă atât de dulce, încât îi amețeşte chiar şi pe cei mai tari.

Intendentul superior încheie aceste cuvinte de laudă deschizând un dulăpior, de unde scoase patru fişicuri pe care le puse în fața lui d'Artagnan. Gasconul desfăcu unul la un capăt.

— Aur! zise el.

— E mai uşor de purtat, domnule.

— Dar atunci, domnule, asta face douăzeci de mii de livre.

— Fără îndoială.

— Mie însă nu mi se datorează decât cinci mii.

— Vreau să te scutesc de oboseala de a trece de patru ori pe la intendența superioară.

— Mă copleşiți, domnule.

— Fac ceea ce se cuvine, domnule cavaler, şi sper că nu-mi vei purta pică pentru felul cum te-a primit fratele meu. E un spirit plin de toane şi de acreală.

— Domnule – zise d'Artagnan – credeți-mă că nimic nu m-ar supăra mai mult ca o scuză venită din partea dumneavoastră.

— De aceea nici n-o voi mai face, şi mă voi mulțumi să-ți cer o favoare.

— Oh, domnule!

Fouquet îşi scoase din deget un diamant care putea să prețuiască o mie de pistoli.

— Domnule – zise el – piatra pe care o vezi mi-a fost dăruită de un prieten din copilărie, de un om căruia dumneata i-ai făcut un mare serviciu.

Vocea lui Fouquet tremura uşor.

— Un serviciu, eu? se miră muşchetarul. Am făcut eu vreun serviciu vreunuia din prietenii dumneavoastră?

— Nu se poate să fi uitat, domnule, căci asta s-a întâmplat chiar astăzi.

— Şi acest prieten se numeşte...?

— Domnul d'Eymeris.

— Unul dintre osândiți?

— Da, una dintre victime... Ei bine, domnule d'Artagnan, ca o favoare pentru binele ce i l-ai făcut, te rog să primeşti acest diamant. Primeşte-l din dragoste pentru mine.

— Domnule...

— Ia-l, îți spun. Ziua de azi e pentru mine o zi de doliu, vei afla asta mai târziu, poate; astăzi am pierdut un prieten; ei bine, încerc să-mi regăsesc altul.

— Dar, domnule Fouquet...

— Adio, domnule d'Artagnan, adio! exclamă Fouquet cu inima împovărată. Sau, mai bine zis, la revedere!

Şi ministrul ieşi din cabinet, lăsând în mâinile muşchetarului inelul şi cele douăzeci de mii de livre.

— Oh, oh! făcu d'Artagnan, după ce stătu o clipă, posomorât, pe gânduri. Dar nu mai înțeleg nimic. La dracu! Dacă înțeleg ceva, e că am de-a face cu un om foarte cumsecade!... Mă duc să-i cer lămuriri în privința asta lui Colbert.

Şi ieşi.

LXV

ÎNSEMNATA DEOSEBIRE PE CARE D'ARTAGNAN O GĂSI ÎNTRE DOMNUL INTENDENT ŞI MONSENIORUL INTENDENT SUPERIOR

Domnul Colbert locuia în strada Neuve-des-Petits-Champs, într-o casă ce fusese pe vremuri a lui Beautru.

Picioarele lui d'Artagnan făcură drumul până acolo într-un sfert de ceas.

În momentul când ajunse la nou favorit, curtea era plină de arcaşi şi de oameni ai poliției, care veneau fie să-i aducă laude, fie să-şi ceară iertare, după care el avea să răspundă prin măguliri sau prin mustrări. Sentimentul linguşirii este instinctiv la oamenii de condiție josnică; ei au acest simț aşa cum animalele sălbatice îl au pe acela al auzului sau al mirosului. Aceşti oameni, sau şefii lor, înțeleseseră deci că aveau să-i facă multă plăcere domnului Colbert venind să-i povestească despre felul cum numele său fusese pronunțat în timpul încăierării.

D'Artagnan căzu tocmai în clipa când şeful paznicilor îşi descărca sacul său. D'Artagnan se opri lângă uşă, în spatele arcaşilor. Ofițerul îl trăsese pe Colbert la o parte, cu toată împotrivirea acestuia şi cu toate că intendentul îşi încrunta sprâncenele-i groase.

— În cazul când – spunea ofițerul – ați fi dorit cu adevărat, domnule, ca poporul să-i judece pe cei doi vinovați, ar fi fost mai cuminte să ne dați de veste; căci noi, domnule, cu toată mâhnirea noastră de a nu vă fi pe plac sau de a fi împotriva vederilor dumneavoastră, aveam consemnul nostru, pe care trebuia să-l îndeplinim.

— Cap sec! strigă Colbert furios, scuturându-şi chica deasă şi neagră ca o coamă. Ce-mi îndrugi acolo? Cum, vrei să spui că aveam de gând, eu, să stârnesc o răscoală? Eşti nebun sau eşti beat?

— Dar, domnule, s-a strigat: "Trăiască Colbert!" – răspunse şeful paznicilor, foarte tulburat.

— O mână de conspiratori...

— Nu prea, nu prea; o mulțime de popor!

— Nu zău! făcu Colbert, bucurându-se. O mulțime de popor a strigat: "Trăiască Colbert!"? Eşti sigur de ceea ce spui, domnule?

— Era de ajuns să-ți destupi urechile, sau mai bine zis să ți le astupi, atât de puternice erau strigătele.

— Şi veneau de la popor, din popor?

— Fără îndoială, domnule; numai că acest popor ne-a snopit.

— O, foarte bine – zise Colbert, continuându-şi gândurile sale. Atunci, dumneata crezi că poporul însuşi era cel care voia ca osândiții să fie arşi?

— O, da, domnule!

— Asta-i altceva... Şi ați ținut piept?

— Am pierdut trei oameni în luptă, domnule.

— Dar n-ați ucis pe nimeni, nu-i aşa?

— Domnule, au rămas pe caldarâm câțiva răzvrătiți şi, între alții, unul care nu era un om de aruncat.

— Cine?

— Un anume Menneville, asupra căruia poliția îşi ațintise privirile mai de mult.

— Menneville! strigă Colbert. Cel care a ucis, în strada Huchette, un om cumsecade care cerea o găină grasă?

— Da, domnule, acela e.

— Şi acest Menneville striga şi el: "Trăiască Colbert"?

— Mai tare decât toți ceilalți; ca un apucat.

Fruntea lui Colbert se întunecă şi se încruntă. Aureola aceea ambițioasă care-i lumina chipul se stinse deodată, ca flacăra licuricilor pe care-i striveşti cu talpa în iarbă.

— Ce mai spui atunci – reluă intendentul – că strigătul pornea de la popor? Menneville era duşmanul meu; aş fi fost în stare să-l spânzur, şi el ştia asta. Menneville era omul abatelui Fouquet. Toată tărăşenia aceea a fost pusă la cale de

Fouquet; nu se ştie oare că osândiții erau prietenii lui din copilărie?

"E adevărat – gândi d'Artagnan – şi iată-mi îndoiala limpezită. Repet, domnul Fouquet poate să fie tot ce vrei, dar e un om cumsecade."

— Şi – continuă Colbert – eşti sigur că Menneville acesta a murit?

D'Artagnan socoti că e momentul să-şi facă intrarea.

— Foarte sigur, domnule – răspunse el, trecând pragul.

— Ah, dumneata eşti, domnule? făcu Colbert.

— Eu în persoană – replică muşchetarul cu sânge rece. Se pare că aveați în Menneville un mic duşman, da?

— Nu eu aveam un duşman, domnule – răspunse Colbert – ci regele.

"De două ori ticălos! îşi spuse în sinea lui d'Artagnan. Faci pe trufaşul şi pe fățarnicul cu mine..." Apoi cu glas tare:

— Ei bine, sunt foarte fericit că am putut să fac un serviciu atât de mare regelui; veți binevoi să i-o spuneți maiestății sale, domnule intendent?

— Ce fel de însărcinare îmi dai şi ce mă rogi să-i spun, domnule? Fii mai lămurit, te rog – zise Colbert cu o voce acră şi plină de o duşmănie nemărturisită.

— Nu vă dau nici o însărcinare – răspunse d'Artagnan cu calmul acela care nu-i părăseşte niciodată pe batjocoritori. Mă gândeam doar că vă va fi mai uşor să vestiți pe maiestatea sa că eu sunt acela care, aflându-mă din întâmplare acolo, i-am făcut de petrecanie lui Menneville şi am repus lucrurile în bună rânduială.

Colbert făcu ochii mari şi-l întrebă din privire pe şeful paznicilor.

— Da, e adevărat – spuse acesta – că domnul a fost salvatorul nostru.

— De ce nu-mi spui, domnule, c-ai venit să-mi povesteşti despre toate acestea? zise Colbert cu o anumită invidie. Totul s-ar fi lămurit, şi mai ales spre binele dumitale, nu al altuia.

— Vă înşelaţi, domnule intendent, nici prin gând nu mi-a trecut să vin aici ca să povestesc despre toate acestea.

— E totuşi o ispravă frumoasă, domnule.

— Oh – rosti muşchetarul cu nepăsare – sunt atât de obişnuit cu aşa ceva, că nu mă mai încântă.

— Atunci cărui scop îi datorez cinstea de a primi vizita dumitale?

— Foarte simplu, următorului: regele mi-a poruncit să vin să vă caut.

— Ah – murmură Colbert, recăpătându-şi cutezanța, întrucât văzu că d'Artagnan scosese o hârtie din buzunar – ai venit să-mi ceri bani, desigur?

— Foarte sigur, domnule.

— Fii bun, te rog, şi aşteaptă, domnule, să termin raportul paznicilor.

D'Artagnan se răsuci pe călcâie, fără nici o solemnitate, şi pomenindu-se iarăşi în faţa lui Colbert după această primă învârtitură, îl salută aşa cum ar fi făcut-o Arlechin însuşi; apoi, cu o a doua învârtitură, se îndreptă spre uşă, cu un pas apăsat.

Colbert fu uimit de această fățişă împotrivire, cu care nu era obişnuit. De regulă, oamenii de spadă, atunci când veneau la el, aveau o nevoie atât de mare de bani, încât nu-şi pierdeau răbdarea chiar dacă ar fi aşteptat până când picioarele lor ar fi prins rădăcini în lespezile de marmură. D'Artagnan se va duce oare la rege? Se va plânge că a fost primit rău sau va povesti acolo isprava sa? Iată ceva ce dădea de gândit! În orice caz, momentul era rău ales ca să-l dea afară pe d'Artagnan, fie că venea din partea regelui, fie că

venea dintr-a lui proprie. Muşchetarul făcuse un prea mare serviciu, şi-l făcuse prea de curând, ca să poată fi uitat atât de repede. De aceea, Colbert se gândi că e mai bine să treacă peste orice mândrie şi să-l cheme înapoi.

— Hei, domnule d'Artagnan – strigă el – ce, vrei să mă părăseşti aşa?

D'Artagnan întoarse capul.

— Şi de ce nu? răspunse el foarte liniştit. Nu mai avem nimic să ne spunem, mi se pare.

— Dar parcă aveai de încasat nişte bani, parcă aveai o ordonanța?

— Eu? Câtuşi de puțin, scumpe domnule Colbert.

— Dar, în sfârşit, domnule, ai un bon! Şi după cum dumneata scoți spada şi te lupți pentru rege atunci când ți se cere, tot aşa şi eu plătesc atunci când mi se prezintă o ordonanță. Dă-o încoace!

— În zadar, scumpe domnule Colbert – zise d'Artagnan, care se bucura în sinea lui de fâstâceala lui Colbert – acest bon a fost plătit.

— Plătit? De cine?

— De intendentul superior.

Colbert păli.

— Lămureşte-mă atunci – rosti el cu o voce înăbuşită – dacă ai fost plătit, pentru ce-mi mai arăți această hârtie?

— Ca urmare a consemnului de care chiar dumneavoastră vorbeați adineauri cu atâta înțelegere, scumpe domnule Colbert; regele mi-a spus să încasez un sfert din suma pe care a avut bunăvoința să mi-o dăruiască...

— De la mine?..., întrebă Colbert.

— Nu tocmai. Regele mi-a zis aşa: "Du-te la domnul Fouquet; dacă intendentul superior nu va avea din întâmplare bani, atunci te vei duce la domnul Colbert".

Fața lui Colbert se înseninã pentru o clipã; dar bietul sãu chip era asemenea cerului pe timp de furtunã, aci luminos, aci întunecat ca noaptea, dupã cum e brãzdat de fulgere sau acoperit de nori.

— Şi... se gãseau bani la intendentul superior? întrebã el.

— Da, şi încã din belşug – rãspunse d'Artagnan... Cred asta, întrucât domnul Fouquet, în loc sã-mi plãteascã sfertul de cinci mii de livre...

— Un sfert de cinci mii de livre! exclamã Colbert, uimit, cum fusese şi Fouquet, de mãrimea unei sume destinatã sã plãteascã serviciul unui soldat. Asta înseamnã o soldã de douãzeci de mii de livre!

— Chiar atât, domnule Colbert. Drace, dumneavoastrã socotiți întocmai ca rãposatul Pitagora; da, douãzeci de mii de livre.

— De zece ori leafa unui intendent de finanțe! Primeşte felicitãrile mele – zise Colbert cu un zâmbet veninos.

— Oh – rãspunse d'Artagnan – regele şi-a cerut iertare cã-mi dã atât de puțin; de aceea, mi-a fãcut fãgãduiala cã va îndrepta lucrurile mai târziu, când va fi bogat... Dar sã sfârşesc, sunt foarte grãbit...

— Da, şi cu toate temerile regelui, zici cã intendentul superior ți-a plãtit?

— Aşa precum, în ciuda aşteptãrilor regelui, dumneavoastrã ați refuzat sã-mi plãtiți.

— Eu n-am refuzat, domnule! Te-am rugat doar sã aştepți puțin. Şi zici cã domnul Fouquet ți-a plãtit cele cinci mii de livre?

— Da, ceea ce ați fi fãcut şi dumneavoastrã; ba chiar mai mult... El a fãcut mai mult decât atât, scumpe domnule Colbert.

— Şi ce-a fãcut anume?

— Mi-a numărat, foarte binevoitor, întreaga sumă, spunând că pentru rege vistieria e totdeauna plină.

— Întreaga sumă? Domnul Fouquet ți-a numărat douăzeci de mii de livre, în loc de cinci mii?

— Da, domnule.

— Şi pentru ce a făcut asta?

— Ca să mă scutească de încă trei vizite la intendența superioară; aşa că am cele douăzeci de mii de livre aici, în buzunar, toate în aur nou-nouț. Vedeți dar că pot să plec liniştit, nemaiavând nici o treabă cu dumneavoastră şi trecând pe aici numai aşa, de formă.

Şi d'Artagnan se bătu râzând peste buzunare, descoperindu-şi în fața lui Colbert treizeci şi doi de dinți albi şi puternici, ca dinții unui om de douăzeci şi cinci de ani, dinți ce păreau să spună: "Dă-ne treizeci şi doi de mici Colberți, şi-i vom păpa cu o mare poftă".

Şarpele e tot aşa de îndrăzneț ca şi leul, uliul tot aşa de curajos ca şi vulturul, asta nu se poate contesta. Dar până şi animalele ce se numesc fricoase sunt cutezătoare atunci când e vorba să se apere. Colbert nu se sperie de cei treizeci şi doi de dinți ai lui d'Artagnan; se încruntă, apoi, deodată, zise:

— Domnule, ceea ce a făcut domnul intendent superior, n-avea dreptul s-o facă.

— Ce vreți să spuneți? rânji d'Artagnan.

— Spun că borderoul dumitale... Vrei să-mi arăți, dacă eşti bun, borderoul dumitale?

— Foarte bucuros; iată-l.

Colbert apucă hârtia cu o grabă pe care muşchetarul o remarcă nu fără nelinişte şi mai ales cu o anumită părere de rău că i-o dăduse.

— Ei bine, domnule – vorbi Colbert – ordonanța regală sună aşa: "La prezentare, dispun să fie plătită domnului

d'Artagnan suma de cinci mii de livre, formând un sfert din solda pe care i-am stabilit-o".

— Aşa scrie, într-adevăr – zise d'Artagnan, căutând să pară calm.

— Ei bine, regele nu-ți datorează decât cinci mii de livre; pentru ce ți s-a dat mai mult?

— Fiindcă se găseau bani mai mulți şi fiindcă a vrut să-mi dea mai mult; asta nu priveşte pe nimeni.

— E firesc – răspunse Colbert cu o trufaşă izbândă – ca dumneata să nu cunoşti legile contabilității; dar, domnule, când ai de plătit o mie de livre, ce faci?

— N-am avut niciodată de plătit o mie de livre – replică d'Artagnan.

— Mă rog... – rosti Colbert mânios – mă rog; când ai de făcut o plată, plăteşti numai atât cât trebuie să plăteşti.

— Asta nu dovedeşte decât un lucru – zise d'Artagnan – că dumneavoastră aveți socotelile dumneavoastră în contabilitate, pe când domnul Fouquet le are pe-ale sale.

— Ale mele, domnule, sunt cele bune.

— Nu zic nu.

— Şi dumneata ai primit ceea ce nu ți se cuvenea.

Din privirea lui d'Artagnan țâşni o scânteie.

— Ceea ce nu mi se cuvenea încă, vreți să spuneți, domnule Colbert; căci dacă aş fi primit ceva ce nu mi se cuvenea de loc, atunci aş fi săvârşit un furt.

Colbert nu socoti de cuviință să răspundă la această întorsătura dibace.

— Prin urmare, dumneata datorezi vistieriei publice cincisprezece mii de livre – zise el, sub imperiul unei mari aţâţări.

— Atunci o să mi le treceți în cont – ripostă d'Artagnan cu ironia lui ascunsă.

— Nicidecum, domnule.

— Asta-i bună!... Nu cumva vreți să-mi luați, tocmai dumneavoastră, trei din fişicurile mele?

— Le vei înapoia dumneata însuți vistieriei mele.

— Eu? Ah, domnule Colbert, nici să nu vă gândiți...

— Regele are nevoie de banii săi, domnule.

— Iar eu, domnule, am nevoie de banii regelui.

— Fie; dar îi vei da înapoi.

— Pentru nimic în lume! Am auzit totdeauna spunându-se că în materie de contabilitate, cum ziceți dumneavoastră, un casier bun nu mai ia înapoi ceea ce a dat o dată.

— Atunci, domnule, să vedem ce va spune regele, căruia am să-i arăt acest borderou, care dovedeşte că domnul Fouquet nu numai că plăteşte ce nu trebuie, dar nici nu păstrează măcar chitanță asupra celor ce plăteşte.

— Ah, acum înțeleg, înțeleg, domnule Colbert, pentru ce mi-ați înhățat hârtia aceea! strigă d'Artagnan.

Colbert nu simți întreaga amenințare ce plutea în acest fel de a i se pronunța numele.

— Ai să vezi mai târziu la ce poate folosi ea – ripostă el ridicând ordonanța între degete.

— Oh – strigă d'Artagnan, smulgând hârtia cu o mişcare iute – înțeleg prea bine, domnule Colbert, aşa că nu mai e nevoie să aştept ca să văd ce are să se întâmple.

Şi vârî în buzunar hârtia pe care o prinsese din zbor.

— Domnule, domnule! țipă Colbert. Ce înseamnă violența asta?...

— Înseamnă că trebuie să fiți cu băgare de seamă la purtările unui soldat – răspunse muşchetarul. Primiți respectuoase sărutări de mini, domnule Colbert!

Şi ieşi râzând în nasul viitorului ministru.

— Acest om va ajunge să mă adore – murmura el. Păcat numai că mă sileşte să nu-mi fie pe plac!

LXV

FILOZOFIA INIMII ŞI A SPIRITULUI

Pentru un om care trecuse prin împrejurări şi mai grele, poziția lui d'Artagnan față de Colbert nu putea stârni decât râsul, D'Artagnan nu pierdu deci prilejul de a se distra, râzând pe socoteala domnului intendent tot drumul din strada Neuve-des-Petits-Champs până în strada Lombarzilor. Calea era lungă, aşa că muşchetarul râse până se sătură.

Râdea încă în clipa când Planchet îl întâmpină, râzând şi el, în pragul casei sale. Căci Planchet, de când se întorsese patronul său, de când primise săculeţul cu guinee englezeşti, îşi trecea partea cea mai mare a timpului făcând ceea ce făcuse de unul singur d'Artagnan pe drumul dintre strada Neuve-des-Petits-Champs şi strada Lombarzilor.

— Ai sosit, scumpul meu stăpân? îl primi el pe d'Artagnan.

— Nu, dragă prietene – răspunse muşchetarul. Va trebui să plec foarte curând, adică voi mânca, mă voi culca, voi dormi cinci ceasuri şi în zorii zilei mă voi arunca în şa... I-ați dat calului meu o rație şi jumătate pe ziua de azi?

— Eh, dragă stăpâne – răspunse Planchet – ştii foarte bine că acest cal e podoaba casei, că vânzătorii mei îl sărută toată ziua şi-i dau să mănânce zahăr, alune şi pesmeți din prăvălia mea. Mă întrebi dacă şi-a primit porția de ovăz? Întreabă-mă mai bine cum de n-a crăpat până acum de zece ori, de atâta mâncare.

— Bine, Planchet, bine. Atunci să trec la ale mele. Masa?

— E gata: o friptură în aburi, un vin alb, raci şi cireşe proaspete. Ceva nou, stăpâne.

— Eşti un om tare bun, Planchet; să mâncăm deci, şi să mă culc.

În timpul cinei, d'Artagnan observă că Planchet îşi freca mereu fruntea, ca pentru a uşura naşterea unei idei cuibărite în fundul creierului său. Îl învălui cu o privire drăgăstoasă pe acest vrednic tovarăş al hoinărelilor lui de odinioară şi, ciocnindu-şi paharul cu al lui, îi zise:

— Haide, prietene Planchet, haide, dă-i drumul, nu te mai chinui atât! La dracu, spune-mi verde-n față ce-ai de spus, că atunci ai să-mi spui repede.

— Iată! murmură Planchet. Dumneata îmi pari că te pregăteşti să pleci iar în vreo călătorie.

— Nu zic nu.

— Ți s-a mai năzărit iar ceva?

— E cu putință, Planchet.

— Şi e nevoie de un nou capital pentru asta? Eu pun la bătaie cincizeci de mii de livre pentru ideea pe care o coci acum.

Şi, spunând acestea, Planchet îşi frecă mâinile una de alta cu repeziciunea pe care o dă o mare bucurie.

— Planchet – răspunse d'Artagnan – toate bune, de n-ar fi o singură durere.

— Care?

— Ideea nu-i a mea... Aşa că nu pun nimic la bătaie pentru ea.

Aceste vorbe smulseră un oftat adânc din inima lui Planchet. Dârză sfătuitoare e zgârcenia! Ea pune stăpânire pe om aşa cum a făcut Satana cu Isus pe munte, şi după ce i-a arătat o dată unui nenorocit toate bogățiile pământului, poate să se odihnească în linişte, ştiind că şi-a lăsat tovarăşa sa, lăcomia, să-i roadă acestuia inima mai departe.

Planchet gustase bogăția fără trudă, şi acum nu se mai putea opri pe calea poftelor sale; dar cum avea o inimă bună, cu tot nesațul lui, şi cum ținea foarte mult la d'Artagnan, nu se putu împiedica să-i dea mii de povețe, unele mai binevoitoare decât altele. Nu i-ar fi părut rău dacă ar fi putut smulge măcar o fărâmă din taina pe care o ascundea aşa de bine stăpânul său; dar vicleşuguri, prefăcătorii, povețe, curse, totul fu în zadar: d'Artagnan nu lăsă să-i scape nimic.

Şi seara trecu astfel. După cină, d'Artagnan îşi pregăti bagajul; dădu o raită pe la grajd, îşi mângâie calul, cercetându-i potcoavele şi pipăindu-i picioarele; apoi, după ce-şi mai numără o dată banii, se întinse în pat, unde, întrucât dormea ca la douăzeci de ani, fiindcă n-avea nici griji, nici mustrări de cuget, închise pleoapele la cinci minute dupa ce stinsese lampa.

Multe întâmplări ar fi putut, totuşi, să-l țină treaz. Gândurile i se învârteau în cap, îşi făcea tot felul de planuri, şi d'Artagnan era un om care punea mare preț pe preziceri; dar cu acea neclintită nepăsare care, când e vorba de norocul şi izbânda oamenilor de acțiune, face mai mult decât geniul, el amână pentru a doua zi rânduiala gândurilor, de teamă, îşi spunea, să nu fie prea obosit acum.

Zorile se iviră. Strada Lombarzilor îşi avu partea ei din mângâierile aurorei cu degete trandafirii, şi d'Artagnan se sculă din pat o dată cu aurora. Avu grijă să nu trezească pe nimeni, îşi luă bagajul la subsuoară, coborî scara fără să facă să scârțâie nici o treaptă, fără să tulbure nici una din sforăiturile ce răsunau din pod până în pivniță, apoi, după ce puse şaua pe cal, închise uşa grajdului, ieşi pe poartă şi porni la pas în călătoria sa din Bretania.

Avusese dreptate să nu se gândească în ajun la toate treburile politice şi diplomatice care-i frământau mintea, căci,

dimineața, în răcoarea şi lumina dulce a răsăritului, îşi simțea gândurile țâşnindu-i din creier mult mai limpezi şi mai rodnice.

Mai întâi trecu prin fața casei lui Fouquet şi aruncă într-o cutie mare, cu gura căscată, de la poarta intendentului superior, pârlitul de borderou pe care în ajun îl smulsese cu atâta greutate dintre degetele strâmbe ale intendentului. Închis într-un plic cu adresa lui Fouquet, borderoul nu fusese nici măcar bănuit de Planchet, care, în materie de ghicit, îi întrecea chiar şi pe Calchas sau pe Apolo Pitianul.

D'Artagnan îi înapoie deci chitanța lui Fouquet, fără să-şi păteze cinstea şi fără să-şi aducă de aici înainte vreo mustrare de cuget. Şi după ce îndeplini această restituire, fără nici o bătaie de cap, îşi zise:

"Acum, să sorbim din plin aerul dimineții, să fim cu cugetul împăcat, să ne umplem de sănătate, să-l lăsăm şi pe Zefir al nostru să răsufle în voie, să-şi umfle coastele ca şi cum ar vrea să înghită o emisferă şi să ne arătăm foarte dibaci în micile noastre socoteli.

E timpul – urmă d'Artagnan – să ne facem un plan de luptă şi, după metoda domnului de Turenne, al cărui cap mare e plin de tot felul de idei bune, înaintea planului de luptă, e bine să întocmim câte un portret cât mai apropiat de adevăr al generalilor din tabăra adversă, cu care vom avea de furcă.

Înaintea tuturor, ne apare domnul Fouquet. Cine e domnul Fouquet? Domnul Fouquet – îşi răspundea lui însuşi d'Artagnan – e un bărbat chipeş, foarte îndrăgit de femei; un om cu inima largă, foarte iubit de poeți; un om de spirit, foarte clevetit de secături. Eu nu sunt nici femeie, nici poet, nici secătură; aşadar, nici nu-l iubesc, nici nu-l urăsc pe domnul intendent superior; mă aflu exact în aceeaşi poziție în

care se afla domnul de Turenne când voia să câştige bătălia Dunelor: nu-i ura pe spanioli, dar i-a snopit în bătăi. Nu, nu. Există o altă pildă şi mai bună, la dracu! Sunt în poziția în care se afla domnul de Turenne când avea de-a face cu prințul de Condé la Jargeau, la Gien şi în cartierul Saint-Antoine: nu-l ura pe domnul prinț de Condé, e adevărat, dar se supunea regelui. Domnul prinț de Condé e un bărbat fermecător, dar regele e rege; Turenne a scos un oftat, i-a spus lui Condé «verişorul meu» şi i-a suflat armata.

Acum ce vrea regele? Asta nu mă priveşte pe mine.

Ce vrea însă domnul Colbert? Oh, asta e cu totul altceva! Domnul Colbert vrea exact ceea ce nu vrea domnul Fouquet.

Şi-atunci, ce vrea domnul Fouquet? Oh, oh! Aici chestiunea e gravă: domnul Fouquet vrea tocmai ceea ce vrea şi regele."

Acest monolog încheiat, d'Artagnan începu să râdă cu poftă, plesnind voios din biciuşcă. Apucase pe drumul cel mare şi mergea aşa înainte, speriind păsările în tufişuri şi ascultând ludovicii care-i zornăiau în punga de piele la fiecare săltare în şa; căci, să o mărturisim, de câte ori d'Artagnan se afla în astfel de împrejurări, nu duioşia era slăbiciunea care să-l stăpânească cel mai mult.

— Fie! zise el. Expediția nu e din cale-afară de primejdioasă, şi călătoria asta a mea se poate asemui cu acea piesă pe care domnul Monck m-a dus să o văd la Londra şi care se cheamă, dacă nu mă înşel: *Mult zgomot pentru nimic!*

LXVI

CĂLĂTORIE

Era pentru a cincizecea oară poate, din ziua în care am început istorisirea de față, când acest om cu inima de bronz şi muşchii de oțel îşi părăsea casa şi prietenii, totul, în sfârşit pentru a se duce să-şi caute în lume norocul şi moartea. Una,

adică moartea, se retrăsese totdeauna din calea lui, ca şi cum i-ar fi fost teamă de el; celălalt, adică norocul, abia de o lună numai se aliase într-adevăr cu dânsul.

Cu toate că nu era un mare filozof, în genul lui Epicur sau în genul lui Socrate, era totuşi un spirit puternic, având practica vieții şi a gândirii. Nimeni nu e viteaz, nimeni nu e îndrăzneț, nimeni nu e îndemânatic, aşa cum era d'Artagnan, fără să fie în acelaşi timp şi puțin visător. Îşi însuşise deci, ici şi colo, câte o frântură din cugetările domnului de La Rochefoucauld, vrednice de a fi aşternute în latineşte de către domnii de la Port-Royal, şi culesese, la întâmplare, trăind în preajma lui Athos şi a lui Aramis, multe înțelepciuni din Seneca şi din Cicero, tălmăcite de aceştia în franțuzeasca lor şi aplicate la nevoile vieții de toate zilele.

Disprețul față de bogăție pe care gasconul nostru îl socotise ca un articol de crez în timpul primilor treizeci şi cinci de ani ai vieții lui, rămăsese multă vreme pentru el articolul prim al unui cod al bravurii: "Art. I – zicea el: Eşti brav, pentru că nu ai nimic; nu ai nimic, pentru că disprețuieşti bogăția".

Astfel, urmând aceste principii, care, după cum am spus, îndrumaseră primii treizeci şi cinci de ani ai vieții lui, d'Artagnan nu se îmbogățise înainte de vreme, astfel încât să trebuiască să-şi pună întrebarea dacă, în pofida bogăției sale, mai rămăsese încă brav. Întrebarea la care, pentru oricine în afară de d'Artagnan, întâmplările din Piața Grevei i-ar fi putut ține loc de răspuns. Mulți alții s-ar fi declarat mulțumiți cu asta; d'Artagnan însă era atât de brav, încât se întreba cu toată sinceritatea şi cu toată limpezimea de cuget dacă era cu adevărat brav.

Bunăoară, la acestea: "Dar mi se pare că am fost destul de iute şi m-am luptat destul de frumos în Piața Grevei, ca să

fiu mulțumit în privința bravurii mele", d'Artagnan îşi răspundea lui însuşi: "Toate bune, căpitane, dar ăsta nu e un răspuns. Am fost brav în ziua aceea numai fiindcă îmi dăduseră foc la casă, şi o sută, ba chiar o mie de oameni sunt gata sa facă rămăşag cu unul singur că, dacă domnii aceia din răscoală n-ar fi avut această nefericită idee, planul lor de atac ar fi izbutit pe de-a-ntregul, sau cel puțin n-aş fi fost eu acela care să mă amestec în treaba lor. Acum ce-ar mai putea născoci împotriva mea? Nu am nici casă de ars în Bretania, nici comoară de care să mă tem că-mi va fi jefuită. Nu! Însă am pielea mea; această prețioasă piele a domnului d'Artagnan, care face mai mult decât toate casele şi decât toate comorile din lume; această piele la care țin mai mult ca la orice, fiindcă este, orice s-ar zice, învelişul unui trup care închide în el o inimă foarte caldă şi foarte bucuroasă să bată şi, prin urmare, să trăiască. Deci, vreau să trăiesc, şi de fapt trăiesc mai bine, mai din plin, de când sunt un om bogat. Cine dracu spunea I banul îți strică viața? Nu e de loc adevărat, pe sufletul meu! Mi se pare, dimpotrivă, că de astă dată sorb o cantitate îndoită de aer şi de soare. Drace, ce-ar fi oare dacă mi-aş dubla averea pe care o am acum, şi dacă, în loc de această biciuşcă, pe care o țin în mână, aş purta vreodată bastonul de mareşal? Nu ştiu dacă s-ar mai găsi atunci destul aer şi soare pentru unul ca mine!

La urma urmei, ăsta nu-i un vis searbăd; cine dracu s-ar putea împotrivi dacă regele m-ar face duce sau mareşal, aşa cum părintele său, Ludovic al XIII-lea, l-a făcut duce şi general pe Albert de Luynes? Nu sunt oare tot atât de brav şi pe deasupra mai deştept decât neghiobul de Vitry?... Ah, iată, pe drept cuvânt, ce s-ar putea împotrivi la ridicarea mea în rang: sunt prea deştept.

Din fericire, dacă e o dreptate pe lumea asta, norocul ce mă însoţeşte vine să înlocuiască ceea ce nu mi s-a dat încă. El îmi datorează, nu încape vorbă, o răsplătire pentru tot ceea ce am făcut eu pentru Ana de Austria şi o despăgubire pentru tot ce n-a făcut ea pentru mine. Aşadar, în ceasul de faţă, iată-mă în bune legături cu un rege, şi mai ales cu un rege care pare să vrea să domnească de-adevărat. Ţie-l Dumnezeu pe această binecuvântată cale! Căci, dacă vrea să domnească, are nevoie de mine, şi dacă are nevoie de mine, va trebui să-mi dea ceea ce mi-a făgăduit: căldură şi lumină! Dacă ar fi să fac o asemănare, merg astăzi aşa cum mergeam şi altădată: de la nimic, la tot! Atât doar, că nimicul de azi este totul de altădată; în viaţa mea din prezent nu s-a petrecut decât această mică schimbare.

Şi-acum, hai să-i dăm şi inimii ce i se cuvine, fiindcă am pomenit mai adineauri de ea... Însă, pe legea mea, am pomenit de ea numai ca să n-o uit".

Şi gasconul îşi duse mâna la piept, ca şi cum ar fi căutat cu tot dinadinsul locul inimii.

— Ah, nefericitule! murmură el, zâmbind cu amărăciune. Ah, biată făptură, trăseseşi o clipă nădejde că n-ai inimă, şi iată că ai una, curtean nepriceput ce eşti, şi încă una dintre cele mai primejdioase. Ai o inimă care bate în favoarea domnului Fouquet. Dar ce este domnul Fouquet, totuşi, atunci când e vorba de rege? Un conspirator, un adevărat conspirator, care nu şi-a dat măcar osteneala de a se feri să-ţi arate că urzeşte o conspiraţie; altfel, ce armă bună ai avea tu împotriva lui, dacă bunăvoinţa şi spiritul său n-ar fi vârât această armă într-o teacă de aur!

Răscoală cu mână armată!... Căci, ce mai, asta e, domnul Fouquet a făcut o răscoală cu mână armată. Astfel, în timp ce regele doar îl bănuieşte pe domnul Fouquet de o răzvrătire

mută, eu ştiu, eu pot dovedi că domnul Fouquet a pus să se verse sângele oamenilor regelui. Şi acum să vedem: ştiind bine toate astea şi tăinuindu-le, ce mai vrea această inimă atât de miloasă, după purtarea atât de binevoitoare a domnului Fouquet, după un avans de cincisprezece mii de livre, după un diamant de o mie de pistoli şi după un surâs în care se strecurau în egală măsură şi amărăciune, şi bunele gânduri? Tăcând, îi salvez viaţa. Acum sper – continuă muşchetarul – că această pârdalnică de inimă va păstra tăcerea şi că în felul acesta şi-a încheiat socotelile cu domnul Fouquet. Aşadar, de aici încolo regele este soarele meu, şi întrucât inima mea nu mai are nici o îndatorire faţă de domnul Fouquet, vai de cel ce se va pune în faţa soarelui meu! Înainte, pentru maiestatea sa Ludovic al XIV-lea, înainte!

Aceste gânduri erau singurele piedici ce puteau să încetinească mersul lui d'Artagnan. Odată terminate însă, el îşi îndemnă calul să grăbească pasul.

Dar, oricât de straşnic ar fi fost Zefir, el nu putea să meargă necontenit. A doua zi de la plecarea din Paris, fu lăsat la Chartres, la un hangiu din oraş, care era un vechi prieten al lui d'Artagnan. Apoi, de aici încolo, muşchetarul călători pe cai de poştă. Mulţumită acestui mijloc de drumeţie, străbătu toată distanţa dintre Chartres şi Chateaubriand. În acest din urmă oraş, încă destul de îndepărtat de coastă pentru ca nimeni să nu-l bănuiască pe d'Artagnan c-ar avea de gând să ajungă la mare, şi destul de depărtat de Paris pentru ca nimănui să nu-i dea prin cap că el ar veni de acolo, mesagerul maiestăţii sale Ludovic al XIV-lea, pe care d'Artagnan îl numise soarele său, fără a se gândi că acela care nu era deocamdată decât o palidă stea pe cerul regalităţii îşi va face într-o zi din acest astru emblema sa, mesagerul regelui

Ludovic al XIV-lea, spuneam, se lipsi de caii de poştă şi cumpără o mârțoagă la care nu se uita nimeni, una din acele gloabe de care niciodată un ofițer de cavalerie nu şi-ar fi îngăduit să se apropie, de teamă să nu se facă de râs. Cu excepția părului de la coamă şi coadă, această nouă pricopseală îi amintea lui d'Artagnan faimoasa iapă portocalie cu care, sau mai bine zis pe care îşi făcuse el intrarea în lume.

Trebuie să spunem însă că, din clipa când încălecă pe acest nou cal, cel care călărea nu mai era d'Artagnan, ci un om oarecare, îmbrăcat într-un surtuc fumuriu, cu nădragi cafenii, părând să fie ceva între un preot şi un laic; ceea ce îl apropia îndeosebi de biserică era că îşi pusese pe cap o tichie de catifea roasă, iar peste tichie, o pălărie mare, neagră, cu borurile largi; nici vorbă de spadă; avea însă o scurtătură de lemn agățată cu o sfoară de încheietura mâinii, care-i putea sluji, la nevoie, ca ajutor unui pumnal gros de un lat de mână pe care-l ținea ascuns sub pulpana mantalei. Mârțoaga cumpărată de la Chateaubriant întregea deosebirea. Se numea, sau mai bine zis d'Artagnan o botezase Nevăstuica.

"Dacă din Zefir am făcut Nevăstuică – îşi zise d'Artagnan – atunci şi eu trebuie să-mi schimb numele într-un diminutiv oarecare. Deci, în loc de d'Artagnan, voi fi Agnan, scurt; asta ca să se potrivească mai bine cu surtucul fumuriu, cu pălăria rotundă şi cu tichia răpănoasă."

Domnul Agnan călători deci, fără prea mari zdruncinături, călare pe Nevăstuică; aceasta mergea în buestru, ca un cal cu adevărat sprinten, şi, cu tropăiturile sale mărunte, făcea voiniceşte douăsprezece leghe pe zi, datorită celor patru picioare subțiri ca nişte fuse, cărora priceperea îndelungata a lui d'Artagnan le prețuise vânjoşia şi siguranța sub păru! des ce le acoperea.

Pe drum, călătorul îşi făcea anumite însemnări, cerceta ținutul aspru şi rece pe care-l străbătea, căutând mereu un pretext cât mai demn de crezare de a ajunge la Belle-Isle-en-Mer şi de a vedea totul, fără să stârnească nici o bănuiala. În felul acesta, el se putu încredința de însemnătatea pe care o căpăta evenimentul pe măsură ce se apropia de țintă.

În acest colț depărtat de țară, în acest vechi ducat al Bretaniei, care pe atunci nu era francez, după cum nu este încă nici astăzi, poporul nu ştia de regele Franței. Şi nu numai că nu ştia, dar nici nu voia să ştie. Un fapt, unul singur, era vădit pentru poporul de aici, în ceea ce priveşte valul politic: vechii duci nu mai guvernau de mult, aşa că tronul era gol; nimic mai mult. În locul ducelui suveran, seniorii în rasă călugărească domneau fără limite. Iar mai presus de aceşti seniori se afla Dumnezeu, care n-a fost niciodată dat uitării în Bretania. Printre aceşti suverani de castel şi clopotniță, cel mai puternic, cel mai bogat şi cu deosebire cel mai popular era domnul Fouquet, seniorul de la Belle-Isle.

Chiar în ținut, chiar în însăşi această insulă misterioasă, legendele şi tradițiile îi întăreau renumele. Nu oricine putea să ajungă acolo. Insula, cu o întindere de şase leghe în lungime şi şase în lărgime, era o proprietate seniorială, de care multă vreme poporul nu se atinsese, apărată fiind de numele de Retz, atât de temut prin partea locului. La puțină vreme după ridicarea acestui senioriat la rangul de marchizat de către Carol al IX-lea, Belle-Isle a trecut în stăpânirea domnului Fouquet.

Faima insulei nu dăinuia însă de ieri; numele ei, sau mai bine zis calificația sa, mergea până în trecutul cel mai îndepărtat; cei vechi o numeau Kalonèse, după două cuvinte greceşti care înseamnă insulă frumoasă. Astfel, cu o mie opt

sute de ani mai înainte, ea avusese, într-o altă limbă, acelaşi nume care-l avea şi acum.

Această proprietate a domnului intendent superior însemna deci ceva, lăsând la o parte poziția ei, căci se afla la şase leghe de coastele Franței, poziție ce-o făcea suverană în singurătatea mării, asemenea unei corăbii mărețe care ar disprețui porturile şi şi-ar arunca ancorele, cu mândrie, în largul oceanului.

D'Artagnan află toate acestea, fără să arate nici un semn de mirare; el mai află de asemenea că mijlocul cel mai bun de a intra în vorbă cu cineva era să treacă prin La Roche-Bernard, oraş destul de însemnat, situat la gurile râului Vilaine. Poate că acolo ar găsi şi o barcă. Iar dacă nu, străbătând mlaştinile sărate, se va duce la Guérande sau la Croisic, unde va aştepta un prilej oarecare ca să treacă la Belle-Isle. Băgase de seamă, de altfel, de când plecase din Châteaubriant, că nimic nu era cu neputință pentru Nevăstuică sub îndrumarea domnului Agnan, şi nimic pentru domnul Agnan la îndemnurile Nevăstuicii. Se pregăti deci să se ospăteze cu o lişiță şi cu o turtă de Bretania într-un han din La Roche-Bernard, şi ceru să i se aducă din pivniță, pentru a stropi aceste două bunătăți bretone, un cidru care, de îndată ce-l puse pe limbă, îl făcu să se simtă mai breton decât un breton de baştină.

LXVII

CUM A FĂCUT D'ARTAGNAN CUNOŞTINȚĂ CU UN POET CARE ÎŞI ÎNJGHEBASE O TIPARNIȚĂ SPRE A-ŞI TIPĂRI VERSURILE

Înainte de a se aşeza la masă, d'Artagnan căută, ca de obicei, să afle câte ceva despre oamenii de pe aici; dar este o lege a curiozității că oricine vrea să descoasă pe alții, trebuie să se lase mai întâi descusut el însuşi. Ca atare, se grăbi, cu

dibăcia lui recunoscută, să intre în vorbă cu cineva de la hanul din La Roche-Bernard, care i-ar putea fi de folos în această privință.

Din întâmplare, tocmai se aflau în acea casă, la catul de sus, doi călători ce se pregăteau, ca şi el, să ia masa, dacă nu începuseră cumva să mănânce chiar. D'Artagnan văzuse caii lor la grajd şi şeile în tinda hanului.

Unul era însoțit de un lacheu, vrând să pară un personaj de vază; două iepe de Perche, frumoase şi tinere, îi aduseseră până aici. Celălalt, mai puțin însemnat, drumeț fără pretenții, cu hainele ponosite şi pline de praf, cu cizmele tocite mai mult de mers pe jos decât din pricina scărilor de la şa, venise din Nantes într-o cărucioară trasă de un cal ce semăna atât de bine la culoare cu Nevăstuica, încât d'Artagnan ar fi putut să colinde o sută de leghe până să găsească o pereche mai bună pentru iapa lui. Cărucioara cu coviltir era încărcată de nişte pachete mari şi grele, înfăşurate în bucăți vechi de pânză.

"Acest călător – îşi zise d'Artagnan – e de teapa mea. Mi se potriveşte, îmi convine. Trebuie ca şi eu să mă potrivesc cu el şi să-i convin. Domnul Agnan, cu surtucul fumuriu şi cu tichia roasă, nu se poate ruşina să stea la masă alături de domnul acesta cu încălțările tocite şi cu o mârțoagă bătrână."

Acestea zise, d'Artagnan îl chemă pe hangiu şi-i spuse să-i aducă sus, în odaia domnului cu înfățişarea modestă, lişița, turta şi cidrul pe care le comandase. El însuşi, după ce urcă, în mână cu o farfurie, scara de lemn ce ducea la odaie, începu să bată încet în uşă.

— Intră! rosti necunoscutul.

D'Artagnan păşi pragul, cu gura larg deschisă de un zâmbet, ținând farfuria sub braț, pălăria într-o mână şi luminarea în cealaltă.

— Domnule – zise el – iartă-mă, sunt, ca şi dumneata, un călător, nu cunosc pe nimeni în acest han şi am răul obicei de a mi se urî când mănânc singur; în aşa fel că mâncarea mi se pare proastă şi nu-mi cade bine. Chipul dumitale, pe care l-am zărit adineauri, când ai coborât să ți se desfacă stridiile, mi-a plăcut mult. Afară de asta, am băgat de seamă că ai un cal ce seamănă cu al meu, şi că hangiul, fără îndoială din pricina acestei asemănări, i-a legat la iesle pe amândoi alături, iar ei par să se simtă foarte bine unul lângă altul. Nu văd, dar, domnule, pentru ce stăpânii ar sta despărțiți, de vreme ce caii lor se înțeleg aşa de bine. Drept aceea, am venit să-ți cer să-mi faci plăcerea de a îngădui să mă aşez la masa dumitale. Numele meu este Agnan şi sunt, domnule, intendentul nevrednic al unui bogat senior care doreşte să cumpere nişte ocne de sare prin partea locului şi m-a trimis să-i cercetez viitoarele proprietăți. În adevăr, domnule, aş vrea ca înfățişarea mea să-ți fie pe plac, aşa cum îmi este mie a dumitale, căci te țin în mare cinste în inima mea, crede-mă.

Străinul, pe care d'Artagnan îl vedea acum întâia oară, întrucât la început abia dacă-l băgase în seamă, avea nişte ochi negri şi strălucitori, obrazul gălbejit, fruntea puțin încrețită de greutatea celor cincizeci de ani, o anumită naivitate în ansamblul trăsăturilor, dar multă agerime în privire.

"S-ar zice – gândi d'Artagnan – că năzdrăvanul ăsta nu s-a slujit în viața lui decât de partea de sus a capului, adică numai de ochi şi de creier. Trebuie să fie om de ştiință: gura, nasul, bărbia nu spun nimic la el."

— Domnule – răspunse cel a cărui făptură şi gânduri erau cântărite astfel – prezența dumitale îmi face o deosebită cinste; nu că mi s-ar urî; am – adăugă el zâmbind – o

tovărăşie ce-mi ține totdeauna de urât; dar, ce-are a face, mă simt fericit să stau cu dumneata.

Spunând însă acestea, omul cu cizmele tocite aruncă o privire neliniştită pe deasupra mesei, de unde stridiile dispăruseră şi unde nu mai rămăsese decât o bucată de slănină sărată.

— Domnule – se grăbi să spună d'Artagnan – gazda îmi va aduce îndată o minunată pasăre friptă şi o straşnică turtă de Bretania.

D'Artagnan citise în privirea tovarăşului său, oricât de fugară ar fi fost ea, teama de a nu cădea pe mâna vreunui pleşcar. Şi nu se înşelase: căci de îndată ce-l auzi spunând ce o să vină, trăsăturile omului cu înfățişare sărăcăcioasă se înseninară. Într-adevăr, hangiul, ca şi cum ar fi ascultat la uşă, intră numaidecât în odaie cu bucatele anunțate.

Turta şi lişița rumenită fură puse alături de slănina afumată; d'Artagnan şi comeseanul lui se salutară încă o dată, se aşezară față în față şi împărțiră frățeşte şunca şi celelalte mâncăruri lăsate pe masă.

— Domnule – zise d'Artagnan – mărturiseşte că bun lucru e tovărăşia!

— Pentru ce? întrebă străinul cu gura plină.

— Ei bine, am să-ți spun pentru ce – răspunse d'Artagnan.

Străinul îşi opri fălcile din mestecat, ca să poată auzi mai bine.

— Mai întâi – continuă d'Artagnan – în loc de o singură lumânare, pe care am avea-o fiecare, iată că avem două.

— Ai dreptate – zise străinul, uimit de marele adevăr ce sălăşluia în această constatare.

— Apoi, văd că dumitale îți place să mănânci din turta mea, în timp ce mie îmi place să mănânc din slănina

dumitale.

— Şi asta e adevărat.

— În sfârşit, deasupra plăcerii de a avea mai multă lumină şi de a mânca fiecare după gustul său, eu pun plăcerea tovărăşiei.

— Într-adevăr, domnule, dumneata eşti un om plin de voioşie – zise cu încântare necunoscutul.

— Aşa-i domnule, sunt voios ca toți aceia care nu au nimic în cap. Oh, nu se poate spune acelaşi lucru despre dumneata – adăugă d'Artagnan – căci citesc în ochii dumitale un noian de gânduri.

— Ah, domnule...

— Haide, mărturiseşte un lucru.

— Ce anume?

— Că eşti un om învățat.

— Eh, domnule...

— Ei?

— Aproape.

— Cum adică?

— Sunt autor.

— Ai văzut? strigă d'Artagnan, bătând din palme de bucurie. Va să zică nu m-am înşelat! Ce minunăție...

— Domnule...

— Ei ce? îl întrerupse d'Artagnan. Voi avea fericirea să petrec această noapte în tovărăşia unui autor, şi încă a unui autor celebru poate?

— Oh – făcu necunoscutul, roşindu-se – celebru, domnule, celebru nu e cuvântul potrivit.

— Modest! exclamă d'Artagnan visător. E modest! Apoi, întorcându-se către străin, îl întrebă cu un accent de bruscă şovăială: Dar spune-mi cel puțin numele operelor dumitale,

domnule, căci, dacă ai băgat de seamă, pe-al dumitale nu mi l-ai spus şi m-am văzut silit să caut a-ți ghici îndeletnicirea.

— Mă numesc Jupenet, domnule – răspunse autorul.

— Frumos nume! zise d'Artagnan. Frumos nume, pe cinstea mea, şi nu ştiu de ce, iartă-mi această grosolănie, dacă e vreuna, nu ştiu cum se face, dar mi se pare că am mai auzit rostindu-se acest nume undeva.

— Păi, am făcut versuri – spuse cu modestie poetul.

— Ei, atunci să ştii că mi le-a citit cineva.

— Am scris o tragedie.

— Poate că am şi văzut-o jucată.

Poetul se înroşi mai tare.

— Nu cred, pentru că versurile mele n-au fost încă tipărite.

— Ei bine, îți spun, tragedia mi-a făcut, totuşi, cunoscut numele dumitale.

— Te înşeli şi de data asta, căci domnii comedianți de la palatul Bourgogne n-au vrut să mi-o primească – zise poetul cu un surâs a cărui taina numai anumite mândrii o pot descifra.

D'Artagnan îşi muşcă buzele.

— Aşadar – urmă poetul – vezi, domnule, că eşti greşit în privința mea, întrucât, necunoscându-mă de loc, n-ai avut cum să auzi vorbindu-se de mine.

— Iată ceea ce mă miră. Numele de Jupenet mi se pare cu toate astea un nume frumos şi vrednic de a fi cunoscut, la fel ca şi acelea ale domnilor Corneille, Rotrou sau Garnier. Sper, domnule, că vei avea bunăvoință să-mi povesteşti pe scurt tragedia dumitale, puțin niai târziu, să zicem la sfârşitul mesei. Va fi în loc de plăcintă, la dracu!... Ah, domnule, iertare, e o ocară ce-mi scapă de pe buze fiindcă o rosteşte mereu seniorul şi stăpânul meu. Îmi îngădui deci s-o folosesc

uneori şi eu, căci mi se parc plină de duh. Îmi îngădui asta numai în lipsa stăpânului, bineînțeles, căci daca el ar fi de față... Dar nu ți se pare, domnule, că cidrul ăsta e îngrozitor? Şi, poftim, oala are o formă atât de neregulată, că nici nu stă dreaptă pe masă.

— Dacă am sprijini-o?

— Foarte bine, dar cu ce?

— Cu cuțitul.

— Şi lişița cu ce-o vom mai tăia? Sau te gândeşti poate să nu te atingi de lişița mea?

— Ba da.

— Ei bine, atunci...

— Aşteaptă.

Poetul se scotoci în buzunare şi scoase o bucățică de fontă, lunguiață, dreptunghiulară, groasă cât buza castronului şi lungă aproape cât un deget. Dar abia apucă să o arate la lumină, că îndată, ca şi cum ar fi săvârşit o mare nechibzuință, făcu o mişcare iute spre a o vârî din nou în buzunar. D'Artagnan însă băgă de seamă asta... era un om căruia nu-i scăpa nimic. Întinse deci mâna spre bucățica de fontă.

— Ei, dar frumos lucru ai în mână – zise el. Se poate vedea?

— Cum să nu – răspunse poetul, ce părea să cedeze prea repede după acea intenție de mai înainte – de bună seamă că se poate vedea; numai că, poți să te uiți oricât – adăugă el cu un fel de mândrie – n-ai să ghiceşti la ce foloseşte, până ce nu-ți voi spune eu.

D'Artagnan luă ca o mărturisire şovăielile poetului, ca şi faptul că se grăbise să bage la loc bucățica de fontă pe care, cu o mişcare nechibzuită, o scosese din buzunar. De aceea, după ce atenția îi fu atrasă asupra acestui punct, el îşi luă

măsurile de prevedere cuvenite ce-i dădeau în orice situație prilejul de a fi superior celuilalt. De altminteri, orice ar fi vrut să spună domnul Jupenet, de la prima cercetare a obiectului acela, d'Artagnan îi şi înțelese rostul. Era o literă de tipar.

— Ghiceşti ce este? întrebă poetul.

— Nu – răspunse d'Artagnan – pe cinstea mea, nu.

— Ei bine, domnule – zise meşterul Jupenet – această mică bucată de fontă e o literă de tipar.

— Nu mai spune!

— O majusculă.

— Iată, iată! făcu d'Artagnan, căscându-şi ochii a mirare.

— Da, domnule, un J mare, prima literă a numelui meu.

— Şi zici că asta e o literă?

— Da, domnule.

— Ei bine, am să-ți mărturisesc un lucru.

— Ce anume?

— Dar mai bine nu, căci e o prostie ceea ce vreau să-ți spun.

— Ei, hai, spune – insistă meşterul Jupenet cu un aer ocrotitor.

— Ei bine, nu înțeleg de loc, dacă asta e o literă, cum se poate alcătui un cuvânt?

— Un cuvânt?

— Un cuvânt tipărit, da.

— E foarte uşor.

— Să vedem.

— Te interesează?

— Nespus de mult.

— Ei bine, am să-ți arăt cum. Aşteaptă.

— Aştept.

— Şi uită-te bine la ceea ce am să fac.

— Mă uit.

D'Artagnan părea, într-adevăr, că e numai ochi şi urechi. Jupenet mai scoase din buzunar vreo şapte sau opt bucățele de fontă, însă mai mici.

— Ah, ah! făcu d'Artagnan.

— Ce e?

— Dar dumneata ai o tiparniță întreagă în buzunar. La dracu, e curios, într-adevăr!

— Nu-i aşa?

— Multe mai învață omul când călătoreşte, Doamne!

— În sănătatea dumitale! zise Jupenet încântat.

— Şi într-a dumitale, la dracu, şi într-a dumitale! Dar, stai o clipă, nu cu cidru din ăsta. E o băutură îngrozitoare şi nevrednică de un om care se adapă la Hipocrena; mi se pare că aşa-i spuneți, dumneavoastră, poeții, fântânii la care vă potoliți setea.

— Da, domnule, aşa se numeşte fântâna noastră, e adevărat. Numele vine de la două cuvinte greceşti: *hipos,* care înseamnă cal... şi...

— Domnule – îl întrerupse d'Artagnan – am să-ți dau să bei o licoare care vine de la un singur cuvânt franțuzesc, dar care, pentru asta, nu înseamnă că e mai proastă, şi anume de la cuvântul strugure. Cidrul ăsta mă leşină şi mă umflă în acelaşi timp. Dă-mi voie să-l întreb pe hangiu dacă n-are niscaiva sticle de Beaugency sau din valea Ceran-ului, pitite printre bârnele din pivnița lui.

Într-adevăr, hangiul, chemat, se ivi numaidecât.

— Domnule – îi spuse atunci poetul lui d'Artagnan – ia seama, nu vom avea timp să bem vinul, afară dacă nu ne vom grăbi, căci eu vreau să mă folosesc de reflux şi să iau corabia.

— Ce corabie? întrebă d'Artagnan.

— Corabia care pleacă spre Belle-Isle.

— A, spre Belle-Isle? făcu muşchetarul. Bun!

— Eh, aveți destul timp, domnule – zise hangiul, destupând sticla – corabia pleacă abia peste un ceas.

— Dar cine mă va înştiința? întrebă poetul.

— Vecinul dumneavoastră – răspunse hangiul.

— Păi, nici nu-l cunosc bine.

— Când îl veți auzi că pleacă, înseamnă că e timpul să porniți şi dumneavoastră.

— Şi el merge tot Ia Belle-Isle?

— Da.

— Domnul acela însoțit de un lacheu? întrebă d'Artagnan.

— Domnul acela însoțit de un lacheu.

— Vreun gentilom, de bană seamă.

— Asia nu ştiu.

— Cum, nu ştii?

— Da. Tot ce ştiu e că bea acelaşi vin ca şi dumneavoastră.

— Drace! Ce cinste pentru noi! zise d'Artagnan, turnând vin tovarăşului său, în timp ce hangiul ieşea din odaie.

— Prin urmare – reluă poetul, întorcându-se la gândurile lui – n-ai văzut niciodată cum se tipăreşte?

— Niciodată.

— Lite, iei literele care alcătuiesc un cuvânt, să zicem AB, pe urmă să mai punem un A, doi TT şi, în sfârşit, un U.

Şi aşează literele cu o iuțeală şi cu o uşurință ce nu-i scăpără ochiului isteț al lui d'Artagnan.

— Abătut – pronunță el după ce termină.

— Bun! zise d'Artagnan. Iată toate literele aşezate una lângă alta; dar cum stau ele aşa?

Şi-i mai turnă un pahar de vin comeseanului său.

Domnul Jupenet zâmbi, ca omul care avea răspuns la toate; apoi scoase, tot din buzunar, o mică linie de metal, formată din două părți împreunate la colț, pe care adună şi înşiră literele, ținându-le strâns cu degetul cel mare de la mâna stânga.

— Şi cum se numeşte această mică linie de fier? întrebă d'Artagnan. Căci, de bună seamă, trebuie să aibă un nume.

— Asta se numeşte vingalac – zise Jupenet. Cu ajutorul acestei linii se formează rândurile.

— Bine, bine, rămân la ceea ce am spus: dumneata ai o tiparniță întreagă în buzunar – zise d'Artagnan râzând cu un aer atât ele nerod, încât poetul nu băgă de seamă ca el era cel păcălit.

— Nu – răspunse el – dar fiindcă mi-e lene să scriu, când îmi vine un vers în minte, îl aştern numaidecât în vingalac. Fac astfel două treburi dintr-o dată.

"Drace! îşi zise în sinea lui d'Artagnan. Trebuie să vedem ce-i cu toate astea."

Şi sub un motiv oarecare, ce nu-l stânjeni câtuşi de puțin pe muşchetar, care găsea totdeauna o pricină demnă de crezare ca să facă ce vrea el, se ridică de la masă, coborî scara, se duse sub şopronul unde se afla cărucioara, răscoli cu vârful pumnalului pânza ce învelea unul din pachetele de acolo şi văzu că era plin cu litere de fontă la fel cu acelea pe care poetul zețar le avea în buzunarul său.

"Bun! gândi d'Artagnan. Încă nu ştiu dacă domnul Fouquet vrea să întărească Belle-Isle cu ziduri de piatra; iată însă, în orice caz, muniții spirituale pentru castel."

Apoi, mulțumit că făcuse această descoperire, se întoarse şi se aşează din nou la masă.

D'Artagnan ştia acum ceea ce voia să ştie. Rămase însă mai departe în fața comeseanului său, până când în odaia alăturată se auzi o forfotă de om ce se pregăteşte de plecare.

Poetul zețar sări îndată de la masă şi dădu ordin să i se înhame calul. Căruța îl aştepta la poartă. Cel de-al doilea călător se urcă şi el în şa, în curte, împreună cu lacheul său.

D'Artagnan îl însoți pe Jupenet până în port; aici,

acesta îşi îmbarcă în corabie şi căruța, şi calul. Cât despre celălalt călător, mai acătării, făcu şi el acelaşi lucru cu

cei doi cai şi cu servitorul său. Dar oricât se străduí d'Artagnan să-i cunoască numele, nu putu să afle nimic. Nu izbuti decât să-i zărească faţa, în aşa fel, încât chipul lui se întipări pentru totdeauna în minte.

D'Artagnan ar fi vrut să se îmbarce o dată cu cei doi călători, însă o pornire mai puternică decât curiozitatea, aceea a succesului, îl făcu să se depărteze de ţărm şi să se reîntoarcă la han. Aici, de cum intră, oftând, în odaie, se aruncă repede în pat, astfel ca să poată fi a doua zi dis-de-dimineaţă odihnit şi cu gândurile limpezi, după bunele sfaturi ale nopţii.

LXVIII

D'ARTAGNAN ÎŞI CONTINUĂ CERCETĂRILE

În revărsatul zorilor, d'Artagnan puse şi el şaua pe Nevăstuica, peste care dăduse norocul în timpul nopţii, căci ronţăise singură tot fânul ce rămăsese de la ceilalţi trei tovarăşi de iesle.

Muşchetarul îşi luă toate desluşirile de care avea nevoie de la hangiu, care i se păru un om isteţ, bănuitor şi credincios cu trup şi suflet domnului Fouquet. Drept urmare, spre a nu-i stârni acestuia nici o bănuială, îi spuse şi lui povestea despre cumpărarea unor ocne de sare.

Dacă s-ar fi îmbarcat în La Roche-Bernard pentru Belle-Isle, ar fi dat loc la tot felul de comentarii, care poate că şi aşa vor fi fost făcute şi vor fi ajuns până la castel. În plus, i se părea ciudat că drumeţul acela cu lacheu continua să fie o taină pentru d'Artagnan, cu toate întrebările pe care i le pusese hangiului, ce părea să-l cunoască foarte bine.

Muşchetarul culese deci informaţii în legătură cu salinele şi porni pe drumul ce ducea către mlaştini, lăsând marea la dreapta sa şi pătrunzând în acea câmpie tristă şi nemărginită,

care semăna cu o mare de nămol, ale cărei creste erau argintate ici şi colo de câte o şuviță de sare.

Nevăstuica păşea foarte bine, cu picioarele ei mici şi nervoase, pe cărările largi cât o călcătură de om ce se strecurau printre smârcurile sărate. D'Artagnan, liniştit în privința vreunei poticneli ce l-ar fi silit să facă o baie rece, îşi lăsă iapa să meargă în voie, el mulțumindu-se să privească în depărtare cele trei stânci ascuțite ce se ridicau asemenea unor vârfuri de lance din sânul câmpiei fără pic de verdeață.

Piriac, târguşorul Batz şi Croisic, ce semănau foarte mult între ele, îi atraseră şi-i țintuiră de la început atenția. Iar când drumețul întorcea capul să se orienteze şi mai bine, vedea în cealaltă parte a zării alte trei vârfuri de clopotnițe, cele de la Guérande, Le Pouliguen şi Saint-Joachim, ce păreau alezate ca nişte popice printre care el şi Nevăstuica se învârteau încoace şi încolo ca o bilă rătăcită.

Piriac era primul port mic, pe dreapta. D'Artagnan se îndreptă spre el, pe buze cu numele unor cunoscuți negustori de sare. În clipa când ajunse în acest mic port, cinci dube mari, încărcate cu piatră, tocmai se desprindeau de țărm. Lui d'Artagnan i se păru curios că piatra era încărcată şi dusă în altă parte, chiar dintr-un ținut unde se resimțea lipsa de piatră. A trebuit să se folosească de toată dibăcia domnului Agnan pentru a-i trage de limbă pe oamenii din port despre pricina acestui lucru făcut pe dos. Un bătrân pescar îi răspunse domnului Agnan că pietrele nu erau scoase din Piriac, şi nici din mlaştini, bineînțeles.

— Atunci de unde-s scoase? întrebă muşchetarul.

— Domnule, sunt tocmai din Nantes şi Paimboeuf.

— Şi unde sunt duse?

— La Belle-Isle, domnule.

— Aha! făcu d'Artagnan pe acelaşi ton prin care-l arătase zețarului că literele lui îl interesau nespus de mult... Va să zică, se lucrează la Belle-Isle?

— Păi da, domnule. În fiecare an domnul Fouquet pune să se repare zidurile castelului.

— E dărăpănat?

— E vechi.

— Foarte bine. "La urma urmei – îşi zise apoi d'Artagnan – nimic nu-i mai firesc, şi orice proprietar are dreptul să-şi repare casa. E ca şi cum ar veni cineva să-mi spună că fortific "Icoana Maicii Domnului", atunci când m-aş apuca să fac pur şi simplu unele mici reparații. Mă tem că s-au dat veşti lipsite de adevăr maiestății sale şi că asta i-a pricinuit multe necazuri..." Trebuie să recunoşti însă, bunul meu domn – spuse apoi cu glas tare, adresându-se pescarului, căci rolul lui de om bănuitor îi era impus de scopul însuşi al misiunii sale – trebuie să recunoşti că modul cum sunt cărate aceste pietre este destul de neobişnuit.

— Cum adică? zise pescarul.

— Ele sunt aduse din Nantes sau din Paimboeuf pe Loara, nu-i aşa?

— Apa trece pe la noi, e drept.

— E mai uşor, nimic de zis; dar atunci de ce nu sunt transportate direct de la Saint-Nazaire la Belle-Isle?

— Eh, fiindcă dubele sunt nişte vase proaste şi țin cu greu piept mării – răspunse pescarul.

— Ăsta nu-i un motiv.

— Iartă-mă, domnule, dar se vede treaba că dumneata n-ai călătorit niciodată pe apă – adăugă pescarul nu fără oarecare dispreț.

— Lămureşte-mă şi pe mine, rogu-te, dragă moşule. Mie mi se parc că, să vii de la Paimboeuf la Piriac, pentru a trece

de la Piriac la Belle-Isle, e ca şi cum ai pleca din La Roche-Bernard la Nantes, şi de la Nantes la Piriac.

— Pe fluviu ar fi drumul cel mai scurt – răspunse netulburat pescarul.

— Dar fluviul face un cot mare!

Pescarul clătină din cap.

— Drumul cel mai scurt între un punct şi altul este linia dreaptă – adăugă d'Artagnan.

— Dumneata uiți valurile, domnule.

— Bine; chiar ținând seama de valuri.

— Şi vântul.

— Hai, fie şi vântul.

— Păi sigur! Curentul Loarei împinge bărcile până aproape de Croisic. Dacă ele au nevoie de vreo reparație sau dacă schimbă echipajul, atunci vin la Piriac de-a lungul coastei; apoi de la Piriac dau de alt curent, opus, care le duce până la insula Dumet, la două leghe şi jumătate.

— În regulă.

— Acolo, şuvoiul râului Vilaine le mână pe o altă insulă, numită insula Hoëdic.

— Înțeleg foarte bine.

— Ei, domnule, şi de la această insulă până la Belle-Isle, calea e dreaptă. Marea, luând-o în jos şi în sus, trece ca apa pe un canal, ca o oglindă printre cele două insule; dubele plutesc atunci pe deasupra ei ca nişte gâşte pe Loara, asta-i tot.

— Oricum – zise încăpățînatul domn Agnan – e cale lungă.

— Ei... dacă aşa vrea domnul Fouquet! răspunse ca încheiere pescarul, scoțându-şi căciula de lână la pronunțarea acestui nume demn de respect.

O privire a lui d'Artagnan, privire ascuțită şi pătrunzătoare ca tăişul unei spade, nu găsi în inima bătrânului decât o încredere nevinovată, iar pe trăsăturile lui nu citi decât mulțumire şi nepăsare. Spunea: "Dacă aşa vrea domnul Fouquet" ca şi cum ar fi spus: "Dacă aşa e vrerea lui Dumnezeu!"

D'Artagnan ajunsese prea departe în această parte a locului; de altminteri, după plecarea dubelor, la Piriac nu mai rămăsese decât o barcă, a bătrânului, şi aceasta nu părea dornică să pornească în largul mării fără anumite migăloase pregătiri. Astfel, d'Artagnan mângâie coama Nevăstuicii, care, ca o nouă dovadă a minunatului ei caracter, porni iarăşi la drum, răscolind cu copitele praful sărat şi ținându-şi nasul ridicat în vântul uscat ce clătina tufele de măceş şi de buruieni ale acestui ținut. Pe la ceasurile cinci, ajunse la Croisic.

Dacă d'Artagnan ar fi fost poet, ar fi fost încântat do priveliştea întinselor prundişuri de aici, ce se lungeau până la o depărtare de mai bine de o leghe, pe care le acoperă de fiecare dată fluxul mării, pentru ca, la reflux, ele să iasă iarăşi la iveală cenuşii, mohorâte, pline de alge şi de ierburi marine şi presărate cu pietre rotunjite de apă, pietre albe şi împrăştiate pretutindeni ca nişte oseminte într-un vast cimitir. Dar soldatul, omul politic, ambițiosul nu simt nici măcar nevoia acelei dulci mângâieri de a privi spre cer pentru a descifra acolo o speranță sau o prevenire. Cerul roşu înseamnă, pentru astfel de oameni, vînt sau furtună; după cum norii albi şi vătuiți, răsfirați în văzduh, arată tot aşa de simplu că marea va fi liniştită şi blândă.

D'Artagnan văzu un cer albastru, simți vântul încărcat de miresmele sării şi îşi spuse: "Mă voi îmbarca, chiar şi pe o coajă de nucă, îndată ce marea se va retrage".

La Croisic, ca ți la Piriac, observă mari grămezi de pietre înşiruite pe nisip, la marginea apei. Aceste ziduri uriaşe, dărâmate la fiecare reflux de transporturile ce se făceau în Belle-Isle, erau, în ochii muşchetarului, o urmare şi o dovadă a ceea ce el ghicise din capul locului la Piriac. Oare domnul Fouquet reclădea vreun parapet? Înălța oare o fortificație? Ca să ştie asta, trebuia să vadă.

D'Artagnan o lăsă pe Nevăstuică în grajd, mâncă, se culcă, şi a doua zi, în cursul dimineții, se plimbă prin port, sau mai bine zis prin pietrişul de pe plajă.

Croisic are un port nu mai lung de cincizeci de picioare şi o căsuță de pază ce seamănă cu o mare gogoaşă crescută pe o tipsie. Plaja întinsă ține loc de tipsie. O sută de roabe de pământ amestecat cu pietriş şi rotunjit în formă de con, cu cărări cotite pe de lături, sunt gogoaşa şi totodată casa de pază. Aşa se înfățişează lucrurile astăzi; aşa se înfățişau şi acum o sută optzeci de ani; atâta doar că gogoaşa era atunci mai mică şi nu se vedeau în jurul ei îngrăditurile de stinghii ce-o împodobesc astăzi şi pe care edilitatea acestui târguşor sărac şi smerit le-a bătut în parmalâci de-a lungul cărărilor ce duc în spirală până la terasa din fața casei.

Pe pietrişul plăjii, vreo trei-patru pescari vorbeau despre pescuitul de sardele şi crevete. Domnul Agnan, cu privirea însuflețită de o mare voioşie, cu zâmbetul pe buze, se apropie de ei.

— Vă pregătiți de pescuit? întrebă el.

— Da, domnule – răspunse un pescar – aşteptăm refluxul.

— Şi unde pescuiți de obicei, prieteni?

— Pe lângă coaste, domnule.

— Care sunt coastele cele mai bune?

— Eh, depinde; în jurul insulelor, de obicei.

— Dar sunt departe insulele?

— Nu prea; patru leghe.

— Patru leghe! O expediție întreagă!

Pescarul începu să râdă în nasul domnului Agnan.

— Păi da – reluă acesta cu naiva lui nepricepere – căci la patru leghe nici nu se mai vede țărmul, nu-i aşa?

— Ei... nu totdeauna.

— Oricum... e departe... chiar prea departe; altfel, v-aş fi rugat să mă luați şi pe mine cu dumneavoastră şi să-mi arătați ceea ce n-am văzut niciodată.

— Ce anume.?

— Un peşte de mare, viu.

— Se vede treaba că domnul e din altă parte! zise unul dintre pescari.

— Da, sunt din Paris.

Bretonul ridică din umeri, apoi îl întrebă:

— L-ai văzut pe domnul Fouquet la Paris?

— Deseori – răspunse Agnan.

— Deseori? tresăriră pescarii, strângându-se roată în jurul parizianului. Îl cunoaşteți?

— Un pic; e prieten bun cu stăpânul meu.

— Aha! făcură pescarii.

— Şi – adăugă d'Artagnan – i-am văzut toate castelele, cel de la Saint-Mandé, cel din Vaux, precum şi palatul din Paris.

— E frumos?

— Neîntrecut.

— Dar nu e ca la Belle-Isle – zise un pescar.

— Hm! i-o întoarse domnul Agnan şi izbucni într-un râs aproape disprețuitor, care făcu să se încrunte pe cei din jurul lui.

— Se cunoaşte că dumneata n-ai văzut încă Belle-Isle – rosti cel mai curios dintre pescari. Ştii că are o lungime de

şase leghe şi că e plină de copaci ce nu-şi găsesc pereche nici la Nantes, pe promenadă?

— Copaci, în mijlocul mării? se miră d'Artagnan. Tare aş mai vrea s-o văd şi pe-asta!

— Nimic mai simplu; noi pescuim lângă insula Hoëdic; vino cu noi. De acolo, ai să vezi copacii negri din Belle-Isle, înălțându-se spre cer ca într-un paradis; ai să vezi şi coama albă a castelului, care taie ca o spadă dunga albastră a marii.

— O! făcu d'Artagnan. Trebuie să fie tare frumos! Dar castelul domnului Fouquet de la Vaux are o sută de turnuri, asta ştii?

Bretonul îşi ridică fața cu o admirație adâncă, deşi părea a nu da crezare unui asemenea lucru.

— O sută de turnuri? murmură el. Ce-are a face. Belle-Isle e mai frumoasă. Vrei să vezi Belle-Isle?

— Ar fi cu putință? întrebă domnul Agnan.

— Da, cu aprobarea guvernatorului.

— Dar eu nu-l cunosc pe acest guvernator.

— De vreme ce-l cunoşti pe domnul Fouquet, e destul să-i spui cum te cheamă.

— Oh, prieteni, din păcate eu nu sunt un gentilom.

— Oricine poate intra în Belle-Isle – urmă pescarul în graiul lui puternic şi limpede – cu condiția să nu vrea răul nici insulei, nici stăpânului.

Un fior uşor trecu prin trupul muşchetarului.

— Cred şi eu! îşi zise el. Apoi, reculegându-se: Dacă nu m-aş teme că voi suferi de răul de mare...

— În asta? făcu pescarul, arătându-i cu mândrie barca frumoasă, cu fundul rotund.

— Bine, mă îndemnați să merg să văd Belle-Isle – răspunse domnul Agnan – numai că n-o să mă lase să cobor acolo.

— Noi ne ducem când vrem.

— Dumneavoastră? Pentru ce?

— Doamne, ca să vindem peşte corsarilor!

— Cum... corsari! Ce tot spui, omule?

— Spun că domnul Fouquet a pus să se construiască două corăbii înarmate, spre a-i izgoni pe olandezi sau pe englezi, şi noi vindem peşte echipajelor de pe aceste două mici corăbii.

"Poftim! Poftim! gândi d'Artagnan în sinea lui. Din ce în ce mai bine! O tiparniță, bastioane, corăbii înarmate!... La dracu! Domnul Fouquet nu e un duşman oarecare, aşa cum mi-l închipuiam eu. Merită osteneala să te duci să-l vezi de aproape."

— Noi plecăm la ceasurile cinci şi jumătate – adăugă pescarul cu glas apăsat.

— Sunt al dumneavoastră; rămân aici.

Într-adevăr, d'Artagnan privi pescarii, care îşi traseră bărcile, cu nişte frânghii, până la apă; marea se umflă şi domnul Agnan păşi într-una din ele, nu fără a se preface că îi e frică, stârnind râsul micilor ucenici, care îl priveau cu ochii lor mari, plini de înțelepciune. Se culcă pe o pânză împăturită în patru, îi lăsă pe ceilalți să întindă velele şi barca fu luată de vînt şi împinsă în larg timp de două ceasuri fără întrerupere.

Pescarii, care îşi vedeau de treburile lor, trecând dintr-o parte în alta, nu băgară de seamă că oaspetele lor nici nu pălise, nici nu gemuse, nici nu suferise de rău de mare; că, în pofida balansului îngrozitor şi a zguduiturilor nemiloase ale bărcii, pe care acum n-o mai conducea nimeni, călătorul neîncercat îşi păstrase pe de-a întregul prezența de spirit şi pofta de mâncare. Ei pescuiau şi pescuitul le era îmbelşugat. Spre undițele în care erau înfipte momeli de crevete se

repezeau să muşte cu lăcomie barbunii şi lufarii graşi. Două năvoade fuseseră rupte de cambule şi batogi, din pricina greutății lor foarte mari; trei țipari de mare se zbăteau pe fundul bărcii, în încolăcirea lor vâscoasă, trăgând să moară.

D'Artagnan le purta noroc pescarilor; i-o şi spuseră chiar. Soldatul găsea însă că truda lor e atât de înviorătoare, încât puse mâna la treabă, adică la priponul cu undițe, scoțând mugete de bucurie şi răcnind "La dracu!", atât de tare, încât i-ar fi speriat pe muşchetari înşişi, ori de câte ori o zdruncinătură a strunei, provocată de prada ce i se prinsese în vârf, îi încorda muşchii şi-l făcea să-şi pună în joc toată puterea şi toată îndemnarea lui de totdeauna.

Munca asta îi stârnea atâta plăcere, încât uită de misiunea sa diplomatică. Tocmai se lupta cu o cambulă înspăimântătoare, ținându-se cu o mână de marginea bărcii, iar cu cealaltă trăgând spre el căpățâna căscată a rivalului, când stăpânul ambarcațiunii îi strigă:

— Ia seama să nu fii zărit de la Belle-Isle!

Aceste cuvinte avură asupra lui d'Artagnan efectul unui obuz a cărui explozie vesteşte începutul bătăliei: dădu dintr-o dată drumul şi strunei şi cambulei, care, trăgându-se una pe alta, se scufundară în apă. Cam la o jumătate de milă cel mult, el zări ridicându-se din mare umbra albăstruie a stâncilor de la Belle-Isle, în vârful cărora trona linia albă şi impunătoare a castelului. În depărtare se întindeau apoi ogoarele, pădurile, livezile înverzite şi păşunile pline de vite care păşteau. Iată ceea ce atrase la început atenția muşchetarului.

Soarele, coborât la o suliță pe cer, arunca raze de aur asupra mării şi făcea să plutească în jurul acestei insule vrăjite o pulbere strălucitoare. Din pricina luminii orbitoare, nu se puteau vedea decât culmile mai mari; mici fâşii de

umbră tăiau şi împestriţau cu pete întunecate covorul luminos al câmpiei sau pereţii înalţi ai întăriturilor.

— Eh, eh! făcu d'Artagnan privind îngrămădirea de stânci negre. Iată, într-adevăr, fortificaţii care n-au nevoie de nici un inginer ca să zădărnicească orice încercare de pătrundere. Pe unde dracu s-ar putea pune piciorul în această insulă, pe care Dumnezeu a apărat-o cu atâta străşnicie?

— Pe aici – răspunse stăpânul bărcii, schimbând pânza şi întorcând cu putere cârma ce îndreptă luntrea spre un mic port, drăguţ şi cochet, aşezat într-un golfuleţ rotund şi înconjurat de ziduri noi, crenelate.

— La dracu! Ce văd aici? întrebă d'Artagnan.

— Asta e Locmaria – răspunse pescarul.

— Dar dincolo?

— Acolo e Bangos.

— Şi mai departe?

— Saujeu... apoi palatul.

— Drace! O lume întreagă! Ah, iată şi soldaţi!

— Sunt o mie şapte sute de oameni la Belle-Isle, domnule – îi explică pescarul cu mândrie. Ştii oare că cea mai mică garnizoană are douăzeci şi două de companii de infanterie?

— La dracu! făcu d'Artagnan, bătând cu piciorul în scândura de pe fundul bărcii. Maiestatea sa mi se pare că avea dreptate!

Traseră la ţărm.

LXIX

UNDE CITITORUL VA FI DE BUNĂ SEAMĂ TOT ATÂT DE UIMIT CA ŞI D'ARTAGNAN, REGĂSIND O VECHE CUNOŞTINŢĂ

La orice debarcare, fie şi din cea mai mică barcă ce pluteşte pe mare, se întâmplă să fii totdeauna cuprins de o tulburare şi de o ameţeală uşoară, ce nu-i îngăduie spiritului

să se bucure de întreaga libertate de care ar avea nevoie pentru a cuprinde de la prima aruncătură de ochi noua privelişte ce ți se deschide în față. Podul mişcător, matelotul care se zoreşte, clipocitul apei ce se rostogoleşte printre pietre, strigătele şi nerăbdarea celor care aşteaptă la țărm sunt amănunte multiple ale acestei senzații, care se rezumă într-un singur rezultat – şovăirea.

Aşa încât, abia după ce debarcă şi stătu câteva minute pe țărm, d'Artagnan observă că în port, şi mai cu seamă în cuprinsul insulei, se mişca o mulțime de oameni care munceau de zor.

La picioarele lui recunoscu numaidecât cele cinci dube încărcate cu piatră, pe care le văzuse plecând din portul de la Piriac. Lespezile erau cărate la țărm cu ajutorul unui lanț format din douăzeci sau treizeci de țărani. Steiurile mai mari erau încărcate în nişte căruțe şi erau duse în aceeaşi direcție ca şi celelalte blocuri de piatra, adică spre lucrările ale căror însemnătate şi mărime d'Artagnan n-o putea încă stabili. Pretutindeni domnea o forfotă asemănătoare cu aceea pe care o văzuse Telemac în clipa când debarcase la Salente.

D'Artagnan era nerăbdător să pătrundă cât mai mult în interiorul insulei; dar nu putea să-şi dea frâu liber curiozității, fără a stârni bănuieli şi fără a fi supravegheat din scurt. De aceea, nu înainta decât încetul cu încetul, în jurul liniei pe care o formau pescarii pe plajă, trăgând însă cu ochiul peste tot, fără a scoate o vorbă, şi căutând să înlăture orice iscodire la care l-ar putea expune o întrebare nechibzuită sau un salut mai binevoitor.

Cu toate acestea, în timp ce tovarăşii lui îşi făceau negoțul lor, dăruind sau vânzând peştele lucrătorilor sau locuitorilor din oraş, d'Artagnan câştigase puțin câte puțin din teren şi, liniştit în privința neînsemnatei atenții ce i se

dădea, începu să-şi arunce privirea isteață şi sigură asupra oamenilor şi lucrurilor ce-i apăreau înaintea ochilor. De altfel, cele dintâi priviri ale lui întâlniră fapte şi constatări asupra cărora ochiul unui soldat nu se putea înşela.

La cele două margini ale portului, în aşa fel încât focarele să se poată încrucişa pe marea axă a elipsei formată de bazinul cu apă, fuseseră ridicate mai întâi două baterii menite, fără îndoială, să adăpostească tunuri de coastă, întrucât d'Artagnan văzu lucrătorii terminând zidirea platformelor şi încheierea podelelor de scânduri, semicirculare, pe care tunurile se puteau roti cu uşurință în toate părțile, deasupra meterezelor. Alături de fiecare din aceste baterii, alți lucrători umpleau gropile cu pământ şi pregăteau noi platforme, pesemne pentru alte baterii. Acestea aveau nişte firide, şi un vătaf al lucrătorilor striga rând pe rând la oamenii care legau faşinele, sau la cei care tăiau brazde de iarbă pentru a fi puse să susțină împletitura firidelor.

După munca ce se desfăşura la aceste lucrări înaintate, s-ar fi putut spune că ele erau pe terminate; tunurile nu fuseseră încă aduse, dar platformele îşi aveau culcuşurile şi grinzile aşezate la locul lor; pământul, bătătorit bine, le întărise cu totul, şi, presupunând că artileria s-ar fi aflat în insulă, în mai puțin de două sau trei zile portul putea fi înarmat în întregime.

Ceea ce-l surprinse pe d'Artagnan, când îşi întoarse privirile de la bateriile de coastă spre fortificațiile oraşului, fu să vadă că Belle-Isle era apărată de un sistem întru totul nou, despre care contele de la Fère îi vorbise, mai mult decât o dată, ca despre un mare progres, dar a cărui aplicare n-o văzuse niciodată până acum. Aceste fortificații nu țineau nici de metoda olandeză a lui Marollais, nici de metoda franceză a

cavalerului Antoine de Ville, ci de sistemul lui Manesson Mallet, un inginer priceput care, de şase sau aproape opt ani, părăsise serviciul Portugaliei, ca să intre în serviciul Franței. Aceste lucrări se deosebeau prin aceea că în loc să se înalțe deasupra pământului, ca toate vechile întărituri menite să apere oraşul împotriva năvălitorilor cu scări, ele se adânceau, dimpotrivă, la pământ, astfel încât, în loc de ziduri mari, apăreau acum şanțuri cât mai adânci. Lui d'Artagnan nu-i trebui prea mult timp ca să-şi dea seama de superioritatea acestui sistem, față de care bătaia tunurilor nu mai însemna nici o primejdie. Afară de asta, şanțurile fiind sub nivelul mării, ele puteau fi oricând umplute cu apă prin nişte deschizături subterane.

În rest, lucrările erau aproape pe sfârşite, şi un grup de lucrători, primind ordine de la un om ce părea a fi conducătorul acestor treburi, tocmai punea cele din urmă pietre. Un podeț de scânduri, întins pe deasupra şanțului, pentru ca roabele cu materiale să treacă mai uşor, făcea legătura între partea dinăuntru şi partea din afară.

D'Artagnan întrebă cu o curiozitate plină de nevinovăție dacă îi era îngăduit să treacă peste pod, şi i se răspunse că nici un ordin nu se împotrivea la asta. În consecință, d'Artagnan trecu podul şi înaintă spre grupul de lucrători. Acest grup era condus de omul acela pe care-l observase d'Artagnan de la început şi care părea să fie inginerul-şef. Un plan era întins pe o piatră largă, ținând loc de masă, iar la câțiva paşi de acolo funcționa un scripete pentru ridicarea greutăților mai mari.

Acest inginer, care, dată fiind însemnătatea lui, îi atrase în primul rând atenția lui d'Artagnan, avea pe el o haină lungă până la genunchi, haină ce, prin lungimea ei, nu se potrivea de loc cu munca pe care o făcea, întrucât aici ar fi

fost nevoie mai curând de un costum de zidar, decât de unul de senior. Altfel, era un bărbat înalt, cu umerii largi şi pătraţi, pe cap cu o pălărie acoperită în întregime cu pene. Dădea din mâini într-un chip cum nu se poate mai impunător şi se părea, căci nu se vedea decât din spate, că-şi certa lucrătorii pentru încetineala sau pentru nevolnicia lor.

D'Artagnan se apropia tot mai mult.

După un răstimp, bărbatul cu pene la pălărie încetă să mai dea din mâini şi, cu palmele sprijinite pe genunchi, urmărea, pe jumătate aplecat înainte, strădania a şase salahori care încercau să salte de la pământ un bloc de piatră şi să-l aşeze pe o bucată de lemn, în aşa felea să poată fi vârâtă pe sub piatră funia scripetelui. Cei şase oameni, împingând piatra dintr-o singură parte, îşi adunau puterile ca s-o ridice cam la o palmă de pământ, asudând şi răsuflând din greu, în timp ce al şaptelea se pregătea să vâre sub ea, de îndată ce se va face destul loc, bucata de lemn ce urma s-o susţină. Dar piatra le scăpă de două ori din mâini, înainte de a fi ridicată la înălţimea necesară ca să poată fi vârâtă sub ea acea bucată de lemn. E de la sine înţeles că, de câte ori piatra le scăpa din mâini, ei săreau repede la o parte, ferindu-şi picioarele, ca să nu fie prinse şi strivite sub marginea pietrei. De fiecare dată când această piatră recădea, se înfunda tot mai mult în pământul moale, ceea ce făcea şi mai anevoioasă munca la care năduşeau din răsputeri lucrătorii aceia. O a treia încercare nu avu nici ea un rezultat mai bun, în schimb sfârşi printr-o descurajare mai mare. Totuşi, când cei şase oameni se încovoiaseră sub piatră, bărbatul cu penaş strigase el însuşi, cu un glas puternic, comanda: "Gata!" ce însoţeşte orice strădanie grea. Apoi îşi azvârli cu năduf braţele în sus.

— Of, of – se văicări el – ce înseamnă asta? Parc-aş avea de-a face cu nişte oameni de paie!... Lăsaţi-o dracului, daţi-vă

la o parte şi uitați-vă cum se face treaba.

— Haidade! murmură d'Artagnan. Nu cumva vrea să ridice el singur stânca aceea? Asta ar fi nemaipomenit, într-adevăr!

Lucrătorii pe care-i luase la rost inginerul se traseră într-o parte, pleoştiți şi clătinând din capete, în afară de cel care ținea bucata de lemn şi care se pregătea să-şi îndeplinească sarcina lui.

Bărbatul cu pălăria plină de pene se apropie de piatră, se aplecă, îşi vârî palmele sub colțul ce se sprijinea de pământ, îşi încordă muşchii herculeeni şi, fără nici o opintire, cu o mişcare înceată ca a unei maşini, ridică stânca la o palmă de pământ. Lucrătorul care pândea cu bârna în mână nu pierdu prilejul ce i se oferi şi vârî lemnul sub piatră.

— Iată! zise uriaşul, fără a lăsa blocul de piatră să cadă la voia întâmplării, ci aşezându-l pe sprijinul de sub el.

— La dracu! strigă d'Artagnan. Dar nu cunosc decât un singur om în stare să facă o asemenea ispravă!

— Ce-ai spus? rosti matahala, întorcând capul.

— Porthos! exclamă d'Artagnan, cuprins de uimire. Iată-l pe Porthos la Belle-Isle!

La rândul lui, bărbatul cu panaşul mare îşi îndreptă privirea către falsul intendent şi, cu toată travestirea sa, îl recunoscu din prima clipă.

— D'Artagnan! strigă el.

Dar obrajii i se făcură deodată stacojii.

— Sst! știstui el către d'Artagnan.

— Sst! știstui muşchetarul către el.

Într-adevăr, dacă Porthos fusese descoperit de d'Artagnan, d'Artagnan fusese descoperit de Porthos. Gândul de a-şi păstra fiecare taina sa îi stăpâni pe amândoi deodată. Totuşi, prima mişcare a celor doi bărbați fu să se arunce unul

în brațele celuilalt. Ceea ce voiau ei să ascundă față de ceilalți nu era prietenia lor, ci numele lor. Dar, după îmbrățişare, urmă numaidecât întrebarea:

"Ce dracu o fi căutând Porthos la Belle-Isle, unde ridică blocuri de piatră?" îşi spuse d'Artagnan în sinea lui, fără a fi auzit de nimeni.

Mai puțin tare în diplomație, în comparație cu prietenul său, Porthos gândi cu glas tare.

— Dar ce dracu te-a adus la Belle-Isle? îl întrebă el pe d'Artagnan. Ce-ai venit să faci aici?

Trebuia să-i răspundă fără şovăială. A sta în cumpănă dacă să-i răspundă sau nu lui Porthos ar fi însemnat să se dea bătut în fața prietenului său, şi amorul propriu al lui d'Artagnan nu şi-ar fi iertat niciodată asta.

— La dracu, prietene, am venit la Belle-Isle întrucât am aflat că eşti tu aici.

— Ei, asta-i! făcu Porthos, vădit încurcat de acest răspuns şi căutând să-şi dea seama dacă celălalt spune adevărul, cu acea prepuelnică ascuțime de minte pe care i-o cunoaştem mai de mult.

— De bună seamă – adăugă d'Artagnan, care nu voia să-i dea prietenului său răgazul de a se dezmetici. Am fost să te caut la Pierrefonds.

— Adevărat?

— Adevărat.

— Şi nu m-ai găsit?

— Nu, în schimb am dat acolo de Mouston.

— E sănătos?

— Tun!

— Dar, oricum, nu cred să-ți fi spus Mouston ca sunt aici.

— De ce să nu-mi fi spus? Nu sunt eu vrednic de încrederea lui Mouston?

— Nu pentru asta; dar nici el nu ştia unde sunt.

— Oh, iată un motiv care n-are nimic jignitor, cel puțin pentru amorul meu propriu.

— Dar cum ai făcut de m-ai găsit?

— Ei, dragul meu, un mare senior ca tine lasă totdeauna urme pe unde trece, şi eu m-aş socoti cel mai neghiob dintre oameni dacă n-aş fi în stare să calc pe urmele prietenilor mei.

Această explicație, oricât ar fi ea de măgulitoare, nu-l mulțumi întru totul pe Porthos.

— Numai că n-am putut să las urme, întrucât am umblat deghizat – zise Porthos.

— Ah, ai venit aici travestit? întrebă d'Artagnan.

— Da.

— Şi sub ce chip anume erai travestit?

— Sub acela de morar.

— Crezi oare că un mare senior ca tine, Porthos, îşi poate însuşi apucăturile unor oameni de rând în aşa fel încât să-i înşele pe semenii lui?

— Ei bine, ți-o jur, prietene, că toată lumea s-a păcălit, atât de bine mi-am jucat rolul.

— Oricum, nu atât de bine încât eu să nu te fi găsit şi să nu te fi întâlnit, precum vezi.

— Ai dreptate. Spune-mi, cum de m-ai găsit şi ai dat de mine?

— Aşteaptă. Am să-ți povestesc totul. Închipuieşte-ți că Mouston...

— Ah, caraghiosul acela de Mouston – zise Porthos, încrețindu-şi cele două arcuri de triumf ce-i slujeau de sprâncene.

— Aşteaptă, aşteaptă puțin. Mouston n-are nici o vină, pentru că nici el nu ştia încotro ai pornit.

— Fără îndoială. Iată de ce vreau să te ascult şi să aflu cât mai repede.

— Ah, cât eşti de nerăbdător, Porthos!

— Când nu înțeleg ceva, sunt groaznic.

— Ai să înțelegi îndată totul. Aramis ți-a trimis o scrisoare la Pierrefonds, este?

— Este.

— Te vestea să vii înainte de echinox, da?

— Aşa-i.

— Ei bine, asta-i! făcu d'Artagnan, sperând că o astfel de explicație îi va fi de ajuns lui Porthos.

Dar acesta păru a fi căzut pradă unei mari frământări a minții.

— Ah, da, pricep! zise el. Fiindcă Aramis mă vestea să vin înainte de echinox, tu ai dedus că e vorba de o întâlnire cu el. Şi te-ai interesat unde se găseşte Aramis, spunându-ți: "Unde va fi Aramis, va fi şi Porthos". Ai aflat apoi că Aramis e în Bretania, şi ți-ai spus: "Porthos e în Bretania".

— Ei, chiar aşa e. Zău, Porthos, nu ştiu de ce nu te-ai făcut ghicitor. Aşadar, înțelegi: sosind la Roche-Bernard, am auzit despre marile lucrări de fortificații care se fac în Belle-Isle. Felul cum mi s-a povestit despre asta mi-a aţâţat curiozitatea. M-am urcat într-o barcă de pescari, fără să ştiu câtuşi de puțin că tu eşti aici. Am venit şi am văzut un voinic ridicând o piatră pe care nici Ajax n-ar fi fost în stare s-o mişte din loc. Atunci nu m-am putut opri sa strig: "Numai baronul de Bracieux poate să facă o asemenea isprava". Tu m-ai auzit, ai întors capul, m-ai recunoscut, ne-am îmbrățişat şi, pe legea mea, dacă vrei, prietene drag, ne mai putem îmbrățişa o dată.

— Iată cum se lămuresc toate, în adevăr – rosti Porthos.

Şi-l îmbrăţişă pe d'Artagnan cu atâta prietenie, încât muşchetarul îşi pierdu răsuflarea timp de cinci minute.

— Bravo, bravo, mai tare ca niciodată – bâigui d'Artagnan – şi mai ales în puterea braţelor, din fericire!

Porthos îi răspunse prietenului său cu un zâmbet măgulit.

În timpul celor cinci minute cât îi trebuiră lui d'Artagnan ca să-şi recapete răsuflarea, se gândi că de-aici încolo avea de jucat un rol nu tocmai uşor. Era vorba, anume, de a pune mereu întrebări, dar de a nu răspunde niciodată la nimic. Când îşi recăpătă răsuflarea, planul lui de bătaie era întocmit.

LXX

UNDE IDEILE LUI D'ARTAGNAN, MAI ÎNTÂI FOARTE TULBURI ÎNCEP SĂ SE LIMPEZEASCĂ PUŢIN

D'Artagnan porni numaidecât la atac.

— Acum, că ţi-am spus totul, dragă prietene, sau mai bine zis că ai ghicit totul, lămureşte-mă ce faci aici, plin de praf şi de noroi?

Porthos îşi şterse fruntea de sudoare şi, privind în jurul lui cu mândrie, răspunse:

— Dar mi se pare că vezi tu singur ce fac aici!

— Fără îndoială, fără îndoială: ridici pietre.

— Oh, asta ca să le arăt puturoşilor ăstora ce înseamnă un bărbat! zise Porthos cu mult dispreţ. Înţelegi însă că...

— Da, nu ăsta-i rostul tău, să ridici pietre, cu toate că mulţi sunt puşi să o facă, dar puţini pot să le ridice ca tine. De aceea, te-am întrebat adineauri: ce faci aici, baroane?

— Studiez topografia, cavalere.

— Studiezi topografia?

— Da; dar tu, tu ce cauți aici, sub acest veşmânt de burghez?

D'Artagnan recunoscu în sinea lui că făcuse o greşeală lăsându-se pradă uimirii. Porthos se folosise de slăbiciunea sa, pentru a-i arunca o întrebare. Din fericire, d'Artagnan se aştepta la această întrebare.

— Află – zise el – că sunt burghez de-a binelea; hainele n-au de ce să te mire, fiindcă sunt pe măsura rosturilor mele de-acum.

— Lasă gluma, tu eşti un muşchetar!

— Nici tu nu mai eşti, bunul meu prieten; mi-am dat demisia.

— Fugi de-aici!

— Pe Dumnezeul meu, da!

— Şi ai renunțat la serviciu?

— L-am părăsit.

— L-ai părăsit şi pe rege?

— Pentru totdeauna.

Porthos îşi ridică brațele spre cer, aşa cum face un om când află o veste de necrezut.

— Oh, la naiba, una ca asta nu-mi intră în cap! zise el.

— Şi, totuşi, e adevărat.

Dar cine te-a îndemnat să iei o asemenea hotărâre?

— Regele nu mi-a plăcut; Mazarin mă râcâia pe nervi de multă vreme, cum prea bine ştii; şi atunci am lăsat uniforma baltă.

— Dar Mazarin a murit.

— La dracu, ştiu asta; numai că, atunci când a murit el, demisia mea era dată şi primită de două luni de zile. Aşa că, văzându-mă liber, am tras o fugă până la Pierrefonds să-l văd pe scumpul meu Porthos. Aflasem despre fericitul chip în care

ştii tu să-ți împarți vremea şi voiam să fac şi eu la fel, alături de tine, măcar vreo cincisprezece zile.

— Dragă prietene, ştii foarte bine că uşa casei mele îți stă deschisă nu pentru cincisprezece zile, ci pentru un an, pentru zece ani, pentru toată viața dacă vrei.

— Îți mulțumesc, Porthos.

— Ah, da, ai pesemne nevoie de bani! îl întrebă Porthos, făcând să sune cei vreo cincizeci de ludovici pe care-i avea în buzunarul de la brâu. Nu te ruşina, cere.

— N-am nevoie de nimic; economiile mele le-am investit în afacerea lui Planchet, care îmi plăteşte dobânzile.

— Economiile tale?

— Fireşte – zise d'Artagnan. De ce-ai crede că nu mi-am strâns şi eu economiile mele, ca oricare altul, Porthos?

— Eu? N-am spus niciodată asta; dimpotrivă, te-am bănuit mai de mult... adică Aramis te-a bănuit că ai avea ceva economii. Eu, vezi tu, nu mă amestec în treburile altora; atât doar că, după cât pot să-mi dau seama, agoniseala unui muşchetar trebuie să fie destul de mică.

— Fără îndoială că da, în comparație cu tine, Porthos, care eşti milionar; totuşi, stai şi judecă: aveam strânse de la început douăzeci şi cinci de mii de livre.

— Frumos! făcu Porthos cu un aer încântat.

— Apoi – continuă d'Artagnan – la această sumă am adăugat, în ziua de 28 a lunii trecute, încă două sute de mii de livre.

Porthos căscă ochii mari, ca şi cum l-ar fi întrebat pe muşchetar: "De unde naiba ai furat o asemenea sumă, prietene?"

— Două sute de mii de livre! exclamă el în cele din urmă.

— Da, care, împreună cu cele douăzeci şi cinci de mii de la început şi cu douăzeci de mii de livre pe care le am la mine,

întregesc suma de două sute patruzeci şi cinci de de mii de livre.

— Dar, rogu-te, de unde ți-a picat această avere?

— Da, aşa e. Am să-ți povestesc despre asta mai târziu, dragă prietene; acum, fiindcă tu ai să-mi povesteşti mie mai multe despre tine, să le lăsăm pe ale mele la urmă.

— Bravo! exclamă Porthos. Iată-ne pe toți bogați. Dar ce-aş putea să-ți povestesc eu?

— Spune-mi, bunăoară, cum a fost numit Aramis...

— Ah, da, episcop de Vannes.

— Tocmai – zise d'Artagnan – episcop de Vannes. Dragul de Aramis! Ştii că şi-a găsit drumul?

— Da, da, da! Fără să mai punem la socoteală că nu se va opri aici.

— Cum, crezi oare că nu se va mulțumi cu ciorapii violeți şi că va râvni şi la pălăria roşie?

— Sst! Asta i s-a şi făgăduit.

— Ce spui! De către rege?

— De cineva care e mai puternic decât regele.

— Ei, drace! Porthos, dar îmi vesteşti nişte lucruri de necrezut, prietene.

— Pentru ce de necrezut? Nu se găseşte oare totdeauna în Franța cineva care să fie mai puternic decât regele?

— Oh, ba da! Pe vremea lui Ludovic al XIII-lea era ducele de Richelieu; în timpul regenței a fost cardinalul Mazarin; acum, în zilele lui Ludovic al XIV-lea este...

— Ei, cine?

— Domnul Fouquet.

— Straşnic! L-ai ghicit dintr-o dată.

— Aşadar, domnul Fouquet i-a făgăduit lui Aramis pălăria de cardinal?

Porthos luă un aer rezervat.

— Dragă prietene – zise el – Dumnezeu să mă ferească de a mă ocupa de treburile altora şi mai ales să dezvălui taine pe care ei ar avea poate interesul să le țină ascunse. Când îl vei vedea pe Aramis, el are să-ți spună tot ce va crede de cuviință să-ți spună.

— Ai dreptate, Porthos. Eşti un lacăt cu şapte chei. Sa ne întoarcem atunci la ale tale.

— Da – murmură Porthos.

— Mi-ai spus, deci, că ai venit aici pentru a studia topografia.

— Întocmai.

— Doamne, prietene, frumoase lucruri îți mai ies din mână!

— Ce vrei să spui?

— Dar fortificațiile astea sunt minunate.

— E părerea ta?

— De bună seamă. Într-adevăr, lăsând la o parte un asediu în toată regula, Belle-Isle e de necucerit.

Porthos îşi frecă mâinile bucuros.

— Aşa zic şi eu – rosti el.

— Dar cine dracu a fortificat astfel această paragină?

Porthos se umflă în pene.

— Nu ți-am spus?

— Nu.

— Şi nu bănuieşti cine?

— Nu; tot ce pot să spun este că trebuie să fie un om care a studiat toate sistemele şi care pare a se fi oprit la cel mai bun.

— Taci! făcu Porthos. Cruță-mi modestia, dragul meu d'Artagnan.

— Adevărat? răspunse muşchetarul. Tu eşti acela care...? Oh!

— Îndură-te, prietene!

— Tu eşti acela care ai născocit, ai întocmit şi ai legat între ele aceste bastioane, aceste ziduri, aceste metereze, aceste creneluri, şi care pregăteşti drumul acesta ascuns?

— Te rog, d'Artagnan.

— Tu ai zidit această ferestruie prevăzută cu unghiuri vârâte înăuntru şi cu altele ieşite în afară?

— Prietene...

— Tu ai dat firidelor această deschizătură cu ajutorul căreia pui la adăpost aşa de bine pe cei ce trag dinăuntru?

— Ei, Doamne, da!

— Oh, Porthos, Porthos, trebuie să ne înclinăm în faţa ta, trebuie să te admirăm. Dar tu ne-ai ascuns totdeauna acest minunat geniu! Sper, prietene, că-mi vei arăta totul cu de-amănuntul.

— Nimic mai uşor. Iată planul meu.

— Arată-mi-l.

Porthos îl conduse pe d'Artagnan spre piatra care ţinea loc de masă şi pe care era întins planul. În partea de jos a planului erau scrise, cu slovele acelea mari ale lui Porthos, de care am mai avut prilejul să vorbim, următoarele:

"În loc să vă slujiţi de pătrat sau de dreptunghi, aşa cum se făcea până acum, veţi presupune că lucrarea are forma unui hexagon, acest poligon având avantajul de a oferi mai multe unghiuri decât patrulaterul. Fiecare latură a hexagonului, a cărei lungime o veţi determina ţinând seama de dimensiunile luate pe teren, va fi împărţită în două părţi egale, iar din punctul de la mijloc veţi ridica o perpendiculară spre centrul poligonului, care va fi egală în lungime cu a şasea parte a laturii. Prin extremităţi, de fiecare parte a poligonului, veţi trage două diagonale care vor tăia

perpendiculara. Aceste două drepte vor forma liniile de apărare".

— Drace! rosti d'Artagnan, oprindu-se la acest punct al demonstrației. Dar e un sistem întreg aici, Porthos!

— Absolut întreg – zise Porthos. Vrei să continuăm?

— Nu, am citit destul; dar, întrucât tu eşti acela, dragă Porthos, care conduci lucrările, ce nevoie mai ai să-ți întocmeşti sistemul în scris?

— Eh, dragul meu, moartea!

— Cum adică moartea?

— Ei da, toți suntem muritori.

— Ai dreptate – răspunse d'Artagnan. Găseşti răspunsul la toate, prietene.

Şi puse planul la loc, pe piatră.

Dar în puținul timp cât ținuse acest plan în mâinile sale, d'Artagnan putu să observe, sub scrisul lăbărțat al lui Porthos, un scris mult mai fin, care-i amintea unele răvaşe ale Mariei Michon, despre care luase cunoştință în tinerețea lui. Guma trecuse însă de mai multe ori peste aceste slove, care ar fi putut scăpa unui ochi mai puțin pătrunzător decât acela al muşchetarului nostru.

— Bravo, prietene, bravo! strigă d'Artagnan.

— Ei, acum ai aflat tot ceea ce voiai să afli, nu-i aşa? zise Porthos, plin de el însuşi.

— O, Doamne, da; totuşi, fă-mi un ultim hatâr, prietene.

— Vorbeşte; eu sunt stăpân aici.

— Fă-mi plăcerea şi spune-mi cum se numeşte domnul acela care se plimbă pe-acolo?

— Unde, pe-acolo?

— În spatele soldaților.

— Urmat de un lacheu?

— Exact.

— Şi însoţit de o secătură îmbrăcată în negru?

— Că bine spui!

— Acela e domnul Gétard.

— Şi cine-i acest domn Gétard, prietene?

— E arhitectul casei.

— Al cărei case?

— Al casei domnului Fouquet.

— Aha, aha! făcu d'Artagnan. Atunci şi tu, Porthos, aparţii tot casei domnului Fouquet?

— Eu? De unde şi până unde? se lepădă topograful, înroşindu-se până în vârful urechilor.

— Dar spui *casa,* vorbind de Belle-Isle, ca şi cum ai vorbi de castelul de la Pierrefonds.

Porthos îşi muşcă buzele.

— Dragul meu – zise el – Belle-Isle e a domnului Fouquet, aşa-i?

— Da.

— Aşa după cum Pierrefonds îmi aparţine mie.

— De bună seamă.

— Ai fost la Pierrefonds?

— Ţi-am spus că am trecut pe-acolo, nu-s nici două luni de-atunci.

— Şi n-ai văzut acolo un domn care are obiceiul să se plimbe cu o linie în mână?

— Nu; dar aş fi putut să-l văd, dacă s-ar fi plimbat într-adevăr.

— Ei bine, domnul acela e domnul Boulingrin.

— Cine-i acest domn Boulingrin?

— Tocmai asta vreau să-ţi spun. Dacă, atunci când acest domn se plimbă cu o riglă în mână, cineva mă întreabă: "Cine-i domnul Boulingrin?" eu răspund: "E arhitectul casei". Ei bine, domnul Gétard e un Boulingrin al domnului Fouquet.

Numai că el n-are nici un amestec în fortificațiile acestea, care mă privesc numai pe mine, înțelegi? Absolut nici unul.

— Ah, Porthos – exclamă d'Artagnan, lăsându-şi brațele în jos ca un învins ce-şi depune spada – ah, prietene dragă, nu eşti numai un topograf herculean, dar şi un dialectician de prima clasă.

— Nu-i aşa – răspunse Porthos – că e o judecată bine ticluită?

Şi răsuflă adânc, ca peştele acela mare pe care d'Artagnan îl scăpase din mână, în cursul dimineții.

— Şi acum, spune-mi – reluă d'Artagnan – calicul acela care se plimbă cu domnul Gétard aparține şi el casei domnului Fouquet?

— Oh – făcu Porthos cu dispreț – ăsta e un domn Jupenet, sau Juponet, un fel de poet.

— Care a venit să se statornicească aici?

— Aşa cred, că da.

— Gândeam că domnul Fouquet are destui poeți dincolo: Scudéry, Loret, Pellisson, La Fontaine. Dacă e să-ți spun adevărul, Porthos, acest poet nu vă face cinste.

— Ei, prietene, ceea ce ne salvează e că nu se află aici ca poet.

— Atunci cum, ce face?

— E tipograf şi, iată, mi-ai adus aminte că tocmai aveam să-i spun o vorbă nemernicului.

— Spune-i.

Porthos îi făcu un semn lui Jupenet, care-l recunoscuse pe d'Artagnan şi nu se grăbea să se apropie, ceea ce-l determină pe Porthos, în mod foarte firesc, să-i mai facă încă un semn. Acest al doilea semn era atât de poruncitor, încât celălalt trebui să se supună. Deci se apropie.

— Aşa, va să zică – t se adresă Porthos – abia ai debarcat aici ieri, şi-ai şi început să-ți faci de cap!

— Cum aşa, domnule baron? întrebă Jupenet tremurând.

— Tiparnița dumitale a gemut toată noaptea, domnule – îl muştrului Porthos – şi mi-a stricat somnul, la dracu!

— Domnule... – dădu să spună cu sfială Jupenet.

— N-ai încă nimic de tras la tipar; prin urmare, nu trebuie să dai drumul la teasc. Ce-ai tipărit astă-noapte?

— Domnule, o poezie uşoară, compusă de mine.

— Uşoară! Haidade, domnule, teascul se văita de îți făcea mai mare mila. Aşa ceva să nu se mai întâmple, m-ai înțeles?

— Da, domnule.

— Îmi făgăduieşti?

— Făgăduiesc.

— Prea bine. De astă dată te iert. Adio!

Poetul se retrase cu aceeaşi umilință pe care o arătase şi la venire.

— Ei bine, acum, după ce i-am tras un perdaf acestui caraghios, să mergem la masă – zise Porthos.

— Da – răspunse d'Artagnan – să mergem la masă.

— Înainte de asta, vreau să-ți spun însă, prietene, că n-avem decât două ceasuri pentru asta.

— Ce să facem! Vom încerca să ne mulțumim cu atât. Dar de ce n-avem decât două ceasuri?

— Fiindcă fluxul începe la ceasurile unu, şi eu vreau să plec la Vannes o dată cu venirea fluxului. Dar, întrucât mă reîntorc mâine, tu rămâi la mine, prietene, te vei simți ca la tine acasă. Am un bucătar bun şi o pivniță grozavă.

— Dar nu – îl întrerupse d'Artagnan. Am altceva mai bun de făcut.

— Ce?

— Te duci la Vannes, zici?

— Fără nici o îndoială.

— Ca să te întâlneşti cu Aramis?

— Da.

— Ei bine, eu care am venit de la Paris anume ca să-l văd pe Aramis...

— Aşa e.

— Am să merg cu tine.

— Bine, s-a făcut.

— De fapt, trebuia să mă întâlnesc mai întâi cu Aramis şi pe urmă cu tine. Dar omul propune şi Dumnezeu dispune. Să zicem că am început cu tine, şi voi sfârşi cu Aramis.

— E în regulă.

— Şi în câte ceasuri ajungi de aici la Vannes?

— Oh, Doamne, în şase ceasuri. Trei ceasuri pe mare, de aici până la Sarzeau, trei ceasuri pe drum, de la Sarzeau până la Vannes.

— Nu e tocmai peste mână. Şi te duci deseori la Vannes, aflându-te atât de aproape de episcopie?

— Da, o dată pe săptămână. Dar aşteaptă puțin să-mi iau planul.

Porthos îşi strânse planul, îl împături cu grijă şi îl vârî în buzunarul său larg.

"Bun! îşi zise în sinea lui d'Artagnan. Acum cred că ştiu cine este adevăratul inginer care construieşte fortificațiile de la Belle-Isle!"

Două ceasuri după aceea, când marea începu să se umfle, Porthos şi d'Artagnan porneau împreună spre Sarzeau.

Alexandre Dumas

Vicontele de Bragelonne

vol.2

I

O PROCESIUNE LA VANNES

Trecerea mării de la Belle-Isle la Sarzeau se făcu destul de repede, grație uneia din acele mici corăbii înarmate despre care i se vorbise lui d'Artagnan în timpul venirii lui aici şi care, întocmite pentru curse mai lungi şi destinate vânătorilor marine, se adăposteau deocamdată în raza portului Locmaria, de unde una dintre ele, cu un sfert din echipajul obişnuit, făcea legătura între Belle-Isle şi continent.

D'Artagnan avu prilejul să se încredințeze şi de astă dată că Porthos, deşi inginer şi topograf, nu era prea mult introdus în secretele de stat. Deplina lui nepricepere în această materie ar fi putut să fie luată, nu-i vorbă, de oricare altul, drept cea mai dibace prefăcătorie. D'Artagnan însă cunoştea prea bine toate cutele şi ascunzişurile lui Porthos al său pentru a descoperi la el vreo taină, dacă ar fi avut vreuna, aşa cum burlacii ordonați şi meticuloşi găsesc totdeauna, cu ochii închişi, cutare carte rânduită în rafturile bibliotecii sau cutare rulă curată aşezată într-un sertar al scrinului. Aşa încât, dacă şiretul de d'Artagnan nu descoperise nimic, întorcându-l pe Porthos şi pe o parte şi pe alta, era fiindcă într-adevăr nu avea ce să descopere. "Fie – îşi zise el – voi afla la Vannes, într-o jumătate de ceas, mai multe decât a putut să afle Porthos la Belle-Isle în două luni de zile. Numai că, pentru a putea prinde câte ceva, e nevoie ca Porthos să nu se folosească de singurul mijloc pe care i-l las la îndemână:

trebuie ca el să nu-l prevină în nici un chip pe Aramis de sosirea mea pe aceste meleaguri."

Toată grija muşchetarului se marginea deci, până una alta, la a nu-l scăpa nici o clipă din ochi pe Porthos. Şi, să ne grăbim a o spune, Porthos nu merita de loc atâta prisos de neîncredere. El nu se gândea câtuşi de puțin la rău. Poate la început, când îl văzuse pentru prima dată, d'Artagnan să-i fi stârnit o oarecare bănuială; dar numaidecât muşchetarul îşi recucerise în această inimă bună şi cinstită locul pe care-l avea totdeauna acolo, astfel că nici cel mai mic nor nu mai umbrea privirea largă cu care Porthos îşi înfăşură din când în când, cu dragoste, prietenul.

De îndată ce coborâră la țărm, Porthos se interesă dacă era aşteptat de caii săi şi, într-adevăr, îi zări curând la răscrucea drumului ce înconjoară târguşorul Sarzeau, fără a trece prin el, şi care duce de-a dreptul la Vannes. Aceşti cai erau în număr de doi; acela al domnului du Vallon şi acela al scutierului său. Căci Porthos avea un scutier de când Mousqueton nu se mai folosea decât de o roabă pentru a se mişca dintr-un loc într-altul.

D'Artagnan credea că Porthos va lua hotărârea de a-şi trimite scutierul să mai aducă un cal, pentru el, şi tocmai se pregătea să se declare împotriva acestei hotărâri. Dar lucrurile nu se petrecură aşa precum se aştepta d'Artagnan. Porthos îi porunci foarte simplu servitorului să coboare de pe calul lui şi să aştepte reîntoarcerea stăpânului la Sarzeau, în timp ce d'Artagnan va călări pe calul acestuia. Ceea ce se şi întâmplă.

— Eh, dar ştiu că eşti un om prevăzător, dragul meu Porthos – îi spuse d'Artagnan prietenului său când se văzu în şa pe calul scutierului.

— Da. Numai că totul se datoreşte bunăvoinţei lui Aramis, întrucât eu n-am nici un cal aici. Aramis mi-a pus ta îndemână grajdurile sale.

— Buni cai, la dracu, pentru un episcop ca el! zise d'Artagnan. Ceea ce dovedeşte că Aramis nu-i un episcop ca oricare altul!

— E un sfânt – răspunse Porthos pe un ton oarecum fornăit şi ridicându-şi ochii spre cer.

— Atunci înseamnă că s-a schimbat întru totul – zise d'Artagnan – căci noi l-am cunoscut ca un om ce nu prea credea în cele sfinte.

— L-a luminat graţia divină – adăugă Porthos.

— Bravo! exclamă d'Artagnan. Asta îmi sporeşte dorinţa de a-l revedea pe scumpul nostru Aramis.

Şi dădu pinteni calului, care porni cu avânt la drum.

— Drace! strigă Porthos. Dacă vom merge cu iuţeala asta, nu vom face decât un ceas, în loc de două.

— Ca să străbatem cât, Porthos?

— Patru leghe şi jumătate.

— E o bucată bună de mers.

— Aş fi putut, dragă prietene, să te duc cu barca, pe canal; dar la naiba cu vâslaşii, ca şi cu caii de poştă! Unii merg ca broaştele ţestoase, ceilalţi ca melcii; şi când poţi avea între genunchi un bidiviu ca ăsta, face mai mult decât toţi vâslaşii sau decât orice alt mijloc de călătorie.

— Ai dreptate, Porthos, mai ales tu, care eşti totdeauna măreţ când te afli pe cal.

— Dar cam greoi, prietene, m-am cântărit nu de mult.

— Şi cât atârni?

— Trei sute! răspunse Porthos cu mândrie.

— Bravo ţie!

— Aşa că, înțelegi, sunt nevoit să-mi aleg cai cu spinarea puternică şi vânjoasă, altfel îi deşel în două ceasuri.

— Da, cai de uriaş, nu-i aşa, Porthos?

— Eşti prea drăguț, prietene – răspunse inginerul cu o mare încântare de sine.

— Zău aşa, dragul meu – adăugă d'Artagnan – uite, mi se pare că a şi început să asude calul tău.

— Ce să-i faci, e tare cald. Ah, dar iată că se zăreşte Vannes-ul.

— Da, se vede chiar foarte bine. E un oraş frumos, după cât se pare.

— Minunat, cel puțin aşa spune Aramis; eu, unul, îl găsesc negru, dar se zice că negrul e frumos, mai ales pentru artişti. Din pricina asta sunt tare necăjit, zău!

— Cum aşa, Porthos?

— Fiindcă am pus să se văruiască în alb castelul meu de la Pierrefonds, care se făcuse cenuşiu de atâta vechime.

— Hm! zâmbi d'Artagnan. Orice s-ar zice, albul e mai vesel.

— Da, însă e mai puțin nobil, după câte mi-a spus Aramis. Noroc că se găsesc negustori care vând vopsea neagră; voi pune să se zugrăvească din nou, în negru, castelul de la Pierrefonds, asta-i totul. Dacă cenuşiul e frumos, înțelegi, prietene, negrul trebuie să fie încântator.

— Doamne – zise d'Artagnan – asta mi se pare logic!

— N-ai mai fost niciodată la Vannes, d'Artagnan?

— Niciodată.

— Atunci nu cunoşti oraşul.

— Nu.

— Ei bine, uită-te – îi arătă Porthos ridicându-se în scări, mişcare ce-l făcu pe bietul animal să se proptească bine pe picioarele dinainte – vezi colo, în soare, o săgeată?

— Da, fireşte, o văd.

— E catedrala.

— Cum îi spune?

— Saint-Pierre. Şi acum, uite dincolo, înspre mahalaua din stânga, vezi o altă cruce?

— Chiar foarte bine.

— E Saint-Paterne, parohia cea mai iubită a lui Aramis.

— Ah!

— Fără îndoială. Vezi tu, sfântul Paterne e socotit a fi fost cel dintâi episcop de Vannes. E adevărat, Aramis susține că nu. E adevărat iarăşi că el e atât de învățat, încât asta s-ar putea să fie doar un paro... doar un para...

— Doar un paradox – îl ajută d'Artagnan.

— Întocmai. Mulțumesc. Mi se încurcă limba în gură. E aşa de cald!

— Prietene – îl îndemnă d'Artagnan – urmează-ți, te rog, interesanta demonstrație. Ce-i cu clădirea aceea mare, albă, străpunsă de ferestre?

— A, acela e colegiul iezuiților. Drace, ai nimerit-o bine! Vezi, alături de colegiu, o casă înaltă, cu clopotnițe, cu turnulețe, construită într-un frumos stil gotic, cum zice bruta aceea de domnul Gétard?

— Da, o văd. Ce-i cu ea?

— Ei bine, acolo locuieşte Aramis.

— Cum, nu stă la episcopie?

— Nu; episcopia e dărăpănată. Afară de asta, episcopia e în oraş, iar lui Aramis îi place să stea la mahala. Iată pentru ce, cum îți spuneam, a ales el Saint-Patcrne, fiindcă Saint-Paterne e la periferie. Şi apoi aici e o alee pentru plimbare, un teren pentru jocul cu mingea şi o casă a dominicanilor. Uite-o, aceea care îşi înalță frumoasa clopotniță până la cer.

— Prea bine.

— Pe urmă, vezi tu, mahalaua e un oraş aparte: îşi are zidurile, turnurile, şanţurile sale; are chiar un chei, şi corăbiile trag acolo la ţărm. Dacă mica noastră corabie n-ar avea o adâncime de opt picioare, am fi putut să mergem cu pânzele întinse până sub ferestrele lui Aramis.

— Porthos, Porthos, prietene – strigă d'Artagnan – eşti un izvor de înţelepciune, o comoară de gânduri alese şi adânci. Porthos, persoana ta nu mă miră, mă uluieşte!

— Iată-ne ajunşi – zise Porthos, schimbând firul convorbirii cu modestia lui obişnuită.

"Era şi timpul" – îşi spuse în sinea lui d'Artagnan, căci calul lui Aramis era plin de sudoare, de parc-ar fi fost un cal de gheaţă ce se topea sub povara trupului lui Porthos.

Aproape în aceeaşi clipă intrară în mahalaua oraşului, dar nu făcură nici o sută de paşi, că fură miraţi să vadă toate ulițele împodobite cu ramuri verzi şi cu flori. Pe zidurile bătrâne din Vannes atârnau cele mai vechi şi cele mai ciudate tapiserii din Franţa. Din balcoanele de fier cădeau lungi fâşii de pânză albă, de care erau agăţate buchete de flori.

Străzile erau pustii; se simţea că întreaga populaţie se strânsese undeva, într-un singur loc. Obloanele erau închise şi răcoarea stăruia în case, la adăpostul storurilor ce aşterneau largi dungi negre între firidele ferestrelor şi pereţii albi ai odăilor.

Deodată, la cotitura unei străzi, un zvon de cântece lovi auzul noilor sosiţi. O mulţime îmbrăcată de sărbătoare se ivi în fumul de tămâie ce se ridica în şuviţe albăstrii spre cer, în timp ce nori de petale de trandafiri zburau prin văzduh până în dreptul balcoanelor de la catul întâi al caselor. Deasupra capetelor mulţimii se desluşeau crucile şi prapurii, sacrele semne ale credinţei. Apoi, sub aceste cruci şi aceşti prapuri, ocrotită parcă de ele, se scurgea o lume întreagă de fecioare

înveşmântate în alb şi cu coronițe de albăstrele pe frunte. Pe cele două laturi ale străzii, înconjurând cortegiul, înaintau soldații din garnizoană, cu buchete de flori prinse la țeava flintelor şi în vârful lăncilor. Era o procesiune.

În timp ce d'Artagnan şi Porthos priveau toate acestea ca o plăcere adâncă, în care se ascundea însă o mare nerăbdare de a trece mai departe, un baldachin uriaş se apropia de ei, precedat de o sută de iezuiți şi o sută de dominicani şi urmat de doi arhidiaconi, un iconom, un duhovnic şi doisprezece canonici. Un cântăreț cu glas tunător, ales de bună seamă dintre cele mai puternice glasuri ale Franței, după cum tamburul major al gărzii imperiale e ales dintre cei mai înalți bărbați ai imperiului, un cântăreț, urmat de alți patru cântăreți care păreau că nu se află acolo decât spre a-i ține isonul, făcea să se cutremure văzduhul şi să zăngăne ferestrele la sunetul glasului său. Sub baldachin se zărea un chip palid şi nobil, cu ochii negri, cu părul negru în care se amestecau şi fire argintii, cu gura fină şi iscoditoare, cu bărbia ascuțită şi ieşită în afară. Acest cap, plin de măreție, purta mitra episcopală, acoperământ ce-i dădea, pe lângă caracterul suveranității, pe acela de ascetism şi meditație evanghelică.

— Aramis! strigă fără să vrea d'Artagnan în clipa când semeață figură trecu pe dinaintea lui.

Prelatul avu o mişcare de tresărire; se părea că auzise această voce aşa cum un mort, trezindu-se din nou la viață, aude vocea mântuitorului. Îşi ridică marii lui ochi negri, împodobiți cu gene lungi, şi-i îndreptă cu îndrăzneală către colțul de unde pornise strigătul. Dintr-o aruncătură de privire, îl văzu pe Porthos şi, alături de el, pe d'Artagnan.

La rândul lui, d'Artagnan, datorită ascuțimii văzului său, observă totul, nu-i scăpă nimic. Portretul în picioare al

prelatului i se întipări în minte, pentru a nu i se mai şterge niciodată din memorie. Un lucru, mai ales, stârni surprinderea lui d'Artagnan: în momentul când îl zări, Aramis se înroşi mai întâi, apoi, în aceeaşi clipă, cuprinse sub pleoapa lui flacăra vie din privirea stăpânului şi boarea caldă şi blajină din privirea prietenului. Nu încape îndoială că Aramis îşi punea atunci, în sinea lui, această întrebare: "Ce caută d'Artagnan aici cu Porthos şi ce-are de gând să facă la Vannes?"

Aramis înțelese tot ceea ce se petrecea în mintea lui d'Artagnan, îndreptându-şi privirea către el şi văzând că acesta n-avea de gând să-şi plece ochii în fața lui. Cunoştea ascuțimea de spirit şi deşteptăciunea prietenului său şi se temea să nu i se ghicească taina înroşirii şi a nedumeririi. Rămăsese acelaşi Aramis, care avea totdeauna de ascuns o taină. De aceea, spre a sfârşi cu această privire de inchizitor, pe care trebuia să o facă să coboare cu orice preț, după cum generalul caută să înăbuşe cu orice preț focul unei baterii care-l stinghereşte, Aramis întinse frumoasa lui mână albă, la care scânteia ametistul inelului pastoral, tăie aerul cu semnul crucii şi-i fulgeră pe cei doi prieteni cu binecuvântarea sa.

Poate că, visător nelecuit, d'Artagnan, lipsit de credință, fără să-şi dea seama, nu s-ar fi înclinat nici acum sub această binecuvântare sfântă; dar Porthos, văzându-l că se gândeşte la altceva, îşi puse cu blândețe mâna pe umărul prietenului său şi-l împinse în jos. D'Artagnan se pomeni aplecat; puțin a lipsit să nu cadă în brânci.

Între timp, Aramis trecuse de ei.

D'Artagnan, asemenea lui Anteu, nu făcu decât să atingă pământul, că se ridică numaidecât şi se întoarse către Porthos, gata să-i sară țandăra. Dar n-avea de ce să se supere

pe bravul Hercule, căci acesta era stăpânit de cel mai curai simțământ al evlaviei.

De altminteri, la Porthos, cuvântul, în loc să-i ascundă gândirea, o întregea totdeauna.

— E foarte frumos din partea lui – zise el – că ne-a dat o binecuvântare numai pentru noi doi. Hotărât lucru, e un om şi sfânt şi cumsecade.

Mai puțin convins de aceasta decât Porthos, D'Artagnan nu răspunse.

— Vezi tu, prietene – adăugă Porthos – ne-a zărit în mulțime şi, în loc să meargă în pas cu procesiunea, ca până adineauri, iată-l că se grăbeşte. Vezi cum tot cortegiul măreşte pasul după el? E nerăbdător să ne vadă şi să ne îmbrățişeze, dragul nostru Aramis!

— Aşa-i! răspunse d'Artagnan cu glas tare. Apoi, încet, în sinea lui: "Adevărul e că ne-a văzut, vulpoiul, astfel că va avea timp să se pregătească spre a mă primi".

Dar procesiunea trecuse; drumul era din nou liber. D'Artagnan şi Porthos porniră spre palatul episcopal, unda era strânsă o mare mulțime de oameni care voiau să privească reîntoarcerea prelatului. D'Artagnan observă că această mulțime era formată mai cu seamă din burghezi şi militari. Recunoscu în felul de a fi al acestor oameni dibăcia lui Aramis de a şi-i face susținătorii lui.

Într-adevăr, Aramis nu era omul care să vâneze o popularitate ce nu i-ar putea fi de ajutor. Puțin îi păsa lui dacă era iubit de oameni ce nu-i aduceau nici un folos. Femeile, copiii, bătrânii, cu alte cuvinte cortegiul obişnuit al credincioşilor, nu era cortegiul care îl interesa pe el.

La zece minute după ce trecuseră pragul episcopiei cei doi prieteni, Aramis îşi făcu intrarea ca un biruitor: soldații îi prezentau armele ca unui superior, în timp ce burghezii îl

salutau ca pe un prieten, ca pe unul mai mare de-al lor mai degrabă, decât ca pe un şef religios. Aramis avea ceva din acei senatori romani la uşile cărora se înghesuiau totdeauna clienții, care veneau să-şi exprime devotamentul. La capătul scării avu o convorbire de o jumătate de minut cu un iezuit, care, ca să-i poată vorbi mai în şoaptă, îşi vârî capul sub baldachin. Apoi intră în casă; uşile se închiseră încet în urma lui şi mulțimea se retrase, în vreme ce cântările şi rugăciunile mai răsunau încă împrejur.

Era o zi minunată. Miresmele pământului se amestecau cu izurile mării şi cu parfumurile ce pluteau în văzduh. Oraşul respira fericire, bucurie, putere. D'Artagnan simțea că prezența unei mâini nevăzute şi atotstăpânitoare făurise această putere, această bucurie, această fericire şi răspândise pretutindeni aceste parfumuri. "Oh, oh – îşi zise el – Porthos s-a îngrăşat, dar Aramis a devenit mai măreț."

II

MĂREȚIA EPISCOPULUI DE VANNES

Porthos şi d'Artagnan intraseră la episcopie printr-o uşă dosnică, ştiută numai de prietenii casei. E de la sine înțeles că Porthos îi slujise de călăuză lui d'Artagnan.

Vrednicul baron se mişca mai peste tot ca la el acasă. Totuşi, fie dintr-o recunoştință mută față de sfințenia personajului pe care-l întruchipa Aramis, cât şi față de firea lui, fie din obişnuința de a fi respectuos cu oricine i se impunea din punct de vedere moral, demnă obişnuință ce făcuse totdeauna din Porthos un soldat model şi un spirit excelent, datorită acestor motive, spunem, Porthos păstră, de cum intră la sfinția sa episcopul de Vannes, un fel de reținere, pe care d'Artagnan o observă de la început în chipul de a se purta cu slugile şi comesenii. Această rezervă însă nu mergea până acolo încât să-l lipsească de obiceiul lui de a pune

întrebări. Şi Porthos nu-i mai slăbea pe ceilalți cu întrebările. Află astfel că preasfinția sa se întorsese în apartamentele sale şi se pregătea să vină în mijlocul prietenilor lui, dar nu cu aceeaşi maiestuozitate cu care apăruse în fața turmei sale.

Într-adevăr, cam după un sfert de ceas, în care timp d'Artagnan şi Porthos se priveau mereu unul pe altul în albul ochilor şi tot arătau cu degetele în diferite unghere ale încăperii, când spre miazănoapte, când spre miazăzi, o uşă a sălii se deschise şi sfinția sa se ivi în pragul ei, îmbrăcat în costumul obişnuit de prelat.

Aramis ținea fruntea sus, ca un om deprins să dea porunci, cu roba de postav violet răsfrântă în părți şi cu mâna la şold. Altfel, îşi păstrase mustața subțire şi acrul de regească mâhnire de pe vremea lui Ludovic al XIII-lea. La intrare, răspândi în jurul lui acel parfum delicat care, la bărbații simandicoşi, ca şi la femeile din lumea mare, nu se schimbă niciodată şi pare să pornească din însuşi trupul persoanei lor, ca o emanație directă şi firească. De data asta însă, parfumul mai păstra încă ceva din măreția cucernică a tămâiei. Nu te mai îmbăta, te pătrundea; nu-ți mai aţâța poftele, îți inspira respect.

De cum trecu pragul, Aramis, fără să stea o clipă în cumpănă şi fără să rostească nici un cuvânt care, într-o asemenea împrejurare, n-ar fi putut să fie decât rece şi fără însemnătate, se îndreptă cu pasul iute spre muşchetarul atât de bine deghizat în costumul domnului Agnan şi-l strânse în brațe cu o căldură în care nici cel mai bănuitor dintre oameni n-ar fi putut să vadă vreo urmă de nepăsare sau prefăcătorie. D'Artagnan, la rândul lui, îl îmbrățişă cu aceeaşi însuflețire. Porthos strânse mâna gingaşă a lui Aramis cu mâinile sale mari şi late, iar d'Artagnan observă că sfinția sa îi întinsese mâna stângă, pesemne din obişnuință, dat fiind că Porthos îi

zdrobise de bună seamă de zeci de ori degetele împodobite cu inele în încleştarea pumnului său puternic. Spre a se feri de durere, Aramis se apăra deci şi nu-i mai întindea acum decât palma stângă goală, cruțându-şi degetele de la mâna dreaptă, ce-i fuseseră de atâtea ori strivite între tăria aurului şi colțurile diamantelor.

Între două îmbrățişări, Aramis îl privi în față pe d'Artagnan, îi oferi un scaun, iar el se aşează mai în umbră, lăsând ca lumina să cadă din plin pe chipul interlocutorului său. Această manevră, proprie diplomaților şi femeilor, se aseamănă mult cu poziția pe care, cu obişnuința sau dibăcia lor, caută să şi-o asigure pe teren cei ce se întâlnesc într-un duel.

D'Artagnan nu se înşelă asupra acestei manevre, dar se făcu că n-o bagă de seamă. Se simțea prins; însă tocmai fiindcă era prins, se simțea pe drumul bun, care avea să-i descopere multe, astfel încât puțin îi păsa lui, bătrân condotier, că avea să arate învins în aparență, de vreme ce avea să tragă din pretinsa lui înfrângere foloasele victoriei.

Aramis fu acela care aruncă prima vorbă.

— Ah, scumpe prietene! Bunul meu d'Artagnan! zise el. Ce fericită întâmplare!

— E o întâmplare, preacucernicul meu camarad – răspunse d'Artagnan – pe care eu aş numi-o prietenie. Te caut, aşa cum te-am căutat totdeauna ori de câte ori am avut să-ți propun o faptă măreață sau să-ți consacru câteva ceasuri de răgaz.

— Ah, adevărat? făcu Aramis fără înflăcărare. Mă căutai, prin urmare?

— Ei da, te caută, dragul meu Aramis – zise Porthos – şi dovada este că a venit după mine, la Belle-Isle. E frumos din partea lui, nu-i aşa?

— O – exclamă Aramis – fără îndoială, la Belle-Isle...

"Na! îşi zise d'Artagnan. Iată-l pe netotul de Porthos care, fără să-şi dea seama, a tras prima lovitură de tun."

— La Belle-Isle – continuă Aramis – în gaura aceea, în pustietatea aceea! Frumos din partea lui, nimic de zis.

— Iar eu i-am spus că tu te afli la Vannes – adăugă Porthos pe acelaşi ton.

D'Artagnan îşi înarmă buzele cu un zâmbet aproape ironic.

— Asta o ştiam – rosti el – dar voiam să văd cu ochii mei.

— Să vezi, ce?

— Dacă vechea noastră prietenie mai dăinuie încă; dacă, reîntâlnindu-ne, inimile noastre, oricât ar fi ele de învârtoşate de vârstă, mai sunt în stare să scoată acel strigăt de bucurie prin care e salutată întoarcerea unui prieten.

— Ei bine, cred că ai fost mulțumit, nu-i aşa? întrebă Aramis.

— Aşa şi-aşa.

— Cum asta?

— Da. Porthos m-a primit cu un: "Taci!" solemn, iar tu...

— Ei bine, eu?

— Iar tu mi-ai dat o binecuvântare.

— Ce vrei, prietene – zise Aramis zâmbind – asta e tot ce are mai ele preț un biet prelat ca mine.

— Lasă, lasă, dragă prietene.

— Crede-mă că-i aşa.

— La Paris se spune, cu toate astea, că episcopia de Vannes e una dintre cele mai bune din Franța.

— Ah, vrei să vorbeşti de bunurile trecătoare? spuse Aramis cu un aer parcă nepământesc.

— Da, tocmai despre aşa ceva vreau să vorbesc. Țiu chiar foarte mult la asta.

— Dacă-i aşa, să vorbim – zise Aramis cu un surâs.

— Recunoşti că eşti unul dintre cei mai bogați prelați din Franța?

— Dragul meu, dacă-mi ceri socoteală, am să-ți spun că episcopia de Vannes are un venit de douăzeci de mii de livre, nici mai mult, nici mai puțin. E o dioceză cu o sută şaizeci de parohii.

— E foarte frumos – zise d'Artagnan.

— E minunat chiar – adăugă Porthos.

— Cu toate astea – reluă d'Artagnan, înfăşurându-l cu privirea pe Aramis – cred că nu te-ai înmormântat aici pentru totdeauna!

— Iartă-mă, nu te supăra, dar resping cuvântul *înmormântat.*

— Totuşi, mi se pare că la o asemenea depărtare de Paris eşti ca şi înmormântat, sau aproape.

— Dragă prietene – răspunse Aramis – am început să îmbătrânesc; zgomotul şi forfota oraşului nu-mi mai priesc. La cincizeci şi şapte de ani, e timpul să cauți liniştea şi meditația. Eu le-am găsit aici. Ce poate fi mai frumos, şi totodată mai impunător, ca această veche Armorică? Am găsit aici, dragă d'Artagnan, tot ceea ce se deosebeşte de ceea ce iubeam altădată, iar ceea ce-ți trebuie la sfârşitul vieții se deosebeşte de ceea ce-ți tăcea plăcere la începutul ei. Câte una din bucuriile mele de pe vremuri se mai abate încă pe aici din când în când, ca să mă salute, fără să mă stingherească în izbăvirea mea. Căci, cu toate că mă aflu încă pe această lume, cu fiecare pas pe care-l fac mă apropii de Dumnezeu.

— Convingător, înțelept, discret; eşti un prelat desăvârşit, Aramis, şi te felicit.

— Dar – zâmbi Aramis cu îngăduință – cred că n-ai venit aici, dragă prietene, numai ca să-mi aduci laude... Spune, ce te mână încoace? Să mă socot oare atât de fericit că, dintr-o pricină sau alta, vei fi având nevoie de mine?

— Nu, nu, slavă Domnului, prietene drag – răspunse d'Artagnan – nu-i vorba de asta; sunt un om bogat şi liber.

— Bogat?

— Da, ca pentru mine; nu ca tine şi nici ca Porthos, bineînțeles. Am un venit de cincisprezece mii de livre.

Aramis îl privi cu neîncredere. Nu putea să creadă, mai ales când îl vedea pe vechiul lui prieten sub înfățişarea asta umilă, că făcuse o avere atât de frumoasă. Atunci, d'Artagnan, simțind că se apropie ceasul destăinuirilor, începu să povestească întâmplarea sa din Anglia. În timp ce povestea, văzu de vreo zece ori cum ochii prelatului scânteiară şi cum degetele lui fine tresăriră. Cât despre Porthos, ceea ce-i arăta el acum lui d'Artagnan nu era admirație, era entuziasm, era delir. După ce d'Artagnan îşi încheie povestirea, Aramis îl întrebă:

— Ei bine?

— Ei bine – răspunse d'Artagnan – vezi dar că am în Anglia prieteni şi proprietăți, iar în Franța o comoară. Dacă inima te îndeamnă, ți le ofer. Iată pentru ce am venit aici.

Oricât de sigură i-ar fi fost privirea, nu putu s-o înfrunte în clipa aceea pe a lui Aramis. Îşi întoarse deci ochii către Porthos, ca o spadă care se retrage din calea unei forțe mai mari şi caută altă ieşire.

— Oricum – murmură episcopul – te-ai îmbrăcat într-un costum de călătorie foarte ciudat, draga prietene.

— Îngrozitor, ştiu. Dar, înțelegi, nu voiam să călătoresc nici ca un cavaler, nici ca un senior. De când sunt bogat, m-am făcut zgârcit.

— Şi zici c-ai venit acum la Belle-Isle? întrebă Aramis, schimbând firul convorbirii.

— Da – răspunse d'Artagnan – ştiam că acolo îl găsesc pe Porthos, şi pe tine.

— Pe mine!? exclamă Aramis. Pe mine!? De un an de când sunt aici, n-am trecut nici măcar o singură dată marea.

— Oh – se miră d'Artagnan – nu te ştiam aşa de legat de casă!

— Ah, dragă prietene, trebuie să-ți spun că nu mai sunt omul de altădată. Pe cal nu mă mai simt bine, iar marea mă oboseşte; sunt un biet preot suferind, care se plânge într-una, care mormăie necontenit, preferând singurătatea, ce mi se pare mai potrivită cu bătrânețele, mai împăcată cu gândul morții. Am înțepenit, dragul meu d'Artagnan, am înțepenit în acest colț de țară.

— Cu atât mai bine, prietene, cu atât mai bine, căci s-ar putea să devenim vecini.

— Ce spui? rosti Aramis, nu fără o anumită surprindere pe care nu şi-o putu ascunde. Tu, vecin cu mine?

— Ei, Doamne, da!

— Cum asta?

— Sunt pe cale să cumpăr, la un preț foarte scăzut, nişte zăcăminte de sare ce se găsesc între Piriac şi Le Croisic. Închipuieşte-ți, prietene, o exploatare cu un venit sigur de doisprezece la sută; fără pierderi, fără cheltuieli de prisos; oceanul, credincios şi neabătut, îşi depune la fiecare şase ceasuri contribuția lui în cufăraşul meu. Sunt primul parizian care s-a gândit la o asemenea afacere. Nu face mutra asta, te rog, căci în curând o să stăm alături. Voi cumpăra o stoară de pământ de trei leghe, plătind treizeci de mii de livre.

Aramis îi aruncă o privire lui Porthos, ca şi cum l-ar fi întrebat dacă toate astea erau adevărate, dacă nu cumva se

ascundea vreo cursă sub această prefăcută nepăsare. Dar numaidecât, ruşinat parcă de a fi cerut părerea acestui biet auxiliar, îşi adună toate puterile pentru un nou atac, sau pentru o nouă apărare.

— Mi s-a spus – zise el – că ai avut oarecari neînțelegeri cu curtea, dar că ai ieşit, aşa cum ştii tu să ieşi din toate, dragul meu d'Artagnan, cu cinstirile cuvenite luptătorului.

— Eu? strigă muşchetarul cu un hohot de râs ce nu izbutea totuşi să-i ascundă încurcătura, căci, la aceste vorbe ale lui Aramis, putea să creadă că prelatul aflase ceva despre ultimele lui legături cu regele. Eu? Ah, ia spune-mi şi mie cum vine asta, dragă Aramis?

— Da, mi s-a povestit, mie, un biet episcop pierdut în mijocul câmpiilor, mi s-a spus că regele te-ar fi luat drept martor al iubirii lui.

— Pentru cine?

— Pentru domnişoara de Mancini.

D'Artagnan răsuflă uşurat.

— Ah, nu zic nu – răspunse el.

— Se pare că regele te-a luat cu el într-o dimineață dincolo de podul de la Blois, ca să stea de vorbă cu frumoasa lui.

— E adevărat – zise d'Artagnan. Ah, ai aflat asta? Atunci trebuie să mai ştii că, în aceeaşi zi, mi-am dat demisia.

— Sinceră?

— Ah, prietene dragă, cum nu se poate mai sinceră.

— Şi atunci l-ai căutat pe contele de La Fère?

— Da.

— Şi pe mine?

— Da.

— Şi pe Porthos?

— Da.

— Numai ca să ne faci o simplă vizită?

— Nu; nu vă ştiam legaţi de nimic şi voiam să vă duc cu mine în Anglia.

— Da, pricep, şi atunci ai înfăptuit singur, ca un om minunat ce eşti, ceea ce voiai să ne propui să înfăptuim toţi patru laolaltă. Nu m-am îndoit de loc că ai avut partea ta de curaj la această frumoasă restaurație, când am aflat că ai fost văzut la recepția lui Carol al II-lea şi că regele îți vorbea ca unui prieten, sau mai degrabă ca unuia față de care se simte îndatorat.

— Dar cum dracu ai aflat toate astea? întrebă d'Artagnan, care se temea ca cercetările lui Aramis să nu fi mers mai departe decât ar fi dorit el.

— Dragă d'Artagnan – răspunse prelatul – prietenia mea se aseamănă întrucâtva cu grija paznicului acela de noapte pe care-l avem în micul turn de la capătul cheiului. Acest om cumsecade aprinde în fiecare seară un fanal, pentru a lumina calea bărcilor ce se întorc din largul mării. El stă pitit în ghereta lui şi pescarii nu-l văd niciodată; dar el îi urmăreşte de acolo, îi ghiceşte, îi strigă, îi ajută să intre în port. Eu mă asemăn cu acest paznic; din vreme în vreme îmi soseşte câte o veste ce mă face să-mi aduc aminte de tot ceea ce îndrăgeam cândva. Atunci îmi urmez prietenii de altădată pe marea furtunoasă a vieții, eu, un biet paznic căruia Dumnezeu s-a milostivit să-i dea ca adăpost o gheretă.

— Şi – întrebă d'Artagnan – după Anglia, ce-am mai făcut?

— Ah, iată – se codi Aramis – vrei să mă tragi de limbă. După ce te-ai întors de acolo, nu mai ştiu nimic, d'Artagnan; văzul mi s-a tulburat. Îmi părea rău că nu te gândeai de loc la mine. Ți-am plâns uitarea. Dar m-am înşelat. Acum te revăd,

şi asta e o sărbătoare, o mare sărbătoare, ți-o jur... Cum se ține Athos? îl întrebă la rândul lui Aramis.

— Foarte bine, mulțumesc.

— Dar tânărul nostru adoptat?

— Raoul?

— Da.

— Pare c-a moştenit ceva din deşteptăciunea tatălui său, Athos, şi din puterea tutorelui său, Porthos.

— Şi cu ce prilej ai putut să-ți dai seama de asta?

— Ei, Doamne, chiar în ajunul plecării mele.

— Adevărat?

— Da; era o execuție în Piața Grevei, iar după această execuție s-a stârnit o răzmeriță. Ne-am pomenit amestecați şi, fiind vorba de o răzmeriță, a trebuit să folosim spadele; ei bine, s-a purtat cum nu se poate mai frumos.

— Ce spui? Şi ce-a făcut? întrebă Porthos.

— Mai întâi, a aruncat un om pe fereastră aşa cum ai arunca un sac cu lână.

— O, foarte bine! strigă Porthos.

— Apoi a tras spada din teacă şi a început s-o învârtească aşa cum făceam noi la vremea noastră.

— Şi ce scop avea acea răzmeriță? întrebă Porthos.

D'Artagnan observă că această întrebare a lui Porthos îl lăsa cu desăvârşire nepăsător pe Aramis.

— Se stârnise – zise el, privind spre Aramis – din pricina a doi samsari pe care regele voia să-i strângă de gât, doi prieteni ai domnului Fouquet, osândiți la spânzurătoare.

O uşoară încruntare a sprâncenelor prelatului arăta că el auzise ceva despre toate astea.

— Oh, oh! făcu Porthos. Şi cum se numeau aceşti prieteni ai domnului Fouquet?

— Domnii d'Eymeris şi Lyodot – răspunse d'Artagnan. Cunoşti aceste nume, Aramis?

— Nu – rosti cu dispreț prelatul. Mi se pare c-ar fi numele unor financiari.

— Întocmai.

— Oh, domnul Fouquet a lăsat să-i fie spânzurați prietenii? strigă Porthos.

— Şi de ce nu? zise Aramis.

— Întrucât mi se pare că...

— Dacă i-au spânzurat pe aceşti nenorociți a fost din ordinul regelui. Or, domnul Fouquet, în calitatea lui de intendent superior, nu are, după credința mea, dreptul de viață şi de moarte asupra cuiva.

— Oricum – bâigui Porthos – în locul domnului Fouquet...

Aramis înțelese că Porthos avea să spună o nerozie. De aceea schimbă dintr-o dată vorba.

— Ia hai, scumpul meu d'Artagnan – zise el – am vorbit destul despre alții; să vorbim puțin şi despre tine.

— Dar despre mine ştii tot ce-aş fi putut să-ți spun. Să vorbim mai bine despre tine, Aramis.

— Ți-am mai spus, prietene, eu nu mai sunt Aramis.

— Nici măcar abatele d'Herblay?

— Nici acela. Ai în fața ta un om pe care Dumnezeu l-a luat de mână şi l-a pus într-o demnitate la care el nu putea şi nici nu îndrăznea să se gândească.

— Dumnezeu? întrebă d'Artagnan.

— Da.

— Ei, dar e ciudat! Mie mi s-a spus că domnul Fouquet a făcut asta.

— Cine ți-a spus aşa ceva? rosti Aramis fără ca întreaga lui putere de voință să poată împiedica o uşoară roşeață de a-i îmbujora obrajii.

— Pe legea mea, Bazin.

— Prostul acela!

— Nu spun c-ar fi un om de geniu, e drept; dar aşa mi-a spus şi, după spusele lui, aşa ți-o repet şi eu.

— Nu l-am văzut niciodată pe domnul Fouquet – răspunse Aramis cu o privire la fel de potolită şi la fel de nevinovată ca aceea a unei fecioare care n-a mințit niciodată.

— Totuşi – i-o întoarse d'Artagnan – dacă l-ai fi văzut şi chiar cunoscut, n-ar fi fost nici un rău în asta; domnul Fouquet e un om tare cumsecade.

— Ah!

— Şi un mare om politic.

Aramis făcu un gest de nepăsare.

— Un ministru atotputernic.

— Eu nu atârn decât de rege şi de papă – zise Aramis.

— Doamne, dar ascultă-mă – vorbi d'Artagnan pe tonul cel mai naiv – dacă îți spun asta e fiindcă toată lumea de aici jură pe numele domnului Fouquet. Ogoarele sunt ale domnului Fouquet, salinele pe care le-am cumpărat sunt ale domnului Fouquet, insula în care Porthos s-a făcut topograf e a domnului Fouquet, garnizoana e a domnului Fouquet, corăbiile sunt ale domnului Fouquet. Mărturisesc deci că nu m-ar fi mirat înfeudarea ta, sau mai bine zis a diocezei tale, față de domnul Fouquet. E un alt stăpân decât regele, asta e tot, dar la fel de puternic ca şi un rege.

— Slavă Domnului, eu nu sunt înfeudat nimănui; nu aparțin nimănui şi sunt numai al meu – răspunse Aramis care, în timpul acestei convorbiri, urmărea din ochi fiecare gest al lui d'Artagnan, fiecare căutătură a lui Porthos.

D'Artagnan era însă de nepătruns, iar pe fața lui Porthos nu se putea citi nimic; loviturile aruncate cu dibăcie erau înfruntate de un adversar dibaci: nici una nu-l atinse. Totuşi,

fiecare simțea oboseala unei asemenea lupte, astfel că se bucurară deopotrivă când auziră că sunt chemați la masă.

În timpul ospățului schimbară firul convorbirii. De altminteri, înțeleseseră amândoi că, încercând fiecare să nu-şi dezvăluie tainele unul față de altul, nici unul, nici celălalt nu va afla mai mult decât ştiuse până atunci.

Porthos nu pricepuse nimic din toate acestea. El stătea nemişcat, fiindcă Aramis îi făcuse semn să nu scoată o vorbă. Ospățul nu fu deci pentru el decât un ospăț. Dar era tocmai ceea ce-i trebuia lui atunci.

Masa se desfăşură astfel în chipul cel mai plăcut. D'Artagnan fu de o voioşie încântătoare. Aramis se întrecu pe sine prin larga lui ospitalitate. Porthos se înfruptă din bucate ca un alt Pelops. Vorbiră despre război şi finanțe, despre arte şi dragoste. Aramis făcea pe uimitul ori de câte ori d'Artagnan arunca vreo vorbă despre politică. Acest lung şir de mirări spori neîncrederea lui d'Artagnan, după cum veşnica neîncredere a muşchetarului stârni neîncrederea lui Aramis. În sfârşit, d'Artagnan rosti înadins numele lui Colbert. Lăsase această lovitură pentru la urmă.

— Ce-i cu Colbert? întrebă episcopul.

"O, deocamdată – îşi zise d'Artagnan – am nimerit la țintă. Să fim cu băgare de seamă, la dracu! Cu băgare de seamă!"

Şi-i dădu despre Colbert toate desluşirile pe care Aramis putea să le dorească.

Cina, sau mai bine zis convorbirea, se prelungi între d'Artagnan şi Aramis până la ceasul unu dinspre ziuă.

La ceasurile zece precis, Porthos adormise pe scaun şi sforăia ca o orgă. La miezul nopții îl treziră şi-l trimiseră la culcare.

— Hm – zise el – mi se pare c-am ațipit; era, totuşi, foarte interesant ceea ce vorbeați voi.

La ceasurile unu, Aramis îl conduse pe d'Artagnan în camera ce-i fusese hărăzită şi care era cea mai bună din tot palatul episcopal. Doi servitori îi fură puşi la dispoziție.

— Mâine, la ceasurile opt – îi spuse el despărțindu-se de d'Artagnan – vom face, dacă vrei, o plimbare pe cai, împreună cu Porthos.

— La ceasurile opt? se miră d'Artagnan. Aşa de târziu?

— Ştii că eu am nevoie de şapte ceasuri de somn – zise Aramis.

— Ai dreptate.

— Noapte bună, scumpe prieten!

Şi-l îmbrățişă pe muşchetar cu toată dragostea.

D'Artagnan îl lasă să plece. "Bun – îşi spuse el, după ce uşa se închise în urma lui Aramis – la ceasurile cinci voi fi în picioare." Apoi, această hotărâre luată, se culcă şi adormi, cum se spune, buştean.

III

UNDE LUI PORTHOS ÎNCEPE SĂ-I PARĂ RĂU CĂ A VENIT ÎMPREUNĂ CU D'ARTAGNAN

Abia apucă d'Artagnan să stingă lumânarea, şi Aramis, care pândea de după perdele ultima pâlpâire de lumină în camera prietenului său, străbătu coridorul în vârful picioarelor şi trecu în odaia lui Porthos. Uriaşul, culcat de aproape un ceas şi jumătate, se lăfăia pe o saltea de puf. Era adâncit în liniştea primului somn care, la Porthos, nu putea fi tulburat nici de dangătul clopotelor, nici de bubuiturile tunului; capul îi plutea în acea dulce legănare ce aminteşte de clătinarea domoală a unei corăbii. După un minut, Porthos avea să pătrundă în lumea visurilor.

Uşa odăii lui se deschise încet, sub apăsarea uşoară a mâinii lui Aramis. Episcopul se apropie de cel care dormea. Un covor moale înăbuşea zgomotul paşilor lui; de altminteri,

Porthos sforăia aşa de tare, că nu se mai auzea nimic altceva. Aramis îşi puse o mână pe umărul său.

— Hei – rosti el – hei, dragul meu Porthos!

Glasul său era blând şi drăgăstos, dar răsuna mai mult decât ca o chemare, răsuna ca o poruncă. Mâna lui era uşoară, dar prevestea o primejdie.

Porthos auzi glasul şi simți, în adâncul somnului său, mâna lui Aramis. Tresări.

— Cine-i aici? strigă el cu vocea sa de uriaş.

— Sst! Sunt eu – răspunse Aramis.

— Tu, prietene? Şi pentru ce naiba mă trezeşti din somn?

— Pentru a-ți spune că trebuie să pleci.

— Să plec?

— Da.

— Unde?

— La Paris.

Porthos sări în patul său şi rămase în capul oaselor, aruncând asupra lui Aramis o privire buimacă.

— La Paris?

— Da.

— O sută de leghe! oftă el.

— O sută şi patru – preciza episcopul.

— Ah, Doamne! suspină Porthos, culcându-se din nou, asemenea copiilor care se luptă cu bonele lor ca să mai rupă un ceas sau chiar două de somn.

— Treizeci de ceasuri de mers în goana calului – adăugă cu hotărâre Aramis. Ştii că se găsesc cai de poştă foarte buni.

Porthos îşi mişcă un picior, lăsând să-i scape un geamăt.

— Haide, haide, dragă prietene! stărui prelatul cu un fel de nerăbdare.

Porthos îşi coborî celălalt picior pe marginea patului.

— Şi e neapărat nevoie să plec? zise el.

— Neapărat.

Porthos se ridică în picioare, şi duşumeaua şi pereţii începură să se zdruncine la paşii lui de gigant.

— Mai încet, pentru numele lui Dumnezeu, dragul meu Porthos! îl rugă Aramis. S-ar putea să trezeşti pe cineva.

— Ah, aşa-i – răspunse Porthos cu un glas tunător – uitasem; dar, fii liniştit, voi fi cu băgare de seamă.

Şi, spunând aceste vorbe, lăsă să-i scape din mână centura de care erau legate spada, pistoalele şi o punga plină de scuzi ce se rostogoliră cu un zornăit puternic şi prelung. Acest tărăboi făcu să-i clocotească sângele în vine lui Aramis, în timp ce lui Porthos îi stârni un formidabil hohot de râs.

— Ei, fir-ar al dracului, parcă-i un făcut! zise el cu acelaşi gras tare.

— Mai încet, Porthos, mai încet, te rog!

— Am înţeles. Şi coborî glasul, cu o jumătate de ton. Spuneam – urmă el – că parcă-i un făcut să nu umbli niciodată mai încet ca atunci când te grăbeşti, şi să nu faci mai mare zgomot ca atunci când ai vrea să fie mai multă linişte.

— Da, aşa e; dar hai să dezmințim zicalele, Porthos, şi să ne grăbim, şi nici gălăgie să nu facem.

— Vezi bine ca mă străduiesc să-ţi fiu pe plac – răspunse Porthos, trăgându-şi pantalonii scurţi până la genunchi.

— Foarte bine.

— S-ar zice că e ceva grabnic!

— Mai mult decât grabnic, e grav, Porthos.

— Oho! Oho!

— D'Artagnan te-a tras de limbă, nu-i aşa?

— Pe mine?

— Da, la Belle-Isle.

— Nici pomeneală.

— Eşti sigur de asta, Porthos?

— La dracu!

— Cu neputință. Adu-ți bine aminte.

— M-a întrebat ce fac şi i-am răspuns: "Topografie". Aş fi vrut să-i spun o altă vorbă, pe care am auzit-o la tine într-o zi.

— Castrometrație?

— Asta e; dar n-am putut să mi-o aduc aminte.

— Cu atât mai bine. Şi ce te-a mai întrebat.

— Cine e domnul Gétard.

— Şi altceva?

— Cine e domnul Jupenet.

— N-a văzut, din întâmplare, planul nostru de fortificații?

— Ba da.

— Ah, drace!

— Dar fii pe pace, ştersesem scrisul tău, cu guma. Cu neputință să presupună că mi-ai dat anumite îndrumări în această muncă.

— Are un ochi isteț amicul nostru.

— Şi de ce ți-e teamă?

— Mi-e teamă să nu fie totul descoperit, Porthos; e vorba, deci, să prevenim o mare nenorocire. Am dat ordin slugilor mele să încuie toate uşile. D'Artagnan nu va fi lăsat să plece înainte de a se crăpa de ziuă. Calul tău te aşteaptă cu şaua pe el; nu te vei opri decât la prima poştă; până la ceasurile cinci de dimineață vei fi făcut cincisprezece leghe. Hai, repede!

Şi Aramis putea fi văzut îmbrăcându-l pe Porthos, bucată cu bucată, mai repede şi mai priceput decât cel mai îndemânatic valet. Porthos, pe jumătate nedumerit, pe jumătate zăpăcit, se lăsa îmbrăcat şi nu mai prididea să-şi ceară mereu iertare. Când fu gata, Aramis îl luă de mână şi-l trase după el, îndemnându-l să calce cu băgare de seamă pe

fiecare treaptă a scării, ferindu-l să se lovească de tocurile uşilor, sucindu-l şi răsucindu-l când într-o parte, când într-alta, ca şi cum el, Aramis, ar fi fost uriaşul, iar Porthos un pitic. Sufletul dintr-însul aprindea şi aţâţa materia din celălalt.

Un cal, gata înşeuat, aştepta, într-adevăr, în curte. Porthos se aruncă în şa. Atunci Aramis luă el însuşi calul de frâu făcându-l să calce prin bălegarul împrăştiat prin curte, cu scopul vădit de a nu se auzi nici un tropot. Îl strângea în acelaşi timp de nări, ca să nu necheze cumva... Apoi, după ce ajunse la poarta cea mare, îl trase la sine pe Porthos, care era să plece fără să fi întrebat măcar în ce scop, şi-i şopti la ureche:

— Acum, prietene Porthos, acum să nu te mai opreşti până la Paris; mănâncă pe cal, bea pe cal, dormi pe cal, dar să nu pierzi nici o clipă.

— Am înţeles; nu voi face nici un popas.

— Să-i dai această scrisoare domnului Fouquet; întâmplă-se orice, trebuie s-o aibă mâine înainte de amiază.

— O va avea.

— Şi gândeşte-te la un lucru, prietene.

— La care?

— Alergi în întâmpinarea brevetului de duce sau de pair.

— Oh, oh! făcu Porthos cu ochii scânteietori. Dacă-i aşa, fac drumul în douăzeci şi patru de ceasuri.

— Încearcă.

— Atunci, dă drumul frâului, şi înainte, Goliat!

Aramis slobozi nu numai frâul, dar şi nările animalului. Porthos se apleca în şa, înfipse pintenii în coastele calului şi acesta, înfuriat, porni în galop, alergând cu burta la pământ.

Atât timp cât îl putu zări pe Porthos în noapte, Aramis îl urmări din ochi; pe urmă, după ce călăreţul se pierdu în

beznă, intră în curte.

La d'Artagnan nu se observase nici o mişcare. Valetul pus de veghe la uşa nu văzuse nici o lumină, nu auzise nici un zgomot. Aramis închise uşa cu grijă, trimise lacheul să se culce, şi se trânti şi el în pat.

D'Artagnan nu bănuia, într-adevăr, nimic; de aceea, când se trezi dimineaţa pe la ceasurile patru şi jumătate, era încredinţat că se află stăpân pe situaţie. Alergă, în cămaşă, să se uite pe fereastră. Fereastra dădea în curte. Se lumina de ziuă. Ograda era pustie, nici măcar găinile nu se ridicaseră încă de pe cuibarele lor. Nu se zărea nici o slugă. Toate uşile erau închise. "Bun. Linişte deplină – îşi zise d'Artagnan. Nu-i nimic, iată-mă trezit primul în toată casa. Să ne îmbrăcăm; e lucrul cel mai bun de făcut."

Şi d'Artagnan se îmbrăcă. De astă dată însă căută să nu mai dea costumului domnului Agnan acea răceală burgheză şi aproape ecleziastică pe care şi-o impusese înadins mai înainte; dimpotrivă, strângând mai mult haina pe el, încheindu-se la nasturi într-un anumit fel, aşezându-şi pălăria ceva mai într-o parte, izbuti să dea înfăţişării sale ţinuta ostăşească a cărei lipsă îl speriase pe Aramis. Acestea îndeplinite, se folosi, sau mai degrabă se prefăcu a se folosi de bunăvoinţa gazdei sale, şi intră pe neaşteptate în odaia acestuia.

Aramis dormea, sau se prefăcea că doarme. O carte mare era deschisă pe măsuţa lui de noapte; lumânarea ardea încă deasupra tipsiei de argint. Era mai mult decât ar fi fost nevoie spre a-i dovedi lui d'Artagnan că prelatul îşi petrecuse noaptea în chipul cel mai cuminte şi că, la trezire, nu putea fi bănuit de nici un gând ascuns.

Muşchetarul făcu însă cu episcopul întocmai ceea ce episcopul făcuse cu Porthos: îl bătu mai întâi uşor pe umăr.

Firește, Aramis se prefăcea că doarme, căci, în loc să se trezească numaidecât, el, care avea somnul atât de uşor, aşteptă ca celălalt să repete mişcarea.

— Ah, ah, tu eşti – zise el, întinzându-şi alene brațele. Ce surpriză plăcută! Vai, vai, somnul m-a făcut să uit că am fericirea de a te avea ca oaspete. Cât să fie ceasul?

— Nu ştiu – răspunse d'Artagnan, oarecum încurcat. E devreme, cred. Dar, vezi, acest blestemat obicei soldățesc de a mă scula cu noaptea în cap nu m-a părăsit încă.

— Vrei cumva să ieşim la plimbare de pe acum? întrebă Aramis. E prea de dimineață, mi se pare.

— Vom face cum vrei tu.

— Credeam că ne-am înțeles să urcăm pe cai la ceasurile opt.

— Se poate; dar eu eram atât de dornic să te văd, încât mi-am zis: cu cât mai devreme, cu atât mai bine.

— Şi cele şapte ceasuri de somn ale mele? zise Aramis. Ia seama, țin la ele, şi când mi se ştirbeşte ceva din acest tabiet, apoi caut să mă despăgubesc.

— Dar mi se pare că pe vremuri nu erai aşa de somnoros, dragă prietene; sângele îți fierbea în vine şi niciodată nu te-ar fi găsit cineva dormind în pat.

— Tocmai fiindcă era aşa precum spui îmi place acum să lenevesc mai mult în pat.

— Atunci, mărturiseşte că nu pentru a dormi întruna mi-ai spus să ne întâlnim la ceasurile opt.

— Totdeauna mi-a fost teamă să nu râzi de mine dacă-ți voi spune adevărul.

— Spune-l, hai.

— Ei bine, de la ceasurile şase până la opt, am obiceiul să-mi fac închinăciunile.

— Închinăciunile?

— Da.

— Nu credeam ca un episcop să aibă îndatoriri atât de aspre.

— Un episcop, dragul meu, trebuie să slujească mai mult aparențele decât un simplu cleric.

— Ei, drace! Aramis, iată o vorbă care mă împacă acum cu sfinția ta. Aparențele! Asta e o vorbă de muşchetar, pe legea mea! Trăiască aparențele, Aramis!

— În loc să mă lauzi, mai bine iartă-mă, d'Artagnan. E o vorbă lumească asta pe care am scăpat-o acum din gură.

— Atunci, să te las singur?

— Am nevoie de reculegere, prietene.

— Bun, te las singur; dar, de hatârul acestui păgân care se numeşte d'Artagnan, scurteaz-o, te rog; sunt însetat de cuvântul tău.

— Ei bine, d'Artagnan, îți făgăduiesc că într-un ceas şi jumătate...

— Un ceas şi jumătate de închinăciune! Ah, prietene, e prea mult! Las-o mai ieftin pentru mine.

Aramis începu să râdă.

— Pururi tânăr, pururi voios, pururi fermecător – zise el. Iată-te venit în dioceza mea ca să mă pui rău cu grația divină.

— Ce vorbeşti!

— Şi ştii bine că n-am avut niciodată putere să mă opun ispitelor tale; ai să mă coşti mântuirea sufletului, d'Artagnan.

D'Artagnan îşi muşcă buzele.

— Dacă-i aşa – zise el – iau păcatul asupra mea; fă doar o cruce creştinească, spune un *Tatăl nostru,* şi să mergem.

— Sst! făcu Aramis. Nu mai suntem singuri; aud paşii unor străini urcând scara.

— Ei bine, spune-le să plece.

— Peste putință! I-am chemat să vină de ieri; este conducătorul colegiului de iezuiți şi starețul dominicanilor.

— Statul tău major. Fie!

— Şi tu ce-ai să faci?

— Mă duc să-l trezesc pe Porthos şi să aştept în odaia lui până îți vei încheia tu convorbirile.

Aramis nu făcu nici o mişcare, nu-şi încreți nici o sprânceană; îşi stăpâni şi vorba şi gesturile.

— Du-te – zise el.

D'Artagnan se îndreptă spre uşă.

— Stai! Ştii care-i odaia lui Porthos?

— Nu; dar am să aflu eu.

— Ia-o pe coridor şi deschide uşa a doua pe stânga.

— Mulțumesc. La revedere!

Şi d'Artagnan apucă în direcția arătată de Aramis.

Nu trecură însă nici zece minute şi se întoarse. Îl găsi pe Aramis aşezat între starețul dominicanilor şi conducătorul colegiului iezuiților, exact în aceeaşi situație în care dăduse cândva peste el în hanul de la Crèvecoeur. Această tovărăşie nu-l tulbură câtuşi de puțin pe muşchetar.

— Ce este? întrebă în linişte Aramis. S-ar părea că ai să-mi spui ceva, dragă prietene.

— Este – răspunse d'Artagnan privindu-l țintă pe Aramis – este că Porthos nu se mai află în camera lui.

— Auzi colo! făcu Aramis cu aceeaşi linişte. Eşti sigur?

— La dracu! Vin doar de acolo.

— Atunci unde poate să fie?

— Asta vreau să ştiu şi eu.

— Şi n-ai întrebat pe nimeni?

— Ba da.

— Şi ce ți s-a răspuns?

— Că Porthos, având obiceiul să iasă în zori, fără să spună nimănui, pesemne că a plecat.

— Şi ce-ai făcut pe urmă?

— M-am dus la grajd – răspunse cu nerăbdare d'Artagnan.

— Ce să faci acolo?

— Să văd dacă Porthos a plecat călare.

— Şi?... Întrebă episcopul.

— Ei bine, lipseşte un cal de la iesle, numărul 5: Goliat.

Tot acest dialog, se înțelege de la sine, nu era lipsit de o anumită iritare din partea muşchetarului şi de o desăvârşită politețe din partea episcopului.

— Ah, înțeleg ce s-a întâmplat – zise Aramis după o clipa de gândire. Porthos a ieşit ca să ne facă o surpriză.

— O surpriză?

— Da. Canalul care duce de la Vannes până la mare e foarte bogat în vânat, mai ales în lişițe şi becațe; tocmai vânatul care-i place mai mult lui Porthos. Ne va aduce o duzină de păsări pentru masa de la prânz.

— Crezi? se miră d'Artagnan.

— Sunt sigur. Unde vrei să se fi dus? Pun rămăşag că a luat şi o puşcă.

— Se poate – bâgui d'Artagnan.

— Fă un lucru, dragă prietene: încalecă pe cal şi du-te după el.

— Ai dreptate – zise d'Artagnan – mă duc.

— Vrei să te însoțească cineva?

— Nu mulțumesc. Porthos e uşor de recunoscut. Voi întreba şi-i voi da de urmă numaidecât.

— Nu iei o archebuză?

— Nu mulțumesc.

— Pune şaua pe calul care-ți place.

— Îl voi lua pe acela pe care am venit ieri de la Belle-Isle.

— Bine. Socoteşte-te ca la tine acasă.

Aramis sună şi dădu ordin să fie înşeuat calul pe care-l va alege domnul d'Artagnan. Muşchetarul porni în urma servitorului însărcinat cu îndeplinirea acestui ordin. La uşa, servitorul se trase la o parte, lăsându-l pe d'Artagnan să meargă înainte. În acea clipă, privirea lui întâlni privirea stăpânului său. O încruntare din sprâncene făcu pe isteața iscoadă să înțeleagă că trebuia să fie cu ochii în patru la tot ce avea să facă d'Artagnan.

D'Artagnan încălecă pe cal; Aramis auzi bocănitul potcoavelor pe caldarâm. O clipă mai târziu, servitorul se întorcea în casă.

— Ei bine? întrebă episcopul.

— Monseniore, a pornit de-a lungul canalului şi se îndreaptă spre mare – răspunse servitorul.

— Bine! zise Aramis.

Într-adevăr, d'Artagnan, înlăturând orice bănuială, călărea spre ocean, sperând să zărească, fie pe câmp, fie la marginea apei, umbra uriaşă a prietenului său Porthos. Şi se încăpățână să recunoască urme de copită în fiecare gropiță din mlaştină. Deseori credea că aude detunătura unei arme de foc. Aceasta iluzie ținu trei ceasuri. În primele două ceasuri, d'Artagnan îl căută pe Porthos. În al treilea, se întoarse acasă. "Poate că a venit pe alt drum – îşi spuse el – şi am să-i găsesc pe amândoi aşteptându-mă aici."

D'Artagnan se înşela însă. Nu-l găsi pe Porthos la episcopie, aşa cum nu-l găsise nici pe malul canalului.

Aramis îl aştepta în capul scării, cu o înfățişare deznădăjduită.

— Nu te-a ajuns nimeni din urmă, dragă d'Artagnan? strigă el de departe, de cum îl zări pe muşchetar.

— Nu. Ai trimis pe cineva după mine?

— Îmi pare rău, scumpe prietene, îmi pare rău că te-am făcut să alergi degeaba; dar, la şapte ceasuri, a venit la mine duhovnicul de la Saint-Paterne; s-a întâlnit cu du Vallon, care a plecat şi care, nevoind să trezească din somn pe nimeni la episcopie, l-a însărcinat să-mi spună că, de teamă ca nu cumva domnul Gétard să facă vreo boroboață în lipsa lui, a căutat să se folosească de refluxul de dimineață pentru a se duce să dea o raită la Belle-Isle.

— Dar, spune-mi, Goliat n-a trecut înot cele patru leghe până la insulă, nu-i aşa?

— Sunt chiar şase – zise Aramis.

— Atunci, cu atât mai puțin.

— De aceea, scumpe prietene – continuă prelatul cu un zâmbet blând – Goliat e în grajd, la locul lui, foarte mulțumit, te încredințez, că nu l-a mai purtat pe Porthos în spinare.

Într-adevăr, calul fusese adus de la prima stație de schimb de poştă prin grija prelatului, căruia nu-i scăpa nici un amănunt. D'Artagnan păru cum nu se poate mai mulțumit de această explicație. Începea să joace un rol de prefăcătorie care se potrivea foarte bine cu bănuielile ce-i încolțeau din ce în ce mai mult în minte. Se aşează la masă între iezuit şi Aramis, avându-l pe dominican în față şi zâmbindu-i mai ales dominicanului, al cărui chip mare şi bucalat îl avea mereu înaintea ochilor.

Prânzul fu lung şi îmbelşugat; un minunat vin de Spania, stridii frumoase de Morbihan, peşti de soi de la gurile Loarei, raci mari de Paimboeuf şi vânat proaspăt de câmp fură bunătățile întinse pe masă. D'Artagnan mâncă mult şi bău puțin. Aramis nu bău de loc, sau, mai bine zis, nu bău decât apă. Apoi, după ce prânziră, d'Artagnan zise:

— Îmi oferiseşi parcă o archebuză!

— Da.

— Vrei să mi-o împrumuți?

— Ai de gând să vânezi?

— Aşteptându-l pe Porthos, cred că e lucrul cel mai bun pe care l-aş avea de făcut.

— Ia-o pe aceea care-ți place, din panoplie.

— Vii şi tu cu mine?

— Vai, prietene scump, aş veni cu mare plăcere, dar vânătoarea e oprită pentru episcopi.

— Ah – făcu d'Artagnan – nu ştiam asta.

— De altminteri – adăugă Aramis – am treabă până la amiază.

— Aşadar, mă duc singur? întrebă d'Artagnan.

— Vai, da. Dar să cauți să nu întârzii la masă.

— La dracu! Se mănâncă prea bine la tine aici, ca să nu mă grăbesc să vin.

Acestea zise, d'Artagnan îşi părăsi gazda, salută pe ceilalți doi oaspeți, îşi luă archebuza şi plecă. Dar în loc să se ducă la vânătoare, o apucă de-a dreptul spre micul port din Vannes. Se uită în zadar să vadă dacă e urmărit; nu văzu pe nimeni şi nimic. Închirie o mică barcă de pescar pentru douăzeci şi cinci de livre şi, la ceasurile unsprezece si jumătate, porni în larg, încredințat că nu-l urmărise nimeni.

Nu-l urmărise nimeni, e adevărat. Numai că un frate iezuit, cocoțat în vârful clopotniței bisericii sale, nu pierduse din ochi nici un pas de-al lui d'Artagnan, pe care-l privea îndeaproape, încă de dimineață, cu ajutorul unui ochean. La unsprezece ceasuri şi trei sferturi, Aramis era înştiințat că d'Artagnan plutea spre Belle-Isle.

Călătoria muşchetarului se desfăşura repede; un vânt bun dinspre miazânoapte-răsărit îl împingea drept către Belle-Isle. Pe măsură ce se apropia, ochii lui scrutau coasta.

Căuta să vadă, fie pe țărm, fie deasupra fortificațiilor, costumul izbitor al lui Porthos sau marea lui statură profilându-se pe un cer uşor înnorat.

D'Artagnan cercetă în zadar; debarcă fără să fi văzut nimic şi află de la primul soldat întrebat că domnul du Vallon nu se întorsese încă de la Vannes. Atunci, fără a mai pierde o singură clipă, îi porunci barcagiului să îndrepte prova către Sarzeau.

Se ştie că vântul se schimbă la anumite ceasuri din zi; acum nu mai bătea de la miazănoapte-răsărit, ci sufla dinspre miazăzi-răsărit; vântul era deci tot aşa de bun la întoarcerea spre Sarzeau, precum fusese la venirea în Belle-Isle. În trei ceasuri, d'Artagnan atinse continentul; alte două ceasuri îi fură de ajuns ca să ajungă la Vannes.

Cu toată iuțeala acestei curse, măsura în care d'Artagnan era mistuit de nerăbdare şi de ciudă, în timpul traversării, numai barca aceea în care el nu-şi găsi locul în răstimpul celor trei ceasuri ar putea s-o destăinuiască istoriei.

De la cheiul unde debarcase şi până la palatul episcopal, d'Artagnan nu făcu decât o săritură. Credea c-o să-l sperie pe Aramis prin graba întoarcerii sale şi voia să-l mustre, dar cu blândețe totuşi, deşi nu fără o anumită ascuțime, pentru fățărnicia lui, făcându-l să simtă toate urmările şi smulgându-i în acelaşi timp o parte din taina sa. Mai nădăjduia, în sfârşit, că, luându-l repede la rost, lucru care este pentru o taină ceea ce este un atac la baionetă pentru o redută, să-l silească pe misteriosul Aramis să se dea măcar în parte, pe față. Dar în vestibulul palatului se lovi de valetul de cameră, care îi închidea trecerea, zâmbindu-i cu un aer plin de cucernicie.

— La monseniorul! zise d'Artagnan, încercând să-l dea la o parte cu brațul.

Clintit din loc o clipă, valetul îşi reluă atitudinea lui dârză.

— La monseniorul? întrebă el.

— Ei da, de bună seamă; nu mă mai recunoşti, nătângule?

— Ba da; sunteți cavalerul d'Artagnan.

— Atunci lasă-mă să trec.

— Zadarnic.

— De ce zadarnic?

— Pentru că sfinția sa nu-i acasă!

— Cum, sfinția sa nu-i acasă? Dar unde este?

— A plecat.

— A plecat?

— Da.

— Unde?

— Eu nu ştiu; dar poate ca însuşi sfinția sa i-o va spune cavalerului.

— Cum? Unde? În ce chip?

— În această scrisoare pe care mi-a lăsat-o pentru domnul cavaler.

Şi valetul de cameră scoase o scrisoare din buzunar.

— Hai, dă-mi-o odată, natărăule! se răsti d'Artagnan, smulgându-i-o din mână. Oh, da – adăugă el după ce citi primul rând – da, înțeleg.

Şi citi mai departe cu jumătate de gură:

Dragă prietene,

O treabă dintre cele mai grabnice mă cheamă într-una din parohiile diocezei mele. Speram să te revăd înainte de a pleca; dar am pierdut această speranță, gândindu-mă că poate o să stai două sau trei zile la Belle-Isle împreună cu scumpul nostru Porthos,

Îți doresc petrecere frumoasă, dar caută să nu te întreci cu el la mâncare; e un sfat pe care i l-aş fi dat chiar şi lui Athos, în zilele lui cele mai bune.

Adio, dragă prietene, şi crede-mă că-mi pare nespus de rău că nu m-am bucurat mai mult şi mai pe îndelete de minunata ta companie.

— La dracu! exclamă d'Artagnan. Sunt tras pe sfoară! ah, dobitocul, nemernicul, prostul de mine! Dar va râde mai bine cine va râde la urmă. Oh, păcălit! Păcălit ca maimuța căreia i se aruncă o coajă de nucă!

Şi, zvârlindu-şi pumnul în mutra, ce continua să rânjească, a valetului de cameră, o zbughi pe uşa palatului episcopal.

Nevăstuica, oricât de bun trup ar fi avut, de data asta nu mai putea să fie la înălțimea cerințelor. D'Artagnan se duse deci la hanul de poştă, şi acolo îşi alese un cal căruia îi dovedi, după ce îl îmboldi cu pintenii şi îl struni din zăbală, că cerbii nu sunt cei mai iuți gonaci în rândul viețuitoarelor de pe pământ.

IV

UNDE D'ARTAGNAN GONEŞTE, PORTHOS SFORĂIE ŞI ARAMIS DĂ POVEȚE

După treizeci sau treizeci şi cinci de ceasuri de la întâmplările pe care le-am povestit mai sus, în timp ce domnul Fouquet, după obiceiul său, se zăvorâse şi lucra în cabinetul din casa de la Saint-Mandé pe care noi o cunoaştem, o trăsură, la care erau înhămați patru cai plini de năduşeală, intră în galop în curte. Această trăsura era aşteptată, de bună seamă, căci trei sau patru lachei se repeziră şi deschiseră portiera. În timp ce domnul Fouquet se ridică de la biroul său şi dădu fuga la fereastră, un bărbat ieşi cu mare greutate din trăsură, coborî încet cele trei trepte ale

scării şi se sprijini de umerii lacheilor. Abia apucă să-şi spună numele, că lacheul de umărul căruia nu se rezemase noul venit porni în grabă spre intrare şi dispăru în vestibul. Se ducea să-l vestească pe stăpânul său. Dar nu mai avu nevoie să bata la uşă: Fouquet îl aştepta, în picioare, în prag.

— Monseniorul episcop de Vannes! rosti lacheul.

— Bine! îngăimă Fouquet. Apoi, aplecându-se peste balustrada scării, pe care Aramis începuse să urce primele trepte, zise: Dumneata, scumpe prieten, dumneata, atât de grăbit.

— Da, eu însumi, domnule; însă trudit, zdrobit, după cum poți să vezi.

— Oh, dragul meu – murmură Fouquet, întinzându-i brațul de care Aramis se agăță îndată, în timp ce servitorii se retraseră cu respect.

— Lasă, nu-i nimic – răspunse Aramis. Principalul era să ajung, şi iată c-am ajuns.

— Vorbeşte, spune-mi repede – zise Fouquet, închizând uşa cabinetului în urma lui Aramis.

— Suntem singuri?

— Da, numai noi singuri.

— Nu ne ascultă nimeni? Nu ne aude nimeni?

— Fii fără grijă.

— Domnul du Vallon a sosit?

— Da.

— Şi a primit scrisoarea mea?

— Da; lucrurile stau prost, pe cât se pare, de vreme ce e nevoie de prezența dumitale la Paris într-un moment când ea era mai de folos acolo.

— Ai dreptate: lucrurile stau într-adevăr cum nu se poate mai prost.

— Mulțumesc, mulțumesc! Despre ce este vorba? Dar, pentru Dumnezeu, mai întâi răsuflă puțin, scumpul meu prieten; eşti atât de palid, că mă îngrozeşti.

— Nu mă simt bine, e drept, dar nu te îngriji, rogu-te, de mine. Domnul du Vallon nu ți-a spus nimic când ți-a dat scrisoarea?

— Nu! Am auzit un tropot de cal, am sărit la fereastră, am văzut în dreptul scărilor un fel de cavaler împietrit, am coborât, el mi-a întins scrisoarea, şi calul a căzut mort lângă scară.

— Şi el?

— A căzut o dată cu calul; a fost luat pe brațe şi dus într-o cameră; după ce-am citit scrisoarea, m-am urcat la el, voind să aflu veşti mai amănunțite; dar dormea atât de adânc, încât n-a fost chip să mai poată fi trezit. Mi s-a făcut milă de el şi am dat ordin să i se scoată cizmele şi să fie lăsat în pace.

— Bine; acum iată despre ce este vorba, monsenioare. L-ai văzut pe domnul d'Artagnan la Paris, nu-i aşa?

— Fireşte, şi e un om de spirit, ba chiar un om de inimă, cu toate că din pricina lui au fost ucişi cei doi prieteni ai noştri, d'Eymeris şi Lyodot.

— Vai, da, ştiu; l-am întâlnit la Tours pe curierul care îmi aducea scrisoarea lui Gourville şi depeşele lui Pellisson. Te-ai gândit bine la întâmplarea aceea, domnule?

— Da.

— Şi ai înțeles că era un atac direct la suveranitatea domniei tale?

— Crezi?

— Oh, da, sunt încredințat.

— Ei bine, îți mărturisesc că acest gând negru m-a străbătut şi pe mine, da.

— Nu te lăsa orbit, domnule, pentru numele cerului Ascultă-mă bine... revin la d'Artagnan.

— Ascult.

— În ce împrejurare te-ai văzut cu el?

— A venit să ceară bani.

— Cu ce ordonanță?

— Cu un bon al regelui.

— Direct?

— Semnat de maiestatea sa.

— Ca să vezi! Ei bine, d'Artagnan a venit la Belle-Isle; era deghizat, se dădea drept un intendent oarecare, trimis de stăpânul lui să cumpere nişte zăcăminte de sare. Or, d'Artagnan n-are alt stăpân în afară de rege; venea deci ca trimis al regelui. S-a întâlnit cu Porthos.

— Cine e Porthos?

— Iertare, m-am înşelat. S-a întâlnit cu domnul du Vallon la Belle-Isle, şi acum ştie, ca domnia-ta şi ca mine, că Belle-Isle e fortificată.

— Şi crezi ca regele l-a trimis? întrebă Fouquet, îngrijorat.

— Fără nici o îndoială.

— Şi d'Artagnan în mâinile regelui e o unealtă primejdioasă?

— Cea mai primejdioasă dintre toate.

— Aşadar, l-am judecat eu bine de la prima privire.

— Cum adică?

— Am vrut să-l atrag de partea mea.

— Dacă l-ai judecat ca pe omul cel mai viteaz, cel mai ager şi cel mai dibaci din Franța, atunci l-ai judecat bine.

— Trebuie deci să mi-l atrag cu orice preț!

— Pe d'Artagnan?

— Nu eşti de aceeaşi părere?

— Ba sunt; dar nu-l vei avea.

— Pentru ce?

— Pentru că am lăsat să treacă timpul în zadar. Stătea rău cu curtea, şi trebuia să ne folosim de acest prilej; pe urmă a trecut în Anglia, acolo a contribuit cu toate puterile la restaurație, după aceea a făcut avere, apoi, în fine, a intrat în serviciul regelui. Ei bine, dacă a intrat în serviciul regelui, înseamnă că e foarte bine plătit.

— Noi îl vom plăti mai mult, iată totul.

— Oh, domnule, dă-mi voie: d'Artagnan e om de cuvânt şi o dată ce şi-a dat cuvântul, nu şi-l mai calcă.

— Şi ce concluzie tragi din toate astea? întrebă Fouquet cu neliniște.

— Că, deocamdată, trebuie să parăm o lovitură groaznică.

— Şi cum să o parăm?

— Aşteaptă... D'Artagnan va veni să-i dea raportul regelui despre misiunea lui.

— Oh, bine că avem măcar timp să ne gândim ce-i de făcut!

— Cum adică?

— Bănuiesc că i-ai luat-o cu mult înainte!

— Cu aproape zece ceasuri...

— Ei!... Păi în zece ceasuri...

Aramis îşi clătină capul palid.

— Vezi norii aceia care aleargă pe cer, rândunelele acelea care spintecă văzduhul? D'Artagnan zboară mai iute ca norii şi ca păsările; d'Artagnan e vântul care le mână pe sus.

— Ei, dă-l încolo!

— Îți spun că e ceva supraomenesc în acest om, domnule; e cam de-o vârstă cu mine şi-l cunosc de treizeci şi cinci de

ani.

— Ei, şi?

— Ei bine, ascultă ce socoteală am făcut eu, domnule: l-am expediat pe domnul du Vallon încoace la două ceasuri din noapte; domnul du Vallon plecase deci cu opt ceasuri înaintea mea. Când a ajuns domnul du Vallon aici?

— Acum aproape patru ceasuri.

— Vezi dar, eu am făcut patru ceasuri mai puțin decât el; şi trebuie să ştii că Porthos e un călăreț încercat, a răpus opt cai pe drum, le-am văzut hoiturile cu ochii mei. Eu am făcut o poştă de cincizeci de leghe, dar am gută, sufăr de pietre şi de altele, aşa fel că oboseala mă doboară. A trebuit să descalec la Tours; de-acolo, venind cu trăsura, pe jumătate mort, pe jumătate treaz, aruncat când într-o parte, când în alta, când zvârlit în fundul caleştii, în goana celor patru cai iuți, am ajuns, în fine, făcând patru ceasuri mai puțin decât Porthos; dar ține seama că d'Artagnan nu cântăreşte trei sute de livre ca Porthos, nu suferă de gută şi de pietre ca mine: el nu e un călăreț, ci un centaur; aşa că, ai să vezi, plecând spre Belle-Isle atunci când eu porneam spre Paris, cu toate cele zece ceasuri pe care le aveam înaintea lui, are să ajungă aici numai la două ceasuri după mine.

— Dar mai sunt şi piedici...

— Pentru el nu există piedici...

— Şi dacă nu va găsi cai?

— Va goni mai repede decât caii.

— Ce om, Dumnezeule!

— Da, e un om pe care-l iubesc şi pe care-l admir; îl iubesc fiindcă e bun, larg la suflet, cinstit; îl admir fiindcă reprezintă pentru mine treapta cea mai înaltă a puterii omeneşti; dar, deşi îl iubesc, deşi îl admir, mă tem de el şi-l ocolesc. Aşadar, pe scurt, domnule: în două ceasuri,

d'Artagnan va fi aici; ia-o înaintea lui, aleargă la Luvru, intră la rege şi vorbeşte-i, până nu apare d'Artagnan.

— Ce să-i spun regelui?

— Nimic; dăruieşte-i Belle-Isle.

— Oh, domnule d'Herblay, domnule d'Herblay! strigă Fouquet. Câte planuri măreţe năruite dintr-o dată!

— După un plan care a dat greş apare totdeauna alt plan, ce poate merge drept la ţintă! Să nu ne pierdem nădejdea, şi du-te, domnule, du-te repede!

— Dar această garnizoană, aleasă pe sprânceană, regele are s-o schimbe numaidecât.

— Această garnizoană, domnule, era a regelui atunci când a fost dusă la Belle-Isle; astăzi este a domniei tale. Acelaşi lucru se va întâmpla cu toate garnizoanele după cincisprezece zile de ocupaţie. Lasă faptele să curgă de la sine, domnule. Te-ar stingheri să ai, după un an, o armată întreagă, în loc de un regiment sau două? Nu-ţi dai seama că garnizoana de astăzi a domniei tale îţi va face noi partizani în La Rochelle, la Nantes, la Bordeaux, la Toulouse, pretutindeni unde va fi trimisă? Du-te la rege, domnule, du-te, timpul trece şi, în vreme ce noi ne frământăm în zadar aici, d'Artagnan zboară ca o săgeată pe drumul cel mare.

— Domnule d'Herblay, ştii foarte bine că orice povaţă a domniei tale e o sămânţă care rodeşte în mintea mea; mă duc la Luvru.

— Chiar în clipa asta, nu-i aşa?

— Nu-ţi cer decât răgazul să-mi schimb costumul.

— Gândeşte-te că d'Artagnan n-are nevoie să treacă prin Saint-Mandé ca să ajungă la Luvru; asta înseamnă că pierdem un ceas din cele pe care le avem câştigate înaintea lui.

— D'Artagnan poate să aibă orice, în afară de caii mei englezeşti. Voi fi la Luvru în douăzeci şi cinci de minute.

Şi fără a mai zăbovi o secundă, Fouquet porunci plecarea. Aramis abia avu timp să-i spună:

— Întoarce-te tot aşa de repede precum pleci, căci te aştept aici cu nerăbdare.

Cinci minute după aceea, intendentul superior zbura spre Paris.

În acest timp, Aramis ceru să i se arate camera unde dormea Porthos. În uşa cabinetului lui Fouquet fu cuprins în braţe de Pellisson, care aflase despre sosirea lui şi-şi părăsise birourile ca să vină să-l vadă. Aramis primi, o dată cu această demnă manifestare de prietenie cu care era atât de obişnuit, şi mângâierile lui Pellisson, pe cât de respectuoase, pe atât de pripite. Dar, oprindu-se deodată în faţa uşii, Aramis întrebă:

— Ce se aude sus?

Se auzea, într-adevăr, un muget surd, asemenea celui al unui tigru flămând sau al unui leu întărâtat.

— Oh, nu-i nimic – răspunse Pellisson surâzând.

— Totuşi e ceva...

— E domnul du Vallon care sforăie.

— Aşa-i – zise Aramis – numai el e în stare să facă un astfel de zgomot. Îmi dai voie, Pellisson, să văd dacă n-are nevoie de ceva?

— Dar dumneavoastră îmi daţi voie să vă însoţesc?

— De ce nu!

Şi amândoi intrară în cameră.

Porthos era întins într-un pat, cu faţa mai mult vânătă decât roşie, cu ochii umflaţi, cu gura căscată. Hârâiturile care-i ieşeau din cele mai adânci colţişoare ale pieptului făceau să se zguduie ferestrele odăii. Văzându-i muşchii întinşi, sculptaţi parcă pe chipul lui, părul năclăit de sudoare,

tresărirea puternică a bărbiei şi a umerilor, nu te puteai opri să nu-l admiri aproape: forța dusă până la un asemenea punct avea ceva zeiesc în ea. Gleznele şi picioarele herculeene ale lui Porthos, umflându-se, făcuseră să-i plesnească cizmele de piele; toată greutatea trupului său uriaş se transformase într-o încremenire de piatră. Porthos stătea trântit în pat asemenea ciclopului de granit culcat în câmpia de la Agrigente.

La ordinul lui Pellisson, un valet de cameră se apuca să taie cizmele lui Porthos, căci nici o putere din lume nu i le-ar fi putut scoate din picioare. Patru lachei încercaseră în zadar să i le scoată, trăgând de ele ca nişte scripeți, dar nu izbutiseră nici măcar să-l trezească din somn pe cel ce sforăia necontenit. Îl descălțară de cizme numai după ce i le prefăcură în fâşii, şi picioarele lui Porthos căzură din nou pe pat; îi tăiară pe urmă îmbrăcămintea, îl duseră la baie, îl lăsară acolo timp de un ceas, apoi îl îmbrăcară din nou în cămaşă alba şi-l aşezară într-un pat tare, totul cu atâtea sforțări şi chinuri, încât ar fi putut să trezească din nesimțire şi un mort, dar care nu fură în stare să-l facă pe Porthos să deschidă un ochi sau să-şi întrerupă măcar pentru o clipă formidabila orgă a sforțărilor sale.

Aramis, la rândul lui, fire plăpândă şi nervoasă, înarmată însă cu mult curaj, voia să înfrunte oboseala şi să dea o mână de ajutor lui Gourville şi Pellisson; dar adormi în curând pe scaunul pe care se încăpățânase să rămână. Îl ridicară şi-l duseră într-o cameră învecinată, unde odihna într-un pat bun nu întârzie să-i potolească zbuciumul din dosul frunții.

V

DOMNUL FOUQUET NU SE DĂ BĂTUT

În acest timp, Fouquet gonea spre Luvru în galopul cailor lui englezeşti.

Regele lucra cu Colbert. Deodată, suveranul rămase pe gânduri. Cele două osândiri la moarte pe care le semnase de bine ce se urcase pe tron îi reveneau necontenit în minte.

Erau două pete îndoliate pe care le vedea cu ochii deschişi; două pete de sânge pe care le vedea cu ochii închişi.

— Domnule – îi spuse el pe neaşteptate intendentului – mie mi se pare adesea că cei doi oameni pe care dumneata i-ai condamnat nu erau nişte vinovaţi chiar atât de mari.

— Sire, au fost aleşi din turma de jecmănitori, care trebuia să fie ciuntită.

— Aleşi de cine?

— De nevoie, sire – răspunse Colbert cu răceală.

— Nevoie! murmură tânărul rege. Mare cuvânt!

— Mare zeiță, sire.

— Erau prieteni foarte buni ai intendentului superior, nu-i aşa?

— Da, sire, prieteni ce şi-ar fi dat viața pentru domnul Fouquet.

— Şi-au şi dat-o, domnule – zise regele.

— E adevărat, dar, din fericire, în zadar, ceea ce nu era în voința lor.

— Câți bani au sfeterisit aceşti oameni?

— Poate şi zece milioane, dintre care şase le-au fost confiscate.

— Şi acest bănet se află acum în vistieria mea? întrebă regele cu un anumit sentiment de dezgust.

— Se află, sire; numai că această confiscare ce-l amenința pe domnul Fouquet însuşi, pe dânsul nu l-a atins câtuşi de puțin.

— Ce vrei să spui, domnule Colbert?

— Că dacă domnul Fouquet a ridicat împotriva maiestății voastre o haită de răzvrătiți pentru a-şi scăpa prietenii de la

osândă, va fi în stare să ridice o armată atunci când se va pune problema să se apere pe sine de pedeapsă.

Regele aruncă asupra sfetnicului său una din acele priviri ce seamănă cu țâşnirea întunecată a unui fulger în furtună, una din acele priviri ce pătrund beznele din cele mai adânci cugete.

— Mă miră – rosti el – că, având despre domnul Fouquet asemenea păreri, nu mi-ai dat până acum nici un sfat.

— Ce sfat, sire?

— Spune-mi mai întâi limpede şi hotărât: ce crezi dumneata, domnule Colbert?

— Cu privire la ce?

— Cu privire la purtările domnului Fouquet.

— Cred, sire, că domnul Fouquet nu se mulțumeşte numai să strângă bani pentru sine, aşa cum făcea domnul de Mazarin, şi să lipsească pe maiestatea voastră de o parte din putere, dar vrea să se înconjoare de toți acei oameni care iubesc viața uşoară şi plăcerile, de tot ceea ce trândavii numesc poezie, iar oamenii politici corupție; cred că, atrăgându-i cu bani pe supuşii maiestății voastre, încalcă prerogativele regale şi, dacă va continua astfel, nu va întârzia să aşeze pe maiestatea voastră în rândul celor slabi şi neînsemnați.

— Cum pot fi socotite asemenea planuri, domnule Colbert?

— Planurile domnului Fouquet, sire?

— Da.

— Ele se numesc crime de lezmajestate.

— Şi ce se întâmplă cu criminalii de lezmajestate?

— Sunt arestați, judecați, pedepsiți.

— Eşti sigur că domnul Fouquet s-a gândit la crima de care-l învinuieşti?

— Voi spune mai multe, sire: a început chiar să treacă la fapte.

— Ei bine, revin la ceea ce spuneam, domnule Golbert.

— Ce spuneați, sire?

— Să-mi dai o povață.

— Ieriați, sire, dar înainte de asta aş mai avea să adaug ceva.

— Spune.

— O dovadă limpede, pipăibilă, neîndoioasă de trădare.

— Care?

— Am aflat că domnul Fouquet a pus să se fortifice Belle-Isle-en-Mer.

— Ah, adevărat?

— Da, sire.

— Eşti sigur?

— Întru totul. Ştiți, sire, câți soldați se află la Belle-Isle?

— Nu, pe cuvânt; dumneata ştii?

— Nu ştiu, sire; tocmai de aceea voiam să îndemn pe maiestatea voastră să trimită pe cineva la Belle-Isle.

— Pe cine?

— Pe mine, bunăoară...

— Ce-ai putea face dumneata, la Belle-Isle?

— Aş căuta să aflu dacă e adevărat că, asemenea vechilor seniori feudali, domnul Fouquet a pus să i se împânzească zidurile cu creneluri.

— În ce scop ar face el asta?

— În scopul de a se apăra într-o zi împotriva regelui său.

— Dar dacă-i aşa, domnule Colbert – se pronunță Ludovic – atunci trebuie să se facă îndată ceea ce spui dumneata: domnul Fouquet trebuie arestat.

— Cu neputință!

— Socoteam a-ți fi arătat, domnule, că am şters acest cuvânt din regulile serviciului meu.

— Serviciul maiestății voastre nu-l poate împiedica pe domnul Fouquet să fie intendent superior al statului.

— Ei bine?

— Şi, prin urmare, deținând acest rang, el are de partea lui întregul parlament, după cum are întreaga armată, prin dărnicia lui, întreaga literatură, prin bunăvoința lui, toată nobilimea, prin favorurile sale.

— Ceea ce înseamnă că eu nu pot nimic împotriva domnului Fouquet?

— Absolut nimic, cel puțin deocamdată, sire.

— Eşti un sfetnic sterp, domnule Colbert.

— O, nu, sire, căci nu mă voi mărgini să arăt maiestății voastre numai primejdia.

— Atunci, spune, cum să răsturnăm colosul? Ia să vedem!

Şi regele începu să râdă cu amărăciune.

— S-a înălțat prin bani, ucideți-l prin bani, sire.

— Dacă i-aş ridica însărcinarea pe care o are?

— Nu-i un mijloc potrivit.

— Şi care-i cel mai bun, spune?

— Ruinați-l, sire, ăsta e sfatul meu.

— Dar în ce fel?

— Prilejurile nu vor lipsi, căutați numai să vă folosiți de ele.

— Arătă-mi-le şi mie.

— Iată unul, pentru început. Altețа sa regală DOMNUL urmează să se căsătorească; nunta ar trebui să fie cât mai strălucitoare. E un bun prilej pentru maiestatea voastră de a-i cere un milion domnului Fouquet; domnul Fouquet, care plăteşte dintr-un condei douăzeci de mii de livre atunci când

nu datorează decât cinci mii, va găsi cu uşurinţă acest milion la cererea maiestăţii voastre.

— Ei bine, am să-i cer – rosti Ludovic al XIV-lea.

— Dacă maiestatea voastră vrea să semneze ordonanţa, banii îi pot încasa eu însumi.

Şi Colbert întinse în faţa regelui o hârtie, punându-i în mână o pană.

În acea clipă, camerierul deschise uşa şi-l anunţă pe domnul intendent superior. Ludovic păli. Colbert lăsă pana să-i cadă şi se depărtă de rege, asupra căruia îşi întindea aripa sa neagră de înger necruţător.

Intendentul superior îşi făcu intrarea ca om de curte, căruia o singură aruncătură de ochi îi e de ajuns să înţeleagă totul. Ceea ce văzu însă nu era liniştitor pentru Fouquet, oricât de puternic s-ar fi simţit el. Micul ochi negru al lui Colbert, mărit din pricina invidiei, şi ochiul limpede al lui Ludovic al XIV-lea, înflăcărat de mânie, arătau o primejdie imediată.

Curtenii sunt, când e vorba de frământările de la curte, ca soldaţii bătrâni care desluşesc, în vâjâitul vântului şi în foşnetul frunzelor, zvonul îndepărtat al înaintării unei trupe înarmate; ei pot aproape să spună, după ce au tras cu urechea, câţi oameni mărşăluiesc, câte arme zăngănesc, câte tunuri sunt trase pe roţi.

Fouquet nu avu deci decât să scruteze liniştea ce se lăsase la ivirea lui; o găsi plină de prevestiri ameninţătoare.

Regele îi dădu răgazul să înainteze până în mijlocul cabinetului. Sfiala de adolescent îl îndemna să-şi înfrâneze pornirile, cel puţin în primele momente. Fouquet simţi asta şi se folosi din plin de împrejurare.

— Sire – zise el – eram nerăbdător să văd pe maiestatea voastră.

— Şi pentru ce? întrebă Ludovic al XIV-lea.

— Pentru a-i aduce o veste bună.

Colbert, mai puțin măreț ca persoană, mai puțin larg la inimă, semăna totuşi în multe privințe cu Fouquet. Aceeaşi putere de pătrundere, aceeaşi cunoaştere a oamenilor. Pe deasupra, avea acea tărie de a se stăpâni care lasă ipocriților timpul de a chibzui şi de a se pregăti pentru atac. Ghici că Fouquet căuta să o ia înaintea loviturii pe care voia să i-o dea, şi ochii îi scânteiară.

— Ce veste? întrebă regele.

Fouquet depuse un sul de hârtie pe masă.

— Maiestatea voastră să binevoiască a-şi arunca ochii peste această lucrare – zise el.

Regele desfăşură încet sulul.

— Planuri?

— Da, sire.

— Şi ce reprezintă aceste planuri?

— O nouă fortificație, sire.

— Ah, ah – făcu regele – dumneata te ocupi deci de tactică şi strategie, domnule Fouquet?

— Mă ocup cu tot ceea ce poate fi de folos domniei maiestății voastre – replică Fouquet.

— Frumoase lucruri! zise regele privind desenul.

— Maiestatea voastră pricepe, fără îndoială – explică Fouquet aplecându-se deasupra hârtiei. Aici e centura de ziduri, dincolo sunt forturile, dincolo lucrările înaintate.

— Dar aici ce văd, domnule?

— Marea.

— Marea de jur împrejur?

— Da, sire.

— Şi care e locul acesta al cărui plan mi-l arăți?

— Sire, e Belle-Isle-en-Mer – răspunse Fouquet cu simplitate.

La acest cuvânt, la acest nume, Colbert făcu o mişcare atât de pronunțată, încât regele se întoarse către el, impunându-i stăpânire de sine. Fouquet nu păru câtuşi de puțin surprins nici de mişcarea lui Colbert, nici de semnul regelui.

— Domnule – reluă regele – ai pus aşadar să se fortifice Relie-Isle?

— Da, sire, şi am adus devizele şi conturile pentru a fi văzute de maiestatea voastră – răspunse Fouquet. Am cheltuit un milion şase sute de mii de livre cu lucrare.

— Şi în ce scop? întrebă cu răceală Ludovic, care se simți încurajat de o privire haină a lui Colbert.

— Pentru un scop uşor de înțeles – răspunse Fouquet. Maiestatea voastră nu se are prea bine cu Marea Britanie.

— Da; dar după restaurația lui Carol al II-lea, am făcut alianță cu ea.

— Asta de o lună, sire, după cum bine zice maiestatea voastră; fortificațiile de la Belle-Isle au început însă de aproape şase luni.

— Atunci au devenit de prisos.

— Sire, fortificațiile nu sunt niciodată de prisos. Am fortificat Belle-Isle contra domnilor Monck şi Lambert şi a tuturor burghezilor din Londra care se jucau de-a soldații. Belle-Isle va fi fortificată împotriva olandezilor, cărora Anglia sau maiestatea voastră tot le va declara război într-o zi.

Regele tăcu iarăşi o clipă, uitându-se pe sub gene la Colbert.

— Belle-Isle – zise apoi Ludovic – e a dumitale, pe cât cred, domnule Fouquet, nu-i aşa?

— Nu, sire.

— Atunci a cui e?

— A maiestății voastre.

Colbert se îngrozi, ca şi cum o prăpastie s-ar fi deschis sub picioarele lui. Ludovic tresări de admirație, fie pentru geniul, fie pentru devotamentul lui Fouquet.

— Explică-te, domnule – zise el.

— Nimic mai uşor, sire. Belle-Isle e un domeniu al meu şi l-am fortificat cu banii mei. Dar cum nimic în lume nu se poate împotrivi ca un supus să facă regelui său un dar cât de neînsemnat, dăruiesc maiestății voastre proprietatea asupra acestei insule, al cărei uzufruct îmi va rămâne mie. Belle-Isle, ca punct strategic, se cuvine să aparțină regelui. Maiestatea voastră va putea, de-acum încolo, să întrețină aici o garnizoană de temei.

Colbert era cât pe-aci să-şi piardă echilibrul şi să alunece pe parchet. Ca să nu cadă, trebui să se țină de un stâlp al lemnăriei în care era îmbrăcat cabinetul.

— E o destoinicie de om de război în ceea ce ai spus acum, domnule – zise Ludovic al XÎV-lea.

— Sire, inițiativa n-a pornit de la mine – răspunse Fouquet. Ea mi-a fost inspirată de mai mulți ofițeri. Planurile însele au fost întocmite de unul dintre cei mai buni ingineri.

— Numele lui?

— Domnul du Vallon.

— Domnul du Vallon? repetă regele. N-am auzit de el. E o greşeala, domnule Colbert – adăugă apoi – că nu cunosc numele oamenilor de talent care cinstesc domnia mea.

Şi, rostind această frază, se întoarse către Colbert. Acesta se simțea zdrobit; sudoarea îi năpădi fruntea, pe buze nu-i veni nici un cuvânt; era pradă unui chin îngrozitor.

— Vei reține acest nume – îi spuse Ludovic al XIV-lea.

Colbert se înclină, mai alb la față decât manşetele-i de dantelă de Flandra.

Fouquet reluă:

— Zidăriile sunt date cu clei roman, compus de arhitecți, la cererea mea, după meşteşugul celor din vechime.

— Şi tunurile? întrebă Ludovic.

— O, sire, asta priveşte pe maiestatea voastră; nu-mi puteam îngădui să pun tunuri la mine, înainte ca maiestatea voastră să-mi fi spus că primeşte să fie stăpân acolo.

Ludovic începea să se clatine nehotărât între ura pe care i-o stârnea acest om atât de puternic şi mila pe care i-o făcea celălalt om din fața lui, învinsul, ce i se părea o contrafacere a celui dintâi. Dar conştiința îndatoririi de rege îl îndemnă să treacă peste simțămintele omeneşti din el. Întinse degetul asupra hârtiei.

— Aceste planuri te-au costat, fără îndoială, mulți bani până au fost întocmite? zise el.

— Am avut onoarea de a spune cifra maiestății voastre.

— Mai spune-o o dată, am uitat-o.

— Un milion şase sute de mii de livre.

— Un milion şase sute de mii de livre! Dar eşti foarte bogat, domnule Fouquet!

— Maiestatea voastră este bogată, sire – răspunse ministrul – întrucât Belle-Isle îi aparține.

— Da, mulțumesc; însă oricât aş fi de bogat, domnule Fouquet...

Regele se întrerupse.

— Ei bine, sire? întrebă marele vistiernic.

— Prevăd momentul când îmi vor lipsi banii.

— Vouă, sire?

— Da, mie.

— Şi când va fi momentul acela?

— Mâine, de pildă.

— Rog pe maiestatea voastră să-mi facă cinstea a mă lamuri.

— Fratele meu se căsătoreşte cu o principesă a Angliei.

— Ei bine, sire?

— Ei bine, trebuie să-i fac tinerei prințese o primire demnă de o nepoată a lui Henric al lV-lea.

— Nimic mai îndreptățit, sire.

— Pentru asta am nevoie de bani.

— Fără îndoială.

— Şi mi-ar trebui...

Ludovic al XIV-lea stătea în cumpăna. Suma pe care voia s-o ceară era tocmai aceea pe care fusese silit să i-o refuze lui Carol al II-lea. Se întoarse spre Colbert pentru ca el să dea lovitura.

— Mi-ar trebui, mâine... – repetă regele uitându-se la Colbert.

— Un milion – trânti acesta, încântat că avea prilejul să se răzbune.

Fouquet îi întoarse spatele intendentului, pentru a-l asculta pe rege. Nu făcu nici o mişcare şi aşteptă ca regele să repete, sau mai degrabă să murmure:

— Un milion.

— Oh, sire – răspunse cu dispreț Fouquet – un milion! Ce să facă maiestatea voastră cu un milion?

— Mi se pare, totuşi... – şovăi Ludovic al XIV-lea.

— Atâta se cheltuieşte doar la nunta celui mai mic principe din Germania.

— Domnule...

— Maiestatea voastră are nevoie de două milioane cel puțin. Numai caii vor costa cinci sute de mii de livre. Voi avea

cinstea să trimit chiar astă-seară maiestății voastre un milion şase sute de mii de livre.

— Cum – zise regele – un milion şase sute de mii de livre!

— Aşteptați, sire – răspunse Fouquet, fără să țină seama de Colbert – ştiu că lipsesc patru sute de mii de livre. Dar acest domn de la vistierie (şi arătă cu degetul, peste umăr, spre Colbert, care se făcu alb ca varul la spatele lui), dar acest domn de la vistierie... are în tezaurul său nouă sute de mii de livre ale mele.

Regele îşi îndreptă privirea către Colbert.

— Dar... – bâigui acesta.

— Domnul – adăugă Fouquet, continuând să-i vorbească indirect lui Colbert – domnul a primit acum opt zile un milion şase sute de mii de livre; a plătit o sută de mii de livre gărzilor, şaptezeci şi cinci de mii spitalelor, douăzeci şi cinci de mii elveților, o sută treizeci de mii pentru aprovizionări, o mie pentru arme, zece mii pentru cheltuieli mărunte; nu mă înşel, deci, socotind că au mai rămas nouă sute de mii de livre. Apoi, întorcându-se pe jumătate spre Colbert, aşa cum face un şef disprețuitor față de subalternul său: Ai grijă, domnule – îi spuse – ca aceste nouă sute de mii de livre să fie vărsate astă-seară, în aur, maiestății sale.

— Dar – zise regele – atunci înseamnă că vom avea două milioane cinci sute de mii de livre.

— Sire, cele cinci sute de mii de livre în plus vor fi banii de buzunar ai alteței sale regale. Ai auzit, domnule Colbert, astă-seară, înainte de ceasurile opt!

Şi cu aceste cuvinte, salutându-l pe rege foarte respectuos, intendentul superior se retrase de-a-ndaratele şi ieşi din cabinet, fără să-l cinstească măcar cu o singură privire pe invidiosul căruia, dintr-o dată, îi răsese pe jumătate

capul. Colbert, de ciudă, îşi sfâşie dantela albă de Flandra şi îşi muşcă buzele până la sânge.

Fouquet abia păşi pragul, că în aceeaşi clipă camerierul, trecând pe lângă el, strigă:

— Un curier din Bretania pentru maiestatea sa!

— Domnul d'Herblay avea dreptate – murmură Fouquet, scoțându-şi ceasul din buzunar. O oră şi cincizeci şi cinci de minute. Era tocmai timpul.

VI

D'ARTAGNAN SFÂRŞEŞTE PRIN A CĂPĂTA BREVETUL DE CĂPITAN

Cititorul ştie dinainte pe cine anunța cameristul când vestea sosirea unui mesager din Bretania. Acest mesager putea fi recunoscut fără nici o greutate. Era d'Artagnan, prăfuit de sus până jos, cu fața umflată, cu părul năclăit de sudoare într-un chip dezgustător, cu picioarele înțepenite, încât abia îşi mai putea ridica tălpile ca să păşească de pe o treaptă pe alta, cu pintenii de la cizme plini de sânge. În clipa când intra pe uşă, îl zări în prag pe intendentul superior. Fouquet îi aruncă un zâmbet, din treacăt, aceluia care, cu un ceas mai devreme, i-ar fi adus ruina sau moartea. D'Artagnan găsi, în bunătatea lui sufletească şi în nesecata lui tărie trupească, destulă prezență de spirit pentru a-şi reaminti frumoasa primire pe care i-o făcuse acest om; îl salută deci la rândul lui, mai mult cu bunăvoință şi compătimire, decât cu respect. Simțea că-i flutură pe buze acest cuvânt ce fusese zvârlit de-atâtea ori în fața ducelui de Guise: "Fugi!" Dar, rostind acest cuvânt, acum, în urechea lui Fouquct, ar fi însemnat să trădeze o cauză; pronunțând acest cuvânt în cabinetul regelui şi de față cu un camerier, ar fi însemnat să se nenorocească degeaba, fără să fi fost de folos nimănui.

D'Artagnan se mulțumi deci să-i răspundă cu un simplu salut ministrului, fără a-i spune nici un cuvânt, şi intră la rege.

În acel moment, suveranul plutea între surprinderea în care îl aruncaseră ultimele cuvinte ale lui Fouquet şi plăcerea de a-l vedea reîntors pe d'Artagnan.

Fără a fi curtean, muşchetarul avea privirea tot atât de sigură şi de ageră, ca şi cum ar fi fost curtean. De cum intră, citi umilința sfâşietoare întipărită pe fruntea lui Colbert. Auzi chiar aceste cuvinte pe care i le spunea regele:

— Ah, domnule Colbert, prin urmare ai nouă sute de mii de livre în vistierie?

Colbert, înăbuşit, se înclină fără să răspundă.

Toată această scenă pătrunse în mintea lui d'Artagnan prin ochi şi prin urechi, în acelaşi timp.

Cel dintâi cuvânt al lui Ludovic al XIV-lea către muşchetarul său, ca şi cum ar fi vrut să acopere ceea ce spusese cu o clipă mai înainte, fu un bună ziua plin de bunăvoință. Al doilea îi era adresat lui Colbert, cum că putea să plece. Acesta ieşi din cabinetul regelui galben la față şi împleticindu-se, în timp ce d'Artagnan îşi răsucea agale sfârcul mustăților.

— Îmi place să privesc în neorânduiala asta pe unul din slujitorii mei – zise regele, admirând impunătoarea murdărie a veşmintelor trimisului său.

— În adevăr, sire – răspunse d'Artagnan – am socotit că prezența mea e atât de grabnică la Luvru, încât mi-am îngăduit să mă înfățişez în această ținută înaintea maiestății voastre.

— Îmi aduci, aşadar, veşti mari, domnule? întrebă regele zâmbind.

— Sire, iată totul în două cuvinte: Belle-Isle e fortificată; şi foarte bine fortificată; insula are o centură dublă de ziduri,

o cetate, două forturi despărțite; în port se află trei corăbii înarmate, iar bateriile de coastă nu-şi aşteaptă decât tunurile.

— Ştiu toate astea, domnule – răspunse regele.

— Ah, maiestatea voastră ştie totul? făcu muşchetarul cu uimire.

— Am si planul fortificațiilor de la Belle-Isle – adăugă regele.

— Maiestatea voastră are planul?...

— Iată-l.

— Într-adevăr, sire – bâigui d'Artagnan – acesta este. Am văzut unul la fel şi acolo. Fruntea muşchetarului se întunecă. Ah, înțeleg, maiestatea voastră n-a avut încredere numai în mine şi a mai trimis pe cineva – rosti el pe un ton plin de mustrare.

— Ce importanță mai are, domnule, modul cum am aflat ceea ce ştiu, de vreme ce ştiu totul?

— Prea bine, sire – vorbi muşchetarul, fără a căuta să-şi mai ascundă nemulțumirea. Îmi îngădui numai să spun maiestății voastre că în cazul acesta nu mai era nevoie să mă pună să gonesc atâta cale, pentru a mă afla în primejdie să-mi zdrobesc de douăzeci de ori oasele, ca să fiu primit la întoarcere cu o astfel de veste. Sire, când cineva nu are încredere în oamenii săi ori îi socoteşte netrebnici, nu se foloseşte de ei.

Şi d'Artagnan, într-o mişcare militărească, izbi cu talpa în podea, făcând să se scuture pe parchet un nouraş de pulbere de sânge închegat.

Regele îl privea în tăcere, bucurându-se în sinea lui de primul său triumf.

— Domnule – spuse apoi după o clipă – nu numai că Belle-Isle mi-e cunoscută, dar Belle-Isle e a mea!

— Prea bine, prea bine, sire; nu vă mai cer nimic altceva – răspunse d'Artagnan – decât să fiu concediat!

— Cum concediat, domnule?

— Chiar aşa. Sunt prea mândru ca să mănânc pâinea regelui fără a o câştiga, sau mai degrabă câştigând-o prost. Dați-mi drumul, sire.

— Oh, oh!

— Dați-mi drumul, sau plec singur.

— Te-ai supărat, domnule?

— Am şi de ce, la dracu! Stau cocoțat în şa treizeci şi două de ceasuri, gonesc ziua şi noaptea, alerg ca un nebun, ajung aici țeapăn ca un spânzurat, şi altul mi-o ia totuşi înainte! Ce mai, sunt un neghiob. Dați-mi drumul sire!

— Domnule d'Artagnan – zise Ludovic al XIV-lea punându-şi mâna albă pe brațul prăfuit al muşchetarului – ceea ce ți-am spus acum nu poate ştirbi cu nimic ceea ce ți-am făgăduit mai înainte. Cuvântul dat nu se mai retrage! Şi tânărul rege, ducându-se drept la masa lui, deschise un sertar şi scoase din el o bucată de hârtie împăturită în patru. Iată-ți brevetul de căpitan de muşchetari. L-ai câştigat pe merit, domnule d'Artagnan.

D'Artagnan desfăcu nerăbdător hârtia şi o privi de două ori. Nu-i venea să-şi creadă ochilor.

— Şi acest brevet – adăugă regele – îți este dat nu numai pentru călătoria dumitale la Belle-Isle, dar şi pentru curajoasa dumitale faptă din Piața Grevei. Acolo, într-adevăr, m-ai slujit cu toată vitejia.

— Ah, ah! făcu d'Artagnan, fără a putea ori, cu toată stăpânirea de sine, o anumită roşeață ce i se urca în obraji. Şi asta o ştiți, sire?

— Da, o ştiu.

Regele avea privirea pătrunzătoare şi judecata sa nu dădea niciodată greş, când era vorba să citească în cugetul cuiva.

— Vrei să spui ceva – îl îndemnă el pe muşchetar – vrei să spui ceva şi nu îndrăzneşti. Haide, vorbeşte deschis, domnule; ştii doar că ți-am spus, odată pentru totdeauna, să n-ai nici o reținere față de mine.

— Ei bine, sire, ceea ce vreau să spun este că mi-ar fi făcut mai multă plăcere dacă aş fi fost numit căpitan de muşchetari pentru că aş fi redus la tăcere o baterie sau pentru că aş fi cucerit un oraş, în fruntea companiei mele, decât pentru a fi ajutat să fie spânzurați doi nenorociți.

— Să fie un adevăr ceea ce spui?

— Dar întreb pe maiestatea voastră: pentru ce m-ar bănui de prefăcătorie?

— Pentru că, dacă te cunosc bine, domnule, nu pot crede că te căieşti de a fi tras spada pentru mine.

— Ei bine, aici vă înşelați, sire, şi chiar foarte mult. Da, îmi pare rău c-am tras spada atunci, din pricina rezultatelor la care a dus fapta mea; acei bieți oameni care au pierit, sire, nu erau nici duşmanii voştri, nici ai mei, şi ei nu se puteau apăra.

Regele păstră un moment de tăcere.

— Dar însoțitorul dumitale, domnule d'Artagnan, se căieşte şi el?

— Însoțitorul meu?

— Da. Nu erai singur, pe cât mi se pare.

— Singur? Unde?

— În Piața Grevei.

— Nu, sire, nu – răspunse d'Artagnan, roşindu-se la gândul că regele ar fi putut bănui că el, d'Artagnan, ar voi să culeagă numai pentru sine gloria ce i se cuvenea şi lui Raoul.

Nu, la dracu! Bine zice maiestatea voastră, aveam un însoțitor, şi încă unul foarte brav.

— Un tânăr, nu-i aşa?

— Da, sire, un tânăr. Oh, dar se cuvine să aduc laude maiestății voastre pentru că e atât de bine informată şi asupra faptelor şi asupra oamenilor. Domnul Colbert e acela care-i face regelui rapoarte atât de amănunțite?

— Domnul Colbert nu mi-a vorbit decât de bine despre dumneata, domnule d'Artagnan, şi n-ar fi fost ascultat dacă ar fi vorbit altfel.

— Ah, ce fericire!

— Dar el l-a vorbit de bine şi pe acel tânăr.

— Şi pe drept cuvânt – zise muşchetarul.

— În sfârşit, se pare că acel tânăr e un viteaz – spuse Ludovic al XIV-lea, ca să aţâţe în celălalt un simțământ pe care el îl lua drept ciudă.

— Un viteaz, da, sire – răspunse d'Artagnan, încântat, la rândul lui, de a-i stârni regelui interesul pentru Raoul.

— Îi ştii cumva numele?

— Dar cred că...

— Aşadar, îl cunoşti?

— Da, de aproape douăzeci şi cinci de ani, sire.

— Dar abia are douăzeci şi cinci de ani! exclamă regele.

— Ei bine, sire, îl cunosc de când s-a născut, iată totul.

— Vorbeşti adevărat?

— Sire – zise d'Artagnan – maiestatea voastră îmi pune întrebări cu o neîncredere ce nu intra în caracterul vostru. Domnul Colbert, care v-a încunoştințat atât de bine, a uitat oare să vă spună că acest tânăr este fiul celui mai bun prieten al meu?

— Vicontele de Bragelonne?

— Da, el însuşi, sire; vicontele de Bragelonne îl are ca tată pe domnul conte de La Fère, care a contribuit atât de mult la restaurația regelui Carol al II-lea. Oh, Bragelonne se trage dintr-o rasă de viteji, sire!

— Prin urmare, e fiul acelui senior care a venit la mine, sau mai bine zis care a venit la domnul de Mazarin, din partea regelui Carol al II-lea, pentru a ne oferi alianța lui?

— Întocmai.

— Şi spui că acest conte de La Fère e un viteaz?

— Sire, e un om care a tras spada pentru regele, părintele vostru, de un număr de ori mai mare decât numărul de azi al zilelor preafericitei vieți a maiestății voastre.

De data asta fu rândul lui Ludovic al XIV-lea să-şi muşte buzele.

— Bine, domnule d'Artagnan, bine! Şi domnul conte de La Fère e prietenul dumitale?

— Se vor împlini în curând patruzeci de ani de când suntem prieteni, sire. Maiestatea voastră vede dar că nu-i vorbesc despre lucruri petrecute ieri, alaltăieri.

— Ți-ar părea bine dacă l-ai revedea pe acest tânăr, domnule d'Artagnan?

— Aş fi încântat, sire.

Ludovic bătu într-un talger. Un camerier îşi făcu apariția.

— Cheamă-l pe domnul de Bragelonne – îi spuse regele.

— Ah, ah! E aici? se miră d'Artagnan.

— E de gardă astăzi, la Luvru, împreună cu compania de gentilomi ai domnului de Condé.

Regele abia termină, Raoul se înfățişă în cabinet. Când îl văzu pe d'Artagnan, îi zâmbi cu acel zâmbet fermecător ce nu se întâlneşte decât pe buzele oamenilor tineri.

— Haide, haide – i se adresă d'Artagnan cu familiaritate lui Raoul – regele îngăduie să mă îmbrățişezi; dar spune-i mai

întâi că-i mulțumeşti.

Raoul se înclină cu atâta grație, încât regele, căruia toate firile nobile îi erau pe plac atâta vreme cât n-o umbreau pe a sa, admiră această frumusețe, această forță şi această modestie.

— Domnule – spuse monarhul adresându-se lui Raoul – am cerut domnului prinț de Condé să aibă bunăvoința de a te lăsa să treci în garda mea. Am primit răspunsul său; începând deci din această dimineață, eşti al meu. Domnul prinț de Condé e un stăpân bun; sper însă că nu vei fi în pierdere, schimbându-l.

— Da, da, Raoul, fii liniştit, regele are o inimă minunată – zise d'Artagnan, care cunoştea acum firea lui Ludovic şi se juca oarecum cu amorul lui propriu, până la un anumit punct, bineînțeles, respectând totdeauna convenințele şi măgulind, chiar atunci când părea că ia în derâdere pe cineva.

— Sire – răspunse Bragelonne cu voce blândă şi plină de farmec, cu acea intonație firească şi melodioasă pe care o moştenise de la tatăl său – sire, nu numai din această dimineață sunt al maiestății voastre.

— Oh, ştiu asta – zise regele – şi vrei să vorbeşti despre întâmplarea din Piața Grevei. În ziua aceea, într-adevăr, ai fost cu totul al meu, domnule.

— Sire, nici aceea nu este ziua la care mă gândesc; nu mi-ar sta bine să amintesc de un serviciu atât de mărunt făcut alături de un om ca domnul d'Artagnan. Vreau să vorbesc de o împrejurare care a făcut epocă în viața mea şi care m-a consacrat, de la vârsta de şaisprezece ani, în serviciul devotat al maiestății voastre.

— Ah, ah! exclamă regele. Şi care este acea împrejurare? Spune, domnule.

— Iat-o... Când am pornit în prima mea campanie, adică atunci când am intrat în serviciul domnului prinț de Condé, domnul conte de La Fère m-a condus până la Saint-Denis, unde rămăşiţele pământeşti ale regelui Ludovic al XIII-lea aşteptau, pe ultimele trepte ale lăcaşului funebru, un urmaş pe care Dumnezeu nu i-l trimite, sper, decât peste mulți ani de zile. Acolo, el m-a pus să jur pe cenuşa stăpânilor noştri că voi servi regalitatea, reprezentată prin maiestatea voastră, încarnată de maiestatea voastră, că o voi sluji cu gândul, cu vorba şi cu fapta. Am jurat, iar Dumnezeu şi morții mi-au primit jurământul. De zece ani, sire, n-am avut, atât de des pe cât aş fi dorit, prilejul să-mi dovedesc credința: sunt un soldat al maiestății voastre, nimic altceva, şi chemându-mă alături de voi, sire, nu înseamnă că îmi schimb stăpânul, ci îmi schimb numai garnizoana.

Raoul tăcu şi se înclină. Dar, deşi el sfârşise, Ludovic al XIV-lea îl asculta încă.

— La dracu! strigă d'Artagnan. A vorbit frumos, nu-i aşa, maiestate? Bun neam, sire, neam mare!

— Da – murmură regele mişcat, fără a îndrăzni totuşi să-şi exprime tulburarea, întrucât ea n-avea altă cauză decât prezența unui om înzestrat cu o minunată noblețe. Da, domnule, ai spus adevărul: oriunde te-ai aflat, ai aparținut regelui. Totuşi, schimbând garnizoana, vei găsi, crede-mă, o înălțare în rang de care eşti vrednic.

Raoul înțelese că aici se oprea ceea ce regele avea să-i spună lui. Şi, cu tactul desăvârşit ce caracteriza firea sa aleasă, se înclină şi ieşi.

— Mai ai ceva să-mi comunici, domnule? întrebă regele după ce rămase singur cu d'Artagnan.

— Da, sire, şi am lăsat anume această veste la urmă fiindcă ea e tristă şi va îmbrăca în doliu regalitatea

europeană.

— Dar ce spui, domnule?

— Sire, trecând prin Blois, un cuvânt, un cuvânt trist, ecou al palatului, mi-a lovit auzul.

— Într-adevăr, mă înspăimântați, domnule d'Artagnan.

— Sire, acest cuvânt era rostit de un vestitor care purta doliu la braț.

— Unchiul meu, Gaston de Orléans, te pomeneşti?

— Sire, şi-a dat ultima suflare.

— Şi nimeni nu mi-a spus! strigă Ludovic, a cărui susceptibilitate regală vedea o jignire în tăinuirea acestei veşti.

— Oh, nu vă supărați, sire! zise d'Artagnan. Nici un curier din Paris şi nici un curier din lume nu aleargă cu iuțeala slujitorului vostru; curierul de la Blois va ajunge aici abia peste două ceasuri, şi aleargă bine, vă asigur de asta, dat fiind că l-am întâlnit dincolo de Orléans.

— Unchiul meu Gaston! murmură Ludovic, ducându-şi mâna la frunte şi închizând în aceste trei cuvinte toate amintirile neplăcute pe care puteau să i le trezească ele.

— Eh, da, sire, aşa e – rosti ca un filozof d'Artagnan, răspunzând gândului regal – trecutul se duce.

— Ai dreptate, domnule, ai dreptate; dar ne rămâne, slavă Domnului, viitorul; şi ne vom strădui să nu-l facem prea posomorât.

— Pentru asta, mă las în seama maiestății voastre – zise muşchetarul, înclinându-se. Şi acum...

— Da, aşa e, domnule, uitasem cele o sută zece leghe pe care le-ai străbătut. Du-te, domnule, îngrijeşte-te ca unul din cei mai buni soldați ai mei, şi când vei fi pe deplin odihnit, vino să te pui la dispoziția mea.

— Sire, de față fiind sau în lipsă, sunt totdeauna al maiestății voastre!

D'Artagnan se înclină şi ieşi. Apoi, ca şi cum ar fi venit doar de la Fontainebleau, începu să cutreiere Luvrul spre a-l întâlni pe Bragelonne.

VII

UN ÎNDRĂGOSTIT ŞI O STĂPÂNĂ

În timp ce la castelul din Blois lumânările ardeau în jurul trupului neînsufleţit al lui Gaston de Orléans, care reprezenta trecutul, în timp ce burghezii din oraş îi întocmeau epitaful, care era departe de a fi un panegiric, în timp ce DOAMNA, văduva moştenitoare, uitând că în anii tinereții ei iubise atât de mult acest cadavru înțepenit încât fugise din castelul părintesc ca să-l urmeze, făcea, la douăzeci de paşi de sala funebră, socoteala averii, fără a mai ține seama de orgoliul rangului, alte socoteli şi alte orgolii se înfruntau în toate celelalte unghere ale castelului unde sălăşluia vreo ființă omenească.

Nici dangătul lugubru al clopotelor, nici glasurile tărăgănate ale cântăreților, nici strălucirea făcliilor răsfrântă în vitralii, nici pregătirile de înmormântare nu aveau puterea să tulbure două persoane aşezate în dreptul unei ferestre din curtea interioară, fereastră pe care noi o cunoaştem şi care lumina o odaie ce făcea parte din ceea ce se numea pe atunci micile apartamente. De altminteri, o rază jucăuşă de soare, care soarelui părea că nici nu-i pasă de pierderea pe care o îndura Franța, o rază de soare, spuneam, cădea asupra lor, răscolind miresmele florilor din apropiere şi însufleţind până şi zidurile dimprejur. Aceste două persoane atât de preocupate, nu de moartea ducelui, ci de convorbirea ce se înfiripase între ele cu prilejul acestei morți, erau o tânără fată şi un june bărbat. Acesta din urmă, un flăcău între douăzeci

şi cinci şi douăzeci şi şase de ani cel mult, cu o înfăţişare când foarte deschisă, când prefăcută, făcând să-i joace în cap doi ochi mari, umbriți de nişte gene lungi, era mărunt şi oacheş la chip; râdea cu o gură largă, dar împodobită cu dinți frumoşi, iar bărbia lui ascuțită, care părea să se bucure de o mlădiere pe care natura n-o imprimă de regulă acestei părți a feței, se lungea uneori într-un chip foarte drăgăstos către interlocutoarea sa, care, se cuvine s-o spunem, nu se retrăgea totdeauna cu iuțeala pe care cerințele unei bune creşteri aveau dreptul să i-o impună. Tânăra fată, pe care o cunoaştem, căci am mai văzut-o o dată la aceeaşi fereastră, în lumina aceluiaşi soare, tânăra fată oferea un amestec ciudat de sensibilitate şi îngândurare: era fermecătoare când râdea, frumoasă când se posomora; totuşi, să ne grăbim a o spune, cel mai adesea era mai degrabă fermecătoare, decât frumoasă.

Cele două persoane păreau a fi atins punctul culminant al unei convorbiri pe jumătate glumeață, pe jumătate gravă.

— Haide, domnule Malicorne – spunea tânăra fată – vrei să vorbim, în sfârşit, serios?

— Crezi că-i uşor, domnişoară Aure – răspunse tânărul – să faci ceea ce-ai vrea, când nu poți face ceea ce ai putea...

— Bun! Iată-l că se încurcă în propriile lui fraze.

— Eu?

— Da, dumneata; hai, renunță la logica asta de procuror, dragul meu.

— Încă ceva cu neputință. Sunt secretar de procuror, domnişoară de Montalais.

— Iar eu sunt domnişoară, domnule Malicorne.

— Vai, o ştiu prea bine, şi mă chinuieşti prin această depărtare; de aceea, nu-ți voi mai spune nimic.

— Ba nu, nu te chinuiesc; spune-mi ceea ce ai să-mi spui, haide, ți-o cer!

— Ei bine, mă supun.

— Ah, într-adevăr, ce fericire!

— DOMNUL a murit.

— Ei, poftim veste! Dar de unde vii ca să ne spui asta?

— Vin din Orléans, domnişoară.

— Şi asta-i singura veste pe care o aduci?

— O, nu!... Vin să anunț că doamna Henriette a Angliei e pe cale de a sosi pentru a se căsători cu fratele maiestății sale.

— Într-adevăr, Malicorne, eşti nesuferit cu veştile astea din veacul celălalt! Să ştii, dacă nu te laşi de obiceiul acesta urât de a mă lua peste picior, voi pune să fii dat afară.

— Oh!

— Da, fiindcă mă scoți din sărite.

— Ei, ei, răbdare, domnişoară.

— Vrei să mă superi cu tot dinadinsul. Şi ştiu de ce te porți aşa, lasă...

— De ce? Spune, şi-ți voi răspunde fără înconjur dacă e adevărat sau nu.

— Ştii că aştept cu nerăbdare răspunsul la rugămintea, pe care am avut nesăbuința de a ți-o face, să pui o vorbă bună ca să fiu domnişoară de onoare, şi nu vrei să-ți pui în joc trecerea.

— Eu?

Malicorne coborî pleoapele, îşi încrucişă brațele şi îşi reluă aerul său prefăcut.

— Şi ce trecere ar putea să aibă un biet ajutor de procuror, spune-mi, rogu-te?

— Tatăl dumitale n-are degeaba un venit de douăzeci de mii de livre, domnule Malicorne.

— Avere de om din provincie, domnişoara de Montalais.

— Tatăl dumitale nu degeaba cunoaşte toate tainele domnului prinț de Condé.

— Favoare care se mărgineşte la a-i împrumuta bani monseniorului.

— Pe scurt, dumneata însuți nu eşti degeaba cea mai şireată cutră de provincie.

— Mă măguleşti.

— Eu?

— Da, dumneata.

— Cum asta?

— Fiindcă în timp ce eu vreau să-ți arăt că n-am nici un fel de trecere, dumneata mă faci să cred că aş avea una.

— În sfârşit, ce-i cu rugămintea mea?

— Ei bine, rugămintea dumitale...

— Voi avea sau nu voi avea răspunsul?

— Îl vei avea.

— Când?

— Oricând vei dori.

— Unde e?

— În buzunarul meu.

— Cum, în buzunarul dumitale?

— Da.

Şi, într-adevăr, cu un surâs de pişicher, Malicorne scoase din buzunar o scrisoare, pe care Montalais i-o smulse din mână ca pe o pradă şi o citi dintr-o răsuflare. Pe măsură ce citea, se însenina la chip.

— Malicorne! strigă ea după ce termină de citit. Orice s-ar spune, eşti un băiat bun.

— De ce, domnişoară?

— Fiindcă ai fi putut cere să fii răsplătit pentru acest lucru, şi n-ai făcut-o.

Şi izbucni într-un hohot de râs, crezând că astfel îl zăpăceşte pe ajutorul de procuror. Dar Malicorne înfruntă cu bărbăție atacul.

— Nu înțeleg ce vrei să spui – zise el.

De astă dată, Montalais era aceea care părea încurcată.

— Ți-am dezvăluit sentimentele mele – continuă Malicorne. Mi-ai spus de trei ori, râzând, că nu mă iubeşti: m-ai sărutat o singură dată, fără să râzi, şi cu asta mă declar mulțumit, e tot ce-mi trebuie.

— Tot? făcu mândra şi cocheta Montalais pe un ton în care se simțea orgoliul rănit.

— Absolut tot, domnişoară – răspunse Malicorne.

— Ah!

Această exclamație monosilabică exprima atâta mânie câtă recunoştință ar fi avut dreptul să aştepte tânărul. El clătină liniştit din cap.

— Ascultă, Montalais, să nu mai vorbim despre asta – spuse, fără a se îngriji dacă această familiaritate era sau nu în vederile iubitei sale.

— Pentru ce?

— Pentru că, de un an de zile de când te cunosc, mi-ai fi arătat de douăzeci de ori uşa, dacă nu ți-aş fi fost pe plac.

— Ei ,nu mai spune! Şi pentru care motiv ți-aş fi putut arăta uşa?

— Fiindcă am fost destul de neobrăzat ca s-o merit.

— Oh, asta e adevărat.

— Vezi dar că eşti silită s-o recunoşti – zise Malicorne.

— Domnule Malicorne.

— Să nu ne supărăm; aşadar, dacă nu m-ai dat afară, nu e fără temei.

— Să nu-ți închipui cumva că te iubesc! strigă Montalais.

— Prea bine. Ți-aş spune chiar că în clipa de față sunt sigur că mă urăşti.

— Oh, niciodată n-ai spus ceva mai adevărat!

— Fie. Nici eu nu te pot suferi.

— Ah, iau act!

— Ia. Mă găseşti grosolan şi prost; eu te găsesc, la rândul meu, cu glasul înăsprit şi cu fața sluțită de mânie. În clipa aceasta, ai fi în stare să te arunci mai bine pe fereastră, decât să mă laşi să-ți sărut vârful degetelor; iar eu m-aş prăvăli mai curând din vârful clopotniței, decât să-ți ating poala rochiei. Dar peste cinci minute, dumneata mă vei iubi, iar eu te voi adora. Oh, aşa e!

— Mă îndoiesc.

— Iar eu îți jur că aşa este!

— Înfumuratule!

— Şi nu e numai atât; ai nevoie de mine, Aure, iar eu am nevoie de dumneata. Când vrei să fii veselă, te fac să râzi; când îmi place să fiu îndrăgostit, te privesc. Ți-am adus răspunsul pe care-l doreai la rugămintea de a fi doamnă de onoare; dumneata îmi vei da numaidecât lucrul pe care-l voi dori.

— Eu?

— Dumneata! Dar în clipa de față, scumpa mea Aure, îți declar că nu doresc nimic; aşa că, fii liniştită.

— Eşti un om odios, Malicorne; eram pe cale să mă bucur de vestea pe care mi-ai adus-o, dar iată că-mi spulberi orice bucurie.

— Bine, nu-i încă timpul pierdut, te vei bucura după ce voi pleca eu.

— Atunci pleacă, hai...

— Fie; dar, mai întâi, un sfat...

— Care?

— Reia-ți buna dispoziție; te urâțeşti când faci pe supărata.

— Mojicule!

— Aşa, să ne spunem tot ce gândim, de vreme ce-am ajuns aici!

— O, Malicorne! O, inimă plină de răutate!

— O, Montalais! Ființă ingrată!

Şi tânărul se sprijini în coate pe marginea ferestrei.

Montalais luă o carte şi o deschise. Malicorne se ridică, îşi şterse pălăria cu mâneca hainei şi îşi scutură cu dosul mâinii vestonul negru. Montalais, prefăcându-se că citeşte, îl urmărea cu coada ochiului.

— Bun! rosti ea furioasă. Iată-l că-şi ia aerul lui respectuos. O să stea bosumflat opt zile de aici încolo.

— Cincisprezece, domnişoară – zise Malicorne, înclinându-se.

Montalais îşi ridică asupra lui pumnul strâns.

— Monstrule! strigă ea. Oh, dacă aş fi bărbat!

— Ce mi-ai face?

— Te-aş strânge de gât!

— Ah, foarte bine – zise Malicorne – acum mi se pare că încep să doresc ceva.

— Şi ce doreşti, domnule demon? Să-mi pierd sufletul de furie?

Malicorne învârtea respectuos pălăria între degete; dar deodată lăsă pălăria să-i cadă din mâini, o prinse pe fată de amândoi umerii, o trase spre el şi-şi apăsă pe buzele ei buzele sale prea învăpăiate pentru un bărbat ce voia să arate că ar fi atât de nepăsător. Aure voi să scoată un țipăt, dar țipătul acesta fu înăbuşit în focul sărutării. Întărâtată şi mânioasă, fata îl îmbrânci pe tânăr în zid.

— Bun! rosti pe un ton filozofic Malicorne. Asta mi-ajunge pentru şase săptămâni. Adio, domnişoară! Primeşte umilul meu salut!

Şi făcu trei paşi spre uşă.

— Ei bine, nu, nu vei pleca! strigă Montalais, bătând din picior. Rămâi, îți poruncesc!

— Îmi porunceşti, dumneata?

— Da; nu sunt eu stăpâna?

— Pe sufletul şi pe gândurile mele, da, fără îndoială.

— Frumoasă proprietate, n-am ce zice! Un suflet slut şi un cap sec.

— Ia seama, Montalais, te cunosc – zise Malicorne. Ai să te îndrăgosteşti de servitorul dumitale.

— Ei bine, da – răspunse ea, agățându-se de gâtul său mai mult cu o nepăsare copilărească, decât cu o voluptoasă delăsare – ei bine, da, căci trebuie să-ți mulțumesc, la urma urmelor.

— Pentru ce?

— Pentru serviciul pe care mi l-ai făcut. Nu e oare în joc viitorul meu?

— Ba şi al meu.

Montalais îl privi țintă.

— E îngrozitor – zise – că nu pot niciodată să ghicesc dacă vorbeşti serios sau nu.

— Cum nu se poate mai serios; mă duc la Paris, vei merge şi dumneata, vom merge împreună.

— Atunci, numai pentru asta m-ai ajutat, egoistule?

— Ce vrei, Aure, nu mă pot lipsi de dumneata.

— Ei bine, într-adevăr, şi eu la fel; totuşi, trebuie să recunoşti că eşti un suflet rău.

— Aure, scumpa mea Aure, ia seama! Dacă începi iar cu ocările, ştii ce urmează, şi am să te ador.

Şi, spunând aceste cuvinte, Malicorne o trase pentru a doua oară pe fată spre el. Dar în aceeaşi clipă se auziră paşi pe scări. Cei doi tineri erau atât de aproape, încât ar fi fost surprinşi unul în braţele celuilalt, dacă Montalais nu l-ar fi repezit dintr-o dată pe Malicorne cu spatele spre uşa ce se deschise tocmai în momentul acela. Un strigăt puternic, urmat de aspre dojeni, răsună numaidecât. Aceea care scotea acest strigăt şi rostea acele ameninţări era doamna de Saint-Rémy; nenorocitul de Malicorne o prinsese între perete şi uşa pe care ea abia o întredeschisese.

— Iarăşi haimanaua asta! ţipă bătrâna femeie. Nu mai scăpăm de el!

— Ah, doamnă – răspunse Malicorne cu o voce plină de respect – au trecut opt zile întregi de când n-am mai fost pe aici.

VIII

UNDE APARE DIN NOU ADEVĂRATA EROINĂ A ACESTEI POVESTIRI

În urma doamnei de Saint-Rémy urca domnişoara de La Vallière. Ea auzi izbucnirea de mânie maternă şi, ghicindu-i cauza, păşi tremurând în odaia unde-l zări pe nenorocitul de Malicorne, a cărui fâstâceală nemaipomenită ar fi înduioşat sau ar fi înveselit pe oricine l-ar fi putut privi cu sânge rece. Într-adevăr, tânărul se retrăsese repede în dosul unui jilţ înalt, ca pentru a se pune la adăpost de primele atacuri ale doamnei de Saint-Rémy; nu spera s-o poată îndupleca prin cuvinte, căci ei îi turuia gura mai repede decât lui, fără a se mai opri, dar el îşi punea toată nădejdea în elocvenţa gesturilor lui. Bătrâna doamnă însă nu asculta şi nu vedea nimic: de multă vreme, Malicorne era una din antipatiile ei.

Totuşi, furia îi era prea mare ca să nu se abată de la Malicorne şi asupra complicei lui. Montalais fu luată la rând.

— Şi dumneata, domnişoară, şi dumneata îți închipui oare că nu-i voi vorbi DOAMNEI despre cele ce se petrec la una din domnişoarele ei de onoare?

— Oh, mamă – se ruga domnişoara de La Vallière – fii bună, iart-o...

— Taci, domnişoară, şi nu te obosi degeaba luând partea unor persoane nedemne; că o fată cinstită ca dumneata suferă înrâurirea unei pilde rele e fără îndoială un lucru destul de urât, dar să-i mai iei şi apărarea, iată ceea ce nu pot îngădui.

— Nu ştiu, zău, pentru ce sunt tratată atât de aspru – izbucni Montalais, nemaiputându-se stăpâni – că doar n-am făcut nici un rău, aşa presupun!

— Dar acest pierde-vară, domnişoară – i-o întoarse doamna de Saint-Rémy arătându-l pe Malicorne – se află aici ca să facă bine? Te rog să-mi răspunzi!

— Nici să facă bine, nici să facă rău, doamnă; a venit să mă vadă, asta-i tot.

— Bine, bine – zise doamna de Saint-Rémy. Alteța sa regală va fi încunoştințată şi va judeca.

— Oricum – răspunse Montalais – nu văd de ce domnul Malicorne n-ar avea voie să vină aici, de vreme ce gândurile dumnealui sunt foarte curate.

— Gânduri curate, cu o astfel de mutră! strigă doamna de Saint-Rémy.

— Vă mulțumesc în numele mutrei mele, doamnă – rosti Malicorne.

— Vino, copila mea, vino de-aici – zise doamna de Saint-Rémy. Hai să-i spunem DOAMNEI că în clipa când ea îşi plânge soțul, în clipa când noi toți plângem săvârşirea unui

stăpân în acest vechi castel de la Blois, sălaş al durerii, mai sunt primprejur oameni care se bucură şi petrec.

— Oh! făcură într-un glas cei doi învinuiți.

— O domnişoară de onoare! O domnişoară de onoare! se văicări bătrâna doamnă, ridicându-şi brațele spre cer.

— Ei bine, de data asta vă înşelați, doamnă – zise Montalais, scoasă din răbdări. Nu mai sunt domnişoară de onoare, a DOAMNEI, cel puțin.

— Renunți la această cinste, domnişoară? Foarte bine, nu pot decât să aplaud o asemenea hotărâre, şi iată c-o aplaud.

— Nu renunț la această cinste, doamnă; trec în serviciul altcuiva, atâta tot.

— Te duci la burghezi sau la magistrați? întrebă doamna de Saint-Rémy cu dispreț.

— Aflați, doamnă – răspunse Montalais – că nu sunt eu aceea care să slujesc o burgheză sau o soție de magistrat şi că, părăsind această biată curte unde lâncezeşte persoana dumneavoastră, mă voi duce să stau la o curte aproape regală.

— Auzi, auzi! O curte regală! rosti doamna de Saint-Rémy, străduindu-se să râdă. O curte regală! Ce zici de asta, fiica mea?

Şi se întoarse către domnişoara de La Vallière, pe care voia cu tot dinadinsul s-o îndepărteze de Montalais şi care, în loc să se supună dorinței doamnei de Saint-Rémy, privea cu frumoşii ei ochi împăciuitori când spre mama sa, când spre Montalais.

— N-am spus o curte regală, doamnă – răspunse Montalais – fiindcă doamna Henriette a Angliei, care va deveni soția altei sale regale DOMNUL, nu e regină. Am spus aproape regală, şi m-am exprimat bine, deoarece ea va fi cumnata regelui.

Dacă un trăsnet ar fi căzut pe castelul de la Blois, n-ar fi uimit-o pe doamna de Saint-Rémy aşa cum o uimi această ultimă frază rostită de Montalais.

— Ce tot vorbeşti acolo de alteța sa regală Doamna Henriette? bâigui bătrâna femeie.

— Spun că voi intra în serviciul ei ca domnişoară de onoare; asta am spus.

— Ca domnişoară de onoare? exclamară în acelaşi timp doamna de Saint-Rémy cu deznădejde şi domnişoara de La Vallière cu bucurie.

— Da, doamnă, ca domnişoară de onoare.

Bătrâna femeie îşi lăsă capul în jos, ca şi cum lovitura ar fi fost prea puternică pentru ea. Totuşi, aproape numaidecât, ridică iarăşi fața, pentru a da o ultimă ripostă adversarei sale:

— Oh, oh! zise ea. Multe făgăduieli de acest fel se fac fără nici un temei! Te îmbeți adesea cu speranțe frumoase, pentru ca, la urmă, când e vorba ca aceste făgăduieli să fie împlinite, ca aceste speranțe să fie înfăptuite, te trezeşti că toate aşteptările pe care te bizuiai se destramă ca fumul.

— O, doamnă, trecerea de care se bucură ocrotitorul meu nu poate fi pusă la îndoială, şi făgăduielile lui sunt ca şi fapte împlinite.

— Şi acest ocrotitor atât de puternic aş fi prea curioasă dacă aş vrea să-i aflu numele?

— O, Doamne, nu! E domnul de aici – răspunse Montalais, arătând spre Malicorne, care, în tot timpul acestei scene, îşi păstrase cel mai netulburat sânge rece şi cea mai hazlie demnitate.

— Dumnealui! strigă doamna de Saint-Rémy cu o explozie de hohote. Dumnealui e sprijinitorul dumitale! Omul a cărui trecere nu poate fi pusă la îndoială, ale cărui făgăduințe sunt ca şi fapte împlinite este domnul Malicorne!

Malicorne făcu o plecăciune. Cât despre Montalais, drept orice răspuns, ea scoase hârtia din buzunar şi i-o arătă bătrânei doamne.

— Iată brevetul – spuse.

Asta le puse vârf la toate. De îndată ce-şi aruncă privirea peste binecuvântatul pergament, bătrâna doamnă îşi încrucişă braţele, o nedefinită expresie de invidie şi deznădejde îi împietri obrazul şi trebui să se aşeze pe un scaun ca să nu leşine. Montalais nu era însă atât de rea pentru a se bucura peste măsură de victoria ei şi pentru a-şi copleşi duşmanul, mai ales când acest duşman era mama prietenei sale; se bucură, dar nu sări în sus de fericire că învinsese. Malicorne, în schimb, fu mai puţin generos; el îşi luă aere de nobil în jilţul său, întinzându-şi picioarele cu o familiaritate care, cu două ceasuri mai înainte, i-ar fi atras lovituri de baston.

— Domnişoară de onoare la tânăra DOAMNĂ! murmură doamna de Saint-Rémy, încă nevenindu-i să creadă.

— Da, doamnă, şi, culmea, datorită sprijinului domnului Malicorne!

— De necrezut! repetă bătrâna doamnă. Nu-i aşa, Louise, ca e de necrezut?

Dar Louise nu răspunse; stătea cu capul în jos, îngândurată, aproape mâhnită. Îşi duse gingaş mâna la frunte şi oftă.

— Şi, mă rog, domnule – spuse deodată doamna de Saint-Rémy – cum ai făcut de-ai obţinut această însărcinare?

— Am cerut-o, doamnă.

— Cui?

— Unuia din prietenii mei.

— Ai dumneata prieteni cu atâta trecere la curte, încât să-ţi poată îndeplini o asemenea cerere?

— Doamnă, aşa se pare.

— Şi se poate şti numele acestor prieteni?

— N-am spus că aş avea mai mulți prieteni, doamnă, am spus un prieten.

— Şi cum se numeşte acest prieten?

— La naiba, prea multe vreți să ştiți, doamnă! Când ai un prieten atât de puternic ca al meu, nu-l dai în vileag cu una cu două, ca să ți-l fure te miri cine.

— Ai dreptate, domnule, să nu-i spui numele, căci mă tem că ți-ar fi greu să-l născoceşti.

— În tot cazul – interveni Montalais – dacă prietenul nu există, brevetul există, şi asta lămureşte totul.

— Atunci – zise doamna de Saint-Rémy cu zâmbetul grațios al pisicii care vrea să zgârie – atunci înseamnă că, adineauri, când l-am găsit pe domnul la dumneata...

— Ei bine?

— Îți aducea brevetul.

— Chiar aşa e, doamnă, ați ghicit.

— În cazul acesta, totul e foarte cuviincios.

— Cred şi eu, doamnă.

— Şi am greşit, pe cât se pare, făcându-ți aspre mustrări, domnişoară.

— Foarte mult, doamnă; dar sunt aşa de obişnuită cu mustrările dumneavoastră, încât vi le iert.

— Dacă-i aşa, să mergem, Louise; nu ne rămâne decât să ne retragem. M-auzi?

— Doamnă – rosti La Vallière tresărind – ai spus ceva?

— Dar nu m-ai auzit, copila mea?

— Nu, doamnă, mă gândeam.

— La ce?

— La o mie de lucruri.

— Sper că nu eşti supărată pe mine, Louise! zisa Montalais, strângându-i mâna.

— Dar pentru ce aş fi supărată pe tine, scumpa mea Aure? răspunse tânăra fată cu glasul ei dulce ca un cântec.

— Doamne – adaugă doamna de Saint-Rémy – chiar dacă ar fi puțin supărată pe dumneata, biata copilă, ar avea şi de ce.

— Dar pentru ce, Doamne sfinte, să se supere pe mine?

— Mi se pare că e de familie tot atât de bună şi e tot atât de frumoasă ca şi dumneata.

— Mamă! strigă Louise.

— De o sută de ori mai frumoasă, doamnă, da; dintr-o familie mai bună, însă, nu; dar asta nu-mi spune de loc pentru ce ar fi Louise supărată pe mine.

— Crezi oare că e o plăcere pentru ea să se înmormânteze la Blois, în timp ce dumneata vei străluci la Paris?

— Dar, doamnă, nu eu sunt aceea care o împiedică pe Louise de a mă urma la Paris; dimpotrivă, aş fi foarte fericită să vină şi ea acolo.

— Numai că domnul Malicorne, care e atotputernic la curte...

— Ce să-i faci, doamnă – rosti Malicorne – fiecare cum poate pe această biată lume.

— Malicorne! îi strigă Montalais. Apoi, aplecându-se către tânăr: Ține-o de vorbă pe doamna de Saint-Rémy, fie certându-te, fie împăcându-te cu ea; trebuie să-i vorbesc Louisei.

Şi o caldă strângere de mână îl răsplăti în aceeaşi clipă pe Malicorne pentru supunerea de care avea să dea dovadă. Malicorne se apropie îmbufnat de doamna de Saint-Rémy, în timp ce Montalais îi şoptea prietenei sale, cuprinzând-o cu brațul pe după gât:

— Ce ai, spune? E adevărat că n-ai să mă mai iubeşti fiindcă voi străluci acolo, aşa cum zice mama ta?

— Oh, nu! răspunse tânăra fata, abia stăpânindu-şi lacrimile. Dimpotrivă, mă bucur de norocul tău.

— Te bucuri! Şi eşti gata să plângi.

— Plângi oare numai de invidie?

— Ah, da, înțeleg, mă duc la Paris, şi acest cuvânt, Paris, îți reaminteşte de un anume cavaler.

— Aure!

— Un anume cavaler care se afla cândva la Blois, iar astăzi se află la Paris.

— Nu ştiu, în adevăr, ce am, dar simt că mă înăbuş.

— Atunci plângi, dacă nu poți să-mi zâmbeşti.

Louise îşi ridică fața atât de frumoasă, pe care lacrimile, picurând una câte una, o iluminau ca nişte diamante.

— Haide, mărturiseşte – zise Montalais.

— Ce vrei să mărturisesc?

— Pricina care te face să plângi; nimeni nu plânge fără motiv. Sunt prietena ta; tot ceea ce vrei să fac, voi face. Malicorne e mai puternic decât s-ar crede, să ştii! Vrei să vii la Paris?

— Vai! oftă Louise.

— Vrei să vii la Paris?

— Să rămân singură aici, în acest castel mohorât, eu care mă obişnuisem să-ți ascult cântecele, să-ți strâng mâna, să alerg cu tine prin parc! Oh, cât o să-mi fie de urât, ce repede am să mor!

— Vrei să vii la Paris?

Louise oftă din nou.

— Nu vrei să-mi răspunzi, prin urmare.

— Dar ce să-ți răspund?

— Da sau nu; nu-i atât de greu, mi se pare.

— Oh, tu eşti fericită, Montalais!

— Spune, asta înseamnă că ai vrea să fii în locul meu?

Louise tăcu.

— Mică încăpățânată! rosti Montalais. S-a mai văzut oare vreodată ca cineva să se ascundă de prietena ei? Haide, mărturiseşte că ai vrea să vii la Paris, mărturiseşte că mori de dorul de a-l revedea pe Raoul!

— Nu pot să mărturisesc asta.

— Şi rău faci.

— De ce?

— Pentru că... vezi acest brevet?

— Fireşte că-l văd.

— Ei bine, aş putea face să ai unul la fel.

— Prin cine?

— Prin Malicorne.

— Aure, vorbeşti adevărat? Ar fi cu putință?

— Doamne, Malicorne e aici; ceea ce a făcut pentru mine, va trebui să facă şi pentru tine.

Malicorne auzi rostindu-se de două ori numele lui; fu încântat că avea prilejul să scape de doamna Saint-Rémy şi se întoarse numaidecât către ele.

— Ce s-a întâmplat, domnişoară?

— Vino încoace, Malicorne – făcu Montalais cu un gest poruncitor.

Malicorne se supuse.

— Un brevet la fel – zise Montalais.

— Cum adică?

— Un brevet la fel cu ăsta! E limpede?

— Dar...

— Îmi trebuie!

— Oh, oh, îți trebuie?

— Da.

— E cu neputință, nu-i aşa, domnule Malicorne? zise Louise cu glasul ei dulce.

— Doamne! Dacă e pentru dumneata, domnişoară...

— Pentru mine. Da, domnule Malicorne, va fi pentru mine.

— Şi dacă domnişoara de Montalais îl cere o dată cu dumneata...

— Domnişoara de Montalais nu-l cere, ți-l ordonă!

— Ei bine, voi căuta să mă supun, domnişoară.

— Şi vei face să fie numită?

— Vom încerca.

— Fără răspunsuri în doi peri. Louise de La Vallière va fi domnişoară de onoare a doamnei Henriette până în opt zile.

— Ce grăbită eşti!

— Până în opt zile; dacă nu...

— Ei bine?

— Îl vei lua şi pe al meu înapoi, domnule Malicorne: nu-mi părăsesc prietena.

— Scumpă Montalais!

— Prea bine, păstrează-ți brevetul; domnişoara de La Vallière va fi domnişoară de onoare.

— Adevărat?

— Adevărat.

— Aşadar, pot nădăjdui că voi merge la Paris?

— Te poți bizui pe mine.

— Oh, domnule Malicorne, câtă recunoştință! strigă Louise împreunându-şi mâinile şi sărind în sus de bucurie.

— Mică prefăcută! zâmbi Montalais. Încearcă de a mă mai face să cred că nu eşti îndrăgostită de Raoul.

Louise se înroşi ca trandafirul de mai; dar în loc să răspundă, se duse s-o îmbrățişeze pe mama sa.

— Domnul Malicorne e un prinț deghizat! zise bătrâna doamnă. Totul îi stă în putință.

— Vreți să fiți şi dumneavoastră domnişoară de onoare? o întrebă Malicorne pe doamna de Saint-Rémy. Atâta timp cât pot, să numesc barem pe toată lumea!

Şi, cu acestea, ieşi, lăsând-o pe biata doamnă despotcovită, cum ar spune Tallemant des Réaux.

— Fie ce-o fi! murmură Malicorne coborând scara. Treaba asta o să mă coste încă o mie de livre, dar n-am încotro; prietenul meu Manicamp nu face nimic pe degeaba.

IX

MALICORNE ŞI MANICAMP

Introducerea acestor două noi personaje în istorisirea de față şi misterioasa lor asemănare de nume şi de simțăminte merită oarecare atenție din partea povestitorului, cât şi a cititorului. Vom căuta deci să dăm câteva amănunte despre domnul Malicorne şi despre domnul Manicamp.

Malicorne, se ştie, fusese de curând la Orléans ca să capete brevetul acela pentru domnişoara de Montalais, iar sosirea lui făcuse o mare vâlvă la castelul din Blois. Şi asta pentru că la Orléans se afla în vremea aceea domnul de Manicamp. Ciudat personaj mai era şi acest domn de Manicamp! Băiat cu mult spirit, totdeauna fără un ban, totdeauna la ananghie, cu toate că se înfrupta după voie din punga domnului conte de Guiche, una dintre cele mai bine garnisite pungi ale epocii. Şi asta pentru că domnul conte de Guiche copilărise împreună cu domnul de Manicamp, biet boiernaş vasal, născut din neamul Grammont. Şi pentru că, în sfârşit, domnul de Manicamp, cu spiritul lui ager, îşi crease un venit în bogata familie a mareşalului.

Încă din copilărie, dintr-un calcul foarte bine întocmit pentru vârsta lui îşi împrumutase numele şi tăcerea tuturor

nebuniilor contelui de Guiche. Nobilul său prieten şterpelea o fructă adusă pentru doamna mareşal, spărgea o oglindă, scotea ochiul unui câine, de Manicamp era totdeauna gata să ia asupră-şi crima şi primea pedeapsa cuvenită, care nu era mai puțin aspră pentru faptul că se abătea asupra unui nevinovat. În schimb, acest sistem de abnegație îi era răsplătit. În loc să umble în hainele sărăcăcioase din care situația părintească îi făcuse un fel de lege, putea să apară strălucitor, mândru, ca un tânar senior cu un venit de cincizeci de mii de livre. Asta nu înseamnă că avea un caracter josnic sau ca era un spirit ploconit; nu, era filozof, sau mai degrabă arăta acea nepăsare, moliciune şi visare ce fac pe un om să treacă peste orice simțământ al ierarhiilor lumeşti. Singura lui ambiție era să cheltuiască repede şi cât mai mulți bani. Dar, sub acest raport, domnul de Manicamp era un sac fără fund. De trei sau patru ori pe an, cu regularitate, îl sleia de bani pe contele de Guiche, şi când vedea că acesta este cu adevărat sleit, întorcându-şi buzunarele şi punga pe dos şi spunând că i-ar trebui cel puțin cincisprezece zile până când dărnicia părintească să-i umple din nou punga şi buzunarele, de Manicamp pierdea orice vlagă, se culca, stătea lungit în pat, nu mai mânca nimic şi vindea frumoasele lui veşminte sub motiv că, stând culcat în pat, nu mai are nevoie de ele. În timpul acestei amorțiri a trupului şi a spiritului, punga contelui de Guiche se umplea iarăşi şi, odată plină, se revărsa în cea a lui de Manicamp, care îşi cumpăra alte haine noi, se dichisea încă o dată şi reîncepea aceeaşi viață de mai înainte. Această manie de a-şi vinde hainele noi pe un sfert din prețul lor adevărat îl făcuse pe eroul nostru de pomină în Orléans, oraş unde, ne-am simți foarte încurcați să spunem de ce, venea să-şi petreacă, de obicei, zilele lui de pocăință. Toți stricații provinciali, toți

neisprăviții cu şase sute de livre pe an se repezeau să culeagă firimiturile îndestulării sale. Printre admiratorii acelor strălucite costume se distingea amicul nostru Malicorne, fiul unui sindic al oraşului, de la care domnul prinț de Condé, totdeauna strâmtorat, ca orice Condé, împrumuta adesea bani cu camătă mare. Domnul Malicorne ținea cheile de la lada cu bani a părinților săi. Vrem să spunem că, în acele timpuri de moralitate uşoară, el îşi agonisea, de partea lui, urmând exemplul tatălui şi dând bani cu camătă pe termene scurte, un venit de o mie opt sute de livre, fără a mai pune la socoteală alte şase sute de livre ce proveneau de la generozitatea sindicului, astfel încât Malicorne tânărul era regele rafinaților din Orléans, dispunând de două mii patru sute de livre, pe care le putea mânui, cheltui, risipi în tot felul de nebunii. Dar, spre deosebire de Manicamp, Malicorne era nemaipomenit de ambițios. Iubea din ambiție, arunca banii din ambiție, s-ar fi putut ruina din ambiție.

Malicorne se hotărâse să parvină cu orice preț; şi pentru asta, fără a ține seama de nimic, îşi alesese o iubită şi un prieten. Iubita, domnişoara de Montalais, era crudă cu el în privința desfătărilor dragostei, dar era o fată de neam nobil, şi asta îi era de ajuns lui Malicorne. Prietenul nu ținea la prietenie, dar era favoritul contelui de Guiche, prieten el însuşi cu DOMNUL, fratele regelui, şi asta îi era de ajuns lui Malicorne. În schimb, la capitolul cheltuielilor, domnişoara de Montalais îl costa pe an – panglici, mănuşi şi dulciuri – o mie de livre. De Manicamp îl costa – bani dați cu împrumut şi nerestituiți – de la o mie două sute la o mie cinci sute de livre pe an. Aşa încât lui Malicorne nu-i mai rămânea nimic. A, ba nu, ne înşelăm: îi mai rămânea lada cu bani a tatălui său. Şi căuta să se folosească de ea printr-un procedeu asupra căruia păstra cea mai mare taină şi care consta din a-şi

însuşi singur, din banii părinteşti, suma necesară pe vreo şase ani înainte, adică circa cincisprezece mii de livre, jurându-se, bineînțeles față de el însuşi, de a pune la loc această datorie de îndată ce se va ivi prilejul. Prilejul trebuia să fie primirea unei frumoase însărcinări pe lângă curtea DOMNULUI, atunci când această curte se va alcătui cu prilejul căsătoriei Prințului. Această vreme sosise, într-adevăr, şi curtea DOMNULUI începea să fie înjghebată. O atribuție bună pe lângă un prinț de sânge, primită prin girul şi recomandarea unui prieten de rangul contelui de Guiche, însemna cel puțin douăsprezece mii de livre pe an, şi, punând în practică sistemul pe care-l adoptase Malicorne de a-şi spori veniturile, douăsprezece mii de livre se puteau urca uşor la douăzeci de mii. Pe urmă, odată intrat în această atribuție, Malicorne se va însura cu domnişoara de Montalais; domnişoara de Montalais, aparținând unei familii în care noblețea se transmitea prin pântec, nu numai că avea să fie dotată, dar îl va înnobila şi pe Malicorne. Dar pentru ca domnişoara de Montalais, care nu avea prea multă avere, deşi era singură la părinți, să poată fi înzestrată convenabil, trebuia să aparțină unei principese pe atât de largă la mână, pe cât de avară era DOAMNA, văduva moştenitoare. Şi pentru ca soția să nu fie cu nimic mai prejos decât soțul, situație ce ar prezenta mari neajunsuri, mai cu seamă când e vorba de nişte caractere cum erau cele ale viitorilor căsătoriți, Malicorne se gândi să facă din însăşi curtea DOMNULUI, fratele regelui, punctul central al unirii lor. Montalais va fi domnişoară de onoare a DOAMNEI, iar Malicorne va fi ofițer al DOMNULUI. De unde se vede că planul pornea dintr-un cap chibzuit şi că purcese a fi adus la îndeplinire cu multă hotărâre. Malicorne îl rugase pe Manicamp să-i ceară contelui de Guiche un brevet de domnişoară de onoare. Iar contele de

Guiche îi ceruse acest brevet DOMNULUI, care îl şi semnase fără şovăire.

Planul acesta chibzuit al lui Malicorne, căci e de la sine înțeles că socotelile unui spirit atât de activ ca al său nu se mărgineau numai la prezent, ci se întindeau şi în viitor, planul lui Malicorne, spuneam, era următorul:

Să facă să intre în serviciul doamnei Henriette o femeie îndatorată lui, spirituală, tânără, frumoasă şi pricepută la intrigi; să afle, cu ajutorul acestei femei, toate tainele femeieşti ale acestei tinere căsnicii, în timp ce el, Malicorne, şi prietenul său Manicamp vor afla, la rândul lor, toate misterele bărbăteşti ale tinerilor căsătoriți. Numai folosind astfel de mijloace se poate ajunge la o avere frumoasă şi totodată înjghebată într-un timp scurt.

Malicorne era un nume de rând, iar cel care-l purta avea prea mult spirit ca să-şi ascundă acest adevăr; dar îşi va cumpăra o proprietate şi atunci Malicorne de ceva, sau chiar Malicorne scurt va suna foarte nobil în ureche. Şi n-ar fi cu totul nefiresc să se poată găsi numelui de Malicorne o obârşie dintre cele mai aristocratice. Într-adevăr, n-ar putea, oare, să coboare din vreun domeniu unde un taur cu mari coarne ucigătoare va fi pricinuit cândva o năpastă cuiva şi va fi botezat pământul acela cu sângele pe care-l va fi făcut să curgă acolo?

Fireşte, acest plan era înțesat de multe greutăți; dar cea mai mare dintre toate era domnişoara de Montalais însăşi. Capricioasă, nestatornică, bănuitoare, nechibzuită, uşuratică, pretențioasă, fecioară înarmată cu gheare, Erigonă mânjită cu suc de struguri, ea răsturna uneori, cu o singură mişcare a degetelor sale albe sau cu o singură suflare a buzelor ei zâmbitoare, edificiul pe care răbdarea lui Malicorne se străduise să-l înalțe în decurs de o lună.

Lăsând la o parte dragostea, Malicorne era fericit; însă această dragoste, pe care nu se putea împiedica să n-o resimtă, el avea tăria de a şi-o ascunde cu grijă, încredințat că la cea mai mică slăbire a legăturilor prin care ținea strâns acest Proteu feminin, demonul îl va trânti la pământ şi-şi va bate fără cruțare joc de dânsul. Îşi umilea iubita, disprețuind-o.

Arzând de patimă atunci când ea se apropia de el plină de ispite, cunoştea arta de a rămâne rece ca gheața, de teamă că, de îndată ce-ar întinde brațele s-o cuprindă, fata ar rupe-o la fugă, râzându-i în nas.

În ceea ce-o privea, Montalais credea că nu-l iubeşte pe Malicorne, şi, cu totul dimpotrivă, îl iubea. Dar Malicorne repeta față de ea atât de des reproşurile că este nepăsătoare, încât fata sfârşea de multe ori prin a crede că acesta era adevărul, şi atunci îşi spunea că-l urăşte. Iar de voia să-l cucerească prin cochetărie, Malicorne devenea şi mai mofturos decât ea. Dar ceea ce o făcea pe Montalais să țină la Malicorne într-un chip ce n-o mai putea despărți de el era că Malicorne venea mereu încărcat de veşti proaspete de la curte şi din oraş, că el aducea de fiecare dată la Blois o modă, o taină, un parfum, că nu cerea niciodată o întâlnire, ba, dimpotrivă, se lăsa rugat să primească un favor, după care lui îi crăpa totdeauna buza. La rândul ei, Montalais nu era zgârcită cu veştile. Prin ea, Malicorne ştia tot ce se petrecea la DOAMNA, văduva moştenitoare, şi îi povestea lui Manicamp întâmplări care te făceau să mori de râs, iar acesta, leneş cum era, i le ducea pregătite de-a gata contelui de Guiche, care le împărtăşea apoi DOMNULUI.

Iată, pe scurt, care era urzeala micilor interese şi a micilor conspirații ce făceau legătura între Blois şi Orléans, şi între Orléans şi Paris, şi care aveau s-o aducă în acest din urmă

oraş, unde va stârni o adevărată revoluție, pe biata domnişoară de La Vallière, care nici pe departe nu bănuia, în clipa când se întorcea din camera de sus, bucuroasă, la brațul mamei sale, viitorul ciudat căruia îi era hărăzită.

Cât despre cumsecadele Malicorne, vrem să-l numim pe sindicul din Orléans, el vedea tot atât de puțin limpede în prezent, pe cât vedeau ceilalți în viitor, şi nici prin cap nu-i trecea, în timp ce se plimba singur, în fiecare zi, între ceasurile trei şi cinci, după ce lua masa, prin piața Sfânta Caterina, îmbrăcat în haina lui cenuşie, croită pe vremea lui Ludovic al XIII-lea, şi cu papucii lui de postav legați cu ciucuri mari, că el era acela care plătea toate hohotele de râs, toate sărutările fugare, toate şuşotelile, toată risipa de panglici şi toată zămislirea de planuri ce formau un lanț neîntrerupt de patruzeci şi cinci de leghe de la castelul din Blois până la Palatul Regal.

X

MANICAMP ŞI MALICORNE

Aşadar, Malicorne plecă, după cum am spus, şi se duse să-l caute pe prietenul său Manicamp, retras în momentul acela la Orléans. Era tocmai în perioada când acest tânăr senior umbla să-şi vândă ultimul costum mai curățel ce-i mai rămăsese la îndemână. Cu cincisprezece zile mai înainte obținuse de la contele de Guiche o sută de pistoli, singurii bani cu care putea porni la drum, pentru a se duce s-o întâmpine pe DOAMNA, care avea să sosească la Le Havre. Cu trei zile mai înainte smulsese şi de la Malicorne cincizeci de pistoli, prețul brevetului obținut pentru Montalais. Acum, deci, nu mai avea de unde să ciupească nimic, epuizându-şi toate resursele, şi nu-i rămânea decât să-şi vândă frumosul costum de stofă şi mătase, brodat şi cusut cu aur, care stârnise admirația întregii curți. Dar, pentru a fi în măsură să

vândă acest costum, ultimul ce-i mai rămăsese, după cum am fost siliți să-i destăinuim cititorului, Manicamp a trebuit să se culce iarăşi în patul său. Nici foc în casă, nici bani de buzunar, nici bani pentru plimbare, nimic altceva decât somnul, care trebuia să-i țină loc şi de mâncare, şi de petreceri, şi de baluri. S-a spus: "Dormitul ține loc de mâncare", dar nu s-a spus niciodată: "Cine doarme, petrece", sau; "Cine doarme, dansează". Manicamp, redus la neputința de a nu mai petrece şi de a nu mai dansa de opt zile cel puțin, era deci foarte posomorât. Aştepta un cămătar şi-l văzu intrând pe Malicorne. Un strigăt de deznădejde îi scăpă de pe buze.

— Cum – zise el cu un ton pe care nimic nu l-ar putea reda – iar dumneata, prietene?

— Bun, mă primeşti frumos – răspunse Malicorne.

— Ah, numai că aşteptam nişte bani, şi, în loc de bani, vii dumneata.

— Şi dacă ți-aş aduce eu nişte bani?

— O, atunci e cu totul altceva! Fii binevenit, dragă prietene.

Şi întinse mâna, nu spre palma lui Malicorne, ci spre punga lui. Malicorne se făcu însă că nu bagă de seamă şi-i dădu mâna.

— Şi banii? murmură Manicamp.

— Dragul meu, dacă vrei să-i capeți, câştigă-i.

— Dar ce trebuie să fac pentru asta?

— La naiba, să-i câştigi!

— În ce fel?

— O, e greu, te previn!

— La dracu!

— Trebuie să te dai jos din pat şi să te duci să-l cauți numaidecât pe domnul conte de Guiche.

— Să mă scol din pat? murmură Manicamp, întinzându-se cu adâncă plăcere în aşternut. O, asta nu!

— Ți-ai vândut toate costumele?

— Nu, mi-a mai rămas unul, cel mai frumos chiar; dar aştept cumpărător.

— Şi încălțămintea?

— Mi se pare că se vede colo, pe scaunul acela.

— Ei bine, fiindcă ți-au mai rămas nişte ghete şi o haină, încalță-le pe unele, îmbrac-o pe cealaltă, pune şaua pe un cal şi porneşte-o la drum.

— Nici nu mă gândesc.

— Şi de ce, mă rog?

— La naiba, nu ştii că domnul de Guiche se află la Étampes?

— O, eu îl credeam la Paris; dacă-i aşa, nu ai de făcut decât cincisprezece leghe, în loc de treizeci.

— Eşti drăguț! Dacă voi face cincisprezece leghe cu costumul meu, nu va mai fi de îmbrăcat, şi în loc să-l vând cu treizeci de pistoli, voi fi silit să-l dau pe cincisprezece.

— Dă-l pe cât vrei, dar mie îmi trebuie încă un brevet de domnişoară de onoare.

— Ce spui! Pentru cine? Montalais a ta este în dublu exemplar?

— Răutate ce eşti! Dumneata eşti aşa. Dumneata înghiți două averi: pe a mea şi pe a domnului conte de Guiche.

— Ai putea să spui mai bine pe a domnului de Guiche şi pe a dumitale.

— Aşa e, fiecăruia după rangul său; dar să mă întorc la brevetul meu.

— O să fie greu.

— Dovedeşte-mi pentru ce.

— Dragă prietene, nu vor fi în totul decât douăsprezece domnişoare de onoare pe lângă DOAMNA; am căpătat o dată pentru dumneata ceea ce o mie două sute de femei încearcă să capete, şi pentru asta a fost nevoie de o diplomație întreagă...

— Da, ştiu că a trebuit să dai o bătălie mare, dragă prietene.

— Aşa sunt afacerile – zise Manicamp.

— Cui i-o spui? De aceea, când voi fi rege, îți făgăduiesc un lucru.

— Care? Că ai să te numeşti Malicorne I?

— Nu, că am să te fac intendentul meu superior; dar deocamdată nu despre asta e vorba.

— Din păcate!

— E vorba să-mi faci rost de un al doilea brevet de domnişoară de onoare.

— Dragă prietene, de mi-ai făgădui cerul cu stelele toate, nu m-ai face să mă dau jos din patul meu acum.

Malicorne îşi sună buzunarul.

— Am aici douăzeci de pistoli – zise el.

— Şi ce vrei să fac cu douăzeci de pistoli, Maică Precistă?

— Eh – rosti Malicorne puțin îmbufnat – fie şi numai spre a-i adăuga la ceilalți cinci sute pe care mi-i datorezi!

— Aşa da, ai dreptate – încuviință Manicamp, întinzând din nou mâna – sub acest unghi de vedere pot să-i primesc. Dă-i încoace!

— O clipă, la naiba! Nu e vorba numai să întinzi mâna. Dacă îți dau aceşti douăzeci de pistoli, voi avea brevetul?

— Fără îndoială.

— Repede?

— Chiar astăzi.

— Oh, ia seama, domnule Manicamp! Îți iei o sarcina prea mare, şi eu nu-ți cer atât de mult. Treizeci de leghe într-o singură zi nu-i puțin; ai să te omori.

— Pentru a îndatora un prieten, nimic nu mi se pare cu neputință.

— Eşti un om viteaz.

— Unde-s cei douăzeci de pistoli?

— Iată-i – făcu Malicorne, arătându-i.

— Bine.

— Dar, scumpe domnule Manicamp, numai caii de poştă au să te coste banii ăştia.

— Lasă, n-avea grijă de asta.

— Iartă-mă.

— Cincisprezece leghe de aici până la Étampes…

— Patrusprezece.

— Fie; patrusprezece leghe fac şapte poşte; o livră pentru o poştă înseamnă şapte livre; alte şapte livre pentru surugiu fac patrusprezece; tot atâtea pentru întoarcere, se ridică la douăzeci şi opt; dormitul şi mâncatul încă pe atâta; toată distracția asta te va costa aproape şaizeci de livre.

Manicamp se întinse ca un şarpe în patul lui şi, îndreptându-şi ochii mari către Malicorne, zise:

— Ai dreptate, nu mă voi putea întoarce mai devreme de mâine.

Şi luă cei douăzeci de pistoli.

— Atunci, pleacă fără zăbavă.

— Dacă-i vorba să mă întorc abia mâine, avem destul timp.

— Timp, pentru ce?

— Să jucăm.

— Pe ce vrei să joci?

— Pe cei douăzeci de pistoli ai dumitale, la naiba!

— Nu, ai să câştigi iarăşi.

— Atunci îi pun la bătaie.

— Contra cât?

— Contra altor douăzeci de pistoli.

— Şi care va fi obiectul rămăşagului?

— Iată. Am spus paisprezece leghe drumul până la Étampes.

— Da.

— Şi paisprezece leghe la întoarcere.

— Da.

— Prin urmare, douăzeci şi opt de leghe.

— Fără îndoială.

— Pentru aceşti douăzeci şi opt de leghe îmi dai paisprezece ceasuri?

— Îți dau.

— Încă un ceas pentru a-l găsi pe contele de Guiche?

— Fie.

— Şi încă un ceas ca să-mi facă o scrisoare pentru DOMNUL?

— Minunat.

— Şaisprezece ceasuri în totul.

— Socoteşti mai bine ca domnul Colbert.

— Suntem la amiază?

— A trecut de-o jumătate de ceas.

— Ia te uită... ai un ceas foarte bun.

— Ei, şi ce spuneai?... zise Malicorne, vârându-şi la loc ceasul, în buzunarul de la brâu.

— Ah, aşa-i; spuneam că îți voi mai câştiga încă douăzeci de pistoli, cu cei pe care mi i-ai dat, dacă îți voi aduce scrisoarea contelui de Guiche în...

— În cât?

— În opt ceasuri.

— Ai cumva vreun cal înaripat?

— Asta mă priveşte. Faci rămăşagul?

— Că voi primi scrisoarea contelui în opt ceasuri?

— Da.

— Semnată?

— Da.

— În mână?

— În mână.

— Ei bine, fie! Pariez! zise Malicorne, curios să ştie cum va ieşi din această învoială vânzătorul său de haine.

— Ne-am înțeles?

— Ne-am înțeles.

— Dă-mi pana, cerneală şi hârtie.

— Poftim.

— Ah!

Manicamp se ridică în pat cu un suspin şi, sprijinindu-se în cotul stâng, aşternu pe hârtie, cu scrisul lui cel mai frumos, rândurile următoare:

Bon pentru un loc de domnişoară de onoare pe lângă DOAMNA, pe care domnul conte de Guiche se va însărcina să-l obțină la prima întrevedere.

DE MANICAMP

Această mare trudă îndeplinită, Manicamp se răsturnă din nou pe spate în patul său.

— Ei bine – întrebă Malicorne – ce înseamnă asta?

— Asta înseamnă că dacă eşti grăbit să ai scrisoarea contelui de Guiche către DOMNUL, am câştigat rămăşagul.

— Cum aşa?

— E limpede, mi se pare; vei lua această hârtie.

— Da.

— Şi vei pleca în locul meu.

— Ah!

— Vei alerga în goana cailor.

— Bun!

— În şase ceasuri vei fi la Étampes; în şapte ceasuri vei avea scrisoarea contelui, iar eu voi câştiga rămăşagul, fără a mă fi mişcat din pat, ceea ce-mi convine de minune, şi dumitale la fel, sunt sigur de asta.

— Hotărât, Manicamp, eşti un mare om.

— Ştiam mai de mult.

— Aşadar, plec la Étampes.

— Pleci, da.

— Îl caut pe contele de Guiche şi-i înmânez acest bon.

— El îți va da unul la fel pentru DOMNUL.

— Pe urmă mă duc la Paris.

— Îl vei căuta pe DOMNUL şi-i vei preda bonul contelui de Guiche.

— DOMNUL aprobă.

— Într-o clipită.

— Şi voi avea brevetul.

— Îl vei avea.

— Ah!

— Sper că sunt binevoitor, nu?

— Adorabil.

— Mulțumesc.

— Aşadar, poți face din contele de Guiche tot ce vrei, scumpul meu Manicamp?

— Tot, în afară de bani.

— Drace! Excepția nu-i tocmai, plăcută; dar, în fine, în loc să-i ceri bani, dacă i-ai cere...

— Ce?

— Ceva mai important!

— Ce înțelegi prin ceva mai important?

— Să zicem, dacă unul din prietenii dumitale ți-ar cere să-i faci un serviciu.

— Nu i l-aş face.

— Egoistule!

— Sau, în tot cazul, l-aş întreba ce serviciu mi-ar face în schimb.

— Minunat! Ei bine, acest prieten îți vorbeşte acum.

— Despre dumneata e vorba, Malicorne?

— Despre mine.

— Aşa!... Eşti, prin urmare, atât de bogat?

— Mai am încă cincizeci de pistoli.

— Tocmai suma de care am nevoie. Unde sunt aceşti cincizeci de pistoli?

— Aici – zise Malicorne, bătându-se cu palma peste buzunarul de la brâu.

— Atunci vorbeşte, scumpe prieten; ce-ți doreşte inima?

Malicorne luă încă o dată cerneala, pana şi hârtia şi i le dădu lui Manicamp.

— Scrie – îi spuse el.

— Dictează.

— "Bon pentru un loc la curtea DOMNULUI."

— O! făcu Manicamp ridicând pana. Un loc la curtea DOMNULUI pentru cincizeci de pistoli?

— N-ai auzit bine, dragul meu.

— Dar cât ai spus?

— Am spus cinci sute.

— Şi aceşti cinci sute?

— Iată-i.

Manicamp sorbea din ochi fişicul; dar, de astă dată, Malicorne îl ținea la distanță.

— Ei, ce părere ai? Cinci sute de pistoli...

— Spun că-i o nimica toată, dragul meu – zise Manicamp, reluând pana. Dumneata îmi mănânci toată trecerea. Dictează.

Malicorne continuă:

— "Pe care prietenul meu, contele de Guiche, îl va obține de la DOMNUL pentru prietenul meu Malicorne."

— Gata! zise Manicamp.

— O clipă: ai uitat să semnezi.

— Ah, aşa-i! Şi cei cinci sute de pistoli?

— Iată deocamdată două sute cincizeci.

— Şi ceilalți două sute cincizeci?

— Când voi căpăta serviciul pe care-l cer.

Manicamp făcu o strâmbătură.

— Atunci dă-mi înapoi recomandarea.

— Ce să faci cu ea?

— Să adaug încă un cuvânt.

— Un cuvânt?

— Da, numai unul.

— Care?

— "Grabnic."

Malicorne îi dădu recomandarea; Manicamp adăugă cuvântul.

— Bun! făcu Malicorne reluând hârtia.

Manicamp începu să numere pistolii.

— Lipsesc douăzeci – zise el.

— Cum aşa?

— Cei douăzeci pe care i-am câştigat.

— Când?

— Când am pariat că vei avea scrisoarea contelui de Guiche în opt ceasuri.

— Ai dreptate.

Şi-i dădu cei douăzeci de pistoli. Manicamp se repezi şi luă aurul cu amândouă mâinile, împrăştiindu-l în cascade pe deasupra patului.

— Iată o a doua slujbă – murmură Malicorne, fluturând hârtia să se usuce – care, la prima vedere, s-ar părea că mă costă mai mult decât cea dintâi, dar...

Se întrerupse, luă la rândul său pana şi-i scrise lui Montalais:

Domnişoara, vesteşte-o pe prietena dumitale că rugămintea ei va fi îndeplinită fără îmtârziere; plec ca să obțin semnătura; voi face optzeci şi şase de leghe pentru dragostea pe care ți-o port...

Apoi, cu zâmbetul lui de demon, continuă fraza pe care o întrerupsese:

— Iată o slujbă care, la prima vedere, s-ar părea că mă costă mai mult decât cea dintâi, dar... câştigul va fi, sper, în proporție cu cheltuiala, şi domnişoara de La Vallière îmi va aduce mai mult decât domnişoara de Montalais, sau altfel... altfel nu mă mai numesc Malicorne. Adio, Manicamp!

Şi ieşi.

XI

CURTEA PALATULUI GRAMMONT

Când Malicorne ajunse la Étampes, află că atunci chiar contele de Guiche plecase la Paris. Malicorne se odihni două ceasuri şi se hotărî să-şi continue drumul. Ajunse la Paris în toiul nopții, trase la un mic han unde avea obiceiul să poposească de câte ori venea în capitală, şi a doua zi, la ceasurile opt, se prezentă la palatul Grammont.

Sosise tocmai la timp. Contele de Guiche se pregătea să-şi ia rămas bun de la DOMNUL, înainte de a pleca la Le Havre, unde elita nobleței franceze se dusese s-o întâmpine pe

DOAMNA la sosirea ei din Anglia. Malicorne rosti numele lui Manicamp, şi fu numaidecât introdus.

Contele de Guiche se afla în curtea palatului Grammont, trecându-şi în revistă echipajele, pe care servitorii şi grăjdarii le plimbau prin faţa lui. Contele lăuda sau făcea observaţii, în mijlocul furnizorilor şi al oamenilor săi, cu privire la îmbrăcămintea, la caii şi la hamurile ce-i erau înfăţişate, când cineva îi aruncă deodată, în timp ce îndeplinea această importantă treabă, numele lui Manicamp.

— Manicamp? strigă el. Să intre, la naiba, să intre!

Şi făcu patru paşi spre poartă. Malicorne se strecură prin deschizătura porţii şi, privind către contele de Guiche surprins că vede un chip necunoscut în locul celui pe care-l aştepta, zise:

— Iertare, domnule conte, dar mi se pare ca s-a întâmplat o greşeală: v-a fost anunţat Manicamp însuşi, şi nu e decât trimisul lui.

— Ah, ah! făcu de Guiche cu oarecare răceală. Şi ce-mi aduci?

— O scrisoare, domnule conte.

Malicorne îi întinse primul bon şi urmări mişcările de pe chipul contelui. Acesta citi şi prinse a râde.

— Iarăşi? rosti el. Iarăşi o domnişoară de onoare? Ei, dar năzdrăvanul ăsta de Manicamp a luat sub aripa lui ocrotitoare toate domnişoarele de onoare din Franţa!

Malicorne făcu o plecăciune.

— Şi de ce n-a venit el în persoană? întrebă contele.

— L-am lăsat în pat.

— Ah, drace! Înseamnă că iar n-are bani.

De Guiche ridică din umeri.

— Dar ce-o fi făcând oare cu toţi banii?

Malicorne răspunse printr-o mişcare ce voia sa spună că, asupra acestui punct, era tot atât de neştiutor ca şi contele.

— Atunci să se împrumute undeva – adăugă de Guiche.

— Da, dar eu bănuiesc un lucru.

— Care?

— Că Manicamp nu mai are credit decât la dumneavoastră, domnule conte.

— Asta înseamnă că nu va fi la Le Havre?

Altă mişcare din partea lui Malicorne.

— Dar e cu neputință! Toată lumea se va afla acolo!

— Sper, domnule conte, că nu va uita o îndatorire atât de înaltă.

— Ar trebui să fie acum la Paris.

— Va veni pe un drum mai drept, ca să câştige timpul pierdut.

— Şi unde-i în momentul acesta?

— La Orléans.

— Domnule – zise de Guiche salutând – dumneata îmi pari un bărbat cu gust ales.

Malicorne era îmbrăcat în costumul lui Manicamp. Salută şi el, la rândul lui.

— Îmi faceți o mare cinste, domnule – zise el.

— Cu cine am plăcerea să vorbesc?

— Mă numesc Malicorne, domnule.

— Domnule de Malicorne, cum găseşti tocurile acestor pistoale?

Malicorne era un om dezgheţat, înțelese situația. De altfel, acel *de* pus înaintea numelui său îl ridica la înălțimea celui care îi vorbea. Privi tocurile cu ochiul unui cunoscător şi, fără a şovăi, zise:

— Puțin cam grele, domnule.

— Vezi – făcu de Guiche către şelar – domnul, care e om de gust, găseşte că tocurile dumitale sunt grele; ce ți-am spus eu adineauri?

Şelarul se înclină, cerând iertare.

— Dar despre acest cal ce zici? întrebă de Guiche. L-am cumpărat de curând, târguindu-mă mult pentru el.

— La vedere, mi se pare minunat, domnule conte, dar ar trebui să-l încalec spre a-mi da părerea.

— Ei bine, încalecă-l, domnule de Malicorne, şi fă cu el două-trei rotiri în jurul manejului.

Curtea palatului era aşa fel rânduită, încât, la nevoie, putea să ție loc şi de manej. Malicorne, fără să se arate câtuşi de puțin încurcat, aşează bine căpăstrul, strânse frâul, se prinse cu mâna stângă de coama calului, îşi vârî piciorul în scară, se ridică şi sări în şa. Primul ocol al curții îl făcu în pasul calului. Al doilea, la trap, iar al treilea la galop. Apoi se opri în dreptul contelui, coborî din şa şi aruncă frâul în mâinile grăjdarului.

— Ei bine – îl întrebă contele – ce părere ai, domnule de Malicorne?

— Domnule conte – răspunse Malicorne – calul e de rasă mecklemburgică. Privindu-i dinții ce muşcau zăbala, am văzut că a pornit pe al şaptelea an. E vârsta când se pregătesc caii pentru război. E uşor de ținut în frâu. Calul cu capul mic, se zice, nu oboseşte niciodată mâna călărețului. Greabănul e puțin cam jos. Rotunjimea crupei m-ar face să mă îndoiesc că ar fi de rasă germană pură. Trebuie să aibă şi sânge englezesc. Fugarul e sprinten la mers, dar saltă puțin în trap şi se cam îndoaie de mijloc. Trebuie să se dea atenție la potcoave. Încolo e uşor de strunit. La salturi şi la schimbările de picior am băgat de seamă că e foarte suplu.

— L-ai judecat bine, domnule de Malicorne – zise contele. Se vede că eşti cunoscător. Apoi, cercetându-l pe noul sosit, vorbi: Ai un costum foarte frumos. Presupun că nu l-ai făcut în provincie; nu se croieşte cu atâta gust la Tours sau la Orléans.

— Nu, domnule conte, aveți dreptate, costumul e lucrat la Paris.

— Da, se şi vede... Dar să ne întoarcem la ale noastre... Prin urmare, Manicamp vrea să mai facă o domnişoară de onoare?

— După cum vedeți, despre asta v-a şi scris, domnule conte.

— Cine era cea dintâi?

Malicorne simți că i se îmbujorează obrajii.

— O încântătoare domnişoară de onoare – se grăbi el să răspundă – domnişoara de Montalais.

— Aha, aha! Dumneata o cunoşti, domnule?

— Da, e logodnica mea, sau aproape.

— Atunci e cu totul altceva... Mii de complimente! îl lăudă de Guiche, de pe buzele căruia stătea să-şi ia zborul o glumă de curtean, dar căruia acest titlu de *logodnică,* dat de Malicorne domnişoarei de Montalais, îi reaminti de respectul cuvenit femeilor. Şi al doilea brevet pentru cine este? întrebă de Guiche. N-o fi cumva pentru logodnica lui de Manicamp?... În acest caz, o deplâng. Biata fată! Va avea ca soț un personaj nu prea de soi!

— Nu, domnule conte... Al doilea brevet este pentru domnişoara de La Baume Le Blanc de La Vallière.

— Necunoscută – zise de Guiche.

— Necunoscută? Da, domnule – răspunse Malicorne, zâmbind la rândul lui.

— Bun, am să-i vorbesc despre ea DOMNULUI. Dar, spune-mi, e în serviciul cuiva?

— Într-o casă foarte bună, e domnişoară de onoare a DOAMNEI, văduva de la Blois.

— Cu atât mai bine. Vrei să mă însoţeşti la DOMNUL?

— Bucuros, dacă îmi faceți aceasta cinste.

— Ai trăsura aici?

— Nu; am venit călare.

— În costumul ăsta?

— Nu, domnule; am sosit de la Orléans cu diligența şi mi-am schimbat costumul de călătorie, luându-l pe acesta, ca să mă prezint la dumneavoastră.

— Ah, aşa-i, mi-ai spus că vii de la Orléans.

Şi vârî, mototolind-o, scrisoarea lui de Manicamp în buzunar.

— Domnule – spuse cu sfială Malicorne – mi se pare că n-ați citit totul.

— Cum, n-am citit totul?

— Nu; erau două scrisori în aceeaşi învelitoare.

— Ah, ah, eşti sigur?

— Oh, foarte sigur.

— Ia să vedem. Şi contele deschise din nou hârtia. Ah – rosti el – pe legea mea, ai dreptate! Şi desfăcu scrisoarea pe care n-o citise încă. Era de aşteptat – zise el – alt bon pentru o slujbă pe lângă DOMNUL! Oh, dar Manicamp ăsta e un sac fără fund! Oh, şarlatanul, face negoț cu ele?

— Nu, domnule conte, pe aceasta vrea s-o dăruiască altcuiva.

— Cui?

— Mie, domnule.

— Dar de ce nu mi-ai spus asta de la început, scumpe domnule Mauvaisecorne?

— Malicorne!

— Ah, iartă-mă! Latineasca asta mă încurcă, obiceiul păcătos al etimologiilor. Pentru ce, Doamne sfinte, or mai fi puşi băieţii de familie să înveţe latineasca? *Mala* înseamnă rău. Înţelegi, e tot una. Mă vei ierta, nu-i aşa, domnule de Malicorne?

— Bunătatea dumneavoastră mă copleşeşte, domnule; dar ăsta e un motiv în plus să vă spun numaidecât un lucru.

— Ce lucru, domnule?

— Eu nu sunt gentilom; am o inimă bravă, oarecare spirit, dar mă numesc simplu Malicorne.

— Ei bine – strigă de Guiche privind spre chipul maliţios al interlocutorului său – îmi faci impresia, domnule, a unui om cumsecade. Îmi place înfăţişarea dumitale, domnule Malicorne; pesemne că ai însuşiri straşnice, de vreme ce te-ai împrietenit cu egoistul de Manicamp. Fii sincer şi spune, eşti cumva vreun sfânt coborât pe pământ?

— De ce credeţi asta?

— La naiba! Fiindcă l-ai făcut să-ţi dăruiască ceva! Nu mi-ai spus dumneata că vrea să-ţi dăruiască o slujbă pe lângă rege?

— Iertaţi-mă, domnule conte, dar dacă voi primi această slujbă, nu el este acela care mi-o va fi dăruit, ci dumneavoastră.

— Şi apoi, nu cred că el ţi-ar fi dat-o chiar aşa, pe degeaba.

— Domnule conte...

— Aşteaptă: există un Malicorne la Orléans. La dracu! Acela îl împrumută cu bani pe domnul prinţ de Condé.

— Cred că este tatăl meu, domnule.

— Ah, poftim! Domnul prinţ de Condé îl are pe tată, şi acest groaznic tocător de bani îl are pe fiu. Fii cu băgare de

seamă, domnule, îl cunosc bine: te va jumuli până la oase!

— Numai că eu dau cu împrumut fără dobândă, domnule – zise Malicorne zâmbind.

— Nu degeaba spuneam eu că eşti un sfânt, sau ceva asemănător, domnule Malicorne. Vei avea slujba pe care o ceri, altfel să nu mi se mai spună pe nume.

— Oh, domnule conte, cum să vă mulțumesc! rosti Malicorne plin de bucurie.

— Să mergem la Prinț, scumpe domnule Malicorne, să mergem la Prinț.

Şi de Guiche porni spre ieşire, făcându-i semn lui Malicorne să-l urmeze. Dar în clipa când dădeau să treacă pragul, din partea cealaltă le ieşi înainte un tânăr. Era un bărbat între douăzeci şi patru şi douăzeci şi cinci de ani, în costum de călăreț, cu fața palidă, cu buzele subțiri, cu ochii strălucitori, cu părul şi cu sprâncenele negre.

— Ei, bună ziua – zise el numaidccât, împingându-l, ca să spunem aşa, pe domnul de Guiche către interiorul curții.

— Ah, ah! Dumneata aici, de Wardes? Dumneata, cu cizme, cu pinteni şi cu biciuşca în mână!

— E ținuta potrivită pentru un om ce se pregăteşte să plece la Le Havre. Mâine nu va mai fi nimeni la Paris.

Şi noul venit îl salută ceremonios pe Malicorne, căruia costumul său frumos îi dădea aerul unui prinț.

— Domnul Malicorne – îi spuse de Guiche prietenului său.

De Wardes se înclină.

— Domnul de Wardes – adăugă de Guiche către Malicorne.

Malicorne se înclină şi el.

— Ia spune, de Wardes – continuă de Guiche – dumneata care eşti la curent cu asemenea lucruri: ce slujbe mai sunt de

dat la curtea, sau mai bine zis la casa DOMNULUI?

— La casa DOMNULUI? făcu de Wardes ridicându-şi ochii în sus ca pentru a căuta răspunsul. Să vedem... Aceea de mare scutier, cred.

— Oh! murmură Malicorne. Să nu vorbim despre astfel de posturi, domnule; ambiția mea nu țintește atât de departe.

De Wardes avea un ochi mult mai pătrunzător ca al lui de Guiche: îl cântări pe Malicorne dintr-o singură privire.

— Adevărul este – zise el, retezându-i-o – că pentru a primi o astfel de slujbă trebuie să fii duce sau pair.

— Ceea ce-aş dori eu – bâigui Malicorne – e o însărcinare foarte umilă; nu însemn mare lucru şi nu mă prețuiesc mai mult decât ceea ce sunt.

— Domnul Malicorne, pe care îl vezi aici – îi spuse de Guiche lui de Wardes – e un tânăr de ispravă, care n-are alt nenoroc decât acela că nu e gentilom. Dar, dumneata o ştii, eu nu fac mare caz de cineva care nu e decât gentilom.

— Sunt de aceeaşi părere – zise de Wardes – numai că, am să-ți amintesc, dragă conte, că, fără un rang, sunt puține speranțe ca cineva să intre în serviciul DOMNULUI.

— E adevărat – răspunse contele – eticheta e strictă. Drace, drace! La asta nu m-am gândit.

— Vai, iată o mare nenorocire pentru mine – zise Malicorne pălind uşor – o mare nenorocire, domnule conte.

— Dar care nu e fără leac, sper – răspunse de Guiche.

— La dracu! strigă de Wardes. Leacul e ca şi găsit! Vei fi făcut gentilom, scumpe domn: eminența sa cardinalul Mazarin nu se îndeletnicea cu altceva de dimineața până seara.

— Încet, încet, de Wardes! zise contele. Fără glume răutăcioase; nu e rostul nostru să facem asemenea glume. Noblețea se poate cumpăra, e adevărat, dar e un mare păcat ca nobilii să râdă astfel pe seama ei.

— Pe legea mea, dumneata eşti un puritan, cum spun englezii.

— Domnul viconte de Bragelonne! anunță un valet, în mijlocul curții, aşa cum ar fi făcut-o într-un salon.

— Ah, scumpe Raoul, vino, vino! Şi tu în cizme! Şi tu cu pinteni! Te pregăteşti de plecare?

Bragelonne se apropie de grupul tinerilor şi salută cu acel aer grav şi blând ce-i era propriu. Salutul lui se îndrepta mai ales către de Wardes, pe care nu-l cunoştea şi ale cărui trăsături se înarmaseră cu o ciudată răceală când îl văzu pe Raoul apropiindu-se.

— Prietene – îi spuse el lui de Guiche – am venit să-ți cer să fim împreună. Plecăm la Le Havre, presupun.

— Ah, cu atât mai bine! Minunat! Vom face o călătorie foarte plăcută. Domnul Malicorne, domnul de Bragelonne. Ah, domnul de Wardes, să ți-l prezint.

Tinerii schimbară un salut măsurat. Cele două firi păreau de la început hotărâte să se înfrunte una pe alta. De Wardes era încrezut, zâmbăreț, prefăcut; Raoul, serios, deschis, dintr-o bucată.

— Împacă-ne, Raoul, pe mine şi pe de Wardes.

— Cu privire la ce?

— Cu privire la noblețe.

— Cine s-ar pricepe mai bine la asta, decât un Grammont?

— Nu-ți cer să mă măguleşti, îți cer părerea.

— Dar mai întâi trebuie să cunosc obiectul discuției.

— De Wardes susține că se face risipă de titluri; eu susțin că titlul nu e totul pentru un bărbat.

— Şi ai dreptate – spuse pe un ton liniştit de Bragelonne.

— Dar şi eu – sări cu un fel de încăpățânare de Wardes – şi eu, domnule viconte, pretind că am dreptate.

— Ce anume spuneai dumneata, domnule?

— Spuneam că se face tot ce e cu putință în Franța, pentru ca gentilomii să fie umiliți.

— Şi cine face asta? întrebă Raoul.

— Regele însuşi; se înconjoară de oameni care nu-i fac cinste.

— Haidade! strigă de Guiche. Nu ştiu unde dracu ai văzut tu asta, de Wardes?

— O singură pildă.

Şi de Wardes îl înfăşură pe Bragelonne cu privirea sa.

— Spune.

— Ştii cine a fost numit căpitan general de muşchetari, slujbă care face mai mult decât aceea de pair, care o întrece pe aceea de mareşal al Franței?

Raoul începu să se înroşească, întrucât vedea unde voia să ajungă de Wardes.

— Nu; cine a fost numit? întrebă de Guiche. Şi asta nu s-a întâmplat de mult, în orice caz, căci acum opt zile postul era încă liber. Ştiu însă că regele l-a refuzat DOMNULUI, care-l cerea pentru unul din protejații săi.

— Ei bine, dragul meu, regele l-a refuzat unui protejat al DOMNULUI, pentru a-l da cavalerului d'Artagnan, un cadet din Gasconia, care n-a făcut altceva decât să-şi târască timp de treizeci de ani spada prin anticamere.

— Iartă-mă, domnule, dacă te întrerup – zise Raoul, aruncându-i o privire plină de asprime lui de Wardes – dar mă faci să cred că dumneata nu-l cunoşti pe cel despre care vorbeşti.

— Nu-l cunosc pe domnul d'Artagnan? Eh, Doamne, dar cine nu-l cunoaşte?

— Cei care-l cunosc, domnule – vorbi Raoul cu mai multă stăpânire, dar şi cu răceală – sunt datori să spună că, dacă

nu e un gentilom pe măsura regelui, ceea ce nu e de loc vina lui, se ridică la aceeaşi treaptă cu toți regii de pe pământ prin curaj şi loialitate. Iată părerea mea, domnule, şi, har cerului, îl cunosc pe domnul d'Artagnan de când am deschis ochii pe lume.

De Wardes vru să răspundă, dar de Guiche îl întrerupse.

XII

PORTRETUL DOAMNEI

Discuția amenința să se învenineze şi de Guiche înțelese prea bine aceasta. Într-adevăr, în privirea lui Bragelonne stăruia o licărire de pornire duşmănoasă. În a lui de Wardes se citea parcă ceva ca o pregătire de atac. Fără să-şi dea seama de ceea ce colcăia în sufletele celor doi prieteni ai lui, de Guiche se gândi să oprească încăierarea pe care simțea că e gata s-o înceapă fie unul, fie altul, sau amândoi deodată.

— Domnilor – zise el – trebuie să ne despărțim: e timpul să mă duc la DOMNUL. Să ne vedem de treburile noastre: tu, de Wardes, vino cu mine la Luvru; tu, Raoul, rămâi stăpânul casei, şi cum eşti sfetnicul a tot ce se face aici, îți vei arunca ochii şi asupra pregătirilor pentru plecarea mea.

Raoul, ca omul care nu caută, dar nici nu se teme de gâlceavă, făcu un semn de încuviințare din cap şi se aşează pe o bancă la soare.

— Foarte bine – zise de Guiche – stai acolo, Raoul, şi pune să ți se arate cei doi cai pe care i-am cumpărat; îmi vei spune părerea ta, căci i-am cumpărat cu învoiala ca tu să consfințeşti târgul. Ah, iartă-mă, am uitat să te întreb, ce face domnul conte de La Fère?

Şi, rostind aceste cuvinte, se uită la de Wardes, cu gândul de a încerca să vadă pe chipul lui efectul produs asupra sa de numele tatălui lui Raoul.

— Mulțumesc – răspunse tânărul – domnul conte e bine.

O scânteiere de ură străfulgeră în ochii lui de Wardes. De Guiche păru a nu observa această lucire haină şi, ducându-se să-i strângă mâna lui Raoul, îi spuse:

— Ne-am înțeles, nu-i aşa, Bragelonne, vei veni să ne cauți în curtea palatului Regal, da? Apoi, făcându-i semn lui de Wardes să-l urmeze, căci acesta se bâțâia când pe un picior, când pe altul, zise: Să mergem; vino cu noi, domnule Malicorne.

Acest nume îl făcu pe Raoul să tresară. I se păru că mai auzise undeva pronunțându-se acest nume, dar nu-şi putea aduce aminte cu ce prilej. În timp ce încerca să-şi amintească, pe jumătate cu gândurile aiurea, pe jumătate răscolit încă de convorbirea cu de Wardes, ceilalți trei porniră spre Palatul Regal, unde îşi avea reşedința DOMNUL.

Pe drum, Malicorne îşi dădu seama de două lucruri. Primul, că cei doi tineri aveau de vorbit amândoi; al doilea, că el nu se cădea să meargă în acelaşi rând cu ei. Rămase, deci, ceva mai în urmă.

— Ce te-a apucat? îi spuse de Guiche însoțitorului său după ce ieşiră pe poarta palatului Grammont. Îl ataci pe domnul d'Artagnan, şi asta de față cu Raoul!

— Ei şi? făcu de Wardes.

— Cum ei şi?

— Aşa; n-avem voie să-l atacăm pe domnul d'Artagnan?

— Dar ştii bine că domnul d'Artagnan reprezintă un sfert din ceea ce, atât de glorios şi atât de vitejesc, se înțelege prin Muşchetari.

— O fi; dar nu văd pentru ce asta m-ar împiedica să-l urăsc pe domnul d'Artagnan.

— Ce ți-a făcut?

— Oh, mie, nimic.

— Atunci de ce să-l urăşti?

— Întreabă despre asta umbra tatălui meu.

— Într-adevăr, scumpul meu de Wardes, mă uimeşti! Domnul d'Artagnan nu e dintre oamenii care să lase în urma lor o duşmănie, fără să fi dat socoteală de ea. Tatăl dumitale, mi s-a spus, era la rândul lui un pricinaş. Or, nu există vrăjmăşie, oricât de aspră, care să nu fie spălată cu sânge printr-o dreaptă şi loială lovitură de spadă.

— Ce vrei, dragă prietene, această ură dăinuia între părintele meu şi domnul d'Artagnan; tatăl meu m-a crescut, încă din copilărie, cu ea în suflet, şi e o moştenire de neuitat.

— Şi ura asta se îndrepta numai către domnul d'Artagnan singur?

— Oh, domnul d'Artagnan era prea strâns legat de ceilalți trei prieteni ai lui pentru ca veninul să nu se reverse şi asupra lor; ura aceasta e atât de puternică, te rog să mă crezi, încât, la nevoie, nici ceilalți nu se vor putea plânge că sunt nesocotiți.

De Guiche îşi aţinti privirea asupra lui de Wardes; se cutremură văzând zâmbetul necruțător al celuilalt. Ceva, ca un fel de presimțire, îi zgudui gândurile; îşi spuse că vremea luptelor cu spada între gentilomi trecuse, dar că ura, cuibărită în adâncul inimii, în loc să se topească acolo, se întărea şi mai mult; că uneori un zâmbet e tot atât de cumplit ca şi o amenințare şi că, într-un cuvânt, după părinți, care se duşmăniseră din tot sufletul şi se înfruntaseră cu tăria brațului, venea rândul fiilor; că aceştia se vor duşmăni cu aceeaşi putere, dar că nu se vor mai lupta între ei decât cu armele intrigii şi ale trădării. Şi cum de Guiche nu-l putea bănui pe Raoul în stare de a folosi trădarea sau intriga, tocmai pentru el se temea mai mult. Însă, în vreme ce acesta gânduri negre îi întunecau fruntea lui de Guiche, de Wardes păru a fi reuşit să se stăpânească.

— De fapt – zise acesta – eu nu am nimic cu domnul de Bragelonne; nici nu-l cunosc măcar.

— Oricum, de Wardes – îi răspunse de Guiche cu oarecare asprime – nu uita un lucru, că Raoul e unul dintre cei mai buni prieteni ai mei.

De Wardes se înclină. Convorbirea se întrerupse aici, cu toate că de Guiche se strădui să citească mai adânc în inima lui de Wardes; dar acesta, hotărât, fără îndoială, să-şi păstreze taina, rămase ferecat în el însuşi. De Guiche îşi făgădui atunci să încerce să ajungă la mai multă înțelegere cu Raoul.

Între timp se apropiaseră de Palatul Regal, care era înconjurat de o mulțime de curioşi. Suita DOMNULUI aştepta ultimele lui ordine pentru a încăleca pe cai şi a însoți ambasadorii însărcinați s-o aducă la Paris pe tânăra principesă. Luxul cailor, al armelor şi al livrelelor înlocuia, în momentul acela, datorită cumințeniei mulțimilor şi tradiției de respectuoasă admirație față de regi, uriaşele cheltuieli acoperite prin impozite. Mazarin spusese: "Lăsați-i să cânte, dar numai să plătească!" Ludovic al XIV-lea spunea: "Lăsați-i să vadă". Vederea luase locul glasului; mulțimea putea încă să privească, dar nu mai putea să cânte.

Domnul de Guiche îi lăsă pe de Wardes şi pe Malicorne la capătul scării celei mari; el, bucurându-se de favoarea Prințului, împreună cu cavalerul de Lorraine, care-i zâmbea cu toată gura, deşi nu putea să-l sufere, urcă direct în apartamentele DOMNULUI. Îl găsi pe tânărul Prinț în fața oglinzii, sulemenindu-şi obrajii cu roşu. Într-un colț al cabinetului, domnul cavaler de Lorraine, întins pe perne, tocmai îşi frizase părul lung şi blond, şi acum şi-l răsucea între degete, aşa cum ar fi făcut o femeie. Prințul, auzind paşi, întoarse capul şi, zărindu-l pe conte, îl întâmpină:

— Ah, tu eşti, Guiche? Vino aici şi spune-mi adevărul.

— Da, monseniore, ştiți că ăsta e cusurul meu.

— Închipuieşte-ți, Guiche, că urâciosul acesta de cavaler îmi face mereu sânge rău.

Cavalerul dădu din umeri.

— Cum asta, monseniore? întrebă de Guiche. După câte ştiu, domnul cavaler n-are asemenea obiceiuri.

— Ei bine, pretinde – continuă Prințul – că domnişoara Henriette e mai bine ca femeie, decât aş fi eu ca bărbat.

— Luați seama, monseniore – zise de Guiche încruntându-şi sprâncenele – mi-ați cerut să spun adevărul.

— Da – rosti DOMNUL aproape tremurând.

— Ei bine, am să vi-l spun.

— Nu te grăbi, Guiche! strigă Prințul. Ai destulă vreme. Priveşte-mă cu atenție şi aminteşte-ți de DOAMNA; de altfel, iată-i portretul, ține-l.

Şi-i întinse miniatura, lucrată cu multă finețe. De Guiche luă portretul şi-l cercetă îndelung.

— Pe cinstea mea – zise el – iată, monseniore, un chip adorabil.

— Dar uită-te şi la mine, priveşte-mă acum şi pe mine! strigă Prințul, încercând să abată către el atenția contelui, absorbit în întregime de admirarea portretului.

— Într-adevăr, e ceva minunat! murmură de Guiche.

— Eh, s-ar zice – continuă DOMNUL – că n-ai văzut-o niciodată pe această copilă.

— Am văzut-o, monseniore, dar, e adevărat, sunt cinci ani de atunci, şi timpul produce schimbări mari de la o copilă de doisprezece ani la o domnişoară de şaptesprezece.

— În fine, părerea ta, spune-o, s-o auzim!

— Părerea mea e că portretul pare înfrumusețat, monseniore.

— Oh, fără îndoială că da! E înfrumusețat – zise Prințul, bucurându-se. Dar presupune că n-ar fi, şi spune-mi părerea ta.

— Monseniore, alteța voastră trebuie să fie fericită că are o logodnică atât de încântătoare.

— Fie; e părerea ta despre ea; dar despre mine?

— Cred, monseniore, că sunteți prea frumos pentru un bărbat.

Cavalerul de Lorraine începu să râdă cu hohote. DOMNUL înțelese tot ceea ce putea să fie o judecată severă în părerea contelui cu privire la el. Încruntă din sprâncene.

— Am nişte prieteni prea puțin binevoitori – rosti el.

De Guiche se mai uită o dată la portret; dar, după câteva secunde de contemplare, îl înapoie Prințului, cu jenă, spunând:

— Credeți-mă, monseniore, aş prefera să contemplu de zece ori chipul alteței voastre, decât o dată pe-al DOAMNEI.

Fără îndoială, cavalerul găsi că se ascunde ceva misterios în aceste cuvinte, care rămaseră neînțelese de Prinț, căci strigă:

— Ei bine, atunci însurați-vă!

DOMNUL continuă să-şi dea cu roşu; pe urmă, după ce termină, mai privi o dată portretul, apoi se uită în oglindă şi zâmbi. De bună seamă, era mulțumit de această comparație.

— De altfel, e foarte drăguț din partea ta că ai venit – îi spuse el lui de Guiche. Mi-era teamă că ai să pleci fără a trece să-ți iei rămas bun de la mine.

— Monseniorul mă cunoaşte prea bine pentru a nu mă crede în stare de o asemenea lipsă de cuviință.

— Şi, afară de asta, ai să-mi ceri poate ceva înainte de a părăsi Parisul?

— Ei bine, alteța voastră a ghicit: am, într-adevăr, să-i fac o rugăminte.

— Bun, vorbeşte.

Cavalerul de Lorraine deveni numai ochi şi urechi; i se părea că orice favoare obținută de altul era un furt din ceea ce i se cuvenea lui. Dar întrucât contele de Guiche şovăia, Prințul îl întrebă:

— E vorba de bani? Dacă da, ai nimerit-o cum nu se poate mai bine; sunt foarte bogat. Domnul intendent superior mi-a trimis cincizeci de mii de pistoli.

— Mulțumesc alteței voastre, dar nu e vorba de bani.

— Atunci despre ce e vorba? Să vedem.

— De un brevet pentru o domnişoară de onoare.

— Pentru Dumnezeu, Guiche, ai devenit un protector fără pereche! zise Prințul cu oarecare dispreț. N-ai să-mi mai vorbeşti oare decât de gâsculițe?

Cavalerul de Lorraine zâmbi; el ştia că monseniorului nu-i prea plăceau oamenii care cereau favoruri pentru femei.

— Monseniore – zise contele – nu eu sunt acela care ocroteşte direct persoana în chestiune; e unul din prietenii mei.

— Ah, asta-i altceva! Şi cum se numeşte protejata prietenului dumitale?

— Domnişoara de La Baume Le Blanc de La Vallière, care e mai de mult domnişoară de onoare a DOAMNEI, văduva de la Blois.

— Ah, o şchioapă! zise cavalerul de Lorraine, lungindu-se pe perna sa.

— O şchioapă!? repetă Prințul. DOAMNA să aibă aşa ceva sub ochii ei? Doamne, nu, ar fi prea primejdios pentru când va fi însărcinată.

Cavalerul de Lorraine izbucni în râs.

— Domnule cavaler – i se adresă de Guiche – nu e frumos ceea ce faci: eu cer un lucru şi dumneata îmi pui bețe-n roate!

— Ah, iartă-mă, domnule conte – răspunse cavalerul de Lorraine, nelinişt it de tonul cu care contele accentuase cuvintele sale – n-am avut această intenție şi, de altfel, cred că o confund pe domnişoara cu altcineva.

— Fără îndoială, şi te încredințez eu că o confunzi.

— Spune, ții mult la asta, Guiche? întrebă Prințul.

— Mult, monseniore.

— Ei bine, s-a făcut! Dar să nu-mi mai ceri alt brevet, căci nu mai e nici un loc.

— Ah! exclamă cavalerul. E amiază; ceasul hotărât pentru plecare.

— Mă goneşti, domnule? îi aruncă contele.

— Oh, conte, dumneata mă chinuieşti astăzi! răspunse cavalerul cu un zâmbet îngăduitor.

— Pentru numele lui Dumnezeu, conte! Pentru numele lui Dumnezeu, cavalere! îi mustră DOMNUL. Nu vă certați astfel aici; nu vedeți că asta îmi face rău?

— Şi semnătura? întrebă contele.

— Scoate un brevet din sertar şi dă-mi-l.

De Guiche luă brevetul ce-i fusese arătat, cu o mână, iar cu cealaltă îi întinse DOMNULUI o pană muiată în cerneală. Prințul semnă.

— Poftim – zise el, înapoindu-i brevetul – însă cu o condiție.

— Care?

— Sa te împaci cu cavalerul.

— Bucuros – zise de Guiche.

Şi-i întinse cavalerului mâna cu o nepăsare ce semăna mai degrabă a dispreț.

— Du-te, conte – zise cavalerul, fără să pară câtuşi de puțin că observase disprețul contelui – du-te şi adu-ne o principesă care să nu fie mai prejos de portretul ei.

— Da, du-te şi procedează cu înțelepciune... Ia spune, pe cine iei ca însoțitori?

— Pe Bragelonne şi pe de Wardes.

— Doi bravi tovarăşi de drum.

— Chiar prea bravi! adăugă cavalerul. Încearcă să-l aduci înapoi pe amândoi, conte.

— Păcătoasă inimă! murmură de Guiche. Nu vede decât răul, oriunde şi oricând.

Apoi, salutându-l pe DOMNUL, ieşi. Când ajunse în vestibul, flutură în aer brevetul semnat. Malicorne se repezi şi i-l luă din mână, tremurând de bucurie. Dar, după ce i-l dădu, de Guiche observă că acesta mai aştepta ceva.

— Răbdare, domnule, răbdare – îi spuse el omului său – era acolo domnul cavaler şi m-am temut să nu m-aleg cu nimic dacă aş fi cerut prea mult dintr-o dată. Aşteaptă, deci, până mă întorc. Adio!

— La revedere, domnule conte; mii de mulțumiri – zise Malicorne.

— Şi trimite-mi-l pe Manicamp. Dar, ia spune-mi, domnule, o adevărat că domnişoara de La Vallière e şchioapă?

În clipa când rosti aceste cuvinte, un cal se opri din trap la spatele lui. De Guiche întoarse capul şi-l văzu pălind pe Bragelonne, care tocmai în clipa aceea intrase în curte. Bietul îndrăgostit auzise totul. Nu acelaşi lucru se întâmpla cu Malicorne, care o şi ştersese din loc.

"Cu ce rost se vorbeşte aici despre Louise? se întrebă Raoul. Oh, să-l ferească Dumnezeu pe acest de Wardes, care zâmbeşte acolo, să spună un cuvânt despre ea, în fața mea!"

— Gata, domnilor! strigă contele. Haide, la drum!

În acea clipă, Prințul, care îşi sfârşise toaleta, se ivi la fereastră. Întreaga escortă îl salută prin urale şi, zece minute mai târziu, steaguri, flamuri şi pene fluturau în văzduh, în unduirea galopului cailor.

XIII

LA LE HAVRE

Toată această curte, atât de strălucitoare, atât de veselă, atât de însufleţită de simţiri felurite, ajunse la Le Havre după patru zile de la plecarea din Paris. Era către ceasurile cinci seara; nu se primise încă nici o veste despre DOAMNA. Porniră să-şi caute locuinţe; dar, în legătură cu asta, se stârni o mare învălmăşeală între stăpâni, se iscară ciorovăieli între lachei. În mijlocul acestei zarve, contelui de Guiche i se păru că-l recunoaşte pe Manicamp. Într-adevăr, el era cel care tocmai atunci sosea; dar, întrucât Malicorne îi luase costumul cel mai frumos, el nu mai putuse găsi decât un costum de catifea violetă, brodat cu argint. De Guiche îl recunoscu mai mult după costum decât după chip, căci văzuse de atâtea ori la Manicamp acest costum violet, care era ultima lui salvare. Manicamp se înfăţişă înaintea contelui sub o boltă de făclii care mai mult incendiau decât luminau poarta pe unde se intra în Le Havre şi care se afla nu departe de turnul lui Francisc I. Contele, văzând faţa mohorâtă a lui Manicamp, nu-şi putu stăpâni o izbucnire de râs.

— Eh, bietul meu Manicamp – strigă el – iată-te în violet! Eşti cumva în doliu?

— Sunt în doliu, da – răspunse Manicamp.

— După cine, sau după ce?

— După costumul meu albastru, cu fire de aur, care a dispărut, şi în locul lui nu l-am mai găsit decât pe acesta; şi încă a trebuit să fac economii, nu glumă, ca să-l pot răscumpăra.

— Adevărat?

— La dracu! Te mai şi miri, după ce mă laşi fără nici un ban!

— În sfârşit, iată-te aici, asta e principalul.

— Venit pe nişte drumuri nemaipomenit de proaste.

— Unde eşti găzduit?

— Găzduit?

— Da.

— Dar nu sunt găzduit nicăieri.

De Guiche începu să râdă iar.

— Atunci, unde vei fi găzduit?

— La un loc cu tine.

— Păi, nici eu nu ştiu unde am să stau.

— Cum, nu ştii?

— Fără îndoială; de unde vrei să ştiu unde am să dorm?

— N-ai reținut un hotel?

— Eu?

— Tu, sau DOMNUL.

— Nu ne-am gândit la asta nici unul, nici altul. Oraşul Le Havre e mare, presupun, şi de vreme ce s-o găsi un grajd pentru doisprezece cai şi o casă curată într-un cartier bun...

— O, sunt multe case foarte curate...

— Ei bine, atunci...

— Dar nu pentru noi.

— Cum nu pentru noi? Dar pentru cine?

— Pentru englezi, la dracu!

— Pentru englezi?

— Da, toate sunt închiriate.

— De cine?

— De domnul de Buckingham.

— De cine? făcu de Guiche, silit, la rostirea acestui nume, să-şi ascută auzul.

— Ei da, dragul meu, de domnul de Buckingham. Înălțimea sa a trimis înainte un curier; acest curier a sosit de trei zile şi a reținut toate casele locuibile care se găsesc în oraş.

— Haide, haide, Manicamp, să ne înțelegem.

— Doamne, dar ceea ce-ți spun e destul de limpede, mi se pare.

— Totuşi, domnul de Buckingham nu ocupă doar tot oraşul, ce dracu!

— Nu-l ocupă, e adevărat, fiindcă n-a debarcat încă, dar, de îndată ce va debarca, o să-l ocupe.

— Bun! Dar un om care a luat o casă se va mulțumi cu ea şi n-o să vrea să aibă două.

— Da, dar doi oameni?

— Fie, două case; patru, şase, zece, dacă vrei; în Le Havre sunt însă o sută de case!

— Ei bine, află că toate o sută sunt închiriate.

— Cu neputință!

— Măi, dar încăpățânat mai eşti! Când îți spun că domnul de Buckingham a închiriat toate casele din jurul aceleia în care va fi găzduită maiestatea sa regina văduvă a Angliei şi principesa, fiica ei!

— Ah, nu zău, iată ceva neobişnuit – zise de Wardes mângâind gâtul calului său.

— E întocmai precum spun, domnule.

— Eşti sigur de asta, domnule de Manicamp?

Şi, punând această întrebare, se uită cu neîncredere la de Guiche, ca şi cum ar fi vrut să afle ce temei se putea pune pe vorbele prietenului său.

Între timp se făcuse noapte, şi torțele, pajii, lacheii, scutierii, caii şi trăsurile se îngrămădeau în fața porții şi în piață; luminile se reflectau în canalul unde năvăleau apele

mării în plin flux, în vreme ce, dincolo de dig, se zăreau sute de capete de curioşi, marinari sau burghezi care căutau să nu piardă nimic din tot ce se petrecea acolo.

În timpul acestor sporovăieli, Bragelonne, ca şi cum ar fi fost străin de ceilalți, stătea pe cal, ceva mai în urma lui de Guiche, şi privea jocul luminilor ce se răsfrângeau în apă, respirând totodată, cu plăcere, mireasma sărată a valurilor ce se rostogoleau vuind peste nisip, pietriş şi alge, împrăştiindu-şi spuma albă în văzduh şi risipindu-şi vuietul în noapte.

— Dar, mă rog – strigă de Guiche – ce l-a împins pe domnul de Buckingham să facă atâta provizie de locuințe?

— Da – întrebă şi de Wardes – ce l-a împins?

— Oh, un motiv suprem – răspunse Manicamp.

— Ei bine, cunoşti acest motiv?

— Cred că-l cunosc.

— Atunci vorbeşte.

— Apleacă-te spre mine.

— Drace! Nu se poate spune decât în şoaptă?

— Ai să-ți dai seama singur.

— Bun.

De Guiche se aplecă.

— Dragostea – zise Manicamp.

— Nu mai pricep nimic.

— Spune mai bine că încă nu pricepi.

— Vorbeşte desluşit.

— Ei bine, mulți cred, domnule conte, că altața sa regală DOMNUL va fi cel mai nefericit dintre soți.

— Cum adică! Ducele de Buckingham să...?

— Acest nume aduce nenorocire prinților din casa Franței.

— Aşadar, ducele...?

— Ar fi îndrăgostit nebun de tânăra DOAMNA, după câte se spune, şi n-ar vrea pentru nimic în lume ca cineva să se apropie de ea, în afară de dânsul.

De Guiche se înroşi.

— Bine, bine, mulțumesc! zise el, strângându-i mâna lui Manicamp. Apoi, ridicând capul, adăugă: Pentru numele lui Dumnezeu, Manicamp, fă în aşa fel ca planul ducelui de Buckingham să nu ajungă la urechile franceze, căci altfel vor sclipi sub soarele acestei țări spade ce nu se tem câtuşi de puțin de oțelurile călite englezeşti.

— De fapt – zise Manicamp – această dragoste nu mi-a fost dovedită de nimeni, şi s-ar putea să fie doar un zvon.

— Nu – zise de Guiche – trebuie să fie ceva adevărat la mijloc!

Şi fără voia lui, dinții tânărului conte scrâşniră amarnic.

— Ei bine, la urma urmei, ce-ți pasă ție, ce-mi pasă mie? Ce mă priveşte pe mine dacă DOMNUL va fi ceea ce a fost răposatul nostru rege? Buckingham tatăl, cu regina; Buckingham fiul, cu tânăra DOAMNA. Treaba lor!

— Manicamp! Manicamp!

— Ei, la naiba, e un fapt, sau, în orice caz, o vorbă.

— Tăcere! rosti contele.

— Dar pentru ce tăcere? zise de Wardes. Un fapt foarte onorabil pentru națiunea franceză. Nu eşti de aceeaşi părere cu mine, domnule de Bragelonne?

— Ce fapt? întrebă cu mâhnire Bragelonne.

— Că englezii aduc astfel omagiul lor reginelor şi prințeselor dumneavoastră.

— Iartă-mă, n-am auzit despre ce-ați vorbit şi te-aş ruga să mă lămureşti.

— Foarte simplu: a trebuit ca domnul de Buckingham tatăl să vie la Paris pentru ca maiestatea sa regele Ludovic al

XIII-lea să-şi dea seama că soția lui este una dintre cele mai frumoase femei de la curtea Franței; trebuie acum ca domnul de Buckingham fiul să consacre, prin omagiul pe care i-l aduce, frumusețea unei prințese de sânge francez! Va fi de aici încolo un brevet de frumusețe pentru voi, dat fiind că a aprins dragostea într-o inimă de dincolo de mare.

— Domnule – răspunse Bragelonne – nu-mi place să aud glumindu-se pe seama unor astfel de lucruri. Noi, gentilomii, avem datoria să apărăm cinstea reginelor şi a principeselor. Dacă noi vom râde de ele, atunci ce vor face lacheii?

— Oh, oh, domnule – bâigui de Wardes, care se înroşi deodată de mânie – cum trebuie să iau asta?

— Ia-o cum vrei, domnule – răspunse cu răceală Bragelonne.

— Bragelonne! Bragelonne! mormăi de Guiche.

— Domnule de Wardes! strigă Manicamp, văzând că tânărul îşi îndemna calul înspre calul lui Raoul.

— Domnilor! Domnilor! îi mustră de Guiche. Nu dați o astfel de pildă în fața lumii, în stradă. De Wardes, nu ai dreptate.

— Nu am dreptate? De ce? Vreau să-mi spui!

— Nu aveți dreptate deoarece vorbiți totdeauna de rău pe cineva sau ceva – răspunse Raoul cu necruțătorul lui sânge rece.

— Iartă-l, Raoul – spuse de Guiche încet.

— Să nu vă bateți înainte de a vă fi odihnit măcar; nu veți face nici o scofală – zise Manicamp.

— Haide, haide! strigă de Guiche. Înainte, domnilor, înainte!

Şi, cu acestea, dând la o parte caii şi pajii, îşi făcu drum până la piața înconjurată de mulțime, trăgând după el întregul cortegiu al francezilor. O poartă mare, ce da într-o

curte, era deschisă; de Guiche intră în acea curte; Bragelonne, de Wardes, Manicamp şi încă trei sau patru gentilomi îl urmară. Acolo ținură un fel de consiliu de război; se sfătuiră asupra mijlocului pe care trebuiau să-l folosească pentru a salva demnitatea suitei franceze. Bragelonne fu de părere să se respecte dreptul de întâietate. De Wardes propuse să se ocupe milităreşte oraşul. Această propunere i se păru cam pripită lui Manicamp. El socotea că e mai bine să se odihnească mai întâi; era lucrul cel mai cuminte pe care-l aveau de făcut. Din păcate, pentru a-i urma sfatul, le lipsea ceea ce era mai important: o casă şi câteva paturi. De Guiche stătu puțin pe gânduri, apoi spuse cu glas tare:

— Cine mă iubeşte, mă urmează!

— Şi oamenii? întrebă un paj care se apropiase de grup.

— Toată lumea! strigă înflăcăratul tânăr. Haide, Manicamp, du-ne la casa unde urmează să tragă alteța sa DOAMNA.

Fără să bănuiască ce gânduri are contele, prietenii lui îl urmară, escortați de mulțimea ale cărei aclamații şi strigăte de bucurie păreau o fericită prevestire a planului, încă necunoscut, spre a cărui făurire se îndrepta această focoasă tinerime. Vântul sufla cu putere dinspre port şi-i lua pe sus în rafale lungi.

XIV

PE MARS

Ziua următoare se arăta ceva mai liniştită, cu toate că vântul sufla fără încetare. Totuşi, soarele se ridicase într-unul din acei nori purpurii, frângându-şi razele sângerii în creasta valurilor negre.

Din vârful turnurilor de veghe, zarea era scrutată cu nerăbdare. Către ceasurile unsprezece dimineața, în depărtare apăru un bastiment; acest bastiment se apropia de

țărm cu toate pânzele întinse; altele două îl urmau la o distanță de o jumătate de nod. Înaintau ca nişte săgeți zvârlite de un arcaş puternic; şi totuşi marea era atât de agitată, încât iuțeala mersului lor nu putea învinge furia talazurilor care înclinau corăbiile când în dreapta, când în stânga. Curând, forma vaselor şi culoarea flamurilor dădură putința să se vadă că erau nave englezeşti. În frunte plutea bastimentul pe care se afla Prințesa, purtând pavilionul amiralității. Numaidecât, pe țărm se răspândi zvonul că Prințesa sosea. Toată nobilimea franceză alergă în port; poporul se îngrămădi pe cheiuri şi pe diguri. După două ceasuri, navele se strânseră în jurul vasului amiral şi, neîncumetându-se pesemne să pătrundă pe gura strâmtă a portului, aruncară câteşitrele ancorele între Le Havre şi satul Hève. Odată manevra sfârşită, vasul amiral salută Franța prin douăsprezece lovituri de tun, cărora le răspunse, lovitură după lovitură, bateria din fortul Francisc I. Îndată după aceea, o sută de ambarcațiuni porniră spre larg; toate erau împodobite cu stofe scumpe şi erau încărcate cu gentilomi francezi ce sa duceau să întâmpine vasele ancorate. Dar, văzând cum aceste bărci se luptau cu marea chiar în port, văzând apoi valurile ce se înălțau cât munții şi se rostogoleau pe plajă, dincolo de diguri, cu un muget îngrozitor, nimeni nu putea crede că ele vor face mai mult de un sfert din drumul până la vasele din larg, fără să fie înghițite de talazuri.

În pofida vântului şi a mării înfuriate, o barcă pilot se pregătea să iasă din port pentru a se duce să se pună la dispoziția vasului amiral englez. De Guiche, care căutase printre micile ambarcațiuni de acolo una mai solidă decât celelalte, cu ajutorul căreia să poată ajunge la vasele engleze, zări vasul pregătindu-se de plecare şi se bucură.

— Raoul – zise el – nu găseşti că e ruşinos pentru nişte făpturi înțelepte şi puternice ca noi să dea înapoi în fața acestei forțe brutale a vântului şi a apei?

— Tocmai la asta mă gândeam şi eu acum – răspunse Bragelonne.

— Ei bine, vrei să ne îmbarcăm pe corăbioara aceea şi să o luăm înainte? Vrei şi tu, de Wardes?

— Luați seama, o să vă înecați – îi preveni Manicamp.

— Nici nu mă gândesc – răspunse de Wardes – întrucât, cu vântul în față, aşa cum îl veți avea, nu veți putea ajunge la vase.

— Aşadar, nu vrei?

— Nu, pe legea mea! Mi-aş da bucuros viața într-o luptă cu oamenii – declară el aruncându-i o privire piezişă lui Bragelonne – dar să mă războiesc împotriva unor valuri de apă sărată, zău că n-am chef de-aşa ceva.

— Iar eu – adăugă Manicamp – chiar de-ar trebui să ajung cu orice preț la vasele acelea, m-aş teme înainte de toate să nu-mi prăpădesc singurul costum curat ce mi-a mai rămas; apa sărată stropeşte şi pătează.

— Prin urmare, nici tu nu vrei? întrebă de Guiche.

— De bună seamă că nu, te rog să mă crezi, şi de astă dată sunt foarte hotărât.

— Dar, ia priviți – strigă de Guiche – priveşte, de Wardes, priveşte şi tu, Manicamp: acolo, pe puntea vasului amiral, stau prințesele şi se uită la noi.

— Un motiv în plus, dragul meu, să nu ne facem de râs în fața lor, scăldându-ne în valurile mării.

— Asta e ultimul tău cuvânt, Manicamp?

— Da.

— Ăsta e ultimul tău cuvânt, de Wardes?

— Da.

— Atunci mă voi duce singur.

— Nu – zise Raoul – merg şi eu cu tine; mi se pare că aşa ne-am înțeles.

Adevărul este că Raoul, cântărind primejdia cu sânge rece, fără nici un fel de ambiție, vedea bine pericolul; dar el ținea cu tot dinadinsul să facă un lucru de la care de Wardes dăduse înapoi.

Vasul pornise la drum. De Guiche strigă:

— Hei, cei din barcă! Nu mai aveți două locuri?

Şi înfăşurând cinci sau şase pistoli într-o bucățică de hârtie, îi aruncă de pe chei în barcă.

— Se vede treaba că nu vă e teamă de apa sărată, domnişorilor – zise stăpânul bărcii.

— Nu ne e teamă de nimic – răspunse de Guiche.

— Dacă-i aşa, poftiți, viteji gentilomi.

Barca se apropie de chei şi cei doi tineri săriră în ea, unul după altul, cu aceeaşi uşurință.

— Acum, curaj, băieți! strigă de Guiche. În această pungă se mai găsesc încă douăzeci de pistoli; dacă vom ajunge la vasul amiral, sunt ai voştri.

Numaidecât, vâslaşii se încovoiară deasupra vâslelor şi barca îşi luă zborul pe deasupra valurilor. Toată lumea urmărea cu încordare această faptă cutezătoare; populația din Le Havre se îndesa pe diguri; toate privirile erau ațintite spre barcă. Uneori, plăpânda găoace de scânduri rămânea o clipă încremenită deasupra crestei înspumate, pentru ca deodată să se prăbuşească apoi într-un abis mugind, în care părea că se pierde. Totuşi, după un ceas de luptă, ajunse în apele vasului amiral, de la care se desprinseră două bărcuțe trimise să-i vină în ajutor.

Pe puntea din spate a vasului amiral, adăpostite sub un baldachin de catifea şi hermină, sprijinit pe stâlpi puternici,

doamna Henriette, văduva, şi tânăra DOAMNĂ, avându-l alături de ele pe amiralul conte de Norfolk, priveau îngrozite barca aceea care aci era ridicată spre slava cerului, aci era aruncată în fundul iadului, şi pe a cărei pânză neagră se distingeau şi mai bine, ca două apariţii luminoase, cele două chipuri nobile ale celor doi gentilomi francezi. Echipajul, rezemat de marginile punţii sau agăţat printre frânghii, întâmpina cu strigăte de bucurie îndrăzneala celor doi tineri curajoşi, îndemânarea cârmaciului şi puterea vâslaşilor. Urale de triumf salutară sosirea lor la bord. Contele de Norfolk, un tânăr chipeş, de vreo douăzeci şi şase, douăzeci şi opt de ani, înaintă câţiva paşi spre ei.

De Guiche şi Bragelonne urcară încet scara de la tribord, apoi, însoţiţi de contele de Norfolk, care îşi reluă locul alături de ele, se înclinară în faţa prinţeselor. Respectul, dar mai ales un fel de teamă, de care el nu-şi dădea seama, îl împiedicaseră până atunci pe contele de Guiche să o privească în faţă pe tânăra DOAMNĂ. Aceasta, dimpotrivă, îl remarcase de la început şi o întrebase pe mamă:

— Nu cumva e DOMNUL acela care vine în barcă?

Doamna Henriette, care-l cunoştea pe DOMNUL mai bine decât fiica ei, zâmbise în faţa acestei amăgiri a amorului propriu al fiicei şi răspunse:

— Nu, acesta e domnul de Guiche, favoritul lui.

La acest răspuns, tânăra Prinţesă fu nevoită să-şi stăpânească instinctiva bunăvoinţă provocată de îndrăzneala contelui.

Într-adevăr, chiar în clipa când Prinţesa punea această întrebare, de Guiche, cutezând în sfârşit să-şi ridice ochii spre ea, putu să compare originalul cu portretul. Când văzu acea înfăţişare palidă, acei ochi înflăcăraţi, acel minunat păr castaniu, gura tremurândă şi gestul acela cu adevărat regesc,

ce părea că mulțumeşte şi încurajează totodată, fu cuprins de o asemenea tulburare, încât, dacă n-ar fi fost alături de el Raoul, care-i dădu brațul, s-ar fi clătinat pe picioare. Privirea uimită a prietenului său şi un gest binevoitor al reginei îl făcură pe de Guiche să-şi revină în fire. În puține cuvinte, îşi arătă misiunea, spuse că este un trimis al DOMNULUI şi salută, după rangul fiecăruia şi în felul cum îl primi fiecare, pe amiral şi pe ceilalți seniori englezi ce erau grupați în jurul principeselor. Îl prezentă apoi şi pe Raoul, căruia i se făcură onorurile cuvenite – toată lumea ştia în ce măsură contribuise contele de La Fère la restaurația regelui Carol al II-lea; în afară de asta, tot contele era acela care fusese însărcinat cu ducerea tratativelor pentru înfăptuirea acestei căsătorii, care o readucea în Franța pe nepoata lui Henric al IV-lea.

Raoul vorbea foarte bine englezeşte; se făcu deci interpretul prietenului său pe lângă tinerii seniori englezi, cărora limba franceză nu le era de loc familiară.

În acel moment apăru un tânăr de o frumusețe desăvârşită şi de o impunătoare bogăție în ceea ce privea costumul şi armele. El se apropie de principese, care vorbeau acum cu contele de Norfolk, şi, cu un glas ce nu-i putea ascunde nerăbdarea, zise:

— Haideți, doamnelor, este timpul să coborâm la țărm, şi tocmai voia să ia brațul pe care tânărul i-l oferea cu o vioiciune plină de nuanțe în care se puteau citi multe lucruri, când amiralul făcu un pas şi se aşeză între tânăra DOAMNĂ şi noul venit.

— O clipă, dacă îngăduiți, milord de Buckingham – zise el. Debarcarea nu este cu putință pentru femei, la ceasul acesta. Marea e prea agitată acum; dar, către ceasurile patru, este de aşteptat ca vântul să se potolească, astfel încât vom debarca mai înspre seară.

— Dați-mi voie, milord – răspunse Buckingham cu o iritare pe care nu căuta să şi-o mai ascundă. Rețineți aceste doamne, şi nu aveți dreptul s-o faceți. Dintre doamne, una aparține, vai! de azi încolo, Franței şi, după cum vedeți, Franța o cere prin glasul ambasadorilor ei.

Şi arătă cu mâna spre de Guiche şi spre Raoul, pe care îi salută în acelaşi timp.

— Nu presupun – răspunse amiralul – că e în intenția acestor domni să expună viața principeselor.

— Milord, aceşti domni au venit în contra vântului; îngăduiți-mi să cred că primejdia nu poate fi mai mare pentru doamne, care vor merge în direcția vântului.

— Aceşti domni sunt foarte bravi – zise amiralul. Ați observat că erau mulți bărbați în port, dar nici unul n-a îndrăznit să-i urmeze. Pe deasupra, dorința de a prezenta cât mai repede cu putință omagiile lor DOAMNEI şi ilustrei sale mame i-a făcut să înfrunte marea, foarte rea astăzi chiar pentru marinari. Dar pilda acestor domni, pe care-o voi slăvi în fața statului meu major, nu trebuie să fie una şi pentru doamne.

O privire furişă a DOAMNEI surprinse roşeața ce acoperea obrajii contelui. Această privire îi scăpă lui Buckingham. El n-avea ochi decât ca să-l supravegheze pe Norfolk. Era, în chip vădit, gelos pe amiral şi părea să ardă de dorința de a le smulge pe principese de pe solul acesta mişcător al vaselor, unde amiralul era rege.

— De altfel – reluă Buckingham – fac apel la DOAMNA însăşi să hotărască.

— Iar eu, milord – răspunse amiralul – fac apel la conştiința mea şi la răspunderea mea. Am făgăduit să o redau pe DOAMNA sănătoasă şi teafără Franței, îmi voi ține făgăduiala.

— Cu toate acestea, domnule...

— Milord, îngăduiți-mi să vă amintesc că aici comand eu singur.

— Milord, vă dați seama ce spuneți? rosti Buckingham cu trufie.

— Ştiu foarte bine şi o repet: aici comand eu singur, milord, şi totul trebuie să mi se supună – marea, vântul, navele, oamenii.

Cuvintele acestea erau mari şi fură rostite cu multă noblețe. Raoul observă efectul produs de ele asupra lui Buckingham. Acesta tremura din tot corpul şi se sprijini de unul din stâlpii cortului, ca să nu cadă; ochii i se înroşiră de furie, iar mâna cu care nu se sprijinea i se împlântă pe mânerul spadei.

— Milord – vorbi regina – permiteți-mi să vă spun că sunt întru totul de părerea contelui de Norfolk; şi apoi, chiar dacă vremea ar fi fost frumoasă şi prielnică, iar nu amenințătoare cum este în clipa de față, tot ar trebui să-i mai acordăm câteva ceasuri ofițerului care ne-a adus atât da bine şi cu o îngrijire atât de mare până în apropierea coastelor Franței, unde va trebui să ne părăsească.

Buckingham, în loc să răspundă, o întrebă cu privirea pe tânăra DOAMNĂ. Aceasta, pe jumătate ascunsă sub faldurile de catifea şi aur ce-o adăposteau, nu asculta aproape de loc această discuție, preocupată să-l privească pe contele de Guiche, care stătea de vorbă cu Raoul. Aceasta fu o nouă lovitură pentru Buckingham, care credea că descoperă în privirea Principesei Henriette un simțământ ceva mai adânc decât cel al simplei curiozități. Se retrase împleticindu-se şi se rezemă de catargul cel mare.

— Domnul de Buckingham n-are stofă de marinar – zise regina-mamă în franțuzeşte – iată, fără îndoială, pentru ce

ține atât de mult să pună mai repede piciorul pe uscat.

Tânărul auzi aceste cuvinte, păli, lăsă brațele să-i cadă cu deznădejde pe lângă trup şi se depărta încet, amestecând într-un suspin amar vechea lui iubire şi noua sa ură.

Trecând peste toate acestea, amiralul, fără să țină de altfel seama de proasta dispoziție a lui Buckingham, le invită pe principese în cabina lui de la prora, unde fusese întinsă o masă îmbelşugată, demnă de înalții lui oaspeți. Amiralul se aşează la dreapta DOAMNEI, iar pe contele de Guiche îl puse la stânga ei. Era locul pe care-l ocupa de obicei Buckingham. De aceea, când intră în sala de mese, ducele avea să încerce o nouă durere, văzându-se încă o dată înlăturat de etichetă – această altă regină căreia trebuia să-i poarte respect – şi chiar la un rang mai prejos decât cel pe care-l avusese până acum. La rândul lui, de Guiche, poate mai palid încă de fericire, pe cât era rivalul său de mânie, se aşează tresărind alături de Prințesă, a cărei rochie de mătase, atingându-l uşor, făcea să-i treacă prin tot trupul fiorii unei voluptăți nemaicunoscute de el până atunci. După masă, Buckingham se ridică să-i ofere DOAMNEI brațul. De astă dată fu rândul lui de Guiche să-i dea o lecție ducelui.

— Milord – zise el – fiți bun şi, începând din acest moment, nu vă mai interpuneți între alteța sa regală DOAMNA şi mine. Începând din acest moment, într-adevăr, alteța sa regală aparține Franței şi mâna Prințesei atinge mâna DOMNULUI, fratele regelui, atunci când alteța sa regală îmi face cinstea de a-mi atinge mâna.

Şi, rostind aceste cuvinte, îi oferi el însuşi brațul tinerei DOAMNE, dar cu o sfială atât de vădită şi în acelaşi timp cu o noblețe atât de stăpână pe sine, încât englezii făcură să se audă un murmur de admirație, pe când Buckingham lăsă să-i scape un suspin de durere.

Raoul iubea; el înțelese totul. Îi aruncă prietenului său una din acele priviri adânci, pe care numai un prieten sau numai o mamă le aruncă, în semn de ocrotire sau de veghe, asupra copilului sau asupra prietenului pe cale de a se rătăci.

Către ceasurile două, soarele se ivi, în sfârşit, pe cer, vântul se potoli, marea se linişti şi se netezi ca un vast covor de cristal, iar ceața care înfăşură coastele se împrăştie ca un văl ce se destramă în fâşii subțiri. Şi surâzătorul țărm al Franței se zărea acum în soare, cu miile lui de căsuțe albe, ce se desenau fie pe verdele blând al copacilor, fie pe albastrul senin al cerului.

XV

CORTURILE

Amiralul, cum am văzut, luase hotărârea să nu bage în seamă privirile amenințătoare şi pornirile năbădăioase ale lui Buckingham. Într-adevăr, de când plecaseră din Anglia, el avusese destul timp să se obişnuiască pe încetul cu toate acestea. De Guiche însă nu observase în nici un fel că tânărul lord părea să aibă un dinte împotriva lui; totuşi, din instinct, nu simțea nici o stimpatie pentru favoritul lui Carol al II-lea. Regina-mamă, cu o experiență mai mare şi cu un simț mai rece, domina întreaga situație şi, întrucât înțelegea primejdia ce plutea în aer, se pregătea să taie nodul atunci când momentul o va cere. Şi acest moment se ivi. Liniştea pusese acum stăpânire pe totul din jur, în afară de inima lui Buckingham, iar acesta, în nerăbdarea lui, îi repeta în şoaptă tinerei Prințese:

— Doamnă, doamnă, în numele cerului, să coborâm la țărm, te rog! Nu vezi oare că acest înfumurat conte de Norfolk mă ucide cu adorările lui şi cu grija pe care ți-o poartă?

Henriette auzi aceste cuvinte; ea zâmbi şi, fără a întoarce fața, punând doar în vocea sa acea mlădiere de blânda

mustrare şi de drăgăstoasă asprime prin care cochetăria ştie să dea o încuviințare, având totuşi aerul că formulează o apărare, murmură:

— Scumpul meu lord, ți-am mai spus şi altă dată că dumneata eşti nebun.

Nici unul din aceste amănunte, am mai arătat, nu-i scăpa lui Raoul; auzise rugămintea lui Buckingham şi răspunsul Prințesei; îl văzuse pe Buckingham făcând un pas înapoi la acest răspuns, scoțând un suspin şi ducându-şi mâna la frunte; şi întrucât nici inima, nici ochii nu-i erau înfăşurați în văluri, el înțelese totul şi se cutremură bănuind ce se petrecea în sufletul şi în gândurile lordului.

În sfârşit, amiralul, cu o încetineală înadins măsurată, dădu ultimele ordine pentru plecarea bărcilor. Buckingham primi aceste ordine cu o bucurie atât de vie, încât un spectator străin ar fi putut crede că tânărul era zdruncinat la minte.

La comenzile lui Norfolk, o barcă mare, frumos pavoazată, coborî uşor pe lângă peretele vasului amiral; în ea puteau să încapă douăzeci de vâslaşi şi cincisprezece călători. Covoare de catifea țesături brodate cu armele Angliei, ghirlande de flori, căci pe vremea aceea se folosea cu mare plăcere parabola când era vorba de alianțe politice, formau principala podoabă a acestei bărci cu adevărat regeşti. Abia fu lansată la apă, abia ridicară marinarii vâslele, aşteptând, ca nişte soldați cu armele la piept, îmbarcarea Prințesei, că Buckingham alergă la scară ca să-şi ocupe locul său în barcă. Dar regina îl opri.

— Milord – spuse ea – nu se cuvine să ne laşi, pe mine şi fiica mea, să coborâm la țărm, fără ca locuințele să ne fi fost pregătite într-un chip oarecare. Te rog deci, milord, să te duci

înainte la Le Havre şi să îngrijeşti ca totul să fie rânduit la sosirea noastră.

Aceasta fu o nouă lovitură pentru duce, lovitură cu atât mai grea cu cât era neaşteptată. Gângăvi ceva, se înroşi, dar nu fu în stare să răspundă nimic. Crezuse că va putea să stea lângă DOAMNA în timpul traversării şi să se bucure astfel până la urmă de ultimele clipe pe care norocul i le mai hărăzea. Dar ordinul era neînduplecat.

Amiralul, care auzise acest ordin, strigă numaidecât:

— Barca cea mică la apă!

Comanda fu îndeplinită cu acea iuțeală care este obişnuită în manevrele navelor de război. Buckingham, dezolat, îndreptă o privire deznădăjduită către Prințesă, una rugătoare către regină şi una plină de mânie către amiral. Prințesa se prefăcu a nu observa nimic. Regina întoarse capul. Amiralul începu să râdă. Buckingham, văzându-l că râde, fu gata să se năpustească asupra lui Norfolk. Regina-mamă se ridică în picioare.

— Pleacă domnule – rosti ea cu autoritate.

Tânărul duce rămase ca împietrit. Dar, privind în jurul lui şi încercând o ultimă salvare, întrebă, gâtuit de atâtea înfrângeri dureroase:

— Şi dumneavoastră, domnilor, dumneata, domnule de Guiche, şi dumneata, domnule de Bragelonne, nu mă însoțiți?

De Guiche se înclină.

— Eu sunt, întocmai ca şi domnul de Bragelonne, la ordinele reginei – răspunse el. Ceea ce ne va porunci ea să facem, aceea vom face.

Şi privi spre tânăra Prințesă, care îşi lăsă ochii în jos.

— Iartă-mă, domnule de Buckingham – zise regina – dar domnul de Guiche îl reprezintă aici pe DOMNUL.; dânsul urmează să ne facă onorurile Franței, după cum domnia ta

ne-ai făcut onorurile Angliei; nu se poate deci sustrage datoriei de a ne însoți. De altminteri, datorăm această mică favoare curajului pe care l-a avut de a veni să ne întâmpine aici pe o vreme atât de rea.

Buckingham deschise gura ca pentru a răspunde, dar, fie că nu găsi o idee potrivită, fie că nu-i veneau cuvintele pentru a exprima această idee, nici un sunet nu i se desprinse de pe buze şi, răsucindu-se ca ameţit, sări de pe navă în barcă. Vâslaşii abia avură timp să-l prindă în braţe şi să-şi ţină ei înşişi echilibrul, căci săritura şi greutatea ducelui erau cât pe-aci să răstoarne bărcuţa.

— Hotărât, milord e nebun – zise amiralul, cu glas tare, către Raoul.

— Mă tem şi eu pentru milord – răspunse Bragelonne.

În tot timpul cât barca a plutit spre ţărm, ducele nu şi-a dezlipit privirile de la vasul amiral, asemenea unui avar căruia i se răpeşte o comoară, asemenea unei mame căreia i s-ar smulge din braţe fiica spre a fi condusă la moarte. Dar nimic nu răspunse la semnele lui, la tulburarea sa, la jalnicele lui zbuciumări. Buckingham era atât de întristat, încât se lăsă să cadă pe o bancă, înfigându-şi mâna în păr, în timp ce marinarii, nepăsători, făceau barca să zboare pe deasupra valurilor. Când ajunseră la ţărm, părea aşa de istovit, încât, dacă nu l-ar fi întâmpinat mesagerul pe care-l trimisese înainte ca intendent însărcinat să se ocupe cu rechiziţionarea locuinţelor, n-ar fi ştiut încotro s-o apuce. Odată condus la locuinţa ce-i era rezervată, se închise înăuntru, ca Ahile în cortul său.

În larg, barca cea mare care le aducea pe prinţese se desprindea de vasul amiral în clipa când Buckingham punea piciorul pe pământ. După ea venea o altă barcă, încărcată de ofiţeri, de curteni şi de prieteni. Toată populaţia din Le Havre,

urcată la repezeală în lotci pescăreşti, în luntri cu fundul drept sau în caiace normande, ieşi în întâmpinarea bărcii regale. Tunurile din forturi începură să tragă din nou; vasul amiral şi celelalte două nave răspundeau cu alte salve, şi vâlvătăi de flăcări amestecate cu scame şi fum țâşneau din țevile largi, în rotocoale, rătăcind pe deasupra valurilor, înainte de a se destrăma în văzduhul albastru.

Prințesa atinse cu piciorul prima treaptă a cheiului. O muzică veselă o aştepta pe uscat şi acum îi însoțea fiecare pas pe care-l făcea. În timp ce alaiul se îndrepta spre centrul oraşului şi Prințesa călca uşor pe tapiseriile bogate şi pe buchetele de flori, contele de Guiche şi Raoul, desprinzându-se din mijlocul englezilor, apucară pe alte străzi şi se duseră în goană la reşedința aleasă mai dinainte pentru DOAMNA.

— Să ne grăbim – îi spuse Raoul lui de Guiche – căci după firea pe care i-o cunosc, acest Buckingham ar fi în stare să ne facă cine ştie ce pocinog, văzând urmarea celor hotărâte de noi ieri.

— Oh – răspunse contele – îl avem aici pe de Wardes, care e dârzenia întrupată, şi pe Manicamp, care e blândețea însăşi.

De Guiche nu se lăsă totuşi pe tânjeală şi, după cinci minute, se aflau în fața primăriei. Ceea ce-i uimi la început fu o mare mulțime de oameni ce ticsea piața.

— Bun – zise de Guiche – se pare că locuințele noastre au fost înălțate.

Într-adevăr, în fața primăriei, chiar în mijlocul pieței, fuseseră înjghebate corturi de o eleganță neobişnuită, în vârful cărora fluturau drapelele Franței şi Angliei, alăturate. Primăria era înconjurată de corturi ca de o centură bălțată; zece paji şi doisprezece călăraşi din gardă, trimişi să escorteze pe ambasadori, făceau de strajă în jurul corturilor. Priveliştea era ciudată, neobişnuită; avea ceva feeric.

Aceste locuințe improvizate fuseseră ridicate în timpul nopții. Îmbrăcate pe dinăuntru şi pe dinafară cu cele mai scumpe stofe pe care de Guiche le putuse găsi în Le Havre, ele încercuiau pe de-a întregul primăria, adică reşedința tinerei Prințese; erau apoi legate unele de altele prin nişte cordoane de mătase întinse şi păzite de santinele, în aşa fel că planul lui Buckingham era complet răsturnat, în cazul când acest plan ar fi fost cu adevărat de a păstra pentru el şi englezii lui terenul din preajma primăriei. Singura trecere prin care se putea ajunge la treptele primăriei, şi care nu fusese închisă de această baricadă de mătase, era străjuită de două corturi asemănătoare cu două foişoare şi ale căror uşi se deschideau de o parte şi de alta a acestei intrări. Cele două corturi erau destinate lui de Guiche şi lui Raoul; în lipsa lor, ele trebuiau să fie ocupate în permanență: al lui de Guiche de către de Wardes, al lui Raoul de Manicamp. În jurul acestor două corturi şi al celorlalte şase, cam vreo sută de ofițeri, de gentilomi şi de paji străluceau în costumele lor de mătase şi aur, zumzăind ca nişte albine în jurul stupilor. Toți aceştia, cu spadele la şold, erau gata să se supună *in corpore,* la un semn al lui de Guiche sau al lui Bragelonne, cele două căpetenii ale ambasadei.

Chiar în momentul când cei doi tineri se iviră la capătul unei străzi ce dădea în piață, ei zăriră, străbătând aceeaşi piață, în galopul calului său, un tânăr gentilom de o eleganță încântătoare. Tânărul brăzda mulțimea de curioşi prin care trecea, dar când văzu locuințele acestea ridicate acolo peste noapte, scoase un strigăt de mânie şi deznădejde. Era Buckingham! Buckingham, care se trezise din amorțeala sa, pentru a îmbrăca cel mai strălucitor costum şi a veni să le aştepte pe DOAMNA şi pe regină pe treptele primăriei. Dar, la intrarea dintre cele două corturi, i se taie calea şi fu nevoit să

se oprească. Buckingham ridică furios biciuşca; doi ofițeri îi apucară însă brațul.

Dintre cei doi înlocuitori, numai unul era în cortul său. De Wardes urcase în interiorul primăriei, pentru a transmite unele dispoziții date de către de Guiche. Auzind larma pe care o făcea Buckingham, Manicamp, întins deasupra pernelor dintr-unul din cele două corturi de la intrare, se ridică în capul oaselor, cu lenea lui obişnuită, şi, văzând că tărăboiul nu contenea, se ivi de după perdea.

— Ce-i aici – întrebă el cu o voce somnoroasă – şi ce înseamnă gălăgia asta atât de mare?

Întâmplarea făcu ca, în clipa când el începu să vorbească, zarva să contenească, astfel încât, cu toate că vocea lui era blândă şi stăpânită, toată lumea îi auzi întrebarea. Buckingham întoarse capul şi privi de sus acest trup lung şi deşirat şi această față pe jumătate adormită. Pesemne că persoana gentilomului nostru, îmbrăcat, de altminteri, destul de simplu, aşa precum am arătat, nu-i stârni prea mare respect, căci i se adresă pe un ton disprețuitor:

— Dumneata cine mai eşti, domnule?

Manicamp se sprijini de brațul unei matahale de călăraş, ce stătea alături, țeapăn ca un stâlp de catedrală, şi răspunse cu acelaşi glas potolit:

— Dar dumneata cine eşti?

— Eu sunt milordul duce de Buckingham. Am închiriat toate casele din preajma primăriei, unde am treburi; or, întrucât aceste case sunt închiriate, ele sunt ale mele, şi fiindcă le-am închiriat ca să am trecerea liberă spre primărie, dumneata n-ai dreptul să-mi închizi calea.

— Dar domnule, cine te împiedică să treci? întrebă Manicamp.

— Santinelele dumitale.

— Fiindcă vrei să treci călare, domnule, şi consemnul este să nu fie lăsaţi să treacă decât oameni pe jos.

— Nimeni n-are dreptul să dea vreun consemn aici, în afară de mine – zise Buckingham.

— Cum aşa, domnule? întrebă Manicamp cu vocea lui blândă. Fă-mi plăcerea şi dezleagă-mi această enigmă.

— Pentru că, după cum ţi-am mai spus, eu am închiriat toate casele din jurul pieţei.

— Asta o ştiu, întrucât nouă nu ne-a mai rămas decât piaţa.

— Te înşeli, domnule, piaţa e a mea, ca şi casele.

— Oh, s-avem iertare, domnule, dumneata greşeşti. La noi e o vorbă: caldarâmul regelui; deci piaţa este a regelui; şi cum noi suntem ambasadorii regelui, piaţa este a noastră.

— Domnule, te-am mai întrebat o dată, cine eşti dumneata? strigă Buckingham, scos din fire de sângele rece al interlocutorului său.

— Mă numesc Manicamp – răspunse tânărul cu o voce eoliană, într-atât era de armonioasă şi suavă.

Buckingham ridică din umeri.

— Pe scurt – zise el – când am închiriat casele din jurul primăriei, piaţa era goală; barăcile astea îmi împiedică vederea, scoateţi-le de aici!

Un surd şi ameninţător murmur se răspândi în mulţimea de ascultători. Tocmai în acel moment sosi de Guiche; acesta dădu la o parte mulţimea ce-l despărţea de Buckingham şi, urmat de Raoul, intră printr-o parte a pieţei, în timp ce prin cealaltă parte intra de Wardes.

— Iertaţi, milord – vorbi el – dar dacă aveţi vreo plângere de făcut, fiţi bun şi adresaţi-mi-o mie, ştiut fiind că eu sunt cel care a dat planurile acestei construcţii.

— Afară de asta, vreau să-ți atrag luarea-aminte, domnule, că acest cuvânt, barăci, poate să ne supere – adăugă Manicamp pe un ton plin de grație.

— Aşadar, ce spuneați, domnule? întrebă de Guiche.

— Spuneam, domnule conte – răspunse Buckingham cu un accent de furie încă nepotolită, cu toate că se mai stăpânise puțin în prezența unui egal – spuneam că e cu neputință ca aceste corturi să rămână acolo unde sunt.

— Cu neputință? se miră de Guiche. Şi pentru ce, roguvă?

— Fiindcă mă stingheresc.

De Guiche lăsă să-i scape un gest de nerăbdare, dar o privire de gheață a lui Raoul îl domoli.

— Ar trebui să vă stingherească mai puțin, domnule, decât abuzul de întâietate pe care vi l-ați îngăduit.

— Abuzul?

— Dar, fără îndoială. Ați trimis aici un mesager care să închirieze, în numele vostru, toate casele din Le Havre, fără a mai ține seama că şi francezii trebuiau să vină în întâmpinarea DOAMNEI. E un lucru mai puțin frățesc, domnule duce, pentru reprezentantul unei națiuni prietene.

— Pământul e al primului ocupant – zise Buckingham.

— Dar nu şi în Franța.

— Pentru ce nu şi în Franța?

— Fiindcă e țara bunei-cuviințe.

— Ce vreți să spuneți? strigă Buckingham pe un ton atât de ridicat, încât cei de față se dădură numaidecât un pas înapoi, crezând că au să se încaiere.

— Vreau să spun, domnule – răspunse de Guiche pălind de furie – că eu am pus să se ridice aceste adăposturi pentru mine şi prietenii mei, în chip de locuințe pentru ambasadorii Franței, ca singurul loc de odihnă pe care pretenția

dumneavoastră ni l-a lăsat în acest scop, şi că în aceste adăposturi voi sta, eu şi ai mei, afară numai dacă o voință mai puternică, şi îndeosebi mai suverană decât a domniei voastre, nu va hotărî altfel.

— Adică dacă nu va dispune evacuarea, cum se zice la Palat – adăugă cu blândețe Manicamp.

— Cunosc eu pe cineva, domnule, care va fi, sper, aşa precum doriți – zise Buckingham ducându-şi mâna la spadă.

În aceeaşi clipă, când zeița Discordiei, aprinzând inimile, era pe cale să îndrepte toate spadele împotriva piepturilor omeneşti, Raoul îşi puse încet brațul pe umărul lui Buckingham.

— Un cuvânt, milord – zise el.

— Dreptul meu! Dreptul meu mai întâi! strigă năbădăiosul tânăr.

— Tocmai asupra acestui punct voi avea cinstea de a vă vorbi – adăugă Raoul.

— Fie, dar fără multe vorbe, domnule.

— O singură întrebare; vedeți dar că nu se poate să fiu mai scurt decât atât.

— Vorbiți, ascult.

— Oare dumneavoastră, sau domnul duce de Orléans urmează să se însoare cu nepoata regelui Henric al IV-lea?

— Cum ați spus? întrebă Buckingham, dându-se un pas înapoi, uluit.

— Vă rog să-mi răspundeți la asta, domnule – stărui liniştit Raoul.

— Dorința dumneavoastră este cumva de a mă lua în râs, domnule? întrebă Buckingham.

— Şi ăsta poate fi un răspuns, şi el îmi este de ajuns. Aşadar, ați mărturisit, nu dumneavoastră sunteți cel care se căsătoreşte cu Prințesa Angliei.

— Dar o ştiți prea bine, domnule, aşa mi se pare.

— Iertați, însă după felul cum vă purtați, lucrul nu este tocmai limpede.

— La urma urmei, ce vreți dumneavoastră să spuneți?

Raoul se apropie de duce.

— Aveți – zise el coborând glasul – porniri care seamănă cu cele ale geloziei; ştiți asta, milord? Or, asemenea porniri, când la mijloc e vorba de o femeie, nu se potrivesc de loc cuiva care nu e nici amantul, nici soțul ei; cu atât mai puțin, sunt sigur că înțelegeți asta, milord, când acea femeie este o prințesă.

— Domnule – izbucni Buckingham – dumneavoastră o înjosiți pe Doamna Henriette.

— Dumneavoastră sunteți cel care o înjoseşte, milord, luați seama! răspunse Bragelonne cu răceală. Adineauri, pe vasul amiral, ați reuşit s-o supărați pe regina-mamă şi l-ați scos din răbdări pe amiral. M-am uitat la dumneavoastră, milord, şi am crezut, la început, că sunteți nebun; dar pe urmă am ghicit adevărata pricină a acestei nebunii.

— Domnule!

— Fiți liniştit, am să mai adaug ceva: sper că sunt singurul dintre francezi care a priceput acest lucru.

— Dar ştiți, domnule – zise Buckingham, tremurând de mânie şi în acelaşi timp de nestăpânire – ştiți că aveți un fel de a vorbi care merită să fie înăbuşit?

— Cântăriți-vă cuvintele, milord – îl înfruntă Raoul cu semeție – nu mă trag dintr-o spiță de oameni ale căror porniri să se lase înăbuşite; în schimb, dumneavoastră faceți parte dintr-un neam ale cărui pasiuni sunt privite cu neîncredere de către bunii francezi; vă repet, deci, pentru a doua oară, luați seama, milord.

— La ce, dacă nu vă supărați? Nu cumva dumneavoastră mă amenințați?

— Sunt fiul contelui de La Fère, domnule de Buckingham, şi eu nu amenință niciodată, pentru că lovesc mai întâi. De aceea, să ne înțelegem, amenințarea pe care v-o fac, iat-o...

Buckingham strânse pumnii; dar Raoul continuă, ca şi cum n-ar fi observat nimic.

— La primul cuvânt în fața cuviinței pe care vi-l veți mai îngădui față de altețа sa regală... Oh, fiți potolit, domnule de Buckingham, aşa cum şi eu caut să fiu.

— Dumneavoastră?

— Da, eu. Atâta vreme cât DOAMNA se afla pe teren englez, am tăcut; acum însă, când ea a pus piciorul pe pământul Franței, acum când noi am primit-o aici în numele Prințului, la cea dintâi ocară pe care, în ciudata dumneavoastră afecțiune, o veți aduce casei regale a Franței, nu-mi rămân decât două lucruri de făcut: sau să vestesc în fața tuturor nebunia ce v-a cuprins în acest moment şi să pun să fiți trimis cu toată ruşinea înapoi în Anglia, sau, dacă preferați, să vă înfig pumnalul în piept în mijlocul adunării. De altfel, această a doua cale mi se pare cea mai potrivită, şi cred că pe ea o voi folosi.

Buckingham se făcu mai alb la față decât gulerul de dantelă de Anglia ce-i înfăşură gâtul.

— Domnule de Bragelonne – zise el – îmi vorbeşte oare un gentilom?

— Da. Numai că acest gentilom îi vorbeşte unui nebun. Liniştiți-vă, milord, şi atunci vă va vorbi altfel.

— Oh, domnule de Bragelonne – murmură ducele cu o voce înăbuşită şi ducându-şi mâna la gât – dar vezi bine că mor!

— Dacă asta s-ar întâmpla în acest moment, domnule – zise Raoul cu netulburatul lui sânge rece – aş socoti-o într-adevăr drept o mare fericire, întrucât astfel s-ar înlătura tot soiul de cuvinte răutăcioase pe seama dumneavoastră şi pe aceea a ilustrelor persoane pe care devotamentul domniei voastre le prihăneşte într-un chip atât de nesăbuit.

— Oh, ai dreptate, ai dreptate – îngăimă tânărul duce deznădăjduit. Da, da, dacă aş muri! Da, mai bine să mor decât să sufăr ceea ce sufăr în clipa de față!

Şi îşi duse mâna la un minunat pumnal cu plăselele împodobite cu pietre prețioase, pe care-l scoase pe jumătate de la piept. Raoul îl apucă de braț.

— Ia seama, domnule – zise el – dacă nu vă veți ucide, veți rămâne de râsul lumii; dacă vă veți ucide, veți păta cu sânge veşmântul de nuntă al Principesei Angliei.

Timp de un minut, Buckingham rămase locului, gâfâind. În acel minut i se văzură buzele tremurând, obrajii străbătuți de fiori, ochii tulburi, ca într-un delir. Apoi, deodată, el vorbi:

— Domnule de Bragelonne, nu cunosc un spirit mai nobil ca al dumitale; eşti vrednicul fiu al celui mai desăvârşit gentilom de pe lume. Folosiți-vă de corturile dumneavoastră!

Şi cuprinse cu amândouă brațele grumazul lui Raoul.

Întreaga adunare, uimită de acest sfârşit la care nimeni nu se aştepta, dată fiind înverşunarea unuia dintre adversari şi dârza stăruință a celuilalt, întreaga adunare începu să bată din palme şi mii de urale, mii de aplauze voioase se ridicară spre cer. De Guiche îl îmbrățişă la rândul său pe Buckingham, cam fără tragere de inimă, dar, oricum, îl îmbrățişă. Acesta fu semnalul. Englezii şi francezii, care, până atunci, se priviseră unii pe alții cu nelinişte, fraternizară într-o clipă.

Tocmai când se întâmplau toate acestea, sosi cortegiul principeselor, care, fără intervenția lui Bragelonne, ar fi găsit în piață două armate încăierate şi flori stropite cu sânge. Atmosfera se însenină din nou la ivirea flamurilor.

XVI

NOAPTEA

Cea mai deplină armonie se statornici astfel în mijlocul corturilor. Englezi şi francezi se întreceau în a fi cât mai curtenitori față de ilustrele călătoare şi cât mai binevoitori între ei. Englezii le trimiseră francezilor flori, din care făcuseră o întreagă provizie pentru a sărbători sosirea tinerei Prințese; francezii îi poftiră pe englezi la un ospăț ce urma să fie dat abia a doua zi.

DOAMNA fu deci întâmpinată în calea sa de aclamațiile tuturora. Ea le apărea ca o regină, din pricina respectului ce i-l purtau toți, ca un idol, din pricina adorației ce i-o nutreau unii.

Regina-mamă le făcu francezilor cea mai călduroasă primire. Franța era pentru dânsa țara natală, şi fusese prea nenorocită în Anglia, pentru ca Anglia să o fi putut face să uite Franța. O îndemna, aşadar, pe fiica sa, dându-i ca pildă dragostea ei, să iubească țara unde amândouă găsiseră adăpost şi unde le aştepta acum zodia unui viitor strălucit.

După ce zarva sosirii se potoli şi privitorii începură să se împrăştie, după ce nu se mai auziră decât fanfarele îndepărtate şi zumzetul mulțimii, după ce noaptea se lasă peste tot, înfăşurind în vălurile sale înstelate marea, portul, oraşul şi țarinile încă fremătând în urma acestui mare eveniment, de Guiche intră în cortul său şi se aşează pe o bancă largă de lemn, pe față cu o expresie atât de îndurerată, încât Bragelonne îl urmări cu privirea până când îl auzi oftând; atunci se apropie de el. Contele se lăsase pe spate, cu

umărul rezemat de peretele cortului, cu fruntea în palme, cu pieptul zguduit, cu genunchii tremurând.

— Suferi, prietene? îl întrebă Raoul.

— Îngrozitor.

— Trupeşte, nu-i aşa?

— Da, trupeşte.

— Ziua a fost obositoare, într-adevăr – continuă tânărul, cu privirea ațintiră asupra celui pe care-l avea în față.

— Da, şi numai somnul m-ar putea întrema.

— Vrei să te las singur?

— Nu, trebuie să-ți vorbesc.

— Nu te voi lăsa să vorbeşti decât după ce-ți voi pune eu însumi câteva întrebări, de Guiche.

— Pune.

— Dar să fii sincer în răspunsuri.

— Ca întotdeauna.

— Ştii pentru ce era Buckingham atât de furios?

— Aş putea să bănuiesc.

— O iubeşte pe DOAMNA, vrei să spui, nu-i aşa?

— Cel puțin după cum se poartă, ai putea să juri că asta e cauza.

— Ei bine, nu-i asta!

— Oh, de astă data te înşeli, Raoul; i-am citit obida în ochi, în mişcări, în tot ce a făcut de azi-dimineață şi până acum.

— Eşti poet, scumpul meu conte, şi pretutindeni vezi numai poezie.

— Văd mai ales dragostea.

— Unde nu există.

— Unde există.

— Ascultă, de Guiche, nu crezi că te înşeli?

— Oh, sunt sigur că nu! strigă cu îndărătnicie contele.

— Spune-mi, conte – îl întrebă Raoul, privindu-l în adâncul ochilor – ce te face să te socoți atât de clarvăzător?

— Amorul propriu – răspunse de Guiche şovăind.

— Amorul propriu! E un cuvânt prea lung, de Guiche.

— Ce vrei să spui?

— Vreau să spun, dragă prietene, că de obicei eşti mai puțin trist decât astă-seară.

— Oboseala.

— Oboseala?

— Da.

— Ei bine, dragul meu, am făcut campanii împreună, am stat alături călare optsprezece ceasuri, trei cai, zdrobiți de oboseală şi morți de foame, au căzut sub noi, dar nu ne-am dat bătuți. Prin urmare, nu oboseala te întristează, conte.

— Atunci, supărarea.

— Care supărare?

— Aceea de astă-seară.

— Nebunia lordului Buckingham?

— Ei da, fără îndoială! Nu e oare supărător, pentru noi, francezii care-l reprezentăm pe stăpânul nostru, să vedem cum un englez îi face curte viitoarei noastre stăpâne, a doua doamnă a regatului?

— Da, ai dreptate; însă eu cred că lordul Buckingham nu e chiar atât de primejdios.

— Nu, dar e plictisitor. Venind aici, era cât pe-aci să stârnească zâzania între englezi şi noi, dacă n-ai fi fost tu, cu înțelepciunea ta admirabilă şi cu hotărârea ta atât de ciudată, ne-am fi încrucişat spadele în mijlocul oraşului.

— Dar s-a schimbat, ai văzut.

— Da, de bună seamă; şi tocmai de-aici porneşte nedumerirea mea. Tu i-ai vorbit încet; ce i-ai spus? Crezi că o

iubeşte, dar tot tu singur spui ca o pasiune nu se stinge cu atâta uşurință; prin urmare nu e îndrăgostit de ea!

De Guiche rosti aceste cuvinte din urmă cu o asemenea expresie, încât Raoul ridică fața. Pe nobilul chip al tânărului său prieten se citea o nemulțumire lesne de observat.

— Ceea ce i-am spus lui, conte – răspunse Raoul – am să ți-o repet ție. Asculta bine, iată: "Domnule, priviți cu un aer de invidie, cu un aer de patimă jignitoare pe sora Prințului dumitale, care nu-ți este logodnică şi care nu este, nu poate să-ți fie amantă; aduci deci o ocară acelora care, ca noi, vin să întâmpine o fecioară spre a o conduce la soțul ei".

— I-ai spus tu asta? întrebă de Guiche, înroşindu-se.

— În mod foarte deschis; ba am mers şi mai departe.

De Guiche făcu o mişcare.

— l-am spus: "Cu ce ochi ne-ai privi dumneata dacă ai zări printre noi un bărbat atât de nesocotit, atât de neloial, încât să nutrească alte simțăminte în afară de cel mai curat respect față de o prințesă hărăzită stăpânului nostru?"

Aceste cuvinte i se adresau în aşa măsură lui de Guiche, încât contele păli şi, cuprins de un tremur subit, nu putu decât să întindă maşinal o mână spre Raoul, în timp ce cu cealaltă îşi acoperea ochii şi fruntea.

— Dar, slavă Domnului – continuă Raoul, fără să ia în seamă mişcarea prietenului său – francezii, despre care se spune că sunt uşuratici, curioşi, nesăbuiți, ştiu să treacă la o judecată sănătoasă şi la o morală sănătoasă când e vorba de chestiuni de înaltă cuviință. "Or, am adăugat, află, domnule de Buckingham, că noi, gentilomii Franței, noi ne slujim regii jertfindu-le nu numai pasiunile noastre, dar şi averea şi chiar viața noastră; iar dacă, din întâmplare, demonul face să încolțească în noi unul din acele gânduri ce aprind inima, noi stingem această flacără, chiar de trebuie s-o stropim cu propriul nostru sânge. În felul acesta salvăm dintr-o dată trei mândrii: a țarii noastre, a stăpânului nostru şi a noastră înşine. Iată, domnule de Buckingham, în ce fel înțelegem să ne purtăm noi; iată cum trebuie să se poarte orice om de bun simț." Şi iată, dragul meu de Guiche – adăugă Raoul – cum i-am vorbit domnului de Buckingham, făcându-l, fără greutate, să înțeleagă totul.

De Guiche, încovoiat până atunci sub greutatea cuvintelor lui Raoul, se îndreptă deodată, cu privirea mândră, cu palma înfierbântată, şi apucă mâna lui Raoul; pomeții obrajilor săi,

după ce fuseseră reci ca gheața, se aprinseseră acum ca focul.

— I-ai vorbit foarte bine, Raoul – spuse el cu vocea sugrumată. Eşti un prieten desăvârşit, îți mulțumesc. Şi acum, te rog, lasă-mă singur.

— Vrei să rămâi singur?

— Da, am nevoie de odihnă. Prea multe întâmplări mi-au răvăşit astăzi capul şi inima; mâine, când ne vom revedea, nu voi mai fi acelaşi om, te asigur.

— Ei bine, fie, te las – zise Raoul, retrăgându-se.

Contele făcu un pas către prietenul său şi-l strânse cu căldură în brațe. Dar Raoul putu să simtă în această îmbrățişare prietenească tremurul unei mari pasiuni înăbuşite.

Noaptea era senină, răcoroasă, înstelată: după furtună, căldura soarelui readusese pretutindeni viața, bucuria, încrederea. Pe cer se înfiripaseră câțiva nori lungi şi străvezii, a căror albeață aurită făgăduia un şir de zile potolite, datorită unei adieri dinspre răsărit. În piața primăriei, umbre mari, tăiate de largi raze luminoase, formau un fel de mozaic uriaş, din lespezi albe şi lespezi negre. Curând, întregul oraş adormi; doar în apartamentul DOAMNEI, ale cărui ferestre dădeau spre piață, se mai zărea o lumină slabă, şi această blândă licărire a lămpii aproape stinse părea imaginea acelui somn liniştit de fecioară, a cărei viață abia înmugureşte, abia începe să simtă, şi a cărei flacără se astâmpără iarăşi de îndată ce trupul a adormit.

Bragelonne ieşi din cortul său cu mersul liniştit şi măsurat al omului dornic să vadă totul, dar grijuliu să nu fie văzut de nimeni. Şi atunci, pitit în dosul perdelelor groase, cuprinzând întreaga piață cu o singură privire, văzu, după o clipă, perdelele de la cortul lui de Guiche mişcându-se şi

desfăcându-se. În dosul lor se zărea umbra lui de Guiche, ai cărui ochi scânteiau în întunecime, îndreptați cu înfrigurare către salonul DOAMNEI, luminat de pâlpâirea dulce a lămpii din interiorul apartamentului. Această lucire potolită ce împurpura vitraliile era în clipele acelea steaua spre care căta contele. Se putea vedea tremurându-i în privire tot zbuciumul ce-i vânzolea sufletul. Raoul, ascuns în umbră, ghicea toate gândurile pătimaşe ce întindeau între cortul tânărului ambasador şi balconul Prințesei un fir tainic şi fermecător de simpatie, un fir împletit din năzuințe pline de atâta voință, de atâta stăruință, încât aceste năzuințe se adresau, fără îndoială, visurilor de dragoste, cu rugămintea ca ele să coboare în culcuşul acela parfumat pe care contele îl sorbea înfiorat cu ochii sufletului său.

Dar de Guiche şi Raoul nu erau singurii care stăteau de veghe. Fereastra unei case ce dădea în piață era de asemenea deschisă; era fereastra de la locuința unde trăsese Buckingham. În lumina ce se revărsa pe această din urmă fereastra, se desprindea, în linii groase, umbra ducelui, care, rezemat de pervazul înflorit cu ciopliturі frumoase şi împodobit cu franjuri de catifea, îşi îndrepta, şi el, spre balconul DOAMNEI, dorințele şi nebuneştile viziuni ale iubirii lui.

Bragelonne nu-şi putu stăpâni un zâmbet. "Iată o biată inimă luată cu asalt – îşi zise el, gândindu-se la DOAMNA. Apoi, întorcându-se cu gândul, plin de compătimire, la DOMNUL, adăugă: Şi un biet soț amenințat din toate părțile. Bine de el că e un mare prinț şi are destulă armată ca să-şi păzească odorul."

Bragelonne mai pândi câtăva vreme tertipurile celor doi îndrăgostiți, ascultă sforăitul sonor, necuviincios, al lui Manicamp, care trăgea la aghioase cu atâta mândrie, de parcă

ar fi fost îmbrăcat în costumul lui albastru, iar nu în cel violet, pe urmă întoarse fața spre adierea ce-i aducea din depărtări cântecul unei privighetori şi, după ce-şi făcu el însuşi o provizie de alean, altă lingoare a nopților, se duse să se culce, gândindu-se, în ceea ce-l privea, că poate tot aşa, patru sau şase ochi, la fel de învăpăiați ca şi ai lui de Guiche sau Buckinghan, o sorbeau pe aceea care era idolul său din castelul de la Blois.

— Unde domnişoara de Montalais nu se poate spune că e o garnizoana prea puternică! rosti el încet, suspinând însă destul de tare.

XVII

DE LA LE HAVRE LA PARIS

A doua zi, serbările avură loc cu toată pompa şi cu toată însufleţirea pe care mijloacele oraşului şi buna dispoziție a spiritelor puteau să le dea.

În timpul celor din urmă ceasuri petrecute la Le Havre, fusese pregătită şi plecarea. DOAMNA, după ce-şi luă rămas bun de la flota engleză şi salută pentru cea din urmă oară patria, înclinându-se în fața pavilionului ei, se urcă în trăsură, însoțită de un alai strălucitor.

De Guiche sperase că ducele de Buckingham se va înapoia împreună cu amiralul în Anglia; dar Buckingham izbuti să-i dovedească reginei că ar fi nepoliticos din partea lui să o lase pe DOAMNA să ajungă la Paris aproape ca şi părăsită. Acest lucru odată hotărât, ca Buckingham să o însoțească pe DOAMNA, tânărul duce îşi alese un grup de gentilomi şi de ofițeri care aveau să formeze o suită a lui proprie; astfel încât o întreagă armată se îndreptă acum spre Paris, împrăştiind aur şi stârnind o voioşie fără margini în toate oraşele şi satele prin care trecea.

Vremea era frumoasă. Franța se arăta încântătoare ochiului, mai ales pe acest drum pe care-l urma alaiul. Primăvara îşi arunca florile şi ramurile înmiresmate în calea acestei tinereți princiare. Toată Normandia, cu țarinele ei înverzite, cu zările ei albastre, cu râurile ei argintii, se înfățişa ca un paradis pentru noua soră a regelui.

Tot drumul fu numai serbări şi cântece de veselie. De Guiche şi Buckingham uitaseră tot ce-i dezbina; de Guiche se gândea doar să înfrângă noile asalturi ale englezului, Buckingham să reînsufleţească în inima Prinţesei amintirea ţării de care erau legate imaginile atâtor zile fericite. Dar, vai! bietul duce îşi dădu seama că icoana scumpei lui Anglii se ştergea din ce în ce mai mult în mintea DOAMNEI, pe măsură ce, în locul ei, se întipărea tot mai adâncă dragostea pentru Franța.

Într-adevăr, el putu să observe că toate micile lui semne de bunăvoinţă nu mai trezeau nici o recunoştinţă, şi oricât de graţios s-ar fi arătat pe unul din cei mai iuți bidivii din rasa Yorkshire, abia din când în când şi numai din întâmplare ochii Principesei se mai întorceau şi asupra lui. În zadar încerca să dea dovadă de toată bărbăția, adunând laolaltă puterea, tinerețea, furia şi destoinicia, pentru a atrage asupra sa una din privirile ei aruncate peste câmp sau îndreptate către altcineva; în zadar îşi aţâța calul, care scotea foc pe nări, făcându-l să sară peste piedicile din cale sau să se avânte prin vâlcele şi tăpşanuri, adesea gata să se zdrobească de un copac sau să se rostogolească în vreun şanț, căci DOAMNA, auzind tropotul, ridica doar pentru o clipă faţa şi-l privea nepăsătoare, apoi, surâzând uşor, se întorcea către paznicii ei credincioşi, Raoul şi de Guiche, care călăreau liniştiți pe lângă portierele trăsurii sale. Atunci Buckingham cădea pradă tuturor chinurilor geloziei; o durere

necunoscută, ciudată şi arzătoare se strecura în vinele sale şi amenința să-i cuprindă inima; atunci, pentru a dovedi că-şi dădea seama de nebunia lui şi că voia să răscumpere prin cea mai umilă supunere nerozia năzdrăvăniilor sale, îşi strunea calul înecat de sudoare, acoperit de o spumă albă şi groasă, şi-l silea să muşte zăbala lângă fereastra trăsurii, în văzul mulțimii de curteni. Uneori smulgea drept răsplată un cuvânt al DOAMNEI, dar şi acest cuvânt i se părea mai curând o mustrare.

— Bine, domnule Buckingham – spunea dânsa – iată-te, în sfârşit, întors la simțăminte mai cuminți.

Sau un cuvânt al lui Raoul:

— Ai să-ți omori calul, domnule de Buckingham.

Şi-l asculta răbdător pe Raoul, căci un glas lăuntric îi spunea, fără sa fi căpătat vreo dovadă anume, că Raoul era cel care-l domolea pe de Guiche şi că, fără Raoul, cine ştie ce pornire nesocotită, fie a contelui, fie a lui însuşi, a lui Buckingham, ar fi dus la o ruptură, la o izbucnire, la surghiun poate.

De când cu faimoasa discuție pe care cei doi tineri o avuseseră în corturile din Le Havre, şi în cursul căreia Raoul îl făcuse pe duce să-şi dea seama de greşeala purtărilor lui, Buckingham se simțea atras, fără voia sa, către Raoul. Îi plăcea să stea adesea de vorbă cu el, şi mai totdeauna pentru a-l întreba ceva fie despre tatăl lui, fie despre d'Artagnan, prietenul lor, al amândurora, de care Buckingham era aproape tot atât de încântat ca şi Raoul. Raoul căuta de obicei să închege asemenea discuții mai ales când era de față şi de Wardes, care în tot timpul călătoriei se simțise rănit de superioritatea lui Bragelonne şi îndeosebi de înrâurirea acestuia asupra spiritului lui de Guiche. De Wardes avea acel ochi fin şi pătrunzător ce caracterizează orice natură înclinată

către rău; el observase de la început frământările lui de Guiche şi purtarea lui, care arătau că e îndrăgostit de Prințesă. Dar în loc să trateze acest subiect cu înțeleaptă cumpănire a lui Raoul, în loc să țină seama, cu demnitate, ca acesta, de cuviințele şi îndatoririle cărora le era supus, de Wardes atingea totdeauna la conte, cu bună-ştiință, acea coardă, mereu gata să vibreze din plin, a cutezanței tinereții şi a orgoliului egoist.

Se întâmplă astfel că, într-o seară, în timpul unui popas la Nantes, de Guiche şi de Wardes stăteau de vorbă împreună, rezemați de grilajul barierei, în vreme ce Buckingham şi Raoul discutau plimbându-se în sus şi în jos, iar Manicamp le întreținea pe principese, care nu-i arătau prea multă considerație din pricina firii sale cam uşuratice, a purtărilor lui de-o voioşie cam nestăvilită şi a caracterului său gata totdeauna să se ploconească.

— Mărturiseşte – îi spuse atunci de Wardes contelui – că îți simți inima tânjind şi că preceptorul tău nu ți-o poate vindeca.

— Nu te înțeleg – zise contele.

— E foarte limpede, totuşi: te usuci din cauza dragostei.

— O sminteală, de Wardes, o simplă sminteală!

— Ar fi o sminteală, da, şi nimic altceva, dacă DOAMNA ar privi cu nepăsare chinurile tale; dar ea le urmăreşte cu atâta interes, încât mi-e teamă să nu fie ponegrită pe urma şi mă cutremur, crede-mă, la gândul că, ajungând la Paris, pedagogul tău, domnul de Bragelonne, să nu vă dea de gol pe amândoi.

— De Wardes! De Wardes! Iar te legi de Bragelonne!

— Haide, haide, să sfârşim cu copilăriile – spuse cu jumătate de gură geniul rău al contelui. Ştii tot atât de bine ca şi mine ceea ce vreau să spun; vezi, de altfel, foarte bine că

privirile Prințesei devin mai blânde când îți vorbeşte; înțelegi, din mlădierea glasului ei, că-i face plăcere să-l asculte pe al tău; simți că aude versurile pe care i le reciți, şi n-ai să tăgăduieşti că-ți mărturiseşte în fiecare dimineață că a dormit prost.

— E adevărat, de Wardes, e adevărat; dar la ce bun să-mi înşiri toate astea?

— Nu găseşti că e bine să vezi limpede lucrurile?

— Nu, atunci când lucrurile pe care le vezi te pot face să înnebuneşti.

Şi întoarse cu nelinişte fața către Prințesă, ca şi cum, respingând şoaptele lui de Wardes, ar fi vrut să caute totuşi o adeverire în ochii ei.

— Iată! Iată – zise de Wardes – priveşte, te cheamă, n-o auzi? Hai, nu pierde prilejul, pedagogul nu-i aici.

De Guiche nu se putu stăpâni; o pornire de neînvins îl împinse spre Prințesă. De Wardes îl privea, zâmbind, cum se îndrepta spre ea.

— Te înşeli, domnule – rosti deodată Raoul sărind peste bariera de care, cu o clipă mai înainte, stăteau rezemați cei doi vorbitori – pedagogul e aici şi te ascultă.

De Wardes, la glasul lui Raoul, pe care-l recunoscu fără a mai avea nevoie să-l privească, dădu să tragă spada din teacă.

— Vâră spada la loc – zise Raoul – ştii doar ca în timpul călătoriei pe care suntem chemați s-o îndeplinim, orice manifestare de acest fel nu-şi are locul. Vâră spada la loc, dar ține-ți şi limba în gură. Pentru ce strecori în inima celui pe care-l numeşti prieten fierea ce ți-o roade pe a dumitale? Şi de ce vrei să mă faci pe mine să urăsc un om cinstit, prieten al tatălui meu şi alor mei? Iar pe conte îl îndemni să iubească o femeie hărăzită stăpânului dumitale? Într-adevăr, domnule, ai

fi un trădător şi un ticălos în ochii mei, dacă ceea ce e mai drept, nu te-aş socoti un nebun.

— Domnule – strigă de Wardes înfuriat – nu mă înşelam, aşadar, când te numeam un pedagog! Tonul acesta îngâmfat, felul acesta de a vorbi e mai curând al unui iezuit căruia îi place să jignească, iar nu al unui gentilom. Părăseşte, te rog, față de mine, acest ton şi acest limbaj. Îl urăsc pe domnul d'Artagnan fiindcă a săvârşit o laşitate față de părintele meu.

— Minți, domnule – rosti cu răceală Bragelonne.

— Oh – strigă de Wardes – mă mai şi jigneşti, domnule?

— De ce nu, dacă ceea ce spui nu e adevărat.

— Mă jigneşti şi nu pui încă mâna pe spadă?

— Domnule, mi-am făgăduit mie însumi să nu te ucid înainte de a fi dus-o pe DOAMNA alături de soțul ei.

— Să mă ucizi! Oh, pumnul dumitale de cârpă nu ucide chiar atât de uşor, domnule lăudăros!

— Se poate – ripostă cu asprime Raoul – dar spada domnului d'Artagnan ucide; şi nu numai că am aceasta spadă, domnule, dar el însuşi m-a învățat cum s-o folosesc, şi cu ea voi căuta să-i răzbun, domnule, la timpul cuvenit, numele pe care dumneata i-l defăimezi.

— Domnule, domnule – se răsti de Wardes – ia seama! Dacă nu-mi vei da satisfacție numaidecât, orice mijloc îmi va fi îngăduit ca să mă răzbun!

— Oh, oh, domnule – făcu Buckingham, ivindu-se pe neaşteptate alături de ei – iată o amenințare ce vesteşte un asasinat şi care, dacă nu mă înşel, nu face cinste unui gentilom.

— Ce-ai spus, domnule duce? zise de Wardes întorcându-se către el.

— Am spus că ai rostit nişte cuvinte care sună urât în urechile mele de englez.

— Ei bine, domnule – strigă de Wardes întărâtat – dacă ceea ce spui e adevărat, cu atât mai bine! Voi găsi cel puțin în dumneata un om care nu-mi va scăpa printre degete. Ia deci vorbele mele aşa cum le-ai auzit.

— Le iau aşa cum se cuvine, domnule – răspunse Buckingham cu acel ton trufaş care-i era propriu şi care dădea, chiar într-o convorbire obişnuită, un accent de dispreț vorbelor pe care le rostea. Domnul de Bragelonne e prietenul meu, dumneata îl defăimezi pe domnul de Bragelonne, şi deci va trebui să-mi dai socoteala pentru această jignire.

De Wardes îi aruncă o privire lui Bragelonne, care, credincios rolului său, rămânea liniştit şi rece, chiar în fața disprețului ducelui.

— Mai întâi, se pare că nu-l jignesc pe domnul de Bragelonne, întrucât domnul de Bragelonne, care poartă o spadă la şold, nu se socoteşte jignit.

— Dar, oricum, ai adus o jignire cuiva?

— Da, l-am defăimat pe domnul d'Artagnan – răspunse de Wardes, care simțise că numele acesta era singurul cleşte cu care putea să scormonească mânia lui Raoul.

— Atunci – zise Buckingham – e cu totul altceva.

— Nu-i aşa? se grăbi să adauge de Wardes. Asta înseamnă că prietenilor domnului d'Artagnan le revine datoria de a-l apăra.

— Sunt întru totul de părerea dumitale, domnule – răspunse englezul, care îşi recăpătă sângele său rece. Pe domnul de Bragelonne jignit, eu nu l-aş putea, la drept vorbind, apăra, deoarece domnul de Bragelonne e aici; dar dacă e vorba de domnul d'Artagnan...

— Îl vei lăsa pe mâna mea, nu-i aşa, domnule? zise de Wardes.

— Aş, nu, dimpotrivă, mă voi lupta eu însumi – răspunse Buckingham, trăgându-şi spada din teacă – întrucât dacă domnul d'Artagnan l-a jignit pe tatăl dumitale, el i-a făcut, sau cel puțin a încercat să-i facă, un mare serviciu părintelui meu.

De Wardes rămase ca încremenit.

— Domnul d'Artagnan – continuă Buckingham – e cel mai îndatoritor gentilom din câți cunosc. Voi fi deci încântat ca, având obligații personale față de dânsul, să ți le plătesc dumitale, printr-o împunsătură de spadă.

Şi, în aceeaşi clipă, Buckingham îi făcu un semn lui Raoul şi se puse în gardă. De Wardes înaintă un pas, pentru a-şi încrucişa spada cu a celuilalt.

— Stați! Stați, domnilor! strigă Raoul sărind între ei şi despărțindu-i cu spada sa, pe care şi-o trase la rându-i din teacă. Toate astea nu merită să ne sfârtecăm unii pe alții aproape sub ochii Prințesei. Domnul de Wardes îl vorbeşte de rău pe domnul d'Artagnan, dar dumnealui nici nu-l cunoaşte pe domnul d'Artagnan.

— Oh, oh! făcu de Wardes scrâşnind din dinți şi înclinând vârful spadei spre botul cizmei. Zici că nu-l cunosc, eu, pe domnul d'Artagnan?

— Da, nu-l cunoşti – răspunse Raoul cu acelaşi ton rece – şi nici nu ştii unde se află el acum.

— Eu? Nu ştiu unde se află?

— Fireşte, aşa trebuie să fie, de vreme ce cauți să te cerți cu nişte străini din pricina lui, în loc să te duci să te răfuieşti cu domnul d'Artagnan acolo unde se află el.

De Wardes păli.

— Ei bine, am să-ți spun eu, domnule, unde-l poți găsi – continua Raoul. Domnul d'Artagnan se află la Paris; locuieşte la Luvru, când e de serviciu; în strada Lombarzilor, când nu

e. Domnul d'Artagnan poate fi oricând găsit la una sau la cealaltă din aceste două locuințe. Aşadar, întrucât îi porți atâta ură, nu vei fi deloc un bărbat vrednic de stimă dacă nu te vei duce să-l cauți spre a-ți da satisfacția pe care pari a o cere tuturor, numai lui nu.

De Wardes îşi şterse fruntea năpădită de sudoare.

— Asta-i, domnule de Wardes! adăugă Raoul. Nu ne stă bine să ne arătăm atât de bătăioşi, când ştim că există anumite edicte împotriva duelurilor. Gândeşte-te, regele s-ar supăra pe noi pentru aceasta nesupunere, mai ales într-un moment ca ăsta, şi regele ar avea dreptate.

— Scuze! rânji de Wardes. Pretexte!

— Haidade! i-o întoarse Raoul. Vorbeşti nerozii, dragul meu de Wardes. Ştii foarte bine că domnul duce de Buckingham e un bărbat curajos, că a tras spada din teacă de zece ori şi că o va mai trage şi a unsprezecea oară. Poartă un nume care îl obligă, ce dracu! Cât despre mine, ştii tot atât de bine, nu-i aşa? că nici mie nu mi-e teamă să mă bat. M-am luptat la Sens, la Bléneau, la Dunes, în fața tunurilor, la o sută de paşi înaintea liniei frontului, în timp ce dumneata, în paranteză fie spus, stăteai la o sută de paşi înapoia ei. E adevărat că acolo era prea multă lume ca să ți se fi băgat de seamă vitejia, de aceea nici nu ți-o arătai; dar aici s-ar stârni vâlvă, ar fi scandal, şi ții să se vorbească de dumneata cu orice preț şi în orice chip. Ei bine, nu te bizui pe mine, domnule de Wardes, pentru a te ajuta în acest plan; nu-ți voi face această plăcere.

— Ai deplină dreptate – zise Buckingham vârându-şi la loc spada în teacă – şi îți cer iertare, domnule de Bragelonne, de a mă fi lăsat târât de furia primei clipe.

De Wardes însă, dimpotrivă, făcu mânios o săritură şi, cu spada ridicată, îl amenință pe Raoul, care abia avu timp să

pareze lovitura.

— Ei, domnule – zise Bragelonne liniştit – ia seama, erai să-mi scoți un ochi.

— Aşadar, nu vrei să te baţi! strigă cât se poate de tare de Wardes.

— Nu, cel puțin deocamdată. Dar iată ce-ți făgăduiesc, de îndată ce vom ajunge la Paris: te voi duce la domnul d'Artagnan, căruia îi vei arăta plângerile pe care le-ai putea avea împotriva lui. Domnul d'Artagnan va cere regelui îngăduința de a-ți vârî spada între coaste, regele va încuviința, şi, odată împuns cu spada, ei bine, scumpe domnule de Wardes, atunci vei privi cu un ochi mai blând preceptele Evangheliei, care propovăduieşte uitarea jignirilor.

— Ah! strigă iarăşi de Wardes, înfuriat de atâta sânge rece. Se vede cât de colo, domnule de Bragelonne, că eşti pe jumătate bastard!

Raoul se făcu deodată tot aşa de alb la față ca şi gulerul cămăşii sale; din ochi îi țâşni un fulger care-l determină pe de Wardes să se dea un pas îndărăt. Buckingham însuşi fu uimit şi se aruncă între cei doi vrăjmaşi, pe care se aştepta să-i vadă năpustindu-se unul asupra celuilalt. De Wardes păstrase anume această ocară pentru la urmă; strângea convulsiv mânerul spadei şi aştepta lovitura.

— Ai dreptate, domnule – vorbi Raoul, făcând o mare sforțare de a se stăpâni – eu nu cunosc decât numele tatălui meu; dar ştiu de câtă cinste şi curățenie sufletească se bucură contele de La Fère pentru a nu mă teme nici măcar o singură clipă, aşa cum ai vrea să spui dumneata, că ar exista vreo pată asupra naşterii mele. Faptul că nu cunosc numele mamei mele este pentru mine, şi numai pentru mine, o nefericire, dar nu poate fi un prilej de defăimare. Or, dumneata dai dovadă de lipsă de loialitate, domnule, dai

dovadă de lipsă de considerație jignindu-mă pentru această nefericire a mea. Dar ce are a face, m-ai jignit, şi de asta dată mă consider jignit! Aşa că, să fim înțeleşi: după ce-ți vei fi încheiat socotelile cu domnul d'Artagnan, vei avea de a face cu mine, dacă nu te superi!

— Oh, oh! răspunse de Wardes cu un zâmbet amar. Îți admir prudența, domnule! Adineauri îmi făgăduiseşi o împunsătură de spadă din partea domnului d'Artagnan, şi abia după lovitura pe care mi-o va da domnul d'Artagnan mi-o oferi şi pe a dumitale.

— Nu te nelinişti din pricina asta – răspunse Raoul cu o mânie surdă – domnul d'Artagnan e neîntrecut în mânuirea armelor şi-i voi cere îngăduința să se poarte cu dumneata aşa cum s-a purtat cu părintele dumitale, adică să nu te omoare cu totul, spre a-mi lăsa mie plăcerea ca, după ce te vei fi înzdrăvenit, să te ucid cu adevărat, fiindcă eşti un suflet rău, domnule de Wardes, şi nu meriți, într-adevăr, ca cineva să caute a te cruța.

— Nici eu, domnule, nu te voi cruța pe dumneata, fii fără grijă – răspunse de Wardes.

— Domnule – făcu Buckingham – îngăduie-mi să traduc cuvintele dumitale printr-un sfat pe care vreau să i-l dau domnului de Bragelonne: domnule de Bragelonne, pune-ți de acum încolo platoşă.

De Wardes îşi strânse pumnii.

— Ah, pricep – zise el – domnii aşteaptă momentul când vor fi putut să-şi ia această măsură de precauție ca să se măsoare cu mine.

— Bine, domnule – rosti atunci Raoul – pentru că ții cu tot dinadinsul, să terminăm odată!

Şi făcu un pas către de Wardes, cu spada întinsă.

— Ce-ai de gând? întrebă Buckingham.

— Fii pe pace – răspunse Raoul – nu va ține mult.

De Wardes trecu în gardă; spadele li se încrucişară. De Wardes se repezi cu atâta furie asupra lui Raoul, încât la cea dintâi scrâşnire a lamelor de metal, pentru Buckingham fu limpede că Raoul îşi cruță adversarul. Ducele se dădu un pas înapoi şi urmărea desfăşurarea luptei.

Raoul era netulburat, ca şi cum s-ar fi jucat cu o floretă, şi nu s-ar fi luptat cu o spadă; îşi eliberă arma ce-i fusese prinsă până la mâner; retrăgându-se un pas îndărăt, pară prin contre cele trei sau patru atacuri pe care le încercă de Wardes, apoi, la o amenințare de lovitură directă pe care de Wardes o apără printr-o mişcare rotită, îi smulse spada şi o aruncă la douăzeci de picioare dincolo de grilajul barierei. După aceea, cum de Wardes rămăsese dezarmat şi zăpăcit, Raoul îşi vârî spada în teacă, pe urmă îl apucă de guler şi de centură şi-l azvârli peste barieră, tremurând şi gemând de mâine.

— O să ne mai vedem noi! O să ne mai vedem noi! îngăimă de Wardes ridicându-se şi culegându-şi spada de pe jos.

— Eh, la dracu! zise Raoul. Acelaşi lucru îți tot repet şi eu de un ceas! Apoi, întorcându-se către Buckingham, îi spuse: Duce, nici o vorbă despre toate astea, te rog mult; mă simt ruşinat c-am trecut dincolo de orice margine a răbdării, dar nu mi-am mai putut stăpâni furia. Îți cer iertare, uită totul.

— Ah, scumpul meu viconte – zise ducele strângându-i mâna atât de dârză şi atât de dreaptă totodată – îngăduie-mi, dimpotrivă, să-mi amintesc, şi să-mi amintesc prin ce primejdii ai trecut; omul ăsta e periculos, te va ucide.

— Tatăl meu – răspunse Raoul – a trăit douăzeci de ani sub amenințarea unui duşman mult mai de temut, şi e încă

viu. Sunt plămădit dintr-un sânge pe care Dumnezeu îl ocroteşte, domnule duce.

— Tatăl dumitale avea prieteni de nădejde, viconte.

— Da – oftă Raoul – prieteni cum nu se mai întâlnesc astăzi.

— Oh, nu spune asta, te rog, în clipa când îți dăruiesc prietenia mea.

Şi Buckingham întinse brațele spre Bragelonne, care primi cu bucurie alianța oferită.

— În familia mea – adăuga Buckingham – se moare pentru cei pe care-i iubeşti, ştii asta, domnule de Bragelonne?

— Da, duce, o ştiu – răspunse Raoul.

XVIII

CE GÂNDEA CAVALERUL DE LORRAINE DESPRE PRINȚESĂ

Pe drum nu se mai întâmplă nimic deosebit. Sub un motiv oarecare, ce nu făcu mare vâlvă, domnul de Wardes se desprinse de grup şi o luă înainte. Îl chemă cu sine şi pe Manicamp, a cărui fire nepăsătoare şi molâie îi slujea de balanță. Este de luat în seamă faptul că oamenii certăreți şi năbădăioşi se însoțesc totdeauna cu semeni de-ai lor mai blajini şi mai potoliți, ca şi cum unii ar căuta în acest contrast o înfrânare a firii lor, ceilalți o apărare pentru propria lor slăbiciune.

Buckingham şi Bragelonne, arătându-i lui de Guiche prietenia lor, formau în tot timpul călătoriei un adevărat concert de laude întru slăvirea Prințesei. Numai că Bragelonne izbutise să facă în aşa fel încât acest concert să fie înălțat în trio, iar nu în solo, aşa cum de Guiche şi rivalul său pareau a năzui încă să se ridice în ochii ei.

Această metodă da armonie, ca să zicem aşa, îi plăcu mult doamnei Henriette, regina-mamă; ea nu fu, poate, în

aceeaşi măsură şi pe gustul Prinţesei, care era cochetă ca un demon şi care, fără teamă de ceea ce i s-ar fi spus, căuta parcă anume prilejurile de zâzanie. Avea, într-adevăr, una din acele inimi vajnice şi cutezătoare ce merg până la simţămintele cele mai delicate, dar aţâţă totodată spada cu o anume poftă de rănire. Astfel, privirile, zâmbetele, toaletele ei, ca nişte proiectile interminabile, cădeau ca ploaia asupra celor trei tineri, îi ciuruiau fără milă, şi din acest arsenal nesecătuit se năşteau apoi ocheade înfiorate, sărutări de mâini fierbinţi şi mii de alte delicii care săgetau de la distanţă inimile gentilomilor din suită, ale burghezilor, ale ofiţerilor din oraşele prin care trecea cortegiul, ale pajilor, ale poporului, ale lacheilor; era un prăpăd general, o devastare universală. Ajungind la Paris, DOAMNA lăsase în urma ei o sută de mii de îndrăgostiţi şi aducea cu sine în capitală o jumătate de duzină de nebuni şi cel puţin doi săriţi la minte.

Singur Raoul, ghicind întreaga putere de seducţie a acestei femei şi dat fiind că el avea inima ocupată, în care nu se mai găsea nici un locşor gol unde să se mai înfigă vreo săgeată, singur Raoul ajunse teafăr şi stăpân pe sine în capitala regatului. De câteva ori, pe drum, stătu de vorbă cu regina Angliei despre farmecul îmbătător pe care DOAMNA îl împrăştia în jurul ei, şi atunci mama, pe care atâtea nenorociri şi dezamăgiri o învăţaseră să cunoască viaţa, îi răspunse:

— Henriette a fost menită să fie o femeie ilustră, fie că s-ar fi născut pe tron, fie că s-ar fi născut în întuneric, căci e înzestrată cu imaginaţie, capricii şi voinţă.

De Wardes şi Manicamp, mergând înainte şi dând de veste, răspândeau pretutindeni zvonul despre sosirea Prinţesei. Cortegiul se pomeni astfel, la Nanterre, întâmpinat de o strălucitoare escortă de călăreţi şi trăsuri. Era DOMNUL,

care, urmat de cavalerul de Lorraine şi de favoriții lui, urmați ei înşişi de o parte din casa militară a regelui, venea să-şi salute augusta logodnică.

De la Saint-Germain, Prințesa şi mama ei schimbaseră rădvanul de călătorie, puțin prea greu şi cam obositor la drum, şi se urcaseră într-un cupeu tras de şase cai, cu hamuri bătute în aur şi argint. În acest soi de caleaşcă regală, stând ca pe un tron sub umbrela de mătase brodată cu lungi ciucuri de pene, îşi făcu apariția tânăra şi frumoasa Prințesă, pe al cărei chip zâmbitor se răsfrângeau reflexele trandafirii ce se aşterneau atât de plăcut pe obrajii ei albi ca sideful.

Prințul, apropiindu-se de trăsură, fu uimit de atâta frumusețe; el îşi exprimă admirația în termeni destul de grăitori pentru ca însoțitorul său, cavalerul de Lorraine, să ridice din umeri în mijlocul curtenilor şi pentru ca Buckingham şi contele de Guiche să simtă câte un junghi în inimă.

După cuvintele de bun sosit şi după îndeplinirea regulilor cuvenite, cortegiul porni încet mai departe, pe drumul Parisului.

Prezentările se făcuseră fără prea multă ceremonie. Domnul de Buckingham îi fusese prezentat Prințului laolaltă cu ceilalți gentilomi englezi. Prințul le aruncase doar o scurtă privire, şi atâta tot. Însă pe drum, văzându-l pe duce că dădea târcoale pe lângă portierele trăsurii cu neastâmpărul lui de totdeauna, îl întreba pe cavalerul de Lorraine, ce nu se depărta nici o clipă de lângă el:

— Cine este călărețul acela?

— A fost prezentat adineauri alteței voastre – răspunse cavalerul de Lorraine – e frumosul duce de Buckingham.

— Ah, aşa-i.

— Cavalerul DOAMNEI – adăugă favoritul cu o subliniere şi cu un ton pe care numai invidioşii pot să le dea frazelor lor cele mai simple.

— Cum! Ce vrei să spui? întrebă Prințul strunindu-şi calul.

— Am spus cavalerul.

— DOAMNA are, aşadar, un cavaler de curte?

— Dar mi se pare că-l vedeți tot aşa de bine ca şi mine; pnviți-i cum râd, glumesc şi cât de fericiți sunt amândoi.

— Câteşitrei.

— Cum câteşitrei?

— De bună seamă; nu vezi că e şi de Guiche acolo?

— Aşa e!... Da, îl văd... Dar ce dovedeşte asta?... Că DOAMNA are doi cavaleri, nu unul.

— Înveninezi totul, viperă!

— Nu înveninez nimic... Ah, monseniore, vă gândiți numai la rău! Iată că se fac soției voastre onorurile regatului Franței, şi tot nu sunteți mulțumit.

Ducele de Orléans se temea de verva satirică a cavalerului, mai ales când o simțea ridicată la o anumită treaptă a tăriei. I-o tăie scurt:

— Prințesa e frumoasă – rosti el nepăsător, ca şi cum ar fi fost vorba de o străină.

— Da – răspunse pe acelaşi ton cavalerul.

— Spui da ca şi cum ai zice nu. Ochii ei negri sunt foarte frumoşi, aşa mi se pare.

— Cam mici.

— E adevărat, dar strălucitori. Are o statură potrivită.

— E puțin cam scundă, monseniore.

— Nu zic nu. Dar are un aer nobil.

— Prea slabă la față.

— Dinții mi s-au părut minunați.

— Prea se văd. Are o gură destul de mare, slavă Domnului! Hotărât lucru, monseniore, m-am înşelat: sunteți mai frumos decât soția voastră.

— Şi găseşti cumva că sunt mai frumos chiar decât Buckingham? Spune.

— Oh, da; şi el simte asta, căci, priviți-l: îşi sporeşte atențiile pe lângă DOAMNA, de teamă să nu-l puneți în umbră.

DOMNUL făcu un gest de nerăbdare; dar, când văzu un zâmbet de triumf fluturând pe buzele cavalerului, îşi lăsă calul să meargă la pas.

— În fond – zise el – de ce m-aş preocupa atât de vara mea? Ce, n-o cunosc destul de bine? N-am fost crescut împreună cu ea? N-am văzut-o mereu la Luvru, pe vremea când eram copii?

— Ah, iertare, dragă Prințe, s-a schimbat mult de atunci – rosti cavalerul. La vremea de care vorbiți era mai puțin strălucitoare, şi îndeosebi mult mai puțin mândră: mai ales în seara aceea – vă aduceți aminte, monseniore? – când regele n-a vrut să danseze cu ea, fiindcă o găsea urâtă şi prost îmbrăcată?

Aceste cuvinte făcură să se încrunte sprâncenele ducelui de Orléans. Orice s-ar spune, nu era o laudă pentru el să se însoare cu o prințesă căreia regele nu-i dăduse prea multă atenție în tinerețea lui. Ar fi vrut, poate, să spună ceva, dar tocmai în acea clipă de Guiche se îndepărtă de trăsură şi se apropie de Prinț. El zărise de departe pe Prinț şi pe cavaler şi, cu urechea ațintită, părea că încearcă să ghicească vorbele pe care le schimbau între ei DOMNUL şi favoritul său. Acesta din urmă, fie din viclenie, fie din nesocotință, nu se osteni să-şi ascundă gândurile.

— Conte – zise el – ştiu că ai gust.

— Mulțumesc pentru laudă – răspunse de Guiche – dar în legătură cu ce îmi spui asta?

— Doamne, s-o întrebăm pe alteța sa.

— Fără îndoială – spuse DOMNUL – Guiche ştie bine că-l socotesc un călăreț desăvârşit.

— Acestea fiind zise, să mergem mai departe, conte; te afli în preajma Prințesei de opt zile, nu-i aşa?

— Întocmai – răspunse de Guiche roşindu-se fără să vrea.

— Ei bine, spune cinstit, ce gândeşti despre persoana ei?

— Despre persoana ei? făcu de Guiche fâstâcit.

— Da, despre persoana ei, despre felul ei de a fi, în sfârşit, despre ea...

Zăpăcit de această întrebare, de Guiche şovăia să răspundă.

— Haide, haide, de Guiche – îl îndemnă cavalerul, râzând – spune ce gândeşti şi fii sincer: DOMNUL ți-o cere.

— Da, da, fii sincer – adăugă Prințul.

De Guiche bolborosi câteva cuvinte de neînțeles.

— Îmi dau seama că e o întrebare gingaşă – îl încurajă DOMNUL – dar, mă rog, tu ştii că mie mi se poate spune totul. Cum o găseşti?

Pentru a ascunde ceea ce se petrecea în sufletul lui, de Guiche se agață de singurul mijloc de apărare ce stă la îndemâna omului luat pe neaşteptate: minți.

— Eu n-o găsesc pe DOAMNA – bâigui el – nici bine, nici rău, dar totuşi înclin mai mult către bine decât către rău.

— Eh, conte dragă – strigă cavalerul – tocmai dumneata vorbeşti astfel, care te topeai de admirație şi nu mai găseai cuvinte de laudă atunci când i-ai văzut portretul?

De Guiche se înroşi până în vârful urechilor. Din fericire, calul său, făcând o săritură într-o parte, îl ajută să-şi ascundă această roşeață.

— Portretul! murmură el apropiindu-se din nou. Ce portret?

Cavalerul nu-l slăbise nici o clipă din ochi.

— Da, portretul. Miniatura nu-i seamănă oare?

— Nu ştiu. Am uitat acel portret, mi s-a şters cu totul din minte.

— Cu toate astea, el îți făcuse o impresie puternică – zise cavalerul.

— Se poate.

— Are spirit, cel puțin? întrebă ducele.

— Cred că da, monseniore.

— Dar domnul de Buckingham are? întrebă cavalerul.

— Nu ştiu.

— Eu sunt de părere că are – răspunse cavalerul – căci o face să râdă pe DOAMNA, şi se pare ca ea se simte bine în compania lui, ceea ce nu se întâmplă niciodată cu o femeie de spirit când se află în preajma unui prost.

— Atunci înseamnă că e un om de duh – spuse cu nevinovăție de Guiche, în ajutorul căruia veni îndată Raoul, văzându-l încolțit de acest primejdios interlocutor, cu care intră în vorbă şi-l sili astfel să schimbe discuția.

Sosirea fu strălucitoare şi plină de voioşie. Regele, ca să-şi sărbătorească fratele, dăduse ordin ca totul să fie pregătit într-un chip măreț. DOAMNA şi mama ei coborâră la Luvru, în acel Luvru unde, pe vremea surghiunului, ele înduraseră cu atâta umilința bezna, sărăcia şi lipsurile. Acest palat neospitalier pentru nefericita fiică a lui Henric al IV-lea, cu pereții goi, podelele desfundate, tavanele tapisate cu pânză de păianjeni, uriaşele cămine cu marmura ciuntită pe la colțuri, vetrele acelea reci, pe care doar milostivirea parlamentului le mai încălzise puțin pentru ele, îşi schimbaseră cu totul înfățişarea. Zugrăveli minunate, covoare groase, lespezi

strălucitoare, picturi proaspete în largi rame aurite; pretutindeni, candelabre, oglinzi şi mobile arătoase; pretutindeni, gărzi în ținute falnice, cu panaşele fluturând, şi un întreg popor de valeți şi de curteni prin anticamere şi scări. În curțile unde altădată creştea iarba, ca şi cum acel ingrat Mazarin ar fi socotit de cuviință să le dovedească parizienilor că singurătatea şi restriştea trebuiau să fie, alături de mizerie şi deznădejde, cortegiul monarhiilor înfrânte, în curțile acelea imense, mute şi pustii, se mândreau acum cavaleri ai căror cai scoteau scântei din lespezile de piatră atinse de copitele lor. Trăsuri încărcate cu femei tinere şi frumoase aşteptau să o salute, când va trece, pe fiica acestei fiice a Franței, care, în timpul văduviei şi exilului ei, nu avusese de multe ori nici măcar o bucată de lemn să arunce în foc sau o bucată de pâine să pună pe masă şi pe care o umiliseră până şi cei mai umili slujitori ai castelului. De aceea, doamna Henriette se întorcea la Luvru cu inima tot atât de năpădită de durere şi de triste amintiri, pe cât de voioasă şi de triumfătoare se reîntorcea aici fiica ei, fire mai schimbătoare şi care uitase aproape totul. Ea ştia că această primire strălucitoare se adresa fericitei mame a unui rege reaşezat pe al doilea tron al Europei, în timp ce primirea aceea rea îi fusese rezervată ei, personal, fiicei lui Henric al IV-lea, pedepsită de a fi trăit în nenorocire.

După ce principesele fură instalate în apartamentele lor, unde fură lăsate să se odihnească, bărbații, care se înviorară şi ei după oboseala încercată, se întoarseră la treburile şi datoriile lor.

Bragelonne începu prin a se duce să-şi vadă părintele. Dar Athos plecase la Blois. Tânărul voi atunci să-l revadă pe domnul d'Artagnan. Dar şi acesta, ocupat cu organizarea unei noi case militare a regelui, era de negăsit. Bragelonne se

repezi în cele din urmă la de Guiche. Contele avea însă nesfârşite convorbiri cu croitorii lui şi cu Manicamp, care îi răpeau ziua întreagă. Şi mai rău o nimeri la ducele de Buckingham. Acesta cumpăra cai peste cai, diamante peste diamante. Tot ce avea Parisul mai bun în materie de brodeze, de giuvaergii, de croitori, era ținut de el de dimineață până seara. Între el şi de Guiche se dădea o luptă mai mult sau mai puțin curtenitoare de a obține succesul pentru care ducele voia să cheltuiască un milion, şi pentru care mareşalul de Grammont îi dăduse lui de Guiche şaizeci de mii de livre. Buckingham se bucura şi-şi risipea milionul său. De Guiche ofta însă din greu şi ar fi ajuns să-i smulgă părul din cap, dacă nu l-ar fi avut alături de el pe de Wardes, care-l îmbărbăta cu sfaturile lui.

— Un milion! repeta în fiecare zi de Guiche. O să fiu copleşit. De ce nu vrea domnul mareşal să-mi dea partea mea de moştenire?

— Fiindcă ai face-o praf – îi spunea Raoul.

— Ei, dar ce-l priveşte pe el! Dacă va trebui să mor, voi muri. Pe urmă nu voi mai avea nevoie de nimic.

— Dar de ce trebuie numaidecât să mori? îl întrebă Raoul.

— Nu vreau să fiu întrecut în eleganță de un englez.

— Scumpul meu conte – interveni atunci Manicamp – eleganța nu-i un lucru costisitor, e doar un lucru pretențios.

— Da, dar lucrurile pretențioase costă foarte mult, iar eu n-am decât şaizeci de mii de livre.

— La naiba – zise de Wardes – eşti într-o oarecare încurcătură; cheltuieşte tot atât cât Buckingham: nu e decât o diferență de nouă sute patruzeci de mii de livre.

— De unde să le iau?

— Fă datorii.

— Am destule.

— Un motiv în plus să mai faci.

Aceste sfaturi sfârşiră prin a-l întărâta atât de tare pe de Guiche, că se porni să facă nebunii, în timp ce Buckingham nu făcea decât cheltuieli. Vestea despre risipa celor doi gentilomi înflori obrazurile tuturor negustorilor din Paris, şi între palatul lui Buckingham şi palatul lui Grammont era o continuă întrecere care să fie în frunte.

În această vreme, DOAMNA se odihnea, iar Bragelonne îi scria domnişoarei de La Vallière. Patru scrisori îşi şi luaseră zborul din pana lui, fără să fi primit însă nici un răspuns, pentru ca, chiar în dimineața când trebuia să aibă loc ceremonia căsătoriei în capela de la Palatul Regal, Raoul, în timp ce-şi făcea toaleta, să-l audă pe valetul său anunțând:

— Domnul de Malicorne!

— Ce-o fi vrând de la mine acest Malicorne? se întrebă Raoul. Spune-i să aştepte – îi răspunse lacheului.

— E un domn de la Blois – adăugă valetul.

— Ah, lasă-l să intre! strigă Raoul cu vioiciune.

Malicorne intră, frumos ca un astru şi purtând o spadă neasemuită. După ce salută cu multă grație, spuse:

— Domnule de Bragelonne, vă aduc mii de urări din partea unei doamne.

Raoul se înroşi.

— Din partea unei doamne – murmură el – a unei doamne din Blois?

— Da, domnule, din partea domnişoarei de Montalais.

— Ah, mulțumesc, domnule, te recunosc acum – zise Raoul. Şi ce doreşte de la mine domnişoara de Montalais?

Malicorne scoase din buzunar patru scrisori, pe care i le întinse lui Raoul.

— Scrisorile mele! E oare cu putință? rosti acesta pălind. Scrisorile mele nedesfăcute încă!

— Domnule, aceste scrisori n-au mai găsit la Blois persoanele cărora le erau trimise, de aceea vă sunt aduse înapoi.

— Domnişoara de La Vallière a plecat din Blois? strigă Raoul.

— Acum opt zile.

— Şi unde se află?

— Trebuie să fie la Paris, domnule.

— Dar cum aţi ştiut că aceste scrisori veneau de la mine?

— Domnişoara de Montalais v-a recunoscut scrisul şi plicurile – răspunse Malicorne.

Raoul se îmbujoră şi zimbi.

— E foarte frumos din partea domnişoarei Aure – zise el. A rămas aceeaşi persoană bună şi încântătoare.

— Aceeaşi, domnule.

— Ar fi trebuit să-mi dea totuşi o veste mai precisă despre domnişoara de La Vallière. N-o să mă apuc acum să răscolesc acest imens Paris.

Malicorne scoase din buzunar un alt plic.

— Poate veţi găsi în această scrisoare ceea ce doriţi să ştiţi – zise el.

Raoul desfăcu nerăbdător plicul. Scrisul era al domnişoarei Aure, şi iată ce cuprindea răvaşul:

Paris, Palatul Regal, în ziua celebrării nunţii.

— Ce înseamnă asta? îl întrebă Raoul pe Malicorne. Dumneata ştii ceva, domnule?

— Da, domnule viconte.

— Atunci fii bun şi spune-mi.

— Cu neputinţă, domnule.

— Pentru ce?

— Pentru că domnişoara Aure m-a oprit să vorbesc.

Raoul se uită lung la acest personaj ciudat şi nu ştiu ce să mai întrebe.

— Cel puțin – reluă el – e o veste îmbucurătoare sau tristă pentru mine?

— Veți vedea.

— Eşti neclintit în taina dumitale!

— Domnule, o favoare.

— În schimbul aceleia pe care dumneata mi-o refuzi?

— Exact.

— Vorbeşte!

— Doresc foarte mult să văd ceremonia, şi nu am bilet de participare, cu toate demersurile pe care le-am făcut ca să obțin unul. M-ați putea ajuta să intru?

— Desigur.

— Faceți asta pentru mine, domnule viconte, vă rog din suflet!

— O voi face cu plăcere, domnule; vino cu mine.

— Domnule, vă rămân cea mai plecată slugă.

— Te credeam prieten cu domnul de Manicamp!

— Da, domnule. Dar azi-dimineață, în timp ce-l priveam cum se îmbracă, i-am vărsat din greşeală o sticlă de lustru pe costumul lui cel nou, şi a început să mă amenințe cu spada în mână în aşa fel, că a trebuit s-o iau la fugă. Iată pentru ce nu i-am mai cerut un bilet. M-ar fi ucis.

— Este foarte probabil – zise Raoul. Îl ştiu pe Manicamp în stare să ucidă pe omul vinovat de a fi săvârşit crima de care te consideri împovărat față de el, dar voi îndrepta răul în ceea ce te priveşte; să-mi îmbrac mantia şi sunt gata să-ți slujesc de călăuză şi ocrotitor.

XIX

SURPRIZA DOMNIŞOAREI DE MONTALAIS

DOAMNA fu cununată la Palatul Regal, în capelă, în faţa unei lumi de curteni aleşi cu cea mai mare strictețe. Totuşi, în pofida înaltei cinsie pe care o arăta o invitație, Raoul, credincios făgăduielii sale, îi înlesni intrarea lui Malicorne, dornic de a se bucura de această rară privelişte. După ce-şi îndeplini sarcina luată, Raoul se duse lângă de Guiche, care, în contrast cu strălucitorul lui costum, avea o înfăţişare atât de răvăşită de durere, încât numai ducele de Buckingham putea să-l întreacă în privința palidității şi a posomorârii.

— Ia seama, conte – şopti Raoul apropiindu-se de prietenul său şi pregătindu-se să-l sprijine, în momentul când arhiepiscopul îi binecuvânta pe cei doi soți.

Într-adevăr, domnul prinț de Condé putea fi văzut cum se uita cu un ochi mai mult decât curios la aceste două imagini ale deznădejdii stând în picioare, ca nişte cariatide, de o parte şi de alta a altarului. Contele căută să-şi schimbe înfățişarea.

După terminarea ceremoniei, regele şi regina trecură în salonul cel mare, unde le fură prezentate DOAMNA şi suita ei. Se observă că regele, care păruse tare încântat la vederea cumnatei sale, îi aduse laudele cele mai deschise. Se observă că regina-mamă, înfăşurându-l pe Bukingham cu o privire lungă şi îngândurată, se aplecă spre doamna de Motteville şi-i spuse:

— Nu găseşti că-i seamănă tatălui său?

Se observă, în sfârşit, că DOMNUL cerceta din ochi toată lumea de acolo şi părea destul de nemulțumit.

După recepția prinților şi a ambasadorilor, DOMNUL ceru regelui încuviințarea de a-i prezenta, şi totodată şi DOAMNEI, persoanele care făceau parte din noua sa casă.

— Dumneata ştii, viconte – îl întrebă încet domnul de Condé pe Raoul – dacă întocmirea casei a fost făcută de o

persoană de gust şi dacă vom avea în preajma noastră nişte chipuri mai curățele?

— Nu ştiu nimic, monseniore – răspunse Raoul.

— Oh, te prefaci că nu ştii.

— Cum asta, monseniore?

— Eşti prieten cu de Guiche, care e unul dintre prietenii Prințului.

— E adevărat, monseniore, dar întrucât acest lucru nu m-a interesat de loc, nu i-am făcut nici o întrebare lui de Guiche şi, la rândul său, de Guiche, nefiind întrebat, nu mi-a dezvăluit nimic.

— Dar Manicamp?

— L-am văzut, e drept, pe domnul de Manicamp la Le Havre şi apoi pe drum, însă am avut grijă să fiu tot atât de puțin curios față de el, precum am fost şi față de de Guiche. De altminteri, domnul de Manicamp va putea şti oare ceva despre toate astea, el care nu e decât un personaj de mâna a doua?

— Eh, dragul meu viconte, dar pe ce lume trăieşti? zise domnul de Condé. Nu ştii că în astfel de împrejurări tocmai personajele de mâna a doua învârtesc totul? Dovadă e că aproape toate numirile s-au făcut prin recomandările domnului Manicamp către de Guiche, şi ale lui de Guiche către DOMNUL.

— Ei bine, monseniore, nu ştiam nimic despre asta – zise Raoul – şi e o veste nouă pe care alteța voastră îmi face cinstea de a mi-o aduce la cunoştință.

— Aş vrea să te cred, cu toate că e de necrezut. Ah, dar nu mai avem mult de aşteptat: iată escadronul zburător care înaintează, cum spunea buna regină Caterina. Drace, frumoase făpturi!

Un pâlc de fecioare se pregăteau să intre, într-adevăr, în salon, sub îndrumarea doamnei de Navailles, şi trebuie să o spunem, spre lauda lui Manicamp, dacă el a avut cu adevărat în această alegere partea pe care i-o atribuia prinţul de Condé, că era o privelişte demnă de a încânta ochiul acelora care, asemeni domnului prinţ de Condé, erau admiratorii tuturor genurilor de frumuseţe. O tânără blondă, ce putea să aibă între douăzeci şi douăzeci şi unu de ani, şi ai cărei mari ochi albaştri, deschizându-se, împrăştiau în jurul lor o văpaie de flăcări orbitoare, mergea în frunte şi fu prezentata cea dintâi.

— Domnişoara de Tonnay-Charente – îi spuse DOMNULUI bătrâna doamnă de Navailles.

La care DOMNUL repetă, adresându-se DOAMNEI:

— Domnişoara de Tonnay-Charente.

— Ah, ah, asta îmi pare îndeajuns de plăcută – zise domnul de Condé, întorcându-se către Raoul... Una la mână.

— Într-adevăr – răspunse Raoul – e frumoasă, cu toate că are un aer cam prea mândru.

— Hm, cunoaştem noi aerele astea, viconte; în trei luni va fi domesticită! Hei, dar priveşte, iată altă frumuseţe.

— Da – şopti Raoul – şi încă una dintre cunoştinţele mele.

— Domnişoara Aure de Montalais – anunţă doamna de Navailles.

Numele şi pronumele fură repetate în acelaşi chip ceremonios de către DOMNUL.

— Dumnezeule mare! exclamă Raoul, aţintindu-şi ochii uluiţi spre uşa de la intrare.

— Ce s-a întâmplat? întrebă prinţul de Condé. Oare domnişoara de Montalais te-a făcut să scoţi acest "Dumnezeule mare"?

— Nu, monseniore, nu – răspunse Raoul, făcându-se alb ca varul şi începând să tremure.

— Atunci, dacă nu e domnişoara Aure de Montalais, trebuie să fie această încântătoare blondă care o urmează. Frumoşi ochi, pe cinstea mea. Puțin cam slăbuță, dar plină de farmec.

— Domnişoara de La Baume Le Blanc de La Vallière – rosti doamna de Navailles.

La acest nume, ce răsună până în adâncul inimii lui Raoul, un nor cald i se urcă din piept până în dreptul ochilor. În aşa fel încât nu mai văzu şi nu mai auzi nimic; în aşa fel că domnul de Condé, nemaigăsind în el decât un ecou mut al glumelor sale, se duse să vadă mai de aproape minunatele făpturi ce-i tulburaseră inima de la prima aruncătură de ochi.

— Louise aici! Louise, domnişoară de onoare a DOAMNEI! murmura Raoul.

Şi ochii lui, ca şi cum nu le-ar fi venit să creadă ceea ce vedeau, săreau într-una de la Louise la Montalais. Acum însă, aceasta din urmă se dezbărase cu totul de sfiiciunea ei momentană, sfiiciune la care nu recursese, de altfel, decât în clipa prezentării şi a reverențelor de rigoare. După acestea, domnişoara de Montalais privea din ungherul ei, cu destulă stăpânire de sine, lumea de acolo, şi văzându-l pe Raoul, făcea haz de uimirea nemaipomenită în care prezența ei şi a prietenei sale îl aruncaseră dintr-o dată pe bietul îndrăgostit. Această privire stăruitoare, răutăcioasă, aproape obraznică, pe care Raoul voia s-o ocolească, dar la care se întorcea mereu cu un aer întrebător, îl chinuia peste măsură pe tânăr. Cât despre Louise, fie datorită sfiiciunii ei fireşti, fie din altă pricină, pe care Raoul nu putea s-o înțeleagă, îşi ținea necontenit ochii în jos şi, intimidată, uluită, cu respirația

scurtă, se retrăgea cât putea mai la o parte, nepăsătoare chiar la semnele cu cotul pe care i le făcea Montalais.

Toate acestea erau pentru Raoul o adevărată enigmă, pentru a cărei dezlegare bietul viconte ar fi fost în stare să dea oricât. Dar nimeni nu era lângă el să-i spună un cuvânt, nici măcar Malicorne, care, puțin fâstâcit de a se vedea între atâția gentilomi, şi oarecum speriat de privirile necruțătoare ale lui Montalais, descrise un cerc şi, puțin câte puțin, trecu la câțiva paşi în spatele domnului de Condé, dincolo de grupul domnişoarelor de onoare, cât mai aproape de domnişoara Aure, planetă în jurul căreia, umil satelit, părea să graviteze necontenit, cu voie sau fără voie.

Revenindu-şi în fire, Raoul crezu a auzi la stânga lui nişte glasuri cunoscute. Erau, într-adevăr, de Wardes, de Guiche şi cavalerul de Lorraine, care vorbeau împreună. E drept însă că vorbeau atât de încet, încât abia li se auzeau şoaptele în sala aceea vastă. Ca să vorbeşti astfel, fără să te mişti din loc, fără să te întorci, fără să te apleci, fără să-ți priveşti interlocutorul, era un talent a cărui desăvârşire noii veniți nu puteau s-o atingă dintr-o dată. De aceea, trebuia mai întâi o îndelungată experiență a acestor şuşotiri care, fără priviri, fără clătinări din cap, păreau o convorbire între un grup de statui. Ca atare, în cercurile largi din jurul regelui şi al reginelor, în timp ce maiestățile lor vorbeau tare şi toți ceilalți aveau aerul că-i ascultă într-o tăcere religioasă, se ținea un mare număr de asemenea colocvii şuşotite, în care măgulirea nu era câtuşi de puțin nota dominantă. Dar Raoul era unul dintre cei pricepuți în a pătrunde taina oricărei etichete şi, din simpla mişcare a buzelor, el putea să ghicească adesea înțelesul cuvintelor şoptite.

— Cine-i această Montalais? întreba de Wardes. Cine-i această La Vallière? Ce-i cu provincia asta care ne ia cu asalt?

— Pe Montalais – răspunse cavalerul de Lorraine – o cunosc bine: e o fată straşnică, ce va înveseli curtea, La Vallière e o şchioapă foarte drăguță.

— Vai, rău am ajuns! făcu de Wardes.

— Nu râde, de Wardes; despre şchioape există nişte axiome latineşti foarte ingenioase şi îndeosebi foarte caracteristice.

— Domnilor, domnilor – le atrase atenția de Guiche, privind cu nelinişte spre Raoul – puțină măsură în cuvinte, vă rog!

Dar îngrijorarea contelui, cel puțin în aparență, nu-şi avea nici un rost: Raoul îşi păstrase cea mai desăvârşită şi cea mai netulburată nepăsare, cu toate că nu scăpase nici o vorbă din cele ce se spuseseră acolo. Se părea că însemnează pe răboj necuviințele şi obrăzniciile celor doi provocatori, pentru a se răfui cu ei la timpul potrivit. Ca şi cum i-ar fi ghicit gândurile, de Wardes stărui:

— Şi cine sunt amanții acestor domnişoare?

— Al lui Montalais? întrebă cavalerul.

— Da, al lui Montalais, mai întâi.

— Ei bine, tu, eu, de Guiche, cine-o vrea, la naiba!

— Şi al celeilalte?

— Al domnişoarei de La Vallière?

— Da.

— Luați seama, domnilor – le şopti Guiche, spre a-l împiedica pe de Wardes să afle răspunsul cerut – luați seama, DOAMNA ascultă.

Raoul îşi vârî mâna până la încheietură sub deschizătura hainei şi-şi frământă amarnic pieptul şi dantelele. Dar tocmai această neruşinare pe care o vedea îndreptându-se împotriva bietelor femei îl făcu să ia o hotărâre nestrămutată. "Dacă Louise a venit aici – îşi spuse el în sinea lui – n-a putut-o face

decât într-un scop onorabil şi sub o ocrotire onorabilă; trebuie să cunosc însă acest scop, trebuie să aflu cine o protejează." Şi, procedând la fel ca Malicorne mai înainte, se retrase încetul cu încetul spre grupul domnişoarelor de onoare.

Curând, prezentările se terminară. Regele, care tot timpul nu încetase s-o privească şi s-o admire pe DOAMNA, părăsi sala de recepție însoțit de cele două regine. Cavalerul de Lorraine îşi reluă locul lângă DOMNUL şi, în timp ce se retrăgeau împreună, îi strecurară la ureche câteva picături din otrava pe care o strânsese în el în decurs de un ceas, cât privise noile fete şi se gândise la cei ce aveau să se bucure de ele. Regele, ieşind, trăsese după sine o parte din asistență, iar acei curteni care țineau să se arate independenți sau galanți începură să se apropie de doamne. Domnul de Condé îi spuse câteva cuvinte măgulitoare domnişoarei de Tonnay-Charente. Buckingham îi făcea curte doamnei de Chalais şi doamnei de Lafayette, pe care DOAMNA le privise cu plăcere de la început şi şi le apropiase. Cât despre contele de Guiche, părăsindu-l pe DOMNUL de îndată ce se putuse apropia singur de DOAMNA, se întreținea foarte voios cu doamna de Valentinois, sora lui, şi cu domnişoarele de Créquy şi de Châtillon.

În mijlocul tuturor acestor interese politice sau amoroase, Malicorne voia să rămână şi el singur cu Montalais, dar aceasta prefera să stea de vorbă cu Raoul, fie şi numai spre a face haz de toate întrebările şi nedumeririle lui. Raoul se îndreptase direct către domnişoara de La Vallière şi o salutase cu cel mai profund respect, lucru care o făcu pe Louise să se îmbujoreze la față şi să se bâlbâie; dar Montalais se grăbi să-i sară în ajutor.

— Ei bine – zise ea – iată-ne, domnule viconte.

— Vă văd – zise Raoul zâmbind – şi tocmai în legătură cu prezența dumneavoastră aici am venit să vă cer o mică lămurire.

Malicorne se apropie de ei cu cel mai fermecător surâs.

— Retrage-te puțin, domnule Malicorne – îl înlătură Montalais. Într-adevăr, ai devenit foarte indiscret.

Malicorne îşi muşcă buzele şi făcu doi paşi înapoi, fără a spune un singur cuvânt. Numai că surâsul lui îşi schimba dintr-o dată expresia şi, din senin cum era, deveni răutăcios.

— Vrei o lămurire, domnule Raoul? întrebă Montalais.

— De buna seamă, şi cred că întâmplarea asta merită una: domnişoara de La Vallière, domnişoară de onoare a DOAMNEI!

— Pentru ce n-ar fi şi ea domnişoară de onoare, la fel ca şi mine? făcu Montalais.

— Primiți felicitările mele, domnişoară – zise Raoul, căruia i se părea că ele nu vor să-i răspundă direct la întrebare.

— Spui asta cu un aer foarte ceremonios, domnule viconte.

— Eu?

— Doamne! S-o întrebăm şi pe Louise.

— Domnul de Bragelonne socoteşte poate că locul e mai presus de rangul meu – zise Louise, foarte tulburată.

— Oh, nu, domnişoară – răspunse cu vioiciune Raoul – ştii foarte bine că nu asta este părerea mea; nu m-aş mira chiar dacă ai ocupa locul unei regine, cu atât mai puțin pe acesta de aici. Singurul lucru care mă uimeşte este că am aflat totul abia azi şi numai din întâmplare.

— Ah, e adevărat – răspunse Montalais fără să stea prea mult pe gânduri, aşa cum îi e obiceiul. Tu nu pricepi nimic din toate astea, Louise, şi, într-adevăr, nici nu ai cum să pricepi ceva. Domnul de Bragelonne ți-a trimis patru scrisori,

dar la Blois rămăsese numai mama ta; trebuia să ne ferim ca acele scrisori sa cadă în mâna ei; le-am primit eu şi i le-am trimis înapoi domnului Raoul, care te credea ta Blois când tu erai la Paris, fără ca dumnealui să ştie măcar că fuseseşi ridicată în demnitate.

— Dar cum, nu l-ai prevenit pe domnul Raoul, aşa cum te rugasem eu? strigă Louise.

— Asta mai trebuia! Să facă pe supăratul, sa înceapă cu mustrările, să strice tot ceea ce noi ne-am străduit atât de mult să facem? Ah, nu, fireşte!

— Aşadar, sunt un om aspru? zise Raoul.

— De altfel – adăugă Montalais – aşa mi s-a părut că e mai bine. Eu plecam la Paris, dumneata nu erai acolo, Louise plângea cu lacrimi fierbinți; credeți ce v-o plăcea, dar l-am rugat atunci pe protectorul meu, acela care a căpătat un brevet pentru mine, să mai ceară unul pentru Louise; şi brevetul a venit. Louise a plecat să-şi comande rochiile; eu am rămas în urmă, dat fiind că îmi făcusem rochiile mai înainte; am primit scrisorile dumitale, ți le-am trimis înapoi, adăugând un cuvânt care îți făgăduia o surpriză. Şi surpriza, scumpe domn, iat-o; mi se pare frumoasă, nu mai cere alte lămuriri... Haide, domnule Malicorne, e timpul să-i lăsăm pe aceşti tineri împreună; au sa-şi spună o mulțime de lucruri. Dă-mi brațul! Sper ca prin asta ți se face o mare cinste, domnule Malicorne.

— Iartă-mă, domnişoară – zise Raoul, oprind-o pe nebunatica fată şi dând cuvintelor lui o intonație a cărei gravitate contrasta cu tonul glumeț al lui Montalais – iartă-mă, dar aş putea să ştiu şi eu numele acelui protector? Căci dacă cineva te protejează pe dumneata, domnişoară, şi în virtutea unor anumite motive... Raoul se înclină, apoi îşi

încheie gândul: Nu e nevoie de aceleaşi motive pentru ca domnişoara de La Vallière să fie protejată.

— Pentru Dumnezeu, domnule Raoul – spuse cu nevinovăție Louise – lucrul e foarte simplu şi nu văd pentru ce nu ți-aş spune eu singură totul... Protectorul meu e domnul Malicorne.

Raoul rămase o clipă ca trăsnit, întrebându-se dacă nu-şi bate cumva joc de el; pe urmă se întoarse să-l întrebe pe Malicorne. Dar acesta se depărtase, tras de mână de Montalais. Domnişoara de La Vallière făcu o mişcare s-o urmeze pe prietena ei, însă Raoul o reținu cu un fel de blândă autoritate.

— Te rog, Louise – zise el – un cuvânt.

— Dar, domnule Raoul – rosti fata roşindu-se – am rămas singuri. Toată lumea s-a retras... Au să ne caute, ce vor spune?

— Nu-ți fie teamă – răspunse tânărul surâzând – nu suntem, nici unul, nici altul, personaje atât de importante, încât să se bage de seama lipsa noastră.

— Dar serviciul meu, domnule Raoul?

— Fii liniştită, domnişoară, eu cunosc obiceiurile de la curte: serviciul dumitale va începe abia de mâine; îți mai rămân deci câteva minute de răgaz, în cursul cărora poate vei binevoi să-mi dai desluşirile pe care am avut onoarea să ți le cer.

— Cât eşti de serios, domnule Raoul! murmură Louise, neliniştită.

— Din pricină ca împrejurarea e serioasă, domnişoară. Vrei să mă asculți?

— Te ascult; dar, domnule, îți repet, am rămas singuri.

— Ai dreptate – zise Raoul.

Şi, oferindu-i braţul, o conduse pe tânăra fată în galeria vecină cu sala de recepţie, ale cărei ferestre dădeau în piaţă. Toată lumea se îngrămădea la fereastra din mijloc, care avea un balcon în afară, de unde se puteau vedea în toată amănunţimea tacticoasele pregătiri de plecare. Raoul deschise una din ferestrele laterale, şi acolo, singur cu domnişoara de La Vallière, îi vorbi:

— Louise, ştii că, încă din copilărie, te-am iubit ca pe o soră şi ţi-am împărtăşit toate necazurile mele, ţi-am încredinţat toate speranţele ce-mi luminau sufletul.

— Da – răspunse ea încet – da, domnule Raoul, ştiu asta.

— Aveai obiceiul, la rându-ţi să-mi mărturiseşti aceeaşi prietenie, aceeaşi încredere. De ce, în întâlnirea de azi, nu te-ai arătat ca o prietenă? De ce te fereşti de mine?

La Vallière nu răspunse.

— Credeam că mă iubeşti – zise Raoul, al cărui glas devenea din ce în ce mai tremurător – credeam că ai consimţit la toate planurile făcute împreună pentru fericirea noastră, atunci când ne plimbam amândoi pe marile alei de la Cour-Cheverny şi pe sub plopii şoselei care duce la Blois. Nu-mi răspunzi, Louise? Şi se întrerupse. Taci oare – o întrebă el apoi, cu răsuflarea întretăiată – fiindcă nu mă mai iubeşti?

— Nu spun asta – răspunse Louise aproape în şoaptă.

— Oh, spune-mi adevărul, te rog! Mi-am pus toată nădejdea vieţii mele în tine, te-am ales pentru purtările tale blânde şi simple. Nu te lăsa orbită, Louise, acum te afli în mijlocul curţii, unde tot ce e curat se întinează, unde tot ce e tânar se veştejeşte repede. Louise, astupă-ţi urechile ca să n-auzi ce se vorbeşte, închide-ţi ochii ca să nu vezi ce se petrece în juru-ţi, strânge-ţi buzele ca să nu respiri miazmele corupătorilor. Fără minciuni, fără ascunzişuri, Louise, să cred

oare cuvintele pe care le-a spus domnişoara de Montalais? Louise, ai venit la Paris pentru că eu nu mai eram la Blois?

La Vallière se înroşi şi-şi ascunse faţa în palme.

— Da, aşa este – strigă Raoul în culmea fericirii – da, de aceea ai venit! Oh, te iubesc cum nu te-am iubit încă niciodată! Îţi mulţumesc, Louise, pentru acest devotament. Dar trebuie să iau măsuri pentru a te pune la adăpost de orice jignire, pentru a te feri de orice pată. Louise, o domnişoară de onoare, la curtea unei Prinţese tinere, în aceste vremuri de moravuri uşoare şi de nestatornicie în dragoste, o domnişoară de onoare e ţinta tuturor atacurilor, fără să fie apărată de nimeni, şi această situaţie nu poate să-ţi convină. Trebuie să te măriţi ca să fii respectată.

— Să mă mărit?

— Da.

— Dumnezeule!

— Iată mâna mea, Louise; dă-mi-o pe-a ta.

— Dar tatăl dumitale?

— Tatăl meu nu se mai amestecă.

— Totuşi...

— Îţi înţeleg această îndoială, Louise; voi vorbi cu tatăl meu.

— Oh, domnule Raoul, mai gândeşte-te, mai aşteaptă.

— Să mai aştept, e cu neputinţă; să mai stau pe gânduri, când e vorba de tine, ar însemna să te jignesc. Dă-mi mâna, scumpa Louise, sunt stăpân pe mine însumi; tatăl meu va spune da, ţi-o făgăduiesc. Dă-mi mâna, nu mă face să aştept astfel, răspunde-mi repede un cuvânt, unul singur, altfel voi crede că, pentru a te fi schimbat într-atâta, a fost de ajuns un singur pas în acest palat, o singură suflare a strălucirii, un singur surâs al reginelor, o singură privire a regelui.

Raoul abia apucă să rostească acest din urmă cuvânt, că La Vallière deveni palidă ca moartea, fără îndoială din teama pe care o încerca văzându-l pe tânăr vorbindu-i cu atâta însufleţire. De aceea, printr-o mişcare mai iute ca gândul, îşi lăsă amândouă mâinile să cadă în palmele lui Raoul. Apoi o rupse la fugă fără a mai rosti o silabă şi dispăru fără a se fi mai uitat nici o clipă înapoi.

Raoul îşi simţi tot trupul tremurând la atingerea mâinilor ei. Primi jurământul, ca un jurământ solemn pe care dragostea îl smulge feciorelnicei sfiiciuni.

XX

CONSIMŢĂMÂNTUL LUI ATHOS

Raoul ieşise din Palatul Regal cu o hotărâre ce nu îngăduia nici o amânare în îndeplinirea ei. Încălecă deci pe cal chiar în curtea palatului şi apucă drumul spre Blois, în timp ce nunta DOMNULUI şi a Principesei Angliei se desfăşura în urma lui, în marea veselie a curtenilor şi spre şi mai marea întristare a lui de Guiche şi a lui Bukingham.

Raoul îşi văzu de treaba lui: în optsprezece ceasuri ajunse la Blois. Îşi pregătise pe drum cele mai tari argumente. Febra este şi ea un argument fără replică, şi Raoul avea febră.

Athos se afla în cabinetul lui, sporind cu câteva pagini memoriile sale, când Raoul intra pe uşă, condus de Grimaud. Clarvăzătorul gentilom nu avu nevoie decât de o aruncaseră de ochi pentru a vedea că ceva cu totul neobişnuit se petrecea în sufletul fiului său.

— Îmi pari a fi venit pentru o afacere importantă – spuse el arătându-i un scaun lui Raoul, după ce-l îmbrăţişase.

— Da, domnule – răspunse tânărul – şi te rog să mă asculţi cu aceeaşi binevoitoare atenţie de care nu m-ai lipsit niciodată.

— Vorbeşte, Raoul.

— Domnule, iată faptele dezbrăcate de orice vorbe de prisos, pe care le-aş socoti nedemne faţa de un bărbat ca domnia ta: domnişoara de La Vallière se află la Paris, în calitate de domnişoară de onoare a DOAMNEI. Am stat şi am chibzuit mult; o iubesc pe domnişoara de La Vallière mai presus de orice şi nu-mi îngăduie cugetul să o las într-un post unde bunul ei renume, virtutea ei chiar pot să fie ameninţate. Doresc deci să mă însor cu ea şi de aceea, domnule, am venit să-ţi cer consimţământul pentru această căsătorie.

Athos păstrase, în timpul acestei declaraţii, o tăcere şi o rezervă neclintite. Raoul îşi începuse cuvântarea sa căutând să pară condus de cel mai deplin sânge rece, dar o sfârşi prin a lăsa să se vadă la fiecare cuvânt o tulburare dintre cele mai vii. Athos îl învălui pe Bragelonne cu privirea lui adâncă, umbrită de o uşoară tristeţe.

— Aşadar, zici că te-ai gândit bine? întrebă el.

— Da, domnule.

— Mi se pare că ţi-am împărtăşit sentimentele mele în legătură cu această alianţă.

— Ştiu, domnule – răspunse Raoul destul de încet – dar mi-ai dat a înţelege că dacă aş stărui...

— Şi stăruieşti?

Bragelonne bâigui un da aproape neînţeles.

— Probabil, domnule – reluă Athos foarte liniştit – că pasiunea dumitale trebuie să fie, într-adevăr, foarte puternică, de vreme ce, în ciuda împotrivirii mele faţă de această unire, nu te poţi hotărî să renunţi la ea.

Raoul îşi trecu peste frunte o mână tremurătoare, ştergând astfel sudoarea care-l năpădise. Athos îl privi îndeaproape pe fiul său şi simţi că inima i se umple de milă. Se ridică în picioare.

— Prea bine – zise el – sentimentele mele personale nu înseamnă nimic, pentru că e vorba de ale tale; ai venit să mă rogi ceva, îți stau la dispoziție. De fapt, să vedem, ce doreşti de la mine?

— Oh, bunăvoința dumitale, domnule, bunăvoința dumitale mai întâi – zise Raoul apucându-i mâinile.

— Te înşeli asupra sentimentelor ce ți le nutresc, Raoul; în inima mea ai să găseşti ceva mai mult decât bunăvoință – replică Athos.

Raoul sărută apăsat mâna pe care o strângea, aşa cum ar fi făcut îndrăgostitul cel mai pătimaş.

— Haide, haide – reluă contele – spune, Raoul, sunt gata pentru orice; ce trebuie să semnez?

— Oh, nimic, domnule, nimic; te-aş ruga numai să-ți dai osteneala de a-i scrie regelui, cerând pentru mine maiestății sale, căruia îi aparțin, îngăduința de a mă căsători cu domnişoara de La Vallière.

— Bine, iată o idee chibzuită, Raoul. Într-adevăr, după mine, sau mai degrabă înaintea mea, ai un stăpân; acest stăpân e regele; te supui deci unei îndoite încercări, aşa e loial.

— Oh, domnule!

— Îți voi îndeplini fără zăbavă dorința, Raoul.

Contele se apropie de fereastra şi, aplecându-se puțin în afară, strigă:

— Grimaud!

Grimaud îşi arătă capul de după o tufă de iasomie pe care o curăța de uscături.

— Caii! îi spuse contele.

— Ce înseamnă ordinul ăsta? întrebă Raoul.

— Că vom pleca peste două ceasuri.

— Unde?

— La Paris.

— Cum la Paris! Vii la Paris?

— Regele nu e la Paris?

— Fără îndoială.

— Ei bine, ai uitat că trebuie să mergem împreună acolo?

— Dar, domnule – zise Raoul aproape cutremurat de atâta bunătate părintească – eu nu-ți cer să te oboseşti în felul acesta, ci să faci doar o scrisoare...

— Raoul, te înşeli şi asupra trecerii mele; nu se cade ca un simplu gentilom ca mine să-i scrie regelui său. Vreau, şi se cuvine, să-i vorbesc în față regelui. O voi face. Vom pleca împreună, Raoul.

— Oh, câtă bunăvoință, domnule!

— În ce dispoziții crezi că se află maiestatea sa?

— Fața de mine?

— Da.

— Oh, foarte bune.

— Ți-a spus-o cumva?

— Cu propria sa gură.

— În ce împrejurare?

— Cu prilejul unei recomandări a domnului d'Artagnan, mi se pare, şi în legătură cu o întâmplare din Piața Grevei, unde am avut cinstea să trag spada pentru maiestatea sa. Am deci motive să mă socotesc, fără deşartă mândrie, destul de înălțat în ochii maiestății sale.

— Cu atât mai bine!

— Dar, te rog din suflet – continuă Raoul – nu păstra față de mine această seriozitate şi acest aer de taină, nu mă face să regret că am ascultat de un simțământ mai puternic ca orice.

— E a doua oară când îmi spui asta, Raoul, şi nu era nevoie; vrei o formalitate pentru consimțământul meu, pe

care ți-l dau, e lucru hotărât, şi să nu mai vorbim despre asta. Vino să-mi vezi noile plantații, Raoul.

Tânărul ştia că, după ce contele îşi manifesta voința, nu mai putea fi loc pentru controversă. Lăsă capul în jos şi-l urmă pe tatăl său în grădină. Athos îi arătă, pe îndelete, altoiurile, răsadnițele şi pepinierele. Această linişte a contelui îl nedumerea din ce în ce mai mult pe Raoul; dragostea ce-i umplea inima i se părea atât de mare, încât lumea întreagă abia dacă o putea cuprinde. Cum se făcea atunci că inima lui Athos rămânea goală şi închisă în fața nemărginitei lui iubiri? De aceea, Bragelonne, adunându-şi toate puterile, strigă dintr-o dată:

— Domnule, e cu neputință ca dumneata să n-ai un motiv de a o respinge pe domnişoara de La Vallière, care e atât de bună, atât de blândă, atât de curată, încât spiritul domniei tale, înzestrat cu o mare înțelepciune, ar trebui să o prețuiască aşa precum merită. În numele cerului, să fie oare între domnia ta şi familia ei vreo tainică duşmănie, sau vreo ură păstrată din părinți?

— Uite, Raoul, ce brazdă frumoasă de lăcrămioare – zise Athos – vezi ce bine le prieşte umbra şi umezeala, mai ales umbra frunzelor de sicomor, printre care se strecoară căldura, ferindu-le de arşița soarelui?

Raoul se opri în loc, îşi muşcă buzele, apoi, simțind că sângele îi năvăleşte spre tâmple, zise plin de cutezanță:

— Domnule, dă-mi te rog, o explicație; nu poți uita că fiul dumitale e şi el un om.

— Atunci – răspunse Athos ridicându-se încruntat – dovedeşte-mi ca eşti un om, căci un fiu nu-mi dovedeşti prin nimic că eşti. Te-am rugat să aştepți momentul unei alianțe ilustre; ți-aş fi găsit o soție în primele rânduri ale nobilimii

bogate; voiam să poți străluci prin această îndoită sclipire pe care o dau gloria şi averea, căci noblețea o ai prin sânge.

— Domnule – strigă Raoul împins de o pornire nestăpânită – acum două zile mi s-a adus ocara că nu-mi cunosc mama.

Athos păli; apoi, încruntându-şi sprânceana ca zeul suprem al antichității, întrebă cu foarte multă maiestate:

— Aş dori să ştiu ce-ai răspuns, domnule.

— Oh, iartă-mă... iartă-mă! murmură tânărul, prăbuşindu-se din înălțimea exaltării sale.

— Ce-ai răspuns, domnule? repetă contele, bătând din picior.

— Domnule, aveam spada în mână, iar cel care mă jignea astfel era în gardă; i-am smuls spada şi i-am aruncat-o peste un şanț, unde l-am zvârlit apoi şi pe el, să şi-o culeagă de pe jos.

— Şi pentru ce nu l-ai ucis?

— Maiestatea sa opreşte duelul, şi în momentul acela eram ambasador al maiestății sale.

— Prea bine – rosti Athos – iată un motiv în plus spre a mă duce să-i vorbesc regelui.

— Ce-ai de gând să-i ceri, domnule?

— Permisiunea de a trage spada împotriva aceluia care ne-a făcut această jignire.

— Domnule, dacă nu m-am purtat aşa cum ar fi trebuit să mă port, te rog sa mă ierți.

— Cine îți aduce vreo mustrare, Raoul?

— Această permisiune pe care vrei să i-o ceri regelui.

— Raoul, voi ruga pe maiestatea să să-ți semneze contractul de căsătorie.

— Domnule...

— Dar cu o condiție.

— Mai e nevoie să-mi pui condiții, dumneata, mie? Porunceşte, domnule, mă voi supune.

— Cu condiția – urmă Athos – că îmi vei spune numele celui care a vorbit astfel despre mama ta.

— Dar, domnule, ce nevoie ai să cunoşti acest nume? Jignirea mi-a fost adusă mie, şi odată permisiunea obținută din partea maiestății sale, răzbunarea mă priveşte numai pe mine.

— Numele lui, domnule!

— Nu pot îngădui să te expui unei primejdii!

— Mă iei drept un Don Diego? Numele lui!

— Îl ceri cu tot dinadinsul?

— Vreau să-l ştiu.

— Vicontele de Wardes.

— Ah, făcu liniştit Athos. Foarte bine, îl cunosc. Dar caii noştri sunt gata, domnule; în loc să plecăm peste două ceasuri, vom pleca chiar acum. În şa, domnule, în şa!

XXI

PRINȚUL E GELOS PE DUCELE DE BUCKINGHAM

În timp ce domnul conte de La Fère se îndrepta spre Paris, însoțit de Raoul, Palatul Regal era teatrul unei scene pe care Molière ar fi numit-o de bună comedie.

Trecuseră patru zile de la căsătorie. DOMNUL, după ce mâncase în mare grabă, trecu în anticamerele sale, cu buzele strânse, cu sprânceana încruntată. Masa nu fusese veselă. DOAMNA ceruse să fie servită în apartamentul ei. Prințul luase deci prânzul în cerc restrâns. Cavalerul de Lorraine şi Manicamp fuseseră singurii prezenți la acest dejun, care ținuse doar trei sferturi de ceas, fără să se scoată o vorbă.

Manicamp, mai puțin introdus în intimitatea alteței sale regale decât cavalerul de Lorraine, încerca în zadar să citească în ochii Prințului motivul pentru care avea o mină

atât de posomorâtă. Cavalerul de Lorraine, care n-avea nevoie să ghicească nimic, fiindcă ştia totul, se ospăta cu acea poftă extraordinară pe care o avea atunci când îi vedea pe alții mâhniți, şi se bucura în aceeaşi măsură de supărarea Prințului, ca şi tulburarea lui Manicamp. Îi făcea plăcere să-l țină la masă, în timp ce el mânca fără întrerupere, pe Prințul nerăbdător, care ardea de dorința de a se ridica de pe scaun.

De multe ori, Prințul se căia că-i dăduse cavalerului de Lorraine libertatea de a-şi lua nasul la purtare, ceea ce-l făcea să treacă peste orice etichetă. Acum, DOMNUL se afla într-o asemenea stare de spirit; dar se temea de cavaler în aceeaşi măsură în care-l iubea, astfel că se mulțumi să-şi înăbuşe năduful în piept. Din timp în timp, Prințul ridica ochii în tavan, apoi şi-i cobora la feliile de ficat pe care cavalerul le ataca fără încetare; pentru ca, în cele din urmă, neîndrăznind să-şi dea drumul, să înceapă a juca o pantomimă de care însuşi Arlechin ar fi fost gelos. În sfârşit, Prințul nu se mai putu stăpâni şi, la fructe, se ridică, încruntat, aşa precum am spus, şi-l lăsă pe cavalerul de Lorraine să-şi termine dejunul după pofta stomacului său. Văzând că Prințul se ridică, Manicamp se ridică şi el, țeapăn, cu şervetul în mână.

Prințul alerga mai curând decât mergea spre anticameră şi întâlnind un valet de uşă, îi dădu în şoaptă un ordin scurt. Apoi, schimbând direcția, ca să nu mai treacă prin sala de mâncare, străbătu cabinetele sale, cu gândul de a se duce s-o întâlnească pe regina-mamă în camera ei de rugăciune, unde bătrâna suverană avea obiceiul să-şi petreacă cea mai mare parte a timpului.

Puteau să fie ceasurile zece dimineața. Ana de Austria scria în clipa când intră Prințul.

Regina-mamă ținea foarte mult la acest fiu, care era frumos la chip şi bun la inimă. Prințul era, într-adevăr, mai

tandru şi, dacă vreți, mai feminin decât regele. El o obişnuise pe mama sa cu acele mici gingăşii feminine care le plac totdeauna femeilor. Ana de Austria, care ar fi dorit să aibă o fiică, găsea aproape în acest fiu micile atenții, micile îngrijorări şi toată drăgălăşenia unui copil de doisprezece ani. Astfel, Prințul îşi folosea tot timpul pe care-l petrecea alături de mama lui admirându-i brațele frumoase, dându-i sfaturi asupra alifiilor şi rețete de esențe, de care ea se arăta foarte dornică; apoi îi săruta mâinile şi ochii cu un farmec copilăresc, având totdeauna la dânsul o zaharicală, ca să i-o ofere, sau dându-i o povață despre cum să-şi facă o pieptănătură nouă.

Ana de Austria îl iubea pe rege, sau mai bine zis iubea în fiul ei mai mare regalitatea: Ludovic al XIV-lea reprezenta pentru ea legitimitatea divină. Era regina-mamă cu regele; mamă era numai cu Filip. Iar acesta din urma ştia că, dintre toate adăposturile, sânul unei mame e cel mai dulce şi cel mai sigur. De aceea, în copilărie, se refugia la el ori de câte ori se iscau furtuni între rege şi fratele său; adesea, după ghionți care însemnau din partea lui crime de lezmajestate, după lupte cu pumnii şi cu unghiile, în care regele şi supusul lui foarte nesupus se încăierau, în cămăşi, într-un pat unde fiecare voia să rămână stăpân, având-l pe valetul de cameră Laporte drept singurul judecător al bătăliei, Filip, învingător, dar înspăimântat de victoria lui, alerga să-i ceară mamei sale sprijinul sau măcar asigurarea unei iertări pe care Ludovic al XIV-lea n-o acorda decât cu greu şi numai de la distanță. Ana izbutise, prin aceste intervenții paşnice, să aplaneze toate conflictele dintre fiii ei şi să cunoască astfel, cu aceleaşi prilejuri, toate tainele lor.

Regele, puțin gelos de această dragoste maternă ce se revărsa mai ales asupra fratelui său, căuta să-i arate Anei de

Austria mai multă supunere şi mai multă ascultare decât îi stătea de obicei în fire. Ana de Austria adoptase acest sistem de politică şi față de tânăra regină. De aceea, dată fiind atitudinea ei aproape despotică de a conduce menajul regal, îşi pregătea acum toate bateriile pentru a conduce cu acelaşi absolutism şi căsnicia celui de al doilea fiu. Regina-mamă era aproape mândră atunci când vedea că vine la dânsa un chip alungit, cu obrajii palizi, cu ochii înroşiți, înțelegând numaidecât că era cazul să dea un ajutor celui mai slab sau celui mai supărat.

Ea scria deci, după cum am spus, în momentul când Prințul intră în camera sa de rugăciune, dar nu cu ochii roşii, nu cu obrajii palizi, ci nelinişstit, necăjit, întărâtat. Sărută, cu un aer distrat, brațele mamei sale şi se aşează înainte ca ea să-i fi dat încuviințarea. În lumina regulilor de etichetă stabilite la curte de către Ana de Austria, această uitare a conveniențelor era un semn de rătăcire, mai ales din partea lui Filip, care îndeplinea cu atâta tragere de inimă formele respectului. Dar dacă încălca într-un chip aşa de vădit aceste principii, însemna că motivul trebuia să fie foarte grav.

— Ce ai, Filip? întrebă Ana de Austria, întorcându-se către fiul ei.

— Ah, doamnă, o mulțime de lucruri – murmură Prințul cu un aer îndurerat.

— Îmi pari, într-adevăr, un om foarte preocupat – spuse regina, lăsând pana în călimară.

Filip încruntă sprânceana, dar nu răspunse.

— În toate acele lucruri ce-ți frământă mintea – zise Ana de Austria – pesemne că e unul care te chinuie mai mult decât celelalte!

— Unul, în adevăr, mă apasă mai tare ca toate celelalte, da, doamnă.

— Te ascult.

Filip deschise gura ca să dea drumul tuturor ofurilor ce-i stăteau pe suflet şi care păreau să nu aştepte decât o ieşire ca să-şi ia zborul. Însă tăcu deodată, şi tot năduful din inimă se rezumă la un suspin.

— Haide, Filip, haide, curaj – zise regina-mamă. Când ai să te plângi de ceva, înseamnă mai totdeauna că la mijloc e o persoană care te stinghereşte, nu-i aşa?

— Nu vreau să spun asta, doamnă.

— De cine vrei să vorbeşti? Haide, haide, spune, pe scurt.

— Adevărul e, doamnă, ca ceea ce aş vrea să spun e foarte discret.

— Ah, Doamne!

— Da; căci, în fine, o femeie…

— Ah, vrei să vorbeşti de Prințesă? întrebă regina-mamă cu un pronunțat sentiment de curiozitate.

— De Prințesă?

— De soția ta, mă rog.

— Da, da, înțeleg.

— Ei bine, dacă despre Prințesă vrei să-mi vorbeşti, fiul meu, atunci nu te sfii. Îți sunt mamă, şi Prințesa nu e pentru mine decât o străină. Totuşi, întrucât îmi e noră, nu te îndoi că am să ascult cu mult interes ceea ce ai să-mi spui, fie numai fiindcă te priveşte pe tine.

— Ei bine, doamnă – zise Filip – mărturiseşte-mi, la rându-ți, dacă n-ai băgat de seamă ceva.

— Ceva, Filip?… Te exprimi într-un chip îngrozitor de vag. Ceva? Şi cam la ce se referă acest ceva?

— Prințesa e o femeie drăguță, nu-i aşa?

— Ei, da, este.

— Totuşi nu este o frumusețe.

— Nu; dar, pe măsură ce se va maturiza, poate să devină şi mai frumoasă. Ai văzut bine câte schimbări au adus pe chipul ei cei câțiva ani care au trecut. Ei bine, se va dezvolta din ce în ce mai mult, gândeşte-te că n-are decât şaisprezece ani. La cincisprezece ani şi eu eram foarte slabă; dar, în sfârşit, aşa cum e, Prințesa e drăguță.

— Prin urmare, poate fi băgată în seamă.

— Fireşte; e băgată în seamă o femeie oarecare, cu atât mai mult o prințesă.

— Ea a fost bine crescută, nu-i aşa, doamnă?

— Doamna Henriette, mama ei, e o femeie puțin cam rece, puțin cam pretențioasă, dar o femeie plină de simțiri frumoase. Educația tinerei Prințese se poate să fi fost întrucâtva neglijată, dar cât despre principii, le cred bune; asta era cel puțin părerea mea despre dânsa în timpul cât a stat în Franța; după aceea s-a întors în Anglia, nu ştiu ce s-a mai întâmplat acolo.

— Ce vrei să spui?

— Ei, Doamne, vreau să spun că unele capete, puțin mai uşoare, se zăpăcesc repede când totul le merge bine.

— Ei bine, doamnă, ai rostit cuvântul: eu o socotesc pe Prințesă un astfel de cap puțin mai uşor, asta e.

— Nu trebuie să exagerăm, Filip; are mult spirit şi e într-o anumită măsură cochetă, lucru foarte firesc la o femeie tânără, dar, fiul meu, la persoanele de rang înalt acest cusur poate fi spre lauda unei curți. O prințesă care e puțin cochetă îşi formează de obicei o curte strălucită; un zâmbet al ei face să înflorească pretutindeni luxul, spiritul şi chiar curajul; nobilimea se luptă mai bine pentru un prinț a cărui soție e frumoasă.

— Foarte mulțumesc, doamnă – zise Filip în glumă. Într-adevăr, dumneata îmi spui lucruri care mă pun pe gânduri,

mamă.

— În ce fel? întrebă regina cu prefăcută naivitate.

— Dumneata ştii, doamnă – rosti cu amărăciune Filip – dumneata ştii cât de mult am ținut eu să nu mă însor.

— Ah, de astă dată tu mă pui pe mine pe gânduri. Ai oare vreun motiv serios să te plângi de Prințesă?

— Serios n-aş putea spune.

— Atunci lasă această înfățişare nenorocită. Dacă tot astfel te arăți şi în casa ta, fii atent, vei fi luat drept un soț nefericit.

— De fapt – răspunse Filip – nu sunt un soț mulțumit, şi chiar vreau să se ştie asta.

— Filip! Filip!

— Pe cuvântul meu, doamnă, îți vorbesc foarte deschis; eu n-am înțeles viața aşa cum sunt silit astăzi să o trăiesc.

— Explică-te.

— Soția mea aş putea spune că nici nu e a mea: nu stă niciodată cu mine. Dimineața – vizite, corespondență, toalete, seara – baluri, concerte.

— Eşti gelos, Filip?

— Eu? Să mă ferească Dumnezeu! Las altora rolul acesta neghiob de soț gelos; sunt însă nemulțumit.

— Filip, toate aceste învinuiri pe care i le aduci soției tale sunt copilării, şi atâta vreme cât n-ai alte pricini mai temeinice...

— Ascultă atunci: fără a fi vinovată, o femeie poate să dea loc la multe neînțelegeri; sunt anumite legături, anumite preferințe pe care femeile tinere țin să le arate în lume şi care sunt de ajuns pentru a-i face nenorociți până şi pe bărbații cei mai puțin geloşi.

— Ah, iată-ne ajunşi, în sfârşit, la obiect, după atâta vorbărie! Legăturile, preferințele deci! De un ceas de când

batem câmpii şi abia acum ai izbutit să spui ce anume te doare.

— Ei bine, da...

— Asta e însă altceva, şi e mult mai serios. Prințesa s-a făcut vinovată cumva de asemenea nedreptăți față de tine?

— Hotărât că da.

— Cum, soția ta, la patru zile după căsătorie, stă de vorbă cu altul în locul tău, preferă pe altul? Ia seama, Filip, mi-e teamă că exagerezi; când vrei prea mult să dovedeşti ceva, tocmai atunci nu dovedeşti nimic.

Prințul, speriat de seriozitatea mamei sale, încercă să răspundă, dar nu putu decât să bolborosească nişte cuvinte ce n-aveau nici un înțeles.

— Iată că dai înapoi – zise Ana de Austria – şi îmi pare bine; asta înseamnă că recunoşti netemeinicia celor spuse.

— Nu! strigă Filip. Nu dau înapoi, şi am să ți-o dovedesc. Am spus legături, nu-i aşa? Am spus preferințe, da? Ei bine, ascultă!

Ana de Austria se pregăti numaidecât să asculte cu acea plăcere de cumătră pe care cea mai cumsecade femeie, cea mai desăvârşită mamă, fie ea şi regină, o simte totdeauna atunci când e vorba să se amestece în micile certuri ale unei căsnicii.

— Ei bine – reluă Filip – spune-mi un lucru.

— Ce anume?

— Pentru ce soția mea a păstrat o curte engleză? Explică-mi.

Şi Filip îşi încrucişă brațele la piept, măsurând-o pe mama lui ca şi cum ar fi fost încredințat că ea nu va avea ce să răspundă la această învinuire.

— Dar – vorbi Ana de Austria – e foarte simplu. Englezii sunt compatrioții ei, au cheltuit o mulțime de bani ca s-o

însoțească în Franța, şi n-ar fi frumos, n-ar fi nici chiar politic să se despartă dintr-o dată de o nobilime care n-a şovăit în fața nici unei îndatoriri, a nici unei jertfe.

— Eh, mamă, frumoasă jertfă, n-am ce zice, să vii într-o țară străină unde poți face, cu un scud, mai multă impresie decât în altă parte cu patru! Minunată îndatorire, nu-i aşa, să străbați o sută de leghe pentru a însoți o femeie de care eşti îndrăgostit!

— Îndrăgostit, Filip? Te gândeşti la cele ce spui?

— Ba bine că nu!

— Şi cine e îndrăgostit de Prințesă?

— Chipeşul duce de Buckingham!... Nu cumva vrei să-i iei apărarea, mamă?

Ana de Austria se înroşi şi zâmbi în acelaşi timp. Numele ducelui de Buckingham trezea în dânsa amintiri atât de dulci şi atât de triste totodată.

— Ducele de Buckingham? murmură ea.

— Da, unul din acei frumuşei de alcov, cum spunea bunicul meu, Henric al IV-lea.

— Toți din neamul Buckingham sunt bărbați leali viteji – zise cu îndrăzneală Ana de Austria.

— Prea bine, prea bine! Iat-o pe propria mea mamă luând apărarea galantului care-i face curte soției mele! strigă Filip cu atâta deznădejde, încât constituția lui plăpândă fu zguduită până la lacrimi.

— Fiul meu! Fiul meu! exclamă Ana de Austria. Asemenea vorbe nu sunt vrednice de un om ca tine. Soția ta nu are nici un curtezan, şi chiar dacă ar avea unul, acela n-ar fi domnul de Buckingham: bărbații din neamul lor, îți repet, sunt loiali şi discreți; ei respectă cu sfințenie legile ospeției.

— Eh, doamna – ripostă Filip – domnul de Buckingham e englez, şi crezi că englezii respectă chiar cu atâta sfințenie

bunurile principilor francezi?

Ana se înroşi pentru a doua oară sub peruca ei şi îşi întoarse faţa sub pretextul că vrea să apuce pana din călimară; în realitate, însă, voia să-şi ascundă de ochii fiului ei roşeaţa din obraji.

— Într-adevăr, Filip – zise ea – ştii să găseşti cuvinte care mă surprind, iar pe tine mânia te orbeşte, aşa cum pe mine mă înspăimântă; gândeşte-te bine, dragul meu!

— Doamnă, n-am nevoie să mă gândesc, căci văd.

— Şi ce vezi?

— Vad că domnul de Buckingham se ţine scai de soţia mea. Îndrăzneşte să-i facă daruri, iar ea are îndrăzneala de a le primi. Ieri, vorbea de o perniţă cu parfum de violete; or, parfumerii noştri francezi, doamnă, o ştii prea bine, căci le-ai cerut de atâtea ori, fără să poţi căpăta, parfumerii noştri n-au ajuns să aibă această esenţă. Ei bine, am văzut că ducele avea la el o asemenea perniţă cu parfum de violete. Prin urmare, cea pe care o avea soţia mea, de la el o căpătase.

— Într-adevăr, domnule – zise Ana de Austria – dumneata clădeşti piramide pe vârfuri de ace. Ia seama! te întreb, ce rău vezi în faptul că un compatriot îi dă o reţetă pentru un parfum nou compatrioatei sale? Aceste gânduri ciudate, ţi-o jur, îmi reamintesc cu durere de tatăl tău, care m-a făcut adeseori să sufăr pe nedrept.

— Tatăl domnului de Buckingham era, fără îndoială, mai rezervat, mai respectuos decât fiul său – zise Filip cu nesăbuinţă, fără a-şi da seama că o rănea adânc în inimă pe mama sa.

Regina păli şi-şi duse o mână crispată la piept; dar, reculegându-se repede, vorbi:

— În sfârşit, ai venit aici cu un gând oarecare?

— De bună seamă.

— Atunci vorbeşte.

— Am venit, doamnă, cu gândul de a mă plânge fără înconjur şi de a te preveni că nu voi îngădui nimic din partea domnului de Buckingham.

— Nu vei îngădui nimic?

— Nu.

— Ce vei face?

— Mă voi plânge regelui.

— Şi ce crezi c-o să-ți răspundă regele?

— Ei bine – zise Prințul cu o expresie de cruntă hotărâre, ce contrasta straniu cu blândețea obişnuită a fizionomiei lui – ei bine, atunci îmi voi face dreptate singur.

— Ce înțelegi prin a-ți face dreptate singur? întrebă Ana de Austria cu oarecare groază.

— Vreau ca domnul de Buckingham să-mi lase soția în pace; vreau ca domnul de Buckingham să părăsească Franța, şi-l voi face să-mi cunoască dorința.

— Nu vei face să ți se cunoască nimic, Filip – răspunse regina – căci dacă te vei purta astfel, dacă vei încălca legile ospitalității, voi cere să se ridice împotriva ta asprimea regelui.

— Aşadar mă amenințI, mamă! strigă Filip, izbucnind în lacrimi. Mă amenințI, când eu vin să mă plâng!

— Nu, nu te amenințI, ci vreau să-ți stăvilesc mânia. Îți spun că a lua împotriva domnului de Buckingham sau a oricărui alt englez o măsură necuvenită, că a folosi chiar un mijloc oricât de puțin neplăcut înseamnă să târăşti Franța şi Anglia în dezbinări foarte dureroase. Cum, un Prinț, fratele regelui Franței, nu va şti să treacă peste o jignire, chiar reală, în fața unei necesități politice?

Filip făcu o mişcare.

— De altminteri – continuă regina – jignirea nu e nici adevărată, nici posibilă, şi nu e vorba decât de o gelozie ridicolă.

— Doamnă, ştiu eu ce ştiu.

— Iar eu, orice ai şti, te îndemn să-ți stăpâneşti pornirea.

— Dar nu mă mai pot stăpâni, doamnă.

Regina se ridică în picioare, plină de demnitate, cu o răceală ceremonioasă.

— Atunci, spune-mi, ce vrei să faci? întrebă ea.

— N-am de gând să fac nimic, doamnă, dar îmi exprim dorința. Dacă domnul de Buckingham nu va pleca de bună voie din casa mea, voi pune să i se închidă uşa.

— Asta e o chestiune despre care va trebui să-i vorbim regelui – zise Ana de Austria, cu inima bătându-i, cu vocea tremurândă.

— Dar, doamnă – strigă Filip, lovindu-şi mâinile una de alta – fii mamă, şi nu regină, deoarece eu îți vorbesc ca fiu; între domnul de Buckingham şi mine totul se va termina în patru minute.

— Tocmai asta nu vreau să se întâmple, domnule – zise regina luându-şi atitudinea autoritară – căci ar fi nedemn de dumneata.

— Ei bine, nu voi da ochii cu el, dar îi voi impune dorința mea Prințesei.

— Oh! făcu Ana de Austria cu tristețea aducerilor aminte. Să nu tiranizezi niciodată o femeie, fiul meu; să nu fii niciodată poruncitor cu soția ta! O nevastă învinsă nu-i totdeauna şi convinsă.

— Ce să fac atunci?... Voi cere sfatul celor din jurul meu.

— Da, al sfetnicilor tăi fățarnici, al cavalerului de Lorraine, al lui de Wardes... Lasă-mi mie grija acestei trebi, Filip. Vrei ca ducele de Buckingham să plece, nu-i aşa?

— Cât mai repede, doamnă.

— Ei bine, trimite-l la mine pe duce, fiule! Zâmbeşte-i, nu-i spune nimic soției tale, regelui, nimănui. Sfaturi să nu primeşti decât din parte-mi. Vai, eu ştiu ce înseamnă o căsnicie tulburată de către domnii sfetnici.

— Mă voi supune, mamă.

— Şi vei fi mulțumit, Filip. Găseşte-mi-l pe duce.

— Oh, asta nu va fi de loc greu.

— Unde crezi că se află el acum?

— Pe dracu! La uşa Prințesei, aşteptând-o să se scoale! E în afară de orice îndoială.

— Bine – făcu Ana de Austria cu deplin calm. Fii bun şi spune-i ducelui că îl rog să vină să mă vadă.

Filip sărută mâna mamei sale şi se duse să-l caute pe domnul de Buckingham.

XXII

FOR EVER!

Milord Buckingham, răspunzând invitației reginei-mame, se prezentă la dânsa după o jumătate de ceas de la plecarea ducelui de Orléans.

Când numele lui fu rostit de către valetul de la intrare, regina, care stătea cu coatele rezemate pe masă, ținându-şi fruntea în palme, se ridică şi primi cu un surâs suav salutul plin de grație şi de respect pe care i-l adresa ducele.

Ana de Austria era frumoasă încă. Se ştie că la vârsta aceasta destul de înaintată, părul ei lung, cenuşiu, mâinile ei frumoase, buzele-i rumene stârneau încă admirația tuturor celor ce-o vedeau. În clipa aceea, pradă unei amintiri ce-i răscolea trecutul în piept, era tot aşa de frumoasă ca şi în zilele tinereții sale, atunci când uşile palatului ei se deschideau pentru a-l primi, tânăr şi pasionat, pe tatăl acestui Buckingham, acel nefericit bărbat care trăise numai

pentru ea, care murise cu numele ei pe buze. Ana de Austria îşi îndreptă deci asupra lui Buckingham o privire atât de tandră, încât se putea ghici în ea căldura unei iubiri materne şi în acelaşi timp ceva plăcut şi blând, ca o cochetărie de amantă.

— Maiestatea voastră – zise Buckingham cu respect – a dorit să-mi vorbească?

— Da, duce – răspunse regina în englezeşte. Binevoiți şi luați loc.

Această favoare pe care i-o Făcea Ana de Austria tânărului, aceasta mângâiere a limbii țării sale, de care ducele fusese dezobişnuit de când se afla în Franța, îi tulburară adânc sufletul. Bănui numai decât că regina avea să-i ceară ceva.

După ce încercă, în primele momente, apăsarea aproape de neînvins ce-o cotropise, regina îşi reluă aerul ei zâmbitor.

— Domnule – întrebă ea în franțuzeşte – cum găsiți Franța?

— O țară frumoasă, doamnă – răspunse ducele.

— Ați mai văzut-o vreodată?

— O singură dată, da, doamnă.

— Dar, ca orice englez, preferați Anglia, desigur!

— Îmi iubesc mai mult patria decât patria unui francez – răspunse iarăşi ducele – dar dacă maiestatea voastră m-ar întreba unde mi-ar plăcea mai mult să stau, la Londra sau la Paris, aş răspunde: la Paris.

Ana de Austria observă tonul însufleţit cu care fuseseră rostite aceste cuvinte.

— Aveți, milord, mi s-a spus, o avere frumoasă în țara dumneavoastră; locuiți într-un palat vechi şi bogat.

— Palatul tatălui meu – răspunse Buckingham coborându-şi privirea.

— Aveți acolo multe lucruri de preț şi multe mărturii din trecut – spuse regina, răscolind fără să vrea amintiri ce nu se uită atât de uşor.

— Într-adevar – zise ducele, simțindu-se cuprins de melancolia acestui început de convorbire – oamenii de inimă visează mai mult la trecut sau la viitor, decât la prezent.

— Asta aşa e – rosti regina cu voce înceată. De aici rezultă – adăugă ea – că dumneavoastră, milord, care sunteți un om de inimă... veți părăsi în curând Franța... pentru a vă reîntoarce la bogățiile dumneavoastră, la amintirile dumneavoastră.

Buckingham înălță fruntea.

— Nu cred, doamnă – murmură el.

— Cum?

— Mă gândesc, dimpotrivă, să părăsesc Anglia, pentru a veni să trăiesc în Franța.

Fu rândul Anei de Austria să-şi arate uimirea.

— Dar – zise ea – nu vă bucurați de favoarea noului rege?

— Dimpotrivă, doamnă, maiestatea sa mă cinsteşte cu o bunăvoință fără margini.

— Nu-mi închipui – adăugă regina – nici că averea vi s-a împuținat; se pare că e foarte mare.

— Averea mea, doamnă, n-a fost niciodată mai înfloritoare.

— Atunci înseamnă că aveți un motiv tainic?

— Nu, doamnă – se grăbi să răspundă Buckingham – nu e nimic tainic în ceea ce m-a făcut să iau această hotărâre. Îmi place să trăiesc în Franța, îmi place să fiu la o curte plină de gust şi de politețe; iubesc, în sfârşit, doamnă, plăcerile acestea oarecum serioase, care nu sunt plăcerile țării mele şi care se întâlnesc numai aici, în Franța.

Ana de Austria zâmbi cu înțeles.

— Plăceri serioase! făcu ea. V-ați gândit bine, domnule de Buckingham, la această seriozitate?

Ducele se bâlbâi.

— Nu există plăcere atât de serioasă – continuă regina – care l-ar putea împiedica pe un bărbat de rangul dumneavoastră...

— Doamnă – o întrerupse ducele – maiestatea voastră stăruie prea mult asupra acestui punct, aşa mi se pare.

— Găsiți, duce?

— E pentru a doua oară, dacă nu se supără maiestatea voastră, că lăudați farmecul Angliei, în dauna încântării pe care o simte oricine trăind în Franța.

Ana de Austria se apropie de tânăr şi, punându-şi mâna ei frumoasă pe umărul lui, care tresări la această atingere, îi spuse:

— Domnule, crede-mă, nimic nu întrece bucuria de a trăi în țara unde te-ai născut. Mi s-a întâmplat, mie însămi, în dese rânduri, să duc dorul Spaniei. Am trăit mult, milord, prea mult pentru o femeie, şi vă mărturisesc că n-a fost an în care să nu fi simțit adânc în mine dorul Spaniei.

— În nici un an, doamnă? zise tânărul cu răceală. În nici unul din aceşti ani în care ați fost o regină a frumuseții, aşa cum, de altfel, sunteți încă şi astăzi?

— Oh, fără măguliri, duce! Sunt o femeie care v-ar putea fi mamă. Şi puse în aceste ultime cuvinte un accent, o dulceață ce pătrunseră inima lui Buckingham. Da – adăugă ea – v-aş putea fi mamă, şi iată pentru ce vreau sa vă dau un sfat.

— Sfatul de a mă reîntoarce la Londra? exclamă el.

— Da, milord – încuviință ea.

Ducele îşi împreună mâinile cu un aer nenorocit, ce nu putea să-i scape acestei femei înclinate către simțăminte

mângâietoare, grație amintirilor ei mângâietoare.

— Trebuie! întări regina.

— Cum – strigă el de astă dată – mi se spune în chip serios că trebuie să plec, că trebuie să mă exilez, ca trebuie să plec repede de aici?

— Să vă exilați ați spus? Ah, milord, s-ar crede că Franța e patria dumneavoastră.

— Doamnă, țara oamenilor care iubesc e țara celor pe care-i iubesc.

— Nici un cuvânt mai mult, milord! rosti regina. Dumneavoastră uitați cu cine vorbiți!

Buckingham căzu în genunchi.

— Doamnă, doamnă, sunteți un izvor de înțelepciune, de bunătate, de îndurare; doamnă, sunteți nu numai cea dintâi din acest regat prin rang, sunteți cea dintâi din lume prin virtuțile care vă fac divină; eu n-am spus nimic, doamnă. Am spus oare ceva la care să-mi răspundeți cu un atât de crud cuvânt? Să mă fi trădat oare, doamnă?

— V-ați trădat – zise regina cu voce slabă.

— Dar n-am spus nimic! Nu ştiu nimic!

— Ați uitat că vorbiți, că gândiți în fața unei femei, şi de altminteri...

— De altminteri – o întrerupse el repede – nimeni nu ştie că mă ascultați.

— Dimpotrivă, se ştie, duce; aveți toate cusururile şi toate însuşirile tinereții.

— Am fost trădat! Am fost pârât!

— De către cine?

— De cei care, la Le Havre, au citit în inima mea, cu o drăcească pătrundere, ca într-o carte deschisă.

— Nu ştiu de cine vreți să vorbiți.

— Domnul de Bragelonne, de pildă.

— E un nume de care am auzit, fără să-l cunosc pe cel care-l poartă. Nu, domnul de Bragelonne n-a spus nimic.

— Atunci cine? Oh, doamnă, dacă cineva a avut cutezanța să vadă în mine ceea ce eu însumi nu vreau să văd...

— Ce vei face, duce? zise regina, schimbând tonul.

— Sunt taine care îi ucid pe cei ce le descoperă.

— Cel care a descoperit taina dumitale, nebunule, n-a fost încă ucis; ceva mai mult, nici nu-l vei ucide, fiindcă el e înarmat cu toate drepturile: e un soț, e un gelos, e al doilea gentilom al Franței, e fiul meu, este ducele de Orléans.

Buckingham păli.

— Cât sunteți de crudă, doamnă! scrâşni el.

— Iată-te, duce de Buckingham – i se adresă Ana de Austria cu amărăciune – trecând prin toate încercările şi luptându-te cu norii, când ți-ar fi atât de uşor să rămâi împăcat cu dumneata însuți.

— Dacă am intrat în luptă, doamnă, vom şti să murim pe câmpul de bătălie – răspunse tânărul cu glas stins, lăsându-se pradă celei mai dureroase apăsări.

Ana se repezi la el şi-i luă mâna.

— Villiers – îi spuse ea în englezeşte, pe un ton atât de aspru, încât nimeni n-ar fi putut s-o înfrunte – dar ce doreşti dumneata? Ca o mamă să-şi jertfească fiul? Ca o regină să consimtă la dezonoarea casei sale? Eşti un copil, scoate-ți din cap asemenea gânduri! Cum, pentru a-ți cruța dumitale o lacrimă, să înfăptuiesc eu aceste două nelegiuiri, Villiers? Vorbeai adineauri de morți, dar morții au fost cel puțin respectuoşi şi supuşi; morții se înclinau în fața unui ordin de surghiun; îşi duceau deznădejdea ca pe o comoară în inima lor, fiindcă deznădejdea venea de la femeia iubită, fiindcă moartea, atât de amăgitoare, era ca un dar, ca o favoare.

Buckingham se ridică în picioare, cu chipul răvăşit, cu palmele lipite în dreptul inimii.

— Aveți dreptate, doamnă – zise el – dar cei de care vorbiți primiseră ordinul de surghiun dintr-o gură iubită; nu erau alungați, erau rugați să plece, şi nimeni nu-şi bătea joc de ei.

— Nu; li se păstra amintirea chiar! murmură Ana de Austria. Dar cine ți-a spus că eşti alungat, ca eşti trimis în surghiun? Cine ți-a spus că devotamentul dumitale va fi uitat? Eu nu vorbesc în numele nimănui, Villiers; vorbesc în numele meu, pleacă! Fă-mi acest mare bine, arată-mi atâta respect; a mai făcut asta cândva şi altcineva care-ți purta numele.

— Aşadar, pentru dumneavoastră, doamnă?

— Numai pentru mine.

— Nu va rămâne în urmă nici un om care să râdă, nici un prinț care să spună: "Asta am vrut!"...?

— Duce, ascultă-mă. Şi aici, chipul august al bătrânei regine luă o expresie solemnă. Îți jur că nimeni nu porunceşte aici, în afară de mine; îți jur nu numai că nimeni nu va râde, nu se va lăuda, dar nimeni nu va călca respectul la care rangul dumitale îl impune. Bizuie-te pe mine, duce, cum m-am bizuit şi eu pe dumneata.

— Nu sunteți destul de convingătoare, doamnă; mă simt chinuit, deznădăjduit; consolarea, oricât de dulce şi de întreagă ar fi ea, nu mi se va părea îndeajuns de liniştitoare.

— Prietene, ai cunoscut-o pe mama dumitale? îl întrebă regina cu un zâmbet mângâietor.

— Oh, prea puțin, doamnă, dar îmi amintesc că această nobilă femeie mă acoperea cu sărutări şi cu lacrimi ori de câte ori mă vedea plângând.

— Villiers – murmură regina trecându-şi brațul peste umărul tânărului – eu sunt ca o mamă pentru dumneata şi,

crede-mă, nimeni, niciodată, nu-mi va face fiul să plângă.

— Mulțumesc, doamnă, mulțumesc! zise tânărul înduioşat şi tulburat peste măsură. Acum simt că se mai găseşte încă în inima mea loc pentru un simțământ mai frumos şi mai nobil decât iubirea.

Regina-mamă îl privi în ochi şi-i strânse mâna.

— Du-te! zise ea.

— Când trebuie să plec? Porunciți!

— Când vei crede de cuviință, milord – răspunse regina. Pleci, dar îți alegi singur ziua şi ceasul. Astfel, în loc să pleci astăzi, cum ai dori-o de bună seamă, sau mâine, după cum mulți s-ar putea aştepta, pleacă poimâine seară; atât doar, fă-ți cunoscută încă de pe acum hotărârea dumitale.

— Hotărârea mea! murmura tânărul.

— Da, duce.

— Şi să nu mă mai întorc niciodată în Franța?

Ana de Austria stătu o clipă pe gânduri, adâncindu-se în dureroasa povară a meditațiilor răscolite de această întrebare.

— Îmi va fi plăcut – răspunse ea – să ştiu că vei reveni aici în ziua când eu mă voi duce să dorm somnul cel veşnic la Saint-Denis, alături de rege, soțul meu.

— Care v-a făcut să suferiți atât de mult! zise Buckingham.

— Care a fost regele Franței – răspunse regina.

— Doamnă, sunteți plină de bunătate, păşiți într-o viață fericită, înotați în bucurie; vă aşteaptă ani mulți în față.

— Ei bine, atunci înseamnă că vei reveni târziu aici – rosti regina, încercând să zâmbească.

— Nu voi mai reveni niciodată – răspunse Buckingham cu tristețe – deşi sunt un om tânăr.

— Oh, slavă Domnului…

— Moartea, doamnă, nu ține seamă de numărul anilor, e nepărtinitoare: poți muri tânăr, poți trăi până la adânci bătrânețe.

— Duce, fără gânduri întunecate; am să-ți spun ceva care are sa te înveselească. Revino peste doi ani. Citesc pe frumosul dumitale chip că gândurile care te fac să te întristezi astăzi ți se vor părea nedemne de luat în seamă peste şase luni; iar în răgazul pe care ți-l dau eu, ele vor fi murit şi vor fi fost uitate ele mult.

— Socot că mă judecați mai bine adineauri, doamnă – răspunse tânărul – când îmi spuneați că asupra noastră, a celor din familia Buckingham, trecerea timpului nu lasă urme.

— Tăcere! Oh, tăcere! rosti regina, sărutându-l pe duce pe frunte cu o afecțiune pe care nu şi-o putu stăpâni. Haide, haide, nu mă mâhni iar, nu începe iar de la capăt! Eu sunt regină, dumneata eşti supus al regelui Angliei; regele Carol te aşteaptă. Adio, Villiers! *Farewell,* Villiers!

— *For ever!* răspunse tânărul.

Şi plecă numaidecât, năpădit de lacrimi. Ana îşi apăsa palmele pe frunte; apoi, privindu-se în oglindă, murmură:

— Orice s-ar spune, femeia e pururea tânără; într-un colț al inimii sale, ea are totdeauna douăzeci de ani.

XXIII

UNDE MAIESTATEA SA LUDOVIC AL XIV-LEA N-O GĂSEŞTE PE DOMNIŞOARA DE LA VALLIÈRE NICI DESTUL DE BOGATĂ, NICI DESTUL DE FRUMOASĂ PENTRU UN GENTILOM DE RANGUL VICONTELUI DE BRAGELONNE

Raoul şi contele de La Fère ajunseră la Paris în seara zilei când Buckingham avusese această convorbire cu regina-

mamă. De cum sosi, contele ceru, prin Raoul, o audienţă la rege.

Regele îşi petrecuse o bună parte a zilei privind cu Prinţesa şi cu doamnele de la curte ţesăturile de Lyon pe care i le dăduse în clar cumnatei lui. Luase apoi masa la curte, pe urmă trecuse în sala de jocuri, după care, părăsind jocurile la ceasurile opt, ca de obicei, se închisese în cabinetul său pentru a lucra împreuna cu domnii Colbert şi Fouquet.

Raoul se afla în anticameră în momentul când cei doi miniştri ieşiră, şi regele îl zări prin deschizătura uşii.

— Ce doreşte domnul de Bragelonne? întrebă el.

Tânărul se apropie.

— Sire – răspunse el – o audienţă pentru domnul conte de La Fère, care vine de la Blois cu marea rugăminte de a fi primit de maiestatea voastră.

— Am un ceas de răgaz înainte de joc şi de cină – zise regele. Domnul de La Fère e gata?

— Domnul conte e jos, la ordinele maiestăţii voastre.

— Să urce.

Peste cinci minute, Athos intra la Ludovic al XIV-lea, primit de stăpân cu acea graţioasă bunăvoinţă pe care regele, cu un tact rar întâlnit la vârsta lui, o folosea pentru a cuceri pe acei oameni ce nu puteau fi cuceriţi prin favorurile obişnuite.

— Conte – zise regele – lasă-mă să sper că ai venit să-mi ceri ceva.

— N-o voi ascunde de loc maiestăţii voastre – răspunse contele. Am venit, într-adevăr, cu o rugăminte.

— S-o auzim! făcu regele plin de voioşie.

— Dar nu pentru mine, sire.

— Cu atât mai rău! Dar, în sfârşit, voi face pentru protejatul dumitale, conte, ceea ce-mi refuzi să fac pentru

domnia ta.

— Maiestatea voastră mă consolează... Am venit să-i vorbesc regelui pentru vicontele de Bragelonne.

— Conte, e ca şi cum ai vorbi pentru domnia ta.

— Nu tocmai, sire... Ceea ce doresc să obțin pentru el de la maiestatea voastră n-aş putea-o cere pentru mine. Vicontele vrea să se însoare.

— E tânăr încă; dar n-are a face... E un bărbat distins, îi voi găsi o soție potrivită.

— A şi găsit-o sire, şi nu cere decât asentimentul maiestății voastre.

— Ah, prin urmare, e vorba numai să semnez un contract de căsătorie?

Athos se înclină.

— Şi-a găsit o logodnică bogată şi de o condiție care să-ți convină?

Athos şovăi o clipă.

— Logodnica e domnişoară de neam bun – răspunse el – dar, de bogată, nu e bogată.

— E un rău căruia îi vom găsi leacul.

— Maiestatea voastră mă umple de recunoştință; totuşi, îmi va îngădui să fac o întrebare?

— Fă, conte.

— Maiestatea voastră pare a-şi arăta intenția de a înzestra această tânără fată?

— Da, fireşte.

— Şi asta ca urmare a venirii mele la Luvru? M-aş simți mâhnit, sire.

— Fără falsă sensibilitate, conte; cum se numeşte logodnica?

— Este – răspunse Athos cu răceală – domnişoara de La Vallière de La Baume Le Blanc.

— Ah! făcu regele căutând să-şi aducă aminte. Cunosc acest nume; un marchiz de La Vallière…

— Da, sire, e fiica lui.

— El a murit?

— Da, sire.

— Iar văduva s-a căsătorit cu domnul de Saint-Rémy, majordomul Prințesei de la Blois?

— Maiestatea voastră e bine informată.

— Aşa e, aşa e… Ceva mai mult, domnişoara face parte dintre domnişoarele de onoare ale Prințesei celei tinere.

— Maiestatea voastră cunoaşte mai bine decât mine toată povestea.

Regele se gândi o clipă, apoi, privind pe ascuns fața îngrijorată a lui Athos, îi spuse fără ocol:

— Conte, această domnişoară nu e prea frumoasă, mi se pare!

— Nu ştiu ce să vă spun, sire – răspunse Athos.

— Eu am privit-o: nu m-a izbit prin nimic.

— Are un aer de blândețe şi de modestie, dar nu e prea frumoasă, într-adevăr, sire.

— Părul ei blond e frumos, totuşi.

— Cred că da.

— Şi ochii săi albaştri la fel.

— Aşa zic şi eu.

— Deci, sub raportul frumuseții, nu e ceva deosebit. Să trecem la bani.

— O zestre de cincisprezece până la douăzeci de mii de livre cel mult, sire; îndrăgostiții încă nu se gândesc la asta; eu însumi nu fac mare caz de bani.

— De ceea ce prisoseşte, vrei să spui; dar de ceea ce este necesar, nu se pot lipsi. Cu o zestre de cincisprezece mii de livre, fără alte venituri, o femeie nu poate năzui să răzbată la

curte. Îi vom întregi noi dota – vreau să fac asta pentru Bragelonne.

Athos se înclină. Regele observă stăruind încă o anumită răceală la conte.

— Să trecem de la bani la merite – zise Ludovic al XlV-lea. Fiică a marchizului de La Vallière, asta e bine; dar îl avem pe acest brav Saint-Rémy, care strică puțin blazonul... prin partea femeiască, ştiu, dar, oricum, îl strică: şi dumneata, conte, ții cu tărie, cred, la blazon.

— Eu, sire, nu mai țin la nimic, decât la credința față de maiestatea voastră.

Regele căzu din nou pe gânduri.

— Observ, domnule – zise el – că mă surprinzi din ce în ce mai mult de când am început această convorbire. Ai venit să-mi ceri încuviințarea pentru o căsătorie, dar pari a face această cerere cu inima foarte îndoită. Oh, rareori se întâmplă să mă înşel, cu toate că sunt tânăr, căci față de unii îmi pun prietenia în slujba înțelepciunii; față de alții, pun neîncrederea, care sporeşte puterea de pătrundere. Repet dar, dumneata nu faci această cerere din tot sufletul.

— Ei bine, sire, e adevărat.

— Atunci nu mai înțeleg nimic; renunță.

— Nu, sire; îl iubesc pe Bragelonne nespus de mult; el s-a îndrăgostit de domnişoara de La Vallière şi îşi făureşte tot felul de visuri pentru viitor; nu sunt dintre aceia care vor să distrugă iluziile tinereții. Căsătoria asta nu-mi e pe plac, dar rog pe maiestatea voastră să consimtă la înfăptuirea ei cât mai degrabă, făcând astfel fericirea lui Raoul.

— Bine, bine, conte, dar ea îl iubeşte?

— Dacă maiestatea voastră doreşte să spun adevărul, eu nu cred în iubirea domnişoarei de La Vallière; e tânără, e o copilă, e neştiutoare; plăcerea de a vedea curtea, onoarea de a

fi în serviciul DOAMNEI vor cântări în mintea ei mai mult decât dragostea care ar putea să-i sălăşluiască în inimă; cu alte cuvinte, va fi o căsătorie cum maiestatea voastră a văzut destule la curte; dar dacă Bragelonne o vrea, să fie aşa cum vrea el.

— Nu semeni cumva cu acei părinți slabi de voință care se fac sclavii copiilor lor? rosti regele.

— Sire, am voință împotriva celor răi, dar îmi calc pe inimă când e vorba de oameni cumsecade. Raoul suferă, e pradă mâhnirii: spiritul lui, senin de obicei, a devenit greoi şi întunecat; nu vreau să lipsesc pe maiestatea voastră de serviciile pe care el le poate aduce regelui său.

— Te înțeleg – răspunse Ludovic – şi-ți înțeleg mai ales inima.

— Atunci – adăugă contele – nu mai e nevoie să spun maiestății voastre că scopul meu este să clădesc fericirea acestor copii, sau mai bine zis a acestui copil.

— Şi eu vreau, ca şi dumneata, fericirea domnului de Bragelonne.

— Nu mai aştept, sire, decât semnătura maiestății voastre. Raoul va avea cinstea de a se prezenta în fața voastră pentru a primi încuviințarea.

— Te înşeli, conte – zise cu hotărâre regele. Ți-am spus că vreau fericirea vicontelui, de aceea mă împotrivesc deocamdată la această căsătorie.

— Dar, sire – exclamă Athos – maiestatea voastră mi-a făgăduit...

— Nu asta, conte; nu ți-am făgăduit asta, fiindcă nu intră în vederile mele.

— Înțeleg toată bunăvoința şi generozitatea pe care maiestatea voastră le nutreşte față de mine, dar îmi iau

îngăduința de a vă reaminti că am primit sarcina de a veni aici ca ambasador.

— Un ambasador, conte, cere adesea, dar nu obține totdeauna.

— Ah, sire, ce lovitură pentru Bragelonne!

— Lovitura o voi da eu; am să-i vorbesc vicontelui.

— Iubirea, sire, e o putere de neînvins.

— Oricine o poate învinge; te încredințez de asta, conte.

— Când ai sufletul unui rege, sufletul vostru, da, sire.

— Nu te mai nelinişti asupra acestui subiect. Am anumite vederi în privința lui Bragelonne; nu spun că nu se va însura cu domnişoara de La Vallière, dar nu vreau să se căsătorească atât de tânăr; nu vreau s-o ia în căsătorie înainte ca ea să-şi fi mărit zestrea, iar el, la rândul său, înainte de a fi câştigat toate meritele pe care vreau să i le dau eu. Într-un cuvânt, conte, doresc să mai aştepte.

— Sire, încă o dată...

— Domnule conte, ai venit, spuneai, să-mi ceri o favoare?

— Da, desigur.

— Ei bine, acordă-mi domnia ta una: să nu mai vorbim despre asta. S-ar putea ca nu peste mult timp să fac un război; am nevoie de gentilomi liberi în jurul meu. Aş şovăi să trimit sub gloanțe şi în bătaia tunului un bărbat însurat, un părinte de familie; aş şovăi de asemeni, spre binele lui Bragelonne, să înzestrez, fără temeiuri solide, o fată necunoscută – asta ar naşte gelozia în nobilimea mea.

Athos făcu o plecăciune şi nu răspunse.

— Asta e tot ce voiai să-mi ceri? adăugă Ludovic al XlV-lea.

— Absolut tot, sire, şi cer îngăduința de a mă retrage. Dar trebuie să-l previn pe Raoul?

— Nu te îngriji de asta, nu-ți face supărări din această pricină. Spune-i vicontelui că mâine dimineață, când mă voi scula, am să-i vorbesc eu. Cât pentru astă-seară, conte, eşti aşteptat la jocul meu.

— Sunt în costum de călătorie, sire.

— Va veni o zi, sper, când n-ai să mă mai părăseşti. Nu mai e mult, conte, până când monarhia va fi stabilită în aşa fel, încât să poată oferi o demnă găzduire tuturor oamenilor cu meritele domniei tale.

— Sire, atâta vreme cât un rege e mare în inimile supuşilor săi, nu mai are importanță palatul în care locuieşte, întrucât el e adorat într-un templu.

Spunând aceste cuvinte, Athos ieşi din cabinet şi îl regăsi afară pe Bragelonne, care-l aştepta.

— Ei bine, domnule? îl întrebă tânărul.

— Raoul, regele e foarte binevoitor față de noi, poate nu în sensul la care te aştepți, dar e bun şi generos cu familia noastră.

— Domnule, îmi aduci o veste rea! murmură tânărul pălind.

— Regele îți va spune mâine dimineață, cu propria lui gură, că nu e o veste rea.

— Dar, în sfârşit, domnule, regele n-a semnat?

— Regele vrea să-ți facă el însuşi contractul, Raoul; şi vrea să-l facă aşa de bine, încât pentru asta îi trebuie timp. Cată a-ți stăpâni mai curând nerăbdarea ta, decât a te îndoi de bunele intenții ale regelui.

Raoul, consternat, deoarece cunoştea sinceritatea contelui şi în acelaşi timp dibăcia lui, rămase adâncit într-o posomorâtă amorțire.

— Nu vrei să vii puțin cu mine? îl întrebă Athos.

— Iartă-mă, domnule, te urmez – bâigui el.

Şi coborî scările în urma lui Athos.

— Oh, fiindcă tot mă aflu aici – rosti deodată contele – n-aş putea să-l văd şi pe domnul d'Artagnan?

— Vrei să te conduc la apartamentul său? zise Bragelonne.

— Da, aş vrea.

— E pe scara cealaltă, haidem.

Şi schimbară drumul; dar, când ajunseră la capătul galeriei celei mari, Raoul zări un lacheu în livreaua contelui de Guiche, caro alergă iute spre el îndată ce-i auzi glasul.

— Ce este? îl întreba Raoul.

— Acest bilet, domnule. Domnul conte a aflat că v-aţi întors şi s-a grăbit să vă scrie; vă caut de un ceas.

Raoul se apropie de Athos pentru a desface scrisoarea.

— Îmi dai voie, domnule? zise el.

— Poftim.

Scumpul meu Raoul – scria contele de Guiche – *am să-ţi comunic o chestiune foarte importantă fără întârziere; ştiu că te-ai întors; vino la mine cât mai repede.*

Abia termină de citit, când, ivindu-se din galerie, un valet, de astă dată în livreaua lui Buckingham, recunoscându-l pe Raoul, se apropie de el foarte respectuos.

— Din partea milordului duce – murmură valetul.

— Ah! exclamă Athos. Văd, Raoul, ca eşti căutat ca un general de armată; te las, mă voi duce singur la domnul d'Artagnan.

— Te rog să mă ierţi, n-am ce face – zise Raoul.

— Da, da, te iert. Cu bine, Raoul. Mă poţi găsi la mine până poimâine, când mă întorc la Blois, daca nu vor surveni alte ordine.

— Domnule, mâine îţi voi prezenta respectele mele.

Athos plecă. Raoul deschise scrisoarea lui Buckingham.

Domnule de Bragelonne – scria ducele – *dintre toți francezii pe care i-am cunoscut, dumneata eşti acela care-mi placi mai mult; cred că o să am nevoie de prietenia dumitale. Am primit o anumită înştiințare scrisă în cea mai bună franțuzească. Eu sunt englez şi mi-e teamă să n-o înțeleg greşit. Scrisoarea e semnată de un nume mare, iată tot ce pot să ştiu. Mă vei îndatora mult venind să mă vezi, căci am aflat că te-ai întors de la Blois.*

Al dumitale devotat,

VILLIERS, DUCE DE BUCKINGHAM.

— Am să trec pe la stăpânul tău – zise Raoul către valetul lui de Guiche, lăsându-l să plece. Iar peste un ceas voi fi la domnul de Buckingham – adăugă el, făcând un semn cu mâna către mesagerul ducelui.

XXIV

A BATE APA CU SPADA

Ducându-se la el, Raoul îl găsi pe de Guiche stând de vorbă cu Manicamp şi cu de Wardes. Acesta din urmă, de când cu întâmplarea de la barieră, îl privea pe Raoul ca pe un străin. S-ar fi zis că nu se petrecuse nimic între ei; atât doar că aveau aerul că nu se cunosc.

Raoul intra, iar de Guiche se grăbi să-l întâmpine. În timp ce-i strângea mâna prietenului său, Raoul îşi aruncă în fugă privirea asupra celorlalți doi tineri. Spera să citească pe fețele lor ceva din ceea ce le frământa spiritele. De Wardes era însă rece şi de nepătruns. Manicamp părea cufundat în contemplarea unei mobile de la care nu-şi lua ochii.

De Guiche îl duse pe Raoul într-un cabinet alăturat şi-i spuse să ia loc.

— Cât de voios arăți astăzi! îl lăuda el.

— E destul de ciudat – răspunse Raoul – căci nu sunt câtuşi de puțin vesel.

— Întocmai ca şi mine, nu-i aşa, Raoul? Ne merge prost în dragoste.

— Cu atât mai bine în ceea ce te priveşte, conte: vestea cea mai rea pe care mi-ai da-o despre dumneata, şi care m-ar putea întrista şi mai mult, ar fi o veste bună față de ceea ce-i în sufletul meu.

— Oh, atunci nu te mâhni într-atâta, căci nu numai că sunt foarte nenorocit, dar nu văd decât oameni fericiți în jurul meu.

— Iată ceea ce nu mai înțeleg de loc – răspunse Raoul. Explică-te, prietene, explică-te.

— Ai să înțelegi îndată. M-am luptat în zadar cu simțământul pe care tu l-ai văzut născându-se în mine, crescând în mine, înrobindu-mă cu totul; am chemat în ajutor toate poveţele şi toată puterea mea sufletească; am stat şi am judecat bine nenorocirea spre care mă îndreptam; am cercetat-o în adânc, e un abis, ştiu; dar nu-mi pasă, îmi voi urma drumul.

— Nesocotitule! Nu mai poți face un singur pas, fără a atrage asupră-ți astăzi ruina, mâine moartea.

— Întâmplă-se orice!

— De Guiche!

— M-am gândit în toate felurile; ascultă...

— Oh, crezi că vei izbuti, crezi că DOAMNA te va iubi?

— Raoul, nu cred nimic, sper, fiindcă speranța e sădită în om şi ea nu-l părăseşte până la mormânt.

— Dar să zicem că vei avea fericirea la care năzuieşti; atunci vei fi în mod sigur mai nenorocit decât dacă n-ai avea-o.

— Te rog nu mă mai întrerupe, Raoul, căci n-ai să mă convingi de loc; ți-o spun de la început: nu vreau să fiu convins. Am mers atât de departe, încât nu pot să mai dau

înapoi, am suferit atât de mult, încât moartea îmi va apărea ca o binefacere. Sunt nu numai îndrăgostit până la delir, Raoul, sunt gelos până la furie.

Raoul îşi lovi mâinile una de alta cu un sentiment ce părea mai degrabă mânie.

— Bine! zise el.

— Bine sau rău, puțin îmi pasă. Iată ceea ce vreau de la tine, prietenul meu, fratele meu. De trei zile, Prințesa e în sărbătoare, în beția plăcerilor. În prima zi n-am îndrăznit s-o privesc; o uram, fiindcă nu era atât de nenorocită ca mine. A doua zi nu mi-am mai luat ochii de la ea; la rându-i, da, aşa cel puțin mi se părea că văd, Raoul, la rându-i, mă privi de câteva ori, dacă nu cu milă, în orice caz cu o anumită blândețe. Dar între privirile ei şi ale mele s-a strecurat umbra altuia. Zâmbetul aceluia o face şi pe ea să zâmbească; alături de calul ei galopează neîncetat un cal care nu e al meu; la urechea ei murmură necontenit o voce mângâietoare, care nu e a mea. Raoul, de trei zile îmi arde capul, prin vine îmi curg flăcări. Această umbră trebuie s-o gonesc; acest zâmbet, să-l sting; această voce, s-o înăbuş.

— Vrei să-l ucizi pe DOMNUL? strigă Raoul.

— Eh, nu. Nu sunt gelos pe DOMNUL; nu sunt gelos pe soț; sunt gelos pe amant.

— Amant?

— Dar n-ai observat nimic aici, tu care acolo vedeai totul?

— Eşti gelos pe domnul de Buckingham?

— Îl urăsc de moarte!

— Iarăşi?

— Oh, de data asta socoteala se va încheia repede între nci; i-am luat-o înainte, l-am făcut să primească un bilet.

— Tu eşti cel care l-ai scris? Tu?

— De unde ştii că i-am scris?

— Ştiu fiindcă el însuşi m-a încunoştinţat. Iată.

Şi-i întinse lui de Guiche scrisoarea pe care o primise aproape în aceeaşi clipă cu a sa. De Guiche o citi cu nerăbdare.

— E scrisă de un om brav, şi mai ales e un bărbat care ține la onoare – zise el.

— Da, fireşte, ducele e un bărbat nobil; nu mai e nevoie să te întreb dacă tu i-ai scris în aceiaşi termeni nobili.

— Îți voi arăta scrisoarea mea când te vei duce să-l convoci din parte-mi.

— Dar asta e aproape cu neputință.

— Ce anume?

— Să ma duc la el, eu.

— De ce?

— Ducele îmi cere sfatul; tu, de asemeni.

— Oh, presupun că-mi vei da preferință. Ascultă, uite ce te rog să-i spui excelenței sale... E un lucru simplu... Într-una din zilele astea, astăzi, mâine, poimâine, în ziua care-i convine, vreau să-l întâlnesc la Vincennes.

— Mai gândeşte-te!

— Credeam a-ți fi spus că m-am gândit în toate felurile.

— Ducele e străin; are o misiune care-l face inviolabil... Vincennes e foarte aproape de Bastilia.

— Urmările mă privesc.

— Dar motivul acestei întâlniri? Ce motiv vrei să-i arăt?

— Nu te va întreba nimic despre asta, fii liniştit... Ducele trebuie să fie tot atât de plictisit de mine, pe cât sunt eu de el; ducele trebuie să mă urască tot atât cât îl urăsc şi eu. De aceea, te rog, du-te la duce şi, dacă va fi nevoie să-l rog ca să primească propunerea mea, îl voi ruga.

— E de prisos... Ducele m-a înştiinţat că vrea să-mi vorbească. Acum e la jocul regelui... Să mergem acolo

amândoi. Eu îl voi chema deoparte, în galerie; tu vei sta ascuns. Două cuvinte vor fi de ajuns.

— Foarte bine, îl voi lua cu mine pe de Wardes, ca să am mai mult curaj.

— De ce nu pe Manicamp? De Wardes o să vină şi aşa, chiar de l-am lăsa aici.

— Da, ai dreptate.

— N-a aflat nimic?

— Oh, absolut nimic. Mai sunteți supărați?

— Nu ți-a povestit nimic?

— Nu.

— Nu-mi place omul acesta şi, fiindcă nu l-am iubit niciodată, înseamnă că nu pot fi astăzi mai supărat pe el decât eram ieri.

— Atunci să mergem.

Coborâră toți patru. Trăsura lui de Guiche aştepta la uşă şi-i conduse la Palatul Regal. Pe drum, Raoul îşi făuri un plan. Fiind singurul care cunoştea tainele celor doi nobili, el nu-şi pierduse nădejdea că va ajunge la o împăcare între ei. Ştia că are trecere la Buckingham: cunoştea înrâurirea pe care o avea asupra lui de Guiche; lucrurile nu i se păreau deci chiar atât de deznădăjduite. Alungând în galeria din fața salonului regal, unde totul strălucea de lumini, unde cele mai frumoase şi mai ilustre femei de la curte se mişcau în sus şi în jos ca nişte aştri în văzduhul lor cotropit de flăcări, Raoul nu se putu împiedica de a-l uita o clipă pe de Guiche, pentru a o privi pe Louise, care, în mijlocul celorlalte doamne de onoare, asemenea unei porumbițe vrăjite, sorbea din ochi cercul regesc, scânteietor de aur şi diamante.

Bărbații stăteau în picioare, regele singur era aşezat. Raoul îl zări pe Buckingham. Era la zece paşi de DOMNUL, într-un grup de francezi şi de englezi care admirau înfățişarea

lui plină de măreție şi neasemuita bogăție a costumului său. Unii dintre curtenii mai bătrâni îşi aduceau aminte că-l văzuseră cândva pe părinte, şi această amintire nu era spre paguba fiului.

Buckingham se întreținea cu Fouquet. Ministrul îi vorbea cu glas tare despre Belle-Isle.

— Nu pot să mă duc la el acum – zise Raoul.

— Aşteaptă şi alege prilejul, dar termină mai repede. Ard tot.

— Ah, iată-l pe salvatorul nostru! exclamă Raoul văzându-l pe d'Artagnan, care, foarte mândru în noul lui costum de căpitan de muşchetari, tocmai îşi făcea în galerie o intrare de cuceritor.

Şi se îndreptă spre el.

— Contele de La Fère te caută, cavalere – zise Raoul.

— Da – răspunse d'Artagnan – acum m-am despărțit de el.

— Crezusem a înțelege că urma să petreceți o parte din noapte împreună.

— Ne-am şi dat întâlnire pentru mai târziu.

Şi, în timp ce-i răspundea lui Raoul, d'Artagnan îşi plimba privirile distrate în stânga şi în dreapta, căutând pe cineva în mulțime sau urmărind ceva în apartament. Deodată, ochii i se opriră asupra unui punct, ca ochii unui vultur care a zărit prada căutată. Raoul se uită în direcția aceea. Văzu că d'Artagnan şi de Guiche se salutară. Dar nu putu să observe asupra cui se oprise atunci privirea atât de curioasă şi atât de mândră a căpitanului.

— Domnule cavaler – zise Raoul – numai dumneata ai putea să-mi faci un mare serviciu.

— Care, scumpul meu viconte?

— E vorba de a-l chema pe domnul de Buckingham, căruia vreau să-i spun două cuvinte, dar cum domnul de Buckingham vorbeşte cu domnul Fouquet, înțelegi că nu eu sunt acela care m-aş putea duce să le tulbur convorbirea.

— Ah, ah, domnul Fouquet! E aici? întrebă d'Artagnan.

— E în fața dumitale, iată-l.

— Da, el este. Dar crezi că eu am mai multe drepturi decât tine?

— Eşti un bărbat care se bucură de multă considerație.

— Ah, aşa-i, sunt căpitan de muşchetari; dar a trecut atât de mult timp de când mi s-a tot făgăduit acest grad şi atât de puțin de când îl am, încât îmi uit mereu rangul.

— Îmi vei face acest serviciu, nu-i aşa?

— Domnul Fouquet, drace!

— Ai ceva împotriva lui?

— Nu, mai curând el are ceva împotriva mea; clar, fie; cum într-o zi sau alta va trebui să...

— Uite, mi se pare că te priveşte; sau poate că...?

— Nu, nu te înşeli de loc, mie îmi face această cinste.

— Atunci, prilejul e tocmai bun.

— Crezi?

— Du-te, te rog.

— Bine, mă duc.

De Guiche nu-şi mai dezlipea ochii de la Raoul; acesta îi făcu semn că totul e în ordine.

D'Artagnan păşi drept spre grup şi salută foarte politicos pe domnul Fouquet şi pe ceilalți.

— Bună ziua, domnule d'Artagnan. Vorbeam despre Belle-Isle-en-Mer – zise Fouquet cu acel talent curtenitor şi cu acea ştiință a privirii pentru care este nevoie de o jumătate din viața ca să le desprinzi şi pe care unii oameni, în pofida încercărilor lor, nu şi le însuşesc niciodată.

— Despre Belle-Isle-en-Mer? Ah, ah! făcu d'Artagnan. Care vă aparţine, nu-i aşa, domnule Fouquet?

— Domnul îmi spune că a dăruit-o regelui – răspunse Buckingham. Cu plecăciune, domnule d'Artagnan.

— Cunoşti cumva Belle-Isle, cavalere? îl întrebă Fouquet pe muşchetar.

— Am fost acolo o singură dată, domnule – răspunse d'Artagnan ca un desăvârşit om de spirit şi ca om de lume.

— Şi ai stat mult acolo?

— Numai o zi, monseniore.

— Şi ce-ai văzut?

— Tot ce se poate vedea într-o zi.

— O zi e mult pentru cineva cu privirea dumitale, domnule.

D'Artagnan se înclină.

În timpul acestei convorbiri, Raoul îi făcu semn lui Buckingham.

— Domnule intendent superior – zise Buckingham – vi-l las pe căpitan, care se pricepe mai bine decât mine la bastioane, întărituri şi contraîntărituri, şi mă duc să întâlnesc un prieten care îmi face semn. Înţelegeţi...

Într-adevăr, Buckingham se desprinse din grup şi se îndreptă spre Raoul, însă oprindu-se o clipă lângă masa unde jucau Prinţesa, regina-mamă, regina cea tânără şi regele.

— Haide, Raoul – zise de Guiche – iată-l; repede şi fără şovăire!

Buckingham, după ce făcu o plecăciune în faţa Prinţesei, îşi continuă drumul înspre Raoul. Acesta îi veni în întâmpinare. De Guiche stătea nemişcat la locul său, de unde îi urmărea cu privirea.

Lucrurile fuseseră combinate în aşa fel, încât întâlnirea celor doi tineri avu loc în spaţiul rămas gol dintre grupul

jucătorilor şi galeria unde se plimbau în sus şi în jos, oprindu-se din când în când, pentru a vorbi, câțiva gentilomi gravi. Dar în clipa când cele două linii erau gata să se unească, ele fură deodată rupte de o a treia. Era Prințul, care înainta spre ducele de Buckingham. Prințul avea pe buzele sale trandafirii şi pomădate cel mai fermecător surâs.

— Ei, Doamne – zise el cu o politețe plină de bunăvoință – ce mi-a fost dat să aud, scumpul meu duce?

Buckingham se întoarse brusc: nu-l văzuse pe Prinț venind, îi auzise numai vocea, dintr-o dată. Tresări, fără să vrea. O uşoară paloare îi brazdă obrajii.

— Monseniore – întrebă el – ce i s-a putut spune alteței voastre, pentru a-i pricinui o uimire atât de mare?

— Un lucru care mă deznădăjduieşte, domnule – răspunse Prințul – un lucru care va însemna un doliu pentru întreaga curte.

— Ah, altețа voastră e prea bună – zise Buckingham – întrucât văd că vrea să-mi vorbească despre plecarea mea.

— Întocmai.

— Vai, monseniore, aflându-mă la Paris abia de cinci sau şase zile, plecarea mea nu poate fi un doliu decât pentru mine.

De Guiche auzi răspunsul din locul unde se afla şi tresări la rândul său.

— Plecarea sa! murmură el. Ce vrea să spună?

Filip continuă cu acelaşi zâmbet grațios:

— Că regele Marii Britanii vă cheamă, domnule, înțeleg asta: se ştie că maiestatea sa Carol al II-lea, care îşi cunoaşte gentilomii, nu se poate lipsi de dumneavoastră. Dar ca noi să vă pierdem fără părere de rău, aşa ceva nu se poate concepe; primiți deci omagiul alor mei.

— Monseniore – zise ducele – credeți că dacă părăsesc curtea Franței...

— O faceți fiindcă sunteți chemat, ştiu asta; dar, oricum, dacă socotiți că dorința mea ar avea oarecare trecere la rege, mă ofer să rog pe maiestatea sa Carol al II-lea de a vă lăsa printre noi câtăva vreme încă.

— Atâta bunăvoință mă copleşeşte, monseniore – răspunse Buckingham – dar am primit ordine precise. Şederea mea în Franța era limitată; eu am prelungit-o, cu riscul de a displăcea scumpului meu suveran. Abia astăzi mi-am adus aminte că trebuia să plec de-acum patru zile.

— Oh! făcu Prințul.

— Da; eu însă – adăugă Buckingham ridicând vocea, în aşa fel ca să fie auzit şi de prințese – eu mă asemuiesc acelui om din Orient care, timp de mai multe zile, a fost nebun din pricina unui vis frumos, şi care, într-o bună dimineață, s-a trezit vindecat, adică cu judecata întreagă. Curtea Franței are frumuseți ce se pot asemăna cu acel vis, monseniore, dar trebuie să ne trezim şi să ne ducem la datoriile noastre. N-aş putea deci prelungi şederea mea aici, aşa cum altața voastră are bunătatea de a mi-o cere.

— Şi când ați hotărât să plecați? întrebă Filip foarte îndatoritor.

— Mâine, monseniore... Echipajele mele sunt gata de trei zile.

Ducele de Orléans făcu o mişcare din cap, care ar fi vrut să însemne: "Dacă aşa stau lucrurile, duce, nu mai e nimic de adăugat". Buckingham îşi întoarse ochii spre regine; privirea lui o întâlni pe aceea a Anei de Austria, care-i mulțumi şi-l încuviință printr-un gest. Buckingham îi răspunse printr-un alt gest, ascunzând sub un zâmbet voios durerea ce-i străpungea inima. Prințul se retrase în direcția din care

venise. Dar, în acelaşi timp, din direcţia opusă apăru de Guiche. Raoul se temu ca nu cumva nerăbdătorul tânăr să facă el propunerea pusă la cale şi-i ieşi înainte.

— Nu, nu, Raoul, totul e de prisos acum – zise de Guiche, întinzându-şi amândouă braţele către duce şi târându-l în dosul unei coloane... Oh, duce, duce – rosti de Guiche – iartă-mi ceea ce ţi-am scris! Am fost nebun! Dă-mi scrisoarea înapoi!

— E adevărat – răspunse tânărul duce cu un zâmbet trist – acum nu mai ai de ce să mă urăşti.

— Oh, duce, duce, iartă-mă!... Prietenia mea, prietenia mea veşnică...

— Pentru ce, într-adevăr, mai m-ai urî, conte, de vreme ce o părăsesc, de vreme ce n-am s-o mai văd?

Raoul auzi aceste cuvinte şi, înţelegând că prezenţa lui era de prisos acum între aceşti tineri care nu-şi spuneau decât vorbe de prietenie, se retrase câţiva paşi într-o parte. Aceşti paşi îl apropiară de de Wardes. Acesta vorbea despre plecarea lui Buckingham. Interlocutorul lui era cavalerul de Lorraine.

— Înţeleaptă retragere! spunea de Wardes.

— Pentru ce?

— Pentru că îl scapă pe nobilul duce de o împunsătură de spadă.

Şi amândoi începură să râdă. Raoul, indignat, se întoarse spre ei, cu sprâncenele încruntate, cu tâmplele zvâcnindu-i, cu un zâmbet dispreţuitor. Cavalerul de Lorraine se răsuci pe călcâie; de Wardes rămase nemişcat şi aşteptă.

— Domnule – i se adresă Raoul lui de Wardes – când ai să te laşi de urâtul obicei de a-i jigni pe cei ce nu sunt de faţă? Ieri îl ponegreai pe domnul d'Artagnan; astăzi, pe domnul duce de Buckingham.

— Domnule, domnule – ripostă de Wardes – ştii prea bine că uneori îi jignesc şi pe cei ce sunt de față!

Pieptul lui de Wardes îl atingea pe al lui Raoul, umerii lor se înfigeau unul în altul, fețele lor se aplecau una spre alta, ca pentru a se aprinde unul pe altul cu focul răsuflării şi al mâniei lor. Se vedea bine că unul era în culmea furiei, celălalt la capătul răbdării. Deodată auziră o voce plină de grație şi îngăduința, care răsună la spatele lor:

— Mi se pare că mi s-a rostit numele aici!

Se întoarseră amândoi dintr-o dată: era d'Artagnan, care, cu o privire zâmbitoare, cu gura deschisă într-un zâmbet, îl înşfăcă de umăr pe de Wardes. Raoul se dădu un pas la o parte, spre a-i face loc muşchetarului. De Wardes, tremurând din tot trupul, păli; dar nu se mişcă din loc. D'Artagnan, cu acelaşi zâmbet pe buze, trecu în locul pe care i-l lăsase liber Raoul.

— Mulțumesc, dragul meu Raoul – zise el. Am a-ți vorbi, domnule de Wardes. Nu pleca, Raoul; toată lumea poate să audă ceea ce am a-i spune domnului de Wardes.

Apoi zâmbetul îi dispăru, privirea îi deveni rece şi ascuțită ca o lamă de oțel.

— Sunt la ordinele dumitale, domnule – bâigui de Wardes.

— Domnule – reluă d'Artagnan – de mult căutam prilejul să stau de vorbă cu dumneata; acest prilej s-a ivit abia astăzi. Cât despre loc, e rău ales, recunosc, dar, dacă vrei să-ți dai osteneala să vii până la mine, acest la mine se află lângă scara care porneşte de la capătul galeriei.

— Te urmez, domnule – zise de Wardes.

— Eşti singur aici, domnule? întrebă d'Artagnan.

— Nu, sunt cu domnii Manicamp şi de Guiche, doi prieteni buni.

— Bine – rosti d'Artagnan – dar numai două persoane e cam puțin. Sper că vei mai găsi pe cineva, ce zici?

— Fireşte – răspunse tânărul care nu ştia unde voia să ajungă d'Artagnan. Oricâți vei dori.

— Prieteni?

— Da, domnule.

— Prieteni buni?

— De bună seamă.

— Ei bine, fă-ți, rogu-te, o provizie de aşa ceva. Vino şi tu, Raoul... Adu-l şi pe domnul de Guiche; şi pe domnul de Buckingham, dacă vrei.

— Oh, Doamne, ce tămbălău, domnule! rosti de Wardes, încercând să zâmbească.

Căpitanul îi făcu un mic semn cu mâna, ca pentru a-l îndemna să aibă răbdare.

— Eu sunt totdeauna netulburat. Prin urmare, te aştept, domnule – zise el.

— Aşteaptă-mă.

— Atunci, la revedere.

Şi porni către apartamentul său.

Camera lui d'Artagnan nu era goală; se afla acolo contele de La Fère, retras în firida unei ferestre.

— Ei bine? îl întrebă el pe d'Artagnan, când îl văzu intrând pe uşă.

— Ei bine – răspunse acesta – domnul de Wardes binevoieşte să-mi acorde cinstea de a-mi face o mică vizită în tovărăşia câtorva prieteni de-ai săi şi de-al noştri.

Într-adevăr, numaidecât după muşchetar apărură de Wardes şi Manicamp. Îi urmau de Guiche şi Buckingham, destul de nedumeriți, neştiind ce voiau de la ei. Raoul venise şi el, însoțit de vreo doi-trei gentilomi. De cum intră, îşi roti privirea de jur împrejurul camerei. Zărindu-l pe conte, se duse şi se aşează lângă el.

D'Artagnan îşi primea musafirii cu toată curtenia de care era în stare. Îşi păstra o expresie potolită şi binevoitoare. Toți cei care se găseau acolo erau oameni de vază, ocupând posturi la curte. Apoi, după ce rugă pe fiecare în parte să-l ierte pentru osteneala pricinuită, se întoarse către de Wardes, care, cu toată stăpânirea de sine, nu-şi ascunse totuşi o expresie pe care se citea un amestec de surprindere şi îngrijorare.

— Domnule – i se adresă d'Artagnan – acum că ne aflăm în afara Palatului Regal, acum că putem vorbi cu glas tare fără să călcăm convenienţele, am să te încunoştinţez pentru ce mi-am luat libertatea de a te ruga să treci pe la mine,

convocându-i în acelaşi timp şi pe aceşti domni. Am aflat, prin domnul conte de La Fère, prietenul meu, despre vorbele defăimătoare pe care le-ai rostit pe seama mea; ai spus că mă socoteşti duşmanul dumitale de moarte, întrucât, zici dumneata, aş fi fost duşmanul tatălui dumitale.

— E adevărat, domnule, am spus toate astea – recunoscu de Wardes, a cărui paloare se aprinse uşor.

— Aşadar, dumneata mă învinovăţeşti de o ucidere, de o greşeală sau de o laşitate? Te rog să-ți precizezi acuzarea.

— De față cu martori, domnule?

— Da, se înțelege, de față cu martori, şi bagi de seamă că i-am ales dintre cei mai buni cunoscători ai codului onoarei.

— Dar dumneata nu ții seamă de faptul că m-am purtat delicat, domnule. Te-am acuzat, e adevărat, însă am păstrat secretul asupra acuzării. N-am intrat în nici un amănunt, m-am mulțumit să-mi arăt ura față de nişte persoane pentru care era aproape o datorie de a ți-o face cunoscută. N-ai luat în seamă discreția mea, cu toate că era în interesul dumitale să păstrez tăcerea. Nu-ți mai recunosc de loc prudența dumitale obişnuită, domnule d'Artagnan.

D'Artagnan îşi muşcă un capăt al mustății.

— Domnule – zise el – am avut cinstea de a te ruga să-ți arăți motivele pentru care mă urăşti.

— Cu glas tare?

— La dracu!

— Atunci, am să vorbesc.

— Vorbeşte, domnule – zise d'Artagnan ploconindu-se – te ascultăm cu toții.

— Ei bine, domnule, e vorba nu de o vina față de mine, ci de o vină față de tatăl meu.

— Ai mai spus asta o dată.

— Da, numai că sunt anumite chestiuni de care nu te apropii decât cu şovăială.

— Dacă o astfel de şovăială există cu adevărat, te rog să ți-o învingi, domnule.

— Chiar în cazul că va fi vorba de o faptă ruşinoasă?

— În toate cazurile.

Martorii acestei scene începură să se uite unii la alții cu o anumită îngrijorare. Totuşi se liniştiră repede, văzând că fața lui d'Artagnan nu trăda nici un fel de tulburare. De Wardes continua să tacă.

— Vorbeşte, domnule – îl somă d'Artagnan. Vezi bine că ne faci să aşteptăm.

— Ei bine, ascultați! Tatăl meu iubea o femeie, o femeie nobilă; această femeie îl iubea şi ea pe tatăl meu.

D'Artagnan schimbă o privire cu Athos. De Wardes urmă.

— Domnului d'Artagnan îi căzură în mână nişte scrisori în care era vorba de o întâlnire; dumnealui se deghiză în costumul celui care era aşteptat, se duse la întâlnire în locul lui şi abuză de faptul ca era întuneric.

— E adevărat – zise d'Artagnan.

Un murmur uşor se auzi în rândul celor de față.

— Da, am săvirşit această faptă urâtă. Ar fi trebuit să adaugi, domnule, întrucât te arăți atât de nepărtinitor, că pe vremea când s-a petrecut întâmplarea de care mă învinuieşti nici nu împlinisem încă douăzeci şi unu de ani.

— Fapta nu e mai puțin ruşinoasă – zise de Wardes – şi vârsta când începi să judeci e de ajuns pentru un gentilom ca să nu săvârşească o murdărie.

Un nou murmur se auzi în preajmă, dar acum de uimire şi aproape de îndoială.

— A fost un şiretlic ruşinos, într-adevăr – zise d'Artagnan – şi nu l-am aşteptat pe domnul de Wardes ca să vină să mă

mustre pentru a mă mustra eu însumi, şi încă destul de aspru, pentru ceea ce am făptuit. Cu timpul, am devenit mai înțelept, mai onest îndeosebi, şi am plătit această greşeală prin îndelungi remuşcări. Dar, mă adresez dumneavoastră, domnilor, aceasta s-a întâmplat în anul 1626, şi era într-o vreme, din fericire dumneavoastră nu ştiți asta decât din auzite, era într-o vreme când dragostea nu ținea seamă de îngrădiri, iar cugetele nu-şi picurau, ca astăzi, veninul lor şi smirna. Eram soldați tineri, mereu bătându-ne, mereu bătuți, totdeauna cu spada trasă din teacă, sau cel puțin pe jumătate trasă, totdeauna cu moartea în față; războiul ne învârtoşea sufletele, iar cardinalul nu ne mai dădea răgaz. În sfârşit, m-am căit şi, mai mult încă, mă căiesc încă şi acum, domnule de Wardes.

— Da, domnule, înțeleg prea bine, căci o asemenea faptă nu putea să nu tragă după sine căințe; dar asta nu te poate ierta de a fi pricinuit pierzania unei femei. Aceea despre care vorbeşti, sub vălul ruşinii, sub apăsarea ocării, aceea despre care vorbeşti a fugit, a părăsit Franța şi nimeni n-a mai ştiut ce s-a întâmplat cu ea...

— Oh – rosti contele de La Fère întinzând brațul spre de Wardes cu un zâmbet sinistru – ba da, domnule, a mai fost văzută, şi sunt chiar aici, de față, câteva persoane care, auzind vorbindu-se despre ea, pot să o recunoască în portretul pe care i-l voi face eu acum. Era o femeie de douăzeci şi cinci de ani, slabă, palidă şi blondă, care se măritase în Anglia.

— Se măritase? întrebă de Wardes.

— Ah, nu ştiai că era măritată? Vezi dar că noi suntem mai bine informați decât dumneata, domnule de Wardes. Ştii, desigur, că i se spunea milady, fără a se mai adăuga altceva la această denumire?

— Da, domnule, ştiu asta.

— Dumnezeule! murmură Buckingham.

— Ei bine, această femeie care venise din Anglia s-a reîntors în Anglia, după ce pusese la cale, nu mai puțin de trei ori, moartea lui d'Artagnan. Un act de dreptate, nu-i aşa? N-am nimic de zis, domnul d'Artagnan o făcuse de batjocură. Dar ceea ce nu mai e dreptate este că în Anglia, prin farmecul ei, această femeie l-a cucerit pe un tânăr care era în serviciul lordului Winter şi care se numea Felton. De ce păleşti, milord de Buckingham? De ce vi se aprind aşa ochii de mânie şi durere? Atunci sfârşiți povestirea, milord, şi spuneți-i domnului de Wardes cine era acea femeie care a pus cuțitul în mâna celui ce l-a ucis pe tatăl dumneavoastră.

Un strigăt zbură de pe buzele tuturor. Tânărul duce îşi scoase batista şi-şi şterse fruntea năpădită de sudoare. O mare tăcere se lăsă printre cei de față.

— Vezi, domnule de Wardes – spuse d'Artagnan – că această povestire a avut darul de a tulbura cu atât mai mult, cu cât vorbele lui Athos au răscolit amintiri neplăcute; vezi dar ca nelegiuirea mea n-a fost pricină de pierzanie a unui suflet, căci sufletul era pe de-a-ntregul pierdut înainte de remuşcarea mea. Totuşi, a fost o mustrare de cuget. Aşa încât acum, când adevărul a ieşit la lumină, nu-mi mai rămâne, domnule de Wardes, decât să-ți cer cu toată umilința iertare pentru această faptă ruşinoasă, aşa cum, de bună seamă, i-aş fi cerut iertare şi părintelui dumitale, dacă ar mai trăi şi dacă l-aş mai fi întâlnit atunci când m-am reîntors în Franța după moartea regelui Carol I.

— Dar e prea mult, domnule d'Artagnan! strigară cu însufleție câteva glasuri.

— Nu, domnilor – zise căpitanul. Acum, domnule de Wardes, sper că totul s-a lămurit între noi şi că nu vei mai

dori să mă vorbeşti de rău. E o afacere încheiată, nu-i aşa?

De Wardes se înclină, bâlbâind ceva.

— Sper de asemenea – continuă d'Artagnan apropiindu-se şi mai mult de tânăr – că nu vei mai vorbi de rău pe nimeni de aici încolo, aşa cum ai urâtul obicei; căci un bărbat atât de cumpănit, atât de desăvârşit cum eşti dumneata, dumneata care-l cerți pe un bătrân soldat, după treizeci şi cinci de ani, pentru o poznă făcută la tinerețe, dumneata, zic, care ții atât de mult la curățenia cugetului, îți vei lua, la rându-ți, în sinea dumitale, făgăduiala de a nu face nimic care să fie împotriva cugetului şi a onoarei. De aceea, ascultă bine ceea ce-mi rămâne să-ți spun, domnule de Wardes. Fereşte-te ca vreo nouă poveste în care să fie amestecat şi numele dumitale să-mi mai ajungă la ureche!

— Domnule – zise de Wardes – n-are rost să fiu amenințat pentru nimic.

— Oh, n-am terminat încă, domnule de Wardes – adăugă d'Artagnan – şi eşti silit să mă mai asculți puțin.

Cercul se strânse în jurul lor, însuflețit de curiozitate.

— Vorbeai adineauri cât se poate de tare de cinstea unei femei şi de onoarea părintelui dumitale; ne-ai făcut mare plăcere vorbind astfel, căci e o încântare să te gândeşti ca acest simțământ de delicatețe şi onestitate, care nu trăia, s-ar părea, în sufletul nostru, trăieşte în sufletul copiilor noştri, şi e frumos, în sfârşit, să vezi un tânăr la vârsta când de obicei se ia în derâdere cu prea multă uşurință cinstea femeilor, e frumos, zic, să vezi un tânăr care le respectă şi le apără.

De Wardes îşi încleştă buzele şi pumnii, de bună seamă foarte neliniştit să ştie cum se va încheia acest discurs al cărui început se anunța atât de rău.

— Cum se face atunci – continuă d'Artagnan – că ți-ai îngăduit să-i spui domnului viconte de Bragelonne că nu şi-a

cunoscut mama?

Ochii lui Raoul scânteiară.

— Oh! strigă el făcând un pas înainte. Domnule cavaler, domnule cavaler, asta e o chestiune care mă priveşte pe mine!

De Wardes rânji cu răutate. D'Artagnan îl îndepărtă pe Raoul cu braţul.

— Nu mă întrerupe, tinere – zise el. Şi aruncându-şi privirea asupra lui de Wardes, urmă: Tratez aici o afacere care nu se rezolvă prin lovituri de spadă. O tratez în faţa unor bărbaţi de onoare, care, cu toţii, au învârtit mai mult decât o dată spada în mână. I-am ales anume. Or, aceşti domni ştiu că orice taină pentru care e scoasă spada din teacă nu mai e o taină. Repet deci întrebarea pe care i-o pun domnului de Wardes: ce te-a făcut să-l jigneşti pe acest tânăr, jignind în acelaşi timp pe tatăl şi pe mama lui?

— Dar mi se pare – replică de Wardes – că vorbele sunt libere, când te-ai hotărit să le susţii prin toate mijloacele ce-i stau la îndemână unui om de lume.

— Ah, domnule, spune-mi: care sunt mijloacele cu ajutorul cărora un om de lume poate susţine o vorbă urâtă?

— Spada.

— Eşti lipsit nu numai de logică, spunând asta, dar şi de credinţă şi de onoare; pui în primejdie viaţa mai multor oameni, fără să mai vorbim de a dumitale, care mi se pare foarte nesăbuită. Ştii însă că orice modă trece, domnule, şi moda întâlnirilor pe teren a trecut, fără să mai punem la socoteală edictele maiestăţii sale, care opresc duelul. Deci, pentru a fi consecvent cu ideile dumitale de cavalerism, va trebui să-i ceri scuze domnului Raoul de Bragelonne; îi vei spune că regreţi de a-i fi adresat o vorbă nesocotită, că noblеţea şi puritatea neamului său sunt scrise nu numai în inima lui, dar în toate faptele vieţii sale. Vei face asta,

domnule de Wardes, cum am făcut-o şi eu adineauri, eu, bătrân căpitan, în faţa mustăţii dumitale de băieţandru.

— Şi dacă n-o voi face? întrebă de Wardes.

— Ei bine, atunci se va întâmpla...

— Ceea ce dumneata vrei să împiedici – îl întrerupse de Wardes râzând – se va întâmpla ca logica dumitale de împăciuire să ducă la o încălcare a edictelor regelui.

— Nu, domnule – spuse căpitanul cu mult calm – te înşeli.

— Atunci ce se va întâmpla?

— Se va întâmpla că mă voi duce la rege, cu care sunt în raporturi destul de bune; regele, căruia am avut fericirea de a-i face câteva servicii pe vremea când dumneata nici nu te născuseşi încă, regele, în sfârşit, care, la cererea mea, mi-a trimis un ordin în alb pentru domnul Baisemeaux de Montlezun, guvernatorul Bastiliei, regele mă va auzi spunându-i: "Sire, un om l-a jignit în chip laş pe domnul de Bragelonne în persoana mamei sale. Am scris numele acestui om pe ordinul de arestare pe care maiestatea voastră a binevoit să mi-l dea, astfel că domnul de Wardes se află la Bastilia pe timp de trei ani".

Şi d'Artagnan scoase din buzunar ordinul semnat de rege, arătându-i-l lui de Wardes. Apoi, văzând că tânărul nu era prea convins şi că lua aceasta drept o ameninţare fără temei, ridică din umeri şi se îndreptă cu răceală spre masa unde se aflau o călimară şi o pană a cărei lungime l-ar fi speriat chiar şi pe topograful Porthos. Abia atunci de Wardes văzu că ameninţarea era cum nu se poate mai serioasă; Bastilia era, încă de pe vremea aceea, ceva înspăimântător. Făcu un pas spre Raoul şi, cu un glas aproape de neînţeles, bâigui:

— Domnule, îţi cer scuzele pe care mi le-a impus adineauri domnul d'Artagnan şi pe care mă văd silit să ţi la

adresez.

— O clipă, o clipă, domnule – sări muşchetarul foarte nemulțumit – te înşeli asupra termenilor. Eu n-am spus: "Şi pe care mă văd silit să ți le adresez". Am spus: "Şi pe care cugetul meu mă îndeamnă să ți le cer". Fraza asta merge mai bine decât cealaltă, crede-mă; va merge cu atât mai bine cu cât va fi mărturia cea mai adevărată a simțămintelor dumitale.

— Subscriu la asta, deci – zise de Wardes – dar, într-adevăr, domnilor, mărturisiți că o împunsătură de spadă, străpungând trupul, aşa cum se făcea odinioară, e mai dulce decât o asemenea tiranie.

— Nu, domnule – răspunse Buckingham – întrucât o împunsătură de spadă, când o primeşti, nu înseamnă că ai sau nu ai dreptate; înseamnă doar că eşti mai mult sau mai puțin dibaci.

— Domnule! rosti de Wardes.

— Ah, eşti gata să spui iar vreo răutate – îl fulgeră d'Artagnan, tăindu-i vorba – şi-ți fac un bine silindu-te să te opreşti aici.

— Asta e tot, domnule? întrebă de Wardes.

— Absolut tot – răspunse d'Artagnan – şi aceşti domni, dimpreună cu mine, suntem mulțumiți de dumneata.

— Crede-mă, domnule – i-o întoarse de Wardes – mijloacele dumitale de împăciuire nu sunt prea fericite.

— Şi pentru ce asta?

— Pentru că ne despărțim, eu şi domnul de Bragelonne, fac rămăşag, duşmănindu-ne mai mult decât înainte.

— În ce mă priveşte, te înşeli, domnule – răspunse Raoul – căci nu voi păstra în inima mea nici un atom de fiere împotriva dumitale.

Aceasta ultimă lovitură îl zdrobi pe de Wardes. Îşi aruncă ochii de jur împrejur, ca un om rătăcit.

D'Artagnan îi salută cu grațiozitate pe gentilomii care avuseseră bunăvoința să ia parte la aceste explicații, şi fiecare se retrase, dându-şi mâna. Nimeni nu-i întinse mâna lui de Wardes.

— Oh! strigă tânărul răpus de mânia ce-i rodea inima. Oh, să nu găsesc oare pe nimeni asupra căruia să mă răzbun?

— Ba da, domnule, mai sunt eu aici! îi răsună în ureche un glas plin de amenințare.

De Wardes se întoarse şi-l văzu pe ducele de Buckingham, care, rămas acolo cu această intenție, fără îndoială, se apropie încet de el.

— Dumneata, domnule? strigă de Wardes.

— Da, eu. Eu nu sunt supus al regelui Franței, domnule; eu nu voi mai rămâne pe pământul Franței, căci mă întorc în Anglia. Eu, care am strâns în sufletul meu destulă deznădejde şi mânie, simt deci, ca şi dumneata, nevoia de a mă răzbuna pe cineva. Aprob întru totul principiile domnului d'Artagnan, dar nu mă simt obligat să le respect când e vorba de dumneata. Sunt englez şi vreau să-ți propun, la rândul meu, ceea ce dumneata le-ai propus în zadar celorlalți.

— Domnule duce!

— Haide, iubite domnule de Wardes, fiindcă eşti atât de înverşunat, ia-mă pe mine drept țintă. Voi fi la Calais peste treizeci şi şase de ore. Vino cu mine, drumul ne va părea mai puțin lung mergând laolaltă, decât despărțiți. Acolo vom trage spadele pe nisipul peste care se revarsă marea şi care, şase ceasuri din zi, e teritoriul Franței, iar celelalte şase ceasuri, teritoriul lui Dumnezeu.

— Prea bine – răspunse de Wardes – primesc.

— La dracu – zise ducele – dacă mă ucizi, iubite domnule de Wardes, îmi vei face, te încredințez, un mare bine!

— Voi face tot ce voi putea ca să-ți fiu pe plac, duce – răspunse de Wardes.

— Atunci, ne-am înțeles, mergi cu mine.

— Voi fi la dispoziția dumitale. Drace, aveam nevoie, ca să mă potolesc, de o primejdie adevărată, de o întâlnire cu moartea.

— Ei bine, cred că ai găsit ceea ce căutai. Cu plecăciune, domnule de Wardes; mâine, în cursul dimineții, valetul meu de camera îți va spune ora precisă a plecării. Vom călători împreună, ca doi buni prieteni. De obicei, călătoresc ca un om grăbit. Cu bine!

Buckingham îl salută pe de Wardes şi intră la rege. De Wardes, cu sufletul strivit, ieşi de la Palatul Regal şi porni repede spre casa unde locuia.

XXV

BAISEMEAUX DE MONTLEZUN

După lecția puțin cam aspră pe care i-o dădură lui de Wardes, Athos şi d'Artagnan coborâră împreună scara ce ducea în curtea Palatului Regal.

— Vezi tu – îi spuse Athos lui d'Artagnan – mai curând sau mai târziu, Raoul nu va scăpa de acest duel cu de Wardes; şi de Wardes e tot atât de curajos, pe cât e de rău.

— Îi cunosc pe caraghioşii ăştia – răspunse d'Artagnan – am avut de-a face cu tatăl. Îți mărturisesc, iar pe vremea aceea aveam muşchii straşnici şi o îndemânare de fiară, îți mărturisesc, zic, că tatăl mi-a dat mult de furcă. Dar să mă fi văzut cum mă descurcam! Ah, prietene, astăzi nu se mai pomenesc asemenea lovituri; aveam un braț care nu putea să stea o clipă locului, un braț ca argintul viu, tu ştii asta, Athos, căci m-ai văzut de multe ori la treabă. Nu mai era o

simplă bucată de oțel, era un şarpe care lua toate formele şi toate lungimile, ca să-şi poată înfige capul acolo unde trebuie, adică să muşte cât mai bine; săream la şase picioare, apoi la trei, îmi înfruntam adversarul corp la corp, apoi făceam un salt la zece picioare. Nu era putere omenească în stare să ție piept unei atât de sălbatice sprinteneli. Ei bine, de Wardes tatăl, cu vitejia lui înnăscută, cu înverşunarea lui câinoasă, m-a făcut să asud mult, încât îmi aduc aminte şi acum că, la sfârşitul luptei, îmi simțeam degetele înțepenite de mânerul spadei.

— Prin urmare bine îți spuneam – reluă Athos – că fiul îl va căuta pe Raoul şi va sfârşi prin a-l întâlni pe teren, căci Raoul e uşor de găsit în asemenea împrejurări.

— De acord, prietene, dar Raoul e un om cu judecată; el nu-l urăşte pe de Wardes, aşa a spus; va aştepta să fie provocat şi atunci situația lui va fi mai bună. Regele nu se va putea supăra pe el; de altminteri, vom găsi noi un mijloc de a-l potoli pe rege. Dar de ce aceste temeri, aceste îngrijorări, la tine care nu te nelinişteai niciodată cu una cu două?

— Iată: totul mă tulbură. Raoul se duce mâine să-l vadă pe rege, care-i va spune hotărârea lui în privința căsătoriei. Raoul, îndrăgostit cum este, se va mâhni mult de tot, şi dacă, în această proastă dispoziție, îl va întâlni pe de Wardes, apoi îți închipui!

— Vom căuta să împiedicam trăsnetul, prietene.

— Eu n-o sa mai pot, căci vreau să mă reîntorc la Blois. Toată această spoială simandicoasă de la curte, toate aceste clevetiri mă dezgustă. Nu mai sunt tânăr ca să pactizez cu josniciile de astăzi. Am citit în marea carte a lui Dumnezeu multe lucruri prea frumoase şi prea limpezi, ca să mă mai intereseze micile măguliri pe care şi le şoptesc aceşti oameni când vor să se prostească unii pe alții. Într-un cuvânt, mă

plictisesc la Paris, pretutindeni unde nu te am lângă mine, şi fiindcă nu te pot avea lângă mine mereu, vreau să mă reîntorc la Blois.

— Oh, cât de mult te înşeli, Athos! Cum îți amăgeşti obârşia şi măreția sufletească! Oamenii de calibrul tău sunt făcuți să-şi arate până în ultima zi plenitudinea facultăților lor. Iată: vechea mea spadă din La Rochelle, această lamă spaniolă, m-a slujit treizeci de ani fără cusur; într-o zi de iarna, căzând pe lespezile Luvrului, s-a spart ca un ciob, dragul meu. Am pus de mi s-a făcut din ea un cuțit de vânătoare ce va ține încă o sută de ani de aici încolo. Tu, Athos, cu sufletul tău cinstit, cu sinceritatea ta, cu sângele tău rece şi cu instrucția ta atât de temeinică, eşti omul care trebuie pentru a-i povățui şi a-i îndruma pe regi. Rămâi aici: domnul Fouquet nu va dăinui cât lama mea spanioleasca.

— Haide, haide – zâmbi Athos – iată-l pe d'Artagnan care, după ce m-a ridicat in slăvi, făcând din mine un fel de zeu, mă azvârle din vârful Olimpului şi mă turteşte de pământ. Eu am ambiții mai mari, prietene. Să fiu ministru, să fiu sclav, la naiba! Nu sunt nimic – nu sunt aşa mai mare? Mi-aduc aminte că te auzeam adeseori spunându-mi marele Athos. Or, nu cred că, dacă aş fi ministru, ai mai fi de acord cu acest epitet. Nu, nu, eu nu mă predau atât de uşor!

— Atunci să nu mai vorbim despre asta; renunță la tot, chiar la fraternitate.

— Oh, scumpul meu prieten, e prea aspru ceea ce-mi spui.

D'Artagnan strânse cu însuflețire mâna lui Athos.

— Da, da, renunță fără teamă. Raoul se poate lipsi de tine, atâta vreme cât sunt eu la Paris.

— Ei bine, atunci mă voi reîntoarce la Blois. Astă-seară ne vom lua rămas bun; mâine, în zorii zilei, voi încăleca pe cal.

— Dar acum nu te poți întoarce singur la han; de ce nu l-ai luat cu tine pe Grimaud?

— Prietene dragă, Grimaud doarme; el se culcă devreme. Bietul meu bătrânel oboseşte repede. A venit cu mine de la Blois şi l-am silit să stea acasă, căci dac-ar trebui, pe neodihnite, să facă din nou cele patruzeci de leghe ce ne despart de Blois, ar muri, dar fără să crâcnească. Şi eu țin mult la Grimaud al meu.

— Îți voi da un muşchetar să-ți lumineze calea. Hei, să vină careva!

Şi d'Artagnan se aplecă peste balustrada aurită. Şase sau opt capete de muşchetari se desprinseră din întuneric.

— Cineva care vrea să-l însoțească pe domnul conte de La Fère! strigă d'Artagnan.

— Vă mulțumesc pentru bunăvoință, domnilor – zise Athos. Dar n-aş vrea să stingheresc astfel pe nişte gentilomi.

— L-aş însoți eu bucuros pe domnul – se auzi un glas – dacă n-aş avea să-i vorbesc domnului d'Artagnan.

— Cine-i acolo? întrebă d'Artagnan scrutând întunericul.

— Eu, scumpe domnule d'Artagnan.

— Să mă ierte Dumnezeu, dar ăsta e glasul lui Baisemeaux!

— Eu însumi, domnule.

— Ei, dragul meu Baisemeaux, ce cauți la curte?

— Aştept ordinul dumitale, scumpe domnule d'Artagnan.

— Ah, uituc ce sunt – zise d'Artagnan – într-adevăr, ai fost înştiințat în legătură cu o arestare; dar de ce-ai venit dumneata, în loc să fi trimis un scutier?

— Am venit eu, fiindcă am să-ți spun ceva.

— Şi de ce nu m-ai chemat mai devreme?

— Aşteptam – răspunse cu sfială domnul Baisemeaux.

— Eu plec. Rămâi cu bine, d'Artagnan – îi spuse Athos prietenului său.

— Nu pleca înainte de a ți-l prezenta pe domnul Baisemeaux de Montlezun, guvernatorul castelului Bastiliei.

Baisemeaux se înclină; Athos făcu la fel.

— Dar mi se pare c-ar trebui să vă cunoaşteți – adăugă d'Artagnan.

— Parcă mi-aduc aminte de domnul – zise Athos.

— Ştii, dragul meu, e Baisemeaux, din garda regelui, cu care am făcut atâtea isprăvi frumoase, altădată, sub cardinal.

— Foarte bine – zise Athos luându-şi rămas bun cu voioşie.

— Domnul conte de La Fère, al cărui nume de războinic era Athos – şopti d'Artagnan la urechea lui Baisemeaux.

— Da, da, un bărbat straşnic, unul din cei patru faimoşi – zise Baisemeaux.

— Chiar aşa. Dar, ia spune, dragă Baisemeaux, despre ce e vorba?

— Dacă vrei să m-asculți...

— Mai întâi, în legătură cu ordinul meu, află că nu mai e nici un ordin. Regele renunță la arestarea persoanei cu pricina.

— Ah, cu atât mai rău! rosti Baisemeaux cu un suspin.

— Cum cu atât mai rău? strigă d'Artagnan râzând.

— Fireşte – răspunse guvernatorul Bastiliei. Prizonierii mei sunt veniturile mele.

— Ah, e adevărat. Nu mă gândisem la asta.

— Care va să zică, nici un ordin?

Şi Baisemeaux suspină din nou.

— Dumneata încaltea – reluă el – ştii că ai o poziție frumoasă: căpitan-locotenent de muşchetari!

— Destul de bună, da. Dar nu văd pentru ce m-ai invidia, dumneata, guvernatorul Bastiliei, care e cel dintâi castel al Franței.

— Asta o ştiu eu – răspunse cu tristeţe Baisemeaux.

— Vorbeşti de parcă ai fi un osândit, la dracu! Aş face schimb de venituri cu dumneata, dacă ai voi acest lucru.

— Să nu vorbim de venituri – zise Baisemeaux – dacă vrei să nu-mi zdrobeşti inima.

— Dar văd că te uiți în dreapta şi-n stânga de parcă ți-ar fi teamă să nu te aresteze, dumneata care-i păzeşti pe cei arestați.

— Mă uit să văd dacă nu ne priveşte şi nu ne ascultă cineva, şi ar fi mai bine să stăm de vorbă undeva, mai retraşi, dacă îmi îngădui această favoare.

— Baisemeaux! Baisemeaux! Ai uitat deci că ne cunoaştem de treizeci şi cinci de ani! Nu lua față de mine aere de înfricoşat. Fii la largul dumitale. Eu nu-i mănânc de vii pe guvernatorii Bastiliei.

— Ferească-i Cel de sus!

— Haide, vino în curte, vom merge braț la braț; e un clar de lună minunat, şi de-a lungul aleii, sub stejari, îmi vei povesti tărăşenia dumitale lugubră. Vino.

Îl trase pe nefericitul guvernator în curte, îl luă la braț, aşa precum spusese, şi, cu voioşia lui nestăvilită, îi zise:

— Haide, dă-i drumul, Baisemeaux, deşartă-te. Ce vrei să-mi spui?

— Povestea e cam lungă.

— Vrei poate să începi prin a te văicări? Asta o va lungi şi mai mult. Mă prind că porumbeii dumitale de la Bastilia îți aduc un venit de cincizeci de mii de livre.

— Bine ar fi, dragă domnule d'Artagnan!

— Mă uimeşti, Baisemeaux; ia priveşte-te puțin, dragul meu. Faci pe omul înfricoşat, la dracu! Am să te duc în fața unei oglinzi şi acolo ai să vezi că eşti dolofan, înfloritor, grăsuț şi rotund în obraji ca o roată de caşcaval; că ai nişte ochi ca doi cărbuni aprinşi şi că, fără această cută pârdalnică prin care te prefaci că ți-e fruntea încrețită, nici nu pari de cincizeci de ani. Or, după câte ştiu, ai ajuns la şaizeci, nu?

— Aşa e!

— Ei, la dracu, ştiu bine că aşa e, aşa cum ştiu şi de venitul de cincizeci de mii de livre.

Micul Baisemeaux bătu din picior.

— Bine, bine – zise d'Artagnan – am să-ți fac socoteala pungii: erai căpitan de gardă la domnul de Mazarin – douăsprezece mii de livre pe an; încasate timp de doisprezece ani, fac, să zicem, o sută patruzeci de mii de livre.

— Douăsprezece mii de livre! Pe ce lume te afli? strigă Baisemeaux. Zgripțuroiul acela batrân n-a dat niciodată mai mult de şase mii, şi cheltuielile slujbei se ridicau la şase mii cinci sute. Domnul Colbert, care mi-a tăiat dintr-un condei cele şase mii de livre, a binevoit să-mi dea o gratificație de cincizeci de pistoli, astfel că, fără moşioara de la Montlezun, care îmi aduce douăsprezece mii de livre, n-aş fi putut-o scoate la capăt cu nevoile.

— Sa trecem peste cele ce-ai pățit, să revenim la cele cincizeci de mii de livre de la Bastilia. Aici ai, sper, locuință, hrană; primeşti şase mii de livre ca simbrie.

— Să zicem!

— An bun, an rău, cincizeci de prizonieri, care, unul peste altul, îți aduc o mie de livre.

— N-aş putea sa tăgăduiesc.

— Asta înseamnă cincizeci de mii de livre pe an; stai în slujbă de trei ani, prin urmare ai încasat o sută cincizeci de

mii de livre.

— Uiți un amănunt, scumpe domnule d'Artagnan.

— Care?

— Că dumneata ai primit slujba de căpitan din mâinile regelui.

— Da, ştiu. Şi?

— Pe câtă vreme eu am primit-o pe aceea de guvernator de la domnii Tremblay şi Louvière.

— E drept; iar Tremblay nu era omul care să-ți lase slujba lui pe degeaba.

— Oh, şi Louvière la fel. De aici rezultă că i-am dat şaptezeci şi cinci de mii de livre lui Tremblay, partea sa.

— Frumos!... Şi lui Louvière?

— Tot atât.

— Chiar când ai fost numit?

— Nu, ar fi fost cu neputință. Regele nu voia, sau mai degrabă domnul de Mazarin nu voia să se vadă că au fost îndepărtați aceşti doi luptători pe baricade; şi atunci a fost nevoit să admită, pentru ca ei să se retragă, nişte condiții aspre de tot.

— Ce condiții?

— Cutremură-te!... Venitul pe trei ani, ca sfănțuială.

— Drace! Aşa că cele o sută cincizeci de mii de livre au intrat în mâinile lor?

— Exact.

— Şi afară de asta?

— O sumă de cincisprezece mii de scuzi sau cincizeci de mii de pistoli, cum vrei, în trei plați.

— E nemaipomenit!

— Dar asta nu e totul.

— Ei, lasă-mă!

— Dacă nu îndeplinesc una din condiții, aceşti domni au dreptul să reintre în slujba lor. Regele a semnat asta.

— E groaznic! De necrezut!

— Şi totuşi e adevărat.

— Te plâng, bietul meu Baisemeaux. Dar atunci, spune-mi, la ce dracu ți-a mai acordat domnul de Mazarin această pretinsă favoare? Ar fi fost mai simplu să ți-o refuze.

— Oh, da, dar l-a silit sprijinitorul meu s-o facă.

— Sprijinitorul dumitale? Cine-i ala?

— La naiba, unul din prietenii dumitale, domnul d'Herblay!

— Domnul d'Herblay? Aramis?

— Aramis însuşi. A fost foarte binevoitor cu mine.

— Binevoitor! Că te-a băgat la asemenea caznă!

— Stai să vezi cum s-a întâmplat. Voiam să părăsesc serviciul cardinalului. Domnul d'Herblay le-a vorbit despre mine lui Louvière şi lui Tremblay; ei se țineau tari. Râvneam mult la această slujbă, căci ştiam ce poate să aducă, şi m-am plâns domnului d'Herblay despre sărăcia mea; el s-a oferit să răspundă pentru mine la fiecare soroc de plată.

— Auzi colo! Aramis? Oh, dar mă uimeşti! Aramis să răspundă pentru dumneata?

— Ca om de onoare. A obținut semnătura. Tremblay şi Louvière au părăsit slujba, iar eu am plătit în fiecare an unuia din aceşti domni douăzeci şi cinci de mii de livre ca beneficiu; în fiecare an, de asemeni, în luna mai, domnul d'Herblay venea el însuşi la Bastilia şi-mi aducea două mii cinci sute de pistoli spre a-i împărți crocodilior mei.

— Atunci, îi datorezi o sută cincizeci de mii de livre lui Aramis?

— Oh, iată deznădejdea mea, nu-i datorez decât o sută de mii.

— Nu te înțeleg prea bine.

— Eh, fără îndoială! El n-a venit decât doi ani. Astăzi însă suntem în 31 mai şi el n-a venit, iar scadența e mâine la amiază. Încât, dacă mâine nu voi plăti, aceşti domni, în baza contractului, pot să reintre în slujbă; voi fi despuiat şi voi fi muncit trei ani, plătind două sute cincizeci de mii de livre, pe degeaba, scumpe domnule d'Artagnan, absolut pe degeaba.

— Asta e foarte ciudat – murmură d'Artagnan.

— Recunoşti acum că aş putea să am o cută pe frunte?

— Oh, da!

— Recunoşti acum că, cu toată rotunjimea asta de caşcaval, cu toată îmbujorarea din obrajii ca două mere şi cu toată strălucirea acestor ochi ca doi cărbuni aprinşi, am ajuns să mă tem că nu voi avea măcar o felie de caşcaval sau măcar un măr să-mi potolesc foamea, şi nici ochi ca să-mi plâng soarta?

— E trist, într-adevăr.

— Am venit deci la dumneata, domnule d'Artagnan, căci numai dumneata mă poți scoate din încurcătură.

— Cum asta?

— Îl cunoşti pe abatele d'Herblay?

— La dracu!

— Îl ştii că e cam ascuns?

— Eh, da.

— Atunci să-mi dai adresa eparhiei lui, căci l-am căutat la Noisy-le-Sec, dar nu mai e acolo.

— La naiba, e episcop la Vannes!

— Vannes, în Bretania?

— Da.

Omul cel mărunțel începu să-şi smulgă părul din cap.

— Vai de mine! se văită el. Cum să ajung la Vannes până mâine la amiază?... Sunt un om pierdut. Vannes! Vannes! se

văicărea întruna Baisenieaux.

— Deznădejdea dumitale îmi face rău. Ascultă, un episcop nu stă veşnic la el acasă; monseniorul d'Herblay s-ar putea să nu fie chiar atât de departe cum crezi.

— Oh, dă-mi adresa lui!

— N-o ştiu nici eu, prietene.

— Hotărât, sunt pierdut! Mă duc să m-arunc la picioarele regelui.

— Dar, Baisemeaux, nu te mai înțeleg; de ce, dacă Bastilia putea să aducă cincizeci de mii de livre, n-ai făcut în aşa fel ca să aducă o sută de mii?

— Fiindcă sunt un om cinstit, dragă domnule d'Artagnan, şi fiindcă deținuții mei sunt hrăniți ca nişte prințişori.

— La dracu! Ai ajuns prea departe. Atunci îndoapă-te cu buna dumitale hrană şi până mâine la amiază să te văd crăpat.

— Ce cruzime! Îți mai arde de râs!

— Nu, dimpotrivă, mă întristezi... Ascultă, Baisemeaux, eşti un om de cuvânt?

— Oh, căpitane!

— Ei bine, dă-ți cuvântul de onoare că n-ai să sufli nimănui o vorbă din ceea ce am să-ți spun acum.

— Nimănui! Nimănui!

— Vrei să pui mâna pe Aramis?

— Cu orice preț.

— Ei bine, du-te şi caută-l pe domnul Fouquet.

— Ce legătură...?

— Neghiob ce eşti!... Unde e Vannes?

— Păi...

— Vannes se află în dioceza Belle-Isle, sau Belle-Isle în dioceza Vannes. Belle-Isle e a domnului Fouquet; domnul Fouquet l-a numit pe domnul d'Herblay la această episcopie.

— Dumneata îmi deschizi ochii şi îmi redai viața.

— Cu atât mai bine. Atunci du-te şi spune-i limpede domnului Fouquet că vrei să-i vorbeşti domnului d'Herblay.

— Aşa-i! Aşa-i! striga Baisemeaux plin de fericire.

— Şi – adăugă d'Artagnan, oprindu-l cu o privire aspră – cuvântul de onoare?

— Oh, e sfânt! răspunse omulețul, pregătindu-se s-o ia la fugă.

— Unde te duci?

— La domnul Fouquet.

— Nu, domnul Fouquet se află la joc, cu regele. Ai să te duci la domnul Fouquet mâine dimineață, devreme; asta e tot ce poți face.

— Mă voi duce! Mulțumesc!

— Îți doresc noroc!

— Mulțumesc.

— Iată o poveste năstruşnică – murmură d'Artagnan, care, după ce se despărți de Baisemeaux, urcă încet treptele scării. Ce dracu să-l fi împins oare pe Aramis să-l bage pe Baisemeaux într-o asemenea încurcătură? Lasă... o să aflăm noi asta într-o bună zi!

XXVI

JOCUL REGELUI

Fouquet se afla, după cum spusese d'Artagnan, la masa de joc a regelui.

Se părea că plecarea lui Buckingham aruncase balsam în toate inimile chinuite în ajun. DOMNUL, strălucind de voie bună, îi făcea mii de semne călduroase mamei sale. Contele de Guiche nu se mai putea despărți de Buckingham şi, în timp ce juca, se întreținea cu el asupra diverselor probleme ale călătoriei. Buckingham, cu un aer visător şi plin de bunăvoință, ca orice om de inimă care a luat o hotărâre, îl

asculta pe conte şi-i arunca din când în când DOAMNEI o privire încărcată de regrete şi de dragoste fierbinte. Prințesa, în sânul fericirii sale, îşi împărțea gândurile între rege, care juca alături de ea, DOMNUL, care făcea uşoare glume pe seama celor ce câştigau mult, şi de Guiche, care trăda o voioşie ce întrecea măsura. Cât despre Buckingham, el aproape că n-o mai preocupa; pentru dânsa, acest trecător pe aici, acest izgonit era o amintire, nu mai era un om.

Aşa sunt făcute inimile uşuratice: legate prea mult de prezent, ele o rup din rădăcini cu tot ceea ce le-ar putea stingheri măruntele socoteli privind o mulțumire egoistă. DOAMNA s-ar fi obişnuit cu zâmbetul, atenția, suspinele unui Buckingham aflat de față; dar, din depărtare, zâmbete, suspine, îngenuncheri, ce rost mai aveau? Vântul strâmtorii, ce mâna corăbiile grele, încotro va împinge oare aceste suspine? Cine putea să ştie?

Ducele îşi dădea seama de această schimbare şi îşi simțea inima rănită de moarte. Fire delicată, mândră şi predispusă la simțăminte adânci, el blestema ziua în care pasiunea îi cotropise sufletul. Privirile pe care i le trimitea DOAMNEI se răciră încetul cu încetul la suflul de gheață al gândurilor sale. Nu putea încă disprețui, dar avea destulă tărie pentru a impune tăcere strigătelor năvalnice din inima sa.

Pe măsură ce DOAMNA ghicea transformările din sufletul lui, se străduia să-şi sporească şi mai mult strălucirea, pentru a-l tulbura şi mai tare. Intențiile ei, sfioase şi nehotărâte la început, se afirmară mai apoi cu toată puterea: trebuia să fie remarcată cu orice preț şi mai presus de oricine, mai presus chiar de regele însuşi. Şi era remarcată. Reginele, în ciuda demnității lor, regele, în ciuda respectelor impuse de etichetă, fura eclipsați. Reginele, mândre şi înțepate, luară la început în glumă şi trecură cu vederea acest lucru. Doamna

Henriette, regina-mamă, fu uimită ea însăşi de strălucirea pe care o recăpăta neamul ei, grație vioiciunii nepoatei lui Henric al IV-lea. Regele, gelos atât ca tânăr, gelos atât ca rege pe tot ceea ce se ridica mai presus de el în jurul său, nu se putu împiedica de a depune armele în fața acestei zburdălnicii franceze căreia însuşirile împrumutate vieții engleze îi dădeau şi o mai mare putere de atracție. Se lăsă prins ca un copil de această cuceritoare frumusețe ce punea spiritul în mişcare. Ochii DOAMNEI aruncau fulgere în toate părțile. Voioşia se desprindea de pe buzele sale de purpură ca înțelepciunea de pe buzele bătrânului grec Nestor.

În jurul reginelor şi regelui, toată curtea, vrăjită de farmecul Prințesei, observă pentru prima dată că se putea şi râde în fața celui mai mare rege de pe pământ, în chip de oameni vrednici de a fi socotiți cei mai politicoşi şi mai spirituali oameni din lume.

DOAMNA, din seara aceea, se bucură de un succes în stare să zăpăcească pe orice muritor ce nu s-ar fi născut în aceste sfere înalte care se numesc Un tron şi care sunt la adăpost de asemenea ameţeli, datorită înălțimii lor. Începând din acel moment, regele o privi pe DOAMNA ca pe un personaj de vază. Buckingham o privi ca pe o cochetă în stare să producă cele mai crude chinuri. De Guiche o privi ca pe o divinitate. Curtenii, ca pe un astru a cărui lumină trebuia să devină un focar pentru orice favoare, pentru orice treaptă a puterii. Totuşi, Ludovic al XlV-lea, cu câțiva ani în urmă, nu catadicsise nici măcar să-i dea mâna acestei *urâțenii,* la un bal. Totuşi, Buckingham o adorase în genunchi pe această cochetă. Totuşi, de Guiche se uitase la această divinitate ca la o femeie. Totuşi, curtenii nu îndrăzniseră să aplaude apariția acestui astru, de teamă să nu displacă regelui, căruia pe vremuri acest astru nu-i era pe plac.

Iată acum ce se petrecu, în seara aceea de neuitat, în sala de joc a regelui. Regina cea tânără, deşi spaniolă şi nepoată a Anei de Austria, îl iubea pe rege şi nu ştia să-şi ascundă simțămintele. Ana de Austria, iscoditoare ca orice femeie şi impunătoare ca orice regină, înțelese puterea DOAMNEI şi se înclină numaidecât în fața ei. Ceea ce făcu pe regina cea tânără să se ridice de pe scaun şi să se retragă în apartamentul ei. Regele abia dacă luă în seamă această plecare, în pofida semnelor de prefăcută indispoziție pe care le dădea. Bizuindu-se pe regulile etichetei, pe care începuse s-o introducă la curte ca element pentru orice fel de relație, Ludovic al XIV-lea nu se tulbură câtuşi de puțin; el oferi brațul DOAMNEI, fără să se uite la DOMNUL, fratele lui, şi o conduse pe tânăra Prințesă până la uşa apartamentului ei. Se observă că, în pragul uşii, maiestatea sa, liber de orice constrângere sau nemaiputându-se stăpâni, lăsă să-i iasă din piept un lung şi adânc suspin. Femeile, căci lor nu le scapă nimic, domnişoara de Montalais, în primul rând, nu pierdură prilejul de a şuşoti între ele:

— Regele a oftat.

— DOAMNA a oftat.

Şi aşa era. DOAMNA oftase uşor, dar cu un acompaniament mult mai primejdios pentru liniştea regelui. Ea oftase închizându-şi frumoşii ochi negri, apoi şi-i redeschisese şi, aşa încărcați cum erau de o nespusă tristețe, şi-i ridicase asupra regelui, al cărui chip, în momentul acela, se împurpurase deodată. În urma acestei îmbujorări, a acestui schimb de oftări şi a tuturor acestor gesturi regale, se vede treaba că Montalais săvârşise o indiscreție, şi că această indiscreție o tulburase pesemne pe prietena ei, căci domnişoara de La Vallière, mai puțin pătrunzătoare, fără îndoială, păli când regele se înroşi, apoi, întrucât serviciul o

chema să fie lângă DOAMNA, intră, tremurând, după Prințesă, fără a se gândi să-şi pună mănuşile, aşa cum o cerea ceremonialul. E adevărat că această provincială putea să ia drept scuză fâstâcirea pe care i-o cauzase maiestatea regală. Într-adevăr, domnişoara de La Vallière, preocupată să închidă uşa, îşi îndreptase, fără să vrea, ochii asupra regelui, care se retrăgea de-a-ndaratelea.

Regele se întoarse în sala de jocuri; voia să se întrețină cu diferite persoane, dar se putea vedea limpede că gândurile îi erau în altă parte. Încurcă mai multe jocuri, de pe urma cărora traseră folos diverşi seniori ce păstraseră acest obicei de pe vremea domnului de Mazarin, cel de tristă amintire, dar de bune socoteli. Astfel, Manicamp, oricât ar fi fost el de distrat, lucru asupra căruia cititorul nu mai poate avea îndoieli, Manicamp, omul cel mai cinstit de pe lume, trase pur şi simplu spre el douăzeci de mii de livre ce stăteau pe postav şi a căror proprietate se părea că nu şi-o revendică nimeni. Astfel, domnul de Wardes, căruia îi vuia oarecum capul din pricina tuturor întâmplărilor din seara aceea, pierdu şaizeci de dubloni de aur, pe care-i câştigă domnul de Buckingham şi pe care acesta, nefiind în stare, ca şi părintele sau, să-şi mânjească mâinile cu o sumă de bani atât de neînsemnată, îi lăsă lumânărarului, acel lumânărar având datoria să fie veşnic treaz.

Regele îşi recăpătă puțină atenție abia în clipa când domnul Colbert, care pândea de câteva momente, se apropie şi, foarte respectuos, de bună seamă, dar totodată stăruitor, îşi strecură unul din sfaturile sale în urechea plină încă de vuiet a maiestății sale. La acest sfat, Ludovic îşi încordă atenția şi, deodată, aruncându-şi privirile înaintea lui, întrebă:

— Oare domnul Fouquet nu-i aici?

— Ba da, sire, ba da – răspunse glasul intendentului superior, care stătea de vorbă cu Buckingham.

Şi se apropie. Regele făcu un pas spre el, cu un aer fermecător, degajat.

— Iartă-mă, domnule ministru, dacă-ți tulbur convorbirea – zise Ludovic – dar te chem pretutindeni unde am nevoie de dumneata.

— Serviciile mele sunt totdeauna la dispoziția regelui – răspunse Fouquet.

— Şi mai ales vistieria – rosti regele, silindu-se să zâmbească.

— Vistieria mai înainte de orice – zise cu răceală Fouquet.

— Iată despre ce e vorba, domnule: vreau să dau o serbare la Fontainebleau. Casă deschisă pentru cincisprezece zile. Am nevoie de...

Regele se uită pieziş la Colbert. Fouquet aştepta netulburat.

— De...? întrebă el.

— De patru milioane – rosti regele, răspunzând la zâmbetul crud al lui Colbert.

— Patru milioane? repetă Fouquet, făcând o plecăciune adâncă.

Şi unghiile, înfigându-i-se în carnea pieptului, pătrunseră până la sânge, fără ca seninătatea de pe fața lui să fie o singură clipă tulburată.

— Da, domnule – zise regele.

— Când, sire?

— Dar... când vei putea... Adică... nu, cât mai curând cu putință.

— Îmi trebuie timp.

— Timp! strigă triumfător Colbert.

— Timp ca să pot număra scuzii – rosti intendentul superior cu un dispreț suveran. Nu se poate mânui şi nu se poate socoti decât un milion pe zi, domnule.

— Atunci, patru zile – spuse Colbert.

— Oh! răspunse Fouquet adresându-se regelui. Slujbaşii mei se întrec cu firea când e vorba de un serviciu pentru maiestatea sa. Suma va fi pregătită în trei zile.

Fu rândul lui Colbert să pălească. Regele îl privi cu nedumerire.

Fouquet se retrase fără îngâmfare, fără slăbiciune, zâmbind numeroşilor prieteni în privirile cărora numai el singur vedea o adevărată prietenie, un legământ ce mergea până la compătimire. Dar ministrul nu trebuia judecat după zâmbetul lui; Fouquet avea, în realitate, moartea în suflet. Câteva picături de sânge pătau, sub haină, țesătura fină ce-i acoperea pieptul. Haina ascundea sângele; zâmbetul îi ascundea furia. După felul cum se urcă în trăsură, oamenii săi ghiciră că stăpânul nu era în apele lui. Din această bănuială rezultă că ordinele fură îndeplinite cu acea precizie ce se observă în manevrele de pe un vas de război comandat pe furtună de un căpitan cătrănit. Trăsura nu alerga, zbura. Fouquet abia avu timp să-şi adune gândurile până acasă. De îndată ce ajunse, urcă la Aramis. Episcopul nu se culcase încă.

În ce-l priveşte pe Porthos, el se ospătase din belşug cu o pulpă de berbec la frigare, cu doi fazani fripți şi cu un munte de raci; apoi pusese să i se ungă trupul cu uleiuri parfumate, aşa cum făceau luptătorii din antichitate; pe urmă, după ungere, se înfăşurase în flanele şi ceruse să fie dus într-un pat uşor încălzit şi stropit.

Aramis, precum am spus, nu se culcase încă. Îmbrăcat într-un halat de catifea, scria, scrisori după scrisori, cu

scrisul lui mic şi înghesuit, care, într-o pagină, putea să cuprindă un sfert de volum.

Uşa se deschise cu zgomot; intendentul superior apăru în prag, palid, tulburat, răvăşit. Aramis ridică fața.

— Buna seara, scumpă gazdă – zise el.

Şi privirea lui cercetătoare observă toată această supărare, toată această nelinişte.

— A fost frumos jocul la rege? întrebă Aramis, ca să lege o convorbire.

Fouquet se aşează şi, cu un gest, îi arătă uşa lacheului care-l însoțise. Apoi, după ce lacheul ieşi, răspunse:

— Foarte frumos!

Şi Aramis, care-l urmărea cu privirea, îl văzu cum se întinde pe perini, cu o mare nestăpânire.

— Ai pierdut, ca de obicei? întrebă Aramis, cu pana în mână.

— Mai mult ca oricând – răspunse Fouquet.

— Dar e ştiut că dumneata nu te topeşti cu firea când pierzi.

— Uneori.

— Hm! Domnul Fouquet jucător prost?

— Sunt jocuri şi jocuri, domnule d'Herblay.

— Cât ai pierdut, monseniore? întrebă Aramis cu oarecare nelinişte.

Fouquet se reculese o clipă, spre a-şi alege tonul, apoi, fără nici un tel de tulburare, răspunse:

— Seara asta mă costă patru milioane.

Şi un râs amar însoți ultimele vibrații ale acestor cuvinte. Aramis nu se aştepta la o cifră atât de mare; el lăsă pana să-i cadă din mână.

— Patru milioane! repetă el. Ai pus la joc patru milioane? Cu neputință!

— Domnul Colbert îmi ținea cărțile – răspunse intendentul superior cu acelaşi râs sinistru.

— Ah, acum înțeleg, monseniore. Aşadar, o nouă cerere de fonduri?

— Da, prietene.

— Din partea regelui?

— Din gura lui însuşi. E cu neputință ca un om să fie doborât cu un zâmbet mai drăgălaş ca al lui!

— Drace!

— Se zici de asta?

— La naiba! Zic că vor să te ruineze, e limpede.

— Asta e părerea dumitale?

— Asta. De altminteri n-ar trebui să te mire, fiindcă este tocmai ceea ce noi prevăzusem mai de mult.

— Fie; dar nu mă aşteptam la patru milioane.

— E adevărat că suma e mare; dar, la urma urmei, patru milioane nu înseamnă moartea unui om, e cazul să o spunem, mai ales când acest om se numeşte domnul Fouquet.

— Dacă mi-ai cunoaşte fundul lăzii, dragul meu d'Herblay, ai fi mai puțin liniştit.

— Şi i-ai făgăduit?

— Dar ce-ai fi vrut să fac?

— În ziua când eu voi refuza, Colbert se va oferi să dea. De unde? Nu ştiu! Dar va găsi bani, şi eu aş fi pierdut!

— Nu mai încape îndoială. Şi peste câte zile ai făgăduit aceste patru milioane?

— În trei zile. Regele părea foarte grăbit.

— În trei zile!

— Oh, prietene – rosti Fouquet – şi când te gândeşti că adineauri, când treceam pe stradă, oamenii strigau; "Iată-l pe

bogatul domn Fouquet, în trăsură!" Într-adevăr, dragă d'Herblay, să-ți pierzi mințile, nu aha!

— Oh, nu, monseniore, până aici! Treaba asta nu merită atâta supărare – zise pe un ton disprețuitor Aramis, împrăştiind cenuşă peste scrisoarea pe care abia o terminase.

— Atunci, un leac, un leac pentru această boală fără leac!

— Nu e decât unul singur: plăteşte.

— Dar nu ştiu dacă voi mai avea această sumă. Vistieria trebuie să fie golită; s-a plătit pentru Belle-lsle; s-a plătit întreținerea; banii, de când cu ivirea mijlocitorilor, sunt rari. Admițând totuşi că voi plăti de astă dată, ce voi face rândul viitor? Căci, te rog să mă crezi, n-am ajuns la capăt! Când regii prind gustul banilor, sunt ca tigrii nărăviți la carne de om: înghit mereu! Într-o bună zi mă voi vedea silit să spun: "Cu neputință, sire!" Ei bine, în ziua aceea voi fi pierdut!

Aramis dădu uşor din umeri.

— Un om cu poziția domniei tale, monseniore – zise el – nu poate fi pierdut decât atunci când vrea să fie.

— Un om, în orice poziție ar fi el, nu poate lupta împotriva unui rege.

— Hm! În tinerețea mea, eu m-am luptat cu cardinalul de Richelieu, care era rege în Franța, ba mai mult, cardinal!

— Am eu armate, trupe, comori? Nu mai am nici măcar Belle-Isle.

— Eh, nevoia e mama născocirilor. Când vei crede că totul e pierdut...

— Ei bine?

— Se va descoperi ceva neaşteptat, care va salva totul.

— Şi cine va descoperi acest minunat ceva?

— Dumneata.

— Eu? Mă dau bătut în materie de descoperiri.

— Atunci, eu.

— Bun. Dacă-i aşa, pune-te pe treabă numaidecât.

— Ah, avem destul timp.

— Dumneata mă ucizi cu acest sânge rece, d'Herblay – zise intendentul superior ştergându-şi cu batista fruntea plină de sudoare.

— Nu-ți mai aminteşti cele ce ți-am spus într-o zi?

— Ce mi-ai spus?

— Să nu te laşi prada îngrijorării, dacă mai ai o brumă de curaj. Mai ai?

— Aşa cred.

— Atunci nu te îngrijora.

— Prin urmare, ne-am înțeles: în clipa supremă, îmi vei sări în ajutor, nu-i aşa, d'Herblay?

— Nu va însemna decât să-ți dau înapoi ceea ce-ți datorez, monseniore.

— E datoria oamenilor de finanțe să-şi plece urechea la nevoile unor oameni ca dumneata, d'Herblay.

— Dacă bunăvoința e datoria oamenilor de finanțe, milostenia e virtutea oamenilor bisericii. Dar, de data asta, ieşi singur din încurcătură, monseniore. N-ai căzut încă atât de jos: în ultima clipă, vom vedea noi.

— Vom vedea peste puțin, crede-mă.

— Fie. Deocamdată, îngăduie-mi să-ți spun că, în ceea ce mă priveşte, îmi pare nespus de rău că stai aşa de prost cu banii.

— Pentru ce asta?

— Fiindcă voiam să-ți cer şi eu obolul.

— Pentru dumneata?

— Pentru mine sau pentru ai mei, pentru ai mei sau pentru ai noştri.

— Şi cât anume?

— Ah, linişteşte-te; o sumă bunicică, e drept, dar nu prea mare.

— Spune, cât?

— Oh, cincizeci de mii de livre.

— Un fleac!

— Adevărat?

— Fără îndoială; cincizeci de mii de livre se găsesc oricând. Ah, de ce oare pungaşul acela care se numeşte domnul Colbert nu se mulţumeşte cu atât de puţin ca dumneata! Nu mi-aş mai face atâta sânge rău. Şi când îţi trebuie această sumă?

— Mâine dimineaţă.

— Bine, şi...?

— Ah, ai dreptate, în ce scop, vrei să întrebi?

— Nu, cavalere, nu; n-am nevoie de lămuriri.

— Ba da; nu este mâine 1 iunie?

— Da, şi?

— Scadenţa unuia dintre obligaţiile noastre.

— Aşadar, avem obligaţii?

— Fără îndoială: mâine plătim ultima noastră treime.

— Care treime?

— Din cele o sută cincizeci de mii de livre ale lui Baisemeaux.

— Baisemeaux? Cine mai e şi ăsta?

— Guvernatorul Bastiliei.

— Ah, da, aşa-i; m-ai pus să plătesc o sută cincizeci de mii de franci pentru omul acesta.

— Şi nu e bine?

— Dar în ce scop?

— Pentru slujba lui, pe care a cumpărat-o sau, mai bine zis, pe care noi am cumpărat-o de la Tremblay şi Louvière.

— Nu prea-mi mai amintesc limpede toate astea.

— Înțeleg, ai atâtea pe cap! Totuşi, nu cred că ai vreo afacere mai importantă decât aceasta.

— Atunci, spune-mi, cu ce rost am cumpărat noi slujba aceea?

— Ca să-i fim de folos.

— Aha!

— Mai întâi lui.

— Şi pe urmă?

— Pe urmă, nouă.

— Cum, nouă? Râzi de mine?

— Monseniore, sunt vremuri când un guvernator al Bastiliei poate să fie o cunoştință foarte plăcută.

— Am fericirea să nu te înțeleg, d'Herblay.

— Monseniore, avem poeții noştri, inginerul nostru, arhitectul nostru, muzicanții noştri, tipograful nostru, pictorii noştri; ne mai trebuia şi un guvernator al Bastiliei.

— Ah, crezi?

— Monseniore, să nu ne facem iluzii; suntem pe cale de a ajunge la Bastilia, scumpe domnule Fouquet – zise prelatul, arătându-şi de sub buzele palide dinții lui frumoşi, care erau încă aceiaşi dinți adorați cu treizeci de ani în urmă de Marie Michon.

— Şi crezi că pentru atâta lucru nu e prea mult o sută cincizeci de mii de livre, d'Herblay? Te încredințez că, de obicei, îți foloseşti cu mai multă chibzuință banii.

— Va veni o zi când vei recunoaşte că această credință e greşită.

— Dragul meu d'Herblay, în ziua când ai ajuns la Basstlia, nu te mai poți bizui pe trecut.

— Ba da, dacă obligațiile luate sunt îndeplinite la timp; şi apoi, crede-mă, acest cumsecade Baisemeaux n-are o inima de curtean. Sunt convins că-mi va păstra multă recunoştință

pentru aceşti bani; fără să mai punem la socoteală, cum îți spun, monseniore, că actele le păstrez eu.

— La dracu, ce fel de afacere mai e şi asta? Cămătărie când e vorba de binefacere!

— Monseniore, monseniore, nu te amesteca în treaba asta! Dacă e cămătărie, asta mă priveşte pe mine singur; de pe urma ei vom trage însă folos amândoi, asta-i tot.

— Vreo intrigă, d'Herblay?...

— Nu zic nu.

— Şi Baisemeaux complice?

— De ce nu? Sunt alții şi mai răi. Aşadar, pot conta mâine pe cei cinci mii de pistoli?

— Îi vrei astă-seară?

— Ar fi şi mai bine, căci am de gând să pornesc la drum cât mai devreme; bietul Baisemeaux, care nu ştie ce-am devenit, trebuie că stă ca pe jar.

— Vei avea suma peste un ceas. Ah, d'Herblay, dobânda celor o sută cincizeci de mii de franci nu va compensa niciodată cele patru milioane ale mele – zise Fouquet ridicându-se.

— De ce nu, monseniore?

— Bună seara! Am treabă cu slujbaşii mei, înainte de a mă duce să mă culc.

— Noapte bună, monseniore!

— D'Herblay, îmi doreşti ceva ce-mi va fi cu neputință să am.

— Voi căpăta cele cincizeci de mii de livre astă-seară .

— Da.

— Ei bine, atunci culcă-te fără nici o grijă; ți-o spun eu. Noapte bună, monseniore!

În ciuda acestei urări şi a tonului cu care fusese făcută, Fouquet ieşi dând neîncrezător din cap şi scoțând un oftat

adânc.

XXVII

MICILE SOCOTELI ALE DOMNULUI BAISEMEAUX DE MONTLEZUN

Şapte ceasuri băteau la Saint-Paul, când Aramis, călare, în costum de burghez, adică îmbrăcat într-o haină de postav colorat, având drept semn de deosebire un fel de cuțit de vânătoare la brâu, trecu pe lângă strada Petit-Musc şi se opri în capul străzii Tournelles, la poarta castelului Bastiliei. Două gărzi făceau de strajă la poartă. Nu stătură mult pe gânduri ca să-i deschidă lui Aramis, care intră călare pe cal, şi-i arătară cu mâna o lungă alee mărginită de clădiri pe dreapta şi pe stânga. Această alee ducea până la podul mobil, adică până la adevărata intrare.

Podul mobil era lăsat; tocmai se începea serviciul la castel. Santinela de la corpul de gardă dinafară îl opri pe Aramis şi-l întrebă pe un ton destul de repezit ce treabă îl aducea acolo. Aramis îi spuse cu politețea lui obişnuită că treaba pentru care venise era dorința de a-i vorbi domnului Baisemeaux de Montlezun. Primul paznic strigă la un al doilea paznic, aşezat într-o cuşcă, dincolo de poartă. Acesta scoase capul printr-o deschizătură şi-l cercetă cu toată atenția pe noul venit. Aramis repetă dorința ce-l mânase încoace. Paznicul chemă numaidecât un subofițer care se plimba printr-o curte destul de largă şi care, aflând despre ce este vorba, alergă să caute un ofițer din statul-major al guvernatorului. Acest din urmă ofițer, după ce ascultă cererea lui Aramis, îl rugă să aştepte puțin, dădu să plece, dar se întoarse din drum, întrebându-l care e numele său.

— Nu pot să ți-l spun, domnule – zise Aramis. Află numai că am să-i comunic domnului guvernator chestiuni de o atât de mare însemnătate, încât pot să răspund de la început de

un lucru, anume că domnul Baisemeaux va fi încântat să mă vadă. Ceva mai mult, dacă îi vei spune că e persoana pe care el o aşteaptă la 1 iunie, sunt convins că va alerga el însuşi să mă întâmpine.

Ofițerului nu putea să-i intre în cap că un om atât de supus ca domnul guvernator se va osteni să iasă înaintea unui alt om atât de puțin important cum părea să fie acest mic burghez de pe cal.

— Foarte bine, domnule, ai sosit la timp. Domnul guvernator se pregăteşte să iasă, iată-i trăsura cu caii înhămați, în curtea Guvernământului; aşa că nu va fi nevoie să vină să te întâmpine, întrucât are să te vadă când va trece pe aici.

Aramis făcu din cap un semn de încuviințare; nu voia să le arate celorlalți că ar fi un personaj de seamă; aşteptă deci în tăcere şi cu răbdare, aplecat peste oblâncul şeii. Nu trecură nici zece minute, că văzu cum trăsura guvernatorului se urni din loc şi se apropie de poartă. Guvernatorul se ivi, se urcă în trăsură şi se pregăti să plece undeva. Dar acelaşi ceremonial avu loc pentru stăpânul casei, ca pentru orice străin suspect: paznicul din cuşcă îi ieşi înainte în clipa când trăsura dădu să intre sub portic şi guvernatorul deschise uşița pentru a se supune el, cel dintâi, consemnului. În felul acesta, paznicul rămânea încredințat că nimeni nu ieşea din Bastilia pe ascuns.

Trăsura pătrunse sub portic. Dar în timp ce se deschidea poarta cea mare de fier, ofițerul se apropie de trăsura ce se oprise pentru a doua oară şi-i spuse ceva guvernatorului. Acesta întinse numaidecât capul pe uşiță şi-l zări pe Aramis, călare, la capătul podului mobil. Scoase îndată un strigăt de bucurie şi coborî, sau mai degrabă sări din trăsură, venind, în

mare grabă, să-i strângă mâinile lui Aramis şi să-i ceară mii de scuze. Puțin a lipsit să nu-i sărute dosul palmelor.

— Greu se mai intră la Bastilia, domnule guvernator! Să fie oare la fel pentru cei care sunt aduşi aici fără voia lor, ca şi pentru cei care vin de bunăvoie?

— Iertare! Iertare!Ah, monseniore, ce bucuros sunt că văd pe sfinția voastră!

— Sst! Nu te gândeşti, dragă domnule de Baisemeaux? Ce-ar crede oamenii ăştia văzând un episcop în veşmintele mele de-acum?

— Ah, să-mi fie cu iertare, nu mi-a dat prin minte... Calul domnului la grajd! strigă Baisemeaux.

— Nu, nu, la dracii, nu! zise Aramis.

— Dar pentru ce?

— Pentru că am cinci mii de pistoli în traista de la şa.

Fața guvernatorului se lumină atât de tare, încât deținuții, dacă l-ar fi văzut, ar fi putut crede că e vizitat de vreun prinț de sânge.

— Da, da, aveți dreptate. Calul la Guvernământ! Vreți, scumpe domnule d'Herblay, să ne urcăm în trăsură ca să mergem până la mine?

— Să mă urc într-o trăsură pentru a străbate o curte, domnule guvernator! Mă crezi oare atât de beteag! Nu, pe jos, domnule guvernator, pe jos!

Baisemeaux îşi oferi atunci brațul ca sprijin, dar prelatul nu se folosi de el. Ajunseră astfel la Guvernământ, Baisemeaux frecându-şi mâinile şi trăgând cu ochiul spre calul înşeuat, Aramis cercetând zidurile sumbre şi goale dimprejur.

Un vestibul destul de spațios, o scară dreaptă, cu trepte albe de piatră, duceau la apartamentele lui Baisemeaux. Acesta trecu prin anticameră, prin sala de mâncare, unde se

pregătea micul dejun, deschise o mică uşă ascunsă şi se închise cu oaspetele său într-un cabinet mare, ale cărui ferestre dădeau pieziş spre curțile din interior şi spre grajduri.

Baisemeaux îl pofti pe prelat să şadă, cu acea politețe smerită pe care numai un om cumsecade sau un om foarte recunoscător poate să o cunoască în toate tainele ei. Jilț cu brațe, pernă sub picioare, masă cu rotițe, de care să-şi rezeme coatele – guvernatorul pregăti totul el însuşi. El însuşi aşează apoi pe acea masă, cu o grijă plină de religiozitate, săculețul cu aur pe care unul din soldații lui îl adusese sus cu un respect nu mai mic decât al unui preot care aduce sfânta împărtăşanie.

Soldatul ieşi. Baisemeaux închise uşa în urma sa, trase perdeaua la fereastră şi se uită în ochii lui Aramis pentru a vedea dacă nu-i lipsea nimic.

— Ei bine, monseniore – zise el, rămânând în picioare.

— Țineți mult să fiți cel mai nedezmințit om de cuvânt!

— În afaceri, dragă domnule de Baisemeaux, punctualitatea nu e o virtute, ci o simplă îndatorire.

— Da, în afaceri, pricep; dar cu mine nu tratați nici o afacere, monseniore, îmi faceți doar un serviciu.

— Haide, haide, dragă domnule Baisemeaux, recunoaşte că, în ciuda acestei punctualități, n-ai fost scutit de oarecare nelinişte.

— În privința sănătății dumneavoastră, da, fără îndoială – bolborosi Baisemeaux.

— Am voit să vin de ieri, dar n-am putut, fiind prea obosit – adaugă Aramis.

Baisemeaux se grăbi să mai vâre o pernă la şalele musafirului său.

— Dar – reluă Aramis – mi-am făgăduit să vin să-ți fac o vizită astăzi, cât mai de dimineață.

— Sunteți un om minunat, monseniore.

— Ei bine, m-am cam grăbit, aşa mi se pare.

— Cum asta?

— Da, te pregăteai de plecare.

Baisemeaux se înroşi.

— Într-adevăr – zise el – eram pe punctul de a ieşi.

— Atunci te-am întors din drum?

Încurcătura lui Baisemeaux deveni vădită.

— Te stingheresc poate – continuă Aramis, înfigându-şi privirea ascuțită în bietul guvernator. Dacă aş fi ştiut asta, n-aş mai fi venit.

— Ah, monseniore, cum puteți crede că m-ați putea stingheri vreodată, dumneavoastră?

— Mărturiseşte că te duceai să cauți bani.

— Nu – se bâlbâi Baisemeaux – nu, v-o jur, mă duceam…

— Domnul guvernator se mai duce la domnul Fouquet? se auzi tocmai atunci, de jos, din curte, glasul maiorului.

Baisemeaux alergă ca un apucat la fereastră.

— Nu, nu! țipă el înfuriat. Cine dracu vorbeşte de domnul Fouquet? Sunteți beți? Pentru ce mă tulburați când ştiți că am treabă?

— Te duceai la domnul Fouquet – zise Aramis ascuțindu-şi buzele – la abate sau la intendentul superior?

Baisemeaux avea mare poftă să trântească o minciună, dar îi lipsi curajul.

— La domnul intendent superior – zise el.

— Atunci, vezi bine că aveai nevoie de bani, de vreme ce te duceai la cel care-i poate da.

— Dar nu, monseniore!

— Haide, haide, n-ai încredere în mine?

— Scumpul meu senior, neştiind, neputând afla locul unde v-aş fi găsit…

— Oh, ai fi primit bani de la domnul Fouquet, dragă domnule Baisemeaux, e un om care are mâna largă.

— Vă jur că n-aş fi îndrăznit niciodată să-i cer bani domnului Fouquet. Voiam să-i cer adresa dumneavoastră, atâta tot.

— Adresa mea, de la domnul Fouquet? exclamă Aramis, căscând ochii mari, fără să vrea.

— Da – rosti Baisemeaux fâstâcit de privirea prelatului – da, fără îndoială, de la domnul Fouquet.

— Nu e nici un rău în asta, domnule Baisemeaux, numai că, mă întreb, pentru ce-i cereai adresa mea domnului Fouquet?

— Ca să vă scriu.

— Înțeleg – zise Aramis zâmbind – dar nu asta voiam sa spun; nu te întreb în ce scop te duceai să ceri adresa mea, te întreb cum se face că te duceai să o ceri tocmai domnului Fouquet?

— Ah – răspunse Baisemeaux – fiindcă domnul Fouquet având Belle-Isle...

— Ei bine, şi?

— Belle-Isle, care se află în dioceza Vannes, şi cum dumneavoastră sunteți episcop de Vannes...

— Scumpe domnule de Baisemeaux, întrucât ştiai că sunt episcop de Vannes, nu mai aveai nevoie să te duci să-i ceri adresa mea domnului Fouquet.

— Mă rog, domnule – zise Baisemeaux încolțit – am săvârşit cumva vreo nesocotință? În cazul acesta, vă cer iertare.

— Haidade! Dar cum puteai oare să săvârşeşti o nesocotință? întrebă foarte liniştit Aramis.

Şi căutând să se însenineze la chip, zâmbindu-i în acelaşi timp guvernatorului, Aramis se întreba cum se face că Baisemeaux, care nu-i cunoştea adresa, ştia totuşi că Vannes era reşedința sa. "O să lămuresc eu asta" – îşi zise el în sinea lui. Apoi, cu glas tare:

— Hai, dragul meu guvernator, vrei să încheiem micile noastre socoteli?

— La ordinele dumneavoastră, monseniore. Dar, mai înainte, spuneți-mi, monseniore...

— Ce?

— Nu-mi faceți cinstea să luați dejunul cu mine, ca de obicei?

— Ba da, foarte bucuros.

— Minunat.

Baisemeaux bătu de trei ori într-o tipsie.

— Ce înseamnă asta? întrebă Aramis.

— Că am pe cineva la masă şi să se facă pregătirile cuvenite.

— Ah, drace! Şi-ai bătut de trei ori! Am impresia, crede-mă, dragul meu guvernator, că îmi dai prea multă importanță.

— Oh, auzi vorbă! De altminteri, e o datorie pentru mine să vă primesc cât pot mai bine.

— De unde şi până unde?

— Fiindcă nici un prinț n-a făcut pentru mine ceea ce-ați făcut dumneavoastră!

— Ei, iarăşi? Lasă asta!

— Ba nu, ba nu...

— Să vorbim despre altceva, sau, mai bine, spune-mi, eşti mulțumit de cum îți merg afacerile la Bastilia?

— N-am de ce să mă plâng.

— Deținuții îți aduc ceva venit?

— Prea puțin.

— Drace!

— Domnul de Mazarin nu era atât de cărpănos.

— Ah, da, ți-ar prinde bine un guvern bănuitor, ca al fostului cardinal.

— Da, sub el, treaba mergea bine. Fratele eminenței sale cenuşii aici şi-a făcut averea.

— Crede-mă, dragul meu guvernator – zise Aramis apropiindu-se de Baisemeaux – un rege tânăr face cât un cardinal bătrân. Tinerețea îşi are neîncrederile ei, furiile ei, pasiunile ei, în timp ce bătrânețea e stăpânită de ură, de prevedere, de temeri. Le-ai plătit lui Tremblay şi Louvière beneficiile pe cei trei ani?

— Oh, Doamne, da!

— În aşa fel că nu rămâne să le mai dai decât cele cincizeci de mii de livre pe care ți le-am adus?

— Da.

— Aşadar, fără economii?

— Ah, monseniore, dând acestor domni cincizeci de mii de livre din partea mea, vă jur că le dau tot ceea ce câştig. Asta i-o spuneam şi domnului d'Artagnan, aseară.

— Ah – făcu Aramis, ai cărui ochi scânteiară o clipă, pentru a se stinge numaidecât – ah, l-ai văzut aseară pe d'Artagnan… Şi cum o mai duce acest bun prieten?

— Mai bine ca oricând.

— Şi ce zici că-i spuneai, domnule Baisemeaux?

— Îi spuneam – răspunse guvernatorul fără să-şi dea seama de zăpăceala sa – îi spuneam că la mine deținuții o duc prea bine.

— Câți ai? întrebă Aramis într-o doară.

— Şaizeci.

— Ei, dar asta e o cifră destul de frumuşică.

— Ah, monseniore, altădată erau ani când se aflau aici şi două sute.

— Dar, în sfârşit, nici şaizeci nu sunt de lepădat. Lasă, n-ai de ce să te plângi.

— Nu, fără îndoială, căci, dacă ar fi altul în locul meu, fiecare i-ar aduce câte o sută cincizeci de pistoli.

— O sută cincizeci de pistoli!

— Doamne! Faceți socoteala: pentru un prinț de sânge, bunăoară, primesc cincizeci de livre pe zi.

— Numai că dumneata n-ai nici un prinț de sânge aici, cel puțin aşa presupun – făcu Aramis cu un tremur uşor în glas.

— Nu, slavă Domnului! Adică, nu, din păcate.

— Cum din păcate?

— Păi da, fiindcă altfel aş fi subvenționat.

— Ai dreptate.

— Se dau, deci, pentru un prinț de sânge, cincizeci de livre.

— Da.

— Pentru un mareşal al Franței, treizeci şi şase de livre.

— Dar, deocamdată, n-ai nici mareşali ai Franței, după cum n-ai nici prinți de sânge, nu-i aşa?

— Vai, nu! Ce-i drept însă, locotenenții-generali şi brigadierii sunt socotiți la câte douăzeci şi patru livre, şi am doi.

— A, bun!

— Vin apoi consilierii parlamentari, care îmi aduc câte cincisprezece livre.

— Şi câți din ăştia ai?

— Patru.

— Nu ştiam că aceşti consilieri sunt atât de bine prețuiți.

— Da, însă de la cincisprezece livre cobor numaidecât la zece.

— La zece?

— Da, un judecător de pace, un apărător, un om al bisericii, zece livre.

— Şi din ăştia ai şapte? Bună afacere!

— Nu, proastă!

— De ce?

— Pentru că nu pot să nu tratez pe aceşti bieți oameni, care sunt oricum ceva, la fel ca pe un consilier al parlamentului.

— Într-adevăr, ai dreptate, nu văd cum s-ar putea face o deosebire de cinci livre între unii şi alții.

— Vă dați seama, dacă gătesc un peşte bun, îl plătesc totdeauna cu patru sau cinci livre; dacă prepar o găină grasă, mă costă o livră şi jumătate. Cresc multe orătănii în ogradă,

nimic de zis, dar trebuie să le cumpăr grăunțe, şi nici nu vă puteți închipui ce armată de şoareci avem aici.

— Ei bine, de ce n-ai împotriva lor vreo jumătate de duzină de pisici?

— Ei da, pisicile îi vânează, dar a trebuit să renunț la ele, fiindcă ştiți cum se folosesc pisicile de grăunțe... Am fost nevoit să iau şoricari, pe care i-am adus tocmai din Anglia, ca să stârpesc atâta şobolănime. Dar câinii mănâncă îngrozitor de mult; mă costă cât un deținut de categoria a cincea, fără a mai ține seama că uneori dau iama prin iepurii şi găinile mele.

Îl asculta oare Aramis sau nu-l asculta? Greu de spus; ochii lui plecați în jos arătau un om care-l urmărea cu atenție pe interlocutorul său, mâna lui nelinişitită arăta însă pe unul care se gândea la altceva. Episcopul medita, într-adevăr.

— Cum vă spuneam deci – continuă Baisemeaux – o pasăre mai acătării se ridică la o livră şi jumătate, iar un peşte bun mă costă patru sau cinci livre. Şi la Bastilia se dau trei mese pe zi; deținuții, fiindcă n-au altceva de făcut, mănâncă toată ziua; un om care îmi aduce zece livre, consumă şapte livre şi cincizeci de centime.

— Dar îmi spuneai ca pe cei de zece livre îi îngrijeşti la fel ca pe cei de cincisprezece livre.

— Da, se înțelege.

— Prea bine! Atunci înseamnă că de la cei de cincisprezece livre îți rămâne un câştig de şapte livre şi jumătate.

— Trebuie să-mi scot paguba de undeva – zise Baisemeaux, care îşi dădu seama că se lăsase prins cu ocaua mică.

— Ai dreptate, dragă guvernatorule; dar nu mai ai şi deținuți sub zece livre?

— Oh, ba da! Aici se numără burghezii şi avocaţii.

— Să le fie de bine. La cât e taxat unul din ăştia?

— La cinci livre.

— Şi de cât mănâncă?

— La dracu! Înţelegeţi doar că nu li se poate da în fiecare zi peşte sau friptura de pasăre, şi nici vin de Spania la orice masă; dar, oricum, tot au de trei ori pe săptămână câte un prânz îmbelşugat.

— Dar asta e curată filantropie, dragul meu guvernator, şi-ai să ajungi să te ruinezi.

— Nu. Gândiţi-vă la un lucru: când cel de cincisprezece livre nu şi-a mâncat toată friptura, sau când cel de zece livre a mai lăsat ceva în blid, aceste resturi le trimit celor de cinci livre; şi asta e un adevărat banchet pentru bieţii de ei. Ce vreţi, trebuie să fiu milos!

— Şi cât îţi rămâne, în mijlociu, de la cei de cinci livre?

— Un franc şi jumătate.

— Bravo, eşti un om cinstit, Baisemeaux!

— Mulţumesc!

— Nu, într-adevăr, o spun cu toată sinceritatea.

— Mulţumesc, mulţumesc, monseniore. De astă dată cred că aveţi dreptate. Dar ştiţi ce mă face să sufăr?

— Nu.

— Ei bine, mă doare inima pentru burghezii de jos şi pentru aprozii notarilor, taxaţi la câte trei livre. Ăştia nu văd niciodată crapul de Rin sau morunul din Canalul Mânecii.

— Înţeleg. Dar de la cei de cinci livre nu se întâmplă să mai rămână câte ceva?

— Oh, monseniore, să nu mă socotiţi până într-atâta de hain! Mă străduiesc să-l fac fericit şi pe burghezul de jos sau pe ajutorul de notar, dându-le şi lor câte o aripioară de potârniche, câte o felioară de friptură de căprioară sau o

fărâmă de pateu cu trufe, bunătăți pe care nu le-au mai gustat ei decât în vis; ce-i drept, acestea sunt resturi de la cei de douăzeci şi patru de livre; mănâncă, beau, la sfârşit strigă: " Trăiască regele!" şi binecuvântează Bastilia; cu două sticle de vin de Champagne, care mă costă un sfert de livră bucata, îi amețesc în fiecare duminică. Oh, ăştia se roagă pentru mine şi sunt singurii cărora le pare rău când pleacă de la închisoare. Şi ştiți ce-am remarcat?

— Nu, nu ştiu.

— Ei bine, am remarcat... iar asta e o adevărată fericire pentru casa mea, am remarcat că unii deținuți, după ce sunt puşi în libertate, fac tot ce pot ca să se întoarcă din nou aici, şi cât mai curând. Pentru ce fac asta, dacă nu ca să se înfrupte din bucatele mele?

Aramis zâmbi cu un aer îndoielnic.

— Zâmbiți?

— Da.

— Vă spun că avem aici nume înscrise de trei ori în decurs de doi ani.

— Ar trebui să văd, ca să cred.

— Oh, pot să vă arăt, cu toate ca nu e îngăduit să deschidem condica în fața străinilor.

— Cred că nu e îngăduit.

— Dar dumneavoastră, monseniore, dacă vreți să vedeți cu ochii proprii...

— Aş fi încântat, o mărturisesc.

— Ei bine, fie!

Baisemeaux se duse la un sertar şi scoase din el o condică mare. Aramis îl urmărea cu privirea aprinsă. Baisemeaux se întoarse, puse condica pe masă, răsfoi câteva file şi se opri la litera M.

— Iată – zise el – ăsta, de pildă.

— Cine anume?

— "Martinier, 1659; Martinier, iunie 1660; Martinier, martie 1661. Pamflete, mazarinade etc." Dar pricepeți că ăsta nu e decât un pretext, fiindcă n-a fost încarcerat pentru mazarinade; amicul se denunța el singur, ca să fie închis la Bastilia. Şi cu ce scop, domnule? Cu scopul de a reveni să mănânce la bucătăria mea pentru trei livre pe zi.

— Pentru trei livre! Nenorocitul!

— Da, monseniore: poetul e taxat la ultima categorie, mai jos decât burghezul umil şi decât ajutorul de notar; dar, v-am spus, tocmai acestora le fac şi eu surprize.

Aramis mai întoarse, cu un gest maşinal, câteva foi ale condicii, continuând să citească, dar fără să pară că-l interesează vreunul din numele citite.

— În 1660, vedeți, optzeci de înscrişi – zise Baisemeaux – în 1659, tot optzeci.

— Ah, Seldon! făcu Aramis. Cunosc acest nume, aşa nu se pare. Nu mi-ai vorbit chiar dumneata de un tânăr cu acest nume?

— Da, da, un diavol de student care a făcut... Cum numiți dumneavoastră asta, două versuri latineşti care se leagă între ele?

— Un distih.

— Da, chiar aşa.

— Nenorocitul! Pentru un distih!

— Drace, repede vi se mai înmoaie inima! Dar ştiți că acest distih l-a făcut împotriva iezuiților?

— Mi-e totuna; oricum, pedeapsa mi se pare prea aspră.

— Nu-l plângeți: anul trecut vă interesați parcă de el.

— Fără îndoială.

— Ei bine, întrucât interesul vostru, monseniore, e atotputernic aici, din ziua aceea îl tratez, ca pe unul de

cincisprezece livre.

— Ca şi pe acesta adică – zise Aramis, care, după ce mai întorsese câteva file, se oprise la unul din numele ce venea numaidecât după al lui Martinier.

— Întocmai, ca şi pe acesta.

— Să fie oare italian acest Marchiali? întrebă Aramis arătând cu vârful degetului numele asupra căruia se oprise.

— Sst! făcu Baisemeaux.

— De ce sst? rosti Aramis, crispându-şi fără să vrea mâna-i albă.

— Credeam că v-am vorbit despre acest Marchiali.

— Nu, e întâia oară când aud rostindu-i-se numele.

— Se prea poate, pesemne că v-am vorbit fără să-l numesc.

— Nu-i vreun bătrân păcătos, şi acesta? întrebă Aramis încercând să zâmbească.

— Nu, dimpotrivă, e un om tânăr.

— Ah, ah, atunci fărădelegea lui trebuie să fie cu atât mai mare!

— De neiertat!

— A ucis pe cineva?

— Aş.

— A pus foc?

— Nici.

— Vreo defăimare?

— Ei nu. E acela care... Şi Baisemeaux se pleca la urechea lui Aramis, făcându-şi pâlnie amândouă palmele: E acela care îşi îngăduie să semene cu...

— Ah, da, da! zise Aramis. Acuma ştiu, mi-ai vorbit de el anul trecut; dar păcatul lui mi s-a părut destul de mic...

— Mic!

— Sau, mai degrabă, străin de voința lui.

— Monseniore, când cineva îşi găseşte o astfel de asemănare, n-o face fără o anumită voinţă.

— În sfârşit, îl uitasem, ăsta e adevărul. Dar, auzi, scumpa mea gazdă – spuse Aramis închizând condica – mi se pare că suntem chemaţi.

Baisemeaux luă condica, o duse repede la loc, în scrinul pe care-l încuie cu grijă, şi băgă cheia în buzunar.

— Doriţi să ne aşezăm la masă, monseniore? zise apoi. Căci, într-adevăr, nu v-aţi înşelat, suntem chemaţi la dejun.

— Cum vrei, scumpul meu guvernator.

Şi trecură în sala de mâncare.

XXVIII

DEJUNUL DOMNULUI BAISEMEAUX

Aramis era cumpătat de obicei; de data asta însă, abţinându-se de la vin, din care bău cât mai puţin, onoră cum se cuvine dejunul lui Baisemeaux, care de altminteri merita toate laudele. Gazda, la rându-i, devenise de o voioşie nestăpânită; vederea celor cinci mii de pistoli, la care îşi întorcea din când în când ochii, făcea să-i crească inima de bucurie. Din când în când, apoi, se uita şi la Aramis, cu o adâncă recunoştinţă. Acesta se lăsase pe speteaza scaunului şi sorbea din pahar, cu vârful buzelor, câteva picături de vin, pe care le plimba pe limbă ca un cunoscător.

— Să mai îndrăznească cineva să-mi spună că se trăieşte rău la Bastilia! zise el clipind din ochi. Fericiţi deţinuţii care capătă măcar o jumătate de sticlă pe zi din acest minunat bourgogne!

— Toţi cei de cincisprezece livre îl beau – răspunse Baisemeaux. E un vin foarte vechi.

— Oare şi bietul nostru şcolar, sărmanul nostru Seldon, gustă din el?

— Nu! El nu!

— Dar mi se pare că te-am auzit spunând că el face parte din rândul celor de cincisprezece livre!

— El? Nici pomeneală! Un om care face districte...sau cum le-ați spus la acelea?

— Distihuri...

— La cincisprezece livre! Haidade! Vecinul lui e la cincisprezece livre.

— Vecinul lui?

— Da.

— Care?

— Celălalt, al doilea Bertaudière.

— Scumpul meu guvernator, iartă-mă, dar dumneata vorbeşti o limbă pentru care trebuie o anumită ucenicie ca s-o înțelegi.

— Aşa-i, scuzați. Al doilea Bertaudière, să vedeți, înseamnă cel care stă la catul al doilea al turnului Bertaudière.

— Prin urmare, Bertaudière e numele unuia din turnurile Bastiliei? Într-adevăr, am auzit eu că fiecare turn are câte un nume. Şi unde se află acest turn?

— Uitați, acela-i – zise Baisemeaux ducându-se la fereastră. Peste curtea asta din stângă, al doilea.

— Foarte bine. Ah, acolo zace deținutul de cincisprezece livre?

— Da.

— Şi de când e închis acolo?

— Ah, Doamne! De şapte sau opt ani, cam aşa ceva.

— Cum cam aşa ceva? Nu mai ştii datele?

— Pe ăsta l-am găsit aici, scumpe domnule d'Herblay.

— Dar Louvière, dar Tremblay socot că ar fi trebuit să-ți spună.

— Oh, scumpul meu domn... Iertați, iertați... vreau să spun monseniore.

— Nu face nimic. Spuneai că...?

— Spuneam că tainele Bastiliei nu se moştenesc o dată cu cheile Guvernământului.

— Ah, aşa! Atunci, cu deținutul ăsta e un mister, un secret de stat?

— Oh, chiar un secret de stat nu cred; e un secret oarecare, ca tot ce se petrece la Bastilia.

— Foarte bine – zise Aramis – dar atunci de ce vorbeşti cu mai multă libertate despre Seldon, decât despre...

— Decât de-al doilea Bertaudière?

— Exact.

— Păi fiindcă, după părerea mea, vina unui om care a făcut un distih e mai mică decât a aceluia care seamănă cu...

— Da, da, te înțeleg, dar temnicerii...

— Ce este cu temnicerii?

— Stau de vorbă cu deținuții, nu-i aşa?

— Fără îndoială.

— Atunci deținuții le vor fi spunând că sunt nevinovați.

— Nu le spun decât asta, toți; e isonul tuturor.

— Da, dar asemănarea asta despre care îmi vorbea; adineauri?

— Adică?

— Nu le sare în ochi temnicerilor?

— Oh, scumpe domnule d'Herblay, trebuie să fii om de curte, ca dumneavoastră, ca să ții seamă de aceste amănunte.

— Ai de o mie de ori dreptate, dragă domnule Baisemeaux. Încă un strop din acest bourgogne, dacă nu te superi.

— Nu un strop, un pahar.

— Nu, nu. Dumneata ai rămas muşchetar până în vârful unghiilor, pe câtă vreme eu am devenit episcop. Un strop pentru mine, un pahar pentru dumneata.

— Fie.

Aramis şi guvernatorul ciocniră.

— Şi apoi – zise Aramis, cercetând cu privirea-i strălucitoare rubiniul ce juca în paharul pe care-l ținea cu mâna în dreptul ochilor, ca şi cum ar fi vrut să-l soarbă cu toate simțurile deodată – şi apoi, ceea ce dumneata numeşti o asemănare, altul poate că nici n-ar lua-o în seamă.

— Oh, ba da! Oricine care ar cunoaşte cât de cât persoana cu care se aseamănă.

— Eu cred, dragă domnule Baisemeaux, că asta nu-i decât o născocire a minții dumitale.

— Nu, pe cinstea mea!

— Ascultă – stărui Aramis – eu am văzut mulți oameni care semănau cu acela despre care vorbim, dar, din respect, nu se pomenea nimic despre aşa ceva.

— Fără îndoială, căci sunt asemănări şi asemănări; aceasta este însă izbitoare şi, dacă l-ați vedea…

— Ei bine?

— V-ați încredința singur.

— Dacă l-aş vedea – zise Aramis cu un aer nepăsător – dar nu-l voi vedea niciodată, după cât se pare.

— Şi de ce nu?

— Fiindcă numai dacă aş călca pragul uneia din încăperile acelea îngrozitoare, m-aş socoti înmormântat pentru totdeauna.

— Eh, nu! Locuința e bună.

— Lasă, lasă!

— Cum lasă, lasă?

— Nu te cred pe cuvânt, iată totul.

— Daţi-mi voie, daţi-mi voie! Nu-l plângeţi pe al doilea Bertaudière. La dracu! Are o cameră bună, mobilată plăcut, cu covoare.

— Nu zău!

— Da, da! Nu-i de loc nenorocit flăcăul ăsta! Cea mai bună încăpere de la Bastilia i s-a dat lui. A avut mare noroc!

— Haide, haide – zise Aramis cu răceală – n-o să mă faci acum să cred că la Bastilia se găsesc şi odăi de lux; cât despre covoarele dumitale...

— Ei bine, cât despre covoarele mele?

— Ce să mai vorbim, ele nu există decât în închipuirea dumitale; eu nu văd decât păianjeni, şobolani, broaşte chiar.

— Broaşte? Ah, în celule, nu zic nu.

— Oricum, eu nu prea văd mobile, şi nici o zdreanţă de covor.

— Dar dacă aţi vedea cu ochii dumneavoastră, ce-aţi zice? zise Baisemeaux întărâtat.

— Nu, oh, la dracu, nu!

— Chiar pentru a vă încredinţa de asemănarea aceea, pe care o tăgăduiţi ca şi covoarele?

— Vreun spectru, poate vreo umbră, vreun nenorocit care trage să moară.

— Nu, nu! Un voinic tot aşa de solid ca Podul Nou din Paris.

— Trist, posomorât?

— Câtuşi de puţin; plin de zburdălnicie.

— Haidade!

— Ăsta e cuvântul; l-am spus, nu-l mai retrag.

— E cu neputinţă!

— Veniţi cu mine!

— Unde?

— O să vedeţi!

— Unde vrei sa mă duci?

— Să dăm o raită prin Bastilia.

— Ce-ai spus?

— O să vedeți, o să vedeți cu ochii dumneavoastră.

— Dar regulamentele?

— Oh, despre asta n-aveți nici o grijă. E ziua de ieşire a maiorului meu: locotenentul e de rond la bastioane; suntem stăpâni deplini.

— Nu, nu, dragă guvernatorule; numai când mă gândesc la huruitul zăvoarelor ce trebuiesc trase, şi m-apucă groaza.

— Ei, ce atâta teamă?

— S-ar putea să mă uiți pe la al treilea sau al patrulea Bertaudière şi... brr!...

— Glumiți?

— Nu, îți vorbesc foarte serios.

— Dați cu piciorul unui prilej neasemuit. Ştiți că, pentru a obține favoarea pe care eu v-o fac gratuit, unii prinți de sânge au plătit până la cincizeci de mii de livre?

— Ce spui? Să stârnească oare atâta curiozitate?

— Fructul oprit, monseniore! Fructul oprit! Dumneavoastră, ca om al bisericii, ştiți ce înseamnă asta.

— Nu. Eu, unul, dacă aş avea vreo curiozitate, ar fi pentrul bietul autor al distihului.

— Ei bine, haidem la acela; stă la al treilea Bertaudière, şi el.

— Pentru ce spui: şi el?

— Pentru ca eu, dacă aş avea o curiozitate, ar fi pentru camera aceea frumoasă, cu covoare, şi pentru cel ce locuieşte în ea.

— Hm! Mobile am mai văzut; iar un chip fără însemnătate nu prezintă interes.

— Un cincisprezece livre, monseniore, un cincisprezece livre e totdeauna demn de a fi văzut.

— Ei da, tocmai voiam să te întreb: de ce cincisprezece livre pentru acesta şi numai trei livre pentru bietul Seldon?

— Ah, vedeți, e un lucru minunat această deosebire, scumpul meu domn, şi iată unde se vede din plin bunătatea regelui...

— A regelui? A regelui zici?

— A cardinalului vreau să spun. "Nenorocitul ăsta – şi-a spus domnul de Mazarin – nenorocitul ăsta e sorocit să rămână toată viața în temniță."

— Pentru ce?

— Doamne! Mi se pare că fărădelegea lui e veşnică, şi tot aşa trebuie să-i fie şi osânda.

— Veşnică?

— Fără îndoială. Dacă nu va avea norocul să se îmbolnăvească de vărsat, pricepeți?... Dar asemenea noroc e rar, căci aerul la Bastilia nu e tocmai rău.

— Judecata dumitale e cum nu se poate mai năstruşnică, scumpe domnule de Baisemeaux.

— Nu-i aşa?

— Vrei să spui, cu alte cuvinte, că nenorocitul acela va trebui să îndure fără întrerupere, până la capătul zilelor lui...

— Să îndure? N-am spus asta, monseniore; un cincisprezece livre nu îndură nimic.

— Îndură temnița, în orice caz.

— Fără îndoială, asta e o fatalitate; dar această suferință îi e îndulcită întrucâtva. Ce mai, veți recunoaşte că acest flăcău nu fusese adus pe lume ca să mănânce toate bunătățile pe care le mănâncă aici. La naiba, priviți: avem pe masa noastră un pateu de care nici nu ne-am atins, aceşti raci din care abia am ciugulii, raci de Marna, mari ca nişte

homari, uitați-vă. Ei bine, toate astea vor porni spre al doilea Bertaudière, dimpreună cu o sticlă din acest vin pe care-l găsiți atât de straşnic. Şi acum, că le vedeți, sper că nu vă mai îndoiți.

— Nu, scumpul meu guvernator, nu; numai că dumneata te gândeşti doar la acele fericite cincisprezece livre şi îl uiți cu totul pe sărmanul Seldon, protejatul meu.

— Fie! în cinstea domniei voastre, va fi zi de sărbătoare pentru el: va primi pişcoturi şi prăjituri, şi această sticluță de porto.

— Eşti un om de ispravă, ți-am mai spus-o şi ți-o repet, dragul meu Baisemeaux.

— Să mergem, să mergem – zise guvernatorul, puțin amețit, pe de o parte de vinul pe care-l băuse, pe de alta de laudele lui Aramis.

— Să nu uiți că te urmez numai ca să-ți fac pe plac – zise prelatul.

— Oh, când ne-om întoarce o să-mi mulțumiți.

— Atunci, să mergem.

— Aşteptați numai să-i dau de veste temnicerului cu cheile.

Baisemeaux bătu de două ori în tipsie; se ivi un om.

— Mă duc prin turnuri! strigă guvernatorul. Fără paznici, fără tobe, fără zarvă, s-a înțeles?

— Dacă nu mi-aş lăsa aici mantia – zise Aramis prefăcându-se îngrozit – aş crede, într-adevăr, că intru în temniță ca osândit.

Temnicerul porni înaintea guvernatorului; Aramis, la dreapta lui; câțiva soldați împrăştiați prin curte se înşirară drepți, ca nişte pari nemişcați, la trecerea guvernatorului. Baisemeaux îl îndemnă pe oaspetele lui să urce mai multe trepte, ce dădeau pe un fel de esplanadă; de acolo ajunseră pe

podul mobil, unde paznicii îi ieşiră înainte guvernatorului şi-l recunoscură.

— Domnule – spuse atunci guvernatorul, întorcându-se către Aramis şi vorbindu-i în aşa fel, încât paznicilor nu le scăpa nici un cuvânt – domnule, ai o memorie bună, nu-i aşa?

— Pentru ce? întrebă Aramis.

— Pentru planurile şi pentru măsurătorile dumitale; căci, după cum ştii, nu-i e îngăduit nimănui, nici măcar arhitecților, să intre la persoanele de aici cu hârtie, pene sau plaivasuri.

"Bun! îşi zise Aramis în sinea lui. Se pare că sunt luat drept un arhitect. N-o fi cumva vreo glumă de-a lui d'Artagnan, care m-a văzut inginer la Belle-lsle?" Apoi, cu glas tare:

— Fii liniştit, domnule guvernator; în meseria noastră, o aruncătură de ochi şi o memorie bună sunt de ajuns.

Baisemeaux nu mişcă nici o sprânceană: paznicii îl luară pe arhitect drept ceea ce părea să fie.

— Ei bine, să mergem mai întâi la Bertaudière – zise Baisemeaux cu aceeaşi intenție de a fi auzit de străji.

— Sa mergem – răspunse Aramis.

Apoi, adresându-se temnicerului cu cheile, guvernatorul spuse:

— Tu îi vei duce între timp celui de la numărul 2 ospățul de care ți-am vorbit.

— Numărul 3, dragă domnule Baisemeaux, numărul 3; iarăşi l-ai uitat.

— Ai dreptate.

Şi începură să urce. Traseră şi deschiseră atâtea zăvoare, atâtea uşi zăbrelite şi atâtea broaşte numai în aceasta singură curte, câte ar fi fost de ajuns pentru un oraş întreg.

Aramis nu era nici visător, nici un om cu simțirea prea ascuțită; făcuse versuri în tinerețea lui, dar acum avea inima uscată, ca orice bărbat de cincizeci şi cinci de ani care a iubit mult femeile, sau, mai bine zis, care a fost mult iubit de ele. Totuşi, când puse piciorul pe treptele de piatră tocite, pe care călcaseră atâția năpăstuiți ai vieții, când se simți pătruns de răceala bolților întunecate, umede de atâtea lacrimi, fu, de bună seamă, înduioşat, căci fruntea i se înclină, privirile i se umeziră, şi-l urmă pe Baisemeaux fără a-i mai spune o vorbă.

XXIX

AL DOILEA DE LA BERTAUDIÈRE

La al doilea etaj, fie din pricina oboselii, fie că era prea tulburat, musafirul simți că i se taie răsuflarea. Se rezemă cu spatele de zid.

— Vreți să începem cu cel de-aici? întrebă Baisemeaux. Întrucât vom trece de la unul la altul, e acelaşi lucru, cred, dacă vom urca de la al doilea la al treilea, sau dacă vom coborî de la al treilea la al doilea. De altminteri, în încăperea de aici sunt de făcut oarecare reparații – se grăbi el să adauge cu intenția de a fi auzit de paznicul ce se afla lângă ei.

— Nu, nu! protestă cu însuflețire Aramis. Mai sus, mai sus, domnule guvernator, dacă vrei; sus e mai multă grabă.

Şi continuară să urce.

— Cere cheile temnicerului – îi şopti Aramis.

— Bucuros.

Baisemeaux luă cheile şi deschise el însuşi uşa încăperii a treia. Temnicerul intră cel dintâi şi puse pe masă porția de hrană pe care bunul guvernator o numea ospăț. Apoi ieşi. Deținutul nu făcuse nici o mişcare. După aceea intră Baisemeaux, în timp ce Aramis rămase în prag. De acolo, el văzu un tânăr, un copilandru aproape, de optsprezece ani, care, ridicând capul la auzul unui zgomot neobişnuit, sări jos

din pat când îl zări pe guvernator şi, împreunându-şi mâinile, începu să strige:

— Mama! Mama!

În strigătul acestui tânăr era atâta durere, încât Aramis simți că se cutremură fără voia lui.

— Dragul meu oaspete – îi spuse Baisemeaux silindu-se să zâmbească – ți-am adus în acelaşi timp o distracție şi un întăritor, distracția pentru spirit, întăritorul pentru corp. Iată-l pe domnul care va face anumite măsurători la dumneata, şi iată nişte dulciuri pentru a sfârşi masa.

— Oh, domnule, domnule – răspunse tânărul – lasă-mă singur un an întreg, hrăneşte-mă un an numai cu pâine şi apă, dar spune-mi că după un an voi ieşi de aici, spune-mi că după un an îmi voi revedea mama.

— Dar, dragul meu – zise Baisemeaux – te-am auzit pe dumneata însuți spunând că mama ți-e foarte săracă şi că stăteai foarte prost la ea, pe când aici, la naiba!

— Dacă e săracă, domnule, cu atât mai mult se cuvine să-i lăsați singurul sprijin pe care-l are. Că stăteam prost la ea? Oh, domnule, când eşti liber te simți bine pretutindeni!

— În sfârşit, de vreme ce dumneata însuți mărturiseşti că n-ai făcut decât pârdalnicul acela de distih...

— Şi fără gând rău, domnule, v-o jur, fără nici un gând rău; îl citeam pe Marțial când mi-a venit în minte acea idee. Oh, domnule, să fiu pedepsit, să mi se taie mâna cu care l-am scris, voi munci cu cealaltă; dar să fiu lăsat lângă mama.

— Copilul meu – zise Baisemeaux – ştii prea bine că asta nu atârnă de mine; eu nu pot decât să-ți măresc rația de hrană, să-ți dau un păhărel de porto, să-ți strecor un pesmet între două blide.

— O, Dumnezeule, Dumnezeule! strigă tânărul, prăbuşindu-se pe spate şi rostogolindu-se pe duşumea.

Aramis, neputând să îndure prea mult timp această scenă, se retrase pe uşă, la capătul scării.

— Nenorocitul! murmură el încet.

— Oh, da, domnule, e nenorocit, însă numai din vina părinților.

— Cum asta?

— Fără îndoială... Pentru ce l-au pus să învețe latineasca?... Prea multă ştiință, vedeți prea bine, domnule, dăunează... Eu nu ştiu nici să scriu, nici să citesc latineşte de aceea nici nu sunt la închisoare.

Aramis se uită cu nedumerire la acest om care spunea că nu e la închisoare, deşi era temnicer al Bastiliei. Cât despre Baisemeaux, văzând că nici sfaturile, nici vinul lui de Porto nu aveau nici un efect, ieşi el însuşi foarte tulburat.

— Ei, uşa, uşa! strigă temnicerul. Ați uitat să închideți uşa.

— Aşa-i – zise Baisemeaux. Poftim, ține cheile.

— Voi cere iertarea acestui copilandru – zise Aramis.

— Iar dacă n-o veți obține – adăugă Baisemeaux – cereți măcar să fie trecut la zece livre; vom avea de câştigat amândoi, şi el, şi eu.

— Dacă şi celălalt deținut îşi strigă tot astfel mama – zise Aramis – mai bine nu mai intru; voi face măsurătoarea de afară.

— Oh, oh! răspunse temnicerul. Să nu vă fie teamă, domnule arhitect, ăsta e blând ca un mieluşel; ca să-şi strige mama, ar trebui să vorbească, şi el nu vorbeşte niciodată.

— Atunci să intrăm – rosti Aramis cu jumătate de gură.

— Oh, domnule – întrebă temnicerul cu cheile – dumneavoastră sunteți arhitect de închisoare?

— Da.

— Şi încă nu v-ați obişnuit cu astfel de lucruri? Ciudat!

Aramis îşi dădu seama că, pentru a nu trezi bănuieli, trebuia să-şi cheme în ajutor tot sângele rece.

Baisemeaux avea cheile, deschise uşa.

— Rămâi afară – îi spuse el temnicerului – şi aşteaptă-ne la capătul scării.

Temnicerul ascultă şi se retrase.

Baisemeaux intră cel dintâi şi deschise cu mâna lui cea de a doua uşă. Atunci, în pătratul de lumină ce se strecura prin fereastra zăbrelită se zări un tânăr inimos la chip, mai mult scund, cu părul tăiat scurt, cu o barbă ce apucase să crească bine; stătea pe un scăunel, cu cotul pe un jilț de care îşi rezema partea de sus a trupului. Haina lui, aruncată pe pat, era de catifea neagră, subțire, iar el respira cu nesaț aerul proaspăt ce-i umplea pieptul acoperit de o cămaşă din cea mai bună mătase ce se putea găsi.

La intrarea guvernatorului, tânărul întoarse capul cu o mişcare domoală şi, recunoscându-l pe Baisemeaux, se ridică şi salută curtenitor. Dar când îşi îndreptă ochii spre Aramis, care rămăsese în umbră, acesta se cutremură, păli şi scăpă din mână pălăria pe care o ținea între degete, ca şi cum toți muşchii i-ar fi plesnit deodată.

În acest timp, Baisemeaux, obişnuit cu prezența deținutului său, părea că nu lua câtuşi de puțin parte la tulburarea împărtăşită de Aramis; el aşează pe masă pateul şi racii, aşa cum ar fi făcut un slujitor plin de zel. Ocupat cu acestea, nu observă nici pe departe neliniştea ce pusese stăpânire pe musafirul său. Dar după ce termină, adresându-se tânărului deținut, îi spuse:

— Arăți plăcut la față, semn că-ți merge bine.

— Foarte bine, domnule, mulțumesc – răspunse tânărul.

Glasul lui era cât pe-aci să-l năucească pe Aramis. Fără să-şi dea seama, făcu un pas înainte, cu buzele tremurând.

Această mişcare era atât de uşor de observat, încât nu-i scăpă lui Baisemeaux, oricât era el de ocupat.

— Iată un arhitect care a venit să cerceteze soba dumitale – zise Baisemeaux. Scoate fum?

— Niciodată, domnule.

— Spuneați că nimeni nu poate fi fericit în închisoare – zise guvernatorul frecându-şi mâinile şi uitându-se către Aramis. Iată, totuşi, un deținut care e fericit. Dumneata nu te plângi de nimic, sper!

— De nimic, domnule.

— Şi nu ți-e urât aici? întrebă Aramis.

— Niciodată.

— Ei – făcu Baisemeaux încet – aveam dreptate?

— Doamne, ce vrei, dragul meu guvernator, în fața evidenței trebuie să te pleci. E îngăduit să i se pună câteva întrebări?

— Oricâte vă doreşte inima.

— Ei bine, fă-mi atunci plăcerea şi întreabă-l dacă ştie pentru ce se află aici.

— Domnul mă roagă să te întreb – zise Baisemeaux – dacă cunoşti motivele detenției dumitale.

— Nu, domnule – răspunse tânărul cu simplitate nu le cunosc.

— Dar e cu neputință – rosti Aramis înfierbântându-se fără să vrea. Dacă n-ai şti motivul detenției clumitale, n-ai sta aici atât de liniştit!

— Am fost furios în primele zile.

— Şi acum de ce nu mai eşti?

— Fiindcă am stat şi m-am gândit.

— Ciudat! zise Aramis.

— Nu-i aşa că-i uluitor? adăugă Baisemeaux.

— Şi la ce te-ai gândit? întrebă Aramis. Ai putea să răspunzi, domnule?

— M-am gândit că, întrucât n-am săvârşit nici o fărădelege, Dumnezeu nu mă poate pedepsi.

— Dar ce altceva e închisoarea – întrebă Aramis – dacă nu o pedeapsă?

— Vai, nu ştiu – răspunse tânărul. Tot ceea ce pot să vă spun este că ceea ce gândesc astăzi se deosebeşte cu totul de ceea ce gândeam acum şapte ani.

— Auzindu-te vorbind astfel, domnule, şi văzând resemnarea dumitale, s-ar putea crede că îți place să stai la închisoare.

— O îndur.

— Cu încredințarea că într-o zi vei fi liber?

— Nu mai cred nimic, domnule; sper, şi-atâta tot; dar şi speranța, o mărturisesc, îmi scade cu fiecare zi ce trece.

— Dar, în sfârşit, de ce n-ai fi liber, de vreme ce ai fost odată?

— Tocmai asta e – răspunse tânărul – cauza care mă împiedică să mai aştept libertatea: de ce-aş mai fi fost închis, dacă ar fi fost vorba să mi se redea libertatea mai târziu?

— Ce vârstă ai dumneata?

— Nu ştiu.

— Cum te numeşti?

— Am uitat numele care mi s-a dat.

— Părinții dumitale?

— Nu i-am cunoscut niciodată.

— Dar cei care te-au crescut?

— Nu mă socoteau fiul lor.

— Ai iubit pe cineva înainte de a fi adus aici?

— Îmi iubeam doica şi florile.

— Asta e tot?

— Îl iubeam şi pe valetul meu.

— Îți pare rău după doica şi valetul acela?

— Am plâns mult când au murit.

— Au murit după ce ai fost adus aici sau înainte de asta?

— Au murit în ajunul zilei când am fost ridicat.

— Amândoi deodată?

— Amândoi deodată.

— Şi cum te-au ridicat?

— A venit un om să mă caute, m-a urcat într-o trăsură care era închisă cu zăvoare şi m-a adus aici.

— Şi l-ai putea recunoaşte pe acest om?

— Purta mască.

— Nu-i aşa că această poveste e nemaipomenită? îi spuse încet Baisemeaux lui Aramis.

Aramis abia mai răsufla.

— Da, nemaipomenită – murmură el.

— Dar ceea ce-i şi mai ciudat este că mie niciodată nu mi-a spus atâtea câte v-a spus dumneavoastră acum.

— Poate din pricină că nu l-ai întrebat! zise Aramis.

— Asta se poate – răspunse Baisemeaux – eu nu sunt curios. Dar, vedeți, camera e frumoasă, nu-i aşa?

— Foarte frumoasă.

— Un covor...

— Minunat.

— Mă prind că el nu avea unul ca asta înainte de a veni aici.

— Cred. Apoi, întorcându-se către tânăr, îl întrebă: Nu-ți aminteşti dacă ai fost vizitat vreodată de vreun străin sau de vreo străină?

— Oh, ba da, de trei ori, de o femeie care, de fiecare dată, s-a oprit cu trăsura la poartă, apoi a intrat acoperită de un

văl pe care nu şi-l ridica decât atunci când închideam uşa şi eram singuri.

— Îți mai reaminteşti acea femeie?

— Da.

— Ce-ți spunea ea?

Tânărul surâse cu tristețe.

— Mă întreba ceea ce mă întrebați şi dumneavoastră, dacă sunt fericit şi dacă nu mi-e urât.

— Iar când venea, sau când pleca?

— Mă cuprindea cu brațele, mă strângea la piept, mă săruta.

— Ți-o aminteşti bine?

— Foarte bine.

— Te întreb dacă îți aminteşti trăsăturile chipului ei!

— Da.

— Deci, ai recunoaşte-o dacă întâmplarea ți-ar aduce-o în față sau te-ar pune în fața ei?

— Oh, fără nici o îndoială!

O rază de fugară mulțumire trecu pe chipul lui Aramis. În acea clipă, Baisemeaux îl auzi urcând pe temnicerul cu cheile.

— Vreți să ieşim? îi spuse repede lui Aramis.

Pesemne că Aramis aflase tot ceea ce dorea să afle.

— Când doriți – răspunse el.

Tânărul îi văzu că se pregătesc să plece şi-i salută politicos. Baisemeaux răspunse printr-o simplă înclinare a capului. Aramis, probabil din respect pentru durerea deținutului, îl salută cu o plecăciune adâncă. Ieşiră. Baisemeaux trase uşa după ei.

— Ei bine – întrebă Baisemeaux pe scară – ce spuneți de toată povestea asta?

— Am descoperit taina, dragul meu guvernator – răspunse Aramis.

— Ia auzi! Şi care e această taină?

— În casa aceea s-a săvârşit un asasinat.

— Haidade!

— Înțelegi, valetul şi doica morți în aceeaşi zi.

— Dar cum?

— Otravă.

— Ah! Ah!

— Ce părere ai de asta?

— Că s-ar putea să fie adevărat... Oare acest tânăr să fie un ucigaş?

— Eh, cine-ți spune asta? Cum îți închipui că bietul copil a putut să fie un ucigaş?

— Asta mă întrebam şi eu.

— Crima s-a întâmplat în casa lui – asta e de ajuns. Poate că i-a văzut pe ucigaşi, iar ei se tem să nu-i dea în vileag.

— Drace, dacă ştiam asta...

— Ce-ai fi făcut?

— Puneam să fie supravegheat mai îndeaproape.

— Oh, nu pare c-ar avea chef să fugă.

— Ah, deținuții, nu-i cunoaşteți!

— Îi dați cărți de citit?

— Niciodată; e absolut oprit.

— Absolut?

— Ordin scris de domnul Mazarin, cu mâna lui.

— Mai ai acest ordin?

— Da, monseniore; vreți să-l vedeți când ne-om întoarce să vă luați mantaua?

— Vreau, autografele îmi plac foarte mult.

— Acesta e cât se poate de citeț; n-are decât o singură ştersătură.

— Aha, o singură ştersătură! Şi ce ascunde această ştersătură?

— O cifră.

— O cifră?

— Da. Mai întâi scria: întreținere de 50 de livre.

— Ca prinții de sânge, va să zică?

— Dar cardinalul va fi văzut că se înşelase, pricepeți: a şters pe zero şi a adăugat un 1 înaintea lui 5. Ei, clar bine că mi-am adus aminte...

— Ce?

— Nu spuneți nimic despre asemănare?

— Nu spun nimic, dragă domnule Baisemeaux, dintr-un motiv foarte simplu: că nici nu există.

— Ei, asta-i!

— Sau, dacă există, ea e numai în închipuirea dumitale; dar, chiar de-ar exista undeva, eu cred că ai face mai bine să nu mai vorbeşti despre ea.

— Adevărat?

— Regele Ludovic al XIV-lea, înțelegi foarte bine, nu te-ar ierta niciodată dacă ar afla că împrăştii zvonul că unul dintre supuşii lui are îndrăzneala de a-i semăna.

— Aşa-i, aşa-i – zise Baisemeaux îngrozit – dar n-am vorbit despre asta decât cu dumneavoastră şi, înțelegeți, monseniore, mă bizui pe discreția domniei voastre.

— Cât despre asta, fii liniştit.

— Mai doriți să vedeți ordinul? întrebă Baisemeaux încă speriat.

— Fără îndoială.

Vorbind astfel, ajunseră din nou în apartamentul guvernatorului. Baisemeaux scoase din dulap o condică specială, asemănătoare cu aceea pe care i-o arătase mai înainte lui Aramis, dar cu o cataramă încuiată. Cheia cu care

se deschidea această cataramă făcea parte dintr-o legătură pe care Baisemeaux o purta mereu cu el. Apoi, punând ceaslovul pe masă, îl deschise la litera M şi-i arătă lui Aramis următoarea însemnare din coloana pentru deținuți:

NICI O CARTE, rufărie din cea mai fină, haine îngrijite; SĂ NU FIE SCOS LA PLIMBARE, SĂ NU I SE SCHIMBE TEMNICERUL, SĂ NU INTRE NIMENI LA EL.

Instrumente de muzică; mână liberă în privința îngrijirii; 15 livre pentru hrană. Domnul Baisemeaux poate să facă plângere dacă cele 15 livre nu ajung.

— Iată, da – zise Baisemeaux – tocmai mă gândesc să fac plângere.

Aramis închise condica.

— Da – spuse el apoi – e scrisul domnului de Mazarin: îi recunosc slova. Şi acum, scumpul meu guvernator – continuă pe urmă, ca şi cum cu această ultimă constatare şi-ar fi îndeplinit dorințele – acum, dacă vrei, să trecem la micile noastre socoteli.

— Ei bine, ce termen doriți să iau? Hotărâți-l dumneavoastră.

— Nu lua nici un termen; fă-mi o simplă chitanță pentru o sută cincizeci de mii de franci.

— Plătibili?

— La cererea mea. Dar, să fim înțeleşi, nu ți-i voi cere decât atunci când şi dumneata vei avea putința să mi-i dai.

— Oh, asta mă bucură – zise Baisemeaux surâzând. Dar v-am mai dat două adeverințe –

— Da, într-adevăr, iată-le, le rup.

Şi, după ce-i arătă guvernatorului cele două adeverințe, Aramis le rupse. Copleşit de o asemenea dovadă de încredere, Baisemeaux scrise fără şovăire o chitanță pentru o sută cincizeci de mii de franci plătibili la cererea prelatului.

Aramis, care urmărise pe deasupra umărului guvernatorului mâna care scria, luă chitanța şi o băgă în buzunar fără să aibă aerul că ar mai citi-o, ceea ce-i dădu şi mai multă încredere lui Baisemeaux.

— Iar acum – zise Aramis – n-ai să te superi pe mine, nu-i aşa, dacă am să-ți iau vreun deținut?

— Cum asta?

— Foarte simplu, obținând iertarea lui. Nu ți-am spus oare că sărmanul Seldon mă interesează mult?

— Ah, e adevărat!

— Ei bine?

— Treaba dumneavoastră; faceți cum vreți. Văd că aveți brațul lung şi mâna largă.

— Adio, atunci! Adio!

Şi Aramis plecă, însoțit de binecuvântările guvernatorului.

XXX

CELE DOUĂ PRIETENE

La ceasul când domnul Baisemeaux îi arăta lui Aramis deținuții din Bastilia, o trăsură se opri în fața porții doamnei de Bellière, şi la acel ceas, încă prea devreme, o tânără femeie cu chipul ascuns sub o glugă de mătase urcă scara.

Când fu anunțată doamna Vanel, doamna de Bellière citea, sau, mai bine zis, sorbea cu privirile slovele unei scrisori, pe care se grăbi s-o ascundă undeva. Abia îşi sfârşise toaleta de dimineață, şi slujnicele sale se aflau încă în camera alăturată. La numele şi la paşii Margueritei Vanel, doamna de Bellière alergă s-o întâmpine. I se păru că vede în ochii prietenei sale o strălucire ce nu arăta nici sănătate, nici bucurie.

Marguerite o îmbrățişa, îi strânse mâinile, abia dându-i răgaz să vorbească.

— Draga mea – îi spunea – m-ai uitat oare de tot? Nu te mai gândeşti la altceva decât la plăcerile de la curte?

— N-am văzut nici măcar serbările căsătoriei.

— Atunci, ce faci tot timpul?

— Mă pregătesc să plec la Bellière.

— La Bellière?

— Da.

— La țară, deci. Îmi place să te văd bucuroasă că pleci. Dar eşti cam palidă.

— Nu, mă simt minunat.

— Cu atât mai bine, eram îngrijorată. Nu ştii ce mi s-a spus!

— Se spun atâtea lucruri!

— Oh, dar am auzit ceva nemaipomenit!

— Cât de bine te pricepi să-i ațâți pe cei ce te ascultă, Marguerite!

— Aşa-s eu. Mă tem însă să nu te supăr.

— Oh, în nici un caz. Ştii doar că nu mă pierd cu firea aşa uşor.

— Ei bine, se spune că... Ah, Doamne, nu voi putea niciodată să-ți împărtăşesc una ca asta!

— Atunci să nu mai vorbim – zise doamna de Bellière, care ghicea o răutate în aceste şovăiri de început, dar care era totuşi mistuită de curiozitate.

— Ei bine, scumpă marchiză, se spune că de la o vreme îl regreți tot mai puțin pe domnul de Bellière, bietul om!

— Vorbe rele, Marguerite; îl regret şi-l voi regreta totdeauna pe soțul meu. Dar au trecut doi ani de când a murit, iar eu n-am decât douăzeci şi opt, şi durerea pierderii lui nu trebuie să stăpânească toate faptele, toate gândurile vieții mele. Sunt încredințată, Marguerite, că tu, tu, ca femeie desăvârşită ce eşti, n-ai să dai crezare celor ce se spun.

— De ce nu? Tu ai o inimă atât de iubitoare! răspunse cu răutate doamna Vanel.

— Şi a ta e la fel, Marguerite, şi totuşi nu te-am văzut niciodată răpusă de necaz când inima îți era rănită.

Aceste cuvinte erau o aluzie directă la ruptura dintre Marguerite şi intendentul superior. Era totodată o dojană ascunsă, dar la fel de directă, îndreptată spre inima tinerei femei. Ca şi cum n-ar fi aşteptat decât acest semnal ca să-şi arunce săgeata, Marguerite strigă:

— Ei bine, Élise, se spune că eşti îndrăgostită.

Şi o străpunse cu privirea pe doamna de Bellière, care nu se putu împiedica să nu roşească.

— Cine mai ține seama de câte defăimări se fac pe seama femeilor – replică marchiza după o clipă de tăcere.

— Oh, nimeni nu te defăimează, Élise!

— Cum, se spune că sunt îndrăgostită, şi asta nu-i o defăimare?

— Mai întâi, dacă e adevărat, nu e defăimare, e o simplă clevetire, şi apoi, fiindcă nu mă laşi să termin, lumea nu spune că te-ai fi prins în mrejele acestei iubiri. Te zugrăveşte, dimpotrivă, ca pe o iubită virtuoasă, înarmată cu gheare şi dinți, închizându-te la tine ca într-o fortăreață, şi încă o fortăreață de necucerit, ca aceea a Danaei, cu toate că turnul Danaei era clădit din aramă.

— Ai mult spirit, Marguerite – zise doamna de Bellière tremurând.

— Totdeauna m-ai măgulit, Élise... Pe scurt, se spune că nimeni nu te poate seduce şi nimeni nu poate ajunge la tine. Vezi dar că nu eşti defăimată... Dar la ce te gândeşti, când îți vorbesc?

— Cine, eu?

— Da, eşti roşie toată şi-ai amuțit.

— Caut să înțeleg – răspunse marchiza ridicându-şi frumoşii ei ochi, cu un început de furie – caut să înțeleg la ce ai putut să faci aluzie, tu, atât de pricepută în mitologie, asemuindu-mă cu Danae.

— Ah, ah! făcu Marguerite. La asta te gândeşti?

— Da. Nu ți-aduci aminte că la mănăstire, când încercam să dezlegăm probleme de aritmetică... Ah, e cam greu ceea ce vreau să-ți spun, iar eu... Nu ți-aduci aminte că, dacă ni se dădea un termen, noi trebuia să-l găsim pe celălalt? Şi apoi caută, şi caută.

— Dar nu ghicesc ce vrei să spui!

— Nimic mai simplu, totuşi. Pretinzi că sunt îndrăgostită, nu-i aşa?

— Aşa mi s-a spus.

— Ei bine, nu se spune, cred că sunt îndrăgostită de o închipuire. Nu e nici un nume de om în toate vorbele astea?

— Fireşte că da, e şi un nume.

— Ei bine, draga mea, nu e de mirare că eu trebuie să caut acest nume, de vreme ce tu nu vrei să mi-l spui.

— Scumpa mea marchiză, văzându-te roşind, credeam că n-ai să-ți baţi prea mult capul ca să-l găseşti.

— Cuvântul tău Danae m-a pus în încurcătură. Cine spune Danae, spune ploaie de aur, nu-i aşa?

— Adică Iupiter se schimbase pentru Danae în ploaie de aur.

— Amantul meu atunci... acela pe care mi-l dai...

— Oh, iartă-mă, eu îți sunt prietenă şi nu-ți dau pe nimeni.

— Fie!... Atunci duşmanii.

— Vrei să-ți spun numele?

— E o jumătate de ceas de când mă faci să-l aştept.

— Îl vei auzi. Nu te speria, e un om mare.

— Bine!

Marchiza îşi înfigea unghiile în carnea palmelor, ca un osândit la apropierea securii.

— E un bărbat foarte bogat – adăugă Marguerite – poate cel mai bogat. În sfârşit e...

Marchiza închise o clipă ochii.

— E ducele de Buckingham! zise Marguerite izbucnind în râs.

Perfidia fusese calculată cu o dibăcie de necrezut. Acest nume, care cădea fără sens în locul numelui pe care-l aştepta marchiza, făcu asupra bietei femei efectul acelor securi neascuțite care-i ciopârțiseră, fără a-i ucide, pe domnii de Chalais şi de Thou, condamnați la eşafod. Doamna de Bellière nu-şi pierdu însă cumpătul.

— Aveam dreptate să te recunosc o femeie de spirit – zise ea. Mă faci să petrec o clipă plăcută. Gluma e minunată... Nu l-am văzut niciodată pe domnul de Buckingham.

— Niciodată? rosti Marguerite stăpânindu-şi râsul.

— N-am ieşit de loc din casă de când ducele se află la Paris.

— Oh! reluă doamna Vanei, întinzându-şi piciorul zglobiu spre o bucată de hârtie ce flutura pe covor, în apropiere de fereastră. Poți să nu te vezi cu cineva, dar poți să-i scrii.

Marchiza simți un fior rece: hârtia aceea era plicul scrisorii pe care o citea în momentul când sosise prietena ei. Iar plicul era pecetluit cu armele intendentului superior. Retrăgându-se puțin pe canapeaua sa, doamna de Bellière îşi aruncă poalele largi ale rochiei de mătase peste bucata de hârtie, acoperind-o cu totul.

— Spune, Marguerite – zise ea apoi – spune-mi, pentru a-mi înşira toate aceste prostii ai venit la mine aşa de dimineață?

— Nu, am venit ca să te văd, mai întâi, şi ca să-ți aduc aminte de vechiul nostru obicei, atât de plăcut şi atât de frumos, ştii, când ne duceam să ne plimbăm la Vincennes şi când, sub un stejar, într-un zăvoi, vorbeam despre cei care ne iubeau şi pe care-i iubeam.

— Vrei să mă iei la o plimbare?

— Sunt cu trăsura şi am trei ceasuri libere.

— Nu sunt îmbrăcată, Marguerite... şi... dacă vrei să stăm de vorbă, nu e nevoie să ne ducem la pădurea de la Vincennes, vom găsi şi în grădina mea un copac frumos, o alee stufoasă, o pajişte presărată cu părăluțe şi violetele acestea al căror parfum se simte de aici.

— Draga mea marchiză, îmi pare rău că mă refuzi... Simțeam nevoia să-mi uşurez inima într-a ta.

— Dar îți repet, Marguerite, inima mea e a ta şi aici, în această cameră, şi aici, aproape, sub teiul din grădina mea, ca şi acolo, sub un stejar din pădure.

— Pentru mine nu-i totuna, marchiză... Când mă apropii de Vincennes, îmi simt suspinele mai aproape de ținta spre care se îndreaptă mereu de câteva zile încoace.

Marchiza îşi ridică dintr-o dată fața.

— Te miri, nu-i aşa... că mă gândesc încă la Saint-Mandé?

— La Saint-Mandé? exclamă doamna de Bellière.

Şi privirile celor două femei se încrucişară, ca două spade ce se întâlnesc în prima ciocnire a unei lupte.

— Tu, atât de mândră?... adăugă cu dispreț marchiza.

— Eu... atât de mândră!... răspunse doamna Vanel. Aşa sunt făcută eu... Nu pot ierta uitarea, nu pot îndura necredința. Când părăsesc pe cineva şi-l fac să plângă, sunt ispitită să mai iubesc încă; dar când sunt părăsită şi văd că celălalt râde, atunci iubesc ca o nebună.

Doamna de Bellière făcu o mişcare fără să vrea. "E geloasă" – îşi zise Marguerite.

— Atunci – spuse marchiza – eşti îndrăgostită nebuneşte de... domnul de Buckingham... nu, mă înşel... de domnul Fouquet?

Doamna Vanel simți lovitura şi tot sângele îi năvăli în inimă.

— Şi vrei să mergi la Vincennes... la Saint-Mandé chiar!

— Nu ştiu ce voiam, dar tu mi-ai fi putut da un sfat.

— În ce privință?

— Cum ai mai făcut-o adesea.

— Da, însă nu şi de data asta; căci eu, eu nu iert, ca tine. Iubesc mai puțin, poate; dar când inima mi-a fost jignită, e pentru totdeauna.

— Domnul Fouquet nu te-a jignit, totuşi – zise cu nevinovăție de fecioară Marguerite Vanel.

— Înțelegi foarte bine ceea ce vreau să-ți spun. Domnul Fouquet nu m-a jignit cu nimic; față de mine nu s-a învrednicit nici cu vreo favoare, nici cu vreo ocară, tu însă ai de ce să te plângi de el. Eşti prietena mea, nu-ți voi da, deci, sfatul pe care-l aştepți.

— Ah, faci presupuneri?

— Suspinele de care vorbeai adineauri sunt mai mult decât nişte semne.

— Ah, dar tu mă striveşti! făcu deodată tânăra femeie, adunându-şi toate puterile, ca luptătorul ce se pregăteşte să dea ultima lovitură. Nu ții seama decât de patimile şi slăbiciunile mele; de sentimentele curate şi generoase nu vrei să vorbeşti. Dacă mă simt împinsă, în clipa de față, spre intendentul superior, dacă fac chiar un pas spre el, ceea ce este cu putință, ți-o mărturisesc, este din pricină că soarta domnului Fouquet mă tulbură adânc, întrucât, după părerea mea, el este unul dintre bărbații cei mai nefericiți astăzi.

— Ah – făcu marchiza, ducându-şi o mână la inimă – s-a mai întâmplat oare ceva nou?

— Nu ştii, aşadar?

— Nu ştiu nimic – răspunse doamna de Bellière cu acel freamăt de nelinişte ce opreşte gândul şi vorba, ce poate opri chiar inima să mai bată.

— Draga mea, s-a întâmplat că toată favoarea regelui s-a întors de la domnul Fouquet, pentru a trece de partea domnului Colbert.

— Da, aşa se spune.

— Şi e firesc, după dezvăluirea complotului de la Belle-Isle.

— Am auzit însă că descoperirea acelor fortificații l-a umplut de cinste pe domnul Fouquet.

Marguerite se porni să râdă cu atâta cruzime, că doamna de Bellière i-ar fi implântat în clipa aceea, cu multă plăcere, un pumnal în inimă.

— Draga mea – continuă Marguerite – nu mai e vorba de cinstea domnului Fouquet, e vorba de salvarea lui. Până în trei zile, ruina intendentului superior va fi un fapt îndeplinit.

— Oh – făcu marchiza, surâzând la rândul ei – înseamnă să se meargă prea repede.

— Am spus trei zile fiindcă vreau să mă mai leg încă de o speranță. Dar, mai mult ca sigur, catastrofa se va produce în douăzeci şi patru de ore.

— Şi pentru ce?

— Pentru cel mai simplu dintre toate motivele: domnul Fouquet nu mai are bani.

— În lumea finanțelor, draga mea Marguerite, cutare n-are astăzi un ban, dar poate să aibă mâine milioane.

— Asta putea să i se întâmple domnului Fouquet atunci când avea doi prieteni bogați şi pricepuți care goleau de bani toate sipetele şi strângeau grămezi de aur pentru el; dar aceşti prieteni sunt morți.

— Scuzii nu mor, Marguerite; sunt ascunşi, îi cauți, dai de ei şi-i cumperi.

— Tu vezi totul în alb, şi în roz, cu atât mai bine pentru tine. Păcat că nu eşti Egeria domnului Fouquet, i-ai putea arăta izvorul de unde să scoată milioanele pe care i le-a cerut regele ieri.

— Milioane? şopti marchiza cu groază.

— Patru... număr cu soț.

— Infama! murmură doamna de Bellière, torturată de bucuria crudă a celeilalte... Dar cred că domnul Fouquet are patru milioane – răspunse ea apoi cu multă îndrăzneală.

— Dacă le are pe acestea cerute de rege astăzi – zise Marguerite – poate că nu le va mai avea pe acelea pe care regele i le va cere peste o lună.

— Regele îi va mai cere şi alți bani?

— Fără îndoială, şi iată de ce îți spun că ruina bietului domn Fouquet devine de neînlăturat. Din orgoliu, va scoate bani de unde va şti, dar când nu va mai avea, va cădea.

— E adevărat – zise marchiza cutremurându-se – planul e tare... Spune-mi, domnul Colbert îl urăşte atât de mult pe domnul Fouquet?

— Nu cred că-l iubeşte... Or, domnul Colbert e un om puternic; câştigă mult când îl cunoşti de-aproape: concepții mari, voință, discreție... Va ajunge departe.

— Va fi intendent superior?

— Tot ce este cu putință... Iată pentru ce, buna mea marchiză, mă simt mişcată când mă gândesc la acest biet om care m-a iubit, m-a adorat chiar; iată pentru ce, văzându-l atât de nenorocit, îi iert necredința... de care, sunt înclinată să cred, se căieşte acum; iată pentru ce nu m-aş da îndărăt de a-i aduce o mângâiere, de a-l ajuta cu un sfat; el ar înțelege de ce fac asta şi le-ar primi bucuros. E plăcut să fii iubită, vezi tu... Bărbații prețuiesc mult dragostea, când nu sunt orbiți de putere.

Marchiza, zăpăcită, zdrobită de aceste atacuri pline de cruzime, calculate cu dibăcie şi precizia unui tir de artilerie, nu mai ştia ce să răspundă; nu mai ştia nici ce să gândească. Glasul perfidei luase intonațiile cele mai drăgăstoase; vorbea ca o femeie, dar ascundea instincte de panteră.

— Ei bine – spuse doamna de Bellière, care aştepta în zadar ca Marguerite să înceteze de a lovi mereu în duşmanul înfrânt – ei bine, de ce nu te duci să stai de vorbă cu domnul Fouquet?

— Într-adevăr, marchiză, ideea ta nu e rea. Dar nu, nu se cade să fac eu, cea dintâi, primul pas. Domnul Fouquet mă iubeşte, fără îndoială, însă e prea mândru. Nu mă pot expune să fiu gonită... Trebuie, de altminteri, să-mi cruț şi bărbatul. Nu-mi spui nimic? Bine, mă voi duce să mă sfătuiesc cu domnul Colbert.

Se ridică zâmbind, ca şi cum ar fi fost hotărâtă să plece. Marchiza nu avu puterea să facă la fel. Marguerite se îndepărtă câțiva paşi, spre a se bucura în continuare de umilitoarea durere în care era adâncită rivala ei, apoi, deodată, o întrebă pe gazdă:

— Nu mă conduci până jos?

Marchiza se ridică, palidă şi rece, fără a se mai gândi la plicul pe care căutase să-l ascundă la începutul convorbirii şi pe care, la primul pas, îl lăsă la vedere. Apoi deschise uşa ce da în camera de rugăciune şi, fără măcar să mai întoarcă fața spre Marguerite Vanel, trecu dincolo. Marguerite rosti, sau mai degrabă bolborosi trei sau patru cuvinte, pe care doamna de Bellière nu le auzi. Dar, de îndată ce marchiza dispăru, înverşunata ei rivală nu-şi putu stăpâni dorința de a se încredința că presupunerile ei erau întemeiate: se întinse ca o panteră şi luă plicul de jos.

— Ah – murmură ea, scrâşnind din dinți – citea chiar o scrisoare de la domnul Fouquet când am intrat eu aici!

Şi ieşi, la rândul ei, din cameră.

În acest timp, marchiza, trecută dincolo de pragul uşii sale, se simți la capătul puterilor: o clipă rămase nemişcată, palidă şi încremenită ca o statuie; apoi, ca o statuie pe care furtuna o răstoarnă de pe soclul ei, se clătină şi căzu neînsuflețită pe covor. Răbufneala căderii ei răsună în acelaşi timp cu huruitul trăsurii Margueritei ce ieşea pe poarta palatului.

XXXI

ARGINTĂRIA DOAMNEI DE BELLIÈRE

Lovitura fusese cu atât mai dureroasă, cu cât căzuse pe neaşteptate; marchizei i-a trebuit deci câtva timp până să-şi revină; dar, odată reînsufleţită, începu să se gândească numaidecât la cele ce aveau să se întâmple de aici încolo. Ca atare, ea relua, chiar dacă ar fi fost ca viaţa să i se prăbuşească încă o dată, firul ideilor pe care i le stârnise neîndurătoarea ei prietenă. Trădare, apoi negre ameninţări ascunse sub o aparenţă de interes obştesc, iată ce însemnau uneltirile lui Colbert. Bucuria josnică în faţa unei apropiate căderi, sforţări necontenite pentru a ajunge la acest ţel, seduceri nu mai puţin vinovate decât însăşi crima, iată ceea ce punea la cale Marguerite.

Marchiza văzu cu tristeţe, mai mult decât cu indignare, că regele se scălda într-un complot care întrecea duplicitatea lui Ludovic al XIII-lea pe când era bătrân şi zgârcenia lui Mazarin de pe vremea când n-ajunsese încă să se afunde până la gât în aurul francez. Dar, numaidecât, spiritul acestei curajoase femei îşi recăpătă întreaga tărie şi încetă de a se mai opri la speculaţiile înapoiate ale compătimirii. Marchiza nu se număra printre aceia care se văicăresc atunci când trebuie să facă ceva şi cărora le place să deplângă o nenorocire pe care au putinţa s-o uşureze. Stătu, timp de aproape zece minute, cu fruntea în palmele reci ca gheaţa; apoi, ridicându-şi capul, sună, cu o mână hotărâtă şi cu un gest plin de energic, femeile sale de serviciu. Ştia ce avea de făcut.

— S-a pregătit totul pentru plecarea mea? întrebă pe una dintre cameriste, care intră pe uşă.

— Da, doamnă; dar nu credeam că doamna marchiză va pleca la Bellière înainte de trei zile.

— Totuşi, podoabele şi nestematele sunt strânse?

— Da, doamnă; dar de obicei toate astea le lăsăm la Paris; doamna nu-şi ia niciodată giuvaericalele la țară.

— Şi zici că toate sunt împachetate?

— În cabinetul doamnei.

— Şi obiectele de aur?

— În lăzi.

— Şi argintăria?

— În scrinul cel mare, de stejar.

Marchiza tăcea; apoi, cu o voce liniştită, zise:

— Să fie chemat argintarul meu.

Femeile se retraseră să împlinească ordinul. Marchiza trecu atunci în cabinetul ei şi cercetă, cu multă atenție, toate lădițele şi sertarele. Niciodată nu dăduse atâta importanță acestor bogății care fac mândria unei femei; niciodată nu privise aceste podoabe, decât pentru a le alege pe cele care îi trebuiau, după garniturile şi culorile lor. Acum admira mărimea rubinelor şi limpezimea diamantelor; se întrista dacă zărea o pată, dacă descoperea cel mai mic cusur; i se părea că aurul era prea slab şi că pietrele erau lipsite de valoare.

Argintarul o surprinse în această îndeletnicire când intră pe uşă.

— Domnule Faucheux – îi spuse ea – dumneata mi-ai furnizat toată argintăria pe care o am, nu-i aşa?

— Da, doamnă marchiză.

— Nu mai mi-aduc aminte la cât se ridica nota de plată.

— A celei noi, doamnă, sau a aceleia pe care v-a dăruit-o domnul de Bellière la căsătorie? Căci le-am furnizat pe amândouă.

— Ei bine, a celei noi, mai întâi.

— Doamnă, ibricele, cănițele şi farfuriile, cu capacele lor, fructierele şi piulițele, bomboniere le şi carafele au costat-o pe doamna marchiză şaizeci de mii de livre.

— Numai atât, pentru Dumnezeu?

— Doamna găsea atunci că nota era prea scumpă...

— Aşa-i, aşa-i! Mi-amintesc, într-adevăr, că erau scumpe; lucrul lor, se înțelege.

— Da, doamnă: gravuri, cizelări, forme noi.

— Şi la cât se ridică lucrul, din acest preț? Nu şovăi.

— O treime din valoare, doamnă. Însă...

— Să trecem acum la celălalt serviciu, la cel vechi, pe care l-am primit de la soțul meu.

— Oh, doamnă, e mai puțin lucrat decât cel de care am vorbit. Nu se ridică decât la treizeci de mii de livre, valoare netă.

— Şaptezeci! murmură marchiza. Dar, domnule Faucheux, mai e şi argintăria rămasă de la mama; ştii, lucrurile acelea masive de care n-am vrut să mă despart, fiind amintiri.

— Ah, doamnă, aceasta ar fi un bun mijloc de câştig pentru oameni care, ca şi doamna marchiză, nu şi-ar mai putea păstra văsăria. Pe vremea aceea, doamnă, nu se lucrau obiecte atât de uşoare ca astăzi. Se lucrau în lingouri. De aceea, această veselă nu mai e pe gustul nostru; totuşi, cântăreşte.

— Iată, iată tot ce vreau să ştiu. Cât prețuieşte?

— Cincizeci de mii de livre, cel puțin. Nu vorbesc şi de vasele acelea mari de pe bufet, care, fiecare, valorează cinci mii de livre argint: adică zece mii de livre amândouă.

— O sută treizeci! murmură marchiza. Eşti sigur de aceste cifre, domnule Faucheux?

— Sigur, doamnă. De altfel, nu e greu să le cântărim.

— Cantitățile le am trecute în condicele mele.

— Oh, sunteți o femeie ordonată, doamnă marchiză.

— Să trecem la altceva – zise doamna de Bellière.

Şi deschise un scrin.

— Recunosc aceste smaralde – zise negustorul – eu vi le-am montat; sunt cele mai frumoase de la curte. Adică nu, cele mai frumoase sunt ale doamnei de Châtillon; le-a primit de la domnul de Guise. Ale dumneavoastră, doamnă, vin după acelea.

— Şi prețuiesc?

— Montate?

— Nu; presupune c-ar fi de vânzare.

— Ştiu că s-ar găsi destui cumpărători! exclamă domnul Faucheux.

— Iată tocmai ceea ce voiam să te întreb. Le-ar cumpăra cineva?

— Oricine ar cumpăra pietrele dumneavoastră, doamnă; se ştie că aveți cele mai frumoase podoabe din Paris. Dumneavoastră nu sunteți dintre femeile care se schimbă; când cumpărați ceva, e lucru de preț; iar când aveți un lucru bun, îl păstrați.

— Deci cât s-ar plăti pe aceste smaralde?

— O sută treizeci de mii de livre.

Marchiza scrise pe o tăbliță, cu un condei, cifra spusă de argintar.

— Şi acest colier de rubine? întrebă ea.

— Rubine roz?

— Iată-le.

— Sunt frumoase, sunt superbe. Nu ştiam că aveți aceste pietre, doamnă.

— Prețuieşte-le.

— Două sute de mii de livre. Acela de la mijloc face el singur o sută de mii.

— Da, da, la atât mă gândeam şi eu – zise marchiza. Diamante, diamante, oh, am atât de multe: inele, lănțişoare,

cercei, agrafe, ace! Prețuieşte-le, domnule Faucheux, prețuieşte-le.

Argintarul îşi scoase lupa, tiriziile, cântări, cercetă cu lupa, apoi spuse încet, făcându-şi socoteala:

— Iată pietre care-i pot aduce doamnei marchize o rentă de patruzeci de mii de livre.

— Le prețuieşti la opt sute de mii de livre?

— Aproape.

— La atât mă gândeam şi eu. Dar monturile sunt aparte.

— Ca totdeauna, doamnă. Şi dacă aş fi chemat sa vând sau să cumpăr, m-aş mulțumi drept beneficiu numai cu aurul acestor monturi: m-aş alege cu vreo douăzeci şi cinci de mii de livre.

— Frumoasă sumă!

— Da, doamnă, foarte frumoasă.

— Primeşte beneficiul, cu condiția să-mi prefaci în bani lichizi toate aceste pietre?

— Dar, doamnă – strigă argintarul îngrozit – presupun că nu aveți de gând să vă vindeți diamantele!

— Tăcere, domnule Faucheux, nu te nelinişti din pricina asta; dă-mi numai răspunsul. Dumneata eşti un om cinstit, furnizor al casei mele de treizeci de ani; i-ai cunoscut pe tatăl şi pe mama mea, pe care-i serveau tatăl şi mama dumitale. Îți vorbesc ca unui prieten: primeşti aurul monturilor pentru suma pe care vreau să mi-o aduci în schimbul pietrelor?

— Opt sute de mii de livre! Este enorm!

— Ştiu.

— Cu neputință să găsesc atâția bani.

— Oh, nu te cred!

— Dar, doamnă, gândiți-vă la vâlva pe care o va face în lume vestea că vă puneți bijuteriile în vânzare!

— Nimeni nu va afla... Dumneata îmi vei face tot atâtea podoabe false, care să semene cu cele adevărate. Nu răspunde nimic: aşa vreau eu. Vinde cu bucata, vinde numai pietrele.

— Asta îmi va fi foarte uşor... DOMNUL caută giuvaeruri, pietre prețioase pentru toaleta DOAMNEI. Voi plasa fără nici o greutate DOMNULUI lucruri în valoare de şase sute de mii de livre. Sunt convins că ale dumneavoastră sunt cele mai frumoase.

— Când asta?

— În mai puțin de trei zile.

— Ei bine, restul îl vei plasa la particulari; deocamdată, fă-mi un contract de vânzare garantată... cu plata peste trei zile.

— Doamnă, doamnă, gândiți-vă bine, vă rog... Pierdeți o sută de mii de livre, dacă vă grăbiți.

— Voi pierde şi două sute, la nevoie. Vreau ca totul să se facă astă-seară. Primeşti?

— Primesc, doamnă marchiză... Nu vă ascund că voi câştiga din asta cinci mii de pistoli.

— Cu atât mai bine! În ce monedă îmi vei da banii?

— În aur sau în bilete ale băncii de Lyon, plătibile la domnul Colbert.

— Primesc – zise marchiza cu însuflețire. Du-te şi adu-mi cât mai repede suma, în bilete, ai auzit?

— Da, doamnă; dar vreau să...

— Nici un cuvânt, domnule Faucheux! Ah, argintăria, o uitasem... Cât îmi dai pe ea?

— Cincizeci de mii de livre, doamnă.

— Un milion – îşi spuse marchiza. Domnule Faucheux, vei lua de asemeni aurăria, argintăria şi întreaga veselă. Voi spune că le-am dat la topit pentru a face alte modele mai pe

gustul meu. Topeşte-le, zic, şi adu-mi valoarea în aur... numaidecât.

— Bine, doamnă marchiză.

— Vei pune aurul într-o lădiță; vei trimite acest aur printr-un vânzător al dumitale, fără ca oamenii mei să-l vadă; vânzătorul mă va aştepta într-o trăsură.

— Aceea a doamnei Faucheux? întrebă argintarul.

— Dacă vrei, o voi lua de la dumneata.

— Da, doamnă marchiză.

— Îți dau trei oameni de-ai mei, ca să ducă argintăria la dumneata.

— Da, doamnă.

Marchiza sună.

— Furgonul – zise ea – la dispoziția domnului Faucheux!

Argintarul salută şi ieşi, spunând ca furgonul să-l urmeze îndeaproape şi vestind el însuşi, în gura mare, că marchiza îşi trimite vesela la topit, pentru a face una mai nouă.

Trei ceasuri mai târziu, ea se duse la domnul Faucheux şi primi de la dânsul opt sute de mii de livre în bilete ale băncii de Lyon şi două sute cincizeci de mii de livre în aur, totul închis într-un sipet pe care un vânzător abia îl putu căra până la trăsura doamnei Faucheux. Căci doamna Faucheux îşi avea trăsura ei. Fiică a unui preşedinte de conturi, ea îi adusese soțului, sindic al argintarilor, treizeci de mii de scuzi. Aceşti treizeci de mii crescuseră şi se înmulțiseră în răstimp de douăzeci de ani. Argintarul era milionar, dar om modest. Pentru nevasta lui cumpărase o venerabilă caleaşcă, meşterită în 1648, adică la zece ani după ce se născuse regele. Această caleaşcă, sau, mai degrabă, această căsuță pe roate constituia mândria întregului cartier; era zugrăvită toată cu scene alegorice şi cu nori împânziți cu stele de aur şi de argint.

În acest echipaj, ce stârnea aproape râsul, se urcă distinsa femeie, sub privirea vânzătorului, care îşi strângea cu sfială genunchii, de teamă să nu atingă rochia nobilei doamne. Şi acelaşi vânzător îi strigă vizitiului, mândru că ducea în butcă o marchiză:

— Drumul spre Saint-Mandé!

XXXII

ZESTREA

Caii domnului Faucheux erau demni descendenți din rasa Perche, cu genunchii mari şi cu picioarele tot pe atât de butucănoase. Ca şi caleaşca, ei datau din cealaltă jumătate a veacului. Nu alergau deci cu iuțeala armăsarilor englezeşti ai domnului Fouquet. Astfel că făcură până la Saint-Mandé nu mai puțin de două ceasuri. Se poate spune însă că mergeau cu o anumită măreție. Iar măreția înlătură zdruncinările.

Marchiza se opri în fața unei porți binecunoscute, cu toate că n-o văzuse decât o dată, ne amintim, într-o împrejurare nu mai puțin penibilă decât aceea care o aducea aici şi acum. Scoase din buzunar o cheie, o vârî cu mâna ei mică şi albă în broască, împinse uşa, care se deschise fără zgomot, şi-i spuse vânzătorului să urce sipetul la etajul întâi. Dar sipetul acesta era atât de greu, că vânzătorul se văzu silit să-l cheme în ajutor pe vizitiu.

Sipetul fu aşezat în acel mic cabinet, anticameră sau mai degrabă budoar, ce ținea de salonul unde noi l-am văzut pe domnul Fouquet îngenuncheat la picioarele marchizei. Doamna de Bellière îi dărui un ludovic vizitiului, un surâs fermecător vânzătorului şi le făcu semn la amândoi să plece. Ea închise uşa în urma lor şi rămase astfel singură, în aşteptare, baricadată. Nici un servitor nu se ivea înăuntru. Totul era însă în aşa fel pregătit, de parcă un spirit nevăzut ar fi ghicit nevoile şi dorințele musafirului, sau mai bine-zis ale

musafirei care era aşteptată. Focul în vatră, lumânările în candelabre, răcoritoarele pe mescioară, cărțile pe birou, florile proaspete în vaze japoneze. Ai fi zis o casă a minunilor.

Marchiza aprinse candelabrele, respiră parfumul florilor, se aşeză şi căzu pe dată într-o adâncă visare. Dar această reverie, oricât de tristă, era îmbibată de o anumită dulceață. Vedea în fața sa o comoară pusă în mijlocul camerei. Un milion pe care-l smulsese din averea ei, aşa cum o secerătoare smulge o albăstrea din coronița ei. Îşi făurea cele mai dulci visuri. Se gândea mai presus şi mai înainte de toate la un mijloc de a-i lăsa tot acest bănet domnului Fouquet, fără ca el să ştie de unde îi pică un asemenea dar. Un astfel de gând i se înfățişă, se înțelege, în primul rând în minte. Şi cu toate că, în timp ce se gândea la el, planul i se părea greu de înfăptuit, nu deznădăjdui totuşi în dorința de a ajunge la țintă. Trebuia să sune pentru a-l chema pe domnul Fouquet şi apoi să fugă îndată din casă, mai fericită decât dacă, în loc de a da un milion, ar fi primit ea însăşi un milion. Dar, de când venise aici, din clipa când dăduse cu ochii de acest budoar atât de cochet, din care s-ar fi zis că o cameristă avusese grijă să şteargă până şi ultimul fir de praf, din clipa când văzuse acest salon atât de bine întreținut, încât ar fi putut crede că zânele care stăteau acolo abia atunci plecaseră, ea se întrebă dacă privirile acelora care fugiseră la ivirea sa, duhuri, zâne, strigoi sau făpturi omeneşti, nu o recunoscuseră cumva. Atunci Fouquet ar afla totul, iar ceea ce n-ar afla, ar bănui; Fouquet n-ar primi în dar ceea ce ar primi poate cu titlu de împrumut, aşa încât, îndreptat pe acest făgaş, planul n-ar ajunge la țintă şi n-ar duce la nici un rezultat. Era deci nevoie, pentru a reuşi, să facă totul în chipul cel mai serios. Trebuia ca ministrul să înțeleagă întreaga primejdie ce-l amenința, pentru a se supune

capriciului generos al unei femei; trebuia, în fine, pentru a-l convinge, să folosească tot farmecul unei prietenii sincere şi, dacă atâta nu ar fi fost de ajuns, toată înflăcărarea unei dragoste puternice, pe care nimic n-ar putea-o abate de la hotărârea ei nestrămutată de a-l înduplecа.

Într-adevăr, ministrul era cunoscut ca un bărbat galant şi plin de demnitate. Avea să primească oare el obolul unei femei? Nu, se va împotrivi, şi dacă totuşi vreun glas în lume ar fi fost în stare să-i înfrângă împotrivirea, acesta era numai glasul femeii pe care o iubea.

Acum, altă îndoială, o îndoială crudă, străpungea inima doamnei de Bellière cu durerea şi cu ascuțimea rece a unui pumnal. Era oare el în stare să iubească? Acest spirit fugar, această inimă nestatornică se putea oare hotărî să se oprească o clipă, fie chiar şi pentru a contempla un înger? Nu cumva şi Fouquet, în ciuda înțelepciunii lui, în ciuda sufletului lui cinstit, era asemenea acelor cuceritori ce varsă lacrimi pe câmpul de bătălie atunci când au repurtat o victorie? "Ei bine, asupra acestui lucru trebuie să mă lămuresc, şi în aceasta privință trebuie să-l judec – îşi spuse marchiza. Cine ştie dacă această inimă atât de râvnită nu e o inimă vulgară şi plină de necurățenii, cine ştie dacă acest spirit nu se va dovedi a fi, atunci când îl voi pune la încercare, josnic şi de proastă calitate?... Haide, haide! adăugă ea apoi. Prea multă îndoială, prea multă şovăire! La încercare! La încercare!" Se uită la pendula din perete. "Sunt ceasurile şapte, trebuie să fi sosit; e ora semnăturilor. Haide!" Şi, ridicându-se cu o nestăpânită nerăbdare, se îndreptă spre oglindă, în care îşi surâse cu zâmbetul hotărât al întregului devotament; răsuci după aceea arcul şi trase mânerul soneriei. Apoi, istovită parcă mai dinainte de lupta în care se

aruncase, se apropie de un fotoliu şi îngenunche în neştire lângă el, cu fruntea acoperită de palmele-i tremurătoare.

După zece minute, auzi scrâşnind arcul de la uşă. Uşa alunecă pe ţâţânele ei nevăzute. Fouquet se ivi. Era palid la faţă şi parcă apăsat de greutatea unui gând amar. Nu se grăbea, ci venea, atâta tot. Trebuie că povara care-l apăsa era destul de mare, de vreme ce un om robit plăcerii, pentru care plăcerea era totul, se mişca atât de încet la o astfel de chemare.

Într-adevăr, noaptea, încărcată de visuri chinuitoare, îi înăsprise trăsăturile, de obicei înzestrate cu o nobilă nepăsare, şi-i săpase în jurul ochilor cearcăne vinete şi adânci. Totuşi, era încă frumos, încă mândru, iar expresia melancolică a gurii, expresie atât de rară la el, dădea fizionomiei sale o înfăţişare nouă, ce-l întinerea. Îmbrăcat în negru, cu pieptul bombat de dantele răvăşite de mâna-i neliniştită, intendentul superior se opri cu privirea înceţoşată de gânduri în pragul acestei odăi unde de atâtea ori venise să guste o fericire aşteptată.

Această blândeţe mohorâtă, această tristeţe surâzătoare, ce înlocuia exaltarea bucuriei, făcură asupra doamnei de Bellière, care-l privea de departe, un efect de nedescris. Ochiul unei femei ştie să citească toată trufia sau toată suferinţa în trăsăturile bărbatului pe care-l iubeşte; s-ar zice că, în ciuda slăbiciunii lor, Dumnezeu a fost cu femeile mai darnic decât a fost cu celelalte creaturi ale sale. Ele îşi pot ascunde simţămintele în faţa bărbatului; bărbatul nu şi le poate ascunde pe ale sale. Marchiza ghici dintr-o privire toată nenorocirea ministrului. Ghici că-şi petrecuse o noapte fără somn, o zi plină de necazuri. Din clipa aceea se simţi tare, înţelegând că-l iubeşte pe Fouquet mai presus de orice. Se ridică de jos şi se apropie de el:

— Mi-ai scris azi-dimineață – îi spuse ea – c-ai început să mă uiți şi că eu, fiindcă nu m-ai mai văzut de mult, am încetat fără îndoială să mă mai gândesc la dumneata. Am venit să-ți dovedesc că te înşeli, domnule, şi asta cu atât mai mult cu cât citesc în ochii dumitale un anumit lucru.

— Care, doamnă? întrebă Fouquet foarte mirat.

— Că niciodată nu m-ai iubit atât de mult ca în clipa de față, tot astfel cum dumneata ar trebui să citeşti în hotărârea mea de a veni aici că nu te-am uitat de loc.

— Oh, dumneata, marchiză – rosti Fouquet, al cărui nobil chip fu luminat o clipă de o rază de bucurie – dumneata eşti un înger, şi bărbații n-au dreptul să se îndoiască de dumneata. Nu le rămâne decât să se umilească şi să ceară iertare!

— Atunci să-ți fie dată iertarea!

Fouquet voi să îngenuncheze în fața ei.

— Nu – zise marchiza – aşază-te alături de mine. Ah, urât gând îți mai trece prin minte!

— De unde deduci asta, doamnă?

— Din zâmbetul dumitale, care-ți tulbură întreaga fizionomie. Spune-mi, la ce te gândeşti? Vorbeşte deschis, fii sincer, între prieteni nu există taine.

— Ei bine, doamnă, spune-mi atunci, pentru ce această asprime față de mine, de trei sau patru luni încoace?

— Această asprime?

— Da; nu mi-ai spus oare să nu te mai vizitez?

— Vai, prietene dragă – răspunse doamna de Bellière cu un suspin adânc – din cauză că vizita dumitale la mine ți-a pricinuit o mare nenorocire, din cauză că locuința mea e supravegheată, din cauză că aceiaşi ochi care te-au văzut o data te-ar mai putea vedea încă, din cauză că socot mai puțin primejdios pentru dumneata să vin eu aici, decât să vii

dumneata la mine; în sfârşit, din cauză că te găsesc destul de nefericit, pentru a nu voi să-ți sporesc şi mai mult nefericirea...

Fouquet tresări. Aceste cuvinte îi aduceau aminte de necazurile de la vistierie, lui, care, cu câteva minute mai înainte, nu se gândea decât la speranțele amantului.

— Nefericit, eu? bâigui apoi, încercând să zâmbească. Într-adevăr, marchiză, cu tristețea dumitale m-ai face să cred că aşa este. Oare aceşti ochi frumoşi nu se uită la mine decât ca să mă plângă? Oh, aştept de la ei o altă mângâiere.

— Nu eu sunt tristă, domnule; priveşte-te în oglindă: dumneata eşti.

— Marchiză, sunt puțin palid, e adevărat, dar din pricina prea multor treburi; regele mi-a cerut ieri bani.

— Da, patru milioane; ştiu asta.

— Ştii? strigă Fouquet surprins. Dar cum de o ştii? Abia aseară, la joc, după plecarea reginelor şi în prezența unei singure persoane, regele mi-a...

— Vezi, deci, că ştiu; asta e de ajuns, nu-i aşa? Ei bine, continuă, prietene; regele ți-a cerut...

— Ei bine, înțelegi, marchiză, a trebuit să caut banii, apoi să-i număr, apoi să-i trec în registre; asta cere timp. De la moartea domnului de Mazarin se simte oarecare greutate şi încurcătură în serviciul finanțelor. Administrația mea e supraîncărcată; iată pentru ce am vegheat toată noaptea.

— Cel puțin ai găsit suma? întrebă cu nelinişte marchiza.

— Ar fi de mirare, marchiză – răspunse Fouquet cu voioşie – ca un intendent superior să nu aibă în lăzile lui o biată sumă de patru milioane.

— Da, cred că o ai, sau că o vei avea.

— Cum adică o voi avea?

— Nu e mult de când ți s-au mai cerut două milioane.

— Mie mi se pare, dimpotrivă, că a trecut un veac de atunci. Dar să nu mai vorbim de bani, te rog!

— Din contră, tocmai despre ei vreau să vorbim, prietene.

— Oh!

— Ascultă, n-am venit decât pentru asta aici.

— Dar ce vrei să spui? întrebă intendentul superior, ai cărui ochi exprimau o mare curiozitate.

— Domnule, intendența superioară e o slujbă pe viață?

— Marchiză!

— Observă că eu îți răspund la toate întrebările, şi cu deplină sinceritate.

— Marchiză, mă uimeşti, îmi vorbeşti ca un om de afaceri.

— E foarte simplu: vreau să-mi plasez nişte bani la dumneata şi, fireşte, vreau să ştiu dacă prezinți garanții.

— Într-adevăr, marchiză, încep să-mi pierd capul şi nu mai ştiu unde vrei să ajungi.

— Vorbesc cu toată seriozitatea, dragă domnule Fouquet; am oarecare fonduri ce mă stingheresc. M-am săturat să tot cumpăr pământuri şi vreau să însărcinez pe un prieten să-mi pună în valoare banii.

— Dar asta nu e atât de grabnic, îmi închipui! zise Fouquet.

— Dimpotrivă, e grabnic, chiar foarte grabnic.

— Ei bine, vom vorbi despre asta mai târziu.

— Nu mai târziu, căci banii mei sunt aici.

Marchiza îi arătă intendentului superior sipetul, apoi îl deschise, lăsând să se vadă în el teancuri de bilete şi o grămadă de aur. Fouquet se ridicase în aceeaşi clipă ca şi doamna de Bellière; rămase câtva timp pe gânduri, pe urmă, dintr-o dată, se trase înapoi, păli şi căzu pe un scaun, ascunzându-şi fața în palme.

— Oh, marchiză, marchiză! murmură el.

— Ce este, domnule?

— Ce crezi oare despre mine, ca să-mi faci un asemenea dar?

— Despre dumneata?

— Fără îndoială.

— Dar să vedem ce crezi dumneata însuți? Spune.

— Aceşti bani i-ai adus aici pentru mine; mi-i dai fiindcă mă ştii la strâmtoare. Oh, nu tăgădui, ghicesc totul. Oare nu-ți cunosc eu inima?

— Ei bine, dacă îmi cunoşti inima, trebuie să vezi că eu îți ofer inima.

— Aşadar, am ghicit! striga Fouquet. Eh, doamnă, într-adevăr, nu ți-am dat niciodată dreptul să mă jigneşti astfel.

— Să te jignesc! murmură ea pălind. Ciudată gingăşie omenească! Mă iubeşti, mi-ai spus sau nu aşa? Mi-ai cerut sau nu, în numele acestei iubiri, reputația mea, onoarea mea? Iar când îți ofer aceşti bani, mă refuzi!

— Marchiză, marchiză, ai fost liberă să-ți păstrezi ceea ce numeşti reputația dumitale şi onoarea dumitale. Lasă-mi libertatea de a le păstra şi eu pe ale mele. Lasă-mă să mă ruinez, lasă-mă să cad sub povara urii ce mă înconjoară, sub povara greşelilor pe care le-am săvârşit, sub povara chiar a remuşcărilor mele; dar, în numele cerului, marchiză, nu mă zdrobi sub această ultimă lovitură!

— Adineauri te arătaseşi lipsit de spirit, domnule Fouquet – zise ea.

— Se poate, doamnă.

— Iar acum iată-te lipsit de inimă.

Fouquet îşi apăsă mâna crispată peste pieptul gâfâind.

— Striveşte-mă, doamnă – murmură el – n-am ce să răspund.

— Ți-am oferit prietenia mea, domnule Fouquet.

— Da, doamnă; dar te-ai mărginit la atât.

— Ceea ce fac dovedeşte o prietenă?

— Fără îndoială.

— Şi respingi această dovadă a prieteniei mele?

— O resping.

— Priveşte-mă în față, domnule Fouquet. Ochii marchizei scânteiară. Îți ofer dragostea mea.

— Oh, doamnă! îngână Fouquet.

— Te iubesc, mă auzi, de multă vreme; femeile au, ca şi bărbații, falsele lor gingăşii. Te iubesc de mult, dar nu voiam să ți-o spun.

— Oh! făcu Fouquet, împreunându-şi mâinile.

— Ei bine, ți-o spun acum. Mi-ai cerut această dragoste în genunchi, iar eu ți-am refuzat-o; eram oarbă, cum ai fost şi dumneata adineauri. Iată iubirea mea, ți-o ofer întreagă.

— Da, iubirea, dar numai iubirea.

— Iubirea mea, ființa mea, viața mea! Totul, totul, totul!

— Oh, Doamne! exclamă Fouquet uluit.

— Îmi primeşti dragostea?

— Oh, dar mă striveşti sub greutatea propriei mele bucurii!

— Vei fi mulțumit, spune, spune... dacă voi fi întreagă a dumitale?

— E cea mai mare fericire!

— Atunci, ia-mă. Dar, dacă îți sacrific o prejudecată, sacrifică-mi şi dumneata un scrupul.

— Doamnă, doamnă, nu mă ispiti!

— Prietene, prietene, nu mă refuza!

— Oh, ia seama la ceea ce propui!

— Fouquet, un cuvânt... "Nu!"... şi voi deschide această uşă – zise ea, arătând uşa ce dădea în stradă. Şi nu mă vei

mai vedea. Un alt cuvânt... "Da!"... şi te voi urma unde vei voi, cu ochii închişi, fără apărare, fără împotrivire, fără remuşcări.

— Élise!... Élise!... Dar acest sipet?

— E zestrea mea.

— E ruina ta! strigă Fouquet, răscolind aurul şi hârtiile. E aici un milion...

— Exact... Podoabele mele, care nu-mi vor mai folosi la nimic dacă nu mă iubeşti, care nu-mi vor mai folosi, de asemeni, dacă mă vei iubi aşa cum te iubesc eu!

— Oh, e prea mult, prea mult! murmură Fouquet. Cedez, cedez, fie numai şi pentru a preamări acest devotament. Primesc zestrea...

— Iată şi femeia – adăugă marchiza, aruncându-se în braţele lui.

XXXIII

PE TERENUL LUI DUMNEZEU

În acest timp, Buckingham şi de Wardes făceau, în bună tovărăşie şi într-o înţelegere deplină, drumul de la Paris la Calais.

Buckingham se grăbise să-şi ia rămas bun de la cei de la curte, în aşa fel încât întrevederile cele mai importante le scurtă cât putu mai mult. Vizitele la DOMNUL şi la DOAMNA, la regina cea tânără şi la regina văduvă fuseseră reduse la una singură pentru toate aceste persoane. Aceasta ca o măsură de prevedere luată de regina-mamă, care-l cruţa astfel de neplăcerea de a mai sta singur de vorbă cu DOMNUL şi de primejdia de a o revedea pe DOAMNA.

Buckingham îl îmbrăţişă pe de Guiche şi pe Raoul, asigurându-l pe cel dintâi de întreaga lui consideraţie, iar pe al doilea de o statornică prietenie, sortită să învingă toate piedicile şi să nu se lase zdruncinată nici de depărtare, nici de trecerea timpului.

Carele cu încărcăturile lor plecaseră înainte; el porni la drum seara, în trăsură, împreună cu întreaga sa curte.

De Wardes, nemulțumit că fusese silit să se țină, ca să spunem aşa, de coada acestui englez, căutase în mintea lui ageră toate mijloacele spre a scăpa de această povară; dar nimeni nu-i dădu nici o mână de ajutor, astfel că se văzu nevoit să tragă ponoasele pentru înțepăturile şi pentru vorbele lui răutăcioase. Cei cărora li s-ar fi putut destăinui, în calitate de oameni de spirit, i-ar fi râs în nas, vorbindu-i de superioritatea ducelui. Ceilalți, mai greu de urnit, dar mai cumpăniți, i-ar fi aruncat în față ordinele regelui, care opreau duelul. Alții, în sfârşit, şi aceştia erau cei mai numeroşi, deşi, din bunătate creştinească sau din mândrie națională, i-ar fi putut da un sprijin, n-aveau chef să înfrunte o dizgrație, şi cel mult le-ar fi şoptit miniştrilor la ureche că plecarea ducelui ar putea degenera într-un mic masacru. Astfel că, mai de voie, mai de nevoie, de Wardes îşi pregăti lucrurile de drum, luă doi cai şi, urmat de un singur lacheu, se îndreptă spre bariera de unde urma să ia trăsura lui Buckingham.

Ducele îşi primi rivalul ca şi cum ar fi legat cea mai plăcută cunoştință: se strânse ca să-i facă loc în cupeu, îi oferi zaharicale, îi acoperi genunchii cu mantia căptuşită cu blană de jder, care stătea aruncată pe bancheta din față. Apoi vorbiră:

— Despre curte, fără să pomenească nimic de DOAMNA;

Despre DOMNUL, fără să pomenească nimic de căsnicia lui;

Despre rege, fără să pomenească de cumnata lui;

Despre regina-mamă, fără să pomenească de nora ei:

Despre regele Angliei, fără să pomenească de sora lui;

Despre starea sufletească a fiecărui călător, fără să rostească nici un nume primejdios.

Astfel, călătoria, care se continua în etape scurte, fu plăcută.

Astfel, Buckingham, adevărat francez prin spirit şi prin educație, fu încântat că-şi alesese un atât de bun însoțitor de drum.

Ospețe gustoase servite în pripă, întreceri la călărie prin frumoasele lunci întâlnite în drum, vânători de iepuri, căci ducele îşi luase cu sine ogarii, şi timpul se scurgea repede şi în voioşie.

Buckingham se asemăna puțin cu acest minunat fluviu Sena, care îmbrățişează de o mie de ori Franța în cotiturile lui amoroase, înainte de a se hotărî să se reverse în ocean. Dar, părăsind Franța, Buckingham ducea şi mai mult dorul noii franceze pe care o condusese la Paris; nu era gând care să nu-i stârnească o amintire şi, prin urmare, un regret. De aceea, când, uneori, se adâncea în gânduri, în ciuda marii lui stăpâniri de sine, de Wardes îl lăsa să plutească în reveriile sale. Această delicatețe l-ar fi înduioşat de bună seamă pe Buckingham şi i-ar fi schimbat dispozițiile cu privire la de Wardes dacă acesta, chiar tăcând din gură, ar fi avut o privire mai puțin răutăcioasă şi un zâmbet mai puțin fals. Dar ura din instinct e neînfrântă: nimic nu o poate stinge; un pumn de cenuşă o acoperă uneori, însă ea coace sub această cenuşă cu şi mai multă furie.

După ce se bucurară de toate petrecerile pe care le puteau întâlni pe drum, ajunseră, în sfârşit, la Calais. Era către apusul zilei a şasea. Încă din ajun, oamenii ducelui o luaseră înainte şi pregătiseră o barcă. Această barcă era menită să-i ducă până la iahtul ce rătăcea prin larg, de-a lungul coastei, sau se oprea în loc, la două sau trei bătăi de tun de țărm, atunci când îşi simțea aripile albe obosite. Barca, ducându-se

şi venind de câteva ori, avea să care la bord toate echipajele ducelui.

Caii fură urcați în barcă, de aici fură ridicați pe puntea corăbiei cu ajutorul unor cuşti făcute anume şi căptuşite în aşa fel, încât copitele cailor, chiar în momentele de panică sau nerăbdare, se loveau de pereții moi; aceşti pereți îi apărau în acelaşi timp şi de juliturile ce le-ar fi ştirbit frumusețea. Opt din aceste cuşti, puse unele peste altele, umpleau fundul corăbiei. După cum se ştie, în timpul scurtelor traversări pe mare, caii, tremurând de spaimă, nu mănâncă nimic, ba chiar se zbârlesc la vederea celei mai bune hrane pe care o primesc cu atâta bucurie pe uscat.

Încetul cu încetul, întregul echipaj al ducelui fu astfel transportat pe iaht, şi atunci oamenii lui se reîntoarseră pentru a-l vesti că totul era gata şi că, dacă doreşte să se îmbarce împreună cu gentilomul francez, nu-i mai aşteaptă decât pe ei. Căci nimeni nu-şi închipuia că gentilomul francez ar fi putut avea de încheiat cu milordul duce şi alte socoteli decât acelea ale prieteniei. Buckingham îi răspunse stăpânului bărcii că el ar fi gata de plecare, dar cum marea era prea frumoasă, iar sfârşitul zilei făgăduia un apus de soare minunat, se gândea să nu se îmbarce decât peste noapte, rămânând sa facă, la înserare, o plimbare pe țărm. De altfel, adăugă el, aflându-se într-o foarte bună tovărăşie, nu avea nici o grabă să se îmbarce pe corabie. Spunând acestea, le arătă oamenilor care-l înconjurau măreața privelişte a cerului împurpurat la orizont şi treptele de nori scămoşați ce urcau de la discul soarelui până la zenit, semănând cu un lanț de munți ale căror vârfuri ar fi îngrămădite unul într-altul. Toată această învălmăşeală de nori era smălțuită la bază cu un fel de spumă însângerată ce căpăta culorile opalului şi sidefului pe măsură ce privirea se ridica de jos în

sus. Marea, la rândul ei, era brăzdată de aceleaşi reflexe şi pe fiecare creastă de val albastru scânteia un punct de lumină, asemenea unui rubin aşezat în raza unei lămpi. Înserarea caldă, miresmele sărate îndrăgite de visătorii cu închipuirea aprinsă, vântul de răsărit suflând în adieri blinde şi potolite, apoi, în depărtare, iahtul profilându-se negru, cu formele lui ascuțite, pe fondul cerului împurpurat, iar ici şi colo pânzele triunghiulare ale goeletelor înclinate în azur ca nişte aripi de pescăruşi ce calcă apa, priveliştea merita, într-adevăr, să fie admirată.

Gloata curioşilor se ținea după valeții cu fireturi de aur, printre care, zărindu-l pe intendent şi pe secretar, mulți credeau că-l văd pe stăpân şi pe prietenul lui. Cât despre Buckingham, îmbrăcat foarte simplu, cu o vestă de mătase cenuşie şi cu o haină până la genunchi, de catifea violetă, cu pălăria trasă pe ochi, fără decorații şi broderii, nu era luat în seamă mai mult decât era de Wardes, îmbrăcat în negru ca un procuror.

Oamenii ducelui primiseră însărcinarea să aştepte la țărm cu o barcă pregătită pentru transportarea stăpânului lor, dar fără a veni să-l ia mai înainte ca el sau prietenul lui să-i fi chemat. Orice-ar vedea că se întâmplă! adăugase el apăsând pe aceste cuvinte, în aşa fel ca ele să fie bine înțelese.

După câțiva paşi făcuți pe plajă, Buckingham îi spuse lui de Wardes:

— Cred, domnule, că a sosit vremea să ne luăm rămas bun. Uite, marea se umflă, în zece minute ea se va întinde aşa de mult peste nisipul pe care călcăm, încât nu vom mai avea unde să punem piciorul.

— Milord, sunt la dispoziția dumitale, numai că…

— Numai că ne aflăm încă pe pământul regelui, nu-i aşa?

— Asta vream să spun.

— Ei bine, atunci vino; se află acolo, după cum vezi, un fel de insuliță înconjurată de o apă mică; apa creşte însă necontenit şi insulița tinde să dispară din minut în minut. Această insulă îi aparține lui Dumnezeu, căci ca se află între fluxul şi refluxul mării, astfel că regele n-o are trecută pe hărțile sale. O vezi?

— O văd. Dar acum nu putem să ajungem la ea fără să ne udăm la picioare.

— Da, însă observă că ea formează un dâmb destul de înalt şi că apa creşte de jur împrejur, ocolindu-i vârful. Înseamnă că ne vom putea întâlni foarte bine pe acea mică scenă. Ce părere ai?

— Eu voi socoti bine ales orice loc unde spada mea va avea cinstea de a se încrucişa cu a dumitale, milord.

— Ei bine, dacă-i aşa, haide. Îmi pare nespus de rău că te voi sili să te uzi la picioare, domnule de Wardes, dar va trebui, cred, să-i poți spune regelui: "Sire, nu m-am duelat pe pământul maiestății voastre". E poate ceva cam subtil în asta, dar, de când cu Port-Royal-ul, dumneavoastră plutiți în subtilități. Oh, să nu ne plângem însă, asta vă face să aveți un spirit plin de farmec şi care nu vă aparține decât dumneavoastră, francezilor. Dacă vrei, să ne grăbim,

domnule de Wardes, căci, iată, marea se umflă şi noaptea se lasă.

— Dacă nu merg mai repede, milord, este fiindcă nu vreau să ți-o iau înainte. Nu te-ai udat, domnule duce?

— Până acum nu. Dar ia priveşte colo: caraghioşii aceia ai mei se tem să nu ne înecăm şi sunt gata să ne sară în ajutor cu barca. Iată-i cum saltă pe crestele valurilor şi ce ciudați par; dar asta îmi dă rău de mare. N-ai vrea să ne întoarcem cu spatele la ei?

— Dacă te vei întoarce cu spatele la ei, vei avea soarele în față, milord.

— Oh, soarele e slab la ceasul acesta şi va dispare în curând; nu te nelinişti în privința asta.

— Cum doreşti, milord; dacă mi-am spus părerea, am făcut-o din delicatețe.

— Ştiu, domnule de Wardes, şi-ți apreciez observația. Nu vrei să ne scoatem hainele?

— Cum hotărăşti, milord.

— E mai comod.

— Atunci, sunt gata.

— Spune-mi, domnule de Wardes, dar deschis, fără nici o jenă, te simți cumva prost pe nisipul acesta ud, sau te mai consideri încă pe teritoriu francez? Dacă da, ne putem bate în Anglia sau pe puntea iahtului meu.

— E foarte bine aici, milord; atât doar, am onoarea de a-ți atrage atenția, că marea creşte mereu, astfel încât abia vom avea timp...

Buckingham făcu un semn de încuviințare, îşi scoase haina şi-o aruncă pe nisip. De Wardes făcu la fel. Cele două trupuri, albe ca nişte stafii pentru cei care le priveau de pe țărm, se desenau clare în umbra roşie-violetă ce cobora din cer.

— Pe legea mea, domnule duce, nu vom putea face nici o mişcare aici! zise de Wardes. Nu simți cum se afundă picioarele în nisip?

— Sunt îngropat până la glezne – răspunse Buckingham, fără să mai vorbesc de apa care ne pătrunde.

— Eu sunt ud tot... În gardă, domnule duce!

De Wardes trase spada din teacă. Ducele îl imită.

— Domnule de Wardes – spuse atunci Buckingham – un ultim cuvânt, te rog... Mă bat cu dumneata fiindcă nu te

iubesc, fiindcă mi-ai sfâşiat inima luând în râs o anumită pasiune a mea, pe care o mărturisesc în clipa de față şi pentru care aş fi foarte fericit să-mi dau viața. Eşti un om rău, domnule de Wardes, şi vreau să fac toate sforțările pentru a te ucide; căci, simt asta, dacă nu vei muri în această luptă, vei face mai târziu mult rău prietenilor mei. Iată ce aveam să-ți spun, domnule de Wardes.

Şi Buckingham salută.

— Iar eu, milord, iată ce am a-ți răspunde: nu te-am urât mai înainte; dar acum, că ai ghicit cu cine ai de-a face, te urăsc şi mă voi strădui din toate puterile mele să te ucid.

Şi de Wardes îl salută la rându-i pe Buckingham.

În aceeaşi clipă, spadele li se încrucişară; două fulgere se întâlniră în întuneric. Lamele de oțel se căutau, se aşteptau, se atingeau. Dar amândoi erau buni spadasini; primele mişcări nu duseră la nici un rezultat.

Noaptea se lăsase repede. Bezna era atât de adâncă, încât atacau şi se apărau călăuziți numai de instinct. Deodată, de Wardes simți că spada lui se oprise în ceva: îl împunsese pe Buckingham în umăr. Spada ducelui se lăsă în jos, o dată cu brațul.

— Oh! făcu el.

— Atins, nu-i aşa, milord? zise de Wardes, retrăgându-se doi paşi înapoi.

— Da, domnule, însă uşor.

— Totuşi, ai ieşit din gardă.

— E prima senzație produsă de fierul rece; dar mi-am revenit. Să reîncepem, te rog, domnule. Şi, degajând cu o sinistră avântare a spadei, ducele zgârie pieptul marchizului. Atins, de asemeni – zise el.

— Nu – răspunse de Wardes, rămânând nemişcat.

— Nu se poate! Îți văd cămaşa roşie! strigă Buckingham.

— Atunci – mârâi de Wardes furios – atunci… primeşte!

Şi, fandând cu pricepere, străpunse antebraţul lui Buckingham. Vârful spadei trecu printre cele două oase. Buckingham îşi simţi braţul drept paralizat; întinse braţul stâng, înhăţă spada, gata să-i cadă din mâna amorţită, şi, înainte ca de Wardes să se fi pus în gardă, îi străpunse pieptul. De Wardes se clătină, genunchii i se îndoiră şi, lăsându-şi spada înfiptă în braţul ducelui, căzu în apă, care se înroşi cu un reflex mai real decât acela răsfrânt din norii amurgului.

De Wardes nu murise. Dar îşi dădea seama de primejdia îngrozitoare ce-l ameninţa: marea avea să-l înghită. Ducele simţi şi el primejdia. Cu un efort brusc şi cu un strigăt ascuţit de durere, smulse spada înfiptă în braţul lui şi, întorcându-se către de Wardes, îl întrebă:

— Ai murit, marchize?

— Nu – răspunse de Wardes cu glasul înăbuşit de sângele ce-i năvălea din plămâni spre gâtlej – dar nu mai am mult.

— Ei bine, ce-i de făcut? Să vedem, poţi merge?

Buckingham îl ridică într-un genunchi.

— Cu neputinţă – rosti de Wardes. Apoi, recăzând, murmură: Cheamă-ţi oamenii, sau mă înec.

— Haide! strigă Buckingham. Hei, cei din barcă! Veniţi repede, repede!

Barca începu să înainteze pe apă, dând din toate vâslele. Dar marea creştea mai repede decât putea să alerge barca. Buckingham văzu că de Wardes era gata să fie acoperit de un talaz; cu braţul său stâng, teafăr şi nerănit, îl cuprinse de grumaz şi-l trase mai sus. Valul se revărsă până în dreptul brâului, dar nu-l putu mişca din loc. Ducele porni apoi spre ţărm. Dar abia făcu zece paşi, că un al doilea talaz, mai mare, mai ameninţător, mai furios decât primul, îl lovi în coşul

pieptului, îl prăvăli la pământ şi îl acoperi. Apoi, la reflux, trupul ducelui şi al lui de Wardes rămaseră întinse pe nisip. De Wardes leşinase.

În acel moment, patru mateloți ai ducelui, înțelegând primejdia, se aruncară în apă şi, într-o secundă, fură lângă Buckingham. Mare le fu spaima când îl văzură pe stăpânul lor plin de sânge pe măsură ce apa se scurgea de pe el spre genunchi şi spre picioare. Voiră să-l ia pe brațe.

— Nu, nu! zise ducele. La țărm, marchizul, la țărm!

— Moarte! Moarte francezului! strigară surd englezii.

— Caraghioşilor! se răsti ducele, rididându-se cu un gest superb şi împroşcându-i cu sânge. Supuneți-vă! Domnul de Wardes la țărm, domnul de Wardes la adăpost de orice pericol, altfel vă spânzur pe toți!

Între timp se apropiase şi barca. Secretarul şi intendentul săriră la rândul lor în apă şi veniră lângă marchiz. Acesta nu mai dădea semne de viață.

— Veți răspunde cu capul de acest om! zise ducele. La țărm! Domnul de Wardes la țărm!

Fu luat pe brațe şi fu dus pe nisipul uscat, unde marea nu ajungea niciodată. Câțiva curioşi, precum şi vreo cinci-şase pescari, se strânseseră la mal, atraşi acolo de neobişnuitul spectacol al celor doi oameni care se duelau în apa ce le ajungea până la genunchi. Pescarii, văzând că vine spre ei un grup de oameni ducând pe brațe un rănit, intrară şi ei până la glezne în apă. Englezii le dădură rănitul în clipa când acesta începea să-şi redeschidă ochii. Apa sărată a mării şi nisipul mărunt îi pătrunseseră în răni, pricinuindu-i dureri de nedescris.

Secretarul ducelui scoase din buzunar o pungă plină şi i-o înmână celui care părea mai vrednic dintre cei de față.

— Din partea stăpânului meu, milordul duce de Buckingham – îi spuse el – pentru a i se da domnului marchiz de Wardes toate îngrijirile ce se pot găsi.

Şi se reîntoarse, urmat de ai lui, până la barca în care se urcase cu mare greutate Buckingham, dar numai după ce văzuse că de Wardes era în afară de orice primejdie.

Marea crescuse şi mai mult; hainele brodate şi cingătorile de mătase fură năpădite de apă. Multe pălării fură luate de valuri. Cât despre hainele milordului duce şi a lui de Wardes, acestea fuseseră împinse de flux până la țărm. De Wardes fu înfăşurat în haina ducelui, crezându-se că era a lui, şi fu dus pe brațe spre oraş.

XXXIV

ÎNTREITA IUBIRE

După plecarea lui Buckingham, de Guiche îşi închipui că lumea era acum numai a lui, fără a o mai împărți cu nimeni.

DOMNUL, care nu mai avea nici un motiv să fie gelos şi care, de altminteri, se lăsa tot mai mult în voia cavalerului de Lorraine, îngăduia în casa lui mai multă libertate decât ar fi putut să dorească chiar cei mai pretențioşi.

La rândul său, regele, care prinsese gustul de a sta în preajma Prințesei, născocea petreceri după petreceri pentru a face şederea la Paris cât mai plăcută; astfel că nu era zi fără o serbare la Palatul Regal sau fără o recepție la Prinț. Regele pusese să se facă pregătiri la Fontainebleau, unde avea să primească întreaga curte, şi toată lumea era pe picior de plecare.

Prințesa ducea viața cea mai ocupată cu putință. Glasul ei, pana sa, nu mai aveau nici o clipă de răgaz. Convorbirile cu de Guiche căpătau încetul cu încetul acel interes în care nu se putea să nu se recunoască preludiile marilor pasiuni. Când ochii se înduioşează într-o discuție despre culorile

stofelor, când petreci un ceas vorbind despre calitățile şi parfumul unui flacon sau ale unei flori, sunt în acest soi de convorbiri cuvinte pe care toată lumea le aude, dar sunt şi gesturi sau suspine pe care nu toată lumea poate să le vadă.

După ce DOAMNA vorbise destul cu domnul de Guiche, vorbea şi cu regele, care venea s-o vadă cu regularitate în fiecare zi. Se juca, se făceau versuri, se alegeau devize şi embleme; primăvara aceasta nu era numai primăvara naturii, era tinerețea unei curți întregi.

Regele era tânăr, frumos şi mai galant ca oricine altul. Iubea ca un îndrăgostit toate femeile, chiar şi pe regină, soția lui. Dar marele rege era omul cel mai sfios sau cel mai rezervat din regatul său, încât nu-şi mărturisise nici măcar lui însuşi simțămintele proprii. Această sfială îl reținea în marginile simplei politeți, şi nici o femeie nu putea să se laude că era preferată față de altele. Se putea presimți că ziua când el îşi va declara imboldurile sufleteşti va fi aurora unei noi suveranități; dar el nu se declara. Domnul de Guiche se folosea de acest lucru, rămânând regele întregii curți amoroase. Se spunea că-i trăsese clopotele domnişoarei de Montalais, se spunea că-i sfârâiau călcâiele după domnişoara de Châtillon; acum însă aproape că nu se mai uita la nici o femeie de la curte. N-avea ochi şi urechi decât pentru una singură. De aceea căută pe nesimțite să-şi cucerească un loc în casa DOMNULUI, care-l iubea şi-l reținea cât mai mult în preajma lui. Sălbatic din fire, fusese greu de ținut pe loc înainte de venirea Prințesei; după sosirea ei nu-i mai venea să părăsească palatul. Lucru care, observat de toată lumea, fu înregistrat mai ales de geniul rău al casei, cavalerul de Lorraine, căruia DOMNUL îi arăta o deosebită simpatie, fiindcă era totdeauna vesel, chiar şi în răutățile sale, şi avea

mult duh, ceea ce făcea ca timpul să treacă într-un mod mai plăcut.

Cavalerul de Lorraine, spunem, văzând că de Guiche amenința să-l îndepărteze, recurse la un mijloc ce nu putea da greş. Dispăru, lăsându-l pe Prinț în încurcătură. În prima zi a dispariției sale, DOMNUL aproape nu-i simți lipsa, căci de Guiche era alături şi, în afară de convorbirile cu DOAMNA, el îşi consacră cu eroism ceasurile din zi şi din noapte Prințului. A doua zi însă, nevăzând pe nici unul în jurul său, Prințul întrebă unde e cavalerul. I se răspunse că nimeni nu ştia nimic.

De Guiche, după ce-şi petrecuse dimineața alegând broderii şi franjuri cu DOAMNA, veni să-l consoleze pe Prinț. Dar după-masă mai erau de cercetat nişte lalele şi de prețuit nişte ametiste: de Guiche se reîntoarse în salonul DOAMNEI.

Prințul rămase iarăşi singur; era ora când îşi făcea toaleta; se pomeni dintr-o dată că e cel mai nenorocit dintre oameni şi întrebă din nou dacă se primise vreo veste de la cavaler.

— Nimeni nu ştie unde ar putea fi găsit domnul cavaler – fu răspunsul care i se dădu.

DOMNUL, neştiind cum să-şi mai omoare urâtul, se duse în haină de casă şi cu scufie pe cap la DOAMNA. Aici se aflau o mulțime de tineri care râdeau şi şuşoteau în toate colțurile: ici un grup de femei chicoteau pe înfundate în jurul unui bărbat; dincolo, Manicamp şi Malicorne erau răpiți de Montalais, de domnişoara de Tonnay-Charente şi de alte două fete vesele. Mai departe, DOAMNA sta aşezată pe perne, iar de Guiche, în genunchi lângă ea, ținea întinsă palma plină de perle şi pietre prețioase, dintre care Prințesa le arăta cu degetul ei subțire şi alb pe cele care-i plăceau mai mult. În alt colț, un cântăreț din chitară îngâna nişte melodii spaniole

după care Prințesa se înnebunea de când le auzise cântate, cu o anumită melancolie, pentru regina cea tânără: numai că, ceea ce spaniola murmura cu pleoapele umezite de lacrimi, englezoaica fredona cu un surâs ce lăsa să i se vadă dinții de sidef. Acest salon, astfel populat, prezenta cea mai veselă imagine a plăcerii.

Intrând, Prințul fu surprins să vadă acolo atâta lume care se distra fără el. Fu atât de gelos, încât nu se putu stăpâni să nu strige, ca un copil:

— Cum, vă veseliți aici, şi eu mă plictisesc singur?

Vocea lui fu ca o bubuitură de tunet ce întrerupe dintr-o dată ciripitul păsărelelor într-un frunziş; se făcu o tăcere adâncă. De Guiche sări numaidecât în picioare. Malicorne se făcu mic în dosul rochiei domnişoarei de Montalais. Manicamp înalță capul şi luă poziția şi aerul cel mai ceremonios. Chitaristul vârî chitara sub o masă şi trase covorul ca să n-o vadă Prințul. Singură DOAMNA nu se mişcă de la locul ei şi, zâmbindu-i soțului, îi răspunse:

— Ştiam că e ceasul când îți faci toaleta.

— Şi care a fost ales pentru distracții! bombăni Prințul.

Această replică plină de supărare fu semnalul împrăştierii: femeile se risipiră ca un stol de păsări speriate; cântărețul din chitară se topi ca o umbră; Malicorne, apărat de Montalais, care-şi întindea poalele rochiei, se strecură în dosul unei tapiserii. Cât despre Manicamp, el sări în ajutorul lui de Guiche, care, fireşte, rămăsese alături de DOAMNA, şi amândoi înfruntară ciocnirea, laolaltă cu Prințesa. Contele era prea fericit ca să se supere pe soț; dar Prințul era pornit împotriva soției lui. Acestuia îi trebuia un motiv de ceartă; îl căuta cu tot dinadinsul, şi plecarea grăbită a celor de acolo, care se veseleau înainte de venirea lui şi păreau atât de tulburați de prezența sa, îi sluji ca pretext.

— Pentru ce fug toți la ivirea mea? zise el pe un ton morocănos.

DOAMNA răspunse cu răceală că, de câte ori apare stăpânul, familia se retrage la o parte, din respect. Şi, rostind aceste cuvinte, ea făcu o strâmbătură atât de caraghioasă şi atât de glumeață, că de Guiche şi Manicamp nu se putură stăpâni şi izbucniră în râs. Prințesa îi imită. Voioşia lor îl cuprinse şi pe Prinț, care se văzu silit să se aşeze, deoarece, râzând, îşi pierdea mult din gravitatea sa. În sfârşit, el încetă să râdă, dar mânia îi spori. Era mai furios acum, din pricină că se lăsase cuprins de râs, decât fusese în clipa când îi văzuse pe ceilalți râzând. Îl privea pe Manicamp cu ochi mari, neîndrăznind să-şi descarce mânia pe contele de Guiche.

Dar la un semn poate prea disprețuitor, Manicamp şi de Guiche ieşiră. Astfel că Prințesa rămase singură, începu să-şi strângă cu un aer trist perlele, fără a mai zâmbi măcar, şi vorbi încă şi mai puțin.

— Observ fără nici un fel de greutate – zise Prințul – că sunt primit ca un străin la dumneata, doamnă.

Şi ieşi foarte întărâtat. În cale se întâlni cu Montalais, care stătea în aticameră.

— E plăcut să vină cineva să vă vadă – zise el – dar numai de la uşă.

Montalais făcu plecăciunea cea mai adâncă.

— Nu înțeleg – zise ea – ceea ce alteța voastră regală îmi face cinstea de a-mi spune.

— Spun, domnişoară, că atunci când râdeți cu toții în apartamentul DOAMNEI, e musafir nepoftit cel ce nu rămâne afară.

— Alteța voastră regală nu se gândeşte la sine, de bună seamă, când spune asta.

— Dimpotrivă, domnişoară, tocmai despre mine vorbesc, tocmai la mine mă gândesc. E limpede, n-am motive să mă mândresc cu primirile ce mi se fac aici. Cum, într-o zi când la DOAMNA, adică la mine, se strânge lume şi se face muzică, într-o zi când vreau să mă distrez şi eu puțin, toți fug... Ah, am ajuns, aşadar, spaima tuturor, încât toți se retrag când mă văd?... Înseamnă oare că se petrec aici lucruri urâte în absența mea?

— Dar – răspunse Montalais – nu s-a făcut astăzi nimic în plus, monseniore, față de ceea ce se face în toate zilele.

— Cum, în toate zilele se râde aşa?

— Da, monseniore.

— În toate zilele sunt aici grupuri ca acelea pe care le-am văzut acum?

— Mereu la fel, monseniore.

— Şi, în fine, în toate zilele se zdrăngăneşte la strunele acelea?

— Monseniore, chitara s-a întâmplat să fie astăzi; dar când n-avem chitară, avem lăute şi flaute; femeile se plictisesc fără muzică.

— Mă rog! Dar bărbații aceia?

— Care bărbați, monseniore?

— Domnul de Guiche, domnul de Manicamp şi ceilalți.

— Toți fac parte din casa monseniorului.

— Da, da, ai dreptate, domnişoară.

Şi Prințul intră în apartamentele sale. Era foarte abătut. Se trânti în cel mai adânc fotoliu, fără a se mai privi în oglindă.

— Unde poate să fie cavalerul? se întrebă el.

În apropierea Prințului se afla un valet. Acesta îi auzi întrebarea.

— Nu se ştie, monseniore.

— Iarăşi acest răspuns!... Primul care-mi va mai răspunde: "Nu se ştie", va fi izgonit de aici.

Toată lumea, auzind aceasta, fugi din preajma Prințului, aşa cum fugise şi din preajma Prințesei. Atunci, Prințul fu cuprins de o furie nespusă. Dădu cu piciorul într-un scrin, care se rostogoli pe parchet, sfărâmându-se în treizeci de bucăți. Apoi, cu cel mai mare sânge rece, trecu în galerie şi răsturnă rând pe rând un vas de smalț, un ibric de porfir şi un candelabru de bronz. Totul făcu un zgomot asurzitor. Oamenii băgară capetele pe uşi.

— Ce doreşte monseniorul? cuteză să întrebe cu sfială căpitanul gărzilor.

— Fac muzică – răspunse monseniorul scrâşnind din dinți.

Căpitanul gărzilor trimise să fie chemat în grabă medicul alteței sale regale. Dar, înaintea medicului, sosi Malicorne, care-i spuse Prințului:

— Monseniore, domnul cavaler de Lorraine mă urmează.

Prințul îl privi atunci pe Malicorne şi-i zâmbi recunoscător. Într-adevăr, cavalerul de Lorraine intra pe uşă.

XXXV

GELOZIA DOMNULUI DE LORRAINE

Ducele de Orléans scoase un strigăt de mulțumire când îl zări pe cavalerul de Lorraine.

— Ah, ce fericire! exclamă el. Prin ce întâmplare te mai putem vedea? N-ai dispărut, aşa după cum se spunea?

— Ba da, monseniore.

— Un capriciu?

— Un capriciu? Eu să am capricii față de altețа voastră? Respectul...

— Lasă încolo respectul, de care nu mi-ai dat dovadă niciodată. Te dezleg de el. Pentru ce-ai plecat?

— Pentru că-i eram întru totul de prisos monseniorului.

— Fii mai lămurit.

— Monseniorul are în preajma sa oameni mult mai distractivi decât aş putea fi eu. Nu mă simt în stare să lupt; de aceea m-am retras.

— Toată această rezervă n-o văd întemeiată. Care sunt oamenii contra cărora nu vrei să lupți? Guiche?

— Nu numesc pe nimeni.

— Dar e absurd! Te stinghereşte Guiche?

— Nu spun asta, monseniore! Nu mă faceți să vorbesc , ştiți prea bine că de Guiche este unul dintre prietenii noştri buni.

— Atunci cine?

— Iertați-mă, monseniore, dar să schimbăm vorba, vă rog.

Cavalerul ştia foarte bine că setea şi curiozitatea se ațâță cu atât mai mult atunci când înlături băutura sau explicațiile.

— Nu, vreau să aflu pentru ce-ai dispărut!

— Ei bine, am să v-o spun; dar să n-o luați în nume de rău.

— Vorbeşte!

— Mi-am dat seama că devenisem stânjenitor.

— Pentru cine?

— Pentru DOAMNA.

— Cum asta? rosti Prințul uimit.

— Foarte simplu: DOAMNA e poate geloasă de prietenia pe care binevoiți să mi-o acordați.

— Ți-a mărturisit-o ea?

— Monseniore, DOAMNA nu-mi adresează niciodată cuvântul, mai ales de la o vreme încoace.

— De când?

— Din clipa când domnul de Guiche, plăcându-i mai mult decât mine, e primit la orice oră.

Prințul roşi.

— La orice oră?... Ce înseamnă cuvintele acestea, cavalere? zise el cu asprime.

— Vedeți dar, monseniore, că am izbutit să vă supăr? Ştiam că aşa are să se întâmple.

— Nu mă superi, însă rosteşti vorbele cam la repezeală, întrucât DOAMNA îl preferă pe Guiche mai mult decât pe dumneata?

— Nu voi mai spune nimic – zise cavalerul cu un salut plin de ceremonie.

— Dimpotrivă, vreau să vorbeşti. Dacă te-ai retras din pricina asta, înseamnă că eşti gelos.

— Se cuvine să fii gelos atunci când iubeşti, monseniore; oare altețа voastră nu e gelos pe DOAMNA? Dacă altețа voastră ar vedea întotdeauna pe cineva în preajma DOAMNEI, pe cineva tratat cu prea multă îngăduință, n-ar intra la gânduri? Ne apărăm prietenii la fel ca şi iubirea. Altețа voastră regală mi-a făcut uneori marea cinste de a mă numi prietenul său.

— Da, da, însă iată încă un cuvânt cu două înțelesuri; cavalere, ai astăzi o conversație nefericită.

— Care cuvânt, monseniore?

— Ai spus *cineva tratat cu prea multa îngăduință...* Ce înțelegi dumneata prin această *îngăduință?*

— Ceva foarte simplu, monseniore – răspunse cavalerul cu o mare voie bună. Astfel, de pildă, când un soț vede că soția lui cheamă de preferință pe cutare sau cutare bărbat lângă ea, când acest bărbat se găseşte totdeauna la căpătâiul patului ei sau la portiera trăsurii sale, când în marginea poalelor rochiilor soției se găseşte oricând un locşor unde să calce piciorul acestui bărbat, când amândoi se întâlnesc în afara subiectelor conversației, când floarea uneia este de aceeaşi culoare cu paglica celuilalt, când muzica se face în apartament, iar supeul se ia în dormitor, când, la apariția soțului, toți amuțesc în jurul soției, când soțul se pomeneşte pe neaşteptate că are drept prieten pe cel mai îndatoritor, pe cel mai tandru dintre bărbați, deşi, cu opt zile mai înainte, acesta părea cel mai puțin al lui... atunci...

— Atunci, încheie.

— Atunci, spun, monseniore, soțul are tot dreptul să fie gelos. Dar toate aceste amănunte nu-şi au rostul, ele n-au nici o legătură cu ceea ce vorbeam noi.

Prințul se frământa, se străduia să răspundă ceva.

— Nu mi-ai spus totuşi – sfârşi el prin a rosti – pentru ce te-ai depărtat. Adineauri spuneai c-ai făcut-o de teamă să nu stingherești pe cineva, ai adăugat chiar c-ai remarcat la DOAMNA o înclinare de a-l favoriza pe de Guiche.

— Ah, monseniore, n-am spus asta.

— Ba da!

— Dar, dacă am spus-o, nu mă gândeam la nimic rău.

— În sfârşit, te-ai gândit la ceva?

— Monseniorul mă pune în încurcătură.

— Nu-i nimic, vorbeşte. Dacă spui adevărul, pentru ce să te pun în încurcătură?

— Eu spun totdeauna adevărul, monseniore, dar şovăi mereu când e vorba să repet ceea ce aud de la alții.

— Ah, să repeți... Atunci se pare că s-a spus ceva?

— Mărturisesc că mi-a vorbit cineva.

— Cine?

Cavalerul luă o înfățişare aproape încruntată.

— Monseniore – zise el – mă supuneți unei anchete, mă tratați ca pe un acuzat în fața judecății... numai că zvonurile care zboară pe lângă urechea unui gentilom nu se opresc totdeauna acolo. Alteța voastră vrea să dau acestor zvonuri însemnătatea unui eveniment?

— În sfârşit – adăugă Prințul cu ciudă – un fapt e sigur, şi anume acela că te-ai retras din pricina acestor zvonuri.

— Trebuie să spun adevărul: mi s-a vorbit despre stăruințele domnului de Guiche pe lângă DOAMNA, atât şi nimic mai mult; o plăcere nevinovată, repet, şi, pe deasupra, îngăduită. Monseniorul să nu fie însă nedrept şi să nu împingă lucrurile prea departe. Asta nu vă priveşte.

— Nu mă priveşte când se vorbeşte despre stăruințele lui de Guiche pe lângă DOAMNA?...

— Nu, monseniore, nu; şi ceea ce vă spun i-aş spune-o şi lui de Guiche însuşi, atât de curată mi se pare curtea pe care i-o face DOAMNEI; i-aş spune-o şi ei însăşi. Dar ştiți de ce mă tem? Mă tem să nu fiu luat drept un gelos din pricina favorurilor, când eu nu sunt gelos decât din prietenie. Vă cunosc partea slabă, ştiu că, atunci când iubiți, nu vreți să mai țineți seamă de nimic. Or, o iubiți pe DOAMNA, şi, de altminteri, cine n-ar iubi-o? Urmăriți bine cercul în care vă plimb: DOAMNA l-a remarcat printre prietenii noştri pe cel mai chipeş şi mai atrăgător; ea ne va face să-l privim pe acesta în aşa fel, încât îi veți lăsa pe planul al doilea pe ceilalți. Disprețul vostru m-ar face să mor; e destul să-l îndur

pe cel al DOAMNEI. De aceea, m-am hotărât, monseniore, să las locul celui favorit, a cărui fericire o invidiez, păstrându-i totuşi o prietenie sinceră şi o sinceră admirație. Spuneți, aveți ceva împotriva acestui fel de a privi lucrurile? Este al unui bărbat galant? Purtarea mea e vrednică de un prieten adevărat? Răspundeți-mi măcar un cuvânt, acum, după ce m-ați interogat cu atâta asprime.

Prințul se aşezase, îşi ținea tâmplele în mâini şi-şi răvăşea părul cu degetele. După o tăcere destul de lungă pentru ca tânărul cavaler să fi putut cântări efectul manevrelor lui oratorice, monseniorul se ridică.

— Ia să vedem – zise el – dar să fii deschis.

— Ca întotdeauna.

— Bun! Ştii prea bine că noi am observat ceva în legătură cu extravagantul acela de Buckingham.

— Oh, monseniore, n-o învinovățiți pe DOAMNA, sau vă părăsesc pentru totdeauna! Cum, aici ați ajuns? La bănuieli?

— Nu, nu, cavalere, n-o bănuiesc pe DOAMNA; dar în sfârşit... văd.... compar...

— Buckingham era un nebun.

— Un nebun asupra căruia chiar tu mi-ai deschis ochii.

— Nu, nu – protestă cu însuflețire cavalerul – nu eu v-am deschis ochii, ci de Guiche! Oh, să nu confundăm!

Şi începu să râdă cu acel râs strident ce seamănă cu un şuier de năpârcă.

— Da, da, într-adevăr... tu spui doar câteva vorbe, pe când Guiche se arăta de-a dreptul gelos.

— Cred şi eu – adăugă cavalerul pe acelaşi ton – el luptă pentru altar şi cămin.

— Cum ai spus? întrebă Prințul cu semeție şi revoltat de această glumă perfidă.

— Fără îndoială, nu este oare domnul de Guiche primul gentilom al casei voastre?

— În sfârşit – răspunse Prinţul ceva mai calm – crezi că această pasiune a lui Buckingham a fost observată?

— Se-nţelege!

— Ei bine, şi zici că şi a domnului de Guiche e observată la fel?

— Dar, monseniore, recădeţi în aceeaşi greşeală; nimeni nu spune că domnul de Guiche ar avea vreo pasiune.

— Bine, bine!

— Vedeţi, monseniore, ar fi mai bine, de o sută de ori mai bine, să mă lăsaţi să dispar, decât să vă stârnesc, cu scrupulele mele, nişte bănuieli pe care DOAMNA le-ar considera drept crime, şi ar avea dreptate.

— Ce-ai face în locul meu?

— Un lucru înţelept.

— Care?

— N-aş mai lua în seamă vanitatea acestor epicurieni noi, şi în felul acesta zvonurile ar cădea de la sine.

— Voi vedea, voi chibzui.

— Oh, aveţi destul timp, primejdia nu e mare, şi apoi nu e vorba nici de primejdie, nici de pasiune; e vorba numai de teama pe care o am de a vedea că prietenia voastră pentru mine slăbeşte. De îndată ce-mi veţi reda încrederea cu aceeaşi bunăvoinţă, nici un alt gând nu-mi va mai trece prin minte.

Prinţul clătină din cap ca şi cum ar fi vrut să spună: "Dacă ţie nu-ţi va mai trece, mie îmi va trece!"

Dar, sosind ora dejunului, monseniorul trimise să fie prevenită DOAMNA. I se aduse răspunsul că DOAMNA nu putea să ia parte la masa mare şi că avea să prânzească la dânsa.

— Eu n-am nici o vină – zise Prințul. Azi-dimineață am căzut pe neașteptate în momentul când se veseleau cu muzică, am făcut pe gelosul, şi acum sunt pedepsit.

— Vom lua masa singuri – zise cavalerul cu un suspin. Îmi pare rău de de Guiche.

— Oh, lui Guiche îi va trece repede supărarea, e o fire bună!

— Monseniore – spuse deodată cavalerul – mi-a venit o idee: adineauri, în timpul convorbirii noastre, poate că am amărât pe altețа voastră şi v-am trezit anumite bănuieli. Se cade să fiu tot eu împăciuitorul... Mă duc să-l caut pe conte şi să-l aduc încoace.

— Ah, cavalere, eşti un suflet minunat!

— Spuneți asta ca şi cum ați fi surprins.

— Doamne, dar nu eşti în fiecare zi atât de drăguț!

— Fie; în schimb, ştiu să îndrept o greşeală pe care am săvârşit-o, mărturisiți!

— Mărturisesc!

— Altețа voastră vrea să-mi facă plăcerea de-a aştepta aici câteva clipe?

— Bucuros, du-te... voi încerca costumul pentru Fontainebleau.

Cavalerul plecă şi îşi chemă oamenii săi cu o mare grijă, ca şi cum le-ar fi dat nişte ordine tainice. Toți porniră în diferite direcții, în timp ce el îşi păstră valetul de cameră.

— Află – îi spuse – dar află numaidecât dacă domnul de Guiche nu-i la DOAMNA. Însă, vezi, cum vei afla asta?

— Foarte uşor, domnule cavaler: îl voi întreba pe Malicorne, care va afla de la domnişoara de Montalais. Dar trebuie să vă spun de la început că întrebarea va fi de prisos, căci toți oamenii domnului de Guiche sunt plecați: probabil că şi stăpânul lor a plecat o dată cu ei.

— Informează-te totuşi.

Nu trecură nici zece minute şi valetul de cameră se reîntoarse, îl trase într-un chip misterios pe stăpânul său pe o scară de serviciu şi-l făcu să intre într-o cămăruță a cărei fereastră dădea spre grădină.

— Ce s-a întâmplat? întrebă cavalerul. Pentru ce atâtea precauțiuni?

— Priviți, domnule – zise valetul de cameră.

— Ce?

— Priviți acolo jos, sub castan.

— Bine... Ah, Doamne, îl văd pe Manicamp, care aşteaptă; ce aşteaptă oare?

— Veți vedea îndată, dacă veți avea puțină răbdare... Colo, acum vedeți?

— Văd unul, doi, patru muzicanți cu instrumentele lor, şi după ei, împingându-i din urmă, pe de Guiche în persoană. Dar ce face acolo?

— Aşteaptă să i se deschidă uşa cea mică de la scara doamnelor de onoare; va urca pe acolo la DOAMNA, unde se va auzi o nouă cântare în timpul mesei.

— E foarte frumos ceea ce-mi spui.

— Nu-i aşa, domnule?

— Domnul Malicorne ți-a spus toate astea?

— El însuşi.

— Ține la tine deci?

— Ține la DOMNUL.

— Pentru ce?

— Pentru că vrea să facă parte din casa sa.

— La naiba, va face! Ce ți-a dat pentru asta?

— Taina pe care v-o vând, domnule.

— Ți-o plătesc cu o sută de pistoli. Ține!

— Mulțumesc, domnule... Priviți, uşa cea mică se deschide şi o femeie cheamă muzicanții înăuntru.

— E Montalais.

— Mai încet, domnule, nu rostiți prea tare acest nume; cine spune Montalais, spuse Malicorne. Dacă vă puneți rău cu unul, aveți de furcă cu celălalt.

— Bine, n-am văzut nimic.

— Iar eu n-am primit nimic – zise valetul vârând punga în buzunar.

Cavalerul, având certitudinea că de Guiche intrase acolo, se reîntoarse la DOMNUL, pe care-l găsi îmbrăcat în costumul său splendid, strălucind de bucurie şi de frumusețe.

— Se spune – strigă de Lorraine – că regele a ales soarele ca deviză; adevărul e, monseniore, că vouă vi se potriveşte mai bine această deviză.

— Şi Guiche?

— De negăsit. A fugit, s-a evaporat. Scandalul vostru de azi-dimineață l-a speriat. A dispărut de-acasă.

— Hm, e în stare, neghiobul, să fi luat poşta şi să se fi dus la proprietățile lui. Bietul băiat! Îl vom chema înapoi, lasă. Haidem să mâncăm.

— Monseniore, astăzi e ziua ideilor; mi-a mai venit una în cap.

— Care?

— Monseniore, DOAMNA e supărată pe altața voastră, şi are dreptate să fie. Îi datorați o scuză; duceți-vă să mâncați împreună.

— Oh, ăsta e un sfat pentru un soț slab.

— E pentru un soț bun. Prințesei îi e urât; va plânge în farfurie, va avea ochii roşii. Un soț care face ca ochii soției lui să se roşească e un soț nesuferit. Duceți-vă, monseniore, duceți-vă!

— Nu, am spus să mi se aducă masa aici.

— Haide, haide, monseniore, vom fi trişti amândoi: eu îmi voi simți inima împovărată ştiind că DOAMNA e singură, iar altețа voastră, oricât de neînduplecat veți voi să păreți, veți suspina totuşi. Luați-mă şi pe mine la prânzul DOAMNEI, şi va fi o surpriză foarte plăcută. Fac prinsoare că vom petrece de minune; azi-dimineață v-ați înşelat.

— Tot ce se poate.

— Fără nici un poate; e un fapt.

— Cavalere, cavalere, tu mă sfătuieşti rău!

— Vă sfătuiesc bine, e în folosul vostru: costumul acesta de culoarea panselelor, brodat cu aur, vă vine de minune. DOAMNA va fi mai subjugată de bărbat decât de procedeu. Haide, monseniore!

— M-ai înduplecat, să mergem.

Prințul, împreună cu cavalerul, ieşi din apartamentul său şi se îndreptă spre acela al Prințesei. Cavalerul şopti la urechea valetului său aceste cuvinte:

— Oameni în fața uşii celei mici. Nimeni să nu poată fugi pe acolo! Repede!

Şi, urmându-l pe Prinț, ajunse în anticamera DOAMNEI. Uşierii se pregăteau să dea de veste.

— Nimeni să nu se mişte – zise cavalerul zâmbind. Monseniorul vrea să facă o surpriză.

XXXVI

PRINȚUL E GELOS PE DE GUICHE

Prințul intră brusc, asemenea oamenilor cu gânduri curate şi care cred că fac o plăcere, sau asemenea celor care speră să surprindă o taină, ca un trist obol al geloşilor.

DOAMNA, îmbătată de primele măsuri ale muzicii, dansa cu o patimă nebună, lăsând la o parte dejunul început. Dansatorul ei era domnul de Guiche, cu brațele ridicate, cu

ochii pe jumătate închişi, cu genunchiul pe parchet, ca acei dansatori spanioli cu priviri voluptoase, cu gesturi mângâietoare. Prințesa se învârtea în jurul lui, cu acelaşi surâs şi cu aceeaşi vrajă aţâţătoare. Montalais admira. La Vallière, aşezată într-un colț, privea cu un aer visător.

E cu neputință să redăm efectul pe care-l produse asupra acestor oameni fericiți apariția neaşteptată a DOMNULUI. Este de asemenea cu neputință de redat efectul pe care-l produse asupra lui Filip vederea acestor oameni fericiți. Contele de Guiche nu mai avu puterea să se ridice de jos; DOAMNA rămăsese la jumătatea pasului şi mişcării sale, fără să poată îngâna un cuvânt. Cavalerul de Lorraine, rezemat de pervazul uşii, zâmbea ca un om adâncit în cea mai nevinovată admirație.

Paloarea prințului, tremurul convulsiv al mâinilor şi piciorului fu primul simptom care-i trezi la realitate pe cei de față. O mare tăcere urmă după tropotele dansului. Cavalerul de Lorraine se folosi de acest răgaz pentru a veni să-i salute pe DOAMNA şi respectiv pe de Guiche, prefăcându-se că-i confundă în reverențele sale cu cei doi stapâni ai casei. Prințul, apropiindu-se la rândul său, zise cu un glas răguşit:

— Sunt încântat; veneam aici crezând că te găsesc bolnavă şi mâhnită, dar te văd prinsă în noi plăceri; într-adevăr, e o fericire! Casa mea e cea mai veselă din univers! Apoi, întorcându-se către de Guiche, îi spuse: Conte, nu te ştiam un dansator atât de iscusit. Şi, revenind la soția lui: Fii mai bună cu mine – i se adresă el cu o amărăciune sub care îşi ascundea mânia. De câte ori se petrece la dumneata, cheamă-mă şi pe mine... Sunt un Prinț foarte însingurat.

De Guiche îşi recăpătă sângele rece şi, cu o mândrie firească, ce-i stătea atât de bine, zise:

— Monseniorul ştie că întreaga mea viaţă e în serviciul său: oricând va fi vorba să o dau, voi fi gata s-o fac; azi însă, nefiind vorba decât de dans, dansez.

— Şi ai dreptate – zise Prinţul cu răceală. Şi apoi, doamnă – continuă el – nu observi că doamnele dumitale îmi răpesc prietenii cei mai buni? Domnul de Guiche nu-i al vostru, doamnă, e al meu. Dacă vrei să iei masa fără mine, ai doamnele. Când mănânc singur, eu am gentilomii mei; nu mă lipsi până şi de ei.

DOAMNA simţi şi dojana şi lecţia. Roşeaţa îi năpădi dintr-o dată obrajii.

— Domnule – răspunse ea – nu ştiam, venind la curtea Franţei, că Prinţesele de rangul meu sunt considerate ca femeile din Turcia. Nu ştiam că nu le e îngăduit să vadă bărbaţi; dar dacă asta îţi e dorinţa, mă voi supune; nu te ruşina de loc dacă vrei să pui zăbrele la ferestrele mele.

Această ripostă, care îi făcu să zâmbească pe Montalais şi pe de Guiche, răscoli mânia în inima Prinţului, mânie din care o bună parte se risipise prin cuvintele ce le rostise.

— Foarte bine! zise el pe un ton stăpânit. Iată cum sunt respectat în casa mea!

— Monseniore! Monseniore! murmură cavalerul la urechea Prinţului, în aşa fel încât toată lumea observă că voia să-l potolească.

— Să mergem! rosti Prinţul drept orice răspuns, trăgându-l pe cavaler după el şi răsucindu-se cu o mişcare bruscă, gata aproape s-o îmbrâncească pe DOAMNA.

De Lorraine îşi urmă stăpânul până în apartamentul său, unde Prinţul nu avu răbdare să se aşeze şi dădu frâu liber mâniei ce-i clocotea în piept. Cavalerul îşi ridică ochii în tavan, îşi împreună mâinile şi nu scotea o vorbă.

— Părerea ta? strigă DOMNUL.

— Despre ce, monseniore?

— Despre tot ce se petrece aici.

— Oh, monseniore, e grav!

— E odios! Viața nu se poate duce astfel!

— Într-adevăr, nu e o fericire! zise cavalerul. Şi tocmai sperasem să avem linişte după plecarea nebunului acela de Buckingham.

— Iar acum e şi mai rău!

— Nu spun asta, monseniore.

— Nu, dar o spun eu, căci Buckingham nu îndrăznise să facă nici pe sfert din ceea ce am văzut astăzi.

— Ce anume?

— Să se ascundă pentru a dansa, să se prefacă pentru a lua masa în doi.

— Oh, monseniore, nu, nu!

— Ba da! Ba da! strigă Prințul întărâtându-se singur ca un copil răutăcios. Dar nu voi mai îndura asta multă vreme! Vreau să se ştie ce se petrece aici!

— Monseniore, un scandal...

— La naiba, să mă ruşinez eu, când ei nu se ruşinează față de mine? Aşteaptă-mă aici, cavalere, aşteaptă-mă!

Prințul dispăru în camera alăturată şi-l întrebă pe uşier dacă regina-mamă se reîntorsese de la capelă.

Ana de Austria era fericită: liniştea restabilită în sânul familiei sale, o întreagă curte bucuroasă de prezența unui suveran tânăr şi pornit spre lucruri mari, veniturile statului sporite, pacea la granițe asigurată, totul o făcea să prevadă un viitor luminos. Din când în când doar o răscolea amintirea acelui băiat tânăr pe care-l primise ca o mamă bună şi-l alungase ca una vitregă. Un suspin îi încheie gândul. Deodată, ducele de Orléans intră la dânsa.

— Mamă – strigă el trăgând cu nerăbdare draperiile în urma lui, la uşă – lucrurile nu mai pot să meargă astfel!

Ana de Austria îşi ridică frumoşii ei ochi asupra lui şi, cu o netulburată blândeţe, îl întrebă:

— Despre ce lucruri vrei să vorbeşti?

— Vreau să vorbesc de DOAMNA.

— Soţia ta?

— Da, mamă.

— Mă prind că nebunul de Buckingham îi va fi trimis vreo scrisoare de bun rămas.

— Ei bine, nu, mamă, nu-i vorba de Buckingham.

— De cine atunci? Căci bietul băiat era pe punctul de a-ţi pune gelozia la încercare, şi credeam că...

— Mamă, DOAMNA l-a şi înlocuit pe domnul de Buckingham.

— Filip, ce-ţi iese din gură? Rosteşti cuvintele cu prea multă uşurătate.

— Nu, nu. Doamna a întors-o atât de bine, încât sunt încă şi mai gelos.

— Doamne, şi pe cine?

— Cum, n-ai băgat de seamă nimic?

— Nu.

— N-ai observat că domnul de Guiche e mereu la ea, mereu cu ea?

Regina îşi pocni palmele şi începu să râdă.

— Filip – zise ea – la tine nu mai e vorba de un cusur, e o boală.

— Boală sau cusur, doamnă, eu sufăr.

— Şi pretinzi că s-ar putea vindeca un rău care există numai în închipuirea ta? Vrei să ţi se dea dreptate, deşi gelozia ta n-are nici un temei?

— Ah, iată că reîncepi să spui despre acesta ceea ce spuneai şi despre celălalt.

— Asta, fiul meu – rosti pe un ton sec regina – fiindcă ceea ce credeai despre celălalt reîncepi să crezi şi despre acesta.

Prințul se înclină puțin înțepat.

— Şi dacă ți-aş cita fapte – zise el – ai crede?

— Fiul meu, pentru orice alt lucru, în afară de gelozie, te-aş crede fără să-mi aduci dovezi; dar când e vorba de gelozie, nu-ți făgăduiesc nimic.

— Asta e ca şi cum maiestatea ta mi-ar porunci să tac şi m-ar scoate din cauză.

— Câtuşi de puțin; eşti fiul meu şi-ți datorez toată îngăduința unei mame.

— Oh, mărturiseşte-ți gândul: îmi datorezi toată îngăduința cuvenită unui nebun.

— Nu exagera, Filip, şi ia seama să nu-mi vorbeşti despre soția ta ca despre o femeie uşuratică...

— Dar faptele?

— Te ascult.

— Azi-dimineață se făcea muzică la DOAMNA, la ceasurile zece.

— Un lucru nevinovat.

— Domnul de Guiche stătea de vorbă cu ea, numai ei amândoi... Ah, am uitat să-ți spun că de opt zile el n-o mai părăseşte, se ține de dânsa ca o umbră.

— Dragul meu, dacă ar fi ceva rău, s-ar ascunde.

— Bun! exclamă atunci ducele. Asta aşteptam să-mi spui. Ține minte ce-ai spus! Azi-dimineață, zic, i-am surprins şi mi-am exprimat fără înconjur nemulțumirea.

— Fii sigur că asta e de ajuns; ai fost poate chiar prea aspru. Soțiile tinere sunt supărăcioase. Mustrându-le pentru

un rău pe care nu l-au făcut înseamnă adesea să le spui că-l puteau face.

— Bine, bine, aşteaptă! Reține de asemenea şi ceea ce-ai spus acum, doamnă: "Lecția de azi-dimineață e da ajuns şi, dacă ar face ceva rău, s-ar ascunde".

— Aşa am spus, da.

— Dar, puțin după aceea, căindu-mă de slăbiciunea mea de azi-dimineață şi ştiind că Guiche stă supărat la el acasă, m-am dus din nou la DOAMNA. Ghiceşte ce-am găsit acolo? Alte muzici şi dansuri, şi Guiche – ascuns acolo!

Ana de Austria îşi încruntă sprâncenele.

— O nechibzuință – zise ea. Şi ce-a spus DOAMNA?

— Nimic.

— Dar Guiche?

— La fel... Ba da... el a bâlbâit nişte obrăznicii.

— Şi tu ce crezi, Filip?

— C-am fost orb, că Buckingham nu era decât un pretext şi că adevăratul vinovat e Guiche.

Ana ridică din umeri.

— Şi atunci?

— Vreau ca Guiche să plece din preajma mea, ca şi Buckingham, şi voi cere asta regelui, afară numai dacă...

— Dacă?

— N-ai să faci dumneata această rânduială, doamnă, dumneata care eşti atât de înțeleaptă şi de bună.

— N-o voi face.

— Cum, mamă?

— Ascultă, Filip, nu sunt în fiecare zi dispusă să mă cert cu oamenii; am autoritate asupra celor tineri, dar nu m-aş putea folosi de ea fără să o pierd; de altfel, nimic nu dovedeşte că domnul de Guiche ar fi vinovat.

— Mi-a displăcut.

— Asta te priveşte.

— Bine, atunci ştiu ce am de făcut – zise Prinţul cu îndârjire.

Ana îl privi neliniştită.

— Şi ce vei face? întrebă ea.

— Îl voi îneca în bazin, prima oară când îl voi mai găsi în casă la mine.

După o asemenea crudă ameninţare, Prinţul aşteptă un efect de groază. Regina rămase însă nepăsătoare.

— N-ai decât – zise ea.

Filip era slab ca o femeie; începu să urle:

— Sunt trădat, nimeni nu mă iubeşte! Iat-o şi pe mama mea trecând de partea duşmanilor mei!

— Mama ta vede mai departe decât tine şi nu se osteneşte să te mai povăţuiască, fiindcă nu vrei s-o asculţi.

— Mă voi duce la rege!

— Asta voiam să-ţi şi spun. Aştept pe maiestatea sa aici, e ora sa de vizită. Plânge-te.

N-apucă să termine, că Filip auzi uşa de la anticameră deschizându-se cu zgomot. Îl cuprinse teama. Se desluşeau paşii regelui, ale cărui tălpi scârţâiau pe covoare. Prinţul dispăru pe o uşiţă, lăsând-o pe regină singură. Ana de Austria începu să râdă. Râdea încă în clipa când intră regele. El venea, foarte îndatoritor, să afle despre sănătatea, cam zdruncinată, a reginei-mame. Venea, de asemeni, s-o anunţe ca toate pregătirile pentru călătoria la Fontainebleau erau terminate. Văzând-o că râde, se simţi mai puţin îngrijorat şi-o întrebă, el însuşi zâmbind, ce anume o face să fie atât de veselă. Ana de Austria îi luă mâna şi, cu o voce plină de haz, îi zise:

— Ştii, sunt mândră că am sânge spaniol în vine.

— Pentru ce, doamnă?

— Pentru că spaniolele sunt mai cumsecade, cel puțin în comparație cu englezoaicele.

— Explică-te.

— De când te-ai însurat, n-ai avut motiv să-i faci nici o mustrare reginei, nu-i aşa?

— Nu, de bună seamă.

— Şi s-a scurs destul timp de când te-ai însurat. Fratele tău, dimpotrivă, e însurat numai de cincisprezece zile.

— Şi?

— Se plânge de DOAMNA pentru a doua oară.

— Cum! Iarăşi Buckingham?

— Nu, altul.

— Cine?

— Guiche.

— Aşa! Atunci DOAMNA e o cochetă.

— Mă tem că da.

— Sărmanul meu frate! zise regele zâmbind.

— Îngădui cochetăria, după câte văd.

— Când e vorba de DOAMNA, da; de fapt, Prințesa nu e cochetă.

— Fie; dar fratele tău îşi va pierde capul din pricina asta.

— Ce vrea?

— Să-l înece pe Guiche.

— Cam violent.

— Nu râde. El e deznădăjduit. Gândeşte-te la un mijloc.

— Ca să-l salvez pe Guiche, bucuros.

— Oh, dacă fratele tău te-ar auzi vorbind astfel, ar conspira împotrivă-ți, aşa cum a făcut unchiul vostru, DOMNUL, împotriva regelui, părintele tău.

— Nu. Filip mă iubeşte tare mult, şi eu îl iubesc tare mult la rândul meu; vom trăi ca buni prieteni. În rezumat, ce doreşte de la mine?

— S-o împiedici pe DOAMNA de a mai fi cochetă şi pe Guiche de a mai fi galant.

— Numai atât? Fratele meu îşi face o idee prea mare despre puterea regală... Să schimbi firea unei femei! Cu un bărbat mai treacă-meargă, dar cu o femeie?

— Cum ai să te descurci?

— Îi voi spune un cuvânt lui Guiche, care e băiat deştept, şi-l voi face să înțeleagă.

— Dar DOAMNA?

— Cu ea e mai greu; un cuvânt nu va fi de ajuns; va trebui să-i țin predici.

— Lucrul e însă grabnic.

— Oh, voi căuta să mă zoresc cât mai mult cu putință. Avem repetiție de balet astăzi după-masă.

— Vei ține predica dansând?

— Da, doamnă.

— Şi făgăduieşti o convertire?

— Voi curma erezia prin convingere sau prin foc.

— Îți doresc izbândă! Pe mine să nu mă amesteci însă în toate astea – DOAMNA nu mi-ar ierta-o niciodată; şi, soacră fiind, trebuie să mă înțeleg cu nora mea.

— Doamnă, regele va lua totul asupra lui. Uite, chiar mă gândesc.

— La ce?

— Ar fi poate mai bine să mă duc eu însumi la DOAMNA.

— E puțin cam solemn.

— Da, dar solemnitatea nu le stă rău predicatorilor, şi apoi lăutele baletului vor acoperi jumătate din vorbele mele. Afară de asta, e nevoie să împiedicăm vreo furie de-a fratelui meu... E mai bine să mă grăbesc... DOAMNA e în apartamentele sale?

— Aşa cred.

— Motivele neînțelegerilor, te rog.

— În două cuvinte, iată: mereu muzică... stăruința lui Guiche... bănuieli de ascunzişuri şi urzeli...

— Dovezi?

— Nici una.

— Bine; mă duc la DOAMNA.

Şi regele începu să-şi privească, în oglindă, costumul bogat şi fața care-i strălucea ca diamantele de pe el.

— Aşadar, DOMNUL e ținut la distanță? zise el.

— Oh, focul şi apa nu se gonesc cu mai multă înverşunare!

— De ajuns, mamă, îți sărut mâinile... cele mai frumoase mâini din Franța.

— Izbuteşte, sire... Fii împăciuitorul acestei căsnicii.

— Nu mă folosesc de ambasador – răspunse regele. Prin asta vreau să-ți spun că voi izbândi.

Şi ieşi râzând, scuturându-şi cu multă atenție îmbrăcămintea, în timp ce se îndrepta spre apartamentul Prințesei.

XXXVII

MEDIATORUL

Când regele apăru la DOAMNA, toți curtenii, pe care vestea unei scene conjugale îi împrăştiase prin jurul apartamentelor, începură să se simtă pradă celor mai mari nelinişti. Chiar se şi stârni în această privință o furtună pe care cavalerul de Lorraine, în mijlocul grupurilor, o discuta cu bucurie în toate elementele ei, îngroşându-le pe cele mai slabe şi manevrându-le, conform planurilor lui răutăcioase, pe cele mai tari, cu scopul de a produce efectele cele mai rele cu putință.

Aşa după cum prevăzuse Ana de Austria, prezența regelui dădu un caracter solemn evenimentului. Nu era un lucru

mărunt, în 1662, nemulțumirea DOMNULUI din pricina DOAMNEI şi amestecul regelui în treburile particulare ale DOMNULUI. De aceea se văzu cum cei mai îndrăzneți bărbați, care-l înconjurau pe contele de Guiche încă din primele momente, se depărtau acum de el cu un fel de groază; contele însuşi, cuprins de panica celorlalți, se retrase la el, singur.

Regele intră la DOAMNA salutând, aşa cum avea obiceiul să facă totdeauna. Doamnele de onoare erau înşirate la rând în galerie, la trecerea sa. Oricât de preocupat ar fi fost maiestatea sa, îşi aruncă totuşi ochiul de stăpân asupra acestor două rânduri de tinere şi încântătoare femei ce-şi lăsau cu modestie fețele în jos. Toate se înroşiseră simțind privirea regelui ațintită asupra lor. Una singură, al cărei păr lung cădea în bucle mătăsoase pe cei mai frumoşi umeri din lume, una singură era palidă şi abia îşi stăpânea emoția, cu toate că prietena ei o îmboldea necontenit cu cotul. Aceasta era La Vallière, căreia Montalais se străduia să-i insufle, prin semne şi priviri, curajul care ei nu-i lipsea niciodată. Regele nu se putu stăpâni să nu întoarcă fața. Toate frunțile, ce abia se ridicaseră, se plecară din nou; numai capul acela blond rămase nemişcat, ca şi cum n-ar mai fi avut nici o putere şi nici o voință.

Intrând la DOAMNA, Ludovic o găsi pe cumnata lui întinsă pe jumătate peste pernele din camera ei. Aceasta se ridică numaidecât şi făcu o reverență adâncă, îngăimând câteva cuvinte de mulțumire pentru cinstea ce i se arăta. Apoi se aşează din nou, învinsă de o slăbiciune, prefăcută, fără îndoială, căci un colorit fermecător îi îmbujora obrajii, iar ochii, din pricina câtorva lacrimi pe care abia şi le ştersese, aveau parcă şi mai multă strălucire.

Regele se aşează, fără a-i fi scăpat, datorită acelui spirit de observație ce-l caracteriza, nici dezordinea din cameră, nici

aceea, tot atât de vădită, de pe chipul DOAMNEI, şi luă un aer de voioşie.

— Sora mea – zise el – la ce oră vrei să repetăm astăzi figurile de balet?

— Ah, sire – răspunse ea clătinându-şi încet şi trist capul fermecător – binevoiți şi iertați-mă pentru astăzi; tocmai aveam de gând să previn pe maiestatea voastră că astăzi nu voi putea lua parte la repetiție.

— Cum – făcu regele cu o surprindere stăpânită – sora mea, eşti cumva indispusă?

— Da, sire.

— Atunci să trimit după medicii alteței tale.

— Nu, căci medicii nu-mi pot alina cu nimic răul de care sufăr.

— Mă înspăimânți!

— Sire, vreau să cer maiestății voastre îngăduința de a mă reîntoarce în Anglia.

Regele făcu o mişcare.

— În Anglia? Spune limpede ceea ce vrei să spui, doamnă.

— O spun fără tragere de inimă, sire – răspunse cu hotărâre nepoata lui Henric al IV-lea. Şi frumoşii ei ochi negri scânteiară aprinşi. Da, îmi pare rău că trebuie să-i fac maiestății voastre mărturisiri de acest fel, dar mă simt prea nefericită la curtea maiestății voastre şi vreau să mă întorc în familia mea.

— Doamnă, Doamnă!

Şi regele se apropie.

— Ascultați-mă, sire – continuă tânăra femeie, recăpătând asupra interlocutorului ei puterea de dominare pe care i-o dădeau frumusețea şi firea sa nestăpânită – eu sunt obişnuită cu suferința. De tânără încă am fost umilită, am fost

disprețuită. Oh, să nu spuneți că nu-i aşa, sire! adăugă ea cu un surâs.

Regele se înroşi.

— Atunci, vă spun, eram gata să cred că Dumnezeu mă adusese pe lume pentru asta, pe mine, fiica unui rege puternic; dar, fiindcă-i zdrobise tatălui meu viața, mie putea să-mi zdrobească numai mândria. Am suferit mult, am făcut-o să sufere şi pe mama; am jurat însă că dacă vreodată Dumnezeu mă va ajuta să-mi duc zilele în libertate, fie chiar şi ca o lucrătoare din popor care-şi câştigă pâinea prin truda sa, nu voi mai îndura nici cea mai mică umilire. Şi ruga mi-a fost ascultată: am recăpătat bogăția cuvenită rangului meu, naşterii mele; am urcat până la treptele tronului; am crezut că, aliindu-mă cu un principe francez, voi găsi în el o rudă, un prieten, un egal; dar constat că n-am găsit decât un stăpân, şi asta mă revoltă. Mama nu va afla nimic, iar maiestatea voastră, pe care o respect şi... o iubesc...

Regele tresări: nici un glas nu-i sunase încă atât de plăcut în urechi.

— Maiestatea voastră, spun, sire, care ştiți totul, fiindcă ați venit aici, poate că mă veți înțelege. Dacă nu mi-ați fi trecut pragul, veneam eu să vă caut. Nu vreau decât libertatea de a putea să plec fără îngrădire. Las în seama maiestății voastre, pe care vă consider un om nobil şi delicat, grija de a mă dezvinovăți şi a mă apăra.

— Sora mea, sora mea – bâigui regele, copleşit de acest atac atât de direct – te-ai gândit bine la enorma răspundere a planului pe care ți l-ai făurit?

— Sire, eu nu stau să mă gândesc, eu simt. Lovită, resping din instinct lovitura – iată totul!

— Dar ce ți s-a făcut? Să vedem!

Prințesa, se vedea bine, voia ca prin această manevră de care se folosesc totdeauna femeile, să înlăture orice mustrare şi să arunce ea una mai gravă; din acuzată, să devină acuzatoare. E semnul neîndoios al vinovăției; dar prin această întorsătură vădită, femeile, chiar cele mai puțin dibace, ştiu să iasă de fiecare dată învingătoare. Regele nu băgă de seamă că venise la ea ca s-o întrebe: "Ce i-ai făcut fratelui meu?" şi că se rezumase doar a spune: "Ce ți s-a făcut?"

— Ce mi s-a făcut? răspunse DOAMNA. Oh, trebuie să fii femeie ca să înțelegi, sire: m-a făcut să plâng.

Şi cu un deget alb-sidefiu, care nu-şi găsea perechea ca finețe, îşi arătă ochii înlăcrimați şi începu din nou să plângă.

— Sora mea, te rog! zise regele apropiindu-se şi mai mult, pentru a-i lua o mâna pe care ea şi-o lăsă umedă şi tremurătoare.

— Sire, am fost mai întâi lipsită de prezența unui prieten al fratelui meu. Milordul de Buckingham era pentru mine un oaspe plăcut, voios, un compatriot care-mi cunoştea obiceiurile, aş spune aproape un însoțitor de-a lungul vieții, căci am petrecut multe zile împreună, alături de ceilalți prieteni ai noştri, în frumosul parc de la Saint-James.

— Dar, sora mea, Villiers era îndrăgostit de dumneata!

— Pretext! Şi ce dacă domnul de Buckingham ar fi fost sau nu îndrăgostit de mine? zise ea cu un aer foarte serios. Să fie oare un pericol pentru mine un bărbat îndrăgostit?... Ah, sire, nu e de ajuns ca cineva să te iubească.

Şi zâmbi cu atâta drăgălăşenie, cu atâta finețe, că regele simți inima bătându-i tare, gata să i se spargă în piept.

— În sfârşit, şi dacă fratele meu ar fi gelos? o întrerupse el.

— Bine, consimt asta, iată un motiv. Dar domnul de Buckingham a fost alungat.

— Alungat?... Oh, nu!

— Expulzat, respins, trimis înapoi, dacă vă place mai mult, sire. Unul dintre primii gentilomi ai Europei s-a văzut silit să părăsească în pripă curtea regelui Franței, a lui Ludovic al XIV-lea, ca un om de rând, din pricina unei priviri sau a unui buchet de flori. Nu e o laudă pentru curtea cea mai galantă... Iertare, sire, uitam că, vorbind astfel, lovesc în puterea voastră suverană.

— Vai de mine! Nu, sora mea, nu eu l-am trimis înapoi pe domnul de Buckingham!... Îmi plăcea foarte mult!

— Nu? făcu DOAMNA cu şiretenie. Ah, atunci cu atât mai bine!

Şi accentuă acest *cu atât mai bine* ca şi cum în locul acestor cuvinte ar fi rostit *cu atât mai rău.* Urmă o tăcere de câteva clipe. Prințesa reluă:

— Domnul de Buckingham plecat... ştiu acum pentru ce şi prin cine... credeam că-mi voi recăpăta liniştea... Dar nu... Iată că DOMNUL găseşte alt pretext; iată că...

— Iată că apare altul – zise regele cu voioşie. Şi e firesc: eşti frumoasă, doamnă, vei fi iubită totdeauna.

— Atunci – strigă Prințesa – voi fi înconjurată de singurătate! Oh, asta vor, asta mi se pregăteşte! Dar nu, prefer să mă întorc la Londra. Acolo sunt cunoscută, sunt apreciată. Voi avea prietenii mei, fără a mă teme că unii şi alții vor cuteza să spună că îmi sunt amanți. La naiba, urâtă bănuială, mai ales din partea unui gentilom! Ah, DOMNUL a scăzut mult în ochii mei de când am văzut, de când am constatat că se poartă cu mine ca un tiran.

— Ei, ei, fratele meu nu e vinovat de altceva decât că te iubeşte.

— Mă iubeşte! DOMNUL mă iubeşte? Ah, sire... Şi începu să râdă cu hohote. DOMNUL nu va iubi niciodată o femeie –

continuă ea – fiindcă se iubeşte prea mult pe sine; da, din nenorocire pentru mine, DOMNUL face parte din speța cea mai rea de geloşi: e gelos fără a iubi.

— Mărturiseşte totuşi – zise regele, care începea să se pasioneze de această convorbire aprinsă, vioaie – mărturiseşte că Guiche te iubeşte.

— Ah, sire, eu nu ştiu nimic!

— Ar trebui să vezi. Un bărbat care iubeşte se trădează.

— Domnul de Guiche nu s-a trădat.

— Sora mea, sora mea, îl aperi pe domnul de Guiche!

— Eu? Nici nu mă gândesc! Oh, sire, atât i-ar mai lipsi nefericirii mele, o bănuială din partea voastră!

— Nu, doamnă, nu – se grăbi să răspundă regele. Nu te mâhni în zadar. Oh, plângi! Te conjur, linişteşte-te!

Ea plângea însă de-a binelea; lacrimi mari îi curgeau pe mâini. Regele îi apucă o mână şi-i sorbi una din aceste lacrimi. Ea îl privi cu atâta tristeţe şi cu atâta duioşie, încât el îşi simți inima răpusă.

— Nu ai nimic cu Guiche? întrebă regele mai nelinişti decât s-ar fi cuvenit să fie în rolul său de mediator.

— Dar nimic, nimic!

— Atunci pot să-l îmbunez pe fratele meu.

— Eh, sire, nimic nu-l va îmbuna. Să nu credeți că e numai gelos. DOMNUL a fost rău povățuit, şi e o fire bănuitoare.

— Oricine poate să fie aşa, când e vorba de dumneata.

DOAMNA îşi lăsă ochii în jos şi tăcu. Regele făcu la fel, ținându-i însă mereu mâna într-a lui. Această tăcere de o clipă dăinui un veac. DOAMNA îşi retrase încet mâna. Acum era sigură de izbândă. Cucerise câmpul de bătălie.

— DOMNUL se plânge – spuse regele cu sfială – că în loc să stai cu el, în locul societății lui preferi alte cercuri

particulare.

— Sire, DOMNUL îşi petrece vremea privindu-se mereu în oglindă şi punând la cale tot felul de răutăți împotriva femeilor, împreună cu domnul cavaler de Lorraine.

— Oh, mergi, mi se pare, prea departe!

— Spun ceea ce este. Observați! Veți vedea, sire, dacă am dreptate.

— Voi observa. Dar, până atunci, ce satisfacție i-am putea da fratelui meu?

— Plecarea mea.

— Iar repeți acest cuvânt? strigă regele puțin iritat, ca şi cum ar fi crezut că în zece minute se produsese o asemenea schimbare, încât DOAMNA ar fi renunțat la ideile ei de mai înainte.

— Sire, nu mai pot să fiu fericită aici – zise ea. Domnul de Guiche îl stânjeneşte pe DOMNUL. Va fi oare îndepărtat şi el?

— Dacă va fi nevoie, de ce nu? răspunse zâmbind Ludovic al XlV-lea.

— Ei bine, şi după domnul de Guiche?... Pe care-l voi regreta de altfel, vă previn, sire.

— Ah, îl vei regreta?

— Fără îndoială! E binevoitor, se poartă cu mine ca un prieten, mă distrează.

— Ah, dacă te-ar auzi DOMNUL! rosti regele, nemulțumit. Să ştii că nu mă voi mai însărcina să vă împac, şi nici nu voi mai încerca s-o fac!

— Sire, în momentul de față credeți că l-ați putea împiedica pe DOMNUL să fie gelos pe primul venit? Iar eu ştiu foarte bine că domnul de Guiche nu e primul venit.

— Iarăşi! Te previn că, în calitate de frate, voi începe să-l urăsc pe domnul de Guichè.

— Ah, sire – zise DOAMNA – nu vă însuşiţi, vă rog, nici simpatiile, nici duşmăniile DOMNULUI. Rămâneţi rege: va fi mai bine pentru maiestatea voastră şi pentru toată lumea.

— Eşti o adorabilă zeflemistă, doamnă, şi înţeleg de ce chiar şi cei pe care-i batjocoreşti te adoră.

— De aceea, sire, voi, pe care-l socoteam apărătorul meu, treceţi acum de partea celor care mă asupresc – răspunse DOAMNA.

— Eu asupritorul dumitale? Ferit-a sfântul!

— Atunci – stărui ea cu un aer rugător – încuviinţaţi cererea mea.

— Dar ce mi-ai cerut?

— Să mă reîntorc în Anglia.

— Oh, asta nu, niciodată! strigă Ludovic al XlV-lea.

— Sunt, prin urmare, prizonieră?

— În Franţa, da.

— Şi atunci, ce trebuie să fac?

— Ei bine, sora mea, uite, am să-ţi spun.

— Ascult pe maiestatea voastră ca o slugă umilă.

— În loc de a prefera anumite intimităţi oarecum nepotrivite, în loc să ne creezi îngrijorări cu izolarea dumitale, arată-te în mijlocul nostru mereu, nu ne mai părăsi; să trăim în familie. De bună seamă, domnul de Guiche e un om curtenitor; dar, în sfârşit, dacă noi n-avem spiritul său...

— Oh, sire, ştiţi bine că faceţi pe modestul!

— Nu, ţi-o jur. Poţi fi rege, şi să simţi totuşi că ai mai puţin noroc de a plăcea decât cutare sau cutare gentilom.

— Jur că nu credeţi un singur cuvânt din ceea ce spuneţi, sire.

Regele o privi pe DOAMNA cu multă tandreţe.

— Vrei să-mi făgăduieşti un lucru? zise el.

— Care?

— Să nu-ți mai pierzi în apartamentul dumitale, împreună cu străinii, timpul pe care ni-l datorezi nouă. Vrei să facem împotriva duşmanului comun o alianță ofensivă şi defensivă?

— O alianță cu maiestatea voastră, sire?

— De ce nu? Oare nu eşti o putere?

— Dar, sire, sunteți un aliat credincios?

— Vei vedea, doamnă.

— Şi din ce zi va începe această alianță?

— De astăzi.

— Voi întocmi eu tratatul?

— Foarte bine!

— Şi maiestatea voastră îl va semna?

— Orbeşte.

— Oh, atunci, sire, vă făgăduiesc minuni; sunteți astrul curții şi când veți apărea în fața mea…

Ei bine?

— Totul va străluci.

— Oh, doamnă, doamnă – zise Ludovic al XIV-lea – ştii foarte bine că întreaga lumină vine de la dumneata şi că dacă eu am ales soarele ca deviză, asta e numai o emblemă.

— Sire, vă măguliți prea mult aliata; asta înseamnă că vreți s-o amăgiți – zise DOAMNA amenințându-l pe rege cu degetul ei, mustrător.

— Cum, crezi că vreau să te amăgesc atunci când te încredințez de întreaga mea afecțiune?

— Da.

— Şi ce te face să te îndoieşti?

— Un lucru.

— Unul singur?

— Da.

— Care? Aş fi tare nefericit dacă m-aş vedea învins de un singur lucru.

— Acest lucru nu stă în puterea voastră, sire, şi nici chiar în puterea lui Dumnezeu.

— Şi care e acest lucru?

— Trecutul.

— Doamnă, nu înțeleg – zise regele, care înțelesese totuşi foarte bine.

Prințesa îi luă mâna.

— Sire – spuse ea – am avut nenorocirea de a va displace vreme atât de îndelungată, încât am aproape dreptul să mă întreb astăzi cum de ați putut îngădui să vă fiu cumnată.

— Să-mi displaci? Mi-ai displăcut, dumneata?

— Haide, nu tăgăduiți.

— Dă-mi voie…

— Nu, nu, mi-aduc aminte bine.

— Alianța noastră începe de astăzi – rosti regele cu o însuflețire ce nu era prefăcută. Nu-ți mai aduce aminte, deci, de trecut, aşa cum nu-mi mai amintesc nici eu; mă gândesc numai la prezent. Îl am sub ochi, iată-l, priveşte!

Şi o trase pe Prințesă în fața unei oglinzi, în care ea se văzu îmbujorată şi frumoasă, atât de frumoasă că ar fi fost în stare să sucească şi mințile unui sfânt.

— Asta n-are importanță – zise ea – asta nu poate fi chezăşia unei alianțe trainice.

— E nevoie să jur? întrebă regele, amețit de întorsătura plină de vrajă pe care o luase această convorbire.

— Oh, nu refuz niciodată un jurământ sincer! zise DOAMNA. E un temei pentru a avea încredere.

Regele îngenunche pe un covoraş şi luă mâna DOAMNEI. Ea, cu un surâs pe care un pictor nu l-ar putea niciodată reda, iar un poet nu l-ar putea decât imagina, îi dădu

amândouă mâinile, în care el îşi ascunse fruntea înfierbântată. Nici unul, nici altul nu putură găsi un cuvânt.

Regele simți că DOAMNA îşi retrage palmele, atingându-i uşor obrajii. Se ridică numaidecât şi ieşi din apartament. Curtenii îi observă roşeața din obraji şi deduseră că scena fusese furtunoasă. Dar cavalerul de Lorraine se grăbi să spună:

— Oh, nu, domnilor, fiți pe pace! Când maiestatea sa e furios, se îngălbeneşte.

XXXVIII

SFĂTUITORII

Regele o părăsi pe DOAMNA într-o stare de mare tulburare, pe care abia el însuşi şi-o putea explica.

Este cu neputință, într-adevăr, să se explice jocul tainic al acestor simpatii ciudate, care se aprind dintr-o dată şi fără vreun motiv întemeiat, după mulți ani petrecuți în cea mai netulburată linişte, în cea mai desăvârşită nepăsare a două inimi sortite să se iubească. De ce Ludovic al XIV-lea o disprețuise, aproape o urâse altădată pe DOAMNA? De ce acum o găsea, pe aceeaşi femeie, atât de frumoasă, atât de ispititoare, şi pentru ce, nu numai că se gândea la ea, dar era obsedat de dânsa? Pentru ce, la rândul ei, DOAMNA, ai cărei ochi şi al cărei spirit erau atrase în altă parte, arăta, de opt zile, față de rege, un fel de favoare ce te ducea cu gândul la cele mai strânse intimități?

Nu trebuie să se creadă că Ludovic îşi făurise vreun plan de seducere: legătura care o unea pe DOAMNA cu fratele său era, sau cel puțin i se părea, o barieră de netrecut; era chiar încă prea departe de această barieră ca să-şi dea seama că ea există. Dar pe panta pasiunilor ce cuprind inima şi spre care tinerețea ne împinge totdeauna cu putere, nimeni nu poate spune unde se va opri, nici măcar acela care a cântărit bine,

dinainte, toți sorții de izbândă sau de înfrângere. Cât despre DOAMNA, înclinarea ei către rege poate fi explicată uşor: era tânără, cochetă şi dornică să stârnească admirația. Era una din acele naturi cu porniri nestăvilite care, la un teatru, ar fi în stare să sară peste cărbuni aprinşi numai pentru a smulge spectatorilor un ropot de aplauze. Nu era deci surprinzător că, odată pornită pe treptele acestui urcuş, după ce fusese adorată de Buckingham, trecuse la de Guiche, care îi era superior lui Buckingham, fie numai şi prin acest merit care se bucură de multă trecere în ochii femeilor, noutatea; nu era deci de mirare, spunem, ca Prințesa să-şi fi înălțat ambiția până la a fi admirată de rege, care era nu numai cel dintâi din regat, dar şi unul dintre bărbații cei mai frumoşi şi mai spirituali. Cât despre subita pasiune a lui Ludovic pentru cumnata lui, fiziologia nu ne-ar putea da decât nişte explicații banale, iar natura ne-ar duce la unele din afinitățile ei misterioase. DOAMNA avea cei mai frumoşi ochi negri, Ludovic cei mai frumoşi ochi albaştri din lume. DOAMNA era veselă şi zburdalnică, Ludovic melancolic şi potolit. Menite să se întâlnească pentru întâia oară pe terenul unui interes şi al unei curiozități comune, aceste două naturi opuse între ele se aprinseseră prin atingerea asperităților lor reciproce. Ludovic, întorcându-se la el, îşi dădu seama că DOAMNA era femeia cea mai seducătoare de la curte. DOAMNA, rămânând singură, se gândea, cu plăcere, că produsese asupra regelui o impresie puternică. Dar acest sentiment, la ea trebuia să fie pasiv, în timp ce la rege nu putea fi împiedicat de a izbucni cu toată puterea firească spiritului unui tânăr bărbat, mai ales al unui tânăr care nu are decât să voiască pentru a-şi vedea împlinite toate dorințele.

Regele îl anunță mai întâi pe DOMNUL că lucrurile s-au împăcat, că DOAMNA avea pentru el cel mai mare respect,

cea mai sinceră afecțiune, dar că era o fire mândră, temătoare chiar, şi ale cărei susceptibilități trebuiau trecute cu vederea. DOMNUL replică, pe tonul acela dulce-acru pe care-l folosea de obicei față de fratele său, că el nu putea înțelege susceptibilitățile unei femei ale cărei purtări meritau, după părerea lui, să fie supuse unei anumite cenzuri şi că, dacă cineva are dreptul să se considere rănit, acela este el, DOMNUL, căruia nu i se poate contesta acest drept. Dar atunci regele îi răspunse pe un ton destul de viu şi care dovedea interesul ce i-l purta cumnatei sale:

— DOAMNA e mai presus de orice cenzură, crede-mă!

— A altora, da, sunt de acord – zise Prințul – dar nu şi de a mea, aşa presupun.

— Ei bine – ripostă regele – țin să-ți spun, frate, că purtările DOAMNEI nu merită cenzura ta. Da, e fără îndoială o femeie tânără, foarte distrată şi foarte ciudată, dar care dă dovadă de cele mai bune sentimente. Caracterul englez nu e totdeauna bine înțeles în Franța, dragă frate, şi libertatea moravurilor engleze îi uimeşte uneori pe cei care nu ştiu că această libertate e întemeiată chiar pe inocență.

— Ah – zise DOMNUL din ce în ce mai nemulțumit – de vreme ce maiestatea ta ia apărarea soției mele, pe care eu o acuz, înseamnă că ea e nevinovată, şi atunci nu mai am nimic de spus.

— Frate – se grăbi să reia regele, căruia glasul conştiinței îi şoptea în adâncul inimii că DOMNUL avea întrucâtva dreptate – frate, tot ceea ce spun şi mai ales tot ceea ce fac e numai pentru fericirea ta. Am aflat că te-ai plâns de lipsă de încredere sau de lipsă de respect din partea DOAMNEI şi nu vreau de loc ca neliniştile tale să se prelungească prea mult. Intra în datoriile mele să veghez asupra căminului tău, ca şi asupra căminului celui mai umil dintre supuşii mei. Şi am

văzut, cu cea mai mare plăcere, că temerile tale n-au nici un fundament.

— Dar – stărui DOMNUL pe un ton interogativ şi aţintindu-şi ochii asupra fratelui său – ceea ce maiestatea ta a constatat referitor la DOAMNA, şi mă închin în faţa înţelepciunii tale regale, a verificat oare şi în cazul celor ce-au pricinuit scandalul de care mă plâng?

— Ai dreptate, frate – zise regele – voi cerceta.

Aceste cuvinte cuprindeau un ordin, în acelaşi timp cu o consolare. Prinţul înţelese asta şi se retrase. Ludovic se duse însă la mama lui; simţea că avea nevoie de o iertare mai deplină decât aceea pe care o smulsese de la fratele său.

Ana de Austria n-avea faţă de domnul de Guiche aceleaşi motive de a fi îngăduitoare ca faţă de Buckingham. Observă, de la cele dintâi cuvinte, că Ludovic nu era dispus să fie aspru; ea însă fu. Era unul din vicleşugurile obişnuite ale bătânei regine de a ajunge să cunoască adevărul. Dar şi Ludovic trecuse de vârsta uceniciei: aproape de un an era rege. În acest an avusese destul timp să înveţe să se prefacă. Ascultând-o pe Ana de Austria şi lăsând-o să-şi dezvăluie toate gândurile, făcând doar câte un semn de încuviinţare cu privirea sau cu mâna, se convinse, după anumite jocuri ale ochilor, după anumite aluzii uşoare, că regina, atât de pricepută în materie de galanterii, ghicise, sau cel puţin bănuise slăbiciunea lui pentru DOAMNA. Dintre toţi sfetnicii săi, Ana de Austria trebuia să fie cel mai însemnat; dintre toţi rivalii lui, Ana de Austria putea să fie cel mai periculos. Ludovic schimbă deci tactica. O învinovăţi pe DOAMNA, îl căină pe DOMNUL, ascultă ceea ce mama lui spunea despre de Guiche, aşa cum ascultase ceea ce spusese despre Buckingham. Apoi, când simţi că ea se încredinţase că repurtase asupra lui o victorie deplină, o părăsi.

Toată curtea, adică toți favoriții şi toți intimii, şi erau mulți, întrucât se aflau acolo cinci stăpâni, se reuniră seara pentru repetiția de balet.

În acest răstimp, bietul de Guiche îşi mai alină necazurile prin cele câteva vizite pe care le primi. Dintre acestea, era una de care se temea, dar de care îşi lega şi nădejdea aproape în aceeaşi măsură. Era vizita cavalerului de Lorraine. Pe la ceasurile trei după-amiază, cavalerul intră la conte. Chipul lui era dintre cele mai liniştitoare. DOMNUL, îi spuse el lui de Guiche, devenise foarte voios şi nimeni n-ar fi putut spune că vreun nor cât de mic ar fi întunecat vreodată cerul conjugal. De altminteri, DOMNUL nu purta niciodată pică nimănui!

De multă vreme la curte, cavalerul de Lorraine stabilise ca, dintre cei doi fii ai lui Ludovic al XIII-lea, DOMNUL era cel care moştenise firea părintească, o fire schimbătoare, nehotărâtă , bună în aparență, rea în fond, dar cu siguranță nulă pentru prietenii lui. Îi dădu mai ales multe speranțe lui de Guiche demonstrându-i că DOAMNA va ajunge în curând să-l ducă de nas pe soțul ei şi că, prin urmare, acela îl va conduce pe DOMNUL, care va izbuti să o conducă pe DOAMNA. La care de Guiche, neîncrezător şi cu prezență de spirit, răspunse:

— Da, cavalere, numai că eu o socot pe DOAMNA foarte periculoasă.

— În ce sens?

— În sensul că a băgat de seamă că DOMNUL nu e un bărbat care se pasionează după femei.

— Asta e adevărat – zise cavalerul de Lorraine râzând.

— Şi atunci...

— Ei bine?

— DOAMNA alege pe primul venit, făcând din el obiectul preferințelor sale şi atrăgându-l pe soț prin gelozie.

— Adânc! Adânc! exclamă cavalerul.

— Adevărat! răspunse de Guiche.

Dar nici unul, nici altul nu-şi mărturisiră gândurile până la capăt. De Guiche, în timp ce învinuia astfel caracterul DOAMNEI, în sinea lui îi cerca iertare din adâncul inimii. Cavalerul, admirând profunzimea de gândire a lui de Guiche, îl îndruma cu ochii închişi spre prăpastie. De Guiche îl descusu atunci mai îndeaproape asupra efectului produs de scena de dimineață şi asupra efectului, mai grav încă, produs de scena din timpul mesei.

— Dar ți-am mai spus că i-a făcut pe toți să râdă, în frunte cu DOMNUL! răspunse cavalerul de Lorraine.

— Totuşi – mai aruncă de Guiche o întrebare – mi s-a vorbit de o vizită a regelui la DOAMNA!

— Ei bine, e adevărat; DOAMNA era singura care nu râdea, şi regele s-a dus la ea spre a o face să râdă.

— Astfel că?...

— Astfel că nimic nu s-a schimbat în programul zilei.

— Şi baletul se repetă?

— De bună seamă.

— Eşti sigur?

— Foarte sigur.

La acest punct al convorbirii celor doi tineri, pe uşa intră Raoul, cu fruntea îngândurată. Zărindu-l, cavalerul, care avea pentru el, ca pentru orice caracter nobil, o ură ascunsă, se ridică în picioare.

— Atunci, ma sfătuieşti să...? îl întrebă de Guiche pe cavaler.

— Te sfătuiesc să dormi liniştit, dragul meu conte.

— Eu însă, de Guiche – zise Raoul – îți dau un sfat cu totul deosebit.

— Care, prietene?

— Acela de a încăleca pe cal şi de a pleca la una dm proprietățile dumitale; acolo, dacă ții să urmezi sfatul cavalerului, poți să dormi liniştit, şi nestingherit de nimeni, oricât îți va face plăcere.

— Cum, să plece? strigă cavalerul făcând pe surprinsul. Şi pentru ce-ar pleca de Guiche?

— Pentru că, şi dumneata nu se poate să nu ştii asta, mai ales dumneata, pentru că toată lumea a început să vorbească despre o scenă care s-ar fi petrecut aici între DOMNUL şi de Guiche.

De Guiche păli.

— Nu-i adevărat – răspunse cavalerul – nu-i adevărat; iar dumneata ai fost rău informat, domnule de Bragelonne.

— Am fost, dimpotrivă, foarte bine informat, domnule – i-o întoarse Raoul – şi sfatul pe care i-l dau lui de Guiche e un sfat prietenesc.

În timpul acestui schimb de cuvinte, de Guiche, puțin uluit, se uita pe rând când la unul, când la celălalt dintre cei doi sfătuitori ai lui. Simțea în sinea sa că în momentul acela se dădea o luptă de care avea să atârne tot restul vieții lui de aici încolo.

— Nu-i aşa – zise cavalerul adresindu-i-se contelui – nu-i aşa, de Guiche, că scena n-a fost atât de furtunoasă precum pare să creadă domnul viconte de Bragelonne, care, de altfel, nici nu era de față?

— Domnule – stărui Raoul – furtunoasă ori nu, eu nu vorbesc acum de scena în sine, ci de urmările pe care le poate avea. Ştiu că DOMNUL a amenințat. Ştiu că DOAMNA a plâns.

— DOAMNA a plâns? strigă de Guiche fără voia lui şi împreunându-şi mâinile.

— Ah, ca să vezi! zise cavalerul râz.ând. Iată un amănunt pe care nu-l ştiam. Hotărât, eşti mai bine informat decât mine, domnule de Bragelonne.

— Şi tocmai fiindcă sunt mai bine informat decât dumneata, cavalere, tocmai de aceea insist ca de Guiche să plece cât mai departe.

— Dar nu şi încă o dată nu! Îmi pare rău că te contrazic, domnule viconte, dar această plecare n-are nici un rost.

— E grabnică.

— Şi pentru ce-ar trebui să plece? Ia să vedem.

— Dar regele? Regele?

— Regele? exclamă de Guiche.

— Ei da, îți spun, regele se interesează de această afacere.

— Ei şi? zise cavalerul. Regele ține la de Guiche, şi mai ales la tatăl său; gândeşte-te că, dacă ar pleca, contele ar însemna să mărturisească singur că a săvârşit o faptă urâtă.

— Cum asta?

— Fără îndoială, când cineva fuge, dovedeşte că e vinovat sau că se teme.

— Sau că este necăjit ca un om învinuit pe nedrept – zise Bragelonne. Să dăm plecării sale caracterul necazului, nimic nu e mai uşor; vom spune că am făcut amândoi tot ce ne-a stat în putință ca să-l oprim, şi dumneata cel puțin nu vei minți. Haide, haide, de Guiche, eşti nevinovat; scena de astăzi trebuie să te fi rănit, dragul meu; pleacă, pleacă, de Guiche.

— Ei nu, de Guiche, rămâi – zise cavalerul – rămâi tocmai fiindcă, aşa cum spunea domnul de Bragelonne, eşti nevinovat. Iartă-mă încă o dată, viconte, dar nu sunt de aceeaşi părere cu dumneata.

— Crede ce vrei, domnule, dar observă, te rog, că exilul pe care de Guiche şi-l va impune singur va fi de scurtă durată. Îi va pune capăt oricând va voi şi, întorcându-se dintr-un exil

voluntar, va regăsi zâmbetul pe toate buzele; pe câtă vreme, dimpotrivă, o proastă dispoziție a regelui poate stârni o furtună ale cărei urmări nimeni nu va îndrăzni să le prevadă.

Cavalerul surâse.

— La dracu, e tocmai ceea ce doresc! murmură el încet, numai pentru sine.

Şi în acelaşi timp înalță din umeri. Această mişcare nu-i scăpă contelui; el se temea că, dacă va pleca de la curte, ar putea să dea impresia că o face de frică.

— Nu, nu – strigă el – s-a hotărât! Rămân, Bragelonne!

— Profet sunt – zise cu tristețe Raoul. Nenorocire ție, de Guiche, nenorocire!

— Şi eu sunt profet, dar nu pentru a proroci nenorocirea; dimpotrivă, conte, şi îți spun rămâi, rămâi!

— Repetiția de balet va avea totuşi loc, eşti sigur? îl întrebă de Guiche.

— Absolut sigur.

— Ei bine, vezi, Raoul? reluă de Guiche silindu-se să zâmbească. Vezi, o curte unde se dansează cu atâta poftă nu este o curte posomorâtă, pregătită pentru lupte lăuntrice. Hai, mărturiseşte că am dreptate, Raoul!

Raoul dădu din cap.

— Nu mai am nimic de spus – răspunse el.

— În sfârşit – întrebă cavalerul, curios de a şti din ce izvor căpătase Raoul veştile a căror exactitate se vedea silit să o recunoască în sinea lui – dumneata zici că eşti bine informat, domnule viconte; dar cum ai putea fi informat mai bine decât mine, care sunt unul din prietenii cei mai apropiați ai DOMNULUI?

— Domnule – răspunse Raoul – în fața unei asemenea declarații, mă plec. Da, dumneata trebuie să fii mai bine informat, recunosc asta, şi, întrucât un om de onoare nu poate să spună altceva decât ceea ce ştie, să vorbească altfel decât cum gândeşte, tac, mă socotesc învins şi îți las câmpul de bătaie.

Şi, într-adevăr, Raoul, ca unul ce părea a nu dori decât odihna, se trânti într-un fotoliu larg, în timp ce contele îşi chema oamenii ca să-l îmbrace. Cavalerul simțea că timpul e înaintat şi-ar fi vrut să plece, dar se temea ca Raoul, rămânând singur cu de Guiche, să nu-l îndemne să ia altă hotărâre. Aruncă deci în joc ultima lui armă.

— DOAMNA va fi strălucitoare – zise el – încearcă astăzi costumul ei de Pomonă.

— Ah, aşa-i! exclamă contele.

— Da, da – continuă cavalerul – a dat toate ordinele necesare în această privință. Ştii, domnule de Bragelonne, că

regele va întruchipa primăvara?

— Va fi minunat – zise de Guiche – şi iată un motiv mai bun decât toate celelalte pe care mi le-ai dat până acum de a rămâne: întrucât eu joc rolul lui Vertumniu şi voi dansa în pas cu DOAMNA, nu mai pot pleca fără un ordin al regelui, deoarece absența mea ar dezorganiza baletul.

— Iar eu – zise cavalerul – voi avea un simplu rol de satir şchiop; e drept că sunt un dansator prost şi nu am piciorul făcut pentru aşa ceva. Domnilor, la revedere! Nu uita coşul cu fructe pe care trebuie să i-l oferi Pomonei, conte!

— Oh, nu voi uita nimic, fii liniştit – zise de Guiche, foarte fericit.

"Acum sunt sigur că nu va mai pleca" – îşi spuse cavalerul de Lorraine, ieşind pe uşă.

Raoul, după plecarea cavalerului, nu încercă să-şi mai convingă prietenul; îşi dădea seama că s-ar fi ostenit degeaba.

— Conte – îi spuse el totuşi, cu vocea lui tristă şi melodioasă – conte, te arunci într-o pasiune cumplită. Te cunosc, eşti o fire nepotolită; aceea pe care o iubeşti e la fel... Ei bine, admit pentru o clipă că ea te-ar putea iubi...

— Oh, niciodată! strigă de Guiche.

— De ce spui niciodată?

— Fiindcă ar fi o mare nenorocire pentru amândoi.

— Atunci, dragă prietene, în loc de a te privi ca pe un nechibzuit, dă-mi voie să te privesc ca pe un nebun.

— Pentru ce?

— Eşti pe deplin încredințat, hai, răspunde-mi cu toată sinceritatea, că nu-i vei cere nimic aceleia pe care o iubeşti?

— Oh, da, sunt foarte sigur de asta!

— Atunci, iubeşte-o de departe.

— Cum, de departe?

— Fără îndoială; ce-ți pasă că e sau nu e de față, de vreme ce nu doreşti nimic de la ea? Iubeşte un portret, iubeşte o amintire.

— Raoul!

— Iubeşte o umbră, o iluzie, o himeră, iubeşte dragostea, dând un nume idealului tău. Ah, întorci capul! Intră valeții, nu mai spun nimic. În împrejurări fericite sau nefericite, bizuie-te pe mine, de Guiche.

— La naiba, mă şi bizui!

— Ei bine, iată tot ce-aveam să-ți spun. Fă-te frumos, de Guiche, fă-te cât mai frumos. Cu bine!

— Nu vii la repetiția baletului, viconte?

— Nu, am de făcut o vizită în oraş. Îmbrățişează-mă, de Guiche. Cu bine!

Reuniunea avea loc la rege. Reginele mai întâi, apoi DOAMNA, câteva doamne de onoare alese şi un mare număr de curteni, de asemenea aleşi, precedau exercițiile de dans prin conversații pline de spirit, cum ştiau să facă oamenii pe vremea aceea. Nici una dintre doamnele invitate nu îmbrăcase costumul de serbare, aşa cum prevăzuse cavalerul de Lorraine; dar se vorbea mult despre bogatele şi ingenioasele desene făcute de diferiți pictori pentru *baletul semizeilor.* Astfel erau numiți regii şi reginele al căror Panthéon avea să fie Fontainebleau.

DOMNUL intră ținând în mână desenul ce înfățişa personajul pe care avea să-l joace el; avea încă fruntea puțin întunecată. Reverența pe care o făcu în fața tinerei regine şi a mamei sale fu plină de curtoazie şi afecțiune. O salută apoi aproape cavalereşte pe DOAMNA, şi se răsuci pe călcâie. Acest gest şi această răceală fură remarcate.

Domnul de Guiche o despăgubi însă pe Prințesă printr-o privire învăpăiată, şi DOAMNA, trebuie să o spunem,

ridicându-şi pleoapele, îl răsplăti cu o înflăcărare însutită. Trebuie să o spunem, de asemeni, că niciodată de Guiche nu fusese atât de frumos, iar privirea DOAMNEI iluminase parcă şi mai mult chipul fiului mareşalului de Grammont. Cumnata regelui simțea o furtună bubuind deasupra capului ei; mai simțea apoi că în cursul acestei zile, atât de bogată în prevestirea unor întâmplări viitoare, săvârşise, față de cel care o iubea cu atâta aprindere şi pasiune, o nedreptate, dacă nu o gravă trădare. Acum i se părea că sosise momentul când trebuia să dea socoteală, în fața bietului sacrificat de această nedreptate din timpul dimineții. Inima DOAMNEI bătea tare, şi bătea pentru de Guiche. Contele era deplâns cu toată sinceritatea, contele o preocupa mai mult decât oricine. Nu mai era vorba de DOMNUL, de rege, de milordul Buckingham. De Guiche singur îi stăpânea acum toate gândurile şi toate simțămintele.

Totuşi, DOMNUL era şi el un bărbat destul de frumos; dar nu putea fi asemuit contelui. Căci, se ştie, şi toate femeile o spun, e totdeauna o mare deosebire între frumusețea amantului şi aceea a soțului. Or, în situația de față, după retragerea DOMNULUI, după acea reverență plină de curtoazie şi afecțiune făcuta tinerei regine şi reginei-mame, după acel salul rece şi cavaleresc adresat DOAMNEI şi care fusese remarcat de toți curtenii, după toate acestea, spunem, în reuniunea de la rege, amantul câştigă mult față de soț. DOMNUL însă era prea mare senior ca să țină seama de acest amănunt. Nimic nu produce mai mult efect decât o idee bine fixată despre superioritate, când e vorba să arăți inferioritatea unui om care are această părere despre el însuşi.

Regele se ivi. Toată asistența urmărea desfăşurarea evenimentelor în privirea ce începea să dea tonul, întocmai ca sprânceana lui Iupiter Fulgerătorul.

Ludovic n-avea nimic din tristețea fratelui său; el era strălucitor. Cercetând o parte din desenele ce i se arătau din toate părțile, îşi exprimă părerile sau criticile, făcând fericiți sau nefericiți cu un singur cuvânt. Deodată, privirea lui, care aluneca pieziş către DOAMNA, observă muta corespondență statornicită între Prințesa şi conte. Buzele regale se încleştară, şi când se redeschiseră o făcură pentru a da glas unor fraze banale.

— Doamnelor – zise regele, înaintând spre regine – am primit ştirea că totul e pregătit la Fontainebleau, aşa după cum am dispus.

Un murmur de încântare se stârni în grupuri. Regele citi pe fețele tuturor dorința vie de a primi o imitație pentru serbare.

— Voi pleca mâine – adaugă el.

Tăcere adâncă în sânul adunării.

— Şi invit – termină regele – persoanele care mă înconjoară să se pregătească pentru a mă însoți.

Zâmbetul însenină toate fețele. Numai aceea a DOMNULUI îşi păstra caracterul de proastă dispoziție. Atunci începură să se perinde prin fața regelui şi a doamnelor seniorii care se grăbeau să-i mulțumească maiestății sale pentru marea cinste a invitației. Când îi veni rândul lui de Guiche, regele îi spuse:

— Ah, domnule, nu te văzusem aici!

Contele făcu o plecăciune. DOAMNA păli. De Guiche dădu să deschidă gura pentru a-şi exprima şi el mulțumirea.

— Conte – zise regele – iată vremea când se fac ultimele însămânțări. Sunt sigur că agricultorii dumitale din Normandia vor fi fericiți să te vadă la proprietățile domniei tale.

Şi, după acest atac brutal, regele îi întoarse spatele nenorocitului conte. Fu rândul lui de Guiche să pălească; făcu doi paşi spre rege, uitând că nu se cade a i se vorbi maiestății sale fără a fi întrebat.

— Poate că n-am înțeles bine? bolborosi el.

Regele întoarse uşor capul şi, cu acea privire rece şi neclintită ce cade ca o spadă nemiloasă în inima celor dizgrațiați, el repetă rar, pronunțând cuvintele unul câte unul:

— Am spus proprietățile domniei tale!

O sudoare de gheață năpădi fruntea contelui, iar mâinile i se deschiseră, lăsând să-i cadă pălăria pe care o ținea între degetele-i tremurătoare. Ludovic căută privirea mamei sale, ca pentru a-i arăta că se purtase ca un adevărat stăpân. Apoi căută privirea triumfătoare a fratelui său, ca pentru a-l întreba dacă răzbunarea îi era pe plac. În sfârşit, îşi îndreptă ochii asupra DOAMNEI. Prințesa zâmbea şi vorbea cu doamna de Noailles. Ea nu auzise nimic, sau mai curând se prefăcea că nu auzise nimic. Cavalerul de Lorraine privea de asemeni cu una din acele stăruințe duşmănoase ce par a da căutăturii unui om puterea pârghiei care smulge, ridică şi aruncă departe un obstacol.

Domnul de Guiche rămase singur în cabinetul regelui; toată lumea dispăruse. Prin fața ochilor săi, de om nenorocit, dansau doar nişte umbre. Deodată se smulse din cruda deznădejde ce pusese stăpânire pe el şi alergă cu răsuflarea tăiată să se închidă în apartamentul său, unde Raoul, credincios sumbrelor lui presimțiri, îl aştepta însă.

— Ei bine? murmură acesta văzându-şi prietenul intrând cu capul gol, cu privirea rătăcită, cu mersul împleticit.

— Da, da, e adevărat, da...

De Guiche nu putu spune mai mult; căzu istovit pe perne.

— Şi ea?... Întrebă Raoul.

— Èa! strigă nefericitul conte ridicând spre cer un pumn încleştat de furie. Ea!...

— Ea ce spune?

— Spune că rochia îi vine bine.

— Şi ce face?

— Râde.

Un hohot zănatic de râs zgudui toți nervii bietului surghiunit. Apoi el căzu pe spate – era zdrobit.

XXXIX

FONTAINEBLEAU

De patru zile, toate încântările reunite în minunatele grădini de la Fontainebleau făceau din această reşedință un cuib de desfătări.

Domnul Colbert se întrecea pe sine însuşi... Dimineața, socoteala cheltuielilor de peste noapte; ziua programe, probe, angajări, plăți. Strânsese patru milioane şi le folosea cu o chibzuială savantă. Se îngrozea cât de mult bănet înghițeau scenele mitologice. Un silvan, o driadă nu costa mai puțin de o sută de livre pe zi. Costumul fiecăruia se ridica la trei sute de livre. Pulberea şi pucioasa care se ardeau în focurila de artificii atingeau în fiecare noapte o sută de mii de livre. Mai erau apoi iluminațiile pe marginea ochiurilor de apă, ce consumau şi ele treizeci de mii de livre pe seară.

Serbările păreau însă falnice. Colbert nu-şi mai încăpea în piele de bucurie. Îi vedea în orice clipă pe DOAMNA şi pe rege ieşind la vânătoare sau pentru recepția personajelor fantastice, solemnități ce se repetau de cincisprezece zile în continuu şi făceau să strălucească tot mai mult spiritul DOAMNEI şi dărnicia regelui. Căci DOAMNA, eroina serbării, asculta orațiile reprezentanților unor popoare necunoscute, garamanți, sciți, hiperboreeni, caucazieni şi patagoni, ce

păreau că ies din măruntaiele pământului pentru a veni să-i facă urări, iar regele dăruia fiecărui ales al acestor noroade câte un diamant sau câte un alt obiect de preț. Şi atunci, solii aceştia îi asemuiau, în versuri mai mult sau mai puțin groteşti, pe rege cu Soarele, pe DOAMNA cu Febe, sora lui, fără a pomeni nimic de regina sau de DOMNUL, ca şi cum regele ar fi fost însurat cu doamna Henriette a Angliei şi nu cu infanta Maria-Tereza.

Fericita pereche, ținându-se de mâini, strângându-şi abia simțit degetele, sorbea cu înghițituri mari băutura aceasta atât de dulce a măgulirii, pe care o ațâța tinerețea, frumusețea, puterea şi iubirea.

Fiecare personaj de la Fontainebleau se mira de marea înrâurire pe care DOAMNA o căpătase asupra regelui. Fiecare îşi spunea în şoaptă că DOAMNA era adevărata regină. Şi, într-adevăr, regele întărea aceste ciudate presupuneri prin fiecare gând al lui, prin fiecare cuvânt, prin fiecare privire. Îşi lega toate dorințele, îşi căuta inspirațiile în ochii DOAMNEI, şi când Prințesa binevoia să zâmbească, el se îmbăta de bucuria sa. Dar DOAMNA, la rândul ei, se îmbăta oare în aceeaşi măsură de puterea ei, văzând că toată lumea îi cade la picioare? N-ar fi putut s-o spună nici ea singură; dar ceea ce ştia bine era ca nu avea nici o dorință, că se simțea nespus de fericită.

Din toate aceste schimbări, al căror izvor se afla în voința regală, rezulta că DOMNUL, în loc să fie al doilea personaj al regatului, devenise în realitate al treilea. Era mai rău decât pe vremea când de Guiche îşi suna chitarele sale în apartamentul DOAMNEI. Atunci DOMNUL avea cel puțin satisfacția de a-l pune la respect pe cel care-l stingherea. Acum însă, după plecarea rivalului, izgonit de fratele său

regele, DOMNUL purta pe umeri un jug cu mult mai greu decât înainte.

În fiecare seară, DOAMNA se reîntorcea la dânsa istovită. Călăria, băile în Sena, spectacolele, mesele întinse sub frunzare, balurile pe marginea marelui canal, concertele ar fi fost de ajuns ca să omoare nu o femeie firavă şi plăpândă, dar chiar şi pe cel mai robust elveţian de la castel. E adevărat că atunci când e vorba de dansuri, de concerte, de plimbări, o femeie e cu mult mai rezistentă decât cel mai voinic fiu al celor treisprezece cantoane. Dar, oricât de întinse ar fi puterile unei femei, ele au un capăt şi nu pot ţine mult timp piept unui asemenea trai.

Cât despre DOMNUL, el nu avea nici măcar mulţumirea de a o vedea pe DOAMNA abdicând de la regalitatea ei seara. Căci, noaptea, DOAMNA locuia în pavilionul regal, împreună cu regina cea tânără şi cu regina-mamă.

E de la sine înţeles că domnul cavaler de Lorraine nu-l părăsea nici o clipă pe DOMNUL şi se grăbea să toarne o picătură de fiere peste fiecare rană primită de acesta. Aşa se face că DOMNUL, care la început, după plecarea lui de Guiche, se simţise vesel şi întinerit parcă, recăzu în melancolic la trei zile după instalarea curţii la Fontainebleau.

Dar iată că într-o zi, pe la ceasurile doua, DOMNUL, care se sculase târziu şi pusese mai multă grijă ca de obicei în ţinuta sa, iată că DOMNUL, care nu auzise vorbindu-se încă nimic despre programul din ziua aceea, făcu planul să-şi strângă curtea sa în jurul lui, pentru a se duce cu DOAMNA, să supeze la Moret, unde avea o frumoasă casă de ţară. Se îndreptă, deci, spre pavilionul reginelor şi intră, foarte nedumerit că nu întâlneşte în cale nici un om din serviciul regal. Pătrunse singur în apartament. O uşă se deschidea la stânga, spre dormitorul DOAMNEI, una la dreapta, spre

dormitorul tinerei regine. În camera soției lui, DOMNUL află, din gura unei subrete care îşi vedea acolo de treaba ei, că toată lumea plecase la ceasurile unsprezece să se îmbăieze în Sena, ca plecarea se făcuse cu mare alai, că toate acestea se întâmplaseră de mai bine de un ceas. "Bun! îşi zise DOMNUL. Ideea e fericită. E o căldură înăbuşitoare, deci mă voi scălda bucuros şi eu." Şi îşi strigă oamenii... Nimeni nu se ivi. Chemă pe cineva de la DOAMNA; toți erau plecați. Coborî la grajduri. Un rândaş îi spuse că nu se mai găsea nici o trăsură, nici o caleaşcă. Atunci ceru să fie înşeuați doi cai, unul pentru el, unul pentru valetul său de cameră. Rândaşul îi răspunse foarte respectuos că nu mai avea nici un cal. DOMNUL, galben de mânie, se urcă din nou în apartamentul reginelor. Se duse până la camera de rugăciune a Anei de Austria. De acolo, prin draperia desfăcută, o zări pe tânăra lui cumnată îngenuncheată în fața reginei-mame; se părea că avea ochii plini de lacrimi. Nu fusese nici văzut, nici auzit. Se apropie tiptil de draperie şi trase cu urechea: spectacolul acestei dureri îi stârni curiozitatea. Regina cea tânără nu numai că plângea, dar se plângea.

— Da – spunea ea – regele mă tratează cu nepăsare, regele nu mai ştie decât de petreceri, şi petreceri la care eu nu iau parte niciodată.

— Răbdare, răbdare, fiica mea – răspunse Ana de Austria în spaniolă.

Apoi, tot în limba spaniolă, ea adăugă câteva sfaturi pe care DOMNUL nu le înțelese. Regina cea tânără răspundea prin învinuiri amestecate cu lacrimi şi suspine, printre care DOMNUL deslușea adesea cuvântul *bãnos* pe care Maria-Tereza îl rostea cu furie şi dispreț. "Băile – îşi spuse DOMNUL – băile. S-ar părea că are ce are cu băile." Şi se străduia să lege între ele frânturile de fraze pe care izbutea să le înțeleagă.

Ajunse astfel să vadă că regina plângea amarnic şi că, dacă Ana de Austria n-o putea mângâia, încerca cel puțin să o mângâie.

DOMNUL se temea să nu fie surprins ascultând la uşă, de aceea tuşi uşor. Cele două regine întoarseră capetele, amândouă deodată. DOMNUL intră. Când îl văzu pe Prinț, tânăra regină se ridică repede şi-şi şterse ochii. DOMNUL ştia prea bine ce se petrece acolo pentru a nu întreba nimic, ştia prea bine să fie politicos pentru a rămâne mut, deci salută numai. Regina-mamă îi zâmbi cu drăgălăşenie.

— Ce vrei, fiul meu? întrebă ea.

— Eu?... Nimic... – se bâlbâi DOMNUL. Căutam...

— Pe cine?

— Mamă, o căutam pe DOAMNA.

— DOAMNA e la scăldătoare.

— Dar regele? zise DOMNUL pe un ton care o făcu pe regină să se cutremure.

— Şi regele, dimpreună cu toată curtea – răspunse Ana de Austria.

— Atunci, dumneata, doamnă? făcu DOMNUL.

— Oh, eu – murmură tânăra regină – eu sunt spaima tuturor celor care se distrează.

— Şi eu de asemeni, după cât se pare – adăugă DOMNUL.

Ana de Austria îi făcu un semn din ochi nurorii sale, care se retrase izbucnind în lacrimi. DOMNUL îşi încruntă sprâncenele.

— Tristă casă regală – zise el. Ce părere ai, mamă?

— Dar... nu... nu... toată lumea aici caută să petreacă.

— La naiba, tocmai asta îi întristează pe cei cărora aceste petreceri nu le priesc.

— Cu ce ton spui asta, dragul meu Filip!

— Ah, mamă, o spun aşa cum o gândesc.

— Explică-te: ce s-a întâmplat?

— Întreabă pe cumnata mea, care îți vorbea adineauri de necazurile ei.

— Necazurile ei... care?...

— Da, am ascultat fără să vreau, dar, mărturisesc, am ascultat... Ei bine, am auzit cum sora mea se plângea de faimoasele bai ale DOAMNEI.

— Oh, nebunie...

— Nu, nu, nu; când plângi, nu eşti totdeauna nebun... *Bãnos* spunea regina; asta nu înseamnă *băi?*

— Îți repet, fiul meu – zise Ana de Austria – că sărmana ta cumnată e de o gelozie copilărească.

— În acest caz, doamnă – răspunse Prințul – mă învinuiesc cu toată umilința că am acelaşi cusur cu ea.

— Şi tu, fiul meu?

— De bună seamă.

— Şi tu, şi tu eşti gelos pe băile acelea?

— Cred şi eu!

— Oh!

— Cum, regele se duce să se scalde cu soția mea, şi n-o ia pe regină? Cum, DOAMNA se duce să se scalde cu regele, şi nu-mi face măcar cinstea de a mă preveni? Şi vrei ca biata mea cumnată să fie mulțumită? Vrei ca eu să fiu mulțumit?

— Dar, dragul meu Filip – zise Ana de Austria – eşti din cale-afară de exagerat! După ce-ai făcut să fie izgonit domnul de Buckingham, după ce-ai făcut să fie surghiunit domnul de Guiche, vrei acum să-l goneşti pe rege de la Fontainebleau?

— Oh, nu pot avea o astfel de pretenție, doamnă! zise cu acreală Prințul. Dar pot foarte bine să mă retrag eu, şi mă voi retrage.

— Gelos pe rege! Gelos pe fratele tău!

— Gelos pe fratele meu, pe rege, da, doamnă, gelos, gelos, gelos!

— Vai de mine, domnule! strigă Ana de Austria, prefăcându-se mâniată şi indignată. Încep să te cred nebun şi duşmanul înverşunat al liniştii mele, de aceea te las în plata Domnului, neputându-mă apăra împotriva unor asemenea născociri.

Şi, spunând acestea, părăsi încăperea, lăsându-l pe Prinț pradă celei mai cumplite furii. DOMNUL rămase o clipă buimăcit; apoi, revenindu-şi în fire, pentru a-şi aduna toate puterile, coborî din nou la grajd, îl chemă pe rândaş şi îi ceru o trăsură, apoi un cal; iar la dublul răspuns al acestuia că nu avea nici cal, nici trăsură, DOMNUL smulse o biciuşcă din mâinile unui îngrijitor şi începu să-l gonească pe bietul nevinovat de-a lungul curții, plesnindu-l cu biciul, fără să țină seama de văicărelile şi cererile lui de iertare; apoi, obosit, cu răsuflarea tăiată, plin de năduşeală, tremurând din toate mădularele, urcă iarăşi în apartamentul său, prefăcu în țăndări cele mai frumoase porțelanuri, după care se trânti pe pat, îmbrăcat şi încălțat, strigând:

— Ajutor! Ajutor!

XL

BAIA

La Valvins, sub bolțile de nepătruns ale răchitelor înflorite şi ale sălciilor care îşi plecau ramurile verzi până atingeau cu vârfurile crengilor unda albastră, o plută, lungă şi lată, cu trepte acoperite de perdele albăstrii, slujea de refugiu Dianelor ce se scăldau în râu şi pe care le pândeau cu ochi pătimaşi, la ieşirea din apă, douăzeci de Acteoni împodobiți cu pene, ce galopau pe malul îmbrăcat în muşchi şi învăluit în miresme, de la marginea pădurii. Dar Diana însăşi, chiar o Diană pudică, înfăşurată într-o hlamidă lungă, ar fi fost mai

puțin castă, mai puțin ferită de privirile străine decât era DOAMNA, tânără şi frumoasă ca însăşi această zeița. Căci, în pofida veşmântului ei subțire, vânătoriței tot i se mai vedea un genunchi alb şi rotund; în pofida tolbei de săgeți pe care o purta pe grumaz, i se mai zăreau totuşi umerii arşi de soare; pe când un văl lung, înfăşurat de o sută de ori, o acoperea pe DOAMNA, atunci când se furişa în brațele femeilor ei, şi o făcea să rămână ascunsă celor mai pofticioase şi celor mai învăpăiate priviri.

În clipa când ea păşi pe trepte, poeții care se aflau acolo, şi toți erau poeți când era vorba de DOAMNA, cei douăzeci de poeți care galopau la țărm se opriră şi strigară într-un glas că nu picături de apă erau acelea ce se scurgeau de pe trupul DOAMNEI, ci perle care cădeau şi se pierdeau în şuvoiul prea fericit al râului. Regele, care se afla în centrul acestor poezii şi al acestor omagii, le impuse tăcere guralivilor, a căror vervă n-ar mai fi secat niciodată, şi trase de frâu, întorcând calul, de teamă să nu jignească, chiar sub perdelele de mătase, modestia femeii şi demnitatea principesei. Se făcu deci un mare gol în scenă şi o mare tăcere pe plută. După mişcări, după jocul cutelor, după ondularea perdelelor, se ghicea graba femeilor de a-şi sluji stăpâna.

Regele asculta zâmbind frazele gentilomilor săi, dar se putea vedea, privindu-l, că atenția nu-i era câtuşi de puțin la cele ce spuneau ei. Într-adevăr, de îndată ce zornăitul inelelor alunecând pe vergelele de fier dădu de veste că DOAMNA se îmbrăcase şi că zeița avea să apară, regele se întoarse numaidecât, alergă spre țărm şi dădu semnalul tuturor acelora pe care serviciul sau buna lor plăcere îi chema în preajma DOAMNEI. Pajii se grăbiră să vină, aducând caii de căpestre; caleştile, trase la umbră sub frunzişuri, se apropiară de cort, dimpreună cu puzderia de valeți, de hamali

şi de femei, care, în timp ce stăpânii se scăldaseră, se retrăseseră deoparte, împărtăşindu-şi părerile, criticile şi interesele lor, aidoma unui jurnal fugar al acestei epoci, jurnal de care nimeni nu-şi mai aminteşte astăzi, nici chiar valurile, aceste oglinzi ale personajelor, aceste ecouri ale discuțiilor, valurile, acei martori pe care Dumnezeu i-a prăvălit în imensitate, după cum pe actorii scenei de acolo i-a aruncat în eternitate.

Toată această lume îngrămădită pe malurile râului, fără a mai ține seama de mulțimea de țărani atraşi de dorința de a vedea pe rege şi pe principesă, toată această lume fu, timp de opt sau zece minute, cel mai învălmăşit, cel mai plăcut talmeş-balmeş din câte se pot închipui.

Regele descălecă şi înaintă câțiva paşi pe jos; toți curtenii făcură la fel; el îi oferi brațul DOAMNEI, al cărei costum de călărie arăta o talie elegantă, ce se ghicea sub veşmântul de lână fină, cusut cu argint. Părul, ud încă şi mai întunecat decât abanosul, îi umezea gâtul atât de alb şi atât de curat. Sănătatea şi bucuria scânteiau în ochii ei frumoşi; era odihnită şi plină de neastâmpăr, sorbea aerul în răsuflări prelungi, sub umbrela brodată pe care i-o ținea un paj. Nimic mai tandru, mai grațios şi mai poetic decât aceste două chipuri îngemănate sub pălăria trandafirie a umbrelei: regele, ai cărui dinți albi sclipeau într-un zâmbet neîntrerupt, DOAMNA, ai cărei ochi negri străluceau ca două nestemate în reflexele mişcătoare ale mătăsurilor.

Când DOAMNA ajunse la calul ei, un minunat buiestraş andaluz, de un alb fără pată, puțin cam greoi poate, dar cu un cap inteligent şi plin de vioiciune, în care se regăsea amestecul de sânge arab atât de fericit îmbinat cu sângele spaniol, şi cu o coadă lungă ce mătura pământul, şi când Prințesa, cu mişcări lenevoase, se prefăcea că nu poate să

vâre piciorul în scară, regele o prinse în brațe, în aşa fel încât un braț al DOAMNEI înconjură ca un arc de foc gâtul monarhului. Ludovic, retrăgându-se, atinse fără să vrea cu buzele acest braț ce nu voia să se îndepărteze. Apoi, Prințesa mulțumindu-i regelui scutier, toată lumea fu, într-o clipă, în şa.

Regele şi DOAMNA se abătură din drum, lăsând să treacă înainte trăsurile, hăitaşii, gonacii. Un mare număr de călăreți, scăpați de jugul etichetei, dădură pinteni cailor şi porniră după trăsurile în care se aflau doamnele de onoare, fragede ca nişte nimfe în jurul Dianei, şi echipajele îşi luară zborul în zumzetul de râsete, de şuşotiri şi de fâşâituri mătăsoase.

Regele şi DOAMNA îşi țineau caii la pas. În urma maiestății sale şi a Prințesei, cumnata lui, dar la o depărtare destul de respectuoasă, curtenii gravi sau dornici să fie la îndemâna şi sub ochii regelui călăreau încet, strunindu-şi caii neastâmpărați, potrivindu-şi pasul după acela al armăsarilor regelui şi DOAMNEI, şi gustau tot ceea ce poate oferi mai plăcut şi mai pasionat schimbul de păreri între nişte oameni de spirit care aruncă într-un chip foarte elegant mii de glume şi de răutăți pe seama aproapelui lor. În hohotele lor înăbuşite, în pufniturile râsului lor sardonic, DOMNUL, acest nefericit absent, nu era, fireşte, cruțat. În schimb, se arătau îndurerați, ba unii oftau chiar când se gândeau la soarta lui de Guiche şi, trebuie să o mărturisim, compătimirea îşi avea rostul ei acolo.

Totuşi, regele şi DOAMNA, îndemnându-şi caii şi repetând de o sută de ori ceea ce le puneau pe buze curtenii care-i făceau sa vorbească, porniră în galop de vânătoare, şi atunci cărările adânci ale pădurii prinseră să răsune sub tropotul acestei cavalcade. După convorbirile în şoaptă, după dialogurile cu caracter de confidență, după frazele schimbate

cu un fel de mister urmară izbucnirile cele mai zgomotoase: de la hăitaşi până la prinți, voioşia îi cuprinse deodată pe toți. Întreaga ceată începu să râdă şi să strige. Gaițele şi coțofenele se refugiau cu țipete speriate în coroanele stufoase ale stejarilor, cucul îşi întrerupse vaierul lui monoton în inima codrului, pițigoii şi cintezoii zburau în stoluri, în timp ce căprioarele, cerbii şi ciutele săreau, îngrozite, prin tufişuri. Această ceată, răspândind în calea ei, ca o dâră, veselia, zgomotul şi lumina, fu precedată la castel, ca să spunem astfel, de propria ei zarvă.

Regele şi DOAMNA intrară în oraş, salutați laolaltă de aclamațiile generale ale mulțimii. DOAMNA se grăbi să-l caute pe DOMNUL. Instinctul îi spunea că-l făcuse să stea prea mult în afara acestei veselii. Regele se duse să le întâlnească pe regine. Ştia că trebuie să le despăgubească, pe una mai ales, pentru îndelungata lui absență. Dar DOAMNA nu fu lăsată să intre la DOMNUL. I se răspunse că Prințul dormea. Regele, în loc s-o întâlnească pe Maria-Tereza zâmbind ca întotdeauna, o găsi în galerie pe Ana de Austria, care, pândind sosirea lui, îi ieşi înainte, îl apucă de mână şi-l trase la dânsa. Ceea ce-şi spuseră sau, mai degrabă, ceea ce-i spuse regina-mamă lui Ludovic al XIV-lea, nimeni n-a putut să ştie vreodată; dar se putea bănui, desigur, după chipul răscolit pe care-l avea regele când ieşi de la această întrevedere. Noi însă, având menirea de a interpreta, împărtăşind totodată cititorului interpretările noastre, ar însemna să nu ne facem datoria lăsându-l în necunoştință de cauză asupra rezultatului acestei întrevederi. Îl va găsi îndeajuns de dezvoltat, aşa sperăm cel puțin, în capitolul următor.

XLI

VÎNĂTOAREA DE FLUTURI

Regele, intrând în apartamentul său pentru a da unele dispoziții şi pentru a-şi potoli năvala gândurilor, găsi pe masa de toaletă un bilețel al cărui scris părea prefăcut. Îl deschise şi citi:

Veniți repede, am o mie de lucruri să vă spun.

Nu trecuse chiar atât de mult de când regele şi DOAMNA se despărțiseră, pentru ca aceste o mie de lucruri să fie o continuare a celorlalte trei mii pe care şi le spuseseră pe drumul ce desparte Valvins de Fontainebleau. De aceea, cuprinsul bilețelului şi graba lui îi dădură mult de gândit regelui.

Îşi potrivi puțin toaleta şi plecă să-i facă o vizita DOAMNEI.

Prințesa, care nu voia să se vadă că-l aşteaptă, coborâse în parc împreună cu toate doamnele de onoare. Când regele afla ca DOAMNA îşi părăsise apartamentele pentru a se duce la plimbare, strânse în grabă toți gentilomii pe care-i putu găsi la îndemână şi-i pofti să-l urmeze în parc.

DOAMNA ieşise să prindă fluturi pe o mare pajişte mărginită de tufe de mirt şi de grozamă. Privea cum cele mai tinere şi mai harnice dintre domnişoarele ei de onoare alergau prin parc şi, cu spatele întors către pâlcul de carpeni, aştepta foarte nelinişitită sosirea regelui, căruia îi dăduse întâlnire aici. Scârțâitul unor paşi pe nisipul aleii o făcu să întoarcă fața. Ludovic al XIV-lea era în capul gol; el doborâse cu bastonul un fluture coadă de păun, pe care domnul de Saint-Aignan îl culese aproape amorțit din iarbă.

— Vezi, doamnă – zise regele – că şi eu prind fluturi pentru dumneata? Şi se apropie de dânsa. Domnilor – se adresă apoi către gentilomii care îi alcătuiau suita – prindeți fiecare câte un fluture, împreună cu aceste doamne.

Însemna că toată lumea trebuia să plece. Se putu vedea atunci un spectacol destul de curios: bătrânii curteni, curtenii graşi alergară după fluturi, pierzându-şi pălăriile prin tufe şi războindu-se cu mirtul şi cu grozama ca şi cum s-ar fi luptat cu spaniolii.

Regele îi oferi DOAMNEI brațul şi alese împreună cu ea, drept centru de observație, o bancă aşezată sub o streaşină de muşchi verde, un fel de colibă înfiripată de mintea sfioasă a vreunui grădinar care introdusese pitorescul şi fantezia în stilul sever al grădinăriei de pe atunci. Această streaşină, pe care creşteau păpădii şi trandafiri urcători, adăpostea o bancă fără spătar, în aşa fel încât cei care stăteau acolo, izolați în mijlocul pajiştei, vedeau şi erau văzuți din toate părțile, dar nu puteau să fie auziți fără ca ei înşişi să nu-i vadă pe cei ce s-ar fi apropiat ca să-i asculte. Din acest loc, unde se aşezară cei doi confidenți, Ludovic le făcu un semn de încuviințare vânătorilor; apoi, ca şi cum ar fi discutat cu DOAMNA despre fluturele înfipt într-un ac de aur şi prins la pălăria ei, o întrebă:

— Crezi că e bine ca să stăm de vorbă aici?

— Da, sire, căci am nevoie să fiu auzită numai de maiestatea voastră, dar văzută de toată lumea.

— Şi eu de asemeni – zise regele.

— Biletul meu v-a surprins?

— M-a îngrozit! Dar ceea ce am să-ți spun eu e mult mai important.

— Oh, nu! Ştiți că DOMNUL mi-a închis uşa?

— Dumitale? Şi pentru ce?

— Nu bănuiți?

— Ah, doamnă, dar atunci avem să ne spunem amândoi acelaşi lucru!

— Ce vi s-a întâmplat oare?

— Vrei să încep eu?

— Da. Eu am spus tot ce aveam de spus.

— Atunci e rândul meu. Află că, la întoarcere, am găsit-o pe mama care mă aştepta şi m-a tras la dânsa.

— Oh, regina-mamă! E grav – rosti DOAMNA cu nelinişte.

— Aşa cred şi eu. Iată ce mi-a spus... Dar, mai întâi, îngăduie-mi un preambul.

— Vorbiți, sire.

— DOMNUL ți-a vorbit vreodată despre mine?

— Adesea.

— Şi a pomenit vreodată de gelozia lui?

— Oh, de mai multe ori chiar!

— În legătură cu mine?

— Nu, dar în legătură cu...

— Da, ştiu, cu Buckingham, cu de Guiche.

— Exact.

— Ei bine, doamnă, iată că DOMNUL se arată acum gelos pe mine.

— Ce spuneți? replică Prințesa cu un zâmbet răutăcios.

— Dar, după cum mi se pare, noi doi n-am dat niciodată loc la...

— Niciodată! Eu cel puțin... Dar cum ați aflat de gelozia DOMNULUI?

— Mama mi-a adus la cunoştință că DOMNUL a intrat la dânsa ca un furios, că i s-a plâns de... Iartă-mă.

— Spuneți, spuneți!

— I-a vorbit despre cochetăria dumitale. Se pare că DOMNUL este nedrept.

— Sunteți prea bun, sire.

— Mama l-a potolit; dar el a pretins că e potolit prea de multe ori şi că nu vrea să mai fie.

— N-ar fi făcut mai bine să nu se fi amestecat de loc?

— Asta am spus şi eu.

— Mărturisiți, sire, că lumea se gândeşte numai la răutăți. Cum, un frate, o soră nu pot vorbi împreună, nu se pot bucura să stea alături în societate, fără a da loc la comentarii, la bănuieli? Căci, la urma urmei, sire, noi nu facem nici un rău, n-avem nici un chef să facem rău.

Şi-i aruncă regelui acea privire mândră şi aţâţătoare care aprinde flacăra dorinței chiar şi în omul cel mai rece sau cel mai cuminte.

— Nu, aşa e – suspina Ludovic.

— Înțelegeți, sire, că dacă povestea asta mai continuă, voi fi silită să izbucnesc într-o bună zi? Poftim, judecați purtarea noastră: este sau nu este ea cuviincioasă?

— Oh, fireşte, e cuviincioasă.

— Singuri adesea, căci ne plac la amândoi aceleaşi lucruri, am putea să alunecăm spre cele rele; am făcut-o oare vreodată?... Pentru mine sunteți un frate, nimic mai mult.

Regele îşi încruntă sprâncenele. Ea continuă:

— Mâna voastră, care o întâlneşte adeseori pe-a mea, nu-mi stârneşte acele tresăriri, acea tulburare pe care amanții, bunăoară...

— Oh, destul, destul, te conjur! rosti regele pradă chinurilor. Eşti neîndurătoare şi-ai să mă faci să mor.

— Doamne, de ce?

— În sfârşit... spui limpede că nu simți nimic alături de mine.

— Oh, sire... nu spun asta!... Afecțiunea mea...

— Henriette, destul!... Ți-o cer încă o dată... Dacă mă crezi de marmură, ca pe dumneata, schimbă-ți părerea.

— Nu vă înțeleg.

— Aşa e – oftă regele, lăsându-şi ochii în jos. Prin urmare, întâlnirile noastre... strângerile noastre de mâini... privirile

schimbate între noi... Iartă-mă, iartă-mă... Da, ai dreptate, acum ştiu ce vrei să spui.

Îşi îngropă faţa în palme.

— Luaţi seama, sire – rosti iute DOAMNA – iată că domnul de Saint-Aignan vă priveşte.

— Ăsta-i adevărul! exclamă regele furios. Nici o brumă de libertate, nici un fel de sinceritate în relaţiile cu alţii!... Crezi c-ai găsit un prieten, şi-ai dat de-o iscoadă... o prietenă, şi n-ai decât o... soră.

DOAMNA tăcu, plecându-şi privirea.

— DOMNUL, e gelos! murmură ea cu un accent al cărui farmec şi dulceaţă nimeni nu le-ar putea reda.

— Oh – oftă adânc regele – ai dreptate.

— Vedeţi dar – murmura ea învăluindu-l cu o privire ce-i ardea inima – sunteţi liber; nu sunteţi bănuit, nu vi se înveninează fericirea casnică.

— Vai, dumneata nu ştii încă nimic! Nu ştii că regina e geloasă!

— Maria-Tereza?

— Până la nebunie. Gelozia DOMNULUI a pornit de la a ei; a plâns, i s-a tânguit mamei mele, ne-a învinuit pentru aceste bai la râu, care mie îmi fac atâta plăcere.

"Şi mie!" adăugă DOAMNA din priviri.

— Deodată, DOMNUL, care trăgea cu urechea, a auzit cuvântul *bãnos,* pe care-l rostea regina cu amărăciune; asta l-a lămurit. A intrat furios, s-a amestecat în convorbire şi a dojenit-o pe mama cu atâta asprime, încât ea a trebuit să-l părăsească pe loc. Asta înseamnă că dumneata ai de-a face cu un soţ gelos, iar eu văd ridicându-se în faţa mea necontenit, fără îndurare, spectrul geloziei, cu ochii umflaţi, cu obrajii supţi, cu gura strâmbată sinistru.

— Biet rege! murmură DOAMNA, lăsându-şi mâna s-o atingă uşor pe cea a lui Ludovic.

El reținu această mână şi, pentru a o strânge fără să dea de bănuit spectatorilor care nu se îngrijeau atâta de fluturi cât căutau sa afle câte ceva şi să înțeleagă vreuna din tainele legăturii dintre rege şi DOAMNA, Ludovic apropie de cumnata lui fluturele neînsuflețit, şi amândoi se aplecară ca şi cum ar fi vrut să numere miile de ochişori de pe aripile sale sau firişoarele ce le acopereau cu o pulbere de aur. Nici unul, nici altul nu scoteau o vorbă; părul li se atingea, răsuflările li se îngreunau, mâinile le ardeau strânse una într-alta. Se scurseră astfel cinci minute.

XLII

CE SE POATE PRINDE ALERGÎND DUPĂ FLUTURI

Cei doi tineri rămaseră o clipă cu frunțile înclinate sub povara acestui dublu simțământ de dragoste înmugurită care face să crească atâtea flori în imaginațiile celor de douăzeci de ani. Doamna Henriette îl privea pe Ludovic pe furiş. Era una din acele firi bine întocmite, care ştie să privească în ele însele, dar în acelaşi timp şi în alții. Ea vedea dragostea în adâncul inimii lui Ludovic, aşa cum un înotător priceput vede o perlă în adâncul mării. Înțelese că Ludovic căzuse pradă şovăielii, dacă nu chiar îndoielii, şi că trebuie să îmboldească această inimă vlăguită ori poate prea sfioasă.

— Aşadar?... rosti ea, întrebând şi totodată rupând tăcerea.

— Ce vrei să spui? întrebă la rândul său Ludovic, după ce stătuse o clipă pe gânduri.

— Vreau să spun că va trebui să mă reîntorc la hotărârea pe care o luasem.

— Ce hotărâre?

— Aceea pe care am spus-o maiestății voastre.

— Când?

— În ziua când încercam să ne explicăm geloziile DOMNULUI.

— Şi ce mi-ai spus în ziua aceea? întrebă Ludovic cu nelinişte.

— Nu vă mai reamintiți, sire?

— Ah, dacă e vorba iarăşi de ceva rău, mai bine să-mi amintesc cât mai târziu.

— Oh, nu e rău decât pentru mine, sire – răspunse doamna Henriette – dar un rău necesar.

— Ei, Doamne!

— Şi pe care-l voi îndura.

— În sfârşit, spune, care este acest rău?

— Plecarea!

— Oh, iarăşi această crudă hotărâre?

— Sire, credeți-mă că n-am făcut-o fără a mă lupta din răsputeri cu mine însămi... Sire, trebuie, credeți-mă, să mă întorc în Anglia.

— Oh, niciodată, niciodată! Nu voi îngădui să părăseşti Franța! strigă regele.

— Şi totuşi – spuse DOAMNA, căutând să pară de o dulce şi tristă neclintire – totuşi, sire, nimic nu poate fi mai grabnic; şi, ceva mai mult, sunt încredințată că asta este şi voința mamei voastre.

— Voința! rosti regele. Oh, oh, scumpă soră, ai pronunțat în fața mea un cuvânt neobişnuit.

— Dar – răspunse surâzând doamna Henriette – nu vă simțiți fericit să împliniți voința unei mame atât de bune?

— Destul, te implor; dumneata îmi sfâşii inima.

— Eu?

— Dar cine altul? Îmi vorbeşti de această plecare cu o linişte...

— Nu sunt făcută să fiu fericită, sire – răspunse Prințesa cu o voce melancolică – şi m-am obişnuit de tânără, să-mi văd răsturnate cele mai scumpe gânduri.

— Vorbeşti adevărat? Şi această plecare ți-ar răsturna un gând care îți este scump?

— Dacă aş răspunde da, nu-i aşa, sire că durerea voastră s-ar transforma în răbdare?

— Crudo!

— Luați seama, sire, se apropie cineva.

Regele privi în jurul lui.

— Nu – zise el. Apoi, reîntorcându-se către DOAMNA: Ascultă, Henriette, în loc de a încerca să învingi gelozia DOMNULUI printr-o plecare ce m-ar ucide...

Henriette înălță uşor din umeri, ca o femeie care se îndoieşte.

— Da, care m-ar ucide – repetă Ludovic. Ia să vedem, în loc de a te opri la această plecare, oare imaginația dumitale... sau mai degrabă inima dumitale nu te sfătuieşte şi altfel?

— Dar cum ați vrea să mă sfătuiască inima mea, Doamne?

— În sfârşit, ia spune, cum i se dovedeşte cuiva că se înşală stăruind în gelozia sa?

— Mai întâi, sire, nedându-i nici un motiv să fie gelos, adică iubindu-l numai pe el.

— Oh, mă aşteptam la ceva mai bun!

— La ce vă aşteptați?

— Să-mi răspunzi foarte simplu, că geloşii pot fi potoliți ascunzându-li-se dragostea ce se îndreaptă către obiectul geloziei lor.

— E greu de ascuns aşa ceva, sire.

— Totuşi, numai învingând greutățile poți ajunge la fericire. În ceea ce mă priveşte, îți jur că-i voi dezminți pe

geloşii mei, dacă va fi nevoie, prefăcându-mă că mă port față de dumneata ca față de toate celelalte femei.

— Rău mijloc, slab mijloc – zise tânăra Prințesă clătinând din capul ei fermecător.

— Dumneata toate le găseşti rele, scumpă Henriette – zise Ludovic nemulțumit. Distrugi tot ceea ce propun eu. Pune cel puțin altceva în loc, caută. Eu mă încred mult în inventivitatea femeilor; inventează şi dumneata ceva.

— Ei bine, am găsit. Mă ascultați, sire?

— Mă mai întrebi? Vorbeşti de viața mea şi de moartea mea, şi mă mai întrebi dacă ascult!

— Ei bine, judec lucrurile prin mine însămi. Dacă ar fi vorba să fiu pusă la încercare asupra intențiilor soțului meu cu privire la altă femeie, un lucru m-ar linişti mai mult ca orice.

— Care?

— Acela de a vedea, mai întâi, că nu mă interesează de acea femeie.

— Ei bine, iată tocmai ceea ce-ți spuneam eu adineauri.

— Fie, dar eu aş vrea, pentru a fi pe deplin liniştită, să-l văd că se interesează de alta.

— Ah, te înțeleg – răspunse Ludovic zâmbind. Dar, spune-mi, scumpă Henriette...

— Ce?

— Dacă mijlocul este ingenios, el nu e de loc caritabil.

— Pentru ce?

— Vindecând rana în spiritul gelosului, îi faci altă rană în inimă. El n-o să se mai teamă, e adevărat, dar o să sufere, ceea ce mi se pare a fi mai rău.

— De acord; dar cel puțin nu-l mai surprinde, nu-l mai bănuieşte pe rivalul său, nu mai pune la îndoială dragostea, îşi concentrează toate forțele într-o direcție unde forțele sale

nu vor face nici un rău nimănui. Într-un cuvânt, sire, sistemul meu, pe care, mărturisesc, mă miră să văd că-l combateți, le face rău geloşilor, e adevărat, dar le face bine îndrăgostiților. Or, vă întreb, sire, cine, în afară de maiestatea voastră poate, s-a gândit vreodată să-i plângă pe geloşi? Nu sunt ei oare nişte proşti, nişte proşti melancolici, totdeauna nefericiți, fie ca au sau nu motive? Înlăturați motivul, nu veți distruge răul. Această boală îşi are rădăcinile în închipuire şi, ca toate bolile închipuite, e nevindecabilă. Uite, îmi amintesc de o vorbă, scumpul meu sire, de un aforism al bunului meu medic Dawley, un doctor savant şi spiritual, pe care, dacă n-ar fi fratele meu, care nu se poate lipsi de el, l-aş avea acum lângă mine: "Când suferi de două rele – îmi spunea el – alege-l pe cel care te supără mai puțin, pe acela ți-l voi lăsa; căci, Dumnezeul meu – adăuga el – acela îmi este absolut necesar ca să te pot lecui de celălalt".

— Bine spus, bine gândit, dragă Henriette – zise regele galeş.

— Oh, noi avem mulți oameni pricepuți la Londra, sire.

— Şi aceşti oameni pricepuți au elevi adorabili; acest Daley, Darley... cum i-ai spus?

— Dawley.

— Ei bine, îi voi face de mâine o pensie pentru aforismul lui; iar dumneata, Henriette, începe, te rog, prin a alege pe cea mai mică dintre durerile dumitale. Nu-mi răspunzi, zâmbeşti! Am ghicit, cea mai mică dintre durerile dumitale este, nu-i aşa, şederea în Franța. Ți-o voi lăsa pe aceasta şi, pentru a porni lupta împotriva celeilalte, vreau să caut chiar de astăzi un subiect de trăncăneală pentru geloşii de orice sex care ne persecută.

— Sst! De astă dată chiar vine cineva – zise DOAMNA.

Şi se aplecă să culeagă un brebenel din iarba deasă.

Într-adevăr, venea cineva, căci, pe neaşteptate, o mulțime de tinere femei dădură buzna peste creasta dâmbului, umate de cavaleri; pricina acestei năpustiri era un magnific sfinx cu aripile din fața asemenea penelor unei cucuvele, iar cu cele din spate catifelate ca nişte petale de trandafir. Aceasta pradă de neasemuit căzuse în plasa domnişoarei de Tonnay-Charente, care o arăta cu mândrie rivalelor ei, mai puțin pricepute decât ea în a prinde fluturi. Regina prinzătorilor de fluturi se opri la douăzeci de paşi de banca pe care şedeau Ludovic cu doamna Henriette, se rezemă cu spatele de trunchiul unui uriaş stejar, încolăcit cu iederă, şi înfipse fluturele în vârful prăjinii sale lungi.

Domnişoara de Tonnay-Charente era foarte frumoasă; de aceea, bărbații le părăsiseră pe celelalte femei, pentru a veni sub pretextul de a-i face complimente pentru dibăcia ei, să se strângă în preajma sa. Regele şi Prințesa priveau pe sub sprâncene această scenă, aşa cum oamenii în vârstă se uită de sus la jocurile copiilor.

— Ştiu că se distrează! glăsui regele.

— Mult, sire; am observat întotdeauna că se petrece din plin acolo unde se întâlnesc tinerețea şi frumusețea.

— Ce zici de domnişoara de Tonnay-Charente, Henriette? întrebă regele.

— Spun că e puțin prea blondă – răspunse DOAMNA, legându-se de la început de singurul cusur ce i se putea găsi frumuseții aproape desăvârşite a viitoarei doamne de Montespan.

— Puțin prea blondă, fie; dar frumoasă, cu toate acestea, aşa mi se pare.

— E părerea voastră, sire?

— Ei da.

— Prea bine, atunci e şi a mea.

— Şi e căutată, vezi?

— Oh, în această privință, da; îndrăgostiții roiesc în jurul ei. Dacă am căuta să prindem îndrăgostiți în loc să prindem fluturi, pe ce frumoasă pradă am pune mâna acolo!

— Spune, Henriette, ce s-ar zice dacă regele s-ar amesteca printre toți aceşti îndrăgostiți, lăsându-şi ochii să-i fugă în partea aceea? Ar mai putea cineva să fie gelos şi atunci?

— Oh, sire, domnişoara de Tonnay-Charente e un leac foarte bun – răspunse DOAMNA cu un suspin uşor. Ea l-ar vindeca pe gelos, e adevărat, dar ar putea să facă o geloasă.

— Henriette! Henriette! strigă regele. Îmi umpli inima de bucurie! Da, da, ai dreptate, domnişoara de Tonnay-Charente e prea frumoasă spre a servi de mantie.

— De mantie regală – zise doamna Henriette zâmbind. Mantia regelui trebuie să fie frumoasă.

— Mă sfătuieşti, deci? întrebă Ludovic.

— Oh, eu ce v-aş putea spune, sire, decât că, dând un astfel de sfat, ar însemna să dau arme împotriva mea însămi. Ar fi o nebunie sau trufie să fiți sfătuit a lua drept eroină a unei false iubiri o femeie mai frumoasă decât aceea pentru care pretindeți că simțiți o iubire adevărată.

Regele căută cu mâna mâna DOAMNEI, cu ochii ochii ei, apoi îngână câteva cuvinte atât de drăgăstoase, dar în acelaşi timp rostite atât de încet, încât istoricul, care e dator să audă totul, nu le putu auzi. Pe urmă zise cu glas tare:

— Ei bine, atunci alege-o dumneata pe aceea care va trebui să-i tămăduiască pe geloşii noştri. Către aceea îmi voi îndrepta toate gândurile, toate atențiile, tot timpul pe care-l voi smulge treburilor mele; aceleia, Henriette, îi voi oferi floarea pe care o voi culege pentru dumneata, simțămintele de dragoste pe care le vei trezi în mine; aceleia îi voi acorda privirea pe care nu voi îndrăzni să ți-o mai adresez şi care ar

trebui să te smulgă din nepăsarea dumitale. Dar alege-o bine, cu teama că voind să mă gândesc la ea, cu teama că dăruindu-i roza culeasă de propriile mele degete, să nu mă pomenesc cucerit de dumneata, şi ochiul, mâna, buzele să nu se reîntoarcă pe neaşteptate la dumneata, chiar dacă întregul univers ar fi să-mi cunoască taina.

În timp ce aceste cuvinte se revărsau din gura regelui, ca un şuvoi de iubire, DOAMNA se înroşea şi palpita, fericită, mândră, îmbătată; nu găsea nimic să răspundă, orgoliul şi setea ei de măguliri erau satisfăcute.

— Voi da greş – zise ea ridicându-şi ochii frumoşi spre dânsul – dar nu în sensul în care mă rugați, căci toată această tămâie pe care vreți s-o ardeți pe altarul unei alte zeițe, ah, sire, mă va face geloasă de asemeni; şi vreau ca tămâia să fie numai pentru mine, şi nu vreau să se rătăcească pe drum nici o singură părticică din ea. Deci, sire, o voi alege, cu regala voastră îngăduință, pe aceea care mi se va părea cea mai puțin în stare să vă subjuge şi care va lăsa ca imaginea mea să rămână neştirbită în sufletul vostru.

— Am noroc – spuse regele – că inima dumitale nu-i atât de rea, astfel m-ar îngrozi amenințarea pe care mi-o faci; ne-am luat însă în această privință măsurile de apărare, şi în jurul dumitale, ca şi în jurul meu, va fi greu să întâlnim o ființă neplăcută.

Pe când regele vorbea astfel, DOAMNA se ridicase în picioare, străbătuse cu privirea toată pajiştea şi, după o cercetare amănunțită şi mută, zise, chemându-l pe rege la dânsa:

— Uite, sire, vedeți colo, pe povârnişul colinei, lângă tufişul acela de călini, o frumoasă întârziată, care merge singură, cu fața plecată, cu brațele legănându-se pe lângă

trup, căutând parcă ceva printre florile pe care le calcă în picioare, ca toți cei ce umblă cu gândurile rătăcite?

— Domnişoara de La Vallière? tresări regele.

— Da.

— Oh!

— Nu vă convine, sire?

— Dar priveşte-o, biata copilă e slabă, aproape un schelet.

— Ei, dar oare eu sunt grasă?

— Şi e tristă să te facă să mori!

— Va fi altfel decât mine, care sunt învinuită că-s prea veselă.

— Dar e şchioapă!

— Credeți?

— Fără îndoială. Priveşte, a lăsat toată lumea să-i treacă înainte, de teamă să nu i se observe meteahna.

— Ei bine, va alerga mai încet decât Dafne şi nu va putea fugi de Apolo.

— Henriette, Henriette – murmură regele cu posomoreală – ai ales-o înadins pe cea mai pocită dintre domnişoarele dumitale de onoare.

— Da, dar e una dintre domnişoarele mele de onoare, notați asta.

— E adevărat. Şi ce vrei să spui cu aceste vorbe?

— Vreau să spun că, pentru a vizita această nouă divinitate, nu vă veți putea lipsi de a veni la mine, şi ca, buna-cuviință neîngăduind flăcării voastre să se închine de-a dreptul zeiței, veți fi constrâns s-o vedeți numai în cercul meu, şi deci de a-mi vorbi mie, vorbindu-i ei. Vreau să spun, în sfârşit, că geloşii nu vor mai avea de ce să creadă că veniți la mine pentru mine, deoarece veți veni pentru domnişoara de La Vallière.

— Care şchiopătează.

— Puțin de tot.

— Care nu deschide niciodată gura.

— Dar care, când şi-o deschide, arată nişte dinți foarte frumoşi.

— Care le poate servi de model osteologiştilor.

— Favoarea voastră o va îngraşă.

— Henriette!

— Dar nu mi-ați dat oare dreptul să aleg?

— Vai, da!

— Ei bine, asta e alegerea mea. V-o impun. Primiți-o.

— Oh, aş primi şi o Furie, dacă mi-ai impune-o dumneata!

— La Vallière e blândă ca o mieluşea; să nu vă temeți că vi se va împotrivi vreodată când îi veți spune că o iubiți.

Şi DOAMNA începu să râdă.

— Oh, nu ți-e teamă că am să-i spun aşa ceva prea des, nu-i aşa?

— E dreptul meu.

— Fie.

— Tratatul e deci făcut?

— Semnat.

— Îmi veți păstra o prietenie de frate, o curtenie frățească, o galanterie de rege, nu-i aşa?

— Îți voi păstra o inima care s-a obişnuit să bată numai la porunca dumitale.

— Ei bine, credeți că viitorul ne va fi pus la adăpost în felul acesta?

— Aşa sper.

— Mama voastră va înceta de a mă mai privi ca o duşmancă?

— Da.

— Maria-Tereza va înceta de a mai vorbi în spaniolă față de DOMNUL, căruia îi displac convorbirile în limbi străine deoarece crede totdeauna ca e ponegrit?

— Vai, şi se înşală oare? murmură regele cu tandrețe.

— Şi ca să închei – adăugă Prințesa – regele va mai fi învinuit că se gândeşte la iubiri neîngăduite, când adevărul este că nu simțim nimic unul pentru altul, decât o prietenie ferită şi de cea mai mică pată?

— Da, da – îngână regele. În schimb se va spune altceva.

— Ce se va spune, sire? Într-adevăr, nu vom fi oare niciodată liniştiți?

— Se va spune – continuă regele – că am gusturi proaste; dar ce mai înseamnă amorul meu propriu, când e vorba de liniştea dumitale?

— De onoarea mea, sire, şi de aceea a familiei noastre, vreți să spuneți. De altfel, credeți-mă, nu vă grăbiți s-o desconsiderați astfel pe La Vallière; şchioapătă puțin, e adevărat, dar nu e lipsită de un anumit bun simț. Şi, pe urmă, tot ce atinge regele se preface în aur.

— În sfârşit, doamnă, fii încredințată de un lucru, că îți rămân totuşi recunoscător; m-ai putea face să plătesc şi mai scump şederea dumitale în Franța.

— Sire, se apropie cineva.

— Nu-i bine?

— Un ultim cuvânt.

— Care?

— Sunteți prevăzător şi înțelept, sire, dar de astă dată va trebui să chemați în ajutor toată prudența şi toată înțelepciunea voastră.

— Oh! exclamă regele râzând. Voi începe chiar de astă-seară să-mi joc rolul, şi vei vedea dacă am înzestrarea să înfățişez cum se cuvine un păstor. După gustare vom face o

mare plimbare prin pădure, apoi vom avea supeu şi balet la ceasurile zece.

— Ştiu asta.

— Or, flacăra mea va țâşni astă-seară mai sus decât focurile de artificii, va lumina mai limpede decât lampioanele amicului nostru Colbert; ea va străluci aşa de tare, încât reginele şi DOMNUL îşi vor simți ochii orbiți.

— Luați seama, sire, luați seama!

— Ei, Doamne, dar ce-am făcut oare?

— Iată că sunt gata să-mi retrag complimentele de adineauri... Sunteți prevăzător, sunteți înțelept am spus... dar începeți printr-o nebunie îngrozitoare! Credeți că o pasiune se aprinde astfel, într-o clipă, ca o torță? Credeți că un rege ca voi poate cădea, fără nici o pregătire, la picioarele unei fete ca La Vallière?

— Oh, Henriette! Henriette! Henriette! Te-am prins... Nici n-am început asaltul şi mă jefuieşti!

— Nu, dar vreau să vă aduc la gânduri mai bune. Lăsați flacăra să se aprindă încetul cu încetul, n-o faceți să țâşnească dintr-o dată. Iupiter tună şi luminează cu fulgere înainte de a da foc cerului. Orice lucru îşi are un preludiu. Dacă o să vă înfierbântați astfel, nimeni nu vă va crede îndrăgostit, şi toată lumea vă va socoti nebun. Afară numai dacă nu se va ghici totul. Oamenii sunt uneori mai puțin proşti decât lasă să se pară.

Regele se văzu silit să admită că DOAMNA era un înger de înțelepciune şi un diavol de şiretenie. Se înclină.

— Ei bine, fie – zise el – voi medita asupra planului meu de atac; generalii, vărul meu de Condé, bunăoară, asudă deasupra hărților lor strategice înainte de a pune în mişcare unul singur din acei pioni care se numesc corpuri de armată; eu voi întocmi un întreg plan de atac. Ştii foarte bine că

dragostea e subdivizată în tot felul de circumscripții. Ei bine, mă voi opri în satul Micilor-Precauții, în cătunul Biletelor-Dulci, înainte de a apuca drumul spre Iubirea-Vădită; poteca e bătătorită, ştii asta, şi biata domnişoară de Scudéry nu-mi va ierta de loc că am mers de-a dreptul la țintă.

— Iată-ne ajunşi pe calea cea bună, sire. Şi-acum, îngăduiți să ne despărțim?

— Din păcate, trebuie, căci, iată, ne despart ei.

— Ah – zise doamna Henriette – într-adevăr, iată-i că ne aduc sfinxul domnişoarei de Tonnay-Charente în sunete de trâmbițe, aşa cum se cinstesc marii vânători.

— Prin urmare, ne-am înțeles: astă-seară, în timpul plimbării, mă voi furişa în pădure şi, găsind-o pe La Vallière fără dumneata...

— O voi face să nu fie lângă mine. De asta mă îngrijesc eu.

— Foarte bine. Mă voi duce la ea, în mijlocul prietenelor sale, şi voi arunca prima săgeată.

— Fiți bun ochitor – zise DOAMNA râzând – şi loviți drept în inimă.

Şi Prințesa se despărți de rege pentru a ieşi înaintea grupului vesel ce se apropia cu falsă ceremonie, în ropotul strigătelor ce ieşeau din toate gurile prefăcute în surle de vânătoare.

XLIII

BALETUL ANOTIMPURILOR

După gustare, care avu loc spre ceasurile cinci, regele intră în cabinetul său, unde îl aşteptau croitorii. Era vorba să încerce, în sfârşit, acel faimos costum al Primăverii, pentru care se cheltuise atâta imaginație, atâtea eforturi de gândire din partea desenatorilor şi a ornamentiştilor curții.

Cât despre balet, toată lumea îşi ştia rolul şi cum şi-l va juca. Ludovic se hotărâse totuşi să facă din acesta obiectul unei surprize. Ca atare, de cum termină convorbirea şi se întoarse în apartamentul lui, îi chemă pe cei doi maeştri de ceremonii, Villeroy şi Saint-Aignan. Amândoi răspunseră că nu se aştepta decât ordinul său şi că totul era pregătit pentru începere; dar pentru ca acest ordin să fie dat, era nevoie de un timp frumos şi de o noapte prielnică.

Regele deschise fereastra; pulberea de aur a înserării se cernea la orizont prin luminişurile pădurii, albă ca ninsoarea de zăpadă, iar luna îşi făcuse apariția pe cer. Nici o cută pe suprafața apelor verzi; lebedele însele, odihnindu-se pe aripile lor strânse, ca nişte corăbii ancorate, păreau că sunt pătrunse de căldura acrului, de răcoarea apei şi de linişştea unei minunate seri. Regele, văzând toate acestea, contemplând acest tablou măreț, dădu ordinul pe care-l cereau domnii de Villeroy şi de Saint-Aignan. Pentru ca acest ordin să fie însă îndeplinit regeşte, mai era necesară o ultimă întrebare; Ludovic al XIV-lea o puse acestor doi gentilomi. Întrebarea se compunea din două cuvinte:

— Aveți bani?

— Sire – răspunse de Saint-Aignan – ne-am înțeles cu domnul Colbert.

— A, foarte bine.

— Da, sire, şi domnul Colbert a spus că va fi la maiestatea voastră îndată ce maiestatea voastră îşi va arăta intenția de a da urmare serbărilor al căror program l-ați alcătuit.

— Atunci, să vină.

Ca şi cum Colbert ar fi ascultat la uşă pentru a fi la curent cu cele ce se vorbeau înăuntru, el intra de cum auzi că regele îi rostise numele în fața celor doi curteni.

— Ah, foarte bine, domnule Colbert – zise maiestatea sa. Aşadar, la posturile dumneavoastră, domnilor!

De Saint-Aignan şi Villeroy ieşiră. Regele se aşează într-un fotoliu, lângă fereastră.

— Astă-seară se va juca baletul, domnule Colbert – zise el.

— Atunci, sire, mâine voi plăti notele.

— Cum adică?

— Le-am făgăduit furnizorilor că le voi achita cheltuielile a doua zi după ce baletul va avea loc.

— Fie, domnule Colbert; dacă ai făgăduit, plăteşte.

— Foarte bine, sire; dar, pentru a plăti, trebuie bani, cum spunea domnul de Lesdiguières.

— Cum, cele patru milioane făgăduite de domnul Fouquet n-au fost încă vărsate? Am uitat să-ți cer socoteala.

— Sire, au fost în mâinile maiestății voastre la ora hotărâtă.

— Ei bine?

— Ei bine, sire, sticlele colorate, tocurile de artificii, lăutele şi bucătarii au mâncat patru milioane în opt zile.

— În întregime?

— Până la ultima centimă. De câte ori maiestatea voastră a ordonat să fie iluminate marginile marelui canal, pentru asta s-a ars atâta ulei câtă apă e în bazine.

— Bine, bine, domnule Colbert. În sfârşit, deci nu mai ai bani, nu-i aşa?

— Eu nu mai am, dar are domnul Fouquet.

Şi chipul lui Colbert se lumină de o bucurie sinistră.

— Ce vrei să spui? întrebă Ludovic.

— Sire, noi l-am făcut pe domnul Fouquet să dea şase milioane. El ni le-a dat cu prea multă bunăvoință pentru a nu mai da şi altele dacă va fi nevoie. Şi astăzi avem nevoie; trebuie, deci, să se execute.

Regele încruntă sprânceana.

— Domnule Colbert – zise el accentuând numele financiarului – eu nu înțeleg aşa lucrurile; nu vreau să se folosească fața de unul din slujitorii mei mijloace de constrângere care l-ar stânjeni şi l-ar încurca în serviciul lui. Domnul Fouquet a dat şase milioane în opt zile, asta e o sumă.

Colbert păli.

— Totuşi – spuse el – maiestatea voastră nu vorbea astfel acum câtva timp; bunăoară, atunci când fuseseră primite veştile de la Belle-Isle.

— Ai dreptate, domnule Colbert.

— Şi nimic nu s-a schimbat de atunci; ba dimpotrivă.

— În gândurile mele, domnule, totul s-a schimbat.

— Cum, sire, maiestatea voastră nu mai crede în comploturi?

— Afacerile mele mă privesc, domnule intendent, şi ți-am mai spus că mă îngrijesc eu singur de ele.

— Atunci – zise Colbert tremurând de mânie şi de spaimă – văd că am nefericirea de a cădea în dizgrația maiestății voastre.

— Câtuşi de puțin; îmi eşti, dimpotrivă, foarte agreabil.

— Eh, sire – rosti ministrul cu acea repezeală prefăcută şi bine plasată când era vorba să măgulească amorul propriu al regelui – la ce bun să fiu agreabil maiestății voastre, dacă nu-i mai sunt util?

— Îmi rezerv serviciile dumitale pentru un prilej mai bun şi, crede-mă, ele îmi vor fi de mai mult folos.

— Deci, planul maiestății voastre în privința serbării?...

— Ai nevoie de bani, domnule Colbert?

— De şapte sute de mii de livre, sire.

— Le vei lua din vistieria mea particulară.

Colbert făcu o plecăciune.

— Şi – adăugă Ludovic – întrucât mi se pare greu ca, în ciuda cumpătării dumitale, să poți face față cu o sumă atât de mică cheltuielilor ce nu vreau să fie cruțate, am să-ți semnez un bon de trei milioane.

Regele luă o pană şi semnă numaidecât. Apoi, dându-i hârtia lui Colbert, zise:

— Fii liniştit, planul pe care l-am adoptat e un plan regesc, domnule Colbert.

Şi cu aceste cuvinte, rostite cu toată maiestatea pe care tânărul rege ştia s-o ia în asemenea împrejurări, îl concedie pe Colbert pentru a-i primi pe croitori.

Ordinul dat de rege fu cunoscut de întregul Fontainebleau; se ştia că monarhul îşi probează costumul şi că baletul va avea loc în seara aceea. Această veste se răspândi cu iuțeala fulgerului, şi în goana ei aprinse toate cochetăriile, toate dorințele, toate ambițiile nebuneşti. Într-o clipă, ca prin farmec, oricine ştia să țină în mână un ac, oricine ştia să deosebească un pantalon de salon de nişte nădragi de vânătoare, cum spune Molière, fu chemat să fie la dispoziția eleganților şi a doamnelor.

Regele îşi sfârşi toaleta la ceasurile nouă; apăru apoi în trăsura sa deschisă, împodobită cu ramuri şi flori. Reginele luaseră loc pe o splendidă estradă aşezată lângă malul heleşteului, în fața unei scene de o încântătoare eleganță.

În cinci ceasuri, meşterii tâmplari înjghebaseră toate părțile componente ale acestei scene; tapițerii întinseseră draperiile, aşezaseră scaunele, şi, ca la semnul unei baghete magice, o mie de brațe, ajutându-se unele pe altele, fără să se încurce între ele, construiseră edificiul în sunetele muzicilor, în timp ce artificierii iluminau teatrul şi marginile lacului cu un număr incalculabil de făclii. Fiindcă cerul era înstelat şi

nu avea nici un nor, fiindcă nu se auzea nici un foşnet de vânt prin pădurea întinsă, ca şi cum natura însăşi se supusese fanteziei regelui, fundul acestei scene fusese lăsat deschis. În aşa fel că, în spatele primelor planuri ale decorului, se zărea ca fundal acel minunat cer spuzit de stele, acea suprafață netedă a apei înconjurată de lumini ce se reflectau în ea şi umbrele albăstrii ale copacilor uriaşi, cu coroanele lor rotunde.

Când apăru regele, sala era plină şi prezenta o îngrămădire sclipitoare de pietre prețioase şi de aur, în care, la prima aruncătură de ochi, nu puteai distinge nici o fizionomie. Încetul cu încetul, pe măsură ce văzul se obişnuia cu atâta strălucire, cele mai rare frumuseți prindeau a se înfiripa una câte una, ca stelele pe cer pentru cel care a închis o clipă ochii, apoi i-a deschis iarăşi.

Scena înfățişa o dumbravă; câțiva fauni, ridicându-şi picioarele cu copite, săreau ici şi colo; se ivi o driadă, care îi ispitea s-o urmărească; altele se strânseră în jurul ei, ca s-o apere, şi începură să se hârjonească astfel, dansând. Deodată îşi făcu apariția, pentru a restabili ordinea şi pacea, zeul Primăverii cu întreaga sa curte. Elementele, puterile subordonate lui, din mitologie, cu toate atributele lor, se repezeau pe urmele stăpânului atât de fermecător şi atât de grațios. Anotimpurile, alăturându-se Primăverii, se înşirau în juru-i, formând un cadril care, pe rişte cuvinte mai mult sau mai puțin măgulitoare, încropeau dansul. Muzica – oboaie, flaute, alăute – zugrăvea plăcerile campestre.

De la început, regele fu întâmpinat cu un ropot de aplauze. Era îmbrăcat într-o tunică de flori, care-i scotea în evidență, în loc s-o îngroaşe, talia zveltă şi bine legată. Piciorul, unul dintre cele mai elegante de la curte, căpăta şi mai multă grație într-un ciorap de mătase de culoarea pielii, o

mătase atât de fină şi atât de străvezie, încât ai fi putut spune că este pielea însăşi. Cel mai încântător pantof de catifea de culoarea liliacului deschis, cu fundulițe de flori şi de frunze, îi strângea piciorul mic şi subțire. Bustul era în armonie cu această parte de jos a trupului; un păr bogat, în bucle ondulate, un aer de prospețime exprimat de strălucirea frumoşilor ochi albaştri, ce răscoleau cu dulceața lor inimile, o gură cu buzele ispititoare ce abia se deschideau pentru câte un zâmbet scurt – aşa se înfățişa craiul anului, care putea fi socotit, şi pe drept cuvânt, în seara aceea, regele tuturor Iubirilor. În mersul lui era ceva din suava măreție a unui zeu. Nu dansa, plutea prin aer.

Această intrare produse deci un efect strălucitor. Deodată, după cum am spus, fu zărit contele de Saint-Aignan, care căuta să se apropie de rege sau de DOAMNA. Prințesa, îmbrăcată într-o rochie lungă, diafană şi uşoară cum sunt cele mai fine mătăsuri ce ies din mâna neîntrecutelor țesătoare din Malinois, cu genunchiul conturat adesea sub cutele veşmântului, cu piciorul mic în pantoful de satin, înaintă plină de voioşie în fruntea cortegiului de bacante şi se opri în locul ce-i fusese ales pentru dans. Aplauzele ținură atât de mult, încât contele avu destul timp pentru a se apropia de rege, care se oprise pe vârful unui picior.

— Ce este, Saint-Aignan? întrebă Primăvara.

— Doamne, sire – răspunse curteanul galben la față – maiestatea voastră nu s-a gândit la dansul Fructelor.

— Ba da; l-am suprimat.

— Nu, sire, maiestatea voastră n-a dat acest ordin, şi muzica îl va cânta.

— Asta e supărător! murmură regele. Dansul nu poate fi executat, din pricină că lipseşte de Guiche. Va trebui

suprimat.

— Oh, sire, un sfert de ceas de muzică fără dansuri înseamănă să dea peste cap tot baletul.

— Atunci, conte...

— Oh, sire, nenorocirea cea mare nu e asta, căci, la urma urmei, orchestra va putea încă să taie, de bine de rău, partea aceea, dacă va fi nevoie, dar...

— Dar ce?

— Domnul de Guiche e aici.

— Aici? replică regele încruntându-şi sprinceana. Aici?... Eşti sigur?...

— Îmbrăcat pentru balet, sire.

Regele simți că i se înroşesc obrajii.

— Poate că te înşeli – zise el.

— Atât de puțin, sire, încât maiestatea voastră n-are decât să privească la dreapta. Contele aşteaptă.

Ludovic întoarse repede fața în partea aceea; şi, într-adevăr, la dreapta sa, strălucind de frumusețe în costumul de Vertumniu, de Guiche aştepta ca regele să-l privească, spre a-i adresa cuvântul. A descrie uimirea regelui, pe a DOMNULUI, care se frământa în loja lui, a descrie şuşotelile, mişcările capetelor în sală, a descrie ciudata tresărire a DOAMNEI, când îl văzu pe partenerul ei, e o sarcină pe care noi o lăsăm altora mai pricepuți. Regele rămăsese cu gura căscată şi îl privea întruna pe conte... Acesta se apropie respectuos, cu fruntea înclinat.

— Sire – zise el – cel mai umil slujitor al maiestății voastre vine să vă servească astăzi, aşa cum a făcut-o şi în zilele de bătălii. Regele, fără dansul Fructelor, ar pierde cea mai frumoasă scenă din balet. N-am vrut ca un astfel de neajuns, pricinuit de mine, să ştirbească armonia, grația şi iscusința

regelui; mi-am părăsit deci agricultorii, pentru a veni în sprijinul suveranului meu.

Fiecare din aceste cuvinte cădea măsurat, armonios, convingător în urechea lui Ludovic al XIV-lea. Măgulirea îi plăcu, tot aşa cum curajul îl uimi. Se mulţumi să răspundă:

— Nu ți-am spus să te întorci, conte.

— Aveți dreptate, sire, dar maiestatea voastră nu mi-a spus nici să rămân acolo.

Regele simți că timpul trece. Scena aceasta, prelungindu-se, putea să încurce totul. O singură umbră la acest tablou, şi l-ar strica pentru totdeauna. De altfel, regele era însufleţit de gânduri bune; el regăsi în ochii atât de grăitori ai DOAMNEI o inspirație nouă. Privirea Henriettei îi spunea parcă: "Fiindcă ai stârnit gelozia în alții, împarte în două bănuielile; cine se teme de doi rivali, nu se teme de nici unul". DOAMNA, prin această diversiune abilă, îl scoase din impas. Regele îi surâse lui de Guiche.

De Guiche nu înțelese o iotă din limbajul mut al DOAMNEI. Văzu doar că ea se prefăcea a nu-l băga în seamă. Odată iertarea dobândită, o atribui inimii Prințesei. Regele făcu pe placul tuturor. Singur DOMNUL nu pricepu nimic.

Baletul reîncepu; el fu încântător. Când lăutele, prin însufleţirea lor, îi prinseră în iureşul dansului pe aceşti iluştri actori, când pantomima naivă a epocii, poate şi mai naivă încă prin jocul foarte mediocru al auguştilor histrioni, atinse punctul culminant al triumfului, sala era gata să se năruie din pricina aplauzelor puternice.

De Guiche strălucea ca un soare, dar ca un soare de la curte, ce se resemnează să rămână pe planul al doilea. Disprețuind acest succes, pentru care DOAMNA nu-i mărturisea nici un fel de recunoştinţă, el nu se gândea decât să recucerească fără şovăială favorul vădit al Prințesei. Ea nu-

i acordă însă nici măcar o singură privire. Încetul cu încetul, toată bucuria lui, toată strălucirea lui se înecară în nelinişte şi amărăciune, aşa fel că picioarele i se înmuiară, braţele i se îngreuiară, capul i se încețoşă. Din acel moment, regele rămase pe drept cuvânt cel mai bun dansator al cadrilului. Îi aruncă o privire piezişă rivalului înfrânt. De Guiche nu mai era nici măcar curtean; dansa prost, nu mai ştia să măgulească; peste puțin, nici nu mai dansă. Regele şi DOAMNA triumfară.

XLIV

NIMFELE DIN PARCUL DE LA FONTAINEBLEAU

Regele se opri o clipă pentru a se bucura de triumful său, care, am spus, era atât de deplin pe cât putea să fie cu putință. Apoi se întoarse către DOAMNA, spre a o admira puțin şi pe ea.

Tinerii iubesc poate cu mai multă forță, cu mai multă înflăcărare, cu mai multă pasiune decât oamenii de vârstă înaintată; dar ei au în acelaşi timp toate celelalte sentimente dezvoltate în proporție cu tinerețea şi avântul lor; în aşa fel că amorul propriu fiind aproape totdeauna, la ei, echivalentul iubirii, acest din urmă sentiment, combătut de legile ponderațiunii, nu atinge niciodată acea treaptă a desăvârşirii pe care el o capătă la bărbații şi la femeile între treizeci şi treizeci şi cinci de ani. Ludovic se gândea, deci, la DOAMNA, dar numai după ce se gândise mai întâi la el însuşi, iar DOAMNA se gândea mult la sine, poate fără a se gândi câtuşi de puțin la rege. Însă victima, în mijlocul acestor amoruri şi amoruri proprii regele, era de Guiche. Astfel, toată lumea putu remarca, în acelaşi timp, frământarea şi pleoştirea bietului gentilom, iar această pleoştire, mai ales, era cu atât mai uşor de observat, cu cât nimeni nu-l văzuse până atunci

cu brațele căzute, cu capul îngreuiat, cu ochii lipsiți de strălucirea lor obişnuită.

Or, cineva nu se întristează chiar într-atâta când e vorba numai de o chestiune de gust sau de eleganță. Astfel, starea aceasta a lui de Guiche fu pusă, de către cei mai mulți, pe seama artei lui de curtean. Alții însă, căci ochi pătrunzători se găsesc destui la curte, alții însă observă toată paliditatea şi amorțeala lui, paliditate şi amorțeală pe care nu putea să le prefacă, dar nici să le ascundă, şi se trase concluzia, pe bună dreptate, că de Guiche nu juca rolul unui linguşitor. Aceste suferințe, aceste succese, aceste comentarii fură învăluite, amestecate, pierdute în vuietul aplauzelor. Dar, după ce reginele îşi exprimară mulțumirea lor, iar spectatorii entuziasmul, după ce regele se duse la loja lui spre a-şi schimba costumul, în timp ce DOMNUL, îmbrăcat ca femeie, după obiceiul său, intră la rândul lui în dans, de Guiche, reculegându-se, se apropie de DOAMNA, care, aşezată în fundul scenei, aştepta să intre a doua oară în joc şi căutase singurătatea în mijlocul mulțimii ca spre a-şi pregăti dinainte efectele sale coregrafice. Se înțelege că, adâncită în această meditare gravă, ea nu văzu, sau se prefăcu a nu vedea nimic din ceea ce se petrecea în juru-i. De Guiche, găsind-o deci singură lângă o pânză pe care era zugrăvit un tufiş, se apropie de dânsa. Două dintre domnişoarele de onoare, costumate în hamadriade, văzând că de Guiche se apropie de DOAMNA, se retraseră cu respect. De Guiche înaintă până în mijlocul cercului şi o salută pe alteța sa regală. Dar alteța sa regală, fie că observase sau nu salutul, nici nu întoarse capul. Un fior îl străbătu pe sărmanul nenorocit: nu se aştepta la o nepăsare atât de mare, el care nu văzuse nimic, nu aflase nimic şi, prin urmare, nu putea să ghicească nimic. Deci, constatând că salutul lui nu primea nici un răspuns, mai

făcu un pas şi, cu o voce pe care se străduia, dar în zadar, să şi-o stăpânească, zise:

— Am onoarea de a prezenta umilele mele respecte DOAMNEI.

De astă dată, alteța sa regală catadicsi să-şi îndrepte ochii visători spre conte.

— Ah, domnul conte de Guiche – rosti ea – dumneata eşti. Bună seara!

Şi-şi întoarse iarăşi privirea de la el. Contele simți că-şi pierde cumpătul.

— Alteța sa regală a dansat minunat adineauri – zise el.

— Găseşti? rosti într-o doară DOAMNA.

— Da, personajul e întru totul potrivit cu firea alteței voastre regale.

DOAMNA se răsuci pe scaun şi, aruncându-i lui de Guiche o privire pătrunzătoare, îl întrebă:

— Cum asta?

— De bună seamă.

— Explică-te!

— Reprezentați o divinitate frumoasă, disprețuitoare, nepăsătoare – răspunse el.

— Vrei să vorbeşti de Pomona, nu, domnule conte?

— Vorbesc de zeița pe care o reprezintă alteța voastră regală.

DOAMNA rămase o clipă cu buzele crispate.

— Dar şi dumneata, domnule – vorbi ea – eşti un dansator desăvârşit!

— Oh, eu, doamnă, sunt dintre aceia neluați în seamă, sau care sunt repede dați uitării dacă, din întâmplare, au fost remarcați.

Şi cu aceste cuvinte, însoțite de unul din acele suspine adânci, care fac să tresară până şi ultimele fibre ale ființei, cu

inima plină de deznădejde şi durere, cu fruntea învăpăiată, cu privirea tulbure, făcu o plecăciune, clătinându-se, şi se retrase în dosul tufişului de pe pânză. DOAMNA, drept orice răspuns, dădu uşor din umeri. Şi fiindcă domnişoarele ei de onoare se retrăseseră, după cum am spus, din discreție, în timpul cât durase această convorbire, Prințesa le chemă cu o privire. Acestea erau domnişoarele de Tonnay-Charente şi de Montalais. Amândouă, la semnul DOAMNEI, se apropiară în grabă.

— Ați auzit, domnişoarelor? întrebă Prințesa.

— Ce, doamnă?

— Ce-a spus contele de Guiche.

— Nu.

— Într-adevăr, se vede cât de colo – continuă Prințesa cu un accent de compătimire – că exilul a obosit spiritul acestui biet domn de Guiche. Apoi, mai tare, ca nu cumva nenorocitului să-i scape vreun cuvânt, adăugă: Mai întâi, a dansat prost, pe urmă, n-a spus decât nişte nimicuri.

Şi se ridică, fredonând aria după care avea să danseze.

De Guiche auzise totul. Cuțitul i se înfipse în adâncul immii şi i-o zdrobi. Atunci, cu riscul de a tulbura toată armonia serbării prin amărăciunea lui, fugi, sfâşiindu-şi în bucăți frumosul său costum de Vertumniu şi aruncând în cale frunzele de viță, rugii de mure, ramurile de migdal şi toate micile atribuie artificiale ale divinității pe care o întruchipa. După un sfert de ceas era înapoi, în teatru. Dar se putea lesne înțelege că numai un efort puternic al rațiunii asupra nebuniei îl întorsese din drum, sau poate aşa e făcută inima omului, să nu-l lase să rămână prea multă vreme departe de aceea care i-a zdrobit-o.

DOAMNA îşi încheia dansul. Îl văzu, dar nu-i acordă nici o privire. El, la rândul său, îmbufnat, furios, îi întoarse

spatele când ea trecu prin fața lui, însoțită de nimfele sale şi de o suită de linguşitori.

În acest timp, în partea cealaltă a teatrului, lângă lac, o femeie stătea pe o bancă, cu ochii ațintiți la una din ferestruile de lângă scenă. Pe această ferestruie se revărsau dâre lungi de lumină. Era ferestruia de la loja regală. De Guiche părăsind teatrul, de Guiche ducându-se să caute aerul de care avea atât de mare nevoie, De Guiche trecu pe lângă această femeie şi o salută. Ea, la rându-i, zărindu-l pe tânăr, se ridică în grabă, ca o femeie surprinsă în prada gândurilor pe care ar fi vrut să le ascundă până şi ei înseşi. De Guiche o recunoscu. Se opri.

— Bună seara, domnişoară! rosti el cu însufleție.

— Bună seara, domnule conte!

— Ah, domnişoară de La Vallière – continuă de Guiche – cât de fericit sunt să vă întâlnesc!

— Şi eu de asemeni, domnule conte, sunt fericită de această întâmplare – răspunse tânăra fată făcând o mişcare să se retragă.

— Oh, nu, nu! Nu mă părăsiți – zise de Guiche întinzând mâna spre ea – căci ar însemna să dezmințiți bunele cuvinte pe care le-ați rostit. Rămâneți, vă rog; e seara cea mai frumoasă de pe lume. Dumneavoastră fugiți de zgomot! Vă place să fiți singură! Ei bine, da, înțeleg asta; toate femeile care au inimă sunt astfel. Niciodată n-ai să vezi pe vreuna plictisindu-se departe de vârtejul acestor plăceri zgomotoase. Of, domnişoară, domnişoară!

— Dar ce aveți, domnule conte? întrebă La Vallière cu oarecare spaimă. Păreți frământat.

— Eu? Nu, nici vorbă.

— Atunci, domnule de Guiche, îngăduiți-mi să vă aduc acum mulțumirile pe care aveam de gând să vi le aduc cu primul prilej ce s-ar fi ivit. Datorită bunăvoinței dumneavoastră, ştiu asta, am avut norocul să fiu primită printre domnişoarele de onoare ale DOAMNEI.

— Ah, da, într-adevăr, mi-aduc aminte, şi mă felicit că am făcut-o, domnişoară. Dumneavoastră sunteți îndrăgostită de cineva?

— Eu?

— Oh, iertați-mă, nu mai ştiu ce vorbesc; vă cer de o mie de ori iertare! DOAMNA avea dreptate, multă dreptate: exilul acesta brutal mi-a zdruncinat cu totul mintea.

— Dar regele v-a primit bine, aşa mi se pare, domnule conte.

— Găsiți?... M-a primit bine... poate... da.

— Fără îndoială, v-a primit bine; căci, în definitiv, v-ați întors fără îngăduința lui, nu-i aşa?

— E adevărat, cred că aveți dreptate, domnişoară. Dar nu l-ați văzut cumva pe aici pe domnul viconte de Bragelonne?

La Vallière tresări la acest nume.

— De ce această întrebare? murmură ea.

— Oh, Doamne, v-am rănit iarăşi? răspunse de Guiche. În acest caz sunt un adevărat nenorocit, demn de plâns!

— Da, foarte nenorocit şi demn de plâns, domnule de Guiche, căci se pare că suferiți îngrozitor.

— Oh, domnişoară, de ce n-am şi eu o soră devotată, o prietenă sinceră!

— Aveți prieteni, domnule de Guiche, şi domnul viconte de Bragelonne, de care întrebați adineauri, este, dacă nu mă înşel, unul din aceşti buni prieteni.

— Da, da, într-adevăr, e unul din bunii mei prieteni. Adio, domnişoară, adio! Primiți omagiile mele!

Şi dispăru ca un nebun spre marginea lacului. Umbra lui neagră se strecura, crescând şi descrescând, printre lampioanele aprinse şi ochiurile mari, strălucitoare, de apă. La Vallière îl urmări câtva timp cu privirea, compătimitor.

— Oh, da, da – murmură ea – suferă şi încep să înțeleg pentru ce.

Abia încheie, când prietenele sale, domnişoarele de Montalais şi de Tonnay-Gharente, alergară spre ea. Îşi terminaseră rolurile, îşi dezbrăcaseră costumele de nimfe şi, încântate de această noapte fermecătoare, de succesele serii, veneau s-o reîntâlnească pe prietena lor.

— Cum, ai şi sosit? îi spuseră ele. Noi credeam că o să fim primele la întâlnire.

— Sunt aici de un sfert de ceas – răspunse La Vallière.

— Oare dansul nu ți-a plăcut?

— Nu.

— Şi nici spectacolul?

— Nici. Dacă e vorba de spectacol, îmi place mai mult acela al copacilor aceştia negri, printre care se zăreşte câte o lumină scânteind ca un ochi roşu, aci deschizându-se, aci închizându-se.

— E poetă această La Vallière – zise Tonnay-Charente.

— Adică nesuferită – adăugă Montalais. Ori de câte ori e vorba să râdem puțin sau să facem haz de ceva, La Vallière plânge; ori de câte ori e vorba să plângem, noi, femeile, pentru o zorzoană pierdută, pentru amorul propriu jignit, pentru o găteală care nu ne place, La Vallière râde.

— Oh, în ceea ce mă priveşte, eu nu pot să fiu astfel – zise domnişoara de Tonnay-Charente. Sunt femeie, dar femeie cum nu sunt multe; cine mă iubeşte, mă încântă, cine mă încântă, îmi place prin măgulirile sale, şi cine mă place…

— Ei bine, termină odată! o îmboldi Montalais.

— Nu-i chiar aşa de uşor – răspunse domnişoara de Tonnay-Charente râzând cu hohote. Termină tu în locul meu, tu care ai atâta spirit.

— Dar tu, Louise – întrebă Montalais – pe tine te place cineva?

— Asta nu priveşte pe nimeni – răspunse tânăra fată ridicându-se de pe banca acoperită cu muşchi pe care şezuse tot timpul cât ținuse baletul. Acum, domnişoarelor, ne făcusem planul să petrecem noaptea asta fără supravegheri şi fără însoțitori. Suntem trei, ne simțim bine laolaltă, vremea e minunată; priviți în partea aceea, iată luna care urcă încet pe boltă, argintând crestele castanilor şi ale stejarilor. Oh, frumoasă plimbare! Dulce libertate! Dragă iarbă a pădurii! Minunată bucurie pe care mi-o face prietenia voastră! Să ne luăm de braț şi să pornim printre copaci! Toți ceilalți, în clipa

aceasta, sunt ocupați să se pregătească pentru o plimbare făcută cu toată pompa; se pun şeile pe cai, se aduc trăsurile, cu cei patru catâri ai reginei şi cele patru iepe albe al DOAMNEI. Noi să ne căutăm repede un colțişor, unde să nu ne găsească nici un ochi, unde să nu ne urmărească nici un pas. Îți aminteşti, Montalais, pădurile de la Cheverny şi din Chambord, sau aleile nesfârşite de plopi de la Blois? Câte visuri n-am depănat împreună acolo!

— Şi câte taine nu ne-am împărtăşit!

— Aşa e.

— Şi eu – zise domnişoara de Tonnay-Charente – visez mult, numai că...

— Nouă nu ne spune nimic – o întrerupse Montalais – astfel că tot ce visează domnişoara de Tonnay-Charente, singură Athénaïs ştie...

— Linişte! strigă domnişoara de La Vallière. Aud paşi venind din partea aceea.

— Haide repede, repede, în tufiş – le grăbi Montalais. Apleacă-te, Athénaïs, eşti o lungană!

Domnişoara de Tonnay-Charente se aplecă fără a crâcni. Aproape în aceeaşi clipă se zăriră, într-adevăr, doi gentilomi, cu capetele înclinate, ținându-se de braț, păşind încet pe nisipul mărunt al aleii ce înainta pe lângă malul lacului. Fetele se făcură mici, spre a nu fi văzute.

— E domnul de Guiche – şopti Montalais la urechea domnişoarei de Tonnay-Charente.

— E domnul de Bragelonne – şopti aceasta la urechea domnişoarei de La Vallière.

Cei doi tineri continuau să se apropie, vorbind cu însuflețire.

— Pe aici am întâlnit-o mai adineauri – spunea contele. Dacă m-aş fi mulțumit s-o văd numai, aş spune că mi s-a

părut; dar am vorbit cu ea.

— Aşa! Eşti sigur?

— Da, dar poate că am speriat-o.

— Cum asta?

— Ei, Doamne! Eram încă înnebunit de ceea ce ți-am povestit, astfel că ea nu va fi priceput nimic din cuvintele mele şi se va fi speriat.

— Oh – zise Bragelonne – nu te nelinişti, prietene. Ea e bună, te va ierta; e înțeleaptă, va înțelege.

— Da, dar dacă a înțeles, dacă a înțeles totul?

— Ei şi?

— Şi dacă vorbeşte?

— Oh, n-o cunoşti pe Louise, conte! zise Raoul. Louise are toate virtuțile, şi nici un singur cusur.

Şi tinerii trecură mai departe, astfel încât, îndepărtându-se, glasurile li se pierdură încetul cu încetul.

— Ai auzit, La Vallière? zise domnişoara de Tonnay-Charente. Domnul viconte de Bragelonne a spus Louise vorbind de tine! Cum vine asta?

— Am fost crescuți împreună – răspunse domnişoara de La Vallière – ne cunoaştem de când eram copii.

— Şi apoi domnul de Bragelonne e logodnicul tău, oricine ştie asta.

— Oh, eu nu ştiam! E adevărat, domnişoară?

— Adică – răspunse Louise înroşindu-se – domnul de Bragelonne mi-a făcut cinstea să-mi ceară mâna... Însă...

— Însă ce?

— Se pare că regele...

— Ei bine?

— Ca regele nu vrea să consimtă la această căsătorie.

— Ei, dar pentru ce regele! Ce amestec are regele! strigă Aure cu aprindere. Regele are oare dreptul de a se vârî în

astfel de lucruri. Doamne sfinte!... "Politica e politică, ma amore e amore" – cum spunea domnul de Mazarin. Aşa că dacă-l iubeşti pe domnul de Bragelonne, şi te iubeşte şi el, căsătoriți-vă. Vă dau eu consimțământul.

Athénaïs începu să râdă.

— Oh, vorbesc foarte serios – îi spuse Montalais – şi părerea mea, în împrejurarea asta, face mai mult decât părerea regelui, presupun. Nu-i aşa, Louise?

— Haide, haide, domnii aceia s-au dus – zise La Vallière. Să ne folosim de singurătate şi să străbatem pajiştea pentru a intra în pădure.

— Cu atât mai mult – zise Athénaïs – cu cât văd lumini pornind de la castel şi de la teatru, ceea ce mi se pare că vesteşte plecarea ilustrului alai.

— Să fugim! ziseră toate trei deodată.

Şi, ridicându-şi cu grație cutele lungi ale rochiilor de mătase, străbătură în grabă spațiul ce se întindea între malul lacului şi marginea cea mai întunecată a parcului. Montalais, sprintenă ca o căprioară, Athénaïs, încordată ca o lupoaică tânără, săreau prin iarba moale, şi un Acteon cutezător ar fi zărit din când în când picioarele lor, iuți şi subțiri, ivindu-se de sub poala grea a rochiilor de mătase. La Vallière, mai firavă şi mai pudică, îşi fâlfâia rochiile în urmă; neputând să alerge din pricina piciorului ei, nu întârzie să strige după celelalte. Şi, rămasă în urmă, le sili pe celelalte două prietene s-o aştepte. În acea clipă, un bărbat ascuns într-un şanț presărat cu mâțişori de salcie sări deodată pe marginea acelui şanț şi începu să alerge în direcția castelului. Cele trei femei, la rândul lor, ajunseră la marginea parcului ale cărui poteci le erau prea bine cunoscute. Largi alei înflorite se întindeau de-a lungul şanțurilor; gărdulețe de verdeață apărau în această parte, pe cei ce se plimbau, de năvala cailor sau a trăsurilor.

Într-adevăr, în depărtare se auzeau huruind, pe pământul uscat al drumului, trăsurile reginelor şi cea a DOAMNEI. Mai mulți călăreți le urmau în cadența atât de bine imitată de versurile regulate ale lui Virgiliu. Sunetul unei muzici depărtate se strecura prin tropotul acesta, iar când instrumentele încetau, privighetoarea, cântăreața stăpânită de un mare orgoliu, trimitea alaiului pe care-l simțea înaintând pe sub coroanele copacilor cele mai complicate, mai suave şi mai savante triluri. În jurul cântăreței scânteiau, în întunecimea pădurii, ochii vreunei bufnițe ce se bucura de această armonie. Astfel, serbarea întregii curți era şi serbarea oaspeților tainici ai pădurii; căci, fără îndoială, căprioara asculta în tufişul ei, fazanul pe creanga lui, vulpea furişată în viziunea sa. Se ghicea existența acestor vietăți nocturne şi invizibile în mişcarea bruscă a unei ramuri, în foşnetul grăbit al frunzelor, care le făceau pe nimfele refugiate în pădure să scoată câte un țipăt scurt, apoi, liniştindu-se numaidecât, să râdă şi să pornească mai departe. Astfel ajunseră la stejarul regal, venerabilă umbră a unui stejar care, în tinerețea lui, auzise suspinele lui Henric al II-lea pentru frumoasa Diana din Poitiers, iar ceva mai târziu pe ale lui Henric al IV-lea pentru tot atât de frumoasa Gabrielle d'Estrées. Sub acest stejar falnic, grădinarii strângeau totdeauna muşchiul verde şi iarba moale, în aşa fel că nicăieri şi niciodată picioarele obosite ale unui rege nu se simțeau mai bine ca în acest culcuş. Trunchiul arborelui forma un spătar cam tare, dar destul de larg ca să poată sta alături patru persoane. Iar sub crengile ce se plecau spre trunchi, glasurile se ridicau printre ramuri, pierzându-se în frunzişul lor bogat.

XLV

CE SE VORBEA SUB STEJARUL REGAL

Era în dulceața aerului, în liniştea frunzişului o mută chemare ce le îndemna pe cele trei tinere fete să schimbe râsetele lor glumețe într-o convorbire potolită şi serioasă. Însăşi aceea dintre ele care era cea mai zburdalnică, Montalais, de exemplu, dădu tonul. Începu printr-un oftat.

— Ce fericire – zise ea – să ne aflăm aici, libere, singure, putând să fim acum sincere, mai ales față de noi înşine!

— Da – răspunse domnişoara de Tonnay-Charente – căci curtea, oricât de strălucitoare ar fi ea, ascunde totdeauna o minciună sub faldurile de catifea sau sub sclipirea diamantelor.

— Eu – adăugă La Vallière – eu nu mint niciodată; când nu pot să spun adevărul, tac.

— Tu nu te vei bucura multă vreme de favoare, draga mea – zise Montalais. Aici nu e ca la Blois, unde-i spuneam bătrânei DOAMNE de-acolo toate necazurile şi toate dorințele noastre. DOAMNA îşi avea zilele ei când îşi amintea că fusese şi ea tânără cândva. În acele zile, oricine vorbea cu DOAMNA găsea în dânsa o prietenă sinceră. DOAMNA ne povestea despre dragostea ei cu DOMNUL, iar noi îi povesteam despre iubirile ei cu alții, sau cel puțin despre zvonurile care umblau în legătură cu galanteriile sale. Biata femeie! Era atât de curată la suflet! Râdea de tot ceea ce-i spuneam, iar noi de asemenea. Unde o fi ea acum?

— Ah, Montalais, veselă Montalais – strigă La Vallière – iată că te vad suspinând; pădurea te inspiră şi astă-seară eşti aproape înțeleaptă.

— Domnişoarelor – zise Athénaïs – nu trebuie să vă pară rău după curtea de la Blois, atâta vreme ce vă simțiți fericite la noi, aici. O curte e locul unde se strâng bărbații şi femeile pentru a vorbi despre lucrurile pe care mamele şi tutorii pe care duhovnicii, mai ales, le interzic cu asprime. La curte se

vorbeşte despre aceste lucruri sub egida regelui şi a reginelor; nu e plăcut?

— Oh, Athénaïs! murmură Louise înroşindu-se.

— Athénaïs e sinceră astă-seară – zise Montalais- să ne folosim de prilej.

— Da, să ne folosim, căci sunt în stare să dezvălui astă-seară cele mai intime dintre tainele inimii mele.

— Ah, dacă domnul de Montespan ar fi aici! exclamă Montalais.

— Credeți că-l iubesc pe domnul de Montespan? murmură frumoasa domnişoară.

— E chipeş, presupun!

— Da, şi asta nu e cea mai neînsemnată însuşire pe care o are în ochii mei.

— Se înțelege.

— Aş spune mai mult: este, dintre toți bărbații care pot fi văzuți aici, cel mai chipeş şi cel mai...

— Ce se aude acolo? tresări La Vallière, răsucindu-se deodată pe banca de muşchi...

— Vreun cerb care fuge printre ramuri.

— Mie nu mi-e teamă decât de bărbați – zise Athénaïs.

— Când nu seamănă cu domnul de Montespan!

— Sfârşeşte cu răutățile... Domnul de Montespan e îndrăgostit de mine, dar asta nu înseamnă nimic. Nu-l avem oare aici pe domnul de Guiche care e îndrăgostit de DOAMNA?

— Bietul, bietul băiat! rosti La Vallière.

— De ce bietul?... DOAMNA e destul de frumoasă şi destul de nobilă, presupun.

La Vallière dădu cu tristețe din cap.

— Când iubeşti – zise ea – nu e vorba nici de frumusețe, nici de noblețe; dragele mele, când iubeşti nu te gândeşti

decât la inima şi la ochii aceluia sau aceleia de care eşti îndrăgostit.

Montalais începu să râdă zgomotos.

— Inimă, ochi, oh, dulcegării! zise ea.

— Vorbesc în ce mă priveşte – răspunse La Vallière.

— Simțăminte mari, însă reci – adăugă Athénaïs cu un aer protector.

— Nu le ai, domnişoară? întrebă Louise.

— Ba da, domnişoară; dar altceva vreau să spun. Cum poate fi plâns un bărbat care e îndrăgostit de o femeie ca DOAMNA? Dacă e vreo disproporție în asta, ea e în dauna contelui.

— Oh, nu, nu – protestă La Vallière – e în dauna DOAMNEI!

— Explică-te.

— Mă explic. DOAMNA nici nu vrea să ştie măcar ce este aceea dragoste. Ea se joacă cu acest simțământ ca un copil cu artificiile a căror scânteie poate aprinde un palat. Strălucire, iată tot ce-i trebuie ei. Bucurie şi dragoste este țesătura din care vrea să-i fie croită întreaga viață. Domnul de Guiche o va iubi pe această femeie ilustră; ea însă nu-l va iubi.

Athénaïs izbucni într-un hohot de râs disprețuitor.

— Asta înseamnă a iubi? zise ea. Unde sunt nobilele tale sentimente de-adineauri? Virtutea unei femei nu stă oare în refuzul curajos al oricărei intrigi cu urmări? O femeie chibzuită şi înzestrată cu o inimă generoasă trebuie să-i privească pe bărbați fără a-i face s-o iubească, s-o adore chiar, şi să spună o dară mai mult în viață: "Iată, mi se pare că dacă n-aş fi fost ceea ce sunt, l-aş fi disprețuit mai puțin pe acesta decât pe ceilalți".

— Atunci – i se adresă La Vallière, împreunându-şi mâinile – asta i-o făgăduieşti tu domnului de Montespan?

— Ei da, lui ca şi tuturor celorlalți. Ce! Ți-am spus că-i recunosc o anumită superioritate, asta nu-i de ajuns? Draga mea, suntem femei, adică regine, atâta timp cât natura ne dă prilejul să deținem această regalitate – de la cincisprezece la treizeci şi cinci de ani. N-ai decât să ai inimă după aceea, când nu-ți va mai rămâne decât atât.

— Oh, oh! murmură La Vallière.

— Foarte bine! strigă Montalais. Iată o adevărată femeie! Athénaïs, vei ajunge departe!

— Nu eşti de aceeaşi părere?

— Oh, din creştet până-n tălpi! zise răutăcioasa.

— Glumeşti, nu-i aşa, Montalais? o întrebă Louise.

— Nu, nu, aprob tot ce-a spus Athénaïs; numai că...

— Numai că?

— Ei bine, nu pot să le traduc în faptă. Am cele mai desăvârşite principii, iau hotărâri față de care planurile stathiderului şi cele ale regelui Spaniei sunt jocuri de copii, apoi, în ziua când să le aduc la îndeplinire, nimic.

— Te pierzi cu firea? întrebă, nu fără dispreț, Athénaïs.

— Într-un chip nevrednic.

— Nefericită făptură – adăugă Athénaïs. Dar cel puțin alegi?

— Doamne... Doamne, nu! Soarta mi se pare totdeauna împotrivă: visez împărați şi dau peste...

— Aure! Aure! strigă La Vallière. Fie-ți milă, nu jertfi, din plăcerea de a spune un cuvânt, pe cei care te iubesc cu o dragoste atât de sinceră!

— Oh, în privința asta mă descurc binişor: cei care mă iubesc sunt fericiți că nu-i alung, draga mea. Cu atât mai rău pentru mine, dacă am vreo slăbiciune; dar cu atât mai rău

pentru ei, dacă m-aş răzbuna pe dumnealor. Şi, zău, am să mă răzbun!

— Aure!

— Bine faci – zise Athénaïs – şi poate că vei ajunge la acelaşi rezultat. Asta se numeşte a fi cochetă, înțelegeți, domnişoarelor? Bărbații, care sunt nişte proşti în multe privințe, sunt mai ales în aceea că ei confundă sub acest cuvânt de cochetărie mândria unei femei şi firea ei schimbătoare. Eu sunt mândră, adică de necucerit; îi reped pe pretendenți, dar fără nici un fel de gând de a-i atrage. Bărbații spun că sunt cochetă, fiindcă au amorul propriu de a crede că-i doresc. Alte femei, Montalais, de exemplu, s-au lăsat ademenite de măguliri; ele ar fi pierdut fără binecuvântatul resort al instinctului, care le îndeamnă să se schimbe dintr-o dată şi să-i urască pe aceia ale căror măguliri le primeau altădată.

— Savantă disertație! zise Montalais cu tonul unui degustător care se desfată.

— Odioasă! murmură Louise.

— Datorită acestei cochetării, căci iată adevărata cochetărie – continuă domnişoara de Tonnay-Charente – amantul ce nu-şi mai încăpea în piele de orgoliu acum un ceas, se dezumflă într-o clipă de toată îngâmfarea amorului său propriu. Îşi lua aere de învingător, iar acum dă înapoi; voia să pară că ocroteşte, iar acum cade din nou în genunchi. De aici rezultă că, în loc de un soț gelos, nesuferit, cum sunt toți, ai de-a face cu un amant totdeauna tremurând, totdeauna doritor, totdeauna supus, din această singură pricină că are în față o amantă totdeauna nouă. Iată, şi fiți încredințate de asta, domnişoarelor, ce înseamnă cochetăria. Prin aceasta poți fi regină între femei, când n-ai primit de la

Dumnezeu harul atât de preţios de a-ţi ţine în frâu inima şi mintea.

— Oh, cât eşti de isteaţă – zise Montalais – şi cât de bine înţelegi menirea femeilor!

— Îmi pregătesc o fericire a mea proprie – spuse Athénaïs cu modestie. Mă apăr, ca toţi îndrăgostiţii slabi, împotriva asupririi celor mai tari.

— La Vallière văd că nu spune nimic.

— Oare fiindcă nu e de părerea noastră?

— Eu nu înţeleg nimic – răspunse Louise. Vorbiţi ca nişte fiinţe ce n-ar fi sortite să trăiască pe această lume.

— Frumoasă lume! zise Montalais.

— O lume – adăugă Athénaïs – în care bărbatul o tămâiază pe femeie până o face să cadă ameţită, ca apoi s-o batjocorească după ce a căzut.

— Cine îţi vorbeşte de cădere? zise Louise.

— Ah, iată o teorie nouă, draga mea; arată-mi, te rog, mijlocul de a nu fi învinsă, o dată ce te-ai lăsat târâtă de dragoste.

— Oh – strigă tânăra fată, ridicându-şi spre cerul întunecat frumoşii ei ochi umezi – oh, dacă aţi şti ce înseamnă să ai o inimă, v-aş explica şi v-aş convinge; o inimă care iubeşte e mai tare decât toată cochetăria şi decât toată mândria de care vorbiţi voi. Niciodată o femeie nu e iubită, aşa cred eu, şi Dumnezeu mă aude, niciodată un bărbat nu iubeşte ca un idolatru decât atunci când se simte iubit. Lasă-i pe bătrânii din comedii să se creadă adoraţi de cochete. Tânărul se cunoaşte pe sine însuşi, el nu se pierde cu firea; dacă are pentru cochetă o dorinţă, o înflăcărare, o furie – vedeţi că vă las gândirii câmp liber, şi cât vreţi de larg – într-un cuvânt, dacă o cochetă poate să-i sucească minţile, niciodată nu va face din el un îndrăgostit. Iubirea, vedeţi voi,

aşa cum o înțeleg eu, e un sacrificiu necontenit, absolut, întreg; dar nu sacrificiul numai uneia din cele doua părți. Este abnegația deplină a două suflete care vor să se topească într-unul singur. Dacă voi iubi vreodată, îl voi ruga pe iubitul meu să mă lase liberă şi curată; îi voi spune, şi el va înțelege, că sufletul mi-e sfâşiat de acest refuz, iar el, el care mă va iubi, simțind dureroasa măreție a sacrificiului meu, la rându-i se va jertfi ca şi mine, mă va respecta, nu va caută niciodată să mă facă să cad, pentru a mă batjocori după ce-am căzut, aşa cum spuneai adineauri aruncând cu pietre în iubirea pe care eu aşa o înțeleg. Iată ce înseamnă pentru mine dragostea. Şi-acum îmi veți spune că iubitul meu mă va disprețui; nu cred asta, afara doar dacă el va fi cel mai ticălos dintre oameni, dar inima mea mi-e chezaşă că nu voi alege niciodată astfel de oameni. Privirea mea îl va răsplăti pentru jertfele sale sau îi va impune virtuți pe care n-ar fi crezut niciodată că le are.

— Dar, Louise – strigă Montalais – tu ne vorbeşti despre toate acestea, fără a le pune în practică!

— Ce vrei să spui?

— Eşti adorată de Raoul de Bragelonne, iubită în genunchi. Bietul băiat e victima virtuții talc, aşa cum ar fi, sau chiar mai mult decât ar fi a cochetăriei mele sau a mândriei domnişoarei Athénaïs.

— Asta e pur şi simplu o altă treaptă a cochetăriei – zise Athénaïs – şi La Vallière, după câte văd, o foloseşte fără nici un fel de şovăială.

— Oh! făcu Louise.

— Da, aceasta se numeşte instinct: sensibilitate desăvârşită, căutare atentă a sentimentelor, revărsare continuă de porniri pasionate, care nu ajung niciodată până la capăt. Oh, e o mare dibăcie asta şi e foarte eficace! Acum,

când stau şi mă gândesc, aş prefera şi eu această tactică de a lupta împotriva bărbaților, în locul mândriei mele, deoarece ea îți oferă avantajul de a-i face să creadă uneori în simpla încercare de convingere; oricum, de aici încolo, fără a mă condamna în totul pe mine, o declar superioară simplei cochetării în care crede Montalais.

Cele două fete începură să râdă. Numai La Vallière tăcea şi clătina din cap, îngândurată. Apoi, după o clipă, zise:

— Dacă mi-ai spune de față cu un bărbat numai un sfert din cele ce mi-ai spus acum sau dacă aş fi încredințată doar că ai gândi aşa ceva, aş muri de durere şi de ruşine chiar în acest loc.

— Ei bine, mori, drăguța mea – răspunse domnişoara de Tonnay-Charente – căci, dacă nu e nici un bărbat aici, sunt în schimb două femei, prietenele tale, care îți spun deschis şi fără ocol că eşti o cochetă din instinct, o cochetă naivă, adică cea mai primejdioasă specie de cochete din câte există pe lume.

— Oh, domnişoarelor! suspină La Vallière înroşindu-se şi aproape podidită de lacrimi.

Cele două însoțitoare ale ei izbucniră pentru a doua oară în râs.

— Ei bine, îi voi cere lămuriri lui Bragelonne.

— Lui Bragelonne? se miră Athénaïs.

— Ei da, acestui flăcău curajos ca Cezar, fin şi spiritual ca domnul Fouquet, acestui biet tânăr care te cunoaşte de doisprezece ani, te iubeşte şi care, totuşi, daca ar fi să te credem, nu ți-a sărutat, până acum, nici măcar vârful degetelor.

— Explică-ne această cruzime, tu, femeia cu inimă! zise Athénaïs către La Vallière.

— O voi explica printr-un singur cuvânt: virtutea. Nu cumva negi virtutea?

— Haide, Louise, nu minți – zise Montalais apucând-o de mână.

— Dar ce vreți să vă spun? strigă La Vallière.

— Ce vrei. Dar orice-ai spune, eu rămân la părerea mea despre tine: cochetă din instinct, cochetă naivă, adică, am spus-o şi o mai spun, cea mai primejdioasă dintre toate cochetele.

— Oh, nu, nu, te rog, nu crede una ca asta!

— Cum, doisprezece ani de neclintire absolută?

— Oh, acum doisprezece ani eu nu aveam decât cinci. Nevinovăția unei copile nu poate fi trecută în seama unei fete mari.

— Ei, bine, acum ai şaptesprezece ani: să zicem trei ani, în loc de doisprezece. Timp de trei ani ai fost mereu şi în întregime crudă. Şi aveai împotrivă-ți colțurile tainice de la Blois, întâlnirile sub cerul înstelat, întârzierile nocturne pe sub platani, cei douăzeci de ani ai lui vorbind celor paisprezece ani ai tăi, văpaia din ochii lui îndreptați numai către tine.

— Fie, fie; dar asta a fost totul!

— Cu neputință!

— Dar, Doamne, de ce e cu neputință?

— Spune-ne lucruri vrednice de crezare, draga mea, şi te vom crede.

— Dar, în sfârşit, presupuneți un lucru.

— Care? Să vedem.

— Spune repede, altfel vom presupune mai mult decât ai vrea.

— Să presupunem, deci, că aş fi crezut că-l iubesc, fără a iubi de loc.

— Cum, n-ai iubit de loc?

— Ce vreți, dacă am fost altfel decât sunt toate celelalte atunci când iubesc, înseamnă că n-am iubit; că nu mi-a sosit încă vremea.

— Louise! Louise! zise Montalais. Ia seama, am să-ți dovedesc că n-ai dreptul să vorbeşti astfel. Raoul nu e aici, nu-l amărî în lipsa lui, fii milostivă, şi dacă, privind lucrurile mai de aproape, crezi că nu-l iubeşti, spune-i-o. Bietul băiat!

Şi începu să râdă.

— Domnişoara îl deplângea adineauri pe domnul de Guiche – interveni Athénaïs. Nu s-ar putea găsi oare explicația acestei nepăsări față de unul în compătimirea față de celălalt?

— Loviți-mă, domnişoarelor – murmură La Vallière cu tristețe – loviți-mă, deoarece nu mă puteți înțelege.

— Oh, oh – răspunse Montalais – amărăciune, durere, lacrimi! Dar noi râdem, Louise, şi nu suntem, te asigur, monştrii pe care-i crezi. Uită-te la Athénaïs cea mândră, cum i se spune: ea nu-l iubeşte pe domnul de Montespan, e adevărat, dar ar fi nenorocită dacă domnul de Montespan n-ar iubi-o... Uită-te la mine! râd de domnul Malicorne, dar acest biet Malicorne de care râd ştie prea bine când poate să ducă mâna mea la buzele lui. Şi apoi, cea mai în vârstă dintre noi n-are încă douăzeci de ani... ce viitor!

— Nebune! Nebune ce sunteți! murmură Louise.

— Ai dreptate – rosti Montalais – şi numai tu ai spus aici cuvinte înțelepte.

— De bună seamă!

— De acord – răspunse Athénaïs. Aşadar, hotărât, nu-l iubeşti pe acest biet domn de Bragelonne?

— Poate! zise Montalais. Nu e încă sigură. Dar, în orice caz, ascultă, Athénaïs: dacă domnul de Bragelonne devine

liber, îți dau un sfat, ca prietenă.

— Ce sfat?

— Să te uiți bine la el, înainte de a te decide pentru domnul de Montespan.

— Oh, dacă iei lucrurile aşa, draga mea, domnul de Bragelonne nu e singurul la care te poți uita cu plăcere. Nici domnul de Guiche, de exemplu, nu e de lepădat.

— N-a strălucit astă-seară – zise Montalais – şi ştiu din izvor sigur că DOAMNA l-a găsit nesuferit.

— Domnul de Saint-Aignan, în schimb, a strălucit destul, şi pot să spun că multe dintre cele ce l-au văzut dansând nu-l vor uita atât de repede. Nu-i aşa, La Vallière?

— Pentru ce-mi pui mie această întrebare? Nici nu l-am văzut dansând, nici nu-l cunosc.

— Nu l-ai văzut pe domnul do Saint-Aignan? Nu-l cunoşti?

— Nu.

— Haide, haide, nu te preface că ai o virtute mai grozavă decât mândria noastră! Doar ai ochi, nu-i aşa?

— Foarte buni.

— Atunci i-ai văzut pe toți dansatorii din astă-seară?

— Da, aproape pe toți.

— Iată un *aproape pe toți* destul de nepoliticos pentru ei.

— Îți spun ceea ce este.

— Ei bine, dintre toți aceşti gentilomi pe care *aproape i-ai văzut,* la care ți s-au oprit ochii?

— Da – adăugă Montalais – da, dintre domnul da Saint-Aignan, domnul de Guiche, domnul...

— Nu prefer pe nici unul, domnişoarelor, îi găsesc pe toți deopotrivă de bine.

— Atunci, în această strălucită adunare, în mijlocul acestei curți, cea dintâi din lume, nu ți-a plăcut nimeni?

— Nu spun asta.

— Atunci vorbeşte. Hai, împărtăşeşte-ne şi nouă idealul tău.

— Nu e vorba de un ideal.

— Prin urmare, cineva există totuşi?

— Zău, domnişoarelor – izbucni La Vallière, pierzându-şi răbdarea – nu vă mai înțeleg de loc! Cum, aveți ca şi mine o inimă, aveți ca şi mine ochi, şi vorbiți de domnul de Guiche, de domnul de Saint-Aignan, de domnul... – mai ştiu eu cine? – când regele se afla în mijlocul lor?

Aceste cuvinte, aruncate la repezeală de un glas tulburat, nestăpânit, făcură să răsune în aceeaşi clipă de o parte şi de alta a tinerei fete câte o exclamație care aproape o speriară.

— Regele! strigară deodată Montalais şi Athénaïs.

La Vallière îşi lăsa fruntea să-i cadă în palme.

— Oh, da, regele, regele! murmură ea. Ați văzut vreodată pe cineva care să se asemene cu regele?

— Aveai dreptate adineauri când spuneai că ai ochi foarte buni, domnişoară, căci vezi departe, foarte departe. Din păcate, regele nu face parte din rândul acelora asupra cărora au dreptul să se oprească nişte bieți ochi ca ai noştri.

— Oh, e adevărat, e adevărat! strigă La Vallière. Nu le e dat tuturor ochilor să privească în față soarele. Eu însă îl voi privi, chiar de-ar fi să orbesc!

În acel moment, şi ca şi cum ar fi fost stârnite de cuvintele ce ieşiseră din gura domnişoarei de La Vallière, un foşnet de frunze şi un fâşâit de mătase se auziră în dosul tufişului alăturat. Fetele tresăriră îngrozite. Ele vedeau bine frunzele care se mişcau, fără să vadă însă obiectul care le mişca.

— Oh, un lup sau un mistreț! strigă Montalais. Să fugim, domnişoarelor, să fugim!

Şi cele trei tinere fete se ridicară în prada unei spaime de nedescris, o luară la fugă pe prima alee ce le ieşi în cale şi nu se mai opriră decât la marginea pădurii. Acolo, cu răsuflările tăiate, înghesuindu-se una într-alta, simțind fiecare cum bate inima în pieptul celeilalte, încercară să-şi recapete liniştea, dar nu izbutiră decât după câtva timp. În cele din urmă, văzând luminile ce scânteiau înspre castel, se hotărâră să pornească spre acele lumini.

La Vallière era moartă de oboseală. Aure şi Athénaïs o sprijineau de brațe.

— Oh, am scăpat ca prin urechile acului! zise Montalais.

— Domnişoarelor, domnişoarelor – spuse La Vallière – eu mă tem să nu fi fost ceva mai rău decât un lup. În ceea ce mă priveşte, şi spun ceea ce gândesc, aş prefera să fiu sfâşiată de vie de o fiară sălbatică, decât să fi fost auzită de cineva. Oh, nebună, nebună ce sunt! Cum am putut să gândesc, cum am putut să rostesc asemenea lucruri!

Şi, cu acestea, capul i se înclină ca un spic de trestie; apoi îşi simți picioarele înmuindu-se, toate puterile o părăsiră şi alunecă, aproape neînsuflețită, din brațele prietenelor ei, căzând pe iarba aleii.

XLVI

NELINIŞTEA REGELUI

S-o lăsăm pe biata La Vallière, pe jumătate leşinată între prietenele sale, şi să ne reîntoarcem în preajma stejarului regal. Cele trei fete nu făcuseră nici douăzeci de paşi în fuga lor, când foşnetul care le îngrozise atât de tare spori şi mai mult în frunziş. O formă omenească, care pe măsură ce dădea la o parte ramurile tufişului se distingea mai bine, apăru sub coroana stejarului şi, văzând locul liber, izbucni într-un hohot de râs. E de prisos să mai spunem că această formă

omenească era a unui tânăr şi elegant gentilom, care îi făcea semne, nerăbdător, aceluia ce apăru numaidecât în urma lui.

— Ei bine, sire – zise a doua formă înaintând cu sfiala – oare maiestatea voastră să le fi gonit pe tinerele noastre îndrăgostite?

— Ei, Doamne, da! răspunse regele. Te poți arăta fără nici o grijă, Saint-Aignan!

— Dar, sire, luați seama, veți fi recunoscut.

— Ți-am spus doar că au fugit!

— Iată o întâlnire fericită, sire, şi, dacă aş îndrăzni să dau un sfat maiestății voastre, aş spune să le urmărim.

— Dar cred că sunt departe.

— Eh, se vor lăsa ajunse, mai ales dacă vor afla cine sunt cei care le urmăresc.

— Cum aşa, domnule încrezut?

— Doamne! Una dintre ele m-a găsit pe gustul ei, iar alta v-a asemuit cu soarele.

— Motiv în plus să rămânem ascunşi, Saint-Aignan. Soarele nu se arată noaptea.

— Pe legea mea, sire, maiestatea voastră nu e curioasă? În locul vostru, eu aş vrea să ştiu cine sunt cele două nimfe, cele două driade, cele două hamadriade care au păreri atât de bune despre noi.

— O, le voi recunoaşte uşor, fără să alerg după ele, te încredințez.

— Cum, sire?

— La naiba, după glas! Sunt de la curte, şi aceea care vorbea despre mine avea o voce fermecătoare.

— Ah, iată că maiestatea voastră se lasă înrâurit de măguliri.

— Nu s-ar putea spune că e un mijloc pe care-l foloseşti şi tu.

— Oh, iertare, sire, sunt un neghiob.

— Bine, haide să căutăm unde ți-am spus.

— Şi pasiunea aceea despre care mi-ați vorbit în taină, sire, să fie oare dată uitării atât de repede?

— Oh, nu, nu! Cum vrei să uiți nişte ochi ca aceia ai domnişoarei de La Vallière?

— Oh, dar cealaltă are o voce atât de fermecătoare!

— Care?

— Aceea care iubeşte soarele.

— Domnule de Saint-Aignan!

— Iertare, sire!

— De altminteri, nu mă supăr dacă tu crezi că-mi plac atât de mult vocile drăgălaşe şi ochii frumoşi. Te cunosc, eşti un flecar îngrozitor, şi mâine voi avea de plătit pentru încrederea pe care ți-am arătat-o.

— Cum asta?

— Spun că mâine toată lumea va şti că m-am uitat la această mică La Vallière; dar, ia seama, Saint-Aignan, numai tu cunoşti această taină a mea, şi dacă o singură persoană îmi va vorbi despre ea, voi şti cine mi-a trădat secretul!

— Oh, ce căldură, sire!

— Înțelegi, nu vreau de loc ca această biată fată să fie compromisă!

— Sire, n-aveți nici o grijă!

— Îmi făgăduieşti?

— Sire, vă dau cuvântul meu!

"Bun – îşi zise regele, râzând, în sinea lui – mâine toată lumea va şti ca am alergat în noaptea asta după La Vallière." Apoi, încereând să se orienteze, zise:

— Ei asta-i, dar ne-am rătăcit!

— Ah, nu e nici o primejdie.

— Unde se ajunge prin această poartă?

— La Rond-Point, sire.

— Unde ne duceam când am auzit glasurile acelea de femei?

— Da, sire, şi acel sfârşit de convorbire în care am avut onoarea de a auzi numele meu rostit alături de al maiestății voastre.

— Te întorci cam des la asta, Saint-Aignan!

— Maiestatea voastră mă va ierta, dar sunt încântat să aflu că o femeie se gândeşte la mine, fără ca eu să fi ştiut şi fără să fi făcut nimic în această privință. Maiestatea voastră nu poate înțelege o astfel de mulțumire, ea al cărui rang şi ale cărei merite atrag atenția şi stârnesc iubirea pretutindeni.

— Ei bine, da, Saint-Aignan – zise regele, sprijinindu-se prieteneşte de brațul gentilomului şi pornind pe cărarea ce socotea că trebuie să ducă spre castel – mă vei crede sau nu, dar această naivă mărturisire, această preferință dezinteresată a unei femei care nu-mi va atrage poate niciodată privirea... Într-un cuvânt, misterul acestei aventuri mă tulbură şi, într-adevăr, dacă n-aş fi atât de preocupat de La Vallière...

— Oh, asta să nu vă neliniştească, maiestatea voastră are destul timp.

— Ce vrei să spui?

— Se zice că La Vallière e foarte cinstită.

— Tu mă ațâți, Saint-Aignan, sunt nerăbdător s-o văd. Haide, haide!

Regele mințea, nu era câtuşi de puțin nerăbdător; dimpotrivă, avea alt rol de jucat. Şi porni cu un pas iute. Saint-Aignan îl urma, păstrând însă o anumită distanță. Deodată, regele oprindu-se, curteanul făcu acelaşi lucru.

— Saint-Aignan – întrebă el – nu auzi nişte suspine?

— Eu?

— Da, ascultă.

— Într-adevăr, ba şi ţipete mi se pare.

— Vin din partea asta – zise regele arătând cu mâna.

— S-ar zice că sunt suspinele, gemetele unei femei – spuse domnul de Saint-Aignan.

— Hai repede!

Şi regele, împreună cu favoritul, apucând pe o cărare piezişă, începură să alerge prin iarbă. Pe măsură ce înaintau, strigătele se auzeau tot mai bine.

— Ajutor! Ajutor! chemau două voci.

Cei doi tineri alergară şi mai tare. Cu cât se apropiau mai mult, cu atât strigătele deveneau ţipete.

— Ajutor! Ajutor! se auzea mereu.

Iar aceste ţipete sporeau goana regelui şi a însoţitorului său. Deodată, la marginea unui şanţ, sub nişte sălcii cu ramurile plecate, ei zăriră o femeie în genunchi, ţinând o altă femeie leşinată. La câţiva paşi de acolo, o a treia striga după ajutor, în mijlocul potecii. Când îi văzu pe cei doi gentilomi, despre care nu-şi dădea seama cine sunt, ţipetele femeii care striga după ajutor se înteţiră. Regele o luă înaintea însoţitorului său, sări şanţul şi ajunse în apropierea grupului în momentul când, din cealaltă parte a aleii ce ducea spre castel, apărură vreo zece persoane, atrase de aceleaşi ţipete care-i atrăseseră pe rege şi pe domnul de Saint-Aignan.

— Ce s-a întâmplat aici, domnişoarelor? întrebă Ludovic.

— Regele! strigă domnişoara de Montalais, scăpând din mână, în uluirea ei, capul bietei La Vallière, care căzu astfel întinsă în întregime pe iarbă.

— Da, regele. Dar ăsta nu-i un motiv s-o laşi aşa pe prietena dumitale. Cine e dânsa?

— E domnişoara de La Vallière, sire.

— Domnişoara de La Vallière?

— Care a leşinat...

— Ah, Doamne – exclamă regele – biata copilă! Repede, repede, un medic!

Dar, în zelul cu care rostise aceste cuvinte, regele nu se mai îngrijise ca, atât exclamaţia cât şi gesturile care o însoţeau, să nu-i pară cam prea puţin însufleţite domnului de Saint-Aignan, care tocmai auzise din gura sa mărturisirea acestei mari iubiri ce-i atinsese inima.

— Saint-Aignan – adăugă suveranul – ai grijă, te rog, de domnişoara de La Vallière. Cheamă un medic. Eu mă duc s-o previn pe DOAMNA despre accidentul care i s-a întâmplat domnişoarei sale de onoare.

Într-adevăr, în timp ce domnul de Saint-Aignan se îngrijea ca domnişoara de La Vallière să fie dusă la castel, regele alergă înainte, bucuros ca avea prilejul de a se apropia încă o dată de DOAMNA şi de a-i vorbi sub un pretext oarecare.

Din fericire, tocmai trecea o trăsură; îi făcu semn vizitiului să oprească, şi persoanele dinăuntru, aflând de accident, se grăbiră să-i cedeze locul domnişoarei de La Vallière. Curentul de aer produs de iuţeala cu care mergea trăsura o readuse pe bolnavă la viaţă. Ajunsa la castel, ea putu, cu toate ca era foarte slăbită, să coboare din trăsură şi, cu ajutorul domnişoarelor Montalais şi Athénaïs, pătrunse în interiorul apartamentelor. Fu aşezată într-o cameră ce ţinea de saloanele de la parter. Apoi, ca şi cum această întâmplare n-ar fi produs prea mare efect asupra celor ce se plimbau, promenada fu reluată.

Între timp, regele o întâlni pe DOAMNA într-un boschet, se aşeză alături de dânsa, şi piciorul lui îl căută încet pe al Prinţesei sub scaunul acesteia.

— Luaţi seama sire, – îi şopti Henriette – nu păreţi a fi un bărbat nepăsător.

— Vai – răspunse Ludovic al XIV-lea la acelaşi diapazon – mi-e teamă să nu fi încheiat o convenție mai presus de puterile noastre. Apoi, cu glas tare, întrebă: Ai aflat de accident?

— Ce accident?

— Oh, Dumnezeule, de bucurie că te revăd, am şi uitat că venisem anume să-ți vorbesc despre el. Sunt totuşi foarte îndurerat de această întâmplare: una dintre domnişoarele dumitale de onoare, biata La Vallière, şi-a pierdut cunoştința.

— Ah, sărmana copilă – zise fără a se tulbura Prințesa – şi ce-a pățit? Apoi, încet: Dar nu vă gândiți, sire? Vreți să se creadă că aveți o mare pasiune pentru această fată şi stați aici, când ea dă să moară dincolo!

— Ah, doamnă, doamnă – zise regele suspinând – cât de bine te pricepi să-ți joci rolul şi cum te gândeşti la toate – şi se ridică. Doamnă – spuse apoi destul de tare pentru ca toată lumea să-l audă – îngăduieşte-mi să te părăsesc; neliniştea mea e mare şi vreau să mă încredințez eu însumi dacă au fost date toate îngrijirile cuvenite.

Şi regele se retrase pentru a se duce din nou lângă La Vallière, în timp ce asistența începu să comenteze aceste cuvinte ale lui: "Neliniştea mea e mare".

XLVII

TAINA REGELUI

Pe drum, regele îl întâlni pe contele de Saint-Aignan.

— Ei bine, Saint-Aignan – întrebă el cu prefăcută nelinişte – cum se simte bolnava?

— Dar, sire – se bâlbâi de Saint-Aignan – mărturisesc, spre ruşinea mea, că nu mai ştiu nimic.

— Cum nu mai ştii? vorbi regele, străduindu-se să dea a înțelege că ia în serios această lipsă de atenție pentru obiectul predilecției sale.

— Sire, iertați-mă, dar m-am întâlnit cu una din cele trei fete care vorbeau sub copac, şi mărturisesc că asta mi-a făcut mare plăcere.

— Ah, ai şi găsit-o? spuse numaidecât regele.

— Pe aceea care vorbea atât de frumos despre mine, şi, găsind-o pe a mea, mă duceam s-o caut pe a voastră, sire, când am avut fericirea de a întâlni pe maiestatea voastră.

— Prea bine; dar înainte de toate, domnişoara de La Vallière! vorbi regele, credincios rolului său.

— Oh, iată o frumusețe demnă de luat în seamă – zise Saint-Aignan – şi leşinul ei face mare vâlvă, întrucât maiestatea voastră se interesa de ea înainte de această întâmplare.

— Dar numele frumoasei dumitale, Saint-Aignan, e secret?

— Sire, ar trebui să fie un secret, ba chiar unul foarte mare; dar pentru maiestatea voastră, ştiți foarte bine, nu pot exista secrete.

— Numele ei, atunci?

— Domnişoara de Tonnay-Charente.

— E frumoasă?

— Mai presus de orice, da, sire. I-am recunoscut glasul care rostea cu atâta drăgălăşenie, numele meu şi m-am dus lângă ea, i-am pus întrebări, atât cât mi-a fost cu putință să o fac în mijlocul mulțimii, iar ea mi-a spus, fără să bănuiască nimic, că se afla, cu puțin mai înainte, după stejarul cel mare, cu două prietene, când apariția unui lup sau a unui hoț le-a speriat şi le-a pus pe fugă.

— Dar – întrebă regele cu nerăbdare – numele celor două prietene?

— Sire – se bâlbâi Saint-Aignan – maiestatea voastră mă poate închide la Bastilia.

— Pentru ce?

— Pentru că sunt un egoist şi un prost. Surprinderea mea a fost atât de mare făcând o asemenea cucerire şi o atât de fericită descoperire, încât m-am oprit aici. De altminteri, n-aş fi putut crede că maiestatea voastră, preocupată cum o ştiam de domnişoara de La Vallière, ar mai fi dat vreo însemnătate celor auzite acolo; pe urmă domnişoara de Tonnay-Charente m-a părăsit în grabă, pentru a se duce lângă domnişoara de La Vallière.

— Bine, să sperăm că voi avea şi eu norocul tău. Vino, Saint-Aignan.

— Regele meu are ambiție, precum văd, şi nu îngăduie să-i scape nici o cucerire. Ei bine, îi făgăduiesc că voi căuta până la capăt şi de altfel, printr-una din cele trei grații, vom afla numele celorlalte, iar o dată cu numele, şi taina.

— Oh, şi eu voi face la fel – zise regele. Nu am nevoie decât să-i aud glasul pentru a o recunoaşte. Dar să ne oprim aici deocamdată şi, hai, condu-mă la această biată La Vallière.

"Ei – îşi spuse Saint-Aignan – iată, într-adevăr, o pasiune ce se înfiripă pentru această fetiță. E nemaipomenit! Aşa ceva n-aş fi putut crede niciodată!" Şi cum, în timp ce gândea acestea, îi arătase regelui sala în care fusese dusă La Vallière, regele intră acolo. Saint-Aignan îl urmă.

Într-o sală scundă, lângă o fereastră mare ce dădea spre grădină, La Vallière, aşezată într-un fotoliu larg, aspira cu răsuflări adânci aerul înmiresmat al nopții. De la pieptu-i desfăcut, dantelele cădeau răvăşite printre buclele frumosului ei păr blond, împrăştiat peste umerii albi. Cu privirea obosită, străbătută de văpăi aproape stinse şi înecată în şuvoaie mari de lacrimi, ea nu mai trăia decât ca una din acele minunate vedenii din visurile noastre ce se perindă atât de firave şi atât

de poetice prin fața ochilor închişi ai celui care doarme, desfăcându-şi aripile fără să le mişte şi deschizându-şi buzele fără să scoată nici un sunet.

Această paloare de sidef a tinerei La Vallière avea un farmec pe care nimic nu l-ar putea reda; suferința trupească şi sufletească înfăşurase această dulce înfățişare cu o armonie de nobilă durere; nemişcarea totală a braţelor şi bustului ei o făcea să semene mai mult cu o moartă decât cu o făptură vie; părea că nu aude nici şoaptele prietenelor sale, nici larma depărtată ce se ridica din împrejurimi. Se întreținea cu ea însăşi, iar frumoasele ei mâini, lungi şi delicate, tresăreau din timp în timp, ca sub fiorul unor atingeri nevăzute.

Regele intră fără ca ea să fi observat sosirea lui, într-atât de cufundată era în reveria sa. El văzu însă de departe acel chip adorabil peste care luna învăpăiată îşi revărsa lumina liniştită a lămpii sale de argint.

— Dumnezeule – strigă regele cu o nestăpânită groază – e moartă!

— Nu, nu, sire – rosti încet Montalais – dimpotrivă, îi e mai bine. Nu-i aşa, Louise, ca te simți mai bine?

La Vallière nu răspunse nimic.

— Louise – adăuga Montalais – e regele, care binevoieşte să întrebe de sănătatea ta.

— Regele! exclamă Louise, ridicând cu tresărire capul, ca şi cum un izvor de viață i-ar fi reînsufleţit deodată inima. Regele întreabă de sănătatea mea?

— Da – răspunse Montalais.

— Regele e, aşadar, aici? zise La Vallière, fără a îndrăzni să privească în jurul ei.

— Asta e vocea! Asta e vocea aceea! şopti Ludovic cu învolburare la urechea lui Saint-Aignan.

— Ei da – răspunse Saint-Aignan – maiestatea voastră are dreptate, e îndrăgostită de soare.

— Sst! făcu regele. Apoi, apropiindu-se de La Vallière: Nu te simți bine, domnişoară? Adineauri, în parc, te-am văzut leşinată chiar. Ce ți s-a întâmplat?

— Sire – bâigui biata copilă tremurând şi fără pic de culoare în obraji – credeți-mă, nici eu nu ştiu ce să spun.

— Ai umblat prea mult – zise regele – şi poate oboseala...

— Nu, sire – se grăbi să răspundă Montalais pentru prietena sa – nu poate să fie oboseala, căci ne-am petrecut o parte din seară aşezate sub stejarul regal.

— Sub stejarul regal! repetă regele, tresărind. Deci nu m-am înşelat, ea este.

Şi-i adresă contelui o ocheadă plină de înțeles.

— Ah, da – zise Saint-Aignan – sub stejarul regal, cu domnişoara de Tonnay-Charente.

— De unde ştiți asta? întrebă Montalais.

— Dar am aflat într-un chip foarte simplu: domnişoara de Tonnay-Charente mi-a spus.

— Atunci poate v-a spus şi pricina pentru care a leşinat La Vallière?

— Doamne, mi-a vorbit de un lup sau de un hoț, nu mai ştiu bine.

La Vallière asculta cu ochii pironiți, cu pieptul zbătându-i-se, ca şi cum ar fi înțeles, printr-o încordare a spiritului, o parte a adevărului. Ludovic luă această atitudine şi acest zbucium drept continuarea unei spaime de care nu scăpase încă.

— Nu-ți fie teamă, domnişoară – spuse el cu un început de tulburare pe care nu şi-o putea ascunde – lupul care te-a speriat atât de tare era un lup cu două picioare.

— Era un om! Era un om! strigă Louise. Un om care a auzit totul!

— Ei bine, domnişoară, dar ce rău vezi dumneata în faptul că cineva ar fi stat şi ar fi ascultat? Socoți oare că ați spus cuvinte care nu puteau fi auzite?

La Vallière îşi lovi mâinile una de alta şi le duse repede la fruntea a cărei roşeață încerca să şi-o ascundă.

— Oh – întrebă ea – în numele cerului, cine s-a furişat acolo? Cine a auzit cele ce am spus?

Regele făcu un pas şi-i luă o mână.

— Eu eram, domnişoară – zise el înclinându-se cu un blând respect. Te sperie asta cumva?

La Vallière scoase un țipăt; pentru a doua oară, puterile o părăsiră şi, rece, gemând deznădăjduită, recăzu nemişcată în fotoliul ei. Regele avu timpul să întindă un braț, astfel că fata se pomeni pe jumătate susținută de el.

La doi paşi de rege şi de la Vallière, domnişoarele de Tonnay-Charente şi Montalais, amuțite şi parcă împietrite, amintindu-şi convorbirea pe care o avuseseră cu La Vallière, nici nu se mai gândeau să-i vină în ajutor, zăpăcite cum erau de prezența regelui, care, cu un genunchi la pământ, o ținea pe La Vallière de mijloc.

— Maiestatea voastră a auzit totul, sire? murmură Athénaïs.

Dar regele nu răspunse; el avea privirea îndreptată către ochii pe jumătate închişi ai domnişoarei de La Vallière şi ținea în mână brațul ei lipsit de putere.

— La naiba – zise Saint-Aignan, care spera, la rându-i, s-o vadă pe domnişoara de Tonnay-Charente leşinată şi se grăbea s-o sprijine cu brațele deschise – dar nu ne-a scăpat un cuvânt din tot ce s-a spus acolo!

Însă mândra Athénaïs nu era femeia care să leşine aşa de uşor; îi aruncă o privire cumplită lui Saint-Aignan şi fugi. Montalais, mai curajoasă, veni repede lângă Louise şi o primi din mâinile regelui, care era pe cale să-şi piardă capul simțindu-şi fața atinsă de părul înmiresmat al bolnavei.

— Să fie într-un ceas bun! murmură Saint-Aignan. Iată o întâmplare grozavă, şi, dacă nu voi fi primul care să o povestesc, va fi vai de mine.

Regele se apropie de el şi, cu glas tremurând, cu o mină furioasă, scrâşni:

— Conte, nici un cuvânt!

Bietul rege uitase că, numai cu un ceas mai înainte, îi făcuse aceluiaşi om aceeaşi recomandație, dar dorind cu totul altceva, şi anume ca acest om să fie cât mai indiscret. Drept care şi recomandația de acum părea să fie tot atât de zadarnică precum fusese şi cea dintâi.

Peste o jumătate de ceas, întregul Fontainebleau ştia că domnişoara de La Vallière avusese sub stejarul regal o convorbire cu Montalais şi Tonnay-Charente şi că în această convorbire ca îşi mărturisise dragostea pentru rege. Se ştia, de asemeni, că regele, după ce-şi arătase îngrijorarea pe care i-o stârnise starea domnişoarei de La Vallière, devenise palid şi fusese cuprins de tremur primind-o în brațele sale pe frumoasa leşinată, astfel încât fu pe deplin stabilit, în mintea tuturor curtenilor, că cel mai mare eveniment al vremii se produsese, în sfârşit: anume, că maiestatea sa o iubea pe domnişoara de La Vallière şi că, prin urmare, DOMNUL putea să doarmă de aici încolo fără nici o grijă. Ceea ce, de altfel, regina-mamă, tot atât de surprinsă ca şi ceilalți de această bruscă schimbare, se grăbi să împărtăşească tinerei regine şi lui Filip de Orléans. Numai că făcu aceasta într-un chip diferit față de fiecare. Nurorii sale:

— Vezi, Tereza – îi spuse ea – că ai săvârşit o mare greşeală învinuindu-l pe rege? Poftim, astăzi i se dă o nouă amantă; de ce aceea de astăzi ar fi mai adevărată decât aceea de ieri, şi aceea de ieri decât aceea de azi?

Iar DOMNULUI, povestindu-i întâmplarea de la stejarul regal:

— Te mai încăpățânezi în geloziile tale absurde, dragul meu Filip? Iată, s-a dovedit că regele şi-a pierdut capul pentru această mică La Vallière. Nu-i spune nimic nevestei tale: regina ar afla fără întârziere.

Această din urmă confidență avu un efect imediat. DOMNUL, înseninat, triumfător, o căută pe soția lui şi, întrucât nu era încă miezul nopții, iar serbarea trebuia să țină până la ceasurile două dimineața, îi oferi brațul pentru o mică plimbare. Dar, după câțiva paşi numai, cel dintâi lucru pe care-l făcu fu să calce sfatul pe care i-l dăduse mama lui.

— Să nu-i spui nimic reginei, auzi, despre cele ce se povestesc pe socoteala regelui – zise el pe un ton misterios.

— Dar ce se povesteşte? întrebă DOAMNA.

— Că fratele meu a căzut pradă, pe neaşteptate, unei pasiuni ciudate.

— Pentru cine?

— Pentru tinerica aceea de La Vallière.

Era întuneric, aşa ca DOAMNA putu să zâmbească în voie.

— Ah – făcu ea – şi de când ține asta?

— De câteva zile, după câte se pare. Dar până acum nu era decât fum, şi flacăra s-a aprins abia astă-seară.

— Regele are gust – zise DOAMNA. După părerea mea, micuța e încântătoare.

— Ai aerul că-ți bați joc de mine, scumpa mea.

— Eu? Ce te îndeamnă să crezi?

— Oricum, această pasiune va face fericită cel puțin o persoană, fie ea şi La Vallière.

— Dar – adăugă Prințesa – într-adevăr, domnule, vorbeşti ca şi cum ai fi citit în adâncul inimii domnişoarei mele de onoare. Cine îți spune că ea va consimți să răspundă la pasiunea regelui?

— Şi cine-ți spune că nu va răspunde?

— Îl iubeşte pe vicontele de Bragelonne.

— Ah, crezi?

— E chiar logodnica lui.

— A fost.

— Cum asta?

— Da; când i s-a cerut regelui încuviințarea pentru această căsătorie, el a refuzat să o dea.

— A refuzat?

— Da, şi față de contele de La Fère însuşi, căruia regele îi păstrează, ştii asta, o mare stimă pentru rolul pe care l-a jucat în restaurarea fratelui dumitale, precum şi în alte câteva evenimente petrecute mai demult.

— Ei bine, bieții îndrăgostiți vor trebui să aştepte până când regele va binevoi să-şi schimbe părerea; sunt tineri, au destul timp.

— Ah, draga mea – zise Filip zâmbind la rândul lui – văd că nu cunoşti partea cea mai nostimă a acestei întâmplări.

— Nu, n-o cunosc.

— Aceea care l-a mişcat adânc pe rege.

— Regele a fost mişcat adânc?

— Până în străfundul inimii.

— Dar despre ce este vorba? Spune-mi repede, te rog!

— De o aventură cum nu se poate mai romantică.

— Ştii bine cât de mult îmi plac astfel de aventuri, şi totuşi mă faci să aştept – zise Prințesa cu nerăbdare.

— Ei bine, iată...

Şi DOMNUL făcu o pauză.

— Ascult.

— Sub stejarul regal... Ştii unde e stejarul regal?

— N-are importanță... Sub stejarul regal, aşadar?

— Ei bine, domnişoara de La Vallière, crezându-se singură cu două prietene, le-a făcut mărturisiri despre dragostea ei pentru rege.

— Ah! exclamă DOAMNA cu un început de nelinişte. Despre dragostea ei pentru rege?

— Da.

— Şi când asta?

— Acum un ceas.

DOAMNA tresări.

— Şi nimeni nu cunoştea această dragoste?

— Nimeni.

— Nici chiar maiestatea sa?

— Nici chiar maiestatea sa. Mica persoană îşi păstra taina închisa în străfundul inimii, până când, deodată, taina fiind mai puternică decât ea, a ieşit la iveală.

— Şi de la cine ai aflat această absurditate?

— Dar toata lumea o ştie!

— Şi de unde o ştie toată lumea, spune!

— De la însăşi La Vallière, care şi-a mărturisit această iubire față de Montalais şi Tonnay-Charente, prietenele ei.

DOAMNA se opri din mers şi, cu o mişcare bruscă, îşi trase mâna de la brațul soțului ei.

— Acum un ceas zici că a făcut această mărturisire? întrebă dânsa.

— Aproape.

— Şi regele a aflat?

— Tocmai asta e partea cea mai romantică a întâmplării, că regele se găsea cu Saint-Aignan în dosul stejarului regal şi a auzit toată acea interesantă convorbire, fără a-i scăpa un singur cuvânt.

DOAMNA simți o împunsătura în inimă.

— Dar l-am văzut pe rege puțin după aceea – zise ea fără să se controleze – şi nu mi-a spus nimic.

— Cum era să-ți spună! rosti DOMNUL, naiv ca un soț care triumfă. Se ferea să-ți vorbească despre asta tocmai el care dăduse dispoziții la toată lumea să nu-ți spună o vorbă despre cele petrecute.

— Ce-ai spus? strigă DOAMNA furioasă.

— Spun că voia să-ți ascundă întâmplarea.

— Şi pentru ce s-ar feri de mine?

— De teamă ca prietenia dumitale cu tânăra regină să nu te îndemne să-i dezvălui ceva acesteia, iată totul.

DOAMNA îşi lăsă capul în jos; se simțea rănită de moarte. Din clipa aceea nu mai putea avea odihnă până când nu avea să-l întâlnească pe rege.

Cum un rege este, în chip firesc, ultimul din regatul său care află ce se vorbeşte despre el, şi cum un îndrăgostit este singurul care nu ştie ce se spune despre iubita lui, când regele o zări pe DOAMNA, care-l căuta, se îndreptă spre ea puțin tulburat, dar, ca totdeauna, bucuros şi plin de grație. DOAMNA aştepta ca el să deschidă vorba despre La Vallière. Apoi, fiindcă Ludovic nu spunea nimic, îl întrebă:

— Şi micuța aceea?

— Care micuță? se miră regele.

— La Vallière... Nu mi-ați spus, sire, că-şi pierduse cunoştința?

— Nici acum nu se simte mai bine – zise regele prefăcându-se că nici nu-i pasă.

— Dar asta va dăuna zvonului pe care maiestatea voastră ar trebui să-l facă să se răspândească, sire.

— Care zvon?

— Că vă interesați de ea.

— Oh, sper că zvonul se va răspândi totuşi – zise regele cu un aer distrat.

DOAMNA aştepta încă; ea voia să vadă dacă regele îi va vorbi ceva despre aventura de la stejarul regal. Dar regele nu scoase o vorbă. DOAMNA, la rândul ei, nu deschise gura despre această întâmplare, astfel că regele se despărți de ea fără să-i fi făcut nici cea îmi mică mărturisire. Abia îl văzu însă pe rege plecat, şi DOAMNA se duse să-l caute pe Saint-Aignan. Acesta era uşor de găsit, căci se asemăna cu acele bastimente însoțitoare ce se țin totdeauna alături de vasele cele mari.

Saint-Aignan era tocmai omul care-i trebuia DOAMNEI, în starea de spirit în care se găsea ea acum. El nu căuta decât o ureche ceva mai nobilă decât celelalte, pentru a-i povesti întâmplarea în toate amănuntele ei. Astfel, nu-i ascunse DOAMNEI nici măcar un singur cuvânt. După ce sfârşi, DOAMNA îi spuse:

— Mărturiseşte că e o poveste cât se poate de frumoasă.

— Poveste, nu; întâmplare, da.

— Mărturiseşte că, poveste sau întâmplare, mi-ai spus-o aşa cum ai auzit-o şi dumneata de la alții, dar că n-ai fost de față.

— Doamnă, pe onoarea mea, am fost acolo!

— Şi crezi că declarațiile acelea i-au făcut vreo impresie regelui?

— Aşa cum mi-au făcut mie cele ale domnişoarei de Tonnay-Charente – răspunse Saint-Aignan. Ascultați-mă,

doamnă, domnişoara de La Vallière l-a comparat pe rege cu soarele: ce poate fi mai măgulitor?

— Regele nu se lasă amețit de asemenea măguliri.

— Doamnă, regele e oricum mai mult om decât soare, şi asta am văzut adineauri, când La Vallière i-a căzut în brațe.

— La Vallière i-a căzut în brațe regelui?

— Oh, era un tablou dintre cele mai plăcute! Închipuiți-vă că La Vallière stătea întinsă şi că…

— Ei bine, ce-ai văzut? Spune, vorbeşte!

— Am văzut ceea ce alte zece persoane au văzut în acelaşi timp cu mine, şi anume am văzut că, atunci când La Vallière căzuse în brațele sale, regele era să leşine.

DOAMNA scoase un mic țipăt, singurul semn al furiei sale surde.

— Mulțumesc – zise ea râzând nervos – eşti un povestitor neîntrecut, domnule de Saint-Aignan.

Şi o luă la fugă, singură şi gâfâind, spre castel.

XLVIII

CURSE DE NOAPTE

DOMNUL o părăsise pe Prințesă în cea mai bună dispoziție din lume, şi cum se obosise mult în cursul acelei zile, se retrase în apartamentul lui, lăsându-i pe fiecare din ai săi să-şi sfârşească noaptea aşa cum avea să le facă plăcere. Întorcându-se la dânsul, Prințul se ocupă de toaleta sa de noapte cu un tabiet mai pronunțat ca de obicei, dată fiind starea de deplină mulțumire ce-l stăpânea. Astfel, în timp ce valeții de cameră îi pregăteau cele necesare, el fredona principalele arii ale baletului pe care-l cântaseră alăutele şi pe care regele îl dansase. Apoi chemă croitorii, ceru să i se arate costumele de a doua zi şi, deoarece era foarte mulțumit de ei, le împărți câteva gratificații. În sfârşit, întrucât cavalerul de Lorraine, văzându-l intrând, intră şi el la rândul său,

DOMNUL îl copleşi cu amabilități. Acesta, după ce-l salută pe Prinț, rămase o clipă tăcut, ca un şef de trăgători care studia terenul pentru a şti în ce punct anume să-şi îndrepte focul; apoi, părând a se decide, zise:

— Ați observat un lucru cu totul neobişnuit, monseniore?

— Nu, care?

— Proasta primire pe care maiestatea sa a făcut-o în aparență contelui de Guiche.

— În aparență?

— Da, fără îndoială, fiindcă, în realitate, i-a arătat favoarea sa.

— Dar eu n-am băgat de seamă – zise Prințul.

— Cum, n-ați băgat de seamă că în loc să-l trimită înapoi în exilul său, aşa cum era firesc, regele l-a autorizat în ciudata lui rezistență şi i-a îngăduit să-şi reia locul în balet?

— Şi socoți că regele a făcut rău, cavalere? întrebă DOMNUL.

— Nu sunteți de părerea mea, Prințe?

— Nu prea, dragul meu cavaler, şi eu îl încuviințez pe rege că nu şi-a arătat mânia față de un nenorocit, mai degrabă nebun decât rău intenționat.

— Pe cinstea mea – zise cavalerul – în ce mă priveşte, mărturisesc că această mărinimie mă uimeşte peste măsură.

— Şi pentru ce te uimeşte? întrebă Filip.

— Pentru că l-aş fi crezut pe rege mai gelos – răspunse cu răutate cavalerul.

De câteva clipe, DOMNUL simțea că în cuvintele cavalerului se ascundea ceva iritant; ultima frază a acestuia puse foc la cazan.

— Gelos! strigă Prințul. Gelos! Ce înseamnă cuvântul ăsta? Gelos pentru ce, dacă eşti bun, sau din cauza cui?

Cavalerul îşi dădu seama că lăsase să-i scape una din răutăţile sale, aşa cum făcea adesea. Încercă deci să îndrepte greşeala, atât cât îi mai stătea în putinţă s-o facă.

— Gelos pentru autoritatea sa – zise el cu o naivitate prefăcută – de ce altceva vreţi ca regele să fie gelos?

— Ah – făcu monseniorul – foarte bine!

— Oare – continuă cavalerul – alteţa voastră regală ar fi cerut iertarea acestui simpatic conte de Guiche?

— Vai, nu! răspunse DOMNUL. Guiche e un băiat de spirit şi de curaj, dar a fost cam uşuratic faţă de DOAMNA, astfel că nu-i vreau nici răul, nici binele.

Cavalerul îl aţâţa împotriva lui de Guiche, aşa cum încercase să-l aţâţe împotriva regelui; dar crezu a înţelege că momentul înclina spre iertare şi chiar către cea mai deplină nepăsare, astfel că, pentru a lămuri lucrurile, se vedea nevoit să vâre lumina chiar sub nasul soţului. Cu un asemenea joc însă poţi frige uneori pe alţii, dar mai adesea te frigi pe tine însuţi. "Prea bine, prea bine – îşi spuse în sinea lui cavalerul – îl voi aştepta de pe Wardes; el va face într-o zi mai mult decât mine într-o lună, deoarece cred, Dumnezeu să mă ierte, sau, mai degrabă, Dumnezeu să-l ierte, că el e şi mai gelos decât sunt eu. Şi apoi, nu de Wardes îmi e de trebuinţă, ci o întâmplare, pe care n-o văd ivindu-se altfel. Că de Guiche s-a întors după ce fusese izgonit, firește, lucrul e grav; dar toată gravitatea dispare când te gândeşti că de Guiche a revenit în momentul când DOAMNA nu se mai ocupă de el. Într-adevăr, DOAMNA se ocupă de rege, asta e limpede. Dar, cu toate că dinţii mei nu-l pot muşca şi nici n-au voie să-l muşte pe rege, sigur este că DOAMNA nu se va mai putea ocupa prea multă vreme de rege, dacă, după cum se, spune, regele nu se mai ocupă de dânsa. De aici rezultă că trebuie să stăm liniştiţi şi să aşteptăm naşterea unui nou capriciu, care va pune vârf la

toate." Cu acestea, cavalerul se întinse cu resemnare în fotoliul pe care DOMNUL îi îngăduise să se aşeze în prezența sa şi, nemaiavând nici o răutate de spus, iată că istețul cavaler de Lorraine nu mai avea nici spirit. Din fericire, DOMNUL avea o mare provizie de voioşie, aşa cum am spus, din care se înfruptară amândoi până în momentul când, concediindu-şi valeții şi ofițerii, Prințul trecu în camera sa de culcare. Retrăgându-se, îl însărcină pe cavaler să-i transmită DOAMNEI complimentele sale şi să-i spună că, noaptea fiind rece, DOMNUL, care se temea de dureri de dinți, n-avea să mai coboare în parc până la ziuă.

Cavalerul ajunse la Prințesă tocmai în clipa când şi ea se întorcea la dânsa. Ca un mesager credincios, se achită de însărcinarea primită, şi observă mai întâi nepăsarea, ba chiar tulburarea cu care DOAMNA primi cele transmise de soțul ei. În asta i se păru că vede ceva oarecum nou. Dacă DOAMNA ar fi ieşit din casă cu acest aer ciudat, el ar fi urmărit-o. Dar DOAMNA se întorcea, deci nu era nimic de făcut. Se răsuci pe călcâie ca un bâtlan care nu ştie încotro s-o apuce, interogă acrul, pământul, apa, înălță capul şi se hotărî deodată, pornind cu un gest maşinal spre aleile parcului. Dar nu făcu nici o sută de paşi, şi întâlni doi tineri care mergeau la braț, cu capetele plecate, lovind cu vârful piciorului pietricelele pe care le găseau în cale – vagă distracție ce părea să le însoțească gândurile. Erau domnii de Guiche şi de Bragelonne. Văzându-i, cavalerul de Lorraine avu, ca întotdeauna, un simțământ de repulsie. Le făcu totuşi un salut adânc, la care i se răspunse cu aceeaşi măsură. Apoi, observând că parcul se golea, că iluminațiile începeau sa se stingă, că adierea dimineții prindea să se simtă, o luă la stânga şi intră în castel prin curtea cea mică. Ceilalți doi o apucară la dreapta şi-şi continuara drumul spre marele parc.

În momentul când cavalerul urca mica scară ce ducea la intrarea ascunsă, el zări o femeie, urmată de o alta, ivindu-se sub arcada ce făcea legătura între curtea mică şi curtea cea mare. Aceste două femei îşi iuțeau paşii, pe care foşnetul rochiilor lor de mătase îi trădau în noaptea destul de întunecoasă. Croiala mântăluțelor lor, talia elegantă, mersul misterios şi mândru totodată prin care se distingeau cele două femei, şi mai ales aceea care păşea înainte, îl izbiră pe cavaler. "Iată două femei pe care le cunosc, desigur" – îşi spuse el, oprindu-se pe ultima treaptă a peronului. Apoi, în clipa când, cu instinctul lui de copoi, se pregătea să le urmărească, unul din lacheii săi, care alerga după el de câtva timp, îl opri:

— Domnule – îi spuse acesta – a sosit curierul.

— Bine, bine! răspunse cavalerul. Avem timp mâine.

— Dar sunt două scrisori grabnice, pe care domnul cavaler va fi poate bucuros să le citească.

— Ah! făcu acum cavalerul. Şi de unde vin ele?

— Una vine din Anglia, cealaltă din Calais; aceasta din urmă a sosii prin ştafetă şi pare să fie foarte importantă.

— Din Calais? Dar cine dracu-mi scrie din Calais?

— Cred că am recunoscut slova prietenului dumneavoastră, contele de Wardes.

— Oh, dacă-i aşa, urc numaidecât – zise cavalerul, uitând în aceeaşi clipă planul său de iscodire.

Şi urcă, într-adevăr, pe când cele două femei ce-i rămaseră necunoscute dispărură la capătul arcadei, în partea opusă aceleia prin care intraseră. Noi le vom urmări însă pe ele, lăsându-l pe cavaler să-şi vadă de corespondența sa.

Ajungând la careul de arbori, aceea care mergea înainte se opri puțin, obosită, şi, ridicând cu grijă gluga, întrebă:

— Mai e mult până la copacul acela?

— Oh, da, doamnă, mai bine de cinci sute de paşi; dar doamna să se oprească o clipa, n-o să poată merge mereu aşa.

— Ai dreptate.

Şi Prințesa, căci ea era, se rezemă de un arbore.

— Ascultă, domnişoară – adăugă ea după ce răsuflă o clipă – să nu-mi ascunzi nimic, să-mi spui adevărul.

— Oh, doamnă, iată că ați şi devenit severă – zise tânăra fată cu glas tulburat.

— Nu, draga mea Athénaïs, fii liniştită, căci nu-ți vreau câtuşi de puțin răul. De altminteri, toate astea nu mă privesc pe mine. Eşti îngrijorată din pricina celor ce-ați vorbit sub stejarul acela, te temi să nu-l fi rănit cumva pe rege, şi eu vreau să te liniştesc căutând să mă încredințez cu ochii mei dacă ați putut fi auzite.

— Oh, da, doamnă, regele era atât de aproape de noi!

— Dar, în sfârşit, nu vorbeaţi, cred, atât de tare încât să se audă toate cuvintele, nu-i aşa?

— Doamnă, noi ne credeam absolut singure.

— Şi eraţi trei?

— Da, La Vallière, Montalais şi eu.

— Astfel că dumneata, dumneata personal, ai spus ceva necuviincios la adresa regelui?

— Mi-e teamă că da. Dar, în acest caz, alteţa voastră va avea bunătatea să mă împace cu maiestatea sa, nu-i aşa, doamnă?

— Dacă va fi nevoie, îţi făgăduiesc. Totuşi, după cum ţi-am spus, e mai bine să n-o iei înaintea răului şi să te asiguri mai întâi dacă răul a fost cu adevărat săvârşit. Noaptea e întunecoasă, iar întunericul e şi mai mare sub aceşti copaci stufoşi. Poate că n-ai fost recunoscută de rege. Prevenindu-l, vorbindu-i dumneata cea dintâi, înseamnă că te dai de gol singură.

— Oh, doamnă, doamnă! Dacă a recunoscut-o pe domnişoara de La Vallière, mă va fi recunoscut şi pe mine. De altfel, domnul de Saint-Aignan nu mi-a lăsat nici o îndoială în această privinţă.

— Dar, în sfârşit, ai spus ceva care să-l supere pe rege?

— Nimic, doamnă, nimic. Alta a spus însă lucruri prea măgulitoare, şi atunci poate că vorbele mele să fi contrastat cu ale ei.

— Această Montalais e atât de nebună! zise DOAMNA.

— Oh, nu e Montalais! Ea n-a spus nimic. E La Vallière.

DOAMNA tresări ca şi cum n-ar fi ştiut totul mai dinainte.

— Oh, nu, nu – vorbi ea – regele poate că n-a auzit. De altminteri, vom face proba pentru care am venit aici. Arată-mi stejarul – şi DOAMNA îşi reluă mersul. Ştii unde este? întrebă ea.

— Vai, da, doamnă!

— Şi-ai să-l regăseşti?

— L-aş regăsi cu ochii închişi.

— Atunci e foarte bine. Dumneata te vei aşeza pe banca pe care ați stat, pe banca unde se afla La Vallière, şi ai să vorbeşti cu acelaşi ton şi în acelaşi chip; eu mă voi ascunde în tufiş şi, dacă voi auzi, îți voi spune.

— Da, doamnă.

— Înseamnă că dacă ai vorbit cu adevărat atât de tare încât regele să te fi auzit, ei bine...

Athénaïs părea că aşteaptă cu nelinişte sfârşitul acestei fraze.

— Ei bine – continuă DOAMNA cu o voce înecată, fără îndoială din pricina mersului prea repede – ei bine, te voi apăra...

Şi îşi iuți şi mai tare pasul. Deodată se opri.

— Mi-a venit o idee – zise ea.

— Oh, o idee bună, desigur! răspunse domnişoara de Tonnay-Charente.

— Montalais trebuie să fie tot atât de încurcată ca şi voi două!

— Mai puțin, fiindcă ea e mai puțin compromisă, spunând mai puține vorbe.

— Nu importă, te va putea ajuta printr-o mică minciună.

— Oh, mai ales dacă va şti că DOAMNA vrea să mă apere!

— Bine! Am găsit, cred, ceea ce ne trebuie, copila mea.

— Ce fericire!

— Vei spune că ştiați, toate trei, de prezența regelui în dosul acestui copac, sau în dosul tufişului, o să vedem noi, tot aşa cum ştiați că se afla acolo şi domnul de Saint-Aignan.

— Da, doamnă.

— Căci, nu trebuie să ți-o ascund, Athénaïs, Saint-Aignan bate toba despre cele câteva cuvinte foarte măgulitoare pentru el pe care le vei fi rostit acolo.

— Vedeți, doamnă, vedeți că a auzit totul, de vreme ce domnul de Saint-Aignan a auzit! exclamă Athénaïs.

DOAMNA vorbise fără să se gândească prea mult la cele ce spusese, de aceea îşi muşcă buzele.

— Oh, ştii cum e Saint-Aignan! zise ea. Favoarea regelui îl ameţeşte, şi atunci dă drumul la tot ce-i vine pe buze; de multe ori născoceşte. Dar nu despre asta e vorba. Regele a auzit sau nu a auzit? Iată problema.

— Ei bine, da, doamnă, a auzit! zise Athénaïs cu deznădejde.

— Atunci faceți ceea ce spun eu: susțineți cu tărie că ştiați, toate trei, mă înțelegi, toate trei, căci dacă se vor îndoi de una, se vor îndoi şi de celelalte; susțineți, deci, că ştiați toate trei de prezența regelui şi a domnului de Saint-Aignan şi că ați vrut să vă distrați pe socoteala celor ce ascultau în tufiş.

— Ah, doamnă, pe socoteala regelui! Niciodată nu vom îndrăzni să spunem una ca asta!

— Dar nu e decât o glumă, o simplă glumă; o răutate nevinovată şi cu totul îngăduită unor femei pe care bărbații vor să le surprindă. În felul acesta, totul se explică. Ceea ce Montalais a spus despre Malicorne, o glumă; ceea ce dumneata ai spus despre domnul de Saint-Aignan, tot o glumă; ceea ce La Vallière a putut să spună...

— Şi pe care tare ar mai vrea să le retracteze.

— Eşti sigură?

— Oh, da, răspund de asta!

— Ei bine, cu atât mai mult, tot glumă şi asta. Domnul Malicorne n-o să se supere niciodată. Domnul de Saint-

Aignan o să rămână încremenit, şi se va râde de el în loc să se râdă de voi. În sfârşit, regele va fi pedepsit pentru curiozitatea lui, nedemnă de rangul său. Să se râdă puțin de rege într-o împrejurare ca asta, şi nu cred că o să se plângă.

— Ah, doamnă, sunteți, într-adevăr, un înger de bunătate şi de înțelepciune!

— E în interesul meu.

— Cum asta?

— Mă întrebi cum de e în interesul meu să le apăr pe domnişoarele mele de onoare de clevetiri, de jigniri, de calomnii poate? Vai, ştii prea bine, copila mea, curtea nu iartă niciodată pe cei asupra cărora se abat astfel de năpaste! Dar mi se pare că am mers foarte mult; n-am ajuns oare la locul cu pricina?

— Încă cincizeci sau şaizeci de paşi. Să apucăm la stânga, doamnă, dacă vreți.

— Aşadar, ai încredere în Montalais? întrebă DOAMNA.

— Oh, da!

— Va face tot ce vei vrea dumneata?

— Tot! Va fi chiar încântată!

— Dar în La Vallière?..., încercă să afle Prințesa.

— Oh, cu ea va fi mai greu, doamnă; ea nu îngăduie minciuna.

— Totuşi, când va vedea că e în interesul ei...

— Mă tem că asta n-o va abate de la ideile sale.

— Da, da – zise DOAMNA – am şi fost prevenită în acest sens; e o persoană foarte pretențioasă, una din acele mofturoase care-l pun pe Dumnezeu înainte, pentru a se ascunde în dosul lui. Dar, dacă nu vrea să mintă, parcă o văd că se va expune la batjocura întregii curți, parcă o văd că-l va întărâta pe rege printr-o mărturisire pe cât de ridicolă, pe atât de necuviincioasă, şi atunci domnişoara de La Baume Le

Blanc de La Vallière nu va avea de ce să se mire că am trimis-o înapoi la porumbeii ei, pentru ca acolo, în Touraine, în Blaisois, sau nu mai ştiu unde, să poată face cât îi place pe cinstita şi pe neprihănita.

Aceste cuvinte fură rostite cu o tărie şi chiar cu o asprime care o înspăimântară pe domnişoara de Tonnay-Charente. Drept care, ea îşi făgădui în sine, în ceea ce-o privea, să mintă atât cât va fi nevoie să o facă.

Într-o astfel de bună înțelegere ajunseră DOAMNA şi însoțitoarea ei până aproape de stejarul regal.

— Acesta este – zise Tonnay-Charente.

— Vom vedea îndată dacă se aude – răspunse DOAMNA.

— Sst! făcu tânăra fată reținând-o pe DOAMNA cu un gest brusc, în care uitase de orice etichetă.

DOAMNA se opri.

— Vedeți că se aude? zise Athénaïs.

— Ce se aude?

— Ascultați!

DOAMNA îşi opri răsuflarea, şi atunci se auziră, într-adevăr, aceste cuvinte rostite de o voce suavă şi tristă, plutind prin văzduh:

— Oh, îți spun, viconte, îți spun că o iubesc ca un nebun; îți spun că o iubesc atât de mult, încât sunt în stare să mor pentru ea.

Auzind această voce, DOAMNA tresări şi, sub glugă, o rază de voioşie îi lumină fața. O opri la rândul ei pe însoțitoarea sa şi, cu un mers uşor, o întoarse vreo douăzeci de paşi înapoi, adică până acolo de unde vocea aceea nu se mai auzea:

— Stai aici, draga mea Athénaïs – îi spuse ea – şi ai grijă să nu ne surprindă nimeni. Mi se pare că e vorba de dumneata în această convorbire.

— De mine, doamnă?

— De dumneata, de... sau mai degrabă de aventura voastră. Am să ascult eu; amândouă am fi descoperite. Du-te şi caut-o pe Montalais, şi aşteaptă-mă cu ea la marginea pădurii. Apoi, fiindcă Athénaïs şovăia, Prinţesa îi spuse pe un ton ce nu îngăduia cumpănire: Du-te!

Fata îşi strânse faldurile foşnitoare ale rochiei şi, pe o cărare ce tăia de-a curmezişul pădurea, ajunse la aleile din parc.

Cât despre DOAMNA, ea se pitulă în tufiş, cu spatele rezemat de un castan uriaş, care avea o creangă tăiată la câteva palme de pământ, încât ţinea loc de scaun. Şi acolo, plină de nelinişte şi teamă, îşi spuse: "Acum, fiindcă se aude aşa de bine de aici, să ascultăm ce-i va spune despre mine domnului de Bragelonne acest alt nebun îndrăgostit care se numeşte contele de Guiche".

XLIX

UNDE PRINŢESA CAPĂTĂ DOVADA CĂ, ASCULTÂND, POŢI AUZI CE SE VORBEŞTE

Urmă o clipă de tăcere, ca şi cum toate şoaptele misterioase ale nopţii ar fi amuţit deodată, pentru a asculta împreună cu DOAMNA această tinerească mărturisire de dragoste.

Era rândul lui Raoul să vorbească. El se rezemă, alene de trunchiul bătrânului stejar şi răspunse cu vocea lui blânda şi armonioasă:

— Vai, dragul meu de Guiche, asta e o mare nenorocire!

— Oh, da – oftă acesta – mare, ştiu!

— Nu mă asculţi, de Guiche; sau, mai degrabă, nu mă înţelegi. Îţi spun că e o mare nenorocire pentru tine nu fiindcă iubeşti, ci fiindcă nu-ţi poţi ascunde iubirea.

— Cum asta? întrebă de Guiche.

— Da, tu nu-ți dai seama de un lucru, şi anume că acum, aici, nu numai singurului tău prieten, adică unui om care mai curând s-ar omorî decât să-ți dezvăluie taina, nu-ți dai seama, zic, că nu numai singurului tău prieten îi împărtăşeşti dragostea ta, ci primului venit care îți iese în cale.

— Primului venit! repetă de Guiche. Eşti nebun, Bragelonne, de-mi spui asemenea lucruri?

— Dar aşa este!

— Cu neputință! Cum e posibil şi în ce chip aş fi devenit oare atât de indiscret?

— Vreau să spun, prietene, că ochii, gesturile, suspinele tale vorbesc fără voia ta; că orice pasiune fără frâu îl face pe om să-şi iasă din el însuşi. Atunci acest om nu se mai poate stăpâni; e în prada unei nebunii care-l îndeamnă să-şi povestească necazul copacilor, cailor, văzduhului, dacă n-are nici o ființă cu judecată în fața căreia să-şi descarce sufletul. Or, bietul meu prieten, nu uita un lucru: că rareori se întâmplă să nu fie prin preajmă cineva care să asculte tocmai ceea ce nu trebuie să fie auzit.

De Guiche scoase un oftat adânc.

— Uite – continuă Bragelonne – din seara asta începi să mă îngrijorezi; de când te-ai reîntors aici, ți-ai povestit de o sută de ori şi în o sută de chipuri dragostea ce i-o porți; şi chiar daca n-ai fi spus nimic, însăşi revenirea ta este o indiscreție teribilă. Vreau să ajung la următoarea concluzie: dacă nu te vei controla mai bine decât o faci, într-o zi sau alta se va produce o explozie. Cine te va salva atunci? Spune, răspunde-mi! Cine o va salva pe ea însăşi? Căci, oricât de nevinovată ar fi de dragostea ta, această dragoste va fi în mâinile duşmanilor ei o acuzație împotriva sa.

— Ah, Dumnezeule! exclamă de Guiche.

Şi un alt oftat adânc îi însoți această exclamație.

— Asta nu înseamnă că-mi răspunzi, de Guiche.

— Ba da.

— Ei bine, ia să vedem, ce-mi răspunzi?

— Îți răspund, dragă prietene, că în ziua aceea nu voi fi mai mort decât mă simt astăzi.

— Nu înțeleg.

— Da; atâtea zbuciumau m-au răpus. Astăzi nu mai sunt o ființă care gândeşte, care face ceva; astăzi nu mă mai socot un om, oricât de nevolnic ar fi el; de aceea, vezi tu, astăzi ultimele mele puteri s-au scurs, ultimele mele hotărâri s-au sleit, şi renunț să mă mai lupt. Când eşti pe câmpul de bătălie, aşa cum am fost de multe ori împreună, şi porneşti de unul singur la încăierare, adesea te întâlneşti cu un grup de cinci sau şase rivali şi, cu toate că tu eşti singur, te aperi; mai apar alți şase, şi atunci te înfierbânți şi te îndârjeşti; dar dacă se mai ivesc încă şase, opt sau zece în jurul tău, dai pinteni calului, dacă mai ai un cal, sau te laşi să fii ucis, ca să nu fugi. Ei bine, aici am ajuns cu: mai întâi m-am luptat cu mine însumi; pe urmă cu Buckingham. Acum a apărut regele; nu voi lupta împotriva regelui, nici chiar, mă grăbesc sa ți-o spun, dacă regele s-ar retrage; nu voi lupta nici chiar împotriva firii acestei femei. Oh, nu-mi fac nici o iluzie: intrat în mrejele acestei iubiri, ştiu că sunt sortit morții.

— Nu pe ea trebuie s-o învinuieşti pentru asta – răspunse Raoul – ci pe tine.

— Cum adică?

— Ei bine, o ştii pe Prințesă puțin zvăpăiată, dornică totdeauna de ceva nou, setoasă de măguliri, chiar dacă măgulirile ar veni din partea unui orb sau a unui copil, şi încă te mai aprinzi în asemenea măsură încât să te mistui cu totul? Uită-te la femeie, iubeşte-o, căci oricine nu are inima stapânită de altă iubire nu poate s-o vadă fără s-o iubească.

Dar, iubind-o, respectă în dânsa, mai întâi, rangul soțului ei, apoi pe el însuşi, apoi, în sfârşit, gândeşte-te la propria ta apărare.

— Îți mulțumesc, Raoul.

— Pentru ce?

— Pentru că, văzând cât sufăr pentru această femeie, tu mă mângâi, pentru că îmi spui despre ea tot binele pe care-l gândeşti şi poate chiar pe acela pe care nu-l gândeşti.

— Oh – făcu Raoul – te înşeli, de Guiche; nu tot ceea ce gândesc spun, şi atunci nu vorbesc de loc; dar când vorbesc, nu ştiu nici să mă prefac, nici să amăgesc, şi cine mă ascultă poate să mă creadă.

În acest timp, DOAMNA, cu gâtul întins, cu urechea ațintită, cu ochiul mărit şi căutând să vadă în întuneric, sorbea cu lăcomie până şi cea mai mică şoaptă ce fremăta printre ramuri.

— Oh, atunci eu o cunosc mai bine decât tine! strigă de Guiche. Nu e zvăpăiată, ci uşuratică; nu e dornică de ceva nou, ci n-are nici memorie, nici credință; nu e pur şi simplu atrasă de măguliri, ci e cochetă cu rafinament şi cruzime. O cochetă în stare să te ucidă, oh, da, ştiu asta! Iată, crede-mă, Bragelonne, îndur toate chinurile iadului; netemător, iubind cu patimă primejdia, mă lovesc acum de o primejdie mai mare decât puterile şi curajul meu. Dar, ascultă-mă, Raoul, îmi pregătesc o izbândă care o va costa multe lacrimi.

Raoul îşi privi prietenul cu stăruință, şi cum acesta, aproape înăbuşit de emoție, îşi lăsă capul pe spate, sprijinindu-l de trunchiul stejarului, îl întrebă:

— O izbândă? Şi care?

— Care?

— Da.

— Într-o zi mă voi opri în fața ei; într-o zi îi voi spune: "Eram tânăr, iubeam ca un nebun; aveam totuşi destul respect pentru a cădea la picioarele tale şi a rămâne aşa, cu fruntea în țărână, dacă privirile tale nu m-ar fi ridicat până la mâna ta. Am crezut că-ți înțeleg privirea, m-am ridicat, şi atunci, fără să-ți fi făcut nimic altceva, decât că te iubeam şi mai mult, dacă s-ar putea închipui aşa ceva, atunci, tresăltând de fericire în sinea ta, m-ai zdrobit printr-un capriciu, femeie fără inimă, femeie fără credință, femeie lipsită de dragoste! Nu eşti vrednică de iubirea unui om cinstit, oricât ți-ar curge prin vine sânge regal; şi mă pedepsesc cu moartea pentru a te fi iubit prea mult, şi mor blestemându-te".

— Oh – strigă Raoul înspăimântat de accentul de adânc de adevăr ce străbătea cuvintele tânărului conte – oh, ți-am spus, de Guiche, că eşti nebun de-a binelea!

— Da, da – zise de Guiche urmându-şi gândul – şi pentru că aici nu mai avem războaie, mă voi duce acolo, la miazănoapte, voi cere să intru în slujba Imperiului, şi se va găsi el vreun ungur, vreun croat sau vreun turc care se va milostivi să-mi trimită un glonte în cap.

De Guiche nu sfârşi bine, sau mai degrabă în timp ce sfârşea, un foşnet îl făcu să tresară o dată cu Raoul, care sări în picioare. Dar contele, adâncit în gândurile lui, rămase nemişcat, cu tâmplele îngropate între cele două palme. Tufişul se desfăcu şi în fața celor doi tineri apăru o femeie, palidă, răvăşită. Cu o mână dădea la o parte ramurile ce i-ar fi lovit obrajii, iar cu cealaltă îşi ridica gluga mantiei ce-i acoperea umerii. În privirea aceea umezită şi scânteietoare, în mersul acela regesc, în înălțimea gestului acela suveran şi, mai mult decât în toate acestea, după bătăile inimii sale, de Guiche o recunoscu pe DOAMNA şi, scoțând un strigăt

înăbuşit, îşi trase palmele de la tâmple şi-şi acoperi cu ele ochii. Raoul, tremurând, peste măsură de uluit, îşi răsucea pălăria în mână, bolborosind câteva cuvinte vagi de respect.

— Domnule de Bragelonne – zise Prinţesa – fii bun, te rog, şi vezi dacă femeile mele nu sunt pe undeva, pe alei sau prin boschete. Iar dumneata, domnule conte, rămâi, sunt obosită şi-mi vei da braţul dumitale.

Un trăsnet dacă ar fi căzut la picioarele nefericitului tânăr l-ar fi îngrozit mai puţin decât aceste cuvinte reci şi rostite pe un ton sever. Totuşi, întrucât, după cum o spusese mai adineauri, nu-i mai păsa de nimic, şi întrucât, în adâncul inimii sale, luase hotărâri de neclintit, de Guiche se ridică şi, văzând şovăirea lui Bragelonne, îi adresă o privire plină de resemnare şi de supremă mulţumire. În loc să-i răspundă numaidecât DOAMNEI, făcu un pas spre viconte, şi întinzându-i mâna pe care i-o ceruse Prinţesa, strânse mâna leală a prietenului sau, lăsând să-i scape un suspin, prin care părea să dăruiască prieteniei ultimele tresăriri de viaţă pe care le mai simţea în adâncul inimii lui.

DOAMNA aşteptă, ea cea atât de mândră, ea care nu ştia să aştepte, DOAMNA aşteptă până când această convorbire mută luă sfârşit. Mâna ei, regala sa mână, rămăsese întinsă în aer şi, după ce Raoul plecă, recăzu fără mânie, dar nu şi fără emoţie, în a lui de Guiche. Erau singuri în mijlocul pădurii întunecate şi mute, şi nu se mai auzeau decât paşii lui Raoul îndepărtându-se în grabă pe aleile învăluite în beznă. Deasupra capetelor lor se întindea bolta deasă şi înmiresmată a frunzişului, prin deschizăturile căreia se vedeau licărind ici şi colo câteva stele pe cer.

DOAMNA îl trase încet pe de Guiche la vreo sută de paşi de copacul acesta indiscret, care auzise şi lăsase să se audă atâtea lucruri în seara aceasta, şi, oprindu-se la un luminiş

învecinat, de unde se putea vedea până la o anumită depărtare de jur împrejur, vorbi, fremătând:

— Te-am adus aici, deoarece acolo unde ne aflam fiecare vorbă poate fi auzită.

— Fiecare vorbă poate fi auzită – aşa aţi spus, doamnă? repetă aproape maşinal tânărul.

— Da.

— Ceea ce înseamnă că?... murmură de Guiche.

— Ceea ce înseamnă ca am auzit tot ce-ai spus.

— Oh, Doamne, Doamne, asta îmi mai lipsea! bâigui tânărul.

Şi îşi lăsă capul moale, cum face un înotător obosit sub valul care se prăvale peste el.

— Prin urmare – zise ea – mă judeci aşa cum ai vorbit?

De Guiche păli, întoarse capul şi nu răspunse nimic: simţea că era pe cale să leşine.

— Foarte bine – continuă Prinţesa cu o voce plină de blândeţe. Prefer această sinceritate care mă poate răni, decât o măgulire ce m-ar înşela. Fie! Deci, după părerea dumitale, domnule de Guiche, sunt cochetă şi josnică.

— Josnică? strigă tânărul. Josnică, dumneavoastră? Oh, dar eu n-am spus, nu puteam să spun că ceea ce preţuiesc mai mult decât orice pe lume ar fi ceva josnic! Nu, nu, n-am spus aşa ceva!

— O femeie care vede cum un bărbat e mistuit de focul aprins de ea însăşi şi nu caută să stingă acest foc este, după părerea mea, o femeie josnică.

— Oh, ce vă pasă de cele ce-am spus eu? zise tânărul. Ce sunt eu, Doamne, alături de alteţa voastră, şi de ce să vă neliniştiţi dacă mai sunt sau nu mai sunt pe această lume?

— Domnule de Guiche, dumneata eşti bărbat, aşa cum eu sunt femeie, şi cunoscându-te atât cât te cunosc, nu vreau să

te arunc în braţele morţii; îmi schimb faţă de dumneata şi firea şi purtările. Voi fi nu sinceră, căci aşa sunt întotdeauna, ci adevărată. Te rog deci, domnule conte, să nu mă mai iubeşti şi să uiţi că ţi-am adresat vreodată un cuvânt sau o privire.

De Guiche ridică faţa, învăluind-o pe DOAMNA cu o privire plină de patimă.

— Dumneavoastră – zise el – vă cereţi iertare? Dumneavoastră mă rugaţi pe mine?

— Da, fără îndoială; pentru că am săvârşit răul, trebuie să îndrept acest rău. Aşadar, domnule conte, iată ce-am hotărât. Dumneata îmi vei ierta uşurătatea, cochetăria. Nu mă întrerupe. Eu îţi voi ierta faptul de a fi spus că sunt uşuratică şi cochetă, ba poate ceva şi mai rău încă; şi vei renunţa la gândul morţii, păstrând familiei dumitale, regelui şi doamnelor un cavaler pe care toată lumea îl stimează şi mulţi îl iubesc.

DOAMNA rosti acest ultim cuvânt cu un accent atât de sincer şi chiar atât de drăgăstos, încât inima tânărului era gata să-i sară din piept.

— Oh, doamnă, doamnă!... murmură el.

— Ascultă-mă încă – adăugă ea. După ce vei fi renunţat la mine, de nevoie mai întâi, apoi pentru a-mi îndeplini rugămintea, atunci mă vei judeca altfel şi, sunt sigură, vei înlocui această dragoste, iertată fie această nebunie, cu o prietenie sinceră, pe care mi-o vei oferi din toată inima şi care, îţi jur, va fi primită cu toată căldura.

De Guiche, cu fruntea plină de sudoare, cu inima zdrobită, cu toate fibrele tremurându-i, îşi muşca buzele, bătea din picior, îşi devora, într-un cuvânt, cumplita lui durere.

— Doamnă – zise el – ceea ce-mi propuneți acum e cu neputință şi nu voi primi niciodată un asemenea târg.

— Cum – se miră DOAMNA – refuzi prietenia mea?...

— Nu, nu! Fără prietenie, doamnă. Vreau mai bine să mor din dragoste, decât să trăiesc cu prietenia.

— Domnule conte!

— Oh, doamnă – izbucni de Guiche – am ajuns la clipa supremă când nu mai poate fi vorba de altă considerație, de alt respect decât considerația şi respectul unui bărbat cinstit față de o femeie adorată. Alungați-mă, blestemați-mă, condamnați-mă, veți avea dreptul să o faceți. M-am plâns de dumneavoastră, dar nu m-am plâns atât de amar decât fiindcă vă iubesc; v-am spus că voi muri, şi voi muri; viu, mă veți uita; mort, nu mă veți uita niciodată, sunt sigur de asta!

De data asta ea, care stătea dreaptă şi gânditoare, şi care era la fel de tulburată ca şi tânărul, întoarse o clipă capul aşa cum îl întorsese puțin mai înainte el. Apoi, după o scurtă tăcere, îl întrebă:

— Mă iubeşti, aşadar?

— Oh, ca un nebun! Şi gata să mor, aşa precum spuneați. Gata să mor, fie că mă veți alunga, fie că mă veți asculta.

— Atunci e un rău fără nădejde – spuse ea cu un aer glumeț. Un rău ce trebuie tratat prin alintări. Hai, dă-mi mâna... E rece ca gheața!

De Guiche îngenunche, lipindu-şi buzele nu pe una, ci pe amândouă mâinile fierbinți ale DOAMNEI.

— Prea bine, iubeşte-mă dar – zise Prințesa – dacă altfel nu se poate.

Şi-i strânse degetele aproape pe nesimțite, ridicându-l astfel de jos, pe jumătate ca o regină, pe jumătate ca o iubită. De Guiche se înfioră din tot trupul. DOAMNA simți fiorul

trecând prin vinele tânărului şi înțelese că acesta iubea cu adevărat.

— Brațul dumitale, conte – zise ea – şi să ne întoarcem la castel.

— Ah, doamnă! îi răspunse contele uluit, împleticindu-se, cu ochii învăpăiați de un nor de flăcări. Ah, ați găsit un al treilea mijloc de a mă ucide!

— Noroc că e cel mai lung, nu-i aşa? zise ea.

Şi îl trase spre terasa castelului.

L

SCRISORILE LUI ARAMIS

Pe când treburile lui de Guiche, îmbunătățite astfel dintr-o dată, fără ca el să poată ghici cauza acestor schimbări în bine, luau întorsătura nesperată pe care am văzut-o, Raoul, înțelegând invitația DOAMNEI, se depărtase, pentru a nu stânjeni o explicație ale cărei rezultate nu le bănuia câtuşi de puțin, şi se amestecă printre domnişoarele de onoare împrăştiate prin parc.

În acest timp, cavalerul de Lorraine, retras în camera lui, citea cu surprindere scrisoarea lui de Wardes, în care acesta îi povestea, sau, mai degrabă, pusese să-i fie povestite, prin mâna valetului său de cameră, lovitura de spadă primită la Calais şi toate amănuntele acelei aventuri, rugându-l să-i comunice lui de Guiche sau DOMNULUI tot ceea ce ar putea să displacă unuia sau alteia dintre ei în această întâmplare. De Wardes ținea mai ales să-i demonstreze cavalerului violența iubirii lui Buckingham pentru DOAMNA, şi încheia scrisoarea vestindu-l că el socotea că i se răspunde acestei pasiuni.

Citind acest ultim paragraf, cavalerul înălță din umeri; într-adevăr, de Wardes rămăsese mult în urma evenimentelor, după cum se putea vedea. El rămăsese de-abia la

Buckingham. Cavalerul aruncă hârtia, peste umăr, pe o masă alăturată şi, pe un ton disprețuitor, zise:

— Orice s-ar spune, e de necrezut; acest sărman de Wardes e totuşi un băiat cu spirit; dar, într-adevăr, nu pare atât de repede, te mucezeşti în provincie. Să-l ia naiba pe acest nătăfleț, care ar trebui să-mi scrie lucruri importante şi-mi scrie asemenea nerozii! În locul acestui răvaş nesărat, ce nu spune nimic, aş fi găsit acolo afară, în boschete, o intrigă tocmai bună pentru a compromite o femeie, poate chiar pentru a-l vârî într-un duel pe un bărbat şi a-l face pe DOMNUL să se bucure trei zile în şir. Se uită la ceas. Acum – continuă el – e prea târziu. Sunt ceasurile unu dinspre ziuă: toata lumea trebuie să se fi dus la rege, unde se încheie noaptea; păcat, un prilej pierdut, afară dacă nu cumva vreo şansă nemaipomenită...

Şi rostind aceste cuvinte, ca şi cum şi-ar fi invocat steaua proteguitoare, cavalerul se apropie înciudat de fereastra de unde se vedea o parte singuratică a grădinii. Deodată, de parcă un geniu rău i-ar fi ascultat obida, zări, revenind spre castel în tovărăşia unui bărbat, o mantie de mătase de culoare închisă, şi recunoscu aceeaşi siluetă care-i atrăsese luarea-aminte cu o jumătate de ceas mai înainte. "Ei, Doamne! gândi el pocnind din palme. Dumnezeu să mă bată, cum spune prietenul nostru Buckingham, iată misterul care îmi trebuie!" Şi se repezi numaidecât pe scări, în speranța de a ajunge la timp în curte pentru a recunoaşte femeia cu glugă şi pe însoțitorul ei. Dar, la uşa care dădea în curtea cea mică, aproape că se lovi față în față cu DOAMNA, al cărei chip radios se ivea plin de o voioşie încântătoare de sub gluga ce-l înfăşura fără să-l ascundă. Din nefericire însă, DOAMNA era singură.

Cavalerul îşi făcu socoteala că, de vreme ce o văzuse, acum cinci minute, cu un gentilom, acest gentilom nu putea să fie prea departe. În consecință, abia o salută în grabă pe Prințesă, lipindu-se de perete spre a-i lăsa loc să treacă, apoi, în timp ce ea se îndepărta cu repeziciunea unei femei ce se teme să nu fie recunoscută, şi băgând de seamă că era foarte preocupată de ea însăşi pentru a se mai nelinişti din pricina lui, cavalerul porni în fugă spre grădină, rotindu-şi ochii, cu nerăbdare, în toate părțile şi îmbrățişând cu privirea un câmp cât mai larg cu putință. Ajunsese la timp: gentilomul care o însoțise pe DOAMNA nu dispăruse încă; atât numai că se îndrepta cu paşi iuți spre o aripă a castelului, unde avea să-l scape din ochi. Nu era nici o clipă de pierdut; cavalerul se luă în fugă după el, spunându-şi că va trebui să-şi încetinească pasul numai când se va apropia de necunoscut; dar, cu toate măsurile sale, necunoscutul dădu colțul înaintea lui. Cum era însă limpede că acela pe care-l urmărea mergea încet, gânditor, cu capul înclinat sub povara tristeții sau a fericirii, cavalerul îşi spunea că tot îl va ajunge din urmă, dacă nu cumva, după ce va da colțul, nu se va furişa pe vreo uşă oarecare. Ceea ce s-ar fi întâmplat de bună seamă dacă, în clipa când el însuşi trecea pe lângă colț, cavalerul nu s-ar fi lovit de două persoane ce veneau tocmai atunci din partea opusă. Era cât pe-aci să le arunce câteva cuvinte de ocara acestor doi încurcă-lume, când, ridicând ochii, îl recunoscu pe domnul intendent superior. Fouquet era însoțit de o persoană pe care cavalerul o vedea pentru întâia oară. Această persoană era sfinția sa episcopul de Vannes.

Oprit în loc din pricina importanței personajului întâlnit, şi silit de legile bunei-cuviințe să ceară scuze acolo unde se aştepta să i se ceară lui scuze, cavalerul se retrase un pas din cale, şi cum domnul Fouquet se bucura, dacă nu de prietenia,

cel puțin de respectul tuturor, cum regele însuşi, cu toate că era mai curând duşmanul decât prietenul său, îl trata pe domnul Fouquet ca pe un om vrednic de stimă, cavalerul făcu ceea ce-ar fi făcut şi regele: îl salută pe domnul Fouquet, care-l salută la rândul lui cu o politețe binevoitoare, văzând că acest gentilom se lovise de el din întâmplare şi nu cu o intenție rea. Apoi, aproape numaidecât, recunoscând pe cavalerul de Lorraine, ministrul îi adresă câteva complimente, la care cavalerul se simți dator să răspundă.

Oricât de scurtă fu această convorbire, cavalerul de Lorraine vedea, cu o ciudă ucigătoare, cum necunoscutul lui se făcea din ce în ce mai mic şi se pierdea în întuneric. De aceea se resemnă şi, odată resemnat, rămase pe de-a întregul al domnului Fouquet.

— Ah, domnule – zise el – ați sosit cam târziu. S-a vorbit mult aici de lipsa dumneavoastră, şi l-am auzit pe DOMNUL mirându-se că, fiind invitat de rege, n-ați venit totuşi.

— Mi-a fost cu neputință s-o fac, domnule, dar, odată liber, iată că sosesc.

— Parisul e liniştit?

— Pe deplin. Capitala a primit cu bunăvoință ultima sa chemare la tribut.

— Ah, înțeleg, ați vrut să vă încredințați de această bunăvoință, înainte de a veni să luați parte la serbările noastre.

— Totuşi, de sosit am sosit, puțin cam târziu însă. Mă voi adresa deci dumitale, domnule, pentru a te întreba dacă regele e în parc sau în castel, dacă aş putea să-l văd astă-seară sau va trebui să aştept până mâine.

— L-am pierdut din vedere pe rege de aproape o jumătate de ceas – răspunse cavalerul.

— Se află poate la DOAMNA? întrebă Fouquet.

— La DOAMNA nu cred, căci am văzut-o chiar acum intrând pe scara cea mică; dacă, bineînțeles, gentilomul pe care l-ați întâlnit adineauri nu va fi fost cumva regele însuşi…

Şi cavalerul aşteptă, cu speranța că va auzi numele celui pe care-l urmărise. Dar Fouquet, fie că-l recunoscuse sau nu pe de Guiche, se mulțumi să răspundă:

— Nu, domnule, nu era monarhul.

Cavalerul, dezamăgit, salută; dar, în timp ce saluta, aruncând o ultimă privire în jurul său şi zărindu-l pe domnul Colbert în mijlocul unui grup, îi spuse intendentului superior:

— Iată, domnule, colo, sub copacii aceia, e cineva care v-ar putea lămuri mai bine decât mine.

— Cine? întrebă Fouquet, a cărui vedere slabă nu putea pătrunde întunericul.

— Domnul Colbert – răspunse cavalerul.

— Ah, foarte bine! Persoana aceea care le vorbeşte oamenilor de colo, ce duc torțele, e domnul Colbert?

— El însuşi. Dă ordine pentru mâine celor însărcinați cu luminile.

— Mulțumesc, domnule.

Şi Fouquet făcu din cap o mişcare ce arăta că aflase tot ceea ce voia să ştie. La rândul lui, cavalerul, care nu aflase nimic, se retrase cu un salut adânc.

Abia se depărta acesta, că Fouquet, încrețindu-şi sprâncenele, căzu într-o scurtă reverie. Aramis îl privi o clipă cu un fel de compătimire plină de tristețe.

— Ei bine – îi spuse el – iată-te îngândurat numai la rostirea numelui acestui om. Cum, triumfător şi vesel adineauri, iată că te posomorăşti deodată la vederea acestei nevolnice fantome? Ascultă-mă, domnule: crezi în norocul dumitale?

— Nu – răspunse cu glas stins Fouquet.

— Şi pentru ce?

— Fiindcă sunt prea fericit în acest moment – răspunse el cu o voce tremurătoare. Ah, scumpul meu d'Herblay, dumneata, care eşti atât de învățat, trebuie să cunoşti povestea unui oarecare tiran din Samos. Eu ce-aş putea să-i dau mării, pentru a înlătura primejdia ce mă amenință? Oh, ți-o repet, prietene, sunt prea fericit, atât de fericit, încât nu mai doresc nimic în afară de ceea ce am... M-am urcat atât de sus... Cunoşti deviza mea: *Quo non ascendet (Unde nu va ajunge oare?).* M-am urcat atât de sus, încât acuma nu-mi rămâne decât să cobor. Îmi este deci cu neputință să cred în sporirea unui noroc care, şi aşa, e mai presus de tot ce poate să râvnească un om.

Aramis zâmbi, îndreptându-şi spre Fouquet privirea lui atât de mângâietoare şi atât de pătrunzătoare.

— Dacă ți-aş cunoaşte fericirea – zise el – m-aş teme poate să nu-mi atrag dizgrația domniei tale; dar mă socoteşti un adevărat prieten, adică mă găseşti bun la necazuri, iată totul. Asta e mult şi de mare preț, ştiu. Totuşi, în adevăr, am dreptul de a-ți cere să-mi încredințezi din când în când lucrurile fericite care ți se întâmplă şi la care eu voi lua parte, o ştii prea bine, cu aceeaşi bucurie ca şi când ar fi vorba de mine însumi.

— Dragul meu prelat – zise Fouquet râzând – tainele mele sunt prea profane spre a le încredința unui episcop, oricât ar fi el om de lume.

— Hm, om de lume când e vorba de spovedanie?

— Ah, aş roşi peste măsură dacă ai fi duhovnicul meu.

Şi Fouquet începu să ofteze. Aramis continua să-l privească, fără vreo altă manifestare a gândurilor lui, decât un zâmbet mut.

— Bine – zise el – discreția e o mare virtute.

— Tăcere! rosti Fouquet. Iată această veninoasă fiară care m-a recunoscut şi se apropie de noi.

— Colbert?

— Da; îndepărtează-te, dragul meu d'Herblay; nu vreau ca ticălosul ăsta să te vadă alături de mine; ar începe să te duşmănească.

Aramis îi strânse mâna.

— Ce nevoie am eu de prietenia lui? zise el. Nu te am pe domnia ta?

— Da, însă s-ar putea ca eu să nu fiu totdeauna – răspunse cu tristeţe Fouquet.

— În ziua aceea, dacă o zi ca aceea se va ivi vreodată – spuse foarte liniştit Aramis – vom chibzui dacă vom lua în seamă prietenia domnului Colbert sau vom înfrunta duşmănia lui. Dar, spune-mi, scumpe domnule Fouquet, în loc să stai de vorbă cu acest ticălos, cum i-ai făcut cinstea de a-l numi, convorbire căreia eu nu-i văd nici un rost, de ce nu te duci, dacă nu la rege, cel puţin la Prinţesă?

— La Prinţesă? tresări ministrul, pradă amintirilor sale. Da, fără îndoială, la Prinţesă.

— Nu uita – continuă Aramis – că am auzit vorbindu-se de marea favoare de care se bucură DOAMNA de două sau trei zile încoace. Este, cred, în vederea politicii domniei tale şi a planurilor noastre să faci curte, cu stăruinţă, prietenilor maiestăţii sale. E un mijloc de a clătina autoritatea născândă a domnului Colbert. Du-te, deci, cât mai repede cu putinţă la DOAMNA şi pune-te bine cu această aliată.

— Dar – zise Fouquet – eşti sigur că regele îşi are cu adevărat ochii îndreptaţi, în momentul acesta, asupra ei?

— Dacă acul s-ar fi întors, asta nu s-ar fi putut întâmpla decât de azi-dimineaţă. Ştii că eu am iscoadele mele.

— Bine, mă voi duce la ea; şi, pentru orice piedică, am mijlocul meu de a ajunge la dânsa: o minunată pereche de camee antice, încrustate cu diamante.

— Am văzut-o: nimic mai bogat şi mai regesc.

Fură întrerupți în clipa aceea de un lacheu ce conducea un curier.

— Pentru domnul ministru de finanțe – spuse cu glas tare curierul, întinzându-i lui Fouquet o scrisoare.

— Pentru monseniorul episcop – spuse încet lacheul, dându-i o scrisoare lui Aramis.

Şi întrucât lacheul avea în mână o torță, se aplecă între ministru şi episcop, aşa fel ca amândoi să poată citi în acelaşi timp.

La vederea scrisului subțire şi strâns de pe plic, Fouquet tresări de bucurie; numai aceia care iubesc sau care au iubit vreodată pot înțelege tulburarea sa, mai întâi, apoi fericirea lui. Desfăcu repede scrisoarea, care nu cuprindea decât aceste cuvinte:

E un ceas de când te-am părăsit, e un veac de când nu ți-am spus te iubesc.

Asta era totul.

Doamna de Bellière îl părăsise, într-adevăr, pe Fouquet de un ceas, după ce petrecuse cu el două zile; şi de teamă ca amintirea ei să nu se şteargă prea repede din inima pe care o regreta, îi trimitea curierul să-i înmâneze această importantă misivă. Fouquet sărută scrisoarea şi-l răsplăti pe aducător cu un pumn de aur.

În acest timp, Aramis citea, cum am arătat, la rândul său, dar cu mai multă răceală şi cumpănire, răvaşul următor:

Regele a fost lovit astă-seară de un fapt ciudat: o femeie îl iubeşte. A aflat asta din întâmplare, ascultând convorbirea tinerei fete cu prietenele sale. Regele este acum prins cu totul

de acest nou capriciu. Femeia se numeşte domnişoara de La Valliere şi e de o frumusețe destul de mediocră pentru ca acest capriciu să devină o mare pasiune.

Atenție la domnişoara de La Vallière.

Nici o vorbă despre DOAMNA. Aramis îndoi încet biletul şi-l vârî în buzunar. Cât despre Fouquet, el sorbea încă parfumul scrisorii sale.

— Monseniore! zise Aramis atingându-i uşor brațul.

— Ce este? întrebă Fouquet.

— Mi-a venit o idee. Cunoşti o fată cu numele La Vallière?

— Doamne, nu!

— Gândeşte-te bine!

— Ah, cred că da, e una dintre domnişoarele de onoare ale DOAMNEI.

— Asta trebuie să fie.

— Ei şi?

— Ei bine, monseniore, acestei fete trebuie să-i faci o vizită astă-seară.

— Hm, cum aşa?

— Mai mult chiar, acestei fete va trebui să-i dai cameele domniei tale.

— Hai dade!

— Ştii, monseniore, că eu dau numai sfaturi bune.

— Dar acest neprevăzut...

— Asta e treaba mea... Repede, o curte în regulă tinerei La Vallière, monseniore. Voi depune mărturie la doamna de Bellière că nu e decât o curte politică.

— Ce tot spui acolo, prietene? strigă nemulțumit Fouquet. Ce nume ai rostit acum?

— Un nume care ar trebui să-ți dovedească, domnule intendent superior, că, bine informat asupra domniei tale, eu

pot să fiu tot atât de bine informat şi cu privire la alte persoane. Fă-i deci curte junei La Vallière.

— Voi face curte oricui vei voi – răspunse Fouquet cu paraclisul în inima.

— Încet, încet, să coborâm pe pământ, călătorule din al şaptelea cer – zise Aramis – se apropie domnul Colbert. Oh, dar grupul din jurul lui a crescut cât timp ne-am citit bileţelele noastre; e înconjurat, măgulit, slăvit; hotărât, e o putere!

Într-adevăr, Colbert păşea însoţit de toţi curtenii ce se mai aflau în parc, şi fiecare îi aducea, referitor la felul cum se deslăşurase serbarea, lauda care îi mergea la inimă.

— Dacă La Fontaine ar fi aici – zise Fouquet cu un surâs – ce frumos prilej ar avea să recite fabula *Broasca ce vrea s-ajungă la fel de mare ca boul!*

Colbert se apropia învăluit de un cerc strălucitor de lumină; Fouquet îl aştepta nemişcat, cu un zâmbet uşor dispreţuitor. Colbert îi zâmbea în acelaşi fel; îl văzuse pe rivalul său de mai bine de un sfert de ceas şi venea spre el în silă. În zâmbetul lui Colbert se citea chiar o anumită duşmănie.

— Oh, oh – îi şopti Aramis ministrului – nemernicul vine să-ţi mai ceară niscaiva milioane pentru a plăti artificiile sale şi cioburile de sticlă coloratã.

Colbert salută cel dintâi, cu un aer prin care se străduia să pară cât mai respectuos; Fouquet răspunse cu o uşoară mişcare din cap.

— Ei bine, monseniore – întrebă Colbert – ce vă spun ochii? Am avut oare gust?

— Un gust desăvârşit – răspunse Fouquet, fără ca cineva să fi putut observa în aceste cuvinte cea mai mică luare în derâdere.

— Oh – zise Colbert pe un ton răutăcios – sunteți prea îngăduitor... Noi, oamenii regelui, suntem săraci, iar Fontainebleau nu e o reşedință ce s-ar putea asemui cu Vaux.

— Asta e adevărat – răspunse flegmatic Fouquet, care stăpânea cu privirea pe toți actorii acestei scene.

— Ce vreți, monseniore – continuă Colbert – am făcut şi noi atât cât ne-au îngăduit mijloacele.

Fouquet făcu un gest de încuviințare.

— Dar – urmă Colbert – ar fi vrednic de bogăția voastră, monseniore, să-i oferiți maiestății sale o serbare în minunatele voastre grădini... În acele grădini care v-au costat şaizeci de milioane.

— Şaptezeci şi două – murmură Fouquet.

— Cu atât mai mult – adăugă Colbert. Iată ceva ce-ar fi cu adevărat măreț.

— Dar crezi, domnule – zise Fouquet – că maiestatea sa va binevoi să primească invitația mea?

— Oh, nu mă îndoiesc de asta – se grăbi să răspundă Colbert – şi mă fac chezaş că aşa va fi.

— E foarte drăguț din partea dumitale – zise Fouquet. Pot deci să mă bizui pe domnia ta?

— Da, monseniore, da, fără îndoială.

— Atunci, voi chibzui – zise Fouquet.

— Primeşte, primeşte – îi şopti în grabă la ureche Aramis.

— Veți chibzui? repetă Colbert.

— Da – răspunse Fouquet – pentru a vedea în ce zi aş putea face invitația mea regelui.

— Oh, chiar şi astă-seară, monseniore, chiar şi astă seară!

— De acord – răspunse intendentul superior. Domnilor, aş vrea să vă invit şi pe dumneavoastră, dar ştiți că oriunde

se duce regele, pretutindeni e la el acasă; ca atare, se cuvine să fiți invitați de maiestatea sa.

Un murmur de mulțumire străbătu grupul. Fouquet salută şi plecă.

"Orgolios nenorocit! îşi zise în sinea lui Colbert. Primeşti, deşi ştii că asta are sa te coste zece milioane."

— M-ai ruinat – îi spuse Fouquet în şoaptă lui Aramis.

— Te-am salvat – răspunse acesta, în timp ce Fouquet urca treptele peronului şi trimitea să fie întrebat regele dacă mai putea să fie văzut în asta-seară.

LI

SLUJBAŞUL ORDONAT

Regele, nerăbdător să rămână singur cu el însuşi pentru a studia cele ce se petreceau în propria lui inima, se retrăsese în apartamentele sale, unde domnul de Saint-Aignan venise să-l caute după convorbirea avută cu DOAMNA. Despre această convorbire am vorbit mai înainte.

Favoritul, mândru de dubla lui importanță şi simțind că, de două ceasuri, devenise confidentul regelui, începea, oricât ar fi fost el de respectuos, să trateze oarecum de sus treburile curții şi, de pe poziția unde se afla, sau, mai degrabă, unde norocul îl aruncase, nu vedea în jurul lui decât amoruri şi ghirlande. Dragostea regelui pentru DOAMNA, a DOMNULUI pentru rege, a lui de Guiche pentru DOAMNA, a domnişoarei de La Vallière pentru rege, a lui Malicorne pentru Montalais, a domnişoarei de Tonnay-Charente pentru el, Saint-Aignan, nu erau oare destule, într-adevăr, pentru a face pe un curtean să se zăpăcească de tot? Căci Saint-Aignan întruchipa modelul curteanului din trecut, prezent şi viitor.

De altfel, el se arăta un atât de bun povestitor şi un observator atât de priceput, încât regele îl ascultă cu mult interes, mai ales când îi vorbi despre atenția deosebită prin

care DOAMNA căutase să-l descoasă în legătură cu tot ceea ce i se întâmplase domnişoarei de La Vallière.

Acum, când regele nu mai simțea pentru doamna Henriette nimic din ceea ce încercase până atunci, această curiozitate arzătoare a DOAMNEI de a căpăta cât mai multe lămuriri oferea o satisfacție amorului său propriu, care nu putea să-i scape. El avu deci această mulțumire, dar numai atât, şi inima lui nu se îngrijoră nici o clipă de ceea ce putea să gândească sau să nu gândească DOAMNA despre toată acea aventură. Totuşi, după ce Saint-Aignan sfârşi, regele, pregătindu-se pentru toaleta de noapte, întrebă:

— Acum, Saint-Aignan, cred că ştii cine este domnişoara de La Vallière, nu-i aşa?

— Nu numai cine este, dar şi cine va fi.

— Ce vrei să spui?

— Vreau să spun că este ceea ce orice femeie doreşte să poată ajunge, adică să fie iubită de maiestatea voastră; vreau să spun că va fi tot ceea ce maiestatea voastră va voi să fie.

— Nu asta te-am întrebat... Nu vreau să ştiu ce este ea astăzi, şi nici ce va fi mâine: ai spus-o tu singur şi asta mă priveşte pe mine; dar vreau să ştiu ce era ieri. Spune-mi deci ce se vorbeşte despre ea.

— Se zice că e foarte cuminte.

— Oh – făcu regele zâmbind – e numai un zvon.

— Destul de rar la curte, sire, ca să fie crezut când se răspândeşte.

— Poate că ai dreptate, dragul meu... De familie bună?

— Excelentă: copila marchizului de La Vallière şi fiica vitregă a vrednicului domn de Saint-Rémy.

— Ah, da, majordomul mătuşii mele... Îmi aduc aminte, da, acum îmi amintesc: am văzut-o când am trecut pe la Blois. Ne-a fost prezentată de DOAMNA, mătuşa mea. Trebuie

chiar să-mi reproşez că atunci nu i-am dat toată atenția pe care o merita.

— Oh, sire, maiestatea voastră are prilejul acum să recâştige timpul pierdut.

— Şi se zvoneşte, spui, că domnişoara de La Vallière n-ar avea nici un amant?

— Oricum, nu cred că maiestatea voastră s-ar teme prea mult de o rivalitate.

— Stai puțin! exclamă deodată regele cu un accent cât se poate de serios.

— Ce-ați spus, sire?

— Îmi aduc aminte de ceva.

— Ah!

— Dacă n-are amant, are un logodnic.

— Un logodnic?

— Cum, nu ştiai asta, conte?

— Nu.

— Tu, omul atotştiutor!

— Cer iertare maiestății voastre. Şi regele îl cunoaşte pe acest logodnic?

— La naiba, tatăl lui a venit să-mi ceară să-i semnez contractul! Este...

Regele era gata, fără îndoială, să rostească numele vicontelui de Bragelonne, când se opri deodată, încruntându-şi sprâncencle.

— Este?... repetă Saint-Aignan.

— Nu-mi mai amintesc – răspunse Ludovic al XlV-lea încercând să-şi ascundă o tulburare pe care numai cu greu ți-o stăpânea.

— Pot să vin în ajutorul maiestății voastre? întreba contele de Saint-Aignan.

— Nu, deoarece nici nu mai ştiu de cine voiam să vorbesc, crede-mă; mi-aduc aminte vag că una din domnişoarele de onoare trebuia să se mărite... dar i-am uitat numele.

— Era cumva domnişoara de Tonnay-Charente cea care trebuia să se mărite? întrebă Saint-Aignan.

— Poate că da – răspunse regele.

— Atunci mirele era domnul de Montespan; dar domnişoara de Tonnay-Charente n-a vorbit, mi se pare, niciodată despre, asta în aşa fel încât să-i sperie pe pretendenți.

— În sfârşit – zise regele – nu ştiu nimic, sau aproape nimic, despre domnişoara de La Vallière. Saint-Aignan, te însărcinez să capeți informații despre ea.

— Da, sire, şi când voi avea cinstea să revăd pe maiestatea voastră spre a i le da?

— Când le vei avea.

— Le voi căpăta repede, dacă informațiile vor ține pasul cu dorința mea de a-l revedea pe rege.

— Bine spus! Dar ascultă, DOAMNA a arătat în vreun fel că ar avea ceva cu această fată?

— Nu, sire.

— DOAMNA nu s-a supărat de loc?

— Nu ştiu asta; atât doar că râdea mereu.

— Foarte bine. Ah, aud zgomot în anticamere, aşa mi se pare; pesemne că vor să-mi anunțe vreun curier.

— Într-adevăr, sire.

— Ia vezi ce este, Saint-Aignan.

Contele se duse la uşă şi schimbă câteva cuvinte cu valetul de la intrare.

— Sire – zise el întorcându-se – e domnul de Fouquet, care a sosit chiar acum, la un ordin al regelui, după cum spune. S-a prezentat la castel, dar ora fiind înaintată, nu mai

stăruie să fie primit în audiență astă-seară; se mulțumeşte să-şi anunțe prezența.

— Domnul Fouquet! I-am scris la ceasurile trei, invitându-l să fie la Fontainebleau mâine dimineață; a sosit la Fontainebleau la ceasurile două, ăsta da zel! strigă regele, fericit de a se vedea ascultat cu atâta sârguință. Ei bine, dimpotrivă, domnul Fouquet va fi binevenit în audiența sa. L-am chemat, îl voi primi. Să fie introdus. Iar tu, conte, aleargă după informații, şi, pe mâine!

Regele îşi duse un deget la buze şi Saint-Aignan ieşi cu inima tresăltând de bucurie, poruncindu-i uşierului să-l introducă pe domnul Fouquet. Ministrul îşi făcu astfel intrarea în camera regelui. Ludovic al XIV-lea se ridică spre a-l primi.

— Bună seara, domnule Fouquet – zise el cu un surâs binevoitor. Te felicit pentru punctualitate; mesajul meu trebuie să-ți fi sosit, totuşi, destul de târziu.

— La nouă ceasuri seara, sire.

— Ai lucrat mult zilele acestea, domnule Fouquet, căci mi s-a spus ca n-ai mai ieşit din cabinetul de la Saint-Mandé de trei sau patru zile.

— Într-adevăr, am stat închis acolo trei zile, sire – răspunse Fouquet înclinându-se.

— Ştii, domnule Fouquet, că aveam multe să-ți spun? continuă regele cu aerul său cel mai grațios.

— Maiestatea voastră mă copleşeşte şi, întrucât se arată atât de binevoitoare cu mine, îmi îngăduie să-i amintesc făgăduiala unei audiențe ce-mi fusese făcută?

— Ah, da, un om al bisericii, care se crede dator să-mi mulțumească, nu-i aşa?

— Întocmai, sire. Ora este poate rău aleasă, dar timpul aceluia pe care l-am adus e foarte drămuit, şi cum

Fontainebleau se află pe drumul spre dioceza lui..

— Dar cine e?

— Cei din urmă episcop de Vannes pe care maiestatea voastră, la recomandarea mea, a binevoit să-i învestească acum trei luni.

— Se poate – zise regele, care semnase fără să citească. Şi e aici?

— Da, sire. Vannes e o dioceză însemnată; enoriaşii acestui pastor au nevoie de cuvântul său divin , sunt nişte sălbatici care trebuiesc mereu instruiți şi lămuriți, iar domnul d'Herblay e neîntrecut în astfel de misiuni.

— Domnul d'Herblay! rosti regele, răscolindu-şi amintirile, ca şi cum acest nume, auzit de demult, nu i-ar fi fost totuşi necunoscut.

— Oh – făcu numaidecât Fouquet – maiestatea voastră nu cunoaşte acest nume obscur al unuia dintre cei mai credincioşi şi mai prețioşi slujitori ai săi?

— Nu, mărturisesc... Şi vrea să plece înapoi?

— A primit astăzi nişte scrisori în urma cărora ar trebui poate să plece; astfel că, înainte de a porni la drum spre ținutul îndepărtat care se numeşte Bretania, ar dori să prezinte omagiile sale maiestății voastre.

— Şi aşteaptă?

— E aici, sire.

— Atunci, să intre.

Fouquet făcu un semn uşierului, care stătea în dosul tapiseriei. Uşa se deschise şi Aramis intră. Regele îl lăsă să-şi rostească omagiile sale, învăluind cu o privire lungă această fizionomie pe care nimeni n-o mai putea uita după ce a văzut-o o dată.

— Vannes! zise el. Dumneata eşti episcop la Vannes, domnule?

— Da, sire.

— Vannes e în Bretania?

Aramis făcu o plecăciune.

— Aproape de mare?

Aramis se înclină din nou.

— La câteva leghe de Belle-Isle?

— Da, sire – răspunse Aramis – la şase leghe, aşa cred.

— Şase leghe, adică la doi paşi – zise Ludovic al XIV-lea.

— Nu pentru noi, bieții bretoni, sire – zise Aramis. Şase leghe, dimpotrivă, e o distanță, dacă socotiți pe uscat; dacă aceste şase leghe sunt socotite pe mare, atunci e o imensitate. Or, am avut cinstea de a-i spune regelui că şase leghe sunt numărate pe mare, de la țărm până la Belle-Isle.

— Se spune că domnul Fouquet are acolo o casă foarte frumoasă! vorbi regele.

— Da, aşa se spune – răspunse Aramis, privindu-l în linişte pe Fouquet.

— Cum aşa se spune? strigă regele.

— Da, sire.

— Într-adevăr, domnule Fouquet, mă miră un lucru, mărturisesc.

— Care, sire?

— Ai în fruntea parohiilor dumitale un bărbat ca domnul d'Herblay şi nu i-ai arătat încă Belle-Isle! Cum se face una ca asta?

— Oh, sire – răspunse episcopul, fără a-i lăsa timp lui Fouquet să deschidă gura – noi, prelații bretoni, stăm mai mult lângă altarele noastre.

— Domnule de Vannes – zise regele – îl voi pedepsi pe domnul Fouquet pentru lipsa lui de grijă.

— În ce fel, sire?

— Te voi muta de acolo.

Fouquet îşi muşcă buzele; Aramis zâmbi.

— Cât aduce Vannes? întrebă regele.

— Şase mii de livre, sire – răspunse Aramis.

— Ah, Doamne, atât de puțin?! Atunci înseamnă că ai alte venituri, domnule de Vannes!

— Nu am nimic, sire; atât doar că domnul Fouquet îmi mai numără o mie două sute de livre pe an pentru banca epitropilor.

— Bine, bine, domnule d'Herblay, eu îți făgăduiesc mai mult.

— Sire...

— Mă voi gândi la dumneata.

Aramis se înclină. La rândul lui, regele îl salută aproape cu respect, aşa cum avea, de altminteri, obiceiul să facă față de femei şi de oamenii bisericii. Aramis înțelese că audiența lui se sfârşise; se retrase rostind o frază dintre cele mai simple, o frază de adevărat preot de țară, şi ieşi.

— Iată o figură demnă de luat în seamă – zise regele, urrnărindu-l cu privirea atât timp cât putu să-l vadă, ba oarecum chiar şi după ce nu-l mai văzu.

— Sire – răspunse Fouquct – dacă acest episcop ar avea mai multă şcoală, nici un prelat din regat nu i-ar putea sta alături în a merita cele mai mari distincțiuni.

— Nu e învățat?

— A schimbat spada pe sutană, şi destul de târziu. Dar asta n-are a face, dacă maiestatea voastră îmi va îngădui să-i reamintesc de domnul de Vannes la timpul şi locul...

— Te rog chiar. Dar mai înainte de a vorbi despre el, să vorbim despre dumneata, domnule Fouquet.

— Despre mine, sire?

— Da, am o mie de complimente să-ți fac.

— Nu voi şti, într-adevăr, cum să exprim în fața maiestății voastre bucuria de care mă simt copleşit.

— Da, domnule Fouquet, înțeleg. Da, am avut cândva alte păreri despre dumneata.

— Şi eram nenorocit atunci, sire.

— Dar ele au trecut. Nu ți-ai dat seama de asta?

— Ba da, sire. Aşteptam însă cu resemnare ziua adevărului. Se pare că această zi a venit, în sfârşit.

— Ah, ştiai că eşti în dizgrația mea?

— Vai, sire, da!

— Şi ştii pentru ce?

— Foarte limpede: regele credea că fur banii statului.

— O, nu!

— Sau, mai bine zis, că sunt un administrator nepriceput. În sfârşit, maiestatea voastră credea că dacă poporul n-are bani, nu va avea nici regele.

— Da, am crezut asta; dar am văzut că mă înşelam.

Fouquet se înclină.

— Nu mai avem răzvrătiri, jalbe?

— Şi avem încă bani – adăugă Fouquet.

— Adevărul e că în luna din urmă mi-ai dat atât cât am cerut.

— Şi mai am încă, nu numai pentru toate nevoile, dar şi pentru toate capriciile maiestății voastre.

— Slavă Domnului, domnule Fouquet – răspunse regele cu seriozitate – nu te voi pune la încercare. Până în două luni, vreau să nu-ți mai cer nimic.

— Mă voi folosi de asta pentru a-i strânge regelui cinci sau şase milioane spre a-i sluji ca prime fonduri în caz de război.

— Cinci sau şase milioane?

— Numai pentru casa regală, bineînțeles.

— Te aştepți deci la un război, domnule Fouquet?

— Cred că dacă Dumnezeu i-a dat vulturului un cioc şi gheare, a făcut-o pentru ca prin ele să-şi arate regalitatea.

Regele se îmbujoră de plăcere.

— Am cheltuit cam mult cu serbările acestea, domnule Fouquet; n-ai să mă certi?

— Sire, maiestatea voastră are încă douăzeci de ani de tinerețe şi un miliard de risipit în aceşti douăzeci de ani.

— Un miliard? E cam mult, domnule Fouquet – zise regele.

— Voi face economii, sire... De altminteri, maiestatea voastră are în domnul Colbert şi în mine doi oameni de ispravă. Unul vă va face să cheltuiți banii, şi acela voi fi eu, dacă slujirea mea va fi totdeauna pe placul maiestății sale; celălalt vi-i va economisi, şi acela va fi domnul Colbert.

— Domnul Colbert? repetă regele uimit.

— De bună seamă, sire; domnul Colbert se pricepe ca nimeni altul să țină socotelile.

La această laudă adusă rivalului de către rival însuşi, regele se simți cuprins de încredere şi admirație. Căci, într-adevăr, nici în glasul, nici în privirea lui Fouquet nu era nimic care să dezmintă vreo silabă din cuvintele rostite de el; se vedea bine că nu aducea o laudă pentru a-şi crea dreptul de a face două mustrări. Regele înțelese şi, depunând armele în fața unei atari mărinimii şi înțelepciuni, zise:

— Îl lauzi pe domnul Colbert?

— Da, sire, îl laud, căci, pe lângă că e un bărbat de merit, îl socot foarte devotat intereselor maiestății voastre.

— Şi asta fiindcă adesea s-a împotrivit vederilor dumitale? întrebă regele surâzând.

— Tocmai de aceea, sire.

— Lămureşte-mă, te rog.

— E foarte simplu: eu sunt omul care trebuie pentru a face să intre banii; el, omul care trebuie pentru a-i împiedica să iasă.

— Haide, haide, domnule intendent superior, ce naiba, nu poți să-mi spui şi altceva care să înlocuiască această părere atât de bună?

— Din punct de vedere administrativ, sire?

— Da.

— Absolut nimic, sire.

— Adevărat?

— Pe cuvânt de onoare, nu cunosc în Franța un slujbaş mai bun decât domnul Colbert.

Acest cuvânt, *slujbaş,* nu avea în 1661 înțelesul oarecum de subaltern care i se dă astăzi; dar în gura domnului Fouquet, căruia regele i se adresase cu domnule intendent superior, el căpătă o nuanță de ceva umilitor şi mărunt, care-l punea în chip admirabil pe domnul Fouquet la locul lui şi pe domnul Colbert la al său.

— Ei bine – zise Ludovic al XIV-lea – totuşi el este acela care, oricât de econom ar fi, a pregătit serbările mele de la Fontainebleau; şi te asigur, domnule Fouquet, că n-a împiedicat; câtuşi de puțin banii să iasă din vistieria mea.

Fouquet se înclină, dar fără să răspundă.

— Nu este şi părerea dumitale? întreba regele.

— Găsesc, sire – răspunse ministrul – că domnul Colbert a făcut totul cu foarte multă ordine şi merită, sub acest raport, toate laudele maiestății voastre.

Acest cuvânt, *ordine,* se lega foarte bine de cuvântul *slujbaş.* Nici o fire nu avea, mai mult decât a regelui, acea sensibilitate vie, acea finețe de tact care întrevede şi surprinde ordinea senzațiilor înaintea senzațiilor înseşi. Ludovic al XIV-lea înțelese deci că slujbaşul făcuse totul, după părerea lui

Fouquet, cu prea multă ordine, adică serbările atât de splendide de la Fontainebleau ar fi putut să fie şi mai splendide încă. Regele simți, în consecință, că cineva ar putea să găsească unele cusururi acestor distracții ale lui; încercă deci un fel de dezamăgire, ca provincialul care, îmbrăcat în cel mai frumos costum din garderoba sa, vine la Paris, unde omul cu adevărat elegant se uită la el prea mult, sau nu se uită de loc

Această parte a convorbirii, atât de cumpănită şi atât de isteață, în ceea ce-l priveşte pe domnul Fouquet, îl făcu pe rege să-l stimeze şi mai mult pentru caracterul omului şi pentru destoinicia ministrului.

Fouquet ieşi de la rege la ceasurile două dinspre ziuă, iar suveranul se întinse în pat puțin nelinişstit, puțin abătut de lecția voalată pe care o primise; şi două bune sferturi de ceas fură jertfite de el căutând să-şi aducă aminte cum arătau broderiile, tapiseriile, listele de gustări, arhitectura arcurilor de triumf, instalațiile de iluminări şi artificii imaginate de *ordinea slujbaşului* Colbert. Rezultatul fu că, gândindu-se bine la tot ce se petrecuse aici timp de opt zile, regele găsi că serbările sale nu fuseseră tocmai la înălțime.

Dar Fouquet reuşise, prin politețea, prin grația, prin mărinimia lui, să-l ponegrească pe Colbert mai mult decât reuşise acesta, prin viclenia, prin răutatea şi prin ura lui stăruitoare, să-l ponegrească pe Fouquet.

LII

FONTAINEBLEAU LA CEASURILE DOUĂ DINSPRE ZIUĂ

După cum am văzut, de Saint-Aignan ieşise din camera regelui în clipa când intendentul superior tocmai intra. Fusese însărcinat cu o misiune grabnică; asta însemna că avea să facă tot ce-i stătea în putință pentru a-şi întrebuința timpul cât mai cu folos.

Era un om rar acest de Saint-Aignan, pe care noi l-am prezentat ca fiind prieten al regelui: unul din acei curteni preţioşi, al cărui spirit săritor şi plin de intenţii bune punea în umbră, în acea vreme, orice favorit trecut sau viitor, clătinând prin exactitate până şi servilismul lui Dangeau. De aceea, Dangeau nu mai era un favorit, era un îngăduit al regelui.

De Saint-Aignan îşi făcu deci planul de bătaie. El se gândi că primele informaţii pe care trebuia să le capete nu puteau să-i vină decât de la de Guiche. Se duse deci să-l vadă pe de Guiche.

De Guiche, pe care l-am văzut dispărând după un colţ al castelului şi care lăsa a se crede că se îndrepta spre camera lui, nu se întorsese încă acasă. De Saint-Aignan porni în căutarea lui. După ce se învârti, se roti, cercetă şi întrebă peste tot, de Saint-Aignan dădu cu ochii de ceva ce semăna cu o formă omenească rezemată de un copac. Această formă stătea nemişcată ca o statuie şi parcă foarte adâncită în contemplarea unei ferestre, cu toate ca perdelele acelei ferestre fuseseră bine închise. Cum acea fereastră era tocmai fereastra DOAMNEI, de Saint-Aignan îşi spuse că pomenita formă omenească, nu putea să fie decât de Guiche. Se apropie încet de el şi văzu că nu se înşelase.

De Guiche rămăsese, după întrevederea cu DOAMNA, pătruns de o atât de mare fericire, încât întreaga lui forţă sufletească abia dacă putea să o suporte.

În ceea ce-l priveşte pe de Saint-Aignan, el ştia că de Guiche avusese un oarecare merit în introducerea domnişoarei de La Vallière în serviciul DOAMNEI – un curtean ştie orice şi-şi aminteşte de orice. Un singur lucru nu ştia de Saint-Aignan: anume, sub ce titlu şi în ce condiţii acordase de Guiche protecţia lui domnişoarei de La Vallière. Dar cum, întrebând şi descusând, rareori se întâmplă să nu

afli câte ceva, de Saint-Aignan trăgea nădejdea să afle câte ceva, sau chiar tot, trăgându-l de limbă pe de Guiche, pe ocolite, bineînțeles, dar în aceiaşi timp cu toată stăruința de care era în stare. Planul lui Saint-Aignan era acesta: dacă informațiile căpătate aveau să fie bune, se va grăbi să-i comunice regelui că pusese mâna pe o perlă, cerând privilegiul de a încrusta această perlă la coroana regală. Dacă informațiile aveau să fie rele, ceea ce se putea, la urma urmei, va trebui să vadă în ce măsură regele ținea la de La Vallière şi să potrivească apoi lucrurile în aşa fel încât fata să fie expulzată, el făcându-şi din această îndepărtare un merit față de toate femeile care puteau să aibă pretenții asupra inimii regelui, începând cu DOAMNA şi sfârşind cu regina. În cazul când regele se va arăta că nu e dispus să renunțe la pasiunea lui, îi va ascunde notele sale; în acest caz, îi va face cunoscut domnişoarei de La Vallière că asemenea note rele se află închise într-un sertar tainic al memoriei lui şi că numai el le cunoaşte; astfel, se va arăta mărinimos în ochii nenorocitei fete şi o va ține mereu suspendată între recunoştință şi teamă, făcându-şi din ea o prietenă la curte, adică o complice, care, urmărind propriile sale interese, urmăreşte totodată interesele complicelui ei. Iar dacă într-o zi bomba trecutului va exploda, presupunând că această bombă va exploda cândva, de Saint-Aignan îşi făgădui să ia toate măsurile de precauție, făcând pe ignorantul în fața regelui. Față de La Vallière va juca, chiar şi în ziua aceea, un rol de neştirbită mărinimie.

Înarmat cu toate aceste gânduri, făurite într-o jumătate de ceas, în focul setei sale de izbândă, Saint-Aignan, cel mai bun fiu al lumii, cum ar fi spus La Fontaine, porni cu intenția bine determinată de a-l face pe de Guiche să vorbească, adică

de a-l tulbura în fericirea lui, fericire despre care Saint-Aignan nu ştia, de altfel, nimic.

Era ceasul unu dinspre ziua când Saint-Aignan îl zări pe de Guiche stând în picioare, nemişcat, sprijinit de trunchiul unui copac şi cu ochii pironiți la fereastra aceea luminoasă. Unu dinspre ziuă: adică ora cea mai dulce a nopții, aceea pe care pictorii o încununează cu mirt şi maci înfloriți, ora când ochii sunt obosiți, când inima bate mai greu, când capul cade în jos, ora ce aruncă spre ziua care s-a dus o privire de regret şi adresează zilei ce se pregăteşte să vină un salut drăgăstos.

Pentru de Guiche era aurora unei fericiri de nedescris – ar fi dat o comoară cerşetorului ce i-ar fi ieşit în cale, numai să nu-l tulbure în depănarea visurilor sale. Şi iată ca tocmai la această ora, Saint-Aignan, prost inspirat, căci egoismul e totdeauna un rău sfătuitor, se apropie şi-l bătu pe umăr, chiar în clipa când contele murmura un cuvânt sau mai degrabă un nume.

— Ah – rosti el cu sfială – te căutam.

— Pe mine? făcu de Guiche, tresărind.

— Da, şi te găsesc visând la lună. Eşti cumva atins de meteahna poeziei, scumpul meu conte, şi te-ai apucat să faci versuri?

Tânărul conte îşi sili fața să exprime un zâmbet, în timp ce în adâncul inimii sale mii şi mii de sentimente contrarii zâmbetului se ridicau împotriva lui Saint-Aignan.

— Tot ce se poate – rosti el. Dar prin ce fericită împrejurare aici?

— Ah, iată ceea ce-mi dovedeşte că nu m-ai auzit bine.

— Cum aşa?

— Da, fiindcă am început prin a-ți spune că te căutam.

— Mă căutai, dumneata?

— Da, şi te-am prins.

— Cu ce m-ai prins, dacă nu te superi?

— Cântând-o pe Philis.

— E adevărat, nu tăgăduiesc – zise de Guiche râzând. Da, dragul meu conte, o cânt pe Philis.

— Dumitale ți-e îngăduit s-o faci.

— Mie?

— Fără îndoială, dumitale. Dumitale, vajnicul ocrotitor al oricărei femei frumoase şi spirituale.

— Ce naiba îmi îndrugi acolo?

— Adevăruri recunoscute, o ştiu bine. Dar, ascultă, sunt îndrăgostit.

— Dumneata?

— Da.

— Cu atât mai bine, dragă conte. Vino şi povesteşte-mi şi mie.

Şi de Guiche, temându-se, poate cam târziu, ca Saint-Aignan să nu observe fereastra luminată, îl luă de braț pe conte şi încercă să-l tragă în altă parte.

— Oh – făcu acesta, împotrivindu-se – nu mă duce spre pădurea aceea întunecată, e prea multă umezeală acolo. Să rămânem la lumina lunei, vrei?

Şi, lăsându-se oarecum târât de brațul lui de Guiche, se opri pe o alee din preajma castelului.

— Haide – zise de Guiche, resemnat – du-mă unde îți va face plăcere şi întreabă-mă tot ce-ți pofteşte inima.

— Ce drăguț din partea dumitale! Apoi, după o clipă de tăcere, Saint-Aignan adăugă: Dragă conte, aş dori să-mi spui două cuvinte despre o anumită persoană pe care ai protejat-o dumneata.

— Şi pe care o iubeşti?

— Nu spun nici da, nici nu, dragul meu... Înțelegi că nu-ți dai inima aşa, cu una cu două, şi că trebuie să iei mai înainte

măsuri de siguranță.

— Ai dreptate – zise de Guiche cu un oftat – e lucru prețios o inimă.

— A mea, mai ales, e tandră, şi ți-o arăt aşa cum e.

— O, eşti cunoscut, conte! Mai departe?

— Iată. E vorba, pe scurt, de domnişoara de Tonnay-Charente.

— Aşa!... scumpul meu Saint-Aignan, ai înnebunit pesemne!

— Pentru ce spui asta?

— Eu n-am protejat-o niciodată pe domnişoara de Tonnay-Charente!

— Nu se poate!

— Niciodată!

— Dar nu dumneata ai ajutat-o pe domnişoara de Tonnay-Charcnte să intre în serviciul DOAMNEI?

— Domnişoara de Tonnay-Charente, şi dumneata trebuie să ştii asta mai bine ca oricine, dragul meu conte, se trage dintr-o familie destul de bună ca să fie dorită, şi cu atât mai mult ca să fie primită.

— Îți bați joc de mine.

— Nu, pe cuvânt de onoare, şi zău dacă ştiu ce vrei să spui!

— Prin urmare, nu i-ai înlesnit cu nimic primirea?

— Cu nimic.

— Nici n-o cunoşti?

— Am văzut-o pentru întâia oară în ziua când s-a prezentat la DOAMNA. Aşa că, neprotejând-o, necunoscând-o, n-aş putea să-ți dau despre ea, draga conte, lămuririle pe care le doreşti.

Şi de Guiche făcu o mişcare pentru a se despărți de interlocutorul său.

— Stai, stai o clipă, dragă conte – zise Saint-Aignan. N-ai să-mi scapi atât de uşor.

— Iartă-mă, dar mi se pare că e timpul să ne ducem la culcare.

— Totuşi nu te duceai la culcare atunci când, nu spun că te-am întâlnit, ci te-am găsit.

— Atunci, dragă conte, dacă mai ai să mă întrebi ceva, îți stau la dispoziție.

— Şi faci bine, zău aşa! O jumătate de oră mai mult sau mai puțin, dantelele dumitale nu vor fi nici mai mult, nici mai puțin mototolite. Jură-mi că n-ai să-mi spui nimic rău despre ea şi că, dacă ai fi avut să-mi spui ceva rău, nu asta este pricina tăcerii dumitale.

— Oh, biata copilă, o cred curată cum e cristalul!

— Mă umpli de bucurie. Totuşi n-aş vrea să am în fața dumitale aerul unui om atât de rău informat precum par. Se ştie că dumneata ai căutat şi ai adus pentru casa Prințesei o parte din domnişoarele ei de onoare. S-a făcut chiar şi un cântec despre asta.

— Dumneata ştii, dragă prietene, că se fac cântece despre orice.

— Îl cunoşti?

— Nu; dar cântă-mi-l, îi voi face cunoştință.

— N-aş putea să-ți spun cum începe, dar mi-aduc aminte cum se sfârşeşte.

— Bine; e şi asta ceva.

— *Mereu de Guiche e-n căutare*

De domnişoare de onoare.

— Ideea e slabă, iar rima săracă.

— Ah, ce vrei, dragul meu, stihurile nu sunt făcute nici de Racine, nici de Molière, ci de La Leuillade, şi un mare senior nu poate să rimeze ca un te miri ce coate goale.

— Îmi pare rău, într-adevăr, că nu-ți aminteşti decât sfârşitul.

— Aşteaptă, aşteaptă, iată că-mi amintesc începutul celui de-al doilea cuplet.

— Ascult.

— *El le-a găsit, nu-i un mister,*

Pe Montalais şi...

— Şi *La Vallière!* Ei drăcie! strigă de Guiche scos din sărite, dar mai ales pentru că nu ştia unde voia să ajungă Saint-Aignan.

— Da, da, aşa e, La Vallière. Ai găsit dumneata singur rima, dragul meu.

— Frumoasă descoperire, n-am ce zice!

— Montalais şi La Vallière, ele sunt cele două fete pe care le-ai protejat.

Şi Saint-Aignan începu să râdă.

— Prin urmare, în cântec nu e vorba şi de domnişoara de Tonnay-Charente? întrebă de Guiche.

— Nu, zău că nu!

— Atunci, eşti mulțumit?

— Fără îndoială; în schimb, e vorba de Montalais – zise Saint-Aignan, continuând să râdă.

— Oh, pe ea o găseşti pretutindeni! E o domnişoară tare zglobie.

— O cunoşti?

— Prin altcineva. Era protejată de un oarecare Malicorne, pe care-l protejează Manicamp; Manicamp m-a rugat să cer un loc de domnişoară de onoare, pentru Montalais, în casa DOAMNEI, şi un post de ofițer, pentru Malicorne, în casa DOMNULUI. Le-am cerut; ştii bine că am o slăbiciune pentru caraghiosul ăsta de Manicamp.

— Şi le-ai obținut?

— Pentru Montalais, da; pentru Malicorne, da şi nu, căci nu e încă decât tolerat. Asta e tot ce voiai să afli?

— Rămâne rima.

— Ce rimă?

— Rima pe care ai găsit-o dumneata.

— La Vallière?

— Da.

Şi Saint-Aignan îşi reluă râsul care începea sa-l enerveze pe de Guiche.

— Ei bine – zise acesta din urmă – am băgat-o şi pe ea la DOAMNA, e adevărat.

— Ha! Ha! Ha! făcu de Saint-Aignan.

— Dar – continuă de Guiche cu aerul său cel mai rece – m-ai face nespus de fericit, dragă conte, dacă n-ai mai râde pe seama acestui nume. Domnişoara de La Baume Le Blanc de La Vallière e o persoană foarte cuminte.

— Foarte cuminte?

— Da.

— Nu ştii, aşadar, zvonul cel nou? strigă de Saint-Aignan.

— Nu, şi mi-ai face un mare bine, dragă conte, dacă l-ai păstra pentru dumneata şi pentru cei ce-l trâmbiţează.

— Ei, na! S-ar zice că iei lucrurile astea în serios!

— Le iau, da; domnişoara de La Vallière e iubită de unul din bunii mei prieteni.

Saint-Aignan tresări.

— Oh, oh! făcu el.

— Da, conte – adăugă de Guiche. Prin urmare, înţelegi, dumneata, omul cel mai bine crescut din Franţa, înţelegi că nu pot îngădui ca prietenul meu să fie pus într-o situaţie ridicolă.

— Oh, minunat!

Şi Saint-Aignan începu să-şi roadă unghiile, jumătate înciudat, jumătate dezamăgit în curiozitatea lui. De Guiche îi făcu un salut de despărţire.

— Mă alungi? zise Saint-Aignan, care murea de dorința să cunoască numele prietenului.

— Nu te alung de loc, drăguțule!... Vreau să-mi termin versurile către Philis.

— Ce fel de versuri?

— Un catren. Pricepi, nu-i aşa? Un catren e lucru sfânt.

— Vai de mine, da!

— Şi cum, din patru versuri ce-l compun în mod firesc, mai am de făcut trei versuri şi un emistih, am nevoie de toată liniştea minții mele.

— Asta se înțelege. Cu bine, conte!

— Cu bine!

— Ascultă-mă...

— Ce?

— Ai uşurință la compus?

— Foarte multă.

— Crezi că vei sfârşi cele trei versuri şi jumătate până mâine dimineață?

— Sper.

— Ei bine, atunci pe mâine.

— Pe mâine; adio!

Saint-Aignan se văzu silit să se despartă; se despărți şi dispăru în dosul aleii de carpeni.

În timpul acestei convorbiri, de Guiche şi Saint-Aignan ajunseseră destul de departe de castel. Orice matematician, orice poet şi orice visător are momentele lui de distracție; Saint-Aignan se trezi deci, când îl părăsi pe de Guiche, la capătul boschetelor, în locul unde încep dependințele şi unde, în dosul unor pâlcuri de salcâmi şi de castani ce-şi împreunau ramurile prin vrejuri de clematită şi de viță sălbatică, se ridică zidul despărțitor dintre parc şi curtea dependințelor. Saint-Aignan, rămas singur, porni către aceste

clădiri; de Guiche o apucă în partea cealaltă. Unul, prin urmare, se întorcea la terase, pe când celalalt se îndrepta spre ziduri.

Saint-Aignan mergea pe sub o boltă adâncă de sorb, liliac şi păducel, păşind prin nisipul moale, învăluit în umbră, fără să facă nici un zgomot pe covorul de muşchi verde pe care călca. Rumega o răzbunare, ce i se părea însă greu de atins, simțindu-se despotcovit, cum ar fi spus Tallemant des Réaux, din pricină că nu aflase mai multe lucruri despre La Vallière, cu toată tactica savantă pe care o folosise ca să aducă vorba despre ea. Deodată, un zgomot de glasuri omeneşti îi lovi auzul. Era parcă un amestec de şuşotiri, de tânguiri femeieşti şi de exclamații întrebătoare; erau apoi râsete înfundate, suspine, țipete înăbuşite de surprindere; dar, pe deasupra tuturor, stăruia glasul acela femeiesc. Saint-Aignan se opri pentru a-şi da seama ce se întâmplă; constată atunci cu o mare uimire că şoaptele nu veneau de pe pământ, ci coborau din frunzişul copacilor. Îşi ridică fața, strecurându-se pe sub bolta de verdeață, şi zări pe coama zidului o femeie cățărată pe o scară, în mare zor de a vorbi, prin gesturi şi cuvinte, cu un bărbat agățat într-un copac, de unde nu i se vedea decât capul, deoarece restul trupului i se pierdea în rămurişul unui castan. Femeia era dincoace de zid, bărbatul, dincolo.

LIII

LABIRINTUL

De Saint-Aignan umbla numai după nişte informații, şi iată că dădea peste o aventură. Era un adevărat noroc. Curios să afle pentru ce, şi mai cu seamă despre ce vorbeau bărbatul şi femeia aceea, la o oră atât de târzie şi într-o situație atât de neobişnuită, de Saint-Aignan se făcu mititel de tot şi se târî până aproape de picioarele scării. Acolo, căutând să se aşeze

cât mai bine cu putință, se rezemă cu spatele de un arbore şi ascultă. Auzi dialogul următor. Vorbea femeia.

— Într-adevăr, domnule Manicamp – spunea ea cu un glas care, în ciuda tonului mustrător, păstra un ciudat accent de cochetărie – într-adevăr, dumneata eşti de o indiscreție nemaipomenită şi, pe deasupra, foarte primejdioasă. Nu puteam sta mult de vorbă astfel, fără să nu fim surprinşi.

— Asta se prea poate – o întrerupse bărbatul la rândul lui, pe un ton flegmatic şi nepăsător.

— Ei bine, gândeşte-te ce s-ar spune. Oh, dacă m-ar vedea cineva aici, îți mărturisesc c-aş muri de ruşine!

— Oh, ar fi o mare copilărie; noroc însă că nu te cred în stare s-o faci.

— Măcar de-ar fi ceva între noi; dar să te alegi cu ponosul pe degeaba, zău dacă nu sunt o proastă! Adio, domnule Manicamp!

"Bun, ştiu cine e bărbatul; să vedem acum cine e femeia" – îşi zise Saint-Aignan, cercetând la capătul scării cele două picioare încălțate în pantofi de satin albastru ca cerul şi cu ciorapi de culoarea pielii.

— Ei, stai, stai! strigă Manicamp. Te rog, domnişoară Montalais, nu fugi, ce naiba, am încă să-ți spun lucruri de cea mai mare importanță!

La această chemare a interlocutorului ei, Montalais se opri la mijlocul scării. "Montalais – îşi zise în sinea lui de Saint-Aignan – una din cele trei guralive. Fiecare îşi are, aşadar, aventura ei; numai că, după câte înțelesesem, aventura acesteia se numea Malicorne, iar nu Manicamp". În aceeaşi clipă, nenorocitul de Manicamp se mută pe o cracă mai sus în castan, fie pentru a găsi o poziție mai bună de stat, fie pentru a schimba locul şi a putea vorbi mai în voie cu fata.

— Stai puțin şi ascultă-mă – zise el – ştii bine, doar, că n-am venit cu nici un gând rău aici.

— Fără îndoială... Dar, atunci, ce înseamnă scrisoarea pe care mi-ai trimis-o, amintindu-mi de o anumită recunoştință? Ce înseamnă întâlnirea asta pe care mi-ai cerut-o la o astfel de oră şi într-un astfel de loc?

— Ți-am adus aminte de recunoştință, spunându-ți că eu sunt acela care te-am ajutat să intri în serviciul DOAMNEI, deoarece, dorind foarte mult să ajung la această întâlnire pe care ai avut bunăvoința să mi-o acorzi, am folosit, ca s-o obțin, mijlocul ce mi s-a părut cel sigur. De ce te-am chemat la o astfel de oră şi într-un astfel de loc? Fiindcă ora mi s-a părut tainică, iar locul ferit de ochii lumii. Or, aveam de gând să te întreb anumite lucruri, şi pentru asta trebuie să fim undeva unde să nu ne audă şi să nu ne vadă nimeni.

— Domnule de Manicamp!

— Al dumitale cu cele mai bune gânduri, scumpă domnişoară.

— Domnule de Manicamp, cred că ar fi mai bine să mă retrag.

— Ascultă-mă, sau, altfel, sar din cuibul meu într-al dumitale; şi fereşte-te să mă mai superi, căci, şi aşa, craca asta de castan, pe care stau, mă chinuie la culme. Nu face ca ea şi ascultă-mă.

— Te ascult, n-am încotro; dar fii scurt, căci, dacă dumneata ai o cracă ce te supără, pe mine mă supără muchia de la stinghia scării, care mi-a intrat în tălpi. Am să rămân fără pantofi, te previn.

— Fă-mi plăcerea şi întinde-mi mâna, domnişoară.

— Pentru ce?

— Întinde-mi-o, hai!

— Poftim; dar ce vrei să faci?

— Vreau sa te trag mai aproape de mine.

— În ce scop? Sper că n-ai de gând sa mă faci să mă urc în copacul dumitale?

— Nu; dar vreau să te aşezi pe coama zidului; acolo, unde, locul e mai larg şi mai bun şi aş da oricât dacă mi-ai îngadui să mă aşez şi eu alături de dumneata.

— Asta nu! Stai bine acolo unde stai; are să ne vadă cineva.

— Crezi? întrebă Manicamp pe un ton ademenitor.

— Sunt sigură.

— Fie. Rămân în castanul meu, cu toate că stau foarte prost.

— Domnule Manicamp, domnule Manicamp, ne depărtăm de subiect!

— Aşa e, ai dreptate.

— Mi-ai scris, da?

— Foarte adevărat.

— Dar pentru ce mi-ai scris?

— Închipuieşte-ți că astăzi, la ceasurile două, de Guicha a plecat.

— Ei şi?

— Văzându-l că pleacă, l-am urmărit, aşa cum am obiceiul să fac adesea.

— Îmi dau seama, de vreme ce eşti aici.

— Aşteaptă puțin... Ştii că bietul de Guiche era înfundat până la gât în dizgrație, nu-i aşa?

— Vai, da!

— A săvârşit, deci, cea mai mare nesocotință venind să întâlnească la Fontainebleau pe aceia care l-au exilat de la Paris, şi mai ales pe aceia din preajma cărora era alungat.

— Judeci ca răposatul Pitagora, domnule Manicamp.

— Or, de Guiche e încăpățânat ca un îndrăgostit: n-a ținut seama de nici una din mustrările mele. L-am rugat, l-am implorat, dar n-a vrut să asculte de nimic... Ah, drace!

— Ce-ai pățit?

— Iartă-mă, domnişoară, dar blestemata de cracă despre care am avut cinstea să-ți vorbesc mi-a sfâşiat pantalonii.

— Noroc ca e noapte – răspunse Montalais râzând. Spune mai departe, domnule Manicamp.

— De Guiche a plecat, aşadar, în trapul calului, iar eu m-am ținut după el, însă la pas. Îți dai seama, să sări în apă o dată cu un prieten ce pare atât de grăbit înseamnă să fii ori un prost, ori un nebun. L-am lăsat deci pe de Guiche s-o ia înainte, şi cu veneam încet pe urma lui, ca un înțelept, încredințat cum eram că nenorocitul nu va fi primit sau, dacă va fi, va face cale-ntoarsă la primul cuvânt usturător, astfel că-l voi vedea revenind încă şi mai repede decât plecase, fără ca eu să fi ajuns mai departe de Ris sau Melun, ceea ce e destul, gândeşte-te, să faci unsprezece leghe la dus şi tot atâtea la întors.

Montalais dădu din umeri.

— Ai chef de râs, domnişoară; dar dacă, în loc să stai comod, pe coama unui zid, ca dumneata, ai fi călare pe o craca de copac, ca mine, te-ai simți cum e mai prost şi ai avea o mare poftă să cobori.

— Încă puțină răbdare, dragă domnule Manicamp, şi vei scăpa îndată. Spuneai, deci, că trecuseşi dincolo de Ris şi Melun.

— Da, trecusem dincolo de Ris şi Melun şi-mi continuam drumul, mirându-mă că nu-l văd întorcându-se. În sfârşit, iată-mă la Fontainebleau şi, intrat, îl caut pretutindeni pe de Guiche, dar nimeni nu l-a văzut, nimeni nu i-a vorbit în oraş; a sosit în goana calului, a intrat în castel şi a dispărut. De la

ceasurile opt, de-aseară, mă aflu la Fontainebleau, căutându-l pe de Guiche în toate părțile, dar nici urmă de de Guiche. Să mor de îngrijorare! Pricepi că n-aveam de gând să mă arunc în gura lupului, intrând şi eu în castel, aşa cum a făcut nesocotitul meu prieten; am venit doar până la dependințe, de unde ți-am trimis o scrisoare. Acum, domnişoară, în numele cerului, scapă-mă de îngrijorarea ce-a pus stăpânire pe mine!

— Nimic mai uşor, dragă domnule Manicamp: prietenul dumitale de Guiche a fost foarte bine primit.

— Cum?

— Regele l-a primit sărbătoreşte.

— Regele, care-l surghiunise?

— DOAMNA i-a zâmbit; DOMNUL părea că-l iubeşte mai mult decât înainte.

— Ah, ah! făcu Manicamp. Dacă-i aşa, îmi explic de ce şi cum de a rămas. Şi n-a pomenit nimic despre mine?

— Nici un cuvânt.

— Urât din partea lui. Şi-acum ce face?

— După toate probabilitățile, doarme, sau, dacă nu doarme, visează.

— Şi ce s-a făcut aici toată seara?

— S-a dansat.

— Faimosul balet. Cum a fost de Guiche?

— Minunat.

— Drăguțul de el! Acum, iartă-mă, domnişoară, dar nu-mi rămâne decât să trec de aici la dumneata.

— Cum adică?

— Înțelege, nu-mi închipui că au să-mi deschidă poarta castelului la ora asta şi, ca să mă culc agățat de craca pe care mă aflu, aş face-o bucuros, însă declar că lucrul este cu neputință pentru or ce ființă vie, în afara de un papagal.

— Dar eu, domnule Manicamp, nu pot să introduc un bărbat în castel făcându-l să sară peste zid!

— Ba doi, domnişoară – se auzi o a doua voce, dar cu un accent atât de sfios, încât se vedea limpede că proprietarul ei îşi dădea seama de necuviința unei asemenea cereri.

— Doamne sfinte! exclamă Montalais încercând să-şi arunce privirea spre rădăcina castanului. Cine îmi vorbeşte de acolo?

— Eu, domnişoară.

— Cine eşti dumneata?

— Malicorne, preasupusul dumitale servitor.

Şi, spunând acestea, Malicorne se întinse de la pământ până la primele crengi, şi de la primele crengi pâna la înălțimea zidului.

— Domnul Malicorne!... Sfântă Fecioară, dar sunteți amândoi nebuni!

— Cum te simți, domnişoară? întreba Malicorne, silindu-se să pară cât mai politicos.

— Dumneata mai lipseai! rosti Montalais deznădăjduită.

— Oh, domnişoară – murmură Malicorne – nu fi rea, te rog.

— În sfârşit, domnişoară – zise Manicamp – suntem prietenii dumitale, şi nimeni nu doreşte moartea prietenilor săi. Or, a ne lăsa să petrecem noaptea aici unde suntem înseamnă să ne osândeşti la moarte.

— Oh – răspunse Montalais – domnul Malicorne e voinic şi n-are să se prăpădească dacă va petrece o noapte sub cerul înstelat.

— Domnişoară!

— Asta va fi pedeapsa ce i se cuvine pentru escapada lui.

— Fie. Malicorne n-are decât să se târguiască cu dumneata; eu însă trec dincolo – zise Manicamp.

Şi, îndoind faimoasa cracă împotriva căreia se plânsese cu atâta amărăciune, sfârşi, ajutându-se cu mâinile şi cu picioarele, prin a se aşeza alături de Montalais. Fata încercă să-l îmbrâncească pe Manicamp, dar acesta se propti mai bine în zid. Această harțuială, care ținu câteva secunde, îşi avu partea ei hazlie, parte pe care ochiul domnului de Saint-Aignan, fără nici o îndoială, n-o lăsă să-i scape. Dar Manicamp învinse. Stăpân acum pe scară, îşi puse piciorul pe o treaptă, apoi îi oferi mâna, cu galanterie, rivalei lui. În acest timp, Malicorne luă, în castan, locul pe care-l ocupase Manicamp, pregătindu-se, la rândul lui, să treacă mai departe, pe coama zidului.

Manicamp şi Montalais coborâră câteva trepte ale scării. Manicamp stăruind, Montalais râzând şi apărându-se. Se auzi atunci glasul lui Malicorne, care se tânguia.

— Domnişoară – spunea el – nu mă părăsi aici, te rog din suflet! Sunt într-o poziție foarte proastă şi nu pot să ajung singur dincolo de zid, fără să pățesc ceva. Că Manicamp şi-a rupt pantalonii, îl priveşte – îi are pe ai domnului de Guiche; eu însă nu-i voi avea nici măcar pe-ai lui Manicamp, pentru bunul motiv că sunt rupți.

— Sunt de părere – zise Manicamp, fără să țină seamă de lamentările lui Malicorne – sunt de părere că lucrul cel mai bun e să mă duc chiar acum să-l caut pe de Guiche. Mai târziu mă tem că n-am să mai pot pătrunde la el.

— Asta e şi părerea mea – răspunse Montalais. Du-te, da, domnule Manicamp.

— Mii de mulțumiri! La revedere, domnişoară! rosti Manicamp sărind la pământ. Nu există persoană mai binevoitoare ca dumneata.

— Domnule Manicamp, sluga dumitale. Şi-acum să mă scap şi de Malicorne.

Malicorne scoase un oftat.

— Haide, haide – îl îndemna Montalais.

Manicamp făcuse câțiva paşi; dar, reîntorcându-se la scară, întrebă:

— Spune-mi, domnişoară, pe unde se ajunge la domnul de Guiche?

— Ah, aşa-i... Nimic mai simplu: o iei pe lângă şirul de carpeni...

— Oh, foarte bine!

— Ajungi la răspântia din poienița verde.

— Bun!

— Acolo vei da de patru alei...

— Minunat!

— O vei apuca pe una din ele...

— Pe care?

— Cea din dreapta.

— Cea din dreapta?

— Nu, cea din stânga.

— Ei, drace!

— Nu, nu... aşteaptă...

— Mi se pare că nu eşti prea sigură. Aminteşte-ți bine, te rog, domnişoară.

— Cea din mijloc.

— Zici că sunt patru.

— E adevărat. Tot ce ştiu este că, din acestea patru, una duce drept la DOAMNA; numai pe aceea o cunosc eu.

— Dar domnul de Guiche cred că nu se află la DOAMNA, nu-i aşa?

— Slavă Domnului, nu.

— Aceea care duce la DOAMNA mi-e deci de prisos, şi-aş dori s-o schimb cu aceea care duce la domnul de Guiche,

— Da, fireşte, o cunosc şi pe aceea: dar, ca să ți-o arăt de aici, mi-ar fi cu neputință.

— Dar, în sfârşit, domnişoară, să presupunem că aş fi găsit această preafericită alee.

— Atunci, ai şi ajuns.

— Bine.

— Da, şi nu-ți va mai rămâne decât să străbați labirintul.

— Numai atât? Drace, mai e şi un labirint?

— Destul de încâlcit, da; chiar şi ziua te rătăceşti uneori, căci are o mulțime de ocoluri şi întortocheri. Trebuie să faci mai întâi trei ocoluri la dreapta, apoi două la stânga, pe urmă unul... stai, unul sau două? Aşteaptă puțin... În sfârşit, după ce-ai ieşit din labirint, vei ajunge într-o alee de sicomori, şi această alee de sicomori te duce drept la pavilionul unde e găzduit domnul de Guiche.

— Domnişoară – zise Manicamp – iată o îndrumare cum nu se poate mai bună şi nu mă îndoiesc că, urmând-o întocmai, n-am să mă rătăcesc. De aceea, vreau să-ți cer un mic serviciu.

— Care?

— Să-mi dai brațul şi să mă conduci dumneata însăți, ca o altă... ca o altă... Cunosc totuşi mitologia, domnişoară, dar gravitatea evenimentelor m-a făcut să uit totul. Vino deci cu mine, te rog.

— Şi eu? strigă Malicome. Şi eu? Mă lăsați în părăsire?

— Ei, domnule, cu neputință! îi răspunse Montalais lui Manicamp. S-ar putea să fiu văzută cu dumneata la ora asta, şi dă-ți seama ce s-ar spune!

— Vei avea de partea dumitale conştiința, domnişoară – zise Manicamp pe un ton sentențios.

— Cu neputință, domnule, cu neputință!

— Atunci, lasă-mă să-l ajut pe Malicorne să coboare: e un băiat deştept şi care ştie să se descurce cu uşurință; mă va călăuzi el, şi, dacă ne vom rătăci, ne vom rătăci doi deodată şi ne vom regăsi unul pe altul. În doi, dacă ne vom întâlni cu cineva, vom avea aerul a ceva; pe când singur, voi avea aerul unui amant sau al unui hoț. Vino, Malicorne, iată scara!

— Domnule Malicorne – strigă Montalais – îți interzic să-ți părăseşti copacul, altfel îți vei atrage toată mânia mea!

Malicorne îşi şi întinsese un picior spre marginea zidului, dar şi-l retrase cu întristare.

— Sst! făcu încet Manicamp.

— Ce este? întrebă Montalais.

— Aud paşi.

— Oh, Dumnezeule!

Într-adevăr, paşii bănuiți deveniseră un zgomot desluşit, frunzişul se dădu la o parte şi de Saint-Aignan apăru deodată, cu privirea voioasă şi cu mâna întinsă, surprinzându-l pe fiecare în poziția în care se afla: adică pe Malicorne în copac, cu gâtul întins, pe Montalais pe scară şi lipită de ea, pe Manicamp jos, cu un picior ridicat, gata să pornească la drum.

— Ei, bună seara, Manicamp – zise contele – fii binevenit, dragă prietene! Ne-ai lipsit astă-noapte si toată lumea a întrebat de tine. Domnişoară de Montalais, preaplecata dumitale slugă!

Montalais se înroşi ca focul.

— Ah, Doamne! gângăvi ea, ascunzându-şi fața în palme.

— Domnişoară – zise de Saint-Aignan – liniştește-te, cunosc toată nevinovăția dumitale şi voi depune mărturie de asta. Manicamp, urmează-mă. Carpeni, răspântie, labirint, toate mă cunosc – voi fi Ariadna dumitale. Ce zici, iată numele mitologic pe care-l uitaseşi!

— Acesta este, ai dreptate, conte, îți mulțumesc!

— Dar, cu acelaşi prilej, conte – zise Montalais – ia-l şi pe domnul Malicorne.

— Nu, nu! se împotrivi Malicorne. Domnul Manicamp a vorbit destule cu dumneata, domnişoară; acum e rândul meu, dacă îmi îngădui; am şi eu să-ți spun o mulțime de lucruri în legătură cu viitorul nostru.

— Ai auzit? zise contele râzând. Rămâi cu el, domnişoară. Nu ştii că noaptea asta e noaptea tainelor?

Şi, luând brațul lui Manicamp, contele îl conduse cu un pas repede în direcția aleii pe care Montalais o cunoştea atât de bine, dar o arăta atât de rău. Montalais îi urmări din ochi până când nu se mai văzură.

LIV

CUM A FOST IZGONIT MALICORNE DE LA HANUL "FRUMOSUL PĂUN"

În vreme ce Montalais îi urmărea cu privirea pe conte şi pe Manicamp, Malicorne se folosi de neatenția fetei pentru a se aşeza într-o poziție mai bună. Când ea îşi reîntoarse fața,

deosebirea intervenită în poziția lui Malicorne îi sări numaidecât în ochi: Malicorne era aşezat într-un chip ce amintea de o maimuță, cu dosul pe zid şi cu picioarele pe prima stinghie a scării. Vița sălbatică şi caprifoiul îi acopereau capul ca unui faun, iar joardele răsucite de iederă îi dădeau parcă picioare de țap. Cât despre Montalais, nimic nu-i lipsea ca să fie luată drept o driadă desăvârşită.

— Aşa – rosti ea, urcându-se cu o treaptă mai sus pe scară – ai de gând să mă nenoroceşti de tot, vrei să mă asupreşti într-una, tiran ce eşti?

— Eu – făcu Malicorne – eu, tiran?

— Da, mă compromiți fără întrerupere, domnule Malicorne! Eşti un monstru de răutate!

— Eu?

— Ce cauți la Fontainebleau? Spune! Nu locuieşti la Orléans?

— Ce caut aici, mă întrebi? Dar trebuia să te văd.

— Ah, mare nevoie!

— Pentru dumneata, domnişoară, poate că nu e, dar pentru mine este. Cât despre locuința mea, ştii prea bine că am părăsit-o şi că de aici înainte nu am altă locuință decât aceea pe care o ai şi dumneata. Deci, locuința dumitale fiind deocamdată la Fontainebleau, la Fontainebleau am venit şi eu.

Montalais dădu din umeri.

— Voiai să mă vezi, nu-i aşa?

— Fără îndoială.

— Ei bine, m-ai văzut, eşti mulțumit, pleacă!

— O, nu! făcu Malicorne.

— Cum, o, nu?

— N-am venit numai să te văd; am venit să vorbesc cu dumneata.

— Prea bine, vom vorbi mai târziu, şi în altă parte.

— Mai târziu! Dumnezeu ştie dacă te voi mai întâlni mai târziu în altă parte. Nicăieri nu vom găsi un colțişor mai prielnic decât acesta de aici.

— Dar nu pot astă-seară, nu pot în acest moment!

— Pentru ce?

— Pentru că în noaptea asta s-au întâmplat o mie de lucruri.

— Ei bine, al meu va fi al o mie unulea.

— Nu, nu; domnişoara de Tonnay-Charente mă aşteaptă în camera noastră pentru a-mi face o comunicare de cea mai mare însemnătate.

— De când te aşteaptă?

— De cel puțin un ceas.

— Atunci – zise bucuros Malicorne – n-o să moară dacă va mai aştepta câteva minute.

— Domnule Malicorne – i-o întoarse Montalais – uiți unde te afli!

— Adică dumneata uiți de mine, domnişoară, în timp ce eu mă chinuiesc să joc rolul pe care mi-l impui, zău aşa! Domnişoara, de opt zile nu fac decât să dau târcoale pe aici, fără ca dumneata să fi binevoit măcar o singură dată să observi că sunt prin apropiere.

— Dai târcoale pe aici, de opt zile?

— Ca un vârcolac; pârlit colo de focurile de artificii care mi-au ars două peruci, pătruns dincolo, în răchite, de umezeala serii sau de stropii de apă ai fântânilor țâşnitoare, mereu flămând, mereu încovrigat, cu teama de a fi luat la goană şi gata de a sări peste un zid. La naiba, domnişoară, asta nu e o soartă pentru o făptură care nu e nici iepure, nici salamandră, nici vidră! Dar dacă dumneata duci neomenia până acolo încât să mă faci să calc în picioare condiția mea de om, o îndur şi p-asta. Ce dracu! Om sunt şi om voi rămâne, doar dacă nu se va hotărî altceva acolo sus!

— Ei bine, spune, ce doreşti, ce-mi ceri? Ce vrei de la mine? întrebă Montalais, oarecum înduplecată.

— Era sau nu să-mi răspunzi că nu ştiai că mă aflam la Fontainebleau?

— Eu...

— Fii sinceră.

— Bănuiam.

— Ei bine, de opt zile n-ai fi putut să mă vezi măcar o dată pe zi?

— Totdeauna am fost împiedicată de ceva, domnule Malicorne.

— Mofturi!

— Întreabă-le pe celelalte domnişoare, dacă pe mine nu mă crezi.

— Eu nu întreb niciodată pe altul pentru a mă lămuri asupra unor lucruri pe care le cunosc mai bine decât oricine.

— Potoleşte-te, domnule Malicorne, au să se schimbe toate.

— Chiar şi trebuie!

— Ştii că, de eşti sau de nu eşti văzut, cineva se gândeşte mereu la dumneata – zise Montalais cu zâmbetul ei dezmierdător.

— Oh, cineva se gândeşte la mine...

— Pe cuvânt de onoare.

— Şi nimic altceva?

— În ce privință?

— În legătură cu primirea mea în suita DOMNULUI.

— Ah, dragă domnule Malicorne, zilele acestea nu s-a putut sta de vorbă cu altața sa regală.

— Dar acum?

— Acum e altceva; de ieri nu mai e gelos.

— Hm! Şi cum i-a trecut gelozia?

— S-a întâmplat ceva.

— Povesteşte-mi şi mie ce s-a întâmplat.

— S-a răspândit zvonul că regele şi-ar ii ațintit ochii asupra altei femei, şi DOMNUL s-a domolit deodată.

— Şi cine a răspândit acest zvon?

Montalais coborî vocea.

— Între noi fie vorba – zise ea – cred că DOAMNA şi cu regele sunt înțeleşi în această privință.

— Ah, ah! făcu Malicorne. Era singurul mijloc. Dar domnul de Guiche, nenorocitul de el?

— Oh, de Guiche este pur şi simplu ignorat!

— Şi-au scris?

— Doamne, nu! N-am văzut pe nimeni ținând o pană în mână de opt zile încoace.

— În ce raporturi eşti cu DOAMNA?

— Dintre cele mai bune.

— Dar cu regele?

— Regele îmi zâmbeşte de câte ori mă vede.

— Bun. Şi-acum, spune-mi, asupra cărei femei s-au oprit cei doi amanți pentru a le servi de paravan?

— Asupra bunei mele La Vallière.

— Oh, oh, biata fată! Dar ar trebui să se împiedice una ca asta, draga mea!

— Pentru ce?

— Pentru că domnul Raoul de Bragelonne o va ucide sau se va ucide, dacă ar avea vreo bănuială.

— Raoul! Acest atât de cumsecade Raoul! Crezi?

— Femeile au pretenția că se pricep în materie de pasiuni – răspunse Malicorne – dar ele nu ştiu să citească nici măcar în propriile lor inimi sau în propriii lor ochi. Ei bine, îți spun eu că domnul de Bragelonne o iubeşte pe La Vallière atât de mult, încât, dacă ea îi va da a înțelege că-l înşală, se va ucide sau o va ucide.

— Regele e aici ca s-o apere – zise Montalais.

— Regele! rosti Malicorne.

— Fără îndoială.

— Eh, Raoul îl va ucide pe rege ca pe-un soldățoi.

— Doamne sfinte! exclamă Montalais. Dar ai înnebunit de tot, domnule Malicorne!

— Nici un pic. Tot ceea ce-ți spun acum, draga mea, e dimpotrivă, foarte serios; în ceea ce mă priveşte, ştiu un lucru.

— Care?

— Că-l voi preveni pe Raoul, cu binişorul, despre această glumă.

— Taci, nesăbuitule! rosti Montalais urcând încă o treaptă pe scară, pentru a veni mai aproape de Malicorne. Să nu-i sufli o vorbă lui Bragelonne!

— Şi de ce, mă rog?

— Fiindcă tu nu ştii încă nimic.

— Dar ce mai e?

— E că astă-seară... Nu ne-ascultă nimeni?

— Nimeni.

— E că astă-seară, sub stejarul regal, La Vallière a spus, cu glas tare şi cu toată nevinovăția, aceste cuvinte: "Nu pot să cred că, după ce l-ai văzut pe rege, ai mai putea să iubeşti alt bărbat".

Malicorne făcu o săritură pe creasta zidului.

— Ah, Doamne! exclamă el. A spus ea asta?

— Cuvânt cu cuvânt.

— Şi chiar gândeşte aşa?

— La Vallière nu spune decât ceea ce gândeşte.

— Dar aşa ceva cere răzbunare! zise Malicorne. Ah, femeile sunt nişte vipere!

— Potoleşte-te, dragul meu Malicorne, potoleşte-te!

— Ba nu! Dimpotrivă, să tăiem râul de la rădăcină! Să-i prevenim pe Bragelonne; mai e încă timp.

— Neghiobule, află că nu mai e nici un timp – răspunsa Montalais.

— Ce vrei să spui?

— Cuvintele rostite de La Vallière...

— Ei da!

— Cuvintele acestea la adresa regelui...

— Ei bine?

— Ei bine, ele au ajuns la adresă.

— Regele a aflat? I-a spus cineva regelui?

— Regele a auzit cu urechile lui.

— *Obimé,* cum striga domnul cardinal!

— Regele era ascuns în tufişul de lângă stejarul regal.

— Asta înseamnă – zise Malicorne – că de aici înainte pianul regelui şi al DOAMNEI va merge ca pe roate, trecând peste trupul bietului Bragelonne.

— După cum ai spus-o.

— E îngrozitor!

— Asta este.

— Pe legea mea – zise Malicorne după un minut de tăcere, în care se gândi adânc – să nu ne punem umilele noastră fiinţe între un stejar bătrân şi un mare rege, căci vom fi striviţi, draga mea.

— Asta voiam să-ţi spun şi eu.

— Să ne gândim la noi.

— Aşa socot şi eu.

— Deschide-ţi, deci, frumoşii ochişori.

— Iar dumneata urechile acelea mari.

— Apropie-ţi gurița pentru un sărut dulce şi prelung.

— Iată – zise Montalais, care-i plăti numaidecât cu o pupătură scurtă şi zgomotoasă.

— Acum, ia să vedem! Aşadar, domnul de Guiche o iubeşte pe DOAMNA; La Vallière îl iubeşte pe rege; regele o iubeşte pe DOAMNA, dar şi pe La Vallière; iar DOMNUL, dânsul nu iubeşte pe nimeni în afară de sine însuşi. Între toate aceste amoruri, până şi un prost ar putea să-şi facă o situaţie, cu atât mai mult nişte persoane deştepte ca noi.

— Tot cu visurile dumitale!

— Adică tot cu realităţile mele. Lasă-te condusă de mine, draga mea, căci nici până acum n-ai nimerit-o rău, nu-i aşa?

— Nu.

— Ei bine, viitorul n-o să fie mai prejos de trecut. Atât însă că, de vreme ce toți se gândesc la ei, să ne gândim şi noi la ale noastre.

— E foarte adevărat.

— Dar numai la ale noastre!

— Fie!

— Alianță ofensivă şi defensivă!

— Sunt gata să jur pentru ea.

— Ridică mâna şi spune: Totul pentru Malicorne!

— Totul pentru Malicorne!

— Totul pentru Montalais! răspunse Malicorne, ridicând la rându-i mâna.

— Şi-acum, ce trebuie să facem?

— Să fim mereu cu ochii deschişi, cu urechile ațintite, să strângem arme împotriva altora şi să nu le lăsăm să ne atingă pe cele ce-ar putea fi îndreptate împotriva noastră.

— Ne-am înțeles!

— S-a făcut!

— Am jurat! Şi acum, că pactul e încheiat, adio!

— Cum adio?

— Fără îndoială! Întoarce-te la hanul dumitale.

— La hanul meu?

— Da! N-ai tras la hanul "Frumosul Păun"?

— Montalais, Montalais! Prin urmare ştiai că mă aflu la Fontainebleau!

— Şi ce dovedeşte asta? Că ți se dă mai multă atenție decât meriți, ingratule!

— Văleu!

— Întoarce-te, deci, la "Frumosul Păun".

— Ei bine, tocmai asta e.

— Ce?

— Că nu mai e cu putință.

— Dar n-aveai o odaie acolo?

— Da, însă n-o mai am.

— N-o mai ai? Şi cine ți-a luat-o?

— Aşteaptă să vezi... După ce-am alergat să te caut, m-am întors istovit la han, când am zărit o targă pe care patru țărani aduceau un călugăr bolnav.

— Un călugăr?

— Da, un franciscan bătrân, cu barba căruntă. În timp ce priveam acest călugăr bolnav, au intrat cu el în han. Şi fiindcă au început să urce scara, urcam şi eu în urma lor, dar când am ajuns în capul scării, am văzut că l-au băgat în camera mea.

— În camera dumitale?

— Da, chiar în camera mea. Am crezut că e o greşeală şi m-am dus de l-am întrebat pe hangiu; hangiul mi-a spus că odaia închiriată de mine pentru opt zile a fost închiriată franciscanului pentru a noua zi.

— Oh, oh!

— Tot aşa am strigat şi cu: "Oh, oh!" Am făcut chiar mai mult decât atât, am vrut să mă supăr. M-am urcat din nou sus. M-am adresat franciscanului în persoană. Voiam să-l dojenesc pentru procedeul lui necuviincios. Dar acest călugăr, cu toate că părea să fie pe moarte, se ridică într-un cot, mă sfredeli cu nişte ochi învăpăiați şi, cu un glas ce-ar fi fost în stare să comande o şarjă de cavalerie, strigă: "Aruncați-l pe uşă pe caraghiosul ăsta!" Ceea ce şi făcură numaidecât hangiul şi cei patru țărani, care mă trimiseră pe scară în jos ceva mai repede decât s-ar fi cuvenit. Iată cum se face, draga mea, că nu mai am locuință.

— Dar cine e acest franciscan? întrebă Montalais. E cumva vreun general?

— Chiar aşa; acesta este, mi se pare, titlul pe care i-l dădea unul dintre țărani, vorbind cu el în şoaptă.

— Astfel că...? făcu Montalais.

— Astfel că nu mai am odaie, nu mai am han, nu mai am adăpost, şi sunt hotărât, aşa cum era adineauri şi prietenul meu Manicamp, să nu dorm sub cerul liber.

— Şi ce vrei să faci? tresări Montalais.

— Aici e toată problema! rosti Malicorne.

— Dar nimic mai simplu – se auzi un al treilea glas. Montalais şi Malicorne scoaseră, amândoi deodată, un strigăt scurt. Era de Saint-Aignan.

— Dragă domnule Malicorne – spuse acesta – o fericită întâmplare mă readuce aici pentru a te scoate din încurcătură. Vino, îți ofer o cameră la mine, şi pe aceasta, ți-o jur, nici un franciscan nu ți-o va mai lua. Cât despre dumneata, scumpa domnişoară, fii liniştită: cunoşteam taina domnişoarei de La Vallière, ca şi pe a domnişoarei de Tonnay-Charente; acum ai avut bunătatea de a mi-o încredința şi pe a dumitale, mulțumesc. Le voi păstra tot atât de bine pe toate trei, ca pe una singură.

Montalais şi Malicorne se priviră ca doi şcolari prinşi cu şoalda; dar cum, la urma urmei, Malicorne vedea un mare câştig în propunerea ce i se făcuse, îi aruncă o privire plină de resemnare lui Montalais, la care aceasta răspunse în acelaşi fel. Apoi Malicorne coborî scara treaptă cu treaptă, gândindu-se la fiecare pas cum ar putea face să-i smulgă lui Saint-Aignan, bucățică cu bucățică, tot ceea ce ştia acesta în legătură cu taina de care pomenise adineauri.

Montalais plecase înaintea lor, dispărând ca o căprioară, şi nici o răspântie, nici un labirint nu fură în stare să-i încurce paşii. Cât despre Saint-Aignan, acesta îl duse, într-adevăr, pe Malicorne la el, primindu-l cu întreaga bunăvoință

de care era în stare, încântat că-i avea în mână pe cei doi tineri care, presupunând că de Guiche ar rămâne mut, puteau să-i dea toate informațiile de care avea nevoie despre cele trei domnişoare de onoare.

LV

CE SE PETRECUSE ÎN REALITATE LA HANUL "FRUMOSUL PĂUN"

Mai întâi, le vom da cititorilor câteva amănunte despre hanul "Frumosul Păun"; apoi vom trece la descrierea călătorilor care trăseseră acolo.

Hanul "Frumosul Păun", ca orice han, îşi datora numele unei firme. Această firmă înfățişa un păun care se umfla în pene. Numai că, după pilda anumitor zugravi care au dat şarpelui ce-o ispitea pe Eva chipul unui flăcău ademenitor, zugravul acestei firme dăduse frumosului păun un chip de femeie. Acest han, epigramă vie la adresa acelei jumătăți a speței omeneşti care face farmecul vieții, cum zice domnul Legouvé, se ridica la Fontainebleau pe cea dintâi stradă laterală de pe partea stângă, cum veneai de la Paris, şi care tăia marea arteră ce forma, ea singura, întregul oraş Fontainebleau. Strada laterală se numea pe atunci strada Lyonului, fără îndoială din pricină că, geograficeşte, era îndreptată în direcția celei de a doua capitale a regatului. Ea se compunea din două case locuite de burghezi, case despărțite una de alta prin două mari grădini împrejmuite cu lese de garduri vii. La prima vedere, se părea însă că erau trei case pe strada aceea mică; să explicăm cum, în ciuda acestei aparențe, nu erau totuşi decât două.

Hanul "Frumosul Păun" îşi avea fațada principală pe strada cea mare; dar în dos, pe strada Lyonului, doua corpuri de clădiri, despărțite de două ogrăzi, cuprindeau nişte încăperi mari, unde puteau să poposească oricât de mulți

drumeți, fie pe jos, fie călări, fie chiar în trăsură, oferind nu numai masă şi adăpost, dar şi plimbare sau singurătate celor mai bogați curteni, dacă, după vreo înfrângere la palat, doreau să se retragă în ei înşişi pentru a-şi rumega în linişte căderea sau pentru a urzi planuri de răzbunare. De la ferestrele din dos ale acestui corp de clădiri, călătorii vedeau, mai înainte de toate, strada, cu iarba ce creştea printre pietrele caldarâmului, pe care colții ei le desfăceau încetul cu încetul. Apoi, frumoasele tufe de soc şi de păducel care înlanțuiau, ca între nişte brațe verzi şi înflorite, casele burgheze despre care am vorbit. După aceea, prin despărțiturile dintre aceste case, alcătuind un fundal de tablou şi desenându-se ca un orizont de netrecut, un şir de arbori mari şi stufoşi – cei dintâi paznici ai pădurii adânci ce porneşte încă de la intrarea în Fontainebleau. Aveai putința deci, dacă închiriai un apartament pe colțul străzii celei mari, a Parisului, să priveşti şi să asculți trecătorii şi toată larma lor, precum şi serbările din oraş, iar în partea cealaltă, pe strada Lyonului, să-ți odihneşti ochii cu priveliştea largă şi potolită a naturii. Fără a mai pune la socoteală că, la caz de nevoie, dacă cineva ar fi bătut în poarta cea mare din strada Parisului, puteai să fugi prin porțile din strada Lyonului şi, străbătând grădinile dintre casele burgheze, să te faci nevăzut în desişul pădurii.

Malicorne, care, ne amintim, a adus vorba cel dintâi despre acest han al "Frumosului Păun", povestind cum a fost izgonit de acolo, Malicorne, gândindu-se la ale lui, era departe de a-i fi spus lui Montalais tot ceea ce ar fi putut să-i spună despre acest curios han. Ne vom strădui să umplem noi acest regretabil gol lăsat de Malicorne.

Malicorne uitase să spună, bunăoară, cum ajunsese el să locuiască la hanul "Frumosul Păun". De asemeni, în afară de

franciscanul despre care a spus câteva cuvinte, n-a dat nici un amănunt despre ceilalți muşterii ai hanului. Totuşi, felul în care pătrunseseră acolo, modul cum trăiau, greutatea de care se lovea orice alt călător, dacă nu era o persoană de vază, ca să pătrundă în han fără un cuvânt de ordine şi să stea acolo fără anumite măsuri de prevedere trebuiau să izbească de bună seamă pe oricine şi, îndrăznim să o spunem, trebuie că-l izbiseră chiar şi pe Malicorne însuşi. Dar, după cum am spus, el avea anumite preocupări personale care-l împiedicau să observe multe din cele ce se petreceau în jurul lui.

Într-adevăr, toate încăperile hanului "Frumosul Păun" erau reținute şi ocupate de străini care locuiau acolo şi duceau o viață foarte potolită – oameni cu fețe binevoitoare, dintre care Malicorne nu cunoştea pe nici unul. Toți aceşti călători sosiseră la han în acelaşi timp cu el şi fiecare intrase acolo cu un fel de cuvânt de ordine, care la început îl nedumerise pe Malicorne; dar, informându-se personal, aflase că hangiul îşi motiva acest soi de măsuri de prevedere prin faptul că oraşul, plin cum era de seniori bogați, putea să fie tot atât de bine înțesat de cei mai dibaci şi mai nărăviți pungaşi. Era în joc, deci, reputația unei case ca aceea de la "Frumosul Păun" de a nu-şi lăsa oaspeții jefuiți între zidurile ei. De aceea, Malicorne se întreba uneori, când rămânea singur şi se gândea la poziția lui de la "Frumosul Păun", cum de a fost lăsat să pătrundă în acest han, mai ales că, după venirea lui, a văzut cu ochii săi cum atâtor altora li se închidea uşa în nas. Ceea ce-l mira şi mai mult era faptul că Manicamp, care, după părerea lui, trebuia să fie privit ca un senior respectat de toată lumea, vrând să-şi bage calul în grajdul de la "Frumosul Păun", fusese trimis la plimbare – cal şi călăreț – chiar de la sosire, cu *un nescio vos* cât se poate de

răspicat. Era deci o problemă pe care, ocupat cum era cu urmărirea planurilor lui de dragoste şi ambiție, Malicorne nu-şi dăduse osteneala s-o aprofundeze.

Ce-i drept, chiar dacă ar fi voit s-o facă, nu vom cuteza să spunem că ar fi reuşit, cu toată înțelepciunea pe care noi i-am atribuit-o.

Câteva minute îi vor dovedi cititorului că era nevoie să fie Oedip în persoană pentru a dezlega o astfel de enigmă. De opt zile locuiau în acel han şapte călători, veniți toți a doua zi după fericita seară în care Malicorne pusese ochii pe "Frumosul Păun". Aceste şapte personaje, sosite fără mare vâlvă, erau:

Mai întâi, un comandant al armatei germane, cu secretarul său, cu doctorul, cu trei lachei şi cu şapte cai. Acest comandant se numea contele de Wostpur.

Un cardinal spaniol, cu doi nepoți, doi secretari, un ofițer al casei lui şi doisprezece cai. Acest cardinal se numea monseniorul Herrebia.

Un bogat negustător din Bremen, cu lacheul lui şi cu doi cai. Acest negustător se numea meinheer Bonstett.

Un senator venețian, cu soția şi cu fiica lui, amândouă de o rară frumusețe. Senatorul se numea signor Marini.

Un proprietar din Scoția, însoțit de şapte munteni din neamul său, toți pe jos. Proprietarul se numea Mac Cumnor.

Un austriac din Viena, fără titlu şi fără blazon, venit cu trăsura; semăna mai mult cu un preot, dar aducea puțin şi cu un soldat. I se spunea Consilierul.

În sfârşit, o doamnă flamandă, cu un lacheu, o femeie de serviciu şi o domnişoară de companie. Alai, ținută, cai frumoşi. I se spunea Doamna flamandă.

Toți aceşti călători sosiseră în aceeaşi zi, după cum am spus, şi, cu toate acestea, descinderea lor nu stârnise nici o

zarvă în han, nici o forfotă pe stradă, apartamentul fiecăruia fiind pregătit mai dinainte, la cererea curierilor sau a secretarilor lor, veniți în ajun sau chiar în dimineața aceea.

Malicorne apăruse cu o zi înaintea lor şi, călătorind pe un cal slab, împovărat cu un cufăr nu prea mare, se anunțase la hanul "Frumosul Păun" ca prieten al unui senior curios să vadă serbările şi care, la rândul lui, urma să sosească peste puțin. Hangiul, la aceste cuvinte, zâmbise, ca şi cum l-ar fi cunoscut fie pe Malicorne, fie pe prietenul lui, seniorul, şi-i spusese doar atât:

— Alegeți-vă, domnule, apartamentul care vă va fi pe plac, dat fiind că ați venit cel dintâi.

Şi asta cu acea plecăciune atât de obişnuită la hangii, de parcă ar fi vrut să spună: "Fiți liniştit, domnule, ştim cu cine avem de-a face şi veți fi slujit cum se cuvine".

Aceste cuvinte şi gestul care le însoțise i se păruseră lui Malicorne binevoitoare, dar cam în doi peri. Or, cum el nu voia să facă cheltuieli prea mari, iar dacă ar fi cerut o cameră mică ar fi fost fără îndoială refuzat, din pricină că nu i s-ar mai fi dat aceeaşi importanță, se grăbi să asculte de cuvintele hangiului şi să-l păcălească prin propria lui şiretenie. Astfel, zâmbind ca un om obişnuit să i se ofere totdeauna ceea ce i se cuvine, răspunse:

— Scumpă gazdă, voi lua apartamentul cel mai bun şi mai vesel.

— Cu grajd?

— De bună seamă.

— Pentru care zi?

— Chiar de-acum, dacă se poate.

— Foarte bine.

— Numai că – se grăbi să adauge Malicorne – nu voi ocupa de îndată apartamentul cel mare.

— Bun! făcu hangiul cu aerul că înțelege.

— Anumite pricini, pe care le vei înțelege mai târziu, mă silesc să nu închiriez deocamdată decât această odăiță.

— Da, da, da – zise hangiul.

— Prietenul meu, când va veni, va lua apartamentul cel mare şi, fireşte, cum apartamentul va fi al lui, îți va plăti el chiria.

— Foarte bine, foarte bine! rosti hangiul. Asta era înțelegerea.

— Asta era înțelegerea?

— Cuvânt cu cuvânt.

— Nemaipomenit! murmură Malicorne. Prin urmare, pricepi despre ce este vorba?

— Da.

— Atunci e în regulă. Şi fiindcă ai priceput... căci dumneata văd că pricepi repede, nu-i aşa?

— Fără nici o greşeală.

— Ei bine, haide şi-mi arată camera mea.

Stăpânul "Frumosului Păun" porni înaintea lui Malicorne, cu boneta în mână.

Malicorne se instala în odaia lui şi rămase acolo, foarte surprins să-l vadă pe hangiu, de câte ori urca sau cobora, făcându-i cu ochiul mici semne ce arătau că între ei s-ar fi stabilit cea mai deplină înțelegere. "Mi se pare că e o neînțelegere la mijloc – îşi spunea Malicorne – dar, aşteptând ca lucrurile să se lămurească, eu mă aleg cu folosul, şi asta e partea cea mai bună din toată această afacere." Şi din odaia lui se repezea ca un câine de vânătoare pe urmele noutăților şi curiozităților de la curte, lăsând-se pârpălit ici, udat leoarcă dincolo, după cum îi spusese el însuşi domnişoarei de Montalais.

A doua zi după instalarea sa văzuse ivindu-se pe rând cei şapte călători, ce umplură dintr-o data tot hanul. Față de atâta lume, de atâtea echipaje, de asemenea alaiuri, Malicorne îşi freca bucuros mâinile, gândindu-se că, de-ar mai fi zăbovit o zi, n-ar mai fi găsit un pat unde să se poată odihni după explorările sale.

După ce toți aceşti străini fură cazați, hangiul intră în odăița lui şi, cu bunăvoința sa obişnuita, i se adresă:

— Scumpul meu domn, dumneavoastră vă rămâne apartamentul cel mare dintr-al doilea corp de clădire: ştiți asta?

— Fără îndoială, ştiu.

— E un adevărat plocon pe care vi-l fac.

— Mulțumesc!

— Astfel că, atunci când are să vă vină prietenul...

— Ei bine?

— Ei bine, va fi mulțumit de mine, iar dacă nu, înseamnă că e un om prea pretențios.

— Iartă-mă, îmi îngădui să-ți spun câteva cuvinte în legătură cu prietenul meu?

— Spuneți, pentru Dumnezeu! Sunteți doar stăpânul.

— Trebuia să vină, după cum ştii.

— Şi după cum va şi veni.

— Dar s-ar putea să-şi fi schimbat planul.

— Asta nu.

— Eşti sigur?

— Sunt sigur.

— Oricum, dacă vei avea cumva vreo îndoială...

— Ei?

— Eu îți spun: nu răspund că are să vină.

— Dar v-a spus totuşi că...

— Fireşte, mi-a spus; dar dumneata ştii: omul propune şi Dumnezeu dispune, *verba volant, scrtpta marient.*

— Adică?

— Adică vorbele zboară, scrisul rămâne: şi cum el nu mi-a scris nimic, ci s-a mulțumit numai să-mi spună din gură, îți dau dezlegare, fără să te îndemn numaidecât la asta... ah, înțelegi, îmi vine foarte greu să-ți explic...

— Pentru ce anume îmi dai dezlegare?

— Doamne, să închiriezi apartamentul lui, dacă ți se iveşte un preț bun.

— Eu?

— Da, dumneata.

— Niciodată, domnule, niciodată nu voi face una ca asta. Dacă dumneavoastră nu v-a scris...

— Nu.

— Mi-a scrie mie.

— Ah!

— Da.

— Şi în ce fel? Să vedem daca scrisoarea se potriveşte cu vorbele lui.

— Iată cam ce mi-a sens:

Domnule proprietar al hotelului "Frumosul Păun",

Cred că ai fost înştiințat despre întâlnirea pe care şi-au dat-o la hotelul dumitale câteva personaje de vază; eu fac parte din societatea care se reuneşte la Fontainebleau. Opreşte deci o cămăruță pentru un prieten care va veni înaintea mea sau după mine...

Dumneavoastră sunteți acest prieten, nu-i aşa? întrebă hangiul de la "Frumosul Păun", întrerupându-se o clipă.

Malicorne se înclină cu modestie. Hangiul reluă:

— *Şi un apartament mare pentru mine. Apartamentul cel mare mă priveşte pe mine; doresc însă ca preţul cămăruţei să fie cât mai mic, ea fiind destinată unui om mai sărman.*

— Dumneavoastră sunteţi acela, nu-i aşa? întrebăhangiul.

— Da, eu – zise Malicorne.

— Atunci suntem înţeleşi: prietenul dumneavoastră va plăti pentru apartamentul cel mare, iar dumneavoastră pentru cămăruţă.

"Să fiu ars de viu – îşi zise Malicorne în sinea lui – dacă pricep ceva din toate astea." Apoi, cu glas tare:

— Şi, spune-mi, ai fost mulţumit de nume?

— De ce nume?

— De numele care încheia scrisoarea. Prezenta destulă încredere?

— Dar tocmai asta vreau să vă întreb şi eu – zise hangiul.

— Cum, scrisoarea nu era semnată?

— Nu – făcu hangiul, căscându-şi ochii năpădiţi de mister şi curiozitate.

— Atunci – răspunse Malicorne, imitând gestul şi făcând pe misteriosul – dacă nu şi-a dat numele...

— Ei bine?

— Trebuie să înţelegi că are motivele lui ca să n-o facă.

— Fără îndoială.

— Şi că nu voi fi tocmai eu, prietenul lui, omul lui de încredere, acela care să-i dau în vileag numele.

— Aşa e, domnule – răspunse hangiul – de aceea nici nu stăruiesc.

— Preţuiesc această bunătate. În ceea ce mă priveşte, după cum a spus prietenul meu, odăiţa intrând în sarcina mea, să ne înţelegem asupra preţului.

— Domnule, suntem înţeleşi.

— Ştiu, dar socoteala bună face prieteni buni. Să ne socotim deci.

— Nu e nici o grabă.

— Să ne socotim totuşi. Cameră, mâncare pentru mine, loc la grajd şi hrană pentru cal: cât pe zi?

— Patru livre, domnule.

— Asta înseamnă douăsprezece livre pentru cele trei zile care au trecut?

— Da, domnule, douăsprezece livre.

— Poftim douăsprezece livre ce ți se cuvin.

— Ei, domnule, dar de ce să-mi plătiți numaidecât?

— Pentru că – zise Malicorne coborând vocea şi făcând pe misteriosul, deoarece vedea că misterul prinde bine – pentru că, dacă va fi nevoie să plec pe neaşteptate, ceea ce s-ar putea întâmpla dintr-un moment într-altul, e mai cinstit ca socoteala să fie făcută.

— Domnule, aveți dreptate.

— Deci, pot sta liniştit în camera mea?

— Ca la dumneavoastră acasă.

— Atunci, cu bine. La revedere!

Hangiul se retrase. Rămas singur, Malicorne stătu şi se gândi în felul următor: "Numai domnul de Guiche sau Manicamp au putut să-i scrie hangiului meu; domnul de Guiche, fiindcă vrea să aibă o locuință în afara curții, pentru cazul că va izbândi sau nu va izbândi; Manicamp, fiindcă va fi fost însărcinat de domnul de Guiche în această misiune. Iată ce trebuie să-şi fi spus domnul de Guiche sau Manicamp: apartamentul cel mare, pentru a primi în el, în chip cât mai plăcut, vreo doamnă acoperită în văluri grele, ca să nu fie recunoscută, şi pentru ca pomenita doamnă să poată ieşi pe a doua uşă, din dos, ce dă în strada aproape pustie şi care duce spre pădure. Cămăruța, pentru a-l adăposti până una alta fie

pe Manicamp, confidentul domnului de Guiche şi paznic grijuliu al intrării, fie pe domnul de Guiche însuşi, jucând în acelaşi timp, pentru mai multă siguranță, şi rolul stăpânului şi pe acela al confidentului. Dar acea reuniune care trebuie să aibă loc şi care are cu adevărat loc la han? Sunt, fără îndoială, oameni ce urmează să fie prezentați regelui. Dar acest om sărman, pentru care a fost oprită cămăruța? Un vicleşug, desigur, pentru a-l acoperi mai bine pe de Guiche sau pe Manicamp. Dacă e aşa, şi aşa se pare că este, atunci răul e numai pe jumătate rău: iar de la Manicamp la Malicorne nu mai e vorba decât de pungă". După ce se gândi astfel, Malicorne se culcă şi dormi fără nici o grijă, lăsând pe cei şapte străini să ocupe şi să străbată în toate sensurile cele şapte apartamente ale hanului "Frumosul Păun".

De câte ori se lăsa păgubaş de a mai da târcoale pe la curte, de câte ori se întorcea istovit de alergături şi iscodiri, sătul de a mai scrie bilete pe care nu avea niciodată prilejul să le trimită la adresa lor, atunci se închidea în prealiniştita lui odăiță şi, cu coatele rezemate pe balconul împodobit cu călțunaşi şi garofițe, trăgea cu ochiul la călătorii aceia ciudați, pentru care se părea că Fontainebleau nu strălucea nici prin iluminații, nici prin petreceri, nici prin serbări. Asta ținu până în ziua a şaptea, zi pe care noi am descris-o în amănunțime, împreună cu noaptea sa, în capitolele precedente.

În noaptea aceea, Malicorne stătea la fereastra, sorbind aerul curat, când, pe la ceasurile unu dinspre ziuă, apăru Manicamp, călare, cu nasul în vânt, cu o înfățişare îngrijorată şi foarte plictisită. "Bun – îşi zise Malicorne recunoscându-l de la prima privire – iată omul meu, care vine să-şi ia în primire apartamentul, adică odăița în care stau eu." Şi îl strigă pe Manicamp. Manicamp ridică fața şi-l recunoscu, la rându-i, pe Mahcorne.

— Ei drace! strigă el descreţindu-şi fruntea. Fii bine găsit, Malicorne! Mă învârtesc prin Fontainebleau căutând trei lucruri de care nu pot să dau nicăieri: pe de Guiche, o cameră şi un grajd.

— În privinţa domnului de Guiche nu pot să-ţi dau nici o veste, nici bună, nici rea, fiindcă nu l-am văzut de loc; cât despre cameră şi grajd, asta-i cu totul altceva.

— Ah!

— Da; au fost reţinute chiar aici.

— Reţinute? Şi de cine?

— De dumneata, mi se pare.

— De mine?

— N-ai reţinut o locuinţă aici?

— Nici pomeneală de aşa ceva!

În acea clipă, hangiul apăru în prag.

— Ai o cameră? îl întrebă Manicamp.

— Aţi reţinut-o, domnule?

— Nu.

— Atunci n-am.

— Dacă-i aşa, află că am reţinut o cameră.

— O cameră sau un apartament.

— Ce vrei dumneata.

— Prin scrisoare? întrebă hangiul.

Malicorne îi făcu un semn din cap lui Manicamp să spună că da.

— Ei, fireşte, prin scrisoare – zise Manicamp. N-ai primit o scrisoare de la mine?

— Trimisă în ce zi? întrebă hangiul, căruia şovăielile lui Manicamp îi cam dădeau de bănuit.

Manicamp îşi frecă urechea şi se uită spre fereastra iui Malicorne; dar Malicorne plecase de la fereastră şi cobora scara spre a veni în ajutorul prietenului său.

Chiar în acel moment, un călător înfăşurat într-o pelerină spaniolă apăru în poarta hanului, astfel că putu să audă bine cele ce se vorbeau acolo.

— Vă întreb în ce zi mi-ați trimis scrisoarea aceea pentru a reține un apartament la mine? întrebă a doua oară hangiul, stăruind.

— Miercurea trecută – zise cu o voce blândă şi prietenoasă misteriosul străin, care atinse cu mâna umărul hangiului.

Manicamp se dădu un pas înapoi, iar Malicorne, care păşea pragul, îşi frecă la rândul lui o ureche. Hangiul îl salută pe noul venit ca pe omul în care recunoştea pe adevăratul său oaspe.

— Domnule – îi spuse el cu multă cuviință – apartamentul dumneavoastră vă aşteaptă, întocmai ca şi grajdul. Numai că... Şi privi de jur împrejur. Caii dumneavoastră? întrebă apoi.

— Caii mei vor sosi sau nu vor sosi. Dar ce-ți pasă, de vreme ce ți se plăteşte pentru ceea ce s-a reținut?

Hangiul făcu o plecăciune şi mai adâncă.

— Mi-ai păstrat – continuă călătorul necunoscut – cămăruța pe care ți-am cerut-o?

— Hait! făcu Malicorne, căutând să se ascundă într-un colț.

— Domnule, prietenul dumneavoastră stă în ea de opt zile – răspunse hangiul arătând spre Malicorne, care încerca să se facă tot mai mititel în colțul său.

Călătorul, desfăcându-şi pelerina până în dreptul nasului, îi aruncă o privire scurtă lui Malicorne.

— Domnul nu e prieten cu mine – zise el.

Hangiul sări în sus.

— Nu-l cunosc pe domnul – adăugă călătorul.

— Cum! strigă hangiul, adresându-se lui Malicorne. Cum, nu sunteți prietenul domnului?

— Ce-ți pasă, de vreme ce ți se plăteşte? zise Malicorne, parodiindu-l cu mult sânge rece pe străin.

— Îmi pasă aşa de mult – răspunse hangiul, care începea să-şi dea seama că era vorba de o substituire de persoană – încât te rog, domnule, să liberezi numaidecât camerele reținute înaintea dumitale de altcineva.

— Dar, mă rog – stărui Malicorne – domnul n-are nevoie chiar acum de o cameră la primul şi de un apartament la al doilea... Dacă domnul ia camera, voi lua eu apartamentul; dacă domnul alege apartamentul, atunci eu voi păstra camera.

— Îmi pare rău, domnule – răspunse călătorul cu vocea lui blândă – dar îmi trebuiesc de îndată şi apartamentul şi camera.

— Şi pentru ce, mă rog? întreă Malicorne.

— Apartamentul pentru mine.

— Fie. Şi camera?

— Priviți – răspunse călătorul arătând cu mâna spre un fel de cortegiu care se apropia.

Malicorne îşi întoarse privirea în direcția arătată de străin şi văzu o targă pe care se afla acel franciscan despre a cărui instalare în camera sa îi vorbise lui Montalais, punând câteva înfloriturі de la el, şi pe care încercase în zadar să-l aducă la simțăminte mai bune.

Rezultatul sosirii călătorului necunoscut şi a franciscanului bolnav fu izgonirea lui Malicorne, care se pomeni dat afară pe uşă de către hangiul de la "Frumosul Păun" şi de cei patru țărani care purtau targa călugărului. Cititorul cunoaşte îndeajuns urmările acestei izgoniri, precum şi convorbirea lui Manicamp cu Montalais, pe care Manicamp,

mai îndemânatic decât Malicorne, o găsise înaintea lui, cerându-i să-i dea veşti despre de Guiche; de asemeni, şi convorbirea care a urmat, dintre Montalais şi Malicorne; în fine, şi felul cum contele de Saint-Aignan le-a găsit câte un culcuş, atât lui Manicamp, cât şi lui Malicorne. Ne rămâne să le arătăm cititorilor cine erau călătorul cu pelerină, adevăratul chiriaş al apartamentului şi al cămăruței pe care o ocupase Malicorne, şi franciscanul acela, tot atât de misterios, a cărui sosire, combinată cu aceea a călătorului cu pelerină, avusese darul de a încurca planurile celor doi prieteni.

LVI

UN IEZUIT ÎN ANUL AL UNSPREZECELEA

Şi mai întâi, pentru a nu-l face pe cititor să aştepte, ne vom grăbi să răspundem la prima întrebare.

Călătorul cu pelerina trasă peste față era Aramis. Acesta, după ce se despărțise de Fouquet şi scosese dintr-o ladă deschisă de lacheul său un costum de călăreț, ieşise din castel şi venise la hanul "Frumosul Păun", unde, cu şapte zile mai înainte, reținuse, prin scrisoare, aşa cum arătase hangiul, o cameră şi un apartament.

Îndată după izgonirea lui Malicorne şi Manicamp, Aramis se apropie de franciscan şi-l întrebă ce alege, apartamentul sau camera. Franciscanul întrebă unde se află unul şi unde cealaltă. I se răspunse că apartamentul era în al doilea şi camera în primul corp de clădiri.

— Atunci camera – zise el.

Aramis nu mai adaugă nimic şi, cu o deplină supunere, îi spuse hangiului:

— Camera.

Şi, salutând cu tot respectul, se retrase în apartament. Franciscanul fu dus numaidecât în cameră.

Acum, nu vi se pare surprinzător acest respect al unui prelat față de un simplu călugăr, şi încă un călugăr dintr-un ordin cerşetoresc, căruia i se dădea, fără ca el să fi cerut-o mai dinainte, o cameră la care râvneau atâția călători? Cum se poate explica apoi sosirea neaşteptată a lui Aramis la hanul "Frumosul Păun", el care, după ce intrase cu domnul Fouquet la castel, putea să fie găzduit acolo împreună cu ministrul?

Franciscanul îndură urcuşul pe scară fără să scoată un icnet, cu toate că se vedea bine cât de mare îi era suferința şi că la fiecare lovire a tărgii de perete sau de marginea scării simțea în tot trupul o zdruncinătură puternică. În sfârşit, când ajunse în odaia lui, le spuse purtătorilor:

— Ajutați-mă să trec în jilțul acela.

Aceştia lăsară targa pe podea şi, ridicându-l pe bolnav cu cea mai mare grijă de care erau în stare, îl mutară în fotoliul pe care-l arătase el şi care se afla la capătul patului.

— Acum – adăugă bolnavul cu o voce şi cu gesturi cât se poate de blajine – chemați-l aici pe hangiu.

Oamenii se supuseră. Peste cinci minute, hangiul de la "Frumosul Păun" apăru în pragul uşii.

— Prietene – îi spuse franciscanul – da-le drumul, te rog, acestor oameni cumsecade; sunt vasali ai vicontelui de Melun. M-au găsit leşinat pe drum, din pricina căldurii, şi, fără să se gândească dacă osteneala le va fi sau nu răsplătită, au vrut să mă ducă acasă la ei. Dar eu ştiu cât îi costă pe cei săraci găzduirea pe care o dau unui bolnav şi am preferat să fiu adus la han, unde, de altfel, eram aşteptat.

Hangiul îl privi pe franciscan cu nedumerire. Călugărul făcu semnul crucii pe piept, cu vârful degetelor şi într-un anumit fel. Hangiul răspunse făcând acelaşi semn pe umărul stâng.

— Da, e adevărat – zise el – eraţi aşteptat, părinte; însă nădăjduiam că veţi veni la noi într-o stare mai bună.

Şi, întrucât ţăranii se uitau cu uimire la acest hangiu atât de mândru, devenit dintr-o dată respectuos în faţa unui biet călugăr, franciscanul scoase din buzunarul adânc al sutanei sale vreo două-trei monede de aur, pe care le arătă celorlalţi.

— Iată, prieteni – zise el – cu ce va fi plătită îngrijirea ce mi se va da. Aşa că fiţi liniştiţi şi nu vă temeţi să mă lăsaţi aici. Metocul meu, pentru care bat drumurile, nu vrea să cerşesc nimic. Dar cum bunăvoinţa pe care mi-aţi arătat-o merită o răsplată, luaţi aceşti doi ludovici şi duceţi-vă în pace.

Ţăranii se codeau să primească; hangiul luă cei doi ludovici din mâna călugărului şi-i puse în palma unuia dintre ţărani. Cei patru purtători se retraseră, căscând ochii mai mari ca niciodată.

După ce uşa se închise, şi în timp ce hangiul stătea în picioare, foarte respectuos, cu spatele lipit de ea, franciscanul se reculese o clipă. Apoi îşi trecu peste fruntea îngălbenită o mână slăbită de febră şi, cu degetele ţepene, îşi netezi, tremurând, firele cărunte ale bărbii. Ochii lui mari, adânciţi în fundul capului din pricina bolii şi a oboselii, păreau că urmăresc în gol un gând, fix şi dureros.

— Ce doctori aveţi la Fontainebleau? întrebă el în cele din urmă.

— Avem trei, părinte.

— Cum se numesc?

— Luiniguet, mai întâi.

— Şi apoi?

— Apoi un frate carmelit, pe nume fratele Hubert.

— Şi celălalt?

— Celălalt e un mirean, anume Grisart.

— A, Grisart! murmură călugărul. Cheamă-l iute pe domnul Grisart.

Hangiul făcu o mişcare de supuşenie grăbită.

— Şi încă ceva: ce preoți aveți pe aici?

— Ce preoți?

— Da, din ce ordine?

— Sunt iezuiți, augustini si cordelieri. Dar, părinte, iezuiții sunt cei mai aproape; voi chema un duhovnic iezuit, nu-i aşa?

— Da, du-te.

Hangiul ieşi.

S-a ghicit, de bună seamă, că la semnul crucii schimbat între ei, hangiul şi bolnavul se recunoscuseră ca doi adepți ai temutei Companii a lui Isus.

Rămas singur, franciscanul scoase din buzunar un maldăr de hârtii, aruncându-şi ochii cu o atenție sporită asupra unora dintre ele. Dar boala de care suferea îi înfrânse tăria: ochii i se dădură peste cap, fruntea îi fu năpădită de o sudoare rece, şi el căzu aproape leşinat, întins pe spate, cu brațele atârnându-i de o parte şi de alta a jilțului. Stătea aşa de mai bine de cinci minute, fără să mai facă vreo mişcare, când hangiul se întoarse şi intră în odaie, împreună cu doctorul, căruia abia îi lăsase răgaz să se îmbrace. Zgomotul sosirii lor, năvala de aer rece stârnită de deschiderea uşii îl treziră pe bolnav din amorțeală. Strânse la repezeală hârtiile împrăştiate şi, cu mâna-i lungă şi descărnată, le ascunse sub perna fotoliului. Hangiul ieşi, lăsându-i împreună pe bolnav şi pe doctor.

— Haide – rosti franciscanul către doctor – haide, domnule Grisart, apropie-te, căci nu e vreme de pierdut; pipăie, pune urechea, judecă şi dă sentința.

— Gazda noastră – răspunse doctorul – îmi spusese că voi avea cinstea de a îngriji un adept al Companiei lui Isus.

— Un adept, da – glăsui franciscanul. Spune-mi deci adevărul; mă simt foarte rău; mi se pare că voi muri.

Doctorul apucă mâna călugărului şi-i pipăi pulsul.

— Oh, oh – făcu el – febră primejdioasă!

— Ce înțelegi prin febră primejdioasă? întrebă bolnavul cu o privire poruncitoare.

— Unui adept din primul sau din al doilea an – răspunse doctorul, iscodindu-l pe călugăr din ochi – i-aş spune o boală ce se poate lecui.

— Dar mic? întrebă franciscanul.

Doctorul şovăi.

— Uită-te la părul meu alb şi la fruntea încrețită de gânduri – vorbi călugărul – uită-te la zbârciturile prin care îmi număr încercările; sunt un iezuit în al unsprezecelea an, domnule Grisart.

Doctorul tresări. Într-adevăr, un iezuit în al unsprezecelea an era unul din acei oameni inițiați în toate tainele ordinului, unul din acei oameni pentru care ştiința nu mai are secrete, societatea nu mai are stavile, supunerea temporală nu mai e legată de nimic.

— Atunci – zise Grisart, salutându-l cu respect – mă găsesc în fața unui maestru?

— Da, şi ca atare fă ceea ce trebuie.

— Adică vreți să ştiți...?

— Starea mea adevărată.

— Ei bine – spuse medicul – e o febră a creierului, altfel spus, o meningită acută, ajunsă la cel mai înalt grad de intensitate.

— Prin urmare, nu mai sunt speranțe, nu-i aşa? întrebă franciscanul pe un ton ferm.

— Nu spun asta – răspunse doctorul. Totuşi, dată fiind moleşeala creierului, respirația scurtă, pulsul mărit, tăria febrei cumplite care vă mistuie...

— Şi care m-a trântit la pământ de trei ori, de azi-dimineață – adăugă fratele.

— De aceea îi şi spun cumplită. Dar cum de n-ați rămas undeva, pe drum?

— Eram aşteptat aici, trebuia să vin cu orice preț.

— Chiar cu prețul vieții?

— Chiar şi atunci.

— Ei bine, date fiind toate aceste simptome, trebuie să vă spun că situația e aproape deznădăjduită.

Franciscanul zâmbi într-un chip ciudat.

— Ceea ce-mi spui dumneata poate fi de ajuns pentru un adept, chiar din al unsprezecelea an, dar pentru mine e prea puțin, meştere Grisart, şi eu am dreptul să cer mai mult. Haide, să-i spunem adevărului pe nume, să nu ne mai ascundem, să vorbim ca şi cum ne-am adresa lui Dumnezeu. De altminteri, am şi trimis după un duhovnic.

— Oh, eu mai nădăjduiesc totuşi – bâigui doctorul.

— Răspunde! zise bolnavul, arătând cu un gest plin de demnitate un inel de aur a cărei montură fusese până atunci întoarsă înăuntru şi pe care era gravat semnul distinctiv al ordinului iezuiților.

Grisart scoase o exclamație.

— Generalul! strigă el.

— Tăcere! făcu franciscanul. Pricepi, deci, că trebuie să spunem adevărul.

— Seniore, seniore, chemați duhovnicul – murmură Grisart – căci în două ceasuri, la prima înrăutățire, veți cădea în delir şi veți intra în criză.

— Tot e bine – spuse bolnavul, ale cărui sprâncene se încruntară o clipă. Mai am, aşadar, două ceasuri?

— Da, mai ales dacă luați băutura pe care am să v-o trimit eu.

— Ea îmi va mai da două ceasuri?

— Două ceasuri.

— O voi lua, de-ar fi chiar şi otravă, căci aceste două ceasuri îmi sunt necesare nu numai mie, dar şi gloriei ordinului.

— Oh, ce pierdere! murmură doctorul. Ce nenorocire pentru noi!

— E pierderea unui om, atâta tot – răspunse franciscanul – şi Dumnezeu va avea grijă ca sărmanul călugăr care vă părăseşte să găsească un vrednic înlocuitor. Adio, domnule Grisart; e o îngăduință a lui Dumnezeu că te-am întâlnit. Un doctor care n-ar fi fost adeptul sfintei noastre congregații nu m-ar fi făcut să cunosc adevărata mea stare ori, crezând că voi mai avea multe zile de trăit, n-aş mai fi putut să iau măsurile de trebuință. Dumneata eşti om învățat, domnule Grisart, asta ne face cinste la toți: mi-ar fi părut rău să văd un nepriceput în meseria lui, chiar de-ar fi fost de-al nostru. Adio, meştere Grisart, adio, şi trimite-mi repede leacul dumitale!

— Binecuvântați-mă cel puțin, monseniore!

— Cu duhul, da... du-te... cu spiritul, îți spun... *Animo,* meştere Grisart... *viribus impossiblle.*

Şi se prăbuşi iarăşi în jilțul său, aproape leşinat din nou. Meşterul Grisart şovăi între a-i da un ajutor imediat sau a alerga să-i pregătească leacul făgăduit. De bună seamă că se hotărî în favoarea leacului, deoarece ieşi ca vârtejul din cameră şi dispăru în josul scării.

LVII

SECRETUL DE STAT

La câteva momente după plecarea doctorului Grisart sosi duhovnicul. Abia trecu pragul uşii, că franciscanul îl măsură de sus până jos cu privirea lui adâncă. Apoi, clătinându-şi capul palid, murmură:

— Iată un spirit nevolnic, şi sper că Dumnezeu mă va ierta că mor fără ajutorul acestui suflet schilod.

Duhovnicul, la rândul său, se uita cu uimire, aproape cu spaima la muribund. Nu mai văzuse ochi atât de aprinşi în clipa când să se închidă, privire atât de cumplită în momentul când să se stingă.

Franciscanul făcu un semn scurt şi poruncitor cu mâna.

— Aşază-te aici, părinte – spuse el – şi ascultă-mă.

Duhovnicul iezuit, bun preot de altfel, dar simplu şi prea puțin inițiat, care, dintre toate misterele ordinului, nu cunoscuse decât inițierea, se plecă în fața superiorității muribundului.

— Sunt în acest han mai multe persoane – continua franciscanul.

— Dar – întrebă iezuitul – credeam că am venit pentru o spovedanie. Asta vă e spovedania?

— De ce-mi pui această întrebare?

— Pentru a şti dacă trebuie să păstrez taina cuvintelor ce-mi veți spune.

— Cuvintele mele sunt litere de spovedanie; le încredințez datoriei dumitale de duhovnic.

— Foarte bine – zise preotul, aşezându-se în jilțul din care se ridicase cu multă caznă franciscanul, pentru a se duce să se întindă în pat.

Franciscanul continuă.

— Sunt, îți spuneam, mai multe persoane în acest han.

— Am auzit asta.

— Aceste persoane trebuie să fie în număr de opt.

Iezuitul făcu un semn pe care celălalt îl înțelese.

— Prima căreia vreau să-i vorbesc – zise muribundul – este un german din Viena şi se numeşte baronul de Wostpur. Îmi vei face plăcerea de a te duce să-l cauți şi să-i spui că acela pe care-l aşteaptă a sosit.

Duhovnicul îşi privi uimit penitentul: spovedania aceasta i se părea cu totul neobişnuită.

— Supune-te! spuse franciscanul cu tonul poruncitor al unui comandant.

Bunul iezuit, foarte supus, se ridică şi ieşi din cameră. După ieşirea lui, franciscanul reluă hârtiile pe care un acces al bolii îl silise să le pună deoparte prima dată.

— Baronul de Wostpur. Da! zise el. Ambițios, prost, îngust.

Îndoi hârtiile şi le vârî din nou sub pernă. Nişte paşi repezi se auziră la capătul coridorului. Duhovnicul intră, urmat de baronul de Wostpur, care mergea cu capul înălțat ca şi cum ar fi vrut să spargă tavanul cu penajul lui. Şi, văzându-l pe franciscanul acesta cu privirea întunecată, precum şi simplitatea odăii lui, neamțul întrebă:

— Cine mă cheamă?

— Eu! rosti franciscanul. Apoi, întorcându-se către duhovnic, îi spuse: Părinte, lasă-ne o clipă singuri; când domnul va ieşi, vei reintra dumneata.

Iezuitul ieşi şi, fără îndoială, se folosi de această alungare momentană din camera muribundului său pentru a-i cere hangiului câteva lămuriri în legătură cu acest ciudat penitent, care îşi tratează duhovnicul aşa cum e tratat un valet de cameră.

Baronul se apropie de pat şi vru să spună ceva, dar franciscanul, ridicând mâna, îi impuse tăcere.

— Clipele sunt prețioase – spuse acesta din urmă cu grabă. Ați venit aici pentru concurs, nu-i aşa?

— Da, părinte.

— Sperați să fiți ales general al iezuiților?

— Sper, da.

— Ştiți în ce condițiuni se poate ajunge la acest înalt grad, care face dintr-un om un stăpân al regilor şi un egal al papilor?

— Cine eşti dumneata – întreba baronul – ca să mă supui acestui interogatoriu?

— Sunt cel pe care-l aşteptați.

— Alegătorul general?

— Sunt alesul.

— Sunteți...?

Franciscanul nu-i dădu timp să termine: întinse mâna-i slăbită spre el – la un deget sclipea inelul generalatului. Baronul se trase înapoi uluit; apoi, numaidecât, înclinându-se cu profund respect, strigă:

— Cum! Dumneavoastră aici, monseniore? În camera asta sărăcăcioasă, în patul acesta mizer, căutând şi alegând pe viitorul general, adică pe urmaşul vostru?

— Nu te nelinişti din pricina asta, domnule. Ci mai bine gândeşte-te să îndeplineşti condiția principală, care este aceea de a furniza ordinului un secret de-o asemenea importanță, încât una dintre cele mai mari curți ale Europei să fie înfeudată pentru totdeauna ordinului, prin mijlocirea dumitale. Ei bine, ai acest secret, aşa cum ai făgăduit că-l vei avea, atunci când ai adresat marelui consiliu cererea dumitale?

— Monseniore...

— Dar, să procedăm în bună rânduială... Dumneata eşti baronul de Wostpur?

— Da, monseniore.

— Această scrisoare este a dumitale?

Generalul iezuiților trase o hârtie din grămadă şi o puse sub ochii baronului. Acesta îşi aruncă ochii asupra ei şi, cu uu semn afirmativ, răspunse:

— Da, monseniore, scrisoarea e a mea.

— Şi poți să-mi arăți răspunsul trimis de secretarul marelui consiliu?

— Iată-l, monseniore.

Baronul întinse franciscanului o scrisoare având această simplă adresă:

Excelenței sale baronului de Wostpur.

Şi cuprinzând această singură frază:

De la 15 la 22 mai, Fontainebleau, hanul "Frumosul Păun".

A.M.D.G.

— Bun! făcu franciscanul. Iată-ne față în față. Vorbeşte!

— Am un corp de trupe format din cincizeci de mii de oameni; toți ofițerii sunt câştigați. Mi-am instalat tabăra pe Dunăre. Pot să-l răstorn în patru zile pe împărat, care se opune, după cum ştiți, progresului ordinului nostru, şi să-l înlocuiesc prin acela dintre principii familiei sale pe care-l va desemna ordinul.

Franciscanul ascultă fără să dea semne că mai trăieşte.

— Asta-i tot? întrebă el.

— Planul meu prevede şi o revoluție europeană – zise baronul.

— Prea bine, domnule de Wostpur, ai sa primeşti răspunsul. Întoarce-te în apartamentul dumitale, iar peste un sfert de ceas să fii plecat din Fontainebleau.

Baronul ieşi retrăgându-se de-a-ndaratelea, şi cu atâtea plecăciuni, de parcă s-ar fi aflat în fața împăratului pe care voia să-l trădeze.

— Asta nu e un secret, e un complot – murmură franciscanul... De altminteri – adăugă el după o clipă de gândire – viitorul Europei nu se mai află astăzi în mâinile casei de Austria. Şi, cu un creion roşu pe care-l ținea între degete, tăie de pe listă numele baronului de Wostpur. Să trecem la cardinal acum – zise el. Din partea Spaniei trebuie să avem ceva mai acătării. Ridicându-şi ochii, îl zări pe duhovnicul care aştepta ordinele sale, supus ca un şcolar cuminte. Ah, ah! făcu el, observând această supuşenie. I-ai vorbit hangiului?

— Da, monseniore, si doctorului.

— Lui Grisart?

— Da.

— S-a întors?

— Aşteaptă aici, cu băutura făgăduită.

— Prea bine; dacă va fi nevoie, îl voi chema. Acum înțelegi toată însemnătatea spovedaniei mele, nu-i aşa?

— Da, monseniore.

— Atunci du-te şi adu-l pe cardinalul spaniol Herrebia. Grăbeşte-te. De data asta însă, întrucât ştii despre ce e vorba, vei rămâne lângă mine, căci simt că mă lasă puterile.

— Să-l chem pe doctor?

— Nu încă, nu încă... Deocamdată, cardinalul spaniol... Du-te!

După cinci minute, cardinalul intra, palid şi neliniştit, în camera cea mică.

— Am auzit, monseniore că... – bolborosi cardinalul.

— La fapt – spuse franciscanul cu voce stinsă. Şi-i arătă cardinalului o scrisoare trimisă de acesta marelui consiliu. E scrisul dumitale? întrebă el.

— Da; însă...

— Şi convocarea dumitale?

Cardinalul şovăia să răspundă. Purpura lui se răzvrătea împotriva sutanei sărăcăcioase a franciscanului. Muribundul întinse mâna şi arătă inelul. Inelul îşi făcu efectul, mai mare încă pe măsură ce personajul asupra căruia franciscanul îşi impunea puterea sa era mai suspus.

— Secretul, secretul, repede! vorbi bolnavul, sprijinindu-se de duhovnicul sau.

— *Coram isti*? întrebă la rândul lui cardinalul neliniştit.

— Vorbeşte în spaniolă – zise franciscanul, pregătindu-se să asculte cu cea mai deplină atenție.

— Ştiți, monseniore – zise cardinalul, continuând convorbirea în castiliană – că una din condițiile căsătoriei Infantei cu regele Franței este renunțarea absolută, din partea Infantei, cât şi din partea regelui Ludovic, la orice favoare în ce priveşte coroana Spaniei!

Franciscanul făcu un semn afirmativ.

— Din asta rezultă – urmă cardinalul – că pacea şi înțelegerea între cele două regate depind de respectarea acestei clauze a contractului.

Acelaşi semn al franciscanului.

— Nu numai Franța şi Spania – adăugă cardinalul – ci şi întreaga Europă ar fi zguduită de încălcarea uneia dintre părți.

Alt semn din cap al bolnavului.

— Înseamnă deci – spuse mai departe vorbitorul – că acela care ar putea să prevadă evenimentele şi să dea ca sigur ceea ce apare totdeauna învăluit într-un nor în mintea omului, adică ideea binelui sau a răului ce va să vie de aici încolo, ar feri lumea de o mare nenorocire şi ar întoarce spre folosul ordinului evenimentul bănuit în însuşi creierul aceluia ce-l pregăteşte.

— *Pronto! Pronto!* murmură franciscanul, care păli şi se rezemă de preot.

Cardinalul se apropie de urechea muribundului.

— Ei bine, monseniore – zise el – ştiu că regele Franței a hotărât ca, la cel dintâi pretext, o moarte de pildă, fie aceea a regelui Spaniei, fie aceea a unui frate al Infantei, Franța să ridice pretenții şi să ceară, cu arma în mână, moştenirea, şi eu dețin planul politic întocmit de Ludovic al XIV-lea pentru această împrejurare.

— Unde-i acest plan? întrebă franciscanul.

— Iată-l – răspunse cardinalul.

— De a cui mână e scris?

— De a mea.

— Nu mai ai nimic de spus?

— Cred că am spus destul, monseniore – răspunse cardinalul.

— Ai dreptate, ai adus un mare serviciu ordinului. Dar cum ai căpătat amănuntele cu ajutorul cărora ai alcătuit acest plan?

— Am în solda mea slugile regelui Franței şi primesc de la ele toate hârtiile care nu au fost aruncate în foc.

— Bună metodă – murmură franciscanul silindu-se să zâmbească. Domnule cardinal, vei pleca din acest han în decurs de un sfert de ceas; răspunsul îți va fi trimis; du-te.

Cardinalul se retrase.

— Cheamă-l pe Grisart, şi du-te de-l caută pe venețianul Marini – spuse bolnavul.

În timp ce duhovnicul îndeplinea ordinul, franciscanul, în loc să şteargă numele cardinalului, aşa cum făcuse cu al baronului, făcu o cruce în dreptul acestui nume. Apoi, istovit de această sforțare, căzu în pat, strigând numele doctorului Grisart. Când îşi reveni în fire, băuse jumătate dintr-o licoare

ce i se dăduse într-un pahar şi era sprijinit de doctor, în timp ce venețianul şi duhovnicul stăteau retraşi lângă uşă.

Venețianul trecu prin aceleaşi formalități ca şi ceilalți doi concurenți, şovăi ca şi ei la vederea celor doi străini, apoi, primind şi el încredințarea că se afla în fața generalului, dezvălui că papa, înspăimântat de puterea ordinului, urzea un plan de expulzare generală a iezuiților şi căuta să intre în legătură cu toate curțile Europei, spre a obține sprijinul lor. Spuse numele auxiliarilor pontifului, mijloacele sale de acțiune, arătă locul din Arhipelag unde, la un semn al său, doi cardinali adepți în anul unsprezece, şi prin urmare şefi superiori, aveau să fie deportați, împreună cu alți treizeci şi doi dintre principalii adepți din Roma.

Franciscanul îi mulțumi lui signor Marini. Nu era, într-adevăr, un serviciu fără însemnătate pe care-l aducea congregației denunțarea acestui plan pontifical. După care, venețianul primi ordinul de a pleca într-un sfert de ceas şi ieşi bucuros, ca şi cum ar fi şi căpătat inelul, însemnul comandamentului congregației. Dar, în timp ce el se depărta, franciscanul murmura în patul său:

— Toți aceşti oameni sunt iscoade sau zbiri, nici unul nu e general; toți au descoperit câte un complot, nici unul nu are un secret. Iar Compania lui Isus nu trebuie să stăpânească prin ruină, prin război sau prin forță, ci prin înrâurirea misterioasă pe care o dă superioritatea morală. Nu, omul nu e găsit şi, culme a nenorocirii, Dumnezeu mă loveşte, căci am să mor. Oh, trebuie oare ca ordinul să se prăbuşească o dată cu mine, din lipsă de conducător? Trebuie oare ca moartea care mă pândeşte să spulbere şi viitorul congregației? Acest viitor pe care încă zece ani din viața mea l-ar fi eternizat, căci părea a se deschide luminos şi strălucitor, o dată cu domnia noului rege!

Aceste cuvinte, gândite pe jumătate, rostite pe jumătate, fură ascultate de bunul iezuit cu groază, aşa cum ai asculta verbele unui bolnav ce începe să aiureze, în timp ce Grisart, spirit mai înalt, le sorbea ca pe nişte revelații ale unei lumi necunoscute pe care ochii lui o vedeau, dar mâinile nu puteau s-o atingă.

Deodată, franciscanul se ridică pe pernă.

— Să sfârşim – zise el – moartea pune stăpânire pe mine. Oh, adineauri muream liniştit, nădăjduind... Acum cad deznădăjduit, afară doar dacă printre cei ce rămân... Grisart, Grisart, fă-mă să mai trăiesc încă un ceas!

Grisart se apropie de muribund şi-i dădu să înghită câteva picături, nu din băutura ce se afla în pahar, ci dintr-o sticluță pe care o avea în buzunar.

— Chemați-l pe scoțian! strigă franciscanul. Chemați-l pe neguțătorul din Bremen! Chemați-i! Chemați-i! Oh, Isuse! Mor! Isuse! Mă înăbuş!

Duhovnicul alergă să caute ajutoare, ca şi cum s-ar găsi undeva o putere omenească în stare să înlăture degetul morții ce apăsa pe bolnav; dar în pragul uşii se întâlni cu Aramis care, cu mâna la gură, ca o statuie a lui Harpocrate, zeul tăcerii, îl împinse cu privirea spre fundul odăii. Doctorul şi duhovnicul făcură totuşi o mişcare, după ce se sfătuiră din ochi, pentru a-l îndepărta pe Aramis. Acesta însă, cu două cruci făcute pe pieptul său, fiecare în alt fel, îi țintui locului pe amândoi.

— Un şef! murmurară amândoi deodată.

Aramis pătrunse încet în camera unde muribundul se lupta cu cele dintâi atingeri ale agoniei. Cât despre franciscan, fie ca leacul îşi făcuse efectul, fie că această apariție a lui Aramis îi dădea puteri, se zvârcoli pe pat şi, cu

ochii aprinşi, cu gura întredeschisă, cu părul năclăit de sudoare, se ridică într-un cot.

Aramis simți că aerul din cameră era înăbuşitor: toate ferestrele erau închise, locul ardea în vatră, doua lumânări de ceară galbenă se topeau pe masă în sfeşnicele de aramă şi încălzeau şi mai mult atmosfera cu fumul lor gros. Aramis deschise o fereastră şi, aruncându-i bolnavului o privire plină de înțelegere şi respect, îi spuse:

— Monseniore, vă cer iertare c-am venit fără să fi fost chemat, dar starea voastră mă îngrijorează, şi m-am temut să nu muriți înainte de a mă fi văzut, căci eu sunt abia al şaselea pe lista voastră.

Muribundul tresări şi cercetă lista.

— Dumneata eşti dar acela care pe vremuri se numea Aramis, iar mai apoi d'Herblay? Dumneata eşti episcopul de Vannes?

— Da, monseniore.

— Te cunosc, te-am văzut.

— La ultimul jubileu, am fost împreună la Sfântul Părinte.

— Ah, da, e adevărat, mi-aduc aminte. Şi vrei să fii trecut în rând cu ceilalți?

— Monseniore, am auzit spunându-se că ordinul are nevoie de un mare secret de stat şi, ştiind că din modestie v-ați hotărât să renunțați la sarcinile voastre şi să le încredințați aceluia care va aduce acest secret, am scris că sunt gata să iau parte la concurs, întrucât dețin un secret pe care-l socot de mare însemnătate.

— Vorbeşte – zise franciscanul – sunt gata să te ascult şi să judec însemnătatea acestui secret.

— Monseniore, un secret ca acela pe care voi avea cinstea de a vi-l încredința nu se poate rosti prin cuvinte. Orice idee

care s-a desprins odată din văzduhul gândirii şi s-a manifestat într-un chip oarecare nu mai aparține nici măcar aceluia care a zămislit-o. Cuvântul poate fi surprins de o ureche vrăjmaşă căreia nu-i scapă nimic; nu trebuie, deci, să-l aruncăm la întâmplare, căci atunci secretul nu mai e secret.

— Şi cum socoți dumneata c-ai putea să împărtăşeşti acest secret? întrebă muribundul.

Aramis le făcu semn, cu o mână, doctorului şi duhovnicului să se îndepărteze, iar cu cealaltă îi întinse franciscanului o hârtie închisă în două plicuri.

— Oare scrisul – întrebă franciscanul – nu e şi mai primejdios încă decât cuvântul? Spune!

— Nu, monseniore – răspunse Aramis – fiindcă veți găsi în acest plic un scris cu un caracter pe care numai dumneavoastră şi cu mine îl putem înțelege.

Franciscanul se uita la Aramis cu o uimire din ce în ce mai mare.

— Este – continuă acesta – cifrul pe care-l aveați în 1655 şi pe care singur secretarul vostru, Juan Jujan, acum răposat, l-ar putea dezlega dacă s-ar mai întoarce pe această lume.

— Aşadar, dumneata cunoşteai acest cifru?

— Eu i l-am dat.

Şi Aramis făcu o plecăciune plină de grație şi respect, apoi se îndrepta spre uşă, ca şi cum ar fi vrut să plece. Dar un gest al franciscanului, însoțit de un strigăt de chemare, îl opri.

— Isuse! exclamă el. *Ecce homo!* Pe urmă, după ce mai citi o dată hârtia din mână, zise: Vino repede, vino!

Aramis se apropie de franciscan cu aceeaşi înfățişare potolită şi cu acelaşi aer respectuos. Franciscanul, cu brațul întins, ardea la flacăra lumânării hârtia pe care i-o dăduse

Aramis. După aceea, luând mâna lui Aramis şi trăgând-o spre el:

— Cum şi prin cine ai putut să afli un asemenea secret? întrebă el.

— Prin doamna de Chevreuse, prietena intimă, confidenta reginei.

— Şi doamna de Chevreuse?

— E moartă acum.

— Dar altcineva, altcineva mai cunoaşte acest secret?

— Numai un bărbat şi o femeie din popor.

— Cine sunt aceştia?

— Cei care l-au crescut.

— Şi ce s-a întâmplat cu ei?

— Au murit de asemenea... Acest secret arde ca focul.

— Totuşi dumneata ai supraviețuit.

— Nimeni nu ştie că eu îl cunosc.

— De când deții dumneata acest secret?

— De cincisprezece ani.

— Şi nu l-ai dezvăluit nimănui?

— Voiam să trăiesc, monseniore.

— Şi-l încredințezi ordinului, fără ambiție, fără gând ascuns?

— Îl încredințez ordinului cu o anumită ambiție şi cu un anumit gând – răspunse Aramis – căci, dacă veți mai trăi, monseniore, veți face din mine, acum când mă cunoaşteți, ceea ce pot, ceea ce trebuie să fiu.

— Şi fiindcă eu mor – strigă franciscanul – fac din tine urmaşul meu... Iată!

Şi, smulgându-şi inelul, îl trecu în degetul lui Aramis. Apoi, întorcându-se către cei doi spectatori ai acestei scene, le spuse:

— Fiți martori şi întăriți în orice împrejurare că, bolnav trupeşte, dar sănătos la minte, am dăruit, din proprie voință şi în deplină libertate, acest inel, semn al atotputerniciei, monseniorului d'Herblay, episcop de Vannes, pe care-l numesc urmaşul meu şi în fața căruia, eu, umilul păcătos ce se pregăteşte să se înfățişeze înaintea lui Dumnezeu, mă închin cel dintâi, ca să dau pildă tuturora.

Şi franciscanul se plecă, într-adevăr, în timp ce doctorul şi iezuitul căzură în genunchi. Aramis, mai palid decât însuşi muribundul, îşi îndrepta privirea rând pe rând la toți actorii acestei scene. Ambiția satisfăcută îi năvălea o dată cu sângele spre inimă.

— Să ne grăbim – zise franciscanul. Ceea ce aveam de făcut aici mă zoreşte, nu-mi dă pace! Mi-e teamă că nu voi mai apuca să termin.

— Voi face eu restul – adăugă Aramis.

— Foarte bine – rosti franciscanul. Apoi, adresându-se medicului şi iezuitului, le spuse: Lăsați-ne singuri.

Amândoi se supuseră.

— Prin acest inel – vorbi călugărul – eşti omul care trebuie pentru a clătina lumea întreagă; prin acest inel vei răsturna totul; prin acest inel vei clădi din nou: *In hoc signo vinces!* Încuie uşa – îi spuse franciscanul.

Aramis trase zăvorul şi se apropie de bolnav.

— Papa a conspirat împotriva ordinului – zise franciscanul – papa trebuie să moară.

— Va muri – răspunse cu tot calmul Aramis.

— Îi datorăm şapte sute de mii de livre unui negustător din Bremen, pe nume Bonstett, care a venit aici să ceară garanția semnăturii mele.

— Va fi plătit – zise Aramis.

— Şase cavaleri de Malta, ale căror nume sunt scrise aici, au descoperit, prin indiscreția unui adept din anul al unsprezecelea, al treilea mister; va trebui să afli ce-au făcut aceşti oameni cu secretul, să pui mâna pe el şi să-l distrugi.

— Aşa voi face.

— Trei adepți periculoşi trebuiesc trimişi în Tibet, ca să piară acolo – sunt osândiți. Aici sunt numele lor.

— Am să execut sentința.

— În sfârşit, mai e o doamnă din Anvers, nepoată a lui Ravaillac; ea deține anumite hârtii care defăimează ordinul. Familia ei primeşte, de cincizeci şi unu de ani, un subsidiu de cincizeci de mii de livre. Subsidiul e greu; ordinul nu e prea bogat... Răscumpără hârtiile pentru o sumă de bani plătită odată pentru totdeauna, sau, în caz de refuz, taie subsidiul... fără risc.

— Voi chibzui – zise Aramis.

— O corabie venind dinspre Lima trebuia să intre săptămâna trecută în portul Lisabona; am răspândit zvonul că e încărcată cu ciocolată; în realitate e plină cu aur. Fiecare lingou e ascuns sub un strat de ciocolată. Această corabie e a ordinului; aduce şaptesprezece milioane de livre, pe care le vei lua în primire: iată scrisorile de împuternicire.

— În ce port să-i spun să vină?

— La Bayonne.

— Dacă vântul nu va fi potrivnic, până în trei săptămâni va fi acolo. Asta e tot?

Franciscanul făcu un semn afirmativ din cap, căci nu mai putea să vorbească: sângele îi năvălea în gât şi la tâmple, îi țâşnea pe gură, prin nări, prin ochi. Nenorocitul nu mai avu timp decât să-i strângă mâna lui Aramis şi se prăbuşi, înțepenit, din pat pe duşumea. Aramis puse mâna în dreptul inimii lui; inima îi încetase să mai bată. În timp ce se aplecă,

Aramis văzu că o bucățică din hârtia pe care i-o dăduse franciscanului nu fusese mistuită de flăcări. O ridică şi o arse până la cel din urmă atom. Apoi, chemându-i pe doctor şi pe duhovnic, îi spuse acestuia din urmă:

— Penitentul dumitale e acum în fața lui Dumnezeu; nu mai are nevoie decât de rugăciuni şi de o groapă de mort. Du-te şi pregăteşte o înmormântare cât mai simplă, aşa cum i se potriveşte unui biet călugăr... Du-te.

Iezuitul ieşi. Atunci, întorcându-se către doctor şi zărindu-i chipul palid şi îngrijorat, Aramis îi spuse încet:

— Domnule Grisart, goleşte acest pahar şi curăță-l; a rămas prea mult din ceea ce marele consiliu ți-a poruncit să pui în el.

Grisart, uluit, zdrobit, trăsnit, era să cadă pe spate. Aramis înalță din umeri în semn de milă, luă paharul şi vărsă conținutul în cenuşa din vatră. Apoi ieşi ducând cu sine hârtiile mortului.

LVIII

MISIUNE

A doua zi, sau, mai bine zis, în aceeaşi zi – căci întâmplările pe care le-am povestit se încheiaseră abia la ceasurile trei dimineața – înainte de prânz, în timp ce regele pleca la liturghie împreună cu cele două regine, în timp ce DOMNUL, împreună cu cavalerul de Lorraine şi alți câțiva intimi încălecau pe cai pentru a se duce la râu, unde aveau de gând să facă una din acele bai după care doamnele se înnebuneau, şi întrucât la castel nu mai rămăsese decât DOAMNA, care, sub pretext de indispoziție, nu voise să iasă, se zări, sau mai degrabă nu se zări, Montalais furişându-se din camera domnişoarelor de onoare şi trăgând-o după ea pe La Vallière, care se ascundea cât mai mult cu putință;

amândouă, strecurându-se prin grădini şi uitându-se mereu în urma lor, ajunseră până la aleea de carpeni.

Vremea era noroasă; un vânt fierbinte îndoia tulpinile florilor şi ale tutelor; praful încins, spulberat de pe drumuri, se urca în vârtejuri până la înălțimea copacilor.

Montalais care, în fuga lor, îndeplinise sarcina de călăuză pricepută, mai făcu vreo câțiva paşi, apoi, întorcându-se să vadă dacă nimeni nu le asculta sau nu le urmărea, zise:

— Haide, slavă Domnului, suntem singure. De ieri, toată lumea ne iscodeşte şi s-a format în jurul nostru un cerc, de parcă am fi cu adevărat ciumate.

La Vallière lăsa capul în jos şi scoase un suspin uşor.

— În sfârşit, e de necrezut – continua Montalais. De la domnul Malicorne până la domnul de Saint-Aignan, toată lumea are ce are cu taina noastră. Haide, Louise, să ne înțelegem puțin, ca să ştiu ce-mi rămâne de făcut.

La Vallière ridică spre prietena sa ochii ei frumoşi, limpezi şi adânci ca azurul unui cer de primăvară.

— Iar eu – zise ea – te-aş întreba pentru ce am fost chemate la DOAMNA; de ce ne-am culcat la dânsa, în loc să ne culcăm ca de obicei în camera noastră; de ce te-ai întors atât de târziu azi-noapte şi de unde pornesc măsurile de supraveghere care au fost luate azi-dimineață cu privire la noi?

— Scumpa mea Louise, tu răspunzi la întrebarea mea printr-o altă întrebare, sau mai curând prin zece alte întrebări, ceea ce nu înseamnă deloc că-mi dai un răspuns. Îți voi explica toate astea mai târziu, şi fiindcă sunt lucruri de o însemnătate mai mică, poți să mai aştepți. Ceea ce vreau să-mi spui, căci totul va atârna de asta, e să mărturiseşti dacă este sau nu este vorba de o taină.

— Nu ştiu dacă e vreo taină – răspunse La Vallière – dar ceea ce ştiu, în ce mă priveşte cel puțin, este că am săvârşit o mare nesocotință prin vorbele mele prosteşti de azi-noapte şi prin leşinul acela şi mai prostesc; fiecare trăncăneşte azi pe seama noastră.

— Vorbeşte în numele tău, draga mea – zise Montalais râzând – în numele tău şi al lui Tonnay-Charente, căci amândouă ați făcut ieri declarații norilor, declarații care, din nefericire, au fost auzite.

La Vallière îşi plecă din nou capul.

— În adevăr – murmură ea – tu mă faci să sufăr şi mai mult.

— Eu?

— Da, aceste glume mă jignesc de moarte.

— Ascultă, ascultă, Louise. Nu sunt glume şi, dimpotrivă, nimic nu e mai serios. Nu te-am smuls din castel, n-am renunțat la liturghie, nu m-am prefăcut că am migrenă ca DOAMNA, migrena pe care DOAMNA n-o are tot aşa cum n-o am nici eu, în sfârşit, n-am desfăşurat de zece ori mai multă diplomație decât a putut să moştenească domnul Colbert de la domnul de Mazarin pentru a o folosi față de domnul Fouquet, decât cu gândul de a izbuti să-ți încredințez cele patru dureri ale mele, cu singurul scop ca, fiind singure, undeva unde să nu ne asculte nimeni, să cădem amândouă de acord. Nu, nu, crede-mă, dacă te întreb, n-o fac numai din curiozitate, ci pentru că situația e într-adevăr critică. Se ştie ce-ai spus tu azi-noapte, se şuşotesc tot felul de lucruri despre asta. Fiecare brodează cum poate, cu florile fanteziei lui. Ai avut cinstea astă-noapte şi o ai încă şi în această dimineață de a fi subiectul de discuție al curții, draga mea, şi numărul gesturilor drăgălaşe şi spirituale ce ți se atribuie ar

face-o să crape de ciudă pe domnişoara de Scudéry şi pe fratele ei, dacă li s-ar povesti toate aşa cum s-au întâmplat.

— Ah, buna mea Montalais – zise sărmana copilă – tu ştii mai bine ca oricine ceea ce-am spus, fiindcă am vorbit doar de față cu tine.

— Da, ştiu. Dar, Doamne, nu asta este partea cea mai gravă. N-am uitat nici o singură vorbă din tot ce-ai spus tu, dar te gândeai, oare, atunci, la ceea ce spuneai?

Louise se tulbură.

— Iar întrebări? strigă ea. Ah, Doamne, de ce oare, în vreme ce eu aş da o lume întreagă ca să uit ceea ce am spus... alții se înțeleg parcă anume ca să mă facă să-mi reamintesc? Oh, iată ceva groaznic, într-adevăr!

— Ce e groaznic? Spune!

— Să ai o prietenă de la care ai aştepta o cruțare, un sfat, un sprijin, dar care mă chinuie şi mă ucide!

— Hopa! făcu Montalais. După ce nu voiai să vorbeşti deloc, acum ai început să spui prea multe. Nimeni nu se gândeşte să te ucidă, nici măcar să-ți fure ceva, fie chiar şi taina ta; aş vrea să mi-o împărtăşeşti de bună voie, şi nu altfel, căci nu e vorba numai de treburile tale, ci şi de ale noastre; Tonnay-Charente ți-ar spune acelaşi lucru ca şi mine dacă ar fi aici. Ei bine, află că, aseară, ea îmi ceruse o întrevedere în camera noastră, unde m-am şi dus, după disputele mele manicampiene şi malicorniene, dar unde am ajuns cam târziu, e adevărat, după ce DOAMNA sechestrase toate domnişoarele de onoare, silindu-ne să dormim la ea, în loc să dormim la noi. Or, DOAMNA a sechestrat domnişoarele de onoare pentru ca ele să nu aibă timp să se înțeleagă între dânsele, iar azi-dimineață dumneaei s-a închis cu Tonnay-Charente în acelaşi scop. Spune-mi deci, dragă prietenă, ce

trebuie să declarăm, Athénaïs şi cu mine, despre tine, iar noi îți vom spune ce-ai putea tu să declari despre noi.

— Nu înțeleg prea bine întrebarea pe care mi-o pui – şopti Louise foarte tulburată.

— Hm! îmi faci impresia, dimpotrivă, că înțelegi foarte bine. Dar vreau să precizez întrebarea, ca să nu-ți dau prilejul de a ocoli răspunsul. Ascultă deci: *îl iubeşti pe domnul de Bragelonne?* E limpede aşa, ce zici?

La această întrebare, care căzu ca prima bombă a unei armate atacatoare într-o cetate atacată, Louise făcu o mişcare de surprindere.

— Dacă-l iubesc pe Raoul! exclamă ea. Prietenul meu din copilărie, fratele meu!

— Ei, nu, nu, nu! Iată că iar îmi scapi, sau mai bine zis încerci să-mi scapi. Nu te întreb dacă-l iubeşti pe Raoul, fratele şi prietenul tău din copilărie; te întreb dacă-l iubeşti pe vicontele de Bragelonne, logodnicul tău!

— O, Doamne, draga mea, câtă asprime în glasul tău! zise Louise.

— Fără înconjur; nu sunt nici mai aspră, nici mai blajină ca de obicei. Îți pun o întrebare; răspunde la această întrebare.

— Hotărât lucru – rosti Louise cu o voce înăbuşită – tu nu-mi vorbeşti ca prietenă, în schimb eu îți voi răspunde ca o prietenă sinceră.

— Răspunde.

— Ei bine, am o inimă plină de scrupule şi de o mândria ridicolă când e vorba de ceea ce o femeie e datoare să păstreze ca o taină, şi nimeni n-a citit până acum sub acest raport, în sufletul meu.

— Asta o ştiu. Dacă aş fi putut să citesc, nu te-aş mai sâcâi cu întrebările; ți-aş spune numai atât: "Buna mea

Louise, ai fericirea de a-l cunoaşte pe domnul de Bragelonne, care e un băiat cumsecade şi o partidă frumoasă pentru o fată fără zestre. Domnul de La Fère îi va lăsa fiului său o rentă de cincisprezece mii de livre. Tu vei avea deci într-o bună zi o rentă de cincisprezece mii de livre, ca soție a acestui fiu; e foarte bine. Nu te mai uita dar nici în dreapta, nici în stânga, du-te drept către domnul de Bragelonne, adică la altarul unde te va conduce el. Pe urmă? Ei bine, pe urmă, ținând seama de firea lui, vei fi sau emancipată sau sclavă, adică vei avea dreptul să faci toate nebuniile pe care le fac oamenii prea liberi sau prea înrobiți". Iată, scumpa mea Louise, ceea ce ți-aş spună mai înainte de toate, dacă ți-aş fi citit în adâncul inimii.

— Iar eu ți-aş mulțumi – bâigui Louise – cu toate că sfatul nu mi se pare întru totul bun.

— Aşteaptă, aşteaptă... Căci, îndată ce ți l-aş fi dat, aş fi adăugat: "Louise, e primejdios să-ți petreci zile întregi cu capul aplecat în piept, cu mâinile nemişcate, cu privirea pierdută în gol; e primejdios să cauți aleile întunecoase şi să ocoleşti distracțiile ce înfloresc înaintea tuturor fetelor; e primejdios, Louise, să scrii cu vârful pantofului pe nisip, cum faci tu, litere pe care oricât le-ai şterge pe urmă cu talpa, tot se mai zăresc, mai ales când aceste litere seamănă mai mult cu L decât cu B; e primejdios, în sfârşit, să-ți vâri în cap mii de închipuiri bizare, roadele singurătății şi ale migrenei; aceste închipuiri sapă obrajii unei biete copile, în acelaşi timp în care sapă şi creierul, în aşa fel încât, nu rareori se întâmplă, în asemenea împrejurări, să vezi cum cea mai plăcută făptură din lume devine cea mai posacă, şi cum cea mai spirituală devine cea mai neroadă".

— Mulțumesc, scumpa mea Aure – răspunse La Vallière cu blândețe. E în firea ta să-mi vorbeşti astfel, şi-ți

mulțumesc că-mi vorbeşti după cum ți-e firea.

— Şi nu vorbesc decât pentru cei cu capul în nori; nu lua deci din vorbele mele decât pe acelea pe care le vei crede că merită să le reții. Iată, îmi vine în minte nu mai ştiu ce poveste despre o fată melancolică sau visătoare, căci mai zilele trecute domnul Dangeau îmi demonstra că melancolia ar trebui să se scrie, gramatical, *melancholia,* cu un *h,* dat fiind că acest cuvânt francez e format din două cuvinte greceşti, unul însemnând *negru* şi celălalt *fiere.* Mă gândeam, aşadar, la acea tânără persoană care a murit de *fiere neagră,* deoarece îşi închipuia că prințul, regele sau împăratul... dar, zău, n-are importanță care, se îndrăgostise de ea; în timp ce prințul, regele sau împăratul, care vrei tu, se vedea cât de colo că iubea pe altcineva şi, lucru ciudat, lucru de care ea nu-şi dădea seama, deşi pentru toată lumea din jurul ei era limpede, ea slujea ca paravan al iubirii lor. Râzi, ca şi mine, de această fată prostuță, nu-i aşa, La Vallière?

— Râd – murmură Louise palidă ca o moartă – da, de bună seamă, râd.

— Şi ai dreptate, căci întâmplarea e hazlie. Faptul sau povestea, spune-i cum vrei, mi-a plăcut; iată de ce am reținut-o şi de ce ți-o împărtăşesc şi ție. Îți închipui, buna mea Louise, ce prăpăd ar face în creierul tău, de pildă, o melancolie de felul acesta, cu *h?* În ce mă priveşte, m-am hotărât să-ți spun povestea, căci dacă aşa ceva i s-ar întâmpla vreuneia din noi, e bine să fim pătrunse de acest adevăr: astăzi aşa ceva e o momeală; mâine va fi un prilej de batjocură; poimâine va fi moartea.

La Vallière tresări şi se îngălbeni încă şi mai mult.

— Când un rege se interesează de noi – continuă Montalais – el ne face să vedem asta, şi dacă noi suntem bunul pe care-l râvneşte, ştie să-şi păstreze bunul. Vezi dar,

Louise, că, în asemenea împrejurări, fetele expuse unor astfel de primejdii e bine să-şi facă mărturisiri între ele, în aşa fel ca inimile ne-melancolice să vegheze asupra celor care ar putea să devină.

— Tăcere, tăcere! şopti La Vallière. Se aude cineva.

— Se aude, într-adevăr – zise Montalais – dar cine poate să fie? Toată lumea e la liturghie cu regele, sau la vânătoare, cu DOMNUL.

La capătul aleii, tinerele fete zăriră în aceeaşi clipă, sub bolta de verdeață, mersul grațios şi statura impunătoare a unui bărbat tânăr, care, cu spada sub braț şi cu o mantie pe umeri, cu pintenii zornăind la cizme, le saluta de departe cu un zâmbet blând şi plăcut.

— Raoul! exclamă Montalais.

— Domnul de Bragelonne! murmură Louise.

— Iată un judecător care vine să ne împace pe amândouă – zise Montalais.

— Oh, Montalais, Montalais, fie-ți milă! suspină La Vallière. După ce-ai fost crudă cu mine, nu te arăta şi neîndurătoare!

Aceste cuvinte, rostite cu toată ardoarea unei rugăciuni, şterseră de pe față, dacă nu şi din inima lui Montalais, orice urmă de ironie.

— Oh, iată-te frumos ca un Amadis, domnule de Bragelonne, şi tot ca el de înarmat şi împintenat! i se adresă ea lui Raoul.

— Mii de respecte, domnişoarelor – răspunse Bragelonne înclinându-se.

— Dar, ia spune, pentru ce această ținută? întrebă Montalais, în timp ce La Vallière, deşi îl privea pe Raoul cu aceeaşi surprindere ca şi prietena ei, păstra totuşi tăcerea.

— Pentru ce? făcu Raoul.

— Da – îndrăzni la rândul ei La Vallière.

— Pentru că mă pregătesc de drum – răspunse Raoul privind la Louise.

Tânăra fată se simți lovită de o teamă superstițioasă şi se clătină.

— Pleci, Raoul? tresări ea. Şi unde te duci?

— Draga mea Louise – spuse tânărul cu calmul lui firesc – mă duc în Anglia.

— Şi ce vei face în Anglia?

— Regele mă trimite acolo.

— Regele! exclamară în acelaşi timp Louise şi Aure, care schimbară fără să vrea o privire între ele, amintindu-şi şi una şi alta de convorbirea pe care abia o întrerupseseră.

Raoul observă privirea lor, dar nu putu înțelege ce însemna ea. O atribui, foarte firesc, interesului pe care i-l arătau lui cele două fete.

— Maiestatea sa – zise el – a binevoit să-şi aducă aminte că domnul conte de La Fère este bine văzut de regele Carol a II-lea. Azi-dimineață deci, pe când pleca la liturghie, regele, întâlnindu-mă în cale, mi-a făcut un semn din cap. Şi eu m-am apropiat. "Domnule de Bragelonne – mi-a spus – vei trece pe la domnul Fouquet, care a primit de la mine nişte scrisori pentru regele Marii Britanii; aceste scrisori le vei duce dumneata." Am făcut o plecăciune. "Ah, înainte de a pleca – adăugă el – fii bun şi treci pe la DOAMNA, să primeşti comisioanele pentru regele fratele ei."

— Doamne! murmură Louise, foarte neliniştită şi foarte îngândurată în acelaşi timp.

— Atât de grabnic? Ți s-a spus să pleci atât de grabnic? zise Montalais, înmărmurită de această întâmplare neaşteptată.

— Pentru a te supune acelora pe care-i respecți – răspunse Raoul – trebuie să-i asculți fără zăbavă. În zece minute, după ce am primit ordinul, eram gata. DOAMNA, prevenită, aşterne pe hârtie scrisoarea pe care a binevoit să-mi facă onoarea de a mi-o încredința. Între timp, aflând de la domnişoara de Tonnay-Charente că trebuie să fiți prin partea aleii de carpeni, am venit încoace, şi iată că v-am întâlnit pe amândouă.

— Şi amândouă deopotrivă de întristate, după cum vezi – spuse Montalais spre a veni în ajutorul Louisei, a cărei fizionomie se întuneca văzând cu ochii.

— Întristate? repetă Raoul, strângând cu o drăgăstoasă curiozitate mâna Louisei de La Vallière. Oh, într-adevăr, ai mâna rece!

— Nu e nimic.

— Răceala aceasta n-ajunge până la inimă, nu-i aşa, Louise? întrebă tânărul cu un surâs plin de blândețe.

Louise ridică numaidecât capul, ca şi cum această întrebare ar fi pornit dintr-o bănuială şi-ar fi răscolit o remuşcare.

— Oh, ştii bine – murmură ea cu un efort – că niciodată inima mea nu se va răci față de un prieten ca dumneata, domnule de Bragelonne.

— Mulțumesc, Louise. Îți cunosc şi inima şi sufletul, şi nu după o atingere de mână se judecă o simțire ca a dumitale, ştiu asta. Louise, ştii cât de mult te iubesc şi cu ce încredere şi

bucurie ți-am oferit viața mea; mă vei ierta, prin urmare, nu-i aşa, că-ți vorbesc puțin ca un copil?

— Vorbeşte, domnule Raoul – zise Louise tremurând – te ascult.

— Nu pot pleca departe de dumneata, ducând cu mine o frământare, fără sens, ştiu, dar care mă sfâşie.

— Pleci pentru multă vreme? întreba La Vallièrc cu o voce sugrumată, în timp ce Montalais întorcea capul în altă parte.

— Nu, probabil că nu voi lipsi mai mult de cincisprezece zile.

La Vallière îşi duse o mână la inima pe care şi-o simțea zdrobită.

— Ce ciudat! urmă Raoul privind cu tristețe spre tânăra fată. De multe ori te-am părăsit pentru a lua parte la încăierări primejdioase, şi plecam totdeauna vesel, cu inima deschisă, cu gândul însuflețit de bucuria reîntoarcerii, de speranțele viitorului, cu toate că atunci mă duceam să înfrunt gloanțele spaniolilor sau halebardele necruțătoare ale valonilor. Astăzi plec fără nici o primejdie, fără nici o teamă, pentru a culege, pe cel mai uşor drum din lume, o răsplătire pe care mi-o făgăduieşte această favoare a regelui; plec pentru a te cuceri poate; căci ce altă favoare mai prețioasă ca dumneata mi-ar putea acorda regele? Ei bine, Louise, nu ştiu, într-adevăr, cum se face, dar toată această bucurie, tot acest viitor fuge din fața ochilor mei, se destramă ca o trâmbă de fum, ca un vis înşelător, şi simt aici, aici, în adâncul inimii, o mare tristețe, o apăsare greu de exprimat prin cuvinte, ceva încruntat, nemişcat şi neînsuflețit, ca un cadavru. Oh, ştiu foarte bine pentru ce, Louise: pentru că nu te-am iubit niciodată ca în clipa asta. Oh, Doamne! Doamne!

La această ultimă exclamație, pornită dintr-o inimă zdrobită, Louise izbucni în lacrimi şi căzu în brațele lui Montalais. Aceasta, care nu era totuşi o fire dintre cele mai duioase, îşi simți ochii umezindu-i-se, iar inima strângându-i-se ca într-un cerc de fier.

Raoul îşi vedea logodnica plângând. Privirea lui nu pătrundea, se ferea să pătrundă dincolo de acest plâns. Îşi îndoi un genunchi în faţa ei şi-i sărută mâna cu buzele fierbinţi. În această sărutare îşi punea toată inima lui.

— Ridică-te, ridică-te – îi spuse Montalais aproape să plângă ea însăşi – căci iat-o pe Athénaïs venind încoace.

Raoul îşi şterse genunchiul cu dosul mânecii, îi mai zâmbi o dată Louisei, care nu-l mai privea, şi, după ce strânse cu înflăcărare mâna lui Montalais, se întoarse pentru a o saluta pe domnişoara de Tonnay-Charente, a cărei rochie de mătase începea să se audă foşnind pe nisipul mărunt al aleii.

— DOAMNA a sfârşit scrisoarea? o întrebă el, când fata ajunse la câţiva paşi de dânsul.

— Da, domnule viconte, scrisoarea e gata, pecetluită, şi alteţa sa regală te aşteaptă.

Raoul, la aceste cuvinte, abia îşi mai îngădui răgazul să o salute pe Athénaïs, îi aruncă o ultimă privire Louisei, făcu un ultim semn spre Montalais şi porni grăbit spre castel. Dar, pe măsură ce se îndepărta, întorcea capul şi privea necontenit în urma. Până când, la cotitura aleii celei mari, întorcând încă o dată faţa, nu mai văzu nimic. La rândul lor, cele trei fete se uitară după el, urmărindu-l, cu gânduri diferite, cum se îndepărtează.

— În sfârşit – zise Athénaïs rupând cea dintâi tăcerea – în sfârşit, iată-ne singure, putând să vorbim în voie despre întâmplarea de azi-noapte şi să ne înţelegem asupra celor ce vom avea de făcut de aici înainte. Or, dacă vreţi să mă ascultaţi – continuă ea rotindu-şi ochii în toate părţile – am să vă explic, cât mai pe scurt cu putinţă, mai întâi datoria noastră, aşa cum o văd eu, apoi, dacă nu mă veţi înţelege din câteva vorbe, şi voinţa DOAMNEI.

Şi domnişoara de Tonnay-Charente apăsă pe aceste ultime cuvinte, în aşa fel încât să nu lase nici o îndoiala prietenelor ei asupra însărcinării oficiale cu care fusese învestită.

— Voința DOAMNEI!? strigară în acelaşi timp Montalais şi La Vallière.

— Ultimatum! răspunse cu un aer diplomatic domnişoara de Tonnay-Charente.

— Dar, pentru Dumnezeu, domnişoară – murmură La Vallière – DOAMNA ştie oare...?

— DOAMNA ştie mai mult chiar decât am vorbit noi – spuse răspicat Athénaïs. De aceea, domnişoarelor, să fim bine înțelese.

— Oh! oh! făcu Montalais. Sunt numai urechi; vorbeşte, Athénaïs.

— Doamne! Doamne! murmură Louise tremurând toată. Voi mai putea oare trăi după cele întâmplate în noaptea aceasta?

— Oh, nu te pierde cu firea astfel – o încurajă Athénaïs – căci avem noi o scăpare.

Şi aşezându-se între cele două prietene ale ei, luând câte o mână a fiecăreia şi strângându-le între-ale sale, începu să vorbească. La şuşotirea primelor sale cuvinte se putu auzi tropotul unui cal ce galopa pe pavajul drumului mare, dincolo de grilajul castelului.

LIX

FERICIT CA UN PRINȚ

În clipa când pătrundea în castel, Bragelonne se întâlni cu de Guiche. Dar, înainte de a se întâlni cu Raoul, de Guiche se întâlnise cu Manicamp, care se întâlnise la rândul său cu Mali-corne. Cum îl întâlnise Malicorne pe Manicamp? Foarte simplu: îl aşteptase să se întoarcă de la liturghie, unde se

dusese împreună cu domnul de Saint-Aignan. Revăzându-se, ei se bucurară că avuseseră acest noroc, şi Manicamp se folosi de această împrejurare pentru a-l întreba pe prietenul său dacă nu-i mai rămăseseră cumva câțiva scuzi prin fundul buzunarului. Malicorne, fără să se mire de aceasta întrebare, la care pesemne că se aştepta, răspunse că orice buzunar din care scoți mereu fără să mai pui nimic în loc se aseamănă cu acele puțuri care dau apă multă chiar şi iarna, dar pe care grădinarii sfârşesc prin a le seca vara; că buzunarul său, al lui Malicorne, era fără îndoială adânc şi-ți făcea o mare plăcere să bagi mâna în el pe vreme de belşug, dar că, din păcate, prea numeroasele cheltuieli îl goliseră acum cu totul. La care Manicamp răspunse cu un aer visător:

— E drept.

— Ar fi deci timpul să-l umplem din nou – adaugă Malicorne.

— Fără îndoială; dar cum?

— Nimic mai uşor, scumpe domnule Manicamp.

— Bine, spune.

— O slujbă pe lângă DOMNUL, şi buzunarul va fi plin.

— Această slujbă n-o ai?

— Am numai titlul.

— Ei bine?

— Titlul fără slujbă e o pungă fără bani.

— E drept – răspunse încă o dată Manicamp.

— Să vânăm deci slujba – stărui titularul.

— Scumpul, preascumpul meu – oftă Manicamp – o slujbă pe lângă DOMNUL, iată una din marile greutăți ala situației noastre.

— Oh! Oh!

— Fără îndoială; în clipa de față nu-i putem cere nimic DOMNULUI.

— Şi pentru ce asta?

— Pentru că nu suntem bine cu el.

— Absurd – rosti scurt Malicorne.

— Hm! Dar dacă i-am face curte DOAMNEI – zisa Manicamp – crezi, ce zici, că am intra în grațiile DOMNULUI?

— Nici vorbă; dacă i-am face curte DOAMNEI şi ne-am dovedi destoinici, nu se poate să nu fim adorați de către DOMNUL.

— Mda!

— Sau, altfel, suntem nişte proşti! Grăbeşte-te deci, domnule Manicamp, dumneata care eşti un mare om politic, să-l împaci pe domnul de Guiche cu altața sa regală.

— Ia spune, dumitale, Malicorne, ce ți-a dezvăluit domnul de Saint-Aignan?

— Mie? Nimic! Mi-a pus câteva întrebări şi atâta tot.

— Ei bine, cu mine a fost mai puțin discret.

— Ți-a dezvăluit ceva?...

— Că regele e îndrăgostit nebun de domnişoara de La Vallière.

— Asta o ştiam, la dracu! răspunse Malicorne ironic. Şi fiecare o spune cu glas tare, încât toată lumea a aflat noutatea. Dar, până una alta, fă, te rog, aşa cum te sfătuiesc eu: du-te la

domnul de Guiche şi încearcă să-i convingi să pună o vorbă bună pe lângă DOMNUL. Ce naiba, atâta trecere are el la altața sa regală!

— Pentru asta însă trebuie să-l găsim pe de Guiche.

— Mi se pare că ăsta nu e un lucru prea greu. Fă, ca să-l vezi, ceea ce am făcut eu ca să te văd pe dumneata; aşteaptă-l undeva, ştii doar că e un om căruia îi place să se plimbe.

— Da, însă pe unde se plimbă?

— Frumoasă întrebare, pe legea mea! E îndrăgostit de DOAMNA, e adevărat?

— Aşa se spune.

— Ei bine, se plimbă prin fața apartamentelor DOAMNEI.

— Ah, uite, dragul meu Malicorne, nu te-ai înşelat de loc, iată-l că vine.

— Şi pentru ce ai voi să mă înşel? Ai constatat cumva că e în obiceiul meu? Spune... Priveşte, nu pare în toane bune. Ei, ai nevoie de bani?

— Ah! făcu Manicamp cu jale.

— Eu am nevoie de slujbă. De îndată ce Malicorne va avea slujbă, Malicorne va avea şi bani. Nimic nu-i mai uşor decât asta.

— Ei bine, atunci fii liniştit. Voi face tot ce-mi stă în putință.

— Să te vedem.

De Guiche se apropia; Malicorne se retrase la o parte; Manicamp îl atacă pe de Guiche. Contele era posomorât şi îngândurat.

— Spune-mi ce rimă cauți, scumpul meu conte – zise Manicamp. Am una care se potriveşte foarte bine cu a dumitale, mai ales dacă a dumitale se termină cu *vis.*

De Guiche ridică fața şi, recunoscând un prieten, îl luă de braț.

— Nu, dragă Manicamp – răspunse el – caut altceva, nu o rimă.

— Spune-mi şi mie ce cauți.

— Iar dumneata ai să mă ajuți să găsesc ceea ce caut – adăugă contele – dumneata care eşti un leneş, adică un spirit de ingeniozitate.

— Să-mi pun la încercare ingeniozitatea, dragă conte.

— Iată faptul: vreau să mă apropii de o casă unde am treabă.

— N-ai decât să te îndrepți spre casa aceea – zise Manicamp.

— Ştiu. Însă acea casă e locuită de un soț gelos.

— E mai gelos decât dulăul Cerber?

— Nu mai mult, dar tot atât.

— Are trei guri, ca acel înspăimântător paznic al Infernului? Oh, nu ridica din umeri, dragă conte; îmi fac această întrebare cu un scop precis, întrucât poeții pretind că, pentru a-l îmblânzi pe Cerber al meu, e destul să-i aduci o prăjitură. Or, eu care văd lucrurile prin prizma prozei, adică a realității, zic: o singură prăjitură e prea puțin pentru trei guri. Dacă gelosul dumitale are trei guri, conte, atunci du-i trei prăjituri.

— Manicamp, astfel de sfaturi i-aş putea cere domnului Beautru.

— Pentru a căpăta altele mai bune, domnule conte – i-o întoarse Manicamp cu un aer de seriozitate comică – invocă, dacă nu te superi, un motiv mai acătării decât acela pe care mi l-ai arătat.

— Ah, dacă Raoul ar fi aici – zise de Ghiche – el m-ar înțelege.

— Cred şi eu, mai ales dacă i-ai spune: aş vrea tare mult s-o văd pe DOAMNA mai de aproape, dar mă tem de DOMNUL, care e gelos.

— Manicamp! strigă contele înfuriat şi încercând să-l strivească pe zeflemist sub privirea lui de plumb.

Dar zeflemistul nu păru să fie câtuşi de puțin tulburat.

— Aşadar, despre ce e vorba, dragul meu conte? întrebă Manicamp.

— Cum, iei în derâdere numele cele mai sacre? strigă de Guiche.

— Ce nume; dragul meu?

— DOMNUL! DOAMNA! Cele dintâi nume ale regatului.

— Dragul meu conte, te înşeli într-un chip ciudat, şi eu ți-am pomenit de cele dintâi nume ale regatului. Ți-am răspuns

în legătură cu un soț gelos al cărui nume nu mi l-ai spus, dar care, se înțelege de la sine, trebuie să aibă o soție; ți-am răspuns aşa: ca s-o vezi pe DOAMNA, apropie-te de DOMNUL.

— Şoitar netrebnic – zise contele surâzând – oare asta ai spus?

— Nimic altceva.

— Atunci, bine.

— Şi – reluă Manicamp – dacă vrei să aduci vorba despre doamna ducesă de... şi domnul duce de... fie, îți voi spune: "Să ne apropiem de această casă, oricare ar fi ea; e o tactică de pe urma căreia, în nici un caz, iubirea dumitale nu va avea de pierdut".

— Ah, Manicamp, un pretext, un pretext bun, găseşte-mi-l!

— Un pretext, la naiba! O sută de pretexte, o mie de pretexte! Dacă Malicorne ar fi aici, el ți-ar fi găsit până acum cincizeci de mii de pretexte foarte bune!

— Cine e acest Malicorne? întrebă de Guiche, clipind din ochi ca un om care caută să-şi aducă aminte. Mi se pare că numele acesta mi-e cunoscut...

— Dacă ți-e cunoscut! Cred şi eu: îi datorezi treizeci de mii de scuzi părintelui său.

— Ah, da; e băiatul acela cumsecade din Orléans...

— Căruia i-ai făgăduit o slujbă pe lângă DOMNUL; nu soțul gelos, celălalt.

— Ei bine, dacă prietenul tău Malicorne are atâta spirit, să-mi găsească atunci un mijloc prin care să fiu adorat de DOMNUL, să-mi găsească un pretext pentru a mă împăca din nou cu el.

— Fie, am să-i vorbesc.

— Dar cine vine de-acolo?

— E vicontele de Bragelonne.

— Raoul! Da, într-adevăr.

Şi de Guiche se duse repede în întâmpinarea tânărului viconte.

— Tu eşti, dragul meu Raoul? i se adresă de Guiche.

— Da, te căutam pentru a-mi lua rămas bun, dragă prietene – răspunse Raoul strângând mâna contelui. Bună ziua, domnule Manicamp.

— Cum, pleci, viconte?

— Da, plec... O misiune din partea regelui.

— Unde te duci?

— La Londra. Acum mă duc la DOAMNA; trebuie să-mi dea o scrisoare pentru maiestatea sa regele Carol al II-lea.

— Ai s-o găseşti singură, căci DOMNUL a ieşit.

— Încotro?...

— Să facă o baie în râu.

— Atunci, dragă prietene, tu care faci parte dintre gentilomii DOMNULUI, ia-ți sarcina şi cere-i scuze în numele meu. L-aş fi aşteptat să primesc ordinele sale, dacă dorința de a pleca fără întârziere nu mi-ar fi fost transmisă de domnul Fouquet, din partea maiestății sale.

Manicamp îi făcu semn lui de Guiche cu cotul:

— Iată pretextul – zise el.

— Care?

— Scuzele domnului de Bragelonne.

— Slab pretext – rosti de Guiche.

— Excelent, dacă DOMNUL nu-ți poartă pică; zadarnic, ca oricare altul, dacă DOMNUL te urăşte.

— Ai dreptate, Manicamp; un pretext, oricare ar fi, iată ceea ce-mi trebuie. Aşadar, călătorie bună, dragă Raoul!

Şi, cu acestea, cei doi prieteni se îmbrățişară.

Cinci minute mai târziu, Raoul intra la DOAMNA, aşa după cum îl invitase domnişoara de Tonnay-Charente.

DOAMNA se afla încă la masa unde abia sfârşise scrisoarea. În faţa ei ardea lumânarea de ceară roşie cu care o pecetluise. Numai că, în preocuparea sa, deoarece DOAMNA părea foarte preocupată, uitase să sufle în această lumânare.

Bragelonne era aşteptat; fu anunţat de îndată ce sosi. Vicontele era eleganţa însăşi; era cu neputinţă să-l vezi o dată, fără să nu ţi-l reaminteşti mereu; şi DOAMNA nu numai că-l văzuse o dată, dar şi-l reamintea foarte bine, fiind unul dintre cei pe care-i avusese prima dată înaintea ei şi care o însoţise de la Le Havre la Paris. DOAMNA păstra deci o foarte plăcută amintire despre Bragelonne.

— Ah – îi spuse ea – iată-te, domnule; te vei duce să-l vezi pe fratele meu, care va fi bucuros să-l răsplătească pe fiu cu o parte din recunoştinţa pe care i-o datorează părintelui.

— Contele de La Fère, doamnă, a fost răsplătit din plin, pentru puţinul pe care a avut fericirea să-l facă pentru rege, prin bunătatea pe care regele i-a arătat-o, iar eu mă duc acum să prezint regelui respectul, devotamentul şi recunoştinţa tatălui şi fiului.

— Îl cunoşti pe fratele meu, domnule viconte?

— Nu, alteţă; e pentru prima dată când voi avea fericirea de a vedea pe maiestatea sa.

— Dumneata n-ai nevoie să-i fii recomandat. Totuşi, dacă te îndoieşti cumva de valoarea dumitale personală, vorbeşte-i fără nici o sfială în numele meu, n-am să te dezmint.

— Oh, alteţa voastră e prea bună!

— Nu, domnule de Bragelonne. Mi-aduc aminte că am făcut drumul împreună, şi am putut să-mi dau seama de înţelepciunea dumitale, în mijlocul nesăbuitelor nebunii la care se dedau, în stânga şi în dreapta dumitale, doi dintre cei mai smintiţi de pe lumea aceasta, domnii de Guiche şi de Buckingham. Dar să nu mai vorbim despre ei; să vorbim

despre dumneata. Te duci în Anglia spre a te stabili acolo pentru mai multă vreme? Iartă-mi întrebarea: o fac nu din curiozitate, ci pentru că aşa îmi dictează dorința de a-ți fi de folos cu ceva.

— Nu, doamnă: mă duc în Anglia pentru a îndeplini o misiune pe care a binevoit să mi-o încredințeze maiestatea sa, atâta tot.

— Şi ai de gând să te reîntorci în Franța?

— De îndată ce această misiune va fi îndeplinită, afară doar dacă maiestatea sa Carol al II-lea nu-mi va da alte ordine.

— Îți va face, în orice caz, sunt sigură de asta, rugămintea de a rămâne cât mai mult în preajma lui.

— Atunci, întrucât nu voi putea să refuz, am să rog mai dinainte pe alteța voastră regală să binevoiască a-i aminti regelui Franței că are departe de sine pe unul dintre cei mai credincioşi slujitori.

— Ia seama că, atunci când te va rechema, să nu priveşti ordinul său ca un abuz de putere.

— Nu vă înțeleg, doamnă.

— Curtea Franței e neasemuită, ştii asta; dar avem şi noi, la curtea Angliei, câteva femei frumoase.

Raoul zâmbi.

— Oh – făcu DOAMNA – iată un zâmbet care nu prevesteşte nimic bun pentru compatrioții mei. E ca şi cum le-ai spune, domnule de Bragelonne: "Am venit la voi, dar mi-am lăsat inima dincolo de strâmtoare". Oare nu asta înseamnă zâmbetul dumitale?

— Alteța voastră are darul de a citi până în adâncul sufletului: acum veți înțelege dar pentru ce orice şedere prelungită la curtea Angliei va fi pentru mine o durere.

— Şi îmi este îngăduit să întreb dacă un atât de brav cavaler va fi răsplătit la întoarcere?

— Doamnă, am fost crescut împreună cu aceea pe care o iubesc, şi cred că ea are pentru mine aceleaşi simțăminte pe care le am eu pentru dânsa.

— Ei bine, pleacă atunci cât mai repede, domnule de Bragelonne, revino repede şi, la întoarcere, vom putea vedea doi oameni fericiți, deoarece sper că nici o piedică nu stă în calea fericirii dumneavoastră.

— Este totuşi una, doamnă; una mare.

— Ce spui! Care?

— Voința regelui.

— Voința regelui!... Regele se împotriveşte la căsătoria dumitale?

— Sau cel puțin caută s-o întârzie. I-am cerut regelui consimțământul prin contele de La Fère, dar, fără a-l refuza cu tot dinadinsul, i-a spus deschis că trebuie să mai aştepte.

— Persoana pe care o iubeşti e oare nevrednică de dumneata?

— Ea merită şi dragostea unui rege, doamnă.

— Vreau să spun că poate noblețea ei nu este de acelaşi rang cu a dumitale.

— Aparține unei familii foarte bune.

— E tânără, frumoasă?

— Are şaptesprezece ani şi pentru mine e de o frumusețe neîntrecută.

— E în provincie sau la Paris?

— Acum se află la Fontainebleau, doamnă.

— La curte?

— Da.

— O cunosc?

— Are cinstea de a face parte din casa alteței voastre regale.

— Numele ei? întrebă Prințesa tulburată, dar în aceiaşi timp reculegându-se repede şi adăugând: Bineînțeles, dacă numele ei nu e o taină.

— Nu, doamnă. Dragostea mea e prea curată ca să fac din ea o taină față de cineva, şi cu atât mai puțin în ochii alteței voastre, care e atât de bună cu mine. Se numeşte domnişoara Louise de La Vallière.

DOAMNA nu-şi putu stăpâni un strigăt, care era mai mult decât o uimire.

— Ah! făcu ea, La Vallière... Aceea care ieri... Şi se întrerupse. Dar adăugă: Aceea care ieri seară a avut o indispoziție, aşa cred.

— Da, doamnă, am aflat despre această întâmplare abia azi-dimineață.

— Şi ai văzut-o înainte de a veni aici?

— Am avut plăcerea să-mi iau rămas bun de la dânsa.

— Şi zici că regele – întrebă DOAMNA, făcând un efort spre a se stăpâni – zici că regele a... amânat căsătoria dumitale cu această copilă?

— Da, doamnă, a amânat-o.

— Şi a invocat vreun motiv pentru această amânare?

— Nici unul.

— E mult de când contele de La Fère i-a cerut încuviințarea?

— Mai mult de o lună, doamnă.

— Ciudat! murmură Prințesa, şi ceva ca un nor îi învălui privirea. O lună? repetă ea.

— Cam atât.

— Ai dreptate, domnule viconte – spuse Prințesa cu un surâs în care Bragelonne ar fi putut să vadă o anumită

nemulțumire – ai dreptate, nu trebuie ca fratele meu să te rețină prea mult acolo; du-te, deci, cât mai repede şi, în prima scrisoare pe care o voi trimite în Anglia, am să te rechem în numele regelui.

Apoi DOAMNA se ridică pentru a-i înmâna lui Bragelonne scrisoarea pe care o pregătise. Raoul înțelese că audiența lui se sfârşise; luă scrisoarea, se înclină în fața Prințesei şi ieşi.

— O lună! murmură Prințesa. Să fi fost oare orbită eu până într-atât, şi el s-o iubească de o lună?

Şi cum DOAMNA nu avea altceva de făcut, începu să întocmească o scrisoare către fratele ei, în al cărei *post-scriptum* trebuia să-l recheme pe Bragelonne.

Contele de Guiche cedase, după cum am văzut, stăruințelor lui Manicamp şi se lăsă târât de el până la grajduri, unde cerură să li se pună şeile pe cai; apoi, pe mica alee a cărei descriere am facut-o mai înainte, porniră în întâmpinarea DOMNULUI, care, ieşind din baie, se întorcea înviorat spre castel, având pe cap un voal de femeie, pentru ca soarele, destul de fierbinte, să nu-i pârlească fața.

DOMNUL se afla într-una din acele bune dispoziții care îi inspirau adesea admirație pentru propria lui frumusețe. În apă, avusese prilejul să compare albeața trupului său cu aceea a trupurilor curtenilor săi, şi grație îngrijirilor de care altița sa regală nu uita niciodată, nimeni nu putuse, nici chiar cavalerul de Lorraine, să se asemene cu el. În afară de asta, DOMNUL înotase cu oarecare succes, şi toți nervii lui, destinşi cu măsură prin această binefăcătoare afundare în apa rece, îi țineau trupul şi spiritul într-un fericit echilibru.

Iată de ce, văzându-l pe de Guiche care venea spre el în trapul unui admirabil cal alb, Prințul nu-şi putu stăpâni o exclamație de bucurie.

— Mi se pare c-am nimerit-o bine – spuse Manicamp, care crezu a citi această voioşie pe chipul alteței sale regale.

— A, bună ziua, Guiche, bună ziua, bietul meu Guiche! strigă Prințul.

— Salut monseniorului! răspunse de Guiche, încurajat de acest ton al vocii lui Filip. Sănătate, bucurie, fericire şi prosperitate alteței voastre!

— Fii bine venit, Guiche, şi treci în dreapta mea, dar ține-ți calul în frâu, căci vreau să merg la pas pe sub bolțile acestea răcoroase.

— La ordinele voastre, monseniore.

Şi de Guiche îşi trase calul în dreapta Prințului, aşa cum fusese invitat.

— Hai, scumpul meu de Guiche – zise Prințul – hai, vorbeşte-mi despre acel de Guiche pe care l-am cunoscut cândva şi care îi făcea curte soției mele.

De Guiche se înroşi până în albul ochilor, în timp ce DOMNUL izbucni în râs, ca şi cum ar fi făcut cea mai spirituală glumă din lume. Cei câțiva privilegiați care-l înconjurau pe DOMNUL crezură de datoria lor să-l imite, cu toate că nu auziseră ce spusese, şi se pomeniră cuprinşi de un hohot de râs care pornea de la cel din frunte, trecea de-a lungul cortegiului şi se stingea la cel din urmă. De Guiche, roşu ca para cum era, îşi păstra totuşi cumpătul: Manicamp nu-l slăbea din ochi.

— Ah, monseniore – răspunse de Gutch – fiți îndurător cu un nenorocit; nu mă băgați în gura domnului cavaler de Lorraine!

— Ce vrei să spui?

— Dacă vă va auzi glumind pe socoteala mea, va folosi prilejul şi va cleveti fără măsură.

— În legătură cu dragostea ta pentru Prințesă?

— Oh, monseniore, fie-va milă!

— Haide, haide, de Guiche, mărturiseşte că i-ai făcut ochi dulci DOAMNEI.

— Niciodată nu voi mărturisi aşa ceva, monseniore.

— Din respect pentru mine? Ei bine, te scutesc de respect, de Guiche. Mărturiseşte, ca şi cum ar fi vorba de domnişoara de Chalais, sau de domnişoara de La Vallière. Apoi, după o scurtă întrerupere, reluă, începând să râdă: Na-ți-o bună! Iată că mă joc cu o spadă cu două tăişuri. Lovesc în tine, dar lovesc şi în fratele meu; Chalais şi La Vallière, cea dintâi logodnica ta, cea de a doua viitoarea lui amantă.

— Într-adevăr, monseniore – răspunse contele – sunteți astăzi de o dispoziție încântătoare.

— Nu neg, aşa e. Mă simt bine, şi pe urmă mi-a făcut mare plăcere că te-am văzut.

— Mulțumesc, monseniore.

— Erai supărat pe mine?

— Eu, monseniore?

— Da.

— Şi pentru ce, Doamne?

— Fiindcă am curmat sarabandele şi spaniolismele tale.

— Oh, alteță!

— Haide, nu tăgădui. Ai ieşit în ziua aceea de la Prințesa cu o privire înfuriată; asta ți-a adus ghinion, dragul meu şi ai dansat baletul de aseară într-un chip vrednic de plâns. Nu te încrunta, de Guiche; când te burzuluieşti aşa, parcă ai fi un urs. Dacă Prințesa se va fi uitat la tine aseară, sunt sigur de un lucru...

— Care, monseniore? Alteța voastră mă înspăimântă.

— Că se va fi lecuit de tine.

Şi Prințul râse cu o poftă şi mai mare.

"Hotărât – gândi Manicamp – rangul nu înseamnă nimic; toți sunt la fel."

Prințul continuă:

— În sfârşit, iată-te întors; să sperăm că o dată cu asta va deveni şi cavalerul mai drăguț.

— Cum aşa, monseniore, prin ce minune pot avea eu vreo înrâurire asupra cavalerului de Lorraine?

— Foarte simplu, e gelos pe tine.

— Ei, asta-i! Adevărat?

— E aşa cum îți spun.

— Îmi face prea multă cinste.

— Înțelegi, când eşti tu aici, mă mângâie; când eşti plecat, mă martirizează. Trec necontenit de la una la alta... Şi apoi, nu ştii ce idee mi-a trăsnit în cap!

— Nu pot să-mi dau seama, monseniore.

— Ei bine, când te aflai în surghiun, căci ai fost surghiunit, dragul meu Guiche...

— La naiba, monseniore, din a cui vină? rosti de Guiche, luând un aer bosumflat.

— Oh, fii sigur că nu din a mea, dragă conte! răspunse altețа sa regală. Eu nu i-am cerut regelui să te surghiunească, pe cinstea mea de Prinț!

— Nu altețа voastră, monseniore, ştiu asta, ci...

— Ci DOAMNA? Oh, cât despre asta, nu spun nu. Dar ce dracu i-ai făcut DOAMNEI, ia spune?

— Într-adevăr, monseniore...

— Femeile se răzbună în felul lor, ştii prea bine, şi soția mea nu face excepție de la regulă. Dar, dacă ea te-a surghiunit, eu n-am nimic cu tine, să ştii.

— În cazul acesta, monseniore – se bucură de Guiche – nu mai sunt decât pe jumătate nenorocit.

Manicamp, care venea în urma lui de Guiche şi căruia nu-i scăpa un cuvânt din cele ce spunea Prinţul, se plecă în şa până aproape de coama calului pentru a-şi ascunde râsul pe care nu şi-l mai putea stăpâni.

— De altfel, surghiunul tău a făcut să-mi răsară în cap un plan.

— Bun!

— Când cavalerul, nemaivăzându-te aici şi fiind sigur că acum va domni numai el, îmi făcea sânge rău, şi în timp ce o priveam, prin comparaţie cu acest om răutăcios, pe soţia mea atât de bună şi atât de drăgălaşă cu mine, pe care o nesocoteam totuşi, mi-a dat în minte să devin un soţ model, o raritate, o curiozitate la curte: mi-a dat în minte să-mi iubesc nevasta.

De Guiche se uită la Prinţ cu un aer de înmărmurire, fără să fie câtuşi de puţin prefăcut.

— Oh, monseniore – se bâigui el, tremurând – nu cumva aţi luat această hotărâre în chip serios?

— Pe legea mea, da! Eu am averea pe care fratele meu mi-a dăruit-o la căsătorie; ea are bani, şi încă mulţi, deoarece capătă în acelaşi timp şi de la fratele ei şi de la cumnatul ei, adică şi din Anglia şi din Franţa. Ei bine, am putea părăsi curtea. M-aş putea retrage la castelul de la Villers-Cotterets, care e trecut pe numele meu, în mijlocul unei minunate păduri, unde am putea cunoaşte adevărata dragoste, în aceleaşi locuri în care a trăit bunicul meu Henric al IV-lea cu frumoasa Gabrielle... Ce zici de acest plan, de Guiche?

— Spun că te face să te înfiori, monseniore – răspunse de Guiche, care se înfiorase cu adevărat.

— Ah, văd că n-ai mai vrea să fii surghiunit a doua oară.

— Eu, monseniore?

— Lasă, n-am de gând să te iau cu noi, aşa cum mă hotărâsem la început.

— Cum, cu noi, monseniore?

— Da, dacă, din întâmplare, mi s-ar năzări să mă supăr pe curte.

— Oh, monseniore, orice ar fi, voi urma pe alteța voastră până la capătul lumii.

— Neghiob ce eşti! scrâşni Manicamp, împingându-şi calul în de Guiche cu scopul de a-l opri să mai spună şi alte prostii. Apoi, trecând pe lângă el, ca şi cum nu şi-ar mai putea struni calul, îi şopti iute: Dar gândeşte-te la ceea ce spui!

— Atunci – zise Prințul – ne-am înțeles; dacă îmi eşti atât de devotat, te iau cu mine.

— Oriunde, monseniore, oriunde – răspunse înveselit de Guiche – oriunde, şi chiar din clipa aceasta. Sunteți gata?

Şi de Guiche îşi împintenă râzând calul, care făcu două sărituri înainte.

— O clipă, o clipă – strigă Prințul – să trecem mai întâi pe la castel.

— Pentru ce?

— Pentru a o lua pe soția mea, ce naiba!

— Cum? întrebă de Guiche.

— Fără îndoială, întrucât ți-am spus ca e un plan de dragoste conjugală, trebuie deci să-mi iau nevasta.

— Atunci, monseniore – răspunse contele – sunt deznădăjduit, dar de Guiche nu vă mai poate urma.

— Cum?

— Da. Pentru ce să o luați şi pe DOAMNA?

— Poftim! Fiindcă îmi dau seama c-o iubesc.

De Guiche păli uşor, încercând totuşi să-şi păstreze aparenta voioşie.

— Dacă o iubiți pe DOAMNA, monseniore – spuse el – aceasta dragoste vă poate fi de ajuns, şi nu mai aveți nevoie de alți prieteni.

— Nu e rău, nu e rău – murmură Manicamp.

— Hei, văd că iar începe să-ți fie teamă de DOAMNA – replică Prințul.

— Ascultați-mă, monseniore, mi s-a plătit destul în privința asta; o femeie care a cerut să fiu surghiunit...

— Oh, Doamne, urât caracter mai ai, de Guiche; cum te stăpâneşte pizma, prietene!

— Aş vrea să vă văd în locul meu, monseniore.

— De bună seamă, din pricina asta ai dansat atât de prost aseară: voiai să te răzbuni, făcând-o pe DOAMNA să greşească pasul. Ah, de Guiche, asta nu e cinstit, şi am să i-o spun DOAMNEI.

— Oh, puteți să-i spuneți orice veți voi, monseniore. Alteța sa nu mă va urî mai mult decât o face acum.

— Ei, ei! Exagerezi, prietene, pentru cele cincisprezece zile de şedere forțată la țară, pe care ți le-a impus ea.

— Monseniore, cincisprezece zile sunt cincisprezece zile, dar când le petreci plictisindu-te de moarte, cincisprezece zile sunt o veşnicie.

— Aşa că n-ai de gând s-o ierți?

— Niciodată.

— Haide, haide, de Guiche, fii băiat mai cumsecade, vreau să te împac din nou cu ea; vei recunoaşte, când vei sta mai mult de vorbă cu ea, că nu e deloc rea şi că are mult spirit.

— Monseniore...

— Vei vedea că ştie să primească oaspeții ca o prințesă şi să râdă ca o burgheză; vei vedea că, atunci când vrea, ştie să

facă ceasurile să treacă repede ca minutele. De Guiche, prietene, trebuie să-ți schimbi părerea despre soția mea.

"Hotărât – îşi spuse Manicamp – iată un soț căruia numele soției lui îi va aduce nenorocire, şi răposatul rege Gandaule era un adevărat tigru pe lângă monseniorul."

— În sfârşit – adaugă Prințul – îți vei schimba părerea despre soția mea, de Guiche, ți-o garantez eu. Numai că trebuie să-ți arăt calea. Ea nu e ca oricare alta, şi nu oricine poate să ajungă la inima sa.

— Monseniore...

— Fără împotrivire, de Guiche, sau ne certam! i-o tăie Prințul.

— Dar dacă el vrea – şopti Manicamp la urechea lui de Guiche – fă-i pe plac.

— Monseniore – zise contele – mă voi supune.

— Şi pentru început – reluă monseniorul – astă-seară se face muzică la DOAMNA; vei lua masa cu mine şi te voi conduce la ea.

— Oh, în privința asta, monseniore – obiectă de Guiche – îngaduiți-mi să mă împotrivesc.

— Încă! Dar asta e curată răzvrătire!

— DOAMNA m-a primit prea urât aseară, de față cu toată lumea.

— Adevărat! zise Prințul râzând.

— În aşa fel, încât nici nu mi-a răspuns când i-am vorbit; poate că e bine să n-ai amor propriu, dar când e prea puțin, e prea puțin, cum se spune.

— Conte, după-masă te vei duce la tine să te îmbraci, apoi vei veni să mă iei; te voi aştepta.

— Pentru că altața voastră îmi porunceşte cu orice chip...

— Cu orice chip!

"Nu va renunța nici în ruptul capului – îşi spuse iarăşi Manicamp – şi acest soi de lucruri se înfig cu toată dârzenia în mintea soților. Ah, de ce nu l-a putut auzi domnul Molière pe acesta? L-ar fi pus în versuri."

Prințul şi curtea sa, vorbind şi glumind astfel, intrară în cel mai răcoros apartament al castelului.

— Să nu uit – zise de Guiche în pragul uşii – am o însărcinare pentru altața voastră regală.

— Du-o la îndeplinire.

— Domnul de Bragelonne a plecat la Londra, din ordinul regelui, şi m-a rugat să transmit monseniorului respectele sale.

— Mulțumesc! Călătorie bună vicontelui, la care țin rnult. Şi acum du-te să-ți schimbi costumul, de Guiche, şi revino la noi. Iar dacă nu vei reveni...

— Ce se va întâmpla, monseniore?

— Se va întâmpla că voi pune să fii aruncat în Bastilia.

— Atunci, hotărât lucru – zise de Guiche râzând – altața sa regală DOMNUL e contrariul altței sale regale DOAMNA. DOAMNA pune să fiu trimis în surghiun fiindcă nu mă iubeşte de loc, DOMNUL pune să fiu întemnițat fiindcă mă iubeşte prea mult. Mulțumesc, DOMNULE! Mulțumesc, DOAMNĂ!

— Haide, haide – îi spuse Prințul – eşti un prieten încântator, şi ştii bine că nu mă pot lipsi de tine. Întoarce-te repede.

— Fie, dar, la rândul meu, îmi place să cochetez puțin, monseniore.

— Adică?

— Nu mă întorc la altața voastră decât cu o condiție.

— Care?

— Am o rugăminte pentru prietenul unuia din prietenii mei.

— Pe nume?

— Malicorne.

— Vulgar nume!

— Purtat însă cu demnitate, monseniore.

— Fie. Ei bine?

— Ei bine, îi datorez domnului Malicorne un loc la curtea voastră, monseniore.

— Ce fel de loc?

— Un loc oarecare; de supraveghetor, bunăoară.

— La naiba, asemenea loc se găseşte; ieri l-am concediat pe intendentul apartamentelor mele.

— E bine şi intendent al apartamentelor, monseniore. Ce are de făcut?

— Nimic, decât să privească şi să dea raport.

— Poliție de interior?

— Exact.

— Oh, ce bine i se potriveşte asta lui Malicorne! îndrăzni să spună Manicamp.

— Îl cunoşti pe cel despre care e vorba, domnule Manicamp? întrebă Prințul.

— Foarte îndeaproape, monseniore. E prietenul meu.

— Şi părerea dumitale?

— Este că monseniorul nu va avea niciodată un intendent al apartamentelor mai bun ca acesta. Cum e plătit un asemenea post? îl întrebă contele pe Prinț.

— Nu ştiu; dar mi s-a spus totdeauna că nu este destul de bine plătit, când omul îşi vede de treabă.

— Ce înțelegeți prin a-şi vedea de treabă, Prințe?

— Adică atunci când slujbaşul e om de spirit.

— În cazul acesta cred că monseniorul va fi mulțumit, deoarece Malicorne e plin de spirit ca un diavol.

— Bun. Dacă-i aşa, postul o să mă coste mult – răspunse Prințul râzând. Îmi faci un adevărat dar, conte.

— Aşa cred şi eu, monseniore.

— Ei bine, du-te şi dă-i de veste lui Mélicorne al tău...

— Malicorne, monseniore.

— N-am să mă deprind niciodată cu numele ăsta!

— Şi totuşi îl rostiți bine pe al lui Manicamp, monseniore.

— Oh, îl voi rosti foarte bine şi pe al lui Manicorne. Obişnuința mă va ajuta.

— Spuneți-i oricum, monseniore, vă făgăduiesc că inspectorul apartamentelor voastre nu se va supăra de loc; e cea mai înțelegătoare fire din câte se pot întâlni.

— Ei bine, atunci, dragul meu de Guiche, comunică-i numirea sa... Dar, stai...

— Ce e, monseniore?

— Vreau să-l văd mai înainte. Dacă e tot atât de urât pe cât îi e numele, mă răzgândesc.

— Monseniorul îl cunoaşte.

— Eu?

— Fără îndoială. Monseniorul a avut prilejul să-l vadă o dată la Palatul Regal; cred că chiar eu vi l-am prezentat.

— Ah, foarte bine, îmi reamintesc... Drace, e un băiat tare drăguț!

— Ştiam că monseniorul trebuie să-l fi remarcat.

— Da, da, da! Vezi tu, de Guiche, vreau ca, nici eu, nici soția mea, să nu avem urâțenii în fața ochilor. Soția mea va lua totdeauna ca domnişoare de onoare numai fete frumoase; eu voi lua, la rândul meu, numai gentilomi chipeşi. În felul acesta, vezi tu, de Guiche, dacă eu voi avea copii, vor fi de

bună inspirație, şi dacă soția mea va face copii, se va fi uitat la modele frumoase.

— Judecata e bine întocmită, monseniore – zise Manicamp, aprobând în acelaşi timp din ochi şi din gură.

Cât despre de Guiche, se pare că el nu găsi judecata tot atât de bine întocmită, căci îşi dădu părerea numai printr-un gest, dar şi acest gest făcut cu multă nehotărâre.

Manicamp alergă să-i împărtăşească lui Malicorne fericita veste pe care o aflase. De Guiche se duse să-şi pună, cam fără tragere de inimă, costumul de salon. DOMNUL, cântând, râzând şi privindu-se în oglindă, aştepta ora mesei într-o dispoziție ce-ar fi îndreptățit din plin acest proverb: "Fericit ca un prinț".

LX

POVESTEA UNEI NAIADE ŞI A UNEI DRIADE

Toată lumea luase gustarea la castel, şi după gustare se pregăti pentru ținuta de salon.

Gustarea avea loc de obicei la ceasurile cinci. Să punem un ceas pentru mâncare şi două ceasuri pentru schimbarea costumelor. Fiecare era deci gata către ceasurile opt seara. Aşa că, pe la ceasurile opt seara începură prezentările la DOAMNA. Căci, după cum am spus, în seara aceea era rândul DOAMNEI să primească. Şi de la seratele DOAMNEI nu se gândea nimeni să lipsească, deoarece serile petrecute la ea aveau tot farmecul pe care regina, această cuminte şi minunată prințesă, nu izbutise niciodată să-l dea reuniunilor sale. Căci unul din meritele bunătății este, din nefericire, să creeze mai puțină voioşie decât ar putea-o face un spirit răutăcios. Cu toate acestea, să ne grăbim a o spune, spirit răutăcios nu este nicidecum epitetul ce i s-ar putea atribui DOAMNEI. Această fire de elită închidea în ea prea multă adevărată mărinimie, prea multe elanuri nobile şi gânduri

înalte, pentru a putea fi numita o fire răutăcioasă. Dar DOAMNA avea acea virtute de a nu se lăsa călcată în picioare, virtute adesea atât de fatală pentru cel care-o deține, întrucât duce la zdrobire acolo unde altă însuşire ar impune o plecăciune; de aici rezultă că loviturile nu se înmuiau câtuşi de puțin când ajungeau la ea, aşa cum se întâmpla cu acest suflet înfăşat în vată care era Maria-Tereza. Inima ei tresărea la fiecare atac şi, întocmai ca în acele încrâncenări de la jocurile cu inele, DOAMNA, dacă nu era lovită în aşa fel încât să fie scoasă din luptă, întorcea loviturile cu vârf şi îndesat nesocotitului, oricine ar fi fost el, care i se punea împotrivă. Este oare aceasta răutate? Este oare doar asprime? Noi socotim că naturile puternice şi bogate sunt acelea care, asemenea arborelui ştiinței, produc în acelaşi timp şi binele şi răul, creangă îngemănată şi pururi înflorită, pururi roditoare, al cărei fruct bun ştiu să-l vadă numai cei cărora le e foame de el, şi al cărui fruct rău îl mănâncă cei de prisos şi cei netrebnici, care şi mor din această pricină, ceea ce, la urma urmei, nu este o nenorocire.

Deci DOAMNA, care îşi făurise bine în minte planul ei de a doua regină, sau chiar de primă regină, DOAMNA, spunem, făcea ca în jurul ei lumea să se simtă totdeauna încântată prin conversație, prin întâlniri, prin libertatea neştirbită pe care o lăsa fiecăruia de a-şi rosti cuvântul său, cu condiția, bineînțeles, ca acest cuvânt să fie frumos sau folositor. Şi, de necrezut, din această pricină, la DOAMNA se vorbea poate mai puțin ca în alte părți. DOAMNA îi disprețuia pe flecari şi se răzbuna crud pe ei: îi lăsa să vorbească. Ea disprețuia de asemeni înfumurarea, şi nu-i ierta nici chiar regelui acest cusur. DOMNUL suferea de această boală, şi Prințesa îşi luase nemaipomenita sarcina de a-l lecui de ea. Încolo, poeți, oameni de duh, femei frumoase, ea îi primea pe toți ca o

stăpână mai presus de sclavii ei. Îndeajuns de visătoare în mijlocul tuturor acestor zburdălnicii pentru a-i face să viseze pe poeți, îndeajuns de stăpână pe farmecele sale pentru a străluci chiar şi în mijlocul celor mai recunoscute frumuseți, îndeajuns de spirituală pentru ca şi cei mai neîntrecuți s-o asculte cu plăcere. Se poate lesne bănui cine anume era atras de reuniuni ca acelea care se țineau la DOAMNA: tineretul dădea navală. Când regele e tânăr, totul e tânăr la curte. De aceea, bătrânele doamne, capete tari de pe vremea Regenței sau a ultimei domnii, rămâneau ursuze; dar la ursuzenia lor se răspundea râzând de aceste venerabile persoane care duseseră spiritul de dominație până la a comanda trupe de soldați în războiul Frondei, pentru ca, spunea DOAMNA, să nu-şi piardă cu totul înrâurirea asupra bărbaților.

Când bătură ceasurile opt, altața sa regală intră în marele salon, însoțită de doamnele de onoare, şi găsi aici câțiva curteni care aşteptau de mai bine de zece minute. Printre aceşti sosiți mai devreme, ea îl căuta pe acela care credea că trebuia să fi venit acolo înaintea tuturor. Dar nu-l zări. Aproape în aceeaşi clipă în care Prințesa îşi sfârşea investigația sa, fu anunțat DOMNUL.

Prințul era strălucitor la înfățişare. Toate nestematele cardinalului Mazarin, acelea, se înțelege, pe care ministrul nu avusese încotro şi trebuise să le lase, toate nestematele reginei-mame, ba chiar şi unele ale soției sale, le avea pe el DOMNUL în ziua aceea. Nu-i de mirare, deci, că stralucea ca un soare. În urma lui, cu pas domol şi cu un aer de pocăință admirabil jucat, venea de Guiche, îmbrăcat într-un costum de catifea de culoarea mărgăritarului cenuşiu, brodat cu argint şi cu panglicuțe albastre. De Guiche purta, de asemeni, dantele care erau tot atât de frumoase în telul lor ca şi

pietrele prețioase ale DOMNULUI. Pana de la pălărie îi era roşie.

DOAMNA avea mai multe culori. Ei îi plăcea roşul în tapete, griul în veşminte, albastrul la flori.

Domnul de Guiche, astfel îmbrăcat, era de o frumusețe pe care toata lumea putea s-o remarce. O anumită paliditate atrăgătoare, o anumită visare în priviri, mâini de o albeață de crin sub dantelele mari, gura cu o trăsătură melancolică – era destul, într-adevar, să-l vezi pe domnul de Guiche, pentru a mărturisi că puțini bărbați la curtea Franței se puteau asemui cu el. Din aceasta rezultă că DOMNUL, care avea pretenția să eclipseze o stea, dacă o stea s-ar fi luat la întrecere cu el, fu, dimpotrivă, eclipsat cu desăvârşire în toate imaginațiile, care sunt judecători foarte tăcuți, desigur, dar şi foarte necruțători în judecățile lor.

DOAMNA îi aruncase o privire în treacăt lui de Guiche; dar oricât de fugară fusese această privire, ea îi aşternu pe frunte o împurpurare încântătoare. DOAMNA îl găsise pe de Guiche, cu adevărat, atât de frumos şi atât de elegant, încât era aproape să nu mai regrete cucerirea regală pe care simțea că o pierde din mână. Îşi lăsă deci inima, fără voia ei, să-i împingă tot sângele până în mijlocul obrajilor.

DOMNUL, luând aerul său trufaş, se apropie de ea. El nu observase roşeața Prințesei, sau, dacă o observase, era departe de a o atribui adevăratei cauze.

— Doamnă – zise el, sărutând mâna soției – e aici un dizgrațiat, un nenorocit surghiunit, pe care îmi iau sarcina de a ți-l prezenta. Ține seamă, te rog, că e unul dintre cei mai buni prieteni ai mei şi că primirea pe care i-o vei face va fi o măgulire pentru mine.

— Ce surghiunit? Ce dizgrațiat? întrebă DOAMNA rotindu-şi ochii în jurul ei, dar fără a şi-i opri la conte mai

mult decât la alții.

Era momentul să fie împins în scenă protejatul. Prințul se dădu la o parte şi-i lăsă loc lui de Guiche, care, cu un aer destul de posomorât, se apropie de DOAMNA şi-i făcu o reverență.

— Dar cum – întrebă DOAMNA, ca şi când ar fi încercat cea mai vie uimire – domnul conte de Guiche este dizgrațiatul, surghiunitul?

— Da, el – murmură ducele.

— Aşa e – zise DOAMNA. Nu se vede decât el aici.

— Ah, doamnă, eşti nedreaptă – rosti Prințul.

— Eu?

— Fără îndoială. Dar fie. Haide, iartă-l pe bietul băiat.

— Să-l iert, pentru ce? Ce-aş putea oare să-i iert eu domnului de Guiche?

— La drept vorbind, explică-te, de Guiche. Ce vrei să ți se ierte? întrebă Prințul.

— Vai, alteța sa regală ştie foarte bine – răspunse contele cu prefăcătorie.

— Haide, haide, dă-i mâna, doamnă – zise Filip.

— Dacă asta îți face plăcere, domnule...

Şi, cu o indescriptibilă mişcare a ochilor şi a umerilor, DOAMNA întinse frumoasa ei mână parfumată în fața tânărului, care o atinse cu buzele. E de crezut că această atingere ținu prea mult şi că DOAMNA nu-şi retrase prea repede mâna, căci ducele adăugă:

— De Guiche nu e rău, doamnă, şi n-are să te muşte, desigur.

Cei din jur luară ca pretext aceste cuvinte, cum nu se poate prea glumețe, pentru a râde cu hohote. Într-adevăr, situația era vrednică de băgat în seamă şi câteva spirite binevoitoare făcură totul ca ea să nu treacă neobservată.

DOMNUL se bucura încă de efectul vorbelor sale, când fu anunțat regele.

În acest moment, aspectul salonului era acesta pe care vom încerca să-l zugrăvim. În mijloc, în fața căminului încărcat de flori, sta DOAMNA, cu domnişoarele sale de onoare, ce formau două aripi, în jurul cărora zburdau fluturii de la curte. Alte grupuri erau strânse în dreptul firidelor de la ferestre, cum fac în rondurile lor prestabilite Străjile unei garnizoane, şi, din locurile respective, prindeau din zbor cuvintele pornite din grupul principal. Din unul din aceste grupuri, cel mai apropiat de cămin, Malicorne, numit, cât ai bate din palme, de către Manicamp şi de Guiche, intendent al apartamentelor, Malicorne, a cărui uniformă de ofițer era gata de mai bine de două luni, sclipea în podoabele sale şi îşi arunca spre Montalais, extrema stângă a DOAMNEI, tot focul ochilor lui şi toate scânteierile veşmintelor sale de catifea.

DOAMNA vorbea cu domnişoara de Châtillon şi cu domnişoara de Créqui, cele mai apropiate de ea, şi arunca din când în când câte un cuvânt şi DOMNULUI, care plecă de lângă dânsa de îndată ce valetul de la intrare strigă:

— Regele!

Domnişoara de La Vallière era, ca şi Montalais, în stânga DOAMNEI, adică penultima din rând; la dreapta ei fusese aşezată domnişoara de Tonnay-Charente. Se afla deci în poziția acelor corpuri de trupă a căror slăbiciune e bănuită şi tocmai de aceea sunt puse între două forțe încercate. Flancată astfel de cele două prietene ale sale de aventuri, La Vallière, fie că era mâhnită din pricina plecării lui Raoul, fie că era încă tulburată de întâmplările petrecute de curând şi care începuseră să-i facă numele cunoscut în lumea curtenilor, La Vallière, spunem, îşi ascundea în dosul evantaiului ochii puțin înroşiți şi părea să dea o mare atenție

cuvintelor pe care Montalais şi Athénaïs i le strecurau pe rând, când într-o ureche, când în cealaltă.

În clipa când numele regelui fu rostit, un freamăt mare se produse în tot salonul. DOAMNA, în calitate de gazdă, se ridică spre a-l primi pe regescul oaspete; dar, ridicându-se, oricât ar fi fost de preocupată, aruncă o privire la stânga sa, şi această privire, pe care încrezutul de Guiche o interpretă ca fiind adresată lui, se opri, după ce alunecă de-a lungul cercului, asupra domnişoarei de La Vallière, la care văzu o vie roşeaţă în obraji şi o adâncă tulburare.

Regele păşi în mijlocul grupului, devenit acum unul singur printr-o mişcare ce se făcu, în chip firesc, de la margini spre centru. Toate frunţile se plecau în faţa maiestăţii sale, toate femeile se îndoiau ca nişte crini măreţi şi mlădioşi în faţa regelui Aquilo.

Maiestatea sa nu avea nimic solemn, am putea spune nimic regal în seara aceea, bineînţeles în afară de tinereţea şi de frumuseţea lui. Un anumit aer de voioşie reală şi de bună dispoziţie trezi dintr-o dată toate spiritele; şi iată că fiecare îşi făgădui o seară minunată, chiar dacă n-ai vedea decât marea dorinţă pe care o avea maiestatea sa de a petrece la DOAMNA.

Dacă cineva putea, prin bucuria şi prin voioşia lui, să-l egaleze pe rege, acesta era domnul de Saint-Aignan, roz la faţă, la haine şi la panglici, cu idei roze mai ales – şi, în seara aceea, domnul de Saint-Aignan era plin de idei. Ceea ce dăduse o înflorire nouă tuturor acestor idei care germinau în spiritul lui voios era faptul că o văzuse pe domnişoara de Tonnay-Charente îmbrăcată, ca şi el, în roz. N-am vrea totuşi să spunem că şiretul curtean nu ştiuse mai dinainte că frumoasa Athénaïs avea să se îmbrace în această culoare: se pricepea atât de bine în arta de a face să flecărească un croitor sau o cameristă asupra planurilor stăpânei sale! Îi

trimise, deci, tot atâtea ocheade asasine domnişoarei Athénaïs câte noduri de panglici avea la pantofi şi la haină, adică făcu o adevărată risipă.

Regele adresându-i complimentele sale DOAMNEI, şi DOAMNA fiind aproape rugată să se aşeze, cercul se alcătui îndată. Ludovic îi ceru DOMNULUI să-i spună cum a fost la scăldătoare; el însuşi povesti, trăgând cu ochiul spre doamne, că poeții se întrec în a pune în versuri această galantă distracție a băilor de la Valvins, şi că unul din ei mai ales, domnul Loret, pare a fi primit destăinuirile vreunei nimfe a apelor, atât de multe adevăruri a putut să spună în versurile sale.

Multe doamne se simțiră datoare să roşească. Regele profită de acest prilej pentru a trage cu ochiul mai în voie; singură Montalais nu se roşise şi nu-şi coborâse ochii de la rege, astfel că-l văzu sorbind-o cu privirea pe domnişoara de La Vallière. Această îndrăzneață domnişoară de onoare, care se numea Montalais, făcu să se plece în jos privirea regelui, scăpând-o astfel pe Louise de La Vallière de sub o văpaie arzătoare ce i-ar fi fost probabil transmisă de acea privire.

Ludovic era acum prins de DOAMNA, care-l copleşea cu întrebările, şi nimeni pe lume nu se pricepea să pună întrebările ca ea! El însă încerca să dea convorbirii un caracter general şi, spre a izbuti, trebui să-şi sporească spiritul şi galanteria.

DOAMNA ținea foarte mult la măguliri; se hotărî deci să le smulgă cu orice preț, şi, adresându-se regelui. Îi zise:

— Sire, maiestatea voastră, care ştie tot ce se întâmplă în regatul său, trebuie să fi cunoscut mai dinainte versurile ce i-au fost povestite domnului Loret de acea nimfă; maiestatea voastră vrea să ni le împărtăşească şi nouă?

— Doamnă – răspunse regele cu o grație neîntrecută – nu am această cutezanță... Nu poate fi îndoială că, dumneata personal, te-ai simți oarecum încurcată să asculți anumite detalii... Dar de Saint-Aignan povesteşte frumos şi reține foarte bine versurile; iar dacă nu le reține, le improvizează. Ți-l înfățişez ca poet desăvârşit.

De Saint-Aignan, adus în scenă, fu nevoit să se producă, dar cât mai puțin necuviincios cu putință. Din nefericire însă pentru Doamna, el nu se gândea decât la treburile lui, adică în loc să-i aducă DOAMNEI măgulirile pe care ea şi le dorea, se apucă să tragă spuza pe turta lui puțin mai mult decât îi era îngăduit. Aruncându-şi deci, pentru a suta oară, privirea către frumoasa Athénaïs, care punea în practică fără abatere teoria sa din ajun, adică nu catadicsea să-şi privească adoratorul, Saint-Aignan începu prin a spune:

— Sire, maiestatea voastră mă va ierta fără îndoială ca am reținut prea puțin versurile pe care nimfa i le-a dictat lui Loret; dar acolo unde regele n-a reținut nimic, ce-aş putea face eu, un biet spirit mult mai slab?

DOAMNA nu fu încântată de această ploconire de curtean.

— Ah, doamnă – continuă de Saint-Aignan – astăzi nu se mai vorbeşte despre ceea ce spun nimfele de apă dulce. Într-adevăr, am fi ispitiți să credem că nu se mai întâmplă nimic interesant în regatele lichide. Numai pe uscat, doamnă, se petrec marile evenimente. Ah, pe uscat, doamnă, atâtea poveşti pline de...

— Bine! făcu DOAMNA. Şi ce se petrece pe uscat?

— Asta ar trebui să le întrebăm pe driade – răspunse contele – căci driadele trăiesc în păduri, după cum alteța voastră o ştie.

— Ştiu chiar că sunt prin firea lor vorbărețe, domnule de Saint-Aignan.

— E adevărat, doamnă; dar atunci când nu dezvălui decât lucruri frumoase, ar fi nedrept să le învinuim de vorbărie goală.

— Aşadar, ele dezvăluie lucruri frumoase? întrebă cu un aer şăgalnic Prințesa. În adevăr, domnule de Saint-Aignan, îmi ațâți curiozitatea şi, dacă aş fi regele, ți-aş porunci numaidecât să ne povesteşti acele lucruri frumoase pe care le spun doamnele driade, întrucât numai dumneata singur, aici, pari să pricepi limba lor.

— Oh, pentru aşa ceva, doamna, eu sunt la ordinele maiestății sale – răspunse cu glas tare contele.

— Pricepe limba driadelor? zise DOMNUL. Fericit om acest Saint-Aignan.

— Ca însăşi limba franceză, monseniore.

— Atunci povesteşte – ceru DOAMNA.

Regele se simți încurcat; fără îndoială că omul lui avea să-l vâre în vreo afacere pârdalnică. Simțea bine asta, datorită atenției generale stârnită de primele cuvinte ale lui de Saint-Aignan, stârnită de asemeni şi de atitudinea neobişnuită a DOAMNEI. Cei mai discreți păreau gata să soarbă fiecare cuvânt pe care avea să-l rostească contele. Se tuşea, se apropiau unu de alții, se trăgea cu coada ochiului spre anumite doamne, care, ele însele, spre a înfrunta cu mai multă decență, sau cu mai multă hotărâre, aceste priviri inchizitoriale şi atât de apăsătoare, îşi pregăteau evantaiele şi luau înfățişări de dueliste gata să răspundă la atacul adversarilor lor.

Pe vremea aceea era atât de îndătinat obiceiul conversațiilor ce ieşeau dm comun şi al povestirilor spinoase, încât acolo unde un întreg salon din zilele noastre ar bănui

scandal, răzbunare, tragedie şi s-ar împrăştia cu groază, în salonul DOAMNEI fiecare se pregătea să se aşeze cât mai bine pe scaunul lui, astlel încât să nu piardă nici un cuvânt, nici un gest din comedia compusă spre folosul său de domnul de Saint-Aignan, şi a cărei încheiere, oricare ar fi fost stilul şi intriga, trebuia să fie cu necesitate perfectă în privința calmului şi a observației.

Contele era cunoscut ca un om bine crescut şi ca un admirabil povestitor. Începu deci, cu tot curajul, în mijlocul unei tăceri adânci, care l-ar fi putut fâstâci pe oricare altul, în afară de el.

— Doamnă, regele îmi îngăduie să mă adresez mai întâi alteței voastre regale, întrucât se arată a fi cea mai curioasă din cercul ei; voi avea deci onoarea de a spune alteței voastre regale că driada locuieşte de preferință în scorburile stejarilor, şi cum driadele sunt nişte minunate făpturi mitologice, ele îşi aleg de obicei arborii cei mai frumoşi, adică aceia cu trunchiurile cele mai groase.

La această introducere, care, sub un văl străveziu, reamintea faimoasa întâmplare de la stejarul regal, care jucase un rol atât de mare în seara precedentă, multe inimi începură să bată de bucurie sau de nelinişte, încât, dacă de Saint-Aignan n-ar fi avut un glas aşa de puternic şi de sonor, aceste bătăi ale inimi s-ar fi auzit pe deasupra glasului său.

— Trebuie să fie driade şi la Fontainbleau – spuse DOAMNA pe un ton cât se poate de calm – căci niciodată în viața mea n-am văzut stejari mai frumoşi ca aceia din parcul regal de aici.

Şi, spunând aceste cuvinte, îşi întoarse în direcția lui de Guiche o privire de care acesta nu se mai putea plânge ca de aceea de mai înainte, care, după cum am spus, avea o

anumită nuanță de ceva fugar, nuanță destul de dureroasă pentru o inimă atât de iubitoare.

— Într-adevăr, doamnă, chiar de Fontainebleau voiam să vorbesc alteței voastre regale – răspunse de Saint-Aignan – deoarece driada a cărei poveste o urmărim locuieşte în parcul castelului maiestății sale.

Se intrase în subiect; acțiunea începuse; auditori şi narator, nimeni nu mai putea să dea înapoi.

— Să ascultăm – zise DOAMNA – căci povestirea mi se pare a avea nu numai farmecul unei poveşti populare, dar şi al unei cronici foarte apropiate de noi.

— Se cuvine să încep cu începutul – reluă contele. Aşadar, la Fontainebleau, într-o colibă cu o frumoasă înfățişare, locuiesc nişte păstori. Unul e păstorul Tircis, care stăpâneşte cele mai bogate păşuni, moştenite de la părinții lui. Tircis e tânăr şi frumos, şi însuşirile sale îl fac să fie primul dintre păstorii de prin aceste părți. Se poate deci spune cu toată îndrăzneala că e regele acelor locuri.

Un uşor murmur de aprobare îl însufleți pe povestitor, care continuă:

— Curajul lui e deopotrivă cu puterea lui; nimeni nu-l întrece în dibăcie la vânătoarea de fiare sălbatice, nimeni nu dă sfaturi mai înțelepte ca el. Când îşi mâiia calul prin frumoasele câmpii ale ținuturilor sale, când, în întrecerile pentru dovedirea îndemânării şi-a istețimii, e în fruntea celorlalți păstori care i se supun cu credință, ai zice că e zeul Marte învârtindu-şi lancea pe câmpiile Traciei, sau, şi mai bine încă, Apolo, zeul luminii, învăluind pământul cu săgețile lui încinse de flăcări.

Fiecare îşi spunea că acest portret alegoric al regelui nu era începutul cel mai rău pe care povestitorul l-ar fi putut alege. De aceea îşi făcu efectul şi asupra asistenței, care, atât

din datorie cât şi plăcere, aplaudă cu însufleţire, şi asupra regelui însuşi, căruia îi plăceau foarte mult laudele, atunci când erau la locul lor, ba nu-i displăceau nici chiar atunci când erau puţin exagerate. Domnul de Saint-Aignan continuă.

— Şi nu numai datorită capriciilor gloriei, doamnele, şi-a căpătat păstorul Tircis un renume care a făcut din el regele păstorilor.

— Al păstorilor de la Fontainebleau – zise regele zâmbind către Doamna.

— Oh – strigă DOAMNA – Fontainebleu e luat doar la întâmplare de către poet; eu aş spune: al păstorilor din întreaga lume.

Regele îşi uită rolul de ascultător pasiv şi se înclină.

— Dar mai ales – urmă de Saint-Aignan în mijlocul unui murmur măgulitor – mai ales în preajma femeilor frumoase se desfăşoară pe deplin meritele acestui rege al păstorilor. E un păstor al cărui spirit e pe atât de fin pe cât de curată îi e inima; ştie să spună un compliment cu o graţie care cucereşte, ştie să iubească cu o discreţie care făgăduieşte plăcutelor şi fericitelor lui cuceriri soarta cea mai vrednică de invidiat. Niciodată nu se înfurie, niciodată nu uită. Cine l-a văzut pe Tircis, şi l-a auzit, trebuie să-l iubească; cine îl iubeşte şi e iubit de el, a întâlnit fericirea.

De Saint-Aignan făcu aici o pauză – gusta voluptatea laudelor – şi acest portret, oricât de grotesc ar fi fost umflat, găsise încuviinţarea mai ales în anumite urechi pentru care meritele păstorului nu păreau sa fi fost prea exagerate. DOAMNA îl îndemnă pe orator să continue.

— Tircis – reluă contele – avea un prieten credincios, au mai degrabă un slujitor devotat, care se numea... Amyntas.

— Ah, să auzim portretul lui Amyntas! rosti cu şiretenie DOAMNA. Eşti un pictor atât de bun, domnule de Saint-Aignan!

— Doamnă...

— Oh, conte de Saint-Aignan, să nu-l jertfeşti, te rog, pe acest biet Amyntas! Nu ți-aş ierta-o niciodată!

— Doamnă, Amyntas e de o condiție prea inferioară, mai ales față de Tircis, pentru ca persoana lui să poată avea onoarea de a se face vreo asemănare. În antichitate erau anumiți prieteni din aceştia şi anumiți servitori care se lăsau să fie îngropați de vii la picioarele stăpânilor lor. La picioarele lui Tircis, acolo este locul lui Amyntas; el nici nu cere altul, şi dacă vreodată ilustrul erou...

— Ilustrul păstor, vrei să spui – rosti DOAMNA prefăcându-se că-l corectează pe de Saint-Aignan.

— Alteța voastră regală are dreptate, m-am înşelat – reluă curteanul. Dacă păstorul Tircis, zic, binevoieşte uneori să-l numească pe Amyntas prietenul său şi să-şi deschidă inima în fața lui, aceasta e o favoare fără pereche, de care cel din urmă se bucură ca de cea mai însemnată fericire.

— Toate acestea – îl întrerupse DOAMNA – arată devotamentul absolut al lui Amyntas pentru Tircis, dar nu ne dau portretul lui Amyntas. Conte, nu-l înfrumusețea dacă nu-ți place, dar zugrăveşte-ni-l aşa cum e; vreau să cunosc portretul lui Amyntas.

De Saint-Aignan se supuse, după ce făcu o plecăciune adâncă în fața cumnatei maiestății sale.

— Amyntas – zise el – e ceva mai în vârstă decât Tircis; nu e un păstor cu totul defavorizat de natură; se poate chiar spune că Muzele au binevoit să zâmbească la naşterea lui, aşa cum Hebe zâmbeşte tinereții. Nu are ambiția să

strălucească; o are pe aceea de a fi iubit, şi poate că s-ar învrednici de asta, dacă ar fi cunoscut mai îndeaproape.

Acest din urmă paragraf fu întărit de o ocheadă ucigătoare trimisă de-a dreptul către domnişoara de Tonnay-Charente, care înfruntă lovitura fără a se clătina. Dar modestia şi dibăcia aluziei avuseseră un mare efect: Amyntas culese rodul dorit, prin aplauze; capul lui Tircis însuşi dădu semnalul pnntr-o încuviințare plină le bunăvoință.

— Şi iată că – continuă de Saint-Aignan – Tircis şi Amyntas se plimbau într-o seară prin pădure vorbind despre amărăciunile lor în dragoste. Notați că aici începe povestirea driadei, doamnelor; altminteri, cum am fi putut noi afla ce-şi spuneau Tircis şi Amyntas, care erau cei mai discreți păstori de pe pământ? Ei aleseră deci colțul cel mai stufos din pădure, pentru a se ascunde de ceilalți şi a-şi împărtăşi nestânjeniți necazurile lor, când deodată auzul le fu lovit de murmurul unor glasuri

— Ah, ah! făcu cineva în preajma povestitorului. Iată că totul devine nespus de interesant!

Aci, DOAMNA, asemenea generalului ager care îşi inspectează armata, le străpunse cu o privire pe Montalais şi pe Tonnay-Charente, care începeau să facă fețe-fețe.

— Aceste glasuri melodioase – urma de Saint-Aignan – erau ale câtorva păstorițe care voiseră şi ele să se bucure de răcoarea codrului şi care, ştiind că acel colț era mai retras, aproape neumblat, se strânseseră acolo pentru a-şi împărtăşi unele păreri cu privire la viața păstorească.

Un imens hohot de râs, stârnit de ultima frază a lui Saint-Aignan, un foarte fin zâmbet al regelui privind către Tonnay-Charente, acestea fură rezultatele țintirii.

— Driada ne asigură – vorbi mai departe Saint-Aignan – că păstorițele erau trei, şi că toate trei erau tinere şi

frumoase.

— Numele lor? întrebă DOAMNA cu un glas liniştit.

— Numele lor? făcu de Saint-Aignan care se zburli împotriva acestei indiscreții.

— Fără îndoială. I-ai numit pe păstori Tircis şi Amyntas; numeşte-le şi pe păstorițe într-un fel oarecare.

— Oh, doamnă, eu nu sunt un născocitor, un truver, cum se spunea odinioară; eu povestesc ceea ce a spus driada.

— Şi cum le numea driada dumitale pe acele păstorițe? Într-adevăr, iată o memorie răuvoitoare. Sau această driadă era certată cu zeița Mnemosyna?

— Doamnă, aceste păstorițe... Dar țineți seama că a da în vileag nume de femei e un adevărat sacrilegiu.

— De care o femeie te iartă, conte, cu condiția să ne spui numele păstorițelor.

— Ele se numeau Philis, Amaryllis şi Galateea.

— Minunat! N-am pierdut nimic aşteptând – zise DOAMNA – şi iată trei nume încântătoare. Acum, portretele lor!

De Saint-Aignan făcu o nouă mişcare de împotrivire.

— Oh, să procedăm în ordine, te rog, conte – stărui DOAMNA. Nu-i aşa, sire, că trebuie să ni se zugrăvească portretele păstorițelor?

Regele, care se aştepta la această stăruință şi care începea să simtă o anumită nelinişte, nu crezu de cuviință să se pună rău cu o atât de primejdioasă interogatoare. Se gândea apoi că de Saint-Aignan, în portretele sale, va găsi mijlocul de a strecura câteva trăsături delicate ce vor bucura urechile pe care maiestatea sa avea interesul să le încânte. Cu această speranță, dar şi cu această teamă, Ludovic încuviință ca de Saint-Aignan să facă portretele păstorițelor Philis, Amaryllis şi Galateea.

— Ei bine, atunci fie! zise de Saint-Aignan, ca un om care îşi ia inima în dinți.

Şi începu.

LXI

SFÎRŞITUL POVEŞTII NAIADEI ŞI DRIADEI

— Philis – zise de Saint-Aignan aruncând o privire provocatoare spre Montalais, cam în felul cum un spadasin încercat îşi îndeamnă, într-un asalt, rivalul demn de el sa se pună în gardă – Philis nu e nici brună nici blondă, nici înaltă nici scundă, nici rece nici aprinsă; e, oricât ar fi ea de păstoriță, spirituală ca o prințesa şi neastâmpărată ca un demon. Are o privire căreia nimic nu-i scapă. Şi tot ceea ce vede cu ochii doreşte cu inima. E o pasăre care, ciripind necontenit, aci atinge iarba în zbor, aci se ridică în aer după un fluture, aci se opreşte pe ramura cea mai înaltă a unui copac şi de acolo le face în ciudă păsărarilor, să vină s-o prindă sau s-o agațe în plasele lor.

Portretul era atât de asemănător, încât toate privirile se întoarseră spre Montalais care, cu ochii larg deschişi, cu nasul în sus, îl asculta pe de Saint-Aignan ca şi cum ar fi fost vorba de o persoană ce n-ar fi avut nici o legătură cu ea.

— Asta e tot, domnule de Saint-Aignan? întrebă Prințesa.

— Oh, alteța voastră regală, portretul e doar schițat, şi ar mai fi încă multe de spus. Dar mi-e teamă să nu obosesc răbdarea alteței voastre, sau să nu rănesc modestia păstoriței, astfel că trec la prietena ci Amaryllis.

— Prea bine, domnule de Saint-Aignan – zise DOAMNA – treci la Amaryllis; noi te urmărim.

— Amaryllis e cea mai în vârstă dintre cele trei; totuşi – se grăbi să adauge de Saint-Aignan – această vârsta înaintată nu atinge nici douăzeci de ani.

Sprâncenele domnişoarei de Tonnay-Charente, care se încruntaseră la începutul povestirii, se descreţiră acum cu un zâmbet uşor.

— Ea e înaltă la trup şi are un păr lung pe care şi-l împleteşte după modelul statuilor greceşti; mersul îi e maiestuos şi gesturile pline de mândrie, astfel încât pare mai degrabă o zeiță decât o simplă muritoare, iar printre zeițe, aceea care îi seamănă cel mai mult este Diana vânătorița; cu singura deosebire că această cruda păstoriță, şterpelindu-i într-o zi tolba cu săgeți lui Amor, pe când bietul Cupidon dormea într-un tufiş de trandafiri, în loc să-şi îndrepte arcul înspre oaspeții pădurii, ea şi-l descarcă fără mila în păstorii care trec pe acolo şi pe care-i poate vedea şi ochi cu săgețile sale.

— Oh, urâcioasă păstoriță! vorbi DOAMNA. N-o să se aleagă şi ea până la urmă cu una din acele săgeți pe care le aruncă fără milă în dreapta şi în stânga?

— Asta e şi speranța tuturor păstorilor noştri – zise de Saint-Aignan.

— Şi mai ales a lui Amyntas, nu-i aşa? adăugă DOAMNA.

— Păstorul Amyntas e atât de timid – spuse de Saint-Aignan cu aerul cel mai modest pe care-l putea lua – încât, dacă speră şi el asta, nimeni n-a putut afla ceva, căci el îşi ascunde speranța în cel mai adânc ungher al inimii.

Un murmur dintre cele mai măgulitoare întâmpină această profesiune de credință a povestitorului în legătură cu păstorul Amyntas.

— Şi Galateea? întreba DOAMNA. Sunt nerăbdătoare să văd o mână dibace reluând portretul ei de unde l-a lăsat Virgiliu şi terminându-l sub ochii noştri.

— Doamnă – răspunse de Saint-Aignan – față de marele Virgiliu Maro, umilul vostru servitor nu e decât un poetastru;

totuşi, încurajat de ordinul vostru, voi face tot ce-mi stă în putință.

— Te ascultăm – zise DOAMNA.

De Saint-Aignan îşi întinse un picior, un braț şi îşi țuguie amândouă buzele.

— Albă ca spuma laptelui – începu el – aurie ca spicul de grâu, ea răspândeşte în văzduh miresmele parului ei bălai. Încât te întrebi dacă nu este cumva însăşi acea frumoasă Europa care a trezit iubirea în inima lui Iupiter, pe când se juca împreună cu prietenele sale pe pajiştea înfloritã. Din ochii ei, albaştri ca azurul cerului în cele mai minunate zile de vară, coboară o lumină dulce şi mângâietoare; reveria o hrăneşte, amorul o îmbogățeşte. Iar când îşi încruntă sprânceana sau când îşi apleacă fruntea spre pământ, soarele se întunecă în văzduh în semn de doliu. Dimpotrivă, când râde, întreaga fire îşi recapătă voioşia, şi păsările, care amuțiseră o clipă, îşi reîncep cântecele lor în frunzişul copacilor. Această păstoriță îndeosebi – zise de Saint-Aignan ca să încheie – această păstoriță e vrednică de adorația tuturor; şi dacă vreodată inima ei se va dărui cuiva, ferice de muritorul pe care dragostea sa feciorelnică îl va înălța la treapta unui zeu!

DOAMNA, ascultând zugrăvirea acestui portret, aşa cum făceau toți ceilalți, se mulțumi să-şi arate încântarea subliniind părțile cele mai poetice prin câteva clătinări din cap; dar era cu neputință de spus dacă aceste semne de încântare se refereau la talentul povestitorului sau la asemănarea portretului. Rezultă că, DOAMNA neaplaudând fățiş, nimeni nu-şi îngădui să aplaude, nici chiar DOMNUL însuşi, care găsea în sinea sa că de Saint-Aignan se oprise prea mult asupra portretelor păstorițelor, după ce trecuse

oarecum cam repede peste portretele păstorilor. Adunarea părea deci de gheață.

De Saint-Aignan, care îşi sleise şi retorica şi penele în nuanțarea portretului Galateei şi care se aştepta, după primirea favorabilă făcută celorlalte părți, să audă un ropot de aplauze pentru aceasta din urmă, fu şi mai înghețat decât regele şi întreaga reuniune.

Urmă o clipă de tăcere, ruptă, în sfârşit, de DOAMNA:

— Ei bine, sire – întrebă ea – ce spune maiestatea voastră despre aceste trei portrete?

Regele voia să vină în ajutorul lui de Saint-Aignan, cu gândul de a se pune pe sine la adăpost.

— Găsesc că Amaryllis e frumoasă, după părerea mea – zise el.

— Mie îmi place mai mult Philis – adăugă DOMNUL. E o fată straşnică, sau mai bine zis un straşnic băieți de nimfă.

Ceilalți avură dreptul să râdă.

De data aceasta, privirile fură atât de directe, încât Montalais simți cum roşeața i se urcă în obraji într-un şuvoi de flăcări violete.

— Prin urmare – reluă DOAMNA – aceste păstorițe îşi spuneau?...

Dar de Saint-Aignan, rănit în amorul propriu, nu se mai simțea în stare să înfrunte atacul unor forțe proaspete şi odihnite.

— Doamnă – zise el – aceste păstorițe îşi împărtăşeau una alteia micile lor înclinări.

— Haide, haide, domnule de Saint-Aignan, dumneata eşti un fluviu de poezie pastorală – îl îndemnă DOAMNA cu un surâs drăgălaş ce-l reînvioră puțin pe narator.

— Îşi spuneau că dragostea e o primejdie, dar că lipsa dragostei e moartea inimii.

— Şi concluzia lor?... Întrebă DOAMNA.

— Concluzia lor e că trebuie să iubeşti.

— Foarte bine. Şi puneau pentru asta anumite condiţiuni?

— Condiţiunea de a alege – răspunse de Saint-Aignan. Trebuie să adaug chiar, şi, vă reamintesc, driada este aceea care vorbeşte, că una dintre păstorițe, Amaryllis, cred, se împotrivea cu atâta îndârjire dragostei, fără ca totuşi să se apere prea mult atunci când inima i-a fost cucerită de imaginea unui anumit păstor.

— Amyntas sau Tircis?

— Amyntas, doamnă – răspunse cu modestie de Saint-Aignan. Dar numaidecât Galateea, dulcea Galateea cu ochii albaştri, spuse că nici Amyntas, nici Alphesibeu, nici Tityr, nici alt păstor dintre cei mai chipeşi de prin partea locului nu putea să se asemene lui Tircis, că Tircis îi umbrea pe toți ceilalți bărbați, aşa cum stejarul întrece prin măreție toți ceilalți copaci şi crinul prin splendoare toate celelalte flori. Ea îi făcu chiar lui Tircis un portret atât de frumos, că Tircis, care o asculta, a trebuit să fie cu adevărat măgulit, în ciuda măririi sale. Şi iată că aşa se dovedi că Tircis şt Amyntas erau prețuiți de Amaryllis şi Galateea. Şi tot astfel, taina acestor două inimi fu dezvăluită în întunecimea nopții şi în liniştea adâncă a pădurii. Iată, doamnă, ce mi-a povestit driada, ea care ştie tot ce se petrece în scorburile stejarilor şi tufişurile din jurul lor, ea care cunoaşte aleanul pasărilor şi înțelege cântecele lor de dragoste, în sfârşit, ea care desluşeşte freamătul vântului printre ramuri şi zumzetul gâzelor de aur sau de smarald în corolele florilor sălbatice; ea mi-a spus toată această poveste, eu n-am făcut decât s-o repet.

— Şi acum ai terminat, nu-i aşa, domnule de Saint-Aignan? întrebă DOAMNA cu un surâs care-l făcu pe rege să

se cutremure.

— Am terminat, da, doamnă – răspunse de Saint-Aignan – şi sunt fericit dacă am putut să ofer alteței voastre câteva clipe de voioşie.

— Clipe prea scurte – zise Prințesa – căci n-ai povestit decât ceea ce ştiai; dar, scumpe domnule de Saint-Aignan, dumneata ai avut nenorocul să asculți numai ceea ce a spus o singură driadă, nu-i aşa?

— Da, doamnă, una singură, mărturisesc.

— Atunci înseamnă ca ai trecut pe lângă o mică naiadă ce nu te atrăgea prin nimic, dar care ştia mai multe decât driada dumitale, dragul meu conte.

— O naiadă? repetară câteva glasuri ce începeau să prevadă că povestea va avea şi o urmare.

— Fără îndoială! Alături de acel stejar de care vorbeşti, şi care se numeşte stejarul regal, după cât cred cel puțin, nu-i aşa, domnule de Saint-Aignan...?

Saint-Aignan şi regele schimbară câte o privire.

— Da, doamnă – răspunse de Saint-Aignan.

— Ei bine, e acolo un mic izvor care susură printre pietricele şi se strecoară pe sub flori de miozotis şi printre pilcuri de părăluțe.

— Cred că DOAMNA are dreptate – zise regele neliniştit, cu inima suspendată la frazele cumnatei sale.

— Oh, este unul, da, răspund eu în locul dânsului – continuă DOAMNA – iar dovada cea mai bună este că naiada care îşi are sălaşul în acel izvor m-a oprit din drum pe mine, cea care vă vorbesc aici.

— Hm! făcu de Saint-Aignan.

— Da, da – adăugă Prințesa – m-a oprit pentru a-mi spune o mulțime de lucruri pe care domnul de Saint-Aignan nu le-a pus în povestirea sa.

— Hai, povesteşte acum dumneata – zise DOMNUL – căci povesteşti cu mult farmec.

La complimentul conjugal, Prințesa răspunse printr-o înclinare plină de grație.

— Eu n-o să am poezia contelui şi nici talentul lui pentru a depăna toate amănuntele.

— Asta nu înseamnă că vei fi ascultată cu mai puțin interes – zise regele, care simțea de pe-acum ceva îndreptat împotriva lui în povestirea cumnatei sale.

— Vorbesc, de altminteri – continuă Prințesa – în numele acelei mici naiade, care este totuşi cea mai fermecătoare semizeiță pe care am întâlnit-o vreodată. Ea râdea cu atâta poftă în timp ce-mi povestea, încât m-a făcut ca, în virtutea axiomei medicale: "Râsul e molipsitor", să vă cer îngăduința de a râde şi eu acum, pe măsură ce-mi voi aminti cuvintele ei.

Regele şi Saint-Aignan, care văzură înflorind pe multe fețe un început de veselie aidoma aceleia pe care o anunța DOAMNA, sfârşiră prin a se privi între ei şi a se întreba din ochi dacă în toate acestea nu se ascunde cumva vreo conspirație oarecare.

Dar DOAMNA era hotărâtă să sucească şi să răsucească fără milă cuțitul în rană; de aceea reluă cu un aer de naivă candoare, adică aerul cel mai primejdios cu putință.

— Prin urmare, treceam pe-acolo – spuse ea – şi cum paşii mei întâlneau în cale o mulțime de flori proaspete, abia deschise, m-am încredințat că Philis, Amaryllis, Galateea şi toate celelalte păstorițe ale dumitale nu se abătuseră încă pe acel drum, înainte de a veni eu.

Regele îşi muşcă buzele. Povestirea se arăta din ce în ce mai amenințătoare.

— Mica mea naiadă – urmă DOAMNA – îşi îngâna cântecelul ei în pătucul din unda râuşorului; când am văzut

că mă chema, atingându-mi marginea rochiei, m-am gândit să nu-i fac o primire răuvoitoare, şi asta cu atât mai mult cu cât, la urma urmei, o divinitate, fie ca şi de ordinul al doilea, prețuieşte totdeauna mai mult decât o prințesă muritoare. Deci, m-am apropiat de naiadă, şi iată ce mi-a spus ea, izbucnind în hohote de râs: "Închipuieşte-ți, prințesă"... Rețineți, sire, naiada e aceea care vorbeşte!

Regele făcu un semn de încuviințare; DOAMNA reluă firul povestirii:

— "Închipuieşte-ți, prințesă, că malurile miletului meu au fost martorele unei întâmplări dintre cele mai hazlii. Doi păstori curioşi, curioşi până la indiscreție, s-au lăsat păcăliți, într-un chip care te-ar face să mori de râs, de către trei nimfe, sau trei păstorițe..." Vă cer iertare, dar nu-mi mai aduc aminte dacă naiada a spus nimfe sau păstorițe. Dar asta n-are importanță, nu-i aşa? Să trecem mai departe.

La acest preambul, regele se înroşi vizibil, iar de Saint-Aignan, pierzându-şi cumpătul, începu să caşte cei mai neliniştiți ochi din lume.

— "Cei doi păstori, urmă mica mea naiadă râzând întruna, se luară după cele trei domnişoare"... Ah, nu, vreau să spun cele trei nimfe... Iertare, iar mă înşel: cele trei păstorițe. Oricum, asemenea faptă nu e frumoasă, ea ar putea să le supere pe cele ce sunt urmărite în felul acesta. De m-aş adresa tuturor doamnelor de aici, sunt sigură, nici una nu mă va dezminți.

Regele, foarte tulburat de ceea ce avea să urmeze, îşi dădu părerea printr-un gest.

— "Dar, îmi spuse mai departe naiada, păstorițele îi văzuseră pe Tircis şi Amyntas strecurându-se în pădure; şi cu ajutorul lunii, ele îi recunoscuseră venind pe alee..." Ah,

râdeți – se întrerupse DOAMNA. Aşteptați, aşteptați, nu suntem încă la capăt!

Regele păli; de Saint-Aignan îşi ştergea fruntea năpădită de sudoare. În grupurile femeilor se auzeau mici râsete înăbuşite sau frânturi de şoapte aruncate în grabă.

— Păstorițele, spuneam, văzând indiscreția celor doi ciobani, se duseră şi se aşezară la poalele stejarului regal, iar când simțiră că indiscreții lor urmăritori se apropiaseră atât de mult încât puteau să audă tot ceea ce aveau să spună ele, începură să le facă în chip nevinovat, în chipul cel mai nevinovat din lume, nişte declarații de dragoste atât de înfocate, încât amorul propriu, firesc la orice bărbat şi chiar la păstorii cei mai sentimentali, făcu ca acele vorbe să li se pară celor doi ascultători mai dulci decât nişte picături de miere.

Regele, la aceste cuvinte pe care adunarea nu le putea asculta fără să pufnească în râs, lăsă să-i țâşnească un fulger din priviri. Cât despre Saint-Aignan, el îşi înfipse bărbia în piept şi, sub potopul râsului din jurul său, simțea cuprinzându-l o ciudă amară şi adâncă împotriva tuturor.

— Oh – zise regele, săltându-se în fotoliul său – iată, n-am ce zice, o glumă foarte frumoasă, desigur, şi pe care ai povestit-o, doamnă, într-un chip nu mai puțin frumos; însă, ai înțeles, ai înțeles dumneata cu adevărat limba naiadelor acelora?

— Dar contele pretinde că a înțeles-o pe aceea a driadelor! ripostă înțepată DOAMNA.

— Fără îndoială – zise regele. Însă, precum ştii, contele are slăbiciunea de a năzui să ajungă la Academie, şi în acest scop el a învățat tot felul de lucruri pe care, din fericire, dumneata nu le cunoşti, şi s-ar putea ca limba nimfei de apă

dulce să se numere tocmai printre aceste lucruri pe care nu le-ai studiat.

— Înțelegeți, sire – răspunse DOAMNA – că pentru astfel de fapte nu te poți încrede numai în tine însuți; urechea unei femei nu e ceva care să nu poată să greşească, a spus sfântul Augustin; de aceea, am ținut să am şi alte păreri în afara de a mea, şi cum naiada mea, în calitatea ei de divinitate, este poliglotă... astfel se spune, nu-i aşa, domnule de Saint-Aignan?

— Da, doamnă – zise de Saint-Aignan, cu totul zăpăcit.

— Deci – continuă Prințesa – cum naiada mea, în calitatea ei de divinitate, este poliglotă, şi cum mi-a vorbit mai întâi în engleză, m-am temut, precum ați spus, să nu fi înțeles greşit, şi atunci le-am chemat pe domnişoarele Montalais, de Tonnay-Charente şi La Vallière, rugând-o pe naiadă să-mi mai spună o dată în limba franceză povestirea pe care mi-o spusese în engleză.

— Şi a făcut-o? întrebă regele.

— Oh, e cea mai binevoitoare divinitate din câte există. Da, sire, mi-a spus-o a doua oară. Aşa că nu mai poate fi nici o îndoială asupra exactității. E adevărat, domnişoarelor – zise Prințesa întorcându-se spre stânga trupei sale – e adevărat că naiada a vorbit exact aşa cum am povestit eu şi că n-am ştirbit cu nimic adevărul?... Philis... Iertare, m-am încurcat!... Domnişoară Aure de Montalais, e adevărat?

— Oh, întru totul, doamnă – rosti limpede domnişoara de Montalais.

— E adevărat, domnişoară de Tonnay-Charente?

— Curatul adevăr – răspunse Athénaïs cu o voce nu mai puțin hotărâtă, dar ceva mai greu de auzit.

— Şi dumneata, La Vallière? întrebă DOAMNA.

Biata copilă simțea privirea arzătoare a regelui îndreptată asupra ei; nu îndrăznea să nege, nu îndrăznea să mintă; îşi lăsă capul în jos în semn de încuviințare. Şi rămase aşa, fără să-şi mai ridice fața, pe jumătate înghețată de un fior mai dureros decât acela al morții.

Această întreită mărturie îl strivi pe rege. Cât despre Saint-Aignan, el nici nu mai încerca să-şi ascundă deznădejdea şi, fără să mai ştie ce spune, bolborosi:

— Frumoasă glumă! Bine jucată, doamnelor păstorițe!

— Dreaptă pedeapsa pentru păcatul curiozității! decretă regele cu un glas răguşit. Oh, cine va mai îndrăzni, după osânda primită de Tircis şi Amyntas, cine va mai îndrăzni să caute să afle ce se petrece în inima păstorițelor? Eu, unul, nu, mărturisesc... Dar dumneavoastră, domnilor?

— Nici eu! Nici eu! repetă în cor grupul curtenilor.

DOAMNA triumfă de această amărăciune a regelui; ea se bucura, crezând că povestirea sa era, sau avea să fie, deznodământul tuturor celor întâmplate. Cât despre DOMNUL, care râsese cu poftă ascultând ambele povestiri, fără să înțeleagă nimic, el se întoarse către de Guiche şi-i zise:

— Ei, conte, tu nu spui nimic? Nu găseşti nimic de spus? Nu cumva le plângi de milă domnilor Tircis şi Amyntas?

— Îi plâng din tot sufletul meu, da – răspunse de Guiche – căci, într-adevăr, iubirea e o himeră atât de dulce, încât pierzând-o, oricât ar fi ea de himeră, înseamnă a pierde mai mult decât viața. Deci, dacă aceşti doi păstori au crezut că sunt iubiți şi dacă s-au simțit fericiți, iar dacă, apoi, în locul acestei fericiri întâlnesc nu numai vidul, care e la fel ca moartea, dar şi o batjocură a iubirii, ceea ce e mai rău decât o sută de mii de morți... ei bine, spun că Tircis şi Amyntas sunt oamenii cei mai nenorociți pe care-i cunosc.

— Şi ai dreptate, domnule de Guiche – zise regele – căci, oricum, moartea e o pedeapsă prea aspră pentru un pic de curiozitate.

— Atunci s-ar părea că povestirea naiadei mele i-a displăcut regelui? întrebă cu nevinovăție DOAMNA.

— Oh, doamnă, nu te amăgi – răspunse Ludovic atingând mâna Prințesei. Naiada dumitale mi-a plăcut cu atât mai mult cu cât a spus numai adevărul şi cu cât povestirea ei, trebuie să o recunosc, e sprijinită pe mărturii neîndoielnice.

Şi aceste cuvinte căzură cu toată greutatea lor peste La Vallière, însoțită de o privire pe care nimeni, de la Socrate până la Montaigne, n-ar fi putut-o defini aşa precum ar merita. Această privire şi aceste cuvinte sfârşiră prin a o zdrobi pe nefericita fată, care, sprijinită de umărul domnişoarei de Montalais, părea că-şi pierduse cunoştința.

Regele se ridică fără să fi observat acest incident, căruia, de altfel, nimeni nu-i dădu importanță; şi, împotriva obiceiului său, căci de regulă rămânea până târziu la DOAMNA, îşi ceru iertare şi se retrase în apartamentele sale. De Saint-Aignan îl urmă numaidecât, pe atât de nenorocit la plecare, pe cât de fericit se arătase la venire.

Domnişoara de Tonnay-Charente, mai puțin sensibilă la tulburări decât La Vallière, nu se sperie de nimic şi nu leşină de loc. Totuşi, ultima privire în care o învăluise de Saint-Aignan avusese parcă o altfel de măreție decât ultima uitătură a regelui.

Sfârşitul volumului II

Alexandre Dumas

Vicontele de Bragelonne

vol.3

I

PSIHOLOGIE REGALĂ

Regele intră în apartamentele sale cu un pas grăbit. Se prea poate că Ludovic al XlV-lea mergea atât de repede ca să nu se clatine. Ai fi zis că lăsa în urma lui vălul unui doliu misterios. Voioşia aceea pe care toată lumea o observase în mişcările lui la venirea sa în salonul DOAMNEI, şi de care toți se bucuraseră, nimeni n-o adâncise poate în adevăratul ei sens; dar acum, această plecare atât de furtunoasă, acest chip atât de răvăşit, fiecare le înțelese, sau cel puțin crezu că le înțelege fără mare greutate. Cutezanțele DOAMNEI, glumele ei puțin cam aspre pentru o fire uşor de întărâtat, şi mai ales pentru o fire de rege, asemuirea, prea directă, fără îndoială, a acestui rege cu un om de rând – iată motivele pe care adunarea le dădea plecării atât de pripite şi atât de neaşteptate a lui Ludovic al XlV-lea.

DOAMNA, mai pătrunzătoare ca alții, nu văzu nici ea totuşi altceva în purtarea monarhului. Şi se simțea mulțumită că lovise întrucâtva în amorul propriu al aceluia care, uitând atât de repede înțelegerea încheiată, părea că luase hotărârea să disprețuiască, fără a se sinchisi de nimic, cele mai nobile şi mai ilustre cuceriri. Nu era tocmai lipsit de însemnătate pentru DOAMNA, în situația în care se găseau lucrurile, de a-l face pe rege să priceapă că era totuşi o deosebire între a iubi pe plan înalt şi a umbla după un amor oarecare, ca un cadet de provincie. Prin iubirile acestea mari, care-şi făceau simțite regalitatea şi atotputernicia, păstrându-şi într-o anumită

măsură eticheta şi mândria, un rege nu numai că nu se cobora cu nimic, dar îşi câştiga chiar liniştea, apărarea, misterul şi respectul tuturor. Amorurile vulgare, dimpotrivă, îi aduceau, chiar şi din partea celor mai umili supuşi, clevetiri şi zâmbete de sarcasm; pierdea atunci din măreția lui, socotită ca neputând da greş şi neputând fi ştirbită. Coborât în sfera măruntelor mizerii omeneşti, el se lovea acolo de biete furtuni lipsite de glorie. Într-un cuvânt, a face din regele-zeu un simplu muritor, atingându-l în inimă, sau chiar numai în obraz, ca pe cel din urmă dintre supuşii lui, însemna să aduci o lovitură îngrozitoare orgoliului ce stăpânea acest sânge clocotitor: Ludovic putea fi captivat mai degrabă prin amor propriu, decât prin iubire. DOAMNA îşi ticluise bine răzbunarea; şi, după cum am văzut, se şi răzbunase.

Să nu se creadă totuşi că DOAMNA era pradă pasiunilor oarbe ale eroinelor din evul mediu şi că privea lucrurile sub aspectul lor sumbru; DOAMNA, dimpotrivă, tânără, grațioasă, spirituală, cochetă, îndrăgostită mai mult din fantezie, din imaginație sau ambiție, decât dintr-o pornire a inimii, DOAMNA, dimpotrivă, inaugura acea epocă de plăceri uşoare şi trecătoare ce se întinde pe parcursul celor o sută douăzeci de ani câți se numără între jumătatea veacului al XVII-lea şi cele trei pătrimi ale veacului al XVIII-lea.

DOAMNA vedea, prin urmare, sau, mai bine zis, credea că vede lucrurile sub adevărata lor înfățişare; ea ştia că regele, augustul ei cumnat, fusese cel dintâi care râsese de sărmana La Vallière şi că, după obiceiul lui, nu era de presupus că s-ar putea îndrăgosti vreodată de persoana de care avusese prilejul să râdă, fie chiar şi numai o singură clipă. Şi apoi nu era aici şi amorul propriu, acest demon şoptitor care joacă un rol atât de mare în comedia dramatică ce se numeşte viața unei femei? Amorul propriu care-i striga cu glas tare, în

şoaptă, cu jumătate de voce, pe toate tonurile posibile, că nu se putea în nici un chip ca ea, prinţesă, tânără, frumoasă, bogată, să fie pusă alături de biata La Vallière, tot atât de tânără ca şi dânsa, e adevărat, dar nu atât de frumoasă şi, pe deasupra, cu desăvârşire săracă. Iar această părere a DOAMNEI nu trebuie să mire pe nimeni: se ştie doar că firile cele mai puternice sunt acelea care se măgulesc cel mai mult în comparaţiile pe care le fac între ele şi alţii, între alţii şi ele.

Vom fi poate întrebaţi ce urmărea DOAMNA prin acest atac atât de savant întocmit? Pentru ce atâtea forţe risipite, dacă nu era serios vorba să-l smulgă pe rege de lângă o inimă nouă în care el voia să se instaleze? Avea oare nevoie DOAMNA să-i dea o asemenea importanţă domnişoarei de La Vallière, câtă vreme nu se temea de ea? Nu, DOAMNA nu se temea de La Vallière, în lumina vederilor unui istoric care cunoaşte faptele şi ştie cum se înlănţuiesc ele în viitor sau cum s-au înlănţuit în trecut; DOAMNA nu era nici proroc, nici sibilă; ea nu putea să citească mai mult decât oricare altul în această teribilă şi fatală carte a viitorului, care închide în paginile ei cele mai tainice evenimentele cele mai serioase. Nu, DOAMNA voia pur şi simplu să-l pedepsească pe rege pentru că-i ascunsese înclinarea lui către o altă femeie; voia să-i dovedească în chip limpede că, dacă el folosea acest soi de arme ofensive, atunci ea, femeie de spirit şi de viţă, găsea fără doar şi poate în arsenalul imaginaţiei sale armele defensive în stare să ţină piept chiar atacurilor unui rege. Şi, pe urmă, mai voia să-i arate că, în acest gen de războaie, regii nu mai sunt regi sau, în tot cazul, că regii, luptând pentru propria lor piele, ca nişte oameni de rând, pot să-şi vadă coroanele căzând la cea dintâi lovitură primită; că, în sfârşit, dacă la început, bizuindu-se pe frumuseţea lui, sperase să fie adorat de toate femeile de la curtea sa, asta era o pretenţie pur

omenească, îndrăzneață, jignitoare pentru unele femei situate mai sus decât altele, şi că lecția, dată la timp acestui cap regal prea înalt şi prea mândru, nu va fi decât folositoare.

Iată, desigur, care erau gândurile DOAMNEI cu privire la rege. Ceea ce se întâmplase mai înainte rămânea în afara lor.

Aşadar, am văzut că ea acționase asupra spiritului domnişoarelor sale de onoare şi pregătise în toate amănuntele comedia care tocmai se jucase.

Regele fu de-a dreptul uluit. De când scăpase de sub tutela domnului de Mazarin, era pentru întâia oară când se vedea iarăşi tratat ca un simplu om. O astfel de severitate, din partea supuşilor săi, i-ar fi dat prilejul să se împotrivească. În luptă, puterile cresc. Dar să se ia la harță cu nişte femei, să fie încolțit de nişte biete provinciale venite de la Blois anume pentru asta, era culmea dezonoarei pentru un rege tânăr, plin de vanitatea pe care i-o stârneau deopotrivă şi însuşirile sale personale şi puterea regală.

Nu era nici o măsură de luat, nici mustrări, nici surghiun, nici a o face pe supăratul. A face pe supăratul ar fi însemnat să mărturisească singur că a fost atins, ca Hamlet, de o spadă cu vârful fără apărătoare – arma ridicolului. Să te prefaci supărat pe femei, ce umilire! Mai ales când aceste femei au la-ndemână râsul pentru a se răzbuna! O, dacă, în loc să lase totul pe seama femeilor, un curtean oarecare s-ar fi amestecat în această intrigă, cu câtă plăcere s-ar fi slujit Ludovic al XIV-lea de prilej pentru a-l arunca în Bastilia!

Dar şi aici mânia regelui se oprea în loc, învinsă de puterea judecății. Să ai o armată, închisoare, o putere aproape divină, şi să pui această atotputernicie în slujba unei mărunte dorințe de răzbunare, iată ceva nedemn nu numai de un rege, dar chiar de un om. Trebuia deci să-şi mistuie în tăcere, pur şi simplu, ocara şi să-şi pună pe față masca

blândeții şi a bunăvoinței. Trebuia să o trateze pe DOAMNA ca pe o prietenă. Ca pe o prietenă!... Şi de ce nu? Căci DOAMNA sau pusese la cale cele ce s-au întâmplat, sau întâmplările îi dăduseră apă la moară. Dacă ea era aceea care pusese la cale totul, o făcuse cu multă îndrăzneală, dar, la urma urmei, oare nu ăsta era rolul ei firesc? Cine se dusese s-o caute, în cele mai dulci momente al lunii sale de miere, pentru a-i şopti la ureche cuvinte de dragoste? Cine cutezase să înfrunte riscurile adulterului, mai mult chiar, ale incestului? Cine, retras în dosul omnipotenței sale regale, îi spusese acestei tinere femei: "Nu te teme de nimic, iubeşte-l pe regele Franței, el e mai presus de toți, şi un gest al brațului său înarmat cu sceptru te va apăra împotriva tuturor, chiar împotriva remuşcărilor tale"? Deci tânăra Prințesă se supusese acestui cuvânt regesc, cedase la acest glas ispititor, iar acum, după ce făcuse sacrificiul moral al onoarei sale, se vedea plătită pentru acest sacrificiu printr-o necredință cu atât mai umilitoare, cu cât avea drept pricină o femeie cu mult mai prejos decât aceea care la început se crezuse a fi iubită. Aşa încât, dacă DOAMNA ar fi fost instigatoarea acestei răzbunări, DOAMNA ar fi avut dreptate. Dacă, dimpotrivă, ea n-avea nici un amestec în această întâmplare, ce motiv avea regele să se supere pe ea? Trebuia oare, sau, mai degrabă, putea ea să stăvilească limbuția câtorva guri provinciale? Trebuia oare, printr-un exces de zel rău înțeles, să înăbuşe, cu riscul de a o învenina, obrăznicia celor trei fetişcane?

Toate aceste gânduri erau tot atâtea înțepături în însuşi orgoliul regelui; dar, după ce-şi reaminti cu de-amănuntul cele petrecute, Ludovic se miră, stând şi chibzuind, adică după ce-şi legase rănile, că simte alte dureri surde, necunoscute şi de nesuportat. Şi, ceea ce nu îndrăznea să-şi

mărturisească nici lui însuşi, era că aceste mâhniri apăsătoare porneau chiar din inima sa.

Şi, într-adevăr, se cuvine ca povestitorul s-o mărturisească în fața cititorului, aşa cum regele şi-o mărturisea lui însuşi: îşi lăsase inima să-i fie ademenită de acea declarație copilărească a domnişoarei de La Vallière; crezuse într-o dragoste curată, într-o dragoste adresată bărbatului din el, într-o dragoste străină de orice interes; şi sufletul său, mai tânăr şi mai naiv decât ar fi crezut, sărise în întâmpinarea celuilalt suflet ce se îndrepta spre el cu toate năzuințele sale.

Lucrul cel mai puțin obişnuit în istoria atât de complexă a dragostei este dubla tresărire a iubirii în două inimi dintr-o dată: nici simultaneitate, nici egalitate; unul din îndrăgostiți începe să iubească aproape întotdeauna înaintea celuilalt, după cum unul sfârşeşte să iubească, aproape întotdeauna, mai târziu decât celălalt. Astfel încât curentul electric se stabileşte în funcție de intensitatea primei pasiuni care se aprinde. Cu cât domnişoara de La Vallière se arătase mai îndrăgostită, cu atât regele se simțea mai atras spre ea. Şi tocmai asta era ceea ce îl uimea pe rege. Căci era limpede pentru el că nici un curent de simpatie nu putuse să-i străbată inima, deoarece mărturisirea aceea a fetei nu era dragoste, deoarece mărturisirea aceea a ei nu era decât o insultă adusă bărbatului şi regelui, deoarece, în sfârşit, şi asta mai ales îl ardea ca un fier roşu, deoarece, în sfârşit, vorbele acelea nu erau decât o prefăcătorie.

Aşadar, această copilă, căreia, la o privire mai atentă, i se putea tăgădui totul, frumusețe, blazon, spirit, aşadar, această copilă, aleasă de DOAMNA însăşi tocmai pentru starea ei umilă, nu numai că îl provocase pe rege, dar îl disprețuise pe rege, adică pe un bărbat care, asemeni unui sultan din Asia,

n-avea decât să-şi arunce ochii, să întindă mâna, să lase să-i cadă batista.

Şi totuşi, din ajun, el era preocupat de această copilă în aşa măsură, că nu se mai gândea decât la ea, n-o mai visa decât pe ea; din ajun, imaginația lui se complăcea în a-i împodobi imaginea cu toate vrăjile pe care ea nu le avea; din ajun, în sfârşit, el, pe care-l chemau atâtea treburi, pe care-l chemau atâtea femei, îşi consacrase toate minutele vieții sale, toate bătăile inimii sale acestei singure reverii. Într-adevăr, era prea mult, sau era prea puțin.

Indignarea îl făcea pe rege să uite de orice, chiar de faptul că de Saint-Aignan era alături de el; iar această indignare se manifesta prin cele mai necruțătoare mustrări la adresa altora.

E adevărat că de Saint-Aignan se ghemuise într-un colț şi privea din acel colț cum se întețeşte furtuna. Dezamăgirea lui i se părea probabil un lucru de nimic în comparație cu mânia regală. Asemuia micul său amor propriu cu nemărginitul orgoliu al acestui rege jignit şi, cunoscând inima regilor în general şi pe a celor puternici în particular, se întreba dacă această greutate a furiei, suspendată până acum în gol, nu va sfârşi în curând prin a cădea asupra lui, tocmai pentru faptul că era cu totul nevinovat şi că alții erau de vină.

Într-adevăr, regele se opri dintr-o dată din mersul sau nestăpânit şi, aruncând asupra lui de Saint-Aignan o privire încruntată, strigă:

— Şi tu, de Saint-Aignan?

De Saint-Aignan făcu o mişcare ce voia să spună: "Ei bine, sire?"

— Da, ai fost la fel de neghiob ca şi mine, nu-i aşa?

— Sire – bâigui de Saint-Aignan.

— Te-ai lăsat prins de această glumă de prost gust.

— Sire – zise de Saint-Aignan cuprins de un fel de tremur – maiestatea voastră să nu se mânie: femeile, o ştiți prea bine, sunt nişte făpturi nedesăvârşite, create pentru rău; deci a aştepta de la ele binele este a le cere imposibilul.

Regele, care avea un respect adânc față de sine şi care începea să-şi stăpânească pasiunile cu acea putere pe care avea să şi-o păstreze toată viața, regele simți că se cobora pe sine arătând un atât de mare interes pentru un subiect atât de neînsemnat.

— Nu – răspunse el cu însuflețire – nu, te înşeli, Saint-Aignan, nu mă mânii deloc; mă mir numai că ne-am lăsat jucați cu atâta dibăcie şi atâta îndrăzneală de aceste două fetişcane. Mă mir mai ales că, în loc să ne dăm seama de ce se întâmplă, am făcut nebunia de a ne lăsa conduşi de propria noastră inimă.

— Oh, inima, sire, inima e un organ care trebuie redus la simplele lui funcțiuni fizice şi căruia trebuie să i se interzică toate funcțiunile morale. Mărturisesc, în ce mă priveşte, că atunci când am văzut inima maiestății voastre preocupată atât de mult de această mică...

— Preocupat, eu? Inima mea preocupată? Spiritul meu poate; cât despre inimă... ea era...

Ludovic îşi dădu seama, şi de astă dată, că, pentru a umple un gol, se pomenea în fața unui alt gol.

— De fapt – adăugă el – n-am nimic să-i reproşez acestei copile. Ştiam foarte bine că iubeşte pe altul.

— Pe vicontele de Bragelonne, da. Prevenisem despre asta pe maiestatea voastră.

— Fără îndoială. Dar nu erai primul. Contele de La Fère îmi ceruse mâna domnişoarei de La Vallière pentru fiul său. Ei bine, la întoarcerea acestuia din Anglia, îi voi căsători, căci se iubesc.

— În adevăr, recunosc în asta întreaga mărinimie a regelui.

— Haide, Saint-Aignan, ascultă-mă, să nu mai vorbim despre astfel de lucruri – zise Ludovic.

— Da, să căutăm a uita afrontul, sire – încuviință curteanul, resemnat.

— De altfel, va fi foarte uşor – vorbi regele, modulând un suspin.

— Şi, pentru început, eu… – rosti Saint-Aignan.

— Ei bine?

— Ei bine, am să fac o epigramă pe seama acestui trio. O voi intitula: *Naiadă şi Driadă,* şi cred că are să-i facă plăcere DOAMNEI.

— Fă, Saint-Aignan, fă – murmură regele. Îmi vei citi apoi versurile, asta mă va distra. Ah, dar n-are a face, n-are a face, Saint-Aignan – adăugă regele ca un om ce răsuflă cu greutate – lovitura cere o tărie supraomenească pentru a fi îndurată cu demnitate.

În timp ce regele încheia astfel, luând aerul celei mai îngereşti răbdări, unul dintre valeții de serviciu începu să ciocăne timid în uşa de la cameră. Saint-Aignan se retrase la o parte, din respect.

— Intră – zise regele.

Valetul întredeschise uşa.

— Ce doreşti? îl întrebă Ludovic.

Valetul arătă o scrisoare îndoită în formă de triunghi.

— Pentru maiestatea sa – răspunse el.

— Din partea cui?

— Nu ştiu; a fost adusă de unul dintre ofițerii de serviciu.

Regele făcu un semn; valetul îi înmână biletul. Cu el în mână, regele se apropie de o lumânare, desfăcu hârtia, citi semnătura şi lăsă să-i scape un strigăt.

De Saint-Aignan era destul de politicos pentru a nu privi direct; dar, fără să privească, vedea şi auzea totul. Alergă lângă monarh. Regele, cu un gest, îi făcu semn valetului să iasă.

— Oh, Dumnezeule! murmură regele citind.

— Maiestatea voastră se simte rău? întrebă de Saint-Aignan cu braţele întinse.

— Nu, nu, Saint-Aignan; citeşte!

Şi-i dădu biletul. Ochii lui Saint-Aignan se opriră asupra semnăturii.

— La Vallière! exclamă el. Oh, sire!

— Citeşte! Citeşte!

Şi Saint-Aignan citi:

Sire, iertaţi-mi cutezanţa, iertaţi-mi mai ales lipsa de formalitate care însoţeşte această hârtie; un bilet mi se pare mai grabnic şi mai stăruitor decât o scrisoare; îmi îngădui deci să adresez un bilet maiestăţii voastre.

M-am întors în camera mea zdrobită de durere şi de oboseală, sire, şi implor din partea maiestăţii voastre favoarea unei audienţe în care voi putea spune întregul adevăr regelui meu.

Semnat: LOUISE DE LA VALLIÈRE

— Ei bine? întrebă regele, reluând hârtia din mâinile lui Saint-Aignan, uimit şi el de cele ce citise.

— Ei bine? repetă Saint-Aignan.

— Ce zici de asta?

— Nu ştiu ce să cred.

— Totuşi spune ceva!

— Sire, micuţa va fi auzit bubuind trăsnetul şi se va fi speriat.

— Să se sperie, de ce? întrebă Ludovic cu mărinimie.

— Doamne, ce vreți, sire! Maiestatea voastră are atâtea motive să se supere pe autorul, sau pe autorii unei glume atât de răutăcioase, şi memoria maiestății voastre, îndreptată spre vinovat, va fi o veşnică amenințare pentru imprudentă.

— Saint-Aignan, eu nu gândesc ca tine.

— Regele trebuie să gândească mai bine decât mine.

— Ei bine, eu văd în aceste rânduri durere, apăsare, şi acum, îndeosebi, când îmi amintesc unele amănunte din scena care s-a petrecut la DOAMNA... În fine...

Regele se opri cu aceste cuvinte pe buze.

— În fine – reluă Saint-Aignan – maiestatea voastră va îngădui audiența, iată ceea ce e mai limpede ca orice.

— Voi face mai mult, Saint-Aignan.

— Ce veți face, sire?

— Ia-ți mantia.

— Dar, sire...

— Ştii unde este camera domnişoarelor de onoare ale DOAMNEI?

— Bineînțeles.

— Cunoşti vreun mijloc de a pătrunde înăuntru?

— Oh, aşa ceva nu.

— Dar, în sfârşit, trebuie să cunoşti pe cineva de pe-acolo!

— În adevăr, maiestatea voastră e un izvor de idei înțelepte.

— Cunoşti pe cineva?

— Da.

— Pe cine cunoşti? Spune!

— Cunosc pe un anumit tânăr care se are bine cu o anumită domnişoară.

— De onoare?

— Da, de onoare, sire.

— Cu domnişoara de Tonnay-Charente? întrebă Ludovic râzând.

— Nu, din păcate; cu Montalais.

— Cum se numeşte tânărul?

— Malicorne.

— Bun. Te poți bizui pe el?

— Aşa cred, sire. El trebuie să aibă o cheie... Şi dacă are, întrucât şi eu i-am făcut lui un serviciu... mi-o va împrumuta.

— E foarte bine! Să mergem.

— Sunt la ordinele maiestății voastre.

Regele îşi aruncă mantia sa pe umerii lui Saint-Aignan, iar el o luă pe a acestuia. Apoi ieşiră amândoi în vestibul.

II

CEEA CE NU PREVĂZUSE NICI NAIADA, NICI DRIADA

De Saint-Aignan se opri la capătul scării ce ducea spre domnişoarele de onoare, la mezanin, şi la DOAMNA, deasupra. De acolo, printr-un valet pe care-l întâlni în drum, îi dădu de veste lui Malicorne, care se afla încă la DOMNUL. Nu trecură nici zece minute, şi Malicorne se ivi, cu nasul în vânt, adulmecând prin umbră.

Regele se retrase mai în urmă, ascunzându-se în partea cea mai întunecoasă a vestibulului. De Saint-Aignan, dimpotrivă, făcu un pas înainte. Dar la primele cuvinte prin care acesta îşi formulă dorința, Malicorne bătu în retragere.

— Oh, oh – zise el – dumneavoastră cereți să fiți introdus în camerele domnişoarelor de onoare?

— Da.

— Dar înțelegeți că nu pot face un asemenea lucru fără să ştiu ce scop urmăriți prin asta.

— Din nenorocire, scumpe domnule Malicorne, îmi este cu neputință să-ți dau vreo explicație; trebuie deci să te

încrezi în mine ca într-un prieten care te-a scos din încurcătură ieri şi te roagă să-l scoți dumneata pe el astăzi.

— Eu însă, domnule, v-am spus ce voiam: voiam să nu dorm sub cerul liber, şi orice om cinstit poate mărturisi o asemenea dorință; pe când dumneavoastră, dumneavoastră nu mărturisiți nimic.

— Crede-mă, scumpe domnule Malicorne – stărui de Saint-Aignan – că, dacă mi-ar fi îngăduit să mă explic, m-aş explica.

— Atunci, dragă domnule, cu neputință să vă dau voie să intrați la domnişoara de Montalais.

— De ce?

— Dumneavoastră ştiți mai bine ca oricine, fiindcă m-ați surprins pe un zid făcându-i curte domnişoarei de Montalais; şi, ar fi frumos din partea mea, spuneți şi dumneavoastră, ca tocmai eu, care-i fac curte, să vă deschid uşa de la camera ei?

— Eh, dar cine-ți spune că pentru ea îți cer cheia?

— Atunci pentru cine?

— Ea nu locuieşte singură, nu-i aşa?

— Nu, fără îndoială.

— Stă cu domnişoara de La Vallière?

— Da. Însă dumneavoastră n-aveți cu domnişoara de La Vallière mai multe legături decât aveți cu domnişoara de Montalais, şi nu sunt decât doi oameni cărora le-aş da această cheie: unul este domnul de Bragelonne, dacă m-ar ruga să i-o dau; celălalt e regele, dacă mi-ar ordona-o.

— Ei bine, dă-mi cheia, domnule, îți ordon! rosti regele ieşind din întuneric şi desfăcându-şi mantia. Domnişoara de Montalais va coborî lângă dumneata, în timp ce noi vom urca la domnişoara de La Vallière; căci numai cu ea singură avem treabă.

— Regele! exclamă Malicorne, plecându-şi fruntea până la genunchii regelui.

— Da, regele – zise Ludovic surâzând – regele, care îți prețuieşte atât împotrivirea, cât şi capitularea. Ridică-te, domnule, şi fă-ne serviciul pe care ți-l cerem.

— Sire, la ordinele voastre – răspunse Malicorne, luând-o pe scară în sus.

Malicorne se pleca mereu în semn de supunere, în timp ce continua să urce. Dar regele, cu o vie hotărâre, îl urma aşa de repede, că, deşi Malicorne se afla cu mai multe trepte înaintea lui, ajunseră amândoi deodată în fața camerei fetelor. Zări atunci, prin uşa rămasă întredeschisă în urma lui Malicorne, pe La Vallière, aşezată într-un fotoliu, iar în celălalt colț pe Montalais, care îşi pieptăna părul, în rochie de casă, în picioare în fața unei oglinzi mari, parlamentând cu Malicorne.

Regele deschise uşa brusc şi intră. Montalais scoase un țipăt la zgomotul pe care-l făcu uşa, apoi, recunoscându-l pe rege, fugi şi se ascunse. Văzându-l pe rege, La Vallière se ridică, la rândul ei, pentru o clipă, ca o moartă reînsuflețită, pe urmă căzu din nou în fotoliul ei. Regele înaintă încet spre ea.

— Mi-ai cerut o audiență, domnişoară – îi spuse el cu o anumită răceală. Sunt gata să te ascult, vorbeşte.

De Saint-Aignan, credincios rolului său de surd, de orb şi de mut, se aşezase, într-un ungher de după uşă, pe un scăunel fără spetează pe care întâmplarea i-l scosese parcă la comandă în cale. Adăpostit după tapiseria ce servea de draperie la uşă, cu spatele rezemat de perete, asculta astfel fără să fie văzut, rezumându-se la rolul câinelui de pază care aşteaptă şi veghează fără să-şi stânjenească întru nimic stăpânul.

La Vallière, cuprinsă de spaimă văzându-l pe rege atât de iritat, se ridică pentru a doua oară şi, rămânând într-o atitudine de umilință, bâigui, rugătoare:

— Sire, iertați-mă.

— Dar, domnişoară, ce vrei să-ți iert? întrebă Ludovic al XIV-lea.

— Sire, am săvârşit o mare greşeală; mai mult decât o mare greşeală, o mare crimă.

— Dumneata?

— Sire, am adus o ofensă maiestății voastre.

— Pentru nimic în lume – răspunse Ludovic al XIV-lea.

— Sire, vă rog, nu păstrați față de mine această cumplită asprime care arată mânia îndreptățită a regelui. Ştiu că v-am adus o ofensă, sire; dar simt nevoia să vă explic cum v-am jignit fără să fi voit acest lucru, sire.

— Mai întâi, domnişoară – zise regele – în ce fel crezi că m-ai ofensat? Eu nu văd cum. Să fie oare printr-o glumă de tânără fată, glumă foarte nevinovată, de altfel? Ai făcut haz pe seama unui tânăr prea încrezut în sine: nimic mai firesc; orice altă femeie, în locul dumitale, ar fi făcut acelaşi lucru.

— Oh, maiestatea voastră mă striveşte cu astfel de cuvinte!

— Şi pentru ce, oare?

— Fiindcă dacă gluma ar fi pornit de la mine, ea n-ar mai fi fost cu totul nevinovată.

— În sfârşit, domnişoară – reluă regele – asta e tot ce voiai să-mi spui cerându-mi o audiență?

Şi regele dădu să facă un pas înapoi. Atunci La Vallière, cu glasul scurt şi întretăiat, cu ochii secați de văpaia lacrimilor, făcu la rândul ei un pas spre rege.

— Maiestatea voastră a auzit totul? întrebă ea.

— Tot ce?

— Tot ce-am spus eu sub stejarul regal?

— Nu mi-a scăpat un singur cuvânt, domnişoară.

— Şi maiestatea voastră, atunci când m-a auzit, a putut avea convingerea că am abuzat de credulitatea sa?

— Da, credulitate, foarte bine, acesta e cuvântul.

— Şi maiestatea voastră n-a bănuit că o biată fată ca mine poate fi constrânsă uneori să asculte de voința altcuiva?

— Iartă-mă, dar n-aş crede niciodată că aceea a cărei voință părea să se exprime cu atâta libertate sub stejarul regal s-ar putea lăsa influențată până într-atât de voința altcuiva.

— Oh, dar amenințarea, sire?

— Amenințarea!... Cine te amenința? Cine îndrăznea să te amenințe?

— Cei care au dreptul să o facă, sire.

— Eu nu recunosc nimănui dreptul să amenințe în regatul meu.

— Iertați-mă, sire, se află chiar în preajma maiestății voastre persoane destul de suspuse pentru a avea, sau pentru a crede că au dreptul de a pierde pe o fată fără viitor, fără avere şi mângâindu-se numai cu bunul ei renume.

— Dar cum să o piardă?

— Făcând-o să-şi piardă acest bun renume printr-o ruşinoasă izgonire.

— Oh, domnişoară – zise regele cu un aer de adâncă nemulțumire – îmi plac mult oamenii care se dezvinovățesc fără să învinovățească pe alții.

— Sire!

— Da, şi îmi vine greu, mărturisesc, să văd că o justificare uşoară, cum ar putea să fie a dumitale, se complică în fața mea printr-o țesătură de mustrări şi învinuiri.

— Cărora nu le dați crezare, da? strigă La Vallière.

Regele rămase tăcut.

— Oh, spuneți-mi-o-n față! repetă La Vallière cu un accent apăsat.

— Îmi pare rău că trebuie să ți-o mărturisesc – rosti regele înclinându-se cu răceală.

Tânăra fată scoase o exclamație de îndurerare şi zise, lovindu-şi mâinile una de alta:

— Aşadar, nu mă credeți?

Regele nu răspunse nimic. Trăsăturile domnişoarei de La Vallière se înăspriră deodată în fața acestei tăceri.

— Aşadar, presupuneți că eu, eu – întări ea – am urzit acest ridicol, acest mârşav complot de a glumi într-un chip atât de neruşinat pe seama maiestății voastre?

— Ei, Doamne, nu e nici ridicol, nici mârşav – zise regele – nu e nici măcar un complot: e o zeflemea mai mult sau mai puțin plăcută, asta-i totul.

— Oh – murmură tânăra fată deznădăjduită – regele nu mă crede, regele nu vrea să mă creadă.

— Prea bine, nu vreau să te cred!

— Dumnezeule! Dumnezeule!

— Ascultă: ce poate fi mai firesc, la urma urmei? Regele mă urmăreşte, mă ascultă, mă pândeşte; regele vrea poate să se amuze pe socoteala mea; ei bine, să ne amuzăm şi noi pe socoteala lui, şi cum regele e un om de inimă, să ne legăm de inima lui.

La Vallière îşi ascunse fața în palme, înăbuşindu-şi un suspin. Regele însă continuă să vorbească: se răzbuna fără milă pe biata victimă pentru tot ceea ce suferise el însuşi.

— Să începem deci cu această poveste, că-l iubesc şi îl socot mai presus de toți ceilalți. Regele e atât de naiv şi atât de vanitos totodată, încât mă va crede, şi atunci vom trâmbița această naivitate a regelui şi vom putea râde din plin.

— Oh – strigă La Vallière – a gândi aşa ceva, a gândi aşa ceva e groaznic!

— Dar – spuse mai departe regele – asta nu e totul: dacă acest prinț plin de vanitate va lua joaca noastră în serios, dacă va face imprudența să arate în fața lumii ceva ce-ar părea a fi o bucurie, ei bine, în fața întregii curți, regele va fi umilit; şi, într-o zi, îi voi putea spune o poveste nostimă iubitului meu, îi voi putea aduce o parte de zestre soțului, prin această aventură a unui rege păcălit de o tânără fată răutăcioasă.

— Sire! strigă La Vallière zguduită, înnebunită. Nici un cuvânt mai mult, vă implor! Nu vedeți oare că mă ucideți?

— O, glume! murmură regele, care începea totuşi să se înduioşeze.

La Vallière căzu în genunchi, dar atât de tare, încât genunchii îi pocniră de parchet. Apoi zise, împreunându-şi mâinile:

— Sire, prefer să îndur ruşinea, nu însă să ajung la trădare.

— Ce faci? i se adresă regele, fără să dea totuşi vreun semn că ar avea de gând s-o ridice.

— Sire, când vă voi fi jertfit cinstea şi judecata mea, atunci veți crede poate în loialitatea mea. Povestea care vi s-a spus la DOAMNA, de către DOAMNA, e un neadevăr; ceea ce-am spus eu sub stejarul cel mare...

— Ei bine?

— Numai acela e adevărul.

— Domnişoară! strigă regele.

— Sire – continuă La Vallière pradă viitorii senzațiilor ei – sire, de-ar trebui să mor de ruşine chiar în acest loc unde îmi sunt înfipți genunchii, vă voi repeta până îmi va pieri glasul: am spus că vă iubeam... ei bine, vă iubesc!

— Dumneata?

— Vă iubesc, sire, din ziua în care v-am văzut întâia oară, din ziua când, la Blois, unde tânjeam, privirea voastră regală a căzut asupra mea, luminoasă şi întăritoare; vă iubesc, sire! E o crimă de lezmajestate, ştiu, ca o biată fată ca mine să se îndrăgostească de regele ei şi să i-o spună. Pedepsiți-mă pentru această îndrăzneală, disprețuiți-mă pentru această nesocotință, dar nu spuneți niciodată, nu credeți nici o clipă că v-am putut ofensa, că v-am putut trăda. Mă cobor dintr-un sânge credincios regalității, sire; şi îmi iubesc... Îmi iubesc regele!... Oh, simt că mor!

Şi deodată, sleită de puteri, fără glas, cu răsuflarea stinsă, căzu frântă în două, asemeni acelei flori de care vorbeşte Virgiliu şi pe care a atins-o coasa secerătorului.

Regele, la aceste cuvinte, la această strigătoare declarație, nu mai simți nici ură, nici îndoială; inima lui întreagă se deschise la flacăra vie a acestei iubiri care vorbea într-un grai atât de nobil şi atât de curajos. De aceea, când auzi mărturia pătimaşă a acestei iubiri, se topi deodată şi-şi acoperi fața cu palmele. Dar când La Vallière îi apucă mâinile, când fierbintea strângere a tinerei fete îndrăgostite îi năpădi în artere, se înfierbântă la rândul lui şi, apucând-o pe La Vallière de mijloc, o ridică şi o lipi de pieptul său. Ea însă, istovită, lăsându-şi capul să-i atârne pe umăr, părea că nu mai trăieşte. Atunci regele, îngrozit, îl strigă pe de Saint-Aignan.

De Saint-Aignan, care dusese discreția până la a sta neclintit în locul lui, prefăcându-se că-şi şterge o lacrimă, alergă numaidecât la chemarea regelui. Îl ajută pe Ludovic s-o aşeze pe fată într-un fotoliu, îi frecă mâinile, o stropi cu esență de flori, strigându-i:

— Domnişoară, haide, domnişoară, s-a sfârşit, regele vă crede, regele vă iartă. Ei, na, na! Luați seama, l-ați tulburat prea tare pe rege, domnişoară; maiestatea sa e simțitor, maiestatea sa are o inimă. Ah, la naiba, domnişoară, treziți-vă, regele e foarte palid!

Într-adevăr, regele pălise mult. Cât despre La Vallière însă, ea nici nu se mişca.

— Domnişoară, domnişoară – reluă de Saint-Aignan – zău aşa, veniți-vă în fire, vă rog, vă implor, e timpul! Gândiți-vă la un lucru: dacă regele se va simți rău, voi fi silit să chem medicul. Ah, ce întâmplare, Dumnezeule! Domnişoară, scumpă domnişoară, treziți-vă, faceți un efort, repede, repede!

Era cu neputință de a desfăşura mai multă elocvență decât făcea de Saint-Aignan; dar altceva mai puternic şi mai vibrant decât această elocvență o trezi pe La Vallière. Regele îngenunchease lângă ea şi îşi depunea în palma fetei acele sărutări fierbinți care sunt pentru mână ceea ce sărutarea buzelor este pentru chip. Ea îşi reveni în cele din urmă în fire, îşi deschise încet ochii obosiți şi, cu o privire stinsă, murmură uşor:

— Oh, sire, maiestatea voastră m-a iertat, aşadar?

Regele nu răspunse... era încă prea emoționat. De Saint-Aignan crezu de cuviință să se îndepărteze din nou.... Înțelesese flacăra ce țâşnea din ochii maiestății sale.

La Vallière se ridică.

— Şi acum, sire – spuse ea cu mult curaj – acum când m-am dezvinovățit, aşa sper cel puțin, în fața maiestății voastre, îngăduiți-mi să mă retrag într-o mănăstire. Acolo îl voi binecuvânta pe regele meu toată viața, acolo voi muri iubindu-l pe Dumnezeu, care mi-a dat pe lumea asta o zi de fericire.

— Nu, nu – răspunse regele – nu, dimpotrivă, vei sta şi vei trăi aici, binecuvântându-l pe Dumnezeu şi iubindu-l pe Ludovic, care îți va da o viață de fericire, pe Ludovic care te iubeşte, pe Ludovic care ți-o jură!

— Oh, sire! Sire!...

Şi cum La Vallière se îndoia încă, sărutările regelui deveniră atât de aprinse, că de Saint-Aignan crezu de datoria lui să treacă de partea cealaltă a tapiseriei. Dar aceste sărutări, pe care ea nu avu puterea să le respingă de la început, prinseră s-o ardă pe tânăra fată.

— Oh, sire – strigă ea atunci – nu mă faceți să mă căiesc de a fi fost atât de loială, căci ar însemna să înțeleg că maiestatea voastră mă disprețuieşte încă.

— Domnişoară – spuse deodată regele, retrăgându-se plin de respect – nu iubesc şi nu onorez pe nimeni pe lume mai mult ca pe dumneata, şi nimeni de aici încolo nu va avea în inima mea mai multă prețuire decât dumneata, o jur în fața lui Dumnezeu; de aceea, îți cer iertare pentru pornirea mea nestăvilită, domnişoară, ea venea dintr-o iubire prea mare: dar pot să-ți dovedesc că te voi iubi şi mai mult, respectându-te atât cât vei voi şi vei dori. Apoi, înclinându-se în fața ei şi luându-i mâna, rosti: Domnişoară, vrei să-mi faci cinstea de a primi sărutarea pe care o depun acum pe mâna dumitale?

Şi buzele regelui atinseră uşor, cu foarte mult respect, mâna tremurătoare a tinerei fete.

— De azi încolo – adăugă Ludovic ridicându-se şi învăluind-o pe La Vallière cu privirea – de azi încolo eşti sub oblăduirea mea. Nu vorbi nimănui de răul pe care ți l-am făcut, iartă-le altora răul pe care ți l-au putut face. Pe viitor, vei fi atât de mult deasupra celorlalți, încât, departe de a-ți mai inspira teamă, ei nu-ți vor mai stârni decât milă.

Şi salută cu religiozitate, ca la ieşirea dintr-un templu. Pe urmă îl chemă pe de Saint-Aignan, care se apropie umil.

— Conte – spuse el – sper că domnişoara va binevoi să-ți acorde puțină prietenie, în schimbul aceleia pe care eu i-o voi păstra întotdeauna.

De Saint-Aignan îşi îndoi genunchiul în fața domnişoarei de La Vallière.

— Câtă bucurie pentru mine – murmură el – dacă domnişoara îmi va face o asemenea onoare!

— Mă duc să-ți trimit înapoi prietena – zise regele. Adio, domnişoară, sau, mai degrabă, la revedere! Fii bună şi nu mă uita în rugăciunile dumitale.

— Oh, sire – răspunse La Vallière – fiți liniştit: sălăşluiți în inima mea împreună cu Dumnezeu însuşi.

Acest ultim răspuns îl îmbătă cu totul pe rege, care, foarte fericit, îl trase pe de Saint-Aignan pe scară în jos.

DOAMNA nu prevăzuse un asemenea deznodământ: nici naiada, nici driada nu-i vorbiseră nimic în această privință.

III

NOUL GENERAL AL IEZUIȚILOR

În timp ce La Vallière şi regele amestecau în prima lor mărturisire toate necazurile trecutului, toată fericirea prezentului, toate speranțele viitorului, Fouquet, reîntors la el, adică în apartamentul ce-i fusese rezervat la castel, se întreținu cu Aramis exact despre ceea ce regele dăduse uitării în acel moment.

— Acum spune-mi, domnule d'Herblay – începu Fouquet după ce-şi instală oaspele într-un fotoliu şi luă şi el loc alături – acum spune-mi unde ne aflăm cu afacerea Belle-Isle şi dacă ai mai primit veşti noi în legătură cu ea.

— Domnule intendent superior – răspunse Aramis – totul se desfăşoară după cum dorim noi: cheltuielile au fost

acoperite, nimeni n-a aflat despre planurile noastre.

— Dar garnizoana pe care regele voia să o trimită acolo?

— Am primit azi-dimineață ştirea că a sosit în insulă de cincisprezece zile.

— Şi cum a fost primită?

— Foarte bine.

— Iar vechea garnizoană, ce s-a întâmplat cu ea?

— A fost readusă pe continent la Sarzeau şi a fost numaidecât îndreptată spre Quimper.

— Şi noii soldați?

— Sunt de partea noastră în ceasul de față.

— Eşti sigur de ceea ce-mi spui, scumpe domnule de Vannes?

— Sigur, şi vei vedea singur, de altfel, cum s-au petrecut lucrurile.

— Numai că, dintre toate garnizoanele, ştii asta, Belle-Isle este cea mai oropsită.

— Ştiu asta şi am procedat în consecință; fără libertate de a se mişca, fără legături cu restul lumii, fără femei, fără jocuri; astfel încât – adăugă Aramis cu unul din acele surâsuri pe care numai el le avea – astăzi ți-e mai mare mila să-i vezi pe bieții băieți cu câtă nerăbdare caută să se distreze şi cât de gata sunt să asculte de cel care le plăteşte micile lor petreceri.

— Dar dacă ar petrece bine la Belle-Isle?

— Dacă ar petrece pe cheltuiala regelui, l-ar iubi pe rege; dar dacă se plictisesc din ordinul regelui şi petrec în numele domnului Fouquet, îl vor iubi pe domnul Fouquet.

— Şi l-ai prevenit pe administratorul meu astfel ca, îndată după sosirea lor...

— Nu; au fost lăsați opt zile să se plictisească în toată puterea cuvântului; după opt zile însă au început să se

plângă, spunând că cei dinaintea lor o duceau mai bine decât ei. Li s-a răspuns atunci că vechii ofițeri au ştiut să-şi facă un prieten din domnul Fouquet şi că domnul Fouquet, cunoscându-i ca prieteni, s-a arătat darnic cu ei, în aşa fel încât nici unul să nu se plictisească pe pământurile sale. Ei au stat să chibzuiască. Dar numaidecât administratorul a adăugat că, fără să primească ordinele domnului Fouquet, el îl cunoştea destul de bine pe stăpânul său pentru a şti că orice gentilom în serviciul regelui îl interesa pe domnul Fouquet şi că, deşi nu-i văzuse încă pe noii veniți, va face pentru ei tot atât cât făcuse şi pentru ceilalți.

— Minunat! Şi, în această privință, rezultatele au fost pe măsura făgăduielilor, sper! Doresc, dumneata ştii asta, să nu se făgăduiască în numele meu nimic ce nu s-ar putea îndeplini.

— Cât despre asta, li s-au pus la dispoziție ofițerilor noştri două fregate şi caii dumitale; li s-au dat cheile de la casa principală; astfel că acum fac partide de vânătoare şi de plimbări cu doamnele care se găsesc la Belle-Isle şi cu acelea pe care le-au putut aduce de prin împrejurimi şi care nu se tem de răul de mare.

— Şi sunt destule din acestea la Sarzeau şi la Vannes, nu-i aşa, sfinția ta?

— Oh, pe toată coasta! răspunse netulburat Aramis.

— Dar în ce-i priveşte pe soldați?

— N-au fost nici ei dați uitării, firește; soldații se mulțumesc cu vin, cu hrană din belşug şi cu o soldă cât mai mare.

— Foarte bine; astfel că...?

— Astfel că ne putem bizui pe această garnizoană, care se arată a fi mai credincioasă decât cealaltă.

— Bine.

— De aici rezultă că, dacă Dumnezeu ne va ajuta să se schimbe garnizoana la fiecare două luni numai, în decurs de trei ani toată armata Franței va fi trecut pe acolo, şi în loc să avem un singur regiment de partea noastră, vom avea cincizeci de mii de oameni.

— Da, îmi dau seama, domnule d'Herblay – zise Fouquet – că dumneata eşti un prieten prețios, neprecupețit; dar, în toate acestea – adăugă el râzând – l-am uitat pe amicul nostru du Vallon: ce face el? Mărturisesc că, în răstimpul celor trei zile cât am stat la Saint-Mandé, nu m-am gândit la dânsul.

— Oh, eu, în schimb, nu l-am dat de loc uitării – spuse Aramis. Porthos se află încă la Saint-Mandé, uns la toate încheieturile, răsfățat cu de-ale mâncării, nelipsit de vinuri alese; l-am lăsat să se plimbe prin parcul cel mic, prin care numai dumneata singur te plimbi când eşti acolo; şi se plimbă toată ziua. A reînceput să umble într-adevăr; îşi încearcă puterile frângând trunchiurile ulmilor tineri sau făcând să trosnească stejarii bătrâni, aşa cum se distra cândva Milon din Crotona, şi întrucât în parc nu se găsesc lei, nu mă îndoiesc că-l vom regăsi întreg şi teafăr. E un om straşnic acest Porthos al nostru!

— Da; numai că, aşteptând, are să se plictisească.

— A, niciodată!

— O să înceapă să pună întrebări.

— Nu vede pe nimeni.

— Dar, în sfârşit, aşteaptă sau speră ceva?

— L-am lăsat să creadă într-o speranță pe care i-o vom îndeplini într-o bună zi, şi trăieşte cu această speranță.

— Care anume?

— Aceea de a fi prezentat regelui.

— Oh, oh, în ce calitate?

— Ca inginer la Belle-Isle.

— Ar fi cu putință?

— De ce nu.

— Ai dreptate. Dar acum n-ar fi mai bine să se reîntoarcă la Belle-Isle?

— E chiar nevoie de el acolo; m-am şi gândit să-l trimit cât mai repede în insulă. Porthos are multă prestanță; e un om ale cărui părți slabe le cunoaştem numai noi – eu, d'Artagnan şi Athos. Nu se dă niciodată bătut şi e plin de demnitate; în fața ofițerilor, va face impresia unui paladin de pe vremea cruciadelor. Va îmbăta tot statul-major, fără ca el să se amețească, şi va fi pentru toată lumea un obiect de admirație şi de simpatie; şi apoi, dacă s-ar întâmpla să avem nevoie ca un ordin de-al nostru să fie îndeplinit de cineva, Porthos e un consemn viu, astfel încât oricine va trebui să treacă pe acolo pe unde va hotărî el.

— Atunci, trimite-l înapoi.

— Acesta este şi planul meu, dar abia peste câteva zile, căci trebuie să-ți spun un lucru.

— Ce anume?

— Mă tem de d'Artagnan. El nu e la Fontainebleau, după cum ai putut să bagi de seamă, şi d'Artagnan nu lipseşte degeaba, el nu stă niciodată degeaba. De aceea, acum, că treburile mele sunt încheiate, voi încerca să aflu care sunt treburile lui d'Artagnan.

— Treburile dumitale sunt încheiate, zici?

— Da.

— În acest caz, eşti un om fericit, şi aş vrea să pot spune acelaşi lucru şi despre mine.

— Sper că nu ai de ce să fii neliniştit, totuşi!

— Eh!

— Regele te primeşte foarte binevoitor.

— E adevărat.

— Şi Colbert te lasă în pace?

— Aproape.

— Dacă-i aşa – zise Aramis cu acea înlănțuire de idei în care consta tăria lui – dacă-i aşa, atunci putem să ne gândim la ceea ce-ți spuneam ieri cu privire la mititică.

— Care mititică?

— Ai şi uitat?

— Da.

— Cu privire la domnişoara de La Vallière.

— Ah, aşa e.

— Nu te trage inima s-o cucereşti pe această fată?

— Dintr-un singur punct de vedere nu.

— Care?

— Că inima mea e dăruită alteia, şi apoi nu simt absolut nimic pentru această copilă.

— Oh, oh! făcu Aramis. Inima ți-e dăruită, ai spus?

— Da.

— Ei, drace! Trebuie să iei seama la asta.

— Pentru ce?

— Pentru că ar fi groaznic să nu fii stăpân pe inimă, atunci când, ca în cazul dumitale, ai atâta nevoie de cap.

— Ai dreptate. De aceea, precum vezi, la cea dintâi chemare a dumitale, am şi părăsit totul. Dar să ne întoarcem la mititică. La ce crezi oare c-ar folosi să mă ocup de ea?

— Iată: regele, se spune, are un capriciu pentru această fată; aşa se crede, cel puțin.

— Şi dumneata, care le ştii pe toate, mai ştii şi altceva?

— Ştiu că regele s-a schimbat repede; alaltăieri era nebun după DOAMNA; acum câteva zile, DOMNUL se plânsese reginei-mame împotriva regelui; au fost certuri conjugale, mustrări materne.

— De unde ştii toate astea?

— În sfârşit, le ştiu.

— Şi?

— În urma acestor certuri şi mustrări, regele nu i-a mai adresat nici un cuvânt şi nu i-a mai dat nici o atenție alteței sale regale.

— După care?

— După care şi-a îndreptat ochii spre domnişoara de La Vallière. La Vallière e domnişoară de onoare a DOAMNEI. Ştii ce se numeşte în dragoste un paravan?

— Fără îndoială.

— Ei bine, domnişoara de La Vallière e paravanul DOAMNEI. Foloseşte-te de această situație. N-ai nevoie de aşa ceva, dar, în sfârşit, amorul propriu rănit va face cucerirea mai uşoară: mititica va cunoaşte taina regelui şi a DOAMNEI. Iar dumneata ştii ce poate face un om inteligent cu o asemenea taină.

— Dar cum să ajung la ea?

— Dumneata mă întrebi asta? se miră Aramis.

— De bună seamă, n-o să am timp să mă ocup de ei.

— E o fată săracă, umilă, îi vei crea o situație: şi fie că îl subjugă pe rege ca amantă, fie că nu se apropie de el decât ca o confidentă, vei avea în ea o nouă adeptă.

— Nu e rău – zise Fouquet. Dar ce-am putea face cu privire la această fată?

— Atunci când ai dorit o femeie, ce-ai făcut, domnule ministru?

— I-am scris. I-am făcut declarații de dragoste. Am adăugat că sunt la dispoziția ei şi am semnat Fouquet.

— Şi a rezistat vreuna?

— Una singură – răspunse Fouquet. Dar acum patru zile a cedat şi ea, ca toate celelalte.

— Vrei să-ți dai osteneala de a-i scrie? spuse Aramis, întinzându-i o pană lui Fouquet.

Fouquet o luă.

— Dictează – zise el. Mi-e capul plin de atâtea alte griji, că n-aş fi în stare să însăilez nici două rânduri.

— Fie – spuse Aramis. Scrie.

Şi îi dictă:

Domnişoară, v-am văzut, şi n-o să vă miraţi deloc spunându-vă că v-am găsit frumoasă. Dar, din lipsă de o poziţie demnă, de dumneavoastră, n-o să puteţi face altceva decât să lânceziţi la curte. Dragostea unui bărbat cinstit, în cazul că aveţi o ambiţie, ar putea fi o completare a spiritului şi farmecului dumneavoastră.

Îmi aştern dragostea la picioarele dumneavoastră; dar, întrucât o dragoste, fie ea oricât de umilă şi discretă, poate să întineze obiectul cultului ei, nu se cade ca o persoană cu meritele dumneavoastră să rişte a fi compromisă fără un rezultat în ce priveşte viitorul ei. Dacă veţi binevoi să răspundeţi la iubirea mea, iubirea mea vă va dovedi recunoştinţa sa, ajutându-vă să deveniţi pentru totdeauna liberă şi independentă.

După ce scrise acestea, Fouquet îşi întoarse ochii către Aramis.

— Semnează – îi spuse episcopul.

— E neapărată nevoie?

— Semnătura dumitale sub aceste rânduri face un milion; uiţi asta, scumpul meu ministru?

Fouquet semnă.

— Acum, prin cine vei trimite scrisoarea? întreba Aramis.

— Printr-un valet de încredere.

— Pe care te poţi bizui?

— E omul meu de taină.

— Foarte bine.

— De altminteri, jucăm, în toată povestea asta, un joc care nu e deloc greu.

— Cum asta?

— Dacă ceea ce spui despre legăturile acestei fete cu regele şi cu DOAMNA e adevărat, regele îi va da tot bănetul pe care ea îl va dori.

— Dar regele mai are bani de aruncat? întrebă Aramis.

— Doamne, aşa se pare, căci nu mai cere.

— Oh, are să ceară din nou, fii liniştit.

— Ceva mai mult chiar, mă aşteptam să-mi vorbească despre serbarea mea de la Vaux.

— Ei bine?

— Nu mi-a spus nimic.

— Are să-ți spună.

— Oh, îl crezi pe rege prea crud, dragul meu d'Herblay!

— Nu pe el, în persoană.

— Regele e tânăr, deci e bun.

— E tânăr, deci e slab sau supus pasiunilor; iar domnul Colbert ține în mâinile lui necioplite slăbiciunea şi pasiunile sale.

— Vezi bine, dar, că te temi de el.

— Nu tăgăduiesc asta.

— Atunci sunt pierdut.

— Cum adică?

— Nu eram tare în preajma regelui decât prin bani.

— Da, şi?

— Acum sunt ruinat.

— Nu eşti ruinat.

— Cum nu? Îmi cunoşti dumneata afacerile mai bine decât mine?

— Poate că da.

— Şi dacă totuşi îmi va cere serbarea aceea?

— O vei da.

— Dar cu ce bani?

— Ți-au lipsit vreodată?

— Oh, dacă ai şti cu ce preț mi i-am procurat pe cei din urmă!

— Cei pe care îi vei avea nu te vor costa nimic.

— Dar cine mi-i va da?

— Eu.

— Îmi vei da dumneata şase milioane?

— Da.

— Dumneata, şase milioane?

— Zece, dacă va fi nevoie.

— Într-adevăr, scumpul meu d'Herblay – exclamă Fouquet – încrederea dumitale mă îngrozeşte mai mult decât însăşi mânia regelui.

— Ei, lasă!

— Dar cine eşti dumneata?

— Mă cunoşti, mi se pare.

— Să zicem că mă înşel; spune-mi, atunci, ce gânduri ai?

— Vreau pe tronul Franței un rege care să-i fie devotat domnului Fouquet, şi vreau ca domnul Fouquet să-mi fie devotat mie.

— Oh – strigă Fouquet strângându-i mâna – dacă e vorba să fiu al dumitale, află că sunt întru totul; dar, cre-de-mă, dragul meu d'Herblay, îți faci iluzii!

— În ce privință?

— Niciodată regele nu-mi va fi devotat mie.

— Nu ți-am spus că regele îți va fi devotat, aşa mi se pare.

— Ba da, dimpotrivă, aşa ai spus.

— Nu ți-am spus regele. Am spus un rege.

— Nu e acelaşi lucru?

— Din contră, e cu totul altceva.

— Nu mai înțeleg nimic.

— Ai să înțelegi. Presupune că acest rege va fi altcineva decât Ludovic al XIV-lea.

— Altcineva?

— Da, care va primi totul de la dumneata.

— Cu neputință.

— Chiar şi tronul său.

— Oh, eşti nebun! Nu există alt om în afară de regele Ludovic al XIV-lea care ar putea sta pe tronul Franței, nu văd pe altcineva pentru asta, pe nimeni altul.

— Eu, unul, văd totuşi pe cineva.

— Doar dacă nu cumva e vorba de DOMNUL – zise Fouquet privindu-l cu nelinişte pe Aramis... Însă DOMNUL...

— Nu e vorba de DOMNUL.

— Dar cum crezi că un prinț care nu e de sânge, cum vrei ca un prinț fără nici un drept...

— Regele meu, sau, mai degrabă, regele dumitale, va fi tot ce trebuie să fie, n-avea nici o grijă.

— Ia seama, ia seama, domnule d'Herblay, mă faci să mă cutremur, mă faci să-mi vie amețeala.

Aramis zâmbi.

— O amețeală şi un cutremur care te costă prea puțin – răspunse el.

— Oh, încă o dată, mă înspăimânți.

Aramis zâmbi din nou.

— Râzi? întrebă Fouquet.

— În ziua hărăzită, vei râde şi dumneata ca mine; acum însă, trebuie să fiu singurul care râde.

— Oh, explică-te!

— În ziua hărăzită, am să mă explic, nu te îngriji de asta. Nici dumneata nu eşti sfântul Petru, după cum nici eu nu

sunt Christos, totuşi îţi voi spune: "Om cu atât de puţină credinţă, de ce te îndoieşti?"

— Ei, Doamne, mă îndoiesc... mă îndoiesc fiindcă nu văd.

— Atunci înseamnă că eşti orb, şi nu te voi mai privi ca pe sfântul Petru, ci ca pe sfântul Pavel, şi îţi voi spune: "Va veni o zi când ochii ţi se vor deschide".

— Oh – făcu Fouquet – cât aş vrea să cred!

— Păcat însă că nu crezi! Dumneata, pe care te-am ajutat de zece ori să treci prăpastia în care singur căzuseşi, nu crezi, dumneata care de la procuror general te-ai înălţat la rangul de intendent al statului, de la rangul de intendent la rangul de cel dintâi ministru, şi care de la rangul de cel dintâi ministru vei trece la acela de conducător al palatului... Dar nu – rosti el cu veşnicul lui surâs. Nu, nu, dumneata nu poţi să vezi şi, ca atare, nu poţi să crezi aşa ceva.

Şi Aramis se ridică pentru a se retrage.

— Un ultim cuvânt – zise Fouquet. Niciodată nu mi-ai vorbit astfel, niciodată nu te-ai arătat atât de încrezător, sau, mai bine zis, atât de îndrăzneţ.

— Pentru că, spre a vorbi cu glas tare, trebuie să fii stăpân pe ceea ce spui.

— Şi dumneata eşti?

— Fireşte.

— De când asta?

— De ieri.

— Oh, domnule d'Herblay, ia seama, împingi siguranţa până la cutezanţă!

— Fiindcă atunci când eşti puternic, poţi fi cutezător.

— Dumneata eşti puternic?

— Ţi-am oferit zece milioane, ţi le ofer încă.

Fouquet se ridică, foarte tulburat la rândul lui.

— Ia să vedem – zise el – ia să vedem: ai vorbit de răsturnarea regilor, de înlocuirea lor cu alți regi. Să mă ierte Dumnezeu, dar, dacă nu sunt nebun, asta ai spus adineauri.

— Nu eşti câtuşi de puțin nebun, iar eu, într-adevăr, asta am spus adineauri.

— Şi pentru ce-ai spus-o oare?

— Pentru că poți vorbi astfel despre tronuri răsturnate şi despre regi înălțați, când te simți mai presus de regii şi de tronurile… de pe lumea asta.

— Atunci eşti atotputernic? strigă Fouquet.

— Ți-am spus-o şi ți-o repet – răspunse Aramis cu ochiul scăpărător şi cu buza tremurândă.

Fouquet se prăbuşi într-un fotoliu şi îşi lăsă capul să-i cadă în palme. Aramis îl privi o clipă, aşa cum ar fi făcut arhanghelul destinelor omeneşti în fața unui simplu muritor.

— Cu bine – îi spuse el – culcă-te liniştit, şi trimite scrisoarea făcută pentru La Vallière. Mâine ne vom vedea din nou, nu-i aşa?

— Da, mâine – murmură Fouquet clătinând din cap ca un om care îşi revine în fine – dar unde ne vom revedea?

— La plimbarea regelui, dacă vrei.

— Foarte bine.

Şi se despărțiră.

IV

FURTUNA

A doua zi, vremea se arătă mohorâtă şi cețoasă, şi cum toată lumea ştia că era fixată o plimbare în programul regal, fiecare, când se sculă, îşi aruncă mai întâi ochii spre cer.

Pe vârfurile arborilor plutea o negură deasă şi fierbinte, ce abia avusese puterea să se ridice la treizeci de picioare deasupra pământului sub razele unui soare ce nu se zărea decât prin vălul greu şi întunecat al unui nor.

În dimineața aceea nu căzuse rouă. Iarba era uscată, florile erau ofilite. Păsările cântau cu mai puțină voioşie ca de obicei în frunzişul nemişcat, ce părea amorțit. Murmurul ciudat, nedesluşit, plin de viață, ce părea că se naşte şi trăieşte prin soare, acea răsuflare a naturii care vorbeşte necontenit în mijlocul tuturor celorlalte freamăte nu se simțea nicăieri, liniştea nu fusese niciodată atât de mare.

Această tristețe a cerului lovi ochii regelui în clipa când se sculă şi se duse la fereastră. Dar cum toate ordinele pentru plimbare fuseseră date, cum toate pregătirile fuseseră făcute, cum, amănunt şi mai hotărâtor, Ludovic îşi legase de această plimbare toate făgăduielile luate față de imaginația lui, şi, putem chiar spune, față de imboldurile inimii lui, regele decise, fără să stea în cumpănă, că starea timpului nu putea sa înrâurească plimbarea plănuită şi că, oricum ar fi vremea, plimbarea trebuia să aibă loc.

De altfel, sunt în anumite domnii pământeşti, favorizate de cer, ceasuri când s-ar crede că voința unui rege de pe pământ poate să abată din drum voința divină. Augustus îl avea pe Virgiliu care să-i spună: *Nocte placet tota redeunt spectacula mane. (*"Noaptea hotărăşte ca jocurile publice să se reia în întregime dimineața") Ludovic al XIV-lea îl avea pe Boileau, care trebuia să-i spună cu totul altceva, şi pe Dumnezeu, care trebuia să se arate aproape tot atât de binevoitor pentru el, aşa cum Iupiter fusese pentru Augustus.

Ludovic ascultă liturghia de dimineață ca de obicei, însă, trebuie să o mărturisim, cu gândurile puțin întoarse de la Creator, fiindcă în mintea lui stăruia amintirea creaturii. În timpul slujbei, el se îndeletnici să numere, şi asta nu numai o dată, minutele, apoi secundele ce-l despărțeau de fericitul moment când va începe plimbarea, adică de momentul când

DOAMNA va porni la drum împreună cu domnişoarele sale de onoare.

Altminteri, e de la sine înțeles că nimeni la castel nu aflase de întrevederea ce avusese loc în ajun între La Vallière şi rege. Poate că Montalais, cu flecăreala ei cunoscută, ar fi putut să dezvăluie ceva; dar Montalais, în această împrejurare, era ținută în frâu de Malicorne, care-i ferecase gura cu lacătul interesului comun. Cât despre Ludovic al XIV-lea, el era atât de fericit, încât îi iertase, sau aproape îi iertase DOAMNEI mica ei răutate din ajun. Într-adevăr, acum putea mai curând să se laude, decât să se plângă de aceasta. Fără gluma răutăcioasă a DOAMNEI, el n-ar fi primit scrisoarea trimisă de La Vallière; fără această scrisoare, n-ar fi avut loc întrevederea, şi fără această întrevedere, ar fi rămas pradă nehotărârii. Stăruia deci prea multă fericire în inima lui pentru ca să mai încapă acolo vreo pizmă împotriva cuiva, cel puțin în acel moment. Ca atare, în loc să-şi încrunte sprânceana zărind-o pe cumnata lui, Ludovic îşi făgădui să-i arate şi mai mult prietenie şi să-i facă o primire mai grațioasă ca de obicei. Dar asta numai cu o condiție, şi condiția era ca dânsa să apară cât mai devreme.

Iată lucrurile la care se gândea Ludovic în timpul liturghiei şi care, trebuie să o spunem, îl făceau să uite, în decursul serviciului divin, pe acela de care ar fi trebuit să țină mai ales seamă în calitatea lui de rege preacreştin şi de fiu mai mare al Bisericii. Noroc că Dumnezeu e îngăduitor cu rătăcirile tinereşti; tot ce e dragoste, chiar dragoste vinovată, găseşte atât de uşor iertare în părintească lui înțelegere, încât, ieşind de la slujbă, Ludovic, ridicându-şi ochii spre cer, putu să vadă, printre spărturile unui nor, un colț al covorului de azur pe care calcă picioarele atotstă-pânitorului.

Se întoarse la castel, şi cum plimbarea fusese hotărâtă abia pe la amiază, iar acum nu erau decât ceasurile zece, se apucă să lucreze cu râvnă, împreună cu Colbert şi Lyonne. Dar cum, în timp ce lucra, Ludovic trecea mereu de la masă la fereastră, iar această fereastră se afla în partea dinspre pavilionul DOAMNEI, el putu să-l vadă în curte pe domnul Fouquet, căruia curtenii, în virtutea favoarei de care se bucurase în ajun, îi arătau mai multă atenţie ca oricând; Fouquet venea, cu un aer cât se poate de bine dispus şi fericit, să-i facă, la rândul lui, curte regelui.

Instinctiv, zărindu-l pe Fouquet, regele se întoarse către Colbert. Colbert era numai surâs şi părea el însuşi plin de mulţumire şi de voioşie. Fericirea aceasta îl stăpânea din clipa când unul din secretarii lui intrase şi-i adusese un portofel pe care, fără să-l deschidă, vistiernicul îl vârâse în marele buzunar al pantalonilor săi. Dar, cum în bucuria lui Colbert era totdeauna ceva necurat, Ludovic preferă, între cele două surâsuri, pe acela al lui Fouquet. Îi făcu semn intendentului superior să urce, apoi, întorcându-se către Lyonne şi Colbert, le spuse:

— Încheiaţi acest lucru şi lăsaţi-l pe biroul meu; îl voi cerceta când voi fi cu mintea mai limpede.

Şi ieşi.

La semnul regelui, Fouquet se grăbi să urce. Cât despre Aramis, care-l însoţea pe intendentul superior, aceste se amestecă în grupul curtenilor de rând şi se pierdu în mijlocul lor, fără ca regele să-l fi observat măcar.

Regele şi Fouquet se întâlniră la capătul scării.

— Sire – zise Fouquet văzând binevoitoarea primire pe care i-o pregătea Ludovic – sire, de câteva zile, maiestatea voastră mă umple de bucurie. Nu mai e un rege tânăr, ci un

zeu tânăr cel care domneşte în Franța, zeul plăcerii, al fericirii şi al dragostei.

Regele roşi. Oricât de măgulitor, complimentul era puțin cam direct.

Ludovic îl conduse pe Fouquet într-un mic salon ce despărțea cabinetul lui de lucru de camera de dormit.

— Ştii pentru ce te-am chemat? spuse regele aşezându-se pe marginea ferestrei, în aşa fel ca să nu piardă nimic din ceea ce s-ar fi petrecut pe terasa unde dădea cea de a doua intrare a pavilionului DOAMNEI.

— Nu, sire... dar, după zâmbetul grațios al maiestății voastre, pentru ceva plăcut, sunt încredințat de asta.

— Ah, presupui?

— Nu, sire, privesc şi înțeleg.

— Atunci, te înşeli.

— Eu, sire?

— Căci te-am chemat, dimpotrivă, ca să-ți fac o mustrare.

— Mie, sire?

— Da, şi dintre cele mai serioase.

— Într-adevăr, maiestatea voastră mă înspăimântă... şi cu toate astea aştept, plin de încredere, judecata şi bunătatea voastră.

— Ce-am auzit, domnule Fouquet, că pregăteşti o mare serbare la Vaux?

Fouquet zâmbi cum face bolnavul la primul fior al unei boli uitate, dar care revine.

— Şi pe mine nu vrei să mă inviți? continuă regele.

— Sire – răspunse Fouquet – nu mă gândeam la această serbare, şi abia ieri seară unul din *prietenii* mei (Fouquet apăsă pe acest cuvânt) a binevoit să-mi dea ideea.

— Dar ieri seară ne-am văzut şi nu mi-ai spus nimic despre asta, domnule Fouquet.

— Sire, cum puteam să sper că maiestatea voastră va coborî în asemenea măsură din înaltele sfere în care trăieşte, încât să-mi cinstească locuința cu prezența sa regală?

— Iartă-mă, domnule Fouquet, dar nu-mi vorbiseşi nimic despre serbarea dumitale.

— Nu i-am vorbit regelui despre această serbare, repet, fiindcă, mai întâi, nimic nu fusese încă hotărât în legătură cu ea, şi, în al doilea rând, fiindcă mă temeam de un refuz.

— Dar ce te făcea să-ți fie teamă de un refuz, domnule Fouquet? Bagă de seamă, vreau să merg cu dumneata până la capăt.

— Sire, marea dorință pe care o aveam de a şti că regele va primi invitația mea.

— Ei bine, domnule Fouquet, nimic mai uşor, pe cât văd, decât să ne înțelegem. Dumneata doreşti să mă inviți la serbare, eu doresc să vin; invită-mă şi voi veni.

— Cum! Maiestatea voastră va binevoi să primească? murmură intendentul superior.

— Într-adevăr, domnule – zise regele râzând – cred că am să fac mai mult decât să primesc: cred că am să mă invit singur.

— Maiestatea voastră mă copleşeşte cu atâta cinste şi cu atâta bucurie! strigă Fouquet. Mă văd silit să repet ceea ce domnul de La Vieuville îi spunea bunicului vostru Henric al IV-lea: *Domine, non sum dignus*. ("Stăpâne, nu sunt vrednic")

— Răspunsul meu la aceasta, domnule Fouquet, e că, dacă vei da o serbare, invitat sau nu, voi veni la serbarea dumitale.

— Oh, mulțumesc, mulțumesc, regele meu! rosti Fouquet înălțând capul sub această favoare, care, în gândul lui, însemna ruina sa. Dar cum a fost prevenită maiestatea voastră?

— Prin zvon public, domnule Fouquet, care spune cele mai bune lucruri despre dumneata şi adevărate minuni despre casa domniei tale. Nu vei fi mândru, domnule Fouquet, că regele va fi gelos pe dumneata?

— Asta mă va face cel mai fericit om de pe pământ, sire, deoarece în ziua când regele va fi gelos pe reşedința mea de la Vaux, înseamnă că voi avea ceva demn de a-i oferi regelui meu.

— Ei bine, domnule Fouquet, pregăteşte-ți serbarea şi deschide larg uşile casei domniei tale.

— Iar maiestatea voastră, sire, hotărâți ziua.

— De astăzi într-o lună.

— Sire, maiestatea voastră nu mai doreşte nimic altceva?

— Nimic, domnule intendent superior, decât ca, de aici încolo, să te am lângă mine cât mai des cu putință.

— Sire, am cinstea de a mă număra printre cei care vor însoți pe maiestatea voastră la plimbare.

— Foarte bine; tocmai ies, într-adevăr, domnule Fouquet, căci iată doamnele care vin la întâlnire.

Şi, rostind aceste cuvinte, regele se retrase de la fereastră nu numai cu nerăbdarea unui tânăr, ci cu a unui tânăr îndrăgostit, pentru a lua mănuşile şi bastonul pe care i le întindea valetul său de cameră.

Afară se auzeau tropotele cailor şi uruitul roților prin nisipul din curte. Regele coborî scările. În clipa când apăru pe peron, fiecare se opri în loc. Regele păşi drept către regina cea tânără. Cât despre regina-mamă, din ce în ce mai suferindă din pricina bolii ce-o atinsese, ea nu mai voise să iasă. Maria-Tereza se urcă în trăsură împreună cu DOAMNA şi-l întrebă pe rege în ce parte doreşte să fie făcută plimbarea. Regele, care o zări în clipa aceea pe La Vallière, palidă încă în urma celor petrecute în ajun, urcându-se într-o caleaşcă împreună

cu trei dintre prietenele ei, îi răspunse reginei că n-avea nici un fel de preferință şi că se va simți bine oriunde se va afla dânsa. Regina porunci atunci să li se spună călăreților să se îndrepte spre Apremont. Călăreții porniră înainte.

Regele se urcă în şa. Câteva minute, el urmă trăsura reginei şi a DOAMNEI, călărind pe lângă portieră.

Timpul se mai limpezise puțin; totuşi, un fel de văl de pulbere, asemenea unei pânze murdare, se întindea pe toată suprafața cerului; soarele făcea să strălucească în bătaia razelor sale pulberea argintie ce plutea în văzduhul îmbâcsit. Căldura devenise înăbuşitoare. Dar cum regele nu părea să ia în seamă starea cerului, nimeni nu se mai nelinişti de asta, şi plimbarea, conform ordinului pe care-l dăduse regina, se îndreptă spre Apremont.

Convoiul curtenilor era zgomotos şi vesel: se vedea că fiecare căuta să uite şi să-i facă şi pe ceilalți să uite convorbirile înveninate din ajun. DOAMNA, mai ales, era încântătoare.

Într-adevăr, DOAMNA, văzându-l pe rege lângă portiera trăsurii, şi cum nu presupunea că el putea să fie acolo pentru regină, era însuflețită de speranța că monarhul se întorsese la dânsa. Dar, după aproape un sfert de leghe de drum, regele, adresându-le un surâs grațios, le salută şi îşi struni calul, lăsând să treacă prin fața lui trăsura reginei, apoi aceea a primelor doamne de onoare, apoi pe toate celelalte la rând, care, văzându-l că se opreşte, voiră să se oprească şi ele. Însă regele le făcu semn cu mâna să-şi urmeze calea mai departe. Când trecu trăsura în care se afla La Vallière, regele se apropie de ea. Le salută pe cele dinăuntru şi tocmai se pregătea să pornească pe lângă trăsura domnişoarelor de onoare, aşa cum mersese pe lângă aceea a DOAMNEI, când, deodată, şirul trăsurilor se opri în drum.

Fără îndoială, regina, neliniştită că regele rămăsese în urmă, dăduse ordin să se întrerupă mersul. Ne amintim că ei i se lăsase libertatea de a conduce plimbarea. Regele o întrebă care îi era dorința pentru care oprise brusc trăsurile.

— Vreau să mergem pe jos – răspunse regina.

De bună seamă, ca spera că regele, care urma călare trăsura domnişoarelor de onoare, nu va îndrăzni să le urmeze pe acestea pe jos.

Ajunseseră în mijlocul pădurii. Plimbarea, într-adevăr, se anunța frumoasă, frumoasă mai ales pentru visători şi pentru îndrăgostiți. Trei minunate alei lungi, umbrite şi neumblate, porneau din mica răspântie unde făcuseră popas. Alei îmbrăcate în verdeață, dantelate de frunzişuri, sfârşindu-se fiecare prin câte o palmă de cer ce se întrezărea pe sub bolțile de crengi – iată cum arăta locul.

La capătul acestor alei treceau într-o parte şi în alta, dând semne vădite de îngrijorare, căprioarele speriate, care, după ce se opreau o clipă în mijlocul cărării şi ridicau capul în sus, o zbugheau ca nişte săgeți, afundându-se, dintr-o săritură, în ascunzişul pădurii, unde se făceau nevăzute, în timp ce, din când în când, câte un iepure filozof, aşezându-se pe coadă, îşi scărpina botul cu labele dinainte şi adulmeca aerul pentru a-şi da seama dacă toți aceşti oameni care se apropiau şi care veneau să-i tulbure astfel meditațiile, ospețele şi iubirile nu erau urmați de vreun câine cu labele strâmbe sau nu aveau vreo puşcă ascunsă la subsuoară.

Întreaga societate, de altminteri, coborâse din trăsură, de îndată ce o văzuse pe regină coborând. Maria-Tereza apucă brațul uneia dintre doamnele ei de onoare şi, după ce aruncă o privire piezişă regelui, care nu părea să bage câtusi de puțin de seamă că era ținta atenției reginei, se adânci în pădure pe cea dintâi cărare ce-i ieşi înainte.

Doi însoțitori mergeau înaintea regelui, curățând cu bastoanele cărarea de crengi uscate şi înlăturind mărăcinii ce puteau să încurce drumul.

Coborând din trăsură, DOAMNA se pomeni lângă ea cu domnul de Guiche, care se înclină în fața ei, gata să-i stea la dispoziție.

DOMNUL, încântat de baia făcută cu două zile în urmă, declarase că optează pentru râu şi, îngăduindu-i lui de Guiche să plece, rămăsese la castel împreună cu Manicamp şi cavalerul de Lorraine. Nu mai simțea nici urmă de gelozie. În zadar fu deci căutat printre cei din cortegiu; dar, cum DOMNUL era un prinț cu apucături ciudate, care de obicei nu prea ținea seama de plăcerea generală, lipsa lui fu mai curând un prilej de mulțumire, decât de regret.

Fiecare urmă exemplul dat de regină şi de DOAMNA, pornind încotro îi era pe plac, la întâmplare şi la noroc.

Regele, am spus, rămăsese lângă La Vallière şi, descălecând chiar în clipa când se deschidea uşa de la trăsură, îi oferi brațul. Nuniaidecât, Montalais şi Tonnay-Charente se îndepărtară, prima din calcul, a doua din discreție. Atât doar ca între ele exista această deosebire: pe când una se îndepărta din dorința de a-i fi pe plac regelui, cealaltă o făcea spre a-i displace.

În timpul ultimei jumătăți de ceas, vremea însăşi se zbârlise: vălul acela de ceață, ca împins de un vânt cald, se retrăsese spre apus; apoi, îmbrâncit de un curent potrivnic, rătăcea greoi, domol, prin văzduh. Se simțea că se apropie furtuna; dar cum regele nu o vedea, nimeni nu se credea îndreptățit s-o vadă.

Plimbarea fu, deci, continuată; câteva spirite neliniştite îşi ridicau din când în când ochii spre cer. Altele, mai fricoase, se plimbau fără să se depărteze de trăsuri, unde se gândeau să

găsească un adăpost în caz de ploaie. Dar cea mai mare parte a cortegiului, văzându-l pe rege intrând fără teamă în pădure cu La Vallière, cea mai mare parte a cortegiului, spunem, îl urmă pe rege. Ceea ce regele văzând, o luă de mână pe La Vallière şi se furişă cu ea pe o cărare lăturalnică, unde, de astă dată, nimeni nu îndrăzni să-l mai urmeze.

V

PLOAIA

În acest timp, chiar în partea spre care se îndreptaseră, singuri, regele şi La Vallière, doi bărbați înaintau în sus, mergând pe sub copaci, în loc să țină mijlocul cărării, fiind foarte îngrijorați de felul cum arăta cerul. Aveau capetele plecate, ca nişte oameni ce se gândesc la probleme mari. Nu-i văzuseră nici pe de Guiche, nici pe DOAMNA, nici pe rege, nici pe La Vallière. Deodată, ceva spintecă văzduhul, ca o țâşnire de foc, urmată de un bubuit surd şi îndepărtat.

— Ah – zise unul dintre cei doi bărbați ridicând capul – vine furtuna. Ne întoarcem la trăsuri, scumpul meu d'Herblay?

Aramis se uită în sus, cercetând atmosfera.

— O – făcu el – nu e cazul să ne grăbim! Apoi reluă convorbirea pe care, fără îndoială, o întrerupsese: Spuneai, deci, că scrisoarea pe care am întocmit-o aseară trebuie să fi ajuns până în ceasul de față la destinație.

— Sunt mai mult ca sigur că da.

— Prin cine ai trimis-o?

— Prin omul meu de taină, aşa cum am avut onoarea să-ți spun.

— Ți-a adus răspunsul?

— Nu l-am mai văzut; pesemne că fata se afla în apartamentul DOAMNEI, sau poate se îmbrăca în camera ei şi va fi spus să aştepte. A venit apoi ora plecării şi am pornit încoace. Aşa că nu ştiu ce s-a petrecut acolo.

— L-ai văzut pe rege înainte de plecare?

— Da.

— Cum l-ai găsit?

— Foarte cumsecade sau ticălos, după cum va fi fost sincer sau ascuns.

— Şi serbarea?

— Va avea loc peste o lună.

— S-a invitat singur?

— Cu o stăruință în care am recunoscut amestecul lui Colbert.

— Foarte bine.

— Noaptea nu ți-a spulberat iluziile?

— Ce iluzii?

— În legătură cu sprijinul pe care poți să mi-l dai în această împrejurare.

— Nu, am stat şi am scris toată noaptea, astfel încât toate ordinele au fost date.

— Serbarea va costa câteva milioane, să nu te amăgeşti cu gândul.

— Eu îți voi da şase... Pregăteşte şi dumneata încă două sau trei, ca să fie.

— Eşti un om miraculos, dragul meu d'Herblay!

Aramis surâse.

— Dar – întrebă Fouquet cu un rest de îngrijorare – de vreme ce vânturi astfel milioanele, de ce, acum câteva zile, nu i-ai dat din buzunarul dumitale cele cincizeci de mii de livre lui Baisemeaux?

— Pentru că, acum câteva zile, eram la fel de sărac ca Iov.

— Şi astăzi?

— Astăzi sunt mai bogat decât regele.

— Prea bine – zise Fouquet – mă pricep la oameni. Ştiu că n-ai fi în stare să-ți calci cuvântul; şi nu vreau să-ți pătrund taina: aşa că, să nu mai vorbim despre asta.

În acel moment se auzi un bubuit înfundat, care izbucni deodată într-un tunet ce cutremură văzduhul.

— Oh, oh – făcu Fouquet – ți-am spus eu!

— Haide – zise Aramis – repede la trăsuri.

— Nu vom mai avea timp – răspunse Fouquet – iată ploaia.

Într-adevăr, ca şi cum cerul s-ar fi deschis, o răpăială cu picuri mari începu să răsune numaidecât pe bolta de frunziş a pădurii.

— Oh – zise Aramis – mai avem încă timp să ajungem, la trăsuri înainte ca apa să pătrundă prin frunziş.

— Ar fi poate mai bine – zise Fouquet – să ne adăpostim în vreo grotă.

— Da, însă unde să găsim grota? întrebă Aramis.

— Ştiu eu una, la zece paşi de aici – răspunse Fouquet cu un zâmbet. Apoi, după ce privi în jur, adăugă: Da, e acolo.

— Ce fericit eşti că ai o memorie aşa de bună! zise Aramis, zâmbind la rândul lui. Dar nu ți-e teamă că, văzând că nu ne

mai întoarcem, vizitiul dumitale are să-şi închipuie că am apucat alt drum şi are să plece o dată cu celelalte trăsuri ale curții?

— Oh – răspunse Fouquet – nu e nici o primejdie: când îmi las vizitiul şi trăsura undeva, numai un ordin precis al regelui ar putea să-i urnească din loc, şi poate nici atunci. De altminteri, mi se pare că nu suntem singurii care am ajuns atât de departe: aud paşi şi un murmur de glasuri.

Şi, spunând acestea, Fouquet se întoarse, desfăcând cu bastonul un pâlc de ramuri ce-i închideau calea. Privirea lui Aramis pătrunse o dată cu a lui prin deschizătură.

— O femeie! exclamă Aramis.

— Un bărbat! rosti Fouquet.

— La Vallière!

— Regele!

— Oh, oh – făcu Aramis – nu cumva regele cunoaşte şi el peştera dumitale? Nu m-aş mira câtuşi de puțin; mi se pare că e în strânse legături cu nimfele de la Fontainebleau.

— Nu-i nimic – zise Fouquet – să mergem totuşi acolo. Dacă n-o cunoaşte, vom vedea ce are să facă; dacă o cunoaşte, cum ea are două guri, în timp ce el va intra pe una, noi vom ieşi pe cealaltă.

— E departe? întrebă Aramis. Iată că a început să ne ude ploaia.

— Am şi ajuns.

Fouquet dădu la o parte câteva ramuri şi în fața lor apăru o scobitură în stâncă, acoperită în întregime de curpeni, de bălării şi de un strat gros de muşchi. Fouquet arătă calea. Aramis îl urmă.

În clipa când să intre în grotă, Aramis întoarse capul.

— Oh, oh – zise el – iată-i că pătrund în pădure, iată-i că vin încoace.

— Ei bine, să le cedam locul – rosti Fouquet zâmbind şi trăgându-l pe Aramis de poala mantiei. Nu cred, totuşi, ca regele să cunoască peştera mea.

— Într-adevăr – răspunse Aramis – caută un adăpost, însă un copac cu frunzişul mai des, asta-i tot.

Aramis nu se înşela: ragele privea în sus, nu în jurul lui. O ținea pe La Vallière de braț, cu mâna lui pe mâna ei.

La Vallière începea să alunece prin iarba udă. Ludovic privi cu mai multă atenție de jur împrejur şi, zărind un stejar uriaş, cu ramuri stufoase, o trase pe La Vallière sub coroana lui. Biata fată privea cu nelinişte în jurul ei; părea că se teme şi totodată că doreşte să fie urmărită de cineva.

Regele o lipi cu spatele de trunchiul copacului, a cărui largă circumferință, apărată de desimea frunzişului, era încă uscată, ca şi cum în acel moment ploaia n-ar fi căzut în şuvoaie. El stătea în fața ei, cu capul gol. După o clipă însă, câteva picături pătrunseră prin rămurişul copacului şi căzură pe fruntea regelui, care nu le luă în seamă.

— Oh, sire! murmură La Vallière, vrând să-l apere cu propria lui pălărie.

Dar regele se înclină şi refuză cu îndărătnicie să-şi acopere capul.

— Acum avem prilejul să le oferim locul nostru – şopti Fouquet la urechea lui Aramis.

— Acum avem prilejul să ascultăm şi să nu scăpăm o vorbă din ceea ce-şi vor spune – răspunse Aramis la urechea lui Fouquet.

Într-adevăr, amândoi tăcură chitic şi glasul regelui putu să ajungă până la ei.

— Oh, Doamne sfinte, domnişoară – zise regele – văd, sau mai degrabă îți ghicesc nelinişstea; crede-mă că-mi pare foarte rău de a te fi îndepărtat de restul grupului şi de a te fi adus

într-un loc unde ai să suferi din pricina ploii. Te-a şi udat, ba poate ți-e şi frig?

— Nu, sire.

— Tremuri totuşi.

— Sire, mă tem să nu se interpreteze în rău lipsa mea într-un moment când, fără îndoială, toată lumea s-a strâns la un loc.

— Ți-aş propune să ne întoarcem la trăsuri, domnişoară; dar, iată, priveşte, ascultă şi spune-mi dacă e cu putință să ne mişcăm de aici în clipa de față.

Într-adevăr, cerul răsuna de trăsnete şi ploaia cădea în şiroaie.

— De altminteri – continuă Ludovic – nu se poate face nici o interpretare în defavoarea dumitale. Nu eşti oare însoțită de regele Franței, adică de primul gentilom al regatului?

— De bună seamă, sire – răspunse La Vallière – şi asta e o mare cinste pentru mine; însă nu pentru mine mă tem de cele ce s-ar putea spune.

— Pentru cine, atunci?

— Pentru voi, sire.

— Pentru mine, domnişoară? spuse regele, surâzând. Nu înțeleg ce vrei să spui.

— Maiestatea voastră a uitat oare cele ce s-a întâmplat aseară la altața sa regală?

— Oh, să uităm asta, te rog, sau, mai degrabă, îngăduie-mi să-mi reamintesc totul, spre a-ți mulțumi încă o dată pentru scrisoarea dumitale şi…

— Sire – îl întrerupse La Vallière – începe să curgă apa şi maiestatea voastră stă cu capul descoperit.

— Te rog, să nu ne îngrijim decât de dumneata, domnişoară.

— Oh, eu – răspunse La Vallière cu un surâs – eu sunt o țărancă obişnuită să colind câmpiile Loarei şi parcul de la Blois, pe orice vreme. Iar cât despre îmbrăcămintea mea – adăugă ea privindu-şi rochia simplă, de muselină – maiestatea voastră vede prea bine că n-am mare lucru de pierdut.

— E adevărat, domnişoară, am observat nu numai o dată că datorezi totul aproape numai dumitale însăți şi nimic îmbrăcăminții. Nu eşti deloc cochetă, şi asta, după mine, e o mare însuşire.

— Sire, nu mă faceți mai perfectă decât sunt, şi spuneți mai degrabă: nu eşti în stare să fii cochetă.

— Pentru ce asta?

— Pentru că – răspunse La Vallière zâmbind – pentru că nu sunt bogată.

— Atunci mărturiseşte că-ți plac lucrurile frumoase! rosti cu însuflețire regele.

— Sire, nu socotesc frumoase decât lucrurile la care pot să ajung. Tot ceea ce e prea sus pentru mine...

— Te lasă nepăsătoare?

— Îmi e străin, ca fiindu-mi neîngăduit.

— Iar eu, domnişoară – răspunse regele – socotesc că nu eşti la curtea mea pe treapta pe care ai merita să fii. Nu mi s-a vorbit îndeajuns, de bună seamă, despre serviciile familiei dumitale. Înzestrarea casei dumitale a fost în chip crud nesocotită de către unchiul meu.

— Oh, nu, sire. Alteța sa regală monseniorul duce de Orléans a fost totdeauna cât se poate de bun cu domnul de Saint-Remy, tatăl meu vitreg. Serviciile au fost neînsemnate, şi se poate spune că am fost răsplătiți după faptele noastre. Nu toată lumea are norocul să găsească prilejuri de a-şi sluji regele cu strălucire. Fireşte, nu mă îndoiesc că, dacă prilejul

s-ar fi ivit, familia mea ar fi dat dovadă de o inimă tot atât de mare pe cât îi era dorința, dar noi n-am avut această fericire.

— Ei bine, domnişoară, e datoria regilor să îndrepte greşelile hazardului, şi îmi iau bucuros sarcina de a repara, cât mai repede, în ceea ce te priveşte, vitregia soartei.

— Nu, sire – strigă La Vallière cu aprindere – vă rog să lăsați lucrurile în starea în care sunt.

— Cum, domnişoară, refuzi ceea ce trebuie, ceea ce vreau să fac pentru dumneata?

— S-a făcut tot ceea ce doream, sire, atunci când mi s-a acordat cinstea de a fi numită în casa DOAMNEI.

— Dar dacă refuzi pentru dumneata, primeşte cel puțin pentru ai dumitale.

— Sire, intenția voastră atât de mărinimoasă mă tulbură şi mă sperie, căci, făcând pentru familia mea ceea ce bunătatea voastră vă îndeamnă să faceți, maiestatea voastră ne va crea nouă pizmuitori, iar sieşi duşmani. Lăsați-mă, sire, în situația modestă în care mă aflu, lăsați simțămintelor pe care le pot încerca gingaşa bucurie a dezinteresării.

— Oh, iată un limbaj cu adevărat minunat – zise regele.

— Aşa e – murmură Aramis la urechea lui Fouquet – şi regele nu trebuie să fie obişnuit cu aşa ceva.

— Dar dacă ea va răspunde tot aşa şi la scrisoarea mea? întrebă Fouquet.

— Lasă – răspunse Aramis – să nu ne grăbim şi să aşteptăm sfârşitul.

— Şi apoi, scumpe domnule d'Herblay – adăugă intendentul superior, neputând să creadă în toate vorbele pe care le spusese La Vallière – e adesea un calcul dibaci în a căuta să pari dezinteresat cu regii.

— Este tocmai ceea ce gândeam şi eu acum – răspunse Aramis. Dar să ascultăm.

Regele se apropie de La Vallière şi, cum ploaia pătrundea tot mai mult prin frunzişul stejarului, îşi ţinu pălăria deasupra capului tinerei fete. Ea îşi ridică frumoşii săi ochi albaştri spre această pălărie regală care o apăra de ploaie şi dădu din cap, lăsând să-i scape un suspin.

— Oh, Doamne – murmură regele – ce gând trist poate să mai ajungă până la inima dumitale, când eu o ocrotesc cu a mea?

— Sire, am sa vă spun. Am mai încercat să ating această chestiune, atât de greu de ridicat pentru o fată de vârsta mea, dar maiestatea voastră mi-a impus tăcerea. Sire, maiestatea voastră nu-şi mai aparţine; sire, maiestatea voastră e însurat; orice sentiment ce-ar îndepărta pe maiestatea voastră de regină, împingând pe maiestatea voastră să se ocupe de mine, ar fi pentru regină izvorul unei adânci tristeţi.

Regele încercă s-o întrerupă, dar ea continuă cu un gest rugător:

— Regina iubeşte pe maiestatea voastră cu o dragoste lesne de înţeles; regina urmăreşte din ochi pe maiestatea voastră la fiecare pas care o depărtează de dânsa. Având fericirea de a fi întâlnit un asemenea soţ, că se roagă cerului cu lacrimi în ochi să-i păstreze acest dar, şi e geloasă de cea mai neînsemnată mişcare a inimii voastre.

Regele voi iarăşi să spună ceva, dar şi de astă dată La Vallière îndrăzni să-l oprească.

— N-ar fi oare o faptă vinovată – îi spuse ea – dacă, văzând o dragoste atât de vie şi atât de nobilă, maiestatea voastră i-ar da reginei un prilej de gelozie? Oh, iertaţi-mi acest cuvânt, sire! Oh, Doamne, e cu neputinţă, ştiu, sau mai degrabă ar trebui să fie cu neputinţă ca regina cea mai măreaţă din lume să fie geloasă pe o biată fată ca mine! Dar e femeie, această regină, şi inima sa, ca a oricărei simple femei,

se poate înclina către bănuielile pe care oamenii răi i le-ar stârni. În numele cerului, sire, nu vă ocupați de mine, nu sunt vrednică de atâta cinste!

— Oh, domnişoară – rosti atunci regele – dar nu te gândeşti că, vorbindu-mi astfel, nu faci decât să-mi schimbi stima în admirație?

— Sire, luați cuvintele mele drept ceea ce nu vor să fie; mă vedeți mai bună decât sunt; mă socotiți mai vrednică decât m-a creat Dumnezeu. Fiți îndurător, sire, căci, dacă nu l-aş şti pe rege cel mai generos om din regatul său, aş crede că regele vrea să-şi bată joc de mine.

— Oh, fireşte, nici vorbă nu poate fi ca dumneata să crezi una ca asta! strigă Ludovic.

— Sire, voi fi silită să o cred, dacă regele continuă să-mi vorbească în felul acesta.

— Sunt, aşadar, un Prinț tare nefericit – zise regele cu o tristețe care nu avea nimic prefăcut – cel mai nefericit Prinț al creştinătății, deoarece n-am puterea de a o face să creadă în cuvintele mele pe aceea pe care o iubesc cel mai mult pe lume, şi care îmi zdrobeşte inima refuzând să creadă în iubirea mea.

— Oh, sire – rosti La Vallière îndepărtându-se încet de rege, care se apropiase din ce în ce mai mult de ea – iată, mi se pare că furtuna se potoleşte şi ploaia încetează.

Dar, chiar în clipa când biata copilă rostea aceste cuvinte, pentru a-şi înfrâna inima, care, fără îndoială, bătea în acelaşi tact cu a regelui, furtuna se hotărî să o dezmintă: un fulger albăstrui învălui pădurea într-o lumină fantastică şi un tunet asemănător cu o salvă de artilerie bubui deasupra capetelor celor doi tineri, ca şi cum creasta stejarului sub care se adăposteau ar fi slobozit ea însăşi această descărcare. Fata nu-şi putu stăpâni un țipăt de groază. Regele, cu un braț, o

apropie de pieptul său, iar pe celălalt şi-l ridică deasupra capului ei, ca pentru a o apăra de trăsnet. Urmă o clipă de tăcere în care acest grup, plin de farmec, ca tot ce este tânăr şi plăcut, rămase nemişcat, în timp ce Fouquet şi Aramis îi priveau cu admirație, nu mai puțin neclintiți la locurile lor decât erau regele şi La Vallière.

— Oh, sire, sire – murmură La Vallière – auziți?

Şi îşi lăsă capul să-i cadă pe umărul lui.

— Da – răspunse regele – vezi că furtuna nu s-a potolit?

— Sire, e o prevestire.

Regele zâmbi.

— Sire, e glasul lui Dumnezeu care amenință.

— Ei bine – zise regele – am să consider acest fulger o prevestire şi chiar o amenințare, dacă în răstimp de cinci minute se va repeta cu aceeaşi putere fi cu aceeaşi dârzenie; dar dacă nu, dă-mi voie să cred că furtuna e furtună şi nimic altceva.

În aceeaşi clipă, regele ridică fața ca pentru a întreba cerul. Dar, ca şi cum cerul ar fi fost complicele lui Ludovic, în răstimpul celor cinci minute de tăcere care urmară după trăsnetul ce-i speriase pe cei doi îndrăgostiți nu se mai auzi nici o bubuitură nouă, iar când un tunet răsună iarăşi, ce se rostogolea în depărtare, încât ai fi zis că în decurs de cinci minute furtuna, pusă pe goana, ar fi străbătut zeci de leghe, biciuită de aripa vântului.

— Ei bine, Louise – spuse regele în şoaptă – acum mă mai amenințioare cu mânia cerului? Şi, fiindcă ai vrut să faci din trăsnet o prevestire, te mai îndoieşti oare că nu poate fi vorba, în nici un caz, de o prevestire rea?

Tânăra fată ridică încet capul. Între timp, apa străbătuse bolta frunzişului şi acum cădea în picuri mari pe chipul regelui.

— Oh, sire, sire! şopti ea cu un accent trădând atâta îngrijorare, încât îl tulbură până şi pe rege în cel mai înalt grad. Oare pentru mine stă regele cu capul descoperit în ploaie? murmură ea. Dar cine sunt eu?

— Eşti, vezi bine – răspunse regele – divinitatea care goneşte furtuna, zeița care readuce timpul frumos!

Într-adevăr, o rază de soare, strecurându-se prin desişul pădurii, făcea să strălucească, asemeni unor diamante, picăturile de apă ce se prelingeau pe marginea frunzelor sau se desprindeau şi picurau în jos printre crengile copacului.

— Sire – zise La Vallière aproape învinsă, dar făcând o sforțare supremă – sire, pentru cea din urmă oară, gândiți-vă la durerile pe care maiestatea voastră va avea să le îndure din pricina mea. În această clipă, Dumnezeule!, sunteți căutat, sunteți chemat. Regina trebuie să fie neliniştită, iar DOAMNA, oh, DOAMNA!... strigă tânăra fată cu o pornire ce semăna a groază.

Acest nume avu un anume efect asupra regelui: el tresări şi o lăsă pe La Vallière, pe care o ținuse până atunci în brațele sale. Apoi se duse la marginea cărării, pentru a se uita de-a lungul ei, după care se reîntoarse cu un aer îngrijorat lângă La Vailière.

— DOAMNA ai spus? întrebă el.

— Da, DOAMNA; DOAMNA, care e de asemeni geloasă – răspunse La Vallière cu o voce gravă.

Şi ochii ei, atât de sfioşi, cu o căutătură atât de nevinovată, îndrăzniră să se oprească o clipă în ochii regelui.

— Dar – rosti Ludovic străduindu-se să-şi ascundă o tresărire – DOAMNA nu are, mi se pare, nici un motiv să fie geloasă pe mine, DOAMNA nu are nici un drept...

— Vai! murmură La Vallière.

— Oh, domnişoară – zise regele aproape cu o notă de mustrare în glas – oare şi dumneata te numeri printre aceia care cred că sora are dreptul să fie geloasă pe frate?

— Sire, nu stă în căderea mea să pătrund tainele maiestății voastre.

— Oh, crezi asta, întocmai ca şi ceilalți – zise regele.

— Cred că DOAMNA e geloasă, da, sire – răspunse fără şovăială La Vallière.

— O, Doamne! exclamă regele cu nelinişte. Ai observat asta din felul ei de a se purta față de dumneata? DOAMNA ți-a dat vreo dovadă de rea-credință pe care ai putea-o pune pe seama geloziei?

— Niciodată, sire; eu însemn atât de puțin!

— Oh, dacă ar fi aşa... – rosti Ludovic cu o tărie neobişnuită.

— Sire – îl întrerupse tânăra fată – nu mai plouă; şi mi se pare că vine cineva; da, vine cineva.

Şi uitând de orice etichetă, apucă brațul regelui.

— Ei bine, domnişoară – răspunse regele – lasă să vină. Cine va îndrăzni să găsească ceva rău în faptul că i-am ținut tovărăşie domnişoarei de La Vallière?

— Îndurare, sire! Oh, are să li se pară ciudat că sunteți atât de ud, că v-ați sacrificat pentru mine.

— Nu mi-am făcut decât datoria de gentilom – zise Ludovic – şi vai de acela care nu şi-o va face pe a lui, criticând purtările regelui său!

Într-adevăr, în acel moment se văzură apărând pe alee câteva chipuri grăbite şi curioase, care păreau să caute ceva şi care, zărindu-l pe rege şi pe La Vallière, lăsară a se înțelege că găsiseră ceea ce căutau. Erau trimişii reginei şi ai DOAMNEI, care îşi scoaseră pălăriile de pe cap, în semn că-l văzuseră pe maiestatea sa. Totuşi, Ludovic nu-şi părăsi deloc,

oricât de stingherită se simțea La Vallière, atitudinea lui plină de respect şi duioşie drăgăstoasă. Apoi, când toți curtenii se strânseră în alee, după ce toată lumea putu să vadă măsura în care el îşi manifesta atenția față de tânăra fată, rămânând în picioare şi cu capul gol înaintea ei în timpul furtunii, regele îi oferi brațul, o conduse spre grupul care aştepta, răspunse din cap la salutul pe care i-l făcea fiecare şi, cu pălăria în mână, o însoți până la trăsura ei. Şi cum ploaia continua încă să cadă, ca un ultim salut al furtunii ce se îndepărta, celelalte doamne, pe care respectul le împiedicase de a se urca în trăsuri înaintea regelui, primeau fără glugi şi fără pelerine şfichiuirea acestei ploi de care regele, cu pălăria lui, o apăra, atât cât îi stătea în putință, pe cea mai umilă dintre ele.

Regina şi DOAMNA fură nevoite, ca şi celelalte, să vadă această curtenie exagerată a regelui; DOAMNA îşi pierdu chiar într-atât stăpânirea, încât îi făcu an semn reginei, cu cotul, spunându-i:

— Priveşte! Priveşte, te rog!

Regina închise ochii, ca şi cum ar fi simțit că o apucă amețeala. Îşi acoperi fața cu palma şi se urcă repede în trăsură. DOAMNA se urcă după dânsa. Regele încălecă pe cal şi, fără să arate vreo preferiuță vreuneia dintre portiere, se reîntoarse la Fontainebleau cu frâul pe coama calului, visător şi adâncit în gânduri.

După ce mulțimea se depărtă, după ce auziră ultimele tropote ale cailor şi trăsurilor stingându-se încet, după ce se încredințară că nimeni nu-i mai putea vedea, Aramis şi Fouquet ieşiră din grota lor. Apoi porniră amândoi, tăcuți, pe alee. Aramis îşi arunca privirea nu numai înaintea şi înapoia lui, dar şi într-o parte şi în alta, în desişul pădurii.

— Domnule Fouquet – zise el după ce se asigură că nimeni nu mai era prin împrejurimi – trebuie să capeți înapoi,

cu orice preț, scrisoarea trimisă fetei.

— Asta va fi uşor – răspunse Fouquet – dacă omul meu nu i-o va fi dat-o încă.

— Oricum, trebuie să fie cu putință, înțelegi?

— Da, regele o iubeşte pe fată, asta vrei să spui, nu?

— O iubeşte mult, şi ceea ce-i mai rău este că, la rândul ei, şi fata îl iubeşte cu patimă.

— Ceea ce înseamnă că trebuie să schimbăm tactica, nu-i aşa?

— Fără nici o îndoială; şi nu ai timp de pierdut. Trebuie s-o vezi pe La Vallière, şi fără a te mai gândi să devii amantul ei, ceea ce e cu neputință, te vei declara cel mai credincios şi cel mai umil slujitor al ei.

— Aşa voi face – răspunse Fouquet – şi nu voi avea nici un fel de părere de rău; fata asta mi se pare plină de inimă.

— Sau de iscusință – adăugă Aramis – dar tocmai de aceea trebuie să faci ceea ce ți-am spus. Apoi, după o clipă de tăcere, încheie: Sau eu mă înşel, sau această fată va fi marea pasiune a regelui. Să ne urcăm în trăsură şi să pornim în goana cailor spre castel.

VI

TOBIE

La două ceasuri după ce trăsura intendentului superior pornise, ducându-i, din ordinul lui Aramis, pe amândoi la Fontainebleau cu iuțeala norilor ce alergau pe cer împinşi de ultima suflare a furtunii, La Vallière se afla în camera ei, îmbrăcată într-o rochie simplă de muselină, şi îşi termina gustarea, aşezată la o măsuță de marmură lucioasă. Deodată, uşa se deschise şi un valet o anunță că domnul Fouquet îi cerea îngăduința să-i prezinte omagiile sale. Fata îl făcu să repete această veste; biata copilă nu-l cunoştea pe domnul Fouquet decât după nume şi nu bănuia ce putea să aibă ea

comun cu un intendent superior al finanțelor. Totuşi, întrucât se putea ca el să vină din partea regelui şi cum, după convorbirea pe care noi am relatat-o, acest lucru era foarte posibil, ca se privi repede în oglindă, îşi potrivi în grabă buclele lungi ale părului, apoi spuse ca vizitatorul să fie introdus.

La Vallière nu-şi putea ascunde însă o anumită tulburare. Vizita intendentului superior nu era un eveniment obişnuit în viața unei femei de la curte. Fouquet, atât de cunoscut prin generozitatea, galanteria şi bunăvoința lui față de femei, primise mai multe invitații decât ceruse el să fie primit. În multe case, prezența ministrului însemna avere. În nenumărate inimi, ea însemna dragoste.

Fouquet intră cât se poate de respectuos la domnişoara de La Vallière, prezentându-se cu acea grație care era semnul distinctiv al oamenilor de seamă din acel veac şi care astăzi nu mai poate fi înțeleasă, nici măcar în portretele epocii, unde pictorii au încercat să-i facă să trăiască. La Vallière răspunse la salutul ceremonios al lui Fouquet printr-o reverență de fată de pension şi-i arătă un scaun. Dar Fouquet spuse, înclinându-se:

— Nu mă voi aşeza, domnişoară, înainte de a mă fi iertat.

— Eu? întrebă La Vallière.

— Da, dumneavoastră.

— Şi pentru ce să vă iert, Doamne?

Fouquet îşi aținti privirea pătrunzătoare asupra tinerei fete şi crezu a nu vedea pe chipul ei decât cea mai nevinovată surprindere.

— Observ, domnişoară – zise el – că sunteți tot atât de mărinimoasă pe cât de înțeleaptă, şi citesc în ochii dumneavoastră iertarea pe care o cer. Dar nu-mi este de

ajuns numai o iertare rostită cu buzele, vă rog să mă credeți, vreau o iertare pornită din inimă şi din gând.

— Pe cuvântul meu, domnule – spuse La Vallière – vă jur că nu vă înțeleg deloc.

— Iată încă o dovadă de gingăşie care mă farmecă – răspunse Fouquet – şi înțeleg că nu vreți să mă vedeți roşind în fața dumneavoastră.

— Roşind? Roşind în fața mea? Dar, spuneți, pentru ce să roşiți?

— Să mă înşel oare – zise Fouquet – sau trebuie să mă bucur că purtarea mea față de dumneavoastră nu v-a supărat cu nimic?

La Vallière ridică din umeri.

— Hotărât, domnule – răspunse ea – vorbiți în enigme, iar eu sunt prea nepricepută, pe cât se pare, ca să vă înțeleg.

— Fie – rosti Fouquet – nu voi mai stărui. Spuneți-mi însă numai un lucru, vă rog: că pot să mă bizui pe iertarea dumneavoastră sinceră şi întreagă.

— Domnule – zise La Vallière cu un fel de nerăbdare – nu pot să vă dau decât un răspuns, şi sper că el vă va mulțumi. Dacă aş şti cu ce-ați greşit față de mine, fireşte că v-aş ierta. Cu atât mai mult, deci, vă rog să mă credeți, necunoscând această greşeală...

Fouquet îşi muşcă buzele, aşa cum ar fi făcut Aramis.

— Atunci – murmură el – pot spera că, în ciuda celor întâmplate, vom rămâne în bună înțelegere şi că veți binevoi să-mi faceți plăcerea de a crede în prietenia mea cea mai respectuoasă.

La Vallière crezu că era pe cale să înțeleagă. "Ah – îşi spuse în sinea ei – nu l-aş fi crezut pe domnul Fouquet aşa de dornic de a căuta firele unei protecții atât de noi." Apoi zise cu glas tare:

— Prietenia dumneavoastră, domnule? Îmi oferiți prietenia dumneavoastră? Dar, într-adevăr, asta e pentru mine o mare cinste, şi dumneavoastră mă copleşiți.

— Ştiu, domnişoară – răspunse Fouquet – că prietenia stăpânului poate să pară mai strălucitoare şi mai demnă de a fi râvnită decât a slujitorului; dar vă încredințez că aceasta din urmă va fi tot atât de devotată, tot atât de sinceră, şi cu desăvârşire dezinteresată.

La Vallière se înclină; în glasul intendentului superior era, într-adevăr, multă convingere şi un real devotament. De aceea îi întinse mâna.

— Vă cred – spuse ea.

Fouquet luă cu însuflețire mâna pe care i-o întindea fata.

— Atunci – adăugă el – nu vedeți nici o greutate, nu-i aşa, în a-mi da înapoi acea nenorocită scrisoare?

— Ce scrisoare? se miră La Vallière.

Fouquet o mai întrebă o dată, dar acum cu toată puterea stăruitoare a privirii lui. Aceeaşi nevinovăție a fizionomiei, aceeaşi candoare a chipului.

— Bine, domnişoară – zise el după această tăgăduire – mă văd silit să mărturisesc că sistemul dumneavoastră este cel mai delicat din lume, şi n-aş mai fi eu însumi un bărbat cinstit dacă m-aş mai teme de ceva în fața unei femei atât de mărinimoase ca dumneavoastră.

— Credeți-mă, domnule Fouquet – răspunse La Vallière – cu mare părere de rău mă văd nevoită să vă repet că nu înțeleg absolut nimic din cuvintele dumneavoastră.

— Aşadar, pe cuvânt de onoare, n-ați primit nici o scrisoare din partea mea, domnişoară?

— Pe cuvânt de onoare, nici una – răspunse cu hotărâre La Vallière.

— Prea bine, asta îmi e de ajuns, domnişoară, şi îngăduiți-mi să reînnoiesc asigurarea deplinei mele stime şi a întregului meu respect.

Apoi, făcând o plecăciune, ieşi pentru a se duce să-l întâlnească pe Aramis, care-l aştepta la el, lăsând-o pe La Vallière să se întrebe dacă nu cumva intendentul superior se scrântise la cap.

— Ei bine – întrebă Aramis care-l aştepta cu nerăbdare pe Fouquet – eşti mulțumit de favorită?

— Încântat – răspunse Fouquet – e o femeie plină de inimă şi înțelepciune.

— Nu s-a supărat de loc?

— Departe de aşa ceva; ba chiar mi-a făcut impresia că nici n-a înțeles.

— N-a înțeles ce?

— Că i-aş fi trimis o scrisoare.

— Totuşi trebuie că te-a înțeles, de vreme ce ți-a dat scrisoarea, întrucât presupun că ți-a înapoiat-o.

— Nici poveste de aşa ceva.

— Dar măcar te-ai încredințat că ar fi ars-o?

— Dragă domnule d'Herblay, a trecut un ceas de când mă tot joc de-a vorbele fără şir, şi acest joc, oricât ar fi de plăcut, începe să mă plictisească. Află deci că mititica s-a prefăcut că nu înțelege nimic din ceea ce-i spuneam eu: a tăgăduit c-ar fi primit vreo scrisoare; aşa că, tăgăduind primirea, n-a putut nici să mi-o dea înapoi, nici să o ardă.

— Oh, oh – făcu Aramis cu nelinişte – ce-mi tot spui dumneata?

— Îți spun că mi-a jurat pe toți zeii că n-a primit nici o scrisoare de la mine.

— Oh, asta e prea de tot! Şi n-ai stăruit?

— Am stăruit, dimpotrivă, până la a întrece măsura.

— Şi a tăgăduit mereu?

— Mereu.

— Nu s-a dezmințit nici o clipă?

— Nici o clipă.

— Atunci, dragul meu, ai lăsat scrisoarea noastră în mâinile ei?

— N-am avut încotro, la naiba!

— Oh, ce mare greşeală!

— Dar ce dracu ai fi făcut dumneata în locul meu?

— De bună seamă nu putea fi silită, dar asta mă pune pe gânduri; o asemenea scrisoare nu trebuie să ne stea împotrivă.

— Oh, această fată e mărinimoasă.

— Dacă ar fi cu adevărat, ți-ar fi înapoiat scrisoarea.

— Îți spun că e mărinimoasă; m-am uitat în ochii ei, şi mă pricep să citesc în ochii altora.

— Prin urmare, o socoți de bună credință?

— O, sunt convins de asta!

— Ei bine, eu cred că ne înşelăm.

— Cum adică?

— Eu cred că, într-adevăr, aşa după cum ți-a spus, nici n-a primit scrisoarea.

— Cum, să nu fi primit scrisoarea?

— Nu.

— Şi ce presupui?

— Presupun că, dintr-un motiv pe care nu-l cunoaştem, omul dumitale nu i-a dus scrisoarea.

Fouquet bătu într-o tipsie. Apăru un valet.

— Cheamă-l pe Tobie – îi spuse ministrul.

După o clipă se ivi un om cu privirea neliniştită, cu gura fină, cu brațele scurte, cu spatele încovoiat. Aramis îşi îndreptă asupra lui ochiul său pătrunzător.

— Îmi dai voie să-l întreb eu? zise el.

— Fă cum vrei – răspunse Fouquet.

Aramis făcu o mişcare, gata să-i adreseze cuvântul lacheului, dar se opri deodată.

— Nu – spuse el – ar vedea că dăm prea multă importanță răspunsului său; întreabă-l dumneata; eu mă voi preface că scriu.

Aramis se aşează, într-adevăr, la o masă, cu spatele către lacheu, dar urmărindu-i fiecare gest şi fiecare privire într-o oglindă din față.

— Apropie-te, Tobie – zise Fouquet.

Lacheul se apropie cu un pas destul de sigur.

— Cum ai îndeplinit însărcinarea pe care ți-am dat-o? îl întrebă Fouquet.

— Am îndeplinit-o ca de obicei, monseniore – răspunse omul.

— Bine, vorbeşte.

— Am intrat la domnişoara de La Vallière, care se afla la liturghie, şi i-am lăsat biletul pe masa de toaletă. Nu mi-ați spus aşa?

— Ba da; asta e tot?

— Absolut tot, monseniore.

— Nu era nimeni acolo?

— Nimeni.

— Te-ai ascuns, aşa cum ți-am spus eu?

— Da.

— Şi ea s-a întors?

— După zece minute.

— Şi nimeni n-a putut să ia scrisoarea?

— Nimeni, căci n-a intrat nimeni.

— De afară; dar dinăuntru?

— Din locul unde eram ascuns, puteam să văd până în fundul odăii.

— Ascultă – zise Fouquet privindu-l țintă pe lacheu – dacă acea scrisoare a căzut în mâini străine, spune-mi-o din capul locului, căci, dacă s-a făcut cumva vreo greşeală, o vei plăti cu capul.

Tobie tresări, dar se stăpâni repede.

— Monseniore – zise el – am lăsat scrisoarea în locul unde v-am spus, şi nu cer decât o jumătate de ceas pentru a vă dovedi că scrisoarea se află în mâinile domnişoarei de La Vallière, sau pentru a v-o aduce înapoi.

Aramis îl cerceta într-ascuns pe lacheu. Fouquet îl privea cu toată încrederea; omul acesta îl servise cu vrednicie timp de douăzeci de ani.

— Bine, du-te – zise el – dar să-mi aduci dovada de care vorbeai.

Lacheul ieşi.

— Ei bine, ce crezi din toate astea? îl întrebă Fouquet pe Aramis.

— Cred că trebuie, printr-un mijloc oarecare, să te convingi de adevăr. Mă gândesc că scrisoarea ori a ajuns, ori n-a ajuns în mâinile domnişoarei de La Vallière; în primul caz, trebuie ca La Vallière să ți-o trimită înapoi, sau să-ți dea satisfacția de a o arde în fața dumitale; în al doilea caz, trebuie să căpătăm scrisoarea, chiar de-ar fi ca să ne coste un milion. Nu eşti de aceeaşi părere?

— Da; numai că, dragul meu episcop, mi se pare că dumneata exagerezi lucrurile.

— Orb, orb ce eşti! murmură Aramis.

— La Vallière, pe care noi o socotim de o dibăcie fără pereche, nu-i decât o cochetă care speră că-i voi face curte, deoarece i-am şi făcut puțină, iar acum, după ce s-a

încredințat că regele e îndrăgostit de ea, speră să mă țină în şah cu această scrisoare. E foarte firesc.

Aramis clătină din cap.

— Dumneata nu crezi la fel? întrebă Fouquet.

— Ea nu e cochetă – răspunse Aramis.

— Dă-mi voie să-ți spun că...

— Oh, mă pricep când e vorba de femei cochete – rosti Aramis.

— Prietene! Prietene!

— A trecut mult de când mi-am făcut studiile, asta vrei să spui. Oh, femeile nu se schimbă niciodată!

— Da, însă bărbații se schimbă, şi dumneata eşti astăzi mai bănuitor ca altă dată. Apoi, începând să râdă, zise: Spune, dacă La Vallière ar vrea să mă iubească în proporție de o treime, iar pe rege de două treimi, găseşti că această situație ar fi acceptabilă?

Aramis se ridică, neliniştit.

— La Vallière – zise el – n-a iubit niciodată pe cineva şi nu-l va iubi decât pe rege.

— Dar, mă rog, ce-ai face dumneata?

— Întreabă-mă mai bine ce-aş fi făcut.

— Ei bine, ce-ai fi făcut?

— Mai întâi, nu l-aş fi lăsat pe acest om să plece.

— Tobie?

— Da, Tobie; e un trădător!

— Oh!

— Sunt sigur. Nu l-aş fi lăsat să iasă până nu mi-ar fi mărturisit adevărul.

— Dar mai e încă vreme.

— În ce sens?

— Să-l chemăm înapoi, şi întreabă-l dumneata însuți.

— Fie!

— Te încredințez însă că e de prisos. Îl am de douăzeci de ani şi nu mi-a făcut niciodată nici cea mai mică încurcătură, cu toate că – adaugă Fouquet râzând – nu i-ar fi fost greu de loc.

— Totuşi cheamă-l. Azi-dimineață mi s-a părut ca l-am văzut stând de vorbă cu unul dintre oamenii domnului Colbert.

— Unde asta?

— În fața grajdurilor.

— Nici pomeneală! Toți oamenii mei sunt la cuțite cu slugile acestui ticălos.

— L-am văzut, îți spun! Şi chipul lui, care trebuia să-mi fie necunoscut când a intrat adineauri aici, m-a izbit într-un fel neplăcut.

— De ce n-ai spus nimic atunci când era aici?

— Fiindcă de-abia acum văd limpede în amintirile mele!

— Oh, oh, dumneata mă sperii, zău aşa! spuse Fouquet. Şi lovi încă o dată în tipsie.

— Numai să nu fie prea târziu – zise Aramis.

Fouquet lovi a doua oară. Valetul de camera apăru în uşă.

— Tobie! îi spuse Fouquet. Cheamă-l pe Tobie.

Valetul de cameră se retrase, închizând uşa.

— Mă laşi pe mine, nu-i aşa?

— Întru totul.

— Pot folosi orice mijloc ca să aflu adevărul?

— Orice.

— Chiar şi intimidarea?

— Te fac procuror general în locul meu.

Aşteptară zece minute, dar în zadar. Fouquet, nerăbdător, bătu din nou în tipsie.

— Tobie! striga el.

— Dar, monseniore – zise valetul – s-a dus să-l caute.

— Nu poate să fie departe, nu l-am trimis nicăieri.

— Mă duc să văd, monseniore.

Şi valetul de cameră închise iarăşi uşa după el.

Aramis, în acest timp, se plimba, neliniştit, însă fără să scoată o vorbă, prin cabinet.

Mai aşteptară încă zece minute. Apoi Fouquet sună în aşa fel, încât ar fi putut să trezească un cimitir întreg. Valetul de cameră se întoarse oarecum tremurând, ceea ce lăsa să se creadă că nu aducea o veste bună.

— Monseniorul se înşală – zise el mai înainte ca Fouquet să-i pună vreo întrebare – monseniorul trebuie să-i fi dat vreo însărcinare lui Tobie, căci s-a dus la grajduri, a luat cel mai bun cal şi a pus şaua pe el.

— Ei bine?

— A plecat.

— A plecat? zbieră Fouquet. După el, să fie adus înapoi!

— Ei, ei – făcu Aramis, apucându-l de braț – să ne potolim; răul e săvârşit.

— Răul e săvârşit?

— Fără îndoială, eram sigur de asta. Acum, să nu facem zarvă; să cântărim lovitura şi să ne apărăm, dacă mai putem.

— La urma urmei – zise Fouquet – nenorocirea nu e prea mare.

— Crezi asta? întrebă Aramis.

— Fireşte. Îi e îngăduit oricărui bărbat să-i scrie un bilet de dragoste unei femei.

— Unui bărbat, da; unui supus, nu; mai ales când de această femeie e îndrăgostit regele.

— Eh, prietene dragă, regele n-o iubea pe La Vallière acum opt zile; n-o iubea nici chiar ieri, şi scrisoarea e de ieri; nu puteam bănui dragostea regelui, atunci când ea nici nu exista.

— Fie – replică Aramis. Din nenorocire însă, scrisoarea nu avea dată. Iată ceea ce mă frământă mai mult. Ah, dacă ar fi avut măcar data de ieri, nu m-aş mai nelinişti pentru dumneata.

Fouquet ridică din umeri.

— Am intrat, aşadar, la stăpân – zise el – şi regele să fie oare rege asupra gândurilor şi simțurilor mele?

— Ai dreptate – răspunse Aramis – să nu dăm lucrurilor mai multă însemnătate decât se cuvine. Şi apoi... ei bine, dacă vom fi amenințați, vom găsi noi mijloacele să ne apărăm.

— Oh, amenințați! rosti Fouquet. Sper că nu vei pune această pişcătură de furnică în rândul amenințărilor ce mi-ar putea compromite averea şi viața, nu-i aşa?

— Eh, gândeşte-te bine, domnule Fouquet, o pişcătură de furnică poate ucide un uriaş, dacă furnica e veninoasă.

— Dar acea atotputernicie a dumitale, de care-mi vorbeai mai înainte, spune, s-a sleit oare cu totul?

— Sunt atotputernic, da; însă nu sunt nemuritor.

— Deocamdată, să-l regăsim pe Tobie, ăsta mi se pare a fi lucrul cel mai grabnic. Nu eşti de aceeaşi părere?

— Oh, cât despre asta, nu vei mai da ochii cu el – zise Aramis – iar dacă îți era de folos, lasă-te păgubaş.

— Oricum, trebuie să fie el pe undeva – zise Fouquet.

— Ai dreptate – zise Aramis – de asta mă voi îngriji eu.

VII

CEI PATRU SORȚI DE CÂŞTIG AI DOAMNEI

Regina Ana o rugase pe regina cea tânără să vină să-i facă o vizită. De câtăva vreme, suferindă şi coborând de pe soclul frumuseții sale, de pe soclul tinereții ei cu acea iuțeală a declinului ce vesteşte decăderea femeilor care au luptat prea mult, Ana de Austria vedea că la metehnele trupeşti se adăuga durerea de a nu mai fi socotită decât ca o amintire

firavă în mijlocul noilor frumuseți, al spiritelor tinere şi al puterilor proaspete de la curte. Sfaturile doctorului, ca şi acelea ale oglinzii, o mâhneau mai puțin decât aceste necruțătoare avertismente ale societății curtenilor, care, asemenea şoarecilor de pe o corabie, părăseau cala unde apa e pe cale să pătrundă din pricina putrezirii bârnelor.

Ana de Austria nu era de loc mulțumită de puținele ceasuri pe care i le acorda fiul ei mai mare. Regele, fiu îndatoritor, venea la început să petreacă alături de mama lui un ceas dimineața şi un ceas seara, însă şi asta mai mult din bunăvoință decât din dragoste; apoi, de când îşi luase asupră-şi cârma treburilor statului, vizitele de dimineață şi de seara se reduseseră la o jumătate de ceas, pentru ca, încetul cu încetul, vizita de dimineață să fie până la urmă suprimată. Nu se mai vedeau decât la liturghie; însăşi vizita de seara fusese înlocuită printr-o simplă întrevedere, fie la rege, în adunare, fie la DOAMNA, unde regina venea destul de voioasă, din dorința de a-i vedea pe cei doi fii ai ei. De aici rezultă înrâurirea crescândă pe care DOAMNA o cucerise asupra curții şi care făcea din casa ei locul adevăratelor reuniuni regale.

Ana de Austria simțea asta. Văzându-se suferindă şi osândită de suferință la retrageri din ce în ce mai dese, ea era deznădăjduită să prevadă că cele mai multe din zilele şi serile sale se vor scurge de acum încolo în singurătate, restrişte şi amărăciune. Îşi amintea cu groază izolarea în care o lăsa pe vremuri cardinalul Richelieu, crude şi chinuitoare seri, în cursul cărora se mângâia totuşi cu tinerețea şi frumusețea sa, ce sunt totdeauna însoțite de adierile speranței. Îşi făuri planul de a muta curtea în casa ei şi de a o atrage acolo şi pe DOAMNA, cu strălucita ei suită, în reşedința posomorâtă şi plină de tristețe unde văduva unui rege al Franței şi mama

unui rege al Franței nu putea face altceva decât să consoleze cu văduvia ei timpurie soția veşnic înlăcrimată a unui rege al Franței.

Ana stătea şi chibzuia. Se slujise mult de intrigă în viața ei. În vremurile bune, atunci când în mintea sa tânără încolțeau planuri totdeauna frumoase, avea în preajma ei, pentru a-i răscoli ambiția şi dragostea, o prietenă mai zvăpăiată şi mai ambițioasă ca dânsa, o prietenă pe care o iubise, lucru rar la curte, dar pe care considerațiuni josnice o îndepărtaseră apoi de ea. Dar, de atâția ani, în afară de doamna de Motteville, în afară de Molena, această doică spaniolă, confidentă în calitatea ei de compatriotă şi de femeie, cine altcineva se putea mândri de a-i fi dat vreun sfat folositor reginei? Cine, pe urmă, dintre toate aceste înfățişări tinere, îi putea aminti trecutul ei, singurul prin care mai trăia încă? Ana de Austria îşi aminti de doamna de Chevreuse, la început surghiunită mai mult din propria ei voință decât din aceea a regelui, apoi moartă în exil ca soție a unui gentilom obscur. Se întreba ce i-ar fi spus altădată doamna de Chevreuse în împrejurări ca acelea de acum, în împletirea lor de intrigi comune, şi, după o adâncă meditație, i se părea că această femeie şireată, cu o agerime şi cu o experiență bogată, îi răspundea cu glasul ei ironic: "Toți aceşti tineri de azi sunt săraci şi lacomi de bogăție. Ei au nevoie de aur şi de venituri spre a-şi îndeplini dorințele lor; ia-i dar aşa cum sunt şi foloseşte-te de ei".

Ana de Austria îşi însuşi acest sfat. Punga ei era plină; dispunea de o însemnată sumă de bani, strânsă de Mazarin pentru dânsa şi pusă la loc sigur. Avea apoi cele mai frumoase pietre prețioase din Franța, şi îndeosebi perle de o asemenea mărime, încât îl făceau pe rege să ofteze ori de câte

ori le vedea, deoarece perlele coroanei sale nu erau, pe lângă acestea, decât nişte mărunte boabe de mei.

Ana de Austria nu se mai bucura nici de frumusețe, nici de farmec. Era în schimb bogată şi-i momea pe cei care veneau la dânsa fie lăsându-i să câştige la joc, fie prin daruri făcute cu dibăcie în zilele de bună dispoziție, fie prin miluiri de rente smulse din avutul regelui, la cerere, lucru pe care se hotărâsc să-l practice numai pentru a-şi păstra trecerea. Şi se folosi de aceste mijloace mai întâi pe lângă DOAMNA, a cărei apropiere îi era mai necesară decât toate celelalte.

DOAMNA, cu toată încrederea pe care o avea în spiritul şi în tinerețea ei, căzu în capcana ce i se întinsese. Îmbogățită rând pe rând cu daruri, cu înzestrări, ea prinse gustul acestor moşteniri pretimpurii.

Ana de Austria se folosi de aceleaşi mijloace şi față de DOMNUL şi chiar față de regele însuşi. Organiză loterii în casa ei.

În ziua în care am ajuns cu povestirea noastră, era vorba de o astfel de încercare a norocului la regina-mamă, şi bătrâna prințesă pusese la loterie două brățări foarte bogate în briliante şi de o lucrătură extrem de fină. Medalioanele erau camee antice de o mare valoare; ca preț, diamantele nu reprezentau o sumă prea considerabilă, însă originalitatea, raritatea lucrăturii ieşeau din comun, încât lumea de la curte dorea nu numai să le aibă, dar măcar să vadă aceste nestemate pe brațul reginei, şi în zilele când ea le purta era o adevărată favoare să ți se îngăduie să le admiri, sărutându-i mâinile.

Curtenii adoptaseră în această privință anumite forme de galanterie, instaurând aforismul că brățările ar fi neprețuite, dacă n-ar avea nenorocul să fie prinse pe nişte brațe ca acelea ale reginei. Acest compliment avusese cinstea să fie tradus în

toate limbile Europei, şi peste o mie de distihuri latineşti şi franțuzeşti circulau pe această temă.

Ziua în care Ana de Austria se hotărî pentru loterie era un moment decisiv: regele nu mai dăduse de două zile pe la mama lui, iar DOAMNA făcea pe supărata după întâmplarca cu driadele şi naiadele. Regelui îi trecuse supărarea, dar un alean mai puternic decât orice îl făcea să rămână deasupra furtunilor şi a plăcerilor de la curte.

Ana de Austria îşi alese bine momentul, dând de veste că a doua zi, seara, va avea loc la ea faimoasa loterie. În acest scop, ea se văzu cu regina cea tânără, pe care, după cum am arătat, o chemase să-i facă o vizită în cursul dimineții.

– Copila mea – îi spuse ea – am să-ți dau o veste bună. Regele mi-a vorbit despre dumneata lucrurile cele mai drăgălaşe. Regele e tânăr şi poate fi uşor prins în mreje; dar, atâta timp cât vei sta lângă mine, el nu va îndrăzni să se îndepărteze de dumneata, pentru care simte, de altfel, o dragoste puternică. Astă-seară va fi loterie la mine; vii şi dumneata?

— Mi s-a spus – rosti tânăra regină cu un fel de sfioasă dojană – că maiestatea voastră pune la loterie frumoasele sale brățări, care sunt de o asemenea raritate, încât n-ar trebui să lăsăm să fie scoase din scrinul coroanei, fie şi numai pentru că sunt ale maiestății voastre.

— Copila mea – spuse atunci Ana de Austria, care înțelese gândurile tinerei regine şi voia să o mângâie pentru că nu-i făcuse ei acest dar – trebuie s-o atrag cu orice chip la mine pe DOAMNA.

— Pe DOAMNA? murmură înroşindu-se tânăra regină.

— Fireşte; nu crezi că e mai bine să ai alături o rivală, pentru a o supraveghea şi stăpâni, decât să-l ştii pe rege la ea, mereu dispus să-i facă curte, ca de obicei? Această loterie

e prilejul de care mă folosesc în acest scop: mă condamni oare?

— Oh, nu! făcu Maria-Tereza, bătând din palme cu acea copilărească bucurie spaniolă.

— Şi nu-ți mai pare rău, draga mea, că nu ți-am dăruit aceste brățări, aşa cum aveam de gând la început?

— Oh, nu! Oh, nu, preabună mamă!

— Ei bine, scumpa mea fiică, atunci să te faci cât mai frumoasă, pentru ca seara noastră să fie cu adevărat strălucită: cu cât vei fi mai veselă, cu atât vei fi mai fermecătoare şi le vei umbri pe toate celelalte femei prin grație, ca şi prin rangul dumitale.

Maria-Tereza plecă însuflețită de fericire.

După un ceas, Ana de Austria o primea pe DOAMNA, copleşind-o cu mângâieri:

— Veste bună – zise ea – regele e încântat de loteria mea.

— Eu – răspunse DOAMNA – nu sunt tot atât de încântată; să vad nişte brățări atât de frumoase la mâiniie altei femei decât ale voastre, regina mea, sau ale mele, iată ceva cu care nu mă pot împăca.

— Ei, ei – făcu Ana de Austria, ascunzând sub un zâmbet o durere crâncenă ce-o încerca atunci – nu te revolta, fetițo... Şi nu te grăbi să iei lucrurile în rău.

— Ah, doamnă, norocul e orb... şi aveți, mi s-a spus, două sute de bilete.

— Cam atâtea. Dar nu uita că numai unul e câştigător.

— Ştiu. Şi cui îi va cădea? Puteți să-mi spuneți? zise DOAMNA cu deznădejde.

— Mă faci să-mi aduc aminte că am avut un vis azi-noapte... Ah, visurile nu mă înşală şi sunt rare... dorm atât de puțin.

— Ce-ați visat?... Vă doare ceva?

— Nu – răspunse regina înăbuşindu-şi, cu o admirabilă stăpânire, chinul unei noi înțepături la sân. Am visat că regele câştigase brățările.

— Regele?

— Şi ai să mă întrebi ce-o să facă regele cu brățările, nu-i aşa?

— Într-adevăr.

— Apoi ai să adaugi că ar fi foarte bine să câştige regele, deoarece, având aceste brățări, va trebui să le dea cuiva.

— Să vi le înapoieze, de pildă.

— În cazul acesta, eu le-aş dărui imediat; căci nu-ți închipui, cred – spuse regina zâmbind – că am pus aceste brățări ia loterie fiindcă sunt strâmtorată. Le-am pus pentru a le dărui, fără să stârnesc zâzanii; dar dacă hazardul n-o să vrea să mă scoată din încurcătură, ei bine, voi corija hazardul... şi ştiu eu cui să-i ofer brățările.

Aceste cuvinte fură însoțite de un zâmbet atât de grăitor, încât DOAMNA se simți datoare să-l răsplătească printr-un sărut de mulțumire.

— Dar – adăugă Ana de Austria – ştii tot aşa de bine ca şi mine că regele nu-mi va înapoia brățările, dacă le va câştiga.

— Atunci i le va dărui reginei.

— Nu; din acelaşi motiv pentru care nu mi le va mai da înapoi; şi pe urmă, dacă eu aş fi vrut să i le ofer reginei, n-aş fi avut nevoie de el pentru asta.

DOAMNA aruncă o privire către brățări, care, în caseta lor, scânteiau pe o consolă din apropiere.

— Cât sunt de frumoase! exclamă ea suspinând. Ah – adăugă DOAMNA – dar, iată, am uitat că visul maiestății voastre nu e decât un vis.

— M-ar mira foarte mult – reluă Ana de Austria – ca visul meu să mă înşele; rareori mi se întâmplă asta.

— Atunci ați putea fi o profetă.

— Ți-am spus, copila mea, că eu nu visez aproape niciodată; dar e o legătură atât de ciudată între visul acesta şi gândurile mele! Se potriveşte atât de bine cu planurile mele!

— Ce planuri?

— Acela, bunăoară, ca dumneata să câştigi brățările.

— Prin urmare, nu le va câştiga regele?

— Ah – continuă Ana de Austria – nu e mult de la inima maiestății sale la inima dumitale... a dumitale care eşti sora lui dragă... Nu e mult, zic, astfel încât să se poată spune că visul e înşelător. Toți sorții sunt de partea dumitale; ia stai şi-i socoate.

— Îi socot.

— Mai întâi, aceia din vis. Daca regele câştigă, nu e îndoială că el îți va dărui brățările.

— Asta o dată.

— Dacă ai să câştigi dumneata, le vei avea oricum.

— Se înțelege; e şi asta cu putință.

— În sfârşit, dacă le câştigă DOMNUL!

— Oh – făcu DOAMNA râzând cu hohote – el le va dărui cavalerului de Lorraine.

Ana de Austria începu să râdă ca şi nora ei, adică cu atâta poftă încât durerea o cuprinse din nou şi se îngălbeni deodată la față, în mijlocul acestei veselii.

— Ce aveți? întrebă DOAMNA înspăimântată.

— Nimic, nimic, o împunsătură aici... Am râs prea mult... Eram, deci, la al patrulea sorț de câştig.

— Oh, pe acesta nu-l văd de loc.

— Iartă-mă, dar mai sunt şi eu la rând, şi dacă am să câştig eu, te poți bizui pe mine.

— Mulțumesc! Mulțumesc! strigă DOAMNA.

— Sper că eşti favorizată şi că visul începe să capete de pe-acum contururile depline ale realității.

— Într-adevăr, mă faceți să sper şi să am încredere – zise DOAMNA – şi brățările câştigate în felul acesta îmi vor fi de o sută de ori mai prețioase.

— Pe diseară, deci!

— Pe diseară.

Şi prințesele se despărțiră.

Ana de Austria, după ce îşi părăsi nora, îşi spuse, cercetând brățările:

— Sunt prețioase, într-adevăr, deoarece, datorită lor, astă-seară îmi voi fi apropiat o inimă şi voi fi descoperit totodată o taină. Apoi, întorcându-se spre alcovul pustiu, ea rosti în gol: Tot aşa ai fi împletit şi tu lucrurile, biata mea Chevreuse?... Spune, n-am dreptate?

Şi, ca o mireasmă din alte vremuri, toată tinerețea ei, toate iluziile închipuirii sale, toată fericirea o înfăşurară blând, o dată cu ecoul acestei invocări.

VII

LOTERIA

Seara, la ceasurile opt, toată lumea era adunată la regina-mamă.

Ana de Austria, în mare ținută de ceremonie, frumoasă prin rămăşițele de frumusețe şi prin toate mijloacele pe care cochetăria le poate pune în nişte mâini pricepute, îşi ascundea, sau mai degrabă căuta să-şi ascundă, în fața mulțimii de tineri curteni ce-o înconjurau şi o admirau încă, datorită intereselor despre care am vorbit în capitolul precedent, urmele tot mai vizibile ale suferinței ce avea să o răpună câțiva ani mai târziu.

DOAMNA, aproape tot atât de cochetă ca şi Ana de Austria, iar regina, ca totdeauna, simplă şi firească, erau

aşezate alături şi îşi disputau bunele ei grații.

Doamnele de onoare, reunite *in corpore* ca să poată rezista cu mai multă tărie şi, prin urmare, cu mai mult succes vorbelor răutăcioase pe care tinerii le aruncau asupra lor, se încurajau reciproc, ca un batalion în linie de luptă, pentru a se apăra cât mai bine şi a da ripostele cuvenite.

Montalais, neîntrecută în acest război de trăgători, ocrotea întregul front prin focul neîntrerupt pe care-l îndrepta asupra inamicului.

De Saint-Aignan, deznădăjduit de severitatea îndărătnică a domnişoarei de Tonnay-Charente, încerca să-i întoarcă spatele; dar, învins de strălucirea cuceritoare a celor doi mari ochi ai frumoasei, nu făcea decât să-şi declare în fiecare clipă înfrângerea prin noi semne de supunere, cărora domnişoara de Tonnay-Charente le răspundea printr-o şi mai mare aroganță. De Saint-Aignan nici nu mai ştia cărui sfânt să i se închine.

La Vallière avea în jurul ei nu o curte, ci un început de curte.

De Saint-Aignan, sperând că în felul acesta va atrage asupra lui privirile tinerei Athénaïs, venise să o salute pe față cu un respect care, pentru anumite spirite mai puțin informate, lăsa să creadă că ar sta în cumpănă între Athénaïs şi Louise. Dar martorii erau tocmai aceia care nici nu văzuseră, nici nu auziseră nimic despre scena din timpul ploii. Totuşi, cum cei mai mulți ştiau câte ceva, şi ştiau chiar bine, dragostea lui mărturisită stârni atenția atât a celor mai isteți, cât şi a celor mai proşti de la curte. A celor dintâi, pentru că-şi spuneau, unii, ca Montaigne: "Ce ştiu eu?" A celorlalți, pentru că spuneau ca Rabelais: "Tot ce se poate". Numărul cel mai mare era de partea acestora din urmă, aşa cum la vânătoare cinci sau şase copoi dibaci se iau după

mirosul vânatului, în timp ce tot restul haitei se ține după mirosul copoilor.

Prințesele şi regina cercetau toaletele doamnelor şi domnişoarelor de onoare, ca şi pe ale celorlalte doamne; şi astfel uitau pentru o clipă că sunt regine, pentru a-şi aduce aminte că erau femei. Adică sfâşiau din priviri, fără milă, toate fustele, aşa cum ar fi spus Molière.

Ochii celor două prințese căzuseră în acelaşi timp asupra domnişoarei de La Vallière, care, după cum am amintit, era foarte anturată în clipa aceea. DOAMNA fu necruțătoare:

— Într-adevăr – spuse ea aplecându-se către regina-mamă – dacă soarta ar fi dreaptă, ar favoriza-o pe această biată La Vallière.

— Asta nu e cu putință – răspunse regina-mamă, zâmbind.

— De ce?

— Pentru că nu sunt decât două sute de bilete, şi nu toată lumea a putut fi trecută pe listă.

— Aşadar, ea nu are bilet?

— Nu.

— Ce păcat! Ar fi putut să câştige brățările şi să le vândă.

— Să le vândă? se miră regina-mamă.

— Da, asta ar ajuta-o să-şi facă o zestre, şi n-ar fi sortită să se mărite fără trusou, cum probabil că se va întâmpla.

— Ce spui! Adevărat? zise regina-mamă. Biata copilă nu are îmbrăcăminte?

Şi rosti aceste cuvinte ca o femeie care n-a ştiut niciodată ce este aceea sărăcia.

— Doamne, dar priviți: cred, Dumnezeu să mă ierte, că are aceeaşi rochie, acum, seara, pe care a purtat-o şi azi-dimineață la plimbare, şi pe care şi-a putut-o păstra curată datorită grijii regelui de a o apăra de ploaie.

Chiar în clipa când DOAMNA spunea aceste cuvinte, intră regele. Cele două prințese poate că n-ar fi observat sosirea lui, într-atât erau de preocupate să le judece pe celelalte. Însă DOAMNA o văzu deodată pe La Vallière, care stătea în picioare în fața galeriei, tulburându-se şi şoptindu-le ceva curtenilor care o înconjurau: aceştia se îndepărtară numaidecât. Mişcarea aceasta o făcu pe DOAMNA să-şi întoarcă ochii spre uşă. În aceeaşi clipă, căpitanul gărzii îl anunță pe rege. La anunțarea regelui, La Vallière, care până atunci îşi avea privirea ațintită asupra galeriei, îşi lăsă repede ochii în jos.

Regele intră. Era îmbrăcat cu o măreție plină de gust şi vorbea cu DOMNUL şi cu ducele de Roquelaure, care-l însoțeau – DOMNUL, la dreapta, ducele de Roquelaure, la stânga.

Regele se îndreptă mai întâi spre regine, pe care le salută cu un respect grațios. Luă mâna mamei sale şi o sărută, îi adresă câteva complimente DOAMNEI în legătură cu eleganța toaletei sale, apoi începu să păşească prin fața adunării. La Vallière fu salutată ca toate celelalte, nici mai mult, nici mai puțin decât celelalte. După aceea, maiestatea sa reveni lângă mama şi soția lui.

Curtenii, văzând că regele nu-i adresează decât o frază banală tinerei fete atât de căutată în cursul dimineții, se grăbiră să tragă o concluzie din această răceală. Concluzia era că regele avusese un capriciu, dar că acest capriciu îi trecuse acum. Totuşi, ei ar fi trebuit să observe un lucru, anume că, lângă La Vallière, printre curteni, se afla domnul Fouquet, a cărui respectuoasă politețe îi slujea de adăpost fetei, în mijlocul feluritelor tulburări ce-o frământau în chip vădit. Domnul Fouquet se pregătea, de altfel, să vorbească mai îndeaproape cu domnişoara de La Vallière, când domnul

Colbert se apropie şi, după ce făcu o plecăciune în faţa lui Fouquet, după toate regulile celei mai respectuoase politeţi, păru hotărât să rămână lângă La Vallière pentru a sta de vorbă cu ea. Fouquet se retrase mofluz.

Toată această scenă era urmărită cu ochi mari de Montalais şi Malicorne, care-şi împărtăşeau unul altuia observaţiile proprii.

De Guiche, aşezat în dreptul unei ferestre, n-o vedea decât pe DOAMNA. Dar, cum DOAMNA, la rândul ei, îşi îndrepta mereu privirea către La Vallière, ochii lui de Guiche, conduşi de aceia ai DOAMNEI, se întorceau din când în când şi asupra fetei. La Vallière simţi instinctiv oprindu-se asupra ei toată greutatea acestor priviri, pline, unele de interes, altele de invidie. Dar ea nu primea, ca să-şi uşureze această povară, nici un cuvânt de îmbărbătare din partea prietenelor sale, nici o privire de dragoste din partea regelui. Astfel că nimeni n-ar fi putut să spună cât de mult suferea biata copilă.

Regina-mamă ceru să se aducă măsuţa pe care se aflau biletele de loterie, în număr de două sute, şi o rugă pe doamna de Motteville să citească lista jucătorilor. E de la sine înţeles că această listă era întocmită după toate legile etichetei: regele se afla în frunte, apoi venea regina-mamă, pe urmă regina, pe urmă DOMNUL, după el DOAMNA, şi aşa mai departe.

Inimile băteau cu putere în timp ce se citea lista. La regină se aflau nu mai puţin de trei sute de invitaţi. Fiecare se întreba dacă numele său va străluci printre ale celorlalţi privilegiaţi.

Regele asculta cu aceeaşi atenţie ca şi ceilalţi. După ce fu strigat ultimul nume, el văzu că La Vallière nu fusese trecută pe listă. Toţi, de altfel, băgară de seamă această omisiune. Regele se înroşi, ca sub şfichiuirea unei aţâţări.

La Vallière, bundă şi resemnată, nu dădu nici un semn de nemulțumire.

În tot timpul cât se citise lista, regele n-o slăbise din ochi: tânăra fată se topea sub această fericită învăluire pe care o simțea strălucind în jurul ei, prea bucuroasă şi prea curată la suflet cum era, pentru ca alt gând, în afară de acela al iubirii, să-i fi stăpânit spiritul sau inima. Răsplătind prin necurmata lui atenție această înduioşătoare abnegație, regele îi arătă iubitei lui că înțelegea tăria şi gingăşia simțămintelor ei.

După citirea listei, toate fețele femeilor omise sau uitate fură brăzdate de umbra mâhnirii. Malicorne fusese şi el uitat, printre bărbați, şi strâmbătura lui îi spunea limpede lui Montalais, omisă de asemenea de pe listă: "Lasă, o să ne făurim noi singuri norocul, astfel ca să nu ne mai ocolească altădată". "Oh, aşa-i" – răspunse zâmbetul înțelegător al domnişoarei Aure.

Biletele fură împărțite fiecăruia după numărul pe care-l avea. Mai întâi, regele şi-l primi pe al său, apoi regina-mamă, pe urmă DOMNUL, regina, DOAMNA, şi aşa mai departe. După aceea, Ana de Austria deschise un săculeț din piele de Spania, în care se aflau două sute de numere gravate pe plăcuțe de sidef, şi întinse săculețul deschis celei mai tinere dintre doamnele de onoare, pentru a trage dinăuntru o plăcuță. Aşteptarea de-a lungul acestor pregătiri foarte domoale era mai curând încordată de lăcomie, decât de curiozitate.

De Saint-Aignan se apleca la urechea domnişoarei de Tonnay-Charente şi-i şopti:

— Întrucât avem fiecare câte un număr, domnişoară, să ne unim şansele. Dumitale brățara, dacă voi câştiga eu; mie, daca vei câştiga dumneata, o singură privire a ochilor dumitale frumoşi.

— Nu – răspunse Athénaïs – păstrează brățara, dacă o vei câştiga. Fiecare cu norocul lui.

— Eşti nemiloasă – zise de Saint-Aignan – şi am să te pedepsesc cu un catren:

Frumoasa Iris, eşti prea crudă

Cu dragostea ce eu ți-o port...

— Tăcere! îl întrerupse Athénaïs. Mă împiedici să aud numărul câştigător.

— Numărul 1! strigă tânăra fată care scosese o plăcuță de sidef din săculețul de piele de Spania.

— Regele! exclamă regina-mamă.

— Regele a câştigat! repetă regina, veselă.

— Ah, regele! Visul vostru! şopti voioasă DOAMNA la urechea Anei de Austria.

Singur regele nu manifestă nici un fel de încântare. Mulțumi totuşi norocului care-l favoriza, adresând un mic salut domnişoarei ce fusese aleasă ca vestitoare a zeiței protectoare. Apoi, primind din mâinile Anei de Austria caseta în care se aflau brățările, spuse, în mijlocul murmurelor nesățioase ale adunării:

— Sunt, cu adevărat, atât de frumoase aceste brățări?

— Priveşte-le – răspunse Ana de Austria – şi judecă singur.

Regele se uită la ele.

— Da – zise el – şi iată, într-adevăr, un minunat medalion. Ce lucrătură!

— Ce lucrătură! repetă DOAMNA.

Regina Maria-Tereza văzu cu uşurință, de la prima aruncătură de ochi, că regele nu-i va dărui ei brățările; dar, cum se părea că nu avea de gând să i le ofere nici DOAMNEI, se declară mulțumită, sau aproape mulțumită.

Regele se aşează. Cei mai intimi dintre curteni veniră, rând pe rând, să admire îndeaproape această minune, care, numaidecât, trecu din mână în mână, cu îngăduința regelui. Apoi toți, cunoscători sau nu, se întrecură în laude, copleşindu-l pe rege cu felicitările lor.

Toată lumea avea, într-adevăr, ce să admire: unii briliantele, alții felul cum erau lucrate. Doamnele mai ales se dovediră nerăbdătoare să vadă o asemenea comoară ce nu mai putea fi smulsă din mâinile cavalerilor.

— Domnilor, domnilor – zise regele, căruia nu-i scăpa nimic – s-ar spune, într-adevăr, că purtați brățări ca sabinii: lăsați-le puțin şi doamnelor, care mi se pare a avea pe drept cuvânt pretenția de a se pricepe mai bine ca dumneavoastră la astfel de lucruri.

Această frază i se păru DOAMNEI începutul unei hotărâri pe care tocmai o aştepta. Citea, de altfel, aceeaşi fericită speranță în ochii reginei-mame.

Curteanul care le ținea în mână în clipa când regele făcu această observație în mijlocul forfotei generale se grăbi să depună brățările în mâinile reginei Maria-Tereza, care, ştiind bine, sărmana femeie, că nu-i erau destinate ei, le privi în treacăt şi i le dădu repede DOAMNEI. Aceasta şi, mai mult decât ea, DOMNUL îşi aruncară asupra brățărilor o privire lungă şi râvnitoare. Apoi DOAMNA trecu bijuteriile în mâinile doamnelor din preajma ei, rostind un singur cuvânt, însă cu un accent care făcea cât o frază întreagă:

— Minunate!

Doamnele, care primiseră brățările din mâinile Prințesei, le cercetară îndelung, atât cât le fu în putință, apoi le lăsară să circule din mână în mână, spre dreapta.

În acest timp, regele se întreținu în linişte cu de Guiche şi cu Fouquet. Ei vorbeau mai mult decât îi asculta el. Obişnuit

să prindă din zbor frânturi de fraze, urechea lui, ca şi a tuturor oamenilor care se bucură de o superioritate nedezmințită asupra celorlalți, nu reținea din vorbele aruncate în dreapta şi în stânga decât pe acelea demne de a fi auzite şi care meritau un răspuns. Cât despre atenția lui, ea era îndreptată în altă parte. Şi rătăcea prin salon, laolaltă cu privirile.

Domnişoara de Tonnay-Charente era ultima dintre doamnele înscrise pentru bilete, şi, ca şi cum şi-ar fi păstrat locul pe care-l avea pe listă, după ea nu mai urmau decât Montalais şi La Vallière. Când brățările ajunseră la acestea două de la capătul rândului, se părea că nimeni nu le mai dădea atenție. Neînsemnătatea mâinilor care mângâiau în acel moment podoabele făcea parcă să scadă valoarea giuvaerurilor. Ceea ce n-o împiedica pe Montalais să tresară de plăcere, de invidie şi de poftă, văzând pietrele de o rară frumusețe, încântată de ele mai mult decât de felul cum erau lucrate. Nu putea fi îndoială că, pusă să aleagă între prețuirea lor în bani şi frumusețea lor artistică, Montalais n-ar fi şovăit să prefere diamantele, cameelor. De aceea, îi venea greu să se despartă de ele şi să i le treacă prietenei sale La Vallière. Aceasta se uită la nestemate cu o privire aproape nepăsătoare.

— Ah, cât de bogate sunt aceste brățări! Şi ce minunate sunt! exclamă Montalais. Iar tu nu te extaziezi în fața lor, Louise! Zău, parcă nici n-ai fi femeie !

— Ba da – răspunse tânăra fată cu un accent de adorabilă melancolie. Dar la ce bun să râvneşti ceva care nu se poate să ne aparțină?

Regele, cu capul aplecat înainte, asculta ceea ce spunea tânăra fată. Abia îi atinse urechea murmurul glasului ei, că se ridică plin de strălucire, străbătu tot cercul, pentru a

ajunge de la locul său la locul unde se afla La Vallière, şi-i spuse:

— Domnişoară, te înşeli! Eşti femeie, şi orice femeie are dreptul să râvnească asemenea bijuterii.

— Oh, sire! zise La Vallière. Maiestatea voastră nu crede oare deloc în modestia mea?

— Cred că eşti înzestrată cu toate virtuțile, domnişoară, cu sinceritate, ca şi cu celelalte; te rog deci să-mi spui, cu sinceritate, ce părere ai despre aceste brățări?

— Că sunt frumoase, sire, şi că nu pot fi oferite decât unei regine.

— Mă bucur că ai o asemenea părere, domnişoară; brățările sunt ale dumitale, şi regele te roagă să le primeşti.

Şi cum, printr-o mişcare ce semăna mai mult a groază, La Vallière îi întindea regelui caseta, regele îndepărtă cu blândețe mâna tremurătoare a domnişoarei de La Vallière. O tăcere de uimire, mai funebră decât tăcerea din preajma unui mort, cuprinse adunarea. Totuşi, în partea unde se aflau reginele nu se auzise ceea ce spusese el, nu se înțelesese ceea ce făcuse regele. O prietenă binevoitoare îşi luă sarcina să răspândească vestea. Aceasta fu Tonnay-Charente, căreia DOAMNA îi făcu semn să se apropie.

— Ah, Doamne! exclamă de Tonnay-Charente. Ce fericire pe La Vallière! Regele i-a dăruit brățările!

DOAMNA îşi muşcă buzele cu atâta putere, încât sângele îi țâşni la suprafața pielii. Regina cea tânără privi rând pe rând, când spre La Vallière, când spre DOAMNA, şi începu să râdă. Ana de Austria îşi sprijini bărbia în pumnul ei alb şi rămase un răstimp adâncită în mrejele unei bănuieli ce-i zdrobea spiritul şi ale unei dureri cumplite, ce-i sfâşia inima. De Guiche, văzând-o pe DOAMNA că păleşte, şi înțelegând pricina ce-o făcea să pălească, părăsi repede adunarea şi

dispăru. Malicorne putu atunci să se strecoare lângă Montalais şi, la adăpostul zarvei convorbirilor ce se stârniră, îi spuse:

— Aure, ai alături de tine norocul şi viitorul nostru.

— Da – răspunse Montalais.

Şi o îmbrăţişa cu dragoste pe La Vallière, deşi în sinea ei ar fi fost în stare s-o sugrume.

IX

MALAGA

În tot timpul acestei lungi şi îndârjite ciocniri între ambiţiile de la curte şi pornirile inimilor, unul dintre personajele noastre, poate cel mai puţin demn de a fi neglijat, era totuşi foarte neglijat, foarte uitat şi foarte nenorocit.

Într-adevăr, d'Artagnan, d'Artagnan, căci se cuvine să-i spunem pe nume pentru a ne aduce aminte că mai exista şi el, d'Artagnan nu avea absolut nimic comun cu această lume uşuratică şi plină de strălucire. După ce-l urmase pe rege timp de două zile la Fontainebleau şi după ce privise toate aventurile ciobăneşti şi toate travestirile eroi-comice ale suveranului său, muşchetarul simţise că toate acestea nu aveau nici o legătură cu rosturile vieţii lui. Oprit la fiece pas de oameni care-l întrebau:

— Cum găseşti că-mi vine acest costum, domnule d'Artagnan?

El răspundea cu glasul său potolit, dar batjocoritor:

— Găsesc că eşti la fel de bine îmbrăcat ca şi cea mai frumoasă maimuţă din bâlciul de la Saint-Laurent.

Era unul din complimentele pe care le făcea d'Artagnan atunci când nu voia să facă altul; vrând-nevrând, omul trebuia să se mulţumească şi cu atât. Iar când era întrebat:

— Domnule d'Artagnan, cum ai să te îmbraci astă-seară?

El răspundea:

— Diseară am să mă dezbrac.

Ceea ce le făcea să râdă chiar şi pe doamne.

Dar, după două zile petrecute astfel, muşchetarul, văzând că nimic serios nu se întâmplă în jurul său şi că regele uitase cu totul, sau cel puțin părea că uitase cu desăvârşire de Paris, de Saint-Mandé şi de Belle-Isle, că domnul Colbert nu se gândea decât la lampioane şi la focuri de artificii, că doamnele aveau pentru ce să-şi facă ocheade sau să primească ocheade o lună de zile de aici încolo, d'Artagnan îi ceru regelui un concediu pentru treburi de familie.

În seara când d'Artagnan îi cerea acest lucru, regele se pregătea de culcare, istovit de atâtea jocuri şi dansuri.

— Vrei sa mă părăseşti, domnule d'Artagnan? îl întrebă el cu un aer mirat.

Ludovic al XIV-lea nu putea înțelege că cineva dorea să se despartă de el când avea marea cinste să se afle în preajma sa.

— Sire – zise d'Artagnan – vă părăsesc întrucât nu vă mai pot fi de nici un folos. Ah, dacă aş putea să vă fiu sprijin în timp ce dansați, atunci ar fi cu totul altceva!

— Dar, dragă domnule d'Artagnan – răspunse regele cu gravitate – în dansurile noastre n-avem nevoie de sprijin.

— Ah – făcu muşchetarul cu ironia lui fină – iată, nu ştiam asta!

— Dar nu m-ai văzut oare dansând? întrebă regele.

— Ba da; însă eu credeam că jocul se încinge pe măsură ce se desfăşoară. M-am înşelat: un motiv în plus ca să mă retrag. Sire, o repet, nu aveți nevoie de mine; de altminteri, dacă maiestatea voastră va avea nevoie, va şti unde să mă găsească.

— Bine – zise regele.

Şi-i încuviință concediul.

Aşadar, nu-l vom mai căuta pe d'Artagnan la Fontainebleau, ar fi de prisos; dar, cu îngăduința cititorilor, îl vom regăsi în strada Lombarzilor, la "Drugul de Aur", la venerabilul nostru prieten Planchet.

Sunt ceasurile opt seara, e cald, o singură fereastră a rămas deschisă, aceea a unei odăi de la primul cat. Un miros de băcănie, amestecat cu mirosul mai puțin exotic, dar mai pătrunzător, al gunoaielor de pe stradă, urcă spre nările muşchetarului. D'Artagnan, trântit într-un jilț înalt, cu spătarul drept, cu picioarele nu întinse, ci rezemate de un scăunel, formează unghiul cel mai obtuz din câte se pot închipui. Ochiul său, atât de ager şi atât de iscoditor de obicei, e acum fix, aproape închis, şi a luat drept țintă neschimbătoare micul colț de cer albastru ce se zăreşte dincolo de ascuțişul coşurilor; pata aceasta albastră nu e mai mare decât ar trebui ca să fie cârpit cu ea unul din sacii cu linte sau cu fasole ce constituie principala mobilă din prăvălia de la parter.

Întins astfel, cufundat astfel în contemplarea transfenestrală, d'Artagnan nu mai e un războinic, nu mai e un ofițer al palatului, ci un burghez dormitând între masa de prânz şi cină, între cină şi culcare; unul din acele respectabile creiere scorojite în care nu se mai găseşte loc pentru nici o idee, într-atât materia stă de strajă la porțile înțelepciunii şi

are grijă să împiedice cu îndărătnicie contrabanda ce s-ar putea face prin introducerea vreunui simptom de gândire în cutia craniană.

Am spus că se înnoptase; în dughene se aprindeau lămpile, în timp ce ferestrele de la apartamentele de sus se închideau; o patrulă de soldați de pază făcea să se audă pe stradă tropotul neregulat al paşilor. D'Artagnan continua să nu audă nimic şi să nu vadă decât colțişorul lui de cer albastru. La doi paşi de el, în întuneric, culcat pe un sac de porumb, Planchet, întins pe burtă deasupra sacului, cu mâinile împreunate sub bărbie, îl privea pe d'Artagnan cum se gândeşte, visează sau poate doarme cu ochii deschişi. Observarea aceasta dăinuia de câtăva vreme. În cele din urmă, Planchet începu să mormăie:

— Hm! Hm!

D'Artagnan însă nu făcu nici o mişcare. Planchet îşi spuse atunci că va trebui să recurgă la un mijloc mai de ispravă; după ce cumpăni îndelung, ceea ce i se păru lui mai potrivit în împrejurările de față fu să se prăvale de pe sacul său pe duşumea, boscorodindu-se pe el însuşi:

— Nătărăule!

Dar, oricât de mare ar fi fost tărăboiul făcut de Planchet în căderea sa, d'Artagnan, care în cursul vieții lui auzise destule zgomote şi mai mari, păru să nu dea nici cea mai mică atenție celui de acum. Nu-i vorbă, tocmai atunci o căruță uriaşă, încărcată cu pietre, coborând de pe strada Saint-Médéric, înăbuşi cu uruitul roților sale bufnitura căderii lui Planchet. Totuşi, Planchet crezu că-l vede zâmbind uşor, în semn de mută încuviințare, la cuvântul nătărău. Ceea ce, prinzând curaj, îl făcu să întrebe:

— Dormiți cumva, domnule d'Artagnan?

— Nu, Planchet, nici *măcar* nu dorm – răspunse muşchetarul.

— Mă doare inima – rosti Planchet – auzindu-vă vorbind aşa: nici *măcar.*

— Dar de ce, dragă Planchet? Oare acest cuvânt nu e şi el din limba noastră?

— Ba da, domnule d'Artagnan.

— Atunci?

— Ei bine, acest cuvânt mă întristează adânc.

— Explică-mi şi mie tristeţea ta, Planchet – zise d'Artagnan.

— Când spuneţi că nici nu dormiţi măcar, e ca şi cum aţi spune că nu aveţi nici măcar mângâierea de a dormi. Sau, cu alte cuvinte, e ca şi cum aţi spune: Planchet, mă plictisesc de moarte.

— Planchet, tu ştii însă că eu nu mă plictisesc niciodată.

— În afară de astăzi şi de alaltăieri.

— Hm!

— Domnule d'Artagnan, iată opt zile de când v-aţi întors de la Fontainebleau; iată opt zile de când nu mai aveţi nici ordine de dat, nici companie de comandat. Vă lipseşte bubuitul muschetelor, al tobelor şi al regalităţii; la drept vorbind, eu, care am ţintit în mână o muschetă, înţeleg asta.

— Planchet – răspunse d'Artagnan – te încredinţez că nu mă plictisesc câtuşi de puţin aici.

— Atunci, ce faceţi acolo, întins ca un mort?

— Prietene Planchet, era în timpul asediului din La Rochelle, când mă aflam acolo, când te aflai şi tu, când ne aflam cu toţii laolaltă, era în timpul asediului din La Rochelle un arab vestit pentru priceperea lui de a trage cu tunul. Era un băiat deştept, cu toate că avea o culoare ciudată, culoarea măslinelor tale. Ei bine, acest arab, după ce mânca sau după

ce-şi termina treaba, se culca şi stătea nemişcat, aşa cum stau eu acum, şi fuma nu ştiu ce buruiană de leac, trăgând fumul printr-o țeavă lungă, cu vârful de chihlimbar; iar dacă vreun comandant, trecând pe acolo, îl muştruluia că-l vede mereu dormind, el răspundea netulburat: "Mai bine să stai jos decât în picioare, mai bine să dormi decât să şezi, mai bine mort decât culcat".

— Era un arab întunecat şi prin culoarea şi prin cugetările lui – zise Planchet. Mi-l amintesc prea bine. Reteza capetele protestanților cu o deosebită plăcere.

— Întocmai, şi le îmbălsăma atunci când credea el că merită osteneala.

— Da, iar când se apuca să îmbălsămeze cu ierburile şi buruienile lui vrăjite, semăna cu unul care împleteşte coşuri.

— Da, Planchet, acela e, ai dreptate.

— Oh, am şi eu oleacă de memorie!

— Nu mă îndoiesc; dar ce zici de felul cum gândea el?

— Domnule, îl găsesc desăvârşit într-o privință şi neghiob în alta.

— Limpede, Planchet, limpede!

— Ei bine, domnule, într-adevăr, mai bine să stai jos decât în picioare, mai ales atunci când eşti obosit, în anumite împrejurări... (Şi Planchet zâmbi cu un aer ştrengăresc.) Mai bine să dormi decât să şezi; dar cât despre ultima cugetare: mai bine mort decât culcat, spun deschis că pe asta o socot fără noimă. Preferința mea de netăgăduit este pentru pat, şi dacă dumneavoastră nu sunteți de aceeaşi părere, este numai din pricină că, după cum am mai avut cinstea de a o spune, vă plictisiți de moarte.

— Planchet, tu îl cunoşti pe domnul La Fontaine?

— Spițerul din colțul străzii Saint-Médéric?

— Nu, fabulistul.

— A, jupânul corb...?

— Exact. Ei bine, eu sunt ca iepurele lui.

— Are, deci, şi un iepure?

— Are tot soiul de dobitoace.

— Ei bine, şi ce face, mă rog, acest iepure?

— Se gândeşte.

— O, o!

— Planchet, eu sunt ca iepurele domnului La Fontaine: mă gândesc.

— Vă gândiți? spuse Planchet cu îngrijorare.

— Da: locuința ta, Planchet, e destul de tristă ca să te îmbie la cugetări; eşti de acord, sper.

— Totuşi, domnule, aveți vederea la stradă.

— La naiba, şi asta ți se pare odihnitor, nu-i aşa?

— Nu e mai puțin adevărat, domnule, că dacă ați locui în partea din dos, v-ați plictisi şi mai rău... Nu, vreau să spun că v-ați gândi şi mai mult.

— Pe cinstea mea, nu ştiu, Planchet.

— Chipurile – zise băcanul – dacă gândurile dumneavoastră ar fi ca acelea care v-au îndrumat spre restaurarea recelui Carol al II-lea...

Şi Planchet lasă să se audă un mic râs ce nu era lipsit de o anumită semnificație.

— Ah, Planchet, prietene – zise d'Artagnan – ai început să fii ambițios.

— Oare nu s-o mai fi găsind vreun rege de restaurat, domnule d'Artagnan, sau vreun Monck de închis în ladă?

— Nu, dragul meu Planchet, toți regii sunt aşezați pe tronurile lor... poate mai puțin bine decât stau eu pe scaunul acesta, dar, în sfârşit, îşi are fiecare tronul lui.

Şi d'Artagnan scoase un oftat.

— Domnule d'Artagnan – zise Planchet – dumneavoastră mă faceți să sufăr.

— Eşti prea bun, Planchet.

— Am o bănuială, Dumnezeu să mă ierte.

— Ce bănuială?

— Domnule d'Artagnan, văd că slăbiți...

— Oh – făcu d'Artagnan, lovindu-se în pieptul care răsună ca o platoşă goală – e cu neputință, Planchet!

— Ah, vedeți – zise Planchet cu însuflețire – dacă e să slăbiți în casa mea...

— Ei bine?

— Ei bine, sunt gata sa fac o nelegiuire.

— Nu mai spune!

— Da.

— Şi ce-ai face? Ia să vedem.

— L-aş căuta pe cel care vă pricinuieşte necazurile.

— Iată că acum am un necaz.

— Da, chiar aveți unul.

— Nu, Planchet, nu.

— Dar eu vă spun că da, aveți un necaz, care vă face să slăbiți.

— Slăbesc? Eşti sigur?

— Văzând cu ochii... Malaga! Dacă veți slăbi şi mai mult, pun mâna pe spadă şi mă duc drept la domnul d'Herblay, să-i tai beregata.

— Hei! făcu d'Artagnan săltându-se în jilțul său. Ce tot spui acolo, Planchet? Ce amestec are numele domnului d'Herblay în băcănia ta?

— Bine, bine, supărați-vă dacă vreți, înjurați-mă dacă vă place, dar, la dracu, ştiu eu ce ştiu!

După aceste din urmă cuvinte ale lui Planchet, d'Artagnan se aşează în jilț în aşa fel încât să nu-i scape nimic

din ochi, adică rămase cu cele două mâini sprijinite pe genunchi şi cu gâtul întins spre cumsecadele băcan.

— Haide, explică-te – zise el – şi spune-mi cum de-ai putut să rosteşti un asemenea blestem? Domnul d'Herblay, fostul tău şef, prietenul meu, om al bisericii, un muşchetar care a ajuns episcop, şi vrei să ridici spada împotriva lui, Planchet?

— Aş ridica spada şi împotriva tatălui meu, când vă văd în halul ăsta.

— Domnul d'Herblay, un gentilom!

— Puțin îmi pasă mie dacă e sau nu gentilom. Va face să aveți gânduri negre, iată tot ce ştiu. Şi gândurile negre vă slăbesc. Malaga! Nu vreau ca domnul d'Artagnan să plece de la mine mai slab decât când a venit.

— Cum mă face să am gânduri negre? Hai, lămureşte-mă, lămureşte-mă!

— Iată trei nopți de când visați urât.

— Eu?

— Da, dumneavoastră, şi în aceste visuri strigați mereu: "Aramis! Prefăcutul de Aramis!"

— Ah, am spus eu asta? zise d'Artagnan neliniştit.

— Ați spus-o, pe cinstea lui Planchet.

— Ei, şi mai departe? Ştii zicătoarea, prietene: "Visul te minte".

— Nu; căci, de trei zile, de câte ori ați ieşit din casă, nu uitați să mă întrebați la întoarcere: "L-ai văzut pe domnul d'Herblay?" Sau: "Ai primit vreo scrisoare pentru mine din partea domnului d'Herblay?"

— Dar nu se pare că e firesc să mă interesez de acest bun prieten, nu-i aşa? zise d'Artagnan.

— Nimic de zis, dar nu până într-atât ca să slăbiți.

— Planchet, am să mă îngraş, îți dau cuvântul meu de onoare!

— Bine, domnule, primesc; fiindcă ştiu că atunci când vă dați cuvântul de onoare, el e sfânt.

— Si nu-l voi mai visa pe Aramis.

— Foarte bine.

— Nu te voi mai întreba dacă au sosit scrisori de la domnul d'Herblay.

— Minunat!

— Dar să-mi explici un lucru.

— Spuneți, domnule.

— Mie nu-mi scapă nimic...

— Ştiu asta.

— Şi adineauri ai rostit o ocară neobişnuită...

— Da.

— Pe care n-o rosteşti oricând.

— Malaga! Asta vreți să spuneți?

— Întocmai.

— E înjurătura mea preferată de când sunt băcan.

— Ai dreptate, e un nume de stafidă.

— E înjurătura mea de mânie! O dată ce-am zis Malaga, nu mai sunt om.

— Dar nu-ți cunoşteam această înjurătură.

— Aşa e, domnule, am împrumutat-o şi eu de la alții.

Şi Planchet, rostind aceste cuvinte, clipi din ochi cu un aer şiret, lucru ce-i atrase atenția lui d'Artagnan.

— He! He! făcu el.

Planchet repetă:

— He! He!

— Haide, haide, domnule Planchet!

— Doamne sfinte, domnule – zise Planchet – eu nu sunt ca dumneata, eu nu-mi petrec viața gândind.

— Foarte rău.

— Vreau să spun plictisindu-mă; viața noastră e scurtă, domnule, de ce să nu ne bucurăm de ea?

— Eşti un filozof epicurean, după cât se pare, Planchet.

— Şi de ce nu? Mâna e zdravănă, scrie şi cântăreşte zahărul sau mirodeniile; piciorul e sănătos, dansează sau te duce la plimbare; stomacul are dinți buni, rupe şi mistuie; inima nu e prea învârtoşată; ei bine, domnule...

— Ei bine, ce, Planchet?

— Ah, iată!... zise Planchet frecându-şi mâinile.

D'Artagnan îşi puse picior peste picior.

— Plancher, prietene – zise el – mă sperii şi mă uimeşti.

— Pentru ce, domnule?

— Fiindcă îmi apari sub o lumină cu totul nouă.

Planchet, măgulit peste măsură, continuă să-şi frece mâinile de-ai fi zis că vrea să le jupoaie.

— Ah, ah – murmură el – fiindcă nu sunt decât un animal de povară, dumneavoastră mă socotiți un prostănac?

— Bine, Planchet, şi asta e o judecată în felul ei.

— Urmăriți-mi firul gândurilor, domnule – adăugă Planchst. Mi-am spus: fără plăcere nu există fericire pe pământ.

— Oh, e foarte adevărat ce-ai spus, Planchet! îl întrerupse d'Artagnan.

— Dar, mergând mai departe, dacă nu e plăcere, care nu se întâlneşte pe toate cărările, să avem măcar unele mângâieri...

— Şi tu le ai?

— De bună seamă.

— Explică-mi şi mie cum se întâmplă asta!

— Mă înarmez cu un scut, ca să mă apăr de urât. Îmi orânduiesc timpul cât pot s-o duc fără grijă, şi în ziua când

simt că începe să-mi fie urât, mă pun pe petreceri.

— Şi treaba asta nu e grea?

— Câtuşi de puțin.

— Iar toate astea le-ai descoperit tu singur?

— Eu singur.

— E o adevărată minune!

— Ce-ați zis?

— Am zis că filozofia ta n-are pereche pe lume.

— Ei bine, atunci urmați pilda mea.

— Mă ispiteşte s-o fac.

— Trăiți ca mine.

— Nici n-aş dori altceva mai bun; numai că nu toate sufletele sunt plămădite din acelaşi aluat şi s-ar putea ca, vrând să petrec ca tine, să mă plictisesc şi mai rău...

— Eh, încercați mai întâi.

— Cum faci tu? Să vedem.

— Ați băgat de seamă că dispar din când în când?

— Da.

— Într-un anumit fel?

— La intervale regulate.

— Pe legea mea, aşa e! Prin urmare, ați băgat de seamă?

— Dragul meu Planchet, tu înțelegi că atunci când te vezi cu cineva aproape în fiecare zi, dacă unul dispare, celălalt îi simte lipsa. Oare tu nu-mi simți lipsa, când eu sunt în campanie?

— Foarte mult. E ca şi cum aş fi un trup fără suflet.

— Acestea fiind zise, să mergem mai departe.

— Cam la ce dată am obiceiul să dispar?

— La 15 şi la 30 ale fiecărei luni.

— Şi stau plecat?

— Una ori două, uneori trei, uneori patru zile.

— Ce credeți că făceam eu în acest timp?

— Încasări.

— Iar la întoarcere cum mă găseați la înfățişare?

— Foarte mulțumit.

— Vedeți, dumneavoastră înşivă o spuneți, totdeauna mulțumit. Şi de unde venea această mulțumire?

— De acolo că negoțul îți merge bine; că toate cumpărăturile de orez, de prune, de zahăr rafinat, de pere uscate, de siropuri îți ieşeau la socoteală. Tu ai avut mereu o fire deosebită, Planchet; de aceea n-am fost câtuşi de puțin mirat văzându-te că te faci băcan, care este unul din negoțurile cele mai variate şi mai plăcute, întrucât umbli aproape numai cu mărfuri culese din sânul naturii, totdeauna gustoase şi înmiresmate.

— E bine spus, domnule; dar cât de mult greşiți!

— Cum, greşesc?

— Când spuneți că mă duc la fiecare cincisprezece zile după încasări sau cumpărături. Oh, oh, domnule, cum naiba ați putut să credeți una ca sta? Oh, oh, oh!

Şi Planchet începu să râdă cu atâta poftă, încât îl făcea pe d'Artagnan să se îndoiască adânc de propria lui înțelepciune.

— Mărturisesc – zise muşchetarul – că nu sunt la înălțimea ta.

— Domnule, aşa e!

— Cum aşa e?

— Trebuie să fie aşa, de vreme ce o spuneți dumneavoastră; dar țineți seama că asta nu vă face să decădeți cu nimic în fața mea.

— Ah, ce fericire!

— Nu, dumneavoastră sunteți un om de geniu, zău! Când e vorba de război, de surprinderi, de tactică şi de încercuiri neaşteptate, Doamne, regii par nişte nimicuri pe lângă dumneavoastră. Dar în privința odihnei sufleteşti, a îngrijirii

trupeşti, a dulceții vieții, dacă se poate spune aşa, ei bine, domnule, să nu-mi pomeniți de oamenii de geniu, fiindcă ei sunt propriii lor călăi.

— Bine, Planchet – zise d'Artagnan fremătând de curiozitate – iată că te ascult cu cel mai mare interes.

— Acum vă plictisiți mai puțin decât adineauri, nu-i aşa?

— Nu mă plictisesc deloc; dimpotrivă, de când ai început să-mi vorbeşti, petrec de minune.

— Atunci, să-i dam înainte. Am sa vă vindec eu, lăsați pe mine!

— Nici nu doresc altceva.

— Vreți să încerc?

— Chiar acum.

— Fie. Aveți niscaiva cai aici?

— Da: zece, douăzeci, treizeci.

— Nu e nevoie de atâția; doi sunt de ajuns.

— Îți stau la dispoziție, Planchet.

— Bun. Vă iau cu mine.

— Când?

— Mâine.

— Unde?

— Ah, prea întrebați multe.

— Oricum, trebuie să recunoşti că mă interesează să ştiu unde mă duc.

— Vă place viața la țară?

— Prea puțin, Planchet.

— Atunci vă place la oraş?

— Depinde.

— Ei bine, am să vă duc într-un loc jumătate oraş, jumătate sat.

— S-a făcut.

— Într-un loc unde o să vă simțiți bine, sunt sigur.

— Minunat!

— Şi, ciudățenie, într-un loc de unde ați fugit fiindcă vi se ura.

— Mie?

— De moarte!

— La Fontainebleau vrei să zici?

— La Fontainebleau, da.

— Te duci la Fontainebleau, aşa dar?

— Acolo mă duc.

— Şi ce-ai să faci tu la Fontainebleau, Doamne sfinte?

Planchet îi răspunse lui d'Artagnan printr-o clipire din ochi plină de şiretenie.

— Ai vreun petic de pământ pe acolo, nelegiuitule?

— Oh, o sărăcie, o cocioabă.

— Te-am prins.

— Dar e frumuşică, pe cuvântul meu de onoare!

— Voi merge la moşia lui Planchet! exclamă d'Artagnan.

— Oricând veți voi.

— Dar parcă spuneai că mâine!

— Mâine, dacă vreți; şi aşa mâine suntem în 14, adică în ajunul zilei când încep să mă tem de plictiseală. Prin urmare, ne-am înțeles.

— Ne-am înțeles.

— Îmi veți împrumuta un cal de-al dumneavoastră?

— Pe cel mai bun.

— Nu, îl prefer pe cel mai blând; n-am fost niciodată un călăreț straşnic, dumneavoastră ştiți, iar în băcănie mi s-au ruginit mădularele şi mai mult; şi apoi...

— Şi apoi?

— Şi apoi – adăugă Planchet cu o altă clipire din ochi – nu vreau să mă obosesc.

— De ce? se încumetă să întrebe d'Artagnan.

— Fiindcă nu m-aş mai putea distra – răspunse Planchet, şi cu aceasta se ridică de pe sacul său de porumb, întinzându-se şi pocnindu-şi toate oasele, unul după altul, într-un fel de armonie prelungă.

— Planchet! Planchet! strigă d'Artagnan. Declar că nu se găseşte pe pământ un sybarit care să se poată asemui cu tine. Ah, Planchet, se vede cât de colo că n-am mâncat împreună, unul lângă altul, un butoi de sare!

— Şi pentru ce asta, domnule?

— Pentru că nu te cunosc încă îndeajuns – răspunse d'Artagnan – hotărât lucru, abia acum încep să cred ceea ce gândisem la Boulogne, în ziua când l-ai sugrumat, sau era s-o faci, pe Lubin, valetul domnului de Wardes, şi anume, Planchet, că tu eşti un om tare de ispravă.

Planchet se porni să râdă cu un râs plin de înfumurare, îi spuse bună seara muşchetarului şi coborî în odaia din spatele prăvăliei, care-i slujea drept cameră de culcare. D'Artagnan îşi reluă poziția de la început, în jilț, şi fruntea lui, descrețită o clipă, deveni mai îngândurată ca oricând. Aproape că şi uitase năzbâtiile şi visurile lui Planchet. "Da – îşi spuse el, reluând firul gândurilor întrerupt de hazlia convorbire pe care am redat-o mai sus – da, aici e totul:

1. Să aflu ce voia Baisemeaux de la Aramis;
2. Să aflu pentru ce Aramis se fereşte de mine;
3. Să aflu unde e Porthos.

Asupra acestor trei puncte pluteşte un mister. Dar – continuă d'Artagnan – întrucât prietenii noştri nu vor să mărturisească nimic, să ne bizuim pe biata noastră deşteptăciune. Vom face ce-om putea, la dracu! Sau, Malaga! cum spune Planchet."

X

SCRISOAREA DOMNULUI BAISEMEAUX

Credincios planului său, a doua zi dimineața d'Artagnan se duse să-i facă o vizită domnului Baisemeaux.

La Bastilia era zi de curățenie: tunurile erau frecate, lustruite, scările spălate; temnicerii căutau parcă să-şi lustruiască până şi cheile. Cât despre soldații din garnizoană, ei se plimbau prin curțile interioare, sub pretext că erau destul de curați.

Comandantul Baisemeaux îl primi pe d'Artagnan într-un chip mai mult decât amabil; dar fu cu el de o rezervă atât de mare, încât d'Artagnan, cu toată dibăcia lui, nu putu să-i smulgă din gură o singură silabă. Cu cât se ferea mai mult, cu atât neîncrederea lui d'Artagnan sporea. Acesta din urmă sfârşi chiar prin a-şi spune că purtarea comandantului se datora vreunei dispoziții proaspete, primite anume. Căci Baisemeaux nu i se păruse lui d'Artagnan, la Palatul Regal, omul rece şi de nepătruns pe care-l găsea acum la Bastilia. Când d'Artagnan încercă să-l facă să vorbească despre afacerile băneşti atât de grabnice care-l mânaseră atunci în căutarea lui Aramis şi care-i stârniseră atâta chef de vorbă în seara aceea, Baisemeaux spuse că are de dat nişte ordine în închisoare şi-l lăsă pe d'Artagnan să se frământe atât de îndelung în aşteptare, încât muşchetarul nostru, încredințat că nu va scoate nici o vorbă de la el, părăsi Bastilia înainte ca Baisemeaux să se fi întors din inspecția lui. Dar în minte îi încolțise o bănuială, şi odată bănuiala ivită, spiritul lui d'Artagnan nu mai avea astâmpăr. El era, printre oameni, ceea ce pisica e printre patrupede – întruparea neliniştii şi în acelaşi timp a nerăbdării. O pisică aţâţată nu mai stă locului, asemenea unui ghemotoc de mătase pe care vântul îl poartă în toate părțile. O pisică la pândă e ca şi moartă la postul ei de observație, şi nici foamea, nici setea n-o pot clătina din nemişcarea sa.

D'Artagnan, care ardea de nerăbdare, îşi scutură deodată acest simțământ, ca pe o mantie prea grea. Îşi spunea că lucrul ce i se ascundea era tocmai acela pe care ar trebui să-l ştie cu tot dinadinsul. În consecință, el se gândi că Baisemeaux se va grăbi să-i dea de veste lui Aramis, dacă Aramis îi va fi spus să facă aceasta. Ceea ce se şi întâmplă.

Baisemeaux abia avu timp să se întoarcă din turn, că d'Artagnan se şi puse la pândă într-un colț de lângă strada Petit-Muse, în aşa fel că vedea de acolo pe toți cei care ieşeau pe poarta Bastiliei. După vreun ceas de pândă, lângă "Grapa de Aur", de sub un zăplaz unde găsise un petic de umbră, d'Artagnan văzu ieşind un soldat din gardă. Asta era cea mai bună dovadă pe care ar fi dorit-o. Orice paznic sau temnicer îşi avea zilele şi chiar orele de ieşire din Bastilia, deoarece toți erau constrânşi să nu aibă nici neveste, nici locuință în castel şi, prin urmare, puteau ieşi oricând, fără să trezească curiozitatea cuiva. Numai că un soldat încazarmat trebuia să stea înăuntru o zi şi o noapte, atunci când era de gardă, asta o ştia toată lumea, şi d'Artagnan o ştia mai bine ca oricine. Un astfel de soldat nu putea să iasă în ținută de serviciu decât dacă avea de îndeplinit un ordin grabnic şi însemnat.

Soldatul, spuneam, ieşi din Bastilia şi, încet-încet, ca un fericit muritor căruia în loc să stea încremenit în fața unui pârlit de corp de gardă sau într-un bastion nu mai puțin plictisitor, i se oferă prilejul de a gusta libertatea unită cu o plimbare, aceste două plăceri făcând parte din serviciul pe care-l avea de îndeplinit, se îndreptă spre mahalaua Saint-Antoine, adulmecând aerul, soarele şi întorcându-şi mereu ochii după femei.

D'Artagnan îl urmări de la distanță. Nu-şi făcuse nici o idee asupra rostului şi misiunii lui. "Mai întâi – îşi spuse el – trebuie să-l văd la față pe caraghiosul ăsta. Un om văzut de

aproape e un om cântărit." Astfel că d'Artagnan iuți pasul şi, ceea ce nu era greu, trecu înaintea soldatului. Nu numai că-i zări fața, care părea destul de isteață şi hotărâtă, dar îi văzu şi nasul, care era puțin cam roşu. "Amicului îi place să bea" – îşi spuse el. În clipa când îi văzu nasul, mai zări la centura soldatului o bucată de hârtie albă. "Bun, are o scrisoare – adăugă în sinea lui d'Artagnan. Însă un soldat se consideră prea fericit că e ales de domnul Baisemeaux să ducă un ordin şi el nu pierde pentru nimic în lume mesajul."

În timp ce d'Artagnan îşi frământa pumnii, soldatul înainta fără grijă spre mahalaua Saint-Antoine. "Se duce, de bună seamă, la Saint-Mandé – îşi spuse muşchetarul – şi eu n-o să aflu ce cuprinde scrisoarea..." Să-i vie rău, nu altceva. "Dacă aş fi în uniformă – gândea d'Artagnan – l-aş înhăța pe răcan dimpreună cu scrisoarea lui. Primul corp de gardă mi-ar veni în ajutor. Şi să fiu al naibii dacă mi-aş spune numele într-o afacere ca asta! Să-l trag la băutură, ar intra la bănuială şi mă va îmbăta el pe mine... Drace, nu ştiu ce să fac, nu mă mai ajută mintea! Să-l atac pe acest nenorocit, să-l provoc la luptă, să-l ucid pentru o scrisoare! Ar mai merge, dacă ar fi vorba de scrisoarea unei regine către un lord, sau a unui cardinal către o regină. Dar, Doamne, pentru nişte intrigi păcătoase ale domnilor Aramis şi Fouquet la adresa domnului Colbert! Viața unui om pentru atâta lucru! Nu, ele nu merită nici măcar zece scuzi!"

În timp ce filozofa astfel, muşcându-şi unghiile şi mustața, zări un mic grup de arcaşi şi un comisar. Aceşti oameni târau un bărbat chipeş, care se zbătea în mâinile lor. Arcaşii îi sfâşiaseră îmbrăcămintea şi-l trăgeau după ei. El spunea să se poarte mai frumos cu dânsul, fiind gentilom şi soldat. Când arestatul îl zări pe soldat, strigă:

— Hei, soldat, vino-ncoa'!

Soldatul porni cu acelaşi pas spre cel care-l chema, iar mulțimea se luă după el.

Atunci, lui d'Artagnan îi veni o idee. Era cea dintâi – şi vom vedea că nu era o idee rea. În vreme ce gentilomul îi povestea soldatului că fusese prins într-o casă şi luat drept hoț, cu toate că nu era decât un amant, soldatul îl căina şi căuta să-l mângâie şi să-i dea sfaturi cu acea gravitate pe care soldatul francez o pune în slujba amorului său propriu şi a spiritului de corp. D'Artagnan se strecură la spatele soldatului împins de mulțime şi-i smulse pur şi simplu hârtia de la cingătoare. Cum, în acele clipe, gentilomul cărtănit trăgea de soldat, cum comisarul trăgea de gentilom, d'Artagnan putu să pună mâna pe hârtie fără nici un fel de greutate. Se retrase apoi la vreo zece paşi, în dosul stâlpului unei case, şi citi pe adresă:

Domnului du Vallon, la domnul Fouquet, la Saint-Mandé.

— Bun! îşi zise el.

Şi desfăcu pecetea fără să rupă plicul, apoi scoase hârtia îndoită în patru, care cuprindea numai aceste cuvinte:

Dragă domnule du Vallon, fii bun fi transmite-i domnului d'Herblay că a venit la Bastilia şi mi-a pus câteva întrebări.

Al dumitale devotat,

DE BAISEMEAUX

— Ei bine, am nimerit-o! exclamă d'Artagnan. Acum totul e limpede. Porthos se află acolo.

Sigur de ceea ce voia să ştie, muşchetarul gândi: "Drace! Iată un biet soldat căruia turbatul şi hoțul de Baisemeaux îi va plăti scump vicleşugul meu!... Dacă se întoarce fară scrisoare, ce-o să pățească oare? La urma urmei, nu mai am nevoie de acest bilet. După ce-ai înghițit oul, la ce-ți mai trebuie găoacea?"

D'Artagnan văzu că arcaşii şi comisarul îl lămuriseră pe soldat şi-l târau mai departe pe prizonierul lor. Acesta era înconjurat de mulțime şi se tânguia într-una. D'Artagnan se furişă în mijlocul gloatei şi lăsă să cadă scrisoarea pe pământ, fără ca nimeni să vadă, apoi se îndepărtă cu pas iute.

Soldatul îşi reluă drumul spre Saint-Mandé, gândindu-se mai mult la gentilomul care-i ceruse sprijinul. Deodată îşi aduse aminte de scrisoare şi, uitându-se la cingătoare, văzu că nu mai era acolo. Strigătul lui de groază îi făcu plăcere lui d'Artagnan. Bietul soldat îşi roti ochii în jurul său, îngălbenit de spaimă, şi, în sfârşit, la vreo douăzeci de paşi în urma lui, zări binecuvântatul plic. Se repezi asupra lui, ca vulturul asupra prăzii. Plicul era puțin prăfuit, puțin mototolit, dar, oricum, scrisoarea fusese găsită. D'Artagnan observă că soldatul se uita cu multă atenție la pecetea desfăcută; dar sfârşi prin a se linişti şi vârî din nou răvaşul la cingătoare.

— Du-te – rosti d'Artagnan – acum am destulă vreme; poți s-o iei înainte. Se pare că Aramis nu-i la Paris, căci Baisemeaux îi scrie lui Porthos. Dragul de Porthos, ce bucurie să-l revăd... şi să stau de vorbă cu el! zise gasconul.

Şi, potrivindu-şi pasul după al soldatului, îşi făgădui să ajungă cu un sfert de ceas după el la domnul Fouquet.

XI

UNDE CITITORUL VA VEDEA CU PLĂCERE CA PORTHOS N-A PIERDUT NIMIC DIN PUTEREA LUI

D'Artagnan îşi făcuse, după obiceiul lui, socoteala că un ceas are şaizeci de minute şi un minut şaizeci de secunde. Datorită acestui calcul, absolut perfect, în minute şi secunde, el ajunse în fața porții intendentului superior exact în clipa când soldatul ieşea fără să mai aibă nimic la cingătoare. D'Artagnan se prezentă la intrare, unde un portar, galonat de sus până jos, întredeschise uşa la ivirea lui. Muşchetarul ar fi

vrut să intre fără să-şi spună numele, dar acest lucru nu se putea. Îşi rosti deci numele. Cu toată această concesie, care ar fi putut să înlăture orice greutate, aşa cel puțin credea d'Artagnan, portarul stătea încă în cumpănă; totuşi, la rostirea pentru a doua oară a titlului de căpitan în garda regelui, portarul, fără să-i lase dintr-o dată liberă trecerea, nu i-o mai închidea ca înainte. D'Artagnan înțelese că omul primise un consemn pe care nu-l putea călca. Se hotărî deci să trântească o minciună, lucru care, de altfel, nu-l costa prea mult, mai ales atunci când vedea în minciună salvarea statului, sau pur şi simplu interesul său personal. Adăugă astfel, la cele declarate mai înainte, că soldatul care adusese o scrisoare pentru domnul du Vallon nu era altul decât trimisul său şi că acea scrisoare avea drept scop să vestească sosirea lui. Cu aceasta, nimeni nu se mai putea împotrivi la intrarea lui, şi d'Artagnan trecu pragul uşii. Un valet voi să-l însoțească, dar el îi spuse că era de prisos să se mai ostenească, dat fiind că ştia prea bine şi singur unde avea să-l găsească pe domnul du Vallon. Nu se mai putea răspunde nimic în fața unui om atât de bine informat. Fu lăsat să se ducă singur.

Peroane, saloane, grădini, toate fură trecute în revistă de către muşchetar. Colindă un sfert de ceas prin această casă mai mult decât regală, în care se numărau tot atâtea minunății câte mobile, tot atâția servitori câte coloane şi uşi. "Hotărât – îşi zise el – această casă nu se termină decât la marginea pământului. Nu cumva lui Porthos i se va fi năzărit să se întoarcă la Pierrefonds, fără să iasă din casa domnului Fouquet?" În sfârşit ajunse într-o aripă mai retrasă a castelului, înconjurată de un zid de piatră deasupra căruia se cățărați o puzderie de plante grase, încărcate de flori, mari şi pietroase ca nişte roade. Din loc în loc, pe zidul împrejmuitor,

se înălțau statui cu înfățișări sfioase sau pline de mister. Erau vestale învăluite în câte un peplum cu falduri mari, străji agere, ascunse sub voalurile lor de marmură şi înfăşurând palatul cu privirile ior furişe. Un Hermes cu degetul la gură, o Iris cu aripile întinse, o Noapte acoperită de maci dominau parcul şi clădirile ce se retrăgeau dincolo de copaci; toate aceste statui se profilau în alb deasupra chiparoşilor înalți, ce-şi îndreptau vârfurile negre spre albastrul cerului. În jurul chiparoşilor se încolăceau măceşi bătrâni, ce-şi atârnau de fiecare creangă inelele înflorite şi presărau peste ramurile de jos şi peste statui o ploaie de petale înmiresmate.

Aceste podoabe încântătoare i se părură muşchetarului supremul efort al spiritului omenesc. Se afla într-o dispoziție sufletească ce-l îndemna să poetizeze. Gândul că Porthos locuia într-un asemenea Eden îl înclina să-şi facă despre Porthos o părere mai bună, într-atât e de adevărat că până şi spiritele cele mai înalte nu sunt absolvite de înrâurirea mediului înconjurător.

D'Artagnan găsi uşa pe care o căuta; la uşă, un fel de arc, pe care-l mişcă. Uşa se deschise. D'Artagnan intră, închise uşa la loc şi pătrunse într-un pavilion construit în formă de cerc, unde nu se auzeau alte zgomote decât susurul cascadelor şi cântecele păsărilor. La uşa pavilionului dădu peste un lacheu.

— Aici locuieşte domnul baron du Vallon, nu-i aşa? zise d'Artagnan fără pic de şovăire.

— Da, domnule – răspunse lacheul.

— Anunță-l că domnul cavaler d'Artagnan, căpitan al muşchetarilor maiestății sale, îl aşteaptă.

D'Artagnan fu introdus într-un salon. Acolo nu aşteptă prea mult: un pas cunoscut cutremură podeaua din sala

alăturată, o uşă se deschise, sau mai degrabă se dădu de perete, şi Porthos veni să se arunce în braţele prietenului său cu un fel de stânjenire ce nu-i stătea de loc rău.

— Tu aici? strigă el.

— Dar tu? răspunse d'Artagnan. Ah, şiretule!

— Da – zise Porthos zâmbind cu un aer încurcat – da, mă găseşti la domnul Fouquet, şi asta te miră întrucâtva, nu-i aşa?

— Câtuşi de puţin! La urma urmei, de ce n-ai fi unul din prietenii domnului Fouquet? Domnul Fouquet are mulţi prieteni, mai ales printre oamenii de spirit.

Porthos avu modestia să nu ia măgulirea ca fiind adresată lui.

— Şi apoi – adăugă el – m-ai văzut la Belle-Isle.

— Un motiv mai mult ce mă îndeamnă să cred că faci parte dintre prietenii domnului Fouquet.

— Adevărul este că îl cunosc – zise Porthos oarecum stingherit.

— Ah, prietene – zise d'Artagnan – cât eşti de vinovat faţă de mine!

— Cum asta? strigă Porthos.

— Cum? Făureşti o lucrare măreaţa ca fortificaţiile de la Belle-Isle, şi mie nu-mi spui nimic!

Porthos se făcu roşu ca para.

— Ceva mai mult chiar – continuă d'Artagnan – mă vezi acolo, ştii că sunt omul regelui, şi nu te gândeşti că regele, dornic să-l cunoască pe bărbatul de merit care desăvârşeşte o operă despre care i s-au spus cele mai frumoase lucruri, nu te gândeşti că regele m-a trimis acolo pentru a afla cine e acest bărbat!

— Cum, regele te-a trimis pentru a afla...?

— La dracu! Să nu mai vorbim de asta.

— Ei drăcie! strigă Porthos. Dimpotrivă, să vorbim! Aşadar, regele ştia că la Belle-Isle se fac fortificații?

— Hei, dar ce crezi ,că regele nu le ştie pe toate?

— Totuşi, nu ştia cine face fortificațiile?

— Asta nu; însă, în urma celor ce i s-au spus despre lucrări, nu se îndoia că trebuie să fie un ilustru om de război.

— Drace – rosti Porthos – dacă aş fi ştiut asta!

— N-ai mai fi fugit de la Vannes, nu-i aşa?

— Nu. Ce-ai spus văzând că nu mai sunt acolo?

— Dragul meu, am stat şi m-am gândit.

— A, da, te-ai gândit... Tu ştii să şi gândeşti... Şi la ce rezultat ai ajuns, gândindu-te?

— Am ghicit întregul adevăr.

— Aha, ai ghicit?

— Da.

— Şi ce-ai ghicit? Ia să vedem – zise Porthos, aşezându-se mai bine pe un scaun şi luând înfățişarea unui sfinx.

— Am ghicit, mai întâi, că tu construieşti fortificațiile din Belle-Isle.

— Păi, asta nu era greu de ghicit: doar m-ai văzut lucrând acolo.

— Aşteaptă puțin, căci am mai ghicit ceva: anume că fortifici Belle-Isle din ordinul domnului Fouquet.

— Asta e adevărat.

— Dar nu e totul. Când mă pornesc să ghicesc, nu mă opresc la mijlocul drumului.

— Dragul meu d'Artagnan!

— Am ghicit că domnul Fouquet voia să păstreze taina cea mai mare în legătură cu aceste fortificații.

— Avea de gând, într-adevăr, după cât cred eu – zise Porthos.

— Da, însă ştii de ce ținea atât de mult să păstreze taina?

— Doamne, ca să nu se afle! răspunse Porthos.

— În primul rând. Dar această dorință pornea dintr-o galanterie...

— E drept – zise Porthos – am auzit şi eu că domnul Fouquet este foarte galant.

— Dintr-o galanterie față de rege.

— Oh! Oh!

— Te miră asta?

— Da.

— Nu ştiai nimic?

— Nu.

— Ei bine, eu ştiu totul.

— Înseamnă că eşti un vrăjitor.

— Nici pe departe!

— Atunci cum de-ai aflat?

— Ah, uite, printr-un mijloc foarte simplu: l-am auzit pe domnul Fouquet însuşi vorbindu-i regelui despre asta.

— Spunându-i ce?

— Că a pus să se fortifice Belle-Isle pentru el şi că o să-i ofere în dar Belle-Isle.

— Ah, l-ai auzit pe domnul Fouquet spunându-i asta regelui?

— Cuvâut cu cuvânt. Ba chiar a adăugat: "Belle-Isle a fost fortificată de către un inginer care îmi e prieten, om cu multe merite, pe care voi cere îngăduința să-l prezint regelui". "Numele lui?" a întrebat regele. "Baronul du Vallon" – a răspuns domnul Fouquet. "Prea bine,- a încuviințat regele – să mi-l prezinți."

— Regele a încuviințat, zici?

— Pe cinstea lui d'Artagnan!

— Oh, oh! făcu Porthos. Atunci, de ce nu i-am fost prezentat?

— Nu ți s-a vorbit încă nimic despre această prezentare?

— Ba da, însă aştept mereu.

— Ai răbdare, va veni.

— Hm! Hm! mormăi Porthos.

D'Artagnan se prefăcu că nu-l aude şi, schimbând vorba, întrebă:

— Dar locuieşti într-o singurătate deplină, dragul meu prieten, nu-i aşa?

— Totdeauna mi-a plăcut singurătatea. Sunt o fire melancolică – răspunse Porthos cu un suspin.

— Uite, ciudat! zise d'Artagnan. Nu băgasem de seamă!

— Asta de când m-am consacrat studiilor – zise Porthos cu un aer preocupat.

— Sper însă că munca spiritului nu e în dauna sănătății trupului!

— Oh, nu, deloc!

— Puterile te țin tot aşa?

— Mă țin bine, prietene, mă țin bine.

— Ce-am auzit, că în primele zile după venirea ta aici...

— Da, nu puteam să mă mai mişc, nu-i aşa?

— Cum asta – se miră d'Artagnan cu un surâs – din ce pricină nu puteai să te mai mişti?

Porthos îşi dădu seama că spusese o nerozie şi voi s-o repare.

— Da, am venit de la Belle-Isle până aici pe nişte cai proşti – zise el – şi asta mi-a frânt oasele.

— Nu mă miră, căci, venind pe urmele tale, am văzut vreo şapte sau opt cai morți pe drum.

— Sunt greu, ce să-i faci – zise Porthos.

— În aşa fel încât te-ai obosit prea tare?

— Grăsimea s-a topit pe mine, şi din pricina asta m-am îmbolnăvit.

— Ah, sărmanul Porthos!... Dar Aramis cum s-a purtat cu tine în acea vreme?

— Foarte bine... A pus să fiu îngrijit chiar de medicul domnului Fouquet. Însă închipuieşte-ți că după opt zile nu mai puteam să răsuflu.

— Cum aşa?

— Odaia era prea mică, n-aveam destul aer pentru plămânii mei.

— Zău?

— Aşa mi s-a spus, cel puțin... Şi am fost mutat în altă încăpere.

— Unde aveai aer din belşug?

— Ceva mai mult, da, însă nu puteam să fac nici o mişcare. Doctorul spunea că n-am voie să mă mişc; eu, din contra, mă simțeam, mai în putere ca oricând. Asta a dat naştere unui grav accident.

— Ce accident?

— Închipuieşte-ți, prietene, m-am revoltat împotriva prescripțiilor acestui dobitoc de medic şi m-am hotărât să ies din casă fie că el vrea sau nu vrea. În consecință, i-am poruncit valetului care mă slujea să-mi aducă veşmintele.

— Pe lângă toate celelalte, te lăsaseră gol, dragul meu Porthos?

— Nu, deloc! Aveam, dimpotrivă, o frumusețe de halat. Lacheul s-a supus; m-am îmbrăcat cu hainele mele, care deveniseră prea lungi; dar, lucru ciudat, picioarele mi se îngroşaseră foarte mult.

— Da, înțeleg.

— Iar cizmele nu mă mai încăpeau.

— Picioarele ți se umflaseră, pesemne.

— Asta-i, ai ghicit.

— Drace! Şi ăsta e accidentul de care voiai să-mi vorbeşti?

— Ei bine, da. Eu n-am stat să mă gândesc, ca tine. Mi-am spus: "De vreme ce picioarele mi-au intrat de zece ori în cizme, nu e nici o pricină ca ele să nu intre şi a unsprezecea oară".

— De astă dată, dragul meu Porthos, dă-mi voie să ți-o spun, erai lipsit de logică.

— Pe scurt, m-am rezemat de un perete şi am încercat să încalț cizma dreaptă; trăgeam cu mâinile, împingeam cu genunchiul, făcând sforțări nemaipomenite, când, deodată, rămăsei cu cele două urechi ale cizmei în mâini, iar piciorul îmi scăpă din strânsoare şi căzu ca o catapultă.

— Catapultă! Se vede că te pricepi la fortificații, dragă Porthos!

— Piciorul îmi căzu, deci, ca o catapultă şi se lovi de perete, care se prăbuşi. Prietene, am crezut că, asemenea lui Samson, dărâmasem templul. Să fi văzut câte tablouri, câte porțelanuri, câte vaze de flori, câte tapiserii şi vergele de draperii se prăvăliseră la pământ!

— Zău?

— Fără a mai pune la socoteală că dincolo de perete era un dulap plin cu porțelanuri.

— Pe care l-ai răsturnat?

— Pe care l-am aruncat în cealaltă parte a odăii.

Porthos începu să râdă.

— Într-adevăr, e de necrezut!

Şi d'Artagnan începu să râdă şi el, ca Porthos. Porthos începu atunci să râdă mai tare ca d'Artagnan.

— Am spart – zise Porthos cu o voce întretăiată de această veselie crescândă – porțelanuri în valoare de peste trei mii de franci. Ha! Ha! Ha!

— Bravo! făcu d'Artagnan.

— Iar oglinzi, în valoare de peste patru mii de franci, Ha! Ha! Ha!

— Minunat!

— În afară de un policandru care mi-a căzut drept în cap şi s-a zdrobit în mii de bucăți. Ha! Ha! Ha!

— Drept în cap? zise d'Artagnan, care se ținea cu mâna de burtă.

— În creştetul capului.

— Şi nu ți l-a spart?

— Nu, pentru că, după cum ți-am spus, policandrul fiind de sticlă, s-a prefăcut în cioburi.

— Ah, policandrul era de sticlă?

— De sticlă de Veneția; o raritate, prietene, o piesă care n-avea pereche, un obiect ce cântărea două sute de livre.

— Şi care ți-a căzut în cap?

— În cap... da! Închipuieşte-ți un glob de cristal aurit, încrustat de jur împrejur, cu mirodenii care ardeau sus, cu ciocuri ce luminau când erau aprinse.

— Bineînțeles; dar nu erau aprinse?

— Din fericire, nu; altfel aş fi luat foc.

— Aşa că te-ai ales numai cu o turtire.

— Nu.

— Cum nu?

— Nu, policandrul mi-a căzut în cap, şi se pare că noi avem acolo, în vârful capului, un os foarte tare.

— Cine ți-a spus asta, Porthos?

— Doctorul. Un fel de boltă care ar putea susține până şi catedrala Notre-Dame din Paris.

— Oho!

— Da, se pare că aşa e țeasta noastră.

— Asta ți se potriveşte ție, dragă prietene; poate țeasta ta să fie aşa, nu şi a celorlalți.

— Se poate – zise Porthos cu mândrie. Fapt este că, atunci când a căzut policandrul peste această boltă pe care o avem în vârful capului, s-a stârnit un bubuit ca o descărcare de tun; cristalul s-a făcut țăndări şi eu am căzut jos ud leoarcă.

— De sânge, dragă Porthos?

— Nu, de mirodeniile care miroseau ca alifiile; era foarte plăcut, dar miroseau prea tare, şi aproape că mă amețeau parfumurile alea. Ai simțit şi tu vreodată, nu-i aşa, d'Artagnan?

— Da, atunci când sorb mireasma de lăcrămioare. Prin urmare, dragul meu prieten, ai căzut jos din pricina loviturii şi ai amețit din pricina mirosurilor.

— Dar ceea ce era neobişnuit, şi doctorul mi-a spus, pe cuvântul lui de onoare, că n-a mai văzut niciodată aşa ceva...

— Te aleseseşi măcar cu un cucui? îl întrerupse d'Artagnan?

— Cu cinci.

— De ce cinci?

— Aşteaptă: policandrul avea în partea de jos cinci ornamente aurite, foarte ascuțite.

— Au!

– Aceste cinci ornamente mi-au pătruns prin păr, pe care-l port foarte des, precum vezi.

— Din fericire.

— Şi mi s-au înfipt în piele. Dar, să vezi ciudățenie, aşa ceva nu mi s-a întâmplat decât mie. În loc să facă găuri, mi-au făcut cucuie. Doctorul nu mi-a putut explica asta într-un chip mulțumitor.

— Ei bine, am să ți-o explic eu.

— Mi-ai face un mare serviciu – zise Porthos clipind din ochi, ceea ce era la el un semn că ascultă cu atenția cea mai

mare.

— De când ți-ai pus creierul pe treabă, cu studii înalte şi calcule însemnate, capul a avut de câştigat, astfel că ai acuma un cap prea plin de învățătură.

— Crezi?

— Sunt sigur. De aici rezultă că, în loc să lase să pătrundă ceva dinafară înăuntrul capului, cutia ta osoasă, fiind prea plină, se foloseşte de deschizăturile ce se fac, pentru a lăsa să se reverse acest preaplin.

— Ah! făcu Porthos, căruia această explicație i se părea mai limpede decât aceea a doctorului.

— Cele cinci cucuie făcute de cele cinci ornamente ale policandrului erau de bună seamă grămezi de ştiință, împinse în afară de forța lucrurilor.

— Într-adevăr – zise Porthos – şi dovadă e că mă durea mai mult în afară decât înăuntru. Am să-ți mărturisesc chiar că, atunci când îmi puneam pălăria pe cap, îndesând-o cu toată acea energie plină de grație pe care o avem noi, gentilomii de spadă, ei bine, când apăsam ceva mai tare, simțeam nişte dureri îngrozitoare.

— Porthos, te cred.

— De aceea, dragă prietene – spuse uriaşul – domnul Fouquet, văzând şubrezenia casei, s-a hotărât să-mi dea altă locuință. Aşa se face că am fost adus aici.

— În parcul ăsta nu intră nimeni, nu-i aşa?

— Nimeni.

— E rezervat întâlnirilor, da? E parcul despre care se vorbeşte atâta, în legătură cu petrecerile tainice ale intendentului superior?

— Nu ştiu; eu unul, n-am avut nici întâlniri, nici petreceri tainice; dar aici am libertatea să-mi încerc muşchii, şi mă folosesc de această îngăduință smulgând arborii din rădăcini.

— Şi pentru ce faci asta?

— Ca să nu-mi înțepenească mâinile, şi apoi ca să dau jos cuiburile de păsări: mi se pare mult mai uşor aşa, decât să mă urc eu în vârful copacilor.

— Eşti pastoral ca Tircis, dragul meu Porthos.

— Da, îmi plac ouăle mici; îmi plac mai mult decât cele mari. Nici nu-ți închipui ce gustare bună e o omletă de patru sau cinci sute de ouă de scatiu, de cintezoi, de graur, mierlă şi sturz.

— Cinci sute de ouă, e cutremurător!

— Atâtea încap într-o tigaie – zise Porthos.

D'Artagnan îl admiră timp de cinci minute pe Porthos, ca şi cum l-ar fi văzut pentru întâia oară. Cât despre Porthos, el se topea de fericire sub privirea prietenului său. Rămaseră câteva clipe aşa, d'Artagnan uitându-se la el, Porthos topindu-se de fericire.

D'Artagnan căuta cu tot dinadinsul să dea o întorsătură nouă convorbirii.

— Şi-ți petreci bine vremea aici, Porthos? întrebă el în cele din urmă, fireşte după ce găsise ceea ce căuta.

— Nu totdeauna.

— Înțeleg; dar când ți se urăşte prea tare, atunci ce faci?

— Oh, n-o să mai stau mult aici. Aramis aşteaptă să mi se dezumfle ultimul cucui şi să mă prezinte regelui, care nu poate suferi cucuiele, după câte mi s-a spus.

— Aşadar, Aramis e la Paris?

— Nu.

— Dar unde e?

— La Fontainebleau.

— Singur?

— Cu domnul Fouquet.

— Foarte bine. Dar ştii ceva?

— Nu. Spune-mi şi-am să ştiu.

— Mi se pare că Aramis te-a dat uitării.

— Crezi?

— Acolo, ştii, se râde, se dansează, se dau serbări, vinurile domnului de Mazarin curg gârlă. În fiecare seară sunt balete.

— Drace! Drace!

— De aceea, te înştiinţez că scumpul tău Aramis te-a dat uitării.

— Da, s-ar putea întâmpla, şi uneori m-am gândit şi eu la asta.

— Măcar de nu te-ar trage pe sfoară, şmecherul!

— Oh!

— Îl cunoşti, e o vulpe bătrână acest Aramis!

— Da, dar să mă tragă pe sfoară...

— Ascultă: mai întâi te-a închis aici.

— Cum m-a închis? Ce, eu sunt închis aici?

— Cam aşa ceva.

— Te poftesc să-mi demonstrezi asta.

— Nimic mai uşor. Ieşi vreodată?

— Nu.

— Ai încălecat pe vreun cal?

— Niciodată.

— Prietenii tăi au voie să vină să te vadă?

— N-a venit nici unul.

— Ei bine, amice, a nu ieşi niciodată, a nu încăleca pe cal, a nu-ţi vedea prietenii, asta se cheamă că eşti închis.

— Şi ce interes ar avea Aramis să mă ţină închis? întrebă Porthos.

— Ei lasă, Porthos, fii sincer! zise d'Artagnan.

— Sunt foarte sincer.

— Aramis a făcut planul fortificațiilor de la Belle-Isle, nu-i aşa?

Porthos se înroşi.

— Da – rosti el – însă asta e tot ce-a făcut.

— E adevărat, şi după părerea mea nu-i mare lucru.

— Şi eu cred la fel.

— Bun; îmi pare bine că ne potrivim la gânduri.

— El nici n-a călcat vreodată la Belle-Isle – zise Porthos.

— Ca să vezi!

— Eu mă duceam la Vannes, cum ai putut să constați.

— Zi, mai bine, după cum am constatat. Ei bine, iată cum stau lucrurile, dragul meu Porthos: Aramis, care n-a făcut decât planurile, vrea să treacă drept inginer, în timp ce pe tine, care ai înălțat zidurile piatră cu piatră, care ai construit fortăreața şi turnurile, vrea să te coboare la rangul de simplu constructor.

— De constructor, adică de zidar?

— De zidar, da.

— Unul care întinde mortarul cu mistria?

— Chiar aşa.

— Adică un salahor?

— Ai ghicit.

— Oh, oh, iubite Aramis, te crezi încă la douăzeci şi cinci de ani, precum s-ar spune!

— De-ar fi numai atât! Dar el te socoate pe tine de cincizeci.

— Aş vrea să-l văd la treabă.

— Da.

— Pe el care suferă de gută.

— Da.

— Şi de piatră la rinichi.

— Da.

— Căruia îi lipsesc trei dinți.

— Ba patru.

— Pe când eu, uite!

Şi Porthos îşi desfăcu buzele groase şi-şi arătă două şiruri de dinți doar ceva mai puțin albi ca zăpada, dar tot atât de netezi, tot atât de tari şi sănătoşi ca fildeşul.

— Nici nu-ți închipui, Porthos, cât de mult ține regele la dinți – spuse d'Artagnan. Ai tăi m-au hotărât: te voi prezenta regelui.

— Tu?

— De ce nu? Crezi oare că sunt mai rău văzut la curte decât Aramis?

— Oh, nu!

— Te temi cumva că aş avea cea mai mică pretenție asupra fortificațiilor de la Belle-Isle?

— Oh, nici gând de aşa ceva!

— Fac totul numai pentru binele tău.

— Nu mă îndoiesc de asta.

— Ei bine, sunt prieten apropiat al regelui, şi dovada e că atunci când trebuie să i se spună ceva neplăcut, eu îmi iau această sarcină.

— Dar, dragă prietene, dacă mă vei prezenta tu...

— Ei, ce-are să fie?

— O să se supere Aramis.

— Pe mine?

— Nu, pe mine.

— Moft! Că te-ar prezenta el sau că te-aş prezenta eu, de vreme ce trebuie să fii prezentat, e totuna.

— O să fie nevoie să-mi fac un costum nou.

— Ăsta pe care-l ai e foarte bun.

— Oh, cel pe care l-am comandat e şi mai frumos.

— Nu uita însă: regelui îi place simplitatea.

— Atunci voi fi cât mai simplu. Dar ce va zice domnul Fouquet când va afla că am plecat?

— Eşti oare prizonierul lui pe cuvânt de onoare?

— Nu, nici vorbă! Dar i-am făgăduit că nu voi pleca din Saint-Mandé fără să-i dau de veste.

— Aşteaptă, vom veni şi la asta. Acum ai ceva de făcut aici?

— Eu? Nimic de seamă, sau aproape nimic.

— Eşti poate mijlocitorul lui Aramis în vreo afacere încurcată?

— Pe legea mea, nu!

— Tot ce-ți spun, îți dai seama, e în interesul tău. Presupun, bunăoară, că ai sarcina să-i trimiți lui Aramis anumite mesaje, anumite scrisori.

— Ah, scrisori, da. Îi trimit unele scrisori.

— Unde i le trimiți?

— La Fontainebleau.

— Ai vreuna la tine?

— Păi...

— Lasă-mă să termin. Ai vreuna la tine?

— Tocmai am primit una mai adineauri.

— Interesantă?

— Bănuiesc.

— Nu le citeşti niciodată?

— Nu sunt curios din fire.

Şi Porthos scoase din buzunar scrisoarea adusă de soldat, pe care el n-o citise, dar pe care d'Artagnan o citise mai înainte.

— Ştii ce trebuie să faci? spuse d'Artagnan.

— La naiba, ceea ce fac totdeauna, să i-o trimit.

— Nu.

— Vrei s-o păstrez cumva?

— Nici asta. Nu ți s-a spus că această scrisoare ar fi de mare însemnătate?

— Ba chiar de foarte mare însemnătate.

— Ei bine, trebuie s-o duci tu însuți la Fontainebleau.

— Lui Aramis?

— Da.

— Ai dreptate.

— Şi, pentru că regele e acolo...

— Vei folosi prilejul...?

— Voi folosi prilejul ca să te prezint regelui.

— Ah, drăcia dracului! D'Artagnan, într-adevăr, numai tu eşti în stare să le rostuieşti pe toate!

— Aşadar, în loc să-i trimitem prietenului nostru mesageri mai mult sau mai puțin credincioşi, îi vom duce noi înşine scrisoarea.

— La asta nu mă gândisem, şi totuşi, e foarte simplu.

— Treaba fiind grabnică, dragul meu Porthos, să plecăm numaidecât.

— Într-adevăr – zise Porthos – cu cât vom pleca mai repede, cu atât misiva lui Aramis va întârzia mai puțin.

— Porthos, judeci totdeauna cu înțelepciune şi la tine logica ține pasul cu imaginația.

— Găseşti? făcu Porthos.

— E rezultatul studiilor temeinice – răspunse d'Artagnan. Haide, să mergem.

— Dar – murmură Porthos – făgăduiala mea față de domnul Fouquet?

— Ce făgăduiala?

— Că nu voi pleca din Saint-Mandé fără să-i dau de veste.

— Ah, dragul meu Porthos – răspunse d'Artagnan – ce copil eşti!

— Cum adică?

— Vei ajunge la Fontainebleau, nu-i aşa?

— Acolo îl vei găsi pe domnul Fouquet.

— Da.

— La rege, probabil.

— La rege – repetă Porthos plin de mândrie.

— Te vei duce la el şi-i vei spune: "Domnule Fouquet, am onoarea să vă anunț că am plecat de la Saint-Mandé".

— Şi – adăugă Porthos cu aceeaşi mândrie – văzându-mă la Fontainebleau, în cabinetul regelui, domnul Fouquet nu va putea spune că mint.

— Dragul meu Porthos, tocmai voiam să deschid gura pentru a spune şi eu acelaşi lucru: mi-o iei totdeauna înainte. Oh, Porthos, ce bine te ții tu! Anii n-au lăsat nici o urmă asupra ta.

— Nu prea.

— Atunci, ne-am înțeles.

— Eu cred că da.

— Nu mai ai nici un scrupul?

— Cred că nu.

— Atunci, te iau cu mine.

— Foarte bine; ma duc să spun să pună şeile pe caii mei.

— Ai cai aici?

— Am cinci.

— Pe care ai cerut să ți-i aducă de la Pierrefonds?

— Pe care mi i-a dăruit domnul Fouquet.

— Dragul meu Porthos, n-avem nevoie de cinci cai pentru doi inşi; de altfel mai am şi eu trei la Paris, ceea ce ar face opt; ar fi prea mulți.

— N-ar fi prea mulți, dacă aş avea oamenii mei aici; dar, din păcate, nu-i am.

— Îți pare rău după oamenii tăi?

— Îmi pare rău după Mousqueton, el îmi lipseşte.

— Minunată inimă! exclamă d'Artagnan. Dar, ascultă-mă, lasă-ți caii aici, aşa cum l-ai lăsat pe Mousqueton acolo.

— De ce să-i las?

— Fiindcă, mai târziu...

— Ei bine?

— Ei bine, mai târziu s-ar putea să fie bine că domnul Fouquet să nu-ți fi dat nimic.

— Nu înțeleg ce vrei să spui – zise Porthos.

— Nu foloseşte la nimic să înțelegi.

— Totuşi...

— Am să-ți explic mai târziu, Porthos.

— E vorba de politică, fac prinsoare.

— Şi încă de cea mai înaltă.

Porthos îşi înclină capul în fața cuvântului politică; apoi, după o clipă de gândire, adăugă:

— Am să-ți mărturisesc, d'Artagnan, că eu nu mă pricep în politică.

— O ştiu, la naiba, prea bine.

— Nimeni nu ştie asta; mi-ai spus-o tu însuți, tu, care eşti un viteaz între viteji.

— Ce ți-am spus, Porthos?

— Că fiecare cu norocul lui. Aşa mi-ai spus tu, şi am văzut că ai dreptate. Sunt zile când te simți mai puțin fericit decât în altele când eşti împuns cu spada.

— Aşa gândesc eu.

— Şi eu gândesc tot aşa, cu toate că nu cred în loviturile ce-ar putea să ucidă.

— Drace, şi totuşi le-ai făcut multora de petrecanie.

— Da, însă pe mine nu m-a răpus nimeni.

— Judecata ta e straşnică.

— Deci, nu cred să mor vreodată de tăişul unei spade, sau de glonțul vreunei puşti.

— Atunci înseamnă că nu ți-e teamă de nimic?... Ah, de apă, poate?

— Nu, înot ca o vidră.

— Atunci, de friguri?

— Nu le-am avut niciodată şi nici nu cred să le am cândva; dar am să-ți mărturisesc un lucru...

Şi Porthos coborî glasul.

— Ce anume? întrebă d'Artagnan, coborând vocea la acelaşi diapazon cu Porthos.

— Îți mărturisesc – răspunse Porthos – că am o groază cumplită de politică.

— Ei, aş! exclamă d'Artagnan.

— Chiar aşa! zise Porthos cu o voce de stentor. I-am cunoscut pe eminența sa domnul cardinal de Richelieu şi pe eminența sa domnul cardinal de Mazarin; unul învârtea un fel

de politică, celălalt alt fel de politică. N-am fost niciodată mai mulțumit de una decât de cealaltă; cea dintâi a făcut să li se taie capetele domnilor de Mareillac, de Thou, de Cinq-Mars, de Chalais, de Boutteville şi de Montmorency; a doua a scărmănat o mulțime de partizani ai Frondei, printre care ne numărăm şi noi, dragul meu.

— Ba printre care, dimpotrivă, nu ne numărăm – spuse d'Artagnan.

— Oh, ba da, căci dacă scoteam spada pentru cardinal, loveam pentru rege.

— Scumpul meu Porthos!

— Hai să închei. Aşadar, groaza mea de politică e aşa de mare, că, dacă şi aici e vorba de politică, atunci prefer să mă întorc la Pierrefonds.

— Ai avea dreptate, dacă ar fi aşa; dar cu mine, dragă Porthos, n-ai de ce să te temi de politică, asta e limpede. Ai lucrat la fortificațiile de la Belle-Isle; regele a vrut să afle numele iscusitului inginer care a pus pe picioare lucrările de acolo; tu eşti sfios ca toți oamenii de adevărată valoare. Poate că Aramis vrea să te țină în umbră, dar eu te scot la lumină; eu arăt cine eşti, spun ce-ai făcut; regele te va răsplăti – iată toată politica mea.

— Şi a mea, pe toți dracii! zise Porthos întinzându-i mâna lui d'Artagnan.

Dar d'Artagnan cunoştea mâna lui Porthos; el ştia că odată prinsă între cele cinci degete ale baronului, o mână oarecare nu va scăpa nescrântită. Îi întinse deci prietenului său nu mâna, ci pumnul. Porthos nu băgă de seamă nimic. După aceea, ieşiră împreună din Saint-Mandé. Paznicii şuşotiră ceva şi-şi suflară la ureche câteva cuvinte pe care d'Artagnan le auzi, dar se feri să i le împărtăşească şi lui Porthos. "Prietenul nostru – îşi zise el – era pur şi simplu

prizonierul lui Aramis. Să vedem ce va ieşi acum, din punerea în libertate a acestui conspirator."

XII

ŞOARECELE ŞI BRÂNZA

D'Artagnan şi Porthos porniră pe jos, aşa cum făcuse d'Artagnan la venire.

Când d'Artagnan, intrând primul în prăvălie la "Drugul de Aur", îi spuse lui Planchet că domnul du Vallon va fi unul din oaspeții privilegiați, când Porthos, păşind în dugheană, făcu să se clatine mărfurile atârnate deasupra uşii, atingându-le cu penele de la pălăria sa, ceva ca o presimțire dureroasă tulbură bucuria pe care Planchet şi-o făgăduise pentru a doua zi. Dar băcanul nostru avea o inimă de aur, relicvă prețioasă rămasă din alte vremuri mai bune, care sunt şi au fost totdeauna pentru bătrâni vremurile tinereții lor, iar pentru cei tineri bătrânețea înaintaşilor lor. Planchet, în pofida tresăririi sale lăuntrice, înăbuşită îndată ce fu simțită, îl primi deci pe Porthos cu un respect plin de o caldă cordialitate.

Porthos, puțin țeapăn la început, din pricina distanței sociale ce exista pe vremea aceea între un baron şi un băcan, sfârşi prin a deveni mai omenos văzând la Planchet atâta bunăvoință şi atâta atenție. Fu mai ales sensibil la libertatea ce i se îngădui, sau mai degrabă i se oferi, de a-şi înfige mâinile lui mari în lăzile cu fructe uscate şi pişcoturi, în sacii cu migdale şi nuci, în sertarele încărcate cu zaharicale. De aceea, cu toate că Planchet îl poftise să urce în apartamentul de deasupra, Porthos îşi alese, pentru noaptea pe care avea s-o petreacă aici, prăvălia de jos, unde degetele lui puteau să atingă în orice clipă tot ceea ce el simțea cu nasul şi vedea cu ochii. Smochinele cărnoase de Provence, alunele din Forest, prunele de Touraine fură pentru Porthos obiectul unei

delectări pe care o degustă timp de cinci ore fără întrerupere. Între dinții lui, ca între nişte pietre de moară, se spărgeau în continuu sâmburii, ale căror sfărâmături umpluseră duşumeaua şi trosneau sub tălpile celor ce intrau sau ieşeau; Porthos curăța între buzele sale, dintr-o mişcare, ciorchinii mari de stafide, de o culoare ce bătea în violet, aşa încât o jumătate de livră trecea din gura lui în stomacul lui cât ai clipi din ochi.

Într-un colț al dughenei, vânzătorii, înfricoşați şi pitiți în dosul sacilor, se uitau unii la alții fără a îndrăzni să scoată o vorbă. Nu-l cunoşteau pe Porthos şi nu-l mai văzuseră niciodată până atunci. Neamul acelor titani care purtaseră ultimele cuirase ale lui Hugo Capet, ale lui Filip-August şi Francisc I începea să dispară. Ei se întrebau deci în sinea lor dacă n-aveau de-a face cumva cu căpcăunul din poveste, ce va face să dispară în bărdăhanul lui fără fund toată prăvălia lui Planchet, şi asta fără să clintească de la locul lor butoaiele şi sacii încărcați.

Ronțăind, mestecând, spărgând, scuipând, sugând şi înghițind, Porthos îi spunea din când în când băcanului:

— Aveți aici o prăvălie încărcată cu de toate, prietene Planchet.

— În curând n-o să mai rămână nimic, dacă o să mai stea mult aici – mormăi primul vânzător, căruia Planchet îi făgăduise c-o să-l facă urmaşul lui.

Şi, în deznădejdea lui, se apropie de Porthos, care ocupase toată trecerea dintre odaia din dos şi prăvălie. Credea că Porthos are să se ridice şi că această mişcare îl va face să-şi uite de preocupările lui mistuitoare.

— Ce vrei dumneata, prietene? îl întrebă Porthos cu un zâmbet binevoitor.

— Aş vrea să trec, domnule, dacă asta nu vă stânjeneşte.

— Ai toată libertatea – zise Porthos – şi nu mă stânjeneşti deloc.

Şi în aceeaşi clipă îl apucă pe băiat de brâu, îl ridică în sus şi-l depuse în partea cealaltă, făcând totul cu acelaşi zâmbet binevoitor. Băiatul, speriat, în momentul când Porthos îl lăsă jos nu se mai putu sprijini pe picioare şi căzu pe spate peste nişte plute. Totuşi, văzând aerul plin de blândeţe al uriaşului, prinse din nou curaj.

— Ah, domnule – rosti el – luaţi seama.

— La ce, prietene? întrebă Porthos.

— Are să vă ia burta foc.

— Cum asta, bunul meu prieten? se miră Porthos.

— Toate bunătăţile de aici au o mare putere de ardere, domnule.

— Care?

— Stafidele, alunele, migdalele.

— Da; însă dacă migdalele, alunele şi stafidele încălzesc…

— Asta fără doar şi poate, domnule.

— Le voi răci cu miere.

Şi, întinzând mâna spre o balercă cu miere, ce se afla alături, desfăcută, vârî înăuntru măsura de care se serveau vânzătorii şi dădu pe gât deodată mai mult de o jumătate de livră.

— Prietene – zise apoi – acum aş vrea să-mi aduci nişte apă.

— Într-o găleată, domnule? întrebă cu naivitate vânzătorul.

— Nu, într-o carafă; o carafă îmi ajunge – răspunse Porthos cu un aer glumeţ.

Şi ducând sticla la gură, ca un trâmbiţaş când vrea să sune din trâmbiţă, o goli din câteva înghiţituri.

Plancâiet tresări din toate fibrele ce corespund simțurilor de proprietate şi de amor propriu. Totuşi, gazdă ce nu dezmințea ospitalitatea antică, el se prefăcea că stă de vorbă cu d'Artagnan şi-i repeta acestuia, necontenit, cu aprindere:

— Ah, domnule, ce bucurie!... Ah, domnule, câtă cinste!

— La ce oră se mănâncă aici, Planchet? Mi-e foame – zise Porthos.

Primul vânzător îşi împreună mâinile, implorând pronia cerească. Ceilalți doi se lăsară sub tejghea, ca Porthos să nu simtă mirosul de carne proaspătă.

— Vom lua aici numai o mică gustare – răspunse d'Artagnan – şi, după ce vom ajunge la țară, la Planchet, vom mânca acolo mai bine.

— Ah, mergem la dumneavoastră la țară, Planchet? zise Porthos. Cu atât mai bine atunci!

— Mă copleşiți, domnule baron.

Domnule baron făcu o deosebită impresie asupra băieților de prăvălie, care vedeau un bărbat de cel mai înalt rang având o poftă de mâncare pe măsura rangului. De fapt, acest titlu îi linişti. Nu mai auziseră niciodată ca unui căpcăun să i se spună *domnule baron.*

— Voi lua câteva pişcoturi, ca să am pe drum – zise cu nepăsare Porthos.

Şi, spunând acestea, goli o cutie cu pişcoturi preparate cu anason în buzunarul larg al surtucului său.

— Prăvălia mea a scăpat! exclamă Planchet.

— Da, ca brânza, adăugă primul vânzător.

— Ce brânză?

— Brânza aceea de Olanda în care a intrat un şoarece şi din care n-am mai găsit decât coaja.

Planchet îşi roti ochii prin prăvălie şi, văzând cele ce scăpaseră neatinse de dinții lui Porthos, socoti comparația

băiatului cam exagerată. Acesta însă pricepu ce se petrecea în mintea stăpânului său.

— Numai de nu s-ar mai întoarce! zise el.

— N-aveți cumva pe-aici nişte fructe? întrebă Porthos, urcând spre încăperile de sus, unde fuseseră chemați la gustare.

"Vai! Vai !" făcu în sinea lui băcanul, adresându-i lui d'Artagnan o privire rugătoare, pe care acesta o pricepu însă doar pe jumătate.

După gustare, porniră la drum.

Se făcuse târziu când cei trei călăreți, plecați din Paris pe la ceasurile şase, păşiră pe pavajul din Fontainebleau. Drumul fusese plin de voioşie. Lui Porthos îi plăcea mult tovărăşia lui Planchet, întrucât acesta se arăta foarte respectuos față de el şi-i povestea cu tragere de inimă despre ogoarele, pădurile şi heleşteiele sale. Porthos avea gusturi şi mândrii de proprietar.

D'Artagnan, văzându-i pe cei doi însoțitori prinşi în vorbă, o luă pe marginea drumului şi, lăsând frâul să se legene pe coama calului, se desprinse de lumea înconjurătoare, ca şi de Porthos şi Planchet.

Luna se strecura uşor printre frunzişul albăstrui al pădurii. Miresmele câmpului se urcau, îmbietoare, spre nările cailor, care le adulmecau cu răsuflări mari de bucurie. Porthos şi Planchet începură să vorbească despre fân. Planchet îi destăinui lui Porthos că, la vârsta lui coaptă, nesocotise, într-adevăr, agricultura, pentru a se îndeletnici cu negoțul, dar că toată copilăria şi-o petrecuse în Picardia, hoinărind prin lucerna ce-i ajungea până la genunchi şi pe sub merii verzi, încărcați cu roade roşii; de aceea, se jurase ca, de îndată ce va face destulă avere, să se întoarcă la natură şi să-şi sfârşească zilele aşa cum şi le începuse, cât mai

aproape de pământul în care se duc până la urmă toți oamenii.

— Eh, eh! zise Porthos. Atunci, dragă domnule Planchet, înseamnă că vă apropiați de retragere.

— Cum adică?

— Da, mi se pare că sunteți pe cale de a strânge o mică avere.

— Ei da – răspunse Planchet – am agonisit eu ceva.

— Cât vreți să strângeți şi la ce sumă socotiți că v-ați putea retrage?

— Domnule – zise Planchet, fără să răspundă la întrebare – oricât ar fi ea de interesantă, domnule, un singur lucru mă frământă.

— Ce lucru? întrebă Porthos întorcând ochii în urmă, ca şi cum ar fi căutat lucrul ce-l frământă pe Planchet şi de care ar fi vrut să-l scape.

— Altădată – zise băcanul – mi-ați fi spus Planchet, pe nume, şi m-ați fi întrebat: "Cât vrei să strângi, Planchet, şi la ce sumă ai de gând să te retragi?"

— Fireşte, fireşte, aşa aş fi întrebat altădată – răspunse cinstitul Porthos, simțind că e pus într-o uşoară încurcătură – numai că altădată...

— Altădată eram lacheul domnului d'Artagnan, aşa vreți să spuneți, nu-i aşa?

— Da.

— Ei bine, dacă astăzi nu mai sunt lacheul său, îi sunt încă un slujitor credincios; şi, mai mult chiar, încă de pe atunci...

— Ei da, Planchet?

— Încă de pe atunci am avut cinstea de a fi asociatul său.

— Oh, oh! făcu Porthos. Cum! D'Artagnan şi-a băgat banii în băcănie?

— Nu, nu – răspunse d'Artagnan, pe care aceste cuvinte îl treziră din visarea lui şi-i îndreptară atenţia către convorbirea celor doi cu iuţeala şi uşurinţa ce-i caracterizau fiecare mişcare a gândului şi trupului său. Nu d'Artagnan a intrat în negoţul de băcănie, ci Planchet a intrat în politică. Asta-i totul!

— Da – zise Planchet cu mândrie şi satisfacţie totodată – am făcut împreună o mică afacere, care mie mi-a adus o sută de mii de livre, iar domnului d'Artagnan două sute de mii.

— Oh, oh! făcu Porthos cu admiraţie.

— Astfel că, domnule baron – continuă băcanul – vă rog să-mi spuneţi din nou Planchet, ca în trecut, şi să mă tutuiţi iarăşi. Nu vă puteţi închipui ce plăcere mi-ar face asta!

— O voi face, dacă aşa vrei tu, dragul meu Planchet – răspunse Porthos.

Şi întrucât se afla aproape de Planchet, ridică mâna spre a-l bate pe umăr, în semn de adâncă prietenie. Dar o mişcare providenţială a calului abătu gestul călăreţului, în aşa fel că mâna sa căzu asupra calului lui Planchet. Animalul se îndoi din şale. D'Artagnan se porni să râdă şi să gândească cu glas tare:

— Ia seama, Planchet, căci dacă Porthos începe să te iubească, o să vrea să te mângâie, şi dacă te mângâie, te turteşte. Vezi tu, Porthos a rămas la fel de puternic!

— Oh – răspunse Planchet – Mousqueton n-a murit, cu toate că domnul baron îl iubeşte mult.

— De bună seamă – zise Porthos cu un oftat ce-i făcu pe cei trei cai să se sperie deodată – şi chiar azi-dimineaţă îi spuneam lui d'Artagnan cât de mult îi simt lipsa. Dar, spune-mi, Planchet...

— Mulţumesc, domnule baron, mulţumesc.

— Bine, băiatule, bine! Spune-mi, câte pogoane are parcul tău?

— Parcul?

— Da. O să vorbim despre ogoare pe urmă, iar după aceea despre pădure.

— Unde toate astea, domnule?

— La castelul tău.

— Dar, domnule baron, eu n-am nici castel, nici parc, nici ogoare, nici pădure.

— Atunci ce ai? întrebă Porthos. Şi de ce spuneai că mergem la tine la conac?

— N-am spus la conac, domnule baron – răspunse Planchet puțin umilit – ci am pomenit doar de un petic de pământ.

— Ah, ah! zise Porthos. Înțeleg, vrei să ne faci o surpriză.

— Nu, domnule baron, spun adevărul: n-am decât două cămăruțe pentru prieteni, atâta tot.

— Dacă-i aşa, unde se plimbă prietenii tăi?

— Mai întâi, prin pădurea regelui, care e foarte frumoasă.

— Adevărul e că pădurea e frumoasă – zise Porthos – aproape tot atât de frumoasă ca şi pădurea mea de la Berri.

Planchet făcu ochii mari.

— Aveți o pădure asemenea aceleia de la Fontainebleau, domnule baron? bâigui el.

— Da, am chiar două; însă aceea de la Berri îmi place mai mult.

— De ce? întrebă cu un aer grațios Planchet.

— Mai întâi, fiindcă nu-i cunosc marginile; iar în al doilea rând, fiindcă e plină de braconieri.

— Şi pentru ce vă face această mulțime de braconieri să vă placă pădurea aceea mai mult?

— Din pricină că ei prind vânatul meu, iar eu îi vânez pe ei, şi asta, pentru mine, în timp de pace, seamănă, în mic, a război.

Ajunseseră la acest punct al convorbirii, când Planchet, ridicând ochii, zări primele case din Fontainebleau, care se desenau în linii groase pe cer, în timp ce deasupra îngrămădirii înghesuite şi neregulate de ziduri se înălțau acoperişurile țuguiate ale castelului, ale cărui olane roşii străluceau sub razele lunii ca solzii unui peşte uriaş.

— Domnilor – zise Planchet – am onoarea să vă anunț că am ajuns la Fontainebleau.

XIII

CONACUL LUI PLANCHET

Călăreții ridicară capetele şi văzură că cinstitul Planchet spusese purul adevăr. Zece minute mai târziu, se aflau în strada Lyonului, dincolo de hanul "La Frumosul Păun". Un gard înalt, de soc stufos, pâlcuri de păducel şi de hamei formau o împrejmuire neagră şi de nepătruns, în dosul căreia se ridica o casă albă, cu acoperişul larg, de țiglă. Două ferestre ale acestei case dădeau la stradă. Amândouă erau întunecate. Între ele, o uşă mică, deasupra cu o streaşină menținută de doi stâlpi, ținea loc de intrare. La acea uşă se ajungea păşind peste un prag înalt.

Planchet descălecă de pe cal, ca şi cum s-ar fi pregătit să bată în uşă; dar, răzgândindu-se, luă calul de frâu şi mai făcu încă vreo treizeci de paşi. Cei doi însoțitori îl urmară. Planchet ajunse în fața unei porți de scânduri, cu acoperiş, aflată la treizeci de paşi mai încolo, şi, ridicând un zăvor de lemn, singura închizătoare a acestei porți, o împinse înăuntru.

Apoi intră mai întâi el, pe urmă trase şi calul de frâu, într-o curte mică, plină de bălegar, al cărui miros puternic arăta că în apropiere se afla un grajd.

— Straşnic miros! rosti tare Porthos, descălecând la rândul său. Parc-aş fi la staulele mele de vaci de la Pierrefonds.

— Eu n-am decât o vacă – se grăbi să spună Planchet, cu modestie.

— Eu am treizeci – zise Porthos – sau, mai bine zis, nici nu le mai ştiu numărul.

Cei doi călăreți intrați în curte, Planchet închise din nou poarta în urma lor.

În acest timp, d'Artagnan, care sărise din şa cu sprinteneala lui obişnuită, mirosea aerul din jur şi, bucuros ca un parizian care dă de verdeață, smulse cu o mână un fir de caprifoi, iar cu cealaltă o floare de răsură. Porthos întinse brațul după mazărea ce atârna de-a lungul aracilor şi începu să mănânce, sau, mai degrabă, să rumege, şi păstăile şi boabele.

Planchet se duse numaidecât să-l scoale pe un fel de țăran, bătrân şi neputincios, care dormea într-un şopron, pe o grămadă de iarbă acoperită cu o zdreanță. Țăranul, recunoscându-l pe Planchet, îi spuse *stăpânul nostru,* spre marea încântare a băcanului.

— Du caii la iesle, moşnege, şi dă-le hrană bună – zise Planchet.

— Oh, da, da, bietele dobitoace – răspunse țăranul – oh, da, am să le hrănesc pe săturate!

— Încet, încet, moşule – zise d'Artagnan. La dracu, ce vrei să faci? Ovăz şi un braț de paie, atâta tot!

— Şi apă rece pentru calul meu – zise Porthos – căci mi se pare că e însetat.

— Oh, n-aveți nici o grijă, domnilor – spuse Planchet – moş Célestin e un fost jandarm din Ivry, ştie el ce trebuie să facă la grajd. Haide, poftiți în casă!

Şi-i trase pe cei doi prieteni pe o cărăruie umbrită, ce străbătea printre nişte brazde de zarzavaturi, apoi printr-un petic de lucernă, ajungând astfel într-o grădiniță în dosul căreia se afla casa a cărei fațadă o văzuseră mai înainte, din stradă.

Pe măsură ce se apropiau, puteau să distingă, prin două ferestre deschise în partea de jos şi care dădeau spre camera dinăuntru, *interiorul* lui Planchet. Această cameră, luminată plăcut de o lampă aşezată pe masă, apărea în fundul grădinii ca o imagine îmbietoare a liniştii, a odihnei şi a fericirii. Pretutindeni unde cădeau, dârele de lumină ce-o porneau de la flacăra lămpii, împrăştiindu-se peste faianța veche, peste dulapul ce strălucea de curățenie, peste arma atârnată în mijlocul unei tapiserii, se răsfrângeau în reflexe plăcute ce parcă atârnau deasupra lucrurilor, spre încântarea ochiului.

Această lampă care lumina odaia, în timp ce frunzele de iasomie şi de curcubețică se întindeau pe peretele dintre cele două ferestre, făcea să strălucească viu o față de masă dungată şi albă ca un covor de zăpadă. Două tacâmuri erau aşezate pe această față de masă. Un vin îngălbenit de vechime îşi juca rubinele în cleştarul cu multe fețe al sticlei cu gâtul alungit, şi o oală mare de faianță albastră, cu capac de argint, sta plină cu un cidru spumos.

Lângă masă, într-un jilț cu spătar înalt, dormea o femeie de treizeci de ani, cu chipul înflorit de sănătate şi prospețime. Iar pe genunchii acestei făpturi sănătoase, o pisică mare şi blândă, încolăcită peste labele strânse sub ea, cu ochii închişi, lăsa să se audă torsul acela caracteristic, ce pare să spună în limbajul felinelor: "Sunt pe deplin fericită".

Cei doi prieteni se opriră în fața ferestrei, deopotrivă de uimiți. Planchet, văzând surprinderea lor, fu cuprins de o dulce bucurie.

— Ah, ştrengarule – îi spuse d'Artagnan – acum înțeleg unde o ştergeai tu de la prăvălie!

— Oh, oh, iată ce rufărie albă! zise la rândul lui Porthos, cu un glas de tunet.

La zgomotul acestui glas, pisica fugi speriată, femeia se trezi tresărind şi Planchet, luând un aer ospitalier, îi pofti pe cei doi însoțitori în camera unde era aşezată masa.

— Dă-mi voie, draga mea – zise el – să-ți prezint pe domnul cavaler d'Artagnan, ocrotitorul meu.

D'Artagnan luă mâna acestei gazde ca un om de curte şi cu aceleaşi maniere cavalereşti ca şi cum ar fi luat mâna DOAMNEI.

— Domnul baron du Vallon de Bracieux de Pierrefonds – adăugă Planchet.

Porthos făcu un salut de care Ana de Austria s-ar fi declarat foarte mulțumită, oricât ar fi fost ea de pretențioasă.

Veni apoi şi rândul lui Planchet. Acesta o îmbrățişă cu toată puterea pe doamna, după ce făcuse totuşi un semn către d'Artagnan şi Porthos, ca pentru a le cere îngăduința. Lucru ce-i fu acordat, se înțelege.

D'Artagnan îi adresă lui Planchet un compliment:

— Iată – zise el – un om care ştie să-şi orânduiască viața.

— Domnule – răspunse Planchet râzând – viața e un capital pe care omul trebuie să-l plaseze cu cea mai mare dibăcie...

— Iar tu văd că ai o dobândă straşnică – adăugă Porthos, râzând de se cutremurau ferestrele.

Planchet se întoarse către gospodina lui:

— Draga mea – zise el – îi vezi aici pe cei doi bărbați care mi-au îndrumat o parte din viață. Numele lor ți le-am rostit adesea, vorbindu-ți despre ei.

— Şi încă pe ale altor doi – zise femeia cu un accent flamand foarte pronunțat.

— Doamna e olandeză? întrebă d'Artagnan.

Porthos îşi răsuci mustața, după cum băgă de seamă d'Artagnan, căruia nu-i scăpa nimic.

— Sunt din Anvers – răspunse gazda.

— Şi se numeşte doamna Gechter – adăugă Planchet.

— Dar tu nu-i spui niciodată aşa doamnei – zise d'Artagnan.

— De ce? întrebă Planchet.

— Pentru că ar însemna s-o îmbătrâneşti de câte ori i-ai rosti numele.

— Nu, eu îi spun Trüchen.

— Fermecător nume – zise Porthos.

— Trüchen – continuă Planchet – mi-a venit din Flandra, împreună cu virtutea ei şi cu două mii de florini. A fugit de lângă un soț urâcios, care o bătea. În calitatea mea de picard, mi-au plăcut totdeauna artesiencele. Din Artois în Flandra nu-i decât un pas. A venit să i se plângă naşului ei, înaintaşul meu din strada Lombarzilor; mi-a lăsat în seamă cele două mii de florini, pe care i-am vârât în afaceri şi care i-au adus apoi zece mii.

— Bravo, Planchet!

— E liberă, e bogată; are o vacă, le porunceşte unei slujnice şi lui moş Célestin; ea îmi țese toate cămăşile, îmi împleteşte toți ciorapii de iarnă, nu mă vede decât o dată la cincisprezece zile şi binevoieşte să se simtă fericită.

— Fericită sunt cu ateverat... – zise Trüchen languroasă.

Porthos îşi răsuci şi cealaltă emisferă a mustății. "Drace! Drace! îşi zise d'Artagnan. Oare Porthos să aibă vreun gând?..."

Între timp, Trüchen, înțelegând despre ce era vorba, o chemă în grabă pe bucătăreasă, mai puse două tacâmuri şi încărcă masa cu cele mai alese bunătăți, care fac dintr-o cină un ospăț şi dintr-un ospăț un festin. Unt proaspăt, pastramă de vacă, sardele şi ton, întreagă băcănia lui Planchet. Pui fript, legume, salată, peşte de baltă, peşte de râu, vânat de pădure, toate darurile provinciei. Pe deasupra, Planchet se întoarse din pivniță cu zece sticle al căror înveliş se pierdea sub un strat gros de țărână negricioasă.

Toate acestea făcură să-i tresalte inima în piept lui Porthos.

— Mi-e foame – zise el.

Şi se aşează alături de coana Trüichen, aruncându-i priviri ucigaşe. D'Artagnan se aşează în partea cealaltă a cucoanei. Planchet, discret şi bucuros, luă loc în fața lor.

— Să nu vă supărați – zise el – dacă, în timpul mesei, Trüichen se va ridica din când în când: ea va pregăti odăile pentru dormit.

Într-adevăr, gospodina pleca deseori, şi la etajul de sus se auzeau paturile scârțâind şi rotițe zornăind pe duşumele.

În această vreme, cei trei bărbați mâncau şi beau vârtos, mai ales Porthos. Era o plăcere să-i vezi. Cele zece sticle rămăseseră zece cadavre când Trüichen coborî cu brânza.

D'Artagnan îşi păstrase întreaga demnitate. Porthos, dimpotrivă, îşi pierduse o parte din a sa. Cântau despre război, vorbeau în cântece. D'Artagnan fu de părere să se facă un nou drum la pivniță, şi cum Planchet nu mai putea merge cu toată siguranța unui *destoinic spadasin,* căpitanul de muşchetari se oferi să-l însoțească. Plecară împreună, fredonând nişte cântece care i-ar fi înspăimântat până şi pe cei mai flămânzi draci.

Trüchen rămase la masă, alături de Porthos. Pe când cei doi beţivani scotoceau printre lemnele din pivniţă, se auzi acel ţocăit scurt şi sonor pe care-l fac două buze ce sug un obraz. "Porthos se va fi crezând în La Rochelle" – îşi zise d'Artagnan.

Se întoarseră sus, încărcaţi de sticle. Planchet nu mai vedea nimic, atâta chef de cântat avea. D'Artagnan, pe care văzul nu-l înşela niciodată, observă însă că obrazul stâng al doamnei Trüchen era mai roşu decât cel din dreapta. La rândul lui, Porthos zâmbea la stânga gospodinei şi îşi răsucea cu amândouă mâinile deodată cele două fuioare ale mustăţii. Trüchen îi zâmbea şi ea uriaşului senior.

Vinul înţepător de Anjou făcu din cei trei bărbaţi trei diavoli mai întâi, trei mămăligi după aceea. D'Artagnan nu mai fu în stare decât să ia un sfeşnic şi să-i lumineze lui Planchet scara ce ducea la propria lui odaie. Planchet îl trăgea pe Porthos, pe care-l împingea şi Trüchen de la spate, plină de voioşie la rândul ei. Tot d'Artagnan fu acela care nimeri odăile şi descoperi paturile. Porthos se trânti într-al său, dezbrăcat de prietenul lui, muşchetarul. D'Artagnan să arunce într-al său, spunând:

— La dracu! Mă jurasem să nu mai pun în gură nici un strop din acest vin gălbui, ce miroase a praf de puşcă. Tii, dacă muşchetarii şi-ar vedea căpitanul în asemenea hal! Apoi, trăgând perdelele în jurul patului, adăugă: Noroc că n-au să mă vadă.

Planchet fu cărat în braţe de Trüchen, care-l dezbrăcă, pe urmă lăsă draperiile şi închise uşile.

— E plăcut să petreci la conac – zise Porthos întinzându-şi picioarele, care-i trecură prin tăblia patului, lucru ce stârni o pocnitură şi o spărtură uriaşă, pe care însă nimeni nu le mai luă în seamă, atât de bine petrecuseră la conacul lui Planchet.

La ceasurile două după miezul nopții, toată lumea sforăia.

XIV

CE SE VEDEA DIN CASA LUI PLANCHET

Zorile îi găsiră pe cei trei viteji dormind cu gurile căscate.

Trüchen trăsese obloanele, ca o femeie grijulie ce nu voia ca răsăritul soarelui să le strice somnul oaspeților ei. Astfel, era încă întuneric sub draperiile lui Porthos şi sub baldachinul lui Planchet când d'Artagnan, trezit cel dintâi de o rază indiscretă ce se furişase pe fereastră, sări iute din pat, ca şi cum ar fi vrut să fie în frunte la atac. Apoi luă cu asalt odaia lui Porthos, învecinată cu a sa.

Vrednicul Porthos sforăia de parcă bubuia cerul; îşi expunea cu mândrie în întuneric trupul uriaş, iar pumnul umflat îi atârna la marginea patului, pe covoraşul de jos. D'Artagnan îl trezi, şi Porthos se frecă la ochi cu multă plăcere după un somn atât de adânc.

În acest timp, Planchet se îmbrăcase şi venise să-i întâmpine, la uşile lor, pe cei doi oasipeți, buimaci încă de cheful din ajun.

Cu toate că abia se făcuse ziuă, toată casa era în picioare. Bucătăreasa măcelărea fără milă în curtea păsărilor, iar moş Célestin culegea de zor cireşe în livadă. Porthos, foarte voios, îi întinse o mână lui Planchet, iar d'Artagnan ceru îngăduința s-o pupe pe doamna Trüchen. Aceasta, care nu păstra niciodată pică celor învinşi, se apropie de Porthos, căruia îi fu acordată aceeaşi favoare. Porthos o pupă pe doamna Trüchen cu un oftat adânc. Atunci Planchet îi luă de mână pe cei doi prieteni:

— Vreau să vă arăt ceva – le spuse el. Aseară, am intrat aici ca într-un cuptor şi n-am putut să vedem nimic; la lumina zilei însă, toate îşi schimbă înfățişarea şi cred că veți fi mulțumiți.

— Să începem cu priveliştea din jur – zise d'Artagnan. O privelişte frumoasă îmi place mai mult ca orice; eu am locuit totdeauna în case regale, şi prinții se pricep destul de bine să-şi aleagă astfel de vederi.

— Şi eu – adăugă Porthos – am ținut totdeauna la vederile frumoase. În castelul meu de la Pierrefonds am pus să se croiască patru alei, care dau o perspectivă minunată.

— Veniți să vedeți şi perspectiva mea – zise Planchet.

Şi-i trase pe cei doi oaspeți la o fereastră.

— Ah, da, asta e strada Lyonului – spuse d'Artagnan.

— Da. Am două ferestre aici, care nu au însă o vedere prea frumoasă. Se zăreşte hanul acela, mereu plin de lume şi foarte gălăgios; e o vecinătate nu tocmai plăcută. Aveam aici patru ferestre, dar n-am mai păstrat decât două.

— Să vedem mai departe – zise d'Artagnan.

Pătrunseră într-un coridor ce ducea la odăi; Planchet deschise obloanele.

— Iată, iată – se miră Porthos – dar ce se zăreşte acolo?

— Pădurea – răspunse Planchet. Ea ține loc de orizont; o linie totdeauna groasă, care e galbenă primăvara, verde vara, roşcată toamna şi albă în timpul iernii.

— Foarte bine, însă e ca o perdea care împiedică vederea mai departe.

— Aşa e – zise Planchet – dar de aici se vede bine...

— Oh, ce câmp întins!... exclamă Porthos. Uite, ce-mi văd ochii acolo?... Cruci, pietre!

— Dar e cimitirul! strigă d'Artagnan.

— Într-adevăr, într-adevăr – întări Planchet – şi vă asigur că e ceva foarte ciudat. Nu trece zi, fără să nu fie înmormântat cineva acolo. Fontainebleau e destul de mare. Uneori, vezi fete tinere îmbrăcate în alb, conduse cu prapuri, alteori magistrați municipali sau burghezi bogați, jeluiți de

cântăreți şi de toată liota parohială, din când în când şi ofițeri din casa regală.

— Mie nu-mi plac toate astea – zise Porthos.

— Nu e de loc vesel – adăugă d'Artagnan.

— Vă încredințez că asta îți aduce aminte de cele sfinte – replică Planchet.

— Ah, se prea poate!

— Da – reluă Planchet – toți vom muri într-o zi, şi e undeva un dicton pe care-l țin bine minte, anume: "Gândul morții e un gând care te uşurează".

— Nu zic că nu-i aşa – rosti Porthos.

— Dar – obiectă d'Artagban – tot atât de bine te uşurează şi gândul la verdeață, la flori, la râuri, la cerul albastru, la câmpiile fără sfârşit...

— Dacă le-aş avea, nu le-aş da cu piciorul – zise Planchet – dar cum n-am decât acest mic cimitir, înflorit, plin de iarbă şi el, unde dăinuie umbra şi liniştea, mă mulțumesc cu atât, şi mă gândesc la oamenii din oraş, care îşi petrec viața în strada Lombarzilor, bunăoară ascultând cum huruie printre case două mii de căruțe pe zi şi privesc cum înoată prin noroaie o sută cincizeci de mii de persoane...

— Însă vii – îl întrerupse Porthos – vii, dragul meu!

— Tocmai de aceea – adăugă Planchet cu sfială – mă simt parcă mai odihnit când văd şi câțiva morți.

— Năzdrăvanul ăsta de Planchet – zise d'Artagnan – a fost făcut să fie poet, tot aşa cum e băcan.

— Domnule – i-o întoarse Planchet – sunt şi eu unul din acele mărunte aluaturi omeneşti pe care Dumnezeu le-a plămădit pentru a vieții o bucată de vreme şi pentru a găsi bune toate bucuriile ce le însoțesc în trecerea lor pe pământ.

D'Artagnan se aşează mai aproape de fereastră şi, această filozofie a lui Planchet părându-i-se plină de tâlc, începu să

viseze.

— Mii de draci! strigă Porthos. Iată că a şi început comedia! Mi se pare mie sau se aude un bocet?

— E un bocet, da – zise d'Artagnan.

— Oh, e o înmormântare de săraci – zise cu dispreț Planchet. Nu e decât preotul care prohodeşte, țârcovnicul şi copilul care ține isonul. Vedeți, domnilor, răposatul sau răposata nu e de os domnesc.

— Nu, căci nimeni nu urmează convoiul.

— Ba da – zise Porthos – zăresc un bărbat.

— Da, ai dreptate, un bărbat învăluit într-o mantie – confirmă d'Artagnan.

— Ceva care nu merită osteneala să fie văzut – zise Planchet.

— Ceva care pe mine mă interesează – rosti d'Artagnan cu însuflețire, sprijinindu-se cu coatele de pervazul ferestrei.

— Iată, iată, văd că le-ați prins gustul – spuse Planchet cu voioşie. Aşa am pățit şi eu: în primele zile mă apuca jalea făcând atâtea cruci toată ziua, iar cântările de îngropăciune îmi pătrundeau în creier ca nişte cuie; de atunci însă mă legăn cu cântările, şi pot sa vă spun că n-am văzut nicăieri păsări mai frumoase ca acelea din cimitir.

— Pe mine – mormăi Porthos – nu mă amuză de loc; mai bine cobor.

Planchet făcu doar o săritură şi-i oferi lui Porthos brațul, ca să-l plimbe prin grădină.

— Hei, rămâi acolo? strigă Porthos întorcând capul spre d'Artagnan.

— Da, prietene, da; am să vă ajung din urmă.

— Eh, domnul d'Artagnan nu se înşală. A şi început înmormântarea?

— Nu încă.

— Ah, da, groparul aşteaptă să fie legate frânghiile în jurul coşciugului... Uite, intră o femeie prin poarta din dos a cimitirului.

— Da, da, dragă Planchet – zise cu neastâmpăr d'Artagnan – dar lasă-mă, lasă-mă: încep să-mi vină gândurile care uşurează, nu mă tulbura.

Planchet odată plecat, d'Artagnan urmări cu nesaț, de după oblonul pe jumătate închis, spectacolul ce se desfăşura în fața lui. Cei doi ciocli care duceau mortul desfăcură chingile de la năsălie şi lăsară povara lor să alunece încet în groapă. La câțiva paşi, bărbatul cu mantie, singurul spectator al acestei scene lugubre, stătea rezemat de un chiparos înalt, ascunzându-şi fața de ochii preotului şi ai groparilor. Trupul răposatului fu îngropat în mai puțin de cinci minute.

Groapa odată astupată, preotul se pregăti să plece. Groparii îi spuseră ceva şi porniră pe urmele lui. Bărbatul în mantie îi salută când trecură prin dreptul lui şi depuse o monedă în mâna unui gropar.

— Drace, dar omul ăsta e Aramis! murmura d'Artagnan.

Aramis, într-adevăr, rămase singur, cel puțin deocamdată; căci, abia îşi întoarse capul, şi pasul unei femei, însoțit de foşnetul unei rochii, se auzi pe cărare, în apropierea lui. El se întoarse numaidecât şi-şi scoase pălăria cu respectul unui adevărat curtean; apoi o conduse pe femeie sub bolta de frunziş a unor castani şi tei ce umbreau un mormânt fastuos.

— Ah, asta-i bună! îşi zise d'Artagaan. Episcopul de Vannes are o întâlnire! E acelaşi abate Aramis care le făcea curte femeilor din Moisy-le-Sec! Da – adăugă muşchetarul – numai că, într-un cimitir, e o întâlnire sfințită.

Şi începu să râdă.

Convorbirea ținu mai bine de o jumătate de ceas. D'Artagnan nu putea să vadă chipul femeii, căci stătea cu spatele la el. Dar vedea bine, după atitudinea țeapănă a celor două personaje, după gesturile lor măsurate, după felul cumpănit, plin de prevedere, cu care se priveau, parcă apărându-se, parcă atacând, vedea bine că nu vorbeau ca doi îndrăgostiți. La sfârşitul convorbirii, femeia se ridică, şi ea fu aceea care se înclină adânc în fața lui Aramis.

— Oh, oh – zise iarăşi d'Artagnan – dar asta se încheie ca o adevărată întâlnire de dragoste!... Cavalerul cade în genunchi la început; domnişoara e îmblânzită apoi, şi ea este aceea care se roagă... Cine o fi această domnişoară? Aş da un vârf de unghie ca s-o văd la față!

Dar aşa ceva îi fu cu neputință. Aramis se îndepărtă cel dintâi; apoi femeia se acoperi în vălurile sale şi plecă şi ea.

D'Artagnan nu mai putea sta locului; alergă la fereastra ce dădea în strada Lyonului. Aramis tocmai intra în han. Femeia apucase în partea cealaltă. Părea că se duce spre echipajul alcătuit din doi cai şi o trăsură ce se vedea la marginea pădurii. Mergea încet, cu capul plecat, cufundată în gânduri.

— La dracu! La dracu! Trebuie s-o cunosc pe această femeie! îşi spuse încă o dată muşchetarul.

Şi fără să mai stea în cumpănă, porni pe urmele ei. Pe drum, se întreba prin ce mijloc ar putea s-o facă şi ridice vălul.

— Nu e tânără – îşi zise el. E o femeie din lumea mare. Dracul să mă ia, dar parcă aş cunoaşte acest mers!

În timp ce alerga, zornăitul pintenilor şi tropotul cizmelor lui pe pământul bătătorit al străzii stârneau un zgomot neobişnuit. Un mare noroc îi veni în ajutor, un noroc la care nici nu se aştepta. Zgomotul paşilor lui o nelinişti pe femeie;

ea crezu că e urmată sau urmăritǎ, ceea ce era adevărat, şi întoarse capul. D'Artagnan sări în sus, ca şi cum o salvă de alice pentru vrăbii i-ar fi ciuruit gleznele; apoi, făcând o rotire, ca pentru a se întoarce din drum, murmură:

— Doamna de Chevreuse!

D'Artagnan nu voia să se lase până nu va afla totul. Îi spuse lui moş Célestin să se ducă să-l întrebe pe gropar cine era mortul care a fost îngropat în dimineața aceea.

— Un biet cerşetor franciscan – răspunse acesta – care n-avea nici măcar un câine ca să-l iubească pe această lume şi să-l urmeze pe ultimul său drum.

"Dacă ar fi aşa – gândi d'Artagnan – Aramis n-ar fi luat parte la înmormântarea lui. Domnul episcop de Vannes nu ține loc de câine credincios; dar că are miros cât un câine, asta n-o neg!"

XV

CUM PORTHOS, TRUCHEN ŞI PLANCHET SE DESPĂRȚIRĂ CA BUNI PRIETENI, DATORITĂ LUI D'ARTAGNAN

Fu un adevărat prăpăd la conacul lui Planchet. Porthos rupse o scară şi doi cireşi, răscoli tufele de zmeură, dar nu putu să culeagă nimic; din cauza centironului, spunea el. Trüchen, care începuse a se obişnui cu uriaşul, îi răspunse:

— Nu este țentiron de vina, este burta.

Şi Porthos, plin de bucurie, o pupă pe Trüchen, care îi culese apoi zmeură din belşug, îndemnându-l s-o mănânce din palma ei. D'Artagnan, surprinzându-i asupra acestui fapt, îl certă pe Porthos pentru lenea lui şi-l plânse în sinea sa pe Planchet. Porthos se ospăta însă mai departe şi, după ce sfârşi, zise, trăgând cu ochiul spre Trüchen:

— Mi-ar plăcea să stau mai mult aici.

Trüchen zâmbi. Planchet făcea la fel, nu fără oarecare stinghereală. Atunci d'Artagnan îi spuse lui Porthos:

— Nu trebuie, prietene, ca desfătările de aici să te facă să uiți adevăratul scop al călătoriei noastre la Fontainebleau.

— Prezentarea mea regelui?

— Exact! Mă duc să dau o raită prin oraş, ca să pregătesc lucrurile. Să nu ieşi de aici, te rog.

— Oh, nu, nu! strigă Porthos.

Planchet se uită la d'Artagnan cu o anumită teamă.

— Veți lipsi mult? îl întrebă el.

— Nu, prietene, şi chiar de astă-seară am să te scap de doi oaspeți care îți stau ca o povară pe cap.

— Oh, domnule d'Artagnan, cum puteți să spuneți aşa ceva?

— Eh, dragul meu, tu ai o inimă foarte bună, dar casa ți-e mică. În jurul ei sunt doi stânjeni de pământ, ce-ar putea găzdui un rege şi l-ar face fericit, dar tu nu te-ai născut senior, asta e.

— Dar nici domnul Porthos nu s-a născut senior – murmură Planchet.

— El a devenit însă, dragul meu; de douăzeci de ani e suzeran pe un venit de două sute de mii de livre, iar de cincizeci de ani e stăpânul a doi pumni şi al unui grumaz ce nu şi-au găsit încă pereche în acest minunat regat al Franței. Porthos e un foarte mare senior alături de tine, fiule, şi... Dar nu-ți spun mai mult; te ştiu băiat inteligent.

— Ba nu, ba nu, domnule, lămuriți-mă!

— Priveşte-ți grădina răvăşită, cămara goală, patul stricat, pivnița pustiită, uită-te la... doamna Trüchen...

— Ah, Doamne! zise Planchet.

— Porthos, mă înțelegi, e senior peste treizeci de sate care numără trei sute de vasale foarte zglobii, iar Porthos e un

adevărat bărbat!

— Ah, Doamne! repetă Planchet.

— Doamna Trüchen e o femeie foarte cumsecade – continuă d'Artagnan – păstreaz-o pentru tine, înțelegi?

Şi-l bătu cu palma pe umăr. În clipa aceea, băcanul dădu cu ochii de Trüchen şi Porthos, retraşi sub umbra unui pom. Trüchen, cu o grație de-a dreptul flamandă, îi punea lui Porthos cercei din cireşe la urechi, iar Porthos râdea ca un îndrăgostit, de parc-ar fi fost Samson în fața Dalilei. Planchet îi strânse mâna lui d'Artagnan şi porni spre umbrar.

Să nu vorbim cu păcat despre Porthos, dar el nu se sinchisi... De bună seamă, nu socotea că face vreun lucru rău. Trüchen nu se sinchisi nici ea, ceea ce-l supără pe Planchet; dar băcanul avusese de-a face cu destulă lume în prăvălia lui, pentru a-şi stăpâni firea în fața unei nemulțumiri ca atare.

Planchet îl luă de braț pe Porthos şi-i propuse să meargă să-i arate caii. Porthos spuse că se simte obosit. Planchet îl pofti atunci pe baronul du Vallon să guste o dulceață pe care o făcea el însuşi şi care nu avea pereche. Baronul primi. Şi astfel, toată ziua, Planchet avu grijă să nu-l mai scape din ochi pe rivalul său. Îşi jertfi chiselele cu dulcețuri, ca să-şi păstreze onoarea de familist.

D'Artagnan se reîntoarse după două ceasuri.

— Totul s-a aranjat – zise el. Am văzut pe maiestatea sa în clipa când pleca la vânătoare: regele ne aşteaptă în astă seară.

— Regele mă aşteaptă! strigă Porthos îmbătat de fericire.

Şi, s-o mărturisim, căci inima omului e ca valul nestatornic, începând din clipa aceea Porthos nu se mai uită la doamna Trüchen cu acea căldură pătrunzătoare ce muiase inima anversezei.

Planchet căută să țină trează această sete de mărire. El povesti, sau mai degrabă aminti toate splendorile din timpul ultimei domnii: bătăliile, asediile, serbările. Vorbi despre luxul englezilor, despre trofeele cucerite de cei trei viteji, dintre care d'Artagnan, cel mai negăbat în seamă la început, sfârşise prin a deveni şeful lor. Îl entuziasmă pe Porthos, pomenindu-i de tinerețea lui dusă; lăudă cât putu mai mult neprihănirea acestui mare senior şi religiozitatea cu care respecta el prietenia; fu bun de gură, fu nespus de dibaci. Îl vrăji pe Porthos, o tulbură pe Trüchen, îl puse pe gânduri pe d'Artagnan.

La ceasurile şase, muşchetarul porunci să fie pregătiți caii şi-l puse pe Porthos să se îmbrace. Îi mulțumi lui Planchet pentru buna lui găzduire şi-i strecură la ureche câteva cuvinte despre o slujbă pe care ar putea să i-o găsească la curte, ceea ce-l înălță numaidecât pe Planchet în ochii doamnei Trüchen, în fața cărora bietul băcan, atât de cumsecade, atât de mărinimos, atât de devotat, scăzuse mult de la ivirea şi de la asemuirea lui cu cei doi mari seniori. Căci aşa sunt făcute femeile: râvnesc la ceea ce nu au şi disprețuiesc ceea ce au căpătat după multă râvnire.

După ce-i făcu acest bine prietenului său Planchet, d'Artagnan îi spuse încet lui Porthos:

— Prietene, ai un inel foarte frumos în deget.

— Trei sute de pistoli – răspunse Porthos.

— Doamna Trüchen ți-ar păstra şi mai mult amintirea dacă i-ai dărui ei acest inel – zise d'Artagnan.

Porthos şovăi.

— Găseşti că nu e destul de frumos inelul? întrebă muşchetarul. Te înțeleg; un mare senior, ca tine, nu vrea să fie găzduit de o fostă slugă fără să-şi plătească din belşug găzduirea; dar, crade-mă, Planchet are o inimă atât de bună,

încât nu va ține seama că posezi un venit de o sută de mii de livre.

— Aş vrea – zise Porthos, măgulit de aceste cuvinte – să-i dau doamnei Trüichen mica mea căşărie de la Bracieux: face cât un inel frumos pe un deget... doisprezece stânjeni.

— E prea mult, dragul meu Porthos, prea mult deocamdată... Păstrează căşăria pentru mai târziu. Şi, scoțându-i diamantul din deget, se apropie de Trüchen: Doamnă – zise el – domnul baron nu ştie cum să te roage să primeşti, ca semn al prieteniei lui, acest mic inel. Domnul du Vallon este unul din oamenii cei mai generoşi şi discreți pe care-i cunosc. Ar fi vrut să-ți ofere o căşărie pe care o are la Bracieux, dar eu l-am sfătuit altfel.

— Oh! făcu Trüchen, sorbind din ochi diamantul.

— Domnule baron! rosti Planchet înduioşat.

— Bunul meu prieten! bâigui Porthos, încântat de-a fi fost atât de bine ajutat de către d'Artagnan.

Toate aceste exclamații, încrucişându-se, făcură ca ziua să se sfârşească într-un chip patetic, după ce amenințase să aibă un deznodământ grotesc. Dar d'Artagnan era acolo, şi totdeauna când muşchetarul conducea, lucrurile se terminau după gustul şi dorința lui.

Se pupară. Trüchen, readusă în fire de dărnicia baronului, rămase rezervată la locul ei şi nu-i oferi decât o frunte sfioasă şi împurpurată uriaşului senior față de care se simțise atât de familiară în ajun. Planchet însuşi fu pătruns de recunoştință.

Pornit pe calea dărniciei, baronul Porthos şi-ar fi golit bucuros buzunarele în mâinile bucătăresei şi ale lui Célestin. Dar d'Artagnan îl opri.

— E rândul meu – zise el.

Şi-i dădu un pistol femeii şi doi pistoli moşneagului. Fu răsplătit cu blagosloviri în stare să înmoaie până şi inima lui Harpagon şi să-l facă filantrop.

D'Artagnan îl rugă pe Planchet să-l însoţească până la castel, şi-l introduse pe Porthos în apartamentul său de căpitan, fără să fi fost zărit de nici unul dintre cei pe care nu dorea să-i întâlnească.

XVI

PREZENTAREA LUI PORTHOS

În aceeaşi seară, la ceasurile şapte, regele dădea audienţă unui ambasador al Provinciilor-Unite, în marele salon. Audienţa ţinu un sfert de ceas. După aceea primi pe noii prezentaţi şi câteva doamne, care intraseră cele dintâi.

Într-un colţ al salonului, în dosul unei coloane, Porthos şi d'Artagnan stăteau de vorbă amândoi, aşteptând să le vină rândul.

— Ai aflat vestea cea nouă? îl întrebă muşchetarul pe prietenul său.

— Nu.

— Ei bine, priveşte!

Porthos se ridică în vârful picioarelor şi-l văzu pe domnul Fouquet, în costum de ceremonie, conducându-l la rege pe Aramis.

— Aramis! exclamă Porthos.

— Prezentat regelui de către domnul Fouquet.

— Ah! făcu Porthos.

— Pentru că a fortificat Belle-Isle – continuă d'Artagrtan.

— Şi eu?

— Tu? Tu, dragă, după cum am avut cinstea de a-ţi spune, tu eşti bunul Porthos, pâinea lui Dumnezeu; pe tine te-au rugat să mai stai puţin la Saint-Mandé.

— Ah! repetă Porthos.

— Dar, din fericire, mai sunt şi eu pe-aici – spuse d'Artagnan – şi-mi va veni şi mie rândul numaidecât.

În acel moment, Fouquet se adresă regelui:

— Sire – zise el – vreau să vă cer o favoare maiestății voastre. Domnul d'Herblay nu e un ambițios, dar ştie că poate să fie de ajutor. Maiestatea voastră are nevoie de un plenipotențiar la Roma şi acesta trebuie să fie un om puternic! Am putea găsi o pălărie pentru domnul d'Herblay.

Regele făcu o mişcare.

— Eu vin rareori cu cereri la maiestatea voastră – zise Fouquet.

— E un caz – răspunse regele, care îşi traducea totdeauna prin aceste cuvinte şovăirile la care nimeni nu mai putea spune nimic. Fouquet şi Aramis se priviră unul pe altul. Regele adăugă:

— Domnul d'Herblay ar putea să ne fie de folos şi în Franța; ca arhiepiscop, de pildă.

— Sire – obiectă Fouquet cu o grație ce-i era recunoscută – maiestatea voastră îl copleşeşte pe domnul d'Herblay; arhiepiscopia poate să fie, în intențiile regelui, un pas spre pălăria de cardinal; una n-o exclude pe cealaltă.

Regele îi admiră prezența de spirit şi zâmbi.

— Nici d'Artagnan n-ar fi răspuns mai bine – zise el.

Dar nu apucă să rostească bine acest nume, că d'Artagnan se şi ivi alături.

— Maiestatea voastră m-a chemat? întrebă el.

Aramis şi Fouquet făcură un pas, să se depărteze.

— Îngăduiți, sire – zise repede d'Artagnan, care-l trase înainte pe Porthos – îngăduiți să prezint maiestății voastre pe domnul baron du Vallon, unul dintre cei mai viteji gentilomi ai Franței.

Aramis, când îl văzu pe Porthos, se tăcu alb ca varul; Fouquet îşi încleştă pumnii sub dantela manşetelor. D'Artagnan le zâmbi amândurora, în timp ce Porthos se înclină, vădit emoționat, în fața maiestății regale.

— Porthos aici! şopti Fouquet la urechea lui Aramis.

— Sst! E o trădare – răspunse acesta.

— Sire – continua d'Artagnan – sunt şase ani de când ar fi trebuit să-l prezint maiestății voastre pe domnul du Vallon; dar anumiți oameni se aseamănă stelelor: nu ies la iveală fără cortegiul prietenilor lor. Pleiada a rămas unită, iată de ce am ales pentru prezentarea domnului du Vallon momentul când îl puteți vedea alături de el şi pe domnul d'Herblay.

Aramis era pe cale de a-şi pierde cumpătul. Îl fulgeră pe d'Artagnan cu o privire semeață, ca pentru a primi sfidarea, pe care părea să i-o arunce acesta.

— Ah, aceşti domni sunt prieteni buni? întrebă regele.

— Foarte buni, sire, şi unul răspunde pentru celălalt. Întrebați-l pe domnul de Vannes cum a fost fortificată Belle-Isle?

Fouquet se retrase cu un pas.

— Belle-Isle – răspunse Aramis cu răceala – a fost fortificată de către domnul.

Şi-l arătă pe Porthos, care salută pentru a doua oară.

Ludovic admira, dar nu ştia ce să creadă.

— Da – zise d'Artagnan. Acum întrebați-l pe domnul baron cine l-a ajutat în lucrările sale?

— Aramis! se grăbi să răspundă Porthos cu sinceritatea lui recunoscută.

Şi arătă către episcop.

"Ce dracu vrea să însemne toată povestea asta şi ce sfârşit va avea această comedie?" se întreba în sinea lui episcopul.

— Cum – zise regele – domnul cardinal... vreau să spun episcop... se numeşte Aramis?

— Nume de război – explică d'Artagnan.

— Nume dat între prieteni – adăugă Aramis.

— Fără modestie – interveni d'Artagnan. Sub înfăţişarea unui preot, sire, se ascunde cel mai strălucit ofiţer, cel mai viteaz gentilom, cel mai învăţat teolog al regatului vostru.

Ludovic înălţă fruntea.

— Şi un inginer! zise el admirând fizionomia cu adevărat demnă pe atunci de admirat a lui Aramis.

— Inginer când se întâmplă, sire – răspunse acesta.

— Camaradul meu, fost muşchetar, sire – adăugă d'Artagnan cu căldură – omul ale cărui sfaturi le-au fost de o sută de ori de folos miniştrilor părintelui maiestăţii voastre... Domnul d'Herblay, într-un cuvânt, care, împreună cu domnul du Vallon, cu mine şi cu contele de La Fère, cunoscut de maiestatea voastră... alcătuiau acel cadril de care s-a vorbit mult în timpul răposatului rege şi în copilăria maiestăţii voastre.

— Şi care a fortificat Belle-Isle – repetă regele cu glas adânc.

Aramis făcu un pas înainte.

— Pentru a-l sluji pe fiu – zise el – cum l-am slujit pe tată.

D'Artagnan îl privea îndeaproape pe Aramis în timp ce rostea aceste cuvinte. Descifra atâta respect adevărat, atâta călduros devotament, atâta convingere neclintită, încât el, d'Artagnan, omul care veşnic se îndoia, el, neînvinsul, se simţea de astă dată dezarmat. "Nu poate avea un asemenea accent cineva care minte" – gândi în sinea lui.

Ludovic se lăsă convins.

— În acest caz – îi spuse el lui Fouquet, care aştepta cu nelinişte rezultatul acestei înfruntări – pălăria de cardinal îi e

acordată. Domnule d'Herblay, îți dau cuvântul meu pentru prima promoție. Mulțumeşte-i domnului Fouquet.

Aceste cuvinte fură auzite de Colbert, care îşi simți inima sfâşiată. Ieşi cu paşi repezi din salon.

— Domnule du Vallon – zise apoi regele – exprimă-ți şi dumneata dorința... Vreau ca slujitorii tatălui meu să fie răsplătiți.

— Sire... – murmură Porthos.

Dar nu putu să spună mai mult.

— Sire – strigă d'Artagnan – acest vrednic gentilom este emoționat de maiestatea persoanei voastre, el care a înfruntat cu bărbăție privirea şi focul a mii de duşmani. Dar ştiu ce gândeşte, şi eu, care sunt mai obişnuit acum să privesc soarele în față... vă voi exprima gândurile sale: nu are nevoie de nimic, nu doreşte nimic altceva decât fericirea de a contempla pe maiestatea voastră timp de un sfert de ceas.

— Vei lua masa cu mine în seara aceasta – zise regele salutându-l pe Porthos cu un zâmbet grațios.

Porthos se împurpura de fericire şi mândrie. Regele îi făcu semn că e liber să plece şi d'Artagnan îl împinse spre ieşire, după ce-l îmbrățişă cu căldură.

— Să stai lângă mine la masă – îi spuse Porthos la ureche.

— Da, prietene.

— Aramis e supărat pe mine, nu-i aşa?

— Aramis nu te-a iubit niciodată ca acum. Gândeşte-te că eu l-am ajutat să capete pălăria de cardinal.

— Aşa e – zise Porthos. Dar, ia spune, regelui îi place ca cineva să mănânce mult la masa lui?

— Înseamnă să-l măguleşti – răspunse d'Artagnan – căci are o poftă de mâncare cu adevărat regală.

— Asta mă bucură – zise Porthos.

XVII

CONFRUNTĂRI

Aramis făcuse pe furiş un ocol pentru a se întâlni cu Porthos şi d'Artagnan. Ajunse lângă cel dintâi în dosul unei coloane şi, strângându-i mâna, îl întrebă:

— Ai fugit din închisoarea mea?

— Nu-l certa – interveni d'Artagnan. Eu i-am dat, dragă Aramis, cheia care l-a pus în libertate.

— Ah, prietene – replică Aramis, adresându-se lui Porthos – nu puteai să mai ai puțină răbdare?

D'Artagnan sări în ajutorul lui Porthos, pe care începuseră să-l treacă sudorile.

— Voi, oamenii bisericii – îi spuse el lui Aramis – sunteți nişte mari capete politice. Noi ăştia, mânuitorii de spadă, mergem drept la țintă. Iată faptul: mă dusesem să-i fac o vizită drăguțului de Baisemeaux...

Aramis îşi aținti urechea.

— Iacă – zise Porthos – mi-am adus aminte că am o scrisoare de la Baisemeaux pentru tine, Aramis.

Şi Porthos îi întinse scrisoarea pe care o cunoaştem. Aramis ceru îngăduința să o citească, şi o citi, fără ca d'Artagnan să fi părut o singură clipă stânjenit de această împrejurare, pe care o prevăzuse de altfel. Nu-i vorbă, Aramis căută să nu se trădeze prin nimic, lucru pentru care d'Artagnan îl admiră mai mult ca oricând. Scrisoarea odată citită, Aramis o vârî în buzunar cu cel mai desăvârşit calm.

— Spuneai, aşadar, scumpe căpitane? întrebă el.

— Spuneam – reluă muşchetarul – că mă dusesem să-i fac o vizită lui Baisemeaux, în interes de serviciu.

— În interes de serviciu? se miră Aramis.

— Da – răspunse d'Artagnan. Şi, fireşte, am vorbit despre tine şi despre ceilalți prieteni ai noştri. Trebuie să spun că

Baisemeaux m-a primit destul de rece. Am şi plecat repede. Dar, pe când ieşeam de la el, un soldat m-a oprit şi mi-a spus (mă recunoştea, de bună seamă, cu toate că eram în costumul de oraş): "Căpitane, vrei să-mi faci un bine şi să-mi citeşti numele scris pe plicul acesta?" Şi am citit: "Domnului du Vallon, la Saint-Mandé, la domnul Fouquet". Drace – mi-am zis – Porthos nu s-a întors, aşa precum credeam, la Pierrefonds sau la Belle-Isle, ci e la Saint-Mandé, la domnul Fouquet. Domnul Fouquet nu e însă la Saint-Mandé. Porthos e deci singur, sau cu Aramis. Hai să-l văd pe Porthos! Şi m-am dus să-l văd pe Porthos.

— Foarte bine! zise Aramis, cu un aer visător.

— Asta nu mi-ai povestit-o! rosti Porthos.

— Nici nu am avut vreme, prietene.

— Şi l-ai adus pe Porthos la Fontainebleau?

— La Planchet.

— Planchet locuieşte la Fontainebleau? întrebă Aramis.

— Da, lângă cimitir! strigă Porthos, fără să-şi dea seama ce face.

— Cum, lângă cimitir? tresări Aramis bănuitor.

"Hai, gata – îşi zise muşchetarul – să ne folosim de încurcătură, dacă e încurcătură!"

— Da, lângă cimitir – repetă Porthos. Planchet e, fără îndoială, un băiat minunat, care face nişte dulcețuri grozave, dar ferestrele casei lui dau spre cimitir. E întristător! Aşa, bunăoară, azi-dimineață...

— Azi-dimineață?... murmură Aramis din ce în ce mai tulburat.

D'Artagnan se întoarse cu spatele şi se duse să bată toba, cu degetele, în geam.

— Azi-dimineață – continuă Porthos – am văzut înmormântarea unui creştin.

— Ah! Ah!

— Era ceva trist de tot! Eu, unul, n-aş putea să trăiesc într-o casă de unde vezi mereu numai morți... Lui d'Artagnan, dimpotrivă, părea că-i place.

— Ah, a văzut şi d'Artagnan?

— N-a văzut, a sorbit din ochi toată întâmplarea.

Aramis simți că se înăbuşă şi se întoarse să-l privească pe muşchetar; dar acesta intrase în vorbă şi discuta însuflețit cu de Saint-Aignan.

Episcopul continuă să-l mai tragă de limbă pe Porthos; apoi, după ce stoarse tot sucul din această lămâie uriaşă, aruncă la o parte coaja. Se întoarse spre prietenul său d'Artagnan şi, bătându-l pe umăr, îi zise, după ce de Saint-Aignan se depărtă, căci se anunțase masa regelui:

— Prietene!

— Prieten scump! răspunse d'Artagnan.

— Noi nu luăm masa cu regele astă-seară.

— Ba da, eu o iau.

— Poți să stai de vorbă cu mine zece minute?

— Douăzeci. Atât îi trebuie maiestății sale până vine la masă.

— Unde vrei să vorbim?

— Dar şi aici, pe aceste canapele; regele a plecat, astfel că sala a rămas goală şi putem vorbi în linişte.

— Atunci să ne aşezăm.

Se aşezară. Aramis apucă o mână a lui d'Artagnan.

— Mărturiseşte, prietene – zise el – că l-ai îndemnat pe Porthos să nu mai aibă încredere în mine.

— Mărturisesc, dar nu în sensul în care înțelegi tu. L-am văzut pe Porthos plictisindu-se de moarte şi am vrut ca, prezentându-l regelui, să fac pentru el şi pentru tine ceea ce voi n-ați putea face niciodată.

— Ce anume?

— Elogiul vostru, al amândurora.

— Ai făcut-o într-un chip nobil, mulțumesc.

— Şi ți-am apropiat pălăria de cardinal, care era cam departe.

— Ah, recunosc! zise Aramis cu un zâmbet ciudat. Într-adevăr, eşti un bărbat neprețuit când e vorba să vii în sprijinul prietenilor tăi.

— De fapt, n-am făcut altceva decât să-l sprijin pe Porthos.

— Oh, şi eu aveam de gând să fac acelaşi lucru! Dar tu ai brațul mai lung decât noi.

Fu rândul lui d'Artagnan să zâmbească.

— Uite ce e – zise Aramis – să fim sinceri unul cu altul; mă iubeşti ca şi altădată, dragul meu d'Artagnan?

— La fel ca şi-altădată – răspunse d'Artagnan, fără să mintă prea mult dându-i acest răspuns.

— Atunci, îți mulțumesc, şi să ne spunem adevărul până la capăt – zise Aramis. Ai fost la Belle-Isie ca trimis al regelui?

— Să zicem.

— Voiai, aşadar, să ne răpeşti plăcerea de a-i oferi regelui Belle-Isle fortificată în întregime?

— Dar, prietene dragă, pentru a vă răpi o plăcere, ar fi trebuit ca mai întâi să vă cunosc intențiile.

— Ai fost la Belle-Isle fără să ştii nimic?

— În ceea ce te priveşte, da! Cum dracu vrei să-mi fi închipuit că Aramis a devenit un inginer priceput la fortificații ca Polibiu sau Arhimede?

— Aşa-i. Totuşi ai bănuit că sunt amestecat în treaba de acolo?

— Ah, da!

— Şi despre Porthos la fel?

— Dragul meu, n-am avut cum să ghicesc că Aramis ar fi inginer. Şi n-aş fi putut să ghicesc că Porthos a şi devenit. Un latin a spus: "Devii orator, poet te naşti". Dar el n-a spus: "Te naşti Porthos şi devii inginer".

— Ți-ai păstrat toată vioiciunea de spirit – zise Aramis cu răceală. Mai departe.

— Mai departe.

— După ce-ai aflat taina noastră, te-ai grăbit să i-o spui regelui?

— M-am grăbit cu atât mai mult, bunul meu prieten, cu cât am văzut că tu te grăbeai şi mai tare. Când un bărbat ce cântăreşte două sute cincizeci şi opt de livre, ca Porthos, părăseşte postul său, când un prelat gutos (iartă-mă, tu singur mi-ai spus că suferi de gută), când un prelat bate drumurile în goană, eu trag concluzia că aceşti doi prieteni, care n-au voit să mă prevină, aveau de ascuns față de mine lucruri de cea mai mare însemnătate şi – pe cinstea mea! – o iau şi eu la goană... şi alerg atât de repede cât îmi îngăduie slăbiciunea mea şi faptul că nu sufăr de gută.

— Dragă prietene, dar nu te-ai gândit că ai fi putut să ne faci, mie şi lui Porthos, un prost serviciu?

— Ba m-am gândit; dar voi, Porthos şi cu tine, m-ați făcut să joc rolul unui caraghios la Beile-Isle.

— Iartă-mă – zise Aramis.

— Nu te supăra – zise d'Artagnan.

— Prin urmare, acum ştii totul? reluă Aramis.

— Pe cinstea mea, nu.

— Ştii că a trebuit să-l previn numaidecât pe domnul Fouquet, pentru ca el să ți-o ia înainte la rege?

— Tocmai asta nu înțeleg, de ce trebuia.

— Domnul Fouquet are duşmani, recunoşti?

— Ei, da.

— Are mai ales unul...

— Primejdios?

— De moarte! Ei bine, pentru a înfrânge influența acestui duşman, domnul Fouquet a trebuit să-i facă regelui dovada unui mare devotament şi a unor mari sacrificii. I-a făcut o surpriză maiestății sale, oferindu-i Belle-Isle. Tu, ajungând cel dintâi ia Paris, surpriza s-ar fi spulberat... Am fi avut aerul că cedăm de frică.

— Înțeleg.

— Iată tot misterul – spuse Aramis, mulțumit că-l convinsese pe muşchetar.

— Numai că – zise acesta – mai simplu ar fi fost să mă fi tras deoparte, la Belle-Isle, şi să-mi fi spus: "Dragă prietene, noi fortificăm Belle-Isle-en-Mer pentru a i-o oferi regelui. Fă-ne plăcerea şi spune-ne pentru cine lucrezi. Eşti prietenul domnului Colbert sau al domnului Fouquet?" Poate că n-aş fi răspuns nimic; dar tu ai fi stăruit: "Eşti prietenul meu?" Şi eu ți-aş fi spus: "Da".

Aramis înclină capul.

— În felul acesta – urmă d'Artagnan – m-ai fi legat de mâini şi de picioare, iar eu i-aş fi spus regelui: "Sire, domnul Fouquet fortifică Belle-Isle, şi încă foarte bine; dar iată un mesaj pe care guvernatorul din Belle-Isle m-a rugat să-l prezint maiestății voastre". Sau mai degrabă: "Iată o vizită a domnului Fouquet, în vederea intențiilor sale". N-aş mai fi jucat astfel rolul unui neghiob, surpriza v-ar fi izbutit din plin, iar noi nu ne-am fi uitat chiorâş unul la altul.

— Pe când aşa – replică Aramis – astăzi ai procedat ca un prieten al domnului Colbert. Eşti cumva prietenul lui?

— Păcatele mele, nu! se lepădă muşchetarul. Domnul Colbert e un ticălos, şi îl urăsc aşa cum l-am urât pe Mazarin, dar fără să mă tem de el.

— Ei bine – zise Aramis – eu îl iubesc pe domnul Fouquet şi sunt al lui. Cunoşti situaţia mea... N-am avere... Domnul Fouquet mi-a dat putinţa să agonisesc câte ceva, să am o episcopie; domnul Fouquet m-a îndatorat, ca un om binevoitor, şi-mi reamintesc încă destul de lume, pentru a preţui bunele procedee. Pe scurt, domnul Fouquet mi-a cucerit inima, şi m-am pus în slujba lui.

— Nimic mai bun. Ai un stăpân vrednic de încredere.

Aramis îşi muşcă buzele.

— Cel mai bun, cred, din câţi se pot întâlni.

Apoi făcu o pauză. D'Artagnan se feri să-l tulbure.

— Ştii cumva prin ce împrejurare s-a pomenit Porthos amestecat în toate astea?

— Nu – răspunse d'Artagnan. Sunt curios din fire, e adevărat, dar nu-l descos niciodată pe un prieten, dacă el vrea să-mi ascundă o taină.

— Eu am să ţi-o spun totuşi.

— Nu e nevoie, dacă mărturisirea mă obligă la ceva.

— Oh, nu te teme de nimic! Porthos e omul pe care-l iubesc cel mai mult, fiindcă e simplu şi bun; Porthos e un om drept. De când sunt episcop, caut cu precădere firile simple, care mă fac să iubesc adevărul şi să urăsc intriga.

D'Artagnan îşi mângâie mustaţa.

— L-am înţeles şi l-am căutat pe Porthos: n-avea nici o treabă, iar prezenţa lui îmi amintea de zilele mele frumoase de altădată, fără a mă gândi să fac ceva rău în prezent. L-am chemat pe Porthos la Vannes. Domnul Fouquet, care ţine la

mine, aflând că Porthos mi-e prieten, i-a făgăduit ordinul la prima promoție; iată tot secretul.

— Nu mă voi folosi de el – zise d'Artagnan.

— O ştiu, dragă prietene; nimeni nu are mai multă onoare ca tine.

— Mă mândresc cu asta, Aramis.

— Acum... Şi prelatul îşi privi prietenul până în adâncul sufletului. Acum să vorbim despre noi, pentru noi. Vrei să devii unul din prietenii domnului Fouquet? Nu mă întrerupe înainte de a şti ce vreau să spun.

— Te ascult.

— Vrei să devii mareşal al Franței, pair, duce, şi să ai un ducat de un milion?

— Dar, prietene – întrebă d'Artagnan – ca să capăt toate astea, ce trebuie să fac?

— Să fii omul domnului Fouquet.

— Eu sunt omul regelui, prietene.

— Nu întru totul, presupun.

— Oh, d'Artagnan e dintr-o bucată!

— Ai, îmi închipui, o ambiție pe măsura inimii mari pe care o porți în piept.

— Da, am.

— Ei bine?

— Ei bine, doresc să fiu mareşal al Franței; dar regele mă va face mareşal, duce, pair; regele îmi va da toate acestea.

Aramis îl sfredeli pe d'Artagnan cu o privire scurtă.

— Oare nu e regele stăpânul? întrebă d'Artagnan.

— Nimeni nu tăgăduieşte asta; dar şi Ludovic al XIII-lea era stăpân.

— Oh, prietene dragă, însă între Richelieu şi Ludovic al XIII-lea nu exista un d'Artagnan – răspunse în linişte muşchetarul.

— În jurul regelui – zise Aramis – sunt destule pietre de care te loveşti.

— Nu însă şi regele, nu-i aşa?

— De bună seamă, numai că...

— Uite ce e, Aramis, eu văd că toți se gândesc la ei, şi nici unul la acest tânăr prinț; eu mă voi susține, susținându-l.

— Şi ingratitudinea?

— Numai cei slabi se tem de ea.

— Eşti atât de sigur de tine?

— Cred că da.

— Dar regele s-ar putea să nu mai aibă nevoie de tine.

— Dimpotrivă, cred că va avea mai multă nevoie ca oricând; gândeşte-te, prietene, dacă va trebui să fie arestat un nou Condé, cine-l va aresta? Numai asta... ea singură în toată Franța.

Şi d'Artagnan bătu cu palma teaca spadei sale.

— Ai dreptate – rosti Aramis pălind.

Şi se ridică, strângându-i mâna lui d'Artagnan.

— Iată ultima chemare la masă – zise căpitanul de muşchetari. Îmi dai voie...

Aramis îşi trecu brațul pe după grumazul muşchetarului şi-i ispuse:

— Un prieten ca tine e piatra cea mai prețioasă de la coroana regală.

Apoi se despărțiră.

"Bine-am spus eu – gândi d'Artagnan – că aici se ascunde ceva."

"Să ne grăbim să dăm foc pulberii – îşi spuse Aramis – d'Artagnan ne-a arătat fitilul."

XVIII

PRINȚESA ŞI DE GUICHE

Am văzut cum plecase din sală contele de Guiche în ziua când Ludovic al XIV-lea îi oferise cu atâta galanterie domnişoarei de La Vallière minunatele brățări câştigate la loterie. Contele se plimbă câtva timp prin jurul palatului, cu mintea şfâşiată de mii de bănuieli şi mii de nelinişti. Apoi fu văzut pândind într-un colț al parcului, în dreptul pâlcului de carpeni, plecarea DOAMNEI.

Se scurse o bună jumătate de ceas. Singur în clipele acelea, contele nu putea spune că era străbătut de gânduri voioase. Îşi scosese carnețelul din buzunar şi se hotărî, după mii de şovăieli, să scrie aceste cuvinte:

Doamnă, vă rog să-mi acordați o întrevedere de câteva clipe. Să nu vă sperie această cerere, care nu trece dincolo de profundul respect ce mă face al dumneavoastră etc., etc.

Semnă această ciudată cerere, împăturită ca un răvaş de dragoste, când văzu ieşind din castel mai multe femei, apoi câțiva bărbați, în sfârşit aproape tot cercul reginei. O zări pe La Vallière însăşi, pe urmă pe Montalais vorbind cu Malicorne. Îi văzu pe toți oaspeții, până la ultimul, care, cu puțin mai înainte, umpleau salonul reginei-mame.

DOAMNA nu trecuse încă; ea trebuia oricum să străbată curtea pentru a ajunge în apartamentele sale, şi, din colțul parcului, de Guiche se strecură în curte. În sfârşit, o văzu ieşind pe DOAMNA, însoțită de doi paji ce duceau făcliile aprinse. Mergea repede, şi când ajunse în fața uşii, strigă:

— Paji, să fie căutat domnul conte de Guiche. Are să-mi aducă un răspuns în legătură cu o însărcinare pe care i-am dat-o. Dacă e liber, să fie rugat să treacă pe la mine.

De Guiche rămase mut, ascuns în întuneric; dar, de îndată ce DOAMNA păşi pragul, el se repezi spre scărița de la intrare, luând aerul cel mai nepăsător, dar căutând să fie văzut de pajii care şi porniseră în grabă spre locuința lui. "Ah,

DOAMNA mă caută!" îşi zise el foarte emoționat si mototoli biletul devenit acum de prisos.

— Conte – zise unul dintre paji zărindu-l – suntem fericiți că v-am întâlnit.

— Ce este, domnii mei?

— Un ordin de la DOAMNA.

— Un ordin de la DOAMNA? rosti de Guiche cu surprindere.

— Da, conte, altețа sa regală vă cheamă; îi datorați, ne-a spus, un răspuns în legătură cu o însărcinare. Sunteți liber?

— Sunt întru totul la ordinul alteței sale regale.

— Atunci, binevoiți şi veniți cu noi.

Urcat la Prințesă, de Guiche o găsi palidă şi tulburată. La uşă stătea Montalais, puțin neliniştită de ceea ce se petrecea în mintea stăpânei sale.

De Guiche se ivi în prag.

— Ah, dumneata eşti, domnule de Guiche! rosti Prințesa. Intră te rog... Domnişoară de Montalais, nu mai am nevoie de dumneata.

Montalais, şi mai nedumerită încă, spuse noapte bună şi ieşi. Cei doi interlocutori rămaseră singuri.

Contele se simțea stăpân pe situație: DOAMNA fusese aceea care îi dăduse o întâlnire. Dar cum s-ar putea folosi contele de acest avantaj? DOAMNA era o ființă atât de capricioasă! Altețа sa regală avea o fire atât de schimbătoare! Ceea ce şi dovedi fără întârziere, căci deschizând vorba, ea întrebă:

— Ei bine, n-ai să-mi spui nimic?

El crezu că-i ghicise gândul; crezu, căci aşa sunt făcuți cei ce iubesc, lesne încrezători şi orbi ca poeții şi ca profeții, crezu că ea îi înțelesese dorința ce-l frământa de a o vedea, precum şi motivul acestei dorințe.

— Ba da, doamnă – murmură el – şi mi se pare totul foarte ciudat.

— Întâmplarea cu brățările, nu-i aşa? zise ea cu aprindere.

— Da, doamnă.

— Îl crezi pe rege îndrăgostit? Spune!

De Guiche o privi lung; ea îşi plecă ochii sub aceste priviri care pătrundeau până în adâncul inimii.

— Cred – răspunse el – că regele s-ar putea să-şi fi pus în gând să facă în ciudă cuiva; altfel nu s-ar arăta atât de grăbit pe cât este; nu s-ar încumeta să întunece virtutea unei fete până acum mai presus de orice discuție.

— Cum! Această neruşinată? zise pe un ton tăios Prințesa.

— Pot încunoştința pe altața voastră regală – vorbi de Guiche cu o hotărâre plină de respect – că domnişoara de La Vallière este iubită de un om care merită toată considerația, întrucât e un bărbat cu însuşiri alese.

— Oh, Bragelonne poate?

— Prietenul meu. Da, doamnă.

— Ei bine, chiar dacă e prietenul dumitale, ce-i pasă regelui de asta?

— Regele ştie că Bragelonne e logodnicul domnişoarei de La Vallière; şi cum Raoul l-a slujit pe rege cu toată vrednicia, regele nu va săvârşi un rău ce nu va mai putea fi îndreptat.

DOAMNA începu să râdă cu hohote, ceea ce-i făcu lui de Guiche o impresie dureroasă.

— Vă repet, doamnă, că eu nu-l cred pe rege îndrăgostit de La Vallière, şi dovada că nu-l cred e că tocmai voiam să vă întreb al cui amor propriu caută să-l înțepe maiestatea sa în această împrejurare? Dumneavoastră, care cunoaşteți toată curtea, m-ați putea ajuta să găsim răspunsul, cu atât mai

mult cu cât, aşa precum se spune pretutindeni, alteța voastră regală e în relații de strânsă prietenie cu regele.

DOAMNA îşi muşcă buzele şi, întrucât n-avea ce să răspundă, căută să schimbe firul convorbirii.

— Dovedeşte-mi – zise ea, ațintind asupra lui una din acele priviri în care se oglindeşte parcă sufletul întreg – dovedeşte-mi că mă căutai să-mi pui întrebări, mie care te-am chemat aici.

De Guiche scoase atunci din buzunar, cu gravitate, biletul pe care-l scrisese şi i-l arătă.

— Simpatie – zise ea.

— Da – răspunse contele cu o nemărginită tandrețe – da, simpatie. Eu însă v-am explicat cum şi pentru ce vă căutam: dumneavoastră, doamnă, îmi face impresia că vă întrebați încă şi acum pentru ce m-ați chemat aici.

— Ai dreptate.

Şi nu ştiu ce să mai spună.

— Aceste brățări au să mă facă să-mi pierd capul – zise ea deodată.

— Vă aşteptați cumva ca regele să vi le ofere? întrebă de Guiche.

— Şi de ce nu?

— Dar, înaintea dumneavoastră, doamnă, înaintea dumneavoastră, cumnata lui, era regina, soția regelui.

— Înainte de La Vallière – rosti Prințesa cu înveninare – nu eram eu, nu era întreaga curte?

— Vă încredințez, doamnă – zise cu mult respect contele – că dacă ați fi auzită vorbind astfel, că dacă cineva v-ar vedea ochii înroşiți şi, Dumnezeu să mă ierte, lacrima asta ce vi se iveşte între gene, oh, da, toată lumea ar spune că alteța voastră regală e geloasă.

— Geloasă! rosti Prințesa cu semeție. Geloasă pe La Vallière?

Se aştepta să-l vadă pe de Guiche înclinându-se în fața tonului ei semeț şi a gestului ei plin de mândrie.

— Geloasă pe La Vallière, da, doamnă – repetă el neclintit.

— Mi se pare, domnule – îngăimă ea – că dumneata îți permiți să mă insulți!

— Nu cred asta, doamnă – răspunse contele, puțin neliniştit, dar hotărât să țină în frâu această mânie nestăpânită.

— Ieşi! strigă Prințesa în culmea întărâtării, într-atât sângele rece şi respectul mut al lui de Guiche o scoseseră din sărite.

De Guiche se retrase un pas, făcu o reverență cu încetineală, se ridică alb ca manşetele pe care le purta şi, cu o voce uşor schimbată, zise:

— Nu merita osteneala să mă grăbesc, pentru a mă alege cu această nedreaptă dizgrație.

Şi întoarse spatele fără grabă. Nu făcu cinci paşi, că DOAMNA se repezi ca o tigroaică după el, îl apucă de mânecă şi, întorcându-l spre dânsa, îi zise, tremurând de furie:

— Respectul dumitale prefăcut este mai jignitor ca jignirea însăşi. Mă rog, jigneşte-mă, dar cel puțin spune o vorbă!

— Iar dumneavoastră, doamnă – răspunse contele calm, trăgând spada din teacă – străpungeți-mi inima, dar nu mă chinuiți în felul acesta.

După privirea pe care el o aținti asupra-i, privire încărcată de dragoste, de hotărâre, de deznădejde chiar, ea înțelese că un bărbat atât de potolit în aparență îşi va înfige spada în piept dacă i-ar mai spune un singur cuvânt. Îi smulse fierul

din mână şi, strângându-i braţul cu o pornire ce putea să fie luată drept dragoste, îi spuse:

— Conte, cruță-mă. Vezi bine că sufăr şi n-ai nici o milă.

Lacrimile, ultima criză a acestui acces, îi înăbuşiră glasul. De Guiche, văzând-o că plânge astfel, o luă în braţe şi o duse până la fotoliu; după o clipă, ea izbucni în hohote.

— De ce – murmură el la picioarele sale – nu-mi mărturisiți necazurile ce vă întunecă sufletul? Iubiți pe cineva? Spuneți-mi. Sunt gata să mor, dar numai după ce vă voi fi uşurat, consolat, slujit chiar.

— Oh, mă iubeşti atât de mult? murmură ea învinsă.

— Atât de mult vă iubesc, da, doamnă.

Ea îi întinse amândouă mâinile.

— Iubesc pe cineva, într-adevăr – rosti ea atât de încet, încât nimeni n-ar fi putut s-o audă.

El o auzi totuşi.

— Pe rege? întrebă.

Ea dădu uşor din cap, şi surâsul îi fu asemenea acelor luminări ale norilor prin care, după furtună, ai crede că vezi deschizându-se porțile paradisului.

— Dar – adăugă Prințesa – o inimă nobilă e frământată şi de altfel de pasiuni. Iubirea e poezie; dar viața acestei inimi este orgoliul. Conte, m-am născut pe un tron, sunt mândră şi geloasă de rangul meu. Pentru ce regele îşi apropie ceea ce nu e vrednic de el?

— Iarăşi? vorbi de Guiche. Iată că o persecutați pe această biată fată, care va fi soția prietenului meu.

— Eşti atât de naiv, ca să crezi asta?

— Dacă n-aş crede-o – răspunse el foarte palid deodată – Bragelonne ar fi prevenit chiar mâine, da, dacă aş bănui că această biată La Vallière şi-ar fi uitat jurământul pe care i l-a

făcut lui Raoul. Dar nu, ar fi o crimă să trădez taina unei femei; ar fi o crimă să tulbur liniştea unui prieten.

— Dumneata socoți – zise Prințesa cu o sălbatică izbucnire de râs – că a nu şti ce se petrece în jurul tău înseamnă fericire?

— Aşa socot – răspunse el.

— Dovedeşte! Dovedeşte-mi-o! îl ațâță ea.

— E foarte uşor. Doamnă, se vorbeşte la curte că regele vă iubeşte şi că-l iubiți pe rege.

— Ei bine? zise ea răsuflând cu greu.

— Ei bine, presupuneți că Raoul, prietenul meu, ar fi venit şi mi-ar fi spus: "Da, regele o iubeşte pe DOAMNA; da, regele a cucerit inima DOAMNEI". Cred că l-aş fi ucis pe Raoul!

— Ar fi trebuit – zise Prințesa cu acea încăpățânare a femeilor ce se simt de necucerit – ar fi trebuit ca domnul Bragelonne să aibă dovezi pentru a-ți vorbi astfel.

— Fapt este – răspunse de Guiche cu un oftat – că, nefiind înştiințat, nu m-a preocupat aceasta, şi iată că neştiința mea mi-a salvat viața.

— Vei duce egoismul şi răceala dumitale până acolo – spuse DOAMNA – încât îl vei lăsa pe acest nefericit tânăr să o iubească mai departe pe La Vallière?

— Până în ziua când voi vedea că La Vallière e vinovată, da, doamnă.

— Dar brățările?

— Ei, doamnă, întrucât dumneavoastră înşivă vă aşteptați să le primiți de la rege, ce-aş mai putea spune?

Argumentul era puternic; Prințesa fu zdrobită. Din clipa aceea nu mai avu ce să răspundă. Dar, cum era o inimă plină de noblețe, cum spiritul ei venea totdeauna în ajutor, ea înțelese întreaga delicatețe a lui de Guiche. Citi limpede în

inima lui că-l bănuia pe rege de a o iubi pe La Vallière, dar nu voia să se folosească de această portiță de scăpare vulgară, care constă în a prăbuşi un rival în spiritul unei femei, dându-i acesteia încredințarea, certitudinea că acest rival face curte altei femei. Ghici că el o bănuia pe La Vallière, dar că spre a-i lăsa timp să se îndrepte, spre a nu-i da prilejul să se piardă pentru totdeauna, îşi rezerva dreptul de a interveni direct atunci când va fi cazul, sau de a o mustra la momentul potrivit. Citi, într-un cuvânt, atâta măreție sufletească, atâta generozitate în inima iubitului ei, încât simți că se aprinde şi a sa în apropierea unei flăcări atât de curate. De Guiche, rămânând, cu toată teama lui de a displace, un bărbat consecvent şi devotat, creştea în ochii ei până la proporțiile unui erou, coborând-o pe dânsa la starea de femeie geloasă şi mică la suflet. Îl iubi din clipa aceea cu atâta căldură, încât nu se putu împiedica de a-i da o dovadă.

— Iată atâtea vorbe de prisos – zise ea apucându-i mâna. Bănuială, nelinişte, dispreț, durere, cred că am rostit toate aceste cuvinte pe rând.

— Din păcate, da, doamnă.

— Şterge-le din inimă-ți, aşa cum şi eu le smulg dintr-a mea. Conte, că această La Vallière îl iubeşte pe rege sau nu-l iubeşte, că regele o iubeşte sau n-o iubeşte pe La Vallière, să facem, din clipa aceasta, o deosebire între cele două roluri ale noastre. Văd că faci ochii mari; pun rămăşag că nu mă înțelegi!

— Sunteți atât de ageră, doamnă, încât tremur totdeauna de teamă să nu vă displac.

— Iată-l cum tremură, frumosul îngrozit! rosti ea cu o drăgălăşenie plină de farmec. Da, domnule, am două roluri de jucat. Sunt sora regelui şi cumnata soției lui. În această

calitate, nu am oare dreptul să mă preocupe intrigile căsniciei lor? Care e părerea dumitale?

— Cât mai puțin, doamnă.

— Aşa e, dar mai e şi o chestiune de demnitate; şi, pe urmă, sunt soția DOMNULUI.

De Guiche scoase un suspin.

— Ceea ce – adăugă ea cu tandrețe – ar trebui să te facă să-mi vorbeşti totdeauna cu cel mai suveran respect.

— Oh! exclamă el căzându-i la picioare şi sărutându-i-le cu aprindere, ca pe ale unei divinități.

— Dar – murmură Prințesa – cred că mai am şi un alt rol. Îl uitasem.

— Care? Care?

— Sunt femeie – răspunse ea şi mai încet încă. Iubesc.

De Guiche se ridică. Ea îi întinse brațele. Buzele li se împreunară. Un pas se auzi în dosul tapiseriei. Montalais ciocăni.

— Ce s-a întâmplat, domnişoară? întrebă DOAMNA.

— Cineva îl caută pe domnul de Guiche – răspunse Montalais, care avusese destul timp să vadă fâstâcirea actorilor acestor patru roluri, căci de Guiche şi-l jucase şi el cu eroism pe al său.

XIX

MONTALAIS ŞI MALICORNE

Montalais avea dreptate. Domnul de Guiche, chemat peste tot, era foarte expus, datorită mulțimii însăşi a treburilor, să nu poată răspunde nicăieri. Aşa că, şi aceasta e tăria situațiilor slabe, DOAMNA, în pofida orgoliului ei rănit, în ciuda furiei sale lăuntrice, n-o putu dojeni cu mânie, deocamdată cel puțin, pe Montalais, care încălcase cu atâta neobrăzare consemnul aproape regal prin care fusese îndepărtată.

De Guiche, de asemenea, îşi pierdu capul, sau, mai bine să o spunem de-a dreptul, el îşi pierduse capul înainte de a se fi ivit Montalais, căci, de îndată ce auzi glasul fetei, fără să-şi mai ia rămas bun de la DOAMNA, aşa cum cea mai simplă bună-cuviinţă o cerea, chiar între egali, o zbughi pe uşă cu inima învolburată, cu mintea zăpăcită, lăsând-o pe Prinţesă cu o mână ridicată şi făcându-i un gest de despărţire. Cel mult, de Guiche putea să spună, cum avea să spună Chérubin o sută de ani mai târziu, că ducea pe buzele lui o fericire pentru o eternitate întreagă.

Montalais îi găsi deci pe cei doi îndrăgostiţi foarte încurcaţi: încurcat era cel care fugea, încurcată era şi cea care rămânea. Drept care, tânăra fată murmură, aruncând o privire interogativă în jurul ei:

— Cred că, de data asta, ştiu atât cât poate dori să ştie cea mai curioasă femeie din lume.

DOAMNA se simţi aşa de stânjenită de această privire inchizitorială, încât, ca şi cum ar fi auzit vorbele murmurate de Montalais, nu-i spuse nimic domnişoarei sale de onoare şi, lăsându-şi ochii în jos, trecu în camera ei de culcare. Ceea ce văzând, Montalais trase cu urechea. Şi o auzi pe DOAMNA întorcând cheia în uşă. Din clipa aceea, ea înţelese că era liberă pentru tot restul nopţii şi, făcând în faţa uşii care abia se închisese un gest destul de nerespectuos, ce voia să spună: "Noapte bună, Prinţesă!", coborî să-l reîntâlnească pe Malicorne, foarte preocupat în momentul acela să urmărească din ochi un curier plin de praf care tocmai ieşea de la contele de Guiche.

Montalais îşi dădu numaidecât seama că Malicorne făcea un lucru de mare însemnătate; îl lăsă deci să-şi holbeze ochii, să-şi întindă gâtul, şi când el reveni la poziţia sa firească, îl bătu uşurel pe umăr:

— Ei bine – întrebă fata – ce e nou?

— Domnul de Guiche e îndrăgostit de DOAMNA – răspunse Malicorne.

— Straşnică veste! Eu am aflat o noutate mai proaspătă.

— Şi ce anume ai aflat?

— Că DOAMNA e îndrăgostită de domnul de Guiche.

— Una e urmarea celeilalte.

— Nu întotdeauna, frumosul meu domn.

— Această axiomă se referă la mine?

— Persoanele prezente sunt, ca de obicei, scoase din cauză.

— Mulțumesc – spuse Malicorne. Dar de partea cealaltă? reluă el întrebările.

— Regele a venit astă-seară, după loterie, să o vadă pe domnişoara de La Vallière.

— Ei bine, a văzut-o?

— Nu.

— Şi de ce nu?

— Uşa era încuiată.

— Astfel că…?

— Astfel că regele s-a întors mofluz, ca un simplu hoț care şi-a uitat uneltele acasă.

— Bun.

— Dar în partida a treia? întrebă Montalais.

— Curierul care a venit la domnul de Guiche a fost trimis de domnul de Bragelonne.

— Bun! rosti Montalais bătând din palme.

— Pentru ce bun?

— Fiindcă avem cu ce să ne îndeletnicim. Dacă ne-am plictisi acum, ar fi rău de noi.

— Ar trebui să ne împărțim rolurile – zise Malicorne – astfel ca să nu încurcăm lucrurile.

— Nimic mai simplu – răspunse Montalais. Trei intrigi, țesute cu cap, duse cu îndemânare, dau, una peste alta, în cifră rotundă, trei bilete pe zi.

— Oh! strigă Malicorne ridicând din umeri. Dar nu te gândeşti, draga mea, că trei bilete într-o zi se potriveşte pentru simțămintele unor burghezi! Un muşchetar în serviciu, o fată la mănăstire, schimbându-şi biletul zilnic la înălțimea unei scări sau printr-o gaură făcută în zid... Într-un bilet e cuprinsă toată poezia acestor biete inimi. Pe când în cazul nostru... Oh, înseamnă că-l cunoşti puțin pe ibovnicul regal, draga mea!

— Bine, concluzia! zise Montalais neliniştită. S-ar putea să vină cineva.

— Concluzia? Dar abia sunt la narațiune! Mai am încă trei puncte de adăugat.

— Zău că o să mă omoare cu flegma lui de flamand! strigă Montalais.

— Iar dumneata, dumneata ai să mă faci să-mi pierd capul cu această nerăbdare de italiancă. Ți-am spus că îndrăgostiții noştri îşi vor scrie volume, dar unde vrei să ajungi cu asta?

— La aceea că nici una din doamnele noastre nu poate să păstreze scrisorile pe care le va primi.

— Asta fără doar şi poate.

— Că domnul de Guiche nu va îndrăzni nici el să le păstreze pe ale sale.

— Ceea ce este cu putință.

— Ei bine, le voi păstra eu pe toate.

— Iată, într-adevăr, ceva imposibil – zise Malicorne.

— Şi de ce, mă rog?

— Pentru că nu eşti la dumneata acasă; pentru că stai în aceeaşi cameră cu La Vallière, pentru că în odaia unei

domnişoare de onoare intră oricine, oricând vrea, şi scotoceşte totul; pentru că mă tem de regină, care e geloasă ca o spaniolă, de regina-mamă, geloasă ca două spaniole, şi, în sfârşit, de DOAMNA, geloasă ca zece spaniole.

— Ai uitat pe cineva.

— Pe cine?

— Pe DOMNUL.

— Nu vorbeam decât de femei. Să numărăm deci.

— DOMNUL, nr. 1.

— Nr. 2, de Guiche.

— Nr. 3, vicontele de Bragelonne.

— Nr. 4, regele.

— Regele?

— De bună seamă, regele, care va fi nu numai cel mai gelos, dar şi cel mai puternic dintre toți. Ah, draga mea!

— Ce vrei să spui?

— În ce viespar te-ai vârât!

— Nu încă atât de primejdios, dacă vei voi să mă urmezi.

— Fără îndoială că te voi urma. Numai că...

— Numai că...?

— Cred că ar fi mai înțelept să dăm înapoi, cât mai e încă timp.

— Eu, dimpotrivă, cred că cel mai înțelept este să ne aşezăm de la început în fruntea tuturor acestor intrigi.

— Singură nu vei face nimic.

— Cu dumneata împreună, voi conduce şi zece asemenea intrigi. Acesta este elementul meu, înțelegi? Sunt făcută să trăiesc la curte, aşa cum salamandra e făcută să trăiască în mijlocul flăcărilor.

— Comparația dumitale nu mă mulțumeşte câtuşi de puțin, dragă prietenă. I-am auzit spunând pe învățații foarte

învățați, mai întâi, că nu există salamandre, şi că chiar de-ar exista, ele ar fi arse şi ar ieşi fripte gata din foc.

— Învățații dumitale pot să fie foarte învățați în materie de salamandre. Dar savanții dumitale n-au să-şi spuie niciodată cele ce-ți spun eu acum: Aure de Montalais e menită să fie, până într-o lună, primul diplomat de la curtea Franței!

— Bine, dar cu condiția ca eu să fiu al doilea.

— S-a făcut: alianță ofensivă şi defensivă, bineînțeles!

— Caută însă şi te fereşte de scrisori.

— Ți le voi transmite pe măsură ce-mi vor cădea în mână.

— Ce-i vom spune regelui despre DOAMNA?

— Că DOAMNA îl iubeşte neîncetat pe rege.

— Ce-i vom spune DOAMNEI despre rege?

— Că va face greşeala cea mai mare dacă nu-l va menaja.

— Ce-i vom spune domnişoarei de La Vallière despre DOAMNA?

— Tot ce vom vrea: La Vallière e a noastră.

— A noastră?

— De două ori.

— Cum vine asta?

— Mai întâi, prin vicontele de Bragelonne.

— Lămureşte-mă.

— N-ai uitat, sper, că domnul de Bragelonne i-a trimis mai multe scrisori domnişoarei de La Vallière!

— Nu uit nimic.

— Aceste scrisori eu le-am primit, eu le-am ascuns.

— Şi, prin urmare, le mai păstrezi încă?

— Totdeauna.

— Unde? Aici?

— O, nu! Le am la Blois, în cămăruța pe care o ştii.

— Cămăruța mult iubită, cămăruță a dragostei, anticameră a palatului în care te voi face să trăieşti într-o zi! Dar, iartă-mă, zici că toate aceste scrisori se află în cămăruța aceea?

— Da.

— Şi nu le-ai pus într-un scrin?

— Fără îndoială, în acelaşi scrin unde puneam şi scrisorile pe care le primeam de la dumneata şi unde le aruncam şi pe ale mele atunci când treburile sau plăcerile te împiedicau să vii la întâlnire.

— Ah, foarte bine! zise Malicorne.

— Pentru ce această satisfacție?

— Pentru că văd că nu mai e nevoie să alerg la Blois după scrisori. Le am aici.

— Ai adus scrinul aici?

— Îmi era drag, fiind al dumitale.

— Ia seama atunci, în scrin se găsesc scrisori originale ce vor avea un preț mare mai târziu.

— Ştiu asta, la naiba, şi iată de ce râd, şi încă din toată inima.

— Acum, un ultim cuvânt.

— Pentru ce ultimul?

— Avem nevoie de ajutorul cuiva?

— Al nimănui.

— Valeți, slujitoare?

— Răi, detestabili! Dumneata vei duce scrisorile, dumneata le vei primi. Oh, să lăsăm mândria la o parte! Altfel, dacă domnul Malicorne şi domnişoara Aure nu-şi vor face singuri afacerile, vor trebui să se resemneze a le vedea făcute de alții.

— Ai dreptate; dar ce se petrece oare la domnul de Guiche?

— Nimic, îşi deschide fereastra.

— Să ne ascundem.

Şi fugiră amândoi; conjurația fusese încheiată.

Fereastra care se deschise era, într-adevăr, aceea a contelui de Guiche. Dar, aşa cum şi-ar putea închipui ignoranții, el n-o deschisese şi nu ajunsese la fereastră numai spre a încerca să vadă umbra DOAMNEI în dosul perdelelor sale, iar preocuparea lui nu era acum aceea a unui îndrăgostit. Primise, după cum am spus, un curier; acest curier îi fusese trimis de Bragelonne. Vicontele de Bragelonne îi scrisese contelui de Guiche. Acesta din urmă citise şi recitise scrisoarea, care îi făcuse o adâncă impresie.

— Ciudat! Ciudat! murmură el. Prin ce mijloace atât de puternice îi mână soarta pe oameni spre țintele lor?

Şi părăsi fereastra pentru a se apropia de lumină; reciti pentru a treia oară această scrisoare, ale cărei slove îi ardeau în acelaşi timp şi spiritul şi ochii.

Calais

Dragul meu conte,

L-am găsit la Calais pe domnul de Wardes, care a fost greu rănit într-o întâlnire cu domnul de Buckingham.

E un om viteaz, după cum ştii, acest de Wardes, dar duşmănos şi plin de răutate. Mi-a vorbit mult despre tine, pentru care, spunea, are o deosebită simpatie; despre DOAMNA, pe care o găseşte frumoasă şi drăgălaşă. A ghicit dragostea ta pentru persoana pe care o ştii.

Mi-a vorbit, de asemenea, despre o persoana care îmi e dragă şi mi-a stârnit cel mai viu interes, deplângându-mă foarte mult, totul cu neprecizări care m-au speriat la început, dar pe care am sfârşit prin a le socoti drept rezultate ale înclinărilor lui către mister. Iată faptul:

El a primit veşti de la curte. Înțelegi că nu puteau fi decât de la domnul de Lorraine. Se zvoneşte, *spun veştile lui,* despre o schimbare survenită în afecțiunea regelui. *Ştii la cine se referă asta.* Apoi, *mai spun veştile lui,* se vorbeşte despre o domnişoară de onoare care ar da loc la fel de fel de clevetiri.

Aceste fraze vagi nu m-au lăsat să dorm. Stau şi mă mustru, de ieri încoace, că firea mea dreaptă şi slabă, în ciuda unei anumite dârzenii, nu m-a lăsat să dau riposta cuvenită acestor insinuări. Într-un cuvânt, domnul de Wardes pleca la Paris; n-am căutat să-i întârzii plecarea, cerându-i lămuriri; şi apoi mi se părea prea aspru, mărturisesc, să-l iau la rost pe un om ale cărui răni abia se vindecaseră. Pe scurt, a plecat spunând că va face popasuri dese şi s-a dus să ia parte, zicea el, la curiosul spectacol pe care curtea se pregăteşte să-l dea peste puțină vreme. A adăugat la aceste cuvinte anumite felicitări, pe urmă anumite condoleanțe. Nu le-am priceput nici pe unele, nici pe celelalte. Eram frământat de gândurilc mele şi de neîncrederea ce mi-o trezea acest om, neîncredere pe care, tu ştii mai bine ca oricine, n-am putut să mi-o înving niciodată.

Dar, după plecarea lui, am intrat şi mai mult la bănuieli. E cu neputință ca un caracter cum e acela al lui de Wardes să nu fi pus o picătură din răutatea sa în raporturile pe care le-am avut împreună. E deci cu neputință ca în toate acele vorbe misterioase pe care le-a spus domnul de Wardes să nu fie şi un înțeles tainic care să mă pună pe gânduri în ceea ce mă priveşte, sau cu privință la persoana pe care o ştii.

Silit cum eram să plec numaidecât spre a împlini însărcinarea regelui, nu mi-a dat în minte să alerg după domnul de Wardes pentru a-i cere explicație asupra vorbelor sale în doi peri; îți trimit însă un curier şi această scrisoare, care îți va arăta toate îndoielile mele. Te socot în locul meu; eu îmi frământ mintea, tu fă ceva. Domnul de Wardes va sosi

acolo în curând; află ce a vrut să spună, dacă nu ştii încă nimic.

În rest, domnul de Wardes pretindea că domnul de Buckingham a părăsit Parisul copleşit de bunăvoința DOAMNEI; iată o chestiune care m-ar fi făcut să pun numaidecât mâna pe spadă, dacă nu mi-aş fi gândit că mă găsesc într-o situație când slujirea regelui trebuie să treacă înaintea oricărei zâzanii.

Arde această scrisoare, pe care ți-o aduce Olivain. Şi cine spune Olivain, spune încrederea însăşi.

Binevoieşte, te rog, dragul meu conte, şi-i aminteşte de mine domnişoarei de La Vallière, căreia îi sărut respectuos mâinile.

Te îmbrățişează, al tău,

VICONTE DE BRAGELONNE.

P.S. *Dacă ceva grav intervine, căci trebuie să prevedem totul, dragă prietene, trimite-mi un curier cu acest singur cuvânt: "Vino", şi voi fi la Paris după treizeci şi şase de ceasuri de la primirea scrisorii tale.*

De Guiche suspină, împături scrisoarea pentru a treia oară şi, în loc s-o arunce în foc, cum îl îndemnase Raoul, o vârî în buzunar. Simțea nevoia s-o citească şi s-o recitească mereu.

— Câtă tulburare şi câtă încredere în acelaşi timp – murmură contele. Tot sufletul lui Raoul e în această scrisoare; a uitat să pomenească de contele de La Fère, dar vorbeşte despre respectul pe care i-l păstrează Louisei! Mă previne pe mine, mă roagă pentru el. Ah – continuă de Guiche cu un gest amenințător – te amesteci în treburile mele, domnule de Wardes? Ei bine, mă voi ocupa şi eu de ale dumitale! Cât despre tine, sărmane Raoul, inima ta îmi lasă în grijă o comoară; voi veghea asupra ei, să n-ai nici o teamă!

Această făgăduială făcută, de Guiche trimise după Malicorne, rugându-l să treacă pe la dânsul fără zăbavă, dacă era cu putință. Malicorne răspunse chemării cu o grabă ce era primul rezultat al convorbirii lui cu Montalais.

Cu cât de Guiche, care se credea acoperit, îi punea mai multe întrebări lui Malicorne, cu atât acesta, care lucra în umbră, îi ghicea gândurile. Rezultă că, după un sfert de ceas de convorbire, în care răstimp de Guiche crezu că descoperise întregul adevăr în legătură cu La Vallière şi regele, el nu află absolut nimic în afară de ceea ce văzuse cu ochii lui, în timp ce Malicorne află sau ghici, cum vreți, că Raoul avea bănuieli, acolo, departe, şi că de Guiche îşi luase sarcina să vegheze şi să apere comoara Hesperidelor. Malicorne primi să fie balaurul.

De Guiche socoti că făcuse totul pentru prietenul său şi nu se mai ocupă decât de ale lui.

Fu anunțată pentru a doua zi seara întoarcerea lui de Wardes şi prima lui înfățişare la rege. După aceea, convalescentul trebuia să se ducă la DOMNUL.

De Guiche se prezentă la DOMNUL înainte de ora hotărâtă.

XX

CUM A FOST PRIMIT DE WARDES LA CURTE

DOMNUL îl primise pe de Wardes cu acea aleasă favoare pe care împrospătarea spiritului o impune unui caracter nestatornic atunci când se iveşte ceva nou.

De Wardes, care, într-adevăr, nu mai fusese văzut de o lună, era un fruct nou. A-l mângâia însemna mai întâi o necredință arătată celor vechi, şi o necredință are totdeauna farmecul ei; însemna apoi o reparare ce i se cuvenea. DOMNUL îl tratădeci într-un chip cu totul deosebit.

Domnul cavaler de Lorraine, care se temea foarte mult de acest rival, dar care respecta această a doua natură întru totul asemănătoare cu a sa, plus curajul, domnul cavaler de Lorraine avu pentru de Wardes mângâieri şi mai dulci încă decât acelea ale DOMNULUI.

De Guiche era acolo, după cum am arătat, dar sta puțin mai la o parte, aşteptând cu răbdare ca toate aceste îmbrățişări să ia sfârşit.

De Wardes, în timp ce vorbea cu ceilalți, şi chiar cu DOMNUL, nu-l scăpa din ochi pe de Guiche; instinctul îi spunea că acesta se afla acolo numai pentru el. De aceea se îndreptă spre de Guiche de îndată ce termină cu ceilalți. Amândoi schimbară complimentele cele mai curtenitoare; după care, de Wardes se reîntoarse la DOMNUL şi la ceilalți gentilomi.

În mijlocul acestor felicitări de bun sosit fu anunțată DOAMNA. Prințesa aflase despre sosirea lui de Wardes. Ea ştia totul despre duelul lui cu Buckingham. Nu se simțea totuşi stânjenită că se afla acolo la primele cuvinte pe care trebuia să le rostească cel pe care-l ştia duşmanul ei. Ea era însoțită de câteva doamne de onoare.

De Wardes îi făcu DOAMNEI cele mai grațioase reverențe, apoi anunță din capul locului, pentru a deschide ostilitățile, că era gata să dea ştiri despre domnul de Buckingham şi prietenii lui. Era un răspuns direct la răceala cu care îl primise DOAMNA.

Atacul era puternic; DOAMNA simți lovitura, fără să pară că o primise. Îşi aruncă repede ochii asupra DOMNULUI şi asupra lui de Guiche. DOMNUL roşi, de Guiche păli. Numai DOAMNA nu-şi schimbă fizionomia; dar, înțelegând câte neplăceri putea să-i facă acest duşman în fața celor două

personaje care-l ascultau, se plecă zâmbitoare către călător. Acesta schimbă numaidecât vorba.

DOAMNA era îndrăzneață, imprudentă chiar; orice retragere o împingea înainte. După prima strângere de inimă, intră din nou în foc.

— Ai suferit mult din pricina rănilor, domnule de Wardes? întrebă ea. Căci am auzit că ai avut nenorocul să fii rănit.

Fu rândul lui de Wandes să tresară; el îşi muşcă buzele.

— Nu, doamnă – răspunse – aproape deloc.

— Totuşi, pe căldura asta îngrozitoare…

— Aerul mării e rece, doamnă, şi apoi aveam o consolare.

— Oh, cu atât mai bine!… Care?

— Aceea de a şti că adversarul meu suferea mai mult decât mine.

— Ah, el a fost rănit mai grav decât dumneata? Nu ştiam asta – zise Prințesa cu o desăvârşită nepăsare.

— Oh, doamnă, vă înşelați, sau mai degrabă lăsați a se crede că vă înşelați ascultând vorbele mele. Nu spun că ar fi suferit trupeşte mai mult decât mine, ci că inima îi era rănită.

De Guiche înțelese unde țintea discuția; îşi luă îndrăzneala să-i facă semn DOAMNEI; acest semn o ruga să se retragă din luptă. Dar ea, fără a-i răspunde lui de Guiche, prefăcându-se că nici nu-l ia în seamă, şi mereu zâmbitoare, întrebă:

— Dar cum, domnul de Buckingham era rănit în inimă? Nu credeam, până acum, că o rană la inimă se poate vindeca.

— Vai, doamnă – răspunse cu grațiozitate de Wardes – toate femeile cred aşa ceva, şi tocmai asta le face să aibă asupra noastră superioritatea încrederii.

— Draga mea, n-ai înțeles bine – zise Prințul, pierzându-şi răbdarea. Domnul de Wardes vrea să spună că ducele de Buckingham a fost atins la inimă de altceva decât de o spadă.

— A, bine, bine! exclamă DOAMNA. Ah, e o glumă a domnului de Wardes; foarte bine. Totuşi aş vrea să ştiu, oare domnul de Buckingham ar gusta această glumă? Într-adevăr, păcat că nu se află şi el aici, domnule de Wardes!

Un fulger trecu prin ochii interlocutorului ei.

— Oh – rosti el scrâşnind din dinți – şi eu aş vrea asta!

De Guiche nu făcu nici o mişcare. DOAMNA părea că aşteaptă să-i sară în ajutor.

DOMNUL şovaia. Cavalerul de Lorraine făcu un pas şi luă cuvântul.

— Doamnă – zise el – de Wardes ştie prea bine că, pentru un Buckingham, o rană la inimă nu e un lucru nou, şi că tot ce-a spus el s-a mai văzut.

— În loc de un aliat, doi duşmani – murmură DOAMNA – doi duşmani uniți între ei, înverşunați!

Şi schimbă firul convorbirii.

A schimba firul convorbirii este, se ştie, un drept al prinților, iar eticheta obligă pe ceilalți să-l respecte. Restul întrevederii fu deci moderat: principalii actori îşi terminaseră rolurile.

DOAMNA se retrase devreme, şi DOMNUL, care voia să-i vorbească, îi dădu brațul. Cavalerul se temea ca buna înțelegere să nu se statornicească între cei doi soți, lăsându-i să plece liniştiți împreună. Se îndreptă deci spre apartamentul DOMNULUI, pentru a-l surprinde la întoarcere şi a distruge, cu trei vorbe, toate bunele impresii pe care DOAMNA le-ar fi putut sădi în inima lui.

De Guiche făcu un pas către de Wardes, care era înconjurat de multă lume. Îi arătă prin aceasta dorința de a vorbi cu el. De Wardes îi făcu semn, din ochi şi din cap, că înțelegea. Pentru străini, acest semn nu era decât o

manifestare de prietenie. Atunci de Guiche se întoarse liniştit şi aşteptă.

Nu avu însă prea mult de aşteptat. De Wardes, după ce scăpă de cei din jurul lui, veni lângă de Guiche şi, după un nou salut, începură să se plimbe amândoi, unul lângă altul.

— Ai călătorit bine la întoarcere, dragul meu de Wardes? zise contele.

— Excelent, după cum vezi.

— Şi ai rămas tot vesel ca de obicei?

— Mai mult ca oricând.

— Asta e o mare fericire.

— Ce vrei, totul e bufonerie pe lumea asta, totul e grotesc în jurul nostru!

— Ai dreptate.

— Ah, eşti, aşadar, de aceeaşi părere?

— La dracu! Şi ne aduci veşti de acolo?

— Pe legea mea, nu! Vin să aflu aici veşti.

— Spune, nu te-ai întâlnit totuşi, nu de mult, la Boulogne, cu cineva, cu unul din prietenii noştri?

— Cu cineva... din prietenii noştri?...

— Ai memoria scurtă, după cum văd.

— Ah, da: Bragelonne?

— Exact.

— Care se ducea cu o misiune la regele Carol al II-lea?

— Aşa e. Ei bine, nu ți-a spus, sau nu i-ai spus...

— Nu mai ştiu ce i-am spus, îți mărturisesc sincer; dar ştiu ceea ce nu i-am spus.

De Wardes era şiretenia însăşi. Simțea foarte bine, după atitudinea lui de Guiche, atitudine plină de răceală, de demnitate, că întrevederea lor va lua o întorsătură neplăcută. Se hotărî deci să lase convorbirea să-şi urmeze la întâmplare firul, dar el să se țină mereu în gardă.

— Si, dacă nu te superi, ce anume nu i-ai spus? îl întrebă de Guiche.

— Ei bine, ceea ce se vorbeşte despre La Vallière.

— La Vallière... Ce mai e şi asta? Şi ce lucrări atât de ciudate ai putut să afli dumneata acolo, pe când Bragelonne, care era aici, nu le-a aflat?

— Îmi pui această întrebare în mod cu adevărat serios?

— Cât se poate de serios!

— Cum, dumneata, om de curte, dumneata, care trăieşti în preajma DOAMNEI, dumneata, comeseanul casei, prietenul DOAMNEI, dumneata, favoritul frumoasei noastre Prințese?

De Guiche se făcu roşu de mânie.

— De care Prințesă vorbeşti? întrebă el.

— Dar nu cunosc decât una, dragul meu. Vorbesc de DOAMNA. Oare mai ai şi altă Prințesă în inimă? Spune!

De Guiche era gata să izbucnească, dar observă prefăcătoria.

O ceartă era de neînlăturat între cei doi tineri. De Wardes voia însă ca cearta să se desfăşoare în numele DOAMNEI, în timp ce de Guiche n-o primea decât în numele domnişoarei de La Vallière. De aceea, începând din acea clipă, între ei se înfiripă un joc de prefăcătorii necontenite şi care aveau să dureze până când unul avea să fie atins în plin.

De Guiche îşi recăpătă deodată tot sângele rece.

— Nu e câtuşi de puțin vorba aici despre DOAMNA, dragul meu de Wardes – zise el – ci despre ceea ce spuneai dumneata însuți adineauri.

— Şi ce spuneam eu adineauri?

— Că i-ai ascuns lui Bragelonne anumite lucruri.

— Pe care dumneata le cunoşti tot atât de bine ca şi mine – replică de Wardes.

— Nu, pe onoarea mea!

— Haidade!

— Dacă mi le spui, le voi şti; altfel nu, îți jur!

— Cum, eu vin de departe, de la şaizeci de leghe, în timp ce dumneata nu te-ai clintit de aici, ai văzut cu ochii dumitale ceea ce zvonurile mi-au vestit mie acolo, şi acum te aud spunând cu toată seriozitatea că nu ştii nimic? Oh, conte, nu eşti deloc milos cu mine!

— Crede ce vrei, de Wardes, dar, îți repet, nu ştiu nimic.

— Faci pe discretul; e prudent din parte-ți.

— Aşadar, nu-mi vei spune nimic, nimic, ca şi lui Bragelonne?

— Faci pe neştiutorul, dar sunt convins că DOAMNA nu va fi tot atât de stăpână pe sine ca dumneata.

"Ah, fățarnicule – gândi de Guiche – iată-te adus pe terenul tău."

— Ei bine – continuă de Wardes – dacă e atât de greu să ne înțelegem cu privire la Bragelonne şi La Vallière, atunci să vorbim despre chestiunile dumitale personale.

— Dar – răspunse de Guiche – eu nu am chestiuni personale. Presupun că nu i-ai spus nimic lui Bragelonne ce nu mi-ai putea spune acum şi mie!

— Nu. Dar, pricepi, de Guiche? Cu cât sunt mai neştiutor în privința unor lucruri, cu atât sunt mai stăpân pe altele. Dacă ar fi să-ți vorbesc, de pildă, despre legăturile domnului de Buckingham la Paris, întrucât am călătorit împreună cu ducele, aş putea să-ți spun lucrurile cele mai interesante. Vrei să ți le spun?

De Guiche îşi trecu mâna peste fruntea năpădită de sudoare.

— Nu – zise el – de o sută de ori nu! Nu simt nici o curiozitate pentru ceea ce nu mă priveşte personal. Domnul de Buckingham nu e pentru mine decât o simplă cunoştință,

pe câtă vreme Raoul mi-e un prieten foarte apropiat. Deci nu mă interesează să ştiu ce i s-a întâmplat domnului de Buckingham, dar mă interesează foarte mult să aflu ce i s-a întâmplat lui Raoul.

— La Paris?

— Da, la Paris sau la Boulogne. Înțelegi, eu sunt aici; dacă se petrece ceva, eu mă găsesc aici pentru a face față la orice, în timp ce Raoul e absent şi nu mă are decât pe mine să-l reprezint; prin urmare, chestiunile lui Raoul înaintea alor mele.

— Dar Raoul se va întoarce.

— Da, după ce-şi va îndeplini misiunea. Până atunci, îți dai seama, nu pot lăsa să se vorbească despre el anumite lucruri, fără ca eu să le cercetez.

— Cu atât mai mult cu cât el va rămâne oarecare timp la Londra – zise de Wardes cu un rânjet semnificativ.

— Crezi? întrebă de Guiche cu un aer naiv.

— La naiba, îți închipui oare că a fost trimis la Londra numai ca să se ducă până acolo şi să se întoarcă? Nu, a fost trimis la Londra ca să rămână acolo.

— Ah, conte – zise de Guiche strângându-l cu putere de braț pe de Wardes – iată o bănuială destul de neplăcută pentru Bragelonne şi care justifică pe deplin ceea ce mi-a scris el de la Boulogne.

De Wardes tăcu o clipă: dorința de a bârfi îl împinsese prea departe şi, din propria lui nesocotință, căzuse singur în capcană.

— Ei bine, să vedem ce ți-a scris? întrebă el.

— Că ai strecurat cu perfidie câteva vorbe în doi peri cu privire la domnişoara de La Vallière şi că păreai a lua în râs marea lui încredere în această fată.

— Da, am făcut aceasta – zise de Wardes – şi mă aşteptam, făcând-o, să-l aud pe vicontele de Bragelonne spunând ceea ce un bărbat îi spune unui alt bărbat când acesta din urmă îl supără cu ceva. Astfel, de pildă, dacă eu aş căuta un motiv de ceartă cu dumneata, ți-aş spune ca DOAMNA, după ce-a pus ochii pe domnul de Buckingham, dovedeşte acum că nu l-a îndepărtat pe frumosul duce decât în favoarea dumitale.

— Oh, asta nu m-ar jigni pentru nimic în lume, dragul meu de Wardes! răspunse de Guiche surâzând, în ciuda fiorului ce simțea că-i străbate vinele ca o injecție de foc. La dracu, o asemenea favoare e dulce ca mierea!

— De acord; numai că, dacă aş ține cu orice preț să mă cert cu dumneata, aş căuta să-ți smulg o dezmințire şi ți-aş vorbi de un anumit boschet unde te-ai întâlnit cu această ilustră Prințesă, de anumite îngenuncheri, de anumite sărutări de mâini, şi dumneata, care eşti un om tainic, dumneata, aprins şi întărâtat...

— Ei bine, nu, ți-o jur – rosti de Guiche întrerupându-l cu zâmbetul pe buze, deşi simțea că moare de ciudă – nu, îți jur că asta nu m-ar răni câtuşi de puțin şi că nu ți-aş da nici o dezmințire. Ce vrei, scumpul meu conte, aşa sunt eu făcut! Când e vorba de lucruri cate mă privesc, rămân rece ca gheața. Ah, dar e cu totul altceva când e vorba de un prieten care nu se află de față, de un prieten care, plecând, mi-a lăsat în grijă apărarea intereselor lui. Oh, pentru acest prieten, crede-mă, de Wardes, mă aprind ca focul!

— Te înțeleg, domnule de Guiche, dar, aşa cum singur ai spus, nu poate fi vorba între noi, în clipa de față, nici de Bragelonne, nici de această fetişcană fără însemnătate care se numeşte La Vallière.

Tocmai atunci, câțiva tineri de la curte străbăteau salonul şi, auzind cuvintele ce fuseseră rostite, erau dispuşi să le asculte şi pe cele ce aveau să urmeze. De Wardes observă aceasta şi continuă cu glas tare:

— O, dacă La Vallière ar fi o cochetă ca DOAMNA, ale cărei nazuri, foarte nevinovate, o recunosc, l-au izgonit mai întâi pe domnul de Buckingham în Anglia şi apoi te-au trimis pe dumneata în surghiun, căci, orice s-ar zice, te-ai lăsat prins în mrejele ei, nu-i aşa, domnule?

Gentilomii se apropiară, de Saint-Aignan în frunte, Manicamp după el.

— Eh, dragul meu, ce să-i faci – zise de Guiche râzând – sunt un închipuit, toată lumea ştie asta! Am luat în serios o glumă şi m-am pomenit trimis în exil. Dar am văzut greşeala, mi-am îngenuncheat mândria la picioarele cui trebuia şi am obținut reîntoarcerea, dezvinovățindu-mă în chip onorabil şi făgăduindu-mi să mă vindec de acest cusur, încât, după cum vezi, m-am şi vindecat în aşa fel că astăzi râd de ceea ce, cu patru zile în urmă, îmi sfâşia inima. Dar el, Raoul, e iubit; el nu râde de zvonurile ce-i pot tulbura fericirea, de zvonurile al căror interpret te-ai făcut dumneata, deşi ştiai, conte, ca şi mine, ca şi aceşti domni, ca toată lumea de la curte, că aceste zvonuri nu erau decât o defăimare.

— O defăimare! strigă de Wardes, furios de a se vedea prins în cursă de sângele rece al lui de Guiche.

— Ei da, o defăimare. Doamne, iată scrisoarea lui, în care îmi spune c-ai vorbit-o de rău pe domnişoara de La Vallière şi în care mă întreabă dacă tot ceea ce i-ai spus despre această fată este adevărat. Vrei să-i fac judecători pe aceşti domni, de Wardes? Şi, cu cel mai desăvârşit sânge rece, de Guiche citi cu glas tare paragraful din scrisoare referitor la de La Vallière. Şi acum – continuă de Guiche – pentru mine e limpede că ai

vrut să destrami fericirea scumpului meu Bragelonne şi că vorbele dumitale porneau numai din răutate.

De Wardes se uită în jurul lui, pentru a vedea dacă va primi vreun sprijin de undeva; dar, la gândul că de Wardes o defăimase, fie direct, fie indirect, pe aceea care era idolul zilei, fiecare clătină din cap, şi de Wardes nu văzu în preajma sa decât oameni gata să-l învinovăţească.

— Domnilor – zise de Guiche, ghicind din instinct sentimentele celorlalţi – discuţia mea cu domnul de Wardes se poartă asupra unui subiect atât de delicat, încât e bine ca nimeni să nu audă mai mult decât s-a auzit. De aceea, păziţi uşile, vă rog, şi lăsaţi-ne să terminăm această convorbire între noi, aşa cum se cuvine între doi gentilomi dintre care unul a căutat să-i aducă o jignire celuilalt.

— Domnilor! Domnilor! strigară cei din jur.

— Găsiţi oare c-am făcut rău luând apărarea domnişoarei de La Vallière? zise de Guiche. În acest caz, mă consider vinovat şi-mi retrag cuvintele jignitoare pe care le-am putut spune împotriva domnului de Wardes.

— La dracu, nu! rosti de Saint-Aignan. Domnişoara de La Vallière e un înger.

— Virtutea, puritatea întruchipată! adăugă Manicamp.

— Vezi dar, domnule de Wardes – zise de Guiche – că nu sunt singurul care iau apărarea acestei biete copile. Domnilor, vă rog, pentru a doua oară, să ne lăsaţi singuri. Priviţi, e cu neputinţă să fim mai calmi decât suntem.

Curtenii nici nu voiau altceva decât să se retragă; unii se îndreptară spre o uşă, ceilalţi spre cealaltă. Cei doi tineri rămaseră singuri.

— Frumos joc! zise de Wardes către conte.

— Nu-i aşa? răspunse acesta.

— Ce vrei? Eu m-am prostit în provincie, dragul meu, în timp ce dumneata, care ai căpătat atâta stăpânire asupra dumitale însuți, mă depăşeşti, conte. Înveți totdeauna ceva în societatea femeilor! Primeşte, deci, felicitările mele!

— Le primesc.

— Pe care i le vei reîntoarce DOAMNEI.

— O, acum, dragă domnule de Wardes, să vorbim oricât de tare vei voi.

— Nu mă provoca.

— Oh, te provoc! Eşti cunoscut ca un om rău; dacă vei face aceasta, vei trece drept un laş, şi DOMNUL va pune să fii spânzurat chiar astă-seară de drugul ferestrei lui. Vorbeşte, scumpul meu de Wardes, vorbeşte!

— Sunt bătut.

— Da, însă nu atât cât ar trebui.

— Văd că nu te-ai da în lături să mă snopeşti în bătaie.

— Nu, deloc.

— Drace! Deocamdată însă, dragul meu conte, ai nimerit-o prost; după cele câte am pățit, nu mai pot face față unei încăierări. Am pierdut prea mult sânge la Boulogne; la cel mai mic efort, rănile mi s-ar redeschide şi, într-adevăr, ai termina repede cu mine.

— Asta aşa e – zise de Guiche – totuşi, când ai venit aici, aveai o mină bună şi-ți arătai brațele puternice.

— Da, brațele mă ajută încă, e adevărat, însă picioarele îmi sunt slăbite şi, apoi, n-am mai mânuit spada de când cu blestematul acela de duel; în timp ce dumneata, sunt sigur, faci exerciții în fiecare zi pentru a-ți desăvârşi îndemânarea.

— Pe cuvânt de onoare, domnule – răspunse de Guiche – iată o jumătate de an de când n-am mai făcut exerciții.

— Nu, degeaba, conte, oricât aş vrea, nu mă voi bate, cu dumneata cel puțin. Îl voi aştepta pe Bragelonne, deoarece

îmi spui că Bragelonne e cel supărat pe mine.

— O, nu, n-ai să-l aştepți pe Bragelonne! zbieră de Guiche scos din răbdări. Căci, singur ai spus, Bragelonne s-ar putea să se întoarcă târziu şi, până să vină el, firea dumitale păcătoasă şi-ar face de cap.

— Totuşi voi avea o scuză. Ia seama!

— Îți dau opt zie, ca să te întremezi.

— Aşa e mai bine. În opt zile, vom vedea.

— Da, da, înțeleg: în opt zile vei putea fugi la duşman. Ei bine, nu, nu!

— Eşti nebun, domnule – zise de Wardes făcând un pas înapoi.

— Iar dumneata eşti un ticălos dacă nu vrei să te bați de bună voie!

— Ei bine?

— Te voi pârî regelui că n-ai vrut să te bați după ce-ai defăimat-o pe La Vallière.

— Ah – făcu de Wardes – eşti primejdios de perfid, domnule om cumsecade!

— Nimic nu poate fi mai prejos decât perfidia aceluia care face totdeauna pe cinstitul.

— Redă-mi atunci picioarele, sau lasă-ți sânge pentru a ne potrivi puterile.

— Nu, propun altceva mai bun.

— Ce, spune!

— Vom încăleca amândoi pe cai şi vom schimba câte trei focuri de pistoale. Eşti un trăgător de prima mână. Te-am văzut doborând rândunele dintr-un glonte şi din goana calului. Nu spune nu, te-am văzut!

— Mi se pare că ai dreptate – zise de Wardes – şi, dacă-i aşa, s-ar putea să te ucid.

— Într-adevăr, mi-ai face un mare serviciu.

— Mă voi sili să-ți îndeplinesc dorința.

— Ne-am înțeles?

— Dă-mi mâna.

— Iat-o... Dar cu o condiție.

— Care?

— Jură-mi că nu-i vei spune nimic regelui şi nici nu vei pune pe altcineva să-i spună.

— Nu-i voi spune, ți-o jur.

— Mă duc să-mi iau calul.

— Şi eu pe-al meu.

— Unde ne vom duce?

— Pe câmp; cunosc un loc cât se poate de bun.

— Mergem împreună?

— De ce nu!

Şi, îndreptându-se amândoi spre grajduri, trecură pe sub ferestrele DOAMNEI, unde se zărea o lumină slabă: o umbră creştea în dosul perdelelor de dantelă.

— Iată acolo o femeie – zise de Wardes surâzând – căreia nici prin gând nu-i trece că noi ne ducem la moarte pentru ea.

XXI

LUPTA

De Wardes îşi alese calul său, iar de Guiche pe al lui. Apoi fiecare şi-l înşeuă singur, cu câte o şa cu cobur pentru pistoale. De Wardes n-avea nici un pistol. De Guiche avea două perechi. Trimise să i le aducă de acasă, le încărcă şi-i dădu lui de Wardes să aleagă. De Wardes alese pistoalele pe care le mai folosise de douăzeci de ori, aceleaşi cu care de Guiche îl văzuse doborând rândunelele din zbor.

— N-ai să te miri – zise el – dacă-mi iau toate măsurile de precauție. Dumneata îți cunoşti armele. Nu fac altceva, deci, decât să-mi egalizez sorții cu ai dumitale.

— Observația era de prisos – răspunse de Guiche – eşti în drepturile dumitale.

— Acum – zise de Wardes – te rog să mă ajuți să încalec, deoarece simt încă oarecare greutate.

— Atunci, ar fi trebuit să pornim pe jos.

— Nu, odată în şa, mă simt în puteri.

— Foarte bine, să nu mai vorbim despre asta.

Şi de Guiche îl ajută să se urce pe cal.

— Dar – zise pe urmă tânărul – în graba noastră de a ne ucide unul pe altul, n-am ținut seama de un lucru.

— De care?

— Că e noapte şi că ar trebui să ne omorâm pe dibuite.

— Nu e nimic. Rezultatul va fi acelaşi.

— Totuşi, mai e şi altceva, peste care nu putem trece, anume că oamenii cinstiți nu se bat niciodată în duel fără martori.

— Oh – strigă de Guiche – dumneata doreşti ca şi mine ca totul să fie în orânduială!

— Da, căci n-aş vrea de loc să se spună că m-ai asasinat, şi cu atât mai puțin, în cazul că te voi ucide eu, n-aş vrea să fiu învinuit de crimă.

— S-a spus aşa ceva despre duelul dumitale cu domnul de Buckingham? întrebă de Guiche. Şi el s-a desfăşurat totuşi în aceleaşi condițiuni în care se va desfăşura şi-al nostru.

— Da, dar atunci era încă ziuă, iar noi ne aflam în apă până la coapse; afară de asta, un mare număr de spectatori erau înşirați pe țărm şi ne priveau îndeaproape.

De Guiche stătu o clipă să cumpănească, dar gândul – care-i mai trecuse o dată prin minte – că de Wardes voia să aibă martori pentru a aduce iarăşi vorba despre DOAMNA, şi a da astfel o întorsătură nouă întâlnirii, îi stărui şi mai tare în minte. Nu răspunse deci nimic, şi când de Wardes îl întrebă pentru ultima oară cu o privire, îi răspunse printr-un semn din cap care voia să spună că e mai bine să rămână la cele ce-au hotărât.

Cei doi adversari porniră aşadar la drum şi ieşiră din castel pe poarta pe care o cunoaştem, întrucât am văzut că în apropierea ei se aflau Montalais şi Malicorne. Noaptea, ca pentru a împrăştia căldura zilei, îngrămădise toți norii la un loc şi-i împingea în tăcere şi încet de la apus la răsărit.

Această boltă, fără fulgere şi fără tunete în văzduh, apăsa cu toată greutatea deasupra pămmtului şi începea să se destrame, la suflarea vântului, ca o pânză uriaşă desprinsă de pe un perete. Picăturile de ploaie cădeau calde şi mari pe drum, strângând praful în cocoloaşe mici şi rotunde. În acelaşi timp, mărăcinişurile, care presimțeau apropierea furtunii, florile ofilite, copacii cu frunzişul învolburat împrăştiau mii de miresme îmbătătoare, ce răscoleau în creier amintiri plăcute, gânduri de tinerețe, de viață lungă, de fericire şi iubire.

— Țărâna miroase tare frumos – zise de Wardes. O cochetărie din partea ei, vrând să ne tragă spre ea.

— Ascultă – adăugă de Guiche – mi-au venit câteva idei şi vreau să ți le împărtăşesc.

— În legătură cu?

— În legătură cu lupta noastră.

— Într-adevăr, e timpul, mi se pare, să ne pregătim.

— Va fi o luptă obişnuită, care va respecta regula?

— Să vedem care e regula dumitale!

— Vom descăleca într-o pajişte înverzită, vom lega caii de cel dintâi copac întâlnit în cale, ne vom apropia unul de altul fără arme, pe urmă ne vom îndepărta câte o sută cincizeci de paşi fiecare, pentru a ne întoarce apoi față în față.

— Bun! Aşa l-am ucis pe bietul Follivent, acum trei saptămâni, la Saint-Denis.

— Iartă-mă, ai uitat un amănunt.

— Care?

— În duelul cu Follivent, vă îndreptați unul către altul cu spadele între dinți şi cu pistoalele în mână.

— E adevărat.

— Da data aceasta, dimpotrivă, fiindcă nu putem merge pe jos, aşa cum singur ai spus, vom încăleca din nou pe cai şi

ne vom lua la ochi, iar cel care va apuca să tragă primul va fi în câştig.

— E mai bine aşa, fără îndoială, numai că acum e noapte; înseamnă că trebuie să tragem mai multe gloanțe, ceea ce nu s-ar întâmpla ziua.

— Fie. În cazul acesta, fiecare va trage trei focuri, două încărcate de la început, al treilea după o nouă încărcare.

— Minunat! Unde va avea loc lupta?

— Ai vreo preferință?

— Nu.

— Vezi păduricea aceea din fața noastră?

— Pădurea Rochin? Foarte bine.

— O cunoşti?

— Ca-n palmă.

— Atunci ştii că are un luminiş la mijloc.

— Da.

— Să mergem la el.

— Gata!

— E un fel de teren natural închis, cu tot felul de drumeaguri, pârtii, cărărui, gropi, ocolişuri şi alei; acolo ne vom simți foarte bine.

— Dacă dumneata vrei, n-am nimic împotrivă. Am ajuns cred.

— Da. Iată pajiştea din mijlocul pădurii. Lumina slabă ce se prefiră de la stele, cum spune Corneille, se strânge în acest loc împrejmuit de copaci ca un țarc natural.

— Bine. Să facem cum spui.

— Atunci să fixăm condițiile.

— Iată-le pe ale mele: dacă e ceva care nu-ți convine, spune.

— Te ascult.

— Dacă e ucis calul, stăpânul lui e obligat să continue lupta pe picioare.

— Fără doar şi poate, deoarece n-avem cai de schimb.

— Dar asta nu-l obligă pe adversar să descalece şi el.

— Adversarul va fi liber să facă aşa cum i se va părea mai bine.

— Adversarii, după ce s-au întâlnit o dată, pot să nu se mai depărteze şi, prin urmare, să tragă unul în altul în plin.

— Admis.

— Trei focuri, nu mai multe, da?

— Sunt de ajuns cred. Iată pulbere şi cartuşe pentru pistolul dumitale. Măsoară trei încărcături, ia trei cartuşe; voi face şi eu la fel, apoi vom arunca restul de pulbere şi cartuşele de prisos.

— Şi vom jura pe Crist, nu-i aşa – adăugă de Wardes – că nici unul nu va avea la el nici pulbere, nici alte cartuşe?

— S-a făcut. Eu jur.

De Guiche întinse brațul spre cer. De Wardes îl imită.

— Şi acum, dragul meu conte – zise el – dă-mi voie să-ți spun că nu m-am înşelat cu nimic. Eşti sau vei fi amantul DOAMNEI. Am descoperit taina şi ți-e teamă să n-o dezvălui; vrei să mă ucizi, pentru a fi sigur că nu voi vorbi; e simplu, şi în locul dumitale aş face la fel.

De Guiche lăsă capul în jos.

— Dar – continuă de Wardes triumfător – crezi că mai merită, spune, să-mi arunci în brațe aceasta tristă afacere a lui Bragelonne? Ia seama, prietene, încolțind mistrețul, îl îndârjeşti, înfuriind vulpea, o faci să devie mai feroce ca jaguarul. De aici rezultă că, silindu-mă să intru în luptă, mă voi apăra până la moarte.

— E dreptul dumitale.

— Da, însă, nu uita, voi face mult rău. Astfel, pentru început, bănuieşti, desigur, că n-am făcut prostia să-mi îngrop taina, sau mai bine zis taina dumitale, în inimă. Există un prieten, un prieten inteligent, dumneata îl cunoşti, care ştie taina mea; aşa că, gândeşte-te bine, dacă mă ucizi, moartea mea nu va sluji la mare lucru; pe când, dimpotrivă, dacă te ucid eu – Doamne, totul e cu putință! – îți dai seama ce va urma.

De Guiche se cutremură.

— Dacă te ucid eu – adăugă de Wardes – îi vei fi lăsat DOAMNEI doi duşmani care vor face tot ce le va sta în putință ca s-o ruineze.

— Oh, domnule – strigă de Guiche furios – nu te bizui astfel pe moartea mea; din aceşti doi duşmani, pe unul sper să-l ucid chiar astă-seară, iar pe celălalt cu primul prilej.

De Wardes nu răspunse decât printr-un hohot de râs atât de diabolic, încât un om superstițios ar fi fost cuprins de groază. Din fericire, de Guiche nu se pierdea cu firea chiar într-atât.

— Cred – zise el – că totul e în ordine, domnule de Wardes; de aceea, ia-o înainte, te rog, afară numai dacă nu preferi s-o fac eu.

— Nu – zise de Wardes – sunt încântat să te cruț de-o osteneală.

Şi, dând pinteni calului, străbătu în galop luminişul în toata întinderea lui şi îşi alese locul într-un punct de pe marginea pajiştei, situat în partea opusă punctului în care se oprise de Guiche. Contele rămase nemişcat.

La o distanță de aproape o sută de paşi, cei doi adversari nu se vedeau unul pe altul, cufundați în bezna deasă pe care o făceau în jurul lor coroanele ulmilor şi ale castanilor. Se scurse un minut, în cea mai adâncă tăcere. După trecerea

acestui minut, fiecare, în întunericul în care se afla, auzi două țăcănituri ale cocoşului răsunând pe patul pistolului.

De Guiche, urmând tactica obişnuită, îşi porni calul la galop, încredințat că va găsi o îndoită garanție de siguranță în ondularea calului şi în iuțeala calului. Alerga în linie dreaptă spre punctul unde, după părerea lui, trebuia să se afle adversarul său. Se aştepta ca, la jumătatea drumului, să-l întâlnească pe de Wardes; se înşelă însă. Îşi continuă goana, presupunând că de Wardes îl aştepta nemişcat. Dar, după ce străbătu două treimi din teren, văzu o lumină țâşnind în fața lui şi un glonț îi reteză, şuierând, pana ce i se înălța la pălărie. Aproape în acelaşi timp, şi ca şi cum focul primei descărcări ar fi fost tras numai ca s-o lumineze pe cealaltă, o a doua pocnitură răsună în noapte şi un al doilea glonte nimeri în capul calului lui de Guiche, ceva mai jos de ureche. Animalul se prăbuşi.

Aceste două gloanțe, venind dintr-o direcție cu totul opusă aceleia în care se aştepta să-l găsească pe de Wardes, îl uimiră peste măsură pe de Guiche; dar, cum era un bărbat ce nu-şi pierdea niciodată sângele rece, îşi calculă repede căderea, totuşi nu atât de bine încât vârful cizmei să nu fie prins sub cal. Din fericire, în agonia lui, animalul se zvârcoli o dată şi de Guiche putu să-şi smulgă piciorul de sub apăsare. Se ridică în picioare, se pipăi; nu era rănit.

În clipa când îşi văzuse calul clătinându-se, îşi vârâse cele două pistoale în tocuri, de teamă ca în cădere să nu se descarce vreunul, sau amândouă deodată, ceea ce l-ar fi dezarmat fără rost. Odată în picioare, îşi scoase pistoalele din tocuri şi înaintă spre locul unde, după flacăra descărcărilor, îl văzuse apărând pe de Wardes. Încă de la prima împuşcătură, de Guiche îşi dăduse seama de manevra adversarului său, care era cum nu se poate mai simplă. În loc să se repeadă

spre de Guiche sau să stea şi să-l aştepte în punctul unde se afla, de Wardes se mutase cu vreo cincisprezece paşi mai încolo, în cercul de întuneric unde nu putea fi văzut de adversarul său, şi, în momentul când acesta trecuse prin dreptul lui, ochise şi trăsese în voie, goana calului slujindu-l, în loc să-l stânjenească.

Am văzut că, în ciuda întunericului, primul glonte trecuse la o şchioapă numai de creştetul lui de Guiche. De Wardes era însă atât de sigur de lovitura sa, încât crezuse că-l vede pe de Guiche prăvălindu-se. Mare-i fu mirarea când, dimpotrivă, călărețul rămăsese în şa. Apăsă pe cocoşul pistolului pentru a slobozi al doilea glonte, dar mişcă mâna, aşa că ucise calul. Ar fi fost un noroc pentru el dacă de Guiche ar fi rămas prins sub cal, căci înainte ca acesta să se fi ridicat, de Wardes şi-ar fi încărcat al treilea glonte şi l-ar fi avut pe de Guiche în mână. Dar, cu totul dimpotrivă, de Guiche sărise în picioare şi avea de tras trei gloanțe.

De Guiche înțelese situația în care se afla... Trebuia să i-o ia înainte lui de Wardes. Porni în goană, spre a-l surprinde înainte ca acesta să apuce să-şi încarce pistolul.

De Wardes îl vedea apropiindu-se ca o furtună. Plumbul era exact cât țeava şi intra greu. O încărcătură pripită ar fi riscat să-i prăpădească ultimul foc. O încărcătură bună însemna pierdere de vreme, sau chiar pierderea vieții. Îşi struni calul, făcându-l să se ridice în două picioare.

De Guiche se roti la stânga şi, în momentul când calul recăzu pe picioarele dinainte, glontele porni, smulgându-i pălăria lui de Wardes. De Wardes înțelese că avea o clipă în favoarea lui – se grăbi să termine încărcarea pistolului.

De Guiche, văzând că adversarul său nu cade, aruncă primul pistol, care nu-i mai folosea la nimic, şi se îndreptă spre de Wardes cu al doilea pistol ridicat. Dar la al treilea pas,

de Wardes îl ochi din mers şi trase. Un răcnet de mânie fu răspunsul: brațul contelui se crispă şi se lăsă în jos. Pistolul se rostogoli alături.

De Wardes îl văzu pe conte aplecându-se, ridicând pistolul cu mâna stângă şi făcând încă un pas spre el. Clipa era hotărâtoare.

— Sunt pierdut – murmură de Wardes – nu e rănit de moarte.

Dar, în momentul când de Guiche întindea pistolul spre de Wardes, capul, umerii şi şalele contelui se frânseră dintr-o dată. El scoase un suspin dureros şi se prăbuşi la picioarele calului lui de Wardes.

— Acum e acum! murmură acesta.

Şi, trăgând de frâu, dădu pinteni. Calul sări peste trupul înțepenit şi-l duse pe de Wardes în goană la castel. Ajuns acolo, acesta stătu un sfert de ceas să cumpănească. În graba lui de a părăsi terenul de luptă, nu mai căutase să se încredințeze dacă de Guiche murise sau nu. O dublă ipoteză frământa acum spiritul nelinişţit al lui de Wardes: de Guiche era sau mort sau numai rănit. Dacă de Guiche era mort, trebuia oare să-i lase trupul astfel în gura lupilor? Ar fi fost o cruzime de prisos, căci dacă de Guiche era ucis, el nu mai putea vorbi niciodată. Iar dacă nu era ucis, la ce bun, nedându-i nici un ajutor, să se înfățişeze ca un sălbatic lipsit de mărinimie? Se opri la această din urmă considerație.

Astfel că de Wardes se interesă să afle unde e Manicamp.

I se spuse că Manicamp, după ce-l căutase pe de Guiche şi nu-l găsise nicăieri, se culcase. De Wardes se duse şi-l trezi pe somnoros, povestindu-i toată întâmplarea, pe care Manicamp o ascultă fără să scoată o vorbă, dar cu o expresie de energie crescândă ce nu s-ar fi putut bănui în felul de a fi

al lui Manicamp. Abia după ce de Wardes termină de povestit, el rosti un singur cuvânt:

— Haide!

Pe drum, Manicamp îşi frământă în fel şi chip mintea şi, pe măsură ce de Wardes povestea cele petrecute, el se posomora tot mai mult la față.

— Prin urmare – spuse apoi, după ce de Wardes termină – crezi că e mort?

— Vai, da!

— Şi v-ați bătut fără martori?

— Aşa a vrut el.

— Ciudat!

— Cum ciudat?

— Da, caracterul lui de Guiche nu prea lăsa să se creadă una ca asta.

— Te îndoieşti cumva de vorbele mele?

— Eh, eh!

— Te îndoieşti, da?

— Puțin... Dar mă voi îndoi şi mai mult, te previn, dacă bietul băiat e mort.

— Domnule Manicamp!

— Domnule de Wardes!

— Mi se pare că mă insulți!

— Depinde cum o iei. Ce să fac, mie nu mi-au plăcut niciodată oamenii care vin şi-ți spun: "L-am ucis pe domnul Cutare într-un tufiş; e o mare nenorocire, dar l-am ucis în mod cinstit". Noaptea e prea neagră pentru asemenea poveste, domnule de Wardes.

— Linişte, am ajuns.

Într-adevăr, începea să se întrezărească micul luminiş şi, în mijlocul lui, hoitul înțepenit al calului. La dreapta calului, în iarba neagră, zăcea, cu fața la pământ, bietul conte,

scăldat în propriul lui sânge. Rămăsese în acelaşi loc şi nu părea că făcuse vreo mişcare.

Manicamp se aplecă în genunchi, îl răsuci pe conte şi-l găsi rece şi mânjit de sânge. Îl lăsă din nou pe iarbă. Apoi, întinzându-se, căută prin jurul lui, până când găsi pistolul lui de Guiche.

— Nenorocire! zise el atunci, ridicându-se palid ca un spectru şi cu pistolul în mână. Nenorocire! Nu te-ai înşelat, da, e mort!

— Mort? repetă de Wardes.

— Da, şi pistolul e încărcat – adăugă Manicamp cercetând cu degetul butoiaşul.

— Dar nu ți-am spus că l-am ochit din mers şi că am tras în el în momentul când şi el mă țintea pe mine?

— Eşti sigur că te-ai luptat cu el, domnule de Wardes? Căci, mărturisesc, mi-e teamă că dumneata l-ai asasinat. Oh, nu te supăra, dumneata ai tras trei gloanțe, iar pistolul lui e încărcat! Dumneata i-ai ucis calul, iar el, de Guiche, unul dintre cei mai buni trăgători din Franța, nu te-a atins nici pe dumneata, nici calul dumitale! Uite ce-i, domnule de Wardes, ți-ai făcut un mare rău că m-ai adus aici! Tot acest sânge al lui mi s-a urcat la cap. Sunt puțin beat şi cred, pe cinstea mea, întrucât prilejul mi se oferă pe loc, cred c-am să-ți zbor creierii. Domnule de Wardes, încredințează-ți sufletul lui Dumnezeu!

— Domnule de Manicamp, dar nu te gândeşti ce faci?

— Ba tocmai că mă gândesc foarte bine.

— Vrei să mă asasinezi?

— Fără nici o remuşcare, deocamdată cel puțin.

— Eşti sau nu un gentilom?

— Am fost paj; deci, am făcut dovada.

— Atunci, lasă-mă să-mi apăr viața.

— Aha! Ca să-mi faci şi mie ceea ce i-ai făcut bietului de Guiche.

Şi Manicamp, ridicând pistolul, îl opri, cu braţul întins şi cu sprâncenele încruntate, în dreptul pieptului lui de Wardes. De Wardes nici nu încercă măcar să fugă; era împietrit.

Deodată, în această cumplită tăcere de o clipă, care lui de Wardes i se păru un veac, se auzi un suspin prelung.

— Oh – strigă de Wardes – trăieşte! Trăieşte! Ajutor, domnule de Guiche, vrea să mă asasineze!

Manicamp se trase înapoi şi, între cei doi tineri, contele încercă să se ridice cu greu, sprijinindu-se într-un braţ. Manicamp aruncă pistolul la zece paşi, apoi se repezi la prietenul său, scoţând un strigăt de bucurie. De Wardes îşi şterse fruntea năpădită de sudoare rece ca gheaţa.

— Tocmai la timp! murmură el.

— Ce ai? îl întrebă Manicamp pe de Guiche. Unde eşti rănit?

De Guiche îşi arătă braţul zdrobit şi pieptul sângerând.

— Conte – strigă de Wardes – sunt învinuit că te-am asasinat! Vorbeşte, te conjur, spune că m-am luptat în mod cinstit!

— E adevărat – zise rănitul – domnul de Wardes a luptat loial, şi oricine va spune altfel îşi va face din mine un duşman.

— Ei, domnule – zise Manicamp – ajută-mă mai întâi să-l ducem de aici pe acest sărman tânăr, şi apoi îţi voi da toate satisfacţiile pe care le vei cere, sau, dacă eşti cumva grăbit, să facem altceva şi mai bine: să legăm rănile contelui cu batista dumitale şi cu a mea şi, întrucât au mai rămas două focuri de tras, să le tragem.

— Mulţumesc – răspunse de Wardes. Am văzut de două ori moartea în decurs de un ceas: e prea urâtă această

moarte, şi prefer scuzele dumitale.

Manicamp începu să râdă şi de Guiche de asemenea, cu toate că suferea cumplit. Cei doi tineri voiră să-l ia pe braţe, dar el spuse că se simte destul de în puteri ca să meargă singur. Glonţul îi zdrobise inelarul şi degetul cel mic, apoi alunecase pe o coastă, fără să-i pătrundă în piept. Deci, mai mult durerea decât gravitatea rănii îl fulgerase pe de Guiche.

Manicamp îi trecu un braţ pe după umăr, de Wardes îi luă celălalt braţ, şi-l duseră astfel la Fontainebleau, la medicul care-l asistase în ultimele clipe ale vieţii pe franciscan, înaintaşul lui Aramis.

XXII

CINA REGELUI

Regele se aşezase, în acest timp la masă, şi suita puţin numeroasă, a invitaţilor zilei luase loc de o parte şi de alta a lui, după gestul obişnuit ce le arăta că pot să stea jos.

În acea epocă, deşi eticheta nu era încă statornicită aşa cum avea să se întâmple mai târziu, curtea Franţei o rupsese în întregime cu tradiţiile de voioşie şi de sporovăială patriarhală ce se mai întâlneau încă pe vremea lui Henric al IV-lea şi pe care spiritul bănuitor al lui Ludovic al XIII-lea le înlăturase încetul cu încetul, pentru a le înlocui cu înclinaţii fastuoase către o măreţie pe care fusese deznădăjduit că nu putuse s-o atingă.

Regele mânca aşadar la o măsuţă separată, care domina, ca biroul unui preşedinte, mesele învecinate; am spus măsuţă, dar să ne grăbim a adăuga că această măsuţă era totuşi cea mai mare de acolo. Afară de aceasta, era aceea pe care se îngrămădea un număr prodigios de bucate dintre cele mai variate: peşte, vânat, cărnuri de animale domestice, fructe, legume şi conserve.

Regele, tânăr şi viguros, mare vânător, deprins cu toate exerciţiile violente, avea, pe deasupra, acea fierbinţeală firească a sângelui, comună tuturor Burbonilor, care mistuie repede orice şi redeschide mereu pofta de mâncare. Ludovic al XIV-lea era deci un mesean de temut; îi plăcea să-şi critice bucătarii, dar când le făcea cinstea să-i laude, aceste laude erau de-a dreptul copleşitoare.

Regele începea prin a mânca mai multe supe, fie amestecate, într-un fel de ghiveci, fie pe rând; el însoţea, sau mai curând despărţea aceste supe prin câte un pahar de vin vechi. Înghiţea repede şi cu lăcomie.

Porthos, care mai întâi aşteptase, din respect, ca d'Artagnan să-i facă un semn cu cotul, văzându-l pe rege că se înfruptă astfel, se întoarse către muşchetar şi-i şopti la ureche:

— Mi se pare că putem începe: maiestatea sa ne dă pildă. Ia priveşte!

— Regele mănâncă – zise d'Artagnan – dar în acelaşi timp şi vorbeşte; fă în aşa chip ca, dacă din întâmplare îţi va adresa un cuvânt, să nu te prindă cu gura plină; ar fi neplăcut.

— Cel mai bun mijloc ar fi atunci – răspunse Porthos – să nu mă ating de nimic. Dar mi-e o foame de lup, mărturisesc, şi toate bucatele astea au un miros atât de îmbietor, încât îmi aţâţă deopotrivă şi nările şi stomacul.

— Nu da a înţelege că nu vrei să mănânci – îl sfătui d'Artagnan – regele s-ar supăra. Maiestatea sa are obiceiul să spună că cel ce munceşte bine mănâncă bine, şi nu vrea să vadă pe cineva făcând nazuri la masa lui.

— Atunci, cum să fac să nu fiu cu gura plină în timp ce mănânc? întrebă Porthos.

— Foarte simplu – răspunse căpitanul de muşchetari – să înghiți repede îmbucătura în clipa când vezi că regele îți face cinstea de a-ți adresa cuvântul.

— Prea bine.

Şi, începând din acel moment, Porthos se porni să care la gură cu un entuziasm destul de controlat totuşi.

Regele ridica din când în când ochii asupra grupului şi, ca un bun cunoscător ce era, aprecia dispozițiile comeseanului său.

— Domnul du Vallon! zise el.

Porthos era la o tocană de iepure şi tocmai înfuleca o halcă. Auzindu-şi numele rostit pe neaşteptate, tresări deodată şi, cu un mare efort al gâtlejului, înghiți îmbucătura pe nemestecate.

— Sire – răspunse el cu un glas sugrumat, dar cu o pronunțare destul de limpede.

— Dați-i domnului du Vallon această friptură de miel – zise regele. Îți place carnea de oaie, domnule du Vallon?

— Sire, îmi place orice – răspunse Porthos.

La care d'Artagnan îi suflă:

— Tot ce-mi oferă maiestatea voastră.

Porthos repetă:

— Tot ce-mi oferă maiestatea voastră.

Regele făcu din cap un semn că e încântat.

— Mănânci bine când munceşti bine – zise monarhul, bucuros că avea drept comesean un mâncău de forța lui Porthos.

Porthos primi tava cu friptura de miel şi-şi trase în farfurie o bună parte din ea.

— Ei bine? făcu regele.

— Minunată! răspunse Porthos calm.

— Prin părțile dumitale se găsesc oi atât de gustoase, domnule du Vallon? îl iscodi regele.

— Sire – zise Porthos – cred că şi prin părțile mele, ca peste tot, ceea ce e mai bun e în primul rând al regelui; apoi, eu nu mănânc oaia aşa cum o mănâncă maiestatea voastră.

— Auzi! Auzi! Şi cum o mănânci dumneata?

— De regulă, eu pun să mi se frigă berbecul întreg.

— Întreg?

— Da, sire!

— Şi în ce fel?

— Iată cum: bucătarul meu – năzdrăvanul e german, sire – bucătarul meu împănează berbecul cu cârnăciori, pe care-i aduce de la Strasbourg, cu şunculițe, pe care le aduce de la Troyes, cu prepelițe, pe care le aduce din Pithiviers, prin nu ştiu ce mijloc îi scoate apoi oasele, ca dintr-o pasăre, lăsându-i însă pielea, care se întăreşte şi se rumeneşte; şi când îl tai în felii, ca pe un cârnat gros, se scurge din el o zeamă aurie, care e plăcută la vedere şi deosebit de bună la gust.

Şi Porthos îşi plesni limba în cerul gurii. Regele făcu ochii mari de mirare şi, atacând fazanul la tavă ce-i fusese adus, zise:

— Iată, domnule du Vallon, o mâncare după care îmi lasă gura apă. Cum, berbecul întreg?

— Întreg, da, sire.

— Dați-i acest fazan domnului du Vallon, văd că se pricepe.

Ordinul fu îndeplinit. Apoi, revenind la berbec:

— Şi nu e prea gras pregătit în felul acesta?

— Nu, sire; grăsimea se scurge o dată cu zeama şi pluteşte deasupra; atunci şeful bucătar, înainte de a o tăia în felii, dă grăsimea la o parte, cu o lingură de argint pe care am pus să o facă anume.

— Şi unde locuieşti dumneata? întrebă regele.

— La Pierrefonds, sire.

— La Pierrefonds? Unde vine asta, domnule du Vallon? Înspre Belle-Isle?

— Oh, nu, sire! Pierrefonds se află în Soissonnais.

— Eu credeam că-mi vorbeşti despre aceşti berbeci din pricina ierbii sărate din preajma mării.

— Nu, sire; am păşuni care nu sunt sărate, e drept, dar asta nu înseamnă că sunt mai puțin bune.

Regele trecu la felul următor, însă fără a-l slăbi din ochi pe Porthos, care îşi vedea de treaba lui nestânjenit.

— Ai o mare poftă de mâncare, domnule du Vallon – zise el – şi eşti un comesean care-mi placi.

— Ah, pe legea mea, sire, dacă maiestatea voastră ar veni vreodată la Pierrefonds, am împărți împreună un berbec, căci nici cu pofta voastră de mâncare nu mi-e ruşine.

D'Artagnan îl călcă zdravăn cu piciorul pe sub masă şi Porthos se înroşi.

— La vârsta fericită a maiestății voastre – zise Porthos ca s-o dreagă – eram la muşchetari, şi niciodată nu mă puteam sătura. Maiestatea voastră are o bună poftă de mâncare, după cum am avut cinstea de a v-o spune, dar alege bucatele cu prea multă căutare pentru a fi numit un mare mâncăcios.

Regele păru încântat de complimentele acestui potrivnic al său.

— Încearcă şi aceste creme – îi spuse lui Porthos.

— Sire, maiestatea voastră mă cinsteşte prea mult ca să nu-i spun întregul adevăr.

— Spune, domnule du Vallon, spune!

— Ei bine, sire, în materie de dulciuri, nu-mi plac decât aluaturile, dar şi acestea trebuie să fie cât se poate de groase;

toate spumele astea îmi umflă stomacul şi ocupă un loc pe care prefer să-l umplu cu altceva mai sățios.

— Ah, domnilor – zise regele arătând spre Porthos – iată un adevărat model de gastronomie. Aşa mâncau părinții noştri, care ştiau să se hrănească – adăugă maiestatea sa – pe când noi, noi abia ciugulim.

Şi, spunând acestea, luă o farfurie de piept de pasăre asortat cu felii de şuncă. Porthos, la rândul lui, trase un castron încărcat cu potârnichi şi crastei. Paharnicul umplu cu voioşie pocalul regelui.

— Toarnă-i şi domnului du Vallon din vinul meu – zise maiestatea sa.

Aceasta era una din marile cinstiri la masa regală. D'Artagnan îi făcu semn, cu genunchiul, prietenului său.

— Dacă vei fi în stare să mănânci numai jumătate din capul de mistreț ce se află colo – îi spuse el lui Porthos – te văd duce şi pair în mai puțin de un an.

— Numaidecât – zise Porthos cât se poate de linişti.

Şi, într-adevăr, căpățâna de mistreț nu întârzie să urmeze la rând, căci regelui îi făcea plăcere să-l îmbie pe acest straşnic oaspete, şi nu-i trecea o mâncare lui Porthos mai înainte de a fi gustat-o el însuşi; gustă deci şi din capul de mistreț. Iar Porthos se dovedi un om de ispravă, căci, în loc să mănânce jumătate, aşa cum spusese d'Artagnan, dădu gata trei sferturi din căpățână.

— E cu neputință – zise regele cu jumătate glas – ca un gentilom care mănâncă atât de mult în fiecare zi, şi cu atâta poftă, să nu fie cel mai cinstit bărbat din regatul meu.

— Ai auzit? îi şopti d'Artagnan la ureche prietenului său.

— Da, cred că mă bucur de oarecare favoare – zise Porthos legănându-se pe scaun.

— Oh, ai vântul în pupa! Da, da, da!

Regele şi Porthos continuară să mănânce astfel, spre marea mulțumire a comesenilor, dintre care unii încercară, după pilda celor doi, să-i urmeze, însă văzându-se nevoiți să se dea bătuți la jumătatea drumului. Regele se aprinse la față şi sângele care-i împurpura obrajii arăta că era pe cale de a se declara sătul. Când ajungea aici, Ludovic al XIV-lea, în loc să dea semne de voioşie, ca toți băutorii, se posomora şi devenea morocănos. Porthos, dimpotrivă, devenise vesel şi avea chef de vorbă. Piciorul lui d'Artagnan trebui să-i aducă nu numai o dată aminte că se cam întrecea cu gluma.

Fu adus desertul. Regele nu se mai gândea la Porthos; el întorcea mereu ochii spre uşă şi chiar fu auzit întrebând de câteva ori pentru ce întârzie de Saint-Aignan să se ivească. În sfârşit, în momentul când maiestatea sa terminase o ceaşcă de compot de prune, scoțând un oftat adânc, domnul de Saint-Aignan se arătă în pragul uşii. Privirea regelui, care îşi pierduse treptat din strălucire, se lumină deodată. Contele se îndreptă spre masa regelui şi, la apropierea lui, Ludovic al XIV-lea se ridică în picioare. Toată lumea se ridică de asemenea, chiar şi Porthos, care tocmai termina o prăjitură cu nuci în stare să încleşteze până şi fălcile unui crocodil. Cina se încheiase.

XXIII

DUPĂ CINĂ

Regele îl luă de braț pe Saint-Aignan şi trecu în camera alăturată.

— Ai cam întârziat, conte! vorbi regele.

— Trebuia s-aduc răspunsul, sire – zise contele.

— I-a trebuit oare atâta de mult timp ca să răspundă la cele ce i-am scris eu?

— Sire, maiestatea voastră a binevoit să-i scrie în versuri; domnişoara de La Vallière a ținut să-i plătească regelui cu

aceeaşi monedă, adică în aur.

— Versuri, de Saint-Aignan!... exclamă regele fericit. Dă-mi-le, dă-mi-le repede!

Şi Ludovic rupse plicul în care se afla o scrisorică, alcătuită, într-adevăr, din versuri pe care istoria ni le-a transmis întregi, cu toate că ele sunt mai bune ca intenție decât ca factură. Oricum ar fi fost însă, aceste versuri îl încântară pe rege, care-şi manifestă bucuria prin efuziuni nestăpânite; dar tăcerea generală îi aduse aminte lui Ludovic, atât de atent la convenienţe, că bucuria lui ar putea să dea loc la interpretări nedorite. Se întoarse şi vârî scrisoarea în buzunar; apoi, făcând un pas ce-l apropie din nou de pragul uşii lângă care se aflau oaspeții, zise:

— Domnule du Vallon, mi-a făcut mare plăcere să te cunosc şi-mi va fi plăcut oricând să te revăd.

Porthos se înclină aşa cum ar fi făcut colosul din Rodos şi ieşi de-a-ndăratelea.

— Domnule d'Artagnan – continuă regele – vei aştepta ordinele mele în galerie; îți rămân îndatorat că mi l-ai prezentat pe domnul du Vallon. Domnilor, mă reîntorc mâine la Paris, pentru plecarea ambasadorilor Spaniei şi Olandei. Pe mâine deci!

Sala se goli numaidecât. Regele luă din nou brațul lui de Saint-Aignan şi-l puse să-i citească încă o dată versurile domnişoarei de La Vallière.

— Cum le găseşti? întrebă el.

— Sire... Încântătoare!

— Ele mă încântă, într-adevăr, şi dacă ar fi cunoscute...

— Oh, poeții ar fi geloşi; dar ei nu le vor cunoaşte.

— I le-ai dat pe-ale mele?

— Oh, sire, le-a sorbit din ochi.

— Mă tem că erau slabe.

— Domnişoara de La Vallière n-a spus asta despre ele.

— Crezi că le-a găsit pe gustul ei?

— Sunt sigur, sire...

— Ar trebui să-i răspund, atunci.

— Oh, sire... acum... după-masă... maiestatea voastră s-ar obosi prea mult.

— Cred că ai dreptate: studiul, după-masă, nu e indicat.

— Mai ales munca de poet; şi apoi, în clipa aceasta, se poate ca domnişoara de La Vallière să aibă alte preocupări.

— Ce preocupări?

— Ah, sire, ca toate celelalte doamne de onoare.

— Pentru ce?

— Din pricina celor întâmplate bietului de Guiche.

— Ah, Doamne, a pățit ceva de Guiche?

— Da, sire, are o mână zdrobită, pieptul găurit, e pe moarte.

— Dumnezeule! Şi cine ți-a spus asta?

— Manicamp l-a adus adineauri la un medic din Fontainebleau, şi vestea s-a răspândit peste tot.

— Adus la un medic? Sărmanul de Guiche! Dar cum de i s-a întâmplat aşa ceva?

— Ah, sire, tocmai asta e: cum de i s-a întâmplat aşa ceva?

— Îmi vorbeşti cu un aer ciudat, de Saint-Aignan. Dă-mi amănunte. Ce spune el?

— El nu spune nimic, sire, ceilalți spun.

— Care ceilalți?

— Cei care l-au adus, sire.

— Şi cine sunt aceştia?

— Nu ştiu, sire; dar domnul de Manicamp ştie, domnul de Manicamp este unul din prietenii săi.

— Ca toată lumea – zise regele.

— Oh, nu, sire, vă înşelaţi – reluă de Saint-Aignan – nu toată lumea e prietenă cu domnul de Guiche.

— De unde ştii asta?

— Regele vrea să mă explic?

— Fără îndoială, vreau.

— Ei bine, sire, cred că am auzit vorbindu-se despre o ceartă între doi gentilomi.

— Când?

— Chiar în astă-seară, înainte de cina maiestăţii voastre.

— Asta nu dovedeşte nimic. Am dat ordonanţe atât de aspre în privinţa duelurilor, încât nimeni, presupun, nu va îndrăzni să le calce.

— Dumnezeu mi-e martor că nu vreau să iau apărarea nimănui! exclamă de Saint-Aignan. Dar maiestatea voastră mi-a poruncit să vorbesc, deci vorbesc.

— Spune atunci cum a fost rănit contele de Guiche.

— Sire, se zice că a fost rănit de cineva care stătea la pândă la o vânătoare.

— Astă-seară?

— Astă-seară.

— Un braţ zdrobit! O gaură în piept! Şi cu cine a fost la vânătoare domnul de Guiche?

— Nu ştiu, sire... Dar domnul de Manieamp ştie, sau trebuie să ştie.

— Dumneata îmi ascunzi ceva, de Saint-Aignan.

— Nimic, sire, nimic.

— Atunci lămureşte-mi întâmplarea; s-a spart cumva ţeava vreunei muschete?

— Poate că da. Dar, gândindu-mă bine nu, sire, căci alături de de Guiche a fost găsit pistolul lui încărcat.

— Pistolul lui? Dar nimeni nu se duce la vânătoare cu pistolul, aşa mi se pare.

— Sire, se mai spune că şi calul lui de Guiche a fost ucis, şi că hoitul animalului se află încă pe teren.

— Calul lui? De Guiche a stat călare la pândă, la această vânătoare? De Saint-Aignan, nu înțeleg nimic din cele ce-mi spui! Unde s-au petrecut toate acestea?

— Sire, în pădurea Rochin, în poienița de-acolo.

— Bine, cheamă-l pe domnul d'Artagnan.

De Saint-Aignan se supuse. Muşchetarul intră la rege.

— Domnule d'Artagnan – îi spuse suveranul – vei ieşi pe portița de la scara particulară.

— Da, sire.

— Vei încăleca pe cal.

— Da, sire.

— Şi te vei duce în poienița din pădurea Rochin. Cunoşti locul?

— Sire, m-am bătut acolo de două ori.

— Cum? strigă regele uimit de acest răspuns.

— Sire, pe timpul edictelor domnului cardinal de Richelieu – preciză d'Artagnan cu obişnuita lui nesinchisire.

— Asta-i altceva, domnule. Te vei duce acolo deci şi vei cerceta cu toată grija împrejurimile. Un om a fost rănit în acel loc şi vei găsi acolo un cal mort. Îmi vei spune ce crezi despre această întâmplare.

— Bine, sire.

— Să rămânem înțeleşi: vreau să cunosc părerea dumitale, iar nu a altcuiva.

— O veți avea într-un ceas, sire.

— Nu ai voie să stai de vorbă cu nimeni, oricine ar fi.

— Afară de cel care îmi va da un felinar – zise d'Artagnan.

— Da, bineînțeles – zise regele, zâmbind în fața acestei libertăți pe care n-o îngăduia nimănui, decât căpitanului său de muşchetari.

D'Artagnan ieşi pe scara cea mică.

— Acum, să fie chemat medicul meu – adăugă Ludovic.

Zece minute mai târziu, medicul regelui apăru cu sufletul la gură.

— Domnule, te vei duce cu trăsura – îi spuse regele – împreună cu domnul de Saint-Aignan, acolo unde te va călăuzi el şi îmi vei da un rapot despre starea bolnavului pe care-l vei găsi în casa unde te rog să te duci.

Medicul se supuse fără a scoate o vorbă, aşa cum începuseră să i se supună toți, încă de pe atunci, lui Ludovic al XIV-lea, şi ieşi înaintea lui de Saint-Aignan.

— Dumneata, de Saint-Aignan, trimite-l la mine pe Manicamp, până când n-apucă medicul sa stea de vorbă cu el.

De Saint-Aignan ieşi şi el.

XXIV.

CUM ÎNDEPLINI D'ARTAGNAN MISIUNEA
PE CARE I-O ÎNCREDINȚASE REGELE

În vreme ce regele lua aceste ultime dispoziții pentru a ajunge la adevăr, d'Artagnan, fără să piardă o clipă, alergă la grajd, trase din cui un felinar, îşi înşeuă singur calul şi porni spre locul ce i-l desemnase maiestatea sa.

Ținându-şi făgăduiala făcută, nu văzu şi nu stătu de vorbă cu nimeni şi, după cum am spus, împinse conştiinciozitatea până acolo, că nu ceru ajutorul nici unui valet sau grăjdar pentru a se pregăti de plecare. D'Artagnan era unul dintre acei oameni care, în momentele grele, nu-şi precupețesc meritele proprii când e vorba să îndeplinească o sarcină.

După cinci minute de galopare, ajunse la pădure, legă calul de primul copac întâlnit în cale şi pătrunse pe jos până la luminiş. Acolo, străbătu cu piciorul şi cu felinarul în mână

toată poienița, pustie de la un capăt la altul, înainte, înapoi, măsură, răscoli şi, după o jumătate de ceas de cercetări, încălecă din nou pe cal, tăcut, îngândurat, se întoarse la pas în Fontainebleau.

Ludovic aştepta în cabinetul său: era singur şi înşira pe o bucată de hârtie rânduri pe care de la prima aruncătură de ochi d'Artagnan le găsi neregulate şi cu multe ştersături. Trase concluzia că erau versuri. Regele ridică fața şi-l zări pe muşchetar.

— Ei bine, domnule – întrebă el – îmi aduci veşti?

— Da, sire.

— Ce-ai văzut acolo?

— Iată, probabil, ce s-a petrecut, sire – răspunse d'Artagnan.

— Eu ți-am cerut o certitudine, nu probabilități.

— Voi încerca să mă apropii de ea atât cât îmi va sta în putință; timpul era potrivit pentru cercetări de felul acelora pe care le-am făcut: a plouat astă-seară şi drumurile erau înmuiate...

— La fapt, domnule d'Artagnan.

— Sire, maiestatea voastră mi-a spus ca s-ar afla un cal mort în poienița din pădurea Rochin – am început deci prin a căuta pe toate cărările. Spun cărări, deoarece în poieniță se pătrunde prin patru cărări. Aceea pe care am apucat eu era singura pe care se observau călcături proaspete. Doi cai trecuseră pe acolo, unul lângă altul: cele opt copite ale lor lăsaseră urme ce se vedeau bine în glod. Unul dintre călăreți părea să fi fost mai grăbit decât celălalt: calul lui mergea cu o jumătate de trup înaintea celuilalt.

— Prin urmare, eşti sigur că au fost doi? întrebă regele.

— Da, sire. Erau doi cai mari, cu pas regulat, cai obişnuiți cu astfel de drumuri, căci au trecut amândoi de-a curmezişul

şanțul din jurul poieniței.

— Mai departe, domnule.

— Apoi călăreții s-au oprit o clipă, fără îndoială ca să fixeze condițiile luptei; caii nu aveau astâmpăr. Unul dintre călăreți presupun că vorbea, celălalt asculta şi se mulțumea doar să răspundă; calul său zgâria pământul cu copita, ceea ce dovedeşte că, preocupat cum era să asculte, stăpânul îi lăsase frâul liber.

— Şi a avut loc o luptă?

— Fără îndoială.

— Continuă: eşti un observator isteț.

— Unul dintre cei doi călăreți a rămas pe loc – acela care asculta; celălalt a străbătut poiana şi, mai întâi, a căutat să se aşeze cu fața spre adversarul său. Atunci cel care rămăsese pe loc a dat pinteni calului şi a parcurs trei sferturi din poiană, crezând că se îndreaptă spre rival; dar acesta se mutase în alt loc, pe marginea luminişului.

— Nu cunoşti numele nici unuia, nu-i aşa?

— Nu, sire. Ştiu doar atât că acela care se afla la marginea pădurii avea un cal negru.

— De unde ştii asta?

— Câteva fire din coada calului său au rămas agățate în mărăcinii de pe marginea poienii.

— Mai departe.

— Cât despre celălalt cal, nu mi-a fost greu să-l recunosc, întrucât a rămas mort pe terenul de luptă.

— Şi cum a murit acest cal?

— Un glonte i-a găurit țeasta.

— Glontele era de pistol sau de flintă?

— De pistol, sire. De altfel, rana calului m-a ajutat să-mi dau seama de tactica folosită de cel care l-a ucis. S-a mişcat

pe sub streaşină pădurii ca să-l aibă pe adversarul său în flanc. I-am urmărit mersul prin iarbă.

— Mersul calului cel negru?

— Da, sire.

— Continuă, domnule d'Artagnan.

— Acuma, că maiestatea voastră cunoaşte poziția celor doi adversari, îl părăsesc pe călărețul ce stătea pe loc, pentru a mă ține după cel care străbătea poiana în galop.

— Prea bine.

— Calul celui care gonea a fost doborât dintr-o lovitură.

— Cum ai aflat asta?

— Călărețul n-a mai avut timp să sară de pe cal şi a căzut sub el. Am văzut urma piciorului, pe care şi l-a tras cu mare greutate de sub trupul calului. Pintenul, prins sub greutatea animalului, a zgâriat adânc pământul.

— Bine. Şi ce-a făcut după ce s-a ridicat?

— A pornit de-a dreptul spre adversarul său.

— Care stătea sub streaşină pădurii?

— Da, sire. Apoi, ajungând la o depărtare potrivită, s-a oprit deodată, căci tălpile lui au lăsat urme pe iarbă, una lângă alta, a tras, dar nu şi-a nimerit adversarul.

— De unde ştii că nu l-a nimerit?

— Am găsit pălăria găurită de un glonte.

— Ah, o dovadă! strigă regele.

— Nu îndeajuns de grăitoare, sire – răspunse d'Artagnan cu răceală. E o pălărie fără litere, fără însemne; doar cu o pană roşie, ca la toate pălăriile; panglica însăşi n-are nimic deosebit.

— Şi omul cu pălăria găurită a tras al doilea glonte?

— Oh, sire, el trăsese cele două gloanțe ale sale.

— Cum ai constatat asta?

— Am găsit două umpluturi de câlți pe jos.

— Şi glontele care n-a ucis calul, ce s-a întâmplat cu el?

— A retezat pana de la pălăria celui în care fusese tras, apoi un mesteacăn subțire din cealaltă parte a poienei.

— Atunci, omul cu calul negru era dezarmat, în timp ce adversarul său mai avea de tras un glonte.

— Sire, în răstimpul cât călărețul trântit la pământ s-a ridicat, celălalt şi-a încărcat din nou arma. Însă era foarte tulburat, mâna îi tremura.

— De unde ştii?

— Jumătate din încărcătură s-a risipit pe jos, iar el a aruncat vergeaua, nemaiavând timp s-o pună la locul ei, de-a lungul țevii.

— Domnule d'Artagnan, ceea ce-mi spui dumneata e uluitor!

— Nu este decât rezultatul cercetării, sire, şi oricare altul în locul meu ar fi spus acelaşi lucru.

— Văd toată scena numai ascultându-te.

— Am reconstituit-o, într-adevăr, în mintea mea, căutând să mă apropii cât mai mult de adevăr.

— Acum să ne întoarcem la călărețul care rămăsese pe jos. Ai spus că se îndrepta spre adversarul său, în timp ce acesta îşi reîncărca pistolul.

— Da; însă în momentul când el ochea, celălalt a tras.

— Oh! făcu regele. Şi?

— Lovitura a fost îngrozitoare, sire; călărețul de jos a căzut cu fața la pământ, după ce s-a împleticit trei paşi.

— Unde a fost atins?

— În două locuri: la mâna dreaptă mai întâi, apoi glontele i-a pătruns în piept.

— Dar cum poți să deduci asta? întrebă regele cu admirație.

— Oh, e foarte simplu: mânerul pistolului era plin de sânge, şi se vedea urma glontelui, cu frânturi dintr-un inel zdrobit. Rănitul şi-a pierdut, după toate probabilitățile, inelarul şi degetul cel mic.

— Asta în ce priveşte mâna, de acord; dar rana de la piept?

— Sire, am dat de două băltoace de sânge, la depărtare de două picioare şi jumătate una de alta. Lângă o băltoacă, iarba fusese smulsă de mâna crispată; lângă cealaltă, iarba era doar culcată, din pricina greutății trapului.

— Bietul de Guiche! exclamă regele.

— Ah, domnul de Guiche era? zise fără tulburare muşchetarul. Am bănuit şi eu asta, dar nu îndrăzneam s-o spun maiestății voastre.

— Şi ce te-a făcut să bănuieşti?

— Am recunoscut însemnele familiei Grammont încrustate pe şaua calului ucis.

— Şi crezi că a fost rănit grav?

— Foarte grav, deoarece a căzut dintr-o dată şi a rămas mult timp nemişcat. Totuşi, s-a putut ridica şi merge, ajutat de doi prieteni.

— Aşadar, l-ai văzut întorcându-se încoace?

— Nu; însă am descoperit urmele paşilor a trei oameni: cel din dreapta şi cel din stânga mergeau uşor, cu paşi teferi; cel de la mijloc, în schimb, păşea cu mare greutate. De altfel, în urma lui lăsa o dâră de sânge.

— Acum, domnule, după ce ai reconstituit atât de bine lupta, fără să-ți scape nici un amănunt, spune-mi două cuvinte despre adversarul lui de Guiche.

— Oh, sire, nu ştiu cine este.

— Dumneata, care vezi totul atât de bine!

— Da, sire – rosti d'Artagnan – văd totul, dar nu pot spune tot ce văd, şi întrucât afurisitul acela a scăpat şi a fugit, maiestatea voastră să-mi îngăduie de a spune că nu eu sunt cel care-l voi denunța.

— Cu toate acestea, cel care se bate în duel e un vinovat, domnule.

— Nu pentru mine, sire – răspunse d'Artagnan cu sânge rece.

— Domnule – strigă regele – îți dai seama de ceea ce spui?

— Cât se poate de bine, sire; dar, vedeți, în ochii mei, un bărbat care se bate fără teamă e un viteaz. Iată părerea mea. Maiestatea voastră poate să aibă alta, e firesc, sunteți stăpânul.

— Domnule d'Artagnan, am ordonat totuşi...

D'Artagnan îl întrerupse pe rege cu un gest respectuos.

— Mi-ați ordonat, sire, să mă duc să aflu împrejurările în care s-a desfăşurat o luptă: vi le-am spus. Dacă îmi ordonați să-l arestez pe duşmanul domnului de Guiche, mă voi supune; dar nu-mi ordonați să-l denunț, căci asta n-o voi face.

— Ei bine, arestează-l!

— Numiți-l, sire.

Ludovic bătu din picior. Apoi, după o clipă de gândire, zise:

— Ai de zece, de douăzeci, de o sută de ori dreptate!

— Aşa cred şi eu, sire; sunt fericit că maiestatea voastră gândeşte la fel ca mine.

— Încă un cuvânt... Cine i-a dat ajutor lui de Guiche?

— Nu ştiu.

— Dar vorbeai de doi oameni... Au fost, deci, şi martori?

— N-a fost nici un martor. Mai mult chiar... domnul de Guiche odată căzut, adversarul său a fugit, fără să-i dea

vreun ajutor.

— Mizerabilul!

— Doamne, sire, e rezultatul ordonanței voastre! Omul s-a bătut, a scăpat de la o moarte, vrea să scape şi de la alta. Ne amintim ce-a pățit domnul de Boutteville... La naiba!

— Dar atunci înseamnă că e un laş.

— Nu, e prevăzător.

— Prin urmare, a fugit?

— Da, şi încă atât de iute cât putea să alerge calul sau.

— Încotro a apucat?

— În direcția castelului.

— Şi pe urmă?

— Pe urmă, am avut onoarea de a o spune maiestății voastre, doi bărbați au venit, pe jos, şi l-au ridicat pe domnul de Guiche.

— Ce dovadă ai că aceşti doi bărbați au venit după sfârşitul luptei?

— Ah, o dovadă limpede de tot: în timpul luptei, ploaia contenise, terenul nu apucase să sugă toată apa căzută şi era foarte moale, încât paşii se îngropau în el; după luptă însă, atunci când domnul de Guiche stătuse leşinat, pământul se întărise şi paşii nu se mai înfundau atât de adânc în el.

Ludovic îşi lovi palmele una de alta, în semn de admirație.

— Domnule d'Artagnan – zise el – dumneata eşti, într-adevăr, cel mai dibaci om din regatul meu.

— E ceea ce gândea domnul de Richelieu şi ceea ce spunea domnul de Mazarin, sire.

— Acum, rămâne să vedem dacă istețimea dumitale n-are, totuşi, vreun cusur.

— Oh, sire, omul se înşală: *Errare humanum est* – rosti filozofic muşchetarul.

— Atunci, dumneata nu faci parte din rândul oamenilor, domnule d'Artagnan, căci îmi vine a crede că dumneata nu greşeşti niciodată.

— Maiestatea voastră a spus că rămâne să vedem.

— Da.

— Cum asta, dacă mi-e îngăduit?

— Am trimis să fie chemat domnul de Manicamp, şi domnul de Manicamp trebuie să sosească dintr-o clipă într-alta.

— Domnul de Manicamp cunoaşte taina?

— Domnul de Guiche n-are secrete față de domnul de Manicamp.

D'Artagnan dădu din cap.

— Nimeni n-a fost de față la luptă, o repet, şi, afară dacă domnul de Manicamp nu e unul dintre cei doi bărbați care l-au adus...

— Ssst! făcu regele. Iată-l că vine. Rămâi aici şi ascultă.

— Foarte bine, sire – zise muşchetarul.

În aceeaşi clipă, Manicamp şi de Saint-Aignan apărură în pragul uşii.

XXV

PÂNDA

Regele îi făcu un semn muşchetarului, alt semn lui de Saint-Aignan. Semnele erau poruncitoare şi voiau să spună: "Pe viața voastră, nici un cuvânt!"

D'Artagnan se retrase, ca un soldat supus, într-un colț al cabinetului. De Saint-Aignan, ca favorit, se rezemă de spătarul fotoliului regal.

Manicamp, cu piciorul drept întins înainte, cu zâmbetul pe buze, cu mâinile albe şi pline de grație, făcu reverența de rigoare în fața regelui. Ludovic îi întoarse salutul cu o uşoară înclinare a capului.

— Bună seara, domnule de Manicamp – rosti el.

— Maiestatea voastră mi-a făcut cinstea să fiu chemat aici – zise Manicamp.

— Da, pentru a afla de la dumneata toate amănuntele în legătură cu nefericitul accident ce i s-a întâmplat contelui de Guiche.

— Oh, sire, e dureros.

— Ai fost acolo?

— Nu tocmai, sire.

— Dar ai ajuns la fața locului la câteva clipe după ce totul se săvârşise, nu-i aşa?

— Da, sire, cam după o jumătate de ceas.

— Şi unde s-a petrecut nenorocirea?

— Cred, sire, că locul se cheamă răscrucea din pădurea Rochin.

— Da, locul de întâlnire al vânătorilor.

— Acela e, sire.

— Ei bine, povesteşte-mi tot ce ştii despre această nefericită întâmplare, domnule de Manicamp. Povesteşte.

— Dar se poate ca maiestatea voastră să fie la curent cu cele întâmplate, şi mă tem să n-o obosesc spunându-i lucruri deja cunoscute.

— Nu, nu-ți fie teamă de asta.

Manicamp se uită în jurul lui; nu-l văzu decât pe d'Artagnan, sprijinit de perete, pe d'Artagnan calm, binevoitor, voios, şi pe de Saint-Aignan, care-l adusese aici şi care continua să stea rezemat de fotoliul regelui, cu o înfățişare tot atât de grațioasă. În cele din urmă, se hotărî să vorbească.

— Maiestatea voastră ştie prea bine – zise el – că accidentele sunt obişnuite la vânătoare.

— La vânătoare?

— Da, sire, vreau să spun, la pânda pentru vânarea animalelor.

— Ah, ah – făcu regele – aşadar accidentul s-a întâmplat la pândă?

— Da, sire – cuteză Manicamp – maiestatea voastră nu ştie asta?

— Aproape că nu – zise regele iute, căci lui Ludovic al XIV-lea nu-i plăcea niciodată să mintă. Prin urmare, zici că accidentul s-a întâmplat la pândă?

— Din nenorocire, da, sire.

Regele tăcu o clipă.

— La pândă pentru ce fel de jivină? întrebă apoi.

— Un mistreț, sire.

— Ce idee la de Guiche, să se ducă aşa, de unul singur, să vâneze mistreți! Asta e treabă de țăran, şi bună, cel mult, pentru cineva care nu are, ca mareşalul de Grammont, câini şi gonaci, ca să vâneze ca un adevărat gentilom.

Manicamp îşi îndoi umerii.

— Tinerețea e cutezătoare – zise el pe un ton sentențios.

— În sfârşit... continuă – îl îndemnă regele.

— Aşa se face că – vorbi Manicamp, neîndrăznind să-şi dea drumul şi rostind cuvintele unul câte unul, cum îşi mişcă picioarele într-o mlaştină un om al bălții – aşa se face, sire, că bietul de Guiche s-a dus singur la vânătoare.

— Singur, auzi! Straşnic vânător! Dar domnul de Guiche nu ştie că mistrețul se repede la om când nu a fost doborât de la primul glonte?

— Tocmai asta s-a şi întâmplat, sire.

— Prin urmare, aflase că o fiară se află prin apropiere?

— Da, sire. Nişte țărani o văzuseră în cartofi.

— Şi ce fel de jivină era?

— Un mistreț tânăr.

— Trebuia să mă fi prevenit, domnule, că de Guiche avea de gând să-şi pună capăt vieţii; căci l-am văzut eu însumi la vânătoare, e un ochitor foarte priceput. Când trage asupra animalului gonit, asmuţind haita, îşi ia toate măsurile de prevedere şi trage totdeauna cu carabina. De data asta, a înfruntat mistreţul doar cu nişte simple pistoale!

Manicamp tresări.

— Pistoale de lux, bune să se bată în duel cu un om, nu cu un mistreţ, ce dracu!

— Sire, sunt unele lucruri pe care nu le înţelegem niciodată bine.

— Ai dreptate, şi întâmplarea ce ne preocupă e dintre acestea. Continuă.

În timpul acestei convorbiri, de Saint-Aignan, care i-ar fi făcut poate semn lui Manicamp să nu meargă prea departe, era ţintuit fără încetare de privirea îndărătnică a regelui. Îi era deci cu neputinţă să-i şoptească ceva. Cât despre d'Artagnan, statuia Tăcerii, din Atena, era mai zgomotoasă şi mai expresivă decât el. Manicamp continuă deci, pornit pe calea pe care apucase, să se înfunde tot mai mult în minciună.

— Sire – zise el – iată cum s-au petrecut probabil lucrurile. De Guiche pândea mistreţul.

— Călare sau pe jos? întrebă regele.

— Călare. A tras asupra fiarei, n-a ochit-o.

— Neîndemânaticul!

— Fiara s-a repezit asupra lui.

— Şi calul a fost ucis?

— Ah, maiestatea voastră ştie asta?

— Mi s-a spus că a fost găsit un cal mort în poiana din pădurea Rochin. Am bănuit că era calul lui de Guiche.

— Era chiar al lui, într-adevăr, sire.

— Bine, în ce priveşte calul; dar de Guiche?

— De Guiche, odată căzut de pe cal, a fost încolțit de mistreț şi rănit la o mână şi la piept.

— Groaznică întâmplare! Dar, trebuie s-o mărturisesc, e vina lui de Guiche. Cine a mai pomenit să se ducă cineva la vânătoare de mistreți doar cu nişte pistoale în mână! A uitat oare fabula lui Adonis?

Manicamp se scărpină la ceafă.

— E adevărat – murmură el – mare nesocotință.

— Cum îți explici asta, domnule Manicamp?

— Sire, ce i-e scris omului, aceea îi e dat.

— Ah, eşti fatalist?

Manicamp se simțea din ce în ce mai strâns cu uşa.

— Asta n-am să ți-o iert, domnule Manicamp! adăugă regele.

— Mie, sire?

— Da. Cum, eşti prietenul lui de Guiche, ştii că vrea să facă astfel de nebunii, şi nu l-ai oprit?

Manicamp nu ştia ce să mai spună: tonul regelui nu era al unui om gata să creadă cele ce aude. Pe de altă parte, acest ton nu avea nici asprimea dramei, nici stăruința interogatoriului. Era în el mai mult zeflemea decât amenințare.

— Şi dumneata zici – continuă regele – că acel cal mort care a fost găsit acolo era al lui de Guiche?

— Oh, Doamne, da, al lui!

— Şi asta nu te-a mirat?

— Nu, sire. La ultima vânătoare, maiestatea voastră îşi aminteşte, domnul de Saint-Maure s-a pomenit cu calul ucis sub dânsul în acelaşi chip.

— Era, însă cu pântecul sfâşiat.

— Fără îndoială, sire.

— Dacă şi calul lui de Guiche ar fi avut pântecul sfâşiat, ca al domnului de Saint-Maure, nu m-ar mai fi mirat nimic, crede-mă.

Manicamp făcu ochii mari.

— Dar ceea ce mă uimeşte – continuă regele – este că acest cal al lui de Guiche a fost găsit nu cu pântecul sfâşiat, ci cu capul sfărâmat.

Manicamp se tulbură.

— Oare mă înşel eu? reluă regele. Nu la tâmplă a fost lovit calul lui de Guiche? Recunoaşteți, domnule de Manicamp, că acest lucru e ciudat.

— Sire, calul, ştiți foarte bine, e un animal foarte inteligent; va fi încercat să se apere.

— Dar un cal se apără cu picioarele de dinapoi, nu cu capul.

— Atunci înseamnă că, speriat, a făcut o săritură în lături – stărui Manicamp – şi mistreţul, înţelegeţi, sire, mistreţul...

— Da, înţeleg ce-a păţit calul; dar călăreţul?

— E foarte limpede, mistreţul s-a întors de la cal la călăreţ, şi, după cum am avut cinstea de a o spune maiestăţii voastre, i-a zdrobit mâna lui de Guiche în clipa când acesta se pregătea să tragă al doilea glonte; apoi, printr-o lovitură de rât, i-a găurit pieptul cu colţii.

— Totul pare să fie cât se poate de adevărat, domnule de Manicamp; faci rău că n-ai încredere în elocinţa dumitale, deoarece ai un dar minunat de a povesti.

— Regele e prea bun – rosti Manicamp salutând cu un aer cât se poate de fâstâcit.

— Începând de astăzi însă, voi interzice gentilomilor mei să se mai ducă singuri la vânătoare. La naiba, asta ar fi tot una cu a le îngădui să se bată în duel!

Manicamp tresări şi făcu o mişcare ca pentru a sa retrage.

— Regele e mulţumit de cele ce i-am spus? întrebă, el.

— Încântat. Dar nu te retrage încă, domnule de Manicamp – zise Ludovic – mai am treabă cu dumneata.

"Aşa, aşa – gândi d'Artagnan – încă unul care nu are tăria noastră. " Şi scoase un oftat ce putea să însemne: "Oh, bărbaţii de tăria noastră, unde sunt oare azi?"

În acel moment, un uşier ridică draperia şi-l anunţă pe medicul regelui.

— Ah – exclamă Ludovic – iată-l pe domnul Valot, care l-a vizitat pe domnul de Guiche! O să căpătăm veşti noi despre rănit.

Manicamp se simți mai încurcat ca oricând.

— În felul acesta, cel puțin – adăugă regele – vom avea conştiința împăcată.

Şi-i aruncă o privire lui d'Artagnan, care nici nu clipi măcar.

XXVI

MEDICUL

Domnul Valot intră. Scena era aceeaşi: regele aşezat în fotoliu, de Saint-Aignan rezemat de spateaza sa, d'Artagnan lipit de perete, Manicamp în picioare ca şi mai înainte.

— Ei bine, domnule Valot – întrebă regele – ai făcut ceea ce ți-am spus eu?

— În cea mai mare grabă, sire.

— Ai fost la confratele dumitale din Fontainebleau?

— Da, sire.

— Şi l-ai găsit acolo pe domnul de Guiche?

— L-am găsit pe domnul de Guiche.

— În ce stare? Spune sincer.

— Într-o stare jalnică, sire.

— Totuşi, mistrețul nu l-a mâncat de viu, nu-i aşa?

— Să-l mănânce, pe cine?

— Pe de Guiche.

— Ce mistreț?

— Mistrețul care l-a rănit.

— Domnul de Guiche a fost rănit de un mistreț?

— Aşa se spune, cel puțin.

— Vreun braconier mai degrabă...

— Cum, vreun braconier...?

— Vreun soț gelos, vreun amant izgonit, care, ca să se răzbune, va fi tras în el.

— Dar ce spui dumneata, domnule Valot? Rănile domnului de Guiche nu sunt pricinuite de colțul unui

mistreț?

— Rănile domnului de Guiche sunt pricinuite de un glonte de pistol, care i-a zdrobit inelarul şi degetul cel mic de la mâna dreaptă, apoi s-a oprit în muşchii intercostali de la piept.

— Un glonte! Eşti sigur că domnul de Guiche a fost rănit de un glonte?... strigă regele, prefăcându-se foarte surprins.

— Vai de mine – zise Valot – atât de sigur, încât, iată, sire!

Şi-i arătă regelui un glonte pe jumătate turtit. Regele îl privi fără să-l atingă.

— Avea asta în piept, bietul băiat? întrebă el.

— Nu chiar în piept. Glontele n-a pătruns acolo, ci s-a turtit, după cum vedeți, fie lovindu-se de tocul pistolului, fie de partea dreaptă a sternului.

— Doamne sfinte! spuse regele cu toată seriozitatea. Dar dumneata nu mi-ai pomenit nimic despre una ca asta, domnule de Manicamp!

— Sire...

— Ce înseamnă, spune, această născocire cu mistrețul, cu pânda, cu vânătoarea de noapte? Hai, vorbeşte!

— Ah, sire...

— Mi se pare că ai avut dreptate – zise regele întorcându-se către căpitanul său de muşchetari – şi că acolo a fost o luptă.

Regele avea, mai mult decât oricine, acea însuşire a celor mari de a-i înjosi şi de a-i dezbina pe cei mici. Manicamp îi aruncă lui d'Artagnan o privire necruțătoare. D'Artagnan înțelese această privire şi nu voi să rămână sub povara acuzării. Făcu un pas înainte.

— Sire – zise el – maiestatea voastră mi-a poruncit să mă duc să cercetez poiana din pădurea Rochin şi să-i spun, pe urmă, ce s-a petrecut acolo, după umila mea părere. V-am

împărtăşit constatările mele, dar n-am rostit nici un nume. Maiestatea voastră, cel dintâi, a pomenit numele domnului conte de Guiche.

— Bine, bine, domnule – zise regele tăios – dumneata ți-ai făcut datoria, şi sunt mulțumit de felul cum ți-ai îndeplinit-o; asta trebuie să-ți ajungă. Dumneata însă, domnule de Manicamp, nu ți-ai făcut-o pe-a dumitale, căci m-ai mințit.

— Mințit, sire! Cuvântul e prea aspru.

— Găseşte dumneata altul.

— Sire, nu voi căuta altul. Am avut nefericirea de a displace maiestății voastre, şi ceea ce socotesc că e mai bine este să primesc cu supunere dojenile pe care maiestatea voastră va crede de cuviință să mi le facă.

— Ai dreptate, domnule, îmi displace totdeauna cineva care îmi ascunde adevărul.

— Uneori, sire, nici nu-l cunoaştem.

— Încetează de a mai minți, altfel îți îndoiesc pedeapsa.

Manicamp se înclină, alb ca varul. D'Artagnan făcu încă un pas înainte, hotărât să intervină dacă furia crescândă a regelui ar fi întrecut anumite margini.

— Domnule – continuă regele – vezi bine că e zadarnic să mai tăgăduieşti. Domnul de Guiche s-a bătut în duel.

— Nu spun nu, sire, şi maiestatea voastră ar fi dat dovadă de mărinimie dacă nu l-ar fi silit pe un gentilom să ocolească adevărul.

— Silit! Cine te-a silit?

— Sire, domnul de Guiche mi-e prieten. Maiestatea voastră a oprit duelul sub pedeapsa cu moartea. O minciună îmi salvează prietenul. Mint, deci.

"Bun! îşi spuse d'Artagnan. Iată un băiat isteț, bravo lui!"

— Domnule – reluă regele – în loc de a minți, ar fi trebuit să-l împiedici de a se bate în duel.

— Oh, sire, maiestatea voastră, care sunteți gentilomul cel mai desăvârşit din Franța, ştie foarte bine că noi, oamenii de spadă, nu l-am socotit niciodată pe domnul de Boutteville dezonorat fiindcă a murit în Piața Grevei! Ceea ce dezonorează este să fugi din fața adversarului, iar nu să înfrunți călăul.

— Ei bine, fie – zise Ludovic al XIV-lea – vreau să-ți găsesc un mijloc ca să îndrepți totul.

— Dacă e dintre acelea care convin unui gentilom, mă voi folosi de el fără întârziere, sire.

— Numele adversarului domnului de Guiche?

"Oh, oh – îşi spuse d'Artagnan – o luăm iar ca pe vremea lui Ludovic al XIII-lea?..."

— Sire!... zise Manicamp pe un ton mustrător.

— Nu vrei să-l numeşti, aşa mi se pare – zise regele.

— Sire, nu-l cunosc.

"Bravo!" exclamă în sinea lui d'Artagnan.

— Domnule de Manicamp, înmânează căpitanului spada dumitale!

Manicamp se înclină cu toată grația, îşi desprinse spada de la cingătoare, surâzând, şi i-o întinse muşchetarului. Atunci, de Saint-Aignan sări repede între el şi d'Artagnan.

— Sire – zise contele – cu îngăduința maiestății voastre.

— Fă cum vrei – răspunse regele, mulțumit poate în adâncul inimii că cineva se aşeza între el şi mânia ce pusese stăpânire pe dânsul.

— Manicamp, eşti un om brav, şi regele va prețui conduita dumitale; dar, vrând să-ți aperi prietenii, se întâmplă adesea să le faci mai mult rău. Manicamp, cunoşti numele de care te întreabă maiestatea sa?

— E adevărat, îl cunosc.

— Atunci spune-l.

— Dacă ar fi trebuit să-l spun, aş fi făcut-o până acum.

— Atunci îl voi spune eu, care nu sunt, ca dumneata, amestecat în această afacere.

— Dumneata eşti liber, da; totuşi, mi se pare că…

— Oh, fără mărinimie rău înțeleasă! Nu te voi lăsa să ajungi la Bastilia pentru o treabă ca asta. Vorbeşte, sau, dacă nu, vorbesc eu!

Manicamp era un băiat deştept; el înțelese că făcuse tot ce trebuia pentru ca ceilalți să aibă despre el o părere bună; acum nu-i mai rămânea decât să se mențină pe această poziție, recâştigând bunele grații ale regelui.

— Vorbeşte, domnule – îi spuse el lui de Saint-Aignan. În ce mă priveşte, am făcut tot ceea ce cugetul meu îmi îngăduia să fac, şi cugetul meu a mers poate prea departe – adăugă el întorcând ochii către rege – deoarece nu s-a supus poruncilor maiestății sale; dar maiestatea sa nu va uita, sper, când va afla că am vrut să apăr onoarea unei femei.

— A unei femei? întrebă regele neliniştit.

— Da, sire.

— O femeie a fost pricina acestui duel?

Manicamp înclină din cap. Regele se ridică şi se apropie de Manicamp.

— Dacă persoana e demnă de stima noastră – zise el – nu mă voi mai plânge că ai recurs la astfel de menajamente; dimpotrivă.

— Sire, tot ce ține de casa regelui, sau de casa fratelui său, merită stimă în ochii mei.

— De casa fratelui meu? repetă Ludovic al XIV-lea cu un fel de şovăire… Pricina acestui duel este o femeie din casa fratelui meu?

— Sau a DOAMNEI.

— Ah, a DOAMNEI?

— Da, sire.

— Atunci această femeie?...

— Este una dintre domnişoarele de onoare ale casei alteței sale regale doamna ducesă de Orléans.

— Pentru care s-a bătut domnul de Guiche, vrei să spui?

— Da, şi de astă dată nu mai mint.

Ludovic făcu o mişcare plină de tulburare.

— Domnilor – zise el întorcându-se către spectatorii acestei scene – fiți buni şi retrageți-vă o clipă; vreau să rămân singur cu domnul de Manicamp. Ştiu că are să-mi spună lucruri de mare însemnătate pentru dezvinovățirea sa, dar nu îndrăzneşte s-o facă de față cu martori... Reia-ți spada, domnule de Manicamp.

Manicamp îşi prinse din nou spada la cingătoare.

— Hotărât, şmecherul e plin de prezență de spirit – murmură muşchetarul luând brațul lui de Saint-Aignan şi ieşind împreună cu el.

— O să se descurce – şopti acesta din urmă la urechea lui d'Artagnan.

— Şi încă foarte onorabil, conte.

Manicamp le aruncă lui de Saint-Aignan şi căpitanului o privire recunoscătoare, ce nu fu observată de rege.

— Eh, eh – făcu d'Artagnan în timp ce trecea pragul uşii – aveam o părere proastă despre generația nouă. Ei bine, mă înşelam: tinerii aceştia au cap!

Valot ieşi înaintea favoritului şi a căpitanului. Regele şi Manicamp rămaseră singuri în cabinet.

XXVII

UNDE D'ARTAGNAN RECUNOAŞTE CĂ S-A ÎNŞELAT ŞI CĂ MANICAMP ERA CEL CARE AVEA DREPTATE

Regele se încredința singur, ducându-se până la uşă, că nimeni nu asculta, apoi se întoarse şi se aşează nerăbdător în fața interlocutorului său.

— Aşa – zise el – acum, că suntem singuri, domnule de Manicamp, spune tot ce ai de spus.

— Cu cea mai mare sinceritate, sire – răspunse tânărul.

— Dar înainte de toate – adaugă regele – află că la nimic nu țin mai mult decât la onoarea femeilor.

— Tocmai pentru asta vă cruțam delicatețea, sire.

— Da, acum înțeleg totul. Spui, deci, că e vorba de o domnişoară de onoare a cumnatei mele şi că persoana în chestiune, adversarul lui de Guiche, în sfârşit omul pe care nu vrei să-l numeşti...

— Dar al cărui nume vi-l va spune domnul de Saint-Aignan, sire.

— Da! Zici, prin urmare, că acest om a ofensat pe cineva din preajma DOAMNEI?

— Pe domnişoara de La Vallière, da, sire.

— Ah! făcu regele ca şi cum s-ar fi aşteptat la asta, şi, totuşi, ca şi cum această veste i-ar fi străpuns inima. Ah, domnişoara de La Vallière a fost jignită?

— Nu spun chiar că a fost jignită, sire.

— Dar, în sfârşit...

— Spun că se vorbea despre dânsa în termeni puțin măgulitori.

— În termeni puțin măgulitori, despre domnişoara de La Vallière! Şi nu vrei să-mi spui cine era neobrăzatul!...

— Sire, credeam că suntem înțeleşi şi că maiestatea voastră a renunțat să facă din mine un denunțător.

— Aşa e, ai dreptate – zise regele, domolindu-se. De altfel, voi afla cât de curând numele aceluia care va trebui să fie pedepsit!

Manicamp vedea limpede că discuția se îndrepta spre alt făgaş. Regele, la rândul lui, simțea că se lăsase târât cam prea departe. De aceea, se grăbi să adauge:

— Şi-l voi pedepsi nu atât fiindcă e vorba de domnişoara de La Vallière, cu toate că o stimez în chip deosebit, ci fiindcă obiectul acestei gâlcevi e o femeie. Deoarece vreau să cred că la curtea mea femeile sunt respectate, şi nimeni nu se ceartă din pricina lor.

Manicamp se înclină.

— Şi acum, spune, domnule de Manicamp – reluă regele – ce se vorbeşte despre domnişoara de La Vallière?

— Maiestatea voastră nu bănuieşte nimic?

— Eu?

— Maiestatea voastră ştie foarte bine ce fel de glume îşi pot îngădui oamenii tineri.

— S-a spus, fără îndoială, că iubeşte pe cineva – aruncă regele.

— Tot ce se poate.

— Dar domnişoara de La Vallière are dreptul să iubească pe cine-i place – zise regele.

— Este tocmai ceea ce susținea de Guiche.

— Şi din pricina asta s-a bătut?

— Da, sire, numai din această pricină.

Regele roşi.

— Şi – vorbi el – mai mult nu ştii?

— Asupra cărui capitol, sire?

— Asupra capitolului foarte interesant despre care vorbeşti acum.

— Şi ce anume doreşte regele să afle?

— Ei bine, de pildă numele bărbatului pe care-l iubeşte La Vallière şi căruia adversarul lui de Guiche îi tăgăduia dreptul de a iubi.

— Sire, nu ştiu nimic, n-am auzit nimic, n-am văzut nimic; dar îl consider pe de Guiche un bărbat cu însuşiri alese, şi dacă, pentru un moment, a luat locul protectorului

domnişoarei de La Vallière este fiindcă acest protector se află prea suspus pentru a o apăra el însuşi pe fată.

Aceste cuvinte erau mai mult decât străvezii, de aceea îl făcură pe rege să roşească din nou, însă de astă dată de plăcere. El îl bătu uşor pe umăr pe Manicamp.

— Bine, bine, eşti nu numai un om de spirit, domnule de Manicamp, dar şi un vrednic gentilom, şi-l găsesc pe prietenul dumitale de Guiche un paladin întru totul pe gustul meu; ai să-i spui asta, nu-i aşa?

— Aşadar, sire, maiestatea voastră mă iartă?

— Pentru toate.

— Şi sunt liber?

Regele surâse şi-i întinse mâna lui Manicamp. Manicamp apucă această mână şi o sărută.

— Şi apoi – adăugă regele – povesteşti minunat.

— Eu, sire?

— Mi-ai făcut o descriere desăvârşită a întâmplării aceleia a lui de Guiche. Vedeam mistreţul ieşind din pădure, vedeam calul prăbuşindu-se, vedeam jivina repezindu-se la călăreţ. Dumneata nu povesteşti, dumneata pictezi.

— Sire, îmi vine să cred că maiestatea voastră binevoieşte să-şi bată joc de mine – zise Manicamp.

— Dimpotrivă – răspunse Ludovic al XIV-lea cu seriozitate – râd atât de puţin, domnule de Manicamp, încât vreau să povesteşti la toată lumea această aventură.

— Aventura cu vânătoarea de mistreţi?

— Da, aşa cum mi-ai spus-o mie, fără să schimbi un singur cuvânt, înţelegi?

— Foarte bine, sire.

— O vei povesti?

— Fără să pierd nici o clipă.

— Ei bine, cheamă-l acum, dumneata însuți, pe domnul d'Artagnan; sper că nu-ți mai e teamă de el!

— Oh, sire, atâta vreme cât sunt încredințat de grațiile maiestății voastre față de mine, nu mă mai tem de nimic.

— Cheamă-i atunci – zise regele.

Manicamp deschise uşa.

— Domnilor – strigă el – regele vă pofteşte.

P'Artagnan, Saint-Aignan şi Valot se reîntoarseră în cabinet.

— Domnilor – li se adresă regele – v-am chemat pentru a vă spune că explicația domnului de Manicamp m-a satisfăcut pe deplin.

D'Artagnan îi aruncă lui Valot, într-o parte, şi lui Saint-Aignan, în cealaltă, o privire care însemna: "Ei bine, nu v-am spus eu?"

Regele îl conduse pe Manicamp până la uşă, şi acolo îi spuse în şoaptă:

— Domnul de Guiche să se îngrijească şi mai ales să se vindece repede; vreau să-i mulțumesc cât mai curând, în numele tuturor femeilor, dar îndeosebi să-l sfătuiesc să nu mai facă ceea ce a făcut.

— De va trebui să moară de o sută de ori, sire, va face de o sută de ori acelaşi lucru, când e vorba de onoarea maiestății voastre.

Aluzia era directă. Dar, după cum am mai spus, regelui Ludovic al XIV-lea îi plăceau tămâierile şi, bucuros că le primeşte, nu era prea pretențios în privința calității lor.

— Prea bine, prea bine – zise el lăsându-l pe Manicamp să plece – îl voi vedea eu însumi pe de Guiche şi-i voi spune să fie cuminte.

Manicamp ieşi cu spatele. Atunci regele se întoarse către ceilalți trei spectatori ai acestei scene.

— Domnule d'Artagnan! zise el.

— Sire.

— Spune-mi, te rog, cum se face că ai putut avea privirea atât de tulbure, dumneata care de obicei te lauzi cu ochi atât de buni?

— Eu am privirea tulbure, sire?

— Fără îndoială.

— Probabil că aşa este, de vreme ce maiestatea voastră o spune. Dar în ce privință tulbure, dacă îmi e îngăduit să întreb?

— În legătură cu întâmplarea din pădurea Rochin.

— Ah! Ah!

— De bună seamă. Ai văzut urmele a doi cai, călcaturile a doi oameni, ai descoperit amănuntele unui duel. Ei bine, nimic din toate acestea n-a existat; nălucire curată!

— Ah! Ah! făcu încă o dată d'Artagnan.

— Ți s-a părut că vezi urme de cal, ți s-a părut că a fost un duel. A fost lupta lui de Guiche cu mistrețul, atâta tot. Numai că lupta a fost lungă şi încrâncenată, aşa am impresia.

— Ah! Ah! continuă d'Artagnan.

— Şi când mă gândesc că am putut crede o clipă în asemenea eroare! Dar dumneata vorbeai cu atâta siguranță...

— Într-adevăr, sire, se vede treaba c-am avut orbul găinilor – zise d'Artagnan cu o voioşie ce-l încântă pa rege.

— Prin urmare, recunoşti?

— La naiba, sire, cum să nu recunosc?

— În aşa fel, că acum vezi lucrurile...?

— Cu totul altfel decât cum le vedeam cu o jumătate de ceas mai înainte.

— Şi atribui această deosebire de a vedea...?

— Oh, unui lucru foarte simplu, sire: acum o jumătate de ceas mă întorceam de la pădurea Rochin, unde n-am avut, ca

să fac lumină în jurul meu, decât un nenorocit de felinar de la grajd...

— Pe când acum...?

— Acum am toate făcliile din cabinetul maiestății voastre, şi, pe deasupra, cei doi ochi ai regelui, care luminează ca doi sori.

Regele începu să râdă, iar de Saint-Aignan izbucni în hohote.

— Întocmai ca şi domnul Valot – zise d'Artagnan, luându-i regelui vorba din gură. El şi-a închipuit nu numai că domnul de Guiche ar fi fost rănit de un glonte, dar că i-a şi scos un glonte din piept.

— Vai de mine! se miră Valot. Mărturisesc că...

— Nu-i aşa că ai crezut acest lucru? îl întrebă d'Artagnan.

— Adică nu numai că am crezut – zise Valot – dar încă şi acum pot să jur că aşa e.

— Ei bine, dragă doctore, află că ai visat toate astea.

— Am visat?

— Rana domnului de Guiche, vis; glonțul, vis... De aceea, crede-mă, să nu mai vorbim despre asta.

— Bine zis – aprobă regele. Povața pe care ți-o dă domnul d'Artagnan e înțeleaptă. Să nu mai vorbeşti nimănui de visurile dumitale, domnule Valot, şi, pe cinstea mea de gentilom, n-o să-ți pară rău! Bună seara, domnilor! Oh, trist lucru e o vânătoare de mistreți!

— Trist lucru – repetă d'Artagnan cu glas tare – o vânătoare de mistreți!

Şi repetă aceste cuvinte prin toate odăile pe unde trecu. Apoi ieşi din castel, ducându-l cu sine pe Valot.

— Acum, că am rămas singuri – îi spuse regele lui de Saint-Aignan – cum se numeşte adversarul lui de Guiche?

De Saint-Aignan se uită în ochii regelui.

— Oh, nu şovăi – zise regele – ştii prea bine că voi fi silit să iert.

— De Wardes – rosti de Saint-Aignan.

— Bine. Dar, intrând repede în camera de culcare, Ludovic al XIV-lea zise: A ierta nu înseamnă a uita.

XXVIII

E BINE UNEORI SĂ AI DOUĂ COARDE LA ARC

Manicamp ieşea de la rege, foarte fericit că se descurcase atât de bine, când, ajungând la capătul de jos al scării şi trecând prin faţa unei draperii, se simţi deodată tras de mânecă. Întoarse capul şi o recunoscu pe Montalais, care-l aştepta să treacă şi care, într-un chip misterios, cu trupul aplecat înainte, îi spuse în şoaptă:

— Domnule, vino repede, te rog.

— Unde, domnişoară? întrebă Manicamp.

— Mai întâi, un adevărat cavaler nu mi-ar fi pus această întrebare, el m-ar fi urmat fără să mai aibă nevoie de vreo explicaţie.

— Ei bine, domnişoară – zise Manicamp – sunt gata să mă comport ca un adevărat cavaler.

— Nu, e prea târziu acum, nu mai ai acelaşi merit. Vom merge la DOAMNA. Vino.

— Ah, ah! făcu Manicamp. Ne ducem la DOAMNA.

Şi o urmă pe Montalais, care alerga înaintea lui sprintenă ca o Galatee. "De astă dată – îşi spunea Manicamp ţinându-se după călăuza lui – nu cred să-mi mai meargă cu poveştile de vânătoare. Voi încerca totuşi şi, la nevoie... pe legea mea! la nevoie vom născoci altceva." Montalais gonea mereu înainte. "Ce obositor – gândi Manicamp – să ai în acelaşi timp nevoie şi de cap şi de picioare!" În sfârşit, ajunseră.

DOAMNA îşi terminase toaleta de noapte: era într-un elegant halat de casă; dar se vedea limpede că îşi pusese

această toaletă înainte de a fi încercat emoțiile ce-o tulburau încă. Acum aştepta cu o nerăbdare bătătoare la ochi. Astfel că Montalais şi Manicamp o găsiră în picioare, lângă uşă. La zgomotul paşilor lor, DOAMNA sărise să-i întâmpine.

— Ah – zise ea – în sfârşit!

— Iată-l pe domnul de Manicamp – răspunse Montalais.

DOAMNA îi făcu semn fetei să se retragă. Montalais se supuse. Prințesa o urmări cu ochii, în tăcere, până când uşa se închise în urma ei; apoi, întorcându-se către Manicamp, întrebă:

— Ce s-a întâmplat şi ce aud, domnule de Manicamp? E cineva rănit la castel?

— Da, doamnă, din nenorocire... domnul de Guiche.

— Da, domnul de Guiche – repetă Prințesa. Într-adevăr, am auzit vorbindu-se, dar nimeni nu mi-a confirmat. Prin urmare e adevărat, domnului de Guiche i s-a întâmplat această nenorocire?

— Chiar lui, doamnă.

— Ştii, nu-i aşa, domnule de Manicamp – zise Prințesa cu însuflețire – că duelurile nu-i sunt pe plac regelui?

— Ştiu, doamnă; însă un duel cu o fiară sălbatică nu poate fi pedepsit de maiestatea sa.

— Oh, n-o să-mi aduci jignirea de a crede că iau în serios povestea aceea absurdă, răspândită nu ştiu cu ce scop şi pretinzând că domnul de Guiche a fost rănit de un mistreț. Nu, nu, domnule, adevărul e cunoscut şi, în acest moment, în afară de faptul că e rănit, domnul de Guiche e amenințat să-şi piardă şi libertatea.

— Vai, doamnă – zise Manicamp – o ştiu foarte bine, dar ce-i de făcut?

— L-ai văzut pe maiestatea sa?

— Da, doamnă.

— Şi ce i-ai spus?

— I-am povestit că domnul de Guiche s-a aşezat la pândă, că un mistreț a ieşit din pădurea Rochin, că domnul de Guiche a tras în el, şi, în sfârşit, că fiara, furioasă, s-a năpustit asupra trăgătorului, ucigându-i calul şi rănindu-l pe el însuşi foarte grav.

— Şi regele a crezut toate astea?

— De la un cap la altul.

— Oh, mă uimeşti, domnule de Manicamp, mă uimeşti foarte mult!

Şi DOAMNA începu să se plimbe în sus şi în jos, aruncând din când în când câte o privire interogativă spre Manicamp, care rămăsese nepăsător şi fără să se mişte din locul unde se oprise când intrase. În cele din urmă se opri şi ea.

— Cu toate acestea – zise Prințesa – toată lumea e de acord să atribuie altă cauză acestei răni.

— Şi ce cauză, doamnă? întrebă Manicamp. Îmi e îngăduit, fără să fiu indiscret, de a adresa această întrebare alteței voastre?

— Dumneata întrebi asta, dumneata, prietenul intim al domnului de Guiche? Dumneata, confidentul lui?

— Oh, doamnă, prieten intim, da; confident însă, nu. Domnul de Guiche e unul din acei bărbați care pot avea secrete, care chiar au, desigur, dar nu le spun altora. De Guiche e discret, doamnă.

— Ei bine, atunci, aceste secrete pe care domnul de Guiche le închide în inima lui, voi avea eu plăcerea să ți le dezvălui – spuse Prințesa cu ciudă – căci, în adevăr, regele ar putea să te întrebe a doua oară şi, dacă, în această a doua oară, ai să-i înşiri aceeaşi poveste ca prima dată, s-ar putea să nu se mai declare mulțumit.

— Dar, doamnă, cred că alteța voastră se înşală în privința regelui. Maiestatea sa a fost foarte mulțumită de mine, vă jur!

— Atunci, dă-mi voie să-ți spun, domnule de Manicamp, că asta dovedeşte un singur lucru, şi anume că maiestatea sa se declară prea uşor mulțumit.

— Mă tem că alteța voastră greşeşte oprindu-se la această părere. Maiestatea sa e cunoscut ca neacceptând decât motivele bine întemeiate.

— Şi crezi că-ți va fi recunoscător pentru născocirea dumitale îndatoritoare, când mâine chiar va afla că domnul de Guiche a avut, din pricina domnului de Bragelonne, prietenul său, o ceartă care a degenerat în întâlnire pe teren?

— O ceartă din pricina domnului de Bragelonne? se miră Manicamp cu aerul cel mai nevinovat din lume. Ce am cinstea să aud din gura alteței voastre?

— De ce te miră asta? Domnul de Guiche e supărăcios, mânios, se aprinde repede.

— Eu îl socot, dimpotrivă, doamnă, pe domnul de Guiche foarte potolit şi un om ce nu se supără şi nu se mâniază decât cu motive bine întemeiate.

— Prietenia nu e oare un motiv întemeiat? întrebă Prințesa.

— O, desigur, doamnă, mai ales pentru o inimă ca a lui!

— Ei bine, domnul de Bragelonne e unul din prietenii domnului de Guiche; n-ai să tăgăduieşti acest lucru!

— Un foarte bun prieten.

— Ei bine, domnul de Guiche i-a luat apărarea domnului de Bragelonne, şi cum domnul de Bragelonne era plecat şi nu putea să se bată, s-a bătut pentru dânsul.

Manicamp prinse a zâmbi şi făcu câteva mişcări din cap şi din umeri ce voiau să spună: "Doamne, dacă țineți cu tot

dinadinsul..."

— Ei, hai – rosti nerăbdătoare Prințesa – vorbeşte!

— Eu?

— Fireşte, e limpede că nu eşti de aceeaşi părere cu mine şi că ai ceva de spus.

— Nu am de spus, doamnă, decât un singur lucru.

— Spune-l!

— Că nu înțeleg nimic din cele ce-mi faceți onoarea de a-mi povesti.

— Cum, nu înțelegi nimic din această ceartă a domnului de Guiche cu domnul de Wardes? strigă Prințesa aproape mânioasă.

Manicamp tăcu.

— Ceartă – continuă ea – pornită de la un cuvânt mai mult sau mai puțin răutăcios, şi mai mult sau mai puțin întemeiat, rostit pe seama virtuții unei anumite femei?

— Ah, al unei anumite femei! Asta e altceva – zise Manicamp.

— Începi să înțelegi, nu-i aşa?

— Alteța voastră mă va ierta, dar nu îndrăznesc...

— Nu îndrăzneşti? zise DOAMNA scoasă din fire. Ei bine, aşteaptă, atunci am să îndrăznesc eu!

— Doamnă, doamnă! strigă Manicamp, ca şi cum s-ar fi îngrozit. Luați seama la cele ce aveți de gând să spuneți!

— Ah, se pare că, dacă aş fi bărbat, te-ai bate cu mine în duel, în ciuda edictelor maiestății sale, aşa cum domnul de Guiche s-a bătut cu domnul de Wardes, şi asta pentru virtutea domnişoarei de La Vallière.

— A domnişoarei de La Vallière! exclamă Manicamp, făcând o săritură subită, ca şi cum ar fi fost la o sută de leghe departe de a se aştepta să audă pronunțându-se acest nume.

— Oh, ce-ai păţit, domnule de Manicamp, de sări aşa? zise DOAMNA cu ironie în glas. Ai oare neobrăzarea de a te îndoi, dumneata, de această virtute?

— Dar nu e vorba pentru nimic în lume, în toate acestea, despre virtutea domnişoarei de La Vallière, doamnă !

— Cum, când doi bărbaţi îşi crapă ţestele pentru o femeie, dumneata spui că n-are nici un amestec în toate astea şi că nu e câtuşi de puţin vorba de ea? Ah, domnule de Manicamp, nu te credeam un atât de bun curtean!

— Iertare, iertare, doamnă – protestă tânărul – dar iată că ne depărtăm de subiect. Dumneavoastră îmi faceţi cinstea de a-mi vorbi o limbă, iar eu, pe cât mi se pare, vă vorbesc alta.

— Poftim?

— Iertare, am crezut a înţelege că alteţa voastră voia să-mi spună că domnii de Guiche şi de Wardes s-au bătut pentru domnişoara de La Vallière.

— Ei da!

— Pentru domnişoara de La Vallière, nu-i aşa? stărui Manicamp.

— Eh, Doamne, nu spun că domnul de Guiche se ocupă personal de domnişoara de La Vallière; se ocupă prin procură.

— Prin procură?

— Haide, haide, nu face la nesfârşit pe omul surprins. Toată lumea ştie că domnul de Bragelonne e logodnicul domnişoarei de La Vallière şi că, plecând la Londra într-o misiune pe care regele i-a încredinţat-o, el l-a însărcinat pe prietenul său, domnul de Guiche, de a veghea asupra acestei interesante persoane.

— Ah, nu mai spun nimic. Alteţa voastră este informată.

— De totul, te previn.

Manicamp începu să râdă, lucru ce-o înfurie pe Prinţesă, care, după cum se ştie, nu avea o fire prea îngăduitoare.

— Doamnă – reluă discretul Manicamp, înclinându-se în fața Prințesei – să înmormântăm această afacere, care nu va fi niciodată limpezită.

— Oh, în privința asta nu mai e nimic de făcut, întrucât totul este foarte limpede. Regele va afla că de Guiche a luat apărarea acestei micuțe aventuriere care îşi dă aere de mare doamnă; el va mai afla că domnul de Bragelonne, numindu-l ca paznic permanent al grădinii Hesperidelor pe prietenul său, domnul de Guiche, acesta i-a dat peste mână marchizului de Wardes, care voia să culeagă mărul de aur din pom. Dar nu trebuie să uiți, domnule de Manicamp, dumneata, care le ştii pe toate, că şi regele râvneşte, la rândul lui, la această faimoasă comoară, şi că s-ar putea să-i poarte pică domnului de Guiche pentru faptul de a se fi instituit apărătorul ei. Acum eşti lămurit, mai ai nevoie de vreo altă părere? Vorbeşte, întreabă.

— Nu, doamnă, nu; nu vreau să ştiu nimic mai mult decât atât.

— Află totuşi, fiindcă trebuie să ştii asta, domnule de Manicamp, află că indignarea maiestății sale va fi urmată de efecte cumplite. La prinții cu o fire cum este aceea a regelui, mânia răscolită de dragoste e un adevărat uragan.

— Pe care alteța voastră îl va potoli, doamnă.

— Eu? strigă Prințesa cu un gest de violentă ironie. Eu? Dar în ce calitate?

— Pentru că nu vă plac nedreptățile, doamnă.

— Şi ar fi o nedreptate, după părerea dumitale, să-l împiedic pe rege de a-şi vedea de iubirile sale?

— Veți interveni, totuşi, în favoarea lui de Guiche.

— Ei, de astă dată eşti nebun, domnule – zise Prințesa pe un ton plin de semeție.

— Dimpotrivă, doamnă, sunt în cea mai perfectă stare mintală, şi, o repet, îl veți apăra pe domnul de Guiche în fața regelui.

— Eu?

— Da.

— Şi cum asta?

— Deoarece cauza domnului de Guiche e şi cauza alteței voastre, doamnă – zise încet, dar cu aprindere Manicamp, ai cărui ochi prinseră a străluci.

— Ce vrei să spui?

— Spun, doamnă, că mă surprinde să văd cum altețа voastră n-a bănuit un pretext în numele domnişoarei de La Vallière, pe care şi-a propus să-l apere domnul de Guiche, în locul domnului de Bragelonne, plecat.

— Un pretext?

— Da.

— Dar ce fel de pretext? repetă Prințesa, bâlbâindu-se şi uitându-se țintă în ochii lui Manicamp.

— Cred, doamnă – zise tânărul – că am vorbit destul, presupun, pentru a o îndupleca pe altețа voastră să nu-l mai învinovățească în fața regelui pe acest biet de Guiche, asupra căruia s-ar putea abate toate duşmăniile pe care le urzeşte o anumită partidă, foarte deosebită de a voastră.

— Vrei să spui, dimpotrivă, mi se pare, că toți aceia care n-o iubesc pe domnişoara de La Vallière, şi poate chiar unii dintre aceia care o iubesc, se vor năpusti asupra contelui?

— Oh, doamnă, duceți oare atât de departe îndărătnicia şi nu vreți să vă aplecați deloc urechea la vorbele unui prieten devotat? Trebuie oare să-mi iau riscul de a vă displăcea, trebuie oare să numesc, fără voia mea, persoana care a fost adevărata cauză a acestui duel?

— Persoana? spuse DOAMNA, aprinzându-se la față.

— Trebuie oare – continuă Manicamp – să vă spun cât de supărat, de furios, de indignat este bietul de Guiche din pricina celor ce se spun despre această persoană? Trebuie oare să vă amintesc, dacă dumneavoastră nu vreți să o recunoaşteți şi dacă pe mine respectul mă împiedică să o numesc, trebuie oare să vă amintesc scenele pe care DOMNUL le-a avut cu milordul de Buckingham din pricina acestei persoane, şi toate insinuările ce s-au făcut în legătură cu izgonirea ducelui? Trebuie oare să vă arăt grija contelui de a menaja, de a apăra, de a nu-i displăcea persoanei pentru care el trăieşte, pentru care el respiră? Ei bine, o voi face, şi când vă voi reaminti toate acestea poate că veți înțelege de ce contele, la capătul răbdării, hărțuit mai de mult de către de Wardes, la cel dintâi cuvânt necuviincios pe care acesta l-a rostit pe seama persoanei în cauză, a luat foc şi nu s-a mai gândit decât la răzbunare.

Prințesa îşi ascunse fața în palme.

— Domnule! Domnule! strigă ea. Îți dai seama ce spui şi cui i te adresezi?

— Atunci, doamnă – reluă Manicamp ca şi cum nici n-ar fi auzit exclamațiile Prințesei – nimic nu vă va mai surprinde, nici furia contelui de a provoca acest duel, nici admirabila lui precauție de a-l abate pe un teren unde să nu atingă cu nimic interesele alteței voastre. În asta constă mai ales marele lui merit şi desăvârşita lui îndrăzneală; iar dacă persoana pentru care de fapt contele de Guiche s-a bătut şi şi-a vărsat sângele îi datorează vreo recunoştință sărmanului rănit, asta este nu pentru sângele pe care el l-a pierdut, nu pentru durerea pe care o îndură, ci pentru tot ceea ce a făcut spre a păstra neîntinată o onoare la care ține mai mult decât la a lui însuşi.

— Oh! exclamă DOAMNA, ca şi cum ar fi fost singură în încăpere. Oh, să fi fost oare cu adevărat din cauza mea?

Manicamp răsuflă uşurat; izbândea, în sfârşit, după mare trudă; putea să răsufle în voie. DOAMNA, la rândul ei, rămase câteva clipe adâncită într-o îngândurare apăsătoare.

I se ghicea tulburarea după zvâcnetul încordat al pieptului, după înceţoşarea ochilor, după felul cum îşi apăsa neîncetat mâna pe inimă. Dar, la ea, cochetăria nu era o pasiune stearpă; era, dimpotrivă, o flacără ce-şi căuta hrana şi o găsea.

— Atunci – rosti încet – contele a îndatorat două persoane în acelaşi timp, căci domnul de Bragelonne îi datorează şi el o mare recunoştinţă domnului de Guiche, cu atât mai mare cu cât, pretutindeni şi totdeauna, domnişoara de La Vallière va trece drept persoana apărată de acest generos ocrotitor.

Manicamp înţelese că în inima Prinţesei mai rămânea încă o urmă de îndoială, şi spiritul lui se îndârji în faţa acestei rezistenţe.

— Grozav serviciu, ce să spun – rosti el – i-a făcut domnişoarei de La Vallière! Grozav serviciu i-a făcut şi domnului de Bragelonne! Duelul acesta a stârnit o zarvă ce întunecă pe jumătate cinstea bietei copile, o zarvă ce-l va pune fără doar şi poate în conflict cu vicontele. Urmează de aici că focurile de pistol ale domnului de Wardes au avut trei rezultate în loc de unul: a zdrobit cinstea unei femei, fericirea unui bărbat şi totodată – cine ştie? – l-a rănit de moarte pe unul dintre cei mai vrednici gentilomi ai Franţei. Ah, doamnă, logica voastră e cât se poate de rece: ea osândeşte totdeauna, nu iartă niciodată.

Ultimele cuvinte ale lui Manicamp clătinară ultima îndoială ce mai dăinuia încă nu în inima, ci în spiritul DOAMNEI. Nu mai era o prinţesă plină de scrupule, sau o femeie frământată de bănuieli, ci o inimă care simţea răceala adâncă a unei răni.

— Rănit de moarte! murmură ea cu o voce înăbuşită. Oh, domnule de Manicamp, aşa ai spus, rănit de moarte, nu?

Manicamp nu răspunse decât printr-un suspin amarnic.

— Prin urmare, zici că bietul conte a căpătat o rană primejdioasă? stărui Prințesa.

— Eh, doamnă, are o mână zdrobită şi un glonte în piept.

— Doamne Dumnezeule! strigă Prințesa cuprinsă de înfiorare. Dar e groaznic, domnule de Manicamp! O mână zdrobită, spui? Un glonte în piept? Dumnezeule! Şi asta a făcut-o nemernicul acela, asasinul acela de de Wardes? Hotărât, cerul nu e drept!

Manicamp părea în prada unei mari tulburări. Într-adevăr, cheltuise multă energie în ultima parte a pledoariei lui. Cât despre DOAMNA, ea nu mai era în stare să țină măsura; căci la ea, când vorbea pasiunea, nici mânia, nici simpatia, nimic nu-i mai putea înfrâna pornirile.

Prințesa se apropie de Manicamp, care se lăsase să cadă într-un jilț, ca şi cum durerea ar fi fost o scuză destul de puternică pentru a săvârşi o încălcare a legilor etichetei.

— Domnule – zise ea apucându-l de mână – spune-mi adevărul.

Manicamp ridică fața.

— Domnul de Guiche – adăugă DOAMNA – e în primejdie de moarte?

— De două ori, doamnă – răspunse el. Mai întâi, din pricina hemoragiei ce s-a declarat în urma ruperii unei artere de la mână; pe urmă, din pricina rănii de la piept, care, aceasta cel puțin e temerea medicului, se pare că a atins un organ esențial.

— Atunci, s-ar putea să moară?

— Să moară, da, doamnă, şi fără să fi avut măcar mângâierea de a şti că alteța voastră a luat cunoştință de

devotamentul său.

— Îi vei vorbi dumneata despre asta.

— Eu?

— Da; nu eşti prietenul lui?

— Eu? O, nu, doamnă, eu nu-i voi spune domnului de Guiche, dacă nenorocitul va mai fi în stare să mă audă, eu nu-i voi spune decât ceea ce am văzut, adică toată cruzimea dumneavoastră față de el.

— Domnule, oh, nu! Nu vei săvârşi această barbarie!

— O, ba da, doamnă, îi voi spune adevărul. Căci, la urma urmei, natura e puternică la un om de vârsta lui, medicii sunt savanți, şi dacă, printr-o întâmplare, bietul conte va supraviețui rănilor sale, n-aş vrea ca el să fie expus să moară din pricina durerilor inimii, după ce va fi scăpat de acelea ale trupului.

Cu aceste cuvinte, Manicamp se ridică şi, cu un respect adânc, părea că ar cere să se retragă.

— Cel puțin, domnule – zise Prințesa, oprindu-l cu un aer rugător – fii bun şi spune-mi în ce stare se găseşte bolnavul? Ce doctor îl îngrijeşte?

— Se simte foarte rău, doamnă – asta în ce priveşte starea lui. Cât despre medic, e îngrijit de însuşi medicul maiestății sale, domnul Valot. Acesta, de altfel, e asistat de un confrate al lui, la care a fost dus de la început domnul de Guiche.

— Cum, nu se află la castel? se miră DOAMNA.

— Vai, doamnă, sărmanul era într-o stare atât de gravă, încât n-a mai putut fi adus până aici.

— Dă-mi adresa, domnule – zise Prințesa cu nerăbdare – voi trimite să mi se aducă veşti despre el.

— Strada Feurre; o casă de cărămidă, cu obloane albe. Numele medicului e înscris pe poartă.

— Dumneata te reîntorci acum lângă rănit, domnule de Manicamp?

— Da, doamnă.

— Atunci, vei avea bunăvoința să-mi faci un serviciu?

— Sunt la ordinele alteței voastre.

— Fă ceea ce voiai să faci, întoarce-te lângă domnul de Guiche, îndepărtează-i pe toți de acolo, apoi fii bun şi retrage-te şi dumneata.

— Doamnă...

— Să nu pierdem timpul cu explicații de prisos. Atâta îți cer; nu vedea în asta altceva decât ceea ce este, nu cere alte lămuriri decât ceea ce-ți cer. Voi trimite acolo pe una din femeile mele, două poate, dată fiind ora înaintată, şi n-aş vrea ca ele să te vadă, sau, ca să fiu sinceră, n-aş vrea ca dumneata să le vezi: sunt scrupule pe care trebuie să le înțelegi, mai ales dumneata, domnule de Manicamp, care pricepi totul.

— Oh, doamnă, foarte bine! Pot chiar să fac mai mult, să merg înaintea mesagerelor voastre; ăsta va fi în acelaşi timp un mijloc de a le arăta cu mai multă siguranță calea şi de a le proteja, dacă întâmplarea ar face, contra oricărei probabilități, să aibă nevoie de ajutor.

— Şi apoi prin acest mijloc, îndeosebi, ele vor putea intra fără nici o greutate, nu-i aşa?

— Fără îndoială, doamnă, căci, mergând înaintea lor, voi înlătura orice greutăți, dacă întâmplarea ar face ca ele să existe.

— Ei bine, du-te, du-te, domnule de Manicamp, şi aşteaptă la capătul scării.

— Mă duc, doamnă.

— Stai puțin.

Manicamp se opri.

— Când vei auzi coborând două femei, să ieşi şi să porneşti, fără a întoarce capul, pe drumul ce duce la bietul conte.

— Dar dacă, din întâmplare, vor coborî alte persoane, iar eu mă voi înşela asupra lor?

— Vor bate uşor de trei ori din palme.

— Da, doamnă.

— Acum pleacă

Manicamp se întoarse, salută pentru ultima oară şi ieşi cu inima plină de bucurie. El ştia foarte bine că prezența DOAMNEI era cel mai bun balsam pentru rănile bolnavului.

Nu trecu un sfert de ceas, şi scârțâitul unei uşi care se deschise şi se închise cu mare precauție ajunse până la el. Apoi auzi paşi uşori coborând scara; apoi cele trei bătăi din palme, adică semnul convenit. Ieşi numaidecât şi, credincios cuvântului dat, se îndreptă, fără să-şi întoarcă fața, străbătând străzile din Fontainebleau, spre locuința medicului.

XXIX

DOMNUL MALICORNE, ARHIVAR AL REGATULUI FRANȚEI

Două femei, înfăşurate în mantiile lor şi cu ochii ascunşi sub măşti de catifea neagră, păşeau cu mare sfială pe urmele lui Manicamp.

La primul etaj, în dosul perdelelor de damasc roşu, licărea dulcea lumină a unei lămpi aşezate pe o măsuță de noapte. La celălalt capăt al aceleiaşi odăi, într-un pat cu coloane răsucite, înconjurat de perdele la fel cu acelea prin care se strecura lumina lămpii, stătea întins de Guiche, cu capul sprijinit pe două perne, cu ochii învăluiți de o ceață groasă; şuvițele lungi de păr, inelate şi răspândite pe pernă, acopereau în neorânduiala lor tâmplele uscate şi palide ale

tânărului. Se simțea că febra era cel mai stăruitor oaspete al acestei camere.

De Guiche visa. Gândurile lui urmăreau prin întuneric unul din acele visuri ale delirului pe care Dumnezeu le trimite pe cărarea morții înaintea celor sortiți să cadă în universul neființei. Câteva pete de sânge încă neînchegat se zăreau pe podelele odăii.

Manicamp urcă scara în mare grabă; abia când ajunse în prag se opri, împinse uşa încet, îşi vârî capul în cameră şi, văzând că totul era în linişte, se apropie în vârful picioarelor de jilțul înalt de piele, mobilă rămasă de pe vremea domniei lui Henric al IV-lea, şi, observând că îngrijitoarea bolnavului adormise, o trezi şi o rugă să treacă în odaia alăturată. Apoi, în picioare lângă pat, rămase o clipă nemişcat, întrebându-se dacă trebuia să-i trezească pe de Guiche pentru a-i împărtăşi vestea cea bună. Dar cum în dosul draperiei de la uşă începuse să se audă foşnetul mătăsos al rochiilor şi răsuflarea întretăiată a însoțitoarelor sale, văzând chiar această draperie mişcându-se a nerăbdare, se strecură de-a lungul patului şi o urmă pe îngrijitoare în odaia alăturată. Atunci, chiar în clipa când el dispărea, draperia se ridică şi cele două femei intrară în camera din care Manicamp abia ieşise. Aceea care intră prima îi făcu însoțitoarei sale un gest poruncitor care o țintui pe un scăunel lângă uşă. Pe urmă se îndreptă cu paşi hotărâți spre pat, trase perdelele pe vergeaua de fier şi le răsuci în sul la căpătâiul bolnavului. Ea văzu atunci chipul palid al contelui; îi văzu mâna dreaptă înfăşurată într-o pânză de-o albeață orbitoare, întinsă pe cuvertura cu înflorituri simple ce acoperea o parte a acestui pat de suferință. Se cutremură când zări o picătură de sânge înroşind tot mai mult acea bucată de pânză.

Pieptul alb al tânărului era descoperit, ca şi cum răcoarea nopții l-ar fi ajutat să respire astfel cu mai multă uşurință. O fâşie de pânză ținea legată rana, în jurul căreia se lărgea un cerc vânăt de sânge scurs. Un suspin adânc se desprinse de pe buzele tinerei femei. Se sprijini de stâlpul patului şi privi, prin crăpăturile măştii sale, acest dureros spectacol. O răsuflare grea, stridentă, se strecura, ca un horcăit al morții, printre dinții încleştați ai contelui. Femeia mascată apucă mâna stângă a rănitului. Această mână frigea ca un cărbune aprins. Dar, în clipa când ea fu atinsă de mâna rece a femeii, înrâurirea acestei răceli fu atât de puternică, încât de Guiche deschise ochii şi încercă să revină la viață, însuflețindu-şi privirea. Primul lucru pe care-l zări fu năluca ce stătea rezemată de stâlpul patului său. La văzul ei, ochii i se măriră, dar fără ca spiritul să-l ajute să înțeleagă ceva. Atunci femeia făcu un semn către însoțitoarea ei, care rămăsese lângă uşă; fără îndoială, aceasta cunoştea lecția, deoarece, cu o voce limpede şi gravă, fără pic de şovăială, rosti următoarele cuvinte:

— Domnule conte, alteța sa regală DOAMNA vrea să ştie cum suportați durerile acestei răni şi vă împărtăşeşte prin gura mea regretul pe care-l încearcă ştiindu-vă suferind.

La cuvântul DOAMNA, de Guiche tresări; el nu văzuse încă persoana al cărei glas îl auzise. Îşi îndreptă deci privirea spre punctul de unde venea această voce. Dar, întrucât mâna cea rece nu-l părăsise, îşi reîntoarse ochii spre năluca nemişcată de lângă patul său.

— Dumneavoastră îmi vorbiți, doamnă – întrebă el cu glas stins – sau împreună cu dumneavoastră mai e şi altcineva în această cameră?

— Da – răspunse fantoma cu o voce foarte înceată şi lăsându-şi capul în jos.

— Ei bine – zise rănitul cu mare greutate – mulțumesc. Spuneți-i DOAMNEI că nu-mi pare rău că mor, dacă dânsa şi-a reamintit de mine.

La cuvintele *nu-mi pare rău că mor,* rostite de un muribund, femeia mascată nu-şi mai putu stăpâni lacrimile ce i se prelingeau pe sub mască şi-i apărură pe obraji acolo unde masca nu-i mai acoperea. De Guiche, dacă ar fi fost mai stăpân pe simțurile lui, le-ar fi văzut rostogolindu-se ca nişte perle scânteietoare şi căzând pe patul său.

Femeia, uitând că are mască, îşi duse mâna la ochi, pentru a şi-i şterge, dar dând cu degetele de catifeaua rece şi supărătoare, smulse cu furie masca de la ochi şi o aruncă pe duşumea. La această înfățişare neaşteptată, ce părea că se desprinde dintr-un nor, de Guiche scoase un strigăt şi întinse brațele spre ea. Dar cuvintele i se stinseră pe buze, după cum toate puterile i se sleiseră în vine. Mâna lui dreaptă, care urmase impulsul voinței sale fără să țină seama de tăria efortului, mâna lui dreaptă recăzu pe pat şi, numaidecât, fâşia aceea de pânză albă se înroşi de o pată şi mai mare încă. Dar în acest timp, ochii tânărului suferind se închideau şi se deschideau mereu, ca şi cum ar fi început lupta cu îngerul neînfrânt al morții. Apoi, după câteva mişcări neputincioase, capul îi recăzu nemişcat pe pernă. Atâta doar că, în loc de palid, acum se făcuse alb ca varul.

Femeia se sperie; dar, de data aceasta, împotriva obişnuinței, groaza o îmbărbătă. Se aplecă deasupra tânărului, sorbind cu răsuflarea ei fața aceasta rece şi fără nici o culoare, pe care aproape o atingea; apoi depuse o sărutare grăbită pe mâna stângă a lui de Guiche, care, zguduit ca de o descărcare electrică, se trezi pentru a doua oară, deschise ochii mari, pierduți, şi recăzu într-un leşin adânc.

— Să mergem – îi spuse ea însoțitoarei sale – să mergem, nu mai putem rămâne prea mult aici: mi-e teamă să nu fac vreo nebunie.

— Doamnă, doamnă, alteța voastră a uitat masca – o preveni grijulie însoțitoarea.

— Ia-o dumneata – răspunse stăpâna ei, pornind în neştire pe scară.

Şi cum poarta de la stradă rămăsese întredeschisă, cele două păsări uşurele se strecurară prin această deschizătură şi, cu mersul lor iute, ajunseră repede la castel.

Una dintre cele două femei urcă până în apartamentul DOAMNEI şi dispăru acolo. Cealaltă intră în apartamentul domnişoarelor de onoare, adică la parter. Ajunsă în camera sa, aceasta din urmă se aşează la o masă şi, fără a mai sta să răsufle, scrise în grabă următorul bilețel:

Astă-seară DOAMNA s-a dus să-l vadă pe de Guiche. Totul merge de minune în partea mea. Vezi de a ta şi nu uita să arzi această bucată de hârtie.

Apoi îndoi scrisoarea, dându-i o formă alungită şi, ieşind din cameră, cu foarte multă precauție, străbătu coridorul care ducea la corpul de serviciu al gentilomilor DOMNULUI. Acolo se opri în fața unei uşi, sub care, după ce bătu uşor de două ori în ea, vârî bilețelul şi fugi. Pe urmă, întorcându-se în camera ei, avu grijă să facă să dispară orice urmă ce i-ar fi putut trăda ieşirea şi scrierea acelui bilețel. În mijlocul grijii ce-o preocupa, în scopul pe care l-am arătat, ea zări pe masă masca DOAMNEI, pe care o luase cu dânsa, urmând ordinul stăpânei sale, dar uitând să i-o dea înapoi.

— Oh, oh – zise ea – să nu uit să fac mâine ceea ce am uitat să fac astăzi.

Apucă masca de capătul ei de catifea şi, simțindu-şi degetul cel mare umed, se uită la el. Era nu numai umed, dar

roşu. Masca, atunci când fusese aruncată, căzuse într-una din acele pete de sânge care, am spus mai înainte, erau întinse pe podea, şi, din exteriorul negru ce venise din întâmplare în atingere cu el, sângele pătrunsese în partea dinăuntru şi înroşise căptuşeala de mătase albă.

— Oh, oh! zise Montalais, căci cititorii noştri au recunoscut-o desigur după toate mişcările pe care le-am descris. Oh, oh! Nu-i voi mai da înapoi această mască, ea a devenit nespus de prețioasă acum.

Şi, ridicându-se, alergă spre un scrin de lemn de arțar, în care îşi ținea închise mai multe lucruri de toaletă şi de parfumerie.

— Nu, nu aici – se răzgândi ea – o asemenea pradă nu trebuie aruncată oriunde, la voia întâmplării. Apoi, după o clipă de tăcere şi cu un zâmbet ce era numai al ei, Montalais adăugă: Frumoasă mască pătată de sângele acestui viteaz cavaler, tu trebuie să stai în altă parte, alături de scrisorile domnişoarei de La Vallière, alături de scrisorile lui Raoul, alături de întreaga această colecție amoroasă, în sfârşit, care va face într-o zi istoria Franței şi istoria regalității. Vei intra în mâinile lui Malicorne – continuă nebunatica fată râzând, în timp ce începe să se dezbrace – ale acestui vrednic domn Malicorne – mai spuse ea suflând în lumânare – care crede că nu e decât intendent al apartamentului DOMNULUI, dar pe care eu îl fac arhivar şi istoriograf al casei Burbonilor şi al celor mai bune case din regat. Să se mai plângă şi acum, dacă îndrăzneşte, acest urâcios de Malicorne!

Apoi trase perdelele la pat şi adormi.

XXX

CĂLĂTORIA

A doua zi, când fusese hotărâtă plecarea, regele, la ceasurile unsprezece fix, coborî, împreună cu reginele şi cu

DOAMNA, scara cea mare, pentru a lua loc în trăsura sa, la care erau înhămați şase cai ce băteau nerăbdători din copite.

Toată curtea aştepta în rondul din curtea castelului, în haine de călătorie: şi era un minunat spectacol această îngrămădire de cai înşăuați, de trăsuri gata de drum, de bărbați şi de femei în jurul cărora se mişcau ofițerii, valeții şi pajii de la palat.

Regele se urcă în trăsura sa, împreună cu cele două regine. DOAMNA făcu la fel, împreună cu DOMNUL. Domnişoarele de onoare le urmară exemplul şi luară loc, două câte două, în trăsurile ce le fuseseră destinate.

Trăsura regelui porni în frunte, după ea venea aceea a DOAMNEI, apoi urmau celelalte, după etichetă.

Vremea era călduroasă; o subțire adiere de vânt, care se crezuse în cursul dimineții că va fi destul de puternică pentru a răcori văzduhul, fu repede înăbuşită de soarele ascuns între nori, şi nu se mai simțea, în zăduful uşor ce se ridica de la pământ, decât ca o boare fierbinte ce stârnea un praf mărunt şi-i lovea în față pe călătorii grăbiți să ajungă la țintă.

DOAMNA fu cea dintâi care se plânse de căldură. DOMNUL îi răspunse răsturnându-se pe canapeaua trăsurii, ca un om gata să leşine, şi se stropi cu ape şi parfumuri, scoțând mereu suspine şi oftaturi prelungi. Atunci DOAMNA îi spuse cu aerul ei cel mai amabil:

— Într-adevăr, domnule, credeam că vei fi atât de galant, încât, pe căldura aceasta îmi vei lăsa trăsura numai mie, iar domnia ta vei face drumul călare.

— Călare! strigă Prințul cu un accent de groază ce lăsa să se vadă cât de departe era de a adera la acest plan ciudat. Călare! Dar nu te gândeşti, doamnă, că toată pielea mea s-ar duce bucățică cu bucățică, în contact cu această văpaie pârdalnică?

DOAMNA începu să râdă.

— Vei lua umbrela mea – zise ea.

— Dar osteneala de a o ține? răspunse DOMNUL cu cea mai desăvârşită candoare. De altfel, nici nu am cal.

— Cum nu ai cal! replică Prințesa, care, dacă nu putea să rămână singură, avea cel puțin satisfacția să-şi înțepe soțul. Te înşeli, domnule, căci văd colo murgul favorit al domniei tale.

— Calul meu murg? zise Prințul încercând să facă spre portieră o mişcare ce-i ceru atâta trudă, încât n-o îndeplini decât pe jumătate, şi se grăbi să-şi reia poziția nemişcată.

— Da – răspunse DOAMNA – calul domniei tale, pe care-l duce de frâu domnul de Malicorne.

— Bietul animal – zise Prințul – cât trebuie să-i fie de cald!

Şi, rostind aceste cuvinte, închise ochii, asemenea unui muribund gata să-şi dea sufletul. DOAMNA, la rândul ei, se trânti moleşită în celălalt colț al trăsurii, închizând şi ea ochii, dar nu ca să doarmă, ci pentru a-şi depăna în voie gândurile.

În acest timp, regele, aşezat în partea dinainte a trăsurii, întrucât locurile din spate le cedase celor două regine, încerca acel adânc zbucium al îndrăgostiților nerăbdători care, fără să-şi poată înfrâna setea lor arzătoare, doresc mereu să vadă obiectul dubit, apoi se retrag, mulțumiți doar pe jumătate, fără să-şi dea seama că n-au făcut decât să-şi aţâţe şi mai mult necruțătoarea lor sete.

Regele, mergând în frunte, după cum am spus, nu putea, de la locul său, să vadă trăsurile doamnelor şi domnişoarelor de onoare, care veneau în urma tuturor. Trebuia, apoi, să răspundă nesfârşitelor întrebări ale reginei celei tinere, care, fericită că-l avea alături pe *scumpul ei soț,* cum spunea fără a mai ține seama de eticheta regală, îl învăluia cu toată

dragostea sa, îl copleşea cu atenţiile sale, de teamă să nu se apropie cineva şi să i-l răpească, sau să nu-i vie lui pofta s-o părăsească.

Ana de Austria, căreia de nimic nu-i păsa în momentul acela, decât de junghiurile surde ce-o înţepau din când în când sub sân, Ana de Austria căuta să pară voioasă şi, cu toate că ghicea frământarea regelui, îi prelungea cu răutate parcă supliciul, reluând pe neaşteptate convorbirea tocmai în clipele când regele, adâncit în el însuşi, se pregătea să mângâie în gând iubirea lui tainică.

Toate acestea, atenţiile călduţe ale reginei, cicăleala Anei de Austria, sfârşiră prin a deveni de nesuportat pentru rege, care nu mai ştia cum să-şi stăpânească pasiunile inimii. Se plânse mai întâi de căldură: era o pregătire pentru alte tânguiri. O făcu însă cu destulă îndemânare pentru ca Maria-Tereza să nu bănuiască unde ţintea el. Luând deci de bune cele spuse de Ludovic, regina începu să-i facă vânt cu penele sale de struţ. Dar căldura odată alungată, regele se plânse de dureri de pântece şi de furnicări în picioare şi, cum tocmai atunci trăsura se opri pentru a schimba caii, regina întrebă:

— Vrei să coborâm puţin împreună? Şi mie mi-au amorţit picioarele. Vom face câţiva paşi pe jos, apoi, când ne vor ajunge din urmă trăsurile, ne vom urca din nou la locurile noastre.

Regele încruntă din sprâncene: la grea încercare îl supune pe cel ce-o înşală o femeie geloasă, care, deşi chinuită de gelozie, se stăpâneşte cu destulă tărie pentru a nu-i da nici un prilej să se înfurie. Oricum, regele nu putu să refuze; primi deci, coborî, dădu braţul reginei şi făcură împreună câţiva paşi, în timp ce se schimbară caii. Mergând astfel pe jos, îşi arunca privirea cu un fel de invidie către curtenii ce aveau fericirea să facă drumul călare. Regina înţelese repede

că plimbarea pe jos îi plăcea tot atât de puțin regelui ca şi călătoria în trăsură. Ceru deci să-şi reia locul în cupeu. Regele o conduse până la scara trăsurii, dar el nu se urcă împreună cu dânsa. Făcu trei paşi înapoi şi căută, în şirul de caleşti, să o vadă pe aceea care-l interesa atât de mult.

La portiera celei de a şasea trăsuri se zărea chipul alb al domnişoarei de La Vallière. Cum regele, oprit în loc, se complăcea în gândurile lui fără să observe că totul era gata şi că nu-l aşteptau decât pe el, auzi deodată, la trei paşi, un glas care i se adresa cu mult respect. Era domnul de Malicorne, în costum de scutier, ținând sub brațul stâng frâurile a doi cai.

— Maiestatea voastră doreşte un cal? întrebă el.

— Un cal? Ai adus cumva vreunul din caii mei? zise regele încercând să-l recunoască pe acest gentilom a cărui înfățişare nu-i era încă destul de familiară.

— Sire – răspunse Malicorne – am cel puțin un cal ce poate sta la dispoziția maiestății voastre.

Şi Malicorne arătă calul murg al DOMNULUI pe care-l văzuse mai înainte DOAMNA. Animalul era superb şi împodobit cu cele mai frumoase valtrapuri.

— Dar acesta nu este unul din caii mei, domnule – zise regele.

— Sire, e un cal din grajdurile alteței sale regale. Dar altețа sa regală nu merge călare când e prea cald.

Regele nu spuse nimic, dar se apropie repede de calul ce bătea pământul cu copitele. Malicorne făcu o mişcare ca să-i țină scara; maiestatea sa fu dintr-o săritură în şa.

Regăsindu-şi voioşia datorită acestui noroc neaşteptat, Ludovic alergă surâzând la trăsura reginelor, care-l aşteptau, şi, cu tot aerul nemulțumit al Mariei-Tereza, el zise:

— Ah, iată că am găsit acest cal şi mă folosesc de el. Mă înăbuşeam în trăsură. La revedere, doamnele mele!

Apoi, aplecându-se cu grație pe coama rotunjită a bidiviului său, dispăru într-o secundă.

Ana de Austria scoase capul pe uşa trăsurii, pentru a-l urmări cu privirea; regele nu se depărtase prea mult, căci, ajungând în dreptul celei de a şasea trăsuri, îşi struni calul şi îşi scoase pălăria. Aici, o salută pe La Vallière, care, văzându-l, lăsă să-i scape o exclamație de surpriză, în timp ce se roşi toată de plăcere.

Montalais, care se afla în celălalt colț al trăsurii, îl salută pe rege cu o plecăciune adâncă din cap. Apoi, ca femeie înțeleaptă, se prefăcu a admira peisajul şi se retrase şi mai mult în colțul ei, la stânga.

Convorbirea dintre rege şi La Vallière începu ca orice convorbire dintre îndrăgostiți, mai întâi prin priviri grăitoare, apoi prin câteva cuvinte fără un sens deosebit. Regele îi spuse cât de cald îi fusese în trăsură şi că apariția unui cal căzuse ca o adevărată binefacere.

— Iar binefăcătorul – adăugă el – e un om cât se poate de inteligent, căci mi-a ghicit gândurile. Acum, am o singură dorință, de a şti cine este gentilomul care şi-a slujit cu atâta pricepere regele, scăpându-l de cruda plictiseală în care se afla.

Montalais, în timpul acestui schimb de cuvinte, care de la început îi atrăsese atenția, veni din nou mai în față şi se aşeză în aşa fel, încât să poată întâlni privirea regelui la sfârşitul frazei sale. Rezultatul fu că, regele privind şi spre ea şi spre La Vallière pe când punea întrebarea, Montalais putu să creadă că regele i se adresa ei şi, prin urmare, se simți îndreptățită să răspundă. Ceea ce şi făcu.

— Sire, calul pe care călăreşte maiestatea voastră e unul din caii DOMNULUI, pe care-l ducea de frâu unul dintre gentilomii alteței sale regale.

— Şi cum se numeşte acest gentilom, rogu-te, domnişoară?

— Domnul de Malicorne, sire. Numele făcu efectul obişnuit.

— Malicorne? repetă regele zâmbind.

— Da, sire – răspunse Aure. Priviți, este călărețul care galopează aici, la stânga mea.

Şi-l arătă, într-adevăr, pe Malicorne al nostru, care, cu un aer fericit, galopa lângă portiera din stânga, ştiind foarte bine că se vorbea despre dânsul în acel moment, dar fără să întoarcă de loc capul, ca şi cum ar fi fost surd şi mut.

— Da, acesta este – zise regele – îmi amintesc chipul lui şi-i voi ține minte numele.

Şi regele o privi cu multă tandrețe pe La Vallière.

Aure nu mai avea altceva de făcut; aruncase în joc numele lui Malicorne; terenul pe care căzuse era bun; acum nu-i mai rămânea decât să lase numele să încolțească şi apoi evenimentele să-i aducă roadele. Drept urmare, se ghemui iarăşi în colțul ei, de unde putea să-i facă domnului de Malicorne atâtea semne îmbucurătoare câte ar fi vrut, deoarece domnul de Malicorne avusese fericirea de a fi pe placul regelui. Şi Montalais nu pierdu prilejul. Iar Malicorne, cu auzul lui fin şi cu ochiul său isteț, prinse din zbor aceste cuvinte:

— Totul merge bine!

Cuvinte însoțite de o mimică ce părea că transmite o sărutare.

— Din păcate, domnişoară – zise în cele din urmă regele – iată că libertatea de la țară va înceta; serviciul dumitale pe lângă DOAMNA va fi de aici încolo mai riguros, şi nu ne vom putea vedea aşa de uşor.

— Maiestatea voastră ține prea mult la DOAMNA – răspunse Louise – pentru a nu-i face din timp în timp câte o vizită; şi când maiestatea voastră va trece prin cameră...

— Ah – rosti regele cu o voce caldă ce cobora la fiecare vorbă – a ne zări din treacăt nu înseamnă a ne vedea, deşi pentru dumneata se pare că e destul şi atât.

Louise nu răspunse nimic; un suspin îi năpădi inima, dar ea şi-l înăbuşi în piept.

— Ai o mare putere de stăpânire – zise atunci regele. La Vallière zâmbi cu tristețe.

— Foloseşte această putere în iubire – adăugă el – şi-l voi lăuda pe Dumnezeu că te-a înzestrat cu ea.

La Vallière continuă să tacă, dar îşi ridică spre rege o privire încărcată de dragoste. În acea clipă, ca şi cum ar fi fost sfâşiat de această privire arzătoare, Ludovic îşi trecu mâna peste frunte şi, îmboldindu-şi calul cu genunchii, îl făcu să treacă vreo câțiva paşi mai înainte. Ea, lăsându-se pe spate, cu ochii pe jumătate închişi, îl învăluia cu privirea pe acest frumos cavaler, ale cărui pene de la pălărie unduiau în bătaia vântului: admira brațele lui îndoite cu grație, piciorul subțire şi nervos strângând coapsele calului, rotunjimea tâmplelor sale acoperite de minunate bucle inelate ce se desfăceau uneori în fluturări largi, lăsând să i se vadă o ureche trandafirie şi încântătoare. În sfârşit, iubea, biata copilă, şi se lăsa în vraja iubirii ei.

După câteva clipe, regele reveni lângă ea.

— Oh – zise el – nu simți oare că tăcerea dumitale îmi străpunge inima? Oh, domnişoară, cât de nemiloasă trebuie să fii atunci când te-ai hotărât să-ți întorci ochii de la cineva; şi apoi te văd nestatornică... Oricum, oricum, mă tem de această dragoste adâncă pe care ți-o port.

— Oh, sire, vă înşelaţi – răspunse La Vallière. Când voi iubi pe cineva, va fi pentru toată viaţa.

— Când vei iubi! rosti regele cu un accent apăsat. Cum, nu iubeşti încă pe nimeni?

Ea îşi ascunse faţa în palme.

— Vezi, vezi că am dreptate să te învinovăţesc? zise regele. Vezi că eşti nestatornică şi capricioasă, poate chiar cochetă? Vezi? Oh, Doamne, Doamne!

— Oh, nu! făcu ea. Nu vorbiţi astfel, sire. Nu! Nu! Nu!

— Îmi făgăduieşti, atunci, că vei fi totdeauna aceeaşi pentru mine?

— Oh, totdeauna, sire!

— Că nu vei avea niciodată acele asprimi care zdrobesc inima, acele schimbări neaşteptate care m-ar ucide?

— Nu, oh, nu!

— Ei bine, iată, îmi plac făgăduielile, îmi place să pun sub semnul jurământului, adică sub ocrotirea lui Dumnezeu, tot ceea ce îmi stârneşte inima şi dragostea. Promite-mi sau, mai degrabă, jură-mi, jură-mi că, dacă în această viaţă pe care o vom începe, viaţă plină de sacrificii, de taine, de dureri, viaţă bogată în piedici şi în înţelesuri greşite, jură-mi că dacă ne vom fi înşelat, dacă nu ne vom fi înţeles pe deplin, că dacă vom fi păcătuit cu ceva unul faţă de altul – şi asta e o adevărată crimă în dragoste, Louise…

Ea tresări până în adâncul sufletului: era prima dată când îşi auzea numele rostit astfel de către regescul ei iubit. Cât despre Ludovic, el îşi scoase mănuşa şi întinse braţul pe fereastra trăsurii.

— Jură-mi – continuă regele – că, în toate neînţelegerile noastre, niciodată, oricât de departe am fi unul de altul, niciodată nu vom lăsa să treacă o noapte fără ca, în cearta

noastră o vizită, sau cel puțin un mesaj din partea unuia dintre noi să nu aducă celuilalt mângâierea şi liniştea.

La Vallière apucă în mâinile ei reci mâna arzătoare a iubitului ei şi o strânse uşor, până când o mişcare a calului, speriat de roata ce se învârtea lângă picioarele lui, o smulse din această fericire. Jurase.

— Întorceți-vă, sire – murmură ea – întorceți-vă lângă regina. Presimt o furtună acolo, o furtună ce-mi ameninţă fericirea.

Ludovic se supuse, o salută pe domnişoara de Montalais şi porni în galop pentru a ajunge din urmă trăsura reginelor. În trecere îl zări pe DOMNUL dormind. DOAMNA nu dormea însă. Ea îi spuse regelui, din mersul trăsurii:

— Ce cal frumos, sire!... Nu cumva e calul murg al DOMNULUI?

Cât despre regina cea tânără, ea nu rosti decât aceste cuvinte:

— Te simți mai bine, scumpul meu sire?

XXXI

TRIUM-FEMINAT

Ajuns la Paris, regele se duse la consiliu şi lucră acolo o bună parte din zi. Regina rămase la dânsa cu regina-mamă şi izbucni în lacrimi numaidecât după ce se despărțise de rege.

— Ah, mamă – zise ca – regele nu mă mai iubeşte. Ce voi deveni, Dumnezeule?

— Un soț iubeşte totdeauna o femeie ca dumneata, draga mea – răspunse Ana de Austria.

— Dar va veni un timp, mamă, când el va iubi altă femeie în locul meu.

— Ce înțelegi prin a iubi?

— Oh, să te gândeşti totdeauna la cineva, să doreşti s-o vezi mereu pe acea persoană.

— Şi ai observat cumva – zise Ana de Austria – că regele face astfel de lucruri?

— Nu, doamnă – răspunse regina cea tânără, şovăind.

— Ei, vezi, Maria?

— Însă, mamă, recunoşti că regele mă neglijează.

— Regele, fiica mea, aparține întregului său regat.

— Tocmai de aceea nu-mi mai aparține mie; tocmai de aceea mă voi vedea, cum s-au văzut atâtea regine, părăsită, uitată, în timp ce dragostea, gloria şi onorurile vor fi pentru altele, oh, mamă, regele e atât de frumos! Câte femei îi vor spune că-l iubesc, câte îl vor iubi chiar!

— Rareori femeile iubesc un bărbat în persoana unui rege. Dar dacă se va întâmpla aşa ceva, şi mă îndoiesc, mai bine e să doreşti, Maria, ca aceste femei să-l iubească cu adevărat pe soțul dumitale. Mai întâi, dragostea unei amante e un element de tulburare rapidă a dragostei amantului, şi apoi, din pricina dragostei sale, amanta pierde orice putere de stăpânire asupra amantului, de la care nu doreşte nici măreție, nici bogăție, ci numai dragoste. Doreşte, dar, ca regele să nu iubească, şi ca amanta lui să iubească oricât de mult.

— Oh, mamă, câtă putere îți dă o dragoste adâncă!

— Şi mai spui că eşti părăsită.

— E adevărat, e adevărat, nu mai ştiu ce spun. E, totuşi, un mare chin, mamă, pe care nu-l voi putea înfrânge.

— Ce chin?

— Gândul că şi-ar găsi o altă iubire, că ar avea o altă căsnicie alături de a noastră; gândul că şi-ar găsi o familie lângă o altă femeie. Oh, dacă aş afla vreodată că regele are copii... aş muri!

— Maria! Maria! rosti regina-mamă cu un zâmbet, apucând mâna tinerei regine. Ține minte vorba pe care ți-o voi spune eu şi care să-ți servească totdeauna ca o consolare: regele nu poate avea un Delfin fără dumneata, câtă vreme dumneata poți avea fără el.

La aceste cuvinte, însoțite de un expresiv hohot de râs, regina-mamă îşi părăsi nora, pentru a se duce s-o întâmpine pe DOAMNA, a cărei sosire în marele cabinet îi fusese anunțată de un paj.

DOAMNA abia avusese răgaz să se dezbrace. Apăruse cu una din acele fizionomii răscolite, care trădează un plan a cărui îndeplinire ațâță şi al cărui rezultat nelinişteşte.

— Veneam să întreb – zise ea – dacă maiestățile voastre simt vreo oboseală după mica noastră călătorie.

— Nici una – răspunse regina-mamă.

— Puțin – adaugă Maria-Tereza.

— Eu, doamnele mele, am fost mai ales foarte neliniştită.

— Neliniştită, de ce? întrebă Ana de Austria.

— Din pricina oboselii ce-l va ajunge pe rege după atâta galopare pe cal.

— Ei, asta-i face bine regelui.

— Şi i-am dat chiar eu acest sfat – zise Maria-Tereza schimbându-se la față.

DOAMNA nu răspunse nimic la asta, decât că unul din acele surâsuri ce-i erau proprii numai ei îi înflori pe buze fără

să treacă pe restul chipului. Apoi, schimbând numaidecât firul convorbirii:

— Am regăsit Parisul întru totul la fel ca Parisul pe care-l lăsasem: aceleaşi intrigi, aceleaşi urzeli, aceleaşi cochetării.

— Intrigi?... Ce intrigi? întrebă regina-mamă.

— Se vorbeşte mult pe seama domnului Fouquet şi a doamnei Plessis-Bellière.

— Care e a zecea mie poveste la rând – replică regina-mamă. Dar urzelile, rogu-te?

— Avem, după cât se pare, neînțelegeri cu Olanda.

— În ce privință?

— DOMNUL îmi vorbea despre întâmplarea aceea cu medaliile.

— Ah – interveni regina cea tânără – medaliile bătute în Olanda... pe care se vede un nor ce umbreşte soarele regelui. Greşeşti numind asta o urzeală, e o insultă.

— Ce merită disprețul, şi regele o va disprețui – adăugă regina-mamă. Dar pomeneai şi de cochetării. Nu cumva vrei să vorbeşti de doamna de Olonne?

— Nu, nu; mă voi opri la ceva mai apropiat de noi.

— *Casa de usted* – şopti regina-mamă, fără să-şi mişte buzele, la urechea nurorii sale.

DOAMNA nu auzi nimic şi continuă:

— Ați aflat vestea cea groaznică?

— Oh, da, rănirea domnului de Guiche.

— Şi o puneți, ca toată lumea, pe seama unei întâmplări de vânătoare?

— Ei, da – rostiră amândouă reginele, de astă dată interesate.

DOAMNA se apropie cu un pas.

— Un duel – zise ea încet.

— Ah! făcu încruntată Ana de Austria, în urechile căreia suna atât de urât acest cuvânt *duel,* interzis în Franța încă de pe vremea când domnea ea.

— Un duel nenorocit, care era să-l coste pe DOMNUL doi dintre cei mai buni prieteni ai lui, iar pe rege doi buni slujitori.

— Şi din ce s-a pornit acest duel? întrebă regina cea tânără, îmboldită de un instinct tainic.

— Cochetării – răspunse triumfător DOAMNA. Aceşti domni s-au luat la harță în legătură cu virtutea unei anumite femei: unul a găsit că Pallas nu era nimic pe lângă ea, celălalt a pretins că această femeie se comporta ca Venus ispitindu-l pe Marte, şi, credeți-mă, aceşti domni s-au bătut ca Hector cu Ahile.

— Venus ispitindu-l pe Marte? îşi spuse încet regina cea tânără, fără a îndrăzni să aprofundeze alegoria.

— Şi cine-i această femeie? întrebă pe un ton tăios Ana de Austria. Ai spus, mi se pare, o doamna de onoare.

— Am spus eu asta? făcu DOAMNA.

— Da. Mi se pare că te-am auzit rostindu-i şi numele.

— Ştiți oare că o femeie de soiul ăsta e o pacoste pentru o casă regală?

— Domnişoara de La Vallière! rosti regina-mamă.

— Doamne, da, mititica aceea urâtă.

— Dar o credeam logodită cu un gentilom care nu e nici domnul de Guiche, nici domnul de Wardes, presupun.

— Se poate, doamnă.

Regina cea tânără luă o tapiserie pe care începu să o desfacă, silindu-se să pară cât mai liniştită, deşi tremurul degetelor o dădea de gol.

— Şi ce spuneai de Venus şi de Marte? urmă regina-mamă. Există oare şi vreun *Marte?*

— Aşa se laudă ea.

— Se laudă ea cu asta?

— De aici s-a stârnit şi lupta celor doi.

— Domnul de Guiche a susținut cauza lui Marte?

— Da, se înțelege, ca un bun slujitor.

— Ca un bun slujitor! strigă tânăra regină, uitând de rezerva sa şi dând drumul geloziei. Slujitorul cui?

— Marte – răspunse DOAMNA – neputând fi apărat decât în dauna acestei Venus, domnul de Guiche a susținut desăvârşita nevinovăție a lui Marte, afirmând fără îndoială că Venus se laudă susținând contrariul.

— Şi domnul de Wardes – întrebă liniştită Ana de Austria – răspândea zvonul că Venus avea dreptate?

"Ah, de Wardes – gândi în sinea ei DOAMNA – vei plăti scump această rană făcută celui mai nobil dintre oameni!" Şi începu să-şi arunce asupra lui de Wardes toată înverşunarea sa, plătind astfel datoria rănitului, cât şi a ei însăşi, cu încredințarea că va aduce în viitor ruina duşmanului ei. Spuse atât de multe, încât lui Manicamp, dacă ar fi fost de față, i-ar fi părut rău că-şi ajutase atât de bine prietenul, deoarece de aici nu putea urma decât ruina acestui nenorocit duşman.

— În toate astea – zise Ana de Austria – eu nu văd decât un rău, care este această La Vallière.

Regina cea tânără îşi reluă lucrul fără să dea nici un semn de tulburare. DOAMNA asculta.

— Nu eşti de aceeaşi părere? o întrebă Ana de Austria. Nu crezi că ea a fost adevărata pricină a acestei zâzanii şi a luptei?

DOAMNA răspunse printr-un gest care nu era nici afirmație, nici negație.

— Atunci nu mai înțeleg de loc ce voiai să-mi spui pomenind de primejdia ce rezultă din cochetărie – reluă Ana de Austria.

— E adevărat – se grăbi să explice DOAMNA – că dacă tânăra persoană n-ar fi fost cochetă, Marte n-ar fi băgat-o în seamă.

Acest cuvânt *Marte* făcu să i se roşească o clipă obrajii tinerei regine; dar ea îşi văzu mai departe de lucrul început.

— Nu vreau ca la curtea mea bărbații să se înarmeze astfel unii împotriva altora – zise cu oarecare trufie Ana de Austria. Aceste obiceiuri au fost poate de folos într-o vreme când nobilimea, fiind divizată, nu avea alt mijloc de apropiere decât galanteria. Atunci, femeile, domnind singure, aveau privilegiul de a menține valoarea gentilomilor prin dese duelări. Astăzi însă, slavă Domnului, nu e decât un singur stăpân în Franța. Acestui stăpân i se cuvin toate gândurile şi toate puterile. Nu voi îngădui ca fiului meu să i se smulgă vreunul dintre slujitorii lui. Şi se întoarse către regina cea tânără. Ce putem face cu această La Vallière? întrebă ea.

— La Vallière? zise regina, arătându-se surprinsă. Nu cunosc acest nume.

Şi răspunsul fu însoțit de unul din acele surâsuri înghețate ce se poartă numai pe buzele regale. DOAMNA era ea însăşi o mare prințesă, mare prin spirit, prin naştere, prin orgoliu; totuşi, greutatea acestui răspuns o zdrobi; se văzu silită să aştepte o clipă, spre a-şi reveni.

— Este una dintre domnişoarele mele de onoare – răspunse apoi cu o înclinare a capului.

— Atunci – replică Maria-Tereza pe acelaşi ton – asta te priveşte pe dumneata, soră... nu pe noi.

— Iartă-mă – reluă Ana de Austria – mă priveşte şi pe mine. Şi înțeleg foarte bine – urmă ea aruncându-i DOAMNEI

o privire cu subînțeles – înțeleg pentru ce DOAMNA mi-a spus ceea ce mi-a spus.

— Tot ceea ce rosteşte gura voastră, doamnă – zise prințesa engleză – porneşte din însuşi glasul înțelepciunii.

— Trimițând-o pe această fată înapoi în provincia ei – zise Maria-Tereza cu blândețe – i se va face acolo o pensie.

— Din caseta mea? strigă DOAMNA cu aprindere.

— Nu, nu, doamnă – o întrerupse Ana de Austria – fără izbucniri, dacă nu te superi. Regelui nu-i place să se vorbească rău despre femei. Toate astea, dacă nu te superi, să rămână în familie. Doamnă, fiți bună şi chemați-o aici pe această fată. Dumneata, copila mea, fii bună şi te retrage câteva clipe la dumneata.

Rugăminții bătrânei regine erau ordine. Maria-Tereza se ridică şi trecu în apartamentul ei, iar DOAMNA trimise un paj să o cheme pe La Vallière.

XXXII

PRIMA CEARTĂ

La Vallière intră la regina-mamă fără să-i treacă pentru nimic în lume prin minte că împotriva ei se pusese la cale un complot primejdios. Credea că fusese chemată în legătură cu serviciul ei, şi niciodată regina-mamă nu fusese aspră cu ea în astfel de împrejurări. De altfel, neținând direct de autoritatea Anei de Austria, nu putea să aibă cu dânsa decât legături oficiale, cărora propria ei bunăvoință şi rangul augustei Prințese o îndemnau să le acorde cea mai mare grijă. Înaintă deci spre regina-mamă cu acel surâs dulce şi blând ce constituia principala trăsătură a frumuseții sale. Dar cum nu îndrăznea să se apropie prea mult, Ana de Austria îi făcu semn să vină până la jilțul ei. În clipa aceea intră DOAMNA şi, cu un aer cât se poate de liniştit, se aşează lângă soacra ei, reluând lucrul pe care-l întrerupsese Maria-Tereza.

La Vallière, în loc de ordinul pe care se aştepta să-l primească numaidecât, observă aceste pregătiri şi cercetă curioasă, dacă nu chiar cu nelinişte, chipurile celor două Prințese.

Ana stătea pe gânduri. DOAMNA păstra o aparență de nepăsare ce-ar fi îngrijorat pe unele persoane mai slabe de înger.

— Domnişoară – rosti deodată regina-mamă, fără a se gândi să-şi îndulcească accentul spaniol, ceea ce obişnuia să facă totdeauna, afară de momentele când era furioasă – vino să stăm puțin de vorbă despre dumneata, pentru că toată lumea vorbeşte despre dumneata.

— Despre mine? exclamă La Vallière pălind.

— Te prefaci că nu ştii, frumoaso... Ai aflat de duelul dintre domnul de Guiche şi domnul de Wardes?

— Doamne sfinte! Doamnă, zvonul acesta a ajuns ieri până la mine – răspunse La Vallière împreunându-şi mâinile.

— Şi nu-l cunoşteai mai dinainte, acest zvon?

— Pentru ce să-l fi cunoscut, doamnă?

— Pentru că doi bărbați nu se bat niciodată fără un motiv, şi dumneata trebuie să cunoşti motivele neînțelegerii dintre cei doi adversari.

— N-am ştiut absolut nimic, doamnă.

— E un mijloc de apărare cam banal să tăgăduieşti cu încăpățânare, şi dumneata, care eşti o fată deşteaptă, domnişoară, ar trebui să te fereşti de banalități. Caută altceva.

— Pentru Dumnezeu, doamnă, maiestatea voastră mă îngrozeşte cu acest aer înghețat. Să am oare nenorocul de a-mi fi atras dizgrația voastră?

DOAMNA începu să râdă. La Vallière o privi cu un aer uluit. Ana reluă:

— Dizgrația mea!... Să-ți atragi dizgrația mea! Dar nu-ți dai seama, domnişoară de La Vallière? Pentru ca cineva să-şi atragă dizgrația mea, ar trebui ca acea persoană să mă preocupe! Nu mă gândesc la dumneata decât fiindcă se vorbeşte puțin cam mult despre dumneata, şi mie, personal, nu-mi place să se vorbească despre domnişoarele de onoare de la curtea mea.

— Maiestatea voastră îmi face cinstea să mi-o spună – replică La Vallière speriată – dar nu înțeleg întrucât s-ar putea vorbi despre mine.

— Ei bine, am să te lămuresc eu. Domnul de Guiche se zice că ți-ar fi luat apărarea.

— Mie?

— Dumitale însăți. E vorba de un cavaler, şi frumoaselor aventuriere le place când cavalerii ridică lancea pentru ele. Eu urăsc terenurile de luptă şi, prin urmare, urăsc mai ales aventurile, aşa că... bagă-ți bine în cap!

La Vallière îngenunche la picioarele reginei, care-i întoarse spatele. Întinse brațele spre DOAMNA, care-i râse în nas. Un simțământ de mândrie o făcu să se ridice.

— Doamnelor – zise ea – am întrebat ce crimă am săvârşit; maiestatea voastră trebuie să mi-o spună, dar observ că maiestatea voastră mă osândeşte înainte de a-mi fi dat putința să mă explic.

— Eh – strigă Ana de Austria – frumoase fraze, doamnă, frumoase simțăminte, nimic de zis! E o infantă această copilă, una din pretendentele la marele Cirus... o comoară de dragoste şi de cuvinte eroice. Se vede, frumoasa mea, că ne-am şlefuit spiritul în contactul cu capetele încoronate!

La Vallière se simți muşcată de inimă; deveni nu numai palidă, dar albă ca un crin şi parcă toate puterile o părăsiră.

— Voiam să-ți spun – interveni cu dispreț regina – că, dacă vei continua să nutreşti astfel de sentimente, înseamnă să ne umileşti, pe noi, femeile, în aşa măsură, încât să ne ruşinăm de a ne mai afla în preajma dumitale. Fii modestă, domnişoară. Dar, ce-am auzit? Eşti logodită, nu-i aşa?

La Vallière îşi apăsa inima pe care o nouă lovitură i-o sfâşie şi mai tare.

— Răspunde când ți se vorbeşte.

— Da, doamnă. Cu un gentilom.

— Care se numeşte?

— Domnul viconte de Bragelonne.

— Ştii că ăsta e un adevărat noroc pentru dumneata, domnişoară, şi că, fără avere, fără poziție... fără mari farmece personale, ar trebui să binecuvântezi cerul care ți-a deschis un asemenea viitor?

La Vallière nu răspunse nimic.

— Unde e acum acest viconte de Bragelonne? întrebă iarăşi regina.

— În Anglia – răspunse DOAMNA – unde vestea despre succesele domnişoarei nu va întârzia să-i parvină.

— O, cerule! murmură La Vallière, deznădăjduită.

— Ei bine, domnişoară – zise Ana de Austria – vom pune să fie adus înapoi acest tânăr şi vei fi trimisă undeva împreună cu el. Dacă eşti de altă părere, căci fetele au vederi bizare, încrede-te în mine, te voi îndrepta pe calea cea bună; am făcut acest lucru pentru fete mai prejos ca dumneata.

La Vallière nu mai auzea nimic. Nemiloasa regină adăugă:

— Te voi trimite singură într-un loc unde vei putea cumpăni în linişte. Cumpănirea potoleşte clocotul sângelui; ea împrăştie toate nălucirile tinereții. Presupun că m-ai înțeles, da?

— Doamnă! Doamnă!

— Nici un cuvânt!

— Doamnă, sunt nevinovată de tot ceea ce maiestatea voastră poate să presupună. Doamnă, priviți-mi deznădejdea. Iubesc, respect atât de mult pe maiestatea voastră!

— Atât ar mai trebui, să nu mă respecți – spuse regina cu o rece ironie în glas. Atât ar mai trebui, să nu fii nevinovată. Îți închipui cumva că m-aş mulțumi să mă opresc aici, dacă ai fi săvârşit greşeala?

— Oh, doamnă, dar mă ucideți!

— Fără scene de comedie, te rog, sau voi lua asupră-mi deznodământul. Haide, întoarce-te la dumneata, şi lecția mea să-ți fie de învățătură!

— Doamnă – se adresă La Vallière ducesei de Orléans, apucându-i mâinile – rugați-vă pentru mine, dumneavoastră care sunteți atât de bună.

— Eu? răspunse aceasta cu o voioşie jignitoare. Eu, bună?... Ah, domnişoară, gândeşte-te la ceea ce spui!

Şi, cu o mişcare bruscă, aruncă mâna tinerei fete. Aceasta, în loc să leşine, aşa cum se puteau aştepta cele două Prințese văzând paloarea şi lacrimile ei, îşi recăpătă deodată calmul şi demnitatea; făcu o reverență adâncă şi ieşi.

— Ei bine – zise Ana de Austria către DOAMNA – crezi că se va cuminți?

— Mă îndoiesc de firile blânde şi răbdătoare – răspunse DOAMNA. Nimic nu poate fi mai îndrăzneț ca o inimă răbdătoare, nimic nu poate fi mai sigur de sine ca o fire blândă.

— Te încredințez că acum se va gândi bine înainte de a-şi ridica ochii la zeul Marte.

— Afară numai dacă nu se va sluji de scutul lui – replică DOAMNA.

O privire mândră a reginei-mame fu răspunsul la această observație, care nu era lipsită de tâlc, şi cele două femei, aproape sigure de victoria lor, se duseră s-o întâlnească pe Maria-Tereza, care le aştepta fără să-şi trădeze nerăbdarea.

Erau atunci ceasurile şase şi jumătate dinspre seară şi regele îşi lua gustarea. Nu pierdu nici o clipă: odată gustarea terminată şi treburile încheiate, îl apucă pe de Saint-Aignan de braț şi-i porunci să-l conducă la apartamentul domnişoarei de La Vallière. Curteanul făcu un mare semn de nedumerire.

— Ei bine, ce? răspunse regele. E un obicei pe care vreau să-l introduc, şi ca să introduci un obicei, trebuie să începi odată.

— Dar, sire, apartamentul fetelor e aici, ca o lampă aprinsă: toată lumea îi vede pe cei ce intră şi pe cei ce ies. Mi se pare că un pretext... Acesta, de pildă...

— Să vedem.

— Dacă maiestatea voastră va voi să aştepte până când DOAMNA se va retrage la dânsa.

— Fără pretexte! Fără aşteptări! Destul cu ascunzişurile, cu misterele! Nu văd de ce regele Franței s-ar dezonora întreținând legături cu o fată de spirit. Afurisit să fie cel ce se gândeşte la rău!

— Sire, sire, maiestatea voastră îmi va ierta stăruința...

— Vorbeşte.

— Şi regina?

— Ai dreptate! Ai dreptate! Vreau ca regina să fie totdeauna respectată. Ei bine, mă voi duce numai astă-seară la domnişoara de La Vallière, apoi, după aceea, voi ține seama de toate pretextele tale. Mâine, vom vedea; astă-seară n-am timp.

De Saint-Aignan nu răspunse nimic; coborî scara înaintea regelui şi străbătu curțile cu o ruşine pe care n-o putea şterge

nici măcar această mare cinste de a-i sluji de călăuză regelui. Şi asta din pricină că de Saint-Aignan voia să rămână nepătat în fața DOAMNEI şi a celor două regine. Din pricină că nu voia să-i displacă nici domnişoarei de La Vallière şi că, pentru a face atâtea lucruri frumoase, era greu să nu se lovească de unele piedici. Căci ferestrele tinerei regine, ale reginei-mame şi chiar acelea ale DOAMNEI dădeau toate spre curtea fetelor. A fi văzut conducându-l pe rege însemna s-o rupă cu trei mari prințese, cu trei femei în care îşi putea pune toată încrederea, pentru slaba nădejde în efemera putere a unei metrese.

Acest nenorocit de Saint-Aignan, care avusese atâta curaj ca s-o ocrotească pe La Vallière pe aleea de copaci sau în parcul de la Fontainebleau, nu se mai simțea în stare de nimic la lumina zilei: îi găsea mii de cusururi acestei fete şi ardea de dorința de a i le împărtăşi regelui.

În sfârşit, chinul lui ajunse la capăt: curțile fură străbătute. Nici o perdea nu se mişcă, nici o fereastră nu se deschise. Regele mergea cât putea de repede: mai întâi din cauza nerăbdării lui, apoi din cauza lungilor picioare ale lui de Saint-Aignan, care-l preceda. În fața uşii, de Saint-Aignan voi să dispară, dar regele îl opri. Era o atenție de care curteanul ar fi vrut tare mult să scape. Trebui să-l urmeze pe Ludovic până la domnişoara de La Vallière.

La sosirea monarhului, tânăra fată tocmai îşi ştergea ochii de lacrimi; se grăbi să-şi ascundă plânsul, dar regele observă. O întrebă ca un îndrăgostit dornic să afle totul, stărui chiar.

— N-am nimic, sire – zise ea.

— Totuşi plângeai.

— Oh, nu, sire!

— Priveşte, de Saint-Aignan, mă înşel eu?

De Saint-Aignan trebui să răspundă; se simțea însă foarte încurcat.

— Oricum, ai ochii roşii, domnişoară – zise regele.

— Din pricina prafului de pe drum, sire.

— Ei nu, nu! Nu ai nici aerul acela de mulțumire care te face atât de frumoasă şi de atrăgătoare. Şi nu vrei să te uiți la mine.

— Sire!

— Ba, ce spun! Te fereşti chiar să-mi întâlneşti privirea!

Într-adevăr, ea întoarse fața în altă parte.

— Dar, în numele cerului, ce s-a întâmplat? întrebă Ludovic, al cărui sânge începu să clocotească în vine.

— Vă spun încă o dată, nimic, sire; şi sunt gata să dovedesc maiestății voastre că spiritul mi-e atât de liber pe cât doriți.

— Spiritul dumitale liber, când te văd stânjenită de toate, chiar de gesturile dumitale! Oare te-a rănit, te-a supărat cineva?

— Nu, nu, sire.

— Oh, ar trebui să mi-o spui! rosti tânărul Prinț cu nişte ochi scânteietori.

— Dar nimeni, sire, nimeni nu m-a jignit.

— Atunci, haide, reia-ți voioşia aceea plină de visare, sau melancolia aceea surâzătoare care-mi plăcea atât de mult la dumneata azi-dimineață; haide... te rog!

— Da, sire, da.

Regele bătu din picior.

— Iată ceva inexplicabil – zise el – o asemenea schimbare!

Şi-l privi pe Saint-Aignan, care, şi el, observase tânjirea domnişoarei de La Vallière, ca şi îngrijorarea regelui.

Ludovic o rugă în zadar, se străduí în zadar să învingă această stare nefericită, tânăra fată era zdrobită; nici chiar chipul morții n-ar fi putut s-o smulgă din toropeala ei. Regele văzu în toată această îndărătnică mâhnire o taină care-l

punea pe gânduri: începu să privească în jurul lui cu un aer bănuitor.

În camera domnişoarei de La Vallière se afla un portret în miniatură al lui Athos. Regele zări acest portret, care semăna mult cu Bragelonne, căci fusese făcut pe vremea când contele era tânăr. Aruncă spre acest portret o privire încruntată.

La Vallière, în starea de apăsare în care se găsea, şi la o sută de leghe, de altfel, de gândul de a-şi îndrepta atenția către această pictură, nu putu ghici frământările regelui. Şi apoi regele se cufundase într-o amintire chinuitoare, ce-i bântuia adesea spiritul, dar pe care căutase totdeauna s-o înlăture, îşi aducea aminte de prietenia a doi tineri, încă de la naşterea lor. Îşi aducea aminte de logodna care urmase. Îşi aducea aminte că Athos venise să-i ceară mâna domnişoarei de La Vallière, pentru Raoul. Îşi închipui că, la întoarcerea ei la Paris, La Vallière primise pesemne unele veşti de la Londra, şi că aceste veşti erau în dauna înrâuririi pe care el putuse s-o capete asupra fetei. Aproape în aceeaşi clipă se simți pişcat la tâmple de crudul tăune ce se numeşte gelozie, întrebă din nou, muşcat de amărăciune.

Dar La Vallière nu putea să-i răspundă: ar fi trebuit să-i spună totul, ar fi trebuit s-o învinuiască pe regină, s-o acuze pe DOAMNA. Era o luptă fățişă pe care trebuia s-o dea cu cele două mari şi puternice Prințese. La început i se păru că, nefăcând nimic pentru a ascunde regelui ceea ce se petrecea în sufletul ei, regele putea să citească limpede în inima sa prin acest văl al tăcerii. Că, dacă el o iubea cu adevărat, trebuia să înțeleagă totul, să ghicească totul. La urma urmei, ce altceva este simpatia, dacă nu flacăra divină care trebuie să lumineze inimile şi să-i scutească pe adevărații îndrăgostiți de mijlocirea cuvintelor? Tăcea deci, mulțumindu-se să ofteze, să plângă, să-şi ascundă fața în palme.

Aceste suspine, aceste sughițuri, care mai întâi îl înduioşară, apoi îl speriară, îl iritau acum pe Ludovic al XIV-lea. El nu putea admite împotrivirea, cu atât mai puțin împotrivirea suspinelor şi a lacrimilor. Cuvintele lui deveniră aspre, stăruitoare, violente chiar. Era o nouă durere ce se adăuga la celelalte dureri ale tinerei fete. Ea îşi spori, față de ceea ce privea ca o nedreptate din partea iubitului ei, tăria de a-şi învinge nu numai celelalte dureri, dar mai ales pe aceasta din urmă.

Regele începu să treacă la acuzări directe. La Vallière nici nu încercă să se apere măcar; ea îndură toate aceste învinuiri fără să răspundă altfel decât printr-o clătinare a capului, fără să rostească alte cuvinte decât aceste două exclamații ce pornesc din inimile adânc rănite:

— Dumnezeule! Dumnezeule!

Dar, în loc să potolească furia regelui, acest strigăt de durere o aţâța şi mai mult: era invocarea unei puteri mai mari decât a lui, a unei ființe ce putea s-o apere împotriva lui.

De altfel, regele se vedea secondat de Saint-Aignan. Acesta, după cum am mai spus, presimțea că furtuna se întețeşte; el nu ştia până unde poate merge iubirea lui Ludovic al XIV-lea, prevedea însă loviturile celor trei Prințese, ruina bietei La Vallière, şi nu era atât de cavaler încât să nu se teamă că va fi târât în această ruină. De Saint-Aignan nu răspunse deci la întrebările regelui decât prin cuvinte rostite cu jumătate de gură sau prin gesturi întretăiate, ce aveau ca scop să învenineze lucrurile şi să stârnească o ceartă al cărei rezultat trebuia să-l scape de grija de a mai străbate curțile, în plină zi, pentru a-l urma pe ilustrul său însoțitor până la uşa domnişoarei de La Vallière.

În acest timp, regele se aprindea tot mai mult. Făcu trei paşi, gata să plece, dar se întoarse din drum. Tânăra fată nici

nu ridicase capul, cu toate că zgomotul paşilor ar fi trebuit să-i dea de veste că iubitul ei se îndepărta. Regele se opri o clipă în faţa ei, cu braţele încrucişate.

— Pentru ultima dată, domnişoară – zise el – vrei să vorbeşti? Vrei să-mi dai o explicaţie la această schimbare, la această nehotărâre, la aceste toane?

— Ce vreţi să vă spun, Doamne! murmură La Vallière. Vedeţi bine, sire, că sunt zdrobită în clipa de faţă! Vedeţi bine că nu mai sunt în stare de nici o voinţă, de nici un gând, de nici un cuvânt!

— E oare atât de greu să-mi spui adevărul? În puţinele cuvinte pe care le-ai rostit acum, ai fi putut să-l mărturiseşti.

— Adevărul, cu privire la ce?

— La tot.

Adevărul năvăli atunci dintr-o dată, din inima, pe buzele domnişoarei de La Vallière. Braţele ei făcură o mişcare pentru a se deschide, dar gura îi rămase mută, braţele îi recăzură neputincioase. Biata copilă nu fusese încă atât de nenorocită pentru a cuteza să dezvăluie tot ceea ce ştia ea.

— Nu ştiu nimic – bâigui încet.

— Oh, asta e mai mult decât cochetărie! strigă regele. Mai mult decât capriciu: e trădare!

Şi de astă dată, fără ca nimic să-l mai poată opri, fără ca imboldurile inimii să-l mai poată face să se întoarcă din drum, ieşi pe uşă cu o atitudine deznădăjduită. De Saint-Aignan îl urmă, nedorind altceva decât să plece.

Ludovic al XIV-lea nu se opri decât pe scară şi, rezemându-se de marginea ei, zise:

— Vezi cât de crud am fost înşelat?

— Cum asta, sire? întrebă favoritul.

— De Guiche s-a bătut pentru vicontele de Bragelonne. Şi acest Bragelonne...

— Ei bine?

— Ei bine, ea îl iubeşte încă! Într-adevăr, de Saint-Aignan, aş muri de ruşine dacă, în trei zile, îmi va mai rămâne în inimă un singur atom din această dragoste.

Şi Ludovic al XIV-lea îşi reluă goana spre apartamentul lui.

— Ah, eu i-am spus maiestății voastre! murmură de Saint-Aignan alergând în urma regelui şi trăgând cu ochiul, pe furiş, la toate ferestrele.

Din nefericire, la plecare nu fu la fel ca la venire. O perdea se ridică: în dosul ei era DOAMNA. DOAMNA îl văzuse pe rege ieşind din apartamentul domnişoarelor de onoare.

După ce regele trecu, ea se ridică şi ieşi grăbită de la dânsa; urcă, două câte două, treptele scării ce ducea la camera de unde tocmai coborâse regele.

XXXIII

DEZNĂDEJDE

După plecarea regelui, La Vallière se ridicase, cu braţele întinse, ca pentru a-l urma, ca pentru a-l opri; apoi, după ce uşile se închiseră, după ce zgomotul paşilor lui se pierdu în depărtare, ea nu mai avu decât exact atâta putere ca să se ducă şi să cadă la picioarele crucifixului din camera sa. Rămase acolo istovită, zdrobită, adâncită în durerea sa, fără să mai simtă nimic altceva decât această durere, de care nici nu-şi dădea seama, de altfel, decât datorită instinctului şi senzațiilor pe care le încerca.

În mijlocul acestui uragan al gândurilor ce-o năpădiră, La Vallière auzi uşa deschizându-se din nou. Tresări şi întoarse capul, crezând că e regele care revenea la dânsa. Se înşela; era DOAMNA. Dar ei nu-i păsa acum de DOAMNA.

Recăzu, cu fruntea sprijinită pe pupitrul de rugăciuni. Era DOAMNA, tulburată, răvăşită, amenințătoare. Ce mai

însemna şi asta?

— Domnişoară – i se adresă Prințesa, oprindu-se în fața ei – foarte frumos, n-am ce zice, să îngenunchezi, să te rogi, să faci pe pocăita! Dar oricât de supusă ai fi dinaintea regelui ceresc, se cuvine să asculți puțin şi de voința prinților de pe pământ.

La Vallière îşi ridică cu greu capul în semn de respect.

— Mai adineauri – continuă DOAMNA – ți s-a dat un sfat, aşa mi se pare, nu?

Privirea înțepenită şi buimacă a domnişoarei de La Vallière arata că nu ştia şi că uitase despre ce era vorba.

— Regina – reluă DOAMNA – ți-a cerut să te porți în aşa fel, încât nimeni să nu mai poată vorbi pe socoteala dumitale.

Ochii domnişoarei de La Vallière deveniseră întrebători.

— Ei bine – urmă DOAMNA – acum a ieşit de la dumneata cineva a cărui prezență e o acuzare.

La Vallière rămase mută mai departe.

— Nu trebuie – adăugă DOAMNA – ca tocmai casa mea, care e aceea a primei prințese de sânge, să dea o pildă rea la curte; dumneata vei fi izvorul acestei pilde rele. De aceea, îți fac cunoscut, domnişoară, acum, când nu mai e nici un martor în jurul nostru, căci nu vreau să te umilesc, îți fac cunoscut, aşadar, că eşti liberă să pleci chiar în acest moment şi că te poți întoarce lângă mama dumitale, la Blois.

La Vallière nu putea să cadă mai jos decât atât; La Vallière nu putea să îndure mai mult decât îndurase. Nici o fibra nu i se mişcă pe față; mâinile îi rămaseră împreunate pe genunchi, ca acelea ale divinei Magdalena.

— M-ai auzit? întrebă DOAMNA.

O simplă tremurare ce-i străbătu tot trupul răspunse în locul fetei. Şi cum victima nu dădea nici un alt semn de viață, DOAMNA ieşi.

Atunci, cu inima încremenită, cu sângele ce-i înghețase parcă în vine, La Vallière simți încetul cu încetul zvâcniri din ce în ce mai puternice în pumni, în gât, la tâmple. Aceste zvâcniri, crescând treptat, se transformară curând într-un vârtej amețitor, în vălmăşagul căruia vedea învolburându-se chipurile tuturor prietenilor ei, luptându-se cu duşmanii ei. Auzea, în acelaşi timp, înfruntându-se în urechile ei asurzite, cuvinte amenințătoare şi şoapte de dragoste; nu mai ştia ce se petrece cu dânsa: i se părea că e smulsă din rădăcinile vieții şi purtată pe aripile unei furtuni îngrozitoare, apoi, la capătul drumului unde o împingea vârtejul acela amețitor, vedea ridicându-se piatra mormântului şi deschizându-i-se în față văzduhul înspăimântător şi negru al nopții eterne.

Dar această dureroasă obsesie a visurilor sfârşi prin a se potoli, făcând loc resemnării obişnuite a firii sale. O rază de speranță se strecură în inima ei, ca o rază de lumină în celula unui condamnat. Se întoarse cu gândul la drumul dinspre Fontainebleau, îl văzu pe rege călărind la fereastra trăsurii ei, spunându-i c-o iubeşte, cerându-i dragostea ei, punând-o să jure şi jurând el însuşi că nu va lăsa să treacă nici o seară, niciodată, după o ceartă, fără ca o vizită, un răvaş, un semn să nu aducă, după tulburările înserării, odihna binefăcătoare a nopții. Regele însuşi hotărâse aşa, el o pusese să jure, el însuşi făcuse acest jurământ. Era deci cu neputință ca regele să nu-şi țină făgaduiala pe care el însuşi i-o ceruse ei, afară numai dacă regele nu era un despot care poruncea iubirii, aşa cum le poruncea supuşilor respectul, afara numai dacă regele nu era un nepăsător pe care cea dintâi piedică ar fi în stare să-l oprească din drum.

Regele, acest blând ocrotitor, care, printr-un cuvânt, printr-un singur cuvânt, putea face să înceteze toate suferințele sale, regele se alătura, aşadar, duşmanilor ei. Oh,

dar mânia lui nu poate să dăinuie prea mult! Acum, când e singur, el trebuie că suferă la fel ca şi ea. Dar el, el nu e încătuşat ca ea; poate să facă ceva, să se mişte, să vină; pe când ea, ea nu poate decât să aştepte.

Şi aştepta din tot sufletul, biata copilă. Căci era cu neputință ca regele să nu vină la dânsa!

Ceasurile erau de-abia zece şi jumătate. El are să vină, sau îi va scrie, sau îi va trimite un cuvânt de bine prin domnul de Saint-Aignan. Dacă va veni, oh, cum se va arunca înaintea lui! Cum va izgoni acea sfiiciune pe care o socotea acum nelalocul ei! Cum îi va spune: "Nu sunt eu aceea care nu te iubesc; dar ele nu vor ca eu să te iubesc!"

Şi atunci, trebuie s-o spunem, gândindu-se la toate acestea, şi pe măsură ce se gândea mai mult la toate, îl găsea pe Ludovic mai puțin vinovat. Într-adevăr, el nu ştia nimic. Ce va fi crezut el despre încăpățânarea ei de a păstra tăcerea? Nepotolit, uşor la mânie, aşa cum era cunoscut regele, e de mirare chiar că şi-a putut păstra atâta timp stăpânirea de sine. Oh, fără îndoială, ea n-ar fi făcut aşa; ea ar fi înțeles, ar fi ghicit totul. Dar ea nu era decât o biată fată şi nu un mare rege. Oh, dacă ar veni! Dacă ar veni!... Cum l-ar ierta pentru tot ce a făcut-o că sufere! Cum l-ar iubi şi mai mult, după ce suferise atâta! Şi, cu urechea ațintită spre uşă, cu buzele întredeschise, aştepta – Dumnezeu s-o ierte pentru acest gând profan – sărutul ce flutura cu atâta naivitate pe buzele regelui azi-dimineață, când el rostea cuvântul iubire.

Dacă regele nu va veni, îi va scrie măcar; era a doua speranță, mai puțin dulce, mai puțin fericită decât cealaltă, dar care-i va dovedi tot atâta dragoste, o dragoste mai temătoare însă. Oh, cum va sorbi din ochi acea scrisoare! Cum se va grăbi să răspundă! Cum, de îndată ce mesagerul va fi plecat, cum va săruta, va reciti, va strânge lângă inima ei

binecuvântată bucăţica de hârtie care-i va aduce liniştea, odihna, fericirea! Fie, regele nu va veni; dar dacă regele nu-i va scrie, e cu neputinţă ca el să nu-l trimită cel puţin pe Saint-Aignan, sau ca Saint-Aignan să nu vie cu de la sine putere. Chiar şi unui al treilea, cum îi va spune totul! Maiestatea regală nu va mai fi acolo să facă să-i îngheţe cuvintele pe buze, şi atunci nici o îndoială nu va mai putea rămâne în inima regelui.

Totul în fiinţa domnişoarei de La Vallière, inimă şi privire, trup şi spirit, era numai aşteptare. Îşi spunea că mai avea încă un ceas de speranţă, că până la miezul nopţii regele ar putea să vină, să-i scrie sau să-i trimită pe cineva; că abia la miezul nopţii orice aşteptare va fi de prisos, orice speranţă va fi pierdută.

De câte ori auzea vreun zgomot în palat, biata copilă credea că ea era pricina zgomotului; de câte ori treceau oameni prin curte, credea că aceşti oameni erau mesageri ai regelui venind la ea.

Bătură ceasurile unsprezece; apoi unsprezece şi un sfert; apoi unsprezece şi jumătate. Minutele se scurgeau încet în această înfrigurare, şi totuşi ele fugeau prea repede. Bătură trei sferturi. Miezul nopţii! Miezul nopţii! Ultima şi suprema speranţă!

Cu ultima bătaie a orologiului, ultima lumină se stinse; cu ultima lumină, ultima speranţă. Aşadar, regele o amăgise şi el. Îşi călca, primul, jurământul pe care i-l făcuse în aceeaşi zi. Douăsprezece ceasuri între jurământ şi călcarea jurământului! Nu fusese prea lungă iluzia! Deci nu numai că regele n-o iubea, dar o disprețuia pe aceea pe care toată lumea o ocăra. O disprețuia până la a o lăsa pradă ruşinii unei izgoniri, care era egală cu o pedeapsă, care o scotea din

rândul lumii. Şi totuşi, el, regele, el era cel dintâi vinovat de această năpastă căzută asupra ei.

Un zâmbet amar, singurul semn al mâniei, care, în timpul acestui lung zbucium, trecu pe chipul angelic al victimei, un zâmbet amar îi apăru în colțul buzelor. Într-adevăr, pentru ea, ce mai rămânea pe pământ, după rege? Nimic. Dar Dumnezeu sălăşluia în cer. Se gândi la Dumnezeu.

— Doamne – murmură ea – numai tu îmi poți spune ce-mi rămâne de făcut! Numai de la tine aştept totul, căci numai de la tine trebuie să aştept.

Şi îşi îndreptă ochii către crucifixul ale cărui picioare le sărută cu evlavie. "Iată – îşi zise – un stăpân care nu uită şi nu părăseşte niciodată pe cei ce nu-l părăsesc şi nu-l uita. Numai pentru el merită să te jertfeşti."

Atunci, dacă cineva şi-ar fi putut furişa privirile în această cameră, ar fi putut să vadă cum biata deznădăjduită luă o ultimă hotărâre, se opri asupra unui plan suprem pe care şi-l făuri în minte. Atunci, ca şi cum genunchii n-ar mai fi avut tărie s-o susțină, se lăsă să cadă încet-încet pe treapta micului pupitru de rugăciune şi, cu capul sprijinit de lemnul crucii, cu privirea încordată, cu răsuflarea gâfâindă, aşteptă să vadă la fereastră ivirea primelor raze de lumină ale zorilor.

Ceasurile două o găsiră în această stare de năucire sau, mai bine zis, în acest extaz. Nu mai ştia de sine. Astfel, când zări geana violetă a dimineții revărsându-se pe deasupra acoperişurilor palatului şi făcând să se desluşească uşor contururile Cristului de fildeş pe care-l ținea în brațe, se ridică, adunându-şi toate puterile ce-i mai rămăseseră, sărută picioarele divinului martir şi coborî scara odăii trăgându-şi peste cap gluga unei mantii, în timp ce cobora.

Ajunsese la gheretă chiar în momentul când rondul muşchetarilor deschidea poarta pentru a lăsa să intre cea

dintâi gardă de elvețieni. Atunci, strecurându-se prin spatele oamenilor de pază, se văzu în stradă, mai înainte ca şeful patrulei să fi apucat să se întrebe cine era această tânără femeie care ieşea aşa de dimineață din palat.

XXXIV

FUGA

La Vallière mergea în urma patrulei. Patrula o luă la dreapta, pe strada Saint-Honoré; La Vallière o apucă, maşinal, la stânga.

Hotărârea ei era luată, planul era întocmit: voia să se ducă la mănăstirea carmelitelor, de la Chaillot, unde stareța se bucura de faima unei severități ce le făcea să tremure pe cochetele de la curte.

La Vallière nu văzuse niciodată Parisul, ea nu ieşise niciodată pe jos, astfel că n-ar fi nimerit drumul chiar dacă ar fi fost într-o stare de spirit mai potolită. Nu e de mirare deci că pornise în sus pe strada Saint-Honoré, în loc s-o apuce în partea cealaltă. Dar se grăbea să se îndepărteze de Palatul Regal, şi se îndepărta. Auzise doar că Chaillot se afla pe malul Senei, aşa că acum ea cobora către Sena. Coti pe strada Coq şi, neputând să străbată Luvrul, se îndrepta către biserica Saint-Germain-l'Auxerrois, trecând pe lângă răspântia unde Perrault îşi ridică mai târziu colonada sa. Curând ajunse la chei. Mergea în fugă şi foarte tulburată. Abia dacă mai simțea slăbiciunea aceea care, din când în când, îi amintea, făcând-o să şchiopăteze uşor, de piciorul pe care şi-l scrântise în copilărie.

La un alt ceas din zi, purtarea ei ar fi stârnit bănuiala chiar şi a celor mai nepăsători, ar fi atras privirile chiar şi ale oamenilor mai puțin curioşi. Dar la ceasurile două şi jumătate dimineața străzile Parisului sunt pustii, sau aproape pustii, încât nu întâlneşti pe ele decât lucrătorii harnici ce se

duc să-şi câştige pâinea zilnică, sau petrecăreții periculoşi ce se întorc acasă după o noapte de chef şi desfrâu. Pentru cei dintâi, ziua se începe; pentru ceilalți, abia se sfârşeşte.

La Vallière se temea de toate aceste înfățişări, căci necunoaşterea ei în privința oamenilor n-o putea ajuta să facă deosebire între cei cu adevărat cumsecade şi cei ce umblau cu gânduri răufăcătoare. Pentru ea, mizeria era o grozăvie, şi toți trecătorii pe care-i întâlnea i se păreau a fi dintre aceia care trăiesc în mizerie.

Îmbrăcămintea sa, pe care nu şi-o schimbase din ajun, era îngrijită, chiar dacă se observa că e puțin mototolită, căci era aceeaşi cu care se dusese la regina-mamă; afară de asta, sub gluga pe care şi-o trăsese puțin peste cap, ca să vadă pe unde calcă, palitatea obrajilor şi ochii ei frumoşi le vorbeau un limbaj necunoscut acestor oameni din popor, şi, fără ca ea s-o ştie, biata fugară atrăgea poftele unora şi mila altora.

La Vallière alergă astfel, gâfâind, gonită parcă din urmă, până în dreptul Pieții Grevei. Din loc în loc se oprea, îşi ducea mâna la inimă, se rezema de zidul unei case, răsufla un răstimp, apoi îşi relua drumul mergând şi mai repede decât înainte. Când ajunse în Piața Grevei, La Vallière se pomeni față în față cu un grup de trei bărbați cheflii, împleticindu-se, duhnind a vin, ce coborau dintr-o dubă ancorată în port. Această dubă era încărcată cu butoaie şi se vedea cât de colo că ei cinstiseră pe deplin marfa. Îşi cântau isprăvile bahice pe trei glasuri diferite, când, ajungând la capătul punții ce da spre chei, se împiedicară deodată de fată, care tocmai trecea pe acolo. La Vallière se opri. Ei, la rândul lor, văzând o femeie în veşminte de curte, se răsuciră pe picioare, se luară de mâini şi-o încercuiră pe La Vailière, cântându-i:

Tu, ce-ți petreci noaptea singurică,
Hai cu noi, să râdem împreună...

La Vailière înțelese că aceşti bărbați i se adresau ei şi că n-o lăsau să treacă mai departe; încercă de câteva ori să se desprindă din încercuire, dar toate strădaniile îi fură în zadar. Picioarele i se înmuiară, îşi dădu seama că era gata să cadă, şi scoase un țipăt de spaimă. Dar, în aceeaşi clipă, cercul ce-o înconjura se rupse sub puterea unei izbituri dinafară. Unul dintre cheflii fu răsturnat la stânga, al doilea se rostogoli la dreapta până la marginea apei, al treilea se clătină pe picioare. Un ofițer de muşchetari se ivi în fața fetei, cu sprâncenele încruntate, cu un rânjet amenințător pe buze, cu brațul ridicat să-şi continue loviturile. Bețivii o luară la goană când văzură uniforma, dar mai ales simțind tăria pumnului ce se năpustise asupra lor.

— Ei drăcie – strigă ofițerul – iat-o pe domnişoara de La Vailière!

La Vailière, zăpăcită de ceea ce se petrecuse, uluită să se audă strigată pe nume, ridică ochii şi-l recunoscu pe d'Artagnan.

— Da, domnule – zise ea – eu sunt, chiar eu. Şi în aceeaşi clipă se sprijini de brațul lui. Ai să mă aperi, nu-i aşa, domnule d'Artagnan? adăugă ea cu o voce rugătoare.

— De bună seamă că am să te apăr. Dar unde-ai pornit, Doamne sfinte, la ceasul ăsta?

— Mă duc la Chaillot.

— Te duci la Chaillot prin Rapée? Dar bine, domnişoară, dumneata îi întorci spatele!

— Atunci, domnule, fii bun de-mi arată calea şi, dacă vrei, însoțeşte-mă câțiva paşi.

— Oh, bucuros.

— Dar cum se face că te afli aici? Prin ce îndurare a cerului s-a întâmplat ca tocmai dumneata să-mi vii în ajutor? Mi se pare, într-adevăr, că visez; mi se pare că înnebunesc.

— Mă aflu aici, domnişoară, întrucât am o casă în Piaţa Grevei, la "Icoana Maicii Domnului"; am venit ieri să-mi încasez chiriile şi am rămas peste noapte acolo. M-am sculat mai devreme, pentru a mă duce la palat să-mi controlez străjile.

— Mulţumesc! zise La Vallière.

"Iată ce făceam eu, da – îşi spuse d'Artagnan – dar ea, ce face ea, şi pentru ce se duce la Chaillot în toiul nopţii?" Şi-i oferi braţul. La Vallière îl luă şi porni împreună cu el, mergând repede. Totuşi, această grabă ascundea o mare sfârşeală. D'Artagnan simţi asta şi-i propuse domnişoarei de La Vallière să se odihnească; ea nu primi însă.

— După cât se vede, nu ştii încotro e Chaillot! întrebă el.

— Într-adevăr, nu ştiu.

— E foarte departe.

— Nu-i nimic.

— E cel puţin o leghe până acolo.

— Voi străbate această leghe.

D'Artagnan nu mai zise nimic; înţelegea totul după ton, atunci când se afla în faţa unei hotărâri nestrămutate. Mai mult o ducea pe sus decât o însoţea pe La Vallière. În sfârşit, zăriră turlele.

— În care clădire vrei să intri, domnişoară? întrebă d'Artagnan.

— La carmelite, domnule.

— La carmelite? strigă d'Artagnan cu uimire.

— Da, şi fiindcă Dumnezeu mi te-a scos în cale ca să mă ajuţi, primeşte mulţumirile mele şi rămâi cu bine.

— La carmelite? Şi rămâi cu bine? Dar vrei cumva să te călugăreşti? strigă d'Artagnan.

— Da, domnule.

— Dumneata!!!

Era în acest *dumneata,* pe care l-am însoțit cu trei semne de exclamație pentru a-l face cât mai expresiv cu putință, era în acest *dumneata* un întreg poem, ce-i răscolea domnişoarei de La Vallière şi amintirile ei mai vechi de la Blois, şi amintirile proaspete de la Fontainebleau, ce-i spunea parcă: *"Dumneata,* care ai fi putut să fii atât de fericită cu Raoul, *dumneata,* care ai fi putut să fii puternică prin Ludovic, vrei să intri la mănăstire, *dumneata?"*

— Da, domnule, eu – răspunse ea. Vreau să-l slujesc pe Dumnezeu; renunț la totul de pe această lume.

— Dar nu te înşeli oare alegând această chemare? Nu te gândeşti că poate nu este voința lui Dumnezeu?

— Nu, deoarece Dumnezeu a îngăduit sa te întâlnesc acum. Dacă n-ai fi fost dumneata, fără îndoială aş fi căzut de oboseală, şi de vreme ce Dumnezeu te-a trimis în calea mea, înseamnă că el a voit aşa, ca să-mi pot atinge țelul.

— Oh – rosti d'Artagnan cu îndoială – asta mi se pare prea adânc.

— Oricum ar fi – reluă tânăra fată – acum îmi cunoşti şi dorința şi hotărârea. Şi nu vreau să te mai rog decât un singur lucru, adresându-ți totodată mulțumirile mele.

— Spune, domnişoară.

— Regele nu ştie că am fugit de la Palatul Regal.

D'Artagnan făcu o mişcare.

— Regele – adăugă fata – nu cunoaşte gândurile mele.

— Regele nu ştie?... strigă d'Artagnan. Dar, domnişoară, ia seama: te-ai gândit bine la ceea ce faci? Nimeni nu trebuie să facă ceva fără ştirea regelui, mai ales persoanele de la curte.

— Nu mă mai număr printre persoanele de la curte, domnule.

D'Artagnan privi spre tânăra fată cu o uimire crescândă.

— Oh, nu te nelinişti, domnule – continuă La Vallière – totul este bine gândit, şi chiar dacă n-ar fi, e prea târziu acum ca să revin asupra hotărârii mele: faptul e împlinit.

— Ei bine, spune, domnişoară, care e rugămintea dumitale?

— Domnule, în numele milei ce i se cuvine unei ființe nenorocite, în numele mărinimiei dumitale sufleteşti, în numele onoarei dumitale de gentilom, te rog să-mi faci un jurământ.

— Un jurământ?

— Da.

— Care?

— Jură-mi, domnule d'Artagnan, că nu-i vei spune regelui că m-ai văzut şi că m-am dus la carmelite.

D'Artagnan dădu din cap.

— Nu voi jura niciodată asta – zise el.

— Şi pentru ce?

— Pentru că-l cunosc pe rege, pentru că te cunosc şi pe dumneata, pentru că mă cunosc pe mine însumi, pentru că, zău, cunosc prea bine toată speța omenească. Nu, nu voi face un asemenea jurământ!

— Atunci – strigă La Vallière cu o energie de care nimeni n-ar fi crezut-o în stare – în locul binecuvântărilor ce ți le-aş fi putut trimite până la sfârşitul zilelor mele, fii blestemat! Căci dumneata mă faci cea mai nenorocită dintre toate făpturile omeneşti.

Am spus că d'Artagnan înțelegea toate accentele ce porneau din inimă, aşa că nu putu să reziste la acesta. Văzu cât de schimbate erau trăsăturile fetei; văzu cum îi tremurau mâinile şi picioarele; văzu cum acest trup plăpând şi neputincios era zguduit de durere; pricepu că orice împotrivire ar fi ucis-o.

— Fie atunci cum doreşti dumneata – zise el. Fii liniştită, domnişoară, nu-i voi spune nimic regelui.

— Oh, mulțumesc! Mulțumesc! strigă La Vallière. Eşti cel mai generos dintre oameni!

Şi, în bucuria ei nespusă, apucă mâinile lui d'Artagnan şi le strânse într-ale sale. Muşchetarul se simți înduioşat. "La dracu! îşi zise el. Iată una care începe de acolo de unde altele sfârşesc. Pas de te mai ține tare!"

Atunci, La Vallière, care, în momentul de paroxism al durerii ei, căzuse pe o piatră, se ridică şi porni spre mănăstirea carmelitelor, ce se zărea înălțându-se în lumina dimineții. D'Artagnan o urmări cu privirea de departe. Uşa de la vorbitor era întredeschisă. La Vallière se strecură prin ea ca o umbră palidă şi, mulțumindu-i lui d'Artagnan cu un singur semn din mână, dispăru din fața lui.

Rămas singur, muşchetarul se gândi la cele ce se petrecuseră. "Iată, pe legea mea – îşi spuse el – ceea ce se poate numi o poziție falsă... A păstra o asemenea taină înseamnă a ține în buzunar un cărbune aprins şi a spera că el nu va arde postavul. A nu păstra taina, după ce-ai jurat s-o păstrezi, înseamnă să fii un om lipsit de onoare. De obicei, gândurile bune îmi vin în minte mergând; de astă dată însă, ori eu mă înşel, ori trebuie să umblu prea mult pentru a găsi o soluție la această afacere... Unde să mă duc?... Pe legea mea, dacă stau şi mă gândesc, tot înspre Paris, căci într-acolo e mai bine... Numai că s-o pornim repede... Dar, ca să umbli repede, ar fi bine să ai patru picioare, nu două. Din păcate, deocamdată nu am decât cele două picioare ale mele... Un cal! – cum am auzit la teatrul din Londra – dau coroana pentru un cal!... Dar, ia stai, pe mine n-o să mă coste chiar atât de scump... E un post de muşchetari la bariera Conferinței, şi acolo voi găsi nu un cal, cât îmi trebuie, ci zece."

În virtutea acestei hotărâri, luată cu repeziciunea lui obişnuită, d'Artagnan coborî numaidecât dealul, ajunse la post, acolo încălecă pe cel mai bun fugar pe care-l putu găsi şi, în zece minute, fu la Palat.

Orologiul Palatului Regal bătea ceasurile cinci. D'Artagnan se informă despre rege. Regele se culcase la ora lui obişnuită, după ce lucrase cu domnul Colbert, şi dormea încă, aşa cel puțin era de presupus.

— Prin urmare – zise el – fata mi-a spus adevărul, regele nu ştie nimic; dacă ar şti numai jumătate din cele ce s-au întâmplat, Palatul Regal ar fi, la ora asta, întors cu susul în jos.

XXXV

CUM ŞI-A PETRECUT TIMPUL LUDOVIC, LA RÂNDUL LUI, ÎNTRE CEASURILE ZECE JUMĂTATE ŞI MIEZUL NOPȚII

Regele, după ce plecase din camera domnişoarelor de onoare, îl găsi în cabinetul lui pe Colbert, care-l aştepta pentru a primi dispoziții în legătură cu ceremonia de a doua zi. Era vorba, după cum am mai spus, de primirea ambasadorilor olandezi şi spanioli.

Ludovic al XIV-lea avea grave motive de nemulțumire împotriva Olandei: statele amânaseră de mai multe ori legăturile lor cu Franța şi, fără să-şi dea seama sau fără să se teamă de-o ruptură, nesocoteau încă o dată alianța cu regele preacreştin, pentru a urzi tot felul de intrigi în înțelegere cu Spania.

La urcarea sa pe tron, adică la moartea lui Mazarin, Ludovic al XIV-lea găsise această afacere politică deschisă. Era o chestiune destul de greu de rezolvat pentru un rege tânăr; dar cum, atunci, întreaga națiune era regele, tot ce făcea capul, trupul era dator să îndeplinească. Puțină furie – reacția sângelui tânăr şi fierbinte asupra creierului – era de

ajuns pentru a schimba o veche linie politică şi a crea un alt sistem. Rolul diplomaților din acea vreme se mărginea în a pune la cale, între ei, loviturile de stat de care suveranii lor puteau să aibă nevoie.

Ludovic nu se afla într-o stare de spirit ce-ar fi putut să-i dicteze o politică înțeleaptă. Tulburat încă după cearta pe care o avusese cu La Vallière, rătăcea prin cabinet foarte dornic să găsească un prilej de a izbucni, după ce se stăpânise atâta timp.

Colbert, văzindu-l pe rege, cântări dintr-o privire situația şi înțelese frământarea monarhului. Stătu în cumpănă. Când suveranul îi ceru părerea despre cele ce trebuia să spună a doua zi, vistiernicul începu prin a găsi ciudat că maiestatea sa nu rusese pus la curent de către domnul Fouquet.

— Domnul Fouquet – zise el – cunoaşte toată această afacere cu Olanda; prin mâinile lui trece întreaga corespondență.

Regele, obişnuit să-l audă pe domnul Colbert ponegrindu-l pe domnul Fouquet, nu răspunse nimic la aceste cuvinte; se mulțumi să asculte numai. Colbert observă efectul produs şi se grăbi să dea înapoi, spunând că domnul Fouquet nu era totuşi atât de vinovat pe cât ar părea să fie la prima impresie, dat fiind că el avea în acest moment alte preocupări mai mari. Regele se arătă intrigat.

— Ce preocupări? întrebă el.

— Sire, oamenii nu sunt decât oameni şi domnul Fouquet are scăderile lui, în ciuda marilor sale merite.

— Ah, dar cine n-are scăderi, domnule Colbert?...

— Chiar şi maiestatea voastră are – îndrăzni să spună Colbert, care ştia să strecoare o mustrare uşoară într-o măgulire bine socotită, întocmai ca săgeata care brăzdează văzduhul cu greutatea ei datorită penelor slabe care o mențin.

Regele zâmbi.

— Şi ce cusur are domnul Fouquet? mai întrebă el.

— Mereu acelaşi, sire: se zice că e îndrăgostit.

— Îndrăgostit? De cine?

— Nu ştiu prea mult, sire; eu mă amestec atât de puțin în galanterii, cum se spune.

— Oricum, ceva tot ştii dumneata, de vreme ce vorbeşti!

— Am auzit rostindu-se...

— Ce?

— Un nume.

— Care?

— Nu mi-l mai amintesc.

— Încearcă totuşi.

— Cred că este acela al uneia dintre domnişoarele de onoare ale DOAMNEI.

Regele tresări.

— Ştii mai multe decât vrei să spui, domnule Colbert – murmură el.

— Oh, sire, vă asigur că nu.

— Dar, în sfârşit, toată lumea le cunoaşte pe aceste domnişoare de onoare ale DOAMNEI; rostindu-le numele, poate ca îl vei găsi pe acela pe care îl cauți.

— Nu, sire.

— Încearcă.

— Ar fi în zadar, sire. Când e vorba de numele unei femei compromise, memoria mea e un scrin de aramă a cărui cheie am pierdut-o.

O umbră întunecă spiritul şi fruntea regelui; apoi, căutând să arate că e stăpân pe sine şi înălțând capul, zise:

— Să trecem la această afacere cu Olanda.

— Mai întâi, sire, la ce oră doreşte maiestatea voastră să-i primească pe ambasadori?

— Cât mai de dimineață.

— La ceasurile unsprezece?

— E prea târziu... La ceasurile nouă.

— E cam devreme.

— Între prieteni, asta n-are nici o însemnătate: faci tot ce vrei cu prietenii; când e vorba însă de duşmani, atunci cu atât mai bine dacă se supără. Nu mi-ar părea rău, te asigur, să sfârşesc cu aceste păsări de baltă care mă obosesc cu țipetele lor.

— Sire, va fi aşa cum doreşte maiestatea voastră... La ceasurile nouă, deci... Voi da ordinele cuvenite. Va fi o audiență solemnă?

— Nu. Vreau să mă lămuresc cu ei, iar nu să înveninez lucrurile, cum se întâmplă întotdeauna când e de față lume multă; dar, în acelaşi timp, vreau să-i fac să înțeleagă limpede, pentru a nu mai avea prilejul s-o ia de la capăt.

— Maiestatea voastră să desemneze persoanele care vor fi prezente la această recepție.

— Voi întocmi lista... Să vorbim despre ambasadori: ce vor ei?

— Aliați cu Spania, nu câştigă nimic; aliați cu Franța, pierd mult.

— Cum vine asta?

— Aliați cu Spania, se văd înconjurați şi ocrotiți de posesiunile aliaților lor; nu pot să muşte din ele, oricât ar vrea s-o facă. De la Anvers la Rotterdam nu e decât un pas prin Escaut şi Meusa. Dacă vor să muşte din prăjitura spaniolă, voi, sire, ginerele regelui Spaniei, puteți ajunge în două zile la Bruxelles, în fruntea cavaleriei voastre. Vor deci să se certe cu maiestatea voastră şi să vă facă să suspectați Spania într-atât, încât să nu vă amestecați în treburile ei.

— Atunci nu e mai simplu – zise regele – să încheie cu mine o alianță puternică, din care eu voi câştiga ceva, în vreme ce ei ar câştiga totul?

— Nu, căci dacă ar ajunge, din întâmplare, să vă aibă ca vecin, maiestatea voastră nu e un vecin comod: tânăr, aprins, războinic, regele Franței poate să dea Olandei lovituri grele, mai ales dacă se apropie de ea.

— Înțeleg perfect, domnule Colbert, şi totul e bine explicat; dar concluzia, te rog?

— Înțelepciunea nu lipseşte niciodată hotărârilor maiestății voastre.

— Ce-mi vor spune aceşti ambasadori?

— Ei vor spune că doresc foarte mult alianța cu maiestatea voastră, dar aceasta va fi o minciună; spaniolilor le vor spune că cele trei puteri trebuie să se unească împotriva prosperității Angliei, dar şi aceasta va fi o minciună, căci aliata firească a maiestății voastre este astăzi Anglia, care are vase, în timp ce maiestatea voastră nu are; numai Anglia poate stăvili puterea olandezilor în Indii; Anglia, în sfârşit, e o țară monarhică, unde maiestatea voastră are alianțe bazate pe legături de sânge.

— Bine; şi ce le-ai răspunde dumneata?

— Le-aş răspunde, sire, cu o moderațiune fără egal, că Olanda e o țară pe care regele Franței nu poate să se bizuie, că simptomele spiritului public, la olandezi, sunt îngrijorătoare pentru maiestatea voastră, că anumite medalii au fost bătute acolo cu devize de-a dreptul jignitoare.

— La adresa mea? strigă tânărul rege înfuriat.

— Oh, nu, sire, nu; jignitoare nu e cuvântul potrivit, şi poate că m-am înşelat. Voiam să spun măgulitoare din cale-afară pentru batavi.

— Oh, dacă e aşa, puțin importă mândria batavilor – zise regele, oftând.

— Maiestatea voastră are de o mie de ori dreptate. Totuşi, nu e niciodată o greşeală politică, regele o ştie mai bine decât mine, de a fi nedrept atunci când vrei să obții o concesie. Maiestatea voastră, plângându-se cu oarecare susceptibilitate de batavi, va apărea în ochii lor mai demnă de luat în seamă.

— Ce este cu acele medalii? întrebă Ludovic. Căci, dacă voi aduce vorba despre ele, trebuie să ştiu ce spun.

— Credeți-mă, sire, nici eu nu ştiu mare lucru... O anumită deviză puțin cam semeață... Iată sensul, cuvintele n-ar putea adăuga prea mult faptului.

— Bine, voi accentua cuvântul medalie, şi ei vor înțelege dacă vor voi.

— Oh, vor înțelege! Maiestatea voastră va mai putea strecura şi câteva cuvinte despre anumite pamflete care sunt răspândite în țara lor.

— Niciodată! Pamfletele îi murdăresc mai mult pe cei care le scriu decât pe cei împotriva cărora sunt scrise. Domnule Colbert, îți mulțumesc. Poți să te retragi.

— Sire...

— La revedere! Nu uita ora, şi să fii acolo.

— Sire, aştept lista maiestății voastre.

— Ai dreptate.

Regele părea abătut; nu se gândea câtuşi de puțin la lista aceea.

Pendula bătu ceasurile unsprezece şi jumătate. Pe chipul Prințului se putea citi lupta crâncenă dintre dragoste şi mândrie. Convorbirea politică făcuse ca supărarea lui Ludovic să scadă mult, şi chipul palid, întristat, al domnişoarei de La Vallière îi vorbea imaginației sale un limbaj cu totul diferit decât al medaliilor olandeze sau al pamfletelor batave. Stătu

zece minute şi se întrebă dacă trebuie sau nu trebuie să se reîntoarcă la domnişoara de La Vallière; dar, Colbert stăruind respectuos să primească lista, regele roşi la gândul că se frământa din pricina dragostei, când afacerile de stat îşi cereau întâietatea. Dictă deci:

— Regina-mamă... regina... DOAMNA... doamna de Motteville... domnişoara de Châtillon, doamna de Navailles. Iar dintre bărbaţi: DOMNUL... domnul prinţ de Condé... domnul de Grammont... domnul de Manicamp... domnul de Saint-Aignan... şi ofiţerii de serviciu.

— Şi miniştrii? întrebă Colbert.

— Se înţelege de la sine, dimpreună cu secretarii.

— Sire, mă duc să pregătesc totul: ordinele vor fi la adresele respective mâine dimineaţă.

— Spune mai bine că astăzi – replică Ludovic cu tristeţe. Bătea miezul nopţii. Era ora când biata La Vallière se prăpădea de mâhnire şi de durere.

Intră serviciul regelui, pentru a pregăti cele pentru culcare. Regina aştepta de un ceas.

Ludovic trecu la dânsa, cu un suspin; dar, în timp ce ofta, el se felicita pentru tăria sa. Se aplauda singur că era neclintit în dragoste, ca şi în politică.

XXXVI

AMBASADORII

D'Artagnan aflase aproape în întregime tot ceea ce am povestit noi acum, căci el era prieten cu toţi oamenii de folos ai casei, slujitori îndatoritori, mândri de a fi bine văzuţi de căpitanul de muşchetari, deoarece căpitanul era o putere; apoi, în afară de ambiţie, mai era şi mândria de a însemna ceva pentru un bărbat atât de vrednic cum era d'Artagnan. Muşchetarul căuta să afle astfel în fiecare dimineaţă ceea ce nu putuse să vadă sau să audă în ajun, nefiindu-i posibil să

fie în acelaşi timp în toate părțile, în aşa fel că, din cele ce observa singur în fiecare zi şi din cele ce-i spuneau alții, el făcea un mănunchi pe care-l dezlega la nevoie, pentru a scoate din-tr-însul cutare armă pe care o socotea necesară. În chipul acesta, cei doi ochi ai lui d'Artagnan îl slujeau la fel de bine ca şi cei o sută de ochi ai lui Argus. Secrete politice, secrete de stradă, vorbe scăpate curtenilor la ieşirea din anticameră – d'Artagnan ştia totul şi închidea totul în vastul şi de nepătrunsul mormânt al memoriei sale, alături de secretele regale plătite atât de scump, păstrate cu atâta credință. Află, aşadar, despre întrevederea cu Colbert; află despre întâlnirea dată ambasadorilor pentru dimineața aceea; află că acolo va fi vorba şi despre medalii; şi, reconstituind convorbirea din cele câteva cuvinte ce ajunseseră până la el, îşi reluă postul în apartamente, pentru a fi prezent în clipa când regele se va scula.

Regele se trezi foarte devreme, ceea ce dovedea că şi el, la rândul lui, dormise destul de prost. Pe la ceasurile şapte, întredeschise uşor uşa. D'Artagnan era la postul lui. Maiestatea sa avea obrazul palid şi părea obosit; de altfel, nu-şi sfârşise încă toaleta.

— Cheamă-l pe domnul de Saint-Aignan – zise regele.

De Saint-Aignan se aştepta fără îndoială să fie chemat, căci, în clipa când muşchetarul se duse la dânsul, era gata îmbrăcat. De Saint-Aignan se grăbi să se supună şi intră la rege.

Puțin după aceea, regele şi de Saint-Aignan treceau prin curte; regele mergea înainte. D'Artagnan era la fereastra ce dădea în curte; nu avu nevoie să se mişte din loc pentru a-l urmări pe rege cu privirea. S-ar fi zis că bănuise de mai înainte unde se va duce regele.

Regele se ducea la domnişoarele de onoare. Asta nu-l mira câtuşi de puțin pe d'Artagnan. Nu se îndoia, deşi La Vallière nu-i spusese nimic, că maiestatea sa avea de îndreptat unele greşeli.

De Saint-Aignan îl urma ca şi în ajun, mai puțin nelinişt totuşi, mai puțin îngrijorat, deoarece spera că la ceasurile şapte dimineața nu se treziseră decât el şi cu regele dintre toți auguştii oaspeți ai castelului.

D'Artagnan stătea la fereastra lui, nepăsător şi calm. Ai fi jurat că nu vedea nimic şi că habar n-avea cine erau cei doi căutători de aventuri ce străbăteau curtea învăluiți în mantiile lor. Şi totuşi, d'Artagnan, având aerul că nu se uită de loc la ei, nu-i scăpa nici o clipă din ochi, ba încă, fluierând acel vechi marş al muşchetarilor de care nu-şi amintea decât în împrejurările mari, ghicea şi chiar măsura mai dinainte furtuna de țipete şi de mânie ce avea să se dezlănțuie la reîntoarcere.

Într-adevăr, regele, ajungând la camera domnişoarei de La Vallière şi găsind-o goală, cu patul nedesfăcut, se înspăimântă şi o chemă pe Montalais. Montalais veni în grabă; dar uimirea ei fu egală cu aceea a regelui. Tot ce putu să-i spună maiestății sale fu că o auzise parcă plângând pe La Vallière o bună parte din noapte; dar, ştiind că maiestatea sa venise la dânsa, nu îndrăznise să întrebe ce s-a petrecut.

— Dar – întrebă regele – unde crezi că s-a putut duce?

— Sire – răspunse Montalais – Louise e o persoană foarte sentimentală, şi adesea am văzut-o sculându-se în zorii zilei şi ducându-se în parc; poate să fie acolo şi în dimineața aceasta.

Lucrul i se părea cu putință regelui, care coborî numaidecât pentru a porni în căutarea fugarei. D'Artagnan îl văzu reapărând schimbat la față şi vorbindu-i cu însuflețire

însoțitorului său. Se îndreptă apoi spre grădini. De Saint-Aignan îl urma gâfâind. D'Artagnan nu se clintea de la fereastră, fluierând încontinuu, părând că nu vede nimic şi văzând totul.

— Aha, aha – murmură el după ce regele dispăru – pasiunea maiestății sale e mai puternică decât o credeam! Face acum, după cât mi se pare, ceea ce n-a făcut pentru domnişoara de Mancini.

Regele se ivi din nou, după un sfert de ceas; căutase peste tot, era cu răsuflarea tăiată. E de la sine înțeles că nu găsise nimic.

De Saint-Aignan venea după el, făcându-şi vânt cu pălăria şi întrebând, cu o voce sugrumată, pe primii servitori apăruți, pe toți cei pe care-i întâlnea în cale dacă ştiau ceva. Pe alee, se întâlni cu Manicamp. Acesta venise de la Fontainebleau făcând popasuri multe; pe când ceilalți făcuseră drumul în şase ore, el îl făcuse în douăzeci şi patru.

— N-ai văzut-o cumva pe domnişoara de La Vallière? îl întrebă de Saint-Aignan.

La care Manicamp, totdeauna năuc şi cu gândurile aiurea, crezând că e vorba de de Guiche, răspunse:

— Mulțumesc, contele se simte mai bine.

Şi îşi continuă drumul până în anticameră, unde îl găsi pe d'Artagnan, căruia îi ceru să-l lămurească ce era cu aerul acela speriat pe care i se păruse că-l avea regele. D'Artagnan îi răspunse că se înşală şi că, dimpotrivă, regele era de-o voioşie nebună.

Între timp, bătură ceasurile opt. La această oră, regele îşi lua, de obicei, gustarea. Era îndătinat, prin codul etichetei, ca regelui să-i fie totdeauna foame la ceasurile opt. Ceru să i se aducă micul dejun pe o măsuță, în camera de culcare, şi mâncă la repezeală. De Saint-Aignan, de care nu voia să se

despartă, îi ținea de urât. Apoi primi câteva audiențe militare. În timpul acestor audiențe, îl trimise pe Saint-Aignan să facă cercetări. După aceea, mereu preocupat, mereu neliniştit, pândind mereu întoarcerea lui de Saint-Aignan, care îşi pusese toți oamenii pe goană şi alerga el însuşi peste tot, regele se pomeni că a ajuns la ceasurile nouă. La nouă fix, trecu în cabinetul său. Ambasadorii se iviră şi ei la prima bătaie ce vestea ceasurile nouă. Când orologiul sună ultima bătaie, apărură reginele şi DOAMNA.

Ambasadorii erau trei din partea Olandei şi doi din a Spaniei. Regele le aruncă o privire scurtă şi salută. În aceeaşi clipă intră pe uşă şi de Saint-Aignan. Intrarea lui era pentru rege mult mai importantă decât aceea a ambasadorilor, oricât de mulți ar fi fost şi din orice țară ar fi venit ei. Astfel, înainte de toate, regele îi făcu un semn interogativ lui de Saint-Aignan, la care acesta răspunse printr-o negare cât se poate de limpede. Regele era să-şi piardă tot cumpătul; dar, cum reginele, cei mari şi ambasadorii aveau ochii ațintiți la el, făcu o sforțare puternică să se stăpânească şi-i pofti pe aceştia din urmă să vorbească. Atunci, unul din membrii deputației spaniole ținu un lung discurs, în care lăuda foloasele alianței cu Spania. Regele îl întrerupse, spunându-i:

— Domnule, sper că ceea ce e bine pentru Franța, trebuie să fie foarte bine pentru Spania.

Această frază, dar mai ales tonul tăios cu care fusese rostită, îl făcu pe ambasador să pălească, iar pe cele două regine să roşească, deoarece, spaniole şi una şi cealaltă, se simțeau rănite, de acest răspuns, în orgoliul lor de înrudire şi de naționalitate.

Ambasadorul olandez luă cuvântul la rândul lui şi se plânse de suspiciunile pe care regele le arăta față de guvernul țării sale. Regele îl întrerupse:

— Domnule – zise el – e ciudat că dumneata vii să te plângi când eu sunt acela care aş avea motive să mă plâng; şi totuşi, după cum vezi, n-o fac.

— Să vă plângeți, sire? întrebă olandezul. Dar pentru care jignire?

Regele zâmbi cu amărăciune.

— Mă învinovățeşti cumva, domnule – zise el – că am suspiciuni față de un guvern care îngăduie şi încurajează ofensele publice?

— Sire!...

— Trebuie să-ți spun – reluă regele, iritându-se mai mult de amărăciunile lui personale decât de chestiunile politice – trebuie să-ți spun că Olanda e o țară unde îşi găsesc adăpost cei ce mă urăsc şi mai ales cei ce mă defăimează.

— Oh, sire!...

— Ah, vrei dovezi, nu-i aşa? Ei bine, îți pot aduce cu uşurință dovezi. De unde pornesc acele pamflete necuviincioase care mă înfățişează ca pe un monarh lipsit de glorie şi de autoritate? Tiparnițele dumneavoastră gem de astfel de lucruri. Dacă ar fi aici secretarii mei, ți-aş cita titlurile lucrărilor, dimpreună cu numele celor ce le tipăresc.

— Sire – răspunse ambasadorul – un pamflet nu poate fi opera unei națiuni. E drept oare ca un rege atât de mare, cum este maiestatea voastră, să facă răspunzător un întreg popor pentru nelegiuirile unor ticăloşi care n-au ce mânca?

— Fie, să zicem că ai dreptate, domnule. Dar când monetăria din Amsterdam bate medalii în defavoarea mea, şi asta e o nelegiuire a câtorva ticăloşi?

— Medalii? se bâlbâi ambasadorul.

— Medalii, da! repetă regele privind către Colbert.

— Rog pe maiestatea voastră – cuteză olandezul – să fie sigură că...

Regele se uita mereu la Colbert; dar Colbert avea aerul că nu înțelege nimic şi tăcea, în ciuda imboldurilor regelui.

Atunci d'Artagnan se apropie şi, scoțând din buzunar o medalie pe care o puse în palma regelui, zise:

— Iată medalia pe care o cere maiestatea voastră.

Regele o luă. Atunci, el putu să vadă, cu ochiul acela care, de când era stăpân, nu făcea decât să domine, atunci el putu să vadă, spunem, o imagine batjocoritoare, reprezentând Olanda care, întocmai ca Iosua[1], oprea soarele din mers, cu această legendă: *"In conspecta meo, stetit sol".*

— În fața mea, soarele s-a oprit! strigă regele furios. Ah, cred că nu veți mai tăgădui acum.

— Iar soarele – zise d'Artagnan – e acesta.

Şi arătă, pe toți pereții cabinetului, emblema multiplicată şi strălucitoare, ce-şi arunca pretutindeni superba sa deviză: *"Nec pluribus impar"*[2].

Mânia lui Ludovic, sporită prin răscolirile durerii lui personale, nici nu avea nevoie de acest impuls pentru a întrece orice măsură. În ochii lui se vedea licărind dorința vie de a căuta o ceartă, ce era gata să izbucnească. O privire a lui Colbert zăgăzui furtuna.

Ambasadorul încercă să ceară scuze. El spuse că vanitatea popoarelor nu duce la urmări grave; că Olanda, chiar cu micile ei puteri, era mândră de a-şi fi păstrat rangul de mare națiune, fie şi în fața unor regi puternici, şi dacă oarecare înfumurare i-a amețit pe compatrioții lui, regele e rugat să ierte această rătăcire.

Regele părea că cere o povață. Privi spre Colbert, care rămase însă nemişcat. Privi apoi spre d'Artagnan. Acesta dădu din umeri. Acest gest fu ca un stăvilar ridicat prin care se dezlănțui furia regelui, ținută prea mult timp în frâu.

Nimeni neştiind unde putea să ducă această furie, toți păstrară o tăcere posomorâtă. Al doilea ambasador se folosi de acest moment pentru a începe şi el să ceară scuze.

În timp ce ambasadorul vorbea şi în timp ce regele, recăzut încetul cu încetul în mâhnirea lui de ordin personal, asculta acest glas plin de tulburare, aşa cum un om îngândurat ascultă vuietul unei cascade, d'Artagnan, care-l avea la stânga lui pe Saint-Aignan, se apropie de el şi, cu o voce bine măsurată, ca să poată fi auzită de rege, zise:

—----------

[1] Personaj biblic care, se spune, a oprit soarele în loc, pentru a obține victoria în războiul dus cu regele Ierusalimului.

[2] Ludovic al XIV-lea, supranumit şi Regele Soare, avea ca emblemă un soare, cu deviza aceasta, în limba latină, însemnând: "Fără egal nici chiar printre sori".

—---------------

— Ai aflat vestea, conte?

— Ce veste? întrebă Saint-Aignan.

— Întâmplarea cu La Vallière.

Regele tresări şi făcu, fără să vrea, un pas spre cei doi oameni, care vorbeau între ei.

— Şi ce s-a întâmplat cu La Vallière? întrebă iarăşi de Saint-Aignan pe un ton ce se poate lesne închipui.

— Eh, biata copilă! zise d'Artagnan. S-a dus la mănăstire.

— La mănăstire? exclamă de Saint-Aignan.

— La mănăstire? exclamă şi regele în mijlocul discursul lui pe care şi-l continua ambasadorul.

Apoi, sub imperiul etichetei, se stăpâni, dar trăgând cu urechea mai departe.

— La ce mănăstire? întrebă de Saint-Aignan.

— La carmelitele de la Chaillot.

— Carmelitele de la Chaillot! De unde nalba ştii asta?

— Chiar din gura ei.

— Ai văzut-o dumneata?

— Eu am condus-o până acolo.

Regele nu pierdu nici un cuvânt; fierbea în sinea lui şi începu să se piardă cu firea.

— Dar de ce-a fugit? mai întrebă de Saint-Aignan.

— Fiindcă sărmana copilă a fost gonită ieri de la curte – răspunse d'Artagnan.

Nu termină bine această frază, că regele făcu un gest autoritar.

— Destul, domnule! i se adresă el ambasadorului. Destul! Pe urmă, înaintând către căpitan. Cine spune – strigă el – că La Vallière s-a dus la mănăstire?

— Domnul d'Artagnan – rosti favoritul.

— Şi e adevărat ceea ce spui? zise regele întorcându-se spre muşchetar.

— Adevărat ca adevărul însuşi.

Regele strânse din pumni şi se făcu alb la față.

— Dar parcă ai mai adăugat ceva, domnule d'Artagnan – zise el.

— Nu mai ştiu ce anume, sire.

— Ai adăugat că domnişoara de La Vallière a fost alungată de la curte.

— Da, sire.

— Şi e adevărat şi acest lucru?

— Informați-vă, sire.

— La cine?

— Oh! făcu d'Artagnan ca omul ce-ar vrea să arate că nu poate spune mai mult.

Regele sări deodată, lăsând baltă pe ambasadori, pe miniştri, pe curteni, pe politicieni. Regina-mamă se ridică în

picioare: ea auzise totul, sau, ceea ce nu auzise, ghicise. DOAMNA, răpusă de mânie şi spaimă, încercă să se ridice şi ea, ca şi regina-mamă, dar recăzu pe fotoliul care, din pricina prăbuşirii Prinţesei, alunecă înapoi.

— Domnilor – grăi regele – audienţa e sfârşită: voi face cunoscut răspunsul meu, sau mai bine zis voinţa mea, atât Spaniei, cât şi Olandei.

Şi, cu un gest impunător, le arătă ambasadorilor că puteau sa plece.

— Ia seama, fiul meu – îi şopti regina-mamă cu indignare – ia seama, mi se pare că nu te mai poţi stăpâni.

— Ah, doamnă – răcni tânărul leu cu un gest ce stârnea groaza – dacă nu sunt stăpân pe mine, voi fi, te încredinţez, pe cei care mă calcă în picioare! Vino cu mine, domnule d'Artagnan, vino!

Şi părăsi sala, făcându-i pe ceilalţi să încremenească de uimire şi de spaimă.

Regele coborî scara şi se pregăti să străbată curtea palatului.

— Sire – spuse d'Artagnan – maiestatea voastră a greşit drumul.

— Nu, mă duc la grajduri.

— Nu e nevoie, sire; am caii pregătiţi pentru maiestatea voastră.

Regele nu-i răspunse slujitorului său decât printr-o privire, dar această privire făgăduia mai mult decât ar fi îndrăznit să spere trei de-alde d'Artagnan la un loc.

XXXVII

CHAILLOT

Cu toate că nimeni nu-i chemase, Manicamp şi Malicorne îl urmară pe rege şi pe d'Artagnan. Erau doi oameni foarte inteligenţi; atât însă că Malicorne sosea adesea prea devreme,

din ambiție, iar Manicamp sosea adesea prea târziu, din lene. De astă dată ajunseră amândoi la timp.

Cinci cai erau gata de plecare. Doi fură luați de rege şi d'Artagnan; doi de Manicamp şi Malicorne. Un paj de la grajduri încălecă pe al cincilea. Toată cavalcada porni în galop.

D'Artagnan alesese într-adevăr bine caii; erau adevărați fugari pentru îndrăgostiții nerăbdători – caii nu fugeau, zburau.

După zece minute de la plecare, cavalcada, sub forma unui vârtej de praf, ajunse la Chaillot. Regele sări literalmente din şa. Dar, oricât de repede ar fi făcut această mişcare, el îl găsi pe d'Artagnan la picioarele calului său. Ludovic îi adresă lui d'Artagnan un zâmbet de mulțumire şi aruncă frâul în brațele pajului. Apoi intră cu un pas grăbit în vestibul şi, împingând uşa cu putere, pătrunse în vorbitor.

Manicamp, Malicorne şi pajul rămaseră afară; d'Artagnan îşi urmă stăpânul.

De cum păşi în vorbitor, primul lucru ce-l izbi pe rege fu s-o vadă pe Louise nu în genunchi, ci culcată la picioarele unui mare crucifix de piatră. Tânăra fată era întinsă pe lespedea umedă, abia zărindu-se în umbra acestei săli în care lumina nu pătrundea decât printr-o fereastră îngustă, zăbrelită şi năpădită de plante agățătoare. Era singură, neînsuflețită, rece ca piatra deasupra căreia îşi odihnea trupul obosit.

Văzând-o astfel, regele o crezu moartă şi scoase un strigăt îngrozitor, ce-l făcu pe d'Artagnan să alerge la el. Regele îşi trecuse un braț pe sub mijlocul tinerei fete. D'Artagnan îi ajută regelui s-o ridice pe biata femeie, ce părea atinsă de suflarea morții. Regele o luă atunci în brațe şi-i încălzi mâinile şi tâmplele înghețate cu sărutările lui.

D'Artagnan se agăță de frânghia clopotului din turn. Surorile carmelite dădură buzna din toate părțile. Cucernicele călugărițe începură să scoată țipete de indignare la vederea acestor bărbați care țineau în brațele lor o femeie.

Stareța sosi şi ea îndată. Dar, femeie mai de lume decât toate femeile de la curte, în pofida austerității ei, de la prima aruncătură de privire îl recunoscu pe rege după respectul ce i-l arătau însoțitorii lui, ca şi după aerul de stăpân prin care domina întreaga asistență. Văzându-l pe rege, ea se retrase în chilia sa; acesta era un mijloc de a nu-şi păta demnitatea personală. Trimise în schimb, prin câteva maici, tot felul de leacuri, ape de-ale reginei Ungariei, melisă etc. etc., poruncind în acelaşi timp ca toate uşile să fie închise. Era şi timpul: durerea regelui devenise gălăgioasă şi deznădăjduită.

Regele părea hotărât să trimită după medicul său, când La Vallière îşi reveni în simțiri. Deschizând ochii, cel dintâi lucru pe care-l văzu fu regele la picioarele ei. Fără îndoială că nu-l recunoscu, deoarece scoase un oftat dureros. Ludovic o învăluia într-o privire nepotolită. În sfârşit, ochii ei rătăciți se opriră asupra regelui. Acum îl recunoscu şi făcu un efort să se desprindă din brațele lui.

— Cum – murmură ea – jertfa nu s-a împlinit încă?

— Oh, nu, nu – strigă regele – şi nici nu se va împlini, ți-o jur!

Fata se ridică, slabă şi zdrobită cum era.

— Dar trebuie – rosti ea – trebuie, nu mă mai opriți.

— Să te las să te jertfeşti, eu? strigă Ludovic. Niciodată! Niciodată!

— Bun! murmură d'Artagnan. E timpul să plecăm. De vreme ce-au început să vorbească, să ne astupăm urechile.

D'Artagnan ieşi; cei doi îndrăgostiți rămaseră singuri.

— Sire – adăugă La Vallière – nici un cuvânt mai mult, vă rog. Nu zădărniciți singurul viitor în care mai sper, adică mântuirea mea; şi nici pe al vostru, adică gloria voastră, pentru un capriciu.

— Un capriciu? strigă regele.

— Oh, acum, sire – zise La Vallière – acum văd limpede în inima voastră.

— Dumneata, Louise?

— Oh, da, eu!

— Explică-te!

— O pornire de neînțeles, nechibzuită, poate să vă pară pentru un moment o scuză întemeiată; dar maiestatea voastră are îndatoririle sale care nu se pot împăca, sire, cu dragostea pentru o biată fată. Uitați-mă.

— Eu, să te uit?

— Ați şi făcut-o.

— Mai degrabă mor!

— Sire, o puteți iubi pe aceea la a cărei moarte ați consimțit cu atâta cruzime în noaptea aceasta?

— Ce vrei să spui? Haide, fii limpede.

— Mi-ați cerut ieri dimineață, spuneți, să vă iubesc? Şi ce mi-ați făgăduit în schimb? Că nu va trece niciodată miezul

nopții fără a-mi aduce o împăcare, atunci când vă veți fi supărat pe mine.

— Oh, iartă-mă, iartă-mă, Lpuise! Eram nebun de gelozie!

— Sire, gelozia e un simțământ rău, care renaşte ca neghina tăiată din rădăcină. Veți fi mereu gelos şi veți sfârşi prin a mă ucide. Aveți milă şi lăsați-mă să mor.

— Încă un cuvânt ca acesta, domnişoară, şi mă vei vedea sfârşindu-mă la picioarele dumitale.

— Nu, nu, sire, eu ştiu mai bine cât prețuiesc. Credeți-mă, şi nu vă pierdeți înşivă pentru o biată nenorocită pe care toată lumea o disprețuieşte.

— Oh, numeşte-i pe aceia pe care-i acuzi, numeşte-i!

— Nu am să mă plâng împotriva nimănui, sire; nu mă acuz decât pe mine. Adio, sire! Vă faceți rău singur vorbindu-mi astfel.

— Ia seama, Louise! Vorbindu-mi în felul acesta, mă aduci la deznădejde. Ia seama!

— Oh, sire! Sire! Lăsați-mă lângă Dumnezeu, vă rog!

— Te voi smulge chiar din brațele lui Dumnezeu!

— Dar, mai întâi – strigă sărmana copilă – smulgeți-mă din ghearele acestor duşmani cruzi care vor să-mi distrugă viața şi cinstea. Dacă aveți atâta tărie să mă iubiți, aveți şi atâta putere ca să mă apărați! Dar nu, aceea pe care spuneți că o iubiți e batjocorită, umilită, alungată!

Şi buna copilă, silită de durerea ei să acuze, îşi frângea brațele plângând cu hohote.

— Ai fost alungată! strigă regele. Iată pentru a doua oară că aud acest cuvânt.

— Într-un mod josnic, sire. Vedeți bine, n-am alt ajutor decât pe Dumnezeu, altă mângâiere decât rugăciunile, alt adăpost decât mănăstirea.

— Vei avea palatul meu, vei avea curtea mea. Oh, nu te teme de nimic, Louise! Aceia, sau mai bine zis acelea care te-au alungat ieri, vor tremura mâine în fața dumitale. Ce spun, mâine? Chiar în dimineața asta am răcnit, am amenințat. Aş putea dezlănțui trăsnetul pe care-l stăpâ-nesc încă. Louise! Louise, vei fi crud răzbunată! Lacrimi de sânge vor răsplăti lacrimile dumitale. Numeşte-i numai pe cei ce-ți doresc răul.

— Niciodată! Niciodată!

— Atunci cum vrei să lovesc?

— Sire, cei care ar trebui loviți vor face să vi se clatine brațul.

— Oh, nu mă cunoşti de loc! strigă regele mânios. Decât să mi se clatine brațul, mai curând voi da foc regatului meu şi-mi voi blestema familia. Da, îmi voi strivi chiar şi acest braț, dacă el nu va fi în stare să doboare pe aceia care o duşmănesc pe cea mai dulce dintre făpturi.

Şi, într-adevăr, rostind aceste cuvinte, Ludovic izbi furios cu pumnul în lemnăria de stejar a peretelui, ce scoase un sunet lugubru.

La Vallière se îngrozi. Mânia acestui tânăr atotputernic avea ceva impunător şi sinistru, deoarece, ca şi furia furtunii, putea să fie ucigătoare. Ea, a cărei durere credea că nu are seamăn, fu învinsă de această durere ce se manifesta prin violență şi amenințări.

— Sire – zise ea – vă rog, pentru cea din urmă oară, lăsați-mă singură. Liniştea acestui refugiu mi-a dat întărire; mă simt mai liniştită sub oblăduirea lui Dumnezeu. Dumnezeu e un ocrotitor în fața căruia se spulberă toate mărunțele răutăți omeneşti. Sire, încă o dată, lăsați-mă în paza lui Dumnezeu.

— Atunci – strigă Ludovic – spune deschis că nu m-ai iubit niciodată, spune că umilința mea, spune că remuşcările

mele îți mângâie orgoliul, dar că puțin îți pasă de durerea mea. Spune că regele Franței nu e pentru dumneata un îndrăgostit a cărui iubire ar putea să-ți aducă fericirea, ci un despot al cărui capriciu a zdrobit în inima dumitale până şi ultima fibră a simțirii. Nu spune că îl cauți pe Dumnezeu, spune că fugi de rege. Nu, Dumnezeu nu priveşte cu ochi buni hotărârile nestrămutate; Dumnezeu admite pocăința şi remuşcările; el iartă, el îngăduie iubirea.

Louise era străbătură de o durere sfâşietoare auzind aceste cuvinte ce-o frigeau ca jarul până în cele mai adânci fibre.

— Dar n-ați auzit ce-am spus? întrebă ea.

— Ce?

— N-ați auzit că sunt alungată, disprețuită, batjocorită?

— Te voi face cea mai respectată, cea mai adorată, cea mai invidiată femeie de la curtea mea.

— Dovediți-mi că n-ați încetat de a mă iubi.

— Cum să ți-o dovedesc?

— Plecați şi lăsați-mă.

— Ți-o voi dovedi nemaipărăsindu-te niciodată.

— Dar credeți că eu voi îngădui asta, sire? Credeți ca vă voi lăsa să declarați război împotriva întregii voastre familii? Credeți că vă voi lăsa să vă smulgeți, pentru mine, de lângă mamă, soție şi soră?

— Ah, le-ai numit, în sfârşit! Aşadar, ele sunt acelea care au făcut răul? Pe Dumnezeul atotputernic, le voi pedepsi!

— Iar eu iată pentru ce mă tem de viitor, iată pentru ce nu voiesc să primesc nimic, iată pentru ce nu doresc să fiu răzbunată. Destule lacrimi, pentru Dumnezeu, destule dureri, destulă amărăciune! Oh, niciodată nu voi mai stârni alte amărăciuni, alte dureri, alte lacrimi, oricine ar fi să fie. Am gemut prea mult, am plâns prea mult, am suferit prea mult!

— Dar lacrimile mele, durerile, amărăciunile mele, acestea nu înseamnă nimic pentru dumneata?

— Nu-mi vorbiți astfel, sire, în numele cerului! În numele cerului, nu-mi vorbiți astfel! Am nevoie de întregul meu curaj pentru a duce jertfa până la capăt.

— Louise! Louise, te conjur! Hotărăşte, porunceşte, răzbună-te sau iartă. Dar nu mă părăsi!

— Ah, trebuie să ne despărțim, sire.

— Dar nu mă iubeşti de loc?

— Oh! Numai Dumnezeu ştie asta!

— Minciună! Minciună!

— Dacă nu v-aş iubi, sire, v-aş lăsa mână liberă să mă răzbunați; aş primi, în schimbul ocărilor ce mi s-au adus, acest dulce triumf al orgoliului pe care mi-l propuneți. Vedeți însă că nu vreau dulcea răsplată a iubirii voastre, a iubirii voastre care e viața mea totuşi, deoarece am vrut să mor, crezând că nu mă mai iubiți.

— Ei bine, da, da, acum ştiu, acum recunosc: eşti cea mai sfântă, cea mai venerabilă dintre femei. Nici una nu e mai vrednică decât dumneata, nu numai de iubirea şi de respectul meu, dar de iubirea şi respectul tuturor. De aceea nici una nu va fi iubită ca dumneata, Louise, nici una nu va avea asupra mea puterea pe care o ai dumneata. Da, ți-o jur, aş zdrobi în această clipă lumea, ca pe un pahar de sticlă, dacă lumea mi-ar sta împotrivă. Îmi porunceşti să mă potolesc, să iert? Fie, mă voi potoli. Vrei să domnesc prin blândețe şi îngăduință? Voi fi blând şi îngăduitor. Dictează-mi cum să mă port, mă voi supune!

— Ah, Dumnezeule, dar ce sunt eu, o biată copilă, pentru a-i dicta o silabă măcar unui rege ca maiestatea voastră?

— Eşti viața şi sufletul meu! Doar nu sufletul conduce trupul?

— Oh, mă iubiți prin urmare, scumpul meu sire?

— În genunchi, cu brațele ridicate spre dumneata, din toate puterile pe care Dumnezeu le-a sădit în mine! Te iubesc atât de mult, încât aş fi gata să-mi dau viața cu zâmbetul pe buze, dacă mi-ai cere asta!

— Mă iubiți?

— Oh, da!

— Atunci nu mai am nimic de dorit pe această lume... Dați-mi mâna, sire, şi să ne spunem adio! Am cunoscut în viață întreaga fericire ce-mi putea fi hărăzită.

— Oh, nu, nu, spune că viața ta abia începe! Fericirea ta nu e ieri, e astăzi, e mâine, e totdeauna! Al tău e viitorul! Al tău e tot ce e al meu! Nu mai vorbi de despărțire, izgoneşte-ți din minte aceste gânduri negre. Iubirea e Dumnezeul nostru, e ceea ce le trebuie sufletelor noastre. Tu vei trăi pentru mine, după cum eu voi trăi pentru tine!

Şi prosternându-se în fața ei, îi sărută genunchii cu o inexprimabilă pornire de bucurie şi recunoştință.

— Oh, sire, sire, totul este un vis.

— Pentru ce un vis?

— Fiindcă nu mă mai pot reîntoarce la curte. Surghiunită, cum să vă mai revăd? Nu e mai bine să rămân la mănăstire, pentru a păstra aici, în balsamul iubirii voastre, ultimele tresăriri ale inimii voastre şi ultima voastră mărturie?

— Surghiunită, dumneata? strigă Ludovic al XIV-lea. Dar cine surghiuneşte, când eu vreau reîntoarcerea?

— Oh, sire, cineva care domneşte mai presus de regi: lumea de la curte şi părerile ei. Gândiți-vă, nu veți putea iubi o femeie care a fost alungată; aceea pe care mama voastră a întinat-o cu o bănuială, aceea pe care sora voastră a rănit-o cu o pedeapsă, aceea nu e vrednică de maiestatea voastră.

— Nu e vrednică de mine aceea care îmi aparține?

— Da, acesta e adevărul, sire; din moment ce vă aparține, iubita voastră a devenit o nevrednică.

— Ah, ai dreptate, Louise, şi toate gingăşiile sunt în sufletul dumitale. Ei bine, nu vei fi surghiunită.

— Oh, se vede bine că n-ați auzit-o pe DOAMNA!

— Mă voi sfătui cu mama.

— Oh, dacă ați fi văzut-o pe mama voastră!

— Şi ea? Sărmană Louise! Aşadar, toată lumea e împotriva dumitale?

— Da, da, sărmană Louise, care se şi încovoiase sub biciuirea furtunii când ați venit aici, când maiestatea voastră a desăvârşit zdrobirea.

— Oh, iartă-mă!

— Deci n-o veți înduplеca nici pe una, nici pe cealaltă; credeți-mă, răul e fără leac, deoarece nu vă voi lăsa niciodată să faceți apel la violență sau la putere.

— Ei bine, Louise, pentru a-ți dovedi cât de mult te iubesc, voi săvârşi un lucru: mă voi duce la DOAMNA.

— Voi, sire?

— Îi voi cere să-şi schimbe sentința; o voi sili chiar.

— O veți sili? O, nu, nu!

— Ai dreptate. Atunci o voi înduplеca.

Louise dădu din cap.

— Mă voi ruga, dacă va fi nevoie – zise Ludovic. Vei crede în dragostea mea, după aceea?

Louise îşi ridică fața.

— Oh, niciodată, pentru mine, niciodată să nu vă umiliți! Lăsați-mă mai bine să mor.

Ludovic căzu pe gânduri; trăsăturile lui se întunecară.

— Voi iubi atât cât ai iubit şi dumneata – zise el. Voi suferi atât cât ai suferit şi dumneata; aceasta va fi ispăşirea mea în ochii dumitale. Haide, domnişoară, să lăsăm la o parte

aceste meschine zâzanii. Să fim mari ca durerea noastră, să fim tari ca iubirea noastră! Şi, rostind aceste cuvinte, o cuprinse în braţe şi o încercui cu mâinile lui. Singura mea bucurie, viaţa mea, urmează-mă – zise el.

La Vallière făcu un ultim efort, în care îşi concentră nu toată voinţa sa, căci nu mai era stăpână pe voinţa ei, ci toate puterile sale.

— Nu! răspunse ea cu glas stins. Nu, nu, aş muri de ruşine!

— Nu, te vei reîntoarce ca o regină. Nimeni nu ştie că ai plecat... Singur d'Artagnan...

— M-a trădat deci, şi el?

— Cum asta?

— Jurase...

— Jurasem să nu-i spun nimic regelui – zise d'Artagnan vârându-şi capul pe uşa întredeschisă. Şi mi-am ţinut cuvântul. I-am vorbit domnului de Saint-Aignan; nu e vina mea dacă regele a auzit, nu-i aşa, sire?

— E adevărat, iartă-l – zise regele.

La Vallière zâmbi şi-i întinse muşchetarului mâna ei albă şi plăpândă.

— Domnule d'Artagnan – zise regele fericit – caută o trăsură pentru domnişoara.

— Sire – răspunse căpitanul – trăsura aşteaptă.

— Oh, iată o adevărată pildă de slujitor! exclamă regele.

"Era şi timpul s-o recunoşti" – murmură d'Artagnan, măgulit, oricum, de această laudă.

La Vallière era învinsă; după câteva şovăiri, ea se lăsă, fără să se mai împotrivească, în voia regescului ei iubit.

Dar, la uşa vorbitorului, se smulse de la braţul regelui şi se întoarse la crucifixul de piatră, pe care-l sărută, spunând:

— Doamne, tu m-ai chemat; Doamne, tu m-ai îndepărtat de la tine. Dar bunătatea ta e nemărginită. De aceea, când mă voi reîntoarce aici, uită că am plecat; căci, dacă mă voi reîntoarce, n-am să te mai părăsesc niciodată.

Regele lăsă să-i scape un suspin. D'Artagnan îşi şterse o lacrimă.

Ludovic o conduse pe tânăra femeie până la trăsură, o ajută să se urce înăuntru şi-l aşează pe d'Artagnan alături de ea. Iar el, sărind în şa, porni în galop spre Palatul Regal, unde, de îndată ce ajunse, trimise să i se dea de veste DOAMNEI că doreşte să-i acorde o scurtă audiență.

XXXVIII

LA DOAMNA

După felul cum regele îi părăsise pe ambasadori, cei mai puțin inițiați credeau că va urma un război. Ambasadorii înşişi, neinstruiți asupra cronicii intime a regelui, socoteau că li se adresa lor această frază devenită celebră: "Dacă nu sunt stăpân pe mine, voi fi față de cei care mă calcă în picioare".

Din fericire pentru destinele Franței şi ale Olandei, Colbert ieşise după ei şi le dăduse câteva explicații; în schimb, reginele şi DOAMNA, ştiind foarte bine tot ce se petrece în jurul lor, auzind această frază plină de amenințări, plecaseră din sală îngrijorate şi stăpânite de ciudă. DOAMNA mai ales, simțind că mânia regelui se va abate asupra ei, şi cum era ambițioasă şi mândră din cale-afară, în loc să se ducă să ceară ajutorul reginei-mame, se retrase la dânsa, dar dacă nu fără nelinişte, cel puțin fără gândul de a ocoli lupta. Din timp în timp, Ana de Austria trimitea mesageri pentru a se informa dacă regele se reîntorsese.

Tăcerea ce domnea în palat în legătură cu această afacere a dispariției Louisei era, pentru cei care cunoşteau firea trufaşă şi mânioasă a regelui, prevestirea unui mare şir de

nenorociri. Dar DOAMNA, înfruntând cu tărie toate aceste zvonuri, se închise în apartamentul ei, o chemă pe Montalais şi, cu glasul cel mai puțin tulburat, o puse pe această fată să-i povestească tot ce s-a întâmplat. În clipa când guraliva Montalais îşi încheia relatarea ei cu tot felul de precauții oratorice şi cu recomandarea către toleranță, adresată DOAMNEI, sub beneficiul reciprocității, domnul Malicorne se ivi la Prințesă pentru a-i cere acesteia o audiență.

Vrednicul prieten al domnişoarei de Montalais purta pe chip toate semnele tulburării celei mai vii. Era cu neputință să se înşele: întrevederea cerută de rege trebuia să fie unul dintre cele mai interesante capitole ale acestei poveşti de inimă a regilor şi oamenilor.

DOAMNA fu, într-adevăr, tulburată de această grabă a cumnatului ei; nu-l aştepta aşa de repede; nu se aştepta, mai ales, la o intervenție directă a lui Ludovic. Or, femeile, care duc atât de bine războiul pe ascuns, sunt totdeauna mai puțin îndemânatice şi mai puțin tari când e vorba să privească o luptă în față.

DOAMNA, am mai spus, nu era dintre acelea care dau înapoi, ea avea cusurul sau calitatea contrară. Ducea prea departe vitejia; de aceea, această veste primită de la rege, prin Malicorne, avu asupra ei efectul unei trâmbițe care sună începutul bătăliei. Ridică deci, cu mândrie, mănuşa.

Cinci minute mai târziu, regele urca scara. Era roşu încă la față, după goana calului. Costumul lui prăfuit şi mototolit contrasta cu toaleta atât de îngrijită şi atât de elegantă a DOAMNEI, care, şi ea, pălise sub roşul de pe obraji.

Ludovic nu făcu nici o introducere; se aşează. Montalais dispăru. DOAMNA se aşează şi ea în fața regelui.

— Sora mea – zise Ludovic – ştii că domnişoara de La Vallière a fugit azi-noapte de la ea şi că s-a dus să-şi poarte

durerea, deznădejdea, într-o mănăstire?

Rostind aceste cuvinte, glasul regelui era ciudat de mişcat.

— Aflu aceasta de la maiestatea voastră – răspunse Prințesa.

— Aş fi crezut că ai aflat azi-dimineață, în timpul recepției ambasadorilor – zise regele.

— După tulburarea voastră, da, sire, am bănuit că s-a întâmplat ceva neobişnuit, dar fără să ghicesc ce anume.

Regele, care era sincer şi mergea de-a dreptul la țintă, adăugă:

— Sora mea, pentru ce-ai alungat-o pe domnişoara de La Vallière?

— Pentru că serviciul ei îmi displăcea – răspunse sec DOAMNA.

Regele se făcu stacojiu şi în ochii lui pâlpâi o flacără pe care cutezanța DOAMNEI numai cu greu o înfrunta. El se stăpâni, totuşi, şi continuă:

— Trebuie să existe un motiv foarte întemeiat, sora mea, pentru ca o femeie bună ca dumneata să izgonească şi să dezonoreze nu numai o tânără fată, dar întreaga ei familie. Ştii prea bine că oraşul are ochii ațintiți asupra purtării femeilor de la curte. A alunga o domnişoară de onoare înseamnă să-i arunci pe umeri o crimă, o mare greşeală în orice caz. Care este crima, care este greşeala domnişoarei de La Vallière?

— Deoarece vă faceți protectorul domnişoarei de La Vallière – răspunse cu răceală DOAMNA – am să vă dau explicațiile pe care sunt îndreptățită să nu le dau nimănui.

— Nici chiar regelui? strigă Ludovic înarmându-se cu un gest de mânie.

— M-ați numit sora voastră – replică DOAMNA – şi sunt la mine acasă.

— Asta n-are nici o importanță! zise tânărul monarh ruşinat de a se fi lăsat târât de furie. Nu poți spune, doamnă, şi nimeni nu poate spune în acest regat că are dreptul să nu se explice în fața mea.

— Dacă priviți astfel lucrurile – zise DOAMNA cu o sumbră mânie – nu-mi rămâne decât să mă închin în fața maiestății voastre şi să tac.

— Nu, să nu folosim fraze cu două înțelesuri.

— Protecția pe i-o arătați domnişoarei de La Vallière îmi impune respectul.

— Să nu folosim fraze cu două înțelesuri, am spus; ştii prea bine că eu, ca şef al nobilimii din Franța, sunt dator să dau socoteală tuturor de onoarea familiilor. Dumneata, alungând-o pe domnişoara de La Vallière sau pe oricare alta…

Ridicare din umeri din partea DOAMNEI.

— Sau pe oricare alta, repet – continuă regele – şi, întrucât o dezonorezi pe această fată procedând astfel, îți cer o explicație pentru a confirma sau a combate această măsură.

— Să combateți această măsură? strigă DOAMNA cu semeție. Cum? Când eu alung din casa mea pe una din slujitoarele mele, mi-ați putea porunci să o primesc înapoi?

Regele tăcu.

— Asta n-ar fi un exces de putere, sire, ar fi o necuviință.

— Doamnă!

— Oh, m-aş revolta, ca femeie, împotriva unui abuz ce trece peste orice demnitate; altfel n-aş mai fi o Prințesă din sângele vostru, o fiică de rege; aş fi cea din urmă dintre creaturi, aş fi mai înjosită decât slujnica alungată.

Regele zvâcni de furie.

— În pieptul dumitale nu bate o inimă! strigă el. Dacă te porți astfel cu mine, atunci dă-mi voie să mă port şi eu cu aceeaşi asprime.

Uneori, un glonț rătăcit cade ca din senin într-o bătălie. Această frază, pe care regele n-o rostise cu vreo intenție, o lovi pe DOAMNA şi o zdruncină o clipă; putea să se aştepte, într-o zi sau alta, la represalii.

— În sfârşit, sire – zise ea – explicați-vă.

— Te întreb, doamnă, cu ce ți-a greşit domnişoara de La Vallière?

— E cea mai şireată urzitoare de intrigi din câte cunosc; a făcut să se bată între ei doi prieteni; a ajuns să se vorbească despre ea în termeni atât de ruşinoşi, încât toată curtea încruntă din sprâncene numai când i se rosteşte numele.

— Ea? Ea? strigă regele.

— Sub această înfățişare atât de blândă şi atât de ipocrită – continuă DOAMNA – ascunde un spirit plin de viclenie şi răutate.

— Ea?

— Voi vă puteți înşela, sire, dar eu o cunosc: e în stare să stârnească ura între cele mai apropiate rude şi cei mai buni prieteni. Vedeți bine că seamănă vrajba chiar între noi doi.

— Te contrazic… – zise regele.

— Sire, luați seama un lucru: noi trăiam în cea mai bună înțelegere, şi, prin spusele ei, prin plângerile ei pline de prefăcătorie, a aţâţat pe maiestatea voastră împotriva mea.

— Jur – începu atunci regele – că niciodată o vorbă urâtă n-a ieşit de pe buzele ei; jur că chiar în clipele când eram mai furios, ea nu m-a lăsat să amenințe pe nimeni; jur că dumneata nu ai o prietenă mai devotată şi mai respectuoasă.

— Prietenă? rosti DOAMNA cu o expresie de dispreț suprem.

— Ia aminte, doamnă – spuse regele – uiți că dumneata m-ai înțeles cândva şi că, din acest moment, totul devine fapt. Domnişoara de La Vallière va fi ceea ce voi vrea eu să fie, şi mâine, dacă aşa voi înțelege eu, va fi gata să se aşeze pe un tron.

— Nu s-a născut cu acest drept, în orice caz, şi nu puteți face asta decât pentru viitor, dar nu şi pentru trecut.

— Doamnă, am fost față de dumneata plin de atenție şi bunăvoință, nu mă sili să-mi amintesc că eu sunt stăpânul.

— Sire, ați repetat-o de două ori până acum. Am avut cinstea să vă spun că mă închin cu tot respectul.

— Atunci vrei să-mi faci favoarea ca domnişoara de La Vallière să se întoarcă la dumneata?

— La ce bun, sire, de vreme ce aveți să-i dați un tron? Eu însemn prea puțin pentru a ocroti o putere atât de mare.

— Renunță la acest spirit răutăcios şi disprețuitor. Pentru mine, acordă-i îngăduința dumitale.

— Niciodată!

— Vrei să fac război în familia mea?

— Am şi eu familia mea, unde mă voi refugia.

— E o amenințare? Şi uiți situația chiar într-atât? Crezi că dacă vei ajunge până la ofensă, rudele dumitale te vor susține?

— Sper, sire, că nu mă veți forța la nimic ce nu va fi demn de rangul meu.

— Iar eu speram că-ți vei aminti de prietenia noastră, că mă priveai ca pe un frate.

DOAMNA se opri o clipă.

— Nu înseamnă că nu vă privesc ca pe un frate – zise ea apoi – dacă mă împotrivesc unei nedreptăți a maiestății voastre.

— O nedreptate?

— Oh, sire, dacă aş vorbi lumii despre purtarea acestei La Vallière, dacă reginele ar şti...

— Haide, haide, Henriette, lasă-ți inima să grăiască; adu-ți aminte că m-ai iubit, adu-ți aminte că inima oamenilor trebuie să fie tot atât de miloasă ca şi inima Stăpânului suveran. Nu fi neînduplecată cu ceilalți; iart-o pe La Vallière.

— Nu pot: m-a jignit.

— Dar eu, eu?

— Sire, pentru voi aş face totul pe lume, afară de asta.

— Atunci, mă aduci la deznădejde... Mă arunci pe acea ultimă treaptă unde se opresc cei slabi; mă îndemni la mânie şi izbucnire.

— Sire, vă îndemn la rațiune.

— La rațiune?... Sora mea, nu mai am rațiune.

— Sire, fiți înțelept!

— Sora mea, ai milă, e prima oară când mă rog de cineva; sora mea, nu mai sper decât în dumneata.

— Oh, sire, plângeți?

— De furie, da, de umilință. Să fiu obligat să mă cobor până la rugăminți, eu, regele! Toată viața mea voi detesta această clipă. Sora mea, m-ai făcut să îndur într-o secundă mai multă durere decât am putut să prevăd în cele mai grele încercări ale vieții mele.

Şi regele, ridicându-se în picioare, se lăsă năpădit de lacrimi, care, într-adevăr, erau lacrimi de mânie şi de ruşine.

DOAMNA fu nu înduioşată, căci nici cele mai blânde dintre femei n-au milă atunci când e vorba de orgoliu, ci fu cuprinsă de teama ca aceste lacrimi să nu târască după ele tot ceea ce era omenos în inima regelui.

— Porunciți, sire – zise ea – şi întrucât preferați să fiu umilită eu în locul vostru, cu toate că umilința mea vi fi

cunoscută de toată lumea, pe când a voastră nu mă are decât pe mine ca martor, vorbiți, mă voi supune regelui.

— Nu, nu, Henriette! strigă Ludovic într-un elan de recunoştință. Vei fi cedat unui frate!

— Nu mai am frate, de vreme ce mă supun.

— Vrei întregul meu regat, în semn de mulțumire?

— Cât de mult iubiți – zise ea – atunci când iubiți!

El nu răspunse. Luă mâna DOAMNEI şi i-o acoperi de sărutări.

— Aşadar – zise Ludovic – o vei primi înapoi pe această biată fată, o vei ierta, vei recunoaşte bunătatea, cinstea inimii sale?

— O voi menține în casa mea.

— Nu, îi vei reda prietenia dumitale, scumpa mea soră.

— N-am iubit-o niciodată.

— Ei bine, din dragoste pentru mine, te vei purta frumos cu ea, nu-i aşa, Henriette?

— Fie, o voi trata ca pe o femeie a voastră!

Regele înălță capul. Cu această frază scăpată atât de funest, DOAMNA distrusese toată valoarea sacrificiului ei. Regele nu-i mai datora nimic. Rănit, lovit mortal, răspunse:

— Mulțumesc, doamnă, îmi voi aminti veşnic de binele pe care mi l-ai făcut.

Şi salutând cu un aer ceremonios, ieşi. Trecând prin fața unei oglinzi, îşi văzu ochii înroşiți şi bătu din picior de mânie. Dar era prea târziu: Malicorne şi d'Artagnan, postați la uşă, îi văzuseră ochii. "Regele a plâns" – îşi spuse Malicorne.

D'Artagnan se apropie respectuos de rege.

— Sire – zise el în şoaptă – e mai bine să apucați pe scara cea mică pentru a vă întoarce în apartamentele voastre.

— De ce?

— Fiindcă praful de pe drum a lăsat urme pe fața voastră – răspunse muşchetarul. Pe aici, sire, pe aici.

"La dracu! gândi apoi el, când regele cedă ca un copil. Vai de cei care o vor face să plângă pe aceea care-l face pe rege să plângă!"

XXXIX

BATISTA DOMNIŞOAREI DE LA VALLIERE

DOAMNA nu era rea; era doar înfuriată. Regele nu era nechibzuit; era doar îndrăgostit. De bine ce abia încheiaseră amândoi acest soi de pact, care trebuia s-o repună pe La Valiière în drepturile sale, şi unul şi celălalt căutară să câştige teren. Regele voi s-o vadă pe La Vallière la orice oră din zi. DOAMNA, care simțea ciuda regelui după scena cu rugămințile, nu voia s-o abandoneze pe La Valiière fără luptă. Punea deci tot felul de piedici în calea regelui.

Într-adevăr, regele, pentru a se bucura de prezența iubitei lui, se vedea silit să-i facă curte cumnatei sale. Din acest plan decurgea toată politica DOAMNEI. Cum ea alesese pe cineva ca s-o secondeze, şi cum acest cineva era Montalais, regele se vedea încercuit de fiecare dată când venea la DOAMNA. Îl luau în primire şi nu-i mai dădeau drumul. DOAMNA desfăşura în aceste întrevederi o grație şi un spirit ce lăsau totul în umbră.

Montalais mergea pe urmele ei. Nu întârzie deci să-i devină de nesuferit regelui. Lucru la care ea se aştepta. Atunci fata îl puse în acțiune pe Malicorne; acesta găsi mijlocul de a-i spune regelui că se afla la curte o tânără persoană foarte nenorocită. Regele întrebă cine era această persoană. Malicorne răspunse că e domnişoara de Montalais. La care regele declară că e foarte firesc ca o asemenea persoană să fie nenorocită când ea însăşi stă în calea fericirii

altora. Malicorne dădu explicații, potrivit ordinelor date de domnişoara de Montalais.

Regele deschise ochii bine; el observă că DOAMNA, de îndată ce apărea maiestatea sa, se ivea şi dânsa; că stătea în coridoare până la plecarea regelui; că îl conducea la ieşire, de teamă să nu vorbească în anticameră cu vreuna din fetele ei.

Într-o seară merse şi mai departe. Regele era aşezat pe scaun, în mijlocul doamnelor, şi ținea în mână, sub manşetă, un bilet pe care voia să-l strecoare în palma domnişoarei de La Vallière. DOAMNA ghici şi intenția şi biletul. Dar era greu să-l împiedice pe rege să facă ceea ce dorea. Totuşi, trebuia să fie împiedicat de a se apropia de La Vallière, de a-i spune bună ziua şi de a lăsa să-i cadă biletul pe genunchi, în dosul evantaiului sau în batistă.

Regele, care era şi el numai ochi, n-avea de unde şti că i se întindea o cursă. Se ridică şi îşi trase fotoliul, foarte liniştit, lângă domnişoara de Châtillon, căreia începu să-i vorbească. Se făceau jocuri de rime; de la domnişoara de Châtillon, trecu lângă Montalais, apoi lângă domnişoara de Tonnay-Charente. Astfel, prin această manevră dibace, se pomeni aşezat în fața domnişoarei de La Vallière, pe care o acoperea în întregime cu spatele.

DOAMNA se prefăcea că e foarte ocupată; ea îndrepta desenul unei flori pe o canava de tapiserie.

Regele îi arătă colțul alb al biletului domnişoarei de La Vallière şi aceasta întinse batista, cu o privire ce voia să spună: "Puneți-l aici!" Apoi regele îşi puse batista sa pe brațul fotoliului, de unde, cu o mişcare destul de discretă, o lăsă să cadă jos. Atunci La Vallière puse repede batista ei pe fotoliu. Regele o luă, ca şi cum ar fi fast a lui, înfăşură biletul în ea, fără să dea impresia că ar face ceva, şi o repuse pe brațul

fotoliului. Domnişoarei de La Vallière nu-i rămânea decât să întindă mâna şi să ia batista cu neprețuitul bilet.

DOAMNA însă văzuse totul. Ea îi spuse domnişoarei de Châtillon:

— Châtillon, ridică, te rog, batista regelui de pe covor.

Şi tânăra fată se grăbi să îndeplinească ordinul; dar regele mişcându-se, La Vallière tulburându-se, toată lumea văzu cealaltă batistă pe brațul fotoliului.

— Ah, iertați-mă, maiestatea voastră are două batiste – zise Prințesa.

Regele fu silit să vâre în buzunar batista domnişoarei de La Vallière, împreună cu a lui. El căpătă astfel o amintire de la iubită, în schimb iubita pierdea un catren care-l costase pe rege zece ceasuri şi care, pentru el, făcea poate cât un poem. De unde mânia regelui şi deznădejdea domnişoarei de La Vallière. Şi una şi alta ar fi greu de descris. Dar numaidecât se petrecu o întâmplare de necrezut. Când regele se ridică să se întoarcă în apartamentul său, Malicorne, prevenit nu se ştie cum, se afla în anticameră.

Anticamerele Palatului Regal erau cam întunecoase, iar seara, la DOAMNA, ceremoniile se desfăşurau cu multă simplitate: luminația era deci slabă. Regelui îi plăcea această lumină slabă. Se ştie că îndrăgostiții, al căror spirit şi a căror inimă ard necontenit, nu doresc altă lumină decât aceea din spiritele şi inimile lor.

Aşadar, anticamera era întunecoasă; un singur paj purta o făclie aprinsă înaintea maiestății sale. Regele mergea încet, rumegându-şi furia în tăcere. Malicorne trecu foarte aproape de rege, gata să-l atingă, şi-i ceru iertare cu o umilință desăvârşită; dar regele, foarte prost dispus, îl trată foarte rău pe Malicorne, care se retrase fără zgomot.

Ludovic se culcă, după ce avu, în seara aceea, o mică ceartă cu regina, şi a doua zi, înainte de a se duce în cabinetul său de lucru, simți dorința să sărute batista domnişoarei de La Vallière. Îl chemă pe valetul său de cameră.

— Adu-mi – zise el – haina pe care am purtat-o aseară; dar fii cu băgare de seamă să nu te atingi de nimic din ceea ce se găseşte în ea.

Ordinul fu îndeplinit; regele scotoci el însuşi în buzunarele hainei. Nu găsi însă decât batista sa; aceea a domnişoarei de La Vallière dispăruse. În timp ce făcea tot felul de presupuneri şi bănuieli, i se aduse o scrisoare din partea domnişoarei de La Vallière. Scrisoarea era concepută în aceşti termeni:

Ce *drăguț din partea voastră, scumpul meu senior, că mi-ați trimis aceste frumoase versuri! Cât de măiastră şi stăruitoare e dragostea voastră! Cum să nu fiți iubit?*

"Ce înseamnă toate acestea? gândi regele. Trebuie să fie o greşeală."

— Caută bine – îi spuse apoi valetului de cameră – o batistă ce trebuie să se afle în buzunarul meu, şi dacă n-o găseşti, sau dacă te-ai atins de ea...

Dar se răzgândi. Să faci o afacere de stat din pierderea unei batiste înseamnă să dai prilej clevetirilor, astfel că adăugă:

— Aveam în acea batistă o notă de mare însemnătate, care se va fi rătăcit printre cute.

— Dar, sire – zise valetul de cameră – maiestatea voastră n-a avut decât o batistă, pe care iat-o.

— Ai dreptate – răspunse regele scrâşnind din dinți – ai dreptate. Ah, sărăcie, cât de mult te pizmuiesc! Fericit cel ce-

şi pune şi îşi scoate din buzunarul său batistele şi biletele ce-i aparţin.

Reciti scrisoarea domnişoarei de La Vallière, întrebându-se prin ce întâmplare catrenul putuse să ajungă la destinaţie. Scrisoarea mai avea şi un post-scriptum:

Vă trimit prin mesagerul vostru acest răspuns, atât de puţin vrednic de darul primit.

— Foarte bine! Am să aflu ceva interesant! zise el cu bucurie. Cine e afară – întrebă apoi – şi cine mi-a adus acest bilet?

— Domnul Malicorne – răspunse cu sfială valetul de cameră.

— Să intre. Malicorne intră.

— Vii din partea domnişoarei de La Vallière? întrebă regele cu un suspin.

— Da, sire.

— Şi i-ai dus domnişoarei de La Vallière ceva din partea mea?

— Eu, sire?

— Da, dumneata.

— Nu, sire, nimic.

— Domnişoara de La Vallière mi-a scris însă negru pe alb.

— Oh, sire, domnişoara de La Vallière se înşală.

Regele îşi încreţi fruntea.

— Ce înseamnă jocul acesta? rosti el. Explică-te. Pentru ce domnişoara de La Vallière te numeşte mesagerul meu?... Ce i-ai dus acestei domnişoare? Răspunde repede, domnule.

— Sire, i-am dus domnişoarei de La Valiière o batistă; atâta tot.

— O batistă... Ce batistă?

— Sire, aseară, în clipa când am făcut greşeala de a mă lovi de persoana maiestăţii voastre, stângăcie pe care-o voi

deplânge întreaga mea viață, mai ales după nemulțumirea pe care mi-ați arătat-o, în acea clipă, sire, am rămas încremenit de deznădejde; maiestatea voastră era însă prea departe ca să-mi audă scuzele, şi am văzut pe jos ceva alb.

— Oh! făcu regele.

— M-am aplecat; era o batistă. Am crezut mai întâi că, lovind pe maiestatea voastră, am ajutat ca această batistă să cadă din buzunar; dar pipăind-o cu respect, am simțit o monogramă şi, cercetând-o, am văzut că era monograma domnişoarei de La Vallière. M-am gândit că, trecând pe acolo, această domnişoară va fi scapat-o din mână şi m-am grăbit să i-o dau la întoarcere, astfel că asta e tot ce i-am dat domnişoarei de La Vallière. Rog pe maiestatea voastră să mă creadă.

Malicorne părea atât de nevinovat, atât de dezolat, atât de umil, încât regele simți o mare plăcere să-l asculte. Îi mulțumi pentru această întâmplare ca pentru cel mai prețios serviciu pe care i-l făcuse.

— Iată, este a doua oară când am fericirea de a mă întâlni cu dumneata, domnule – zise el. Poți să te bizui pe prietenia mea.

Adevărul este că Malicorne furase, pur şi simplu, batista din buzunarul regelui, cu îndemânarea de care ar fi dat dovadă cel mai isteț dintre borfaşii acestui brav oraş Paris.

DOAMNA nu află nimic despre această întâmplare. Dar Montalais i-o spuse prietenei sale La Vallière şi La Vallière i-o povesti mai târziu regelui, care făcu un haz nespus de ea şi-l proclamă pe Malicorne mare om politic.

Ludovic al XIV-lea avea dreptate, şi se ştie că el nu se înşela niciodată asupra oamenilor.

XL

UNDE E VORBA DE NIŞTE GRĂDINARI, DE NIŞTE SCĂRI ŞI DE DOMNIŞOARELE DE ONOARE

Din păcate, minunile nu dăinuie prea mult, în timp ce proasta dispoziție a DOAMNEI a dăinuit multă vreme. La capătul a opt zile, regele ajunsese să n-o mai poată vedea pe La Vallière fără ca o privire iscoditoare să n-o întâlnească pe a lui. De câte ori se punea la cale o plimbare, pentru a nu se mai repeta scena cu ploaia sau cu stejarul regal, DOAMNA declara că nu se simte bine şi, grație acestor indispoziții, ea nu ieşea, iar domnişoarele sale de onoare trebuiau să rămână în casă. Cât despre vizite nocturne, nici vorbă nu putea fi; orice punte era tăiată în această privință. Astfel că, sub acest raport, încă din primele zile, regele avu de îndurat piedici ce-l făceau să sufere cumplit.

Ca şi la Fontainebleau, el îl luă cu sine pe Saint-Aignan şi voi să-i facă o vizită domnişoarei de La Vallière. Dar n-o găsi decât pe domnişoara de Tonnay-Charente, care se porni să țipe că au năpustit peste ea focul şi hoții, în aşa fel că o întreagă legiune de femei, de supraveghetoare şi de paji îi săriră în ajutor, iar Saint-Aignan, rămas singur pentru a salva onoarea stăpânului său, care se mulțumi să fugă, se alese, din partea reginei-mame şi a DOAMNEI, cu un perdaf cât se poate de aspru. Afară de asta, a doua zi mai primi şi două provocări din partea familiei de Mortemart. A trebuit să intervină regele.

Această încurcătură se datora faptului că DOAMNA ordonase pe neaşteptate o schimbare în locuința fetelor ei, în sensul că La Vallière şi Montalais au fost aduse să doarmă chiar în cabinetul stăpânei lor.

Nimic nu mai era deci cu putință, nici măcar trimiterea de răvaşe: a scrie sub ochii unui Argus atât de feroce, sub o blândețe atât de schimbătoare cum era aceea a DOAMNEI,

însemna a se expune la cele mai mari primejdii. E lesne de închipuit în ce stare de iritare continuă şi de furie crescândă îl puneau pe el toate aceste înțepături de ac. Regele îşi făcea mereu sânge rău, căutând noi mijloace, şi cum el nu se destănuia nici lui Malicorne, nici lui d'Artagnan, mijloacele nu puteau fi găsite. Malicorne se străduia, ici şi colo, să facă unele încercări eroice pentru a-l determina pe rege să aibă încredere în el, însă fie de ruşine, fie din prudență, regele se arăta la început ispitit, dar pe urmă bătea numaidecât în retragere.

Aşa, de pildă, într-o seară, pe când regele străbătea parcul şi privea cu tristețe spre ferestrele DOAMNEI, Malicorne se împiedică de o scară sub o tufă de merişor şi se răsti la Manicamp, care mergea împreună cu el în urma regelui şi care nu se împiedicase de nimic şi nu răspunse nimic.

— N-ai băgat de seamă că m-am lovit de o scară şi că era să cad?

— Nu – răspunse Manicamp, distrat ca totdeauna – dar după cât se pare, n-ai căzut, nu?

— Ce-are a face! Asta nu înseamnă că trebuie lăsate scările aşa, pe unde se întâmplă.

— Da, oricine se poate lovi de ele, mai ales când umblă cu capul în nori.

— Lasă asta! Eu vreau să spun că nu trebuie uitate scările astfel, sub ferestrele domnişoarelor de onoare.

Regele tresări uşor.

— Ce vrei să spui? întrebă Manicamp.

— Vorbeşte mai tare – îi şopti Malicorne, strângându-l de braț.

— Ce vrei să spui? repetă Manicamp mai tare.

Regele ciuli urechea.

— Apăi uite – zise Malicorne – o scară lungă de nouăsprezece picioare, care poate ajunge până la înălțimea ferestrelor.

Manicamp, în loc să răspundă, rămase pe gânduri.

— Întreabă-mă la care ferestre – îi şopti Malicorne.

— De care ferestre vorbeşti? îl întrebă Manicamp cu glas tare.

— De ale DOAMNEI.

— Ei, na!

— O, nu spun că ar îndrăzni cineva să se urce la DOAMNA; dar în cabinetul DOAMNEI, despărțit doar de un perete, dorm domnişoarele de La Vallière şi Montalais, care sunt două fete drăguțe.

— Doar de un perete? se miră Manicamp.

— Uite, priveşte, colo, la apartamentul luminat al DOAMNEI; vezi acolo două ferestre?

— Da.

— Şi fereastra aceea de lângă ele, luminată mai slab, o vezi?

— Foarte bine.

— Aceea e a domnişoarelor de onoare. Iată, iată, le e cald pesemne, domnişoara de La Vallière tocmai deschide fereastra. Ah, un îndrăgostit cu mult curaj ar putea să-i spună orice, dacă ar şti că se află aici această scară de nouăsprezece picioare care ajunge până acolo sus!

— Dar ziceai că nu e singură. Stă cu domnişoara de Montalais, aşa spuneai.

— Domnişoara de Montalais nu contează: e o prietenă din copilărie, foarte credincioasă; un adevărat puț unde poți să arunci toate tainele pe care vrei să le îngropi.

Nici un cuvânt din această convorbire nu-i scăpă regelui. Malicorne observă chiar că regele îşi încetinise mersul, spre a-

i da timp să sfârşească. Apoi, când ajunse lângă poartă, le spuse tuturor să se retragă, în afară de Malicorne. Acest lucru nu miră pe nimeni; se ştia că regele e îndrăgostit şi toți bănuiau că voia să facă versuri sub clar de lună. Cu toate că nu era lună în seara aceea, regele poate că avea totuşi de făcut niscaiva versuri. Toată lumea se retrase. Atunci regele se întoarse către Malicorne, care aştepta respectuos ca maiestatea sa să-i adreseze cuvântul.

— Ce spuneai adineauri despre scară, domnule Malicorne? îl întrebă el.

— Eu, sire? Vorbeam eu despre o scară?

Şi Malicorne ridică ochii spre cer, ca şi cum ar fi vrut să-şi cheme înapoi cuvintele ce-şi luaseră zborul prin văzduh.

— Da, despre o scară de nouăsprezece picioare.

— Ah, da, sire, e adevărat; dar îi vorbeam domnului de Manicamp, şi dacă aş fi ştiut că maiestatea voastră ne aude, aş fi tăcut.

— Şi de ce-ai fi tăcut?

— Pentru că n-aş fi vrut să fie certat grădinarul care a uitat-o acolo... nemernicul!

— Lasă, nu te teme de asta... Ia să vedem, ce e cu această scară?

— Maiestatea voastră doreşte să o vadă?

— Da.

— Nimic mai uşor, ea e aici, sire.

— În tufa de merişor?

— Exact.

— Arată-mi-o.

Malicorne se întoarse din drum şi-l conduse pe rege la scară.

— Iat-o, sire – zise el.

— Trage-o puțin mai încoace.

Malicorne târî scara până la alee. Regele păşi de-a lungul ei.

— Hm! făcu el. Şi zici că are nouăsprezece picioare?

— Da, sire.

— Nouăsprezece picioare e cam mult; nu cred că e atât de lungă.

— Aşa nu se vede, sire. Dacă scara ar fi în picioare, rezemată de un copac sau de un zid, s-ar vedea mai bine, căci am putea face comparație.

— Oh, mă îndoiesc, domnule Malicorne. Îmi vine greu să cred că scara asta ar avea nouăsprezece picioare.

— Deşi ştiu că maiestatea voastră are ochiul sigur, totuşi fac rămăşag că aşa este, precum spun.

Regele dădu din cap.

— Există un mijloc foarte bun să verificăm – zise Malicorne.

— Care?

— Oricine ştie, sire, că parterul palatului are o înălțime de optsprezece picioare.

— E drept, se poate şti.

— Ei bine, sprijinind scara de zid, ne vom putea da seama.

— Ai dreptate.

Malicorne ridică scara ca pe un fulg şi o rezemă de zid. El alese, sau mai degrabă întâmplarea alese tocmai fereastra de la cabinetul unde dormea La Vallière, pentru a face această experiență. Scara ajunse până la brâul de sub fereastră, adică până aproape de geam, astfel că un om cățărat pe treapta cea mai de sus, un om de talie mijlocie, cum era regele, bunăoară, putea foarte uşor să stea de vorbă cu aceea, sau mai bine zis cu acelea care se aflau în cameră. Cum fu înălțată scara, regele, lăsând la o parte teatrul pe care-l juca, începu să urce

treptele, în timp ce Malicorne ținea scara. Dar abia ajunse pe la jumătatea călătoriei lui aeriene, că o patrulă de elvețieni apăru în parc şi se îndreptă chiar către scară. Regele coborî repede şi se ascunse într-un tufiş.

Malicorne înțelese că trebuie să se sacrifice. Dacă s-ar fi ascuns şi el, soldații ar fi căutat până ar fi dat sau de el, sau de rege, ba poate chiar de amândoi deodată. Mai bine era să fie găsit numai el singur. Drept care, Malicorne se ascunse aşa de bine, ca să fie numaidecât arestat. Odată arestat, Malicorne fu condus la post; odată dus la post, îşi spuse numele; odată numele rostit, fu recunoscut.

Între timp, din tufiş în tufiş, regele ajunse până la uşa din dos a apartamentului său, foarte ruşinat şi mai ales foarte înciudat. Cu atât mai mult cu cât zarva arestării le atraseră la ferestrele lor pe La Vallière şi Montalais, şi DOAMNA însăşi apăru la a sa, între două lumânări aprinse, întrebând ce s-a întâmplat acolo.

La post, Malicorne ceru să fie pus față în față cu d'Artagnan. Muşchetarul alergă numaidecât la chemarea lui Malicorne. Dar în zadar încercă el să se dezvinovățească, în zadar d'Artagnan înțelese cum stăteau lucrurile; în zadar aceste două spirite atât de ascuțite şi dibace căutară să dea o altă întorsătură întâmplării; lui Malicorne nu-i rămase altă scăpare decât să declare că voise să intre la domnişoara de Montalais, aşa cum de Saint-Aignan fusese învinuit că încercase să forțeze uşa domnişoarei de Tonnay-Charente.

DOAMNA era neînduplecată din acest dublu motiv că, dacă într-adevăr Malicorne avusese de gând să intre noaptea, pe fereastră, în locuința ei, cu ajutorul unei scări, pentru a o vedea pe Montalais, aceasta era din partea lui Malicorne o faptă condamnabilă şi care trebuia pedepsită. Iar în al doilea rând, dacă Malicorne, în loc să facă totul în numele lui, a

procedat ca interpus între La Vallière şi o altă persoană, pe care ea nu voia să o numească, vina lui era cu atât mai mare, întrucât pasiunea, care scuză toate, nu putea fi invocată aici ca o scuză pentru el. DOAMNA începu deci să țipe în gura mare şi ceru ca Malicorne să fie izgonit din casa DOMNULUI, fără a se gândi, în orbirea ei, că Malicorne şi Montalais o aveau la mână prin vizita sa făcută la de Guiche, ca şi prin alte taine tot atât de delicate. Montalais, furioasă, voi să se răzbune numaidecât, dar Malicorne îi demonstră că sprijinul regelui făcea mai mult decât toate dizgrațiile din lume şi că era bine să sufere pentru rege. Malicorne avea însă dreptate. Aşa că, deşi era femeie, sau mai bine zis de zece ori femeie, Montalais se lăsă convinsă de el.

Şi apoi, să ne grăbim a o spune, regele, la rândul lui, sări în ajutorul învinuitului. Mai întâi, îi numără lui Malicorne o despăgubire de cincizeci de mii de livre, în schimbul postului pe care-l pierduse. Pe urmă, îl numi în propria lui casă, fericit că se putea răzbuna pe DOAMNA pentru tot ceea ce-i făcuse să sufere, atât pe el, cât şi pe La Vallière. Dar nemaiavându-l pe Malicorne ca să-i fure batistele şi să-i măsoare scările, bietul îndrăgostit era dezolat. Nu mai trăgea nădejde să se apropie vreodată de La Vallière, atâta vreme cât ea ar rămâne la Palatul Regal. Nici o demnitate şi nici o sumă de bani nu puteau schimba situația.

Din fericire, Malicorne era la postul său. Făcu ce făcu şi se întâlni cu Montalais. E adevărat că, la rândul ei, fata făcea tot ce-i stătea în putință pentru a-l întâlni pe Malicorne.

— Ce faci tu noaptea, la DOAMNA? o întrebă el pe fată.

— Ce să fac, dorm – răspunse ea.

— Cum aşa, dormi?

— De bună seamă.

— Dar e foarte rău că dormi; nu se cuvine ca, pradă unei dureri ca aceea pe care o încerci, o fată să doarmă.

— Şi care este, rogu-te, durerea ce-o încerc eu?

— Nu eşti deznădăjduită că nu mai sunt aproape de tine?

— Nu, deoarece ai primit cincizeci de mii de livre şi o slujbă la rege.

— Asta n-are a face, dar eşti îndurerată că nu poți să mă mai vezi cum mă vedeai înainte; eşti deznădăjduită mai ales din pricină că mi-am pierdut încrederea DOAMNEI. Nu-i aşa? Spune!

— Oh, e foarte adevărat!

— Ei bine, această durere te împiedică să dormi noaptea, şi atunci începi să suspini, să plângi, îți sufli nasul cu zgomot, şi asta de zece ori pe minut.

— Dar, dragul meu Malicorne, DOAMNA nu suferă nici cel mai mic zgomot la dânsa.

— Asta o ştiu prea bine, la naiba, că nu poate să sufere nimic; tocmai de aceea îți spun, văzând o durere atât de mare, se va grăbi să te dea şi pe tine pe uşă afară.

— Înțeleg unde vrei să ajungi.

— Bine că înțelegi!

— Şi ce se va întâmpla pe urmă?

— Se va întâmpla ca, rămânând singură, fără tine, La Vallière va scoate noaptea asemenea gemete şi asemenea suspine, încât va face un tărăboi cât două la un loc.

— Atunci va fi mutată în altă cameră.

— Da, dar în care?

— În care? Iată-te la mare încurcătură, domnule Născocitor!

— Câtuşi de puțin. Oricare va fi această cameră, ea va fi oricum mai bună decât aceea de lângă DOAMNA.

— Asta e adevărat.

— Ei bine, pune-te chiar din această noapte pe tânguiri.

— Am să te ascult.

— Şi îndeamn-o şi pe La Vallière să facă acelaşi lucru.

— N-avea grijă, ea plânge de pe acum, încet.

— Foarte bine, să plângă mai tare.

Şi se despărțiră.

XLI

UNDE E VORBA DE DULGHERIE ŞI UNDE SE DAU CÂTEVA AMĂNUNTE

DESPRE FELUL CUM SE POATE FACE O SCARĂ

Sfatul primit de Montalais fu împărtăşit şi de La Vallière, care spuse însă că nu era destul de înțelept, dar, după oarecare împotrivire, pornită mai mult din teamă decât din lipsă de voință, sfârşi prin a se hotărî să-l pună în aplicare.

Această poveste, a celor două fete plângând într-una şi umplând cu lamentările lor camera de culcare a DOAMNEI, fu capodopera lui Malicorne. Cum nimic nu e mai adevărat decât ceea ce pare neadevărat, nimic mai firesc decât ceea ce pare nefiresc, acest soi de poveste din *O mie şi una de nopți* prinse de minune la DOAMNA. Ea o îndepărtă mai întâi pe Montalais. Apoi, peste trei zile, sau mai bine zis peste trei nopți după ce o îndepărtase pe Montalais, o îndepărtă şi pe La Vallière.

Acesteia din urmă i se dădu o cameră în micile apartamente de la mansardă, aflate deasupra apartamentelor rezervate pentru gentilomi. Un etaj, adică o podea, le despărțea pe domnişoarele de onoare de ofițeri şi gentilomi. O scară particulară, pe care avea sarcina să o supravegheze doamna de Navailles, ducea până la ele. Pentru mai multă siguranță, doamna de Navailles, care auzise vorbindu-se despre încercările anterioare ale maiestății sale, pusese zăbrele la ferestre şi la gurile şemineurilor. Cinstea

domnişoarei de La Vallière, a cărei cameră semăna mai mult cu o cuşcă decât cu altceva, era deci cât se poate de bine apărată.

Domnişoara de La Vallière, când se afla la dânsa, şi stătea acolo cea mai mare parte a timpului, deoarece DOAMNA nu mai apela la serviciile ei ştiind-o mai în siguranță sub supravegherea doamnei de Navailles, domnişoara de La Vallière n-avea altă distracție decât să privească printre zăbrelele ferestrei sale. Dar, într-o dimineață, pe când privea ca de obicei, îl zări pe Malicorne la o fereastră paralelă cu a sa. El ținea în mână un poloboc de dulgher; măsura din ochi clădirile din jur şi aşternea pe hârtie tot felul de formule algebrice. Semăna astfel cu unui din acei ingineri care, din colțul unui şanț, măsoară unghiurile unui bastion sau iau înălțimea zidurilor unei fortărețe.

La Vallière îl recunoscu pe Malicorne şi-l salută. Malicorne, la rândul lui, răspunse printr-un salut larg şi dispăru de la fereastră. Ea se miră de această răceală, puțin obişnuită la un caracter atât de puțin schimbăcios cum era al lui Malicorne; dar îşi aminti că bietul băiat îşi pierduse slujba din pricina ei şi că, deci, nu putea s-o mai vadă cu ochi buni, mai ales că, după toate probabilitățile, ea nu va fi niciodată într-o poziție de unde ar putea să-i redea flăcăului ceea ce pierduse. Ştia să ierte jignirile, şi cu atât mai mult înțelegea necazurile altora.

La Vallière i-ar fi cerut sfatul lui Montalais, dacă Montalais ar fi fost acolo; dar Montalais era departe. La ceasul acesta, Montalais îşi făcea corespondența.

Deodată, La Vallière zări un obiect ce zbură de la fereastra unde-l văzuse pe Malicorne, străbătu văzduhul, pătrunse printre zăbrele şi se rostogoli pe parchetul odăii sale. Se repezi, foarte curioasă, spre acest obiect şi-l ridică de jos. Era

unul din acele mosorele pe care se deapănă mătasea. Atât că, în loc de mătase, pe mosorel era înfăşurată o bucată de hârtie.

La Vallière o desfăcu şi citi:

Domnişoară,

Sunt dornic să aflu două lucruri: primul, de a şti dacă parchetul apartamentului dumitale e de lemn sau de cărămidă; al doilea, de a şti, iarăşi, la ce depărtare de fereastră este aşezat patul dumitale.

Iartă-mă dacă te supăr, şi fii bună de-mi răspunde pe aceeaşi cale pe care ai primit scrisoarea mea, adică pe calea mosorelului. Dar, în loc de a-l arunca în camera mea, aşa cum l-am aruncat eu într-a dumitale, lasa-l mai bine să cadă jos. Şi socoteşte-mă, înainte de toate, domnişoară, umilul şi respectuosul dumitale servitor,

MALICORNE

Scrie, te rog, pe aceeaşi bucată de hârtie.

— Ah, bietul băiat – suspină La Vallière – se vede treaba c-a înnebunit.

Şi-şi îndreptă către corespondentul său, pe care-l întrezărea în penumbra camerei, o privire plină de o caldă compătimire. Malicorne înțelese şi clătină din cap, ca şi cum i-ar fi răspuns: "Nu, nu, n-am înnebunit, fii liniştită". Ea surâse cu un aer de îndoială. "Nu, nu – repetă el gestul – capul mi-e sănătos." Şi arătă cu degetul la cap. Apoi, făcând semne cu mâna, ca un om care ar scrie repede, îi dădu a înțelege, cu o privire rugătoare: "Scrie-mi".

Chiar dacă el ar fi fost nebun, La Vallière nu vedea nimic rău în a face ceea ce-i cerea Malicorne. Luă deci un creion şi scrise: *De lemn.* Apoi numără zece paşi de la fereastră până la pat, şi mai scrise: *Zece paşi.* După acestea se uită spre Malicorne, care o salută şi-i făcu semn că se duce jos. La

Vallière înțelese că el cobora pentru a primi mosorelul. Se apropie de fereastră şi, urmând îndemnul lui Malicorne, îl lăsă să cadă în jos. Ghemul se rostogolea încă pe lespezi, când Malicorne se repezi, îl ajunse, îl ridică, începu să-l despoaie, aşa cum face o maimuță cu o nucă, şi alergă mai întâi spre locuința domnului de Saint-Aignan.

De Saint-Aignan îşi alesese, sau mai degrabă ceruse să i se dea locuința cât mai aproape cu putință de rege, asemenea acelor plante care caută razele soarelui pentru a se dezvolta cât mai bine. Apartamentul lui se compunea din două încăperi, chiar în carpul clădirii unde locuia Ludovic al XIV-lea. Domnul de Saint-Aignan era mândru de această vecinătate, care-i îngăduia să ajungă uşor la maiestatea sa şi-i prilejuia, pe deasupra, favoarea unor întâlniri neaşteptate.

În momentul când noi vorbim despre el, de Saint-Aignan era ocupat să supravegheze tapisarea celor două încăperi, pe care le voia cât mai frumoase, în speranța că ar avea onoarea de a primi aici, din când în când, vizita regelui; căci maiestatea sa, de când se îndrăgostise de La Vallière, îl alesese pe de Saint-Aignan drept confidentul său şi nu se putea lipsi de el nici ziua, nici noaptea.

Malicorne ceru să fie introdus la conte, lucru pentru care nu întâmpină nici o greutate, întrucât era bine văzut de rege, şi trecerea unuia e totdeauna o momeală pentru celălalt. De Saint-Aignan îl întrebă pe vizitator dacă-i aducea vreo veste nouă.

— Una mare! răspunse acesta.

— Ah, ah! făcu de Saint-Aignan, curios ca orice favorit. S-o auzim!

— Domnişoara de La Vallière s-a mutat.

— Ce vorbeşti? zice de Saint-Aignan deschizând ochii mari.

— Da.

— Locuia la DOAMNA.

— Exact. Dar DOAMNA s-a plictisit de vecinătatea ei şi a instalat-o într-o cameră care se află chiar deasupra viitorului dumneavoastră apartament.

— Cum, *sus?* strigă de Saint-Aignan cu surprindere şi arătând cu degetul etajul de deasupra.

— Nu – răspunse Malicorne – *jos.* Şi-i arătă corpul de clădiri din față.

— Atunci pentru ce spui că odaia ei se află deasupra apartamentului meu?

— Fiindcă nu mă îndoiesc că apartamentul dumneavoastră trebuie să fie în mod firesc sub camera domnişoarei de La Vallière.

La aceste cuvinte, de Saint-Aignan îi aruncă sărmanului Malicorne o privire asemănătoare cu aceea pe care i-o aruncase, cu un sfert de ceas mai înainte, La Vallière. Adică îl credea nebun.

— Domnule – îi spuse Malicorne – cer îngăduința să răspund gândurilor dumneavoastră.

— Cum, gândurilor mele?...

— Fără îndoială. N-ați înțeles, mi se pare, prea bine ceea ce am vrut sa spun.

— Mărturisesc că nu.

— Ei bine, ştiți desigur că sub apartamentul domnişoarelor de onoare ale DOAMNEI locuiesc gentilomii regelui şi ai DOMNULUI.

— Da, ştiu că Manicamp, de Wardes şi alții locuiesc acolo.

— Întocmai. Ei bine, domnule, admirați această potrivire cu totul ciudată: cele două camere rezervate pentru domnul de Guiche se află chiar sub cele două camere în care stau domnişoarele de Montalais şi domnişoara de La Vallière.

— Ei, şi ce-i cu asta?

— Este... că cele două camere sunt libere, deoarece domnul de Guiche, rănit, stă bolnav la Fontainebleau.

— Îți spun, dragul meu domn, că nu înțeleg nimic.

— Ah, dacă aş fi avut fericirea să mă numesc de Saint-Aignan, eu aş înțelege totul numaidecât.

— Şi ce-ai face dumneata atunci?

— Aş schimba imediat camerele pe care le ocup aici, cu acelea pe care domnul de Guiche nu le ocupă acolo.

— Te-ai gândit bine? rosti de Saint-Aignan cu un aer disprețuitor. Să părăsesc primul post de onoare, vecinătatea regelui, un privilegiu acordat numai prinților de sânge, ducilor şi pairilor?... Dar, scumpe domnule de Malicorne, dă-mi voie să-ți spun că eşti nebun.

— Domnule – răspunse tânărul cu gravitate – săvârşeşti două greşeli deodată... Mă numesc Malicorne pur şi simplu, şi nu sunt nebun. Apoi, scoțând o hârtie din buzunar, continuă: Ascultați; după aceea vă voi arăta aceasta.

— Ascult – zise de Saint-Aignan.

— Ştiți că DOAMNA o ține din scurt pe La Vallière, aşa cum Argus o ținea din scurt pe nimfa Io.

— Ştiu, da.

— Ştiți că regele a vrut să-i vorbească prizonierei, dar în zadar, căci nici dumneavoastră, nici eu n-am izbutit să-i facem această bucurie.

— Dumneata însă mai ştii şi altceva, dumneata care eşti pățit, domnule Malicorne.

— Ei bine, ce credeți că i s-ar putea întâmpla aceluia a cărui imaginație i-ar pune față în față pe cei doi îndrăgostiți?

— Oh, regele nu şi-ar mărgini recunoştința la puțin lucru, crede-mă.

— Domnule de Saint-Aignan!...

— Mai departe?

— N-ați fi curios să încercați şi dumneavoastră recunoştința regelui?

— Fără îndoială – răspunse de Saint-Aignan – o favoare a stăpânului meu, după ce-mi voi fi făcut datoria, nu poate să-mi fie decât foarte prețioasă.

— Atunci, priviți această hârtie, domnule conte.

— Ce-i această hârtie? Un plan?

— Planul celor două camere ale domnului de Guiche, care, după cum prevăd, vor deveni ale dumneavoastră.

— Oh, asta nu, orice s-ar întâmpla!

— De ce?

— Pentru că cele două camere ale mele de aici sunt râvnite de prea mulți gentilomi, cărora nu vreau să le las pentru nimic în lume: de domnul de Roquelaure, de domnul de La Ferté, de domnul Dangeau.

— Atunci vă părăsesc, domnule conte, şi mă duc să ofer unuia din aceşti domni planul pe care vi l-am prezentat şi foloasele ce decurg din el.

— Dar de ce nu le păstrezi pentru dumneata? întrebă de Saint-Aignan cu un aer iscoditor.

— Pentru că regele nu-mi va face niciodată cinstea să mă viziteze pe mine, în timp ce se va duce cu plăcere la unul din aceşti domni.

— Cum, regele s-ar duce la unul din aceşti domni?

— La dracu! Dacă s-ar duce... Pun rămăşag pe unul la zece că da. Cum adică, mă întrebați dacă regele se va duce într-un apartament care-l va apropia de domnişoara de La Valliere.

— Frumoasă apropiere... cu un etaj întreg între ei. Malicorne desfăcu bucățica de hârtie de pe mosorel.

— Domnule conte – zise el – rețineți, vă rog, că podeaua camerei domnişoarei de La Vallière e un simplu parchet de lemn.

— Ei, şi ce-i cu asta?

— Ei bine, veți lua un lucrător dulgher, care, închis la dumneavoastră, fără să ştie unde se află, va face o deschizătură în tavanul dumneavoastră şi, deci, în parchetul domnişoarei de La Vallière.

— Auzi, Dumnezeule! strigă de Saint-Aignan ca trăsnit.

— Mă rog? făcu Malicorne.

— Vreau să spun că iată o idee destul de îndrăzneață, domnule.

— Regelui îi va părea la mintea oricui, vă asigur.

— Îndrăgostiții nu se gândesc niciodată la primejdii.

— De ce primejdie vă temeți, domnule conte?

— Dar o asemenea găurire a tavanului va face un zgomot îngrozitor, tot palatul va răsuna.

— Oh, domnule conte, eu sunt sigur că lucrătorul pe care vi-l voi aduce nu va face nici cel mai mic zgomot. Va tăia un pătrat de şase picioare cu un ferăstrău înfăşurat în câlți, şi nimeni, nici chiar vecinii nu vor băga de seamă că el lucrează.

— Ah, scumpe domnule Malicorne, dumneata mă zăpăceşti, dumneata mă tulburi cu totul.

— Să mergem mai departe – răspunse în linişte Malicorne. Am făcut, prin urmare, o gaură în tavan, nu-i aşa?

— Da.

— Veți pune acolo o scară, ce-i va îngădui fie domnişoarei de La Vallière să coboare la dumneavoastră, fie regelui să urce la domnişoara de La Vallière.

— Dar această scară se va vedea?

— Nu, căci, la dumneavoastră, ea va fi ascunsă de un perete pe care veți întinde o tapiserie la fel cu aceea care va

împodobi întregul apartament, iar la domnişoara de La Vallière va dispărea sub un capac care va fi parchetul însuşi, şi care se va deschide sub pat.

— Într-adevăr! murmură de Saint-Aignan, ai cărui ochi începură să strălucească.

— Acum, domnule conte, nu mai e nevoie să vă spun că regele va veni adesea foarte bucuros într-o cameră unde se va afla o astfel de scară. Nu mă îndoiesc că domnul Dangeau va fi încântat de ideea mea, de aceea mă duc să i-o înfăţişez.

— Ah, scumpe domnule Malicorne – strigă de Saint-Aignan – uiţi că mie mi-ai vorbit cel dintâi şi că, prin urmare, am dreptul de întâietate.

— Vreţi deci să vă prefer?

— Dacă vreau? Te cred!

— Adevărul e, domnule de Saint-Aignan, că prin asta vă ofer un cordon la prima promoţie, şi poate chiar vreun ducat.

— E, în orice caz – răspunse de Saint-Aignan roşu de plăcere – un prilej de a-i arăta regelui că nu s-a înşelat numindu-mă adesea prietenul său, prilej pe care ţi-l voi datora dumitale, dragă domnule Malicorne.

— Şi sper că nu veţi uita asta! zise Malicorne cu un surâs.

— Mă voi mândri chiar, domnule!

— Eu, domnule, eu nu sunt prietenul regelui, eu sunt slujitorul său.

— Da, şi dacă crezi că această scară îmi va aduce mie un cordon albastru, dumitale îţi va aduce un sul în care va fi închis un titlu de noblețe.

Malicorne se înclină.

— Acum nu ne mai rămâne decât să ne punem pe treabă – zise de Saint-Aignan.

— Nu văd întrucât regele s-ar împotrivi; totuşi, cereţi-i permisiunea.

— Chiar acum mă duc la el.

— Iar eu mă duc să caut lucrătorul de care avem nevoie.

— Când va fi aici?

— Astă-seară.

— Nu uita să iei toate măsurile de prevedere.

— Îl voi aduce legat la ochi.

— Iar eu îți voi trimite una din trăsurile mele.

— Fără steme.

— Cu unul din lacheii mei, fără livrea, bineînțeles!

— Perfect, domnule conte.

— Dar La Vallière?

— Ce-i cu ea?

— Ce va spune când va vedea toate astea?

— Vă asigur că o vor interesa foarte mult.

— Cred.

— Sunt chiar convins că dacă regele nu va avea îndrăzneala să urce la ea, ea va avea curiozitatea să coboare.

— Să sperăm – zise de Saint-Aignan.

— Da, să sperăm – repetă Malicorne.

— Atunci, mă duc la rege.

— Şi faceți foarte bine.

— La ce oră, diseară, vei avea lucrătorul?

— La ceasurile opt.

— Şi cât timp crezi că-i va trebui până va tăia cu ferăstrăul pătratul acela?

— Cam două ceasuri; numai că, după aceea, îi va trebui oarecare timp ca să termine ceea ce se numeşte legătura între camere. O noapte şi o parte din ziua de mâine; cu scară cu tot, trebuie să socotim două zile.

— Două zile e cam mult.

— Doamne, când te-ai apucat să deschizi o poartă spre paradis, se cuvine, cel puțin, ca această poartă să fie făcută

cum trebuie.

— Ai dreptate; pe curând, scumpe domnule Malicorne. Mutarea mea va fi gata poimâine seara.

XLII

PLIMBARE LA LUMINA FACLELOR

De Saint-Aignan, fericit de cele ce auzise, încântat de cele ce întrezărea, alergă în goana mare spre cele două camere ale lui de Guiche. El care, cu un sfert de ceas mai înainte, nu şi-ar fi dat cele două camere ale sale nici pentru un milion, acum era gata să cumpere cu un milion, dacă i s-ar fi cerut, cele două odăi pe care le râvnea atât de mult. Dar nu se lovi de cereri aşa de mari. Domnul de Guiche nu ştia încă unde avea să locuiască şi, de altfel, era prea greu bolnav ca să-l preocupe în aceste momente locuința. De Saint-Aignan puse deci mâna pe cele două odăi ale lui de Guiche. La rândul lui, domnul Dangeau căpătă cele două camere ale lui de Saint-Aignan, plătind o sfănțuială de şase mii de livre intendentului contelui şi crezând că făcuse o afacere strălucită. Camerele în care stătea Dangeau fură rezervate pentru viitoarea locuință a lui de Guiche. Şi toate acestea fără a se putea afirma cu siguranță că, în ciuda acestor schimbări, de Guiche va locui vreodată în acele camere. În ceea ce-l priveşte pe Dangeau, el era atât de fericit, încât nu-şi mai dădu osteneala să presupună că de Saint-Aignan avea interese superioare pentru a se muta din apartamentul său.

La un ceas după noua hotărâre luată de Saint-Aignan, acesta era stăpân pe cele două camere. Peste zece minute de la instalarea lui de Saint-Aignan în cele două camere, Malicorne se prezentă la el împreună cu tapițerii.

În acest timp, regele îl chemă pe de Saint-Aignan; oamenii alergară la el, dar acolo dădură de Dangeau; Dangeau îi trimise la de Guiche, unde îl găsiră în sfârşit pe Saint-Aignan.

Dar toate acestea îl făcură pe favorit să întârzie, astfel că regele îşi manifestase de două sau de trei ori nerăbdarea până când de Saint-Aignan ajunse cu sufletul la gură la stăpânul său.

— Aşadar, şi tu mă părăseşti? îl întâmpină Ludovic al XIV-lea cu acest ton plângător prin care Cezar, cu o mie opt sute de ani mai înainte, trebuie că rostise: *Tu quoque* [1].

—----------

[1] "Chiar şi tu" – în limba latină. Cuvinte strigate cu durere de către Cezar în clipa când a zărit printre asasinii săi pe Brutus, care trecea drept fiul său.

—----------

— Sire – răspunse de Saint-Aignan – nu-l părăsesc câtuşi de puțin pe rege, dimpotrivă; dar eram ocupat cu mutarea mea.

— Ce mutare? Credeam că ai terminat cu mutarea de acum trei zile.

— Da, sire. Însă nu mă simțeam bine unde stăteam şi am trecut în corpul de clădiri din față.

— Când spun că şi tu mă părăseşti! strigă regele. Oh, asta întrece orice margini. Prin urmare, n-aveam decât o femeie la care inima mea ținea, şi întreaga familie s-a coalizat ca să mi-o răpească. Nu aveam decât un prieten căruia îi împărtăşeam necazurile mele şi care mă ajuta să-mi port durerile, dar acest prieten s-a săturat de tânguirile mele şi mă părăseşte fără ca măcar să-mi ceară îngăduința.

De Saint-Aignan începu să râdă. Regele bănui că trebuie să fie vreo taină în această lipsă de respect.

— Ce s-a întâmplat? întrebă el plin de speranță.

— Sire, acest prieten, pe care maiestatea voastră îl muştruluieşte, încearcă să-i redea regelui său fericirea pe care a pierdut-o.

— Ai să mă ajuți s-o văd pe La Vallière? întrebă Ludovic al XIV-lea.

— Sire, nu pot să răspund încă; dar...

— Dar?...

— Dar aşa sper.

— Oh, cum? Cum? Spune-mi, de Saint-Aignan. Vreau să cunosc planul tău, vreau să te ajut din toate puterile mele.

— Sire – răspunse de Saint-Aignan – nu ştiu încă nici eu prea bine cum voi face pentru a ajunge la țel; dar am toate motivele să cred că, de mâine...

— De mâine zici?

— Da, sire.

— Oh, ce fericire! Dar pentru ce te muți?

— Pentru a vă sluji mai bine.

— Şi întrucât, mutându-te, mă poți sluji mai bine?

— Ştiți unde se află cele două camere care au fost rezervate contelui de Guiche?

— Da.

— Atunci ştiți unde mă mut.

— Fără îndoială, dar asta nu mă lămureşte cu nimic.

— Cum, nu înțelegeți, sire, că deasupra acestei locuințe sunt alte două camere?

— Care?

— Una, a domnişoarei de Montalais, cealaltă…

— Cealaltă a domnişoarei de La Vallière, da, de Saint-Aignan?

— Chiar aşa, sire.

— Oh, Saint-Aignan, aşa este, da, aşa este! Saint-Aignan, ai avut o idee minunată, o idee de prieten, de poet; apropiindu-mă de ea, atunci când universul întreg ne desparte, prețuieşti pentru mine mai mult decât Pilade pentru Oreste, decât Patrocle pentru Achile.

— Sire – zise de Saint-Aignan cu un surâs – mă îndoiesc că, atunci când maiestatea voastră ar cunoaşte planurile mele în toată întinderea lor, ar continua să-mi mai acorde nişte măguliri atât de înalte. Ah, sire, mă tem că voi avea parte de cele mai urâte cuvinte, pe care anumiți puritani de la curte nu se vor da în lături să mi le arunce atunci când vor afla ceea ce am de gând să fac pentru maiestatea voastră.

— Saint-Aignan, mor de nerăbdare; Saint-Aignan, mă usuc pe picioare; Saint-Aignan, nu mai pot aştepta până mâine… Mâine! Dar până mâine mi se pare o eternitate!

— Totuşi, sire, dacă binevoiți, vă propun să ieşiți numaidecât şi să vă potoliți această nerăbdare, făcând o mică plimbare.

— Cu tine, da; vom studia planurile tale, vom vorbi despre ea.

— Nu, sire, eu rămân în casă.

— Atunci cu cine să ies?

— Cu doamnele.

— Ah, pentru nimic în lume, nu, Saint-Aignan!

— Sire, trebuie.

— Nu, nu! De o mie de ori nu! Nu mă voi supune la cel mai groaznic supliciu – de a fi la doi paşi de ea, de a o vedea, de a-i atinge rochia în treacăt şi de a nu-i putea spune nimic. Nu, renunț la acest supliciu pe care tu îl socoți o fericire şi care nu e decât o tortură ce-mi arde ochii, ce-mi frânge brațele şi-mi zdrobeşte inima. Să o văd în prezența tuturor străinilor şi să nu-i pot spune că o iubesc, când toată ființa mea îi arată această dragoste, şi să mă trădez în fața tuturor! Nu, mi-am jurat să nu mai fac acest lucru, şi-mi voi ține jurământul.

— Totuşi, sire, vă rog să mă ascultați.

— Nu ascult nimic, Saint-Aignan.

— În acest caz, voi continua singur. Trebuie, sire, vă rog să înțelegeți, trebuie, e absolută nevoie ca DOAMNA şi domnişoarele ei de onoare să lipsească două ceasuri din palat.

— Mă uluieşti, Saint-Aignan!

— E greu pentru mine să poruncesc regelui meu; dar, în această împrejurare, poruncesc, sire. Am nevoie de o plimbare, sau de o partidă de vânătoare.

— Dar această plimbare, această vânătoare ar apărea ca un capriciu, ca o bizarerie! Manifestând asemenea toane, ar însemna să arăt întregii curți că nu mai sunt stăpân pe inima mea. Şi nu se spune oare destul, şi aşa, că visez cucerirea lumii, dar că mai înainte ar trebui să încep prin a mă cuceri pe mine însumi?

— Cei care spun asta, sire, sunt nişte neruşinaţi şi nişte răuvoitori; dar, oricine ar fi ei, dacă maiestatea voastră preferă să-i asculte, eu nu mai am nimic de adăugat. Atunci, ziua de mâine va fi amânată pentru un timp nedeterminat.

— Saint-Aignan, voi ieşi astă-seară... Diseară mă voi culca la Saint-Germain, la lumina faclelor; mâine voi dejuna acolo, şi mă voi reîntoarce la Paris pe la ceasurile trei. E bine aşa?

— E foarte bine.

— Atunci voi pleca diseară la ceasurile opt.

— Maiestatea voastră a ghicit ora care-mi trebuie.

— Şi nu vrei să-mi spui nimic?

— Adică *nu pot* să vă spun nimic. Dibăcia e mare lucru pe lumea aceasta, sire; totuşi, hazardul joacă un atât de mare rol în înfăptuirile ei, încât eu am obiceiul de a lăsa pe seama hazardului partea cea mai mică, încredinţat că el va face în aşa fel ca lucrurile să iasă cât mai bine.

— Atunci mă bizui pe tine.

— Şi faceţi foarte bine.

Întărit astfel, regele se duse drept la DOAMNA, unde anunţă plimbarea plănuită. DOAMNA crezu la început că vede, în această partidă neaşteptată, o uneltire a regelui pentru a se întâlni cu La Vallière, fie pe drum, apărat de întuneric, fie altfel; dar se feri să-şi trădeze vreo bănuială faţă de cumnatul ei şi primi invitaţia cu zâmbetul pe buze. Dădu, cu glas tare, ordinul ca domnişoarele de onoare să o urmeze, rezervându-şi dreptul ca mai târziu, în ceasul serii, să facă ceea ce i se va părea mai potrivit pentru a răsturna planurile regelui. Apoi, după ce rămase singură, şi pe când bietul îndrăgostit, care dăduse această dispoziţie, putea să creadă că domnişoara de La Vallière va face parte din suită, în momentul poate când el se mângâia cu gândul la această tristă fericire a îndrăgostiţilor persecutaţi, care este de a

gusta, fie şi numai văzându-se, bucuriile ce le sunt astfel interzise, în acel moment DOAMNA, în mijlocul domnişoarelor sale de onoare, spunea:

— Îmi vor fi de ajuns două însoțitoare astă-seară: domnişoara de Tonnay-Charente şi domnişoara de Montalais.

La Vallière prevăzuse lovitura şi, ca atare, se aştepta la ea; dar persecutarea o făcu mai tare. Nu-i lăsă DOAMNEI satisfacția de a vedea pe fața ei urmele loviturii pe care o primea în inimă. Dimpotrivă, surâzând cu acea nespusă drăgălăşenie ce dădea chipului ei o înfățişare angelică, zise:

— Aşadar, DOAMNĂ, eu sunt liberă astă-seară?

— Da, fără îndoială.

— Mă voi folosi de acest prilej pentru a lucra la tapiseria pe care alteța sa regală a avut bunăvoința s-o remarce şi pe care, de la început, am avut onoarea de a i-o oferi.

Şi, făcând o reverență plină de respect, se retrase la dânsa. Domnişoarele de Montalais şi de Tonnay-Charente făcură acelaşi lucru.

Vestea plimbării ieşi o dată cu ele din camera DOAMNEI şi se răspândi în tot palatul. Zece minute mai târziu, Malicorne cunoştea hotărârea DOAMNEI şi strecura sub uşa lui Montalais un bilețel cu următorul conținut:

Trebuie ca L. V. să-şi petreacă noaptea cu DOAMNA.

Montalais, conform înțelegerilor luate, arse mai întâi bilețelul, apoi începu să se gândească.

Montalais era o fată deşteaptă şi îşi întocmi repede planul. La ora când trebuia să se ducă la DOAMNA, adică pe la ceasurile cinci, ea străbătu curtea alergând şi, ajunsă la zece paşi de un grup de ofițeri, scoase un țipăt, căzu în chip grațios într-un genunchi, se ridică şi-şi continuă drumul, însă şchiopătând. Gentilomii dădură fuga s-o ajute. Montalais îşi

scrântise un picior. Dar, credincioasă datoriei sale, ea ținu să urce totuşi la DOAMNA.

— Ce s-a întâmplat şi de ce şchiopătezi? o întrebă aceasta. Te luasem drept La Vallière.

Montalais povesti cum, grăbindu-se să vină mai repede, îşi scrântise un picior. DOAMNA păru s-o căineze şi voi să cheme, chiar atunci, un chirurg. Dar fata, încredințând-o că nu era nimic grav, zise:

— DOAMNĂ, îmi pare nespus de rău numai de faptul că n-am să-mi pot îndeplini serviciul, şi aş fi vrut s-o rog pe domnişoara de La Vallière să mă înlocuiască pe lângă altețа voastră...

DOAMNA îşi încruntă sprânceana.

— Dar nu m-am dus încă să-i spun – continuă Montalais.

— Şi de ce nu te-ai dus? întrebă DOAMNA.

— Fiindcă biata La Vallière părea aşa de fericită că are o seară şi o noapte libere, încât nu am destul curaj s-o rog să facă serviciul în locul meu.

— Cum, se bucură până într-atât? întrebă DOAMNA, surprinsă de aceste cuvinte.

— Aproape că e nebună de bucurie; cântă, ea care totdeauna e atât de melancolică. De altfel, altețа voastră ştie că nu-i place să se arate în lume şi că firea ei ascunde un grăunte de sălbăticie.

"Oh, oh – făcu în sinea ei DOAMNA – voioşia asta ascunde ceva!"

— S-a şi pregătit – continuă Montalais – să cineze la ea diseară, împreună cu una din cărțile sale îndrăgite. Şi apoi, altețа voastră are încă alte şase domnişoare, care vor fi fericite să vă însoțească; de aceea, nu m-am mai dus să-i propun domnişoarei de La Vallière.

DOAMNA tăcu.

— Am făcut bine? adăugă Montalais cu o uşoară strângere de inimă, văzând că nu-i prea reuşise şiretlicul acesta, în care îşi pusese toată încrederea, astfel că nu mai socotise necesar să născocească altul. Doamna mă aprobă? întrebă ea.

DOAMNA se gândea că, în timpul nopții, regele ar putea foarte bine să părăsească Saint-Germain şi, cum de la Paris la Saint-Germain nu erau decât patru leghe şi jumătate, el ar putea să fie într-un ceas la Paris.

— Spune-mi – zise ea – La Vallière, aflând că te-ai rănit, s-a oferit cel puțin să te însoțească?

— Oh, ea n-a aflat încă de accidentul meu, şi chiar dacă ar şti, nu i-aş cere, fireşte, nimic care s-o smulgă de la planurile sale. Cred că vrea să realizeze singură, astă-seară, partida de plăcere a fostului rege, care-i spunea domnului de Saint-Mars: "Să ne plictisim, domnule de Saint-Mars, să ne plictisim împreună".

DOAMNA era convinsă că o anumită taină de îndrăgostită se ascundea în această sete de singurătate. Această taină nu putea fi decât întoarcerea lui Ludovic, peste noapte. Nu mai încăpea nici o îndoială, La Vallière fusese prevenită despre această întoarcere, de aici bucuria ei de a rămâne la Palatul Regal. Era, desigur, un plan pus la cale mai dinainte. "N-o să mă las păcălită de ei" – îşi spuse DOAMNA. Şi luă o hotărâre nestrămutată.

— Domnişoară de Montalais – zise ea – fii bună şi anunț-o pe prietena dumitale, domnişoara de La Vallière, că îmi pare rău, dar trebuie să-i tulbur planurile ei de singurătate; în loc să se plictisească singură aici, aşa cum ar fi dorit, va veni să se plictisească laolaltă cu noi, la Saint-Germain.

— Ah, biata La Vallière – şopti Montalais cu un aer îndurerat, dar cu inima plină de bucurie. Oh, DOAMNĂ, nu

există un mijloc ca alteța voastră...

— Destul – zise DOAMNA – aşa am hotărât! Prefer societatea domnişoarei de La Baume Le Blanc oricărei alte întovărăşiri. Du-te de-o trimite la mine, şi îngrijeşte-ți piciorul.

Montalais nu aşteptă să i se repete ordinul. Se întoarse acasă, îi scrise răspunsul lui Malicorne şi-l vârî sub covor. SE VA DUCE – spunea acest răspuns. O spartană n-ar fi scris ceva mai laconic.

"În acest chip – gândea DOAMNA – o voi supraveghea pe drum, iar noaptea va dormi lângă mine, şi să vedem dacă maiestatea sa va putea schimba un cuvânt cu domnişoara de La Vallière."

La Vallière primi ordinul de a pleca la plimbare cu aceeaşi blândă nepăsare cu care primise ordinul de a rămâne. Totuşi, în sinea ei, se bucura foarte mult şi privea această schimbare în hotărârea Prințesei ca o consolare pe care i-o trimitea Providența. Mai puțin pătrunzătoare decât DOAMNA, ea punea totul pe seama hazardului.

În timp ce toată lumea, cu excepția celor căzuți în dizgrație, a bolnavilor şi a persoanelor cu picioarele scrântite, se îndrepta spre Saint-Germain, Malicorne îşi vârâse dulgherul său într-o trăsură a domnului de Saint-Aignan şi-l aducea în camera de sub odaia domnişoarei de La Vallière. Omul se puse numaidecât de lucru, îmbărbătat de strălucita răsplată ce i se făgăduise. Şi cum i se puseseră la îndemână sculele cele mai bune, luate de la inginerii casei regale, între altele, un ferăstrău cu dinți atât de zdraveni, încât puteau să taie în apă bârnele de stejar tari ca fierul, lucrul înainta repede, şi o bucată pătrată de tavan, aleasă între două grinzi, căzu în brațele lui Saint-Aignan, Malicorne şi ale unui valet de încredere, personaj adus pe lume ca să vadă şi să audă

totul, dar să nu spună nimic. Atât doar că, în, virtutea unui nou plan indicat de Malicorne, deschizătura fu făcută într-un colț. Şi iată pentru ce:

Cum nu exista cabinet de toaletă în camera domnişoarei de La Vallière, aceasta ceruse, şi obținuse chiar în dimineața aceea, un marc paravan, menit să țină locul unui perete. Paravanul fusese aşezat la locul lui. Era destul de larg ca să acopere deschizătura care, de altfel, avea să fie ascunsă sub tot felul de obiecte din lemn de abanos.

Gaura odată făcută, lucrătorul se strecură printre grinzi şi pătrunse în camera domnişoarei de La Vallière. Ajuns aici, netezi cu ferăstrăul marginile tăieturii, chiar din bucățile de parchet, făcu o trapă ce se îmbuca aşa de bine în deschizătura, încât ochiul cel mai priceput n-ar fi putut să vadă acolo decât marginile obişnuite ale bucăților din lemnul parchetului.

Malicorne prevăzuse totul. Un ivăr şi două balamale, cumpărate mai dinainte, fură prinse de această trapă. Una din acele mici scări în spirală, ce începeau să se folosească pe atunci în multe case, fu de asemenea cumpărată de gata de către ingeniosul Malicorne, care o plăti cu două mii de livre. Era puțin mai lungă decât trebuia, însă dulgherul îi tăie câteva trepte, reducând-o la măsura necesară. Această scară, menită să susțină o atât de ilustră povară, fu prinsă de zid numai prin două cârlige. Partea de jos fu înfiptă chiar în parchetul contelui şi fixată cu două şuruburi de metal; regele şi întregul său consiliu ar fi putut să urce şi să coboare pe această scară fără nici o teamă.

Ciocanele băteau numai deasupra unor pernițe de câlți, pilele muşcau fără zgomot, cu mânerul înfăşurat în cârpe, cu lama muiată mereu în untdelemn. De altfel, partea cea mai zgomotoasă a lucrului fusese executată în timpul nopții şi în

cursul dimineții, adică în lipsa domnişoarei de La Vallière şi a DOAMNEI.

Când, pe la ceasurile două, curtea se reîntoarse la Palatul Regal, şi când La Vallière se urcă în camera ei, toate erau la locul lor şi nici cel mai mărunt fir de rumeguş, nici cea mai mică aşchie nu arăta violarea domiciliului. Numai de Saint-Aignan, care voise să ajute cât mai mult la această treabă, îşi zgâriase degetele şi-şi sfâşiase cămaşa, vărsând o baltă de sudoare în serviciul regelui. Palmele mai ales îi erau pline de băşici. Aceste băşici apăruseră din pricină că ținuse scara lui Malicorne. Afară de asta, adusese el singur, una câte una, cele cinci bucăți ale scării, formată fiecare din câte două trepte. În sfârşit, putem s-o spunem, regele, dacă l-ar fi văzut lucrând cu atâta râvnă pentru el, i-ar fi jurat recunoştință eternă.

Aşa precum prevăzuse Malicorne, omul calculelor exacte, lucrătorul termină toate operațiile sale în douăzeci şi patru de ore. Primi douăzeci şi patru de ludovici şi plecă peste măsură de mulțumit; primise atât cât câştiga el de obicei în şase luni de zile.

Nimeni nu avea nici cea mai mică bănuială despre ceea ce se petrecuse sub apartamentul domnişoarei de La Vallière.

Dar, în seara celei de a doua zile, după ce La Vallière părăsise iatacul DOAMNEI şi se întorsese în camera ei, o uşoară trosnitură se auzi în fundul odăii. Mirată, fata se uită să vadă de unde vine zgomotul. Trosnitura se repetă.

— Cine-i acolo? întrebă ea cu un accent de groază.

— Eu – răspunse glasul atât de cunoscut al regelui.

— Voi!... Voi!... strigă tânăra fată care se crezu o clipă în mrejele unui vis. Dar unde... unde sunteți, sire?

— Aici – răspunse regele desfăcând una din tăbliile paravanului şi apărând ca o umbră în fundul odăii.

La Vallière scoase un țipăt şi căzu, tremurând, într-un fotoliu.

XLIII

APARIȚIA

La Vallière îşi reveni repede din surpriza sa; căutând să fie cât mai respectuos, regele îi dădu prin prezența lui mai multă încredere decât îi putuse arăta prin apariția lui. Dar, văzând că ceea ce o neliniştea mai ales pe La Vallière era mijlocul prin care el pătrunsese la dânsa, îi explică sistemul scării ascunse în dosul paravanului, făcând-o să înțeleagă îndeosebi că prezența lui aici nu era o arătare supranaturală.

— Oh, sire – îi spuse La Vallière, clătinându-şi capul ei bălai cu un surâs plin de farmec – prezent sau absent, nu e clipă în care maiestatea voastră să nu apară în gândurile mele.

— Ceea ce înseamnă, Louise?

— Oh, ceea ce ştiți foarte bine, sire: că nu trece o singură clipă fără ca biata fată a cărei taină ați surprins-o la Fontainebleau, şi de care v-ați încredințat apoi la picioarele crucifixului, să nu se gândească la voi.

— Louise, mă umpli de bucurie şi fericire.

La Vallière zâmbi cu tristețe şi adăugă:

— Dar, sire, v-ați gândit oare că această ingenioasă născocire nu ne poate fi de nici un folos?

— De ce? Spune: aştept.

— Pentru că această cameră în care locuiesc, sire, nu e câtuşi de puțin ferită de cercetări şi iscodiri: DOAMNA poate să vină aici întâmplător; oricând în timpul zilei se abate aici câte una din prietenele mele; ca să încui uşa pe dinăuntru, ar însemna să mă dau singură de gol, ca şi cum aş scrie deasupra ei: "Nu intrați, regele e aici!" Uite, chiar şi acum,

nimic nu împiedică, sire, ca uşa să se deschidă dintr-o dată şi maiestatea voastră să fie surprinsă alături de mine.

— Atunci – zise regele râzând – chiar că voi fi luat drept o fantomă, căci nimeni n-ar putea să spună pe unde am venit aici. Şi numai fantomele sunt în stare să treacă prin ziduri şi prin tavane.

— Oh, sire, dar gândiți-vă ce aventură, ce scandal s-ar isca! Niciodată nu se va fi vorbit mai mult pe seama domnişoarelor de onoare, aceste sărmane făpturi pe care răutatea nu le cruță de loc.

— Şi ce concluzii tragi din toate astea, draga mea Louise?... Hai spune-mi, mărturiseşte.

— C-ar trebui... Vai, iertați-mă, e prea aspru ceea ce vreau să spun.

Ludovic zâmbi.

— Spune, totuşi – o îndemnă el.

— Ar trebui ca maiestatea voastră să renunțe la scară, la născociri şi la surprize de felul acesta; căci răul de a fi văzut aici, sire, va fi mai mare decât fericirea de a vă întâlni.

— Ei bine, dragă Louise – răspunse regele cu un accent plin de iubire – în loc să renunț la această scară prin care mă urc aici, există un alt mijloc, mult mai simplu, la care dumneata nu te-ai gândit.

— Un alt mijloc?...

— Da, altul. Oh, înseamnă că nu mă mai iubeşti aşa cum te iubesc eu, Louise; dovadă că nu-ți pui mintea la încercare.

La Vallière îl privi în ochi. Ludovic îi întinse mâna, pe care ea i-o strânse încet.

— Spui – continua regele – că voi fi surprins venind aici, unde oricine poate să intre când vrea?

— Uite, sire, chiar în clipa când îmi vorbiți despre asta, tremur de teamă.

— Înțeleg... Dar dumneata nu vei fi surprinsă de nimeni coborând această scară şi venind în camerele ce se află dedesubt.

— Sire, sire, ce vreți să spuneți? strigă La Vallière îngrozită.

— M-ai înțeles greşit, Louise, de vreme ce cuvintele mele îți stârnesc atâta mânie. Mai întâi, ştii ale cui sunt camerele acelea?

— Ale domnului conte de Guiche.

— Nu, ale domnului de Saint-Aignan.

— Adevărat? exclamă La Vallière.

Şi acest cuvânt, scăpat din inima bucuroasă a fetei, scăpără ca un fulger de dulci prevestiri în inima înflorită a regelui.

— Da, ale domnului de Saint-Aignan, prietenul nostru, zise el.

— Dar, sire, eu n-aş putea să intru în camera domnului de Saint-Aignan, tot aşa cum n-aş fi intrat într-a domnului de Guiche – rosti îngerul redevenit femeie.

— De ce n-ai putea, Louise?

— Cu neputință! Cu neputință!

— Eu cred, Louise, că, sub ocrotirea regelui, totul e cu putință.

— Sub ocrotirea regelui? zise ea cu o privire încărcată de dragoste.

— Oh, te încrezi în cuvântul meu, nu-i aşa?

— Mă încred când nu sunteți de față, sire; dar când sunteți aici, când îmi vorbiți, când vă văd, nu mai cred în nimic.

— Ce trebuie să fac pentru a te convinge, Dumnezeule?

— E lipsă de respect, ştiu, să nu mă încred în cuvântul regelui; dar pentru mine nu mai sunteți rege.

— Oh, slavă Domnului, aşa sper şi eu! Vezi cât de mult mă străduiesc ca să găsesc o soluție? Ascultă, prezența unui al treilea te-ar linişti?

— Prezența domnului de Saint-Aignan? Da.

— Într-adevăr, Louise, îmi sfâşii inima cu asemenea bănuieli.

La Vallière nu răspunse nimic; îl înfăşură pe Ludovic cu acea privire limpede ce pătrunde până în adâncul inimilor, apoi spuse:

— Oh, oh, nu de voi mă tem şi nu asupra voastră se îndreaptă bănuielile mele.

— Primesc atunci – zise regele cu un oftat – ca domnul de Saint-Aignan, care are fericitul privilegiu de a-ți inspira încredere, să fie totdeauna de față la întrevederile noastre, îți făgăduiesc.

— Adevărat, sire?

— Pe cuvântul meu de gentilom! Iar dumneata, la rându-ți?...

— Aşteptați, oh, asta nu e totul.

— Mai e şi altceva, Louise?

— Oh, fără îndoială; nu vă grăbiți, sire, căci n-am ajuns încă la capăt.

— Bine, sfârşeşte prin a-mi zdrobi inima!

— Înțelegeți, sire, că această întrevedere trebuie să aibă, chiar şi față de domnul de Saint-Aignan, un motiv cât de cât întemeiat.

— Un motiv întemeiat! rosti regele pe un ton de blând reproş.

— Firește. Gândiți-vă, sire!

— Oh, eşti o ființă plină de prevedere şi, crede-mă, singura mea dorință este să te pot egala în această privință. Ei bine, Louise, va fi aşa cum doreşti dumneata. Întrevederile

noastre vor avea un motiv întemeiat, şi eu am şi găsit acest motiv.

— În sensul că, sire...?

— În sensul că, de mâine, dacă vrei...

— Mâine?

— Vrei să spui că e prea târziu? exclamă regele strângând în palmele sale mâna fierbinte a domnişoarei de La Vallière.

În acea clipă se auziră paşi pe coridor.

— Sire, sire – strigă La Vallière – se apropie cineva, auziți? Sire, sire, fugiți, vă rog!

Regele nu făcu decât o săritură şi fu, din fotoliu, în dosul paravanului.

Era şi timpul; pe când regele trăgea una din tăblii în dreptul lui, clanța uşii se deschise şi Montalais apăru în prag. E de la sine înțeles că intră dintr-o dată, fără să îndeplinească nici o ceremonie. Ea ştia, vicleana, că a bate la uşă, înainte de a deschide, însemna să-i arate prietenei sale o neîncredere jignitoare. Montalais intră deci în cameră şi, după ce-şi roti ochii în jur, observând cele două scaune foarte aproape unul de altul, lăsă să se scurgă oarecare timp, încercând să închidă uşa care, nu se ştie din ce pricină, nu voia să se închidă, încât regele avu răgazul să tragă clapa şi să coboare la de Saint-Aignan.

Un zgomot, pe care o ureche mai puțin fină decât a ei nu l-ar fi perceput, îi dădu de veste lui Montalais că regele dispăruse; ea izbuti să închidă atunci uşa cea îndărătnică şi se apropie de La Vallière.

— Trebuie să vorbim, Louise – îi spuse acesteia – trebuie să vorbim serios; cred că eşti de aceeaşi părere.

Louise, oricât ar fi fost de tulburată, nu reținu totuşi fără o tainică îngrijorare cuvântul *serios,* pe care Montalais îl accentuase dinadins.

— Doamne, scumpa mea Aure – murmură ea – dar ce s-a mai întâmplat?

— S-a întâmplat, dragă prietenă, că DOAMNA se îndoieşte de toate.

— De toate ce?

— Mai e oare nevoie să-ți explic? Nu pricepi ce vreau să spun? Ei bine, cred că ai observat schimbările DOAMNEI de câteva zile încoace; ai observat că ea te-a ținut lângă dânsa, apoi te-a alungat, pentru a te primi iarăşi.

— E ciudat, într-adevăr; dar sunt obişnuită cu ciudățeniile ei.

— Ceva mai mult încă. Ai băgat de seamă, pe urmă, că DOAMNA, după ce te-a oprit să iei parte la plimbare, ieri ți-a poruncit după aceea să mergi totuşi la plimbare?

— Am băgat de seamă, fără îndoială.

— Ei bine, se pare că DOAMNA are acum dovezi îndestulătoare împotrivă-ți, nimic nemaifiind în Franța care să poată opri acest torent ce înlătură toate stăvilarele din calea lui; şi înțelegi la ce mă gândesc când spun cuvântul torent.

La Vallière îşi ascunse fața în palme.

— Mă gândesc – continuă Montalais necruțătoare – la acel torent care a dat buzna pe poarta carmelitelor de la Chaillot şi a răsturnat toate prejudecățile curții, atât la Fontainebleau cât şi la Paris.

— Vai, vai mie! murmură La Vallière, cu fața mereu acoperită de degetele printre care i se scurgeau lacrimile.

— Oh, nu te mâhni astfel, căci n-ai ajuns decât la jumătatea chinurilor tale.

— Doamne, Dumnezeule – strigă tânăra fată înspăimântată – dar ce se mai poate întâmpla?

— Ei bine, iată despre ce e vorba. DOAMNA, nemaiavând alte ajutoare în Franța, întrucât s-a folosit pe rând de cele două regine, de DOMNUL şi de întreaga curte, DOAMNA şi-a adus aminte de o anumită persoană care are asupra nişte aşa-zise drepturi.

La Vallière se făcu albă ca o statuie de ceară.

— Această persoană – continuă Montalais – nu se află la Paris în acest moment.

— Oh, Dumnezeule! suspină La Vallière.

— Această persoană, dacă nu mă înşel, e plecată în Anglia.

— Da, da – murmură La Vallière pe jumătate zdrobită.

— Nu-i aşa că această persoană se afla acum la curtea regelui Carol al II-lea? Spune.

— Da.

— Ei bine, astă-seară, din cabinetul DOAMNEI a pornit o scrisoare la Saint-James, cu ordinul pentru curier de a nu se opri decât la Hampton-Court, care e, pe cât se pare, o reşedință regală situată la douăsprezece mile de Londra.

— Da, şi?

— Or, cum DOAMNA scrie la Londra cu regularitate din cincisprezece în cincisprezece zile, şi cum curierul obişnuit a fost trimis la Londra abia acum trei zile, mă gândesc că numai o împrejurare gravă a făcut-o pe DOAMNA să pună iarăşi mâna pe pană. Ştii doar cât de leneşă e ea la scris.

— Oh, da!

— Ceva îmi spune că această scrisoare a fost trimisă în legătură cu tine.

— În legătură cu mine? repetă nefericita fată cu docilitatea unui automat.

— Şi când am văzut-o pe biroul DOAMNEI, înainte de a fi închisă, mi s-a părut că era...

— Că era ce?

— Dar poate m-am înşelat.

— Ce?... Spune.

— Că îi era adresată lui Bragelonne.

La Vallière se ridică în picioare, pradă celei mai dureroase nelinişti.

— Montalais – zise ea cu glasul sugrumat de plâns – toate visurile surâzătoare ale tinereții şi nevinovăției s-au spulberat din sufletul meu. Nu mai am nimic să-ți ascund, nici ție, nici altcuiva. Viața mea e acum ca o carte deschisă în care poate să citească toată lumea, de la rege până la cel din urmă trecător. Aure, scumpa mea Aure, ce să fac? Ce-am să deviu?

Montalais se apropie cu un pas.

— Doamne, întreabă-te pe tine – zise ea.

— Ei bine, nu-l iubesc pe domnul de Bragelonne; şi când îți spun că nu-l iubesc, cată şi mă înțelege: îl iubesc aşa cum cea mai bună soră poate să-l iubească pe un frate; dar el nu asta îmi cere mie, iar eu nu asta i-am făgăduit lui.

— În sfârşit, îl iubeşti pe rege – zise Montalais – şi asta e cea mai bună scuză.

— Da, îl iubesc pe rege – murmură înăbuşit tânăra fată – şi am plătit destul de scump dreptul de a rosti aceste cuvinte. Ei bine, spune, Montalais, ce poți face pentru mine sau împotriva mea, în situația în care mă găsesc?

— Vorbeşte mai limpede.

— Ce ți-aş putea spune?

— Aşadar, nimic mai deosebit?

— Nu – zise Louise cu uimire.

— Bun. Atunci nu-mi ceri decât un sfat?

— Da.

— Cu privire la domnul Raoul?

— Nimic altceva.

— E o chestiune delicată – răspunse Montalais.

— Nu, nimic nu e delicat în toată povestea asta. Să mă căsătoresc cu el, spre a-mi ține făgăduiala pe care i-am făcut-o? Să-l ascult mai departe pe rege?

— Ştii bine că mă pui în grea încurcătură – zise Montalais zâmbind. Mă întrebi dacă trebuie să te căsătoreşti cu Raoul, căruia îi sunt prietenă şi căruia i-am produs o mare durere pronunțându-mă împotriva lui. Mă întrebi apoi dacă să-l mai asculți pe rege, a cărui supusă sunt, şi pe care l-aş jigni dacă te-aş sfătui într-un anume fel. Ah, Louise, Louise, nici nu-ți dai seama cum te joci cu o poziție destul de spinoasă!

— Nu m-ai înțeles, Aure – zise La Vallière rănită de tonul uşor glumeț pe care-l luase Montalais. Dacă vorbesc de căsătoria cu domnul de Bragelonne este fiindcă aş putea s-o fac, fără să-i pricinuiesc nici o neplăcere; dar, din acelaşi motiv, dacă-l ascult pe rege, se cuvine oare să-l fac uzurpatorul unui bun, mărunt, e adevărat, dar căruia dragostea îi împrumută o amprentă de o oarecare valoare? Ceea ce-ți cer, prin urmare, e de a-mi arăta un mijloc de a ieşi cât mai onorabil din această încurcătură, fie într-o parte, fie în alta, sau, mai bine zis, te întreb de partea cui ar fi mai cinstit să mă hotărăsc?

— Draga mea Louise – răspunse Montalais după o clipă de tăcere – eu nu sunt din cei şapte înțelepți ai Greciei şi nu am reguli de conduită absolut fixe; dar, în schimb, am oarecare experiență şi pot să-ți spun că niciodată o femeie nu cere un sfat de felul aceluia pe care mi-l ceri tu, fără a fi la grea încercare. Or, tu ai făcut o promisiune solemnă şi tu ai cuvânt; dacă eşti deci în încurcătură, luând un astfel de angajament, nu sfatul unei străine, căci totul e străin pentru o inimă plină de iubire, nu sfatul meu, crede-mă, te-ar putea scoate din această situație. Nu ți-l voi da, prin urmare, cu

atât mai mult cu cât, în locul tău, eu m-aş simți şi mai nehotărâtă după, decât înainte de a primi un sfat. Tot ceea ce pot să fac e să-ți repet ceea ce ți-am mai spus: vrei să te ajut?

— Ah, da!

— Ei bine, asta e totul... Spune-mi cum vrei să te ajut: spune-mi pentru cine şi împotriva cui? În felul acesta ne vom feri să facem vreo greşeală.

— Dar, mai întâi – zise La Vallière strângând mâna prietenei sale – tu pentru cine, sau împotriva cui te declari?

— Pentru tine, dacă îmi eşti cu adevărat prietenă...

— Eşti sau nu confidenta DOAMNEI?

— Iată un motiv în plus ca să-ți fiu de folos. Dacă n-aş şti nimic din această parte, nu te-aş putea ajuta şi, prin urmare, tu nu te-ai alege cu nimic de pe urma sfaturilor mele. Prieteniile nu trăiesc decât prin acest soi de foloase reciproce.

— Asta înseamnă că vei rămâne în acelaşi timp prietenă cu DOAMNA?

— Fireşte. Îți pare rău?

— Nu – rosti La Vallière îngândurată, căci această sinceritate crudă i se părea o ofensă adusă femeii şi o greşeală făcută față de prietenă.

— Foarte bine – zise Montalais – căci altfel ai fi o proastă.

— Prin urmare, ai să mă ajuți?

— Cu devotament, mai ales dacă şi tu mă ajuți la fel.

— S-ar zice că nu-mi cunoşti inima – îi replică La Vallière privind-o pe Montalais cu ochi mari, nedumerită.

— Eh, Doamne, de când suntem la curte ne-am schimbat mult, draga mea Louise.

— Cum asta?

— Foarte simplu: erai oare acolo, la Blois, a doua regină a Franței?

La Vallière îşi lăsă capul în jos şi începu să plângă. Montalais o privi într-un chip greu de definit şi rosti în şoaptă aceste cuvinte:

— Biata fată! Apoi, răzgândindu-se, murmură: Bietul rege!

O sărută pe Louise pe frunte şi se întoarse în apartamentul ei, unde o aştepta Malicorne.

XLIV

PORTRETUL

În această maladie care se numeşte *dragoste,* crizele se succed la intervale totdeauna mai scurte atunci când răul se declară. Mai târziu, accesele se răresc, pe măsură ce se apropie vindecarea. Acestea spuse ca axiomă în general şi ca început de capitol în particular, să continuăm povestirea noastră.

În ziua următoare, zi fixată de rege pentru prima întâlnire la Saint-Aignan, La Vallière, dând paravanul la o parte, găsi pe parchet un bilet scris de mâna lui Ludovic. Acest bilet trecuse de la etajul de jos la cel de sus prin tăietura făcută în tavan. Nici o mână indiscretă, nici o privire curioasă nu putea să urce sau să arunce acolo această bucățică de hârtie.

Fusese una din ideile lui Malicorne. Văzând cât de folositor îi devenise regelui Saint-Aignan prin locuința lui, el nu lăsase ca acest curtean să se facă necesar şi ca mesager, de aceea, cu de la sine putere, îşi rezervă pentru sine acest din urmă rol. La Vallière citi cu nerăbdare biletul, prin care i se indica ora două după-amiază ca ceas al întâlnirii, arătându-i-se în acelaşi timp mijlocul prin care putea să ridice clapa fixată în parchet. *Şi fii cât mai frumoasă!* adăuga *post-scriptum*-ul răvaşului. Aceste ultime cuvinte o surprinseră pe fată, dar totodată o şi liniştiră.

Ceasurile treceau încet. În sfârşit, se apropie momentul hotărât. La fel de punctuală ca şi preoteasa Hero, în clipa când bătură ceasurile două, Louise ridică încet capacul şi îl găsi pe rege în vârful scării, aşteptând-o foarte respectuos să-i dea mâna. Această atenție deosebită o mişcă mult pe fată.

La picioarele scării, cei doi îndrăgostiți îl găsiră pe conte, care, cu un surâs şi o reverență de cel mai bun gust îi mulțumi domnişoarei La Vallière pentru onoarea ce i-o făcea de a-i vizita apartamentul. Apoi, întorcându-se către rege, zise:

— Sire, omul nostru a sosit.

La Vallière privi nelinişştită spre rege.

— Domnişoară – îi spuse regele – dacă te-am rugat să-mi acorzi cinstea de a coborî aici, am făcut-o cu un anumit scop. Am trimis să fie chemat un pictor foarte înzestrat, care redă într-un chip minunat asemănarea, şi vreau să-l autorizezi să-ți zugrăvească portretul. De altfel, dacă ții mult la asta, portretul va rămâne la dumneata.

La Vallière roşi.

— Vezi dar – adăugă regele – nu vom mai fi numai trei aici, ci patru. Eh, Doamne, de vreme ce nu suntem singuri, putem fi oricât de mulți.

La Vallière strânse uşor vârful degetelor de la mâna regesculuiei iubit.

— Să trecem în camera de alături, dacă maiestatea voastră binevoieşte – zise de Saint-Aignan.

Deschise uşa şi-şi pofti oaspeții dincolo.

Regele păşea după La Vallière şi-i sorbea din ochi gâtul alb ca sideful, deasupra căruia cădeau buclele dese şi răsucite ale părului ei argintiu. La Vallière era îmbrăcată într-o rochie de mătase grea, de culoare cenuşiu-deschis, cu irizări trandafirii; un şirag de perle negre îi făcea parcă şi mai

alb grumazul; în mâinile ei fine şi diafane răsucea un buchet de pansele, de roze de Bengal şi de clematite cu frunzulițele tăiate cu măiestrie, deasupra cărora se înălța, ca o cupă din care se vor revărsa mii de miresme, o lalea de Harlem în tonuri cenuşii şi violete, o specie rară şi desăvârşită care-l costase cinci ani de combinații pe grădinar şi cinci mii de livre pe rege. Acest buchet, Ludovic îl pusese în mâna domnişoarei de La Vallière în clipa când îi adresase salutul său.

În camera a cărei uşă o deschisese Saint-Aignan se afla un bărbat tânăr, îmbrăcat într-un costum de catifea uşoară, cu nişte frumoşi ochi negri şi cu părul lung, întunecat. Era pictorul. Pânza era pregătită, culorile preparate. El se înclină în fața domnişoarei de La Vallière cu acea gravă curiozitate a artistului care îşi studiază modelul, îl salută apoi pe rege, discret, ca şi cum nu l-ar fi cunoscut şi, deci, ar fi salutat pe un gentilom oarecare. Pe urmă, conducând-o pe domnişoara de La Vallière până la scaunul ce-o aştepta, o pofti să ia loc.

Tânăra fată se aşează cu multă grație şi cu un fel de delăsare, având mâinile ocupate şi punându-şi picioarele pe nişte pernițe, apoi, pentru ca privirile ei să nu rămână în gol sau să nu aibă nimic silit, pictorul o rugă să-şi caute o preocupare. Atunci Ludovic al XIV-lea, zâmbind, veni şi se aşează pe pernițe, la picioarele iubitei lui. Astfel, ea, lăsată puțin pe spate, rezemată de muchia fotoliului, cu florile în mână, şi el, cu ochii ridicați spre dânsa, sorbind-o din priviri, formau un grup plin de farmec, pe care artistul îl contemplă câteva minute cu încântare, în timp ce de Saint-Aignan, la rândul lui, îl contempla cu o adâncă invidie.

Pictorul schiță repede contururile; apoi, la primele trăsături de pensulă, pe fondul cenuşiu al pânzei prinse a se ivi dulcele şi poeticul chip cu ochii blânzi, cu obrajii

îmbujorați sub podoaba părului ei de un argintiu limpede şi pur.

În acest timp, cei doi îndrăgostiți vorbeau puțin şi se priveau mult; uneori, ochii lor deveneau atât de languroşi, încât pictorul era silit să-şi întrerupă lucrul, pentru a nu înfățişa o Erycină în loc de o La Vallière. Atunci de Saint-Aignan sărea în ajutor: recita versuri sau istorisea una din acele anecdote pe care le spunea Patru şi pe care Tallemant de Réaux le povestea atât de bine. Iar când La Vallière se simțea obosită, se odihneau cu toții. În astfel de clipe, un castron de porțelan de China, încărcat cu cele mai alese fructe din câte se puteau găsi, şi vinul de Xeres, distilându-şi topazul în argintul cizelat, serveau ca accesorii pentru acest tablou din care pictorul trebuia să prindă nuanțele cele mai efemere.

Ludovic era îmbătat de dragoste; La Vallière, de fericire; Saint-Aignan, de ambiție. Pictorul îşi strângea amintiri pentru bătrânețe.

Se scurseră astfel două ore; apoi, când bătură ceasurile patru, La Vallière se ridică şi-i făcu un semn regelui. Ludovic se ridică şi el, trecu în fața tabloului şi-i adresă artistului câteva complimente măgulitoare. De Saint-Aignan lăudă asemănarea, după părerea lui, de pe acum asigurată. La Vallière, la rândul ei, îi mulțumi pictorului, roşindu-se, şi trecu în camera alăturată, unde regele o urmă, după ce-l chemă şi pe de Saint-Aignan.

— Pe mâine, nu-i aşa? zise el către La Vallière.

— Dar, sire, gândiți-vă că s-ar putea să intre cineva în odaia mea, şi dacă nu mă găseşte acasă?

— Ei bine?

— Ce voi deveni atunci?

— Prea eşti fricoasă, Louise!

— În sfârşit, dacă DOAMNA mă va chema la dânsa?

— Oh – replică regele – când va veni oare ziua aceea în care îmi vei spune că înfrunți totul, pentru a nu te mai părăsi?

— În ziua aceea, sire, aş fi o nesocotită şi nu va trebui să mă ascultați.

— Pe mâine, Louise.

La Vallière scoase un oftat; apoi, neputându-se împotrivi dorinței regelui, răspunse:

— Dacă aşa voiți, sire, pe mâine.

Şi, rostind aceste cuvinte, urcă încet scara şi dispăru din ochii iubitului ei.

— Ei bine, sire?... întrebă de Saint-Aignan, după ce La Vallière plecă.

— Ei bine, de Saint-Aignan, ieri mă credeam cel mai fericit dintre oameni.

— Şi maiestatea voastră se crede cumva, astăzi, cel mai nenorocit? zise contele zâmbind.

— Nu; însă această dragoste e o sete pe care nimic n-o poate stinge! În zadar beau, în zadar sorb picăturile de apă pe care dibăcia ta mi le procură; cu cât beau, cu atât mi-e sete mai tare.

— Sire, e puțin greşeala voastră; maiestatea voastră singură şi-a creat poziția în care se află.

— Ai dreptate, de Saint-Aignan.

— Deci, în acest caz, sire, mijlocul de a fi fericit este să vă socotiți mulțumit şi să aşteptați.

— Să aştept! Cunoşti oare tu cuvântul acesta, să aştepți?

— Ei, sire, ei! Nu deznădăjduiți. Am făcut tot ce mi-a stat în putință, voi mai încerca încă.

Regele dădu din cap cu un aer dezolat.

— Cum, sire, nu sunteți mulțumit de tot ce-am făcut până acum?

— Eh, ba da, scumpul meu de Saint-Aignan; dar mai caută, pentru numele lui Dumnezeu, mai caută!

— Sire, îmi iau sarcina să încerc, iată tot ce pot să spun.

Regele voi să mai vadă o dată portretul, neputând să revadă originalul. Îi indică pictorului câteva schimbări, apoi ieşi, în urma lui, de Saint-Aignan îi spuse artistului că poate să plece.

Şevalete, culori şi pictor abia trecură pragul, că Malicorne îşi arătă capul între cele două draperii de la uşă. De Saint-Aignan îl primi cu brațele deschise, totuşi nu fără o anumită tristețe. Norul care trecuse peste soarele regal îl întuneca acum şi pe credinciosul satelit.

Malicorne văzu, de la prima aruncătură de ochi, zăbranicul de pe fața lui de Saint-Aignan.

— Oh, domnule conte – zise el – ce întunecat sunteți astăzi!

— Am şi de ce, zău aşa, dragă domnule Malicorne; poți crede că regele nu e mulțumit?

— Nu e mulțumit de scară?

— Oh, nu, dimpotrivă, scara a plăcut mult.

— Atunci, tapetarea camerelor nu e pe gustul său?

— Oh, la asta nici nu s-a gândit. Nu, ceea ce-i displace regelui...

— Am să v-o spun eu, domnule conte: este faptul de a fi al patrulea la o întâlnire de dragoste. Cum, domnule conte, n-ați ghicit oare asta?

— Cum aş fi putut să ghicesc, dragă domnule Malicorne, când eu n-am făcut decât să urmez întru totul instrucțiunile regelui?

— Într-adevăr, maiestatea sa a ținut cu tot dinadinsul să vă vadă alături de sine?

— De bună seamă.

— Şi tot maiestatea sa a voit să fie adus pictorul pe care l-am întâlnit jos?

— A cerut, domnule Malicorne, a cerut!

— Atunci înțeleg foarte bine – la dracu! – că maiestatea sa a fost nemulțumită.

— Nemulțumită că m-am supus şi am îndeplinit fără nici o întârziere ordinele sale? Nu te mai înțeleg, zău?

Malicorne se scărpină după ureche.

— La ce oră – întrebă el – spusese regele că vine aici?

— La două.

— Şi erați aici, aşteptându-l pe rege?

— De la unu şi jumătate.

— Ah, asta e!

— Drace! Ar fi fost poate mai bine să nu fiu punctual în fața regelui?

Malicorne, cu tot respectul pe care i-l purta lui de Saint-Aignan, nu se putu împiedica de a da din umeri.

— Şi acestui pictor – zise el – regele i-a spus să vie tot la ceasurile două?

— Nu; însă eu l-am adus aici de la prânz. Ce vrei, mai bine să aştepte un pictor două ceasuri, decât regele un minut.

Malicorne începu să râdă pe înfundate.

— Haide, dragă domnule Malicorne, râzi mai puțin de mine şi vorbeşte mai mult.

— Mi-o cereți?

— Te rog.

— Ei bine, domnule conte, dacă vreți ca regele să fie mai mulțumit data viitoare când va veni…

— Vine mâine.

— Ei bine, dacă vreți ca regele să fie mai mulțumit mâine...

— Ei drăcia dracului! cum spunea bunicul său. Dacă vreau! Se înțelege că vreau!

— Ei bine, mâine, în momentul când va veni regele, căutați să aveți o treabă pe afară, dar ceva care nu suferă amânare şi care trebuie neapărat îndeplinit.

— Oh, oh!

— Pentru douăzeci de minute.

— Să-l las pe rege singur timp de douăzeci de minute? strigă de Saint-Aignan îngrozit.

— Atunci să ne închipuim că n-am spus nimic – zise Malicorne îndreptându-se spre uşă.

— Stai, stai, domnule Malicorne! Ei bine, termină, încep să înțeleg. Dar pictorul? Pictorul?

— Oh, pictorul trebuie să întârzie cel puțin o jumătate de ceas.

— O jumătate de ceas, atâta?

— Da, atâta.

— Dragă domnule, voi face aşa cum spui dumneata.

— Şi cred că veți proceda foarte bine. Îmi permiteți să vin să văd cum merg lucrurile?

— Fireşte.

— Am onoarea să fiu slujitorul dumneavoastră respectuos, domnule de Saint-Aignan.

Şi Malicorne ieşi de-a-ndăratelea.

"Hotărât, băiatul ăsta e mai deştept decât mine" – îşi zise de Saint-Aignan cu toată convingerea.

XLV

HAMPTON-COURT

Descoperirea pe care am văzut că Montalais i-o împărtăşea prietenei sale La Vallière către sfârşitul

penultimului nostru capitol ne face să ne întoarcem, cum e şi firesc, la principalul erou al acestei povestiri, un biet cavaler rătăcitor din pricina capriciului unui rege.

Dacă cititorul binevoieşte să ne urmeze, vom trece împreună cu el strâmtoarea aceea, mai furtunoasă decât Europa, care desparte Calais de Dover; vom străbate câmpia verde şi îmbelşugată, udată de mii de pârâiaşe, ce înconjoară Charing, Maidstone şi zeci de alte oraşe, unele mai pitoreşti decât altele, şi vom ajunge, în sfârşit, la Londra. De acolo, aidoma unor copoi porniți pe urmele vânatului, după ce vom fi aflat că Raoul a făcut un prim popas la White-Hall şi un al doilea la Saint-James, după ce vom fi aflat că a fost primit de Monck şi introdus în cea mai aleasă societate de la curtea lui Carol al II-lea, vom goni mai departe după el, până la una din reşedințele de vară ale lui Carol al II-lea, în apropierea oraşului Kingston, la Hampton-Court, scăldată de apele Tamisei. Fluviul nu e încă, în această parte, trufaşa cale care târăşte zilnic pe ea o jumătate de milion de călători şi-şi învolburează apele negre ca ale Cocytului, spunând: "Şi eu sunt marea". Nu, aici nu e decât un râu liniştit, cu undele verzi şi cu malurile acoperite de muşchi, cu largi coturi de apă în care se oglindesc sălcii şi fagi, şi pe care se văd doar câteva bărci uscate de soare ce lâncezesc ici şi colo în mijlocul stufărişului, în câte un zăvoi de arini şi de miozotis. Priveliştile se întind de jur împrejur liniştite şi bogate; casa de cărămidă străpunge cu hornurile ei, din care iese un fum albăstrui, o platoşă groasă de pomişori cu frunze verzi şi bobițe roşii: copilul, îmbrăcat într-o bluză stacojie, apare şi dispare prin ierburile înalte, ca o floare de mac ce se mişcă în bătaia vântului. Berbecii mari, albi, rumegă cu ochii închişi la umbra plopilor pitici, şi, din loc în loc, pescăruşul, cu penajul de aur şi smarald, aleargă ca o minge vrăjită pe deasupra apei

şi zvântură cu neastâmpărul său undița semenului omenesc, pescarul, care pândeşte, aşezat pe marginea luntrii, linul şi lostrița.

Deasupra acestui paradis, alcătuit din umbră deasă şi din lumină blândă, se înalță clădirea de la Hampton-Court, zidită de Wolsey, loc de odihnă pe care orgoliosul cardinal îl întocmise ca să fie râvnit chiar şi de un rege şi pe care a fost silit, ca un curtean fricos ce era, să i-l dea stăpânului său, Henric al VlII-lea, care-şi încruntase sprânceana de invidie şi de lăcomie de îndată ce dăduse cu ochii de noul castel. Hampton-Court, cu zidurile sale de cărămidă, cu ferestrele sale mari, cu frumoasele lui garduri de fier, Hampton-Court, cu miile sale de turnulețe şi clopotnițe bizare, cu terase discrete şi cu fântâni interioare asemenea celor de la Alhambra, Hampton-Court e leagănul trandafirilor, al iasomiei şi al clematitelor. E bucuria ochilor şi a mirosului, e cadrul cel mai fermecător al tabloului de dragoste pe care-l desfăşura aici Carol al II-lea, printre voluptuoasele picturi ale lui Tizian, Pordenone şi Van Dyck, el care păstra în galeria sa portretul lui Carol I, regele martir, iar în tapetele de lemn găurile gloanțelor puritane trase de soldații lui Cromwell, la 24 august 1648, atunci când îl aduseseră pe Carol I ca prizonier la Hampton-Court.

Aici îşi stabilise curtea sa acest rege pururi beat de plăceri, acest rege poet prin dorințele lui, acest nenorocit de odinioară, care îşi plătea cu o zi de voluptate fiecare minut scurs altădată în deznădejde şi mizerie. Dar nu iarba moale de la Hampton-Court, atât de moale încât credeai că păşeşti pe covoare de catifea, nu brazdele de flori dese ce învăluiau trunchiul fiecărui arbore şi formau culcuşuri pentru trandafirii înalți de douăzeci de picioare ce se răspândeau în văzduh ca nişte jerbe de foc, nu teii uriaşi ale căror crengi se

plecau până la pământ ca ramurile unor sălcii şi ascundeau sub umbra sau mai degrabă sub pletele lor bogate orice iubire şi orice reverie, nu acestea erau frumusețile pe care le îndrăgea Carol al II-!ea în superbul lui palat de la Hampton-Court. Poate îi plăceau mai cu deosebire lacurile acelea roşcate, asemenea undelor Mării Caspice, cu suprafețele lor întinse, încrețite de un vântişor răcoros, vălurile ca părul Cleopatrei, apele acelea acoperite cu frunze late şi cu nuferi albi, ale căror flori vânjoase se întredeschid pentru a lăsa să se vadă cum germinează înăuntru ouşorul de aur sclipitor în adâncul învelişului lăptos, apele acelea misterioase şi pline de şoapte, pe deasupra cărora plutesc lebede negre şi rățuşte lacome, cu pieptul îmbrăcat într-un pufuşor de mătase, ce vânează pururi musculițele aninate pe firişoare de stânjenei sau brotăceii ascunşi sub perdeaua de lintiță verde. Poate că-i plăceau, de asemenea, brusturii stufoşi, cu frunzişul lor bălțat, punțile zâmbitoare întinse peste canaluri, ciutele ce smulgeau iarba pe aleile nesfârşite şi codobaturile ce săreau în zboruri scurte pe marginea tufişurilor şi a pâlcurilor de trifoi. Fiindcă erau de toate în parcul de la Hampton-Court; erau, mai ales, tufe întregi de trandafiri albi ce se ridicau de-a lungul spalierelor pentru a-şi înclina apoi către pământ neaua lor mirositoare; şi mai ales erau acolo sicomori bătrâni, cu trunchiuri îmbrăcate în verdeață, ce-şi îngropau rădăcinile într-o poetică şi bogată holdă de ierburi. Dar nu, ceea ce-i plăcea mai mult lui Carol al II-lea în parcul de la Hampton-Court erau umbrele îmbietoare ce se lăsau după-amiaza de-a lungul teraselor, atunci când, ca şi Ludovic al XIV-lea, punea să li se zugrăvească frumusețea în marele său cabinet, grație unuia din cele mai destoinice peneluri ale epocii sale, peneluri ce ştiau să aştearnă pe pânză o rază scăpată din atâția ochi fermecați de dulcea licoare a iubirii.

În ziua când poposim la Hampton-Court, cerul e limpede şi senin aproape ca cerul Franței; aerul e încropit de o căldură umedă, muşcatele, măzărichea mirositoare, broşteanul şi eliotropul, risipite cu miile prin răzoare, umplu văzduhul cu miresmele lor îmbătătoare. Este ceasul unu după-amiază. Regele, întors de la vânătoare, a luat dejunul, i-a făcut o vizită ducesei de Castelmaine, metresa recunoscută, şi, după această dovadă de fidelitate, îşi poate îngădui până seara diverse infidelități, după bunul său plac.

Întreaga curte zburdă şi se desfată. Este vremea când doamnele cer cu toată seriozitatea gentilomilor să-şi spună părerea despre cutare sau cutare picior mai mult sau mai puțin drăgălaş, după cum e încălțat cu un ciorap de mătase roză sau cu un ciorap de mătase verde. E vremea când Carol al II-lea declară că o femeie nu poate avea trecere fără ciorapii de mătase verde, dat fiind că domnişoara Lucy Stewart poartă ciorapi de această culoare.

În timp ce regele îşi împărtăşeşte astfel preferințele sale, vom vedea pe aleea de fagi din fața terasei o tânără doamnă într-un veşmânt de culoare sobră, mergând la un pas în urma unui alt veşmânt de culoare liliachie, cu dungi de un albastru mai întunecat. Ele străbat pajiştea de gazon, în mijlocul căreia se înalță o frumoasă fântână cu sirene de bronz, şi se îndreaptă, vorbind, spre terasă, de-a lungul căreia, de la intrarea de cărămidă roşie, se desfac spre parc mai multe cabine de forme diferite; dar cum aceste cabine sunt mai toate ocupate, cele două femei trec mai departe: una înroşindu-se, cealaltă dând gânditoare din cap.

— Unde ne ducem, Stewart? o întrebă cea mai tânără dintre cele două femei pe însoțitoarea ei.

— Draga mea Graffton, ne ducem, vezi bine, acolo unde ne îndeamnă paşii tăi.

— Ai mei?

— Bineînțeles, ai tăi! La capătul palatului, spre banca aceea unde tânărul francez aşteaptă şi suspină.

Miss Mary Graffton se opri deodată.

— Nu, nu – zise ea – nu merg într-acolo.

— Pentru ce?

— Să ne întoarcem, Stewart.

— Dimpotrivă, să mergem acolo şi să ne lămurim.

— Asupra cărui lucru?

— Dacă vicontele de Bragelonne ia parte la toate plimbările tale, după cum tu iei parte la toate plimbările lui.

— Şi din asta tragi concluzia că mă iubeşte sau că-l iubesc?

— De ce nu? E un gentilom foarte plăcut. Sper că nu mă aude nimeni – zise miss Lucy Stewart, întorcând capul cu un surâs ce arăta, de altfel, că îngrijorarea ei nu era prea mare.

— Nu, nu – răspunse Mary – regele e în cabinetul oval, împreună cu domnul de Buckingham.

— Oh, în legătură cu domnul de Buckingham, Mary...

— Ce?

— Mi se pare că s-a declarat cavalerul tău de când s-a reîntors din Franța; ce-ți spune inima în această privință?

Mary Graffton dădu din umeri.

— Bine, bine, îl voi întreba pe frumosul Bragelonne – zise Stewart râzând. Haide repede, să-l căutăm.

— Pentru ce te grăbeşti aşa?

— Am să-i spun ceva.

— Nu încă; ascultă-mă mai întâi. Numai tu poți să mă desluşeşti, Stewart, tu care cunoşti micile taine ale regelui.

— Crezi asta?

— Ei, Doamne, dacă nici tu nu ştii, atunci cine ar putea să ştie? Spune, de ce domnul de Bragelonne se află în Anglia,

şi ce face el aici?

— Ceea ce face orice gentilom trimis de un rege la un alt rege.

— Fie; dar, vorbind serios, cu toate că nu ne pricepem nici una în politică, ştim totuşi destule lucruri pentru a ne da seama că domnul de Bragelonne nu are aici nici o misiune importantă.

— Ascultă – zise Stewart cu o gravitate afectată – pentru tine sunt în stare să trădez un secret de stat. Vrei să-ți recit scrisoarea de prezentare dată de regele Ludovic al XIV-lea domnului de Bragelonne, şi adresată maiestății sale regelui Carol al II-lea?

— Da, fireşte că vreau.

— Iat-o: "Fratele meu, îți trimit un gentilom de la curtea mea, fiul cuiva care îți e drag. Poartă-te frumos cu el, te rog, şi fă-l să iubească Anglia".

— Aşa i-a scris?

— Cuvânt cu cuvânt... sau aproape. Nu răspund de formă, dar răspund de fond.

— Ei bine, şi ce-ai dedus din asta, sau, mai degrabă, ce-a dedus regele?

— Că maiestatea sa franceză avea motivele sale să-l îndepărteze pe domnul de Bragelonne şi să-l însoare... în altă parte decât în Franța.

— Astfel că, în virtutea acestei scrisori?...

— Regele Carol al II-lea l-a primit pe domnul de Bragelonne aşa cum ştii, cu toată strălucirea şi cu toată prietenia; i-a dat cea mai frumoasă cameră de la White-Hall, şi cum tu eşti cea mai prețioasă persoană de la curtea lui, refuzându-i mai ales inima... haide, nu te înroşi... a voit să facă totul pentru a-ți plăcea gentilomul francez, oferindu-i astfel un dar frumos. Iată pentru ce, tu, moştenitoarea a trei

sute de mii de livre, tu, viitoare ducesă, tu, atât de frumoasă şi atât de bună, eşti silită să iei parte la toate plimbările pe care le face domnul de Bragelonne. Pe scurt, e un complot, un fel de conspirație. Dacă, deci, vrei să aprinzi focul, eu îți pregătesc fitilul.

Miss Mary zâmbi cu acea expresie fermecătoare ce-i era proprie şi, strângând brațul însoțitoarei sale, zise:

— Fă-i plăcere regelui.

— Da, da; însă domnul de Buckingham e gelos. Ia seama! replică Stewart.

Abia fură rostite aceste cuvinte, că domnul de Buckingham ieşi din unul din pavilioanele de pe terasă şi, apropiindu-se gânditor de cele două femei, zise:

— Te înşeli, miss Lucy, nu, nu sunt gelos; iar dovada, miss Mary, e că iată-l acolo pe acela care ar trebui să fie pricina geloziei mele, vicontele de Bragelonne, care stă şi visează singur. Bietul băiat! Îngăduie deci să-i las în seamă grațioasa dumitale companie pentru câteva minute, dat fiind că eu am de vorbit ceva, în aceste câteva minute, cu miss Lucy Stewart. Apoi, înclinându-se către Lucy, spuse: Vrei să-mi faci onoarea de a-mi lua brațul şi a merge să-l salutăm pe rege, care ne aşteaptă?

Şi, cu aceste cuvinte, Buckingham, continuând să zâmbească, o apucă de mână pe miss Lucy Stewart şi o trase după el.

Rămasă singură, Mary Graffton, cu capul aplecat pe umăr, în acea atitudine de grațioasă moliciune caracteristică tinerelor englezoaice, stătu o clipă nemişcată, cu ochii ațintiți la Raoul, dar parcă nehotărâtă asupra celor ce trebuia să facă. În sfârşit, după ce obrajii i se îmbujorară şi i se îngălbeniră clipă de clipă, trădând lupta ce se dădea în inima ei, păru să ia o hotărâre şi înaintă cu pas sigur spre banca

unde stătea Raoul şi unde, după cum s-a spus, visa de unul singur.

Zgomotul paşilor lui miss Mary, oricât de slab ar fi fost pe covorul de verdeață, îl trezi din visare pe Raoul; el întoarse capul, o zări pe tânăra fată şi porni în întâmpinarea acestei tovarăşe de singurătate pe care un destin fericit i-o scotea în cale.

— Am fost trimisă la dumneata, domnule – zise Mary Graffton – mă primeşti?

— Şi cui trebuie să-i fiu recunoscător pentru o asemenea bucurie, domnişoară? întrebă Raoul.

— Domnului de Buckingham – răspunse Mary, încercând să pară cât mai voioasă cu putință.

— Domnului de Buckingham, care caută cu atâta pasiune prețioasa dumneavoastră companie?! Domnişoară, să vă cred oare?

— Într-adevăr, domnule, vezi şi dumneata, totul conspiră pentru ca să petrecem împreună cea mai bună sau, mai curând, cea mai lungă parte a zilelor de aici. Ieri, regele însuşi mi-a poruncit să mă aşez lângă dumneata, la masă; astăzi, domnul de Buckingham este cel care m-a rugat să viu să stau cu dumneata pe această bancă.

— Şi el s-a retras ca să-mi lase mie locul? întrebă Raoul, oarecum fâstâcit.

— Priveşte colo, la capătul aleii: el dispare împreună cu miss Stewart. Şi în Franța oamenii dau dovadă de asemenea bunăvoință, domnule viconte?

— Domnişoară, mi-ar fi greu să spun cum este în Franța, căci de-abia dacă sunt francez. Am trăit prin mai multe țări, şi aproape totdeauna ca soldat; apoi am petrecut multă vreme la țară; sunt un sălbatic.

— Nu te simți bine în Anglia, nu-i aşa?

— Nu ştiu – răspunse Raoul pe gânduri şi scoțând un oftat.

— Cum, nu ştii?...

— Iertați-mă – spuse Raoul scuturând. din cap şi adunându-şi gândurile. Iertați-mă, n-am auzit ce-ați întrebat.

— Oh – zise tânăra femeie oftând la rândul ei – ce rău a făcut ducele de Buckingham ca m-a trimis aici!

— Rău? rosti deodată Raoul. Aveți dreptate: compania mea este posomorâtă şi vă plictisiți alături de mine. Domnul de Buckingham a făcut rău dacă v-a trimis aici.

— Tocmai pentru aceea – replică tânăra femeie cu un glas vibrant şi plin de seriozitate – tocmai pentru că nu mă plictisesc alături de dumneata a făcut rău domnul de Buckingham că m-a trimis la dumneata.

Raoul roşi la rândul lui.

— Atunci – întrebă el – cum se face că domnul de Buckingham vă trimite să stați cu mine, şi cum se face că dumneavoastră înşivă veniți aici? Domnul de Buckingham vă iubeşte şi-l iubiți şi dumneavoastră...

— Nu – răspunse apăsat Mary – nu! Domnul de Buckingham nu mă iubeşte de loc, pentru că o iubeşte pe ducesa de Orléans; iar, în ceea ce mă priveşte, eu nu simt nimic pentru duce.

Raoul privi spre tânăra femeie cu uimire.

— Eşti cumva prieten cu domnul de Buckingham, viconte? întrebă ea.

— Domnul duce îmi face onoarea de a mă numi prietenul său de când ne-am cunoscut în Franța.

— Atunci nu sunteți decât nişte simple cunoştințe?

— Nu, deoarece domnul duce de Buckingham e prietenul cel mai bun al unui gentilom la care cu țin ca la un frate.

— Domnul conte de Guiche?

— Da, domnişoară.

— Care e îndrăgostit de ducesa de Orléans?

— O, cine v-a spus asta?

— Şi pe care ea îl iubeşte? continuă netulburată tânăra femeie.

Raoul îşi lăsă capul în jos; miss Mary Graffton adăugă cu un suspin:

— Amândoi sunt fericiți!... Haide, părăseşte-mă, domnule de Bragelonne, căci domnul de Buckingham ți-a dat mare belea pe cap trimițându-mă să-ți țiu de urât. Inima dumitale e în altă parte şi abia dacă te înduri să-mi adresezi un cuvânt. Recunoaşte, recunoaşte... N-ar fi frumos din parte-ți, viconte, dacă n-ai recunoaşte.

— Doamnă, recunosc.

Ea îl învălui cu o privire. Era atât de simplu şi atât de frumos, ochii lui aveau atâta limpezime, se citea în ei atâta blândă onestitate şi atâta hotărâre, încât unei femei distinse, aşa cum era miss Mary, nu i-ar fi putut trece prin cap că tânărul acesta ar putea fi un nesimțit sau un neghiob. Dar vedea limpede că el iubeşte cu toată patima inimii lui o altă femeie.

— Da, înțeleg – zise ea – eşti îndrăgostit de cineva din Franța.

Raoul se înclină.

— Ducele cunoaşte această iubire?

— Nimeni nu ştie nimic – răspunse Raoul.

— Atunci mie de ce mi-ai spus?

— Domnişoară...

— Haide, vorbeşte.

— Nu pot.

— Dacă-i aşa, am să caut să mă lămuresc singură. Nu vrei să-mi spui nimic întrucât eşti încredințat acum că eu nu-

l iubesc pe duce, întrucât îți închipui că m-aş fi putut îndrăgosti de dumneata, întrucât eşti un gentilom plin de inimă şi de simțire şi, în loc să iei, măcar ca să te distrezi o clipă, o mână ce se apropie de a dumitale, în loc să-i zâmbeşti gurii mele care îți zâmbeşte, preferi, dumneata care eşti tânăr, să-mi spui, mie, care sunt frumoasă: "Iubesc pe cineva din Franța". Ei bine, îți mulțumesc, domnule de Bragelonne, eşti un nobil gentilom, şi tocmai de aceea te iubesc şi mai mult... cu prietenie. Şi acum să nu mai vorbim de mine, să vorbim despre dumneata. Uită că miss Graffton ți-a vorbit despre ea; spune-mi de ce eşti trist şi de ce pari şi mai trist de câteva zile încoace?

Raoul fu mişcat până în adâncul sufletului de accentul atât de blând şi atât de duios al glasului ei; nu putea găsi un singur cuvânt ca să răspundă. Fata îi veni şi de astă dată în ajutor.

— Plânge-mă – zise ea. Mama mea era franceză. Pot deci spune că şi eu sunt franceză prin sânge şi suflet. Dar deasupra acestei însuşiri stăruie necontenit ceața şi tristețea Angliei. Uneori am visuri de aur şi de fericiri neîntrecute; deodată însă se lasă ceața şi-mi întunecă toate visurile. Şi de data asta s-a întâmplat la fel. Iartă-mă, ți-am vorbit destul; dă-mi mâna şi povesteşte-mi amărăciunile dumitale ca unei prietene.

— Sunteți franceză ați spus, franceză prin sânge şi suflet?

— Da, şi repet nu numai că mama era franceză, dar cum tatăl meu, prieten cu regele Carol I, se refugiase în Franța în timpul cât a ținut procesul prințului, ca şi în timpul cât a trăit Protectorul, am fost crescută la Paris. O dată cu restaurarea regelui Carol al II-lea, tatăl meu s-a reîntors în Anglia, pentru a muri aici la scurt timp după aceea, bietul

părinte! Atunci, regele Carol m-a făcut ducesă şi mi-a întregit moştenirea.

— Şi mai aveți vreo rudă în Franța? întrebă Raoul cu un adânc interes.

— Am o soră, mai mare decât mine cu şapte sau opt ani, căsătorită în Franța, dar acum e văduvă; se numeşte doamna de Bellière.

Raoul făcu o mişcare de surprindere.

— O cunoşti?

— Am auzit rostindu-se numele ei.

— E îndrăgostită şi ea, iar în ultimele scrisori îmi spune că e fericită; ceea ce înseamnă că este iubită. Eu, după cum ți-am spus, domnule de Bragelonne, am pe jumătate sufletul ei, dar nici măcar pe jumătate din fericirea ei. Dar să vorbim despre dumneata. Pe cine iubeşti în Franța?

— O fată dulce şi neprihănită ca un crin.

— Dar, dacă şi ea te iubeşte, pentru ce eşti trist?

— Mi s-a spus că nu mă mai iubeşte.

— Şi sper că nu crezi, nu-i aşa?

— Cel care mi-a scris n-a semnat scrisoarea.

— Un denunț anonim! Oh, asta e o trădare! zise miss Graffton.

— Iată – zise Raoul arătându-i fetei biletul pe care-l citise de o sută de ori.

Mary Graffton luă biletul şi citi:

Viconte – glăsuia scrisoarea – *faci bine că petreci acolo, în mijlocul frumoaselor doamne de la curtea regelui Carol al II-lea, căci, la curtea regelui Ludovic al XIV-lea, citadela iubirii dumitale e luată cu asalt. Rămâi deci pentru totdeauna la Londra, sărmane viconte, sau întoarce-te cât mai repede la Paris.*

— Fără nici o semnătură? zise miss Mary.

— Nici una.

— Atunci nu lua în seamă cele scrise aici.

— Nu le iau; dar iată o a doua scrisoare.

— De la cine?

— De la domnul de Guiche.

— Oh, asta e altceva! Şi această scrisoare ce spune?

— Citiți.

Prietene dragă, sunt rănit, bolnav. Revino, Raoul, revino!

DE GUICHE

— Şi ce-ai de gând să faci? întrebă tânăra fată cu o strângere de inimă.

— Intenția mea, primind aceste scrisori, era să cer numaidecât îngăduința regelui ca să plec.

— Şi când ai primit această scrisoare?

— Alaltăieri.

— E trimisă din Fontainebleau.

— E ciudat, nu-i aşa? Curtea se află la Paris, în sfârşit, m-am dus la rege. Dar când i-am vorbit de plecarea mea, el a început să râdă şi mi-a spus: "Domnule ambasador, ce te îndeamnă să pleci? Te cheamă cumva stăpânul dumitale?" M-am înroşit, n-am ştiut ce să răspund; căci, într-adevăr, regele m-a trimis aici, şi n-am primit nici un ordin de reîntoarcere.

Mary îşi încruntă sprânceana, cu îngândurare.

— Şi te-ai hotărât să rămâi? întrebă ea.

— Trebuie, domnişoară.

— Dar aceea pe care o iubeşti?

— Ei bine?

— Ți-a scris?

— Niciodată.

— Niciodată! Oh, atunci nu te iubeşte oare?

— Cel puțin nu mi-a scris nimic de când am plecat încoace.

— Dar înainte îți scria?

— Uneori... Oh, sper că va fi fost împiedicată de ceva.

— Iată-l pe duce: tăcere!

Într-adevăr, Buckingham reapăru la capătul aleii, singur şi surâzător; se apropie încet şi le întinse mâna celor doi vorbitori.

— V-ați înțeles? li se adresă el.

— Cu privire la ce? întrebă Mary Graffton.

— Asupra a ceea ce poate să te facă fericită, dragă Mary, iar pe Raoul să-l facă mai puțin nenorocit.

— Nu înțeleg ce vrei să spui, milord – zise Raoul.

— Iată părerea mea, miss Mary. Vrei s-o exprim de față cu domnul?

Şi zâmbi.

— Dacă vrei să spui – răspunse fata cu mândrie – că eram dispusă să-l iubesc pe domnul de Bragelonne, e de prisos, căci i-am spus-o.

Buckingham stătu o clipă pe gânduri, apoi, fără a se fâstâci, aşa cum se aştepta ea, zise:

— Te cunosc ca un spirit delicat şi mai ales ca un suflet cinstit, de aceea te-am lăsat cu domnul de Bragelonne, a cărui inimă bolnavă s-ar putea vindeca în mâinile unui medic ca dumneata.

— Dar, milord, înainte de a vorbi de inima domnului de Bragelonne, vorbeşte-mi de a dumitale. Vrei să vindec două inimi dintr-o dată?

— Ai dreptate, miss Mary, dar dă-mi voie să-ți spun că eu am pus capăt oricărei speranțe zadarnice, recunoscând că rana mea e nevindecabilă.

Mary se gândi o clipă.

— Milord – zise ea – domnul de Bragelonne e un om fericit. Iubeşte şi e iubit. Dânsul n-are deci nevoie de un

medic ca mine.

— Domnul de Bragelonne – răspunse Buckingham – e în ajunul unei boli grave, şi are nevoie, mai mult decât oricând, ca cineva să se îngrijească de inima lui.

— Explicați-vă, milord – zise Raoul tresărind.

— Am să mă explic încetul cu încetul; dar, dacă doreşti, pot să-i spun lui miss Mary ceea ce dumneata nu e bine să auzi.

— Milord, mă faceți să sufăr cumplit; milord, dumneavoastră ştiți ceva.

— Ştiu că miss Mary Graffton e cel mai încântător leac pe care o inimă bolnavă l-ar putea întâlni în cale.

— Milord, ți-am spus că vicontele de Bragelonne iubeşte pe altcineva – zise tânăra fată.

— Se înşală.

— Prin urmare ştiți, domnule duce? Ştiți că mă înşel?

— Atunci spune, pe cine iubeşte? strigă tânăra fată.

— Iubeşte o femeie nevrednică de el – răspunse liniştit Buckingham, cu acea flegmă pe care numai un englez poate să o pună în vorbele şi simțămintele sale.

Miss Mary Graffton scoase un țipăt uşor, care, nu mai puțin decât cuvintele rostite de Buckingham, făcu să apară în obrajii lui Bragelonne paloarea nedumeririi şi tremurul spaimei.

— Duce – zise el – ați rostit acum asemenea cuvinte, încât, fără să mai întârzii o clipă, mă duc să caut explicația la Paris.

— Vei rămâne aici – zise Buckingham.

— Eu?

— Da, dumneata.

— Cum asta?

— Fiindcă nu ai dreptul să pleci şi fiindcă nu poți părăsi îndatoririle față de un rege pentru o femeie, fie ea chiar demnă de a fi iubită, aşa cum este miss Mary Graffton.

— Atunci, lămuriți-mă.

— O voi face. Dar vei rămâne?

— Da, dacă îmi vorbiți deschis.

Aici ajunseseră, şi fără îndoială că Buckingham avea de gând să spună nu tot ce se întâmplase, dar tot ce ştia el, când un valet al regelui apăru la capătul terasei şi se îndreptă spre pavilionul unde se afla regele cu miss Lucy Stewart. Valetul mergea înaintea unui curier prăfuit, ce părea că numai de câteva clipe coborâse din şa.

— Un curier din Franța! Curierul DOAMNEI! exclamă Raoul, recunoscând livreaua ducesei.

Valetul şi curierul se anunțară la rege, în timp ce ducele şi miss Graffton schimbară o privire plină de înțeles.

XLVI

CURIERUL DOAMNEI

Carol al II-lea era pe cale de a-i dovedi, sau încerca să-i dovedească lui miss Stewart că nu se gândea decât la ea; în consecință, îi făgăduise o dragoste asemenea aceleia pe care bunicul său, Henric al IV-lea, o avusese pentru frumoasa Gabrielle. Din nefericire pentru Carol al II-lea, nimerise o zi proastă, o zi în care miss Stewart îşi pusese în gând să-l facă gelos cu orice preț. De aceea, la făgăduințele lui, în loc să se înduioşeze, aşa cum spera regele, ea izbucni în hohote de râs.

— Oh, sire, sire – zise ea continuând să râdă – dacă aş avea nefericita idee de a vă cere o dovadă a acestei dragoste, mi-ar fi foarte uşor să văd că mințiți.

— Ascultă – îi spuse Carol – cunoşti pânzele de Rafael pe care le am eu; ştii cât de mult țin la ele; toată lumea mi le râvneşte. Mai ştii încă ceva: că tatăl meu le-a cumpărat prin Van Dyck. Vrei să ți le trimit chiar astăzi dumitale?

— Oh, nu! răspunse fata. Păstrați-le la voi, sire, eu nu am loc pentru astfel de oaspeți.

— Atunci am să-ți dăruiesc Hampton-Court, ca să ai unde să întinzi aceste pânze.

— Fiți mai puțin generos, sire, şi iubiți o vreme cât mai îndelungată, iată tot ceea ce vă cer.

— Te voi iubi totdeauna; nu e destul?

— Râdeți, sire.

— Vrei oare să plâng?

— Nu; dar aş vrea să vă văd puțin mai melancolic.

— Slavă Domnului, frumoasa mea, am fost destul melancolic: paisprezece ani de exil, de sărăcie, de mizerie; mi se pare că am plătit îndeajuns; şi apoi, tristeţea urâţeşte.

— Nu-i aşa, uitaţi-vă la tânărul francez.

— Ah, vicontele de Bragelonne! Şi dumneata îmi vorbeşti de el? E o pedeapsă de la Dumnezeu, toate înnebunesc după el, unele după altele. De altfel, el are şi de ce să fie trist.

— De ce, vreţi să-mi spuneţi?

— Ah, pentru asta ar trebui să-ţi dezvălui unele secrete de stat.

— Va trebui s-o faceţi dacă vreau eu, deoarece mi-aţi făgăduit să-mi împliniţi orice dorinţă.

— Ei bine, se plictiseşte în această ţară. Eşti mulţumită?

— Se plictiseşte?

— Da, ceea ce dovedeşte că e un neghiob.

— Cum, un neghiob?

— Fără îndoială. Pricepi? Îi dai voie să se îndrăgostească de miss Mary Graffton, şi el se plictiseşte.

— Aşa! Se pare deci că dacă n-aţi fi iubit de miss Lucy Stewart, maiestatea voastră s-ar consola iubind-o pe miss Mary Graffton?

— Nu spun asta; mai întâi, ştii bine că Mary Graffton nu mă iubeşte; şi nimeni nu se consolează de o dragoste pierdută, decât printr-o nouă dragoste. Dar, încă o dată, nu de mine e vorba, ci de tânărul acesta. Se spune că aceea pe care a lăsat-o în urma lui e o Elenă, o Elenă dinainte de venirea lui Paris, bineînţeles.

— Aşadar, a părăsit pe cineva acest gentilom?

— Adică e părăsit.

— Bietul băiat! De fapt, aşa-i trebuie!

— Cum aşa-i trebuie?

— Da, pentru ce-a plecat?

— Crezi c-a făcut-o de plăcere?

— A fost deci silit?

— Din ordin, draga mea Stewart; a părăsit Parisul din ordin.

— Şi din al cui ordin?

— Ghiceşte.

— Al regelui?

— Exact.

— Ah, acum îmi deschideți ochii.

— Dar să nu spui nimic nimănui, te rog.

— Ştiți bine că, în privința discreției, sunt la fel ca un bărbat. Prin urmare, regele l-a trimis aici?

— Da.

— Şi, în lipsa lui, i-a luat iubita.

— Da; şi, închipuie-ți, bietul băiat, în loc să-i mulțumească regelui, se lamentează.

— Să-i mulțumească regelui că i-a luat iubita? Ah, dar ceea ce spuneți, sire, nu e deloc galant față de femei în general şi față de iubite în particular.

— Dar înțelege-mă, ce naiba! Dacă aceea pe care i-o răpeşte regele ar fi o miss Graffton sau o miss Stewart, i-aş da dreptate, l-aş găsi chiar că nu e destul de deznădăjduit; este însă vorba de o fată slabă şi şchioapă... Naiba s-o ia de fidelitate, cum se spune în Franța! Să renunți la una bogată pentru una săracă, s-o laşi pe aceea care te iubeşte pentru aceea care te înşală, s-a mai văzut oare asta vreodată?

— Credeți că Mary doreşte cu adevărat să-i fie pe plac vicontelui, sire?

— Da, cred.

— Ei bine, vicontele se va obişnui în Anglia. Mary e o fată deşteaptă, şi când ea vrea ceva, apoi vrea!

— Draga mea Stewart, ține seama, numai dacă vicontele se va aclimatiza în țara noastră! Nu mai de mult decât alaltăieri a venit să-mi ceară îngăduința de a pleca.

— Şi i-ați refuzat-o?

— Te cred! Regele, fratele meu, ține prea mult ca el să fie plecat, iar în ceea ce mă priveşte, am şi eu amorul meu propriu: să nu se spună într-o zi că l-am momit pe acest *young man* cu fata cea mai nobilă şi mai dulce din Anglia...

— Sunteți galant, sire – zise miss Stewart cu un zâmbet fermecător.

— Nu e vorba de miss Stewart – adăugă regele – ea e o momeală regală, şi întrucât eu m-am lăsat prins de ea, altul, sper, n-o să se mai prindă. Spun, deci, că nu-i voi fi făcut în zadar ochi dulci acestui tânăr; el va rămâne la noi, se va căsători aici, sau, Dumnezeu să mă ierte!...

— Şi sper că, odată căsătorit, în loc să se supere pe maiestatea voastră, dimpotrivă, îi va fi recunoscător; căci toată lumea de aici caută să-i fie pe plac, până şi domnul de Buckingham, care, lucru de necrezut, e umbrit de el.

— Ba până şi miss Stewart, care-l socoteşte un cavaler încântător.

— Ascultați, sire, ați lăudat-o destul în fața mea pe miss Graffton, lăsați-mi-l şi mie puțin pe Bragelonne. Dar, fiindcă a venit vorba, de câtva timp sunteți, sire, de o bunătate care mă surprinde: vă gândiți la cei ce nu sunt de față, iertați jignirile, sunteți aproape desăvârşit. Cum se face asta?

Carol al II-lea prinse a zâmbi.

— Asta din pricină că admiți să fii iubită – zise el.

— Oh, trebuie să fie un alt motiv.

— Într-adevăr, vreau să-l îndatorez pe fratele meu Ludovic al XIV-lea.

— Mai căutați unul.

— Ei bine, adevăratul motiv este că Buckingham mi l-a recomandat pe acest tânăr şi mi-a spus: "Sire, sunt gata să renunț la miss Graffton în favoarea vicontelui de Bragelonne; faceți ca mine".

— Oh, ducele e, orice s-ar spune, un gentilom demn de laudă.

— Ei, haide, te aprinzi acum pentru Buckingham. Se pare că vrei să mă chinuieşti cu tot dinadinsul astăzi.

În acel moment cineva bătu uşor în uşă.

— Cine îşi îngăduie să ne tulbure? zise Carol al II-lea, nemulțumit.

— Într-adevăr, sire, iată unul *care îşi îngăduie* cea mai mare cutezanță şi, pentru a vă pedepsi... şi se duse să deschidă uşa. Ah, e un mesager din Franța! vesti miss Stewart.

— Un mesager din Franța! se miră regele. Din partea surorii mele, poate?

— Da, sire – zise uşierul – un mesager foarte important.

— Să intre, să intre – răspunse Carol al II-lea.

Curierul intră.

— Aduci vreo scrisoare din partea ducesei de Orléans? întrebă regele.

— Da, sire – răspunse curierul – şi atât de grabnică încât am avut nevoie de numai douăzeci şi şase de ore ca s-o înmânez maiestății voastre, dar am pierdut trei sferturi de ceas la Calais.

— Ți se va recunoaşte acest zel – rosti regele şi deschise scrisoarea. Apoi se porni să râdă cu hohote. Dumnezeu să mă ierte – zise el – dar nu mai înțeleg nimic!

Şi reciti scrisoarea pentru a doua oară.

Miss Stewart se prefăcea cu totul nepăsătoare, deşi era mistuită de curiozitate.

— Francis – îi spuse regele valetului său – vreau ca acest vrednic băiat să fie ospătat şi primit cum se cuvine, iar mâine-dimineață, când se va trezi, să găsească la căpătâiul lui o pungă cu cincizeci de ludovici.

— Sire!

— Du-te, prietene, du-te! Sora mea a avut dreptate să-ți spună să te grăbeşti: e o chestiune ce nu suferă întârziere.

Şi începu să râdă mai tare ca înainte. Mesagerul, valetul de cameră şi miss Stewart însăşi nu ştiau ce să mai creadă.

— Ah – făcu regele răsturnându-se în fotoliu – şi când mă gândesc că ai dat gata pe drum... câți cai?

— Doi.

— Doi cai pentru a aduce această veste! Foarte bine; du-te, prietene, du-te.

Curierul ieşi împreună cu valetul de cameră. Carol al II-Iea se duse la fereastră, o deschise şi, aplecându-se în afară, strigă de acolo:

— Duce, duce de Buckingham, scumpul meu Buckingham, vino, te rog!

Ducele se grăbi să răspundă la chemare; dar, ajuns în pragul uşii, şi văzând-o pe miss Stewart, şovăi să intre.

— Haide, vino şi închide uşa, duce.

Ducele se supuse şi, văzându-l pe rege cuprins de atâta voioşie, se apropie surâzând şi el.

— Ei bine, scumpul meu duce, unde-ai ajuns cu francezul tău?

— M-a adus, sire, la cea mai deplină deznădejde.

— Ei, pentru ce?

— Pentru că adorabila miss Graffton vrea să se mărite cu dânsul şi el nu vrea.

— Dar acest francez e un adevărat beoțian! strigă miss Stewart. Să spună *da,* sau să spună *nu,* şi să se termine

odată!

— Dar – răspunse Buckingham cu toată seriozitatea – ştiți, sau ar trebui să ştiți, doamnă, că domnul de Bragelonne iubeşte pe altcineva.

— Atunci – zise regele venind în ajutorul lui miss Stewart – nimic mai simplu: să spună *nu.*

— Oh, am încercat să-i dovedesc că face o greşeală dacă n-ar spune *da.*

— I-ai mărturisit cumva că La Vallière îl înşală?

— Vai, da, foarte limpede.

— Şi ce-a făcut?

— A sărit în sus, gata să zboare peste canal.

— În sfârşit – zise miss Stewart – bine că a făcut ceva; credeți-mă, ăsta e un semn încurajator.

— Eu însă – continuă Buckingham – l-am oprit şi l-am dat în seama lui miss Mary; acum sper că n-o să mai plece, aşa cum avea de gând.

— Avea de gând să plece? exclamă regele.

— O clipă m-am îndoit că vreo putere omenească ar fi în stare să-l oprească; dar miss Mary l-a învăluit cu toată privirea ei: o să rămână aici.

— Ei bine, iată ceea ce face să te înşeli, Buckingham – zise regele izbucnind în râs. Acest nenorocit e predestinat.

— Predestinat la ce?

— Să fie înşelat, ceea ce n-ar fi nimic; dar văzând că e, asta înseamnă mult.

— Cu atâta depărtare şi cu ajutorul lui miss Graffton, lucrurile s-ar putea îndrepta.

— Ei bine, nu; aici nu mai poate fi vorba nici de depărtare, nici de miss Graffton. Bragelonne va pleca la Paris peste un ceas.

Buckingham tresări, miss Stewart făcu ochii mari.

— Dar, sire, maiestatea voastră ştie prea bine că aşa ceva nu se poate – zise ducele.

— Adică, dragul meu Buckingham, nu se mai poate acum să se întâmple altfel.

— Sire, închipuiți-vă că acest tânăr e un adevărat leu.

— Asta vreau şi eu, Villiers.

— Şi că furia lui e cumplită.

— Nu spun nu, prietene.

— Dacă îşi va vedea nenorocirea de aproape, va fi cu atât mai rău pentru acel care i-a pricinuit-o.

— Mă rog; şi ce vrei să fac?

— De-ar fi vorba chiar de rege – accentuă Buckingham – şi n-aş putea răspunde pentru el.

— Oh, regele îşi are muşchetarii săi care-l păzesc – zise Carol netulburat. Eu ştiu asta, eu care am făcut anticameră la el, la Blois. Îl are pe domnul d'Artagnan. Eh, ăsta da paznic! Nu mi-ar păsa, crede-mă, de douăzeci de furii ca aceea a lui Bragelonne al tău, dacă aş avea patru paznici ca domnul d'Artagnan.

— Oh, dar maiestatea voastră, care e atât de bună, să se gândească puțin – zise Buckingham.

— Poftim – răspunse Carol al II-lea, întinzându-i ducelui scrisoarea – citeşte şi răspunde-mi: ce-ai face tu în locul meu?

Buckingham luă cu un gest domol scrisoarea DOAMNEI şi citi aceste cuvinte, tremurând de emoție:

Pentru tine, pentru mine, pentru onoarea şi binele tuturor, trimite-l imediat în Franța pe domnul de Bragelonne.

Sora ta devotată,

HENRIETTE.

— Ce zici de asta, Villiers?

— Pe cinstea mea, sire, nu mai spun nimic – răspunse ducele stupefiat.

— Mă vei sfătui oare, tocmai tu – întrebă regele cu un aer binevoitor – să n-o ascult pe sora mea când îmi vorbeşte cu atâta stăruinţă?

— Oh, nu, nu, sire. Şi totuşi...

— N-ai citit *post-scriptum*-ul, Villiers; e sub îndoitură şi mi-a scăpat şi mie la început; citeşte-l.

Ducele dezdoi un capăt al hârtiei, unde se ascundea acest rând:

Mii de amintiri celor care mă iubesc.

Fruntea palidă a ducelui se lăsă în jos; scrisoarea îi tremura între degete, ca şi cum hârtia ar fi devenit grea ca plumbul.

Regele aşteptă o clipă, apoi, văzând că Buckingham rămânea tăcut, spuse:

— Să-şi urmeze deci soarta lui, aşa cum noi o urmăm pe-a noastră; fiecare îşi are calvarul lui pe această lume; eu l-am avut pe-al meu, l-am avut şi pe-al alor mei: am purtat două cruci pe umeri. Dar acum, la naiba cu toate grijile! Du-te, Villiers, du-te şi adu-mi-l pe acest gentilom.

Ducele deschise uşa cu zăbrele a pavilionului şi, arătându-i regelui pe Raoul şi pe Mary care mergeau unul lângă altul, zise:

— Oh, sire, ce cruzime pentru această biată miss Graffton!

— Haide, haide, cheamă-l – îl îndemnă Carol al II-lea încruntându-şi sprâncenele negre. Toată lumea a devenit oare sentimentală aici? Aşa, uite-o şi pe miss Stewart care-şi şterge ochii de lacrimi. Ah, afurisit francez!

Ducele îl strigă pe Raoul şi, ducându-se s-o ia de mână pe miss Graffton, o trase în faţa cabinetului regelui.

— Domnule de Bragelonne – zise Carol al II-lea – parcă îmi ceruseşi, alaltăieri, îngăduința să te reîntorci la Paris.

— Da, sire – răspunse Raoul, pe care această introducere îl zăpăci la început.

— Ei bine, dragă viconte, mi se pare că te-am refuzat, aşa-i?

— Da, sire.

— Şi te-ai supărat pe mine?

— Nu, sire, căci maiestatea voastră s-a împotrivit, desigur, din motive întemeiate; maiestatea voastră e prea bună şi prea înțeleaptă pentru a nu face totul cu chibzuință.

— Ți-am invocat, cred, acest motiv; că regele Franței nu te rechemase – da?

— Da, sire, într-adevăr, asta mi-ați răspuns.

— Ei bine, am stat şi m-am gândit, domnule de Bragelonne: dacă regele nu ți-a fixat data reîntoarcerii, pe mine m-a rugat să-ți fac cât mai plăcută şederea în Anglia; or, de vreme ce mi-ai cerut să pleci, înseamnă că şederea în Anglia nu-ți face, pesemne, prea multă plăcere, aşa-i?

— N-am spus asta, sire.

— Nu; însă cererea dumitale arăta, cel puțin – zise regele – că şederea în altă parte ți-ar face mai multă plăcere decât aceea de aici.

În acea clipa, Raoul se întoarse cu fața spre uşă, în pragul căreia stătea rezemată miss Graffton, palidă şi întristată. Cu cealaltă mână se ținea de brațul lui Buckingham.

— Nu răspunzi nimic – continuă Carol. Zicala franceză are dreptate: "Cine tace, consimte". Ei bine, domnule de Bragelonne, mă văd în măsură să-ți îndeplinesc dorința: poți pleca în Franța oricând vei voi, nu mai am nimic împotrivă.

— Sire!... exclamă Raoul.

— Oh! murmură Mary strângând brațul lui Buckingham.

— Vei putea fi astă-seară la Dover – adăugă regele – fluxul începe la ceasurile două dimineața.

Raoul, nevenindu-i să creadă, bolborosi câteva cuvinte ce înclinau între mulțumiri şi iertăciuni.

— Îți spun deci drum bun, domnule de Bragelonne, şi îți doresc multă fericire – zise regele ridicându-se. Fă-mi plăcerea şi păstrează, în amintirea mea, acest diamant, pe care-l pregătisem pentru un dar de nuntă.

Miss Graffton părea gata să cadă jos.

Raoul primi diamantul; în timp ce-l lua, simțea cum îi tremură genunchii. Adresă câteva cuvinte de mulțumire regelui, câteva cuvinte de măgulire lui miss Stewart, şi-l căută din ochi pe Buckingham, pentru a-şi lua rămas bun de la el. Regele se folosi de această clipă şi dispăru.

Raoul îl văzu pe duce încercând s-o încurajeze pe miss Graffton.

— Spune-i să rămână, domnişoară, te rog – murmură Buckingham.

— Îi spun să plece – răspunse miss Graffton, recăpătându-şi însuflețirea. Nu fac parte dintre acele femei care au mai multă mândrie decât inimă. Dacă cineva îl iubeşte în Franța, să se întoarcă în Franța, şi să mă binecuvânteze, pe mine care l-am sfătuit să se ducă să-şi găsească fericirea acolo. Dacă, dimpotrivă, nu-l mai iubeşte, să se reîntoarcă aici, îl voi iubi şi atunci, iar nefericirea lui nu-l va scădea cu nimic în ochii mei. În însemnele casei mele sunt gravate aceste cuvinte, pe care Dumnezeu mi le-a sădit în inimă: *Habenti pacem, egenti cuncta* – "Bogaților puțin, săracilor totul".

— Mă îndoiesc, prietene – zise Buckingham – că vei găsi acolo fericirea pe care o laşi aici.

— Cred, sau cel puțin sper – răspunse Raoul cu un aer mohorât – că aceea pe care o iubesc e demnă de mine; dar, dacă e adevărat că port în suflet o dragoste nevrednică, aşa cum ai încercat să mă faci să înțeleg, domnule duce, o voi smulge din inima mea, chiar de-ar fi să-mi smulg o dată cu această dragoste şi inima din piept.

Mary Graffton îşi ridică ochii spre el cu o expresie de nemărginită milă. Raoul zâmbi cu tristețe.

— Domnişoară – zise el – diamantul pe care mi l-a dăruit regele era pregătit pentru dumneata; dă-mi voie să ți-l ofer. Dacă mă însor în Franța, mi-l vei înapoia; dacă nu mă însor, păstrează-l.

Şi, salutând, se îndepărtă.

"Ce vrea să spună?" gândea Buckingham în timp ce Raoul strângea cu mult respect mâna de gheață a lui miss Mary. Miss Graffton înțelese privirea pe care Buckingham şi-o ațintise asupra ei.

— Dacă ar fi fost un inel de logodnă – zise ea – nu l-aş fi primit pentru nimic în lume.

— I-ai dat a înțelege, totuşi, că îl aştepți.

— Oh, duce – rosti tânăra fată suspinând – o femeie ca mine nu poate fi niciodată o mângâiere pentru un bărbat ca el.

— Atunci crezi că nu se va mai întoarce?

— Niciodată – răspunse miss Graffton cu o voce sugrumată.

— Ei bine, eu îți spun că va găsi acolo o fericire distrusă, o logodnică pierdută... onoarea lui însăşi pătată... Ce-i va rămâne, deci, ca să pună în locul dragostei dumitale? Oh, spune, Mary, dumneata care te cunoşti atât de bine?

Miss Graffton îşi puse mâna ei albă pe brațul lui Buckingham şi, în timp ce Raoul se îndepărta în goană pe

aleea de tei, ea murmură cu o voce stinsă aceste versuri din *Romeo şi Julieta:*

Alege între a pleca şi-a trăi,

Sau între a rămâne şi-a muri.

Pe când silabisea ultimul cuvânt, Raoul dispăru în zare. Miss Graffton se întoarse acasă la dânsa mai palidă şi mai tăcută ca o umbră.

Buckingham se folosi de curierul care-i adusese regelui scrisoarea, pentru a-i scrie DOAMNEI şi contelui de Guiche.

Regele avusese dreptate. La ceasurile două dimineața, fluxul mării era în toi şi Raoul se îmbarcă pentru Franța.

XLVII

SAINT-AIGNAN URMEAZĂ SFATUL LUI MALICORNE

Regele supraveghea executarea portretului domnişoarei de La Vallière cu o grijă ce pornea atât din dorința de a vedea că-i seamănă îndeaproape, dar şi cu scopul de a face ca lucrarea să țină cât mai multă vreme. Trebuia să-l vezi cum urmărea penelul, cum aştepta terminarea unui plan sau rezultatul unei combinații de culoare şi cum îl sfătuia pe pictor să facă diferite modificări, la care acesta consimțea cu o supunere pornită dintr-un adânc respect. Apoi, când pictorul, urmând sfatul lui Malicorne, întârzia puțin, sau când Saint-Aignan îşi făcea de lucru în altă parte, trebuia să vezi, şi nimeni nu le vedea, tăcerile acelea pline de înțeles care uneau într-un singur suspin două suflete dornice să se înțeleagă şi totodată dornice de linişte şi de visare. Atunci minutele treceau ca sub puterea unei vrăji. Regele se apropia de iubita lui, învăluind-o în văpaia privirilor sale, în atingerea răsuflării lui. De se auzea un zgomot în anticameră; de sosea pictorul sau se reîntorcea Saint-Aignan cerându-şi scuze, regele începea să vorbească ceva, La Vallière îi răspundea repede, iar ochii lor îi spuneau favoritului că, în lipsa lui, îndrăgostiții

trăiseră împreună un veac. Într-un cuvânt, Malicorne, acest filozof fără voia lui, ştiuse să-i deschidă regelui pofta de a se bucura din plin, laolaltă cu senzația născută din certitudinea că e foarte fericit.

Nimic din ceea ce o îngrijora pe La Vallière nu se întâmplă. Nimeni nu bănui că, în timpul zilei, ea lipsea două sau trei ore din odaia sa. Se prefăcea că nu se simte bine cu sănătatea. Cei care veneau la dânsa băteau în uşă mai înainte de a intra. Malicorne, omul născocirilor năstruşnice, făurise un mecanism acustic prin care La Vallière era anunțată în apartamentul lui Saint-Aignan de vizitele pe care le primea în camera ei de sus. În felul acesta, fără să se vadă că a lipsit, fără să aibă nici un confident, se reîntorcea la dânsa, cu o mică întârziere ce le dădea de gândit poate unora, dar care înfrângea totuşi cu bărbăție bănuielile celor mai înverşunați iscoditori.

Malicorne îi ceruse lui Saint-Aignan părerea a doua zi. Saint-Aignan se văzuse silit să declare că acest sfert de ceas de libertate îi dădea regelui o voioşie dintre cele mai fericite.

— Va trebui să îndoim doza – răspunse Malicorne – dar fără să se bage de seamă; să aşteptăm mai bine să dorească asta.

Şi acest lucru fu dorit aşa de repede, încât, într-o seară, în a patra zi, în momentul când pictorul îşi strângea uneltele, înainte ca Saint-Aignan să se fi întors, la intrarea lui în cameră Saint-Aignan zări pe fața domnişoarei de La Vallière o umbră de nemulțumire pe care fata nu şi-o putuse ascunde. Regele fu mai puțin ascuns, el îşi arătă ciuda printr-o ridicare din umeri foarte semnificativă. La Vallière se înroşi atunci toată. "Bun! îşi spuse Saint-Aignan în gândul său. Domnul Malicorne va fi încântat astă-seară."

Într-adevăr, Malicorne fu încântat în seara aceea.

— E cât se poate de limpede – îi spuse el contelui – că domnişoara de La Vallière spera că veți întârzia cel puțin zece minute.

— Iar regele o jumătate de ceas, scumpe domnule Malicorne.

— Ați fi un rău slujitor al regelui – răspunse acesta – dacă i-ați refuza maiestății sale această jumătate de ceas de mulțumire.

— Dar pictorul? obiectă Saint-Aignan.

— Voi avea grijă şi de asta – zise Malicorne. Lăsați-mă numai să mă călăuzesc după chipuri şi împrejurări; am şi eu metodele mele de magie, şi, pe când vracii măsoară cu astrolabul înălțimea soarelui, a lunii şi a constelațiilor, eu mă mulțumesc să văd dacă ochii au cearcăne vinete, sau dacă gura descrie un arc concav sau convex.

— Atunci observă bine!

— N-aveți nici o grijă.

Şi iscusitul Malicorne avu destule prilejuri să observe. Chiar în seara aceea, regele îi făcu o vizită DOAMNEI, împreună cu reginele, şi acolo luă o mutră atât de posomorâtă, scoase nişte oftaturi atât de adânci şi o privi pe La Vallière cu nişte ochi atât de trişti, încât Malicorne îi şopti lui Montalais, la despărțire:

— Pe mâine!

Şi se duse să-l caute pe pictor acasă la el, în strada Jardins-Saint-Paul, spre a-l ruga să amâne şedința peste două zile.

Saint-Aignan nu era acasă, când La Vallière, acum obişnuită cu etajul de jos, ridică trapa şi coborâ. Regele, ca întotdeauna, o aştepta pe scară, cu un buchet de flori în mână; când ea apăru, o luă în brațe. La Vallière, foarte

emoționată, privi în jurul ei, dar nevăzându-l decât pe rege, nu spuse nimic.

Se aşezară. Ludovic, întins pe pernele de la picioarele ei, cu capul înclinat pe genunchii iubitei lui, simțindu-se ca într-un adăpost de unde nimeni nu putea să-l alunge, o privea cu nesaț şi, ca şi cum s-ar fi irosit clipa când nimic nu mai putea să despartă aceste două suflete, fata, la rândul ei, începu să-l soarbă din ochi. Atunci, din ochii ei atât de blânzi şi atât de curați se desprinse o flacără ce țâşnea necontenit şi ale cărei raze se îndreptau către inima regelui ei iubit, pentru a o încălzi mai întâi, pentru a o topi apoi cu totul.

Înfiorat de atingerea genunchilor ei tremurători, tresărind de fericire când Louise îi mângâia părul cu palma, regele se cufunda în această beție dulce şi se temea că o să-i vadă intrând, dintr-o clipă în alta, fie pe pictor, fie pe Saint-Aignan. În această chinuitoare stare de nelinişte, el se străduia să izgonească patima ce-i răscolea sângele, chema somnul inimii şi al simțurilor, căuta să alunge realitatea întru totul pregătită, ca să alerge după o umbră.

Dar uşa nu se deschise nici pentru Saint-Aignan, nici pentru pictor; draperiile nici nu se mişcau măcar. O tăcere de mister şi de voluptate făcea să amuțească până şi păsărelele în coliviile lor aurite. Regele, nemaiputându-se stăpâni, întoarse capul şi îşi lipi gura fierbinte de cele două mâini împreunate ale fetei; La Vallière îşi pierdu judecata şi-şi strânse sub buzele iubitului ei mâinile cuprinse de nervozitate, Ludovic se răsuci pe genunchi, clătinându-se, şi cum La Val-lière nu-şi mişcase capul, fruntea regelui ajunse în dreptul buzelor tinerei femei, care, în extazul ei, atinse cu un sărut fugar şi foarte uşor părul parfumat ce-i mângâia obrajii. Regele o cuprinse în brațe şi, fără ca ea să se

împotrivească, schimbară cel dintâi sărut, sărutul acela arzător ce preface dragostea în delir.

Nici pictorul, nici Saint-Aignan nu apărură în ziua aceea.

Un fel de beție apăsătoare şi dulce, care răcoreşte simțurile şi face să se scurgă prin vine, ca o otravă lentă, somnul, somnul acela plăcut şi moleşitor ca o viață fericită, coborî, asemenea unui nor, între viața trecută şi viața ce abia începea a celor doi îndrăgostiți. În sânul acestui somn încărcat de visuri, un zgomot nedesluşit ce se auzea la etajul de sus o nelinişti uşor pe La Vallière, dar fără să o smulgă din vraja în care plutea. Totuşi, întrucât acest zgomot stăruia, cum devenea tot mai limpede, trezind-o la realitate pe tânăra femeie cuprinsă de beția iluziei, ea se ridică speriată, încântătoare în răvăşirea ei, şi spuse:

— Cineva mă aşteaptă sus. Ludovic, Ludovic, nu auzi?

— Ei, dar tu eşti aceea pe care o aştept eu, şi pe care toți ceilalți o vor aştepta de acum încolo – zise regele cu dragoste.

Ea ridică însă puțin capul şi răspunse cu o privire în care străluceau două lacrimi mari:

— Da, o fericire furată pe ascuns! O putere ce se va feri mereu de ochii lumii! Mândria mea va trebui să tacă, la fel ca şi inima.

Zgomotul de sus se auzi din nou.

— Aud glasul lui Montalais – zise La Vallière.

Şi urcă repede scara. Regele urcă împreună cu ea, neputându-se hotărî s-o părăsească şi acoperindu-i cu sărutări mâinile, poalele rochiei.

— Da, da – repeta La Vallière, cu trupul ieşit pe jumătate prin deschizătură – da, e Montalais care mă cheamă; trebuie să se fi întâmplat ceva important.

— Atunci, du-te, iubirea mea – îi şopti regele – dar întoarce-te cât mai degrabă.

— Oh, astăzi nu! Cu bine! Cu bine!

Şi se mai aplecă o dată pentru a-şi săruta iubitul, apoi dispăru.

Montalais o aştepta, într-adevăr, foarte neliniştită, foarte palidă.

— Iute, iute – îi strigă ea – îi aud urcând.

— Pe cine? Cine urcă?

— El! Ah, prevăzusem asta!

— Dar cine el? Mă faci să mor!

— Raoul – murmură Montalais.

— Eu, da, eu! răsună un glas voios pe ultimele trepte ale scării principale.

La Vallière scoase un țipăt cumplit şi se retrase spre mijlocul camerei.

— Iată-mă, iată-mă, dragă Louise – zise Raoul alergând spre ea. Oh, ştiam că mă iubeşti mereu!

La Vallière făcu un gest de groază, apoi un alt gest de blestem; încercă să spună ceva, dar nu fu în stare să articuleze decât atât:

— Nu! Nu! Şi căzu în brațele lui Montalais, murmurând: Nu te apropia de mine!

Montalais îi făcu un semn lui Raoul, care, împietrit în pragul uşii, se ferea să mai înainteze spre interiorul camerei. Apoi, aruncându-şi ochii către paravan, Montalais şopti:

— Oh, nesocotito! N-ai tras capacul la loc!

Şi se retrase în colțul camerei, pentru a trage mai întâi paravanul, apoi pentru a lăsa, în dosul paravanului, capacul. Dar din deschizătură se ridică regele, care auzise țipătul domnişoarei de La Vallière şi-i venea în ajutor. El căzu în genunchi în fața ei, copleşind-o cu întrebări pe Montalais, care începea să-şi piardă capul.

Dar în clipa când regele cădea în genunchi, un răcnet de durere se auzi dincolo de uşă şi un zgomot de paşi pe coridor. Regele vru să alerge şi să vadă cine scosese acest răcnet, ai cui erau acei paşi. Montalais încercă să-l oprească, dar în zadar. Regele, părăsind-o pe La Vallière, se îndrepta spre uşă; Raoul era însă departe, astfel că regele nu mai văzu decât o umbră ce dădea colțul coridorului.

XLVIII

DOI VECHI PRIETENI

În timp ce la curte fiecare se gândea la treburile sale, dincolo de Piața Grevei un bărbat se îndrepta pe furiş spre o casă pe care noi o cunoaştem mai de mult, căci am văzut-o, într-o zi de răscoală, asediată de către d'Artagnan. Această casă avea intrarea principală prin piața Baudoyer. Destul de mare, înconjurată de grădini, închisă în partea dinspre strada Saint-Jean de ateliere de fierărie care o fereau de privirile curioase, era închisă în această întreită centură de piatră, de zgomote şi de verdeață, ca o mumie îmbălsămată, ferecată în lada ei cu trei capace.

Bărbatul despre care vorbim mergea cu un pas iute, deşi părea să fie trecut de prima tinerețe. Văzându-i mantaua de culoarea zidului şi spada lungă ce-i ieşea de sub poalele mantalei, nimeni n-ar fi bănuit că el umblă după vreo aventură; dar dacă i-ai fi cercetat mai îndeaproape sfârcurile mustăților răsucite, obrazul proaspăt şi neted ce i se zărea sub pălărie, ai fi ghicit din capul locului că nu putea fi vorba decât de o aventură amoroasă.

Abia apucă acest cavaler să intre în casă, şi orologiul de la Saint-Gervais sună opt ceasuri. La zece minute după aceea, o doamnă, urmată de un lacheu înarmat, veni să bată la aceeaşi uşă, pe care o slugă bătrână i-o deschise numaidecât. Această doamnă îşi ridică vălul în timp ce trecea pragul. Nu

mai era o frumusețe, dar era încă o femeie; nu mai era tânără, dar era încă suplă şi cu o înfățişare atrăgătoare. Ascundea, sub o toaletă bogată şi de gust, o vârstă pe care numai Ninon de Lenclos ar fi înfruntat-o cu zâmbetul pe buze. Dar cum apăru în vestibul, cavalerul ale cărui trăsături le-am schițat numai îi ieşi înainte cu mâinile întinse spre ea.

— Scumpă ducesă! zise el. Bună seara!

— Bună seara, scumpul meu Aramis – răspunse ducesa.

Apoi o conduse într-un salon elegant mobilat, ale cărui ferestre înalte erau împresurate de ultimele flăcări ale zilei ce se strecurau printre vârfurile negre ale câtorva brazi din apropiere. Se aşezară amândoi, unul lângă altul.

Nici bărbatul, nici femeia nu se gândeau să aprindă luminile, şi se învăluiau astfel în umbră, ca şi cum ar fi vrut sa se învăluie împreună în uitare.

— Cavalere – zise ducesa – nu mi-ai mai dat nici un semn de viață de când ne-am văzut ultima oară la Fontainebleau, şi mărturisesc că prezența dumitale, în ziua morții franciscanului, mărturisesc că inițierea dumitale în anumite secrete mi-au produs cea mai puternică surprindere pe care am încercat-o vreodată.

— Pot să-ți explic prezența mea acolo, pot să-ți explic şi inițierea mea – zise Aramis.

— Dar mai înainte de toate – rosti ducesa cu însuflețire – să vorbim puțin despre noi. Iată atâta vreme de când suntem doi buni prieteni.

— Da, doamnă, şi, cu vrerea lui Dumnezeu, vom fi încă, dacă nu prea multă vreme de aici încolo, dar cât vom mai trăi.

— Asta e sigur, cavalere, şi vizita mea aici e o mărturie.

— În prezent nu mai avem, doamnă ducesă, aceleaşi interese ca altădată – zise Aramis surâzând fără teamă, căci

în penumbra încăperii nu se putea observa că zâmbetul lui nu mai avea nici farmecul, nici sinceritatea de pe vremuri.

— Astăzi, cavalere, avem fiecare alte interese. Orice vârstă vine cu ale ei; dar întrucât ne înțelegem astăzi, stând de vorbă, tot aşa de bine cum ne-am înțeles altădată fără să ne spunem nimic, să stăm de vorbă. Vrei?

— Ducesă, la ordinele dumitale. Ah, iartă-mă, dar cum ai aflat adresa mea? Şi pentru ce m-ai căutat?

— Pentru ce? Ți-am spus-o doar: din curiozitate. Voiam să ştiu ce legături erau între dumneata şi franciscanul acela, cu care eu aveam treabă şi care a murit într-un chip atât de ciudat. Ți-aduci aminte că la întâlnirea noastră de la Fontainebleau, în cimitir, lângă mormântul abia închis, eram amândoi atât de tulburați, încât nu ne-am putut mărturisi nimic unul altuia.

— Da, doamnă.

— Ei bine, nici n-am apucat să te părăsesc atunci, că m-am şi căit. Am fost totdeauna dornică să pătrund cât mai multe taine; ştii că doamna de Longueville e la fel de curioasă ca şi mine, nu-i aşa?

— Nu ştiu, doamnă – răspunse Aramis cu discreție.

— Mi-am amintit deci – continuă ducesa – că nu ne-am spus nimic în cimitirul acela, nici dumneata despre legăturile pe care le aveai cu franciscanul de a cărui înmormântare te-ai îngrijit, nici eu despre treburile pe care le aveam cu el. De aceea, asta mi s-a părut nedemn de doi prieteni ca noi, şi am căutat prilejul să vin la dumneata pentru a-ți face dovada că-ți sunt devotată şi că Marie Michon, biata dispărută, a lăsat pe pământ o umbră care ține minte.

Aramis se aplecă spre mâna ducesei şi depuse pe ea o sărutare galantă.

— Ai avut probabil oarecare bătaie de cap până m-ai găsit – zise el.

— Da – răspunse ea, nemulțumită că Aramis aducea vorba despre cele ce dorea să afle el – dar te ştiam prieten cu domnul Fouquet, şi m-am interesat prin preajma domnului Fouquet.

— Prieten? Oh, spui prea mult, doamnă! exclamă cavalerul. Un sărman preot favorizat de acest generos protector, o inimă plină de recunoştință şi devotament, iată tot ce sunt pentru domnul Fouquet.

— El te-a făcut episcop?

— Da, ducesă.

— Însă, frumosule muşchetar, asta e pentru dumneata ca o pensie pe viață.

"Aşa cum e pentru tine intriga politică" – gândi în sinea lui Aramis. Şi, cu glas tare, adăugă:

— Te-ai informat despre mine la domnul Fouquet?

— Destul de uşor. Ați fost împreună la Fontainebleau, ai făcut apoi o scurtă călătorie la dioceza dumitale, care e Belle-Isle-en-Mer, mi se pare!

— Nu, nu, doamnă – răspunse Aramis. Dioceza mea e Vannes.

— Chiar asta voiam sa spun. Credeam însă că Belle-Isle-en-Mer...

— E o proprietate a domnului Fouquet, iată totul.

— Oh, tocmai mi se spusese că Belle-Isle-en-Mer e fortificată, şi cum eu te ştiu om de război, prietene...

— M-am dezvățat de aşa ceva de când sunt om al bisericii – zise Aramis oarecum înțepat.

— Mă rog... Am aflat, aşadar, că ai venit de la Vannes şi am trimis să fie întrebat un prieten, domnul conte de La Fère.

— Ah! făcu Aramis.

— Acesta e însă un om discret: mi-a răspuns că nu-ți cunoaşte adresa.

"Athos e mereu acelaşi – îşi zise episcopul – ce e bun, bun rămâne!"

— Aşa că... Îți dai seama, nu puteam să mă arăt aici, unde regina-mamă nu mă vede de mult cu ochi buni.

— Ştiu, şi asta mă miră foarte mult.

— Oh, are motivele ei să se poarte astfel! Dar să trecem peste ele... Sunt, deci, silită să mă ascund, dar, din fericire, l-am întâlnit pe domnul d'Artagnan, unul din vechii dumitale prieteni, nu-i aşa?

— Unul dintre prietenii mei de azi, ducesă.

— Şi el m-a îndrumat spre dumneata; m-a trimis la domnul Baisemeaux, guvernatorul Bastiliei.

Aramis se cutremură şi ochii lui aruncară, în penumbră, o țâşnire pe care nu şi-o putu ascunde față de pătrunzătoarea sa prietenă.

— Domnul Baisemeaux! rosti el. Şi pentru ce te-a trimis d'Artagnan la domnul Baisemeaux?

— Ah, nu ştiu.

— Ce vrei să spui cu asta? zise episcopul, adunându-şi toate forțele cerebrale pentru a susține cu demnitate lupta.

— Domnul Baisemeaux îți era îndatorat, aşa mi-a spus d'Artagnan.

— E adevărat.

— Iar adresa unui creditor se cunoaşte totdeauna, ca şi aceea a unui debitor.

— Şi asta e adevărat. Şi atunci Baisemeaux te-a îndreptat?...

— La Saint-Mandé, unde ți-am lăsat o scrisoare.

— Pe care iat-o şi care îmi e nespus de prețioasă – zise Aramis – fiindcă ei îi datoresc plăcerea de a te revedea.

Ducesa, încântată de a fi învins fără prea multă bătaie de cap toate greutățile acestei convorbiri delicate, răsuflă uşurată. Aramis nu răsuflă însă deloc.

— Am ajuns, prin urmare, la vizita pe care i-ai făcut-o lui Baisemeaux – zise el.

— Nu – răspunse ea râzând – ceva mai departe.

— Atunci la pizma pe care i-o porți reginei-mame.

— Şi mai departe încă – adăugă ea – şi mai departe; am ajuns la legăturile mele intime... E simplu – reluă ducesa fără a se codi. Ştii că trăiesc cu domnul de Laicques?

— Da, doamnă.

— Un semisoț?

— Aşa se spune.

— La Bruxelles?

— Da.

— Ai aflat, desigur, că am fost ruinată şi despuiată de către copiii mei.

— Oh, ce mizerie, ducesă!

— E îngrozitor! A trebuit să fac ceva pentru a trăi, şi mai ales ca să nu stau degeaba.

— Se înțelege.

— Aveam duşmănii de care să mă ocup, prietenii pe care le puteam servi; nu mai aveam însă nici credit şi nici protectori.

— Dumneata, care-ai protejat atâta lume! rosti cu suavitate Aramis.

— Aşa se întâmplă totdeauna, cavalere. L-am văzut în acest timp pe regele Spaniei.

— Ei!

— Care numise un general al iezuiților, cum e regula.

— Ah, aşa e regula?

— Ce, nu ştiai?

— Iartă-mă, eram cu gândul în altă parte.

— Într-adevăr, dumneata trebuie să ştii asta, dumneata care erai în legături atât de strânse cu franciscanul.

— Cu generalul de iezuiți vrei să spui?

— Întocmai... Deci, l-am văzut pe regele Spaniei. Îmi voia binele, dar nu putea să mi-l facă. M-a recomandat totuşi în Flandra, pe mine şi pe Laicques, şi mi-a dat o pensie din fondurile ordinului.

— Al iezuiților?

— Da. Generalul, vreau să spun franciscanul, mi-a trimis-o.

— Foarte bine.

— Dar, pentru a-mi statornici situația, trebuie, după statutele ordinului, să fac anumite servicii... Ştii că aşa se procedează.

— Nu, nu ştiam.

Doamna de Chevreuse se întrerupse spre a-l privi în ochi pe Aramis; dar în încăpere se făcuse întuneric beznă.

— Ei bine, da, aşa se procedează – reluă ea. Trebuie, deci, să par că am o întrebuințare oarecare. Am propus să călătoresc pentru ordin, şi m-au numit printre adepții călători. Înțelegi, era numai o aparență şi o formalitate.

— Înțeleg prea bine.

— Aşa mi-am încasat pensia, care era foarte bună.

— Doamne, ducesă, ceea ce-mi spui dumneata e o lovitură de pumnal pentru mine! Dumneata, silită să primeşti o pensie din partea iezuiților!

— Nu, cavalere, din partea Spaniei.

— Ah, dacă nu te-ar opri conştiința, ducesă, mi-ai putea mărturisi că e acelaşi lucru.

— Nu, nu, câtuşi de puțin!

— În sfârşit, din toată averea dumitale, ți-a mai rămas...

— Mi-a mai rămas Dampierre. Atâta tot.

— Încă e ceva.

— Da, însă un Dampierre plin de datorii, un Dampierre ipotecat, un Dampierre puțin ruinat, ca şi proprietara sa.

— Şi regina-mamă vede toate acestea cu un ochi uscat? întrebă Aramis cu o privire iscoditoare, ce nu întâlni însă decât întunericul.

— Da, a uitat totul.

— Ai încercat, mi se pare, ducesă, să reintri în grații.

— Da; numai că, printr-o ciudățenie pe care nu ştiu cum s-o numesc, iată că micul rege moşteneşte antipatia pe care scumpul lui părinte mi-a păstrat-o totdeauna. Ah, îmi vei spune dumneata, sunt una dintre acele femei pe care le urăşte toată lumea; nu sunt dintre acelea pe care toți le iubesc.

— Scumpă ducesă, să ajungem repede, te rog, la ceea ce te aduce aici, căci mi se pare că ne putem fi de folos unul altuia.

— M-am gândit şi eu la acest lucru. Venisem, deci, la Fontainebleau cu un dublu scop. Mai întâi, fusesem chemată acolo de franciscanul pe care l-ai cunoscut... Dar, ia spune, cum l-ai cunoscut? Căci eu ți-am povestit viața mea, dumneata încă nu mi-ai spus nimic despre a dumitale.

— L-am cunoscut într-un chip foarte firesc, ducesă. Am studiat teologia cu el la Parma; ne-am împrietenit acolo, dar fie treburile, fie călătoriile, fie războiul ne-au despărțit după aceea.

— Ştiai că e general al iezuiților?

— Bănuiam numai.

— Şi, în sfârşit, prin ce ciudată întâmplare te-ai nimerit şi dumneata la hanul acela unde se adunaseră adepții călători?

— Oh – răspunse Aramis cu un glas măsurat – a fost numai o întâmplare. Mă duceam la Fontainebleau, la domnul Fouquet, pentru a intra într-o audiență la rege; eram în treacăt pe acolo; nu mă cunoştea nimeni; l-am văzut în drum pe acest biet muribund şi l-am recunoscut. Restul îl ştii, a murit în brațele mele.

— Da, dar lăsându-ți în cer şi pe pământ o putere atât de mare, încât ai dat în numele lui ordine supreme.

— M-a însărcinat, într-adevăr, cu câteva comisioane.

— Şi pentru mine?

— Ți-am spus. Aveai de primit o sumă de douăsprezece mii de livre. Cred că ți-am dat semnătura necesară pentru a încasa banii. Nu i-ai încasat?

— Ba da, ba da. Oh, dragul meu prelat, dai aceste ordine, mi s-a spus, cu atâta mister şi cu o atât de augustă măreție, încât toată lumea te consideră urmaşul marelui dispărut.

Aramis se înroşi de enervare. Ducesa continuă:

— M-am informat – zise ea – la regele Spaniei, şi el mi-a luminat îndoielile asupra acestui punct. Orice general al iezuiților este numit de el şi trebuie să fie spaniol, după statute. Dumneata nu eşti spaniol şi n-ai fost numit de regele Spaniei.

Aramis nu răspunse decât prin aceste cuvinte:

— Vezi bine, ducesă, că greşeai, de vreme ce regele Spaniei ți-a spus toate acestea.

— Da, dragă Aramis; eu însă m-am gândit la altceva.

— La ce?

— Ştii că eu mă gândesc la toate.

— Oh, da, ducesă.

— Cunoşti spaniola?

— Orice francez care a făcut Fronda vorbeşte spaniola.

— Ai trăit în Flandra?

— Trei ani.

— Ai fost şi la Madrid?

— Cincisprezece luni.

— Eşti, deci, în măsură să fii naturalizat spaniol oricând doreşti.

— Crezi? se miră Aramis cu o bonomie care avu darul de a o amăgi pe ducesă.

— Fără îndoială... Doi ani de şedere şi cunoaşterea limbii sunt condițiile necesare. Dumneata ai stat trei ani şi jumătate... adică cincisprezece luni mai mult.

— Unde vrei să ajungi, scumpă doamnă?

— Iată unde: stau bine cu regele Spaniei.

"Nici eu nu stau rău" – se gândi Aramis.

— Vrei – continuă ducesa – să-i cer, pentru dumneata, regelui, succesiunea franciscanului?

— Oh, ducesă!

— O ai cumva? întrebă ea.

— Nu, pe cuvântul meu!

— Ei bine, pot să-ți fac acest serviciu.

— De ce nu i l-ai făcut domnului de Laicques, ducesă? E un om plin de însuşiri şi pe care-l iubeşti.

— Da, desigur; dar nu m-am gândit la asta. În sfârşit, lasă-l la o parte pe Laicques şi răspunde: vrei?

— Ducesă, mulțumesc, nu!

Ea tăcu. "A şi fost numit" – gândi în sinea sa. Apoi doamna de Chevreuse adăugă:

— Dacă mă refuzi astfel, nu mai îndrăznesc să-ți cer nimic pentru mine.

— Oh, cere, cere ce vrei.

— Să cer!... Nu pot s-o fac, de vreme ce nu ai puterea să-mi dai ceea ce-ți cer.

— Oricât de puțin aş putea, cere totuşi.

— Am nevoie de o sumă de bani pentru a face reparații la Dampierre.

— Ah – răspunse Aramis cu răceală – bani?... Să vedem, ducesă, cât ți-ar trebui?

— Oh, o sumă rotundă.

— Cu atât mai rău! Ştii că nu sunt bogat.

— Dumneata nu; dar ordinul. Dacă ai fi general...

— Ştii, prin urmare, că nu sunt general.

— Oricum, ai un prieten care trebuie să fie bogat: domnul Fouquet.

— Domnul Fouquet? Doamnă, e şi el ruinat mai mult de jumătate.

— Am auzit, dar nu voiam să cred.

— Pentru ce, ducesă?

— Pentru că am de la cardinalul Mazarin nişte scrisori, adică Laicques le are, în care e vorba de nişte socoteli ciudate.

— Ce socoteli?

— În legătură cu nişte rente vândute, cu nişte împrumuturi, nu-mi mai aduc bine aminte. Oricum, din scrisorile semnate de Mazarin reiese că vistiernicul de pe atunci ar fi sustras vreo treisprezece milioane din avutul statului. Cazul e grav.

Aramis îşi înfipse unghiile în carne.

— Cum – zise el – ai asemenea scrisori şi nu i-ai spus nimic domnului Fouquet?

— Ah – răspunse ducesa – asemenea lucruri sunt rezerve care se păstrează. În ziua când ai nevoie de ele, le scoți din scrin.

— Şi ziua aceea a sosit? întrebă Aramis.

— Da, dragul meu.

— Şi-ai să-i arăți aceste scrisori domnului Fouquet?

— Aş prefera să vorbesc despre ele cu dumneata.

— Trebuie că ai mare nevoie de bani, dragă prietenă, dacă te gândeşti la astfel de lucruri, dumneata care ai o părere atât de proastă despre proza domnului de Mazarin.

— Am, într-adevăr, nevoie de bani.

— Şi apoi – adăugă Aramis pe un ton rece – probabil că te-ai chinuit mult recurgând la acest mijloc. E cât se poate de crud.

— Oh, dacă aş fi vrut să fac răul şi nu binele – spuse doamna de Chevreuse – în loc de a-i cere generalului ordinului sau domnului Fouquet cele cinci sute de mii de livre de care am nevoie...

— Cinci sute de mii de livre!

— Numai atât. Găseşti că e prea mult? Pentru a repara Dampierre am nevoie de cel puțin atât.

— Da, doamnă.

— Spun că, în loc de a cerşi această sumă, m-aş fi putut duce la vechea mea prietenă, regina-mamă; scrisorile soțului ei, signor Mazarini, mi-ar fi slujit să ajung la dânsa şi i-aş fi cerut această bagatelă, spunându-i: "Doamnă, vreau să am cinstea de a primi pe maiestatea voastră la Dampierre; îngăduiți-mi să repun Dampierre pe picioare".

Aramis nu scoase un cuvânt.

— Ei bine – zise ea – la ce te gândeşti?

— Fac nişte adunări – răspunse Aramis.

— În timp ce domnul Fouquet face scăderi. Iar eu încerc să înmulțesc. Minunați calculatori mai suntem! Ce bine ne-am putea înțelege toți!

— Îmi dai voie să mai reflectez? zise Aramis.

— Nu... Pentru o asemenea treabă, între oameni ca noi, răspunsul nu poate fi altul decât da sau nu, şi numaidecât.

"E o cursă – gândi episcopul – e cu neputință ca o astfel de femeie să fie ascultată de Ana de Austria."

— Ei bine? făcu ducesa.

— Ei bine, doamnă, aş fi foarte surprins dacă domnul Fouquet ar putea dispune de cinci sute de mii de livre la ora actuală.

— Atunci să nu mai vorbim despre asta – zise ducesa – şi Dampierre se va restaura cum va putea.

— Oh, nu eşti, presupun, chiar într-atât de strâmtorată!

— Nu, nu sunt niciodată strâmtorată.

— Şi regina va face, de bună seamă, pentru dumneata – continuă episcopul – ceea ce marele vistiernic nu poate face.

— Oh, se poate... Dar, spune-mi, n-ai vrea, de pildă, să-i vorbesc eu însumi domnului Fouquet despre aceste scrisori?

— În această privință, poți face, ducesă, tot ceea ce doreşti; însă domnul Fouquet se simte sau nu se simte vinovat; dacă da, îl ştiu destul de mândru ca să n-o mărturisească; dacă nu, se va supăra foc de această amenințare.

— Dumneata judeci totdeauna ca un înger. Şi ducesa se ridică în picioare.

— Prin urmare, îl vei denunța pe domnul Fouquet reginei? întrebă Aramis.

— Să-l denunț?... Oh, josnic cuvânt. Nu-l voi denunța, dragă prietene; dumneata te pricepi prea bine în politică pentru a şti cum se procedează în astfel de împrejurări: voi lua măsurile cuvenite împotriva domnului Fouquet, iată totul.

— Ai dreptate.

— Şi, într-un astfel de război, o armă e o armă.

— Fără îndoială.

— Odată împăcată cu regina-mamă, aş putea să fiu primejdioasă.

— E dreptul dumitale, ducesă.

— De care mă voi folosi, dragă prietene.

— Dar ştii că domnul Fouquet se are foarte bine cu regele Spaniei, ducesă?

— Oh, presupun.

— Domnul Fouquet, dacă vei lua măsuri împotriva lui, precum zici, va lua şi el împotriva dumitale.

— O să-l faci!

— Va fi şi el în dreptul lui, nu-i aşa?

— Desigur.

— Şi, cum stă bine cu Spania, îşi va face o armă din această prietenie.

— Cu alte cuvinte, se va pune bine cu generalul iezuiților, nu-i aşa, dragul meu Aramis?

— S-ar putea întâmpla, ducesă.

— Şi atunci mi se va tăia pensia pe care o primesc prin acesta.

— Mă tem că da.

— Mă voi resemna. Eh, dragul meu, după Richelieu, după Frondă, după exil, ce-ar mai putea-o speria pe doamna de Chevreuse?

— Pensia, după cum ştii, e de patruzeci şi opt de mii de livre.

— Vai, ştiu asta!

— Şi pe urmă, când declari război cuiva, loveşti, cunoşti regula, în prietenii duşmanului.

— Ah, vrei să spui că se va atinge şi de bietul Laicques?

— E aproape de neînlăturat, ducesă.

— Oh, el nu primeşte decât douăsprezece mii de livre ca pensie.

— Da, numai că regele Spaniei are putere: la sfatul domnului Fouquet, l-ar putea închide pe domnul Laicques în vreo fortăreață.

— De asta nu mă tem prea mult, bunul meu prieten, căci, datorită unei împăcări cu Ana de Austria, voi obține ca Franța să ceară punerea în libertate a domnului Laicques.

— E adevărat. Dar atunci te vei lovi de alt neajuns.

— De care? întrebă ducesa, prefăcându-se surprinsă şi speriată.

— Ştii şi vei vedea că, odată afiliată ordinului, nu mai ieşi din el fără unele greutăți. Secretele la care ai putut ajunge sunt primejdioase, ele poartă germenii nenorocirii pentru cei ce le dezvăluie.

Ducesa reflectă o clipă.

— Iată ceea ce e mai serios – zise ea. Voi chibzui asupra acestui lucru.

Şi, cu toată întunecarea ce se lăsase, Aramis simți o privire arzătoare ca fierul roşu desprinzându-se din ochii prietenei sale, pentru a se înfige în inima lui.

— Să recapitulăm – zise Aramis, care îşi şi luă măsurile de apărare, vârându-şi mâna sub pulpana veşmântului, unde avea ascuns un stilet.

— Aşa-i, să recapitulăm: socoteala dreaptă face prieteni buni.

— Suprimarea pensiei dumitale.

— Patruzeci şi opt de mii de livre, şi cu a lui Laicques, douăsprezece mii, fac şaizeci de mii de livre; asta vrei să spui, nu-i aşa?

— Exact, şi mă gândesc ce-ai avea de câştigat în schimb?

— Cinci sute de mii de livre pe care mi le va da regina.

— Sau pe care nu ți le va da.

— Cunosc eu mijlocul de a le căpăta! zise cu nesocotință ducesa.

Aceste cuvinte îl făcură pe cavaler să-şi încordeze mintea. Începând cu această greşeală a adversarei, spiritul i se puse

în aşa măsură în gardă, încât el câştigă mereu teren, în timp ce ea pierdu avantajul pe care-l avea.

— Să zicem că vei primi aceşti bani – reluă el – dar vei pierde îndoit, deoarece vei primi o pensie de o sută de mii de franci, în loc de şaizeci de mii, şi asta zece ani la rând.

— Nu, căci nu voi suferi această micşorare a venitului decât pe timpul ministeriatului domnului Fouquet; şi eu nu cred să mai fie ministru decât două luni.

— Ah! făcu Aramis.

— Sunt sinceră, după cum vezi.

— Îți mulțumesc, ducesă. Dar te înşeli crezând că, după căderea în dizgrație a domnului Fouquet, ordinul va reîncepe să-ți plătească pensia.

— Cunosc un mijloc prin care voi face ordinul să-mi dea banii, după cum cunosc mijlocul prin care o voi face pe regina-mamă să mă ajute.

— În cazul acesta, ducesă, suntem siliți să înclinăm steagul în fața dumitale. A dumitale e izbânda! Al dumitale, triumful! Fii îndurătoare, rogu-te. Sunați, trâmbițe!

— Cum e cu putință – reluă ducesa, fără a ține seama de ironia lui – să te mai târguieşti pentru o nenorocită sumă de cinci sute de mii de livre, când e vorba să scapi – vreau să spun prietenul dumitale, iartă-mă, protectorul dumitale – de o neplăcere ca aceea pe care o produce un război între mine şi dumneavoastră?

— Ducesă, iată de ce: pentru că, după cele cinci sute de mii de livre, domnul de Laicques îşi va cere şi el partea sa, care va fi tot de cinci sute de mii de livre, nu-i aşa? Apoi, după partea domnului de Laicques şi a dumitale, va veni rândul copiilor dumitale, al săracilor dumitale, al întregii lumi, şi nişte scrisori, oricât de compromițătoare ar fi ele, nu fac trei sau patru milioane. Doamne, Dumnezeule, ducesă,

giuvaericalele reginei Franței valorează mai mult decât aceste petice de hârtie cu iscălitura lui Mazarin, şi totuşi ele n-au costat nici un sfert din ceea ce ceri dumneata astăzi.

— Ah, e adevărat, e adevărat. Dar negustorul îşi vinde marfa cu cât vrea. E treaba cumpărătorului să primească sau să refuze.

— Uite, ducesă, vrei să-ți spun de ce nu voi cumpăra scrisorile dumitale?

— Spune.

— Scrisorile dumitale iscălite de Mazarin sunt false.

— Haidade!

— Fără îndoială. Ar fi cel puțin straniu ca, certată cu regina din pricina lui Mazarin, să fi putut avea cu acesta din urmă legături atât de intime; asta ar da de bănuit că a fost la mijloc o pasiune, un spionaj, o... zău, nu vreau să rostesc cuvântul.

— Rosteşte-l totuşi.

— O obligație.

— Totul e adevărat; dar ceea ce nu e mai puțin adevărat e cuprinsul scrisorilor.

— Îți jur, ducesă, că nu te vei putea folosi de ele pe lângă regină.

— Oh, ba da, mă pot folosi de orice pe lângă regină.

"Bun – gândi Aramis. Cântă, mironosiță! Şuieră, viperă!"

Dar ducesa vorbise destul; făcu doi paşi spre uşă.

Aramis îi păstra o ură cumplită... blestemul pe care învinsul îl face să se audă în urma calului învingătorului. Sună. În salon se aduseră luminile. Atunci, episcopul se pomeni într-un cerc de făclii ce-şi răsfrângeau razele vii pe chipul înfrânt al ducesei. Aramis îşi opri îndelung privirea ironică asupra obrajilor ei palizi şi uscați, asupra ochilor ce scăpărau de sub două pleoape fără gene, asupra gurii ale

cărei buze ascundeau cu grijă nişte dinţi înnegriţi şi rari. La rândul lui, îşi întinse cu graţie piciorul zvelt şi nervos, capul impunător şi mândru, şi zâmbi pentru a lăsa să i se zărească dinţii, care, la lumină mai ales, păstrau încă destulă strălucire. Bătrâna cochetă simţi în faţa ei pe galantul zeflemist; se afla chiar în dreptul unei oglinzi mari, în care toată îmbătrânirea sa, ascunsă cu atâta grijă, apărea şi mai pronunţată prin contrast. Atunci, fără a-l mai saluta măcar pe Aramis, care făcu o plecăciune, sprinten şi fermecător ca muşchetarul de odinioară, porni cu pasul şovăielnic şi îngreuiat parcă de graba de a ieşi cât mai repede. Aramis însă alunecă pe parchet ca un zefir, conducând-o până la uşă.

Doamna de Chevreuse făcu un semn uriaşului ei lacheu, care îşi reluă muscheta, şi părăsi această casă, unde doi prieteni atât de buni nu se putuseră potrivi la gânduri din pricină că se înţeleseseră prea bine unul pe altul.

XLIX

UNDE SE VEDE CĂ UN TÂRG CARE NU SE POATE FACE CU UNUL, SE POATE FACE CU ALTUL

Aramis nu se înşelase: de cum trecu pragul casei din piaţa Baudoyer, doamna ducesă de Chevreuse spuse să fie condusă la locuinţa ei. Fără îndoială, se temea să nu fie urmărită şi căuta să arate că nu are de gând să se ducă în altă parte. Dar, de îndată ce se întoarse acasă, de îndată ce se încredinţă că nimeni nu se va ţine după dânsa pentru a o nelinişti, deschise portiţa grădinii ce dădea într-o alta stradă şi se duse în strada Croix-des-Petits-Champs, unde locuia domnul Colbert.

Am spus că se înserase; se înnoptase ar trebui să spunem, şi era o noapte întunecoasă. Parisul, potolindu-şi larma, ascundea în bezna lui îngăduitoare şi pe nobila ducesă ce-şi târa întreaga politică, şi pe simpla burgheză care,

întârziată la o cină în oraş, apuca, la brațul unui amant, drumul cel mai lung pentru a se întoarce la căminul conjugal.

Doamna de Chevreuse era prea obişnuită cu politica nocturnă pentru a şti că un ministru nu se ascunde niciodată, chiar la el acasă, de tinerele femei cărora nu le place praful biroului, sau de bătrânele doamne cu experiență, care se tem de ecourile indiscrete ale ministerelor.

Un valet o primi pe ducesă sub bolta peristilului şi, trebuie s-o spunem, o primi destul de rece. Acest om îi explică chiar, după ce o văzu la față, că nu se cuvenea, la o asemenea oră şi la o asemenea vârstă, să-l tulbure din lucrul său de noapte pe domnul Colbert. Dar doamna de Chevreuse, fără să se supere, îşi scrise pe o foiță din carnețelul ei numele, un nume zgomotos, ce sunase de atâtea ori neplăcut în urechile lui Ludovic al XIII-lea şi ale marelui cardinal. Ea-şi mâzgăli numele cu scrisul lăbărțat al celui ce abia ştie carte, aşa cum se întâmpla cu marii seniori din acel timp, îndoi hârtia într-un fel ce-i era propriu, şi i-o dădu valetului fără să mai rostească nici un cuvânt, dar cu o privire atât de poruncitoare, încât sluga, obişnuită să-şi cunoască oamenii, mirosi că avea de a face cu o prințesă şi îşi lăsă capul în jos, alergând la domnul Colbert.

E de la sine că ministrul scoase un mic strigăt desfăcând biletul şi că acest strigăt, lămurindu-l îndeajuns pe valet asupra interesului pe care trebuia să-l acorde acestei vizite misterioase, se întoarse repede s-o introducă pe ducesă. Femeia urcă astfel, cu destulă greutate, primul etaj al frumoasei case de curând terminate, se opri pe palier, pentru a răsufla o clipă, şi se pomeni în fața domnului Colbert, care-i deschisese el însuşi uşa şi o aştepta în prag. Ducesa stătu un moment, înainte de a intra, cercetându-l cu privirea pe cel la care venise cu o anumită treabă.

La prima impresie, capul mare, rotund, cu părul des, cu sprâncenele stufoase, mutra dizgrațioasă a acestui chip teşit de o tichie asemănătoare cu aceea a preoților, înfățişarea aceasta, într-un cuvânt, o făcu pe ducesă să creadă că nu va întâmpina greutăți în negocierile ei, dar îi stârni totodată şi un destul de mic interes în dezbaterea problemelor. Căci acest om cam grosolan nu părea să fie sensibil la farmecul unei răzbunări rafinate sau al unei ambiții rănite. Dar, după ce studie mai îndeaproape ochii mici şi pătrunzători, cuta ce brăzda în lung această frunte bombată, severă, crisparea imperceptibilă a acelor buze, pe care se desluşea o bonomie fără ifose, doamna de Chevreuse îşi schimbă părerea şi putu să-şi spună: "Mi-am găsit omul".

— Ce anume face să am onoarea de a primi vizita dumneavoastră, doamnă? întrebă vistiernicul regelui.

— Nevoia pe care o am de dumneata, domnule – răspunse ducesa – şi pe care dumneata o ai de mine.

— Sunt fericit, doamnă, auzind prima parte a frazei dumneavoastră, dar, cât priveşte a doua parte...

Doamna de Chevreuse se aşează în fotoliul pe care i-l împinsese Colbert.

— Domnule Colbert, dumneata eşti intendent al finanțelor?

— Da, doamnă.

— Şi năzuieşti să devii ministru?...

— Doamnă!

— Nu tăgădui; ar însemna să lungim vorba degeaba.

— Totuşi, doamnă, oricât de plin de bunăvoință, de politețe chiar, m-aş arăta față de o persoană de rangul dumneavoastră, nimic nu mă va face să mărturisesc că încerc să-l înlătur pe superiorul meu.

— N-am spus că vrei să-l înlături, domnule Colbert. Am rostit, oare, eu, aşa ceva? Nu cred. Cuvântul a-l înlocui e mai puțin agresiv şi mai potrivit din punct de vedere gramatical, cum ar spune domnul de Voiture. Pretind deci că vrei să-l înlocuieşti pe domnul Fouquet.

— Averea domnului Fouquet, doamnă, e din acelea care țin piept atacurilor. Domnul ministru joacă, în secolul nostru, rolul colosului din Rodos: corăbiile trec pe sub el şi nu-l pot răsturna.

— Şi eu m-aş fi servit de exact aceeaşi comparație. Da, domnul Fouquet joacă rolul colosului din Rodos. Dar mi-aduc aminte că am auzit povestindu-se la domnul Conrart... un academician, cred... că acest colos din Rodos odată prăbuşit, negustătorul care i-a venit de hac... un simplu negustător, domnule Colbert... a pus să se încarce patru sute de cămile cu dărâmăturile lui. Un negustător! Adică unul mult mai puțin puternic decât un intendent al finanțelor.

— Doamnă, vă pot asigura că n-am să-l răstorn niciodată pe domnul Fouquet.

— Ei bine, domnule Colbert, întrucât văd că stărui să faci pe delicatul cu mine, ca şi cum n-ai şti că mă numesc doamna de Chevreuse şi că sunt bătrână, că adică ai în față o femeie care a făcut politică cu domnul Richelieu şi care nu mai are timp de pierdut, întrucât, zic, săvârşeşti această nechibzuință, o să caut oameni mai înțelegători şi mai grăbiți să se îmbogățească.

— Dar despre ce este vorba, doamnă, despre ce este vorba?

— Dumneata mă faci să n-am încredere în negocierile de astăzi, domnule. Îți jur însă că, dacă, pe vremea mea, o femeie s-ar fi dus la domnul de Cinq-Mars, care, orice s-ar zice, nu era un mare spirit, îți jur că, dacă i-ar fi spus despre cardinal ceea ce îți spun eu astăzi despre domnul Fouquet, domnul Cinq-Mars n-ar mai fi stat pe gânduri şi ar fi trecut de îndată la treabă.

— Vă rog, doamnă, vă rog, puțină îngăduință.

— Aşadar, consimți să-l înlocuieşti pe domnul Fouquet?

— Dacă regele îl îndepărtează pe domnul Fouquet, da, fireşte.

— Încă un cuvânt de prisos! E limpede că, dacă nu l-ai dat încă la o parte pe domnul Fouquet, este –din pricină ca n-ai putut s-o faci. Şi aş fi o mare proastă dacă, venind la dumneata, nu ți-aş aduce tocmai ceea ce-ți lipseşte.

— Sunt dezolat că trebuie să stăruiesc, doamnă – zise Colbert, după o tăcere ce-i îngădui ducesei să măsoare toată adâncimea prefăcătoriei lui – dar trebuie să vă previn că, de şase ani încoace, denunțuri după denunțuri curg împotriva domnului Fouquet, fără ca totuşi poziția domnului ministru să se fi clătinat vreodată.

— E vreme pentru toate, domnule Colbert; cei care au făcut aceste denunțuri nu se numeau doamna de Chevreuse şi nu aveau dovezi de greutatea celor şase scrisori ale domnului de Mazarin, stabilind delictul de care e vorba.

— Delictul?

— Crima, dacă îți place mai mult.

— O crimă? Săvârşită de domnul Fouquet?

— Atât şi nimic altceva... Dar ce ciudat lucru, domnule Colbert; dumneata, care ai un chip rece şi prea puțin

expansiv, văd că te-ai luminat deodată la față.

— O crimă?

— Îmi pare bine că asta are oarecare efect asupra dumitale.

— Oh, din pricină că acest cuvânt poate să însemne atâtea lucruri, doamnă.

— Înseamnă un brevet de ministru al finanțelor pentru dumneata şi o scrisoare de surghiun sau de trimitere la Bastilia pentru domnul Fouquet.

— Iertați-mă, doamnă ducesă, dar e aproape cu neputință ca domnul Fouquet să fie surghiunit; întemnițat, dizgrațiat – e destul de mult spus şi aşa!

— Oh, eu ştiu ce vorbesc! reluă pe un ton rece doamna de Chevreuse. Nu trăiesc atât de departe de Paris ca să nu aflu ce se petrece aici. Regele nu-l priveşte cu ochi buni pe domnul Fouquet şi s-ar descotorisi bucuros de el, dacă i s-ar da prilejul.

— Trebuie însă ca prilejul să fie bun.

— E destul de bun. Ca să-ți spun, e un prilej pe care eu îl evaluez la cinci sute de mii de livre.

— Cum asta? întrebă Colbert.

— Vreau să spun, domnule, că, având în mâinile mele acest prilej, nu-l voi trece într-ale domniei tale decât în schimbul sumei de cinci sute de mii de livre.

— Foarte bine, doamnă, înțeleg. Dar, fiindcă ați fixat un preț pentru vânzare, să vedem şi valoarea mărfii.

— Oh, un lucru mărunt: şase scrisori, ți-am spus, ale domnului de Mazarin; autografe care nu sunt prea scumpe, te încredințez, dat fiind că arată într-un chip de netăgăduit că domnul Fouquet a firitisit mari sume de bani pentru a şi le însuşi.

— Într-un chip de netăgăduit? zise Colbert cu ochii strălucitori de bucurie.

— De netăgăduit! Vrei să citeşti scrisorile?

— Din toată inima. Copiile, bineînțeles.

— Se înțelege că da.

Doamna ducesă scoase de la sân o legăturică turtită din pricina strângerii corsetului de catifea.

— Citeşte – zise ea.

Colbert se repezi cu lăcomie asupra bucăților de hârtie şi le devoră cu ochii.

— Minunat! exclamă apoi.

— E destul de limpede, nu-i aşa?

— Da, doamnă, da. Domnul de Mazarin i-ar fi dat nişte bani domnului Fouquet, care i-ar fi păstrat. Dar ce bani?

— Ah, da, ce bani? Dacă vom izbuti să ne înțelegem împreună, la aceste scrisori voi adăuga o a şaptea, care îți va da ultimele lămuriri.

Colbert chibzui o clipă.

— Şi originalele scrisorilor?

— Întrebare fără rost. E ca şi cum eu te-aş întreba: domnule Colbert, sacii cu banii pe care mi-i vei da vor fi plini sau goi?

— Prea bine, doamnă.

— Ne-am înțeles?

— Nu încă.

— Cum?

— Mai e un lucru la care nu ne-am gândit nici unul, nici altul.

— Spune-mi-l.

— Domnul Fouquet nu poate fi îngenuncheat în această împrejurare decât printr-un proces.

— Da.

— Un scandal public.

— Da. Şi?

— Ei bine, nu i se poate face nici proces, nici scandal.

— Fiindcă?

— Fiindcă e procuror general în parlament; fiindcă totul în Franța – administrația, armata, justiția, negoțul – se leagă printr-un lanț de bună înțelegere care se numeşte spirit de corp. Aşa că, doamnă, niciodată parlamentul nu va îngădui ca şeful lui să fie târât în fața unui tribunal. Şi chiar dacă va fi târât prin autoritate regală, niciodată nu va fi condamnat.

— Ah, crede-mă, domnule Colbert, asta nu mă priveşte.

— Ştiu, doamnă, dar asta mă priveşte pe mine, şi scade valoarea ofertei dumneavoastră. La ce mi-ar putea sluji dovada unei crime, fără putința condamnării?

— Bănuit numai, domnul Fouquet îşi va pierde însărcinarea de ministru.

— Iată mare lucru! exclamă Colbert, ale cărui trăsături întunecate se luminară deodată, căpătând o expresie de ură şi răzbunare.

— Ah, ah, domnule Colbert – zise ducesa – iartă-mă, nu te ştiam atât de impresionabil. Bine, foarte bine! Atunci, fiindcă îți trebuie mai mult decât pot să-ți ofer, să nu mai vorbim de asta.

— Ba da, doamnă, să vorbim, să vorbim. Dar întrucât valorile dumneavoastră au scăzut, micşorați-vă şi prețurile.

— Te târguieşti?

— E necesar pentru cine vrea să plătească cinstit.

— Cât îmi dai?

— Două sute de mii de livre.

Ducesa îi râse în nas; apoi, deodată, zise:

— Aşteaptă.

— Consimți?

— Nu încă; am altă combinație.

— Spuneți.

— Îmi vei da trei sute de mii de livre.

— Nu, nu pot.

— Oh, atât sau nimic... Dar nu asta e totul.

— Mai e ceva?... Deveniți imposibilă, doamnă ducesă.

— Mai puțin decât crezi; de astă dată nu-ți mai cer bani.

— Atunci ce?

— Un serviciu. Dumneata ştii că am iubit-o totdeauna pe regină.

— Ei bine?

— Ei bine, vreau să am o întrevedere cu maiestatea sa.

— Cu regina?

— Da, domnule Colbert, cu regina, care nu-mi mai e prietenă, e drept, de multă vreme, dar care mi-ar putea fi din nou, dacă s-ar ivi prilejul.

— Maiestatea sa nu mai primeşte pe nimeni, doamnă. E foarte rău bolnavă. Ştiți poate că durerile o încearcă din ce în ce mai des.

— Tocmai pentru asta doresc să o văd pe maiestatea sa. Închipuieşte-ți că la noi, în Flandra, sunt mulți cei care suferă de această boală.

— De cancer? O boală groaznică, de nelecuit.

— Să nu crezi asta, domnule Colbert. Țăranul flamand e întrucâtva omul naturii; s-ar putea spune că el nu are o femeie, ci o femelă.

— Ei bine, doamnă?

— Ei bine, domnule Colbert, în timp ce el îşi fumează pipa, femeia lucrează: scoate apă din puț, încarcă măgarul sau catârul, se împovărează ea însăşi. Muncind atâta, e hărțuită încoace şi încolo, ba uneori mai e şi bătută. Cancerul vine dintr-o lovitură.

— Aşa e.

— Flamandele nu mor însă cu una cu două. Atunci când boala se înrăutăţeşte, ele umblă după leac. Şi călugăriţele din Bruges se pricep să tămăduiască orice fel de boală. Au ape rare, alifii, ierburi; îi dau bolnavei o sticluţă şi o lumânare, ajutând astfel tagma lor şi slujindu-l şi pe Dumnezeu prin vânzarea acestor două soiuri de mărfuri făcute de ele însele. Îi voi aduce deci reginei apă călugărească de la Bruges. Maiestatea sa se va vindeca, şi va aprinde atâtea lumânări câte va crede de cuviinţă. Vezi dar, domnule Colbert, că a mă împiedica să mă duc s-o văd pe regină este aproape o crimă de regicid.

— Doamnă ducesă, sunteţi o femeie prea deşteaptă şi mă zăpăciţi; totuşi, nu pot să nu-mi dau seama că sub această mare milostivire faţă de regină se ascunde un mic interes personal.

— Am încercat oare să-ţi ascund asta, domnule Colbert? Ai zis, mi se pare, un mic interes personal. Află că e un mare interes, şi ţi-l voi dovedi prin câteva cuvinte. Dacă mă ajuţi să intru la maiestatea sa, mă mulţumesc cu trei sute de mii de livre din cele cerute; dacă nu, îmi păstrez scrisorile, afară doar de cazul că-mi vei număra, bani peşin, cinci sute de mii de livre.

Şi, ridicându-se după aceste cuvinte hotărâtoare, bătrâna ducesă îl lăsă pe Colbert într-o neplăcută stare de uluială. A se târgui mai departe nu mai era cu putinţă; a nu se târgui însemna să piardă mult prea mult.

— Doamnă – zise el – voi avea plăcerea să vă număr o sută de mii de scuzi.

— Oh, făcu ducesa.

— Dar cum voi căpăta scrisorile adevărate?

— În chipul cel mai simplu, dragă domnule Colbert... În cine ai mai multă încredere?

Posomorâtul financiar începu să râdă în tăcere, în aşa fel că marile lui sprâncene negre fâlfâiau în sus şi în jos ca două aripi de liliac, sub cuta adâncă a frunții sale gălbejite.

— În nimeni – spuse el.

— O, vei face totuşi o excepție în favoarea dumitale, domnule Colbert.

— Cum adică, doamnă ducesă?

— Vreau să spun că, daca îți vei da osteneala să vii cu mine până la locul unde se află scrisorile, ele îți vor fi înmânate chiar dumitale însuți, şi vei putea să le verifici, să le controlezi.

— Aşa e.

— Vei avea însă la dumneata şi cei o sută de mii de scuzi, fiindcă nici eu nu mă încred în nimeni.

Domnul vistiernic Colbert se înroşi până în vârful urechilor. Era, ca toți oamenii pricepuți în arta cifrelor, de o probitate matematică şi puțin obişnuită.

— Voi aduce, doamnă – zise el – suma făgăduită, în două bonuri plătibile la casieria mea. Sunteți mulțumită?

— De ce nu sunt, aceste bonuri, de câte un milion fiecare, domnule intendent!... Deci, am onoarea să-ți arăt drumul.

— Permiteți-mi să spun să înhame caii.

— Mă aşteaptă trăsura mea jos, domnule.

Colbert tuşi ca un om nehotărât. Se gândi un moment că propunerea ducesei era o cursă; că poate cineva aştepta la poartă...; că această doamnă, al cărei secret i se vindea lui Colbert cu cinci sute de mii de livre, trebuie că-i oferise acest secret şi domnului Fouquet pentru aceeaşi sumă. Cum şovăia prea mult, ducesa îl privi în albul ochilor.

— Preferi să mergem cu trăsura dumitale? întrebă ea.

— Mărturisesc că da.

— Te temi cumva că-ți întind vreo capcană?

— Doamnă ducesă, dumneavoastră aveți o fire zglobie, şi eu, care sunt atât de serios, aş putea să fiu compromis de o glumă.

— Da; în sfârşit, ți-e frică? Ei bine, ia-ți trăsura dumitale şi atâția lachei câți doreşti... Dar gândeşte-te bine... ceea ce facem noi amândoi o ştim numai noi; dacă un al treilea ar vedea ceva, e ca şi cum ar afla toată lumea. La urma urmei, pentru mine e tot una; trăsura mea va veni după a dumitale, şi mă declar mulțumită să mă urc în trăsura dumitale pentru a merge la regină.

— La regină?

— Ai şi uitat? Cum, o clauză de-o asemenea importanță pentru mine ți-a scăpat din vedere? Ce puțin înseamnă asta pentru dumneata, Doamne! Dacă aş fi ştiut, ți-aş fi cerut un preț dublu.

— M-am răzgândit, doamnă ducesă; nu vă voi însoți.

— Adevărat?... Şi pentru ce?

— Pentru că am o încredere nemărginită în dumneavoastră.

— Mă copleşeşti!... Dar, atunci, cum voi primi eu cei o sută de mii de scuzi?

— Iată-i.

Vistiernicul aşternu câteva cuvinte pe o bucată de hârtie, pe care i-o dădu ducesei.

— Sunteți plătită – zise el.

— Actul e valabil, domnule Colbert, şi am să te răsplătesc pentru aceasta.

Şi, rostind aceste cuvinte, începu să râdă. Râsul doamnei de Chevreuse era un murmur sinistru; orice om care simte

tinerețea, încrederea, dragostea, viața bătând în inima lui ar prefera să audă un plâns în locul acestui râset înfiorător.

Ducesa îşi descheie partea de sus a ilicului şi scoase de la sânul ei înroşit un ghemotoc de hârtii legate cu o panglică de culoarea focului. Copcile se desfăcută repede sub apăsarea grea a degetelor ei nervoase. Pielea, zgâriată uşor de frecarea şi scoaterea hârtiilor, apărea fără ruşine în fața ochilor vistiernicului, foarte mirat de aceste preliminarii ciudate. Ducesa continua să râdă mereu.

— Iată – zise ea – adevăratele scrisori ale domnului de Mazarin. Acum le ai şi, ceva mai mult, ducesa de Chevreuse s-a dezbrăcat în fața dumitale, ca şi cum ar fi fost... Nu vreau să-ți spun nume ce te-ar face trufaş sau gelos. Prin urmare, domnule Colbert – zise ea încheindu-şi şi înnodându-şi la repezeală rochia – norocul dumitale e consfințit; însoțeşte-mă la regină.

— Nu, doamnă. Dacă vă veți atrage din nou dizgrația maiestății sale şi dacă s-ar afla la Palatul Regal că eu v-am introdus la dânsa, regina nu mi-ar ierta asta niciodată. Nu. Am oameni devotați la palat, aceştia vă vor ajuta să intrați, fără ca eu să fiu compromis.

— Cum vrei, numai să intru.

— Cum le spuneți dumneavoastră călugărițelor de la Bruges care-i vindecă pe bolnavi?

— Beghine.

— Sunteți o beghină.

— Mă rog; va trebui însă să nu mai fiu.

— Asta vă priveşte.

— Stai! Stai! Nu vreau să fiu expusă să mi se refuze intrarea!

— Şi asta vă priveşte, doamnă. Voi porunci primului valet de cameră al gentilomului de serviciu la maiestatea sa de a

lăsa să intre o beghină care aduce un leac bun pentru uşurarea durerilor maiestății sale. Veți lua scrisoarea mea, vă veți îngriji de leacuri şi de explicațiile necesare. Recomand o beghină, n-o cunosc pe doamna de Chevreuse.

— Foarte bine!

— Iată scrisoarea de recomandare, doamnă!

L

PIELEA URSULUI

Colbert îi dădu ducesei scrisoarea, apoi trase încet scaunul în dosul căruia stătea ea. Doamna de Chevreuse salută foarte degajat şi ieşi.

Colbert, care recunoscuse slova lui Mazarin, după ce numără scrisorile, îl sună pe secretar şi-i spuse să se ducă să-l caute acasă la el pe domnul Vanel, consilier la parlament. Secretarul răspunse că domnul consilier, credincios obiceiului său, venise tocmai atunci să-i dea vistiernicului raportul asupra principalelor lucrări ce fuseseră dezbătute chiar în ziua aceea în şedința parlamentului.

Colbert se apropie de lumânări, reciti scrisorile răposatului cardinal, zâmbi de mai multe ori recunoscând marea valoare a pieselor pe care i le dăduse doamna de Chevreuse, apoi, sprijinindu-şi câteva minute uriaşul lui cap în podul palmelor, se adânci în gânduri.

În timpul acestor câteva minute, un bărbat robust şi înalt, cu fața osoasă, cu ochii nemişcați, cu nasul turtit, îşi făcuse apariția în cabinetul lui Colbert, cu o siguranță plină de modestie, ce dovedea un caracter mlădios şi hotărât totodată, mlădios în fața stăpânului care putea să arunce prada, neînduplecat față de cățeii ce i-ar fi putut smulge de la gură această pradă prețioasă. Domnul Vanel avea sub braț un dosar voluminos; îl puse pe birou, alături de cele două coate ce sprijineau capul domnului Colbert.

— Bună seara, domnule Vanel – zise acesta trezindu-se din meditația lui.

— Bună seara, monseniore – răspunse cu naturalețe Vanel.

— Ar trebui să-mi spui domnule – îl corectă cu blândețe Colbert.

— Miniştrilor li se spune *monseniore* – zise Vanel cu un netulburat sânge rece. Sunteți ministru.

— Nu încă!

— Ba da, eu vă spun monseniore; de altfel, sunteți seniorul meu, şi asta e de ajuns; dacă vă displace să vă spun astfel în fața lumii, îngăduiți-mi să vă numesc aşa în particular.

Colbert îşi ridică fața până în dreptul lumânărilor şi citi, sau încercă să citească pe chipul lui Vanel, pentru a vedea câtă sinceritate era în această dovadă de devotament. Dar consilierul ştia să înfrunte greutatea unei priviri, fie ea chiar şi a monseniorului. Colbert oftă. Nu izbutise să citească nimic pe fața lui Vanel; era posibil ca Vanel să fie sincer. Colbert se gândi că acest inferior îi era superior, prin aceea că avea o soție necredincioasă.

În clipa când el deplângea soarta acestui om, Vanel scoase cu încetineală din buzunar un bilet parfumat, pecetluit cu ceară de Spania, şi-l întinse monseniorului.

— Ce-i asta, Vanel?

— O scrisoare de la nevasta mea, monseniore.

Colbert tuşi. Luă scrisoarea, o deschise, o citi şi o vârî în buzunar, în timp ce Vanel răsfoia nepăsător dosarul de pe birou.

— Vanel – zise deodată protectorul către protejat – dumneata eşti un om muncitor, nu-i aşa?

— Da, monseniore.

— Douăsprezece ceasuri de lucru nu te îngrozesc?

— Lucrez cincisprezece pe zi.

— Cu neputință! Un consilier n-ar trebui să lucreze mai mult de trei ceasuri pentru parlament.

— Oh, îi mai țin locul unui prieten față de care am anumite obligații, şi, fiindcă îmi mai rămâne timp liber, studiez ebraica.

— Eşti bine privit în parlament, Vanel?

— Cred că da, monseniore.

— S-ar cuveni să nu putrezeşti pe scaunul de consilier.

— Dar ce să fac pentru aceasta?

— Să-ți cumperi o slujbă.

— Ce fel de slujbă?

— Una mai acătării. Ambițiile mărunte sunt cele mai greu de împlinit.

— Pungile mici, monseniore, sunt cele mai greu de umplut.

— Ia spune, ce slujbă ți-ai dori dumneata? întrebă Colbert.

— Nu m-am gândit la alta, credeți-mă.

— Ştiu eu una bună, însă ar trebui să fii rege pentru ca s-o poți cumpăra fără bătaie de cap; dar regele, bănuiesc, nu va avea fantezia să cumpere o slujbă de procuror general.

Auzind aceste cuvinte, Vanel îşi aținti asupra lui Colbert privirea sa umilă şi tristă totodată. Colbert se întrebă dacă fusese înțeles, sau măcar ghicit de gândurile acestui om.

— Îmi vorbiți de slujba de procuror general la parlament, monseniore? zise Vanel. Nu cunosc decât una singură, aceea a domnului Fouquet.

— Chiar de aceea e vorba, dragul meu consilier.

— Vă arde de glumă, monseniore; dar, înainte ca o marfă să fie cumpărată, nu trebuie oare ca ea să fie vândută?

— Eu cred, domnule Vanel, că această slujbă va fi scoasă în curând la vânzare...

— La vânzare?... Slujba de procuror a domnului Fouquet?

— Aşa se spune.

— Slujba care-l face inviolabil, scoasă la vânzare? Oh! Oh!

Şi Vanel începu să râdă.

— Te-ai speria rău de o asemenea slujbă? întrebă cu toată seriozitatea Colbert.

— Să mă sperii? Nu...

— Ai vrea s-o capeți?

— Monseniorul îşi bate joc de mine – răspunse Vanel. Cum să nu vrea un consilier de parlament să devină procuror general?

— Atunci, domnule Vanel... fiindcă ți-am spus că slujba e scoasă la vânzare...

— Monseniorul spune asta.

— Aşa se zvoneşte.

— Dar, repet, e cu neputință! Niciodată un om nu-şi aruncă scutul în dosul căruia îşi adăposteşte onoarea, averea şi viața.

— Sunt unii nebuni care se cred mai presus de orice vânturi ale norocului, domnule Vanel.

— Da, monseniore; numai că aceşti nebuni nu fac nebuniile lor spre folosul unor bieți Vaneli ca mine.

— De ce nu?

— Fiindcă aceşti Vaneli sunt săraci.

— E adevărat că slujba domnului Fouquet poate să coste mult. Ce-ai fi în stare să dai pentru ea, domnule Vanel?

— Tot ce am, monseniore.

— Adică?

— Trei până la patru sute de mii de livre.

— Şi slujba costă?

— Un milion şi jumătate, pe puțin. Cunosc oameni care au oferit un milion şapte sute de mii de livre, fără să-l ispitească pe domnul Fouquet. Dar dacă, din întâmplare, domnul Fouquet ar vrea s-o vândă, ceea ce eu nu cred, cu toate că am auzit...

— Ah, ai auzit ceva? Cine ți-a spus?

— Domnul de Gourville... domnul Pellisson; ah, aşa se vorbeşte.

— Ei bine, dacă domnul Fouquet ar vrea s-o vândă?...

— Eu tot n-aş putea s-o cumpăr, dat fiind că domnul ministru n-o va vinde decât pe bani gheață, şi nimeni nu are un milion şi jumătate de pus pe masă.

Colbert îl întrerupse aici pe consilier printr-o strâmbătură autoritară. Căzu din nou pe gânduri.

Văzând atitudinea serioasă a stăpânului, văzând stăruința lui în a aduce vorba despre acest subiect, domnul Vanel aştepta o soluție, fără a îndrăzni s-o provoace.

— Lămureşte-mă şi pe mine, rogu-te – zise atunci Colbert – care sunt privilegiile slujbei de procuror general?

— Dreptul de a pune sub acuzare pe orice supus francez care nu e prinț de sânge; anularea oricărei acuzări împotriva unui francez care nu e rege sau prinț. Procurorul general este brațul drept al regelui care loveşte în vinovați, dar în acelaşi timp e şi brațul care poate să stingă flacăra dreptății. De aceea, domnul Fouquet poate să-l înfrunte pe rege însuşi, asmuțind împotriva lui parlamentul; de aceea, regele se va avea bine cu domnul Fouquet, orice-ar fi, pentru a-şi promulga edictele sale. Procurorul general poate fi o unealtă de mare folos, dar şi primejdioasă totodată.

— Vrei să fii procuror general, Vanel? întrebă pe neaşteptate Colbert, îndulcindu-şi privirea şi glasul.

— Eu? strigă acesta uimit. Dar am avut cinstea de a vă spune că-mi lipsesc cel puțin un milion şi o sută de mii de livre pentru asta.

— Vei împrumuta această sumă de la prietenii dumitale.

— Nu am prieteni mai bogați decât mine.

— Un om cinstit ca dumneata!

— Dacă toată lumea ar gândi ca dumneavoastră, monseniore!

— E destul că gândesc eu, şi, la nevoie, voi răspunde pentru dumneata.

— Luați seama la zicală, monseniore.

— Care zicală?

— Cine răspunde, plăteşte.

— Fie şi aşa.

Vanel se ridică, ameţit de acest sprijin atât de nebănuit, atât de neaşteptat venit din partea unui om pe care şi cei mai uşuratici îl luau în serios.

— Nu vă bateți joc de mine, monseniore – zise el.

— Haide, să trecem repede la treabă, domnule Vanel. Zici că domnul Gourville ți-a vorbit despre slujba domnului Fouquet?

— Şi domnul Pellisson.

— Oficial sau prieteneşte?

— Iată cuvintele lor: "Parlamentarii sunt oameni bogați şi ambițioşi; ar trebui să pună mână de la mână ca să strângă două sau trei milioane pentru domnul Fouquet, protectorul lor, lumina lor".

— Şi dumneata ce-ai spus?

— Am spus că, din partea mea, aş putea să dau zece mii de livre, dacă ar fi nevoie.

— Ah, prin urmare îl iubeşti pe domnul Fouquet? strigă Colbert cu o privire plină de ură.

— Nu; dar domnul Fouquet e procurorul nostru general; se îndatorează, se îneacă; iar noi trebuie să salvăm onoarea corpului.

— Iată pentru ce domnul Fouquet va rămâne totdeauna nevătămat, atâta vreme cât va ocupa această slujbă – răspunse Colbert.

— La cele de mai sus – urmă Vanel – domnul Gourville a adăugat: "A face o pomană domnului Fouquet e un procedeu umilitor, la care el va răspunde printr-un refuz; parlamentul trebuie să strângă bani pentru a cumpăra în mod demn slujba procurorului său general, şi atunci totul va fi bine – onoarea corpului rămâne teafără, iar mândria domnului Fouquet neştirbită".

— Asta înseamnă că chestiunea e deschisă.

— Aşa am zis şi eu, monseniore.

— Ei bine, domnule Vanel, te vei duce numaidecât şi-i vei căuta pe domnii Gourville şi Pellisson. Mai cunoşti vreun prieten de-al domnului Fouquet?

— Îl cunosc bine pe domnul de La Fontaine.

— La Fontaine, stihuitorul?

— Da; îi făcea versuri soției mele, când domnul Fouquet era prieten cu noi.

— Adresează-te atunci lui pentru a obține o întrevedere cu domnul ministru.

— Bucuros; dar suma?

— În ziua şi la ora hotărâtă, domnule Vanel, vei fi învestit cu suma necesară, nu te îngriji de asta.

— Monseniore, atâta dărnicie! Îl umbriți pe rege, îl întreceți pe domnul Fouquet.

— O clipă... să nu facem risipă de cuvinte. N-o să-ți dau chiar aşa un milion patru sute de mii de livre; am şi eu copii.

— Eh, domnule, îmi veți împrumuta această sumă, şi asta e de ajuns.

— Ți-o împrumut, da.

— Cereți orice dobândă, orice garanție, monseniore, sunt gata să primesc şi, dorințele dumneavoastră odată satisfăcute, voi repeta că-i întreceți pe regi şi pe domnul Fouquet în dărnicie. Spuneți, care sunt condițiile dumneavoastră?

— Îmi vei înapoia banii în opt ani.

— O, foarte bine!

— Ipotecă pe slujbă însăşi.

— Minunat! Asta e totul?

— Aşteaptă. Îmi rezerv dreptul de a răscumpăra slujba cu o despăgubire de o sută cincizeci de mii de livre, dacă în gestiunea acestei slujbe nu vei urma o linie conformă cu interesele regelui şi cu planurile mele.

— Ah! Ah! făcu Vanel puțin tulburat.

— E ceva care te-ar putea nemulțumi, domnule Vanel? întrebă Colbert cu răceală.

— Nu, nu! se grăbi să răspundă Vanel.

— Ei bine, vom semna actul atunci când vei voi. Şi-acum, du-te la prietenii domnului Fouquet.

— Mă duc în zbor...

— Şi obține o întrevedere cu ministrul.

— Da, monseniore.

— Fii larg la concesiuni.

— Da.

— Şi odată totul pus în rânduială?...

— Mă voi grăbi să întăresc prin semnături.

— Ia seama!... Să nu-i pomeneşti nimic de semnătură domnului Fouquet, nici de sumă, nici de învoială, înțelegi? Altfel vei pierde totul!

— Atunci ce să fac, monseniore? E cam greu...

— Încearcă numai să-l tragi de limbă pe domnul Fouquet... Du-te!

LI

LA REGINA-MAMĂ

Regina-mamă se afla în camera ei de culcare de la Palatul Regal, împreună cu doamna de Motteville şi cu senora Molina. Regele, aşteptat până seara, nu apăruse; regina, foarte neliniştită, trimisese de câteva ori să întrebe ce-i cu el. Totul prevestea furtună. Curtenii şi doamnele se fereau să se întâlnească prin anticameră şi coridoare, spre a nu aduce vorba despre subiecte compromițătoare.

DOMNUL îl însoțise pe rege, în cursul dimineții, la o partidă de vânătoare. DOAMNA nu ieşea din casă şi părea supărată pe toată lumea. Cât despre regina-mamă, ea, după ce-şi făcuse rugăciunile în latineşte, vorbea despre ale casei cu cele două prietene ale sale, în cea mai curată castiliană. Doamna de Motteville, care înțelegea foarte bine această limbă, răspundea în franțuzeşte. Când cele trei femei epuizară toate formulele de prefăcătorie şi de politețe pentru a ajunge să spună că purtarea regelui le făcea să moară de mâhnire pe regină, pe regina-mamă şi pe toate neamurile sale, după ce aruncară, în termeni aleşi, toate blestemele împotriva domnişoarei de La Vallière, regina-mamă îşi încheie acuzațiile prin aceste cuvinte ce exprimau gândurile şi caracterul ei:

— *Estas hijos!* rosti ea către Molina.

Ceea ce însemna: "Copiii ăştia!" Cuvânt greu în gura unei mame; cuvânt teribil în gura unei regine care, ca Ana de Austria, ascundea în sufletul ei întunecat atâtea taine ciudate.

— Da – răspunse Molina – copiii ăştia, pentru care se jertfeşte orice mamă!

— Pentru care – adăugă regina – o mamă a jertfit totul!

Şi nu-şi sfârşi fraza. I se păru, când ridică ochii spre portretul în picioare al palidului Ludovic al XIII-lea, că soțul ei lăsase încă o dată să i se umple de lumină ochii stinşi, să i se umfle de mânie nările pe pânză. Portretul prindea viață; nu vorbea, dar amenința. O tăcere adâncă urmă după ultimele cuvinte ale reginei. Molina începu să răscolească panglicile şi dantelele dintr-un coş mare. Doamna de Motteville, surprinsă de această rază de înțelegere ce străfulgeră deodată şi privirea confidentei şi pe aceea a stăpânei, doamna de Motteville, spunem, îşi plecă ochii în jos, ca femeia discretă, şi, căutând să nu vadă, asculta cu auzul încordat. Nu prinse însă decât un "hm!" semnificativ al ducesei spaniole, care era întruparea însăşi a prudenței. Mai prinse apoi un oftat ieşit ca o ultimă răsuflare din pieptul chinuit al reginei. Ridică numaidecât capul.

— Va doare ceva? întrebă ea.

— Nu, Motteville, nu; de ce mă întrebi asta?

— Maiestatea voastră a gemut.

— Ai dreptate, de fapt; nu prea mă simt bine.

— Domnul Valot e pe-aci prin apropiere, la DOAMNA mi se pare.

— La DOAMNA, de ce?

— DOAMNA are nervi.

— Frumoasă boală! Domnul Valot face rău că se duce la DOAMNA, când un alt medic ar putea s-o vindece pe ea...

Doamna de Motteville îşi ridică din nou privirile, mirată.

— Un alt medic decât domnul Valot? zise ea. Dar care?

— Munca, Motteville, munca... Ah, dacă cineva e bolnav, asta e biata mea fiică.

— Şi maiestatea voastră.

— Mai puțin în astă-seară.

— Nu vă încredeți în asta, doamnă.

Şi, ca pentru a confirma amenințarea doamnei de Motteville, o durere ascuțită o împunse pe regină în inimă, o făcu să pălească şi o răsturnă într-un fotoliu, cu toate simptomele unui leşin subit.

— Picăturile mele! murmură ea.

— Îndat'! îndat'! răspunse Molina, care, fără să se grăbească de loc, se duse şi scoase dintr-un scrin cu solzi auriți o sticlă mare de cristal zgrunțuros şi i-o aduse destupată reginei.

Aceasta respiră cu frenezie de mai multe ori şi murmură:

— Prin asta mă va omorî Dumnezeu. Facă-se sfânta lui voie!

— Nu moare omul de durere – adăugă Molina punând sticla la loc, în scrin.

— Maiestatea voastră se simte bine acum? întrebă doamna de Motteville.

— Ceva mai bine.

Şi regina îşi duse degetul la buze spre a-i impune discreție favoritei sale.

— E ciudat! zise după o clipă de tăcere doamna de Motteville.

— Ce e ciudat? întrebă regina.

— Maiestatea voastră îşi mai aminteşte ziua când această durere a apărut pentru prima dată?

— Mi-amintesc că era o zi tare tristă, Motteville.

— Ziua aceea nu putea fi totuşi tristă pentru maiestatea voastră.

— De ce?

— Pentru că, în aceeaşi zi, acum douăzeci şi trei de ani, doamnă, s-a născut maiestatea sa regele de azi, gloriosul vostru fiu.

Regina scoase un țipăt, îşi sprijini fruntea în palme şi se adânci câteva clipe în gânduri. Să se fi lăsat pradă amintirilor sau necazurilor? Să fi fost cuprinsă iarăşi de durere?

Molina îi aruncă doamnei de Motteville o privire aproape furioasă, atât de mult semăna cu o dojană, dar demna femeie, neînțelegând nimic, se pregătea să pună o întrebare spre a-şi şti conştiința împăcată, când Ana de Austria, ridicându-se deodată, zise:

— Ziua de 5 septembrie! Da, durerea mea a apărut în ziua de 5 septembrie. Mare bucurie într-o zi, mare durere în alta. O durere mare – adăugă ea încet – ca o ispăşire a unei prea mari bucurii!

Şi, începând din acel moment, Ana de Austria, care părea că-şi sleise întreaga memorie şi întreaga judecată, rămase amuțită, cu ochiul posomorât, cu gândul pustiu, cu brațele atârnându-i pe lângă trup.

— Ar trebui să ne ducem la culcare – zise Molina.

— Numaidecât, Molina.

— S-o lăsăm singură pe regină – adăugă tenacea spaniolă.

Doamna de Motteville se ridică; pe obrajii albi ai reginei curgeau încet câteva lacrimi strălucitoare şi mari ca lacrimile de copil. Molina, văzând acest lucru, o țintui cu privirea ei întunecată şi pătrunzătoare pe Ana de Austria.

— Da, da – zise imediat regina. Lasă-ne, Motteville. Du-te.

Acest cuvânt *lasă-ne* sună cu totul neplăcut în urechea favoritei franceze. El însemna că avea să urmeze un schimb de taine sau de amintiri. El însemna că o a treia persoană era de prisos în momentul cel mai interesant al întrevederii.

— Doamnă, Molina va fi de ajuns pentru serviciul maiestății voastre? întrebă franceza.

— Da – răspunse spaniola.

Şi doamna de Motteville se înclină. Deodată, o bătrână femeie de casă, îmbrăcată în aceleaşi veşminte pe care le purta la curtea Spaniei prin 1620, dădu la o parte draperiile de la uşă şi, surprinzând-o pe regină cu ochii plini de lacrimi, pe doamna de Motteville gata să se retragă, pe Molina punând la cale ceva, strigă cu voioşie către regină, apropiindu-se cu paşi repezi de grup:

— Leacul! Leacul!

— Ce leac, *Chica?* întrebă Ana de Austria.

— Pentru boala maiestății voastre – răspunse bătrâna.

— Cine-l aduce? întrebă cu însufleţire doamna de Motteville. Domnul Valot?

— Nu, o doamnă din Flandra.

— O doamnă din Flandra? O spaniolă? întrebă regina.

— Nu ştiu.

— Cine o trimite?

— Domnul Colbert.

— Numele ei?

— Nu şi l-a spus.

— Starea?

— O s-o cunoaşteți din gura ei.

— Cum arată?

— E mascată.

— Vezi cine-i, Molina! strigă regina.

— Nu e nevoie – răspunse în aceeaşi clipă o voce hotărâtă şi blândă totodată, ce se auzi dincolo de tapiserii, voce care le făcu să tresară pe celelalte doamne, iar pe regină să se simtă străbătută de un fior.

Îndată după aceea, o femeie mascată apăru între draperii. Mai înainte ca regina să fi apucat să spună ceva, necunoscuta zise:

— Sunt o doamnă din rândul beghinelor din Bruges şi aduc, într-adevăr, leacul care o va tămădui pe maiestatea voastră.

Toate tăcură. Beghina nu îndrăznea să înainteze.

— Vorbeşte – zise regina.

— După ce vom rămâne singure – rosti beghina.

Ana de Austria le aruncă o privire însoțitoarelor ei; acestea se retraseră.

Beghina făcu atunci trei paşi către regină şi se înclină cu respect. Regina se uita cu neîncredere la această femeie, care o privea la rândul ei cu nişte ochi scânteietori prin găurile măştii sale.

— Regina Franței să fie oare atât de bolnavă – zise Ana de Austria – încât să se fi aflat până şi printre beghinele din Bruges că are nevoie de un leac?

— Maiestatea voastră, slavă Domnului, nu e atât de bolnavă încât să nu mai poată scăpa.

— În sfârşit, spune cum ai aflat că sunt suferindă?

— Maiestatea voastră are prieteni în Flandra.

— Şi prietenii aceştia te-au trimis?

— Da, doamnă.

— Numeşte-i.

— Cu neputință, doamnă, şi în zadar, de vreme ce memoria maiestății voastre n-a fost trezită de tresăririle inimii.

Ana de Austria ridică fața, încercând să descopere sub ascunzişul măştii şi în taina acestor cuvinte numele aceleia care vorbea cu o atât de familiară îndrăzneală. Apoi, dintr-o dată, obosită de această curiozitate ce-i rănea orgoliul recunoscut, ea zise pe un ton rece:

— Doamnă, dumneata uiți că persoanelor regale nu li se vorbeşte cu masca pe față!

— Vă rog să mă iertați, doamnă – răspunse cu umilință beghina.

— Nu pot să te iert, dar pot să te scuz dacă-ți scoți masca.

— Am făcut un jurământ, doamnă, acela de a veni în ajutorul celor întristați sau suferinzi, fără a lăsa pe nimeni să-mi vadă fața. Aş fi putut aduce uşurare trupului şi sufletului vostru; dar, pentru că maiestatea voastră nu-mi îngăduie, mă retrag. Adio, doamnă, adio!

Aceste cuvinte fură rostite cu atâta farmec şi respect, încât făcură să scadă furia şi neîncrederea reginei, fără a-i potoli însă curiozitatea.

— Ai dreptate – zise ea – nu se cuvine ca cei ce suferă să disprețuiască mângâierile trimise lor de Dumnezeu. Vorbeşte, doamnă, şi fie, după cum singură ai spus, ca prezența dumitale să-mi aducă o uşurare a trupului... Ah, am ajuns să cred că Dumnezeu vrea să-l pună la crude încercări.

— Să vorbim mai întâi de suflet, dacă binevoiți – zise beghina – de sufletul care, sunt sigură, trebuie să sufere tot atât de mult.

— Sufletul meu?

— Sunt cancere sfâşietoare, a căror muşcătură nu se vede. Acestea, regină, lasă pielei toată albeața ei de fildeş şi nu ard carnea cu flăcările lor albăstrii; doctorul care se apleacă deasupra pieptului bolnavului nu aude scrâşnind în muşchi, sub năvala sângelui, dinții nesătui ai acestui monstru; niciodată fierul, niciodată focul n-au răpus sau înfrânt furia acestor flageluri ucigătoare; ele se cuibăresc în mintea omului şi-o corup; cresc în inimă şi-o fac să plesnească; iată, doamnă, atâtea cancere fatale pentru regine; nu suferiți cumva de vreunul din ele?

Ana ridică brațul de o albeață sclipitoare şi de o rotunjime încă perfectă, ca în anii tinereții sale.

— Aceste răuri despre care îmi vorbeşti – zise ea – fac parte din însăşi viața noastră, a celor mari de pe pământ, cărora Dumnezeu le-a dat povara sufletului. Când aceste răuri devin prea mari, Atotputernicul ne cheamă în fața tribunalului ispăşirilor. Acolo, lepădăm sarcina de pe umeri şi tainele toate. Dar nu uita că acelaşi suveran suprem măsoară încercările după puterile făpturilor lui, şi puterile însele nu sunt mai prejos de poverile mele; pentru tainele altora, Dumnezeu m-a înzestrat cu destulă tărie ca să le țin închise în mine; pentru tainele mele, nu mă încred nici în duhovnicul meu.

— Văd că sunteți la fel de curajoasă ca totdeauna față de duşmanii voştri, doamnă; şi constat că nu aveți încredere în prieteni.

— Reginele n-au prieteni; şi dacă n-ai altceva să-mi spui, dacă te simți inspirată de Dumnezeu, ca o profetească, retrage-te, căci mă tem de viitor.

— Eu aş fi crezut – răspunse fără şovăire beghina – că vă temeți mai mult de trecut.

Nu apucă să termine această frază, că regina, ridicând capul, strigă pe un ton scurt şi tăios:

— Spune! Spune! Să ne răfuim în chip deschis, fără ocol, până la capăt, altfel...

— Lăsați amenințările, regină – zise beghina cu blândețe. Am venit la voi plină de respect şi compătimire, am venit aici trimisă de o prietenă.

— Atunci dovedeşte-o! Uşurează, în loc să înăspreşti răul!

— Foarte uşor; şi maiestatea voastră va vedea dacă e vorba de o prietenă.

— Vorbeşte.

— Ce nenorocire s-a întâmplat maiestății voastre de douăzeci şi trei de ani încoace?

— Dar... nenorociri destul de mari; nu l-am pierdut oare pe rege?

— Nu vorbesc despre nenorociri de soiul acestora. Vreau să vă întreb dacă de la... naşterea regelui... vorba nesocotită a unei prietene i-a pricinuit maiestății voastre vreo amărăciune.

— Nu înțeleg ce vrei să spui – răspunse regina strângând din dinți spre a-şi stăpâni tulburarea.

— Am să mă fac înțeleasă. Maiestatea voastră îşi aduce aminte că regele s-a născut la 5 septembrie 1638, la ceasurile unsprezece şi un sfert?

— Da – bâigui regina.

— La douăsprezece şi jumătate – continuă beghina – delfinul, botezat în mare grabă de monseniorul de Meaux, sub ochii regelui, sub ochii voştri, era recunoscut moştenitor al coroanei Franței. Regele s-a dus în capela din vechiul castel de la Saint-Germain pentru a asculta un *Te-Deum.*

— Toate acestea sunt adevărate – murmură regina.

— Lăuzia maiestății voastre s-a făcut în prezența DOMNULUI, acum răposat, a prinților şi a doamnelor de la curte. Medicul regelui, Bouvard, şi chirurgul Honoré stăteau în anticameră. Maiestatea voastră a adormit pe la ceasurile trei şi s-a trezit abia pe la şapte, e adevărat?

— Întru totul. Dar dumneata îmi povesteşti aici ceea ce toată lumea ştie la fel de bine ca mine şi ca dumneata.

— Ajung, doamnă, la ceea ce puține persoane ştiu. Puține persoane am spus? Ah, aş putea să spun două persoane, căci erau cinci cu totul altădată, însă, de câțiva ani, prin moartea principalilor participanți, taina se păstrează şi mai bine. Regele, stăpânul nostru, îşi doarme somnul de veci alături de părinții lui; moaşa Péronne a murit şi ea, de Laporte nu-şi mai aduce nimeni aminte.

Regina deschise gura ca să spună ceva; trecându-şi palma de gheață peste obraz, îşi simți fața năpădită de o sudoare fierbinte.

— Se făcuseră ceasurile opt – urmă beghina. Regele cina, foarte voios; în jurul lui erau numai râsete, veselie, pahare pline ochi; poporul chiuia sub balcoane; elvețienii, muşchetarii şi străjile rătăceau prin oraş, purtați în triumf de studenții beți. Aceste vuiete nemaipomenite de fericire generală îl făceau să scâncească încet, în brațele doamnei de Hausac, guvernanta lui, pe delfin, viitorul rege al Franței, ai cărui ochi, când aveau să se deschidă, trebuiau să vadă două coroane în fundul leagănului său. Deodată, maiestatea voastră a scos un țipăt ascuțit şi doamna Péronne s-a repezit la căpătâiul vostru. Doctorii cinau într-o sală îndepărtată. Palatul, pustiu de teama de a fi ocupat de mulțime, nu mai avea nici consemne, nici străji. Moaşa, după ce-a cercetat starea sănătății maiestății voastre, a scos şi ea un țipăt, speriată, şi, luându-vă în brațe, deznădăjduită, nebună de durere, îl trimise pe Laporte să-i dea de veste regelui că maiestatea sa regina voia să-l vadă în camera ei. Laporte, după cum ştiți, doamnă, era un bărbat cu mult spirit şi cu sânge rece. El nu se apropie de rege ca o slugă îngrozită care îşi dă seama de însemnătatea lui şi vrea să-i înspăimânte şi pe ceilalți; de altfel, nu era o veste înspăimântătoare aceea pe care avea s-o audă regele. Fapt este că Laporte apăru, cu zâmbetul pe buze, lângă scaunul regelui şi-i spuse: "Sire, regina e fericită, dar ar fi şi mai fericită dacă ar vedea pe maiestatea voastră". În ziua aceea, Ludovic al XlII-lea ar fi fost în stare să-şi dea coroana şi unui sărăntoc pentru o vorbă bună. Vesel, uşor, sprinten, regele sări de la masă, spunând, pe tonul pe care l-ar fi putut avea Henric al IV-lea: "Domnilor, mă duc să-mi văd nevasta". Ajunse la dumneavoastră,

doamnă, în clipa când doamna Péronne îi întindea un al doilea prinț, frumos şi voinic ca şi cel dintâi, spunându-i: "Sire, Dumnezeu nu vrea ca vreodată regatul Franței să cadă pe mâna femeilor!" Regele, în bucuria lui nestăpânită, se repezi la acest copil şi strigă: "Îți mulțumesc, o, Doamne!"

Beghina se opri aci, văzând cât de mult suferea regina. Ana de Austria, adâncită în fotoliu, cu capul aplecat, cu privirea nemişcată, asculta fără să mai audă nimic şi buzele ei se mişcau convulsiv, rostind poate o rugăciune către Dumnezeu sau un blestem împotriva acestei femei.

— Ah – reluă cu glas tare beghina – să nu credeți că dacă nu e decât un singur delfin în Franța, dacă regina a lăsat acest copil să lâncezească departe de tron, să nu credeți că a fost o mamă rea. Oh, nu... Sunt oameni care ştiu câte lacrimi a vărsat ea; sunt oameni care au putut să numere sărutările fierbinți pe care i le-a dat sărmanei făpturi, în schimbul acestei vieți de mizerie şi beznă la care o rațiune de stat l-a condamnat pe fratele geamăn al lui Ludovic al XIV-lea.

— Dumnezeule! Dumnezeule! murmură stins regina.

— Se ştie – continuă cu aprindere beghina – că regele, văzând că are doi fii de aceeaşi vârstă, cu aceleaşi drepturi, tremura pentru destinul Franței, pentru liniştea statului său. Se ştie că domnul cardinal de Richeleu, consultat în această problemă de Ludovic al XlII-lea, stătu şi se gândi mai bine de un ceas în cabinetul maiestății sale, apoi rosti această sentință: "S-a născut un rege pentru a fi urmaşul maiestății voastre. Dumnezeu a vrut să se mai nască unul pentru a fi urmaşul celui dintâi; dar, deocamdată, noi n-avem nevoie decât de primul născut; să-l ascundem pe-al doilea de ochii Franței, după cum Dumnezeu a vrut să-l ascundă de ochii părinților lui". Un prinț înseamnă pentru stat pacea şi securitatea; doi pretendenți la tron înseamnă război civil şi

anarhie. Regina se ridică brusc, albă ca varul şi cu pumnii strânşi.

— Dumneata ştii prea multe – zise ea cu o voce surdă – de vreme ce te atingi de secrete de stat. Cât despre prietenii de la care ai aflat acest secret, aceştia sunt nişte nemernici, nişte falşi prieteni. Dumneata eşti complicea lor în nelegiuirea ce se săvârşeşte astăzi. Şi acum scoate-ți masca, sau pun să fii arestată de căpitanul meu de gardă! Oh, acest secret nu mă face să mă înspăimânt! E ca o otravă pe care ai băut-o şi-acum mi-o dai înapoi! Dar ea îți va îngheța pieptul. Începând din această clipă, nici secretul, nici viața dumitale nu-ți mai aparțin!

Ana de Austria, însoțindu-şi cuvintele de un gest amenințător, făcu doi paşi către beghină.

— Poftim – zise aceasta – măsurați fidelitatea, onoarea, discreția prietenilor părăsiți.

Şi îşi smulse masca de pe față.

— Doamna de Chevreuse! exclamă regina.

— Singura cunoscătoare a tainei, împreună cu maiestate voastră.

— Ah – murmură Ana de Austria – vino să te îmbrățişez, ducesă! Vai, înseamnă să-ți omori prietenii jucându-te astfel cu durerile lor ucigătoare!

Şi regina, sprijinindu-şi capul pe umărul bătrânei ducese, lăsă să-i curgă din ochi un şiroi de lacrimi amare.

— Cât sunteți încă de tânără! zise ducesa cu o voce înăbuşită. Mai puteți plânge!

LII

DOUĂ PRIETENE

Regina o privi cu mândrie pe doamna de Chevreuse.

— Mi se pare – zise ea – că ai rostit cuvântul *fericită* vorbind de mine. Până astăzi, ducesă, credeam că e cu

neputință ca o făptură omenească să fie mai puțin fericită decât regina Franței.

— Doamnă, ați fost, într-adevăr, o mamă a durerilor. Dar, alături de aceste mizerii ilustre despre care am vorbit împreună adineauri, noi, două vechi prietene despărțite de răutatea oamenilor, alături, zic, de aceste nefericiri regeşti, aveți şi unele bucurii, mai mici, e adevărat, dar foarte mult râvnite pe această lume.

— Care? întrebă cu amărăciune Ana de Austria. Cum mai poți rosti cuvântul bucurie, ducesă, dumneata care, chiar adineauri, spuneai că trupul şi sufletul meu au nevoie de alinare?

Doamna de Chevreuse se gândi o clipă.

— Cât de departe sunt regii de ceilalți oameni! murmură apoi ea.

— Ce vrei să spui?

— Vreau să spun că sunt atât de departe de zbuciumările vieții, încât uită cu totul frământările şi nevoile altora. Întocmai ca locuitorul din munții Africii, care, înconjurat de podişurile înverzite şi udate de râuri răcoritoare, nu înțelege că locuitorul din deşert moare de sete şi de foame în mijlocul întinderilor nesfârşite arse de soare.

Regina se înroşi uşor; înțelegea totul.

— Ştii – zise ea – că am făcut rău lăsându-te în părăsire.

— Oh, doamnă, se zice că regele a moştenit ura pe care mi-o purta părintele său. Regele m-ar da numaidecât afară, dacă ar şti că sunt la Palatul Regal.

— Nu spun că regele te-ar privi cu ochi buni, ducesă – răspunse regina – dar eu aş putea... în taină...

Ducesa schiță un zâmbet neîncrezător, care o tulbură pe interlocutoarea ei.

— De altfel – se grăbi să adauge regina – ai făcut foarte bine că ai venit aici.

— Mulțumesc, doamnă.

— Chiar de n-ar fi decât pentru a ne aduce bucuria dezmințirii zvonului despre moartea dumitale.

— S-a zvonit, într-adevăr, că aş fi murit?

— Peste tot.

— Copiii mei n-au îmbrăcat, totuşi, doliul.

— Ah, dumneata ştii, ducesă, curtea pleacă adesea în călătorii; îi vedem rar pe domnii d'Albert de Luynes, şi, date fiind preocupările în mijlocul cărora trăim necontenit, multe lucruri ne scapă.

— Maiestatea voastră nu va fi crezut însă în zvonul despre moartea mea.

— De ce nu? Ah, toți suntem muritori. Nu vezi oare că şi eu, sora dumitale mai mică, aşa cum ne spuneam odinioară, mă îndrept către mormânt?

— Maiestatea voastră, dacă ar fi crezut că am murit, trebuia să se mire că n-a primit nici o vorbă din partea mea.

— Moartea vine uneori pe neaşteptate, ducesă.

— Oh, maiestate, sufletele împovărate de taine, ca acele despre care vorbeam adineauri, au întotdeauna nevoie de o uşurare, pe care şi-o pregătesc mai dinainte. Printre aceste pregătiri pentru veşnicie, cauți să-ți pui în rânduială şi hârtiile din sertar.

Regina tresări.

— Maiestatea voastră – zise ducesa – va afla în mod sigur ziua în care voi muri.

— Cum anume?

— Fiindcă maiestatea voastră va primi a doua zi, sub un înveliş împătrit, tot ce a scăpat din micile noastre scrisori misterioase de pe vremuri.

— Nu le-ai ars? strigă Ana cu groază.

— Oh, scumpă maiestate – răspunse ducesa – numai trădătorii aruncă în foc o corespondență regală.

— Trădătorii?

— Da, fără îndoială; sau mai degrabă se prefac că o ard, şi o păstrează sau o vând.

— Dumnezeule!

— Cei credincioşi, dimpotrivă, ascund cu cea mai mare grijă asemenea comori; apoi, într-o zi, ei vin la regina lor şi-i spun: "Doamnă, am îmbătrânit, sunt bolnav; mă ameninţă primejdia morţii pe mine, primejdia dezvăluirii secretului pe maiestatea voastră; primiţi deci aceste hârtii periculoase şi ardeţi-le singură".

— Hârtii periculoase! Care?

— În ce mă priveşte, eu n-am decât una, e adevărat, dar foarte primejdioasă.

— Oh, ducesă, vorbeşte, vorbeşte!

— E biletul acela... care poartă data de 2 august 1644, prin care mă îndemnaţi să mă duc la Noisy-le-Sec spre a vedea pe acel scump şi nefericit copil. E scris cu mâna voastră, doamnă: "Scump şi nefericit copil".

Se lăsă o tăcere adâncă între ele: regina scruta abisul, doamna de Chevreuse întindea capcana.

— Da, nefericit, foarte nefericit! murmură Ana de Austria. Tristă viaţă a mai dus, bietul copil, pentru a ajunge la un sfârşit atât de crud!

— A murit? exclamă cu surprindere ducesa, stăpânită de o curiozitate al cărui accent sincer regina îl urmări cu lăcomie.

— A slăbit până când s-a stins, uitat, ofilit, asemenea acelor sărmane flori dăruite de un îndrăgostit, şi pe care

iubita le lasă să se usuce într-un sertar, pentru a le ascunde de ochii lumii.

— A murit! repetă ducesa cu un aer de descurajare care ar fi putut s-o bucure pe regină, dacă el n-ar fi fost învăluit într-o umbră de îndoială. A murit la Noisy-le-Sec?

— Da, în brațele îngrijitorului său, biet slujitor cinstit, care n-a mai trăit mult după aceea.

— Era şi de aşteptat; nu-i uşor să porți un astfel de doliu şi un astfel de secret.

Regina nu-şi dădu osteneala să pătrundă ironia acestei reflecții. Doamna de Chevreuse continuă:

— Ei bine, doamnă, am întrebat, acum câțiva ani, chiar la Noisy-le-Sec despre soarta acestui copil atât de nenorocit. Mi s-a spus că nu e dat ca mort, şi iată pentru ce nu m-am arătat îndurerată de la început în fața maiestății voastre. Oh, de bună seamă, dacă aş fi crezut aşa ceva, m-aş fi ferit să fac cea mai mică aluzie la aceasta tristă întâmplare, pentru a nu răscoli durerile fireşti ale maiestății voastre.

— Zici că la Noisy copilul nu era socotit mort?

— Nu, doamnă.

— Şi atunci ce se spunea despre el?

— Se spunea... Dar toți ne înşelăm, fără îndoială.

— Spune, totuşi.

— Se spunea că într-o seară, prin 1645, o doamnă frumoasă şi plină de măreție, ceea ce se vedea uşor în ciuda măştii şi a mantiei care o acopereau, o doamnă din lumea bună, din lumea cea mai bună, se înțelege, venise cu o trăsură la răspântia drumului, aceeaşi răspântie, ştiți, unde aşteptam eu veşti despre tânărul prinț, când maiestatea voastră binevoia să mă trimită acolo.

— Da, şi?

— Şi că îngrijitorul i-a dat copilul acelei doamne.

— Apoi?

— A doua zi, îngrijitorul şi copilul nu mai erau în țară.

— Ca să vezi, e un sâmbure de adevăr în toate acestea, deoarece, într-adevăr, bietul copil a murit printr-una din acele întâmplări fulgerătoare care fac ca, până la şase ani, după spusele medicilor, viața copiilor să atârne de un fir de păr.

— Oh, ceea ce spune maiestatea voastră e purul adevăr; nimeni nu ştie asta mai bine ca doamna, nimeni n-o crede mai mult ca mine. Dar, închipuiți-vă ciudățenie...

"Ce-o mai fi oare?" îi străfulgeră prin gând reginei.

— Persoana care mi-a dat aceste amănunte, care se interesează despre sănătatea copilului, persoana care...

— Ai încredințat cuiva o astfel de sarcină? Oh, ducesă!

— Cuiva care e mut ca maiestatea voastră şi ca mine însămi; să zicem c-aş fi chiar eu, doamnă. Acest cineva, zic, trecând după câtva timp prin Touraine...

— Prin Touraine?

— Recunoscu pe îngrijitor şi copilul – iertați-mă, crezu că-i recunoaşte – amândoi în viață, veseli, fericiți şi sănătoşi amândoi, unul în floarea bătrâneții, celălalt în floarea tinereții! Judecați deci după asta dacă merită să mai pui vreun temei pe zvonurile care circulă, dacă face să mai crezi în ceea ce spune lumea! Dar o obosesc pe maiestatea voastră. Oh, nu vreau să fac asta, şi mă voi retrage numaidecât, după ce voi reînnoi încredințarea respectuosului meu devotament față de maiestatea voastră.

— Mai stai, ducesă; să vorbim puțin despre dumneata.

— Despre mine? Oh, doamnă, nu vă coborâți privirile atât de jos.

— De ce vorbeşti aşa? Nu eşti dumneata cea mai veche prietenă a mea? Eşti oare supărată pe mine, ducesă?

— Eu? Doamne, dar pentru ce să fiu? Aş fi venit oare la maiestatea voastră, dacă aş fi avut vreun motiv de supărare?

— Ducesă, anii trec; trebuie să ne unim împotriva morții, care ne amenință.

— Doamnă, mă copleşiți cu asemenea cuvinte măgulitoare.

— Nimeni nu m-a iubit şi nu m-a slujit ca dumneata, ducesă.

— Maiestatea voastră îşi mai aduce aminte?

— Totdeauna... Ducesă, o dovadă de prietenie.

— Ah, doamnă, toată ființa mea aparține maiestății voastre.

— Dovada, s-o vedem!

— Ce dovadă vreți să vă dau?

— Cere-mi ceva pentru dumneata.

— Să vă cer ceva?

— Oh, ştiu că eşti sufletul cel mai dezinteresat, cel mai mare, cel mai regesc.

— Nu mă lăudați prea mult, doamnă – zise ducesa nelinişitită.

— Nu te voi lăuda niciodată atât cât meriți.

— Cu vârsta, cu necazurile, omul se schimbă mult, doamnă.

— Să te audă Dumnezeu, ducesă!

— Ce vreți să spuneți?

— Da, ducesa de altădată, frumoasa, mândra, adorata Chevreuse mi-ar fi răspuns cu trufie: "Nu vreau nimic din parte-ți". Binecuvântate fie deci necazurile, dacă le vei fi cunoscut, căci ele te vor fi schimbat întrucâtva şi poate că acum îmi vei răspunde: "Primesc".

Ducesa îşi îmblânzi privirea şi zâmbetul; se simțea vrăjită şi nu se mai ascundea în fața interlocutoarei sale.

— Spune, draga mea – zise regina – ce vrei?

— Se cuvine oare să vorbesc deschis?

— Fără nici o şovăială.

— Ei bine, maiestatea voastră ar putea să-mi facă o bucurie nespusă, o bucurie neasemuită.

— Să auzim – rosti regina oarecum mai rece, dat fiind o anumită îngrijorare. Dar, mai înainte de toate, aminteşte-ți, buna mea Chevreuse, că depind de puterea fiului meu, aşa cum altădată depindeam de puterea soțului meu.

— Vă voi menaja, scumpă regină.

— Spune-mi Ana, ca odinioară; va fi un ecou plăcut al frumoasei noastre tinereți.

— Fie. Ei bine, venerata mea stăpână, scumpă Ana…

— Mai ştii spaniola?

— Ca întotdeauna.

— Atunci cere-mi în spanioleşte.

— Iată: fă-mi onoarea de a veni să petreci câteva zile la Dampierre.

— Asta-i tot? exclamă regina uluită.

— Da.

— Nimic altceva?

— Doamne, dar ți se pare cumva că nu-ți cer prin asta să-mi faci cel mai mare bine? Dacă-i aşa, înseamnă că nu mă mai cunoşti deloc. Ai să vii?

— Da, din toată inima.

– Oh, mulțumesc!

— Şi voi fi fericită – adăugă regina cu neîncredere – dacă prezența mea îți va folosi la ceva.

— Dacă-mi va folosi? zise ducesa râzând. Oh, nu, nu! Ea îmi va fi plăcută, dulce, mângâietoare, da, de o mie de ori da. Aşadar, îmi făgăduieşti?

— Am jurat.

Ducesa luă mâna atât de frumoasa a reginei şi o acoperi cu sărutări.

"E o femeie cumsecade, în fond – gândi regina – şi... cu un spirit generos."

— Maiestatea voastră – reluă ducesa – va consimți să-mi dea un răgaz de cincisprezece zile?

— Da, fireşte! Dar pentru ce?

— Pentru că – răspunse ducesa – ştiind că sunt în dizgrație, nimeni nu va voi să-mi împrumute cei o sută de mii de scuzi de care am nevoie pentru a face reparații la Dampierre. Dar, când se va afla că fac reparații pentru a primi acolo pe maiestatea voastră, toți banii din Paris se vor scurge către mine.

— Ah! făcu regina clătinând uşor din cap cu înțeles. O sută de mii de scuzi! Ai nevoie de o sută de mii de scuzi pentru reparații la Dampierre?

— Chiar atât.

— Şi nimeni nu vrea să ți-i împrumute?

— Nimeni.

— Te voi împrumuta eu, dacă vrei, ducesă.

— Oh, n-aş îndrăzni!

— Ai face o mare greşeală.

— Adevărat?

— Pe cuvântul meu de regină!... O sută de mii de scuzi, la drept vorbind, nu e o sumă prea mare.

— Nu-i aşa?

— Nu, desigur. Oh, ştiu că n-ai fost niciodată răsplătită aşa cum se cuvine pentru discreția dumitale. Ducesă, împinge te rog spre mine măsuța aceea, am să-ți fac un bon către domnul Colbert; ba nu, către domnul Fouquet, care e un om mult mai galant.

— Şi va plăti?

— Dacă nu va plăti el, voi plăti eu; dar ar fi prima dată când m-ar refuza.

Regina scrise câteva cuvinte, îi dădu hârtia ducesei şi o lăsă să plece, după ce o îmbrățişă cu toată căldura.

LIII

CUM A TICLUIT JEAN DE LA FONTAINE PRIMA LUI POVESTE

Toate aceste intrigi şi-au trăit traiul; mintea omenească, atât de multiplă în manifestările ei, s-a putut dezvolta în voie în cele trei cadre pe care i le-a oferit narațiunea noastră. Poate că va mai fi vorba de politică şi de intrigi şi în tabloul pe care-l pregătim, dar resorturile ce-l compun vor fi atât de bine ascunse, încât nu se vor vedea decât florile şi zugrăvelile, întocmai ca într-unul din acele teatre de bâlci unde apare pe scenă un colos ce se mişcă încet, condus de picioarele mici şi brațele subțiri ale unui copil pitit în învelişul lui.

Ne vom reîntoarce la Saint-Mandé, unde marele vistiernic îşi primeşte, ca de obicei, aleasa lui societate de epicurieni.

De câtva timp, stăpânul casei a trecut prin grele încercări. Fiecare îşi dă seama că ministrul e tot mai strâmtorat. Nu mai au loc reuniunile acelea mari şi zgomotoase. Finanțele au fost un pretext pentru Fouquet, şi niciodată, după cum o spune cu atâta spirit Gourville, nu s-a pomenit un pretext mai înşelător de finanțe, nici umbră.

Domnul Vatel se străduieşte să păstreze reputația casei. Totuşi, grădinarii, de la care vine belşugul din cămări, se plâng că n-au mai fost plătiți de multă vreme. Furnizorii de vinuri spaniole trimit necontenit bonuri de plată, pe care nimeni nu le achită. Pescarii pe care ministrul i-a tocmit pe coastele Normandiei fac socoteala că, dacă li s-ar plăti tot ce li se cuvine, s-ar putea retrage liniştiți pe uscat. Peştele, din pricina căruia va muri, mai târziu, Vatel, nu mai soseşte la Saint-Mandé.

Totuşi, în zilele hărăzite primirii, prietenii lui Fouquet dau năvală mai mulți ca de obicei. Gourville şi abatele Fouquet vorbesc despre finanțe, adică abatele îi cere cu împrumut lui Gourville câțiva pistoli. Pellisson, picior peste picior, termină repetarea unui discurs prin care Fouquet va trebui să redeschidă parlamentul. Acest discurs e o capodoperă prin aceea că Pellisson îl face pentru prietenul său, adică punând în el tot ceea ce, fără îndoială, n-ar fi îndrăznit să pună dacă-l făcea pentru sine. Iată-i că, certându-se pe seama rimelor uşoare, din fundul grădinii apar Loret şi La Fontaine. Pictorii şi muzicienii se îndreaptă, la rândul lor, spre sala de mâncare. Când vor bate ceasurile opt, va începe masa. Ministrul nu-i face niciodată să aştepte pe oaspeții lui.

Ornicele arată şapte ceasuri şi jumătate; pofta de mâncare se anunță a fi grozavă.

După ce toți oaspeții s-au adunat, Gourville se apropie de Pellisson, îl smulge din reveria lui şi-l aduce în mijlocul unui

salon ale cărui uşi le închise în urma lor.

— Ei bine – întrebă el – ce e nou?

Pellisson, ridicându-şi capul său înțelept şi blând, răspunse:

— Am împrumutat douăzeci şi cinci de mii de livre de la mătuşa mea. Iată-le în bonuri de casă.

— Bun! zise Gourville. Ne mai trebuiesc doar o sută nouăzeci şi cinci de mii de livre pentru plata ratei întâi.

— Plata cui? întrebă La Fontaine pe tonul cu care ar fi spus: "L-ai citit pe Baruch?"

— Iată încă unul cu capul în nori – zise Gourville. Cum, chiar dumneata ne-ai adus vestea că pământul de la Corbeil urmează să fie scos în vânzare de un creditor al domnului Fouquet; chiar dumneata ai fost cu ideea ca toți prietenii lui Epicur să-şi dea obolul, mână de la mână; dumneata însuți ai spus că-ți vei vinde o parte din casa de la Château-Thierry, pentru a-ți vărsa cota; şi tot dumneata vii acuma să întrebi: "Plata cui?"

Un hohot general de râs însoți această dojană, făcându-l pe La Fontaine să se înroşească tot.

— Iertare, iertare – bâigui el – aşa e, am uitat. Oh, nu! însă...

— Însă nu-ți mai aduceai aminte! i-o aruncă Loret.

— Iată adevărul. Fapt este că el are dreptate. Între a uita şi a nu-ți mai aduce aminte e o mare deosebire.

— Atunci – adăugă Pellisson – îți dai partea dumitale, rezultată din prețul casei vândute?

— Vândute? Nu încă.

— Nu ți-ai vândut cocioaba? întrebă Gourville îngrijorat, căci el ştia că poetul e un lasă-mă să te las.

— N-a vrut nevastă-mea – răspunse acesta din urmă. Alte hohote de râs.

— Totuşi, ai fost la Château-Thierry în acest scop – i se răspunse.

— Da, călare.

— Bietul Jean!

— Am schimbat opt cai pe drum, am ajuns istovit.

— Straşnic prieten!... Şi acolo te-ai odihnit?

— Odihnit? Eh, de! Acolo am dat peste altă belea.

— Ce-ai mai pățit?

— Nevastă-mea îi făcuse ochi dulci aceluia căruia voiam să-i vând casa. Omul şi-a luat cuvântul înapoi; l-am chemat atunci să se bată în duel.

— Foarte bine! Şi v-ați bătut?

— S-ar zice că nu.

— Nu ştii, care va să zică, ce s-a întâmplat?

— Nu; s-au amestecat nevastă-mea şi rudele ei în toată treaba. Am stat un sfert de ceas cu spada în mână; dar n-am fost rănit.

— Şi adversarul?

— Adversarul nici atât; el nu apăruse pe teren.

— Minunat! se auzi din toate părțile. Şi pesemne că te-ai înfuriat.

— Foarte tare; mă alesesem cu un guturai; m-am întors acasă, şi nevastă-mea m-a luat la ceartă.

— Netam-nesam?

— Netam-nesam. Mi-a aruncat o pâine în cap, o pită din acelea mari.

— Şi dumneata?

— Eu? I-am răsturnat masa în brațe, şi în brațele oaspeților ei; apoi am sărit pe cal, şi iată-mă aici.

Nimeni nu şi-ar fi putut stăpâni râsul la auzul acestei epopei comice. După ce uraganul de hohote se mai potoli puțin, La Fontaine fu întrebat:

— Deci, asta-i tot ce-ai adus?

— Oh, nu! Mi-a venit o idee grozavă.

— S-o auzim.

— Aţi băgat de seamă că în Franţa se fac multe poezii glumeţe?

— Desigur – răspunse adunarea.

— Şi că – adăugă La Fontaine – se tipăresc foarte puţine dintre ele?

— Legile sunt aspre, e drept.

— Ei bine, marfa rară e o marfă scumpă, mi-am zis eu. Drept care, am început să compun o mică poemă foarte deocheată.

— Oh, oh, dragă poete!

— O poemă absolut fără perdea.

— Oh! Oh!

— Cât se poate de cinică.

— Drace! Drace!

— Am pus în ea – continuă poetul netulburat – toate rimele galante pe care le-am putut găsi.

Toţi se prăpădeau de râs, în timp ce acest brav poet făurea o asttel de firmă pentru marfa sa.

— Şi – urmă el – mi-am pus în gând să întrec tot ce-au scris Boccaccio, Aretino şi alţi maeştri de acest gen.

— Dumnezeule! strigă Pellisson. Dar un astfel de poem ar fi condamnat!

— Crezi? întrebă La Fontaine eu naivitate. Dar vă jur că n-am făcut asta pentru mine, ci numai pentru domnul Fouquet.

Această concluzie încântătoare puse vârf hazului asistenţei.

— Şi am vândut acest opuscul cu opt sute de livre, prima ediţie! strigă La Fontaine, frecându-şi mâinile de bucurie.

Cărțile de rugăciune nu se vând nici cu jumătate din acest preț.

— Ar fi fost mai bine să faci două cărți de rugăciune – zise Gourville râzând.

— E prea mult de lucru şi nu sunt destul de distractive – răspunse La Fontaine netulburat. Cele opt sute de livre ale mele se găsesc în acest săculeț: vi le ofer.

Şi depuse, într-adevăr, ofranda sa în mâinile vistiernicului epicurienilor. Fu apoi rândul lui Lorct, care dădu cinci sute de livre; ceilalți se executară şi ei. Când făcură socoteala, văzură că se strânsese în tolbă suma de patruzeci de mii de livre.

Niciodată nişte galbeni dăruiți cu atâta generozitate n-au atârnat mai greu în talgerele divine, unde mila trage de partea sufletelor bune şi bunelor intenții, împotriva arginților falşi ai cuvioşilor ipocriți.

Scuzii zornăiau încă pe masă în clipa când intendentul superior intră sau, mai degrabă, se strecură în sală. Auzise totul. Şi acest om care învârtise atâtea miliarde, acest bogat care cunoscuse toate plăcerile şi toate onorurile, aceasta inimă largă, acest creier fecund care topise, ca într-un creuzet lacom, substanța materială şi morală a celui dintâi regat din lume, domnul Fouquet, fu văzut trecând pragul cu ochii plini de lacrimi şi repezindu-se să-şi înfunde degetele albe şi fine în aurul şi argintul din sac.

— Biată pomană – zise el cu un glas duios şi mişcat – ai să dispari în cuta cea mai mică a pungii mele goale; dar tu mi-ai umplut până peste margini inima, pe care nimeni n-o va putea seca vreodată. Vă mulțumesc, prieteni dragi, vă mulțumesc!

Şi cum nu putea să-i îmbrățişeze dintr-o dată pe toți cei ce se aflau de față şi care plângeau şi ei puțin, oricât ar fi fost de filozofi, îl strânse în brațe pe La Fontaine, spunându-i:

— Brav prieten care s-a lăsat bătut de nevastă şi blestemat de duhovnicul său, pentru mine!

— Eh, asta nu-i nimic – răspunse poetul. Să aştepte creditorii dumneavoastră încă doi ani, şi voi da gata până atunci alte o sută de poveşti, care, vândute în câte două ediții fiecare, vor plăti întreaga datorie.

LIV

LA FONTAINE NEGOCIATOR

Fouquet îi strânse mâna lui La Fontaine cu o vie însufleţire.

— Dragul meu poet – îi spuse el – fă-ne încă o sută de asemenea poveşti, nu numai pentru cei optzeci de pistoli pe care-i va aduce fiecare din ele, dar şi pentru a îmbogăți limba noastră cu o sută de capodopere.

— Oh, oh! zise La Fontaine, umflându-se în pene. Nu trebuie să se creadă că i-am adus domnului intendent superior numai această idee şi aceşti optzeci de pistoli!

— Oh – strigară toți din toate părțile – domnul de La Fontaine e în fonduri astăzi!

— Binecuvântată fie ideea, dacă ea mi-aduce unul sau două milioane – rosti Fouquet plin de fericire.

— Cu siguranță! răspunse La Fontaine.

— Repede! Repede! strigă adunarea.

— Ia seama – şopti Pellisson la urechea lui La Fontaine – ai avut mare succes până acum, dar nu arunca săgeata dincolo de țintă.

— N-avea grijă, domnule Pellisson, şi dumneata, care eşti om de gust, vei fi cel dintâi care mă vei aproba.

— E vorba de milioane? întrebă Gourville.

— Am aici un milion cinci sute de mii de livre, domnule Gourville.

Şi se bătu cu palma la şold.

— E dat naibii gasconul de la Château-Thierry! afirmă Loret.

— Nu buzunarul ar trebui să-l arăți – zise Fouquet – ci creierul.

— Bravo, domnule intendent superior – replică La Fontaine – dumneavoastră sunteți nu numai procuror general, ci şi poet.

— Aşa e! strigară Loret, Conrart şi toți cei de față care erau oameni de litere.

— Sunteți, zic, un poet şi un pictor, un sculptor, un prieten al artelor şi ştiințelor; dar, recunoaşteți singur, nu sunteți un om al justiției.

— Recunosc – răspunse domnul Fouquet surâzând.

— Dacă ați fi chemat la Academie, ați refuza, nu-i aşa?

— Cred că da, de nu s-ar supăra academicienii.

— Ei bine, atunci pentru ce, nevrând să faceți parte din Academie, primiți să faceți parte din parlament?

— Oh, oh – interveni Pellisson – am început să vorbim despre politică!

— Întreb – continuă La Fontaine – dacă domnului Fouquet îi stă bine sau nu roba de magistrat.

— Aici nu e vorba de robă – replică Pellisson, nemulțumit de râsetele adunării.

— Dimpotrivă, e vorba de robă – ripostă Loret.

— Dezbrăcați-l de robă pe procurorul general – zise Conrart – şi-l vom avea pe domnul Fouquet, de care nu ne putem plânge; dar, cum nu există procuror general fără robă, declarăm, împreună cu domnul de La Fontaine, că roba e într-adevăr o sperietoare.

— *Fugiunt risus leporesque* – decreta Loret.

— Râsul şi grația – traduse un savant.

— Eu – adăugă Pellisson cu gravitate – n-aş traduce aşa cuvântul *lepores.*

— Dar cum l-ai traduce dumneata? întrebă La Fontaine.

— L-aş traduce astfel: "Iepurii fug când îl văd pe domnul Fouquet".

Hohote de râs, la care intendentul superior se asocie.

— De unde şi până unde iepurii? obiectă Conrart înțepat.

— Fiindcă iepurele va fi acela care nu se va bucura deloc văzându-l pe domnul Fouquet în atribuțiile forței sale parlamentare.

— Oh! Oh! murmurară poeții.

— *Quo non ascendet* – zise Conrart – mi se pare cu neputință cu o robă de procuror.

— Iar mie mi se pare cu neputință fără robă – se încăpățână Pellisson. Dumneata ce zici, Gourville?

— Eu socot că roba e bună – răspunse acesta – dar socot totodată că un milion şi jumătate face mai mult decât o robă.

— Şi eu sunt de părerea lui Gourville – interveni Fouquet, tăind scurt discuția prin opinia lui, care trebuia, în mod necesar, să le domine pe ale celorlalți.

— Un milion şi jumătate! bolborosi Pellisson. La naiba! Cunosc eu o fabulă indiană...

— Povesteşte-mi-o – îl rugă La Fontaine – vreau s-o ştiu şi eu.

— Povesteşte! Povesteşte!

— Era o broască țestoasă cu o mare carapace – începu Pellisson. Când o amenințau duşmanii, ca se închidea la carapacea sa. Într-o zi, cineva îi spuse: "Trebuie să-ți fie tare cald vara într-o astfel de casă, de unde, pe deasupra, nu poți să-ți arăți nici grațiile dumitale. Iată, vipera îți dă un milion şi jumătate pe carapacea asta".

— Bună! zise intendentul superior râzând.

— Şi pe urmă? întrebă La Fontaine, curios să afle mai degrabă povestea decât morala.

— Broasca îşi vându carapacea şi rămase goală. Un vultur o zări; îi era foame; o sfâşie cu ciocul şi o devoră.

— O *muthos deloi*[1]*?*...("Morala faptului") întrebă Conrart.

— Că domnul Fouquet ar face mai bine să-şi păstreze roba.

La Fontaine luă morala în serios.

— L-ai uitat pe Eschil – îi aruncă el adversarului său.

— Ce vrei să spui?

— Eschil cel Pleşuv.

— Ce-i cu el?

— Eschil, căruia un vultur, pesemne chiar vulturul dumitale, mare amator de broaşte ţestoase, îi luă, de sus, craniul drept o piatră şi aruncă în creştetul acestui craniu o broască ţestoasă ghemuită în carapacea ei.

— Ei, Doamne, La Fontaine are dreptate! rosti Fouquet căzut pe gânduri. Orice vultur, când are poftă de broaşte ţestoase, ştie el să le spargă ţeasta fără să-l coste nimic; mai câştigate sunt broaştele ţestoase care-şi vând învelişul năpârcilor pentru un milion şi jumătate. Adu-mi o năpârcă darnică, Pellisson, ca aceea din fabula dumitale, şi-i voi da bucuros carapacea mea.

— *Rara avis in terris*[2]! ("Rară pasăre pe pământ") exclamă Conrart.

— Aidoma unei lebede negre, nu-i aşa? adaugă La Fontaine. Ei bine, da, hotărât lucru, o pasăre întru totul neagră e foarte rară; dar eu am găsit una.

— Ai găsit un cumpărător pentru postul meu de procuror? întrebă Fouquet.

— Da, domnule.

— Dar domnul intendent superior n-a spus niciodată c-ar vrea să-l vândă – interveni Pellisson.

— Iartă-mă, dar chiar dumneata însuți ai vorbit despre asta – zise Conrart.

— Sunt martor – sări şi Gourville.

— Ține mult la frumoasele discursuri pe care mi le face – zise Fouquet râzând. Şi cine-i cumpărătorul, La Fontaine, spune?

— O pasăre neagră, un consilier de parlament, un om vrednic.

— Care se numeşte?...

— Vanel.

— Vanel! exclamă Fouquet. Vanel, soțul doamnei?...

— Întocmai, soțul ei; da, domnule.

— Dragul de el! zise Fouquet cu interes. Vrea să fie procuror general?

— Vrea să fie tot ceea ce sunteți dumneavoastră, domnule – zise Gourville – şi să facă tot ceea ce ați făcut dumneavoastră.

— Oh, dar asta e foarte hazliu! Povesteşte-ne, La Fontaine.

— E foarte simplu. Mă văd cu el din când în când. Mai adineauri l-am întâlnit iar: se plimba prin Piața Bastiliei tocmai în clipa când mă pregăteam să iau trăsura pentru Saint-Mandé.

— Îşi pândea nevasta, desigur – îl întrerupse Loret.

— Oh, pentru Dumnezeu, nu! zise Fouquet cu aerul cel mai firesc. Omul nu e gelos.

— Îmi iese în cale, deci, mă îmbrățişează, mă duce în crâşma "La Icoana Sfântului Fiacre " şi-mi povesteşte necazurile lui.

— Are necazuri?

— Da; nevastă-sa îi cere să fie ambițios.

— Şi ce ți-a spus?

— Că i-a vorbit cineva de o slujbă la parlament; că a fost rostit numele domnului Fouquet, că, de-atunci, doamna Vanel visează să se numească doamna procuror general, şi că nu e noapte să nu viseze asta.

— Drace!

— Biata femeie! murmură Fouquet.

— Aşteptați. Conrart îmi spune mereu că nu mă pricep la afaceri: o să vedeți cum am făcut-o pe aceasta.

— S-auzim!

— "Dar ştii – i-am spus lui Vanel – că o slujbă ca aceea a domnului Fouquet costă mulți bani?" "Cam cât?" mă întrebă el. "Domnul Fouquet a refuzat suma de un milion şapte sute de mii de livre." "Nevastă-mea – răspunse Vanel – o evalua cam la un milion patru sute de mii." "Bani gheață?" l-am întrebat eu. "Da; şi-a vândut o proprietate în Guienne, şi şi-a pus banii deoparte."

— E o sumă frumuşică, să pui mâna pe ea dintr-o dată! îşi dădu cu părerea abatele Fouquet, care până atunci nu scosese o vorbă.

— Biata doamnă Vanel! glăsui Fouquet.

Pellisson dădu din umeri.

— Un demon – şopti el la urechea lui Fouquet.

— De bună seamă!... Ar fi frumos să folosim banii acestui demon pentru a îndrepta răul pe care şi l-a făcut pentru mine un înger.

Pellisson îl privi cu un aer nedumerit pe Fouquet, ale cărui gânduri se îndreptau, începând din această clipă, către o altă țintă.

— Ei bine – întrebă La Fontaine – ce ziceți de târgul meu?

— Admirabil, dragă poete!

— Da – rosti Gourville – numai că acela se laudă c-ar vrea să cumpere un cal, dar n-are cu ce plăti nici măcar căpăstrul.

— Vanel se va lăsa păgubaş dacă va fi luat din scurt – se auzi glasul abatelui Fouquet.

— Nu cred – zise La Fontaine.

— Ştii dumneata ceva?

— Ştiu că n-ați aflat încă sfârşitul povestirii mele.

— Ah, dacă mai e şi un sfârşit – zise Gourville – pentru ce ne-ai lăsat la mijlocul drumului?

— *Semper ad adventum*,* nu-i aşa? zise Fouquet cu tonul unui mare senior, care se încurcă în barbarisme.

Latiniştii bătură din palme.

— Sfârşitul este – reluă La Fontaine – că Vanel, această pasăre dârză, aflând că vin la Saint-Mandé, m-a rugat să-l aduc aici.

— Oh! Oh!

— Şi să-l prezint, dacă se poate, monseniorului.

— Astfel că?...

— Astfel că aşteaptă pe terasa Bel-Air.

— Ca un cărăbuş.

—--------

* Fouquet rosteşte greşit fraza lui Horaţiu *Semper ad eventum festinat,* care, în limba latină, înseamnă: "Se grăbeşte întotdeauna spre deznodământ".

—----------

— Spui asta, Gourville, din pricina antenelor, răutăciosule!

— Ei bine, domnule Fouquet?

— Ei bine, nu vreau ca soţul doamnei Vanel să capete guturai la uşa mea; trimite să-l caute, La Fontaine, pentru că dumneata ştii unde l-ai lăsat.

— Mă duc eu însumi.

— Merg şi eu cu dumneata – zise abatele Fouquet – voi căra sacii.

— Fără glume proaste – rosti cu asprime Fouquet. Vreau ca afacerea să fie serioasă, dacă e vorba de o afacere. Mai întâi, să fim ospitalieri. Scuză-mă, La Fontaine, față de acest om de treabă şi spune-i că sunt deznădăjduit că l-am făcut să aştepte, dar n-am ştiut că era acolo.

La Fontaine plecase însă. Din fericire, Gourville se luă după el; căci, cu gândul numai la cifre, poetul greşise drumul şi o apucase spre Saint-Maur.

După un sfert de ceas, domnul Vanel fu introdus în cabinetul intendentului superior, acelaşi cabinet a cărei descriere am făcut-o mai amănunțit la începutul acestei povestiri. Fouquet, văzându-l că intră, îl chemă pe Pellisson şi-i vorbi timp de câteva minute la ureche.

— Reține bine asta – îi spuse el – ca toată argintăria, toată vesela, toate giuvaerurile să fie împachetate şi urcate în trăsură. Vei înhăma caii cei negri; argintarul te va însoți; vei amâna cina până la sosirea doamnei de Bellière.

— Ar trebui să i se dea de veste doamnei de Bellière – zise Pellisson.

— Nu-i nevoie, de asta mă îngrijesc eu.

— Foarte bine.

— Du-te, prietene.

Pellisson plecă, neînțelegând prea bine ce avea de făcut, dar încrezându-se, ca toți adevărații prieteni, în voința căreia i se supunea. În asta constă tăria oamenilor de elită. Neîncrederea sălăşluieşte numai în caracterele inferioare.

Vanel făcu o plecăciune în fața intendentului superior. Se pregătea să înceapă o cuvântare.

— Ia loc, domnule – îl pofti cu politețe Fouquet. Mi se pare că vrei să cumperi slujba mea, da?

— Monseniore...

— Cât poți să-mi dai pe ea?

— Dumneavoastră, monseniore, trebuie să hotărâți suma. Ştiu că vi s-au mai făcut oferte.

— Mi s-a spus că doamna Vanel o prețuieşte la un milion patru sute de mii de livre.

— E tot ce avem noi.

— Poți să-mi dai banii pe loc?

— Nu-i am la mine – răspunse cu naivitate Vanel, uimit de această simplicitate, de această mărinimie, el care se aştepta la lupte, la şiretlicuri, la tot felul de hărțuieli.

— Când îi vei avea?

— Când va dori monseniorul.

Şi tremura de teamă ca nu cumva Fouquet să-şi bată joc de el.

— Dacă n-ar fi oboseala de a te întoarce până la Paris, eu aş spune imediat...

— Oh, monseniore...

— Dar – îl întrerupse intendentul superior – să lăsăm numărarea şi semnăturile pentru mâine-dimineață.

— Prea bine – răspunse Vanel, înghețat, zăpăcit.

— La ceasurile şase – adăugă Fouquet.

— La ceasurile şase – repetă Vanel.

— Cu bine, domnule Vanel! Spune-i doamnei Vanel că-i sărut mâinile.

Şi Fouquet se ridică. Atunci Vanel, căruia i se urcase sângele în obraji şi care începea să-şi piardă capul, grăi cu toată seriozitatea:

— Monseniore, monseniore, îmi dați cuvântul de onoare?

Fouquet întoarse capul spre el.

— La naiba! zise el. Dar dumneata?

Vanel şovăi, tremură şi sfârşi prin a întinde cu sfială mâna. Fouquet şi-o întinse şi el pe-a lui, cu noblețe. Această mână loială simți o secundă sudoarea fierbinte a unei mâini fățarnice. Vanel strânse degetele lui Fouquet pentru a se convinge mai bine. Ministrul îşi retrase încet mâna.

— Adio! zise el.

Vanel porni de-a-ndaratelea spre uşă, o luă la goană prin vestibul şi dispăru.

LV

VESELIA ŞI DIAMANTELE DOAMNEI DE BELLIERE

Îndată după plecară lui Vanel, Fouquet stătu o clipă pe gânduri.

— Nu poți face niciodată destul pentru femeia pe care ai iubit-o – zise el. Marguerite vrea să fie nevastă de procuror; de ce nu i-aş împlini această dorință? Acum, când conştiința cea mai scrupuloasă nu mi-ar putea arunca nici o vină, să ne gândim la femeia care mă iubeşte. Doamna de Bellière trebuie să fie acolo.

Şi arătă cu degetul spre uşa secretă. Ştiindu-se singur, deschise coridorul subteran şi se îndreptă repede spre galeria ce făcea legătura între casa din Vincennes şi locuința lui. Nu se mai gândise să-i dea de veste prietenei lui, trăgând de clopoțel, fiind încredințat că ea n-avea să lipsească nici acum, ca niciodată, de la întâlnire.

Într-adevăr, marchiza era acolo. Îl aştepta. Zgomotul pe care-l făcu intendentul superior îi atrase atenția; se ridică şi se duse să tragă bilețelul pe care el i-l vârî sub uşă: "Vino, marchiză; eşti aşteptată la masă". Fericită şi nerăbdătoare, doamna de Bellière se urcă în trăsură în bulevardul Vincennes şi veni să-i întindă mâna lui Gourville. care, pentru a-i face şi mai mult pe plac stăpânului, pândea sosirea ei în curte.

Marchiza nu văzuse caii negri ai lui Fouquet, albi de spumă şi plini de aburi, care-i aduceau la Saint-Mandé pe Pellisson şi pe argintarul acela căruia doamna de Bellière îi vânduse vesela şi giuvaericalele sale. Pellisson îl introduse pe acest om în cabinetul din care Fouquet nu plecase încă. Ministrul îi mulțumi argintarului pentru bunăvoința de a fi păstrat la el aceste bogății pe care ar fi avut dreptul să le vândă oricând. Îşi aruncă ochii asupra totalului socotelii, care se ridica la un milion trei sute de mii de livre. Apoi, aşezându-se la biroul său, scrise un bon de un milion patru sute de mii de livre, plătibile, la vedere, a doua zi înainte de amiază, la casieria lui.

— O sută de mii de livre ca dobândă! se bucură argintarul. Oh, monseniore, câtă mărinimie!

— Nu, nu, domnule – zise Fouquet bătându-l pe umăr – sunt anumite îndatoriri care nu pot fi plătite niciodată. Dobânda este aproape aceea la care te-ai fi aşteptat; dar mai rămâne răsplata pentru serviciul dumitale.

Şi spunând aceste cuvinte, scoase de la manşetă un buton de diamante pe care acelaşi argintar îl prețuise în nenumărate rânduri la trei mii de pistoli.

— Primeşte asta în amintirea mea – îi spuse el argintarului. Şi acum, cu bine, eşti un om cumsecade.

— Iar dumneavoastră, monseniore – răspunse argintarul foarte emoționat – dumneavoastră sunteți un admirabil senior.

Fouquet îl conduse pe vrednicul argintar pe o uşă ascunsă; apoi se duse s-o primească pe doamna de Bellière, care se afla în mijlocul celorlalți oaspeți.

Marchiza era frumoasă totdeauna; dar în seara aceea ea era strălucitoare.

— Nu găsiți, domnilor – zise Fouquet – că doamna e de o frumusețe neîntrecută astă-seară? Şi ştiți pentru ce?

— Fiindcă doamna e cea mai frumoasă dintre femei – răspunse unul.

— Nu; ci fiindcă e cea mai bună. Totuşi...

— Totuşi? întrebă marchiza surâzând.

— Totuşi, bijuteriile pe care le poartă doamna astă-seară sunt pietre false.

Ea roşi.

— Oh! Oh! făcură toți convivii. Poți spune asta fără nici o teamă când e vorba de o femeie cu cele mai frumoase diamante din Paris.

— Ce zici? i se adresă Fouquet, încet, lui Pellisson.

— Eh, încep să pricep, în sfârşit – răspunse acesta – şi ați făcut bine ce-ați făcut.

— Asta mă bucură – zise ministrul zâmbind.

— Monseniorul e servit! strigă Vatel cu maiestate.

Grămada de oaspeți se repezi cu mai puțină încetineală decât era obiceiul în asemenea serbări ministeriale spre sala de mâncare, unde-i aştepta o privelişte încântătoare. Pe bufete, pe etajere, pe masă, printre revărsări de flori şi de lumini, scânteia de-ți lua ochii cea mai bogată veselă de aur şi de argint din câte s-ar fi putut vedea vreodată. Era o moştenire a acelor vechi minunății pe care artiştii florentini, aduşi de familia de Medicis, le sculptaseră, le cizelaseră, le turnaseră în forma unor flori, pe vremea când se găsea atâta aur în Franța; aceste minunății ascunse, îngropate în timpul războaielor civile, fuseseră scoase din nou la vedere, cu sfială, în perioadele de acalmie ale acestui război al bunului gust care se numea Frondă; atunci când seniorii, bătându-se între ei, se ucideau unii pe alții, dar nu se jefuiau. Toată această veselă era marcată cu blazonul doamnei de Bellière.

— Uite – strigă La Fontaine – un P. şi un B.

Dar ceea ce stârnea mai multă curiozitate era tacâmul marchizei, aşezat în locul pe care Fouquet i-l rezervase ei; alături de el se înălța o piramidă de diamante, de safire, de smaralde şi de camee antice; agate pe care vechii greci din Asia Mică le încrustaseră cu monturi de aur din Misia, ciudate mozaicuri din bătrâna Alexandrie, lucrate în argint, brățări masive din Egiptul Cleopatrei, ce umpleau un mare vas de-al lui Palissy, sprijinit pe trei picioare de bronz aurit, sculptate de Benvenuto.

Marchiza păli văzând ceea ce nu credea că are să mai revadă vreodată. O tăcere adâncă, prevestind o mare voioşie, domnea în sala încremenită şi amuțită. Fouquet nu făcu nici măcar un singur semn spre a îndepărta valeții înzorzonați, ce alergau, albine harnice, în jurul bufetelor vaste şi a măsuțelor de servit.

— Domnilor – zise el – această întreagă veselă pe care o vedeți aici aparținea doamnei de Bellière care, într-o zi, văzându-şi un bun prieten la mare strâmtoare, a trimis tot aurul şi toată scumpătatea aceasta la argintarul ei, dimpreună cu grămada aceea de bijuterii ce se înalță în fața domniei sale. Această faptă frumoasă a unei prietene trebuie să fie înțeleasă de nişte prieteni ca dumneavoastră. Fericit omul care se vede iubit astfel! Să bem în sănătatea doamnei de Bellière!

Un ropot de aplauze şi de urale acoperi cuvintele intendentului superior şi o făcu pe biata femeie să cadă mută, uluită, pe scaunul ei, nemaiştiind ce se întâmplă cu ea, asemenea acelor păsări din vechea Grecie ce săgetau văzduhul deasupra arenei, la Olimpia.

— Şi pe urmă – adăugă Pellisson, pe care orice virtute îl mişca, pe care orice frumusețe îl încânta – să bem şi în

sănătatea aceluia care a inspirat această frumoasă faptă a doamnei; căci un asemenea bărbat e vrednic de a fi iubit.

Acum era rândul marchizei. Se ridică palidă şi surâzătoare; întinse paharul cu o mână slăbită, ale cărei degete tremurătoare atinseră degetele lui Fouquet, în timp ce ochii ei stinşi căutau dragostea ce ardea încă în inima lui generoasă.

Început în chipul acesta eroic, ospățul se transformă repede într-o sărbătoare; nimeni nu căuta să strălucească prin spirit, căci nimănui nu-i lipsea aşa ceva. La Fontaine îşi uită vinul său de Gorgny şi-i îngădui lui Vatel să-l reîmpace cu vinurile de Rhon şi din Spania. Abatele Fouquet devenise atât de bun, încât Gourville îi spuse:

— Bagă de seamă, domnule abate, dacă ai să fii aşa de blând, au să te mănânce alții.

Ceasurile se scurgeau în fericire, scuturând flori de trandafiri peste convivi. Contrar obiceiului său, intendentul superior nu se ridică de la masă înainte de a fi fost servite ultimele bunătăți ale desertului. Le zâmbea celor mai mulți dintre prieteni, beat ca un om care şi-a amețit inima, dar nu şi capul, şi, într-un târziu, îşi ridică, în sfârşit, ochii către orologiu.

Deodată se auzi un uruit de trăsură în curte şi – lucru ciudat – zgomotul acesta străbătu prin gălăgia şi cântecele de acolo. Fouquet ciuli urechea şi-şi întoarse fața spre anticameră. I se părea că dincolo păşea cineva şi că paşii, în loc să umble pe pământ, călcau pe inima lui. Instinctiv, îşi trase piciorul de sub piciorul doamnei de Bellière, care i-l apăsa cu talpa de mai bine de două ceasuri.

— Domnul d'Herblay, episcop de Vannes! strigă uşierul.

Şi chipul posomorât şi îngândurat al lui Aramis se ivi în prag, între căpețelele a două ghirlande rupte, din pricină că

fuseseră atinse de flacăra unei lămpi.

LVI

CHITANȚA DOMNULUI DE MAZARIN

Fouquet ar fi scos un strigăt de bucurie zărindu-şi un nou prieten, dacă aerul rece, privirea distratră a lui Aramis nu l-ar fi făcut să-şi impună stăpânire.

— Ai venit să ne ajuți să terminăm desertul? întrebă totuşi el. Sper că nu te vei îngrozi auzind gălăgia pe care o fac nebuniile noastre!

— Monseniore – răspunse Aramis foarte respectuos – voi începe prin a-mi cere iertare că am venit să tulbur vesela dumneavoastră reuniune; apoi, după ce veți termina petrecerea, vă voi cere un moment de răgaz pentru o convorbire despre afaceri.

Întrucât acest cuvânt *afaceri* făcuse pe câțiva epicurieni să-şi plece urechea, Fouquet se ridică.

— Afacerile mai înainte de orice, domnule d'Herblay – zise el. Ce fericiți suntem când afacerile nu ne cheamă decât la sfârşitul unui ospăț!

Şi, spunând acestea, luă brațul doamnei de Bellière, care-l privea cu un fel de nelinişte, şi o conduse într-un salon alăturat, unde o încredință celor mai cuminți dintre comeseni. Apoi, apucându-l pe Aramis de braț, se îndreptă spre cabinetul său. Odată ajuns aici, Aramis lăsă la o parte respectul şi eticheta. Se aşeză pe scaun.

— Ghici – zise el – ce mi-au văzut ochii astă-seară?

— Dragul meu cavaler, de câte ori începi astfel, sunt sigur că am să te aud spunând ceva neplăcut.

— Nici de data asta nu te-ai înşelat, scumpul meu prieten – răspunse Aramis.

— Nu mă mai ține pe jar – rosti încruntat Fouquet.

— Ei bine, am văzut-o pe doamna de Chevreuse.

— Bătrâna ducesă?

— Da.

— Sau umbra ei!

— Nu. O lupoaică bătrână.

— Fără dinți?

— Poate, dar nu fără gheare.

— Ei bine, pentru ce m-ar urî? Nu sunt zgârcit cu femeile care fac pe sfintele. E o calitate care prinde totdeauna, chiar la o femeie care nu mai îndrăzneşte să aţâţe dragostea.

— Doamna de Chevreuse ştie prea bine că nu eşti zgârcit, dovadă că vrea să-ți smulgă nişte bani.

— Aşa! Sub ce motiv?

— Ah, motivele nu-i lipsesc niciodată. Are ea unul.

— Să-l aud.

— Se pare că ducesa deține mai multe scrisori de la domnul de Mazarin.

— Asta nu mă miră: prelatul era galant.

— Da; însă aceste scrisori nu se referă la amorurile prelatului. În ele e vorba, se zice, de nişte afaceri băneşti.

— E mai puțin interesant.

— Nu bănuieşti chiar de loc oare ce vreau să spun?

— Câtuşi de puțin.

— N-ai auzit cumva că eşti învinuit de a fi sustras anumite fonduri?

— De o sută de ori! De o mie de ori! De când mă ocup cu afacerile, dragul meu d'Herblay, n-am auzit vorbindu-se decât despre asta. E ca şi cum, dumitale, ca episcop, ți s-ar aduce învinuirea că nu eşti credincios; dumitale, ca muşchetar, că eşti fricos. Ceea ce i se aruncă necontenit în spinare unui ministru de finanțe e că fură banii statului.

— Bine; să precizăm însă, deoarece domnul de Mazarin face precizări, după câte spune ducesa.

— Să vedem, ce precizări face el.

— E vorba de o sumă de vreo treisprezece milioane, despre care se zice că ți-ar fi destul de greu să arăți cum ai folosit-o.

— Treisprezece milioane! repetă intendentul superior alungindu-se în fotoliu, spre a-şi putea aținti mai bine privirea în tavan. Treisprezece milioane... Ah, drace! Vezi dar, le caut printre cele pe care sunt acuzat că le-aş fi furat.

— Nu râde, iubite domn, chestiunea e gravă. Sigur este că ducesa are aceste scrisori, şi că scrisorile trebuie să fie prețioase, de vreme ce ea voia să le vândă cu cinci sute de mii de livre.

— Se poate urzi o calomnie de toată frumusețea cu un asemenea preț – răspunse Fouquet. Ei, dar înțeleg ce vrei să spui.

Fouquet începu să râdă din toată inima.

— Cu atât mai bine! zise Aramis oarecum uşurat.

— Mi-aduc aminte de povestea cu aceste treisprezece milioane. Da, asta e; ştiu despre ce e vorba.

— Asta mă bucură mult. Vrei să mă lămureşti şi pe mine?

— Închipuieşte-ți, dragul meu, că signor Mazarin – Dumnezeu să-l ierte! – a căpătat într-o zi un plocon de treisprezece milioane de pe urma vânzării unor pământuri în litigiu, în ținutul Valteline; le-a trecut în registrul de încasări, mi le-a transmis mie şi mi-a spus să le număr printre cheltuielile de război.

— Prea bine. Atunci destinația e justificată.

— Nu tocmai; cardinalul le-a plasat pe numele meu şi mi-a trimis o descărcare.

— Ai această descărcare, desigur.

— Cum să n-o am! zise Fouquet foarte liniştit, ridicându-se şi ducându-se s-o caute în sertarele imensului său birou

de abanos încrustat cu aur şi fildeş.

— Ceea ce admir la dumneata – zise Aramis încântat – este mai întâi memoria dumitale, apoi sângele rece şi în sfârşit ordinea desăvârşită ce domneşte în administrația dumitale, care eşti un poet prin excelență.

— Da – răspunse Fouquet – sunt ordonat din lene, spre a-mi cruța osteneala de a răscoli prea mult. Astfel, ştiu că chitanța lui Mazarin se află în al treilea sertar, la litera M; e destul să deschid sertarul şi dau numaidecât de hârtia de care am nevoie. Aş găsi-o şi noaptea, pe întuneric.

Şi scotoci cu o mână sigură prin teancul de hârtii îngrămădite în sertarul deschis.

— Mai mult încă – reluă el – îmi amintesc această hârtie, ca şi cum aş avea-o în fața ochilor: e mare, puțin zgrunțuroasă, cu marginea aurită; Mazarin făcuse o pată de cerneală pe cifra care arăta data. Ei drăcie! exclamă el. Dar iată că hârțoaga, ştiind pesemne că o caut şi că am nevoie de ea, se ascunde şi nu vrea să iasă la iveală.

Şi ministrul îşi vârî ochii până în fundul sertarului. Aramis se ridică în picioare.

— Ciudat! exclamă Fouquet.

— Memoria dumitale îți joacă festa de astă dată, scumpul meu domn; caută în altă parte.

Fouquet luă maldărul de hârtii şi-l mai cercetă o dată; apoi se îngălbeni.

— Nu te încăpățâna să cauți numai aici – zise Aramis. Mai vezi şi în alt sertar.

— De prisos, de prisos. Nu m-am înşelat niciodată. Nimeni, în afara de mine, nu umblă cu astfel de hârtii; nimeni nu deschide acest sertar, la care, după cum vezi, am făcut o închizătoare secretă, al cărei cifru nu-l cunosc decât eu.

— Ce concluzie tragi atunci? întrebă Aramis nelinişti

— Că chitanța lui Mazarin mi-a fost furată. Doamna de Chevreuse are dreptate, cavalere; sunt un jefuitor al banilor publici; am furat treisprezece milioane din vistieria statului; sunt un hoț, domnule d'Herblay.

— Domnule, domnule, nu te enerva, nu-ți pierde firea!

— Cum să nu mă enervez, cavalere? Că doar nu e de glumă! Un proces pus pe roate, o judecată în toată regula, şi prietenul dumitale, domnul intendent superior, poate să-l urmeze la Montfaucon pe colegul lui, Enguerrand de Marigny, sau pe predecesorul său, Samblançay.

— Oh – făcu Aramis zâmbind – nu chiar aşa de repede.

— Cum nu aşa de repede! Ce-ți închipui că a putut să facă doamna de Chevreuse cu acele scrisori? Căci dumneata le-ai refuzat, nu-i aşa?

— Ah, da, le-am refuzat din capul locului. Bănuiesc că s-a dus şi le-a vândut domnului Colbert.

— Ei bine, vezi?

— Am spus că bănuiesc, dar aş putea spune ca sunt sigur, deoarece am pus să fie urmărită şi, după ce s-a despărțit de mine, s-a întors la dânsa, apoi a ieşit pe poarta din dos şi s-a îndreptat spre casa intendentului, din strada Croix-des-Petits-Champs.

— Atunci, proces, scandal, dezonoare, şi totul căzând ca un trăsnet, orbeşte, brutal, fără milă.

Aramis se apropie de Fouquet, care tremura în fotoliu, în fața sertarelor deschise; îi puse mâna pe umăr şi, cu un glas cald, îi spuse:

— Nu uita că poziția domnului Fouquet nu se poate compara cu aceea a lui Samblançay sau a lui Marigny.

— Şi pentru ce, Doamne?

— Pentru că procesul acestor miniştri a apucat să se judece şi sentința a fost executată; pe când cu dumneata nu

se poate întâmpla acelaşi lucru.

— Încă o dată te întreb, pentru ce? În toate timpurile, un jefuitor de bani publici e un nelegiuit.

— Nelegiuiții care ştiu să-şi găsească un refugiu nu sunt niciodată în primejdie.

— Să caut să scap? Să fug?

— Nu despre asta îți vorbesc, şi dumneata uiți că astfel de procese sunt cerute de parlament, judecate de procurorul general, iar dumneata eşti procuror general. Ar urma deci să te judeci şi să te condamni singur…

— Oh! strigă deodată Fouquet, lovind cu pumnul în masă.

— Ei bine, ce e? Ce s-a întâmplat?

— E că nu mai sunt procuror general.

Aramis, la rândul lui, se îngălbeni ca ceara. Îşi strânse degetele de trosniră unul după altul, apoi, fulgerindu-l pe Fouquet cu o privire rătăcită, zise, apăsând pe fiecare silabă:

— Nu mai eşti procuror general?

— Nu.

— De când?

— De patru sau cinci ceasuri.

— Ia seama! îl întrerupse cu răceală Aramis. Îmi vine să cred că nu mai eşti în toate mințile, prietene; linişteşte-te.

— Îți spun – reluă Fouquet – că chiar astăzi a venit cineva, din partea prietenilor mei, şi mi-a oferit un milion patru sute de mii de livre pentru slujba de procuror general, iar eu am vândut-o.

Aramis rămase încremenit; fața lui inteligentă şi ironică luă un aer de posomorâtă spaimă, care avu asupra ministrului mai mult efect decât toate țipetele şi discursurile din lume.

— Aşadar, aveai nevoie de bani? rosti el în cele din urmă.

— Da, ca să plătesc o datorie de onoare.

Şi-i povesti în câteva cuvinte lui Aramis despre generozitatea doamnei de Bellière şi modul cum socotise de cuviință să răsplătească această generozitate.

— Frumoasă lovitură! bâigui Aramis. Şi cât te-a costat?

— Exact un milion patru sute de mii de livre, cât am căpătat pe slujba mea.

— Şi ai primit dintr-o dată, fără a mai chibzui? O, nesocotit prieten!

— N-am primit încă banii, dar îi voi primi mâine.

— Prin urmare, treaba nu s-a făcut încă?

— E ca şi făcută, deoarece i-am dat argintarului un bon de casă, pentru la amiază, iar banii cumpărătorului îi voi avea între ceasurile şase şi şapte dimineața.

— Domnul fie lăudat! exclamă Aramis bătând din palme. Totul nu e încă sfârşit, devreme ce n-ai fost plătit.

— Dar argintarul?

— Vei primi de la mine cele un milion patru sute de mii de livre, mâine la douăsprezece fără un sfert.

— Un moment! Un moment! Dar eu voi semna cedarea slujbei mâine dimineață, la ceasurile şase.

— Oh, îți răspund că nu vei semna!

— Mi-am dat cuvântul de onoare, cavalere.

— Dacă ți l-ai dat, ți-l vei lua înapoi, asta e tot.

— Oh, ce vorbeşti dumneata? strigă Fouquet cu un accent profund loial. Să-ți calci cuvântul de onoare atunci când te numeşti Fouquet?

La privirea severă a ministrului, Aramis răspunse printr-o privire aproape mânioasă.

— Domnule – zise el – cred că am meritul de a fi socotit un om cinstit, nu-i aşa? Sub tunica de ostaş, mi-am primejduit de cinci sute de ori viața; sub rasa preoțească, le-am adus servicii dintre cele mai mari lui Dumnezeu, statului

şi prietenilor mei. Un cuvânt de onoare preţuieşte atât cât preţuieşte omul care şi-l dă. El e aur curat, atunci când omul şi-l ţine; devine paloş tăios când omul nu vrea să şi-l ţină. Şi se apără cu acest cuvânt, aşa cum s-ar apăra cu o armă a onoarei, ştiut fiind că, dacă nu-şi ţine cuvântul dat, omul de onoare e în primejdie de moarte, are în orice caz mai mult de pierdut decât ar avea adversarul lui de câştigat. Şi atunci, domnule, fiecare se bizuie pe Dumnezeu şi pe dreptul său.

Fouquet îşi înclină capul, spunând:

— Eu sunt un biet breton încăpăţânat şi simplu; spiritul meu îl admiră şi se teme de al dumitale. Nu vreau să spun că-mi ţin cuvântul din virtute; mi-l ţin, dacă vrei, din obişnuinţă; dar, orice s-ar zice, oamenii simpli sunt destul de cinstiţi ca să admire această obişnuinţă; este singura mea virtute, lasă-mi onoarea ce decurge din ea.

— Atunci, vei semna mâine vânzarea funcţiei care te apără împotriva tuturor duşmanilor dumitale?

— Voi semna.

— Te vei preda legat de mâini şi de picioare pentru o aşa zisă onoare pe care o vor disprețui chiar şi cei mai înverşunaţi cazuişti?

— Voi semna.

Aramis scoase un oftat adânc şi privi în jurul lui cu năduful unui om care ar vrea să spargă ceva.

— Mai avem un mijloc – zise el – şi sper că nu mă vei refuza să-l foloseşti măcar pe acesta.

— Fără îndoială că nu, dacă e cinstit... ca tot ce-mi propui dumneata, dragă prietene.

— Nu cunosc nimic mai cinstit decât o renunţare din partea cumpărătorului dumitale. Îţi e prieten?

— Desigur... Dar...

— Dar... dacă îmi îngădui să mă ocup eu de asta, atunci nu-mi pierd cu desăvârşire speranța.

— Oh, te voi lăsa să faci tot ce vrei.

— Cu cine ai tratat? Ce fel de om e acela?

— Nu ştiu dacă dumneata cunoşti parlamentul.

— În mare parte. E vreun prezident oarecare?

— Nu; un simplu consilier.

— Ah! Ah!

— Care se numeşte Vanel.

Aramis se făcu stacojiu la față.

— Vanel! strigă el ridicându-se în picioare. Vanel! Bărbatul Marguerite! Vanel?

— Chiar el!

— Bărbatul fostei dumitale metrese?

— Da, dragul meu. Ea a ținut să fie doamna procuror general. Îi datoram asta bietului Vanel, şi apoi sunt în câştig, deoarece înseamnă să-i fac încă o plăcere nevestei lui.

Aramis înaintă un pas către Fouquet şi-l apucă de mână.

— Cunoşti cumva – întrebă el cu sânge rece – numele noului amant al doamnei Vanel?

— Ah, are un nou amant? Nu ştiam; şi, crede-mă, habar n-am cum se numeşte el.

— Se numeşte domnul Jean-Baptiste Colbert; e intendent de finanțe; locuieşte în strada Croix-des-Petits-Champs, acolo unde s-a dus doamna de Chevreuse astă-seară cu scrisorile lui Mazarin, pe care vrea să le vândă.

— Dumnezeule! murmură Fouquet, ştergându-şi fruntea năpădită de sudoare. Dumnezeule!

— Acum începi să înțelegi, nu-i aşa?

— Că sunt pierdut, da.

— Crezi că asta merită să ții ceva mai puțin decât Regulus la cuvântul dat?

— Nu – rosti Fouquet.

— Oamenii încăpățânați – murmură Aramis – se aranjează totdeauna în aşa fel încât să fie admirați.

Fouquet îi întinse mâna. În acel moment, un bogat ornic lucrat din plăci de sidef, cu figurine de aur, aşezat pe o consolă în fața căminului, bătu şase ceasuri dimineața. O uşă scârțâi în vestibul.

— Domnul Vanel – zise Gourville apărând în uşa cabinetului – întreabă dacă monseniorul poate să-l primească.

Fouquet, după ce schimbă o privire repede cu Aramis, răspunse:

— Spune-i domnului Vanel să intre.

LVII

CIORNA DOMNULUI COLBERT

Vanel, intrând la acest moment al convorbirii, nu era altceva pentru Aramis şi Fouquet decât punctul care încheie o frază. Dar pentru Vanel, care venea întins, prezența lui Aramis în cabinetul lui Fouquet trebuie că a avut cu totul altă semnificație. De aceea cumpărătorul, de la cel dintâi pas pe care-l făcu în cameră, îşi opri asupra figurii, în acelaşi timp atât de delicate şi atât de dârze, a episcopului de Vannes, o privire surprinsă, care deveni numaidecât iscoditoare. Cât despre Fouquet, adevărat om politic, adică stăpân pe el însuşi, făcu, prin puterea voinței sale, să-i dispară de pe față orice urmă a emoției pricinuite de revelațiile lui Aramis. Nu mai era, deci, omul doborât de nenorocire şi simțindu-se strâns cu uşa; îşi înălță capul cu semeție şi întinse mâna, făcându-i semn lui Vanel să intre. Era doar prim-ministru şi se afla în casă la el.

Aramis îl cunoştea pe intendentul superior. Întreaga gingăşie a inimii lui, întreaga bunăvoință a spiritului său, pe

el nu-l puteau mira cu nimic. Se mărgini deci, deocamdată, la rolul dificil al omului care priveşte şi ascultă pentru a afla şi a înțelege, pregătit să ia mai târziu parte activă la discuție.

Vanel era vădit tulburat. Înainta până la mijlocul cabinetului, salutând în dreapta şi în stânga.

— Am venit... – mormăi el.

Fouquet făcu un semn din cap.

— Eşti foarte punctual, domnule Vanel – zise ministrul.

— În afaceri, monseniore – răspunse Vanel – socot că punctualitatea e o virtute.

— Da, domnule.

— Iertați-mă – se amestecă Aramis arătând cu degetul spre Vanel şi adresându-se lui Fouquet – iertați-mă, domnul e acela care vrea să cumpere o slujbă, nu-i aşa?

— Eu sunt – răspunse Vanel, încurcat de tonul foarte tăios cu care Aramis pusese întrebarea. Dar cum se cuvine să-i spun celui cu care am onoarea?

— Spune-mi monseniore – răspunse sec Aramis.

Vanel făcu o plecăciune.

— Haide, haide, domnilor – zise Fouquet – fără ceremonii; să venim la treburile noastre.

— Monseniorul vede prea bine – zise Vanel – nu aştept decât buna sa plăcere.

— Dimpotrivă – zise Fouquet – eu sunt acela care aştept.

— Ce aşteaptă monseniorul?

— Credeam că poate ai să-mi spui ceva.

"Oh, oh – îşi zise Vanel în sinea lui – s-a răzgândit, sunt pierdut!" Apoi, recăpătându-şi curajul:

— Nu, monseniore, nimic, nimic în afară de ceea ce v-am spus ieri şi sunt gata să vă repet astăzi.

— Să vorbim deschis, domnule Vanel, târgul nu e puțin cam împovărător pentru dumneata? Spune!

— De bună seamă, monseniore, un milion patru sute de mii de livre e o sumă importantă.

— Atât de importantă – zise Fouquet – încât am stat şi m-am gândit...

— La ce v-aţi gândit, monseniore? întreba Vanel cu o vie tresărire.

— M-am gândit că poate dumneata nu eşti încă în măsură să cumperi...

— Oh, monseniore!

— Linişteşte-te, domnule Vanel, nu vreau să spun că ai să-ţi calci cuvântul din pricină că nu-ţi vei putea ţine angajamentul.

— Ah, monseniore, m-aţi jigni, şi aţi avea dreptate s-o faceţi, dacă lucrurile ar sta aşa – răspunse Vanel – căci numai un nesocotit sau un nebun e în stare să-şi ia angajamente pe care nu şi le poate ţine, şi eu am privit totdeauna o învoială încheiată ca o treabă terminată.

Fouquet se înroşi. Aramis făcu un *hm!* de nerăbdare.

— Nu trebuie, totuşi, să mergi prea departe cu asemenea principii, domnule – zise intendentul superior – căci spiritul omului e schimbător şi plin de mici capricii foarte scuzabile, chiar foarte respectabile uneori; cutare a dorit ieri ceva, pentru ca astăzi să se căiască.

Vanel simţi o sudoare rece curgându-i pe frunte şi pe obraji.

— Monseniore!... bolborosi el.

Aramis, încântat că-l vede pe intendentul superior intrând cu atâta hotărâre în luptă, îşi sprijini cotul pe marmura unei console şi începu să se joace cu un cuţitaş de aur cu mânerul de malahit. Fouquet prinse curaj; după o clipă de tăcere, zise:

— Uite, dragă domnule Vanel, am să-ţi explic cum stau lucrurile.

Vanel se frământa.

— Dumneata eşti un om cumsecade – continuă Fouquet – şi, ca şi mine, ai să înțelegi.

Vanel se clătină.

— Ieri, voiam să vând.

— Monseniorul a făcut mai mult decât că a voit să vândă; monseniorul a vândut.

— Ei bine, fie! Astăzi însă îți cer să-mi faci favoarea de a-mi da înapoi cuvântul pe care l-ai primit din partea mea.

— Acest cuvânt l-am primit – zise Vanel ca un ecou ce se încăpățânează să nu se stingă.

— Ştiu. Tocmai de aceea te rog, domnule Vanel – mă auzi? – te rog să mi-l dai înapoi…

Fouquet se opri. Cuvintele *te rog*, al căror efect imediat el nu-l vedea, aceste cuvinte îi sfâşiau parcă gâtlejul în timp ce le rostea. Aramis, jucându-se mai departe cu acel cuțitaş, îl măsură pe Vanel cu o privire ce părea că vrea să-l pătrundă până în adâncul sufletului. Vanel se înclină.

— Monseniore – zise el – sunt mişcat de onoarea ce mi-o faceți de a mă consulta asupra unui fapt împlinit; dar…

— Nu mai spune nici un *dar,* dragă domnule Vanel.

— Îmi pare rău, monseniore, dar gândiți-vă că am adus banii; vreau să spun suma. Şi deschise un mare portofel. Iată, monseniore – adăugă el – am aici contractul de vânzare pe care l-am făcut asupra unui pământ al nevestei mele. Hârtia e în regulă, are toate semnăturile de trebuință, plătibilă la vedere; sunt bani gheață. Într-un cuvânt, afacerea e încheiată.

— Dragă domnule Vanel, nu există afacere pe această lume, oricât de însemnată ar fi ea, care să nu se poată răsturna pentru a obliga…

— Fără îndoială… – murmură cu stângăcie Vanel.

— Pentru a obliga un om, din care îți vei face astfel un prieten – continuă Fouquet.

— Fără îndoială, monseniore.

— Un prieten cu atât mai bun, domnule Vanel, cu cât serviciul făcut va fi mai mare. Ei bine, spune, domnule, ce hotărâre iei?

Vanel se îndărătnicea să tacă.

Între timp, Aramis îşi pusese la punct observațiile sale. Fața îngustă a lui Vanel, orbitele adâncite în fundul capului, sprâncenele răsfrânte ca nişte arcade îi dezvăluiau episcopului de Vannes un tip de avar şi de ambițios. A lovi într-o pasiune printr-o altă pasiune, aceasta era metoda lui Aramis. Îl văzu pe Fouquet învins, demoralizat; el se aruncă atunci în luptă cu alte arme, noi.

— Mă scuzați, monseniore – zise el – ați uitat să-l faceți pe domnul Vanel să înțeleagă că interesele lui sunt diametral opuse cu această renunțare la vânzare.

Vanel se uită la episcop cu o mare uimire: nu se aştepta să găsească în el un apărător. Fouquet se opri, de asemenea, ca să-l asculte pe Aramis.

— Astfel – continuă acesta – domnul Vanel a vândut un pământ al doamnei, soția sa, pentru a cumpăra slujba voastră, monseniore; ei bine, asta e o afacere; nu iei de acolo şi pui dincolo, aşa cum a făcut dumnealui, un milion patru sute de mii de livre, fără pierderi însemnate, fără mari bătăi de cap.

— Aşa este – rosti Vanel, căruia Aramis, cu privirile lui luminoase, îi smulgea adevărul tocmai din străfundul inimii.

— Bătăile de cap – urmă Aramis – se rezolvă prin cheltuieli şi, când cheltuielile se fac în bani, cheltuielile băneşti se numără în rândul întâi printre celelalte greutăți.

— Da, da – zise Fouquet, care începea să înțeleagă unde voia să ajungă Aramis.

Vanel rămase amuțit: pricepuse totul. Aramis observă răceala, dar şi abținerea lui de a spune ceva. "Bun, mutră urâtă – îşi zise el – faci pe tăcutul până vei afla suma; lasă, nu te teme, voi abate asupra ta o ploaie de bani, încât vei capitula."

— Trebuie să-i oferim numaidecât domnului Vanel o sută de mii de scuzi – zise Fouquet în generozitatea sa.

Suma era frumoasă. Şi un prinț s-ar fi mulțumit cu un astfel de bacşiş. O sută de mii de scuzi, în vremea aceea, era zestrea unei fiice de rege.

Vanel nu scoase o vorbă. "E un pungaş – gândi episcopul – vrea cinci sute de mii de livre în cap." Şi-i făcu un semn lui Fouquet.

— Se pare că ai cheltuit mai mult decât atât, domnule Vanel – zise intendentul superior. Oh, banii aduc numai necazuri! Da, e de la sine înțeles că ai făcut un sacrificiu vânzând acel pământ. Eh, Doamne, unde mi-a fost capul? Îți voi semna un bon de cinci sute de mii de livre. Şi astfel îți voi rămâne îndatorat pentru totdeauna.

Vanel nu trăda nici un semn de bucurie sau de dorință. Fizionomia lui rămase împietrită, nici un muşchi nu i se clinti pe față. Aramis îi aruncă o privire deznădăjduită lui Fouquet. Apoi, apropiindu-se de Vanel, îl apucă de gulerul hainei cu gestul familiar oamenilor cu mare vază.

— Domnule Vanel – îi spuse el – nu strâmtorarea, nu împrăştierea banilor, nu vânzarea pământului te preocupă pe dumneata, ştiu. Mergi cu gândul mult mai departe. Notează bine cuvintele mele.

— Da, monseniore.

Şi nenorocitul începu să tremure: focul din ochii prelatului îl ardea fără cruțare.

— Îți ofer deci, cu, în numele intendentului superior, nu trei sute de mii de livre, nu cinci sute de mii, ci un milion. Un milion, auzi?

Şi îl scutură cu nervozitate de guler.

— Un milion! repetă Vanel, palid ca ceara.

— Un milion, cu alte cuvinte, în vremea noastră, un venit de şaizeci şi şase de mii de livre.

— Haide, domnule – zise Fouquet – aşa ceva nu se refuză. Răspunde deci, primeşti?

— Cu neputință... – murmură Vanel.

Aramis îşi muşcă buzele şi ceva ca un nor alb trecu peste fizionomia lui. În dosul acestui nor se ghicea un fulger. Nu-l slăbea de loc pe Vanel.

— Ai cumpărat slujba cu un milion patru sute de mii de livre, aşa e? Ei bine, ți se va da tot pe atâta. Înseamnă că ai câştigat un milion şi jumătate numai venind să-i faci o vizită domnului Fouquet şi să-i strângi mâna. Onoare şi profit în acelaşi timp, domnule Vanel.

— Nu pot – răspunse Vanel cu glas surd.

— Prea bine! rosti atunci Aramis, care îl strânsese cu atâta putere de haină, încât, când îi dădu drumul, Vanel fu cât pe-aci să cadă pe spate, ca izbit de ceva. Prea bine! Acum se vede limpede cu ce scopuri ai venit dumneata aici!

— Da, se vede – adăugă Fouquet.

— Dar... – făcu Vanel, încercând să-şi țină firea în fața slăbiciunii acestor doi oameni de onoare.

— Borfaşul ridică glasul, aşa mi se pare! rosti Aramis pe tonul unui împărat înfuriat.

— Borfaş? repetă Vanel.

— Nemernic am vrut să spun – adăugă Aramis, recăpătându-şi tot sângele rece. Haide, *scoate* repede actul dumitale de vânzare, domnule; trebuie să-l ai prin vreun buzunar, pregătit mai dinainte, aşa cum asasinul îşi ține pistolul sau pumnalul ascuns sub mantie.

Vanel, bolborosi ceva.

— Destul! strigă Fouquet. Actul, repede!

Vanel se scotoci, tremurând, în buzunar; îşi scoase de acolo portofelul şi din portofel căzu o bucată de hârtie; în timp ce Vanel îi întindea lui Fouquet o altă hârtie. Aramis se repezi asupra hârtiei căzute jos, al cărei scris îl recunoscu.

— Iertați, e ciorna actului – zise Vanel.

— Văd – răspunse Aramis cu un surâs mai crud decât o plesnitură de bici – şi, ceea ce admir îndeosebi e că această ciornă e scrisă de mâna domnului Colbert. Iată, monseniore, priveşte.

Şi-i trecu ciorna lui Fouquet, care recunoscu adevărul faptului. Încărcat de ştersături, de adăugiri, cu marginile înnegrite, acest act, dovadă grăitoare a urzelilor lui Colbert, venea să-i arate victimei totul.

— Ei bine? murmură Fouquet.

Vanel, zdrobit, părea să caute în jur o groapă fără fund, în care să se arunce pentru totdeauna.

— Ei bine – răspunse Aramis – dacă nu te-ai numi Fouquet şi dacă duşmanul dumitale nu s-ar numi Colbert, dacă n-ai avea în față decât pe hoțul acesta laş, aci prezent, ți-aş spune: neagă... o asemenea dovadă anulează orice cuvânt de onoare; însă oamenii aceştia ar crede că ți-e frică; s-ar teme mai puțin. Ține, monseniore! Şi-i întinse pana. Semnează – zise el.

Fouquet îi strânse mâna lui Aramis, dar în locul actului ce i se prezentă, el luă hârtiuța .

— Nu, nu asta – zise repede Aramis – ci aceasta; cealaltă e prea prețioasă ca să n-o păstrezi bine.

— Ah, nu – răspunse Fouquet – voi semna peste scrisul domnului Colbert, uite chiar şi scriu: "Aprob scrisul". Şi semnă. Poftim, domnule Vanel – zise el apoi.

Vanel înşfăcă hârtia, dădu banii şi voi să fugă.

— O clipă! îl opri Aramis. Eşti sigur că sunt toți banii aici? Banii se numără, domnule Vanel, mai cu seamă când sunt din aceia pe care domnul Colbert îi dă femeilor. Ah, acest vrednic domn Colbert nu e generos ca domnul Fouquet!

Şi Aramis, silabisind fiecare cuvânt, fiecare literă a bonului de încasat, îşi revărsă, picătură cu picătură, întreaga lui furie, întregul lui dispreț asupra nenorocitului, care suferi timp de un sfert de ceas acest supliciu. Apoi îl izgoni, nu numai din gură, dar şi cu un gest, aşa cum ai izgoni un om de nimic, un lacheu.

Odată Vanel plecat, ministrul şi prelatul, cu ochii ațintiți unul asupra celuilalt, păstrară o clipă de tăcere.

— Ei bine – zise Aramis rupând cel dintâi tăcerea – cu ce îl asemeni dumneata pe omul care, trebuind să se lupte cu un duşman înarmat, înverşunat, îmbrăcat în platoşă, intră în luptă gol, îşi aruncă armele şi-i trimite sărutări grațioase adversarului? Buna-credință, domnule Fouquet, e o armă de

care ticăloşii se folosesc adesea împotriva oamenilor cumsecade, şi ea le izbuteşte. Oamenii cumsecade ar trebui deci să se folosească, la rândul lor, de reaua credință împotriva nemernicilor. Numai aşa ei vor fi tari, fără a înceta de a fi cinstiți.

— Faptele lor s-ar numi atunci fapte de ticăloşi – răspunse Fouquet.

— Câtuşi de puțin! Li s-ar putea spune cochetărie, probitate. În sfârşit, pentru că ai terminat cu acest Vanel, pentru că te-ai lipsit de satisfacția de a-l doborî retrăgându-ți cuvântul dat, pentru că ai întors împotrivă-ți singura armă care ne-ar putea pierde...

— Ah, prietene – îl întrerupse Fouquet cu tristețe – ai devenit ca acel preceptor filozof de care ne vorbea într-o zi La Fontaine... El vede că i se îneacă copilul şi-i ține un discurs în trei părți.

Aramis zâmbi.

— Filozof, da; preceptor, da; copil care se îneacă, da; dar copil care va scăpa de la înec, ai să vezi! Şi, mai întâi, să vorbim despre afaceri.

Fouquet îl privi cu un aer nedumerit.

— Nu mi-ai împărtăşit oare dumneata, cândva, un anumit plan despre o serbare la Vaux?

— O – zise Fouquet – asta a fost în timpuri bune!

— O serbare la care, dacă nu mă înşel, regele se invitase singur?

— Nu, dragul meu prelat: o serbare la care domnul Colbert l-a îndemnat pe rege să se invite.

— Ah, da, ca fiind o serbare prea costisitoare, în stare să te ruineze.

— Aşa e. În timpurile bune, cum îți spuneam adineauri, aveam această ambiție, de a arăta duşmanilor mei belşugul

veniturilor mele; aveam mândria de a-i îngrozi, făcând să apară milioane acolo unde ei nu vedeau decât falimente posibile. Astăzi însă îmi închei socotelile cu statul, cu regele, cu mine însumi; astăzi sunt pe cale de a deveni omul zgârceniei; voi şti să dovedesc lumii că drămuiesc dinarii aşa cum mânuiam sacii cu pistoli şi, începând de mâine, echipajele mele vândute, casele puse zălog, cheltuielile întrerupte...

— Începând de mâine – îi tăie vorba Aramis pe un ton liniştit – te vei ocupa, dragul meu, fără încetare, de acea frumoasă serbare de la Vaux, care va trebui să fie amintită cândva printre cele mai strălucite măreții ale minunatei dumitale epoci.

— Eşti nebun, cavalere d'Herblay!

— Eu? Nu gândeşti, cred, cele ce spui.

— Cum! Dar ştii cât poate să coste o serbare, oricât de simplă, la Vaux? Între patru şi cinci milioane.

— Eu nu-ți vorbesc de o serbare oricât de simplă, dragul meu intendent superior.

— Totuşi, de vreme ce va fi dată în cinstea regelui, nu poate fi simplă – adăugă Fouquet, care nu înțelegea unde voia să ajungă Aramis.

— De bună seamă, trebuie să fie de o măreție neîntrecută.

— Atunci, voi risipi zece până la douăsprezece milioane.

— Vei risipi douăzeci, dacă va fi nevoie – zise Aramis netulburat.

— De unde le voi lua? strigă Fouquet.

— Asta mă priveşte pe mine, domnule intendent superior, şi te rog să n-ai nici o grijă. Banii îți vor fi la dispoziție mai repede decât vei fixa dumneata proiectul acestei serbări.

— Cavalere! Cavalere! exclamă Fouquet cuprins de amețeli. Unde mă târăşti?

— Dincolo de prăpastia în care era să cazi – răspunse episcopul de Vannes. Agață-te de pulpana mea; n-avea teamă.

— De ce nu mi-ai spus asta mai devreme, Aramis? A fost o zi când, cu un milion, m-ai fi putut salva.

— Pe când astăzi... Pe când astăzi mă va costa douăzeci – zise prelatul. Ei bine, fie!... Dar explicația e simplă, prietene: în ziua de care-mi vorbeşti, nu aveam la îndemână milionul trebuitor. Astăzi voi avea cu uşurință cele douăzeci de milioane de care este nevoie.

— Dumnezeu să te audă şi să mă scape!

Aramis reîncepu să zâmbească în felul lui ciudat, aşa cum îi era obiceiul.

— Pe mine Dumnezeu mă aude totdeauna – zise el. Asta, poate, fiindcă îl rog pe un ton mai ridicat.

— Mă las întru totul pe mâna dumitale – murmură Fouquet.

— Oh, eu nu privesc aşa lucrurile! Eu, eu mă las întru totul pe mâna dumitale! Ca atare, dumneata, care eşti spiritul cel mai ascuțit, cel mai priceput şi cel mai cu gust, vei hotărî până în cele mai mici amănunte cum să fie întocmită serbarea. Atât doar...

— Atât doar? întrebă Fouquet ca un om obişnuit să simtă prețul parantezelor.

— Ei bine, lăsându-ți întreaga pregătire a amănuntelor, eu îmi iau sarcina să supraveghez executarea.

— În ce fel?

— Vreau să zic că vei face din mine, pentru ziua aceea, un majordom, un intendent superior, un fel de factotum, care va ține locul atât al căpitanului de gărzi, cât şi al pivnicerului; voi pune oamenii în mişcare, voi păstra cheile tuturor uşilor; dumneata vei da ordinele, e adevărat, dar mi le vei da mie; ele

vor trece prin gura mea pentru a ajunge acolo unde trebuie, înțelegi?

— Nu, nu înțeleg.

— Dar primeşti?

— La dracu! Da, prietene!

— E tot ce ne trebuie. Îți mulțumesc, şi apucă-te să întocmeşti lista invitaților.

— Şi pe cine să invit?

— Pe toată lumea.

LVIII

UNDE AUTORULUI I SE PARE CĂ E TIMPUL SĂ SE ÎNTOARCĂ LA VICONTELE DE BRAGELONNE

Cititorii noştri au băgat de seamă, desigur, că în această povestire se desfăşoară paralel aventurile generației noi şi cele ale generației trecute. Pentru unii – reflexul gloriei de odinioară, frumusețea întâmplărilor dureroase din această lume. Tot pentru aceştia – liniştea care învăluie inima şi face ca sângele să se închege în jurul cicatricelor care au fost cândva răni grele. Pentru ceilalți – zvârcolirile amorului propriu şi ale iubirii, amărăciunile crude şi bucuriile ascunse: viața, în locul amintirii. Dacă o anumită varietate a sărit totuşi în ochii cititorului pe parcursul narațiunii noastre, faptul se datoreşte nuanțelor bogate ce răsar din această dublă paletă, unde două tablouri se îmbină şi se amestecă, armonizându-şi tonul lor sever cu tonul lor vesel. Calmul emoțiilor din unul îşi are sorgintea în înseşi emoțiile din celălalt. După ce ai sorbit înțelepciunea cu cei bătrâni, îți place să te laşi furat de nebunii cu cei tineri. De aceea, atunci când firul acestei povestiri nu va lega îndeajuns de bine capitolul pe care l-am scris cu acela pe care ne pregătim să-l scriem, nu trebuie să ne facem mai multe griji decât îşi făcea Ruysdaël pentru a picta un cer de toamnă după ce abia

terminase o primăvară. Îi cerem cititorului să procedeze la fel şi să-l re-întâlnească pe Raoul de Bragelonne chiar în starea în care îl lăsase ultima noastră descriere.

Năuc, îngrozit, deznădăjduit sau, mai degrabă, fără judecată, fără voință, fără vreo hotărâre, el o luă la goană după scena al cărei final îl văzuse în camera domnişoarei de La Vallière. Regele, Montalais, Louise, această cameră, această întorsătură ciudată a lucrurilor, durerea Louisei, spaima domnişoarei de Montalais, furia regelui, totul îi prevestea o nenorocire. Dar care? Întors de la Londra fiindcă i se vorbise de o primejdie, el se lovea de la primul pas de aparența acestei primejdii. Nu era oare destul pentru un îndrăgostit? Da, fără îndoială. Dar nu era de ajuns pentru o inimă nobilă, mândră de a face totul în numele unei cauze drepte, cum era a lui. Totuşi, Raoul nu căuta explicații acolo unde le caută numaidecât îndrăgostiții geloşi sau mai puțin timizi. Nu se grăbi s-o întrebe pe iubita lui: "Louise, nu mă mai iubeşti? Louise, îl iubeşti pe altul?" Om plin de curaj, care ținea la prietenie aşa cum ținea şi la dragoste, respectându-şi cu religiozitate cuvântul, după cum credea fără clintire în cuvântul altuia, Raoul îşi zise: "De Guiche mi-a scris ca să mă prevină; de Guiche ştie deci ceva; mă duc să-l întreb pe de Guiche ce ştie el şi să-i spun ce-am văzut eu".

Calea nu era lungă. De Guiche, adus de la Fontainebleau la Paris de două zile, începea să se înzdrăvenească după rana sa şi făcea primii paşi prin odaie. Scoase un strigăt de bucurie când îl văzu pe Raoul intrând cu un aer de prieten furios. Raoul scoase un strigăt de durere văzându-l pe de Guiche atât de palid, atât de slăbit, atât de trist. Două cuvinte şi gestul pe care-l făcu rănitul ca să se ferească de brațul lui Raoul fură de ajuns pentru acesta din urmă să înțeleagă adevărul.

— Ah, iată! zise Raoul aşezându-se alături de prietenul său. Iubeşti şi eşti gata să mori.

— Nu, nu, nu se moare atât de uşor – răspunse de Guiche zâmbind – de vreme ce mă vezi pe picioare, de vreme ce te strâng în braţele mele.

— Ah, te înţeleg.

— Şi eu te înţeleg pe tine. Crezi cumva că sunt nenorocit, Raoul?

— Vai!

— Nu. Sunt cel mai fericit dintre oameni! Sufăr cu trupul, dar nu cu inima, nu cu sufletul. Dacă ai şti!... Oh, sunt cel mai fericit dintre oameni!

— Ah, cu atât mai bine! răspunse Raoul. Cu atât mai bine, şi-ţi doresc ca asta să dăinuie cât mai mult cu putinţă.

— S-a sfârşit; sunt fericit până la moarte, Raoul.

— Tu, nu mă îndoiesc; dar ea...

— Ascultă, prietene, o iubesc... fiindcă... Dar văd că nu mă asculţi.

— Iartă-mă.

— Te frământă ceva?

— Da. În primul rând, sănătatea ta.

— Nu, nu e asta.

— Dragul meu, nu faci bine, cred, punându-mi, tu mie, astfel de întrebări.

Şi accentuă cuvintele *tu mie* cu intenţia de a-l lămuri întru totul pe prietenul său asupra durerii proprii şi a greutăţii de a fi lecuită.

— Îmi vorbeşti astfel, Raoul, din pricina celor ce ţi-am scris eu.

— Da... Vrei să vorbim despre asta după ce-mi vei fi povestit până la sfârşit bucuriile şi amărăciunile tale?

— Dragă prietene, sunt al tău, chiar din clipa asta, al tău.

— Mulțumesc. Sunt nerăbdător... ard de curiozitate... Am făcut drumul de la Londra până aici în jumătate din timpul de care au nevoie în mod obişnuit curierii statului. Ei bine, ce voiai?

— Nimic altceva, dragă prietene, decât să te fac să vii.

— Ei bine, iată-mă.

— Foarte bine atunci.

— Bănuiesc că trebuie să mai fie şi altceva!

— Pe cinstea mea, nu!

— De Guiche!

— Îți jur!

— Dar nu m-ai smuls cu atâta violență din brațele speranțelor, nu m-ai expus unei dizgrații a regelui prin această întoarcere, care este o încălcare a ordinelor sale, în sfârşit, nu mi-ai înfipt gelozia, acest şarpe cumplit, în inimă, pentru a-mi spune: "Foarte bine, dormi liniştit".

— Nu-ți spun "dormi liniştit", Raoul; dar, înțelege-mă, nu vreau, şi nici nu pot să-ți spun altceva.

— Ah, prietene, drept cine mă iei?

— Cum?

— Dacă ştii, de ce mi-ascunzi adevărul? Dacă nu ştii, pentru ce mă avertizezi?

— Ai dreptate, am greşit. Ah, îmi pare rău de ceea ce am făcut, Raoul. Nu e nici o nenorocire să-i scrii unui prieten: "Vino!" Dar să-l ai pe acest prieten în față, să simți cum tremură, cum gâfâie în aşteptarea unui cuvânt pe care nu îndrăzneşti să i-l spui...

— Îndrăzneşte! Eu am o inimă, dacă tu nu ai! strigă Raoul în culmea deznădejdii.

— Iată că ai devenit nedrept şi uiți că ai de-a face cu un biet rănit... jumătate din cauza inimii tale... Haide, liniştește-

te! Ți-am spus: "Vino". Ai venit. Nu-i cere mai mult unui nenorocit ca de Guiche.

— Mi-ai spus să viu, sperând că am să văd cu ochii mei, nu-i aşa!

— Însă...

— Fără îndoială! Am văzut totul.

— Ah! făcu de Guiche.

— Sau, cel puțin, am crezut că...

— Ei vezi, te îndoieşti. Şi dacă te îndoieşti, sărmanul meu prieten, ce-mi mai rămâne mie de făcut?

— Am văzut-o pe La Vallière tulburată... Pe Montalais speriată... pe rege...

— Pe rege?

— Da... Îți întorci privirea... Aici e primejdia, aici e răul; regele, nu-i aşa?

— Nu spun nimic.

— Oh, spui de mii şi mii de ori mai mult! Fapte, fii bun, ai milă, fapte! Prietene, singurul meu prieten, vorbeşte! Mi-e inima zdrobită, îmi sângerează! Mor de disperare!...

— Dacă e aşa, scumpul meu Raoul – răspunse de Guiche – îmi uşurezi mult sarcina, şi am să vorbesc, încredințat că nu-ți voi spune decât lucruri mângâietoare în comparație cu deznădejdea în care te văd.

— Ascult! Ascult!...

— Ei bine – zise contele de Guiche – pot să spun ceea ce ai afla şi din gura primului venit.

— A primului venit? Aşadar, toată lumea vorbeşte? strigă Raoul.

— Înainte de a spune: "Toată lumea vorbeşte", prietene, trebuie să ştii mai întâi despre ce se poate vorbi. Nu e vorba, îți jur, de nimic care să nu fie în fond foarte nevinovat, poate o plimbare...

— Ah, o plimbare cu regele?

— Da, cu regele; mi se pare că regele s-a mai plimbat şi altădată cu domnişoarele de onoare, fără ca asta...

— Nu mi-ai fi scris, ți-aş putea repeta, dacă această plimbare ar fi fost ceva obişnuit.

— Ştii că în timpul furtunii aceleia ar fi fost mai bine ca regele să se fi adăpostit undeva, decât să stea cu capul gol, în picioare, alături de La Vallière; însă...

— Însă?...

— Regele e foarte politicos!

— Oh, de Guiche, de Guiche, tu mă ucizi!

— Atunci, să nu-ți mai spun nimic.

— Ba da, continuă; plimbarea aceea a fost urmată şi de altele?

— Nu; adică, da; a mai fost întâmplarea de la stejar. Dar despre asta eu nu ştiu nimic.

Raoul se ridică. De Guiche încercă să se ridice şi el, în ciuda slăbiciunii sale.

— Vezi – adăugă el – nu voi mai spune nici un cuvânt; am vorbit prea mult, sau prea puțin. Alții te vor lămuri, dacă vor voi sau dacă vor putea; datoria mea era să te previn, şi am făcut-o. De aici înainte cată şi te descurcă singur.

— Să întreb pe alții? Ah, nu-mi eşti prieten, tu care îmi vorbeşti astfel! zise tânărul foarte întristat. Primul pe care l-aş întreba, va fi un răutăcios sau un prost; răutăcios, mă va minți ca să mă chinuiască; prost, va face şi mai rău poate. Ah, de Guiche, de Guiche, în două ceasuri voi fi întâlnit zece minciuni şi zece dueluri. Scapă-mă! Nu e mai bine să cunosc de la început tot răul?

— Dar nu ştiu nimic, îți spun. Eram rănit, bolnav. Îmi pierdusem judecata, n-am auzit despre toate astea decât ca

prin vis. Dar, la naiba, noi batem câmpii, când avem omul nostru la îndemână. Nu eşti oare prietenul lui d'Artagnan?

— Oh, că bine zici, bine zici!

— Du-te la el! Îți va face lumină, fără să-ți orbească ochii.

În clipa aceea intră un lacheu.

— Ce este? întrebă de Guiche.

— Domnul conte e aşteptat în sala Porțelanurilor.

— Bine. Îmi dai voie, dragă Raoul? De când pot să merg, sunt atât de mândru!

— Ți-aş oferi brațul, de Guiche, dacă n-aş bănui că e vorba de o femeie.

— Cred că da – răspunse de Guiche cu un zâmbet.

Şi-l părăsi pe Raoul. Acesta rămase nemişcat, pierdut, zdrobit, ca un miner deasupra căruia s-ar fi prăbuşit o boltă; e rănit, sângele îi curge, nu poate să mai gândească nimic, încearcă să-şi revină şi să-şi salveze viața prin judecată.

Câteva minute îi fură de ajuns lui Raoul pentru a împrăştia străfulgerările stârnite de cele două descoperiri. Abia îşi reluase firul gândurior, când, deodată, prin uşa întredeschisă, crezu că recunoaşte vocea lui Montalais în sala Porțelanurilor.

— Ea! strigă Raoul. Da, e glasul ei. Oh, iată o femeie care ar putea să-mi spună adevărul; dar, să încep să o întreb chiar aici? Se ascunde chiar şi de mine; de bună seamă că vine din partea DOAMNEI... O voi vedea la dânsa. Acolo îmi va explica teama ei, fuga, stângăcia cu care m-a îndepărtat; îmi va spune totul... chiar dacă domnul d'Artagnan, care ştie totul, îmi va fi potolit inima... DOAMNA... o cochetă... Ei bine, da, o cochetă, dar care iubeşte în clipele ei bune, o cochetă care, ca viața şi ca moartea, îşi are capriciile ei, dar care l-a făcut pe de Guiche să spună că e cel mai fericit dintre oameni. El, oricum, e în al nouălea cer. Haide!

Plecă din camera contelui şi, mulțumindu-se că nu-i vorbise lui de Guiche decât despre sine, ajunse numaidecât la d'Artagnan.

LIX

BRAGELONNE CONTINUĂ SĂ PUNĂ ÎNTREBĂRI

Căpitanul era de serviciu; îşi făcea rândul, care-i venea din opt în opt zile, adâncit în jilțul de piele, cu pintenul înfipt în duşumea, cu spada între genunchi, şi citea nişte scrisori, răsucindu-şi agale mustața.

D'Artagnan scoase un mormăit de bucurie văzându-l pe fiul prietenului său.

— Raoul, băiatule – zise el – prin ce întâmplare fericită te-a chemat înapoi regele?

Aceste cuvinte avură un ecou neplăcut în auzul tânărului care, aşezându-se, răspunse:

— Pe legea mea, nu ştiu. Tot ce ştiu este că m-am întors.

— Hm! făcu d'Artagnan, îndoind scrisorile, cu o privire iscoditoare îndreptată către cel din fața lui. Ce vrei să spui, băiete? Că regele nu te-a chemat, şi totuşi te-ai întors? Nu înțeleg prea bine.

Raoul era palid la chip şi îşi învârtea pălăria în mână cu un aer încruntat.

— Ce-i cu înfățişarea asta la tine şi ce înseamnă convorbirea asta ca de mort! rosti căpitanul. Cu atâta te-ai ales din Anglia? La dracu! Şi eu am fost în Anglia, dar m-am întors de acolo vesel ca un cintezoi. Vrei să-mi explici?

— Am prea multe să-ți spun.

— Ah, ah! Ce face tatăl tău?

— Dragă prietene, iartă-mă, tocmai asta voiam să te întreb şi eu.

D'Artagnan îşi ascuți şi mai mult privirea aceea căreia nimic nu-i scăpa.

— Eşti supărat? întrebă el.

— La naiba! O ştii foarte bine, domnule d'Artagnan.

— Eu?

— Fără îndoială. Oh, nu mai face pe miratul!

— Nu fac de loc pe miratul, dragă prietene.

— Scumpe căpitan, îmi dau foarte bine seama că atunci când e vorba de şiretenie, ca şi atunci când e vorba de putere, eu voi fi învins de dumneata. În acest moment însă sunt un nătâng şi un neputincios. Nu am nici creier, nici braţ; nu mă disprețul totuşi; ajută-mă. Într-un cuvânt, sunt cel mai nenorocit dintre oameni.

— Oh, oh, dar pentru ce, rogu-te? întrebă d'Artagnan, descheindu-se la centiron şi îndulcindu-şi zâmbetul.

— Fiindcă domnişoara de La Vallière mă înşală.

D'Artagnan nu-şi schimbă cu nimic expresia.

— Te înşală! Te înşală! Iată vorbe mari. Cine ți le-a spus?

— Toată lumea.

— Ah, dacă toată lumea spune, înseamnă că trebuie să fie ceva adevărat. Eu, unul, nu cred în foc, decât dacă văd fum. E caraghios, dar aşa este.

— Aşadar, crezi? zise Bragelonne cu o tresărire.

— Ah, dacă mă iei repede...

— Ce vrei să fac?

— Ei bine, eu nu mă amestec în treburi din acestea; o ştii foarte bine.

— Nici pentru un prieten? Pentru un fiu?

— Mai ales pentru el. Dacă ai fi un străin, ți-aş spune... ba nu ți-aş spune nimic... Ce mai face Porthos, ştii ceva despre el?

— Domnule – strigă Raoul, strângându-i mâna lui d'Artagnan – în numele prieteniei pe care i-ai arătat-o părintelui meu!

— Ah, drace, dar mi se pare că eşti tare bolnav... de curiozitate.

— Nu de curiozitate, de dragoste.

— Bun! Altă vorbă mare. Dacă ai fi cu adevărat îndrăgostit, dragul meu Raoul, ar fi cu totul altceva.

— Ce vrei să spui?

— Vreau să spun că, dacă ai fi cuprins de o dragoste serioasă, aş putea să stau de vorbă cu inima ta... Dar e cu neputință.

— Îți mărturisesc că o iubesc nebuneşte pe Louise.

D'Artagnan citi cu ochii lui pătrunzători până în adâncul inimii lui Raoul.

— Cu neputință, îți repet... Eşti şi tu ca toți tinerii; nu eşti îndrăgostit, eşti nebun.

— Ei bine, şi dacă ar fi chiar aşa?

— Niciodată un om înțelept n-a putut îndrepta o minte dintr-un cap zăpăcit. Şi mie mi s-a întâmplat să-mi pierd busola de o sută de ori în viață. Dacă m-ai asculta, nu m-ai înțelege; dacă m-ai înțelege, nu m-ai crede; dacă m-ai crede, nu m-ai urma.

— Oh, încearcă, încearcă!

— Mai mult chiar: dacă aş fi atât de nenorocit încât să ştiu ceva, şi atât de prost ca să-ți spun... Mi-eşti prieten, zici?

— Oh, da!

— Ei bine, mi-e teamă că am să mă cert cu tine. Căci n-ai să mă ierți niciodată că ți-am distrus o iluzie, cum se spune în dragoste.

— Domnule d'Artagnan, dumneata ştii totul; şi mă laşi în ghearele îndoielii, ale deznădejdii, ale morții? E groaznic!

— Auzi, auzi!

— Nu mă plâng altora niciodată, ştii asta. Dar, întrucât tatăl meu şi Dumnezeu nu mi-ar ierta-o niciodată că mi-am

zburat creierii cu un glonte de pistol, ei bine, îl voi pune pe primul venit să-mi povestească ceea ce dumneata nu vrei să-mi spui, îl voi dezmînți şi...

— Şi îl vei ucide? Frumoasă treabă! Cu atât mai bine! Ce mă priveşte pe mine asta? Ucide, băiatule, ucide, dacă asta îți face plăcere. E ca şi cum aş întâlni pe cineva care se vaită de dureri de dinți, spunându-mi: "Ah, ce rău mă doare! Am să muşc fierul cu dinții". Iar eu îi răspund: "Muşcă, prietene, muşcă! Dacă vrei să rămâi fără dinți!"

— Nu voi omorî pe nimeni, domnule – răspunse Raoul cu un aer întunecat.

— Da, oh, da, aşa vă grozăviți voi, ăştia de azi! Te vei lăsa să fii ucis, nu-i aşa? Ah, mare ispravă, şi cum am să te mai plâng, crede-mă! Toată ziua n-am să fac decât să mă tângui: "Era un prostănac plin de mândrie, micul Bragelonne! De două ori brută! Toată viața m-am străduit să-l învăț să țină o spadă în mână, şi nătărăul a făcut în aşa fel încât să fie tras ca o pasăre în frigare!" Haide, Raoul, du-te şi pune pe cineva să te ucidă, prietene. Nu ştiu cine te-a învățat această logică, dar, să mă bată Dumnezeu, cum spun englezii, îmi vine să cred că acela a fost un hoț care n-a făcut decât să-i fure tatălui tău banii.

Raoul, fără a răspunde nimic, îşi îngropă fața în mâini şi murmură:

— Nu mai există prieteni, nu!

— Ei, ce mormăi acolo? îl întrebă d'Artagnan.

— Nu există decât nepăsători care îşi bat joc.

— Fleacuri! Eu nu-mi bat joc, oricât aş fi de gascon. Şi nepăsător! Dacă aş fi, te-aş fi trimis la toți dracii de acum un sfert de ceas; căci tu îl întristezi pe un om nebun de bucurie, şi-l ucizi de viu pe un om trist. Cum, tinere, vrei să te fac s-o

urăşti pe iubita dumitale şi să te îndemn să disprețuieşti femeile, care sunt gloria şi fericirea vieții omeneşti?

— Domnule, vorbeşte, vorbeşte, şi te voi binecuvânta!

— Eh, dragul meu, îți închipui cumva că mi-am împuiat capul cu toate poveştile acelea despre dulgher şi pictor, despre scară şi portret, şi alte o sută de mii de întâmplări care te fac să adormi în picioare?

— Un dulgher! Ce amestec poate avea un dulgher aici?

— Pe cinstea mea, habar n-am! Am auzit şi eu că un dulgher ar fi făcut o gaură în tavan.

— La La Vallière?...

— Ah, nu ştiu unde.

— La rege?

— Bravo! Dacă ar fi fost la rege, crezi că ți-aş fi spus, nu?

— La cine atunci?

— Iată un ceas de când mă obosesc să-ți repet că habar n-am.

— Dar ce e cu pictorul? Cu portretul acela?...

— Se pare că regele ar fi pus să i se facă portretul unei doamne de la curte.

— Al lui La Vallière?

— Ei, dar nu-ți vine decât numele ăsta pe buze! Cine-ți vorbeşte de La Vallière?

— De n-ar fi vorba de ea, ce m-ar interesa pe mine altcineva?

— Nici nu vreau să te intereseze. Dar fiindcă mă întrebi, îți răspund. Fiindcă vrei să afli cronica scandaloasă, ți-o înşir. Fă ce ştii.

Raoul îşi lovi fruntea cu deznădejde.

— Să mori, nu altceva – murmură el.

— Ai mai spus-o o dată.

— Da, ai dreptate.

Şi făcu un pas să plece.

— Unde pleci? îl întrebă d'Artagnan.

— Mă duc să caut pe cineva care să-mi spună adevărul.

— Pe cine?

— O femeie.

— Domnişoara de La Vallière însăşi, nu-i aşa? zise d'Artagnan cu un surâs. Ah, asta e o idee năstruşnică! Vrei să fii consolat, ei bine, vei fi fără întârziere! Ea nu-ți va vorbi rău despre ea însăşi, du-te!

— Te înşeli, domnule – răspunse Raoul – femeia căreia mă voi adresa îmi va vorbi numai de rău.

— Montalais, pun rămăşag!

— Da, Montalais.

— Ah, prietena ei! O femeie care, în această calitate, va exagera foarte mult şi binele şi răul. Nu te duce să vorbeşti cu Montalais, dragul meu Raoul.

— Nu asta e pricina pentru care mă îndemni să n-o văd pe Montalais.

— Ei bine, îți mărturisesc că ai dreptate... Dar, la urma urmei, de ce m-aş juca eu cu tine ca pisica cu un biet şoarece? Mă mâhneşti, zău aşa! Dacă vreau să nu vorbeşti cu Montalais, cel puțin deocamdată, este fiindcă îți va dezvălui taina, şi apoi toată lumea va bate toba. Mai aşteaptă, dacă poți.

— Nu pot.

— Păcat! Vezi tu, Raoul, dacă aş avea o idee... Dar n-am nici una.

— Făgăduieşte-mi, prietene, că mă vei plânge, asta îmi va fi de ajuns, şi lasă-mă să mă descurc singur.

— Ah, să te las să te înfunzi şi mai mult în încurcături! Nu, dragul meu! Aşază-te la această masă şi ia pana.

— Ce să fac cu ea?

— Să-i scrii lui Montalais şi să-i ceri o întâlnire.

— Ah! făcu Raoul, înhățând pana pe care i-o întindea căpitanul.

În acea clipă, uşa se deschise şi un muşchetar, apropiindu-se de d'Artagnan, zise:

— Căpitane, e aici domnişoara de Montalais, care vrea să-ți vorbească.

— Mie? se miră d'Artagnan. Să intre, şi se va vedea dacă vrea să vorbească chiar cu mine.

Şiretul căpitan nu se înşelase. Montalais, de cum intră, îl zări pe Raoul şi strigă:

— Domnule! Domnule!... Iartă-mă, domnule d'Artagnan.

— Te iert, domnişoară – zise d'Artagnan. Ştiu că, la vârsta mea, cei care mă caută o fac numai fiindcă au nevoie de mine.

— Îl căutam pe domnul de Bragelonne – răspunse Montalais.

— Ce potrivеală! Şi eu te căutam pe dumneata.

— Raoul, nu vrei să te duci cu domnişoara?

— Din toată inima!

— Atunci du-te! Şi-l împinse pe Raoul spre uşă; apoi, apucând-o de mână pe Montalais, îi şopti: Fii fată bună: cruță-l şi cruț-o.

— Ah – răspunse Montalais pe acelaşi ton – nu eu sunt aceea care îi va vorbi.

— Cum asta?

— DOAMNA m-a trimis să-l caut.

— Ah, aşa! exclamă d'Artagnan, DOAMNA îl caută? Într-un ceas, bietul băiat va fi vindecat.

— Sau mort – adăugă Montalais cu compătimire. Cu bine, domnule d'Artagnan.

Şi alergă să-l ajungă pe Raoul, care o aştepta departe de uşă, foarte nedumerit şi foarte neliniştit de acest dialog care

nu făgăduia nimic bun.

LX

DOUĂ GELOZII

Îndrăgostiții privesc cu bucurie tot ceea ce se leagă de obiectul iubirii lor. Raoul nici nu se văzu bine cu Montalais, şi începu să-i sărute mâna cu însufleţire.

— Lasă, lasă – rosti cu tristeţe fata. Sărutările dumitale. sunt pierdere de vreme, dragă domnule Raoul; te încredinţez chiar că nu-ţi vor fi de nici un folos.

— Cum?... Ce?... Explică-mi, scumpa mea Aure...

— Are să-ţi explice DOAMNA totul. Căci te conduc la dânsa.

— Ce spui?...

— Tăcere! Şi fără priviri speriate. Aici, ferestrele au ochi mari şi zidurile urechi largi. Fă-mi plăcerea de a nu mă mai privi aşa; fă-mi plăcerea de a-mi vorbi cu glas tare despre ploaie, despre timp frumos şi despre distracţiile din Anglia...

— În sfârşit...

— Ah!... Te previn că undeva, nu ştiu unde, dar undeva, DOAMNA trebuie să aibă un ochi aţintit asupra noastră şi o ureche care ascultă. Eu nu mă tem, crede-mă, c-aş fi izgonită sau închisă la Bastilia. Să vorbim, deci, tare sau, mai bine, să nu ne spunem nimic.

Raoul îşi strânse pumnii, îşi iuţi pasul şi luă înfăţişarea unui om voios, e adevărat, dar a unui om voios ce se îndreaptă spre supliciu. Montalais, cu ochiul treaz, cu mersul liniştit, cu nasul în vânt, mergea înaintea lui.

Raoul fu introdus numaidecât în cabinetul DOAMNEI. "Fie – îşi zise el – această zi va trece fără să aflu nimic. Lui de Guiche i-a fost prea milă de mine: s-a înţeles cu DOAMNA şi, amândoi, printr-un complot prietenesc, îndepărtează limpezirea problemei. De ce nu am aici un duşman

declarat?... Pe şarpele de Wardes, bunăoară; ar muşca, e adevărat; dar nici eu n-aş şovăi... Şovăieli... Îndoieli... mai bine moartea!

Raoul se afla în faţa DOAMNEI. Henriette, mai fermecătoare ca oricând, stătea pe jumătate răsturnată într-un fotoliu, cu picioarele ei mici pe o pernă de catifea brodată; se juca, în braţe, cu o pisicuţă ciufulită, ce-i muşca degetele şi se agăţa cu ghearele de dantela de la gulerul Prinţesei. DOAMNA medita; medita profund; a trebuit să audă vocea lui Montalais, glasul lui Raoul, pentru a se trezi din această reverie.

— Alteţa voastră m-a chemat? zise pentru a doua oară Raoul.

DOAMNA tresări, ca şi cum s-a fi trezit dintr-un vis.

— Bună ziua, domnule de Bragelonne – răspunse ea – da, te-am chemat. Iată-te, deci, reîntors din Anglia!

— La ordinele alteţei voastre regale.

— Mulţumesc. Lasă-ne singuri, Montalais.

Montalais ieşi.

— Poţi să-mi dai câteva minute, nu-i aşa, domnule de Bragelonne?

— Întreaga mea viaţă aparţine alteţei voastre regale – răspunse cu respect Raoul, care bănuia ceva sumbru în toată această politeţe a DOAMNEI şi căruia acest ceva sumbru nu-i displăcea, convins că el ascundea o anumită afinitate a sentimentelor DOAMNEI cu ale lui proprii.

Într-adevăr, toţi oamenii inteligenţi de la curte cunoşteau voinţa capricioasă şi despotismul plin de toane al caracterului ciudat pe care-l avea Prinţesa. DOAMNA fusese măgulită peste măsură de omagiile regelui; DOAMNA făcuse să se vorbească despre ea şi sădise în sufletul reginei acea ucigătoare gelozie care e viermele ce roade orice fericire

femeiască; DOAMNA, într-un cuvânt, spre a-şi vindeca o mândrie rănită, îşi impunea o inimă de îndrăgostită.

Noi ştim ce anume făcuse DOAMNA pentru a-l aduce înapoi pe Raoul, îndepărtat de Ludovic al XIV-lea. Scrisoarea trimisă de ea lui Carol al II-lea, Raoul n-o cunoştea; d'Artagnan însă o bănuise. Acest inexplicabil amestec de dragoste şi vanitate, această duioşie de neînțeles, această nemaipomenită prefăcătorie, cine le-ar putea explica? Nimeni, nici chiar acel înger rău care aprinde flacăra cochetăriei în inima femeilor.

— Domnule de Bragelonne – zise Prințesa după o clipă de tăcere – te-ai reîntors mulțumit?

Bragelonne se uită la doamna Henriette şi, văzând-o palidă din pricina a ceea ce ascundea, din pricina a ceea ce nu voia să spună, deşi ardea de dorința de a-i împărtăşi totul, întrebă:

— Mulțumit? Dar de ce anume ați vrea să fiu mulțumit sau nemulțumit, doamnă?

— Dar de ce anume poate fi mulțumit sau nemulțumit un om de vârsta dumitale şi cu înfățişarea dumitale?

"Ce repede o ia! gândi Raoul puțin speriat. Ce-o fi având de gând să-mi strecoare în inimă?" Apoi, îngrozit de ceea ce avea să afle şi voind să amâne clipa, atât de dorită, dar şi atât de temută, în care avea să afle totul, răspunse:

— Doamnă, lăsasem aici un prieten în cea mai deplină sănătate, şi la întoarcere l-am găsit bolnav.

— Vrei să vorbeşti de domnul de Guiche? zise doamna Henriette cu o netulburată linişte. Îți este, se spune, un foarte bun prieten!

— Da, doamnă.

— Ei bine, e adevărat, a fost rănit; dar acum se simte mai bine. Oh, domnul de Guiche nu e de plâns! adăugă ea repede.

Apoi, reculegându-se: Dar oare de ce-ar fi de plâns? Se plânge el de ceva? Are vreo mâhnire pe care noi să n-o cunoaştem?

— Nu vorbesc decât de rana lui, doamnă.

— Cu atât mai bine, căci, în privința celorlalte, domnul de Guiche pare să fie foarte fericit: arată foarte voios. Uite, domnule de Bragelonne, sunt gata să cred că şi dumneata ai căuta să fii rănit trupeşte ca el... Nu-i mare lucru o rană trupească!

Raoul tresări. "Iar se întoarce la asta – îşi spuse în sinea lui. Vai!..."

Dar, deşi el nu răspunse nimic:

— Poftim? zise ea.

— N-am spus nimic, doamnă.

— N-ai spus nimic! Mă dezaprobi, deci? Eşti mulțumit, prin urmare?

Raoul se apropie cu un pas.

— Doamnă – vorbi el – altețа voastră regală vrea să-mi spună ceva, dar generozitatea firească o îndeamnă, să-şi aleagă cuvintele. Rog pe altețа voastră să nu mai şovăie. Sunt tare, şi ascult.

— Ah – răspunse Henriette – dar ce înțelegi dumneata din toate astea?

— Ceea ce altețа voastră vrea să mă facă să înțeleg.

Şi Raoul tremură, fără să vrea, rostind aceste cuvinte.

— Într-adevăr – murmură Prințesa – e crud; dar, de vreme ce-am început...

— Da, doamnă, întrucât altețа voastră a binevoit să înceapă, binevoiască să şi termine...

Henriette se ridică din fotoliu şi făcu agitată câțiva paşi prin cameră.

— Ce ți-a spus domnul de Guiche? întrebă ea deodată.

— Nimic, doamnă.

— Nimic! Nu ți-a spus nimic? Oh, cât de bine îl recunosc!

— Voia să mă cruțe, de bună seamă.

— Şi iată ce numesc prietenii prietenie! Dar domnul d'Artagnan, de la care vii, el ți-a spus ceva?

— Nimic mai mult decât de Guiche, doamnă.

Henriette făcu un gest de nerăbdare.

— Cel puțin – zise ea – ştii ce se vorbeşte la curte?

— Nu ştiu nimic, doamnă.

— N-ai aflat nimic nici despre scena cu ploaia?

— Nici despre scena cu ploaia!...

— Nici despre plimbarea în doi prin pădure?

— Nici despre plimbarea în doi prin pădure!...

— Nici despre fuga la Chaillot?

Raoul, care se prăbuşea ca floarea tăiată de coasă, făcu sforțări supraomeneşti pentru a zâmbi, şi răspunse cu un glas plin de blândețe:

— Am avut onoarea de a spune alteței voastre regale că nu ştiu absolut nimic. Sunt un biet uitat care se reîntoarce din Anglia; între oamenii de aici şi mine erau atâtea valuri zgomotoase, încât vuietul tuturor celor despre care îmi vorbeşte alteța voastră n-a putut ajunge până la urechea mea.

Henriette fu mişcată de această paloare, de această blândețe, de această putere de suferință. Simțământul dominant al inimii ei era o vie dorință de a-l auzi pe sărmanul îndrăgostit vorbindu-i despre aceea care-l făcea să se chinuie astfel.

— Domnule de Bragelonne – zise ea – ceea ce prietenii dumitale n-au vrut să facă, vreau să fac eu pentru dumneata, pe care te stimez şi te prețuiesc. Eu voi fi cu adevărat prietena dumitale. Ții aici capul sus, ca un om cinstit, şi nu vreau să

ți-l pleci sub povara ridicolului; peste opt zile, s-ar putea spune a disprețului.

— Ah – făcu Raoul alb ca varul – până acolo s-a ajuns?

— N-ai aflat încă nimic – zise Prințesa – dar văd că bănuieşti ce s-a întâmplat. Ai fost logodnicul domnişoarei de La Vallière, aşa-i?

— Da, doamnă.

— În această calitate, mă simt datoare să te previn; cum, dintr-o zi în alta, o voi alunga pe domnişoara de La Vallière de la mine...

— O veți alunga pe La Vallière? strigă Raoul.

— Fără îndoială. Crezi că voi ține mereu seama de lacrimile şi de bocetele regelui? Nu, nu, casa mea nu va mai fi multă vreme adăpostul unor astfel de îndeletniciri. Dar văd că te clatini...

— Nu, doamnă, iertați-mă – zise Bragelonne făcând un efort – credeam doar că am să mor, asta e totul. Alteța voastră mi-a făcut cinstea de a-mi spune că regele a plâns, s-a rugat...

— Da, însă în zadar.

Şi-i povesti lui Raoul scena de la Chaillot şi deznădejdea regelui la întoarcere; îi povesti apoi îngăduința ei însăşi şi, pe urmă, teribila frază prin care prințesa jignită, cocheta umilită, îngenunchease mânia regală.

Raoul îşi plecă încet capul.

— Ce zici de toate acestea? îl întrebă ea.

— Regele o iubeşte! răspunse Raoul.

— Ai însă aerul de a spune că ea nu-l iubeşte.

— Vai, mă gândesc încă la vremea când m-a iubit, doamnă.

Henriette stătu o clipă în admirația acestei sublime neîncrederi; apoi, dând din umeri, zise:

— Nu mă crezi, aşadar? Ah, cât de mult o iubeşti *dumneata!* Şi cum te îndoieşti că *dumneaei* îl iubeşte pe rege!

— Până nu voi avea dovada, da, doamnă, mă îndoiesc. Iertați, şi-a dat cuvântul şi, înțelegeți, e o fată cu suflet nobil.

— Dovada?... Ei bine, fie! Vino cu mine!

LXI

VIZITĂ LA DOMICILIU

Prințesa, mergând înaintea lui Raoul, îl conduse de-a lungul curții spre corpul de clădiri unde locuia La Vallière şi, urcând scara pe care o urcase şi Raoul în aceeaşi dimineață, se opri la uşa camerei unde tânărul, la rândul lui, fusese primit într-un chip atât de ciudat de către Montalais.

Momentul era bine ales pentru înfăptuirea planului întocmit de doamna Henriette: castelul era gol; regele, curtenii şi doamnele de onoare erau plecați la Saint-Germain; doamna Henriette, singura, ştiind că Bragelonne se întorsese şi gândindu-se la folosul pe care-l va putea trage din această întoarcere, pretextase o indispoziție şi rămăsese în apartamentul ei. DOAMNA era deci sigură că va găsi pustii atât camera domnişoarei de La Vallière, cât şi apartamentul contelui de Saint-Aignan. Scoase din buzunar o cheie de rezervă şi deschise uşa odăii domnişoarei sale de onoare.

Bragelonne îşi aruncă privirea în această cameră, pe care o recunoscu îndată, şi impresia pe care i-o făcu vederea acestei odăi fu unul dintre primele chinuri ce-l aşteptau acolo.

Prințesa îl privi îndeaproape, şi ochiul ei experimentat putu să vadă tot ce se petrecea în inima tânărului.

— Mi-ai cerut dovezi – îi spuse ea – să nu te surprindă, deci, dacă ți le voi da. Şi, dacă nu te simți în stare să le suporți, mai e încă timp, ne putem retrage.

— Mulțumesc, doamnă – răspunse Bragelonne – dar am venit aici ca să mă conving. Mi-ați făgăduit să mă convingeți, convingeți-mă.

— Intră înăuntru – zise DOAMNA – şi închide uşa după dumneata.

Bragelonne se supuse şi se întoarse către Prințesă, pe care o interogă din ochi.

— Ştii unde te afli? întrebă doamna Henriette.

— Dar totul mă îndeamnă să văd, doamnă, că mă găsesc în camera domnişoarei de La Vallière.

— Chiar aşa şi este.

— Aş face, totuşi, alteței voastre observația că această cameră e o cameră, şi nu o dovadă.

— Aşteaptă.

Prințesa se apropie de piciorul patului, strânse paravanul şi, arătând spre parchet, zise:

— Uite, apleacă-te şi ridică dumneata însuți trapa aceasta.

— Această trapă? exclamă Raoul cu surprindere.

Cuvintele lui d'Artagnan începeau să-i revină în memorie şi-şi aducea aminte că d'Artagnan rostise întâmplător acest cuvânt. Şi Raoul căută din ochi, dar în zadar, o crăpătură care să indice o bortă sau vreun inel cu ajutorul căruia să poată ridica o parte anumită din duşumea.

— Ah, ai dreptate – zise doamna Henriette râzând – am uitat de resortul ascuns: a patra stinghie a parchetului; o apăsare pe locul unde scândura are un nod. Aşa sună instrucțiunea. Apasă dumneata însuți, viconte, apasă aici.

Raoul, galben ca un mort, apăsă cu degetul cel mare pe locul indicat şi, într-adevăr, în aceeaşi clipă, resortul se mişcă şi capacul se ridică de la sine.

— E foarte ingenios – zise Prințesa – şi se vede că arhitectul a prevăzut că resortul va fi manevrat de o mână mică: observi că trapa se ridică singură?

— O scară! strigă Raoul.

— Da, şi foarte elegantă chiar – zise doamna Henriette. Uite, viconte, scara are şi o rampă, menită să împiedice căderea persoanelor delicate ce s-ar încumeta să o coboare, ceea ce mă face să am curajul de a o coborî. Haide, urmează-mă, viconte, urmează-mă.

— Dar, înainte de a vă urma, doamnă, unde duce această scară?

— Ah, e adevărat, am uitat să-ți spun.

— Ascult, doamnă – murmură Raoul cu răsuflarea tăiată.

— Ştii poate că domnul de Saint-Aignan locuia mai înainte aproape uşă în uşă cu regele?

— Da, doamnă, ştiu; aşa era înainte de plecarea mea, şi am avut cinstea, nu o dată, să-l vizitez în vechea sa locuință.

— Ei bine, el a obținut din partea regelui schimbarea acelui comod şi frumos apartament, pe care-l cunoşti, cu aceste două cămăruțe la care duce scara de aici, şi care formează o locuință de două ori mai mică şi de zece ori mai depărtată de aceea a regelui, a cărui vecinătate nu e, totuşi, câtuşi de puțin disprețuită, în general, de domnii de la curte.

— Foarte bine, doamnă – rosti Raoul. Dar continuați, vă rog, căci nu înțeleg încă nimic.

— Ei bine, întâmplarea a făcut – urmă Prințesa – ca această locuință a domnului de Saint-Aignan să se afle sub aceea a domnişoarelor mele de onoare, şi îndeosebi sub a domnişoarei de La Vallière.

— Dar ce rost au această trapă şi această scară?

— Doamne, nu ştiu. Dar vrei să coborâm la domnul de Saint-Aignan? Poate că acolo vom găsi dezlegarea enigmei.

Şi DOAMNA dădu exemplul, coborând înainte. Raoul o urmă, oftând. Fiecare treaptă ce scârțâia sub tălpile lui Bragelonne îl făcea sa pătrundă cu câte un pas în acest apartament misterios, unde sălăşluiau încă suspinele scoase de La Vallière şi cele mai suave parfumuri ale trupului ei. Bragelonnne simți, sorbind aerul cu răsuflări adânci, că tânăra fată trecuse de bună seamă pe acolo. Apoi, după aceste urme ale parfumului ei, dovezi invizibile, dar neîndoielnice, apărură florile pe care le iubea ea, cărțile pe care le citea ea. Dacă Raoul ar mai fi avut vreo îndoială, se spulbera şi aceasta în fața tainicei îmbinări de gusturi şi de potriviri dintre nevoile spiritului şi existența obiectelor de care fata se înconjura în viață. La Vallière era pentru Bragelonne atât de prezentă aici prin mobile, prin alegerea stofelor, prin chiar reflexele parchetului! Fără glas, zdrobit, nu avea ce să afle mai mult, şi o urma pe neînduplecata lui călăuză doar aşa cum un osândit îşi urmează călăul. DOAMNA, crudă ca orice femeie gingaşă şi aprinsă, nu-i ascundea nici un amănunt.

Dar, trebuie să o spunem, în ciuda soiului de apatie în care căzuse, lui Raoul, chiar de-ar fi rămas singur, nu i-ar fi scăpat nici unul din aceste amănunte. Fericirea femeii iubite, când această fericire vine din partea unui rival, e o tortură pentru bărbatul gelos. Pentru un gelos ca Raoul, însă, pentru această inimă ce cunoştea pentru întâia oară în viață amărăciunea fierei, fericirea Louisei era o moarte dintre cele mai ruşinoase, moartea sufletului şi a trupului. Ghicea totul: mâinile care se strânseseră, chipurile apropiate ce se cununaseră în fața oglinzilor, ca un jurământ atât de dulce pentru îndrăgostiții ce se văd astfel de două ori, spre a-şi întipări şi mai bine în amintire acest tablou. Ghicea sărutările nevăzute sub căderea draperiilor grele, smulse din

agățătoarele lor. Tălmăcea în chinuitoare dureri graiul paturilor de odihnă, retrase în umbra lor complice. Acest lux, această rânduială îmbietoare, această grijă minuțioasă de a cruța orice stingherealã persoanei iubite, sau de a-i face o surpriză plăcută, această putere a dragostei, sporită de puterea regală, fură pentru Raoul o lovitură mortală. Oh, dacă există o uşurare a sfâşietoarelor dureri provocate de gelozie, aceea este inferioritatea bărbatului ce-a fost preferat în locul tău! Pe când, dimpotrivă, dacă există un iad în inima iadului, o tortură fără nume în vorbirea omenească, aceasta e atotputernicia unui zeu pusă la dispoziția rivalului, o dată cu darurile tinereții, ale frumuseții, ale grației. În astfel de momente, se pare că Dumnezeu însuşi e împotriva îndrăgostitului disprețuit.

O ultimă durere îi era rezervată bietului Raoul: doamna Henriette ridică o perdea de mătase şi, în dosul acestei perdele, el zări portretul în care apărea La Vallière. Şi nu numai portretul ei, dar însăşi La Vallière, tânără, frumoasă, veselă, sorbind viața prin toți porii făpturii sale, căci, la optsprezece ani, viața este dragoste.

— Louise – murmură Bragelonne – Louise! Aşadar, e adevărat? Oh, tu nu m-ai iubit niciodată, căci niciodată nu m-ai privit astfel!

Şi i se părea că inima i se zvârcoleşte în piept.

Doamna Henriette îl privea, aproape invidiind această durere, deşi ştia bine că n-are ce invidia, deoarece ea era iubită de către de Guiche aşa cum La Vallière era iubită de Bragelonne.

Raoul surprinse privirea aceasta a doamnei Henriette.

— Oh, iertare, iertare! zise el. Ar fi trebuit să fiu mai stăpân pe mine, ştiu, aflându-mă în fața dumneavoastră, doamnă. Dar, facă cel Atotputernic, Dumnezeul cerului şi al

pământului, să nu cunoaşteți niciodată durerea ce mă sfâşie pe mine în această clipă! Căci sunteți femeie şi de bună seamă că n-ați putea îndura un asemenea chin. Iertați-mă, eu nu sunt decât un biet gentilom, pe când dumneavoastră faceți parte din rândul celor fericiți, al celor atotputernici, al celor aleşi, care...

— Domnule de Bragelonne – îl întrerupse Henriette – o inimă ca a dumitale e vrednică de îngrijirile şi de mângâierile unei inimi de regină. Sunt prietena dumitale, domnule; de aceea, n-am voit ca viața dumitale să fie otrăvită de perfidie şi mânjită de ridicol. Eu sunt aceea care, mai curajoasă decât toți pretinşii dumitale prieteni, cu excepția domnului de Guiche, am făcut ca să te reîntorci de la Londra; eu sunt aceea care îți dezvălui aceste dovezi dureroase, dar necesare, ce-ți vor aduce vindecarea, dacă eşti un îndrăgostit cutezător şi nu un Amadis plângăreț. Nu-mi mulțumi! Plânge-mă chiar, şi cată să-l slujeşti cu aceeaşi credință pe rege.

Raoul zâmbi cu amărăciune.

— Ah, e adevărat! rosti el. Uitasem asta: regele e stăpânul meu.

— E vorba de libertatea dumitale! E vorba de viața dumitale!

O privire limpede şi pătrunzătoare a lui Raoul o făcu pe doamna Henriette să-şi dea seama că se înşela, şi ca ultimul ei argument nu era dintre acelea care să-l impresioneze pe acest tânăr.

— Ia seama, domnule de Bragelonne – adăugă ea – căci, dacă nu-ți vei cumpăni faptele, vei stârni mânia unui prinț în stare să treacă peste orice margini ale rațiunii; îți vei arunca în durere şi prietenii şi familia. Pleacă-te, supune-te, vindecă-ți rănile!

— Mulțumesc, doamnă – răspunse el. Prețuiesc sfatul pe care mi-l dă altețа voastră, şi voi încerca să-l urmez. Dar, un ultim cuvânt, vă rog.

— Spune.

— E oare o indiscreție din partea mea cerându-vă să-mi dezvăluiți cum ați descoperit secretul acestei scări, al acestei trape, al acestui portret?

— Oh, nimic mai simplu! Ca să le pot supraveghea, am câte o cheie de rezervă de la camerele domnişoarelor mele de onoare. Mi s-a părut ciudat că La Vallière se închide adesea în camera ei; mi s-a părut ciudat că domnul de Saint-Aignan şi-a schimbat locuința; mi s-a părut ciudat că regele vine să-i facă zilnic o vizită domnului de Saint-Aignan, chiar dacă acesta îi era mai dinainte prieten; în sfârşit, mi s-a părut ciudat că atâtea lucruri s-au întâmplat în lipsa dumitale şi că multe obiceiuri de la curte s-au schimbat. Nu vreau să fiu păcălită de rege, nu vreau să-i slujesc de paravan pentru iubirile lui; căci după La Vallière, care plânge, va urma la rând Montalais, care râde, apoi Tonnay-Charente, care cântă; acesta nu e un rol demn de mine. Am trecut peste toate scrupulele prieteniei şi am descoperit secretul... Te răn esc, ştiu; încă o dată, iartă-mă, dar aveam de îndeplinit o datorie. Acum, totul s-a sfârşit, iată-te prevenit; va veni furtuna, fii cu băgare de seamă.

— Vă gândiți, totuşi, la ceva, doamnă – răspunse Bragelonne cu fermitate – căci nu veți presupune că voi primi în tăcere ruşinea pe care o sufăr şi trădarea ce mi se face.

— Vei lua în această privință hotărârea pe care o vei crede de cuviință, domnule Raoul. Dar nu împărtăşi nimănui mijlocul prin care ai cunoscut adevărul; iată tot ceea ce te rog, iată singurul preț pe care-l cer pentru serviciul ce ți l-am făcut.

— Nu vă temeți de nimic, doamnă – răspunse Bragelonne cu un zâmbet amar.

— L-am câştigat de partea mea pe lăcătuşul de care îndrăgostiții s-au folosit în scopurile lor. Ai fi putut foarte bine să faci ca mine, nu-i aşa?

— Da, doamnă. Alteța voastră regală nu-mi dă nici un alt sfat şi nu-mi impune nici o altă rezervă, decât aceea de a n-o compromite?

— Nici o alta.

— Pot deci să rog pe alteța voastră regală de a-mi îngădui să rămân un minut aici?

— Fără mine?

— Oh, nu, doamnă! Asta n-are nici o importanță; ceea ce vreau să fac, pot să fac şi în prezența voastră. Vă cer un minut pentru a scrie câteva cuvinte cuiva.

— E o mare îndrăzneală, domnule de Bragelonne. Ia seama!

— Nimeni nu va afla că alteța voastră regală mi-a făcut onoarea de a mă conduce aici. De altfel, voi semna scrisoarea.

— Cum vrei, domnule.

Raoul îşi scoase carnețelul din buzunar şi aşternu pe o foiță de hârtie albă aceste cuvinte:

Domnule conte,

Nu te mira că găseşti această foaie de hârtie semnată de mine, mai înainte ca unul dintre prietenii mei, pe care-l voi trimite foarte curând la dumneata, va fi avut cinstea de a-ți explica scopul vizitei mele.

VICONTE RAOUL DE BRAGELONNE

Înfăşură hârtia, o vârî în broasca uşii ce dădea în camera celor doi îndrăgostiți şi, încredințat că bilețelul era destul de vizibil pentru ca de Saint-Aignan să-l observe când va intra, porni după Prințesă, care ajunsese deja în vârful scării. Pe

palier, se despărțiră: Raoul dând a-i mulțumi alteței sale, Henriette deplângând, sau prefăcându-se că-l deplânge din toată inima pe nenorocitul pe care-l condamnase la un atât de groaznic supliciu. "Oh – îşi spuse ea, văzându-l cum se depărtează palid şi cu ochii însângerați – oh, dacă aş fi ştiut, i-aş fi ascuns adevărul acestui nefericit tânăr!"

LXII

METODA LUI PORTHOS

Mulțimea personajelor pe care le-am introdus în această lungă povestire face ca fiecare să apară numai atunci când îi vine rândul şi numai după necesitățile istorisirii. Aşa se explică de ce cititorii noştri n-au mai avut prilejul să-l întâlnească pe amicul nostru Porthos după reîntoarcerea lui de la Fontainebleau.

Onorurile pe care le primise din partea regelui nu schimbaseră cu nimic firea domoală şi binevoitoare a respectabilului senior; numai că îşi ținea acum capul ceva mai sus ca de obicei şi o anumită măreție se observa în felul de a fi, de când i se acordase favoarea de a sta la masă cu regele. Sala de mâncare a maiestății sale produsese un anumit efect asupra lui Porthos. Seniorul de Bracieux şi Pierrefonds îşi amintea cu multă mândrie că, în timpul acelei cine de neuitat, o gloată de servitori şi un mare număr de ofițeri, ce stăteau la spatele mesenilor, dădeau un aer solemn ospățului şi mobilau frumos încăperea. Porthos îşi făgădui să-l investească pe domnul Mouston cu o demnitate oarecare, să stabilească o ierarhie în rândurile slugilor lui şi să-şi întocmească astfel o casă militară – ceea ce nu era ceva neobişnuit printre marii căpitani, dat fiind că, în veacul precedent, se putuse vedea acest lux la domnii de Treville, de Schomberg, de La Vieuville, fără a mai vorbi de domnii de Richelieu, de Condé sau de Bouillon-Turenne. El, Porthos,

prieten al regelui şi al domnului Fouquet, baron, inginer etc., de ce nu s-ar bucura şi dânsul de toate plăcerile legate de marile venituri şi marile merite?

Părăsit întrucâtva de Aramis, care, după cum ştim, se ocupa mult de domnul Fouquet, dat uitării oarecum, din pricina serviciului, de către d'Artagnan, plictisit de Trüchen şi de Planchet, Porthos se surprinsese visând, fără să prea ştie la ce; dar oricui l-ar fi întrebat: "Îți lipseşte ceva, Porthos?" el i-ar fi răspuns fără şovăială: "Da".

După una din acele mese îmbelşugate în timpul căreia Porthos încercase să-şi reamintească toate amănuntele ospățului regal, pe jumătate voios, datorită vinului bun, pe jumătate trist, din pricina gândurilor ambițioase, baronul se pregătea pentru un început de siestă, când valetul său de cameră veni să-l anunțe că domnul de Bragelonne voia să-i vorbească. Porthos trecu în camera alăturată, unde îl găsi pe tânărul său prieten în starea sufletească pe care o cunoaştem. Raoul îi strânse mâna lui Porthos, care, surprins de atâta gravitate, îi oferi un scaun.

— Iubite domnule du Vallon – zise Raoul – am venit să te rog să-mi faci un serviciu.

— Ai căzut tocmai la timp, tânărul meu prieten – răspunse Porthos. Am primit opt mii de livre azi-dimineață de la Pierrefonds şi, dacă de bani ai nevoie...

— Nu, nu de bani e vorba; îți mulțumesc, excelentul meu prieten.

— Îmi pare rău! Am auzit totdeauna spunându-se că asta e cel mai rar serviciu pe care i-l poți face cuiva, dar şi cel mai uşor de îndeplinit. Vorba asta mi-a plăcut, şi eu țin să repet vorbele care mi-au plăcut.

— Ai o inimă pe atât de bună, pe cât de sănătoasă ți-e mintea.

— Eşti prea drăguț. Vrei să mănânci cumva?

— Oh, nu, nu mi-e foame.

— Eh, ce zici? Groaznică țară Anglia, nu-i aşa?

— Nu prea; totuşi...

— Oricum, dacă nu s-ar găsi acolo peştele acela care e minunat şi carnea care nu se află în altă parte, ar fi cu neputință de trăit în Anglia.

— Da... Eu veneam însă...

— Te-ascult. Dă-mi voie numai să mă răcoresc puțin. Multă sare se mai pune în bucate la Paris! Uff!

Şi Porthos ceru să i se aducă o sticlă cu vin de Champagne. Apoi, după ce umplu mai întâi paharul lui Raoul, goli dintr-o sorbitură o mare cupă, şi, mulțumit, reluă:

— Aveam nevoie de asta pentru a te asculta fără să-mi fugă gândurile în altă parte. Acum sunt cu totul al tău. Ce vrei să-mi ceri, dragă Raoul? Ce-ți doreşte inimioara?

— Spune-mi, ce părere ai dumneata despre certuri, scumpe prietene?

— Părerea mea?... Eşti bun să vorbeşti ceva mai lămurit? răspunse Porthos scărpinându-se la tâmplă.

— Vreau să spun: dumneata îți păstrezi firea când se iscă vreo neînțelegere între nişte prieteni apropiați şi nişte străini?

— Oh, mi-o păstrez sută-n sută, ca întotdeauna.

— Foarte bine; şi ce faci în asemenea cazuri?

— Când prietenii mei intră în vreo gâlceavă, eu am un principiu.

— Care?

— Anume că timpul pierdut nu se mai întoarce înapoi şi că nu poți încheia mai bine o afacere de soiul ăsta decât atunci când zâzania e încă în toi.

— Ah, zău, ăsta e principiul dumitale?

— Absolut. De aceea, de îndată ce neînțelegerea a izbucnit, pun părțile față-n față.

— Mda, aşa-i.

— Înțelegi deci că, în felul acesta, e cu neputință ca tărăşenia să nu ajungă la o încheiere.

— Eu credeam – zise cu surprindere Raoul – că, pornită pe făgaşul ăsta, o neînțelegere ar trebui, dimpotrivă...

— Pentru nimic în lume! Gândeşte-te că eu am avut în viața mea cam la o sută optzeci până la o sută nouăzeci de dueluri regulate, fără a mai pune la socoteală întâlnirile şi ciocnirile întâmplătoare.

— E o cifră frumoasă! zise Raoul zâmbind fără să vrea.

— Oh, asta nu-i nimic; eu sunt o fire blândă!... D'Artagnan îşi numără duelurile cu sutele. E adevărat ca el e un om repezit şi înțepat, i-am spus-o de nenumărate ori.

— Prin urmare – reluă Raoul – dumneata aranjezi conflictele pe care ți le încredințează prietenii dumitale?

— Şi nu s-a întâmplat să fi dat greş vreodată – răspunse Porthos cu bunătate şi cu o încredere care făcură să-i crească inima în piept lui Raoul.

— Dar – întrebă el – aranjamentele acestea sunt măcar onorabile?

— Oh, te asigur de asta; şi fiindcă veni vorba, am să-ți explic un alt principiu al meu. O dată ce un prieten mi-a adus la cunoştință cearta lui, iată cum procedez: mă duc numaidecât să-l caut pe adversarul lui; în acest scop, mă înarmez cu politețe şi sânge rece, care sunt de rigoare în asemenea împrejurări.

— Datorită lor, pesemne, aranjezi dumneata atât de bine şi atât de sigur încăierările – zise Raoul cu oarecare amărăciune.

— Cred şi eu. Aşadar, mă duc la adversar şi-i spun: "Domnule, e cu neputință să nu-ți dai seama în ce măsură l-ai insultat pe prietenul meu".

Raoul îşi încruntă sprânceana.

— Uneori, chiar destul de des – continuă Porthos – prietenul meu n-a fost jignit cu nimic; ba poate că el l-a ofensat pe celălalt. Spune dacă discursul meu nu e plin de dibăcie!

Şi Porthos izbucni într-un hohot de râs.

"De bună seamă – îşi zise Raoul în timp ce alături de el răsuna tunetul formidabil al acestei ilarități – de bună seamă, n-am noroc. De Guiche mă primeşte cu răceală, d'Artagnan mă ia în râs, Porthos e un molâu: nici unul nu vrea să aranjeze această afacere aşa cum vreau eu. Şi când mă gândesc că venisem la Porthos ca să găsesc la el o spadă, în loc de o povață!... Ah, ce nenoroc!"

Porthos se opri din râs şi continuă:

— Aşadar, prin câteva cuvinte l-am făcut pe adversar să-şi recunoască greşeala.

— Depinde – zise Raoul dus pe gânduri.

— Nu depinde, în mod sigur! L-am făcut deci să-şi recunoască greşeala; în acel moment îmi desfăşor apoi toată curtenia, pentru a ajunge mai uşor la fericita împlinire a planului meu. Mă apropii deci, cu o înfățişare blândă, şi, apucându-l de mână pe adversar...

— Oh! făcu Raoul nerăbdător.

— "Domnule, îi spun, acum că te-ai încredințat de jignire, nu ne mai rămâne decât să încheiem socotelile. Între prietenul meu şi dumneata urmează să aibă loc un schimb de procedee grațioase. Drept care, am sarcina să-ți fac cunoscută lungimea spadei prietenului meu."

— Ce spui? exclamă Raoul.

— Stai puțin!... "Lungimea spadei prietenului meu. Am un cal jos; prietenul meu e în cutare loc şi aşteaptă cu nerăbdare amabila dumitale ivire; am să te conduc acolo; în drum, îl vom lua pe martorul dumitale, şi treaba e încheiată..."

— Şi – întrebă Raoul, palid de ciudă – îi împaci pe cei doi adversari pe teren?

— Poftim? se miră Porthos. Să-i împac? Dar pentru ce?

— Spuneai că treaba e aranjată....

— Fără îndoială, căci prietenul meu aşteaptă.

— Ei bine, şi ce dacă aşteaptă?

— Ei bine, dacă aşteaptă, înseamnă că-şi dezmorțeşte picioarele. Adversarul, din contră, e încă țeapăn de pe cal: se aliniază pe teren, şi prietenul meu îl ucide pe adversar. Şi cu asta s-a terminat.

— Ah, îl ucide? strigă Raoul.

— La dracu! zise Porthos. Am avut eu vreodată prieteni care să se lase ucişi? Am o sută şi unul de prieteni, în fruntea cărora se află domnul tatăl tău, Aramis şi d'Artagnan, toți oameni care trăiesc şi acum, aşa socot.

— Ah, scumpul meu baron! exclamă Raoul cuprins de bucurie.

Şi îl îmbrățişa pe Porthos.

— Aprobi metoda mea, nu-i aşa? îl întrebă uriaşul.

— O aprob cu atâta tărie, încât i-aş cere şi eu ajutorul astăzi, fără întârziere, ba chiar acum. Dumneata eşti omul pe care-l caut.

— Bun; m-ai găsit. Vrei să te bați?

— Nu mă mai întreba!

— Foarte firesc... Şi cu cine?

— Cu domnul de Saint-Aignan.

— Îl cunosc... un băiat încântător, care a fost foarte drăguț cu mine în ziua când am avut onoarea de a lua masa

cu regele. Fireşte, îi voi întoarce bunăvoința, chiar dacă nu mi-ar sta în obicei. Aşadar, te-a insultat?

— De moarte.

— Drace! Pot să-i spun şi lui tot aşa: de moarte?

— Mai mult chiar, dacă vrei!

— E şi mai bine.

— Iată o afacere ca şi încheiată, nu-i aşa? zise Raoul cu un zâmbet.

— Se înțelege de la sine... Unde-l aştepți?

— Ah, stai, nu-i chiar aşa de simplu. Domnul de Saint-Aignan e foarte bun prieten cu regele.

— Am auzit şi eu de asta.

— Şi dacă-l ucid?

— Îl vei ucide, nu mai încape îndoială. Rămâne să-ți iei măsurile de trebuință; dar, astăzi, asemenea lucruri se lovesc de unele greutăți. Dacă ai fi trăit pe vremea noastră, eh, ar fi fost cu totul altceva!

— Dragă prietene, nu m-ai înțeles. Vreau să spun că domnul de Saint-Aignan, fiind prieten al regelui, afacerea va fi mai greu de dus la capăt, întrucât regele ar putea să afle mai dinainte şi...

— Ei, nu! Metoda mea, o cunoşti doar: "Domnule, l-ai jignit pe prietenul meu şi..."

— Da, ştiu.

— Şi apoi: "Domnule, calul meu aşteaptă jos". Îl iau deci cu mine, mai înainte de a apuca să-i spună cuiva.

— Crezi că te va urma aşa uşor?

— La dracu, aş vrea s-o văd şi p-asta! Ar fi primul care să n-o facă. E drept că tinerii de azi... Dar, he! îl voi lua pe sus dacă va fi nevoie!

Şi Porthos, întărindu-şi şi vorbele prin gest, îl ridică pe Raoul de jos, luându-l în brațe cu scaun cu tot.

— Foarte bine – zise tânărul râzând. Nu ne mai rămâne decât să-i punem domnului de Saint-Aignan întrebarea.

— Ce întrebare?

— În legătură cu ofensa.

— Ei bine, dar lucrul e ştiut, mi se pare.

— Nu, dragă domnule du Vallon, obiceiul, la noi, tinerii de azi, cum spui dumneata, este că trebuie să explicăm motivele ofensei.

— Prin noua voastră metodă, da. Ei bine, atunci povesteşte-mi despre ce e vorba.

— Este că...

— Ei, drace, iată partea plicticoasă! Altădată noi n-aveam nevoie să mai povestim. Ne băteam fiindcă trebuia să ne batem. Eu, unul, nu cunosc un motiv mai sănătos.

— Ai toată dreptatea, prietene!

— Ascult motivul dumitale.

— Aş avea cam mult de povestit. Dar, întrucât trebuie să arăt cum stau lucrurile...

— Da, da, la naiba! După noua metodă.

— Întrucât, zic, trebuie să arăt cum stau lucrurile, şi cum, pe de altă parte, afacerea e plină de greutăți şi cere un secret absolut...

— Oh! Oh!

— Va fi destul să-i spui domnului de Saint-Aignan numai atât, şi el va înțelege că m-a ofensat: mai întâi, mutându-se din locuința lui.

— Mutându-se din locuința lui?... Bine: una la mână – zise Porthos, care începu să numere pe degete. Pe urmă?

— Pe urmă, primind să se construiască un capac în noua lui locuință.

— Înțeleg – zise Porthos – un capac. Drace, asta e grav! Îmi dau seama că trebuie să fii furios din această pricină! Şi

pentru ce-a pus, caraghiosul, să facă asemenea capace, fără să-ți ceară părerea? Capace... auzi!... Eu n-am nici unul acasă, decât acela de la pivnița din Bracieux!

— Vei adăuga – mai spuse Raoul – că ultimul meu motiv de a mă socoti insultat este portretul pe care domnul de Saint-Aignan îl ştie.

— Eh, Doamne, mai e şi un portret?... Cum, o mutare, un capac şi un portret? Păi, prietene – zise Porthos – e destul numai unul din aceste motive ca să faci să se sfârtece una pe alta toată gentilomia din Franța şi din Spania, ceea ce nu e puțin lucru!

— Aşadar, scumpul meu, eşti îndeajuns de înarmat?

— Voi lua cu mine doi cai. Alege locul de întâlnire şi, în timp ce vei aştepta, fă *plecări* şi suceşte-te la dreapta şi la stânga, asta îți dă o uşurință rară în mişcări.

— Mulțumesc. Voi aştepta în pădurea de la Vincennes, în apropiere de schitul franciscan.

— Asta e bine... Unde-l găsesc pe domnul de Saint-Aignan?

— La Palatul Regal.

Porthos sună dintr-un clopot mare. Apăru un valet.

— Costumul meu de ceremonie – zise el – calul meu şi un cal de rezervă.

Valetul făcu o plecăciune şi ieşi.

— Tatăl tău ştie ceva? întrebă Porthos.

— Nu; am să-i scriu.

— Dar d'Artagnan?

— Nici domnul d'Artagnan. El e om prevăzător, m-ar fi întors din drum.

— D'Artagnan e un om care poate să-ți dea un sfat bun totuşi – zise Porthos, mirat, în modestia lui cinstită, că tânărul se gândise la el când se mai afla şi un d'Artagnan pe fața pământului.

— Scumpe domnule du Vallon – replică Raoul – nu mă întreba nimic mai mult, te rog. Am spus tot ce aveam de spus. Acum, aştept fapte; şi le aştept cât mai aspre şi hotărâtoare, aşa cum ştii să le pregăteşti dumneata. Pentru asta te-am şi ales.

— Vei fi mulțumit de mine! răspunse Porthos.

— Şi nu uita, dragă prietene, că, în afară de noi, nimeni nu trebuie să afle despre această întâlnire.

— Asemenea lucruri se bagă însă de seamă – zise Porthos – atunci când se dă de un trup mort în pădure. Ah, prietene dragă, îți făgăduiesc orice, în afară de ascunderea mortului. E acolo, îl vede oricine, n-ai cum să faci. Eu am un principiu: să nu îngropi leşul. Asta înseamnă că te socoți ucigaşul lui. La noroc! cum zice normandul.

— Vrednic şi scump prieten, la lucru!

— Bizuie-te pe mine! zise uriaşul golind sticla, în timp ce lacheul întindea pe o mobilă somptuosul său costum şi dantelele.

Cât despre Raoul, el ieşi, spunându-şi cu o tainică bucurie: "Oh, rege perfid! Rege trădător! Nu pot să mă ating de tine! Nici nu vreau s-o fac! Regii sunt persoane sacre; dar complicele tău, sluga ta, care te reprezintă, laşul acesta îți va plăti nelegiuirea! Îl voi ucide în numele tău, şi, după aceea, vom vedea ce facem cu Louise!"

LXIII

MUTAREA, CAPACUL ŞI PORTRETUL

Porthos, însărcinat, spre marea lui satisfacție, cu o misiune care-l întinerea, economisi o jumătate de ceas din timpul ce-i trebuia de obicei spre a-şi pune costumul de ceremonie. Apoi, ca om care se frecase îndeajuns de lumea mare, începu prin a-şi trimite lacheul să întrebe dacă domnul de Saint-Aignan era acasă. I se aduse răspunsul că domnul conte de Saint-Aignan a avut cinstea de a-l însoți pe rege la Saint-Germain, împreună cu întreaga curte, dar că domnul conte se întorsese chiar atunci. La acest răspuns, Porthos se grăbi să plece, şi ajunse la locuința lui de Saint-Aignan în clipa când acesta tocmai spunea să i se tragă cizmele.

Plimbarea fusese minunată. Regele, din ce în ce mai îndrăgostit şi din ce în ce mai fericit, se arăta de o voioşie nespusă față de toată lumea; făcea risipă de gingăşii cu nimic asemuite, cum spuneau poeții din acea vreme. Domnul de Saint-Aignan, ne amintim, era poet, şi socotea că o dovedise cu prisosință în multe împrejurări memorabile pentru ca nimeni să nu-i conteste acest titlu. Ca un neobosit rontăitor de rime, pe tot timpul drumului îi copleşise de catrene, sextine şi madrigale, pe rege mai întâi, pe La Vallière apoi. La rândul lui, regele era în vervă şi compusese un distih. Cât despre La Vallière, ca toate femeile care iubesc, ea făcuse două sonete.

După cum se vede, fusese o zi bogată pentru Apolo. De aceea, reîntors la Paris, de Saint-Aignan, care ştia mai dinainte că versurile lui vor colinda străzile, se îngrijea, mai mult decât o făcuse în timpul plimbării, de factura şi ideea lor. În consecință, asemenea unui tată drăgăstos care se pregăteşte să-şi scoată odraslele în lume, el se întreba dacă publicul va găsi drepte, corecte şi grațioase aceste plăsmuiri ale imaginației lui. Astfel, spre a rămâne cu inima împăcată, domnul de Saint-Aignan îşi recita lui însuşi madrigalul următor, pe care i-l spusese din memorie regelui şi-i făgăduise să i-l dea scris pe hârtie, la întoarcere:

Privirea ta şireată nu vrea s-arate, Iris,
Ce inimii, în taină, gândirea îi şopteşte;
Zi, Iris, pentru ce acel ce te iubeşte
Sortit e să nu vadă-n ochii-ți decât vis?

Acest madrigal, oricât ar fi el de grațios, nu i se părea prea desăvârşit lui de Saint-Aignan în clipa când îl trecu de la tradiția orală la poezia scrisă pe hârtie. Mulți îl găsiseră încântător, şi în primul rând autorul însuşi; dar, la o a doua lectură, nu mai avea acelaşi farmec. De aceea, de Saint-

Aignan, aşezat la masa lui, picior peste picior, şi scărpinându-se la tâmple, repeta:

Privirea ta şireată nu vrea s-arate, Iris...

— Oh, acest vers – murmură de Saint-Aignan – e cât se poate de bun. Aş adăuga chiar că sună ca la Ronsard sau Malherbe, deci sunt mulțumit de el. Din păcate, nu e acelaşi lucru cu al doilea. Multă dreptate avea cine-a spus că primul vers e cel mai uşor de făcut.

Şi continuă să recite:

Ce *inimii, în taină, gândirea îi şopteşte...*

— Ah, gândirea şoptindu-i inimii! De ce nu i-ar şopti mai bine inima gândirii? Pe legea mea, în ceea ce mă priveşte, nu văd de ce n-ar merge şi aşa. Cum dracu mi-au răsărit în minte aceste două emistihuri! în schimb, al treilea e bun!

Zi, Iris, pentru ce acel ce te iubeşte...

cu toate că rima nu e de loc bogată... *şopteşte şi iubeşte.* Ei, dar abatele Boyer, care e un mare poet, a rimat ca mine, *şopteşte* şi *iubeşte,* în tragedia "Oropast sau Falsul Tonaxar", fără să mai punem la socoteală că nici domnul Corneille n-a ocolit această rimă în tragedia "Sophonisbe". Să trecem deci peste *şopteşte* şi *iubeşte.* Da, însă versul e cam obraznic. Mi-aduc aminte că regele şi-a muşcat unghia când l-a auzit. Într-adevăr, versul are aerul să-i spună domnişoarei de La Vallière: "Cum se face că sunt vrăjit de tine?" Cred că ar fi fost mai bine aşa:

Slăvit să fie zeul care mă osândeşte...

Osândeşte! Ei bine, da, iată încă o politețe. Regele osândit față de La Vallière... Nu!

Şi mai recită o dată:

Slăvit să fie zeul... ce viața îmi sorteşte...

— Nu e rău; cu toate că *ce viața îmi sorteşte* e destul de slab. Dar, zău aşa, nu poate să fie totul bun într-un catren.

Pentru ce acel ce te iubeşte... Care acel, cine? Obscuritate... Dar asta nu-i nimic, căci de vreme ce regele şi La Vallière m-au înțeles, are să mă înțeleagă toată lumea. Da, dar uite unde-i partea cea mai tristă, în ultimele două emistihuri: *Sortit e să nu vadă-n ochii-ți decât vis.* Versul mi se pare forțat. Şi apoi, să spui că totul nu e decât un vis! Nu, nu e o idee fericită. Au să mă ia în răspăr toți confrații mei, mâzgălitori de hârtie. Vor numi poeziile mele versuri de mare senior, şi dacă regele ar auzi spunându-i-se că sunt un poet prost, i-ar trece prin cap să o creadă.

Şi tot şoptindu-şi aceste vorbe inimii, şi inima-i şoptind gândirii, contele aproape că se dezbrăcase. Tocmai îşi lepădase haina şi vesta, pentru a-şi pune halatul de casă, când i se anunță vizita baronului du Vallon de Bracieux de Pierrefonds.

— Ei – se miră el – cine mai e şi ciorchinele ăsta nume? N-am mai auzit de el.

— E – răspunse lacheul – un gentilom care a avut onoarea de a lua masa cu domnul conte, la ospățul regelui, în timpul şederii maiestății sale la Fontainebleau.

— Cu regele? La Fontainebleau? strigă de Saint-Aignan. Atunci, repede, repede, spune-i gentilomului să intre.

Lacheul se grăbi să se supună. Porthos apăru pe uşă. Domnul de Saint-Aignan avea memoria curtenilor; îl recunoscu dar, de la prima vedere, pe acest senior provincial cu o reputație bizară, şi pe care regele îl primise atât de bine la Fontainebleau, în pofida celor câteva zâmbete ale ofițerilor ce se aflau de față. Înaintă deci spre Porthos cu toate semnele unei bunăvoințe pe care baronul o găsea foarte firească, el care arbora, intrând în casa unui adversar, stindarul celei mai rafinate politeți.

De Saint-Aignan îi aruncă o privire lacheului care-l anunțase pe Porthos, îndemnându-l să-i ofere un scaun. Acesta din urma, care nu vedea nimic nepotrivit în toată această politețe, se aşează şi tuşi uşor. Cei doi gentilomi schimbară între ei câteva cuvinte de amabilitate, aşa cum era obiceiul. Apoi, întrucât contele era cel care primea vizita, zise:

— Domnule baron, cărei fericite împrejurări datorez favoarea vizitei dumneavoastră?

— Este tocmai ceea ce mă pregăteam să am cinstea vă explica, domnule conte – răspunse Porthos – dar, iertați-mă...

— Ce s-a întâmplat, domnule? întrebă de Saint-Aignan.

— Bag de seamă că vă sfărâm scaunul.

— Nu, domnule – zise de Saint-Aignan – câtuşi de puțin.

— Ba da, domnule conte, ba da, îl rup; şi încă atât de bine, că, dacă nu mă ridic, voi cădea pe spate, poziție cu totul nepotrivită pentru rolul grav pe care am venit să-l joc în fața domniei voastre.

Porthos se ridică. Tocmai la timp, căci scaunul se strâmbase şi se aplecase pe-o parte cu câteva degete. De Saint-Aignan căută din ochi un sprijin mai solid pentru oaspetele său.

— Mobilele moderne – zise Porthos în timp ce contele îşi rotea ochii de jur împrejur – mobilele moderne sunt de o şubrezenie caraghioasă. În tinerețea mea, pe vremea când mă aşezam pe un scaun cu mai multă putere decât astăzi, nu-mi amintesc să fi rupt vreunul, în afară de acelea pe care le zdrobeam cu brațele prin hanuri.

De Saint-Aignan zâmbi cu plăcere la această glumă.

— Dar – zise Porthos aşezându-se pe o canapea care începu să geamă, rezistând totuşi – din păcate, nu despre asta e vorba.

— Cum din păcate? Nu cumva ai venit să-mi aduci vreun mesaj de rău augur, domnule baron?

— De rău augur pentru un gentilom? Oh, nu, domnule conte! răspunse cu noblețe Porthos. Am venit doar să vă anunț că l-ați ofensat în chipul cel mai crud pe unul din prietenii mei.

— Eu, domnule? strigă de Saint-Aignan. Eu l-am ofensat pe unul din prietenii dumitale? Şi pe care, te rog?

— Pe domnul Raoul de Bragelonne.

— L-am ofensat eu pe domnul de Bragelonne? strigă de Saint-Aignan. Ah, dragă domnule, dar aşa ceva e cu neputință, căci domnul de Bragelonne, pe care-l cunosc puțin, aş putea spune chiar că nu-l cunosc de loc, e în Anglia; nevăzându-l de foarte mult timp, nu ştiu cum l-aş fi putut ofensa.

— Domnul de Bragelonne e la Paris, domnule conte – zise Porthos netulburat – iar cât despre faptul dacă l-ați ofensat, vă răspund că e adevărat, întrucât el însuşi mi-a spus. Da, domnule conte, l-ați ofensat într-un mod crud, l-ați ofensat mortal, vă repet cuvântul.

— Dar e cu neputință, domnule baron, îți jur, e cu neputință!

— De altminteri – adăugă Porthos – nu puteți ignora acest lucru, dat fiind că domnul de Bragelonne mi-a declarat că v-ar fi prevenit printr-un bilet.

— N-am primit nici un bilet, domnule, îți dau cuvântul meu de onoare!

— Asta e nemaipomenit! răspunse Porthos. Şi totuşi, ceea ce spune Raoul...

— Am să vă conving îndată că n-am primit nimic – zise de Saint-Aignan. Şi sună. Basque – întrebă el – câte bilete sau scrisori au venit aici în lipsa mea?

— Trei, domnule conte.

— De la?...

— Un bilet de la domnul de Fiesque, cel al doamnei de La Ferté, şi scrisoarea domnului de Las Fuentes.

— Asta e tot?

— Tot, domnule conte.

— Spune adevărul în faţa domnului, numai adevărul, mă auzi? Răspund pentru tine.

— Domnule, mai e un bilet al...

— Al cui?... Spune repede, hai!

— Al domnişoarei de La Vall...

— De ajuns atât – întrerupse Porthos cu discreţie. Foarte bine, vă cred, domnule conte.

De Saint-Aignan îl lăsă pe valet să plece şi se duse să închidă el însuşi uşa în urma lui; dar când se întoarse, privind din întâmplare înaintea lui, zări în broasca uşii de la camera alăturată faimoasa bucăţică de hârtie pe care Bragelonne o vârâse acolo la plecare.

— Ce-i asta? exclamă el.

Porthos, care stătea cu spatele spre uşă, se întoarse.

— Oh! Oh! făcu el.

— Un bilet în gaura cheii! strigă de Saint-Aignan.

— S-ar putea să fie al nostru, domnule conte – zise Porthos. Ia vedeţi.

De Saint-Aignan trase hârtiuţa.

— Un bilet de la domnul de Bragelonne! rosti el.

— Vedeţi că am avut dreptate? Oh, când spun eu ceva...

— Adus aci de domnul de Bragelonne însuşi – murmura contele pălind. Dar asta e de neîngăduit! Cum a putut să intre el aici?

De Saint-Aignan mai sună o dată. Basque apăru din nou.

— Cine a intrat aici în timp ce eu eram la plimbare cu regele?

— Nimeni, domnule.

— Nu se poate! Trebuie că a fost cineva.

— Dar, domnule, nimeni n-a putut să intre, deoarece toate cheile erau în buzunarul meu.

— Totuşi, acest bilet era în gaura cheii. Cine l-a vârât acolo? Că doar n-a venit singur!

Basque îşi desfăcu brațele, în semn de ignoranță absolută.

— Este posibil ca domnul de Bragelonne însuşi să-l fi pus acolo! zise Porthos.

— Atunci înseamnă că a intrat aici?

— Fără îndoială, domnule.

— Şi totuşi cheile se aflau în buzunarul meu – reluă Basque cu toată stăruința.

De Saint-Aignan mototoli biletul, după ce-l citi.

— Aici se ascunde ceva – murmură el îngândurat.

Porthos îl lăsă o clipă în apele lui. Apoi reveni la misiunea sa.

— N-ați vrea să ne întoarcem la afacerea noastră? întrebă el, adresându-se lui Saint-Aignan, după ce lacheul plecase.

— Acum mi se pare că înțeleg totul, după acest bilet adus în chip atât de ciudat. Domnul de Bragelonne îmi anunță un prieten...

— Eu sunt prietenul lui; prin urmare, pe mine mă anunță.

— Ca să mi se prezinte o provocare?

— Întocmai.

— Se plânge că l-am ofensat?

— În mod crud, de moarte!

— Când şi cu ce prilej, dacă eşti bun? Căci rândurile lui sunt prea misterioase şi nu înțeleg nimic din ele.

— Domnule – răspunse Porthos – prietenul meu trebuie că are dreptate, iar cât despre rândurile lui, dacă ele sunt misterioase, cum spuneți, asta nu e decât din vina dumneavoastră.

Porthos rosti aceste ultime cuvinte cu o încredere care, pentru un om puțin obişnuit eu felul său de a fi, putea să dea loc la o mulțime de înțelesuri.

— Mister, aşadar! Atunci să vedem misterul! zise de Saint-Aignan.

Porthos făcu o plecăciune.

— Îngăduiți-mi să nu mă amestec în treaba asta, domnule – răspunse el – şi din motive bine întemeiate.

— Înțeleg, înțeleg perfect. Da, domnule, să trecem la fapte. Spune, domnule, te ascult.

— Mai întâi, domnule – începu Porthos – e vorba de mutarea dumneavoastră din vechea locuință.

— E adevărat, m-am mutat – zise de Saint-Aignan.

— Recunoaşteți? făcu Porthos cu un aer de vădită satisfacție.

— Dacă recunosc? Ei bine, da, recunosc. Pentru ce n-aş recunoaşte?

— Ați recunoscut! Bun! notă Porthos ridicând un deget în sus.

— Dar spune-mi, domnule, întrucât mutarea mea i-a putut pricinui vreun neajuns domnului de Bragelonne? Răspunde, te rog, căci nu înțeleg nimic din vorbele dumitale.

Porthos îl opri scurt.

— Domnule – zise el pe un ton grav – această acuzare este prima din cele pe care domnul de Bragelonne le ridică

împotriva dumneavoastră. Şi dacă o ridică, înseamnă că a fost rănit.

De Saint-Aignan bătu parchetul cu talpa piciorului, foarte iritat.

— Asta seamănă cu a căuta ceartă cu tot dinadinsul – zise el.

— Un om atât de cumsecade ca vicontele de Bragelonne nu poate căuta ceartă cu tot dinadinsul – răspunse Porthos. Dar, în sfârşit, n-aveți nimic de adăugat în privința mutării, nu-i aşa?

— Nu, mai departe.

— Ah, mai departe? Dar, observați, domnule, că vi se aduce o acuzare grea, la care dumneavoastră nu răspundeți nimic, sau mai degrabă răspundeți cu uşurință. Cum, domnule, vă mutați, asta îl jigneşte pe domnul de Bragelonne, şi nu vă cereți scuze? Foarte bine!

— Ce-e?... strigă de Saint-Aignan, pe care tonul flegmatic al acestui personaj începea să-l înfurie. Cum adică? Am nevoie să-i cer eu părerea domnului de Bragelonne dacă să ma mut sau nu? Haidade, domnule!

— În mod obligator, domnule. Obligator! Dar veți recunoaşte că asta nu e nimic în comparație cu a doua acuzare.

Porthos îl privi cu un aer încruntat.

— Şi capacul acela, domnule – adăugă el – capacul acela?

De Saint-Aignan se îngălbeni ca ceara. Se răsuci pe scaun cu atâta nervozitate, încât Porthos, oricât de puțin ştia el despre ce este vorba, îşi dădu seama că lovitura nimerise la țintă.

— Capacul – murmură de Saint-Aignan.

— Da, domnule, explicați-i rostul dacă puteți – zise Porthos ridicând capul.

De Saint-Aignan îşi lăsă faţa în jos.

— Oh – sunt trădat – bâigui el. Se ştie totul!

— Totdeauna se ştie totul! răspunse Porthos care nu ştia nimic.

— Dumneata mă zăpăceşti, domnule – continuă de Saint-Aignan – mă zăpăceşti în aşa măsură, încât nu mai ştiu unde mi-e capul.

— Conştiinţă încărcată, domnule! Oh, situaţia dumneavoastră nu e de loc bună.

— Domnule!

— Iar când lumea va afla şi va începe să judece...

— Oh, domnule – zise cu tărie contele – o asemenea taină trebuie să fie ţinută ascunsă, chiar şi de acela căruia i-a fost făcută cunoscută!

— Ne vom gândi la asta – răspunse Porthos – şi taina nu va ajunge mai departe, vă asigur.

— Dar, domnule – reluă de Saint-Aignan – domnul de Bragelonne, cunoscând această taină, îşi dă seama de primejdia la care se expune şi pe care o poate stârni?

— Domnul de Bragelonne nu se expune la nici o primejdie, domnule, şi nu se teme de nimic, veţi vedea asta în curând, cu ajutorul lui Dumnezeu.

"Omul ăsta e un turbat – gândi de Saint-Aignan. Ce are cu mine?" Apoi, cu glas tare:

— Uite ce-i, domnule, să lăsăm baltă această afacere.

— Dar portretul? răcni Porthos cu un glas de tunet, ce făcu să-i îngheţe sângele în vine contelui.

Întrucât portretul era al domnişoarei de La Vallière şi fiindcă asupra acestui lucru nu mai putea fi îndoială, de Saint-Aignan simţi cum i se ridică o ceaţă de pe ochi.

— Ah – exclamă el – ah, domnule, mi-aduc aminte că domnul de Bragelonne era logodnicul ei!

Porthos luă un aer impozant – maiestatea pe care o arborează ignoranța.

— Pe mine nu mă priveşte – zise el – şi nici pe dumneavoastră, dacă prietenul meu era sau nu logodnicul aceleia de care spuneți. Ba chiar mă surprinde că rostiți acest cuvânt indiscret. Asta vă poate îngreuia situația, domnule.

— Dumneata eşti înțelepciunea, cinstea şi bunătatea întruchipată, domnule. Acum văd totul limpede.

— Cu atât mai bine! zise Porthos.

— Şi – adăugă de Saint-Aignan – m-ai făcut să înțeleg totul în chipul cel mai inteligent şi mai delicat. Mulțumesc, domnule, mulțumesc!

Porthos se umflă de mândrie.

— Iar acum, că ştim despre ce este vorba, îngăduie-mi să-ți explic…

Porthos înălță capul ca un om care nu vrea să audă nimic; de Saint-Aignan continuă însă:

— Sunt deznădăjduit, crede-mă, de tot ceea ce se întâmplă; dar dumneata ce-ai fi făcut în locul meu? Haide, între noi, spune-mi ce-ai fi făcut?

Porthos dădu din cap.

— Nu e vorba de ceea ce-aş fi făcut eu, tinere. Recunoşti cele trei învinuiri ce ți le aduc, da?

— Cât priveşte cea dintâi, în legătură cu mutarea, domnule, şi aci mă adresez unui om înțelept şi de onoare, spune, când o voință augustă mi-a cerut să mă mut, trebuia, puteam eu să nu mă supun?

Porthos făcu o mişcare, dar de Saint-Aignan nu-i lăsă timpul să o ducă până la sfârşit.

— Ah, sinceritatea mea te mişcă – zise el, interpretând mişcarea în felul său. Recunoşti că am dreptate.

Porthos nu răspunse nimic.

— Să trec la nenorocitul acela de capac – urmă de Saint-Aignan, apucându-l pe Porthos de braț. La capacul acesta, pricina răului, izvorul tuturor necazurilor; la capacul acesta făcut în scopul pe care dumneata îl ştii. Ei bine, ca să-ți vorbesc deschis, presupui oare că eu, din propria mea voință, am pus să se facă, într-un asemenea loc, un capac menit să...? Oh, nu, nu crezi asta, şi încă o dată îți dai seama, înțelegi, ghiceşti că o voință mai mare decât mine mi-a impus acest lucru. Dumneata ştii ce înseamnă o pornire, nu vreau să spun de dragoste, această nebunie ce calcă totul în picioare... căci, Dumnezeule!... din fericire, am de-a face cu un om plin de inimă şi de simțire; altfel, scandalul şi nenorocirea s-ar fi abătut de mult asupra ei, biata copilă... şi asupra aceluia... pe care nu vreau să-l numesc.

Porthos, zăpăcit, năpădit de această avalanşă de cuvinte şi gesturi, făcea mii de eforturi pentru a înfrunta vorbăria lui Saint-Aignan, din care nu înțelegea o iotă, ținându-se țeapăn şi nemişcat pe scaunul său.

De Saint-Aignan, pornit pe panta destăinuirilor, continuă să peroreze, dând un accent nou glasului său, o vehemență crescândă gesturilor:

— Cât despre portret, căci înțeleg că portretul e învinuirea cea mai gravă, cât despre portret, socoteşte şi dumneata, am eu vreo vină? Cine a dorit să aibă portretul ei? Eu? Cine e îndrăgostit de ea? Eu? Cine se ține după ea? Eu?... Cine i-a sucit capul? Eu? Nu, de o mie de ori nu! Îmi dau seama că domnul de Bragelonne trebuie să fie tare nenorocit, îmi dau seama că aceste dureri sunt cumplite. Uite, eu însumi sufăr. Dar nici o împotrivire nu e cu putință. Să intre în luptă? Va fi luat în râs. De s-ar încăpățâna numai şi va fi pierdut. Îmi vei spune că deznădejdea e o nebunie; dar dumneata eşti un om cu judecată, şi dumneata mă înțelegi. Văd după înfățişarea

dumitale gravă, îngândurată, posomorâtă chiar, că însemnătatea situației nu te-a lăsat rece. Întoarce-te deci la domnul de Bragelonne şi mulțumeşte-i, după cum îi mulțumesc şi eu, că a ales drept mijlocitor un om de meritul dumitale. Crede-mă că, în ce mă priveşte, voi păstra o recunoştință veşnică aceluia care a ştiut să împace cu atâta dibăcie şi cu atâta înțelepciune neînțelegerea dintre noi. Şi întrucât soarta a vrut ca această taină să fie cunoscută de patru în loc de trei, ei bine, această taină, care l-ar putea îmbogăți pe unul mai ambițios, mă bucur de a o împărți cu dumneata, domnule; mă bucur din toată inima. Începând din acest moment, fă ce vrei cu mine, sunt la dispoziția dumitale. Ce-aş putea să fac pentru dumneata? Ce-aş putea să cer, să impun chiar? Vorbeşte, domnule, vorbeşte.

Şi, după obiceiul înrădăcinat în manifestările de prietenie ale curtenilor din acea vreme, de Saint-Aignan se repezi şi-l îmbrățişă pe Porthos, strângându-l cu căldură în brațele sale. Porthos se lăsă îmbrățişat cu o răceală nemaipomenită.

— Vorbeşte! repetă de Saint-Aignan. Ce doreşti să obții?

— Domnule – zise Porthos – am jos un cal în plus; fă-mi plăcerea şi încalecă pe el: e minunat şi nu-ți va face nici o festă.

— Să încalec pe cal? Dar pentru ce? întrebă de Saint-Aignan cu o vie curiozitate.

— Pentru a merge cu mine acolo unde ne aşteaptă domnul de Bragelonne.

— Ah, vrea să-mi vorbească, pricep; vrea să capete lămuriri! E de la sine înțeles. Dar, în această clipă, nu pot, mă aşteaptă regele.

— Regele o să mai aştepte.

— Şi unde mă aşteaptă domnul de Bragelonne?

— La schitul franciscan, în pădurea Vincennes.

— Aşa! Ne ținem de glume?

— Nu cred; eu, cel puțin, nu.

Şi Porthos dădu înfățişării lui rigiditatea celor mai aspre trăsături.

— Dar schitul franciscan e un loc pentru dueluri, mi se pare! Ei bine, ce rost are să merg eu acolo?

Porthos îşi scoase încet spada din teacă.

— Iată măsura spadei prietenului meu – zise el.

— Drace! Omul acesta e nebun! strigă de Saint-Aignan.

Porthos îşi simți sângele năvălindu-i în obraji.

— Domnule – vorbi el – dacă n-aş avea onoarea de a mă afla în locuința dumitale şi de a sluji interesele domnului de Bragelonne, te-aş arunca pe fereastră! Ar fi timp câştigat şi n-ai mai sta pe gânduri. Vii la Vincennes, domnule?

— Să vezi...

— Vii sau nu, de bună voie?

— Păi...

— Dacă nu vii, te voi conduce acolo pe sus! Ia seama!

— Basque! strigă de Saint-Aignan.

Basque apăru în uşă.

— Regele îl cheamă pe domnul conte – zise el.

— Asta-i altceva – murmură Porthos. Serviciul regelui mai înainte de orice. Vom aştepta acolo până diseară, domnule.

Şi salutându-l pe de Saint-Aignan cu toată curtenia lui obişnuită, Porthos ieşi, încântat că aranjase astfel încă un duel.

De Saint-Aignan se uită după el până ieşi; apoi, îmbrăcându-şi din nou, la repezeală, costumul, porni în grabă, potrivindu-şi din mers ținuta şi spunându-şi:

— La Vincennes!... La Vincennes!... Vom vedea noi ce va spune regele despre asta. Nu-l văd bine, zău!

LXIV

RIVALI POLITICI

Regele, în urma acelei plimbări atât de fertile pentru Apolo, şi în cursul căreia fiecare îşi plătise tributul său Muzelor, cum spuneau poeții de pe vremea aceea, îl găsi, la reîntoarcere, pe domnul Fouquet, aținându-i calea. În spatele lui venea domnul Colbert, care-l întâmpinase într-un coridor, ca şi cum ar fi stat la pândă, şi-l urma acum pe rege ca o umbră credincioasă şi prevăzătoare – domnul Colbert, cu capul lui pătrat şi cu largul lui costum în neorânduială, ce-l făcea să semene puțin cu un senior flamand după o partidă de bere.

Domnul Fouquet, la vederea duşmanului său, rămase liniştit şi se mulțumi, în tot cursul scenei care va urma, să-şi păstreze acea atitudine, atât de greu de menținut, a omului superior în inima căruia zvâcneşte disprețul, dar care nu vrea să-şi dea pe față acest dispreț, de teamă să nu-i facă prea multă cinste adversarului său.

Colbert, în schimb, nu-şi ascundea o bucurie jignitoare. Pentru el, venirea domnului Fouquet era o încercare neîndemânatică, sortită de la început eşecului, cu toate că lucrurile nu ajunseseră încă la capătul lor. Colbert făcea parte din acea şcoală a oamenilor politici care nu admiră decât dibăcia şi nu stimează decât succesul. În plus, Colbert, care nu era numai un om pizmuitor şi răutăcios, dar care cunoştea îndeaproape toate interesele regelui, fiindcă era înzestrat cu suprema probitate a cifrelor, putea să se înarmeze oricând cu pretextul, atât de binevenit când ți-ai pus în gând să-l sapi pe cineva, că urându-l şi căutând să-l dărâme pe domnul Fouquet, o făcea în vederea binelui statului şi a demnității regale.

Nici unul din aceste amănunte nu-i scăpa lui Fouquet. Pe sub sprâncenele groase ale duşmanului său, în ciuda jocului

necontenit al pleoapelor acestuia, el citea, prin ochi, până în fundul inimii lui Colbert; văzu deci tot ce sălăşluia în sufletul acestui om: ură şi sete de izbândă. Dar căutând să pătrundă totul, el rămânând de nepătruns, se înseninã la față, zâmbi cu acel surâs fermecător ce era numai al lui, dând salutului său mlădierea cea mai nobilă şi cea mai largă totodată.

— Sire – zise – văd, după voioşia maiestății voastre, că ați făcut o foarte frumoasă plimbare.

— Minunată, într-adevăr, domnule intendent superior, minunată! Ai făcut rău că n-ai venit cu noi, aşa cum te invitasem.

— Sire, am avut de lucru – răspunse ministrul.

Fouquet nu simți nevoia să-şi întoarcă fața; nu se uita de loc în partea unde se afla Colbert.

— Ah, viața la țară, domnule Fouquet! exclamă regele. Doamne, ce mult aş dori să pot trăi mereu la țară, în aer curat, la umbra copacilor!

— Oh, sper că maiestatea voastră nu e obosită de pe acum de tron! zise Fouquet.

— Nu; dar tronurile de verdeață sunt parcă mai plăcute.

— Într-adevăr, sire, maiestatea voastră răspunde tuturor dorințelor mele vorbind astfel. Tocmai voiam să-i prezint o chemare.

— Din partea cui, domnule intendent superior?

— Din partea nimfelor de la Vaux.

— Ah, ah! făcu Ludovic al XIV-lea.

— Regele a binevoit să-mi facă o promisiune – zise Fouquet.

— Da, mi-aduc aminte.

— Serbarea de la Vaux, acea faimoasă serbare, nu-i aşa, sire? zise Colbert, încercând să dea dovadă de credit amestecându-se în convorbire.

Fouquet, cu un adânc dispreț, nu luă în seamă fraza lui. Era, pentru el, ca şi cum Colbert nici nu gândise, nici nu vorbise.

— Maiestatea voastră ştie – zise el – că mă pregătesc să primesc la reşedința mea de la Vaux pe cel mai bun dintre Prinți, pe cel mai puternic dintre regi.

— Am făgăduit, domnule – răspunse Ludovic al XIV-lea surâzând – şi un rege nu-şi calcă niciodată cuvântul.

— Iar eu, sire, am venit să-i spun maiestății voastre că sunt întru totul la ordinele sale.

— Îmi pregăteşti niscaiva minunății, domnule intendent superior?

Şi Ludovic al XIV-lea aruncă o ocheadă către Colbert.

— Minunății? Oh, nu, sire! Nu mă încumet la aşa ceva; sper să-i pot oferi regelui câteva clipe de plăcere, poate câteva cupe de uitare.

— Nu, nu, domnule Fouquet – zise regele. Stăruiesc asupra cuvântului minunăție. Oh, dumneata eşti un vrăjitor, îți cunoaştem puterea, ştim că vei găsi aur, chiar de n-ar fi deloc aur pe lume. Poporul spune că îl faci singur.

Fouquet simți că lovitura pornea din două părți deodată, că regele îl împungea cu o săgeată din arcul său şi cu una din arcul lui Colbert. Începu să râdă.

— Oh – replică el – poporul ştie prea bine din ce mină scot eu aurul acesta. O ştie poate chiar prea bine; de altfel – adăugă nu fără o anumită mândrie – pot încredința pe maiestatea voastră că aurul destinat să plătească serbarea de la Vaux nu va face să curgă nici sânge, nici lacrimi. Sudori, poate. Dar vor fi răsplătite.

Regele rămase ca buimăcit. Vru să-l privească pe Colbert, acesta voi să răspundă ceva, dar o țintire de vultur, o privire

foarte leală, regală chiar, aruncată de Fouquet, făcu să i se oprească vorba pe buze.

Între timp regele se dezmetici. Se întoarse către Fouquet şi-i spuse:

— Deci, îmi faci invitația?

— Da, sire, dacă maiestatea voastră binevoieşte.

— Pentru ce zi?

— Pentru ziua pe care o veți alege, sire.

— Vorbeşti ca un vrăjitor care poate face orice, domnule Fouquet. Eu, unul, n-aş putea spune aşa ceva.

— Maiestatea voastră va face, când va voi, tot ceea ce un rege poate şi trebuie să facă. Regele Franței are slujitori destoinici pentru serviciul şi plăcerile sale.

Colbert încercă să-l privească pe intendentul superior pentru a-şi da seama dacă aceste cuvinte erau o revenire la sentimente mai puțin duşmănoase față de el. Fouquet nici nu se uită la rivalul său: Colbert nu exista pentru el.

— Ei bine, în opt zile îți convine? întrebă regele.

— În opt zile, sire.

— Astăzi e marți; să hotărâm pentru duminica cealaltă?

— Răgazul pe care maiestatea sa binevoieşte să-l acorde va fi de mare folos pentru desăvârşirea lucrărilor pe care le execută arhitecții mei spre deplina încântare a regelui şi a prietenilor săi.

— Şi, vorbind de prietenii mei – întrebă regele – cum îi vei alege?

— Regele e stăpân pretutindeni, sire; regele întocmeşte lista şi dă porunci. Toți cei pe care va binevoi să-i poftească vor fi oaspeți foarte bine primiți la mine.

— Mulțumesc! răspunse regele mişcat de acest gând nobil, exprimat cu un accent tot atât de nobil.

Fouquet se despărți apoi de Ludovic al XIV-lea, după ce-i dădu câteva amănunte în legătură cu anumite afaceri curente. Ceva îi spunea însă că, în schimb, Colbert va rămâne cu regele, că vor vorbi despre el, că nici unul, nici altul nu-l vor cruța. Dorința de a-i da o ultimă lovitură duşmanului său, o lovitură puternică, îi apăru ca o compensație pentru tot ceea ce va avea de suferit. Se întoarse deci repede, din pragul uşii, şi, adresându-se regelui, zise:

— Iertați-mă, sire, iertați-mă!

— Pentru ce să te iert, domnule? întrebă Prințul cu o voce blândă.

— De o mare greşeală, pe care am săvârşit-o fără să-mi dau seama.

— O greşeală, dumneata? Ah, domnule Fouquet, va trebui să te iert, n-am încotro. Cu ce-ai greşit? Sau împotriva cui?

— Împotriva convenienței, sire. Uitasem să-i fac cunoscut maiestății voastre o împrejurare deosebit de importantă.

— Care?

Colbert fu străbătut de un fior: crezu că e vorba de un denunț. Puterea lui va fi poate demascată? Un cuvânt al lui Fouquet, o dovadă adusă, şi toată favoarea de care se bucura el se va spulbera în fața lealității tinereşti a lui Ludovic al XIV-lea. Intendentul se cutremură deci de teamă ca o lovitură îndrăzneață să nu-i răstoarne toate planurile, şi, de fapt, lovitura putea fi dată atât de bine, încât Aramis, ochitor priceput, n-ar fi ratat-o.

— Sire – zise Fouquet cu un aer degajat – deoarece ați avut bunăvoința să mă iertați, vă voi mărturisi deschis: azi-dimineață mi-am vândut una din funcțiunile mele.

— Una din funcțiunile dumitale? strigă regele. Şi care anume?

Colbert se schimbă dintr-o dată la față.

— Aceea care îmi dădea, sire, un aer aspru, într-o robă lungă: funcțiunea de procuror general.

Ludovic scoase un strigăt, fără să vrea, şi se uită la Colbert.

— Cui i-ai vândut această funcțiune, domnule Fouquet? întrebă regele.

Colbert se sprijini de marginea căminului.

— Unui consilier al parlamentului, sire, care se numeşte domnul Vanel.

— Vanel?

— Un prieten al domnului intendent Colbert – adăugă Fouquet, lăsând să cadă aceste cuvinte cu o grație inimitabilă, cu o expresie de nepăsare şi nevinovăție pe care pictorul, actorul şi poetul trebuie să renunțe de a o reproduce cu penelul, cu gestul sau cu pana.

Apoi, spunând aceasta, strivindu-l pe Colbert sub greutatea superiorității sale, intendentul superior îl salută din nou pe rege şi plecă, pe jumătate răzbunat prin stupefacția Prințului şi prin umilirea favoritului.

— Să fie oare cu putință? se întrebă regele după ce Fouquet dispăru. Şi-a vândut această funcțiune?

— Da, sire – răspunse Colbert înadins.

— E nebun! nu se putu opri să exclame regele.

Colbert, de astă dată, nu mai răspunse: întrezărise gândul stăpânului. Acest gând era pentru el o răzbunare. La ura lui se adăuga acum gelozia; la planul său de ruinare venea să se alăture o amenințare de dizgrație. De aici încolo – Colbert înțelese prea bine asta – între Ludovic al XIV şi el, gândurile lui duşmănoase nu se vor mai lovi de piedici, iar prima mare greşeală a lui Fouquet, care va putea fi luată drept pretext, va preceda cu puțin pedeapsa finală. Fouquet

lăsase să-i cadă arma din mână. Ura şi invidia se grăbiră s-o ridice.

Colbert fu invitat de rege la serbarea de la Vaux; el salută ca un om sigur de sine şi primi ca un om care îndatorează.

Regele tocmai se gândea la de Saint-Aignan, care urma în ordinea invitaților, când uşierul îl anunță pe contele de Saint-Aignan. Colbert se retrase cu discreție la sosirea acestui Mercur regal.

LXV

RIVALI ÎN DRAGOSTE

De Saint-Aignan se despărțise de rege abia cu două ceasuri mai înainte; dar în acest prim clocot al iubirii lui, Ludovic al XIV-lea, când n-o vedea pe La Vallière, simțea nevoia să vorbească despre ea. Şi singura persoană cu care putea să vorbească despre ea în voie era de Saint-Aignan; contele îi era deci indispensabil.

— Ah, dumneata, conte? îl întâmpină el de două ori bucuros, întâi pentru că-l vedea, în al doilea rând pentru că nu-l mai vedea pe Colbert, a cărui înfățişare ursuză îl indispunea întotdeauna. Cu atât mai bine! Mă bucur că te văd. Vei lua parte la călătorie, nu-i aşa?

— La călătorie, sire? se miră de Saint-Aignan. Ce călătorie?

— Aceea pe care o vom face pentru a ne duce la serbarea pe care domnul intendent superior o dă în cinstea noastră la Vaux. Ah, de Saint-Aignan, vei vedea, în sfârşit, o serbare pe lângă care petrecerile noastre de la Fontainebleau nu sunt decât nişte jocuri de copii.

— La Vaux? Intendentul superior dă o serbare pentru maiestatea voastră, la Vaux? Doar atât?

— Doar atât! Eşti încântător când faci pe disprețuitorul. Ei bine, află tu care faci pe disprețuitorul, că în clipa când se

va şti că domnul Fouquet mă primeşte la Vaux, de duminică în opt zile, mulți vor da buzna spre a fi invitați la această serbare. Îți repet deci, de Saint-Aignan, vei face călătoria împreună cu noi.

— Da, dacă până atunci nu voi porni în altă călătorie, mai lungă şi mai puțin plăcută.

— Care?

— Aceea a Styxului, sire.

— Ei, poftim! exclamă regele râzând.

— Nu, serios, sire – adăugă de Saint-Aignan. Sunt invitat la o astfel de călătorie, şi în aşa fel, într-adevăr, încât nu ştiu cum aş putea face ca să refuz.

— Nu te înțeleg, dragul meu. Ştiu, ai vervă poetică; dar vezi să nu cazi de la Apolo la Febus.

— Ei bine, atunci, dacă maiestatea voastră binevoieşte să mă asculte, nu voi supune prea multă vreme torturii atenția regelui.

— Vorbeşte.

— Regele îl cunoaşte pe domnul baron du Vallon?

— Da, îl cunosc. Un vrednic slujitor al regelui, tatăl meu, şi un straşnic comesean, într-adevăr! Căci de acela care a luat masa la Fontainebleau îmi vorbeşti, nu-i aşa?

— Chiar despre el. Dar maiestatea voastră a uitat să adauge la meritele sale încă unul: un foarte cumsecade omorâtor de oameni.

— Cum, domnul du Vallon vrea să te ucidă?

— Vrea să mă dea pe mâna altuia, ceea ce-i totuna.

— Oh, auzi ce veste!

— Nu râdeți, sire, căci nu spun nimic care să fie mai prejos de adevăr.

— Şi zici că a pus pe altul să te ucidă?

— La asta se gândeşte el pentru moment, acest vrednic gentilom.

— Fii liniştit, te voi apăra dacă n-are dreptate.

— Ah, mai e şi un *dacă.*

— Fără îndoială. Hai, răspunde ca şi cum ar fi vorba de altcineva, bietul meu de Saint-Aignan: are sau n-are dreptate?

— Maiestatea voastră va putea să judece.

— Ce i-ai făcut?

— Oh, lui nimic; dar se pare că i-am făcut ceva unuia din prietenii lui.

— E acelaşi lucru; şi prietenul lui este unul din cei patru vestiți muşchetari?

— Nu, e fiul unuia dintre cei patru faimoşi.

— Şi ce i-ai făcut acestui fiu? Spune.

— Doamne! Am ajutat pe cineva să-i răpească iubita.

— Şi mărturiseşti asta?

— Trebuie să mărturisesc, deoarece e adevărat.

— În acest caz, eşti vinovat.

— Ah, sunt vinovat?

— Da, şi, pe legea mea, dacă te ucide...

— Ei bine?

— Ei bine, va fi în dreptul său.

— Ah, iată cum judecați, sire!

— Găseşti că procedeul e rău?

— Îl găsesc cam pripit.

— Judecată dreaptă şi grabnică, zicea bunicul meu Henric al IV-lea.

— Atunci, regele să semneze cât mai repede iertarea adversarului meu, care mă aşteaptă în pădurea Vincennes pentru a mă ucide.

— Numele lui şi un pergament.

— Sire, iată un pergament pe masa maiestății voastre; cât despre numele lui...

— Cât despre numele lui?

— E vicontele de Bragelonne, sire.

— Vicontele de Bragelonne? strigă regele, trecând de la râs la cea mai adâncă uimire. Apoi, după un moment de tăcere, ştergându-şi sudoarea ce-i curgea pe frunte, murmură: Bragelonne!

— Nimeni altul, sire – zise de Saint-Aignan.

— Bragelonne, logodnicul lui...?

— Oh, Doamne, da! Bragelonne, logodnicul lui...

— Dar parcă era la Londra!

— Da; însă pot să vă răspund că nu mai e acolo, sire.

— Şi acum e la Paris?

— Adică e la Vincennes, unde mă aşteaptă, după cum am avut onoarea de a-i spune regelui.

— Ştiind totul?

— Chiar mai mult decât trebuie! Dacă regele vrea să vadă biletul pe care mi l-a lăsat...

Şi de Saint-Aignan scoase din buzunar biletul pe care-l cunoaştem.

— După ce maiestatea sa îl va fi citit – zise el – voi avea onoarea de a-i spune cum mi-a parvenit acest bilet.

Regele citi cu nervozitate, apoi întrebă numaidecât:

— Ei bine?

— Ei bine, maiestatea voastră are cunoştință de o anumită broască cizelată, care închide o anumită uşă de lemn de abanos, ce desparte o anumită cameră de un anumit sanctuar în albastru şi alb?

— Fireşte că da, budoarul Louisei.

— Da, sire. Ei bine, în gaura acelei broaşte am găsit acest bilet. Cine l-a vârât acolo? Domnul de Bragelonne, sau dracul

în persoană? Dar, cum biletul miroase a ambră şi nu a pucioasă, înclin să cred că nu e vorba de drac, ci numai de domnul de Bragelonne.

Ludovic îşi lăsă capul în jos şi păru că se adânceşte în nişte gânduri triste. Poate că în clipa aceea ceva ca o remuşcare îi săgetă inima.

— Oh – oftă el – acea taină descoperită!

— Sire, voi face tot ce-mi va sta în putință pentru ca această taină să moară în pieptul în care e închisă – zise de Saint-Aignan, cu un accent de mare bravură spaniolă.

Şi făcu un pas, dând să iasă pe uşă; dar regele îl opri cu un gest.

— Unde te duci? îl întrebă el.

— Acolo unde sunt aşteptat, sire.

— Ce să faci acolo?

— Să mă bat, probabil.

— Să te bați? strigă regele. O clipă, te rog, domnule conte!

De Saint-Aignan dădu din cap, ca un copil care se supără când cineva vrea să-l oprească de a se arunca într-un puț sau de a se juca cu un cuțit.

— Şi totuşi, sire... – murmură el.

— Mai întâi – zise regele – nu sunt lămurit.

— Oh, asupra acestui punct, maiestatea voastră n-are decât să pună întrebări, şi voi face lumină – răspunse de Saint-Aignan.

— Cine ți-a spus că domnul de Bragelonne a pătruns în camera cu pricina?

— Biletul acesta, pe care l-am găsit în broasca uşii, după cum am avut onoarea de a-i spune maiestății voastre.

— Ce te face să crezi că el l-a pus acolo?

— Cine altul ar fi îndrăznit să-şi ia o asemenea sarcină?

— Ai dreptate. Cum a intrat la tine?

— Ah, aici e marea încurcătură, ținând seama că toate uşile erau închise şi că lacheul meu, Basque, avea cheile în buzunarul lui.

— Ei bine, îl va fi cumpărat pe lacheul tău.

— Cu neputință, sire.

— Pentru ce cu neputință?

— Pentru că, dacă l-ar fi cumpărat, nu l-ar fi pierdut pe bietul băiat – de care ar fi putut să aibă nevoie şi mai târziu – lăsând să se înțeleagă limpede că s-a folosit de el.

— Aşa e. Acum n-ar mai rămâne decât o singură presupunere.

— Să vedem, sire, dacă această presupunere se potriveşte cu aceea pe care o fac şi eu!

— Mă gândesc că se poate să fi intrat pe scară.

— Vai, sire, asta mi se pare mai mult decât probabil!

— Nu e mai puțin adevărat, însă, că cineva trebuie să-i fi vândut secretul capacului.

— Să i-l fi vândut sau să i-l fi dat.

— Pentru ce această distincție?

— Pentru că anumite persoane, sire, fiind mai presus de prețul unei trădări, dau, şi nu vând.

— Ce vrei să spui?

— Oh, sire, maiestatea voastră are un spirit prea subtil pentru a au înțelege, cruțându-mi astfel greutatea de a rosti un nume.

— Ai dreptate: DOAMNA!

— Ah! făcu de Saint-Aignan.

— DOAMNA, care se arătase neliniştită de mutarea dumitale.

— DOAMNA, care păstrează cheile de la camerele domnişoarelor ei de onoare şi care are destulă putere ca să

descopere ceea ce nimeni, cu excepția voastră, sire, sau a ei, n-ar descoperi.

— Şi crezi că sora mea s-a aliat cu Bragelonne?

— De, sire, de!...

— Până într-atât încât să-i fi dezvăluit toate aceste amănunte?

— Poate şi mai multe încă.

— Mai multe!... Ce anume?

— Poate că l-a însoțit chiar.

— Unde? jos la tine?

— Credeți c-ar fi cu neputință, sire?

— Oh!

— Ascultați, regele ştie dacă DOAMNEI îi plac parfumurile?

— Da, e o plăcere pe care a deprins-o de la mania.

— Mai ales parfumul de verbină?

— E mireasma ei preferată.

— Ei bine, în apartamentul meu miroase a verbină.

Regele căzu pe gânduri.

— Dar – spuse el după o clipă de tăcere – pentru ce DOAMNA ar fi împotriva mea, alături de Bragelonne?

Şi rostind aceste cuvinte – la care de Saint-Aignan ar fi putut răspunde foarte uşor prin acestea: "Gelozie femeiască!" – regele îl cercetă pe prietenul său până în adâncul sufletului, pentru a vedea dacă acesta ştie ceva despre galanteria tainică pe care i-o arătase cumnatei sale. De Saint-Aignan nu era însă un curtean prost; el nu se lăsa ispitit cu una cu două să descopere secrete de familie; era prea bun prieten cu Muzele, pentru a nu se gândi adesea la acel sărman Ovidiu Naso, ai cărui ochi au vărsat atâtea lacrimi pentru a ispăşi crima de a fi văzut nu se ştie ce în casa lui August. Trecu deci cu dibăcie pe lângă secretul DOAMNEI. Dar, cum dăduse dovadă de

isteţime arătând că DOAMNA intrase la el împreună cu Bragelonne, trebui să plătească dobânda acestui amor-propriu şi să răspundă fără ocol la întrebarea regelui: "Pentru ce DOAMNA ar fi împotriva mea, alături de Bragelonne?"

— Pentru ce? răspunse de Saint-Aignan. Dar maiestatea voastră uită că domnul conte de Guiche este cel mai bun prieten al vicontelui de Bragelonne?

— Nu văd legătura – zise regele.

— Ah, iertaţi-mă, sire – vorbi de Saint-Aignan – dar credeam că domnul conte de Guiche e un mare prieten al DOAMNEI.

— Ai dreptate – recunoscu regele. Nu mai e nevoie să ne batem capul: lovitura porneşte de aici.

— Şi, pentru a se apăra, regele nu e de părere c-ar trebui să răspundă printr-o altă lovitură?

— Da; însă nu de soiul acelora care se practică în pădurea Vincennes.

— Maiestatea voastră uită – zise iarăşi de Saint-Aignan – că sunt gentilom şi că am fost provocat.

— Asta nu te priveşte pe tine.

— Da, însă eu sunt aşteptat lângă schitul franciscan de mai bine de un ceas, sire; eu sunt împricinat şi eu voi fi dezonorat dacă nu mă duc acolo unde sunt aşteptat.

— Cea mai înaltă onoare a unui gentilom este supunerea faţă de regele său.

— Sire...

— Îţi poruncesc să rămâi aici!

— Sire...

— Supune-te!

— Cum doreşte maiestatea voastră, sire.

— De altfel, vreau să limpezesc toată această afacere; vreau să ştiu cum şi-au bătut joc de mine cu atâta

îndrăzneală, pătrunzând în sanctuarul bucuriilor mele. Cei care au făcut aceasta, de Saint-Aignan, nu tu va trebui să-i pedepseşti, căci nu onoarea ta au atins-o, ci pe a mea.

— Rog pe maiestatea voastră să nu-şi reverse mânia asupra domnului de Bragelonne, care, în această treabă, a fost poate lipsit de prevedere, dar nu de loialitate.

— Destul! Voi şti să văd ce e drept şi ce nedrept, chiar în culmea mâniei! Nici un cuvânt despre toate acestea, mai ales în fața DOAMNEI.

— Dar ce să fac cu domnul de Bragelonne, sire? Va trimite să mă caute, şi...

— Îi voi vorbi eu, sau voi pune pe cineva să-i vorbească, înainte de a se însera.

— Încă o dată, sire, vă rog, fiți îngăduitor cu el.

— Am fost îngăduitor destul până acum, conte! zise Ludovic al XIV-lea încruntându-şi sprânceana. A sosit timpul să le arăt anumitor persoane că eu sunt stăpânul aici.

Abia rosti aceste cuvinte, care lăsau să se înțeleagă că o nouă pornire împotriva cuiva se adăuga uneia mai vechi, când uşierul apăru în pragul cabinetului.

— Ce este? întrebă regele. Şi pentru ce vii când n-ai fost chemat?

— Sire – răspunse uşierul – maiestatea voastră mi-a poruncit, odată pentru totdeauna, să-l las pe domnul conte de La Fère să intre ori de câte ori va voi să-i vorbească maiestății voastre.

— Ei, şi?

— Domnul conte de La Fère e aici şi aşteaptă.

Regele şi de Saint-Aignan schimbară, la aceste cuvinte, o privire în care se observa mai mult nelinişte decât surprindere. Ludovic şovăi o clipă. Apoi, aproape numaidecât, luând o hotărâre, îi spuse lui de Saint-Aignan:

— Du-te, du-te de o caută pe Louise şi împărtăşeşte-i toate urzelile ce se împletesc împotriva noastră; fă-o să înțeleagă că DOAMNA şi-a reînceput persecuțiile şi că a pus în acțiune o mulțime de oameni care ar fi făcut mai bine să rămână neutri.

— Sire...

— Dacă Louise se sperie – adăugă regele – linişteşte-o; spune-i că dragostea regelui e un scut pe care nimic nu-l poate clătina. Dacă, ceea ce îmi place să nu cred, a aflat totul, sau dacă va fi avut şi ea vreo neplăcere, spune-i, de Saint-Aignan – accentuă regele, tremurând de mânie şi înfrigurare – spune-i că, de astă dată, nu numai că o voi apăra, dar o voi răzbuna, şi cu atâta asprime, încât nimeni, de aici încolo, nu va mai îndrăzni să-şi ridice ochii la dânsa!

— Asta e tot, sire?

— Tot! Du-te repede, şi rămâi credincios măcar tu, care trăieşti în mijlocul acestui infern fără a avea speranța paradisului, ca mine.

De Saint-Aignan se întrecu pe sine în a-şi repeta manifestările de devotament: apucă mâna regelui, o sărută, şi plecă fericit.

LXVI

REGE ŞI NOBLEȚE

Ludovic se reculese în mare grabă, pentru a părea cât mai voios în fața domnului de La Fère. Presimțea că, firește, contele nu venea la el din întâmplare. Bănuia în mod vag rostul acestei vizite; dar față de un om ca Athos, cu un spirit atât de distins, prima impresie nu trebuia să aibă nimic neplăcut, nimic care să-i trădeze tulburarea.

Când tânărul rege se încredință că era destul de calm în aparență, îi porunci uşierului să-l introducă pe conte. Peste câteva minute, Athos, în costum de ceremonie, împodobit cu

ordinele pe care numai el avea dreptul să le poarte în Franța, se înfățişă cu un aer atât de grav şi atât de solemn, încât regele putu să judece, de la prima privire, dacă se înşelase sau nu în presimțirile sale.

Ludovic făcu un pas spre conte şi-i întinse, surâzând, o mână deasupra căreia Athos se plecă plin de respect.

— Domnule conte de La Fère – îi spuse regele vorbind repede – vii atât de rar la mine, încât e o adevărată fericire să te văd.

Athos se înclină şi răspunse:

— Aş fi vrut să am bucuria de a fi totdeauna în preajma maiestății voastre.

Acest răspuns rostit pe un asemenea ton voia să spună limpede: "Aş fi dorit să pot fi unul din sfetnicii regelui, spre a-l feri de anumite greşeli". Regele înțelese şi, hotărât să păstreze în fața acestui om avantajul calmului şi avantajul rangului, zise:

— Vad că ai să-mi spui ceva.

— Altfel nu mi-aş fi îngăduit să mă prezint dinaintea maiestății voastre.

— Spune repede, domnule; sunt gata să-ți îndeplinesc dorința.

Regele se aşează.

— Sunt convins – răspunse Athos pe un ton uşor emoționat – că maiestatea voastră îmi va da toată satisfacția.

— Ah – făcu regele cu un fel de trufie – ai venit aici ca să-mi formulezi o plângere?

— N-ar fi o plângere – zise Athos – dacă maiestatea voastră... Dar, iertați-mă, sire, am să iau lucrurile de la capăt.

— Aştept.

— Regele îşi aminteşte că, în timpul plecării domnului de Buckingham, am avut cinstea de a-i vorbi o dată.

— Atunci sau cam pe-atunci... Da, îmi aduc aminte, numai că subiectul convorbirii... l-am uitat.

Athos tresări.

— Voi avea cinstea de a i-l reaminti regelui – zise el. Era vorba de o cerere pe care o adresam maiestății voastre, în legătură cu intenția domnului de Bragelonne de a se căsători cu domnişoara de La Vallière.

"Iată-ne şi aici!" gândi regele. Apoi, cu glas tare:

— Mi-aduc aminte.

— În acel timp – urmă Athos – regele a fost atât de bun şi atât de generos față de mine şi de domnul de Bragelonne, încât nici unul din cuvintele rostite de maiestatea sa atunci nu mi s-a şters din minte.

— Şi?... făcu regele.

— Şi regele, căruia i-o cerusem pe domnişoara de La Vallière pentru domnul de Bragelonne, m-a refuzat.

— E adevărat! rosti sec Ludovic.

— Pe motivul – se grăbi să precizeze Athos – că logodnica n-avea o situație în lumea de la curte.

Ludovic se sili să asculte în linişte.

— Că... – adăugă Athos – nu avea destulă avere.

Regele se adânci în fotoliul său.

— Că nu era de neam mare.

Alt semn de nerăbdare din partea regelui.

— Că nu era prea frumoasă – mai spuse Athos fără nici o milă.

Acest din urmă adaus, înfipt în inima îndrăgostitului, îl făcu să-şi piardă cu totul răbdarea.

— Domnule – zise el – văd că ai o memorie foarte bună!

— E ceea ce mi se întâmplă întotdeauna când am marea cinste de a sta de vorbă cu regele – răspunse contele fără a se tulbura.

— În sfârşit, am spus atunci toate astea, fie!

— Şi i-am mulțumit din toată inima maiestății voastre, întrucât aceste cuvinte mărturiseau un interes nobil pentru domnul de Bragelonne.

— Dar, îți mai aduci aminte – zise regele apăsând pe fiecare vorbă – că şi dumneata erai împotriva acestei căsătorii?

— E adevărat, sire.

— Şi că îmi cereai aprobarea în contra convingerilor dumitale?

— Da, maiestatea voastră.

— În sfârşit, îmi mai amintesc de asemenea, căci am şi eu o memorie tot atât de bună ca şi a dumitale, îmi mai amintesc, zic, că ai rostit atunci aceste cuvinte: "Nu cred în dragostea domnişoarei de La Vallière pentru domnul de Bragelonne". E adevărat?

Athos simți lovitura, dar nu se clătină.

— Sire – răspunse el – am cerut de la început iertare maiestății voastre, dar, în această convorbire, sunt anumite lucruri care nu vor putea fi înțelese decât la sfârşit.

— S-auzim sfârşitul atunci.

— Iată-l! Maiestatea voastră mi-a spus că amână această căsătorie pentru binele domnului de Bragelonne.

Regele tăcu.

— Astăzi domnul de Bragelonne e atât de nenorocit, încât nu va mai putea răbda multă vreme să-i ceară maiestății voastre să ia o hotărâre.

Regele păli. Athos îl privi țintă.

— Şi... ce vrea să ceară... domnul de Bragelonne? întrebă regele cu şovăială.

— Acelaşi lucru pe care-l cerusem eu regelui în ultima întrevedere: consimțământul maiestății voastre pentru

această căsătorie.

Regele tăcu din nou.

— Motivele ce-ar putea constitui piedici sunt înlăturate pentru noi – continuă Athos. Domnişoara de La Vallière, fără avere, nefiind de neam mare, nefiind frumoasă, este totuşi singura partidă bună pentru domnul de Bragelonne, deoarece el o iubeşte.

Regele îşi strânse mâinile una într-alta.

— Regele şovăie? întrebă contele, fără a-şi pierde nimic nici din fermitatea, nici din respectul său.

— Nu şovăi... refuz! ripostă regele.

Athos se reculese un moment.

— Am avut onoarea – zise el cu o voce blândă – de a-i face cunoscut regelui că nici o piedică nu va sta în calea dragostei domnului de Bragelonne, şi că hotărârea lui rămâne nestrămutată.

— Dar mai e şi voința mea; e o piedică, aşa cred!

— Cea mai serioasă dintre toate – replică Athos.

— Ah!

— Şi acum, ne este îngăduit să cerem, cu toată umilința, maiestății voastre explicația acestei împotriviri?

— Explicație?... E o întrebare? rosti regele.

— O cerere, sire.

Regele îşi puse amândoi pumnii pe marginea mesei.

— Dumneata ai pierdut tactul vieții de la curte, domnule de La Fère – zise el cu un glas stăpânit. La curte nu se pun întrebări regelui.

— E adevărat, sire; dar, dacă nu se pun întrebări, se fac presupuneri.

— Presupuneri! Ce vrea să mai spună şi asta?

— Aproape totdeauna presupunerea unui supus implică sinceritatea regelui...

— Domnule!

— Şi lipsa de încredere a supusului – completă cu îndrăzneală Athos.

— Mi se pare că te întreci cu măsura – zise monarhul cuprins fără să vrea de furie.

— Sire, mă văd silit să caut în altă parte ceea ce credeam că am să găsesc la maiestatea voastră. În loc de a avea un răspuns din partea voastră, mă văd silit să caut unul în mine însumi.

Regele se ridică în picioare.

— Domnule conte – zise – ți-am acordat tot timpul pe care îl aveam liber.

Era o curmare a întrevederii.

— Sire – răspunse contele – n-am avut timp să-i spun regelui tot ceea ce venisem să-i spun, şi îl văd atât de rar pe rege, încât trebuie să mă folosesc de prilej.

— Ajunseseşi la presupuneri; acum vei trece la ofense!

— Oh, sire, să-l ofensez pe rege, eu? Niciodată! Întreaga mea viață am susținut că regii sunt mai presus de ceilalți oameni, nu numai prin rang şi putere, dar şi prin noblețea inimii şi valoarea spiritului. N-aş putea niciodată crede că regele meu, acela care mi-a spus o vorbă, ar păstra în această vorbă vreun gând ascuns.

— Ce vrei să spui? Ce fel de gând ascuns?

— Mă explic – rosti cu răceală Athos. Dacă, refuzând mâna domnişoarei de La Vallière pentru domnul de Bragelonne, maiestatea voastră avea alte intenții decât fericirea şi prosperitatea vicontelui...

— Vezi bine, domnule, că dumneata mă ofensezi.

— Dacă, cerând un răgaz vicontelui, maiestatea voastră voise numai să-l îndepărteze pe logodnic de domnişoara de La Vallière...

— Domnule! Domnule!

— E ceea ce am auzit spunându-se peste tot, sire. Pretutindeni se vorbeşte despre dragostea maiestății voastre pentru domnişoara de La Vallière.

Regele îşi sfâşie mănuşile, pe care, spre a-şi păstra cumpătul, le muşca într-una de câteva minute.

— Nenorocire celor ce se amestecă în treburile mele! strigă el. Am luat o hotărâre: voi zdrobi toate piedicile!

— Ce piedici? întrebă Athos.

Regele se opri pe loc, ca un cal nărăvaş căruia zăbala i-a zgândărit cerul gurii răsucindu-se cu putere.

— O iubesc pe domnişoara de La Vallière! zise el deodată cu multă noblețe, dar şi cu însuflețire.

— Dar – îl întrerupse Athos – asta n-ar împiedica-o pe maiestatea voastră să-l însoare pe domnul de Bragelonne cu domnişoara de La Vallière. Sacrificiul e vrednic de un rege; el e meritat de domnul de Bragelonne, care a adus multe servicii şi poate fi socotit un bărbat demn de laudă. În felul acesta, regele, renunțând la dragostea lui, va face dovadă în acelaşi timp de generozitate, de recunoştință şi de simț politic.

— Domnişoara de La Vallière – zise regele cu un glas înăbuşit – nu-l iubeşte pe domnul de Bragelonne.

— Regele ştie asta? întrebă Athos cu o privire adâncă.

— O ştiu.

— De puțină vreme, pesemne; căci, de bună seamă, dacă regele o ştia şi la prima mea întrevedere, maiestatea sa s-ar fi ostenit să mi-o spună.

— De puțină vreme, da.

Athos păstră un moment de tăcere.

— Nu înțeleg atunci – zise el – de ce regele l-a mai trimis pe domnul de Bragelonne la Londra. Acest exil i-a surprins pe drept cuvânt pe cei care țin la onoarea regelui.

— Cine vorbeşte de onoarea regelui, domnule de La Fère.

— Onoarea regelui, sire, este compusă din onoarea întregii sale nobilimi. Când regele îl ofensează pe unul din gentilomii săi, adică atunci când el ciunteşte o fărâmă din onoarea lui, înseamnă că şi-a ciuntit lui însuşi, regelui, o parte din onoare.

— Domnule de La Fère!

— Sire, l-aţi trimis pe vicontele de Bragelonne la Londra înainte de a fi amantul domnişoarei de La Vallière, sau după aceea?

Regele, furios mai ales fiindcă se simţea dominat, voi să-l concedieze pe Athos cu un gest.

— Sire, am să vă spun totul – reluă contele. Nu voi ieşi de aici decât satisfăcut de maiestatea voastră, sau de mine însumi. Satisfăcut, dacă-mi veţi dovedi că aveţi dreptate; satisfăcut, dacă vă voi dovedi că vă înşelaţi. Oh, mă veţi asculta, sire! Sunt bătrân şi iubesc tot ceea ce e cu adevărat măreţ şi cu adevărat puternic în regat. Sunt un gentilom care şi-a vărsat sângele pentru părintele vostru şi pentru voi, fără să fi cerut niciodată nimic, nici maiestăţii voastre, nici părintelui vostru. N-am făcut rău nimănui în această lume şi i-am îndatorat pe regi. Mă veţi asculta, sire! Vin să vă cer socoteală pentru onoarea unuia din slujitorii voştri, pe care l-aţi înjosit printr-o minciună sau l-aţi trădat printr-o slăbiciune. Ştiu că aceste cuvinte supără pe maiestatea voastră, dar pe oamenii ca mine, faptele ne ucid; ştiu că vă gândiţi ce pedeapsă să daţi sincerităţii mele; dar mai ştiu ce pedeapsă i-aş cere lui Dumnezeu împotriva voastră, atunci când i-aş povesti nelegiuirea pe care aţi săvârşit-o şi nenorocirea pe care aţi abătut-o asupra fiului meu.

Regele se plimba prin cabinet cu paşi mari, cu mâna la piept, cu faţa roşie, cu ochii aprinşi.

— Domnule – strigă el deodată – dacă aş fi rege pentru dumneata, ai fi fost pedepsit până acum! Dar nu sunt decât un om, şi am dreptul să iubesc pe acest pământ pe cei ce mă iubesc, fericire ce se întâmplă atât de rar!

— Nu aveți acest drept, ca om, mai mult decât îl aveți ca rege; sau, dacă voiați să vi-l luați în mod loial, trebuia să-l preveniți pe domnul de Bragelonne, iar nu să-l exilați!

— Mi se pare că mă certi, într-adevăr! rosti Ludovic al XIV-lea cu acea maiestate pe care numai el ştia să şi-o impună în privire şi în voce.

— Speram că-mi veți răspunde – zise contele.

— Ai să capeți curând răspunsul meu, domnule.

— Cunoaşteți gândul meu – replică domnul de La Fère.

— Uiți că-i vorbeşti regelui, domnule; e o crimă!

— Uitați că zdrobiți viața a doi oameni; e un păcat de moarte, sire!

— Pleacă, numaidecât!

— Nu înainte de a vă spune: fiu al lui Ludovic al XIII-lea, îți începi rău domnia, căci ți-o începi prin răpire şi necinste! Eu şi neamul meu ne simțim scutiți de a-ți mai păstra acea dragoste şi acel respect pentru care îl pusesem pe fiul meu să jure în cavourile de la Saint-Denis, în fața osemintelor nobililor tăi strămoşi. Ați devenit duşmanul nostru, sire, şi de aici încolo nu vom mai asculta decât de Dumnezeu, singurul nostru stăpân. Luați seama!

— Amenințți?

— Oh, nu – răspunse cu tristețe Athos – şi nu am în suflet mai multă bravadă decât teamă; Dumnezeu, de care vă vorbesc, sire, aude ce spun; el ştie că, pentru integritatea, pentru onoarea coroanei voastre, îmi voi vărsa încă şi astăzi tot sângele pe care mi l-au mai lăsat în vine douăzeci de ani de război civil şi de războaie peste hotare. Pot deci să vă

încredințez că nu amenință nici pe rege, nici pe om; dar vă spun: veți pierde doi slujitori ucigând credința în inima tatălui şi dragostea în inima fiului! Unul nu mai crede în cuvântul regal, celălalt nu mai crede în loialitatea oamenilor, nici în puritatea femeilor. Unul e mort în ce priveşte respectul, celălalt în ce priveşte supunerea. Adio!

Spunând aceasta, Athos îşi frânse spada în două, lovind-o de genunchi, puse încet pe parchet cele două bucăți rupte şi, salutându-l pe rege, care se înăbuşea de mânie şi de ruşine, ieşi din cabinet.

Ludovic, prăbuşit deasupra mesei, stătu câteva minute aşa, până se linişti; apoi, ridicându-se deodată, sună furios:

— Să vie domnul d'Artagnan! le spuse uşierilor, care-l priveau îngroziți.

LXVII

FURTUNA CONTINUĂ

Fără îndoială, cititorii noştri se vor fi întrebat cum se face că Athos a apărut la rege tocmai la momentul potrivit, el despre care n-am mai auzit vorbindu-se de atâta timp. Pretenția noastră, ca romancier, fiind mai ales aceea de a înlănțui evenimentele unele după altele cu o logică aproape fatală, ne socotim pregătiți să răspundem şi vom răspunde la această întrebare.

După ce părăsise Palatul Regal, Porthos, credincios rolului său de om care poate aranja dueluri, se dusese să-l întâlnească pe Raoul lângă schitul franciscan din pădurea Vincennes şi-i povestise, în cele mai mici amănunte, întrevederea lui cu domnul de Saint-Aignan; apoi, în încheiere, îi spusese că însărcinarea pe care i-o dăduse regele favoritului său va duce, probabil, la o întârziere oarecare, dar că, după despărțirea de rege, de Saint-Aignan se va grăbi să răspundă la chemarea pe care i-o făcuse Raoul. Dar Raoul,

mai puțin credul decât vechiul său prieten, trase concluzia, din cele povestite de Porthos, că, dacă de Saint-Aignan îl va vedea pe rege, îi va povesti totul monarhului, şi că, dacă de Saint-Aignan îi va povesti totul, regele îl va opri pe conte de a se înfățişa pe teren. Drept care, pe temeiul acestei deducții, îl lăsase pe Porthos să păzească locul, pentru cazul, foarte puțin probabil, că de Saint-Aignan ar veni, şi, de altfel, spunându-i lui Porthos să nu rămână pe teren mai mult de un ceas sau un ceas şi jumătate. Ceea ce Porthos nu voi să ia în seamă şi, din contră, se hotărî să stea neclintit locului, ca şi cum ar fi vrut să prindă rădăcini acolo, smulgându-i lui Raoul făgăduiala că de la tatăl său, se va întoarce acasă la el, în aşa fel ca lacheul lui Porthos să ştie unde-l poate găsi, dacă se va întâmpla ca de Saint-Aignan să vină la întâlnire.

Bragelonne părăsise aşadar Vincennes şi pornise de-a dreptul spre Athos, care, de două zile, se afla la Paris. Contele fusese, de fapt, prevenit printr-o scrisoare a lui d'Artagnan. Raoul era deci oarecum aşteptat de către tatăl său, care, după ce-i întinse mâna şi-l îmbrățişă, îi făcu semn să se aşeze.

— Ştiu că vii la mine, viconte, ca la un prieten; ştiu că eşti trist şi îndurerat; spune-mi, ce te aduce aici?

Tânărul se înclină şi îşi începu povestirea. Mai mult decât o dată, în cursul povestirii, lacrimile îi înăbuşiră glasul şi un suspin ce-i zgudui pieptul întrerupse narațiunea. Totuşi, izbuti să o ducă până la capăt.

Athos ştia, desigur, la ce trebuia să se aştepte, căci, după cum am spus, d'Artagnan îi scrisese ceva mai înainte; dar, ținând să-şi păstreze până la urmă acel calm şi acea seninătate care formau partea aproape supraomenească a caracterului său, zise:

— Raoul, eu nu cred nimic din cele ce se spun; eu nu cred nimic din ceea ce te face pe tine să te temi; şi asta nu din

pricină că persoane demne de încredere nu mi-au dezvăluit nimic în legătură cu această întâmplare, dar fiindcă, în sufletul şi în cugetul meu, eu socot cu neputință ca regele să-şi fi insultat astfel un gentilom. Garantez, deci, pentru rege şi am să-ți aduc dovada a ceea ce-ți spun.

Raoul, clătinându-se ca un om beat între ceea ce văzuse cu ochii lui şi această netulburată încredere pe care o avea într-un om ce nu mințise niciodată, se înclină şi se mulțumi să răspundă:

— Bine, du-te, domnule conte; voi aştepta aici.

Şi se aşeză în fotoliu cu fața îngropată în palme. Athos se îmbrăcă şi plecă. La rege, se întâmplă ceea ce noi le-am povestit cititorilor noştri, care l-au văzut intrând la maiestatea sa şi apoi l-au văzut ieşind.

Când se reîntoarse acasă, îl găsi pe Raoul palid şi posomorât, fără să se fi mişcat din poziția lui deznădăjduită. Totuşi, la auzul uşilor care se deschideau, la auzul paşilor tatălui său care se apropia, tânărul ridică încet ochii. Athos era galben la față, cu capul gol, abătut; îi dădu mantia şi pălăria lacheului, făcându-i semn să se retragă, apoi se aşeză lângă Raoul.

— Ei bine, domnule – întrebă tânărul, mişcându-şi cu tristețe capul de sus în jos – acum te-ai convins pe deplin?

— Da, Raoul; regele o iubeşte pe domnişoara de La Vallière.

— Prin urmare, o mărturiseşte? strigă Raoul.

— Fără şovăire – răspunse Athos.

— Şi ea?

— Pe ea n-am văzut-o.

— Nu, dar regele ți-a vorbit despre ea. Ce ți-a spus?

— A spus că-l iubeşte.

— Oh, vezi, vezi, domnule!

Şi tânărul făcu un gest de deznădejde.

— Raoul – reluă contele – i-am spus regelui, crede-mă, tot ceea ce i-ai fi putut spune tu însuți; şi sunt încredințat că i-am vorbit în termeni cumpăniți, însă plini de hotărâre.

— Şi ce i-ai spus, domnule?

— I-am spus, Raoul, că totul s-a sfârşit între el şi noi, că de azi înainte să nu te mai socoată printre slujitorii lui; i-am spus că eu însumi mă voi retrage pentru totdeauna deoparte. Nu-mi rămâne să mai ştiu decât un singur lucru.

— Care, domnule?

— Dacă tu ai luat vreo hotărâre.

— O hotărâre? Cu privire la ce?

— În privința dragostei şi...

— Spune, domnule.

— Şi a răzbunării; căci mă tem că te gândeşti la răzbunare.

— Oh, domnule, dragostea... poate că într-o zi, mai târziu, voi izbuti să mi-o smulg din inimă. Sper să izbutesc, cu ajutorul lui Dumnezeu şi cu înțeleptele sfaturi ale domniei tale. La răzbunare nu m-am gândit decât sub stăpânirea unui gând rău, căci pe adevăratul vinovat nu mă voi putea răzbuna niciodată; de aceea, am renunțat la răzbunare.

— Va să zică, deci, nu te gândeşti să-i ceri socoteală domnului de Saint-Aignan.

— Nu, domnule. I-am aruncat mănuşa o dată; dacă o ridică, îl voi înfrunta, dacă nu, o voi lăsa la pământ.

— Şi La Vallière?

— Nu cred ca domnul conte să se fi gândit vreodată în mod serios că aş fi în stare să mă răzbun pe o femeie – răspunse Raoul cu un surâs atât de trist, încât făcu să apară o lacrimă sub pleoapa acestui om care se aplecase de atâtea ori asupra durerilor lui, ca şi asupra durerii altora.

Îi întinse lui Raoul mâna; vicontele i-o strânse cu toată căldura.

— Prin urmare, domnule conte, acum eşti încredințat că răul e fără remediu? întrebă tânărul.

Athos, la rândul lui, dădu din cap.

— Bietul meu copil! murmură el.

— Te gândeşti că mai sper încă – zise Raoul – şi mă plângi. Oh, adevărul e că mi-e cu neputință s-o disprețuiesc, aşa cum ar trebui, pe aceea pe care am iubit-o atât de mult. Atâta timp cât nu mă simt vinovat față de ea, voi fi fericit şi-i voi ierta totul.

Athos se uita cu tristețe la fiul său. Aceste câteva cuvinte rostite de Raoul păreau smulse din propria lui inimă. În acea clipă, lacheul îl anunță pe domnul d'Artagnan. Acest nume răsună într-un chip diferit în urechile lui Athos şi în cele ale lui Raoul.

Muşchetarul îşi făcu apariția cu un zâmbet uşor pe buze. Raoul rămase neclintit; Athos se îndreptă spre prietenul său cu o expresie ce nu-i scăpă lui Bragelonne. D'Artagnan îi răspunse lui Athos printr-o clipire din ochi; apoi, apropiindu-se de Raoul şi apucându-i mâna, zise, adresându-se în acelaşi timp şi tatălui şi fiului:

— Ei bine, mi se pare că trebuie să-l consolăm pe băiat, nu-i aşa?

— Iar tu, bun ca totdeauna, vii să mă ajuți în această încercare grea – răspunse Athos.

Şi, spunând acestea, Athos strânse mâna lui d'Artagnan în mâinile lui. Raoul crezu a observa că această strângere de mână avea un înțeles deosebit de acela al cuvintelor pe care le rostise contele.

— Da – răspunse muşchetarul netezindu-şi mustața cu mâna cealaltă, rămasă liberă – da, şi mai vin...

— Fii bine venit, domnule cavaler, nu pentru mângâierea pe care o aduci, ci pentru faptul că ai venit. Eu sunt consolat.

Şi schiță un surâs mai trist decât orice lacrimi pe care d'Artagnan le va fi văzut vreodată curgând.

— Să fie într-un ceas bun! rosti d'Artagnan.

— Dar – adăugă Raoul – ai sosit tocmai în momentul când domnul conte îmi vorbea despre întrevederea sa cu regele. Vei îngădui, nu-i aşa, ca domnul conte să-şi urmeze povestirea începută?

Şi ochii tânărului păreau că ar fi vrut să citească până în adâncul inimii muşchetarului.

— Întrevederea sa cu regele? rosti d'Artagnan pe un ton atât de firesc, încât nici vorbă nu putea fi să te îndoieşti de uimirea lui. Aşadar, l-ai văzut pe rege, Athos?

Athos zâmbi.

— Da – zise el – l-am văzut.

— Ah, adevărat, dumneata nu ştiai că domnul conte a fost la maiestatea sa? întrebă Raoul numai pe jumătate nelinişti.

— Oh, ba da, ştiam.

— Atunci sunt mai liniştit – zise Raoul.

— Liniştit, în ce privință? întrebă Athos.

— Domnule – răspunse Raoul – iartă-mă; dar, cunoscând prietenia pe care mi-ai făcut cinstea să mi-o arăți întotdeauna, mă temeam să nu-i fi exprimat cumva regelui, în termeni prea tari, durerea şi indignarea domniei tale, şi atunci regele...

— Şi atunci regele? repetă d'Artagnan. Haide, spune, Raoul!

— Iartă-mă şi dumneata, domnule d'Artagnan – zise Raoul. O clipă m-am temut, mărturisesc, că ai venit aici nu ca prieten al casei, ci în calitate de căpitan al muşchetarilor.

— Eşti nebun, dragul meu Raoul! strigă d'Artagnan cu un hohot de râs în care un observator atent ar fi avut parte să vadă mai mult decât sinceritate.

— Cu atât mai bine! zise Raoul.

— Da, nebun, şi ştii ce te povățuiesc?

— Spune, domnule; venind din parte-ți, sfatul trebuie să fie bun.

— Ei bine, te povățuiesc, după călătoria pe care ai făcut-o în Anglia, după vizita la domnul de Guiche, după vizita la DOAMNA, după vizita la Porthos, după drumul la Vincennes, te povățuiesc să te odihneşti puțin; culcă-te şi dormi douăsprezece ceasuri, iar după ce te vei trezi, ia un cal şi goneşte-l până se umple de spumă.

Şi, trăgându-l spre el, îl îmbrățişa ca pe copilul său. Athos făcu la fel; numai că, se vede bine, sărutarea tatălui era mai duioasă decât a prietenului, şi îmbrățişarea mai puternică.

Tânărul privi din nou către cei doi bărbați, căutând să le citească în suflet cu toată puterea lui de pătrundere. Dar privirea i se înmuie deodată întâlnind fizionomia zâmbitoare a muşchetarului şi chipul potolit şi blând al contelui de La Fère.

— Şi unde vrei să te duci, Raoul? întrebă acesta din urmă, văzând că Bragelonne se pregăteşte să plece.

— Acasă la mine, domnule – răspunse tânărul cu glasul lui atât de trist şi atât de plăcut.

— Prin urmare, acolo vei fi găsit, dacă cineva ar avea să-ți spună ceva?

— Da, domnule. Crezi că ar avea cineva să-mi spună ceva?

— Poți să ştii? rosti Athos.

— Da, noi mângâieri – zise d'Artagnan împingându-l încet pe Raoul spre uşă.

Raoul, văzând seninătatea de pe chipurile celor doi prieteni, ieşi de la conte ducând cu el numai simțământul durerii sale proprii.

— Slavă Domnului! murmură el. Acum pot să nu nu mai gândesc decât la mine însumi.

Şi, înfăşurându-se în mantia lui în aşa fel ca trecătorii să nu-i vadă chipul întristat, porni către locuința sa, aşa cum se înțelesese cu Porthos.

Cei doi prieteni se uitau în urma lui cu un simțământ asemănător de compătimire. Atâta doar că fiecare şi-l exprima într-un fel deosebit.

— Bietul Raoul! murmură Athos scoțând un suspin.

— Bietul Raoul! murmură d'Artagnan dând din umeri.

LXVIII

HEU, MISER!

"Vai, nenorocitul!" – în limba latină.

"Bietul Raoul!" rostise Athos. "Bietul Raoul!" rostise şi d'Artagnan. Căinat de aceşti doi bărbați atât de vajnici, Raoul trebuia să fie, într-adevăr, tare nenorocit. De aceea, când se văzu singur, numai cu sine, lăsând în urma lui un prieten inimos şi un părinte îngăduitor, când îşi aminti mărturisirea făcută de rege cu privire la dragostea sa pentru iubita lui, Louise de La Vallière, pe care i-o fura, îşi simți inima zdrobită, aşa cum fiecare dintre noi şi-a simțit-o zdrobită o dată în viață, la prima iluzie distrusă, la prima dragoste trădată.

— Oh – murmură el – totul s-a sfârşit aşadar! Nu mai pot aştepta nimic, nu mai pot spera nimic! Mi-a spus-o şi de Guiche, mi-a spus-o şi tatăl meu, mi-a spus-o şi domnul d'Artagnan. Totul este, deci, un vis pe această lume! Un vis a fost tot ce-am năzuit de zece ani încoace! Un vis, unirea inimilor noastre! Un vis, toată această viață de dragoste şi fericire! Nebun ce-am fost, desfăşurându-mi visul în văzul

lumii, în ochii prietenilor şi duşmanilor mei, făcându-i pe prieteni să se întristeze de amărăciunea mea şi pe duşmani să se bucure de durerile mele!... De aceea, nenorocirea mea va sfârşi printr-o dizgrație răsunătoare, printr-un scandal public. De aceea, mâine, voi fi arătat, spre marea mea ruşine, cu degetul!

Şi, în ciuda calmului pe care i-l făgăduise tatălui său şi lui d'Artagnan, Raoul lăsă să se audă câteva cuvinte de surdă amenințare.

— Totuşi – continuă el – dacă m-aş numi de Wardes, şi dacă aş avea în acelaşi timp mlădierea şi tăria domnului d'Artagnan, aş râde cu gura până la urechi, le-aş spune femeilor că această ființă perfidă, slăvită de dragostea mea, nu-mi răscoleşte decât un singur regret, acela de a mă fi lăsat amăgit de prefăcutele ei semne de nevinovăție; unii batjocoritori i-ar bate în strună regelui pe socoteala mea; m-aş pune la pândă în calea batjocoritorilor şi m-aş răzbuna pe unii dintre ei. Bărbații ar începe să se teamă de mine, şi după al treilea pe care-l voi fi doborât la pământ, aş fi adorat de femei. Da, iată o hotărâre pe care aş putea s-o iau, şi însuşi contelui de La Fère i-ar face plăcere aşa ceva. N-a trecut oare şi el, în tinerețea lui, prin necazurile prin care trec eu acum? N-a căutat să se izbăvească şi el de dragoste, prin beție? Mi-a spus-o doar de-atâtea ori. De ce n-aş înlocui şi eu, la urma urmei, dragostea prin plăcere? A suferit şi el, ca şi mine, mai mult poate! Povestea unui bărbat să fie oare povestea tuturor bărbaților? O încercare mai mult sau mai puțin lungă, mai mult sau mai puțin dureroasă? Glasul întregii omeniri nu e decât un nesfârşit țipăt. Dar ce-i pasă de durerile altora aceluia care suferă? Rana deschisă în alt piept îndulceşte ea cu ceva rana căscată în pieptul nostru? Sângele care curge lângă noi opreşte el sângele nostru? Această chinuire

generală scade ea cu ceva chinul fiecăruia? Nu, fiecare suferă pentru sine, fiecare se luptă cu durerea lui, fiecare plânge cu lacrimile lui. Şi apoi, ce a fost viața pentru mine, până acum? O arenă rece şi stearpă, unde m-am luptat totdeauna pentru alții, niciodată pentru mine. Când pentru un rege, când pentru o femeie. Regele m-a trădat, femeia m-a disprețuit. Oh, nesocotitul de mine!... Femeile! N-aş putea oare să le fac pe toate să ispăşească nelegiuirea uneia dintre ele? Dar ce trebuie pentru asta?... Să nu mai ai inimă sau să uiți c-ai avut una şi să fii tare, chiar față de slăbiciune; să nu te laşi învins, chiar dacă simți că pierzi partida. Ce trebuie ca să ajungi la asta? Să fii tânăr, frumos, puternic, îndrăzneț, bogat. Sunt, sau voi fi toate acestea. Şi onoarea? Eh, dar ce-i onoarea? O teorie pe care fiecare o înțelege în felul său. Tatăl meu îmi spunea: "Onoarea e respectul pe care-l datorezi altora, şi mai ales pe care ți-l datorezi ție însuți". De Guiche însă şi Manicamp, şi de Saint-Aignan mai ales, îmi spuneau: "Onoarea constă în a sluji pasiunile şi plăcerile regelui". O astfel de onoare e uşoară şi plină de folos. Cu o astfel de onoare, aş putea să-mi păstrez locul la curte, să devin gentilom de cameră, să am un întreg regiment la picioarele mele. Cu o astfel de onoare, aş putea să fiu duce şi pair. Pata pe care a aruncat-o asupra mea această femeie, durerea prin care ea mi-a zdrobit inima, mie, Raoul, prietenul ei din copilărie, nu-l atinge întru nimic pe domnul de Bragelonne, bun ofițer, brav căpitan, care se va acoperi de glorie la cea dintâi întâlnire şi care va însemna de o sută de ori mai mult decât înseamnă astăzi domnişoara de La Vallière, metresa regelui; căci regele nu se va căsători niciodată cu domnişoara de La Vallière, şi cu cât o va arăta mai mult în ochii lumii ca metresă a lui, cu atât va lărgi fâşia de ruşine pe care i-o pune pe frunte în loc de coroană, şi pe măsură ce lumea o va

dispreţui, aşa cum o dispreţuiesc eu, faima mea va creşte mereu. Ah, am mers împreună, alături, ea şi eu, în timpul primilor, în timpul celor mai frumoşi ani ai vieţii noastre, ţinându-ne de mână de-a lungul cărării fermecate şi pline de flori a tinereţii, pentru ca să ne trezim acum la o răspântie unde ea se desparte de mine, unde fiecare apucă pe alt drum, ce ne va îndepărta mereu, tot mai mult, de-acum încolo, unul de altul; şi, ca să ajung la capătul acestui drum, Doamne, sunt singur, sunt deznădăjduit, sunt zdrobit. Vai, nenorocitul de mine!...

Aici ajunsese Raoul cu gândurile lui întunecate, când se pomeni că atinge cu piciorul pragul casei sale. Venise până aici fără să vadă străzile prin care trecuse, fără să ştie pe unde mersese; împinse uşa, păşi înăuntru şi urcă scara.

Ca în cele mai multe case de pe vremea aceea, scara era întunecată şi palierele erau adâncite în beznă. Raoul locuia la primul etaj; se opri şi sună. Olivain îi apăru în faţă, îi luă din mână spada şi mantia. Raoul deschise singur uşa care, din anticameră, dădea într-un mic salon destul de bine mobilat pentru un salon de tânăr burlac, şi împodobit cu flori de către Olivain, care, cunoscând gusturile stăpânului său, se grăbise să i le împlinească, fără a se gândi dacă Raoul va observa sau nu va observa lucrul acesta.

În salon se afla un portret al domnişoarei de La Vallière, desenat de ea însăşi, şi pe care i-l dăruise lui Raoul. Acest portret, agăţat deasupra unui jilţ mare, acoperit cu stofă de damasc de culoare închisă, fu primul punct spre care se îndreptă Raoul, primul obiect asupra căruia îşi opri ochii. De fapt, făcea ca de obicei: de fiecare dată când intra în casă, privirea îi era atrasă, mai înainte de orice, de acest portret. Şi acum, ca întotdeauna, se apropie de portret, îşi sprijini genunchiul de marginea jilţului şi începu să-l privească

îndeaproape, cu tristețe. Stătea cu brațele încrucişate la piept, cu capul aplecat, cu ochii potoliți şi uşor înceţoşați, cu gura strânsă într-un zâmbet amar. Se uita mereu la imaginea adorată; apoi, tot ceea ce spusese mai înainte îi reveni din nou în minte, tot ceea ce suferise îi cotropi din nou inima, şi, după o lungă tăcere, rosti el pentru a treia oară:

— Vai, nenorocitul de mine!

Abia murmură aceste patru cuvinte, că un oftat şi un suspin se auziră la spatele lui. Se întoarse repede şi, într-un colț al salonului, zări, în picioare, cu capul plecat, cu un văl pe față, o femeie care, la intrarea lui, rămăsese ascunsă în dosul uşii, iar apoi el n-o mai putuse vedea, întrucât nu mai întorsese fața spre ea.

Înaintă spre această femeie, despre a cărei prezență nimeni nu-i dăduse de veste, salutând-o şi cercetând-o în acelaşi timp, când, deodată, capul aplecat se ridică, vălul dat la o parte lăsă să i se vadă fața, şi un chip alb şi trist apăru înaintea lui. Raoul se trase un pas înapoi, ca şi cum s-ar fi trezit în fața unei fantome.

— Louise! strigă el cu un accent atât de deznădăjduit, încât nimeni n-ar fi putut crede că glasul omenesc e în stare să scoată un asemenea strigăt fără ca toate fibrele inimii celui care-l rostea să nu plesnească dintr-o dată.

LXIX

RĂNI PESTE RĂNI

Domnişoara de La Vallière, căci ea era, făcu un pas înainte.

— Da, eu sunt, Louise – murmură.

În acest răstimp însă, oricât de repede ar fi trecut clipele, Raoul avu răgazul să se dezmeticească.

— Dumneata, domnişoară? zise el. Apoi, cu un accent greu de definit, tânărul adăugă: Dumneata, aici?

— Da, Raoul – repetă fata – da, eu sunt, şi te aşteptam.

— Iartă-mă; când am intrat nu ştiam că...

— Da, şi l-am rugat pe Olivain să nu-ți spună...

Şovăi; şi cum Raoul nu se grăbea să-i răspundă, între ei se lăsă un moment de tăcere, o tăcere în cursul căreia s-ar fi putut auzi bătăile celor două inimi, care nu răsunau la unison una cu alta, ci tot aşa de tare una ca şi cealaltă.

Era rândul Louisei să vorbească. Fata făcu o sforțare.

— Voiam să-ți vorbesc – zise ea – trebuia să te văd neapărat... eu însămi... singură... Nu m-am dat îndărăt de la un pas care trebuie să rămână o taină; căci nimeni, în afară de dumneata, n-ar înțelege, domnule de Bragelonne.

— În adevăr, domnişoară – se bâigui Raoul, zăpăcit, cu răsuflarea tăiată – şi eu, în ciuda bunei păreri pe care o ai despre mine, mărturisesc că...

— Vrei să-mi faci plăcerea de a te aşeza şi a mă asculta? zise Louise întrerupându-l cu cea mai dulce dintre voci.

Bragelonne o privi o clipă; apoi, clătinând cu tristețe din cap, se aşează, sau mai curând căzu pe un scaun.

— Vorbeşte – zise el.

Ea aruncă o privire furişă de jur împrejur. Această privire era o rugăminte, şi cerea, mai stăruitor încă decât o făcuseră cuvintele rostite cu o clipă mai înainte, ca totul să rămână o taină.

Raoul se ridică şi, ducându-se la uşa pe care o deschise, spuse:

— Olivain, nu sunt acasă pentru nimeni. Apoi, întorcându-se către La Vallière, o întrebă:

— Asta este ceea ce doreşti?

Nimic n-ar putea reda efectul pe care-l făcură asupra Louisei aceste cuvinte, ce voiau să spună: "Vezi că eu încă tot te mai înțeleg?"

Ea îşi duse batista la ochi pentru a-şi şterge o lacrimă rebelă; apoi, reculegându-se o clipă, zise:

— Raoul, nu-ți întoarce de la mine privirea atât de bună şi atât de sinceră; nu eşti bărbatul care să disprețuiască o femeie pentru că ea şi-a dăruit inima altuia, chiar dacă această dragoste ar însemna nenorocirea lui sau i-ar răni adânc mândria.

Raoul nu răspunse nimic.

— Ah – continuă La Vallière – totul e foarte adevărat! Cauza mea e rea, şi nici nu ştiu cu ce vorbe să încep. Iată, cred că cel mai bun lucru este să-ți povestesc fără ocol tot ceea ce mi se întâmplă. Spunând numai adevărul, voi găsi calea cea dreaptă prin beznă, printre şovăieli, printre piedicile ce-mi stau în față, pentru a-mi uşura inima care mă apasă şi care vrea să ți se întindă la picioare.

Raoul continua să rămână tăcut. La Vallière îl privea cu un aer ce voia să spună: "Încurajează-mă! Fie-ți milă, spune un cuvânt!" Dar Raoul tăcea şi fata se văzu nevoită să vorbească mai departe.

— Adineauri – zise ea – domnul de Saint-Aignan a venit la mine din partea regelui.

Şi îşi lăsă ochii în jos. La rândul său, Raoul şi-i întoarse pe ai lui în altă parte, pentru a nu mai vedea nimic.

— Domnul de Saint-Aignan a venit la mine din partea regelui – repetă ea – şi mi-a spus că ai aflat totul.

Aici, încercă să-l privească în față pe cel care primea încă o rană, după ce mai primise atâtea altele; dar îi fu cu neputință să întâlnească ochii lui Raoul.

— Mi-a mai spus că eşti foarte supărat pe mine, lucru de altfel uşor de înțeles.

De astă dată Raoul întoarse ochii către tânăra fată şi un zâmbet disprețuitor îi încreți buzele.

— Oh – continuă ea – te rog, nu spune că ai simțit față de mine altceva decât o mare ură. Raoul, aşteaptă să-ți spun totul, aşteaptă să ajung până la sfârşit.

Fruntea lui Raoul se însenină din nou, sub imboldul propriei lui voințe, cuta de la buze i se şterse şi ea.

— Dar, mai întâi – zise La Vallière – mai întâi, cu mâinile împreunate, cu fruntea plecată, îți cer iertare, ție, celui mai generos, celui mai nobil dintre oameni. Dacă nu ți-am spus ce se petrece în sufletul meu, nici o clipă, crede-mă, nu m-aş fi gândit să te înşel. Oh, te implor, Raoul, te rog în genunchi, spune-mi ceva, fie şi o ocară. Mai bine o ocară rostită de buzele tale, decât o bănuială cuibărită în inima ta.

— Îți admir această mărinimie, domnişoară – zise Raoul, făcând un efort asupra lui însuşi pentru a-şi păstra calmul. A lăsa pe cineva să nu ştie că-l înşeli, e loial; dar a înşela e urât şi nu te socot în stare de aşa ceva.

— Domnule, multă vreme am crezut că te iubesc mai presus de orice, şi atâta timp cât am crezut în această dragoste, ți-am spus că te iubesc. La Blois, te iubeam. A trecut regele pe la Blois, dar eu credeam că te mai iubesc încă; aş fi putut jura în fața altarului. Dar a venit o zi când totul s-a schimbat.

— Ei bine, în ziua aceea, domnişoară, văzând că eu te iubesc ca şi înainte, loialitatea trebuia să-ți poruncească să-mi spui că nu mă mai iubeşti.

— În ziua aceea, Raoul, în ziua când am citit până în adâncul inimii mele, în ziua când mi-am dat seama că nu-mi mai stăpâneşti toate gândurile mele, în ziua când am văzut că un alt viitor mi se deschide în față decât acela de a-ți fi prietenă, iubită, soție, în ziua aceea, Raoul, nu mai erai – vai! – lângă mine.

— Ştiai unde sunt, domnişoară; trebuia să-mi scrii.

— Raoul, n-am îndrăznit. Am fost laşă, Raoul. Ce vrei, Raoul, te cunoşteam atât de bine, ştiam atât de bine că mă iubeşti, încât am tremurat numai la gândul durerii pe care ți-aş fi făcut-o; şi asta e atât de adevărat, Raoul, încât chiar în acest moment în care îți vorbesc, cu fruntea plecată, cu inima strânsă, cu glasul plin de suspine, cu ochii încărcați de lacrimi, fără să am altă apărare decât sinceritatea mea, nu cunosc altă durere decât aceea pe care o citesc în ochii tăi.

Raoul încercă să zâmbească.

— Nu – zise tânăra fată, cu o convingere adâncă – nu-mi face această jignire de a te ascunde față de mine. Mă iubeai, ştiu; erai sigur că mă iubeşti; nu te înşelai de loc în această privință, nu-ți mințeai de loc inima, pe când eu, eu...

Şi, foarte palidă, cu brațele ridicate deasupra capului, se lăsă să cadă în genunchi.

— Pe când dumneata – zise Raoul – dumneata îmi spuneai că mă iubeşti, dar iubeai pe altul!

— Vai, aşa este! exclamă biata copilă. Vai, da, iubesc pe altul; şi acest altul...Dumnezeule! lasă-mă să spun, căci asta e singura mea scuză, Raoul – pe acest altul îl iubesc mai mult decât îmi iubesc viața mea, mai mult ca pe Dumnezeu. Iartă-mi greşeala, sau pedepseşte-mi trădarea, Raoul. Am venit aici nu ca să mă apăr, ci ca să-ți spun: ştii ce înseamnă a iubi? Ei bine, eu iubesc! Sunt gata să-mi dau sufletul, să-mi dau viața celui pe care-l iubesc! Dacă el va înceta să mă iubească vreodată, voi muri de durere, afară doar dacă Dumnezeu nu-mi va veni în ajutor, afară doar dacă Cel de sus nu mă va lua în împărăția lui. Raoul, am venit aici ca să mă supun voinței tale, oricare ar fi ea; ca să mor, dacă vrei să mor. Ucide-mă deci, Raoul, dacă inima îți spune că merit moartea.

— Ia seama, domnişoară – zise Raoul – femeia care cere moartea este aceea care nu-i mai poate dărui decât sângele ei

iubitului trădat.

— Ai dreptate – suspină La Vallière.

Raoul scoase un oftat adânc.

— Şi iubeşti fără să poți uita? strigă Raoul.

— Iubesc fără să vreau să uit, fără dorința de a-mi abate iubirea în altă parte – răspunse fata.

— Bine – rosti Raoul. Mi-ai spus, într-adevăr, tot ceea ce aveai să-mi spui, tot ceea ce doream să ştiu. Şi acum, domnişoară, eu sunt cel care îți cer iertare, eu sunt cel care era să-ți stau ca o piedică în calea vieții, eu sunt cel care am greşit, eu sunt cel care, înşelându-mă, te-am ajutat să te înşeli.

— Oh – făcu La Vallière – nu-ți cer atât de mult, Raoul.

— Toate acestea sunt din vina mea, domnişoară – continuă Raoul. Mai cunoscător decât dumneata în privința căilor spinoase ale vieții, era de datoria mea să te luminez; nu trebuia să mă bizui pe ceva nesigur, trebuia să-ți fac să vorbească inima, dar abia am făcut să-ți vorbească gura. Ți-o repet, domnişoară, te rog să mă ierți!

— Cu neputință! Cu neputință! strigă ea. Îți bați joc de mine!

— Cum cu neputință?

— Da, e cu neputință să fie cineva atât de bun, atât de mărinimos, atât de desavârşit!

— Fii atentă! zise Raoul cu un zâmbet amar. Adineauri doar erai gata să spui că nu te iubeam.

— Oh, mă iubeşti ca un frate bun; lasă-mă să sper asta, Raoul.

— Ca un frate bun? Nu te amăgi, Louise! Te iubeam ca un amant, ca un soț, ca cel mai îndrăgostit bărbat care te iubeşte.

— Raoul! Raoul!

— Ca un frate? Oh, Louise, te iubeam atât de tare, încât eram gata să-mi dau pentru dumneata sângele picătură cu picătură, să-mi dau carnea bucată cu bucată, să-mi dau viața clipă cu clipă.

— Raoul, Raoul, fie-ți milă!

— Te iubeam aşa de tare, Louise, că acum inima mi-e moartă, nu mai cred în nimic, nici de pe pământ, nici din cer.

— Raoul, Raoul, prietenul meu, te conjur, cruță-mă! strigă La Vallière. Ah! Dacă aş fi ştiut!...

— E prea târziu, Louise. Iubeşti, eşti fericită. Îți citesc bucuria printre lacrimi; în dosul lacrimilor pe care le varsă lealitatea dumitale, simt suspinele iubirii. Louise, Louise, ai făcut din mine ultimul dintre oameni! Retrage-te, te conjur. Adio! Adio!

— Iartă-mă, te implor!

— Oh, n-am făcut ceva mai mult? Nu ți-am spus oare că încă te iubesc?

Ea îşi ascunse fața în palme.

— Şi spunându-ți aceasta – înțelegi, Louise? – spunându-ți-o într-o clipă ca aceasta, spunându-ți-o aşa cum ți-o spun, e ca şi cum ți-aş dicta sentința mea de moarte. Adio!

La Vallière vru să-şi întindă brațele spre el.

— Nu trebuie să ne mai vedem pe această lume – zise Raoul.

Ea dădu să scoată un țipăt. El îi închise gura cu palma. La Vallière îi sărută palma şi leşină.

— Olivain – strigă Raoul – ia-o pe această tânără doamnă şi du-o în trăsura ei, care aşteaptă la poartă.

Olivain o ridică pe brațe. Raoul făcu o mişcare, ca pentru a se repezi spre La Vallière să-i dea cel dintâi şi cel din urmă sărut; dar, oprindu-se deodată, rosti:

— Nu, această bucurie nu mi-e hărăzită mie. Eu nu sunt regele Franței, ca să fur.

Şi se întoarse în camera lui, în timp ce lacheul o cobora pe La Vallière, încă leşinată.

LXX

CE BĂNUISE RAOUL

Raoul plecat, cele două exclamații care-l urmaseră odată stinse, Athos şi d'Artagnan se regăsiră, singuri, unul în fața celuilalt. Athos îşi reluă numaidecât aerul îngrijorat pe care-l avea la sosirea lui d'Artagnan.

— Ei bine, dragă prietene – zise el – ce veste ai venit să-mi aduci?

— Eu? întrebă d'Artagnan.

— Fireşte, tu. Doar n-ai fost trimis încoace chiar aşa, degeaba.

Athos surâse.

— Păi de! făcu d'Artagnan.

— Am să-ți vin în ajutor, dragul meu. Regele e furios, nu-i aşa?

— Trebuie să-ți mărturisesc că nu e prea mulțumit.

— Şi-ai venit...?

— Din partea lui, da.

— Să mă arestezi? Spune!

— Ai pus degetul pe rană, prietene.

— Mă aşteptam la asta. Să mergem!

— O, o, la naiba! exclamă d'Artagnan. Ce eşti aşa grăbit?

— Mă tem să nu te fac să întârzii – zise Athos zâmbind.

— Am destul timp. Dar nu eşti curios să ştii cum s-au petrecut lucrurile între mine şi rege?

— Dacă vrei să-mi povesteşti, dragă prietene, te voi asculta cu plăcere.

Şi-i arătă lui d'Artagnan un fotoliu larg, în care acesta se întinse în toată voia.

— Țin să-ți povestesc – zise d'Artagnan – mai ales pentru că întrevederea a fost destul de ciudată.

— Ascult.

— Ei bine, mai întâi regele a trimis să mă cheme.

— După plecarea mea?

— Coborai ultimele trepte ale scării, după câte mi-au spus muşchetarii. Am venit. Dragă prietene, nu era roşu, era vânăt la față. Nu ştiam încă ce se întâmplase. Dar jos, pe parchet, am văzut o spadă ruptă în două. "Căpitane d'Artagnan!" strigă regele de cum mă zări. "Sire!" am răspuns. "M-am despărțit de domnul de La Fère, care e un obraznic!" "Un obraznic?" strigai cu un asemenea accent, că regele tăcu deodată. "Căpitane d'Artagnan – reluă regele cu dinții încleştați – ai să mă asculți şi ai să te supui." "Asta e datoria mea, sire." "Am vrut să-l cruț pe acest gentilom, despre care păstrez câteva amintiri bune, de ruşinea de a fi arestat chiar aici." "Ah! Ah!" exclamai netulburat. "Dar – continuă el – dumneata ai să iei o trăsură..." Am făcut o mişcare. "Dacă nu vrei să-l arestezi dumneata însuți – adăugă regele – trimite-l la mine pe căpitanul gărzilor." "Sire – am răspuns – nu e nevoie de căpitanul gărzilor, de vreme ce eu sunt de serviciu." "N-aş vrea să te silesc la ceva neplăcut – zise regele cu bunătate – căci dumneata m-ai slujit totdeauna bine, domnule d'Artagnan." "Nu mă siliți la nimic, sire – răspunsei eu. Sunt de serviciu, iată totul." "Dar – zise regele cu uimire – mi se pare că sunteți prieteni, dumneata şi contele, nu?" "Chiar de-ar fi vorba de tatăl meu, sire, nu voi fi mai puțin de serviciu." Regele mă privi îndeaproape; văzând neclintirea de pe fața mea, păru mulțumit. "Ai să-l arestezi deci pe contele de La Fère?" întrebă el. "Fără îndoială, sire, dacă îmi dați ordin." "Ei

bine, îți dau ordin." M-am înclinat. "Unde e contele, sire?" "Ai să-l cauți dumneata." "Şi-l voi aresta oriunde s-ar găsi?" "Da... totuşi, încearcă să-l găseşti acasă la el. Iar dacă e plecat cumva la moşia lui, ieşi din Paris şi prinde-l pe drum." Am salutat; dar, cum stăteam pe loc, regele mă întrebă: "Ei bine?" "Aştept, sire." "Ce aştepți?" "Ordinul semnat." Regele a părut contrariat. Într-adevăr, însemna să facă un nou abuz de autoritate; însemna să repare actul arbitrar, dacă era totuşi un act arbitrar. Luă pana, şovăitor şi îngândurat, şi scrise: *Ordin către domnul cavaler d'Artagnan, căpitan-locotenent al muşchetarilor mei, de a-l aresta pe domnul conte de La Fère, oriunde l-ar găsi.* Apoi întoarse fața către mine. Eu aşteptam neclintit. Fără îndoială, i se părea că vede o bravadă în liniştea mea, căci semnă repede şi-mi dădu ordinul. "Du-te!" îmi spuse. M-am supus, şi iată-mă aici.

Athos strânse mâna prietenului său.

— Să mergem – zise el.

— Oh – făcu d'Artagnan – dar nu ai cumva unele mici treburi de pus la punct înainte de a-ți părăsi locuința?

— Eu? N-am nimic.

— Cum!

— Doamne, da! Tu ştii, d'Artagnan, că am fost totdeauna un simplu călător pe pământ, gata să mă duc la capătul lumii la un ordin al regelui meu, gata să părăsesc această lume pentru a trece în cealaltă, la ordinul Dumnezeului meu. Ce-i trebuie omului pregătit astfel? O ladă pentru bagaje sau un sicriu. Sunt gata, dragă prietene, astăzi, ca şi întotdeauna. Ia-mă deci.

— Dar Bragelonne?...

— L-am crescut în aceleaşi principii pe care mi le-am făurit mie însumi, şi ai văzut că, de îndată ce te-a zărit, a ghicit motivul ce te aducea aici. Am căutat să-l amăgim o

clipă; dar, fii pe pace, se aşteaptă să fiu dizgraţiat, astfel că n-o să se sperie prea mult din pricina asta. Să mergem.

— Să mergem – zise în linişte d'Artagnan.

— Prietene – spuse contele – întrucât mi-am rupt spada în faţa regelui şi i-am aruncat-o în bucăţi la picioare, cred ca voi fi scutit acum de a ţi-o mai depune în mână.

— Ai dreptate; dar, la urma urmei, ce dracu vrei să fac eu cu spada ta?

— Să merg înainte sau în urma ta?

— Ai să mergi la braţul meu – răspunse d'Artagnan.

Şi luă braţul contelui de La Fère pentru a coborî împreună treptele. Ajunseră aşa pe platforma scării.

Grimaud, pe care-l întâlniseră în anticameră, privea cu ochi neliniştiţi această plecare. Cunoştea prea bine viaţa, pentru a nu-şi da seama că aici se ascundea ceva necurat.

— Ah, tu eşti, bunul meu Grimaud? zise Athos. Ne ducem...

— Să facem o plimbare cu trăsura mea – întrerupse d'Artagnan cu o mişcare prietenească din cap.

Grimaud îi mulţumi lui d'Artagnan printr-o strâmbătură ce voia să fie cu tot dinadinsul un zâmbet şi-i însoţi pe cei doi prieteni până la trăsură. Athos se urcă cel dintâi; d'Artagnan îl urmă, fără a-i spune nimic surugiului. Plecarea lor simplă şi foarte liniştită nu stârni nici un fel de zarvă prin vecini. Când trăsura ajunse pe chei:

— Mă duci la Bastilia, precum văd! zise Athos.

— Eu? întrebă d'Artagnan. Te duc unde vrei tu, nicăieri în altă parte.

— Cum aşa? se miră contele.

— La dracu! râse d'Artagnan. Înţelegi foarte bine, scumpul meu conte, că nu mi-am luat această sarcină decât ca tu să poţi face tot ce pofteşti. Nu te aştepta să te arunc în

temniță aşa, dintr-o dată, fără a fi cumpănit lucrurile. Pacă nu m-aş fi gândit la toate astea, l-aş fi lăsat pe căpitanul de gărzi să facă treaba.

— Prin urmare...? întrebă Athos.

— Prin urmare, îți repet, ne ducem unde vrei tu.

— Scumpe prietene – zise Athos îmbrățişându-l pe d'Artagnan – cât de bine te recunosc în fapta asta a ta!

— Doamne, dar mi se pare foarte simplu. Vizitiul ne va lăsa la bariera Cours-la-Reine; acolo vei găsi un cal, pus de mine să te aştepte pregătit; cu acest cal, vei face trei poşte dintr-o goană, iar eu voi avea grijă să nu mă întorc la rege pentru a-i spune că ai plecat decât în momentul când va fi cu neputință să mai fii ajuns din urmă. Între timp, tu vei fi ajuns la Le Havre, şi de la Le Havre, în Anglia, unde vei găsi frumoasa casă pe care mi-a dăruit-o prietenul meu, domnul Monck, fără a mai vorbi de ospitalitatea pe care ți-o va oferi regele Carol. Ei bine, ce zici de acest plan?

— Du-mă la Bastilia – răspunse Athos zâmbind.

— Cap sec! zise d'Artagnan. Ia gândeşte-te!

— La ce?

— Că nu mai ai douăzeci de ani. Crede-mă, prietene, îți spun asta judecând după mine. Temnița e moarte curată pentru oamenii de vârsta noastră. Nu, nu, n-aş putea îndura să te ştiu putrezind în închisoare. Numai când mă gândesc, şi mă apucă durerea de cap!

— Prietene – răspunse Athos – Dumnezeu m-a făcut, din fericire, tare şi la trup şi la suflet. Crede-mă, voi fi tare până la ultima suflare.

— Dar asta nu-i tărie, dragul meu, e nebunie curată!

— Nu, d'Artagnan, e o judecată bine chibzuită. Să nu crezi că aş fi discutat cu tine chestiunea de a şti dacă te vei nenoroci făcându-mă să scap. Aş fi urmat planul tău, dacă

fuga ar fi intrat în vederile mele. Te-aş fi ascultat, aşa cum şi tu, în asemenea împrejurare, m-ai fi ascultat, fără îndoială, pe mine. Nu, te cunosc prea bine pentru ca nici să nu mai vorbim despre asta.

— Ah, dacă m-ai lăsa s-o fac – zise d'Artagnan – cum l-aş mai pune pe rege să alerge după tine!

— El e rege, dragă prietene.

— Oh, pentru mine e totuna. Şi, oricât de rege este el, i-aş spune verde în față: "Sire, închideți, exilați, ucideți totul în Franța şi în Europa; ordonați-mi să arestez şi înjunghii pe cine doriți, chiar şi pe DOMNUL, fratele vostru; dar nu vă atingeți de vreunul dintre cei patru muşchetari, că altfel, la dracu!..."

— Dragă prietene – răspunse Athos cu tot calmul – aş vrea să te conving de un lucru, anume că vreau să fiu arestat, că doresc o arestare mai mult decât orice.

D'Artagnan făcu o mişcare din umeri.

— Ce vrei – continuă Athos – aşa voi face: de mă vei lăsa să plec, mă voi întoarce singur spre a mă constitui prizonier. Vreau să-i dovedesc acestui tânăr că strălucirea coroanei lui are darul de a zăpăci, vreau să-i dovedesc că nu poate fi cel dintâi între oameni decât cu condiția de a fi cel mai generos şi cel mai înțelept. Mă pedepseşte, mă închide, mă torturează? Fie! Face abuz de putere, şi vreau să-l aduc să înțeleagă ce este o remuşcare, aşteptând ca Dumnezeu să-i arate ce este aceea o pedeapsă.

— Prietene – răspunse d'Artagnan – ştiu prea bine că, atunci când tu spui nu, nu rămâne! Nu mai stăruiesc. Vrei să mergem la Bastilia?

— Acolo vreau să mă duci.

— Am înțeles... La Bastilia! îi strigă d'Artagnan vizitiului.

Şi lăsându-se pe perna trăsurii, îşi rodea mustața cu o înverşunare care, pentru Athos, însemna o hotărâre luată sau pe cale de a fi luată.

Se făcu tăcere în trăsura care continua să se legene pe roțiie ei, dar fără a merge nici mai repede, nici mai încet decât până atunci. Athos reluă mâna muşchetarului.

— Nu eşti supărat pe mine, nu-i aşa, d'Artagnan? întrebă el.

— Eu? Eh, la dracu, nu! Ceea ce tu faci din eroism, eu aş fi făcut-o din încăpățânare.

— Dar eşti de aceeaşi părere, că Dumnezeu mă va răzbuna, aşa e, d'Artagnan?

— Şi ştiu eu pe pământ nişte oameni care îl vor ajuta pe Dumnezeu în această privință! zise căpitanul.

LXXI

TREI OASPEȚI MIRAȚI CĂ IAU MASA ÎMPREUNĂ

Trăsura ajunse la prima poartă a Bastiliei. Un paznic o opri, şi d'Artagnan nu avu să spună decât un cuvânt pentru ca numaidecât consemnul să fie ridicat. Trăsura intră pe poartă.

În timp ce înaintau pe aleea lungă, străjuită de copaci înalți, ce ducea la curtea Guvernământului, d'Artagnan, al cărui ochi de linx vedea totul, chiar prin ziduri, strigă deodată:

— Hei, dar ce văd?

— Spune, ce vezi, prietene? îl întrebă liniştit Athos.

— Priveşte acolo!

— În curte?

— Da, repede, grăbeşte-te.

— Ei bine, o trăsură.

— Tocmai.

— Vreun biet arestat, ca şi mine, care e adus aici.

— Ar fi prea caraghios!

— Nu înțeleg ce vrei să spui.

— Grăbeşte-te şi te uită, să vezi cine coboară din trăsura aceea.

Chiar atunci, un al doilea paznic veni să-l oprească pe d'Artagnan. Formalitățile erau îndeplinite fără grabă. În acest timp, Athos putea să vadă bine, la o sută de paşi, pe omul pe care i-l arătase prietenul său. Acest om cobora, într-adevăr, din trăsură, chiar la poarta Guvernământului.

— Ei bine – întrebă d'Artagnan – îl vezi?

— Da; e un bărbat în costum cenuşiu.

— Ce zici de asta?

— Nu ştiu nimic; e, cum ți-am spus, un bărbat în costum cenuşiu, care coboară din trăsură; asta-i totul.

— Athos, fac rămăşag că e el.

— Cine el?

— Aramis.

— Aramis arestat? Imposibil!

— Nu-ți spun că e arestat, deoarece, după cum vedem, e singur în trăsură.

— Atunci, ce caută aici?

— Oh, îl cunoaşte pe Baisemeaux, guvernatorul – răspunse muşchetarul pe un ton prefăcut. Pe legea mea, am sosit la timp!

— Pentru ce?

— Ca să vedem totul.

— Nu-mi convine această întâlnire; Aramis, văzându-mă, se va simți stingherit, mai întâi că mă vede el, apoi că-l văd eu.

— Aici ai dreptate.

— Din păcate, n-ai ce face când te întâlneşti cu cineva la Bastilia; chiar de-ai vrea să-l ocoleşti sau să fugi înapoi, e cu

neputință.

— Asculta, Athos, am o idee: e vorba să-l cruțăm pe Aramis de stinghereala despre care vorbeai tu adineauri.

— Cum anume?

— Ai să vezi, sau, pentru a lămuri lucrurile mai bine, lasă-mă pe mine să vorbesc, aşa cum ştiu eu; pe tine nu te voi pune să minți, ştiu că aşa ceva e cu neputință.

— Ei bine, atunci?

— Ei bine, am să mint eu pentru amândoi; e foarte uşor, când ai firea şi obişnuința unui gascon.

Athos zâmbi. Trăsura se opri acolo unde se oprise şi aceea pe care am semnalat-o noi, adică chiar în pragul Guvernământului.

— Ne-am înțeles? îi şopti d'Artagnan prietenului său.

Athos confirmă printr-un gest. Urcară scara.

Dacă cineva se va mira de uşurința cu care au intrat pe poarta Bastiliei, vom aminti că, la intrare, adică acolo unde trecerea era mai grea, d'Artagnan spusese paznicului ca aduce un deținut politic. La a treia poartă însă, adică după ce-au intrat, el îi spuse slujbaşului doar atât:

— La domnul Baisemeaux.

Şi trecură amândoi mai departe. Peste puțin se aflau în sala de mâncare a guvernatorului, unde prima înfățişare care îi sări în ochi lui d'Artagnan fu aceea a lui Aramis, aşezat alături de Baisemeaux şi aşteptând să se aducă un ospăț gustos, al cărui miros umpluse tot apartamentul.

Dacă d'Artagnan făcu pe surprinsul, Aramis nu se prefăcu de loc; tresări când îi văzu pe cei doi prieteni ai lui, fără a-şi putea ascunde o anumită tulburare.

Athos şi d'Artagnan începură să-i salute pe Aramis şi pe Baisemeaux, iar acesta din urmă, uimit, zăpăcit de prezența

celor trei oaspeți, se învârtea fără astâmpăr încoace şi încolo, în jurul lor.

— Ah, uite – zise Aramis – prin ce întâmplare aici?...

— Noi te întrebăm pe tine asta! replică d'Artagnan.

— Am venit oare toți trei să ne constituim prizonieri? strigă Aramis cu o prefăcută veselie.

— Eh! Eh! exclamă d'Artagnan. Ce-i drept, zidurile astea miros al naibii a închisoare! Domnule Baisemeaux, ştii că m-ai invitat la masă alaltăieri?

— Eu? tăgădui Baisemeaux.

— Ei, asta-i! S-ar zice că ai picat din nori. Nu ți-aduci aminte?

Baisemeaux păli, roşi, se uită la Aramis, care-l privea țintă, şi sfârşi prin a bolborosi:

— Da, fireşte... sunt încântat... dar... pe cinstea mea... nu ştiu ce... Ah, pârdalnică memorie.

— Eh, am greşit – zise d'Artagnan ca un om supărat.

— Greşit, de ce?

— Am greşit că mi-am amintit, pe cât se pare.

Baisemeaux se repezi la el.

— Nu mi-o lua în nume de rău, dragă căpitane – îi spuse – sunt cel mai netot cap al regatului. Scoate-mă dintre porumbeii mei şi din hulubăria lor, şi nu mai fac nici cât un răcan de şase săptămâni.

— În sfârşit, acum văd că-ți aminteşti – zise d'Artagnan cu aplomb.

— Da, da – răspunse guvernatorul şovăind – îmi aduc aminte.

— Eram cu toții la rege; dumneata îmi spuneai nu ştiu ce poveste despre socotelile dumitale cu domnii Louvière şi Tremblay.

— Ah, da, exact!

— Şi despre bunăvoința pe care ți-o arată domnul d'Herblay.

— Aşa! strigă Aramis privindu-l în albul ochilor pe nenorocitul de guvernator. Dar spuneai că nu ai memorie, domnule Baisemeaux!

Acesta i se adresă repede muşchetarului:

— Ah, aşa este; dumneata ai dreptate. Mi se pare că mi-aduc aminte. O mie de milioane de scuze! Dar notează bine, scumpe domnule d'Artagnan, acum ca şi oricând, rugat sau nerugat, dumneata eşti stăpân la mine, dumneata şi domnul d'Herblay, prietenul dumitale – zise el întorcându-se către Aramis – ca şi domnul – adăugă apoi înclinându-se în fața lui Athos.

— M-am gândit şi eu la asta – răspunse d'Artagnan. Iată ce m-a adus încoace; neavând nimic de făcut astă-seară la Palatul Regal, voiam să gust din bucatele dumitale, când, pe drum, m-am întâlnit cu domnul conte.

Athos salută.

— Domnul conte, care ieşea de la maiestatea sa, mi-a înmânat un ordin care cere grabnică îndeplinire. Dar cum ne aflam pe aproape de aici, am ținut să trec totuşi, măcar numai spre a-ți strânge mâna şi a ți-l prezenta pe domnul, despre care îmi vorbiseşi atât de frumos atunci, la rege, în seara aceea când...

— Foarte bine! Foarte bine! Domnul conte de La Fère, nu-i aşa?

— Chiar el.

— Domnul conte e binevenit.

— Şi va lua masa astă-seară cu dumneavoastră amândoi – nu-i aşa? – în timp ce eu, biet ogar neobosit, va trebui să alerg după treburile mele. Fericiți muritori mai sunteți, n-am

ce zice! adăugă el scoțând un oftat pe care numai Porthos l-ar fi putut face atât de răsunător.

— Cum aşa, pleci? glăsuiră Aramis şi Baisemeaux uniți într-un acelaşi simțământ de voioasă surprindere.

Nuanța nu-i scăpă lui d'Artagnan.

— Vă las în locul meu – zise el – un bun şi nobil comesean.

Şi bătu uşor pe umăr pe Athos, care, el însuşi, se mira de tot ceea ce se întâmpla aici, fără a-şi putea ascunde întru totul uimirea; această nuanță fu prinsă însă de astă dată numai de Aramis, domnul Baisemeaux nefiind de calibrul celor trei prieteni.

— Cum, ne părăseşti? se miră preabunul guvernator.

— Vă cer un ceas sau un ceas şi jumătate. Mă voi reîntoarce la desert.

— Oh, te vom aştepta cu masa! îl asigură Baisemeaux.

— Ar însemna să mă obligați prea mult.

— Ai să te întorci cu adevărat? îl întrebă Athos neîncrezător.

— Fără nici o îndoială – răspunse el strângându-i mâna pe ascuns. Apoi adăugă, mai încet: Aşteaptă-mă, Athos; fii vesel şi, mai ales, nu vorbi nimic despre afacerea noastră, nici în ruptul capului.

O nouă strângere de mână îl îndemnă pe conte să rămână pe loc şi să nu scoată o vorbă.

Baisemeaux îl conduse pe d'Artagnan până la poartă.

Aramis, cu vorbe mieroase, îl luă în primire pe Athos, hotărât să-l facă să vorbească; dar Athos era înzestrat cu toate virtuțile până la cel mai înalt grad. Când nevoia o cerea, el putea să fie cel mai bun orator din lume; în ocazii ca aceasta, însă, să-l fi tăiat şi n-ai fi putut să scoți o vorbă de la el.

Aceşti trei domni se aşezară deci, la zece minute după plecarea lui d'Artagnan, la o masă întinsă, încărcată cu luxul gastronomic cel mai substanțial. Bucatele alese, preparatele cele mai îmbietoare, vinurile cele mai felurite apărură rând pe rând la această masă, servită pe spezele regelui şi din cheltuiala căreia domnul Colbert ar fi putut cu uşurință să economisească două treimi, fără ca din această pricină să slăbească cineva la Bastilia.

Baisemeaux fu singurul care mâncă şi bău zdravăn. Aramis nu refuză nimic, dar abia ciuguli din toate; Athos, după ciorbă şi după cele trei antreuri, nu se mai atinse de nimic.

Convorbirea fu, nici mai mult nici mai puțin, aceea care putea să se înfiripe între trei bărbați atât de deosebiți între ei ca temperament şi ca intenții.

Aramis nu înceta să se întrebe prin ce ciudată împrejurare Athos se afla la Baisemeaux când d'Artagnan nu mai era acolo, şi de ce d'Artagnan nu se găsea acolo, de vreme ce Athos rămăsese. Athos, la rândul său, căuta să pătrundă toată adâncimea spiritului lui Aramis, care trăia din şiretlicuri şi intrigi; el îşi privi o clipă îndeaproape omul şi-l mirosi că punea la cale ceva de mare însemnătate. Apoi se întoarse la propriile lui necazuri, întrebându-se pentru ce d'Artagnan părăsise Bastilia cu o grabă atât de ciudată, lăsând acolo un deținut introdus într-un chip aşa de neobişnuit şi aşa de puțin conform cu regulile cunoscute.

Dar nu asupra acestor personaje ne vom opri noi atenția. Pe ei îi vom lăsa acolo, să-şi vadă de treaba lor, în fața grămezilor de claponi, de potârnichi şi de peşti măcelăriți de satârul generos al lui Baisemeaux. Cel pe care-l vom urmări este d'Artagnan, care, după ce se urcă din nou în trăsura ce-l adusese aici, îi strigă surugiului, la ureche:

— La rege! Dar iute ca săgeata.

LXXII

CE SE PETRECEA LA LUVRU ÎN TIMPUL OSPĂȚULUI DE LA BASTILIA

Domnul de Saint-Aignan îşi îndeplinise misiunea de mesager pe lângă domnişoara de La Vallière, aşa cum s-a văzut într-unul din capitolele precedente; dar, oricât de bun orator ar fi fost el, nu izbuti să convingă pe față că avea un protector atât de puternic în rege şi că nu trebuia să se mai gândească la nimeni altul, de vreme ce regele era de partea sa.

Într-adevăr, de la primele cuvinte pe care confidentul le rosti în legătură cu descoperirea faimosului secret, Louise, deznădăjduită, începu să scoată nişte strigăte ascuțite şi se lăsă pradă unei dureri de care regele n-ar fi fost de loc încântat dacă, dintr-un colț al apartamentului, ar fi putut urmări această scenă. De Saint-Aignan, în calitatea sa de ambasador, se burzului, aşa cum ar fi făcut şi stăpânul lui, şi se întoarse la rege, spunându-i tot ceea ce văzuse şi tot ceea ce auzise. Îl vom regăsi deci aici, foarte tulburat, în prezența lui Ludovic, care era şi mai tulburat încă.

— Dar – îl întrebă regele pe curtean, după ce acesta îşi încheie povestirea – ce-a spus în concluzie? O voi putea măcar vedea înainte de cină? Va veni ea sau va trebui să trec eu pe la dânsa?

— Cred, sire, că dacă maiestatea voastră doreşte s-o vadă, va trebui ca regele să facă nu numai primii paşi, ci drumul întreg.

— Nu ți-a spus nimic pentru mine! Aşadar, acest Bragelonne îi stăpâneşte încă inima? murmură Ludovic al XIV-lea printre dinți.

— Oh, sire, asta nu e cu putință, căci domnişoara de La Vallière nu vă iubeşte decât pe voi, şi din toată inima! Dar, ştiți, domnul de Bragelonne se trage dintr-un neam dârz, ce ține în mare cinste amintirea eroilor romani.

Regele zâmbi uşor. Ştia la ce avea să se aştepte: Athos avea să-l părăsească.

— Cât despre domnişoara de La Vallière – continuă de Saint-Aignan – ea a fost crescută la DOAMNA văduvă, adică retrasă de lume şi ținută din scurt. Aceşti doi logodnici şi-au făcut, la rece, jurăminte copilăreşti în fața lunei şi a stelelor, şi, pricepeți, sire, numai naiba le-ar mai putea desface!

De Saint-Aignan credea că o să-l facă pe rege să râdă; dar, dimpotrivă, de la simplul zâmbet, Ludovic trecu la seriozitatea cea mai deplină. Începea să simtă de pe acum ceea ce contele îi făgăduise lui d'Artagnan să-i dea regelui: remuşcări. Se gândea că, într-adevăr, cei doi tineri se iubiseră şi îşi juraseră să se căsătorească; că unul dintre ei îşi ținuse cuvântul, iar cealaltă era prea cinstită sufleteşte pentru a nu suferi cumplit că-şi călcase jurământul. Şi, o dată cu remuşcările, gelozia prinse a înțepa şi ea inima regelui. Nu scoase nici o vorbă şi, în loc să se ducă la mama sa, ori la regină, ori la DOAMNA, ca să-şi ostoiască năduful făcându-le pe doamne să râdă, aşa cum îşi spunea singur, se adânci în marele fotoliu în care Ludovic al XIII-lea, augustul său părinte, se plictisise zile la rând şi ani întregi alături de Baradas şi Cinq-Mars.

De Saint-Aignan înțelese că regele nu avea chef să facă haz în momentele acelea. El recurse la ultima încercare şi rosti numele Louisei. Regele ridică ochii.

— Ce va face maiestatea voastră astă-seară? Să o previn pe domnişoara de La Vallière?

— Doamne, dar mi se pare că e prevenită – răspunse regele.

— Veți face poate o plimbare?

— Am fost la plimbare – zise regele.

— Atunci, sire?

— Ei bine, să ne gândim, de Saint-Aignan, să stăm şi să ne gândim, fiecare la ale sale; când domnişoara de La Vallière va fi regretat destul ceea ce regretă (remuşcările începeau să încolțească în inima lui), ei bine, atunci ea va binevoi poate să ne dea o veste!

— Ah, sire, puteți greşi atât de mult față de o inimă atât de credincioasă?

Regele se ridică în picioare, roşu de ciudă; gelozia îşi făcea efectul. De Saint-Aignan îşi dădea seama că ajunsese la momentul cel mai greu, când draperia de la uşă se trase deodată la o parte. Regele tresări; primul lui gând fu că cineva îi aducea un bilet din partea domnişoarei de La Val-lière; dar, în locul unui mesager al dragostei, nu-l zări decât pe căpitanul lui de muşchetari, în picioare şi mut, în pragul uşii.

— Domnul d'Artagnan! rosti Ludovic. Ah... Ei bine?

D'Artagnan se uită mai întâi spre de Saint-Aignan. Privirea regelui se îndreptă în aceeaşi direcție ca şi a căpitanului. Cele două priviri erau cât se poate de grăitoare pentru oricine; cu atât mai mult erau pentru de Saint-Aignan. Curteanul salută şi ieşi. Regele şi d'Artagnan rămaseră singuri.

— S-a făcut? întrebă regele.

— Da, sire – răspunse căpitanul de muşchetari cu glas apăsat – s-a făcut.

Regele nu mai găsi nimic de adăugat. Totuşi, orgoliul îi poruncea să nu se oprească aici. Când un rege a luat o hotărâre, chiar nedreaptă, trebuie să le dovedească tuturor

celor care l-au văzut luând-o, şi mai ales lui însuşi că a avut dreptate s-o ia. Există un mijloc pentru aceasta, un mijloc aproape de neînfrânt, anume: să-i găsească o vină victimei. Ludovic, crescut de Mazarin şi Ana de Austria, îşi cunoştea mai bine decât orice prinț meseria sa de rege. Ceea ce şi căută să dovedească în această împrejurare. După o clipă de tăcere, în cursul căreia făcu în sinea lui reflecțiile pe care noi le-am făcut în auzul tuturor, întrebă cu un aer nepăsător:

— Ce-a spus contele?

— Nimic, sire.

— Oricum, nu s-a lăsat să fie arestat fără să spună nimic.

— A spus că se aştepta să fie arestat sire.

Regele înălță capul cu mândrie.

— Presupun că domnul conte de La Fère nu şi-a mai continuat rolul lui de răzvrătit! zise el.

— Mai întâi, sire, ce înțelegeți prin răzvrătit? întrebă netulburat muşchetarul. Este oare un răzvrătit, în ochii regelui, omul care nu numai că se lasă întemnițat la Bastilia, dar chiar se opune celor care nu vor să-l conducă acolo?

— Care nu vor să-l conducă acolo? strigă regele. Ce-mi aud urechile, căpitane? Ai înnebunit?

— Nu cred, sire.

— Vorbeşti de oameni care nu voiau să-l aresteze pe domnul conte de La Fère...

— Da, sire.

— Şi cine sunt aceşti oameni?

— Cei cărora maiestatea voastră le-a dat această însărcinare! răspunse muşchetarul.

— Dar pe dumneata te-am însărcinat cu asta! strigă regele.

— Da, sire, pe mine.

— Şi îndrăzneşti să-mi spui că, în pofida ordinului meu, aveai de gând să nu-l arestezi pe omul care ne-a insultat?

— Chiar asta a fost intenția mea, da, sire.

— Oh!

— Ceva mai mult, i-am propus să încalece pe un cal pe care-l pregătisem pentru el la bariera Conferinței.

— Şi cu ce scop îi pregătiseşi acel cal?

— Cu scopul, sire, ca domnul conte de La Fère să fugă la Le Havre şi, de acolo, în Anglia.

— Dar asta ar fi fost o trădare, domnule! strigă iarăşi regele, cu ochii scăpărându-i de o furie sălbatică.

— Exact.

Nu mai era nimic de răspuns la nişte afirmații făcute pe un asemenea ton. Regele simți o împotrivire atât de dârză, încât rămase înmărmurit.

— Cel puțin aveai vreun motiv, domnule d'Artagnan, când ai procedat astfel? îl interogă regele cu maiestate.

— Eu am întotdeauna un motiv, sire.

— Cred că nu poate fi acela al prieteniei, singurul pe care l-ai putea invoca, singurul care te-ar putea scuza, deoarece ne înțelesesem asupra acestui capitol.

— Cu mine, sire?

— Nu te-am lăsat să alegi dacă vrei sau nu vrei să-l arestezi pe domnul conte de La Fère?

— Da, sire, însă...

— Însă ce? îl întrerupse regele nerăbdător.

— Însă prevenindu-mă, sire, că, dacă nu-l arestez eu, îl va aresta, căpitanul gărzilor.

— Îți ofeream posibilitatea cea mai bună, din moment ce nu-ți forțam mâna.

— Mie, da, sire; dar prietenului meu, nu.

— Nu?

— Fără îndoială, căci, fie de mine, fie de căpitanul gărzilor, prietenul meu tot ar fi fost arestat.

— Acesta e devotamentul dumitale, domnule? Un devotament care cumpăneşte, care alege? Dumneata nu eşti soldat, domnule!

— Aştept ca maiestatea voastră să-mi spună ce sunt!

— Ei bine, eşti un frondeur!

— De când nu mai există Fronda, sire...

— Iar dacă ceea ce spui e adevărat...

— Ceea ce spun eu e totdeauna adevărat, sire.

— Atunci de ce-ai mai venit aici? Să aud.

— Am; venit aici să-i spun regelui: sire, domnul de La Fère se află la Bastilia...

— Asta nu datorită dumitale, pe cât se pare.

— E adevărat, sire; dar, în sfârşit, e acolo, şi dacă e acolo se cuvine ca maiestatea voastră să ştie acest lucru.

— Ah, domnule d'Artagnan, dumneata îți înfrunți regele!

— Sire...

— Domnule d'Artagnan, te fac atent că abuzezi de răbdarea mea.

— Dimpotrivă, sire.

— Cum dimpotrivă?

— Vreau să fiu arestat şi eu.

— Să fii arestat, dumneata?

— Da, sire. Prietenului meu are să i se urască acolo şi am venit să-i propun maiestății voastre să-mi îngăduie de a-i ține tovărăşie. Maiestatea voastră n-are decât să rostească un singur cuvânt, şi mă voi aresta eu singur; nu voi mai avea nevoie de căpitanul gărzilor pentru asta, vă asigur.

Regele se repezi la masă şi luă pana spre a scrie ordinul pentru întemnițarea lui d'Artagnan.

— Bagă de seamă că e pe vecie, domnule! strigă el cu un accent amenințător.

— Nu mă îndoiesc – răspunse muşchetarul – căci, o dată ce veți fi făcut una ca asta, nu veți mai îndrăzni să mă mai priviți în față!

Regele aruncă pana cu furie.

— Pleacă! răcni el.

— Oh, nu, sire, cu îngăduința maiestății voastre.

— Cum nu?

— Sire, am venit să-i vorbesc cu blândețe regelui; regele s-a înfuriat, păcat, dar asta nu mă va împiedica să-i spun totuşi regelui ceea ce am să-i spun.

— Demisia dumitale, domnule – strigă regele – demisia!

— Sire, ştiți că demisia nu mă sperie câtuşi de puțin, deoarece la Blois, în ziua când maiestatea voastră a refuzat regelui Carol milionul pe care i l-a dat prietenul meu, contele de La Fère, am prezentat regelui demisia mea.

— Ei bine, atunci fă-o cât mai repede!

— Nu, sire, căci nu de demisia mea e vorba acum; maiestatea voastră a luat pana pentru ca să mă trimită la Bastilia; pentru ce şi-a schimbat părerea?

— D'Artagnan! Cap de gascon! Cine e rege, dumneata sau eu? Răspunde!

— Din nefericire, maiestatea voastră, sire.

— Cum din nefericire?

— Da, sire, căci dacă aş fi fost eu...

— Dacă ai fi fost dumneata, ai fi încuviințat răzvrătirea domnului d'Artagnan, da?

— Fără îndoială!

— Adevărat?

Şi regele ridică din umeri.

— Şi i-aş spune căpitanului meu de muşchetari – continuă d'Artagnan – i-aş spune, privindu-l cu ochi blânzi, iar nu cu fulgere de mânie, i-aş spune aşa: "Domnule d'Artagnan, am uitat că sunt rege. Am coborât de pe tron pentru a defăima pe un gentilom".

— Domnule – strigă regele – crezi că-l aperi pe prietenul dumitale întrecându-l în obrăznicie?

— Oh, sire, voi merge şi mai departe decât el – zise d'Artagnan – şi asta din vina voastră! Vă voi spune ceea ce el nu v-a spus, el, omul însuşirilor delicate; vă voi spune: sire, i-aţi jertfit fiul, iar el şi-l apăra; l-aţi jertfit pe el însuşi; v-a vorbit în numele onoarei, religiei, virtuţii, şi l-aţi respins, l-aţi alungat, l-aţi întemniţat. Eu voi fi mai aspru decât el, sire, şi vă voi spune: sire, alegeţi! Vreţi prieteni sau lachei? Soldaţi sau dansatori meşteri în plecăciuni? Oameni adevăraţi sau paiaţe? Vreţi slujitori sau oameni încovoiaţi? Vreţi să fiţi iubit sau vreţi ca tuturor să le fie teamă de voi? Dacă preferaţi josnicia, intriga, laşitatea, oh, spuneţi-o, sire! Atunci, noi ne vom retrage, sire, noi ăştia, care suntem singurele rămăşiţe, aş spune mai mult, singurele modele ale vitejiei de altădată; noi care am slujit şi am întrecut poate în curaj şi în merite bărbăteşti oameni socotiţi mari de pe-acum pentru posteritate. Alegeţi, sire, şi grăbiţi-vă. Dacă v-au mai rămas câţiva mari seniori, păstraţi-i; curteni veţi avea totdeauna destui. Grăbiţi-vă şi trimiteţi-mă la Bastilia, alături de prietenul meu, căci dacă n-aţi ştiut să-l ascultaţi pe contele de La Fère, adică glasul cel mai blând şi cel mai nobil al onoarei, dacă nu-l puteţi înţelege pe d'Artagnan, adică glasul cel mai cinstit şi cel mai neabătut, al sincerităţii, înseamnă că nu sunteţi un rege bun, şi, mâine, veţi fi doar un biet rege nevrednic. Or, regii răi nu sunt iubiţi, iar bieţii regi nevrednici

sunt izgonți. Iată ce aveam să vă spun, sire; e vina voastră că m-ați făcut să ajung până aici!

Regele se răsuci, palid şi înghețat, în fotoliul său; era limpede că un trăsnet căzut la picioarele lui nu l-ar fi uluit mai mult; s-ar fi zis că-şi pierduse răsuflarea şi că se pregătea, să-şi dea duhul. Acest glas aspru al sincerității, cum îl numea d'Artagnan, îi străpunsese inima ca lama unui cuțit.

D'Artagnan spusese tot ce avea de spus. Înțelegând mânia regelui, îşi scoase spada de la brâu şi, apropiindu-se respectuos de Ludovic al XIV-lea, o puse pe masă. Dar regele, cu un gest furios, împinse spada, care căzu jos şi se rostogoli până la picioarele lui d Artagnan. Oricât de stăpân pe el însuşi ar fi fost muşchetarul, se îngălbeni la rândul său şi zise, tremurând de indignare:

— Un rege poate arunca în dizgrație un soldat; îl poate surghiuni, îl poate osândi la moarte; dar, de-ar fi de o sută de ori rege, n-are niciodată dreptul de a-l insulta, dezonorându-i spada. Sire, niciodată un rege al Franței n-a zvârlit cu atâta dispreț spada unui om ca mine. Această spadă pângărită, gândiți-vă, sire, nu va mai avea de aici înainte altă teacă decât inima mea sau a voastră. O aleg pe a mea, sire, şi mulțumiți-i pentru asta lui Dumnezeu şi răbdării mele! Apoi, repezindu-se spre spadă, rosti cu înverşunare: Fie ca sângele meu să cadă asupra capului vostru, sire!

Şi, cu o mişcare iute, sprijinind mânerul spadei în parchet, îi îndreptă vârful spre pieptul său. Regele se repezi cu o mişcare şi mai iute decât aceea a lui d'Artagnan, cuprinzând cu brațul drept grumazul muşchetarului, iar cu mâna stângă apucând lama spadei de la mijloc şi băgând-o în teacă, fără să scoată nici o vorbă. D'Artagnan, țeapăn, palid şi tremurând încă, îl lăsă pe rege să facă totul până la capăt,

fără a-i da nici un fel de ajutor. Atunci Ludovic, înduioşat, întorcându-se la masă, luă pana, scrise câteva rânduri, le semnă şi întinse mâna spre d'Artagnan.

— Ce este această hârtie, sire? întrebă căpitanul.

— Ordinul dat domnului d'Artagnan de a-l pune numaidecât în libertate pe domnul conte de La Fère.

D'Artagnan luă mâna regală şi o sărută; apoi îndoi ordinul, îl vârî sub pieptarul de piele şi ieşi. Nici regele, nici căpitanul nu rostiră o silabă.

— Oh, inimă omenească! Busolă a regilor! murmură Ludovic al XIV-lea după ce rămase singur. Când oare voi fi în stare să citesc în cutele tale ca în paginile unei cărți? Nu, nu sunt un rege rău; nu, nu sunt un biet rege nevrednic; dar sunt încă un copil.

Sfârşitul volumului III

Alexandre Dumas

Vicontele de Bragelonne

vol.4

I

RIVALI POLITICI

D'Artagnan îi făgăduise domnului Baisemeaux că va fi înapoi la sfârşitul mesei, şi se ținu de cuvânt. Erau la vinurile uşoare şi la băuturile dulci, despre care mergea vestea că se aflau din belşug în pivnița guvernatorului, când pintenii căpitanului de muşchetari răsunară pe coridor şi el însuşi apăru în pragul uşii.

Athos şi Aramis se feriseră să-şi dea pe față gândurile în timpul convorbirii. Astfel că nici unul din ei nu izbutise să ghicească ce era în capul celuilalt. Mâncaseră bine, discutaseră despre Bastilia, despre cea din urmă călătorie la Fontainebleau, despre viitoarea serbare pe care domnul Fouquet avea să o dea la Vaux. Se menținuseră la generalități şi nici unul, în afară de Baisemeaux, nu atinsese chestiunile particulare.

D'Artagnan căzu tocmai la mijlocul convorbirii, palid încă şi emoționat după întrevederea sa cu regele. Baisemeaux se grăbi să-i ofere un scaun. D'Artagnan nu se codi să primească un pahar plin, şi-l goli dintr-o sorbitură. Athos şi Aramis observară amândoi că prietenul lor nu era în apele lui. Cât despre Baisemeaux, el nu-l mai vedea decât pe căpitanul de muşchetari al maiestății sale, şi căuta cu tot dinadinsul să-i fie pe plac. A fi în preajma regelui însemna, pentru domnul Baisemeaux, a avea toate îndreptățirile. Aramis, cu toate că vedea bine această tulburare, nu-i putea ghici însă pricina. Singur Athos credea că înțelege ceva. Pentru el, întoarcerea

lui d'Artagnan, şi mai ales frământarea omului atât de liniştit de obicei, însemna: "I-am cerut regelui ceva şi regele m-a refuzat", şi socotea că numai acesta putea fi adevărul. Athos zâmbi, se ridică de la masă şi-i făcu un semn lui d'Artagnan, ca spre a-i aminti că aveau altceva mai bun de făcut decât să stea şi să se ospăteze acolo. D'Artagnan pricepu îndemnul şi-i răspunse printr-un alt semn. Aramis şi Baisemeaux, urmărind acest dialog mut, priviră întrebător. Athos se simți atunci dator să le dea lămuriri în legătură cu ceea ce se întâmpla.

— Adevărul, prieteni – zise contele de La Fère cu un surâs – este că tu, Aramis, ai stat la masă cu un criminal de stat, iar dumneata, domnule Baisemeaux, cu propriul dumitale prizonier.

Baisemeaux scoase o exclamație de surprindere şi aproape de bucurie. Acest simpatic domn Baisemeaux era mândru de închisoarea lui. Lăsând la o parte chestiunea câştigului, cu cât avea mai mulți deținuți, cu atât era mai fericit; şi cu cât aceşti deținuți erau mai de soi, cu atât se simțea mai măgulit.

În ce-l priveşte pe Aramis, acesta, luând o înfățişare potrivită cu împrejurarea, zise:

— Oh, dragă Athos, iartă-mă, dar aproape că bănuiam ceea ce se petrece. Vreo poznă de-a lui Raoul sau a domnişoarei de La Vallière, nu-i aşa?

— Vai! murmură Baisemeaux.

— Iar tu – continuă Aramis – ca mare senior ce eşti, neținând seama că palatul nu mai e ticsit acum decât de curteni, te-ai dus la rege şi i-ai vorbit fără ocol.

— Ai ghicit, prietene.

— Astfel încât – bâigui Baisemeaux, speriat că avusese la masa lui pe un om căzut în dizgrația maiestății sale – astfel

încât, domnule conte...?

— Astfel încât, dragul meu guvernator – răspunse Athos – prietenul meu d'Artagnan îți va înmâna hârtia aceea pe care o zăresc la cingătoarea lui şi care nu este altceva, desigur, decât ordinul pentru arestarea mea.

Baisemeaux întinse mâna, cu supunerea lui obişnuită. D'Artagnan scoase, într-adevăr, două hârtii de la brâu, şi pe una i-o dădu guvernatorului. Baisemeaux desfăcu hârtia şi citi cu jumătate de glas, privind către Athos pe deasupra rândurilor şi întrerupându-se mereu în cursul lecturii:

— "Ordin de întemnițare în castelul meu de la Bastilia..." Foarte bine... "În castelul meu de la Bastilia... domnul conte de La Fère." Oh, domnule, e pentru mine o dureroasă cinste de a vă ține sub pază!

— Vei avea un deținut potolit, domnule – rosti Athos cu glasul lui blând şi melodios.

— Dar un deținut care nu va sta mai mult de o luna la dumneata, dragul meu guvernator – zise Aramis, în timp ce Baisemeaux, cu ordinul în mână, transcria în condica lui de înregistrări voința regală.

— Ba nici măcar o zi sau, mai bine zis, nici măcar o noapte – adăugă d'Artagnan arătând al doilea ordin al regelui – căci acum, scumpe domnule Baisemeaux, va trebui să transcrii acolo şi acest ordin de punere numaidecât în libertate a contelui.

— Ah – făcu Aramis – m-ai scăpat de-o mare grijă, d'Artagnan!

Şi strânse într-un chip plin de înțeles mâna muşchetarului, o dată cu aceea a lui Athos.

— Ei, cum – rosti cu uimire acesta din urmă – regele îmi redă libertatea?

— Citeşte, dragă prietene – răspunse d'Artagnan.

Athos luă ordinul şi-l citi.

— E adevărat – zise el.

— Şi-ți pare rău? întrebă d'Artagnan.

— Oh, nu, dimpotrivă. Eu nu-i vreau răul regelui, şi cel mai mare rău pe care cineva îl poate dori regilor este de a-i face să săvârşească o nedreptate. Dar pesemne că ai avut de îndurat multe pentru asta, nu-i aşa? Hai, mărturiseşte, prietene.

— Eu? Câtuşi de puțin! răspunse muşchetarul râzând. Regele face tot ce doresc eu.

Aramis se uită la d'Artagnan şi văzu că acesta mințea. În schimb, Baisemeaux nu-şi mai lua ochii de la muşchetar, pătruns de o adâncă admirație pentru acest om care-l făcea pe rege să zică aşa cum voia el.

— Şi regele îl trimite pe Athos în surghiun? întrebă Aramis.

— Nu, nu chiar aşa; regele nici n-a adus vorba despre aşa ceva – răspunse d'Artagnan. Dar părerea mea e că acum contele nu are altceva mai bun de făcut, afară numai dacă nu ține să-i mulțumească regelui...

— Nu țin, într-adevăr – zise Athos zâmbind.

— Ei bine, eu cred că acum contele nu are altceva mai bun de făcut – reluă d'Artagnan – decât să se retragă la castelul său. De altfel, dragul meu Athos, vorbeşte, cere; dacă una din reşedințe îți place mai mult decât cealaltă, mă fac punte să ți-o obțin pe aceea pe care o doreşti.

— Nu, mulțumesc – zise Athos – nimic nu-mi poate face mai multă plăcere, dragă prietene, decât să mă reîntorc în singurătatea mea, la umbra vajnicilor mei copaci, pe malul Loarei. Dacă Dumnezeu e cel mai mare tămăduitor al rănilor sufletului, natura este cel mai desăvârşit leac. Aşa că,

domnule – continuă Athos întorcându-se către Baisemeaux – iată-mă liber, nu-i aşa?

— Da, domnule conte, aşa cred, aşa sper cel puțin – rosti guvernatorul întorcând pe o parte şi pe alta cele două bucăți de hârtie – afară numai dacă domnul d'Artagnan nu are cumva un al treilea ordin.

— Nu, scumpe domnule Baisemeaux, nu – zise muşchetarul – execută-l pe-al doilea şi să ne oprim aici.

— Ah, domnule conte – reluă Baisemeaux adresându-se lui Athos – nici nu ştiți ce pierdeți! V-aş fi trecut la treizeci de livre, în rând cu generalii; ce spun, la cincizeci, în rând cu prinții, şi ați fi mâncat în fiecare seară aşa cum ați mâncat astă-seară.

— Îngăduie-mi, domnule – răspunse Athos – să mă mulțumesc cu puținul meu de-acasă. Apoi, întorcându-se către d'Artagnan, îi spuse: Să mergem, prietene.

— Să mergem – răspunse d'Artagnan.

— Îmi va fi dată bucuria – întrebă Athos – de a te avea ca tovarăş de drum, prietene?

— Numai până la poartă, dragul meu – răspunse d'Artagnan. După aceea, îți voi spune ceea ce i-am spus şi regelui: "Sunt de serviciu".

— Dar tu, scumpul meu Aramis – zise Arhos cu un zâmbet – nu vrei să mă însoțeşti? La Fère e în drumul spre Vannes.

— Eu, dragă prietene – răspunse prelatul – am o întâlnire astă-seară la Paris, şi n-aş putea lipsi fără să-mi încurc anumite rosturi.

— Atunci, iubite prietene – zise Athos – dă-mi voie să te îmbrățişez şi să plec. Dragă domnule Baisemeaux, multe mulțumiri pentru bunăvoința dumitale, şi mai ales pentru

dovada pe care mi-ai arătat-o despre felul cum se trăieşte la Bastilia.

Şi, după ce-l îmbrățişă pe Aramis şi-i strânse mâna lui Baisemeaux, după ce primi urările de drum bun din partea amândurora, Athos se retrase împreună cu d'Artagnan.

În timp ce deznodământul scenei de la Palatul Regal se încheia la Bastilia, să vedem ce se petrecea acasă la Athos şi la Bragelonne.

Grimaud, după cum ştim, îl însoțise pe stăpânul său la Paris; după cum am arătat, fusese de față la plecarea de acasă a lui Athos; îl văzuse pe d'Artagnan muşcându-şi mustața şi îl văzuse pe stăpânul lui urcându-se în trăsură; cercetase îndeaproape cele două fizionomii, şi le cunoştea bine pe amândouă de prea multă vreme pentru a nu înțelege, dincolo de masca nepăsării lor, că se petreceau lucruri grave. Îndată după plecarea lui Athos, începu să se fră-mânte îndelung. Îşi aminti felul ciudat în care Athos îşi luase rămas bun, îşi aminti stânjeneala, greu de observat pentru alții, dar nu şi pentru el, a acestui stăpân ale cărui hotărâri erau atât de limpezi, a cărui voință era atât de neşovăielnică. Ştia că Athos nu luase nimic în afară de ceea ce avea pe el, şi, totuşi, îşi spunea că Athos nu plecase de-acasă pentru un ceas, nici chiar pentru o zi. În felul cum Athos rostise cuvântul de rămas bun, despărțindu-se de Grimaud, se putea vedea că era vorba de o plecare pentru mai multă vreme. Toate acestea îi reveniră în minte o dată cu simțămintele de dragoste adâncă pentru Athos, o dată cu groaza de golul şi singurătatea ce cuprind totdeauna închipuirea oamenilor care iubesc; toate acestea, spunem, îl făcură pe cinstitul Grimaud să se simtă foarte trist şi mai ales foarte neliniştit.

Fără să-şi dea seama de ceea ce făcea de la plecarea stăpânului său, rătăcea singur prin toată casa, căutând, ca

să spunem aşa, urmele stăpânului, asemuindu-se în aceasta – căci tot ce e bun se aseamănă – câinelui care nu se nelinişteşte de lipsa stăpânului, ci numai i se face un urât de moarte. Dar cum, la instinctul animalului, Grimaud adăuga judecata omului, el se simțea cuprins în acelaşi timp şi de urât, şi de nelinişte. Negăsind nimic care să-i călăuzească gândurile, nevăzând nimic sau nedescoperind nimic care să-i potolească temerile, Grimaud începu să-şi î*nchipuie* ceea ce putuse să se întâmple. Dar închipuirea e izvorul sau, mai curând, supliciul inimilor bune. Într-adevăr, niciodată nu se întâmplă ca o inimă bună să gândească despre un prieten că e fericit sau că e voios. Niciodată porumbelul care şi-a luat zborul în văzduh nu-i trezeşte altceva decât groază porumbelului rămas în hulubărie. Grimaud trecu deci de la nelinişte la groază. Recapitulă tot ceea ce se petrecuse: scrisoarea lui d'Artagnan către Athos, scrisoare în urma căreia Athos păruse atât de abătut; apoi vizita lui Raoul la Athos, vizită în urma căreia Athos îşi pusese ordinele şi costumul de ceremonie; pe urmă, întrevederea aceea cu regele, întrevedere după care Athos se întorsese acasă atât de posomorât; pe urmă, discuția dintre tată şi fiu, discuție după care Athos îl îmbrățişase cu atâta tristețe pe Raoul, în timp ce acesta plecă atât de întristat la el acasă; în sfârşit, sosirea lui d'Artagnan muşcându-şi mustața, sosire în urma căreia domnul conte de La Fère se urcase în trăsură împreună cu d'Artagnan. Toate acestea alcătuiau o dramă în cinci acte, foarte limpede, mai ales pentru un analist de forța şi pătrunderea lui Grimaud. Şi, din capul locului, Grimaud recurse la mijloacele de prim ordin: se duse să caute în haina pe care o lăsase stăpânul său scrisoarea lui d'Artagnan. Această scrisoare se găsea încă acolo, şi iată care era conținutul ei:

Dragă prietene, Raoul a venit să-mi ceară lămuriri despre purtarea domnişoarei de La Vallière în timpul şederii tânărului nostru prieten la Londra. Eu însă sunt un biet căpitan de muşchetari ale cărui urechi sunt împuiate toată ziua cu strigăte de cazarmă şi cu ceea ce se vorbeşte pe coridoarele palatului. Dacă i-aş fi spus lui Raoul tot ce cred a şti, bietul băiat ar fi murit dintr-o dată; eu însă, care sunt în serviciul regelui, nu pot vorbi despre treburile regelui. Dacă inima te îndeamnă, fă-o tu! Lucrurile te privesc mai mult decât pe mine, şi aproape tot atât de mult ca şi pe Raoul.

Grimaud îşi smulse un firişor de păr din creştet. Şi-ar fi smuls el mai multe dacă ar fi avut o chică mai bogată! "Iată – îşi zise apoi – nodul enigmei. Fata şi-a făcut de cap. Ceea ce se spune despre ea şi despre rege e adevărat. Tânărul nostru stăpân e înşelat. Pesemne c-o ştie. Domnul conte s-a dus la rege şi i-a vorbit pe şleau. Pe urmă, regele l-a trimis pe domnul d'Artagnan să potolească lucrurile. Ah, Dumnezeule – îşi aminti Grimaud – domnul conte s-a întors acasă fără spadă!" Această descoperire făcu să i se umple fruntea de sudoare cumsecadelui om. Nu stătu să chibzuiască mai mult, ci-şi înfundă pălăria pe cap şi alergă la locuința lui Raoul.

După plecarea Louisei, Raoul îşi înăbuşise durerea, dacă nu dragostea, şi, silit să privească înainte pe acest drum primejdios spre care-l împingeau nebunia şi răzvrătirea, el îl văzu de la prima aruncătură de ochi pe tatăl său înfruntând împotrivirea regală, fiindcă Athos se hotărâse de la început să înfrunte această împotrivire. Într-o asemenea clipă de luminare şi înțelegere, nefericitul tânăr îşi aminti foarte bine semnele misterioase ale lui Athos, vizita neaşteptată a lui d'Artagnan, şi întreaga înlănțuire a acestei ciocniri dintre un prinț şi un supus apăru în fața ochilor săi îngroziți. D'Artagnan de serviciu, adică țintuit la postul său, nu venise,

firește, la Athos pentru plăcerea de a-l vedea pe acesta. El venise ca să-i spună ceva. Acest ceva, în împrejurări atât de potrivnice, nu putea fi decât o nenorocire sau o primejdie. Raoul se cutremură la gândul că fusese egoist, că uitase de tatăl său pentru dragostea lui, că, într-un cuvânt, căutase mângâierea visului sau a deznădejdii, atunci când era poate vorba să respingă atacul făţiş îndreptat împotriva lui Athos. Aceste gânduri îl făcură să sară de pe scaun. Îşi încinse repede spada şi alergă spre locuința tatălui său. Pe drum se lovi de Grimaud, care, pornit de la polul opus, se grăbea, cu aceeaşi însufleţire, să descopere adevărul. Cei doi oameni se uitară cu uimire unul la altul: erau şi unul şi altul pradă aceleiaşi năluciri urzite de închipuirea lor.

— Grimaud! strigă Raoul.

— Domnul Raoul! strigă Grimaud.

— Domnul conte e bine?

— L-ai văzut?

— Nu; unde e?

— Îl caut şi eu.

— Dar domnul d'Artagnan?

— A plecat împreună cu el.

— Când?

— La zece minute după plecarea dumneavoastră.

— Şi cum au plecat?

— Cu trăsura.

— Unde s-au dus?

— Nu ştiu.

— Tatăl meu a luat bani la dânsul?

— Nu.

— O spadă?

— Nu.

— Grimaud!

— Domnule Raoul!

— Mi se pare că domnul d'Artagnan a venit ca să...

— Ca să-l aresteze pe domnul conte, nu-i aşa?

— Da, Grimaud.

— Aş fi jurat că aşa e!

— Pe ce drum au apucat?

— Pe drumul spre chei.

— La Bastilia?

— Ah, Doamne, da!

— Repede, să alergăm fără zăbavă!

— Da, să alergăm.

— Dar încotro? zise deodată Raoul cu deznădejde.

— Să trecem pe la domnul d'Artagnan; poate vom afla ceva acolo.

— Nu; dacă s-au ascuns de mine fugind din casa tatălui meu, se vor ascunde pretutindeni. Să mergem la... Oh, Doamne, dar am înnebunit cu totul astăzi, bunul meu, Grimaud!

— Unde să mergem?

— Am uitat de domnul du Vallon.

— Domnul Porthos?

— Care mă aşteaptă! Ah, ți-am spus, am înnebunit cu totul astăzi!

— Care vă aşteaptă, unde?

— La schitul franciscan de la Vincennes!

— Ah, Doamne!... Din fericire, e lângă Bastilia.

— Haidem, repede!

— Domnule, să pun şeile pe cai.

— Da, prietene, du-te şi pune-le.

II

UNDE PORTHOS E CONVINS, FARĂ SĂ FI ÎNȚELES CEVA

Vrednicul nostru Porthos, credincios tuturor legilor vechiului cavalerism, se hotărâse să-l aştepte pe domnul de Saint-Aignan până la apusul soarelui. Şi cum de Saint-Aignan nu avea să vină, cum Raoul uitase să-şi prevină martorul şi cum aşteptarea începea să devină din ce în ce mai lungă şi mai plictisitoare, Porthos trimisese să i se aducă, prin paznicul unei porți, câteva sticle cu vin bun şi o halcă de carne, spre a-şi omorî mai uşor timpul, dând din când în când pe gât câte o înghițitură şi câte o îmbucătură. Ajunsese la ultimele dumicaturi, adică la cele din urmă firimituri, când Raoul îşi făcu apariția, însoțit de Grimaud, amândoi în goana cailor.

Porthos, zărind în lungul drumului pe cei doi călăreți atât de grăbiți, nu se îndoi nici o clipă că ei n-ar fi oamenii lui, şi, ridicându-se numaidecât din iarba în care se tolănise cu tot trupul, începu să-şi dezmorțească brațele şi genunchii, spunând:

— Ce înseamnă să ai bune obiceiuri! Nemernicul a venit, în sfârşit. Dacă aş fi plecat de aici, n-ar fi găsit pe nimeni, şi asta ar fi fost în folosul lui.

Apoi se rezemă într-un şold, luând o atitudine marțială, şi, cu o zvâcnire a trupului, îşi scoase înainte uriaşul său piept bombat. Dar, în locul lui de Saint-Aignan, îl văzu pe Raoul, care, cu gesturi deznădăjduite, se apropie strigând:

— Ah, dragă prietene, ah, iartă-mă! Ah, cât sunt de nenorocit!

— Raoul! exclamă Porthos foarte surprins.

— Eşti supărat pe mine? strigă Raoul repezindu-se să-l îmbrățişeze pe Porthos.

— Eu? De ce?

— Fiindcă te-am dat uitării. Dar, priveşte-mă, nu mai ştiu unde mi-e capul.

— Ei, haide, lasă!

— Dacă ai şti, prietene!

— L-ai ucis?

— Pe cine?

— Pe Saint-Aignan.

— Ah, dacă ar fi vorba numai de Saint-Aignan!

— Dar ce s-a mai întâmplat?

— Domnul conte de la La Fère trebuie că e arestat ceasul ăsta.

Porthos făcu o mişcare ce-ar fi năruit un zid.

— Arestat!... De cine?

— De d'Artagnan.

— Cu neputință! rosti Porthos.

— Şi totuşi acesta e adevărul – replică Raoul.

Porthos se întoarse către Grimaud ca omul care are nevoie de o altă confirmare. Grimaud făcu un semn din cap.

— Şi unde l-au dus? întrebă Porthos.

— Se pare că la Bastilia.

— Ce te face să crezi asta?

— Pe drum, am întrebat câțiva oameni, care au văzut trăsura trecând, iar alții au văzut-o intrând la Bastilia.

— Oh! Oh! murmură Porthos şi făcu doi paşi.

— Ce hotărăşti? întrebă Raoul.

— Eu? Nimic. Dar nu vreau ca Athos să rămână la Bastilia.

Raoul se apropie de bravul Porthos.

— Ştii că arestarea s-a făcut din ordinul regelui?

Porthos îl privi pe tânăr ca şi cum i-ar fi spus: "Şi ce-mi pasă mie?" Acest răspuns mut i se păru atât de limpede lui Raoul, încât nu mai întrebă nimic. Încălecă pe cal. Porthos, ajutat de Grimaud, făcu la fel.

— Să întocmim planul – zise Raoul.

— Da – răspunse Porthos – planul, aşa e, să-l întocmim.

Raoul scoase un oftat adânc şi se opri deodată.

— Ce ai? întrebă Porthos. Vreo slăbiciune?

— Nu, neputință. Suntem oare noi trei în stare să luăm cu asalt Bastilia?

— Ah, dacă d'Artagnan ar fi aici, n-aş spune nu – răspunse Porthos.

Raoul se simți cuprins de admirație văzând această vitejească încredere, ce nu era departe de a părea naivă. Iată-i dar pe aceşti bărbați faimoşi, care, în trei sau în patru, înfruntau armate sau atacau fortărețe! Aceşti bărbați care speriaseră moartea şi care, supraviețuind unui veac în ruine, erau încă mai tari decât cei mai vajnici dintre tineri.

— Domnule – îi spuse el lui Porthos – dumneata mă faci să mă gândesc la ceva: trebuie să-l vedem cu orice chip pe domnul d'Artagnan.

— Fără doar şi poate.

— Trebuie să se fi întors acasă, după ce-l va fi condus pe tatăl meu la Bastilia.

— Să întrebăm mai întâi la Bastilia – zise Grimaud, care vorbea rar, dar cu temei.

Într-adevăr, se grăbiră să ajungă la poarta închisorii. Una din acele întâmplări pe care Dumnezeu le scoate în calea oamenilor de mare voință făcu ca Grimaud să zărească în aceeaşi clipă trăsura, ce tocmai cotea pe poarta cea mare a punții mobile. Era în momentul când, după cum am văzut, d'Artagnan se întorcea de la rege. În zadar se grăbi Raoul să ajungă din urmă trăsura şi să vadă cine se afla înăuntru. Caii se opriseră dincolo de poarta cea mare, care se închise din nou, în timp ce o strajă ce făcea de pază întinse muscheta chiar în nasul calului lui Raoul. Tânărul se răsuci pe loc,

fericit că dăduse cu ochii de trăsura în care se aflase, de bună seamă, tatăl său.

— I-am dat de urmă – zise Grimaud.

— Dacă vom aştepta puțin, nu încape îndoială că va ieşi iar, nu-i aşa, prietene?

— Afară numai dacă nu va fi şi d'Artagnan închis – răspunse Porthos – atunci totul e pierdut.

Raoul nu spuse nimic. Orice era cu putință. Îl sfătui pe Grimaud să ducă şi să lege caii în ulicioara Jean-Beausire, pentru a trezi mai puține bănuieli, iar el, cu privirea lui pătrunzătoare, începu să pândească ieşirea lui d'Artagnan sau a trăsurii cu pricina. Era lucrul cel mai bun de făcut. Într-adevăr, nu trecură douăzeci de minute, că poarta se deschise din nou şi trăsura reapăru dinăuntru. O sclipire a geamurilor îl împiedică pe Raoul să distingă figurile celor ce se aflau în caleaşcă. Grimaud jură însă că văzuse două persoane şi că stăpânul lui era una dintre ele. Porthos se uita pe rând când la Raoul, când la Grimaud, trăgând nădejde să ghicească ce aveau de gând.

— E limpede – zise Grimaud – că dacă domnul conte e în trăsură, înseamnă ori că e pus în libertate, ori că e dus la altă închisoare.

— Vom vedea asta după drumul pe care va apuca – răspunse Porthos.

— Dacă e pus în libertate – adăugă Grimaud – îl vor duce acasă.

— Aşa e – întări Porthos.

— Trăsura n-o ia pe drumul spre casă – constată Raoul.

Într-adevăr, caii cotiră şi dispărură în mahalaua Saint-Antoine.

— După ei! strigă Porthos. Vom opri trăsura în cale şi-i vom spune lui Athos să fugă.

— Răzvrătire! murmură Raoul.

Porthos îi aruncă lui Raoul o a doua privire, mai dârză decât cea dintâi. Raoul nu-i răspunse decât înfigând pintenii în coastele calului. Peste câteva clipe, cei trei călăreți ajunseră din urmă trăsura, şi mergeau atât de aproape de ea, încât răsuflările cailor abureau pereții caleştii. D'Artagnan, ale cărui simțuri erau veşnic treze, auzi tropotul cailor. Era tocmai în clipa când Raoul îi spunea lui Porthos s-o ia înaintea trăsurii, pentru a vedea cine era persoana care-l însoțea pe Athos. Porthos se supuse, dar nu putu să vadă nimic: perdelele de la geamuri erau trase. Raoul fu cuprins de mânie şi nerăbdare. El înțelese că însoțitorii lui Athos căutau să rămână nevăzuți şi se hotărî să facă totul spre a dezvălui misterul. Pe de altă parte, d'Artagnan îl recunoscuse foarte bine pe Porthos; îl recunoscuse, de asemenea, prin crăpătura perdelei, şi pe Raoul şi-l încunoştiință pe conte de rezultatul observațiilor lui. Aşteptau să vadă dacă Porthos şi Raoul aveau să ducă lucrurile până la capăt. Ceea ce nu întârzie să se întâmple. Raoul, cu pistolul în mână, sări pe spinarea primului cal al trăsurii şi-i porunci surugiului să oprească. Porthos îl înhăță pe surugiu de umăr şi-l aruncă de pe capră. Grimaud se şi repezi să deschidă uşa trăsurii, care se oprise din mers. Raoul îşi desfăcu brațele, strigând:

— Domnule conte! Domnule conte!

— Ei bine, tu eşti, Raoul? exclamă Athos, beat de fericire.

— Nu-i rău! adăugă d'Artagnan cu un hohot de râs.

Şi amândoi îi îmbrățişară pe tânăr şi pe Porthos, care pusese mâna pe ei.

— Bravul meu Porthos! Minunat prieten! strigă Athos. Totdeauna tu!

— Are tot douăzeci de ani! exclamă d'Artagnan. Bravo, Porthos!

— Drace! răspunse Porthos oarecum încurcat. Şi noi care credeam că sunteți arestați!

— În vreme ce – adăugă Athos – nu e vorba decât de o plimbare în trăsura domnului d'Artagnan.

— Vă urmărim de când ați ieşit de la Bastilia – rosti Raoul pe un ton bănuitor, ce suna puțin a mustrare.

— Unde am fost să luăm masa cu acel cumsecade domn Baisemeaux. Îți mai aduci aminte de Baisemeaux, Porthos?

— La naiba, foarte bine!

— L-am văzut acolo şi pe Aramis.

— La Bastilia?

— Am cinat împreună.

— Ah! făcu Porthos răsuflând uşurat.

— Ne-a spus o mie de lucruri pentru tine.

— Mulțumesc!

— Unde se duce domnul conte? întrebă Grimaud, pe care stăpânul lui îl răsplătise cu un zâmbet.

— Ne ducem acasă, la Blois.

— Cum aşa?... De-a dreptul?

— De-a dreptul.

— Fără bagaje?

— Ei, Doamne, Raoul se va însărcina să mi le trimită acolo, sau să mi le aducă el însuşi când va veni, dacă va mai veni pe-acasă.

— Dacă nimic nu-l mai opreşte la Paris – zise d'Artagnan cu o privire hotărâtă şi tăioasă ca oțelul, dar nu mai puțin dureroasă, întrucât ea îi redeschidea rănile bietului tânăr – va face bine să te urmeze, Athos.

— Nimic nu mă mai opreşte la Paris – răspunse Raoul.

— Atunci, să mergem – rosti numaidecât Athos.

— Şi domnul d'Artagnan?

— Oh, eu îl voi însoți pe Athos până la marginea oraşului, apoi mă voi reîntoarce cu Porthos.

— S-a făcut – încuviință acesta.

— Haide, fiul meu – spuse contele trecându-şi brațul pe după grumazul lui Raoul, spre a-l trage în trăsură, şi strângându-l lângă el. Grimaud – urmă contele – tu întoarce-te încet la Paris, cu calul tău şi cu cel al domnului du Vallon; căci eu şi cu Raoul vom încăleca aici pe cai, lăsând trăsura acestor doi domni, spre a-i duce la Paris; apoi, odată ajuns acasă, îmi vei strânge toate lucrurile, scrisorile, şi le vei trimite la conacul nostru.

— Dar – observă Raoul, care încerca să-l facă pe conte să vorbească – dacă vei mai veni la Paris, nu vei mai avea nici albituri, nici haine, şi le vei duce lipsa.

— Bănuiesc, Raoul, că multă vreme de aici încolo nu voi mai da pe la Paris. Ultima călătorie făcută aici nu mă îndeamnă să mă mai întorc vreodată.

Raoul înclină capul şi nu mai spuse nimic. Athos coborî din trăsură şi încălecă pe calul care-l adusese pe Porthos; animalul părea foarte mulțumit de această schimbare.

Se îmbrățişară, îşi strânseră mâinile, îşi făcură mii de mărturii de prietenie veşnică. Porthos făgădui să petreacă o lună la Athos, cu prilejul primului său răgaz. D'Artagnan spuse că-şi va folosi în acelaşi scop primul său concediu; apoi, îmbrățişându-l pe Raoul pentru ultima oară, îi zise:

— Băiatule, îți voi scrie.

Era totul în aceste cuvinte ale lui d'Artagnan, care nu scria niciodată. Raoul fu mişcat până la lacrimi. Se smulse din brațele muşchetarului şi porni la drum. D'Artagnan se urcă în trăsură alături de Porthos.

— Ei bine, scumpe prietene – zise el – iată o zi mare!

— Aşa e – răspunse Porthos.

— Trebuie să fii frânt de oboseală.

— Nu prea. Totuşi, mă voi culca devreme, ca să fiu pregătit pentru mâine dimineață.

— Dar pentru ce?

— Drace, ca să termin ceea ce-am început!

— Mă faci să mă cutremur, prietene. Te văd tare nelinişţit. Ce naiba ai început şi n-ai terminat încă?

— Ascultă: Raoul nu s-a bătut. Trebuie să mă bat deci eu.

— Cu cine?... Cu regele?

— Cum cu regele? strigă Porthos uluit.

— Ei da, copil bătrân, cu regele!

— Dar îți spun că e vorba de domnul de Saint-Aignan!

— Tocmai asta voiam să-ți spun şi eu. Bătându-te cu acest gentilom, e ca şi cum ai scoate spada împotriva regelui.

— Ah! exclamă Porthos făcând ochii mari. Eşti sigur?

— La dracu!

— Ei bine, atunci cum să închei treaba asta?

— Vom căuta să ne ospătăm din belşug, Porthos. Masa căpitanului de muşchetari e plină de bunătăți. Acolo te vei întâlni cu frumosul de Saint-Aignan şi vei bea în sănătatea lui.

— Eu? strigă Porthos cu scârbă.

— Cum – zise d'Artagnan – nu vrei să bei în sănătatea regelui?

— Mii de draci, dar eu nu-ți vorbesc de rege! Îți vorbesc de domnul de Saint-Aignan!

— Eu însă îți repet că e acelaşi lucru.

— Eh, atunci se schimbă treaba – zise Porthos învins.

— M-ai înțeles deci, nu-i aşa?

— Nu înțeleg nimic – răspunse Porthos – dar mi-e totuna.

— Da, totuna – încheie d'Artagnan. Haidem la masă, Porthos.

III

SOCIETATEA DOMNULUI BAISEMEAUX

Cititorii n-au uitat că, plecând de la Bastilia, d'Artagnan şi contele de La Fère îl lăsaseră acolo pe Aramis, în tovărăşia lui Baisemeaux.

Baisemeaux nu băgă câtuşi de puţin de seamă că, după plecarea celor doi oaspeţi, convorbirea suferi de lipsa lor. El socotea că vinul de desert, şi mai ales cel de la Bastilia, era minunat; el socotea, spunem, că vinul de desert era un stimulent cât se poate de bun pentru a-l face pe un om fără prihană să-şi dea drumul gurii. Îl cunoştea însă destul de puţin pe înălţimea sa, care niciodată nu era mai impenetrabil ca la desert. În schimb, înălţimea sa îl cunoştea perfect pe domnul Baisemeaux şi trăgea nădejde să-l facă pe guvernator să vorbească tocmai datorită mijlocului pe care acesta îl considera cel mai nimerit.

Convorbirea, fără a lâncezi în aparenţă, lâncezea deci în realitate; căci Baisemeaux nu numai că vorbea aproape singur, dar nu vorbea decât despre această ciudată întâmplare a întemniţării lui Athos, urmată de acel ordin atât de grabnic de a-l repune în libertate. Baisemeaux, de altminteri, observase că cele două ordine, ordinul de arestare şi ordinul de punere în libertate, erau amândouă scrise de mâna regelui. Or, regele nu-şi dădea osteneala să scrie asemenea ordine decât în împrejurări ce ieşeau din comun. Faptul acesta era foarte interesant, şi mai ales foarte încâlcit pentru Baisemeaux; dar cum totul era foarte limpede pentru Aramis, acesta nu dădea evenimentului aceeaşi însemnătate pe care i-o dădea bunul guvernator. Afară de asta, Aramis rareori se obosea să vină până aici pentru un lucru de nimic; şi el nu-i spusese încă domnului Baisemeaux pentru ce anume se obosise să vină acum. Aşa că, în momentul când

Baisemeaux atingea punctul cel mai vrednic de luat în seamă al cuvântării sale, Aramis îl întrerupse deodată:

— Spune-mi, dragă domnule Baisemeaux – îl întrebă el – dumneata n-ai alte distracții la Bastilia decât acelea la care am luat şi eu parte în timpul celor două sau trei vizite pe care am avut cinstea de a ți le face?

Întrebarea era atât de neaşteptată, încât guvernatorul, ca o morişcă de vânt ce primeşte deodată o impulsionare opusă curentului obişnuit, rămase cu totul înmărmurit.

— Distracții? zise el. Dar ele nu-mi lipsesc niciodată, monseniore.

— Oh, cu atât mai bine! Şi în ce constau ele?

— Apăi, sunt de tot soiul.

— Vizite, fără îndoială!

— Vizite? Nu. Vizitele nu se obişnuiesc la Bastilia.

— Cum adică, vizitele sunt rare?

— Foarte rare.

— Chiar în ce priveşte societatea dumitale?

— Ce înțelegeți prin societatea mea?... Deținuții mei?

— Oh, nu! Deținuții dumitale... Ştiu că dumneata le faci lor vizite, iar nu ei dumitale. Înțeleg prin societatea dumitale, dragă domnule Baisemeaux, lumea din care faci parte.

Baisemeaux îl privi în albul ochilor pe Aramis; apoi, ca şi cum ceea ce presupusese o clipă era cu neputință, zise:

— Oh, societatea mea e foarte restrânsă în prezent. Ca să vă mărturisesc adevărul, scumpe domnule d'Herblay, vizitele la Bastilia li se par neplăcute şi plictisitoare oamenilor de lume. Cât despre femei, ele nu vin să mă vadă aici decât cu o anumită groază, pe care numai eu ştiu cât mă chinuiesc ca să le-o potolesc cât de cât. Într-adevăr, cum să nu se sperie, sărmanele de ele, când văd aceste turnuri posomorâte şi când se gândesc că în ele stau nişte bieți deținuți care...

Şi, pe măsură ce ochii lui Baisemeaux se ațintеau asupra chipului lui Aramis, limba bunului guvernator se încurca tot mai mult în gură, în aşa fel că până la urmă i se încleştă cu totul.

— Nu, nu m-ai înțeles, dragă domnule Baisemeaux – zise Aramis – nu m-ai înțeles... Nu vorbesc de societate în general, ci de o societate mai apropiată, din care, în sfârşit, faci parte.

Baisemeaux scăpă aproape din mână paharul cu vin roşu pe care se pregătea să-l ducă la buze.

— Din care fac parte? întrebă el.

— Ei da, fără îndoială, din care faci parte – repetă Aramis cu cel mai desăvârşit sânge rece. Căci nu eşti oare membru al unei societăți secrete, dragă domnule Baisemeaux?

— Secrete?

— Secrete sau misterioase.

— Oh, domnule d'Herblay!...

— Haide, nu te codi.

— Dar credeți-mă că...

— Cred ceea ce ştiu.

— Vă jur!...

— Ascultă-mă, scumpe domnule Baisemeaux, eu spun da, dumneata spui nu; unul dintre noi e în mod obligatoriu de partea adevărului, iar celălalt e neapărat în fals.

— Ei bine?

— Ei bine, o să dăm totul pe față numaidecât.

— Să vedem – zise Baisemeaux – să vedem.

— Bea-ți paharul de vin, domnule Baisemeaux! îl îndemnă Aramis. Ce naiba, pari foarte speriat!

— Nu, nu, câtuşi de puțin, nu.

— Bea atunci.

Baisemeaux bău, dar înghiți cu noduri.

— Ei bine – reluă Aramis – dacă, ziceam, nu faci parte din nici o societate secretă, sau misterioasă, cum vrei, denumirea n-are nici o importanță, dacă, zic, nu faci parte dintr-o societate de acest fel, ei bine, nu vei înțelege o iotă din ceea ce am să-ți spun, asta e totul.

— Oh, fiți sigur de mai înainte că n-am să înțeleg nimic!

— E minunat atunci.

— Încercați, să vedem.

— Tocmai asta vreau să şi fac. Dacă, dimpotrivă, eşti membru al acestei societăți, ai să-mi răspunzi numaidecât prin da sau nu.

— Puneți întrebarea – zise Baisemeaux tremurând.

— Căci vei fi de acord, scumpe domnule Baisemeaux urmă Aramis cu aceeaşi voce netulburată – ca fiind de la sine înțeles, că nu poți face parte dintr-o societate, nu te poți bucura de foloasele pe care societatea le acordă afiliaților ei, fără să-ți asumi în schimb anumite mici obligații.

— Într-adevăr – bolborosi Baisemeaux – aşa ar fi dacă...

— Ei bine – continuă Aramis – în societatea despre care îți vorbeam şi din care, după cât se pare, dumneata nu faci parte...

— Dați-mi voie – îl întrerupse Baisemeaux – n-aş vrea totuşi să spun în mod absolut că...

— Există un angajament pe care şi l-au luat toți guvernatorii şi căpitanii de fortărețe afiliați ordinului.

Baisemeaux păli.

— Acest angajament – reluă Aramis cu glas hotărât – iată-l!

Baisemeaux se ridică, pradă unei tulburări de nedescris.

— Să auzim, domnule d'Herblay – murmură el – să auzim.

Aramis spuse atunci, sau mai degrabă recită paragraful următor, cu acelaşi glas cu care ar fi citit dintr-o carte:

— "Orice guvernator sau căpitan de fortăreață va lăsa să intre când va fi nevoie, şi la cererea deținutului, un duhovnic afiliat ordinului".

Se opri. Baisemeaux era palid tot şi tremura atât de tare, încât îți făcea milă să-l vezi.

— Este sau nu textul angajamentului? întrebă Aramis pe un ton potolit.

— Monseniore!... rosti Baisemeaux.

— Ah, bine, mi se pare că începi să înțelegi.

— Monseniore – strigă Baisemeaux – nu vă jucați astfel cu bietul meu cuget; mă socotesc prea puțin lucru față de domnia voastră, dacă vă ispiteşte reaua dorință de a-mi smulge micile taine ale administrației mele.

— Oh, nu, te înşeli, domnule Baisemeaux; nu micile taine ale administrației dumitale vreau să le cunosc, ci pe acelea ale conştiinței dumitale.

— Ei bine, dacă e vorba de conştiința mea, treacă-meargă, scumpe domnule d'Herblay. Dar aveți în vedere situația mea, care nu e tocmai obişnuită.

— Nu e tocmai obişnuită, dragă domnule – urmă Aramis fără cruțare – dacă faci parte din această societate; ea este însă foarte normală dacă, dezlegat de orice angajament, n-ai de dat socoteală decât în fața regelui.

— Ei bine, domnule, ei bine, da, eu nu mă supun decât regelui. Cui, Doamne iartă-mă, vreți să i se supună un gentilom francez, dacă nu regelui?

Aramis nu făcu nici o mişcare; dar, cu glasul lui blând, zise:

— E plăcut pentru un gentilom francez, pentru un prelat al Franței, să-l audă vorbind cu atâta loialitate pe un om cu meritele dumitale, dragă domnule Baisemeaux.

— Vă îndoiați cumva de mine, domnule?

— Eu? Oh, nu!

— Aşadar, nu vă îndoiți?

— Nu mă îndoiesc că un bărbat ca dumneata – zise Aramis cu seriozitate – îşi slujeşte în chip cinstit stăpânii pe care şi i-a ales de bună voie.

— Stăpânii? strigă Baisemeaux foarte mirat.

— Am zis stăpânii.

— Domnule d'Herblay, glumiți, nu-i aşa?

— Da, înțeleg, e o situație mai grea să ai mai mulți stăpâni, decât dacă ai avea unul singur, dar această încurcătură vine de la dumneata, dragă domnule Baisemeaux; eu n-am nici o vină.

— Nu, de bună seamă – bâigui bietul guvernator, mai încurcat ca oricând. Dar ce faceți? Vă ridicați?

— Precum vezi.

— Plecați?

— Plec, da.

— Dar ce ciudat vă purtați cu mine, monseniore!

— Ciudat, eu? Unde vezi dumneata asta?

— Spuneți, ați jurat să mă supuneți la chinuri?

— Nu, şi mi-ar părea tare rău de-ar fi aşa.

— Atunci mai stați.

— Nu pot.

— De ce?

— Fiindcă nu mai am ce să fac aici, şi, dimpotrivă, am treburi în alte părți.

— Treburi, atât de târziu?

— Da. Înțelege, dragă domnule Baisemeaux, ca mi s-a spus, acolo de unde vin: "Orice guvernator sau căpitan va lăsa să intre când va fi nevoie, şi la cererea deținutului, un duhovnic afiliat ordinului". Şi am venit; dumneata nu înțelegi

însă ce vreau să spun, de aceea mă întorc să le spun oamenilor mei că s-au înşelat şi să mă trimită în altă parte.

— Cum! Dumneavoastră sunteți?... strigă Baisemeaux privindu-l pe Aramis cu un aer aproape îngrozit.

— Duhovnicul afiliat ordinului – răspunse Aramis fără să-şi schimbe glasul.

Dar, oricât de blajine ar fi fost aceste vorbe, ele avură asupra bietului guvernator efectul unui trăsnet. Baisemeaux se îngălbeni, şi i se păru că frumoşii ochi ai lui Aramis erau două spade de foc ce i se înfigeau până în adâncul inimii.

— Duhovnicul! murmură el. Dumneavoastră, monseniore, duhovnicul ordinului?

— Da, eu; dar nu mai avem nimic de vorbit împreună, de vreme ce dumneata nu eşti afiliat.

— Monseniore...

— Şi-mi dau seama că, nefiind afiliat, refuzi să îndeplineşti poruncile.

— Monseniore – repetă Baisemeaux – vă rog, aveți bunătatea şi mă ascultați.

— Le ce bun?

— Monseniore, nu zic că nu fac de loc parte din ordin...

— Ah! Ah!

— Nu spun că nu vreau să mă supun.

— Ceea ce s-a petrecut seamănă totuşi cu o nesupunere, domnule Baisemeaux.

— Oh, nu, monseniore, nu; voiam numai să mă încredințez că...

— Ce voiai să te încredințezi? zise Aramis pe un ton de supremă dojană.

— Nimic, monseniore. Baisemeaux coborî vocea şi se înclină în fața prelatului. Eu sunt totdeauna, pretutindeni, la voia stăpânilor mei – zise el – însă...

— Foarte bine! Aşa îmi placi mai mult, domnule.

Aramis se aşează din nou pe scaun şi întinse paharul spre Baisemeaux, care nu fu în stare să i-l umple, atât de tare îi tremura mâna.

— Ai spus *însă* – reluă Aramis.

— Însă – continuă bietul om – nefiind prevenit, nu puteam să mă aştept...

— Oare Evanghelia nu spune: "Vegheați, căci clipa numai Dumnezeu o cunoaşte"? Oare prescripțiile ordinului nu spun: "Vegheați, căci ceea ce eu vreau, voi trebuie să vreți totdeauna"? Şi ce te făcea să nu-l aştepți pe duhovnic, domnule Baisemeaux?

— Faptul că în momentul de față nici un deținut nu e bolnav la Bastilia, monseniore.

Aramis ridică din umeri.

— Ce ştii dumneata? zise el.

— Dar mi se pare că...

— Domnule Baisemeaux – îl întrerupse Aramis, răsucindu-se pe scaunul său – iată valetul dumitale care vrea să-ți spună ceva.

În acea clipă, valetul lui Baisemeaux apăru, într-adevăr, în pragul uşii.

— Ce este? întrebă cu o tresărire Baisemeaux.

— Domnule guvernator – răspunse valetul – vi s-a adus raportul medicului închisorii.

Aramis îl privi pe Baisemeaux cu ochiul lui limpede şi sigur.

— Ei bine, să intre cel ce l-a adus – zise el.

Mesagerul intră, salută şi depuse raportul. Baisemeaux îşi aruncă ochii peste el şi, ridicând fața, zise cu surprindere:

— Cel de la al doilea Bertaudière e bolnav!

— Spuneai deci, dragă domnule Baisemeaux, că toată lumea e sănătoasă în hotelul dumitale? zise Aramis cu un aer galeş.

Şi sorbi o înghiţitură de vin, fără a-şi lua ochii de la Baisemeaux. Atunci guvernatorul, făcând un semn din cap către mesager, şi după ce acesta ieşi, zise, tremurând întruna:

— Cred însă că în paragraf scrie: "La cererea deţinutului", nu?

— Da, aşa este – răspunse Aramis. Dar ia vezi ce vrea acela, dragă domnule Baisemeaux.

Într-adevăr, un sergent îşi vârâse capul prin deschizătura uşii.

— Ce mai e? strigă Baisemeaux. Nu puteţi să mă lăsaţi în pace zece minute?

— Domnule guvernator – zise sergentul – bolnavul de la al doilea Bertaudière i-a spus temnicerului să vă ceară să-i trimiteţi un duhovnic.

Baisemeaux era gata să cadă pe spate. Aramis binevoi să-l sprijine, după cum binevoise să-l înspăimânte.

— Ce să-i răspund? întrebă Baisemeaux.

— Păi, ce vrei dumneata – îi spuse Aramis, încreţindu-şi buzele. Asta te priveşte: nu sunt eu guvernatorul Bastiliei.

— Spune-i – zise tare Baisemeaux – spune-i deţinutului că va avea ceea ce cere.

Sergentul ieşi.

— Oh, monseniore, monseniore – murmură Baisemeaux – cum aş fi putut bănui?... Cum aş fi putut să prevăd?

— Cine ţi-a spus că trebuia să bănuieşti? Cine te-a rugat să prevezi? răspunse Aramis pe un ton disprețuitor. Ordinul bănuieşte, ordinul ştie, ordinul prevede: nu e destul atâta?

— Ce porunciţi acum? întrebă Baisemeaux.

— Eu? Nimic. Nu sunt decât un biet preot, un simplu duhovnic. Aştept ordinul dumitale, ca să mă duc să-l văd pe bolnav.

— Oh, monseniore, nu vă ordon, vă rog să vă duceți!

— Prea bine. Atunci, condu-mă.

IV

DEȚINUTUL

După această ciudată transformare a lui Aramis în duhovnic al ordinului, Baisemeaux nu mai era acelaşi om. Până atunci, Aramis fusese pentru vrednicul guvernator un prelat căruia îi datora respect, un prieten căruia îi datora recunoştință; dar o dată cu descoperirea ce-i răvăşise toate gândurile, el devenise un inferior, iar Aramis un şef. Aprinse el însuşi un fanai, chemă un purtător de chei şi, întorcându-se către Aramis, zise:

— La ordinele monseniorului.

Aramis se mulțumi să facă un semn din cap, care voia să spună: "Prea bine!", şi un semn cu mâna, care voia să spună: "După dumneata!" Baisemeaux porni înainte. Aramis îl urmă.

Era o frumoasă noapte înstelată; paşii celor trei oameni răsunau pe lespezile coridoarelor şi zornăitul cheilor atârnate la brâul temnicerului se auzea până în vârfurile turnurilor, ca pentru a reaminti deținuților că libertatea era departe de ei.

S-ar fi zis că schimbarea ce se produsese în Baisemeaux ajunsese până la deținut. Temnicerul cu cheile, acelaşi care, la prima vizită a lui Aramis, se arătase atât de curios şi punea mereu întrebări, devenise acum nu numai mut, dar chiar nepăsător. Îşi ținea capul în jos şi parcă se temea să-şi desfunde urechile.

Ajunseră astfel la turnul Bertaudière, ale cărui două etaje fură urcate în tăcere, cu o anumită încetineală, căci Baisemeaux, cu toate că se supunea, era totuşi departe de a

arăta vreo tragere de inimă în această supunere. În sfârşit, se opriră în faţa uşii. Temnicerul nu fu nevoit să mai caute cheia, o avea pregătită. Uşa se deschise. Baisemeaux dădu să intre la deţinut; dar, oprindu-l în prag, Aramis îi spuse:

— Nu scrie nicăieri că guvernatorul trebuie să asculte spovedania deţinutului.

Baisemeaux se înclină şi-i făcu loc să treacă lui Aramis, care luă fanalul din mâna temnicerului şi intră; apoi, cu un gest, făcu semn să se închidă uşa în urma lui. O clipă, rămase în picioare, cu urechea aţintită, ascultând dacă Baisemeaux şi temnicerul se îndepărtau; pe urmă, după ce se încredinţă, prin descreşterea zgomotului, că ei părăsiseră turnul, puse fanalul pe masă şi-şi roti privirea în jur. Pe un pat acoperit cu postav verde, la fel cu toate celelalte paturi de la Bastilia, atât doar că era mai nou, sub nişte perdele largi şi pe jumătate trase, stătea întins tânărul în preajma căruia noi l-am mai introdus o dată pe Aramis. Conform regulilor din închisoare, osânditul se afla în întuneric. La ceasul stingerii, el a trebuit să sufle în lumânare. Se vedea că era un deţinut favorizat, deoarece se bucura de rarul privilegiu de a ţine lumina aprinsă până în momentul când se suna stingerea. Lângă pat se afla un jilţ larg de piele, cu picioarele răsucite, pe care era întins un costum de o curăţenie deosebită. O măsuţă, fără pene, fără cărţi, fără hârtii, fără cerneală, stătea tristă şi părăsită lângă fereastră. Câteva farfurii, pline încă, arătau că deţinutul abia se atinsese de bucatele ce-i fuseseră aduse.

Aramis îl văzu pe tânăr întins pe pat, cu faţa pe jumătate acoperită de cele două braţe. Sosirea vizitatorului nu-l făcu să-şi schimbe poziţia; aştepta sau dormea. Aramis aprinse lumânarea cu lumina de la fanalul său, împinse încet jilţul şi se

apropie de pat cu un vădit amestec de curiozitate şi respect. Tânărul ridică uşor capul.

— Ce doreşti de la mine? întrebă el.

— N-ai cerut un duhovnic?

— Ba da.

— Eşti cumva bolnav?

— Da.

— Bolnav rău?

Tânărul îşi îndreptă ochii pătrunzători spre Aramis şi zise:

— Îți mulțumesc. Apoi, după o clipă de tăcere, adăugă: Parcă te-am mai văzut o dată.

Aramis se înclină. Fără îndoială, cercetarea pe care o făcu deținutul, descoperirea acestui caracter plin de răceală, şiretenia şi puterea de dominare zugrăvite pe chipul episcopului de Vannes erau puțin liniştitoare în situația în care se afla tânărul, căci se grăbi să spună:

— Mă simt mai bine.

— Atunci? întrebă Aramis.

— Atunci, simțindu-mă mai bine, nu cred că mai am nevoie de duhovnic.

— Nici chiar de harul de care îți dădea de veste bilețelul pe care l-ai găsit în pâine?

Tânărul tresări; dar înainte de a apuca să răspundă da sau nu, Aramis adăugă:

— Nici chiar de acel ecleziast din gura căruia aştepți să auzi o destăinuire de mare însemnătate?

— Dacă-i aşa – zise tânărul lăsându-şi din nou capul pe pernă – atunci e altceva: ascult.

Aramis îl privi apoi cu mai multă atenție şi fu surprins de aerul acela de maiestate simplă şi firească.

— Ia loc, domnule – zise deținutul.

Aramis se supuse, făcând o plecăciune.

— Cum o duci la Bastilia? întrebă episcopul.

— Foarte bine.

— Nu te simți rău aici?

— Nu.

— Nu tânjeşti după nimic?

— După nimic.

— Nici măcar după libertate?

— Ce numeşti dumneata libertate, domnule? întrebă deținutul cu accentul omului ce se pregăteşte pentru o luptă.

— Numesc libertate florile, aerul, lumina zilei, stelele, fericirea de a alerga oriunde te-ar mâna picioarele dumitale sprintene, de douăzeci de ani.

Tânărul surâse; era greu de spus dacă era un surâs de resemnare sau de dispreț.

— Priveşte – zise el – am aici, în acest vas japonez, doi trandafiri, doi frumoşi trandafiri, rupți ieri seara, abia îmbobociți, din grădina guvernatorului; au înflorit azi-dimineață, deschizându-şi sub ochii mei corolele lor purpurii; din fiecare cută a petalelor se înalță un parfum îmbătător; camera mea e plină de miresme. Aceşti doi trandafiri, priveşte-i, sunt cei mai frumoşi trandafiri; şi trandafirii sunt cele mai frumoase flori. Pentru ce vrei să doresc alte flori, de vreme ce le am aici pe cele mai frumoase dintre toate?

Aramis se uită la tânăr cu nedumerire.

— Dacă florile înseamnă libertate – reluă captivul cu tristețe – atunci mă bucur de libertate, pentru că am aceste flori.

— Oh, dar aerul? zise Aramis. Aerul atât de trebuincios vieții?

— Ei bine, domnule – răspunse deținutul – apropie-te de fereastră; e deschisă. Între cer şi pământ, vântul îşi deapănă vârtejurile de gheață, de foc, de aburi fierbinți sau de adieri

răcoroase. Aerul care vine de acolo îmi mângâie fața, când, urcat pe acest jilț, ridicat pe spătarul lui, cu brațul îndoit în jurul vergelelor de la fereastră, îmi închipui că înot în vid.

Fruntea lui Aramis se întuneca pe măsură ce tânărul îi spunea toate acestea.

— Lumina? continuă el. Am mai mult decât lumină, am soarele – un prieten care vine să mă viziteze în fiecare zi, fără permisiunea guvernatorului, fără să fie însoțit de temnicer. Intră pe fereastră, aşterne în camera mea o dungă mare de lumină, ce porneşte chiar de la fereastră şi se întinde spre patul meu, până la ciucurii perdelelor. Această dungă luminoasă creşte de la ceasurile zece până la amiază şi descreşte de la ceasurile unu până la trei, încet, ca şi cum, grăbindu-se să vină, îi pare rău că trebuie să mă părăsească. Când ultima sa rază dispare, m-am bucurat patru ceasuri întregi de prezența lui. Nu e oare de ajuns atâta? Mi s-a spus că sunt nenorociți care sapă în piatră, lucrători care muncesc în mine şi care nu văd niciodată soarele.

Aramis îşi şterse fruntea.

— Cât despre stele, care sunt atât de plăcute la vedere – urmă tânărul – ele se aseamănă toate, numai că nu au aceeaşi strălucire şi aceeaşi mărime. Eu sunt un favorizat; căci, dacă n-ai fi aprins acum această feştilă, ai fi putut să vezi frumoasa stea pe care o priveam din patul meu la venirea dumitale şi a cărei scânteiere îmi mângâia ochii.

Aramis înclină capul; se simțea copleşit sub valul amar al acestei sumbre filozofii care este religia captivității.

— Iată dar, în ce priveşte florile, aerul, lumina şi stelele – zise tânărul cu aceeaşi linişte desăvârşită. Mai rămâne plimbarea. Nu mă plimb oare, toată ziua, prin grădina guvernatorului, dacă e timp frumos, sau aici, dacă plouă; la răcoare, dacă e cald, la căldură, dacă e frig, grație sobei mele

pe vreme de iarnă? Ah, crede-mă, domnule – adăugă deținutul cu o expresie ce nu era lipsită de o anumită amărăciune – oamenii au făcut pentru mine tot ce poate să spere, tot ce poate să dorească o ființă omenească.

— Oamenii, fie! zise Aramis înălțând capul. Dar mi se pare că dumneata ai uitat de Dumnezeu.

— Am uitat, într-adevăr, de Dumnezeu – răspunse deținutul fără să se tulbure. Dar pentru ce-mi spui asta? La ce bun să le vorbeşti de Dumnezeu deținuților?

Aramis îl privi în față pe acest tânăr ciudat, care avea resemnarea unui martir sub zâmbetul unui ateu.

— Oare nu se află Dumnezeu în toate lucrurile? murmură el pe un ton de mustrare.

— Spune, mai bine, la capătul tuturor lucrurilor – răspunse tânărul cu hotărâre.

— Fie! rosti Aramis. Dar să ne întoarcem la punctul de unde am plecat.

— Nici nu vreau altceva – zise tânărul.

— Sunt duhovnicul dumitale.

— Da.

— Ei bine, întrucât trebuie să mi te spovedeşti, eşti dator să-mi spui adevărul.

— Nici nu doresc altceva, decât să-ți spun adevărul.

— Orice deținut a săvârşit o faptă nelegiuită pentru care a fost adus în închisoare. Ce faptă nelegiuită ai săvârşit dumneata?

— M-ai mai întrebat asta, prima dată când ai venit aici – zise deținutul.

— Dar te-ai ferit să-mi răspunzi, atunci, ca şi acum.

— Şi ce te face să crezi că acum îți voi răspunde?

— Fiindcă acum sunt duhovnicul dumitale.

— Atunci, dacă vrei să-ți spun ce faptă nelegiuită am săvârşit, explică-mi ce este o nelegiuire. Căci, întrucât nu simt nimic în mine care să-mi stârnească mustrări, pot spune că nu sunt un om vinovat.

— Uneori eşti vinovat în ochii maimarilor pământului nu numai fiindcă ai săvârşit o nelegiuire, dar fiindcă ştii că au fost săvârşite nelegiuiri.

Deținutul îşi încordă atenția.

— Da – zise el după o clipă de tăcere – înțeleg; da, ai dreptate, domnule; s-ar putea ca, în acest fel, să fiu un nelegiuit în ochii celor mari.

— Ah, prin urmare ştii ceva? zise Aramis, care crezu că întrezăreşte nu atât punctul slab, cât îmbucătura platoşei.

— Nu, nu ştiu nimic – răspunse tânărul – dar uneori stau şi mă gândesc, şi în aceste momente îmi spun că...

— Ce-ți spui?

— Că dacă aş vrea să mă gândesc mai mult, sau aş înnebuni, sau aş ghici multe lucruri.

— Şi atunci? întrebă Aramis cu nerăbdare.

— Atunci mă opresc.

— Te opreşti?

— Da, capul mi se îngreuiază, gândurile mi se întunecă, mă cuprinde urâtul, şi aş dori...

— Ce?

— Nu ştiu, căci nu vreau să fiu cuprins de dorința lucrurilor pe care nu le am, eu care sunt atât de mulțumit cu ceea ce am.

— Te temi de moarte? întrebă Aramis cu o uşoară nelinişte.

— Da – răspunse tânărul zâmbind.

Aramis simți fiorul acestui zâmbet şi se cutremură.

— Oh, întrucât te temi de moarte, înseamnă că ştii mai mult decât vrei să spui! strigă el.

— Dar dumneata – zise deținutul – dumneata care m-ai făcut să te chem, dumneata care, după ce te-am chemat, vii aici făgăduindu-mi că ai să dai pe față o mulțime de lucruri, cum se face că acum dumneata eşti cel ce tace, iar eu cel ce vorbeşte? Pentru că purtăm amândoi câte o mască, sau să le ținem mai departe, sau să le aruncăm amândoi deodată.

Aramis simți tăria şi totodată dreptatea acestei judecăți. "Nu am de-a face cu un om obişnuit" – gândi el.

— Spune, ai vreo ambiție? întrebă apoi cu glas tare, fără să-l fi pregătit pe deținut pentru această schimbare.

— Ce-i aceea ambiție? întrebă tânărul.

— E – răspunse Aramis – un simțământ care-l împinge pe om să dorească mai mult decât are.

— Am spus că sunt mulțumit, domnule; dar se poate să mă înşel. Nu ştiu ce este ambiția, dar se poate să o am. Te rog, lămureşte-mă în această privință, nu vreau decât atât.

— Un ambițios – zise Aramis – e acela care râvneşte la mai mult decât îi îngăduie situația sa.

— Eu nu râvnesc la mai mult decât îmi îngăduie situația – zise tânărul cu o siguranță care, încă o dată, îl făcu să se zguduie pe episcopul de Vannes.

Tăcu. Dar, văzând ochii aprinşi, fruntea încrețită, atitudinea dârză a captivului, se simțea bine că altceva aştepta el, nu tăcerea. Aramis rupse atunci această tăcere.

— M-ai mințit întâia oară când te-am văzut – zise el.

— Mințit? strigă tânărul, ridicându-se pe pat, cu un asemenea accent în glas, cu o asemenea strălucire în ochi, că Aramis se dădu fără să vrea un pas înapoi.

— Vreau să spun – adăugă episcopul înclinându-se – că mi-ai ascuns ceea ce ştii despre copilăria dumitale.

— Tainele unui om sunt numai ale lui, domnule – răspunse deținutul – şi nu le poate împărtăşi primului venit.

— E adevărat – zise Aramis, înclinându-se şi mai adânc ca înainte – e adevărat, iartă-mă. Dar şi astăzi sunt oare pentru dumneata primul venit? Te rog răspunde, *monseniore!*

Acest titlu îl tulbură uşor pe deținut, totuşi el nu păru mirat că îi era acordat.

— Nu ştiu cine eşti, domnule – răspunse el.

— Oh, dacă aş avea destulă îndrăzneală, ți-aş lua mâna şi ți-aş săruta-o.

Tânărul făcu o mişcare, ca pentru a-i întinde mâna lui Aramis; dar fulgerul ce-i țâşnise din ochi i se stinse la marginea pleoapelor, iar mâna i se retrase rece şi neîncrezătoare.

— Să săruți mâna unui deținut! zise el clătinând din cap. La ce bun?

— De ce mi-ai spus – întrebă Aramis – că te simți bine aici? De ce mi-ai spus că nu râvneşti nimic? De ce în sfârşit,

vorbindu-mi astfel, mă împiedici, la rându-mi, să fiu sincer cu dumneata?

Aceeaşi strălucire străbătu pentru a treia oară ochii tânărului deținut; dar, ca şi în celelalte rânduri, se stinse fără să fi adus ceva.

— Te fereşti de mine? zise Aramis.

— De ce să mă feresc, domnule?

— Oh, dintr-un motiv foarte simplu: anume, dacă ştii ceea ce e firesc să ştii, trebuie să te fereşti de toată lumea.

— Atunci nu te mira că mă feresc de dumneata, de vreme ce bănuieşti că ştiu ceea ce nu ştiu.

Aramis era cuprins de admirație în fața acestei dârze rezistențe.

— Oh, mă faci să-mi ies din răbdări, monseniore! strigă el lovind cu pumnul în brațul jilțului.

— Iar eu nu te înțeleg de loc, domnule.

— Ei bine, încearcă de mă înțelege.

Deținutul îl privi în ochi pe Aramis.

— Mi se pare uneori – spuse acesta din urmă – că am în fața mea omul pe care-l caut... dar apoi...

— Apoi... acest om dispare, nu-i aşa? constată deținutul zâmbind. Cu atât mai bine!

Aramis se ridică.

— Hotărât – rosti el – nu mai am nimic de spus unui om care se fereşte de mine în măsura în care o faci dumneata.

— Iar eu – adăugă deținutul pe acelaşi ton – nu am nimic de spus unui om care nu vrea să înțeleagă că un întemnițat trebuie să se ferească de orice.

— Chiar şi de prietenii lui vechi? zise Aramis. Oh, prea multă prudență, monseniore!

— Prieteni vechi? Dumneata eşti unul din prietenii mei vechi?

— Să vedem – zise Aramis – nu-ți mai aduci oare deloc aminte să fi văzut cândva, în satul unde ți-ai petrecut prima copilărie...

— Cunoşti numele acelui sat? întrebă deținutul.

— Noisy-le-Sec, monseniore – răspunse numaidecât Aramis.

— Continuă – spuse tânărul fără ca fața lui să arate că recunoştea sau tăgăduia.

— Ascultă-mă, monseniore – vorbi Aramis – dacă ții neapărat să continuăm acest joc, să ne oprim aci. Am venit să-ți spun o mulțime de lucruri, e adevărat, dar trebuie să-mi dai a înțelege că şi dumneata, la rândul dumitale, simți dorința de a le cunoaşte. Înainte de a vorbi, înainte de a dezvălui lucrurile atât de importante pe care le țin închise în mine, recunoaşte că am nevoie de un ajutor, dacă nu de sinceritate, de puțină simpatie, dacă nu de încredere. Ei bine, dumneata te menții într-o pretinsă ignoranță, care îmi taie orice avânt... oh, nu pentru ceea ce crezi dumneata. Căci, oricât de neştiutor ai fi, sau oricât de nepăsător ai căuta să pari, nu eşti mai puțin decât ceea ce eşti, monseniore, şi nimic – nimic, mă auzi – nu te va împiedica să fii ceea ce eşti!

— Îți făgăduiesc – zise deținutul – să te ascult cu toată răbdarea. Totuşi, cred că am dreptul să repet întrebarea pe care ți-am mai pus-o: cine eşti dumneata?

— Îți mai aminteşti, sunt cam cincisprezece sau optsprezece ani de atunci, să fi văzut la Noisy-le-Sec un cavaler care venea acolo însoțit de o doamnă, îmbrăcată mai întotdeauna în mătase neagră, cu panglici de culoarea focului în păr?

— Da – răspunse tânărul. O dată m-am interesat de numele acelui cavaler, şi mi s-a spus că se numeşte abatele d'Herblay. M-am mirat că acest abate avea o înfățişare atât de

războinică, şi mi s-a răspuns că nu e nimic de mirare în asta, întrucât fusese muşchetar al regelui Ludovic al XIII-lea.

— Ei bine – zise Aramis – acel muşchetar de altădată, abatele de-atunci, episcopul de Vannes mai apoi, duhovnicul dumitale de astăzi, eu sunt.

— Ştiu. Te-am recunoscut.

— Ei bine, monseniore, dacă ştii asta, trebuie să mai adaug un lucru pe care nu-l ştii: anume că, dacă prezența aici a acestui muşchetar, a acestui abate, a acestui episcop, a acestui duhovnic ar fi cunoscută de rege, astă-seară, mâine, cel care a pus totul în joc pentru a veni la dumneata ar vedea lucind securea călăului în fundul unei temnițe mai întunecate şi mai blestemate decât este a dumitale.

Auzind aceste cuvinte rostite cu atâta hotărâre, tânărul se ridică pe pat şi-şi aţinti privirile din ce în ce mai scrutătoare în ochii lui Aramis. Urmarea acestei iscodiri fu că deținutul păru să capete oarecare încredere.

— Da – murmură el – da, mi-aduc bine aminte. Doamna despre care îmi vorbeşti a venit o dată cu dumneata şi de două ori cu femeia…

Se întrerupse.

— Cu femeia care venea să te vadă în fiecare lună, nu-i aşa, monseniore?

— Da.

— Ştii cine era doamna aceea?

Un fulger păru gata să țâşnească din ochii tânărului.

— Ştiu că era o doamnă de la curte – răspunse el.

— Ți-o aminteşti bine pe această doamnă?

— Oh, amintirile mele sunt foarte limpezi în această privință – zise tânărul deținut – am văzut-o o dată pe această doamnă împreună cu un bărbat cam de vreo patruzeci şi cinci de ani; am mai văzut-o o dată cu dumneata şi cu doamna în

rochie neagră şi cu panglici de culoarea focului în păr; pe urmă am mai revăzut-o de două ori cu aceeaşi persoană. Aceste patru persoane, împreună cu tutorele meu şi cu bătrâna Perronnette, cu temnicerul şi cu guvernatorul de aici, sunt singurele persoane cărora le-am vorbit vreodată şi, într-adevăr, aproape singurele persoane pe care le-am văzut în viața mea.

— Erai deci şi atunci la închisoare?

— Dacă aici sunt la închisoare, acolo aş putea spune că eram liber, cu toate că libertatea îmi era destul de restrânsă; o casă din care nu ieşeam niciodată, o mare grădină înconjurată de ziduri pe care nu le puteam sări – aceasta era locuința mea; dumneata o cunoşti, fiindcă ai venit acolo. De altfel, obişnuit să trăiesc în îngrădirea acelor ziduri şi a acelei case, n-am simțit niciodată dorința să ies. Deci poți înțelege, domnule, că, nevăzând nimic din această lume, nu mai doresc nimic, şi dacă ai venit să-mi povesteşti anumite lucruri, vei fi silit să-mi dezvălui totul.

— Aşa voi şi face, monseniore – zise Aramis înclinându-se – căci asta e datoria mea.

— Ei bine, începe atunci prin a-mi spune cine era tutorele meu.

— Un prea bun gentilom, monseniore, un gentilom cinstit mai ales, un preceptor atât al trupului, cât şi al sufletului dumitale. Ai avut a te plânge vreodată de el?

— O, nu, domnule, dimpotrivă; dar acest gentilom mi-a spus adesea că tatăl meu şi mama mea erau morți; acest gentilom mințea sau spunea adevărul?

— Era nevoit să urmeze ordinele ce i se dăduseră.

— Atunci, m-a mințit?

— Numai pe jumătate. Tatăl dumitale e mort.

— Dar mama?

— Ea e moartă pentru dumneata.

— Dar pentru ceilalți trăieşte, nu-i aşa?

— Da.

— Şi eu (tânărul îl scrută pe Aramis), eu sunt osândit să trăiesc în bezna unei închisori?

— Vai, aşa cred!

— Şi asta – continuă tânărul – din pricină că prezența mea în lume ar dezvălui o mare taină?

— O mare taină, da.

— Pentru a întemnița la Bastilia un copil, cum eram eu, înseamnă că duşmanul meu trebuie să fie destul de puternic.

— Este.

— Mai puternic chiar decât mama?

— De ce, adică?

— Pentru că mama m-ar fi apărat.

Aramis şovăi.

— Mai puternic decât mama dumitale, da, monseniore.

— Întrucât doica mea şi gentilomul acela au fost răpiți şi întrucât am fost despărțit de ei în felul acesta, înseamnă oare că eu eram sau că ei erau o mare primejdie pentru duşmanul meu?

— Da, o primejdie de care duşmanul dumitale a scăpat făcând să dispară doica şi gentilomul – răspunse în linişte Aramis.

— Să dispară? întrebă deținutul. Şi cum au dispărut?

— În chipul cel mai sigur – răspunse Aramis – sunt morți.

Tânărul păli uşor şi îşi trecu o mână tremurătoare peste obraz.

— Otrăviți? întrebă el.

— Otrăviți.

Deținutul stătu o clipă pe gânduri.

— De vreme ce aceste două fiinţe nevinovate – reluă el – singurii mei sprijinitori, au fost ucişi în aceeaşi zi, înseamnă că duşmanul meu trebuie să fie destul de crud, sau că a fost silit de necesitate; căci acel vrednic gentilom şi acea biată femeie n-au făcut niciodată rău cuiva.

— Necesitatea e necruțătoare în familia dumitale, monseniore. De aceea, tot o necesitate mi-a impus, spre marele meu regret, să-ți spun că acel gentilom şi acea doică au fost asasinați.

— Oh, nu-mi aduci nici o veste nouă – zise deținutul încreţindu-şi sprâncenele.

— Cum aşa?

— Bănuiam asta.

— Din ce cauză?

— Am să-ți spun.

În acel moment, tânărul, sprijinindu-se în amândouă coatele, se apropie de fața lui Aramis cu o expresie în care se citea atâta demnitate, abnegație şi înfruntare chiar, încât episcopul simți electricitatea entuziasmului urcându-se în scântei mistuitoare de la inima lui ofilită spre craniul său tare ca oțelul.

— Vorbeşte, monseniore. Ți-am spus că mi-am pus în primejdie viața spre a veni aici. Oricât de puțin ar însemna viața mea, te rog să o primeşti ca o răscumpărare pentru a dumitale.

— Ei bine – reluă tânărul – iată ce mă face să bănuiesc că, într-adevăr, au fost omorâți doica şi tutorele meu…

— Căruia îi spuneai tată.

— Da, căruia îi spuneam tată, deşi ştiam bine că nu eram fiul său.

— Ce te-a făcut să presupui asta?

— După cum dumneata eşti prea respectuos pentru un prieten, el era prea respectuos pentru un tată.

— Eu – zise Aramis – n-am de ce să mă prefac.

Tânărul dădu din cap şi continuă:

— De bună seamă, nu eram sortit să rămân veşnic întemniţat – zise el – şi ceea ce mă face să cred asta, acum mai ales, este grija ce mi se purta de a face din mine un cavaler cât mai desăvârşit. Gentilomul ce se afla în preajma mea m-a învăţat tot ce ştia el însuşi: matematicile, puţină geometrie, astronomie, scrimă, călărie. În fiecare dimineaţă mânuiam armele într-o sală scundă şi încălecam pe un cal în grădină. Ei bine, într-o dimineaţă, era vara, căci era tare cald, am adormit în acea sală scundă. Nimic până atunci, în afară de respectul tutorelui meu, nu-mi dăduse de ştire sau nu-mi stârnise bănuielile. Trăiam asemenea copiilor, păsărilor, plantelor, cu aer şi soare; împlinisem cincisprezece ani.

— Aşadar, sunt opt ani de-atunci?

— Da, aproape; am pierdut măsura timpului.

— Iartă-mă, dar ce-ţi spunea tutorele dumitale, ca să te îndemne la treabă?

— Îmi spunea că omul trebuie să caute să-şi facă pe pământ o avere pe care Dumnezeu nu i-a dat-o la naştere; şi adăuga că, sărac, orfan, necunoscut, nu mă puteam bizui decât pe mine însumi, căci nimeni nu se interesa sau nu se va interesa vreodată de persoana mea. Mă aflam deci în acea sală scundă şi, obosit după lecţia de scrimă, adormisem. Tutorele meu era în camera lui de la etaj, aflată chiar deasupra mea. Deodată auzii parcă un ţipăt scurt, scos de tutorele meu. Apoi strigătul: "Perronnette! Perronnette!" O chema pe doica mea.

— Da, ştiu – zise Aramis. Continuă, monseniore, continuă.

— Pesemne că ea era în grădină, căci tutorele meu coborî scara în mare grabă. Mă sculai, neliniştit fiindcă-l vedeam pe el atât de neliniştit. Deschise uşa vestibulului ce da în grădină, strigând mereu: "Perronnette! Perronnette!" Ferestrele din sala cea scundă dădeau în curte; obloanele acestor ferestre erau trase, dar printr-o crăpătură a oblonului îl văzui pe tutorele meu apropiindu-se de un puț larg, ce se afla aproape chiar sub ferestrele cabinetului său de lucru. Se aplecă peste ghizduri, privi în adâncul puțului şi scoase un nou țipăt, făcând nişte mari gesturi îngrozite. Din locul unde mă găseam, puteam nu numai să văd, dar să şi aud. Am văzut deci, am auzit deci totul.

— Continuă, monseniore, te rog – îl îndemnă Aramis.

— Doamna Perronnette alergă la strigătele tutorelui meu. El îi ieşi înainte, o luă de braț şi o trase spre ghizdul puțului; apoi, plecându-se cu ea peste ghizd, îi spuse: "Priveşte, priveşte! Ce nenorocire!" "Haide, haide, linişteşte-te – îi spunea doamna Perronnette. Ce s-a întâmplat?" "Scrisoarea aceea – strigă tutorele – vezi scrisoarea aceea?" Şi arăta cu mâna în fundul puțului. "Care scrisoare?" întrebă doica. "Scrisoarea pe care o vezi acolo jos e ultima scrisoare de la regină!" La aceste cuvinte, tresării. Tutorele meu, acela care trecea drept tatăl meu, acela care mă sfătuia mereu să fiu modest şi umil în viață, era în corespondență cu regina! "Ultima scrisoare de la regină? strigă doamna Perronnette, fără să pară mirată de altceva decât că scrisoarea se afla în fundul puțului. Dar cum de-a ajuns acolo?" "O întâmplare, doamnă Perronnette, o întâmplare ciudată! Mă întorceam în odaia mea; când să intru, deschizând uşa, fereastra din fața ei fiind deschisă, s-a stârnit un curent de aer; am văzut atunci o bucată de hârtie luându-şi zborul şi am recunoscut acea hârtie ca fiind scrisoarea reginei; am alergat la fereastră

scoțând un țipăt, dar hârtia a fluturat o clipă în aer, apoi a căzut în puț." "Ei bine – a zis doamna Perronnette – dacă scrisoarea a căzut în puț, e ca şi cum ar fi arsă, şi întrucât regina arde ea însăşi toate scrisorile de câte ori vine aici"... De câte ori vine aici! Prin urmare, femeia care venea acolo în fiecare lună era regina? întrebă deținutul, întrerupând o clipă firul povestirii.

— Da – dădu din cap Aramis.

— "Ai dreptate, ai dreptate – continuă bătrânul gentilom – dar în această scrisoare erau unele instrucțiuni. Acum de unde să ştiu ce am de făcut?" "Scrie-i repede reginei, povesteşte-i ce s-a petrecut, şi regina îți va trimite o a doua scrisoare în locul acesteia." "Oh, regina nu va voi să creadă în această întâmplare – a zis cumsecadele bătrân clătinând din cap – va spune că am voit să păstrez această scrisoare, în loc să i-o dau înapoi ca pe celelalte, spre a-mi face din ea o armă. E atât de bănuitoare, iar domnul de Mazarin e atât de... Demonul ăsta de italian e în stare să ne otrăvească la cea dântâi bănuială!"

Aramis zâmbi cu o uşoară legănare a capului.

— "Ştii, doamnă Perronnette, amândoi sunt atât de sperioşi când e vorba de Filip!" Filip era numele meu – precizează deținutul. "Ei bine, atunci nu mai putem sta cu mâinile în sân – zise doamna Perronnette – trebuie să punem pe cineva să coboare în puț." "Da, pentru ca cel care va scoate hârtia să o citească până sus?" "Să aducem pe cineva din sat care nu ştie să citească; aşa vei fi liniştit." "Fie; dar cel care va coborî în puț nu se va gândi oare la însemnătatea unui petic de hârtie pentru care am pus în primejdie viața unui om? Oricum, mi-ai dat o idee, doamnă Perronnette; da, cineva va coborî în puț, şi acel cineva voi fi eu." "Dar, la această propunere, doamna Perronnette se porni să se vaite şi să

strige în aşa măsură, să plângă şi să-l roage atât de tare pe bătrânul gentilom, încât el îi făgădui că se va duce să caute o scară destul de lungă pentru ca cineva să poată coborî în puț, în timp ce ea va da fuga la fermă să aducă un băiat mai curajos, căruia îi vor spune că o bijuterie de mare preț a căzut în puț, că această bijuterie era înfăşurată în hârtie, şi cum hârtia s-a desfăcut în apă – observă tutorele meu – nu va fi de mirare să găsească numai scrisoarea deschisă. "Poate că până atunci şi scrisul se va şterge" – zise doamna Perronnette. "N-are a face, numai să avem scrisoarea. Înapoindu-i-o reginei, ea va vedea că n-am trădat-o, şi deci, netrezindu-i bănuieli domnului de Mazarin, nu vom mai avea de ce să ne temem de el." Această hotărâre luată, se despărțiră. Trăsei oblonul la loc şi, văzând că tutorele meu se pregătea să se întoarcă în casă, mă aruncai pe perne cu capul vâjâindu-mi din pricina celor ce auzisem. Tutorele crăpă uşa la câteva clipe după ce mă aruncasem pe perne şi, crezându-mă ațipit, o închise uşor din nou. Abia se închise uşa, că mă sculai iar şi, ațintindu-mi urechea, i-am auzit paşii depărtându-se. Atunci m-am apropiat încă o dată de oblon şi i-am văzut pe tutore şi pe Perronnette plecând. Rămăsesem singur acasă. Nici nu închiseră bine poarta în urma lor, că, fără să mai pierd timp străbătând vestibulul, am sărit pe fereastră şi am alergat la puț. Acolo m-am aplecat peste ghizduri, aşa cum se aplecase tutorele meu. Un obiect alb şi luminos unduia pe cercurile tremurătoare ale apei verzui. Discul acela strălucitor mă vrăjea şi mă atrăgea; privirea îmi înțepenise acolo, răsuflarea mi se tăiase; puțul mă îmbia cu gura lui largă, cu răcoarea lui din adânc; mi se părea că citesc în fundul apei literele de foc pe care regina le scrisese pe peticul acela de hârtie. Atunci, fără să-mi dau seama ce fac, şi însuflețit de una din acele porniri instinctive ce te împing spre un lucru fatal, legai un

capăt al funiei de piciorul cumpenei puțului, apoi lăsai ciutura să coboare în apă, la o adâncime de trei picioare aproape – toate acestea cu cea mai mare băgare de seamă, ca să nu ating prețioasa hârtie, care începea să-şi schimbe culoarea albicioasă devenind verzuie, dovadă că începea să se scufunde; după aceea, cu o cârpă udă în palme, m-am lăsat să alunec pe frânghie spre adânc. Când m-am văzut atârnat deasupra acelui ochi de apă neagră, când am văzut cerul micşorându-se deasupra mea, mă pătrunse fiorul, mă cuprinse amețeala şi părul mi se zbârli în cap; dar voința din mine învingea totul, şi spaima şi amețeala. Atingând apa, mă aplecai dintr-o dată, ținându-mă cu o mână de frânghie, în timp ce pe cealaltă o întinsei şi apucai prețiosul petic de hârtie ce se rupse în două între degetele mele, vârâi cele două bucăți în buzunarul hainei, apoi, sprijinindu-mă cu picioarele de pereții puțului, agățându-mă cu mâinile, vânjos, sprinten, şi mai cu seamă grăbit, ajunsei din nou la ghizdul de afară, pe care, sărindu-l, îl umplui cu apa ce se scurgea de pe partea din jos a trupului meu. Odată ieşit din puț cu prada în mână, începui să alerg prin soare, până în fundul grădinii, unde se afla un fel de zăvoi. Acolo voiam să mă ascund. În clipa când puneam piciorul în vizuina mea, se auzi clopotul de la poarta cea mare, care suna totdeauna când o deschidea cineva. Era tutorele meu, care se întorcea. Terminasem la timp! Îmi făcui socoteala că îmi rămâneau zece minute până să ajungă la mine, dacă, bănuind unde sunt, ar fi venit într-acolo, şi douăzeci de minute, dacă şi-ar fi dat osteneala să mă caute. Era destul ca să pot citi prețioasa scrisoare, ale cărei bucăți m-am grăbit să le pun una lângă alta. Slovele începuseră să se şteargă. Cu toate acestea, am izbutit s-o descifrez în întregime.

— Şi ce-ai citit, monseniore? întrebă Aramis cu un viu interes.

— Destul de multe, domnule, pentru a-mi da seama că valetul era un gentilom, iar Perronnette, fără să fie o doamnă din lumea mare, era totuşi mai mult decât o slujnică; în sfârşit, că eu însumi mă trăgeam dintr-un neam nobil, întrucât regina Ana de Austria şi primul ministru Mazarin îmi arătau atâta grijă.

Tânărul se opri o clipă, foarte tulburat.

— Şi ce s-a mai întâmplat? întrebă Aramis.

— S-a întâmplat, domnule – răspunse tânărul – că omul adus de tutorele meu n-a mai găsit nimic în puț, cu toate că l-a răscolit peste tot; s-a întâmplat că tutorele meu a văzut ghizdul udat; s-a întâmplat că eu nu mă uscasem încă bine de apă şi că doamna Perronnette a observat că hainele de pe mine erau ude de sus până jos; s-a întâmplat, în sfârşit, să fiu cuprins de o febră puternică din pricina apei reci şi a emoției produse de descoperirea mea, iar acele friguri fură urmate de un delir în timpul căruia am spus totul; astfel că, ajutat de propriile mele mărturisiri, tutorele găsi la căpătâiul meu cele două bucăți ale scrisorii reginei.

— Ah! făcu Aramis. Acum înțeleg totul.

— Din clipa aceea, cele ce-au urmat le presupun. Fără îndoială, bietul gentilom şi sărmana femeie, neîndrăznind să păstreze taina asupra celor ce s-au petrecut, i-au scris numaidecât reginei şi i-au trimis scrisoarea ruptă în două bucăți.

— După care – întrebă Aramis – ai fost arestat şi trimis la Bastilia?

— Precum vezi.

— Apoi cele două slugi ale dumitale au dispărut?

— Vai, da!

— Să-i lăsăm în pace pe cei morți – reluă Aramis – şi să vedem ce putem face pentru cei vii. Mi-ai spus că eşti resemnat.

— Şi ți-o repet.

— Fără să-ți pese de libertate?

— Aşa am spus.

— Fără nici o ambiție, nici un regret, nici un gând?

Tânărul nu răspunse nimic.

— Ei bine – întrebă Aramis – de ce taci?

— Cred c-am vorbit destul – răspunse deținutul – şi că acum e rândul dumitale. Sunt obosit.

— Am să-ți fac pe plac – zise Aramis.

Apoi se reculese şi chipul i se umbri de o adâncă solemnitate. Se simțea că ajunsese la punctul cel mai important al rolului pe care venise să-l joace la închisoare.

— Mai întâi, o întrebare – zise el.

— Care? S-o auzim.

— În casa unde locuiai nu se afla nici o oglindă, nu-i aşa?

— Ce înseamnă cuvântul acesta şi ce este o oglindă? întrebă tânarul. Nu cunosc un asemenea cuvânt.

— Oglinda este o sticlă sau un obiect în care se văd lucrurile din jur, în care îți vezi, de pildă, toate trăsăturile feței, aşa cum dumneata le vezi pe-ale mele cu ochiul liber.

— Nu, nu exista în casă nimic de acest soi – răspunse tânărul.

Aramis îşi roti privirea de jur împrejur.

— Nici aici nu există – zise el. Aceleaşi măsuri de precauție au fost luate şi aici, ca şi acolo.

— În ce scop?

— Îl vei afla îndată. Deocamdată, iartă-mă, mi-ai spus că te-au învățat matematicile, astronomia, scrima, călăria; nu mi-ai pomenit nimic de istorie.

— Câteodată, tutorele meu îmi povestea măreţele fapte ale regelui Ludovic cel Sfânt, ale lui Francisc I şi ale regelui Henric al IV-lea.

— Atâta tot?

— Cam atâta tot.

— Ei bine, pricep, e şi aici o socoteală: după ce ţi s-au luat oglinzile, în care se reflecta prezentul, nu ţi s-a vorbit nimic de istorie, în care se reflectă trecutul. De când ai fost închis aici, nu ţi s-a dat nici o carte, astfel că multe lucruri, cu ajutorul cărora ai fi putut reconstitui edificiul năruit al amintirilor şi intereselor dumitale, îţi sunt necunoscute.

— Aşa e – răspunse tânărul.

— Ascultă, am să-ţi spun eu, în câteva cuvinte, ce s-a petrecut în Franţa în ultimii douăzeci şi trei sau douăzeci şi patru de ani, adică de la data probabilă a naşterii dumitale, sau, în fine, dacă vrei, din momentul când începe să te intereseze totul.

— Spune.

Şi tânărul îşi reluă înfăţişarea gravă, gata de ascultare.

— Ştii cine a fost fiul regelui Henric al IV-lea?

— Ştiu cel puţin cine a fost urmaşul lui.

— De unde ştii asta?

— De pe o monedă, datată din 1610, care-l reprezenta pe regele Henric al IV-lea; de pe o altă monedă, datată din 1612, care-l reprezenta pe regele Ludovic al XIII-lea. Am presupus, întrucât nu erau decât doi ani între cele două monezi, că Ludovic al XIII-lea trebuie să fi fost urmaşul lui Henric al IV-lea.

— Atunci – întrebă Aramis – ştii că ultimul rege domnitor a fost Ludovic al XIII-lea?

— Ştiu – răspunse tânărul, roşindu-se uşor.

— Ei bine, a fost un Prinț plin de gânduri frumoase, însuflețit de planuri mărețe, planuri amânate însă mereu din pricina vitregiei timpurilor şi a luptelor pe care ministrul său, Richelieu, trebuia să le ducă împotriva seniorilor din Franța. El, personal, vorbesc de Ludovic al XIII-lea, era o fire slabă. A murit tânăr şi într-un chip trist.

— Ştiu asta.

— A fost multă vreme preocupat de grija posterității sale. E o grijă chinuitoare asta, pentru Prinții care trebuie să lase în urma lor mai mult decât o simplă amintire, dacă vor ca gândurile şi strădaniile lor să nu se piardă.

— Regele Ludovic al XIII-lea a murit fără să fi lăsat copii? întrebă deținutul, zâmbind uşor.

— Nu, însă timp îndelungat a fost lipsit de fericirea de a-i fi avut; nu, însă multă vreme a crezut că va muri fără să aibă urmaşi. Şi acest gând îl dusese la o adâncă deznădejde, când, deodată, soția lui, Ana de Austria...

Deținutul tresări.

— Ştii – întrebă Aramis – că soția lui Ludovic al XIII-lea se numea Ana de Austria?

— Continuă – zise tânărul deținut fără să-i răspundă.

— Când, deodată – reluă Aramis – regina Ana de Austria dădu de veste că era însărcinată. Bucuria fu mare la această veste şi toate făgăduințele tindeau către un sfârşit fericit. Într-adevăr, la 5 septembrie 1638, ea născu un băiat.

Aci, Aramis se uită la interlocutorul său şi i se păru că acesta pălise uşor.

— Vei auzi acum – urmă Aramis – o poveste pe care puțini oameni ar putea să ți-o spună în ceasul de față; căci această poveste e o taină care e socotită moartă o dată cu morții sau îngropată în taina spovedaniei.

— Şi dumneata îmi vei dezvălui această taină? se miră tânărul.

— Oh – zise Aramis cu un accent asupra căruia nimeni nu se putea înşela – nu cred că această taină să fie expusă la ceva, încredințând-o unui deținut care n-are nici o dorință de a ieşi de la Bastilia!

— Ascult, domnule.

— Regina născu, aşadar, un băiat. Dar, în timp ce toată, lumea de la curte se bucura de această veste, în timp ce regele se grăbi să-l arate pe noul născut poporului şi nobilimii, în timp ce se aşeză plin de voioşie la masă pentru a sărbători această naştere fericită, regina, rămasă singură în camera ei, fu apucată pentru a doua oară de durerile facerii şi aduse pe lume un al doilea băiat.

— Oh – zise tânărul, dovedind că ştia mai multe decât mărturisea – eu credeam că DOMNUL s-a născut abia în...

Aramis ridică un deget.

— Lasă-mă să continui – zise el.

Deținutul scoase un suspin de nerăbdare şi aşteptă.

— Da – reluă Aramis – regina născu un al doilea fiu, un al doilea băiat, pe care doamna Perronnette, moaşa, l-a primit în brațele ei.

— Doamna Perronnette! murmură tânărul.

— Câțiva alergară numaidecât în sala unde mânca regeie şi-i spuseră la ureche cele întâmplate; regele se sculă de la masă şi se duse să vadă cu ochii lui. Dar, de data aceasta, pe chipul lui nu se mai citea bucuria, ci un simțământ ce semăna mai degrabă cu groaza. Doi băieți gemeni îi schimbau în amărăciune bucuria pe care i-o produsese naşterea unuia singur, dat fiind că (şi ceea ce am să-ți spun acum n-ai de unde s-o ştii, desigur), dat fiind că în Franța tronul e moştenit de fiul cel mai mare.

— Ştiu asta.

— Şi că medicii şi jurisconsulții pretind că poate fi pus la îndoială dacă fiul care a ieşit cel dintâi din pântecele mamei sale este cel mai mare prin legile firii şi ale lui Dumnezeu.

Deținutul scoase un strigăt înăbuşit şi se făcu mai aib decât cearşaful de deasupra lui.

— Înțelegi, deci – urmă Aramis – că regele, care se bucurase atât de mult că avea un moştenitor, căzu deodată pradă deznădejdii la gândul că acum avea doi şi că, poate, cel născut la urmă, şi care era necunoscut, va tăgădui mai târziu dreptul la întâietate al celuilalt, care se născuse cu două ceasuri mai înainte şi care, cu două ceasuri mai înainte, fusese recunoscut. Astfel, acest al doilea copil, punându-se în fruntea intereselor sau capriciilor unei partide, ar putea, într-o zi, să semene discordia şi războiul în regat, surpând, prin aceasta, dinastia pe care ar fi trebuit de fapt s-o întărească.

— Oh, înțeleg, înțeleg!... murmură tânărul deținut.

— Ei bine – continuă Aramis – iată ce s-a zvonit, iată ce s-a spus, iată pentru ce unul din cei doi fii ai Anei de Austria, în chip nedemn despărțit de fratele lui, în chip nedemn răpit şi ascuns în cea mai neagră întunecime, iată pentru ce acest al doilea fiu a dispărut, şi a dispărut atât de bine, încât nimeni în Franța nu ştie astăzi dacă el mai trăieşte, în afară de mama lui.

— Da, mama lui care l-a părăsit! strigă deținutul cu o expresie plină de deznădejde.

— În afară – adăugă Aramis – de doamna aceea în rochie neagră şi cu panglici ca focul, şi în afară de...

— În afară de dumneata, nu-i aşa? Dumneata care îmi povesteşti toate acestea, dumneata care îmi trezeşti în suflet curiozitatea, ura, ambiția şi – cine ştie? – poate setea de răzbunare; în afară de dumneata, domnule, care, dacă eşti

omul pe care-l aştept, omul despre care era vorba în bileţel, omul, în sfârşit, pe care Dumnezeu mi-l trimite, trebuie să ai la dumneata...

— Ce? întrebă Aramis.

— Un portret al regelui Ludovic al XIV-lea, care domneşte în acest moment pe tronul Franţei.

— Iată portretul – dădu numaidecât răspunsul Aramis, întinzându-i deţinutului un medalion de smalţ, foarte bine lucrat, în care Ludovic al XIV-lea apărea mândru, frumos, plin de viaţă, ca să spunem aşa.

Deţinutul luă repede portretul şi-şi fixă ochii asupra lui, ca şi cum ar fi vrut să-l mănânce din priviri.

— Şi acum, monseniore – zise Aramis – iată şi o oglindă.

Episcopul îi lăsă deţinutului timp să-şi rânduiască gândurile.

— Îngrozitor! Îngrozitor! murmură tânărul privind cu înmărmurire portretul lui Ludovic al XIV-lea şi propriul său chip răsfrânt în oglindă.

— Ce zici de asta? îl întrebă atunci Aramis.

— Zic că sunt pierdut – răspunse captivul. Regele nu mă va cruţa niciodată.

— Iar eu mă întreb – spuse episcopul aruncându-i deţinutului o privire scânteietoare, plină de înţeles – eu mă întreb care din doi este regele, cel din portret sau cel pe care-l văd în această oglindă?

— Regele, domnule, e cel care stă pe tron – răspunse tânărul cu tristeţe – e cel care nu zace în închisoare, ci, dimpotrivă, îi trimite pe alţii acolo. Regalitatea înseamnă putere, iar eu, vezi bine, n-am nici o putere.

— Monseniore – răspunse Aramis cu un respect pe care nu-l arătase până atunci – regele, ascultaţi-mă bine, va fi,

dacă veți voi, acela care, ieşind din închisoare, va şti să se mențină pe tronul pe care-l vor aşeza prietenii lui.

— Domnule, nu mă duce în ispită – rosti deținutul cu amărăciune.

— Monseniore, nu vă lăsați pradă slăbiciunii – stărui Aramis cu îndărătnicie. V-am adus toate dovezile naşterii voastre; cercetați-le, dovediți-vă vouă înşivă că sunteți un fiu de rege, şi după aceea să pornim la acțiune.

— Nu, nu, e cu neputință.

— Afară numai dacă – adăugă episcopul cu ironie – nu e scris în zodia neamului vostru ca frații îndepărtați de tron să fie, toți, nişte prinți fără merite şi lipsiți de onoare, ca domnul Gaston de Orléans, unchiul vostru, care de zece ori a conspirat împotriva regelui Ludovic al XIII-lea, fratele său.

— Unchiul meu Gaston de Orléans a conspirat împotriva fratelui său? strigă prințul îngrozit. A conspirat ca să-l detroneze?

— Da, monseniore, pentru nimic altceva.

— Dar ce-mi spui dumneata, domnule?

— Adevărul.

— Şi a avut prieteni... devotați?

— Ca mine față de voi.

— Ei bine, şi ce-a făcut? A dat greş?

— A dat greş, dar mereu din vina lui, şi, pentru a-şi răscumpăra, nu viața, căci viața fratelui regelui e sacră şi nimeni nu se poate atinge de ea, ci pentru a-şi răscumpăra libertatea, unchiul vostru a jertfit viața tuturor prietenilor săi, unul după altul. De aceea, el este astăzi o ruşine pentru istorie şi e blestemat de o sută de nobile familii din acest regat.

— Înțeleg, domnule – rosti prințul – şi unchiul meu şi-a ucis prietenii din slăbiciune sau din trădare?

— Din slăbiciune; ceea ce, pentru prinți, e totdeauna o trădare.

— Dar nu se poate să dai greş şi din neştiință, din nepricepere? Crezi oare că unui biet captiv ca mine, crescut nu numai departe de curte, dar şi departe de lume, crezi oare că i-ar sta în putință să-i ajute pe acei dintre prietenii lui care ar încerca să-l slujească?

Şi cum Aramis se pregătea să răspundă, tânărul strigă deodată, cu o tărie ce dovedea plămada nobilă a sângelui său:

— Noi vorbim aici de prieteni, dar ce fericită întâmplare ar putea să-mi aducă mie prieteni, mie care nu sunt cunoscut de nimeni şi care n-am, pentru a mi-i face, nici libertate, nici bani, nici putere?

— Mi se pare că am avut onoarea de a-mi oferi serviciile alteței voastre regale.

— Oh, nu mă numi astfel, domnule: e o bătaie de joc, sau o barbarie. Nu mă face să mă gândesc la altceva în afară de zidurile închisorii ce mă înconjoară; lasă-mă să-mi iubesc mai departe, sau măcar să-mi îndur sclavia şi întunericul în care sunt aruncat.

— Monseniore! Monseniore! Dacă-mi mai spuneți o dată aceste cuvinte descurajate, dacă, după ce ați avut dovada naşterii voastre, veți arăta aceeaşi slăbiciune de spirit, de însuflețire, de voință, voi asculta îndemnul vostru şi voi dispărea, voi renunța să mai slujesc un stăpân căruia venisem să-i ofer, cu atâta înflăcărare, cu atâta devotament, viața şi sprijinul meu.

— Domnule – replică prințul – înainte de a-mi fi spus tot ceea ce mi-ai spus, n-ar fi fost oare mai bine să te gândeşti că îmi zdrobeşti astfel inima pentru totdeauna?

— Asta am şi vrut să fac, monseniore.

— Domnule, pentru a-mi vorbi de mărire, de putere, de regalitate chiar, n-ai găsit alt loc mai bun decât o închisoare? Vrei să mă faci să cred în strălucire, şi noi ne ascundem în beznă! Ridici în slavă gloria, şi ne înăbuşim cuvintele sub perdelele acestui pat mizerabil! Vrei să-mi arăți atotputernicia, dar eu aud paşii temnicerului pe coridor, aceşti paşi care te fac şi pe dumneata să tremuri mai rău decât mine! Pentru a mă face mai puțin neîncrezător, scoate-mă de la Bastilia. Dă aer plămânilor mei, pinteni picioarelor, o spadă brațului, şi vom începe să ne înțelegem.

— Tocmai asta este şi intenția mea, monseniore, să vă dau toate acestea, ba chiar mai mult decât atât. Dar, le vreți cu adevărat?

— Ascultă încă o dată, domnule – îl întrerupse prințul. Ştiu că se află străji la fiecare galerie, zăvoare la fiecare uşă, tunuri şi soldați la fiecare poartă. Cu ce vei învinge dumneata străjile şi vei amuți tunurile? Cu ce vei sfărâma zăvoarele şi porțile?

— Monseniore, cum v-a parvenit acel bilet pe care l-ați citit şi care vestea sosirea mea aici?

— Când e vorba de o scrisorică, poți cumpăra uşor un temnicer.

— Dacă se poate cumpăra unul, se pot cumpăra şi zece.

— Ei bine, admit că ar fi cu putință să fie scos un biet captiv de la Bastilia, să fie chiar ascuns, pentru ca oamenii regelui să nu-i dea de urmă; este posibil, iarăşi, ca nenorocitul să fie ținut bine într-un adăpost necunoscut de nimeni.

— Monseniore! zise Aramis cu un surâs.

— Admit că acela care ar face toate astea pentru mine este mai mult decât un om; dar, dacă spui că sunt un prinț, un frate al regelui, cum îmi vei reda rangul şi puterea pe care

mama şi fratele meu mi le-au răpit? Şi dacă trebuie să duc o viață de lupte şi de vrăjmăşii, cum mă vei face să înving în aceste lupte şi să nu fiu învins de duşmanii mei? Ah, domnule, ia gândeşte-te! Aruncă-mă, chiar mâine, într-o peşteră întunecată, în fundul unui munte; dă-mi bucuria să ascult în libertate murmurul apelor şi al ogoarelor, să văd în libertate soarele în azur sau cerul răscolit de furtună, mi-e de-ajuns atâta! Nu-mi făgădui mai mult, căci, într-adevăr, nu-mi poți da mai mult, şi ar fi o crimă să mă amăgeşti, de vreme ce te socoți prietenul meu.

Aramis stătea şi asculta în tăcere.

— Monseniore – rosti el după o clipă de gândire – admir înțelepciunea atât de dreaptă şi de hotărâtă care vă călăuzeşte cuvintele; sunt fericit că mi-am putut ghici regele.

— Iarăşi! Iarăşi!... Ah, fie-ți milă – strigă prințul strângându-şi între palmele înghețate fruntea acoperită de o sudoare fierbinte – nu abuza de mine; n-am nevoie să fiu rege, domnule, pentru a fi cel mai fericit dintre oameni.

— Eu însă, monseniore, vreau să fiți rege pentru fericirea întregii omeniri.

— Ah! făcu prințul cu o nouă neîncredere stârnită de acest cuvânt. Ah, dar ce are să-i reproşeze omenirea fratelui meu?

— Am uitat să spun, monseniore, că, dacă ați voi să vă lăsați călăuzit de mine şi ați consimți să deveniți cel mai puternic Prinț de pe fața pământului, veți servi interesele tuturor prietenilor pe care-i ştiu străduindu-se pentru izbânda cauzei noastre, şi aceşti prieteni sunt foarte mulți.

— Foarte mulți?

— Iar numărul lor păleşte în fața puterii lor, monseniore.

— Explică-te.

— Cu neputință! Mă voi explica, o jur înaintea lui Dumnezeu, care mă aude, în ziua când vă voi vedea aşezat pe tronul Franței.

— Dar fratele meu?

— Îi veți hotărî soarta. Îl plângeți cumva?

— Pe el, care mă lasă să mor într-o temniță? Nu, nu-l plâng de loc!

— Cu atât mai bine!

— Ar putea veni el însuşi în această închisoare, să mă ia de mână şi să-mi spună: "Fratele meu, Dumnezeu ne-a făcut ca să ne iubim, nu să ne învrăjbim. Am venit la tine. O prejudecată sălbatică te-a osândit să pieri în întuneric, departe de oameni, lipsit de bucurii. Vreau să te aşez lângă mine, vreau să-ți prind la cingătoare spada tatălui nostru. Te vei folosi oare de această apropiere ca să mă gâtui sau să mă constrângi? Vei ridica această spadă ca să-mi verşi sângele?"... "Oh, nu – i-aş răspunde – te privesc ca pe salvatorul meu şi te voi respecta ca pe stăpânul meu. Îmi dai mai mult decât mi-a dat însuşi Dumnezeu. Prin tine, mi-am recăpătat libertatea; prin tine, am dreptul să iubesc şi să fiu iubit în această lume."

— Şi v-ați ține cuvântul, monseniore?

— Oh, pe viața mea!

— Pe câtă vreme astăzi?...

— Pe câtă vreme astăzi simt ca există vinovați pe care am datoria să-i pedepsesc...

— În ce fel, monseniore?

— Ce spui de această asemănare pe care Dumnezeu a pus-o între mine şi fratele meu?

— Spun că în această asemănare e un semn al providenței pe care regele n-ar fi trebuit să-l nesocotească; spun că mama voastră a săvârşit o nelegiuire deosebindu-i

prin fericire şi prin noroc pe aceia pe care natura i-a zămislit atât de asemănători în pântecele ei, şi ajung la concluzia că pedeapsa nu poate fi alta decât restabilirea echilibrului.

— Ceea ce înseamnă...?

— Că dacă vă voi reda locul ce vi se cuvine pe tronul fratelui vostru, fratele vostru vă va lua locul în închisoare.

— Vai, suferința e prea mare în închisoare, mai ales după ce-ai sorbit din plin din cupa vieții!

— Alteța voastră regală va fi totdeauna liber să facă ceea ce va vrea; va ierta, dacă va crede de cuviință, după ce va fi pedepsit.

— Bine. Şi acum ştii un lucru, domnule?

— Spuneți, prințul meu.

— Nu te voi mai asculta de loc decât după ce vom fi în afara zidurilor Bastiliei.

— Tocmai voiam să-i spun alteței voastre regale că nu voi mai avea onoarea de a o vedea decât o singură dată.

— Când?

— În ziua când prințul meu va ieşi dintre aceste ziduri negre.

— Să te audă Dumnezeu! Cum mă vei preveni?

— Venind să vă iau de aici.

— Dumneata însuți?

— Prințul meu, nu veți părăsi această încăpere decât împreună cu mine, iar dacă veți fi silit să o faceți în lipsa mea, amintiți-vă că nu va fi din hotărârea mea.

— Altfel spus, nici un cuvânt nimănui, în afară de dumneata?

— Nimănui, în afară de mine.

Aramis făcu o plecăciune adâncă. Prințul îi întinse mâna.

— Domnule – zise el cu un accent ce-i pornea de-a dreptul din inimă – am să-ți spun un ultim cuvânt. Chiar

dacă ai venit la mine cu gândul să mă pierzi, chiar dacă nu eşti decât o unealtă în mâinile duşmanilor mei, chiar dacă din această convorbire a noastră, în cursul căreia mi-ai citit până în adâncul inimii, va rezulta pentru mine ceva mai rău decât captivitatea, adică moartea, ei bine, fii binecuvântat, căci vei fi pus capăt chinurilor mele şi-mi vei fi adus liniştea în locul cumplitelor torturi ce mă sfâşie aici de opt ani încoace.

— Monseniore, aşteptați ca să mă puteți judeca – zise Aramis.

— Am spus că te voi binecuvânta şi te voi ierta. Dacă, dimpotrivă, ai venit să-mi redai locul pe care Dumnezeu mi l-a hărăzit sub soarele norocului şi al gloriei, dacă, datorită dumitale, voi putea trăi în amintirea oamenilor şi voi face cinste neamului meu prin câteva fapte de seamă sau prin câteva lucruri de bine făcute poporului meu, dacă de pe cea din urmă treaptă unde lâncezesc mă voi ridica în culmea onorurilor, ajutat de brațul dumitale generos, ei bine, cu dumneata, pe care te binecuvântez şi-ți mulțumesc, cu dumneata voi împărți gloria şi puterea mea! Şi încă vei fi prea puțin răsplătit; partea dumitale va fi mereu neîndeajuns de mare, căci niciodată nu voi izbuti să împart cu dumneata întreaga fericire pe care îmi vei fi dăruit-o.

— Monseniore – rosti Aramis mişcat de paliditatea şi de însuflețirea tânărului – noblețea inimii voastre mă umple de bucurie şi de admirație. Nu alteța voastră regală va trebui să-mi mulțumească, ci urmaşii voştri pe care-i veți înveşmânta în glorie. Da, vă voi fi dat mai mult decât viața, vă voi dărui nemurirea.

Tânărul îi întinse mâna; Aramis căzu în genunchi şi i-o sărută.

— Oh! exclamă prințul cu o modestie fermecătoare.

— Este primul omagiu ce i se aduce viitorului nostru rege – zise Aramis. Când vă voi revedea, voi spune: "Bună ziua, sire!"

— Până atunci – strigă tânărul ducându-şi degetele albe şi subțiri la inimă – până atunci cruță-mi viața şi de visuri, şi de alte încercări, căci mi s-ar zdrobi! Oh, domnule, ce mică e temnița mea, ce scundă e fereastra aceea, ce strâmte sunt uşile! Cum de s-a putut oare ca atâta măreție, atâta splendoare, atâta fericire să se abată încoace şi să se oprească la mine?

— Alteța voastră regală mă umple de mândrie lăsând să se înțeleagă că eu am adus toate acestea aici.

Şi bătu numaidecât în uşă. Temnicerul o deschise, împreună cu Baisemeaux, care, sfâşiat de nelinişte şi teamă, începuse, fără voia lui, să asculte la uşă. Din fericire, nici unul, nici altul dintre cei doi vorbitori nu uitaseră să-şi înăbuşe glasul chiar în cele mai cutezătoare elanuri ale pasiunii.

— Ce spovedanie lungă! zise guvernatorul încercând să râdă. Ar fi putut crede cineva vreodată că un osândit, un om aproape mort, a săvârşit păcate atât de multe şi atât de grele?

Aramis tăcu. Era nerăbdător să iasă de la Bastilia, unde taina ce-l copleşea făcea parcă şi mai mare greutatea zidurilor. Când ajunseră din nou în cabinetul lui Baisemeaux, zise:

— Să vorbim despre afacerile noastre, scumpul meu guvernator.

— Vai! suspină Baisemeaux.

— Voiai să-mi ceri polița pentru cele o sută cincizeci de mii de livre? întrebă episcopul.

— Şi să vărs o treime din sumă – adăugă cu un oftat adânc bietul guvernator, care făcu trei paşi spre dulapul de

fier.

— Iată-ți chitanța – zise Aramis.

— Iată şi banii – răspunse domnul Baisemeaux cu un întreit oftat.

— Ordinul mi-a spus numai să dau o chitanță pentru cele o sută cincizeci de mii de livre – adăugă Aramis – nu mi-a spus să iau şi banii. Cu bine, domnule guvernator!

Şi plecă, lăsându-l pe Baisemeaux mai mult decât sufocat de surprindere şi bucurie în fața acestui dar regesc, făcut cu atâta mărinimie de către duhovnicul special de la Bastilia.

V

CUM MOUSTON SE ÎNGRĂŞASE FĂRĂ ŞTIREA LUI PORTHOS, ŞI NECAZURILE CE REZULTARĂ DIN ACEASTA PENTRU VREDNICUL GENTILOM

După plecarea lui Athos la Blois, Porthos şi d'Artagnan rareori se mai găseau împreună. Unul avea de îndeplinit o slujbă obositoare pe lângă rege, celălalt se ocupa cu o mulțime de cumpărături de mobile, pe care îşi pusese în gând să le ducă la moşiile sale şi cu ajutorul cărora voia să întocmească, la diversele lui reşedințe, un lux asemănător cu acela de la curte, a cărui strălucire avusese prilejul s-o vadă atunci când fusese invitat la maiestatea sa.

D'Artagnan, prieten credincios ca totdeauna, într-o dimineață când serviciul îi îngădui câteva clipe de răgaz, se gândi la Porthos şi, îngrijorat că nu mai auzise vorbindu-se despre el de mai bine de cincisprezece zile, se îndreptă spre locuința lui, unde îl prinse la scularea din pat. Vrednicul baron părea îngândurat; ba mai mult decât îngândurat, amărât. Stătea pe marginea patului, pe jumătate gol, cu picioarele atârnându-i, contemplând un purcoi de haine ce umpleau toată duşumeaua cu ciucurii, galoanele, broderiile şi amestecul lor de culori țipătoare şi împestrițate.

Porthos, trist şi visător ca iepurele lui La Fontaine, nu-l văzu intrând pe d'Artagnan, pe care, de altfel, îl ascundea în acel moment, cu spatele lui, domnul Mouston, a cărui corpolență personală, destul de mare spre a ascunde un om de vederea altui om, era în clipa aceea dublată de desfăşurarea unei haine bălțate, pe care intendentul i-o arăta stăpânului său ținând-o de mâneci, în aşa fel ca să se vadă bine pe toate părțile.

D'Artagnan se opri în prag şi-l cercetă pe Porthos cu un ochi nedumerit; apoi, întrucât prezența purcoiului de haine aruncate pe parchet rupea suspinuri adânci din pieptul vrednicului gentilom, d'Artagnan îşi spuse că e momentul să-l smulgă din această dureroasă contemplație şi tuşi uşor spre a-şi anunța sosirea.

— Ah! făcu Porthos, a cărui față se lumină de bucurie. Ah, ah, iată-l pe d'Artagnan! Acum o să-mi vină, în sfârşit, o idee!

Mouston, la aceste cuvinte, bănuind ce se petrecea la spatele lui, se dădu la o parte, zâmbind cu blândețe către prietenul stăpânului său care se văzu astfel scăpat de obstacolul ce-i stătea în cale, împiedicându-l să se îndrepte spre d'Artagnan. Porthos, făcând să-i trosnească genunchii vânjoşi, se ridică în picioare şi, din doi paşi, străbătu odaia şi fu în fața lui d'Artagnan, pe care-l strânse la piept cu o dragoste ce părea să prindă tot mai multă putere cu fiecare zi ce se scurgea.

— Ah – repetă el – tu eşti totdeauna binevenit, dragă prietene, dar astăzi ai picat mai bine ca oricând!

— Haide, haide, ce-i tristețea asta pe tine? îl întrebă d'Artagnan.

Porthos răspunse printr-o privire ce exprima un mare năduf.

— Ei bine, spune-mi totul, Porthos prietene, afară numai dacă nu e la mijloc vreo taină.

— Mai întâi, prietene – zise Porthos – ştii că eu nu am niciodată taine faţă de tine. Ascultă deci ce mă apasă.

— Stai, Porthos, lasă-mă întâi să-mi descurc picioarele din acest vălmăşag de postavuri, mătăsuri şi catifele.

— Oh, calcă fără grijă – zise cu dispreţ Porthos – toate sunt nişte cârpe.

— La dracu! Cârpe, Porthos? Postavul ăsta de douăzeci de livre cotul, mătasea asta minunată, catifeaua asta regească?

— Găseşti, dar, că hainele astea...?

— Sunt splendide, Porthos, splendide! Pun rămăşag că numai tu ai aşa ceva în toată Franţa, şi presupunând că n-ai să-ţi mai faci nici una şi că ai să trăieşti o sută de ani, ceea ce nu m-ar mira de loc, ai putea să porţi încă haine noi-nouţe chiar şi în ziua morţii tale, fără să mai trebuiască să dai cu nasul pe la vreun croitor de azi şi până atunci.

Porthos clătină din cap.

— Haide, prietene – zise d'Artagnan – tristeţea asta, care nu-ţi stă în fire, mă îngrozeşte. Dragul meu Porthos, s-o dăm la naiba, şi cu cât mai repede, cu atât mai bine!

— Da, prietene, s-o dăm – zise Porthos – numai să se poată.

— Ai primit vreo veste rea de la Bracieux, prietene?

— Nu; pădurea a fost tăiată, dând o cantitate de lemne cu o treime mai mult decât mă aşteptam.

— Atunci, a pierit peştele din heleşteiele de la Pierrefonds?

— Nu, prietene; cu toate că s-a pescuit din belşug, cu ceea ce a mai rămas s-ar putea împuia toate bălţile din împrejurimi.

— Nu cumva castelul de la Vallon va fi fost distrus de vreun cutremur?

— Nu, prietene, dimpotrivă: un trăsnet a căzut la o sută de paşi de castel şi a făcut să țâşnească un izvor într-un loc unde nu era nici un pic de apă.

— Ei bine, atunci ce s-a întâmplat?

— Am primit o invitație pentru serbarea de la Vaux – răspunse Porthos cu o mutră de înmormântare.

— Într-adevăr, ai de ce să te plângi! Regele a pricinuit, în căsniciile de la curte, mai bine de o sută de certuri cumplite, refuzând anumite invitații. Prin urmare, dragă prietene, te pregăteşti de călătorie la Vaux! Auzi, auzi, auzi!

— Ah, Doamne, da!

— O să ai ce vedea acolo, dragă prietene.

— Vai, nu mă îndoiesc de asta!

— Tot ce are Franța mai de soi se va întâlni la Vaux.

— Ah! făcu Porthos smulgându-şi de deznădejde câteva fire de păr.

— Ei, Doamne! exclamă d'Artagnan. Eşti cumva bolnav, prietene?

— Sunt mai zdravăn ca Podul Nou din Paris, pe toți dracii! Nu-i asta.

— Dar ce este atunci?

— Este că n-am haine. D'Artagnan rămase uluit.

— N-ai haine, Porthos? strigă el. N-ai haine, când eu văd mai mult de cincizeci de costume aruncate pe jos?

— Cincizeci, da, dar nici unul care să-mi vină!

— Cum nici unul care să-ți vină? Ce, nu ți se ia măsura când te duci la croitor?

— Ba da – răspunse Mouston – dar, din nenorocire, eu m-am îngrăşat.

— Cum adică te-ai îngrăşat?

— M-am făcut mai gros, cu mult mai gros decât domnul baron. Credeți oare aşa ceva, domnule?

— La dracu, dar asta se vede cât de colo!

— Auzi, nesocotitule – strigă Porthos – se vede cât de colo!

— Dar, în sfârşit, dragul meu Porthos – reluă d'Artagnan cu o uşoară nerăbdare – nu înțeleg de ce nu ți-ar mai veni hainele ție din pricină că s-a îngrăşat Mouston.

— Am să-ți explic numaidecât, prietene – zise Porthos. Îți mai aduci aminte că mi-ai povestit odată despre un general roman, Antoniu, care punea totdeauna şapte mistreți la frigare, în locuri diferite, pentru ca să aibă masa pregătită oriunde s-ar afla şi la orice oră din zi? Ei bine, şi eu, întrucât s-ar fi putut să fiu chemat dintr-un moment într-altul la curte şi să rămân acolo o săptămână, am luat hotărârea să am totdeauna pregătite şapte costume pentru această împrejurare.

— Straşnică judecată, Porthos! Numai că trebuie să ai averea ta ca să-ți poți îngădui asemenea fantezii. Fără a mai ține socoteală de timpul pe care-l pierzi cu luatul măsurilor. Căci moda se schimbă atât de des?

— Tocmai de aceea – zise Porthos – mă bucuram că am descoperit un mijloc care să mă scape de bătaia de cap.

— Ia spune, Porthos, ce mijloc ai găsit? La dracu, nu m-am îndoit niciodată de istețimea minții tale!

— Îți aminteşti că Mouston era slab?

— Da, pe vremea când se numea Mousqueton.

— Dar îți mai aduci aminte şi de timpul când a început să se îngraşe?

— Nu, nu mai mi-amintesc. Te rog să mă ierți, dragă Mouston.

— Oh, domnul n-are nici o vină – zise Mouston cu un aer binevoitor – domnul era la Paris, iar noi eram la Pierrefonds.

— În sfârşit, dragă Porthos, a fost o vreme când Mouston a început să se îngraşe. Asta voiai să spui, nu-i aşa?

— Da, prietene, şi mă bucuram foarte mult atunci.

— Drace, cred şi eu – zise d'Artagnan.

— Înțelegi – continuă Porthos – de câte griji mă scutea asta?

— Nu, dragă prietene, nu înțeleg; dar, dacă ai să-mi explici...

— Numaidecât, prietene. Mai întâi, după cum ai spus, e o pierdere de vreme cu luatul măsurii, chiar dacă n-ai face asta decât o dată la cincisprezece zile. Şi apoi s-ar putea să fii în călătorie, şi dacă vrei să ai totdeauna la îndemână şapte costume... În fine, prietene, mi-e groază să mă las pe mâna fitecăruia să-mi ia măsura. Eşti sau nu eşti gentilom, ce naiba! Să te laşi pipăit de un caraghios, care-ți măsoară piciorul, mijlocul, spatele, e umilitor, zău! Oamenii ăştia te găsesc prea umflat ici, prea scobit dincolo; îți cunosc toate părțile slabe şi toate părțile tari. Ce mai, când scapi din mâinile unui croitor, te asemeni cu acele lăcaşuri întărite cărora un spion a venit să le ia grosimea zidurilor, adâncimea bolților.

— Într-adevăr, dragul meu Porthos, ai nişte idei care numai ție îți pot trece prin cap!

— Eh, înțelegi, când eşti inginer...

— Şi când ai fortificat Belle-Isle... Ai dreptate, dragul meu!

— Mi-a venit deci o idee, şi fără îndoială că ea ar fi fost bună, fără nesocotința domnului Mouston.

D'Artagnan îi aruncă o privire lui Mouston, care răspunse la această privire printr-o uşoară mişcare a trupului, ce voia să spună: "Ai să vezi îndată dacă sunt eu vinovat în toate astea".

— Mă bucuram, aşadar – reluă Porthos – văzându-l pe Mouston că se îngraşă, şi chiar îl ajutam din toate puterile să facă niţică burticică, dându-i mâncare cât mai bună, cu speranţa că va ajunge să mă egaleze în grosime, şi atunci îl voi putea trimite pe el să i se ia măsura în locul meu.

— Drace! Drace! Acum pricep! strigă d'Artagnan. În felul acesta, nu-ţi mai pierdeai vremea şi scăpai de toate acele umilinţe.

— Ei, închipuieşte-ţi bucuria mea când, după un an şi jumătate de îndopare cu hrană bună, căci îmi dădeam osteneala de a-l hrăni eu însumi pe nemernicul ăsta...

— Şi eu îmi dădeam toată silinţa, domnule – zise Mouston cu modestie.

— Asta aşa e. Închipuieşte-ţi, deci, bucuria mea când văzui, într-o dimineaţă, că Mouston trebuia să-şi sugă burta, aşa cum mi-o sugeam eu însumi, ca să poată trece prin mica uşă secretă pe care blestemaţii de arhitecţi au făcut-o la odaia răposatei doamne du Vallon, în castelul de la Pierrefonds. Şi, fiindcă veni vorba de această uşă, prietene, te-aş întreba, pe tine care le ştii pe toate, cum se poate ca neisprăviţii aceia de arhitecţi, care, prin meseria lor, ar trebui să aibă compasul în ochi, să se fi gândit să facă asemenea uşi, prin care nu pot trece decât persoane slabe?

— Astfel de uşi – răspunse d'Artagnan – sunt menite pentru curtezani; or, curtezanii sunt îndeobşte persoane subţiri şi mlădioase.

— Doamna du Vallon nu avea curtezani – îl întrerupse Porthos cu fală.

— Foarte adevărat, dragul meu – zise d'Artagnan – dar arhitecţii s-au gândit, pesemne, la cazul că te vei însura a doua oară.

— Ah, se poate – încuviință Porthos. Şi acum, că sunt lămurit în privința uşilor prea înguste, să ne întoarcem la îngrăşarea lui Mouston. Dar observă că aceste două lucruri se leagă între ele, prietene. Am băgat de seamă că totdeauna ideile se înlănțuie unele cu altele. Astfel, admiră acest fenomen. d'Artagnan: îți vorbeam de Mouston, care e gras, şi am ajuns la doamna du Vallon...

— Care era slabă.

— Hm, asta nu ți se pare extraordinar?

— Dragul meu, un învățat care îmi e prieten, domnul Costar, a făcut aceeaşi constatare ca şi tine, şi el numea asta cu un cuvânt grecesc pe care nu mi-l mai amintesc.

— Ah, descoperirea mea nu e nouă deci? strigă Porthos cu uimire. Şi eu care credeam că am găsit-o cel dintâi!

— Dragul meu, ăsta e un fapt cunoscut dinainte de Aristotel, adică de acum aproape două mii de ani.

— Ei bine, asta nu înseamnă că el e mai puțin adevărat – zise Porthos, încântat că fusese pus în rând cu înțelepții din antichitate.

— Minunat! Dar să ne întoarcem la Mouston. L-am lăsat îngrăşându-se văzând cu ochii, aşa mi se pare.

— Da, domnule – zise Mouston.

— În regulă – rosti Porthos. Mouston se îngraşă deci aşa de tare, că-mi întrecu aşteptările, atingând la un moment dat măsura mea, lucru de care mă putui convinge într-o zi când îl văzui pe păcătosul ăsta îmbrăcat cu o haină făcută dintr-o vestă de-a mea; o vestă ce făcea o sută de pistoli numai prin broderiile sale.

— Voiam s-o încerc, domnule – zise Mouston.

— Din clipa aceea – reluă Porthos – am hotărât ca Mouston să intre în legătură cu croitorii mei şi să i se ia măsura în locul meu şi pentru mine.

— Foarte bine te-ai gândit, Porthos; însă Mouston e cu o palmă şi jumătate mai scund decât tine.

— Ştiu. Dar i se lua măsura până la pământ, astfel că pulpana hainei făcută după măsura lui îmi venea mie până deasupra genunchilor.

— Ce noroc pe tine, Porthos! Aşa ceva numai ție ți se putea întâmpla!

— Eh, da, laudă-mă, ai şi de ce! Chiar în vremea aceea, adică acum aproape doi ani şi jumătate, a trebuit să plec la Belle-Isle, şi ca să am totdeauna gata, pentru orice împrejurare, câte un costum după ultima modă, i-am lăsat vorbă lui Mouston să-şi facă în fiecare lună câte un rând de haine.

— Şi te pomeneşti că Mouston nu ți-a ascultat sfatul! Ah, ah, ai fi de neiertat, Mouston!

— Dimpotrivă, domnule, dimpotrivă!

— Nu, ce-i drept, n-a uitat să-şi facă haine, dar a uitat să mă anunțe că se îngrăşa mereu.

— Doamne, nu e vina mea, domnule; croitorul dumneavoastră n-a găsit de cuviință să-mi spună că mă îngrăşam.

— Astfel încât – urmă Porthos – nemernicul, în timp de doi ani, a crescut cu optsprezece şchioape în grăsime, şi ultimele douăsprezece costume îmi sunt unele mai largi decât altele, de la o palmă până la o palmă şi jumătate.

— Dar celelalte, lucrate la început, când aveați amândoi aceeaşi grosime?

— Nu mai sunt la modă, scumpul meu prieten, şi dacă le-aş îmbrăca aş avea aerul că viu din Siam şi că n-am mai călcat pe la curte de doi ani de zile.

— Îți înțeleg necazul. Ia spune, câte costume noi ai? Treizeci şi şase? Şi totuşi nu ai nici unul! Ei bine, trebuie să

ți-l faci pe al treizeci şi şaptelea; celelalte treizeci şi şase îi vor rămâne lui Mouston.

— Ah, domnule – zise Mouston cu un aer mulțumit – adevărul este că domnul a fost totdeauna bun cu mine.

— La dracu! Crezi că nu m-am gândit şi eu la asta sau că m-a împiedicat zgârcenia? Dar nu mai sunt decât două zile până la serbarea de la Vaux; am primit invitația ieri şi l-am chemat pe Mouston să vină aici cu toată garderoba; abia azi-dimineață mi-am dat seama de nenorocirea în care mă aflu, şt nici un croitor la modă nu s-ar putea însărcina să-mi facă un costum în două zile.

— Adică un costum lucrat în fir de aur, nu-i aşa?

— Aşa îl vreau!

— O să aranjăm noi totul. Nu pleci decât peste trei zile, da? Invitațiile sunt pentru miercuri, iar azi e duminică dimineața.

— Ştiu, însă Aramis m-a sfătuit să fiu la Vaux cu douăzeci şi patru de ceasuri mai devreme.

— Cum, Aramis?

— Da, Aramis mi-a adus invitația.

— Ah, foarte bine, înțeleg. Eşti invitat din partea domnului Fouquet.

— Nu. Din partea regelui, prietene. Pe bilet scrie, negru pe alb: "Domnul baron du Vallon e înştiințat că regele a binevoit să-l treacă pe lista invitaților..."

— Foarte bine; dar vei pleca împreună cu domnul Fouquet.

— Şi când mă gândesc – strigă Porthos făcând să trosnească podeaua cu o lovitură din picior – când mă gândesc că n-am un costum ca lumea, îmi vine să crăp de mânie! Am poftă să strâng pe cineva de gât sau să sparg ceva!

— Nu sugruma pe nimeni şi nu sparge nimic, Porthos; voi avea eu grijă de toate. Îmbracă-te cu unul din cele treizeci şi şase de costume şi hai cu mine la un croitor.

— Hm, misitul meu a fost pe la toți, de azi-dimineață.

— Şi la domnul Percerin?

— Cine-i acest domn Percerin?

— La naiba, e croitorul regelui!

— Ah, da, da – făcu Porthos, care voia să aibă aerul că îl cunoaşte pe croitorul regelui, deşi auzea pentru prima dată rostindu-se acest nume. Domnul Percerin, croitorul regelui, aşa-i. Dar m-am gândit că e prea ocupat.

— Fără îndoială, e ocupat până peste cap, dar fii liniştit, Porthos, are să facă pentru mine ceea ce n-ar face pentru nimeni altul. Numai că va trebui să te laşi să ți se ia măsura, prietene.

— Ah – oftă Porthos – asta nu-mi place! Dar n-am încotro.

— Ei, Doamne, vei face şi tu ca toți ceilalți, dragă prietene; vei face ceea ce face şi regele.

— Cum! I se ia măsură şi regelui? Şi îngăduie el una ca asta?

— Regele e om cu gust, dragul meu, iar tu eşti la fel, orice-ai vrea să zici.

Porthos zâmbi cu un aer triumfător.

— Atunci să mergem la croitorul regelui! zise el. Şi de vreme ce îi ia măsură regelui, pe cinstea mea, cred că pot să-l las să mi-o ia şi mie!

VI

CINE ERA JUPÂNUL JEAN PERCERIN

Croitorul regelui, jupânul Jean Percerin, locuia într-o casă destul de mare, în strada Saint-Honoré, alături de strada Pomul Uscat. Era un om căruia îi plăceau stofele frumoase, broderiile frumoase, catifelele frumoase, trăgându-se dintr-o

familie în care toți, din tată în fiu, fuseseră croitori ai regelui. Această moştenire urca până la Carol al IX-lea, care, după cum se ştie, avea adesea fantezii şi îndrăzneli pe care cu greu i le putea împlini cineva. Percerin de pe vremea aceluia era hughenot, ca şi Ambroise Paré, şi fusese cruțat de către regina de Navarra, frumoasa Margot, cum i se spunea acesteia, datorită faptului că fusese singurul care putuse să-i întocmească acele desăvârşite îmbrăcăminți de călărie pe care ea le purta cu plăcere, fiindcă-i acopereau anumite cususuri trupeşti pe care regina de Navarra le ascundea cu multă grijă. Percerin, scăpat de la moarte, făcuse, drept recunoştință, nişte frumoase hlamide negre, foarte puțin costisitoare, pentru regina Caterina, care sfârşi prin a binevoi să-l primească în preajma ei pe hughenot, cu toate că multă vreme îl ținuse deoparte. Dar Percerin era un om prevăzător: el auzise spunându-se că nimic nu era mai primejdios pentru un hughenot decât zâmbetele reginei Caterina; şi, băgând de seamă că ea îi zâmbea mai des ca de obicei, se grăbi să treacă la catolicism împreună cu toată familia şi, ridicându-se mai presus de orice învinuire prin această convertire, ajunse la înalta poziție de meşter croitor al coroanei Franței. Sub Henric al III-lea, care era un rege ce ținea să fie îmbrăcat cât mai bine, această poziție atinse unul dintre cele mai înalte piscuri ale Cordilierilor. Percerin fusese un om dibaci toată viața lui şi, pentru a-şi păstra această faimă şi dincolo de mormânt, căută să nu şi-o piardă la moarte; răposă deci în plină putere de lucru şi tocmai la timpul potrivit, când fantezia lui începea să dea semne de sărăcire. Lăsă în urma lui un băiat şi o fată, şi unul şi celălalt vrednici de numele pe care erau chemați să-l poarte: fiul, priceput în arta croielii şi precis ca un echer; fata, brodează şi desenatoare de podoabe. Nunta lui Henric al IV-lea cu Maria de Medicis, doliurile atât

de pline de fală ale numitei regine făcură, împreună cu unele cuvinte de laudă ieşite din gura domnului de Bassompierre, regele eleganților din vremea aceea, ca faima acestei a doua generații a Percerinilor să crească şi mai mult.

Domnul Concino Concini şi soția lui, Galiga, care străluciră mai apoi la curtea Franței, voiră să italienizeze îmbrăcămintea şi aduseră croitori de la Florența; dar Percerin, lovit în patriotismul şi amorul său propriu, îi reduse la nimic pe aceşti străini prin cusăturile lui de brocart şi prin broderiile sale ce nu aveau pereche; în aşa fel că, până la urmă, Concini renunță cel dintâi la compatrioții lui şi-l ținu pe croitorul francez într-o stimă atât de mare, încât nu mai vru să fie îmbrăcat decât de el; aşa se face că în ziua când Vitry îi zdrobi țeasta cu o descărcătură de pistol pe micul pod al Luvrului, el era îmbrăcat cu o tunică executată de Percerin. Această tunică, ieşită din atelierul celebrului meşter, le prilejui parizienilor plăcerea de a smulge fâşii din ea, dimpreună cu bucăți din trupul pe care-l acoperea.

Cu toată favoarea de care Percerin se bucurase în fața lui Concini, regele Ludovic al XIII-lea avu mărinimia de a nu-i păstra pică acestui croitor al său şi-l ținu mai departe în slujba lui. În momentul când Ludovic cel Drept dădea această mare pildă de îngăduință, Percerin îşi creştea doi fii, dintre care unul îşi trecu examenul de încercare la nunta Anei de Austria, făcu pentru cardinalul Richelieu acel frumos costum spaniol cu care el dansă o sarabandă, întocmi costumele pentru tragedia *Mirame* şi cusu la mantia lui Buckingham acele faimoase perle sortite să se împrăştie pe parchetul de la Luvru.

Puteai lesne deveni ilustru când îl îmbrăcai pe domnul de Buckingham, pe domnul de Cinq-Mars, pe domnişoara Ninon, pe domnul de Beaufort şi pe Marion Delorme. Astfel, Percerin

III atinsese apogeul gloriei atunci când tatăl său muri. Acest Percerin III, bătrân, glorios şi bogat, îl îmbrăca acum şi pe Ludovic al XIV-lea, dar, neavând copii, ceea ce era o mare mâhnire pentru el, întrucât dinastia sa avea să se stingă o dată cu dânsul, neavând copii, spunem, formase mai mulți elevi, în care îşi punea toate speranțele. Avea trăsură, o moşioară, valeți – cei mai chipeşi din tot Parisul – şi, prin autorizația specială a lui Ludovic al XIV-lea, o haită de câini de vânătoare. Îi îmbrăca pe domnii de Lyonne şi Letellier, de protecția cărora se bucura; dar, vârât în politică şi cunoscător al secretelor de stat, nu izbutise niciodată să-i facă un costum domnului Colbert. Asta nu se explică, se ghiceşte. Marile spirite, de tot felul, trăiesc prin simțuri nevăzute, nebănuite; fac totul fără să ştie nici ei înşişi de ce şi cum. Marele Percerin, căci, împotriva regulii dinastiilor, abia ultimul dintre Percerini îşi merita supranumele de Cel Mare, marele Percerin, spunem, croia cu inspirație o rochie pentru regină sau un pantalon pentru rege, ticluia o mantie pentru DOMNUL sau un tipar de ciorap pentru DOAMNA; dar, cu tot geniul lui neîntrecut, nu putea să nimerească măsura domnului Colbert.

— Omul acesta – spunea el adesea – e în afara talentului meu, şi nu voi izbuti să-l prind în acele mele.

E de la sine înțeles că Percerin era croitorul domnului Fouquet şi că marele vistiernic îl prețuia mult.

Domnul Percerin avea aproape optzeci de ani, dar era verde încă, şi atât de uscat în acelaşi timp, spuneau curtenii, încât înțepa. Renumele şi averea lui erau atât de mari, încât domnul prinț de Condé, acest rege al stăpânilor mai mici, îi dădea brațul şi stătea de vorbă cu el despre arta croitoriei, iar cei mai răi platnici dintre oamenii de la curte nu îndrăzneau niciodată să-şi amâne prea mult datoriile față de el, căci

meşterul Percerin făcea o dată haine pe credit, dar nu şi a doua oară, dacă nu era plătit pentru prima comandă.

Se poate uşor deduce că un asemenea croitor, în loc să alerge după muşterii, numai cu greu primea pe alții noi. Iată de ce Percerin nu voia să lucreze pentru burghezi sau pentru proaspeții înnobilați. Se spunea chiar că domnul de Mazarin, în schimbul confecționării fără plată a unui frumos costum de cardinal, pentru ceremonii, îi strecurase într-o bună zi, în buzunar, nişte titluri de noblețe.

Percerin avea mult spirit, dar era şi răutăcios. Mulți îl socoteau foarte slobod la gură. La optzeci de ani, el lua cu mână încă sigură măsuri pentru corsetele femeilor.

În casa acestui artist şi mare senior îl duse d'Artagnan pe deznădăjduitul Porthos. Acesta, pe drum, îi spunea prietenului său:

— Ia seama, scumpul meu d'Artagnan, ia seama ca semeția acestui Percerin, care trebuie să fie foarte nepoliticos, să nu calce în picioare demnitatea unui om ca mine, căci, te previn, dragă prietene, că, dacă nu va fi la locul lui, îi voi da peste nas.

— O dată ce eşti prezentat de mine – răspunse d'Artagnan – n-ai de ce să te temi, dragă prietene, chiar dac-ai fi... ceea ce nu eşti.

— Ah, vorba e că...

— Cum? Ai ceva cu Percerin? Spune, Porthos.

— Cred că, pe vremuri...

— Ei bine, ce s-a întâmplat pe vremuri?

— Mi se pare că l-am trimis odată pe Mousqueton la un pârlit cu numele ăsta.

— Ei şi?

— Şi pârlitul n-a vrut să mă îmbrace.

— Oh, o neînțelegere, fără îndoială, pe care trebuie s-o lămurim numaidecât; poate că Mouston îl va fi confundat.

— Se poate.

— S-o fi încurcat în nume.

— Tot ce-i cu putință; nătângul de Mouston n-a ținut niciodată minte numele oamenilor.

— Iau totul pe seama mea.

— Foarte bine.

— Spune-i vizitiului să oprească, Porthos; am ajuns.

— Aici stă?

— Da.

— Cum, aici? Dar suntem la Hale, şi mi-ai spus că locuința lui e la colțul străzii Pomul Uscat.

— Aşa e; dar priveşte.

— Ei da, privesc, şi văd că...

— Că suntem la Hale, pe naiba!

— N-oi fi vrând cumva ca armăsarii noştri să se urce pe trăsura din față?

— Nu.

— Şi nici ca aceia din fața noastră s-o încalece pe cealaltă dinaintea ei.

— Nu, fireşte.

— Nici ca a doua trăsură din față să dea buzna peste celelalte treizeci sau patruzeci care aşteaptă aici de mai demult?

— Ah, pe legea mea, ai dreptate!

— Ah!

— Ce de lume, dragul meu, ce de lume!

— Vezi?

— Şi ce fac aici toți aceşti oameni?

— E foarte simplu: îşi aşteaptă rândul.

— Na! Sunt dați afară cumva comedianții de la palatul Bourgogne?

— Nu, îşi aşteaptă rândul să intre la domnul Percerin.

— Atunci înseamnă că vom avea şi noi de aşteptat.

— Noi vom fi mai isteți şi mai puțin mândri decât ei.

— Şi deci ce vom face?

— Vom coborî din trăsură, vom trece printre paji şi lachei, şi vom intra la croitor; răspund eu de asta, mai ales dacă tu vei merge înaintea mea.

— Haidem – făcu Porthos.

Pricina înghesuielii de acolo era că uşa domnului Percerin se afla închisă, iar un lacheu, în picioare, în fața uşii, le explica iluştrilor clienți ai ilustrului croitor că, deocamdată, domnul Percerin nu primea pe nimeni. Afară, se repeta din gură în gură ceea ce marele lacheu îi şoptise unui mare senior față de care se arătase mai binevoitor, anume că domnul Percerin lucra la cinci costume pentru rege şi că, dată fiind graba cu care trebuiau făcute, medita în cabinetul lui la ornamente, la culori şi la tăietura acestor cinci costume. Mulți, încântați de această explicație, se întorceau fericiți şi o transmiteau şi altora; dar câțiva, mai îndărătnici, stăruiau să li se deschidă uşa, şi printre aceştia din urmă erau trei cuconițe care urmau să ia parte la un balet deghizate în

bucătărese, balet care avea să dea neapărat greş dacă cele trei costume de bucătăreasă n-aveau să fie croite chiar de mâna marelui Percerin.

D'Artagnan, împingându-l din spate pe Porthos, care dădea grupurile la o parte cu statura lui, ajunse până la tejghele, în dosul cărora ucenicii croitori se întreceau să lucreze care de care mai bine.

Am uitat să spunem că la uşă voiseră să-l oprească pe Porthos, ca şi pe ceilalți; însă d'Artagnan sărise în față, rostise numai aceste cuvinte: "Ordin de la rege!", şi Porthos fu lăsat să intre împreună cu prietenul lui.

Bieții ucenici nu mai ştiau cum să facă spre a răspunde la pretențiile clienților, în lipsa patronului, întrerupându-se

mereu din împunsul cu acul ca să dea câte o desluşire; iar când mândria jignită sau aşteptarea zadarnică îi ameninţau prea direct, cel ameninţat făcea un salt şi dispărea sub tejghea. Procesiunea seniorilor nemulţumiţi forma însă un tablou plin de amănuntele cele mai curioase.

Căpitanul nostru de muşchetari, om cu privirea iute şi sigură, cuprinse totul dintr-o singură aruncătură de ochi. Dar după ce-şi roti privirea pe deasupra grupurilor, îşi opri ochii asupra unui bărbat ce se afla chiar în faţa lui. Acest bărbat, aşezat pe un scăunel, abia dacă îşi arăta capul din dosul tejghelei. Era un om ca la patruzeci de ani, cu o înfăţişare posomorâtă, cu obrajii palizi, cu ochi blânzi şi luminoşi. Se uita la d'Artagnan şi la ceilalţi cu mâna îndoită sub bărbie, ca un amator curios şi potolit. Dar, văzându-l şi recunoscându-l fără îndoială pe căpitanul nostru, îşi trase repede pălăria peste ochi. Poate că tocmai gestul acesta îi atrase privirea lui d'Artagnan. Dacă e aşa, înseamnă că omul cu pălăria trasă peste ochi ajunsese la un rezultat cu totul opus aceluia pe care l-ar fi dorit el. În rest, îmbrăcămintea acestui om era destul de simplă, şi părul îi era pieptănat cu destulă neîngrijire pentru ca unii dintre clienţii cu mai puţin simţ de observaţie să-l ia drept un ucenic oarecare, ghemuit în dosul mesei şi împungând cu acul în postavul sau în catifeaua din mâinile lui, fără să dea greş niciodată. Totuşi, omul acesta umbla prea mult cu ochii pe sus pentru ca degetele să-i lucreze şi cu spor. D'Artagnan nu se înşelă în această privinţă şi văzu numaidecât că, dacă omul lucra, nu lucra la stofe.

— Hei – zise el adresându-se acestui bărbat – ai devenit aşadar calfă de croitor, domnule Molière?

— Sst, domnule d'Artagnan! răspunse în şoaptă omul. Taci, te rog mult, altfel faci să mă recunoască toţi.

— Ei bine, şi care ar fi răul?

— De fapt, n-ar fi nici un rău; dar...

— Dar vrei să spui că nu e nici bine, nu-i aşa?

— O, nu; căci, îți mărturisesc, mă îndeletniceam să studiez atâtea chipuri interesante ce se văd aici.

— Dă-i înainte, domnule Molière. Înțeleg cât de mult îți poate folosi aceasta dumitale şi... nu te voi tulbura câtuşi de puțin.

— Mulțumesc.

— Dar cu o condiție: să-mi spui unde se află în clipa de față domnul Percerin.

— Oh, bucuros: în cabinetul său. Numai că...

— Numai că nu se poate intra acolo?

— Cu neputință!

— Pentru toată lumea?

— Pentru toată lumea. M-a adus aici, ca să-mi pot face în voie observațiile, apoi a plecat.

— Ei bine, iubite domnule Molière, îi vei da de veste că sunt aici, nu-i aşa?

— Eu? strigă Molière pe tonul unui câine căruia i s-a luat din gură osul pe care-l înhățase cu mare trudă. Eu, să mă mişc de aici? Ah, domnule d'Artagnan, ce rău te porți cu mine!

— Dacă nu-i vei da numaidecât de veste domnului Percerin că sunt aici – zise d'Artagnan cu glas încet – te previn de un lucru, iubite domnule Molière, anume că nu ți-l voi prezenta pe prietenul care a venit împreună cu mine.

Molière arătă cu un gest uşor spre Porthos.

— Acela, nu-i aşa? zise el.

— Da.

Molière îşi aruncă asupra lui Porthos una din acele priviri ce scotocesc până în adâncul creierului şi al inimii.

Cercetarea i se păru, fără îndoială, plină de făgăduințe, căci se ridică numaidecât şi trecu în odaia de alături.

VII

MOSTRELE

În acest timp, mulțimea se strecura încet, lăsând la fiecare colț de tejghea un murmur sau o amenințare, aşa cum, pe țărmul nisipos al oceanului, valurile lasă urme de spumă sau de alge încâlcite, după ce se retrag o dată cu refluxul mării.

După zece minute, Molière reapăru, făcându-i de sub perdea un semn lui d'Artagnan. Acesta se repezi spre el, trăgându-l şi pe Porthos, şi, după ce străbătură nişte coridoare destul de întortocheate, ajunseră în cabinetul lui Percerin. Bătrânul, cu mânecile suflecate, potrivea o bucată de brocart, cu flori mari de aur, ca să dea cât mai multe reflexe strălucitoare. Zărindu-l pe d'Artagnan, lăsă stofa pe masă şi veni spre el, nu prea bucuros, nici prea curtenitor, dar, în sfârşit, destul de binevoitor.

— Domnule căpitan de gărzi – zise el – mă vei ierta, nu-i aşa, dar am foarte multă treabă.

— Eh, da, lucrezi la costumele regelui. Ştiu asta, scumpe domnule Percerin. Îi faci trei, aşa mi s-a spus.

— Cinci, scumpul meu domn, cinci!

— Trei sau cinci, asta nu mă îngrijorează, meştere Percerin, şi ştiu că dumneata le vei face să fie cele mai frumoase din lume.

— E ştiut, da. Odată lucrate, vor fi cele mai frumoase din lume, nu zic nu; dar ca să fie cele mai frumoase din lume, trebuie mai întâi să fie, şi pentru asta, domnule căpitan, am nevoie de timp.

— Ei, na! Mai ai încă două zile, mai mult decât îți trebuie, domnule Percerin – zise d'Artagnan cu aerul cel mai flegmatic.

Percerin ridică fața, ca omul neobişnuit să fie contrazis nici chiar în capriciile lui; d'Artagnan însă se făcea a nu băga de seamă mutra pe care începea s-o ia ilustrul croitor de brocart.

— Scumpe domnule Percerin – continuă el – ți-am adus un client.

— Ah! Ah! făcu Percerin cu o strâmbătură de nemulțumire.

— Domnul baron du Vallon de Bracieux de Pierrefonds – adăugă d'Artagnan.

Percerin schiță un salut ce nu întâlni nici o simpatie la teribilul Porthos, care, de la intrarea în cabinet, se uita cam chiorâş la croitor.

— Unul dintre cei mai buni prieteni ai mei – sfârşi d'Artagnan.

— Îl voi servi pe domnul – zise Percerin – dar puțin mai târziu.

— Mai târziu? Şi când anume?

— Când voi avea timp.

— I-ai spus asta şi valetului meu – interveni Porthos morocănos.

— Se poate – răspunse Percerin – sunt aproape veşnic luat cu asalt.

— Prietene – rosti Porthos pe un ton sentențios – omul, când vrea, găseşte totdeauna timp.

Percerin deveni stacojiu, ceea ce, la bătrânii albiți de vârstă, e un semn nu tocmai bun.

— Domnul – zise el – e liber, pe legea mea, să se ducă în altă parte.

— Haide, haide, Percerin – îi şopti d'Artagnan – nu eşti prea drăguț astăzi. Ei bine, am să-ți spun ceva care te va face

să cazi în genunchi în fața noastră. Domnul este nu numai prietenul meu, dar şi prieten al domnului Fouquet.

— Ah, ah! făcu atunci croitorul. Dacă-i aşa, e cu totul altceva. Apoi, întorcându-se către Porthos, întrebă: Domnul baron e de-al domnului intendent superior?

— Sunt pur şi simplu de-al meu, domnule – izbucni Porthos chiar în clipa când tapiseria se ridica pentru a lăsa să intre un nou client.

Molière observa. D'Artagnan râdea. Porthos fierbea.

— Dragă Percerin – zise d'Artagnan – fă-i un costum domnului baron; îți cer eu asta.

— Pe dumneata nu pot să te refuz, domnule căpitan.

— Dar asta nu e tot: ai să-i faci acest costum numaidecât.

— Cu neputință înainte de opt zile.

— Atunci e ca şi cum ai refuza să i-l faci, deoarece costumul e destinat serbărilor de la Vaux.

— Repet că e cu neputință – răspunse cu încăpățânare bătrânul.

— Ba nu, scumpe domnule Percerin, mai ales dacă te rog şi eu – se auzi dinspre uşă un glas subțire, o voce metalică ce-l făcu pe d'Artagnan să-şi ațintească urechea.

Era glasul lui Aramis.

— Domnul d'Herblay! tresări croitorul.

— Aramis! murmură d'Artagnan.

— Ah, episcopul nostru! zise Porthos.

— Bună ziua, d'Artagnan! Bună ziua, Porthos! Bună ziua, prieteni! strigă Aramis. Haide, haide, dragă domnule Percerin, fă-i domnului costumul, şi îți spun eu că, făcându-i-l, îi vei face o mare plăcere domnului Fouquet.

Şi însoți aceste cuvinte printr-un semn ce voia să spună: "Consimte şi lasă-i să plece". Se pare că Aramis avea asupra meşterului Percerin o înrâurire mai mare decât aceea a lui

d'Artagnan însuşi, căci croitorul făcu o plecăciune în semn că se învoieşte şi, întorcându-se către Porthos, zise cu asprime:

— Treceți dincolo să vi se ia măsura.

Porthos se făcu roşu tot. D'Artagnan, văzând că se apropie furtuna, îi şopti lui Molière:

— Scumpe domnule, omul pe care-l vezi aici se socoteşte umilit atunci când i se măsoară cărnurile şi oasele cu care l-a înzestrat Dumnezeu; studiază-mi-l pe acest tip, meştere Aristofan, şi foloseşte-te de el.

Molière n-avea nevoie să fie încurajat; îl învălui cu privirea pe baronul Porthos şi-i spuse:

— Domnule, dacă vreți să veniți cu mine, vă voi lua măsură pentru un costum fără ca măsurătorul să vă atingă măcar.

— Oh – făcu Porthos – cum se poate una ca asta, prietene?

— Vă spun că nu se va folosi nici cotul, nici metrul la măsurătoare. E un procedeu nou, pe care l-am născocit noi, pentru a lua măsura oamenilor aleşi, cărora nu le face plăcere să fie atinşi de nişte bădărani oarecare. La noi vin mulți bărbați delicați, care nu pot îndura să fie măsurați, obicei care, după părerea mea, întinează măreția firească a omului, şi dacă, din întâmplare, domnule, sunteți unul dintre aceştia...

— Mii de draci, se înțelege că sunt!

— Straşnic! Se nimereşte tocmai bine, domnule baron,! căci veți face safteaua invenției noastre.

— Dar cum dracul o să mi se ia măsura? zise Porthos încântat.

— Domnule – răspunse Molière înclinându-se – dacă veți binevoi să mă urmați, o să vedeți.

Aramis privea această scenă cu încordare. Credea pesemne că desluşeşte, după neastâmpărul lui d'Artagnan, că acesta avea să treacă dincolo, cu Porthos, pentru a nu pierde sfârşitul unei scene începute sub un atât de bun augur. Dar, oricât de isteț ar fi fost Aramis, acum se înşela. Porthos şi Molière plecară singuri; d'Artagnan rămase cu Percerin. De ce oare? Din curiozitate, desigur; sau, poate, cu gândul de a se mai bucura câteva clipe de prezența bunului său prieten Aramis.

Molière şi Porthos dispăruți, d'Artagnan se apropie de episcopul de Vannes, lucru care păru a nu-i face nici o plăcere acestuia din urmă.

— Tot pentru un costum ai venit, nu-i aşa, dragă prietene?

Aramis zâmbi.

— Nu – zise el.

— Te vei duce totuşi la Vaux?!

— Mă voi duce, însă fără costum nou. Uiți, dragă d'Artagnan, că un biet episcop de Vannes nu e atât de bogat ca să-şi facă haine noi pentru fiecare serbare?

— Deh – zise muşchetarul râzând – dar poemele nu mai aduc nimic?

— Oh, d'Artagnan – răspunse Aramis – e atâta vreme de când nu mă mai gândesc la nimicurile astea!

— Bine! rosti d'Artagnan, fără să fie convins.

Cât despre Percerin, el se cufundase din nou în contemplarea brocarturilor sale.

— Nu ți se pare – zise Aramis cu un surâs – că-l stingherim pe acest vrednic om, dragul meu d'Artagnan?

"Aha, aha! murmură muşchetarul în sinea lui. Vrei să spui că te stingheresc pe tine, amice." Apoi, tare:

— Ei bine, să mergem; eu nu mai am nici o treabă aici, şi dacă eşti tot atât de liber ca şi mine, Aramis...

— Nu, voiam să...

— Ah, aveai să-i spui ceva în taină lui Percerin? De ce nu m-ai prevenit de la început?

— În taină – repetă Aramis – da, fireşte, dar nu ferindu-mă de tine, d'Artagnan. Niciodată, te rog să mă crezi, nu voi avea ceva atât de tainic, încât un prieten ca tine să nu poată auzi.

— Oh, nu, nu, mă retrag – spuse d'Artagnan, dar dând glasului său un accent vădit de curiozitate, căci stânjeneala lui Aramis, oricât de bine ar fi fost ascunsă, nu scăpase atenției sale, şi el ştia că la acest suflet de nepătruns, totul, chiar şi lucrurile cele mai puțin însemnate în aparență, se îndreptau de obicei spre o țintă, o țintă necunoscută, dar care, după cum cunoştea el firea prietenului său, muşchetarul îşi dădea seama că trebuia să fie foarte importantă.

Aramis, la rândul lui, văzu că d'Artagnan avea unele bănuieli şi stărui:

— Rămâi, te rog – zise el – iată despre ce este vorba. Şi, întorcându-se către croitor, începu: Dragă Percerin... Sunt chiar fericit că eşti de față, d'Artagnan.

— Ah, adevărat? se miră iarăşi gasconul, şi mai bănuitor încă decât până atunci.

Percerin nu se mişcă. Aramis îl trezi deodată, smulgându-i din mână stofa la care lucra.

— Dragul meu Percerin – îi spuse el – l-am adus cu mine pe domnul Le Brun, unul din pictorii domnului Fouquet.

"Ah, foarte bine – gândi d'Artagnan – dar pentru ce vine Le Brun?"

Aramis se uita la d'Artagnan, care avea aerul că priveşte nişte gravuri înfăţişându-l pe Marc Antoniu.

— Şi doriţi să-i faceţi un costum la fel cu acelea ale epicurienilor? întrebă Percerin.

Şi, spunând acestea pe un ton distrat, vrednicul croitor încercă să recapete bucata lui de brocart.

— Un costum de epicurian? întrebă d'Artagnan mirat.

— În sfârşit – zise Aramis cu cel mai fermecător surâs – e scris ca astă-seară scumpul nostru d'Artagnan să ne afle toate secretele; da, prietene, da. Ai auzit vorbindu-se de epicurienii domnului Fouquet, nu-i aşa?

— Fără îndoială. Nu e un fel de societate a poeţilor, printre care La Fontaine, Loret, Pellisson, Molière şi nu mai ştiu cine, a căror academie îşi are sediul la Saint-Mandé?

— Exact. Ei bine, le dăm uniforme poeţilor noştri şi-i înregimentăm în serviciul regelui.

— Oh, foarte bine, ghicesc: o surpriză pe care domnul Fouquet i-o face regelui. Oh, fii liniştit, dacă asta e taina domnului Le Brun, n-o voi dezvălui.

— Drăguţ ca întotdeauna, prietene. Nu, domnul Le Brun n-are nici o legătură cu asta; taina care-l priveşte e mult mai importantă!

— Atunci, dacă e atât de importantă, mai bine să n-o cunosc – zise d'Artagnan prefăcându-se că vrea să iasă.

— Intră, domnule Le Brun, intră – zise Aramis deschizând cu mâna dreaptă o uşă lăturalnică şi oprindu-l cu stânga pe d'Artagnan.

— Pe legea mea, nu mai înţeleg nimic! exclamă Percerin.

Aramis tăcu o pauză, cum se spune în teatru.

— Dragă domnule Percerin – zise el – lucrezi cinci costume pentru rege, nu-i aşa? Unul de brocart, unul de

postav, pentru vânătoare, unul de catifea, unul de mătase unul din stofă de Florența!

— Da. Dar de unde ştiți toate acestea, monseniore? întrebă Percerin uimit.

— E foarte simplu, dragă domnule: acolo va fi vânătoare, ospăț, concert, promenadă şi recepție; deci cinci țesături cerute de etichetă.

— Le ştiți pe toate, monseniore!

"Ehei, şi încă multe altele!" îşi spuse în sinea lui d'Artagnan.

— Dar – strigă croitorul triumfător – ceea ce nu ştiți, monseniore, cu toate că sunteți prinț al bisericii, ceea ce nimeni nu va şti, ceea ce numai regele singur, domnişoara de La Vallière şi cu mine ştim este culoarea stofelor şi felul podoabelor; mai e apoi tăietura, îmbinarea, linia!

— Ei bine – zise Aramis – tocmai astea am venit să te rog să mi le faci cunoscute, scumpe domnule Percerin.

— Auzi colo! strigă croitorul îngrozit, cu toate că Aramis rostise aceste cuvinte, pe care noi le-am repetat, cu glasul cel mai blând şi mai mieros.

Pretenția i se păru, după ce se gândi o clipă, atât de exagerată, de hazlie şi de nemaipomenită domnului Percerin, încât râse mai întâi încet, pe urmă tare, pentru ca să sfârşească apoi în hohote. D'Artagnan îi ținu hangul, nu fiindcă găsea că lucrul era într-adevăr vrednic de râs, dar ca să nu-l lase pe Aramis să-şi adune gândurile. Acesta aşteptă să se potolească amândoi; apoi, după ce se liniştiră, zise:

— La prima vedere s-ar părea că am rostit o absurditate, nu-i aşa? Dar d'Artagnan, care e înțelepciunea întrupată, te va lămuri că nu puteam să-ți cer altceva decât ceea ce ți-am cerut.

— Să vedem – zise muşchetarul atent, simțind, cu mirosul lui desăvârşit, că până atunci se înghiontiseră doar şi că momentul bătăliei abia acum se apropia.

— Să vedem – repetă Percerin cu neîncredere.

— Pentru ce – continuă Aramis – dă domnul Fouquet o serbare în cinstea regelui? Oare nu ca să-i fie pe plac?

— De bună seamă – fu de acord Percerin.

D'Artagnan încuviință cu un semn din cap.

— Prin nițică galanterie? Prin oleacă de imaginație de bun gust? Printr-un şir de surprize asemenea aceleia despre care vorbeam adineauri, în legătură cu înregimentarea epicurienilor noştri?

— Minunat!

— Ei bine, iată surpriza, bunul meu prieten: domnul Le Brun, aci de față, e un om care desenează cu foarte multă exactitate.

— Da – zise Percerin – am văzut tablouri făcute de domnul şi am băgat de seamă că hainele erau foarte bine redate. Iată pentru ce mă învoiesc să-i fac numaidecât un costum, fie asemănător cu al domnilor epicurieni, fie deosebit.

— Domnule dragă, luăm act cu bucurie de vorba dumitale; mai târziu ne vom folosi de ea; dar, deocamdată, domnul Le Brun are nevoie nu de hainele pe care le vei face pentru dânsul, ci de acelea pe care le faci pentru rege.

Percerin execută o săritură înapoi, pe care d'Artagnan, om calm şi care cântăreşte bine lucrurile, nu o găsi prea exagerată, într-atât de ciudate şi de neaşteptate înțelesuri avea propunerea pe care o arunca Aramis.

— Hainele regelui! Să dau unui fitecine hainele regelui!... Oh, ce să zic, domnule episcop, înălțimea voastră şi-a pierdut mințile! strigă bietul croitor scos din răbdări.

— Ajută-mă, d'Artagnan – zise Aramis din ce în ce mai calm şi mai surâzător – hai, ajută-mă să-l lămuresc pe domnul; căci tu înțelegi, nu-i aşa?

— De, nu prea, îți mărturisesc cinstit.

— Cum, prietene, nu înțelegi că domnul Fouquet vrea să-i facă regelui surpriza de a-şi vedea portretul la sosirea sa la Vaux? Că portretul, a cărui asemănare va fi izbitoare, va trebui să aibă acelaşi costum pe care-l va purta regele în ziua când va vedea portretul?

— Ah, da, da! strigă muşchetarul aproape convins, atât de firească părea ideea aceasta. Da, dragul meu Aramis, ai dreptate; da, ideea este fericită. Pun rămăşag că tu ai născocit-o!

— Nu ştiu – răspunse cu nepăsare episcopul – eu sau domnul Fouquet... Apoi, scrutând figura lui Percerin, după ce observase nehotărârea lui d'Artagnan, întrebă: Ei bine, domnule Percerin, ce zici? Spune.

— Spun că...

— Că eşti liber să refuzi, fără îndoială, ştiu asta foarte bine, şi nici nu mă gândesc să te silesc, scumpe domn; mai mult chiar, înțeleg sfiiciunea dumitale de a îmbrățişa ideea domnului Fouquet: nu vrei să laşi să se creadă că-l linguşeşti pe rege. Inimă nobilă, domnule Percerin! Inimă nobilă!

Croitorul bolborosi ceva.

— Ar fi, într-adevăr, o mare măgulire ce i s-ar face tânărului Prinț – continuă Aramis. Dar, mi-a declarat domnul intendent superior, dacă Percerin refuză, spune-i că nu mă voi supăra pe el pentru asta şi-l voi stima totdeauna. Numai că...

— Numai că...? repetă Percerin cu nelinişte.

— Numai că – urmă Aramis – mă voi vedea silit să-i spun regelui (dragă domnule Percerin, înțelegi, domnul Fouquet

vorbeşte astfel), numai că mă voi vedea silit să-i spun regelui: "Sire, aveam intenția să ofer maiestății voastre portretul vostru; dar, dintr-un sentiment de delicatețe exagerat poate, dar nu mai puțin de înțeles, domnul Percerin s-a împotrivit".

— Împotrivit? strigă croitorul, îngrozit de răspunderea ce avea să cadă pe umerii lui. Să mă împotrivesc eu dorinței, voinței domnului Fouquet, când e vorba să-i facă o plăcere regelui? Oh, pârdalnică vorbă ați spus acum, domnule episcop! Să mă împotrivesc? Oh, nu eu am rostit asta, slavă Somnului! Domnul căpitan de muşchetari mi-e martor. Nu-i aşa, domnule d'Artagnan, că nu mă împotrivesc la nimic?

D'Artagnan făcu un semn de abținere, dovadă că voia să rămână neutru; presimțea că la mijloc trebuie să fie o întrigă, vreo comedie sau o tragedie; se dădea de ceasul morții că n-o putea ghici, dar, deocamdată, ținea să nu se amestece.

Percerin însă, speriat de gândul că s-ar putea să i se spună regelui că se împotrivise când a fost vorba să i se facă o surpriză, îi oferi un scaun lui Le Brun şi începu să scoată dintr-un dulap patru costume strălucitoare, al cincilea fiind încă în mâinile ucenicilor, şi aşeză pe rând aceste capodopere pe tot atâtea manechine de Bergman, care, aduse în Franța pe vremea lui Concini, îi fuseseră dăruite lui Percerin II de către mareşalul d'Ancre, după înfrângerea croitorilor italieni, ruinați prin concurență. Artistul începu să deseneze, apoi să picteze veşmintele. Dar Aramis, care urmărea din ochi toate fazele muncii lui şi-l supraveghea îndeaproape, îl opri deodată.

— Mi se pare că nu prea ai prins nuanțele, dragă domnule Le Brun – îi spuse el. Culorile dumitale au să te înşele, pe pânză se va pierde acea asemănare desăvârşită de care avem absolută nevoie; îți trebuie mai mult timp ca să distingi bine nuanțele.

— E adevărat – interveni Percerin – dar tocmai timpul ne lipseşte, şi în privința asta, veți conveni, domnule episcop, nu pot să fac nimic.

– Atunci nu vom face nici o treabă – zise Aramis dezamăgit – şi asta din pricina nepotrivirii culorilor.

Totuşi, Le Brun copia stofele şi ornamentele cu cea mai mare fidelitate, lucru pe care Aramis îl urmărea cu o nerăbdare pe care nu şi-o putea ascunde. "Ia să vedem, ia să vedem! îşi spunea iarăşi în sinea lui muşchetarul. La dracu, ce urzeală o mai fi şi asta?"

— Hotărât, nu merge! zise Aramis. Domnule Le Brun, închide-ți lădițele şi strânge-ți pânzele.

— E şi din pricină, domnule – strigă pictorul necăjit – că lumina e foarte proastă aici!

— O idee, domnule Le Brun, o idee! Dacă am avea nişte mostre din stofe, de pildă, şi, fără grabă, la o lumină mai bună...

— Oh, atunci – strigă pictorul – voi răspunde de totul!

"Bun! îşi zise d'Artagnan. Ăsta trebuie să fie nodul acțiunii. Are nevoie de câte o mostră din fiecare stofă. La dracu! I le va da oare Percerin?"

Percerin, învins în ultimele lui împotriviri, înşelat, pe deasupra, de prefăcuta bunăvoință a lui Aramis, tăie cinci mostre din stofe şi i le înmână episcopului de Vannes.

— E mai bine aşa. Nu e şi părerea ta, d'Artagnan, ce zici? îl întrebă Aramis pe d'Artagnan.

— Părerea mea, dragă Aramis – răspunse d'Artagnan – este că ai rămas acelaşi.

— Şi, drept urmare, acelaşi prieten al tău – zise episcopul cu un accent cât mai plăcut în glas.

— Da, da – rosti tare d'Artagnan. Apoi, în sinea lui: "Dacă sunt păcălit de tine, iezuit prefăcut, măcar să nu-ți fiu

complice, şi ca să nu-ți fiu complice, mai e încă timp s-o şterg de aici". La revedere, Aramis – adăugă el cu glas tare – la revedere, mă duc să văd ce face Porthos.

— Atunci aşteaptă-mă şi pe mine – zise Aramis, vârând mostrele în buzunarele sale. Aşteaptă-mă, căci am terminat aici, şi mi-ar părea rău să nu-i spun un ultim cuvânt de bine prietenului nostru.

Le Brun îşi strânse sculele, Percerin băgă costumele la loc în dulap, Aramis îşi apăsă buzunarele cu palmele, pentru a fi sigur că mostrele sunt bine închise, şi cu toții ieşiră din cabinet.

VIII

ÎN CARE MOLIÈRE S-A GÂNDIT POATE PENTRU PRIMA DATĂ LA "BURGHEZUL GENTILOM"

D'Artagnan îl regăsi pe Porthos în sala alăturată; dar nu mai era un Porthos supărat, un Porthos umilit, ci un Porthos blând, radios, fermecător, stând de vorbă cu Molière, care-l privea cu un fel de idolatrie şi ca un om care nu numai că nu văzuse niciodată ceva mai grozav, dar nici nu mai văzuse cândva ceva asemănător.

Aramis se duse de-a dreptul la Porthos şi-i întinse mâna-i albă şi subțire, care dispăru cu totul în palma gigantică a vechiului său prieten, gest pe care Aramis nu-l făcea niciodată fără o anumită teamă. Dar strânsoarea prietenească sfârşindu-se fără dureri prea mari, episcopul de Vannes se întoarse către Molière.

— Ei bine, domnule – îi spuse el – mergi cu mine la Saint-Mandé?

— Merg oriunde doriți, monseniore – răspunse Molière.

— La Saint-Mandé? strigă Porthos, foarte mirat să-l vadă pe mândrul episcop de Vannes în relații de amiciție cu un

ucenic de croitorie. Cum, Aramis, îl iei pe domnul la Saint-Mandé?

— Da – zise Aramis cu surâsul lui cunoscut – e vremea să ne grăbim.

— Şi apoi, dragul meu Porthos – interveni d'Artagnan – domnul Molière nu e câtuşi de puțin ceea ce pare să fie.

— Cum adică? întrebă Porthos.

— Da, domnul este una dintre cele mai bune calfe ale meşterului Percerin; e aşteptat la Saint-Mandé spre a proba costumele de serbare pe care domnul Fouquet le-a comandat pentru epicurieni.

— Chiar aşa – confirmă Molière. Da, domnule.

— Atunci, haide, dragă domnule Molière – zise Aramis – dacă, bineînțeles, ai terminat cu domnul du Vallon.

— Noi am terminat – răspunse Porthos.

— Şi eşti mulțumit? îl întrebă d'Artagnan.

— Întru totul mulțumit – declară Porthos.

Molière se despărți de Porthos cu saluturi cât se poate de curtenitoare, apoi strânse mâna pe care i-o întinse pe furiş căpitanul de muşchetari.

— Domnule – adăugă Porthos fandosindu-se – domnule, nu uita mai ales să respecți termenul.

— Veți avea costumul gata chiar mâine, domnule baron – răspunse Molière.

Şi plecă împreună cu Aramis. În urma lui, d'Artagnan, luându-l de braț pe Porthos, îl întrebă:

— Ce ți-a făcut acest croitor, dragul meu Porthos, de te arăți aşa de mulțumit de dânsul?

— Ce mi-a făcut, prietene? Ce mi-a făcut? strigă Porthos vădit fericit.

— Da, te întreb ce ți-a făcut?

— Prietene, a făcut ceea ce nici un croitor n-a făcut vreodată: mi-a luat măsură fără să mă atingă.

— Ce vorbeşti! Povesteşte-mi şi mie asta, dragul meu.

— Mai întâi, prietene, s-a dus să caute nu ştiu unde un şir întreg de manechine de toate mărimile, sperând că se va găsi unul de talia mea; dar cel mai mare, păstrat pentru tambur –majorul elveţienilor, era cu două şchioape mai scurt şi cu o palmă mai strâmt.

— Ah, adevărat?

— Întocmai precum am avut cinstea să-ţi spun, dragul meu d'Artagnan. Dar e un mare om, sau mai degrabă un mare croitor acest domn Molière! N-a fost câtuşi de puţin încurcat de asta.

— Şi ce-a făcut?

— Oh, un lucru foarte simplu. E de necrezut, pe legea mea! Oare toţi ceilalţi croitori să fie atât de nepricepuţi, încât să nu le dea în gând un asemenea mijloc? De câte chinuri şi umilinţe aş fi fost cruţat!

— Fără să mai punem la socoteală costumele, dragă Porthos.

— Da, treizeci de costume.

— Ei bine, dragul meu Porthos, haide, spune-mi şi mie metoda domnului Molière.

— Molière? Aşa i-ai spus? Voi căuta să-i ţin minte numele.

— Da, sau Poquelin, dacă-ţi place mai mult.

— Nu, îmi place mai mult Molière. Când voi vrea să-mi aduc aminte numele lui, mă voi gândi la volieră, şi, cum chiar am una la Pierrefonds...

— Minunat, dragul meu. Ei, şi metoda domnului Molière?

— Iat-o. În loc să mă împartă în bucăţi, aşa cum fac toţi ceilalţi neisprăviţi, în loc să mă pună să mă îndoi din şale, sa

mă sucesc din toate încheieturile, apucătură umilitoare şi urâtă...

D'Artagnan făcu un semn de încuviințare din cap.

— "Domnule, mi-a spus el, un om de lume se cuvine să-şi ia singur măsura. Faceți-mi plăcerea şi apropiați-vă de această oglindă." Atunci m-am apropiat de oglindă. Trebuie să-ți mărturisesc că nu prea pricepeam ce voia să facă acest vrednic domn Volière cu mine.

— Molière.

— Ah, da, Molière, Molière. Şi cum teama de măsură nu mă părăsea de loc, i-am spus: "Ia seama cum ai să procedezi: sunt foarte gâdilicios, să ştii". Dar el, cu vocea lui blândă (căci e un băiat binecrescut, prietene, s-o recunoaştem), el, cu vocea lui blândă, mi-a răspuns: "Domnule, pentru ca un costum să vă cadă bine, trebuie să fie făcut după imaginea dumneavoastră. Imaginea dumneavoastră e reflectată întocmai în oglindă. Vom lua, deci, măsură după imaginea dumneavoastră".

— Într-adevăr – zise d'Artagnan – te vedeai în oglindă, dar unde a găsit o oglindă în care tu să te poți vedea întreg?

— Dragul meu, e aceeaşi oglindă în care se priveşte şi regele.

— Da; însă regele e ou un cap şi jumătate mai mic decât tine.

— Ei bine, nu ştiu cum se face – pesemne că e o metodă de a-l măguli pe rege – dar oglinda era prea mare şi pentru mine. E adevărat că înălțimea ei se compunea din trei cristale de Veneția suprapuse, iar lățimea din tot atâtea cristale juxtapuse.

— Oh, prietene, ce cuvinte frumoase foloseşti! De unde dracu ai învățat termenii ăştia?

— La Belle-Isle. Îi folosea Aramis când vorbea cu arhitectul.

— Aha! Foarte bine! Să revenim la oglindă, dragul meu.

— Atunci, acest minunat domn Volière...

— Molière.

— Da, Molière, aşa e. Ai să vezi, prietene, că de-acum înainte n-am să-i mai încurc numele. Acest minunat domn Molière începu să tragă cu o bucată de tibişir linii albe pe suprafaţa oglinzii, urmând conturul braţelor şi umerilor mei, în timp ce rostea mereu această maximă pe care o găsesc desăvârşită: "O haină nu trebuie să-l stânjenească de loc pe cel care o poartă".

— Într-adevăr – zise d'Artagnan – iată o maximă reuşită, ce nu e pusă totdeauna în practică.

— Tocmai de aceea am găsit-o şi eu atât de surprinzătoare, îndeosebi când el o mai şi dezvoltă.

— Ce spui, a dezvoltat această maximă?

— Ba bine că nu!

— Să vedem dezvoltarea.

— "Căci, zicea el mai departe, se poate ca, într-o împrejurare grea, sau într-o poziţie supărătoare, să ai haina pe umeri şi să vrei să simţi că n-o ai."

— Asta e adevărat – zise d'Artagnan.

— "Astfel", a adăugat domnul Volière...

— Molière.

— Molière, da. "Astfel, a adăugat domnul Molière, dacă vreţi să trageţi spada din teacă, domnule, şi sunteţi îmbrăcat cu acest costum, cum faceţi?" Scot haina de pe mine, i-am răspuns eu. "Ei bine, nu", mi-a întors-o el. Cum nu? "Spun că un costum trebuie să fie făcut aşa de bine, încât să nu vă stânjenească de loc, nici chiar în trasul spadei."

— Ah! Ah!

— "Puneți-vă în gardă", mi-a spus. Am executat atunci o săritură aşa de grozavă, că două ochiuri de la geam s-au făcut țăndări. "Nu-i nimic, nu-i nimic, zice el, rămâneți aşa." Am ridicat brațul stâng în sus, am îndoit antebrațul cu multă grație, având mâneca răsfrântă, ținând pumnul strâns, în timp ce brațul drept, pe jumătate întins, îmi apăra cu cotul mijlocul şi cu palma pieptul.

— Da – zise d'Artagnan – adevărata gardă, garda academică.

— Acesta e cuvântul, prietene. Între timp, Volière...

— Molière!

— Zău, dragă prietene, parcă e mai bine să-i spun... Cum ai zis că-l mai cheamă?

— Poquelin.

— Îmi place mai mult să-i spun Poquelin.

— Dar cum ai să ții minte mai uşor numele ăsta decât pe celălalt?

— Să vezi... Se numeşte Poquelin, nu-i aşa?

— Da.

— Mă voi gândi la doamna Coquenard.

— Şi?

— Voi schimba *Coque* în *Poque, nard* în *lin,* şi în loc de Coquenard, voi avea Poquelin.

— Formidabil! strigă d'Artagnan uluit... Mai departe, dragul meu, te ascult cu încântare.

— Acest Coquelin îmi desenă deci brațul pe oglindă.

— Poquelin. Iartă-mă.

— Dar cum am zis?

— Ai zis Coquelin.

— Ah, aşa e. Acest Poquelin îmi desenă deci brațul pe oglindă, dar, ce-i drept, i-a trebuit mult timp pentru asta; mă privea şi mă cerceta întruna – nu-i vorbă, eram tare chipeş!

"V-ați obosit?" mă întrebă mai pe urmă. Puțin, răspunsei eu, lăsându-mă pe genunchi. Dar pot să mai stau încă un ceas. "Oh, nu, asta n-o voi îngădui. Avem aici nişte băieți cumsecade, care vor socoti o cinste să vă sprijine brațele, aşa cum erau sprijinite pe vremuri brațele profeților când îl invocau pe Atotstăpânitorul." Foarte bine! am răspuns. "Asta nu vă va umili?" Prietene, i-am spus eu atunci, este, mi se pare, o mare deosebire între a fi sprijinit şi a fi măsurat.

— Distincția e plină de tâlc – îl întrerupse d'Artagnan.

— Numaidecât – continuă Porthos – a făcut un semn şi s-au apropiat doi băieți; unul îmi susținea brațul stâng, iar celălalt, cu foarte multă îndemânare, îmi susținea brațul drept. "Să vină încă un băiat!" strigă el. Şi a venit un al treilea băiat. "Ține-l pe domnul de şale", îi spuse el. Băiatul mă apucă de şale.

— Încât stăteai nemişcat? îl întrebă d'Artagnan.

— Absolut nemişcat. Şi Poquenard mă desena pe oglindă.

— Poquelin, dragul meu prieten.

— Poquelin, ai dreptate. Uite, zău, tot mai bine e să-i spun Volière.

— Da. Şi cu asta s-a sfârşit?

— În acest timp, Volière mă desena, cum zic, pe oglindă.

— Frumos din partea lui!

— Îmi place, zău, foarte mult metoda asta: e respectuoasă şi-l ține pe fiecare la locul lui.

— Şi cum s-a terminat?

— În aşa fel că nimeni nici măcar nu m-a atins, prietene.

— În afară de cei trei băieți care te sprijineau.

— De bună seamă; dar ți-am explicat, mi se pare, care e deosebirea dintre a sprijini şi a măsura.

— E adevărat – răspunse d'Artagnan, care îşi spuse apoi în sinea lui: "Pe legea mea, sau eu mă înşel cu totul, sau i-am

făcut o mare pleaşcă acestui năzdrăvan de Molière, şi într-o zi vom vedea, fără îndoială, în vreuna din comediile lui, o scenă luată după natură".

Porthos zâmbea.

— Ce te face să râzi? îl întrebă d'Artagnan.

— Trebuie oare să ți-o mărturisesc? Ei bine, râd de câtă fericire mă simt cuprins.

— O, asta aşa e; nu cunosc om mai fericit decât tine! Dar, ia spune, ce nouă bucurie s-a mai ivit?

— Ei bine, dragul meu, felicită-mă.

— Nici nu vreau altceva.

— Se pare că sunt primul din lume căruia i s-a luat măsură în felul acesta.

— Eşti sigur?

— Aproape. Anumite semne schimbate între Volière şi ceilalți lucrători mi-au dat de înțeles că aşa este.

— Ei bine, dragul meu, asta nu mă surprinde din partea lui Molière.

— Volière, prietene.

— Oh, nu, nu, la naiba! N-am decât să te las pe tine să-i spui Volière, dar eu îi voi spune ca şi până acum, Molière. Ei bine, ziceam că asta nu mă miră de loc din partea lui Molière, care e un băiat isteț şi căruia tu i-ai inspirat această idee straşnică.

— Care-i va folosi mai târziu, sunt sigur!

— Cum adică, te mai întrebi dacă o să-i folosească? Cred şi cu că-i va folosi, şi încă mult. Căci, vezi tu, dragă prietene, Molière e, dintre toți croitorii noştri de renume, acela care-i îmbracă cel mai bine pe baronii noştri, pe conții şi pe marchizii noştri... pe măsura lor.

Cu aceste cuvinte, a căror aluzie sau adâncime noi nu o vom mai comenta, d'Artagnan şi Porthos ieşiră de la meşterul

Percerin şi se urcară din nou în trăsura lor. Îi vom lăsa acolo, cu îngăduința cititorului, pentru a ne întoarce alături de Molière şi de Aramis, la Saint-Mandé.

IX

STUPUL, ALBINELE ŞI MIEREA

Episcopul de Vannes, foarte nemulțumit că-l întâlnise pe d'Artagnan la meşterul Percerin, se reîntoarse cât se poate de rău dispus la Saint-Mandé. Molière, dimpotrivă, încântat că găsise un model atât de bun pentru o schiță şi că ştia unde avea să regăsească originalul când va voi să facă după acea schiță un tablou, Molière se reîntoarse acolo în cea mai perfectă bună dispoziție.

Tot etajul întâi, aripa stângă, era ocupat de epicurienii cei mai vestiți din Paris şi cei mai apropiați casei, îndeletnicindu-se, fiecare în compartimentul său, ca albinele în fagurii lor, să producă o miere destinată prăjiturii regale pe care domnul Fouquet se pregătea s-o servească maiestății sale Ludovic al XIV-lea în timpul serbării de la Vaux. Pellisson, cu pumnii strânşi la tâmple, îşi scormonea mintea adunând primele pietre pentru temelia prologului *Supărăcioşilor,* comedie în trei acte pe care urma să o reprezinte Poquelin de Molière, cum spunea d'Artagnan, sau Coquelin de Volière, cum spunea Porthos. Loret, cu naivitatea lui de gazetar, compunea relatarea serbărilor de la Vaux înainte ca aceste serbări să fi avut loc. La Fontaine alerga de la unul la altul – umbră hoinară, distratã, stânjenind, pisălogind, zumzăind şi şuşotind la urechea fiecăruia mii de flecăreli poetice. Îl pisă atât de mult pe Pellisson, încât acesta, ridicând capul, îl repezi, cu năduf:

— Cel puțin, La Fontaine, dacă te lauzi că te plimbi prin grădinile Parnasului, culege-mi şi mie o rimă.

— Ce rimă îți trebuie? întrebă fabulistul, cum îi spunea doamna de Sévigné.

— Vreau o rimă la *lumină.*

— *Ruginã* – răspunse La Fontaine.

— Eh, dragă prietene, nu poți vorbi de rugină când ridici în slavi plăcerile de la Vaux – zise Loret.

— De altfel, rima nici nu e prea bună – adăugă Pellisson.

— Cum nu e bună! strigă La Fontaine surprins.

— Da, dumneata ai o mare meteahnă, dragul meu, o meteahnă care te va împiedica întotdeauna să fii un poet de prim ordin: rimezi cu prea multă uşurință.

— Oh, oh, găseşti, Pellisson?

— Ei da, dragul meu, găsesc. Adu-ți aminte că o rimă nu e niciodată bună atâta vreme cât se poate găsi una şi mai bună.

— Atunci n-am să mai scriu decât în proză – zise La Fontaine, care luase în serios dojana lui Pellisson. Ah, m-am îndoit eu adesea c-aş fi poet, dar nu-s decât un ciuruc. Da, ăsta e adevărul!

— Nu spune asta, dragul meu; eşti prea sentențios, şi ai în fabulele dumitale lucruri bune.

— Şi ca să încep – urmă La Fontaine continuându-şi gândul – am să pun pe foc cele o sută de versuri pe care le-am făcut.

— Unde sunt aceste versuri?

— În capul meu.

— Ei bine, dacă le ai în cap, nu poți să le arzi!

— Ai dreptate – zise La Fontaine. Totuşi, dacă nu le ard…

— Ei bine, ce se va întâmpla dacă nu le arzi?

— Se va întâmpla că-mi vor rămâne în minte, şi nu le voi mai uita niciodată.

— Drace! sări Loret. Iată primejdia; asta înseamnă să înnebuneşti!

— Drace! Drace! Drace! Ce-i de făcut? repetă La Fontaine.

— Am găsit eu un mijloc – zise Molière, care tocmai atunci intrase pe uşă şi auzise ultimele cuvinte.

— Care?

— Mai întâi scrie-le şi pe urmă dă-le foc.

— Ce simplu! Ei bine, eu niciodată nu m-aş fi gândit la asta. E tare deştept diavolul ăsta de Molière! zise La Fontaine. Apoi, lovindu-se cu palma peste frunte: Ah, ai să fii veşnic un bou, Jean de La Fontaine! adăugă el.

— Ce tot îndrugi acolo, prietene? îl întrerupse Molière apropiindu-se de poet, ale cărui vorbe rostite în şoaptă le auzise.

— Spun că am să fiu veşnic un bou, iubite confrate – răspunse La Fontaine cu un oftat greu şi cu ochii plini de tristețe. Da, prietene – continuă el cu un necaz crescând – se pare că rimez cu prea multă uşurință.

— E un mare păcat, într-adevăr.

— Vezi? Sunt un cârpaci!

— Cine a spus asta?

— La naiba, Pellisson! Nu-i aşa, Pellisson?

Pellisson, adâncit din nou în compunerea sa, se feri să răspundă.

— Dar dacă Pellisson a spus că eşti un cârpaci – strigă Molière – te-a jignit profund!

— Crezi?

— Ah, dragul meu, te povățuiesc, întrucât eşti gentilom, să nu laşi nepedepsită o astfel de insultă.

— Eh! făcu La Fontaine.

— Te-ai bătut vreodată?

— O singură dată, prietene, cu un locotenent de cavalerie uşoară.

— Ce-ți făcuse acela?

— Se pare că mi-a sedus nevasta.

— Ah, ah! exclamă Molière aproape pălind.

Dar cum, la mărturisirea lui La Fontaine, ceilalți întoarseră fețele, Molière îşi păstră pe buze zâmbetul batjocoritor ce era pe cale de a se şterge şi, urmând să-l tragă de limbă pe La Fontaine, îl întrebă:

— Şi cum s-a sfârşit acel duel?

— S-a sfârşit că, pe teren, adversarul mi-a smuls spada din mână, apoi şi-a cerut scuze, făgăduindu-mi să nu mai calce în casa mea.

— Şi te-ai declarat mulțumit?

— Nu, dimpotrivă! Mi-am ridicat spada şi i-am zis: Să avem iertare, domnule, dar nu m-am bătut cu dumneata fiindcă ai fost amantul nevestei mele, ci fiindcă mi s-a spus că trebuie să mă bat. Or, întrucât n-am fost niciodată mai fericit ca de atunci încoace, fă-mi plăcerea şi continuă să vii în casa mea ca şi mai înainte; altfel, la dracu, vom relua lupta de la început! Aşa că – încheie La Fontaine – a fost nevoit să rămână amantul nevestei mele, iar eu am continuat să fiu cel mai fericit soț de pe pământ.

Toți izbucniră în râs. Singur Molière îşi trecu palma peste ochi. De ce? Poate ca să-şi şteargă o lacrimă, poate ca să-şi înăbuşe un suspin. Căci, vai!, se ştie, Molière era moralist, dar Molière nu era filozof.

— Oricum – zise el revenind la discuția de mai înainte – Pellisson te-a ofensat.

— Ah, aşa-i, şi uitasem de asta.

— Dar am să-l provoc eu din partea ta.

— O poți face, dacă socoteşti că e absolut necesar.

— Socotesc că e absolut necesar, şi mă şi duc la el.

— Stai puțin – zise La Fontaine. Vreau să-ți cer părerea.

— În ce privință?... În legătură cu ofensa?

— Nu; spune-mi dacă, într-adevăr, *lumină* nu rimează *ruginã.*

— Eu le-aş face să rimeze.

— Drace, ştiam!

— În viața mea, am făcut o sută de mii de asemenea versuri.

— O sută de mii! strigă La Fontaine. De patru ori mai mult decât *Fecioara* la care ciocăneşte domnul Chapelain! Oare tot despre acest subiect ai făcut o sută de mii de versuri, dragă prietene?

— Ei, ia ascultă, tu cel veşnic cu capul în nori! rosti Molière.

— Nu poate fi îndoială – continuă La Fontaine – că *legumă,* de pildă, rimează cu *postumă.*

— La plural mai ales.

— Da, mai ales la plural, întocmai ca *ruginã* şi *lumină.* Pune deci *rugini* şi *lumini,* la plural, dragul meu Pellisson, şi atunci merge – zise La Fontaine apropiindu-se ca să-l bată pe umăr pe confratele său, a cărui insultă o uitase cu totul.

— Lasă-mă în pace! mormăi Pellisson.

— Doamne, aşa zice Molière, şi Molière se pricepe! A spus el singur că a făcut o sută de mii de versuri.

— Haide – zise Molière râzând – iată-l că s-a pornit!

— La fel cum *iarbă* rimează foarte bine cu *salbă,* pun mâna în foc.

— Dar... – rosti Molière.

— Îți spun asta – continuă La Fontaine – întrucât compui un divertisment pentru Sceaux, nu-i aşa?

— Da, *Supărăcioşii.*

— Ah, *Supărăcioşii,* da. mi-aduc aminte. Ei bine, m-am gândit că un prolog ar fi foarte nimerit pentru divertismentul tău.

— Fără îndoială, ar prinde de minune.

— Ah, eşti de părerea mea?

— Atât de mult, că te-am şi rugat să faci acest prolog.

— M-ai rugat să-l fac, pe mine?

— Da, pe tine; ba chiar, văzând că nu vrei, te-am rugat să i-l ceri lui Pellisson, care-l şi face în acest moment.

— Ah, aşadar asta compune Pellisson acum? Pe legea mea, dragă Molière, s-ar putea să ai şi tu dreptate câteodată.

— Când anume?

— Atunci când spui că sunt cu capul în nori. E un cusur pârdalnic ăsta, recunosc, dar mă voi îndrepta, şi am să-ți fac prologul.

— Acum însă îl face Pellisson!

— Aşa-i. Ah, mare zăpăcit mai sunt! Loret are dreptate să spună că sunt un cârpaci.

— Dar nu Loret a spus asta, prietene.

— Ei bine, puțin importă cine a spus-o. Prin urmare, divertismentul tău se numeşte *Supărăcioşii.* Ce-ar fi să rimezi *capricioşii* cu *supărăcioşii?*

— La nevoie, da.

— Şi chiar cu *furioşii?*

— O, de astă dată nu!

— Ar fi prea îndrăzneț, nu-i aşa? Dar, la urma urmei, de ce-ar fi îndrăzneț?

— Diferența de silabe sare în ochi.

— Presupuneam – zise La Fontaine părăsindu-l pe Molière şi apropiindu-se de Loret – presupuneam...

— Ce presupuneai? îl întrebă Loret la mijlocul scandării unui vers. Hai, spune repede.

— Tu compui prologul *Supărăcioşilor,* nu-i aşa?

— Oh, nu, m-a ferit sfântul; Pellisson îl compune!

— Aşa-i, Pellisson! zise La Fontaine, îndreptându-se spre Pellisson. Presupuneam – continuă el – că nimfa de la Vaux...

— Ah, admirabil! strigă Loret. Nimfa de la Vaux! Mulțumesc, La Fontaine, mi-ai dat ultimele două versuri pentru cupletul meu:

Şi răsplata muncii le-o
Dă lor nimfa de la Vaux.

— Bravo! Asta da rimă! strigă Pellisson. Dacă ai să rimezi tot aşa, La Fontaine, să-ți fie de bine!

— S-ar părea că aşa rimez, deoarece Loret zice că eu i-am dat ultimele două versuri pe care le-a rostit.

— Ei bine, dacă rimezi astfel, ia spune, cum ai începe prologul meu?

— Aş începe, bunăoară, aşa: O, *nimfa... care...* După *care* aş pune un verb la persoana a doua singular, timpul prezent, modul indicativ, şi apoi aş continua: *din a grotelor răcoare.*

— Dar verbul, unde e verbul? întrebă Pellisson.

— *Ca să-l admiri pe rege în toată-a lui splendoare* – declamă mai departe La Fontaine.

— Dar verbul, verbul? stărui cu încăpățânare Pellisson. La persoana a doua singular, prezent, indicativ?

— Ei bine: *ieşi.*

O, nimfă care ieşi din a grotelor răcoare
Ca să-l admiri pe rege în toată-a lui splendoare.

— Ai spune: *care ieşi?*

— De ce nu?

— *Care ieşi...!*

— Ah, dragul meu – zise La Fontaine – eşti groaznic de pedant!

— Fără a mai lua în seamă – adăugă Molière – că şi în al doilea vers, *ca să-l admiri* e slab, dragă La Fontaine.

— Atunci, vezi bine că sunt un cârpaci, că nu-s bun de nimic, cum spuneai adineauri.

— Dar n-am spus eu asta.

— Atunci cum spunea Loret.

— Nici Loret; Pellisson.

— Ei bine, Pellisson are de o sută de ori dreptate. Dar ceea ce mă supără mai mult, dragul meu Molière, e că nu vom avea gata costumele noastre de epicurieni.

— Te aşteptai să-l ai gata pentru serbare?

— Da, pentru serbare, cât şi pentru după serbare. Fata mea din casă mi-a spus că cel pe care-l am acum e cam trecut.

— Drace, fata ta din casă are dreptate. E mai mult decât trecut!

— Ah, să vezi – reluă La Fontaine – asta din pricină că l-am uitat pe jos, în camera mea, şi pisica...

— Ei bine, ce-i cu pisica...?

— A fătat pe el, şi l-a cam boțit.

Molière izbucni în râs. Pellisson şi Loret îi urmară exemplul. În acel moment apăru episcopul de Vannes, ținând sub braț un sul de planuri şi de pergamente. Ca şi cum îngerul morții ar fi înghețat într-o secundă toate aceste spirite năstruşnice şi voioase, ca şi cum înfățişarea palidă a lui Aramis ar fi speriat veselia celor ce-l cinsteau pe Xenocrate, tăcerea cuprinse deodată încăperea şi fiecare îşi reluă pana sa şi seriozitatea de rigoare. Episcopul le dădu câte o invitație

celor ce se aflau de față şi le aduse mulțumiri din partea domnului Fouquet. Ministrul, le spuse el, reținut de treburi în cabinetul său, nu putea să vină să-i vadă, dar îi ruga să-i trimită câte o bucată din lucrările lor din cursul zilei, pentru a-l face să-şi uite oboseala pricinuită de munca sa din cursul nopții. La aceste cuvinte, toate frunțile se plecară deasupra meselor. La Fontaine însuşi începu să scrie de zor pe hârtie cu o pană grăbită; Pellisson îşi duse la bun sfârşit prologul, Molière alcătui la repezeală cincizeci de versuri noi, inspirate de vizita pe care o făcuse la Percerin; Loret îşi încheie articolul în care preamărea mai dinainte strălucitele serbări, astfel că Aramis, încărcat cu această pradă ca regele albinelor – trântor negru împodobit cu purpură de aur – se întoarse în apartamentul său, tăcut şi plin de importanță. Dar, înainte de a pleca, le spuse:

— Nu uitați, domnii mei, că mâine seară vom porni cu toții la drum.

— Atunci trebuie să dau de veste acasă – zise Molière.

— Ah, da, bietul Molière! rosti Loret cu un surâs ascuns. El îi iubeşte pe-ai lui.

— *Îi iubeşte,* da – replică Molière cu zâmbetul lui blând şi trist. *Îi iubeşte* nu înseamnă însă că *e iubit.*

— Eu – zise La Fontaine – sunt iubit la Château-Thierry, nu mă îndoiesc de asta.

În acea clipă, Aramis se reîntoarse în încăpere, după o scurtă dispariție.

— Vine cineva cu mine? întrebă el. Trec prin Paris, după ce voi fi stat de vorbă cu domnul Fouquet un sfert de ceas. Vă iau cu trăsura.

— Vin eu! zise Molière. De acord; sunt grăbit.

— Eu voi mânca aici – adăugă Loret. Domnul de Gourville mi-a făgăduit nişte raci.

Mi-a făgăduit nişte raci...

Caută rima, La Fontaine!

Aramis ieşi râzând, aşa cum ştia el să râdă; Molière îl urmă. Se aflau la capătul scării, când La Fontaine crăpă uşa şi strigă:

— *Făgăduit-a nişte raci,*

Ca-n schimb o odă tu să-i faci.

Hohotele de râs ale epicurienilor se înteţiră şi ajunseră până la urechile lui Fouquet, în momentul când Aramis deschise uşa cabinetului său. Cât despre Molière, el se duse să spună să li se pregătească trăsura, în timp ce Aramis avea să schimbe cu ministrul cele câteva cuvinte pe care trebuia să i le spună.

— Oh, cum mai râd acolo sus! zise Fouquet cu un suspin.

— Dumneata nu râzi, monseniore?

— Mie nu-mi arde de râs, domnule d'Herblay.

— Se apropie serbarea, da.

— Şi banii se depărtează.

— Nu ţi-am spus că asta e treaba mea?

— Mi-ai făgăduit nişte milioane.

— Le vei avea mâine, o dată cu sosirea regelui la Vaux.

Fouquet îl privi adânc pe Aramis, trecându-şi palma îngheţată peste fruntea năduşită. Aramis înţelese că ministrul se îndoia de el, că nu-l credea în stare să aibă atâţia bani.

Cum putea să-şi închipuie Fouquet că un biet episcop, fost abate, fost muşchetar, putea să facă rost de o asemenea sumă?

— De ce te îndoieşti, omule? întrebă Aramis.

Fouquet zâmbi şi dădu din cap.

— Omule lipsit de credinţă! adăugă episcopul.

— Dragă domnule d'Herblay – răspunse Fouquet – dacă voi cădea...

— Ei bine, dacă vei cădea...?

— Voi cădea cel puțin de atât de sus, încât mă voi zdrobi până jos. Apoi, scuturându-şi capul, ca pentru a se descotorosi de el însuşi, întrebă: De unde vii, dragul meu prieten?

— De la Paris.

— De la Paris? Ah!

— Da, de la Percerin.

— Şi ce-ai căutat la Percerin? Căci nu-mi închipui să-ți faci prea multe griji din pricina costumelor pentru poeții noştri.

— Nu; m-am dus să pregătesc o surpriză.

— O surpriză?

— Da, pe care i-o vei face regelui.

— Va costa scump?

— Oh, o sută de pistoli, pe care-i vei da lui Le Brun.

— Un pictor? Ah, cu atât mai bine! Şi ce va reprezenta acea pictură?

— Îți voi povesti totul; dar, până una alta, cu acest prilej am ales şi costumele pentru poeții noştri.

— Ei, şi vor fi eleganți, mândri?

— Superbi! Nu vor fi mulți seniori care să aibă asemenea costume. O să se vadă deosebirea dintre curtenii bogăției şi cei ai prieteniei.

— Mereu spiritual şi generos, scumpul meu prelat!

— Fac parte din şcoala dumitale!

Fouquet îi strânse mâna.

— Şi-acum unde te duci? întrebă el.

— Mă duc la Paris, după ce îmi vei fi dat o scrisoare.

— O scrisoare? Către cine?

— O scrisoare pentru domnul de Lyonne.

— Şi ce vrei de la domnul de Lyonne?

— Vreau să-mi semneze un ordin de închisoare.

— Un ordin de închisoare? Ai de gând să bagi pe cineva la Bastilia?

— Nu, dimpotrivă, vreau să scot pe cineva de acolo.

— Ah! Pe cine?

— Pe un biet tânăr, un copil, care a fost întemnițat, în curând sunt zece ani de-atunci, pentru două versuri latineşti făcute de el împotriva iezuiților.

— Pentru două versuri latineşti! Şi pentru două versuri latineşti se află în temniță de zece ani, nenorocitul?

— Da.

— N-a mai făptuit şi altă nelegiuire?

— În afară de acele două versuri, e nevinovat ca dumneata şi ca mine.

— Pe cuvântul dumitale?

— Pe onoarea mea!

— Şi se numeşte...?

— Seldon.

— Ah, dar asta e prea de tot! Iar dumneata ştiai acest lucru şi nu mi-ai spus nimic?

— Abia ieri a venit la mine mama lui, monseniore.

— Şi această femeie e săracă?

— În cea mai neagră mizerie.

— Ah, Dumnezeule – zise Fouquet – îngădui uneori asemenea nedreptăți, încât nu mă mir că sunt nenorociți care se îndoiesc de tine! Poftim, domnule d'Herblay!

Şi Fouquet, luând o pană, aşternu la repezeală câteva rânduri către colegul său Lyonne.

Aramis luă scrisoarea şi se pregăti să plece.

— Stai puțin – zise Fouquet.

Trase un sertar şi-i dădu zece bonuri de casă ce se găseau acolo. Fiecare bon era de o mie de livre.

— Iată – zise el – scoate-l pe fiu şi dă-i acestea mamei; dar să nu-i spui...

— Ce, monseniore?

— Că e cu zece mii de livre mai bogată decât mine; va zice că sunt un prost ministru de finanțe. Du-te, şi nădăjduiesc că Dumnezeu îi va binecuvânta pe cei ce se gândesc la sărmanii lui.

— Aşa nădăjduiesc şi eu – răspunse Aramis sărutându-i mâna lui Fouquet.

Şi ieşi în grabă, ducând cu sine scrisoarea pentru Lyonne, cele zece bonuri de casă pentru mama lui Seldon, şi luându-l şi pe Molière, care începuse să-şi piardă răbdarea.

X

ÎNCĂ UN OSPĂȚ LA BASTILIA

Băteau ceasurile şapte seara la marele orologiu al Bastiliei, la acel faimos orologiu care, la fel ca toate lucrurile din închisoarea de stat, a căror folosință este o tortură, le amintea deținuților scurgerea fiecărei ore a supliciului lor. Orologiul Bastiliei, împodobit cu chipuri, asemeni celor mai multe orologii din acea vreme, îl înfățişa pe sfântul Petru în lanțuri.

Era ceasul când bieților captivi li se aducea mâncarea. Uşile, scârțâind pe uriaşele lor țâțâni, făceau loc să treacă tăvilor şi coşurilor pline cu bucate, a căror calitate, după cum ne-a arătat domnul Baisemeaux însuşi, corespundea condiției fiecărui deținut în parte. În această privință, cunoaştem teoriile domnului Baisemeaux, împărțitor suveran al bunătăților gastronomice şi bucătar-şef al închisorii regale, ale cărui panere încărcate urcau acum treptele reci, pentru a duce osândiților puțină mângâiere, aflată în fundul sticlelor umplute cu măsură.

Era totodată ceasul când domnul guvernator însuşi se aşeza la masă. În ziua aceea, el avea un oaspete, astfel că frigarea se învârtea în cuptor mai grea ca de obicei. Potârnichi fripte, alături de prepelițe ce înconjurau un iepure împănat; pui de găină fierți în zeama lor, muşchi prăjit şi stropit cu vin alb, anghinară de Guipuzcoa şi saramură de raci, iată, în afară de ciorbe şi alte gustări, care erau bunătățile pregătite pentru domnul guvernator.

Baisemeaux, aşezat la masă, îşi freca mâinile de plăcere privindu-l pe domnul episcop de Vannes, care, încălțat cu cizme, ca un cavaler, îmbrăcat în cenuşiu, cu spada la şold, vorbea despre foamea lui de lup cu o nerăbdare pe care nu şi-o mai putea stăpâni.

Domnul Baisemeaux de Montlezun nu era deprins cu intimitățile înălțimii sale monseniorul de Vannes şi, în seara aceea, Aramis, cuprins de voioşie, îi făcea destăinuiri peste destăinuiri. Prelatul redevenise întrucâtva muşchetarul de altădată. Episcopul aproape că se pusese pe chef. Domnul Baisemeaux, la rândul lui, cu acea uşurință a oamenilor de rând, atinsese repede culmea voioşiei în fața bunei dispoziții, stăpânite totuşi, a oaspetelui său.

— Domnule – zise el – căci în astă-seară nu îndrăznesc să vă spun monseniore...

— Chiar aşa – aprobă Aramis – spune-mi domnule; uite, am cizme.

— Ei bine, domnule, ştiți de cine îmi amintiți în seara asta?

— Nu, pe legea mea! răspunse Aramis turnându-şi vin în pahar. Dar sper să-ți amintesc de un oaspete plăcut.

— Îmi amintiți de doi. Dragă François, prietene, închide, te rog, fereastra aceea: curentul ar putea să stânjenească pe înălțimea sa.

— Şi să plece! adăugă Aramis. Bucatele au fost aduse pe masă, le vom mânca fără lacheu. Îmi place tare mult, când mă găsesc în cerc restrâns, când stau cu un prieten...

Baisemeaux făcu o plecăciune plină de respect.

— Îmi place tare mult – continuă Aramis – să mă servesc singur.

— François, pleacă! ordonă Baisemeaux. Spuneam, aşadar, că înălțimea voastră îmi aduce aminte de două persoane: juna ilustră, şi anume răposatul domn cardinal, marele cardinal, acela de la La Rochelle, care purta cizme ca şi dumneavoastră. E adevărat?

— Da, pe legea mea! zise Aramis. Şi celălalt?

— Celălalt e un anumit muşchetar, foarte chipeş, foarte viteaz, îndrăzneț şi veşnic fericit, care, din abate, s-a făcut muşchetar, şi din muşchetar abate.

Aramis catadicsi să zâmbească.

— Din abate – continuă Baisemeaux, încurajat de zâmbetul înălțimii sale – din abate, episcop, şi din episcop...

— Ah, să ne oprim aici, rogu-te! zise Aramis.

— Vă spun, domnule, că îmi faceți impresia unui cardinal.

— Să lăsăm asta, dragă domnule Baisemeaux. Dumneata singur ai spus că port cizme ca un cavaler, dar nu vreau, totuşi, să mă pun rău cu biserica, chiar şi într-o seară ca asta.

— Aveți, cu toate astea, anumite gânduri rele, monseniore.

— Oh, mărturisesc, rele ca tot ce este lumesc.

— Umblați prin oraş, pe străzi, cu mască?

— Aşa precum spui, cu mască.

— Şi spada tot o mai mânuiți cu dibăcie?

— Cred că da, însă numai atunci când sunt silit. Fă-mi plăcerea şi cheamă-l pe François.

— Aveți vinul alături.

— Nu pentru vin, ci pentru că e prea cald aici şi fereastra e închisă.

— Totdeauna când stau la masă închid ferestrele, ca să nu aud rondurile sau sosirea curierilor.

— Ah, da... Se aud când fereastra e deschisă?

— Foarte bine încă, şi asta stinghereşte. Înțelegeți?

— Totuşi, mă înăbuş. François!

Lacheul intră.

— Deschide, te rog, fereastra, jupâne François – zise Aramis. Îngădui, dragă domnule Baisemeaux?

— Monseniorul e ca şi stăpân aici – răspunse guvernatorul.

Fereastra fu deschisă.

— Nu vi se pare – întrebă Baisemeaux – c-ați rămas singur acum, după ce domnul de La Fère s-a reîntors la locuința sa de la Blois? E un prieten vechi, nu-i aşa?

— O ştii tot aşa de bine ca şi mine, Baisemeaux, fiindcă ai fost muşchetar ca şi noi.

— Ah, când sunt cu prietenii, nu mai socotesc nici anii, nici sticlele golite.

— Şi ai dreptate. Eu însă nu numai că-l iubesc pe domnul de La Fère, scumpe domnule Baisemeaux; îl venerez.

— Ei bine, eu – zise guvernatorul – e ciudat, dar eu îl prefer pe domnul d'Artagnan. Iată un om care bea zdravăn şi îndelung. Astfel de oameni îşi spun toate gândurile la beție.

— Baisemeaux, îmbată-mă astă-seară, vreau să ne facem de cap ca pe vremuri. Şi dacă am vreo mâhnire în fundul inimii, îți făgăduiesc că te voi lăsa s-o vezi aşa cum ai vedea un diamant în fundul paharului dumitale.

— Bravo! exclamă Baisemeaux.

Şi îşi umplu un pahar mare cu vin, pe care-l dădu pe gât, bucurându-se că poate fi părtaş la făptuirea de către episcop a unui păcat capital. În timp ce bea însă, nu observă că Aramis urmărea cu toată luarea-aminte cele mai mici zgomote din curtea închisorii.

Către ceasurile opt, la a cincea sticlă adusă pe masă de François, apăru un curier, dar, cu toate că acest curier făcu multă zarvă, Baisemeaux nu auzi nimic.

— Să-l ia dracu! rosti Aramis.

— Pe cine? Pe cine? întrebă Baisemeaux. Sper că nu e vorba de vinul pe care-l beți şi nici de persoana care vă îndeamnă să-l beți.

— Nu; e un cal care face, el singur, atâta zgomot în curte, cât ar putea să facă un escadron întreg.

— Bun! Trebuie să fie vreun curier – răspunse guvernatorul umplându-şi cu vârf încă un pahar. Da, să-l ia dracu ! Şi cât mai repede, ca să ne lase-n pace! Ura! Ura!

— Pe mine m-ai uitat, Baisemeaux! Paharul meu e gol – zise Aramis arătând un cristal sclipitor.

— P-onoarea mea, eşti încântător… François, vin!

François intră.

— Vin, nătăfleață, din cel mai bun!

— Da, domnule; dar… a venit un curier.

— Am zis să-l ia dracu!

— Domnule, totuşi…

— Să lase hârtiile la grefă; o să vedem mâine. Mâine vom avea timp; mâine va fi ziuă – zise Baisemeaux cântând oarecum ultimele cuvinte.

— Ah, domnule – bâigui soldatul François cu oarecare şovăială – domnule…

— Ia seama – zise Aramis – ia seama!

— La ce, scumpe domnule d'Herblay? întrebă Baisemeaux pe jumătate beat.

— O scrisoare trimisă prin curier unui guvernator de fortăreață poate fi uneori un ordin.

— Aproape totdeauna.

— Ordinele nu vin de la miniştri?

— Da, fără îndoială; însă...

— Iar miniştri nu fac decât să contrasemneze porunca regelui!

— S-ar putea să ai dreptate. Dar, oricum, e plictisitor, mai ales când te afli la o masă îmbelşugată, împreună cu un prieten bun! Ah, iertați-mă, domnule, uit că eu sunt gazdă şi că-i vorbesc unui viitor cardinal.

— Să lăsăm astea, dragă Baisemaux, şi să revenim la soldatul dumitale, la François.

— Ei bine, ce-a făcut François?

— A murmurat ceva.

— A greşit!

— Totuşi, a murmurat, înțelegi, cum că se petrece ceva neobişnuit. S-ar putea să nu greşească François că murmură, ci dumneata că nu-l auzi.

— Eu? Să greşesc eu în fața lui François? Asta mi se pare prea de tot!

— O greşeală în serviciu. Iartă-mă, dar am crezut de datoria mea să-ți fac o observație pe care o socot de mare importanță.

— Oh, s-ar putea să ai dreptate – bolborosi Baisemeaux – ordinul regelui e sfânt! Dar ordinele care vin când stai la masă, repet, ce dracu...

— Dacă i-ai fi făcut asta marelui cardinal, hei!, dragul meu Baisemeaux, şi dacă acest ordin ar fi avut vreo importanță...

— O fac pentru a nu stingheri un episcop; asta nu e o scuză? La dracu!

— Nu uita, Baisemeaux, că am purtat cândva tunică ostăşească şi că am obiceiul să văd pretutindeni consemne.

— Vreți deci...?

— Vreau să-ți faci datoria, prietene. Da, te rog, măcar față de soldatul ăsta.

— E-n regulă – zise Baisemeaux.

François aştepta încă.

— Să mi se aducă acel ordin al regelui – glăsui Baisemeaux. Apoi adăugă, mai încet: Ştiți ce conține? Am să vă spun; ceva foarte important, cam aşa: "Luați seama la focuri în preajma pulberăriei" sau: "Nu-l slăbiți din ochi pe cutare, care e un evadat priceput". Ah, dacă ați şti, monseniore, de câte ori, în toiul nopții, am fost trezit din cel mai dulce, din cel mai adânc somn, de curieri care veneau în goana cailor pentru a-mi spune, sau mai degrabă pentru a-mi aduce un plic în care se găseau doar aceste cuvinte: "Domnule Baisemeaux, e ceva nou?" Se vede cât de colo că aceia care îşi pierd timpul scriind asemenea ordine n-au dormit niciodată la Bastilia. Altfel ar cunoaşte mai bine grosimea acestor ziduri, desimea rondurilor şi grija ofițerilor mei. Dar, ce vreți, monseniore, meseria lor este să scrie ca să mă tulbure pe mine când sunt mai liniştit; ca să mă tulbure când sunt mai fericit – adăugă Baisemeaux înclinându-se în fața lui Aramis. Să-i lăsăm să-şi facă meseria.

— Iar dumneata fă-ți-o pe-a dumitale – adăugă surâzând episcopul, a cărui privire era poruncitoare, în ciuda bunăvoinței de care voia să dea dovadă.

François se ivi din nou. Baisemeaux îi smulse din mână ordinul trimis de miniştri. Îl desfăcu încet şi îl citi pe îndelete.

Aramis se prefăcea că bea, ca să-l vadă mai bine pe amfitrion prin sticla paharului. Apoi, după ce citi:

— Ce spuneam eu adineauri? zise Baisemeaux.

— Ce este? întrebă episcopul.

— Un ordin de punere în libertate. Vă întreb, asta e o veste ca să ne tulbure pe noi acum?

— E o veste mare pentru cel care o aşteaptă, trebuie să recunoşti, dragul meu guvernator.

— Dar la ceasurile opt seara?

— O dovadă de milă.

— Milă, milă, nimic de zis; dar e pentru nemernicul acela care se plictiseşte, nu pentru mine care mă distrez! rosti Baisemeaux cu indignare.

— Pierzi ceva prin asta? Deținutul care ți se ia făcea parte cumva din rândul celor mari?

— Ah, pe naiba! Un neisprăvit, un şoarece, un cinci franci pe zi!

— Ia să văd! ceru domnul d'Herblay. Se poate?

— Poftim, citiți!

— Scrie *grabnic* pe hârtie. Ai băgat de seamă, nu-i aşa?

— Asta-i bună!... *Grabnic!...* Un om care stă aici de zece ani de zile! Se grăbesc acum să-i dea drumul; tocmai astă-seară, la ceasurile opt.

Şi Baisemeaux, înălțând din umeri cu un dispreț suveran, aruncă ordinul pe masă şi începu să mănânce din nou.

— Aşa se întâmplă mai totdeauna – vorbi el cu gura plină – arestează omul într-o bună zi, îl hrănesc timp de zece ani şi-ți scriu: "Fii cu ochii în patru asupra insului!" sau: "Ține-l strâns!" .Şi pe urmă, când te-ai obişnuit să vezi în deținut un om primejdios, deodată, fără motiv, fără să fii prevenit, îți scriu: "Pune-l în libertate!" Ba încă mai şi adaugă pe misiva

lor: *Grabnic!* Înțelegeți, monseniore, ai pentru ce să înalți din umeri!

— Ce vrei! zise Aramis. Te indignezi, dar execuți ordinul.

— Bun! Bun! îl execuți... Oh, puțintică răbdare!... Să nu vă închipuiți cumva că sunt un sclav.

— Doamne, preascumpe domnule Baisemeaux, cine a spus asta? Se ştie doar cât de mult ții la independența dumitale.

— Slavă Domnului!

— Dar ți se cunoaşte şi inima bună.

— Ah, ce să mai vorbim!

— Şi supunerea față de superiori. Când ai fost odată soldat, vezi dumneata, Baisemeaux, îți rămâne în sânge.

— De aceea, mă voi supune întocmai, şi mâine dimineață, în revărsatul zorilor, deținutul cu pricina va fi pus în libertate.

— Mâine?

— În zori.

— De ce nu astă-seară, mai ales că scrisoarea are pe plic şi înăuntru mențiunea: *Grabnic?*

— Pentru că astă-seară stăm la masă şi avem şi noi graba noastră, nu-i aşa?

— Dragă Baisemeaux, cu toate că sunt încălțat cu cizme, mă simt preot, şi milostivirea e pentru mine o îndatorire mai apăsătoare decât foamea şi setea. Acest nenorocit a suferit atâta timp, întrucât îmi spui că e, de zece ani, pensionarul dumitale. Scurtează-i suferința. Îl aşteaptă o clipă fericită, redă-i-o cât mai repede. Dumnezeu te va răsplăti cu ani de fericire în paradisul lui.

— Vreți asta?

— Te rog chiar.

— Acum, în timpul cinei...?

— Te rog; fapta dumitale îți va aduce zece Benedicțiuni.

— Fie precum doriți. Dar atunci înseamnă că vom mânca bucatele reci.

— Oh, asta nu e nici o pagubă!

Baisemeaux se plecă pe spate spre a-l suna pe François, apoi, printr-o mişcare foarte firească, se întoarse cu fața la uşă.

Ordinul rămăsese pe masă. Aramis prinse momentul când Baisemeaux se uita în altă parte, pentru a lua hârtia şi a o schimba cu o alta, îndoită în acelaşi fel, şi pe care o scosese din buzunarul său.

— François – zise guvernatorul – să vină aici domnul major, împreună cu temnicerii de la Bertaudière.

François ieşi înclinându-se, şi cei doi meseni rămaseră din nou singuri.

XI

GENERALUL ORDINULUI

Între cei doi meseni se lăsă o clipă de tăcere, în cursul căreia Aramis nu-l slăbea din ochi pe guvernator. Acesta părea că nu prea voia să-şi întrerupă ospățul şi se vedea cât de colo că încerca să caute un motiv oarecare, bun sau rău, pentru a mai zăbovi puțin, măcar până la desert. Şi, pe neaşteptate, se păru că găsise acest motiv.

— Ei, dar stai! strigă el. E cu neputință!

— Cum cu neputință? întrebă Aramis. Ia să vedem, dragă prietene, ce este cu neputință?

— E cu neputință să dai drumul unui deținut la un ceas ca ăsta. Unde se va duce, el care nu cunoaşte Parisul?

— Se va duce unde va vedea cu ochii.

— Da, dar asta-i ca şi cum ai pune în libertate un orb.

— Am o trăsură, îl voi duce acolo unde va voi să meargă.

— Aveți răspuns la toate... François, spune-i domnului major să se ducă să deschidă celula lui Seldon, la

Bertaudière, nr. 3.

— Seldon? rosti Aramis fără să pară surprins. Ai spus Seldon, nu-i aşa?

— Am spus Seldon. E numele celui pus în libertate.

— Oh, poate vrei să zici Marchiali – rosti episcopul.

— Marchiali? Ah, da! Ba nu, Seldon.

— Cred că te înşeli, domnule Baisemeaux.

— Am citit ordinul.

— Şi eu.

— Şi am văzut scris Seldon cu litere uite aşa de mari.

Baisemeaux arăta cu degetul.

— Iar eu am citit Marchiali cu litere atâtica.

Şi Aramis arătă cu două degete.

— De fapt, să lămurim cazul – zise Baisemeaux, foarte sigur de el. Hârtia e aci, e destul s-o citim.

— Eu văd: "Marchiali" – reluă Aramis desfăcând hârtia. Uite!

Baisemeaux îşi aruncă ochii peste hârtie şi brațele îi căzură deodată moi.

— Da, da – murmură el încremenit – da, Marchiali. Scrie limpede, Marchiali! E adevărat!

— Ah!

— Cum?! Omul despre care mi se tot vorbeşte mereu? Omul asupra căruia mi se atrage în fiecare zi luarea-aminte?

— Aici scrie Marchiali – stărui cu neînduplecare Aramis.

— Trebuie să recunosc că aşa e, monseniore, însă nu mai înțeleg nimic din toată povestea asta.

— Ochii nu te înşală totuşi.

— Pe cinstea mea, s-ar zice că aşa scrie, Marchiali!

— Şi cu slove de-o şchioapă încă.

— E nemaipomenit! Văd şi acum ordinul cu numele lui Seldon, un irlandez. Îl văd bine. Ah, ba chiar îmi amintesc că

sub acest nume era o pată de cerneală.

— Nu, nu văd nici o pată, nici un pic de cerneală.

— Oh, la naiba, ba da! Era aşa de mare, că am scuturat cu mâna mea cenuşa ce mai rămăsese pe acea pată.

— În sfârşit, oricum ar fi, dragă domnule Baisemeaux – i-o tăie Aramis – şi orice-ai fi făcut dumneata, ordinul spune limpede să fie eliberat Marchiali, cu sau fără pată.

— Ordinul spune să fie eliberat Marchiali – repetă ca un papagal Baisemeaux, care încerca să-şi adune gândurile.

— Şi-l vei pune în libertate pe acest deținut. Dacă inima te îndeamnă să-i dai drumul şi lui Seldon, îți declar că nu mă voi împotrivi pentru nimic în lume.

Aramis punctă această frază printr-un surâs a cărui ironie sfârşi prin a-l dezmetici pe Baisemeaux, făcându-l să prindă curaj.

— Monseniore – întrebă el – acest Marchiali nu e acelaşi deținut pe care, mai alaltăieri, un preot, duhovnic al *ordinului nostru,* a venit să-l viziteze atât de imperios şi în mare taină?

— Nu ştiu nimic despre asta, domnule – răspunse episcopul.

— Totuşi nu-i mult de-atunci, scumpe domnule d'Herblay.

— Se poate; dar la noi, domnule, e bine ca omul de azi să nu mai ştie ce-a făcut omul de ieri.

— Oricum – rosti Baisemeaux – vizita duhovnicului iezuit i-a adus noroc acestui deținut.

Aramis nu mai răspunse nimic şi reîncepu să mănânce şi să bea. Baisemeaux însă, fără a se mai atinge de nimic din ceea ce era pe masă, începu să cerceteze din nou ordinul, întorcându-l şi pe o față şi pe alta. În împrejurări obişnuite, această iscodire ar fi făcut ca atât de puțin stăpânitul Aramis să se înroşească până în vârful urechilor; acum însă,

episcopul de Vannes nu se înfurie pentru atâta lucru, mai ales după ce-şi spusese în sinea lui că ar fi primejdios să se înfurie.

— Aşadar, îi vei da drumul lui Marchiali? zise el. Oh, straşnic e vinul ăsta vechi şi parfumat, dragul meu guvernator!

— Monseniore – răspunse Baisemeaux – îi voi da drumul deținutului Marchiali numai după ce voi fi chemat înapoi curierul care a adus ordinul şi mai ales după ce, interogându-l, mă voi fi convins că...

— Ordinele sunt pecetluite şi curierul n-are cum să afle ce-i înăuntru. Cum vrei atunci să fii convins, ia spune?

— Fie, monseniore; dar voi trimite ordinul înapoi la minister, şi acolo domnul de Lyonne sau îl va retrage, sau îl va aproba.

— Le ce bun toate astea? zise Aramis cu multă stăpânire de sine.

— La ce bun?

— Da, mă întreb la ce-ar servi?

— Ar servi să nu facem vreo greşeală, monseniore, să nu încălcăm respectul pe care orice subaltern îl datorează superiorilor lui, să nu nesocotim îndatoririle pe care ni le impune slujba.

— Foarte bine, ai vorbit atât de înțelept, că te-am admirat. E adevărat, un subaltern datorează respect superiorilor lui; e vinovat atunci când greşeşte şi va fi pedepsit dacă nesocoteşte legile sau îndatoririle serviciului său.

Baisemeaux se uită la episcop cu o mare uimire.

— Înseamnă – urmă Aramis – că vrei să întrebi mai departe, pentru a fi cu cugetul împăcat, nu-i aşa?

— Da, monseniore.

— Şi că, dacă un superior îți ordonă, te vei supune, da?

— De asta nici să nu vă îndoiți, monseniore.

— Dumneata cunoşti semnătura regelui, domnule Baisemeaux?

— Da, monseniore.

— Nu se află pe acest ordin de punere în libertate?

— Ba da, dar se poate...

— Să fie falsă, nu-i aşa?

— S-a mai întâmplat, monseniore.

— Ai dreptate. Dar pe a domnului de Lyonne?

— O văd limpede pe ordin; dar, aşa cum se poate ca semnătura regelui să fie contrafăcută, cu atât mai mult se poate să fie contrafăcută aceea a domnului de Lyonne.

— Mergi pe drumul logicii cu paşi de uriaşi, domnule Baisemeaux – zise Aramis – şi argumentarea dumitale e fără cusur. Dar pe ce te bizui dumneata ca să crezi că aceste semnături sunt false?

— Pe următorul lucru: lipsa semnatarilor. Nimeni nu poate controla semnătura maiestății sale, iar domnul de Lyonne nu e aici ca să-mi spună că el a semnat.

— Ei bine, domnule Baisemeaux – vorbi Aramis aţintindu-şi asupra guvernatorului privirea sa de vultur – îmi însuşesc în mod sincer îndoielile dumitale, ca şi felul cum vrei să le limpezeşti, încât am să iau în mână o pană, dacă dumneata ai să mi-o dai.

Baisemeaux îi dădu o pană.

— Şi o foaie de hârtie albă – adăugă Aramis.

Baisemeaux îi întinse hârtia.

— Voi scrie acum, eu, care sunt de față, care nu pot fi pus la îndoială – nu-i aşa? – un ordin căruia, sunt sigur, îi vei da crezare, oricât de neîncrezător ai fi dumneata.

Baisemeaux păli în fața unei siguranțe atât de neclintite. I se părea că vocea lui Aramis, aşa de fermecătoare şi de

voioasă până mai adineauri, devenise funebră şi sinistră, că lumânările din sfeşnice se schimbaseră în făclii ce luminează un cavou şi că vinul din pahare se transformase în potire de sânge.

Aramis luă pana şi începu să scrie. Baisemeaux citea, îngrozit, peste umărul lui:

A.M.D.G. – scrise episcopul şi făcu o cruce deasupra acestor patru litere, care însemnau: *Ad majoretn Dei gloriam.* Apoi continuă:

Dorim ca ordinul prezentat domnului Baisemeaux de Montlezun, guvernator din partea regelui al castelului Bastiliei, să fie socotit de el bun şi temeinic şi adus numaidecât la îndeplinire.

Semnat: *d' HERBLAY,*

generalul ordinului prin graţia lui Dumnezeu.

Baisemeaux fu atât de uluit, încât trăsăturile feţei îi rămaseră înlemnite, buzele căscate, ochii încremeniţi. Nu făcu nici o mişcare, nu scoase o vorbă. În vasta încăpere nu se auzea decât bâzâitul unei musculiţe ce se învârtea în jurul lumânărilor.

Aramis, fără a-i mai arunca măcar o privire omului pe care-l adusese într-o stare atât de jalnică, scoase din buzunar o cutioară în care se afla ceară neagră, închise scrisoarea, o pecetlui cu un sigiliu agăţat la pieptul său, sub încheietoarea hainei, şi după ce toate aceste operaţii fură terminate îi înmână, fără să spună nimic, misiva domnului Baisemeaux. Acesta, ale cărui mâini tremurau de-ţi făceau mai mare mila, îşi plimbă privirea tulbure şi năucă pe deasupra hârtiei. O ultimă lucire de spaimă şi surpriză îi mai brăzdă o clipă chipul, apoi căzu pe un scaun, ca lovit în moalele capului.

— Haide, haide – vorbi Aramis după o lungă tăcere, în timpul căreia guvernatorul Bastiliei îşi recăpăta încetul cu

încetul stăpânirea de sine – nu mă face să cred, domnule Baisemeaux, că prezența generalului ordinului ar fi tot atât de cutremurătoare ca aceea a lui Dumnezeu şi că-l ucide pe cel ce l-a văzut. Curaj! Ridică-te, dă-mi mâna şi supune-te!

Baisemeaux, liniştit, dacă nu mulțumit, ascultă, îi sărută mâna lui Aramis şi se ridică.

— Să mă supun numaidecât? murmură el.

— Oh, fără exagerări, scumpa mea gazdă! Aşază-te din nou la locul dumitale şi să cinstim cum se cuvine acest minunat desert.

— Monseniore, nu-mi pot reveni uşor dintr-o astfel de lovitură; eu care am râs, am glumit cu înălțimea voastră! Eu care am avut cutezanța să vă pun pe picior de egalitate cu mine!

— Taci, bătrânul meu camarad – răspunse episcopul, care simțea cât de mult fusese întinsă coarda şi cât de primejdios ar fi dacă s-ar întâmpla să plesnească – taci. Să ne trăim fiecare viața: tu, având ocrotirea şi prietenia mea; eu, supunerea ta. Aceste două tributuri plătite cu credință, să rămânem mai departe voioşi.

Baisemeaux stătu puțin pe gânduri; întrezări, într-o clipire, urmările eliberării unui deținut pe baza unui ordin fals, dar, punând în balanță garanția pe care i-o oferea ordinul oficial al generalului, nu se mai sperie de nimic. Aramis îi citea parcă gândurile.

— Dragul meu Baisemeaux – îi spuse el – eşti un neghiob. Dezbară-te de obiceiul de a mai sta pe gânduri când eu îmi dau osteneala să gândesc pentru dumneata.

Şi, la un nou gest al său, Baisemeaux se înclină încă o dată.

— Ce trebuie să fac acum? întrebă el.

— Ce trebuie să faci când dai drumul unui deținut?

— Pentru asta am regulamentul.

— Ei bine, urmează regulamentul, dragul meu.

— Mă duc cu majorul meu la camera osânditului şi-l iau cu mine, dacă e un personaj de seamă.

— Şi acest Marchiali nu e un personaj de seamă? întrebă cu un aer nepăsător Aramis.

— Nu ştiu – răspunse guvernatorul ca şi cum ar fi zis: "Asta să mi-o arăți dumneata".

— Atunci, dacă nu ştii, înseamnă că am dreptate; poartă-te cu acest Marchiali aşa cum te porți cu cei mici.

— Bine. Voi urma regulamentul.

— Aşa!

— Regulamentul spune că temnicerul, sau unul dintre subofițeri, îl va aduce pe deținut la guvernator, în grefă.

— Ei bine, dar e foarte cuminte astfel. Şi pe urmă?

— Pe urmă i se dau înapoi deținutului lucrurile de preț pe care le avea la el în momentul încarcerării, hainele, hârtiile, dacă ordinul ministrului nu dispune altfel.

— Cum sună ordinul ministrului în legătură cu acest Marchiali?

— Nu spune nimic, căci nenorocitul a venit aici fără lucruri de preț, fără hârtii, aproape fără haine.

— Atunci, totul e simplu! Într-adevăr, Baisemeaux, te sperii de orice fleac! Rămâi deci aici şi trimite să-l aducă pe deținut la Guvernământ.

Baisemeaux se supuse. Îl chemă pe locotenentul său şi-i dădu un consemn, pe care acesta îl transmise, fără să se tulbure, cui trebuia. O jumătate de ceas mai târziu se auzi o uşă închizându-se în curte: era uşa de la turnul care îşi lăsa prada să se bucure de libertate.

Aramis suflă în toate lumânările ce ardeau în încăpere. Lăsă una singură aprinsă, de după uşă. Această lumină

tremurătoare nu îngăduia privirii să distingă bine lucrurile din jur. Învălmăşea contururile şi feţele prin pâlpâirea licăririlor ei slabe.

Paşii se apropiară.

— Du-te înaintea oamenilor dumitale – îi spuse Aramis lui Baisemeaux.

Guvernatorul se supuse. Sergentul şi temnicerii dispărură. Baisemeaux se întoarse înăuntru, urmat de un deţinut.

Aramis se aşeză în umbra; vedea, fără să fie văzut. Baisemeaux, cu glas tulburat, îi aduse la cunoştinţă tânărului ordinul care îi reda libertatea. Deţinutul ascultă fără să facă nici un gest, fără să rostească o singură vorbă.

— Trebuie să juri, aşa cere regulamentul – adăugă guvernatorul – că nu vei spune nimic nimănui din tot ce-ai văzut sau ai auzit la Bastilia.

Deţinutul zări o cruce; întinse mâna şi jură din vârful buzelor.

— Acum, domnule, eşti liber; încotro ai de gând s-o apuci?

Deţinutul întoarse capul, ca spre a căuta la spatele lui un sprijin pe care trebuia să se bizuie. Atunci Aramis ieşi din umbră.

— Iată-mă – zise el – gata să-l ajut pe domnul cu tot ce-mi va cere.

Deţinutul roşi uşor şi, fără nici o şovăire, făcu un pas şi-şi trecu braţul pe sub acela al lui Aramis.

— Dumnezeu să te aibă în sfânta sa pază! rosti el cu un glas care, prin hotărârea lui, îl făcu pe guvernator să tresară, într-atât tonul acesta îl uimise.

Aramis, strângând mâinile lui Baisemeaux, îi spuse:

— Ordinul meu crezi că te stânjeneşte? Te temi că-l va găsi cineva, dacă ar scotoci pe aici?

— Vreau să-l păstrez, monseniore – răspunse Baisemeaux. Dacă va fi găsit la mine, ăsta va fi un semn neîndoielnic că voi fi pierdut, şi, în acest caz, veți fi pentru mine un ultim şi puternic sprijin.

— Fiind complicele dumitale, asta vrei să spui, nu-i aşa? replică Aramis ridicând din umeri. Adio, Baisemeaux! zise apoi.

Caii aşteptau afară, bătând din copite de nerăbdare. Baisemeaux îl conduse pe episcop până la capătul de jos al scării. Aramis îl îndemnă pe însoțitorul lui să se urce în trăsură, se urcă şi el apoi şi, fără a-i mai da alt ordin vizitiului, zise:

— Gata!

Trăsura porni cu un uruit îngrozitor pe caldarâmul curții. Un ofițer, cu o faclă aprinsă, mergea înaintea cailor şi dădea fiecărui corp de gardă ordinul de liberă trecere.

În timpul cât toate acele porți se deschiseră şi se închiseră în urma lor, Aramis stătu cu răsuflarea la gură şi i s-ar fi putut auzi inima bătându-i cu putere în coşul pieptului. Deținutul, ghemuit într-un colț al trăsurii, nu dădea nici el semn de viață. În sfârşit, o zdruncinătură, mai mare decât celelalte, le dădu de veste că ultimul şanț fusese trecut. În urma trăsurii se închidea ultima poartă, aceea din strada Saint-Antoine. Nu se mai vedeau ziduri nici la stânga, nici la dreapta; pretutindeni cer, pretutindeni libertate, pretutindeni viață.

Caii, struniți bine de o mână vânjoasă, merseră încet până în mijlocul cartierului. De acolo porniră la trap. Încetul cu încetul, fie că se încălziseră, fie că erau îmboldiți, începură să gonească, şi, odată ajunsă la Bercy, trăsura părea că

zboară, aşa de iute alergau bidiviii. Caii galopară astfel până la Ville-neuve-Saint-Georges, unde erau pregătiți alții de schimb. De aici, patru cai, în loc de doi, porniră cu trăsura înspre Melun, oprindu-se puțin în mijlocul pădurii de la Semart. Ordinul, fără îndoială, îi fusese dat de mai înainte surugiului, căci Aramis nici nu avu nevoie să-i mai facă vreun semn.

— Ce este? întrebă deținutul, ca şi cum s-ar fi trezit dintr-un vis lung.

— Este, monseniore – răspunse Aramis – că, înainte de a merge mai departe, trebuie să stăm de vorbă, alteța voastră regală şi cu mine.

— Voi aştepta prilejul, domnule – zise tânărul prinț.

— Nu poate fi unul mai bun decât acesta, monseniore: suntem în mijlocul pădurii, nimeni nu ne poate auzi.

— Dar surugiul?

— Surugiul acestei diligențe e surd şi e mut, monseniore.

— Sunt al dumitale, domnule d'Herblay.

— Vreți să rămânem în trăsură?

— Da; stăm bine aici şi mi-e dragă această trăsură; ea m-a readus la libertate.

— Prea bine, monseniore... Încă o măsură de prevedere însă.

— Care?

— Ne aflăm aici pe drumul cel mare; s-ar putea să treacă niscaiva călăreți sau alte trăsuri, în călătorie ca şi noi, şi care, văzându-ne că stăm pe loc, ar crede că ni s-a întâmplat ceva. Să ne ferim de a primi vreun ajutor ce ne-ar stingheri.

— Spune-i vizitiului să tragă trăsura într-o cărare mai lăturalnică.

— Tocmai asta voiam să şi fac, monseniore.

Aramis îi făcu un semn mutului, atingându-l cu vârful degetului. Acesta se dădu jos de pe capră, apucă cei doi cai, din față, de căpestre şi-i trase în tufişurile dese, prin iarba moale a unei cărări întortocheate, la capătul căreia, în această noapte fără lună, norii formau o perdea mai neagră decât o pată de cerneală. Acestea făcute, omul se trânti pe un povârniş, în apropierea cailor, care smulgeau cu dinții firele de iarbă din dreapta şi din stânga lor.

— Te ascult – zise tânărul prinț către Aramis. Dar ce faci acolo?

— Scot fultuiala din pistoale, căci nu mai avem nevoie acum de ele, monseniore.

XII

ISPITITORUL

— Prințul meu – începu Aramis, întorcându-se în trăsură, cu fața către însoțitorul său – oricât de slabă făptură aş fi eu, oricât de fără merit ca înțelepciune, oricât de neînsemnat pe treapta ființelor care cugetă, niciodată nu mi s-a întâmplat să stau de vorbă cu un om, fără a-i pătrunde gândurile dincolo de această mască vie care sunt chipurile noastre, fără a-i cunoaşte toate ascunzişurile. Astă-seară însă, în întunericul ce ne învăluie, în tăcerea în care vă văd, nu pot citi nimic în trăsăturile voastre, şi ceva îmi spune că-mi va fi greu să vă smulg un cuvânt sincer de pe buze. Vă rog, deci, nu din dragoste pentru mine, căci supuşii nu valorează nimic în balanța pe care o țin în mâna lor prinții, ci din dragoste pentru voi înşivă, să ascultați fiecare silabă a mea, fiecare inflexiune a glasului meu, căci, în împrejurările deosebite în care ne aflăm, ele vor avea un înțeles şi o greutate cum niciodată vorbele unui om n-au avut pe această lume.

— Ascult – repetă tânărul prinț cu hotărâre – ascult, fără să mă las ademenit de nici o ambiție, fără să mă tem de nimic

din cele ce ai să-mi spui.

Şi se adânci şi mai mult în pernele moi ale trăsurii, încercând să-şi ascundă de însoțitorul său nu numai ochii, dar parcă şi prezența persoanei sale.

Bezna era groasă şi se lăsa, largă şi de nepătruns, din vârfurile încrengănate ale copacilor. Trăsura, cu uşile şi ferestrele închise, n-ar fi îngăduit să se strecoare înăuntru nici cea mai mică rază de lumină, chiar dacă vreun firişor scânteietor s-ar fi furişat printre valurile de negură ce se învălătuceau pe cărarea pădurii.

— Monseniore – reluă Aramis – cunoaşteți povestea guvernului care cârmuieşte astăzi Franța. Regele s-a ridicat dintr-o copilărie captivă, cum a fost şi a voastră, întunecată cum a fost şi a voastră, încercuită cum a fost şi a voastră. Numai că, în loc să fi cunoscut, ca voi, sclavia închisorii, bezna singurătății, apăsarea unei vieți ascunse, a trebuit să îndure toate mizeriile, toate umilințele, toate înjosirile la lumina zilei, sub soarele nemilos al regalității; aceasta e o poziție scăldată în strălucire, unde orice pată pare o dâră de noroi, unde orice glorie pare o pată. Regele a suferit mult, urăşte deci mult şi e setos de răzbunare. Va fi un rege rău. Nu spun că va face să curgă sânge ca Ludovic al XI-lea sau Carol al IX-lea, căci el nu are de răzbunat insulte de moarte; dar îşi va stoarce supuşii de bani şi de averi, căci a cunoscut prea mult sărăcia şi lipsa de bani. Îmi pun, deci, de la început, conştiința la adăpost judecând pe față meritele şi scăderile acestui prinț, şi, dacă-l condamn, o fac cu cugetul împăcat.

Aramis se opri o clipă. Nu pentru a asculta dacă liniştea pădurii era tot aşa de mare, ci pentru a-şi rândui şi mai bine gândunle în adâncul minții lui, pentru a lăsa timp acestor

gânduri să se întipărească puternic în mintea ascultătorului său.

— Dumnezeu face bine tot ceea ce face – continuă episcopul de Vannes – şi de asta sunt atât de pătruns în sinea mea, încât m-am socotit totdeauna fericit că am fost ales de el ca păstrător al tainei pe care v-am ajutat s-o descoperiți. Acestui Dumnezeu al dreptății şi al prevederii îi trebuia o unealtă dârză, stăruitoare, neclintită, pentru a îndeplini o faptă mare. Această unealtă sunt eu. Am dârzenia, stăruința, convingerea de care e nevoie; cârmuiesc un popor misterios care a luat ca îndreptar porunca însăşi a lui Dumnezeu: *Patiens, quia aeternus! (*"E răbdător, căci e veşnic")

Prințul făcu o mişcare.

— Văd, monseniore – zise Aramis – că ridicați fruntea şi că acest popor pe care-l conduc eu vă uimeşte. Nu ştiați că aveți de-a face cu un rege. Oh, monseniore, regele unui popor umil, al unui popor dezmoştenit; umil, fiindcă n-are putere decât târându-se; dezmoştenit, fiindcă totdeauna, aproape totdeauna de când e lumea aceasta, poporul meu nu seceră holdele pe care le seamănă şi nu mănâncă fructele pe care le creşte. Munceşte din greu pentru o abstracție, îşi adună toate moleculele puterii lui pentru a zămisli din ea un om, şi acestui om, cu sudoarea frunții lui, îi încropeşte un nor din care geniul celui ales trebuie să facă, la rândul său, un nimb aurit de razele tuturor coroanelor creştinătății. Iată omul pe care-l aveți alături, monseniore. El a venit să vă spună că v-a scos din abis cu un scop măreț şi că, în vederea acestui țel măreț, vrea să vă ridice deasupra puterilor pământeşti, deasupra lui însuşi.

Prințul atinse uşor cu mâna brațul lui Aramis.

— Îmi vorbeşti – zise el – de ordinul religios al cărui şef eşti. Din cuvintele dumitale înțeleg că, în ziua când vei vrea

să-l dărâmi din slavă pe acela pe care-l vei fi ridicat acolo, îți va fi foarte uşor s-o faci, şi că ții în mâna dumitale ființa pe care abia ai scos-o din beznă.

— Alungați asemenea gânduri, monseniore! replică episcopul. N-aş îndrăzni să intru într-un joc atât de primejdios cu altețа voastră regală, dacă n-aş avea un dublu interes ca să câştig partida. În ziua când veți fi înălțat, veți fi înălțat pentru totdeauna. Urcând, veți arunca la o parte scara pe care ați păşit, o veți face să se rostogolească atât de departe, încât niciodată ea nu se va mai ivi în fața voastră pentru a vă reaminti că are dreptul la recunoştință.

— Oh, domnule!

— Exclamația voastră, monseniore, vine din adâncurile inimii. Mulțumesc. Credeți-mă că năzuiesc la ceva mai mult decât la recunoştință; sunt încredințat că, ajuns acolo unde trebuie să fiți, mă veți socoti şi mai vrednic încă de a vă fi prieten, şi atunci, împreună, vom face, monseniore, lucruri atât de mari, încât se va vorbi multă vreme despre ele, până peste veacuri.

— Spune-mi, domnule, spune-mi fără înconjur, ce sunt eu astăzi şi ce vrei dumneata să fiu mâine.

— Sunteți fiul regelui Ludovic al XIII-lea, sunteți fratele regelui Ludovic al XIV-lea, sunteți moştenitorul direct şi legitim al tronului Franței. Păstrându-vă lângă el, aşa cum l-a păstrat pe DOMNUL, fratele vostru mai mic, regele şi-ar fi rezervat dreptul de a fi suveran legitim. Numai medicii şi Dumnezeu puteau să-i pună la îndoială acest drept. Doctorii țin însă totdeauna mai mult la un rege care este, decât la unul care nu este. Dumnezeu ar săvârşi o greşeală făcându-i rău unui prinț care e un om bun. Dar Dumnezeu a voit să fiți asuprit, şi această asuprire vă încununează astăzi rege al Franței. Aveți deci dreptul de a domni, fiindcă acest drept vi

se contestă, aveți dreptul de a fi recunoscut, fiindcă sunteți ținut ascuns; sunteți de sânge divin, fiindcă nimeni n-a îndrăznit să vă verse sângele, aşa cum au făcut cu acela al servitorilor voştri. Vedeți, prin urmare, cât de mult a făcut, pentru voi acest Dumnezeu pe care l-ați învinuit de atâtea ori că a făcut totul împotriva voastră. V-a înzestrat cu trăsăturile, cu talia, cu vârsta şi cu vocea fratelui vostru, şi toate motivele asupririi voastre vor deveni motivele unei înălțări triumfale. Mâine, poimâine, cu primul prilej, fantomă regală, umbră vie a lui Ludovic al XIV-lea, vă veți aşeza pe tronul său, de unde voința lui Dumnezeu, încredințată spre îndeplinire unui braț omenesc, îl va fi aruncat pentru totdeauna.

— Înțeleg – rosti prințul – dar nu trebuie să fie vărsat sângele fratelui meu.

— Veți fi singurul judecător al soartei lui.

— Taina aceea, folosita în dauna mea...

— O veți folosi, la rându-vă, împotriva lui. Ce-a făcut el pentru a o ascunde? V-a ascuns. Asemănare vie cu el, ați fi dat pe față complotul lui Mazarin şi al Anei de Austria. Voi, prințul meu, veți avea acelaşi interes să-l ascundeți pe cel ce vă va semăna ca prizonier, aşa cum voi îi semănați lui ca rege.

— Mă întorc la cele ce te-am mai întrebat. Cine-l va ține ascuns?

— Cei ce v-au ținut ascuns pe voi.

— Dumneata cunoşti această taină, de care te-ai folosit spre a-mi veni în sprijin. O mai cunoaşte cineva?

— Regina-mamă şi doamna de Chevreuse.

— Ce vor face ele?

— Nimic, dacă veți voi aşa.

— Cum asta?

— Cum au să vă recunoască ele, dacă veți face în aşa fel încât să nu fiți recunoscut?

— Ai dreptate. Sunt însă piedici mai greu de trecut.

— Care, prințe?

— Fratele meu e însurat; nu pot să iau soția fratelui meu.

— Voi face ca o despărțire să fie încuviințată de Spania; e în interesul politicii voastre viitoare, al moralei umane. Tot ce va fi cu adevărat nobil şi cu adevărat de folos pe lumea aceasta, va fi de părerea noastră.

— Regele, întemnițat, va vorbi.

— Cui vreți să vorbească? Zidurilor?

— Numeşti ziduri oamenii în care îți vei pune încrederea?

— La nevoie, da, alteța voastră regală. De altminteri…

— De altminteri…?

— Vream să spun că voința lui Dumnezeu nu se opreşte la jumătatea drumului. Toate planurile de această însemnătate sunt întregite de rezultate, ca într-un calcul geometric. Regele, întemnițat, nu va fi pentru voi o stânjenire, aşa cum ați fost voi pentru regele care domnea. Dumnezeu a zămislit acest suflet plin de ambiție şi de nerăbdare. Pe urmă l-a moleşit, l-a slăbit, copleşindu-l cu onoruri şi cu obişnuința puterii suverane. Dumnezeu, care vrea ca încheierea acelui calcul geometric de care am avut cinstea de a vă pomeni să fie urcarea voastră pe tron şi înfrângerea celor ce vă stăteau împotrivă, a hotărât ca învinsul să-şi sfârşească repede suferințele, după sfârşitul suferințelor voastre. A pregătit deci acest suflet şi acest trup pentru o agonie cât mai scurtă. Aruncat în temniță ca un muritor de rând, închis împreună cu îndoielile voastre, lipsit de orice, obişnuindu-vă cu o viață aspră, voi ați rezistat. Dar fratele vostru, captiv, dat uitării, îndepărtat de plăceri, nu va putea să îndure această ocară, şi

Dumnezeu îi va lua sufletul la timpul voit, adică foarte curând.

În acest moment al sumbrei analize a lui Aramis, o pasăre de noapte scoase din adâncul tufişurilor acel croncănit jalnic şi prelung ce face să tresară orice vietate din jur.

— Îl voi surghiuni pe regele detronat – zise Filip străbătut de un fior – va fi mai omeneşte aşa.

— Bunul plac al regelui va hotărî în această privință – răspunse Aramis. Deocamdată, am pus bine problema? Am găsit bine rezolvarea, potrivit dorințelor şi prevederilor alteței voastre regale?

— Da, domnule, da; n-ai uitat nimic, decât poate două lucruri.

— Primul...?

— Să vorbim cu aceeaşi sinceritate de care am dat dovadă în convorbirea noastră de până acum; să vorbim despre cauzele care pot duce la năruirea speranțelor pe care ni le facem; să vorbim despre primejdiile care ne pasc.

— Vor fi mari, nesfârşite, îngrozitoare, de neînvins, dacă, după cum v-am spus, totul nu ne va ajuta să le reducem la zero. Nu vor exista primejdii nici pentru voi, nici pentru mine, dacă stăruința şi voința alteței voastre regale vor fi deopotrivă de mari ca această desăvârşită asemănare cu regele pe care v-a dat-o natura. Vă repet, nu există primejdii, ci numai piedici. Dar acest cuvânt din urmă, care se întâlneşte în toate limbile, eu nu l-am înțeles niciodată; dacă aş fi rege, aş pune să fie şters din graiul omenesc, ca fiind absurd şi de prisos

— Ba da, domnule, e o piedică foarte serioasă, o primejdie de neînlăturat, pe care o uiți.

— Ah! făcu Aramis.

— E conştiința care strigă, sunt remuşcările care sfâşie.

— Da, e adevărat – zise episcopul – e slăbiciunea inimii, de ea îmi amintiți. Oh, aveți dreptate, e o piedică uriaşă, recunosc. Calul care se teme de şanț, cade în el şi moare! Omul care încrucişează spada tremurând, lasă spadei inamice locuri nepăzite de propria-i spadă, prin care cea a inamicului îşi găseşte repede drum! E adevărat! E adevărat!

— Dumneata ai vreun frate? îl întrebă tânărul pe Aramis.

— Sunt singur pe lume – răspunse acesta cu un accent sec şi precis ca o descărcare de pistol.

— Dar iubeşti pe cineva pe această lume? adăugă Filip.

— Pe nimeni... Ba da, pe alteța voastră regală.

Tânărul prinț se cufundă într-o tăcere atât de adâncă, încât şuierul răsuflării lui i se părea un zgomot asurzitor lui Aramis.

— Monseniore – reluă atunci acesta din urmă – n-am spus încă tot ceea ce aveam să-i spun alteței voastre regale; nu i-am oferit încă prințului meu tot ceea ce am pentru el, ca sfaturi binevenite şi ca ajutorare de folos. Nu e vorba de a arunca o rază de lumină în ochii celui care iubeşte întunericul; nu e vorba de a pune tunurile să bubuie în urechile omului blând care îndrăgeşte liniştea şi câmpia. Monseniore, am pregătită în gândurile mele întreaga voastră fericire; am s-o las să cadă de pe buzele mele, culegeți-o cu râvnă, pentru voi, care iubiți atât de mult cerul albastru, câmpiile înverzite şi aerul curat. Cunosc o țară a bucuriilor, un paradis neştiut de nimeni, un colț de lume unde, singur, liber, necunoscut, printre copaci, printre flori, lângă apele limpezi, veți uita toate mizeriile pe care nebunia omenească, ispită a lui Dumnezeu, vi le-a înfățişat adineauri. Oh, ascultați-mă, prințe, nu bat câmpii! Am un suflet şi eu, încât ghicesc prăpastia dintr-al vostru. Nu vă voi lua neştiutor pentru a vă arunca în vârtejul vrerilor mele, al capriciului sau

al ambiției mele. Totul sau nimic. Sunteți strivit, sunteți aproape mistuit de surplusul de aer pe care a trebuit să-l trageți în piept într-un singur ceas de libertate. E un semn pentru mine că nu vreți să continuați a respira în felul acesta, larg, adânc. Să ne oprim deci la o viață mai simplă, mai potrivită cu puterile noastre. Dumnezeu mi-e martor, jur pe atotputernicia lui că vreau să vă ofer fericirea prin viața pe care v-o propun.

— Vorbeşte, vorbeşte! rosti prințul cu o însuflețire ce-l făcu pe Aramis să rămână pe gânduri.

— Cunosc – reluă prelatul – în Bas-Poitou un canton despre a cărui existență nu ştie nimeni în Franța. Un ținut de douăzeci de leghe – e foarte mult, nu-i aşa? Douăzeci de leghe, monseniore, şi toate acoperite de ape, de păşuni şi de lunci; totul presărat cu insule împădurite. Aceste ostroave nesfârşite, învăluite în stufişuri ca într-o mantie groasă, dorm liniştite şi tăcute sub mângâierile dulci ale soarelui. Doar câteva familii de pescari le străbat alene cu lotcile lor mari, din lemn de plop sau de arin, ale căror funduri sunt căptuşite cu rogoz şi al căror înveliş e împletit din trestii viguroase. Aceste bărci, aceste bordeie plutitoare, se mişcă la întâmplare, purtate încoace şi încolo de suflarea vântului. Când se lovesc de un țărm, nimeni nu prinde de veste şi lovitura e atât de uşoară, încât pescarul care doarme înăuntru nici nu se trezeşte măcar din somn. Iar când vrea el să oprească la mal, o face pentru că a văzut acolo cârduri de cristei sau de nagâți, de rațe sau de cufundari, de lişițe sau de sitari, pe care le vânează cu capcane sau cu plumbi de muschetă; cât despre lostrițele argintate, țiparii fioroşi, ştiucile fâşnețe, bibanii aurii sau fumurii, aceştia cad cu miile în plase. N-ai decât să alegi peştii cei mai buni şi mai graşi, şi să arunci restul în apă. Niciodată un om de la oraş, niciodată

un soldat, niciodată un străin n-a călcat în acest ținut. Soarele aici e blând şi dulce. Anumite povârnişuri susțin vița de vie şi hrănesc cu o sevă darnică ciorchinii de struguri negri sau albi. O dată pe săptămână, o barcă aduce de la cuptorul care lucrează pentru toți pâinea caldă şi aurie al cărei miros se simte de departe. Veți trăi acolo ca un om din timpurile străvechi. Mai mare peste câinii flocoşi, stăpân al undițelor, al muschetelor şi al frumoasei căsuțe de stuf, veți trăi acolo în belşugul vânătoarei, departe de orice primejdie; veți petrece astfel ani după ani, până când, schimbat, de nerecunoscut, îi veți cere lui Dumnezeu să vă hărăzească o altă soartă. Sunt în acest sac o mie de pistoli, monseniore; mai mult decât trebuie pentru a cumpăra tot ținutul de care v-am vorbit; mai mult decât trebuie pentru a trăi acolo un număr de ani egali ca număr cu zilele pe care le are un om de trăit; mai mult decât trebuie pentru ca să fiți cel mai bogat, cel mai liber şi cel mai fericit din împrejurimi. Primiți-i aşa cum vi-i ofer, cu sinceritate, cu voioşie. Îndată, de la trăsura în care ne aflăm, vom desprinde doi cai, iar mutul, servitorul meu, vă va conduce, mergând noaptea, dormind ziua, până în ținutul despre care vă vorbesc, şi astfel voi avea măcar mulțumirea că i-am făcut prințului meu serviciul pe care el şi l-a ales. Voi fi făcut astfel un om fericit. Dumnezeu va fi mai mulțumit de mine decât dacă aş fi făcut un om puternic. Asta, de altminteri, e şi mai greu! Ei bine, ce răspundeți, monseniore? Iată banii. Oh, nu şovăiți! În Poitou nu există nimic de care să vă temeți, decât doar să nu vă îmbolnăviți de friguri. Dar şi atunci, vracii din ținut vă vor lecui în schimbul pistolilor voştri. Pe când dincolo, urmând cealaltă cale, sunteți amenințat să fiți asasinat pe un tron sau sugrumat într-o închisoare. Pe sufletul meu o spun, acum, după ce am cântărit bine cele două căi, pe viața mea, mi-ar fi greu să aleg!

— Domnule – răspunse tânărul prinț – înainte de a lua o hotărâre, lasă-mă să cobor din trăsură, să fac câțiva paşi pe pământ şi să ascult glasul acela pe care Dumnezeu îl pune să vorbească în natura cea liberă. Zece minute, şi-ți voi da răspunsul.

— Coborâți, monseniore – zise Aramis înclinându-se cu foarte mult respect, atât de solemn şi de maiestuos fusese glasul celui ce se rostise astfel.

XIII

COROANA ŞI TIARA

Aramis coborâse din trăsură înaintea tânărului şi-i ținea uşa deschisă. Îl văzu punând piciorul pe iarbă cu o tresărire din tot trupul şi făcând câțiva paşi nesiguri, aproape împleticindu-se. Ai fi zis că bietul deținut nu era obişnuit să umble pe pământul acesta al oamenilor.

Era în 15 august, către ceasurile unsprezece seara; nori mari ce prevesteau furtuna acoperiseră cerul şi sub perdeaua lor groasă dispărea orice urmă de lumină, orice colț de zare. De-abia dacă se puteau desluşi marginile cărării de tufişurile învăluite într-o umbră adâncă şi neagră, ce devenea, după o scrutare mai îndelungată, ceva mai limpede în această întunecime completă. Dar miresmele ce se ridicau din iarbă, laolaltă cu celelalte, mai puternice şi mai pătrunzătoare, pe care le împrăştiau trunchiurile stejarilor, văzduhul cald şi învăluitor ce-l îmbia pentru prima dată după atâția ani de temniță, această nespusă bucurie a libertății în mijlocul naturii vorbeau într-un grai atât de ispititor pentru prinț, încât oricât ar fi vrut să se stăpânească, am spune chiar oricât ar fi căutat să-şi ascundă această tresărire despre care am încercat să ne facem o idee, el se lăsă în voia tulburării sale şi scoase un suspin de fericire. Apoi, încetul cu încetul, îşi ridică în sus capul îngreunat de gânduri şi respiră cu lăcomie valurile de aer încărcate de arome ce-i mângâiau fața înviorată. Încrucişându-şi brațele la piept, ca pentru a-l ține strâns să nu plesnească sub povara acestei mari fericiri, sorbea cu nesaț aerul necunoscut de el, ce adia în noapte sub bolta copacilor înalți. Cerul pe care-l contempla, apele pe care le auzea murmurând, vietățile pe care le simțea foşnind în jurul lui, nu erau toate astea adevărata realitate? Aramis nu

era oare un nebun, crezând că se mai afla şi altceva la care ar putea să viseze el cumva pe lumea aceasta?

Aceste tablouri îmbătătoare ale vieții de la țară, străine de griji, de temeri şi constrângeri, acest noian de zile fericite ce ațâță fără încetare orice imaginație tânără, iată cea mai vajnică mreajă de care se poate agăța un nenorocit captiv, răpus de lespezile închisorii, gălbejit de aerul atât de drămuit al Bastiliei. Era mreaja pe care, ne amintim, i-o înfățişase Aramis, oferindu-i totodată şi cei o mie de pistoli, aflați în trăsură, dimpreună cu acel Eden încântător pe care-l ascundeau de ochii lumii pustiurile din Bas-Poitou. Aşa gândea Aramis, în timp ce urmarea, cu o tulburare greu de descris, mersul împovărat de fericire al lui Filip, pe care-l vedea cufundându-se tot mai mult în negura şovăielilor lui.

Într-adevăr, tânărul prinț, adâncit în meditațiile sale, nu mai atingea pământul decât cu picioarele, pe când sufletul lui, înălțat la picioarele lui Dumnezeu, îl ruga să arunce o rază de lumină peste această nehotărâre din care trebuia să izvodească viața sau moartea sa.

Această clipă fu chinuitoare pentru episcopul de Vannes. El nu se mai aflase până atunci în prezența unei atât de mari nefericiri. Sufletul lui de oțel, obişnuit să se lovească în viață de piedici uşor de înfrânt, şi care nu se socotise niciodată neputincios sau învins, avea oare să dea greş acum, în acest plan măreț al său, din pricină că nu prevăzuse înrâurirea pe care o aveau asupra unui trup omenesc câteva frunze de copaci îmbălsămate de câțiva litri de aer?

Aramis, țintuit locului de fiorul îndoielilor sale, urmărea îndeaproape lupta dureroasă a lui Filip, care se zbătea între cei doi îngeri misterioşi. Acest supliciu ținu zece minute, atât cât îi ceruse tânărul. În răstimpul acestei eternități, Filip nu încetă să privească cerul cu ochi rugători, trişti şi înlăcrămați.

Aramis nu încetă să-l privească pe Filip cu ochi lacomi, învăpăiați, mistuitori.

Deodată, capul tânărului se înclină. Gândurile îi coborâră din nou pe pământ. Privirea i se înăspri, fruntea i se brăzdă, gura i se înarmă cu un curaj sălbatic; apoi privirea i se aprinse din nou. Dar, de astă dată, în ea se zărea arzând flacăra splendorilor lumeşti; de astă dată, ea semăna cu privirea lui Satan pe vârful muntelui, când îi arăta lui Isus împărățiile şi puterile pământeşti ca să-l poată ispiti mai uşor. Ochiul lui Aramis redeveni pe atât de blând, pe cât de întunecat fusese. Atunci, Filip, apucându-l de mână cu o mişcare zorită şi nervoasă, zise:

— Haide, să mergem acolo unde se găseşte coroana Franței.

— Aceasta e hotărârea voastră, prințe? întrebă Aramis.

— Da, hotărârea mea.

— De nestrămutat?

Filip nici măcar nu răspunse, ci îl privi cu încruntare pe episcop, ca şi cum l-ar fi întrebat dacă e cu putință ca un om să-şi schimbe vreodată părerea.

— Această privire e încărcată de focul ce defineşte un mare caracter – zise Aramis aplecându-se spre mâna lui Filip. Veți fi mare, monseniore, vă încredințez de asta.

— Să reluăm, dacă vrei, convorbirea de acolo de unde am lăsat-o. Ți-am spus, mi se pare, că *voiam* să mă înțeleg cu dumneata asupra a două puncte; în ce priveşte primejdiile sau piedicile, acest punct e lămurit. Celălalt se referă la condițiile pe care mi le vei pune. E rândul dumitale să vorbeşti, domnule d'Herblay.

— Condițiile, prințe?

— Fără îndoială. N-ai să mă opreşti din drum pentru un asemenea amănunt, şi n-ai să-mi aduci jignirea de a

presupune că te cred străin de orice interes în această afacere. Aşa că, fără înconjur şi fără teamă, dezvăluie-mi gândurile dumitale.

— Iată-le, monseniore. Odată rege...

— Când va fi asta?

— Asta va fi mâine seară. Vreau să zic, în toiul nopții.

— Explică-mi cum.

— Voi pune mai întâi o întrebare alteței voastre regale.

— Pune.

— Am trimis alteței voastre un om al meu de încredere, însărcinat să vă înmâneze un caiet cu însemnări scrise mărunt, aşternute pe hârtie cu toată grija, însemnări menite să ajute pe altața voastră să cunoască bine toate persoanele care alcătuiesc sau vor alcătui curtea voastră.

— Am citit toate acele însemnări.

— Cu atenție?

— Le ştiu pe dinafară.

— Şi le-ați şi înțeles? Iertați-mă, îmi îngădui să pun o astfel de întrebare unui biet uitat din temnița de la Bastilia. Nu mai încape îndoială că, în opt zile, bucurându-vă de libertate şi de toată puterea ce vi se cuvine, nu va mai fi nevoie să întreb nimic în fața unei înțelepciuni ca a voastră.

— Atunci, întreabă-mă; vreau să fiu şcolarul pe care învățatul său preceptor îl pune să repete lecția pe care trebuie să o ştie bine.

— Întâi despre familia voastră, monseniore.

— Despre mama mea, Ana de Austria? Despre amărăciunile ei, despre trista ei boală? Oh, o cunosc, o cunosc!

— Dar al doilea frate al vostru? zise Aramis înclinându-se.

— Ai adăugat la acele însemnări nişte portrete atât de bine schițate, desenate, zugrăvite, încât, mulțumită lor, am

recunoscut pe toți oamenii pe care însemnările dumitale mi i-a înfățişat, cu caracterele, tabieturile şi povestea vieții lor. DOMNUL, fratele meu, e un bărbat frumos, oacheş, cu obrazul palid; n-o iubeşte pe soția lui, Henriette, pe care eu, Ludovic al XIV-lea, am iubit-o puțin, o mai iubesc încă din cochetărie, cu toate că m-a făcut să plâng mult în ziua când voia s-o izgonească pe domnişoara de La Vallière.

— Să fiți cu băgare de seamă în preajma acesteia – zise Aramis. Îl iubeşte cu adevărat pe actualul rege. E greu să înşeli ochii unei femei care iubeşte.

— E blondă, are ochi albaştri, şi dragostea din ei mă va face s-o recunosc uşor. E puțin şchioapă şi scrie în fiecare zi câte o scrisoare, la care eu îi răspund prin domnul de Saint-Aignan.

— Pe acesta îl cunoaşteți?

— Ca şi cum l-aş vedea, şi ştiu pe deasupra ultimele versuri pe care mi le-a făcut, ca şi cele pe care i le-am compus eu, ca răspuns la ale lui.

— Foarte bine. Pe miniştrii voştri îi cunoaşteți?

— Colbert, un chip urât şi întunecat, însă deştept; are un cap mare, greu, cu părul căzându-i peste frunte; duşmanul de moarte al domnului Fouquet.

— Cât despre acesta, să nu ne mai ostenim.

— Nu, deoarece, aşa dictând împrejurările, îmi vei cere să-l trimit în surghiun, da?

Aramis, cuprins de admirație, se mulțumi să răspundă:

— Veți fi foarte mare, monseniore!

— Vezi dar – adăugă prințul – că ştiu bine lecția şi, cu ajutorul lui Dumnezeu, apoi cu al dumitale, nu mă voi înşela niciodată.

— Dar mai există o pereche de ochi destul de primejdioşi, monseniore.

— Da, căpitanul de muşchetari, domnul d'Artagnan, prietenul dumitale.

— Prietenul meu, n-am încotro!

— Cel care a însoțit-o pe La Vallière la Chaillot, cel care i l-a dus pe Monck, închis într-o ladă, regelui Carol al II-lea, cel care a slujit-o atât de bine pe mama, cel căruia coroana Franței îi datorează atât de mult, încât îi datorează totul. Îmi vei cere oare să-l trimit şi pe acesta în exil?

— Niciodată, sire. D'Artagnan e un om căruia, la momentul potrivit, mă însărcinez să-i spun totul; dar feriți-vă de el, căci, dacă ne descoperă înainte de a-i dezvălui taina, voi sau eu, vom fi prinşi sau ucişi. E un om care nu ştie multe.

— Voi ține seama. Vorbeşte-mi de domnul Fouquet. Ce vrei să faci cu el?

— Încă o clipă, vă rog, monseniore. Iertați-mă dacă par lipsit de respect punându-vă mereu întrebări.

— E datoria dumitale s-o faci, mai mult chiar, e dreptul dumitale.

— Înainte de a trece la domnul Fouquet, n-aş vrea să uit de un alt prieten al meu.

— Domnul du Vallon. Hercule al Franței. Cât despre acesta, soarta lui e asigurată.

— Nu, nu despre el voiam să vorbesc.

— Despre contele de La Fère, atunci?

— Şi despre fiul lui, fiul nostru, al tuturor patru.

— Băiatul acela care se topeşte de dragoste pentru La Vallière, pe care fratele meu i-a răpit-o într-un chip neloial! Fii liniştit, voi şti cum să fac ca să i-o dau înapoi. Spune-mi un lucru, domnule d'Herblay: poți uita jignirile, atunci când iubeşti? Poți ierta o femeie care te-a trădat? Intră asta în obiceiurile francezilor? Este asta o lege a inimii omeneşti?

— Un bărbat care iubeşte aşa de tare, cum iubeşte Raoul de Bragelonne, sfârşeşte prin a uita păcatul iubitei lui; dar nu ştiu dacă Raoul va uita.

— Voi avea eu grijă de asta. Atâta e tot ce voiai să-mi spui despre prietenul dumitale?

— Atâta tot.

— Să ne întoarcem acum la domnul Fouquet. Ce te gândeşti să fac cu el?

— Să rămână, ca şi în trecut, intendent superior, vă rog chiar.

— Fie! Dar acum el e prim-ministru.

— Nu întru totul.

— Îi va trebui totuşi un prim-ministru unui rege nepriceput şi încurcat, cum voi fi eu.

— Maiestății voastre îi va trebui un prieten.

— Nu am decât unul, pe dumneata.

— Veți avea şi alții mai târziu; dar nici unul mai devotat, nici unul cu mai multă râvnă pentru gloria noastră.

— Dumneata vei fi primul meu ministru.

— Nu aşa de repede, monseniore. Asta ar stârni prea multă uimire şi ar da de bănuit.

— Domnul de Richelieu, primul ministru al bunicii mele, Maria de Medicis, nu era decât episcop de Luçon, aşa cum dumneata eşti episcop de Vannes.

— Văd că alteța voastră regală s-a folosit din plin de însemnările mele. Această desăvârşită putere de pătrundere mă umple de bucurie.

— Ştiu că domnul de Richelieu, datorită protecției reginei, a ajuns repede cardinal.

— Va fi mai bine – zise Aramis înclinându-se – ca eu să nu fiu prim-ministru decât după ce alteța voastră regală mă va fi numit cardinal.

— Vei fi, înainte de două luni, domnule d'Herblay. Dar asta va fi prea puțin pentru dumneata. N-ai să mă superi cerându-mi mai mult, şi-ai să mă mâhneşti mulțumindu-te cu atât.

— Aşadar, pot spera la ceva mai mult, monseniore?

— Spune, spune!

— Domnul Fouquet nu va conduce mereu afacerile statului; va îmbătrâni repede. Iubeşte plăcerile, pe care astăzi i le mai îngăduie munca sa, datorită restului de tinerețe de care se mai bucură; dar această tinerețe atârnă de prima amărăciune sau de prima boală ce-l va lovi. Îl vom cruța de amărăciuni, fiindcă e un om galant şi o inimă nobilă. Dar nu-l vom putea feri de boală. De aceea, hotărârea e luată. După ce veți fi plătit toate datoriile domnului Fouquet, după ce veți fi însănătoşit finanțele, domnul Fouquet va putea rămâne rege la curtea sa de poeți şi de pictori; noi îl vom fi făcut bogat. Atunci eu, ajuns prim-ministru al alteței voastre regale, mă voi putea gândi la interesele mele şi ale voastre.

Tânărul îi aruncă o privire lungă interlocutorului său.

— Domnul de Richelieu, despre care vorbim – zise Aramis – a făcut greşeala foarte mare de a-şi lua sarcina să guverneze numai Franța. A lăsat doi regi, pe regele Ludovic al XIII-lea şi pe el însuşi, să stea amândoi pe un singur tron, când putea să-i aşeze mai comod pe două tronuri diferite.

— Pe două tronuri? zise tânărul îngândurat.

— Într-adevăr – continuă în linişte Aramis – un cardinal prim-ministru al Franței, ajutat de favoarea şi de bunăvoința regelui preacreştin, un cardinal căruia regele, stăpânul său, îi încredințează tezaurul, armata, sfetnicii săi, acest om ar face o îndoită greşeală folosind numai între granițele Franței toate puterile pe care le are la-ndemână. Voi, de altfel – adăugă Aramis aruncându-şi privirea până în adâncul ochilor lui Filip

– voi nu veți fi un rege ca părintele vostru, blând, moale, obosit de toate; veți fi un rege care va şti să se impună şi să conducă; nu veți ține seama de statele voastre; eu vă voi stânjeni aici. Totuşi, niciodată prietenia noastră nu trebuie să fie nu zic destrămată, dar nici măcar întunecată de vreun gând ascuns. Eu vă voi fi dat tronul Franței, voi îmi veți da tronul Sfântului Petru. Când brațul vostru leal, hotărât şi puternic va avea ca sprijin brațul unui papă, aşa cum voi fi eu, şi Carol Quintul, care a stăpânit două treimi din lume, şi Carol cel Mare, care a stăpânit-o în întregime, vor rămâne mai prejos de înălțimea taliei voastre. Eu n-am alianțe, n-am prejudecăți, eu nu vă îndemn la persecuții împotriva ereticilor, eu nu vă voi arunca în războaie de familie. Eu voi spune: "Să împărțim amândoi universul: mie, sufletele, vouă, trupurile". Şi cum eu voi muri cel dintâi, mă veți moşteni. Ce spuneți de planul meu, monseniore?

— Spun că mă faci fericit şi mândru numai ascultându-te şi înțelegându-te, domnule d'Herblay. Vei fi cardinal; apoi, cardinal fiind, vei fi primul meu ministru. După aceea, îmi vei arăta ce trebuie să fac spre a te alege papă, şi voi face. Ceremi garanții, dacă vrei.

— De prisos. Nu voi face nimic, fără a vă ajuta pe voi să câştigați ceva; nu voi urca nici o treaptă, fără a vă ridica pe voi şi mai sus; voi sta totdeauna destul de departe de voi, pentru a nu vă stârni pizma, voi fi totdeauna destul de aproape spre a vă păstra ceea ce ați câştigat şi a vă îngriji prietenia. Toate învoielile din lumea aceasta se rup din pricină că interesul comun ce le leagă tinde să atârne numai într-o parte. Asta nu se va întâmpla niciodată între noi. De aceea, n-am nevoie de garanții.

— Aşadar... fratele meu... va dispărea... Şi cum?

— Foarte simplu. Îl vom lua din patul lui, cu ajutorul unei scânduri care se mişcă la o atingere de deget. Adormit sub coroană, se va trezi în captivitate. Rămas singur, veți porunci din acel moment, şi nu veți avea alt interes mai mare, decât să mă păstrați în apropierea voastră.

— Aşa e. Iată mâna mea, domnule d'Herblay.

— Îngăduiți-mi să îngenunchez cu tot respectul înaintea voastră, sire. Ne vom îmbrățişa în ziua când şi unul şi altul vom avea pe frunte, voi coroana, eu tiara.

— Îmbrățişează-mă chiar acum şi fii mai mult decât un mare geniu, mai mult decât un geniu sublim şi priceput: fii bun pentru mine, fii părintele meu!

Aramis era cât pe-aci să se înduioşeze auzindu-l vorbind astfel. I se păru că-şi simte inima învăluită de o boare necunoscută până atunci; dar această impresie se şterse repede. "Părintele său! gândi el. Da, Sfântul Părinte!"

Şi se urcară din nou în trăsura care porni în goană pe drumul spre Vaux-le-Vicomte.

XIV

CASTELUL DE LA VAUX-LE-VICOMTE

Castelul de la Vaux-le-Vicomte, aşezat la o leghe depărtare de Melun, fusese clădit de Fouquet în anul 1653. Pe vremea aceea se găseau puțini bani în Franța. Mazarin luase grosul, iar Fouquet risipea ce mai rămăsese. Dar, cum unii oameni au cusururi fecunde şi vicii utile, Fouquet, băgând milioanele în acest palat, găsise prilejul de a strânge laolaltă trei bărbați iluştri: Levau, arhitectul edificiului, Le Nôtre, creatorul grădinilor, şi Le Brun, decoratorul apartamentelor.

Dacă palatul de la Vaux avea un cusur ce-ar fi putut sări în ochi, era aspectul lui măreț şi semeția sa grațioasă; este încă şi astăzi de pomină numărul mare de stânjeni ai acoperişului, a cărui reparație înseamnă în zilele noastre

ruina unor averi ce nu se mai compară cu cele de altădată, ca întreaga noastră epocă.

Vaux-le-Vicomte, după ce ai trecut dincolo de marea lui poartă de fier, susținută de cariatide, te întâmpină cu principala sa construcție din vasta curte de onoare, înconjurată de şanțuri adânci, de-a lungul cărora se înalță o puternică centură de piatră. Nimic mai nobil decât aripa din mijloc, proptită pe un peron ca un rege pe tronul său, având în jurul ei patru pavilioane care formează colțurile şi ale căror imense coloane ionice se ridică maiestuoase până la streaşina edificiului. Frizele împodobite cu arabescuri şi frontoanele ce încununează pilaştrii evocă pretutindeni bogăția şi grația. Turnurile, profilându-se deasupra tuturor acestora, dau amploare şi măreție.

Această casă, zidită de un supus al regelui, se aseamănă cu un palat regal mai mult decât acele palate regale pe care Wolsey se socotea dator să i le ofere stăpânului său, de teamă ca nu cumva să-l facă gelos.

Dar dacă măreția şi gustul strălucesc şi se întrec pe sine într-o parte anumită a acestui palat, dacă ceva poate fi preferat desăvârşitei întocmiri a interioarelor, luxului aurăriilor, mulțimii de statui şi de picturi, acesta este parcul, acestea sunt grădinile de la Vaux. Fântânile țâşnitoare, adevărate minuni în 1653, sunt încă şi astăzi nişte minuni; cascadele de acolo au stârnit admirația tuturor regilor şi tuturor prinților; cât despre faimoasa grotă, temă pentru atâtea versuri faimoase, sălaş al acelei vestite nimfe de la Vaux despre care Pellisson vorbea cu La Fontaine, socotim că e de prisos să-i mai descriem frumusețile; căci n-am vrea să stârnim pe seama noastră acele critici la care medita pe atunci Boileau:

Peste tot numai ghirlande, pretutindeni astragale.

. . . . . .

Încât abia te poți mişca pe cărările grădinii.

Noi ne vom mulțumi, ca Despréaux , să intrăm în acest parc în vârstă numai de opt ani, ale cărui creste, de pe-acum superbe, se îmbăiau purpurii în primele raze ale soarelui. Le Nôtre grăbise plăcerea lui Mecena: toate răsadurile dăduseră arbori de două ori mai mari, datorită îngrijirilor şi îngrăşămintelor active. Orice copac din împrejurimi ce făgăduia speranțe deosebite fusese scos din pământ cu rădăcini cu tot şi transplantat în parc. Fouquet putea să cumpere destui copaci ca să-şi împodobească parcul, de vreme ce cumpărase trei sate, cu tot ce se afla în jurul lor, ca să-l mărească.

Domnul de Scudéry spune despre acest palat că, pentru a-i uda grădinile, domnul Fouquet împărțise un râu într-o mie de şuvoaie şi reunise o mie de şuvoaie în căderi de apă. Acelaşi domn de Scudéry mai spune şi altele, în *Clélia* sa, despre acest palat, ale cărui frumuseți le descrie în amănunțime. Noi însă vom fi mai înțelepți şi-i vom trimite pe cititorii curioşi la Vaux, în loc să-i trimitem la *Clélia.* Cu toate că sunt tot atâtea leghe de la Paris la Vaux, câte volume are *Clélia.*

Această splendidă reşedință era pregătită să-l primească *pe cel mai mare rege din lume.* Prietenii domnului Fouquet îşi aduseseră aici, unii actorii lor şi decorurile, alții sculptorii şi pictorii, alții penele lor ascuțite cu măiestrie. Era vorba de o adevărată întrecere a talentelor. Cascadele învolburate, deşi populate cu nimfe, revărsau o apă mai limpede decât cleştarul; ele răspândeau asupra tritonilor şi nereidelor de bronz valuri de spumă ce se irizau în văpaia soarelui strălucitor. O armată de servitori alerga în cete prin curțile şi prin coridoarele lungi, în timp ce Fouquet, sosit abia în

dimineața aceea, se plimba tacticos, dar cu băgare de seamă, dând ultimele ordine, după ce intendenții se prezentaseră în fața lui.

Era, după cum am spus, în ziua de 15 august. Soarele cădea din plin pe umerii zeilor de marmură şi de bronz; el încălzea apa în bazine şi cocea în livezi acele magnifice piersici de care regele îşi va aminti cu regret cincizeci de ani mai târziu, atunci când, la Marly, gustând minunatele soiuri aduse din grădinile sale, care costaseră Franța de două ori mai mult decât costase Vaux, *marele rege* îi spusese cuiva:

— Dumneata eşti prea tânăr ca să fi mâncat piersici din livezile domnului Fouquet!

O, amintire! O, trâmbițe ale faimei! O, glorie a acestei lumi! Acela care prețuia atât de bine meritele cuiva, acela care îşi însuşise moştenirea lui Nicolas Fouquet, acela care i-i luase pe Le Nôtre şi pe Le Brun, acela care-l trimisese pentru toată viața într-o închisoare de stat, acela nu-şi amintea decât de piersicile duşmanului său învins, răpus, uitat! În zadar aruncase Fouquet treizeci de milioane în bazinele sale, în ciopliturile sculptorilor, în scrierile poeților, în buzunarele pictorilor săi, crezând că astfel va face să se vorbească despre el! O piersică rumenă şi cărnoasă atârnată între araci, sub limbile verzi ale frunzelor ascuțite, această fărâmă de materie vegetală, pe care un vierme o roade pe dinăuntru, îi era de-ajuns marelui rege pentru a trezi în amintirea lui umbra îndurerată a ultimului intendent superior al Franței.

Bineînțeles că Aramis fusese acela care împărțise marea armată de servitori, care avusese grijă să pună paznici la intrări şi să pregătească apartamentele, Fouquet nemaiocupându-se decât de ansamblu. Ici, Gourville îi arăta cum fuseseră aşezate focurile de artificii; dincolo, Molière îl conducea prin teatru; şi, în sfârşit, după ce vizitase capela,

saloanele, galeriile, Fouquet cobora istovit, când îl zări pe Aramis la capătul scării. Prelatul îi făcu un semn. Ministrul se duse să-l întâlnească pe prietenul său, care îl opri în fața unui mare tablou aproape terminat. Aplecându-se peste această pânză, pictorul Le Brun, plin de sudoare, mânjit de vopsele, galben de oboseală şi de încordare, arunca ultimele trăsături cu penelul său zorit. Era acel faimos portret al regelui, atât de aşteptat, în costumul de ceremonie pe care Percerin se îndurase să i-l arate mai dinainte episcopului de Vannes.

Fouquet se aşeză în fața acestui tablou, care trăia, ca să spunem aşa, în toată prospețimea cărnii şi în toată molcoma lui căldură. Privi chipul, socoti munca, admiră îndelung opera, apoi, negăsind o răsplată vrednică de această trudă de Hercule, îşi trecu brațul pe după grumazul pictorului şi-l îmbrățişă. Domnul ministru mânjise prin aceasta un costum de o mie de pistoli, în schimb îl făcea fericit pe Le Brun. Fu o clipă de mare bucurie pentru artist, dar şi o clipă dureroasă pentru domnul Percerin, care se afla la spatele lui Fouquet şi admira în pictura lui Le Brun costumul acela pe care-l făcuse pentru maiestatea sa, operă de artă, spunea el, ce nu-şi găsea pereche decât în garderoba domnului ministru.

Durerea şi tânguirile lui fură întrerupte de semnalul ce se dădu din turnul clădirii. Înspre Melun, pe câmpul unde nu se mai afla țipenie de om, paznicii de la Vaux zăriseră cortegiul regelui şi al reginelor; maiestatea sa intra în Melun urmat de lungul şir de trăsuri şi călăreți.

— Într-un ceas vor fi aici – îi spuse Aramis lui Fouquet.

— Într-un ceas! răspunse acesta cu un suspin.

— Şi plebea asta care se întreabă la ce slujesc serbările regale – continuă episcopul de Vannes, râzând cu râsul lui prefăcut.

— Ah, dar asta mă întreb şi eu, care nu fac parte din plebe.

— Îți voi da răspunsul peste douăzeci şi patru de ore, monseniore. Acum ia-ți înfățişarea voioasă, căci e o mare zi de bucurie.

— Ei bine, crede-mă, dacă vrei, d'Herblay – zise ministrul cu un accent de adâncă sinceritate, arătând cu degetul în zare cortegiul lui Ludovic – ştiu că el nu mă iubeşte de loc, nici eu nu-l iubesc prea mult, dar pe măsură ce se apropie de casa mea...

— Ei bine, ce?

— Ei bine, pe măsură ce se apropie de casa mea, îmi este mai sacru, îl simt regele meu, îmi e aproape scump.

— Scump? Da – rosti Aramis, apăsând pe acest cuvânt, aşa cum, mai târziu, avea să facă abatele Terray cu Ludovic al XV-lea.

— Nu râde, d'Herblay; simt că, dacă el ar vrea, l-aş iubi cu adevărat pe acest tânăr.

— Nu mie se cade să-mi spui asta – răspunse Aramis – ci domnului Colbert.

— Domnului Colbert! strigă Fouquet. Şi pentru ce?

— Pentru că, atunci când va fi ministru de finanțe, va face să ai o pensie din caseta regelui.

După ce aruncă această săgeată, Aramis salută.

— Unde te duci? îl întrebă Fouquet, posomorându-se deodată.

— La mine, să-mi schimb costumul, monseniore.

— Unde eşti instalat, d'Herblay?

— În camera albastră, de la etajul al doilea.

— Aceea care se află deasupra camerei regelui?

— Exact.

— Ce te-a îndemnat să stai acolo? Nici n-ai să te poți mişca!

— Toată noaptea, monseniore, eu dorm sau citesc în patul meu.

— Dar oamenii dumitale?

— Oh, n-am decât o persoană cu mine!

— Numai atât?

— Omul care îmi citeşte mi-e de ajuns. Cu bine, monseniore, nu te obosi prea mult. Păstrează-te proaspăt pentru sosirea regelui.

— Te voi vedea? Îl voi vedea şi pe prietenul dumitale, du Vallon?

— L-am instalat alături de mine. Se îmbracă.

Şi Aramis, salutând cu capul şi cu un surâs, se depărta aidoma unui general care inspectează avanposturile după ce i s-a dat de veste că se apropie duşmanul.

XV

VINUL DE MELUN

Regele intrase în Melun cu gândul doar de a străbate oraşul. Tânărului monarh îi era sete de plăceri. În tot timpul călătoriei, n-o văzuse decât de două ori pe La Vallière şi, dându-şi seama că nu-i va putea vorbi decât noaptea, în umbra grădinilor, după ceremonie, se grăbea să ajungă mai repede la Vaux. Dar el îşi făcuse planul fără să țină seama de căpitanul său de muşchetari, şi mai ales de domnul Colbert.

Asemenea frumoasei Calipso, care nu se putea consola după plecarea lui Ulise, gasconul nostru nu se putea consola că nu ghicise motivul pentru care Aramis îi ceruse lui Percerin să-i arate costumele cele noi ale regelui. "Nu încape îndoială – îşi spunea acest spirit pătrunzător în logica lui – că episcopul de Vannes, amicul meu, a făcut asta cu un anumit scop." Şi începu să-şi stoarcă creierul în fel şi chip.

Lui d'Artagnan, atât de frecat cu toate intrigile de la curte, lui d'Artagnan, care cunoştea situaţia lui Fouquet mai bine decât însuşi Fouquet, îi încolţiră în minte cele mai năstruşnice bănuieli la vestirea acestei serbări care l-ar fi ruinat pe un om bogat şi care devenea cu neputinţă, nebunească, pentru un om ruinat. Şi apoi, prezenţa lui Aramis, revenit de la Belle-Isle şi numit mare ordonator de către domnul Fouquet, amestecul lui necontenit în toate afacerile ministrului, vizitele domnului de Vannes la Baisemeaux, toate aceste lucruri necurate îl frământau adânc pe d'Artagnan de câteva săptămâni încoace. "Cu nişte oameni de teapa lui Aramis – îşi spunea el – nu poţi fi cel mai tare decât cu spada în mână. Câtă vreme Aramis era un războinic, mai puteai spera să-i vii de hac; de când şi-a pus peste cuirasă o sutană, ne vine el de hac nouă. Dar ce urmăreşte oare Aramis?" Şi d'Artagnan căzu pe gânduri. "Ce-mi pasă mie, la urma urmei, dacă nu vrea decât să-l răstoarne pe domnul Colbert?... Căci ce altceva ar putea năzui?" D'Artagnan îşi frecă fruntea, acest pământ mănos din care vârful unghiilor lui scosese adesea atâtea idei bune şi frumoase. Se gândi să stea de vorbă cu domnul Colbert; dar prietenia lui, jurământul lui de altădată îl legau încă mult de Aramis. Renunţă. De altfel, îl ura pe acest om de finanţe. Ar fi vrut să-şi deschidă inima în faţa regelui. Însă regele n-ar înţelege nimic din bănuielile lui, care n-aveau nici măcar o umbră de realitate. Se hotărî să i se adreseze direct lui Aramis, cu primul prilej când îl va vedea. "Îl voi prinde între patru ochi şi-l voi lua repede, pe nepregătite – îşi zise muşchetarul. Îi voi pune mâna pe inimă, şi el îmi va mărturisi... Ce-mi va mărturisi? Da, îmi va mărturisi el ceva, căci, la dracu, ceva tot se ascunde aici!"

Mai liniştit după toate acestea, d'Artagnan îşi făcu pregătirile de călătorie şi se îngriji de casa militară a regelui, destul de slabă încă, ca să fie bine întocmită şi ceva mai bine subsidiată, cu toată mica ei componență. Din toate aceste încercări ale căpitanului rezultă că regele se găsi în fruntea muşchetarilor săi, a elveţienilor şi a unui pichet de soldaţi francezi, de îndată ce ajunse în apropiere de Melun. Ai fi zis că era o mică armată. Domnul Colbert îi privea pe aceşti oameni de spadă cu multă bucurie. Ar fi vrut însă ca numărul lor să fie mai mare cu cel puțin o treime.

— Pentru ce? întrebă regele.

— Pentru a-i face mai multă cinste domnului Fouquet – răspunse Colbert.

"Pentru a-l ruina mai repede!" gândea d'Artagnan.

Armata apăru la porțile Melunului şi cârmuitorii oraşului îi aduseră regelui cheile, poftindu-l să intre la primărie pentru a gusta vinul de onoare. Regele, care voia să treacă mai departe şi să ajungă mai degrabă la Vaux, se făcu roşu de ciudă.

— Cine-i nerodul care mi-a pricinuit această întârziere? bombăni el printre dinți, în timp ce primarul îşi ținea discursul.

— Nu eu – răspunse d'Artagnan – cred însă că domnul Colbert.

Colbert auzi rostindu-i-se numele.

— Ce doreşte domnul d'Artagnan? întrebă el.

— Doresc să ştiu dacă dumneata eşti cel care a făcut ca regele să zăbovească la vinul de Brie.

— Da, domnule.

— Atunci, pentru dumneata a rostit regele un epitet.

— Care, domnule?

— Nu mai ştiu... Aşteaptă... imbecil... nu, nu... nerod, prost, iată cum s-a pronunțat maiestatea sa despre cel care avut ideea cu vinul de Melun.

D'Artagnan, după această ispravă, îşi mângâie liniştit calul pe coamă. Capul mare al domnului Colbert se zburli cât o baniță. Muşchetarul, văzându-l aşa de urâțit de mânie, nu se mulțumi cu atât. Primarul îi dădea înainte; regele se înroşea tot mai tare.

— La dracu! zise pe un ton nemulțumit d'Artagnan. Regele o să-şi iasă din răbdări. De unde naiba ți-a venit ideea asta, domnule Colbert? N-ai nimerit-o!

— Domnule – replică financiarul înălțând capul – ea mi-a fost dictată de zelul meu de a-l sluji pe rege.

— Haidade!

— Domnule, Melun e un oraş mare, un oraş bun, care plăteşte bine, şi ar fi de prisos să-l nemulțumim.

— Aşa zici dumneata! Eu însă, care nu sunt financiar, am văzut altceva în ideea dumitale.

— Ce, domnule?

— Dorința de a-i face puțin sânge rău domnului Fouquet, care se pârpăleşte acolo, în turnurile sale, aşteptându-ne.

Lovitura fu aspră şi îşi atinse ținta. Colbert se fâstâci. Se retrase cu capul între umeri. Din fericire, discursul luă sfârşit. Regele bău din vinul de onoare; apoi toată lumea reluă drumul prin mijlocul oraşului. Regele îşi muşca buzele, căci noaptea se apropia şi orice speranță de a se plimba cu La Vallière se spulbera.

Pentru ca întreaga suită a regelui să intre în Vaux, ar fi trebuit cel puțin patru ceasuri, datorită multelor consemne. De aceea, regele, care ardea de nerăbdare, le grăbi pe regine, ca să ajungă la Vaux înainte de căderea nopții; dar în clipa când să pornească la drum, piedicile sporiră.

— Ce-ar fi ca regele să doarmă la Melun? îi spuse domnul Colbert, în şoaptă, lui d'Artagnan.

Domnul Colbert era, fără îndoială, rău inspirat în ziua aceea pentru a-i vorbi astfel căpitanului de muşchetari. Acesta ghicise de la început că regele nu mai avea astâmpăr. D'Artagnan voia ca regele să intre în Vaux cu tot alaiul: el ținea deci ca maiestatea sa să intre acolo cu întreaga suită deodată. Pe de altă parte, vedea bine că întinderile acestea îl scoteau din sărite pe nerăbdătorul monarh. Cum să împace aceste două greutăți? D'Artagnan îi luă lui Colbert vorba din gură şi i-o aruncă regelui.

— Sire – zise el – domnul Colbert întreabă dacă maiestatea voastră nu doreşte să doarmă la Melun.

— Să dorm la Melun? Şi pentru ce? strigă Ludovic al XIV-lea. Să dorm la Melun! Cine naiba s-a putut gândi la una ca asta, când domnul Fouquet ne aşteaptă în această seară?

— Mă temeam – răspunse numaidecât Colbert – ca maiestatea voastră să nu întârzie şi, după etichetă, nu veți putea intra în apartamentele voastre decât după ce toate locuințele vor fi fost luate în primire de furier, iar garnizoana distribuită.

D'Artagnan asculta cu urechea ațintită, rozându-şi mustața. Reginele auziră şi ele. Erau obosite, ar fi vrut să doarmă şi mai ales să-l împiedice pe rege de a se plimba, seara, cu domnul de Saint-Aignan şi cu doamnele de onoare; căci, ce prințesele vor fi fost instalate în apartamentele lor, doamnele de onoare, după ce-şi vor fi terminat serviciul, aveau toată libertatea să se plimbe.

Se vede deci că toate aceste interese, transformându-se în vapori, aveau să producă nori, iar norii, furtună. Regele n-avea mustață, ca să şi-o roadă; îşi muşcă, în schimb, nestăpânit, mânerul cravaşei. Cum să iasă din încurcătură?

D'Artagnan zâmbea nepăsător; Colbert dădea din umeri. Pe cine să cadă beleaua?

— Va fi consultată, în această privință, regina – zise Ludovic al XIV-lea salutându-le pe doamne.

Această atenție din partea lui o măguli pe Maria-Tereza, care era bună şi generoasă şi care, lăsată să hotărască, răspunse cu tot respectul:

— Eu voi împlini totdeauna cu plăcere voința regelui.

— Cât timp ne trebuie ca să ajungem la Vaux? întrebă Ana de Austria, tărăgănând fiecare silabă şi ducându-şi mâna la sânul îndurerat.

— Un ceas pentru trăsurile maiestăților lor – răspunse d'Artagnan – pe nişte drumuri destul de frumoase.

Regele îl săgetă cu o privire.

— Un sfert de ceas pentru rege – se grăbi să adauge muşchetarul.

— Vom ajunge pe lumină – zise Ludovic al XIV-lea.

— Dar instalarea casei militare – obiectă cu blândețe Colbert – îl va face pe rege să întârzie, oricât de mult s-ar grăbi.

"Dobitocule! zise în sinea lui d'Artagnan. Dacă aş avea interesul să-ți distrug încrederea de care te bucuri, aş face-o în zece minute!" Apoi adăugă, cu glas tare:

— În locul regelui, intrând în casa domnului Fouquet, care e un om binevoitor, nu m-aş mai îngriji de suita mea, ci aş păşi acolo ca prieten, însoțit numai de căpitanul gărzilor mele; astfel aş fi mai mare, mai sacru.

Bucuria scânteia în ochii regelui.

— Iată un sfat înțelept, doamnele mele – zise el. Să mergem la un prieten ca prieten. Porniți încet, domnilor care conduceți echipajele; iar noi, domnilor, înainte!

Şi trase după el pe toți cavalerii. Colbert îşi ascunse marele său cap încruntat în dosul cefii calului său.

"În sfârşit – îşi zise d'Artagnan în timp ce galopa – voi să stau de vorbă cu Aramis chiar în astă-seară. Şi apoi, domnul Fouquet e un om cumsecade, la dracu, am spus-o mereu şi o cred!"

Iată cum, pe la ceasurile şapte seara, fără trâmbițe şi fără crainici trimişi înainte, fără purtători de facle şi fără muşchetari, regele apăru în fața porții de la Vaux, unde Fouquet, pregătit, aştepta de o jumătate de ceas, cu capul gol, în mijlocul personalului său şi al prietenilor lui.

XVI

NECTAR ŞI AMBROZIE

Domnul Fouquet îi ținu scara regelui, care, după ce puse piciorul pe pământ, se îndreptă cu grație din şale, apoi, cu şi mai multă grație, întinse o mână, pe care Fouquet, în ciuda unei uşoare rețineri a regelui, o duse respectuos la buzele sale.

Regele voia să aştepte, în curtea de la intrare, sosirea trăsurilor. Nu avu mult de aşteptat. Drumurile fuseseră bătute bine din ordinul ministrului. Nu se afla, de la Melun până la Vaux, nici măcar o piatră de mărimea unui ou. Astfel, trăsurile, înaintând ca pe un covor, le aduseră, fără hurducături şi fără să le obosească, pe toate doamnele, la ceasurile opt. Ele fură întâmpinate de doamna ministru, şi, în clipa când apărură, o lumină vie, ca un răsărit de soare, țâşni din toți copacii, din toate chipurile din parc, din toate marmorele. Această încântare ținu până când maiestățile lor se pierdură în interiorul palatului.

Toate aceste minuni pe care cronicarul le-a îngrămădit, sau mai bine-zis le-a păstrat în istorisirea sa, cu riscul de a rivaliza cu romancierul, aceste splendori ale nopții învinse, ale

naturii înfrumusețate, ale tuturor plăcerilor, ale tuturor lucrurilor îmbinate pentru satisfacerea simțurilor şi a spiritului, Fouquet le oferi cu prisosință regelui său, în această reşedință plină de farmec, față de care nici un suveran din Europa nu se putea lăuda că are una la fel. N-o să vorbim aici nici despre marele ospăț care le reuni pe maiestățile lor, nici despre concerte, nici despre feericele schimbări de decor; ne vom mulțumi să zugrăvim chipul regelui, care, din vesel, deschis, fericit, cum era la început, deveni în curând posomorât, ursuz, supărat. Se gândea la propria lui locuință şi la acel biet lux de acolo, care nu era decât un apanaj al regalității, fără să fie proprietatea omului-rege. Vazele mari de la Luvru, vechile mobile şi văsăria rămasă de la Henric al II-lea, de la Francisc I, de la Ludovic al XI-lea nu erau decât amintiri istorice. Nu erau decât obiecte de artă, o învechită moştenire a rangului regal. La Fouquet, valoarea se recunoştea atât din calitatea materialului, cât şi din meşteşugirea lucrării. Fouquet mânca din vase de aur pe care artiştii lui le făcuseră şi le cizelaseră pentru el. Fouquet bea vinuri ale căror nume regele Franței nici nu le ştia măcar; şi le sorbea din pocaluri care prețuiau fiecare mai mult decât toată pivnița regală. Ce să mai spunem de sălile, de zugrăvelile, de tablourile, de servitorii şi de intendenții de toate soiurile! Ce să mai spunem de serviciul în care ordinea înlocuia eticheta, belşugul întrecea consemnele, iar plăcerea şi mulțumirea oaspetelui deveneau suprema lege a tuturor celor ce ascultau de cuvântul gazdei! Acest stup de oameni ce se mişcau în toate părțile fără zgomot, această mulțime de oaspeți mai puțin numeroşi decât slugile, aceste grămezi de farfurii şi de tacâmuri de aur şi argint, aceste revărsări de lumini, aceste jerbe de flori necunoscute, de care serele fuseseră despuiate ca de ceva ce prisosea, căci ele erau şi mai

pline de frumuseți, acest tot armonios, care nu erau decât preludiul serbării făgăduite, îi cuceri pe cei de față, care îşi mărturisiră în mai multe rânduri admirația, nu prin glas sau prin gesturi, dar prin tăcere şi uimire, aceste două graiuri ale curtenilor ce nu cunosc frâul stăpânului. Cât despre rege, el îşi simți ochii înroşindu-i-se; nici nu mai îndrăznea să se uite la regină. Ana de Austria, ce-şi întrecea totdeauna semenii prin mândrie, îşi strivi gazda prin disprețul pe care-l arăta față de tot ce i se servea dinainte. Regina cea tânără, bună din fire şi curioasă de a cunoaşte viața, îl lăudă pe Fouquet, gustă din toate bucatele cu mare poftă şi întrebă despre numele mai multor fructe ce apăreau pe masă. Fouquet răspunse că nici el nu ştie cum se numesc. Aceste fructe erau culese din livezile lui, el însuşi le îngrijea adesea ,fiind un savant în materie de agronomie exotică. Regele înțelese această modestie a ministrului. Se simți însă şi mai umilit. O găsea pe regină puțin cam din popor, iar pe Ana de Austria puțin cam Iunonă. Grija lui, în ce-l privea, era să rămână rece şi să nu întreacă măsura nici în privința disprețului, nici în a simplei admirații.

Dar Fouquet prevăzuse toate acestea; el era unul dintre acei oameni care prevăd orice.

Regele ținuse să declare de la început că, tot timpul cât se va afla la domnul Fouquet, ar dori ca ospețele să nu fie supuse etichetei şi, prin urmare, să stea la masă laolaltă cu toată lumea. Totuşi, prin grija ministrului, mâncarea i se servea regelui aparte, dacă se poate spune aşa, în mijlocul comesenilor lui. Această mâncare, foarte bună prin felul cum era gătită, se compunea din tot ceea ce-i plăcea regelui, din tot ceea ce prefera el de obicei. Ludovic n-ar fi avut nici o scuză, el care era cel mai mare mâncău al regatului, să spună că nu-i era foame. Domnul Fouquet făcu şi mai mult: se aşeză

la masă pentru a da ascultare unei porunci a regelui; dar, îndată după ce supele fură servite, se ridică şi începu să-l servească el însuşi pe rege, în timp ce doamna ministru stătea în picioare la spatele jilțului reginei. Disprețul Iunonei şi mofturile lui Iupiter trebuiră să cedeze în fața acestui exces de bunăvoință. Regina-mamă mâncă un pişcot înmuiat în vinul de San-Lucar, iar regele se înfruptă din toate, spunându-i domnului Fouquet:

— Cu neputință, domnule intendent superior, de a pregăti o masă mai aleasă!

La care, întreaga curte se porni să înfulece cu o asemenea furie, încât ai fi zis că norii de lăcuste ale Egiptului se abătuseră asupra unui lan de secară verde.

Asta nu-l împiedică totuşi pe rege ca, după ce-şi domoli foamea, să redevină posomorât; posomorât în măsura voioşiei pe care se simțea dator s-o arate, posomorât mai ales în comparație cu buna mină pe care curtenii săi i-o făceau domnului Fouquet.

D'Artagnan, care mânca mult şi bea vârtos fără să pară, nu lăsă să-i scape nici o îmbucătură, dar în acelaşi timp făcu un mare număr de observații ce-i fură de mult folos.

După terminarea mesei, regele nu voi să piardă plimbarea. Parcul era luminat. Luna, ea însăşi, ca şi cum ar fi ascultat de ordinele seniorului de la Vaux, îşi presăra pulberea de argint pe deasupra crestelor copacilor şi-şi arunca diamantele şi scânteierile în unda lacurilor liniştite. Răcoarea era plăcută. Aleile erau adâncite în umbră, şi nisipul atât de moale, încât te îmbia să-l calci cu picioarele. Bucuria fu deplină, căci regele, găsind-o pe La Vallière la cotitura unei cărări, putu să-i strângă brațul şi să-i spună: "Te iubesc", fără să-l audă nimeni, în afară de domnul

d'Artagnan, care păşea în urma lui, şi de domnul Fouquet, care mergea înainte.

Noaptea aceasta plină de vrajă se scurse însă repede. Regele ceru să fie condus în camera lui. Numaidecât, totul se puse în mişcare. Reginele se retraseră la culcare în sunete de lăute şi de flaute. Regele îşi întâlni, urcând, muşchetarii săi, pe care domnul Fouquet îi adusese de la Melun şi le dăduse să cineze. D'Artagnan îşi uitase de bănuielile lui. Se simțea obosit, mâncase prea mult şi voia, o dată în viața lui, să se bucure de o adevărată serbare, la un adevărat rege. "Domnul Fouquet îşi spunea el – e omul meu."

Regele fu condus, cu mare ceremonie, în camera lui Morfeu, pe care se cuvine să o descriem, măcar în treacăt, cititorilor noştri. Era cea mai frumoasă şi cea mai mare din tot castelul. Le Brun zugrăvise, în cupolă, visurile fericite şi visurile urâte pe care Morfeu le strecoară în somnul regilor, ca şi în al oamenilor de rând. Toate gingăşiile pe care le poate zămisli somnul, tot şuvoiul de miere şi parfumuri, de flori şi nectar, de voluptate sau de odihnă revărsate în simțuri le înfățişase pictorul în frescele sale. Era o compoziție pe cât de suavă într-o parte, pe atât de sinistră şi de groaznică în cealaltă. Cupe din care se prelinge otravă, spade ce fulgeră deasupra capului celui care doarme, vrăjitori şi fantome cu măşti hidoase, întunecimi brăzdate de câte o rază de lumină, mai înspăimântătoare decât vipiile sau beznele nopții, iată ce născocise el ca revers la celelalte scene, pline de grație şi frumusețe. Regele, păşind în această cameră măreață, fu străbătut de un fior. Fouquet întrebă din ce pricină.

— Mi-e somn – răspunse Ludovic, palid ca ceara.

— Maiestatea voastră doreşte să i se pregătească patul numaidecât?

— Nu, mai am de vorbit cu câteva persoane – zise regele. Să fie chemat domnul Colbert.

Fouquet făcu o plecăciune şi ieşi.

XVII

LA UN GASCON, UN GASCON ŞI JUMĂTATE

D'Artagnan nu pierduse nici o clipă în zadar; aşa ceva nu intra în obiceiurile lui. După ce întrebase de Aramis, alergă peste tot, până când dădu de el. La rândul său, Aramis, de îndată ce regele intrase la Vaux, se retrăsese în camera lui, gândindu-se, fără îndoială, la vreo nouă plăcere menită să măgulească pe maiestatea sa.

D'Artagnan se anunță şi-l găsi la etajul al doilea, într-o frumoasă cameră, căreia i se spunea camera albastră, datorită tapetelor ei, îl găsi, spunem, pe episcopul de Vannes în compania lui Porthos şi a mai multor epicurieni moderni. Aramis se ridică şi-l îmbrățişă pe prietenul lui, oferindu-i cel mai bun jilț; şi, cum cei prezenți observară că muşchetarul aştepta, fără îndoială, să rămână singur cu Aramis, epicurienii se retraseră unul câte unul. Porthos nu se clinti din loc. E adevărat că, deoarece mâncase prea mult, el dormea acum în jilțul său. Convorbirea nu fu stânjenită de acest al treilea. Porthos avea o răsuflare melodioasă, şi se putea sta de vorbă pe acest soi de bas ca pe o melopee antică.

D'Artagnan simți că el era cel care trebuia să înceapă convorbirea. Scopul pentru care venise aici nu era simplu: de aceea, intră repede în subiect.

— Ei bine, iată-ne, aşadar, la Vaux! zise el.

— Da, d'Artagnan. Îți place aici?

— Mult. Şi mi-e tare drag domnul Fouquet.

— Nu-i aşa că e un om minunat?

— Cum nu se poate mai minunat.

— Se zice că regele începuse prin a fi rece, apoi maiestatea sa s-a dat pe brazdă.

— Se vede treaba că n-ai văzut nimic, de vreme ce spui: "Se zice".

— Nu; discutam, cu domnii aceştia care au ieşit acum, despre reprezentația şi despre cavalcadele de mâine.

— Ah, aşadar tu eşti cel care orânduieşte serbările de aici?

— Sunt, după cum ştii, devotat plăcerilor fanteziei; am fost totdeauna poet, undeva în mine.

— Îmi amintesc versurile tale. Erau drăguțe.

— Eu le-am uitat; dar le ascult cu bucurie pe-ale altora, mai ales când aceşti alții se numesc Molière, Pellisson, La Fontaine etc.

— Ştii la ce m-am gândit astă-seară, la masă, Aramis?

— Nu. Spune-mi; altfel n-aş putea ghici. Tu ai atâtea în cap!

— Ei bine, m-am gândit că adevăratul rege al Franței nu este Ludovic al XIV-lea.

— Auzi colo! făcu Aramis, ațintindu-şi fără să vrea ochii în ochii muşchetarului.

— Nu e el, ci domnul Fouquet.

Aramis răsuflă uşurat şi prinse a zâmbi.

— Ai devenit şi tu ca toți ceilalți: gelos! zise apoi. Pun rămăşag că domnul Colbert ți-a spus asta.

D'Artagnan, spre a-l ademeni pe Aramis, îi povesti pățania lui Colbert în legătură cu vinul de Melun.

— Afurisită fire, acest Colbert! rosti Aramis.

— Pe legea mea, da!

— Şi când te gândeşti – adăugă episcopul – că acest caraghios va fi ministrul tău peste patru luni.

— Ce spui!

— Şi că-l vei sluji ca pe Richelieu, ca pe Mazarin.

— Aşa cum îl slujeşti tu pe Fouquet – zise d'Artagnan.

— Cu deosebire, dragă prietene, că domnul Fouquet nu e domnul Colbert.

— Ai dreptate.

Şi d'Artagnan se prefăcu a se întrista.

— Dar – reluă el după o clipă – pentru ce-mi spuneai că domnul Colbert va fi ministru peste patru luni?

— Pentru că domnul Fouquet nu va mai fi – răspunse Aramis.

— Va fi ruinat, nu-i aşa?

— La pământ!

— Atunci pentru ce mai dă serbări? se miră muşchetarul pe un ton de o bunăvoinţă atât de firească, încât episcopul fu o clipă înşelat de ea. Cum de nu i-ai spus să-şi vadă de treabă?

Această ultimă parte a frazei mergea cam prea departe. Aramis intră din nou la bănuieli.

— E vorba – zise el – să-l îmbuneze pe rege.

— Ruinându-se?

— Ruinându-se pentru el, da.

— Ciudat calcul!

— Nevoia îl impune.

— Nu văd cum, dragă Aramis.

— Ba da, vezi foarte bine duşmănia ce i-o poartă domnul Colbert.

— Mai văd cum domnul Colbert îl îndeamnă pe rege să se lepede de ministrul său.

— Asta sare în ochi.

— Şi că se unelteşte contra domnului Fouquet.

— Toată lumea o ştie.

— S-ar zice că regele e împotriva unui om care e gata să-şi risipească tot avutul pentru a-i fi pe plac.

— Cam aşa – răspunse încet Aramis, puțin convins, dar dornic să dea altă întorsătură convorbirii.

— Sunt nebunii şi nebunii – reluă d'Artagnan. Mie însă nu-mi plac multe din cele pe care le faceți voi aici.

— Care anume?

— Ospețele, balul, concertul, teatrul, cavalcadele, cascadele, focurile de artificii, iluminațiile, darurile, foarte bine, înțeleg asta; dar toate aceste cheltuieli nu sunt oare de ajuns? Mai trebuie...?

— Ce?

— Mai trebuie să se îmbrace toată casa din nou, de pildă?

— Oh, ai dreptate. I-am spus asta domnului Fouquet; mi-a răspuns că, dacă ar fi destul de bogat, i-ar oferi regelui un castel nou-nouț din vârful turnurilor până în pivnițe, nou cu tot ce se găseşte înăuntru, şi că, după plecarea regelui, ar arde totul, pentru ca nimic să nu poată folosi şi altora.

— Asta e spaniolism curat!

— I-am spus-o şi eu. A adăugat: "Îmi va fi duşman oricine mă va sfătui să fac altfel".

— E adevărată nebunie, îți spun; ca şi portretul acela.

— Care portret? întrebă Aramis.

— Al regelui, surpriza aceea...

— Ce surpriză?

— Ei, pentru care ai luat mostre de la Percerin.

D'Artagnan se opri. Aruncase săgeata. Nu-i rămânea decât să-i măsoare puterea.

— E o simplă atenție – răspunse Aramis.

D'Artagnan se apropie de prietenul său, îi luă amândouă mâinile şi, privindu-l drept în ochi, zise:

— Aramis, mă mai iubeşti tu cât de cât?

— Ce întrebare!

— Bun. Atunci, fă-mi un serviciu. Spune-mi, pentru ce-ai luat mostre din stofa costumelor regelui, de la Percerin?

— Vino cu mine să-l întrebi pe bietul Le Brun, care a lucrat cu ele două zile şi două nopți.

— Aramis, ăsta e un răspuns pentru toată lumea; dar pentru mine...

— Drept să-ți spun, d'Artagnan, mă surprinzi!

— Fii sincer cu mine. Spune-mi adevărul: nu vrei, nu-i aşa, să mi se întâmple tocmai mie vreun bucluc.

— Dragă prietene, nu te mai înțeleg deloc. Ce dracu ți-a intrat în cap?

— Mai crezi în presimțirile mele? Altădată credeai. Ei bine, o presimțire îmi spune că tu ai un plan ascuns.

— Eu, un plan?

— Nu sunt chiar sigur.

— La naiba!

— Nu sunt chiar sigur, dar aş putea să jur că aşa e.

— Ei bine, d'Artagnan, mă faci să mă mâhnesc. Într-adevăr, dacă am un plan pe care trebuie să ți-l ascund, ți-l voi ascunde, nu-i aşa? Dacă am unul pe care trebuie să ți-l dezvălui, aş fi făcut-o până acum.

— Nu, Aramis, nu; sunt planuri care nu se dau pe față decât în momentul potrivit.

— Atunci, bunul meu prieten – răspunse episcopul râzând – înseamnă că momentul potrivit n-a sosit încă.

D'Artagnan dădu din cap cu tristețe.

— Prietenie! Prietenie! suspină el. Deşartă vorbă! Iată un om care, dacă i-aş cere-o, s-ar lăsa tăiat în bucăți pentru mine.

— E adevărat – rosti Aramis cu noblețe.

— Şi acest om, care mi-ar da tot sângele său din vine, nu şi-ar deschide un colţişor din inimă în faţa mea. Oh, prietenie, o mai spun o dată, nu eşti decât umbră şi amăgire, ca tot ce străluceşte pe lumea asta!

— Nu vorbi astfel de prietenia noastră – zise episcopul cu glas hotărât şi convins. Ea nu e dintre acelea despre care pomeneşti tu.

— Ia uită-te, Aramis. Suntem aici trei, din patru. Tu mă înşeli, eu te bănuiesc, Porthos doarme. Frumos trio de prieteni, nu-i aşa? Ce-a mai rămas, vai, din noi!

— Nu pot să-ţi spun decât un lucru, d'Artagnan, şi ţi-l spun cu mâna pe evanghelie. Te iubesc ca şi în trecut. Dacă mă feresc uneori de tine, e din pricina altora, nu din pricina ta şi nici a mea. Orice voi face şi în orice voi izbuti, vei avea şi tu partea ta. Făgăduieşte-mi aceeaşi favoare, haide!

— Dacă nu mă-nşel, Aramis, iată cuvinte care, în clipa când le rosteşti, sunt pline de generozitate.

— Se poate.

— Conspiri împotriva domnului Colbert. Dacă nu-i decât asta, la dracu, spune-mi; am cleştele, îi voi scoate chiar şi măselele.

Aramis nu-şi putu ascunde un zâmbet de dispreţ ce i se strecură pe nobilul său chip.

— Şi dacă aş conspira împotriva domnului Colbert, unde vezi tu răul?

— Asta ar fi prea puţin pentru tine, şi nu pentru a-l răsturna pe Colbert i-ai cerut tu mostrele lui Percerin. Oh, Aramis, noi nu suntem duşmani, suntem fraţi! Spune-mi ce ai de gând să faci şi, pe cinstea lui d'Artagnan, dacă nu te pot ajuta, îţi jur că voi rămâne neutru.

— N-am de gând să fac nimic – răspunse episcopul.

— Aramis, un glas lăuntric îmi şopteşte ceva, mă face să văd bine, acest glas nu m-a înşelat niciodată. Tu îl urăşti pe rege!

— Pe rege? exclamă prelatul, arătându-se foarte surprins.

— Surprinderea ta nu mă va convinge. Repet, pe rege.

— Şi mă vei ajuta? zise Aramis cu acelaşi zâmbet ironic.

— Aramis, voi face mai mult decât să te ajut, mai mult decât să rămân neutru, te voi face scăpat.

— Eşti nebun, d'Artagnan!

— Sunt cel mai întreg la minte dintre noi amândoi.

— Auzi, să mă bănuieşti, tu, că vreau să-l asasinez pe rege!

— Dar cine-ți vorbeşte de asta? zise muşchetarul.

— Atunci, să ne înțelegem: nu văd ce i s-ar putea face altceva unui rege legitim ca al nostru, dacă nu e asasinat.

D'Artagnan nu răspunse nimic.

— De altfel, tu ai gărzile şi muşchetarii tăi aici – zise episcopul.

— E adevărat.

— Nu eşti la domnul Fouquet, eşti ca la tine acasă.

— E adevărat.

— În momentul de față, îl ai pe domnul Colbert, care-l ațâță pe rege împotriva domnului Fouquet aşa cum l-ai ațâța poate tu însuți, dacă n-aş mai fi şi eu pe-aici.

— Aramis, Aramis, te rog, vorbeşte ca unui prieten!

— A vorbi ca unui prieten înseamnă a spune adevărul. Dacă mă gândesc să-l ating măcar cu un deget pe fiul Anei de Austria, adevăratul rege al țării noastre, Franța, dacă îmi trece prin cap să nu mă prosternez în fața tronului său, dacă vreau ca ziua de mâine, aici, la Vaux, să nu fie ziua cea mai glorioasă din viața regelui meu, să mă trăsnească Dumnezeu, asta e!

Aramis rostise aceste cuvinte cu fața întoarsă către alcovul din camera lui, unde d'Artagnan, aşezat de-altminteri cu spatele spre acest alcov, nu putea bănui că se ascunde cineva. Vorbele pline de căldură ale prelatului, încetineala lor măsurată, solemnitatea jurământului, îl făcură pe muşchetar să se simtă pe deplin mulțumit. Apucă amândouă mâinile lui Aramis şi i le strânse cu înflăcărare.

Aramis îndurase mustrările fără să pălească; se înroşi însă ascultând măgulirile. D'Artagnan înşelat, îi făcea cinste; d'Artagnan încrezător, îi stârnea un simțământ de ruşine.

— Vrei să pleci? îl întrebă el îmbrățişându-l ca să-şi ascundă roşeața.

— Da, mă cheamă serviciul. Trebuie să primesc consemnul de noapte.

— Unde ai să dormi?

— În anticamera regelui, după cât se pare. Dar Porthos?

— Ia-l cu tine, dacă vrei; căci sforăie ca un tun.

— Ah!... Nu stă cu tine? întrebă d'Artagnan.

— Nici vorbă! Îşi are apartamentul lui, nu ştiu unde.

— Foarte bine! zise muşchetarul, căruia această despărțire a celor doi asociați îi spulbera ultimele bănuieli.

Şi-l zgâlțâi zdravăn de umăr pe Porthos. Acesta răspunse printr-un mârâit.

— Haide! îi spuse d'Artagnan.

— Ah, iată-l şi pe d'Artagnan, bunul nostru prieten! Prin ce întâmplare aici?... Aşa-i, da, mă aflu la serbarea de la Vaux.

— În costumul tău cel nou.

— A fost tare cumsecade domnul Coquelin de Volière, nu-i aşa?

— Sst! făcu Aramis. Calcă mai uşor, o să spargi duşumelele!

— Că bine zici – răspunse muşchetarul. Această cameră e chiar deasupra celei a regelui.

— Iar eu nu am luat-o ca sală de arme – adăugă episcopul. Camera regelui are drept tavan mângâierile somnului. Nu uitați că parchetul meu e chiar deasupra acelui tavan. Noapte bună, prieteni, în zece minute am să şi adorm.

Şi Aramis îi conduse până la uşă, râzând uşor. Apoi, după ce ei fură afară, trase repede zăvorul şi oblonind ferestrele, strigă:

— Monseniore! Monseniore!

Filip ieşi din alcov, împingând o uşă secretă ce se afla în dosul patului.

— A şi început să aibă bănuieli domnul d'Artagnan acesta – zise el.

— Ah, l-ați recunoscut pe d'Artagnan, nu-i aşa?

— Înainte de a-i fi rostit dumneata numele.

— E căpitanul vostru de muşchetari.

— *Mi-e* foarte devotat – răspunse Filip, accentuând pronumele personal.

— Credincios ca un câine, care muşcă uneori. Dacă d'Artagnan nu vă va recunoaşte înainte ca celălalt să fi dispărut, vă puteți bizui pe el toată viața. Căci, dacă n-a văzut nimic, va rămâne la fel de credincios; dacă va vedea prea târziu, e gascon, nu va mărturisi niciodată că s-a păcălit.

— Aşa gândeam şi eu. Ce facem acum?

— Treceți la postul de observație şi priviți culcarea regelui, ca să îndepliniți la fel această ceremonie, când veți fi în locul lui.

— Foarte bine. Unde să stau?

— Aşezați-vă pe acest scăunel. Eu voi trage parchetul la o parte. Veți privi prin această deschizătură ce dă la ferestrele oarbe, tăiate în tavanul din camera regelui. Vedeți ceva?

— Îl văd pe rege.

Şi Filip tresări ca şi cum ar fi văzut un duşman.

— Ce face?

— Îl îndeamnă pe un om să stea lângă el.

— Domnul Fouquet.

— Nu, nu; aşteaptă...

— Amintiți-vă însemnările mele, prințe, portretele!

— Omul pe care regele îl îndeamnă să stea în fața lui e domnul Colbert.

— Colbert împreună cu regele? se miră Aramis. Cu neputință!

— Priveşte.

Aramis îşi strecură privirea prin tăietura parchetului.

— Da – zise el – Colbert însuşi. Oh, monseniore, ce-au să ne audă urechile şi ce va ieşi din această intimitate?

— Nimic bun pentru domnul Fouquet, fără nici o îndoială.

Prințul nu se înşela. Am văzut că regele îl chemase pe Colbert, şi acesta venise. Convorbirea dintre ei se desfăşura printr-una din acele înalte favoruri pe care regele n-o arăta decât arareori. E adevărat că regele se afla acum singur cu supusul său.

— Colbert, stai jos.

Vistiernicul, copleşit de bucurie, el care se temea să nu fie gonit, se codea să primească această înaltă cinste.

— Se aşază? întrebă Aramis.

— Nu, rămâne în picioare.

— Să ascultăm, prințe.

Şi viitorul rege, dimpreună cu viitorul papă, îi ascultau cu nerăbdare pe aceşti simpli muritori pe care-i aveau sub picioarele lor, gata să-i zdrobească dacă ar fi vrut s-o facă.

— Colbert – zise regele – m-ai supărat foarte rău astăzi.

— Sire... ştiam.

— Foarte bine! Îmi place acest răspuns. Da, ştiai. Ai avut mult curaj ca s-o faci.

— Riscam să nemulțumesc pe maiestatea voastră; dar riscam în acelaşi timp să nu-i fiu de ajutor atunci când trebuia.

— Ce vrei să spui? Aveai vreo temere în privința mea?

— Mă temeam de o indigestie, sire – răspunse Colbert. Căci nu i se dau regelui asemenea ospețe, decât spre a-l răpune printr-o masă îmbelşugată.

Şi, aruncând această glumă fără noimă, Colbert aştepta încântat efectul ei. Ludovic al XIV-lea, omul cel mai înfumurat şi cel mai sensibil din regatul său, îi iertă totuşi această poznă lui Colbert.

— E adevărat – zise el – domnul Fouquet mi-a dat o masă prea bogată. Spune-mi, Colbert, de unde ia dumnealui atâția bani, pentru a face asemenea cheltuieli uriaşe? Dumneata ştii?

— Da, sire, ştiu.

— Poți să-mi faci şi mie o socoteală?

— Foarte uşor, sire, până la ultimul gologan.

— Te ştiu tare în asemenea îndeletniciri.

— Este cea dintâi calitate ce i se poate cere unui intendent al finanțelor.

— Nu toți o au.

— Mulțumesc maiestății voastre pentru o laudă atât de măgulitoare.

— Deci, domnul Fouquet e bogat, foarte bogat, şi asta, domnule, toată lumea o ştie.

— Toată lumea, viii ca şi morții.

— Ce înțeles au vorbele acestea, domnule Colbert?

— Viii privesc bogăția domnului Fouquet; ei admiră un rezultat, şi aplaudă; morții însă, mai înțelepți decât noi,

cunosc cauzele, şi acuză.

— Ei bine, căror cauze îşi datoreşte domnul Fouquet bogăția sa!

— Funcția de ministru îi favorizează uneori pe cei ce-o dețin.

— Poți să-mi vorbeşti mai limpede; nu te teme de nimic, suntem numai noi amândoi.

— Nu mă tem niciodată de nimic, sub pavăza conştiinței mele şi sub protecția regelui meu, sire.

Şi Colbert se înclină.

— Deci, morții, dacă ar vorbi...?

— Uneori vorbesc, sire. Citiți.

— Ah! murmură Aramis la urechea prințului, care, alături de el, asculta fără să piardă o silabă. Fiindcă sunteți aci, monseniore, ca să învățați meseria de rege, ascultați o infamie cu adevărat regească. Veți vedea acum una din acele scene pe care numai Dumnezeu singur, sau mai degrabă numai dracul e în stare s-o născocească şi s-o ducă la îndeplinire. Ascultați bine, nu lăsați să vă scape nimic!

Prințul îşi întări atenția şi-l văzu pe Ludovic al XIV-lea luând din mâinile lui Colbert o hârtie pe care i-o întinsese acesta.

— Scrisul răposatului cardinal! zise regele.

— Maiestatea voastră are o memorie bună – răspunse Colbert înclinându-se – şi e o însuşire minunată pentru un rege sortit să muncească, aceea de a recunoaşte numaidecât scrisul cuiva.

Regele citi o scrisoare a lui Mazarin care, cunoscută de mult de către cititorii noştri, de când cu cearta dintre doamna de Chevreuse şi Aramis, nu va aduce nimic nou dacă am reproduce-o aici.

— Nu înțeleg prea bine – zise regele cu interes sporit.

— Maiestatea voastră nu e încă obişnuită cu felul de a lucra al slujbaşilor de la vistierie.

— Văd că e vorba de nişte bani daţi domnului Fouquet.

— Treisprezece milioane. O sumă frumoasă!

— Într-adevăr... Ei bine, aceste treisprezece milioane lipsesc din vistieria statului? Iată ceea ce nu înţeleg prea bine, după cum îţi spun. Pentru ce şi cum ar fi cu putinţă acest deficit?

— Cu putinţă, nu spun; că e real însă, da.

— Şi zici că lipsesc treisprezece milioane din vistieria statului?

— Nu eu zic asta, registrul o dovedeşte.

— Iar această scrisoare a domnului de Mazarin arată cum a fost folosită această sumă şi numele celui care şi-a însuşit-o?

— Maiestatea voastră se poate convinge de asta.

— Da, într-adevăr, rezultă de aici că domnul Fouquet n-ar fi pus la loc cele treisprezece milioane.

— Aceasta rezultă din scripte, da, sire.

— Ei bine, atunci...?

— Ei bine, atunci, sire, întrucât domnul Fouquet n-a pus la loc cele treisprezece milioane, înseamnă că şi le-a însuşit, şi treisprezece milioane fac de patru ori şi ceva mai mult decât a putut să investească dărnicia maiestăţii voastre la Fontainebleau, unde, după cum vă aduceţi aminte, noi n-am cheltuit decât trei milioane în cap.

Această amintire a serbării cu prilejul căreia regele, datorită unei vorbe a lui Fouquet, îşi dăduse pentru prima dată seama de inferioritatea lui, era, pentru un om stângaci, o răutate aruncată cu foarte multă îndemânare. Colbert făcea la Vaux ceea ce Fouquet îi făcuse lui la Fontainebleau, şi, ca adevărat om de finanţe, îşi culegea răsplata cu toate

dobânzile. Deschizându-i astfel ochii regelui, Colbert nu mai avea mare lucru de adăugat. Simți asta; căci regele se posomorî deodată. Colbert aştepta primul cuvânt al regelui cu aceeaşi nerăbdare ca şi Filip şi Aramis la postul lor de observație.

— Ştii la ce poate duce ceea ce-mi spui, Colbert? zise regele după câteva clipe de gândire.

— Nu, sire, nu ştiu.

— Rezultă că însuşirea celor treisprezece milioane, dacă se va dovedi...

— Dar este dovedită.

— Vreau să spun dacă va fi declarată, domnule Colbert.

— Poate fi chiar mâine, dacă maiestatea voastră...

— Nu s-ar afla în casa domnului Fouquet – îl întrerupse regele cu demnitate.

— Regele e la el pretutindeni, sire, mai ales în casele făcute cu banii săi.

— Mi se pare – îi şopti Filip la ureche lui Aramis – că arhitectul care a construit acest tavan, având în vedere întrebuințarea ce i s-ar putea da, ar fi trebuit să-l facă în aşa fel, încât să se prăbuşească în capul unor ticăloşi cu un caracter atât de urât ca al acestui domn Colbert.

— Şi eu mă gândesc tot aşa – zise Aramis – dar domnul Colbert e atât de aproape de rege în clipa asta!

— E adevărat, s-ar isca problema succesiunii.

— Din care ar trage foloase DOMNUL, fratele vostru mai mic, monseniore. Să stăm mai bine liniştiți şi să ascultăm mai departe.

— Nu vom mai avea prea mult de ascultat – zise tânărul prinț.

— Pentru ce, monseniore?

— Pentru că, dacă eu aş fi rege, n-aş mai răspunde nimic.

— Şi ce-ați face atunci?

— Aş aştepta până mâine dimineață, ca să iau o hotărâre.

Ludovic al XIV-lea îşi ridică în sfârşit ochii şi, văzându-l pe Colbert nerăbdător să-i audă primul cuvânt, zise, schimbând dintr-o dată convorbirea:

— Domnule Colbert, văd că s-a făcut târziu, am să mă culc.

— Ah! rosti Colbert. Aş fi vrut...

— Pe mâine. Mâine dimineață voi lua o hotărâre.

— Foarte bine, sire – răspunse Colbert oarecum jignit, cu toate că în prezența regelui căuta să se stăpânească.

Regele făcu un gest şi vistiernicul se retrase spre uşă de-a-ndaratelea.

— Serviciul meu! strigă regele.

Oamenii ce-l slujeau pe rege intrară în apartament. Filip se pregătea să părăsească postul său de observație.

— Un moment – îi spuse Aramis cu blândețea lui obişnuită. Ceea ce s-a petrecut nu e decât un amănunt, şi mâine nu vom mai avea nici o grijă în privința asta; dar serviciul de noapte, eticheta pentru culcare, ah, monseniore, iată ceea ce este important. Observați, observați cum trebuie să vă suiți în pat, sire. Priviți, priviți!

XVIII

COLBERT

Istoria ne va povesti sau mai degrabă istoria ne-a povestit evenimentele de a doua zi, serbările splendide pe care ministrul de finanțe le-a dat în cinstea regelui său. Doi mari scriitori au consemnat marea dispută care a avut loc între *Cascadă şi Jerba de apă,* precum şi lupta dintre *Fântâna Coroanei şi Dobitoace* pentru a şti care şi cui îi va plăcea mai mult. Deci, a doua zi, fură petreceri mari şi veselie; avură loc o plimbare, un ospăț, se reprezentă o comedie; o comedie în care, spre adânca lui surprindere, Porthos îl recunoscu pe domnul Coquelin de Volière jucând în farsa *Supărăcioşilor,* cum denumea domnul de Bracieux de Pierrefonds acest divertisment.

La Fontaine nu era, fără îndoială, de aceeaşi părere, ei care-i scria prietenului său, domnul Maucroix*:*

Noua lucrare a lui Molière,
Al hazului preavajnic făclier,
Încântă azi a curții lume,
Făcând ca demnul său renume
S-ajungă dincolo de Roma mai departe.

Mă bucur de-a lui faimă fără moarte.

După cum se vede, La Fontaine ascultase de sfatul lui Pellisson şi îşi îngrijise ceva mai bine rima.

De altfel, Porthos era de părerea lui La Fontaine, şi ar fi fost gata să spună ca şi el: "La dracu, acest Molière are un demn renume, dar numai în materie de croitorie!" În privința teatrului, am spus-o, pentru domnul de Bracieux de Pierrefonds, Molière nu era decât un *farseur.*

Dar, preocupat încă de cele auzite în ajun, clocind în el otrava picurată de Colbert, regele, în tot cursul acelei zile atât de strălucitoare, atât de pline de bucurii felurite şi neaşteptate, în care toate minunățiile din O *mie şi una de nopți* păreau să se nască de sub paşii lui, regele se arătă rece, închis, posac. Nimic nu era în stare să-i descrețească fruntea. Se simțea că o ură adâncă, venind de departe, sporind încetul cu încetul, ca pârâul care se face râu prin miile de firişoare de apă ce se strâng în el, tremura în fundul sufletului său. Abia către amiază începu să se mai însenineze. De bună seamă, luase o hotărâre.

Aramis, care-l urma pas cu pas atât în gândurile, cât şi în mersul său, ajunse la concluzia că evenimentul pe care-l aştepta el n-o să se mai lase prea mult aşteptat.

De astă dată, Colbert părea să fie întru totul de acord cu episcopul de Vannes, şi chiar dacă pentru fiecare vârf de ac cu care împungea inima regelui ar fi primit un îndemn din partea lui Aramis, nu s-ar fi comportat mai bine.

În toată ziua aceea, regele, care avea, fără îndoială, nevoie să-şi îndepărteze un gând negru, părea să caute pe atât de nerăbdător societatea domnişoarei de La Vallière, pe cât de dornic era să scape de aceea a domnului Colbert sau a domnului Fouquet.

Se făcuse seară. Regele îşi arătase dorința să se plimbe numai după joc. Între cină şi plimbare, deci, se întinseră mesele de joc. Regele câştigă o mie de pistoli; după ce-i câştigă, îi vârî în buzunar, spunând:

— Să mergem, domnilor, în parc.

Acolo le întâlni pe doamne. Regele câştigase o mie de pistoli şi-i vârâse, după cum am spus, în buzunar. Dar domnul Fouquet ştiuse să piardă zece mii, astfel că în buzunarele curtenilor intraseră încă o sută nouăzeci de mii de livre, împrejurare ce făcea ca fețele curtenilor şi ale ofițerilor din casa regală să fie cele mai voioase din lume. Nu tot aşa era însă şi fața regelui, pe care, în ciuda câştigului ce nu-l lăsa nepăsător, stăruia mereu umbra unui nor. La colțul unei alei, Colbert îl aştepta. Se vede treaba că vistiernicul se afla acolo în virtutea unei întâlniri hotărâte mai dinainte, căci Ludovic al XIV-lea, care-l ocolise până atunci, îi făcu un semn şi se adânciră amândoi în parc.

La Vallière observase şi ea fruntea mohorâtă şi privirea nelinişitită a regelui; ea îl văzuse astfel, şi cum nimic din ceea ce cocea în sufletul lui nu rămânea nepătruns de dragostea ei, fata înțelese că această mânie înăbuşită amenința pe cineva. Ea stătea în calea răzbunării ca un înger al îndurării. Întristată, nedumerită, pe jumătate sfâşiată de durere că fusese atât de mult timp despărțită de iubitul ei, nelinişitită din pricina tulburării pe care o ghicea în sinea lui, fata se arătă la început oarecum încurcată, lucru căruia, în proasta dispoziție în care se afla, regele îi dădu cu totul altă interpretare. Atunci, cum erau singuri, sau aproape singuri, deoarece Colbert, zărind-o pe fată, se oprise plin de respect şi rămase la zece paşi în urmă, regele se apropie de La Vallière şi-i luă mâna.

— Domnişoară – îi spuse el – te pot întreba, fără să fiu indiscret, ce te frământă? Pieptul îți palpită, ochii ți-s umezi.

— Oh, sire, dacă pieptul îmi palpită, dacă ochii mi-s umezi, dacă sunt tristă, în sfârşit, este din pricina tristeții maiestății voastre.

— Tristețea mea? Oh, te înşeli, domnişoară! Nu, nu tristețea e aceea care mă chinuieşte.

— Dar ce vă chinuieşte, sire?

— Umilința.

— Umilința? Oh, ce vorbă-i asta, sire?

— Vreau să spun, domnişoară, că acolo unde mă aflu eu, nimeni altul n-ar trebui să mai fie stăpân. Ei bine, priveşte, şi spune dacă nu rămân în umbră, eu, regele Franței, față de regele acestui domeniu. Oh – continuă el, strângând din dinți şi din pumn – oh!... Şi când mă gândesc că acest rege...

— Ei bine? şopti La Vallière îngrozită.

— Că acest rege e un slujitor necredincios, care se mândreşte cu bunul furat de la mine! De aceea, am să-i schimb acestui ministru obraznic serbarea lui într-un doliu de care nimfa de la Vaux, cum spun poeții, îşi va aduce multă vreme aminte.

— Oh, maiestate...

— Ei bine, domnişoară, ai de gând să iei apărarea domnului Fouquet? zise Ludovic al XIV-lea cu întărâtare.

— Nu, sire, dar vă întreb dacă sunteți bine informat. Maiestatea voastră a avut, mai mult decât o dată, prilejul să cunoască lipsa de temeinicie a acuzațiilor de la curte.

Ludovic al XlV-lea îi făcu semn lui Coibert să se apropie.

— Vorbeşte, domnule Colbert – zise tânărul Prinț – căci, într-adevăr, mi se pare că domnişoara de La Vallière are nevoie de cuvântul dumitale pentru a crede în cuvântul regelui. Spune-i domnişoarei tot ce-a făcut domnul Fouquet.

Iar dumneata, domnişoară, te rog, ai bunătatea şi ascultă; povestea nu va fi lungă.

De ce stăruia atât de mult Ludovic al XIV-lea? Lucru foarte simplu: inima nu-i era împăcată, în gândul său nu era prea convins; bănuia o intrigă ascunsă, întunecată, chinuitoare, în toată această poveste a celor treisprezece milioane, şi ar fi vrut ca inima curată a domnişoarei de La Vallière, revoltată la ideea unui furt, să încuviințeze, printr-un singur cuvânt, hotărârea pe care o luase el, dar pe care şovăia, totuşi, s-o ducă la îndeplinire.

— Vorbiți, domnule – i se adresă La Vallière lui Colbert, care se apropiase. Vorbiți, de vreme ce regele vrea să vă ascult. Spuneți, care este crima domnului Fouquet?

— Oh, nu prea gravă, domnişoară – răspunse hainul personaj. Un simplu abuz de încredere...

— Spune, spune, Colbert, şi, după ce vei fi terminat, lasă-ne singuri, şi du-te de-l anunță pe domnul d'Artagnan că am să-i dau ordine.

— Domnul d'Artagnan! exclamă La Vallière. Dar pentru ce să fie anunțat domnul d'Artagnan, sire? Vă rog să-mi spuneți.

— La naiba, pentru a-l aresta pe acest titan orgolios, care, credincios devizei lui, amenință să se urce alături de mine.

— Să-l arestați pe domnul Fouquet, aşa ați spus?

— Ah, te miră?

— În casa lui?

— De ce nu? Dacă e vinovat, e vinovat acasă la el, ca şi aiurea.

— Domnul Fouquet, care se ruinează în acest moment pentru a-i face cinste regelui său?

— Cred, în adevăr, că-i iei apărarea acestui trădător, domnişoară.

Colbert începu să râdă încet. Regele se întoarse către el auzindu-l râzând astfel.

— Sire – zise La Vallière – nu pe domnul Fouquet îl apăr, ci pe maiestatea voastră.

— Pe mine!... Mă aperi dumneata?

— Sire, vă veți dezonora dând un astfel de ordin.

— Mă dezonorez? murmură regele, îngălbenindu-se de furie. Într-adevăr, domnişoară, pui o pasiune ciudată în cele ce rosteşti.

— Pun pasiune nu în ceea ce rostesc, sire, ci în a sluji pe maiestatea voastră – răspunse nobila fată. Voi pune, dacă va fi nevoie, şi viața pentru asta, şi cu aceeaşi pasiune, sire.

Colbert vru să bâiguie ceva. Atunci La Vallière, această mieluşea blândă, se repezi la el şi, cu o privire sfredelitoare, îl făcu să tacă.

— Domnule – zise ea – când regele ia o hotărâre dreaptă, chiar dacă e spre răul meu sau alor mei, tac; dar când regele face ceva spre binele meu sau al celor pe care-i iubesc, şi dacă regele greşeşte, i-o spun în față.

— Dar mi se pare, domnişoară – îndrăzni să vorbească Colbert – că şi eu îl iubesc pe rege.

— Da, domnule, îl iubim amândoi, fiecare în felul său – răspunse La Vallière pe un astfel de ton, încât inima tânărului rege tresări din adânc. Numai că eu îl iubesc atât de tare, încât toată lumea o ştie; îl iubesc atât de curat, încât regele însuşi nu se îndoieşte de dragostea mea. E regele şi stăpânul meu, eu sunt umila lui slujitoare; dar oricine se atinge de onoarea lui, se atinge de viața mea. Repet, deci, că aceia îl dezonorează pe rege, care îl sfătuiesc să-l aresteze pe domnul Fouquet în casa lui.

Colbert îşi lăsă capul în jos, căci se simțea părăsit de rege. Totuşi, plecându-şi capul, murmură:

— Domnişoară, n-aş mai avea decât un singur cuvânt de spus.

— Nu-l spune, domnule, căci nu-l voi asculta. Ce mi-ai putea spune, de altfel? Că domnul Fouquet a săvârşit o nelegiuire? O ştiu, întrucât regele însuşi a spus-o; şi din moment ce regele a spus: "Cred", nu mai e nevoie de altă gură să rostească: "Afirm". Dar chiar dacă domnul Fouquet ar fi cel din urmă dintre oameni, o spun cu tărie: domnul Fouquet e sfânt pentru rege, deoarece regele e oaspetele său. Chiar dacă locuința lui ar fi un bârlog de tâlhari, chiar dacă Vaux ar fi o cavernă de falsificatori de bani sau de hoți de drumul mare, casa lui e sacră, castelul lui nu poate fi călcat în picioare, întrucât aici locuieşte soția lui şi e un loc de adăpost în care călăii n-au dreptul să intre!

La Vallière tăcu. Fără să vrea, regele o admiră; fu învins de căldura acestui glas, de noblețea acestei cauze. Colbert, la rândul lui, se încovoie, strivit de inegalitatea acestei lupte. În sfârşit, regele răsuflă, clătină din cap şi întinse mâna spre La Vallière.

— Domnişoară – zise el cu blândețe – pentru ce vorbeşti împotriva mea? Ştii ce e în stare să facă acest ticălos, dacă-l voi lăsa liber?

— Eh, Doamne, dar nu e o pradă pe care o aveți mereu în mână?

— Şi dacă scapă, dacă fuge? strigă Colbert.

— Ei bine, domnule, va fi o glorie veşnică pentru rege de a-l fi lăsat pe domnul Fouquet să fugă; şi cu cât el va fi mai vinovat, cu atât gloria regelui va fi mai mare, în comparație cu această nemernicie, cu această ruşine.

Ludovic sărută mâna domnişoarei de La Vallière, lăsându-se să cadă la genunchii ei.

"Sunt pierdut!" gândi Colbert. Apoi, deodată, chipul i se lumină: "Oh, nu, nu! Nu încă!" îşi spuse el. Şi în timp ce regele, la adăpostul unui tei cu trunchiul uriaş, o strânse în braţe pe La Vallière cu toată căldura unei neţărmurite iubiri, Colbert scotoci în linişte într-o geantă, de unde scoase o hârtie îndoită în formă de scrisoare, o hârtie puţin îngălbenită parcă, dar care se vedea că-i era deosebit de preţioasă, deoarece vistiernicul zâmbea satisfăcut privind-o. Apoi îşi întoarse ochiul duşmănos către grupul minunat pe care-l formau în umbră tânăra fată şi regele, grup ce începea să fie luminat de lucirea faclelor ce se apropiau.

Ludovic zări lucirea acestor facle răsfrângându-se în rochia albă a domnişoarei de La Vallière.

— Du-te, Louise – îi spuse el – căci iată-i, vin încoace.

— Domnişoară, domnişoară, vine cineva – adăugă Colbert pentru a grăbi plecarea fetei.

Louise dispăru repede printre copaci. Apoi, în timp ca regele, care îngenunchease la picioarele fetei, se ridica, Colbert zise:

— Ah, domnişoara de La Vallière a lăsat să-i cadă ceva!

— Ce? întrebă regele.

— O hârtie, o scrisoare, ceva alb; priviţi, colo, sire.

Regele se aplecă numaidecât şi ridică scrisoarea, pe care o strânse în palmă. În acel moment, faclele se apropiară, scăldând în lumină această scenă învăluită în întuneric.

XIX

GELOZIE

Această revărsare de lumini, această năvală a tuturor, această nouă ovaţie făcută regelui de către Fouquet avură ca efect amânarea înfăptuirii unei hotărâri pe care La Vallière o făcuse, şi aşa, să se clatine în inima lui Ludovic al XIV-lea. Îl privi pe Fouquet cu un fel de recunoştinţă, deoarece îi dăduse

domnişoarei de La Vallière prilejul să se arate atât de generoasă, atât de mult stăpână pe inima lui.

Era momentul celor din urmă minunății. Abia îl conduse Fouquet câțiva paşi pe rege spre castel, că un potop de lumini, țâşnind cu un vuiet maiestuos din turnul cel mare de la Vaux, ca o auroră orbitoare, ilumină până în cele mai mici colțuri ale grădinilor. Începea focul de artificii. Colbert, la douăzeci de paşi de rege, pe care gazdele de la Vaux îl înconjurau şi-l sărbătoreau, căuta, cu toată încăpățânarea gândului său funest, să întoarcă atenția lui Ludovic către ideile de care măreția acestui spectacol i-o îndepărtau prea mult.

Deodată, în clipa când să-i întindă mâna lui Fouquet, regele simți în palmă hârtia aceea pe care, după toate aparențele, La Vallière, fugind, o lăsase să cadă la picioarele lui. Magnetul cel mai puternic, al iubirii, îi atrăgea toate gândurile tânărului Prinț către imaginea iubitei lui. La lumina acestor focuri, ce se făceau din clipă în clipă tot mai frumoase, stârnind strigăte de admirație în satele din împrejurimi, regele citi biletul, care credea că nu poate fi decât o scrisoare de dragoste lăsată de La Vallière pentru el. Dar, pe măsură ce citea, paloarea i se urca în obraji, şi această mânie surdă, iluminată de jerbele de foc ce străluceau cu mii de culori, forma un spectacol îngrozitor, de care toată lumea s-ar fi cutremurat, dacă cei de față ar fi putut să vadă ce se petrecea în această inimă vânzolită de cele mai sinistre pasiuni. Pentru el, furia şi gelozia nu mai cunoşteau margini. Începând din clipa când descoperi negrul adevăr, totul dispăru – bunătate, milă, respect pentru legile ospitalității. Puțin a lipsit ca, în durerea cruntă ce-i sfâşia inima, prea slabă încă pentru a putea ascunde suferința,

puțin a lipsit să nu scoată un strigăt de alarmă şi să nu-şi cheme gărzile în jurul lui.

Această scrisoare, aruncată la picioarele regelui de către Colbert, după cum ați ghicit, de bună seamă, era aceea care dispăruse o dată cu încărunțitul Tobie, la Fontainebleau, după încercarea lui Fouquet de a cuceri inima domnişoarei de La Vallière.

Fouquet vedea paloarea regelui, dar nu bănuia răul; Colbert vedea mânia lui şi se bucura de apropierea furtunii. Glasul lui Fouquet îl trezi pe tânărul Prinț din sălbatica lui meditație.

— Ce aveți, sire? întrebă cu grație ministrul.

Ludovic făcu o sforțare să se stăpânească, o mare sforțare.

— Nimic – răspunse el.

— Mă tem ca maiestatea voastră să nu sufere de ceva.

— Sufăr, într-adevăr, ți-am mai spus, domnule, dar nu-i nimic.

Şi regele, fără să aştepte sfârşitul jocurilor de artificii, se îndreptă spre castel. Fouquet îl însoți. Toată lumea îi urmă. Ultimele jerbe se stinseră triste, fără să le mai privească nimeni.

Ministrul încercă să-l mai întrebe ceva pe Ludovic al XIV-lea, dar nu primi nici un răspuns. Presupuse că avusese loc o ceartă între Ludovic şi La Vallière, în parc; că din asta i se trăgea mâhnirea şi că regele, care nu era supărăcios din fire, dar era foarte ambițios în dragoste, îşi vărsa necazul pe toți după ce iubita lui se supărase pe el. Acest gând îl linişti; îi adresă chiar un surâs prietenesc şi consolator tânărului rege, când acesta îi spuse noapte bună.

Dar asta nu era totul pentru rege. Mai trebuia să suporte ceremonia de culcare. Această ceremonie trebuia să se

desfăşoare cu multă etichetă. A doua zi era hotărâtă plecarea. Trebuia deci ca oaspeții să-i mulțumească gazdei şi să se arate încântați de cele douăsprezece milioane cheltuite pentru ei.

Singurul lucru plăcut pe care Ludovic i-l putu spune lui Fouquet, despărțindu-se de el, fură aceste cuvinte:

— Domnule Fouquet, vei primi veşti de la mine; spune-i, te rog, domnului d'Artagnan să vină aici.

Şi sângele lui Ludovic al XIII-lea, pe care şi-l stăpânise atâta vreme, începu să-i clocotească în vine, făcându-l gata să pună a fi sugrumat Fouquet, aşa cum predecesorul său pusese să fie asasinat mareşalul d'Ancre. De aceea, îşi ascunse groaznica hotărâre sub unul din acele surâsuri regale care sunt fulgerele ce vestesc loviturile de stat.

Fouquet apucă mâna regelui şi o sărută. Ludovic se cutremură din tot trupul, dar îşi lăsă totuşi mâna să fie atinsă de buzele ministrului. Cinci minute mai târziu, d'Artagnan, căruia i se transmisese ordinul regal, intră în camera lui Ludovic al XIV-lea.

Aramis şi Filip erau într-a lor, mereu la pândă, mereu ascultând.

Regele nu-i lăsă căpitanului de muşchetari timp sa ajungă până la fotoliul său. Îi ieşi înainte.

— Ai grijă – strigă el – ca nimeni să nu pătrundă aici!

— Bine, sire – răspunse soldatul, a cărui privire urmărise mai dinainte schimbările de pe această fizionomie răvăşită. Şi dădu ordine la uşă; apoi, întorcându-se către rege, întrebă: E ceva nou la maiestatea voastră?

— Câți oameni ai cu dumneata? zise regele fără să răspundă la vorbele muşchetarului.

— Pentru ce, sire?

— Câți oameni ai cu dumneata? repetă regele, bătând din picior.

— Îi am pe muşchetari.

— Apoi?

— Am douăzeci de gărzi şi treisprezece elvețieni.

— Câți oameni trebuie pentru...

— Pentru...? făcu d'Artagnan cu marii lui ochi calmi.

— Pentru a-l aresta pe domnul Fouquet.

Căpitanul de muşchetari se retrase un pas înapoi.

— Pentru a-l aresta pe domnul Fouquet? rosti el apăsat.

— Poate vrei să spui cumva că e cu neputință? strigă regele cu o mânie rece şi plină de duşmănie.

— Eu nu spun niciodată că un lucru ar fi cu neputință – răspunse d'Artagnan jignit adânc.

— Ei bine, fă-o!

D'Artagnan se răsuci pe călcâie şi se îndreptă spre uşă. Distanța până la uşă era mică: o străbătu din şase paşi. Acolo, se opri.

— Iertare, sire – zise el.

— Ce e? întrebă regele.

— Ca să fac această arestare, aş vrea un ordin scris.

— Pentru care motiv? Şi de când cuvântul regelui nu ți-e de ajuns?

— Pentru că un cuvânt al regelui, pornit dintr-un simțământ de mânie, se poate schimba, când simțământul se schimbă.

— Fără fraze, domnule! Altceva gândeşti dumneata, de fapt.

— Oh, eu totdeauna mă gândesc la ceva, şi-mi trec prin cap gânduri care, din păcate, nu le trec şi altora – răspunse cu îndrăzneală d'Artagnan.

Regele, în furia pornirii lui, se îndoi în fața acestui om aşa cum îşi îndoaie calul genunchii sub mâna puternică a îmblânzitorului.

— Spune-mi, ce gândeşti? strigă el.

— Iată, sire – răspunse d'Artagnan. Cereți să fie arestat un om, în timp ce vă aflați încă sub acoperişul lui: e mânie. După ce vă va fi trecut mânia, veți regreta ce-ați făcut. Atunci vreau să vă pot arăta semnătura.Dacă asta nu mai îndreaptă lucrurile, ne va dovedi cel puțin regele greşeşte dacă se lasă condus de mânie.

— Greşeşte dacă se lasă condus de mânie? zbieră regele din răsputeri. Înseamnă că regele, părintele meu, că bunicul meu n-au fost niciodată mânioşi, sfinte Cristoase?

— Regele, părintele vostru, şi regele, bunicul vostru, erau mânioşi numai când se aflau în casa lor.

— Regele e stăpân pretutindeni ca la el acasă.

— Iată o frază de linguşitor, şi care trebuie să vină de la domnul Colbert; dar nu acesta e adevărul. Regele e stăpân în orice casă numai după ce l-a izgonit pe proprietar.

Ludovic îşi muşcă buzele.

— Cum – urmă d'Artagnan – un om se ruinează pentru a vă face plăcere, şi drept răsplată vreți să-l arestați? La dracu, sire! Dacă m-aş numi Fouquet şi dacă mi s-ar face una ca asta, aş înghiți dintr-o dată zece tuburi de artificii şi le-aş da foc, ca să arunc totul în aer, pe mine şi pe ceilalți. Dar mi-e egal; dacă aşa vreți, mă duc să îndeplinesc ordinul.

— Du-te! rosti regele. Dar ai destui oameni?

— Credeți oare, sire, că am să iau cu mine o oaste întreagă? A-l aresta pe domnul Fouquet e atât de uşor, încât şi-un copil ar face-o. A-l aresta pe domnul Fouquet e ca şi cum ai bea un absint. O strâmbătură, şi gata!

— Dacă se apără...?

— El? Haidade! Să se apere, când o măsură ca asta face din el un rege şi un martir? Ascultați, dacă-i mai rămâne un milion, ceea ce eu nu cred, mă prind că l-ar pune la bătaie numai ca să aibă un asemenea sfârşit. Prea bine, sire, mă duc.

— Stai! strigă regele.

— Ah, ce s-a întâmplat?

— Să nu afle nimeni de arestarea lui.

— Asta e mai greu.

— De ce?

— Pentru că nimic nu e mai simplu decât să mă duc, în mijlocul a o mie de persoane bine dispuse, şi să-i spun domnului Fouquet: "În numele regelui, domnule, te arestez!" Dar ca să mă duc la el şi să-l urmăresc, să-i dau târcoale, să-l trag într-un colț de unde nu mai poate să scape, în sfârşit, să-l răpesc din mijlocul oaspeților lui şi să vi-l fac prizonier, fără ca nici un "Vai!" să nu se audă, iată o greutate reală, adevărată, supremă, din care chiar şi cei mai dibaci nu ştiu cum s-ar descurca.

— Mai adaugă: "E cu neputință!", şi atunci vom fi terminat şi mai repede! Ah, Doamne! Doamne! Să fiu oare înconjurat numai de oameni care mă împiedică să fac ce vreau eu?

— Eu nu vă împiedic de la nimic. Este, sire?

— Păzeşte-l pe domnul Fouquet până mâine dimineață, când voi lua o hotărâre.

— Voi face întocmai, sire.

— Şi revino aici, când mă voi scula, ca să primeşti noi ordine.

— Voi reveni.

— Acum, să fiu lăsat singur.

— Nu mai aveți nevoie nici de domnul Colbert? zise muşchetarul, aruncând ultima săgeată înainte de a pleca.

Regele tresări. Gândindu-se numai la răzbunare, uitase de corpul delict.

— Nu, de nimeni – răspunse el – de nimeni! Lasă-mă!

D'Artagnan plecă. Regele închise el însuşi uşa, apoi începu să alerge furios prin cameră, ca taurul rănit ce târăşte după el panglicile şi sulițele înfipte în grumaz. Până la urmă, începu să se descarce, țipând:

— Ah, mizerabilul! Nu numai că-mi fură vistieria, dar, cu aceşti bani, îmi cumpără secretarii, prietenii, generalii, artiştii, îmi ia până şi iubita! Ah, iată pentru ce perfida aceea îl apăra cu atâta patimă!... Din recunoştință!... Cine ştie!... Poate chiar din dragoste!

Se adânci câteva clipe în aceste gânduri dureroase.

— Un satir! adăugă el cu acea ură nemărginită pe care tinerețea o poartă oamenilor bătrâni ce se mai gândesc încă la dragoste. Un faun care face pe craidonul şi căruia nu i-a dat încă nimeni peste nas! Un afemeiat care ademeneşte cu aur şi diamante, şi care pune pictorii să facă portretele metreselor lui în costume de zeițe!

Regele tremura de mânie.

— M-a mânjit tot! continuă el. Mă ruinează! Mă va ucide! Acest om e prea mult pentru mine! E duşmanul meu de moarte! Acest om va trebui să cadă! Îl urăsc!... Îl urăsc!... Îl urăsc!...

Şi, urlând astfel, lovea cu amândoi pumnii în brațele fotoliului în care se aşezase şi din care se ridică apoi ca un epileptic.

— Mâine! Mâine!... Oh, slăvită zi! murmură el. Când soarele va răsări, neavându-mă decât pe mine ca rival, omul acesta va cădea atât de jos, încât, văzând prăpastia în care-l

aruncă mânia mea, va mărturisi în sfârşit că sunt mai mare decât el!

Regele, neputându-se stăpâni nici o clipă, răsturnă cu o lovitură de pumn o masă aşezată lângă pat şi, în durerea ce-l cuprinsese, plângând aproape, înăbuşindu-se, se trânti peste aşternut îmbrăcat cum era, muşcând perna şi încercând să-şi găsească acolo odihna trupului. Patul gemu sub greutatea lui, apoi, în afară de câteva suspine scăpate din pieptul gâfâind al regelui, nu se mai auzi nimic în camera lui Morfeu.

XX

LEZMAJESTATE

Această furie smintită, ce pusese stăpânire pe rege la vederea şi la citirea scrisorii lui Fouquet către La Vallière, se topi încetul cu încetul într-o dureroasă istovire. Tinerețea, plină de sănătate şi de viață, având nevoie să recâştige chiar în aceeaşi clipă ceea ce pierde, nu cunoaşte acele insomnii fără sfârşit ce întruchipează, pentru un chinuit, legenda ficatului mereu crescând la loc al lui Prometeu. Acolo unde omul matur, în deplinătatea puterilor lui, sau unde bătrânul, în sleirea forțelor sale, găsesc o continuă sporire a durerii, tânărul, lovit pe neaşteptate de constatarea unui rău, izbucneşte în strigăte, în lupte fățişe, şi este mai repede doborât de dârzul duşman pe care-l înfruntă. Odată răpus însă, el nu mai suferă.

Ludovic fu domolit într-un sfert de ceas; după aceea încetă de a-şi mai strânge pumnii şi de a arde cu privirile sale obiectele de neînfrânt ale mâniei lui; încetă de a-i mai învinovăți cu cele mai grele cuvinte pe domnul Fouquet şi pe La Vallière; căzu din furie în deznădejde, şi din deznădejde în amorțeală. După ce se zbătu şi se răsuci timp de câteva clipe în pat, brațele îi recăzură moleşite de-a lungul trupului. Capul i se îngropa în perna de dantelă, picioarele îi zvâcniră

obosite, străbătute de uşoare contracţii musculare, din piept nu-i mai ieşiră decât rare suspine.

Zeul Morfeu, ce domnea ca suveran în această cameră căreia îi dăduse numele său, şi prin care Ludovic îşi rotea ochii încărcaţi de mânie şi înroşiţi de lacrimi, zeul Morfeu aruncă asupra lui macii de care braţele îi erau încărcate, în aşa fel că regele îşi închise încetişor pleoapele şi adormi. Atunci i se păru, aşa cum se întâmplă adesea în primele clipe, când somnul e atât de dulce şi de potolit şi când el ridică trupul deasupra culcuşului, iar sufletul deasupra pământului, i se păru că zeul Morfeu, zugrăvit pe tavan, îi privea cu nişte ochi foarte omeneşti; că ceva lucea si se mişca pe bolta odăii; că roiurile de vise sinistre, retrăgându-se o clipă, lăsau să se vadă un chip de om, cu mâna dusa la gură, într-o atitudine de meditaţie contemplativă. Şi, lucru ciudat, omul acesta semăna atât de bine cu regele, încât Ludovic crezu că-şi vede propriul său chip răsfrânt într-o oglindă. Atât doar că acel chip era cernit de un simţământ de adâncă milă. Apoi i se păru că bolta se dă încetul cu încetul la o parte, scăpându-i de sub privire, şi că imaginile şi scenele pictate de Le Brun se întunecau şi se îndepărtau treptat. O clătinare uşoară, egală, cadenţată, asemenea unui vas ce se scufundă sub valuri, înlocui poziţia nemişcată a patului. Regele visa, fără îndoială, şi în acest vis coroana de aur, de sub care se desfăceau faldurii perdelelor, se îndepărta o dată cu bolta de care rămânea atârnată, în aşa fel că îngerul înaripat, ce susţinea cu cele două mâini ale sale această coroană, părea că-l strigă în zadar pe rege, care se pierdea tot mai departe de ea.

Patul se scufunda mereu. Ludovic, cu ochii deschişi, se lăsă învăluit de această halucinaţie cumplită. În sfârşit, lumina din camera regală întunecându-se cu totul, ceva rece,

posomorât, de neînțeles, năpădi întreaga încăpere. Nu se mai zăreau nici picturi, nici zugrăveli de aur, nici perdele de catifea, ci numai pereți de un cenuşiu murdar, pe care umbrele se îngroşați din ce în ce mai mult. Totuşi, patul se afunda necontenit şi, după un minut, care i se păru regelui un veac, atinse un strat de aer negru şi înghețat. Acolo se opri. Regele nu mai vedea lumina din camera lui decât aşa cum, din fundul unui puț, se zăreşte lumina zilei. "Am avut un vis groaznic! gândi el. Ar trebui să mă trezesc. Da, să mă trezesc!"

Oricine a trecut prin starea zugrăvită de noi aici; nu e nimeni care, în mijlocul unui coşmar înăbuşitor, să nu-şi fi zis, grație acelei luminițe ce veghează în fundul creierului, dând toată lumina omenească s-a stins, nu e nimeni care să nu-şi fi zis: "Nu e nimic, visez!" Era ceea ce îşi spunea şi Ludovic al XIV-lea; dar la cuvintele: "Da, să mă trezesc!" îşi dădu seama nu numai că era treaz, dar că stătea cu ochii deschişi. Atunci şi-i roti repede în jur.

În dreapta şi în stânga lui se aflau doi bărbați înarmați, înfăşurați, fiecare, în câte o mantie lungă şi cu fețele ascunse sub măşti. Unul din aceşti bărbați ținea în mână o mică lampă, a cărei lucire roşiatică lumina cel mai trist tablou pe care-l poate întrezări un rege.

Ludovic îşi spuse că visul său continua şi că, pentru a-i pune capăt, era destul să-şi mişte brațul, ori să facă să i se audă glasul. Sări jos din pat şi simți sub tălpi un pământ jilav. Atunci, adresându-se bărbatului care ținea lampa, îi zise:

— Ce-i asta, domnule, şi cine a pus la cale această glumă?

— Nu e câtuşi de puțin o glumă – răspunse cu un glas surd acela dintre cei doi mascați care ținea în mână lampa.

— Sunteți oamenii domnului Fouquet? întrebă regele puțin buimăcit.

— N-are importanță ai cui suntem! răspunse fantoma. Eşti în mâna noastră, iată totul.

Regele, mai mult iritat decât intimidat, se întoarse către a doua mască.

— Dacă e vorba de vreo poznă – zise el – îi veți spune domnului Fouquet că o găsesc nelalocul ei, şi ordon să înceteze.

Această a doua mască, spre care se întorsese regele, era un bărbat foarte înalt şi cu un volum foarte mare. Stătea drept şi nemişcat, întocmai ca un bloc de marmură.

— Ei bine – adăugă regele bătând din picior – nu-mi răspundeți nimic?

— Nu-ți răspundem, micul meu domn – rosti uriaşul cu o voce de stentor – întrucât n-avem ce să-ți răspundem, decât că eşti primul *supărăcios* şi că domnul Coquelin de Volière a uitat să te treacă printre ai lui...

— Dar, mă rog, ce vreți cu mine? strigă Ludovic, încrucişându-şi furios brațele la piept.

— O să afli ceva mai târziu – răspunse purtătorul lămpii.

— Până atunci, unde mă aflu?

— Priveşte!

Ludovic privi într-adevăr; dar, la lumina lămpii pe care o ridică omul mascat, nu zări decât nişte pereți umezi, pe care străluceau ici şi colo dâre argintii de melci.

— Oh, oh! O temniță? zise regele.

— Nu, o subterană.

— Care duce...?

— Binevoieşte şi ne urmează.

— Nu mă voi mişca de aici! strigă regele.

— Dacă faci pe îndărătnicul, tinere prieten – răspunse cel mai voinic dintre cei doi bărbați – te voi lua pe sus, te voi înfăşură într-o mantie şi, dacă te vei înăbuşi în ea, pe legea mea, cu atât mai rău pentru dumneata!

Şi, spunând aceste cuvinte, cel care le rostise scoase de sub mantia cu care îl amenința pe rege un braț pe care Milon din Crotona ar fi fost fericit să-l aibă în ziua când îi veni nefericita idee de a frânge ultimul său stejar.

Regele se temu de o violență; înțelegea că aceşti doi oameni, în puterea cărora se găsea, nu merseseră ei atât de departe ca să dea acum înapoi, şi, ca atare, vor duce treaba până la capăt. Clătină din cap.

— Se pare că am căzut în mâinile a doi ucigaşi – zise el. Să mergem!

Nici unul dintre cei doi oameni nu răspunse la aceste cuvinte. Cel care ținea lampa porni înainte; regele îl urmă; a doua mască venea după ei. Străbătură astfel o galerie lungă şi întortocheată, brăzdată de atâtea scări, cum nu se găsesc decât în misterioasele şi întunecatele palate ale Anei Radcliffe. După toate aceste cotituri, de-a lungul cărora regele auzi de mai multe ori vâjâituri de ape deasupra capului său, ajunseră în sfârşit la un coridor ce se termina cu o uşă de fier. Bărbatul cu lampa deschise această uşă cu cheile pe care le purta la cingătoarea sa, unde, în timpul mersului, regele le auzise mereu zornăind.

Când uşa se deschise, lăsându-i să iasă la aer curat, Ludovic recunoscu acele miresme plăcute ce se desprind din copaci după o zi călduroasă de vară. O clipă, se opri şovăind; dar voinicul paznic ce venea în urma lui îl împinse afară din subterană.

— Întreb încă o dată – zise regele întorcându-se către cel ce cuteza să săvârşească această faptă neîngăduită, de a-şi

atinge suveranul – ce aveți de gând să faceți cu regele Franței?

— Încearcă să nu mai pui această întrebare – răspunse omul cu lampa pe un ton ce nu îngăduia nici un fel de replică, întocmai ca faimoasele porunci ale regelui Minos.

— Ar trebui să fii aspru pedepsit pentru vorba pe care ai rostit-o acum – adăugă uriaşul stingând lumina pe care i-o trecuse tovarăşului lui – dar regele nostru e un om prea cumsecade.

Ludovic, la această amenințare, făcu o mişcare atât de bruscă, încât s-ar fi putut crede că încerca să fugă; însă brațul uriaşului îi căzu greu pe umăr şi-l țintui locului.

— Dar, în sfârşit, unde mergem? întrebă regele iarăşi.

— Vino – răspunse primul dintre cei doi oameni, cu un fel de respect, conducându-şi prizonierul către o trăsură ce părea să aştepte afară.

Această trăsură era ascunsă în întregime în frunziş. Doi cai, având piedici la picioare, erau legați, de căpestre, de ramurile mai joase ale unui stejar falnic.

— Urcă – zise acelaşi bărbat deschizând uşa trăsurii şi coborând scara.

Regele se supuse, se aşeză în fundul caleştii, a cărei uşă căptuşită şi prevărută cu zăvor se închise numaidecât în urma lui şi a însoțitorului său. Cât despre uriaş, el desfăcu piedicile şi legăturile cailor, îi înhămă el însuşi, apoi se urcă pe capră, unde nu se afla nimeni. Trăsura porni îndată la trap, apucă pe drumul Parisului, şi în pădurea Senari găsi alți doi cai legați de copaci, ca şi cei dintâi. Omul de pe capră schimbă caii şi continuă în goană drumul spre Paris, unde ajunseră pe la ceasurile trei dimineața. Echipajul străbătu cartierul Saint-Antoine şi, după ce strigă către santinelă: "Din ordinul regelui!", vizitiul mână caii în incinta circulară a

Bastiliei, îndreptându-se spre curtea Guvernământului. Acolo, caii se opriră, alibi de spumă, lângă treptele peronului. Un sergent de gardă alergă înaintea trăsurii.

— Să fie trezit domnul guvernator – zise vizitiul cu un glas tunător.

În afară de acest glas, ce s-ar fi putut auzi tocmai de la intrarea în cartierul Saint-Antoine, totul era liniştit, atât în trăsură, cât şi în fortăreață. Zece minute mai târziu, domnul Baisemeaux apăru în pragul uşii, în halat de casă.

— Ce s-a mai întâmplat – întrebă el – şi pe cine-mi mai aduceți acolo?

Omul cu lampa deschise portița trăsurii şi-i şopti două cuvinte vizitiului. Acesta se dădu repede jos de pe capră, luă o muschetă pe care o ținuse la picioarele lui şi îndreptă țeava armei către pieptul prizonierului.

— Şi trage, dacă vorbeşte! adăugă cu glas tare omul care cobora din trăsură.

— Bine! răspunse celălalt, fără să mai ceară altă lămurire.

După ce dădu această dispoziție, conducătorul regelui urcă treptele la capătul cărora aştepta guvernatorul.

— Domnul d'Herblay! exclamă acesta.

— Sst! făcu Aramis. Să intrăm la dumneata.

— Oh, Doamne! Şi pe cine mi-aduci la ora asta?

— O greşeală, dragă domnule Baisemeaux – răspunse în linişte Aramis. Se pare că alaltăieri dumneata ai avut dreptate.

— În ce privință? întrebă guvernatorul.

— Eh, în privința ordinului acela de punere în libertate, dragul meu.

— Explică-mi, domnule... nu, monseniore – bâigui guvernatorul, năpădit în acelaşi timp şi de surprindere şi de spaimă.

— E foarte simplu: îți aminteşti, dragă domnule Baisemeaux, că ți s-a trimis un ordin de punere în libertate?

— Da, pentru Marchiali.

— Ei bine, am crezut amândoi că era pentru Marchiali, nu-i aşa?

— Fără îndoială. Totuşi, aduceți-vă aminte că eu aveam îndoieli, că nu voiam, că dumneavoastră m-ați constrâns.

— Oh, ce vorbă rosteşti, dragă Baisemeaux!... Te-am îndemnat, atâta tot.

— Îndemnat, da; m-ați îndemnat să vi-l dau, şi dumneavoastră l-ați luat cu trăsura.

— Ei bine, dragul meu Baisemeaux, a fost o greşeală. Lucrul s-a dovedit la minister, astfel că îți aduc un ordin al regelui pentru a-l pune în libertate pe... Seldon, diavolul acela de scoțian, ştii?

— Seldon? Sunteți sigur, cel puțin acum?...

— Drace! Citeşte cu ochii dumitale – zise Aramis înmânându-i ordinul.

— Dar – rosti Baisemeaux – acest ordin e acela care mi-a mai trecut o dată prin mâini!

— Adevărat?

— E acelaşi pe care v-am spus că-l văzusem alaltăieri seară. La naiba, îl recunosc după pata de cerneală!

— Nu ştiu dacă e acelaşi; fapt este că ți-l aduc.

— Şi-atunci celălalt?

— Care celălalt?

— Marchiali?

— Ți-l predau din nou.

— Dar asta nu e de ajuns. Ca să-l primesc, îmi trebuie un alt ordin.

— Nu spune asemenea lucru, dragul meu Baisemeaux; vorbeşti ca un copil! Unde e ordinul pe care l-ai primit cu

privire la Marchiali?

Baisemeaux alergă la dulapul său şi scoase de acolo ordinul. Aramis i-l smulse din mână, îl rupse tacticos în patru bucăți, apropie bucățile de lampă şi le arse.

— Dar ce faceți? strigă Baisemeaux cuprins de groază.

— Judecă puțin situația, dragul meu guvernator – zise Aramis cu calmul lui netulburat – şi ai să vezi cât e de simplu. Acum nu mai ai nici un ordin care să ceară ieşirea lui Marchiali de aici.

— Oh, Doamne, nu! Sunt un om pierdut!

— Nicidecum, întrucât ți-l aduc înapoi pe Marchiali. Şi din moment ce ți-l aduc înapoi, e ca şi cum nici n-ar fi ieşit.

— Ah! făcu guvernatorul năucit.

— De bună seamă. Ai să-l închizi din nou, fără a pierde o clipă.

— Cred şi eu!

— Şi ai să mi-l dai pe acest Seldon, pe care noul ordin îl pune în libertate. În felul acesta, contabilitatea dumitale e în regulă. Pricepi?

— Eu... eu..

— Ai priceput – zise Aramis. Foarte bine!

Baisemeaux îşi împreună mâinile a implorare.

— Dar, pentru ce, spuneți, după ce l-ați luat pe Marchiali, mi-l aduceți acum înapoi? strigă nenorocitul guvernator, cuprins de o adâncă îndurerare şi totodată de o mare milă.

— Pentru un prieten ca dumneata – zise Aramis – pentru un slujitor ca dumneata, nu mai am secrete. Şi episcopul îşi apropie gura de urechea lui Baisemeaux. Ştii – adăugă el în şoaptă – ce asemănare e între acest nenorocit şi...?

— Şi regele; da.

— Ei bine, primul lucru pe care l-a făcut Marchiali văzându-se în libertate a fost să susțină, ia ghici ce?

— Gum vrei să ghicesc eu ce-a făcut dumnealui?

— Să susțină că el e regele Franței.

— Oh, nenorocitul! exclamă Baisemeaux.

— Pentru asta s-a îmbrăcat în haine la fel cu acelea ale regelui şi a vrut să fie uzurpator.

— Cerule îndurător!

— Iată de ce ți-l aduc înapoi, dragă prietene. E nebun şi-şi arată nebunia față de toată lumea.

— Ce-i de făcut, atunci?

— Foarte simplu: nu-l lăsa să stea de vorbă cu nimeni. Înțelegi că, de îndată ce nebunia lui a ajuns la urechile regelui, căruia i-a fost milă de nenorocirea lui şi care s-a văzut răsplătit pentru bunătatea sa cu o neagră ingratitudine, regele s-a făcut foc de mânie. De aceea, acum, ia bine aminte de asta, dragă domnule Baisemeaux, căci te priveşte direct, de aceea, acum, vor fi pedepsiți cu moartea toți cei ce-l vor lăsa să stea de vorbă cu altcineva în afară de mine, sau de regele în persoană. Mă auzi, Baisemeaux, pedeapsa cu moartea!

— Dacă aud, la dracu!

— Iar acum, coboară şi du-l înapoi în celula lui pe nenorocitul ăsta, dacă nu vrei cumva să-l chemi aici, sus.

— La ce bun?

— Da, e mai bine să-l închizi numaidecât, nu-i aşa?

— Drace, se-nțelege!

— Ei bine, atunci haide!

Baisemeaux puse să se bată toba şi să sune clopotul care dădea de veste că toată lumea trebuia să intre înăuntru pentru a nu da cu ochii de un deținut misterios. Apoi, după ce toate trecerile deveniră pustii, se duse la trăsură să ia în primire prizonierul, pe care Porthos, credincios consemnului, îl ținea necontenit cu țeava muschetei înfiptă în grumajii lui.

— Ah, iată-te, nenorocitule! se răsti Baisemeaux în faţa regelui. Aşa-ţi trebuie! Aşa-ţi trebuie!

Şi numaidecât, spunându-i regelui să coboare din trăsură, îl conduse, însoţit de Porthos, care nu-şi scosese masca, şi de Aramis, care şi-o pusese din nou pe a lui, la al doilea Bertaudière şi-i deschise uşa odăii unde, timp de şase ani, gemuse Filip.

Regele intră în celulă fără să rostească o vorbă. Era palid şi înspăimântat. Baisemeaux închise uşa în urma lui, răsuci de două ori cheia în broască şi, întorcându-se către Aramis, zise încet:

— Pe legea mea, e adevărat că seamănă cu regele, totuşi, nu chiar atât cât mi-aţi spus dumneavoastră.

— În aşa fel că – vorbi Aramis – dumneata nu te-ai fi păcălit luându-l pe unul drept altul, nu-i aşa?

— Ei, cum s-ar putea oare?

— Eşti un om minunat, dragul meu Baisemeaux – adăugă episcopul. Acum, pune-l în libertate pe Seldon.

— Aşa-i, uitasem... Mă duc să dau ordin.

— Lasă mâine, ai destul timp.

— Mâine? Nu, nu, chiar acum. Ferească-mă sfântul să mai stau pe gânduri o secundă!

— Atunci, fă-ţi datoria dumitale; eu mă duc la ale mele. Dar ne-am înţeles, da?

— Ce să ne înţelegem?

— Că nimeni nu va intra la deţinut decât cu un ordin al regelui, ordin pe care ţi-l voi aduce eu însumi.

— S-a înţeles. Adio, monseniore!

Aramis se întoarse la însoţitorul lui.

— Haide, prietene Porthos, la Vaux. Şi cât mai repede!

— Te simţi mai uşor când ţi-ai slujit cu credinţă regele şi, slujindu-l pe el, ai scăpat ţara de primejdii – zise Porthos. Caii

nu mai au nici o povară. Să pornim.

Şi trăsura, uşurată de un prizonier care, într-adevăr, i se părea destul de greu lui Aramis, trecu peste podul mobil al Bastiliei, care se ridică din nou în urma ei.

XXI

O NOAPTE LA BASTILIA

Suferința în lumea aceasta e împărțită pe măsura puterilor omului. Nu vrem să spunem că Dumnezeu cântăreşte totdeauna după tăria făpturii sale chinul ce i-l hărăzeşte să-l îndure; asta n-ar fi întru totul adevărat, deoarece Dumnezeu a mai lăsat pe lume moartea, care e adesea singurul refugiu al sufletelor prea aspru osândite în temnița trupului. Suferința e dată pe măsura puterilor omeneşti, adică, în fața aceluiaşi rău, cel slab suferă mai mult decât cel tare. Dar, din ce elemente e alcătuită această putere omenească? Nu cumva din încercări, din obişnuință, din experiență? Iată ceea ce nu ne vom da osteneala să demonstrăm; e o axiomă atât în ce priveşte spiritul, cât şi în ce priveşte trupul.

Când tânărul rege, buimăcit, zdrobit, se văzu întemnițat, într-una din încăperile Bastiliei, îşi închipui mai întâi că moartea e asemenea unui somn, că îşi are şi ea visurile ei, că patul se prăbuşise în lespedea odăii de la Vaux, ca moartea îl urmase şi că, urmându-şi visul său de rege, Ludovic al XIV-lea, răposat, visa una din acele grozăvii, cu neputință de trăit în viață, care se numesc detronarea, întemnițarea şi insulta adusă unui rege altădată atotputernic.

A fi martor, fantomă pipăibilă, la cumplita lui suferință, a pluti într-un mister de nepătruns, între ceea ce este şi ceea ce pare să fie, a vedea totul, a auzi totul, fără a încurca nici unul din aceste amănunte ale agoniei, nu era, îşi spunea regele, un

supliciu cu atât mai înspăimântător, cu cât putea să fie veşnic?

— Oare asta să se numească eternitate, infern? murmură Ludovic al XIV-lea în clipa când uşa se închise în urma lui, împinsă de însuşi Baisemeaux.

Nici nu căuta să privească în jurul său, şi, în această cameră, rezemat de un perete ca toți pereții, se lăsă adâncit în cumplita supoziție a morții lui, închizând ochii pentru a se cruța să vadă ceva poate şi mai îngrozitor încă.

— Cum am murit oare? se întrebă el pe jumătate înnebunit. Nu cumva patul acela a fost scufundat prin vreun vicleşug oarecare? Dar nu, nu-mi aduc aminte de nici o lovitură, de nici o zdruncinare... Nu voi fi fost oare otrăvit la masă, sau cu fumul de lumânări, la fel ca Jeanne d'Albert, străbunica mea?

Deodată, răceala odăii căzu ca o mantie pe umerii lui Ludovic.

— L-am văzut – îşi zise el – pe tatăl meu mort, întins pe patul său, în costumul regal. I-am văzut chipul palid, atât de liniştit şi atât de uşurat; şi mâinile lui atât de îndemânatice, devenite nesimțitoare; şi picioarele acelea înțepenite; toate acestea nu arătau a fi un somn încărcat de vise. Şi totuşi, cine ştie câte vise îi trimitea Dumnezeu acestui mort!... Acestui mort pe care atâția alții l-au precedat, aruncați de el în noaptea cea veşnică!... Nu, acest rege era încă rege; trona încă pe patul acela funebru, ca în jilțul său de catifea. Nu pierduse nimic din măreția lui. Dumnezeu, care nu-l pedepsise pe el, nu mă poate pedepsi pe mine, care n-am făcut nimic.

Un zgomot ciudat atrase deodată atenția tânărului. Întoarse ochii şi văzu deasupra căminului, la picioarele unui Crist zugrăvit grosolan în frescă, un şobolan de o mărime

îngrozitoare, rontăind un coltuc de pâine uscată, aţintindu-şi asupra noului oaspe al încăperii o privire înţelegătoare şi plină de curiozitate. Regele se sperie; fu cuprins de scârbă; se retrase spre uşă, scoţând un ţipăt ascuţit. Şi ca şi cum i-ar fi trebuit acest strigăt, scăpat din pieptul său, pentru a se recunoaşte pe el însuşi, Ludovic se regăsi viu, cu judecata întreagă, cu puterea lui firească de înţelegere.

— Prizonier! exclamă el. Eu, eu prizonier!

Căută cu ochii un clopoţel, ca să sune.

— Nu se află clopoţele la Bastilia – îşi spuse el – şi eu sunt închis la Bastilia. Dar cum am fost făcut prizonier? E o conspiraţie a domnului Fouquet, de bună seamă. Am fost atras la Vaux într-o cursă. Domnul Fouquet nu poate fi singur în această afacere. Agentul lui... glasul acela... era domnul d'Herblay; l-am recunoscut. Colbert avea dreptate. Dar ce vrea Fouquet? Să domnească în locul meu? Cu neputinţă! Cine ştie?... gândi regele posomorât. Fratele meu, ducele de Orléans, unelteşte poate împotriva mea, aşa cum toată viaţa lui unchiul meu a uneltit împotriva tatălui meu. Dar regina? Dar mama? Dar La Vallière? Oh, La Vallière! Va fi dată pe mâna DOAMNEI. Biata copilă! Da, asta e, o vor fi închis, aşa cum m-au închis şi pe mine.

Suntem pentru totdeauna despărţiţi!

Şi, numai la acest gând al despărţirii, îndrăgostitul izbucni în suspine, în vaiete, în răcnete.

— E un guvernator aici – continuă regele cu furie. Îi voi vorbi. Să-l strig.

Strigă. Dar nici un glas nu răspunse la al său. Apucă scaunul şi începu să izbească tare cu el în uşa masivă de stejar. Lemnul răsună în lemn, stârnind ecouri lugubre în adâncimile gangului; dar nici o făptură care să răspundă, nici una. Era pentru rege o nouă dovadă despre cât de puţină

stimă i se arăta lui la Bastilia. Atunci, după ce-i trecu prima furie, zărind o fereastră zăbrelită, prin care pătrundea un romb de lumină purpurie ce trebuia să fie vestirea zorilor, Ludovic se porni să strige, mai încet la început, apoi din toate puterile. Nu se găsi nimeni să-i răspundă. Douăzeci de alte încercări, făcute rând pe rând, nu avură mai mulți sorți de izbândă.

Sângele începea să-i clocotească în vine, tâmplele să-i zvâcnească. Această fire, obişnuită să poruncească, tremura de ciudă în fața unei asemenea nesupuneri. Încetul cu încetul, mânia îi spori. Deținutul sfărâmă scaunul, prea greu pentru mâinile lui, şi se sluji de sfărâmătură ca de un berbece pentru a lovi în uşă. Izbea aşa de tare şi aşa de des, încât sudoarea începu să-i curgă pe frunte. Zgomotul deveni asurzitor şi neîntrerupt. Câteva strigăte înăbuşite îi răspundeau ici şi colo. Zarva asta avu asupra regelui un efect ciudat. Se opri s-o asculte. Erau vocile deținuților, altădată victimele lui, acum tovarăşii săi. Aceste voci se strecurau ca nişte aburi prin grosimea duşumelelor, prin zidurile întunecate. Se răzvrăteau împotriva celui ce le tulbura liniştea, aşa cum, fără îndoială, suspinele şi lacrimile lor îl blestemau pe cel ce-i trimisese la închisoare. După ce le răpise libertatea atâtor oameni, regele venea acum în mijlocul lor să le sperie şi somnul. Acest gând era gata să-l înnebunească de-a binelea. Îl făcu să-şi îndoiască puterile, sau mai degrabă voința, însetată să capete o desluşire sau o încheiere. Frântura de scaun reintră în funcțiune. După un ceas, Ludovic auzi ceva pe coridor, dincolo de uşă, şi o izbitură puternică, dată în aceeaşi uşă, le curmă pe ale sale.

— Hei, ce, ai înnebunit? strigă o voce aspră şi grosolană. Ce te-a apucat în dimineața asta?

"În dimineața asta?" gândi regele deodată. Apoi, binevoitor, întrebă:

— Domnule, eşti cumva guvernatorul Bastiliei?

— Drăguțule, te-ai scrântit la creier – răspunse glasul – dar ăsta nu-i un motiv să faci atâta tărăboi. Potoleşte-te, lua-te-ar dracu!

— Eşti guvernatorul? întrebă regele încă o dată.

Se auzi o uşă închizându-se. Temnicerul plecă fără a catadicsi să mai spună măcar o vorbă.

Când regele îşi dădu seama că celălalt plecase, furia lui nu mai cunoscu margini. Ager ca un tigru, sări de la masă la fereastră şi începu să zgâlțâie zăbrelele. Sparse un geam ale cărui cioburi căzură, cu un zăngănit prelung, pe caldarâmul curții. Strigă până răguşi: "Guvernatorul! Guvernatorul!" Această izbucnire ținu un ceas, şi fu un adevărat acces de turbare. Cu părul răvăşit, încleiat pe frunte, cu hainele sfâşiate şi mânjite de var, cu cămaşa zdrențuită, regele nu se potoli decât la capătul puterilor sale, şi abia atunci înțelese cât de groase şi de nemiloase erau acele ziduri, cât de nepătruns acel ciment, pe care nici o încercare nu-l putea străpunge, decât numai aceea a timpului, având ca unealtă deznădejdea. Îşi sprijini fruntea de uşă şi îşi lăsă inima să se liniştească încetul cu încetul; o zbatere mai mult ar fi făcut-o să plesnească.

— Are să vină – îşi zise el – momentul când mi se va aduce hrana ce se dă tuturor deținuților. Atunci voi vedea pe cineva, voi vorbi, mi se va răspunde.

Şi regele încercă să-şi aducă aminte la ce oră li se aducea prima mâncare deținuților de la Bastilia. Nu cunoştea nici măcar acest amănunt. Fu pentru el o nouă lovitură de pumnal, surdă şi crudă, această remuşcare de a fi trăit douăzeci şi cinci de ani, rege şi fericit, fără să se fi gândit la

tot ceea ce suferea un nenorocit căruia i se lua pe nedrept libertatea. Regele se înroşi de ruşine. Simțea că Dumnezeu, îngăduind această groaznică umilință, nu făcea decât să abată asupra unui om chinurile pe care acest om le aruncase asupra atâtor altora. Nimic nu putea fi mai potrivit pentru a reîntoarce la credință un suflet zdrobit de durere. Dar Ludovic nu îndrăzni să îngenuncheze spre a se ruga lui Dumnezeu, spre a-i cere să pună capăt încercărilor sale.

— Dumnezeu ştie ce face – zise el – Dumnezeu are dreptate. Ar fi o laşitate din partea mea să-i cer lui Dumnezeu ceea ce eu însumi am refuzat adesea semenilor mei.

Aici ajunsese cu gândurile, mai bine zis cu agonia lui, când acelaşi zgomot se făcu auzit dincolo de uşă, urmat de astă dată de un zornăit de chei şi de scrâşnetul zăvoarelor răsucite în broaştele uşii. Regele făcu o săritură înainte, pentru a se apropia de cel care avea să intre; dar, deodată, gândindu-ise că aceasta era o mişcare nepotrivită cu rangul de rege, se opri, luă o înfățişare nobilă şi calmă, ceea ce era uşor pentru ei, şi aşteptă, cu spatele la fereastră, căutând să-şi ascundă tulburarea în fața privirilor noului venit. Dar nu era decât un temnicer însărcinat să-i aducă un coşuleț încărcat cu merinde.

Regele se uită la acest om cu nelinişte; aştepta ca el să-i vorbească, să-i spună ceva.

— Ah – zise omul – ai sfărâmat scaunul, nu m-am înşelat. Se vede treaba că ai turbat de tot!

— Domnule – îi spuse regele – ia seama la cele ce vorbeşti; e spre marele dumitale bine.

Temnicerul lăsă coşulețul pe masă, apoi, măsurându-l pe cel ce i se adresa astfel, zise cu surprindere:

— Ce-ai zis?

— Anunță-l pe guvernator să vină la mine – adăugă regele cu noblețe.

— Ascultă, fătul meu – zise temnicerul – ai fost până acum băiat cuminte; nebunia însă te face rău, şi vreau să te încunoştinţez de un lucru: ai sfărâmat scaunul şi ai făcut tărăboi; ăsta e un delict care se pedepseşte cu carcera. Făgăduieşte-mi că n-ai să mai repeți, şi nu-i voi spune nimic guvernatorului.

— Vreau să-l văd pe guvernator – răspunse regele fără să se sinchisească.

— Te va băga la carceră, ia seama.

— Vreau! Înțelegi?

— Ah, iată că ți se tulbură privirea. Bun, am să-ți iau cuțitul.

Şi temnicerul făcu ceea ce spusese, apoi închise uşa şi plecă, lăsându-l pe rege mai uluit, mai nenorocit, şi mai singur ca oricând. În zadar reîncepu el să bată cu frântura de scaun în uşă; în zadar aruncă pe fereastră mâncarea şi blidele; nimeni nu-i mai răspundea nimic.

Două ceasuri mai târziu, nu mai era un rege, un gentilom, un om, un creier; era un nebun care-şi rupea unghiile în lemnul uşii, care încerca să smulgă scândurile din duşumea, scoțând nişte țipete atât de îngrozitoare, încât bătrâna Bastilie părea că tremură din temelii din pricină că îndrăznise să se întoarcă împotriva stăpânului ei. Cât despre guvernator, lui nici nu-i păsa. Temnicerul şi paznicii îi dădură raportul; dar la ce bun? Nebunii nu erau oare – ceva obişnuit în fortăreață, iar zidurile nu erau mai tari decât nebunii? Domnul Baisemeaux, pătruns de tot ceea ce-i spusese Aramis, şi ştiindu-se în regulă cu ordinul primit de la rege, nu voia decât un lucru, ca nebunul Marchiali să fie atât de

nebun, încât să se spânzure de baldachinul lui sau de o vergea de la fereastră.

Într-adevăr, acest deținut nu-i aducea nici un folos şi-l stingherea mai mult decât s-ar fi cuvenit. Toate încurcăturile astea cu Seldon şi Marchiali, cu punerea în libertate şi întemițarea din nou, cu asemănarea aceea ciudată, ar avea un sfârşit cum nu se poate mai bine venit. Baisemeaux credea chiar a fi observat că aşa ceva nu i-ar displăcea prea mult aici domnului d'Herblay.

— Şi apoi, ce-i drept – îi spunea Baisemeaux majorului său – un deținut oarecare e destul de nenorocit că se fie închis; suferă prea mult ca să nu te milostiveşti de el, dorindu-i moartea; cu atât mai mult când acest deținut a înnebunit şi e în stare să muşte şi să facă tărăboi în Bastilia. Aşa că, pe legea mea, e o faptă milostivă să-i doreşti moartea; ar fi un lucru milostiv să-l ajuți să se stingă fără a se mai chinui.

Şi blândul guvernator ceru să i se aducă cel de-al doilea dejun.

XXII

UMBRA DOMNULUI FOUQUET

D'Artagnan, încă sub povara convorbirii pe care o avusese cu regele, se întreba dacă într-adevăr mai era cu mintea întreagă, dacă scena se petrecea într-adevăr la Vaux; dacă el, d'Artagnan, era cu adevărat căpitanul de muşchetari, iar dacă domnul Fouquet era proprietarul castelului în care Ludovic al XIV-lea fusese găzduit cu atâta cinste. Aceste reflecții nu erau însă ale unui om beat. Cu toate că, ce-i drept, se băuse zdravăn la Vaux. Vinurile domnului ministru fuseseră la înălțime în timpul serbării. Dar gasconul era un bărbat ce-şi păstra totdeauna capul limpede; el ştia, atingând doar oțelul spadei sale, să vadă în răceala acestui oțel îndemnurile

pentru marile chemări. «Poftim – îşi zise el părăsind apartamentul regal – iată-mă aruncat de istorie în destinele regelui şi în acele ale ministrului; se va scrie că domnul d'Artagnan, cadet din Gasconia, l-a luat de guler pe domnul Nicolas Fouquet, intendentul superior al finanțelor Franței. Urmaşii mei, dacă-i voi avea, îşi vor face un renume din această arestare, aşa cum domnii de Luynes şi-au zămislit faima cu zdrențele acelui biet mareşal d'Ancre. E vorba numai să îndeplinesc întocmai voința regelui. Oricine va putea să-i spună domnului Fouquet: "Spada dumitale, domnule!" Dar nu oricine va putea să-l înhațe fără ca cineva să strige. Cum să procedez, deci, pentru ca domnul intendent superior să treacă de la cea mai înaltă favoare la ultima dizgrație, pentru a-l face să vadă că Vaux se schimbă într-o temniță, pentru a-i da a înțelege că, după ce a gustat din tămâia lui Assuerus, va atârna în spânzurătoarea lui Aman, adică a lui Enguerrand de Marigny?» Aici fruntea lui d'Artagnan se întunecă de-ți făcea mai mare mila. Muşchetarul avea mustrări de cuget. A-l trimite astfel la moarte (căci, de bună seamă, Ludovic al XIV-lea îl ura pe domnul Fouquet), a-l trimite, spunem, astfel la moarte pe acela pe care l-ai socotit omul cel mai galanton era un adevărat caz de conştiință. "Mi se pare – îşi zise d'Artagnan – că, afară doar dacă nu sunt un nemernic, aş face mai bine să-l înştiințez pe domnul Fouquet despre gândul rău pe care i l-a pus regele. Dar, dacă trădez secretul stăpânului meu, înseamnă că sunt un nemernic şi un trădător, crimă pedepsită de legile militare, şi eu am văzut de douăzeci de ori până acum, în războaie, nenorociți care atârnau în lat pentru că făcuseră în mic ceea ce cugetul meu mă sfătuieşte să fac în mare. Nu, socot că un om înțelept trebuie să iasă din această încurcătură cu ceva mai multă dibăcie. Vorba e, sunt eu un om înțelept? E greu de presupus,

dat fiind că de patruzeci de ani am risipit atâta înțelepciune, încât, dacă mi-a mai rămas de un pistol, ar fi o adevărată fericire." D'Artagnan îşi luă capul în mâini, îşi smulse, fără să vrea, câteva fire din mustață şi adăugă: "Pentru care pricină să fi căzut oare domnul Fouquet în dizgrație? Pentru trei pricini: prima, pentru că nu-l iubeşte domnul Colbert; a doua, pentru că a vrut să se îndrăgostească de domnişoara de La Vallière; a treia, pentru că regele ține la domnul Colbert şi o iubeşte pe domnişoara de La Vallière. E un om pierdut! Dar să-i pun eu genunchiul în piept, eu, un om de omenie, când el e răpus de intrigile femeilor şi-ale slujbaşilor? Haidade! Dacă e primejdios, îl voi trânti la pământ; dacă nu e decât persecutat, voi vedea! Am ajuns la acest punct, şi nici regele, nici alt om nu mă va putea face să-mi schimb părerea. Dacă Athos ar fi aici, ar gândi ca şi mine. Aşa că, în loc să mă duc şi să-l iau cu forța pe domnul Fouquet, să-l leg burduf şi să-l închid, voi încerca să mă port cu el ca un om cumsecade. Vom sta de vorbă, se-nțelege; dar aşa cum se cuvine". Şi d'Artagnan, potrivindu-şi cu o mişcare aparte cureaua pe umăr, porni drept la domnul Fouquet, care, după ce-şi luase rămas bun de la doamne, se pregătea să se ducă la culcare şi să doarmă liniştit după toate triumfurile de peste zi.

Aerul era încă parfumat sau înăcrit, cum vreți, de mirosul focurilor de artificii. Lumânările îşi aruncau ultimele lor pâlpâiri, florile cădeau ofilite, desprinse din jerbe, ciorchinii de dansatori şi de curteni se destrămau, împrăştiindu-se prin saloane. În mijlocul prietenilor săi, care-l lăudau şi primeau laudele lui, ministrul abia îşi mai ținea ochii deschişi, de oboseală. Era dornic de odihnă, cădea frânt pe litiera laurilor culeşi după atâtea zile. S-ar fi zis că îşi încovoia capul sub greutatea noilor datorii pe care le făcuse în cinstea acestei serbări.

Domnul Fouquet se retrase în camera lui, surâzător şi pe jumătate amorțit. Nu mai auzea nimic, nu mai vedea nimic; patul îl atrăgea cu putere, îl vrăjea. Zeul Morfeu, stăpânul bolții zugrăvite de Le Brun, îşi întindea puterea sa şi asupra camerelor din jur, aruncându-şi macii lui şi asupra stăpânului casei.

Domnul Fouquet, aproape singur, tocmai intrase în mâinile valetului său de cameră, când domnul d'Artagnan apăru în pragul apartamentului său.

D'Artagnan nu izbutise niciodată să se demonetizeze la curte; cu toate că era văzut pretutindeni şi totdeauna, el făcea figură bună totdeauna şi pretutindeni. Este privilegiul anumitor firi, care se aseamănă prin asta cu fulgerele şi tunetele: toată lumea le cunoaşte, dar ivirea lor uimeşte de fiecare dată şi, când le simți apropierea, cea din urmă impresie crezi că este şi cea mai puternică.

— Iată! Domnul d'Artagnan? zise domnul Fouquet, a cărui manşetă din dreapta tocmai îi fusese scoasă de pe braț.

— Pentru a vă sluji – răspunse muşchetarul.

— Intră, dragă domnule d'Artagnan.

— Mulțumesc.

— Ai venit să-mi faci vreo critică asupra serbării? Dumneata eşti un spirit căruia nu-i scapă nimic.

— Oh, nu!

— Te supără serviciul?

— Câtuşi de puțin.

— Ți s-a dat poate o cameră care nu-ți place?

— Camera e minunată.

— Ei bine, îți mulțumesc că eşti atât de amabil, şi e rândul meu să-ți fiu îndatorat pentru cuvintele măgulitoare pe care mi le spui.

Ceea ce însemna, fără nici o îndoială: "Dragul meu d'Artagnan, du-te şi te culcă, ai patul dumitale, şi lasă-mă să fac şi eu acelaşi lucru".

D'Artagnan părea a nu înțelege.

— Vreți să vă culcați de pe-acum? îi spuse el ministrului.

— Da. Ai să-mi comunici ceva?

— Nimic, domnule, nimic. Şi o să dormiți aici?

— După cum vezi.

— Domnule, ați dat o serbare foarte frumoasă în cinstea regelui.

— Găseşti?

— Oh, superbă!

— Regele e mulțumit?

— Încântat.

— Te-a rugat cumva să-mi spui asta?

— N-ar alege un mesager atât de puțin vrednic ca mine, monseniore.

— Te înşeli, domnule d'Artagnan.

— Acesta e patul dumneavoastră?

— Da. Pentru ce-mi pui aoeastă întrebare? Eşti nemulțumit de-al dumitale?

— Trebuie să fiu sincer?

— Se înțelege că da.

— Ei bine, nu-s mulțumit.

Fouquet tresări.

— Domnule d'Artagnan – zise el – ia camera mea.

— Să vă lipsesc de ea pe dumneavoastră, monseniore? Niciodată!

— Ce-i de făcut, atunci?

— Îngăduiți-mi să împart camera cu dumneavoastră.

Fouquet se uită țintă la muşchetar.

— Ah, ah! făcu el. Vii de la rege?

— Ei bine, da, monseniore.

— Şi regele vrea să te ştie culcat în odaia mea?

— Monseniore...

— Foarte bine, domnule d'Artagnan, foarte bine. Dumneata eşti stăpân aici. Fie cum doreşti.

— Vă asigur, monseniore, că nu vreau să abuzez deloc...

Domnul Fouquet se adresă valetului de cameră:

— Lasă-ne singuri – zise el.

Valetul ieşi.

— Ai să-mi vorbeşti ceva, domnule? îl întrebă apoi pe d'Artagnan.

— Eu?

— Un om cu spiritul dumitale nu vine să-i vorbească unui om ca mine, la ora asta, fără motive grave.

— Nu mă întrebați nimic, vă rog.

— Dimpotrivă, ce vrei de la mine?

— Nimic, decât compania dumneavoastră.

— Să mergem în grădină – rosti deodată ministrul – în parc...

— Nu – răspunse cu însuflețire muşchetarul – nu!

— Pentru ce nu?

— Răcoarea de afară...

— Haide, mărturiseşte că vrei să mă arestezi – îi spuse ministrul căpitanului.

— Niciodată! rosti acesta.

— Atunci, mă supraveghezi?

— Pe onoarea mea, da, monseniore.

— Pe onoarea dumitale?... Asta-i altceva! Ah, sunt arestat în casa mea?

— Nu spuneți asta, vă rog!

— Dimpotrivă, o voi striga tare!

— Dacă veți striga, voi fi silit să vă impun tăcerea.

— Bun! Cu forța, la mine în casă? Ah, asta-i şi mai bună!

— Văd că nu ne înțelegem de fel. Uite, se află aici o masă de şah. Să jucăm, dacă vă face plăcere, monseniore.

— Domnule d'Artagnan, am căzut aşadar în dizgrație?

— Câtuşi de puțin, dar...

— Dar n-am voie să scap de sub ochii dumitale?

— Nu înțeleg nici un cuvânt din ceea ce-mi vorbiți, monseniore; şi, dacă doriți să mă retrag, spuneți-mi-o.

— Dragă domnule d'Artagnan, felul dumitale de a te purta are să mă facă să înnebunesc. Picam de somn, dumneata m-ai trezit.

— N-am să mi-o iert niciodată, şi, dacă voiți să rămân împăcat cu mine însumi...

— Ei bine?

— Ei bine, culcați-vă aici, în fața mea; voi fi foarte mulțumit.

— Mă ții sub pază?...

— Atunci plec.

— Nu te mai înțeleg deloc.

— Noapte bună, monseniore.

Şi d'Artagnan se prefăcu a se retrage. Domnul Fouquet alergă după el.

— N-am să mă culc – zise el. Îți vorbesc serios, şi fiindcă nu vrei să mă tratezi ca pe un om, fiindcă te joci astfel cu mine, am să te ațât ca pe un mistreț.

— Auzi colo! exclamă d'Artagnan, prefăcându-se că zâmbeşte.

— Poruncesc să mi se înhame caii şi plec la Paris – zise domnul Fouquet, încercând să răscolească inima căpitanului de muşchetari.

— Ah, dacă-i aşa, monseniore, se schimbă socoteala.

— Mă arestezi?

— Nu. Dar voi pleca împreună cu dumneavoastră.

— Asta-i prea de tot, domnule d'Artagnan! replică Fouquet pe un ton rece. Nu degeaba îți merge faima că eşti un om de duh şi un om isteț. Cu mine însă toate astea sunt de prisos. Fii scurt: fă-ți datoria. Pentru ce mă arestezi? Cu ce-am greşit?

— Oh, nu ştiu nimic cu ce-ați greşit; dar nu vă arestez...în astă-seară...

— Nu astă-seară! strigă Fouquet pălind. Dar mâine?

— Oh, azi nu e mâine, monseniore. Poate spune cineva ce va fi a doua zi?

— Haide, haide repede, căpitane, lasă-mă să vorbesc cu domnul d'Herblay!

— Din păcate, aşa ceva e cu neputință, monseniore. Am ordin să veghez ca să nu staţi de vorbă cu nimeni.

— Nici cu domnul d'Harblay, căpitane, cu prietenul dumitale?

— Monseniore, dar dacă domnul d'Herblay, prietenul meu, ar fi singurul cu care nu vă pot îngădui să staţi de vorbă?

Fouquet se înroşi, apoi, luând un aer de resemnare:

— Domnule – zise el – ai dreptate; primesc o lecție pe care n-ar fi trebuit s-o provoc. Omul căzut nu mai are dreptul la nimic, nici chiar din partea acelora pe care i-a îmbogățit, cu atât mai puțin a acelora cărora n-a avut fericirea să le facă vreodată vreun bine.

— Monseniore!

— Ai dreptate, domnule d'Artagnan; dumneata ai fost totdeauna față de mine într-o situație favorabilă, în situația ce i se potriveşte omului sortit să mă aresteze. Dumneata nu mi-ai cerut niciodată nimic.

— Monseniore – răspunse gasconul mişcat de această durere grăitoare şi nobilă – vreți să-mi dați cuvântul dumneavoastră de om cinstit că nu veți ieşi din această cameră?

— La ce bun, dragă domnule d'Artagnan, de vreme ce dumneata mă ții sub pază? Ți-e teamă oare că am să mă împotrivesc celei mai falnice spade din regat?

— Nu despre asta e vorba, monseniore; mă duc însă să vi-l caut pe domnul d'Herblay şi, prin urmare, am să vă las singur.

Fouquet scoase un strigăt de bucurie şi de surprindere.

— Să-l cauți pe domnul d'Herblay? Să mă laşi singur? zise el, încrucişându-şi brațele.

— Unde locuieşte domnul d'Herblay? În camera albastră?

— Da, prietene, da.

— Prietenul dumneavoastră! Vă mulțumesc pentru acest cuvânt, monseniore! Îmi dați astăzi ceea ce nu mi-ați dat altădată.

— Ah, mă salvezi!

— Îmi ajung zece minute ca să mă duc de aici până la camera albastră şi să mă şi întorc? întrebă d'Artagnan.

— Chiar şi mai puțin.

— Iar ca să-l trezesc pe Aramis, care doarme bine, atunci când doarme, şi să-l previn, mai pun încă cinci minute; deci, în total, voi lipsi un sfert de ceas. Acum, monseniore, îmi dați cuvântul că nu veți încerca în nici un fel să fugiți şi că la reîntoarcere vă voi regăsi aici?

— Ți-l dau, domnule! răspunse Fouquet strângând mâna muşchetarului cu o caldă recunoştință.

D'Artagnan dispăru. Fouquet îl privi cum se îndepărtează, aşteptă cu o vădită nerăbdare până când se închise uşa în urma lui, apoi, după ce uşa se închise, se repezi la cheile lui, descuie câteva sertare secrete, ascunse în mobile, căută în zadar anumite hârtii rămase, fără îndoială, la Saint-Mandé, şi pe care-i părea rău că nu le putea găsi aici; pe urmă, strângând în mare grabă mai multe scrisori, contracte, registre, făcu un teanc şi le dădu repede foc pe vatra de marmură a căminului, fără a-şi mai da osteneala să scoată dinăuntru ulcelele cu flori îngrămădite acolo. În sfârşit, după ce făcu toate acestea, ca un om care a scăpat dintr-o mare primejdie şi pe care puterile îl părăsesc de îndată ce această primejdie a fost înlăturată, se lăsă să cadă istovit într-un jilț.

D'Artagnan se reîntoarse şi-l găsi pe Fouquet în această poziție. Vrednicul muşchetar nu se îndoise nici o clipă că Fouquet, dându-şi cuvântul, nici nu se va gândi măcar să şi-l calce; dar îşi spuse că se va folosi de absența lui pentru a se scăpa de toate hârtiile, de toate însemnările, de toate contractele ce i-ar putea face şi mai gravă situația, şi aşa desul de grea, în care se găsea. De aceea, ridicând capul ca un câine care adulmecă vânatul, simți mirosul de fum pe care se aştepta să-l descopere în odaie, şi, descoperindu-l într-adevăr, făcu o mişcare din cap în semn de mulțumire.

La intrarea lui d'Artagnan, Fouquet, la rândul său, ridică fața spre el şi nici una din mişcările muşchetarului nu putu să-i scape. Apoi privirile celor doi bărbați se reîntâlniră; amândoi îşi dădură seama că se înțeleseseră fără să fi schimbat o singură vorbă.

— Ei bine – întrebă Fouquet cel dintâi – ce-i cu domnul d'Herblay?

— Pe legea mea, monseniore – răspunse d'Artagnan – se vede treaba că domnului d'Herblay îi plac plimbările nocturne şi s-a dus să facă, la lumina lunii, în parcul de la Vaux, versuri împreună cu vreunii din poeții dumneavoastră; căci nu l-am găsit în camera lui.

— Cum! Nu era la el? strigă Fouquet, care pierdea şi ultima speranță; căci, fără să ştie în ce fel putea să-l salveze episcopul de Vannes, îşi dădea seama că, în realitate, nu se putea aştepta la vreun sprijin decât din partea lui.

— Sau, dacă e în camera lui – continuă d'Artagnan – avut motivele lui să nu-mi răspundă.

— Dar n-ai strigat destul de tare ca să te audă, domnule?

— N-o să presupuneți, monseniore, că, după ce m-am depărtat de ordinul primit, care nu-mi îngăduie să vă părăsesc nici o clipă, n-o să presupuneți că aş fi atât de

nebun încât să trezesc toată casa şi să fiu văzut la uşa episcopului de Vannes, pentru a-i da prilejul domnului Colbert să constate că v-am lăsat răgazul să vă ardeți hârtiile!

— Hârtiile mele?

— Fără îndoială; aşa cel puțin aş fi făcut eu în locul dumneavoastră. Când mi se deschide o portiță, caut să profit de asta.

— Ei bine, da, mulțumesc; am profitat şi eu.

— Şi ați făcut foarte bine, la dracu! Fiecare om îşi are micile lui secrete, care nu-i privesc pe ceilalți. Dar să revenim la Aramis, monseniore.

— Ei bine, îți spun că poate ai strigat prea încet şi nu te va fi auzit.

— Oricât de încet l-ai striga pe Aramis, monseniore, el aude totdeauna când are interesul să audă. Repet ceea ce am spus: Aramis nu era în camera lui, monseniore, sau Aramis a avut, ca să nu răspundă la glasul meu, motive pe care eu nu le cunosc şi poate nici dumneavoastră nu le cunoaşteți, oricât de devotat om v-ar fi înălțimea sa monseniorul episcop de Vannes.

Fouquet scoase un oftat, se ridică, făcu de trei sau de patru ori înconjurul odăii şi sfârşi prin a se aşeza, cu o expresie de adâncă durere, pe magnificul său pat de catifea, împodobit cu cele mai splendide dantele.

D'Artagnan se uita la Fouquet cu un simțământ de adâncă milă.

— Am văzut cum au fost arestați mulți oameni în viața mea – zise muşchetarul cu melancolie. Am văzut cum a fost arestat domnul de Cinq-Mars, am văzut cum a fost arestat domnul de Chalais. Eram tânăr pe atunci. Am văzut cum a fost arestat domnul de Condé împreună cu prințişorii, cum a fost arestat domnul de Retz, sau domnul Broussel. Iertați-mă,

monseniore, e supărător s-o spun, dar dintre toți aceşti oameni, acela căruia îi semănați cel mai mult în momentul de față este cumsecadele Broussel. Puțin lipseşte ca să nu vă puneți, ca el, şervetul în portofel şi să vă ştergeți la gură cu hârtiile din sertare. La dracu, domnule Fouquet, un om ca dumneavoastră nu trebuie să pară atât de abătut! Dacă v-ar vedea prietenii!...

— Domnule d'Artagnan – răspunse ministrul cu un zâmbet plin de tristețe – dumneata nu poți înțelege: tocmai fiindcă nu mă văd prietenii sunt aşa cum mă vezi domnia ta. Eu nu sunt făcut să fiu singur! Singur, nu însemn nimic. Nu uita că mi-am trăit viața făcându-mi prieteni, în care speram să am tot atâtea sprijine la nevoie. Bogat fiind, toate aceste glasuri fericite, şi fericite datorită mie, îmi ridicau osanele de slavă şi se întreceau în a-mi fi pe plac. La cea mai mică supărare, aceste glasuri, mai potolite, mă mângâiau totuşi în amărăciunile mele. Singurătatea, eu n-am cunoscut-o niciodată. Sărăcia, o fantomă pe care am întrezărit-o uneori, cu zdrențele sale, la capătul drumului meu! Sărăcia e spectrul cu care mulți dintre prietenii mei se joacă de atâția ani, poetizând-o, lăudând-o, făcându-mă s-o iubesc şi eu! Sărăcia! Dar o primesc, o recunosc, o îmbrățişez ca pe o soră dezmoştenită; căci sărăcia nu e singurătate, nu e surghiun, nu e închisoare! Aş putea fi oare vreodată sărac, eu, cu prieteni ca Pellisson, ca La Fontaine, ca Molière? Cu o iubită ca...? Oh, dar singurătatea, pentru mine, omul deprins cu zgomotele lumii, pentru mine, omul plăcerilor, pentru mine, care sunt numai fiindcă ceilalți sunt!... Oh, dacă ai şti cât de singur sunt în aceste clipe! Şi cât de mult îmi pari dumneata, care mă desparți de tot ce mi-e drag, cât de mult îmi pari a fi imaginea însăşi a singurătății, a neantului şi a morții!

— Dar v-am spus, domnule Fouquet – zise d'Artagnan, mişcat până în adâncul sufletului – v-am spus că exageraţi lucrurile. Regele vă iubeşte.

— Nu – răspunse Fouquet clătinând din cap – nu!

— Domnul Colbert e acela care vă urăşte.

— Domnul Colbert? Nu-mi pasă de el!

— Vă va ruina.

— Oh, cât despre asta, îl desfid s-o poată face: sunt gata ruinat.

La această ciudată mărturisire a ministrului, d'Artagnan îşi plimbă în jur o privire ce spunea multe. Cu toate că nu rostise nici o vorbă, Fouquet îi citi gândurile, căci adăugă:

— Ce să faci cu toate aceste străluciri, când nu mai eşti nimic? Ştii la ce ne slujeşte cea mai mare parte a avuţiilor noastre, nouă, celor bogaţi? Să ne dezguste, prin însăşi măreţia lor, de tot ceea ce nu se ridică la înălţimea acestei măreţii. Vaux, îmi vei spune, splendorile de la Vaux, nu-i aşa? Ei bine, şi? Ce să fac cu aceste splendori? Odată ruinat, cu ce-aş mai turna apă în scocurile naiadelor mele, foc în măruntaiele salamandrelor mele, aer în piepturile tritonilor mei? Pentru a fi bogat, domnule d'Artagnan, trebuie să fii foarte bogat.

D'Artagnan dădu din cap.

— Oh, ştiu la ce te gândeşti – răspunse numaidecât Fouquet. Dacă ai fi dumneata stăpân la Vaux, l-ai vinde şi ai cumpăra o sfoară de pământ undeva. Acest pământ ar avea păduri, livezi şi câmpii; acest pământ şi-ar îndestula stăpânul. Din patruzeci de milioane, te-ai alege cu...

— Zece milioane – îl întrerupse d'Artagnan.

— Nici măcar cu un milion, dragă căpitane. Nimeni, în Franţa, nu e atât de bogat ca să cumpere Vaux cu două

milioane şi să-l întreţină aşa cum e; nimeni nu va putea, nimeni nu se va pricepe.

— Doamne – zise d'Artagnan – totuşi, un milion...

— Ei bine?

— Nu înseamnă mizerie.

— Dar nici departe nu e de asta, scumpul meu domn.

— Cum aşa?

— Oh, dumneata nu poţi înţelege. Nu, nu vreau să-mi vând casa de la Vaux. Ţi-o dăruiesc dumitale, dacă vrei.

Şi Fouquet însoţi aceste cuvinte cu o indescriptibilă ridicare din umeri.

— Daţi-i-o regelui, veţi face un târg mai bun.

— Regele n-are nevoie să i-o dau – zise Fouquet. Mi-o va lua, pur şi simplu, dacă îi va face plăcere; iată de ce aş vrea mai bine să se năruie. Uite, domnule d'Artagnan, dacă regele nu s-ar afla sub acoperişul meu, aş lua această lampă, m-aş duce în turn şi aş da foc celor două lăzi de artificii păstrate acolo, prefăcându-mi palatul în scrum.

— Ho-ho! făcu nepăsător muşchetarul. Oricum, nu veţi putea arde grădinile. Şi ele sunt tot ce e mai frumos aici.

— Eh – adăugă surd Fouquet – dar ce vorbesc eu, Doamne! Să ard Vaux! Să-mi distrug palatul! Dar Vaux nici nu e al meu; toate aceste bogăţii, toate aceste minuni aparţin, ca dobânzi, celui care le-a plătit, ăsta e adevărul; ca lucruri durate, ele sunt ale celor care le-au zămislit. Vaux e al lui Le Brun; Vaux e al lui Le Nôtre; Vaux e al lui Pellisson, al lui Levau, al lui La Fontaine; Vaux e al lui Molière, care a făcut să se joace aici *Supărăcioşii;* Vaux e al posterităţii, în sfârşit. Vezi dar, domnule d'Artagnan, că locuinţa mea nu mai e a mea.

— Admirabil! exclamă d'Artagnan. Iată vorbe care-mi plac şi în care-l recunosc pe domnul Fouquet. Aceste vorbe mă fac

să-l uit pe molâul Broussel şi în ele nu mai regăsesc văicărelile bătrânului frondeur. Dacă veți fi ruinat, luați lucrurile aşa cum sunt; căci dumneavoastră, la dracu, aparțineți posterității, încât n-aveți dreptul să vă prețuiți mai puțin decât se cuvine. Haide, uitați-vă la mine, la mine cel care s-ar părea că am oarecare superioritate asupră-vă din pricină că vă arestez; soarta, care împarte rolurile tuturor actorilor din această lume, mie mi-a dat unul mai puțin frumos, mai puțin plăcut decât al dumneavoastră; eu sunt unul dintre aceia care – înțelegeți? – socotesc că rolurile regilor şi ale celor puternici prețuiesc mai mult decât rolurile cerşetorilor sau ale lacheilor. E mai bine, chiar pe scenă, şi chiar pe o altă scenă decât aceea a lumii, e mai bine să porți un costum frumos şi să vorbeşti un grai ales, decât să târăşti pe podea o pereche de papuci sau să laşi să ți se mângâie spinarea cu bastoane tari şi noduroase. Într-un cuvânt, dumneavoastră v-ați scăldat în aur, ați poruncit, v-ați bucurat de toate plăcerile. Eu mi-am pus la bătaie brațul; eu m-am supus; eu am îndurat lipsuri. Ei bine, oricât de puțin aş însemna față de dumneavoastră, monseniore, vă mărturisesc un lucru: amintirea a tot ceea ce am făcut în viață îmi ține loc de sprijinitoare ce nu mă lasă să-mi plec prea devreme bătrânul meu cap. Voi fi până la sfârşit acelaşi cal bun în escadron, şi voi cădea deodată țeapăn, întreg, viu încă, după ce-mi voi fi ales singur locul. Faceți ca mine, domnule Fouquet; n-o să vă simțiți mai rău decât acum. Asta nu li se întâmplă decât o dată oamenilor ca dumneavoastră. E o zicală latinească, ale cărei cuvinte le-am uitat, dar al cărei înțeles mi-l amintesc, deoarece m-am gândit mai mult decât o dată la ea; această zicală spune: "Sfârşitul încoronează opera".

Fouquet se ridică, se apropie şi îşi trecu braţul pe după gâtul lui d'Artagnan, strângându-l cu căldură la pieptul său, în timp ce, cu cealaltă mână, îi strângea mâna.

— Iată o predică frumoasă – zise el după o pauză.

— Predică de muşchetar, monseniore.

— Dumneata ţii la mine, de vreme ce-mi spui toate astea.

— Se poate.

Fouquet recăzu pe gânduri; apoi, după o clipă, întrebă:

— Dar domnul d'Herblay unde poate să fie?

— Ah, asta mă întreb şi eu!

— Nu îndrăznesc să te rog să-l cauţi.

— Chiar de m-ai ruga, n-aş face-o, domnule Fouquet. N-ar fi prudent. S-ar afla; şi Aramis, care n-are nici un amestec în toate astea, ar putea să fie compromis şi să cadă în aceeaşi dizgraţie ca şi dumneavoastră.

— Voi aştepta până la ziuă – zise Fouquet.

— Da, e cel mai bun lucru.

— Şi ce vom face la ziuă?

— Nu ştiu, monseniore.

— Fă-mi o plăcere, domnule d'Artagnan.

— Foarte bucuros.

— Mă păzeşti, iar eu nu mă mişc de aici; dumneata îndeplineşti un ordin, nu-i aşa?

— Da.

— Ei bine, fii umbra mea, te rog! Prefer această umbră decât oricare alta.

D'Artagnan se înclină.

— Uită că eşti domnul d'Artagnan, căpitan de muşchetari; uită că eu sunt domnul Fouquet, intendent superior, şi să vorbim despre afacerile mele.

— La dracu, spinos lucru!

— Crezi?

— Da; însă pentru dumneavoastră, domnule Fouquet, îmi voi călca pe inimă.

— Mulțumesc. Ce ți-a spus regele?

— Nimic.

— Ah, astfel îmi vorbeşti?

— Doamne!

— Ce gândeşti despre situația mea?

— Nimic.

— Totuşi, în afară de o rea voință...

— Situația dumneavoastră e grea.

— În ce fel?

— Prin faptul că sunteți în casa dumneavoastră.

— Oricât de grea ar fi, o înțeleg foarte bine.

— La naiba, vă închipuiți oare că, față de altcineva, m-aş fi purtat cu atâta sinceritate?

— Sinceritate? Ai fost dumneata sincer cu mine, dumneata care nu vrei să-mi spui nimic?

— Să încerc să fiu, atunci.

— Aşa da, îmi place!

— Ascultați, monseniore, iată cum m-aş fi purtat cu un altul în locul dumneavoastră: aş fi venit la uşa dumneavoastră, după plecarea slujitorilor, sau, dacă n-ar fi fost plecați, i-aş fi aşteptat la ieşire şi i-aş fi prins unul câte unul, ca pe nişte iepuri; i-aş fi băgat la cutie, fără larmă, m-aş fi întins pe covorul din fața uşii şi, avându-vă în mână, fără să bănuiți nimic, v-aş fi ținut aşa până la scularea regelui. În felul acesta, nici o forfotă, nici o măsură de apărare, nici o zarvă; dar, totodată, nici un semn de prevenire pentru domnul Fouquet, nici o şovăială, nici una din acele îngăduințe ce şi le fac curtenii între ei în clipele hotărâtoare. Vă convine acest plan?

— Mă face să mă cutremur.

— Nu-i aşa? Ar fi fost trist să apar mâine, pe negândite, şi să vă cer să-mi daţi spada.

— Oh, domnule, aş fi murit de ruşine şi mânie!

— Recunoştinţa dumneavoastră este prea grăitoare; n-am făcut chiar atât de mult, credeţi-mă.

— Ceea ce e sigur, domnule, e că n-ai să mă faci să mărturisesc acelaşi lucru niciodată.

— Ei bine, acum, monseniore, dacă sunteţi mulţumit de mine, dacă v-aţi mai liniştit după zguduitura pe care am îndulcit-o pe cât mi-a fost cu putinţă, să lăsăm timpul să bată din aripi; sunteţi răvăşit, aveţi nevoie să vă adunaţi gândurile; vă conjur, dormiţi sau prefaceţi-vă că dormiţi pe patul vostru, sau în patul vostru. Eu mă voi culca în acest fotoliu, şi când dorm, somnul mi-e atât de greu, încât nici tunul nu m-ar mai putea trezi.

Fouquet zâmbi.

— Afară doar – continuă muşchetarul – de cazul când ar deschide o uşă, fie secretă, fie vizibilă, fie de ieşire, fie de intrare. Oh, pentru aşa ceva am o ureche căreia nimic nu-i scapă. Un cât de mic scârţâit mă face să tresar. E o chestiune de deformare firească. Aşadar, începeţi, plimbaţi-vă prin cameră, scrieţi, ştergeţi, rupeţi, ardeţi; dar să nu vă atingeţi de cheia din broască; să nu puneţi mâna pe clanţă, căci mă veţi face să sar din somn, şi asta mi-ar întărâta grozav nervii.

— Hotărât, domnule d'Artagnan – zise Fouquet – dumneata eşti omul cel mai spiritual şi cel mai curtenitor din câţi cunosc, şi nu am decât o singură părere de rău: aceea că ţi-am făcut prea târziu cunoştinţa.

D'Artagnan scoase un oftat care voia să spună: "Ah, poate că mi-ai făcut-o, totuşi, prea devreme!" Apoi se adânci în jilţul său, în timp ce Fouquet, pe jumătate culcat pe pat şi sprijinit în cot, se gândea la cele ce i se întâmplau.

Şi amândoi, lăsând lumânările aprinse, aşteptară astfel să se facă ziuă, iar cu cât Fouquet ofta mai tare, cu atât d'Artagnan sforăia mai vârtos. Nici o vizită, nici măcar aceea a lui Aramis, nu le tulbură liniştea; nici un zgomot nu se făcu auzit în vasta clădire. Afară, rondurile de onoare şi patrulele de muşchetari făceau să le scârțâie nisipul sub paşi; asta le dădea şi mai multă încredere celor ce dormeau. În curte, se mai auzeau şoaptele vântului şi susurul fântânilor, ce-şi depănau rosturile lor neîntrerupte, fără a se sinchisi de micile zvârcoliri şi de măruntele dureri din care sunt împletite viața şi moartea oamenilor.

XXIII

DIMINEAȚA

Alături de lugubra soartă a regelui închis la Bastilia, muşcând de deznădejde zăvoarele şi zăbrelele, retorica vechilor cronicari n-ar uita să plaseze antiteza reprezentată de Filip dormind sub baldachinul regal. Nu spunem că retorica ar fi totdeauna nelalocul ei şi ar semăna totdeauna, în dauna adevărului, florile prin care ea vrea să smălțuiască istoria – ne cerem însă iertare de a înfățişa aici, cu toată grija, antiteza, şi de a zugrăvi în amănunțime celălalt tablou, menit să slujească de revers celui dintâi.

Tânărul prinț coborî din odaia lui Aramis aşa cum regele coborâse din camera lui Morfeu. Tavanul se lăsă încet sub apăsarea domnului d'Herblay şi Filip se pomeni în fața patului regal, care fusese din nou ridicat, după ce-şi depusese prizonierul în adâncurile subteranelor. Singur în mijlocul acestui lux, singur în preajma puterii sale, singur în fața rolului pe care se vedea silit să-l joace, Filip simți pentru întâia oară cum îi creşte sufletul sub năvala miilor de emoții care sunt bătăile vitale ale unei inimi de rege. Dar paloarea îi

cuprinse obrajii când privi patul acesta gol şi care păstra încă forma trupului fratelui său.

Acest complice mut se reîntorsese la locul lui, după ce fapta fusese săvârşită. Se reîntorsese purtând cu sine urmele crimei şi îi vorbea vinovatului acel limbaj sincer şi brutal pe care complicele nu se teme niciodată să-l folosească față de complicele său. Spunea adevărul, fără înconjur.

Filip, aplecându-se să vadă mai bine, zări batista jilavă încă de sudoarea rece care se scursese pe fruntea lui Ludovic al XIV-lea. Această sudoare îl îngrozi pe tânărul prinț, aşa cum sângele lui Abel îl îngrozise pe Cain.

— Iată-mă față în față cu destinul meu – murmură Filip, având privirea învăpăiată şi fața galbenă ca ceara. Fi-va oare tot aşa de cumplit pe cât a fost de dureroasă, captivitatea? Silit să urmez în fiece clipă uzurpările gândului, voi putea oare acum să ascult de îndemnurile inimii?... Ei bine, da, regele a dormit în acest pat; da, aceasta este dunga lăsată de capul său pe pernă; batista aceasta a fost înmuiată în amărăciunea lacrimilor lui; iar eu şovăi să mă culc în acest pat, să strâng în mână această batistă pe care sunt brodate armele şi inițialele regelui!... Dar, haide, să fac ca domnul d'Herblay, care vrea ca fapta să fie totdeauna cu o treaptă mai presus de gând; să fac ca domnul d'Herblay, care se gândeşte numai la el şi se socoate om cinstit când nu şi-a nemulțumit sau nu şi-a trădat decât duşmanii. Patul acesta ar fi fost al meu, dacă Ludovic al XIV-lea nu mi l-ar fi răpit prin nelegiuirea săvârşită de mama noastră. Batista aceasta, brodată cu armele Franței, ar fi trebuit să o folosesc eu, dacă, aşa cum spune domnul d'Herblay, aş fi fost lăsat la locul meu în leagănul regal. Filip, fiu al Franței, urcă-te în patul tău! Filip, singurul rege al Franței, reia-ți blazonul! Filip, singur moştenitor prezumtiv al lui Ludovic al XIII-lea, tatăl tău, fii

fără milă cu uzurpatorul, care nu încearcă, nici măcar în această clipă, remuşcări pentru tot ceea ce ai suferit tu!!!

Şi, spunând acestea. Filip, în ciuda simțământului firesc de împotrivire a trupului, în ciuda tresăririlor şi spaimei care-i înfrânau voința, se culcă în patul regal şi-şi încorda muşchii ca să se aşeze mai bine în culcuşul cald încă al lui Ludovic al XIV-lea, în timp ce-şi ştergea fruntea cu batista umedă încă de sudoare. În clipa când îşi lăsa capul pe spate, adâncindu-se în perna moale, Filip zări deasupra lui coroana Franței, susținută, după cum am spus, de un înger cu aripi de aur. Acum, închipuie-şi-l oricine pe acest intrus regal, cu privirea întunecată, cu trupul tremurând. Este asemenea tigrului rătăcit pe o noapte furtunoasă, furişându-se printre trestii, într-o mlaştină necunoscută, şi strecurându-se în bârlogul leului plecat. L-a atras mirosul de vietate, izul îmbietor al unui adăpost încălzit. A găsit un culcuş de ierburi uscate, o grămadă de oase zdrobite şi moi ca o măduvă; intră încet, îşi roteşte prin beznă privirea care arde ca focul şi care vede totul, îşi scutură picioarele ude, blana plină de nămol, şi se tolăneşte greoi, cu botul său mare pe labele-i uriaşe, gata să adoarmă, dar în acelaşi timp pregătit şi pentru luptă. Din când în când, fulgerul ce scânteiază şi luminează ungherele văgăunii, trosnetul crengilor ce se lovesc unele de altele, pietrele ce scrâşnesc în rostogolirea lor, presimțirea unei primejdii apropiate îl smulg din ațipirea în care l-a aruncat oboseala. Poate fi o mare ambiție să te culci în sălaşul leului, dar nu e cu putință să speri că vei dormi acolo fără nici o grijă.

Filip îşi ațintea urechea la orice zgomot, îşi simțea inima zbătându-i-se la cea mai mică adiere de spaimă; dar, încrezător în puterea lui, întărită de hotărârea sa neclintită dusă până la capăt, aştepta fără slăbiciune ca o împrejurare

supremă să-i dea prilejul să se măsoare cu el însuşi. Nădăjduia ca o mare primejdie să-i apară în față, asemenea acelor fulgere ale furtunii ce le arată năierilor înălțimea valurilor cu care au de luptat. Dar nu se întâmplă nimic. Liniştea, acest duşman de moarte al inimilor vânzolite, acest duşman de moarte al ambițioşilor, îl învălui toată noaptea, cu perdeaua ei groasă de ceață, pe viitorul rege al Franței, cuibărit sub coroana ce-i fusese răpită.

Către dimineață, o umbră mai degrabă decât un trup omenesc se strecură în camera regală; Filip o aştepta şi ivirea ei nu-l surprinse câtuşi de puțin.

— Ei bine, domnule d'Herblay? întrebă el.

— Ei bine, sire, totul s-a împlinit.

— Cum?

— Aşa cum ne aşteptam să se întâmple.

— Împotrivire?

— Înverşunată: plânsete, țipete.

— Apoi?

— Apoi amorțeală.

— Şi pe urmă?

— Pe urmă, izbândă deplină şi tăcere desăvârşită.

— Guvernatorul Bastiliei bănuieşte ceva?

— Nimic.

— Asemănarea dintre noi?

— A fost temeiul succesului.

— Dar, gândeşte-te, prizonierul nu va întârzia să ceară socoteală. Aşa aş fi făcut şi eu, eu care aveam de înfruntat o putere mult mai mare decât aceea pe care o dețin acum.

— Am prevăzut totul. În câteva zile, poate chiar mai curând, dacă va fi nevoie, îl vom scoate pe deținut din închisoare şi-l vom surghiuni undeva atât de departe...

— Dar se poate întoarce din exil, domnule d'Herblay.

— Atât de departe, am spus, încât puterile trupeşti ale omului şi durata vieții lui nu-i vor ajunge ca să se mai întoarcă vreodată.

Privirea tânărului rege şi aceea a lui Aramis se încrucişară cu o rece înțelegere reciprocă.

— Şi domnul du Vallon? întrebă Filip spre a schimba firul convorbirii.

— Vă va fi prezentat astăzi şi, în mare taină, vă va felicita că ați scăpat din primejdia pe care v-o întindea acest uzurpator.

— Ce vom face cu el?

— Cu domnul du Vallon?

— Îi vom da un brevet de duce, nu-i aşa?

— Da, un brevet de duce – răspunse cu un surâs ciudat Aramis.

— De ce râzi, domnule d'Herblay?

— Mă bucură gândul prevăzător al maiestății voastre.

— Prevăzător? Ce vrei să spui cu asta?

— Maiestatea voastră se teme, fără îndoială, ca bietul Porthos să nu devină un martor supărător, şi atunci vrea să se scape de el.

— Făcându-l duce?

— De bună seamă. Căci îl veți ucide; va muri de bucurie, şi o dată cu el va muri şi taina noastră.

— Ah, Dumnezeule!

— Eu – zise nepăsător Aramis – voi pierde în el un foarte bun prieten.

În acea clipă şi la mijlocul acestui dialog fără noimă, sub care cei doi conspiratori îşi ascundeau bucuria şi mândria triumfului, Aramis auzi un zgomot care-l făcu să-şi ciulească urechea.

— Ce este? întrebă Filip.

— Se luminează de ziuă, sire.

— Ei bine?

— Ei bine, înainte de a vă culca aseară în acest pat, v-ați hotărât, probabil, să faceți ceva în dimineața aceasta, de îndată ce se va lumina, nu-i aşa?

— I-am spus căpitanului meu de muşchetari că-l voi aştepta – răspunse numaidecât tânărul prinț.

— Dacă i-ați spus aşa, are să vină, fără nici o îndoială, căci e un om punctual.

— Aud paşi în vestibul.

— E el.

— Haide, să începem atacul – zise tânărul rege cu hotărâre.

— Luați seama! strigă Aramis. A începe atacul, şi tocmai cu d'Artagnan, ar fi o nebunie. D'Artagnan nu ştie nimic, n-a văzut nimic, e la o sută de leghe de a bănui misterul nostru; dar dacă va pătrunde aici, în dimineața asta, va mirosi cel dintâi că s-a întâmplat ceva, şi asta îl va pune pe gânduri. Uite ce e, sire, înainte de a-l lăsa pe d'Artagnan să intre aici, trebuie să aerisim bine camera, sau să chemăm, înaintea lui, atâta lume, încât copoiul cel mai isteț al acestui regat să fie pus în încurcătură de douăzeci de urme diferite.

— Dar cum să-l îndepărtez, de vreme ce i-am spus să vină? observă prințul, nerăbdător să se măsoare cu un adversar atât de temut.

— Mă îngrijesc eu de asta – răspunse episcopul – şi, drept început, am să dau o lovitură care îl va zăpăci pe omul nostru.

— Dar şi el dă o lovitură – replică iute prințul.

Într-adevăr, de afară se auzea o ciocănitură în uşă. Aramis nu se înşelase: era chiar d'Artagnan care se anunța în felul acesta.

Am văzut cum muşchetarul şi-a petrecut toată noaptea filozofând cu domnul Fouquet; dar, deşi era destul de obosit, nu se lăsă doborât de somn; şi, de îndată ce zorile îşi revărsară lumina lor albăstrie peste bogatele cornişe din camera ministrului, d'Artagnan se ridică din fotoliul său, îşi încinse spada, îşi netezi costumul cu mâneca hainei şi îşi scutură pălăria, ca un soldat de gardă ce se pregăteşte să fie trecut în inspecție.

— Pleci? îl întrebă domnul Fouquet.

— Da, monseniore; iar dumneavoastră?

— Eu rămân aici.

— Pe cuvânt?

— Pe cuvânt.

— Bine. De altfel, nu mă duc decât să primesc răspunsul acela, ştiți care!

— Sentința aceea, vrei să spui.

— Uitați, am în mine ceva dintr-un vechi roman. În dimineața asta, sculându-mă, am observat că spada nu mi s-a agățat în nici o cataramă, iar cureaua a rămas la locul ei. E neîndoielnic un semn.

— De bine?

— Da, închipuiți-vă. De câte ori blestemata asta de curea mi se încurcă la spate, era un semn că voi fi pedepsit de domnul de Tréville, sau că nu voi căpăta bani de la domnul de Mazarin. De câte ori spada mi se agăța în vreo cataramă, era semn că voi primi o însărcinare grea, aşa cum mi-a fost dat să am toată viața. De fiecare dată când spada îmi juca în teacă, însemna un duel fericit. De fiecare dată când mi se lovea de gleznă, însemna o rană uşoară. De câte ori ieşea singură din teacă, eram sigur că voi rămâne pe terenul de luptă şi că voi avea de-a face două sau trei luni de zile cu felceri şi cu tot felul de oblojeli.

— Ah, dar nu te ştiam atât de bine prevenit de spada dumitale – zise Fouquet cu un zâmbet palid ce denota o luptă cu propriile sale frământări. Ai cumva vreo piatră fermecată sau vreun talisman? Spada dumitale e miraculoasă sau e vrăjită?

— Spada mea, vedeți, e o parte a trupului meu. Am uitat să spun că unii oameni sunt preveniți de o furnicare a piciorului sau de o zvâcnire a tâmplei. Eu sunt prevenit de spada mea. Ei bine, în dimineața asta ea nu mi-a spus nimic. Ah, ba da... Iat-o că a căzut singură în ultimul ochi al leduncii. Ştiți ce-mi prevesteşte asta?

— Nu.

— Ei bine, asta îmi prevesteşte o arestare pentru ziua de azi.

— Ah! făcu ministrul mai degrabă surprins decât indignat de această sinceritate. Dacă spada dumitale nu-ți arată nimic rău, înseamnă deci că nu-ți pare rău că mă arestezi.

— Să vă arestez? Pe dumneavoastră?

— Fără îndoială... Prevestirea aceea...

— Ea nu vă priveşte pe domnia voastră, întrucât dumneavoastră sunteți arestat de aseară. Deci, nu pe dumneavoastră vă voi aresta astăzi. Iată pentru ce mă bucur, iată de ce spun că voi avea o zi fericită.

Şi, rostind aceste cuvinte cu o grație plină de căldură, căpitanul îi părăsi pe domnul Fouquet pentru a se duce la rege. Tocmai, păşea pragul odăii, când domnul Fouquet îl strigă:

— O ultimă dovadă a bunăvoinței dumitale.

— Fie, monseniore.

— Domnul d'Herblay; lasă-mă să-l văd pe domnul d'Herblay.

— Voi face în aşa fel să vi-l aduc aici.

Lui d'Artagnan nici prin cap nu-i trecea cât de adevărat vorbise. Era scris ca ziua aceea să însemne pentru el îndeplinirea prezicerilor pe care i le făcuse ivirea dimineții.

Se duse şi bătu, după cum am arătat, în uşa regelui. Uşa se deschise. Căpitanul era încredințat că regele însuşi avea să-i deschidă. Această presupunere nu era de neadmis, dată fiind starea de tulburare în care muşchetarul îl lăsase pe Ludovic al XIV-lea în ajun. Dar în locul chipului regal pe care se pregătea să-l salute cu o adâncă plecăciune, se pomeni în față cu mutra lunguiață şi împietrită a lui Aramis. Puțin a lipsit ca d'Artagnan să nu scoată un strigăt, atât de mare îi fu surprinderea.

— Aramis! exclamă el.

— Bună dimineața, dragă d'Artagnan – răspunse cu răceală prelatul.

— Aici? bâigui muşchetarul.

— Maiestatea sa te roagă – zise episcopul – să dai de veste că vrea să se odihnească, după toată oboseala de astă-noapte.

— Ah! exclamă d'Artagnan, care nu putea să înțeleagă cum se făcea că episcopul de Vannes, un favorit atât de neînsemnat în ajun, ajunsese, în decurs de şase ceasuri, la cea mai înaltă treaptă a norocului, aruncat tocmai în preajma patului regal.

Într-adevăr, ca să transmiți din pragul camerii monarhului ordinele regelui, ca să-i slujeşti de intermediar lui Ludovic al XIV-lea, ca să porunceşti în numele său, la doi paşi de el, trebuia să fii mai mult decât fusese Richelieu în timpul lui Ludovic al XIII-lea. Privirea grăitoare a lui d'Artagnan, gura lui căscată, mustața zbârlită rostiră toate acestea într-un limbaj cât se poate de limpede în fața mândrului favorit, care nu se tulbură însă câtuşi de puțin.

— Mai mult – adăugă episcopul – cată, domnule căpitan de muşchetari, să nu laşi decât audiențele cele mai înalte în dimineața aceasta. Maiestatea să vrea să mai doarmă încă.

— Dar – replică d'Artagnan, gata să se burzuluiască şi mai ales gata să-şi dea drumul bănuielilor pe care i le trezea tăcerea regelui – dar, domnule episcop, maiestatea sa mi-a dat întâlnire pentru dimineața aceasta.

— Pe mai târziu, pe mai târziu! se auzi în fundul alcovului glasul regelui, glas ce-l făcu pe muşchetar să tresară din toată ființa.

Se înclină, zăpăcit, prostit, zdrobit de surâsul lui Aramis, în urma acestor cuvinte rostite de rege.

— Şi apoi – continuă episcopul – ca răspuns la cele ce veniseşi să-i ceri regelui, dragul meu d'Artagnan, iată un ordin de al cărui cuprins vei lua cunoştință aici, pe loc. Ordinul se referă la domnul Fouquet.

D'Artagnan luă ordinul ce i se întinse.

— Pus în libertate? murmură el. Ah!

Şi mai scoase un al doilea *ah!*, mai semnificativ încă decât cel dintâi. Asta pentru că acest ordin îi explica prezența lui Aramis la rege; pentru că Aramis, ca să obțină iertarea domnului Fouquet, trebuia să fie foarte sus în favoarea regală; pentru că această favoare explica, la rândul ei, trufia de necrezut cu care domnul d'Herblay dădea ordinul în numele maiestății sale.

Lui d'Artagnan îi era de ajuns să înțeleagă ceva, pentru a înțelege totul. Salută şi făcu doi paşi spre ieşire.

— Te însoțesc – zise episcopul.

— Unde?

— La domnul Fouquet; vreau să mă bucur de bucuria lui.

— Ah, Aramis, cât de mult mă intrigaseşi adineauri! zise d'Artagnan.

— Dar acum înțelegi, nu-i aşa?

— La dracu! Auzi colo, dacă înțeleg! zise el tare. Apoi, în şoaptă: Ei bine, nu – şuieră printre dinți – nu înțeleg nimic. Dar n-are a face. Ordinul e ordin! Şi adăugă: Luați-o înainte, monseniore.

D'Artagnan îl conduse pe Aramis la Fouquet.

XXIV

PRIETENUL REGELUI

Fouquet aştepta cu îngrijorare; îndepărtase până acum mai mulți servitori, ba şi câțiva prieteni, care, grăbind ora când el primea de obicei, veniseră la uşa lui foarte devreme. Pe fiecare din aceştia, ascunzând primejdia ce-i atârna deasupra capului, îi întreba doar un singur lucru: unde putea să fie găsit Aramis. Când îl văzu pe d'Artagnan întorcându-se, când îl zări la spatele lui pe episcopul de Vannes, bucuria sa nu mai cunoscu margini, ea îi potoli dintr-o dată lunga sa nelinişte. A-l vedea pe Aramis era pentru intendentul superior un fel de uşurare a nenorocirii de a fi arestat.

Prelatul era tăcut şi grav; d'Artagnan părea zăpăcit de toată această îngrămădire de evenimente aproape de necrezut.

— Ei bine, căpitane, mi l-ai adus pe domnul d'Herblay?

— Şi ceva mai bun încă, monseniore.

— Ce anume?

— Libertatea.

— Sunt liber?

— Sunteți. Din ordinul regelui.

Fouquet îşi recăpătă întreaga seninătate şi-l interogă cu privirea pe Aramis.

— Oh, da, îi puteți mulțumi domnului episcop de Vannes – adăugă d'Artagnan – căci datorită dânsului regele şi-a schimbat hotărârea.

— Oh! exclamă Fouquet, mai mult umilit de serviciul ce i se făcea, decât bucuros de rezultatul la care ajungea.

— Iar domnia ta – zise d'Artagnan adresându-se lui Aramis – domnia ta, care-l ocroteşti pe domnul Fouquet, n-ai putea să faci ceva şi pentru mine?

— Tot ce doreşti, dragul meu prieten – răspunse episcopul cu vocea lui blândă.

— Un singur lucru, atunci, şi mă declar mulțumit. Spune-mi, cum ai devenit favoritul regelui, tu care nu i-ai vorbit decât de două ori în viața ta?

— Unui prieten ca tine – răspunse Aramis cu finețe – nu se cade să i se ascundă nimic.

— Ah, bun! Spune.

— Ei bine, tu crezi că nu l-am văzut pe rege decât de două ori, când eu l-am văzut de peste o sută de ori. Însă numai pe ascuns, asta e totul.

Şi, fără a căuta să sporească roşeața pe care această mărturisire o făcu să apară pe fruntea lui d'Artagnan, Aramis se întoarse către domnul Fouquet, care părea tot atât de surprins ca şi muşchetarul.

— Monseniore – îi spuse el – regele mă însărcinează să vă declar că e mai mult decât oricând prietenul vostru şi că serbarea atât de frumoasă, pe care cu atâta generozitate i-ați oferit-o, l-a mişcat până în adâncul sufletului.

Spunând acestea, îl salută pe domnul Fouquet într-un chip atât de respectuos, încât ministrul, neputând să înțeleagă nimic dintr-o diplomație aşa de înaltă, rămase amuțit, aiurit, înțepenit.

D'Artagnan, la rândul lui, înțelese că aceşti doi oameni aveau să-şi spună ceva şi era gata să se supună acelui instinct al politeții care, în asemenea cazuri, îl împinge spre uşă pe cel a cărui prezență îi stânjeneşte pe ceilalți; dar

curiozitatea lui, biciuită de atâtea mistere, îl sfătui să rămână pe loc. Atunci Aramis, întorcându-se către el, îi spuse cu dulceață în glas:

— Prietene, n-ai uitat, nu-i aşa, ordinul regelui de a nu fi tulburat în dimineața aceasta?

Fraza era cât se poate de limpede. Muşchetarul înțelese ce voia Aramis; îl salută deci pe Fouquet, apoi pe episcop, cu un fel de respect ironic, şi dispăru. În urma lui, Fouquet, care abia îşi putuse ascunde nerăbdarea cu care aştepta această clipă, se repezi la uşă spre a o închide, şi, întorcându-se către prelat, îi spuse:

— Dragul meu d'Herblay, cred că e timpul să-mi explici şi mie ce se petrece aici. Într-adevăr, nu mai înțeleg nimic.

— Am să-ți explic totul – răspunse Aramis aşezându-se şi îndemnându-l şi pe Fouquet să se aşeze. Cu ce să încep?

— Cu asta, mai întâi: pentru ce regele mă pune iar în libertate?

— Ar fi trebuit să întrebi mai degrabă pentru ce te-a arestat!

— De când sunt arestat, am avut destul timp să mă gândesc la asta, şi cred că e vorba de gelozie. Serbarea mea l-a nemulțumit pe domnul Colbert, şi domnul Colbert a găsit ceva împotriva mea, s-a legat de Belle-Isle, bunăoară.

— Nu, n-a fost vorba încă de Belle-Isle.

— Atunci de ce?

— Îți mai aminteşti de acele chitanțe, referitoare la cele treisprezece milioane, pe care domnul de Mazarin a pus să-ți fie furate?

— Oh, da! Ei bine?

— Ei bine, iată-te declarat hoț.

— Dumnezeule!.

— Şi asta nu e totul. Îți amintești de scrisoarea pe care i-ai trimis-o domnişoarei de La Vallière?

— Vai, aşa e!

— Iată-te declarat trădător şi corupător.

— Atunci pentru ce m-a iertat?

— N-am ajuns încă la acest punct al discuției noastre. Vreau să fii bine lămurit asupra faptului. Ține seama de un lucru: regele te socoate vinovat de însuşirea fondurilor statului. Oh, la naiba! Eu ştiu bine că nu ți-ai însuşit nici un ban; dar, ce vrei, regele, necunoscând chitanțele, nu poate face altceva decât să te creadă un hoț.

— Iartă-mă, dar nu văd...

— Ai să vezi. Regele, pe deasupra, citind bilețelul dumitale de dragoste şi aflând de propunerile pe care i le făceai domnişoarei de La Vallière, nu putea să mai aibă nici o îndoială asupra intențiilor dumitale cu privire la frumoasa asta. Am dreptate?

— Să zicem. Dar concluzia?

— Ajung şi la asta. Regele îți este deci un duşman de moarte, necruțător, veşnic.

— De acord. Dar sunt eu oare atât de puternic, încât să nu fi avut îndrăzneala să mă distrugă, cu toată ura lui, cu toate mijloacele pe care slăbiciunea sau nenorocirea mea i le-a pus la îndemână?

— E lucru dovedit – răspunse Aramis cu răceală – că regele s-a supărat pentru totdeauna pe dumneata.

— Şi totuşi mă iartă.

— Crezi? întrebă episcopul cu o privire pătrunzătoare.

— Fără să cred sinceritatea inimii, cred în realitatea faptului.

Aramis dădu uşor din umeri.

— Atunci, pentru ce Ludovic al XIV-lea te-ar fi însărcinat să-mi spui ceea ce mi-ai declarat adineauri? întrebă Fouquet.

— Regele nu m-a însărcinat cu nimic pentru dumneata.

— Cu nimic!... repetă ministrul uluit. Ei bine, dar ordinul?...

— Ah, da, e un ordin, ai dreptate.

Numai că aceste cuvinte fură rostite de Aramis cu un accent atât de ciudat, încât Fouquet nu se putu împiedica să nu tresară.

— Ascultă, dumneata îmi ascunzi ceva – zise el – văd bine.

Aramis îşi mângâie uşor bărbia cu degetele lui albe şi subțiri.

— Regele mă trimite în surghiun?

— Nu face şi dumneata ca acei copii care, în jocul lor, ghicesc unde e ascuns un obiect după clopoțelul care suna când se apropie sau când se depărtează de el.

— Vorbeşte atunci!

— Ghiceşte singur.

— Mă faci să mă îngrozesc.

— Ei, na!... Asta înseamnă că n-ai ghicit.

— Ce ți-a spus regele? În numele prieteniei noastre, nu mă mai ține pe ghimpi.

— Regele nu mi-a spus nimic.

— Mă faci să crăp de nerăbdare, d'Herblay! Mai sunt ministru?

— Atât cât vei voi.

— Dar prin ce neaşteptată putere ai pus dintr-o dată stăpânire pe voința maiestății sale?

— Ah, asta e!

— Îl faci să zică aşa cum îi dictezi.

— Cred şi eu.

— E de necrezut, totuşi.

— Aşa se pare.

— D'Herblay, pe alianța noastră, pe prietenia noastră, pe tot ce ai mai scump în această lume, te rog, vorbeşte-mi. Cum de ai ajuns atât de departe cu Ludovic al XIV-lea? Nu te iubea deloc mai înainte, ştiu bine.

— Regele mă va iubi acum – zise Aramis accentuând ultimul cuvânt.

— A fost ceva neobişnuit între voi?

— Da.

— Un secret, poate?

— Da, un secret.

— Un secret în stare să schimbe hotărârile maiestății sale?

— Eşti un bărbat cu adevărat superior, monseniore. Ai ghicit. Am descoperit, într-adevăr, un secret în stare să schimbe hotărârile regelui Franței.

— Aşa! făcu Fouquet cu modestia unui om galant, care nu vrea să sâcâie cu întrebările.

— Şi vei judeca singur – adăugă Aramis. Ai să-mi spui dacă mă înşel sau nu asupra însemnătății acestui secret.

— Ascult, de vreme ce eşti atât de bun ca să-ți deschizi sufletul față de mine. Dar, prietene, observă că nu ți-am cerut să-mi dezvălui nici o taină.

Aramis stătu o clipă pe gânduri.

— Nu-mi spune nimic! strigă Fouquet. Mai avem destul timp.

— Îți aduci aminte – zise episcopul ținându-şi ochii în jos – de naşterea lui Ludovic al XIV-lea?

— Ca şi cum s-ar fi întâmplat ieri.

— Ai auzit spunându-se ceva deosebit pe seama acestei naşteri?

— Nimic, decât că regele nu era cu adevărat fiul lui Ludovic al XIII-lea.

— Asta nu apasă cu nimic asupra intereselor noastre şi nici asupra celor ale regatului. E fiul tatălui său, spune legea franceză, acela care are un tată recunoscut de lege.

— E adevărat; dar lucrurile se schimbă când e vorba de a păstra curată spița unui neam.

— Chestiune secundară. Deci, n-ai auzit nimic deosebit?

— Nimic.

— Iată unde începe secretul meu.

— Ah!

— Regina, în loc să nască un fiu, a născut doi băieți.

Fouquet ridică deodată capul.

— Şi al doilea a murit? întrebă el.

— Ai să vezi. Aceşti doi gemeni trebuiau să fie mândria mamei lor şi nădejdea Franței, dar slăbiciunea regelui, superstiția lui l-au făcut să se teamă de o zâzanie între cei doi băieți, egali în drepturi, şi l-a suprimat pe unul dintre gemeni.

— L-a suprimat, spui?

— Aşteaptă... Aceşti doi copii au crescut mari: unul, pe tron, şi dumneata eşti ministrul lui; celălalt, în întuneric şi singurătate...

— Şi acesta?

— E prietenul meu.

— Dumnezeule! Dar ce-mi spui dumneata, domnule d'Herblay! Şi ce face acest sărman prinț?

— Întreabă-mă mai întâi ce-a făcut.

— Da, da.

— A fost crescut undeva, la țară, apoi a fost închis într-o fortăreață cu numele Bastilia.

— Să fie cu putință? exclamă ministrul, împreunându-şi mâinile.

— Unul era cel mai fericit dintre muritori, celălalt cel mai nenorocit dintre năpăstuiți.

— Şi mama lui nu ştie?

— Ana de Austria ştie totul.

— Dar regele?

— Ah, regele nu ştie nimic.

— Cu atât mai bine! rosti Fouquet.

Această exclamație păru să-l impresioneze foarte mult pe Aramis. Se uită cu un aer îngrijorat la interlocutorul său.

— Iartă-mă, te-am întrerupt – zise Fouquet.

— Spuneam deci – reluă Aramis – că acest sărman prinț era cel mai nenorocit dintre oameni, când Dumnezeu, care se gândeşte la toate făpturile lui, a luat hotărârea să-i vină în ajutor.

— Oh, în ce fel?

— Ai să vezi. Regele de pe tron... Spun regele de pe tron, şi ghiceşti pentru ce?

— Nu... Pentru ce?

— Pentru că, bucurându-se de aceleaşi drepturi prin naştere, ar fi trebuit să fie amândoi regi. Eşti de aceeaşi părere?

— Da, sunt de aceeaşi părere.

— Precis?

— Precis. Gemenii sunt unul şi acelaşi, în două trupuri.

— Mă bucur că un legist de tăria dumitale şi cu autoritatea dumitale îmi dă această confirmare. Prin urmare, e stabilit că amândoi copiii aveau aceleaşi drepturi, nu-i aşa?

— E stabilit... Dar, Dumnezeule, ce întâmplare!

— N-am ajuns încă la capăt. Răbdare!

— Eh, voi avea!

— Dumnezeu a vrut să scoată în calea asupritului un răzbunător, un sprijinitor, dacă vrei. Se întâmplă că regele de

pe tron, uzurpatorul... Eşti de aceeaşi părere cu mine, nu-i aşa, că e uzurpare acapararea şi stăpânirea fără griji, de unul singur, a unei moşteniri la care nu ai dreptul decât, cel mult, pe jumătate?

— Uzurpare, acesta e cuvântul.

— Atunci să trec mai departe. Dumnezeu a voit ca uzurpatorul să aibă ca prim-ministru un om de talent şi cu inima largă, iar pe deasupra un mare spirit.

— Foarte bine, foarte bine! strigă Fouquet. Înțeleg: te-ai bizuit pe mine ca să te ajut să îndrepți greşeala făcută bietului frate al lui Ludovic al XIV-lea. Te-ai gândit bine: te voi ajuta. Mulțumesc, d'Herblay, mulțumesc!

— Nici vorbă nu e de asta. Dacă nu mă laşi să termin! zise Aramis, netulburat.

— Ei bine, tac.

— Domnul Fouquet, spuneam, fiind ministrul regelui de pe tron, începu să fie duşmănit de rege şi amenințat în averea lui, în libertatea lui, în viața lui poate, de intrigă şi de ură, la care regele îşi pleca urechea cu prea multă uşurință. Dar Dumnezeu a mai îngăduit, tot spre binele prințului năpăstuit, ca domnul Fouquet să aibă, la rândul său, un prieten devotat, care cunoştea secretul de stat şi care se simțea destul de tare ca să dea în vileag acest secret, după ce avusese tăria să-l țină închis în inima lui douăzeci de ani.

— Nu merge mai departe – zise Fouquet, care nu mai vedea decât idei generoase – te înțeleg şi ghicesc totul. Te-ai dus la rege, când ai aflat ştirea arestării mele; l-ai rugat, dar el a refuzat să te asculte; atunci l-ai amenințat cu secretul, cu dezvăluirea lui, şi Ludovic al XIV-lea, înspăimântat, a trebuit să-ți făgăduiască, de teama de a nu da pe față totul, ceea ce îți refuzase când îl rugaseşi cu binişorul. Înțeleg! Înțeleg! Îl ai pe rege la mână, înțeleg!

— Nu înțelegi nimic – răspunse Aramis – şi iată că mă întrerupi încă o dată, dragă prietene. Apoi, dă-mi voie să ți-o spun, dumneata nu prea ții seama de logică şi nu vrei să-ți pui la contribuție memoria.

— Cum aşa?

— Mai ştii pe ce-am pus accentul la începutul convorbirii noastre?

— Da, pe ura maiestății sale împotriva mea, ură de neînfrânt; dar ce ură poate rămâne nesimțitoare în fața amenințării cu dezvăluirea unei asemenea taine?

— Dezvăluirea unei asemenea taine! Ah, iată unde dumneata nu ții seama de logică! Cum! Îți închipui oare că dacă i-aş fi făcut regelui o asemenea destăinuire, aş mai fi în viață la ceasul ăsta?

— Dar nu sunt nici zece minute de când te aflai la rege.

— Aşa-i. N-ar fi avut timp să mă ucidă; ar fi avut însă timp să mă lege cobză şi să mă arunce într-o gherlă. Hei, mai mult şir în judecățile noastre, ce dracu!

Datorită acestei expresii muşchetăreşti, uitată de un om care nu se uita niciodată pe sine, Fouquet înțelese până la ce grad de enervare ajunsese calmul şi atât de stăpânitul episcop de Vannes. Se înfioră.

— Şi apoi – reluă acesta din urmă, după ce se potoli – aş mai fi eu omul care sunt, aş mai fi eu un prieten cu adevărat, dacă te-aş expune, când regele te urăşte şi aşa, unui simțământ încă şi mai aprig al tânărului monarh? Că l-ai jefuit, nu-i nimic; că i-ai râvnit iubita, treacă-meargă; dar să-i ții în mână coroana şi slava, haidade! Ar fi în stare să-ți smulgă inima din piept chiar cu propriile-i mâini!

— Nu l-ai lăsat să bănuiască nimic în legătură cu acest secret?

— Aş fi înghiţit mai curând toate otrăvurile pe care Mitridate le-a băut timp de douăzeci de ani, ca să încerce să nu mai moară.

— Ce-ai făcut, atunci?

— Ah, am ajuns şi la asta! Mi se pare că am izbutit să-ţi stârnesc oarecare interes, monseniore. Mă asculţi mereu, nu-i aşa?

— Dacă te ascult! Vorbeşte.

Aramis făcu înconjurul odăii, se încredinţă că peste tot era linişte şi că nu trăgea nimeni cu urechea, apoi se reîntoarse lângă fotoliul în care Fouquet aştepta, cu nerăbdarea cea mai mare, destăinuirile lui.

— Am uitat să-ţi spun – reluă el, adresându-se lui Fouquet care-l asculta cu atenţia încordată – am uitat să-ţi vorbesc despre o însuşire foarte importantă a celor doi gemeni: anume că Dumnezeu i-a făcut să semene atât de mult unul cu altul, încât numai el, dacă i-ar chema dinaintea tribunalului său, ar putea să-i deosebească pe unul de celălalt. Mama lor n-ar putea s-o facă.

— Să fie cu putinţă? exclamă Fouquet.

— Aceeaşi noblеţe în trăsături, aceeaşi legănare în umblet, aceeaşi înălţime, acelaşi glas!

— Dar gândurile? Dar deşteptăciunea? Dar cunoaşterea vieţii?

— Oh, în privinţa asta se deosebesc, monseniore! Da, căci prizonierul de la Bastilia îi e cu mult superior fratelui său, şi dacă, din închisoare, această biată victimă s-ar urca pe tron, Franţa nu va fi cunoscut, de când există ea, un stăpân mai puternic prin geniul, ca şi prin noblеţea caracterului său.

O clipă, Fouquet îşi lăsă fruntea, îngreuiată de acest imens secret, să-i cadă în palme. Aramis se apropie de dânsul:

— Mai e o deosebire – îi spuse el, continuându-şi opera de ispitire – o deosebire importantă pentru dumneata, monseniore, între cei doi gemeni, fiii lui Ludovic al XIII-lea: aceea că cel venit pe urmă nu-l cunoaşte pe domnul Colbert.

Fouquet îşi ridică numaidecât faţa palidă şi încremenită. Săgeata nimerise nu în inimă, ci drept în creier.

— Te înţeleg – zise el către Aramis – îmi propui o conspiraţie.

— Aproape.

— Una din acele încercări care, după cum spuneai dumneata însuţi la începutul acestei convorbiri, pot schimba soarta imperiilor.

— Şi a intendenţilor superiori; da, monseniore.

— Într-un cuvânt, îmi propui o substituire? Să-l pun pe fiul lui Ludovic al XIII-lea care se află astăzi în închisoare, în locul fiului lui Ludovic al XIII-lea care doarme în acest moment în camera lui Morfeu?

Aramis zâmbi cu sinistra fluturare a gândului său sinistru.

— Fie! murmură el.

— Dar – zise Fouquet după o clipă de tăcere – nu te gândeşti că această faptă politică e de natură să stârnească vânzolire în tot regatul şi că, pentru a smulge acest copac cu rădăcini adânci, care se numeşte un rege, pentru a-l înlocui cu altul, pământul nu se va întări niciodată atât de bine în jurul lui, încât să poată ţine piept vântului rămas de la vechea furtună şi clătinărilor pricinuite de mărimea lui însăşi?

Aramis continua să zâmbească.

— Gândeşte-te – urmă Fouquet, înflăcărându-se cu acea putere a talentului ce formulează un plan şi-l face să rodească în câteva secunde şi cu acea privire cuprinzătoare ce

întrevede toate consecinţele şi îmbrăţişează toate rezultatele – gândeşte-te că va trebui să avem în jurul nostru nobilimea, clerul, starea a treia; a-l îndepărta pe Prinţul domnitor, a tulbura printr-un groaznic scandal mormântul lui Ludovic al XIII-lea, a pierde viaţa şi cinstea unei femei, Ana de Austria, viaţa şi liniştea altei femei, Maria-Tereza, şi după ce totul se va sfârşi, dacă se va sfârşi...

— Nu te înţeleg – zise Aramis cu răceală. Nu e nici un cuvânt de folos în tot ce-ai spus până acum.

— Cum! făcu ministrul surprins. Nu te gândeşti şi la partea practică, tocmai un om ca dumneata? Te mărgineşti la bucuriile copilăreşti ale unei iluzii politice şi nesocoteşti sorţii de izbândă, adică realitatea? E cu putinţă?

— Prietene – răspunse Aramis accentuând acest cuvânt cu un fel de familiaritate disprețuitoare – cum face Dumnezeu ca să-l aşeze în tron pe un rege, în locul altuia?

— Dumnezeu? strigă Fouquet. Dumnezeu îi dă un ordin agentului său, care-l ridică pe cel osândit, îl dă la o parte şi-l aşază pe învingător în tronul devenit gol. Dar uiţi că acest agent se numeşte moartea? Oh, Doamne, domnule d'Herblay, nu cumva te gândeşti să...?

— Nu e vorba de asta, monseniore. Într-adevăr, dumneata mergi prea departe. Cine îţi spune că trebuie să fie omorât Ludovic al XIV-lea? Cine îţi spune că trebuie să urmezi pilda lui Dumnezeu în felul cum îşi îndeplineşte el vrerile? Nu. Eu voiam să-ţi spun că Dumnezeu face totul fără zarvă, fără să se simtă, fără să se vadă nimic, şi că oamenii călăuziţi de Dumnezeu izbândesc ca şi el în treburile lor, în ceea ce încearcă, în ceea ce fac.

— Ce vrei să spui?

— Vreau să spun, prietene – reluă Aramis, dând cuvântului prietene aceeaşi intonaţie ca şi adineauri, când îl

rostise pentru prima dată – vreau să spun că, dacă s-a produs vreo zarvă, vreun țipăt, vreo bruftuluială, în înlocuirea regelui cu prizonierul său, te invit să mi-o dovedeşti.

— Ce-ai spus? exclamă Fouquet, mai alb decât batista cu care îşi ştergea fruntea. Zici că...?

— Du-te în camera regelui – răspunse Aramis foarte liniştit – şi te invit să bagi de seamă, dumneata care cunoşti misterul, că prizonierul de la Bastilia doarme acum în patul fratelui său.

— Şi regele? strigă Fouquet, cuprins de groază la auzul tuturor acestora.

— Care rege? rosti Aramis cu tonul său cel mai mieros. Acela care te urăşte, sau acela care te iubeşte?

— Regele... de ieri...?

— Regele de ieri? Fii liniştit, s-a dus să ia, la Bastilia, locul în care victima lui a stat prea multă vreme.

— Dumnezeule! Şi cine l-a condus acolo?

— Eu.

— Dumneata?

— Da, şi în chipul cel mai simplu. L-am răpit astă-noapte, şi în timp ce el cobora în beznă, celălalt se ridica la lumină. Cred că asta n-a stârnit nici un zgomot. Un fulger fără trăsnet, aşa ceva nu trezeşte pe nimeni din somn.

Fouquet scoase un icnet surd, ca şi cum ar fi primit o lovitură nevăzută, şi, apucându-se de cap cu amândouă mâinile crispate, murmură:

— Ai făcut dumneata asta?

— Cu destulă îndemânare. Nu găseşti?

— L-ai detronat pe rege? L-ai închis?

— Gata!

— Şi asta s-a întâmplat aici, la Vaux?

— Aici, la Vaux, în camera lui Morfeu. N-a fost construită oare tocmai în vederea unui asemenea act?

— Şi când s-a petrecut totul?

— Astă-noapte.

— Astă-noapte?

— Între ceasurile douăsprezece şi unu.

Fouquet făcu o mişcare, ca şi cum ar fi vrut să se arunce asupra lui Aramis; dar se stăpâni.

— La Vaux! În casa mea!... rosti el cu o voce înăbuşită.

— Cred că da. Acum, mai ales, e casa dumitale, dat fiind că domnul Colbert nu ți-o mai poate fura.

— Aşadar, sub acoperişul meu s-a înfăptuit această crimă!

— Această crimă? făcu Aramis cu uimire.

— Această crimă îngrozitoare! adăugă Fouquet, aprinzându-se din ce în ce mai tare. Această crimă mai înfiorătoare ca un asasinat, această crimă care-mi pătează pentru totdeauna numele şi mă face odios în fața posterității.

— Hei, dumneata delirezi, domnule – răspunse Aramis cu un glas tulburat. Vorbeşti prea tare: ia seama!

— Voi striga şi mai tare, ca să mă audă tot universul!

— Domnule Fouquet, ia seama!

Fouquet se întoarse către prelat, care-l străpungea cu privirea.

— Da – zise el – m-ai dezonorat săvârşind această trădare, această nelegiuire asupra oaspetelui meu, asupra celui care se odihnea liniştit în casa mea! Oh, nenorocire mie!

— Nenorocire celui care se gândea, sub acoperişul dumitale, să te ruineze, să-ți ia viața! Ai uitat asta?

— Era oaspetele meu, mi-era rege!

Aramis se ridică în picioare, cu ochii înroşiți, cu gura tremurându-i.

— Am oare de-a face cu un nebun? zise el.

— Ai de-a face cu un om cinstit.

— Cu un smintit!

— Un om care te va opri să-ți duci nelegiuirea până la capăt!

— Eşti smintit!

— Un om care mai curând va muri, care mai curând te va ucide, decât să te lase să-i necinsteşti numele.

Şi Fouquet se repezi la spada sa, aşezată de d'Artagnan la capul patului, strângând cu hotărâre în mână strălucitoarea lamă de oțel. Aramis îşi încruntă sprâncenele şi îşi strecură o palmă la piept, ca şi cum ar fi căutat acolo o armă. Această mişcare nu-i scăpă lui Fouquet. Nobil şi mândru în mărinimia

lui, aruncă spada cât colo; aceasta se rostogoli până la picioarele patului; apoi, apropiindu-se de Aramis şi punându-şi braţul dezarmat pe umărul lui, îi spuse:

— Domnule, mi-ar plăcea să mor aci, spre a nu supravieţui ocării mele, şi, dacă îmi mai păstrezi o fărâmă de prietenie, te rog, ucide-mă.

Aramis rămase tăcut şi nemişcat.

— Nu răspunzi nimic?

Aramis ridică faţa încet şi o flacără a speranţei se reaprinse treptat în ochii lui.

— Gândeşte-te, monseniore, la tot ce ne aşteaptă – zise el. Această dreptate odată făcută, regele va trăi încă, dar întemniţarea lui îţi va fi scăpat viaţa.

— Da – răspunse Fouquet – poate că dumneata ai lucrat în interesul meu, dar nu pot să-ţi primesc serviciul. Totuşi, nu vreau să te pierd. Vei părăsi numaidecât această casă.

Aramis îşi înăbuşi un fulger ce-i ţâşnea din inima-i zdrobită.

— Sunt ospitalier pentru toată lumea – adăugă Fouquet cu o nespusă măreţie. Nu vei fi sacrificat nici dumneata, după cum nu va fi nici acela a cărui pierdere ai pus-o la cale.

— Dar dumneata vei fi – zise Aramis cu o intonaţie seacă şi profetică – dumneata vei fi, vei fi pierdut!

— Primesc această prorocire, domnule d'Herblay; dar nimic nu vă va opri din drum. Vei părăsi Vaux, vei părăsi Franţa; îţi dau patru ceasuri ca să poţi scăpa de mânia regelui.

— Patru ceasuri? zise Aramis, rânjind cu neîncredere.

— Pe cinstea lui Fouquet! Nimeni nu va porni pe urmele dumitale înainte de acest răgaz. Vei avea deci patru ceasuri câştigate faţă de cei pe care regele îi va trimite după dumneata.

— Patru ceasuri! repetă Aramis roşu ca focul.

— E mai mult decât îți trebuie ca să te îmbarci şi să ajungi la Belle-Isie, pe care ți-o ofer ca refugiu.

— Ah – murmură Aramis.

— Belle-Isle e pentru dumneata, după cum Vaux e pentru rege. Pleacă, d'Herblay, pleacă; atât cât voi trăi eu, nu se va atinge nimeni nici de un fir de păr din capul dumitale.

— Mulțumesc! zise Aramis cu o sumbră ironie.

— Pleacă dar, şi dă-mi mâna, pentru ca amândoi să ne împlinim vrerile: dumneata să-ți salvezi viața, eu să-mi salvez onoarea.

Aramis îşi retrase de la sân palma pe care şi-o vârâse acolo. Era înroşită de sânge: îşi sfârtecase pieptul cu unghiile, ca pentru a-şi pedepsi trupul acesta ce făurise atâtea planuri, mai zadarnice, mai nebuneşti, mai pieritoarc decât însăşi viața omului. Lui Fouquet îi fu groază, îi fu milă: întinse brațele către Aramis.

— Nu aveam nici o altă armă la mine – murmură acesta, sălbatic şi cumplit ca umbra Didonei.

Apoi, fără a atinge mâna lui Fouquet, îşi întoarse ochii şi făcu doi paşi înapoi. Ultimele lui cuvinte erau un blestem; ultimul său gest fu anatema pe care mâna lui roşie o aruncă asupra lui Fouquet, stropindu-l în față cu câteva picături de sânge. Şi amândoi ieşiră în goană din cameră, pornind pe scara secretă ce ducea la curțile dinlăuntru.

Fouquet porunci să fie înhămați cei mai buni cai, iar Aramis se opri la capătul scării ce ducea la camera lui Porthos. Stătu îndelung pe gânduri, în timp ce trăsura lui Fouquet ieşea în galop din curtea castelului.

— Să plec singur?... se întreba Aramis. Să-l previn pe prinț?... Oh, furie!... Să-l previn pe prinț, şi pe urmă ce fac? Să plec cu el?... Să târăsc după mine această mărturie

acuzatoare?... Război?... Un război civil neîndurător?... Fără mijloace, vai!... Cu neputință!... Ce va face el fără mine?... Oh, fără mine, se va prăbuşi ca şi mine... Cine ştie?... Fa-că-se voia destinului!... A fost osândit, să rămână osândit!... Dumnezeu!... Diavol!... Sumbră şi batjocoritoare putere ce se numeşte geniu omenesc, nu eşti decât o adiere, mai searbădă şi mai vană decât vântul lovind în munți; ți se spune noroc, dar nu eşti nimic; cuprinzi totul cu suflarea ta, mişti pietrele din loc, munții chiar, apoi deodată te frângi în fața unei cruci de lemn uscat, în dosul căreia se află o altă putere nevăzută... pe care tu o tăgădui poate, dar care se răzbună pe tine şi te striveşte fără a-ți face măcar cinstea de a-ți spune cum se numeşte!... Pierdut!... Sunt pierdut!... Ce să fac?... Să mă duc la Belle-Isle?... Da. Şi Porthos care va rămâne aici, şi va vorbi, şi va spune totul! Porthos care va avea de suferit, poate!... Nu vreau ca Porthos să sufere. E unul dintre membrii ordinului meu: durerea lui e şi a mea. Porthos va pleca împreună cu mine, Porthos va împărtăşi soarta mea. Trebuie!

Şi Aramis, temându-se să nu întâlnească pe cineva căruia această grabă să-i dea de bănuit, urcă scara fără să fie văzut de nimeni.

Porthos, abia reîntors de la Paris, dormea dus, ca un om fără nici o povară pe inimă. Trupul lui gigantic uitase oboseala, în mintea lui nu stăruia nici un gând. Aramis intră încet ca o umbră şi atinse cu mâna-i tremurândă umărul uriaşului.

— Haide – strigă el – haide, Porthos, haide!

Porthos se supuse, se ridică, îşi deschise ochii, înainte de a-şi dezmorți spiritul.

— Plecăm – zise Aramis.

— Ah! făcu Porthos.

— Plecăm călări, şi vom goni mai tare ca niciodată.

— Ah! repetă Porthos.

— Îmbracă-te, prietene.

Şi-l ajută pe uriaş să se îmbrace, îndesându-i în buzunare aur şi diamante.

În timp ce se îngrijise de toate acestea, un zgomot uşor îi atrase atenția. D'Artagnan îl privea prin deschizătura uşii. Aramis tresări.

— Ce dracu faceți atât de tulburați? strigă muşchetarul.

— Sst! şuşoti Porthos.

— Plecăm într-o misiune – adăugă episcopul.

— Sunteți fericiți! zise muşchetarul.

— Eh! răspunse Porthos. Sunt obosit; aş fi vrut mai bine să dorm; dar de, serviciul regelui!...

— L-ai văzut cumva pe domnul Fouquet? îl întrebă Aramis pe d'Artagnan.

— Da, în trăsură, adineauri.

— Şi ce ți-a spus?

— Mi-a spus adio.

— Atâta tot?

— Ce altceva ai fi vrut să-mi spună? De când ați reintrat toți în favoarea regelui, eu nu mai însemn nimic!

— Ascultă – îi spuse Aramis îmbrățişându-l – zilele tale bune s-au întors din nou; nu vei mai avea motive să pizmuieşti pe nimeni.

— Ei, zău!

— Îți prezic pentru azi o întâmplare ce-ți va întări şi mai mult poziția.

— Adevărat?

— Ştii doar că eu sunt la curent cu toate veştile.

— Oh, da!

— Haide, Porthos, eşti gata? Pornim!

— Pornim!

— Să-l îmbrățișăm pe d'Artagnan.

— La dracu!

— Şi caii?

— Nu le ducem lipsa aici. Îl vrei pe-al meu?

— Nu; Porthos îşi are grajdul lui. Adio! Adio!

Şi cei doi fugari se urcară pe cai sub ochii căpitanului de muşchetari, care-i ținu scara lui Porthos şi care îşi însoți din ochi prietenii până când aceştia se pierdură în zare. "În oricare altă împrejurare – gândi în sinea lui gasconul – aş fi spus că oamenii ăştia fug de ceva; astăzi, însă, politica s-a schimbat mult, în aşa fel încât asta se numeşte acum a pleca în misiune. Tot ce se poate. Noi să ne întoarcem la treburile noastre." Şi porni, cu un pas de filozof, spre odaia lui.

XXV

CUM ERAU RESPECTATE CONSEMNELE LA BASTILIA

Fouquet alerga în goana cailor. Pe drum se gândea mereu cu groază la cele ce-i auziseră urechile. "Ce trebuie să fi fost în tinerețea lor aceşti oameni formidabili – îşi spunea el – dacă şi acum, la o vârstă înaintată, sunt în stare să mai facă asemenea planuri şi să le aducă la îndeplinire fără şovăire!" Uneori se întreba dacă tot ceea ce-i spusese Aramis nu era un vis, dacă toată povestea nu era o cursă întinsă pentru el şi dacă, ajungând la Bastilia, n-avea să găsească acolo un ordin de arestare ce-l va trimite să stea alături de regele detronat.

Cu aceste gânduri în cap, lăsă câteva ordine scrise şi închise cu peceți, pe drum, în timp ce se schimbau caii. Aceste ordine se adresau lui d'Artagnan şi tuturor comandanților de gărzi a căror credință nu putea fi pusă la îndoială. "În acest chip – îşi spuse Fouquet – prizonier sau nu, îmi voi fi făcut datoria în numele onoarei. Ordinele nu vor ajunge decât după mine, dacă nu mă voi întoarce liber, astfel că ei nu vor avea timp să le rupă pecețile şi le voi putea lua

înapoi. Dacă întârzii, înseamnă că mi s-a întâmplat o nenorocire. Atunci voi fi luat măsurile de trebuință, pentru mine şi pentru rege." Pregătit în felul acesta, ajunse în fața porților Bastiliei. Ministrul făcuse câte cinci leghe şi jumătate pe ceas.

Ceea ce nu i se întâmplase niciodată lui Aramis, i se întâmplă acum lui Fouquet la Bastilia. Domnul Fouquet îşi spuse în zadar numele, încercă în zadar să se facă recunoscut – nu fu lăsat deloc să intre. Rugându-se, amenințând, poruncind, înduplecă o strajă să-i dea de veste unui subofițer, care îl preveni, la rându-i, pe major. Cât despre guvernator, pe el nici vorbă nu putea fi să-l tulbure pentru atâta lucru.

Fouquet, în trăsură, la poarta închisorii, stătea ca pe ghimpi şi aştepta întoarcerea subofițerului, care se ivi, în sfârşit, cu o înfățişare destul de posacă.

— Ei bine – îl întrebă Fouquet nerăbdător – ce-a spus majorul?

— Ei bine, *domnule* – răspunse ostaşul – domnul major mi-a râs în nas. Mi-a spus că domnul Fouquet e la Vaux, şi chiar de-ar fi la Paris, domnul Fouquet nu se scoală niciodată la o oră ca asta.

— La dracu, sunteți o cireadă de neisprăviți! strigă ministrul coborând din trăsură.

Şi, mai înainte ca subofițerul să fi avut timp să închidă poarta, Fouquet se strecură prin deschizătură şi porni spre curte, în pofida strigătelor soldatului, care chema ajutor. Fouquet mergea înainte, fără să țină seama de strigătele acestui om, care, ajungându-l din urmă, i se adresă santinelei de la poarta a doua:

— Ai grijă, ai grijă, santinelă!

Paznicul îşi înfipse sulița în pieptul ministrului, dar acesta, voinic şi îndemânatic, stăpânit de mânie cum era,

smulse sulița din mâinile soldatului şi-l îmbrânci cât colo. Subofițerul, care se apropiase prea mult, îşi primi şi el porția lui; amândoi scoteau nişte răcnete atât de furioase, încât, la auzul acestui tărăboi, ieşi tot primul corp de gardă din postul cei mai înaintat. Printre soldați se găsi unul care-l recunoscu pe ministru şi strigă:

— Monseniore!... Ah, monseniore!... Hei, opriți-vă!

Şi-i opri tocmai la timp pe soldații care se pregăteau să-şi răzbune camarazii.

Fouquet porunci să i se deschidă poarta; i se ceru însă consemnul. Ordonă atunci să i se dea de veste guvernatorului; dar acesta auzise toată larma de la poartă şi, în fruntea unui pichet de douăzeci de oameni, alergă, urmat de major, la fața locului, crezând că s-a produs un atac împotriva Bastiliei. Baisemeaux îl recunoscu şi el pe Fouquet şi îşi lăsă în jos spada pe care o ținea ridicată.

— Ah, monseniore – se bâlbâi el – vă cerem iertare!...

— Domnule – zise ministrul aprins la față şi plin de sudoare – trebuie să-ți adresez laudele mele: serviciul dumitale merge foarte bine!

Baisemeaux păli, crezând că aceste cuvinte erau spuse în batjocură şi că ele prevesteau cine ştie ce furie oarbă. Dar Fouquet se linişti repede şi chemă cu un semn santinela şi pe subofițerul lovit, care se frecau la umeri.

— Paznicul va primi douăzeci de pistoli – zise el – iar ofițerul cincizeci. Felicitările mele, domnilor; îi voi vorbi regelui despre dumneavoastră. Acum, vino cu mine, Baisemeaux.

Şi, într-un murmur de mulțumire generală, porni cu guvernatorul spre Guvernământ.

Baisemeaux tremura într-una, de ruşine şi de teamă. Vizita lui Aramis, în zorii zilei, i se părea acum plină de

consecințe, în fața cărora un funcționar ca el avea de ce să se sperie. Dar fu cu totul altceva când Fouquet, cu o voce seacă şi cu o privire poruncitoare, îl întrebă:

— Domnule, l-ai văzut în dimineața aceasta pe domnul d'Herblay?

— Da, monseniore.

— Ei bine, domnule, nu te-ai îngrozit de crima al cărei complice te-ai făcut?

"Am pățit-o!" îşi spuse în sinea lui Baisemeaux. Apoi, cu glas tare:

— Despre ce crimă e vorba, monseniore?

— Ai avea de ce să fii sfâşiat în bucăți, domnule, bagă de seamă! Dar acum nu e timp pentru mânie. Condu-mă repede la prizonier!

— La care prizonier? bâigui Baisemeaux înfiorat.

— Te faci că nu ştii, hai! De altminteri e poziția cea mai bună. Într-adevăr, dacă ai mărturisi o asemenea complicitate, s-ar termina cu dumneata. De aceea, vreau să cred că chiar nu ştii nimic.

— Vă rog, monseniore...

— Bine. Condu-mă la prizonier.

— La Marchiali?

— Cine-i acest Marchiali?

— E deținutul adus azi-dimineață de domnul d'Herblay.

— Şi se numeşte Marchiali? zise ministrul, tulburat în convingerile sale de naiva încredere a lui Baisemeaux.

— Da, monseniore, sub acest nume a fost înscris în registru.

Fouquet privi până în fundul sufletului lui Baisemeaux şi citi acolo, cu acea obişnuință pe care le-o dă oamenilor exercitarea puterii, o sinceritate desăvârşită. De altfel, cercetând numai un minut această fizionomie, cum ar fi

putut să creadă că Aramis şi-ar fi luat tocmai un astfel de părtaş?

— E – îl întrebă el pe guvernator – deținutul pe care domnul d'Herblay l-a luat cu sine alaltăieri?

— Da, monseniore.

— Şi pe care l-a adus înapoi azi-dimineață? adăugă numaidecât Fouquet, care înțelese dintr-o dată mecanismul planului lui Aramis.

— Acela e, da, monseniore.

— Şi zici că se numeşte Marchiali?

— Marchiali. Dacă monseniorul a venit aici ca să-l ia, cu atât mai bine; căci tocmai voiam să mă plâng de felul cum se poartă.

— Dar ce face?

— De azi-dimineață mă nemulțumeşte foarte mult; are nişte izbucniri de furie de-ai crede că dărâmă toată Bastilia cu răcnetele lui.

— Am să te scap de el, într-adevăr – zise Fouquet.

— Ah, cu atât mai bine!

— Du-mă la celula lui.

— Monseniorul va binevoi să-mi arate ordinul...

— Ce ordin?

— Un ordin din partea regelui.

— Aşteaptă să-ți semnez unul.

— Nu va fi de ajuns, monseniore; îmi trebuie ordinul regelui.

Fouquet luă un aer iritat.

— Dumneata – zise el – care eşti atât de scrupulos când e vorba să le dai drumul deținuților, arată-mi, te rog, ordinul prin care l-ai eliberat pe acesta.

Baisemeaux îi arătă ordinul de punere în libertate a lui Seldon.

— Ei bine – zise Fouquet – dar Seldon nu e Marchiali!

— Însă Marchiali n-a fost pus în libertate, monseniore; el e aici.

— După ce-ai spus că domnul d'Herblay l-a luat şi l-a adus înapoi.

— N-am spus eu asta.

— Ai spus-o atât de bine, încât se pare că te mai aud încă.

— M-a luat gura pe dinainte.

— Domnule Baisemeaux, ia seama!

— N-am de ce să mă tem, monseniore, sunt în regulă.

— Îndrăzneşti să spui asta?

— Aş spune-o şi în faţa unui apostol. Domnul d'Herblay mi-a adus un ordin de eliberare a lui Seldon, şi Seldon a fost eliberat.

— Eu îţi spun însă că Marchiali a fost scos de la Bastilia.

— Trebuie să-mi dovediţi asta, monseniore.

— Lasă-mă să-l văd.

— Monseniore, cine cârmuieşte în acest regat ştie foarte bine că nimeni nu intră la deţinuţi fără un ordin special al regelui.

— Domnul d'Herblay a intrat totuşi.

— Ceea ce rămâne de dovedit, monseniore.

— Domnule Baisemeaux, încă o dată, dă-ţi seama de ceea ce spui!

— Actele sunt aici.

— Domnul d'Herblay a căzut.

— A căzut domnul d'Herblay? Cu neputinţă!

— Vezi dar că te-a ademenit.

— Ceea ce mă ademeneşte, monseniore, e numai serviciul regelui; îmi fac datoria; arătaţi-mi un ordin de la rege, şi veţi intra.

— Uite ce, domnule guvernator, ai cuvântul meu că, dacă mă laşi să intru la deținut, îți voi da în aceeaşi clipă un ordin al regelui.

— Dați-mi-l acum, monseniore.

— Iar dacă refuzi, voi pune să fii arestat pe loc, împreună cu toți ofițerii dumitale.

— Înainte de a săvârşi această violență, monseniore – zise Baisemeaux foarte palid – gândiți-vă că noi nu ne supunem decât ordinelor regelui şi că vă va fi mai uşor să abțineți unul pentru a-l vedea pe domnul Marchiali, decât să obțineți unul pentru a-mi face atâta rău, mie, nevinovatul.

— E adevărat, e adevărat! strigă Fouquet furios. Ei bine, domnule Baisemeaux – adăugă el cu o voce răsunătoare, trăgându-l mai aproape pe nenorocit – ştii de ce țiu atât de mult să vorbesc cu acest deținut?

— Nu, monseniore, şi fiți bun a observa cât de tare mă speriați: tremur de spaimă; uite, am să leşin.

— Ai să leşini cu totul numaidecât, domnule Baisemeaux, când mă voi reîntoarce aici cu zece mii de oameni şi cu treizeci de tunuri.

— Dumnezeule! S-ar zice că monseniorul şi-a pierdut mințile!

— Când voi răscula împotriva dumitale şi a tunurilor dumitale blestemate tot poporul Parisului, sfărâmându-ți porțile şi punând să fii spânzurat de crenelurile turnului cel mare.

— Monseniore, monseniore, îndurare!

— Îți dau zece minute să te hotărăşti – adăugă Fouquet cu o voce potolită. Uite, mă aşez aici, în acest fotoliu, şi aştept. Dacă în zece minute tot te mai încăpățânezi, plec, şi n-ai decât să mă crezi nebun cât îți va plăcea, dar vei vedea dumneata!

Baisemeaux bătu din picior ca un om adus la deznădejde, dar nu răspunse nimic. Ceea ce văzând, Fouquet luă o pană, o înmuie în cerneală şi scrise:

Ordin către domnul staroste al neguțătorilor, de a strânge garda burgheză şi de a porni asupra Bastiliei, pentru slujirea regelui.

Baisemeaux dădu din umeri; Fouquet mai scrise unul:

Ordin către domnul duce de Bouillon şi către domnul prinț de Condé, să ia comanda elvețieilor şi a gărzilor şi să pornească asupra Bastiliei, pentru slujirea maiestății sale...

Baisemeaux căzu pe gânduri; Fouquet scrise iar:

Ordin către orice soldat şi către orice burghez sau gentilom, de a urmări şi a prinde, oriunde s-ar găsi, pe cavalerul d'Herblay, episcop de Vannes, şi pe complicii lui, care sunt: 1. Domnul Baisemeaux, guvernatorul Bastiliei, învinuit de crimele de trădare, răzvrătire şi lezmajestate...

— Opriți-vă, monseniore! strigă Baisemeaux. Nu înțeleg absolut nimic din toate acestea; dar atâtea nenorociri, chiar de-ar fi dezlănțuite de nebunie, ne pot ajunge până în două ceasuri, şi regele, care mă va judeca, va vedea dacă am făcut bine sau rău, călcând consemnul în fața unor asemenea catastrofe. Haideți la turn, monseniore; am să vi-l arăt pe Marchiali.

Fouquet ieşi valvârtej din cameră, urmat de Baisemeaux, care-şi ştergea sudoarea rece ce-i năpădise fruntea.

— Ce groaznică dimineață! bolborosea acesta. Ce pacoste!

— Mai repede! îl sili Fouquet.

Baisemeaux îi făcu semn temnicerului cu cheile să meargă înaintea lor. Se temea de însoțitorul său. Fouquet băgă de seamă.

— Nu umbla cu copilării! îi spuse el pe un ton aspru. Lasă-l aici pe acest om, ia cheile dumneata însuți şi arată-mi

drumul. Nimeni, înțelegi, nu trebuie să afle ce se va petrece aici!

— Ah! făcu Baisemeaux, nehotărât.

— Iar? strigă Fouquet. Bine, mai spune o dată nu, şi am să plec din Bastilia pentru a duce eu însumi acolo unde trebuie ordinele pe care le-am scris.

Baisemeaux lăsă capul în jos, luă cheile şi porni cu ministrul pe scara ce ducea la turn. Pe măsură ce urcau prin această spirală ameţitoare, anumite murmure înăbuşite deveneau strigăte desluşite, apoi groaznice blesteme.

— Ce se aude acolo? întrebă Fouquet.

— E Marchiali al vostru – răspunse guvernatorul. Iată cum urlă nebunii!

Şi îşi însoți acest răspuns cu o clipire din ochi plină mai mult de aluzii jignitoare, decât de respect față de Fouquet. Acesta se cutremură. Într-unul din aceste urlete, mai groaznic decât celelalte, recunoscu glasul regelui. Se opri în capul scării şi luă cheile din mâna guvernatorului. Baisemeaux crezu că nebunul cel nou are de gând să-i zdrobească țeasta cu una din aceste chei.

— Ah – zise el – domnul d'Herblay nu mi-a vorbit despre asta.

— Cheile! strigă Fouquet, smulgându-i-le din mână. Care-i aceea de la uşa pe care vreau s-o deschid?

— Asta.

Un răcnet îngrozitor, urmat de o lovitură puternică în uşă se rostogoli cu un ecou prelung pe scară.

— Retrage-te! îi spuse Fouquet lui Baisemeaux pe un ton amenințător.

— Nici nu vreau altceva – murmură acesta. Iată doi turbați care se vor găsi față în față. Unul îl va sfâşia pe celălalt, sunt sigur de asta.

— Pleacă! repetă Fouquet. Dacă vei pune piciorul pe această scară înainte de a te chema eu, află că vei lua locul celui mai nenorocit dintre deținuții Bastiliei.

— Aş muri de m-aş vedea într-o asemenea stare! bolborosi Baisemeaux, retrăgându-se cu paşi împleticiți.

Țipetele deținutului se auzeau din ce în ce mai tari. Fouquet aşteptă până când Baisemeaux coborî scara. Apoi vârî cheia în prima broască. Atunci abia auzi limpede glasul înăbuşit al regelui, care striga:

— Ajutor! Sunt regele! Ajutor!

Cheia de la uşa a doua nu era aceeaşi de la prima uşă. Fouquet a trebuit să caute mult în verigă. În acest timp, regele, nebun, smintit, apucat, țipa cât îl ținea gura:

— Domnul Fouquet m-a adus aici! Scăpați-mă de domnul Fouquet! Eu sunt regele! Ajutor regelui, împotriva lui Fouquet!

Aceste strigăte îi sfâşiau inima ministrului. Ele erau urmate de bufnituri îngrozitoare date în uşă cu scaunul acela de care regele se slujea ca de un berbece. Fouquet găsi, în sfârşit, cheia de care avea nevoie. Regele ajunsese la capătul puterilor: nu mai striga, răcnea.

— Moarte lui Fouquet! urla el. Moarte sceleratului Fouquet!

În acea clipă, uşa se deschise.

XXVI

RECUNOŞTINȚA REGELUI

Cei doi bărbați, care dădeau să se repeadă unul asupra celuilalt, se opriră deodată, când se văzură, şi scoaseră un strigăt de groază.

— Ai venit să mă asasinezi, domnule? rosti regele recunoscându-l pe Fouquet.

— Regele în acest hal! murmură ministrul.

Nimic mai înspăimântător, într-adevăr, decât înfățişarea tânărului Prinț în clipa când Fouquet dădu cu ochii de el. Hainele îi erau în zdrențe; cămaşa, descheiată şi sfâşiată, sugea în acelaşi timp şi sudoarea şi sângele ce-i curgeau pe pieptul şi de-a lungul brațelor pline de răni. Cu privirea rătăcită, palid, cu spume la gură, cu părul vâlvoi, Ludovic al XIV-lea prezenta imaginea cea mai vie a deznădejdii, a spaimei şi a foamei, întrunite într-o singură statuie. Fouquet fu atât de mişcat, atât de tulburat, încât alergă spre rege cu brațele deschise şi cu lacrimi în ochi. Ludovic ridică asupra ministrului ciozvârta de lemn de care se folosise în furiile lui.

— Ei bine – zise Fouquet cu o voce tremurătoare – nu-l mai recunoaşteți pe cel mai credincios prieten al maiestății voastre?

— Prieten, dumneata? răspunse Ludovic cu o scrâşnire din dinți în care se desluşeau ura şi setea cumplită de răzbunare.

— Un slujitor respectuos – adăugă Fouquet, căzând în genunchi.

Regele lăsă să-i cadă arma. Fouquet se apropie, îi sărută genunchii şi îl cuprinse cu înduioşare în brațe.

— Regele meu! Copile! rosti el. Cât trebuie să fi suferit! Ludovic, venindu-şi în fire în urma acestei schimbări a lucrurilor, se privi de sus până jos şi, ruşinat de halul în care se afla, ruşinat de nebunia lui, ruşinat de ocrotirea pe care o primea, se trase înapoi. Fouquet nu înțelese această mişcare. El nu-şi dădu seamă că mândria regelui nu-l va ierta niciodată de a fi fost martorul unei atari slăbiciuni.

— Veniți, sire, sunteți liber – zise el.

— Liber? rosti regele. Oh, îmi redai libertatea, după ce ai avut îndrăzneala să ridici mâna asupra mea?

— Nu puteți crede una ca asta! strigă Fouquet cu amărăciune. Nu puteți crede că aş avea vreo vină în toată această întâmplare!

Şi vorbind repede, cu multă căldură chiar, îi povesti toată intriga ale cărei amănunte se cunosc.

În timpul cât ținu povestirea, Ludovic trecu prin cele mai chinuitoare frământări, şi povestirea o dată încheiată, grozăvia primejdiei prin care trecuse îl lovi mai mult încă decât însemnătatea secretului cu privire la fratele său geamăn.

— Domnule – zise el deodată către Fouquet – această dublă naştere e o minciună; cu neputință ca dumneata să te fi lăsat înşelat de aşa ceva!

— Sire!

— E cu neputință, îți spun, să fie pusă la îndoială onoarea, virtutea mamei mele. Şi primul meu ministru nu i-a pedepsit încă pe cei vinovați?

— Cumpăniți bine, sire, înainte de a vă înfuria – răspunse Fouquet. Naşterea fratelui vostru...

— N-am decât un frate: pe DOMNUL. Îl cunoşti ca şi mine. E un complot aici, îți spun, un complot începând de la guvernatorul Bastiliei...

— Luați seama, sire; acest om a fost înşelat, ca toată lumea, de asemănarea cu prințul.

— Asemănare? Haidade!

— Trebuie, totuşi, că acest Marchiali seamănă foarte mult cu maiestatea voastră, de vreme ce toți ochii o observă – stărui Fouquet.

— Nerozie!

— Nu spuneți asta, sire; oamenii deprinşi să înfrunte privirea miniştrilor voştri, a mamei voastre, a ofițerilor voştri,

a familiei voastre, oamenii aceştia nu pot fi înşelați de asemănare.

— Într-adevăr – murmură regele. Şi unde sunt aceşti oameni?

— La Vaux.

— La Vaux! Şi îngădui ca ei să mai rămână acolo?

— Lucrul cel mai grabnic era, mi se pare, să eliberez pe maiestatea voastră. Mi-am îndeplinit această datorie. Acum, voi face ceea ce îmi va porunci regele. Aştept.

Ludovic stătu o clipă pe gânduri.

— Să strângem trupele la Paris – zise el.

— Ordinele sunt şi date în această privință – răspunse Fouquet.

— Ai dat dumneata ordine? strigă regele.

— Pentru asta, da, sire. Maiestatea voastră va fi, peste un ceas, în fruntea a zece mii de oameni.

Drept orice răspuns, regele îi luă mâna lui Fouquet cu atâta căldură, încât era uşor de văzut câtă neîncredere îi păstrase până atunci ministrului său, cu toată intervenția acestuia din urmă de a-l salva.

— Şi cu aceste trupe – reluă regele – îi vom încercui, în casa dumitale, pe răzvrătiți, care trebuie să se fi strâns sau întărit acolo.

— Asta m-ar face să mă mir – răspunse Fouquet.

— Pentru ce?

— Pentru că şeful lor, sufletul acțiunii, fiind demascat de mine, tot planul e, se pare zădărnicit.

— L-ai demascat pe acel fals prinț?

— Nu, pe el nici nu l-am văzut.

— Pe cine, atunci?

— Şeful acțiunii nu este acel biet nenorocit. Acela nu e decât o unealtă, sortit să rămână toată viața lui un năpăstuit,

acum, văd bine alta.

— Fireşte!

— Şeful e domnul abate d'Herblay, episcopul de Vannes.

— Prietenul dumitale?

— A fost prietenul meu, sire – răspunse Fouquet cu noblețe.

— Ceea ce e, totuşi, o nenorocire pentru dumneata – zise regele pe un ton mai puțin generos.

— Asemenea prietenie nu avea nimic dezonorant, atâta – vreme cât nu cunoşteam crima, sire.

— Trebuia să o prevezi.

— Dacă sunt vinovat, rămân la dispoziția maiestății voastre.

— Ah, domnule Fouquet, nu asta am vrut să spun – adăugă regele, nemulțumit de a-şi fi trădat astfel gândurile-i rele. Ei bine, îți mărturisesc, deşi mizerabilul acela purta mască, am avut o bănuială că nu putea să fie decât el. Dar, împreună cu acest şef al acțiunii, mai era unul, care executa ordinele. Acesta, care mă amenința cu puterea lui herculeană, cine era?

— Acesta trebuie să fie prietenul lui, baronul du Vallon, fostul muşchetar.

— Prietenul lui d'Artagnan? Prietenul contelui de La Fère? Aha – strigă regele la rostirea acestui din urmă nume – să nu trecem cu vederea legătura dintre conspiratori şi domnul de Bragelonne!

— Sire, sire, nu mergeți prea departe! Domnul de La Fère este cel mai cinstit om din Franța. Mulțumiți-vă cu ceea ce vă dau în mână.

— Cu ceea ce-mi dai? Prea bine, căci mi-i dai pe vinovați, nu-i aşa?

— Cum înțelege maiestatea voastră asta? întrebă Fouquet.

— Înțeleg – răspunse regele – că ne vom duce la Vaux cu trupele noastre, că vom pune mâna pe acel cuib de vipere şi că nu va scăpa nimeni; nimeni, nu-i aşa?

— Maiestatea voastră îi va ucide pe aceşti oameni? strigă Fouquet.

— Până la ultimul!

— Oh, sire!

— Să ne înțelegem bine, domnule Fouquet! zise regele cu semeție. Eu nu mai trăiesc într-un timp când asasinatul e singura, ultima armă a regilor. Nu, slavă Domnului! Eu am parlamentele, care judecă în numele meu, am eşafoduri, unde sunt îndeplinite voințele mele supreme.

Fouquet păli.

— Îmi iau libertatea – zise el – de a atrage atenția maiestății voastre că orice proces de acest fel e un scandal de moarte pentru demnitatea tronului. Nu trebuie ca numele august al Anei de Austria să intre în gura poporului, care râde de orice.

— Trebuie să se facă dreptate, domnule!

— Prea bine, sire; dar sângele regal nu poate curge pe eşafod!

— Sângele regal? Crezi în asta? strigă regele furios, bătând cu piciorul în duşumea. Această naştere dublă e o născocire. Aici, mai ales, în această născocire văd eu crima domnului d'Herblay. Şi această crimă vreau s-o pedepsesc, înainte de violența lor, de ocara ce mi-au făcut-o.

— Pedeapsă cu moartea?

— Cu moartea, da, domnule.

— Sire – rosti cu fermitate ministrul, a cărui frunte, multă vreme aplecată, se ridică plină de mândrie – maiestatea

voastră poate pune să i se taie capul, dacă aşa vrea, lui Filip al Franței, fratele vostru; asta vă priveşte şi în această problemă veți consulta pe Ana de Austria, mama voastră. Ceea ce va hotărî ea va fi bun hotărât. Eu nu vreau să mă amestec, chiar de va fi vorba de onoarea coroanei voastre; dar am datoria să vă fac o rugăminte de grațiere, şi v-o cer.

— Spune – zise regele, foarte tulburat de ultimele cuvinte ale ministrului. Ce doreşti?

— Vă cer grațierea domnului d'Herblay şi a domnului du Vallon.

— Ucigaşii mei?

— Doi răzvrătiți, sire, atâta tot.

— Ah, înțeleg, e foarte firesc să ceri grațierea prietenilor dumitale!

— Prietenii mei? făcu ministrul, jignit adânc.

— Prietenii dumitale, da; dar siguranța statului meu impune o pedeapsă exemplară pentru vinovați.

— Nu-i voi aminti maiestății voastre că v-am redat libertatea, că v-am salvat viața.

— Domnule!

— Nu vă voi aminti că, dacă domnul d'Herblay ar fi vrut să-şi îndeplinească rolul său de asasin, ar fi putut să asasineze pe maiestatea voastră azi-dimineață, în pădurea Sénart, şi totul s-ar fi terminat.

Regele tresări.

— Un glonte de pistol în cap – urmă Fouquet – şi chipul lui Ludovic al XIV-lea, devenit de nerecunoscut, l-ar fi absolvit pentru totdeauna pe domnul d'Herblay de orice vină.

Regele se îngălbeni de spaimă, văzând prin ce primejdie trecuse.

— Domnul d'Herblay – continuă Fouquet – dacă ar fi fost un asasin, n-ar fi avut nevoie să-mi povestească planul său,

pentru a izbândi. Scăpat de adevăratul rege, ar fi făcut ca falsul rege să nu fie bănuit de nimeni. Uzurpatorul ar fi fost recunoscut de Ana de Austria, fiindcă tot un fiu era şi acesta pentru ea. Uzurpatorul, pentru conştiința domnului d'Herblay, era tot un rege din sângele lui Ludovic al XIII-lea. Mai mult chiar, conspiratorul avea siguranța, taina, mijlocul de a nu fi pedepsit niciodată. O descărcare de pistol i-ar fi adus toate acestea. Iertare pentru el, în numele salvării voastre, sire!

Regele, în loc să fie mişcat de această zugrăvire atât de adevărată a generozității lui Aramis, se simțea umilit de moarte. Mândria lui neînfrântă nu se putea obişnui cu ideea că un om ținuse atârnat în vârful degetului său firul unei vieți regale. Fiecare cuvânt prin care Fouquet credea că poate obține iertarea prietenilor lui turna o nouă picătură de venin în inima, şi aşa înveninată, a lui Ludovic al XIV-lea. Nimic nu-l putu deci îndupleca, şi, adresându-se cu pornire lui Fouquet, îi spuse:

— Nu ştiu, în adevăr, domnule, pentru ce-mi ceri iertarea acestor oameni! La ce bun să ceri ceea ce poți obține fără rugăminte?

— Nu vă înțeleg, sire.

— E uşor, totuşi. Unde ne aflăm aici?

— La Bastilia, sire.

— Da, într-o închisoare. Eu sunt luat drept nebun, nu-i aşa?

— Aşa este, sire.

— Şi nimeni nu-l cunoaşte aici decât pe Marchiali!

— Într-adevăr.

— Ei bine, nu schimba nimic din această situație. Lasă-l pe nebun să putrezească într-o celulă a Bastiliei, şi domnii

d'Herblay şi du Vallon nu mai au nevoie de iertarea mea. Noul lor rege îi va absolvi de orice vină.

— Maiestatea voastră îşi bate joc de mine, sire, şi rău face – răspunse pe un ton sec Fouquet. Nu sunt atât de copil, iar domnul d'Herblay nu e atât de neghiob pentru a nu se fi gândit la toate acestea, şi dacă eu aş fi vrut să am un nou rege, cum spuneți, n-aş fi avut nevoie să vin şi să forțez porțile Bastiliei ca să vă scap de aici. Asta se înțelege de la sine. Maiestatea voastră are spiritul tulburat de mânie. Altfel nu l-ar jigni, pe nedrept, pe acela dintre slujitorii săi care i-a făcut cel mai mare serviciu.

Ludovic îşi dădu seama că mersese prea departe, că porțile Bastiliei erau încă închise pentru el, în timp ce zăgazurile în dosul cărora acest generos Fouquet îşi stăpânea furia sa se ridicau încetul cu încetul.

— N-am spus asta ca să te umilesc, ferească Dumnezeu! răspunse regele. Dar dumneata te adresezi mie cerându-mi o grațiere, iar eu îți răspund după cum îmi dictează conştiința; ori, conştiința mea îmi spune că vinovații despre care vorbim nu sunt vrednici nici de milă, nici de iertare.

Fouquet nu mai zise nimic.

— Ceea ce fac acum – adăugă regele – e o faptă tot atât de generoasă ca şi ceea ce-ai făcut dumneata; căci sunt în stăpânirea dumitale. Aş spune chiar că e mai generoasă, ținând seama că mai pui şi condiții de care pot depinde libertatea mea, viața mea, şi că, refuzând, ar însemna să le sacrific pe acestea.

— Am greşit, într-adevăr – răspunse Fouquet. Da, am avut aerul că vreau să vă smulg mila; îmi pare rău şi cer iertare maiestății voastre.

— Şi eşti iertat, dragă domnule Fouquet – zise regele cu un zâmbet ce sfârşi prin a readuce seninătatea pe chipul său,

pe care atât de multele întâmplări din ajun şi până acum îl răvăşiseră cu totul.

— Eu sunt iertat – se încăpățână să adauge ministrul – dar domnii d'Herblay şi du Vallon?

— Nu vor obține niciodată iertarea lor, atât cât voi trăi eu! răspunse neînduplecat regele. Fă-mi plăcerea şi nu-mi mai vorbi despre ei.

— Maiestatea voastră va fi ascultată.

— Şi nu-mi vei purta nici o pică pentru asta?

— Oh, nu, sire; căci prevăzusem acest lucru.

— Prevăzuseşi că voi refuza iertarea acestor domni?

— De bună seamă, şi am luat toate măsurile de cuviință.

— Ce vrei să spui? zise regele cu surprindere.

— Domnul d'Herblay a venit să se dea pe mâinile mele, ca să spun aşa, domnul d'Herblay mi-a lăsat fericirea de a-mi salva regele şi țara. Eu nu puteam să-l condamn pe domnul d'Herblay la moarte. Nu puteam nici să-l expun mâniei legitime a maiestății voastre. Ar fi fost acelaşi lucru ca şi cum l-aş fi ucis eu însumi.

— Ei bine, şi ce-ai făcut?

— Sire, i-am dat domnului d'Herblay cei mai buni cai din grajdurile mele, şi are patru ceasuri înaintea tuturor acelora pe care maiestatea voastră îi va trimite pe urmele lui.

— Fie! murmură regele. Dar lumea e destul de mare pentru ca alergătorii mei să câştige cele patru ceasuri de avans pe care i le-ai dat dumneata domnului d'Herblay.

— Dându-i aceste patru ceasuri, sire, ştiam că-i dau viața. Îşi va păstra viața.

— Cum aşa?

— Gonind la drum astfel, cu patru ceasuri înaintea muşchetarilor voştri, va ajunge la castelul meu din Belle-Isle, unde i-am acordat azil.

— Fie! Dar uiți că mi-ai dăruit mie Belle-Isle?

— Nu ca să arestați acolo pe prietenii mei.

— Mi-o iei înapoi atunci?

— Dacă-i vorba de asta, da.

— Muşchetarii mei o vor cuceri, şi totul se va sfârşi.

— Nici muşchetarii, nici chiar armata voastră, sire – zise Fouquet cu răceală. Belle-Isle e de necucerit.

Regele se înălbi la față; din ochi îi țâşneau scântei. Fouquet se simți pierdut; dar el nu era dintre aceia care dau înapoi în fața glasului onoarei. Înfruntă deci privirea înveninată a regelui. Acesta îşi înăbuşi mânia şi, după o clipă de tăcere, zise:

— Mergem la Vaux.

— Sunt la ordinele maiestății voastre – răspunse Fouquet înclinându-se adânc. Cred însă că maiestatea voastră va trebui să-şi schimbe îmbrăcămintea înainte de a apărea în fața curții.

— Vom trece pe la Luvru – zise regele. Haide.

Şi ieşiră pe sub ochii buimăciți ai lui Baisemeaux, care privea cum Marchiali era scos încă o dată din închisoare, şi care îşi smulse ultimele fire de păr ce-i mai rămăseseră pe cap.

E drept că Fouquet îi dăduse descărcare pentru scoaterea deținutului şi că regele scrisese dedesubt: *Văzut şi aprobat – LUDOVIC.* Ultimă nebunie pe care Baisemeaux, nemaiputând lega între ele două idei, o primi cu o zdravănă lovitură de pumn ce şi-o repezi în falcă.

XXVII

FALSUL REGE

În acest timp, la Vaux, regalitatea uzurpatoare îşi urma fără nici o teamă rolul ei. Filip dădu ordin să fie primite în prima audiență cele mai de seamă persoane de la curte, care

aşteptau de dimineaţă să intre la rege. Se hotărâse să dea acest ordin, cu toate că domnul d'Herblay nu era de faţă şi nici nu apărea, iar cititorii noştri ştiu din care motive. Dar prinţul, neputând crede că absenţa lui se va prelungi prea mult, voia, ca toate spiritele îndrăzneţe, să-şi încerce puterea şi norocul, fără sfetnici şi fără îndrumări.

Mai era şi un alt motiv care îl îndemnase la aceasta. Ana de Austria urma să vină şi ea; mama vinovată avea să se găsească în prezenţa fiului sacrificat. Şi Filip nu voia, dacă ar fi avut vreo slăbiciune, să-l facă martor la aceasta pe omul faţă de care, de aici înainte, trebuia să dea dovadă de o mare tărie.

Filip deschise larg amândouă uşile, şi mai multe persoane intrară, în tăcere. Filip nu făcuse şi nu spusese nimic în timpul cât valeţii de cameră îl îmbrăcaseră. El văzuse, în ajun, cum se comportase fratele lui. Îşi juca deci rolul de rege în aşa fel, încât să nu dea loc la nici o bănuială. Aşadar, numai după ce fu îmbrăcat în costumul de vânătoare, îşi primi vizitatorii. Memoria sa şi însemnările lui Aramis îi spuneau că mai întâi avea să intre Ana de Austria, ţinută de braţ de DOMNUL, apoi DOAMNA împreună cu domnul de Saint-Aignan. Zâmbi la ivirea acestor persoane, şi se cutremură uşor recunoscându-şi mama. Chipul ei nobil şi impunător, brăzdat de durere, făcu să-şi simtă inima înmuindu-i-se pentru această faimoasă regină ce-şi jertfise un fiu în numele unei raţiuni de stat. Găsi că mama lui era frumoasă. Ştia că Ludovic al XIV-lea o iubea; îşi făgădui s-o iubească şi el şi să nu fie pentru bătrâneţea ei o pedeapsă neîndurătoare. Îşi privi fratele cu o înduioşare lesne de înţeles. Acesta nu uzurpase nimic, nu făcuse nici un rău în viaţa lui. Ramură îndepărtată de trunchi, el lăsa tulpina să crească, fără să-şi bată capul nici cu viaţa, nici cu regalitatea.

Filip îşi făgădui să fie un frate bun pentru acest Prinț, căruia îi era de-ajuns aurul, care dăruieşte plăcerile. Îl salută cu un aer afectuos pe Saint-Aignan, ce se istovea în zâm-bete şi în plecăciuni, şi-i întinse mâna tremurătoare Henriettei, cumnata lui, a cărei frumusețe îl izbi. Zări însă în ochii acestei Prințese un aer de răceală, care-i plăcu pentru uşurarea desfăşurării relațiilor lor din viitor. "Îmi va fi mai uşor – gândi în sinea lui – să fiu fratele acestei femei, decât să-i fac curte, dacă ea îmi arată o răceală pe care fratele meu nu putea s-o aibă față de ea şi care mie îmi este impusă ca o datorie."

Singura vizită de care se temea în acel moment era aceea a reginei; inima lui, spiritul lui erau zbuciumate de o încercare atât de puternică, încât, cu toată voința lor de a rămâne tari, nu se ştia dacă vor putea rezista la o nouă zguduire. Din fericire, regina nu veni.

Numaidecât, Ana de Austria începu o dizertație politică despre primirea pe care domnul Fouquet o făcuse casei regale a Franței. Bătrâna regină amestecă duşmăniile ei cu laude la adresa regelui, cu întrebări despre sănătatea lui, cu mici măguliri de mamă şi cu mărunte viclenii diplomatice.

— Ei bine, fiul meu – întrebă ea – te-ai răzgândit în legătură cu domnul Fouquet?

— Saint-Aignan – zise Filip – fii bun şi du-te de vezi ce face regina.

La aceste cuvinte, primele pe care Filip le rostea cu glas tare, uşoara deosebire dintre vocea lui şi aceea a lui Ludovic al XIV-lea fu surprinsă de urechea maternă; Ana de Austria îşi privi fiul cu o căutătură ciudată.

De Saint-Aignan ieşi. Filip continuă:

— Doamnă, nu-mi place să mi se vorbească de rău despre domnul Fouquet, ştii asta, şi domnia ta însăți mi-ai vorbit de

bine despre el.

— E adevărat; de aceea nici nu te întreb decât asupra stării sentimentelor pe care i le porți.

— Sire – zise Henriette – eu l-am prețuit totdeauna pe domnul Fouquet. E un om cumsecade şi are mult gust.

— Un intendent superior care nu se caliceşte niciodată – adăugă DOMNUL – şi care plăteşte în aur toate chitanțele ce le am la el.

— Prea se gândeşte fiecare la ale lui aici – zise bătrâna regină. Nimeni nu se gândeşte la stat: or domnul Fouquet, e un fapt, ruinează statul.

— Lasă, mamă – rosti Filip pe un ton mai scăzut – nu cumva şi dumneata te faci pavăza domnului Colbert?

— Cum asta? tresări bătrâna regină deodată.

— Da, căci într-adevăr – răspunse Filip – te aud vorbind despre toate acestea aşa cum ar vorbi vechea dumitale prietenă, doamna de Chevreuse.

La acest nume, Ana de Austria păli şi îşi muşcă buzele. Filip aţâţase leoaica.

— De ce-mi pomeneşti de doamna de Chevreuse – zise ea – şi de ce eşti pornit împotriva mea astăzi?

Filip aruncă paie peste foc:

— Dar doamna de Chevreuse n-a uneltit oare totdeauna în contra cuiva? Nu ți-a făcut oare ea o vizită, nu de mult, mamă?

— Domnule – replică bătrâna regină – îmi vorbeşti într-un fel care îmi aminteşte de regele, tatăl dumitale!

— Tatăl meu n-o iubea pe doamna de Chevreuse, şi avea dreptate – zise prințul. Nici eu n-o iubesc mai mult, şi dacă se va gândi să vină aici, aşa cum venea altădată, ca să semene discordie şi ură sub pretext că cere bani, ei bine!...

— Ei bine? făcu semeață Ana de Austria, stârnind ea însăşi furtuna.

— Ei bine – reluă cu hotărâre tânărul rege – o voi alunga din regat pe doamna de Chevreuse, şi, o dată cu ea, pe toți urzitorii de intrigi şi mistere!

Regele nu cumpănise greutatea acestei fraze aprige, sau poate că voise să-i cunoască efectul întocmai ca acei oameni care, suferind de o durere continuă şi căutând să rupă monotonia acestei suferințe, apasă pe rana lor pentru a simți o durere mai ascuțită.

Ana de Austria fu gata să leşine; ochii ei deschişi, dar lipsiți de viață, nu mai văzură nimic timp de câteva clipe; întinse mâinile către celălalt fiu al ei, care se grăbi s-o prindă îndată în brațe, fără a se teme că-l supără pe rege.

— Sire – murmură ea – te porți aspru cu mama dumitale.

— Cum asta, doamnă? răspunse el. Nu vorbesc decât de doamna de Chevreuse, şi mama o preferă oare pe doamna de Chevreuse siguranței statului meu şi siguranței persoanei mele? Ei bine, îți spun că doamna de Chevreuse a venit în Franța ca să împrumute bani, că i s-a adresat domnului Fouquet spre a-i vinde un anumit secret...

— Un anumit secret? exclamă Ana de Austria.

— Referitor la unele pretinse furturi pe care domnul intendent superior le-ar fi făcut; ceea ce e cu totul neadevărat – adăugă Filip. Domnul Fouquet a alungat-o cu indignare, preferând stima regelui oricărei complicități cu intriganții. Atunci, doamna de Chevreuse a vândut secretul domnului Colbert, dar cum e nesătulă de bani şi pentru că nu-i ajungeau cei o sută de mii de scuzi pe care i-a stors de la acest slujbaş, a mers şi mai sus, încercând să găsească o pungă şi mai bogată... E adevărat, doamnă?

— Văd că ştii totul, sire – murmură regina, mai mult neliniştită decât înfuriată.

— Or – continuă Filip – cred că am dreptul să mă ridic împotriva acestei furii care urzeşte la curtea mea dezonoarea unora şi ruina altora. Dacă Dumnezeu a îngăduit ca anumite nelegiuri să fie săvârşite şi dacă le-a ascuns în umbra îndurării lui, eu nu voi îngădui ca doamna de Chevreuse să aibă puterea de a răsturna vrerile Celui de sus.

Această din urmă parte a cuvântării lui Filip o tulbură atât de tare pe regină, încât fiului îi fu milă de dânsa. Îi apucă mâna şi i-o sărută cu multă căldură; ea nu simți însă că, în această sărutare dată în pofida răzvrătirilor şi a vrăjmăşiilor din inima lui, era o iertare a celor opt ani de îngrozitoare suferințe.

Filip lăsă ca un moment de tăcere să potolească emoțiile ce se iscaseră; apoi, cu un fel de voioşie, zise:

— Nu vom mai pleca astăzi; am un plan.

Şi-şi întoarse ochii către uşă, unde spera să-l vadă pe Aramis, a cărui lipsă începea să-l neliniştească. Regina-mamă vru să se retragă.

— Rămâi, mamă – îi spuse el – vreau să te împac cu domnul Fouquet.

— Dar n-am nimic cu domnul Fouquet; mă pune pe gânduri numai risipa lui.

— Vom face ordine în toate şi nu ne vom folosi decât de însuşirile bune ale ministrului.

— Ce aşteaptă maiestatea voastră? întrebă Henriette văzându-l pe rege că se uită mereu la uşă şi dorind să-i înfigă un ac în inimă, căci DOAMNA credea că regele o aşteaptă pe La Vallière, sau o scrisoare de la ea.

— Sora mea – răspunse tânărul, care ghicise totul datorită acelei minunate puteri de pătrundere de care norocul

îi va îngădui să se folosească de aici încolo – sora mea, aştept un bărbat foarte distins, un sfetnic dintre cei mai pricepuți, pe care vreau să vi-l prezint tuturora, rugându-vă să-l primiți cu toată îngăduința. Ah, intră, domnule d'Artagnan!

D'Artagnan intră.

— Ce doreşte maiestatea voastră?

— Spune-mi, unde e domnul episcop de Vannes, prietenul dumitale?

— Dar, sire...

— Îl aştept şi nu-l văd venind. Să fie căutat.

D'Artagnan rămase o clipă ca trăsnit; dar numaidecât, gândindu-se că Aramis părăsise Vaux în taină, cu o misiune din partea regelui, trase concluzia că regele voia să păstreze taina.

— Sire – întrebă el – maiestatea voastră doreşte ca domnul d'Herblay să-i fie adus neapărat?

— Neapărat nu e cuvântul – răspunse Filip. Nu am chiar atâta nevoie de el; dar dacă poate fi găsit...

"Am ghicit" – îşi zise în sinea lui d'Artagnan.

— Acest domn d'Herblay – întrebă Ana de Austria – nu e episcopul de Vannes?

— Da, doamnă.

— Un prieten al domnului Fouquet?

— Da, doamnă; un fost muşchetar.

Ana de Austria se înroşi.

— Unul din acei patru viteji care, pe vremuri, au făcut atâtea isprăvi minunate.

Bătrâna regină se căi că vrusese să muşte; întrerupse convorbirea spre a-şi mai păstra colții şi pentru altă dată.

— Oricare ți-ar fi alegerea, sire – zise ea – o găsesc foarte bună.

Toți se înclinară.

— Veți vedea în dânsul – adăugă Filip – adâncimea domnului de Richelieu, fără zgârcenia domnului de Mazarin.

— Un prim-ministru, sire? întrebă DOMNUL speriat.

— Îți voi povesti totul, frate. Dar e ciudat că domnul d'Herblay nu mai vine!

Chemă.

— Să fie anunțat domnul Fouquet – spuse el – că vreau să-i vorbesc... Oh, de față cu dumneavoastră, de față cu dumneavoastră, nu vă retrageți.

Domnul de Saint-Aignan se reîntoarse, aducând ştiri mulțumitoare despre regină, care stătea în pat numai ca măsură de prevedere, şi pentru a avea puterea să urmeze apoi în totul voința regelui.

În timp ce domnul Fouquet şi Aramis erau căutați peste tot, noul rege îşi continua în linişte propriul său examen, şi toată lumea, familie, ofițeri, valeți, îl recunoşteau pe rege în mişcări, în glas, în deprinderi. La rândul lui, Filip, aplicând fiecărui chip însemnările şi schițele făcute cu atâta dibăcie de complicele său, Aramis, se purta în aşa fel, încât să nu trezească nici cea mai mică bănuială în mintea celor ce-l înconjurau.

De aici înainte, nimic nu-l mai putea nelinişti pe uzurpator. Cu câtă ciudată uşurință răsturnase Providența cea mai strălucită sorocire de pe lume, pentru a o înlocui cu cea mai umilă! Filip admira această bunătate a lui Dumnezeu revărsată asupra lui şi o urma cu toate însuşirile naturii lui desăvârşite. Dar simțea uneori că o umbră se lasă peste razele noii sale glorii. Aramis nu apărea.

Convorbirea lâncezea în familia regală; Filip, preocupat de ale lui, uitase să-i spună fratelui său şi doamnei Henriette că se pot retrage. Aceştia păreau nedumeriți şi îşi pierdeau încetul cu încetul răbdarea. Ana de Austria se aplecă spre fiul

ei şi-i şopti câteva cuvinte în spaniolă. Filip nu cunoştea de loc limba spaniolă; păli în fața acestui obstacol neaşteptat. Dar, ca şi cum spiritul netulburatului Aramis l-ar fi ocrotit cu puterea lui de stăpânire, în loc să se zăpăcească, Filip se ridică în picioare.

— Ei bine, ce faci? Răspunde! zise Ana de Austria.

— Ce e zarva aceea acolo? întrebă Filip, întorcându-se cu fața spre uşa de la scara secretă.

Acolo se auzea un glas care striga:

— Pe aici, pe aici! Mai aveți doar câteva trepte, sire!

— Glasul domnului Fouquet? se miră d'Artagnan, care se afla lângă regina-mamă.

— Nici domnul d'Herblay nu poate fi departe – adăugă Filip.

Văzu însă ceea ce era departe de a se aştepta să vadă tocmai atât de aproape de el. Toate privirile se întoarseră spre uşa pe unde avea să intre domnul Fouquet; dar nu el fu acela care intră. Un țipăt de groază porni din toate colțurile camerei, un strigăt dureros, scos de rege şi de cei de față.

Nu le e dat oamenilor, nici chiar celor sortiți să treacă prin întâmplările cele mai ciudate sau cele mai neobişnuite, să contemple un spectacol asemenea aceluia pe care-l oferea camera regală în clipa aceea. Storurile, trase pe jumătate, nu lăsau să pătrundă decât o lumină nesigură, strecurată printre perdelele mari de catifea, căptuşite cu mătase groasă. În această penumbră plăcută şi blândă, ochii se dilatau încetul cu încetul, şi fiecare dintre cei prezenți îi zărea pe ceilalți mai mult cu închipuirea decât cu văzul. Totuşi, cum se întâmplă de obicei în asemenea împrejurări, nici un amănunt nu trecea neobservat, şi orice nou obiect ce se înfățişa vederii apărea luminos ca şi cum ar fi fost învăluit de strălucirea soarelui.

Aşa se întâmplă şi cu Ludovic al XIV-lea, când se ivi, palid şi cu sprâncenele încruntate, sub draperia scării secrete. La spatele lui, Fouquet lăsa să i se vadă o față brăzdată de tristețe şi severitate.

Regina-mamă, care-l ținea de mână pe Filip, zărindu-l pe Ludovic al XIV-lea, scoase țipătul acela de care am vorbit, ca şi cum ar fi văzut o stafie. DOMNUL avu o mişcare de uluire şi întoarse capul, de la acela dintre cei doi regi pe care-l privea în față, către acela lângă care se afla. DOAMNA făcu un pas înainte, crezând că vede chipul cumnatului ei răsfrânt într-o oglindă. Iluzia era, de altfel, posibilă. Cei doi prinți, încremeniți şi unul şi altul, căci nu mai e nevoie să descriem îngrozitorul fior ce-l străbătu pe Filip, şi, tremurând amândoi, strângând fiecare câte un pumn încleştat, se măsurară din priviri şi-şi înfipseră ochii, ca nişte pumnale, unul în sufletul celuilalt. Muți, gâfâind, încovoiați, păreau gata să se arunce unul asupra altuia, ca doi vrăjmaşi de moarte.

Această asemănare nemaipomenită a fețelor, a gesturilor, a trupurilor, totul, până chiar şi asemănarea costumelor, hotărâtă de întâmplare, căci Ludovic al XIV-lea trecuse pe la Luvru şi îmbrăcase un costum de catifea violetă, această desăvârşită potrivealã dintre cei doi prinți sfârşi prin a răvăşi inima Anei de Austria. Totuşi, ea nu ghicea încă adevărul. Sunt, în viață, nenorociri pe care nimeni nu vrea să le creadă; spun mai curând că sunt născociri, năluci ale închipuirii.

Ludovic nu se aşteptase la asemenea piedici. El credea că, de îndată ce se va ivi, va fi recunoscut. Soare viu, el nu îngăduia nici cea mai mică bănuială că ar avea pereche pe lume. El nu putea să admită ca vreo făclie să nu se preschimbe în beznă în clipa când apărea, strălucitoare, raza lui victorioasă. De aceea, zărindu-l pe Filip, fu mai cutremurat poate decât oricare altul din jurul său, şi tăcerea,

neclintirea lui ținură loc de răgaz pentru reculegerea şi calmul ce precede cele mai violente izbucniri de mânie.

Cât despre Fouquet, cine ar putea zugrăvi groaza şi înmărmurirea lui, trezindu-se în fața acestei imagini vii a stăpânului său? Fouquet îşi spuse că Aramis avea dreptate, că acest nou venit era un rege tot atât de pur în spița sa ca şi celălalt şi că, a te codi să iei parte la o lovitură de stat cu atâta dibăcie înfăptuită de generalul iezuiților, însemna să fii un nebun în entuziasmul față de cineva, nevrednic să atingi vreodată cu mâna o operă politică. Şi apoi, Fouquet jertfea sângele lui Ludovic al XIII-lea, pentru alt sânge al lui Ludovic al XIII-lea; unei ambiții egoiste, îi jertfea o ambiție nobilă; dreptului de a păstra, îi sacrifica dreptul de a avea. Toată întinderea greşelii lui îi apăru deodată, la simpla vedere a noului pretendent.

Tot ceea ce se petrecea în spiritul lui Fouquet rămase o taină pentru cei de față. Avu cinci minute ca să-şi concentreze gândurile asupra acestui punct al problemei sale de conştiință, cinci minute, adică cinci veacuri, în timpul cărora cei doi regi şi familia lor abia găsiră răgazul să-şi recapete răsuflarea, după o zguduire atât de puternică.

D'Artagnan, rezemat de perete, în fața lui Fouquet, cu pumnul dus la frunte, cu privirea pironită, se întreba care putea fi rostul acestei întâmplări extraordinare. N-ar fi putut spune numaidecât de ce anume se îndoia; dar ştia, desigur, că avea dreptate să se îndoiască şi că în această întâlnire a celor doi Ludovici ai XIV-iea se afla toată greutatea care, în ultimele zile, făcuse ca purtarea lui Aramis să fie atât de suspectă pentru muşchetar.

Totuşi, aceste idei erau înfăşurate în văluri groase. Actorii acestei scene păreau că plutesc în ceața unui vis greu. Deodată, Ludovic al XIV-iea, mai nerăbdător şi mai obişnuit

să comande, se repezi la una din ferestre şi ridică storul, sfâşiind perdeaua. Un val de lumină pătrunse în cameră, făcându-l pe Filip să se retragă în umbra alcovului. Ludovic prinse numaidecât această mişcare şi, adresându-se reginei, zise:

— Mamă, nu-ți mai recunoşti fiul din pricină că nimeni aici nu şi-a recunoscut regele?

Ana de Austria tresări şi-şi ridică brațele spre cer, fără să poată rosti un singur cuvânt.

— Mamă – grăi Filip cu o voce potolită – nu-l mai recunoşti pe fiul tău?

De astă dată, Ludovic fu acela care se retrase câțiva paşi înapoi. Cât despre Ana de Austria, ea îşi pierdu echilibrul, lovită de remuşcări în cuget şi în suflet. Nimeni n-o sprijini, căci toți erau împietriți, şi căzu în fotoliul ei, scoțând un suspin slab.

Ludovic nu putu suporta acest spectacol şi acest afront. Se repezi la d'Artagnan, pe care începea să-l cuprindă amețeala şi care se clătina lângă uşă, punctul său de sprijin.

— La mine, muşchetare! zise el. Priveşte-ne în față şi vezi care din amândoi, eu sau el, este mai palid?

Această chemare îl trezi pe d'Artagnan şi făcu să vibreze în inima lui coarda supunerii. Îşi scutură fruntea şi, fără să mai şovăie nici o clipă, se apropie de Filip, în umărul căruia îşi înfipse mâna, spunându-i:

— Domnule, eşti prizonierul meu!

Filip nu-şi ridică ochii la cer, nu se clinti din locul unde stătea ca înfipt în parchet, cu privirea îndreptată numai către rege, fratele său. Îl mustra, într-o sublimă tăcere, pentru toate suferințele lui din trecut, pentru toate chinurile din viitor. Împotriva acestui grai al sufletului, regele simți că nu mai are nici o putere; îşi lăsă ochii în jos, trăgând după el în

grabă pe fratele şi pe cumnata lui, uitându-şi mama prăbuşită în nemişcare la trei paşi de fiul pe care-l lăsa a doua oară să fie osândit la moarte. Filip se apropie de Ana de Austria şi-i spuse cu un glas blând, străbătut de o nobilă îndurerare:

— Dacă n-aş fi fiul tău, te-aş blestema, mamă, că m-ai făcut atât de nenorocit!

D'Artagnan simți un fior trecându-i prin măduva oaselor. Îl salută cu respect pe tânărul prinț şi-i spuse pe jumătate aplecat în fața lui:

— Iertați-mă, monseniore, eu nu sunt decât un soldat, şi i-am jurat credință celui care a ieşit acum din această cameră.

— Mulțumesc, domnule d'Artagnan. Dar ce s-a-ntâmplat cu domnul d'Herblay?

— Domnul d'Herblay e în siguranță, monseniore – răspunse o voce la spatele lor – şi atâta vreme cât eu voi fi viu sau liber, nimeni nu va face să i se clatine un singur fir de păr din cap!

— Domnul Fouquet! exclamă prințul surâzând cu tristețe.

— Iertați-mă, monseniore – zise Fouquet îngenunchind – dar cel care a ieşit acum de aici era oaspetele meu.

— Iată – murmură Filip cu un suspin – adevărați prieteni şi adevărate inimi! Ele mă fac să-mi pară rău după lumea aceasta. Haide, domnule d'Artagnan, te urmez.

În clipa când căpitanul de muşchetari se pregătea să iasă, Colbert apăru pe uşă, îi înmână lui d'Artagnan un ordin al regelui şi se retrase. D'Artagnan citi ordinul şi strânse cu mânie hârtia în pumn.

— Ce este? întrebă prinţul.

— Citiţi, monseniore – răspunse muşchetarul.

Filip citi aceste cuvinte scrise la repezeală de mâna lui Ludovic al XIV-lea:

Domnul d'Artagnan îl va duce pe prizonier în insulele Sfânta Margareta. El îi va acoperi faţa cu o mască de fier, pe care prizonierul nu va avea voie s-o scoată, sub pedeapsa cu moartea.

— E drept – zise Filip cu resemnare. Sunt gata.

— Aramis avea dreptate – îi spuse Fouquet, încet, muşchetarului. Şi acesta e rege tot atât cât celălalt.

— Mai mult chiar! răspunse d'Artagnan. Nu-i lipsesc însă decât doi oameni: eu şi dumneata.

XXVIII

ÎN CARE PORTHOS CREDE CĂ ALEARGĂ DUPĂ UN DUCAT

Aramis şi Porthos, bucurându-se de timpul pe care li-l acordase Fouquet, făceau, prin goana lor, cinste cavaleriei franceze.

Porthos nu înţelegea prea bine pentru ce fel de misiune era silit să se aştearnă la o asemenea alergătură; dar văzându-l pe Aramis cum împintena calul cu mânie, el, Porthos, îl împintena pe al său cu furie. Puseră astfel, în curând, douăsprezece leghe între ei şi Vaux; apoi trebuiră să schimbe caii şi să întocmească un fel de serviciu de poştă. În timpul unui popas, Porthos îndrăzni să-l întrebe pe Aramis încotro se îndreaptă.

— Sst! răspunse acesta. Află doar atât, că bogăția noastră atârnă de iuțeala noastră.

Şi ca şi cum Porthos ar fi fost muşchetarul din 1626, fără o para chioară în buzunar, o zbughi la drum. Cuvântul acesta magic, bogăție, sună totdeauna plin în urechea omenească. El vrea să spună *destul* pentru cei care n-au nimic, şi *mai mult* pentru cei care au destul.

— Voi fi făcut duce – zise Porthos cu glas tare.

Vorbea cu el însuşi.

— Tot ce se poate – răspunse Aramis, rămas în urma lui Porthos, surâzând în felul său caracteristic.

În tot acest timp, capul lui Aramis era numai flăcări; eforturile trupului nu izbutiseră încă să le înăbuşe pe cele ale spiritului. Tot ce se poate închipui ca mânie năvalnică, muşcături de durere ascuțită, amenințări cu moartea clocotea, se învârtejea şi mugea în mintea prelatului învins. Fizionomia lui dezvăluia urmele vădite ale luptei crâncene dinlăuntrul său. Liber, pe drumul cel mare, de a nu-şi mai pune lacăt la gură, Aramis înjura cu năduf la orice poticnire a calului, la orice piedică din cale. Palid, uneori năpădit de o sudoare fierbinte, alteori cu fruntea rece şi uscată, bătea cu furie caii şi le însângera coastele.

Porthos gemea văzând acestea, el al cărui cusur de frunte nu era înduioşarea.

Goniră astfel opt ceasuri întregi şi ajunseră la Orléans. Erau ceasurile patru după-amiază. Aramis, răscolindu-şi amintirile, îşi spuse că nimic n-ar putea demonstra că ar mai fi cu putință să fie ajunşi din urmă. Ar însemna ca o trupă în stare să-l prindă pe Porthos şi pe el să fie cu totul năzdrăvană şi să găsească peste tot cei mai buni cai, ca să facă patruzeci de leghe în opt ceasuri. Oricum, presupunând că ar fi urmăriți, ceea ce nu era sigur, fugarii aveau cinci ceasuri mai

mult înaintea urmăritorilor. Aramis se gândi că dacă ar sta să se odihnească n-ar fi o nesocotință, dar că a-şi urma drumul ar fi şi mai bine. Într-adevăr, douăzeci de leghe în plus, străbătute cu aceeaşi iuțeală, încă douăzeci de leghe înghițite, şi nimeni, nici chiar d'Artagnan, n-ar mai pune mâna pe duşmanii regelui.

Aramis îi stârni deci lui Porthos o mare mâhnire, spunându-i să încalece din nou. Goniră până la ceasurile şapte seara; nu mai aveau de făcut decât o poştă ca să ajungă la Blois. Aici însă, o întâmplare drăcească îl făcu pe Aramis să intre la gânduri. La acea poştă nu se găsea nici un cal.

Prelatul se întrebă prin ce uneltire a iadului izbutiseră duşmanii lui să-i smulgă mijlocul de a merge mai departe, el care nu recunoştea întâmplarea drept o zeitate, el care găsea o cauza oricărui efect. Era mai degrabă înclinat să creadă că refuzul stăpânului poştei de a-i da cai, la un ceas ca ăsta, într-un ținut ca ăsta, era urmarea unui ordin pornit tocmai de sus, ordin ce spunea ca acest zămislitor de maiestăți să fie arestat, fără nici o vorbă, în fuga lui. Dar, în momentul când era gata să-şi dea drumul furiei, pentru a avea fie un cal, fie o lămurire, un gând îi trecu prin cap. Îşi aduse aminte că Athos locuia prin împrejurimi.

— Nu plec mai departe – spuse el – şi nu voi străbate o poştă întreagă. Dă-mi doi cai pentru a-i face o vizită unuia din prietenii mei, senior care locuieşte prin apropiere.

— Ce senior? întrebă stăpânul poştei.

— Domnul conte de La Fère.

— O – răspunse omul, descoperindu-se cu respect – un vrednic senior, da! Însă, oricât de mare mi-ar fi dorința de a-i face pe plac, nu vă pot da doi cai, toți cei din poşta mea au fost reținuți de domnul duce de Beaufort.

— Ah! făcu Aramis dezamăgit.

— Tot ce pot face – adăugă stăpânul poştei – este, dacă vreți, să vă urcați într-o cărucioară pe care o am aici; voi înhăma la ea o iapă bătrână şi oarbă, dar bună încă de picioare, care vă va duce la domnul conte de La Fère.

— Asta face un ludovic – zise Aramis.

— Nu, domnule, asta nu face decât un scud; este prețul pe care mi-l plăteşte domnul Grimaud, intendentul contelui, de câte ori se slujeşte de cărucioara mea, şi n-aş vrea ca domnul conte să mă mustre că i-am luat mai mult unui prieten al său.

— Să fie cum zici dumneata – răspunse Aramis – şi mai ales aşa cum îi face plăcere contelui de La Fère, pe care nici eu nu vreau să-l supăr cu ceva. Vei primi scudul ce ți se cuvine; totuşi, cred că am dreptul să-ți mai dau un ludovic pe deasupra, pentru ideea dumitale.

— Fără îndoială! rosti bucuros stăpânul poştei.

Şi înhămă el însuşi iapa cea bătrână la cotiga ce scârțâia din toate încheieturile.

În acest timp, Porthos merita să fie observat. Credea că descoperise secretul şi nu-şi mai găsea astâmpăr de nerăbdare; mai întâi, fiindcă vizita la Athos îi era deosebit de plăcută; în al doilea rând, fiindcă spera să găsească acolo un pat şi o masă îmbelşugată.

Stăpânul poştei, după ce înhămă iapa, îi spuse unei slugi să-i ducă pe străini până la domeniul La Fère.

Porthos se aşează în fundul căruței, cu Aramis, şi-i şopti acestuia la ureche:

— Am înțeles totul.

— Ah, ah! răspunse Aramis. Şi ce-ai înțeles, dragul meu?

— Mergem, din partea regelui, să-i facem vreo propunere mare lui Athos.

— Hm! făcu Aramis.

— Nu-mi spune nimic – adăugă bunul Porthos, căutând să se țină bine din pricina zdruncinăturilor – nu-mi spune nimic, am să ghicesc singur.

— Prea bine, prea bine, prietene, ghiceşte.

Ajunseră la Athos către ceasurile nouă seara, pe o lună minunată. Această lumină feerică îl bucura nespus de mult pe Porthos; în schimb pe Aramis îl stânjenea aproape tot atât de mult. Îi şi mărturisi ceva în această privință lui Porthos, care-i răspunse:

— Bine, am ghicit. Misiunea e secretă.

Acestea fură ultimele lui cuvinte în căruță. Căci argatul care-i însoțea îi întrerupse, spunând:

— Domniile voastre au ajuns.

Porthos şi prietenul lui coborâră în fața porții micului castel. Şi aici îi vom regăsi şi noi pe Athos şi pe Bragelonne, dispăruți amândoi după descoperirea necredinței domnişoarei de La Vallière.

Dacă există vreo vorbă plină de adevăr, e aceasta: marile dureri închid în ele însele germenul consolării lor. Într-adevăr, dureroasa rană din sufletul lui Raoul îl apropiase de tatăl său, şi numai Dumnezeu ştie în ce măsură îl puteau mângâia pe tânăr cuvintele pornite din gura şi din inima generoasă a lui Athos. Rana era departe de a se vindeca; însă Athos, tot vorbind mereu cu fiul său, încercând să-i însufle tânărului ceva din propria lui experiență, sfârşise prin a-l face să înțeleagă că această durere a primei decepții în dragoste este necesară oricărei vieți omeneşti şi că nimeni n-a iubit vreodată fără să o cunoască.

Raoul îl asculta adesea, dar nu se lăsa convins. Căci nimic nu poate înlocui, în inima unui îndrăgostit, amintirea şi gândul la făptura iubită. Raoul îi răspundea atunci părintelui său:

— Domnule, tot ceea ce-mi spui e adevărat; cred că nimeni n-a cunoscut ca dumneata durerile inimii; dar dumneata eşti un om prea mare prin înțelepciune, prea încercat de nenorociri, pentru a nu îngădui slăbiciunea unui soldat care suferă pentru întâia oară. Plătesc un tribut pe care nu-l voi plăti de două ori; dă-mi voie deci să mă cufund în durerea mea, să mă înec în ea până la a uita de mine însumi, până la a-mi pierde judecata.

— Raoul! Raoul!

— Crede-mă, domnule, niciodată nu mă voi putea obişnui cu gândul că Louise, cea mai castă şi cea mai nevinovată dintre femei, a putut să-l înşele într-un chip atât de josnic pe un bărbat atât de cinstit şi atât de credincios ca mine; niciodată nu mă voi putea hotărî să văd această ființă bună şi blândă schimbându-se într-o femeie vicleană şi desfrânată. Louise decăzută! Louise nemernică! Ah, domnule, asta e mult mai crud pentru mine, decât gândul că Raoul e părăsit, că Raoul e nenorocit.

Athos folosea atunci leacul eroic. El o apăra pe Louise împotriva lui Raoul şi explica trădarea ei prin dragostea ei.

— O femeie care ar cădea în brațele regelui fiindcă e rege – spunea Athos – ar merita să fie socotită nemernică; dar Louise îl iubeşte pe Ludovic. Tineri amândoi, el şi-a uitat rangul, că şi-a uitat jurămintele. Dragostei i se iartă totul, Raoul. Cei doi tineri se iubesc cu sinceritate.

Şi, după ce dădea această lovitură de pumnal, Athos, suspinând, vedea cum Raoul se cutremură din pricina rănii sale, înfundându-se în adâncul pădurii sau refugiindu-se în camera lui, de unde, peste un ceas, reapărea palid, tremurând, dar învins. Atunci, apropiindu-se de Athos cu un zâmbet pe buze, îi săruta mâna, aşa cum câinele care a fost bătut se gudură pe lângă stăpân, ca să-şi ceară iertare. Raoul

n-asculta decât de slăbiciunea lui, nu-şi mărturisea decât durerea lui.

Aşa trecură zilele ce urmară după scena aceea când Athos zdruncinase atât de tare orgoliul neînfrânt al regelui. Niciodată, vorbind cu fiul său, el nu pomenise de această scenă; niciodată nu adusese vorba despre purtarea lui energică, ce l-ar fi mângâiat poate pe tânăr, arătându-i că rivalul său a fost îngenuncheat. Athos nu voia însă ca îndrăgostitul jignit să uite respectul pe care-l datora regelui. Iar când Bragelonne, aprins, furios, încruntat, vorbea cu dispreț despre cuvintele regale, despre credința îndoielnică pe care anumiți nebuni o pun în făgăduielile pornite de la tron, când, străbătând două veacuri cu iuțeala unei păsări ce zboară peste o strâmtoare pentru a trece de la o lume la alta, Raoul prevestea vremea când regii vor apărea mai mărunți decât oamenii de rând, Athos îi spunea cu glasul lui senin şi convingător:

— Ai dreptate, Raoul; tot ceea ce spui tu se va întâmpla: regii îşi vor pierde prestigiul, aşa cum îşi pierd strălucirea stelele care şi-au trecut timpul. Dar până atunci, Raoul, noi nu vom mai fi; şi ține minte ce-ți spun: toți pe lumea aceasta, bărbați, femei şi regi, trebuie să trăiască în prezent; în viitor nu putem trăi decât pentru Dumnezeu.

Iată ce discutau, ca de fiecare dată, Athos şi Raoul, plimbându-se pe lunga alee de tei a parcului, când se auzi sunând clopoțelul a cărei menire era să-l anunțe pe conte fie ca sosise ora mesei, fie că avea de primit o vizită. Numaidecât, şi fără să dea vreo însemnătate acestui lucru, se întoarse din drum împreună cu fiul său, şi, la capătul aleii, se pomeniră amândoi față în față cu Porthos şi Aramis.

XXIX

DESPĂRȚIREA CEA DIN URMĂ

Raoul scoase un strigăt de bucurie şi-l strânse cu multă căldură în braţe pe Porthos. Aramis şi Athos se îmbrăţişară ca doi bătrâni. Această îmbrăţişare însăşi era ca o întrebare adresată lui Aramis, care spuse numaidecât:

— Prietene, nu vom rămâne mult timp la voi.

— Ah! făcu contele.

— Vom sta numai atât – adăugă Porthos – cât să vă povestesc bucuria mea.

— Ah! făcu Raoul.

Athos îl privi în tăcere pe Aramis, a cărui înfăţişare posomorâtă i se părea destul de puţin potrivită cu veştile bune despre care vorbea Porthos.

— Ce bucurie ţi s-a întâmplat? îl întrebă Raoul zâmbind.

— Regele mă face duce – îi răspunse cu un aer misterios bunul Porthos, aplecându-se la urechea tânărului – duce cu brevet!

Dar şoaptele lui Porthos erau totdeauna aşa de tari, încât puteau fi auzite de toată lumea; murmurele lui aveau diapazonul unui răcnet în toată regula. Athos îl auzi şi scoase o exclamaţie ce-l făcu pe Aramis să tresară. Acesta îl luă de braţ pe Athos şi, după ce-i ceru lui Porthos îngăduinţa să-l lase să vorbească puţin la o parte cu gazda, îi spuse contelui:

— Dragul meu Athos, sunt zdrobit de durere.

— De durere? exclamă contele. Ah, dragă prietene!

— Iată, în două cuvinte: am urzit o conspiraţie împotriva regelui; această conspiraţie a dat greş, şi în momentul de faţă sunt urmărit, fără îndoială.

— Eşti urmărit!... O conspiraţie!... Ei, prietene, ce tot spui?

— Un trist adevăr. Sunt un om pierdut.

— Dar Porthos... Titlul lui de duce... Asta ce mai e?

— Iată ceea ce mă doare mai mult; iată ceea ce mă apasă mai tare. Crezând într-o reuşită sigură, l-am târât în conspirația mea şi pe Porthos. El a contribuit la ea cu toate puterile, aşa cum ştii că face totdeauna, fără să ştie nimic, şi iată-l azi compromis ca şi mine, pierdut ca şi mine.

— Dumnezeule!

Şi Athos se uită la Porthos, care le zâmbea fericit.

— Trebuie să-ți spun totul. Ascultă-mă – continuă Aramis.

Şi-i povesti toată întâmplarea pe care o cunoaştem. Athos îşi simți de câteva ori, în timpul povestirii, fruntea năpădită de sudoare.

— Ideea era mare – zise el – dar era şi o mare greşeală.

— Pentru care iată-mă pedepsit, Athos.

— De aceea îți voi mărturisi gândul meu întreg.

— Spune.

— E o crimă.

— De neiertat, ştiu. Lezmajestate!

— Porthos! Bietul Porthos!

— Cine ştia? Izbânda, ți-am spus, era ca sigură.

— Domnul Fouquet e un om cinstit.

— Iar eu sunt un prost, judecându-l atât de greşit – adăugă Aramis. Oh, înțelepciunea omenească! Oh, piatră de moară care macină o lume şi care, într-o zi, e oprită de un fir de nisip ce cade, nu se ştie de unde, între dinții ei!

— Spune, mai bine, de un diamant, Aramis. În sfârşit, răul s-a întâmplat. Ce-ai de gând să faci acum?

— Îl iau cu mine pe Porthos. Niciodată regele nu va voi să creadă că acest vrednic om a făcut totul fără să ştie despre ce era vorba; niciodată nu va voi să creadă că Porthos socotea că-l slujeşte pe rege făcând ceea ce-a făcut. Va plăti cu capul greşeala mea. Şi nu vreau asta.

— Şi unde ai de gând să-l duci?

— La Belle-Isle, mai întâi. E un refugiu unde suntem la adăpost. Apoi, acolo am marea şi o corabie, ca să trecem, fie în Anglia, unde am multe legături...

— Tu, în Anglia?

— Da. Sau în Spania, unde am şi mai multe...

— Exilându-l pe Porthos, îl ruinezi, căci regele îi va confisca averea.

— Am prevăzut totul. Odată ajuns în Spania, voi şti să mă împac cu Ludovic al XIV-lea şi să-i cer iertare pentru Porthos.

— Te bucuri de mare trecere, după câte văd, Aramis! zise Athos cu un aer discret.

— De mare trecere, şi asta pentru binele prietenilor mei, amice Athos.

Aceste cuvinte fură însoțite de o sinceră strângere de mână.

— Mulțumesc – răspunse contele.

— Şi, fiindcă am ajuns aici – reluă Aramis – să recunoaştem că şi tu eşti un nemulțumit; şi tu, şi Raoul îl duşmăniți pe rege. Faceți ca noi. Veniți la Belle-Isle. Pe urmă, vom vedea... Îți garantez, pe onoarea mea, că, într-o lună, războiul va fi declarat între Franța şi Spania, în numele acestui fiu al lui Ludovic al XIII-lea, care e un infante şi el, şi pe care Franța îl tratează neomeneşte. Or, cum Ludovic al XIV-lea nu va primi un război făcut din acest motiv, îți garantez o învoială al cărei rezultat va fi titlul de grande spaniol pentru Porthos şi pentru mine, şi un ducat în Franța pentru tine, care eşti deja grande de Spania. Primeşti?

— Nu; eu prefer să-mi păstrez libertatea de a-l putea mustra pe rege; e o mândrie firească a neamului meu de a se socoti mai presus de orice neam regesc. Făcând ceea ce-mi propui tu, aş rămâne îndatorat regelui; aş câştiga, de bună

seamă, pe acest pământ, dar aş pierde în conştiința mea. Îți mulțumesc.

— Atunci, dă-mi două lucruri, Athos: iertarea ta...

— Oh, ți-o dau, fireşte, dacă ai vrut să-l răzbuni, într-adevăr, pe cel slab şi asuprit, împotriva asupritorului.

— Asta mi-e de-ajuns – răspunse Aramis cu o împurpurare a feței ce se pierdu în noapte. Iar acum, dă-mi doi dintre cei mai buni cai ai tăi, ca să ajungem la a doua poştă, întrucât la prima de aici am fost refuzat, sub pretextul unei călătorii pe care domnul de Beaufort o face prin acest ținut.

— Vei avea cei doi cai mai buni ai mei, Aramis. Şi te rog să ai grijă de Porthos.

— Oh, în privința asta fii fără teamă. Încă o întrebare: socoți că fac bine ceea ce fac cu el?

— Fapta fiind săvârşită, da; căci regele nu-l va ierta, şi apoi tu ai totdeauna, orice s-ar zice, un sprijin în domnul Fouquet, care nu te va părăsi, fiind şi el foarte compromis, cu toată purtarea lui eroică.

— Ai dreptate. Iată pentru ce, în loc să pornesc numaidecât pe mare, ceea ce ar arăta că mi-e frică şi că-mi recunosc vina, rămân pe pământ francez. Dar Belle-Isle va fi pentru mine pământul pe care-l voi vrea: englez, spaniol sau roman; totul atârnă de pavilionul pe care-l voi ridica.

— Cum asta?

— Pentru că eu am fortificat Belle-Isle, şi nimeni nu va cuceri Belle-Isle, dacă eu o voi apăra. Şi apoi, cum singur ai spus adineauri, domnul Fouquet e amestecat şi el. Nimeni nu va ataca Belle-Isle fără semnătura domnului Fouquet.

— Aşa e. Totuşi, fii cu băgare de seamă. Regele e şiret şi e puternic.

Aramis surâse.

— Te rog să ai grijă de Porthos – repetă contele cu un fel de stăruință seacă.

— Ceea ce voi deveni eu, conte – răspunse Aramis pe acelaşi ton – va deveni şi fratele nostru Porthos.

Athos se înclină, strângând mâna lui Aramis, şi se duse să-l îmbrățişeze cu căldură pe Porthos.

— Sunt făcut ca să fiu fericit, nu-i aşa? murmură acesta într-al nouălea cer, înfăşurându-se în mantia lui.

— Vino, scumpule – zise Aramis.

Raoul ieşise înainte, pentru a pune să fie înşeuați cei doi cai.

Grupul se despărți în două. Athos privea cum cei doi prieteni ai lui se pregăteau de plecare; ceva ca o ceață îi învălui ochii şi-i apăsă inima. "Ciudat! gândi el. De unde îmi vine îndemnul acesta de a-l îmbrățişa pe Porthos încă o dată?"

În aceeaşi clipă, Porthos se întoarse şi se apropie de vechiul său prieten cu brațele deschise. Această ultimă îmbrățişare fu foarte însuflețită, ca atunci, în anii tinereții, ca pe vremea când inima era caldă şi viața fericită. Pe urmă Porthos încălecă. Aramis se întoarse şi el pentru a-şi mai trece o dată brațul în jurul gâtului lui Athos. Acesta îi urmări în lungul drumului, privind cum se topeau în noapte cu mantiile lor albe. Ca două năluci, ei creşteau parcă depărtându-se de pământ, dar nu se pierdură nici în ceață, nici în coborâturile drumului: la orizont, părură amândoi a-şi lua avânt şi a se ridica încet, în sus, pierzându-se în nori. Atunci Athos, cu inima strânsă, porni spre casă, spunându-i lui Bragelonne:

— Raoul, nu ştiu ce glas îmi şopteşte că i-am văzut pe aceşti doi oameni pentru ultima oară.

— Nu mă miră, domnule, că te-ai gândit la asta – răspunse tânărul – deoarece şi eu am acelaşi simțământ, şi eu simt că nu-i vom mai vedea niciodată pe domnii du Vallon şi d'Herblay.

— Oh – adăugă contele – tu îmi vorbeşti astfel fiindcă eşti întristat de altceva şi vezi totul în negru; dar tu eşti tânăr; şi dacă se va întâmpla să nu-i mai vezi pe aceşti doi vechi prieteni, înseamnă că nu vor mai fi pe această lume, unde tu ai de trăit încă mulți ani. Pe când eu...

Raoul clătină uşor din cap şi se sprijini de umărul contelui, fără ca nici unul, nici celălalt să mai poată spune vreun cuvânt, deşi inimile le erau învolburate.

Deodată, un tropot de cai şi un zvon de glasuri ce se auzeau la cotitura drumului dinspre Blois îi făcură să-şi întoarcă atenția în partea aceea. Purtători de facle, călări, îşi mişcau voioşi torțele pe sub ramurile copacilor de pe marginea drumului, uitându-se din timp în timp înapoi, pentru a nu se depărta prea mult de călăreții care veneau în urma lor. Faclele, zgomotul, praful stârnit de vreo doisprezece cai gătiți ca de zile mari făceau un contrast ciudat, în mijlocul nopții, cu dispariția mută şi funebră a celor două umbre ale lui Porthos şi Aramis.

Athos se îndreptă spre casă. Dar n-apucă să ajungă până la uşă, că poarta cea mare de fier păru cuprinsă de flăcări: toate faclele acelea se opriră să lumineze drumul. Un glas strigă: "Domnul duce de Beaufort!" Şi Athos porni repede spre poarta cea mare de la intrare.

Ducele descălecase de pe cal şi căuta cu ochii în jurul lui.

— Sunt aici, monseniore! strigă Athos.

— Ei, bună seara, dragă conte – răspunse prințul cu acea sinceră cordialitate ce cucerea toate inimile. E prea târziu pentru un prieten?

— Ah, prințe, intrați! răspunse contele.

Athos şi domnul de Beaufort, sprijinit de brațul contelui, intrară în casă, urmați de Raoul, care păşea cu modestie şi respect laolaltă cu ofițerii prințului, printre care avea mulți prieteni.

XXX

DOMNUL DE BEAUFORT

Prințul întoarse fața în clipa când Raoul, ca să-l lase singur cu Athos, închidea uşa şi se pregătea să treacă împreună cu ofițerii într-o sală vecină.

— Acesta e tânărul pe care-l laudă atât de des domnul de Condé? întrebă domnul de Beaufort.

— Da, el, monseniore.

— E un soldat! Spune-i să stea, conte.

— Rămâi, Raoul, dacă monseniorul vrea – zise Athos.

— Iată-l mare şi frumos, pe cinstea mea! adăugă ducele. Mi-l vei da, domnule, dacă ți-l voi cere?

— Ce înțelegeți prin asta, monseniore? întrebă Athos.

— Ei da, am venit aici să-mi iau rămas bun de la dumneata.

— Rămas bun, monseniore?

— Într-adevăr. N-ai aflat ce voi deveni?

— Dar ceea ce ați fost totdeauna, monseniore: un prinț curajos şi un excelent gentilom.

— Voi deveni un prinț al Africii, un gentilom beduin. Regele mă trimite să fac cuceriri la arabi.

— Ce-mi aud urechile, monseniore?

— E ciudat, nu-i aşa? Eu, parizianul până în măduva oaselor, eu care am domnit asupra mahalalelor şi care eram numit regele Halelor, s-ajung din piața Maubert la minaretele din Djidgelli; să mă fac, din frondeur, aventurier!

— Oh, monseniore, dacă nu mi-ați spune chiar dumneavoastră asta...

— N-ar fi de crezut, nu-i aşa? Crede-mă, totuşi, şi să ne luăm rămas bun. Iată ce înseamnă să reintri în favoare!

— În favoare?

— Da. Zâmbeşti? Ah, dragă conte, dar ştii pentru ce am primit? Ştii?

— Pentru că alteța voastră iubeşte gloria înainte de toate.

— Oh, nu! Nu e nici o glorie, vezi dumneata, să te duci să tragi cu muscheta în oamenii aceia. Gloria, eu n-o privesc aşa, şi e cu putință ca acolo să găsesc altceva... Dar am vrut şi vreau – mă înțelegi, dragă conte? – ca viața mea să aibă şi această ultimă fațetă, după toate ciudatele oglindiri în care m-am văzut timp de cincizeci de ani. Căci, oricum, vei recunoaşte, e destul de ciudat să te fi născut fiu de rege, să fi luat parte la războaie. Împotriva regilor, să te fi numărat printre mărimile acestui veac, să-ți fi ținut cu cinste rangul, să te fi simțit un Henric al IV-lea, să fi fost mare amiral al Franței, şi să te duci să fii ucis la Djidgelli, printre toți acei turci, sarazini şi mauri.

— Monseniore, văd că stăruiți prea mult asupra acestui subiect – zise Athos tulburat. Cum se poate să presupuneți că o soartă atât de strălucită se va stinge în acest chip mizerabil?

— Crezi oare, om drept şi cinstit, că dacă mă duc în Africa pentru un scop atât de caraghios, nu voi reuşi să-mi ating ținta fără să mă fac de râs? Crezi că nu voi face să se vorbească despre mine? Crezi că pentru a face să se vorbească despre mine, astăzi, când există domnul prinț de Condé, domnul de Turenne şi atâția alții, contemporani de-ai mei, eu, amiral al Franței, nepotul lui Henric al IV-lea, eu, regele Parisului, mai am altceva de făcut decât să fiu ucis? La

naiba! Se va vorbi despre mine, îți spun; voi fi ucis, în ciuda tuturora. Dacă nu acolo, în altă parte.

— Lăsați, monseniore – răspunse Athos – ați început să exagerați; şi dumneavoastră n-ați exagerat niciodată decât în vitejie!

— Haide, dragă prietene! Mulțumesc de aşa vitejie: să te-arunci în brațele scorbutului ori ale dizenteriei, să te laşi în gura lăcustelor sau să devii ținta săgeților otrăvite, ca bunicul meu, Ludovic cel Sfânt! Ştii că blestemații aceia mai au încă săgeți otrăvite? Şi pe urmă dumneata mă cunoşti, îmi place să cred, de multă vreme, şi ştii că atunci când vreau ceva, apoi vreau!

— Ați vrut să ieşiți de la Vincennes, monseniore.

— Oh, dumneata m-ai ajutat mult atunci. Dar, că veni vorba, mă întorc şi mă sucesc în toate părțile, fără să-l mai văd pe vechiul meu prieten, domnul Vaugrimaud! Ce face el?

— Domnul Vaugrimaud a rămas aceeaşi foarte respectuoasă slugă a alteței voastre – zise Athos zâmbind.

— Am aici o sută de pistoli, pentru el, ca moştenire. Căci mi-am făcut testamentul, conte.

— Ah, monseniore! monseniore!

— Şi-nțelegi, dacă s-ar vedea că Grimaud e trecut în testamentul meu...

Ducele prinse a râde. Apoi, adresându-se lui Raoul, care de la începutul acestei convorbiri căzute într-o visare adâncă, îi spuse:

— Tinere, ştiu aici un anumit vin de Vouvray, şi cred că...

Raoul ieşi repede, pentru a spune să fie servit ducele. În acest timp, domnul de Beaufort apucă mâna lui Athos.

— Ce-ai de gând să faci? îl întrebă el.

— Nimic, cel puțin deocamdată, monseniore.

— Ah. da, ştiu; de când cu pasiunea regelui pentru... La Vallière.

— Da, monseniore.

— Aşadar, e adevărat ce se spune?... Am cunoscut-o şi eu, cred, pe această mică Vallière. Nu e prea frumoasă, aşa mi se pare...

— Nu e, monseniore – confirmă Athos.

— Ştii de cine-mi aminteşte ea?

— Îi aminteşte de cineva alteței voastre?

— Îmi aminteşte de o fetişcană destul de drăguță, a cărei mamă locuia prin apropiere de Hale.

— Ah, da! făcu Athos, zâmbind uşor.

— Frumoase timpuri! adăugă domnul de Beaufort. Da, Vallière îmi aminteşte de fetişcana aceea.

— Care a avut un copil, nu-i aşa?

— Cred că da – răspunse ducele cu nevinovăție şi cu un aer de nepăsătoare uitare, al cărui ton şi a cărui nuanță ar fi greu de descris. Şi iată-l pe bietul Raoul, care e fiul dumitale, da?

— E fiul meu, da, monseniore.

— Iată-l pe bietul băiat dat la o parte de rege. Şi-i supărat?

— Mai mult decât atât, monseniore, s-a retras de la curte.

— Şi vrei să-l laşi să lâncezească aici? E o greşeală. Ştii ce, dă-mi-l mie!

— Vreau să-l păstrez lângă mine, monseniore. Nu-l mai am decât pe el pe lume, şi atâta vreme cât va vrea să rămână...

— Bine, bine – răspunse ducele. Totuşi, eu ți l-aş fi vindecat repede. Te încredințez că e făcut dintr-un aluat din care se nasc mareşalii Franței, şi am văzut mai mult decât unul formați dintr-o asemenea stofă.

— Se poate, monseniore, dar mareşalii Franței sunt făcuți de rege, iar Raoul nu va primi niciodată nimic ce vine de la rege.

Raoul întrerupse această discuție prin reîntoarcerea sa. Venea înaintea lui Grimaud, ale cărui mâini, stăpâne încă pe ele, duceau tava pe care se afla un pahar şi o sticlă cu vinul preferat al domnului duce. Văzându-l pe vechiul său protejat, ducele scoase o exclamație de bucurie.

— Grimaud! Bună seara, Grimaud – zise el. Cum merge?

Servitorul se înclină adânc, tot atât de fericit ca şi nobilul său interlocutor.

— Doi prieteni! adăugă ducele, scuturând cu un gest puternic umărul cinstitului Grimaud.

Altă plecăciune, mai adâncă şi mai fericită încă decât cea dintâi, din partea lui Grimaud.

— Ce văd aici, conte? Un singur pahar?

— Nu beau cu altețа voastră decât dacă altețа voastră mă pofteşte – zise Athos cu o nobilă umilință.

— La dracu! Bine ai făcut că ai cerut numai un pahar, vom bea amândoi din el, ca doi frați de arme. Dumneata mai întâi, conte.

— Vă rog să-mi faceți plăcerea deplină – zise Athos, întinzând paharul ducelui.

— Eşti un prieten încântător – răspunse ducele de Beaufort, care bău şi-i trecu apoi pocalul de aur amfitrionului său. Dar asta nu e totul – adăugă el. Mi-e sete încă, şi vreau să-i fac onoare flăcăului acesta, care stă aci în picioare. Eu aduc noroc, viconte – îi spuse el lui Raoul. Doreşte-ți ceva în clipa când vei bea din paharul meu, şi să mă lovească ciuma dacă ceea ce-ai dorit nu se va împlini!

Îi întinse pocalul lui Raoul, care-şi muie buzele în el din rugă, spunând tot atât de repede:

— Mi-am pus ceva în gând, monseniore.

În ochi îi strălucea o flacără sumbră, iar sângele i se urcase în obraji; Athos se îngrozi văzându-i numai surâsul acela straniu.

— Şi ce ți-ai pus în gând? întrebă ducele, lăsându-se în fotoliu, în timp ce cu o mână îi dădea lui Grimaud sticla şi o pungă cu bani.

— Monseniore, îmi făgăduiți că-mi veți da ceea ce mi-am pus în gând?

— La naiba, am spus-o doar!

— Mi-am pus în gând, domnule duce, să merg cu dumneavoastră la Djidgelli.

Athos păli şi nu izbuti să-şi ascundă tulburarea. Ducele îşi privi prietenul ca şi cum ar fi căutat să-l ajute a se apăra împotriva acestei lovituri neprevăzute.

— Asta e greu, scumpul meu viconte, foarte greu – zise el cu glas coborât.

— Iertați-mă, monseniore, am fost indiscret – reluă Raoul pe un ton ferm – dar, întrucât m-ați îndemnat să doresc...

— Să doreşti să mă părăseşti pe mine – îl întrerupse Athos.

— Oh, domnule... cum poți crede asta?

— Ei bine, la naiba! strigă ducele. Tânărul viconte are dreptate. Ce să facă el aici? Va putrezi de mâhnire.

Raoul se înroşi; prințul, înfierbântat, continuă:

— Războiul e o distrugere: în el câştigi totul, în el nu pierzi decât un lucru, viața; şi-atunci, cu-atât mai rău!

— Adică pierzi amintirile – rosti Raoul cu însuflețire – şi-atunci cu-atât mai bine!

Se căi că vorbise cu atâta aprindere, văzându-l pe Athos ridicându-se şi ducându-se să deschidă fereastra. Acest gest ascundea, fără îndoială, o mare frământare. Raoul se apropie

numaidecât de conte. Dar Athos îşi înăbuşise regretul, căci reapăru în bătaia luminilor cu chipul său senin şi liniştit.

— Ei bine – zise ducele – să vedem, pleacă sau nu pleacă? Dacă pleacă, va fi aghiotantul meu, conte; fiul meu.

— Monseniore! rosti Raoul, îndoindu-şi un genunchi.

— Monseniore – rosti contele, apucând mâna ducelui – Raoul va face aşa cum va voi.

— Oh, nu, domnule, aşa cum vei voi dumneata! întrerupse tânărul.

— Ei drace! strigă prinţul la rândul său. Nu va fi nici după cum vrea contele, nici după cum vrea vicontele, ci după cum vreau eu. Îl iau cu mine. Marina e un viitor strălucit, prietene.

Raoul zâmbi cu şi mai multă tristeţe, încât, de data aceasta, Athos îşi simţi inima copleşită şi-i răspunse doar cu o privire dojenitoare. Raoul înţelese totul; se potoli şi căută să se stăpânească, astfel că nici un cuvânt nu-i mai scăpă de pe buze.

Ducele se ridică, văzând ora înaintată, şi zise foarte repede:

— Sunt grăbit; dar dacă cineva mi-ar spune că mi-am pierdut timpul stând de vorbă cu un prieten, i-aş răspunde că am făcut însă o alegere bună.

— Iertaţi-mă, domnule duce – îl întrerupse Raoul – să nu-i spuneţi asta regelui, căci nu pe rege îl voi sluji eu.

— Eh, prietene, dar pe cine vei sluji atunci? Căci nu mai suntem pe vremea când puteai să zici: "Sunt al domnului de Beaufort". Nu; astăzi toţi suntem ai regelui, şi mari şi mici. De aceea, să fim înţeleşi, dacă vei face serviciul pe vasele mele, îl vei sluji pe rege, dragul meu viconte.

Athos aştepta, cu un fel de bucurie nerăbdătoare, răspunsul pe care avea să-l dea, la această întrebare ce-l

punea în încurcătură, Raoul, duşmanul neînduplecat al regelui, rivalul său. Tatăl spera că această piedică va schimba hotărârea fiului. Îi mulțumea aproape domnului de Beaufort, a cărui uşurătate sau a cărui generoasă explicație punea în cumpăna plecarea tânărului, singura lui bucurie. Dar Raoul, la fel de hotărât şi de liniştit, răspunse:

— Domnule duce, această precizare pe care mi-o faceți, eu am cântărit-o în cugetul meu. Voi servi pe unul din vasele dumneavoastră, întrucât aveți bunăvoința să mă luați; dar voi sluji un stăpân mai puternic decât regele, îl voi sluji acolo pe Dumnezeu.

— Pe Dumnezeu? Cum asta? rostiră, amândoi deodată, Athos şi prințul.

— În intenția mea este să-mi fac din asta o meserie şi să devin cavaler de Malta – adăugă Bragelonne, care lăsă să-i cadă aceste cuvinte unul câte unul, mai reci ca picăturile de apă ce se preling din copacii negri în urma furtunilor de iarnă.

La această ultimă lovitură, Athos se clătină, iar prințul fu el însuşi zguduit. Grimaud scoase un geamăt surd şi scăpa din mână sticla, care căzu pe covor şi se sparse, fără a fi atras atenția nici unuia dintre cei din jur.

Domnul de Beaufort îl privi pe tânăr în față şi, cu toate că acesta îşi ținea ochii în jos, citi în trăsăturile lui flacăra unei hotărâri pe care nimic n-ar fi putut s-o clatine. Cât despre Athos, el cunoştea prea bine sufletul acesta fierbinte şi neşovăielnic; nici nu se gândea măcar să încerce să-l abată de la drumul pe care şi-l alesese. Strânse mâna pe care i-o întinse ducele.

— Conte, plec peste două zile la Toulon – zise domnul de Beaufort. Vei veni să mă vezi la Paris, ca să ştim ce hotărâre ai luat?

— Voi avea cinstea să vă mulțumesc acolo pentru toată bunăvoința voastră, prințe – răspunse contele.

— Adu-mi-l şi pe viconte, fie că mă urmează sau nu – adăugă ducele. El are cuvântul meu, iar eu nu i-l mai cer decât pe-al dumitale.

Turnând astfel puțin balsam peste rana acestei inimi părinteşti, ducele îl trase de ureche pe bătrânul Grimaud, care clipea din ochi mai mult decât era firesc, apoi se întoarse la escorta lui din curte. Caii, odihniți şi înviorați de răcoarea unei frumoase nopți, porniră la goană, îndepărtându-se de castel. Athos şi Bragelonne se pomeniră din nou singuri, față în față.

Băteau ceasurile unsprezece. Tatăl şi fiul păstrară o tăcere pe care orice observator atent ar fi ghicit-o plină de strigăte şi de suspine. Dar aceşti doi bărbați erau atât de oțeliți, încât orice emoție se topea pentru totdeauna, atunci când ei luau hotărârea s-o înăbuşe în inima lor.

Petrecură astfel în tăcere, şi aproape gâfâind, ceasul acela dinaintea miezului nopții. Doar orologiul, bătând, le arătă câte minute ținuse această dureroasă călătorie pe care sufletele lor o făcuseră în nemărginirea amintirilor trecutului şi a temerilor viitorului. Athos se ridică cel dintâi, rostind:

— E târziu… Pe mâine, Raoul!

Raoul se ridică la rândul lui şi-şi îmbrățişă părintele, îl strânse la pieptul lui şi-i spuse cu un glas tremurător:

— În două zile mă vei fi părăsit, aşadar, Raoul, şi oare pentru totdeauna?

— Domnule – răspunse tânărul – îmi pusesem în gând să-mi străpung inima cu vârful spadei mele, dar domnia ta m-ai fi socotit laş; am renunțat la acest gând, de aceea trebuie să ne despărțim.

— Mă părăseşti plecând, Raoul.

— Ascultă încă ceva, domnule, te rog. Dacă nu plec, voi muri aici de durere şi dragoste. Ştiu cât îmi va fi dat să mai trăiesc aici. Trimite-mă repede, domnule, altfel mă vei vedea stingându-mă sub ochii domniei tale, în această casă; e ceva mai tare ca voința mea, e ceva mai tare ca puterile mele; vezi bine că într-o lună am trăit cât în treizeci de ani şi că am ajuns la capătul vieții mele.

— Atunci – zise Athos pe un ton rece – pleci cu intenția de a te duce să fii ucis în Africa? Oh, spune-o!... Nu mă minți!

Raoul păli şi tăcu timp de două secunde, care fură pentru tatăl său două ceasuri de agonie; apoi, deodată, vorbi:

— Domnule, am făgăduit că-mi voi închina viața lui Dumnezeu. În schimbul sacrificiului pe care-l fac cu tinerețea şi cu libertatea mea, nu-i voi cere decât un singur lucru: să mă păstreze pentru dumneata, fiindcă dumneata eşti singura ființă care mă mai leagă de această lume. Numai Dumnezeu poate să-mi dea tăria de a nu uita că dumitale îți datoresc totul şi că nimic nu prețuieşte pentru mine mai mult ca dumneata.

Athos îşi îmbrățişă cu duioşie fiul şi-i spuse:

— Mi-ai răspuns ca un om cinstit; peste două zile vom fi la domnul de Beaufort, la Paris; atunci vei face ceea ce vei crede că e bine să faci. Eşti liber, Raoul. Noapte bună!

Şi porni încet spre camera lui de culcare.

Raoul coborî în grădină, unde petrecu întreaga noapte plimbându-se pe aleea teilor înalți.

XXXI

PREGĂTIRI DE PLECARE

Athos nu-şi mai pierdu timpul încercând să lupte împotriva acestei hotărâri nestrămutate. El se îngriji, în cele două zile câte îi fuseseră îngăduite de duce, să pregătească echipamentul lui Raoul. Treaba asta cădea în sarcina bunului

Grimaud, care se şi apucă să strângă şi să împacheteze totul, cu dragostea şi cu priceperea ce i se cunosc.

Athos îi dădu ordin acestui vrednic servitor să pornească spre Paris de îndată ce echipajele vor fi gata, şi pentru a nu-l face pe duce să aştepte, sau, în orice caz, pentru ca Raoul să nu întârzie dacă ducele i-ar fi simțit lipsa, apucă, chiar a doua zi după vizita domnului de Beaufort, drumul Parisului, împreună cu fiul său.

Întoarcerea aceasta la Paris, în mijlocul tuturor oamenilor care-l cunoscuseră şi care-l iubiseră, era pentru bietul tânăr motivul unei tulburări uşor de înțeles. Fiecare înfățişare îi amintea o suferință celui care suferise atâta, un episod al dragostei lui, celui care iubise atâta. Apropiindu-se de Paris, Raoul se simțea murind. Odată ajuns la Paris, nici nu mai ştia ce e cu el. Se duse la de Guiche, dar acolo i se spuse că domnul de Guiche era plecat la DOMNUL.

Raoul se îndreptă spre Luxembourg şi, odată ajuns aici, fără a se fi îndoit o clipă că se afla într-un loc unde trăise La Vallière, auzi atâta muzică şi sorbi atâtea parfumuri, în urechi îi răsunară atâtea râsete voioase şi văzu atâtea umbre dansând, încât, dacă n-ar fi fost o femeie miloasă care-l zări stând posomorât şi palid sub un portic, ar fi rămas acolo câteva clipe, apoi ar fi plecat fără a se mai întoarce vreodată. Dar, după cum am spus, în primele anticamere el se opri, numai pentru a nu se amesteca printre toți acei oameni fericiți pe care-i simțea mişcându-se prin sălile învecinate. Şi când un valet al DOMNULUI, recunoscându-l, îl întrebă dacă voia să-l vadă pe DOMNUL sau pe DOAMNA, Raoul abia putu să-i răspundă şi căzu pe o bancă de lângă o draperie de catifea, cu ochii ațintiți la un orologiu ce se oprise din mers de mai bine de un ceas. Valetul trecu mai departe; peste puțin se ivi altul, mai deprins cu obiceiurile casei, şi schimbă câteva

vorbe cu Raoul, pentru a afla dacă voia să fie anunțat domnul de Guiche. Acest nume nu produse nici o mişcare în sărmanul Raoul. Valetul, stăruind, începu să povestească atunci că de Guiche născocise un nou joc de loterie şi că tocmai le învăța pe doamne cum să joace. Raoul făcu nişte ochi mari, ca un om căzut din cer, dar nu răspunse nimic; tristețea lui însă deveni şi mai vizibilă.

Cu capul pe spate, cu picioarele moi, cu gura întredeschisă pentru a lăsa să-i scape mai uşor suspinele, Raoul rămase astfel uitat în această anticameră, când deodată o rochie apăru foşnind pe uşa unui salon lateral ce dădea în galerie. O femeie tânără, frumoasă şi veselă, dojenind un ofițer de serviciu, ieşi de acolo, vorbind cu multă însuflețire. Ofițerul răspundea prin cuvinte domoale, dar hotărâte; era mai curând o cicăleală de îndrăgostiți decât o ceartă între doi oameni de curte, şi totul sfârşi printr-o sărutare depusă pe degetele doamnei. Dintr-o dată, zărindu-l pe Raoul, doamna tăcu şi, îndepărtându-l pe ofițer, zise:

— Retrage-te, Malicorne; credeam că nu e nimeni aici. Te voi blestema dacă ne-a auzit sau ne-a văzut cineva!

Malicorne dispăru numaidecât; tânăra doamnă se apropie la spatele lui Raoul şi, ascuțindu-şi buzele glumețe, zise:

— Domnul e un bărbat galant şi, fără îndoială... Dar se întrerupse, ca să scoată un țipăt. Raoul! exclamă ea, înroşindu-se.

— Domnişoara de Montalais! murmură Raoul, mai palid la față decât moartea.

Se ridică împleticindu-se şi vru s-o ia la fugă pe mozaicul alunecos; dar fata înțelese această durere sălbatică şi crudă şi simți că în fuga lui Raoul era o învinuire sau, în orice caz, o bănuială ce se răsfrângea asupra ei. Femeie totdeauna prevăzătoare, socoti că nu trebuie să lase să-i scape prilejul

unei explicații; Raoul însă, oprit de dânsa în mijlocul acelei galerii, nu părea că vrea să se predea fără luptă. Îi răspunse pe un ton atât de rece şi de fâstâcit, încât, dacă unul sau altul ar fi fost surprinşi astfel în acea clipă, toată curtea n-ar fi avut nici cea mai mică îndoială asupra purtării domnişoarei de Montalais.

— Ah, domnule – zise ea cu dispreț – nu e de loc demn de un gentilom ceea ce faci. Inima mă îndeamnă să-ți vorbesc, şi dumneata mă compromiți printr-o primire aproape necuviincioasă. Greşeşti, domnule, şi îți confunzi prietenii cu duşmanii. Adio!

Raoul se jurase să nu mai vorbească niciodată despre Louise, să nu se mai uite niciodată la cei care ar fi putut s-o vadă pe Louise; pleca într-o altă lume, pentru a nu mai întâlni nimic din ceea ce va fi văzut Louise, nimic din ceea ce va fi atins ea. Dar, după prima răbufnire a mândriei, după ce o întâlnise pe Montalais, prietena Louisei, pe Montalais care-i aducea aminte de turnulețul de la Blois şi de bucuriile tinereții lui, toate aceste hotărâri i se încâlciră în minte.

— Iartă-mă, domnişoară; nu intră şi nu poate intra în firea mea să fiu necuviincios.

— Vrei poate să-mi spui ceva? întrebă Montalais cu surâsul ei de altădată. Ei bine, vino în altă parte; aici am putea fi surprinşi.

— Unde? întrebă el.

Ea se uită la orologiu cu nehotărâre; apoi, după ce se gândi o clipă, răspunse:

— La mine; am un răgaz de un ceas, în care putem vorbi nestingheriți.

Şi, pornind înainte, mai uşoară ca o zână, urcă în camera ei, unde Raoul o urmă. Acolo, închizând uşa şi dându-i

cameristei mantia pe care până atunci o ținuse pe braț, ea îl întrebă pe Raoul:

— Îl cauți pe domnul de Guiche?

— Da, domnişoară.

— Îl voi ruga să urce aici, numaidecât după ce-ți voi fi vorbit.

— Te rog, domnişoară.

— Mai eşti supărat pe mine?

Raoul o privi o clipă; apoi, lăsându-şi ochii în jos, răspunse:

— Da.

— Crezi oare că eu am urzit complotul acela care a dus la despărțirea dumneavoastră?

— Despărțire? rosti el cu amărăciune. Oh, domnişoară, nu poate exista depărțire acolo unde n-a fost niciodată dragoste.

— Greşeală! răspunse Montalais. Louise te iubea.

Raoul tresări.

— Nu era vorba de dragoste, ştiu; dar ea te iubea şi ar fi trebuit s-o iei în căsătorie atunci, înainte de a te duce la Londra.

Raoul hohoti într-un râs sinistru, care-o făcuse pe Montalais să se cutremure.

— Vorbeşti cu atâta uşurință, domnişoară!... Oare mă puteam căsători cu cea cu care doream? Dar uiți că regele îşi păstra încă de pe atunci pentru el metresa, adică pe aceea despre care vorbim?

— Ascultă – reluă tânăra femeie strângând mâinile reci ale lui Raoul într-ale sale – ai făcut o mulțime de greşeli; un bărbat de vârsta dumitale nu trebuie să lase singură o femeie la care ține.

— Atunci înseamnă că nu mai există credință pe lume? zise Raoul.

— Nu, viconte – răspunse cu multă stăpânire de sine Montalais. Totuşi, trebuie să-ți spun că, în loc s-o iubeşti cu răceală şi ca un filozof pe Louise, dacă i-ai fi trezit dragostea...

— Destul, domnişoară, te rog – o întrerupse Raoul. Îmi dau seama că sunteți toate şi toți dintr-un alt veac decât mine. Ştiți să râdeți şi să vă bateți joc de orice într-un chip plăcut. Eu însă o iubeam pe domnişoara de... Dar nu putu să-i rostească numele. O iubeam, da, credeam în ea; astăzi sunt îndreptățit să n-o mai iubesc.

— Oh, viconte! făcu Montalais arătându-i o oglindă.

— Ştiu ce vrei să spui, domnişoară; m-am schimbat mult, nu-i aşa? Ei bine, ştii din ce pricină? Fața mea e oglinda inimii mele: m-am schimbat înăuntru, ca şi în afară.

— Te-ai consolat? întrebă cu acreală Montalais.

— Nu, şi nu mă voi consola niciodată.

— Şi nici n-ai să fii vreodată înțeles, domnule de Bragelonne.

— Puțin îmi pasă de asta. Mă înțeleg prea bine eu însumi.

— N-ai încercat măcar să-i vorbeşti Louisei?

— Eu! strigă tânărul, cu ochii scânteietori. Eu! Într-adevăr, de ce nu mă sfătuieşti să mă însor cu ea? Poate că regele ar consimți, astăzi!

Şi se ridică de pe scaun, plin de mândrie.

— Văd – zise Montalais – că nu te-ai vindecat şi că biata Louise are un duşman mai mult.

— Un duşman mai mult?

— Da, favoritele nu sunt văzute cu ochi buni la curtea Franței.

— Oh, atâta vreme cât are un iubit care o apără, nu-i destul? A ştiut să aleagă astfel, încât duşmanii să nu poată

lua nici o măsură împotriva lui. Apoi, după ce se opri o secundă, adăugă, cu o nuanță de ironie ce nu se putea să-şi greşească ținta: Şi, pe urmă, te are pe dumneata ca prietenă, domnişoară!

— Eu? Oh, nu; nu mai sunt dintre acelea care au cutezanța să se uite la domnişoara de La Vallière; dar…

Acest *dar* plin de amenințări şi de furtuni, acest *dar* ce făcu să-i bată inima lui Raoul, atât de multe dureri prevestea el pentru aceea pe care o iubise cu adevărat, acest cumplit *dar,* plin de înțeles la o femeie ca Montalais, fu întrerupt de un zgomot destul de puternic pe care cei doi vorbitori îl auziră în alcov, dincolo de despărțitura de lemn. Montalais îşi ciulea urechea şi Raoul abia se ridicase, când o femeie intră, foarte liniştită, pe uşa secretă pe care o închise în urma ei.

— DOAMNA! exclamă Raoul, recunoscând-o pe cumnata regelui.

— Oh, nenorocita de mine! murmură Montalais, sărind, dar prea târziu, înaintea Prințesei. Orologiul acela m-a înşelat cu o oră! Avu totuşi timp să-i spună DOAMNEI, care se îndrepta spre Raoul: Domnul de Bragelonne, doamnă.

La aceste cuvinte, Prințesa se opri deodată, scoțând la rândul ei un țipăt.

— Alteța voastră regală – zise repede Montalais – e atât de bună să se gândească la loterie şi…

Prințesa începea să-şi piardă cumpătul. Raoul se pregătea să plece, fără a fi înțeles nimic, deoarece simțea că le stânjeneşte pe cele două femei. DOAMNA căuta un cuvânt oarecare pentru a-şi recăpăta stăpânirea de sine, când un dulap se deschise în fața alcovului şi domnul de Guiche apăru, foarte zâmbitor, din acel dulap. Cel mai uluit dintre toți patru era, trebuie să o spunem, tot Raoul. Cu toate acestea, Prințesa fu gata să leşine şi se sprijini de stâlpul

patului. Nimeni nu îndrăzni s-o ajute. Această scenă ținu câteva minute, într-o tăcere îngrozitoare. Raoul fu acela care o rupse, îndreptându-se spre conte, a cărui emoție de nedescris făcea să-i tremure genunchii, şi spunându-i, în timp ce-i strângea mâinile:

— Dragă conte, explică-i DOAMNEI că sunt prea nenorocit pentru a nu merita iertarea; explică-i, de asemenea, că am iubit mult în viața mea şi că dezgustul trădării de care am avut parte mă face necruțător cu orice altă trădare ce s-ar săvârşi în jurul meu. Iată pentru ce, domnişoară – adăugă el zâmbind către Montalais – nu voi dezvălui niciodată taina vizitelor prietenului meu la dumneata. Obține din partea DOAMNEI, a DOAMNEI care e atât de generoasă şi atât de bună, aceeaşi iertare, pentru faptul de a te fi surprins adineauri în galerie. Sunteți liberi şi unul şi altul, iubiți-vă, fiți fericiți!

Prințesa avu un moment de deznădejde greu de redat prin cuvinte; nu se putea linişti la gândul că, în ciuda marei delicateți de care dădea dovadă Raoul, se găsea la voia unei indiscreții. Nu putea, de asemenea, să primească ieşirea pe care i-o oferea această delicată şiretenie. Tulburată, înciudată, ea se zbătea sub dubla muşcătură a acestor două chinuri. Raoul o înțelese şi-i veni încă o dată în ajutor. Îndoindu-şi genunchiul înaintea ei, îi spuse încet:

— Doamnă, peste două zile voi fi departe de Paris, iar în cincisprezece zile departe de Franța, şi nimeni nu mă va mai revedea vreodată.

— Pleci? rosti ea bucuroasă.

— Cu domnul de Beaufort.

— În Africa! strigă la rândul lui de Guiche. Tu, Raoul? Oh, prietene, în Africa, unde mor toți! Şi, uitând de orice, uitând chiar că această uitare de sine o compromitea pe Prințesă mai

mult decât prezența lui, zise: Ingratule, nici măcar nu mi-ai cerut sfatul!

Şi-l îmbrățişă pe Raoul.

În acest timp, Montalais o făcu pe DOAMNA să dispară undeva, apoi dispăru şi ea. Raoul îşi trecu o mână peste frunte şi zise, surâzând:

— Am visat! Apoi tare, către de Guiche, care-l privea tot mai adânc: Prietene – îi spuse – nu mă ascund de tine, care eşti alesul inimii mele: voi muri acolo, astfel că taina ta va fi îngropată o dată cu mine.

— Oh, Raoul! Om minunat!

— Ştii care e părerea mea, de Guiche? Iat-o: simt că voi fi mai fericit culcat sub pământ, decât am fost aici de o luna încoace. Sunt creştin, dragă prietene, dar dacă o asemenea suferință mai durează, nu ştiu ce se va întâmpla cu sufletul meu.

De Guiche voi să spună ceva.

— Nici un cuvânt despre mine – îl opri Raoul. Ți-aş putea da însă un sfat, scumpul meu prieten; şi nu e lipsit de însemnătate ceea ce vreau să-ți spun.

— Cum aşa?

— Fără îndoială; tu rişti să suferi şi mai mult decât mine, pentru că tu eşti iubit.

— Oh!...

— Mă simt atât de bucuros că-ți pot vorbi astfel! Ei bine, de Guiche, fereşte-te de Montalais.

— E o prietenă foarte cumsecade.

— Era prietenă cu... aceea pe care o ştii... A făcut totul ca s-o piardă, din orgoliu.

— Te înşeli, dragul meu.

— Iar astăzi, după ce a pierdut-o, vrea să-i smulgă şi singurul lucru prin care această femeie ar mai putea fi iertată

în ochii mei.

— Care lucru?

— Dragostea ei.

— Ce vrei să spui?

— Vreau să spun că există un complot împotriva aceleia care e iubita regelui, complot urzit în casa DOAMNEI.

— Poți crede aşa ceva?

— Sunt sigur de ceea ce spun.

— Urzit de Montalais?

— Pe ea socoate-o cea mai puțin primejdioasă dintre rivalele de care mă tem... pentru cealaltă!

— Vorbeşte mai limpede, dragă prietene, şi, dacă pot să te înțeleg...

— În două cuvinte: DOAMNA e geloasă pe rege.

— Ştiu...

— Oh, nu-ți fie teamă, ea te iubeşte, te iubeşte, de Guiche; îți dai seama ce înseamnă aceste două vorbe? Ele înseamnă că poți să ții fruntea sus, că poți să dormi liniştit, ca poți să-i mulțumeşti lui Dumnezeu în fiecare clipă a vieții tale! Te iubeşte, asta înseamnă că poți să asculți orice, chiar sfatul unui prieten care vrea să-ți ocrotească fericirea. Te iubeşte, de Guiche, te iubeşte! Tu nu vei cunoaşte nopțile acelea îngrozitoare, nopțile acelea fără sfârşit prin care trec, cu ochii uscați şi cu inima sfâşiată, alți oameni sortiți să moară. Tu vei trăi mult timp, dacă vei face ca avarii, care, fir cu fir, fărâmă cu fărâmă, mângâie şi strâng diamantele şi aurul. Te iubeşte! Îngăduie-mi să-ți spun cum trebuie să te porți ca să te iubească totdeauna.

De Guiche se uită câtva timp la acest tânăr nenorocit, pe jumătate înnebunit de durere, care-i strecura în suflet un fel de remuşcare a fericirii lui. Raoul se smulse din deznădejdea

sa bolnăvicioasă, pentru a căpăta glasul şi înfăţişarea unui om nepăsător.

— O vor face să sufere mult pe aceea al cărei nume aş vrea să-l mai pot încă rosti – zise el. Dar tu jură-mi nu numai că nu vei contribui la asta cu nimic, ci că o vei apăra, atunci când se va putea, aşa cum aş fi făcut-o eu însumi.

— Jur! răspunse de Guiche.

— Şi – adaugă Raoul – în ziua când îi vei fi făcut un mare serviciu, în ziua când ea îţi va mulţumi, făgăduieşte-mi că-i vei spune aceste cuvinte: "Ţi-am făcut acest bine, doamnă, în urma îndemnului domnului de Bragelonne, căruia dumneata i-ai făcut atâta rău".

— Ţi-o jur! murmură de Guiche, înduioşat.

— Asta e tot. Adio! Plec mâine sau poimâine, la Toulon. Dacă ai câteva ceasuri libere, acordă-mi-le.

— Totul, totul! strigă tânărul.

— Mulţumesc!

— Şi-acum unde te duci?

— Mă duc să-l întâlnesc pe domnul conte la Planchet, unde sperăm să-l găsim pe domnul d'Artagnan.

— Domnul d'Artagnan?

— Vreau să-l îmbrăţişez înainte de a pleca. E un om straşnic, care ţine la mine. Adio, dragă prietene; eşti aşteptat, desigur. Pe mine mă vei găsi, oricând îţi va face plăcere, la locuinţa contelui. Adio!

Cei doi tineri se îmbrăţişară. Cei care i-ar fi văzut astfel, pe unul şi pe altul, nu s-ar fi putut împiedica să spună, arătând înspre Raoul:

— Acesta, iată, este un om fericit!

XXXII

INVENTARUL LUI PLANCHET

Athos, în timp ce Raoul se afla la Luxembourg, se dusese, într-adevăr, la Planchet spre a întreba de d'Artagnan. Gentilomul, sosind în strada Lombarzilor, găsi prăvălia băcanului cu susul în jos; dar nu era zarva unei vânzări fericite sau aceea din zilele când se aduc mărfuri noi. Planchet nu trona ca de obicei pe saci şi pe baloturi. Nu. Un băiat cu pana la ureche, altul cu un carneţel în mână înşirau de zor cifre, în timp ce un al treilea socotea şi cântărea. Era vorba de un inventar. Athos, care nu era negustor, se simţea puţin fâstâcit între toate acele obiecte ce-i încurcau drumul şi faţă de măreţia celor de acolo, care numărau şi măsurau cu atâta râvnă. Văzu că mai multor muşterii li se spusese să plece şi se gândi că el, care nu venise să cumpere ceva, îi va stânjeni şi mai tare pe cei dinăuntru. De aceea se adresă foarte politicos băieţilor de prăvălie, întrebându-i cum ar putea face ca să-i vorbească domnului Planchet. Răspunsul, aruncat cu destulă nepăsare, fu că domnul Planchet îşi termina de împachetat bagajele. Aceste cuvinte îl făcură pe Athos să-şi ţintească urechea.

— Cum, bagajele? întrebă el. Domnul Planchet pleacă undeva?

— Da, domnule, chiar astăzi.

— Atunci, domnilor, fiţi buni şi spuneţi-i că domnul conte de La Fère vrea să-i vorbească două secunde.

La numele contelui de La Fère, unul din vânzători, obişnuit pesemne să audă rostindu-se acest nume totdeauna cu respect, se desprinse din grup şi se duse să-i dea de veste domnului Planchet. Era tocmai în clipa când Raoul, liber în sfârşit, după cruda scenă cu Montalais, sosea şi el la băcan.

Planchet, la chemarea băiatului de prăvălie, îşi lăsă treburile baltă şi veni în grabă.

— Ah, domnule conte – strigă el – câtă bucurie! Ce stea vă aduce la noi?

— Dragul meu Planchet – răspunse Athos, strângând mâinile fiului său, a cărui înfățişare întristată o cerceta pe furiş – am venit să aflu de la dumneata... Dar în ce încurcătură te găsesc! Eşti alb ca un morar, unde te-ai tăvălit aşa?

— Ah, drace! Luați seama, domnule, nu v-apropiați de mine până nu mă scutur bine.

— De ce? Făină sau praf, nu fac decât să albească.

— Nu, nu! Ceea ce vedeți aici, pe brațele mele, e arsenic.

— Arsenic?

— Da. Fac provizii pentru şoareci.

— Oh, într-o prăvălie ca aceasta, şoarecii au un mare rol.

— Nu mai e vorba de prăvălia asta, domnule conte; căci şoarecii nu m-au ros până acum, cât au să mă roadă de-acum încolo.

— Ce vrei să spui?

— Ați putut vedea singur, domnule conte: se face inventarul.

— Te laşi de negoț?

— Ei, Doamne, da. Predau marfa unui vânzător al meu.

— Ce spui! Te-ai îmbogățit atât de mult?

— Domnule, nu-mi mai place la oraş; nu ştiu dacă e din pricină că îmbătrânesc şi, cum spunea domnul d'Artagnan într-o zi, când îmbătrâneşti începi să te gândeşti tot mai mult la cele trăite în tinerețe; dar, de la un timp, mă simt atras spre viața de la țară şi spre grădinărie; ştiți, eu am fost țăran cândva.

Şi Planchet întări această mărturisire printr-un râs puțin cam înfumurat pentru un om care ar fi căutat să pară umil. Athos încuviință printr-un gest.

— Vrei să cumperi pământ? întrebă el apoi.

— Am şi cumpărat, domnule.

— Ah, cu atât mai bine.

— O căsuță la Fontainebleau şi vreo douăzeci de stânjeni în jurul ei.

— Foarte bine, Planchet, te felicit.

— Dar, domnule, ne-am oprit rău aici; iată că praful meu blestemat vă face să tuşiți. La dracu! N-aş vrea să-l otrăvesc pe cel mai vrednic gentilom din acest regat.

Athos nu zâmbi la această glumă, care-l arăta pe Planchet dornic să se încerce în graiul lumii mari.

— Da – zise el – să stăm de vorbă în altă parte; la dumneata, bunăoară. Căci ai o odaie a dumitale, nu-i aşa?

— Se înțelege, domnule conte.

— Sus, de bună seamă.

Şi Athos, văzându-l pe Planchet în încurcătură, vru să-l scoată din impas, luând-o înainte.

— Numai că... – zise Planchet, codindu-se.

Athos observă această şovăială şi, punând-o pe seama temerii băcanului că nu-i poate oferi o găzduire mai acătării, zise, fără a se opri din drum:

— Nu-i nimic, nu-i nimic! Locuința unui negustor, în acest cartier, are dreptul să nu fie un palat. Să mergem înăuntru.

Raoul păşi repede înainte şi deschise uşa. Două țipete scurte se auziră în acelaşi timp; am putea spune chiar trei. Unul din aceste țipete fu mai tare decât celelalte: era al unei femei. Celălalt ieşi din gura lui Raoul. Era o exclamație ds surpriză. Nici nu apucă bine să-l scoată, că şi închise repede uşa la loc. Al doilea țipăt porni de la Planchet. Părea că se speriase.

— Iertare – zise el apoi – doamna mea se îmbracă.

Raoul văzuse, fără îndoială, că Planchet spunea adevărul, căci făcu un pas înapoi, să coboare.

— Doamna?... rosti Athos. Ah, iartă-mă, dragul meu, dar nu ştiam că sus...

— E Trüchen – adăugă Planchet înroşindu-se uşor.

— Poate fi oricine, bunul meu Planchet; iartă-ne că am dat buzna aşa.

— Nu, nu! Acum puteți urca, domnilor.

— Ba mai bine plecăm – zise Athos.

— Oh, doamna a fost prevenită, aşa că a avut destul timp să...

— Nu, Planchet. Rămâi cu bine!

— Vai, domnilor, dar nu-mi veți face ruşinea să staţi pe scară, sau să plecaţi din casa mea fără a vă fi odihnit o clipă!

— Dacă am fi ştiut că ai o femeie sus – răspunse Athos cu obişnuitul lui sânge rece – am fi cerut îngăduința s-o salutăm.

Planchet se simți foarte descumpănit de această îndrăzneală spusă cu atâta finețe, încât o luă înainte şi deschise el însuşi uşa spre a-l lăsa pe conte şi pe fiul lui să intre.

Trüchen terminase cu îmbrăcatul: era într-o rochie de negustorească bogată şi cochetă. O ocheadă de nemțoaică, schimbată cu două priviri franțuzeşti; făcu apoi două reverențe şi părăsi odaia, coborând în prăvălie. Dar nu fără a se opri dincolo de uşă pentru a asculta ce-i spun despre ea, lui Planchet, cei doi oaspeți gentilomi. Athos bănui acest lucru şi nu deschise vorba asupra acestui capitol. Planchet însă era nerăbdător să dea lămuririle de care Athos se ferea.

Astfel, cum unele îndărătnicii sunt mai tari decât orice pe lume, Athos se văzu silit să-l asculte pe Planchet povestindu-şi idilele sale de fericire, tălmăcite într-un limbaj mai cast

decât cel al lui Longus. Băcanul mărturisi în felul acesta că Trüchen îl vrăjise la o vârstă destul de coaptă şi că-i adusese noroc în afaceri, întocmai ca Ruth lui Booz.

— Nu-ți mai lipsesc decât urmaşii care să-ți moştenească agoniseala – zise Athos.

— Dacă aş avea unul, ar moşteni trei sute de mii de livre – răspunse Planchet.

— Trebuie să-l ai – rosti Athos mai mult în glumă – fie măcar numai spre a nu ți se irosi bunătatea de avere.

Aceste cuvinte, *bunătate de avere,* îl ridicară pe Planchet în propriii lui ochi, ca pe vremuri glasul sergentului, când Planchet nu era decât un simplu soldat în regimentul din Piemont, unde-l aciuase Rochefort.

Athos înțelese că băcanul se va însura cu Trüchen şi că, vrând-nevrând, va căpăta un moştenitor. Asta i se păru cu atât mai limpede, cu cât află că vânzătorul căruia îi lăsa prăvălia era un verişor al lui Trüchen. Athos văzu că băiatul acesta era roşu la față ca o micsandră, avea părul creț şi era lat în umeri. Ştia deci tot ce se putea, tot ce se cuvenea să ştie despre soarta unui băcan. Rochiile frumoase ale lui Trüchen nu răsplăteau aşadar numai ele singure plictiseala pe care femeia o va încerca trăind la țară şi îndeletnicindu-se cu grădinăritul, alături de un soț cu părul cărunt! Athos înțelese totul, după cum am spus, şi, fără nici o altă introducere, întrebă:

— Ce face domnul d'Artagnan? Nu l-am găsit la Luvru.

— Oh, domnule conte, domnul d'Artagnan a dispărut.

— Dispărut? exclamă Athos cu surprindere.

— Oh, domnule, noi ştim ce înseamnă asta.

— Eu însă nu ştiu.

— Când domnul d'Artagnan dispare, înseamnă că e în vreo misiune, sau are de descurcat vreo afacere.

— Ți-a spus el ceva?

— Nimic.

— Ai ştiut totuşi, altădată, că se duce în Anglia.

— Atunci era vorba de speculațiunea noastră – zise Planchet cu nesăbuință.

— Speculațiune?

— Vreau să spun... – bâigui Planchet încurcat.

— Bine, bine, nu vreau să te descos despre afacerile dumitale, şi nici despre acelea ale prietenului nostru; numai grija pe care i-o port m-a îndrumat să te întreb despre el. De vreme ce căpitanul de muşchetari nu se află aici, de vreme ce nu pot căpăta de la dumneata nici o deslușire în privința locului unde ar putea fi găsit domnul d'Artagnan, te vom lăsa şi vom pleca. La revedere, Planchet! Rămâi cu bine. Să mergem, Raoul.

— Domnule conte, aş vrea să vă pot spune...

— Nu-i nevoie, nu-i nevoie. Nu-mi stă în obicei să trag de limbă o slugă credincioasă.

Acest cuvânt, *slugă,* îl lovi neplăcut pe semimilionarul Planchet; dar respectul şi bunătatea lui firească îl făcură să-şi calce pe inimă.

— Cred că nu dezvălui nici un secret, domnule conte, dacă vă spun că domnul d'Artagnan a trecut pe aici alaltăieri.

— Ah, da!

— Şi că a stat mai multe ceasuri cercetând o hartă geografică.

— Destul, prietene, nu spune nimic mai mult.

— Iar această hartă iat-o aici, ca dovadă – adăugă Planchet, ducându-se s-o caute pe peretele vecin, unde planul pe care-l studiase căpitanul, în timpul ultimei lui vizite la Planchet, era atârnat în cui, sub grindă, cu o sforicică.

Şi-i aduse, într-adevăr, contelui de La Fère o hartă a Franței, pe care ochiul pătrunzător al acestuia descoperi numaidecât nişte ace înfipte la rând; acolo unde nu erau ace, împunsăturile arătau cu prisosință drumul ce fusese însemnat pe hartă. Athos, urmărind cu privirea şirul de ace şi de găurele, înțelese că d'Artagnan apucase, fără îndoială, către miazăzi, ajungând până la Mediterana, prin apropiere de Toulon. În preajma oraşului Cannes, semnele şi împunsăturile se opreau. Contele de La Fère îşi frământă câteva clipe creierul ca să ghicească ce putea să caute muşchetarul la Cannes şi ce motive îl îndemnau să se ducă să cerceteze malurile râului Var. Toate strădaniile lui Athos nu-l duseră însă la nici un rezultat. Perspicacitatea lui obişnuită nu-l ajută cu nimic de astă dată. Raoul nu înțelese nici el mai mult decât înțelegea tatăl său.

— Oricum – zise tânărul, către conte, după ce acesta îi arătase cu degetul, în tăcere, drumul pe care nu încăpea

îndoială că apucase d'Artagnan – oricum, am putea spune că există a providență care vrea ca drumurile noastre să se întâlnească totdeauna cu acelea ale domnului d'Artagnan. Iată-l prin apropiere de Cannes, iar dumneata, domnule, mă vei însoți cel puțin până la Toulon. Fii sigur că vom da de el mai uşor în drumul nostru, decât pe această hartă.

Apoi, luându-şi rămas bun de la Planchet, care îşi muştruluia băieții de prăvălie, chiar şi pe verişorul lui Trüchen, succesorul său, gentilomii porniră la drum, ducându-se să-i facă o vizită domnului duce de Beaufort. La ieşirea din prăvălia băcanului văzură un rădvan care aştepta nurii doamnei Trüchen şi sacii de scuzi ai domnului Planchet.

— Fiecare se îndreaptă spre fericire pe calea pe care şi-o alege – zise Raoul cu tristețe.

— La Fontainebleau! strigă Planchet către vizitiu.

XXXIII

INVENTARUL DOMNULUI DE BEAUFORT

Vorbind astfel cu Planchet despre d'Artagnan, văzându-l pe Planchet părăsind Parisul spre a se înmormânta în liniştea de la țară, era, pentru Athos şi fiul său, ca un fel de rămas bun pe care şi-l luau ei înşişi de la zgomotul capitalei, de la viața lor de altădată.

Ce lăsau, la drept vorbind, în urma lor aceşti doi oameni, dintre care unul umpluse întregul veac din urmă cu glorie, iar celălalt întreaga epocă nouă cu mâhnirea sa? Este de la sine înțeles că nici unul, nici altul dintre ei nu aveau nimic de cerut contemporanilor lor. Nu le mai rămânea decât să-i facă o vizită domnului de Beaufort şi să se înțeleagă asupra condițiilor plecării.

Ducele avea la Paris o locuință magnifică. Se bucura de una din acele averi fabuloase, de care anumiți bătrâni îşi mai aminteau că le văzuseră înflorind pe vremea liberalităților lui

Henric al III-lea. Pe atunci, într-adevăr, unii mari seniori erau mai bogați decât însuşi regele. Ei ştiau asta, se foloseau de acest privilegiu, şi nu se dădeau în lături de la plăcerea de a umili puțin pe maiestatea sa regală. Tocmai această aristocrație egoistă fu aceea pe care Richelieu o con-strânse să contribuie cu sângele, cu punga şi cu plecăciunile ei la ceea ce s-a numit de atunci încoace serviciul regelui.

De la Ludovic al XI-lea, cumplitul tăietor de mărimi, până la Richelieu, câte familii nu-şi ridicaseră frunțile! Câte, de la Richelieu până la Ludovic al XIV-lea, nu şi le plecaseră, pentru a nu le mai ridica niciodată! Dar domnul de Beaufort se născuse prinț şi se trăgea dintr-un sânge ce nu putea să curgă pe eşafod, afară doar dacă poporul nu hotăra altfel. Acest prinț păstrase deci obiceiul de a trăi pe picior mare. De unde îşi plătea el caii, servitorii şi ospețele? Nimeni nu ştia, iar dânsul mai puțin, ca oricine. Însă, în vremea aceea, fiii de regi se bucurau de multă trecere, şi nimeni nu refuza să devină creditorul lor, fie din respect, fie din devotament, fie din convingerea că într-o zi toate acestea vor fi plătite.

Athos şi Raoul găsiră casa prințului cu susul în jos, întocmai ca şi pe aceea a lui Planchet. Ducele îşi făcea şi el inventarul, adică împărțea prietenilor, cu toții creditori ai săi, câte un obiect de valoare din casa lui. Având o datorie de aproape două milioane, ceea ce era enorm pe atunci, domnul de Beaufort îşi făcuse socoteala că nu va putea pleca în Africa fără o sumă frumoasă, şi pentru a căpăta această sumă, le împărțea creditorilor vechi vesela, armele, bijuteriile şi mobilele, ceea ce însemna un gest mai măreț decât să vândă şi-i aducea un câştig îndoit.

Într-adevăr, cum s-ar putea ca un om căruia îi datorezi zece mii de livre să nu primească un dar prețuit la şase mii, având însă meritul de a fi aparținut descendentului lui Henric

al IV-lea, şi cum s-ar putea ca, după ce a primit un asemenea dar, să nu-i împrumute acestui generos senior alte zece mii de livre? Este tocmai ceea ce se şi întâmpla. Prinţul nu mai avea casă, lucru ce devenea de prisos pentru un amiral al cărui apartament este corveta sa. El nu mai avea arme, căci nu-i mai foloseau la nimic, de vreme ce se afla în mijlocul tunurilor lui; nu mai avea pietre preţioase, pe care le-ar putea înghiţi marea; avea în schimb trei sau patru sute de mii de scuzi în lăzile sale. Aşa că peste tot, în casă, era o zarvă nemaipomenită, de oameni veseli ce credeau cu toţii că-l jecmănesc pe monseniorul.

Prinţul poseda în gradul cel mai înalt arta de a-i face fericiţi pe creditorii cei mai vrednici de plâns. Orice om strâmtorat, orice pungă goală găseau la el răbdare şi înţelegerea situaţiei lor. Unora le spunea:

— Aş vrea să am eu ceea ce ai dumneata, şi ţi-aş da totul.

Iar altora:

— N-am decât acest ibric de argint; preţuieşte oricând cinci sute de livre; ia-l.

Ceea ce făcea – într-atât un chip vesel seamănă a plată la timp – ca prinţul să găsească totdeauna noi şi noi creditori.

De astă dată, în casa lui nu se mai îndeplinea o ceremonie, ci s-ar fi zis că e un jaf: dădea totul. Povestea aceea orientală, cu arabul sărac care ia, la prădarea unui palat, o tingire în fundul căreia a ascuns un sac de aur, şi pe care toată lumea îl lasă să treacă nestingherit şi fără a-l pizmui, acea poveste devenise la prinţ un adevăr. Un mare număr de furnizori se răsplăteau singuri din cămările ducelui. Astfel, oamenii gurii, scotocind prin dulapurile cu haine şi prin şelarii, nu puneau nici un preţ pe acele nimicuri după care se omorau şelarii sau croitorii. Dornici să le ducă nevestelor lor bunătăţi de-ale gurii dăruite de monseniorul, îi

vedeai repezindu-se bucuroşi la chiselele şi clondirele glorios pecetluite cu armele prinţului. Domnul de Beaufort sfârşi prin a-şi da chiar şi caii şi fânul din şure. Făcu mai bine de treizeci de fericiţi cu vasele de la bucătărie, şi peste trei sute cu ceea ce avea în pivniţă. Pe deasupra, toţi aceşti oameni plecau cu încredinţarea că domnul de Beaufort îşi împrăştie astfel avutul deoarece ştia că va găsi noi comori ascunse sub corturile arabe. Toţi îşi spuneau, jefuindu-i casa, că regele îl trimitea la Djidgelli pentru a-şi reface averea pierdută; că bogăţiile Africii vor fi împărţite pe din două între amiral şi regele Franţei; că aceste bogăţii erau formate din mine de diamante şi de alte pietre preţioase; minelor de argint sau de aur din munţii Atlas nu li se făcea nici măcar cinstea de a fi amintite. În afară de minele ce vor fi exploatate, lucru ce nu se va întâmpla decât după campanie, mai era prada făcută de armată. Domnul de Beaufort va pune mâna pe tot ceea ce bogaţii hoţi de mare răpiseră creştinătăţii după bătălia de la Lepante. Numărul milioanelor nici nu mai putea fi socotit. Aşa că, la ce bun să mai păstreze nişte biete lucruri din viaţa lui din trecut cel care pornea în căutarea unor comori nepreţuite? Sau, la fel, pentru ce să fie cruţat bunul unui om care se cruţa el însuşi atât de puţin? Iată care era situaţia. Athos, cu privirea lui iscoditoare, îşi dădu seama de acest lucru de la prima aruncătură de ochi. Îl găsi pe amiralul Franţei puţin cam ameţit, căci tocmai se ridicase de la masă, o masă de cincizeci de tacâmuri, unde se băuse mult pentru izbânda expediţiei; unde, la sfârşit, resturile fuseseră lăsate valeţilor, iar farfuriile goale celor curioşi. Prinţul se îmbătase la vederea ruinei şi totodată a popularităţii lui. Băuse vinul său vechi în cinstea viitorului său vin nou. Când îl văzu pe Athos cu Raoul, strigă:

— Iată aghiotantul meu, care a sosit, în sfârşit! Vino încoace, conte! Vino încoace, viconte!

Athos căuta un loc de trecere printre grămezile de rufărie şi de vase împrăştiate.

— Ah, da, calcă peste ele, conte – îl încurajă ducele.

Şi-i oferi un pahar plin lui Athos. Acesta-l primi. Raoul însă abia îşi muie buzele.

— Iată bagajul pe care ți-l dau în grijă – îi spuse prințul lui Raoul. L-am pregătit din vreme, bizuindu-mă pe dumneata. Vei porni înaintea mea până la Antibes.

— Da, monseniore.

— Iată ordinul.

Şi domnul de Beaufort îi dădu lui Bragelonne ordinul.

— Cunoşti marea? îl întrebă apoi.

— Da, monseniore, am călătorit adesea împreună cu domnul prinț de Condé.

— Bine. Toate corăbiile, toate bărcile de acolo mă vor aştepta ca să-mi formeze escorta şi să-mi care proviziile. Trebuie ca armata să se poată îmbarca peste cincisprezece zile cel mai târziu.

— Aşa se va face, monseniore.

— Acest ordin îți dă dreptul să te duci şi să cercetezi în toate insulele de lângă coastă; acolo vei face înrolările şi vei trânge proviziile pe care le vei crede de trebuință, în numele meu.

— Da, domnule duce.

— Şi întrucât eşti un om sârguincios, întrucât vei lucra mult, vei cheltui şi mulți bani.

— Sper că nu, monseniore.

— Eu sper că da. Vistiernicul meu a pregătit bonuri de câte o mie de livre, plătibile în oraşele din sud. Ți se vor da o sută de bucăți. Aşa, dragă viconte.

Athos îl întrerupse pe prinț:

— Păstrați-vă banii, monseniore; războiul la arabi se face cu aur, dar şi cu plumb.

— Eu vreau să încerc contrariul – răspunse ducele – şi apoi cunoşti ideile mele asupra acestei expediții: mult zgomot, mult foc, iar eu voi dispărea, dacă va fi nevoie, în fum.

Vorbind astfel, domnul de Beaufort ar fi voit ca toți să izbucnească în râs; dar cu Athos şi Raoul n-o nimerise. Îşi dădu seama de asta numaidecât.

— Ah – zise el cu egoismul curtenitor al rangului şi al vârstei lui – dumneavoastră sunteți nişte oameni pe care nu trebuie să-i vezi îndată după masă; sunteți treji, reci şi însetați, pe când eu mă clatin, sunt numai foc, numai vin; nu, să mă ia dracul, am să te văd totdeauna postind, viconte; iar dumneata, conte, dacă vei continua aşa, n-am să te mai văd niciodată.

Spunea acestea strângându-i mâna lui Athos, care îi răspunse, zâmbind:

— Monseniore, nu vă bucurați prea mult că aveți atâția bani. Vă prezic că, într-o lună, veți rămâne amuțit, țeapăn şi rece în fața cufărului dumneavoastră, şi atunci, având-l pe Raoul alături, veți fi surprins să-l vedeți vesel, înflăcărat şi generos, fiindcă va putea să vă dea el nişte scuzi noi.

— Dumnezeu să te audă! strigă ducele încântat. Rămâi cu mine, conte.

— Nu, plec cu Raoul; misiunea pe care i-o dați nu e plăcută şi-i anevoioasă. Singur, îi va fi foarte greu s-o ducă la îndeplinire. N-ați băgat de seamă, monseniore, că i-ați dat o comandă de prim ordin?

— Ei, aş!

— Şi încă în marină!

— Ai dreptate. Dar un om ca el nu duce oare la bun sfârşit tot ceea ce-şi pune în gând?

— Monseniore, nu veți găsi nicăieri atâta zel şi înțelepciune, atâta adevărată bravură ca la Raoul; dar dacă îmbarcarea nu se va putea face la timp, veți avea ceea ce meritați.

— Iată-l că mă ceartă!

— Monseniore, pentru a aproviziona o flotă, pentru a strânge o flotilă, pentru a înrola o garnizoană maritimă, i-ar trebui un an unui amiral. Raoul nu e decât căpitan de cavalerie şi-i dați doar cincisprezece zile.

— Îți spun că se va descurca.

— Nici nu mă îndoiesc; dar îl voi ajuta şi eu.

— Mă bizui pe dumneata şi vreau să cred că, odată ajunşi la Toulon, n-ai să-l laşi să plece singur.

— Oh! făcu Athos clătinând din cap.

— Răbdare! Răbdare!

— Monseniore, lăsați-ne să plecăm.

— Duceți-vă, şi norocul meu să vă însoțească!

— Adio, monseniore, şi fie ca norocul vostru să vă însoțească de asemenea!

— Iată o expediție care începe bine – zise apoi Athos către fiul său. Nici merinde, nici oameni, nici tunuri! Ce-ai să faci aşa?

— Eh – murmură Raoul – dacă toți vor face acolo ceea ce voi face cu, nu va mai fi nevoie de nici o hrană!

— Domnule – îi răspunse cu asprime Athos – nu fi nedrept şi nesocotit în egoismul sau în durerea dumitale, cum vrei să-i spui. Dacă pleci în acest război cu gândul de a muri acolo, nu mai ai nevoie de nimeni şi nu mai merită osteneala să fii recomandat domnului de Beaufort. Dacă însă rămâi lângă prințul comandant, dacă primeşti răspunderea unei

însărcinări în armată, atunci nu mai e vorba numai de domnia ta, ci e vorba de toți acei soldați care, ca şi tine, au un suflet şi un trup, care îşi vor plânge patria şi vor îndura toate mizeriile soartei omeneşti. Află, Raoul, că ofițerul e un călăuzitor tot atât de necesar ca şi un preot şi că trebuie să fie mai milostiv decât un preot.

— Domnule, ştiam asta şi aşa am procedat până acum; aş mai fi făcut-o şi de-acum încolo... dar...

— Uiți apoi că eşti fiul unei țări mândre de gloria ei militară; du-te şi mori, dacă vrei, dar nu muri fără onoare şi fără folos pentru Franța. Haide, Raoul, nu te întrista din cauza cuvintelor mele; te iubesc şi vreau să fii desăvârşit.

— Ascult mustrările domniei tale, domnule – rosti tânărul cu blândețe – şi ele mă uşurează, căci îmi dovedesc că cineva mă iubeşte încă.

— Şi acum să mergem, Raoul. Timpul e atât de frumos, cerul atât de senin, cerul acesta pe care-l vom avea mereu deasupra capetelor noastre, pe care-l vei vedea şi mai senin încă la Djidgelli şi care îți va vorbi acolo de mine, aşa cum îmi vorbeşte mie aici de Dumnezeu.

După ce se înțeleseseră asupra acestui punct, cei doi gentilomi discutară despre năzdrăvăniile ducelui, traseră concluzia că Franța nu va putea fi slujită într-un chip mulțumitor prin alcătuirea şi desfăşurarea expediției şi, rezumând această politică prin cuvântul vanitate, porniră la drum spre a se supune mai mult voinței lor decât destinului.

Jertfa era împlinită.

XXXIV

TIPSIA DE ARGINT

Călătoria fu plăcută. Athos şi fiul său străbătură toată Franța, făcând câte cincisprezece leghe pe zi, uneori şi mai mult, după cum amărăciunea lui Raoul îi îndemna să

grăbească pasul. Ajunseră după cincisprezece zile la Toulon şi-i pierdură cu totul urmele lui d'Artagnan la Antibes. Se vede treaba că muşchetarul voise să nu fie recunoscut de nimeni prin aceste locuri, căci Athos, după lămuririle pe care le culese, ajunse la încredințarea că oamenii îl văzuseră pe călărețul descris de el lăsând caii şi luând o trăsură bine închisă, după ce trecuse dincolo de Avignon.

Raoul era deznădăjduit că nu-l putea întâlni pe d'Artagnan; inima lui întristată simțea nevoia să-şi ia rămas bun şi să primească mângâierea inimii de oțel a celuilalt. Athos ştia din experiență că d'Artagnan devenea de nepătruns atunci când pornea la o treabă serioasă, fie în interesul lui, fie pentru serviciul regelui. Se temea chiar să nu-şi jignească prietenul sau să nu-i facă vreo încurcătură întrebând prea mult despre el. Totuşi, când Raoul începu să înjghebeze flotila, strângând cutere şi barcazuri pentru a le trimite la Toulon, unul din pescari îi spuse contelui că barca lui se afla în reparație după o călătorie făcută la cererea unui gentilom ce părea foarte grăbit să se îmbarce. Athos, crezând că acest om mințea cu scopul de a scăpa de corvoadă şi a rămâne să câştige mai mulți bani cu pescuitul după ce tovarăşii lui vor fi plecat, stărui să capete amănunte. Pescarul îi spuse atunci că, mai înainte cu vreo şase zile, un om venise să-i închirieze barca, într-o noapte, pentru a se duce până la insula Saint-Honorat. Se înțeleseseră asupra prețului; însă gentilomul avea un coş mare, de trăsură, pe care ținea să-l urce cu tot dinadinsul în barcă, în pofida greutăților de tot felul pe care le ridica această treabă. Pescarul voise să se lase păgubaş. Atrăsese chiar atenția asupra primejdiei ce-i păştea, dar codirile lui nu făcură decât să-i atragă un mare număr de bastoane pe spinare din partea acelui gentilom, care lovea de istov şi fără să se mai oprească. Ciorovăindu-se astfel,

pescarul se plânse starostelui năierilor din An-tibes, care îşi făceau dreptate între ei şi se ajutau unii pe alții; dar gentilomul scoase atunci un petic de hârtie, la vederea căruia starostele, plecându-se până la pământ, îl înduplecă pe pescar să se supună, mustrându-l chiar că se arătase îndărătnic. Şi astfel fusese nevoit să încarce totul şi să plece pe mare.

— Dar toate astea – zise Athos – nu dovedesc cum ți-ai stricat barca.

— Să vedeți cum. Mă îndreptam spre Saint-Honorat, aşa cum îmi poruncise acel gentilom; dar el îşi schimbă gândul, pretinzând că n-am să pot trece prin partea de miazăzi a mănăstirii.

— Şi de ce nu?

— Pentru că, domnule, acolo, în fața turnului pătrat al Benedictinilor, în partea de miazăzi, se află un banc de nisip, aşa-numit al *Călugărilor.*

— O stâncă? întrebă Athos.

— Ce se ridică până aproape de suprafața apei, făcând trecerea primejdioasă, dar pe unde eu m-am strecurat de o mie de ori; gentilomul însă mi-a poruncit să-l las la Sfânta Margareta.

— Ei bine?

— Ei bine, domnule – strigă pescarul cu accentul lui provensal – ori eşti marinar, ori nu eşti; ori îți cunoşti rostul, ori nu eşti decât o râmă de apă dulce. M-am încăpățânat să nu merg mai departe. Gentilomul m-a apucat atunci de gât şi mi-a spus verde în față că are să mă sugrume. Ajutorul meu, auzind asta, a pus mâna pe un topor, iar eu la fel. Aveam de gând să ne răzbunăm pentru ceea ce pățisem mai înainte. Dar gentilomul îşi scoase spada cu o iuțeală atât de mare, că nici eu, nici omul meu nu ne puturăm apropia de el. Eram

gata să arunc toporul în capul lui, şi aveam tot dreptul s-o fac, nu-i aşa, domnule, căci un marinar e stăpân pe puntea lui cum e burghezul la el acasă. Mă pregăteam, zic, să-i crăp țeasta în două gentilomului, ca să mă apăr, când deodată, mă credeți sau nu, coşul acela de trăsură se deschise nu ştiu cum şi din el ieşi un fel de stafie, cu un coif negru pe cap, cu o mască neagră pe față, ceva a cărui vedere te îngrozea, şi care începu să ne amenințe cu pumnul.

— Cine era? întrebă Athos.

— Era dracul însuşi, domnule, căci gentilomul, foarte voios, strigă de îndată ce-l zări: "Ah, mulțumesc, monseniore!"

— Ciudat! murmură contele privind către Raoul.

— Şi ce-ai făcut atunci? îl întrebă acesta pe pescar.

— Vă dați seama, domnule, că doi bieți oameni ca noi nu se puteau măsura cu doi gentilomi, darămite să te pui cu dracul; ah, ce să mai vorbim! Ne înțeleserăm din ochi, eu şi tovarăşul meu, şi, dintr-o săritură, furăm în apă; ne aflam la şapte sau opt sute de picioare de coastă.

— Şi pe urmă?

— Pe urmă, domnule, cum sufla un vânticel dinspre apus, barca fu împinsă către coastă şi se înțepeni în nisipurile din jurul Sfintei Margareta.

— Oh!... Şi cei doi călători?

— Eh, nu le purtați de grijă! Iată cea mai bună dovad[că unul era dracul în persoană şi că-l ocrotea pe celălalt. Căci, după ce ne-am întors la barcă, înotând, în loc să-i găsim pe blestemații aceia zdrobiți de stâncă, n-am mai găsit nimic, nici măcar coşul trăsurii aceleia.

— Ciudat! Ciudat! repetă contele. Dar, după aceea, ce-ați mai făcut, prietene?

— M-am plâns guvernatorului insulei Sfânta Margareta, care mi-a vârât pumnul sub nas, spunându-mi că, dacă-i voi

mai îndruga astfel de baliverne, o să mă snopească în bice.

— Guvernatorul?

— Da, domnule. Şi unde mai pui că barca fusese stricată, stricată rău, căci se lovise cu botul în stânca Sfintei Margareta, iar călăfătarul mi-a cerut o sută douăzeci de livre ca să mi-o repare.

— Prea bine – zise Raoul – vei fi scutit de serviciu. Du-te.

— Să mergem la Sfânta Margareta, vrei? îl întrebă apoi Athos pe Bragelonne.

— Da, domnule; trebuie să lămurim lucrurile acolo, întrucât mi se pare că omul acesta nu ne-a spus adevărul.

— Şi mie mi se pare la fel, Raoul. Povestea asta cu gentilomul mascat şi cu trăsura dispărută pare să ascundă mai degrabă ticăloşia pe care vulpoiul ăsta o va fi făptuit asupra călătorului, în mijlocul mării, spre a-l pedepsi că-l luase cu sila, pe el şi barca lui.

— Aceeaşi bănuială o am şi eu, şi mă gândesc că în trăsură se aflau mai degrabă lucruri de preț decât un om oarecare.

— Vom descurca noi asta, Raoul. Oricum, gentilomul acela seamănă cu d'Artagnan; îl recunosc după cum s-a purtat. Din păcate, nu mai suntem tinerii neînvinşi de altă-dată. Cine ştie dacă toporul sau ranga acestui hoț de mare n-a izbutit să facă ceea ce spadele cele mai dibace din Europa, gloanțele şi ghiulele n-au putut să facă timp de patruzeci de ani!

În aceeaşi zi, porniră spre Sfânta Margareta pe puntea unei goelete chemate de la Toulon prin ordin. Impresia pe care o avură punând piciorul pe pământ fu una dintre cele mai plăcute. Insula era plină de flori şi de roade; ea îi slujea de livadă guvernatorului, în partea cultivată. Portocalii, rodiile şi smochinii se încovoiau sub greutatea rodului lor de aur şi

azur. De jur împrejurul acestei livezi, în partea necultivată, potârnichile roşii alergau în stoluri prin mără-cinişuri şi prin tufişurile de ienupăr şi, la fiecare pas pe care Raoul şi contele îl făceau, câte un iepure speriat sărea din brazdele de maghiran şi din bălării, pentru a se ascunde în vizuina lui. Încolo, această preafericită insulă era nelocuită. Cu suprafaţa netedă, neavând decât un golfuleţ unde trăgeau bărcile, ea slujea contrabandiştilor ca loc unde îşi ascundeau prăzile, în înţelegere cu guvernatorul, care le împărţea cu ei, cu condiţia ca hoţii să nu se atingă de vânat şi de belşugul grădinilor. Pe baza acestei înţelegeri, guvernatorul se mulţumea cu o garnizoană de opt oameni spre a-şi apăra fortăreaţa, în care mucezeau douăsprezece tunuri. Guvernatorul acesta era deci un arendaş fericit, ce recolta smochine, portocale, vinuri şi uleiuri, strângând grămezi de lămâi şi de chitre sub soarele cetăţii sale. Fortăreaţa, înconjurată de un şanţ adânc – singura ei apărare – îşi ridica în sus, ca trei capete, cele trei turnuleţe, legate între ele prin platforme năpădite de muşchi verde.

Athos şi Raoul dădură câtva timp târcoale îngrăditurilor livezii, fără să găsească pe nimeni care să-i introducă la guvernator. În cele din urmă intrară în grădina. Era în ceasul cel mai fierbinte al zilei, când totul se ascunde sub pietre sau sub ierburi. Cerul îşi desfăcea aripile sale de foc, înăbuşind orice zgomot, izgonind orice vietate. Potârnichile sub tufele de ienuperi, muştele sub umbra frunzelor, dormeau întocmai ca şi talazurile sub soare. Athos zări în grădină, între al doilea şi al treilea ţarc, un soldat ce ducea pe cap un fel de coş încărcat cu de-ale mâncării. Omul se întoarse foarte curând, de astă dată fără coş, şi dispăru pe uşa unei gherete. Athos înţelese că acest om dusese de mâncare cuiva şi că, după ce-şi făcuse datoria, se pregătea să mănânce şi el. Deodată se

auzi strigat şi, ridicând faţa, zări între zăbrelele unei ferestre ceva alb, ca o mână care se mişca, şi ceva strălucitor, ca o armă în care se răsfrângeau razele soarelui. Şi, înainte de a-şi da seama de ceea ce văzuse, o dâră luminoasă, însoţită de un şuierat ce brazdă văzduhul, îl făcu să-şi întoarcă atenţia de la donjon la pământ. Un al doilea zgomot surd se auzi în şanţ, şi Raoul alergă să ridice de jos o tipsie de argint ce se rostogolise pe nisipul uscat. Mâna care aruncase acea tipsie le făcu un semn celor doi gentilomi, apoi dispăru. Atunci Athos şi Raoul se apropiară unul de altul şi începură să cerceteze cu luare-aminte tipsia plină de praf. Pe fundul ei descifrară câteva cuvinte, zgâriate acolo cu vârful unui cuţit:

Sunt – glăsuia inscripţia – *fratele regelui Franţei, azi întemniţat, mâine nebun. Gentilomi francezi, rugaţi-vă lui Dumnezeu pentru sufletul şi minţile odraslei stăpânilor voştri!*

Athos scăpă din mână tipsia, în timp ce Raoul încerca să pătrundă înţelesul misterios al acestor cuvinte lugubre. În aceeaşi clipă, un strigăt se făcu auzit în vârful turnului. Raoul, iute ca fulgerul, îşi feri capul în jos, silindu-l pe tatăl său să se plece şi el. Ţeava unei muschete scânteia în bătaia soarelui pe creasta zidului. Un fum alb ţâşni ca un smoc de fulgi din gura muschetei şi un glonte se zdrobi într-o piatră, la şase şchioape de cei doi gentilomi. O a doua muschetă apăru sus, cu ţeava îndreptată către ei.

— Ei drăcie! strigă Athos. Omorâţi oamenii aici? Daţi-vă jos, laşilor ce sunteţi!

— Da, coborâţi îndată de-acolo! adăugă Raoul mânios, arătând cu pumnul spre cetate.

Unul dintre cei doi trăgători, acela care se pregătea să tragă un nou foc de muschetă, răspunse la aceste strigăte printr-o exclamaţie de surprindere, şi cum tovarăşul lui voia să ducă treaba mai departe şi tocmai îşi ridica muscheta

încărcată din nou, cel care strigase împinse flinta într-o parte şi glontele zbură în aer.

Athos şi Raoul, văzând că cei doi dispărură de pe zid, crezură că au să vină la ei şi aşteptară nemişcaţi să-i vadă ivindu-se. Dar nu trecură nici cinci minute, şi un răpăit scurt de tobă îi chemă pe cei opt soldaţi ai garnizoanei, care apărură în partea cealaltă a şanţului, cu flintele în poziţie de tragere. În fruntea acestor oameni se afla un ofiţer, în care vicontele de Bragelonne îl recunoscu pe cel ce trăsese primul glonte de muschetă. Acest ofiţer le ordonă soldaţilor să se pregătească de tragere.

— Vom fi împuşcaţi! strigă Raoul. Să tragem spadele, altceva n-avem de făcut, şi să sărim peste şanţ. Vom ucide fiecare măcar câte unul dintre aceşti nemernici, după ce muschetele lor se vor goli.

Şi Raoul, însoţindu-şi glasul prin gest, sări, urmat de Athos, când o voce cunoscută răsună la spatele lor.

— Athos! Raoul! strigă această voce.

— D'Artagnan! răspunseră cei doi gentilomi.

— Armele jos, la dracu! strigă căpitanul către soldaţi. Eram sigur de ceea ce spuneam!

Soldaţii îşi lăsară puştile jos de la umăr.

— Ce se întâmplă cu noi? întrebă Athos. Cum, suntem împuşcaţi fără să ni se dea măcar de veste?

— Eu însumi eram să vă împuşc adineauri – răspunse d'Artagnan – şi dacă guvernatorul nu v-a nimerit, eu v-aş fi nimerit, dragi prieteni. Noroc că am luat obiceiul de a ochi mult înainte de a trage! Mi se părea că vă recunosc. Ah, scumpii mei prieteni, ce noroc!

Şi d'Artagnan îşi şterse fruntea, căci alergase repede, iar tulburarea lui nu era o prefăcătorie.

— Cum – zise contele – domnul acesta care a tras asupra noastră e guvernatorul fortăreței?

— El însuşi.

— Şi de ce voia să ne ucidă? Ce i-am făcut noi?

— La dracu! Ați primit obiectul pe care l-a aruncat deținutul.

— Asta-i adevărat.

— Tipsia aceea... Deținutul a scris ceva pe ea, nu-i aşa?

— Da.

— Eram sigur. Ah, Doamne!

Şi d'Artagnan, cu toate semnele unei nelinişti ucigătoare, luă tipsia pentru a citi inscripția. După ce o citi, se făcu alb ca varul.

— O, Doamne! repetă el. Tăcere! Iată că vine guvernatorul.

— Şi ce-o să ne facă? Avem noi vreo vină?

— Aşadar, e adevărat? murmură Athos cu jumătate de gură. Aşadar, e adevărat ce scrie acolo?

— Tăcere, vă spun, tăcere! Dacă s-ar afla că ştiți să citiți sau dacă s-ar bănui că ați înțeles, cât vă iubesc eu de mult, scumpi prieteni, de mi-aş da viața pentru voi... dar...

— Dar?... făcură Athos şi Raoul.

— Dar nu v-aş putea scăpa de la închisoarea pe viață, chiar dacă v-aş scăpa de la moarte. Tăcere, deci, şi iar tăcere!

Guvernatorul se apropie, trecând şanțul pe un podeț de scânduri.

— Ei bine – i se adresă el lui d'Artagnan – ce te opreşte?

— Sunteți spanioli, nu cunoaşteți nici o iotă franțuzeşte – le spuse celor doi prieteni repede, în şoaptă, căpitanul.

Apoi, răspunzându-i guvernatorului: Ei bine, am avut dreptate; aceşti domni sunt doi căpitani spanioli pe care i-am cunoscut la Ypres, anul trecut... Nu ştiu o boabă franțuzeşte.

— Aşa! făcu guvernatorul cu luare-aminte.

Şi dădu să citească inscripția de pe tipsie. D'Artagnan însă i-o smulse din mână şi răzui literele cu vârful spadei sale.

— Hei – strigă guvernatorul – ce faci? N-am voie să citesc?

— E un secret de stat – răspunse d'Artagnan sec – şi întrucât ştii foarte bine cum sună ordinul regelui, că oricine îl va pătrunde va fi pedepsit cu moartea, n-am decât să te las, dacă vrei, să citeşti, însă îndată după aceea voi pune să fii împuşcat.

În timpul acestui schimb de cuvinte, pe jumătate serios, pe jumătate în glumă, Athos şi Raoul păstrară o tăcere de gheață.

— Dar nu se poate – zise guvernatorul – ca aceşti domni să nu înțeleagă măcar câteva cuvinte.

— N-avea grijă! Chiar dacă ar înțelege ce se vorbeşte, n-ar putea citi ceea ce e scris. N-ar citi nici chiar în spaniolă. Nu uita că un nobil spaniol nu trebuie să ştie niciodată să citească.

Această explicație ar fi trebuit să-l lămurească pe guvernator; totuşi nu se dădu bătut.

— Pofteşte-i pe aceşti domni în fort – zise el.

— Tocmai asta voiam să-ți propun şi eu – răspunse d'Artagnan.

Adevărul este că el se gândea la cu totul altceva şi că ar fi vrut să-şi vadă prietenii la o sută de leghe de acolo. Dar, deocamdată, n-avea încotro. Le adresă, în spaniolă, celor doi gentilomi o invitație, pe care aceştia o primiră. Se îndreptară cu toții spre intrarea în fort şi, incidentul odată închis, cei opt soldați se reîntoarseră la dulcea lor tihnă, tulburată o clipă de această întâmplare nemaipomenită.

XXXV

ÎNTEMNIȚAT ŞI TEMNICERI

După ce intrară în fort, şi în timp ce guvernatorul făcea unele pregătiri spre a-şi primi oaspeții, Athos zise:

— Uite ce-i, vreau un cuvânt de lămurire, acum când suntem numai noi.

— Nimic mai simplu – răspunse muşchetarul. Am adus în insulă un deținut pe care regele vrea să nu-l vadă nimeni; apoi ați sosit voi, şi el v-a aruncat ceva printre zăbrelele de la fereastră; eu luam masa la guvernator, aşa că am văzut cum v-a aruncat acel obiect şi cum Raoul l-a ridicat de jos. Nu-mi trebuie mult ca să înțeleg, deci am înțeles, şi am crezut că sunteți vorbiți cu deținutul meu. Atunci...

— Atunci ai dat ordin să fim împuşcați.

— Pe legea mea, aşa este; dar dacă am sărit cel dintâi să pun mâna pe muschetă, am fost, din fericire, ultimul care vă lua la ochi.

— Dacă m-ai fi ucis, d'Artagnan, aş fi avut fericirea să mor pentru casa regală a Franței; şi e o mare cinste pentru cineva să fie ucis de mâna ta, care eşti cel mai nobil şi cel mai devotat apărător al coroanei.

— Doamne, Athos, dar ce tot spui tu de casa regală? se bâlbâi d'Artagnan. Cum, tu, conte, un bărbat înțelept şi cu mintea întreagă, crezi în prostiile astea scrise de un smintit?

— Cred, da.

— Cu atât mai mult, dragă cavalere, cu cât ai primit ordin să ucizi pe cei care ar crede în ele – adăugă Raoul.

— Asta – răspunse căpitanul de muşchetari – din pricină că orice defăimare, chiar dacă e absurdă, poate fi luată foarte uşor drept bună de către mulțime.

— Nu, d'Artagnan – zise Athos cu blândețe – adevărul este că regele nu vrea ca taina familiei lui să ajungă la urechile

poporului şi astfel călăii fiului lui Ludovic al XIII-lea să fie învinuiți de ticăloşie.

— Haide, haide, nu spune asemenea copilării, Athos, căci mă faci să nu te mai socot un om în toată firea. De altfel, lămureşte-mă, cum s-ar putea ca Ludovic al XIII-lea să aibă un fiu în insula Sfânta Margareta?

— Un fiu pe care tu l-ai adus aici, mascat, în barca unui pescar, de ce nu? zise Athos.

D'Artagnan tresări.

— Ah, ah! făcu el. De unde ştii că o barcă de pescar...?

— Te-a adus la Sfânta Margareta, împreună cu trăsura în care era închis deținutul, cu deținutul căruia îi spuneai monseniore? Ei bine, ştiu – răspunse contele.

D'Artagnan îşi muşcă mustața.

— Să zicem – rosti el – că am venit aici cu o barcă şi cu o trăsură în care se afla un deținut mascat; asta nu dovedeşte însă că deținutul ar fi un prinț... un prinț din casa regală a Franței.

— Oh, întreabă-l asta pe Aramis! răspunse Athos cu răceală.

— Pe Aramis? exclamă muşchetarul surprins. L-ai văzut pe Aramis?

— După înfrângerea de la Vaux, da; l-am văzut pe Aramis fugind, urmărit, pierdut, şi el mi-a povestit destul ca să cred în jeluirea scrisă de acest nenorocit pe fundul tipsiei sale de argint.

D'Artagnan îşi lăsă capul în jos, împovărat.

— Iată – zise el – cum se joacă Dumnezeu cu ceea ce oamenii numesc înțelepciunea lor! Straşnică taină e aceea căreia douăsprezece sau cincisprezece persoane îi cunosc dedesubturile!... Athos, blestemată fie întâmplarea care te-a pus față în față cu mine în această afacere! Căci acum...

— Ei bine – îl întrerupse Athos, cu severitatea lui prietenească – taina ta e acum dezvăluită fiindcă o cunosc şi eu? Dar n-am cunoscut eu, oare, altele şi mai grele în viața mea? Adu-ți aminte, dragul meu.

— N-ai cunoscut niciodată una atât de primejdioasă – răspunse d'Artagnan cu îndurerare. Mă urmăreşte un gând sinistru: ca toți cei care se vor fi atins de această taină vor muri, şi vor muri rău.

— Facă-se voia lui Dumnezeu, d'Artagnan! Dar iată că vine guvernatorul tău.

D'Artagnan şi prietenii lui îşi reluară numaidecât rolurile lor.

Guvernatorul acesta, bănuitor şi aspru, era cu d'Artagnan de o politețe ce mergea până la slugărnicie. Se mulțumi să fie drăguț cu cei doi călători, dar să nu-i slăbească din ochi. Athos şi Raoul observară că el încerca adesea să-i încurce cu câte o întrebare sau să-i ia prin surprindere; dar ei nu se lăsau prinşi. Cele ce spusese d'Artagnan puteau să pară deci adevărate, chiar dacă guvernatorul nu credea asta. Ieşiră de la masă pentru a se duce să se odihnească.

— Cum se numeşte omul acesta? îl întrebă Athos pe d'Artagnan, în spaniolă. Are o înfățişare care nu-mi place de loc.

— De Saint-Mars – răspunse căpitanul.

— El va fi deci temnicerul tânărului prinț?

— Eh, cine ştie? Iată-mă la Sfânta Margareta poate pentru totdeauna.

— Haidade! Tu?

— Dragă prietene, sunt în situația omului care a găsit o comoară în mijlocul unui pustiu. Ar vrea s-o ridice, dar nu poate; ar vrea s-o lase, dar nu îndrăzneşte. Regele nu mă va mai chema de aici, temându-se că un altul va fi un paznic

mai puțin bun decât mine; şi totuşi îi pare rău că nu mă mai are lângă el, ştiind că nimeni nu-l va sluji mai bine ca mine. La urma urmei, fie cum o vrea Dumnezeu!

— Dar – zise Raoul – tocmai pentru că nimic nu e sigur, şederea dumitale aici e vremelnică, astfel că te vei reîntoarce la Paris.

— Întreabă-i, te rog, pe aceşti domni pentru ce au venit la Sfânta Margareta? îi întrerupse Saint-Mars.

— Au venit ştiind că la Saint-Honorat e o mănăstire de benedictini, pe care voiau să o vadă, şi că în Sfânta Margareta e vânat bun.

— La dispoziția lor – răspunse Saint-Mars – ca şi a dumitale.

D'Artagnan îi mulțumi.

— Şi când pleacă? mai întrebă guvernatorul.

— Mâine – răspunse d'Artagnan.

Domnul de Saint-Mars se duse să-şi facă rondul, lăsându-l pe d'Artagnan singur cu cei doi presupuşi spanioli.

— Oh – oftă muşchetarul – iată o viață şi o societate care nu-mi convin câtuşi de puțin! Eu îi poruncesc acestui om, el însă mă stânjeneşte al dracului!... Haide, veniți să vânăm câțiva iepuri? Plimbarea va fi frumoasă şi nu prea obositoare. Insula n-are decât o leghe şi jumătate în lungime şi o jumătate de leghe în lățime. Un adevărat parc. Să ne distrăm.

— Mergem unde vrei tu, d'Artagnan, dar nu ca să petrecem, ci ca să vorbim în voie.

D'Artagnan îi făcu semn unui soldat; acesta înțelese, aduse câte o puşcă de vânătoare pentru fiecare gentilom, apoi intră din nou în fort.

— Şi acum – zise muşchetarul – răspundeți-mi, rogu-vă, la întrebarea pe care v-o pusese acest hain Saint-Mars: de ce-ați venit în insulele Lerens?

— Ca să-ți spunem adio.

— Să-mi spuneți adio? Cum aşa? Raoul pleacă?

— Da.

— Cu domnul de Beaufort, fac prinsoare!

— Cu domnul de Beaufort. Oh, tu ghiceşti totdeauna, dragă prietene!

— Obişnuința, de...

În timp ce între cei doi prieteni se lega această convorbire, Raoul, cu capul greu, cu inima încărcată, se aşezase pe nişte stânci acoperite de muşchi, cu muscheta pe genunchi şi, privind marea, privind cerul, ascultând glasul sufletului său, îi lăsa pe cei doi vânători să se îndepărteze încetul cu încetul. D'Artagnan băgă de seamă că tânărul rămăsese în urmă.

— E tot mâhnit, nu-i aşa? îl întrebă el pe Athos.

— De moarte.

— Oh, cred că exagerezi! Raoul e un om călit. Toate inimile nobile ca a lui au un al doilea înveliş, care le apără ca o carapace. Dacă primul înveliş sângerează, al doilea rezistă.

— Nu – răspunse Athos. Raoul are să moară.

— Ei, drace! făcu d'Artagnan, posomorându-se deodată. Nu mai adăugă nimic la această exclamație. Apoi, după o clipă: De ce-l laşi să plece?

— Fiindcă asta e dorința lui.

— Şi de ce nu te duci cu el?

— Fiindcă nu vreau să-l văd murind.

D'Artagnan îşi privi prietenul în ochi.

— Tu ştii un lucru – reluă contele, sprijinindu-se de brațul căpitanului – tu ştii că, în viața mea, de puține ori mi-a fost teamă de ceva. Ei bine, acum mă roade o teamă necurmată, aprigă, de neîndurat; mi-e teamă că va veni o zi când voi ține cadavrul acestui copil în brațele mele.

— Oh! murmură d'Artagnan. Oh!

— Are să moară, ştiu, sunt încredințat de asta; şi nu vreau să-l văd murind.

— Cum, Athos, vii să stai în fața celui mai viteaz om pe care spui că l-ai cunoscut vreodată, a lui d'Artagnan al tău, a acestui om fără seamăn, cum îl numeai altădată, şi-i mărturiseşti, încrucişându-ți brațele la piept, că te temi să nu-l vezi pe fiul tău mort, tu care ai văzut tot ce se poate vedea pe lumea asta? Ei bine, pentru ce ți-e teamă de aşa ceva , Athos? Omul, pe acest pământ, trebuie să se aştepte la orice, să înfrunte totul.

— Ascultă, prietene: după ce mi-am risipit puterile pe pământul acesta de care-mi vorbeşti tu, n-am mai păstrat decât două credințe: aceea a vieții, cu prieteniile mele, cu datoria mea de părinte, şi aceea a veşniciei, cu dragostea şi cu respectul de Dumnezeu. Acum simt în mine, ca o revelație, că dacă Dumnezeu va hotărî ca prietenul meu sau fiul meu să-şi dea ultima suflare în fața mea... Oh, nici nu vreau să-ți vorbesc despre asta, d'Artagnan!

— Spune! Spune!

— Îndur totul cu tărie, afară de moartea celor pe care-i iubesc. E singurul lucru fără tămăduire. Cel care moare câştigă, cel care vede murind pierde. Da. Uite: a şti că nu-l voi mai întâlni niciodată, niciodată pe pământ, pe acela a cărui vedere îmi făcea bucurie, a şti că nicăieri nu se mai află d'Artagnan, că nicăieri nu se mai află Raoul, oh... Sunt bătrân, mă vezi, nu mai am curaj, îl rog pe Dumnezeu să mă cruțe în slăbiciunea mea; dar dacă m-ar lovi în față, şi în chipul acesta, ei bine, l-aş blestema. Un gentilom creştin nu trebuie să-şi blesteme Dumnezeul, d'Artagnan; e destul că şi-a blestemat un rege!

— Hm!... făcu d'Artagnan, răscolit de această crudă furtună a durerilor.

— D'Artagnan prietene, tu care-l iubeşti pe Raoul, priveşte-l – adăugă Athos, arătând spre fiul său – priveşte tristeţea aceea care nu-l mai părăseşte nici o clipă. Cunoşti ceva mai îngrozitor decât să iei parte, clipă cu clipă, la agonia nesfârşită a acestei biete inimi?

— Lasă-mă să-i vorbesc, Athos. Cine ştie!

— Încearcă; am însă încredinţarea că nu vei izbuti.

— Nu voi căuta să-l consolez; îl voi ajuta.

— Tu?

— Fără îndoială. E oare pentru prima dată când o femeie se va fi dezmeticit în necredinţa ei? Mă duc la el, îţi spun.

Athos clătină din cap şi-şi continuă plimbarea singur. D'Artagnan, tăindu-şi drum prin mărăcinişuri, se apropie de Raoul şi-i întinse mâna.

— Ei bine – îi spuse el – vrei să-mi vorbeşti ceva?

— Ţi-aş cere să-mi faci un serviciu – răspunse Bragelonne.

— Care?

— Te vei reîntoarce într-o zi în Franţa, da?

— Aşa sper.

— E bine să scriu domnişoarei de La Vallière?

— Nu, nu e bine.

— Am să-i spun atâtea totuşi!

— Atunci vino cu mine acolo şi spune-i-le.

— Niciodată!

— Dacă-i aşa, crezi că o scrisoare va face mai mult decât ceea ce nu pot face cuvintele tale?

— Ai dreptate.

— Îl iubeşte pe rege – rosti fără milă d'Artagnan. E o fată cinstită.

Raoul tresări.

— Iar pe tine, pe tine pe care te-a părăsit, te iubeşte poate mai mult decât pe rege, însă într-alt fel.

— D'Artagnan, crezi, într-adevăr, că-l iubeşte pe rege?

— Îl iubeşte până la idolatrie. E o inimă în care nu mai poate avea loc alt simțământ. Ai putea să trăieşti mai departe alături de ea, ai putea să rămâi cel mai bun prieten al ei!

— Ah! făcu Raoul, luminându-se parcă în fața acestei speranțe dureroase.

— Vrei?

— Ar însemna să fiu un laş.

— Iată un cuvânt absurd, care m-ar putea face să-ți disprețuiesc înțelepciunea. Raoul, nu e niciodată o laşitate, înțelege, să faci ceea ce îți este impus de o forță majoră. Dacă inima îți spune: "Du-te acolo sau mori", du-te, Raoul. A fost oare ea josnică sau a făcut bine preferându-l în locul tău pe rege, ea căreia inima îi poruncea cu putere să-l prefere pe rege? Nu; a fost cea mai cinstită dintre toate femeile. Fă deci ca ea: urmează îndemnul inimii tale. Ştii oare un lucru de care eu sunt sigur, Raoul?

— Care?

— Că, privind-o de aproape, cu ochii unui bărbat gelos...

— Ei bine?

— Ei bine, vei înceta de a o mai iubi.

— Mă faci să mă hotărăsc, dragul meu d'Artagnan.

— Să te duci s-o vezi?

— Nu, să plec spre a n-o mai revedea niciodată. Căci vreau s-o iubesc totdeauna.

— Cinstit mărturisind – rosti muşchetarul – iată o concluzie la care eram departe de a mă aştepta.

— Iată, prietene, o vei revedea curând; dă-i această scrisoare, dacă socoți de cuviință, care îi va arăta, ca şi domniei tale, tot ce se petrece în inima mea. Citeşte-o, am

pregătit-o astă-noapte. Ceva îmi spunea că am să te întâlnesc astăzi aici.

Şi-i întinse scrisoarea lui d'Artagnan, care o citi:

Domnişoară, nu eşti vinovată în ochii mei pentru faptul că nu mă iubeşti. Eşti vinovată de o singură greşeală, aceea de a mă fi lăsat să cred că mă iubeai. Această greşeală mă va costa viața. Dumitale ți-o iert, dar mie nu mi-o pot ierta. Se spune că îndrăgostiții fericiți sunt surzi la gemetele îndrăgostiților neluați în seamă. Nu e acelaşi lucru cu dumneata, care nu m-ai iubit, decât poate cu teamă. Sunt încredințat că, dacă aş fi stăruit pe lângă dumneata spre a schimba această prietenie în dragoste, ai fi făcut-o de teamă să nu mă vezi murind sau să nu pierzi stima pe care ți-o păstram eu. Mă simt fericit că mor ştiindu-te mulțumită şi liberă de orice povară sufletească.

Cât de mult mă vei iubi atunci când nu te vei mai teme de privirile sau de mustrările mele! Mă vei iubi, pentru că, oricât de frumoasă ți se va părea o nouă dragoste, Dumnezeu nu m-a făcut cu nimic mai prejos decât acela pe care l-ai ales, iar devotamentul meu, sacrificiul, sfârşitul meu dureros vor face să mă bucur în ochii dumitale de o superioritate netăgăduită asupra lui. Am lăsat să-mi scape, în copi-lăreasca încredere a inimii mele, comoara pe care o aveam. Mulți oameni îmi spun că mă iubeai destul de mult ca să ajungi să mă iubeşti şi mai mult. Acest gând mă face să-mi înăbuş orice amărăciune şi mă îndeamnă să nu socot pe nimeni altul vinovat, decât pe mine însumi.

Încuviințează acest ultim adio şi binecuvântează-mi retragerea în refugiul de nepătruns unde se stinge orice ură, unde dragostea dăinuieşte de-a pururi.

Adio, domnişoară. Dacă mi s-ar cere să plătesc cu sângele meu fericirea dumitale, mi-aş da tot sângele din mine. Aş face astfel o jertfă din nenorocirea mea!

— Scrisoarea e bună – zise căpitanul. Nu-i găsesc decât un cusur.

— Care? strigă Raoul.

— Acela că spune totul, afară de flacăra ce țâşneşte ca o otravă ucigătoare din ochii, din inima ta, afară de dragostea nebunească ce te mistuie încă.

Raoul păli şi tăcu.

— De ce nu i-ai scris doar aceste cuvinte: "Domnişoară, în loc să te blestem, te iubesc şi mă duc să mor".

— Aşa e – zise Raoul cu o bucurie sinistră.

Şi rupând bucăți scrisoarea pe care o smulse din mâna muşchetarului, aşternu pe o foiță din carnețelul său aceste cuvinte:

Pentru fericirea de a-ți spune încă o dată că te iubesc, săvârşesc laşitatea de a-ți scrie, şi spre a mă pedepsi pentru această laşitate, mor.

Şi semnă.

— Îi vei da această foiță, nu-i aşa, căpitane? îi spuse apoi lui d'Artagnan.

— Când? întrebă acesta.

— În ziua – zise Bragelonne, arătând ultimul cuvânt – în ziua când vei scrie data sub aceste rânduri.

Şi porni să-l întâlnească pe Athos, care se apropia cu paşi înceți.

În timp ce mergeau cu toții spre fort, marea se umflă şi, cu acea aprigă furie ce învolburează dintr-o data Mediterana, stihiile se prefăcură în furtună. Ceva nedesluşit le apăru în fața privirilor, ceva ce se mişca lângă un colț al țărmului.

— Ce-i acolo? se miră Athos. O barcă sfărâmată!

— Nu-i barcă – răspunse d'Artagnan.

— Iartă-mă – zise Raoul – e o barcă ce se grăbeşte să intre în port.

— Într-adevăr, acolo e o barcă, şi bine face că vrea să intre în golfuleț; dar ceea ce ne arată Athos în nisip... Împotmolită...

— Da, da, văd.

— E trăsura pe care am aruncat-o eu în mare, după ce-am coborât cu deținutul.

— Ei bine – zise Athos – dacă vrei să mă asculți, d'Artagnan, n-ai face rău să-i dai foc, ca să nu mai rămână nici o urmă din ea; altfel, pescarii din Antibes, care au crezut ca au de-a face cu diavolul, vor căuta să le dovedească tuturor că însoțitorul tău nu era decât un om.

— Îți prețuiesc sfatul, Athos, şi am să dau ordin să fie îndeplinit chiar la noapte, ba mai bine am să-l îndeplinesc eu însumi. Dar acum să ne grăbim, căci începe ploaia şi trăsnetele sunt năprasnice.

În clipa când treceau parapetul, vrând să intre într-o galerie a cărei cheie o avea d'Artagnan, îl zăriră pe domnul de Saint-Mars îndreptându-se spre încăperea unde se afla deținutul. La un semn al lui d'Artagnan, se ascunseră cu toții după colțul scării.

— Ce să fie acolo? întrebă Athos.

— Ai să vezi. Priveşte. Deținutul se întoarce de la capelă.

Şi la lumina roşie a fulgerelor, în ceața vânătă pe care vântul o purta prin văzduhul încărcat, zăriră trecând, țeapăn, la şase paşi în urma guvernatorului, un om îmbrăcat în negru, cu fața acoperită de o mască de fier, cenuşie, prinsă de o cască de aceeaşi culoare, ce-i ascundea tot capul. Flăcările cerului făceau să țâşnească reflexe orbitoare de pe casca de metal, şi aceste reflexe, scăpărând în toate părțile, păreau că sunt privirile furioase pe care le arunca nenorocitul acela, din

pricină că nu putea să blesteme. La mijlocul galeriei, deținutul se opri o clipă să privească în zarea nesfârşită, să respire mireasma cu gust de pucioasă a furtunii, să soarbă cu lăcomie picăturile calde de ploaie; apoi scoase un suspin asemenea unui răcnet.

— Vino, domnule – zise repezit de Saint-Mars prizonierului său, căci începea să se neliniştească văzându-l că priveşte cu atâta interes dincolo de ziduri. Hei, domnule, vino!

— Spune-i monseniore! strigă din colțul său Athos, cu un glas atât de solemn şi atât de poruncitor, încât guvernatorul se simți străbătut de un fior.

Athos voia cu tot dinadinsul să i se păstreze respectul cuvenit unei maiestăți căzute din măreție. Prizonierul întoarse capul.

— Cine a vorbit acolo? întrebă de Saint-Mars.

— Eu – răspunse d'Artagnan, care ieşi numaidecât din umbră. Ştii doar că aşa e ordinul.

— Nu-mi spuneți nici domnule, nici monseniore – rosti la rândul lui deținutul, cu un glas ce-l făcu pe Raoul să se cutremure până în adâncul sufletului – spuneți-mi BLESTEMATUL!

Şi trecu mai departe. Uşa grea, de fier, scrâşni în urma lui.

— Iată un om într-adevăr nenorocit! murmură surd muşchetarul, arătându-i lui Raoul încăperea unde era osândit să-şi ducă zilele prințul.

XXXVI

FĂGĂDUIELILE

Abia apucă d'Artagnan să intre în camera sa, împreună cu prietenii lui, că un soldat de la fort veni să-i spună că-l cheamă guvernatorul.

Barca pe care Raoul o văzuse plutind pe mare, şi care părea atât de grăbită să intre în portuleț, aducea la Sfânta Margareta o depeşă importantă pentru căpitanul de muşchetari. Dezlipind hârtia, d'Artagnan recunoscu scrisul regelui.

Cred – spune Ludovic al XIV-lea – *că vei fi sfârşit cu îndeplinirea ordinelor mele, domnule d'Artagnan; întoarce-te numaidecât la Paris şi vino să mă vezi la Luvru.*

— Iată-mi surghiunul încheiat! strigă muşchetarul cu bucurie. Mulțumesc lui Dumnezeu, am scăpat de povara de a fi temnicer!

Şi-i arătă scrisoarea lui Athos.

— Aşadar, ne părăseşti? întrebă acesta cu tristețe.

— Ca să ne revedem, scumpul meu prieten, dat fiind că Raoul e un băiat destul de mare pentru a pleca singur cu domnul de Beaufort, şi care va îngădui ca tatăl lui să se întoarcă împreună cu domnul d'Artagnan, în loc de a-l sili să facă singur două sute de leghe până în La Fère. Nu-i aşa, Raoul?

— Fără îndoială – îngână acesta cu o expresie de adâncă părere de rău.

— Nu, dragă prietene – rosti Athos – nu-l voi părăsi pe Raoul decât în ziua când corabia lui va fi dispărut la orizont. Atâta timp cât mai e încă în Franța, nu mă voi despărți de el.

— Cum vrei, iubite prieten; dar cel puțin vom pleca împreună din Sfânta Margareta; nu pierdeți prilejul de a folosi barca ce mă va duce pe mine la Antibes.

— Cu dragă inimă; ni se va părea că nu vom fi niciodată destul de departe de acest fort şi de ceea ce am văzut cu mâhnire mai adineauri aici!

Cei trei prieteni părăsiră deci mica insulă, după ce-şi luară rămas bun de la guvernator, şi, sub cele din urmă

fulgerări ale furtunii care se îndepărta, priviră pentru ultima oară zidurile fortului, ce păreau albe în întuneric.

D'Artagnan se despărți de prietenii lui în aceeaşi noapte, după ce se uită cum ardea pe coasta Sfintei Margareta trăsura căreia i se dăduse foc din ordinele lui Saint-Mars, la sfatul căpitanului. Înainte de a încăleca pe cal şi după ce se desprinse din brațele lui Athos, zise:

— Prieteni, semănați prea mult cu doi soldați ce-şi părăsesc postul. Ceva îmi spune că Raoul va avea nevoie să fie sprijinit în misiunea lui. Vreți să cer dezlegarea de a trece în Africa împreună cu o sută de muschete bune? Regele nu mă va refuza, şi am să vă iau cu mine.

— Domnule d'Artagnan – răspunse Raoul strângându-i mâna cu însuflețire – mulțumesc pentru acest ajutor, care ne-ar da mai mult decât am dori noi, domnul conte şi cu mine. Eu, care sunt tânăr, am nevoie de zbuciumul spiritului şi de oboseala trupului, dar domnul conte are nevoie de cea mai deplină odihnă. Dumneata eşti cel mai bun prieten al lui, ți-l las în seamă. Veghind asupra lui, vei avea în mânile dumitale cele două suflete ale noastre.

— Trebuie să plec; calul meu văd că nu mai are astâmpăr – zise d'Artagnan care, când se simțea adânc tulburat de ceva, schimba dintr-o dată vorba. Spune, conte, câte zile va mai rămâne Raoul aici?

— Trei zile, cel mult.

— Şi cât timp îți trebuie ție ca să te reîntorci acasă?

— Oh, destul de mult – răspunse Athos. Nu vreau să mă despart aşa curând de Raoul. Cu fiecare clipă ce va trece, el se va depărta tot mai mult de mine, şi nu vreau să sporesc şi eu distanța dintre noi. Voi face deci popasuri cât mai dese pe drum.

— Pentru ce, prietene? Mersul încet te întristează, şi apoi viața în hanuri nu e pentru un om ca tine.

— Prietene, am venit încoace cu cai de poştă, dar acum vreau să-mi cumpăr doi cai buni. Or, pentru a-i avea mereu odihniți, nu se cade să-i pun să facă mai mult de şapte sau opt leghe pe zi.

— Unde-i Grimaud?

— A sosit cu bagajele lui Raoul ieri dimineață, şi l-am lăsat să doarmă.

— Nu mai e nimic de făcut! scrâşni d'Artagnan. Atunci, la revedere, dragă Athos, şi, dacă îți vei da şi tu osteneala, ne vom îmbrățişa curând.

Acestea spuse, îşi vârî piciorul în scara pe care i-o ținea Raoul.

— Adio! zise tânărul, îmbrățişându-l.

— Adio! răspunse d'Artagnan, aruncându-se în şa.

Calul făcu o săritură şi-l îndepărtă pe călăreț de prietenii lui.

Această scenă avu loc în fața casei alese de Athos, chiar la intrarea în Antibes, şi unde d'Artagnan, după ce se ridicaseră de la masă, poruncise să i se aducă nişte cai buni. Drumul începea chiar de acolo şi se întindea, alb şi şerpuitor, prin aburii nopții. Calul sorbea cu putere pe nări mireasma aspră şi sărată ce se ridica din împrejurimi.

D'Artagnan se îndepărtă la trap, în timp ce Athos se întorcea întristat, cu Raoul, spre casă. Deodată auziră apropiindu-se de ei tropotul unui cal şi, la început, crezură că este ecoul acela ciudat ce loveşte auzul la fiecare cotitură a drumului. Dar nu, era călărețul însuşi. D'Artagnan se întorcea în galop către prietenii lui. Aceştia scoaseră un strigăt de bucurie şi surprindere, iar căpitanul, sărind din şa cu sprinteneala unui om tânăr, se apropie şi cuprinse cu

amândouă brațele capetele dragi ale lui Athos şi Raoul. Le ținu mult timp strânse astfel, fără a spune o vorbă, fără a scăpa un singur suspin din pieptu-i răvăşit. Apoi, la fel de repede precum venise, dădu pinteni calului, care porni din nou, furios, la drum.

— Ah! Vai! făcu încet contele în urma lui.

— Semn rău! îşi spunea la rându-i d'Artagnan, căutând să câştige timpul pierdut. Nici n-am putut să le zâmbesc măcar. Semn rău!

A doua zi, Grimaud era la treabă. Ordinele date de domnul de Beaufort se îndeplineau întocmai. Flotila, îndreptându-se spre Toulon prin grija lui Raoul, târa după ea, în mici ambarcațiuni ce abia se puteau vedea în zare, nevestele şi prietenii pescarilor şi ai contrabandiştilor, luați cu arcanul pentru serviciul flotei.

Timpul scurt ce le mai rămânea tatălui şi fiului să-l trăiască împreună se scurgea parcă şi mai repede, aşa cum îşi sporeşte iuțeala tot ceea ce porneşte să se prăvale în abisul veşniciei.

Athos şi Raoul ajunseră la Toulon, care vuia de uruitul căruțelor, de zăngănitul armurilor, de tropotul cailor ce nechezau. Trâmbițele sunau ascuțit, tobele răpăiau cu putere, străzile erau pline de soldați, de slugi şi de neguțători. Ducele de Beaufort se afla pretutindeni, grăbind îmbarcarea cu zelul şi nerăbdarea unui bun comandant. Îşi lăuda soldații, până şi pe cei mai umili; îşi certa ofițerii, până şi pe cei mai destoinici. Muniții, provizii, bagaje, voia să vadă totul cu ochii lui; cerceta echipamentul fiecărui ostaş, se îngrijea de sănătatea fiecărui cal. Uşuratic, nepăsător, plin de fumuri la el acasă, gentilomul redevenea aici soldat, marele senior – căpitan, în fața răspunderii pe care o primise.

Totuşi, trebuie să o spunem, oricare ar fi fost grija pentru pregătirile plecării, se simțea pretutindeni o forfotă voioasă şi lipsa oricărei înfrigurări.

Mersul treburilor mulțumindu-l, sau părând să-l mulțumească pe amiral, el îl lăudă pe Raoul şi dădu ultimele ordine pentru ridicarea pânzelor, ce fusese hotărâtă pentru a doua zi, în zori. Îi pofti pe conte şi pe fiul său să ia masa cu dânsul. Aceştia pretextară unele treburi la serviciu şi se retraseră mulțumind. Întorcându-se la hanul lor, străjuit de copaci înalți, din mijlocul pieții celei mari, ei luară cina acolo, în grabă, apoi Athos îl conduse pe Raoul la stâncile din marginea oraşului – un lanț de munți cenuşii, de unde privirea se pierde în zare, cuprinzând un orizont lichid ce se întinde atât de mult în depărtare, încât pare la acelaşi nivel cu stâncile însele.

Noaptea era frumoasă, ca întotdeauna în acest climat fericit. Luna, ridicându-se din spatele stâncilor, desfăşura parcă o maramă argintie pe covorul albastru al mării. În radă, mişcându-se în tăcere, vasele se înşirau la rând, pentru a înlesni îmbarcarea. Marea, încărcată de fosfor, se despica în fața bărcilor ce transportau bagajele şi munițiile; fiecare înaintare de probă răscolea o puzderie de flăcări albe şi din fiecare vâslă se prelingeau mii de stropi de diamante lichide. Se auzea cum mateloții, cuceriți de dărniciile amiralului, murmurau cântecele lor domoale şi naive. Uneori, scrâşnetul lanțurilor se îmbina cu bufnetul surd al ghiulelelor trântite pe fundul corăbiilor. Această privelişte şi aceste armonii îți strângeau inima ca o temere şi o făceau să crească asemenea unei speranțe. În toată această viață se presimțea moartea. Athos se aşează cu fiul său pe iarba de deasupra stâncilor. Prin jurul lor zburau în toate părțile lilieci mari, purtați în vârtejuri zgomotoase de goana lor zănatică şi oarbă, Raoul îşi

întinsese picioarele dincolo de marginea stâncii, lăsându-le să atârne în acel gol ameţitor unde domneşte neantul. Când luna se ridică în văzduh, mângâind cu razele ei crestele din jur, când oglinda mării se ilumină în toată întinderea ei şi când luminiţe roşii străpunseră umbra neagră de pe fiecare corabie, Athos, adunându-şi toate gândurile, tot curajul, îi spuse fiului său:

— Dumnezeu a făcut toate cele ce vedem noi acum, Raoul; el ne-a zămislit şi pe noi, bieţi atomi amestecaţi în acest mare univers; strălucim şi noi asemenea acestor lumini şi acestor stele, suspinăm ca aceste valuri, suferim ca aceste corăbii uriaşe ce îmbătrânesc spintecând talazurile şi se supun vântului ce le duce către o ţintă, aşa cum duhul lui Dumnezeu ne mână şi pe noi către un ţărm. Totul vrea să trăiască, Raoul, şi totul este frumos în lucrurile care trăiesc!

— Domnule – răspunse tânărul – avem, într-adevăr, în faţa noastră o privelişte minunată.

— Cât e de bun d'Artagnan – schimbă dintr-o dată vorba Athos – şi ce rară fericire e să te fi sprijinit o viaţă întreagă pe un prieten ca el! Iată ce ţi-a lipsit ţie, Raoul.

— Un prieten? zise cu tărie tânărul. Mi-a lipsit mie un prieten?

— Domnul de Guiche e un tovarăş minunat – reluă contele cu răceală – dar eu cred că, în timpurile de azi, oamenii se gândesc mai mult decât pe vremea noastră la treburile lor şi la plăcerile lor. Tu ai căutat totdeauna viaţa retrasă; e o fericire în asta, de bună seamă; dar ţi-ai pierdut acolo tăria. Noi, cei patru, oarecum lipsiţi de plăcerile ce fac bucuria voastră, ne împotriveam cu dârzenie în faţa nenorocirilor.

— Nu te-am întrerupt, domnule, pentru a-ţi spune ca am un prieten şi că acest prieten e domnul de Guiche. Fără

îndoială, e bun şi generos, şi mă iubeşte mult. Eu am trăit însă sub oblăduirea unei alte prietenii, domnule, tot atât de prețioasă, tot atât de vie ca şi aceea despre care-mi vorbeşti, fiindcă este a domniei tale.

— Eu n-am fost un prieten pentru tine, Raoul – zise Athos.

— Eh, domnule, şi pentru ce?

— Pentru că te-am lăsat să crezi că viața n-are decât o singură față; pentru că, trist şi sever, vai, am tăiat totdeauna, fără să vreau, Dumnezeu mi-e martor, mugurii voioşiei ce țâşneau mereu din copacul tinereții tale; într-un cuvânt, pentru că, astăzi, îmi pare rău că n-am făcut din tine un bărbat care să îndrăgească veselia, petrecerile, zgomotul.

— Nu ştiu de ce-mi vorbeşti astfel, domnule. Nu, te înşeli, nu dumneata m-ai făcut să fiu aşa cum sunt, ci dragostea aceasta care a pus stăpânire pe mine încă din clipa când copiii n-au decât tresăriri, firea mea înnăscută, care la alții se capătă doar. Am crezut că voi fi totdeauna aşa cum mă ştiam; am crezut că Dumnezeu m-a aruncat pe un drum desțelenit, drept, plin de flori şi de fructe. Am avut în preajma mea grija şi tăria domniei tale. M-am crezut ocrotit şi puternic. Nimic nu m-a îndemnat să mă feresc; am căzut o dată, şi atunci mi-am pierdut curajul pentru toată viața. N-aş greşi dacă aş spune că m-am zdrobit în această cădere. Oh, nu, domnule, dumneata ai fost în trecutul meu numai fericire, şi eşti în viitorul meu ca o speranță. Nu, nu pot învinui cu nimic viața pe care mi-ai croit-o; te binecuvântez şi te iubesc nespus de mult.

— Dragul meu Raoul, cuvintele tale mă mângâie. Ele îmi dovedesc că te vei gândi puțin şi la mine în zilele ce vor urma.

— Nu mă voi gândi decât la dumneata, domnule.

— Raoul, ceea ce n-am făcut până acum pentru tine, voi face de aici înainte. Voi fi prietenul tău, nu tatăl tău. Vom trăi altfel, fără a ne mai înăbuşi pornirile, atunci când te vei întoarce. Şi asta se va întâmpla curând, nu-i aşa?

— Fireşte, domnule, căci o expediție ca aceasta nu poate fi prea lungă.

— În curând atunci, Raoul, în curând, în loc să trăiesc chibzuindu-mi averea, îți voi da tot venitul pământurilor mele. Îți va ajunge să trăieşti pe picior mare în lume până la moartea mea, şi-mi vei da, sper, înainte de a se întâmpla asta, mângâierea că neamul meu nu se va stinge.

— Voi face tot ceea ce mă vei îndemna – răspunse Raoul foarte tulburat.

— Fereşte-te, Raoul, ca în serviciul de aghiotant să te avânți în întreprinderi prea primejdioase. Ai arătat ce poți, toată lumea te ştie cât eşti de curajos. Nu uita că războiul arabilor e un război de capcane, de hărțuiri şi de măceluri.

— Aşa se spune, da, domnule.

— Nu e niciodată o glorie să cazi într-o capcană. E o moarte care se datorează îndeobşte semeției sau nesăbuinței. Adesea chiar nu-l plânge nimeni pe cel care a sfârşit astfel. Şi cei pe care nu-i plânge nimeni, Raoul, au murit în zadar. Mai mult încă, învingătorul râde, iar noi, ceilalți, nu trebuie să suferim că acesta se bucură de greşelile noastre. Înțelegi ce vreau să-ți spun, Raoul? Să nu crezi însă, Doamne fereşte, că te-aş povățui să ocoleşti luptele!

— Sunt prevăzător din fire, domnule, şi am totdeauna noroc – zise Raoul cu un surâs ce-i îngheță inima bietului părinte – căci – se grăbi să adauge tânărul – în douăzeci de încăierări în care m-am aflat, nu m-am ales până acum decât cu o zgârietură.

— Dar mai este – zise Athos – şi climatul, de care trebuie să ţii seama: cu frigurile nu-i de jucat. Regele Ludovic cel Sfânt se ruga lui Dumnezeu să fie lovit de o săgeată, sau de ciumă, dar nu de friguri.

— Oh, domnule, cu cumpătare şi cu o viaţă chibzuită...

— Domnul de Beaufort mi-a făgăduit – îl întrerupse Athos – să trimită la fiecare cincisprezece zile veşti în Franţa. Tu, aghiotantul lui, vei fi însărcinat să le expediezi; n-ai să mă uiţi, nu-i aşa?

— Nu, domnule – răspunse Raoul cu glas înăbuşit.

— În sfârşit, Raoul, fiindcă eşti un bun creştin, şi fiindcă şi eu sunt, se cuvine să ne bizuim pe ocrotirea largă a lui Dumnezeu sau a îngerilor noştri păzitori. Făgăduieşte-mi că de ţi se va întâmpla vreo nenorocire vreodată, te vei gândi în primul rând la mine.

— În primul rând, oh, da!

— Şi că mă vei chema.

— Oh, da, te voi chema!

— Mă visezi câteodată, Raoul?

— În toate nopţile, domnule. În copilărie, te vedeam în vis blând şi liniştit, cu mâna întinsă deasupra mea, şi iată pentru ce dormeam totdeauna adânc... *altădată!*

— Ne iubim prea mult – zise contele – pentru ca, începând din această clipă, în care ne despărţim, o parte din sufletele noastre să nu ne însoţească pretutindeni paşii, şi unuia şi altuia, şi să nu sălăşluiască acolo unde va sălăşlui fiecare dintre noi. Când tu vei fi trist, Raoul, eu îmi voi simţi inima năpădită de tristeţe, şi când vei vrea să zâmbeşti gândindu-te la mine, să ştii că îmi trimiţi de acolo o rază din bucuria ta.

— Nu-ţi făgăduiesc că voi fi vesel – răspunse tânărul – dar fii sigur că nu va trece un ceas fără să gândesc la dumneata; nici un ceas, îţi jur, afară doar dacă nu voi muri.

Athos nu se mai putu stăpâni: cuprinse cu brațul grumazul fiului său şi-l strânse la piept cu toată căldura inimii lui.

Luna lăsase locul întunericului; o dungă aurie se ridica la orizont, vestind apropierea zorilor. Athos îşi aruncă mantia pe umerii lui Raoul şi porni împreună cu el spre oraş, unde hamali şi cărăuşi, totul mişuna ca într-un uriaş furnicar.

La capătul stâncii pe care o părăsiseră, Athos şi Bragelonne văzură o umbră neagră clătinându-se cu nehotărâre, ca şi cum s-ar fi ruşinat să fie văzută. Era Grimaud, care, îngrijorat, îşi urmase stăpânul pe creastă, şi acum îl aştepta în drum.

— Oh, bunule Grimaud – exclamă Raoul – ce cauți aici? Ai venit să-mi spui că se apropie ceasul plecării, nu-i aşa?

— Singur? zise Grimaud, arătându-i-l pe Raoul lui Athos, cu un ton de mustrare ce dovedea cât de neliniştit era bătrânul.

— Oh, ai dreptate! strigă contele. Nu, Raoul nu va pleca singur; nu, el nu va rămâne pe un pământ străin fără un prieten care să-l mângâie şi să-i amintească de tot ce i-a fost drag.

— Eu? zise Grimaud.

— Tu? Da, da! exclamă Raoul, mişcat până în adâncul inimii.

— Din păcate, tu eşti prea bătrân, bunul meu Grimaud.

— Cu atât mai bine! răspunse acesta cu un simțământ şi cu o înțelegere greu de descris.

— Dar iată că a început îmbarcarea – zise Raoul – şi tu nu eşti gata.

— Ba da! zise Grimaud, arătând cheile de la cuferele lui, amestecate cu acelea ale tânărului său stăpân.

— Dar – mai obiectă Raoul – nu-l poți lăsa pe domnul conte singur; domnul conte, pe care nu l-ai părăsit niciodată.

Grimaud îşi întoarse privirea încețoşată spre Athos, ca pentru a măsura puterea unuia şi a celuilalt. Contele nu răspunse nimic.

— Domnul conte ar dori mai mult să fie aşa – zise Grimaud.

— Da – făcu Athos, înclinând capul.

În acel moment, tobele porniră să răpăie toate deodată, iar trâmbițele umplură văzduhul cu sunetele lor voioase. Din oraş începură să se scurgă regimentele ce urmau să ia parte la expediție. Erau în număr de cinci, formate fiecare din patruzeci de companii. Regimentul regal mergea în frunte, şi se recunoştea după uniforma albă cu tivituri albastre. Drapelele companiilor, cusute în cruce, pe fond violet şi cărămiziu, cu înmanuncheri de crini auriți, lăsau să fâlfâie deasupra lor drapelul regimentului, alb, cu crucea pe floare de crin. Muşchetarii pe margini, cu bastoanele lor bifurcate în mână şi cu muschetele pe umăr, lăncierii la mijloc, cu sulițele de paisprezece picioare, se îndreptau veseli spre bărcile mici ce aveau să-i ducă, rând pe rând, la corăbiile mari. Regimentele Picardiei, Navarrei, Normandiei şi vasului-regal veneau în urma lor. Domnul de Beaufort ştiuse să aleagă. El însuşi se vedea departe, încheind coloana, cu statul său major. Avea să treacă mai bine de un ceas până va ajunge şi el la țărmul mării.

Raoul se îndreptă încet, cu Athos, spre țărm, pentru a-şi lua locul în coloană la trecerea prințului. Grimaud supraveghea, cu însuflețirea unui tânăr, transportul bagajelor lui Raoul pe vasul amiral. Athos, cu brațul petrecut pe sub brațul fiului său, de care avea să se despartă în curând, se

adâncea în cele mai dureroase gânduri, ameţit de atâta zarvă şi de atâta forfotă.

Deodată, un ofiţer al domnului de Beaufort se apropie de ei şi le spuse că ducele îşi exprimase dorinţa de a-l vedea pe Raoul alături de dânsul.

— Fii bun şi spune-i prinţului, domnule – răspunse tânărul – că îl rog să-mi îngăduie să mă bucur încă, în acest ultim ceas, de prezenţa domnului conte.

— Nu, nu – îl întrerupse Athos – un aghiotant n-are dreptul să-şi părăsească generalul. Fii bun şi spune-i prinţului, domnule, că vicontele va veni lângă domnia sa.

Ofiţerul se îndepărtă în galop.

— Fie că ne luăm rămas bun aci, fie acolo – adăugă contele – tot despărţire se cheamă că este.

Netezi cu grijă costumul fiului său, apoi îşi trecu, din mers, mâna prin părul lui.

— Ţine, Raoul – zise el – o să ai nevoie de bani; domnul de Beaufort duce o viaţă pe scară mare, şi sunt sigur că, acolo, vei vrea să-ţi cumperi şi tu cai şi arme, care sunt lucruri preţioase în ţara aceea. Dar cum nu-l slujeşti nici pe rege, nici pe domnul de Beaufort, şi nu faci decât ceea ce-ţi dictează cugetul tău, nu te poţi bizui nici pe soldă, nici pe dărnicia cuiva. Şi vreau să nu duci lipsă de nimic la Djidgelli. Iată deci două sute de pistoli. Cheltuieşte-i, Raoul, dacă vrei să-mi faci cu adevărat o plăcere.

Raoul îi strânse mâna tatălui său şi, la cotitura unei străzi, călare pe un minunat cal alb, îl văzură pe domnul de Beaufort, care răspundea prin graţioase plecăciuni din cap la aplauzele femeilor din oraş. Ducele îl strigă pe nume pe Raoul, şi-i întinse mâna contelui. Îi vorbi îndelung acestuia, adresându-i cuvinte atât de frumoase, încât inima sărmanului părinte se simţi puţin mai întărită. Li se părea

totuşi amândurora, şi tatălui şi fiului, că drumul lor era un drum al calvarului. Totdeauna, în astfel de împrejurări, este o clipă dureroasă, atunci când, înainte de a se despărți de țărm, soldații şi marinarii schimbă ultimele îmbrățişări cu familiile şi cu prietenii lor; moment suprem, când, în ciuda limpezimii cerului, în ciuda căldurii soarelui, în ciuda miresmelor din văzduh şi a vieții ce clocoteşte în vine, totul pare negru, totul pare amar, totul face să te îndoieşti de Dumnezeu, prin chiar gura lui însuşi.

Era obiceiul ca amiralul să se îmbarce la urmă de tot, împreună cu suita sa. Tunul aştepta să-şi slobozească glasul lui răsunător, dând de veste că, acum, comandantul a pus piciorul pe puntea corăbiei. Athos, uitând şi de amiral, şi de flotă, chiar şi de mândria lui de bărbat cu inima tare, îşi desfăcu brațele încă o dată şi-l strânse, suspinând, pe fiul său la piept.

— Însoțeşte-ne pe bord – zise ducele mişcat – mai avem o jumătate de ceas până la plecare.

— Nu – răspunse Athos – nu; mi-am luat rămas bun o dată. Nu vreau să-mi iau de două ori.

— Atunci, viconte, îmbarcă-te, îmbarcă-te repede! adăugă prințul, voind să cruțe lacrimile celor doi bărbați, ale căror inimi se topeau de jale.

Şi, părinteşte, cu dragoste, plin de putere, aşa cum ar fi fost Porthos, îl luă pe Raoul în brațe şi-l urcă în barcă, ale cărei vâsle începură să taie apa la un semn. El însuşi, lăsând la o parte ceremonialul, sări peste marginea bărcii, împingând-o tare, cu piciorul, în mare.

— Adio! strigă Raoul.

Athos nu răspunse decât printr-un semn; dar în aceeaşi clipă simți ceva arzător pe mâna lui: era sărutarea respectuoasă a lui Grimaud, ultimul rămas bun al

credinciosului servitor. După această sărutare, Grimaud sări de pe treapta debarcaderului pe scândura unei bărci cu două vâsle, ce fu luată şi trasă mai departe de o galeră cu douăsprezece lopeți. Athos se aşează pe stăvilarul de piatră, pierdut, surd, părăsit. Fiecare secundă îi smulgea încă o trăsătură, încă o nuanță de pe chipul palid al fiului său. Cu brațele căzute, cu privirea înțepenită, cu gura întredeschisă, rămase cu ochii în ochii lui Raoul, stăpâniți amândoi de aceleaşi simțăminte, de aceleaşi gânduri, în aceeaşi încremenire.

Marea depărta încet-încet bărcile şi chipurile până la o distanță de unde oamenii nu mai apar decât ca nişte puncte, iubirile ca nişte amintiri. Athos îl văzu pe fiul său urcând scara vasului-amiral, îl văzu sprijinindu-se cu coatele de marginea corăbiei, îl văzu aşezându-se într-un loc unde putea fi încă zărit de tatăl său. În zadar tunul bubui, în zadar de pe corăbii izbucni un strigăt puternic, prelungit la țărm de aclamații nesfârşite, în zadar larma aceasta încerca să umple urechile contelui, iar fumul să acopere ținta atât de dragă a năzuințelor lui: Raoul îi apăru până în ultima clipă, şi punctul acesta abia întrezărit, trecând de la negru la cenuşiu, de la cenuşiu la alb, de la alb la nimic, dispăru pentru Athos mult mai târziu, după ce pentru toți ceilalți privitori corăbiile mari, cu pânzele lor umflate de vânt, se pierduseră în zare.

Către amiază, când soarele ardea cu putere, iar vârfurile catargelor abia se mai zăreau, gata să alunece dincolo de linia strălucitoare a mării, Athos văzu ridicându-se în văzduh o umbră domoală, aeriană, ce se risipi îndată după ce se ivi: era fumul unei descărcări de tun prin care domnul de Beaufort ordonase să fie salutat pentru cea din urmă oară pământul Franței. Abia atunci punctul acela se pierdu şi el sub cerul aprins, şi Athos se întoarse cu pasul îngreuiat spre han.

XXXVII

ÎNTRE FEMEI

D'Artagnan nu se putuse ascunde de prietenii lui aşa precum ar fi dorit. Soldatul călit, neînduplecatul mânuitor al spadei, cotropit de temeri şi de presimțiri, se lăsase câteva minute pradă slăbiciunilor omeneşti.

Astfel, după ce-şi potoli inima şi-şi stăpâni tremurările cărnii, se întoarse către lacheul său, slugă tăcută şi gata să-i îndeplinească totdeauna cât mai repede poruncile, şi-i spuse:

— Rabaud, află că trebuie să fac treizeci de leghe pe zi.

— Bine, căpitane – răspunse Rabaud.

Şi din acea clipă, d'Artagnan, croit pe măsura iuțelii calului, ca un adevărat centaur, nu se mai gândi la nimic, adică se gândi la toate. Se întrebă pentru ce-l chema regele înapoi; pentru ce Masca de Fier aruncase o tipsie de argint la picioarele lui Raoul. La prima întrebare, răspunsul nu putea să fie îngrijorător: ştia prea bine că, dacă regele îl chema, însemna că avea nevoie de el; mai ştia apoi că Ludovic al XIV-lea dorea foarte mult să aibă o întrevedere între patru ochi cu acela pe care un secret atât de mare îl înălța pe treapta cea mai de sus a puternicilor regatului. Dar când era vorba să ştie ce mai voia regele, aici d'Artagnan nu se mai descurca. Muşchetarul nu se îndoia apoi nici asupra motivului ce-l îndemnase pe nefericitul de Filip să-şi dezvăluie rangul şi naşterea. Filip, ascuns pentru totdeauna sub masca lui de fier, surghiunit într-un ținut unde oamenii păreau îngenuncheați în fața stihiilor, Filip, lipsit până şi de prezența lui d'Artagnan, care-l copleşise cu onoruri şi bunăvoință, n-avea să mai vadă de-acum încolo pe această lume decât fantome şi dureri şi, cuprins de deznădejde, se hotărâse să se plângă oricui, crezând că dezvăluirile lui îi vor aduce un răzbunător.

Felul cum muşchetarul era să-şi omoare cei mai buni prieteni, întâmplarea care-l făcuse pe Athos să ia cunoştință, în chip atât de ciudat, de acest mare secret de stat, plecarea lui Raoul, viitorul întunecat al acestuia, sortit unei morți triste – toate acestea îi stârneau lui d'Artagnan cele mai negre presimțiri, de care nici măcar goana calului nu-l putea dezbăra, aşa ca altădată. Muşchetarul trecea apoi, de la astfel de gânduri, la amintirea lui Porthos şi a lui Aramis, proscrişii. Îi vedea fugind, urmăriți, ruinați amândoi deodată – harnici arhitecți ai unei averi pe care acum aveau s-o piardă pentru totdeauna; şi întrucât regele îşi chema omul de încredere într-un moment de furie şi răzbunare, d'Artagnan se temea să nu primească tocmai el vreo însărcinare ce-i va face inima să sângereze.

Uneori, urcând câte un deal, în timp ce calul năduşit răsufla din greu, umflându-şi coastele, căpitanul, recăzând în gândurile sale, se mira de geniul uimitor al lui Aramis, un geniu de şiretenie şi intrigi, aşa cum numai două fuseseră produse de Frondă şi de războiul civil. Soldat, preot şi diplomat, galant, lacom şi viclean, Aramis nu luase niciodată lucrurile bune ale vieții decât ca trepte spre a ajunge la cele rele. Spirit generos, dacă nu chiar inimă aleasă, el n-a făcut niciodată rău decât ca să strălucească puțin mai mult. Către sfârşitul vieții, tocmai când să ajungă la țintă, a făcut, întocmai ca Fiesco, conspiratorul, un pas greşit pe scândură şi s-a prăbuşit în mare.

Dar Porthos, bunul şi naivul Porthos! Să-l vezi pe Porthos flămând, să-l vezi pe Mousqueton fără poleielile lui, ba poate chiar întemnițat, să vezi Pierrefonds, Bracieux dărâmate, pârjolite până-n temelii, iată atâtea dureri ce-i străpungeau inima lui d'Artagnan, şi de câte ori una din aceste dureri îl

pălea, tresărea întocmai ca şi calul său la înțepăturile tăunului sub bolta de verdeață.

Niciodată un om de spirit nu simte urâtul atâta vreme cât trupul îi e trudit; niciodată un om cu trupul teafăr nu spune că viața e grea atâta vreme cât spiritul îi e preocupat de ceva. D'Artagnan, gonind fără încetare, gândind fără încetare, descălecă în Paris odihnit şi cu muşchii tari, întocmai ca un atlet pregătit să intre în arenă. Regele nu-l aştepta însă atât de repede şi plecase la vânătoare prin apropiere de Meudon. D'Artagnan, în loc să alerge după rege, aşa cum ar fi făcut altădată, se descălță, se îmbăie şi aşteptă ca maiestatea sa să se întoarcă plină de praf şi zdrobită de oboseală. Îşi petrecu cele cinci ceasuri până la întoarcerea regelui mirosind, cum se zice, aerul casei şi înarmându-se împotriva oricărei surprize neplăcute. Află că regele era, de cincisprezece zile, posomorât; că regina-mamă era bolnavă şi foarte abătută; că DOMNUL, fratele regelui, se întorcea la cele cucernice; că DOAMNA avea dureri de cap şi că domnul de Guiche plecase la una din moşiile lui. Află că domnul Colbert era foarte bine dispus, şi că domnul Fouquet chema în fiecare zi alt medic să-l vadă, dar nici un medic nu-l vindeca, deoarece boala lui nu era dintre acelea pe care le pot vindeca doctorii, afară doar de doctorii politici. Regele, i se mai spuse lui d'Artagnan, era cât se poate de binevoitor cu domnul Fouquet şi nu-l mai lăsa să se depărteze de lângă el; ministrul însă, atins la inimă asemenea acelor frumoşi copaci pe care-i roade înăuntru un vierme, se prăpădea din zi în zi în ciuda surâsului regal, acest soare al copacilor de la curte.

D'Artagnan mai află că domnişoara de La Vallière devenise de neînlocuit pentru rege, că Prințul, dacă se la ducea vânătoare şi n-o lua cu sine, îi scria de mai multe ori, nu în versuri, dar, ceea ce era mai rău, în proză, şi pe pagini

întregi. Astfel, *primul rege al lumii,* cum spunea pleiada poetică din vremea aceea, putea fi văzut coborând de pe cal cu o *sprinteneală fără pereche* şi creionând pe fundul pălăriei fraze pline de duh, pe care domnul de Saint-Aignan, aghiotantul pe viață, i le ducea domnişoarei de La Vallière cu riscul de a face să plesnească splina în cai. În acest timp, cerbii şi fazanii huzureau în pădure, fără să le pese de hăitaşi, în aşa fel încât, se spunea, arta vânătoarei avea să degenereze la curtea Franței.

D'Artagnan se gândi atunci la cele ce-l rugase nefericitul Raoul şi la scrisoarea aceea deznădăjduită, adresată unei femei ce-şi petrecea viața sperând mereu; şi cum lui d'Artagnan îi plăcea să filozofeze, se hotărî să se folosească de absența regelui, spre a sta câteva clipe de vorbă cu domnişoara de La Valliere. Lucrul era uşor: Louise, în timpul vânătoarei regale, se plimba, împreună cu alte câteva doamne, printr-o galerie a Palatului Regal, unde căpitanul de muşchetari tocmai avea de inspectat nişte gărzi.

D'Artagnan nu se îndoia că, de va putea să lege o convorbire despre Raoul, Louise îi va da prilejul să-i trimită sărmanului exilat o scrisoare plină de lucruri îmbucurătoare; ori, speranța, sau cel puțin consolarea lui Raoul, în starea sufletească în care l-am lăsat, însemna soarele, însemna viața pentru cei doi oameni atât de dragi căpitanului nostru. Se îndreptă deci spre colțul unde ştia ca ar putea s-o găsească pe domnişoara de La Vallière.

D'Artagnan o găsi pe La Vallière înconjurată de foarte multă lume. În aparenta ei singurătate, favorita regelui primea, ca o regină, ba mai mult decât regina, poate, omagiile de care DOAMNA fusese atât de mândră atunci când privirile regelui se îndreptaseră numai către ea, poruncind aceasta tuturor privirilor curtenilor.

D'Artagnan, care nu era un domnişor, primea totuşi mângâieri şi zâmbete din partea doamnelor; era politicos în lume şi faima lui neîntrecută îi adusese tot atât de multe prietenii printre bărbați, câte admiratoare printre femei. Aşa că, de cum îl văzură că intră, domnişoarele de onoare se grăbiră să intre în vorbă cu el. Îl năpădiră cu întrebările. Unde a fost? Ce s-a-ntâmplat cu el? De ce nu s-a mai arătat pe frumosul său cal, făcând acele faimoase sărituri pe care le urmăreau cu atâta plăcere curioşii, din balconul regal? Le

răspunse că se întorcea din țara portocalelor. Domnişoarele izbucniră în râs. Era pe vremea când toată lumea călătorea, dar când o călătorie de o sută de leghe era, totuşi, o problemă încheiată adesea prin moarte.

— Din țara portocalelor? strigă domnişoara de Tonnay-Charente. Adică din Spania?

— Ei, ei! făcu muşchetarul.

— Din Malta? aruncă Montalais.

— Te cam apropii, domnişoară.

— Din vreo insulă? întrebă La Vallière.

— Domnişoară – zise d'Artagnan – nu vreau să vă bateți capul căutând: e vorba de ținutul unde, în momentul de față, domnul de Beaufort se îmbarcă pentru Algeria.

— Ai văzut armata? îl întrebară mai multe belicoase deodată.

— Cum vă văd pe dumneavoastră – răspunse d'Artagnan.

— Şi flota?

— Am văzut totul.

— Avem şi noi prieteni pe-acolo? întrebă domnişoara de Tonnay-Charente pe un ton nepăsător, dar în aşa fel încât să atragă atenția asupra acestei întrebări.

— Da – răspunse d'Artagnan – îi avem pe domnul de La Guillotière, pe domnul de Mouchy, pe domnul de Bragelonne.

La Vallière păli.

— Domnul de Bragelonne? strigă vicleana Athénaïs. Cum, a plecat în război... el?

Montalais o călcă pe picior, dar în zadar.

— Ştii care e părerea mea? continuă ea fără milă, adresându-se lui d'Artagnan.

— Nu, domnişoară, şi sunt nerăbdător s-o cunosc.

— Părerea mea este că toți bărbații care au pornit în acest război sunt nişte nefericiți în dragoste şi că se duc să caute

acolo negrese mai puțin crude decât albele de aici.

Câteva doamne începură să râdă; La Vallière aproape se pierdu cu firea; Montalais tuşea aşa de tare, că putea să trezească şi un mort.

— Domnişoară – interveni d'Artagnan – dumneata greşeşti când vorbeşti de femei negre la Djidgelli; acolo, femeile nu sunt negre; e adevărat însă că nu sunt nici albe; sunt galbene.

— Galbene!

— Eh, să nu le vorbiți de rău! N-am văzut culoare care să se potrivească mai bine cu nişte ochi negri şi cu o gură de mărgean.

— Cu atât mai bine pentru domnul de Bragelonne! zise domnişoara de Tonnay-Charente cu stăruință. Se va despăgubi, bietul băiat!

Aceste cuvinte făcură să cadă o tăcere adâncă. D'Artagnan avu timpul să mediteze că femeile, aceste blânde porumbițe, se tratează între ele cu mai multă cruzime decât o fac tigrii şi urşii.

Pentru Athénaïs nu era de ajuns că o făcuse pe La Vallière să pălească; voia s-o vadă înroşindu-se. Reluând vorba, fără a-şi stăpâni gura, ea adăugă:

— Ştii, Louise, că ai un mare păcat pe suflet?

— Ce păcat, domnişoară? murmură nefericita, căutând un sprijin în jurul ei, dar fără a-l găsi.

— Ei – continuă Athénaïs – dar băiatul acesta îți era logodnic. Te iubea. Şi tu l-ai alungat.

— E un drept pe care orice femeie cinstită îl are – răspunse Montalais cu un aer prețios. Când ştii că nu-l poți face fericit pe un bărbat, mai bine să-l alungi.

Louise nu putea să-şi dea seama dacă îi datora un blestem sau o mulțumire aceleia care o apăra în felul acesta.

— Să-l alungi! Să-l alungi! Foarte bine – zise Athénaïs – dar nu ăsta e păcatul de care poate fi învinuită domnişoara de La Vallière. Adevăratul păcat este că l-a trimis pe bietul Bragelonne în război; în război, unde-l pândeşte moartea!

Louise îşi trecu o mână peste fruntea rece ca gheața.

— Iar dacă moare – adăugă necruțătoarea – numai tu îl vei fi ucis; iată păcatul!

Louise, ea însăşi pe jumătate moartă, se apropie clătinându-se şi se agață de brațul căpitanului de muşchetari, a cărui înfățişare trăda o tulburare neobişnuită.

— Aveai să-mi spui ceva, domnule d'Artagnan? întrebă ea cu un glas sugrumat de mânie şi durere. Ce-ai să-mi spui?

D'Artagnan făcu câțiva paşi prin galerie, ținând-o pe Louise de braț; apoi, când fură destul de departe de ceilalți, el îi răspunse:

— Ceea ce aveam să-ți spun, domnişoară, a rostit-o adineauri domnişoara de Tonnay-Charente, cam brutal, dar în întregime.

Ea scoase un țipăt scurt şi, îndurerată de această nouă rană, o luă la fugă asemenea acelor sărmane păsărele lovite de moarte, care caută umbra hățişului pentru a cădea zdrobite.

La Vallière dispăru pe o uşă, în timp ce regele intră pe alta. Cea dintâi privire a Prințului se îndreptă către scaunul gol al iubitei lui; fiindcă n-o zări pe La Vallière acolo, încruntă din sprâncene; dar numaidecât îl văzu pe d'Artagnan, care-l saluta.

— Ah, domnule – zise el – ai sosit repede şi sunt mulțumit de dumneata.

Era expresia superlativă a satisfacției regale. Mulți bărbați erau în stare să-şi dea viața pentru a smulge aceste cuvinte de pe buzele regelui.

Domnişoarele de onoare şi curtenii, care făcuseră cerc, cu respect, în jurul regelui la intrarea lui, se retraseră văzându-l că vrea să stea de vorbă între patru ochi cu căpitanul de muşchetari. Ludovic o luă înainte şi-l trase pe d'Artagnan afară din sală, după ce o mai căută o dată cu privirea pe La Vallière, a cărei absență nu putea s-o înțeleagă. Văzându-se la adăpost de urechile curioase, el întrebă:

— Ei bine, domnule d'Artagnan, ce-i cu prizonierul?

— E în temnița lui, sire.

— Ți-a spus ceva pe drum?

— Nimic, sire.

— Cum s-a purtat?

— La un moment dat, pescarul care mă ducea la Sfânta Margareta s-a răzvrătit şi a vrut să mă ucidă. El... prizonierul, a sărit să mă apere, în loc să încerce să fugă.

Regele păli uşor.

— Destul! rosti scurt.

D'Artagnan se înclină. Ludovic se plimba în sus şi în jos prin cabinetul său.

— Erai la Antibes – întrebă el – când a sosit acolo domnul de Beaufort?

— Nu, sire, tocmai plecam când a venit ducele.

— Ah!

Din nou tăcere.

— Ce-ai văzut acolo?

— O mulțime de oameni – răspunse d'Artagnan cu răceală.

Regele observă că d'Artagnan nu voia să vorbească.

— Te-am chemat, domnule căpitan, pentru a te trimite să-mi pregăteşti găzduirea la Nantes.

— La Nantes? se miră d'Artagnan.

— În Bretania.

— Da, sire, în Bretania. Maiestatea voastră face această lungă călătorie la Nantes?

— Acolo se vor întruni statele generale – răspunse regele. Vreau să le fac două cereri, şi țin să fiu de față.

— Când urmează să plec? întrebă căpitanul.

— Astă-seară... mâine... mâine seară, căci trebuie să te mai şi odihneşti.

— Sunt odihnit, sire.

— Minunat... Atunci, între astă-seară şi mâine, la voia dumitale.

D'Artagnan salută ca şi cum ar fi vrut să se retragă; dar văzându-l pe rege foarte încurcat, zise, făcând doi paşi înainte:

— Regele va lua şi curtea?

— Se înțelege.

— Atunci regele va avea nevoie de muşchetari, fără îndoială!

Şi privirea pătrunzătoare a căpitanului îl sili pe rege să-şi lase ochii în jos.

— Ia cu dumneata o brigadă – răspunse Ludovic.

— Asta e tot?... Regele nu are şi alte porunci să-mi dea?

— Nu... Ah!... Ba da!...

— Ascult.

— În castelul din Nantes, care e foarte rău împărțit, după câte se spune, te vei îngriji să pui muşchetari de strajă la uşa fiecăruia dintre marii demnitari pe care-i voi lua cu mine.

— Marii demnitari?

— Da.

— Ca, de pildă, la uşa domnului de Lyonne?

— Da.

— A domnului Letellier?

— Da.

— A domnului de Brienne?

— Da.

— Şi a domnului intendent superior?

— Fără îndoială.

— Foarte bine, sire. Mâine dimineaţă voi fi plecat.

— Oh, încă un cuvânt, domnule d'Artagnan. Îl vei întâlni la Nantes pe domnul duce de Gesvres, căpitanul gărzilor. Ai grijă ca muşchetarii dumitale să fie aşezaţi la posturi înainte de sosirea gărzilor. Primii veniţi au întâietate.

— Da, sire.

— Dar dacă domnul de Gesvres te va întreba de ce faci asta?

— Cum, sire? Credeţi că domnul de Gesvres mă va întreba aşa ceva?

Şi muşchetarul se răsuci pe călcâie cu o mişcare cavalerească, dispărând.

— La Nantes! îşi zise el coborând treptele. De ce n-a îndrăznit să spună din capul locului la Belle-Isle?

În clipa când ajunse la uşa cea mare, un slujbaş al domnului de Brienne alergă după el.

— Domnule d'Artagnan – strigă acesta – iartă-mă...

— Ce este, domnule Ariste?

— Un bon, pe care regele m-a însărcinat să ţi-l înmânez.

— Plătibil la casieria dumitale? întrebă muşchetarul.

— Nu, domnule, la casieria domnului Fouquet.

D'Artagnan, surprins, citi bonul, scris de mâna regelui, care era pentru două sute de pistoli. "Cum – gândi el după ce-i mulţumi cu un zâmbet omului domnului de Brienne – călătoria asta va fi plătită de domnul Fouquet? La dracu! Parcă am fi pe vremea lui Ludovic al XI-lea! De ce oare n-a fost emis pentru casieria domnului Colbert? Mi l-ar fi plătit cu atâta bucurie!" Şi d'Artagnan, credincios principiului său de a

nu lăsa niciodată să se răcească o semnătură abia căpătată, porni spre domnul Fouquet pentru a-şi încasa cei două sute de pistoli.

XXXVIII

CINA CEA DE TAINĂ

Ministrul de finanțe fusese, fără îndoială, încunoştiințat de apropiata călătorie la Nantes, căci le dădea o masă de despărțire prietenilor săi. De jos până sus, casa era plină de valeți ce alergau cu tăvile încărcate şi de fâşâitul registrelor totul trădând o vânzolire înfrigurată atât în sipetul cu bani cât şi la bucătărie.

D'Artagnan se prezentă, cu bonul său în mână, la birou, unde primi răspuns că era prea târziu ca să mai încaseze bani, deoarece casieria se închisese. El ripostă atunci prin cuvintele:

— Serviciul regelui!

Slujbaşul, tulburat oarecum, atât de gravă era înfățişarea căpitanului, îi spuse că acesta e un motiv demn de luat în seamă, dar că şi obiceiurile casei trebuie luate în seamă; în consecință, îl ruga pe purtător să revină a doua zi.

D'Artagnan ceru să-l vadă pe domnul Fouquet. Slujbaşul îi replică scurt că domnul intendent superior nu se amesteca în astfel de mărunțişuri şi-i trânti uşa în nas muşchetarului. Acesta prevăzuse gestul şi pusese talpa cizmei între uşă şi prag, în aşa fel că clanța nu se închise şi slujbaşul se pomeni din nou față în față cu interlocutorul său. Atunci schimbă numaidecât tactica, spunându-i lui d'Artagnan, cu o politețe speriată:

— Dacă domnul vrea să-i vorbească domnului intendent superior, să treacă în anticamere; aici sunt birourile, unde monseniorul nu vine niciodată.

— S-a făcut! Spune aşa! zise d'Artagnan.

— În partea cealaltă a curții – adaugă slujbaşul, fericit că scăpase de el.

D'Artagnan străbătu curtea şi se trezi în forfota valeților.

— Monseniorul nu primeşte la ora asta – i se răspunse de către un vlăjgan cu o tavă de argint, pe care se aflau trei fazani şi douăsprezece prepelițe fripte.

— Spune-i – făcu vizitatorul apucând marginea tăvii şi oprindu-l pe valet – că sunt domnul d'Artagnan, căpitanul-locotenent al muşchetarilor maiestății sale.

Valetul scoase un strigăt de surprindere şi dispăru. D'Artagnan se ținu după el cu paşi înceți. Tocmai intra în anticameră, când îl văzu acolo pe domnul Pellisson, care venea, puțin schimbat la față, din sala de mâncare, pentru a-l întreba despre ce este vorba. Muşchetarul zâmbi.

— Nu e nimic rău, domnule Pellisson; am de încasat nişte bani.

— Ah! făcu răsuflând uşurat prietenul lui Fouquet.

Şi îl luă pe căpitan de mână, îl trase după el şi-l conduse în sala unde un mare număr de prieteni îl înconjurau pe ministrul aşezat la mijloc, într-un jilț tapisat.

Aici se găseau adunați toți epicurienii care, altădată, la Vaux, făceau onorurile casei, spiritului şi banilor domnului Fouquet. Prieteni voioşi, cei mai mulți încălziți de ospăț, ei nu-şi părăsiseră protectorul la apropierea furtunii şi, cu toate amenințările cerului, cu tot cutremurul pământului, rămăseseră acolo, surâzători, îndatoritori, devotați la nenorocire, cum fuseseră şi la fericire.

La stânga ministrului, doamna de Bellière; la dreapta lui, doamna Fouquet; s-ar fi spus că, sfidând legile lumii şi făcând să amuțească orice motive de zâzanie măruntă, cei doi îngeri păzitori ai acestui bărbat se întâlneau aici pentru a-i da, într-un moment de grea încercare, sprijinul brațelor lor

înlănțuite. Doamna de Bellière era palidă, sfioasă şi plină de atenție pentru doamna ministru, care, cu o mână pe mâna soțului ei, privea cu nelinişte spre uşa pe unde Pellisson avea să-l aducă pe d'Artagnan.

Căpitanul intră plin de curtenire mai întâi, de admirație apoi, când, cu privirea lui căreia nu-i scăpa nimic, ghici, şi în acelaşi timp citi pe fețele tuturor înțelesul simțămintelor ce-i frământau.

Fouquet se ridică de pe scaunul său şi spuse:

— Iartă-mă, domnule d'Artagnan, dacă n-am ieşit să te întâmpin ca pe un trimis al regelui.

Şi accentuă ultimele cuvinte cu un fel de îndârjire tristă, ce făcu să le înghețe inimile prietenilor săi.

— Monseniore – răspunse d'Artagnan – nu vin aici în numele regelui decât doar pentru a cere să mi se plătească un bon de două sute de pistoli.

Toate frunțile se descrețiră, numai a lui Fouquet rămase întunecată.

— Ah, făcu el. Pleci cumva şi dumneata la Nantes, domnule?

— Nu ştiu unde am să plec, monseniore.

— Dar – interveni doamna Fouquet reînseninată – n-ai să pleci chiar atât de repede, domnule căpitan, încât să nu ne faci plăcerea de a te aşeza la masă alături de noi.

— Doamnă, ar fi o mare cinste pentru mine; dar sunt atât de grăbit, încât, după cum vedeți, a trebuit să-mi iau cutezanța de a vă tulbura masa spre a ruga să mi se plătească acest bon.

— Căruia i se va răspunde în aur – zise Fouquet, făcând un semn intendentului său, care plecă numaidecât cu hârtia ce i-o întinsese d'Artagnan.

— Oh! făcu muşchetarul. N-aveam nici o grijă în privința plății: suntem doar într-o casă de încredere.

Un zâmbet dureros flutură pe fața palidă a lui Fouquet.

— Nu te simți bine? întrebă doamna de Bellière.

— Iarăşi atacul? întrebă doamna Fouquet.

— Nimic, mulțumesc! răspunse ministrul.

— Atacul? făcu la rândul lui d'Artagnan. Sunteți bolnav, monseniore?

— O fierbințeală pârdalnică, de când cu serbarea de la Vaux.

— Ați răcit noaptea, la grote?

— Nu, nu; o emoție, atâta tot.

— Ați pus prea multă inimă ca să-l primiți cât mai bine pe rege – zise La Fontaine cu glas potolit, fără a-şi da seama că turna gaz peste foc.

— Niciodată nu poți spune că ai pus destulă inimă ca să-l primeşti pe rege – îi răspunse încet Fouquet poetului său.

— Domnul a vrut să spună prea multă însuflețire – adăugă d'Artagnan cu deplină sinceritate şi cu multă blândețe. Adevărul este, monseniore, că nicicând o găzduire n-a fost mai aleasă ca la Vaux.

Doamna Fouquet lăsă să se înțeleagă limpede, prin toată înfățişarea ei, că dacă Fouquet se purtase bine cu regele, regele nu se arăta la fel față de ministru. D'Artagnan cunoştea prea bine cumplita taină. O cunoşteau numai el şi cu Fouquet. Aceşti doi bărbați n-aveau însă, unul curajul să-l plângă pe celălalt, celălalt dreptul să acuze.

Căpitanul, căruia i se aduseră cei două sute de pistoli, se pregătea să se retragă, când Fouquet, ridicându-se în picioare, luă un pahar şi i-1 întinse lui d'Artagnan.

— Domnule – zise el – în sănătatea regelui, *orice s-ar întâmpla!*

— Şi în sănătatea voastră, monseniore, *orice s-ar întâmpla!* răspunse muşchetarul, bând.

Cu aceste cuvinte, care nu prevesteau nimic bun, salută întreaga adunare, care se ridică la salutul lui, apoi zornăitul pintenilor şi tropotul cizmelor sale se auziră răsunând afară, pe scară.

— Crezusem o clipă că are ceva cu mine, iar nu cu banii mei – rosti Fouquet încercând să zâmbească.

— Cu dumneavoastră! strigară prietenii săi. Şi pentru ce, Doamne?!

— Oh! făcu ministrul. Să nu ne amăgim degeaba, fraţii mei întru Epicur. Nu vreau să fac nici o asemănare între cel mai umil păcătos de pe pământ şi Dumnezeul pe care-l adorăm cu toţii, dar, vedeţi, el le-a dat într-o zi învăţăceilor săi un ospăţ căruia i se spune Cina cea de taină, şi care nu era decât o cină de despărţire, întocmai ca şi aceea pe care v-o dau eu acum.

Un murmur de dureroasă dezminţire porni din toate colţurile mesei.

— Închideţi uşile – zise Fouquet.

Toţi valeţii se retraseră.

— Prieteni – reluă Fouquet cu glas domol – ce eram eu altădată? Ce sunt astăzi? Gândiţi-vă şi răspundeţi. Un om ca mine coboară prin aceea însăşi că nu mai poate urca; dar cum se va spune când el se va prăbuşi cu adevărat? Nu mai am bani, nu mai am trecere; nu mai am decât duşmani puternici şi prieteni fără putere.

— Repede! strigă Pellisson, ridicându-se în picioare. Pentru că ne vorbeşte cu atâta sinceritate, e de datorii noastră să fim şi noi sinceri. Da, sunteţi pierdut; da, vă îndreptaţi spre ruină; dar salvaţi-vă. Şi, înainte de toate, câţi bani ne-au mai rămas?

— Şapte sute de mii de livre – răspunse ministrul.

— Pentru pâine – murmură doamna Fouquet.

— Pentru cai de poştă – zise Pellisson – cai de poştă, şi fugiți!

— Unde?

— În Elveția, în Savoia, dar fugiți!

— Dacă monseniorul ar fugi – zise doamna de Bellière – se va spune că e vinovat şi că se teme.

— Mai rău chiar, se va spune că am luat cu mine douăzeci de milioane.

— Vom înainta memorii, spre a vă dezvinovăți – zise La Fontaine – fugiți!

— Voi rămâne aici – zise Fouquet. Şi apoi nu e oare totul în favoarea mea?

— Ai Belle-Isle! strigă abatele Fouquet.

— Şi mă voi duce acolo, fireşte, mergând la Nantes – răspunse ministrul. Răbdare, deci, răbdare!

— Până la Nantes, ce cale! rosti doamna Fouquet.

— Da, ştiu – încuviință Fouquet. Dar ce-i de făcut? Regele mă cheamă la adunarea de acolo. Pentru a mă pierde, îmi dau seama de asta; şi a refuza să mă duc înseamnă să înrăutățesc lucrurile.

— Ei bine, am găsit mijlocul de a împăca totul! strigă Pellisson. Veți pleca la Nantes.

Fouquet îl privi cu un aer nedumerit.

— Dar cu prieteni, şi în trăsura dumneavoastră până la Orléans, şi în barca dumneavoastră până la Nantes. Gata de apărare, dacă veți fi atacat; gata de fugă, dacă veți fi amenințat. Într-un cuvânt, vă veți lua banii cu dumneavoastră pentru orice împrejurare, şi, fugind, nu veți fi făcut decât să vă supuneți voinței regelui. Pe urmă, ajungând la mare, oricând veți voi vă veți îmbarca pentru Belle-Isle, şi

de la Belle-Isle vă veți lua zborul oriunde veți dori, asemenea vulturului ce porneşte în văzduh după ce-a fost izgonit din culcuşul lui.

Toți primiră cuvintele lui Pellisson cu încuviințare.

— Da, fă aşa – îi spuse doamna Fouquet soțului ei.

— Fă aşa – îl îndemnă şi doamna de Bellière.

— Aşa, aşa! strigară ceilalți prieteni.

— Aşa voi face – răspunse Fouquet.

— Chiar astă-seară.

— Într-un ceas.

— Numaidecât.

— Cu şapte sute de mii de livre îți vei înjgheba o viață nouă – zise abatele Fouquet. Cine ne va împiedica să înarmăm nişte corăbii la Belle-Isle?

— Şi, dacă va fi nevoie, vom porni să descoperim o lume nouă – adăugă La Fontaine, îmbătat de planuri şi entuziasm.

O bătaie în uşă întrerupse acest cor de bucurii şi speranțe.

— Un mesager al regelui! strigă de afară maestrul de ceremonii.

Deodată se făcu o tăcere adâncă, de parcă vestea pe care o aducea acest mesager n-ar fi fost decât un răspuns la toate planurile făurite cu o clipă mai înainte. Fiecare aştepta să vadă ce va face stăpânul casei, a cărui frunte era năpădită de sudoare, şi care, cu adevărat, fu acum cuprins de friguri.

Fouquet trecu în cabinetul lui, spre a primi mesagerul maiestății sale. Se făcuse, după cum am spus, o linişte atât de mare în camere şi în toate odăile de serviciu, încât se auzea glasul lui Fouquet, care răspundea:

— Prea bine, domnule.

Acest glas era totuşi frânt de oboseală, sugrumat de tulburare. După o clipă, Fouquet îl chemă pe Gourville, care

străbătu galeria în mijlocul aşteptării generale. În cele din urmă, ministrul reapăru între oaspeții lui, dar nu mai avea aceeaşi înfățişare, palidă şi răvăşită, pe care o avusese la plecare: din palid, devenise vânăt; din răvăşit, descompus. Spectru viu, el înaintă cu brațele întinse, cu gura uscată, ca o umbră ce vine să-şi salute nişte prieteni de odinioară.

Văzându-l astfel, fiecare se ridică, fiecare scoase un strigăt înăbuşit, fiecare alergă spre Fouquet. Acesta, privind către Pellisson, se sprijini de brațul soției lui şi strânse mâna înghețată a marchizei de Bellière.

— Ei bine? rosti el cu o voce care nu mai avea nimic omenesc.

— Ce s-a întâmplat, Doamne Dumnezeule? îl întrebară toți.

Fouquet îşi desfăcu palma dreaptă, care era crispată, umedă; în palmă se afla o bucată de hârtie la care Pellisson se repezi îngrozit, citind următoarele rânduri scrise de mâna regelui:

Scumpe şi iubite domnule Fouquet, dă-ne din ceea ce ne mai datorezi suma de şapte sute de mii de livre, de care avem nevoie astăzi, pentru călătoria noastră.

Şi, întrucât aflăm că nu stai bine cu sănătatea, ne rugăm lui Dumnezeu să te însănătoşească repede şi să te aibă în sfânta şi marea lui pază.

LUDOVIC

Prezenta scrisoare ține loc de adeverință de primire.

Un murmur de spaimă se stârni în toată sala.

— Ei bine – strigă Pellisson, la rândul lui – aveți această scrisoare?

— Am primit-o, da.

— Şi ce aveți de gând să faceți?

— Nimic, căci am primit-o.

— Dar...

— Dacă am primit-o, Pellisson, înseamnă ca am şi plătit – rosti ministrul cu o simplitate ce zdrobi inimile celor de față.

— Ai plătit? strigă doamna Fouquet deznădăjduită. Atunci suntem pierduți.

— Bine, bine, fără vorbe de prisos – interveni Pellisson. Mai presus de bani, viața. Monseniore, pe cal, pe cal!

— Să ne părăsească? strigară în acelaşi timp cele două femei, înnebunite de durere.

— Eh, monseniore, salvându-vă, ne salvați pe toți! Pe cal!

— Dar abia se poate ține pe picioare! Priveşte!

— Oh, dacă mai stăm mult pe gânduri... – zise destoinicul Pellisson.

— Are dreptate – murmură Fouquet.

— Monseniore! Monseniore! strigă Gourville, urcând scara câte patru trepte deodată. Monseniore!

— Ei, ce este?

— Însoțeam, după cum ştiți, pe mesagerul regelui cu banii...

— Da.

— Ei bine, ajungând la Palatul Regal, am văzut...

— Ce-ai văzut? strigară prietenii, neliniştiți.

— Am văzut muşchetarii încălecând pe cai – zise Gourville.

— Vedeți? strigă cineva. Vedeți? Nu mai e nici o clipă de pierdut!

Doamna Fouquet se năpusti pe uşă, cerând caii. Doamna de Bellière se repezi s-o prindă în brațe şi-i spuse:

— Doamnă, pentru binele său, nu dezvălui nimic, nu da semne de spaimă.

Pellisson alergă să poruncească să se înhame caii la trăsuri, între timp, Gourville strângea în pălăria lui aurul şi

argintul pe care prietenii, cu ochii plini de lacrimi, îl putură arunca acolo, ca o ultimă ofrandă, ca o cucernică pomană pe care sărăcia o făcea nenorocirii.

Ministrul, târât de unii, dus pe sus de alții, fu vârât în trăsura lui. Gourville se urcă pe capră şi luă hățurile în mâini; Pellisson o ținea pe doamna Fouquet, leşinată. Doamna de Bellière avu mai multă tărie; ea fu răsplătită pentru asta: primi ultima sărutare a lui Fouquet.

Lui Pellisson nu-i fu greu să le explice oamenilor că această plecare zorită se datora unui ordin al regelui care-i chema pe miniştri la Nantes.

XXXIX

ÎN TRĂSURA DOMNULUI COLBERT

Aşa după cum văzuse Gourville, muşchetarii regelui încălecară pe cai şi-l urmară pe căpitanul lor. Acesta, fiindcă nu voia să fie stânjenit în treburile lui, lăsă brigada sub comanda unui locotenent şi plecă singur mai departe, pe cai de poştă, spunându-le oamenilor lui să meargă cu cea mai mare iuțeală. Ştia el că, oricât de repede ar fi mers aceştia, nu puteau să ajungă înaintea lui.

Avu timp să vadă, trecând prin strada Croix-des-Petits-Champs, un lucru ce-i dădu mult de gândit. Îl văzu pe domnul Colbert ieşind din casă, pentru a se urca în trăsura ce-l aştepta în fața porții. În această trăsură, d'Artagnan zări nişte şaluri femeieşti, şi, cum era curios din fire, vru să ştie numele femeilor ce se ascundeau sub acele şaluri. Ca să le poată vedea, dat fiind că ele se fereau să fie recunoscute, îşi împintenă calul şi ajunse atât de aproape de trăsură, încât izbi cu vârful cizmei portierele deschise, făcându-le să fluture în aer. Doamnele, speriate, scoaseră una un țipăt ascuțit, în care d'Artagnan recunoscu o femeie tânără, cealaltă o ocară, după care el recunoscu neruşinarea şi spurcăciunea unei

doamne ce depăşise jumătatea de veac. Şalurile căzură de pe cele două fețe: una dintre femei era doamna Vanel, cealaltă era ducesa de Chevreuse.

D'Artagnan avu ochiul mai ager decât doamnele. El le recunoscu, dar ele nu-l recunoscură, şi acum râdeau amândouă de spaima lor, strângându-şi mâinile cu dragoste. "Bun! îşi zise d'Artagnan. Bătrâna ducesă nu se mai lasă aşa de greu ca altădată în materie de prietenii; îi face curte amantei lui Colbert! Bietul domn Fouquet! Asta nu-i prevesteşte nimic bun." Şi se îndepărtă. Domnul Colbert luă loc în trăsură, după care acest nobil trio porni într-un pelerinaj destul de agale spre pădurea de la Vincennes.

În drum, doamna de Chevreuse o lăsă pe doamna Vanel la onorabilul ei soț şi, rămasă singură cu Colbert, îşi continuă plimbarea vorbind despre afaceri. Avea un chef nemaipomenit de vorbă această simpatică ducesă şi, cum vorbea totdeauna spre răul altuia, dar totdeauna spre binele ei, conversația sa îi lua piuitul interlocutorului şi nu se sfârşea niciodată fără a-i aduce foloase dânsei. Îi spuse lui Colbert, care nu ştia încă, ce mare ministru era el şi cum Fouquet avea să devină un om de nimic. Îi făgădui să-l pună în legătură, atunci când va fi intendent superior, cu toată vechea nobilime a regatului şi-i ceru părerea asupra înrâuririi ce trebuia să i se lase domnişoarei de La Vallière. Îl lăudă, îl mustră, îl zăpăci. Îi dezvălui taina atâtor secrete, încât Colbert crezu un moment că are de-a face cu diavolul însuşi. Ea îi dovedi că-l are în mână astăzi pe Colbert, aşa cum îl avusese ieri pe Fouquet. Şi când el o întrebă, cu nevinovăție, de unde pornea această ură pe care i-o păstra ministrului, ea îl întrebă la rându-i:

— Dar dumneata de ce-l urăşti atât?

— Doamnă, în politică – răspunse el – deosebirile de sistem pot duce la dezbinări între oameni. Domnul Fouquet

mi s-a părut că urmează un sistem opus adevăratelor interese ale regelui.

Ea îl întrerupse:

— N-o să-ți mai vorbesc de domnul Fouquet. Călătoria pe care o face regele la Nantes ne va da dreptate. Domnul Fouquet, pentru mine, e un om sfârşit. Pentru dumneata, de asemenea.

Colbert nu răspunse nimic.

— La întoarcerea de la Nantes – continuă ducesa – regele, care nu caută decât un pretext, va spune că adunarea nu s-a comportat prea bine, că statele generale au făcut prea puține sacrificii. Adunarea va spune că impozitele sunt prea grele şi că intendența superioară a adus poporul la sapă de lemn. Regele va arunca vina asupra domnului Fouquet, şi atunci...

— Şi atunci? întrebă Colbert.

— Oh, atunci va cădea în dizgrație! Nu este şi părerea dumitale?

Colbert îi aruncă ducesei o privire ce voia să spună: "Dacă domnul Fouquet nu va fi decât dizgrațiat, asta, oricum, nu ți se va datora dumitale".

— Trebuie – se grăbi să adauge doamna de Chevreuse – trebuie ca locul dumitale să fie asigurat, domnule Colbert. Vezi pe cineva între rege şi dumneata, după căderea domnului Fouquet?

— Nu înțeleg – zise el.

— Ai să înțelegi. Unde țintesc ambițiile dumitale?

— N-am nici una.

— Atunci ar fi de prisos să-l mai răsturnăm pe ministru, domnule Colbert... N-ar folosi la nimic.

— Am avut onoarea să vă spun, doamnă...

— Oh, da, da, interesul regelui, ştiu; dar să vorbim, puțin, şi de al dumitale.

— Al meu este să slujesc interesele maiestății sale.

— În sfârşit, îl vei pierde sau nu-l vei pierde pe domnul Fouquet? Răspunde fără ocol.

— Doamnă, eu nu vreau să pierd pe nimeni.

— Atunci nu înțeleg de ce ai cumpărat de la mine atât de scump scrisorile domnului de Mazarin cu privire la domnul Fouquet. Şi nu pricep nici de ce-ai pus aceste scrisori sub ochii regelui.

Colbert o privi uluit pe ducesă şi rosti cu un aer încurcat:

— Doamnă, eu înțeleg şi mai puțin de ce dumneavoastră, care ați luat banii, îmi scoateți acum pe nas toate acestea.

— Pentru că – răspunse bătrâna ducesă – se cuvine ca măcar să ştii ce vrei; chiar dacă nu poți face ceea ce vrei.

— Aha! murmură Colbert, răpus de această logică brutală.

— Nu poți? Spune.

— Nu pot, mărturisesc, să înlătur anumite influențe din jurul regelui.

— Care luptă pentru domnul Fouquet? Numeşte-le. Am să te ajut să le spui pe nume.

— S-auzim, doamnă.

— La Vallière?

— Oh, ea are o influență prea mică, nu se pricepe în afaceri şi nu se mai bucură de trecere. Domnul Fouquet i-a făcut curte.

— A-l apăra înseamnă să se acuze pe ea însăşi, nu-i aşa?

— Cred că da.

— Mai e şi o altă influență, ce zici?

— Una foarte mare.

— Regina-mamă, poate?

— Maiestatea sa regina-mamă are pentru domnul Fouquet o slăbiciune destul de dăunătoare pentru fiul ei.

— Să nu crezi asta – zise bătrâna zâmbind.

— Oh – făcu la rându-i Colbert, neîncrezător – am constatat-o de atâtea ori!

— Când? Altădată?

— Ba chiar de curând, doamnă, la Vaux. Ea l-a împiedicat pe rege să-l aresteze pe domnul Fouquet.

— Omul îşi mai schimbă părerile, dragă domnule. Ceea ce a putut să voiască de curând regina, poate să nu mai vrea astăzi.

— De ce? întrebă Colbert uimit.

— Motivul nu ne interesează.

— Ba ne interesează foarte mult, dimpotrivă; căci dacă aş şti că nu-i displac maiestății sale regina-mamă, aş lăsa la o parte toate scrupulele mele.

— Ei bine, nu se poate să nu fi auzit vorbindu-se de un anumit secret, nu-i aşa?

— Un secret?

— Numeşte-l cum vrei. Pe scurt, regina-mamă a prins pică pe toți cei care au luat parte, într-un fel sau în altul, la descoperirea acestui secret, şi domnul Fouquet este, cred, unul dintre aceştia.

— Atunci – bâigui Colbert – se poate pune bază pe încuviințarea reginei-mame?

— Am plecat adineauri de la maiestatea sa, care m-a încredințat de acest lucru.

— Fie, doamnă.

— Ceva mai mult: îl cunoşti poate pe un om care era prieten bun cu domnul Fouquet, domnul d'Herblay, un episcop, mi se pare?

— Episcop de Vannes.

— Ei bine, acest domn d'Herblay, care cunoştea de asemenea secretul, a fost pus în urmărire cu îndârjire de

către regina-mamă.

— Adevărat?

— Şi e urmărit cu atâta înverşunare, încât, chiar de-ar fi mort, vrea să aibă capul lui, spre a fi sigură că nu va mai scoate o vorbă.

— E dorința reginei-mame?

— E un ordin.

— Şi-l vor căuta pe acest domn d'Herblay, doamnă?

— Oh, noi ştim bine unde se află!

Colbert o privi pe ducesă în ochi.

— Spuneți, doamnă.

— E la Belle-Isle-en-Mer.

— La domnul Fouquet?

— La domnul Fouquet.

— Va fi prins!

Fu rândul ducesei să zâmbească.

— Nu crede asta atât de uşor – zise ea – şi nu te grăbi să-l crezi prins.

— Dar pentru ce, doamnă?

— Pentru că domnul d'Herblay nu e dintre acei oameni pe care pui mâna oricând vrei.

— E un răzvrătit, atunci?

— Oh, noi, ăştia, domnule Colbert, ne-am petrecut toată viața făcând-o pe răzvrătiții, şi cu toate astea, vezi bine, departe de a fi prinşi, îi prindem noi pe alții.

Colbert îi aruncă bătrânei ducese una din acele priviri sălbatice a cărei expresie nimic nu o poate reda şi, cu o hotărâre ce nu era lipsită de măreție, zise:

— Nu mai sunt timpurile când supuşii câştigau ducate războindu-se cu regele Franței. Domnul d'Herblay, dacă a pus la cale o conspirație, va muri pe eşafod. Le va face sau nu le va face asta plăcere duşmanilor lui, pe noi nu ne priveşte.

Acest *pe noi,* sunând ciudat în gura lui Colbert, o puse pe gânduri pe ducesă. O clipă, se surprinse încercând să-l înțeleagă pe acest om. Colbert câştigase superioritatea în timpul convorbirii şi voia să şi-o păstreze.

— Îmi cereți, doamnă – zise el – să-l arestez pe acest domn d'Herblay?

— Eu? Nu-ți cer nimic.

— Aşa credeam, doamnă; dar, fiindcă m-am înşelat, să trecem peste asta. Regele n-a spus încă nimic.

Ducesa îşi muşcă unghiile.

— De altminteri – adăugă Colbert – ce măruntă pradă acest episcop! Ce vânat pentru rege, un biet episcop! Oh, nu, nu; nu mă voi amesteca deloc!

Ura ducesei se dădu pe față.

— Dar un vânat pentru o femeie – zise ea – şi regina este o femeie. Dacă dânsa vrea să fie arestat domnul d'Herblay, înseamnă că are îndreptățirile sale. Şi apoi domnul d'Herblay nu este oare prietenul celui care va cădea în dizgrație?

— Oh, asta nu trage în cumpănă! zise Colbert. Acest om va fi cruțat, dacă nu e duşmanul regelui. Nu v-ar conveni?

— Nu spun nimic.

— Da... Vreți să-l vedeți în închisoare, la Bastilia, de pildă?

— Cred că un secret poate fi mai bine păstrat între zidurile Bastiliei, decât între cele de la Belle-Isle.

— Îi voi vorbi regelui, care va lămuri lucrurile.

— Până se vor lămuri lucrurile, domnule, episcopul de Vannes va fi fugit departe. Şi eu aş face la fel.

— Să fugă? El? Şi unde să fugă? Europa e a noastră, sau la ordinele noastre, dacă nu e de fapt a noastră.

— Va găsi el un adăpost, domnule. Se vede cât de colo că nu ştii cu cine ai de-a face. Nu-l cunoşti pe domnul d'Herblay,

nu l-ai cunoscut pe Aramis. Este unul din cei patru muşchetari care, sub fostul rege, l-au făcut pe cardinalul de Richelieu să tremure şi care, în timpul Regenței, i-au dat atâta bătaie de cap monseniorului de Mazarin.

— Dar, doamnă, cum va face, afară doar dacă n-are un regat al lui?

— Îl are, domnule.

— Un regat al lui, domnul d'Herblay?

— Îți repet, domnule, că, dacă-i trebuie un regat, îl are, sau îl va avea.

— Mă rog, dacă țineți cu tot dinadinsul, doamnă, ca acest răzvrătit să nu scape, vă asigur, nu va scăpa.

— Belle-Isle e fortificată, domnule Colbert, şi e fortificată de ei.

— Chiar dacă ar fi apărată de el, Belle-Isle nu e de neînvins, şi dacă domnul episcop de Vannes s-a închis la Belle-Isle, ei bine, doamnă, insula va fi luată cu asalt şi el va fi prins.

— Poți fi sigur, domnule, că zelul pe care-l arăți pentru interesele reginei-mame o va mişca puternic pe maiestatea sa şi că vei fi răsplătit împărăteşte; dar ce să-i spun despre planurile dumitale în legătură cu acest om?

— Că, odată prins, va fi aruncat într-o fortăreață de unde secretul nu va mai ieşi niciodată la lumină.

— Foarte bine, domnule Colbert. Putem spune că, începând din această clipă, am făcut amândoi o alianță puternică, dumneata şi cu mine, şi că voi fi oricând la dispoziția dumitale.

— Dimpotrivă, doamnă, eu voi fi la dispoziția dumneavoastră. Acest cavaler d'Herblay e un spion al Spaniei, nu-i aşa?

— Mai mult decât atât.

— Un ambasador tainic?

— Urcă mai sus.

— Aşteptați... Regele Filip al III-lea e un om credincios. Este... duhovnicul lui Filip al III-lea?

— Ceva şi mai mult încă.

— Dracul să-l ia! strigă Colbert, care nu se mai putu stăpâni şi scoase o înjurătură în fața acestei mari doamne, a acestei vechi prietene a reginei, în sfârşit a ducesei de Chevreuse. Nu cumva e generalul iezuiților?

— Mi se pare c-ai ghicit – răspunse ducesa.

— Ah, doamnă, atunci acest om ne va pierde pe toți, dacă nu-l vom pierde noi pe el. Şi-ar trebui să ne grăbim!

— Asta e şi părerea mea, domnule; dar nu îndrăzneam să ți-o spun.

— Şi am avut noroc că s-a legat de tron, în loc să se fi legat de noi.

— Mai ține seama de un lucru, domnule Colbert: niciodată domnul d'Herblay nu-şi pierde curajul, şi dacă a dat greş o dată, va încerca a doua oară. Dacă i-a scăpat prilejul de a face un rege al lui, mai curând sau mai târziu va găsi altul pe care-l va face, şi la care, în mod sigur, dumneata nu vei fi prim-ministru.

Colbert îşi încruntă sprâncenele cu o expresie amenințătoare.

— Sper că închisoarea va rezolva această problemă într-un chip mulțumitor pentru amândoi, doamnă.

Ducesa prinse a zâmbi.

— Dacă ai şti – zise ea – de câte ori a scăpat Aramis din închisoare!

— Oh – ripostă Colbert – ne vom îngriji ca de astă dată să nu mai scape!

— Dar n-ai auzit ce ți-am spus adineauri? Ai uitat că Aramis era unul din cei patru neînvinşi de care se temea până şi Richelieu? Şi, pe vremea aceea, cei patru muşchetari n-aveau încă ceea ce au astăzi: bani şi experiență. Colbert îşi muşcă buzele.

— Vom renunța la închisoare – zise el pe un ton mai jos. Vom găsi un adăpost de unde neînvinsul să nu mai poată ieşi.

— Foarte bine, aliatul meu! răspunse ducesa. Dar iată că s-a făcut târziu. Nu ne întoarcem acasă?

— Cu atât mai bucuros, doamnă, cu cât trebuie să-mi fac pregătirile de plecare cu regele.

— La Paris! strigă ducesa către vizitiu.

Şi trăsura se reîntoarse spre mahalaua Saint-Antoine, după încheierea acestui tratat care-l condamna la moarte pe ultimul prieten al lui Fouquet, pe ultimul apărător de la Belle-Isle, pe vechiul prieten al Mariei Michon, pe noul duşman al ducesei.

XL

CELE DOUA BĂRCI

D'Artagnan plecase; Fouquet plecase şi el, cu o grabă ce spori caldele simțăminte ale prietenilor săi.

Primele momente ale acestei călătorii, sau mai bine zis ale acestei fugi, fură tulburate de spaima necontenită stârnită de orice tropot de cal, de orice uruit de trăsură ce se auzea în urma fugarului. Nu era de crezut, într-adevăr, ca Ludovic al XIV-lea, dacă ar fi vrut să pună mâna pe această pradă, s-o lase să-i scape; tânărul leu ştia încă de pe acum să vâneze şi avea copoi destul de ageri pentru a se bizui pe ei. Dar, încetul cu încetul, toate temerile se risipiră; ministrul, nefăcând altceva decât să gonească, se depărtase atât de mult de urmăritori, încât, judecând bine, nimeni nu l-ar mai fi putut

ajunge. Cât despre pretext, prietenii avuseseră grijă să nu dea loc la nici o bănuială. Nu se ducea oare să-l întâlnească pe rege la Nantes, şi graba lui nu dovedea ea însăşi zelul de care era însufleţit? Ajunse istovit, dar mai puţin îngrijorat, la Orléans, unde, mulţumită unui sol pe care-l trimisese înainte, găsi o barcă minunată, cu opt vâslaşi.

Astfel de bărci, în formă de gondole, dar ceva mai largi şi ceva mai grele, având o cabină acoperită, ca un bordei, şi o cămăruţă la pupă, cu pânze de cort, făceau pe vremea aceea serviciul între Orléans şi Nantes, pe Loara; dar traiectul acesta, lung în zilele noastre, părea atunci mai plăcut şi mai uşor de străbătut decât pe drumul mare, cu caii de poştă şi cu trăsurile proaste, gata să se răstoarne la orice hurducătură. Fouquet se urcă în această barcă, ce porni numaidecât. Vâslaşii, aflând că au cinstea de a-l duce în barca lor pe ministrul de finanţe, trăgeau la rame din răsputeri, căci acest cuvânt magic, *finanţe,* le făgăduia o răsplată bună, de care voiau să se arate vrednici. Barca zbura pe apele Loarei. Un timp cum nu se poate mai frumos, cu un soare ce se ridica de la răsărit, împurpurând totul în jur, făcea ca fluviul să fie mai limpede şi mai liniştit ca niciodată. Curentul şi vâslaşii îl purtară pe Fouquet aşa cum aripile poartă o pasăre; ajunse la Beaugency fără să i se fi întâmplat nimic pe drum.

Fouquet spera să fie înaintea tuturor la Nantes; acolo, va sta de vorbă cu ocârmuitorii oraşului şi va căuta un sprijin printre cei mai de seamă reprezentanţi ai statelor generale; îşi va arăta însemnătatea, lucru uşor pentru un om de rangul lui, şi va întârzia astfel catastrofa, chiar dacă nu va izbuti s-o înlăture cu totul.

— De altfel – îi spunea Gourville – la Nantes vei ghici sau vom ghici gândurile duşmanilor noştri; vom avea caii pregătiţi

ca să ne refugiem în încâlcitul Poitou, vom avea o bărcuță la-ndemână ca să pornim pe mare, şi, odată în largul mări, iată-ne la Belle-Isle, care e de necucerit. Dar, până una-alta, nimeni nu te pândeşte şi nimeni nu se ține după noi.

Dar abia termină de vorbit, când în depărtare, la o cotitură a fluviului, se zăriră catargurile unul cuter ce venea în josul apei. Vâslaşii lui Fouquet scoaseră un strigăt de uimire văzând cuterul acela.

— Ce este? întrebă Fouquet.

— Un lucru nemaipomenit, monseniore – răspunse stăpânul bărcii. Cuterul acela goneşte ca un uragan.

Gourville tresări şi se urcă pe acoperişul cabinei, ca să vadă mai bine. Fouquet nu se urcă după el, dar îi spuse lui Gourville cu o nelinişte stăpânită:

— Vezi ce este, dragul meu.

Cuterul trecuse de cotul fluviului. Înainta cu atâta iuțeală, încât, în urma lui, se vedea înspumegându-se dunga albă trasă de el pe deasupra apei, în care se răsfrângeau razele soarelui.

— Cum mai aleargă – repetă stăpânul bărcii – cum mai aleargă! Se vede treaba că-s bine plătiți. N-aş fi crezut – adăugă el – să existe vâsle de lemn cu mai multă putere decât ale noastre; dar iată că astea ne întrec!

— Cred şi eu! strigă unul dintre vâslaşi. Ei sunt doisprezece, iar noi suntem opt.

— Doisprezece? făcu Gourville. Doisprezece vâslaşi? Cu neputință!

Numărul de opt vâslaşi pentru o barcă nu fusese niciodată depăşit, chiar dacă în barcă s-ar fi aflat regele însuşi. I se făcuse acest hatâr ministrului de finanțe, dar mai mult din pricina grabei, decât din respect.

— Ce înseamnă asta? zise Gourville, căutând să desluşească, sub cortul ce se vedea acum bine, călătorii de dincolo, pe care ochiul cel mai ager n-ar fi putut încă să-l recunoască.

— Trebuie să fie tare zoriți. Căci nu e regele – răspunse patronul.

Pe Fouquet îl trecu un fior.

— După ce vezi dumneata că nu e regele? întrebă Gourville.

— Mai întâi, fiindcă n-are steag alb cu flori de crin, aşa cum poartă totdeauna cuterul regal.

— Şi apoi – grăi Fouquet – pentru că e cu neputință să fie regele, Gourville, dat fiind că regele era încă ieri la Paris.

Gourville îi răspunse ministrului printr-o privire ce voia să spună: "Şi dumneata erai ieri la Paris!"

— Şi după ce se vede că sunt zoriți? adăuga el, spre a câştiga timp.

— După aceea, domnule – răspunse patronul bărcii – că oamenii ăştia, cu toate că au plecat în urma noastră, iată-i că ne-au ajuns, sau sunt aproape să ne-ajungă.

— Ha! făcu Gourville. Dar cine-ți spune că n-au pornit din Beaugency, sau chiar din Niort?

— N-am văzut nicăieri un cuter de puterea ăstuia, decât la Orléans. Vine de la Orléans, domnule, şi se grăbeşte.

Domnul Fouquet şi Gourville schimbară o privire. Patronul observă îngrijorarea lor. Atunci Gourville, spre a-i spulbera bănuielile, zise:

— O fi vreun prieten care şi-a pus în gând să ne întreacă; dar să câştigăm partida şi să nu-i lăsăm să ne ajungă.

Patronul tocmai deschise gura să spună că aşa ceva e cu neputință, când domnul Fouquet rosti cu glas tare:

— Dacă e cineva care vrea să ne ajungă, n-are decât!

— O să încercăm totuşi, monseniore – zise patronul cu sfială. Haide, băieți, trageți tare! Vira!

— Nu – strigă Fouquet – dimpotrivă, opriți pe loc.

— Monseniore, e o nebunie! îi şopti Gourville, aplecându-se la urechea lui.

— Opriți pe loc! repetă Fouquet.

Cele opt vâsle se opriră dintr-o dată şi, înfigându-se în apă, făcură ca barca să tragă înapoi. Se oprise pe loc. Cei doisprezece vâslaşi de pe cuter nu băgară de seamă, la început, această manevră, căci ei continuau să vâslească cu atâta putere, încât se apropiară foarte curând ca la o bătaie de muschetă. Domnul Fouquet avea vederea slabă; Gourville nu vedea bine din pricina soarelui, care-i bătea în ochi; singur patronul, cu acea obişnuință şi cu acea limpezime pe care o dă lupta cu elementele firii, zări îndeaproape călătorii de pe cuterul celălalt.

— Îi văd! strigă el. Sunt doi.

— Eu nu văd nimic – zise Gourville.

— O să-i vedeți numaidecât; din câteva lopeți, vor fi la douăzeci de paşi de noi.

Dar ceea ce prevestea patronul nu se întâmplă; cuterul imită manevra comandată de domnul Fouquet şi, în loc să se apropie de presupuşii prieteni, se opri deodată în mijlocul fluviului.

— Nu mai pricep nimic – zise patronul bărcii.

— Nici eu – adăugă Gourville.

— Dumneata, patroane, care vezi atât de bine oamenii din cuterul acela – reluă Fouquet – încearcă şi spune-ne cum arată la înfățişare, mai înainte de a ne îndepărta de ei.

— Mi s-a părut că erau doi – răspunse barcagiul – dar acum nu văd decât unul singur sub cort.

— Cum arată?

— E un bărbat oacheş, lat în umeri, cu gâtul scurt.

Un norişor trecu în acel moment prin văzduh, întunecând pentru o clipă soarele. Gourville, care privea mereu cu mâna streaşină la ochi, putu să vadă acum ceea ce căuta, şi, sărind repede de pe acoperiş în cabina unde-l aştepta Fouquet, îi spuse cu un glas sugrumat de spaimă:

— Colbert!

— Colbert? repetă Fouquet. Oh, iată ceva cu totul ciudat! Dar nu, nu se poate!

— L-am recunoscut, îți spun, şi m-a recunoscut şi el atât de bine, încât a intrat numaidecât în cămăruța de la pupă. Poate că l-a trimis regele să ne spună să ne întoarcem.

— Dacă-i aşa, ar veni la noi, n-ar sta pe loc. Ce face acolo?

— Ne supraveghează, fără îndoială, monseniore.

— Nu-mi place nesiguranța! strigă Fouquet. Să mergem la el.

— Oh, monseniore, nu face asta! Cuterul e plin de oameni înarmați.

— Mă va aresta, oare, Gourville? Atunci de ce nu vine încoace?

— Monseniore, nu stă în demnitatea dumitale să te duci singur spre propria-ți pierzare.

— Dar să mă las urmărit ca un borfaş?

— Nimic nu dovedeşte că eşti urmărit, monseniore, ai răbdare.

— Ce să facem, atunci?

— Să nu ne oprim din mers; mergând cât mai repede, vei arăta că te supui cu toată osârdia chemării regelui. Să sporim viteza. Om trăi şi-om vedea!

— Ai dreptate. Dați-i drumul! strigă Fouquet. Dacă ei s-au oprit acolo, treaba lor; noi să mergem înainte.

Patronul dădu semnalul, şi vâslaşii lui Fouquet îşi reluară treaba cu tot sporul ce se putea aştepta de la nişte oameni care se odihniseră. Dar abia traseră o sută de lopeți, că cealaltă barcă, aceea cu doisprezece vâslaşi, se puse şi ea în mişcare.

Această goană ținu toată ziua, fără ca depărtarea dintre cele două bărci să se micşoreze sau să se mărească. Către seară, Fouquet voi să încerce gândurile urmăritorului său. Le porunci vâslaşilor să tragă spre țărm, ca şi cum s-ar pregăti să debarce. Barca lui Colbert făcu aceeaşi manevră, tăind apa de-a curmezişul şi îndreptându-se spre țărm. Printr-o fericită întâmplare, în locul unde Fouquet se prefăcu debarca, un argat de la grajdurile castelului din Langeais mergea pe malul înflorit, ducând trei cai de căpestre. Fără îndoială, oamenii din cuterul cu doisprezece vâslaşi crezură că Fouquet se îndrepta spre caii aceştia, pregătiți pentru fugă, căci se văzu cum patru sau cinci oameni, înarmați cu muschete, săriră din barcă şi porniră pe mal, la vale, ca spre a le ieşi înainte cailor şi călărețului.

Fouquet, mulțumit că-şi silise duşmanii să-şi dea pe față gândurile, luă aminte, şi le porunci vâslaşilor să mâne mai departe. Oamenii lui Colbert se reîntoarseră şi ei numaidecât în barcă, şi goana celor două echipaje reîncepu cu o nouă dârzenie. Ceea ce văzând Fouquet, se simți amenințat de aproape şi, cu un glas profetic, zise încet:

— Ei bine, Gourville, ce spuneam eu la ultima noastră cină, la mine acasă? Mă îndrept sau nu spre ruină?

— Oh, monseniore!

— Aceste două bărci care se urmăresc cu atâta patimă, de parcă am vâna, domnul Colbert şi cu mine, un premiu de viteză pe apele Loarei, nu înseamnă oare cele două sorți ale

noastre, şi nu crezi, Gourville, că una dintre ele se va scufunda la Nantes?

— Oricum – răspunse Gourville – nimic nu este încă sigur; te vei înfăţişa înaintea adunării; vei arăta ce fel de om eşti; elocvenţa şi priceperea dumitale în afaceri sunt scutul şi spada ce te vor ajuta să te aperi, dacă nu şi să învingi. Bretonii nu te cunosc încă, şi când te vor cunoaşte, vei fi câştigat cauza. Oh, domnul Colbert să se ţină bine, deoarece barca lui e tot atât de ameninţată să se răstoarne ca şi a dumitale. Amândouă merg repede, a lui mai repede ca a dumitale, e adevărat; dar vom vedea care va ajunge mai întâi la naufragiu.

Fouquet, apucând mâna lui Gourville, zise:

— Prietene, totul e notant: adu-ţi aminte de zicătoarea: *Cei din urmă vor fi cei dintâi.* Ei bine, Colbert se fereşte să mi-o ia înainte! E un om prudent acest Colbert!

Avea dreptate; cele două bărci plutiră până la Nantes iscodindu-se una pe alta; când ministrul trase la ţărm, Gourville spera că va putea găsi numaidecât o ascunzătoare şi că va pregăti caii pentru a fugi mai departe. Dar, la debarcader, a doua barcă trase lângă cea dintâi, şi Colbert, apropiindu-se de Fouquet, îl salută pe chei cu gesturi de cel mai adânc respect. Gesturi atât de pline de tâlc şi cu atâta zarvă făcute, încât avură drept rezultat adunarea unei mari mulţimi de oameni la dană.

Fouquet era pe deplin stăpân pe el; simţea că în aceste ultime clipe ale măreţiei lui avea datoria să rămână demn. Ţinea să cadă cât mai de sus, încât căderea lui să strivească măcar pe unul dintre duşmanii săi. Dacă Colbert se afla acolo, cu atât mai rău pentru el. Iată de ce ministrul, apropiindu-se de Colbert, îi răspunse la salut cu acea semeaţă clipire din ochi ce-i era proprie:

— Cum, dumneata aici, domnule Colbert?

— Pentru a vă aduce omagiile mele, monseniore – rosti acesta.

— Dumneata erai în barca aceea?

Şi arătă spre faimosul cuter cu doisprezece vâslaşi.

— Da, monseniore.

— Cu doisprezece vâslaşi? adăugă Fouquet. Ce lux, domnule Colbert! O clipă crezusem că e regina-mamă, sau regele.

— Monseniore...

Şi Colbert se înroşi.

— Iată o călătorie care-i va costa mult pe cei care-o plătesc, domnule intendent – zise Fouquet. Dar, în sfârşit, ai ajuns. Însă, precum vezi – adăugă el după o clipă – eu, care n-aveam decât opt vâslaşi, am ajuns înaintea dumitale.

Şi-i întoarse spatele, lăsându-l cu totul nelămurit asupra faptului dacă manevrele celei de a doua bărci fuseseră sau nu observate de cea dintâi. Oricum, nu-i dădu satisfacția de a-i arăta că-i fusese frică. Colbert, zgâlțâit într-un chip atât de neplăcut, nu se pierdu cu firea; răspunse:

— N-am ajuns mai repede, monseniore, fiindcă m-am oprit de câte ori te-ai oprit şi domnia ta.

— Şi pentru ce asta, domnule Colbert? strigă Fouquet, iritat de această josnică îndrăzneală a tonului celuilalt. Pentru ce, dacă aveai un echipaj mai bun decât al meu, nu m-ai ajuns din urmă, sau nu m-ai întrecut?

— Din respect – rosti intendentul, înclinându-se până la pământ.

Fouquet se urcă într-o trăsură pe care i-o trimisese oraşul, nu se ştie de ce şi nici cum, şi se îndreptă spre Primăria din Nantes, urmat de mulțimea care, de mai multe zile, fierbea în aşteptarea convocării statelor generale.

De îndată ce trase la locul de găzduire, Gourville îl părăsi şi se duse să caute cai pentru drumul la Poitiers şi la Vannes şi să pregătească o corabie la Paimboeuf. Făcu toate aceste diferite operații într-o taină desăvârşită, cu o râvnă şi cu o generozitate atât de mare, că niciodată Fouquet, pe atunci chinuit de friguri, n-ar fi fost mai aproape de scăpare, dacă n-ar fi intervenit acest uriaş răsturnător al planurilor omeneşti: hazardul.

În noaptea aceea, în oraş se răspândi zvonul că regele venea în cea mai mare grabă, călărind pe cai de poştă, şi că va sosi în zece sau douăsprezece ceasuri. Poporul, în

aşteptarea regelui, se bucura nespus privindu-i pe muşchetari, proaspăt poposiți aici, în frunte cu domnul d'Artagnan, căpitanul lor, şi care fuseseră încazarmați la castel, unde luaseră în primire toate posturile de strajă, în calitate de paznici de onoare.

Domnul d'Artagnan, care era politicos din fire, se prezentă pe la ceasurile zece la ministru, spre a-i aduce omagiile lui respectuoase, şi cu toate că ministrul era scuturat de friguri, cu toate că suferea şi era leoarcă de sudoare, îl primi totuşi pe d'Artagnan, care se simți foarte măgulit de această cinste, lucru ce se va vedea din convorbirea pe care o avură împreună.

XLI

SFATURI PRIETENEŞTI

Fouquet se culcase devreme, ca un om care ține la viață şi îşi ocroteşte cât mai mult cu putință acest subțire țesut al existenței, pe care frământările şi necazurile de pe lumea asta îl destramă atât de repede, fără a mai putea fi niciodată reparat.

D'Artagnan se ivi în pragul camerei şi ministrul îl salută cu un bună seara foarte îndatoritor.

— Bună seara, monseniore – răspunse muşchetarul. Cum vă simțiți după această călătorie?

— Destul de bine. Mulțumesc.

— Şi cu frigurile?

— Destul de prost. Beau lichide, precum vezi. Abia am ajuns, şi am şi impus oraşul Nantes la un tribut de ceai fierbinte.

— Trebuie să dormiți mai înainte de toate, monseniore.

— La dracu, scumpe domnule d'Artagnan, aş dormi cu plăcere, dar...

— Cine vă împiedică?

— Dumneata, mai întâi.

— Eu? Ah, monseniore!...

— Fără îndoială. Oare, la Nantes ca şi la Paris, nu vii la mine în numele regelui?

— Pentru Dumnezeu, monseniore – replică numaidecât căpitanul – lăsați-l pe rege în pace! În ziua când voi veni din partea regelui, şi pentru ceea ce vreți să spuneți dumneavoastră, vă făgăduiesc că nu vă voi ține nici o clipă pe jeratic. Mă veți vedea punând mâna pe spadă, conform ordinului, şi mă veți auzi rostind, cu glasul acela pe care-l folosesc numai la mari ceremonii: "Monseniore, în numele regelui, sunteți arestat!"

Fouquet tresări fără să vrea, atât de firesc şi de apăsat fusese glasul acestui gascon totdeauna glumeț. Presupunerea faptului în sine era aproape tot atât de îngrozitoare ca şi faptul însuşi.

— Îmi făgăduieşti această sinceritate? întrebă ministrul.

— Pe onoare! Dar n-am ajuns încă până acolo, credeți-mă.

— Ce te face să bănuieşti asta? Eu, dimpotrivă, cred altceva.

— N-am auzit vorbindu-se de aşa ceva – răspunse d'Artagnan.

— Eh, eh! suspină Fouquet.

— Ei nu, sunteți un om foarte plăcut, în ciuda frigurilor acestea. Regele nu vrea şi nici nu se poate împiedica de vă iubi din adâncul inimii sale.

Fouquet făcu o strâmbătură.

— Dar domnul Colbert? zise el. Şi domnul Colbert mă iubeşte aşa precum spui dumneata?

— Eu nu vorbesc de domnul Colbert – răspunse d'Artagnan. E un om plin de merite, nimic de zis! Nu vă

iubeşte, se poate; dar, la dracu, veverița se poate feri de năpârcă, numai să vrea!

— Ştii că-mi vorbeşti ca un prieten? zise Fouquet. Pe viața mea, n-am întâlnit niciodată un om cu spiritul şi cu inima dumitale!

— O spuneți doar aşa! replică d'Artagnan. Ați aşteptat până astăzi ca să-mi aduceți o asemenea măgulire?

— Ce orbi suntem! murmură Fouquet.

— Iată că vi se dogeşte glasul – zise d'Artagnan. Beți, monseniore; luați şi beți.

Şi, cu cea mai prietenoasă bunăvoință, îi întinse o ceaşcă de ceai. Fouquet o luă, mulțumindu-i printr-un zâmbet.

— Astfel de lucruri nu mi se întâmplă decât mie – reluă muşchetarul. Am trăit zece ani sub barba dumneavoastră, pe când vă curgeau prin mâini tone de aur; dădeați patru milioane pensii pe an, dar pe mine nici nu m-ați băgat în seamă; şi, deodată, aflați că sunt şi eu pe lumea asta, tocmai în momentul când...

— Când mă prăbuşesc – îl întrerupse Fouquet. Ai dreptate, scumpe domnule d'Artagnan.

— Nu vreau să spun asta.

— Dar o gândeşti, oricum. Ei bine, dacă va fi să mă prăbuşesc, crede-mă pe cuvânt, nu va trece o singură zi fără să-mi spun, dându-mi cu pumnii în cap: "Neghiobule! Neghiobule! Aşa-ți trebuie! L-ai avut pe domnul d'Artagnan la-ndemână şi nu te-ai folosit de el! Nu l-ai îmbogățit!"

— Mă copleşiți! zise căpitanul. Nu ştiu ce să mai cred despre dumneavoastră.

— Iată un om care nu gândeşte ca domnul Colbert – rosti ministrul.

— Văd că acest Colbert nu vă mai dă pace! E mai rău ca frigurile!

— Ah, am motivele mele – zise Fouquet. Judecă-le şi dumneata.

Şi-i povesti în amănunțime goana celor două bărci şi ipocrita urmărire a lui Colbert.

— Nu e ăsta cel mai bun semn al ruinei mele? Spune!

D'Artagnan deveni serios.

— E adevărat – zise el. Da, asta nu miroase a bine, cum spunea domnul de Tréville.

Şi-i aruncă lui Fouquet o privire pătrunzătoare şi plină de înțeles.

— Nu-i aşa, căpitane, că sunt cu ochii pe mine? Nu-i aşa că regele m-a făcut să vin la Nantes pentru a mă îndepărta de Paris, unde aveam atâta lume în jurul meu, şi pentru a pune mâna pe Belle-Isle?

— Unde se află şi domnul d'Herblay – adăugă d'Artagnan.

Fouquet ridică fața.

— În ce mă priveşte, monseniore – continuă d'Artagnan – pot să vă încredințez că regele nu mi-a vorbit nimic rău despre dumneavoastră.

— Adevărat?

— Regele mi-a poruncit să vin la Nantes, e adevărat; şi să nu-i spun nimic domnului de Gesvres.

— Prietenul meu.

— Domnului de Gesvres, da, monseniore – repetă muşchetarul, ai cărui ochi nu încetau să vorbească o limbă opusă aceleia a buzelor. Regele mi-a mai poruncit să iau cu mine o brigadă de muşchetari, lucru ce pare de prisos la prima vedere, întrucât ținutul e liniştit.

— O brigadă? făcu Fouquet, ridicându-se într-un cot.

— Nouăzeci şi şase de călăreți, da, monseniore; acelaşi număr de oameni câți au fost trimişi să-i aresteze pe domnii de Chalais, de Cinq-Mars şi Montmorency.

Fouquet ciuli urechea la aceste cuvinte, rostite totuşi fără vreo intonație deosebită.

— Şi altceva? întrebă el.

— Alte câteva ordine fără însemnătate, ca acestea: "Păzeşte castelul; păzeşte fiecare cameră; nu lăsa nici o strajă de-a domnului de Gesvres să stea în post". De-a domnului de Gesvres, prietenul dumneavoastră.

— Şi în privința mea – hârâi Fouquet – ce ordine ai primit?

— În privința dumneavoastră, monseniore, nici un cuvânt.

— Domnule d'Artagnan, e vorba să-mi salvez onoarea; poate şi viața! Nu mă înşeli oare?

— Eu?... Dar în ce scop? Sunteți amenințat de ceva? E drept, mai e un ordin, cu privire la trăsuri şi la bărci...

— Un ordin?

— Da; însă care nu vă priveşte. O simplă măsură polițienească.

— Ce ordin, căpitane? Care?

— De a opri orice cal şi orice barcă să iasă din Nantes, fără o aprobare semnată de rege.

— Dumnezeule mare! Dar...

D'Artagnan începu să râdă.

— Acest ordin nu intră în vigoare decât după sosirea regelui la Nantes; aşa că, vedeți bine, monseniore, el nu vă priveşte întru nimic.

Fouquet căzu pe gânduri; d'Artagnan se prefăcu a nu observa acest lucru.

— De vreme ce v-am încredințat secretul ordinelor ce mi s-au dat, înseamnă că țin la dumneavoastră şi că am vrut să vă dovedesc că nici unul nu vă amenință.

— Fără îndoială – murmură Fouquet, îngândurat.

— Să recapitulăm – zise căpitanul cu privirea lui stăruitoare. Pază specială şi severă a castelului în care veți fi găzduit şi dumneavoastră, nu-i aşa? Cunoaşteți acest castel?... Ah, monseniore, o adevărată închisoare! Înlăturarea totală a domnului de Gesvres, care se bucură de cinstea de a vă fi prieten... Închiderea porților oraşului şi a râului, în afară de o singură trecere, dar numai după sosirea regelui... Ştiți oare, domnule Fouquet, că dacă în loc să vorbesc unui om ca dumneavoastră, care sunteți printre cei dintâi din regat, aş vorbi unei cunoştințe frământate, nelinişte, m-aş compromite pentru totdeauna? Frumos prilej pentru cineva care ar vrea s-o şteargă! Nici poliție, nici străji, nici ordine; drumul liber, calea pe apă deschisă, domnul d'Artagnan nevoit să-şi împrumute caii săi, dacă i s-ar cere! Toate astea trebuie să vă liniştească, domnule Fouquet, căci regele nu m-ar fi lăsat aşa, de capul meu, daci ar fi avut gânduri ascunse. Într-adevăr, domnule Fouquet, cereți-mi tot ceea ce vă poate face plăcere: sunt la dispoziția dumneavoastră; în schimb, dacă primiți, vă cer un singur serviciu: acela de a le spune bună ziua lui Aramis şi lui Porthos, în cazul că vă veți îmbarca pentru Belle-Isle, aşa cum aveți dreptul să o faceți, dar fără să vă grăbiți şi fără si plecați îmbrăcat doar cu halatul, aşa cum vă aflați acum.

Cu aceste cuvinte şi cu plecăciune adâncă, muşchetarul, ale cărui priviri nu pierduseră nimic din larga lor bunăvoință, ieşi din apartament şi dispăru. Nu apucase încă să coboare treptele din vestibul, când Fouquet trase cu furie de sfoara clopoțelului şi strigă:

— Caii mei! Barca mea!

Nimeni nu răspunse. Ministrul se îmbrăcă singur cu tot ce putu găsi la îndemână.

— Gourville!... Gourville!... strigă el, în timp ce-şi vâra ceasul în buzunar.

Clopoțelul suna încă, în timp ce Fouquet continua să strige:

— Gourville!... Gourville!...

Gourville se ivi palid, gâfâind.

— Plecarea! Plecarea! strigă intendentul superior de îndată ce-l văzu intrând.

— Prea târziu! răspunse prietenul sărmanului Fouquet.

— Prea târziu? Pentru ce?

— Ascultă!

În fața castelului se auzeau trâmbițe sunând şi un răpăit de tobe.

— Ce este, Gourville?

— A sosit regele, monseniore.

— Regele?

— Regele, care a zburat din poştă în poştă; regele, care a gonit până crăpau caii şi care a ajuns aici cu opt ceasuri mai înainte decât îți făcuseşi domnia ta socoteala.

— Suntem pierduți! murmură Fouquet. Brav d'Artagnan, păcat că mi-ai vorbit prea târziu!

Regele intra, într-adevăr, în oraş; peste puțin, se auzi un tun deasupra parapetelor şi altul, care-i răspundea, pe un vas din port.

Fouquet îşi încruntă sprâncenele, chemă valeții de cameră şi ceru să fie îmbrăcat în costumul de ceremonie. De la fereastra lui, privea printre perdele înghesuiala mulțimii şi mişcările unei mari trupe care-l urmase pe Prinț, fără să se poată ghici cum şi de unde apăruse ea.

Regele fu condus la castel cu mare alai; Fouquet îl văzu descălecând lângă rampa de la intrare şi şoptindu-i ceva la ureche lui d'Artagnan, care-i ținea scara. D'Artagnan, după ce

regele dispăru sub bolta de la intrare, porni spre locuința lui Fouquet, dar atât de încet, atât de încet şi oprindu-se mereu spre a le vorbi muşchetarilor săi, înşiraţi de-a lungul drumului, încât s-ar fi zis că număra secundele sau paşii înainte de a se hotărî să îndeplinească ordinul.

Fouquet deschise fereastra spre a-i vorbi încă în curte.

— Ah! strigă d'Artagnan zărindu-l. Sunteţi încă acasă, monseniore?

Acest *încă* acasă fu de ajuns spre a-i dovedi lui Fouquet câte dezvăluiri şi câte sfaturi prieteneşti îi dăduse muşchetarul în prima lui vizită. Ministrul se mulţumi să scoată un suspin.

— Dumnezeule, da, domnule – răspunse el. Sosirea regelui mi-a răsturnat toate planurile pe care le făcusem.

— Ah! Aţi aflat că a sosit?

— L-am văzut, da, domnule. Dar, de astă dată, vii din partea lui?...

— Să întreb cum vă simţiţi, monseniore. Şi, dacă sănătatea vă îngăduie, să vă rog să poftiţi la castel.

— Şi vii cu mersul ăsta, domnule d'Artagnan, cu mersul ăsta?

— Ah, Doamne! rosti căpitanul. Acum, că e aici, nimeni nu se mai plimbă, nimeni nu mai face ce vrea; toţi trebuie să se supună consemnului, dumneavoastră ca şi mine, eu ca şi dumneavoastră.

Fouquet mai scoase un suspin, se urcă în trăsură, atât de slăbit se simţea, şi se îndreptă spre castel, urmat de d'Artagnan, a cărui bunăvoinţă nu era mai puţin înspăimântătoare acum, pe cât de mângâietoare şi de plăcută fusese ceva mai înainte.

XLII

CUM ÎŞI JUCĂ LUDOVIC AL XIV-LEA MICUL SĂU ROL

În clipa când Fouquet se dădea jos din trăsură pentru a intra în castelul din Nantes, un om se apropie de el cu semnele celui mai mare respect şi-i întinse o scrisoare. D'Artagnan vru să-l împiedice pe acest om de a sta de vorbă cu Fouquet, şi chiar îl îndepărtă, însă ministrul apucase să primească mesajul. Fouquet desfăcu scrisoarea şi o citi; în acel moment, o uşoară spaimă, pe care muşchetarul o observă cu uşurință, se zugrăvi pe trăsăturile primului ministru. Domnul Fouquet vârî hârtia în mica taşcă pe care o avea la subsuoară şi porni mai departe, spre apartamentele regelui.

D'Artagnan, urcând în urma lui Fouquet, îl vedea, prin ferestruicile ce se aflau la fiecare etaj al turnului, pe omul care adusese scrisoarea privind de jur împrejurul lui în curte îi făcând semne mai multor persoane, ce dispărură pe străzile învecinate, după ce repetară şi ele aceleaşi semne făcute de personajul nostru.

Fouquet fu lăsat să aştepte câteva secunde pe terasa ce da în micul coridor la capătul căruia fusese orânduit cabinetul regelui. D'Artagnan trecu, aici, înaintea ministrului, pe care până atunci, îl urmase cu mult respect, şi intră în cabinetul regelui.

— Ei bine? îl întrebă Ludovic al XIV-lea care, de îndată ce-l zări, aruncă peste masa încărcată de hârtii o pânză mare, verde.

— Ordinul a fost îndeplinit, sire.

— Şi Fouquet?

— Domnul intendent superior mă urmează – răspunse d'Artagnan.

— Peste zece minute să fie introdus la mine – zise regele, făcându-i un semn lui d'Artagnan că poate să plece.

Acesta ieşi din cabinet, dar abia ajunse în coridorul la capătul căruia aştepta Fouquet, că fu chemat înapoi de clopoțelul regelui.

— N-a părut surprins? întrebă regele.

— Cine, sire?

— Fouquet – rosti regele, fără a spune, pentru a doua oară, *domnul,* amănunt ce-i întări căpitanului de muşchetari bănuielile.

— Nu, sire – răspunse el.

— Bine.

Şi Ludovic îi făcu încă o dată semn lui d'Artagnan să plece.

Fouquet nu părăsise terasa unde fusese lăsat de însoțitorul lui; el mai citea o dată scrisoarea, al cărui cuprins era:

Ceva se urzeşte împotriva domniei tale. Poate nu vor îndrăzni la castel, dar o vor face când te vei întoarce în casa unde eşti găzduit. Locuința e înconjurată de muşchetari. Nu mai intra acolo: un cal alb te aşteaptă în dosul pieții.

Domnul Fouquet recunoscu scrisul şi zelul lui Gourville. Nevoind ca, în cazul când i se va întâmpla vreo nenorocire, acest bilețel să-l compromită pe un prieten credincios, ministrul rupse hârtia în o mie de bucățele şi le aruncă în vânt peste balustrada terasei. D'Artagnan îl surprinse tocmai pe când privea cum zburau în văzduh ultimele resturi ale scrisorii.

— Domnule – zise el – regele vă aşteaptă.

Fouquet porni cu un pas hotărât prin micul coridor unde lucrau domnii de Brienne şi Rose, în timp ce ducele de Saint-Aignan, aşezat pe un scăunel, tot în coridor, părea să aştepte ordine şi căsca nerăbdător, cu spada între picioare. Lui Fouquet i se păru ciudat că domnii de Brienne, Rose şi de

Saint-Aignan, de obicei atât de atenți şi respectuoşi, abia se mişcară când trecu el, intendentul superior. Dar la ce altceva s-ar mai fi putut aştepta din partea unor curteni acela căruia regele nu-i mai spunea decât simplu Fouquet? Ridică fruntea şi, foarte hotărât să sfideze totul, intră la rege, după ce clopoțelul pe care-l cunoaştem îl anunță la maiestatea sa. Regele, rămânând pe scaun, îi făcu un semn din cap şi, cu prefăcut interes, îl întrebă:

— Ei, ce mai faci, domnule Fouquet?

— Am o criză de friguri – răspunse ministrul – dar mă aflu la ordinele regelui.

— Bine; mâine se va ține adunarea statelor; ai vreo cuvântare pregătită?

Fouquet se uită la rege cu nedumerire.

— Nu, sire – zise el – dar am să improvizez una. Cunosc prea bine afacerile, pentru a nu mă descurca. Vreau să pun însă o singură întrebare, dacă maiestatea voastră îmi îngăduie.

— Pune-o.

— Pentru ce maiestatea sa nu i-a făcut primului ministru cinstea de a-l înştiința despre acest lucru la Paris?

— Erai bolnav; nu voiam să te oboseşti.

— Niciodată munca, niciodată o explicație nu mă oboseşte, sire, şi pentru că a venit momentul să-i cer o explicație regelui meu...

— Oh, domnule Fouquet, ce fel de explicație?

— Asupra intențiilor maiestății sale cu privire la mine.

Regele se înroşi.

— Am fost defăimat – adăugă repede Fouquet – şi apelez la dreptatea regelui pentru a stabili adevărul.

— Îmi ceri în zadar acest lucru, domnule Fouquet; ştiu eu ce ştiu.

— Maiestatea sa nu poate să ştie decât ceea ce i s-a spus, şi eu nu i-am spus nimic, în timp ce alții au vorbit de atâtea şi atâtea ori...

— Ce vrei să spui? întrebă regele, dornic să încheie această convorbire ce-l punea în încurcătură.

— Am să merg direct la fapte, sire: învinuiesc un om care mă vorbeşte de rău în fața maiestății voastre.

— Nimeni nu te vorbeşte de rău, domnule Fouquet.

— Acest răspuns, sire, îmi dovedeşte că am dreptate.

— Domnule Fouquet, nu-mi plac învinuirile.

— Dar eu nu sunt învinuit?

— Am vorbit prea mult despre această chestiune.

– Maiestatea voastră nu vrea să mă dezvinovățesc?

— Îți repet că nu te învinuiesc de nimic.

Fouquet făcu un pas înapoi, înclinându-se pe jumătate. "De bună seamă – îşi spuse el – a luat o hotărâre. Numai cel ce nu poate să mai dea înapoi rămâne atât de îndârjit. A nu vedea primejdia în momentul acesta înseamnă să fiu orb; a nu încerca s-o înlătur înseamnă să fiu un prost." Şi întrebă, cu glas tare:

— Maiestatea voastră m-a chemat pentru vreo treabă?

— Nu, domnule Fouquet, te-am chemat pentru un sfat pe care am a ți-l da.

— Aştept cu tot respectul, sire.

— Odihneşte-te, domnule Fouquet; nu-ți irosi puterile; adunarea de aici va fi scurtă, şi după ce secretarii mei o vor fi închis, vreau ca cincisprezece zile să nu se mai vorbească despre politică în Franța.

— Regele nu are să-mi spună nimic în legătură cu această adunare a statelor generale?

— Nu, domnule Fouquet.

— Mie, intendentul superior al finanțelor?

— Odihneşte-te, iată tot ce te rog şi tot ce am să-ți spun.

Fouquet îşi muşcă buzele şi-şi lăsă capul în jos. Cocea, fără îndoială, vreun gând ascuns. Regele bănui asta.

— Te-ai supărat că te-am trimis să te odihneşti, domnule Fouquet?

— Da, sire, nu sunt obişnuit cu odihna.

— Dar eşti bolnav; trebuie să te îngrijeşti.

— Maiestatea voastră îmi vorbea de o cuvântare, pentru mâine?

Regele nu răspunse: această întrebare neaşteptată îl puse în încurcătură. Fouquet simți greutatea acestei şovăiri. Crezu a citi în ochii tânărului Prinț o primejdie ce-l făcu să intre şi mai mult la bănuieli. "Dacă par fricos – gândi el – sunt pierdut."

Regele, la rândul lui, nu se neliniştea decât de aceste bănuieli ale lui Fouquet. "Să fi mirosit ceva?" se întrebă el.

"Dacă ceea ce va spune acum va fi aspru – gândi încă o dată Fouquet – dacă se înfurie sau se preface ca se înfurie, pentru a avea un pretext, ce-mi rămâne de făcut? Să îndulcim deci lucrurile. Gourville avea dreptate."

— Sire – zise el deodată – pentru că regele, în marea sa bunătate, se îngrijeşte de sănătatea mea până la a mă scuti de orice osteneală, n-aş putea oare să lipsesc de la consiliu mâine? Mi-aş petrece ziua stând în pat, şi aş cere regelui să-mi trimită medicul său, pentru a încerca un leac împotriva acestor blestemate de friguri.

— Fie precum doreşti, domnule Fouquet. Vei fi liber mâine, vei avea medicul, te vei face sănătos.

— Mulțumesc – rosti Fouquet înclinându-se. Apoi, prinzând curaj, întrebă: Fi-va-mi oare îngăduită fericirea de a-l primi pe rege la mine, în Belle-Isle? întrebă el.

Şi-l privi pe Ludovic în ochi pentru a cântări efectul acestei propuneri. Regele se înroşi din nou.

— Ştii – răspunse ei, încercând să surâdă – că ai spus: *la mine, în Belle-Isle?*

— Da, sire, e adevărat.

— Ei bine, dar ai uitat că mi-ai dăruit cândva mie această Belle-Isle? continua regele pe acelaşi ton prefăcut.

— Şi asta e adevărat, sire. Însă, întrucât n-ați luat-o în stăpânire, veți veni să o luați acum.

— Cu plăcere.

— Era, de altfel, intenția maiestății voastre, ca şi a mea, şi n-am cuvinte să-i spun maiestății voastre cât de fericit şi de mândru mă simt văzând toată casa militară a regelui venind de la Paris pentru a lua în primire darul acesta.

Regele răspunse, bâiguind, că nu-şi adusese muşchetarii de la Paris numai pentru o treabă ca asta.

— Oh, cred şi eu! zise Fouquet cu însufleţire. Maiestatea voastră ştie foarte bine că ar fi de ajuns să vie singură, cu bastonul în mână, pentru a nărui toate fortificațiile de la Belle-Isle.

— La naiba! strigă regele. Nu vreau ca aceste minunate forrtificații, care au costat atât de mult spre a fi ridicate, să se năruiască vreodată. Nu, să rămână acolo, împotriva olandezilor şi a englezilor. Ceea ce vreau să văd eu la Belle-Isle nici nu ghiceşti dumneata, domnule Fouquet: sunt frumoasele țărănci, fete şi femei, de la câmpie sau de la pădure, care dansează atât de bine şi sunt atât de ispititoare cu fustele lor stacojii. Mi-au fost tare mult lăudate vasalele dumitale, domnule intendent superior! Haide, dă-mi prilejul să le văd şi eu!

— Oricând doreşte maiestatea voastră.

— Ai vreun mijloc de transport? Am merge chiar mâine, dacă vrei.

Ministrul simți lovitura, care nu era prea îndemânatică, şi răspunse:

— Nu, sire; nu cunoşteam dorința maiestății voastre, nu cunoşteam mai ales graba aceasta de a vedea Belle-Isle, încât nu m-am îngrijit de nimic.

— Totuşi trebuie să ai vreo barcă pentru dumneata!

— Am cinci; dar sunt toate fie în port, fie la Paimboeuf, şi ca să ajungem la ele, sau să le chem încoace, îmi trebuie cel puțin douăzeci şi patru de ore. Să trimit un curier? Vreți s-o fac?

— Mai aşteaptă puțin; să-ți treacă frigurile; mai aşteaptă până mâine.

— Aşa-i... Cine ştie dacă mâine nu vom avea o mie de alte gânduri? răspunse Fouquet, de astă dată fără a mai avea îndoieli, şi foarte palid.

Regele tresări şi întinse mâna spre clopoțel; dar Fouquet îl opri.

— Sire – zise el – am un acces de friguri; tremur tot. Dacă mai rămân un minut aici, sunt în stare să leşin. Cer maiestății voastre îngăduința de a mă duce să mă bag în cuverturile mele.

— Într-adevăr, tremuri; mă doare inima când te văd. Du-te, domnule Fouquet, du-te. Voi trimite să aflu cum te simți.

— Maiestatea Voastră mă copleşeşte. Peste un ceas am să mă simt mai bine.

— Vreau să te însoțească cineva – zise regele.

— Cum veți dori, sire; mă voi sprijini bucuros de brațul cuiva.

— Domnul d'Artagraan! strigă regele, sunând din clopoțel.

— Oh, sire – îl întrerupse Fouquet, râzând cu un aer care-l îngheța pe Prinț – îmi dați un căpitan de muşchetari spre a mă conduce la locuința mea? E o cinste ce mă pune pe gânduri, sire! Un simplu valet mi-ar fi de-ajuns.

— Dar pentru ce, domnule Fouquet? Domnul d'Artagnan mă sprijină foarte bine şi pe mine!

— Da; însă când vă sprijină, sire, o face pentru a vi se supune, pe când eu...

— Ei bine?

— Eu, dacă mă întorc acasă cu şeful muşchetarilor voştri, toată lumea va spune că m-ați arestat.

— Arestat? repetă regele, mai palid decât Fouquet însuşi. Arestat? Oh!...

— Eh, câte nu se spun! continuă Fouquet râzând. Şi fac prinsoare că s-ar gasi unii oameni atât de răi, încât să-i bucure asta foarte mult.

Această glumă îl fâstâci pe monarh. Fouquet fu atât de dibaci sau atât de fericit inspirat, încât Ludovic al XIV-lea dădu înapoi în fața faptului la care se gândea şi pe care-l pregătea. Domnul d'Artagnan, când apăru, primi ordinul de a însărcina un muşchetar să-l însoțească pe ministru până acasă.

— De prisos – zise atunci Fouquet – spadă pentru spadă! Mă mulțumesc cu Gourville, care mă aşteaptă jos. Asta însă nu mă împiedică de a mă bucura de societatea domnului d'Artagnan. Îmi pare bine că poate vedea Belle-Isle, dumnealui care se pricepe atât de mult la fortificații.

D'Artagnan se înclină, fără să înțeleagă nimic din toată aceasta scenă. Fouquet salută şi el şi ieşi, prefăcându-se că merge fără nici o grijă, ca un om care se plimbă. Ajuns în afara castelului, îşi spuse: "Sunt salvat! Oh, da, da, ai să vezi

Belle-Isle, rege neloial, dar după ce eu nu voi mai fi acolo!" Şi dispăru.

D'Artagnan rămăsese cu regele.

— Căpitane – îi spuse maiestatea sa – îl vei urmări pe domnul Fouquet de la o sută de paşi.

— Da, sire.

— Se duce acasă. Vei intra la dânsul.

— Da, sire.

— Îl vei aresta în numele meu şi-l vei închide într-o trăsură.

— Într-o trăsură? Bine.

— În aşa fel încât, pe drum, să nu poată vorbi cu nimeni şi nici să nu arunce bilețele oamenilor pe care-i va întâlni în cale.

— Oh, iată o treabă grea, sire!

— Nu.

— Iertați-mă, sire; nu-l pot înăbuşi pe domnul Fouquet, şi dacă va cere să respire, nu-l voi putea împiedica să o facă, închizând ferestrele şi trăgând perdelele. Va începe atunci să strige şi să arunce pe uşi oricâte bilețele va voi.

— Am prevăzut asta, domnule d'Artagnan; o trăsură cu zăbrele va înlătura cele două neajunsuri de care vorbeşti.

— O trăsură cu zăbrele de fier? replică d'Artagnan. Dar nimeni nu poate face zăbrele de fier la o trăsură într-o jumătate de ceas, şi maiestatea voastră îmi spune să mă duc chiar acum la domnul Fouquet!

— Tocmai de aceea, trăsura cu pricina e gata pregătită.

— Ah, atunci e cu totul altceva! zise căpitanul. Dacă trăsura e pregătită, foarte bine, nu rămâne decât să pornească la drum.

— Caii sunt înhămați.

— Ah!

— Iar vizitiul şi călăreții aşteaptă în curtea cea mică a castelului.

D'Artagnan făcu o plecăciune.

— Nu-mi rămâne – adăugă el – decât să-l întreb pe rege unde trebuie să-l duc pe domnul Fouquet.

— La castelul din Angers, mai întâi.

— Foarte bine.

— Pe urmă, vom vedea.

— Da, sire.

— Domnule d'Artagnan, încă un cuvânt: ai băgat de seamă că, pentru a-l ridica astfel pe Fouquet, nu folosesc gărzile mele, ceea ce-l va înfuria pe domnul de Gesvres?

— Maiestatea voastră nu foloseşte gărzile sale – zise muşchetarul puțin umilit – fiindcă n-are încredere în domnul de Gesvres. Iată totul.

— Ceea ce înseamnă, domnule, că am încredere în dumneata.

— Ştiu, sire, şi n-are rost s-o mai repetăm...

— Decât pentru a-ți spune, domnule, că, începând din acest moment, dacă se va întâmpla ca domnul Fouquet să evadeze printr-o împrejurare oarecare... S-au mai văzut cazuri din acestea.

— Da, sire, foarte adesea, dar cu alții, nu cu mine.

— De ce nu cu dumneata?

— Pentru că eu, sire, am vrut, cu puțin mai înainte, să-l salvez pe domnul Fouquet.

Regele tresări.

— Pentru că – urmă căpitanul – aveam dreptul să fac acest lucru, ghicind planul maiestății voastre, fără să mi se fi vorbit despre el, şi pentru că îl socoteam pe domnul Fouquet un om cumsecade. Şi eram liber să-i mărturisesc prietenia mea unui astfel de om, nu-i aşa?

— În adevăr, domnule, dumneata mă faci să nu mai am încredere în serviciile dumitale!

— Dacă l-aş fi salvat atunci, eram cu desăvârşire nevinovat; spun mai mult chiar, aş fi făcut o faptă bună, căci domnul Fouquet nu e un om rău. Dar el s-a împotrivit, s-a lăsat în voia soartei; n-a căutat să folosească ceasul libertății. Cu atât mai rău! Acum am primit ordine, mă voi supune acestor ordine; îl puteți socoti pe domnul Fouquet ca şi arestat. E ca şi închis în castelul din Angers.

— Oh, dar nu-l ai încă în mână, căpitane!

— Asta mă priveşte, sire; fiecare cu meseria lui. Totuşi, vă rog, gândiți-vă bine. Îmi dați cu adevărat ordinul să-l arestez pe domnul Fouquet?

— Da, de o mie de ori da!

— Atunci, scrieți-o pe hârtie.

— Iată ordinul scris.

D'Artagnan îl citi, îl salută pe rege şi ieşi. De pe terasa înaltă îl zări pe Gourville, care trecea voios, îndreptându-se spre casa unde locuia Fouquet.

XLIII

CALUL ALB ŞI CALUL NEGRU

"Iată ceea ce e surprinzător – îşi spuse căpitanul. Gourville foarte voios şi umblând pe străzi, când ştie aproape sigur că domnul Fouquet se află în primejdie, când e aproape sigur că el, Gourville, i-a prevenit pe domnul Fouquet, prin biletul de adineauri, biletul acela pe care domnul intendent superior l-a rupt în mii de bucăți pe terasă şi l-a aruncat în vânt. Gourville îşi freacă mâinile, caea ce înseamnă că a pus la cale ceva. De unde vine Gourville? Vine din strada Ierbii. Unde duce strada Ierbii?" Şi d'Artagnan urmări, pe deasupra acoperişurilor din Nantes, dominate de castel, liniile formate de străzi, aşa cum ar fi făcut pe un plan topografic; numai că,

în loc de o hârtie moartă şi netedă, goală şi pustie, harta aceasta vie se întindea în relief, plină de mişcare, cu strigătele şi umbrele oamenilor şi lucrurilor. Dincolo de parapetul oraşului, nesfârşitele ogoare înverzite se înşirau de-a lungul Loarei, părând că se călătoresc către orizontul împurpurat ce brăzda azurul apelor şi verdele negricios al mlaştinilor.

Chiar din faţa porţilor oraşului Nantes, două drumuri albe se desfăceau în zare ca două degete dezlipite ale unei mâini uriaşe. D'Artagnan, care îmbrăţişase cu privirea, de pe terasă, toată panorama din jur, fu condus de linia formată de strada Ierbii până la capătul unuia din aceste drumuri, ce pornea chiar de la una din porţile oraşului. Mai avea un pas de făcut, şi se pregătea să coboare scara terasei, să intre în turn, să ajungă la trăsura cu zăbrele şi să pornească spre casa lui Fouquet. Dar întâmplarea voi ca, în momentul când să apuce pe scară, privirea să-i fie atrasă de un punct mişcător ce se îndepărta pe linia acestui drum. "Ce-o fi acolo? se întrebă muşchetarul. Un cal care aleargă, un cal scăpat, fără îndoială; ce tare goneşte!" Punctul miş-cător părăsi drumul şi apucă peste câmpul arat. "Un cal alb – continuă căpitanul, care vedea acum bine culoarea ce se desluşea luminoasă pe fondul întunecat – şi cineva e călare pe el; pesemne vreun copil care-l duce la adăpat la vreun prund din apropiere, luând-o de-a dreptul peste câmp."

În clipa când începu să coboare primele trepte ale scării d'Artagnan şi uitase de aceste gânduri repezi ca fulgerul şi împletite în timp ce imaginea i se perinda prin faţa ochilor. Câteva bucăţele albe de hârtie erau împrăştiate pe treptele înnegrite ale scării. "Ei, ei! îşi zise căpitanul. Iată câteva a urme din biletul rupt de domnul Fouquet. Bietul om! şi-a împrăştiat taina în vânt; dar vântul n-a vrut să i-o ia şi, iată, o aduce regelui. Hotărât, sărmane Fouquet, te urmăreşte

nenorocul! Lupta nu e egală; soarta e împotriva ta. Steaua lui Ludovic al XIV-lea o întunecă pe a ta; năpârca e mai puternică şi mai vicleană decât veverița." D'Artagnan ridică una din aceste bucățele de hârtie, în timp ce cobora scara.

– Scrisul mărunt al lui Gourville; nu m-am înşelat! murmură el cercetând slovele de pe bucățica de hârtie. Şi descifră cuvântul *cal.* Ei drăcie! făcu el.

Mai ridică o bucățică de jos, dar pe aceasta nu era scris nimic. Pe o a treia bucățică de hârtie citi cuvântul *alb.*

— *Cal alb* – silabisi el ca un copil care învață să citească. Ah, Dumnezeule, cal alb! strigă bănuitorul căpitan.

Şi, asemenea grăuntelui de pulbere de armă, care, la foc, se umflă şi se face de o sută de ori mai mare, d'Artagnan, plin deodată de gânduri şi de bănuieli, se întoarse repede pe terasă. Calul alb gonea, gonea mereu înspre Loara, la malul căreia se zărea, printre aburii ce se ridicau din apă, o pânză mică ce se clătina ca un fulg.

— Oh, oh! strigă muşchetarul. Un singur om poate goni cu atâta iuțeală peste câmpurile arate. Numai un Fouquet, un bancher, poate fugi aşa, în plină zi, pe un cal alb... Numai seniorul de la Belle-Isle aleargă să scape spre mare, când sunt atâtea păduri dese prin împrejurimi... Şi numai un d'Artagnan pe lume poate să-l ajungă din urmă pe domnul Fouquet, care are o jumătate de ceas înainte şi care în mai puțin de un ceas va fi pe corabia lui.

Acestea zise, muşchetarul dădu ordin ca trăsura cu zăbrele de fier să fie dusă cât mai repede într-o pădurice de la marginea oraşului. Apoi îşi alese cel mai bun cal, sări pe el şi străbătu în goană strada Ierbii, apucând nu pe drumul pe care o luase Fouquet, ci chiar pe malul Loarei, încredințat că astfel va câştiga zece minute din timpul cât îi va trebui ca să-l

ajungă, la încrucişarea celor două căi, pe fugar, care nu bănuia că ar putea să fie urmărit din această parte.

În goana calului şi în nerăbdarea sa de urmăritor, înfierbântându-se ca la vânătoare, sau ca la război, d'Artagnan, atât de blând, atât de bun cu Fouquet, se pomeni că devenise deodată crud şi aproape sângeros. Mult timp alergă fără să fi mai zărit calul alb; furia lui căpătă proporţiile turbării; se temea că pierduse urma lui Fouquet; îşi spunea că acesta apucase pe vreo cărare croită pe sub pământ sau că-şi schimbase calul alb cu unul din acei faimoşi cai negri, iuţi ca vântul, pe care d'Artagnan îi admirase de atâtea ori la Saint-Mandé, râvnindu-i pentru tăria şi iuţeala lor la fugă.

În aceste clipe, când vântul îl lovea în ochi făcându-l să lăcrimeze, când şaua ardea sub el, când calul sângerând peste tot şi nechezând de durere stârnea în urma lui o ploaie de nisip şi de pietre, d'Artagnan, înălţându-se în scări, şi nevăzând nimic pe apă, nimic sub copaci, începu să scruteze văzduhul ca un smintit. Era pe cale de a înnebuni. În furia lui nemaipomenită, se gândea la căi aeriene, descoperite abia în veacul următor, şi îşi amintea de Dedal, cu marile lui aripi ce-l salvaseră din închisorile cretane. Un muget surd îi ieşea de pe buze. Repeta într-una, mistuit de teama de a nu se face de ruşine:

— Eu! Eu păcălit de un Gourville! Eu!... Se va spune c-am îmbătrânit, se va spune c-am primit un milion ca să-l las pe Fouquet să fugă!

Şi îşi înfigea tot mai adânc pintenii în coastele calului. Făcu o leghe în două minute. Deodată, la marginea unui imaş, în dosul unui tufiş, zări ceva alb, care apăru, dispăru, apoi se văzu iar pe un povârniş mai înalt. D'Artagnan tresări de bucurie; gândurile i se înseninară din nou. Îşi şterse sudoarea ce-i şiroia pe frunte, îşi descleştă genunchii, făcând

ca şi calul să răsufle mai în voie, şi, strângând frâul, încetini goana viteazului animal, complicele lui în această vânătoare de om. Putu astfel să cerceteze forma drumului şi distanța dintre el şi Fouquet.

Ministrul îşi istovise calul său alb gonindu-l prin arături. Simțea nevoia să iasă la un pământ mai tare, şi o apucă spre drum, tăind în linie dreaptă peste ogor. D'Artagnan, la rândul lui, n-avea decât să meargă drept înainte, pe sub coama unui deal ce-l ascundea de ochii adversarului său, ca să-i iasă înainte chiar când Fouquet va ajunge la drum. Acolo va începe hărțuirea adevărată, acolo se va încinge lupta.

D'Artagnan îşi lăsă calul să răsufle adânc. Observă că ministrul mergea la trap, adică îşi lăsa şi el calul să răsufle. Erau însă prea grăbiți, şi unul şi altul, pentru a ține prea mult pasul acesta. Calul cel alb o zbughi ca o săgeată, de îndată ce dădu de un teren mai tare. D'Artagnan se aplecă peste oblânc, şi calul său negru porni la galop. Amândoi urmau acelaşi drum; tropotele celor opt copite se amestecau unele cu altele; domnul Fouquet nu-l zărise încă pe d'Artagnan. Dar, ieşind de sub deal, un singur tropot răsuna în văzduh, acela al calului lui d'Artagnan, care gonea ca trăsnetul. Fouquet întoarse capul; îl văzu, la o sută de paşi în urma lui, pe duşmanul său, aplecat pe coama calului. Nici o îndoială: curelele acelea care străluceau, tunica aceea roşie erau ale unui muşchetar. Fouquet se aplecă şi el pe oblânc şi calul său alb câştigă vreo douăzeci de picioare în distanță.

"Oh – îşi spuse d'Artagnan cu îngrijorare – atenție! Calul lui Fouquet nu e un cal oarecare!" Şi, cu luare-aminte, cercetă, cu ochiul lui sigur, iuțeala şi înfățişarea acestui bidiviu. Spate rotund, coadă îngustă şi lungă, picioare subțiri şi scăpărătoare ca oțelul, copite mai tari decât cremenea.

Dădu pinteni calului său, dar distanța dintre ei rămânea aceeaşi.

D'Artagnan trăgea cu urechea, din zbor: nici o răsuflare de cal nu ajungea până la el, şi totuşi calul alb spinteca văzduhul. Calul negru, dimpotrivă, începea să gâfâie ca şi cum ar fi avut tignafes. "Chiar de-ar crăpa calul sub mine, dar trebuie să-l ajung!" îşi spuse muşchetarul. Şi începu să-l îndemne din zăbale, în timp ce cu pintenii împungea burta sângerândă a bietului animal. Calul, deznădăjduit, câştigă douăzeci ce stânjeni şi ajunse la o bătaie de pistol în urma lui Fouquet. "Curaj – îşi zise muşchetarul – curaj! Bălanul va obosi până la urmă; şi dacă nu va cădea calul, stăpânul lui tot va cădea!" Dar şi calul şi omul se țineau tari, uniți, câştigând iarăşi în distanță. D'Artagnan scoase un răcnet sălbatic, ce-l făcu pe Fouquet să întoarcă fața, în timp ce calul lui zbura ca vântul.

— Straşnic cal! Grozav călăreț! scrâşni căpitanul. Hei, la dracu, domnule Fouquet! Hei, în numele regelui!

Fouquet nu răspunse.

— Nu m-auzi? urlă d'Artagnan.

Calul făcu un pas greşit.

— Drace! răspunse laconic Fouquet.

Şi goana continuă.

D'Artagnan simțea că înnebuneşte; sângele îi năvăli în valuri la tâmple, în ochi.

— În numele regelui, opreşte-te, sau te dobor cu un glonte! strigă el încă o dată.

— Fă-o! răspunse Fouquet din goana calului.

D'Artagnan smulse un pistol şi trase cocoşul, sperând că zăngănitul metalului îl va face pe rivalul său să se oprească.

— Ai şi dumneata pistoale, apără-te!

Fouquet întoarse într-adevăr capul, auzind zgomotul cocoşului, şi, privindu-l pe d'Artagnan drept în față. Îşi desfăcu, cu mâna dreaptă, haina ce-i acoperea pieptul, fără să se atingă de pistoalele sale.

Între ei erau acum numai douăzeci de paşi.

— La dracu! strigă d'Artagnan. N-am să te ucid. Dacă n-ai de gând să tragi în mine, predă-te! Ce-i o închisoare?

— Mai bine mor! răspunse Fouquet. Voi suferi mai puțin.

D'Artagnan, cuprins de furie, aruncă pistolul în drum.

— Te voi prinde viu! răcni el.

Şi, printr-o sforțare de care numai acest neasemuit cavaler era în stare, ajunse cu calul său la zece paşi de calul alb; îşi şi întinsese mâna ca să apuce prada.

— Haide, ucide-mă! E mai omeneşte! strigă Fouquet.

— Nu! Viu, viu! şuieră căpitanul.

Calul lui se poticni pentru a doua oară; al lui Fouquet o luă înainte. Era ceva nemaiauzit goana acestor doi cai, care au mai rezistau decât prin voința călăreților. După galopul nebunesc urmă un trap întins, apoi un trap încetinit. Dar goana li se părea tot atât de mare celor doi voinici istoviți de oboseală.

D'Artagnan, scos din răbdări, smulse de la brâu al doilea pistol şi-1 îndreptă spre calul alb.

— Trag în cal, nu în dumneata! strigă el către Fouquet.

Şi apăsă pe trăgaci. Animalul fu atins în şold; făcu o săritură furioasă şi se ridică în două picioare.

Calul lui d'Artagnan căzu mort, sleit de puteri. "Sunt un om dezonorat – gândi muşchetarul – sunt un om nenorocit."

— Fie-ți milă, domnule Fouquet, aruncă-mi unul din pistoalele dumitale, să-mi zbor creierii!

Fouquet îşi continuă goana.

— Te implor! Te implor! strigă d'Artagnan. Ceea ce dumneata nu vrei să faci acum, voi face eu însumi peste un ceas; dar aici, în mijlocul drumului acesta, aş muri vitejeşte, fără a-mi pierde cinstea. Fa-mi acest bine, domnule Fouquet!

Fouquet nu răspunse, îndemnându-şi calul înainte. D'Artagnan începu să alerge pe jos după rivalul său. Rând pe rând, îşi aruncă la pământ pălăria, haina, care-l îngreuiau, apoi teaca spadei, ce-l încurca în fugă. Spada însăşi i se părea prea grea în mână, şi-o aruncă şi pe ea, ca şi teaca.

Calul alb horcăia; d'Artagnan se apropia de el. Din trap, animalul, zdrobit, ajunse la pas, clătinându-şi capul într-o parte şi în alta, amețit; sângele îi curgea pe nări, amestecat cu spumă. D'Artagnan, printr-o ultimă sforțare, se repezi la Fouquet, îl apucă de un picior şi-i spuse cu un glas întretăiat, înăbuşit:

— Te arestez în numele regelui! Zdrobeşte-mi capul; ne vom fi făcut astfel amândoi datoria.

Fouquet zvârli departe, în apele râului, cele două pistoale pe care ar fi putut pune mâna d'Artagnan; apoi, descălecând, zise:

— Sunt prizonierul dumitale, domnule. Vrei să te sprijini de brațul meu, căci ai să cazi jos!

— Mulțumesc – bâigui d'Artagnan, care, într-adevăr, simțea că pământul se învârteşte cu el şi că cerul i se prăbuşeşte în cap.

Şi se rostogoli în țărână, sleit de puteri, abia răsuflând. Fouquet coborî malul râului, îşi umplu pălăria cu apă şi se întoarse să răcorească tâmplele muşchetarului, strecurându-i câteva picături reci între buze. D'Artagnan se ridică, privind în jurul lui cu ochi rătăciți. Îl văzu pe Fouquet îngenuncheat, cu pălăria udă în mână şi zâmbindu-i cu o nespusă blândețe.

— N-ai fugit, aşadar! rosti el. Oh, domnule, adevăratul rege, judecând după loialitate, după inimă, după mărinimia sufletească, nu e Ludovic de la Luvru, nici Filip din Sfânta Margareta, ci dumneata, proscrisul, osânditul!

— Eu care nu sunt pierdut astăzi decât din pricina unei singure greşeli, domnule d'Artagnan.

— Care, Dumnezeule?

— Aceea că n-am ştiut să-ți fiu prieten... Dar cum vom face să ne întoarcem la Nantes? Suntem destul de departe.

— Aşa-i – murmură d'Artagnan îngândurat şi mohorât la față.

— Calul alb se va întrema poate; era un cal atât de bun! Urcă-te pe el, domnule d'Artagnan; eu voi merge pe jos până te vei fi odihnit.

— Bietul animal! Rănit! murmură muşchetarul.

— Va merge, îți spun, îl cunosc eu. Ceva mai mult, să încălecăm amândoi pe el.

— Să încercăm – zise căpitanul.

Dar animalul, sub această îndoită povară, se încovoie, se împletici, apoi porni şi merse câteva minute, pe urmă se poticni şi căzu alături de calul negru, până lângă care ajunsese.

— Vom merge pe jos, aşa a hotărât soarta; plimbarea va fi minunată – reluă Fouquet trecându-şi brațul pe sub cel al lui d'Artagnan.

— S-o ia dracul! bufni acesta cu privirea țeapănă, cu sprâncenele încruntate, cu inima grea. Blestemată zi!

Făcură astfel, încet, cele patru leghe ce-i despărțeau de pădurea la marginea căreia îi aştepta trăsura cu o escortă. Când Fouquet zări această sinistră cuşcă, îi spuse lui d'Artagnan, care-şi lăsă ochii în jos, ruşinându-se parcă în locul lui Ludovic al XIV-lea:

— Iată o idee care nu vine de la un om cumsecade, căpitane d'Artagnan; ea nu-i a dumitale. Pentru ce aceste zăbrele?

— Pentru a vă împiedica să aruncați bilete în afară.

— Bună născocire!

— Dar puteți vorbi, dacă nu puteți scrie – adăugă muşchetarul.

— Să vorbesc... cu dumneata?

— Da... dacă aveți chef.

Fouquet stătu o clipă pe gânduri, apoi, privindu-l pe căpitan în față, îi spuse:

— Un singur cuvânt; îl vei reține?

— Îl voi reține.

— Şi-l vei spune cui vreau eu?

— Îl voi spune.

— Saint-Mandé! rosti în şoaptă Fouquet.

— Bine. Pentru cine?

— Pentru doamna de Bellière, sau pentru Pellisson.

— S-a făcut!

Trăsura trecu prin Nantes şi apucă drumul spre Angers.

XLIV

UNDE VEVERIȚA CADE ŞI NĂPÂRCA ZBOARĂ

Erau ceasurile două după-amiază. Regele, plin de nerăbdare, ieşea mereu din cabinetul său pe terasă şi, din când în când, deschidea uşa de la coridor, spre a vedea ce fac secretarii lui.

Domnul Colbert, aşezat în acelaşi loc unde domnul de Saint-Aignan stătuse toată dimineața, vorbea încet cu domnul de Brienne. Regele deschise deodată uşa şi, adresându-li-se celor doi, întrebă:

— Ce vorbiți acolo?

— Discutam despre prima şedinţă a adunării – răspunse de Brienne, ridicându-se în picioare.

— Foarte bine! zise regele, şi reintră în cabinet.

După cinci minute, clopoţelul îl chemă pe Rose, care avea oră de primire.

— Ai terminat copiile? îl întrebă regele.

— Nu încă, sire.

— Vezi dacă domnul d'Artagnan s-a întors.

— Nu încă, sire.

— Ciudat! murmură regele. Să vină domnul Colbert. Colbert se înfăţişă; aştepta această clipă de dimineaţă.

— Domnule Colbert – zise regele foarte neliniştit – ar trebui totuşi să ştim ce s-a întâmplat cu domnul d'Artagnan.

Colbert, cu glasul lui potolit, întrebă:

— Unde crede regele că trebuie să-l caut?

— Ei, domnule, nu ştii unde l-am trimis? zise Ludovic cu asprime.

— Maiestatea voastră nu mi-a spus nimic.

— Domnule, sunt lucruri care se ghicesc, şi dumneata, mai ales, eşti dintre aceia care le ghiceşti.

— Am putut să presupun, sire; dar nu mi-am îngăduit să ghicesc totul.

Abia sfârşi de rostit Colbert aceste cuvinte, că un glas mai aspru decât acela al regelui întrerupse convorbirea începută între monarh şi demnitar.

— D'Artagnan! exclamă regele foarte voios.

D'Artagnan, palid şi cu o înfăţişare încruntată, i se adresă regelui:

— Sire, maiestatea voastră este cel care a dat ordine muşchetarilor mei?

— Ce ordine? făcu regele.

— Cu privire la locuinţa domnului Fouquet!

— Nici unul! răspunse Ludovic.

— Ah, ah! rosti muşchetarul, muşcându-şi mustața. Nu m-am înşelat: este domnul!

Şi arătă spre Colbert.

— Ce ordin? Spune! zise regele.

— Ordin de a răscoli o casă întreagă, de a bate servitorii şi ofițerii domnului Fouquet, de a sparge sertarele, de a prada o locuință paşnică. La dracu! Un ordin de sălbatic!

— Domnule! făcu, foarte palid, Colbert.

— Domnule – îi ripostă d'Artagnan – regele singur, înțelegi, regele singur are dreptul să le dea ordine muşchetarilor mei! Dumneata n-ai voie s-o faci, şi ți-o spun în fața maiestății sale: nişte gentilomi ce poartă spadă nu sunt nişte coate-goale cu pana la ureche.

— D'Artagnan! D'Artagnan! murmură regele.

— E umilitor! continuă muşchetarul. Soldații mei sunt dezonorați! Eu nu comand o ceată de haidamaci sau de conțopişti de la vistierie, la dracu!

— Dar ce s-a întâmplat? Explică-mi! zise regele cu autoritate.

— S-a întâmplat, sire, că domnul, domnul care n-a fost în stare să ghicească ordinele maiestății voastre şi care, prin urmare, n-a ştiut că eu îl arestam pe domnul Fouquet, domnul care a pus să se facă o cuşcă de fier pentru stăpânul lui de ieri, l-a trimis pe domnul de Roncherat la locuința domnului Fouquet şi, ca să pună mâna pe hârtiile intendentului superior, a ridicat toate mobilele dinăuntru. Muşchetarii mei erau în jurul casei de azi-dimineață. Acesta fusese ordinul meu. Pentru ce şi-a îngăduit altcineva să-i bage în casă? Pentru ce, silindu-i să ia parte la acest jaf, a făcut din ei nişte complici? La dracu! Noi îl servim pe rege, dar nu suntem slugile domnului Colbert!

— Domnule d'Artagnan – rosti regele cu severitate – ia seama, nu în prezența mea, şi pe un asemenea ton, se cuvine să aibă loc astfel de explicații!

— Am făcut totul spre binele regelui – bolborosi Colbert cu o voce gâtuită. E prea mult să fiu tratat astfel de un ofițer al maiestății sale, şi asta fără putința de a mă răzbuna, din pricina respectului pe care i-l port regelui.

— Respectul pe care i-l porți regelui – strigă d'Artagnan cu ochii plini de flăcări – este, înainte de toate, să-i respecți autoritatea, să insufli dragoste pentru persoana lui! Orice factor al unei forțe, chiar fără comandă, reprezintă această forță, şi când poporul blestemă mâna care-l loveşte, Dumnezeu aruncă vina pe mâna regală, înțelegi dumneata? Trebuie oare ca un soldat trecut timp de patruzeci de ani prin sânge şi răni să-ți dea această lecție, domnule? Trebuie ca milostivirea să fie partea mea, şi cruzimea a dumitale? Dumneata ai arestat, ai legat şi ai întemnițat nişte oameni nevinovați!

— Complicii domnului Fouquet, poate – zise Colbert.

— Cine îți spune că domnul Fouquet are complici, sau chiar că el ar fi vinovat? Asta numai regele o ştie, şi dreptatea lui nu e oarbă. Când el va spune: "Arestează, închide pe cutare oameni", atunci trebuie să te supui. Nu-mi mai vorbi deci de respectul pe care i-l porți regelui, şi ia seama la cuvintele pe care le rosteşti, căci n-aş vrea ca ele să cuprindă vreo amenințare, ştiut fiind că regele nu-i lasă pe cei ce-l servesc rău să-i amenințe pe cei care-l servesc cu credință, altfel – Dumnezeu să mă ierte! – dacă aş avea un stăpân atât de ingrat, aş şti să mă fac singur respectat.

Spunând acestea, d'Artagnan se proțăpi plin de semeție în cabinetul regelui, cu privirea scânteind, cu mâna pe spadă, cu buzele tremurându-i, prefăcându-se şi mai înfuriat decât

era cu adevărat. Colbert, umilit, clocotind de mânie, îl salută pe rege, ca şi cum i-ar fi cerut îngăduința să se retragă. Regele, clătinat în mândria şi în curiozitatea lui, nu ştia ce hotărâre să ia. D'Artagnan îl văzu că şovăie. A mai rămâne mult acolo însemna a face o greşeală; trebuia să obțină un triumf asupra lui Colbert, şi singurul mijloc era să-l ațâțe atât de adânc şi atât de tare pe rege, încât să nu-i lase maiestății sale altă ieşire decât să aleagă între unul şi altul dintre cei doi vrăjmaşi.

D'Artagnan, deci, se înclină, ca şi Colbert. Dar regele, care voia, mai presus de orice, să afle veşti cât mai exacte şi cât mai amănunțite despre arestarea intendentului superior al finanțelor, a aceluia care-l făcuse la un moment dat să tremure, regele, înțelegând că supărarea lui d'Artagnan îl va sili să amâne cu un sfert de ceas, cel puțin, amănuntele pe care ardea de nerăbdare să le cunoască, Ludovic, spunem, îl uită pe Colbert, care nu avea să-i spună nimic nou, şi-l opri pe căpitanul său de muşchetari.

— Bine, domnule – zise el – să rezolvăm mai întâi treaba pentru care ai venit aici; te vei odihni după aceea.

D'Artagnan, care se pregătea să treacă pragul, se opri la chemarea regelui şi se întoarse din drum. Colbert fu nevoit să plece. Fața lui luă o culoare stacojie; ochii săi negri şi duşmănoşi aruncară o flacără întunecată de sub sprâncenele-i stufoase; făcu un pas, se înclină dinaintea regelui, se ridică pe jumătate când trecu pe lângă d'Artagnan şi ieşi cu moartea în inimă. D'Artagnan, rămas singur cu regele, se îmblânzi într-o clipă, luând o înfățişare potrivită cu momentul.

— Sire – zise el – sunteți un rege tânăr. Privind aurora, omul îşi poate da seama dacă ziua va fi frumoasă sau urâtă. Cum va putea poporul pe care Dumnezeu l-a orânduit sub legile voastre, sire, să prevadă sub ce zodie se va desfăşura

domnia voastră, dacă, între voi şi el, lăsaţi să-şi facă de cap nişte miniştri stăpâniţi de ură şi răutate? Dar să ne întoarcem la ale mele, sire; să renunţăm la o discuţie care poate să vi se pară îndrăzneaţă, nelalocul ei chiar. Să revenim la mine. L-am arestat pe domnul Fouquet.

— Ţi-a trebuit cam mult timp! spuse regele pe un ton mustrător.

D'Artagnan îl privi în ochi.

— Văd că m-am exprimat greşit – zise el. Am anunţat pe maiestatea voastră că l-am arestat pe domnul Fouquet?

— Da; ei bine?

— Ei bine, ar fi trebuit să-i spun maiestăţii voastre că domnul Fouquet m-a arestat pe mine; ar fi fost mai exact. Restabilesc deci adevărul: am fost arestat de domnul Fouquet.

Fu rândul lui Ludovic al XIV-lea să se arate nedumerit; maiestatea sa rămase uimit. D'Artagnan, cu privirea lui pătrunzătoare, cântări într-o clipită tot ceea ce se petrecea în mintea stăpânului. Nu-i lăsă timp să pună întrebări. Povesti, cu acea poezie, cu acel pitoresc de care numai el poate era în stare pe atunci, evadarea domnului Fouquet, urmărirea, goana înverşunată, în sfârşit, acea mărinimie fără pereche a ministrului, care putea să fugă de zece ori, care putea să-şi ucidă de douăzeci de ori adversarul pornit pe urmele lui, dar care a preferat temniţa, poate şi mai rău chiar, decât să-l umilească pe acela trimis să-i răpească libertatea.

Pe măsură ce căpitanul de muşchetari vorbea, regele se frământa, sorbindu-i cuvintele şi pocnindu-şi vârful unghiile unele de altele.

— Rezultă de aici, sire, cel puţin pentru mine, că un om care se poartă astfel e un om cumsecade şi nu poate fi un duşman al regelui. Aceasta este părerea mea, şi o repet în faţa

maiestății voastre. Ştiu că regele îmi va spune: "Raţiune de stat", şi mă închin. Fie! N-am nimic de zis. Dar eu sunt soldat; am primit un ordin; ordinul a fost îndeplinit, fără vrerea mea, e adevărat; dar a fost îndeplinit Mai departe, tac.

— Unde se află domnul Fouquet în acest moment? întrebă Ludovic după o clipă de tăcere.

— Domnul Fouquet, sire – răspunse d'Artagnan – e în cuşca de fier pe care i-a pregătit-o domnul Colbert şi goneşte în galopul a patru cai zdraveni pe drumul ce duce la Angers.

— De ce l-ai lăsat singur pe drum?

— Pentru că maiestatea sa nu mi-a spus să mă duc la Angers. Dovada, cea mai bună dovadă pe care o invoc, este că regele mă căuta chiar adineauri... Şi apoi, mai aveam şi un alt motiv.

— Care?

— Fiind cu el, bietul domn Fouquet n-ar fi încercat niciodată să evadeze.

— Ei bine? strigă regele cu stupefacţie.

— Maiestatea voastră trebuie să înţeleagă şi înţelege, negreşit, că dorinţa mea cea mai mare este să-l ştiu pe domnul Fouquet în libertate. L-am lăsat în seama unuia din brigadierii mei, cel mai netot pe care l-am putut găsi printre muşchetarii mei, pentru ca prizonierul să poată fugi.

— Ai înnebunit, domnule d'Artagnan? strigă regele, încrucişându-şi braţele la piept. Poate cineva să spună, asemenea prăpăstii, după ce a avut nenorocul să le gândească?

— Ah, sire, n-o să vă aşteptaţi, desigur, din partea mea, să devin duşmanul domnului Fouquet, după toate cele ce a făcut pentru mine şi pentru maiestatea voastră. Nu, să nu mi-l daţi niciodată în pază, dacă vreţi ca el să rămână zăvorât.

Oricât de bine ar fi închisă colivia, pasărea tot va sfârşi prin a-şi lua zborul.

— Sunt surprins – zise regele cu un glas înfundat – că nu te-ai grăbit să-l ajuți şi dumneata pe acela pe care domnul Fouquet voia să-l pună pe tronul meu. Ai fi avut tot ce-ți trebuie: dragoste şi recunoştință? În serviciul meu, domnule, ai de-a face cu un stăpân!

— Dacă domnul Fouquet nu s-ar fi dus să vă caute la Bastilia – răspunse d'Artagnan cu un glas apăsat – un singur om ar fi făcut asta, şi acest om sunt eu. O ştiți prea bine, sire.

Regele se stăpâni. În fața acestor cuvinte atât de sincere, atât de adevărate, ale căpitanului său de muşchetari, nu mai avea ce să spună. Ludovic, ascultându-l pe d'Artagnan, îşi aminti de d'Artagnan cel de altădată, acela care, la Palatul Regal, sta ascuns în dosul perdelelor de la patul lui când poporul Parisului, condus de cardinalul de Retz, venise să se încredințeze că regele era acolo; de d'Artagnan pe care-l saluta cu mâna pe fereastra trăsurii, atunci când se îndrepta spre Notre-Dame, întorcându-se de la Paris; de soldatul care demisionase la Blois; de locotenentul pe care-l chemase lângă dânsul, când moartea lui Mazarin îi dăduse puterea; de omul pe care-l găsise totdeauna loial, curajos şi devotat. Monarhul se apropie de uşă şi-l strigă pe Colbert. Acesta nu părăsise coridorul unde lucrau secretarii. Colbert apăru.

— Colbert, ai pus dumneata să se facă o percheziție la domnul Fouquet?

— Da, sire.

— Şi ce-ai constatat?

— Domnul de Roncherat, trimis cu muşchetarii maiestății voastre, mi-a adus nişte hârtii – răspunse Colbert.

— Le voi vedea... Te rog să-mi dai mâna.

— Mâna mea, sire?

— Da, ca s-o pun în aceea a domnului d'Artagnan. La drept vorbind, d'Artagnan – adăugă regele cu un surâs, întorcându-se către soldatul care, la vederea slujbaşului, îşi reluase atitudinea lui semeață – dumneata nu-l cunoşti pe omul acesta; faceți cunoştință.

Şi i-l arătă pe Colbert.

– E un slujitor neînsemnat în funcții de subaltern, dar va fi un mare om dacă-l ridic la primul rang.

— Sire! bolborosi Colbert, zăpăcit de bucurie şi de teamă.

— Am înțeles de ce – şopti d'Artagnan la urechea regelui. Era gelos?

— Întocmai, şi gelozia sa îi ținea aripile legate.

— Va fi de aici înainte un şarpe înaripat – murmură muşchetarul cu un rest de ură împotriva duşmanului său de adineauri.

Dar Colbert, apropiindu-se de el, i se înfățişă înaintea ochilor cu o fizionomie atât de deosebită de aceea pe care i-o ştia de obicei, îi apăru atât de bun, atât de blând, atât de supus, privirea lui luă expresia unei atât de nobile înțelegeri, încât d'Artagnan, cunoscător în fizionomii, fu mişcat, aproape zdruncinat în convingerile sale. Colbert îi strânse mâna.

— Ceea ce ți-a spus regele, domnule, dovedeşte cât de bine cunoaşte maiestatea sa oamenii. Împotrivirea dârză pe care am arătat-o până azi față de abuzuri, nu față de oameni, e o dovadă că am vrut să-i pregătesc regelui meu o mare domnie, țării mele, o mare bunăstare. Am multe idei, domnule d'Artagnan; le vei vedea înflorind în soarele păcii publice; şi dacă n-am încredințarea şi fericirea de a câştiga prietenia oamenilor cinstiți, sunt cel puțin sigur, domnule, că voi căpăta stima lor. Pentru admirația lor, domnule, mi-aş da şi viața.

Această schimbare, această înălțare neașteptată, această încuviințare tăcută a regelui îi dădură mult de gândit muşchetarului. Îl salută foarte cuviincios pe Colbert, care nu-l slăbea din ochi. Regele, văzându-i împăcați, îi lăsă să plece; ieşiră împreună. Pe coridor, noul ministru, oprindu-l pe căpitan, îi spuse:

— Este cu neputință, domnule d'Artagnan, ca un ochi ca al dumitale să nu fi înțeles, de la prima aruncătură de privire, ce fel de om sunt eu?

— Domnule Colbert – răspunse muşchetarul – raza de soare pe care o avem în privire ne împiedică să vedem chiar şi cărbunii cei mai aprinşi. Omul ajuns la putere străluceşte, ştii asta, şi, de vreme ce-ai ajuns aici, pentru ce ai mai continua să-l asupreşti pe cel care a căzut în dizgrație şi s-a prăbuşit de atât de sus?

— Eu, domnule? zise Coilbert. Oh, domnule, nu-l voi asupri niciodată! Am vrut să administrez finanțele, şi să le administrez singur, fiindcă sunt ambițios, şi mai ales fiindcă am cea mai mare încredere în însuşirile mele; deoarece ştiu că tot aurul acestei țări îmi va curge pe sub ochi, şi-mi place să privesc aurul regelui; deoarece, dacă voi trăi încă treizeci de ani, în treizeci de ani nici un singur ban nu mi se va lipi de degete; deoarece, cu acest aur, eu voi clădi hambare, palate, oraşe, voi construi porturi; voi întemeia o flotă puternică, voi înzestra corăbii, care vor duce numele Franței până la popoarele cele mai îndepărtate; voi înființa biblioteci, academii; voi face din Franța prima țară din lume şi cea mai bogată. Iată pentru ce eram împotriva lui Fouquet, care mă împiedica să trec la fapte. Şi la urmă, când voi fi mare şi puternic, când Franța va fi marc şi puternică, voi striga la rândul meu: "Îndurare!"

— Îndurare ai spus? Atunci să-i cerem regelui să-i redea libertatea. Regele nu-l osândeşte azi decât din pricina dumitale.

Colbert ridică încă o dată capul.

— Domnule – zise el – ştii foarte bine că nu e nimic de făcut şi că regele are motive personale să-l urască pe domnul Fouquet, nu e nevoie să-ți spun eu asta.

— Regele va obosi, va uita.

— Regele nu uită niciodată, domnule d'Artagnan... Iată, regele cheamă şi va da un ordin; eu nu l-am înrâurit cu nimic, nu-i aşa? Ascultă.

Într-adevăr, regele îşi chema secretarii.

— Domnul d'Artagnan! strigă el.

— Iată-mă, sire.

— Dă-i domnului de Saint-Aginan douăzeci dintre muşchetarii dumitale, pentru a-l păzi pe domnul Fouquet.

D'Artagnan şi Colbert schimbară o privire.

— Şi, de la Angers – continuă regele – prizonierul va fi adus la Bastilia din Paris.

— Ai avut dreptate – îi spuse căpitanul ministrului.

— Saint-Aignan – adăugă regele – vei trece prin arme pe oricine îi va vorbi în şoaptă, pe drum, domnului Fouquet.

— Dar eu, sire? zise ducele.

— Dumneata, domnule, nu-i vei vorbi decât în prezența muşchetarilor.

Ducele se înclină şi ieşi pentru a porni să îndeplinească ordinul. D'Artagnan voia să se retragă şi el; regele îl opri.

— Domnule – zise el – te vei duce numaidecât să pui stăpânire pe insula şi castelul din Belle-Isle-en-Mer.

— Da, sire. Eu singur?

— Vei lua atâta trupă câtă va fi nevoie ca să nu dai greş, dacă vei întâmpina împotrivire.

Un murmur de neîncredere şi linguşire se făcu auzit în rândurile curtenilor.

— Asta s-a mai văzut – zise d'Artagnan.

— Am văzut-o în copilăria mea – reluă regele – şi nu vreau s-o mai vad. M-ai înțeles? Du-te, domnule, şi să nu te întorci aici decât cu cheile cetății.

Colbert se apropie de d'Artagnan.

— O însărcinare – zise el – care, dacă o vei sfârşi cu bine, îți va aduce bastonul de mareşal.

— Pentru ce-mi spui aceste vorbe: *dacă o voi sfârşi cu bine?*

— Fiindcă e foarte grea.

— Ah, în ce privință?

— Ştiu că ai prieteni la Belle-Isle, domnule d'Artagnan, şi nu e uşor, pentru un om ca dumneata, să treacă peste trupul unui prieten spre a ajunge la țintă.

D'Artagnan lăsă capul în jos, în timp ce Colbert se întoarse lângă rege.

Un sfert de ceas mai târziu, căpitanul primi ordinul scris de a arunca în aer Belle-Isle, în caz că va întâmpina rezistență, şi dreptul de a judeca şi osândi asupra tuturor localnicilor sau *refugiaților,* cu mențiunea de a nu lăsa să-i scape nici unul. "Colbert avea dreptate – gândi d'Artagnan. Bastonul meu de mareşal al Franței ar costa viața celor doi prieteni ai mei. Numai să nu se uite că prietenii mei nu sunt atât de proşti ca păsările şi ei n-au să aştepte mâna păsărarului ca să-şi desfacă aripile. Această mână, eu le-o voi arăta din vreme, încât ei vor avea răgazul s-o şteargă. Sărmane Porthos! Sărmane Aramis! Nu, izbânda mea nu vă va costa nici un fulg din aripile voastre!"

Ajungând la această încheiere, d'Artagnan strânse armata regală, o îmbarcă la Paimboeuf şi ridică pânzele fără a mai fi pierdut o clipă.

XLV

BELLE-ISLE-EN-MER

La capătul digului, pe parapetul bătut de marea furioasă în fluxul înserării, doi bărbați, ținându-se de braț, vorbeau cu însuflețire şi foarte tare, fără ca vreo altă faptură omenească să le poată auzi cuvintele, cu toate că acestea erau duse până departe de vânt, dimpreună cu spuma albă smulsă din crestele valurilor. Soarele se pregătea de culcare în marele giulgiu al oceanului, înroşit ca un cuptor uriaş. Din când în când, unul dintre cei doi bărbați se întorcea către răsărit, cercetând marea cu o sumbră nelinişte. Celălalt, cercetând trăsăturile însoțitorului său, părea că încearcă să-i citească în

priviri. Apoi, muți, amândoi, frământați de gânduri negre, îşi reluau plimbarea. Aceşti doi bărbați, oricine i-a recunoscut, erau proscrişii noştri, Porthos şi Aramis, refugiați la Belle-Isle după prăbuşirea speranțelor lor, după zădărnicirea marelui plan al domnului d'Herblay.

— Orice ai spune tu, dragul meu Aramis – repeta Porthos sorbind cu putere aerul sărat al mării ce-i umfla pieptul de gigant – orice ai spune cu, Aramis, nu e lucru curat ca, de două zile, să nu se mai întoarcă nici o barcă de pescuit din câte au plecat. Marea nu e furtunoasă, iar timpul a fost mereu liniştit, fără cea mai mică răscolire, şi chiar de-ar fi fost o furtună, nu toate bărcile noastre s-ar fi înecat. De aceea, zic, nu-i lucru curat, şi această dispariție a pescarilor mă pune pe gânduri, crede-mă.

— Aşa-i – murmură Aramis – ai dreptate, prietene Porthos. În toate astea se ascunde ceva.

— Şi, pe deasupra – adăugă Porthos, căruia încuviințarea episcopului de Vannes părea să-i ațâțe gândurile – pe deasupra, ai băgat de seamă că, chiar dacă bărcile s-ar fi înecat, nici o epavă n-a fost adusă de valuri la țărm?

— Am băgat de seamă, ca şi tine, da.

— Şi observă, rogu-te, că singurele două bărci ce îmi rămăseseră în insulă şi pe care le-am trimis în căutarea celorlalte...

Aramis îşi întrerupse aci însoțitorul printr-un strigăt şi printr-o mişcare atât de bruscă, încât Porthos se opri încremenit.

— Ce spui, Porthos? Cum? Ai trimis ultimele două bărci...

— În căutarea celorlalte, da – răspunse foarte nevinovat Porthos.

— Nenorocitule! Ce-ai făcut? Atunci suntem pierduți! răcni episcopul.

— Pierduți?... Poftim? făcu Porthos îngrozit. Pentru ce pierduți, Aramis? De ce suntem pierduți?

Aramis îşi muşcă buzele.

— Nimic, nimic. Iartă-mă, voiam să spun...

— Ce?

— Că, dacă am vrea, dacă ne-ar veni pofta să facem o plimbare pe mare, n-am avea cum.

— Hm! Asta te frământă? Straşnică poftă, pe legea mea! În ce mă priveşte, nu-i duc dorul deloc. Dacă mi-e dor de ceva, nu sunt, crede-mă, micile sau marile plăceri pe care le-aş putea avea la Belle-Isle; dacă mi-e dor de ceva, Aramis, apoi mi-e dor de Pierrefonds, de Bracieux du Vallon, de frumoasa mea Franță. Aici nu mă simt în Franța, dragă prietene; mă simt undeva, nu ştiu unde. Oh, pot să ți-o spun din toată inima, şi dragostea ta îmi va ierta această sinceritate, dar îți mărturisesc că nu sunt fericit la Belle-Isle; nu, crede-mă, eu, unul, nu sunt fericit aici!

Aramis oftă încet.

— Dragă prietene – răspunse el – iată pentru ce ai făcut rău că ai trimis în căutarea pescarilor plecați de două zile cele două bărci care ne mai rămăseseră. Dacă nu le-ai fi trimis după celelalte, acum am fi fost plecați.

— Plecați? Dar consemnul, Aramis?

— Ce consemn?

— La naiba! Consemnul pe care mi-l repetai mereu şi cu orice prilej: că trebuie să apărăm Belle-Isle împotriva uzurpatorului. Ai uitat?

— Aşa-i – murmură încă o dată Aramis.

— Vezi dar, dragul meu, că nu putem pleca de-aici şi că trimiterea celor două bărci în căutarea celorlalte nu ne încurcă întru nimic.

Aramis tăcu, şi privirea lui nedesluşită, ca a unui pescăruş, rătăci îndelung pe deasupra mării, cercetând văzduhul şi căutând să străpungă zarea.

— Cu toate astea, Aramis – continuă Porthos, care ținea la gândul lui, şi ținea la acest gând cu atât mai mult cu cât episcopul îl găsise bun – cu toate astea, nu mi-ai dat totuşi nici o lămurire cu privire la nenorocirea ce li s-ar fi putut întâmpla bărcilor noastre. Sunt întâmpinat cu țipete şi tânguiri peste tot pe unde trec; copiii plâng văzându-şi mamele deznădăjduite, ca şi cum aş putea eu să le aduc înapoi părinții şi soții plecați. Ce crezi de asta, prietene, ce trebuie să le răspund?

— Să presupunem orice, bunul meu Porthos, dar să nu spunem nimic.

Acest răspuns nu-l mulțumi de loc pe Porthos. Se întoarse din drum şi mormăi ceva, înciudat. Aramis îl opri din mers pe vajnicul ostaş.

— Îți mai aduci aminte – rosti el cu tristețe, strângând cu multă căldură în mâinile sale cele două mâini ale uriaşului – îți mai aduci aminte, prietene, că în frumoşii ani ai tinereții noastre, atunci când eram tari şi neînfrânți, eu şi cu tine şi cu ceilalți doi, îți mai aduci aminte, Porthos, că, de câte ori ne venea cheful să ne întoarcem în Franța, acest lințoliu de apă sărată nu ne putea niciodată opri din cale?

— Oh – făcu Porthos – şase leghe!

— Dacă m-ai fi văzut plutind pe o scândură, tu ai fi rămas la țărm, Porthos?

— Nu, pe viul Dumnezeu, nu, Aramis! Dar astăzi, gândeşte-te, ce scândură ne-ar trebui, dragă prietene; mai ales mie!

Şi seniorul de Bracieux îşi aruncă privirea, râzând cu mândrie, asupra rotunjimii lui colosale.

— Spune drept, nu ți-e puțin urât şi ție la Belle-Isle? Nu tânjeşti după tihna reşedinței tale, după palatul tău episcopal de la Vannes? Haide, mărturiseşte.

— Nu – răspunse Aramis, fără a îndrăzni să se uite la Porthos.

— Atunci, să rămânem aici – zise prietenul lui cu un oftat care, în ciuda sforțării de a şi-l înăbuşi, se revărsă cu zgomot din pieptul sau. Să rămânem, da! Şi, totuşi – adăugă el – dacă am vrea, uite-aşa, dacă ne-ar picni gândul, dacă ni s-ar face de întors în Franța, acum când nu mai avem nici o barcă...

— Ai mai băgat de seamă altceva, dragă prietene? Că, de când au dispărut bărcile noastre, de două zile de când pescarii noştri nu s-au mai întors, nici o bărcuță n-a mai atins coastele insulei?

— Da, aşa e, ai dreptate. Am băgat de seamă şi eu asta; ceea ce nu e greu, mai ales că, înainte de aceste două zile negre, vedeam poposind aici bărci şi şalupe cu zecile.

— Ar trebui să facem cercetări – zise Aramis deodată, cu o tresărire. Dacă aş pune să se construiască o corăbioară...

— Dar sunt aici nişte plute, dragă prietene; vrei să scot una la apă?

— O plută?... O plută?... Ce-ți trece prin cap, Porthos? O plută, să ne răsturnăm? Nu, nu! se împotrivi episcopul de Vannes. Nu asta-i treaba noastră, să ne ducem la fund! Să mai aşteptăm. Să mai aşteptăm puțin.

Şi Aramis reîncepu să se plimbe, cu toate semnele unei nelinişti din ce în ce mai mari. Porthos, care obosise urmând fiecare pas înfrigurat al prietenului său, Porthos, care, în liniştea şi încrederea lui, nu înțelegea nimic, din acest soi de zbucium aprig ce se trăda prin tresăriri neîntrerupte, Porthos îl opri.

— Să ne-aşezăm pe această stâncă – îi spuse el. Stai aci, lângă mine, Aramis, şi, te conjur, pentru cea din urma oară, explică-mi, în aşa fel ca să pricep şi eu, explică-mi ce facem noi aici?

— Porthos... – rosti Aramis, încurcat.

— Ştiu că falsul rege a vrut să-l detroneze pe regele adevărat. Mi-ai spus, am înțeles. Ei bine?...

— Da – făcu Aramis.

— Ştiu că falsul rege plănuia să vândă Belle-Isle englezilor. Şi asta am înțeles-o.

— Da.

— Ştiu ca noi, inginerii şi căpitanii, am venit aici, în Belle-Isle, să luăm conducerea lucrărilor şi comanda celor zece companii formate, plătite şi supuse domnului Fouquet, mai bine zis a celor zece companii ale ginerelui său. Toate astea le-am înțeles.

Aramis se ridică în picioare; îşi pierduse răbdarea. Ai fi zis că e un leu pişcat de un țânțar. Porthos îl apucă de braț.

— Dar ceea ce nu înțeleg, cu toate că-mi bat capul, cu toate că mă frământ mereu, ceea ce nu pot să înțeleg şi nu voi înțelege niciodată este că, în loc să ni se trimită trupe, în loc să ni se aducă întăriri în oameni, în muniții şi în hrană, suntem lăsați fără bărci, Belle-Isle e lăsată în voia soartei, fără ajutorare, fără apărare; este că, în loc să se țină cu noi o legătură, fie prin semne, fie prin comunicări scrise sau verbale, ni se taie orice atingere cu lumea dinafară. Haide, Aramis, răspunde-mi, sau, mai bine, înainte de a-mi răspunde, vrei să-ți spun eu care e părerea mea? Vrei să ştii ce gând mă bate şi ce mi-a încolțit în minte?

Episcopul ridică fața.

— Ei bine, Aramis – continuă Porthos – mă gândesc, mi-a intrat în cap, mi s-a cuibărit în suflet teama că în Franța s-a

întâmplat ceva. Toată noaptea l-am visat pe domnul Fouquet, am visat peşti morți, ouă sparte, odăi răvăşite şi date peste cap. Urâte vise, scumpul meu d'Herblay! Ce ți-e şi cu visele astea!

— Porthos, ce se zăreşte acolo? îl întrerupse Aramis ridicându-se deodată şi arătându-i prietenului său un punct negru pe dunga împurpurată a mării.

— O barcă! răspunse Porthos. Da, văd bine, o barcă. Ah, vom avea ştiri, în sfârşit!

— Două! strigă episcopul, zărind încă o pânză. Două! Trei! Patru!

— Cinci! făcu Porthos la rândul lui. Şase! Şapte! Ah, Doamne, e o flotă! Dumnezeule! Dumnezeule!

— Bărcile noastre, care pesemne că se întorc acasă – zise Aramis cu nelinişte, în ciuda încrederii pe care căuta s-o arate.

— Sunt prea mari pentru nişte bărci de pescari – observă Porthos – şi apoi nu vezi, prietene, că vin dinspre Loara?

— Vin dinspre Loara... da.

— Şi, uite, toată lumea de aici le-a văzut ca şi mine; iată femeile şi copiii care au început să se urce pe stânci.

Un bătrân pescar trecu pe acolo.

— Acelea sunt bărcile noastre? îl întrebă Aramis.

Bătrânul cercetă adâncul zărilor.

— Nu, monseniore – răspunse el – sunt corvete din serviciul regelui.

— Corvete din serviciul regelui? repetă Aramis tresărind. După ce le cunoşti dumneata?

— După steag.

— Dar – zise Porthos – abia se zăreşte corabia; cum naiba poți să vezi dumneata steagul, dragă moşule?

— Văd că au steag – răspunse bătrânul. Bărcile noastre şi cele care fac negoț n-au aşa ceva. Astea care vin încoace, domnule, slujesc de regulă la transportul trupelor.

— Ah! suspină Aramis.

— Vivat! strigă Porthos. Ni se trimit întăriri, nu-i aşa, Aramis?

— Tot ce se poate.

— Numai de n-ar fi englezi.

— Dinspre Loara? înseamnă să se fi întâmplat o nenorocire, Porthos; să fi trecut adică prin Paris?

— Ai dreptate, sunt întăriri, fără îndoială; sau merinde. Aramis îşi duse mâinile la tâmple, fără a mai răspunde.

Apoi, deodată, zise:

— Porthos, pune să se dea alarma.

— Alarma?... Crezi că e nevoie?

— Da, iar tunarii să se urce la bateriile lor; servanții să treacă la locurile lor şi să fie pregătite mai ales tunurile de coastă.

Porthos făcu ochii mari. Se uită cu luare-aminte la prietenul său, ca şi cum ar fi vrut să se încredințeze dacă era în toate mințile.

— Mă duc eu, bunul meu Porthos – reluă Aramis cu glasul lui bâând – mă duc eu să dau ordine, scumpul meu prieten, dacă tu nu vrei să te duci.

— Dar mă duc chiar acum! rosti Porthos, care şi plecă să execute ordinul, însă uitându-se mereu în urma lui, spre a vedea dacă episcopul de Vannes nu se înşelase cumva şi dacă, revenit la gânduri noi, nu-l va chema înapoi.

Se dădu alarma: trâmbițele şi tobele răsunară, clopotul cel mare din turn începu să se bălăngănească. Numaidecât, digurile, malurile se umplură de curioşi, de soldați; şomoioagele străluceau în manile servanților înşirați la coada

tunurilor mari, culcate pe paturile lor de piatră. Când fiecare om fu la postul lui, când pregătirile de apărare fură întocmite, Porthos îi şopti cu sfială, la ureche, lui Aramis:

— Fă-mă, Aramis, să înțeleg şi eu ce se întâmplă aici!

— Ai să înțelegi peste puțin, dragul meu – murmură domnul d'Herblay la această întrebare a locotenentului său.

— Flota care vine de-acolo, flota care se îndreaptă cu pânzele desfăcute spre Belle-Isle e o flotă regală, nu-i aşa?

— Dar, întrucât sunt doi regi în Franța, Porthos, care dintre cei doi regi a trimis această flotă?

— Ah, acum mi-ai deschis ochii! răspunse uriaşul, luminat de acest argument.

Şi Porthos, căruia acest răspuns al prietenului său îi deschisese ochii, sau mai bine zis îi smulsese pânza ce-i acoperea vederea, porni cu paşi iuți spre tunuri, pentru a-şi supraveghea oamenii şi a-i îndemna să-şi facă datoria. În acest timp, Aramis, cu ochii ațintiți în zare, vedea cum se apropiau mereu corăbiile. Mulțimea şi soldații, cățărați pe toate vârfurile şi colțurile stâncilor, desluşiră mai întâi catargele, pe urma pânzele de jos, apoi pântecele corvetelor, purtând în cioc pavilionul regal al Franței.

Se întunecase de-a binelea, când una din aceste corvete, a cărei apropiere vârâse spaima în toată populația din Belle-Isle, se opri la o bătaie de tun de fortăreață. În ciuda întunecimii, se văzu un fel de învălmăşeală pe puntea acestei nave, de lângă care se desprinse o barcă, şi trei vâslaşi, trăgând la lopeți, se îndreptară spre port, ajungând, după câteva clipe, la picioarele fortului. Conducătorul acestei bărci sări pe chei. Ținea o scrisoare în mână, o flutura prin aer şi părea că doreşte să stea de vorbă cu cineva. Acest om fu repede recunoscut de mai mulți soldați ca fiind unul din piloții de pe insulă. Era stăpânul uneia din acele două bărci

păstrate de Aramis şi pe care Porthos, în îngrijorarea lui cu privire la soarta pescarilor dispăruți de două zile, le trimisese pe urmele bărcilor pierdute. Omul ceru să fie dus la domnul d'Herblay. Doi soldați, la un semn al sergentului, îl luară între ei şi plecară cu el.

Aramis se afla pe chei. Mesagerul se înfățişă înaintea episcopului de Vannes. Bezna era aproape de nepătruns, cu toată lumina faclelor purtate de soldații ce mergeau la câțiva paşi înaintea lui Aramis.

— Ei, Jonathas, din partea cui vii?

— Monseniore, din partea celor care m-au prins.

— Cine te-a prins?

— După cum ştiți, monseniore, plecasem în căutarea oamenilor noştri.

— Da. Şi pe urmă?

— Ei, bine, monseniore, la o leghe de aici am fost capturați de o vedetă a regelui.

— A cărui rege? întrebă Porthos.

Jonathas căscă ochii mari.

— Vorbeşte – adăugă episcopul.

— Am fost, cum spun, capturați şi duşi lângă cei care fuseseră prinşi ieri dimineață.

— Dar ce-i nebunia asta, să vă prindă pe toți? îl întrerupse Porthos.

— Domnule, pentru a ne împiedica să vă dăm de veste – răspunse Jonathas.

Porthos, la rândul lui, nu pricepu inimic.

— Şi astăzi vi s-a dat drumul? întrebă el.

— Ca să vă aducem la cunoştință, domnule, că am fost prinşi.

"Din ce în ce mai încurcat!" gândi cinstitul Porthos. Aramis, între timp, îşi făcea socotelile.

— Aşadar – zise el – o flotă regală supraveghează coastele?

— Da, monseniore.

— Comandată de cine?

— De căpitanul de muşchetari ai regelui.

— D'Artagnan?

— D'Artagnan! exclamă Porthos.

— Mi se pare că aşa îl cheamă.

— Şi el ți-a dat această scrisoare?

— Da, monseniore.

— Apropiați faclele.

— E scrisul lui – zise Porthos.

Aramis citi cu înfrigurare aceste rânduri:

Ordin al regelui de a cuceri Belle-Isle;

Ordin de a trece prin sabie toată garnizoana, dacă se opune;

Ordin de a lua prizonieri pe toți oamenii garnizoanei;

Semnat: *D'ARTAGNAN, care, alaltăieri, l-a arestat pe domnul Fouquet, pentru a-l trimite la Bastilia.*

Aramis păli şi mototoli hârtia în mână.

— Ce este? întrebă Porthos.

— Nimic, prietene, nimic. Spune, Jonathas.

— Monseniore!

— Ai stat de vorbă cu domnul d'Artagnan?

— Da, monseniore.

— Ce ți-a spus?

— Că, pentru mai multe desluşiri, va vorbi cu monseniorul.

— Unde?

— Pe puntea vasului său.

— Pe puntea vasului său?

Porthos repetă:

— Pe puntea vasului său?

— Domnul muşchetar – adăugă Jonathas – mi-a poruncit să vă iau pe amândoi, pe dumneavoastră şi pe domnul inginer, în barca mea şi să vă duc la dânsul.

— Să mergem – zise Porthos. Drăguțul nostru de d'Artagnan!

Aramis îl opri.

— Eşti nebun? strigă el. Cine-ți spune că nu e o cursă?

— A celuilalt rege? şopti Porthos pe un ton misterios.

— Am spus o cursă, prietene. Atât.

— Tot ce se poate. Atunci, ce-i de făcut? Dacă d'Artagnan ne cheamă la el...

— Cine-ți spune că e d'Artagnan?

— Ei, asta-i!... Dar scrisul lui...

— Un scris poate fi plăsmuit. Ăsta e plăsmuit, tremurat.

— Tu ai totdeauna dreptate. Dar, stând pe loc, nu vom afla nimic.

Aramis tăcu.

— E adevărat – zise Porthos – că, la urma urmei, n-avem nevoie să aflăm nimic.

— Şi eu ce să fac? întrebă Jonathas.

— Ai să te întorci la acel căpitan.

— Da, monseniore.

— Şi-i vei spune că-l rugăm să vină el pe insulă.

— Înțeleg – murmură Porthos.

— Da, monseniore – răspunse Jonathas. Dar dacă acel căpitan nu vrea să vină la Belle-Isle?...

— Dacă nu vrea, spune-i că avem tunuri, şi că ne vom folosi de ele.

— Împotriva lui d'Artagnan?

— Dacă e d'Artagnan, Porthos, el are să vină. Du-te, Jonathas, du-te.

— Pe legea mea, nu mai înțeleg nimic! zise Porthos.

— Am să te fac să înțelegi, dragă prietene, a sosit timpul. Aşază-te pe acest afet de tun şi ascultă-mă.

— Da, te ascult, la dracu! Nu te îndoi de asta.

— Pot să plec, monseniore? întrebă Jonathas.

— Pleacă şi întoarce-te cu un răspuns. Hei, voi de-acolo, lăsați barca să plece!

Barca se îndreptă către flota de corvete. Aramis luă în mâinile lui mâna lui Porthos şi începu explicațiile.

XLVI

EXPLICAȚIILE LUI ARAMIS

— Ceea ce am să-ți spun, prietene Porthos, are să te surprindă poate, dar are să te şi lămurească.

— Îmi place să fiu surprins – zise Porthos cu îngăduință – nu mă cruța deloc, te rog. Pe mine nu mă tulbură. Nu te teme deci, vorbeşte.

— E greu, Porthos, e... greu; căci, într-adevăr, te previn pentru a doua oară, am să-ți spun lucruri ciudate, cu totul neobişnuite.

— Oh, tu vorbeşti aşa de frumos, dragă prietene, că te-aş asculta zile întregi. Aşadar, vorbeşte, rogu-te, şi, uite, mi-a venit o idee: ca să-ți uşurez sarcina, ca să te ajut ba-mi spui aceste lucruri ciudate, am să-ți pun întrebări.

— Foarte bine.

— Pentru ce ne luptăm noi aici, dragă Aramis?

— Dacă ai să-mi pui multe întrebări ca asta, dacă aşa înțelegi tu să-mi uşurezi sarcina, dorința mea de a te lămuri, Porthos, nu va fi uşurată cu nimic adresându-mi astfel de întrebări. Dimpotrivă, tocmai aici e nodul gordian. Ei bine, prietene, cu un om bun, generos şi devotat ca tine se cuvine, pentru binele tău şi al meu, să încep mărturisirea cu tot curajul. Te-am înşelat, vrednicul meu prieten.

— M-ai înşelat?

— Doamne, da.

— Şi asta spre binele meu, Aramis?

— Aşa am crezut, Porthos; şi am crezut-o cu toată sinceritatea, prietene.

— Atunci – zise cinstitul senior de Bracieux – mi-ai făcut un serviciu, şi-ți mulțumesc pentru asta; căci dacă nu m-ai fi înşelat tu, m-aş fi putut înşela eu singur. Dar în ce privință m-ai înşelat?

— În aceea că eu îl slujeam pe uzurpatorul împotriva căruia Ludovic al XIV-lea îşi îndreaptă acum toate puterile sale.

— Uzurpatorul – murmură Porthos frecându-şi fruntea – este... Nu înțeleg prea bine.

— Este unul dintre cei doi regi care se duşmănesc pentru coroana Franței.

— Foarte bine!... Atunci, tu l-ai slujit pe cel care nu e Ludovic al XIV-lea?

— Ai spus adevărul, dintr-o dată.

— Asta înseamnă că...

— Asta înseamnă că suntem nişte răzvrătiți, sărmane prietene.

— Drace! Drace!... strigă Porthos zguduit.

— Oh, dar linişteşte-te, dragă Porthos, vom găsi noi un mijloc să ne salvăm, crede-mă.

— Nu asta mă face să mă cutremur – răspunse Porthos. Ceea ce mă pune pe gânduri e cuvântul ăsta pârdalnic, răzvrătiți.

— Ei, poftim!...

— Căci, în felul acesta, ducatul ce mi-a fost făgăduit...

— Uzurpatorul spusese că ți-l dă.

— Nu-i totuna, Aramis – rosti Porthos cu măreție.

— Prietene, dacă ar fi atârnat numai de mine, ai fi devenit prinț.

Porthos începu să-şi roadă unghiile, cu întristare.

— Iată – zise el – în ce constă vina ta că m-ai înşelat; căci, acest ducat odată făgăduit, mă bizuiam pe el. Oh, da, mă bizuiam pe el, ştiindu-te om de cuvânt, scumpul meu Aramis.

— Sărmane Porthos! Iartă-mă, te rog din suflet.

— Aşadar – urmă Porthos, fără a răspunde la rugămintea episcopului de Vannes – aşadar, iată-mă certat cu regele Ludovic al XIV-lea?

— Am să împac eu lucrurile, bunul meu prieten, am să împac eu lucrurile! Voi lua totul asupra mea.

— Aramis!

— Nu, nu, Porthos, te implor, lasă-mă să fac aşa cum spun eu. Fără nici o generozitate de prisos! Fără nici un devotament ce nu-şi are locul! Tu nu mi-ai cunoscut deloc planurile. Tu n-ai făcut nimic din capul tău. În ce mă priveşte pe mine, e cu totul altceva. Eu sunt singurul urzitor al complotului. Aveam nevoie de tovarăşul meu nedespărțit, te-am chemat, şi tu ai venit la mine amintindu-ți de vechea noastră deviză: "Toți pentru unul, unul pentru toți". Crima mea, dragă Porthos, este că am fost egoist.

— Iată o vorbă care-mi place – zise Porthos – şi de vreme ce-ai făcut totul numai pentru tine, n-am de ce să mă supăr. E atât de firesc!

Şi, cu acest răspuns sublim, Porthos îi strânse călduros mâna lui Aramis. Aramis, în fața acestei naive măreții sufleteşti, se simți mic. Era pentru a doua oară când se vedea silit să se plece înaintea superiorității inimii, mult mai puternică decât strălucirea spiritului. Răspunse printr-o mută şi însuflețită strângere de mână la generoasa mângâiere a prietenului său.

— Acum – zise Porthos – că ne-am lămurit pe deplin, acum că-mi dau pe deplin seama de poziția noastră față de regele Ludovic, cred, dragă prietene, că e timpul să mă faci să înțeleg intriga politică ale cărei victime suntem amândoi; căci, precât văd, la mijloc e o intrigă politică.

— D'Artagnan, bunul meu Porthos, d'Artagnan are să vină şi are să-ți dea toate desluşirile în această privință. Eu, iartă-mă, eu sunt copleşit de durere, sunt zdrobit de chinuri, şi am nevoie de toată limpezimea minții, de toată puterea de gândire, spre a te scoate din această încurcătură în care te-am târât cu atâta nesocotință; dar nimic nu e, de aici încolo, mai clar, nimic nu e mai curat ca poziția ta. Regele Ludovic al XIV-lea nu mai are acum decât un singur duşman, şi acela sunt eu, eu singur. Pe tine te-am făcut prizonier, tu m-ai urmat, iar azi îți redau libertatea, şi te vei întoarce la Prințul tău. După cum vezi, Porthos, n-ai de ce să te temi.

— Crezi? zise Porthos.

— Sunt pe deplin încredințat.

— Atunci de ce – întrebă, cu minunatul lui bun simț, Porthos – atunci dacă lucrurile stau aşa, de ce, bunul meu prieten, de ce pregătim tunurile, muschetele şi toate armele? Mi se pare că mai simplu ar fi să-i spunem căpitanului d'Artagnan: "Dragă prietene, ne-am înşelat, vrem să îndreptăm greşeala; deschide-ne porțile, lasă-ne să plecăm, şi bună ziua!"

— Ah, nu! răspunse Aramis dând din cap.

— De ce nu? Eşti împotriva acestui plan, dragă prietene?

— Văd în el o greutate.

— Care?

— În cazul că d'Artagnan va veni cu anumite ordine, vom fi siliți să ne apărăm.

— Haidade! Să ne apărăm împotriva lui d'Artagnan? Ce nebunie! A bunului nostru d'Artagnan!...

Aramis dădu iarăşi din cap.

— Porthos – zise el – dacă am pregătit şomoioagele ca să dăm foc la tunuri, dacă am cerut să sune semnalul de alarmă, dacă am chemat toți oamenii la posturile lor pe parapete, pe aceste straşnice parapete de la Belle-Isle, pe care tu le-ai fortificat atât de bine, n-am făcut-o degeaba. Aşteaptă să vezi; sau mai bine nu, nu aştepta...

— Şi ce să fac?

— Dacă aş şti ți-aş spune, prietene!

— Dar e un mijloc mai simplu decât să ne apărăm: o corabie, şi la drum spre Franța, sau...

— Dragă prietene – zise Aramis zâmbind cu un fel de tristețe – să nu judecăm ca nişte copii; să fim bărbați la minte şi la faptă. Uite, în port s-a oprit o barcă. Priveşte, Porthos, priveşte cu atenție!

— E d'Artagnan, fără îndoială! strigă Porthos cu un glas tunător, apropiindu-se de marginea parapetului.

— Da, eu sunt – răspunse căpitanul de muşchetari sărind sprinten pe treptele întăriturii.

Şi urcă repede până la mica terasă unde-l aşteptau cei doi prieteni ai lui. În urma lui, Porthos şi Aramis zăriră un ofițer ce se ținea pas cu pas după căpitanul de muşchetari. D'Artagnan se opri pe trepte, la jumătatea drumului. Însoțitorul lui se opri şi el.

— Spuneți-le oamenilor voştri să se retragă! strigă d'Artagnan către Porthos şi Aramis. Spuneți-le să se retragă destul de departe, pentru a nu ne auzi glasurile.

Ordinul, transmis de Porthos, fu executat într-o clipă. După aceea d'Artagnan, întorcându-se către cel care-l urma, îi spuse:

— Domnule, aici nu mai suntem pe flota regelui, unde, în virtutea ordinelor pe care le ai, mi-ai vorbit cu atâta trufie mai adineaori.

— Domnule – răspunse ofițerul – nu ți-am vorbit cu trufie; m-am supus numai, dar fără abatere, poruncilor ce mi s-au dat. Mi s-a spus să te urmez, şi te urmez. Mi s-a spus să nu te las să vorbeşti cu nimeni fără a fi şi eu de față, şi de aceea mă amestec în convorbirile dumitale.

D'Artagnan fremăta de mânie, iar Porthos şi Aramis, care auziră acest dialog, fremătară şi ei, dar de nelinişte şi teamă. D'Artagnan, muşcându-şi mustața cu acel neastâmpăr ce-l stârnea în el o stare de enervare gata să izbucnească în furie, se apropie de ofițer.

— Domnule – zise el cu un glas ceva mai scăzut, dar cu atât mai apăsat cu cât se prefăcea mai calm, pregătindu-se să dezlănțuie furtuna – domnule, când am trimis o barcă aici, dumneata ai vrut să ştii ce le scriam apărătorilor din Belle-Isle. Mi-ai arătat un ordin; eu ți-am arătat numaidecât, la rândul meu, biletul pe care-l scrisesem. Când stăpânul bărcii trimise de mine s-a întors, când am primit răspunsul acestor doi domni (şi-i arătă cu mâna pe Porthos şi Aramis), dumneata ai auzit tot ceea ce mi-a spus mesagerul. Toate acestea n-au încălcat ordinele dumitale; toate acestea au fost îndeplinite bine, cu precizie, fără abatere, aşa este?

— Da, domnule – bolborosi ofițerul – da, fără îndoială, domnule... Însă...

— Domnule – continuă d'Artagnan înfierbântându-se – când ți-am împărtăşit dorința de a părăsi puntea corăbiei mele pentru a veni la Belle-Isle, dumneata mi-ai cerut să mă însoțeşti; n-am stat în cumpănă: te-am luat cu mine. Acum eşti la Belle-Isle, nu-i aşa?

— Da, domnule; însă...

— Însă... acum nu mai e vorba de domnul Colbert, care ți-a dat aceste ordine, sau de oricine altcineva ale cărui instrucțiuni le urmezi: acum e vorba de un om care-l stinghereşte pe domnul d'Artagnan şi care se află singur, cu domnul d'Artagnan, pe treptele unei scări, la treizeci de picioare de suprafața apei sărate; rea poziție pentru acest om, rea poziție, domnule, te previn!

— Dar, domnule, chiar dacă te stingheresc – murmură sfios şi aproape speriat ofițerul – serviciul îmi impune să...

— Domnule, ai avut nefericirea, dumneata sau cei care te-au trimis, să-mi aduci o jignire. Ea s-a comis. Nu pot să le cer socoteală celor care te chezăşuiesc, nu-i cunosc, sau ei sunt prea departe. Dar dumneata eşti sub mâna mea, şi îți jur pe Dumnezeu că, de mai faci un pas după mine, când voi ridica piciorul să mă urc la aceşti domni... Îți jur pe numele meu că-ți voi crăpa capul cu o lovitură de spadă şi te voi arunca în mare. Oh, întâmple-se ce s-o întâmpla! Nu m-am înfuriat decât de şase ori în viață, domnule, şi în cele cinci ocazii care au precedat-o pe aceasta i-am venit de hac omului ce m-a adus într-o asemenea stare.

Ofițerul nu mai făcu nici o mişcare; se îngălbeni la auzul acestei amenințări cumplite şi răspunse doar atât:

— Domnule, îți iei o grea răspundere ridicându-te împotriva consemnului ce mi s-a dat.

Porthos şi Aramis, amuțiți şi tremurând, sus, pe parapet, îi strigară muşchetarului:

— Dragă d'Artagnan, ia seama!

D'Artagnan le impuse tăcerea printr-un gest, apoi ridica piciorul, cu un calm înspăimântător, pentru a mai urca o treaptă, şi se întoarse, cu spada în mână, să vadă dacă ofițerul îl urma. Ofițerul făcu un semn al crucii şi-l urmă. Porthos şi Aramis, care-l cunoşteau pe d'Artagnan al lor,

scoaseră un strigăt şi se repeziră să oprească lovitura, pe care credeau că o şi aud. Dar d'Artagnan, trecând spada în mâna stângă, îi spuse ofițerului, cu un glas tulburat:

— Domnule, eşti un om brav. Vreau să înțelegi mai bine ceea ce am să-ți spun acum, decât ceea ce ți-am spus adineauri.

— Vorbeşte, domnule d'Artagnan, vorbeşte – răspunse bravul ofițer.

— Aceşti domni pe care am venit să-i vedem, şi împotriva cărora dumneata ai ordine, sunt prietenii mei.

— Ştiu, domnule.

— Înțelegi, deci, că nu mă pot purta cu ei aşa cum prevăd ordinele dumitale.

— Înțeleg aceste motive.

— Ei bine, lasă-mă să vorbesc cu ei fără martor.

— Domnule d'Artagnan, dacă împlinesc cererea dumitale, dacă fac ceea ce-mi ceri, înseamnă să-mi calc cuvântul; dacă n-aş face aşa, te-aş supăra. Prefer prima situație celei de a doua. Vorbeşte cu prietenii dumitale, şi nu mă disprețui, domnule, dacă fac, din dragoste pentru dumneata, pe care te stimez şi te cinstesc, nu mă disprețui dacă fac pentru dumneata, şi numai pentru dumneata, o faptă neîngăduită.

D'Artagnan, mişcat, îşi trecu repede brațul în jurul gâtului acestui tânăr ofițer, apoi urcă sus la prietenii săi. Ofițerul se învălui în mantaua lui şi se aşează pe treptele scării acoperite de alge umede.

— Ei bine – le spuse d'Artagnan prietenilor săi – iată situația: judecați.

Se îmbrățişară toți trei. Toți trei se strânseră în brațe unul pe altul, ca în frumoasele zile ale tinereții. Apoi Porthos întrebă:

— Ce înseamnă toate măsurile astea?

— Pesemne că bănuieşti ceva, dragă prietene – răspunse d'Artagnan.

— Nu prea, te încredinţez, scumpul meu căpitan; căci, la urma urmei, eu n-am făcut nimic; şi nici Aramis! se grăbi să adauge minunatul om.

D'Artagnan îi aruncă prelatului o privire mustrătoare, ce străpunse această inimă oţelită.

— Dragul meu Porthos! exclamă episcopul de Vannes.

— Vedeţi unde s-a ajuns? zise d'Artagnan. Nimeni n-are voie să plece din Belle-Isle, nimeni n-are voie să vină aici. Toate vasele voastre sunt consemnate. Dacă aţi fi încercat să fugiţi, aţi fi căzut în mâinile vedetelor care brăzdează marea şi vă pândesc pretutindeni. Regele vă vrea şi vă va prinde.

Şi d'Artagnan îşi smulse furios câteva fire din mustaţa-i căruntă. Aramis se întunecă; Porthos se mânie.

— Iată care era planul meu – continuă d'Artagnan. Să vă aduc pe amândoi pe puntea mea, să vă am lângă mine, şi apoi să vă dau drumul. Dar, în clipa aceasta, cine-mi va putea spune că, întorcându-mă la corabia mea, nu voi întâlni acolo un superior, că nu mă voi lovi de anumite ordine secrete, care-mi vor lua comanda pentru a o da altuia în locul meu, şi care va dispune de mine şi de voi fără nici o speranţă de scăpare?

— Trebuie să rămânem la Belle-Isle – zise cu hotărâre Aramis – şi îţi garantez că eu, unul, nu mă voi preda decât în cunoştinţă de cauză.

Porthos nu spuse nimic. D'Artagnan observă tăcerea prietenului său.

— Voi mai sta de vorbă cu atest ofiţer, cu acest brav om care mă însoţeşte şi a cărui curajoasă împotrivire mă bucură mult; căci se arată a fi un om cinstit, care, cu toate că e duşmanul nostru, face de o mie de ori mai mult decât un laş

binevoitor. Să încercăm, şi vom afla de la el ce are dreptul să facă, ce-i îngăduie sau ce-i interzice ordinul său.

— Să încercăm – zise Aramis.

D'Artagnan se apropie de marginea parapetului, se aplecă deasupra scării ce cobora spre dig şi-l chemă pe ofițer, care urcă numaidecât.

— Domnule – îi spuse d'Artagnan, după un schimb de curteniri cordiale şi fireşti între nişte gentilomi care se cunosc şi se prețuiesc deopotrivă – domnule, dacă aş vrea să-i iau pe aceşti domni de aici, ce-ai face dumneata?

— Nu m-aş împotrivi, domnule; dar, întrucât am ordin personal, ordin scris, de a-i lua sub paza mea, îi voi lua sub paza mea.

— Ah! făcu d'Artagnan.

— S-a sfârşit! murmură surd Aramis.

Porthos nu suflă nimic.

— Luați-l, oricum, pe Porthos – zise episcopul de Vannes. El va şti să-i dovedească regelui, îl voi ajuta şi eu, îl vei ajuta şi dumneata, domnule d'Artagnan, că n-are nici un amestec în această afacere.

— Hm! făcu d'Artagnan. Vrei să vii, Porthos? Vrei să mergi cu mine? Regele e iertător.

— Am să mă gândesc – răspunse Porthos cu multă noblețe.

— Atunci, rămâi aici?

— Până la un nou ordin! rosti Aramis cu fermitate.

— Până vom găsi o altă idee – adăugă d'Artagnan – şi cred că nu va trebui să aşteptăm prea mult, căci eu am şi găsit una.

— Atunci, să ne luăm rămas bun – zise iarăşi Aramis – dar, ascultă-mă, dragă Porthos, tu ar trebui să pleci.

— Nu – răspunse acesta laconic.

— Cum vrei – reluă Aramis, puțin rănit în sensibilitatea lui de tonul morocănos al prietenului său. Dar eu mă simt uşurat de când d'Artagnan ne-a făgăduit o nouă idee, pe care mi se pare că eu am şi ghicit-o.

— S-auzim – făcu muşchetarul, apropiindu-şi urechea de gura lui Aramis.

Acesta îi spuse căpitanului, la repezeală, mai multe cuvinte, la care d'Artagnan răspunse:

— Chiar aşa.

— Negreşit atunci! întări Aramis, vesel.

— La prima emoție pe care o va stârni hotărârea asta, ia tu măsurile de cuviință, Aramis.

— Oh, n-avea nici o teamă.

— Şi acum, domnule – i se adresă d'Artagnan ofițerului – mii de mulțumiri! Ți-ai făcut trei prieteni pe viață şi pe moarte.

— Da! confirmă Aramis.

Porthos singur nu spuse nimic, ci doar încuviință cu un semn din cap.

D'Artagnan, după ce-şi îmbrățişa cu căldură cei doi vechi prieteni, părăsi Belle-Isle, urmat de nedespărțitul însoțitor pe care i-l dăduse domnul Colbert. Astfel, în afară de puținele lămuriri cu care vrednicul Porthos binevoise să se mulțumească, nimic nu se schimbase în aparență nici pentru unii, nici pentru alții. "Totuşi – îşi zise Aramis – mai este ideea lui d'Artagnan."

D'Artagnan nu se întoarse la corabia lui fără a frământa adânc ideea care-i venise. Or, se ştie că atunci când d'Artagnan frământa un gând, de regulă n-o făcea în zadar. Ofițerul, redevenit mut, îl lăsă, foarte respectuos, să chibzuiască în linişte. Astfel, în clipa când puse piciorul pe puntea corvetei ancorate la o bătaie de tun de Belle-Isle,

căpitanul de muşchetari avea limpede în minte toate mijloacele sale ofensive şi defensive. Îşi întruni numaidecât consiliul. Acest consiliu era alcătuit din ofițerii ce slujeau sub ordinele lui. Ofițerii erau în număr de opt: un şef al forțelor maritime, un major comandând artileria, un inginer, ofițerul pe care-l cunoaştem şi patru locotenenți.

Reunindu-i deci în cabina de la pupă, d'Artagnan se ridică în picioare, îşi scoase pălăria şi începu în aceşti termeni:

— Domnilor, am fost şi am făcut o recunoaştere la Belle-Isle-en-Mer, unde am dat peste o garnizoană întărită; mai mult chiar, am văzut pregătirile puse la punct pentru o apărare ce ne-ar putea da de furcă. Am deci intenția de a trimite să fie aduşi aici doi din principalii ofițeri ai fortăreței, spre a sta de vorbă cu ei. Despărțindu-i de trupele şi de tunurile lor, cred că treaba va merge mai uşor, şi îndeosebi cu rezultate mai bune. Sunteți de aceeaşi părere, domnilor?

Majorul de artilerie se ridică şi el în picioare.

— Domnule – zise cu respect, dar şi cu hotărâre totodată – v-am auzit spunând că fortăreața e pregătită pentru o apărare ce ne va da de furcă. Fortăreața e, aşadar, precât ştiți, gata să treacă la răzvrătire?

D'Artagnan fu vădit încurcat de această întrebare; dar el nu era omul care să se dea bătut cu una cu două şi, reluând cuvântul, răspunse:

— Domnule, observația dumitale e întemeiată. Dar nu uita că Belle-Isle-en-Mer e o proprietate a domnului Fouquet şi că vechii regi le-au dat seniorilor de la Belle-Isle dreptul să se înarmeze la ei acasă.

Majorul făcu o mişcare.

— Oh, nu mă întrerupe, te rog! continuă d'Artagnan. Vrei să-mi spui că acest drept de a se înarma împotriva englezilor nu e şi dreptul de a se înarma împotriva regelui Franței. Dar

în clipa de față nu domnul Fouquet stăpâneşte, presupun, Belle-Isle, deoarece chiar eu l-am arestat alaltăieri pe domnul Fouquet. Iar localnicii şi apărătorii din Belle-Isle n-au aflat încă nimic despre această arestare. Chiar dacă le-ați spune-o, ar fi în zadar. E ceva atât de neînchipuit, de formidabil, de neaşteptat, încât ei n-ar crede. Un breton îşi slujeşte stăpânul, nu stăpânii; şi şi-l slujeşte până când îl vede mort. Or, bretonii, după câte ştiu, n-au văzut încă leşul domnului Fouquet. Nu e deci surprinzător să se împotrivească la tot ce nu e domnul Fouquet sau semnătura lui.

Majorul se înclină, în semn de încuviințare.

— Iată pentru ce – urmă d'Artagnan – iată pentru ce propun să fie aduşi aici, pe bordul meu, cei doi ofițeri de frunte ai garnizoanei. Ei vă vor vedea, domnilor; vor vedea forțele de care dispunem; vor înțelege astfel ce soartă îi aşteaptă în caz de răzvrătire. Noi le vom spune pe cuvânt de cinste că domnul Fouquet e prizonier şi că orice împotrivire nu poate decât să-i facă şi mai rău. Le vom spune că, de vor trage un singur foc de tun, nu se vor mai putea aştepta la nici o milă din partea regelui. Atunci, aşa sper cel puțin, nu se vor mai opune. Se vor preda fără luptă, iar noi vom cuceri în chip paşnic o cetate care, altfel, ar putea să ne coste mult.

Ofițerul care-l însoțise pe d'Artagnan la Belle-Isle vru să spună ceva, dar muşchetarul îl întrerupse.

— Da, ştiu ce vrei să-mi spui, domnule; ştiu că e ordin din partea regelui să se împiedice orice legături tainice cu apărătorii din Belle-Isle, şi tocmai de aceea am luat hotărârea ca legătura să se facă în prezența întregului meu stat-major.

Şi d'Artagnan le adresă ofițerilor lui o privire măgulitoare, cu scopul de a-i face să prețuiască această apreciere. Ofițerii se uitară unul la altul, ca şi cum fiecare ar fi vrut să citească în ochii celorlalți ce părere au, cu gândul, fireşte, ca, după ce

vor fi căzut de acord, să îndeplinească dorința exprimată de d'Artagnan. Acesta vedea cu bucurie că rezultatul consimțământului lor va fi trimiterea unei bărci la Porthos şi Aramis, când ofițerul regelui scoase de la piept un plic pecetluit, pe care i-l dădu lui d'Artagnan. Acest plic era numerotat cu numărul 1.

— Ce mai e şi asta? murmură căpitanul, surprins.

— Citeşte, domnule – zise ofițerul cu o bunăvoință ce nu era lipsită de o anumită tristețe.

D'Artagnan, intrat la gânduri, desfăcu hârtia şi citi aceste cuvinte:

Domnul d'Artagnan n-are voie să întrunească vreun consiliu oarecare sau să se consfătuiască în vreun fel, înainte ca Belle-Isle să se fi predat, iar prizonierii să fi fost trecuți prin arme.

Semnat: *LUDOVIC.*

D'Artagnan îşi stăpâni furia ce-i străbătu tot trupul şi, cu un zâmbet grațios, zise:

— Bine, domnule, ne vom supune ordinelor regelui.

XLVII

URMAREA PLANURILOR REGELUI ŞI A PLANURILOR LUI D'ARTAGNAN

Lovitura cădea deodată, crudă, ucigătoare. D'Artagnan, înfuriat că fusese oprit din drum de planul regelui, nu deznădăjdui totuşi şi, gândindu-se la planul cu care se întorsese şi el de la Belle-Isle, se grăbi să caute un nou mijloc de a-şi salva prietenii.

— Domnilor – zise el deodată – întrucât regele l-a însărcinat pe altul în locul meu cu ordinele sale secrete, înseamnă că eu nu mă mai bucur de încrederea sa, şi aş fi cu adevărat un nevrednic dacă aş mai avea cutezanța să păstrez o comandă supusă la atâtea bănuieli umilitoare. Mă voi duce

dar, fără întârziere, să-mi prezint demisia regelui. Mi-o dau în fața dumneavoastră a tuturor, rugându-vă să vă retrageți împreună cu mine la coasta Franței, în aşa fel încât nimic să nu ştirbească forțele pe care mi le-a încredințat maiestatea sa. De aceea, întoarceți-vă la posturile dumneavoastră şi dați ordin de pornire spre țărm; peste un ceas vom avea fluxul. La posturile dumneavoastră, domnilor! Presupun – adăugă el văzând că toți i se supuneau, în afară de ofițerul cu supravegherea – presupun că de astă dată nu vor mai fi şi alte ordine care să mi se împotrivească!

D'Artagnan triumfa aproape rostind aceste cuvinte. Planul lui era salvarea prietenilor săi. Încercuirea odată ridicată, ei puteau să se îmbarce numaidecât şi să întindă pânzele spre Anglia sau spre Spania, fără a se mai teme de ceva. În timp ce ei ar fi fugit, d'Artagnan ar fi ajuns la rege, motivându-şi întoarcerea prin indignarea stârnită de bănuielile pe care Colbert le făcea să plutească asupra lui; atunci va fi trimis înapoi cu depline puteri şi va cuceri Belle-Isle, adică numai colivia, fără păsărelele care îşi vor fi luat zborul. Dar, la acest plan, ofițerul scoase un al doilea ordin al regelui. El avea următorul cuprins:

În clipa când domnul d'Artagnan îşi va fi arătat dorința de a-şi da demisia, el nu va mai fi socotit şef al expediției, şi orice ofițer de sub ordinele lui va fi chemat să nu i se mai supună. Mai mult: numitul domn d'Artagnan, pierzând calitatea de şef al armatei trimise să cucerească Belle-Isle, va trebui să pornească de îndată spre Franța, însoțit de ofițerul care-i va fi înmânat acest ordin şi care îl va socoti drept prizonier, răspunzând de el.

D'Artagnan păli, el cel atât de vajnic şi de nepăsător. Totul fusese calculat cu o dibăcie care, pentru prima dată după treizeci de ani, îi reamintea de puternica prevedere şi de

logica de neînfrânt a marelui cardinal. Îşi sprijini capul în pumn şi rămase pe gânduri, abia putând să mai respire. "Dacă aş vârî acest ordin în buzunar – îşi spuse el – cine m-ar împiedica s-o fac, cine ar mai şti de el? Înainte ca regele să afle de asta, cei doi oameni vor fi scăpat de-acolo. Puțină îndrăzneală, haide! Capul meu nu e dintre acelea pe care un călău le doboară pentru că nu s-au supus. Să nu ne supunem!" Dar în momentul când tocmai lua această hotărâre, văzu că ofițerii din jurul lui citeau ordine asemănătoare, împărțite fiecăruia de acest infernal agent al gândurilor lui Colbert. Cazul nesupunerii fusese prevăzut, ca şi celelalte.

— Domnule – îi spuse ofițerul – aştept bunul dumitale plac ca să putem pleca.

— Eu sunt gata, domnule – răspunse căpitanul scrâşnind din dinți.

Ofițerul ceru numaidecât o goeletă, ce veni să-l ia pe d'Artagnan. Acesta înnebunea de furie văzând-o.

— Dar cum rămâne – se bâlbâi el – cu comanda trupelor de aici?

— După plecarea dumitale, domnule – răspunse comandantul corvetelor – regele mi-a încredințat mie flota sa.

— Atunci, domnule – ripostă omul lui Colbert, adresându-se noului şef – acest ultim ordin ce mi-a fost înmânat este pentru dumneata. Să vedem împuternicirile dumitale!

— Iată-le! zise ofițerul arătând o semnătură regală.

— Iată instrucțiunile pentru dumneata – replică ofițerul înmânându-i plicul. Apoi, întorcându-se către d'Artagnan, zise, cu o voce tulburată de deznădejdea pe care o vedea la acest om de fier: Haide, domnule, binevoieşte de mă urmează.

— Îndată – rosti încet d'Artagnan, învins, zdrobit de necruțătoarea neputință de a mai face ceva.

Şi se lăsă să alunece în mica goeletă ce porni spre Franța, cu pânzele umflate, dusă de un flux prielnic. Gărzile regelui se îmbarcară împreună cu el. Totuşi, muşchetarul îşi păstra încă speranța să ajungă la Nantes destul de repede şi să apere cu destulă căldură cauza prietenilor săi, spre a-l înduplеca pe rege.

Goeleta zbura ca o rândunică. D'Artagnan zărea pământul Franței conturându-se negru printre norii albi ai nopții.

— Ah, domnule – îi spuse încet ofițerului cu care, de un ceas, nu mai schimbase o vorbă – cât aş da să cunosc instrucțiunile pentru noul comandant! Sunt paşnice, nu-i aşa?... Şi...

Dar nu sfârşi: o bubuitură de tun, îndepărtată, răsună la suprafața mării, apoi alta, pe urmă încă două sau trei, mai tari.

— S-a deschis focul asupra fortăreței Bell-Isle – răspunse ofițerul.

Goeleta atinse pământul Franței.

XLVIII

STRĂBUNII LUI PORTHOS

După ce d'Artagnan se despărți de Porthos şi Aramis, aceştia intrară în fortul principal, spre a se consfătui acolo mai în voie. Porthos, mereu îngândurat, îl cam enerva pe Aramis, al cărui spirit nu se simțise niciodată mai liber ca acum.

— Dragă Porthos – îi spuse el deodată – am să-ți explic planul lui d'Artagnan.

— Ce plan, Aramis?

— Un plan căruia îi vom datora libertatea în mai puțin de douăsprezece ceasuri.

— Ah, aşa-i! făcu Porthos ca de pe altă lume. S-auzim.

— Ai băgat de seamă, din felul cum prietenul nostru s-a purtat cu ofițerul, că-l stânjeneau anumite ordine cu privire la noi?

— Am băgat de seamă.

— Ei bine, d'Artagnan îşi va da demisia din serviciul regelui, şi, în timpul frământărilor stârnite de plecarea lui, noi o vom putea şterge pe mare, sau, mai precis, tu o vei şterge pe mare, Porthos, dacă nu ne va fi cu putință că fugim decât unul dintre noi.

La acestea, Porthos dădu uşor din cap şi răspunse:

— Vom fugi amândoi, Aramis; sau vom rămâne aici împreună.

— Eşti un suflet generos – zise Aramis – numai că neagra ta nelinişte mă mâhneşte adânc.

— Dar nu sunt câtuşi de puțin neliniştit – răspunse Porthos.

— Atunci, eşti supărat pe mine?

— Nu-s supărat pe tine.

— Ei bine, dragă prietene, dacă-i aşa, pentru ce înfățişarea asta posomorâtă la tine?

— Tocmai vream să-ți spun: îmi fac testamentul.

Şi, rostind aceste cuvinte, bunul Porthos îl privi cu tristețe pe Aramis.

— Testamentul? strigă episcopul. Haide! Te crezi oare pierdut?

— Mă simt obosit. Asta mi se întâmplă pentru prima oară, şi e un scris în familia mea.

— Ce scris, prietene?

— Bunicul meu era un bărbat de două ori mai voinic decât mine.

— Oh, oh! făcu Aramis. Bunicul tău era, cum s-ar zice, un Samson?

— Nu. Se numea Antoine. Ei bine, pe când avea vârsta mea, ducându-se într-o zi la vânătoare, simți că i se înmoaie picioarele, el care nu mai încercase niciodată aceasta slăbiciune.

— Şi ce însemna acea oboseală, prietene?

— Nimic bun, după cum ai să vezi; căci, plecând de acasă şi plângându-se că abia se mai ține pe picioare, întâlni un mistreț care se repezi la el; nu-l putu răpune cu archebuza, şi fu sfâşiat de fiară. A murit pe loc.

— Ăsta nu-i un motiv să te sperii, dragă Porthos.

— Stai să vezi. Tatăl meu era o dată şi jumătate mai puternic decât mine. A fost un vajnic soldat al lui Henric al III-lea şi Henric al IV-lea; el nu se numea Antoine, ci Gaspard, ca domnul de Coligny. Totdeauna călare, nu ştiuse ce-i oboseala. Într-o seară, pe când se scula de la masă picioarele nu-l mai ajutară.

— Pesemne că mâncase prea mult – zise Aramis – şi din pricina asta i se împleticeau picioarele.

— Aş! Un prieten al domnului de Bassompierre? Nici vorbă de aşa ceva! Nu, îți spun. Se mira şi el de această slăbiciune, şi-i spuse mamei, care-l luă în râs: "Nu cumva o să mă întâlnesc şi eu cu vreun mistreț, ca răposatul tatăl meu, domnul du Vallon?"

— Ei bine? întrebă Aramis.

— Ei bine, înfruntând acea slăbiciune, tatăl meu a vrut să coboare în grădină, în loc să se întindă pe pat; picioarele îl părăsiră de la prima treaptă; scara era lungă; tata căzu peste o bucată de piatră în care era înfiptă o scoabă de fier. Scoaba i-a intrat în tâmplă; a rămas mort pe loc.

Aramis, ridicându-şi ochii asupra prietenului său, zise:

— Iată două împrejurări neobişnuite; să nu tragem concluzia că s-ar mai putea întâmpla însă şi a treia. Nu se

cade ca un bărbat de puterea ta să fie superstiţios, bravul meu Porthos. De altminteri, ce te face să crezi că ţi se înmoaie picioarele? N-ai fost niciodată atât de zdravăn şi atât de voinic! Ai putea să duci şi o casă în spinare!

— În clipa asta – răspunse Porthos – mă simt zdravăn, da; însă puţin mai înainte mă clătinam, ameţeam, şi după aceea fenomenul ăsta, cum spui tu, s-a repetat de patru ori. Nu zic că asta mă sperie, dar mă pune pe gânduri. Viaţa e ceva plăcut; am bani; am o moşie; am cai ce-mi sunt dragi; am de asemenea prieteni pe care-i iubesc: d'Artagnan, Athos, Raoul şi tu.

Admirabilul Porthos nu se codi să-i arate lui Aramis treapta pe care-l punea în rândul prietenilor lui. Aramis îi strânse mâna.

— Noi vom mai trăi încă mulţi ani de aici încolo – zise el – pentru a păstra în lume modelul unor bărbaţi deosebiţi. Încrede-te în mine, scumpe prieten; n-am primit nici un răspuns din partea lui d'Artagnan, ăsta e un semn bun; se vede treaba că a dat ordine să se strângă flota la un loc şi să libereze marea. Eu, la rândul meu, am dat ordin, adineauri, să se tragă o barcă, pe lemne, până la gura peşterii de la Locmaria, ştii, acolo unde am stat de atâtea ori la pândă ca să prindem vulpi.

— Da, şi care duce la golfuleţ printr-un grind pe care l-am descoperit în ziua când ne-a scăpat din mână vulpea aceea frumoasă.

— Întocmai. În caz de nenorocire, o barcă va fi ascunsă pentru noi în peştera aceea; cred că ea se şi află acolo acum. Vom aştepta o clipă prielnică şi, peste noapte, în larg!

— Iată o idee minunată. Şi cu ce ne vom alege din asta?

— Ne vom alege că nimeni nu cunoaşte această grotă, sau, mai bine zis, ieşirea ei, în afară de noi şi de încă doi sau

trei vânători din insulă; ne vom alege că, dacă insula va fi ocupată, străjile, nevăzând nici o barcă la țărm, nu vor bănui că cineva ar putea să fugă pe acolo şi-şi vor slăbi paza.

— Înțeleg.

— Prea bine; şi picioarele?

— Oh, acum mi le simt în putere.

— Vezi dar, totul ne ajută să fim liniştiți şi să n-avem nici o grijă. D'Artagnan retrage corăbiile de pe mare şi ne dă putința să fim liberi. Nici flota regală, nici teama că vom fi urmăriți! Har Domnului! Porthos, mai avem înaintea noastră încă o jumătate de veac de mari isprăvi, şi, dacă ajung pe pământul Spaniei, îți jur – adăugă episcopul cu o mare însuflețire – că brevetul tău de duce nu va fi o vorbă goală.

— Să sperăm – zise Porthos, ceva mai voios în urma acestei noi îmbărbătări a prietenului său.

Deodată se auzi un strigăt:

— La arme!

Acest strigăt, repetat de o sută de glasuri, ajunse până în camera unde se aflau cei doi prieteni, stârnind surprinderea unuia şi îngrijorarea celuilalt. Aramis deschise fereastra; văzu o mulțime de oameni alergând cu faclele aprinse. Femeile fugeau, bărbații înarmați treceau la posturile lor.

— Flota! Flota! strigă un soldat care-l recunoscu pe Aramis.

— Flota? îngăimă acesta.

— La o jumătate bătaie de tun! adăugă soldatul.

— La arme! strigă Aramis.

— La arme! repetă cu un glas asurzitor Porthos.

Şi amândoi se repeziră spre parapet, pentru a se pune la adăpost în dosul tunurilor. Se zăriră apropiindu-se trei fregate încărcate cu soldați; ele o luară în trei părți diferite, pentru a debarca în trei puncte deodată.

— Ce trebuie să facem? întrebă un ofițer de strajă.

— Opriți-le; iar dacă nu se supun, foc! ordonă Aramis.

Cinci minute mai târziu, începu canonada. Erau bubuiturile pe care le auzise d'Artagnan când punea piciorul pe țărmul francez.

Dar vedetele erau prea aproape de parapet pentru ca tunurile să le nimerească; ajunseră la mal; aici se încinse o luptă aproape corp la corp.

— Ce ai, Porthos? îl întrebă Aramis pe prietenul său.

— Nimic... picioarele... Ei, blestemăție, e de neînțeles!... Dar se vor înzdrăveni ele când voi începe să mă lupt!

Într-adevăr, Porthos şi Aramis se porniră să tragă cu atâta străşnicie, îşi însuflețiră oamenii atât de tare, că regaliştii se întoarseră în fugă la corăbiile lor, neputând să facă altceva decât să-şi culeagă şi să-şi care în pripă răniții.

— Hei, Porthos – strigă Aramis – avem nevoie de un prizonier, repede, repede!

Porthos coborî treptele parapetului şi înhață de ceafă pe unul dintre ofițerii armatei regale, care aştepta ca toată lumea să fie în barcă, pentru a sări apoi şi el. Brațul gigantului luă pe sus această pradă, care-i sluji de scut spre a se urca din nou pe parapet, fără a se trage nici un glonte în el.

— Iată un prizonier – îi spuse Porthos lui Aramis.

— Ei bine – răspunse acesta râzând – să-ți mai vorbeşti de rău picioarele!

— Dar nu l-am prins cu picioarele – i-o întoarse Porthos plin de amărăciune – ci cu brațele.

XLIX

FIUL LUI BISCARRAT

Bretonii din insulă erau mândri de această izbândă; Aramis nu le bătu însă în strună.

— Ceea ce-i de aşteptat – îi spuse el lui Porthos, după ce toată zarva se potoli – este că furia regelui se va dezlănțui şi mai tare când i se va povesti împotrivirea noastră şi că aceşti viteji oameni vor fi măcelăriți sau arşi de vii după cucerirea insulei; lucru ce nu se va întâmpla prea târziu.

— De unde rezultă – adăugă Porthos – ca n-am făcut nici o ispravă!

— Ba, deocamdată, da – răspunse episcopul – căci avem un prizonier de la care vom afla ce ne pregătesc duşmanii noştri.

— Da, să-l descoasem pe acest prizonier – îşi dădu cu părerea Porthos – şi mijlocul de a-l face să vorbească e simplu: ne vom aşeza la masă şi-l vom chema şi pe el; bând şi mâncând, îşi va dezlega limba.

Ceea ce şi făcură. Ofițerul, puțin speriat la început, se linişti de îndată ce văzu cu ce fel de oameni are de-a face.

Dădu, fără teamă că va fi compromis, toate amănuntele pe care le ştia în legătură cu demisia şi plecarea lui d'Artagnan. Le spuse că, după plecarea muşchetarului, noul şef al expediției ordonase să fie luată cu asalt Belle-Isle. Explicațiile lui se opreau aici. Aramis şi Porthos schimbară între ei o privire ce trăda deznădejdea lor. Nu se mai puteau bizui deci pe mintea iscoditoare a lui d'Artagnan, nu se mai puteau aştepta, prin urmare, la vreun ajutor în caz de înfrângere. Episcopul îşi descusu mai departe prizonierul, întrebându-l ce-aveau de gând să facă regaliştii cu şeful din Belle-Isle.

— Ordinul – răspunse celălalt – e să fie ucişi în timpul luptei, sau să fie spânzurați după aceea.

Aramis şi Porthos mai schimbară o privire. Amândoi se făcură stacojii la faţă.

— Eu sunt prea uşor pentru a fi pus în laţ – răspunse Aramis. Oameni ca mine nu sunt duşi la spânzurătoare.

— Iar eu sunt prea greu – adăugă Porthos. Oameni ca mine rup frânghia.

— Sunt sigur – zise prizonierul cu bunăvoinţă – că v-am fi făcut favoarea unei morţi la alegerea dumneavoastră.

— Mii de mulţumiri – rosti Aramis cu toată seriozitatea. Porthos se înclină.

— Să mai beau un pahar în sănătatea dumneavoastră – rosti el ducând paharul la gură.

Din vorbă în vorbă, masa se prelungi; ofiţerul, care era un gentilom plin de duh, se lăsă vrăjit de spiritul lui Aramis şi de bunătatea sufletească a lui Porthos.

— Iertaţi-mă – zise el – dacă vă pun o întrebare; dar nişte oameni care au golit a şasea sticlă au dreptul să mai uite puţin de-ale lor.

— Pune – zise Porthos – pune.

— Vorbeşte – adăugă Aramis.

— N-aţi fost dumneavoastră, domnii mei, pe vremuri, muşchetari ai răposatului rege?

— Da, domnule, şi încă dintre cei mai buni, dacă nu te superi – răspunse Porthos.

— Aşa e; aş spune, domnilor, chiar cei mai buni dintre toţi soldaţii, dacă nu m-aş teme că aş pângări amintirea tatălui meu.

— A tatălui dumitale? exclamă Aramis.

— Ştiţi care e numele meu?

— Pe legea mea, nu, domnule! Dar mi-l vei spune, şi…

— Mă numesc Georges de Biscarrat.

— Oh! exclamă Porthos la rândul lui. Biscarrat! Îți aminteşti de numele ăsta, Aramis?

— Biscarrat?... făcu episcopul, căutând să-şi aducă aminte. Mi se pare că...

— Ia gândeşte-te, domnule – îl îndemnă ofițerul.

— La naiba! Dar nu e nici o greutate! îl ajută Porthos. Biscarrat, zis Cardinalul... Unul dintre cei patru care au venit să ne întrerupă, cu spada în mână, în ziua când legam prietenia cu d'Artagnan.

— Întocmai, domnilor.

— Singurul – îşi aminti Aramis numaidecât – pe care nu l-am rănit.

— O spadă ageră, prin urmare – adăugă prizonierul.

— E adevărat, da, adevărat – răspunseră cei doi prieteni într-un glas. Pe legea mea, domnule de Biscarrat, sunt încântat să fac cunoştință cu un om atât de viteaz.

Biscarrat strânse cele două mâini pe care i le întinseră cei doi vechi muşchetari. Aramis îl privi pe Porthos, ca şi cum i-ar fi spus: "Iată un om care ne va ajuta". Şi, îndată după aceea, zise:

— Mărturiseşte, domnule, că e frumos lucru să fi fost un om cinstit.

— Tatăl meu îmi spunea totdeauna acest lucru, domnule.

— Mărturiseşte, iarăşi, că e o tristă împrejurare aceea de a întâlni nişte oameni hărăziți să fie împuşcați sau spânzurați, şi de a afla că aceşti oameni sunt vechi cunoştințe, vechi cunoştințe din tată în fiu.

— Oh, dumneavoastră nu puteți avea o soartă atât de aprigă, domnilor şi prietenilor! răspunse cu însuflețire tânărul.

— Eh, dumneata însuți ai spus-o.

— Am spus-o adineauri, când nu vă cunoşteam; dar acum, că vă cunosc, spun: puteți scăpa de această soartă crudă, dacă vreți.

— Cum dacă vrem? strigă Aramis, ai cărui ochi scânteiară cu înțeles privind rând pe rând spre prizonier şi spre Porthos.

— Afară numai – adăugă Porthos, uitându-se, la rândul lui, cu o nobilă mândrie, spre domnul de Biscarrat şi spre episcop – afară numai dacă nu ni se cere să facem vreo mârşăvie.

— Nu vi se cere nimic, domnilor – răspunse gentilomul din armata regală. Ce vreți să vi se ceară? Dacă sunteți prinşi, veți fi ucişi, e lucru hotărât. Căutați deci, domnilor, să nu fiți prinşi.

— Cred a nu mă înşela – zise Porthos cu demnitate – dar mi se pare că, pentru a fi prinşi, ar trebui ca cineva să vină aici să ne caute.

— Cât despre aceasta, ai deplină dreptate, vrednicul meu prieten – vorbi Aramis cercetând cu privirea fizionomia lui Biscarrat, care stătea tăcut şi stânjenit. Parc-ai vrea, domnule de Biscarrat, să ne spui ceva, să ne faci o destăinuire, şi nu îndrăzneşti, aşa este?

— Ah, domnilor şi prieteni, dacă aş vorbi ar însemna să-mi trădez consemnul; dar, iată, se aude un glas mai puternic decât al meu şi care mă scoate din încurcătură.

— Tunul! făcu Porthos.

— Tunul şi flintele! strigă episcopul.

Se auzeau, răsunând departe, printre stânci, zgomotele sinistre ale unei lupte care nu ținu mult.

— Ce să fie asta? întrebă Porthos.

— Eh, la dracu! strigă episcopul. E ceea ce bănuiam.

— Ce anume?

— Atacul dumitale n-a fost decât o amăgeală, nu-i aşa, domnule? Şi în timp ce compania dumitale se lăsa respinsă, dumneata ştiai că se va face o debarcare în cealaltă parte a insulei, aşa este?

— Oh, mai multe chiar, domnule.

— Atunci suntem pierduți – rosti încet episcopul de Vannes.

— Pierduți? Asta se poate – răspunse seniorul de Pierrefonds – dar nu suntem încă nici prinşi, nici spânzurați.

Şi, spunând acestea, se ridică de la masă, se apropie de perete, îşi desprinse de acolo, cu sânge rece, spada şi pistoalele, pe care le cercetă cu grija bătrânului soldat ce se pregăteşte de luptă şi care ştie că viața lui atârnă în mare parte de buna stare şi de buna funcționare a armelor sale.

La bubuitura tunului, la noua veste că insula ar putea fi ocupată de trupele regale, mulțimea dădu buzna, zăpăcită, în fort. Veneau să ceară sfatul şi sprijinul comandanților ei.

Aramis, galben şi răpus, se arătă între două facle la fereastra ce dădea în curtea cea mare, plină de soldați ce aşteptau ordine şi de locuitori înspăimântați care implorau ajutor.

— Prieteni – glăsui Aramis cu o voce adâncă şi limpede – domnul Fouquet, ocrotitorul vostru, prietenul vostru, părintele vostru, a fost arestat din ordinul regelui şi închis la Bastilia.

Un lung strigăt de furie şi amenințare urcă până la fereastra unde se afla episcopul, învăluindu-l într-un vuiet asurzitor.

— Să-l răzbunăm pe domnul Fouquet! strigară cei mai înverşunați. Moarte oamenilor regelui!

— Nu, prieteni – răspunse Aramis solemn – nu, prieteni, fără împotrivire! Regele e stăpân în regatul său. Regele e

împuternicitul lui Dumnezeu. Regele şi Dumnezeu l-au lovit pe domnul Fouquet. Plecați-vă înaintea brațului lui Dumnezeu. Dar nu-l răzbunați pe seniorul vostru, nu încercați să-l răzbunați. Vă veți jertfi în zadar, voi, femeile şi copiii, voştri, veți jertfi în zadar bunurile şi libertatea voastră. Jos armele, prieteni! Jos armele, căci aşa vă porunceşte regele, şi întoarceți-vă în linişte la căminele voastre. Vă cer asta eu, vă rog chiar şi, la nevoie, v-o poruncesc în numele domnului Fouquet!

Mulțimea, îngrămădită sub fereastră, lăsă să se audă un lung freamăt de mânie şi spaimă.

— Soldații lui Ludovic al XIV-lea au pătruns în insulă – reluă Aramis. De-aici încolo nu va mai fi o luptă între voi şi ei, va fi un măcel. Haide, împrăştiați-vă şi uitați totul. De data asta, vă poruncesc în numele lui Dumnezeu!

Răzvrătiții se retraseră încet, în supunere şi tăcere.

— Ei, na! Dar ce le-ai spus acolo, prietene? întrebă Porthos.

— Domnule – îi zise Biscarrat episcopului – i-ai salvat pe aceşti oameni, dar nu te vei putea salva nici pe dumneata, nici pe prietenul dumitale.

— Domnule de Biscarrat – rosti cu un ciudat accent de noblețe şi curtenie episcopul de Vannes – domnule de Biscarrat, fii atât de bun şi reia-ți libertatea.

— Cu plăcere, domnul meu; însă...

— Însă ne vei face un mare serviciu; căci, vorbindu-i locotenentului regelui despre supunerea insularilor, vei obține poate şi iertarea noastră, povestindu-i felul cum s-a ajuns la această supunere.

— Iertare? strigă Porthos cu ochii aprinşi. Iertare? Ce mai înseamnă şi asta?

Aramis îi dădu un cot prietenului său, aşa cum făcea în frumoasele zile ale tinereții lor atunci când voia să-i atragă luarea-aminte că săvârşise sau că era pe cale de a săvârşi vreo boroboață. Porthos înțelese şi tăcu deîndată.

— Voi pleca, domnilor – răspunse Biscarrat, întrucâtva surprins şi el de acest cuvânt *iertare,* rostit de mândrul muşchetar căruia, cu câteva clipe mai înainte, îi amintise şi-i lăudase cu atâta însuflețire faptele eroice.

— Du-te, domnule de Biscarrat – îi spuse Aramis, salutându-l – şi te rog să primeşti încredințarea întregii noastre recunoştințe.

— Dar dumnevoastră, domnilor, dumneavoastră pe care am cinstea de a va numi prietenii mei, întrucât ați avut bunăvoința de a încuviința acest titlu, ce veți face între timp? întrebă ofițerul, luându-şi rămas buu de la cei doi vechi adversari ai părintelui său.

— Noi, noi vom aştepta aici.

— Dar, pentru Dumnezeu!... Ordinul e precis!

— Eu sunt episcop de Vannes, domnule de Biscarrat, şi un episcop nu poate fi împuşcat, aşa cum un gentilom nu poate fi spânzurat.

— Ah, da, domnule... da, monseniore – răspunse Biscarrat. Da, aşa e, aveți dreptate, mai e această scăpare pentru dumneavoastră. Atunci plec, mă întorc lângă comandantul expediției, locotenentul regelui. Adio, domnilor; sau, mai bine zis, la revedere!

Într-adevăr, cumsecadele ofițer, sărind pe un cal ce-i fusese adus din ordinul lui Aramis, porni în direcția de unde se auzise bubuitura de tun ce făcuse mulțimea să dea buzna în fort şi care întrerupsese convorbirea celor doi prieteni cu prizonierul lor. Aramis îl privi cum se îndepărta, apoi, rămas singur cu Porhos, îl întrebă:

— Ei bine, pricepi?

— Pe legea mea, nu.

— Biscarrat ăsta nu te stânjenea de loc aici?

— Nu; e un băiat tare bun.

— Da; însă crezi că e nevoie să cunoască toată lumea grota Locmaria?

— Ah, aşa-i, aşa-i, acum înțeleg. Vom fugi prin subterană.

— Pofteşte înainte – răspunse Aramis cu voioşie. La drum, prietene Porthos! Barca ne aşteaptă, şi regele nu ne-a prins încă!

L

GROTA LOCMARIA

Subterana Locmaria era destul de departe de fortăreață pentru ca cei doi prieteni să nu-şi precupețească puterile alergând până acolo. De altminteri, timpul nu stătea pe loc; la fort bătuse miezul nopții. Porthos şi Aramis erau încărcați cu bani şi cu arme. Străbăteau câmpia ce desparte fortul de acea subterană, ascultând orice zgomot şi căutând să se ferească de orice capcană. Din loc în loc, pe drumul ce-l lăsaseră la stânga lor, zăreau grupuri de refugiați ce veneau din interiorul insulei, speriați la vestea că trupele regale debarcaseră pe pământul lor. Aramis şi Porthos, ascunşi după câte un colț de stâncă, prindeau din zbor cuvintele rostite de bieții oameni ce fugeau tremurând de spaimă, cărând cu ei lucrurile mai folositoare, şi încercau, ascultându-le tânguirile, să desluşească vreo vorbă ce le-ar putea prinde bine. În sfârşit, după o goană lungă, dar întreruptă mereu de opriri nevoite, ajunseră la acea grotă adâncă, unde prevăzătorul episcop de Vannes avusese grijă să fie târâtă pe butuci o barcă solidă, în stare să-i poată duce pe mare în anotimpul acesta frumos.

— Bunul meu prieten – zise Porthos după ce răsuflă cu putere din plămânii lui mari – am ajuns la grotă, după câte mi se pare; dar parcă-mi vorbiseşi de trei oameni, de trei servitori ce trebuiau să ne însoțească. Nu-i văd; unde să fie oare?

— Pentru ce i-ai vedea, dragă Porthos? răspunse Aramis. Ei ne aşteaptă de bună seamă în peşteră, şi desigur că se odihnesc o clipă, după ce-au îndeplinit această muncă grea şi anevoioasă.

Aramis îl opri pe Porthos, care se pregătea să intre în peşteră.

— Vrei, bunul meu prieten – îi spuse el uriaşului – să mă laşi pe mine să trec înainte? Cunosc semnalul pe care l-am dat oamenilor noştri; şi, dacă nu-l vor auzi, vor fi în stare să tragă în tine sau să te înjunghie cu cuțitul, pe întuneric.

— Treci, Aramis dragă, treci înainte, tu eşti înțelepciunea şi prevederea întrupată, treci. Cu atât mai mult cu cât simt că mă cuprinde iarăşi oboseala de care ți-am vorbit.

Aramis îl lăsă pe Porthos să se aşeze pe o piatră la gura peşterii, iar el, aplecându-şi capul, pătrunse în interiorul cavernei, imitând țipătul cucuvelei. Un uguit stins, un strigăt de-abia auzit, îi răspunse din fundul subteranei. Aramis îşi continuă mersul cu băgare de seamă, şi peste puțin fu oprit de acelaşi strigăt pe care îl zădărâse el cel dintâi şi care acum pornise de la zece paşi de dânsul.

— Eşti aici, Yves? întrebă episcopul.

— Da, monseniore. Goennec e şi el. Ne însoțeşte şi fiul lui.

— Bine. Toate sunt pregătite?

— Da, monseniore.

— Du-te, rogu-te, la gura peşterii, bunul meu Yves, şi-l vei găsi acolo pe seniorul de Pierrefonds, care se odihneşte,

fiind obosit de atâta mers. Dacă cumva nu poate să umble, luați-l pe sus şi aduceți-l aici, lângă mine.

Cei trei bretoni se supuseră. Din fericire, sfatul lui Aramis către servitorii săi fu de prisos. Porthos, recăpătându-şi puterile, începuse singur coborâşul, şi pasul lui greu răsuna tare pe sub bolțile cavernei formate şi susținute de stâlpi de cremene şi granit. Când seniorul de Bracieux ajunse lângă episcop, bretonii aprinseră un opaiț pe care-l aveau la ei, şi Porthos îl încredință pe prietenul lui că acum se simțea iar în putere, ca întotdeauna.

— Să vedem barca – zise Aramis – spre a ne da seama de ce poate ea.

— Nu țineți lumina prea aproape, monseniore – vorbi jupânul Yves – căci, după cum ați binevoit a-mi porunci,am pus sub lavița de la pupă, în lada pe care o ştiți, butoiaşul cu pulbere şi încărcăturile pentru muschete, pe care mi i le-ați trimis de la fort.

— Bine – spuse Aramis.

Şi, luând el însuşi opaițul, cercetă în amănunțime barca pe toate laturile, cu precauția unui om care nu e nici fricos, nici neştiutor în fața primejdiei.

Barca era lungă, uşoară, intrând puțin în apă, cu tălpoaia îngustă, în sfârşit din acelea ce se construiau totdeauna bine în Belle-Isle, cu marginile înalte, plutind cu uşurință, putând fi cârmite fără greutate, având şi câteva scânduri care, pe timp urât, formau un fel de punte pe care alunecau lopețile şi care puteau să-i apere pe vâslaşi. În două cufere bine închise, aşezate sub băncile de la pupă şi provă, Aramis găsi pâine, pesmeți, poame uscate, o bucată de slănină şi o bună provizie de apă în burdufuri, totul alcătuind rații îndestulătoare pentru nişte oameni ce n-ar fi fost siliți să stea multă vreme departe de coastă, aşa că ar fi avut de unde să facă rost de

alte merinde, dacă împrejurările ar fi cerut. Armele, opt muschete şi tot atâtea pistoale de călăraşi, se aflau în bună stare, şi toate erau încărcate. Mai aveau vâsle de schimb, în caz că unele se rupeau, şi o mică pânză, numită trinchetă, care ajută la înaintarea bărcii în timp ce vâslaşii trag la lopeți, foarte folositoare când începe să se simtă briza, şi care nu îngreuiază încărcătura.

După ce Aramis văzu totul şi se arătă mulțumit de rezultatul cercetărilor lui, zise:

— Să ne sfătuim, dragă Porthos, şi să vedem dacă trebuie să scoatem barca pe gura neştiută de nimeni a grotei, urmând panta subteranei şi bâjbâind prin întuneric, sau dacă nu e mai bine s-o împingem pe butuci, prin bălării, scurtând drumul peste mica faleză, care nu e mai înaltă de douăzeci de picioare, şi de unde o putem coborî la apă, care nu e acolo prea adâncă.

— Nu e greu de ales, monseniore – răspunse jupânul Yves cu mult respect – căci eu nu cred că prin panta subteranei şi prin întunericul prin care va trebui să împingem barca drumul să fie tot atât de uşor ca prin aer liber. Cunosc bine țărmul şi pot să vă încredințez că e neted ca o pajişte de grădină; interiorul grotei, dimpotrivă, e gloduros, fără a mai pune la socoteală, monseniore, că la capătul peşterii vom da de gura care se deschide spre mare, şi s-ar putea ca barca să nu încapă pe acolo.

— Am făcut cu măsurătoarea – răspunse episcopul – şi sunt sigur că încape.

— Fie; şi eu aş vrea, monseniore – stărui stăpânul bărcii – dar înălțimea voastră ştie că, pentru a ajunge la gura peşterii, trebuie să dăm la o parte un pietroi uriaş, acela pe sub care se furişează totdeauna vulpea şi care închide gura ca o uşă.

— Îl vom de la o parte – zise Porthos – asta nu-i mare lucru.

— Oh, ştiu că monseniorul are putere cât zece oameni – răspunse Yves – dar monseniorului o să-i vie destul de greu.

— Cred că patronul poate să aibă dreptate – zise Aramis. Să încercăm să ieşim sub cerul liber.

— Cu atât mai mult, monseniore – adăugă pescarul – cu cât nu ne vom putea îmbarca înainte de ziuă, atât de multă treabă e, şi apoi, de îndată ce se va crăpa de ziuă, o strajă bună, aşezată în partea de sus a grotei, ne va fi de folos, ba chiar necesară, pentru a supraveghea mişcările corvetelor sau ale vedetelor ce ne-ar putea pândi.

— Da, Yves, da, ai toată dreptatea; vom trece peste ţărm.

Şi cei trei bretoni voinici se puseră pe lucru, vârând butucii rotunzi sub barcă, împingând-o înainte, când, deodată, dinspre câmpie se auziră lătrăturile îndepărtate ale unor câini. Aramis îşi repede din grotă; Porthos îl urmă. Zorile smălţau cu purpură şi sidef marea şi câmpia; în revărsatul dimineţii, se zăreau pinii pitici şi mohorâţi, răsuciţi deasupra luncilor, iar lungi cârduri de corbi măturau cu aripile lor negre micile ogoare de hrişcă. Un sfert de ceas încă, şi avea să se lumineze de-a binelea; păsările, trezite din somn, vesteau ziua cu voioşie întregii firi, prin cântecele lor. Lătrăturile ce se auziseră şi care-i făcură pe cei trei pescari să se oprească din împinsul bărcii, iar pe Aramis şi Porthos să iasă afară din peşteră, se prelungeau pe o vâlcea din împrejurimi, cam la o leghe depărtare de grotă.

— E o hăituială – zise Porthos. Câinii aleargă după o urmă.

— Ce să fie? Cine vânează cu noaptea în cap? se gândi cu glas tare Aramis.

— Şi mai ales pe aici – adăugă Porthos – pe aici unde toată lumea se teme de sosirea armatei regale!

— Hărmălaia se apropie. Da, ai dreptate, Porthos, câinii aleargă pe urmele cuiva. Hei! strigă deodată Aramis. Yves, Yves, ia vino-ncoace!

Yves lăsă din mână bârna pe care tocmai se pregătea s-o vâre sub barcă în clipa când strigătul episcopului îl opri din treabă şi alergă spre el.

— Ce vânătoare-i asta, jupâne? întrebă Porthos.

— De, monseniore – răspunse bretonul – nu prea înțeleg nici eu. Nu cred ca seniorul de Locmaria să vâneze la ora asta. Nu! Şi totuşi câinii...

— Poate că au scăpat din lanț.

— Nu – zise Goennec – ăştia nu-s câinii seniorului de Locmaria.

— Să fim prevăzători – reluă Aramis – şi să intrăm în grotă. Se vede bine că larma se apropie, şi o să ne dăm seama îndată la ce trebuie să ne aşteptăm.

Intrară în grotă; dar nu făcură nici o sută de paşi prin întuneric, şi un urlet, asemănător răcnetului răguşit al unei vietăți îngrozite, răsună în peşteră; apoi, gâfâind, fugind speriată, o vulpe trecu ca fulgerul prin fața celor dinăuntru, lăsând în urma ei un miros greu şi urât, ce stărui câteva clipe sub bolțile joase ale subteranei.

— Vulpea! strigară bretonii cu voioasa surprindere a vânătorilor.

— Suntem blestemați! strigă episcopul, la rândul lui. Ascunzişul nostru va fi descoperit.

— Cum aşa, prietene? se miră Porthos. Ne speriem de-o vulpe?

— Eh, dragul meu, cine spune că ne speriem de-o vulpe? Nu despre ea e vorba, la naiba! Dar tu nu ştii, Porthos, că

după vulpe vin câinii, şi după câini vin oamenii?

Porthos lăsă capul în jos. Ca şi cum ar fi întărit spusele lui Aramis, haita gălăgioasă se auzea apropiindu-se într-o goană nebună, ținându-se pe urmele jivinei. Şase câini de vânătoare dădură buzna deodată la marginea pajiştei din față, lătrând şi hămăind de parcă ar fi fost o fanfară ce vestea o victorie.

— Iată câinii – zise Aramis, pitit după o stâncă şi privind printr-o gaură săpată în piatră. Să vedem acum cine sunt vânătorii.

— Dacă e seniorul de Locmaria – răspunse patronul – el va lăsa câinii să răscolească toată grota; se bizuie pe ei, iar dumnealui nu va intra înăuntru, ştiind că vulpea va ieşi pe partea cealaltă, unde se va duce s-o pândească.

— Vânătorul nu e seniorul de Locmaria – rosti episcopul îngălbenindu-se ca ceara.

— Atunci cine e? întrebă Porthos.

— Priveşte.

Porthos îşi puse ochiul la gaură şi văzu, pe creasta povârnişului, o duzină de călăreți ce-şi îndemnau caii pe urmele câinilor, strigând: "După ei!"

— Gărzile! mormăi Porthos.

— Da, prietene, gărzile regelui.

— Gărzile regelui ați spus, monseniore? exclamară bretonii îngălbenindu-se şi ei de spaimă.

— Şi Biscarrat în fruntea lor, călare pe calul meu sur – mai spuse Aramis.

În aceeaşi clipă, câinii se năpustiră ca un puhoi pe gura peşterii, ale cărei adâncuri vuiau de lătrăturile lor asurzitoare.

— Ah, drace! făcu Aramis, recăpătându-şi sângele rece în fața acestei primejdii vădite şi de neînlăturat. Ştiu foarte bine că suntem pierduți; şi totuşi ne-a mai rămas o scăpare: dacă

gărzile, care se țin după câini, vor băga de seamă că peştera mai are o ieşire, adio orice nădejde; căci, intrând aici, vor descoperi barca, apoi ne vor descoperi şi pe noi. Deci câinii nu trebuie să mai iasă din subterană, iar stăpânii lor nu trebuie să intre în peşteră.

— Ai dreptate – zise Porthos.

— Înțelegi? adăugă episcopul cu iuțeala unui comandant. Sunt aici şase câini, care vor fi siliți să se oprească lângă pietroiul sub care s-a strecurat vulpea; însă la ieşire, fiindcă gura e prea mică şi prea strâmtă, îi vom prinde unul câte unul şi îi vom ucide.

Bretonii se repeziră cu cuțitele în mâini. După câteva minute se auzi un sfâşietor concert de gemete şi urlete de moarte; apoi nimic.

— Bine – zise Aramis cu răceală. Acum, cu stăpânii lor!

— Şi ce facem? întrebă Porthos.

— Îi aşteptăm să se apropie, ne ascundem şi-i ucidem.

— Îi ucidem? repetă Porthos.

— Sunt şaisprezece – zise Aramis – cel puțin până acum.

— Şi bine înarmați – adăugă Porthos cu un zâmbet de consolare.

— Totul se va termina în zece minute – reluă Aramis. Gata!

Şi, cu un aer hotărât, apucă o muschetă şi îşi puse cuțitul de vânătoare între dinți.

— Yves, Goennec şi fiul lui – continuă Aramis – ne vor încărca muschetele. Tu, Porthos, vei trage glonte după glonte. Vom doborî opt până când ceilalți se vor dezmetici, asta-i sigur; apoi, toți laolaltă, suntem cinci, vom face de petrecanie celorlalți opt cu cuțitul.

— Dar bietul Biscarrat? întrebă Porthos.

Aramis se gândi o clipă.

— Biscarrat trebuie ucis cel dintâi – răspunse el cu sânge rece. Fiindcă ne cunoaşte.

LI

GROTA

Cu toată însuşirea de a prevedea, care era partea cea mai de seamă a personalității lui Aramis, lucrurile, supuse capriciilor întâmplării, nu se petrecură întocmai aşa cum întrevăzuse episcopul de Vannes. Biscarrat, călare pe un cal mai bun decât aceia ai însoțitorilor săi, ajunse cel dintâi la gura peşterii şi înțelese de la început că, vulpile şi câinii, totul dispăruse înăuntru. Dar, cuprins de acea teamă superstițioasă pe care o sădeşte în om orice speluncă subterană şi întunecată, se opri în fața grotei şi aşteptă ca tovarăşii lui să-l ajungă din urmă.

— Ei, ce-i? îl întrebară tinerii, abia răsuflând, văzându-l că stă pe loc şi nu face nimic.

— Câinii nu se mai aud; pesemne că şi vulpea şi haita au fost înghițite de această peşteră.

— Dar se țineau prea bine după fiară – zise unul dintre gărzi – ca să-i piardă dintr-o dată urma. De altminteri, o să-i auzim schelălăind pe undeva. Trebuie să fie aici, în peşteră, după cum spune Biscarrat.

— Atunci de ce nu mai latră? întrebă unul mai tânăr.

— E ciudat! adăugă altul.

— Ei bine – rosti un al patrulea – n-avem decât să intrăm în această cavernă. Ne opreşte cineva să pătrundem înăuntru?

— Nu – răspunse Biscarrat. Dar înăuntru e întuneric beznă şi ne-am putea rupe gâturile cu toții.

— Dovadă câinii noştri, care şi-au frânt junghetura, după cât se pare – adăugă un soldat.

— Ce dracu să se fi întâmplat cu ei? rostiră în cor toți ceilalți.

Şi fiecare îşi strigă câinele, chemându-l pe nume, fluierându-l după un semn cunoscut, dar nici un câine nu răspunse, nici la chemare, nici la fluierat.

— Poate e o peşteră fermecată – zise Biscarrat. Ia să vedem!

Şi, descălecând, făcu un pas în gura subteranei.

— Aşteaptă, aşteaptă, am să te însoțesc şi eu! strigă un altul, văzându-l pe Biscarrat gata să dispară în întuneric.

— Nu – răspunse Biscarrat – trebuie să fie ceva neobişnuit la mijloc; mai bine să nu ne aruncăm toți în gura primejdiei. Dacă în zece minute nu vă voi da nici un semn de viață, intrați după mine, dar atunci cu toții deodată.

— Bine – răspunseră tinerii care, la drept vorbind, nu vedeau ce i s-ar putea întâmpla lui Biscarrat pornind înainte – aşteptăm aici.

Şi, fără a coborî de pe cai, făcură cerc la gura peşterii.

Biscarrat intră deci singur şi înainta prin beznă, până se lovi de muscheta lui Porthos. Această piedică pe care o simți în dreptul pieptului îl miră; întinse mâna şi dădu de țeava rece a armei. În aceleaşi clipă, Yves ridică cuțitul asupra tânărului, gata să-l împlânte în el cu toată puterea unui braț de breton, când pumnul de fier al lui Porthos îl opri la jumătatea drumului. Apoi se auzi mormăind cu glasul lui surd, în întuneric:

— Nu vreau să-l omori! M-auzi?

Biscarrat se pomeni surprins între o ocrotire şi-o amenințare, aproape la fel de groaznice şi una şi alta. Oricât de neînfricat ar fi fost tânărul, el nu-şi putu stăpâni totuşi un țipăt, pe care Aramis i-l înăbuşi numaidecât, înfundându-i gura cu o batistă.

— Domnule Biscarrat – îi spuse el apoi cu voce înceată – nu-ți voim răul, şi dacă ne vei fi recunoscut vei înțelege asta; dar la primul cuvânt, la primul strigăt, la prima sforțare vom fi siliți să te ucidem, aşa cum ți-am ucis şi câinii.

— Da, vă recunosc, domnilor – răspunse tot aşa de încet tânărul soldat. Dar ce căutați aici? Ce faceți aici? Nenorociților! Nenorociților! Credeam că sunteți în fort.

— Iar dumneata, domnule, era vorba să ne aranjezi nişte tratative, nu-i aşa?

— Am făcut tot ce-am putut, domnilor; însă...

— Însă?...

— Au fost date ordine precise.

— Să fim ucişi?

Biscarrat nu răspunse. Nu prea-i era la-ndemână să le vorbească despre ştreang unor gentilomi ca ei. Aramis înțelese tăcerea prizonierului său.

— Domnule Biscarrat – îi spuse el – acum ai fi mort, dacă nu ne-am fi gândit la tinerețea dumitale şi la vechea noastră prietenie cu tatăl dumitale; dar mai poți încă scăpa de aici, dacă vei jura că n-ai sa le spui nimic din cele ce ai văzut tovarăşilor dumitale.

— Jur nu numai că nu le voi spune nimic – răspunse Biscarrat – dar jur să fac tot ce-mi va sta în putință spre a-i împiedica pe tovarăşii mei să pună piciorul în această peşteră.

— Biscarrat! Biscarrat! strigară de afară mai multe glasuri, al căror ecou se rostogolea ca un vârtej de-a lungul subteranei.

— Răspunde-le! îi ordonă Aramis.

— Sunt aici! răcni Biscarrat.

— Du-te; ne bizuim pe lealitatea dumitale.

Şi-i dădu drumul tânărului său prizonier. Biscarrat porni înapoi, către lumină.

— Biscarrat! Biscarrat! se auziră iarăşi glasurile, de astă dată însă mai aproape.

Şi, în gura peşterii, se zăriră umbrele mai multor forme omeneşti, pregătindu-se să intre înăuntru. Biscarrat se repezi spre prietenii lui şi-i opri în loc, împiedicându-i să înainteze mai departe. Aramis şi Porthos traseră cu urechea, asemenea unor oameni care ştiu că viaţa lor atârnă de un zvon adus de vânt. Biscarrat ieşise pe gura peşterii, urmat de prietenii lui.

— Oh, oh! zise unul dintre aceştia, văzându-l la lumină. Ce galben eşti!

— Galben? adăugă un altul. Vrei să spui vânăt!

— Eu? făcu Biscarrat, căutând să-şi păstreze toată stăpânirea de sine.

— Dar, în numele cerului, ce ţi s-a întâmplat? întrebară mai multe glasuri.

— Nu mai ai nici o picătură de sânge în obraji, prietene! exclamă unul râzând.

— Domnilor, nu e de glumit – zise altul. Poate că îi e rău; aveţi niscaiva săruri?

Toţi izbucniră în hohote de râs. Întrebările, râsetele ţâşneau în jurul lui Biscarrat aşa cum ţâşnesc în toiul unei lupte împuşcăturile de flinte. Sub acest şuvoi de întrebări, el îşi veni însă în fire.

— Ce vreţi să mi se fi întâmplat? le răspunse tuturor. Mi-era cald când am intrat în peşteră, apoi m-a apucat frigul; asta e tot.

— Dar câinii? Câinii nu-s acolo? N-ai auzit nimic? N-ai aflat nimic?

— Aş crede că au luat-o în altă parte – răspunse Biscarrat.

— Domnilor – zise unul dintre tineri – în tot ce se petrece aici, în paloarea şi în tăcerea prietenului nostru se ascunde un mister pe care Biscarrat nu vrea sau, fără îndoială, nu poate să ni-l dezvăluie. Oricum, asta-i sigur: Biscarrat a văzut ceva în peşteră. Ei bine, eu, unul, sunt curios să văd ce a văzut el, chiar de-ar fi să dau ochii şi cu dracul! În grotă, domnilor, în grotă!

— În grotă! repetară toți ceilalți.

Şi ecoul din subterană duse, ca o amenințare, până la urechile lui Porthos şi Aramis, strigătele: "În grotă! În grotă!" Biscarrat se aruncă înaintea prietenilor lui.

— Domnilor! Domnilor! strigă el. În numele cerului, nu intrați!

— Dar ce poate fi atât de îngrozitor în această grotă? întrebară mai multe voci.

— Haide, vorbeşte, Biscarrat!

— De bună seamă, l-a văzut pe dracul! repetă acela care mai făcuse o dată această presupunere.

— Ei bine, dacă l-a văzut pe dracul – strigă altul – să nu fie egoist şi să ne lase să-l vedem şi noi!

— Domnilor! Domnilor! Ascultați-mă! stărui Biscarrat.

— Bine, lasă-ne să trecem.

— Domnilor, vă implor, nu intrați!

— Dar tu cum ai intrat?

Atunci, unul dintre ofițeri, ceva mai în vârstă decât ceilalți, şi care nu spusese nimic până acum, făcu un pas înainte.

— Domnilor – zise el pe un ton potolit, ce se deosebea de însufleţirea celor mai tineri – aici se ascunde ceva sau cineva care nu e dracul, dar care, oricine ar fi, a avut destulă putere ca să înăbuşe glasul câinilor noştri. Trebuie să vedem cine este acest cineva sau acest ceva!

Biscarrat făcu o ultimă încercare de a-i opri din drum; dar strădania îi fu în zadar. Degeaba se aruncă înaintea celor mai cutezători, degeaba se agăță de stânci spre a le închide calea, ceata de tineri se năpusti în cavernă, pe urmele ofițerului care vorbise cel din urmă, dar care era acum cel dintâi, mergând cu spada în mână să înfrunte primejdia necunoscută. Biscarrat, îmbrâncit la o parte de prietenii, lui, şi neputând să-i însoțească de teamă să nu apară în ochii lui Porthos şi Aramis ca un trădător şi un sperjur, porni, cu auzul încordat şi cu brațele întinse încă a rugăminte, după ceilalți şi se sprijini de peretele colțuros al unei stânci pe care o socotea aşezată în bătaia flintelor muşchetarilor. Cât despre gărzi, aceştia pătrundeau tot mai mult în adânc, scoțând strigăte ce slăbeau pe măsură ce înaintau în subterană. Deodată, o descărcare de muschete, bubuind ca un trăsnet, cutremură bolțile. Două sau trei gloanțe se turtiră în stânca de care se rezemase Biscarrat. În aceeaşi clipă se auzi un val de suspine, de urlete şi de blesteme, şi mica trupă a gentilomilor se ivi din nou, unii galbeni ca ceara, alții plini de sânge, toți învăluiți într-un nor de fum pe care aerul de afară părea că-l soarbe din adâncul peşterii.

— Biscarrat! Biscarrat! strigau fugarii. Ştiai că e o cursă în această peşteră şi nu ne-ai spus nimic!

— Biscarrat, din vina ta, patru dintr-ai noştri au fost ucişi! Nenorocire ție, Biscarrat!

— Din vina ta sunt rănit de moarte – îl blestemă unul dintre tineri, strângându-şi sângele în palmă şi aruncându-l în fața lui Biscarrat. Sângele meu să cadă asupra ta!

Şi se rostogoli horcăind la picioarele ofițerului.

— Spune-ne, cel puțin, cine e acolo? strigară mai multe voci furioase.

Biscarrat tăcu.

— Spune, sau te ucid! zbieră rănitul, ridicându-se într-un genunchi şi amenințându-l pe tovarăşul său cu brațul în care ținea o spadă ce nu-i mai putea fi de nici un folos.

Biscarrat se repezi spre el cu pieptul întins, să primească lovitura; dar rănitul se prăbuşi din nou, pentru a nu se mai mişca de loc, scoțând un suspin, care avea să-i fie ultimul. Biscarrat, cu părul zbârlit, cu ochii rătăciți, fără să mai ştie unde îi e capul, înaintă spre fundul cavernei, strigând:

— Aveți dreptate, moarte mie care am lăsat să fie ucişi camarazii mei! Sunt un laş!

Şi, aruncând spada din mână, căci voia să moară fără a se apăra, porni, cu capul aplecat, spre adâncul cavernei. Ceilalți tineri se luară după el. Unsprezece, câți mai rămăseseră din şaisprezece, înaintau prin beznă. Dar nu trecu nici unul mai departe de locul unde ajunseseră şi cei dintâi; o a doua descărcătură de muschete doborî cinci dintre ei pe nisipul rece, şi cum era cu neputință să vadă de unde venea acest pârjol ucigător, ceilalți se retraseră cuprinşi de o groază ce-ar putea fi mai uşor zugrăvită, decât exprimată prin cuvinte. Dar, departe de a fugi după ceilalți, Biscarrat, rămas teafăr, se aşează pe un colț de stâncă şi aşteptă.

Nu mai erau în viață decât şase gentilomi.

— Fără nici o glumă – zise unul dintre supraviețuitori – acolo e dracul în persoană!

— Pe legea mea, mai rău! adăugă altul.

— Să-l întrebăm pe Biscarrat; el ştie.

— Unde e Biscarrat?

Tinerii se uitară în jurul lor şi văzură că Biscarrat nu se mai vedea nicăieri.

— A murit! rostiră două sau trei glasuri.

— Nu – răspunse altul – l-am văzut eu, prin fum, aşezându-se liniştit pe o piatră; e în peşteră, ne aşteaptă.

— Trebuie că-i cunoaşte pe cei dinăuntru.

— Cum ar putea să-i cunoască?

— A fost prizonierul răzvrătiților.

— Aşa e. Ei bine, să-l strigăm şi să aflăm de la el cu cine avem de-a face.

Şi toate glasurile strigară:

— Biscarrat! Biscarrat!

Dar Biscarrat nu răspundea de nicăieri.

— Prea bine! zise ofițerul ce dăduse dovadă de cel mai mult sânge rece în toată această întâmplare. Nu mai avem nevoie de el, căci, iată, ne vin ajutoare.

Într-adevăr, o companie de gărzi, de vreo şaptezeci şi cinci – optzeci de oameni, lăsați în urmă de ofițerii lor ce se luaseră după vânat, venea în cea mai deplină ordine, călăuzită de căpitan şi de primul locotenent. Cei cinci ofițeri alergară înaintea soldaților şi, prin vorbe a căror repeziciune e uşor de înțeles, le explicară întâmplarea şi le cerură ajutor. Căpitanul îi întrerupse.

— Unde sunt ceilalți? întrebă el.

— Morți.

— Dar eraţi şaisprezece!

— Zece au căzut, Biscarrat e în peşteră, iar noi cinci, aici.

— Biscarrat e prizonier?

— S-ar putea.

— Nu, căci, priveşte, iată-l!

Într-adevăr, Biscarrat se ivi în gura peşterii.

— Ne face semn să ne ducem la el – ziseră ofițerii. Haidem!

— Haidem! repetă întreaga trupă.

Şi porniră în întâmpinarea lui Biscarrat.

— Domnule – zise căpitanul adresându-se lui Biscarrat – mi s-a spus că dumneata ştii cine sunt oamenii care se află în

această grotă şi care se apără cu atâta înverşunare. În numele regelui, te somez să declari tot ceea ce ştii.

— Căpitane – răspunse Biscarrat – nu mai e nevoie să mă somezi; jurământul mi-a fost ridicat chiar acum, şi vin în numele acestor oameni...

— Să-mi spui că se predau?

— Să-ți spun că sunt hotărâți să se apere până la moarte, dacă nu vom cădea la învoială cu ei.

— Dar câți sunt?

— Doi – răspunse Biscarrat.

— Sunt doi, şi vor să ne impună condiții?

— Sunt doi, şi au ucis până acum zece dintr-ai noştri – zise Biscarrat.

— Dar ce fel de oameni sunt? Uriaşi?

— Mai grozavi încă. Îți aminteşti întâmplarea de la bastionul Saint-Gervais, căpitane?

— Da; acolo, patru muşchetari ai regelui au ținut piept unei armate întregi.

— Ei bine, aceşti oameni sunt doi din acei patru muşchetari.

— Şi cum se numesc?...

— Pe vremea aceea se numeau Porthos şi Aramis. Astăzi se numesc domnul d'Herblay şi domnul du Vallon.

— Şi ce caută aici?

— Ei apărau Belle-Isle pentru domnul Fouquet.

Un murmur străbătu rândurile soldaților la auzul acestor două nume: "Porthos şi Aramis".

— Muşchetarii! Muşchetarii! strigară cu toții.

Şi, la gândul că aveau să se lupte cu două din cele mai vechi glorii ale armatei, toți simțeau că-i străbate un fior, jumătate de mândrie, jumătate de groază.

Adevărul este că aceste patru nume, d'Artagnan, Athos, Porthos şi Aramis, erau venerate de toți cei ce purtau o spadă, aşa cum în antichitate erau venerate numele lui Hercule, Tezeu, Castor şi Pollux.

— Doi oameni! strigă căpitanul. Şi ne-au ucis zece ofițeri din două descărcări de focuri! E cu neputință, domnule Biscarrat!

— Eh, căpitane – răspunse acesta – nu spun că n-au cu ei încă vreo două-trei ajutoare, aşa cum muşchetarii de la bastionul Saint-Gervais aveau cu ei vreo trei-patru servitori; dar, crede-mă, căpitane, i-am văzut pe aceşti oameni, am fost prizonierul lor, îi cunosc; ar fi de ajuns numai ei singuri, pentru a distruge un corp de armată.

— Asta vom vedea noi – zise căpitanul – şi chiar în clipa aceasta. Domnilor, atențiune!

La aceste cuvinte, nimeni nu se mai mişcă şi toți se pregătiră să se supună ordinului. Numai Biscarrat îndrăzni să mai facă o ultimă încercare.

— Domnule – zise el cu glas încet – ascultă-mă, mai bine să ne vedem de drum; aceşti doi oameni sunt doi lei, care, dacă-i atacăm, se vor apăra până la moarte. Ne-au ucis până acum zece oameni; ne vor ucide încă de două ori pe atâția, şi vor sfârşi prin a se omorî ei înşişi, decât să se predea. Ce vom câştiga luptându-ne cu ei?

— Vom câştiga, domnule, mândria de a face ca optzeci de gărzi ai regelui să nu dea înapoi în fața a doi răzvrătiți. Dacă aş asculta sfatul dumitale, domnule, aş fi un om dezonorat, şi, dezonorându-mă pe mine, aş dezonora armata. Înainte, băieți!

Şi păşi cel dintâi până la gura peşterii. Acolo se opri. Această oprire fu făcută cu scopul de a-i da timp lui Biscarrat şi prietenilor lui să-i descrie interiorul grotei. Apoi, când crezu

că era destul de lămurit asupra locului, împărți compania în trei grupe, urmând ca fiecare să intre pe rând în peşteră şi să deschidă un foc puternic în toate direcțiile. Fără îndoială, în acest atac vor pierde încă cinci oameni, zece poate; dar, de bună seamă, vor sfârşi prin a-i prinde pe răzvrătiți, pentru că nu aveau altă ieşire de aici şi, orice s-ar întâmpla, doi oameni nu vor putea să ucidă, ei singuri, optzeci de soldați.

— Căpitane – ceru Biscarrat – vreau să păşesc în fruntea primului pluton.

— Fie! răspunse căpitanul. Meriți această cinste. E un dar pe care ți-l fac.

— Mulțumesc! rosti tânărul cu neclintita hotărâre a neamului său.

— Ia-ți spada, atunci.

— Voi merge aşa cum sunt, căpitane – zise Biscarrat – căci nu mă duc să ucid, ci ca să fiu ucis. Şi, trecând în fruntea primului pluton, cu capul descoperit şi cu brațele încrucişate la piept, zise: Să mergem, domnilor!

LII

UN CÂNT HOMERIC

E vremea să trecem acum în cealaltă tabără şi să descriem în acelaşi timp şi luptătorii, şi câmpul de luptă.

Aramis şi Porthos se duseseră la grota Locmaria crezând că vor găsi acolo barca pregătită, dimpreună cu cei trei bretoni, ajutoarele lor, şi sperând să poată scoate barca prin mica gură a subteranei, fugind astfel pe mare fără să-i vadă nimeni. Dar ivirea vulpei şi a câinilor îi silise să rămână ascunşi.

Peştera se întindea pe o lungime de aproape o sută de prăjini, până la un mic povârniş ce dădea deasupra unui sân de mare. Pe vremuri templu al zeităților păgâne, atunci când Belle-Isle se numea Calonese, această grotă văzuse

săvârşindu-se nenumărate jertfe omeneşti în adâncurile ei misterioase. În prima boltă a cavernei se pătrundea pe o pantă uşoară, deasupra căreia stâncile încleştate formau o arcadă scundă; interiorul, strâmb şi înghesuit, anevoios de parcurs din pricina pereților colțuroşi, se împărțea în mai multe compartimente ce dădeau unul într-altul, trecând prin câteva praguri sfărâmate, gloduroase, susținute la dreapta şi la stânga de mari stâlpi naturali de piatră. În a treia despărțituri, bolta era atât de joasă, galeria atât de îngustă, încât barca abia putea trece prin ea, frecându-se într-o parte şi alta de pereți; totuşi ,la nevoie, lemnul devenea mai mlădios, piatra se făcea mai moale sub suflul deznădăjduit al voinței omeneşti. Astfel gândea Aramis, când, după ce începuse lupta, se hotărâse să fugă, lucru destul de primejdios altminteri, întrucât nu toți atacatorii muriseră; şi apoi, presupunând că barca ar fi fost scoasă la apă, pornirea pe mare s-ar fi făcut în plină zi, sub ochii învinşilor, care, văzând cât de puțini erau învingătorii lor, ar fi pornit în urmărirea lor.

După cele două salve de focuri ce uciseseră zece oameni, Aramis, obişnuit cu întortocherile subteranei, începu să le cerceteze una câte una, numărându-le pe bâjbâite, căci fumul îl împiedica să vadă ceva, apoi, fără a mai sta pe gânduri, porunci ca barca să fie târâtă până la pietroiul cel mare ce închidea gura pe unde trebuiau să-şi recapete libertatea. Porthos îşi adună toate puterile, apucă barca în brațele lui vânjoase şi o ridică în sus, în timp ce bretonii se grăbeau să vâre bârnele sub ea. Ajunseră în a treia despărțitură, unde se afla pietroiul cel mare care închidea ieşirea. Porthos apucă uriaşul pietroi din partea de jos, îşi înfipse umărul puternic în el şi, împingând o dată, făcu să pârâie tot peretele. Un nor de praf se prăvăli din boltă, dimpreună cu cenuşa a zece mii de

generații de păsări de mare, ale căror cuiburi, tari ca cimentul, erau agățate de stâncă. La a treia opintire, pietroiul se clătină. Porthos, sprijinindu-se cu spatele în stânca din apropiere, făcu din piciorul său o pârghie care împinse blocul până dincolo de îngrămădirea calcaroasă ce-i slujea de temelie şi de țâțâni. Pietroiul odată înlăturat, lumina năvăli veselă, surâzătoare, pe gura subteranei, iar bretonii se bucurară din toată inima vă-zând marea numai la câțiva paşi de ei. Începură să împingă barca peste grămada de pietre sfărâmate. Mai aveau doar douăzeci de prăjini şi o puteau pune pe apa.

Era tocmai în clipa când sosea compania, pe care căpitanul o pregăti pentru încercuire sau pentru asalt. Aramis supraveghea totul, îndrumând munca prietenilor lui. El văzu noua trupă, numără oamenii şi se încredință dintr-o aruncătura de ochi că aveau de dat piept cu un inamic pe care nu-l puteau învinge într-o luptă deschisă. Să fugă pe mare în clipa când peştera avea să fie luată cu asalt, era cu neputință! Într-adevăr, lumina zilei, care pătrundea în ultimele două despărțituri ale peşterii, i-ar fi ajutat pe soldați să vadă barca împinsă spre mare, i-ar fi prins pe cei doi răzvrătiți în bătaia muschetelor, şi o salvă a lor ar fi găurit barca, dacă nu i-ar fi ucis chiar pe toți cei cinci navigatori. Afară de asta, chiar dacă barca ar fi scăpat pe mare cu oamenii din ea, nu s-ar fi sunat oare numaidecât alarma? Nu li s-ar fi dat de veste corvetelor regale? Iar biata barcă, hărțuită pe mare, pândită pe uscat, nu s-ar fi scufundat oare până seara? Lui Aramis, frecându-şi cu mânie tâmplele cărunte, nu-i mai rămânea decât să ceară ajutorul lui Dumnezeu şi sprijinul dracului. Chemându-l pe Porthos, care făcea singur mai mult decât toate bârnele şi decât toți cei trei bretoni, îi spuse în şoaptă:

— Prietene, duşmanilor noştri le-au sosit întăriri.

— Ah! murmură Porthos netulburat. Ce facem atunci?

— Să reîncepem lupta – zise Aramis – ar fi cam primejdios pentru noi.

— Da – încuviinţă Porthos – căci, din doi, e greu să nu fie ucis unul dintre noi, iar dacă unul dintre noi e ucis, de bună seamă că celălalt va lupta până va fi ucis şi el.

Porthos rosti aceste cuvinte cu acel eroism firesc care, la el, se înălţa din toate fibrele trupului său. Aramis simţi un fel de pinten înghiontindu-i inima.

— Nu vom fi ucişi nici unul, nici altul, dacă vei face ceea ce am să-ţi spun eu, prietene Porthos.

— Spune.

— Oamenii aceştia vor intra în peşteră.

— Da.

— Vom doborî vreo cincisprezece, dar nu mai mulţi.

— Câţi sunt cu toţii? întrebă Porthos.

— Le-a sosit o întărire de şaptezeci şi cinci de oameni.

— Şaptezeci şi cinci şi cu cinci, optzeci... Oh! Oh! făcu Porthos.

— Dacă vor trage toţi odată, ne vor ciurui cu gloanţele lor.

— Nici nu mai încape îndoială.

— Fără a mai pune la socoteală – adăugă Aramis – că detunăturile ar putea să surpe pereţii grotei.

— Chiar mai adineauri – zise Porthos – un colţ de stâncă, desprinzându-se de sus, mi-a zdrelit niţeluş umărul.

— Vezi!

— Ei, dar nu-i nimic.

— Să luăm repede o hotărâre. Bretonii noştri vor împinge mai departe barca spre mare.

— Foarte bine.

— Noi amândoi vom păstra aici pulberea, gloanțele şi muschetele.

— Dar numai noi doi, dragul meu Aramis, nu vom putea descărca niciodată trei muschete în acelaşi timp – zise Porthos cu naivitate. Folosirea muschetelor nu e mijlocul cel mai bun.

— Găseşte tu altul.

— L-am şi găsit – se grăbi să răspundă uriaşul. Mă voi aşeza la pândă, în dosul unei stânci, cu drugul acesta de fier în mână, şi, neputând să mă vadă, neputând să mă atace, cum ei vor intra pe rând, eu voi lăsa să le cadă drugul în creştetul capului de treizeci de ori pe minut! Ei, ce zici de planul meu? Îți place?

— Minunat, dragă prietene, desăvârşit! Îl aprob din toată inima. Numai că, vezi tu, ai să-i sperii, şi jumătate vor rămâne afară, ca să ne prindă prin înfometare. Ceea ce ne trebuie, bunul meu prieten, e să zdrobim întreaga trupă; un singur om rămas teafăr ne va pierde.

— Ai dreptate, prietene. Dar cum să le venim de hac, rogu-te?

— Fără să ne mişcăm din loc, bunul meu Porthos.

— Atunci să nu ne mişcăm; dar când ei vor fi toți laolaltă?

— Lasă pe mine, am ticluit eu un plan.

— Dacă-i aşa, şi dacă planul tău e bun... şi trebuie să fie bun planul tău... atunci sunt liniştit.

— La pândă, Porthos, şi numără-i pe toți care vor intra.

— Dar tu ce-ai să faci?

— Nu te îngriji de mine; eu am treaba mea.

— Aud glasuri, aşa mi se pare.

— Ei sunt. Treci la postul tău!... Şi cată să-mi asculți chemarea şi să fii la îndemâna mea.

Porthos se ascunse în a doua despărțitură, unde era întuneric beznă. Aramis se furişă în a treia. Uriaşul ținea în mână un drug de fier care cântărea cincizeci de livre. Porthos mânuia cu o uşurință nemaipomenită această pârghie, care slujise mai înainte la împinsul bărcii pe uscat. Între timp, bretonii târau barca spre țărm. În despărțitura luminată, Aramis, cinchit, pitit, meşterea ceva misterios.

Se auzi o comandă strigată cu glas tare. Era ultimul ordin pe care-l dădea căpitanul. Douăzeci şi cinci de oameni săriră de pe stâncile din față în prima despărțitură a peşterii şi, de îndată ce puseră picioarele pe pământ, începură să tragă, împuşcăturile răsunară prelung, şuierăturile străbătură bolțile, un fum gros împânzi totul.

— La stânga! La stânga! strigă Biscarrat, care, la prima lui vizită aici, văzuse deschizătura prin care se trecea în a doua despărțitură, şi acum, îmbărbătat de mirosul pulberii, voia să-şi îndrepte soldații într-acolo.

Trupa se năpusti fără şovăială la stânga; galeria se îngusta din ce în ce; Biscarrat, cu brațele întinse, pregătit să moară, mergea înainte, spre țevile muschetelor.

— Veniți! Veniți! strigă el. Văd lumină!

— Loveşte, Porthos! se auzi ca din mormânt glasul lui Aramis.

Porthos scoase mai întâi un oftat adânc, pe urmă se puse pe treabă. Drugul de fier căzu drept în creştetul lui Biscarrat, care muri fără a fi apucat să mai icnească. Cumplita pârghie se ridică şi se lăsă de zece ori în zece secunde, făcând zece cadavre.

Soldații nu vedeau nimic; auzeau icnete, vaiete, treceau peste trupurile celorlalți, dar nu înțelegeau încă ce se întâmplă cu ei şi dădeau buzna înainte, călcând unii peste alții. Necruțătorul drug cădea necontenit, doborând primul

pluton, fără ca vreun zgomot să atragă luarea-aminte a celui de-al doilea, care păşea netulburat. Dar acest al doilea pluton, comandat de căpitan, smulsese un pin ce creştea pe țărm, şi din ramurile lui răşinoase, strânse mănunchi, căpitanul făcuse o torță.

Pătrunzând în despărțitura unde Porthos, asemeni unui înger al răzbunării, doborâse tot ce atinsese, primul rând de oameni se opri deodată în loc, cu groază. Nici o împuşcătură nu răspunsese la împuşcăturile gărzilor, şi totuşi în fața lor se afla o movilă de leşuri, iar ei călcau pur şi simplu printr-o baltă de sânge.

Porthos stătea în continuare neclintit în dosul stâlpului său.

Căpitanul, făcând lumină cu pinul transformat într-o torță aprinsă, văzu îngrozitorul masacru a cărui cauză o căuta în zadar şi se retrase până lângă stâlpul de piatră în dosul căruia era ascuns Porthos. O mână uriaşă se desprinse atunci din întuneric şi încleştă gâtul căpitanului, care scoase un horcăit înăbuşit; brațele i se întinseră, zbătându-se în aer, torța căzu şi se stinse în balta de sânge. O secundă mai târziu, trupul căpitanului se rostogolea lângă torța stinsă, adăugând încă un cadavru la mormanul de leşuri ce stăvilea trecerea.

Totul se petrecuse într-un chip misterios, ca sub puterea unei vrăji. La horcăitul căpitanului, oamenii care-l însoțeau o luară la fugă înapoi; apucaseră să-i vadă brațele desfăcute, ochii ieşindu-i din orbite, apoi, torța stingându-se, se pomeniseră în cea mai neagră beznă.

Cu o mişcare instinctivă, maşinală, fără să se gândească ce face, locotenentul strigă:

— Foc!

Deodată, o descărcare de muschete bubui cu pocnituri dese şi repetate, vui şi se răspândi în toată peştera, surpând bucăți mari de piatră din bolțile cutremurate. Grota se lumină o clipă la această salvă de arme, apoi se cufundă numaidecât într-o întunecime şi mai mare din pricina norilor de fum. Urmă o tăcere adâncă, tulburată doar de paşii celui de-al treilea pluton, care intra în subterană.

LIII

MOARTEA UNUI TITAN

În momentul când Porthos, deprins cu întunericul mai mult decât cei care veneau de afară, privi în jurul lui pentru a vedea dacă în această beznă Aramis nu-i făcea vreun semn, simți o atingere uşoară la braț şi o voce slabă ca o răsuflare îi şopti la ureche:

— Vino.

— Oh! făcu Porthos.

— Sst! știstui Aramis foarte încet.

Şi, în hărmălaia stârnită de cel de-al treilea pluton ce pătrundea înăuntru, în blestemul gărzilor rămase în picioare, în horcăitul muribunzilor care-şi trăgeau ultima suflare, Aramis şi Porthos se strecurară neobservați de-a lungul pereților de granit ai cavernei. Aramis îl duse pe Porthos în cea din urmă despărțitură, unde îi arătă, într-o săpătură făcută în stâncă, un butoiaş cu pulbere, ce cântărea optzeci de livre şi de care legase un fitil.

— Prietene – îi zise el lui Porthos – ai să iei acest. butoiaş, în timp ce eu voi aprinde fitilul, şi-l vei arunca în mijlocul duşmanilor noştri. Poți?

— O jucărie! răspunse Porthos şi ridică butoiaşul cu o singură mână. Aprinde-l.

— Aşteaptă – îi spuse Aramis – să se strângă mai întâi toți la un loc, şi pe urmă, dragul meu Iupiter, să-ți arunci

trăsnetul în mijlocul lor.

— Aprinde-l! repetă Porthos.

— Eu – adăugă Aramis – mă duc la bretonii noştri să-i ajut să pună barca pe apă. Te aştept la mal; tu fă treaba şi vino repede după noi.

— Aprinde-l! ceru pentru a treia oară Porthos.

— Ai înțeles? îl întrebă Aramis.

— La dracu! rosti iarăşi Porthos, râzând cu nişte hohote pe care nici nu încerca măcar să şi le stăpânească. Când mi se spune ceva, înțeleg. Pleacă, şi dă-mi focul!

Aramis îi dădu iasca aprinsă, iar Porthos îi întinse brațul, să i-l strângă, întrucât mâna nu-i era liberă. Aramis îi strânse brațul cu amândouă mâinile, apoi se retrase până la ieşirea din cavernă, unde-l aşteptau cei trei vâslaşi. Porthos, rămas singur, apropie cu îndrăzneală iasca de fitil. Iasca, o scânteie slabă, cauza primă a unui uriaş pârjol, străluci în întuneric ca un licurici zburător, apoi se împreună cu fitilul, pe care-l aprinse şi a cărui flăcăruie Porthos o învioră cu suflarea lui. Fumul se împrăştie în jur, şi, la lucirile acestui fitil pâlpâitor, se putură vedea, timp de o secundă sau două, lucrurile din apropiere. Fu un scurt, dar minunat spectacol, acela al gigantului palid, stropit de sânge, cu fața luminată de flăcăruia fitilului care ardea în întunericul din grotă!

Soldații îl văzură. Văzură şi butoiaşul pe care-l ținea în brațe. Şi înțeleseră numaidecât ceea ce avea să se întâmple. De aceea, îngroziți de ce vedeau că se petrecuse, gândindu-se cu spaimă la cele ce se vor mai petrece, scoaseră toți deodată un urlet înfricoşător. Unii încercară să fugă, dar se loviră de al treilea pluton, care le închidea drumul; alții, fără să mai judece nimic, ridicară muschetele şi traseră la nimereală, în beznă; alții, în sfârşit, căzură în genunchi. Câțiva ofițeri strigară către Porthos, făgăduindu-i libertatea, dacă le cruță

viața. Locotenentul celui de-al treilea pluton ordonă să se deschidă focul, dar soldații îi aveau în față pe camarazii lor îngroziți, care-i slujeau ca un scut viu lui Porthos.

Am spus că flăcăruia ce pâlpâi la suflarea lui Porthos în iască şi fitil nu ținu decât două secunde; dar în aceste două secunde iată ce arătă ea: mai întâi, uriaşul care părea şi mai mare în întuneric; apoi, la zece paşi de el, o movilă de trupuri însângerate, zdrobite, ciopârțite, în care se mai zbătea o ultimă tresărire de agonie ce mişca toată grămada de leşuri, aşa cum o ultimă răsuflare face să tremure trupul unui monstru diform ce-şi dă duhul în noapte. Fiecare suflare a lui Porthos întețea flăcăruia fitilului, învăluind purcoiul de cadavre într-o lumină galbenă ca sulful, întretăiată de largi dungi purpurii. În afară de această movilă din mijlocul grotei, formată din soldații ce căzuseră unii peste alții, aşa cum îi lovise moartea sau cum se întâmplase să fie atinşi, alte câteva cadavre împrăştiate prin jur rânjeau, ca nişte amenințări, cu rănile lor căscate. Deasupra pământului, prefăcut într-o mâzgă amestecată cu sânge, se ridicau, mohorâți şi sclipitori, stâlpii de piatră ai cavernei, ale căror părți luminate se înfățişau ochiului în nuanțe vii, strălucitoare în beznă. Şi toate acestea se zăreau la flăcăruia tremurătoare a unui fitil legat de un butoiaş de pulbere, adică a unei torțe care, dezvăluind moartea ce trecuse, o arăta pe aceea care avea să vină.

Cum am mai spus, priveliştea aceasta nu dăinui decât o secundă sau două. În acest scurt răstimp, un ofițer din al treilea pluton strânse opt gărzi înarmate cu muschete şi, printr-o gaură, le ordonă să tragă în Porthos. Dar cei care primiseră ordinul să tragă tremurau aşa de tare, încât rezultatul salvei lor fu că trei dintre ei căzură, iar celelalte cinci gloanțe scrijeliră, şuierând, bolta, brăzdară pământul

sau se înfipseră în pereții cavernei. Un hohot de râs răspunse la această salvă; apoi, brațul uriaşului făcu o legănare, apoi fitilul aprins zbură prin aer, asemenea unei stole căzătoare. Butoiaşul, aruncat la treizeci de paşi, sări peste mormanul de cadavre şi se rostogoli în mijlocul unui grup de soldați ce începură să urle, azvârlindu-se cu fața la pământ.

Ofițerul urmărise prin aer luminița zburătoare şi se repezi la butoiaş, pentru a smulge fitilul înainte ca flacăra să ajungă la pulberea dinăuntru. Zadarnică jertfă! Alergând prin aer, flăcăruia de la capătul fitilului se mărise dintr-o dată, astfel că fitilul, care, dacă ar fi stat pe loc, ar fi ars în cinci minute, fu acum mistuit în treizeci de secunde, şi drăceasca maşinărie îşi făcu efectul. Vârtejuri sălbatice, împroşcări de pucioasă şi de silitră, limbi arzătoare de foc ce pârjoleşte totul, detunătura asurzitoare a exploziei, iată ce aduse secunda ce urmă celor două secunde pe care le-am descris, în această peşteră ale cărei grozăvii o făceau să pară un adevărat sălaş al demonilor. Stâncile se despicau ca nişte bârne de brad lovite de topor. Un şuvoi de foc, de fum şi de sfărâmături țâşni din mijlocul grotei, lărgindu-se pe măsură ce se înălța. Pereții uriaşi de cremene se înclinară şi se năruiră în nisip, iar nisipul însuşi, transformat într-o nouă unealtă de chin, fu azvârlit din culcuşurile sale şi spulberat în ochii soldaților, orbindu-i cu miriadele lui de firişoare înțepătoare. Strigătele, urletele, blestemele şi viețile, totul se stinse într-un nemaipomenit vuiet; cele trei despărțituri de la începutul peşterii se prefăcură într-o prăpastie în care se aşterneau în straturi sfărâmăturile vegetale, minerale sau omeneşti, după greutatea lor. Apoi nisipul şi cenuşa, fiind mai uşoare, căzură la urmă, acoperind ca un lințoliu plumburiu şi fumegând toate aceste lugubre rămăşițe. Şi acum, căutați-i în acest mormânt arzător, în acest vulcan subteran, căutați-i

dacă mai puteți pe soldații regelui în veşmintele lor albastre cu fireturi de argint! Căutați ofițerii cu zorzoane strălucitoare de aur, căutați armele pe care se bizuiau ei să se apere, căutați pietrele care i-au ucis, căutați pământul pe care călcau! Un singur om a făcut din toate acestea un haos mai învălmăşit, mai pustiu, mai îngrozitor decât a fost, pare-se, haosul ce a dăinuit cu un ceas mai înainte de facerea lumii. Nu mai rămăsese nimic din cele trei despărțituri, nimic în care Dumnezeu însuşi să-şi mai poată recunoaşte creația sa.

Cât despre Porthos, după ce aruncase butoiaşul cu pulbere în mijlocul duşmanilor lui, fugise, aşa cum îl sfătuise Aramis, şi se retrăsese în ultima depărțitură, unde pătrundeau, prin gura largă, aerul, lumina şi soarele. De îndată ce coti după colțul dintre a treia şi a patra despărțitură, văzu, la o sută de paşi de el, barca ce se legăna pe apă; acolo erau prietenii lui; acolo era libertatea; acolo era viața după izbândă. Încă şase sărituri de-ale lui şi-ar fi fost afară din peşteră; odată aici, două sau trei alte salturi, şi ar fi ajuns la barcă. Deodată simți însă că-l părăsesc puterile: genunchii i se păreau goi, picioarele i se înmuiau sub el.

— Oh, oh! murmură Porthos cu uimire. Iată că mă cuprinde din nou oboseala; iată că nu mai pot să merg. Ce să fie asta?

Prin deschizătură, Aramis îl zări şi nu înțelegea de ce se oprise pe loc.

— Vino, Porthos! îl strigă el. Vino, vino repede!

— Oh! răspunse uriaşul, făcând o sforțare şi încordându-şi în zadar toți muşchii trupului. Nu pot!

Şi, rostind aceste cuvinte, căzu în genunchi; dar, cu mâinile lui puternice, se agăță de stânci şi se ridică din nou.

— Repede! Repede! îl îndemna din barcă Aramis, întinzând brațele spre țărm ca şi cum ar fi vrut să-l tragă spre

dânsul.

— Iată-mă – îngăimă Porthos adunându-şi toate puterile ca să mai poată face un pas.

— În numele cerului, Porthos, grăbeşte-te! Grăbeşte-te! Butoiaşul are să ia foc!

— Grăbiți-vă, monseniore! strigară şi bretonii către Porthos, care se mişca încet ca într-un vis.

Dar nu mai avu timp: explozia răsună, pământul se despică în două; fumul care năvălea prin crăpăturile largi întunecă cerul; marea se retrase spre larg ca împinsă de suflarea de foc ce țâşni din grotă ca din gâtlejul unui uriaş balaur; refluxul aruncă barca la douăzeci de prăjini, toate stâncile plesniră la temelie şi se desfăcură în bucăți ca un bolovan lovit de topor; o parte din gura peşterii se ridică spre cer ca trasă de sfori nevăzute; flăcările roşcate şi verzi de pucioasă, mâzga neagră de catran şi pământ se ciocniră şi se înfruntară o clipă sub o imensă boltă de fum; apoi se văzură mai întâi clătinându-se, pe urmă aplecându-se, pe urmă răsturnându-se unul după altul înalții stâlpi de piatră pe care violența exploziei nu-i putuse smulge din rădăcinile lor seculare; se salutară unul pe altul ca nişte bătrâni gravi şi domoli, apoi se prosternară, culcându-se pentru totdeauna în mormântul lor de fărâmițări şi colb.

Această îngrozitoare zguduitură păru să-i redea lui Porthos puterile pe care le pierduse; se ridică din nou, uriaş el însuşi între aceşti uriaşi. Dar, în clipa când voi să fugă printre şirurile de fantome granitice, acestea din urmă, scăpate din lanțurile ce le țineau încleştate, începură să se prăvălească în jurul Titanului ce coborâse parcă din cer în mijlocul stâncilor pe care le aruncase asupra lui. Porthos simți tremurându-i sub picioare pământul zguduit de această prelungă prăvălire. Întinse în dreapta şi în stânga palmele lui mari, pentru a opri

năruirea stâncilor. Cele două brațe ale sale sprijiniră, fiecare, câte un perete gigantic de piatră; îşi lăsă capul în jos, şi un al treilea bloc strivitor i se propti în ceafă. O clipă, brațele lui Porthos se îndoiră; dar acest Hercule îşi adună încă o dată toate puterile, şi se văzu cum cei doi pereți ai temniței în care era îngropat se dădură încet la o parte, făcându-i loc. O clipă, el se ivi în această deschizătură de granit, ca anticul înger al haosului; dar, îndepărtând cu brațele cele două stânci din dreapta şi din stânga, slăbi punctul de sprijin ce susținea monolitul care i se oprise în ceafă, astfel că monolitul, lăsându-se cu toată greutatea pe grumazul lui, îl sili pe uriaş să cadă în genunchi. Stâncile laterale, îndepărtate o clipă, se apropiară din nou şi adăugară greutatea lor la greutatea celei din spate, care ar fi fost de ajuns ca să strivească singură, sub ea, zece oameni dintr-o dată. Uriaşul se prăbuşi fără să strige după ajutor; căzu în genunchi răspunzându-i lui Aramis prin cuvinte de încurajare şi de speranță, căci, un răstimp, datorită puternicei pârghii formată de brațele lui, crezu că, asemenea lui Encelade, va putea înlătura această întreită povară. Dar, puțin câte puțin, Aramis văzu cum stâncile se lăsau în jos; palmele înțepenite o clipă, brațele încordate printr-un ultim efort se îndoiră, umerii se încovoiară zdrobiți, şi stâncile îl apăsau încetul cu încetul tot mai mult.

— Porthos! Porthos! striga Aramis, smulgându-şi părul din cap. Porthos, unde eşti? Răspunde!

— Aici! Aici! murmură Porthos cu o voce stinsă. Răbdare! Răbdare!

Dar abia rosti acest din urmă cuvânt, şi apăsarea din jurul său îşi spori deodată puterea; uriaşa stâncă din spatele lui se prăbuşi sub greutatea celorlalte două lespezi ce se

năruiră peste ea, şi Porthos fu îngropat într-un mormânt de pietre sfărâmate.

Auzind glasul înăbuşit al prietenului său, Aramis sări pe uscat. Doi bretoni îl urmară cu o pârghie în mână – un singur om era destul ca să țină barca pe loc. Cele din urmă gâfâiri ale vajnicului luptător cu stâncile le conduseră paşii prin dărâmături.

Aramis, sprinten, iute, tânăr ca la douăzeci de ani, se repezi la întreita prăvălire de steiuri şi, cu mâinile lui, delicate ca nişte mâini de femeie, ridică printr-un miracol de forță un colț al imensului cosciug de granit. Atunci zări în întunericul acestui mormânt ochii încă strălucitori ai prietenului său, căruia povara înlăturată o clipă îi redase răsuflarea. Numaidecât, cei doi bretoni alergară şi ei, vârâră pârghia de fier sub stâncă, unindu-şi toți trei puterile, nu pentru a o ridica, ci pentru a o ține aşa. Totul fu însă în zadar: cei trei bărbați se încovoiară încet cu suspine de durere, şi vocea groasă a lui Porthos, văzându-i că se istovesc într-o luptă fără speranță, murmură pe un ton batjocoritor aceste ultime cuvinte ce-i zburară de pe buze o dată cu ultima răsuflare:

— Prea greu!

După care, ochiul i se întunecă şi se închise, fața i se învineți, mâna i se albi, şi Titanul căzu cu fruntea la pământ, scoțând un ultim suspin. O dată cu el se prăbuşi şi stânca, pe care, chiar în agonia lui, o mai susținuse încă!

Cei trei oameni scăpară din mâini pârghia, ce fu prinsă sub această lespede ce închidea un mormânt. Apoi, gâfâind, palid, cu fruntea năpădită de sudoare, Aramis ascultă, cu pieptul zdrobit, cu inima gata să i se frângă. Dar nu se mai auzea nimic! Uriaşul dormea somnul de veci în mormântul pe care Dumnezeu i-l croise după măsura lui.

LIV

EPITAFUL LUI PORTHOS

Aramis, tăcut, înghețat, tremurând ca un copil speriat, se ridică şi se retrase de pe blocul de piatră. Un creştin nu calcă niciodată pe morminte. Dar, deşi se ținea pe picioare, îi era cu neputință să facă un pas. S-ar fi zis că, o dată cu Porthos, murise ceva şi în el. Bretonii se aflau însă în preajma lui; Aramis se lăsă sprijinit de ei, şi cei trei pescari îl luară pe brațe şi-l duseră la barcă. Apoi, după ce-l aşezară pe scândura de lângă cârmă, începură să tragă la vâsle, socotind că e mai bine să se depărteze fără să mai întindă pânza, care ar fi putut să-i dea de gol.

Pe țărmul unde fusese vechea peşteră Locmaria, pe plaja întinsă, o singură ridicătură mai atrăgea privirea. Aramis nu-şi mai putea dezlipi ochii de la ea, şi, de departe, de pe mare, pe măsură ce înainta în larg, stânca amenințătoare şi mândră i se părea că se ridică încet, aşa cum se ridica altădată Porthos, îndreptând spre cer un cap surâzător şi neînvins, la fel ca acela al cinstitului şi vrednicului prieten, cel mai puternic dintre toți patru şi totuşi răpus cel dintâi de moarte.

Ciudată soartă, soarta acestor oameni de bronz! Cel mai curat la suflet, aliat cu cel mai viclean! Puterea trupească, condusă de agerimea minții! Şi, în clipa hotărâtoare, când numai puterea singură era în stare să salveze şi spiritul şi trupul, o piatră, o stâncă, o greutate fără noimă a materiei biruise puterea şi, prăvălindu-se peste trup, alunga spiritul.

Bravul Porthos! Născut ca să-i ajute pe ceilalți oameni, totdeauna gata să se jertfească pentru salvarea celor slabi, ca şi cum Dumnezeu nu l-ar fi înzestrat cu putere decât în acest scop! Murind, crezuse doar că-şi îndeplineşte sarcinile luate prin pactul cu Aramis, pact pe care Aramis îl încheiase totuşi de unul singur şi pe care Porthos nu-l urmase decât ca să-i rămână pe deplin credincios!

Nobilul Porthos! La ce mai sunt bune castelele încărcate de mobile frumoase, pădurile pline de vânat, lacurile mişunând de peşte, pivnițele doldora de bogății? Cui mai slujesc lacheii în livrele aurite şi, în mijlocul lor, Mousqueton, mândru de încrederea pe care i-o arătai tu! O, nobile Porthos, neobosit strângător de comori, trebuia oare să te trudeşti atâta pentru a-ți uşura şi înfrumusețа viața, pierind apoi pe un țărm pustiu, în croncănitul păsărilor oceanului, întins, cu oasele zdrobite, sub o stâncă rece? Trebuia, în sfârşit, nobile Porthos, să agoniseşti atâta aur, fără să ai măcar un distih compus de un umil poet şi săpat pe lespedea ta de mormânt?

Viteazul Porthos! Doarme, fără îndoială, şi astăzi, uitat, pierdut sub stânca pe care păstorii de prin partea locului o iau drept creasta uriaşă a unui dolmen. Şi atâtea ierburi tari, atâta înțelenit, atâta muşchi mângâiat de vântul amar al oceanului legat şi mai strâns mormântul de pământ, încât niciodată cătorul nu-şi va putea închipui că o asemenea movilă de piatră a fost cândva sprijinită de umerii unui muritor!

Aramis, cu fața palidă, cu trupul rece, cu sufletul la buze, privi până la ultima rază a zilei țărmul care se pierdea în zare. Nici un cuvânt nu-i ieşi din gură, nici un suspin nu-i zgudui pieptul. Bretonii, superstițioşi, se uitau la el cu teamă. Atâta muțenie nu mai era a unui om, ci a unei stane de piatră.

Şi astfel, o dată cu cele dintâi dungi negre ce brăzdară văzduhul, barca îşi desfăcu mica ei pânză şi, umflată de vântul care o îndepărta repede de coastă, se îndreptă vitejeşte către Spania, străbătând cumplitul golf al Gasconiei, atât de bogat în furtuni.

Dar la o jumătate de ceas după ce pânza fusese ridicată, vâslaşii, nemaitrăgând acum la rame, se aplecară pe scândurile lor şi, ducându-şi mâinile streaşină la ochi, îşi

arătară unii altora un punct alb ce se desluşea la orizont, nemişcat, în aparenţă, ca un pescăruş legănat de răsuflarea domoală a valurilor. Numai că ceea ce părea nemişcat pentru un ochi nedeprins, înainta cu o mare iuţeală pentru ochii ageri ai oamenilor mării; ceea ce părea că stă pe loc deasupra valurilor, zbura de fapt peste crestele lor. Câtva timp, văzând amorţeala în care se cufundase stăpânul lor, nu îndrăzniră să-l mai trezească, şi se mulţumiră să-şi spună fiecare părerea, cu voce înceată şi nelinişti tă. Într-adevăr, Aramis cel atât de prevăzător şi de neobosit, Aramis a cărui privire, întocmai ca a linxului, veghea fără încetare şi vedea mai bine noaptea decât ziua, Aramis era pe cale să adoarmă sub povara deznădejdii din sufletul lui.

Trecu astfel un ceas, timp în care înserarea se lăsa tot mai adâncă, dar şi nava ce se zărea în depărtare se apropia tot mai mult de barcă; atunci Goennec, unul dintre cei trei năieri bretoni, îşi luă inima în dinţi şi strigă tare:

— Monseniore, suntem urmăriţi!

Aramis nu răspunse; nava se apropia mereu. Atunci, cu de la sine putere, patronul Yves le dădu ordin celorlalţi doi pescari să coboare pânza, pentru ca astfel acest sigur punct ce apărea la suprafaţa apei să nu mai poată fi văzut de ochiul duşmanului care-i urmărea. Dar corabia cealaltă, dimpotrivă, îşi înteţi viteza prin alte două pânze ce fură urcate până în vârful catargelor. Din nenorocire, era în timpul când zilele sunt cele mai frumoase şi mai lungi din cursul anului, iar luna, plină şi luminoasă, răsărea după această zi nefastă. Corveta ce urmărea mica barcă, ajutată de vânt, mai avea o jumătate de ceas de amurg, apoi o noapte întreagă de lumină de la lună.

— Monseniore! Monseniore! Suntem pierduţi! zise patronul. Priviţi, cei de acolo ne văd, cu toate că am coborî

pânzele.

— Nu-i de mirare – murmură unul din pescari – întrucât se spune că, prin meşteşugul dracului, oamenii de la oraş au născocit nişte unelte cu ajutorul cărora văd tot aşa de bine la depărtare ca şi aproape, noaptea ca şi ziua.

Aramis ridică de pe fundul bărcii o lunetă, îi potrivi lentilele în tăcere, apoi, dându-i-o pescarului, îi zise:

— Ţine şi priveşte.

Pescarul şovăia.

— N-avea nici o teamă – îi spuse episcopul – nu e nici un păcat, iar dacă va fi vreun păcat, îl iau asupra mea.

Pescarul duse luneta la ochi şi scoase deodată un strigăt. Crezuse că, printr-o minune, corveta pe care o ştia la depărtare de o bătaie de tun făcuse o săritură şi străbătuse dintr-o dată această distanţă. Dar, luând luneta de la ochi, el văzu că, în afară de drumul pe care corveta îl putuse face în acest scurt răstimp, ea se afla la aceeaşi depărtare.

— Care va să zică – bâigui bretonul – ne văd şi ei aşa cum îi vedem noi?

— Ne văd, da – răspunse Aramis.

Şi recăzu în toropeala lui.

— Cum, ne văd? zise patronul Yves. Cu neputinţă!

— Ţine, jupâne, priveşte! zise celălalt năier.

Şi-i întinse luneta care apropia totul.

— Monseniorul – întrebă Yves – mă încredinţează că dracul n-are nici un amestec în toată treaba asta?

Aramis dădu din umeri. Patronul duse luneta la ochi.

— Oh, monseniore – strigă el – dar asta-i o adevărată minunăţie! Îi văd aci, de parcă aş putea să-i ating cu mâna. Sunt pe puţin douăzeci şi cinci! Uite, îl zăresc pe căpitan, în faţă. Ţine şi el la ochi o lunetă ca asta, şi ne priveşte... Ah, uite, se întoarce şi dă un ordin... Împing o gură de tun în

față... O încarcă, încearcă să ne ia la ochi... Ah nenorocire, trag în noi!

Şi, printr-o mişcare plină de groază, patronul luă luneta de la ochi, iar corveta, aruncată din nou la orizont, căpătă iarăşi înfățişarea ei reală.

Nava era încă la o depărtare de aproape o leghe; dar manevra văzută de patronul Yves nu era mai puțin adevărată. Un smoc mic de fum apăru deodată sub pânze, un fum mai albăstrui decât aceste pânze şi care se împrăştie repede, ca o floare ce se deschide; apoi, la aproape o milă de barcă, se văzu o ghiulea ce crestă două-trei valuri, alergând pe apă şi lăsând o dungă albă în urma ei, până când se scufundă la capătul acestei dungi, fără să însemne nici o primejdie, deocamdată, asemenea unei pietre aruncate de un şcolar pe deasupra apei. Era însă o vestire şi totodată o amenințare.

— Ce-i de făcut? întrebă patronul.

— Au să ne scufunde – zise Goennec – dați-ne binecuvântarea, monseniore.

Şi cei trei bretoni îngenunchează la picioarele episcopului.

— Aţi uitat că cei de acolo vă văd? zise acesta.

— Aşa-i – murmurară pescarii, ruşinaţi de slăbiciunea lor. Porunciţi, monseniore, suntem gata să murim pentru înălţimea voastră.

— Să aşteptăm – zise Aramis.

— Cum, să aşteptăm?

— Da; nu vedeţi că, aşa după cum aţi spus adineauri, dacă încercăm să fugim, ne vor scufunda?

— Dar – cuteză să spună patronul – poate că, ajutaţi de noapte, vom izbuti să le scăpăm din mână!

— Oh – răspunse Aramis – sunt pregătiţi cu focuri spre a lumina şi calea lor, şi pe a noastră.

Şi chiar în aceeaşi clipă, ca şi cum nava ar fi vrut să întărească vorbele lui Aramis, un al doilea nor de fum se înălţă încet spre cer, apoi din această trâmbă de fum ţâşni o săgeată aprinsă, care descrise un arc, asemenea unui curcubeu, şi căzu în mare, unde continuă să ardă, luminând văzduhul până la o depărtare de un sfert de leghe de jur împrejur. Bretonii se priviră înspăimântaţi.

— Vedeţi deci – zise Aramis – că e mai bine să-i aşteptăm?

Lopeţile căzură din mâinile vâslaşilor şi mica barcă, oprindu-se pe loc, se legăna uşoară pe spinarea valurilor.

Noaptea se lăsa tot mai neagră, dar corabia cealaltă înainta mereu. S-ar fi zis că-şi sporea viteza pe măsură ce se întuneca. Din când în când, ca un vultur cu gâtul însângerat ce-şi înalţă capul din cuib, o nouă flacără uriaşă ţâşnea din trupul ei şi zbura pe deasupra oceanului ca o ninsoare de foc. În sfârşit, ajunse la depărtare de o bătaie de muschetă. Toţi soldaţii erau pe punte, cu armele în mâini; tunarii se aflau lângă bateriile lor, şomoioagele erau aprinse. S-ar fi zis că se pregăteau să atace o fregata şi să se lupte cu un echipaj mai

mare decât al lor, iar nu să prindă o biată barcă în care nu se găseau decât doar patru oameni.

— Predați-vă! strigă comandantul corvetei, prin portavoce.

Bretonii se uitară la Aramis. Acesta le făcu un semn din cap. Patronul Yves ridică o bucată de pânză albă în vârful unei cângi. Era semn că se predau. Cealaltă navă înainta ca un cal de curse. Aruncă o nouă săgeată de foc, care căzu, de astă dată, la douăzeci de paşi de barcă, luminând-o mai bine decât ar fi putut s-o facă razele celui mai aprins soare.

— La cel dintâi semn de împotrivire, foc! strigă comandantul corvetei.

Soldații duseră muschetele la umăr.

— V-am făcut semn că ne predăm! strigă patronul Yves.

— Vii! Vii, căpitane! se auziră câțiva ostaşi mai îndârjiți. Trebuie să-i prindem de vii!

— Ei bine, da, vii! răspunse căpitanul. Şi, întorcându-se către bretoni, le strigă: Vouă vi se garantează viața, prieteni, în afară de domnul cavaler d'Herblay.

Aramis tresări, dar îşi păstră calmul. O clipă, privirea i se înfipse în adâncimile oceanului luminat la suprafață de ultimele licăriri ale săgeții de foc, licăriri ce pluteau pe spinarea valurilor, se ridicau pe crestele lor, făcând însă şi mai întunecate, şi mai misterioase, şi mai îngrozitoare adâncurile de sub ele.

— Ați auzit, monseniore? întrebară bretonii.

— Da.

— Şi ce porunciți?

— Primiți.

— Şi voi, monseniore?

Aramis se plecă şi mai mult, atingând cu vârful degetelor lui albe şi subțiri apa verzuie a mării, căreia îi zâmbea ca unei prietene.

— Primiți – repetă el.

— Primim – strigară pescarii – dar ce chezăşie vom avea?

— Cuvântul unui gentilom – răspunse ofițerul. Pe gradul şi pe numele meu, jur că tot ce nu e domnul cavaler d'Herblay va scăpa neatins. Sunt locotenentul corvetei regale *Pomona* şi mă numesc Louis-Constant de Pressigny.

Cu un gest grăbit, Aramis, aplecat deasupra mării, peste marginea bărcii, cu un gest grăbit, spunem, ridică fața, se sculă în picioare şi, cu privirea aprinsă, înflăcărată, cu zâmbetul pe buze, strigă:

— Aruncați scara, domnilor! ca şi cum el ar fi fost acela care avea dreptul să dea comenzi.

Ceilalți se supuseră. Atunci Aramis, apucând scara de frânghie, urcă cel dintâi; dar în loc de spaima pe care echipajul se aştepta să o vadă zugrăvită pe chipul lui, mare le fu mirarea marinarilor de pe corvetă când îl văzură pe acesta îndreptându-se spre comandant cu un pas sigur, privindu-l drept în ochi şi făcându-i cu mâna un semn necunoscut şi misterios, la vederea căruia ofițerul păli, începu să tremure şi-şi plecă fruntea. Fără a spune un cuvânt, Aramis ridică apoi mâna până în dreptul ochilor comandantului, lăsându-l să vadă piatra unui inel pe care-l purta în inelarul de la mâna stângă. Şi făcând acest semn, Aramis, învăluit într-o măreție rece, tăcută şi semeață, avea aerul unui împărat care dă cuiva mâna să i-o sărute.

Comandantul, care, o clipă, ridicase capul, se înclină pentru a doua oară, cu semnele celui mai adânc respect. Apoi, arătând cu mâna spre pupă, adică spre cabina lui, se trase la o parte, spre a-i face loc lui Aramis să treacă înainte.

Cei trei bretoni, care se urcaseră în urma episcopului lor, se uitau înmărmuriți unul la altul. Întregul echipaj aştepta în cea mai desăvârşită tăcere. Cinci minute după aceea,

comandantul îl chemă pe locotenentul secund, care se întoarse numaidecât pe punte, dând ordin ca nava să fie îndreptată către Corogne.

În timp ce se îndeplinea acest ordin, Aramis reapăru şi el pe punte şi se sprijini de balustrada vasului. Se înnoptase bine, dar luna nu răsărise încă; totuşi Aramis privea cu încordare înspre Belle-Isle. Yves veni atunci lângă comandant, care îşi reluase postul său la pupa vasului, şi, umil, cu o voce înceată, îl întrebă:

— Încotro ne îndreptăm, căpitane?

— Acolo unde a hotărât monseniorul – răspunse ofițerul.

Aramis stătu toată noaptea rezemat de balustradă. Yves, apropiindu-se de el, dimineața, îşi spuse că noaptea aceea trebuie să fi fost destul de umedă, căci lemnul pe care se sprijinise fruntea episcopului era parcă stropit de un strat de rouă.

Cine ştie! Poate că aceşti stropi de rouă erau primele lacrimi pe care le vărsaseră vreodată ochii lui Aramis! Ce alt epitaf mai frumos ți s-ar fi putut închina, bunule Porthos?

LV

RONDUL DOMNULUI DE GESVRES

D'Artagnan nu era obişnuit ca cineva să-i stea în cale, aşa cum i se întâmplase de astă dată. Se întoarse la Nantes foarte mânios. Mânia, la acest bărbat neînfrânt, se traducea printr-o pornire înverşunată, căreia puțini oameni până atunci, fie ei regi, fie giganți, i se putuseră împotrivi.

D'Artagnan, tremurând de ciudă, se duse glonț la castel şi ceru să-i vorbească regelui. Puteau să fie ceasurile şapte dimineața, dar, de când venise la Nantes, regele se scula foarte devreme. Ajungând însă în micul coridor pe care-l cunoaştem, d'Artagnan se lovi de domnul de Gesvres, care-l

opri cu toată cuviința, rugându-l să nu vorbească prea tare, ca să nu-l trezească pe rege din somn.

— Regele doarme? se miră d'Artagnan. Ei bine, îl voi lăsa să doarmă. La ce oră presupui că se va scula?

— Oh, peste vreo două ceasuri, aşa cred. Regele a vegheat toată noaptea.

D'Artagnan îşi luă pălăria, îl salută pe domnul de Gesvres şi se duse la locuința lui. Se reîntoarse la ceasurile nouă şi jumătate. I se spuse că regele îşi lua micul dejun.

— Am nimerit bine – răspunse el – îi voi vorbi regelui în timp ce mănâncă.

Domnul de Brienne îi dădu însă a înțelege că regele nu voia să primească pe nimeni în timpul mesei.

— Dar – zise d'Artagnan privindu-l pieziş pe de Britenne – dumneata nu ştii, domnule secretar, că eu pot intra oricând şi oriunde?

Brienne îl apucă binişor de mână pe căpitan şi-i spuse:

— Nu la Nantes, scumpe domnule d'Artagnan; în această călătorie, regele a schimbat orânduirile casei sale.

D'Artagnan, îmblânzit, întrebă la ce oră avea să termine regele masa.

— Nu ştiu – rosti Brienne.

— Cum nu ştii? Ce înseamnă răspunsul ăsta? Nu se ştie cât timp îi trebuie regelui pentru masă? De regulă, un ceas, dar, presupunând că aerul Loarei sporeşte pofta de mâncare, să zicem un ceas şi jumătate; e destul, cred. Voi aştepta deci, aici.

— Oh, scumpe domnule d'Artagnan, ordinul este să nu mai lăsăm pe nimeni în acest coridor; tocmai pentru asta sunt de gardă aici.

D'Artagnan simți pentru a doua oară cum i se urcă sângele la cap. Plecă numaidecât, de teamă să nu

înrăutățească lucrurile prin vreo izbucnire nesăbuită. Ajungând afară, începu să se frământe cu gândul. "Regele – îşi zise el – nu vrea să mă primească, asta e limpede; e supărat acest tânăr; se teme de cuvintele pe care aş putea să i le spun. Da; însă în acest timp, Belle-Isle e asediată şi cei doi prieteni ai mei pot fi prinşi, sau chiar ucişi... Bietul Porthos! Cât despre jupânul Aramis, el ştie să-şi apere pielea, aşa că în privința lui sunt liniştit... Dar nu, nu, Porthos e încă teafăr la trup, iar Aramis nu e un bătrân scrântit la cap. Unul cu brațele lui, celălalt cu mintea sa le vor da de furcă soldaților maiestății sale. Cine ştie! Poate că aceşti doi viteji vor repeta, spre lămurirea maiestății sale preacreştine, povestea cu bastionul Saint-Gervais... N-am nici o grijă în privința asta. Au la îndemână tunuri şi o garnizoană. Totuşi – continuă d'Artagnan clătinând din cap – cred că ar fi mai bine să nu se dea lupte... Pentru mine, unul, n-aş îndura nici certuri, nici trădare din partea regelui; dar pentru prietenii mei va trebui să îndur totul: ocări, jigniri. Dacă m-aş duce la domnul Colbert? reluă el. Iată unul pe care va trebui să-mi iau obiceiul a-l face să-mi ştie de frică. La domnul Colbert!" Şi d'Artagnan porni cu voinicie la drum. Află însă că domnul Colbert lucra cu regele la castelul din Nantes. "Bun – îşi zise el – iată-mă întors la vremurile când băteam drumurile de la domnul Tréville la locuința cardinalului, de la locuința cardinalului la regină, de la regină la Ludovic al XIII-lea. Nu degeaba se spune că, îmbătrânind omul redevine copil. La castel!" Se reîntoarse deci acolo. Domnul de Lyonne tocmai ieşea de la rege. Îi întinse amândouă mâinile lui d'Artagnan şi-i spuse că maiestatea sa va lucra toată seara, toată noaptea chiar, şi că ordinul este de a nu lăsa pe nimeni să intre.

— Nici pe căpitanul care are de primit ordine? strigă d'Artagnan. Asta e prea mult!

— Nici pe el – zise domnul de Lyonne.

— Dacă-i aşa – răspunse d'Artagnan, rănit până în adâncul inimii – dacă nici căpitanul de muşchetari, care a intrat totdeauna nestingherit în odaia de culcare a regelui, nu mai poate să intre acum în cabinet sau în sala de mâncare, înseamnă că regele e mort, sau că l-a aruncat pe căpitan în dizgrație. Şi într-un caz şi în altul, nu mai are nevoie de mine. Fă-mi plăcerea şi intră dumneata, domnule de Lyonne, care te bucuri de favoare, şi spune-i limpede regelui că îi trimit demisia mea.

— D'Artagnan, ia seama! strigă de Lyonne.

— Te rog, du-te; din prietenie pentru mine.

Şi-l împinse uşurel spre cabinet.

— Fie, mă duc – zise domnul de Lyonne.

D'Artagnan aşteptă plimbându-se prin coridor. Lyonne se reîntoarse.

— Ei, ce-a spus regele? îl întrebă căpitanul.

— Regele a spus că e bine – răspunse de Lyonne.

— Ce e bine? izbucni d'Artagnan. Adică îmi primeşte demisia? Straşnic! Iată-mă liber! Am devenit burghez, domnule de Lyonne; voi avea plăcerea de a te revedea! Adio, castel, coridoare, anticamere! Un burghez, care respiră în sfârşit liber, te salută!

Şi, fără să mai aştepte, căpitanul sări de pe terasă pe scara unde găsise bucățelele din scrisoarea lui Gourville. Cinci minute mai târziu, intra pe uşa hanului unde, urmând obiceiul tuturor marilor ofițeri găzduiți la castel, îşi luase ceea ce se numea o cameră în oraş. Aici însă, în loc să-şi descingă spada şi să-şi arunce mantia, îşi pregăti pistoalele, îşi puse banii într-o mare pungă de piele, trimise după cai la grajdul castelului şi dădu ordin de plecare în aceeaşi noapte la Vannes. Totul se îndeplini după voința lui. La ceasurile opt

seara punea piciorul în scară, când domnul de Gesvres apăru la poarta hanului în fruntea unui grup de doisprezece soldați.

D'Artagnan privea totul cu coada ochiului; fu nevoit să vadă cei treisprezece oameni cu treisprezece cai, dar se prefăcu a nu observa nimic şi se aşează mai bine în şa. Gesvres se apropie de el.

— Domnule d'Artagnan! i se adresă el cu un glas tare.

— Ei, domnule de Gesvres! Bună seara!

— S-ar zice că încaleci pe cal!

— Ceva mai mult, am şi încălecat, după cum vezi.

— Atunci, îmi pare bine că te-am găsit.

— Mă căutai?

— Doamne, da!

— Din partea regelui, fac prinsoare!

— Ei bine, da.

— Aşa cum îl căutam eu, acum două-trei zile, pe domnul Fouquet?

— Oh!

— Haide, nu mai face pe delicatul cu mine. Îți pierzi vremea în zadar. Spune-mi repede c-ai venit să mă arestezi.

— Să te arestez? Doamne fereşte, nu!

— Atunci pentru ce mi-ai ieşit în cale cu doisprezece călăreți?

— Îmi fac rondul.

— Nu-i rău! Şi mă înhați cu prilejul acestui rond?

— Nu te înhaț; te-am întâlnit şi te rog să mergi cu mine.

— Unde?

— La rege.

— Bun! zise d'Artagnan cu un aer bosumflat. Aşadar, regele şi-a terminat toate treburile?

— Te rog, căpitane – îi spuse domnul de Gesvres încet muşchetarului – nu-ți face rău singur; oamenii ăştia te aud.

D'Artagnan izbucni în râs şi replică:

— Porniți! Arestații îşi au locul între primii şase soldați şi între ultimii şase.

— Dar, întrucât eu nu te arestez – adăugă domnul de Gesvres – vei merge în urma mea, dacă vrei.

— Ei bine – zise d'Artagnan – iată o purtare frumoasă, drace, şi ai toată dreptatea; căci şi eu, dacă aş fi făcut de rond în jurul camerei dumitale din oraş, aş fi fost curtenitor cu dumneata, te încredințez, pe cinstea mea de gentilom! Acum, îți cer doar o favoare. Ce vrea regele?

— Oh, regele e furios!

— Ei bine, regele, care şi-a dat osteneala să se înfurie, îşi va da osteneala să se şi potolească, iată totul. Eu nu voi muri din asta, ți-o jur.

— Nu; însă...

— Însă mă va trimite să-i țin de urât bietului domn Fouquet? La dracu, e un om foarte cumsecade! Ne vom înțelege de minune şi vom trăi foarte bine amândoi, îți jur!

— Iată-ne ajunşi – zise ducele. Căpitane, te rog, fii linişti în fața regelui.

— Aha! Dar ce grijă îmi porți, duce dragă! exclamă d'Artagnan privindu-l pe domnul de Gesvres în față. Am auzit că ții cu tot dinadinsul să uneşti gărzile dumitale cu muşchetarii mei. Cred că ăsta este cel mai bun prilej!

— Nu mă voi folosi de el, căpitane; să mă ferească Dumnezeu!

— De ce?

— Din mai multe pricini, întâi; apoi din aceea că, dacă te-aş urma la comanda muşchetarilor după ce te voi fi arestat...

— Ah, mărturiseşti deci că m-ai arestat?

— Nu, nu!

— Atunci spune: întâlnit. Dacă-mi vei urma după ce m-ai "întâlnit", spune, ce se va întâmpla?

— Muşchetarii dumitale, la primul exercițiu de tragere, vor trage asupra mea, ca din greşeală.

— Ah, cât despre asta, nu spun nu! Băieții ăştia mă iubesc mult.

Gesvres îl lăsă pe d'Artagnan să treacă înainte, îl conduse drept la cabinetul unde regele îl aştepta pe căpitanul lui de muşchetari şi rămase la spatele colegului său, în anticameră. Se auzea foarte limpede cum regele îi vorbea tare lui Colbert, în acelaşi cabinet în care Colbert îl auzise, cu câteva zile mai înainte, vorbindu-i tare lui d'Artagnan.

Gărzile se rânduiră, călări, în fața porții principale, şi încetul cu încetul în oraş se răspândi vestea că domnul căpitan de muşchetari fusese arestat din ordinul regelui. Atunci se văzu cum toți aceşti oameni începură să se frământe, ca în frumoasele timpuri ale lui Ludovic al XIII-lea şi ale domnului de Tréville; se formau grupuri, scările se umpleau de lume; murmure nedesluşite porneau din curți şi se urcau în valuri până la etajele de sus, asemenea mugetelor înăbuşite ale unei mări ce se umflă.

Domnul de Gesvres era neliniştit. Îşi privea gărzile care, luate cu întrebări, la început, de către muşchetarii ce se amestecaseră cu ei, începeau acum să se îndepărteze de aceştia, trădând aceeaşi îngrijorare.

D'Artagnan era, de bună seamă, mai puțin neliniştit decât domnul de Gesvres, căpitanul gărzilor. De cum intrase, se aşezase pe marginea unei ferestre şi vedea totul cu ochiul său de vultur, fără să i se mişte nici o cută pe față. Nici un murmur al vâlvei stârnite de vestea arestării lui nu-i scăpase muşchetarului. Prevedea clipa când explozia va izbucni şi se ştie că prevederile lui nu dădeau niciodată greş. "Ar fi nostim

– îşi spunea el – ca, astă-seară, pretorienii mei să mă facă rege al Franței. Ce-aş mai râde!"

Dar, în clipa cea mai frumoasă, totul se potoli deodată. Gărzi, muşchetari, ofițeri, soldați, murmure şi nelinişti, totul se împrăştie, se stinse şi se şterse pe negândite; nici frământări, nici amenințări, nici semne de nesupunere. Un singur cuvânt domolise valurile. Regele strigase prin glasul lui Brienne:

— Linişte, domnilor, îl tulburați pe rege!

D'Artagnan suspină.

— S-a sfârşit! zise el. Muşchetarii de azi nu mai sunt cei de pe vremea maiestății sale Ludovic al XIII-lea. S-a sfârşit!

— Domnul d'Artagnan la rege! strigă un uşier.

LVI

REGELE LUDOVIC AL XIV-LEA

Regele stătea pe scaun, în cabinetul său, cu spatele întors către intrare. În fața lui era o oglindă în care, tot răsfoind nişte hârtii, arunca din când în când câte o ocheadă spre a-i vedea pe cei ce intrau la dânsul. Nu se sinchisi câtuşi de puțin la sosirea lui d'Artagnan, dar întinse peste scrisorile şi hârtiile lui o mare pânză verde de mătase, de care se folosea atunci când voia să-şi ascundă secretele, ca să nu fie văzute de privirile celor nepoftiți. D'Artagnan înțelese jocul şi rămase lângă uşă; în aşa fel că, după o clipă, regele, care nu auzea nimic şi nu putea să vadă cu coada ochiului, fu nevoit să strige:

— N-a venit încă domnul d'Artagnan?

— Sunt aici – răspunse muşchetarul făcând un pas înainte.

— Ei bine, domnule – zise regele ațintindu-şi privirea către d'Artagnan – ce-ai să-mi spui?

— Eu, sire? replică acesta pândind prima mişcare a adversarului pentru a da riposta. Eu? N-am să-i spun nimic maiestății voastre, decât că am fost arestat din ordinul vostru, şi iată-mă aici.

Regele fu gata să răspundă că nu dăduse nici un ordin să fie arestat d'Artagnan; dar această frază i se păru c-ar fi o scuză şi tăcu. D'Artagnan se încăpățână să tacă şi el.

— Domnule – reluă regele – ce te-am însărcinat eu să faci la Belle-Isle? Spune-mi te rog!

Ludovic, rostind aceste cuvinte, îl privea țintă pe căpitanul său. Aci, d'Artagnan se simți fericit; regele îl scotea din încurcătură.

— Dacă nu mă înşel – răspunse el – maiestatea voastră îmi face cinstea să mă întrebe pentru ce a trebuit să mă duc la Belle-Isle?

— Da, domnule.

— Ei bine, sire, nu ştiu nimic; nu eu se cuvine să fiu întrebat despre asta, ci acel număr nesfârşit de ofițeri de tot soiul cărora li s-a dat un număr nesfârşit de ordine de tot felul, în timp ce mie, şeful expediției, nu mi s-a ordonat nimic precis.

Regele fu jignit; o arată prin răspunsul sau.

— Domnule – i-o întoarse el – nu li s-au dat ordine decât oamenilor care au fost socotiți vrednici de încredere.

— De aceea mă mir, sire – ripostă muşchetarul – că un căpitan ca mine, cu meritele unui mareşal al Franței, a putut să se trezească sub ordinele a cinci sau şase locotenenți sau majori, buni să facă pe iscoadele, se poate, dar nu să conducă o expediție de război. Iată pentru ce venisem să cer explicații maiestății voastre, când uşile mi-au fost închise; lucru care, socotindu-l ultima ofensă adusă unui om viteaz, m-a îndemnat să părăsesc serviciul maiestății voastre.

— Domnule – rosti regele – dumneata crezi că trăieşti încă într-un veac în care regii erau, aşa cum singur te plângeai că ar fi fost, sub ordinele şi la bunul plac al celor mai prejos de ei. Nu uiți cumva că un rege nu dă socoteală de faptele sale decât în fața lui Dumnezeu?

— Nu uit câtuşi de puțin, sire – vorbi muşchetarul, jignit la rândul lui de această lecție. De altfel, nu văd cum un om cinstit îl răneşte pe regele său întrebându-l cu ce i-a greşit.

— Mi-ai greşit, domnule, luând partea duşmanilor mei, împotriva mea.

— Cine sunt duşmanii voştri, sire?

— Cei împotriva cărora te-am trimis să lupți.

— Doi oameni, duşmanii armatei maiestății voastre! E de necrezut, sire!

— N-ai dreptul să judeci hotărârile mele!

— Judec prieteniile mele, sire.

— Cine îşi slujeşte prietenii, nu-şi slujeşte stăpânul.

— Am înțeles-o atât de bine, sire, încât am înaintat maiestății voastre, cu tot respectul, demisia mea.

— Iar eu ți-am primit-o, domnule – zise regele. Dar înainte de a mă despărți de dumneata, am vrut să-ți dovedesc că ştiu să-mi țin cuvântul.

— Maiestatea voastră a făcut mai mult decât să-şi țină cuvântul; căci maiestatea voastră a pus să fiu arestat, ceea ce nu-mi făgăduise mai înainte – rosti d'Artagnan cu tonul său rece şi sarcastic.

Regele nu luă în seamă această glumă şi spuse cu seriozitate:

— Vezi, domnule, ce m-a silit să fac nesupunerea dumitale?

— Nesupunerea mea? exclamă d'Artagnan roşu de mânie.

— E cuvântul cel mai blând pe care l-am putut găsi – continuă regele. Gândul meu era de a-i prinde şi a-i pedepsi pe răzvrătiți; trebuia oare să țin seama că răzvrătiții erau prietenii dumitale?

— Eu însă trebuia să țin seama – răspunse d'Artagnan. A fost o cruzime din partea maiestății voastre să mă trimită tocmai pe mine să-mi prind prietenii şi să-i aduc la spânzurătoarea voastră.

— A fost, domnule, o încercare de a dovedi buna credință a pretinşilor slujitori ce mănâncă pâinea mea şi care sunt datori să apere persoana mea. Examenul a fost terminat prost, domnule d'Artagnan!

— În locul unui slujitor rău pe care-l pierde maiestatea voastră – răspunse muşchetarul cu amărăciune – alții zece şi-au trecut examenul în aceeaşi zi. Ascultați-mă, sire: eu nu sunt obişnuit cu servicii de felul acestora. Sunt o spadă rebelă, atunci când e vorba să fac un rău. Şi însemna să fac rău, urmărind, până la moarte, doi oameni a căror viață v-o ceruse s-o cruțați domnul Fouquet, salvatorul maiestății voastre. Afară de asta, aceşti doi oameni erau prietenii mei. Ei nu s-au ridicat împotriva maiestății voastre, ci au căzut victime unei rătăciri oarbe. De altminteri, de ce n-ar fi lăsați să fugă? Ce crimă au săvârşit ei? Ştiu că nu-mi îngăduiți dreptul de a judeca purtarea lor. Dar de ce să fiu bănuit înainte de a fi văzut ce fac? De ce să fiu înconjurat de iscoade? De ce să fiu dezonorat în fața armatei? De ce eu, căruia până acum i-ați arătat încrederea cea mai deplină, eu, care de atâția ani sunt legat de persoana voastră şi v-am dat mii de dovezi de devotament, căci trebuie să o spun, astăzi, când sunt învinuit, de ce să fiu silit să văd trei mii de soldați ai regelui pornind să se războiască numai cu doi oameni?

— S-ar părea că uiți ce mi-au făcut aceşti oameni şi că datorită lor eram să fiu pierdut! zise regele cu un glas surd.

— Sire, uitați, s-ar părea, că mai eram şi eu pe-aici!

— Destul, domnule d'Artagnan, destul cu aceste interese dominatoare ce răpesc soarele intereselor mele. Întemeiez un stat în care nu va fi decât un singur stăpân, ți-am făgăduit asta cândva; a sosit timpul să-mi îndeplinesc făgăduiala. Vrei, după gusturile şi după plăcerile dumitale, să-ți dau libertatea de a-mi zădărnici planurile şi de a-i salva pe duşmanii mei? Te zdrobesc, sau te părăsesc. Cauți un stăpân mai îngăduitor? Ştiu că un alt rege nu s-ar purta aşa cum mă port eu, şi dacă s-ar lăsa înrâurit de dumneata, ar fi silit să te trimită într-o zi alături de domnul Fouquet şi de ceilalți, dar eu am o memorie bună şi, pentru mine, serviciile sunt titluri sfinte pentru recunoştință, pentru iertare. Nu vei primi, domnule d'Artagnan, decât această lecție spre a-ți pedepsi nesupunerea, şi nu-i voi urma pe înaintaşii mei la mânie, după cum nu i-am urmat nici în privința favorurilor. Şi pe urmă, alte motive mă fac să mă port cu blândețe față de dumneata: mai întâi, pentru că eşti un bărbat cu judecată, un bărbat cu multă judecată, un bărbat cu suflet mare, şi vei putea fi un bun slujitor pentru cel care te va îmblânzi; apoi, pentru că nu vei mai avea prilejul să-ți arăți nesupunerea. Prietenii dumitale au fost distruşi sau doborâți de mine. Aceste puncte de sprijin pe care, din instinct, se rezema spiritul dumitale capricios, eu le-am făcut să dispară. La ceasul acesta, soldații mei i-au prins sau i-au ucis pe răzvrătiții de la Belle-Isle.

D'Artagnan păli.

— I-au prins sau i-au ucis? strigă el. Oh, sire, dacă ați crede în cele ce-mi spuneți sau dacă ați fi sigur că-mi spuneți adevărul, aş uita tot ceea ce e drept, tot ceea ce e mărinimos

în cuvintele voastre şi v-aş numi un rege barbar, un om crud. Dar vă iert asemenea cuvinte – adăugă el zâmbind cu mândrie – i le iert tânărului Prinț care nu ştie, care nu poate să înțeleagă ce înseamnă nişte oameni ca domnul d'Herblay, ca domnul du Vallon, ca mine. Prinşi sau ucişi? Ah, ah, sire, dacă această veste e adevărată, mărturisiți câți bani şi câți oameni v-a costat? Vom vedea pe urmă dacă paguba merită câştigul.

În timp ce vorbea încă, regele se apropie furios de el şi-i spuse:

— Domnule d'Artagnan, astea sunt răspunsuri de răzvrătit! Fii bun, te rog, şi spune-mi cine este regele Franței? Mai ştii oare pe un altul?

— Sire – răspunse pe un ton rece căpitanul de muşchetari – îmi amintesc că, într-o dimineață, la Vaux, ați pus această întrebare mai multor oameni, care n-au ştiut ce să răspundă, pe când eu v-am răspuns. Dacă l-am recunoscut pe rege în ziua aceea, când lucrul nu era uşor, cred că este de prisos să mai fiu întrebat astăzi, când maiestatea voastră e singură cu mine.

La aceste cuvinte, Ludovic al XIV-lea îşi lăsă ochii în jos. I se păru că umbra nefericitului Filip se strecura între d'Artagnan şi el, pentru a răscoli amintirea acelei groaznice întâmplări. Aproape în aceeaşi clipă, un ofițer intră şi-i întinse o depeşă regelui, care, citind-o, păli uşor la rândul său. D'Artagnan observă aceasta. Regele rămase nemişcat şi tăcut, după ce mai citi o dată hârtia. Apoi, revenindu-şi repede, zise:

— Domnule, ceea ce mi se vesteşte ai afla-o mai târziu; mai bine să-ți spun acum, ca s-o afli din gura regelui. La Belle-Isle a avut loc o luptă.

— Ah, ah! făcu d'Artagnan cu un aer calm, în timp ce inima îi bătea să-i spargă pieptul. Ei bine, sire?

— Ei bine, am pierdut şase sute de oameni.

O scânteie de bucurie şi de mândrie străluci în ochii lui d'Artagnan.

— Şi răzvrătiții? întrebă el.

— Răzvrătiții au fugit – răspunse regele.

D'Artagnan scoase un strigăt de triumf.

— Totuşi – adăugă regele – am o flotă care a încercuit Belle-Isle, şi sper că nici o barcă nu va putea să scape de acolo.

— Astfel că – murmură muşchetarul cuprins de gânduri negre – dacă cei doi domni vor fi prinşi...?

— Îi vor spânzura – zise regele netulburat.

— Şi ei ştiu ce-i aşteaptă? întrebă d'Artagnan, încercând să-şi stăpânească un fior.

— Ştiu, întrucât le-o vei fi spus dumneata însuți şi întrucât toată țara o ştie.

— Atunci, sire, nu vor fi prinşi vii, vă asigur de asta.

— Ah! făcu regele cu nepăsare, aruncându-şi din nou ochii peste scrisoare. Ei bine, vor fi prinşi morți, domnule d'Artagnan, ceea ce va fi acelaşi lucru, deoarece nu vreau să-i prind decât ca să-i trimit la spânzurătoare.

D'Artagnan îşi şterse sudoarea ce-i năpădise fruntea.

— Ți-am spus – urmă Ludovic al XIV-lea – că într-o zi îți voi fi un stăpân bun, generos şi constant. Dumneata eşti astăzi singurul om dintre cei vechi care poate fi vrednic de mânia sau de prietenia mea. N-o voi precupeți nici pe una, nici pe alta, după cum îți va fi purtarea. Ai vrea oare, domnule d'Artagnan, să-l slujeşti pe un rege care ar avea o sută de alți regi, egali cu el, în regatul său? Aş putea eu, spune-mi, să înfăptuiesc, cu asemenea slăbiciune, marile

opere pe care le plănuiesc? Ai văzut dumneata vreodată un artist zămislind creații trainice cu o unealtă ce-i stă împotrivă? Departe de mine, domnule, această veche sămânță a abuzurilor feudale. Fronda, care trebuia să piardă monarhia, a emancipat-o. Eu sunt stăpân aici, căpitane d'Artagnan, şi voi avea slujitori care, lipsiți poate de virtuțile dumitale, vor duce devotamentul şi supunerea până la eroism. Ce importanță, te întreb, ce importanță are faptul că Dumnezeu n-a înzestrat cu geniu brațele şi picioarele? I l-a dat capului, şi capului, după cum ştii, i se supune tot restul. Iar capul sunt eu!

D'Artagnan tresări. Ludovic continuă ca şi cum n-ar fi observat nimic, deşi tresărirea muşchetarului nu-i scăpă:

— Acum, să încheiem între noi doi târgul acela pe care ți l-am făgăduit într-o zi, când mă socoteai încă prea mic, la Blois. Mulțumeşte-mi, domnule, că n-am aruncat asupra nimănui lacrimile de ruşine pe care le-am vărsat atunci. Priveşte în jurul dumitale: toate capetele mari sunt plecate. Pleacă-te şi dumneata, sau alegeți surghiunul care-ți va plăcea mai mult. Poate că, stând şi chibzuind acolo, vei găsi că regele acesta are o inimă generoasă, care se bizuie îndestul pe loialitatea dumitale părăsindu-te fiindcă te ştie nemulțumit, şi făcând aceasta când dumneata deții un mare secret de stat. Eşti un bărbat brav, ştiu asta. Pentru ce m-ai judecat înainte de vreme? Judecă-mă începând din această zi, d'Artagnan, şi fii oricât vei voi de aspru.

D'Artagnan rămase năucit, mut, clătinându-se pentru prima dată în viața lui. Dăduse peste un adversar vrednic de el. Nu mai era vorba de şiretenie, ci de calcul; nu mai era vorba de violență, ci de putere; nu mai era vorba de mânie, ci de voință; nu mai era înfumurare, ci un sfat. Tânărul acesta, care-l doborâse pe Fouquet, şi care se putea lipsi de

d'Artagnan, încurca toate planurile, puțin cam încăpățânate, ale muşchetarului.

— Haide, ce te opreşti? îi spuse regele cu blândețe. Ți-ai înaintat demisia; vrei să ți-o resping? Înțeleg că ar fi greu pentru un bătrân căpitan să revină asupra unei hotărâri luate într-o clipă de furie.

— Oh – răspunse cu amărăciune d'Artagnan – nu asta e grija mea cea mai mare. Şovăiesc în a-mi retrage demisia deoarece sunt un om bătrân pentru maiestatea voastră şi fiindcă am unele obiceiuri de care nu e uşor să mă dezbar. Vă trebuie, de aici înainte, curteni care să se priceapă să vă distreze, nebuni care să se lase ucişi pentru ceea ce numiți marile voastre opere. Mari vor fi aceste opere, nu mă îndoiesc; dar dacă s-ar întâmpla ca eu să nu le găsesc ca atare? Am cunoscut războiul, sire; am cunoscut pacea: i-am slujit pe Richelieu şi Mazarin; m-am pârjolit împreuna cu tatăl vostru în focul asediului din La Rochelle, am fost ciuruit de gloanțe ca o sită, mi-am schimbat pielea de zece ori, ca şerpii. După ocări şi nedreptăți, am primit o comandă care altădată însemna ceva, întrucât ea dădea dreptul de a-i vorbi regelui deschis. Dar căpitanul vostru de muşchetari va fi de aici înainte un ofițer care va sta de pază la uşile cele mici. Zău, sire, dacă asta este de aici înainte slujba, folosiți-vă că suntem împreună şi scăpați-mă de ea. Să nu credeți că păstrez vreun grăunte de pică pe cineva; nu, m-ați îmblânzit, cum spuneți, dar, trebuie s-o mărturisesc, îmblânzindu-mă, m-ați înmuiat; făcându-mă să mă plec, m-ați făcut să-mi dau seama de slăbiciunea mea. Dacă ați şti ce plăcut lucru e să ții fruntea sus, şi ce jalnică înfățişare aş avea eu ştergând praful de pe covoarele voastre! Oh, sire, regret nespus de mult, şi veți regreta ca şi mine, vremea când regele Franței îi vedea în vestibulurile sale pe acei gentilomi semeți, uscați, ursuzi,

înjurând într-una, dar care se repezeau ca nişte dulăi în zilele de bătălie. Astfel de oameni sunt cei mai buni curteni pentru mâna care-i hrăneşte; sunt în stare s-o lingă; dar pentru mâna care-i loveşte, oh, ce muşcătură! Puțin aur pe galoanele mantalelor, un pic de burtă sub poalele tunicii, câteva fire albe în părul rărit, şi veți vedea pe frumoşii duci şi pairi, pe mândrii mareşali ai Franței! Dar la ce bun să mai spun toate acestea? Regele e stăpânul meu, şi el vrea ca eu să fac versuri, vrea să lustruiesc, cu papucii de mătase, mozaicul anticamerelor sale. La dracu! E greu, dar am făcut lucruri şi mai grele decât asta. O voi face. Pentru ce o voi face? Fiindcă iubesc banii? Am destui. Fiindcă sunt ambițios? Cariera mea se apropie de sfârşit. Fiindcă-mi place să stau la curte? Nu. Voi rămâne însă pentru că sunt obişnuit, de treizeci de ani, să viu să primesc cuvântul de ordine al regelui şi să-l aud spunându-mi: "Bună seara, d'Artagnan", cu un zâmbet pe care niciodată nu l-am cerşit. Acum îl voi cerşi. Sunteți mulțumit, sire?

Şi d'Artagnan îşi plecă încet capul argintat, pe care regele, surâzând, îşi puse cu mândrie mâna lui albă.

— Mulțumesc, bătrânul meu slujitor, credinciosul meu prieten – rosti el. Întrucât, începând de astăzi, nu mai am duşmani în Franța, nu-mi rămâne decât să te trimit pe un câmp de luptă dinafară, pentru a-ți cuceri bastonul de mareşal. Bizuie-te pe mine, am să găsesc eu acest prilej. Până atunci, mănâncă din cea mai bună pâine a mea şi dormi liniştit.

— Minunat – răspunse d'Artagnan mişcat. Dar acei bieți oameni de la Belle-Isle? Unul mai ales, atât de bun şi atât de brav?

— Îmi ceri să-i iert?

— În genunchi, sire.

— Ei bine, du-te şi le vesteşte iertarea mea, dacă nu e prea târziu. Dar rămâi chezaş pentru ei!

— Pun chezăşie viața mea!

— Du-te. Mâine plec la Paris. Întoarce-te până atunci, căci nu vreau să mă mai părăseşti nici o clipă.

— Fiți liniştit, sire! exclamă d'Artagnan, sărutând mâna regelui.

Şi ieşi, cu inima plină de bucurie, pe poarta castelului, pornind pe drumul spre Belle-Isle.

LVII

PRIETENII DOMNULUI FOUQUET

Regele se întoarse la Paris şi, împreună cu el, d'Artagnan, care, culegând, în douăzeci şi patru de ceasuri, cu cea mai mare migală, toate informațiile sale la Belle-Isle, nu aflase nimic despre taina ce stătea închisă sub greaua stâncă de la Locmaria, mormântul eroic al lui Porthos. Căpitanul de muşchetari aflase doar despre faptele săvârşite de aceşti doi bărbați viteji, de aceşti doi prieteni ai lui, a căror apărare le-o luase cu atâta noblețe şi a căror viață încercase s-o scape; aflase că, ajutați de trei bretoni credincioşi, ei se luptaseră cu o armată întreagă. Văzuse chiar, împrăştiate pe câmpia din jur, bucăți de trupuri omeneşti amestecate cu sfărâmături de stâncă mânjite de sânge şi aruncate prin tufişuri. Mai aflase apoi că o barcă fusese zărită destul de departe pe mare şi că, asemenea unei păsări de pradă, o corvetă regală urmărise, ajunsese din urmă şi înghițise acea mică zburătoare ce fugea ca săgeata. Dar la atât se rezuma tot ceea ce ştia d'Artagnan. De aici încolo începea câmpul presupunerilor. Aşa că, ce trebuia să creadă? Corveta nu se mai întorsese. E adevărat că de trei zile bătea un vânt puternic; dar corabia avea pânze bune şi era construită solid, încât nu se temea de o furtună, iar aceea care-l ducea pe Aramis ar fi trebuit, după părerea

lui d'Artagnan, să acosteze la Brest sau să pătrundă pe gurile Loarei.

Acestea erau veştile încâlcite, dar pentru el, personal, destul de îmbucurătoare, pe care d'Artagnan i le adusese lui Ludovic al XIV-lea, când regele, urmat de întreaga curte, se reîntorsese la Paris. Ludovic, mulțumit de izbânda lui, Ludovic, mai blând şi mai binevoitor de când se simțea, mai puternic, nu încetase nici o clipă să călărească pe lângă trăsura domnişoarei de La Vallière. Toată lumea îşi dădea silința să le distreze pe cele două regine, pentru a le face să uite că erau părăsite, una de fiu, cealaltă de soț. Totul se îndrepta către viitor; trecutul nu mai însemna nimic pentru nimeni. Dar acest trecut apăsa ca o rană sângerândă şi dureroasă inimile câtorva ființe iubitoare şi devotate. Astfel, regele nici nu apucă să se vadă bine acasă, că şi primi o dovadă înduioşătoare în această privință.

Ludovic al XIV-lea abia se sculase şi se pregătea să ia primul dejun, când căpitanul său de muşchetari se înfățişă la dânsul. D'Artagnan era puțin palid şi părea frământat de ceva. Regele observă, de la cea dintâi aruncătură de ochi, chipul acesta răvăşit, de obicei atât de senin.

— Ce ai, d'Artagnan? îl întrebă el.

— Sire, mi s-a întâmplat o mare nenorocire.

— Dumnezeule! Ce anume?

— Sire, l-am pierdut pe unul din prietenii mei, domnul du Vallon, în afacerea de la Belle-Isle.

Şi, spunând aceste cuvinte, d'Artagnan îşi aruncă privirea de vultur asupra lui Ludovic al XIV-lea, pentru a descifra primul simțământ ce-l putea stăpâni pe rege.

— Ştiam – răspunse Ludovic.

— Ştiați, şi nu mi-ați spus nimic? strigă muşchetarul.

— La ce bun? Durerea dumitale, prietene, merită tot respectul. De aceea, am socotit de cuviință să te cruț. Vestindu-ți această nenorocire ce te-a lovit, d'Artagnan, te-aş fi putut face să crezi că mă bucur. Da, ştiam că domnul du Vallon a fost îngropat sub stânca de la Locmaria; ştiam că domnul d'Herblay mi-a răpit un vas, cu echipaj cu tot, pentru a fugi la Bayonne. Dar am vrut ca dumneata să afli singur toate acestea, spre a te încredința că prietenii mei sunt pentru mine vrednici de respect şi de stimă; că totdeauna omul din mine se va înduioşa pentru oameni, deoarece regele este adesea silit să-i jertfească pe oameni pentru maiestatea lui, pentru puterea lui.

— Dar, sire, cum ați aflat?...

— Dumneata cum ai aflat, d'Artagnan?

— Prin această scrisoare, sire, pe care mi-a trimis-o din Bayonne Aramis, liber şi în afară de orice primejdie.

— Uite – zise regele, scoțând, dintr-o casetă aşezată pe o mobilă de lângă scaunul de care se sprijinise d'Artagnan, o scrisoare copiată întocmai după aceea a lui Aramis – e aceeaşi scrisoare, pe care Colbert mi-a prezentat-o cu opt ore înainte de a o fi primit şi dumneata... Sunt bine slujit, nu-i aşa?

— Da, sire – murmură muşchetarul – sunteți singurul om pe care soarta l-a ajutat să învingă soarta şi tăria celor doi prieteni ai mei. V-ați folosit de acest noroc, sire; dar nu veți abuza, sper, de el.

— D'Artagnan – zise regele cu un surâs plin de bunăvoință – aş putea pune ca domnul d'Herblay să fie prins pe pământul regelui Spaniei şi să-mi fie adus aici viu, spre a-l judeca. D'Artagnan, crede-mă, nu mă voi lăsa pradă acestei prime porniri, foarte fireşti de altfel. E liber, va continua să fie liber.

— Oh, sire, nu veți rămâne mereu atât de îngăduitor, atât de nobil, atât de generos precum vă arătați față de mine şi față de domnul d'Herblay; se vor găsi în preajma voastră sfetnici care vă vor vindeca de această slăbiciune.

— Nu, d'Artagnan, te înşeli învinuindu-i pe aceia ce-mi dau sfaturi că ar încerca să mă împingă spre asprime. Povața de a-l cruța pe domnul d'Herblay vine de la Colbert însuşi.

— Ah, sire! făcu d'Artagnan uluit.

— În ce te priveşte – reluă regele cu o bunătate puțin obişnuită – am să-ți dau câteva veşti bune, dar le vei afla, dragul meu căpitan, după ce-mi voi fi încheiat socotelile mele aici. Am spus că vreau să te fac, şi te voi face un om bogat. Cuvântul acesta va deveni o realitate.

— Mulțumesc de o mie de ori, sire. Eu pot să mai aştept. Dar, în timp ce eu voi avea răbdare, rog pe maiestatea voastră să binevoiască a-şi pleca urechea la aceşti bieți oameni care, de câtva timp, încearcă să ajungă aici şi care vin să depună, cu toată umilința, o suplică la picioarele regelui.

— Cine sunt aceştia?

— Duşmani ai maiestății voastre.

Regele ridică fața.

— Prieteni de-ai domnului Fouquet – adăugă d'Artagnan.

— Numele lor?

— Domnul Gourville, domnul Pellisson şi un poet, domnul Jean de La Fontaine.

Regele stătu o clipă pe gânduri.

— Şi ce vor?

— Nu ştiu.

— Cum arată?

— Sunt în doliu.

— Dar ce spun?

— Nimic.

— Ce fac?

— Plâng.

— Să intre – zise regele, încruntând din sprâncene.

D'Artagnan se răsuci pe călcâie, ridică draperia care închidea intrarea în cabinetul regal şi strigă în sala vecină:

— Chemați-i!

Peste puțin, în uşa cabinetului în care se aflau regele şi căpitanul său apărură cei trei bărbați ale căror nume le rostise d'Artagnan. La trecerea lor, se făcu o tăcere adâncă. Curtenii, la apropierea prietenilor nefericitului intendent superior al finanțelor, curtenii, spunem, se trăgeau înapoi, ca pentru a nu fi atinşi de molima dizgrației şi a năpăstuirii.

D'Artagnan, cu un pas grăbit, veni el însuşi să-i ia de mână pe aceşti nenorociți, care şovăiau şi tremurau la uşa cabinetului regal; îi aduse în fața jilțului regelui, care, retras în firida unei ferestre, aştepta momentul prezentării şi se pregătea să le facă pocăiților o primire strict diplomatică.

Primul dintre prietenii lui Fouquet care înaintă fu Pellisson.

Nu mai plângea; îşi oprise însă lacrimile doar pentru ca regele să-i poată auzi mai bine glasul şi rugămintea. Gourville îşi strivea buzele ca să-şi stăpânească plânsul, din respect pentru rege. La Fontaine îşi înfundase fața într-o batistă, şi ai fi spus că nu mai trăieşte, dacă nu i-ai fi văzut umerii scuturați de suspine înăbuşite.

Regele îşi păstrase întreaga demnitate. Chipul îi era nemişcat. Îşi ținea încă sprâncenele încruntate, aşa cum era în clipa când d'Artagnan îi anunțase pe duşmanii lui. Făcu un gest, care însemna: "Vorbiți", şi rămase în picioare, aruncând asupra celor trei oameni deznădăjduiți o privire adâncă. Pellisson se îndoi până la pământ, iar La Fontaine căzu în genunchi, ca şi cum s-ar fi aflat într-o biserică. Tăcerea

încordată, tulburată doar de suspine şi de gemete îndurerate, începu să răscolească în rege nu compătimire, ci nerăbdare.

— Domnule Pellisson – vorbi el pe un ton scurt şi sec – domnule Gourville, şi dumneata, domnule... Dar lui La Fontaine nu-i rosti numele. Aş privi cu multă neplăcere faptul că ați putea veni să mă rugați pentru unul dintre cei mai mari nelegiuiți, care şi-a atras pedeapsa dreptății mele. Un rege nu se lasă înduioşat decât de lacrimi sau de remuşcări: lacrimile inocenței, remuşcările celor vinovați. Nu voi crede nici în remuşcările domnului Fouquet, nici în lacrimile prietenilor lui, întrucât unul e putred până în adâncul inimii, iar ceilalți ar trebui să se ferească de a veni să mă ofenseze chiar în casa mea. De aceea, domnule Pellisson, domnule Gourville, şi dumneata, domnule..., vă rog să nu spuneți nimic ce n-ar mărturisi înaltul respect ce-l purtați voinței mele.

— Sire – răspunse Pellisson tremurând la aceste cuvinte neîndurătoare – n-am venit să-i spunem maiestății voastre nimic care să nu fie expresia cea mai adâncă a celui mai sincer respect şi a celei mai sincere iubiri pe care toți supuşii o datorează regelui lor. Dreptatea maiestății voastre e neînduplecată; fiecare trebuie să se plece sub sentințele pe care ea le rosteşte. Noi ne înclinăm cu respect în fața ei. Departe de noi gândul de a veni să-l apărăm pe acela care a avut nefericirea să ofenseze pe maiestatea voastră. Cel care şi-a atras dizgrația voastră poate să fie un prieten al nostru, dar e un duşman al statului. Îl vom părăsi plângând, lăsându-l în seama hotărârii regelui.

— De altfel – îl întrerupse regele, potolit de acest glas rugător şi de aceste cuvinte convingătoare – parlamentul meu va judeca. Eu nu lovesc înainte de a fi cântărit crima. Justiția mea nu foloseşte spada înainte de a fi folosit balanța.

— De aceea, avem toată încrederea în această nepărtinire a regelui şi putem nădăjdui să ne facem auzite slabele noastre glasuri, cu încuviințarea maiestății voastre, atunci când ceasul apărării unui prieten învinuit va fi sunat pentru noi.

— La urma urmei, domnilor, ce-mi cereți? întrebă regele cu un aer impunător.

— Sire – continuă Pellisson – vinovatul lasă o soție şi o familie. Puțina avere rămasă abia ajunge să se plătească datoriile, iar doamna Fouquet, după arestarea soțului ei, e părăsită de toată lumea. Brațul maiestății voastre loveşte la fel ca mâna lui Dumnezeu. Când Cel de sus trimite lepra sau ciuma într-o familie, toți fug şi se depărtează de casa leprosului sau ciumatului. Uneori, dar destul de rar, doar un medic mărinimos îndrăzneşte să se apropie de pragul blestemat, îl trece cu îndrăzneală şi-şi expune viața ca să înfrunte moartea. El este ultima speranță a muribundului; el este semnul milostivirii cereşti. Sire, am venit să vă rugăm, cu mâinile împreunate, căzuți în genunchi, aşa cum l-am ruga pe tatăl ceresc: doamna Fouquet nu mai are prieteni, nu mai are nici un sprijin; plânge în casa ei săracă şi pustie, părăsită de toți cei care erau nelipsiți din ea când stăpânul se bucura de favoare; acum n-o mai ajută nimeni, nu mai are nici o speranță. Nenorocitul asupra căreia s-a abătut mânia voastră, oricât de vinovat ar fi, primeşte cel puțin, din partea voastră, pâinea pe care el o udă în fiecare zi cu lacrimile lui. Tot atât de îndurerată, mai năpăstuită decât soțul ei, doamna Fouquet, aceea care a avut cinstea de a primi pe maiestatea voastră la masa ei, doamna Fouquet, soția fostului intendent superior al finanțelor maiestății voastre, doamna Fouquet nu are nici măcar această pâine!

Aci, tăcerea de mormânt ce încătuşase răsuflarea celor doi prieteni ai lui Pellisson fu ruptă de un puhoi de suspine,

şi d'Artagnan, care-şi simțea pieptul zdrobit ascultând această umilită rugăminte, se întoarse cu fața spre un colț al cabinetului, ca să-şi poată rontăi în linişte vârful mustăților şi să-şi înăbuşe oftatul. Regele îşi păstrase privirea rece şi înfățişarea aspră; dar obrajii i se împurpurară uşor, iar hotărârea din ochii lui se înmuie în chip vădit.

— Şi ce doriți dumneavoastră? zise el cu un glas mişcat.

— Venim să cerem cu umilință maiestății voastre – vorbi Pellisson, ce părea din ce în ce mai tulburat – îngăduința ca, fără a ne atrage dizgrația sa, să-i putem împrumuta doamnei Fouquet două mii de pistoli, adunați de la toți vechii prieteni ai soțului ei, astfel ca văduva să nu ducă lipsa lucrurilor celor mai necesare vieții.

La cuvântul *văduvă,* rostit de Pellisson, pe când Fouquet mai trăia încă, regele păli cu totul; mândria i se clătină; mila îi năvăli din inimă pe buze. Îşi lăsă privirea să cadă înduioşată asupra acestor oameni ce suspinau la picioarele lui.

— Dumnezeu să mă păzească – răspunse el – de a-l pune pe nevinovat alături de vinovat! Mă cunosc rău cei ce se îndoiesc de milostivirea mea față de cei slabi. Eu nu-i voi pedepsi niciodată decât pe cei trufaşi. Faceți, domnilor, faceți tot ceea ce vă îndeamnă inima pentru a uşura durerea doamnei Fouquet! Puteți pleca, domnilor; puteți pleca.

Cei trei bărbați se ridicară în tăcere, cu ochii uscați. Lacrimile secaseră sub pleoapele lor arzătoare şi pe obrajii aprinşi. Nu mai avură nici măcar puterea să-i mulțumească regelui, care, de altminteri, le tăie scurt reverențele solemne, retrăgându-se în dosul fotoliului său.

D'Artagnan rămase singur cu regele.

— Bine! zise el, apropiindu-se de tânărul Prinț, care-l întreba cu privirea. Foarte bine, stăpâne! Dacă n-ați avea

deviza ce vă asemuieşte cu soarele, v-aş oferi eu una, chiar dacă domnul Conrart ar trebui s-o traducă în latineşte: "Blând cu cel mic, aspru cu cel tare!"

Regele zâmbi şi trecu în sala de alături, după ce-i spuse lui d'Artagnan:

— Îți dau concediul de care trebuie că ai nevoie pentru a pune în ordine afacerile răposatului domn du Vallon, prietenul dumitale.

LVIII

TESTAMENTUL LUI PORTHOS

La Pierrefonds, totul era în doliu. Curțile erau pustii, grajdurile închise, grădinile neîngrijite. În bazine, fântânile țâşnitoare, altădată vesele, zgomotoase şi strălucitoare, se opriseră din susurul lor. Pe drumurile ce duceau la castel se vedeau venind oameni posomorâți, călări pe catâri sau pe cai de povară. Erau vecini de prin împrejurimi, preoți şi nobili de prin satele din jur. Toți aceşti oameni intrau tăcuți la castel, îşi lăsau caii în seama unui argat întristat şi se îndreptau, călăuziți de un valet în costum negru, spre sala cea mare, unde Mousqueton îi primea, în prag, pe cei ce soseau.

Mousqueton slăbise atât de mult în două zile, încât hainele fluturau pe el, asemenea acelor teci prea largi în care joacă lamele subțiri ale spadelor. Chipul său, colorat în roşu şi alb, ca acela al Madonei lui Van Dyck, era brăzdat de două dungi argintii săpate pe obrajii lui pe atât de durdulii altădată, pe cât de traşi erau acum, după doliu. Pentru fiecare nou vizitator, Mousqueton găsea un nou izvor de lacrimi, şi îți făcea o adevărată milă să-l vezi strângându-şi gâtlejul cu mâna lui groasă, ca să-şi oprească năvala suspinelor.

Toate aceste vizite aveau ca scop citirea testamentului lui Porthos, hărăzită pentru ziua aceea şi la care voiau să fie de

față toți râvnitorii şi toți prietenii mortului, care nu lăsa nici o rudă după el. Oaspeții se aşezau pe scaune pe măsură ce veneau, şi uşa de la marea sală se închise când ceasurile băturâ amiaza, ora hotărâtă pentru citirea testamentului.

Notarul lui Porthos, care era, fireşte, urmaşul jupânului Coquenard, începu prin a desfăşura încet marele pergament, pe care uriaşa mână a lui Porthos înşirase cele din urmă dorințe ale lui. Sigiliul rupt, ochelarii aşezați pe nas, tusea premergătoare odată terminată, fiecare îşi aținti urechea. Mousqueton se ghemuise într-un colț, pentru a plânge în voie şi pentru a auzi cât mai puțin.

Deodată, uşa cu două canaturi de la sala cea mare, care fusese închisă, se deschise ca prin minune, şi un chip bărbătesc se ivi în prag, învăluit în cea mai strălucitoare lumină a amiezii. Era d'Artagnan, care păşise singur până la uşă şi care, negăsind pe nimeni să-i țină scara, îşi legase calul de ciocanul porții şi se înfățişă singur în adunare.

Lumina zilei ce năvăli în sală, murmurul celor de acolo, dar mai mult decât orice instinctul său de câine credincios îl smulseră pe Mousqueton din întristarea lui. Ridică fața, îl recunoscu pe vechiul prieten al stăpânului şi, gemând de durere, veni să-i îmbrățişeze genunchii, stropind lespezile încăperii cu lacrimile lui. D'Artagnan îl ridică de jos pe bietul intendent, îl îmbrățişă ca pe un frate şi, salutând cu noblețe adunarea, care se înclină toată deodată, rostindu-i numele în şoaptă, se duse şi se aşeză în fundul marei săli îmbrăcate în stejar sculptat, strângând tot timpul mâna lui Mousqueton, care, suspinând mereu, se aşeză şi el pe o treaptă. Atunci notarul, la fel de tulburat ca toți ceilalți, începu lectura.

Porthos, după o mărturisire de credință dintre cele mai creştineşti, le cerea iertare duşmanilor lui pentru necazurile pe care va fi putut să le pricinuiască în viață. La acest

paragraf, o rază de nespusă mândrie străluci în ochii lui d'Artagnan. Îşi aducea aminte de vechiul soldat. Număra pe rând pe toți aceşti duşmani ai lui Porthos, doborâți de brațul lui vânjos, şi îşi spunea că Porthos procedase cu înțelepciune ferindu-se să dea amănunte despre duşmanii lui sau despre necazurile pricinuite acestora; altfel, astăzi, sarcina ar fi fost prea grea pentru cititorul testamentului.

Urma apoi enumerarea de mai jos:

Stăpânesc în clipa de față, prin vrerea lui Dumnezeu:

1. *Domeniul Pierrefonds, cu ogoare, parc, imaşuri, ape şi livezi, împrejmuite de jur împrejur;*

2. *Domeniul Bracieux, cu castel, păduri, pământ arabil, formând trei ferme;*

3. *Moşioara Vallon, numita astfel fiindcă se află în valea...*

Bravul Porthos!

4. *Cincizeci de loturi de pământ în Touraine, însumând laolaltă cinci sute de pogoane;*

5. *Trei mori pe râul Cher, cu un venit de şase sute de livre fiecare;*

6. *Trei heleşteie în Berri, cu un venit de două sute de livre fiecare.*

Cât despre bunurile MOBILIARE, numite astfel fiindcă nu se pot mişca, aşa cum îmi explica atât de bine învățatul meu prieten, episcopul de Vannes...

D'Artagnan simți un fior la amintirea acestui nume lugubru.

Notarul continuă netulburat:

Ele constau: 1. *În mobile pe care nu pot să le înşir aici din lipsă de loc şi care împodobesc toate castelele sau casele mele, dar a căror listă este întocmită de intendentul meu....*

Toți îşi întoarseră ochii către Mousqueton, care se aplecă sub povara durerii.

2. În douăzeci de cai de ham şi de călărie, pe care-i am îndeosebi la castelul din Pierrefonds şi care se numesc: BAYARD, ROLAND, CAROL MAGNUL, PEPIN, DU-NOEZUL, LA HIRE, OGIER, SAMSON, MILON, NEM-ROD, URGANDA, ARMIDA, FALSTRADA, DALILA, REBECCA, YOLANDA, FINETA, GRIZETA, LIZETA şi MUZETA;

3. *În şaizeci de câini, alcătuind şase haite, împărțite după cum urmează: prima, pentru cerbi; a doua, pentru lupi; a treia, pentru mistreți; a patra, pentru iepuri, iar celelalte două pentru vânatul de păsări sau pentru pază;*

4. *În arme de război şi de vânătoare, aflate în galeria mea de arme;*

5. În vinuri de Anjou, alese pentru Athos, căruia îi plăceau mult pe vremuri; în vinuri de Bourgogne, de Champagne, de Bordeaux şi de Spania, păstrate în opt chelare şi douăsprezece beciuri din diferitele mele case;

6. *Tablouri şi statui care se spune că sunt de mare preț şi care sunt destul de numeroase ca să obosească privirea;*

7. *Biblioteca mea, alcătuită din şase mii de volume, toate noi şi care n-au fost niciodată deschise;*

8. *Tacâmurile şi vasele de argint, care sunt toate cam tocite, dar care trebuie să cântărească între o mie şi o mie două sute de livre, căci abia puteam, cu mare greutate, să ridic lada în care sunt strânse, neputând face decât de şase ori înconjurul odăii cu ea în brațe.*

9. *Toate aceste lucruri, dimpreună cu albiturile de masă şi de serviciu, sunt răspândite prin casele care-mi plăceau mai mult...*

Aici, cititorul se opri o clipă, să răsufle. Toți ceilalți oftară, tuşiră, încordându-şi şi mai tare auzul. Notarul continuă:

Am trăit fără să fi avut copii, şi se poate să nici nu am vreodată, ceea ce este o durere sfâşietoare pentru mine. Mă

înşel însă, căci am un fiu împreună cu ceilalți prieteni ai mei: acesta este domnul Raoul-Auguste-Jules de Bragelonne, fiu adevărat al domnului conte de La Fère.

Pe acest tânăr senior îl socot vrednic de a fi urmaşul celor trei viteji gentilomi al căror prieten şi preaumil servitor sunt.

Aici, se auzi un zăngănit ascuțit. Era spada lui d'Artagnan, care se dezlegase din cingătoare şi căzuse pe pardoseala de piatră. Toți întoarseră privirile în partea aceea şi văzură că o lacrimă mare se rostogoli din genele dese ale lui d'Artagnan, alunecând pe nasul lui coroiat, a cărui curbătură strălucea astfel ca o seceră în care se răsfrângea tot soarele.

Iată de ce – citi mai departe notarul – *mi-am lăsat toate bunurile mele, mobile şi imobile, cuprinse în numărătoarea făcută mai sus, domnului viconte Raoul-Auguste-Jules de Bragelonne, fiul domnului conte de La Fère, spre a-l mângâia de durerea ce pare să-l încerce şi a-l face să-şi poarte cu vrednicie numele...*

Un lung murmur străbătu auditoriul. Notarul continuă lectura, îndemnat de privirea aprinsă a lui d'Artagnan, care, abătându-se asupra adunării, restabili liniştea întreruptă o clipă.

Cu sarcina, pentru domnul viconte de Bragelonne, de a-i da domnului cavaler d'Artagnan, căpitan de muşchetari al regelui, aceea ce numitul cavaler d'Artagnan îi va cere din bunurile mele.

Cu sarcina, pentru domnul viconte de Bragelonne, de a-i plăti o pensie domnului cavaler d'Herblay, prietenul meu, dacă acesta va fi silit să trăiască în surghiun.

Cu sarcina, pentru domnul viconte de Bragelonne, de a întreține pe aceia dintre servitorii mei care m-au slujit timp de zece ani, şi de a da câte cinci sute de livre fiecăruia dintre ceilalți.

Îi las intendentului meu Mousqueton toate costumele mele de oraş, de război şi de vânătoare, în număr de patruzeci şi şapte, cu încredințarea că le va purta până le va rupe, din dragoste şi spre amintirea mea.

Afară de aceasta, îl las în grija domnului viconte de Bragelonne pe vechiul meu servitor şi prieten credincios Mousqueton, mai sus numit, cu sarcina, pentru pomenitul viconte de Bragelonne, de a se purta în aşa fel, încât, la moarte, Mousqueton să poată spune că n-a fost pentru el nici o zi în care să nu fie fericit.

Auzind aceste cuvinte, Mousqueton făcu o plecăciune, palid şi tremurând; umerii lui largi se zguduiră cu putere, fața lui, pe care era zugrăvită o mare durere, se ridică din palmele-i înghețate, şi cei prezenți îl văzură împleticindu-se, şovăind, ca şi cum ar fi vrut să părăsească sala, dar fără să ştie încotro s-o apuce.

— Mousqueton – îi zise d'Artagnan – bunul meu prieten, ieşi de aici; du-te şi fă-ți pregătirile de drum. Te iau cu mine la Athos, unde mă voi duce după ce voi părăsi Pierrefonds.

Mousqueton nu răspunse nimic. Răsufla greu, ca şi cum totul în această sală îi era de acum încolo străin. Deschise uşa încet şi ieşi cu paşi rari.

Notarul îşi termină lectura, după care o mare parte dintre cei ce veniseră să audă ultimele dorințe ale lui Porthos se retraseră dezamăgiți, dar plini de respect.

D'Artagnan, rămas singur după ce primise plecăciunea ceremonioasa pe care i-o făcuse notarul, admiră înțelepciunea adâncă a testatorului, care îşi lăsase cu atâta dreptate bunurile celui mai vrednic, celui mai nefericit dintre toți, şi o făcuse cu acea delicatețe sufletească ce nu se întâlneşte atât de desăvârşită la nimeni, nici măcar la cei mai distinşi curteni, sau la cele mai nobile inimi.

Într-adevăr, Porthos îi prescrisese lui Raoul de Bragelonne să-i dea lui d'Artagnan tot ceea ce acesta va cere. Ştia el bine, acest minunat Porthos, că d'Artagnan nu va cere nimic; şi chiar dacă ar fi cerut ceva, nimeni, în afară de el însuşi, nu l-ar fi hotărât să-şi ia partea sa.

Porthos îi lăsa o pensie lui Aramis, care, dacă ar fi râvnit să ceară mai mult, ar fi fost oprit, desigur, de pilda lui d'Artagnan; iar cuvântul acela *surghiun,* aruncat de testator fără vreun gând anume, nu era oare cea mai blândă, cea mai delicată dojană pentru purtarea lui Aramis, care îi pricinuise moartea lui Porthos?

În sfârşit, în testamentul mortului nu se pomenea nimic de Athos. Putea oare să presupună acesta că fiul nu-i va dărui cea mai bună parte tatălui? Mintea simplă a lui Porthos judecase toate aceste împrejurări, cântărise toate aceste amănunte mai bine decât legea, mai bine decât obiceiul, mai bine decât gusturile oamenilor. "Porthos a fost o inimă mare!" îşi spuse d'Artagnan cu un suspin. Şi i se păru că aude un geamăt în tavan. Se gândi numaidecât la bietul Mousqueton, pe care trebuia să-l smulgă din durerea lui. În acest scop, d'Artagnan părăsi repede sala, pentru a se duce să-l caute pe vrednicul intendent, întrucât acesta nu se mai întorcea. Urcă scara până la etajul întâi şi zări în odaia lui Porthos un morman de costume de toate culorile şi din toate stofele, deasupra cărora Mousqueton se trântise cât era de mare, după ce el însuşi le îngrămădise acolo. Era moştenirea lăsată prietenului credincios. Aceste haine erau acum ale lui; îi fuseseră dăruite din toată inima. Se vedea mâna lui Mousqueton întinsă peste aceste lucruri scumpe lui, se vedea cum le săruta îndelung, căci îşi îngropase faţa în ele, acoperindu-le cu tot trupul său.

D'Artagnan se apropie spre a-i spune o vorbă de mângâiere nefericitului slujitor.

— Doamne – exclamă el – nu mai mişcă; a leşinat!

D'Artagnan se înşela: Mousqueton murise.

— A murit ca un câine credincios, care, după ce şi-a pierdut stăpânul, se întoarce să se stingă pe veşmintele lui.

LIX

BATRÂNEȚEA LUI ATHOS

În timp ce toate aceste întâmplări îi despărțeau pentru totdeauna pe cei patru muşchetari, uniți altădată prin legături ce se părea că nimic nu le mai putea desface, Athos, rămas singur după plecarea lui Raoul, începea să plătească tributul său acelei morți premergătoare care se numeşte ruperea de ființele dragi.

Reântors la locuința lui din Blois, nemaiavându-l nici măcar pe Grimaud care să-l întâmpine cu un zâmbet atunci când se plimba printre brazdele de flori, Athos simțea cum din zi în zi îi scădea tot mai mult puterea care de o viață întreagă părea de neînfrânt. Bătrânețea, îndepărtată de el prin prezența făpturii iubite, se apropia acum cu întregul ei cortegiu de dureri şi metehne, ce sporesc pe măsură ce se face mai aşteptată. Athos nu-l mai avea lângă el pe fiul său pentru a se strădui să calce sprinten, cu spinarea dreaptă, dându-i acestuia o pildă vrednică de urmat; nu mai întâlnea nici ochii scânteietori ai tânărului – vatră pururea aprinsă de la care se reîmprospăta mereu flacăra privirilor lui. Şi apoi, trebuie să o spunem, această fire, aleasă prin duioşia şi modestia ei, nemaigăsind pe nimeni care să-i înfrâneze pornirile, se lăsa pradă tristeții cu toată acea patimă cu care naturile uşuratice se aruncă în brațele bucuriilor.

Contele de La Fère, rămas tânăr până la cei şaizeci şi doi de ani ai săi, războinicul ce-şi păstrase întreaga vlagă în

pofida oboselilor, agerimea minții în pofida amărăciunilor, blânda seninătate sufletească şi trupească în pofida necazurilor pe care i le făcuse Milady, Mazarin şi La Vallière, Athos îmbătrânise numai în opt zile, din clipa când pierduse sprijinul tânărului său urmaş. Chipeş încă, dar mai încovoiat, nobil, dar întristat, domol şi clătinându-se sub părul său albit, căuta, de când rămăsese singur, luminişurile unde răzbătea soarele printre frunzişul copacilor de pe alei. Deprinderile la care ținuse întreaga lui viață fuseseră uitate de când Raoul nu se mai afla alături de dânsul. Servitorii, obişnuiți să-l vadă sculat o dată cu zorile în orice anotimp, se mirau auzind bătând ceasurile şapte în toiul verii, fără ca stăpânul lor să se fi dat jos din pat. Athos rămânea culcat, cu o carte la căpătâi, dar nu dormea, dar nu citea. Stând întins, spre a nu mai fi nevoit să-şi poarte povara trupului, îşi lăsa spiritul şi sufletul să zboare din învelişul lor şi să se îndrepte către fiul său, ori către Dumnezeu. Cei din jurul lui se îngrozeau adesea văzându-l adâncit ceasuri întregi într-o visare mută, fără simțire; nu mai auzea nici paşii valetului, care se apropia speriat de uşă pentru a trage cu urechea să afle dacă stăpânul său dormea încă sau se sculase. I se întâmpla de multe ori să uite că ziua trecuse de jumătate şi că nu luase nici gustarea de dimineață, nici masa de la amiază. Atunci îl trezeau; el se îmbrăca şi cobora în aleea umbrită, apoi se întorcea puțin la soare, ca pentru a împărtăşi o clipă cu fiul său zăduful pe care acesta îl îndura pe alte meleaguri. Pe urmă, îşi reîncepea plimbarea tristă, monotonă, până când, istovit, se reîntorcea în odaia şi la patul lui, sălaşul preferat.

Timp de câteva zile, contele nu rosti un singur cuvânt. Nu voia să primească pe nimeni din cei care veneau să-l viziteze, iar noaptea aprindea lampa şi petrecea ceasuri întregi scriind

sau răsfoind pergamente. Athos trimise una din aceste scrisori la Vannes, alta la Fontainebleau: amândouă rămaseră fără răspuns. Se ştie din ce pricină: Aramis părăsise Franța; d'Artagnan călătorea de la Nantes la Paris, de la Paris la Pierrefonds. Valetul său de cameră observă că el îşi scurta în fiecare zi plimbarea cu câțiva paşi. Marea alee de tei deveni în curând prea lungă pentru picioarele care o străbăteau altădată de o mie de ori pe zi. Contele fu văzut cum se ducea cu greu până la copacii de la mijlocul aleii, şi acolo se întindea pe un răzor de iarbă verde, lângă o cărare lăturalnică, aşteptând să-şi recapete puterile, sau mai degrabă să se facă din nou noapte. Curând, o sută de paşi era ceva peste puterile lui. În cele din urmă, Athos nu voi să se mai ridice din pat; nu mai primea nici un fel de hrană, şi oamenii lui, înspăimântați, cu toate că el nu se plângea de nimic, cu toate că-şi păstra mereu zâmbetul pe buze, cu toate că le vorbea cu acelaşi glas blând, oamenii lui trimiseră la Blois după fostul medic al răposatului Prinț şi-l aduseră la contele de La Fère, în aşa fel încât doctorul putu să-l vadă, însă fără ca el să fie văzut de conte. În acest scop, îl instalară într-un cabinet alăturat camerei bolnavului şi îl rugară să nu iasă de acolo, de teamă ca stăpânul, care nu ceruse medic, să nu se supere cumva.

Doctorul făcu aşa precum i se spuse. Athos era un fel de model pentru gentilomii din împrejurimi; oamenii din regiunea Blois se mândreau că în mijlocul lor se afla această rămăşiță sacră a vechilor glorii franceze; Athos era, într-adevăr, un mare senior, în comparație cu cei de azi, pe care regele îi înnobila peste noapte, atingând cu sceptrul lui tânăr şi roditor trunchiurile uscate ale arborilor heraldici din provincie. Athos era, aşadar, respectat şi iubit. Doctorului nu-i plăcea să-i vadă pe oamenii lui plângând, şi nici să privească

îngrămădindu-se la poartă săracii cantonului, cărora Athos le aducea mângâierea prin vorbele lui blânde şi prin dărnicia lui largă. Cercetă astfel, din ascunzătoarea lui, semnele unei boli misterioase ce-l mistuia din zi în zi mai mult, coborându-l spre moarte pe acest om altădată plin de sănătate şi dornic de viață. Observă în obrajii lui Athos văpaia înfrigurată ce se întețea şi creştea, o văpaie înceată, nemiloasă, pornită dintr-o cută a inimii şi oprindu-se în dosul acestei paveze, sporind din suferința pe care o dospea, văpaie care era cauza şi în acelaşi timp efectul unei stări primejdioase.

Contele nu vorbea cu nimeni, am spus; nu vorbea nici măcar cu el însuşi. Gândurile lui se temeau de zgomot, şi ajunseseră până la acel grad de toropeală de unde începe indiferența. Omul căzut într-o asemenea părăsire, înainte de a-i aparține lui Dumnezeu, înseamnă că nu mai aparține nici pământului.

Doctorul stătu mai multe ceasuri şi urmări această dureroasă luptă a voinței împotriva unei puteri mai mari decât ea. El se îngrozi văzând aceşti ochi pururea neclintiți, pururea îndreptați către o țintă necunoscută; se îngrozi văzând că aceleaşi bătăi mişcau această inimă, căreia nici măcar un suspin nu-i mai schimba mersul; e ştiut că, uneori, ascuțirea durerii vine să-i dea o speranță medicului.

Se scurse astfel o jumătate de zi. Doctorul, ca om brav, ca spirit cutezător, îşi luă inima în dinți: ieşi din ascunzătoarea lui şi se apropie dintr-o dată de Athos, care-l văzu însă fără să dea semne de surprindere, ca şi cum n-ar fi înțeles nimic din această apariție bruscă.

— Domnule conte, iartă-mă – zise doctorul îndreptându-se spre bolnav cu brațele deschise – dar am să-ți fac o mustrare; iar dumneata trebuie să m-asculți.

Şi se aşează la căpătâiul lui Athos, care se smulse cu greu din visarea lui.

— Ce este, doctore? întrebă contele după o clipă de tăcere.

— Este că eşti bolnav, domnule, şi nu vrei să fii îngrijit.

— Eu, bolnav? murmură Athos zâmbind.

— Febră, mistuire, slăbire, prăpădire, domnule conte!

— Slăbire! răspunse Athos. Cum e cu putință? Nici nu mă mişc din pat!

— Haide, haide, domnule conte, fără ocolişuri! Dumneata eşti doar un bun creştin.

— Aşa cred – zise Athos.

— Vrei să-ți curmi singur viața?

— Nici gând, doctore.

— Ei bine, domnule, dumneata te îndrepți spre moarte; stând astfel, înseamnă să te sinucizi. Vindecă-te, domnule conte, vindecă-te!

— De ce anume? Găseşte răul mai întâi. Niciodată nu m-am simțit mai bine, niciodată cerul nu mi s-a părut mai frumos, niciodată n-am iubit mai mult florile din grădina mea.

— Te roade o mâhnire ascunsă.

— Ascunsă?... Nu, îmi lipseşte fiul, doctore; iată toată, boala mea; şi n-o ascund.

— Domnule conte, fiul dumitale trăieşte, e puternic, are în față tot viitorul oamenilor cu însuşirile şi cu originea lui; trebuie să trăieşti pentru el...

— Dar trăiesc, doctore. Oh, fii liniştit – adăugă el cu un zâmbet de melancolie – atâta timp cât Raoul va trăi, nimic nu se va schimba; căci, atâta timp cât va trăi el, voi trăi şi eu.

— Ce vrei să spui?

— Un lucru foarte simplu. În momentul de fața, doctore, las viața să se desfăşoare în afara mea. Ar fi un lucru peste

puterile mele să duc o viață de uitare, de împrăştiere, de nepăsare, când nu-l mai am pe Raoul lângă mine. N-ai să-i ceri lămpii să mai ardă atunci când feştila n-are flacără; nu-mi cere deci să trăiesc în vâlvă şi strălucire. Lâncezesc, mă pregătesc de ducă, aştept. Uite, doctore, adu-ți aminte de acei soldați pe care i-am văzut de atâtea ori împreună în porturile unde aşteptau să fie îmbarcați; stăteau culcați, nepăsători; jumătate într-o lume, jumătate în alta, ei nu se aflau nici în locul unde avea să-i poarte marea, nici în locul unde aveau să se despartă de pământ; cu toate lucrurile pregătite, cu gândurile încordate, cu privirea țeapănă, ei aşteptau. Repet acest cuvânt, el este punctul pe care se sprijină viața mea acum. Culcat ca acei soldați, cu urechea ațintită către zgomotele care mă înconjoară, vreau să fiu gata de plecare la cea dintâi chemare. Cine îmi va trimite această chemare? Viața sau moartea? Dumnezeu sau Raoul? Am totul rânduit, sufletul mi-e pregătit, aştept chemarea... Aştept, doctore, aştept!

Doctorul cunoştea aluatul din care era plămădit acest spirit, prețuia tăria acestui trup. Stătu puțin pe gânduri, îşi spuse că vorbele erau de prisos, leacurile zadarnice, şi plecă rugându-i pe servitorii lui Athos să nu-l părăsească nici o clipă.

Athos, după plecarea doctorului, nu se arătă nici mâniat, nici înciudat că fusese tulburat; nu ceru nici măcar să i se aducă scrisorile care ar mai putea să vină; ştia că orice tresărire ce i s-ar mai întâmpla ar fi pentru el o bucurie, o speranță, pe care servitorii ar plăti-o cu sângele lor, numai să i-o poată procura. Somnul îl prindea tot mai rar. Athos, în dorința de a rămâne cu gândurile lui, stătea adâncit ceasuri întregi într-o reverie mai adâncă, mai întunecată decât ceea ce alții ar fi numit vis. Această odihnă avea darul de a da

trupului acea uitare de sine, care obosea spiritul; căci Athos trăia două vieți în timpul acestor peregrinări ale minții lui. Într-o noapte, visă că Raoul se îmbrăca într-un cort, pentru a porni în expediția comandată de domnul de Beaufort în persoană. Tânărul era trist, îşi punea cu încetineală zalele, îşi încingea fără grabă spada. "Ce ai?" îl întrebă cu dragoste tatăl său. "Ceea ce mă umple de întristare este moartea lui Porthos, prietenul nostru atât de bun – răspunse Raoul. Sufăr aici durerea pe care dumneata o vei simți acolo." Şi viziunea se spulberă o dată cu somnul lui Athos. În zorii zilei, unul dintre valeți intră la stăpânul său şi-i aduse o scrisoare sosită din Spania. "Scrisul lui Aramis" – îşi spuse contele. Şi citi.

— Porthos a murit! strigă el după primele rânduri. Oh, Raoul, Raoul, îți mulțumesc! Ți-ai păstrat făgăduiala, îmi dai de veste!

Şi Athos, năpădit de o sudoare mortală, se prăbuşi în patul lui, fără altă cauză decât slăbiciunea sa.

LX

VIZIUNEA LUI ATHOS

După ce acest leşin al lui Athos încetă, contele, aproape ruşinat că dăduse dovadă de atâta slăbiciune în fața unei întâmplări fără noimă, se îmbrăcă şi ceru un cal, hotărât să se ducă la Blois, pentru a intra în legătură mai strânsă fie cu Africa, fie cu d'Artagnan sau cu Aramis.

Într-adevăr, scrisoarea lui Aramis îi dădea de veste contelui de La Fère că expediția de la Belle-Isle se sfârşise prost. Ea îi aducea apoi destule amănunte despre moartea lui Porthos pentru ca inima atât de iubitoare şi atât de devotată a lui Athos să fie zguduită până în cele mai mici fibre. Athos voia deci să-i facă prietenului său Porthos cea din urmă vizită. Pentru a-şi împlini această datorie de onoare față de vechiul său tovarăş de arme, el se gândea să-l caute pe

d'Artagnan, să facă împreună cu el greul drum la Belle-Isle, tristul pelerinaj la mormântul uriaşului pe care-l iubise atâta, apoi să se întoarcă acasă la el, spre a se supune tainicelor îndatoriri ce-l chemau pe căi misterioase către cele veşnice. Dar abia apucaseră slugile să-şi îmbrace stăpânul, vesele că-l vedeau pregătindu-se pentru o călătorie ce avea să-i alunge tristeţea, abia fu înşeuat calul cel mai blând din grajdurile contelui şi adus în faţa scării, că tatăl lui Raoul simţi o ameţeală, picioarele i se înmuiară, şi el îşi dădu seama că nu mai putea face nici un pas. Ceru să fie dus la soare; fu întins pe răzorul de iarbă verde, unde stătu mai bine de un ceas, până când îşi reveni în fire. Era de aşteptat să cadă în această sfârşeală, după viaţa nemişcată din ultimele zile. Athos bău o licoare spre a-şi recăpăta puterile, apoi îşi udă buzele uscate într-un pahar plin cu vinul care-i plăcea lui cel mai mult, acel vin bătrân de Anjou pomenit de bunul Porthos în admirabilul lui testament. Pe urmă, reîntremat, cu capul limpezit, ceru să i se aducă din nou calul; dar i-a trebuit ajutorul valeţilor ca să se urce cu mare greutate în şa. Nu făcu însă nici o sută de paşi; la cotitura drumului se simţi zguduit de friguri.

— Asta e ciudat – îi spuse valetului său de cameră, care-l însoţea.

— Să ne oprim, domnule, vă rog! îi răspunse credinciosul servitor. Sunteţi galben ca ceara.

— Orice-ar fi, voi merge mai departe, de vreme ce-am pornit la drum – zise contele.

Şi dădu pinteni calului. Dar în loc să se supună îndemnului stăpânului său, animalul se opri deodată. O mişcare de care Athos nu-şi dăduse seama îi strânsese zăbala.

— Ceva – rosti Athos – nu mă lasă să merg mai departe. Ajută-mă – adăugă el întinzând braţele – apropie-te repede!

Simt că mi se înmoaie toți muşchii şi am să cad de pe cal.

Valetul văzuse mişcarea făcută de stăpânul său în aceeaşi clipă în care primise şi ordinul. Se apropie repede, îl prinse pe conte în brațe, şi, cum nu se depărtaseră prea mult de casă, ceilalți servitori, rămaşi în poartă spre a-l conduce din ochi pe domnul de La Fère, văzură că ceva neobişnuit se petrecea mersul îndeobşte atât de regulat al stăpânului lor; valetul cameră îi chemă pe colegii lui prin semne şi prin strigăte şi toți alergară să-i sară în ajutor.

După ce făcu însă câțiva paşi, reîntorcându-se spre casă, Athos se simți iarăşi mai bine. Îşi recăpătă din nou puterile şi voi încă o dată să pornească spre Blois. Îşi întoarse calul din drum. Dar, după câțiva paşi ai supusului animal, recăzu în aceeaşi stare de toropeală şi de aşteptare înfrigurată.

— Hotărât lucru – murmură el – CINEVA vrea să rămân acasă.

Oamenii se apropiară de el, îl dădură jos de pe cal şi îl duseră pe brațe în casă. Camera îi fu repede pregătită şi îl culcară în patul său.

— Aveți grijă – le spuse el înainte de a adormi – aştept astăzi nişte scrisori din Africa.

— Domnul va afla, fără îndoială cu bucurie, că fiul lui Blaisois a pornit călare de aproape un ceas, ca să-i iasă înainte curierului de la Blois – răspunse valetul de cameră.

— Mulțumesc! rosti Athos cu un zâmbet de mare bunătate.

Contele adormi. Somnul lui neliniştit părea mai degrabă un chin. Omul care stătea de veghe lângă el văzu de mai multe ori că trăsăturile lui căpătau expresia unei aprige frământări lăuntrice. Poate că Athos visa ceva.

Ziua se scurse astfel; fiul lui Blaisois se întorsese: curierul nu adusese nici o ştire. Contele număra cu înfrigurare

minutele, şi era cuprins de deznădejde când minutele încheiau un ceas. Gândul că fusese uitat aici îl străbătu încă o dată şi-i stârni o cumplită durere în inimă.

Nimeni, în casă, nu mai aştepta să vină curierul; sorocul lui trecuse de mult. De patru ori, trimisul special la Blois se întorsese cu mâna goală, căci nu sosise nimic pe adresa contelui.

Athos ştia că acel curier venea numai o dată pe săptămână. Avea aşadar de îndurat încă opt zile, mai chinuitoare decât moartea însăşi. Îşi începu noaptea cu această dureroasă resemnare.

Tot ceea ce un om bolnav şi zgâlțâit de suferință poate să adauge la sumbrele lui presupuneri, unele mai triste decât altele, Athos le trăi în mintea lui în primele ceasuri ale acestei nopți chinuitoare. Fierbințeala creştea; ea îi năpădi pieptul, care ardea ca un cuptor, după cum se exprimase doctorul adus de la Blois în ultimul drum făcut acolo de fiul lui Blaisois. În curând, îi ajunse şi la cap. Doctorul îi luă sânge de două ori, ceea ce-l mai uşură, dar îl slăbi şi mai mult pe bolnav, la care singur creierul mai rămăsese în stare de veghe. Totuşi, această văpaie îngrijorătoare se opri. Ea dădu ultimele asalturi în trupul amorțit, apoi se domoli cu totul în momentul când bătu miezul nopții.

Doctorul, văzând această îmbunătățire vădită, se întoarse la Blois, după ce dădu câteva prescripții şi după ce spuse că de astă dată contele era salvat. Atunci începu pentru Athos o stare ciudată, de nedescris. Gândurile lui, limpezite iarăşi, se îndreptau spre Raoul, spre fiul său mult iubit. Vedea cu închipuirea taberele din Africa, în apropiere de Djidgelli, unde domnul de Beaufort îşi debarcase armata sa. Erau acolo nişte stânci cenuşii, înverzite în unele locuri de apele mării, ce se rostogoleau peste ele în timpul furtunilor şi al valurilor mari.

În spatele țărmului pe care se înşirau aceste stânci, ca nişte morminte, urca în amfiteatru, printre cactuşi şi arbori de fistic – un fel de aşezare omenească plină de fum, de învălmăşeală şi de zgomote înfundate. Deodată, din mijlocul acestui fum se desprinse o flacără uriaşă, ce cuprinse, târându-se pe pământ, întreaga aşezare, şi care creştea, clipă de clipă, învăluind totul în vârtejurile ei roşii; plânsete, țipete, brațe ridicate spre cer. Câtva timp fu un amestec îngrozitor de bârne ce se năruiau, de fiare răsucite, de ziduri arse, de copaci sfârtecați, ce dispăreau fără urmă.

Lucru ciudat! În acest haos în care Athos zărea brațe ridicate spre cer şi auzea țipete, vaiete şi suspine, nu vedea nici un chip omenesc. Tunul răsună în depărtare, muschetele începură să păcănească, marea să mugească, turmele s-o ia la goană peste câmpurile verzi. Dar nici un soldat care să pună şomoiogul aprins la coada tunului, nici un marinar care să ajute la mişcările flotei, nici un păstor lângă turmele acelea.

După ruina satului şi distrugerea forturilor ce-l înconjurau, ruină şi distrugere săvârşite ca printr-o vrăjitorie, fără participarea unei singure ființe omeneşti, flacăra se stinse, fumul începu să se urce iarăşi în văzduh, apoi îşi slăbi puterea, se rări şi se pierdu cu desăvârşire. Noaptea se lăsă deasupra întregii privelişti; o noapte întunecoasă pe pământ, luminoasă spre cer; stelele mari, sclipitoare, care ard pe firmamentul african, străluceau cu putere, fără a lumina însă nimic în jurul lor. Urmă o tăcere adâncă, în care imaginația înfierbântată a lui Athos se opri o clipă; dar cum el simțea că ceea ce avea să vadă nu se terminase încă, îşi îndreptă cu şi mai multă atenție ochii minții asupra spectacolului ciudat pe care i-l pregătea închipuirea lui.

Acest spectacol reîncepu într-adevăr în curând pentru el. O lună blândă şi galbenă se ridică dincolo de țărm, oglindind mai întâi ondulările necontenite ale mării, ce părea că se potolise după mugetele asurzitoare din timpul viziunii lui Athos, o lună care îşi împrăştia diamantele şi opalele ei peste mărăcinişurile şi tufişurile colinei. Stâncile cenuşii, ca tot atâtea fantome tăcute şi atente, păreau că-şi înalță capetele verzui spre a cerceta şi ele câmpul de luptă la lumina lunei. Athos văzu că acest câmp, gol în timpul bătăliei, era acum presărat cu trupuri ce zăceau doborâte la pământ. Un fior de groază şi teamă îi cuprinse sufletul când recunoscu uniforma albă cu albastru a soldaților din Picardia, lungile lor sulițe cu mânerul albastru şi muschetele lor însemnate cu floarea de crin pe patul armelor.

Când văzu toate acele răni mari şi deschise privind spre cerul de azur, ca şi cum ar cere să li se dea înapoi sufletele ce-şi luaseră zborul din mijlocul lor, când văzu caii sfârtecați. nemişcați, cu limbile atârnate printre buze, prăbuşiți în bălțile de sânge închegat din jurul lor, cu şeile şi coamele mânjite şi înroşite, când văzu calul alb al domnului de Beaufort trântit la pământ, cu țeasta zdrobită, zăcând în primul şir de hoituri de pe câmpul de luptă, Athos îşi trecu mâna rece peste fruntea pe care se miră că n-o găseşte arzându-i ca focul. Se încredință, prin această atingere, că privea ca un spectator teafăr priveliştea lăsată în urma ei de bătălia dată la Djidgelli de către armata expediționară pe care o văzuse desprinzându-se de coastele Franței şi dispărând la orizont, şi pe care o salutase, cu gândul şi cu mâna, atunci când ultima salvă de tun comandată de duce brăzdase văzduhul, în semn de adio adresat patriei.

Cine ar putea să descrie ucigătoarea sfâşiere cu care sufletul său, urmărind cu un ochi ager mormanele de

cadavre, le privea îndeaproape, rând pe rând, pentru a vedea dacă printre ele nu zăcea şi Raoul? Cine ar putea să exprime bucuria îmbătătoare, divină, cu care Athos se înclină înaintea lui Dumnezeu, mulțumindu-i că nu-l văzuse printre morți pe acela pe care-l căuta cu atâta teamă? Într-adevăr, căzuți unul lângă altul, înțepeniți, înghețați, toți aceşti morți, deşi puteau fi recunoscuți şi aşa, păreau că se întorc cu bunăvoință şi respect către contele de La Fère, pentru ca el să-i vadă mai bine în timpul cercetării lui funebre. Totuşi, privind toate aceste cadavre, contele se mira că printre ele nu se afla nici un supraviețuitor. Ajunse cu nălucirea până acolo, încât această viziune fu pentru el ca o călătorie adevărată făcută de părinte în Africa, pentru a afla veşti despre fiul său.

Astfel, istovit după ce străbătuse atâtea mări şi continente, se opri să se odihnească într-unul din corturile adăpostite în dosul unei stânci, şi în vârful căruia flutura flamura albă cu floarea de crin. Apoi căută un soldat care să-l conducă la cortul domnului de Beaufort. Atunci, în timp ce privirea îi rătăcea peste câmp, rotindu-se în toate părțile, văzu o formă albă ivindu-se din dosul unor arbori răşinoşi de mirt. Această înfățişare era îmbrăcată într-o uniformă de ofițer şi ținea în mână o spadă ruptă; înainta încet către Athos, care, oprindu-se deodată şi ațintindu-şi privirea asupra ei, nu spunea nimic, nu făcea nici o mişcare, ci doar voia să-şi deschidă larg brațele, căci, în acel ofițer palid şi tăcut, el îl recunoscu pe Raoul.

Contele încercă să scoată un strigăt, dar glasul i se opri în gâtlej. Raoul, cu un gest, îl îndemnă să tacă, ducându-şi un deget la gură şi retrăgându-se încet, încet, fără ca Athos să-l vadă mişcându-şi picioarele. Contele, mai palid decât Raoul, tremurând mai tare decât el, îl urmă pe fiul său, străbătând cu greu tufişurile, şi buruienile, pietrele şi gropile. Raoul

părea că nici nu atinge pământul şi nimic nu-i stânjenea uşurința mersului. Contele, pe care piedicile din cale îl oboseau, se opri în curând, istovit. Dar Raoul îi făcea într-una semn să-l urmeze. Iubitorul tată, căruia dragostea părintească îi reda puterile, încercă o ultimă sforțare şi urcă muntele, urmându-l pe tânăr, care-l chema mereu după sine cu un gest şi cu un zâmbet. În sfârşit, ajunse în vârful colinei, şi acolo văzu desenându-se în negru, pe zarea albită de lună, chipul aerian, poetic, al lui Raoul. Athos întinse mâna, să se apropie de fiul iubit, pe platou, iar acesta şi-o întinse şi el pe-a lui; dar deodată, ca şi cum tânărul ar fi fost tras înapoi fără vrerea lui, se desprinse de pământ, şi Athos văzu o fâşie de cer strălucind între tălpile fiului său şi suprafața colinei.

Raoul se ridica pe nesimțite în văzduh, zâmbind fără încetare, făcând mereu semne; se îndepărta spre cer. Athos scoase, înspăimântat, un țipăt de durere şi de dragoste; apoi îşi întoarse privirea în jos. Vedea un câmp pustiit şi, ca nişte grămăjoare nemişcate, cadavrele albe ale oştirii regale. Pe urmă îşi ridică din nou fața în sus şi-l văzu pe fiul său chemându-l mereu, mereu, să se înalțe împreună cu el.

LXI

ÎNGERUL MORȚII

Aici ajunsese Athos, în minunata lui viziune, când vraja fu ruptă deodată de o zarvă ce venea de dincolo de uşile casei. Se auzi un cal galopând pe nisipul întărit al aleii celei mari, apoi zvonul unor glasuri ce vorbeau între ele iute şi cu însuflețire ajunse până în odaia unde contele visa. Athos nu se mişcă de la locul lui; abia dacă îşi întoarse capul spre uşă, pentru a primi cu o clipă mai devreme zgomotul ce se ridica până la el.

Un pas greoi răsună pe scară; calul, care mai adineauri alerga în goană, porni acum încet spre grajd. Câteva şuşotiri

înfundate însoțeau pasul care se apropia, treaptă cu treaptă, de camera lui Athos. Apoi o uşă se deschise şi Athos, întorcându-se uşor către partea de unde venea zgomotul, întrebă cu o voce slabă:

— E un curier din Africa, nu-i aşa?

— Nu, domnule conte – răspunse un glas ce-l făcu pe tatăl lui Raoul să tresară în patul său.

— Grimaud! murmură el.

Şi sudoarea începu să-i curgă şiroaie de-a lungul obrajilor slăbiți.

Grimaud apăru în prag. Nu mai era acel Grimaud pe care l-am văzut, tânăr încă prin curajul şi devotamentul lui, sărind primul în barca ce trebuia să-l ducă pe Raoul de Bragelonne la navele flotei regale. Era un bătrân palid şi tăcut, cu hainele pline de praf, cu părul rar şi albit de ani. Tremura rezemându-se de tocul uşii, şi era gata să cadă jos când văzu de departe, la lumina făcliilor, chipul stăpânului său.

Aceşti doi oameni, care trăiseră atâta timp unul lângă altul în cea mai deplină înțelegere şi ale căror priviri, obişnuite să economisească vorbele, ştiau să-şi spună în tăcere atâtea lucruri, aceşti doi prieteni, la fel de nobili şi unul şi altul prin inimile lor, cu toate că se deosebeau în prrvința averii şi a naşterii, rămaseră ca înmărmuriți uitându-se unul la altul. Fiecare citi, dintr-o singură privire, până în adâncul inimii celuilalt.

Grimaud purta pe față pecetea unei dureri acum învechite de o întipărire lugubră. Se părea că nu mai era în stare să exprime decât într-un singur fel gândurile sale. După cum altădată îşi luase obiceiul să nu vorbească aproape de loc, acum se obişnuise să nu mai zâmbească de loc.

Athos citi dintr-o singură privire toate aceste trăsături pe chipul credinciosului lui servitor şi zise, pe acelaşi ton cu care

i-ar fi vorbit lui Raoul în visul său:

— Raoul e mort, nu-i aşa, Grimaud?

La spatele lui Grimaud, ceilalți servitori ascultau înfiorați, cu ochii ațintiți la patul bolnavului. Auziră groaznica întrebare şi o tăcere grea se lăsă în mijlocul lor.

— Da – răspunse bătrânul, smulgând această monosilabă din pieptul său o dată cu un aprig suspin.

Atunci se auziră glasuri îndurerate gemând fără sfială şi umplând de tânguiri şi de rugăciuni camera în care părintele muribund căuta cu ochii portretul fiului său. Aceasta fu pentru Athos ca o întoarcere în lumea visului său. Fără să scoată un murmur, fără să verse o lacrimă, răbdător, blând şi resemnat ca martirii, îşi ridică ochii spre cer, pentru a revedea acolo, înălțându-se deasupra colinei de la Djidgelli, umbra dragă ce tocmai se depărta de el în clipa când venise Grimaud.

Fără îndoială, privind spre cer, reluând firul minunatului său vis, străbătea aceleaşi cărări pe care viziunea lui, atât de cumplită şi totodată atât de dulce, îl purtase mai înainte; căci, după ce îşi închise ochii încet, îi deschise din nou şi prinse a zâmbi: îl văzuse pe Raoul, care-i zâmbea şi el la rândul lui. Cu mâinile împreunate pe piept, cu fața întoarsă către fereastră şi mângâiată de aerul proaspăt al nopții care-i aducea la căpătâi miresmele florilor şi ale pădurii, Athos intră, pentru a nu mai ieşi niciodată, în contemplarea acelui paradis pe care oamenii vii nu pot şi nu au cum să-l vadă.

Dumnezeu a vrut, fără îndoială, să-i deschidă acestui ales comorile fericirii eterne în ceasul când ceilalți oameni se tem să nu fie primiți cu asprime de Cel atotputernic şi se agață cu deznădejde de această viață pe care o cunosc, înspăimântați de cealaltă viață pe care o întrezăresc doar printre sumbrele şi neînduratele făclii ale morții. Athos era călăuzit de sufletul

curat şi senin al fiului său, care chema la sine sufletul părintesc. Totul pentru omul acesta drept fu cântec şi mireasmă de-a lungul drumului greu pe care pornesc toate sufletele spre a se reîntoarce în împărăția cerească.

După un ceas de asemenea extaz, Athos îşi ridică încet mâinile albe ca ceara; zâmbetul îi flutura încă pe buze, şi murmură cu un glas atât de stins, atât de stins, că abia putu să fie auzit, aceste două cuvinte adresate lui Dumnezeu sau lui Raoul:

— IATĂ, VIN!

Şi mâinile îi căzură din nou, atât de încet ca şi cum el însuşi le-ar fi lăsat să se odihnească pe pat.

Moartea fusese uşoară şi mângâietoare pentru această nobilă făptură. Ea o cruțase de sfâşierile agoniei, de zvârcolirile celei din urmă călătorii; deschisese cu un deget îngăduitor porțile eternității, pentru a lăsa să treacă dincolo acest mare suflet, demn de întregul respect. Pesemne că Dumnezeu însuşi hotarâse aşa, vrând ca amintirea pioasă a acestei morți atât de blânde să rămână în inimile celor de față şi în memoria celorlalți oameni ca o pildă frumoasă de săvârşire şi de trecere din această viață spre cea de dincolo, o pildă pentru toți aceia a căror existență pe acest pământ nu-i face să se teamă de judecata cea din urmă.

Athos păstră chiar şi în somnul etern zâmbetul acela sincer şi liniştit, ca o podoabă a făpturii lui ce-l însoțea până în mormânt. Împăcarea din trăsăturile sale, liniştea neființei lui îi făcură pe servitori să se îndoiască multă vreme dacă el părăsise cu adevărat viața.

Oamenii contelui voiră să-l scoată din odaie pe Grimaud, care, stând deoparte, sorbea din ochi fața aceasta galbenă, fără să se apropie de ea din teama pioasă de a nu abate asupra ei suflul morții. Dar Grimaud, oricât de istovit era, nu

voi să plece. Se aşează pe prag, păzindu-şi stăpânul cu credința unei santinele, vrând ca el să fie cel care va avea să-i culeagă prima privire la deşteptare, ultimul suspin în clipa morții.

Zgomotele se stinseră în toată casa şi fiecare respectă somnul stăpânului lor. Dar Grimaud, plecându-şi urechea, îşi dădu seama că răsuflarea contelui se oprise. Se ridică, se propti în mâini pe duşumea şi, din locul unde se afla, privi să vadă dacă se mai simțea vreo tresărire în trupul stăpânului său. Nimic! Îl cuprinse groaza. Se sculă repede în picioare, şi în aceeaşi clipă auzi paşi pe scară; un zornăit de pinteni loviți de o spadă, sunet războinic obişnuit urechilor lui, se opri tocmai în timp ce el se îndrepta spre patul lui Athos. Un glas mai răsunător decât dangătul aramei sau al oțelului se auzi la trei paşi de el.

— Athos! Athos, prietene! striga acest glas mişcat până la lacrimi.

— Domnul cavaler d'Artagnan! bolborosi Grimaud.

— Unde e? întrebă muşchetarul.

Grimaud îl apucă de braț cu degetele lui osoase şi-i arătă patul, în aşternuturile căruia zăcea chipul livid al mortului. Un gâfâit greu, în locul unui țipăt ascuțit, îi înăbuşi gâtlejul lui d'Artagnan. Înaintă în vârful picioarelor, tremurând, îngrozit de zgomotul pe care-l făceau paşii lui pe parchet, cu inima zdrobită de o durere ce nu se poate spune. Îşi apropie urechea de pieptul lui Athos, obrazul de gura contelui. Nici o bătaie de inimă, nici o răsuflare. D'Artagnan se retrase de lângă pat.

Grimaud, care-l urmărise cu privirea şi pentru care fiece mişcare a lui fusese o descoperire, se apropie cu sfială şi îngenunche la picioarele patului, atingând cu buzele sale aşternutul sub care se afla trupul înțepenit al stăpânului. Un

hohot de plâns îi umplu de lacrimi ochii înroşiți. Acest bătrân deznădăjduit, care plângea aplecat deasupra patului fără să spună o vorbă, era, pentru d'Artagnan, cel mai zguduitor spectacol pe care-l văzuse vreodată în viața lui plină de emoții.

Căpitanul ramase în picioare, contemplând zâmbetul încremenit al mortului, ce părea că-şi păstrase ultimul gând spre a-i face celui mai bun prieten al său, omului pe care-l iubise cel mai mult după Raoul, o primire cât mai binevoitoare, chiar de dincolo de viață, şi, ca şi cum ar fi vrut să răspundă la acest înalt semn de ospitalitate, d'Artagnan se apropie şi-l sărută pe Athos pe frunte, apoi, cu degete tremurătoare, îi trase pleoapele peste ochi. Pe urmă se aşează la căpătâiul patului, fără să-l înfricoşeze acest mort care-i fusese cel mai drag şi cel mai blând prieten timp de treizeci şi cinci de ani; se lăsă pradă amintirilor pe care nobilul chip al contelui i le trezea cu prisosință în minte, unele înflorite şi fermecătoare ca zâmbetul lui, altele posomorâte, triste şi înghețate ca şi fața aceasta cu ochii închişi pentru totdeauna. Deodată, valul amar, care creştea din clipă în clipă, îi înecă inima, îi zdrobi pieptul. Nemaiputându-şi stăpâni tulburarea, se ridică şi, ieşind repede din această cameră, unde îl găsise mort pe acel căruia venise să-i vestească moartea lui Porthos, izbucni în suspine atât de sfâşietoare, încât valeții, care păreau că nu aşteaptă decât o explozie de durere, răspunseră prin bocetele lor lugubre, iar câinii seniorului prin urletele lor jalnice. Grimaud fu singurul al cărui glas nu se auzi de loc. Chiar şi în culmea durerii lui, el nu îndrăznea să profaneze această moarte, nici să tulbure pentru prima dată somnul stăpânului său. De altminteri, Athos îl deprinsese să nu vorbească niciodată.

În revărsatul zorilor, d'Artagnan, care se plimbase toată noaptea prin sala de jos, muşcându-şi pumnii ca să-şi înăbuşe suspinele, d'Artagnan urcă încă o dată scara şi, pândind momentul când Grimaud întoarse fața către el, îi făcu semn să-l urmeze, la care credincioasa slugă se supuse numaidecât, fără să stârnească mai mult zgomot decât ar fi făcut o umbră. D'Artagnan coborî din nou scara, împreună cu Grimaud. Ajuns în vestibul, apucă mâinile bătrânului şi-i zise:

— Grimaud, am văzut cum a murit tatăl; spune-mi acum în ce chip a murit fiul.

Grimaud scoase de la piept o scrisoare mare, pe plicul căreia era aşternută adresa lui Athos. Recunoscu scrisul domnului de Beaufort, rupse pecetea şi începu să citească, la lumina albăstrie a dimineții, plimbându-se pe aleea străjuită de teii bătrâni, în al cărei pietriş se mai vedeau încă urmele paşilor făcuți de contele care abia murise.

LXII

RELATARE

Ducele de Beaufort îi scria lui Athos. Scrisoarea, trimisă unui om, îi sosea unui mort. Dumnezeu schimbase adresa.

Dragul meu conte – îi scria prințul cu slova lui lăbărțată de şcolar neîndemânatic – *o mare nenorocire ne loveşte în mijlocul unei mari izbânzi. Regele pierde un soldat dintre cei mai viteji. Eu pierd un prieten. Dumneata îl pierzi pe domnul de Bragelonne. A căzut în chip glorios, atât de glorios, încât nu mă simt în stare să-l plâng, aşa precum aş vrea.*

Primeşte tristele mele salutări, dragul meu conte. Cerul ne împarte încercările după măreția inimii noastre. Aceasta de azi este covârşitoare, dar nu mai presus de tăria domniei tale.

Al dumitale bun prieten, DUCELE DE BEAUFORT

Scrisoarea mai cuprindea o relatare făcută de unul din secretarii prințului. Era cea mai mişcătoare povestire, şi totodată cea mai adevărată, a funestului episod ce încheia două existențe. D'Artagnan, obişnuit cu emoțiile bătăliilor şi cu inima întărită împotriva înduioşărilor, nu se putu opri să nu tresară citind numele lui Raoul, numele acestui copil iubit, devenit, ca şi tatăl său, o umbră.

Dimineața – relata secretarul prințului – *monseniorul duce a dat comanda pentru atac. Regimentele Normandia şi Picardia luaseră poziții între stâncile cenuşii de la poalele colinei muntoase pe povârnişul căreia se ridică bastioanele din Djidgelli.*

Tunul, începând să tragă, dezlănțui lupta; regimentele înaintau pline de hotărâre; lăncierii ridicau sulițele; purtătorii de muschete țineau armele gata de tras. Prințul urmărea cu toata atenția înaintarea şi mişcările de trupe, pe care era pregătit să le susțină cu o puternică rezervă.

În preajma monseniorului se aflau cei mai bătrâni căpitani, precum şi aghiotanții săi. Domnul viconte de Bragelonne primise ordinul să nu părăsească nici o clipă pe altețа sa.

Dar tunul inamicului, care la început trăsese la întâmplare, în grosul armatei, îşi reglase tirul şi ghiulelele, mai precis trimise, uciseră câțiva oameni din apropierea prințului. Regimentele aşezate în coloană şi înaintând spre parapete fură puțin hărțuite. Trupele noastre începură să şovăie, văzând că nu sunt ajutate cum trebuie de artilerie. Într-adevăr, bateriile care fuseseră aşezate în ajun aveau un tir slab şi nesigur, datorită poziției lor. Direcția de jos în sus făcea ca ținta să fie greu de atins, iar traiectoria scurtă.

Monseniorul, văzând slabul efect al acestei poziții a artileriei de atac, comandă fregatelor îngrămădite în mica radă să înceapă un foc regulat împotriva cetății.

Pentru ducerea acestui ordin, domnul de Bragelonne se oferi cel dintâi; dar monseniorul refuză să încuviințeze cererea vicontelui.

Monseniorul avea dreptate, căci îl iubea şi voia să-l cruțe pe acest tânăr senior; avea, într-adevăr, dreptate, şi cele ce-au urmat au dovedit justețea prevederii şi refuzului său, căci sergentul pe care altețа sa îl însărcinase să ducă ordinul, în locul domnului de Bragelonne, abia ajunse la țărmul mării, că două gloanțe slobozite din puştile cu tragere lungă ale inamicului îl loviră şi-l doborâră. Sergentul căzu în nisipul moale, care-i sorbi sângele. Ceea ce văzând, domnul de Bragelonne îi zâmbi monseniorului, care-i spuse:

"Vezi, viconte, ți-am salvat viața. Să-i spui asta mai târziu domnului conte de La Fère, pentru ca, aflând-o din gura dumitale, să poată fi mulțumit de mine".

Tânărul senior zâmbi cu tristețe şi-i răspunse ducelui:

"E adevărat, monseniore, că, fără bunăvoința dumneavoastră, aş fi acum mort acolo unde a căzut acel biet sergent, şi m-aş bucura şi eu de multdorita odihnă".

Domnul de Bragelonne dădu acest răspuns cu un asemenea aer, că monseniorul replică numaidecât:

"Pentru Dumnezeu, tinere, s-ar zice că nu ştii ce vorbeşti! Dar, pe sufletul lui Henric al IV-lea, i-am făgăduit tatălui dumitale să te aduc teafăr acasă şi, cu ajutorul Celui de sus, îmi voi ține cuvântul".

Domnul de Bragelonne se înroşi, apoi zise cu o voce mai înceată: "Monseniore, iertați-mă, vă rog; am simțit însă totdeauna dorința să mă avânt în luptă, şi cât de plăcut e să te ridici în ochii generalului, mai ales când generalul este domnul duce de Beaufort..."

Monseniorul se mai potoli atunci şi, întorcându-se către ofițerii ce se strânseseră în jurul lui, dădu câteva ordine. Grenadierii celor două regimente ajunseră atât de aproape de şanțuri şi de întărituri, încât aruncară grenadele, dar fără prea mare efect.

Între timp, domnul d'Estrées, care comanda flota, văzând încercarea sergentului de a se apropia de vase, înțelese că trebuia să tragă fără ordin, şi deschise focul. Atunci, arabii, văzându-se atacați de ghiulele flotei, între zidurile lor proaste, ce se năruiau peste ei, începură să scoată strigăte de groază. Călăreții lor coborâră din vârful colinei în goana cailor, aplecați în şei, şi se năpustiră asupra coloanelor de infanterie, care, întinzând sulițele, stăviliră acest avânt nebunesc. Respinşi de zidul de oțel al batalionului, arabii îşi îndreptară furia lor către statul-major, care nu era apărat de nimeni în clipa aceea. Primejdia fu mare; monseniorul trase spada; secretarii şi oamenii săi făcură la fel; ofițerii din suită încinseră o luptă îndârjită cu aceşti călărești furioşi.

Atunci domnul de Bragelonne putu să-şi îndeplinească dorința ce-l stăpânea încă de la începutul asediului. Se luptă alături de prinț cu o bărbăție de roman şi ucise trei arabi cu spada lui mică. Dar se vedea limpede că vitejia lui nu pornea dintr-un simțământ de mândrie, firesc la toți cei care se luptă. Ea era aprigă, amețitoare, silită chiar; căuta să se îmbete de vuietul bătăliei şi de măcel. Se înfierbântă atât de tare, că monseniorul îi strigă să se oprească. De bună seamă că auzise glasul alteței sale, întrucât îl auzisem şi noi, ceilalți, care eram alături de el. Totuşi nu se opri şi continuă să alerge spre metereze.

Cum domnul de Bragelonne era un om foarte supus, această abatere de la ordinul monseniorului surprinse pe toată lumea, şi domnul de Beaufort stărui, strigând:

"Opreşte-te, Bragelonne! Unde ai pornit-o? Opreşte-te, îți ordon!"

Noi toți, imitând gestul domnului duce, ridicaserăm brațele în sus. Ne aşteptam să-l vedem pe cavaler întorcându-se înapoi; dar domnul de Bragelonne mergea înainte, spre întărituri.

"Opreşte-te, Bragelonne! strigă din nou prințul cu glas şi mai puternic. În numele tatălui dumitale, opreşte-te!"

La aceste cuvinte, domnul de Bragelonne întoarse capul; pe fața lui se citea o mare durere, dar nu se opri; noi am crezut atunci că nu-şi mai putea stăpâni calul. Când domnul duce crezu că îşi dă seama că vicontele nu mai era stăpân pe calul său, şi când îl văzu trecând dincolo de liniile grenadierilor, altețа sa strigă:

"Muşchetari, ucideți-i calul! O sută de pistoli celui care va doborî calul!"

Dar să tragi în cal fără a-l atinge pe călăreț, cine ar fi putut s-o facă? Nimeni n-a îndrăznit. În cele din urmă se găsi unul;

era un trăgător de elită din regimentul Picardia, pe nume La Luzerne, care ochi animalul, trase şi-l nimeri în crupă, căci se văzu cum sângele înroşi pielea cu păr alb a calului; numai că, în loc să cadă, blestematul de dobitoc porni în goană cu şi mai multă furie. Tot regimentul Picardia, văzându-l pe nenorocitul tânăr îndreptându-se spre moarte, strigă în gura mare: "Aruncați-vă jos, domnule viconte! Jos! Jos! Aruncați-vă la pământ!" Domnul de Bragelonne era un ofițer foarte iubit de toată armata.

Vicontele ajunsese la o bătaie de pistol de parapet, când o descărcătură de arme îl învălui în foc şi fum. Noi l-am pierdut din vedere; când fumul se împrăştie, l-am revăzut jos, în picioare: calul său fusese ucis.

Vicontele fu somat de către arabi să se predea; dar el le făcu un semn negativ din cap şi continuă să se apropie de întărituri. Era o nechibzuință mortală. Totuşi, întreaga armată se bucură că nu dăduse înapoi, după ce nenorocirea îl dusese atât de departe. Mai înaintă câțiva paşi, şi cele două regimente începură să bată din palme, pentru el. Atunci, în acea clipă, a doua descărcătură de arme zgudui parapetele, şi vicontele de Bragelonne dispăru încă o dată într-un nor de fum; dar, de astă dată, după ce fumul se împrăştie, nu-l mai văzurăm în picioare. Era culcat, cu capul mai jos decât picioarele, deasupra unei tufe de buruieni, şi arabii începură să iasă din meterezele lor pentru a se repezi să-i taie capul sau să-i ia trupul, aşa cum se obişnuieşte la păgâni.

Dar alteța sa monseniorul duce de Beaufort urmărise toate acestea cu privirea, şi trista întâmplare îi scoase din piept mari suspine de durere. Începu deci să strige, vă-zându-i pe arabi că aleargă ca nişte năluci albe printre arborii de fistic:

"Grenadieri, lăncieri, îi veți lăsa să ne răpească acest nobil trup?"

Şi, spunând acestea, se repezi el însuşi spre inamic, învârtind spada prin aer. Regimentele porniră pe urmele lui, scoţând în goana lor nişte urlete tot aşa de cumplite pe cât de sălbatice erau ale arabilor. Lupta se încinse în jurul trupului domnului de Bragelonne, şi fu atât de înverşunată, încât o sută şi şaizeci de arabi fură ucişi, iar dintr-ai noştri căzură cel puţin cincizeci.

Un locotenent din regimentul Normandia luă trupul vicontelui pe umerii lui şi-l aduse în liniile noastre.

Lupta nu se opri însă aici; regimentul, dimpreună cu rezervele, îşi continuă atacul şi meterezele duşmane fură cucerite. La ceasurile trei, focul arabilor încetă; lupta cu spadele ţinu două ceasuri; fu un adevărat masacru. La ceasurile cinci eram victorioşi în toate punctele: duşmanul îşi părăsise poziţiile, şi domnul duce pusese să se înfigă drapelul nostru alb pe creasta cea mai înaltă a colinei.

Atunci sosi momentul să ne gândim la domnul de Bragelonne, care fusese ciuruit de opt gloanţe şi îşi pierduse aproape tot sângele din trup. Cu toate acestea, răsufla încă, ceea ce-i produse o bucurie de nedescris monseniorului, care ţinuse să vadă el însuşi prima pansare a vicontelui şi să ia parte la consultul felcerilor. Printre aceştia erau doi care declarară că domnule de Bragelonne va scăpa cu viaţă. Monseniorul le sări de gât şi le făgădui câte o mie de ludovici fiecăruia dacă-l vor salva. Vicontele auzi aceste strigăte de bucurie şi, fie că se simţea deznădăjduit, fie că suferea prea mult din pricina rănilor, chipul lui exprima o împotrivire ce-i puse pe gânduri pe toţi, mai ales pe unul din secretari, când acesta auzi cele ce urmează.

Al treilea felcer care veni era fratele Sylvain de Saint-Cosme, cel mai învăţat dintre ai noştri. El cercetă rănile, la rândul sau, şi nu spuse nimic. Domnul de Bragelonne deschise

ochii şi-l privi adânc, părând că-l întreabă despre fiecare mişcare, despre fiecare gând pe savantul chirurg. Acesta, chestionat de monseniorul, răspunse că trei răni din cele opt erau mortale, dar că robusteţea bolnavului era atât de mare, tinereţea lui atât de plină de puteri, mila lui Dumnezeu atât de largă, încât s-ar putea ca domnul de Bragelonne să scape, dacă însă nu va face nici o mişcare. Fratele Sylvain adăugă, întorcându-se către ajutoarele lui:

"În primul rând, să nu-l clintiţi nici cu un deget, că altfel îl veţi ucide".

Şi ieşirăm toţi din cort, cu inimile pline de speranţă.

Secretarul de care am pomenit, în timp ce ieşea şi el, crezu că zăreşte un zâmbet palid şi trist fluturând pe buzele vicontelui, atunci când ducele îi spuse cu o voce mângâietoare:

"Oh, viconte, te vom salva!"

Seara însă, când toată lumea gândea că bolnavul se mai întremase, unul dintre ajutoare intră în cortul rănitului, dar ieşi numaidecât afară scoţând nişte strigăte înfiorătoare. Alergarăm toţi, aşa cum ne aflam, dimpreună cu domnul duce, şi ajutorul de medic ne arătă trupul domnului de Bragelonne trântit pe pământ, la picioarele patului, scăldat în sângele ce-i mai rămăsese. Se pare că avusese o nouă zguduire, vreo zvârcolire de friguri, şi căzuse din pat; iar această cădere îi grăbise sfârşitul, aşa cum prevestise fratele Sylvain.

Fu ridicat de jos; era rece; murise. Ţinea o şuviţă de păr blond în mâna dreaptă, şi această mână îi înţepenise deasupra inimii.

Urmau câteva amănunte despre expediţia şi despre victoria câştigată asupra arabilor. D'Artagnan se opri din citit acolo unde se termina relatarea despre moartea bietului Raoul.

— Oh – murmură el – nefericit copil! S-a sinucis! Şi, întorcându-şi privirea către odaia castelului unde Athos îşi dormea somnul de veci, zise încet: Şi-au ținut cuvântul unul față de altul. Acum îi socot fericiți: trebuie că sunt împreună.

Şi-şi reluă, cu pas încet, plimbarea pe alee. În fața porții, pe la toate colțurile din împrejurimi, se strânseseră pâlcuri de vecini îndurerați, care îşi povesteau unii altora îndoita nenorocire şi se pregăteau de înmormântare.

LXIII

ULTIMUL CÂNT AL POEMULUI

De a doua zi începu să sosească toată nobilimea de prin apropiere, apoi cea din cuprinsul ținutului, de peste tot unde crainicii avuseseră timp să ducă trista veste.

D'Artagnan rămăsese închis în camera lui şi nu voi să vadă pe nimeni. Două morți atât de grele ce-l loveau pe căpitan, după moartea lui Porthos, copleşiseră pentru multă vreme acest spirit până atunci neîngenuncheat. În afară de Grimaud, care intră în odaia lui de două ori, muşchetarul nu dădu ochii nici cu valeții, nici cu oaspeții. Crezu a ghici, după zarva din casă, după acel du-te-vino neîncetat, că se făceau pregătirile pentru înmormântarea contelui. Îi scrise regelui, pentru a-i cere o prelungire a concediului.

Grimaud, după cum am spus, era singurul care intrase la d'Artagnan; el se aşezase pe un scăunel, aproape de uşă, ca un om apăsat de gânduri; apoi, ridicându-se, îi făcu semn lui d'Artagnan să-l urmeze. Acesta se supuse în tăcere. Grimaud coborî până în camera de dormit a contelui, îi arătă căpitanului, cu degetul, patul gol şi îşi ridică ochii la cer, cu înțeles.

— Da – zise d'Artagnan – da, bunule Grimaud, s-a dus după fiul său, pe care-l iubea atât de mult.

Grimaud ieşi din cameră şi coborî în salon, unde, după obiceiul de provincie, fusese depus trupul neînsufleţit, spre a fi văzut de lume înainte de a fi dus la groapă.

D'Artagnan fu surprins să vadă în acest salon două coşciuge alăturate: se apropie, la un îndemn mut al lui Grimaud, şi într-unul din ele îl văzu pe Athos, frumos chiar şi după moarte, iar în celălalt pe Raoul, cu ochii închişi, cu obrajii sidefii ca Palas al lui Virgiliu şi cu surâsul aninat pe buzele-i învineţite. Se cutremură zărind pe tată şi pe fiu, aceste două suflete ce-şi luaseră zborul, înfăţişaţi pe pământ de două cadavre mohorâte, ce nu se mai puteau apropia unul de altul, cu toate că erau unul lângă altul.

— Raoul aici! murmură el. Oh, Grimaud, de ce nu mi-ai spus nimic?

Grimaud clătină din cap şi nu răspunse; dar, luându-l pe d'Artagnan de mână, îl trase lângă sicriu şi-i arătă, sub zăbranicul subţire, rănile negre prin care trebuie că i se scursese viaţa din trup. Căpitanul întoarse ochii, şi, socotind de prisos să-l mai întrebe ceva pe Grimaud, care şi aşa n-avea să-i răspundă, îşi aminti că secretarul domnului de Beaufort scrisese mai mult decât avusese tăria să citească el, d'Artagnan. Reluând povestirea întâmplării care-l costase viaţa pe Raoul, dădu peste aceste cuvinte, ce alcătuiau ultimul paragraf al scrisorii:

Domnul duce a ordonat ca trupul domnului viconte să fie îmbălsămat, aşa cum se obişnuieşte la arabi atunci când vor ca trupurile lor să fie îngropate în pământul strămoşesc, apoi domnul duce a ales un echipaj, pentru ca un valet de încredere, care-l crescuse pe tânăr, să ducă sicriul la domnul conte de La Fère.

"Aşadar – îşi spuse d'Artagnan în gând – te voi conduce la groapă, dragul meu copil, eu, un bătrân, eu, care nu mai

însemn nimic pe pământ, şi voi arunca ţărâna peste această frunte pe care o sărutam încă în urmă cu două luni de zile. Dumnezeu a voit astfel. Şi tu însuţi ai voit-o. Eu nu mai am nici măcar dreptul să plâng; tu singur ţi-ai ales moartea; ţi s-a părut mai bună decât viaţa.

În sfârşit, sosi momentul când recile rămăşiţe ale celor doi gentilomi trebuiau să fie redate pământului. Fu atâta mulţime de războinici şi de oameni din popor, încât, până la locul de îngropăciune, care era o capelă în mijlocul câmpiei, drumul se umplu de călăreţi şi de lume ce mergea pe jos, toţi în veşminte de doliu.

Athos îşi alesese drept cel din urmă lăcaş mica pajişte din jurul acestei capele, clădită de el pe pământurile lui. Adusese pietrele, sculptate în 1550, de la un vechi castel gotic din Berri, unde îşi petrecuse prima lui tinereţe. Capela, reclădită astfel, mutată astfel aici, surâdea sub o perdea de plopi şi de sicomori. În ea slujea în fiecare duminică preotul din satul vecin, căruia Athos îi făcuse o rentă de două sute de livre în acest scop, şi toţi vasalii de pe domeniul său, în număr de vreo patruzeci, ţăranii şi fermierii, cu familiile lor, veneau aici să asculte liturghia, fără a mai avea nevoie să se ducă la oraş. În dosul capelei se întindea, înconjurată de două garduri vii de aluni, de soc şi de păducel, şi încinsă de un şanţ adânc, mica pajişte nearată, dar veselă în sterpiciunea ei, fiindcă iarba crescuse aici înaltă, fiindcă heliotropele sălbatice şi florile de muşeţel îşi îmbinau aici mirosurile lor, fiindcă sub pâlcul de castani gâlgâia un izvor, a cărui apă era strânsă într-un bazin de marmură, şi fiindcă pe deasupra cimbrului de aici zumzăiau roiuri de albine venite din toate părţile de prin împrejurimi, în timp ce piţigoii şi prigoriile cântau cu voioşie prin hăţişurile înflorite. Acolo fură duse cele două

sicrie, urmate de o mare mulțime de oameni tăcuți şi întristați.

Slujba funebră sfârşită, ultimul adio luat de la cei doi nobili morți, mulțimea se împrăştie, vorbind pe drumurile din jur despre virtuțile şi moartea atât de uşoară a tatălui, despre speranțele ce se puseseră în fiu şi despre tristul lui sfârşit pe coastele Africii. Şi încetul cu încetul şoaptele se stinseră, ca lumânările aprinse în ultimul lăcaş. Preotul se înclină pentru ultima oară în fața altarului şi a mormintelor proaspete încă, apoi, urmat de paracliserul lui, care suna dintr-un clopoțel dogit, porni încet către parohia sa.

D'Artagnan, rămas singur, observă că se însera. Uitase de scurgerea timpului, gândindu-se numai la morții lui. Se ridică de pe lavița de stejar pe care stătuse în capelă şi voi să-şi ia, ca şi preotul, ultimul adio de la cele două gropi în care se odihneau nobilii lui prieteni pierduți.

O femeie se ruga îngenuncheată pe pământul umed încă. D'Artagnan se opri în pragul capelei, ca să n-o tulbure pe această femeie, dar şi pentru a încerca să vadă cine era această pioasă prietenă care venise să-şi îndeplinească o sacră datorie cu atâta smerenie şi stăruință. Necunoscuta îşi ascundea fața în mâinile sale, albe ca nişte mâini de alabastru. După nobila simplitate a veşmântului ei, se ghicea că era o femeie din lumea înaltă. Afară, mai mulți cai pe care erau călări valeții, şi o trăsură de călătorie, o aşteptau pe această doamnă. D'Artagnan se strădui în zadar să ghicească cine era.

Femeia se ruga mereu, iar din când în când îşi ştergea fața cu batista. D'Artagnan înțelese că plângea. O văzu apoi lovindu-şi pieptul cu acea adâncă pocăință a femeilor creştine. Şi o auzi rostind de mai multe ori aceste cuvinte pornite din inima-i zdrobită: "Iartă-mă! Iartă-mă!" Şi cum

părea că se lasă întru totul pradă durerii sale, cum se apleca pe spate, aproape leşinată, în mijlocul tânguirilor şi rugăciunilor ei, d'Artagnan, împins de dragoste pentru prietenii lui atât de regretați, făcu încet câțiva paşi spre morminte, cu gândul de a pune capăt acestui sinistru colocviu al pocăitei cu morții. Dar, de cum îi auzi pasul scrâşnind prin pietriş, necunoscuta întoarse capul şi d'Artagnan putu să-i vadă fața brăzdată de lacrimi, o față de prietenă.

Era domnişoara de La Valliere!

— Domnul d'Artagnan! murmură ea.

— Dumneata! răspunse căpitanul cu o voce sumbră. Dumneata aici! Oh, doamnă, aş fi vrut mai bine să te văd împodobită cu flori, în castelul contelui de La Fère. Ai fi plâns mai puțin atunci; şi ei de asemenea; şi eu de asemenea!

— Domnule! rosti ea suspinând.

— Căci dumneata – adăugă neîndurătorul prieten al celor morți – dumneata i-ai culcat pe aceşti doi bărbați în groapă.

— Ah, cruță-mă!

— Să mă ferească Dumnezeu, doamnă, să jignesc o femeie, sau să o fac să plângă în zadar; însă mă simt dator să spun că locul ucigaşului nu e pe mormântul victimelor sale.

Ea voi să spună ceva.

— Ceea ce-ți spun aici – adăugă el cu răceală – i-aş spune-o şi regelui.

Ea îşi împreună mâinile.

— Ştiu – zise încet – că eu sunt pricina morții vicontelui de Bragelonne.

— Ah, ştii dar?

— Vestea a sosit la curte ieri. De azi-noapte, de la ceasurile două, am făcut patruzeci de leghe, spre a veni să-i cer iertare contelui, pe care-l mai credeam încă în viață, şi

pentru a-l ruga pe Dumnezeu, aici, la mormântul lui Raoul, să-mi trimită toate nenorocirile pe care le merit, în afară de una singură. Acum, domnule, ştiu că moartea fiului l-a ucis pe tată; sunt vinovată de pierderea a două vieți; am de aşteptat două pedepse de la Dumnezeu.

— Îți voi repeta, domnişoară – zise d'Artagnan – ceea ce mi-a spus despre dumneata, la Antibes, vicontele de Bragelonne, atunci când se gândea să moară: "Dacă mândria şi cochetăria au pus stăpânire pe ea, o iert, disprețuind-o. Dacă dragostea a făcut-o să cadă, o iert, jurându-i că niciodată nimeni n-o va iubi mai mult ca mine".

— Dumneata ştii – îl întrerupse Louise – că, pentru dragostea mea, am vrut să mă jertfesc eu însumi; dumneata ştii cât de cumplit sufeream atunci când m-ai întâlnit pe drum pierdută, părăsită, aproape moartă. Ei bine, niciodată n-am suferit mai mult ca astăzi, fiindcă atunci mai speram, mai doream, pe când astăzi nu-mi mai rămâne nimic de aşteptat; fiindcă acest mort îmi ia cu sine toate bucuriile în mormântul lui; fiindcă de acum încolo nu mai îndrăznesc să iubesc fără remuşcări şi fiindcă, o simt, acela pe care-l iubesc, oh, asta e o lege, mă va face să îndur toate suferințele pe care eu le-am pricinuit altora.

D'Artagnan nu răspunse nimic; înțelegea foarte bine că ea nu se înşela deloc în această privință.

— Ei bine – adăugă ea – scumpe domnule d'Artagnan, nu mă condamna astăzi, te rog din suflet. Sunt ca o ramură desprinsă din trunchi; nu mă mai leagă nimic de lumea aceasta, şi un şuvoi mă târăşte nici eu nu ştiu unde. Iubesc orbeşte, iubesc până la a fi în stare s-o mărturisesc, nelegiuită ce sunt, chiar pe mormântul acesta proaspăt, şi fără să roşesc, fără să am vreo remuşcare. E o adevărată religie această dragoste a mea. Dar, pentru că mai târziu ai să

mă vezi singură, uitată, disprețuită, pentru că ai să mă vezi pedepsită aşa cum numai dumneata ai dreptul să mă pedepseşti, cruță-mi acum preascurta mea fericire; lasă-mi-o încă numai câteva zile, câteva minute. Poate că în clipa când îți vorbesc, ea nici nu mai există. Doamne, această dublă moarte este poate pentru mine o ispăşire.

Vorbea încă, în momentul când un zvon de glasuri şi tropăit de cai îl făcu pe căpitan să-şi întoarcă fața. Un ofițer al regelui, domnul de Saint-Aignan, venise s-o caute pe La Vallière, din partea regelui, care, spunea acesta, era ros de gelozie şi de nelinişte.

De Saint-Aignan nu-l văzu pe d'Artagnan, ascuns pe jumătate în dosul unui trunchi de castan ce-şi răspândea umbra peste cele două morminte. Louise îi mulțumi şi-i făcu semn să se retragă. Ofițerul ieşi din curtea capelei.

— Vezi, doamnă – îi spuse căpitanul, cu amărăciune, tinerei femei – vezi că fericirea dumitale dăinuie încă!

Tânăra femeie îl privi cu un aer întristat:

— Într-o zi – rosti ea – îți va părea rău că m-ai judecat atât de greşit. În ziua aceea, domnule, eu voi fi aceea care îl voi ruga pe Dumnezeu să uite că ai fost nedrept cu mine. De altminteri, voi suferi atât de mult, încât dumneata însuți vei fi primul care vei plânge suferințele mele. Fericirea de azi, domnule d'Artagnan, nu mă învinui de ea, mă costă scump, şi n-am plătit încă tot tributul pentru ea.

Spunând aceste cuvinte, îngenunche din nou, smerită şi îndurerată.

— Pentru cea din urmă oară, iartă-mă, Raoul, logodnicul meu – murmură ea. Am rupt legătura care ne unea; suntem amândoi sortiți să murim de durere. Tu ai plecat cel dintâi; nu te teme, te voi urma. Înțelege numai că nu sunt o nemernică şi că am venit să-ți spun ultimul adio. Dumnezeu

mi-e martor, Raoul, că, dacă ar fi fost nevoie să-mi dau viața ca s-o răscumpăr pe a ta, mi-aş fi dat-o fără a şovăi o singură clipă. Dar n-aş putea să-mi jertfesc iubirea. Încă o dată, iartă-mă!

Rupse o rămurică şi o înfipse în pământul de pe mormânt, apoi îşi şterse ochii plini de lacrimi, îl salută pe d'Artagnan şi dispăru. Căpitanul privi caii, călăreții şi trăsurile îndepărtându-se; pe urmă, încrucişându-şi brațele la pieptu-i zdrobit, murmură cu un glas sugrumat:

— Când îmi va veni şi mie rândul să plec? Ce-i mai rămâne omului, după tinerețe, după dragoste, după glorie, prietenie, putere şi avere?... Stânca aceea, sub care doarme Porthos, care a avut tot ceea ce am înşirat eu acum; iarba aceasta, sub care se odihnesc Athos şi Raoul, care au avut şi mai mult încă! Şovăi o clipă, cu privirea rătăcită; apoi, îndreptându-se din spate, îşi zise: Să ne urmăm calea. Când îmi va veni vremea, Dumnezeu mi-o va spune, aşa cum le-a spus-o şi lor.

Atinse cu vârful degetelor țărâna stropită de rouă înserării, se închină ca şi cum s-ar fi aflat în fața aghiazmatarului dintr-o biserică şi porni singur, pentru totdeauna singur, pe drumul Parisului.

EPILOG

Patru ani după scena pe care am povestit-o, doi călăreți, mândri pe caii lor, străbătură oraşul Blois în revărsatul zorilor, venind să pregătească totul pentru o vânătoare cu şoimi pe care regele voia s-o facă în acest ținut plin de hățişuri, tăiat în două de Loara şi care se mărgineşte într-o parte cu Meung, iar în cealaltă cu Amboise. Erau căpitanul care avea în grijă haitele de ogari ale regelui şi intendentul şoimilor, personaje foarte respectate pe vremea lui Ludovic al XIII-lea, dar acum cam neluate în seamă de urmaşul lui.

Cei doi călăreți, după o cercetare a terenului, se reîntorceau spre oraş, când observară câteva grupuri răzlețe de soldați pe care sergenții îi aşezau, din loc în loc, la gurile zidului de apărare. Aceşti soldați erau muşchetarii regelui. În urma lor, pe un cal sprinten, venea căpitanul, care putea fi recunoscut după broderiile sale de aur. Avea părul cărunt şi o barbă ce dădea în alb. Părea puțin adus din spate, cu toate că îşi strunea bine calul îşi privea cu ochi ageri de jur împrejur, spre a nu-i scăpa nimic.

— Domnul d'Artagnan nu îmbătrâneşte de loc – zise căpitanul de ogari către colegul său, şoimarul. Deşi mai bătrân cu zece ani decât noi, pare un cadet călare.

— Ai dreptate – răspunse intendentul şoimilor – iată douăzeci de ani de când îl ştiu neschimbat.

Dar slujbaşul acesta se înşela: în patru ani, d'Artagnan îmbătrânise cât în doisprezece ani. Vârsta îşi înfipsese ghearele necruțătoare în jurul ochilor lui; fruntea i se pleşuvise, mâinile, altădată negricioase şi pline de neastâmpăr, acum îi albiseră, ca şi cum sângele ar fi început să i se oprească în vine.

D'Artagnan se apropie de cei doi ofițeri cu acea curtenie largă ce-i deosebeşte pe oamenii distinşi. În schimbul bunăvoinței lui, primi două saluturi pline de respect.

— Ah, ce fericită întâmplare să te întâlnim aici, domnule d'Artagnan! exclamă şoimarul.

— Mai curând eu ar trebui să spun asta, domnilor – răspunse căpitanul – căci, în zilele noastre, regele se slujeşte mai mult de muşchetarii lui, decât de păsările sale.

— Nu mai e ca în vremurile bune! oftă şoimarul. Îți aduci aminte, domnule d'Artagnan, când răposatul rege vâna coțofene în viile de dincolo de Beaugency? Ei, Doamne, dar

dumneata nu erai pe atunci căpitan de muşchetari, domnule d'Artagnan!

— Iar dumneata nu erai decât îngrijitor de cuibare – i-o întoarse d'Artagnan cu voie bună. Dar n-are a face, erau vremuri frumoase atunci, dat fiind că totul e frumos când eşti tânăr... Bună ziua, domnule căpitan de ogari.

— Îmi faceți prea multă cinste, domnule conte – rosti acesta.

D'Artagnan nu răspunse nimic. Titlul de conte nu-l mira câtuşi de puțin: d'Artagnan era de patru ani conte.

— Nu te-a obosit drumul lung pe care l-ai făcut până aici, domnule căpitan? întrebă şoimarul. Sunt două sute de leghe, cred, până la Pignerol.

— Două sute şaizeci la dus, şi tot atâtea la întors – răspunse nepăsător d'Artagnan.

— Şi – făcu păsărarul în şoaptă – *el* o duce bine?

— Cine? întrebă d'Artagnan.

— Bietul domn Fouquet – adăugă tot aşa de încet şoimarul.

Căpitanul de ogari se îndepărtase de ei, din spirit de prevedere.

— Nu – răspunse d'Artagnan – bietul om se părpăleşte într-una; el nu înțelege că temnița e o favoare şi spune că parlamentul îl iertase, surghiunindu-l, şi că surghiunul ar trebui să fie libertate. Nu-şi poate închipui că a fost osândit la moarte şi că, dacă a scăpat cu viață din ghearele parlamentului, pentru asta trebuie să-i mulțumească numai lui Dumnezeu.

— Aşa e, da, săracul de el, era să dea ochi cu eşafodul – adăugă şoimarul. Se zice că domnul Colbert apucase să-i dea ordine guvernatorului Bastiliei şi că execuția fusese pregătită.

— Ce să-i faci! rosti d'Artagnan cu un aer gânditor, ca pentru a pune capăt acestei convorbiri.

— Ce să-i faci! repetă căpitanul de ogari apropiindu-se din nou. Iată-l pe domnul Fouquet la Pignerol; şi-a meritat soarta. Dar cel puțin a avut norocul să fie condus acolo de un om ca dumneata; îl furase destul pe rege!

D'Artagnan îi aruncă mai marelui peste câini una din acele priviri tăioase ale lui şi-i spuse:

— Domnule, dacă mi s-ar spune că dumneata ai mâncat cojile aruncate câinilor dumitale, nu numai că n-aş crede-o, dar, mai mult încă, dacă ai fi băgat la închisoare pentru asta, te-aş plânge şi n-aş îngădui nimănui să te vorbească de rău. Totuşi, domnule, oricât de cinstit ai fi dumneata, ți-o spun deschis că nu eşti mai cinstit de cum a fost bietul domn Fouquet.

După ce primi acest perdaf usturător, căpitanul ogarilor maiestății sale băgă nasul în pământ şi-l lasă pe şoimar să treacă doi paşi înaintea lui, la spatele lui d'Artagnan.

— E mulțumit – îi şopti păsărarul muşchetarului – se vede bine că ogarii sunt la loc de cinste astăzi; dacă ar fi şoimar, n-ar mai vorbi aşa.

D'Artagnan zâmbi cu amărăciune văzând această mare chestiune politică încheindu-se cu nemulțumirea unui interes atât de mărunt; se gândi încă o dată la viața îmbelşugată a fostului ministru, la prăbuşirea lui, la moartea lugubră ce-l aştepta, şi, ca să sfârşească, îl întrebă:

— Domnului Fouquet îi plăcea vânătoarea?

— Oh, domnule, foarte mult! răspunse şoimarul cu un accent de adânc regret şi cu un suspin ce părea o litanie pentru Fouquet.

D'Artagnan lăsă să-i treacă unuia năduful, celuilalt tristețea, continuându-şi drumul mai departe pe câmpie.

Începuseră să se desluşească, în depărtare, desprinzându-se din desişul pădurii, vânătorii, penajele scutierilor alergând ca nişte stele zburătoare prin luminişuri şi caii albi spintecând cu trupurile lor lucitoare întunecimea de sub coroanele copacilor.

— Dar – reluă d'Artagnan – vânătoarea de azi va ține mult? Te-aş ruga să dai drumul cât mai repede şoimilor, căci sunt foarte obosit. Căutați bâtlani, căutați lebede?

— Ce s-o nimeri, domnule d'Artagnan – răspunse şoimarul. Dar nu te nelinişti, regele nu se pricepe la păsări; el nu vânează pentru sine, ci vrea doar să le facă o plăcere doamnelor.

Acest cuvânt, *doamnelor,* fu rostit în aşa fel, încât îi atrase atenția lui d'Artagnan.

— Aşa! făcu el privind spre şoimar cu un aer nedumerit.

Căpitanul de ogari zâmbi uşor, fără îndoială ca să intre iarăşi în grațiile muşchetarului.

— Ah, râzi! zise d'Artagnan. Eu sunt în urmă cu noutățile; abia ieri am sosit, după ce-am lipsit o lună de zile. Lăsasem curtea îndoliată încă după moartea reginei-mame. Regele nu voia să mai petreacă deloc după ce-o văzuse pe Ana de Austria dându-şi ultima suflare; dar toate au un sfârşit pe această lume. Aşadar, nu mai e trist? Cu atât mai bine!

— După cum toate au un început – adăugă căpitanul de ogari cu un râs larg.

— Aşa! făcu pentru a doua oară d'Artagnan, care ardea de nerăbdare să afle ceva, dar pe care rangul îl oprea să pună întrebări celor mai prejos decât el. E ceva care se începe, pre cât se pare!

Căpitanul haitelor de ogari făcu din ochi, cu înțeles. Dar d'Artagnan nu voia să afle nimic din gura acestui om.

— Pe rege îl vom putea vedea devreme? îl întrebă el pe şoimar.

— La ceasurile şapte, domnule, voi da drumul păsărilor.

— Cine mai vine cu regele? Ce face DOAMNA? Ce face regina?

— Mai bine, domnule.

— A fost, care va să zică, bolnavă?

— Domnule, după ultimul necaz pe care l-a avut, maiestatea sa a rămas bolnăvicioasă.

— Ce necaz? Nu te sfii să-mi spui, scumpe domnule. Iată, vin mai aproape.

— Se pare că regina, cam părăsită după moartea soacrei sale, i s-a plâns regelui, care i-ar fi răspuns: "Oare nu mă culc în fiecare noapte în odaia dumitale, doamnă? Ce-ți trebuie mai mult?"

— Ah, biata femeie! murmură d'Artagnan. Cât trebuie s-o urască pe domnişoara de La Vallière.

— Oh, nu; nu pe domnişoara de La Vallière! răspunse şoimarul.

— Atunci pe cine?

Sunetul cornului. Întrerupse această convorbire: chema câinii şi păsările. Şoimarul şi colegul lui dădură numaidecât pinteni cailor şi-l lăsară pe d'Artagnan singur, fără răspuns la întrebarea pusă.

Regele apăru în depărtare, înconjurat de doamne şi de cavaleri. Întreaga trupă înainta la pas, într-o frumoasă rânduială, cornurile şi trâmbițele îmbărbătând câinii şi caii. Era o forfotă, un zvon de zgomote, o revărsare de lumină pe care nu le-am putea asemui cu nimic, decât doar cu înşelătoarea strălucire şi cu falsa maiestate a reprezentațiilor de teatru.

D'Artagnan, cu vederea ceva mai slabă, desluşi în spatele grupului trei trăsuri; cea dintâi era a reginei. Era goală. D'Artagnan, care n-o văzu pe domnişoara de La Vallière alături de rege, o căută din ochi şi o zări în a doua trăsură. Era singură, însoțită de două femei ce păreau că se plictisesc, ca şi stăpâna lor. La stânga regelui, pe un cal vioi, strunit de o mână sigură, strălucea o femeie de o frumusețe rară. Regele îi zâmbea, şi îi zâmbea şi ea regelui. Toată lumea râdea cu voioşie de câte ori ea spunea ceva.

— Parcă o cunosc pe această femeie – îşi zise muşchetarul. Cine să fie oare?

Şi se aplecă spre prietenul lui şoimarul, căruia îi puse această întrebare. Păsărarul tocmai voia să-i răspundă, când regele, zărindu-l pe d'Artagnan, strigă:

— Ah, conte, iată-te reîntors! Pentru ce nu te-am văzut încă?

— Sire – răspunse muşchetarul – pentru că maiestatea voastră dormea când am sosit eu, şi nu se trezise încă la ceasul când mi-am luat serviciul în primire azi-dimineață.

— Mereu acelaşi – rosti cu glas tare Ludovic, mulțumit. Odihneşte-te, conte, îți poruncesc. Astă-seară vei lua masa cu mine.

Un murmur de admirație îl învălui pe d'Artagnan, ca o nemărginită mângâiere. Fiecare căuta să se apropie de el. A sta la masă cu regele era o cinste de care maiestatea sa nu făcea risipă, ca Henric al IV-lea. Regele se depărtă câțiva paşi înainte, şi d'Artagnan se pomeni înconjurat de un nou grup, în mijlocul căruia strălucea Colbert.

— Bună ziua, domnule d'Artagnan – îi spuse ministrul cu o voioasă politețe – ai călătorit bine?

— Da, domnule – răspunse d'Artagnan salutându-l cu o plecăciune către gâtul calului.

— L-am auzit pe rege invitându-te la masă diseară – adăugă ministrul. Vei întâlni acolo un vechi prieten al dumitale.

— Un vechi prieten al meu? se miră d'Artagnan, cufundându-se cu durere în valurile mohorâte ale trecutului, care înghițiseră pentru el atâtea prietenii şi atâtea duşmănii.

— Domnul duce de Alameda, care a sosit azi-dimineață din Spania – răspunse Colbert.

— Ducele de Alameda? întrebă d'Artagnan, căutând să-şi aducă aminte.

— Eu! rosti un bătrân cu părul alb ca zăpada şi încovoiat în trăsura lui, pe care o deschise pentru a ieşi să-l întâmpine pe muşchetar.

— Aramis! strigă d'Artagnan, înmărmurit de uimire.

Şi, încremenit cum era, lăsă brațul slab al bătrânului senior să-i cuprindă, tremurând, gâtul. Colbert, după ce privi o clipă scena în tăcere, îşi împinse calul mai departe, lăsându-i singuri pe cei doi prieteni.

— Aşadar – zise muşchetarul apucând brațul lui Aramis – iată-te, pe tine, exilatul, răzvrătitul, în Franța?

— Şi voi cina cu tine la rege – adăugă episcopul de Vannes surâzând. Da, te întrebi, nu-i aşa, la ce mai slujeşte devotamentul pe această lume? Hai, să lăsăm să treacă trăsura acestei biete La Vallière. Priveşte cât e de amărâtă! Cum îl urmăreşte cu ochii storşi de lacrimi pe regele care călăreşte colo!

— Cu cine?

— Cu domnişoara de Tonnay-Charente, devenită doamna de Montespan – răspunse Aramis.

— La Vallière e geloasă, e deci înşelată?

— Nu încă, d'Artagnan, dar nu mai e mult până atunci.

Vorbiră îndelung în timp ce se țineau după cortegiul de vânătoare, şi vizitiul lui Aramis îi conduse cu atâta pricepere, încât ajunseră chiar în clipa când şoimul, înhățând pasărea, o sili să se abată din zbor şi se repezi ca o săgeată asupra ei.

Regele coborî de pe cal; doamna de Montespan făcu la fel. Ajunseseră lângă o capelă singuratică, ascunsă în dosul unor copaci mari, desfrunziți de primele vânturi ale toamnei. În jurul acestei capele se afla o curte închisă, cu o portiță de fier. Şoimul se prăvălise cu prada în curtea acestei mici capele, şi regele voi să pătrundă acolo pentru a smulge prima pană, după cum era obiceiul. Ceilalți făcură cerc în jurul clădirii şi al îngrăditurilor ce înconjurau curtea, prea mică pentru a încăpea în ea toată lumea.

D'Artagnan îl reținu pe Aramis, care voia să coboare din trăsură, ca toți ceilalți, şi, cu un glas mişcat, îi zise:

— Ştii, Aramis, unde ne-a adus întâmplarea?

— Nu – răspunse ducele.

— Aici odihnesc nişte oameni pe care i-am cunoscut bine – adăugă d'Artagnan, tulburat de o tristă amintire.

Aramis, fără a ghici nimic, intră cu un pas tremurător pe portița capelei, pe care i-o deschise d'Artagnan.

— Unde sunt îngropați? întrebă el.

— Colo, în curte. Se vede o cruce, iat-o, sub chiparosul acela pitic. Chiparosul e sădit pe mormântul lor; nu te duce, stai; regele se îndreaptă acum chiar acolo, unde a căzut uliul.

Aramis se opri îşi se ascunse în umbră. Văzură atunci, fără ca ei să fie văzuți, chipul palid al domnişoarei de La Vallière, care, uitată în trăsura ei, privise mai întâi cu multă durere pe fereastră, apoi, împinsă de gelozie, se apropiase de capelă şi, rezemată de un stâlp, îl urmărea din ochi pe rege, care, în curticică, îi făcea semn, zâmbind, doamnei de Montespan să nu se teamă şi să vină lângă dânsul. Doamna

de Montespan înaintă până lângă el, luă mâna pe care i-o întindea regele, iar acesta, smulgând prima pană din aripa uliului pe care-l doborâse şoimul, o prinse la pălăria frumoasei lui însoțitoare. Ea atunci, zâmbind la rândul său, sărută cu drăgălăşenie mâna care-i făcea acest dar. Regele se înroşi de plăcere şi o privi pe doamna de Montespan cu ochi învăpăiați de flacăra dragostei şi a dorinței.

— Ce-mi vei da în schimb? zise el.

Ea rupse o crenguță de chiparos şi i-o oferi regelui, îmbătat de speranțe.

— Numai că – îi spuse încet Aramis lui d'Artagnan – darul e trist, deoarece acest chiparos umbreşte un mormânt.

— Da, şi acest mormânt e al lui Raoul de Bragelonne – răspunse d'Artagnan cu glas tare – al lui Raoul care doarme sub această cruce, alături de Athos, tatăl său.

Un geamăt surd izbucni la spatele lor. Întorcându-se, văzură o femeie căzând leşinată. Domnişoara de La Vallière văzuse totul, auzise totul.

— Biata femeie! murmură d'Artagnan ajutând însoțitoarelor ei s-o ducă la trăsură. De acum încolo nu va mai avea parte decât de suferință.

Seara, într-adevăr, d'Artagnan se aşează la masa regelui, alături de domnul Colbert şi de domnul duce de Alameda. Regele fu plin de voioşie. Îi făcu mii de politeți reginei, mii de drăgălăşenii DOAMNEI, aşezată la stânga lui, foarte întristată. S-ar fi zis că erau din nou pe vremea când regele pândea în ochii mamei lui încuviințarea sau dojana pentru ceea ce spunea.

Despre metresă, la această cină, nici nu putea fi vorba.

Regele îi adresă de două sau de trei ori cuvântul lui Aramis, numindu-l domnule ambasador, ceea ce spori şi mai

mult uimirea lui d'Artagnan, văzându-l pe prietenul lui, răzvrătitul, primit atât de bine la curte.

Regele, ridicându-se de la masă, oferi braţul reginei şi-i făcu un semn lui Colbert, ai cărui ochi erau aţintiţi numai la ochii stăpânului său. Colbert îi luă de-o parte pe d'Artagnan şi Aramis. Regele vorbea cu cumnata lui, în timp ce DOMNUL, nelinişţit, o întreţinea pe regină cu un aer preocupat, fără să-i părăsească din ochi pe soţia şi pe fratele lui.

Convorbirea dintre Aramis, d'Artagnan şi Colbert se desfăşură asupra unor subiecte fără însemnătate. Vorbiră despre miniştrii de mai înainte; Colbert povesti ceva despre Mazarin şi ascultă povestindu-i-se despre Richelieu.

D'Artagnan nu putea să înţeleagă de unde avea acest om cu sprâcenele stufoase, cu fruntea îngustă, atâta înţelepciune şi atâta voioşie. Aramis se minuna de această uşurinţă de spirit ce-i îngăduia unui om grav să întârzie în folosul lui începerea unei convorbiri mai serioase, despre care nici unul nu aducea vorba, cu toate că toţi trei nu se gândeau decât la ea.

Se vedea, după gesturile nestăpânite ale DOMNULUI, cât de mult îl stânjenea convorbirea regelui cu DOAMNA. Aceasta avea ochii roşii; se plângea cumva? Avea de gând să facă un mic scandal în plină curte? Regele o trase la o parte şi, pe un ton atât de blând că trebuie să-i fi amintit Prinţesei de zilele când era iubită, îi spuse:

— Sora mea, pentru ce au trebuit aceşti ochi atât de frumoşi să plângă?

— Dar, sire... – murmură ea.

— DOMNUL e gelos, nu-i aşa, sora mea?

Ea privi către DOMNUL, semn vădit ce-l făcu pe Prinţ să înţeleagă că se vorbeşte despre el.

— Da... – zise ea.

— Ascultă-mă – reluă regele – dacă prietenii dumitale te ponegresc, asta nu este din vina DOMNULUI..

Spuse aceste cuvinte cu atâta blândețe, încât DOAMNA, încurajată, ea care avea atâtea necazuri de la o vreme încoace, fu cât pe-aci să izbucnească în lacrimi, într-atât de zdrobită îi era inima.

— Haide, haide, scumpa mea soră – zise regele – vorbeşte-mi şi mie despre aceste dureri. Ca frate, te voi mângâia; ca rege, le voi pune capăt!

Ea îşi ridică frumoşii ochi spre el şi-i răspunse cu melancolie în glas:

— Nu prietenii mei sunt aceia care mă ponegresc; ei lipsesc acum sau stau ascunşi; căci alții i-au făcut să cadă în dizgrația maiestății voastre, pe ei, atât de devotați, atât de buni, atât de leali.

— Îmi spui asta pentru Guiche, pe care l-am surghiunit la cererea DOMNULUI?

— Şi care, de când se află în acest exil nedrept, încearcă să moară în fiecare zi!

— Nedrept ai spus, sora mea?

— Atât de nedrept, încât, dacă n-aş fi avut pentru maiestatea voastră respectul şi prietenia pe care i le-am păstrat întotdeauna...

— Ei bine?

— Ei bine, i-aş fi cerut fratelui meu Carol, asupra căruia pot totul...

Regele tresări.

— Ce i-ai fi cerut?

— Să vă facă să înțelegeți că DOMNUL şi favoritul său, domnul cavaler de Lorraine, nu trebuie să fie la nesfârşit călăii cinstei şi fericirii mele.

— Cavalerul de Lorraine – zise regele – figura asta întunecată?

— E duşmanul meu de moarte. Atâta timp cât acest om va trăi în casa mea, unde DOMNUL îl păstrează dându-i depline puteri, eu voi fi cea de pe urmă femeie din acest regat.

— Aşadar – rosti regele cu încetineală – îl socoți pe fratele dumitale din Anglia un prieten mai bun decât mine?

— Faptele vorbesc, sire.

— Şi crezi că e mai bine să ceri ajutor în…

— În țara mea! zise ea cu mândrie. Da, sire.

Regele îi răspunse:

— Eşti nepoată a lui Henric al IV-lea, ca şi mine, prietenă dragă. Văr şi cumnat, atâta nu e de-ajuns ca să mă socoți un adevărat frate?

— Atunci hotărâți ceva! zise Henriette.

— Să încheiem o alianță.

— Începeți.

— Spui că l-am exilat pe nedrept pe Guiche?

— Oh, da! făcu ea îmbujorându-se.

— Guiche se va reîntoarce.

— Foarte bine.

— Şi, mai departe, spui că fac o greşeală îngăduind în casa dumitale pe cavalerul de Lorraine, care-i dă DOMNULUI sfaturi rele împotrivă-ți?

— Rețineți bine ce vă spun, sire: cavalerul de Lorraine, într-o zi… Dacă vreodată voi sfârşi rău, să vă amintiți că l-am învinovățit mai dinainte pe cavalerul de Lorraine… E un suflet în stare de orice nelegiuire!

— Cavalerul de Lorraine nu te va mai supăra cu nimic, ți-o făgăduiesc eu.

— Asta înseamnă că alianța noastră începe bine, sire; o primesc… Dar întrucât maiestatea voastră şi-a rostit partea

sa, spuneți-mi care este a mea?

— În loc de a mă pune rău cu fratele dumitale Carol, fă ca între noi să fie o prietenie mai strânsă ca oricând.

— Asta e uşor.

— Oh, nu atât cât crezi; căci într-o prietenie obişnuită te îmbrățişezi, te cinsteşti cu cineva, şi totul nu te costă decât o sărutare sau un ospăț, lucruri mărunte: pe când într-o prietenie politică...

— Ah, e vorba de o prietenie politică?

— Da, sora mea, şi atunci, în loc de îmbrățişări şi de mese, eşti obligat să-i dai prietenului tău soldați în carne şi oase, înarmați, echipați, şi vase de război pregătite cu tunuri şi cu provizii. Urmează de aici că nu ai totdeauna lăzile gata să slujească astfel de prietenii.

— Ah, aveți dreptate – zise DOAMNA – lăzile regelui Engliterei sună cam a gol de câtva timp.

— Dar dumneata, sora mea, dumneata care ai atâta înrâurire asupra fratelui dumitale, vei obține poate ceea ce un ambasador nu va obține niciodată.

— Pentru asta, ar trebui să mă duc la Londra, scumpul meu frate.

— M-am şi gândit la acest lucru – răspunse regele cu însuflețire – şi mi-am spus că o astfel de călătorie te va face să-ți mai uiți necazurile de aici.

— Totuşi – îl întrerupse DOAMNA – s-ar putea să nu izbutesc. Regele Angliei are sfetnici primejdioşi.

— Sfetnice vrei să spui!

— Chiar aşa. Dacă, din întâmplare, maiestatea voastră ar avea intenția, nu fac decât o presupunere, să-i ceară lui Carol al II-lea alianța într-un război...

— Într-un război?

— Da. Ei bine, atunci sfetnicele regelui, care sunt în număr de şapte: domnişoara Steward, domnişoara Wells, domnişoara Gwyn, miss Orchay, domnişoara Zunga, miss Daws şi contesa Castelmaine, îi vor explica regelui că războiul costă prea mulți bani, că mai bine să dea baluri şi ospețe la Hampton-Court, decât să înarmeze vase de război la Portsmouth şi la Greenwich.

— Şi crezi că negocierile dumitale ar da greş?

— Oh, aceste doamne fac să dea greş toate negocierile ce nu pornesc de la ele.

— Ştii ce m-am gândit eu, sora mea?

— Nu. Spuneți.

— M-am gândit că, dacă ai căuta în jurul dumitale, ai găsi poate o sfetnică pe care să i-o duci regelui, şi a cărei destoinicie să înfrângă reaua voință a celorlalte şapte.

— E, într-adevăr, o idee bună, sire; voi căuta.

— Şi vei găsi.

— Aşa sper.

— Va trebui să fie o persoană frumoasă; un chip plăcut face mai mult decât unul urât, nu-i aşa?

— De bună seamă.

— Un spirit ager, glumeț, plin de îndrăzneală.

— Fireşte.

— Şi cu noblețe... atâta câtă trebuie pentru a se apropia fără stângăcie de rege. Dar nici prea multă, ca să se încurce în propria ei noblețe.

— Foarte just.

— Şi... care să ştie puțin engleza.

— Doamne! strigă dintr-o dată DOAMNA. Cineva ca domnişoara de Kéroualle, de pildă.

— Ei da! răspunse Ludovic al XIV-lea. Iată că ai găsit... dumneata singură ai găsit, sora mea.

— O voi lua cu mine. Presupun că nu va avea a se plânge.

— Nu. O numesc seducătoare plenipotențiară deocamdată, apoi voi adăuga şi celelalte la titlu.

— Perfect.

— Te şi văd pornită la drum, scumpa mea soră, uitând de toate necazurile dumitale.

— Voi pleca numai cu două condiții. Prima, să ştiu ce anume va trebui să cer.

— Iată. Olandezii, după cum ştii, mă insultă în fiecare zi în gazetele lor, cât şi prin atitudinea lor republicană. Mie nu-mi plac republicile.

— Asta se înțelege, sire.

— Văd cu îngrijorare că aceşti regi ai mării, aşa le place lor să se numească, acaparează comerțul Franței în Indii şi că vasele lor vor cuceri în curând toate porturile Europei; o asemenea putere mi-e prea vecină, sora mea.

— Totuşi, vă sunt aliați.

— Tocmai pentru asta au făcut greşeala de a bate medalia aceea pe care o ştii şi care înfățişează Olanda oprind în loc soarele, ca Iosua, cu această legendă: *Soarele s-a oprit dinaintea mea.* Nu prea e frățeşte, nu-i aşa?

— Credeam că ați uitat fleacul acesta.

— Nu uit niciodată nimic, sora mea. Şi dacă prietenii mei adevărați, ca fratele dumitale Carol, vor să mă urmeze...

Prințesa rămase pe gânduri.

— Ascultă-mă – continuă Ludovic al XIV-lea – e vorba să fie împărțită împărăția mărilor. Pentru această împărțire, pe care o doreşte Anglia, oare eu n-aş putea reprezenta a doua parte tot aşa de bine ca şi olandezii?

— O avem pe domnişoara de Kéroualle pentru a trata această chestiune – răspunse DOAMNA.

— S-auzim a doua condiție a plecării dumitale, sora mea!

— Consimțământul DOMNULUI, soțul meu.

— Îl vei avea.

— Atunci, sunt ca şi plecată, frate.

În urma acestor cuvinte, Ludovic al XIV-lea se întoarse către colțul sălii unde se aflau Colbert şi Aramis cu d'Artagnan, şi schimbă cu ministrul său o privire de încuviințare. Colbert rupse atunci convorbirea acolo unde se afla şi-i spuse lui Aramis:

— Domnule ambasador, vreți să vorbim despre afacerile politice?

D'Artagnan se retrase numaidecât, din discreție. Se îndreptă spre cămin, apropiindu-se să audă ce va vorbi regele cu DOMNUL, care, foarte nelinişstit, îi ieşea înainte. Fața regelui era foarte animată. Pe fruntea lui se citea o voință a cărei expresie impunătoare nu mai întâlnea nici o împotrivire în Franța, şi care, în curând, nu avea să mai întâlnească în toată Europa.

— Domnule – îi spuse regele fratelui său – nu sunt mulțumit de domnul cavaler de Lorraine. Dumneata, care-i faci cinstea de a-l proteja, sfătuieşte-l să plece pentru câteva luni în vreo călătorie.

Aceste cuvinte căzură ca ropotul unei avalanşe asupra DOMNULUI, care-l adora pe acest favorit şi-şi revărsa asupra lui toate gingăşiile. Strigă:

— În ce a putut să-i displacă maiestății voastre cavalerul?

Şi aruncă o privire furioasă către DOAMNA.

— Îți voi spune aceasta după ce va fi plecat – răspunse regele netulburat. Şi, de asemenea, după ce DOAMNA, aci de față, va fi ajuns în Anglia.

— DOAMNA, în Anglia! murmură DOMNUL cu stupoare.

— Peste opt zile, fratele meu – adăugă regele – în timp ce noi doi vom merge acolo unde îți voi spune eu.

Apoi regele se răsuci pe călcâie, după ce-i zâmbi fratelui său spre a-i îndulci amărăciunea produsă de aceste două veşti.

În tot acest timp, Colbert vorbea în continuare cu ducele de Alameda.

— Domnule – îi spuse Colbert lui Aramis – a sosit vremea să ne înțelegem amândoi. Te-am împăcat eu regele, şi trebuia să fac acest lucru pentru un om cu meritele domniei tale; iar cum în câteva rânduri mi-ai arătat prietenia, se iveşte acum prilejul să-mi dai o dovadă. De altminteri, dumneata eşti mai mult francez, decât spaniol. Spune-mi deschis, vom avea neutralitatea Spaniei, dacă vom porni o campanie împotriva Provinciilor-Unite?

— Domnule – răspunse Aramis – interesele Spaniei sunt destul de limpezi. A învrăjbi Europa cu Provinciile-Unite, împotriva cărora stăruie vechea pizmă pentru libertatea lor cucerită, iată politica noastră; dar regele Franței este aliatul Provinciilor-Unite. Dumneata ştii, de altfel, că va fi vorba de un război pe mări, iar Franța nu este, cred, în stare să-l facă cu sorți siguri de izbândă.

Colbert, întorcând capul în clipa aceea, îl văzu pe d'Artagnan, care căuta pe cineva spre a intra în vorbă în timpul cât regele se întreținea ou DOMNUL. Îl chemă. Apoi zise încet către Aramis:

— Putem vorbi şi cu domnul d'Artagnan.

— Oh, bineînțeles! răspunse ambasadorul.

— Spuneam, domnul de Alameda şi cu mine – începu Colbert – că un război cu Provinciile-Unite ar fi un război pe mări.

— Fără îndoială – răspunse muşchetarul.

— Dar dumneata ce părere ai, domnule d'Artagnan?

— Părerea mea este că, pentru a face acest război pe mări, ne trebuie o bună armată de uscat.

— Poftim? făcu ministrul, care credea că nu auzise bine.

— Pentru ce o armată de uscat? întrebă Aramis.

— Pentru că regele va fi bătut pe mare, dacă nu-i va avea pe englezi alături de el, şi, odată bătut pe mare, va fi repede cotropit, fie de olandezi prin porturi, fie de spanioli pe uscat.

— De spaniolii neutri? rosti Aramis.

— Neutri atâta vreme cât regele va fi cel mai tare – răspunse d'Artagnan.

Lui Colbert îi plăcea această putere de pătrundere, ce nu atingea niciodată o problemă fără să n-o lămurească în adânc. Aramis zâmbi. El ştia prea bine că, în materie de diplomație, d'Artagnan nu recunoştea pe nimeni care să-l întreacă.

Colbert, care, ca toți oamenii de orgoliu, îşi mângâia fantezia cu credința nezdruncinată în izbândă, puse întrebarea:

— Cine îți spune, domnule d'Artagnan, că regele n-are flotă?

— Oh, eu nu m-am ocupat de aceste amănunte – răspunse căpitanul. Eu sunt un nepriceput în ale mării. Ca toți oamenii nervoşi, urăsc marea. Totuşi, cred că, dacă ar avea vase, Franța, fiind un port la mare pentru fiecare două sute de capete, ar avea şi marinari.

Colbert scoase din buzunar un mic carnet lunguieț, împărțit în două coloane. În prima coloană erau trecute numele vaselor; în cea de a doua, cifrele raprezentând numărul tunurilor şi al oamenilor de pe aceste vase.

— Şi eu m-am gândit la fel ca dumneata – îi spuse el lui d'Artagnan – de aceea am cerut să mi se facă o listă a vaselor pe care le avem. Treizeci şi cinci de nave.

— Treizeci şi cinci de nave? Cu neputință! exclamă d'Artagnan.

— Ceea ce-ar face cam două mii de tunuri – adăugă Colbert. Asta e ce are regele în momentul de față. Cu treizeci şi cinci de nave, se pot face trei escadre; eu vreau însă cinci.

— Cinci! strigă Aramis uimit.

— Ele vor fi la apă înainte de sfârşitul anului, domnilor. Regele va avea cincizeci de vase de linie. Cu aşa ceva se poate lupta, nu?

— Să construieşti vase – zise d'Artagnan – e greu, dar nu e cu neputință. Cum le înarmezi însă? În Franța nu sunt nici turnătorii, nici şantiere militare.

— Hm! făcu atunci Colbert cu un aer mândru. De un an şi jumătate am instalat toate acestea! N-ai aflat încă? Îl cunoşti pe domnul d' Infreville?

— D'Infreville? zise d'Artagnan. Nu.

— E un om pe care l-am descoperit eu. Are o mare însuşire: ştie să-i facă pe lucrători să muncească. El e cel care a pus, la Toulon, să se toarne țevile de tun şi care a tăiat lemne din pădurile Burgundiei pentru construcția vaselor. Şi apoi, n-ai să crezi poate ceea ce am să-ți spun, domnule ambasador, dar am mai avut o idee.

— Oh, domnule – zise Aramis cu politețe – eu cred totdeauna ceea ce spui.

— Închipuieste-ți că, ținând seama de firea olandezilor, aliații noştri, mi-am zis: sunt negustori, sunt prieteni cu regele, vor fi fericiți să-i vândă maiestății sale ceea ce construiesc pentru ei înşişi. Deci, cu cât cumperi mai mult... Ah, trebuie să mai adaug ceva: îl am pe Forant... Îl cunoşti pe Forant, d'Artagnan?

Colbert uita cu cine vorbeşte. Îi spunea căpitanului pe nume, *d'Artagnan,* ca şi regele. Dar căpitanul zâmbi.

— Nu – răspunse el – nu-l cunosc.

— E încă un om pe care l-am descoperit eu. Specialitatea lui, cumpărăturile. Acest Forant mi-a cumpărat 350.000 de livre de fier în ghiulele, 200.000 livre de pulbere, douăsprezece încărcături de lemn din Nord, fitiluri, grenade, răşină, păcură şi mai ştiu eu ce, cu o economie de şapte la sută din cât m-ar fi costat toate acestea dacă ar fi fost făcute în Franța.

— E o idee bună – zise d'Artagnan – să spui să se toarne în Olanda ghiulele care se vor întoarce tot asupra olandezilor!

— Nu-i aşa? Cu pierderi, încă.

Şi Colbert începu să râdă tare şi cu poftă. Era încântat de gluma lui.

— Ceva mai mult – adăugă el – aceiaşi olandezi lucrează pentru rege, în momentul de față, şase vase după modelul celor mai bune din marina lor. Destouches... Ah, nu cumva nu-l cunoşti nici pe Destouches?

— Nu, domnule.

— E un om cu un ochi de o siguranță nemaipomenită, încât poate să spună, de cum a fost tras un vas la apă, care sunt cusururile şi care sunt părțile bune ale acestui vas. E mare lucru ăsta, să ştiți! Natura e, într-adevăr, ciudată! Ei bine, acest Destouches mi s-a părut că trebuie să fie un om folositor într-un port, şi el supraveghează construcția celor şase vase de 78 pe care Provinciile-Unite le lucrează pentru maiestatea sa. Rezultă din toate astea, dragă domnule d'Artagnan, că regele, dacă ar vrea să se ia la harță cu Provinciile, ar avea o flotă destul de frumoasă. Iar dumneata ştii mai bine ca oricine de ce e în stare armata noastră de uscat!

D'Artagnan şi Aramis se priviră unul pe altul, admirând tainica muncă pe care o înfăptuise acest om în numai câțiva

ani. Colbert le înțelese gândurile şi se simți măgulit de această laudă, cea mai plăcută dintre toate.

— Dacă n-o ştim noi, cei care trăim în Franța – zise d'Artagnan – în afara Franței se ştie şi mai puțin încă.

— Iată pentru ce îi spuneam domnului ambasador – reluă Colbert – că dacă Spania ne-ar făgădui neutralitatea ei, Anglia ajutându-ne...

— Dacă Anglia vă ajută – zise Aramis – mă leg să obțin neutralitatea Spaniei.

— Bate mâna! se grăbi să spună Colbert cu o bruscă voioşie. Dar, fiindcă a venit vorba de Spania, văd că nu ai Lâna de Aur, domnule de Alameda. Îl auzeam pe rege spunând mai alaltăieri că i-ar plăcea să te vadă purtând marele cordon al Sfântului Mihail.

Aramis se înclină.

"Oh – gândi d'Artagnan – şi Porthos care nu mai e printre noi! Câți coți de panglică ar fi trebuit ca să fie şi el răsplătit! Bunul Porthos!"

— Domnule d'Artagnan – reluă Colbert – acum să stăm de vorbă amândoi. Fac prinsoare că ți-ar plăcea să te duci cu muşchetarii în Olanda. Ştii să înoți?

Şi începu să râdă ca un om cuprins de o mare veselie.

— Ca un țipar – răspunse d'Artagnan.

— Ah, vei avea mult de furcă acolo, domnule d'Artagnan, cu străbătutul canalelor şi mlaştinilor, şi chiar şi cei mai buni înotători se înecă în ele.

— E de datoria mea – răspunse muşchetarul – să mor pentru maiestatea sa. Dar, cum rar se întâmplă ca într-un război să dai de multă apă fără să zăreşti şi puțin foc, îți spun mai dinainte că voi face tot ce-mi va sta în putință ca să aleg focul. Am îmbătrânit, apa mă îngheață, pe când focul încălzeşte, domnule Colbert!

Şi d'Artagnan se arătă de o atât de mândră şi încântătoare tinereţe rostind aceste cuvinte, încât Colbert, la rândul lui, nu se putu împiedica să nu-l admire. D'Artagnan îşi dădu seama de efectul produs şi-şi aminti că negustor iscusit e acela care cere un preţ mare când marfa lui are căutare. Îşi pregăti deci preţul dinainte.

— Aşadar – zise Colbert – ne ducem în Olanda?

— Da – răspunse d'Artagnan – numai că...

— Numai că?... făcu Colbert.

— Numai că – repetă d'Artagnan – în toate înfăptuirile e vorba de interes şi e vorba de amor propriu. E frumoasă leafa unui căpitan de muşchetari, nimic de zis; însă, ţine seama de un lucru: noi avem în prezent gărzile regelui şi casa militară a regelui. Un căpitan de muşchetari se cuvine sau să comande toate astea, şi atunci îi va trebui o sută de mii de livre pe an ca cheltuieli de reprezentare şi pentru masă...

— Presupui, cumva, că regele se va târgui cu dumneata? zise Colbert.

— Eh, domnule, nu m-ai înţeles – răspunse d'Artagnan, mulţumit că ridicase chestiunea interesului. Îţi spuneam că eu, bătrân căpitan, altădată comandantul gărzii regelui, pe picior de egalitate cu mareşalii Franţei, m-am văzut într-o zi pus alături de încă alţi doi: căpitanul gărzilor şi colonelul comandant al elveţienilor. Or, aşa ceva nu voi mai îndura, pentru nimic în lume. Îmi am principiile mele vechi, şi ţin la ele.

Colbert simţi lovitura. De altminteri era pregătit, se aştepta la ea.

— M-am gândit la tot ce mi-ai spus adineauri – răspunse el.

— La ce, domnule?

— Vorbeam despre canalurile şi mlaştinile în care te poți îneca.

— Ei bine?

— Ei bine, dacă cineva se îneacă, e din vina unui vas, a unei scânduri, a unui baston.

— A unui baston fie el cât de scurt – zise d'Artagnan.

— Chiar aşa – aprobă Colbert. De aceea, eu, unul, n-am auzit ca un mareşal al Franței să se fi înecat vreodată.

D'Artagnan se îngălbeni de bucurie. Zise, cu un glas pe care nu şi-l putea stăpâni:

— În țara mea, oricine ar fi mândru de mine, dacă aş fi mareşal al Franței; dar, ca să capăt bastonul, ar trebui să comand singur o expediție.

— Domnule – îi răspunse Colbert – iată în acest carnet, pe care-l vei cerceta, un plan de campanie sortit să fie înfățişat de dumneata corpului de trupe pe care regele le pune sub ordinele dumitale în vederea acestei campanii, din primăvara viitoare.

D'Artagnan luă carnetul tremurând, şi degetele lui atingându-le pe cele ale lui Colbert, ministrul strânse cu toată căldura mâna muşchetarului.

— Domnule – îi zise el – aveam să ne luăm amândoi revanşa, unul asupra celuilalt. Eu am început; e rândul dumitale!

— Îți cer iertare, domnule – răspunse d'Artagnan – şi te rog să-i spui regelui că, la primul prilej ce-mi va fi oferit, îi voi aduce o izbândă, sau mă va vedea mort.

— Am pus să se brodeze de pe acum – zise Colbert – florile de crin aurite pentru bastonul dumitale de mareşal.

A doua zi după acestea, Aramis, care pleca la Madrid pentru a negocia neutralitatea Spaniei, veni să-l îmbrățişeze pe d'Artagnan la locuința lui.

— Să ne iubim cât patru – îi spuse d'Artagnan – acum când nu mai suntem decât doi.

— Şi poate că n-ai să mă mai vezi niciodată, scumpul meu d'Artagnan – răspunse Aramis. Dacă ai şti cât de mult te-am iubit! Am îmbătrinit, sunt istovit, mă apropii de moarte.

— Prietene – zise d'Artagnan – tu vei trăi mai mult decât mine; diplomația te obligă să trăieşti; pe mine, însă, onoarea mă osândeşte la moarte.

— Ei, oamenii ca noi, domnule mareşal – rosti Aramis – nu mor decât încărcați de glorie şi de bucurie.

— Ah – răspunse d'Artagnan cu un zâmbet trist – adevărul e că în momentul de față nu mai am chef de nimic, domnule duce.

Se mai îmbrățişară o dată şi, două ceasuri mai târziu, erau despărțiți.

MOARTEA DOMNULUI D'ARTAGNAN

Spre deosebire de ceea ce se întâmplă întotdeauna, fie în politică, fie în morală, toți îşi ținură făgăduielile şi îşi respectară angajamentele.

Regele îl aduse înapoi pe domnul de Guiche şi îl alungă pe cavalerul de Lorraine; în aşa fel că DOMNUL căzu bolnav la pat.

DOAMNA plecă la Londra, unde îşi îndeplini atât de bine misiunea de a-l face pe Carol al II-lea, fratele ei, să guste sfaturile politice ale domnişoarei de Kéroualle, încât alianța între Franța şi Anglia fu semnată, şi vasele engleze, încărcate cu câteva milioane de aur francez, porniră o cumplită campanie împotriva flotelor Provinciilor-Unite.

Carol al II-lea îi făgăduise domnişoarei de Kéroualle o mică răsplată pentru bunele ei sfaturi: o făcu ducesă de Portsmouth.

Colbert îi făgăduise regelui nave, muniții şi victorii. Îşi ținu cuvântul, după cum se ştie.

În sfârşit, Aramis, pe ale cărui făgăduieli se putea pune cel mai puțin temei, îi trimise lui Colbert scrisoarea următoare, în legătură cu negocierile pe care se însărcinase să le ducă la Madrid:

Domnule Colbert,

Am onoarea de a vi-l trimite pe cucernicul părinte de Oliva, general locțiitor al Companiei lui Isus, succesorul meu provizoriu. Cucernicul părinte vă va explica, domnule Colbert, că țin în mâna mea toate afacerile ordinului cu privire la Franța şi Spania, dar că nu vreau să mai păstrez titlul de general, care ar arunca prea multe bănuieli asupra mersului tratativelor cu care maiestatea sa catolică a binevoit să însărcineze. Îmi voi relua acest titlu la ordinul maiestății sale, atunci când lucrurile pe care le-am întreprins, în înțelegere cu domnia voastră, pentru cea mai mare glorie a lui Dumnezeu şi a bisericii lui, vor fi duse la bun sfârşit.

Părintele de Oliva vă va vorbi de asemenea, domnule, despre consimțământul pe care-l dă maiestatea sa catolică pentru semnarea tratatului care asigură neutralitatea Spaniei, în cazul unui război între Franța şi Provinciile-Unite. Acest consimțământ va fi valabil chiar dacă Anglia, în loc să ia parte la acțiune, se va mărgini să rămână neutră.

Cât despre Portugalia, despre care am vorbit împreună, eu şi domnia voastră, vă pot încredința că va contribui cu toate mijloacele sale spre a-l ajuta pe regele preacreştin în războiul său.

Vă rog, domnule Colbert, să binevoiți a-mi păstra prietenia dumneavoastră şi să credeți în adânca mea afecțiune, aşternând întregul meu respect la picioarele maiestății sale preacreştine.

Semnat: DUCE DE ALAMEDA

Aramis făcuse, deci, mai mult decât făgăduise. Rămânea să se vadă în ce măsură regele, domnul Colbert şi domnul d'Artagnan îşi vor păstra angajamentele ei între ei.

În primăvară, după cum prezisese Colbert, armata de uscat porni în campanie. Ea preceda, într-o ordine desăvârşită, curtea lui Ludovic al XIV-lea, care, mergând ţanţoş pe cal, în mijlocul trăsurilor încărcate de doamne şi curteni, îşi ducea la această sângeroasă serbare toată elita regatului său. Ofiţerii armatei n-avură, e drept, altă muzică decât bubuiturile tunurilor din forturile olandeze; asta fu însă destul pentru mulţi dintre ei, care îşi găsiră în acest război onorurile, avansarea, bogăţia sau moartea.

Domnul d'Artagnan pornise la luptă comandând un corp de douăsprezece mii de oameni, călăreţi şi pedeştri, cu care primise ordinul să cucerească diferitele întărituri ce formează nodurile strategice ale acestei reţele de forturi care se numeşte Friza.

Niciodată o armată nu fusese condusă cu mai multă dibăcie într-o expediţie. Ofiţerii ştiau că şeful lor, tot atât de prevăzător şi de şiret pe cât era de viteaz, nu va jertfi un singur om, o singură palmă de pământ, dacă nu va fi absolută nevoie. El recurse la vechile metode ale războiului: să trăiască din jafuri, să-şi ţină soldaţii în cântece, iar pe duşman în jale.

Căpitanul muşchetarilor regelui îşi punea toată fala în a arăta că-şi cunoştea meseria. Nu s-au pomenit niciodată prilejuri mai bine alese, atacuri mai bine îndrumate, greşeli ale asediatului mai bine folosite. Armata lui d'Artagnan cuceri douăsprezece forturi într-o singură lună. Era la al treisprezecelea, dar acesta rezista de cinci zile. D'Artagnan

atacă meterezele, fără să se bage de seamă că oamenii lui ar avea de gând să pornească la asalt.

Pionierii şi oamenii de corvoadă formau, în oastea acestui comandant, un corp plin de însufleţire, de curaj şi de râvnă, fiindcă el îi trata ca pe nişte soldaţi, ştia să le acopere truda de glorie şi nu-i lăsa niciodată să fie ucişi, decât dacă nu mai exista nici o scăpare. De aceea, trebuia să vezi înverşunarea cu care erau răscolite mlăştinoasele ţinuturi ale Olandei. Turbăriile şi clisele acelea se topeau, după spusele soldaţilor, ca untul în marile tigăi ale gospodinelor din ţinutul Friza.

D'Artagnan îi trimise un mesager regelui, spre a-i vesti ultimele izbânzi; aceasta spori şi mai mult bucuria maiestăţii sale şi dispoziţia pe care o arăta faţă de doamne. Victoriile lui d'Artagnan îi dădeau atâta măreţie regelui, încât doamna de Montespan nu-l mai numea decât Ludovic cel Neînvins, în felul acesta însă, domnişoara de La Vallière, care nu-l numea pe rege decât Ludovic Biruitorul, pierdu mult din favoarea maiestăţii sale. De altfel, ea avea adesea ochii roşii, şi, pentru un neînvins, nimic nu e mai supărător decât o iubită care plânge, atunci când totul surâde în preajma lui. Steaua domnişoarei de La Vallière apunea la orizont într-o îngrămădire de nori şi de lacrimi. În schimb, voioşia doamnei de Montespan creştea o dată cu izbânzile regelui şi-l punea la adăpost de orice altă neplăcere. Şi numai lui d'Artagnan îi datora regele toate acestea. Maiestatea sa voi să-i recunoască serviciile; îi scrise lui Colbert:

Domnule Colbert, avem de îndeplinit o făgăduială făcută domnului d'Artagnan, care şi le ţine pe ale sale. Vreau să ştii că e timpul să ne-o îndeplinim. Toate cele de cuviinţă îţi stau la dispoziţie pentru timpul potrivit.

LUDOVIC

Drept urmare, Colbert, care-l oprise lângă el pe trimisul lui d'Artagnan, îi înmânã acestui ofițer o scrisoare din partea lui, a lui Colbert, pentru d'Artagnan şi un mic sipet din lemn de abanos încrustat cu aur, care nu era prea voluminos în aparență, dar trebuia să fie destul de greu, fără îndoială, căci i se dădu mesagerului o gardă de cinci oameni spre a-l ajuta să-l ducă. Aceşti oameni ajunseră, în fața fortului pe care-l asedia d'Artagnan, în zorii zilei şi se prezentară la cortul generalului. Li se răspunse că domnul d'Artagnan, înfuriat de un atac pe care-l dăduse în ajun guvernatorul – un om tare viclean, care recucerise pozițiile, ucisese şaizeci şi şapte de oameni şi începuse să repare o spărtură – pornise în fruntea a zece companii de grenadieri să recâştige terenul.

Trimisul domnului Colbert avea ordin să-l caute pe domnul d'Artagnan peste tot, la orice oră din zi sau din noapte. Porni deci spre şanțuri, urmat de escorta lui, toți călări. Îl zăriră pe domnul d'Artagnan în câmp deschis, cu pălăria lui cu panglici de aur, cu bastonul lung şi cu îmbrăcămintea încărcată de zorzoane aurite. Îşi muşca mustața albă şi nu mai prididea să-şi scuture, cu mâna stângă, praful pe care-l aruncau asupra lui ghiulelele ce sfârtecau pământul.

De asemenea, în lupta asta crâncenă, care umplea văzduhul de şuiere, se zăreau ofițerii mânuind lopețile, soldații cărând roabele, iar mănunchiuri mari de crăci, duse pe sus sau târâte de câte zece până la douăzeci de oameni, înălțându-se în fața şanțului, ocrotind astfel înaintarea şi recucerind terenul prin sforțarea aceasta furioasă a generalului, care îşi îmbărbăta soldații.

În trei ceasuri, totul fu restabilit. D'Artagnan începu să vorbească acum ceva mai blând. Se potoli de-a binelea în clipa când căpitanul de pionieri veni să-i spună, cu pălăria în

mână, că se putea intra în şanțuri. Abia sfârşi de vorbit acest om, că o ghiulea îi reteză un picior şi el căzu în brațele lui d'Artagnan. Comandantul îl ridică de jos pe soldat şi, în linişte, cu tot felul de mângâieri, îl coborî în şanț, în ovațiile însuflețite ale companiilor. Din acest moment nu mai fu o înfocare, fu un delir: două companii se furişară şi se năpustiră asupra avanposturilor, zdrobindu-le dintr-un atac. Când camarazii lor, ținuți cu mare greutate în frâu de d'Artagnan, îi văzură cățărați pe metereze, năvăliră şi ei, şi numaidecât un asalt furios încercui bastionul, singurul care mai putea să apere fortul.

D'Artagnan văzu că nici un alt mijloc nu-i mai rămăsese pentru a-şi stăpâni armata, decât s-o lase să pătrundă în fort; împinse atunci toată lumea spre două spărturi pe care asediații se străduiau să le repare; atacul fu crâncen. Optsprezece companii erau încăierate în luptă, şi d'Artagnan se opri, cu ce-i mai rămăsese, la o jumătate bătaie de tun, spre a susține asaltul în valuri. Se auzeau strigătele olandezilor doborâți lângă tunurile lor de grenadierii lui d'Artagnan; lupta se întețea datorită înverşunării guvernatorului, care îşi apăra palmă cu palmă pozițiile lui.

D'Artagnan, pentru a sfârşi odată şi a pune capăt focului care nu mai înceta, trimise o nouă coloană, care găuri ca un burghiu intrările încă puternice, şi în curând se zări, pe creasta zidurilor, printre limbile de foc, goana înspăimântată a asediaților puşi pe fugă de asediatori. Abia în acea clipă generalul, răsuflând uşurat, auzi, alături de el, un glas care-i spunea:

— Domnule, vă rog, din partea domnului Colbert.

Rupse învelişul unei scrisori care cuprindea aceste cuvinte:

Domnule d'Artagnan, regele m-a însărcinat să-ți fac cunoscut că te-a numit mareşal al Franței, ca răsplată pentru marile dumitale servicii şi pentru cinstea pe care o aduci armatei sale.

Regele e încântat, domnule, de cuceririle dumitale; îți ordonă doar atât: să închei asediul pe care l-ai început, cu fericire pentru dumneata şi cu izbândă pentru el.

D'Artagnan era în picioare, cu obrajii înflăcărați, cu ochii scânteietori. Îşi ridică privirea spre a vedea victoria trupelor sale deasupra zidurilor învăluite în vâlvătăi roşii şi negre.

— Am terminat – îi răspunse el mesagerului. Oraşul va fi cucerit într-un sfert de ceas.

Şi citi mai departe scrisoarea:

Sipetul, domnule d'Artagnan, este un dar din partea mea. Nu te vei supăra văzând că, în timp ce dumneavoastră, războinicii, trageți spada spre a-l apăra pe rege, eu reînsuflețesc artele paşnice pentru a vă împodobi cu răsplătiri vrednice de domniile voastre.

Mă închin în fața prieteniei dumitale, domnule mareşal, şi te rog să crezi fără şovăială într-a mea.

COLBERT

D'Artagnan, beat de fericire, îi făcu semn mesagerului, care se apropie, cu sipetul în brațe. Dar în clipa când mareşalul se pregătea să-l privească mai îndeaproape, o detunătură puternică se auzi pe metereze şi-i atrase atenția în partea aceea a cetății. "E ciudat – îşi zise d'Artagnan – că nu văd încă flamura regelui pe ziduri şi nu se aude toba sunând predarea."

Aruncă în luptă alte trei sute de oameni, odihniți, sub comanda unui ofițer plin de zel, şi ordonă să se facă o nouă spărtură. Apoi, mai liniştit, se reîntoarse spre sipetul pe care i-l întindea trimisul lui Colbert. Era bunul lui; îl merita.

D'Artagnan ridică brațul pentru a deschide sipetul, când o ghiulea, pornită dinspre fort, prefăcu în țăndări lădița din mâinile ofițerului, îl lovi pe d'Artagnan în mijlocul pieptului şi-l răsturnă pe o movilită de pământ, în timp ce bastonul împodobit cu florile de crin, alunecând printre marginile sparte ale cutiei, se rostogoli la vale şi se opri sub mâna neputincioasă a mareşalului.

D'Artagnan încercă să se ridice. Toți credeau că fusese doborât fără să fie rănit. Dar un țipăt îngrozitor porni din grupul ofițerilor înspăimântați: mareşalul era plin de sânge; paloarea morții se aşternea încet pe chipul său nobil. Sprijinit pe brațele care se întindeau din toate părțile să-1 ajute, îşi mai putu întoarce o dată ochii către fortăreață şi zări drapelul alb fluturând în vârful bastionului principal; urechile lui, acum asurzite pentru freamătul vieții, desluşiră ca prin vis răpăitul tobelor care vesteau izbânda. Atunci, strângând cu mâna-i țeapănă bastonul împodobit cu flori de crin aurite, îşi coborî spre el ochii care nu mai aveau puterea să privească cerul şi căzu rostind aceste cuvinte ciudate, ce li se părură soldaților, nedumeriți, tot atâtea cuvinte cabalistice, dar cuvinte ce însemnaseră altădată atât de mult pe lume şi pe care nimeni acum, în afară de acest muribund, nu le mai înțelegea:

— Athos, Porthos, la revedere. Aramis, adio pe veci!

Din cei patru viteji bărbați a căror viață am povestit-o aici, nu mai rămânea decât un singur trup. Cel de sus le luase la sine sufletele.

SFÂRŞIT